

THEOLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

EX TRACTATIBUS OMNIUM PERFECTISSIMIS UBIQUE HABITIS, ET A MAGNA
PARTE EPISCOPORUM NECNON THEOLOGORUM EUROPE CATHOLICÆ,
UNIVERSIM AD HOC INTERROGATORUM, DESIGNATIS,
UNICE CONFLATUS,

PLURIMIS ANNOTANTIBUS PRESBYTERIS
AD DOCENDOS LEVITAS PASCENDOSVE POPULOS ALTE POSITIS.

ACCURANTE J. P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE;

TOMUS DECIMUS.

DE GRATIA.

EXPLICIT DOGMA.

28 VOLUMINA : 138 FRANCIS.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIADUCTA D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER NOMINATAM,
SEU PETIT-MONTROUGE.

1841

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM

QUI IN HOCCE VOLUMINE CONTINENTUR.

MONTAGNUS.

De Gratia, pars historica.

CLERICUS A BELLIBERONE.

De Gratia, pars dogmatica.

HABERTUS.

Appendix prima ad partem dogmaticam de Gratia : De Gratia sanctificante.

THEOLOGIA NANCEIENSIS.

Appendix secunda ad partem dogmaticam de Gratia : De Congruismo.

INDEX RERUM.

MONTAGNI VITA.

MONTAGNUS, gallicè Montagne (Claudius-Ludovicus), Gratianopoli natus anno 1687, primisque inbutus theologiae rudimentis, Parisiense S. Sulpicii seminarium, quo tempore Rev. Couturier rectore gaudebat, ingressus est. Quântacumque modestiâ adolescens præditus esset, sincerâque delitescendi cupiditate, tantam sagacitatis ac perspicacitæ suæ admirationem superiorum animis iniecit, ut dignus habitus sit, qui baccalaureis Sorbonicis licentiæ gradum affectantibus publicas theologiae lectiones daret. Quod stadium ipsemet decurrens, primisque exornatus laureis, demùm doctoralem clarissimè consecutus est.

Sulpitianæ familiae sodalitiò mox adscriptus, perpetuum confratribus extitit exemplar. Vir miræ simplicitatis, conscientiae regularumque seminarii servus usque observantissimus, modestis secessus ac studii deliciis adeo suaviter indulgebat, ut seminarii latebris, quoadmò vixit, ne semel quidem excessisset, nisi, pius viator, Carnutense B. Maricæ sacellum invisurus. Eo vivendi instituto, nec non eximiâ rerum ecclesiasticarum cognitione, discipulorum reverentiam et affectum sibi conciliavit. Quin imò, cum episcopi, Lutetiæ congressi, quid agendum ergà Jansenii sectatores deliberarent, in consilium accersitus est.

Montagnus, mense aprili, 1767, obiit.

Quæ elucubraverat opera theologiae, Turnelli nomine inscripta evulgavit: 1º, Turnelli compendium, 1731, 2 vol. in-8º; 2º, Lectiones theologiae de opere sex dierum, 1752, in-12; 3º, de Gratia, 1755 et 1757, 2 vol. in-12; 4º, de Sacramentis, 1758, 2 vol. in-12; 5º, de Trinitate et de Angelis, 1760, in-12. Prætercà tractatum scripsit de notis theologicis, quem in primo cursu hujuscæ volumine imprimendum curavimus, quique libro de opere sex dierum, modo appendicis, ab auctore suffixus est. Tractatus de Gratia, typis primum 1755 mandatus, multoties postea recens est. Magnum discrimen extat primam inter et anni 1748 editionem. Alterâ enim undecim continentur dissertationes historicæ de variis circa gratiam erroribus et controversiis ab Ecclesiâ conditâ; altera aliam insuper complectitur dissertationem de libro et systemate P. Quesnellii; prioris verò dissertationes in hæc compendiarîò dantur, itâ ut lector, qui documenta ampliora desiderat, ad antecedentes recurrat necesse sit. Quamvis hæc quæstiones historicæ minoris hodiè sint momenti, quàm cum in Galliâ ferveret de Jansenismo disputationes tot et tantis tempestatibus factæ, Montagni opus, quantum licet, in extenso imprimendum nobis visum est, collatisque annorum 1748, 1755 editionibus cum editione anni 1755, omnium longè completissimam, nempe 332 paginis quàm cæteras locupletiolem, contexamus. Ita nostra hæc editio undecies centum et quinquaginta consuetis Montagni paginis constat, et cunctas auctoris elucubrationes, varias per editiones diffusas, ne verbo quidem excepto, comprehendit.

TRACTATUS DE GRATIA.

Tantæ celebritatis est quod hic aggredimur de gratiâ Christi argumentum, tot splendidis ac diuturnis theologorum disceptationibus, necnon multorum naufragio famosum, ut longiori opus non sit præfatione, quâ ejus dignitas, utilitas ac necessitas commendentur, quapropter ad rem ipsam statim accedemus.

Gratia variis modis spectari potest.

1º Ex parte Dei, qui est præcipuus ac principalis gratiæ auctor et principium, quique eam singulis pro suo beneplacito largitur.

2º Ex parte Christi, quatenus est via ac veluti canalus ex quo in nos omne gratiæ donum derivatur, utpotè qui eam nobis pretioso suo sanguine promeruerit.

3º Ex parte hominis, qui est gratiæ subjectum, quique eâ ad justitiam disponitur, atque Deo acceptus efficitur.

Appositè ad triplicem hæc gratiæ considerationem tractatus de gratiâ in tres partes distribui posset; verùm cum de gratiâ tum ex parte Dei, tum ex parte

Christi, jam alibi dictum fuerit, nimirum in tractatu de Atributis, ubi de divinâ scientiâ, voluntate, providentiâ, prædestinatione, morte Christi pro salute omnium (1), etc., restat nunc ut de gratiâ ex parte hominis agamus.

Intra hosce limites conclusum præsentem tractatum in duas generatim partes dividemus, historicam nempe et dogmaticam.

In parte historicâ de variis circa gratiam erroribus disseremus.

In parte verò dogmaticâ, naturam, proprietates, affectus, aliæque id genus ad gratiam spectantia expendemus.

Utrique autem parti quæstionem præliminarem quæ nomine, definitione, et multiplici gratiæ divisione præmittere non abs re erit; subjiciemus postea per modum appendicis, celeberrimam perindè ac intricatam

(1) Vide tractatus de Deo et de Incarnatione in hocce Theologiæ Cursu completo.

tissimam de libertate et concordia ipsius cum divina gratiâ controversiam; siquæ nihil erit prætermissum eorum quæ ad plenam ac perfectam tractatûs de gratiâ notitiâ spectant.

QUÆSTIO PROEMIALIS.

DE NOMINE, NOTIONE AC DIVISIONE GRATIÆ.

Tres orunt hujusce præviæ questionis articuli.

Primus, de variâ nominis gratiæ acceptione.

Secundus, accuratam gratiæ notionem proponet.

Tertius, multiplicem gratiæ divisionem, et varias ejusdem species explicabit.

ARTICULUS PRIMUS.

De variâ nominis gratiæ acceptione.

Non una est nominis gratiæ significatio: tribus præsertim modis usurpatur, ut observat S. Thomas 1 part., quæst. 110, art. 1.

1° Pro dilectione et benevolentia quâ quis alterum prosequitur; sic miles ergâ quem rex benè affectus est, dicitur regis gratiam habere; sic etiam de hominibus justis frequenter legitur in Scripturis, quòd gratiam invenerint coram Domino, Genes. 6, v. 8. *Noë verò invenit gratiam coram Domino*; et Lucæ 1, v. 20, Angelus beatissimam Virginem alloquens ait: *Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum*. Patet hic gratiam sumi pro amore et benevolentia.

2° Sumitur pro dono seu beneficio gratis alteri concessio; quo sensu is loquitur qui alteri quidpiam inæbitum tribuens ait: *Hanc tibi gratiam concedo*. Item a dictum legitimus, Psalm. 85: *Gratiam et gloriam dabit Dominus*.

3° Pro gratitudine seu recognitione, et, ut loquitur S. Thomas, pro recompensatione beneficii gratis dati et accepti. Juxtâ hunc sensum gratias agere dicitur is qui beneficium acceptum agnoscit, ipsiusque memoriam animum retinet; quo sensu dicitur 2 Regum 2: *Et ego reddam gratiam, eò quòd fecistis verbum istud*.

Inter hæc tria is ordo est, quemadmodum observat S. Thomas loco mox laudato, ut secundum suat ex primo, et tertium ex secundo. Ex amore enim et benevolentia, quâ aliquis ergâ alterum benè afficitur, procedit quòd ei aliquid gratuitò largiatur; ex beneficio autem gratis accepto consurgit gratiarum actio. Primum non tam est gratia, quàm gratiæ præparatio. Secundum est donum ipsum quòd gratis tribuitur, et absque meritis est in suscipiente. Tertium verò in eodem suscipiente ex beneficiis collatis spontè nascitur.

Est autem, ut ibidem annotat doctor Angelicus, istud discriminis amorem Dei inter et amorem hominis, quòd homo amore suo, meritum supponat in objecto quod amat; Deus verò amando, meritum illud operetur; undè dona sua ipse coronat, eùm meritis nostris mercedem reddit: *Ex dilectione Dei*, inquit S. doctor, citato art., in corp., *profluit aliquid bonum in creaturâ: voluntas autem hominis movetur ex bono*

præexistente in rebus.... Patet igitur quòd quantibet Dei dilectionem sequitur aliquid bonum in creaturâ casualum.

Tribus prædictis gratiæ acceptionibus quarta posset adjungi quæ interdum in Scripturis occurrit, in quibus gratiæ vocabulum quandoque usurpatur pro elegantia seu venustate tum oris, tum sermonis; hoc sensu Psalmo 44 dicitur: *Speciosus formâ præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis*; et Prov. ultimo: *Fallax gratia et vana est pulchritudo*. Verùm hæc nominis gratiæ acceptio à S. doctore hic consultè prætermissa est, utpotè eùm prorsus aliena ab instituto theologorum, qui de gratiâ juxtâ secundam significationem disputare solent; quatenus nempe nomine gratiæ designatur donum aliquid gratis concessum.

Porro gratiæ vocabulum loc modo intellectum, interdum dupliciter sumi potest.

1° Generalitèr et minùs propriè, pro quolibet dono seu beneficio gratis concessio, cujuscumque sit ordinis, sive supernaturalis, sive duntaxat naturalis; sub illâ generaliori gratiæ significatione, creatio, conservatio, omnes corporis et animæ actus, cæteraque naturalis ordinis Dei beneficia comprehenduntur; gratiæ quippe ac liberalitèr nobis à Deo conceduntur. Juxtâ hanc acceptionem S. August. Epist. 177, aliàs 95, ad Innoc. S. pont. numero 7, sic habet: *Quoddam non improbandâ ratione dicitur gratia Dei quæ creati sumus, ut nonnihil essemus, nec ita essemus aliquid ut cadaver quod non vivit, aut arbor quæ non sentit, aut pecus quod non intelligit, sed homines, qui et essemus, et viveremus, et sentiremus, et intelligeremus; et de hoc tanto beneficio Creatori nostro gratias agere valeamus*. Cur autem hæc et alia hujusmodi gratiæ vocabulo insigniri possint, statim aperit sanctus doctor his verbis: *Quia non præcedentium aliquorum bonorum operum meritis, sed gratiâ Dei bonitate donata sunt*.

Eodem planè sensu synodus VI generalis actione 11, Angelos et animas rationales immortales esse asserit *per gratiam*.

Ejusmodi gratiæ genus, nimirum creationis, conservationis, aliorumque donorum naturalium, ultrò admittebat Pelagius, atque ita hujusce vocis gratiæ ambiguitate Patribus Palesiinis turpiter illusit. Interrogatus enim an gratiæ necessitatem admitteret, respondit se admittere; at per gratiam, subdole intelligebat naturam et liberum arbitrium.

2° Strictè et propriè usurpatur gratiæ vocabulum pro donis supernaturalibus quæ ad salutem æternam per se pertinent atque conducunt: Hoc sensu Joan. 1, v. 17, dicitur: *Lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est*, Rom. 5, v. 24: *Justificati gratis per gratiam ipsius*. Ibidem cap. 5, v. 17: *Abundantiam gratiæ.... accipientes in vitâ regnabunt per unum Jesum Christum*. Et ad Ephes. 2, v. 5: *Convificavit nos in Christo cujus gratiâ estis salvati*. Ita etiam passim usurpatur gratiæ vox apud S. Augustinum, libris præsertim contrâ Pelagianos.

Posterior hæc gratiæ acceptio adèb familiaris est

et pervigata in Scripturis, SS. Patribus, aliisque auctoribus ecclesiasticis, ut ea solum intelligatur in Ecclesia Dei, dum gratiæ nomen simpliciter et absolute pronuntiat. Quapropter S. Augustinus, laudatam jam Epistolâ 177, observat Pelagium cum in synodo Palæstinâ seu Diospolitana dixisset se gratiam confiteri, absolutum fuisse à catholicis episcopis, *quia*, inquit, *his auditis, catholici antistites, nullam aliam Dei gratiam intelligere poterunt, nisi quam in libris Dei legere, et populus Dei prædicare consueverunt: eam utique.... quâ justificamur ab iniquitate, et quâ salvamur ab infirmitate, non quâ creati sumus cum propriâ voluntate. Quapropter, pergit ibidem S. doctor, non culpandi sunt iudices (Palæstini antistites), quia ecclesiasticâ consuetudine nomen gratiæ audiverunt, nescientes quid hujusmodi homines (Pelagiani) vel in suâ doctrinâ libris, vel in suorum solent auribus spargere.*

Appositè et accommodatè ad posteriorem hanc gratiæ acceptionem, quæ certè propria est, stricta et accurata, toto decursu præsentis tractatûs nobis agendum est de gratiâ; prætermittâ aliâ acceptione generali et minis propriâ, quæ gratiæ nomen extendit ad significanda etiam ea dona quæ sunt naturalis duntaxat ordinis.

ARTICULUS II.

De definitione gratiæ.

Gratiâ propriè et strictè sumpta, prout nempe significat donum supernaturale gratuitum et indebitum, rectè definiti potest: donum supernaturale creaturæ intellectuali gratis à Deo concessum in ordine ad vitam æternam.

Ista definitio generalis est, omnemque veram Dei gratiam complectitur; tum scilicet eam quæ à Deo gratis concessa fuit sine nullo prorsus respectu ad Christum, et intuitu meritorum ejus; qualis fuit, juxta S. Th. aliorumque vulgò theologorum sententiam, hæc gratia quam Deus contulit Angelis in suâ creatione, et primo parenti in statu innocentie; tum etiam illam quæ hominibus à Deo nunc confertur intuitu passionis ac meritorum Christi Domini.

Posterior hæc gratia solet appellari gratia Christi, seu gratia medicinalis; prior verò singulariter dicitur gratia Dei, seu gratia sanitatis.

Sin autem propriam ac specialem gratiæ Salvatoris, id est, ex meritis Christi concessæ, definitionem requiras, sic paucis adjectis definiti debet: donum supernaturale creaturæ intellectuali gratis à Deo concessum intuitu meritorum Christi Domini, in ordine ad vitam æternam.

Posterior ista gratiæ Christi definitio eò solum differt à præcedente quæ generalis est, omnique veræ Dei gratiæ competit, quòd superaddat intuitum Passionis ac meritorum Christi.

Jam utriusque definitionis partes paucis sunt sigillatim explicandæ. Dicitur 1° *donum*; quæ vox tenet locum generis; convenit quippe omnibus donis tum naturalis, tum supernaturalis ordinis. Eadem particula *donum* significatur gratiam esse quidpiam posi-

tivum, animam hominis cui tribuitur efficiens, seu, ut loquitur S. Th. 1-2, q. 110, art. 1, specialem dilectionis Dei ergà hominem effectum. Dicitur 2°, *supernaturale*; ut gratia propriè dicta distinguatur à donis naturalibus, qualia sunt creatio, conservatio, alique corporis et animæ bona. In quo autem præcisè posita sit *supernaturalitatis* ratio, statim aperiemus. Dicitur 3°, *creaturæ intellectuali*; ut significetur subjectum gratiæ capax, Angelus scilicet et homo. Dicitur 4°, *gratis concessum*; particula *gratis*, ad quam potissimum attendendum est in præsentî definitione, significat gratiam secundum quod gratis datur, omnem excludere debiti rationem, tum ex parte dantis (Deus enim nullâ legè absolute tenetur et obligatur ad gratiam conferendam), tum etiam ex parte recipientis.

Potest autem, quemadmodum observat S. Th. 12, q. 111, art. 1 ad 2, duplex debitum intelligi ex parte recipientis, creaturæ intellectualis videlicet; unum quidem ex merito proveniens, quod refertur ad personam cujus est exercere opera meritoria, juxta illud Rom. 4: *Ei qui operatur, merces imputatur secundum debitum, non secundum gratiam*; tale debitum solet appellari debitum seu jus ac meritum personæ; aliud verò est debitum secundum conditionem naturæ; ut si dicamus debitum esse homini quòd habeat rationem, quòd libero præditus sit arbitrio, quòd habeat facultatem visivam, et alia hujusmodi quæ ad nativam hominis conditionem pertinent; tale debitum nihil aliud est quàm exigentia naturalis, et dicitur debitum naturæ.

Porro particula *gratis* in allatâ gratiæ definitione excludit utrumque debitum, personæ videlicet et naturæ. 1° Excludit debitum personæ ex merito proveniens, juxta illud Apost. ad Rom. 11: *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia, quod idem docet S. Aug. in Psalm. 45, his verbis: Meritò gratia nominatur, quia gratis datur. Nec obstat quòd justî bonis suis operibus augmentum gratiæ de condigno mereantur. Cum enim bona hæc justorum opera ex ipsâ gratiâ gratis concessâ profluant; augmentum gratiæ in homine justificato, et merces et gratia dici potest et debet; merces, quia meritis rependitur; gratia, quia merita hæc ex gratiâ quæ in fonte, radice et origine proçus est gratuita, procedunt; undè ut sæpius docet S. Aug. ac præsertim Epist. 194, aliâs 105, n. 19: « Cum omne bonum meritum nostrum, non in nobis faciat nisi gratia; cum Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronat quàm munera sua. » 2° Gratia excludit etiam debitum naturæ, quod ex naturali conditione et exigentiâ ita consequitur, ut habitâ ratione divini justitiæ, bonitatis, etc., denegari non possit; tum quia meritum naturæ majus est merito personæ, Deus enim seipsam negare nequit, et prorsus repugnat ipsum agere quidpiam quod bonitati, æquitati, cæterisque ejus attributis repugnet; atqui ex mox dictis gratia excludit debitum ex merito personæ proveniens: *Si gratia, jam non ex operibus*, inquit Apost.; *alioquin gratia jam non est gratia*; ergo à fortiori excludit debitum naturæ,*

tum quia à donis naturalibus in eo præsertim differt gratia propriè dicta, quod hæc, non illa, prædictum naturæ debitum excludant; tum denique quia, ut ratiocinatur S. Thomas loco mox citato, dona supernaturalia rationem gratiæ specialius sibi vindicare debent, quàm dona merè naturalia; sed eam non sibi specialius vindicarent, nisi utrumque excluderent debitum; siquidem dona naturalia sunt indebita ratione meriti. nec enim ille cui dantur, est ea promeritus. Ergo dona supernaturalia ut specialiori ratione sibi vindicent gratiæ nomen, necessariò debent esse indebita, tum debito *personæ*, tum debito *naturæ*.

Totum istud disertè tradit doctor Angelicus loco mox laudato, his verbis: « Dicendum, inquit, quòd gratia secundùm quòd gratis datur, excludit rationem debiti. Potest autem intelligi duplex debitum; et unum quidem ex merito proveniens, quod refertur ad personam cujus est agere meritoria opera, secundùm illud ad Rom. 4: *Ei qui operatur, merces imputatur secundùm debitum, non secundùm gratiam; aliud est debitum secundùm conditionem naturæ*, puta si dicamus debitum esse homini quòd habeat rationem, et alia quæ ad humanam pertinent naturam.... dona igitur naturalia carent primo debito, non autem carent secundo debito: sed dona supernaturalia utroque debito carent; et idèò specialius sibi nomen gratiæ vindicant. » Hæc S. Thomas, ex quibus manifestè patet in mente sancti doctoris gratuitatem gratiæ conditionem omninò exigere ut datur, tum citrà jus ac meritum *personæ*, tum etiam citrà debitum ac exigentiam *naturæ*.

Hanc planè gratuitam gratiæ conditionem, velint nolint, prorsus evertunt, qui cum Baio et Jansenio asserunt, saltem habità ratione divinæ bonitatis, justitiæ ac providentiæ, impossibilem esse purè aut etiam integrè nostræ statum, in quo homo sine peccato et gratiâ sive habituali, sive actuali conderetur; ex hæc etenim sententiâ necessariò consequitur gratiam ad exigentiam naturæ esse debitam, et secundùm connaturalem creaturæ rationalis statum concedi; adeòque integritatem primæ creationis, non fuisse indebitam naturæ humanæ exaltationem, sed naturalem ejus conditionem; quæ ipsissima est 27 propositio inter Baianas, et coincidit cum 21, 23, 24, 26, 78, 79, ejusdem Baii propositionibus proscriptis à summis pontificibus Pio V, Gregorio XIII et Urbano VIII.

« Dicitur 5°, donum à Deo concessum intuitu Passionis ac meritorum Christi Domini in ordine ad vitam; quibus verbis declaratur; 1° causa efficiens gratiæ, videlicet Deus; Psalmo 85: *Gratiam et gloriam dabit Dominus*; 2° causa ejusdem meritoria in præsentem statum naturæ lapsæ, nimirum mediator Dei et hominum Jesus Christus, juxtà illud Joan. 1: *De plenitudine ejus nos omnes accepimus.... quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum Dominum nostrum*. 3° Finalis gratiæ causa denotatur, nempe vita æterna: *Gratia Dei*, inquit Apostolus Rom. 6, *vita æterna*; et S. Aug. Epistolâ jam citatâ 177: *Gratia enim est*, ait

S. doctor; *quæ prædestinati vocamur, justificamur, glorificamur*. Obiter hic observa, gratiam Christi potiori jure dici supernaturalem, gratuitam et indebitam. Illud enim magis gratuitum est, indebitum ac supernaturale, quod indulgetur inimico, quàm quod tribuitur non inimico; porrò medicinalis gratia Christi, donum est supernaturale gratis concessum inimico, videlicet homini et perditio per peccatum, juxtà illud Apost. Rom. 5: *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus*.

Cùm eximius gratiæ character, et una ex præcipuis ipsius conditionibus, sit *supernaturalitas*, de quâ commodior alibi non occurrit dicendi locus, non abs re erit, nec fortè injucundum, plenam et accuratam entis supernaturalis notionem hic investigare; maximè cum sæpius in decursu præsentis tractatus, et aliis in locis de donis et actibus supernaturalibus simus acturi; aliundè verò ejusmodi notio alibi prætermissa, admodum utilis sit, imò et necessaria ad varias questionis theologicas faciliùs intelligendas; id quæ poterimus brevitate ac perspicuitate distinctis quæstis exequi conabimur.

Quæres itaque 1°, in quo præcisè posita sit *supernaturalitatis* ratio. Respondeo mirum in modum intricatam esse præsentem questionem, circà quam varias in sententiis abeunt theologi. Discrepantes hanc in rem opiniones paucis saltem hic expendere juvat. Prima opinio eorum est qui asserunt minimè definiri posse in quo præcisè reponenda sit *supernaturalitatis* ratio. Sententiam hæc refert ac confutat Ripalda lib. 2 de ente supernat. disput. 4, sec. 2. Refellitur predicta opinio: 1° immeritò asseritur id exponi non posse, quod omnes graviores theologi exponere conati sunt: porrò graviores theologi præeunte doctore Angelico variis in locis, maximè verò, 1-2, q. 110, art. 2, ad 2, et quæst. 112, art. 1, in corp., questionem hanc resolvere tentârunt; ergo. 2° Exploditur eadem sententiâ iis omnibus momentis quibus communem ac tritam circà præsentem controversiam theologorum opinionem postmodum stabililemus.

Secunda opinio docet illud esse supernaturale, quod activas naturæ vires excedit; tribuitur Scoto in 4, dist. 10, quæst. 8, parag. *contrà rationem*. Refellitur, quia creatio anime aut Angeli, activas totius naturæ vires excedit; nec tamen supernaturalis dici potest.

Tertia opinio asserit, ut aliquid sit supernaturale requiri et sufficere quòd excedat tum activas, tum passivas naturæ vires. Tribuitur à nonnullis, Cajetano, Bannesio, Cano, Vasques, etc. Refellitur: 1° non satis constat quid ipsi velint per vires illas *passivas*; 2° quidquid intelligatur per vires *passivas*; certè Angeli productio ejus est perfectionis quæ superet vires tum activas tum *passivas* totius naturæ; altamen hæc Angeli productio non est entitativè supernaturalis; 3° ad esse supernaturale, præter vires naturales, tum activas, tum passivas naturæ, superanda est adhuc, ut mox dicemus, ejusdem naturæ exigentia. Tanjtem sententiâ quam hic impugnamus, auctoribus movet ei-

tatis immeritò adscribitur; etenim aliud est, activæ et passivæ virtutis naturalis excessum requiri, ut aliud sit supernaturaliale; aliud verò eum excessum sufficere; prius disertè docent laudati auctores, at posterius neutiquàm tradunt.

Quarta opinio quorundam recentiorum est, qui rerum naturalium et supernaturalium essentiam à libero Dei arbitrio ita pendere volunt, ut quæ in hoc rerum statu naturalia sunt, eadem in alio rerum ordine (Deo ita decernente) supernaturalia esse possint; et vicissim, quæ nunc supernaturalia sunt, eadem in aliorum statu vi divinæ voluntatis naturalia esse queant. Refellitur: 1° sententiam hanc, tum Scripturæ, tum SS. Patrum doctrinæ contrariam esse, theologî, post S. Thomam, 1-2, q. 104, art. 5, vulgò docent. 2° Supponit prædicta opinio rerum essentias à libero Dei arbitrio pendere; quod falsum esse communiter tradunt philosophi, et demonstrat S. Thomas, 1 p., q. 25, art. 3, in corp. 3° *Omnis creatura*, ut optimè arguit Estius in 2, dist. 25, parag. 5, *Dei serva est*, juxta illud Psalm. 11: *Omnia serviant tibi*. Ergò, inquit ibidem Estius, quòd aliqua creatura assumatur in adoptionem filiorum Dei, et in amicitiam ejus, et in consortium divinæ naturæ (quod quidem fit per gratiam) conditionem creatæ naturæ superat, estque prorsus supernaturale. Nullo ergò in casu, gratia (idem dicendum de quolibet alio dono supernaturali) creaturæ strictè ac propriè fieri potest naturalis. Utitur hoc argumento S. Cyrill., lib. 12 in Joan. cap. 24.

Quinta sententia docet supernaturalia à naturalibus eò differre, quòd supernaturalia Deum ut trinum, naturalia verò Deum ut unum respiciant. Ita Zumel. 1, 2, q. 110, art. 4, disput. 5, et alii. Refellitur, quia actus fidei quo Deum credimus esse unum, summè bonum eumque sic apprehensum diligimus, nullo habito respectu explicito ad Trinitatem, supernaturalis est; naturalia ergò à supernaturalibus non differunt penès respectum ad Trinitatem.

Et verò nec respectus ad Trinitatem ut objectum, nec respectus ad Trinitatem ut principium supernaturalitatem constituit. Non respectus ad Trinitatem ut objectum, quia virtutes morales infusæ, aliaque complura accidentia supernaturalia, Trinitatem ut objectum minimè spectant. Nec etiam respectus ad Trinitatem ut principium, quia supernaturalia perinde ac naturalia à Deo ut uno procedunt; scilicet procedunt à Deo ratione omnipotentis, quæ tribus divinis. Personis communis est; ergo respectus ad Trinitatem non est proprius supernaturalium conceptus.

Sexta sententia supernaturalitatem recipit à relatione ad Deum ut auctorem gratiæ et gloriæ. Ita Curiel. 1, 2, q. 110, dub. 1; Albelda 1 p. disput. 26, n. 9. Joan. Vincent. Relect. de grat. Christi fol. 54, etc. Refellitur ista sententia: 1° quia dùm sic merè traditur, obscura est, et ignotum per ignotius, aut saltem æquè abstrusum definit. 2° Opera moraliter bona intra naturæ ordinem, elicità ab homine justo, absque influxu actuali, vel virtuali charitatis, aut alterius supernaturalis virtutis, non sunt intrinsicè supernaturalia;

atque opera hujusmodi in Deum ut auctorem gratiæ et gloriæ referri docent plurimi theologî quos recenset Card. d'Aguirre, tom. 5, disput. 131, sect. 1. Ergo intrinsicè et entitativa supernaturalitas à relatione in Deum ut auctorem gratiæ et gloriæ non est repetenda. 5° Semper quærendum restat, undenam prædicta ratio habeat ut sit supernaturalis. Fatemur equidem id omne esse supernaturale, quod propriè et directè refertur in Deum ut auctorem gratiæ; at negamus hunc præcisè respectum causam formalem esse supernaturalitatis, de quà hic unice aut potissimum quæstio; sed tantùm ut efficientem, aut finalem, aut meritoriam causam admittimus.

Septima sententia eorum est qui supernaturalitatem in intimà quiddam divinitatis sicut in se est communicatione et participatione constituunt, atque supernaturalia definiunt ea esse quæ participant divinam essentiam aut attributa prout sunt in se; naturalia verò quæ illa participant, prout sunt in alio. Ita plerique S. Thomæ interpretes.

Alii supernaturalia definiunt, quæ ad Deum ut est in se, seu ad ordinem visionis beatificæ spectant; naturalia verò quæ ab hoc ordine remota sunt. Ita Herbera, 1 p., q. 1, d. 2; Sossa, q. 1, Prolo. diff. 4; Gonetus disput. 2, de essentiâ grat., art. 5, etc. Alii asserunt entia supernaturalia esse illa quæ simpliciter sunt *ordinis divini*; naturalia autem quæ ad hunc ordinem non spectant. Ita Cajetanus, 1 p., q. 12, art. 5, et 1, 2, q. 61, art. 3, et alibi passim; Antonius Perez in Laureæ Salmant., certamine 4, scholastico, à n. 48, etc. Aliis placet supernaturalitatem in ordine ad Deum ut est *actus purissimus* consistere. Ita Pater Albertinus, tom. 1, principio 1, quæst. 2, theol. n. 4, et 2 principio quæst. 5, n. 2. Nonnulli censent supernaturalitatem rectè explicari per aliquam connexionem cum unione immediatâ Dei ut est in se; sive unio physica sit, qualis hypostatica; sive intentionalis, qualis visio beatifica, fruitio et amor. Ita Valent. de Herice, 1 p., tract. 4, disp. 48, cap. 5; Fasolus, 1 p., q. 12, art. 4, n. 22.

Has quinque varias exponende supernaturalitatis sententias in unum retuli, quòd vix aut parùm à sese invicem discrepent.

Refelluntur supradictæ sententiæ, iisdem omninò momentis quibus sexta opinio mox confutata fuit. Et verò semper quærendum superest, 1° quid sit rem ad ordinem visionis beatificæ, ad ordinem divinum, ad Deum ut est *actus purissimus*, etc.; pertinere. 2° Quæ perfectione creatura in eum ordinem elevetur. 3° Quæ et qualis esse debeat communicatio et participatio per quam creatura ad ordinem divinum, ad Deum ut est in se formaliter pertineat. Dùm hæc non exponuntur, semper res sub tenebris remanet, semper sub desiderio relinquitur.

Octavâ sententia eorum est qui supernaturalitatem explicant per excellentiam supra vires et exigentiam naturæ, atque volunt ens supernaturale illud esse quod omnium substantiarum *nunc existentium*, et accidentium ipsis connaturalium, vires et exigentiam su-

perat. Ita Aggidius Coninch. disp. 4 de actibus supernatural., n. 9, et alii recentiores. Refellitur illa sententia, tum quia plurimum Angelorum merè possibilium productio omnium substantiarum nunc existentium, necnon accidentium ipsis connaturalium, vires et exigentiam longè superat; atqui tamen hæc productio non esset supernaturalis; ergo, etc.: tum quia ens supernaturalis, ut mox diximus, omnis substantiæ tam creatæ, quàm creabilis vires et existentiam excedere debet.

Nona sententia perinde ac præcedens supernaturalitatem explicat per excellentiam supra vires et existentiam naturæ; verum addit, in quo distat à priori naturam supra quam ens supernaturale elevatur, complecti non solum quamlibet substantiam nunc existentem, sed insuper et possibilem quæ Deum suis viribus videre non possit. Scilicet duplicis generis substantias posibles admittant hujus sententiæ patroni; aliæ quæ propriis viribus absque elevatione Deum intuitivè videre possint; aliæ quæ citra elevationem hujusce visionis elicendæ impotentes sunt; supra has, non illas substantias posibles elevatur ens supernaturale. Ita Major, in 4, dist. 89, q. 4; Durandus ib., quæst. 2; Hurtado de Mendoza, tract. de visione Dei, disput. 6, et alii. Refellitur etiam ista sententia, quia supponit creari posse substantiam supernaturalem, seu substantiam cui connaturalia sint accidentia supernaturalia; ac talem substantiam repugnare posse, quæstio 4, demonstrabimus; ergo, etc.

Est et alia specialis eâ de re Ripaldæ sententia quæ præcedenti coincidit. Censet auctor ille tom. 1 *de ente supernat.* lib. 1, disput. 5, sect. 2, ens supernaturale, illud esse, quod excedit vires tum physicas, tum intentionales omnium et singularum substantiarum nunc existentium; id est, quemadmodum seipsum ib. exponit, illud est supernaturale, quod à substantiis in præsentî hypothesis existentibus, nec fieri, nec quidditativè cognosci potest. Refellitur ista sententia, quia etiam supponit ens supernaturale non esse supra omnem generatim substantiam tam creatam, quàm creabilem; quod omninò falsum esse ex dicendis postmodum manifestè patet.

Ultima tandem sententia quam amplectimur, quæque apud theologos longè plures et auctoritate majores pervulgata est,

Docet 1°, in quo certè consensunt, omnes ferè theologî; naturam supra quam ens supernaturale elevatur, omnem substantiam tam creatam quàm creabilem amplecti; seu, quod idem est, naturam quam res supernaturalis antecellit, complecti res omnes, quæ ex propriâ conditione et ex principiis naturæ intrinsicis possibiles sunt, seu per se non repugnant, independentèr tum à libero Dei beneficio, tum ab omni gratuito et naturæ indebito Dei beneficio, quo possibiles reddantur. Docet 2°, quod ex priori sequitur, ens supernaturale superare exigentiam totius naturæ creatæ et creabilis, nec in ejus viribus activis contineri, sive physicis, sive intentionalibus. Illud in activis ac physicis alterius viribus consistit contineri, jî quærit Card. d'Aguirre, tom. 1, disput. 8, sect. 3,

et Ripalda lib. 1 *de ente supernat.* disp. 3, sect. 2, quod ab ipso produci potest. Illud verò continetur in viribus intentionalibus seu intelligibilibus, quod ab ipso intuitivè attingi potest. Docet 3°, supernaturalitatem præcipuè ac primariò consistere, tum in supradicto exigentiæ, ac virtutum totius naturæ excessu; tum in eximiâ quâdam divinitatis, ut in se est, participatione; quæ quidem eximiâ divinitatis participatio posita est in speciali quâdam, cum ipso Deo, qualis in se est, spectato, conjunctione et unione; aut *reali et physica*, qualis est hypostatica unio; aut *intentionali* proximâ et immediatâ, qualis est visio beatifica; aut tandem *intentionali* minùs proximâ et mediâtâ, qualis est gratia sanctificans, virtutes theologicas, cæteraque hujusmodi dona quæ sunt ejusdem ordinis cum visione beatificâ, quæque ad illam per se disponunt, et ex naturâ suâ ordinantur. Ita S. Thomas variis in locis, præsertim verò 1-2, q. 110, art. 2 ad 1; Cajetanus 1-2, q. 61, art. 3; Salmaticenses tract. de grat. disput. præfationali, cap. 4, § 1; d'Aguirre, loco mox citato, et tomo 3, disput. 131, sect. 3; Suarez; de Grat. prolegom. 3, cap. 2, Estius, Sylvius, Bellarminus et alii passim.

Tribus constat partibus ista sententia; antequàm autem probetur, ad pleniorè ipsius intelligentiam operæ pretium erit nonnulla advertere. Itaque observandum I cum Bellarmino L. de grat. primi hominis, caput 5, naturale variis modis dici posse. 1° Naturale dicitur quod habetur à nativitate. Hoc sensu justitia sicut et sanctitas originalis, licet intrinsecè supernaturalis, fuit Adamo naturalis; et originale peccatum nunc infantibus naturale est, juxta illud Ephes. 2: *Naturâ filii iræ.* 2° Naturale dici potest quod est naturæ consentaneum, quodque eam non destruit, sed ornat et perficit. Et hoc sensu; quemadmodum observat S. Aug. lib. de spirit. et lit. cap. 27, gratia ornans et perficiens naturam, naturalis meritò dici potest, peccatum verò contra naturam. 3° Dicitur naturale, quod tametsi donum sit gratuitum, tamen naturam non elevat ad opera supernaturalia, sed eam duplaxat juvat ac perficit in operibus merè naturalibus; quâ ratione, inquit Bellarminus loco mox citato, integritas naturæ distincta à gratiâ sanctificante, donum naturæ dici potest. 4° Naturale etiam dicitur, quod in conditâ rerum universitate assuetum est, quod secundum communes providentiæ leges frequenter et ordinariè contingit. Sic S. Aug. l. 26 contra Faustum cap. 5, omnia Dei opera in naturalia et contra-naturalia distinguit; ad primum genus, ordinaria et solita; ad secundum verò, extraordinaria et insolita revocat. Juxta hanc acceptiorem, opera totius naturæ facultatem excedentia, ut sacramentorum operatio, et virtutum infusarum actus, aliæque supernaturalia opera, quæ miraculosa et insolita non sunt, naturalibus accenseri possunt. 5° Rursus naturale dici potest quidquid creatura per potentiam obedientiam efficere aut recipere potest; cum enim potentia obedientialis, quâ creatura quilibet Deo obediit ad nutum, ipsique perfectè subicitur, realiter et entitativè natu-

ralis sit; naturale quoque quâdam ratione dici potest, id omne ad quod sese extendit prædicta obedientialis potentia. Ita naturæ vocabulum usurpat S. Aug. loco mox citato his verbis: *Deus creator et conditor omnium naturarum, nihil contra naturam facit. Id enim erit cuius rei naturale, quod ipse fecerit, à quo est omnis modus, numerus et ordo naturæ.* Et L. 21 de Civit. Dei cap. 8: *Quomodo, inquit, contra naturam, quod Dei sit voluntate, cum voluntas tantum conditoris, condite rei cuiusque natura sit?* Eâ ratione asserit S. D., l. de Præd. SS. caput 5; *posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, naturæ esse hominum.* Juxta eundem sensum loquitur S. Thomas, 3 p., quæst. 44, art. 2 ad 1: *Naturale est, inquit, cuiuslibet creaturæ, ut transmutetur à Deo secundum ejus voluntatem.*

His quinque modis naturale directè non opponitur supernaturali, ut faciliè patebit attendenti, et constat exemplis modò adductis, neque his sensibus naturale hic usurpamus.

6° Naturale sumi potest pro collectione substantiarum creaturarum, sed non creabilem, et accidentium ipsis connaturalium, seu pro eo quod non superat vires et exigentiam naturæ actu existentis. Opposito sensu, illud improprie et secundum quid supernaturali dici potest quod omnis naturæ creatæ, sed non creabilis, seu, omnis substantiæ actu existentis, sed non merè possibilis, vires et exigentiam excedit.

7° Tandem strictè et proprie naturale prout opponitur supernaturali illud dicitur, quod est vel natura, vel pars naturæ; vel fluit ex principiis et primordiis naturæ creatæ, aut creabilis, quod ipsi debitum est et secundum ipsius exigentiam, sine quo manca illa foret et imperfecta; vel quod est rationi et æquitati consentaneum, quodque Deus habitâ ratione justitiæ, bonitatis, sapientiæ et providentiæ, naturæ denegare nequit. Hanc esse strictam et propriam naturalis acceptionem declarant Suarez, d'Aguiurre, Bellarm. et alii, locis antea laudatis. Eâ significatione corpus et anima, facultates quoque tum sentiendi, tum intelligendi, et operationes quæ ab eisdem facultatibus exercentur, concursus etiam generalis ad easdem operationes efficiendas necessarius, et alia hujusmodi naturalia esse dicuntur.

Pressius, proprie et strictè naturale illud dicitur, quod est pars naturæ creatæ aut creabilis; vel ex ipsâ fluit, vel ipsi quoquomodò debetur; et hoc modo naturale spectatum proprie supernaturali opponitur. Hinc observandum II: Ex dictis supernaturali quod naturali directè opponitur illud est quod nec est pars naturæ creatæ aut creabilis, nec ex ipsâ fluit, nec ipsi quoquomodò debetur, ac proinde omne meritum, tum naturæ, tum personæ excludit. Ita S. Thomas 1-2, q. 10, art. 1, et ibid., quæst. 110, art. 1 ad 2; ita etiam d'Aguiurre locis citatis; Bellarm. L. 1 de grat. et libero arb., cap. 1; Sylvius, Estius, Suarez et alii.

Observandum III: Sicut ens naturale dicitur non solum substantia naturalis, sed etiam quæ ad illam quoquomodò pertinent, quales sunt ejus affectiones, aliæque ipsi quâdam ratione debita; ita pariter super-

naturale dicitur, non solum substantia supernaturalis, nimirum Deus, sed et ea quæ per modum qualitatum et affectionum ad illum pertinent; aut ab illo, ut supernaturalis est, dependent; aut ad assequendam ipsius, sicut in se est, possessionem, per se et ex natura suâ ordinantur, atque proximè aut saltem mediatè disponunt; talia sunt gratia, virtutes theologice, lumen gloriæ, visio beatifica, etc.; hæc autem participativè; illa verò, nempe Deus, essentialiter supernaturalia dici possunt et debent.

Observandum IV, cum Card. d'Aguiurre tom. 1 theolog. S. Anselmi, disp. 8, et 10, et Grandino tract. de Attribut. quæst. 1, art. 5, sect. 3, Deum bifariam spectari posse: 1° Ut in se est, et in se immediatè attingitur; seu ut est auctor gloriæ. 2° Quatenus refertur in creaturis et per eas abstractivè cognoscitur, seu ut est auctor naturæ; priori, non autem posteriori modo, Deus est primum ens naturale, et tale essentialiter. Est autem ens naturale per participationem, omne illud creatum per quod ut in se est Deus attingitur, sive immediatè, sive mediatè; id est, quidquid ad illum attingendum per se et ex naturâ suâ refertur. Hinc unio hypostatica, visio beatifica, participativè supernaturales sunt, quoniam Deum ut in se est immediatè attingunt; gratia verò sanctificans, virtutes theologice, aliæque hujusmodi dona supernaturalia sunt, quoniam per se disponunt, et ex naturâ suâ ordinantur ad visionem beatificam.

Observandum V, cum iisdem auctoribus mox citatis, Deum, ut in se est, iterum duobus modis spectari posse: 1° *Intuitivè* seu *objectivè*. 2° *Communicativè*, quatenus scilicet sese immediatè attingendum communicat, ut fit unione hypostaticâ et visione beatificâ, vel quatenus ad id disponit, ut fit virtutibus theologice. Deus hoc secundo modo spectatus proprie dicitur auctor gloriæ; priori verò sensu dicitur objectum gloriæ.

Observandum VI, ens illud dici participativè supernaturali, quod ad Deum præsertim ut auctorem gloriæ refertur; idèò autem dicitur participativè supernaturali, quòd sit participatio quædam virtutis aut rationis, quâ se Deus immediatè attingit ex naturâ suâ; quod quidem ut clarè percipiatur,

Observandum VII, virtutem et rationem quæ se Deus immediatè attingit non esse aliquid naturæ divinæ superadditum; omnia enim quæ in Deo, utpote ente simplicissimo, reperiuntur, sunt quid unum et idem cum naturâ divinâ, ac proinde virtus divini intellectus, quæ se Deus immediatè cognoscit, nihil omnino superaddit intellectui divino, sed est ipsemet Dei intellectus, ut infinitæ perfectionis, et per se sufficiens sine ullo superaddito ad divinam essentiam immediatè attingendam; attamen virtus communicata creaturæ, per quam illa immediatè attingit Deum, proprie est virtus Dei, non quidem per quam Deus sese attingit, sed per quam creatura ad esse divinum elevatur ut ipsam attingat.

Itaque virtus communicata creaturæ, per quam Deus sese immediatè attingendum communicat, v. g., lux

men gloriæ, strictè et propriè dicitur et est virtus Dei elevans et ordinans creaturam ad Deum, ut in se est, illamque constituens in esse divino, juxta illud 2 Petri 1, v. 4; *divinæ consortes naturæ*. Idem dicendum de aliis entibus supernaturalibus quæ ad immediatam cum Deo unionem intentionalem, seu visionem beatificam disponunt, vel ad eam ex naturâ suâ referuntur.

Ex dictis sequitur 1° Deum, ut est auctor gloriæ, seu quatenus sese unione hypostaticâ, vel visione beatificâ, immediatè attingendum communicat, vel ad id disponit, esse ens *essentialiter* supernaturale, primum et præcipuum entium supernaturalium, à quo alia et supernaturalia sunt et dicuntur. 2° Omne illud ens creatum *participativè* supernaturale dicitur, quod ad Deum præsertim ut auctorem gloriæ, hoc est, in se immediatè attingendum, ex naturâ suâ refertur, vel ad illud per se proximè aut saltem remotè disponit. 3° Supernaturale *participativè* generatim definiri aut describi posse, quod universæ naturæ creatæ aut creabilis ordinem, vires et exigentiam omnino excedit. 4° Supernaturale *quoad modum* duntaxat est donum naturale collatum modo propriè supernaturali, id est, excedente cujuscumque naturæ vires et exigentiam; tales sunt, vita mortuo restituta, aut visus caeco. 5° Supernaturale *quoad entitatem*, quod propriè supernaturale dicitur, peculiare Dei donum est, quod quidem donum; 1° totius naturæ creatæ et creabilis ordinem, vires et exigentiam transcendit; 2° creaturam elevat et ordinat ad Deum, ut est auctor gloriæ, id est, ut in se spectatus, et per visionem intuitivam possidendus; in quo supernaturalia donâ à naturalibus differunt, quæ spectant Deum ut auctorem naturæ, hoc est, quatenus relictur in operibus suis, creaturis nimirum, et per eas abstractivè duntaxat est cognoscendus; 3° mirâ quâdam et eximiâ unione (aut *reali et physicâ*, qualis *hypostatica* unio, aut *intentionali* proximâ et immediatâ, qualis est visio beatificâ; aut *intentionali* mediâtâ et minis proximâ, quales sunt gratia sanctificans, virtutes theologicæ, etc.), hominem Angelumque cum ipso Deo, qualis in se est, spectato, ita intimè conjungit, ut ipsos in Deum veluti transformet, atque *Deiformes* efficiat. Hinc per gratiam, quæ donum supernaturale est, 2 Petri 1, dicitur fieri *divinæ consortes naturæ*; et, ut loquitur S. Dionys. de Eccl. Hierarch. cap. 4, *Deificati*.

His præsuppositis, jam facile est triplicem ultimæ sententiæ mox propositæ partem demonstrare. Et quidem prima pars, scilicet, naturam supra quam elevatur ens supernaturale, omnem substantiam tam creatam, quàm creabilem complecti, constat; 1° quia hæc est, ut observat d'Aguière tom. 1, disput. 10, sect. 1, communis ac constans sententiâ omnium ferè theologorum tam veterum, quàm recentiorum. Constat 2° quia donum supernaturale creaturam cum Deo intimè conjungit, eamque in esse divino constituit, ut mox dicemus. Constat 3° quia ex dicendis quæsitio quarto repugnat substantiâ supernaturalis; ens ergo supernaturale elevat supra omnem substantiam tam creatam quàm creabilem. Secunda pars,

scilicet ens supernaturale ordinem, vires et exigentiam cujuslibet naturæ excedere, visdem omnino momentis mox adductis evincitur. Tertia pars, nimirum donum supernaturale eximiâ quâdam unione ita intimè creaturam cum Deo conjungere ut ipsam in ordine divino constituat, eamque in Deum veluti transformet, colligitur 1° ex jam dictis; 2° ex mox dicendis; 3° ex citato textu 2 Petri 1, ubi de supernaturali vocationis et gratiæ sanctificantis dono sic habetur: *Vocavit nos propriâ gloriâ et virtute, per quem maxima et preliosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ*. Hinc de lumine gloriæ loquens doctor Angelicus 1 p., q. 12, art. 5, ad 3, ait: *Per hoc lumen fit creatura Deiformis*; porro quod de gratiâ et lumine gloriæ asseritur, idem quoque de aliis donis quoad entitatem supernaturalibus, pari ratione dicendum est. Quarta tandem pars, nempe, supernaturalitatem essentialiter consistere, tam in excellentiâ supra ordinem, vires et exigentiam cujuslibet naturæ creabilis, tum in prædictâ eximiâ unione et conjunctione cum ipso Deo, qualis in se est, spectato, probatur 1°, ex Scripturis. De gratiâ quæ donum est supernaturale, dicitur 2 Petri 1: *Per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ*; et, 2 Cor.: *Qui adhæret Deo, unus spiritus est*. Ergo, etc. Probatur 2° ex SS. Patribus, qui donorum supernaturalium ac præsertim gratiæ sanctificantis excellentiam ac dignitatem commendantes, perpetuè asserunt eam in hoc præcipuè ac primariò consistere, quòd per hæc Deo intimè unimur ac Dei participes efficiamur. Instar omnium satis sit hic retulisse S. Leonem: *Agnosce, inquit serm. 1 de Nativit. lect. 6, ô christiane! dignitatem tuam; et divinæ consors factus naturæ, noli in pristinam vilitatem degeneri conversatione redire*.

Prob. 3° speciâtim ex S. Thomâ, qui supernaturalitatem in quâdam divinitatis, ut in se est, participatione positam esse passim docet, præsertim verò 1-2, q. 112, art. 1, his verbis: *Donum gratiæ excedit omnem facultatem naturæ, cum nihil aliud sit, quàm quedam participatio divinæ naturæ, quæ excedit omnem aliam naturam, et idèd impossibile est quòd aliqua creatura gratiam cause. Sic enim necesse est quòd solus Deus deificet communicando consortiū divinæ naturæ, per quamdam similitudinis participationem, sicut impossibile est quòd aliquid igniat, nisi solus ignis*. Et 3 part. quæst. 2, art. 10 ad 1: *Gratia, inquit, quæ est accidens, est quædam similitudo divinitatis participata in homine*. Ibidem quæst. 3, art. 4 ad 3: *Assumptio quæ fit per gratiam adoptiva is, terminatur ad quamdam participationem divinæ naturæ secundum assimilationem ad bonitatem illius; secundum illud 2 Petri 1: « Divinæ consortes naturæ, etc. »* Idem sæpius repetit S. doctor.

Prob. 4° ex constanti omnium ferè theologorum doctrinâ, qui contra Major. Molinam, et paucos alios, statuunt dari non posse substantiam supernaturalem. Porrò si ita sit, manifestè sequitur supernaturalitatem positam esse in elevatione supra ordinem, vires et exigentiam cujuslibet naturæ creabilis; adeoque donum supernaturale creaturam in ordine divino con-

stituere. Ita expressè tradit Cajetanus, Salmaticensis, Suarez, d'Aguirre, Bellarminus, Sylvius, Estius, etc., locis antè citatis.

Prob. 3ª nonnullis momentis theologicis. 1ª Nulla alia occurrit circa præsentem controversiam probabilior opinio, uti constat ex cæteris modò confutatis hanc in rem sententiis. 2ª Nullum agnoscitur ens *quoad creaturam* supernaturale, quod non superet naturam creatam et creabilem, quodque creaturam in ordine divino non constituat; sic gratia, gloria, aliaque accidentia, quæ theologi supernaturalia agnoscunt, ordinem ejuslibet creaturæ possibilis excedunt, eamque in ordine divino collocant; et vice versà, nullum admittitur ens naturale quod supra ordinem, vires et excellentiam naturæ creabilis positum sit; ergò supernaturalitas in prædictâ elevatione et ordinatione meritò reponitur. 3ª Quemadmodùm post S. Thomam ratiocinatur Sylvius 1 p. q. 12, art. 5, ens supernaturale illud est quod ordinatur ad Deum ut in se est, et ut in se immediatè attingitur; Deus enim sic spectatus præcipuum est entium supernaturalium, est ens *essentialiter* supernaturale, à quo cætera omnia *participativè* supernaturalia sunt et dicuntur; atqui Deus ut in se est, et per visionem intuitivam possidendam, ordinem, exigentiam et vires tum physicas, tum etiam intentionales ejuslibet possibilis creaturæ longè superat; ut enim loco mox citato recurrit doctor Angelicus: *Ubi modus essendi alicujus rei cognitus excedit modum naturæ cognoscentis, oportet quòd cognitio (clara et intuitiva) illius rei sit supra naturam illius cognoscentis*; porrò modus essendi Dei est supra conditionem et vires ejuscumque intellectus creati; Dei ergò, ut in se est, clara et intuitiva visio, ejuslibet intellectus creati vires excedat, necessum est.

Dices 4^a: Vix concipi ac explicari potest quâ ratione Deus, ut in se est, sese creaturæ communicare et participandam præbere possit, atque ipsam ad ordinem divinum elevare; ergò entis supernaturalitas in illâ elevatione et communicatione reponi nequit. Resp. rem de quâ firmis argumentis constat, non idcirco in dubium revocandam esse, quia *modus rei vix à nobis explicari potest: Numquid negandum est quod est apertum*, inquit S. Aug. L. de dono perseverant., c. 14, *quia comprehendi non potest quod occultum est?* Porrò exemplo Incarnationis, visionis beatificæ, gratiæ sanctificantis, manifestè patet, quoddam esse divinæ communicationis genus, quo Deus, ut in se est, sese communicat, atque naturam creatam in ordine divino constituit; ergò, etc. Quòd autem *modus*, quo fit ejusmodi communicatio et elevatio, vix à nobis concipiatur, communis est omnium mysteriorum difficultas.

Dices 2^a: Res naturales aliquatenus consortes sunt divinæ naturæ, et habent aliquam divinitatis participationem; ergò, etc. Resp. duplicem esse modum quo fieri possimus divinæ consortes naturæ: unum quidem, quo Deus aliter ac in se est, communicatur; alterum verò quo sicut in se est, sese communicat; aut qui per se disponit ad assequendam communicationem. Uti, ut in se est; prior *modus naturalis* est, posterior

supernaturalis, in eoque rationem supernaturalitatis positam esse contendimus.

Dices 3^a: Quidquid in naturâ creatâ finito modo recipi potest, illud ad naturam rei creatæ propriè pertinere meritò dici potest; atqui aliqua Dei, ut in se est, communicatio, v. g., visio beatificæ, finito modo in naturâ creatâ recipi potest; ergò aliqua Dei communicatio, ut in se est, ad naturam rei creatæ propriè pertinere potest; ac proinde in eâ communicatione immeritò reponitur entis supernaturalitas. Resp. duobus modis aliquid posse finito modo in naturâ creatâ recipi. 1° Tanquàm aliquid naturæ proprium ac debitum. 2° Sicuti aliquid ipsi adveniens et indebitum, gratuitoque beneficio concessum. Equidem illud naturale dici potest, quod in naturâ creatâ finito modo recipitur priori sensu, non autem posteriori; porrò quælibet Dei, ut in se est, communicatio in naturâ creatâ recipitur non ut propria et debita, sed duntaxat tanquàm aliquid ipsi indebitum, gratuitoque beneficio concessum; nulla ergò Dei, ut in se est, communicatio naturalis dici potest, et ad naturam rei creatæ propriè pertinere; nihil proinde obstat ex hæc parte, quin in prædictâ communicatione supernaturalitatis ratio constituatur. Et verò uti postea dicemus quæsitio 4, ex hypothesi quòd communicatio Dei, ut in se est, ad propriam rei alicujus conditionem et naturam pertineret, tum ista natura, in quâ hujusmodi communicatio recipitur, ejusdem esset ordinis cum Deo, nec jam esset creatâ, sed divina.

Ex dictis huc usque colliges ex S. Thomâ alisque post ipsum communiter theologis, supernaturalitatem primariò et essentialiter consistere tum in excellentiâ supra ordinem, exigentiam et vires activas, tum physicas, tum intentionales ejuslibet naturæ tam creatæ quàm creabilis; id est, quod supernaturale dicitur, à nullâ naturâ creatâ produci, aut intuitivè cognosci potest; tum in mirâ Dei, ut in se est, communicatione, id est, in evimiâ quâdam cum ipso Deo, qualis in se est, spectato, conjunctione et unione; *aut reali et physica*, qualis est, *hypostatica unio*; *aut intentionali* proxima, qualis est visio beatificæ; *aut intentionali* mediata et minis proxima, qualia sunt gratia sanctificans, virtutes theologicæ, aliaque hujusmodi dona, quæ ad assequendam ipsius Dei, sicut in se est, possessionem ex naturâ suâ ordinantur, ac per se disponunt.

An dentur entia quoad substantiam supernaturalitatis. Respondeo affirmativè. Namque existunt reipsâ unio hypostatica naturæ humanæ cum divinâ, visio beatificæ, lumen gloriæ, gratia tum actualis, tum justificans, habitus et actus fidei, spei et charitatis, aliarumque virtutum moralium; porrò ista omnia sunt quoad substantiam supernaturalia; ergò existunt entia quoad substantiam, seu quoad entitatem, supernaturalia. Major fide certa est; minor verò tum ex sese constat, tum ex modò dictis de ideâ et notione entis supernaturalis.

Quotuplex sit supernaturale. Respondeo aliquid variis modis dici posse supernaturale. 1° Supernaturale aliud est propriè, simpliciter et absolutè; aliud verò

impropriè, secundùm quid et relativè. Supernaturale propriè, simpliciter et absolutè, illud est quod cujuslibet naturæ creatæ et creabilis vires omnes et existentiam excedit; ita visio beatifica, gratia justificans, cæteraque hujusmodi dona in vulgatissimâ theologorum sententiâ, quam mox paucis stabilicemus, quæ asserit repugnare substantiam supernaturalem. Supernaturale impropriè, secundùm quid et relativè, illud est quod alicujus duntaxat, non totius naturæ vires et existentiam superat: sic intuitivè videre substantiam spiritalem, est supra conditionem hominis mortalis, non angeli aut animæ à corpore separatae. Hujus divisionis frequens est apud recentiores mentio. 2° Supernaturale propriè simpliciter et absolutè rursus duplicis est generis: aliud *quoad entitatem*; aliud *quoad modum* duntaxat.

1° Supernaturale *quoad entitatem*, donum est, ut antea diximus, 1° totius naturæ ordinem, vires et existentiam superans; 2° elevans et ordinans creaturam ad Deum ut auctorem gratiæ et gloriæ, id est, ad Deum ut in se spectatum et per visionem intuitivam possidendum; 3° creaturam in esse divino constituens, illam reddendo divini naturæ consortem.

Supernaturale *quoad modum* duntaxat, illud est, inquit Ripalda, L. 1 de ente supernat. disput. 1 sect. 3 et 4, quod secundùm entitatem continetur intra vires aut existentiam naturæ; secundùm modum verò quo producitur, seu acquiritur, universam naturam excedit; seu pressius, supernaturale *quoad modum* tantùm, est donum naturale collatum modo supernaturali, hoc est, excedente vires cujuscumque naturæ create, ut resurrectio Lazari, restitutio visus amissi, instantanea ac perfecta sanitatis admodùm debilitatæ recuperatio, etc. Hujus divisionis meminit S. Damascen. L. 3 de Fide, cap. 2.

Porro, quemadmodùm annotat Ripalda loco mox citato, ad supernaturalitatem *quoad modum* non sufficit ut modus quo res aut acquiritur aut producitur, sit supra vires unius aut alterius subjecti; sed requiritur insuper ut universæ naturæ creatæ vires et existentiam superet. Scilicet, supernaturalia *quoad modum* cum supra naturam, ratione modi supernaturalis, excessum postulant, quem exigunt ratione suæ entitatis et substantiæ, supernaturalia quoad entitatem, seu quoad substantiam; atqui supernaturalia quoad substantiam, seu quoad entitatem, exigunt substantiam, seu entitatem quæ superet vires et existentiam totius naturæ; ergo, etc.

Juvat hic observare, id omne quod est supernaturale *quoad entitatem*, simul esse supernaturale *quoad modum*; at non vice versâ; cujus quidem discriminis ratio hæc est, quòd res in se naturalis, modo supernaturali, id est, supra vires et existentiam naturæ conferri possit; è contrâ verò res in se, seu entitativè supernaturalis, utpotè omninò excedens vires et existentiam cujuslibet naturæ create ad superiorem ordinem gratuito et indebito Dei beneficio non elevatæ, modo naturali conferri nullatenus potest.

3° Supernaturale *quoad entitatem*; aliud dicitur su-

pernaturale excellentiâ dignitatis, aliud supernaturale excellentiâ causalitatis, seu virtutis. Ita Cajetanus 1-2, q. 12, art. 6, et cum eo plures præsertim è Thomistis. Supernaturale simpliciter excellentiâ dignitatis et perfectionis, illud est, inquit prædictus auctor loco citato, quod omnem substantiam tam creatam quàm creabilem dignitate ac perfectione superat. Hoc sensu solus Deus supernaturalis est. Eò spectat attributum Dei apud auctorem libri de divinis nominibus et alibi passim frequentissimum, quo Deus Deitasque *super-substantialis* appellatur. Supernaturale excellentiâ causalitatis, seu virtutis illud est, inquit ibid. Cajetanus, *quod est supra posse cujuslibet creaturæ*. Ita gratia, virtutes infusæ, lumen gloriæ et alia hujusmodi; quippè hæc, licet mera sint accidentia, ejus tamen, inquit, sunt excellentiæ, ut superent facultatem omnis naturæ creatæ et creabilis, tam activè quàm passivè; activè quidem, quia possunt in effectus quos non potest natura aliqua (sic gratia justificans hominem divini naturæ consortem reddat); passivè verò, quia non possunt fieri aut pullulare à quacumque naturâ; seu non possunt in causalitate aut virtute naturali contineri.

4° Supernaturale, aliud dicitur supernaturale *essentialiter*; aliud supernaturale *participativè*. Ita Salmaticenses, d'Aguirre et alii. Supernaturale *essentialiter* illud dicitur, quod primum est ac precipuum inter entia supernaturalia, à quo cætera omnia supernaturalia sunt et dicuntur; sic Deus, quatenus est objectum aut auctor gloriæ, solus est ac dicitur *essentialiter* supernaturalis. Supernaturale *participativè* dicitur illud omne quod ad Deum ut objectum vel auctorem gloriæ, ex naturâ suâ refertur; sic visio beatifica, gratia sanctificans, virtutes infusæ, etc.

5° Rursus tribus modis, inquit Bellarminus lib. 1, de grat. et lib. arb. cap. 2, aliquid potest esse supernaturale; 1° simpliciter et absolutè, ut si ex genere suo et secundùm substantiam sit ordinis altioris, quales sunt actus virtutum infusarum, fidei, spei, charitatis, etc.; 2° non simpliciter et absolutè, sed ratione status; sic homo per peccatum debilitatus, multo non potest sine auxilio speciali efficere, quæ in statu innocentie et integritatis absque hujusmodi auxilio faciliè effecisset. 3° ratione modi, temporis, personæ, aut cujusvis alterius circumstantiæ; sæpè enim accidit ut id quod neque ex genere suo, neque ratione status, vires naturæ superat, eandem tamen superet ratione alicujus circumstantiæ: v. g., poterit homo sanus per se molem aliquam loco dimovere, non poterit tamen sine alterius auxilio, si alteram manum duntaxat adhibeat, aut si loco parùm idoneo, vel moles ipsa, vel ipse fuerit constitutus. Verùm ultima hæc supernaturalis divisio ex parte coincidit cum iis quas 1 et 2 loco adduximus.

Denique alii addunt rursus aliud esse supernaturale in genere activi, et in genere passivi. Supernaturale in genere activi, illud est, inquit, quod est supra vires agentis naturalis, etiam posito concursu ordinario et ipsi debito; tales sunt actus fidei, spei et charitatis. Supernaturale in genere passivi, est id quod

naturalem creaturæ exigentiam superat; sic gratia ad actum supernaturalem elicendum, est supra exigentiam naturæ nondum elevata. Non arridet ultima hæc *supernaturalis* divisio: nam, ut antea probavimus, quod agentis naturalis vires superat, non tamen continuo dicitur supernaturale, nisi ipsius iidem exigentiam superet.

De substantiâ creatâ supernaturali. — Observa 1°, nomine *substantiâ creatâ supernaturalis*, hic intelligi substantiam cui connaturalis esset intuitiva Dei visio; ac proinde aut ipsi connaturale esset et debitum lumen gloriæ; aut illa per se, et sine auxilio elevante Dei essentiam videre posset. Observa 2°, alio etiam sensu dici posse substantiam creatam supernaturalem, eam scilicet cui connaturales essent actus supernaturales et meritorii vitæ æternæ; ac proinde aut cui connaturalis esset et debita gratia ad hosce actus exercendos necessaria; aut que sine gratiâ ex se et per sola principia naturalia hæc in vitâ bonos actus virtutis meritorios vitæ æternæ exerceret. Observa 3°, certum esse ac constans apud omnes catholicos, nullam de facto dari substantiam creatam priori sensu supernaturalem; is enim fuit unus de præcipuis Beguardorum et Beguinarum error, quod *quælibet intellectualis natura in seipsâ naturaliter est beatâ, quodque anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, et eo beatè fruendum*; qui quidem error disertè proscriptus fuit in concilio Viennensi Clementinâ Ad nostrum, de hæreticis. Observa 4°, Pelagios nedum possibilem, sed et actu existentem agnovisse substantiam posteriori sensu supernaturalem; siquidem contendebant hominem absque ullo supernaturali et indebito gratiæ auxilio per solas naturæ vires posse hæc in vitâ bonos et supernaturales actus virtutis vitæ æternæ meritorios elicere; is fuit Pelagianorum error à S. Augustino potissimum impugnatu et variis in conciliis damnatus. Observa 5°: Qui cum Baio et Jansenio asserunt, *integritatem primæ creationis non fuisse indebitam naturæ humanæ exaltationem, sed naturalem ejus conditionem*, illi, velint nolint, fateantur necessum est eodem posteriori sensu dari substantiam creatam supernaturalem; ut vel ex solo terminorum intuitu patet; nullum quippe majus debitum, debito naturæ; si ergo gratia naturæ integræ debita sit, profectò et ipsi connaturalis dicenda est. Observa 6°, has duas posteriores sententias æqualiter agnoscere actus vitæ æternæ meritorios substantiæ creatæ connaturales esse; in eo autem easdem inter se differre, quòd Pelagiani illos tribuant naturæ absque gratiâ; è contra verò Baii discipuli gratiam ad eosdem actus necessariam velint naturalem esse hominis conditionem; undè manifestè patet ipsos omnem funditis evertere donorum gratiæ gratuitatem et supernaturalitatem. Visio siquidem intuitiva necessariò et essentialiter debetur gratiæ; hoc certum; gratia autem in eo systemate non est *indebita naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio*, ipsisissima sunt Baii verba: porro debita naturæ humanæ exaltatio, naturalis ejus conditio, abusivè proorsus et illusoriè grati-

ta et supernaturalis diceretur. Verùm de his uberius in decursu tractatùs.

His præsuppositis, quæritur hic an possibilis sit substantia cui connaturalis sit visio beatifica. Circa quam quæstionem duplex potissimum est sententia. Prima omnium est ferè theologorum, tam veterum, quam recentiorum, qui duce S. Thomâ 1 p., q. 12, art. 5, negant ejusmodi substantiam possibilem. Ita Cajetanus, 1 p., q. 12, art. 5; Alvares de Auxillis, disp. 79; Curiel, 1-2, q. 112, art. 1, dub. 1; Zumel, ibid. disp. 4; d'Aguirre, tom. 1, tract. 1, disput. 10; Antonius Perez in Laureâ Salmant. Suarez, Vasquez, Bellarmin. Sylvius, etc., quorum alii contrariam sententiam temerariam, alii periculosam, alii falsam et omninò rejiciendam pronuntiant.

Secunda sententia paucorum aliorum est, quæ possibilem esse talem substantiam supernaturalem sentiunt. In eam ex antiquis inclinavit Major in quartum dist. 49. quæst. 4, ubi asserit *non esse omninò certam repugnantiam substantiæ exigentis connaturaliter visionem beatificam*. E recentioribus verò Molina, 1 p., q. 12, art. 5, disput. 2, ibi opinionem hanc veluti dubiam proponit. *Primus omnium quos legerim*, inquit Card. d'Aguirre, loco mox indicato, *Ripalda, lib. 1, de ente supernaturali disp. 24, sect. 4, affirmativam partem, ut omninò probabilem complexus est*.

His præmissis, ad quæstionem mox propositam respondeo nullatenus possibilem esse substantiam creatam supernaturalem, seu substantiam, cui connaturalis sit visio beatifica, sive ipsi connaturale sit et debitum lumen gloriæ; sive illa per sola principia naturalia et sine auxilio elevante Dei essentiam intuitivè videre possit. Non est hujus loci quæstionem hanc fusius pertractare; è multis quibus ista sententia adstrui potest argumentis, pauca et quidem efficaciora seligemus. Itaque

Prob. 1° ex Scripturis. 1 ad Timoth. 6, de Deo dicitur: *Qui lucem inhabitat inaccessibilem; quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest*, scilicet, naturæ viribus. Ast lux illa quam inhabitat Deus, naturæ viribus non esset inaccessibilis, nimirum absolute, ut sonant Apostoli verba, si possibilis esset substantia creata supernaturalis; huic enim connaturale esset et debitum lumen gloriæ, connaturalis visio beatifica. Ergò, etc. Et verò suprema illa Dei inaccessibilitas oritur ex infinito ipsius excessu, qui certè locum habet, tam in ordine ad omnes substantias intellectuales possibilem, quàm existentes; ergò, etc.; atque ita præoccupatum manet palmare adversariorum effugium, prædicta Apostoli verba interpretantur, non de quibuscumque substantiis creatis etiam possibilem, sed de iis duntaxat quæ de facto existunt.

Prob. 2° ex SS. Patribus qui nostræ sententiæ aperte favent. Satis sit hic instar omnium retulisse S. Ang. qui Epist. 147, aliàs 112, expendens mox exscripta Apostoli verba, sic loquitur: *Si quæris quomodo Deus dictus sit invisibilis, si videri potest? Respondeo invisibilem esse naturâ; videri autem cum vult, sicut vult*. Quibus verbis, non obscure innuit S. doctor divinan-

majestatem transcendere naturalem quarumcumque substantiarum intellectualium notitiam, illamque longè supergredi, solamque manifestari pro suæ voluntatis arbitrio et speciali auxilio; et lib. 12 de Civitate Dei, cap. 10: *Creatura*, inquit idem S. doctor, *non ex seipsa potest esse beata, quia ex nihilo creata est, sed ex illo à quo creata est; cum ergo omnis creatura, non solum existens, sed et possibilis, ex nihilo essentialiter creata sit, nulla proinde potest esse ex seipsa beata; porro, si dari potest creatura cui connaturale esset lumen gloriæ, cui connaturalis esset visio beatifica, dari quoque posset creatura quæ ex sese foret beata, siquidem in illâ intuitivâ et beatificâ visione, formalis creaturæ intellectualis beatitudo essentialiter consistit. Ergo, etc.*

Prob. 3° ex constanti omnium fermè theologorum doctrinâ, circa quod vide Card. d'Aguirre, tom. 1, disput. 10, sect. 1, et ipsummet Ripalda, tom. 1 de ente supernaturali, disput. 23, sect. 1.

Probatur 4° momentis theologicis. Primum: Si dari posset substantia creata intellectualis quæ per se et sine auxilio elevante sibi indebito videret Deum, dari quoque posset substantia creata sancta per se et impeccabilis; siquidem sanctitas et impeccabilitas ex visione beatificâ necessariò consequuntur; atqui repugnat dari substantiam creatam sanctam per se et impeccabilem. *Bonum quod vitari non potest*, inquit S. Aug. lib. de verâ Religione, cap. 19, *Deus est; cætera autem omnia bona ex ipso sunt, quæ per seipsa possunt vitari, quia per seipsa nihil sunt*. Consentiant alii SS. Patres. Etverò, quemadmodum docet S. Thomas, 1 p., q. 63, art. 1, *cuiuscunque creaturæ hoc convenit ut peccare non possit; hoc habet ex dono gratiæ, non ex conditione naturæ. Siquidem* (inquit ibidem S. doctor) *divina voluntas sola est regula sui actus, quia non ordinatur ad superiorem finem; omnis autem voluntas cuiuslibet creaturæ rectitudinem in suo actu non habet, nisi secundum quod regulatur à voluntate divinâ... igitur in solâ voluntate divinâ peccatum esse non potest: in quâlibet autem voluntate creatâ (quamdiu sibi ipsi relicta est) potest esse peccatum secundum ordinem suæ naturæ. Ergo, etc.*

Secundum: Fide certum est, uti antea demonstravimus ex concilio Viennensi, nullam actu dari substantiam creatam intellectualem quæ Deum ex sese, et absque auxilio elevante intuitivè videre possit; porro et quæ ratio probat creaturam intellectualem, quæ nunc datur, non posse per se et sine auxilio indebito et supernaturali Deum intuitivè videre, eadem probat et de omni naturâ creabili. Enimverò, sicuti ratiocinatur S. Thomas, 1 p., q. 12, art. 4, creatura intellectualis quæ nunc datur, non potest Deum intuitivè videre absque auxilio indebito et supernaturali, quoniam est in diverso genere immaterialitatis et proinde postulat per aliquod auxilium superius ad participationem quamdam ipsius esse divini, quod est in summâ immaterialitate elevari; atqui quælibet natura creabilis, quantumcumque supponatur perfecta, foret in diverso genere immaterialitatis; neque enim

foret suum esse subsistens, sicut est Deus; ergò, etc. Et certè, uti ibidem discuntur Angelicus doctor, facultatem cognoscitivam inter et obiectum connaturale debet esse proportio saltem habitudinis, ita quòd obiectum non debeat esse superioris ordinis quoad immaterialitatem; atqui Deus, utpotè purissimus, illimitatus et infinitus, superioris est ordinis et generis quoad immaterialitatem; ergò, etc.

Tertium: Repugnat naturam creatam Deum esse porro substantia creata supernaturalis, cui connaturale esset et debitum lumen gloriæ, connaturalis visio beatifica, Deus foret. Namque substantia cui connaturalis est et debita virtus alteri propria, ejusdem est naturæ cum ipso; porro lumen gloriæ, sicut et gratia, virtus est Deo propria; unde per eam efficitur *divinæ consortes naturæ*, 2 Petri 1, *fili Dei nominantur et sumus*, 1 Joan. 3. Ergò lumen gloriæ, sicut et gratia, non potest esse alicui substantiæ connaturale et debitum, quin ejusdem naturæ sit cum ipso Deo, ac proinde qui habeat esse divinum. Hinc S. Thomas, loco mox laudato: *Lumen gloriæ, inquit, non potest esse naturale creaturæ, nisi creaturæ esset naturæ divinæ, quod est impossibile; per hoc enim lumen fit creatura rationalis dei formis.*

Quartum: Repugnat creatura intellectualis quæ intrinsecè et connaturaliter exigit unionem realem, substantialem et hypostaticam cum personâ divinâ; ergò pariter repugnat creatura connaturaliter exigens unionem realem et intentionalem cum essentiâ divinâ. Porro creatura supernaturalis cui debita esset et connaturalis Dei visio, ex sese exigeret unionem realem et intentionalem cum essentiâ divinâ sub ratione speciei intelligibilis, seu impressæ; visio enim beatifica, ut observat S. Thomas 1 p., q. 12, art. 5, non aliter oritur ab intellectu creato, quom fecundato ab ipsâ essentiâ divinâ realiter ipsi unitâ sub munere speciei impressæ; ergò, etc.

Quintum: Cognoscibilitas quidditativa sequitur entitatem, sicut et proprietates essentialiam; ergò, quemadmodum entitas, ita et cognoscibilitas divina longè transcendit ac supergreditur omnium creaturarum possibilitatem vires et exigentiam, ac proinde nulli creaturæ etiam possibili, connaturalis et debita esse potest intuitiva Dei visio; idque pertinet ad sublimitatem majestatis divinæ. Quomobrem adversarii, dum videntur partes agere omnipotentia divinæ, asserendo Deum posse producere creaturam naturaliter capacem ipsum videndi, deprimunt sanè non minimum summam ejus excellentiam ac majestatem, assignatâ creaturæ possibili, cui secundum se spectatæ, suæ divinitatis fulgorem abscondere nequeat.

Probatur 5°, evertendo præcipua adversariorum sententia fundamenta.

Opponunt 1° adversarii: Deus potest producere substantiam ex naturâ suâ acque perfectam, ac perfectus est intellectus simul cum lumine gloriæ; siquidem intellectus cum lumine gloriæ est quid merè finitum; atqui intellectui lumine gloriæ fecundato connaturalis est et debita intuitiva Dei visio; ergò, etc.

Respondeo, simili argumentò probaretur possibilem esse creaturam quæ ex propriâ naturâ præsciat futura contingentia, occulta cordium, libera Dei decreta; quæ etiam miracula propriè dicta connaturaliter operetur: quandoquidem conflatum ex intellectu et lumine, seu illustratione elevante, cui debetur notitia futurorum contingentium, occultorum cordis, secretorum Dei, finitum est, ut patet; idem dicendum de creaturâ quæ ex speciali Dei motione et qualitate supernaturali transitoriâ operaretur miracula: attamen hæc omnia impossibilia esse, tum ex sese, tum ex unanimi theologorum consensu constat; de quo videri possunt d'Aguirre tom. 1; theolog. S. Anselm. disp. 10, sect. 5 et 5, Valentia. 1 p., q. 8, puncto 3; Vasquez, disp. 208, cap. 1, etc. Itaque nego maj., et ad ejus probationem dico, etsi compositum ex intellectu creatò et lumine gloriæ, sit quid merè finitum; attamen substantia creata quæ ex naturâ suâ huic composito æquivaleret, foret, ut antè probavimus, ex se sancta, impeccabilis, imò Deus; quod omninò repugnat.

Opponunt 2°: Dari potest substantia creata perfectior et perfectior in infinitum, ac proinde ejus perfectio eò usque ascendere potest, ut intellectus lumine gloriæ imbuti perfectionem adæquet. Respondeo posse quidem in ordine naturæ produci substantiam creatam perfectiorem et perfectiorem in infinitum, non tamen eò usque ut intellectus lumine gloriæ imbuti perfectionem æquet; talis enim substantia foret supernaturalis; porro ex dictis repugnat substantia creata supernaturalis, quoniam Deus esset.

Opponunt 5°: Substantia creata supernaturalis non repugnat, nec quatenus substantia est; Deus enim substantia est supernaturalis; nec quatenus creata, dantur enim accidentia supernaturalia; ergò nullâ ex parte implicat. Respondeo, substantiæ creatæ repugnare supernaturalitatem, nec quâ præcisè substantia, nec quâ præcisè creata, sed quatenus utrumque simul complexitur, scilicet quâ substantia creata et supernaturalis.

Opponunt 4°: Dari potest et reipsâ datur accidens supernaturale, v. g., fides, spes, charitas; quidni ergò et substantia supernaturalis? Respondeo, nego consequ.; argumentum istud si valeret, probaret non tantum possibilem esse, sed etiam actu existere substantiam supernaturalem; quemadmodum actu dantur accidentia supernaturalia. Disparitatis ratio in eo est, ut indicat S. Thomas, 1-2, q. 110, art. 1 ad 2, quòd accidens supernaturale sit id quo natura supra seipsam extollitur; at licet naturalis substantia supra seipsam elevari possit, repugnat tamen eam per se exigere, ut supra naturalem suam conditionem elevetur: *Quia gratia, inquit S. D. loco mox citato, est supra naturam humanam, non potest esse quòd sit substantia, aut forma substantialis, sed est forma accidentalis ipsius animæ.*

Opponunt 5°: Cæteræ Dei perfectiones creaturis communicari possunt, v. g., quòd sit intelligens, volens, bonus, sanctus, etc.; ergò et ista, quòd Deus sit

substantia supernaturalis. Respondeo 1°, aliquas esse Dei perfectiones quæ creaturis communicari non possunt; v. g., independentia, omnimoda puritas, simplicitas perfecta, etc. Resp. 2°, duplicis generis esse perfectiones divinas: aliæ præscindunt ab esse divino, ut intelligentem esse; aliæ non præscindunt, sed earum conceptus includit aut saltem connotat esse divinum, ut esse ens independens, purissimum, simplicissimum, etc. Priores perfectiones participari possunt, non verò posteriores: porro esse substantiam supernaturalem, pertinet ad posterius genus. Resp. 3°, inter illas Dei perfectiones quæ creaturis communicari possunt, et ejus substantiam supernaturalem, istud discrimen esse, quòd perfectiones illæ, quantumlibet sint in creaturis, non tamen sunt ipsis propriæ, essentielles et connaturales, sed extrinsecæ et accidentales; è contra verò, ratio substantiæ supernaturalis, si creaturæ competeret, ipsi foret intrinsecæ, propriæ et essentialis; omnis enim substantia est ad se, non est aliud.

An dona supernaturalia producantur per creationem.

— Sunt qui arbitrantur gratiam justificantem, et quolibet aliud donum supernaturale è subjecto non educi, sed per veram creationem produci. Ita Alensis parte 2, quæst. 9, n. 4 et 8; Scotus, in 4, dist. 1, art. 4, q. 5; Ferrariensis, 4 contragentes, cap. 57; Ledesma, Vega, etc.; at alii longè plures docent dona supernaturalia actione educivâ, non creativâ produci. Ita S. Thomas, variis in locis, præsertim verò 1-2, q. 110, art. 2 ad 5; Cajetanus ibidem, et parte 3, quæst. 82, arte 1; Curiel, Zumel, Medina 1-2, q. 112, art. 1 et 2; Suarez lib. 2 de Grat. cap. 2; Sylvius p. 1, q. 43, art. 4, etc. Juxta ultimam hanc sententiam,

Respondeo 1°, gratiam aliæque dona supernaturalia verè et propriè non creari. Ita S. Thomas, loco mox citato, et q. 3 de Potent. art. 8, ad 3: *Gratiâ, inquit, cum non sit forma subsistens... propriè non creatur.* Et quæst. 27 de Verit. art. 3 ad 9: *Creari propriè est rei subsistentis... formæ autem non subsistentes, sive, substantiales, sive accidentales, non propriè creantur.* — Prob. 1° Id quod creatur ita pendet à Deo, ut à nullo alio pendeat in quovis genere causæ; eò enim differt creatio à quolibet alio productionis modo; atqui gratia in aliquo genere causæ pendet ab alio quàm à Deo, nimirum in genere causæ materialis, à subjecto, sine quo citra miraculum non potest existere; ergo gratia verè et propriè non creatur. Major certa est, minor verò constat; eum enim gratia sit forma accidentalis, habet eundem existendi modum, quem habent omnia accidentia; hic autem modus necessariam importat dependentiam à subjecto, sine quo ut non potest inesse, ita nec esse, si secludatur miraculum. Eo ratiocinio utitur Sylvius loco mox laudato. — 2° Gratia non annihilatur quando corrumpitur: ergò nec creatur quando producit. Consequentia patet, quia contrarium eadem est ratio. Antecedens autem docet S. Thomas, p. 1, q. 104, art. 4, ubi universaliter asserit, tam in operibus gratiæ quàm naturæ non intervenire annihilationem. Et verò, sicuti creatio est productio ex

nihil, tum sui, tum subjecti, hoc est, productio estis independenter à præsupposito subjecto; ita annihilatio est destructio estis nullo ipsius remanente subjecto; porro, dum in homine destruitur gratia, remanet anima quæ proprium est gratiæ subjectum; ergo, etc... Ita ratiocinatur Cajetanus parte 5, quæst. 62, art. 1. — 5° Productio actuum gratiæ, etiam visionis beatificæ, non est creatio; ergo neque productio habituum gratiæ, aliorumque donorum supernaturalium. Antecedens constat, quia actus illi efficiuntur à nobis cum auxilio gratiæ; at, uti fatentur omnes, anima, etiam cum gratiæ auxilio, nihil efficit per creationem. Consequentia verò probatur, quia actus illi, perinde ac habitus gratiæ, sunt supernaturales. Etsi autem gratia, alique habitus supernaturales, in nobis verè et propriè non creantur, attamen moraliter et latiori quodam sensu dici possunt in nobis creati; quatenus nempe, uti observat S. Thomas, 1-2, q. 110, art. 2 ad 5, dona supernaturalia nobis infunduntur nullis præcedentibus meritis viribus naturæ elicitis, atque ita quodammodo sunt ex nihilo moraliter, id est, ex nullo merito, ut interpretatur doctor Angelicus: *Secundam hoc gratia dicitur creari, inquit S. D. loco mox citato, ex eo quòd homines secundam ipsam creantur, id est, in toto esse continentur ex nihilo, id est non ex meritis.* Hinc illud Apostoli ad Ephes. 2: *Creasti in Christo Jesu in operibus bonis, et cap. 4: Induite novam hominem qui secundam Deum creatus est.* Hinc etiam illud Psalm. 50: *Cor mundum creas in me, Deus.*

Respondeo 2°, gratiam (idem dicendum de aliis donis supernaturalibus) non educi è naturali potentia subjecti. Ratio est, quia forma intrinsicè supernaturalis è naturali virtute subjecti educi nequit; atque gratia est forma intrinsicè supernaturalis; ergo, etc.... De hac assertionem nemini dubium esse potest, inquit Sylvius loco antea laudato, cum omnibus orthodoxis constet gratiam non esse quippiam nobis naturale, aut quod naturæ viribus acquiri possit, cujusmodi sunt ea quæ ex naturali potentia subjecti educuntur. Hinc S. Thomas, in 1 dist. 17, quæst. 2, art. 2, in corp.: *Dona gratuita, inquit, non educuntur quasi de potentia naturæ; quis nihil est in potentia naturali quod per agens naturale educi non possit, et idè origo gratiæ est per novam infusionem.* Idem repetit quæst. 5 de Potent. ar. 8 ad 15.

Respondeo 3°, gratiam educi de potentia animæ obedientiali. Ita auctores supra citati, quibus addè Bannes, 2-2, q. 24, art. 7, dub. 2; Salmaticenses; Joannem à S. Tb. Gamachæum Puteanum ad presentem quæst. et alios non paucos. Ratio est, quia ut aliqua forma dicatur educi de potentia subjecti, satis est quòd ea ratione in ipsius potentia contineatur, ut neque fieri, neque conservari possit, nisi in subjecto in quo recipitur; atque gratia eo modo se habet respectu substantiæ spiritualis, anima v. g.; ergo merito dicitur de potentia illius educi. Et verò, cum inter creationem et educationem nullum detur medium, aliunde verò ex dictis præcedenti responsione constet gratiam alique dona supernaturalia non educi è na-

turali animæ potentia, restat ut ex ipsius obedientiali potentia educi dicantur.

An potentia obedientialis passiva dicenda sit supernaturalis? — Respondeo hæc in parte dissentire theologos. Alii existimant potentiam hanc passivam, formaliter et intrinsicè supernaturalem esse. Sententiam hanc refert ac refellit Ripolda lib. 1 de Ente supernat. disput. 8, sect. 1, et merito quidem. Namque perfectio debita naturæ, non est formaliter et intrinsicè supernaturalis; dona enim supernaturalia, omne debitum, præsertim naturæ, excludunt; atque potentia obedientialis passiva, naturæ debita est, siquidem fluit ex supremo et essentiali dominio Dei in creaturas; ergo, etc.

Alii cum Scoto in 4, dist. 10, quæst. 8, et dist. 49, quæst. 9, consent potentiam passivam ex qua dona supernaturalia educuntur, omninò naturalem esse, non solùm proot naturale opponitur supernaturali, verùm etiam ut opponitur violento et ad utrumque indifferenti; unde facultatem recipiendi dona supernaturalia arbitrantur inesse naturæ cum positivà inclinatione et innatà propensione ad illa; atque ut istud probent, utuntur S. Augustini testimonio lib. de Prædest. SS. cap. 5: *Posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, naturæ est hominum; habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem gratiæ est fideliæ.*

Refellitur ista sententia efficaci hocce ratiocinio: Innatus et positivus appetitus, innata ac positivà inclinatio et propensio non fertur nisi in bonum quod viribus naturæ cognoscere et assequi homo potest; aliàs, natura frustra indidisset hujusmodi appetitum; atque nullus homo dona supernaturalia propriis naturæ viribus consequi, imò nec cognoscere potest. Primum fides docet; quoad alterum verò, longè communior est theologorum opinio, præsertim doctore Angelico, p. 1, q. 17, art. 5, et in 4, dist. 10, art. 4, quæst. 4, idque manifestè colligitur ex allatâ superiùs supernaturalitatis notione, juxta quam diximus supernaturalia illud esse quod totius naturæ vires, tum physicas, tum intentionales, id est, vix intelligendi excedit; ergo, etc. Locus autem S. Aug., lib. de Prædest. SS., c. 5, perperam adducitur ab adversariis; loquitur enim S. doctor de merâ hominis capacitate recipiendæ fidei et charitatis, in quo natura rationalis ab irrationali secernitur. Ita textum S. Aug. interpretatur S. Fulgentius, lib. de Incarnat., cap. 24: *Naturam habentem, inquit, credulitatis fidei capaxem, quod animalibus irrationalibus datum divinitus non est.* S. Prosper, aut qui auctor est librorum de Vocat. gent. lib. 2, cap. 8, ubi de homine lapso loquens, ait *reparabilem et sanabilem esse de naturâ; reparatam autem et sanatum, de gratiâ.* Et S. Thomas, 1-2, q. 115, art. 10, ex objectis S. Augustini verbis probat quòd *naturaliter anima est gratiæ capax.*

Ast non loquitur S. Augustinus citato loco de potentia activâ aut passivâ merè naturali quæ positivam inclinationem et innatam propensionem ad dona supernaturalia importet; nihil enim antiquius SS. Pa-

tribus ac præsertim S. Augustino quàm dona hujusmodi supra omnem mentis creatæ sibi relictæ cognitionem, adedque etiam supra omnem naturam ac positivam propensionem constituere. Ita docet S. doctor, lib. 15 de Trinit., cap. 16, et lib. de Symbolo ad Catechumenos.

Etverò loquendo de potentiâ activâ, etiam ab actu sejunctâ, posse credere, posse Deum sicut oportet diligere, ac generaliter posse bene in ordine supernaturali operari, non naturæ esse hominum, sed Dei gratiæ, passim manifestè tradit S. Augustinus, lib. 1 ad Bonifac., cap. 2: *Quid est quòd iste (Julianus) libero arbitrio vult bene vivendi tribuere potestatem; cum hæc potestas non detur nisi gratiâ Dei per Jesum Christum Dominum nostrum?* Lib. de Grat. Chr., cap. 25: *Non solum Deus posse nostrum donat atque adjuvat, sed etiam velle et operari; et infra: Non quia idonei sumus aliquid cogitare à nobis, quasi ex nobismetipsis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Denique, ut cætera prætermittam, lib. de Corrupt. et Grat., cap. 11, loquens de gratiæ adjutorio angelo et primo homini ante lapsum concessio, sic habet: *Si autem hoc adjutorium vel angelo, vel homini, cum primum facti sunt defuisset, quoniam non talis natura facta erat, ut sine adjutorio posset manere si vellet, non utique suâ culpâ cecidissent; adjutorium quippè defuisset, sine quo manere non possent.* Audis S. Augustinum asserentem excusabiles fuisse, et absque suâ culpâ cecidisse angelum et hominem, si, cum primum facti sunt, gratiæ auxilium ipsis defuisset; supponit ergò gratiam esse necessariam vel ipsi naturæ innocenti, tum ut agat, tum ut possit bonum supernaturalæ operari potentiâ etiam ab actu sejunctâ; excusatio enim ut sit legitima, cujuslibet veræ ad oppositum potentiæ exclusionem necessariò importat. Adde quòd juxta eundem S. doctorem primus homo absque adjutorio *sine quo*, non potuisset bonum operari et in bono perseverare, eodem modo quo utrumque poterat præsentè tali adjutorio; atqui homo primus beneficio adjutorii *sine quo*, potuit bonum operari et in bono perseverare potentiâ duntaxat ab actu sejunctâ; ergò nequidem tali potentiâ, absque eo adjutorio potuit homo primus bonum operari et in bono permanere; porrò, si homo innocens non potuit bonum supernaturalæ operari absque gratiâ, etiam potentiâ ab actu sejunctâ; quantò magis idem dicendum de homine lapsò! Verùm de citato textu alibi erit disputandi occasio.

Alii tandem, quorum sententia longè est vulgatissima, docent 1°, potentiâ passivam obedientialem realiter et entitativè non distingui à potentiâ naturali; aliàs, inquam, daretur processus in infinitum. Docent 2°, potentiâ hanc obedientialem virtualiter et connotativè ab eâdem potentiâ naturali distingui; scilicet, eadem actualiter entitas prout respicit effectus naturales, dicitur potentia naturalis; quatenus verò respicit effectus supernaturales, dicitur potentia obedientialis. Docent 3°, potentiâ hanc passivam ex quâ dona supernaturalia educuntur, simpliciter et absolute nec naturalem nec supernaturalem dicendam

esse, sed obedientialem. Ita doctor Angelicus locis antea citatis; Cajetanus, p. 1, q. 12, art. 1; Ferrariensis 3 contra gentes, cap. 102; Medina 4, 2, q. 5, art. 8; Bannes, Victoria, Suarez, Ripalda et alii; huic sententiæ tanquàm multò probabiliori adhaerendum censemus.

Etsi autem (quod observo) nonnulli cum Scoto dixerint potentiâ obedientialem passivam omninò naturalem esse, nullum tamen ex orthodoxis theologis reperire est, qui idem pronuntiaverit de potentiâ obedientiali activâ. Quin vel ipsemet Scotus, supra laudatus, disertè fatetur et probat nullam esse activam potentiâ naturalem ad eliciendos actus supernaturales, aut alia dona supernaturalia efficienda. Verùm de his alibi plenius, ubi de parte dogmaticâ hujusce tract. de gratiâ.

An omne donum gratuitum sit donum supernaturale, et vice versâ?—Antequàm respondeam, observo cum S. Thomâ antea laudato 1, 2, q. 111, art. 1, ad 5, duplex esse debitum, unum quidem ex merito proveniens, quod refertur ad personam, et dicitur debitum *personæ*; aliud verò est debitum naturale, sive secundum conditionem naturæ, et dicitur debitum *naturæ*; gratuitum ergò quod opponitur debito, dici potest, vel quatenus opponitur debito *personæ* duntaxat; vel quatenus opponitur debito tantum *naturæ*; vel prout utriusque opponitur. Rursus gratuitum dici potest, vel relativè et secundum quid, id est, alicui determinatè naturæ; vel simpliciter et absolute, id est, cuilibet naturæ creatæ et creabili. His præmissis, respondeo 1°, donum ut gratuitum, quatenus excludit debitum *personæ* duntaxat, non esse supernaturale; namque creatio hocce sensu gratuita est, neque tamen simpliciter et absolute dici potest beneficium supernaturale. Respondeo 2°, donum ut gratuitum, quatenus excludit debitum naturæ, non omni, sed alicui duntaxat naturæ, propriè et simpliciter dici non posse supernaturale. Ratio est quia concursus ad universam legem naturalem adimplendam necessarius, homini lapsò indebitus est et gratuitus; atqui concursus ille non est propriè et simpliciter supernaturalis; siquidem homini in statu naturæ puræ constituto à Deo concessus fuisset; ergò, etc.

Respondeo 3°, donum ut gratuitum, quatenus opponitur debito tum *personæ*, tum naturæ create et creabilis, verè ei propriè esse supernaturale; et vice versâ. Istud apertè sequitur ex adductâ supernaturalitatis notionè; scilicet, supernaturale illud est, quod totius naturæ vires et exigentiam superat; porrò quod omne tum *personæ*, tum naturæ etiam creabilis debitum excludit, cujuslibet profectò naturæ vires et exigentiam superat; et vicissim quod totius naturæ etiam creabilis vires et exigentiam excedit, omne prorsus tum *personæ*, tum naturæ debitum excludit: ergò, etc.

An et quodnam discriminis sit miraculosum inter et supernaturale?—Respondeo nonnihil discriminis esse: omne quidem miraculosum est supernaturale, ac non vicissim. Scilicet ad veri proprièque dicti miraculi rationem tria requiruntur. Primum, ut ejus causa sit occulta, non solum respectivè et in ordine ad aliquos

sicut rustico occulta est causa eclipses, non astronomo: sed etiam absolute et respectu omnium, quantum nempè nulla causa in naturâ reperiri potest hujusmodi effectus productrix: *Miraculum dicitur*, inquit S. Th. p. 1, q. 105, art. 7, *quod habet causam simpliciter et omnino occultam*; et lib. 3 contra gentes, cap. 101: *Illud simpliciter mirum est, quod habet causam simpliciter occultam, et hoc sonat nomen miraculi*. Secundum, ut fiat præter communem ordinem, seu solitum cursum naturæ, non unius vel alterius, sed totius. *Illud*, ait doctor Angelicus citato cap. 101, lib. 3, contra gentes, *simpliciter miracula dicenda sunt, quæ divinitus fiunt præter ordinem communem servatum in rebus*. Duobus autem modis aliquid fieri potest præter communem rerum naturalium ordinem, 1° positivè, cui natura quodammodo resistit, sicut resistit penetrationi corporum; aut quod natum est quidem fieri per naturam, sit tamen contra modum, aut dispositiones quas natura postulat, ut gravissimi morbi repentina ac perfecta curatio. 2° Negativè, cui natura non resistit, et quod natum non est à naturâ produci, ut creatio et justificatio. Miraculum debet esse præter ordinem priori modo, ita scilicet ut in rebus aut in rerum ordine sit aliquid propter quod non debeat sic fieri; sive ut in rebus appareat aliqua dispositio quæ juxta ordinem cursum naturalem requirat aliter fieri. Hinc S. Th. quest. 6 de Potent. art. 2, in corp.: *Secundum se aliquid est mirum, ejus causa simpliciter est occulta, et quando in re est contraria dispositio, secundum naturam, effectus qui apparet; et ista non solum possunt dici mira... sed etiam miracula, quasi habentia in se admirationis causam*. Et infra: *Illud que solâ virtute divinâ fuit in rebus illis in quibus est naturalis ordo ad contrarium effectum, vel ad contrarium modum faciendi, dicuntur propriè miracula*. Hujus conditionis defectu creatio et justificatio, prout communiter fit, non sunt propriè loquendo veri nominis miracula.

Dixi, prout communiter fit, quia, ut advertit Sylvius, l. 2, q. 114, art. 1, conclus. 3, justificatio est aliquando verè et propriè miraculosa, quando scilicet Deus modo insolito, salutis scilicet et perfectæ, quosdam convertit, præsertim si etiam exterius aliquid insolitum conjungatur. Tales fuere conversiones S. Pauli Act. 9, S. Aug., Genesii et plurimum aliorum. Atque hinc patet in ordine supernaturali perinde ac in ordine naturali dari veri nominis miracula, cum nempè nonnulla præter aut contra consuetum gratiæ cursum contingunt. Ubi observa cum eodem Sylvio, l. p., q. 105, art. 7, miraculum dici insolitum, non ex eo præcisè quod frequenter non fiat, sed quia præter aut contra consuetam ac solitum gratiæ aut naturæ cursum contingit; unde licet quotidie fiat transsubstantiatio panis et vini in corpus et sanguinem Christi, non tamen desinit esse miraculum.

Tertium, quod ex præcedenti sequitur, vera miracula sunt supra omnem causarum naturalium virtutem, ac proinde solâ virtute divinâ fieri possunt. Hinc Scriptura uni Deo tribuit miracula; Psalms. 71: *Benedictus Deus Israel qui facit mirabilia solus*; et Psalms.

155: *Qui facit mirabilia magna solus*. Christus propterea suam divinitatem contra Judæos per miracula ostendens, ait Joann. 5: *Opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me*; et cap. 15: *Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, scilicet, infidelitatis*. Idem testantur SS. PP. et præsertim S. Aug. lib. 22 de Civit. Dei, cap. 3 et sequentibus, et S. Th. lib. 3 contra Gentes, cap. 102. Et verò sicut solus Deus est totius naturæ et gratiæ, ordinisque naturalis et supernaturalis institutor; ita solus præter aut contra totius naturæ et gratiæ solitum cursum operari potest.

Ex tribus supra dictis ad veri nominis miraculum necessariò requisitis, primum et tertium sufficiunt ut aliquid dicatur supernaturale, nec requiritur secundum; scilicet necessum non est ut sit præter communem rerum ordinem positivè, ita ut natura ipsi resistat; unde impii justificatio, prout communiter fit, est supernaturalis, nec tamen miraculosa. Itaque omne miraculum est supernaturale; at non è contra, omne supernaturale dici potest miraculosum.

An, et quid sit discriminis *supernaturale inter et præternaturale?* — Antequàm respondeam, observa ex dictis quesito præcedenti, variis modis aliquid dici posse præternaturale: 1° latissimè, quod nempè rarò fit, juxta tamen communes ac cognitissimas quibusdam saltem, naturæ leges; hoc sensu insolitè quidam eolorum et astrorum motus qui rarissimè contingunt, et quorum causa solis peritioribus erigita est, improprio quodam sensu præternaturales dici possunt. 2° Latiori etiam et improprio sensu præternaturale dici potest, quod novum est, inauditum, inusitatum, omnibusque prioribus incognitum, licet reipsè ex statutis naturæ legibus necessariò sequatur; hoc improprio sensu præternaturalis nomen usurpavit auctor recentior. Sappinit ille Deum res universas, non specialè, sed generali duntaxat voluntate moderari, certasque ac generales leges statuere, certam motus quantitatem et determinationem, modificationes certas se impressisse materiæ, ut ex earum concursu, coherentiâ, collisione, uno verbo, mechanicâ dispositione certò, sequantur effectus omnes, etiam illi qui magis speciales et stupendi apparent, uti visus restitutio cæco nato, repentina ac perfecta ingravescentis morbi curatio, etc., qui quidem effectus non alio titulo præternaturales et miraculosi habendi sunt, inquit auctor ille, quàm quòd novi sint et inusitati, eorumque causa, licet naturalis, nobis tamen prorsus incognita. Quantum systema illud in religionem periculi invehat, quantum vim et naturam miraculorum elevet ac imminuat, nemo est qui facilè non intelligat. 3° Rursus improprie et abusive præternaturale dici potest, quod fit ab extrinseco, virtute quâdam naturali, reluctante passo; sic projectile aut sustentatio lapidis sursùm, etc.; hoc sensu præternaturale coincidit cum violento. 4° Iterum præternaturale dicitur id omne quod virtute divinâ fit præter communem naturæ ordinem, statutas naturæ leges, sive positivè, sive negativè, id est, sive natura ei resistat ac reluctetur, sive non. 5° Tandem strictè et

proprie dicitur præternaturale illud quod fit *positivè* præter communem naturæ ordinem, id est, contra modum, dispositiones aut exigentiam naturæ. His præmissis,

Respondeo 1°, præternaturale triplici priori sensu usurpatum omnino distare à supernaturali, res est per se clara et ab omnibus concessa. Everto supernaturalæ illud est quod totius naturæ vires et exigentiam excedit; porro præternaturale tribus antea assignatis sensibus, totius naturæ vires non superat; ergo, etc. Respondeo 2°, præternaturale ultimo sensu acceptum, pro eo scilicet quod fit *positivè* præter communem naturæ ordinem, ex parte differre à supernaturali. Ratio est, quia juxta hanc acceptionem, omne præternaturale ipsissimum est miraculum, ac proinde est supernaturalæ; excedit enim totius naturæ vires; at non vicissim. Respondeo 3°, præternaturale sumptum quarto sensu, quatenus nimirum significat id quod fit præter solum naturæ cursum, sive *negativè*, sive *positivè*, coincidere cum supernaturali; siquidem supernaturalæ generatim id omne dicitur quod totius naturæ vires et exigentiam excedit, sive *negativè*, sive *positivè*, id est, sive natura ei resistat, sive non; ergo, etc.

Ex dictis hucusque patet quid sit naturale, violentum, præternaturale, contranaturale, miraculosum, supernaturale. 1° Naturale illud est, quod est vel ipsa natura, vel pars naturæ, vel fluit ex principiis naturæ ipsique quoquomodò debitum est, sive debitum illud ex merito *personæ*, sive ex debito *naturæ* proveniat; vel pressius, naturale illud dicitur, quod intra naturæ vires aut exigentiam continetur. Ita Bellarminus, Sylvius, Ripalda et alii. 2° Violentum illud dicitur, quod est à principio naturali extrinseco, nihil conferente, imò repugnante passo; seu quod est à principio extrinseco contra inclinationem agentis. Ita S. Thomas, 1-2, q. 6, art. 5. 3° Præternaturale strictè et proprie, illud est, quod fit præter naturæ ordinem *positivè*, id est, ita ut natura ei resistat; seu, præternaturale illud est quod fit præter ordinariam solitumque cursum naturæ, ita scilicet, ut in rebus aut in rerum ordine sit aliquid quod requiratur non sic fieri, aut etiam aliter fieri. Ita S. Thomas, quest. 6 de Potent. art. 2; Sylvius p. 1, quest. 105, art. 7; Grandin. disp. 4 de Fide, quest. 4, sect. 3, parag. 2, etc. 4° Contranaturale et miraculosum proprie et exactè loquendo coincidit cum præternaturali. Ita idem; quibus adde Salmaticenses, d'Aguires, Ripalda, etc. 5° Supernaturale illud est quod omnem omnino virtutem et exigentiam causarum naturalium superat; sive natura quodammodo resistat, sicut resistit penetrationi corporum; sive non resistat, sicut non resistit justificationi; sive rarè, sive sæpius contingat, quemadmodum, sacramentorum operatio, transsubstantiatio panis in corpus Christi, virtutum infusarum actus, et alia hujusmodi opera supernaturalia. Ita S. Thomas locis antea citatis, Cajetanus, Ferrariensis, Medina, Canus, Sylvius et alii.

ARTICULUS III.

De existentia gratiæ.

Existere gratiam certius est quam ut in eo demon-

TH. X.

strando diutius immorandum sit; id enim passim inculcant Scripturæ, tradunt SS. Patres, demonstrant ratio.

2° Gratiæ existentiam perpetuè commendant Scripturæ: Psalmo 85: *Gratiam et gloriam dabit Dominus Joan. 1: Lex per Moysen data est, gratiæ et veritas per Jesum Christum facta est. Actuum. 7: Stephanus plenus gratiæ et fortitudine. Ad Rom. 1: Per quem (Christum) accepimus gratiam.* 1 Petr. 5: *Humilibus autem dat gratiam.* Hinc S. August., enarrat in Psalm. 70: *In omnibus, inquit, Scripturis sanctis, gratia Dei quæ liberat nos, commendat se nobis.*

2° Eandem catholicam veritatem constanter docent SS. Patres, præsertim verò S. Augustinus libris maximè contra Pelagianos; unde lib. de Corrept. et Grat. cap. 4, doctrinam de existentia et necessitate gratiæ, *veram et propheticam, et apostolicam, et catholicam fidem*, appellat sanctus doctor.

3° Idem evincitur momentis theologis. 1° Oratio apertissimum est existentie gratiæ argumentum: *Quid verò evidentius*, inquit S. August. lib. de Grat. et liber. Arbit. cap. 4, *quàm Dei ostenditur gratia, ubi quod oratur, accipitur?* et rursus Epist. 177, aliàs 195: *Oratio, clarissima est gratiæ testificatio.* 2° Gratiarum actio pariter ostendit gratiæ existentiam: *An et ista irrisio in petito est*, inquit idem S. doctor lib. de Dono persever. cap. 2, *cum id ab eo petitur quod scitur non ipsum dare, sed ipso non dante esse in hominis potestate; sicut et irrisoria est etiam illa gratiarum actio, si ex hoc gratiæ aguntur Deo, quod non damnavit ipse, nec fecit?* 3° Tandem gratiæ existentia demonstratur ex discrimine quod intercedit dilectionem humanam inter et divinam; scilicet, quemadmodum observat S. Thomas, 1-2, quest. 110, art. 1, dilectio humanæ, utpote sterilis et inefficax, non causat ipsam creaturæ bonitatem, sed præsupponit eam, vel *in toto*, vel *in parte*; at verò, dilectio divina, utpote actiosa et efficax, non præsupponit bonum in creaturâ, sed illud causat; porro donum homini concessum, ex supernaturali Dei dilectione et benevolentia procedens, id ipsum est quod nomine gratiæ intelligitur; ergo, etc.

ARTICULUS IV.

De divisione gratiæ.

Multiplex est gratiæ divisio; varias hæc divisiones sigillatim referemus; que sunt levioris momenti summam proponemus, fusiùs dicturi de his quæ sunt præcipuæ et aliquâ disputatione celebrari solent apud theologos.

Prima gratiæ divisio.—Dividitur 1° in gratiam in creatam et creatam; fundatur ista divisio in doctrinâ S. Th. 1-2, q. 140, art. 1, part. 5, et q. 2, art. 40; pervulgata est apud veteres præsertim theologos. Ita Magister in 1, dist. 17, parte 5; Alensis quest. 61, membro 4; Marsilius in 2, dist. 27, art. 1; Abulensis, Matt. 19, quest. 178. Eandem divisionem usurpant Salmaticenses, tractatu 14, disp. 1, cap. 1, parag. 2 et 3; Salmeron tom. 1, super Epist. S. Pauli lib. 1, præcæm. part. 2, disp. 7; Bellarm. lib. 1 de Grat. et

lib. Arb. cap. 2; Suarez, de Gratia prolegom. 5, cap. 1. Estius in 2, dist. 26, parag. 4; Sylvius 1-2, quæst. 110, art. 1; et alii.

Gratia increata hic propriè loquendo, æternus est ac supernaturalis Dei erga homines amor, quo eos diligit in ordine ad vitam æternam. Sic Suarez, loco mox citato: *Amor divinus, inquit, quo Deus nos diligit est gratia Dei; amor autem ille increatus est; est ergo gratia increata.* Et rursum: *Ipsa voluntas Dei, amor et prædestinatio rectissimè dicitur gratia increata.* Sic etiam Sylvius, 1-2, q. 110, art. 1, conclus. 2: *Ita sumatur gratia pro speciali et æternæ Dei erga nos dilectione ac benevolentia... et hæc gratia, cum re non differat ab ipso Deo, est increata.*

Gratia verò creata, ea omnia generatim sunt ordinis supernaturalis beneficia, quæ ex æterno Dei amore, ut effectus ex causâ procedunt. *Gratia creata* (inquit Bellarmin. citato cap. lib. 1. de Grat. et lib. Arbit.) *dicitur beneficia vocationis et justificationis, quæ ex æternæ gratiæ, ut effectus ex causâ derivantur.* Utrumque hujusce divisionis membrum paucis his verbis complexus est doctor Angelicus, parte 3, quæst. 2, art. 10: *Gratia dupliciter dicitur: uno modo ipsa voluntas Dei gratis aliqui dantis; alio modo ipsum gratuitum donum Dei.* Et 1-2, q. 110, art. 1: *Gratiæ Dei (increata), inquit S. doctor, dicitur ipsa æterna Dei dilectio, secundum quod dicitur etiam gratia prædestinationis...; alio modo significat quiddam supernaturale in homine à Deo proveniens.* Gratia priori sensu spectata, dicitur increata; posteriori verò sumpta, pro dono scilicet creato, gratia creata appellatur.

Circa prædictam gratiæ divisionem, observa 1°, cum Estio et Sylvio, locis citatis, gratiam increatam sensu antea exposito sumptam, pro actu scilicet divinæ voluntatis, quo homines diligit in ordine ad vitam æternam, *reipsâ non esse aliquid à Deo; divinæque essentia diversum;* quidquid enim est in Deo, utpote simplicissimo, reidentificatur cum ipso divinæque essentia.

Observa 2°, cum iisdem Estio et Sylvio gratiam increatam eodem sensu intellectam, esse ac meritò dici æternam. Ratio est, inquit Salmaticenses, disput. 1 de Grat. cap. 1, parag. 3, *quia prædictus actus etiam cum terminatione illâ ad creaturas, sub quâ denominatur electio, prædestinatio, comenit Deo ab æterno... juxta illud Apost. ad Ephes. 1: Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem.*

Observa 3°, non æternam duntaxat Dei dilectionem et benevolentiam dici gratiam increatam; ipsa insuper, ut advertit Suarez, citato cap. 5. prolegom. 3 de Gratia, tum Spiritus sancti, tum Verbi divini persona, quin et tota Trinitas, verè est et propriè dicitur gratia increata. Primò persona Spiritus sancti, siquidem ut ratiocinatur ibidem Suarez, Actorum 8, et Roman. 8: *Spiritus sanctus appellatur per excellentiam donum Dei; omne autem donum gratuitum propriè appellatur gratia, ergo sicut illud donum increatum est, ita etiam est gratia increata;* hinc S. Aug. serm. 61 de Verbis Domini, cap. 4: *Gratia, inquit, Dei donum est, donum autem maximum ipse Spiritus sanctus est, et idèò gratia dici-*

tur. Ipsa etiam Verbi divini persona gratis communicata humane nature, gratia fuit infinita et increata: *Omnes enim theologi (subdit ibidem Suarez) ponunt gratiam unionis increatam in Christo.* Tandem tota Trinitas vera est gratia increata, quatenus peculiari modè justis confertur, juxta illud Joan. 14: *Ad eum venimus, et mansionem apud eum faciemus.* Et Rom. 8: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.*

Observa 4°, gratiam increatam se habere comparatè ad gratiam creatam, quemadmodum causa ad effectum; ex æternâ siquidem Dei erga homines dilectione dimanant omnia ordinis supernaturalis beneficia hominibus à Deo concessa; quæ quidem ipsisissima sunt gratiæ creatæ dona; istud enim discriminis est, quemadmodum notat doctor Angelicus 1-2, q. 110, art. 1, dilectionem divinam inter et humanam, quòd divina non præsupponat bonum in creaturâ, sed illud causet; humana verò non causet, sed illud præsupponat.

Observa 5°, prædictam divisionem gratiæ in gratiam increatam et gratiam creatam, coincidere cum illâ quam proponunt Sylvius 1-2, quæst. 109, versùs initium, et Estius citato lib. 2 sentent. dist. 26: *Notandum imprimis, inquit ille, gratiam posse intelligi, vel ex parte Dei, vel ex parte nostrâ; gratia ex parte Dei, seu ex parte principii ipsisissima est gratia increata; gratia verò ex parte nostrâ, seu ex parte subjecti, ipsa est quæ ab aliis gratia creata appellatur.*

Secunda gratiæ divisio. — Dividitur gratia creata, de quâ hic potissimum questio, in gratiam Dei et gratiam Christi. Divisionem hanc admittunt S. Thomas, Cajetanus, Ferraricus, Salmaticenses; Estius, Sylvius, alique vulgò theologi, qui cum S. Thomâ existimant quòd, Adamo non peccante, Christus non fuisset incarnatus.

Gratia Dei dicitur, non præcisè quia à solo Deo est, sic enim omnis gratia, gratia Dei dici deberet, utpote cum Deus quicumque gratiæ sit auctor; sed ita appellatur, quòd ex purâ Dei liberalitate donetur, sine ullo prorsùs respectu ad Christum Dominum, et intuitu meritorum ejus. Talis fuit in prædictorum theologorum opinione, gratia quam contulit Deus angelis et primo parenti in statu innocentie et justitiæ originalis.

Gratia verò Christi dicitur illa quæ hominibus à Deo gratis confertur intuitu Passionis ac meritorum Christi Domini; qualis est gratia omnis quæ in præsentì nature lapsæ statim datur hominibus ut resurgant à peccato et salutem æternam consequantur.

Gratia Dei alio nomine vocatur gratia sanitatis, quia homini in statu innocentie et sanitatis concessa fuit; gratia verò Christi dicitur medicinalis, quia per eam ab infirmitate peccati liberamur. De hoc utroque gratiæ adjutorio sic loquitur S. Augustinus, lib. de Corrupt. et Grat. cap. 11: *Hæc prima est gratia quæ data est primo Adam: sed hæc potentior est in secundo Adam. Prima est enim quâ fit ut habeat homo justitiam si velit; secunda ergo plus potest, quâ etiam fit ut velit, et tantum velit, tantoque ardore diligit, ut carnis voluntarum*

contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat. Cave tamen ne inde inferas, in præsentî stata naturæ lapsæ gratiam interiorem semper esse efficacem, nec ipsi usquàm resisti; de quo ex professo alibi.

Predictam divisionem, ut mox observavi, agnoscunt ii qui cum S. Thomâ contendunt Adamo non peccante futuram non fuisse Verbi divini Incarnationem; est qui cum Scoto et Scotistis pro adversâ stant sententiâ, docent consequenter, omnem omnino gratiam, nonnisi propter prævisa Christi merita tam angelis quàm hominibus fuisse collatam; ac proinde gratiam creatam, non distribuunt in gratiam Dei et gratiam Christi; sed eam dividunt in gratiam sanitatis seu Christi ut Capiti, et in gratiam medicinale, seu Christi ut Redemptoris. Ita Poncius, Richardus de Mediavillâ, Suarez, Valentia, Frassen et alii. *Censere rectè, inquit Frassen, disput. præviâ de Gratia, paragr. 2, gratiam distribui in gratiam Christi ut Capiti et ut Redemptoris.* Gratia Christi ut Capiti, pergit ibidem, ea est, quæ destinata et collata fuit tam angelis, quàm hominibus ante peccatum, propter prævisam Incarnationem Christi venturi, etiamsi adamus non peccasset; gratia verò Christi ut Redemptoris, illa est, quæ hominibus lapsis confertur beneficio Passionis et mortis Christi.

Tertia gratiæ divisio. — Dividitur gratia Christi, in gratiam externam et internam. Externa dicitur omne gratuitum Dei donum ad conversionem et salutem suo modo conducens, quod pluribus commune est, eosque extrinsecus afficit; talis est gratia legis et doctrinæ seu prædicationis evangelicæ, etc. Præter ejusmodi gratias externas, aliam adhuc, videlicet interiorem, esse admittendam, sæpissimò adversis Pelagianos probat S. August. præsertim verò lib. de Grat. Christi, cap. 10. Interna dicitur, omne donum gratis à Deo concessum et conducens ad salutem æternam, quod proprium est cujuslibet hominis, seu creaturæ rationalis cui tribuitur, et interioris eum afficit. Talis est gratia de qua loquitur Apost. Roman. 5: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Et 2 Cor. 5: *Epistola estis Christi ministrata à nobis, et scripta non atramento, sed Spiritu Dei veri non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.*

Quarta gratiæ divisio. — Gratia interna dividitur in gratiam gratis datam, et gratum facientem. Gratia gratis data definitur à S. Thomâ, 1-2, q. 111, art. 1, *ea per quam unus homo cooperatur alteri ad hoc quòd ad Deum reducat; seu, est donum gratis et absque debito homini divinitus collatum, per se et primariò conducens ad salutem aliorum promovendam.* Hæc definitio fundamentum habere videtur in istis Apost. verbis, 1 Corinth. 12: *Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitates, videlicet aliorum.*

Quamvis autem omnis gratia sit gratis data, alioquin non esset gratia, Rom. 1, v. 6, attamen gratiæ gratis datæ vocabulum ad predictam duntaxat gratiæ speciem significandam merito restringitur, duplici potissimùm de causâ. Primò quia Christus Dominus ejusmodi gra-

tias Apostolis conferens, signanter admonet, eas et gratis acceptas esse, et gratis concedendas, Math. 10, v. 8: *Infirmos curate, mortuos suscite....., demones ejicite; gratis accepistis, gratis date.* Secundò, quia vulgò receptum est, nomen generis ignobiliori speciei accommodari; gratia porrò gratis data, ignobilior est gratiâ gratum faciente; hæc enim, quemadmodum declarat S. Thomas, 1-2, q. 111, art. 5, Deo immediatè conjungit, eique hominem gratum et acceptum reddit, non ita gratia gratis data; undè Christus, Luca 10, v. 19, commonet Apostolos, ut de donis gratiæ gratis datæ non gaudeant, sed de donis gratiæ gratum facientis: *Veruntamen, inquit, in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur; gaudete autem, quòd nomina vestra scripta sunt in caelis.*

Gratia gratum faciens, ea est, juxta S. Thomam, art. 1 citatè mox questionis, *per quam ipse homo Deo conjungitur;* seu, donum est supernaturale gratis à Deo concessum, ad propriam et spiritualem unicuiusque salutem primariò et per se ordinatum; quo quidem dono quis Deo gratus et acceptus redditur, sive dispositivè si sit gratia actualis, sive formalitè, si sit gratia habitualis sanctificans. Ejusmodi gratia designatur apud Apost. 2 Cor. 12, his verbis: *Sufficit tibi gratia mea.* Et ad Ephes. 1: *In quò gratificavit nos in dilecto filio suo.*

Circa præsentem divisionem tria queri possunt, 1° an legitima sit; 2° an species gratiæ gratis datæ convenienter enumerentur ab Apostolo, 1 Corinth. 12; 3° an gratia gratum faciens sit perfectior gratiâ gratis datâ.

Tria hæc totidem conclusionibus resolvemus.

CONCLUSIO PRIMA. — Legitima est et adæquata divisio gratiæ, in gratiam gratis datam, et gratum facientem.

Probat: Ea divisio legitima est et adæquata, cujus membra dividenda tres sequentes habent conditiones ad legitimam et adæquatam divisionem requisitas; 1° quòd communem generis rationem participant; 2° quòd à se invicem distinguantur; 3° quòd adæquatè genus divisi partiantur. Atqui prædicta divisio sic se habet. Primò, membra hujus divisionis communem generis divisi rationem participant; utraque enim gratia, Dei donum est creaturæ rationali gratis à Deo concessum, per se ac primariò ordinatum ad bonum supernaturale, æternam scilicet salutem, sibi vel aliis procurandam. Secundò, à se invicem distinguuntur. Namque gratia gratum faciens primariò ac per se ad propriam salutem recipientis ordinatur; gratia verò gratis data ad aliorum salutem præcipuè refertur. Tertio denique duo illa membra generalem gratiæ rationem adæquatè partiantur; quia omnis gratia propriè dicta per se primò ad propriam vel ad aliorum salutem ordinatur; ergo, etc.

Dices 1°: Gratia gratis data ordinatur etiam ad salutem propriam, sicut gratia gratum faciens ad salutem aliorum; ergò membra illius divisionis non sunt opposita; nec proinde legitima est prædicta divisio. Resp. dist. ant.: Gratia gratis data ordinatur ad sa-

letem propriam, sicut gratia gratum faciens ad salutem alienam, secundario, concedo; primario, nego. Revera gratia gratis data, secundario et per accidens, videlicet ex intentione operantis, ordinari potest ad bonum proprii subjecti; nihil enim obstat quominus, v. g., ille qui habet donum scientiæ eo bene utatur ad propriam salutem; idque fieri posse testatur S. Gregorius, homil. 17 in Ezechielem, et colligitur ex illo Dan. 12: *Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiant multos, quasi stelle in perpetuum aternitatis.* Pariter gratia gratum faciens secundario et per accidens ordinari potest ad spiritualitatem aliorum utilitatem, cum nempe quis ejusmodi gratiâ instructus, ea pietatis et misericordiæ opera exerceat quæ bono sint exemplo respecta aliorum, juxta illud Matth. 5: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* At verò per se et ex naturâ suâ, quasi ex proprio fine, sive intentione operis, gratia gratis data non ordinatur ad propriam recipientis utilitatem, sicuti neque gratia gratum faciens per se ordinatur ad aliorum utilitatem; porro, ut predictæ divisionis membra sibi invicem opponantur, sufficit, quòd gratia gratis data et gratum faciens habeant diversos fines primarios et sibi invicem oppositos.

Dices 2°: Potestas ministrandi sacramenta (idem dicendum de caractere sacerdotali, jurisdictione spirituali, etc.) est donum supernaturale, ac proinde gratia propriè sumpta; atque potestas ministrandi sacramenta ad naturam predictarum gratiæ specierum revocatur: non ad gratiam gratum facientem, namque primario confertur propter bonum eorum qui sacramenta suscipiunt; nec etiam ad gratiam gratis datam referri potest, quia hæc à solo Deo confertur immediate; at potestas ministrandi sacramenta confertur quidem à Deo, non tamen immediate, sed hominum ministerio; ergo præfata gratiæ divisio adæquata non est. — Respondeo cum Suarez de Grat. prolegom. 3, cap. 5, Sylvio 1-2, q. 111, art. 1 et 4, Grandin. et aliis, potestatem ministrandi sacramenta, characterem sacerdotalem, jurisdictionem et alia hujusmodi merito referri ad gratiam gratis datam; ad hoc enim sufficit quòd sint dona supernaturalia per se primò instituta ad salutem aliorum; neque refert, inquit auctores citati, quòd hujusmodi dona conferantur hominum ministerio, videlicet episcoporum; siquidem falsum est gratias omnes gratis datas à Deo tantaxat immediate conferri, quamvis eorum aliquæ, inò et illarum præcipuæ à solo Deo conferantur immediate.

At, inquit, Apostolus, 1 Corinth. 12, distinguit gratias gratis datas ab opitulationibus seu ministrationsibus, his verbis: *Divisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus; et divisiones ministrationsum, idem autem Dominus.* Porro potestas ministrandi sacramenta est ministratio; igitur non est gratia gratis data. Respondeo cum Suarez loco citato, distinguendo maj.: Apostolus distinguit gratias gratis datas à ministrationsibus, secundum nomen, in quantum nempe predicta potestas dicitur modò gratia gratis data, quatenus

gratis datur in ordine ad æternam aliorum salutem; nunc opitulatio seu ministratio, quatenus inservit alteri, concedo; secundum rei veritatem, nego. Ita expressè docet S. Chrysostomus, homil. 29. Idem indicat doctor Angelicus in commentariis, Epist. 1 ad Corinth. cap. 12, lectione 1.

CONCLUSIO SECUNDA. — Conveniens est ac legitima gratiæ gratis data divisio, secundum quam novem ipsius species enumerantur ab Apostolo, 1 Corinth. 12: nempe fides, sermo sapientiæ, sermo scientiæ, gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum, genera linguarum, et interpretatio sermonum.

Probatur 1°, quia id evincere videtur auctoritas Apostoli predictâ divisione utentis, 1 Corinth. 12. Probatur 2°, quia ita expressè docet S. Thomas, 1-2, q. 111, art. 4, cui hæc in parte plerique omnes suffragantur theologi. Probatur 3° ratiocinio ejusdem S. Thomæ, loco mox citato. Gratiæ gratis data, inquit S. Doctor, in eum finem à Deo conceduntur homini ut cooperetur aliorum salutem, non quidem interioris movendo (hoc enim solius Dei est), sed exterioris docendo vel persuadendo; porro ad id tria requiruntur: Primum, ut homo habeat plenam rerum divinarum cognitionem, quantum pati potest humana conditio, ut erudire et informare possit alios. Secundum, ut possit probare et confirmare ea quæ dicit; aliàs enim non esset efficax ejus doctrina. Tertium, ut ea, quæ novit, convenienter possit auditoribus proferre et exponere.

Ad primum, ut scilicet homo habeat plenam rerum divinarum notitiam, tria necessaria sunt, 1° ut principia cognitionis rerum divinarum certissimè teneat; id verò fit per *fidem*, quæ numeratur inter gratias gratis datas, non quatenus est virtus quædam pertinet ad sanctificationem hominis in seipso, sed prout importat quandam supereminentem certitudinem et convictionem fidei, ex quâ homo sit idoneus ad instruendum alios de rebus divinis; 2° ut conclusiones præcipuas quæ ex altissimis fidei principiis deducuntur, perfectè calleat; id verò fit per *sapientiam*; 3° ut abundet exemplis, et ope rerum humanarum aptè et expedite divina valeat explicare; *invisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt intellectus conspiciuntur*; et quantum ad hoc ponitur *scientia*, quæ est cognitio rerum humanarum. Porro sapientia et scientia computantur inter dona Spiritûs sancti, in quantum important quædam abundantiam sapientiæ et scientiæ, ut homo non solum in seipso possit rectè sapere de divinis, sed etiam alios instruere, et contradicentes arguere; secundò aliam verò acceptionem enumerantur inter dona Spiritûs sancti, prout nempe mens hominis est planè mobilis per Spiritum sanctum, ad ea quæ sunt sapientiæ et scientiæ.

Ad secundum, nimirum ad confirmationem eorum quæ proponit Evangelicus doctor, utpote cum illa sint supra rationem divinitus revelata, requiritur ut interdum ea operetur, quæ sunt diviniæ virtuti propria, et hoc dupliciter: uno quidem modo, inquit S. Thomas

loco mox laudato, ut doctor sacræ doctrinæ faciat quæ solus Deus efficere potest in operibus miraculosis, sive sint ad salutem corporum, et quantum ad hoc ponitur *gratia sanitatum*; sive ordinentur ad solam divinæ potestatis manifestationem, sicut quòd sol stet, vel mare dividatur, et quantum ad hoc ponitur *operatio virtutum*; secundò, ut possit manifestare ea quæ solius Dei est scire; hæc autem sunt, vel futura contingentia, pro quibus cognoscendis ponitur *prophetia*; vel occulta cordium, pro quibus ponitur *discretio spirituum*.

Ad tertium denique, nempe ut ea quæ percipiuntur convenienter possint proferri et auditoribus exponi, necessarium est 1° ut sacræ doctrinæ prædicator eo loquatur idiomate, quo possit intelligi, et secundùm hoc ponitur *gratia linguarum*; 2° ut ea quæ revelata sunt, eo sensu exponat quo dictata sunt à Spíritu sancto, atque debent intelligi, et quantum ad hoc ponitur *interpretatio sermonum*; ergò prædicta gratiæ gratis datæ divisio ab Apostolo tradita, legitima est et conveniens.

Dices 1°: Gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum revocari possunt ad unam gratiam gratis datam, scilicet ad donum miraculorum; ergò præfata divisio non est accurata. Respondeo: Dist. consequens: Non est accurata si expendatur ad rigorem logicæ, cujus legibus divisio fieri debet in immediata membra, concedo; si moraliter et sensu theologico, nego; ad hoc enim sufficit ut prædicta divisio complectatur omnia genera et species omnes gratiarum quæ dicuntur gratis datæ. Adde cum S. Thomà, citato art. 4 ad 5, gratiam sanitatum à generali operatione virtutum meritò distingui, quia speciali modo ad fidem christianam inducit, quatenus nempe ad Christum promptius faciliusque ille convertitur, qui beneficia Christi per salutem recuperata experitur, quam qui externa miracula, divinam quidem virtutem demonstrantia, sed sibi nihil proficua cernit; similiter etiam *prophetia*, et *discretio spirituum*, habent speciales quasdam rationes movendi ad fidem; et ideò, inquit S. doctor, rectè ponuntur speciales gratiæ gratis datæ.

Dices 2°: Multa alia sunt dona supernaturalia ad spiritualem aliorum utilitatem ex se primò ordinata, quæ non videntur comprehendi sub assignatis novem gratiæ gratis datæ speciebus: huiusmodi sunt character Ordinis, seu potestas ministrandi sacramenta, *opitulationes*, *gubernationes*, etc., de quibus loquitur Apostolus, 1 ad Cor. 12; ergò adducta gratiæ gratis datæ divisio in novem species adequata non est. Respondent Suarez, Vasquez, Bellarminus, Lorca et alii, citato cap. 12 Epist. 1 ad Corinth., non fuisse propositam Apostolo recensere omnes omnino gratias gratis datas, sed earum duntaxat præcipuas; undè ad finem ejusdem capituli, sicuti et ad Rom. 12, quasdam alias enumerat, nimirum *Apostolos*,... *opitulationes*, *gubernationes*, etc. Respondent alii cum Ysamerto, Meratio, etc., quòd character Ordinis, seu potestas ministrandi sacramenta, jurisdictio, etc., quamvis et

gratis et in aliorum utilitatem dentur atque ita pertineant ad gratias gratis datas, non sunt tamen gratiæ gratis datæ eo modo quo de illis citato loco agit Apostolus. Sermo enim hic est de gratiis quæ sic sunt in aliorum utilitatem, sicut donantur gratis, et non sit in liberâ hominum facultate illas consequi, etiamsi velint, sed ex solâ Dei voluntate pendeant, et à Deo solùm immediatè conferantur; porrò potestatem ministrandi sacramenta multi possunt si velint accipere, atque hæc confertur quidem à Deo, non tamen immediatè, sed hominum ministerio.

Respondent denique plerique alii, quòd alia quæ offerri possunt gratiæ gratis datæ, reductivè pertinent ad aliquas ex dictis novem; sic, v. g., character seu potestas ministrandi sacramenta commodè revocari potest ad eam gratiæ gratis datæ speciem, quæ dicitur *operatio miraculorum*; similiter ad eandem, vel etiam ad gratiam sapientiæ aut scientiæ reduci possunt *opitulationes* et *gubernationes*, etc. Ita Sylvius, Estius, Frassen, etc.; huic ultimæ responsioni tanquam probabiliori et doctrinæ sancti Thomæ conformiori, adhaerendum censemus. Itaque adducta Apostoli divisio legitima est, conveniens et adequata.

Ex dictis facile est colligere quæ sit propria et accurata notio uniuscujusque ex supra assignatis novem gratiæ gratis datæ speciebus.

Fides, prout est gratis data, describi potest: *Certissimus et firmissimus assensus, seu eximia quædam ac supereminens mysteriorum fidei intelligentia et convictio, ex qua homo fit idoneus ad ea aliis exponenda, necesse ad intrepidè et firmiter illa defendenda*. Ita Sylvius post S. Thomam, 1-2, q. 111, art. 4. Sermo sapientiæ est accurata rerum divinarum notitia, cum promptitudine easdem aliis proponendi, explicandi et defendendi, per divinas et æternas causas, et per propria fidei principia. Sermo verò scientiæ, dicitur eorundem notitia cum promptitudine aliis eadem exponendi per effectus, exempla, et alia sensibilia; ita etiam S. Th. loco mox citato. Gratia sanitatum, virtus est supernaturalis sanandi corporis, per quam potest quis alteri fidem specialiter persuadere. Operatio virtutum est, quæ quis in fidei confirmationem miracula operari potest. Qualiter operatio virtutum distinguatur à gratiâ sanitatum, supra diximus. Prophetia, ex S. Th. 2-2, q. 171, est, *cognitio, quæ res occultas, præsertim futuras vel aliquas à cognitione nostrâ præcè remotas, ex divinâ revelatione cognoscuntur, ut aliis manifestari possint*. Discretio spirituum est ea gratia, per quam quis iuvina cordis alterius ita perscrutatur, ut discernere valeat quo spiritu moveatur ad loquendum vel operandum. Per genera linguarum intelligitur *donum, quo aliquis ex speciali Dei beneficio diversis linguis uti potest, ut intelligatur ab omnibus quibus fidem annexat*. Per interpretationem verò sermonum, intelligitur *donum quo quispiam potest obscura et difficilia, præsertim quæ in Scripturis revelata sunt, interpretari*. Ita horumce donorum notiones tradunt SS. Patres, Greg. Nazianz. orat. 44; Chrysos., homil. 29; Thomas 1-2, q. 111, et in Comment.; eodem poriter sensu

eas explicant Salmaticenses, Suarez, Sylvius et alii plerique.

CONCLUSIO TERTIA. — Gratia gratum faciens perfectior est atque dignior gratiâ gratis datâ; ita S. Thomas, art. 1-2, q. 111, art. 5, et cum eo omnes theologi.

Prob. 1°, quia postquam Apostolus recensuit gratiâs gratis datas, 1 Corinth. 12, ait, v. 32: *Adhuc excellentiorem vitam vobis demonstrô, intelligens charitatem, quæ procul dubio pertinet ad gratiam gratum facientem.* Prob. 2° ex SS. Patribus, præsertim S. Aug. lib. 83° Quæstionum, quæst. 27, ubi idipsum expressè docet. Prob. 3°, quia gratia gratum faciens nos conjungit Deo, refertque ad finem ultimum per se et immediatè; gratia verò gratis datâ non item, cum per se ordinetur duntaxat ad utilitatem proximi; ergo, etc.

Dices: Gratia, quæ per se spectat bonum commune, nobilior est eâ quæ ex se ordinatur ad bonum duntaxat particulare; atqui gratia gratis datâ per se ordinatur ad bonum commune, nempe ad bonum totius Ecclesiæ; gratia verò gratum faciens ex se tendit ad utilitatem duntaxat proprii subjecti; ergo, etc.

Respondeo distinguendo maj.: Cæteris paribus; concedo; secus, nego; porro cætera non sunt paria, gratia enim gratum faciens per se immediatè hominem conjungit Deo, gratia verò gratis datâ non item; ergo, etc. Adde gratiam gratum facientem referri ad bonum commune, eo ipso quò refertur ad Deum; Deus enim est fons et origo atque centrum totius bonitatis.

Quæres 1°, an gratiæ gratis datæ se jungi possint, vel à se invicem, vel à gratiâ gratum faciente. Respondeo affirmativè: 1° Certum est, hæc dona à se invicem separari posse, sicuti constat ex his Apost. verbis; 1 ad Corinth. 12: *Alii datur per spiritum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, etc.* 2° Certum etiam est, gratiam gratum facientem posse esse sine gratiâ gratis datâ. Ratio est, quia gratiæ gratis datæ à Deo conferuntur hominibus ad salutem proximi promovendam; atqui ad hoc opus non deputantur omnes justî. 3° Rursus certum est, vicissim gratiam gratis datam posse esse sine gratiâ gratum faciente; dicente Christo Domino, Matth. 7: *Multi dicunt mihi in illâ die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus...; et in nomine tuo virtutes multas fecimus? et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos.*

Quæres 2°, an et in quo donâ Spiritûs sancti distinguantur à gratiis gratis datis.

Respondeo distingui in eo quòd donis homo perficiatur in ordine ad se, ad hoc nimirum ut instinetum atque motionem Spiritûs sancti promptè sequatur; at gratiæ gratis datæ hominem perficiunt ad hoc ut aliorum salutem procurandæ idoneus fiat. Rationem hanc discriminis declarat S. Thomas, 1-2, q. 68, art. 1, et quæst. 111, art. 1 et 4.

Quæres 3°, an gratiæ gratis datæ sint habitus; an actus duntaxat, seu motiones transeuntes?

Respondeo cum Bellarmino et Sylvio, ex novem gra-

tiis gratis datis, quæ enumerantur ab Apostolo, quinque videri habitus permanentes; *scilicet, videlicet; sapientiam, scientiam, genera linguarum, interpretationem sermonum; quatuor verò reliquas, gratiam sanitatum, operationem virtutum, prophetiam, et discretionem spirituum, plerùmque esse motiones transeuntes per modum actûs.* Hujus responsionis ratio est, inquit prædicti auctores; quia habitibus utimur, quando volumus; atqui quinque prioribus gratis utebantur sancti pro libito et datâ occasione; ac occurrente utilitate publicâ; è contra verò posterioribus per locum non semper poterant uti ad nutum, sed pro loco duntaxat et tempore, prout nempe movebantur specialiter à Spiritu sancto; ergo, etc.

Quinta gratiæ divisio. Gratia gratum faciens dividitur in habituales, et actuales. Habitualis est ea quæ conferitur per modum habitûs, seu qualitatis fixæ et permanentis, hominemque disponit ad vitam æternam. Hæc autem habitualis gratia triplex est, scilicet, gratia sanctificans seu justificans; virtutes infusæ; et dona Spiritûs sancti. Gratia habitualis sanctificans, ea est quâ homo fit justus formaliter; ejusmodi gratia designatur his Christi verbis, Joan. 14, v. 23: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.* Donum enim quò Deus manet in homine est aliquid permanens, fixum et stabile. Eandem gratiam significat S. Aug. epist. 187, aliâs 57, ad Dardanum, ubi docet in parvulis baptizatis, quantumvis id nesciant, habitare Spiritum sanctum; et concil. Viennense, in Clement. de summâ Trinit. et fide catholicâ cap. unice., asserit ejusmodi gratiam parvulis conferri juxta probabiliorum tam veterum quam recentiorum theologorum sententiam.

Hujus habitualis gratiæ sanctificantis duplicem effectum distinguit hic S. Th. 1-2, q. 111, art. 2, unum formalem, alterum effectivum. Prior in eo est, ut hominem Deo gratum et acceptum reddat; posterior, ut eum inclinet ad ôpera bona, pro natâ nimirum omnium habituum conditione, qui semper inclinant ad actus sibi consentaneos. Ratione prioris effectûs, inquit S. doctor, gratia dicitur operans; ratione posterioris, gratia cooperans.

Virtutes infusæ sunt illæ quæ propriis natura viribus acquiri non possunt, sed à solo Deo animæ infunduntur; dividuntur in virtutes theologicas, et morales, de quibus alibi.

Dona Spiritûs sancti sunt habitus supernaturales quibus homo disponitur ut promptè moveatur à Spiritu sancto ad quasdam præstantissimas actiones efficiendas. Hujusmodi septem numerantur, videlicet, donum sapientiæ, intellectûs, scientiæ, consilii, pietatis, fortitudinis et timoris; quorum quatuor priora pertinent ad intellectum, tria verò posteriora ad voluntatem.

Gratia actualis ea est quæ per modum actûs, seu motionis Dei transeuntes conceditur; gratiam hanc exprimit Apost. ad Philip. 4, his verbis: *Vobis datum est non tantum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini.* De istâ præsertim gratiâ disputat S. Aug.

contra Pelagianos, ejusque varios actus describit, lib. de Grat. Christi. Hujusmodi gratiæ actualis auxilium necessarium est ad eas omnes excoercendas operationes quæ aliquo modo naturæ vires excedunt.

Tribus autem modis, ut observat Bellarminus, lib. 4 de Grat. et libero Arb. cap. 2, operatio aliqua vires naturæ excedere potest: 1° Simpliciter et absolute, ut si operatio ex genere suo et secundum suam substantiam sit ordinis altioris, nempe supernaturalis, quales sunt actus virtutum theologicarum fidei, spei et charitatis. 2° Non simpliciter et absolute, sed ratione infirmitatis et peccati; quemadmodum enim ægrotus erigere se et sustentare non valet, nisi juvetur ab alio, ejus adjutorio non indigeret si sanus esset, sic etiam homo per peccatum debilitatus, plura non potest efficere sine speciali auxilio quæ in statu innocentie sine tali auxilio facile effecisset. 3° Denique, ratione vel modi, vel loci, vel temporis, vel personæ, aliarumve circumstantiarum; sæpe enim accidit ut id quod neque ex genere suo, neque ratione status vires naturæ excedit, easdem tamen superet ratione alicujus circumstantiæ: v. g., poterit homo sanus per se molem aliquam loco dimovere, non poterit tamen sine alterius auxilio, si manum alteram duntaxat adhibeat, aut si loco parum idoneo, vel moles ipsa, vel ipse fuerit constitutus; ita etiam poterit homo justus aliquid ex Decalogi præceptis facile adimplere, si nulla aliunde gravis urgeat dæmonis tentatio; ipsâ verò urgente, non poterit præceptum illud adimplere absque aliquo auxilio speciali.

Sexta gratiæ divisio. Gratia actualis distribuitur in gratiam intellectûs et gratiam voluntatis. Gratia intellectûs est interna mentis illustratio quæ intellectui verum supernaturale credendum, aut bonum supernaturale peragendum proponitur. Hæc autem interior illustratio spectari potest, vel ex parte tantum objecti quod intellectui clariùs proponitur, vel ex parte ipsius intellectûs, qui ad credendum divinâ adjuvante gratiâ determinatur; hincque enascitur nova gratiæ intellectûs divisio, in gratiam nimirum intellectûs ex parte principii; et gratiam intellectûs ex parte objecti; prior potentiam ipsam intrinsicè afficit; altera verò nihil aliud est quàm objectum clariùs et nitidiùs propositum, seu clarior, perspicacior et magis evoluta objecti representatio. Verùm parùm trita est et usitata, nisi apud Pelagianos, ista gratiæ intellectûs subdivisio.

Gratia voluntatis, est indeliberata et immediata motio seu inclinatio quam Deus in voluntate operatur, ut eam ad bonum supernaturale excitet atque provocet.

Gratia autem quæ in præsentis statu conceditur, prædictam tum intellectûs illustrationem, tum voluntatis motionem complectitur, unde à SS. Patribus vocatur Dei illuminatio, motio, inclinatio, auxilium, quo Deus intellectum veri cognitione illustrat, et voluntatem boni amore accendit; utrumque enim illud intellectûs et voluntatis auxilium jam planè esse necessarium ad supernaturales omnes veræ pietatis actus elicendos, docent Scripturæ, et constanter tradunt concilia et SS. Patres, præsertim verò concil. Araus. II,

cap. 9, ubi sic pronuntiat: *Quoties bona agimus, Deus in nobis et nobiscum, ut operemur, operatur.* Et S. Aug. lib. de Grat. Christi, cap. 12: *Hæc gratiâ, inquit, agitur, non solum ut facienda noverimus, verùm etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verùm etiam ut credita diligamus.*

Sunt qui gratiam voluntatis reponere videntur in actuali motione et affectione voluntatis, non quidem immediate, sed mediatè duntaxat à Deo productâ. Scilicet contendunt ipsam essentialiter sitam esse in motibus illis indeliberatis qui ex supernaturali et indeliberatâ intellectûs illustratione necessariò oriuntur; nec voluntas, inquam, utpote potentia cæca, aliter moveri potest, quàm mediâ intellectûs illustratione. Verùm de eâ sententiâ, ut nobis videtur, parùm tutè, fusiùs dicemus suo loco.

Gratiâ porrò voluntatis, prout indeliberatam, supernaturalem et immediatam intellectûs illustrationem et voluntatis motionem complectitur, rursus distribuitur in operantem et cooperantem, prævenientem et subsequentem, excitantem et adjuvantem, sufficientem et efficacem, de quibus nunc agendum.

Septima gratiæ divisio. — Actualis gratia voluntatis dividitur in operantem et cooperantem. Celebris est ista gratiæ divisio, circa quam non levis, ut advertit Bellarminus lib. 4 de Grat. et lib. Arb. cap. 14, occurrunt difficultates; illas obiter distinctis quæsitis proponemus et resolvemus.

Quæres itaque 1°, an admittenda sit divisio gratiæ in operantem et cooperantem. Respondeo affirmativè. Probatur 1° ex Scripturis in quibus utriusque gratiæ mentio fit. Gratia operans commendatur, Isaïæ 26, his verbis: *Omnia opera nostra operatus es in nobis, Domine;* et Philipp. 2: *Deus est qui operatur in nobis velle et perficere;* cooperans verò exprimitur, Rom. 8: *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum;* et 1 Corinth. 15: *Non ego, sed gratia Dei mecum.*

Prob. 2° ex conciliis. Concilium Araus. II, cap. 9 jam laudato, sic habet: *Quoties bona operamur, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur;* quibus verbis, *operatur in nobis*, denotatur gratia operans; istis verò, *operatur nobiscum*, significatur gratia cooperans; et Trident. sess. 6, cap. 6, ait Deum suâ gratiâ nos prævenire et excitare, deinde nobiscum, ut ad eum convertamur, operari; prius ad gratiam operantem, posterius ad cooperantem pertinet.

Prob. 3° ex SS. Patr., præsertim S. Aug. qui, lib. de Grat. et libero Arbitrio, cap. 19, præfatam divisionem conceptis verbis tradit: *Deus, inquit, ut velintus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens.* Et paulò post: *Ut ergo velintus, sine nobis operatur, cum autem volumus, et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur; tamen sine ullo vel operante ut velintus, vel cooperante cum volumus ad bona pietatis opera nihil volumus.* Quibus S. doctoris verbis, nihil certè ad rem nostram benevolentius.

Prob. 4° ex constanti theologorum doctrinâ, qui, præeunte doctore Angelico, 1-2, q. 7, art. 2, præ-

dictam divisionem communi consensu statuunt. Ita Aletensis, Albert. S. Bonavent. Marsilius, S. Antoninus, Cajetanus, Soto, Vega, Stapleton, et alii quos videt apud Suárez, lib. 3 de Auxiliis, cap. 20. Idem constat ex utriusque operantis et cooperantis gratiæ notione mox assignanda.

Quæres 2^a, quid sit gratia operans, quid cooperans. Respondeo dissentire inter se theologos circa notionem gratiæ operantis et cooperantis; *tot sunt sententiæ hæc in parte*, inquit Alvarez, de Auxiliis disput. 81, *quot capitæ*; præcipuas duntaxat et in scholis magis vulgaritas indicabimus.

Prima sententiâ quæ est Gregorii Ariminens. *quem*, inquit Vasquez, 1-2, disput. 185, cap. 4, *sequuntur complures recentiores*, docet gratiam operantem apud S. Aug. eam dici, quæ primam bonam voluntatem delibetam sola operatur in homine, qualis est conversio sive ab infidelitate ad fidem, sive ab aliis peccatis ad penitentiam.

In eâ autem sententiâ gratia operans dicitur ea quæ in nobis sola operatur primam bonam voluntatem delibetam; non quasi homo in illam voluntatem non influat, aut eam physicè non eliciat; nullus namque vitalis actus in potentiâ vitali producitur absque physico potentiæ vitalis influxu; sed ita fieri dicitur, quia gratia Dei operatur nobis ad eam habendam nihil conferentibus petendo, desiderando, pulsando; etc., atque idèò nihil boni meriti respectu illius primæ et bonæ voluntatis asserendo.

Gratia verò cooperans ea est, quæ operatur aliquid in nobis non sola, sed nobis simul cooperantibus, non quidem per simultaneum influxum in actum, sed præviè ad isius cooperantis gratiæ effectum petendo, quærendo, desiderando, etc.; ita ut ad eliciendum actum, cooperentur gratia et voluntas; gratia quidem voluntatem ad eum actum movendo; voluntas verò petendo eum, desiderando, etc., vel, ut inquit S. Thomas, 1-2, q. 111, art. 2, ad eum semetipsam movendo. Uno verbo gratia dicitur operans, quæ nullum supponit prævium voluntatis influxum quæ pulsaverimus, desideraverimus, aut aliquid simile fecerimus ad actum obtinendum; cooperans verò quæ prævium hunc influxum supponit.

Sententiâ hæc refert et amplectitur Bellarminus, lib. 1 de Grat. et liber. Arb. cap. 14: *Dicendum*, inquit, *gratiam operantem illam esse quæ efficit in homine primum actum deliberatæ voluntatis, qualis est conversio...; gratiam verò cooperantem esse illam quæ efficit consequentes actus voluntatis, quales sunt... velle bona opera facere, et alii similes, quos continuo sequuntur actus æterni; ita ut gratia operans nihil aliud sit, nisi auxilium speciale efficacæ respectu primi actus voluntatis; gratia vero cooperans sit auxilium speciale respectu actuum subsequentium.* Ibidem exponit quo sensu S. Aug. dixerit, Deum, ut *velimus operari in nobis, sine nobis*; non quasi Deus sit sola causa efficiens primi deliberati actus voluntatis, et voluntas physicè ac liberè non concurrat ad hunc actum; sed quia solus Deus est causa moralis primi illius actus voluntatis, suadendo nimirum,

hortando, consulendo. Inde, concludit Bellarminus, utrumque verum esse, Deum operari primum, vel deliberatum sine nobis, et non operari sine nobis; operatur enim illud sine nobis, ut causa moralis; nobiscum verò ut causa efficiens illud idem operatur. Si consideremus, inquit, *causam efficientem et physicam primi illius actus, ea non solum est. Deus per auxilium speciale, sed etiam voluntas per liberum arbitrium; et hoc modo illud velle, est Dei et nostrum, et nos cooperamur Deo, et Deus illud non operatur sine nobis... At si consideremus causam illius ejusdem actus moralem, id est, causam moventem suadendo, hortando, consulendo, ea solus est Deus...; non enim ipsa se voluntas impellit suadendo et hortando; ut velit quod non vult; sed Deus per inspirationes suas intus animæ loquens, ei suadet et persuadet, ut velit.* Hæc Bellarminus.

Hanc autem veram esse et germanam gratiæ operantis et cooperantis notionem, probant prædictæ sententiæ patroni, tum ex laudato jam S. Augustini textu, lib. de Grat. et liber. Arb. cap. 17, ubi sic loquitur S. doctor: *Ut ergo velimus sine nobis operatur* (id est sine nobis antea petentibus, desiderantibus, etc.) *; cum autem velimus, et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur*; nobiscum nempe volentibus, desiderantibus et petentibus à Deo ut faciamus quidem, Deus ipse gratiâ cooperante facit ut illud idem faciamus. Idem colligim ex eodem libro de Grat. et liber. Arb. cap. 5, ubi de Pauli vocatione loquens S. doctor sic habet: *Ut autem de cælo vocaretur, et tam magnâ et efficacissimâ vocatione converteretur, gratia Dei erat sola, quia merita ejus erant magna, sed mala.* Soli itaque gratiæ Pauli conversionem adscribit S. Augustinus, non quia Paulus non concurreret liberè consentiendo, et per liberum arbitrium actum illum conversionis activè producendo, sed quia *merita ejus erant magna, sed mala*; id est, quia non præcesserat ante conversionem illum meritum, sive studium, aut conatus ad conversionem; seu quia ante conversionem nihil boni operatus erat, sive petendo, sive desiderando, sive aliquâ ratione merendo ut talis vocatio daretur.

Secunda sententiâ quæ vix distat à præcedenti, asserit gratiam operantem eam esse quæ in nobis operatur intentionem finis ad quem à Deo solo mota est humana voluntas, et ad quem ipsa sese per præviam delibetationem nec applicat, nec movet; gratia verò dicitur cooperans, quòd nobiscum cooperatur secundum rectam electionem mediorem ad quam ipsa voluntas sese per delibetationem intentionem finis supponentem sese pariter excitat et movet. Ita Cajetanus 1-2, q. 111, art. 2, Dominicus Soto lib. 1 de Naturâ et Grat. cap. 16; Lemos in Panopliâ tom. 4, tract. 5, cap. 2, 3 et sequentibus, etc. Sententiâ hæc, ait Alvarez, lib. 3 de Auxiliis, disput. 51, *defendunt multi Thomistæ, et videtur expressa sententiâ S. Thomæ, 1-2, q. 111, art. 2.* Ut autem isthæc sententiâ pleniùs intelligatur, inquit ibidem Alvarez; observandum 1°, cum S. Thomâ, art. 2 mox citato, *quòd operatio alicujus effectus non attribuitur mobili, sed moventi; in illo ergo effectu in quo mens nostra est mota, et non mo-*

rens, *sicuti autem Deus movens, operatio Deo attribuitur; et secundum hoc gratia dicitur operans; in illo autem effectu, in quo mens nostra et movet et movetur, operatio non solum attribuitur Deo, sed etiam animæ, et secundum hoc dicitur gratia cooperans.*

Observandum 2°, voluntatem posse seipsum movere dupliciter: 1° moraliter, cum scilicet ex præviâ volitione finis sese applicat ad electionem mediæ. 2° Physicè, quando nimirum liberè producit actum; etiamsi non deliberet propriè de illo. *Potest enim, inquit idem Alvarez loco citato, aliquis actus esse liber, etiamsi non sit deliberatus, sicuti contingit in intentione finis. Etenim, cum quis... per actum charitatis se convertit in Deum tanquam in ultimam finem; certum est quòd talis actus est absolutè liber... non tamen dicitur deliberatus, quia non præsupponit aliquam deliberationem. Deliberatio enim non est de fine ut finis est, sed de mediis ad finem, atque adeò in illo non se movet voluntas moraliter, sed solum physicè.*

Observandum 3°, voluntatem in omni operatione liberà, sive sit circa finem, sive circa media, semper se movere physicè; id enim necessariò exigit ratio actûs liberi, quòd scilicet procedat à principio intrinseco sese movente saltem physicè; et necesse non est quòd in omni suâ operatione etiam liberà se moveat moraliter, ut potest in intentione finis. Ratio est, inquit post S. Thomam, 1-2, q. 9, art. 5 et 4, et quest. 14, art. 4, quia ut quis se moveat moraliter, necessum est quòd deliberet circa exercitiûm actûs; porro deliberatio et consiliûm non est circa finem, sed solum circa media; ergo, cum quis intendit finem, ut finis est, non se movet moraliter.

Itaque, pergunt auctores hujusce sententiæ, gratia operans illa est que primum bonum et liberum voluntatis motum operatur, scilicet intentionem finis ad quem à Deo solo mota est humana voluntas, et ad quem ipsa sese physicè quidem, non verò moraliter movet et applicat, quia non ex aliquo priore alio motu et actu per deliberationem se ad illum excitat; gratia verò cooperans ea est que voluntatem movet ad operationes sequentes, primum bonum velle, et ad media eligenda, eosque actus eliciendos quibus ipsa finem jam volitum consequi possit. Dicitur autem cooperans, non quia actum simultaneè cum voluntate operatur; sed quia voluntatem ad id physicè movet, ad quod ipsa voluntas sese etiam per deliberationem intentionem finis supponentem moraliter applicat et movet; seu, est cooperans respectu determinationis voluntatis in mediæ electione que fit tam physicè à gratiâ operante, tum moraliter ab humanâ voluntate. Ita Thomiste supra citati, et plerique alii quos vide apud Lemos, Alvarez, Joan. à S. Th., etc.

Tertia sententiâ est Alvarez. Citatâ disput. 81, lib. 9, de Auxiliis, duplicem distinguit gratiam operantem; aliam operantem moraliter, aliam operantem physicè. Gratia operans moraliter, ea est, inquit Alvarez, que efficiendo, invitando et suadendo facit ut faciamus, et operatur ut operemur; hæc coincidit cum gratiâ excitante seu sufficiente; gratia verò operans physicè,

pergit ibidem Alvarez, ea est que facit ut faciamus, et operatur ut operemur, non solum suadendo, alluciendo, invitando, aut aliter etiam interiori moraliter attrahendo; sed etiam verè, efficienter et efficaciter faciendò ipsum arbitrium operari; hæc distinguitur à gratiâ excitante, et eadem est cum eâ quam vocant physicè promovente. Duplicem pariter agnoscit Alvarez gratiam cooperantem; alia est cooperans moraliter, et hæc eadem est, inquit, cum gratiâ excitante, ac proinde non differt à gratiâ operante moraliter; alia est cooperans physicè, et hæc distat tum à gratiâ operante et cooperante moraliter, uti ex dictis liquet; tum etiam à gratiâ physicè operante; nam, inquit ibidem Alvarez, gratia operans physicè est, quæ Deus operatur ut operemur, prædeterminando voluntatem nostram ad consensusum; cooperans autem physicè gratia illa est, quæ Deus nobiscum piam operationem operatur.

Quarta sententiâ aliorum est discipulorum S. Thomæ, qui docent unam et eandem entitative gratiam dici operantem, quatenus applicat intellectum ad piæ cogitationes, et voluntatem ad sanctas affectiones; cooperantem verò quatenus cum intellectu et voluntate applicatis producit vel piam cogitationem, vel sanctam affectionem. In hâc sententiâ, inquit Lemos in Panopl. lib. 4, part. 1, tract. 8, cap. 5, in omni nostrâ liberâ operatione... semper duplex gratia concurreat, et operans et cooperans... gratia operans semper movet, applicat et prædeterminat voluntatem; cooperans gratia simul cum voluntate præmotâ omne nostrum efficit velle liberum.

Quinta sententiâ est Suarez lib. 5 de Auxiliis cap. 16, 17, 20, 21, 22, et lib. 5 Opuscul. cap. 4 et 5; Vasquez in primam secundæ disput. 155, cap. præsertim 6, 7 et 8; Marañi de Grat. disput. 4, sect. 1 et 2; Molina, Valent. Lessii, etc. Porum autem doctrina circa præsentem materiam his præsertim capitibus continetur.

Docent 1°, gratiam operantem, quemlibet esse motum tam intellectûs quàm voluntatis in nobis à Deo sine nobis liberè consentientibus productum, quo nos excitat sive ad verè cognitionem, sive ad boni prosecutionem.

Docent 2°, eundem indeliberatam intellectûs et voluntatis motum, quatenus causa est moralis liberi consensus, seu quatenus reverè in ipsum moraliter influunt suadendo, movendo, etc., verè esse ac propriè dici gratiam moraliter cooperantem.

Porrò (quod observa) Suarez, Vasquez, Marañi locis citatis, non alium agnoscunt influxum gratiæ operantis in consensum nostrum liberum, quàm moralem; physicum autem rejiciunt, eâ potissimùm de causâ, quia gratia operans est actus partim intellectûs, partim voluntatis, consensus verò noster liber est semper actus voluntatis, actus autem intellectûs nullam habet efficientem viam physicam in voluntatis actum, et unus actus voluntatis in alium. Molina è contra in Concord., Lessius disput. de Grat. efficaci, cap. 1, Bellarm. lib. 4 de Grat. et lib. Arbit. cap. 15, censent gratiam operantem non solum moraliter, sed etiam physicè cooperari, ita ut realem et physicum influxum

in consensum et opus bonum habeat, tanquam partialis causa, unâ cum libero arbitrio; nempe ex libero arbitrio et auxilio præveniente constituitur una integra causa boni operis, cujus principalis pars sit auxilium præveniens, gratia scilicet operans, à quâ opus habet esse supernaturale; minùs principalis, liberum arbitrium, à quo actus habet quòd sit actus liber et vitalis.

Docent 2°, præter gratiam operantem et cooperantem *moraliter*, ut homo bonum supernaturale operetur necessarium esse simultaneum in ordine supernaturali concursum; hic autem simultaneus concursus, gratia *physicè* cooperans seu concomitans communiter appellatur ab his qui cum Suarez existimant gratiam operantem non *physicè*, sed *moraliter* duntaxat in opus influere. Quin et Suarez, lib. 3 de Auxil. cap. 19, asserit *Spiritum sanctum immediatè adjuvare voluntatem ut principale principium, proximè et physicè faciens supernaturalem actum; quando sine habitu elicitur; huncque physicum influxum quasi medium inter gratiam cooperantem moraliter et concursum simultaneum, vocat etiam gratiam physicè cooperantem*. Sicque juxta Suarez triplex est gratia concomitans: una *moraliter*; duplex *physicè*; nempe concursus simultaneus et physicus, ac specialis ille Spiritus sancti influxus, de quo mox.

Docent 3°, gratiam operantem unam et eandem esse naturâ et entitate gratiam cum *moraliter* cooperante, et à se invicem distingui penes duntaxat diversos respectus. *Observandum* (inquit Vasquez, 1-2, disp. 183, cap. 9), *eandem vocationem et cogitationem sanctam, et primum voluntatis motum subitum dici gratiam operantem et prævenientem, et cooperantem et comitantem; eandem, inquam, diverso modo consideratam*. Nam quatenus consensus nostrum antecedit, est operans et præveniens; quatenus verò permanens in nobis efficit nobiscum consensum, est cooperans et comitans. Nam ita consensus noster à Deo, et à nobis, ut Deus non solum immediatè *physicè* ad illum concurrat, sed etiam mediâ cogitatione illum in nobis efficere dicitur, eo modo quo intellectus voluntatem movet et elicit. Idem repetit Meratius loco mox citato, his verbis: *Eadem entitas gratiæ dici potest nunc operans, nunc cooperans diversâ consideratione: operans quidem, quatenus est gratia quam Deus in nobis sine nobis operatur, vim habens in actu primo efficiendi consensum liberum nostræ voluntatis; sive eum efficiat in actu secundo, sive non; cooperans verò, quatenus recipiâ moraliter in eum influendo ipsum simul nostrâ cum voluntate causat et efficit*.

Etsi autem omnes mox citati auctores contendant quoad naturam et entitatem eandem omnino esse gratiam operantem et cooperantem *moraliter*; atamen Suarez, Vasquez, alique qui eorum doctrinæ adhærent, volunt gratiam cooperantem esse ac meritò dici majorem in ratione doni et beneficii, eò quòd hæc, non altera, opportunis in circumstantiis conferatur. Eo ferè modo quo, inquit, gladius datus alicui tempore pacis et tempore belli, realiter idem gladius est; tamen in genere doni ac beneficii, majus donum ac beneficium recipit ille cui datur gladius tempore bel-

li, quando illo uti potest in sui defensionem; quàm donaretur tempore pacis quo illi gladius amplius necessarius non esset. Undè Vasquez, post verba mox relata, subdit: *Ob id tamen non affirmamus gratiam cooperantem esse eandem omnino gratiam cum operante, sed dicimus esse novam et diversam à gratiâ operante et præveniente in genere gratiæ, doni et beneficii, et habere aliquid novum in genere rei, nempe effectum*.

Docent 5°, gratiam cooperantem *physicè*, seu concomitantem, sumptam pro concursu seu influxu simultaneo, realiter et entitative distingui à gratiâ tum operante, tum cooperante *moraliter*; et verò, inquit Meratius, cum adest concursus simultaneus, tunc sæpè desit metus ille primus indeliberatus in quo posita est natura gratiæ operantis et cooperantis *moraliter*. Ultima tandem sententia est Norisii; De Laurea, D'Aguirre, Maccè, Steyaert, Vuigers, Gamachel; Ysambert, Du Vallii, De Lectocq, Grandin et aliorum benè militum, quorum plerique gratiam et esse et naturâ suâ efficacem admittunt. Asserunt 4°, gratiam tum operantem, tum cooperantem tribus aliis nominibus insigniri solere; gratia operans, ob diversa quibus fungitur munia, dicitur præveniens, excitans et sufficiens; cooperans verò appellatur subsequens, adjuvans et efficax. Asserunt 2°, gratiam operantem, ex S. Aug. lib. de Grat. et libero Arb. cap. 17, eam esse *per quam ut velimus Deus operatur incipiens*; seu, est motus indeliberatus tum intellectûs, tum voluntatis, quem Deus in nobis sine nobis efficit, ut scilicet et benè velimus et benè agamus.

Iste autem motus dicitur in nobis sine nobis fieri; non quòd intellectus et voluntas in hunc motum nullatenus influant; namque, ut antea observatum fuit, nullus motus vitalis in potentia vitali producit sine physico illius potentie influxu; sed is motus dicitur fieri in nobis sine nobis, quia moraliter ac liberè ad eum non concurrimus; quo sensu Rom. 7, malum concupiscentiæ quod invitus ac nolens patiebatur Apostolus, dixit non se, sed quod habitabat in illo peccatum, operatum fuisse. Itaque omnes illi motus supernaturales, sive sint illustrationes in intellectu, sive piæ motiones in voluntate, quas Deus in nobis sine nobis liberè concurrentibus efficit, ad gratiam operantem pertinent; gratia ergo operans; restringenda non est ad eam duntaxat actualem gratiam quæ primam bonam voluntatem operatur, sed potius generatim est extendenda ad omnem quæ qualemcunque bonam voluntatem in homine operatur, sive prima sit, sive non, sive deliberala, sive indeliberata, sive debilis et infirma, sive fortis et valida. Hanc esse S. Aug. mentem probant 1°, quia allata mox S. doctoris definitio convenit etiam istis motibus quibus Deus hominem justum ad opera pietatis invitât; isti enim motus sunt in nobis, etiam dum justi sumus, sine nobis concurrentibus. 2° Quia eodem cap. S. Aug. ait universim nos sine Deo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valere;

igitur in morte S. Aug. nullum omnimò pietatis opus ab homine etiam justo fieri potest, nisi Deus operetur ut velit, et volenti cooperetur. 3° Quia idem S. doctor lib. de Corrept. et Grat. cap. 11, ait *esse in nobis per hanc Dei gratiam (operantem scilicet) in bono recipiendo et perseveranter tenendo, non solum posse quod volumus, sed etiam velle quod possumus.*

Asserunt 3°, gratiam cooperantem eam esse in mente S. Aug. *per quam Deus volentibus cooperatur perficiens*; sive per quam Deus cum volumus et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur. Unde sequitur gratiam cooperantem esse concursum seu influxum Dei supernaturalem; quo ad omnes actus supernaturales et liberos concurret; sive illi sint à voluntate vel imperante, vel exequenti; sive sint ab aliis potentiis ex imperio voluntatis supernaturaliter agentibus; sive adhuc sit infirma voluntas, sive fortis et valida.

Hanc esse legitimam gratiæ cooperantis notionem prob. 1°, quia S. doctor citato cap. 17, lib. de Grat. et lib. Arb. gratiam cooperantem generatim definit, *per quam cum volumus et sic volumus ut faciamus, nobiscum Deus cooperatur*; ergo gratia cooperans non debet ad eam duntaxat gratiam restringi per quam fortiter volumus. 2° S. Aug. parvam illam et imperfectam voluntatem quam habebat S. Petrus dùm dicebat Joanni. 13: *Animam meam pro te ponam*, gratiæ non solum operanti, sed etiam cooperanti ascribit: sic enim loquitur citato cap.: *Ipsam charitatem Apostolus Petrus nondùm habuit quando Dominum timore ter negavit... et tamen quamvis parva et imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino: Animam meam pro te ponam... Et quis istam etsi parvam dare cooperat charitatem, nisi ille qui preparat voluntatem, et cooperando perficit, quod operando incipit? quoniam ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens.* Ibidem paulò post subdit S. doctor: *Sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus; ad bona pietatis opera nihil valemus*; atqui bona voluntas; seu infirma sit seu valida; opus est pietatis; ergo ad utramque voluntatem sese extendit gratia cooperans. 3° Eandem doctrinam exprimit concil. Araus. II; can. 9, his verbis: *Quoties bona operamur, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur operatur*; quibus verbis, *operatur nobiscum*, denotatur gratia cooperans; hæc itaque sese extendit ad omnem deliberatam voluntatem, qualiscumque tandem illa sit. 4° Eidem doctrinæ favet S. Th. 1-2, q. 111, art. 2; ejus verba supra adduximus. 5° Tandem concursus ille quo Deus ad voluntatem etiam parvam et infirmam, liberam tamen, concurrit, non potest ad gratiam operantem revocari. Namque gratia operans fit in motis sine nobis liberè concurrentibus, sicuti constat ex jam dictis; atqui quælibet voluntas libera, tametsi parva et infirma, non fit sine nobis; ergo, etc. Hæc ultima gratiæ operantis et cooperantis notio aliundè in scholis maxime pervulgata, nobis videtur, utpote SS. Aug. et Th. doctrinæ conformior, præ cæteris amplectenda.

Itaque gratia operans rectè definitur: Subitanea

mentis illustratio et indeliberata voluntatis affectio quas Deus in nobis sine nobis operatur, ut nimirum benè velimus, et benè agamus; cooperans verò, rectè definitur: Influxus sui concursus supernaturalis, quo Deus nobiscum concurrat ad omnes et singulos pietatis actus supernaturales ac liberos.

Jansenius, lib. 4 de Grat. Christi, cap. 4, docet gratiam operantem eam esse quæ efficit bonam voluntatem deliberatam, sed infirmam ac tenuem; cooperantem verò, quæ operatur bonam voluntatem, forteim ac robustam: *Nihil evidentius, inquit, quàm gratiam operantem esse, quæ cum ante nollenis, efficitur ut velimus; cooperantem, quæ quando jam actu volumus, efficitur ut fortius velimus; ita ut superando quævis obstaculo, etiam reipsè faciamus; illam operari ut obno modo voluntatem bonam seu velle quantumcumque infirmum atque imperfectum habeamus; hanc ut illa bona voluntas arguatur et roboretur; non tantum ut in inefficaci fiat efficax, sicut nonnulli volunt, sed ita ut etiam efficax efficiatur fortior.* Sententiam hanc inter vulgatas theologorum opiniones recensere consultè prætermisimus. Tum quia, nova est et ante Jansenium prorsus inaudita; unde citato lib. 4, cap. 12, loquendo de variis gratiæ definitionibus confidenter asserit, *scholasticos, sequendo filium philosophi suæ, mentem Augustini ac discipulorum ejus Prosperi et Fulgentii, nullo modo assensuros fuisse.* Tum quia ex mox dictis, gratia operans ad imbellem duntaxat et invalidam bonam voluntatem restringenda non est; nec vice versà gratia cooperans ad fortem et robustam. Tum quia in exponendâ utriusque gratiæ notione multa interserit Jansenius omninò falsa et erronea. Docet, v. g. infirmam ac voluntatem bonam ex gratiâ ortam, imparè esse, etiam mediâtè per orationem; superandæ oppositæ ardentiore cupiditati. Verùm de his ubi de systemate Jans. datâ operâ egimus.

Quæres 3°; an gratiæ divisio in operantem et cooperantem sit adæquata. Respondeo affirmativè; quia motus omnis gratiæ actualis quo Deus movet hominem ad bonum supernaturaliter, aut fit sine nobis; aut nobiscum; si primum, gratia operans dicitur; si secundum, cooperans appellatur; igitur ista divisio est adæquata.

Quæres 4°; an gratia operans realiter distinguatur à cooperante. Respondeo gratiam operantem et cooperantem realiter ab invicem distinguere. Probat, quia gratia operans nihil aliud est quàm subitus et indeliberatus motus tum intellectus, tum voluntatis per quam excitatur ad bonum; cooperans verò est supernaturalis Dei concursus quo concurrat ad actum voluntatis liberè consentientis priori motui, sicuti constat ex dictis quæsitò 2; atqui hæc duo realiter distinguuntur ab invicem; ergo, etc. Et verò gratia operans interdum separatur à cooperante, quando nempe inspirationi Dei homo resistit, quemadmodum ostendimus infra; ergo, etc.

Quæres 5°; an allata gratiæ divisio extendi possit ad gratiam habituales. Respondeo extendi posse ad gratiam habituales; magis tamen propriè et communiter

tribuitur gratiæ actuali. Prob. 1ª pars auctoritate S. Thomæ qui id ipsum expressis verbis asserit 1, 2, quæst. 111, art. 2: Si verò, inquit, accipiuntur gratiæ pro habituali dono, sic est duplex gratiæ effectus, sicut et casualiter alterius foras, quarum primus est esse; secundus, operatio... sic igitur habitualis gratia, in quantum animam sanat vel justificat sive gratiam Deo facit, dicitur gratia operans; in quantum verò est principium operis meritorii quod ex libero arbitrio procedit, dicitur cooperans. Prob. 2ª pars, quia S. Aug. ex quo præsertim divisionem hanc desumpsere theologi, omnino videtur loqui de gratiâ actuali; siquidem S. Aug. de eâ gratiâ sermonem instituit, de quâ ipsi lis erat cum Pelagianis; at hæc potissimum erat gratia actualis; ergo, etc.

Quæ spectant divisionem gratiæ operantis et cooperantis paulò fusiùs prosecuti sumus; tum quia quæ dicta sunt de eâ divisione, eadem ferè omnino adaptari possunt sequentibus divisionibus gratiæ prævenientis et subsequentis, excitantis et adjuvantis, sufficientis et efficacis; tum quia, ut observant Lemos in Panoplâ, et Alvarez lib. 9 de Auxil., disput. 81, gratiæ operantis et cooperantis notio valde necessaria est ad intelligendam et explicandam naturam et proprietatem efficacis gratiæ, atque ad aperendam mentem SS. Aug. et Thomæ circa ejusdem gratiæ virtutem, efficitatem, et ad concordanda varia loca ejusdem Aug. quæ primo aspectu inter se videntur contraria. Sequentes gratiæ divisiones compendiosius absolvemus.

Octava gratiæ divisio. — Gratia actualis voluntatis rursus dividitur in excitantem, et adjuvantem. Divisio hæc fundamentum habet in Scripturis. Sic Apocalypsis 3: Ecce sto ad ostium et pulso; et Psalm. 118: Adjura me, et salvus ero. Item in orationibus Ecclesie: *Actioes nostras, quesumus, Domine, aspirando præveni, et adjuvando proseguere.* Eandem gratiæ divisionem similiter commendat S. Aug. lib. 2 de peccat., meritis et remiss., cap. 18, his verbis: *Quid ad Deum nos convertimus, nisi ipso excitante atque adjuvante non possumus.* Denique concil. Triod. sess. 6, cap. 5: *Disponatur, inquit, dum excitati divini gratiâ atque adjuvati... liberè moventur in Deum.* Quod autem spectat gratiæ tam excitantis, tam adjuvantis notionem, distinctionem et officia, quidque circa hæc sentiant theologi, ex antedictis repetendum; gratia etenim excitans eadem prorsus est cum gratiâ operante, et adjuvans eadem quoque est cum gratiâ cooperante: sed utriusque diversa sunt nomina, propter diversa eorum officia. Eadem siquidem gratia quæ dicitur operans, quia per eam Deus aliqui operatur in nobis sine nobis, dicitur etiam excitans, in quantum voluntatem velut sopitam et torpentem, à somno peccati aut negligentia honorum operum clamore quodam sanctæ vocationis et inspirationis excitat. Similiter eadem gratia quæ cooperans dicitur, quia nostre voluntati cooperatur, appellatur etiam adjuvans, quia nos adjuvat ad liberè consentiendam gratiæ excitanti.

Nona gratiæ divisio. — Iterum actualis gratia voluntatis dividitur in prævenientem et subsequentem.

Divisionem hanc commendat Script. Psalm. 58: *Misericordia ejus præveniet me;* et ibidem: *Misericordia ejus subsequetur me.* Utriusque mentio fit in publicis Ecclesie orationibus, ut in collectâ Domin. 16 post Pentecost., ubi Ecclesia sic Deum deprecatur: *Tu nos, quesumus, Domine, gratia semper præveniat et sequatur.* Eandem tradunt SS. Patres, sanctus præsertim Aug. in Enchir. cap. 32: *Utramque, inquit, legitur in saceris clopnis: Et misericordia ejus præveniet me, et misericordia ejus subsequetur me.... nolentem prævenit ut velit, volentem subsequitur ne frustra velit.*

Aut parum aut nihil differt ista divisio à præcedentibus. Gratia enim præveniens eadem videtur esse cum gratiâ excitante et operante; subsequens verò, quæ et concomitans à nonnullis appellatur, eadem etiam est cum adjuvante et cooperante; scilicet gratia præveniens ea est quæ inspirando et excitando prævenit; subsequens verò quæ adjuvando et cooperando proseguitur, juxta mox citata Ecclesie orationis verba: *Quesumus, Domine, aspirando præveni, et adjuvando proseguere;* tantumque ratione distinguitur præveniens et subsequens ab operante et cooperante, excitante et adjuvante; in quantum præveniens et subsequens designant ordinem prioris et posterioris, qui non designatur nomine gratiæ operantis et cooperantis, excitantis et adjuvantis *Gratiæ quæ his vocibus (præveniens comitans et subsequ.) significatur,* inquit Suarez lib. 5 de Auxil., cap. 23, *in re non distinguuntur à gratiâ excitante et adjuvante, sed consistunt solam quosdam habitudines prioris et posterioris; hæc sententia est communior theologorum cujus Magistro in-2, dist. 27.* Itaque gratia operans, excitans et præveniens eadem omnino est gratia, diversâ solùm consideratione; sic etiam gratia cooperans, adjuvans et subsequens, etsi re distincte à præcedentibus, eadem sunt inter se; unde gratia operans et cooperans duæ sunt gratiæ species, quarum singule tribus nominibus solent insigniri. Cùm ergo gratia præveniens cum operante et excitante coincidat, sicut et subsequens cum cooperante et adjuvante, hinc quæ de his divisionibus supra dicta sunt, præsentî distributioni facillè accommodari possunt. Verùm etsi ea fit gratiæ prævenientis et subsequentis notio quam modò adduximus, nonnulli tamen sunt qui utriusque gratiæ naturam paulò aliter explicant.

1ª Quidam relativè ad justificationem ipsam præveniens et subsequentis gratiæ naturam exponunt; ita ut gratia præveniens in eorum sententiâ dicatur quæcumque præcedit ipsam justificationem, subsequens verò censeatur quælibet alia quæ homini post justificationem tribuitur, ut in acceptâ sanctitate et justitiâ perseveret. Ita Vasquez in part. 4 disput. 88, cap. 10, ubi in confirmationem suæ sententiæ refert S. Aug. testimonium ex cap. 32, lib. de Naturâ et Grat.: *Misericordia Dei prævenit nos, prævenit ut sanemur, et subsequitur ut sanati regredamur.*

2ª Alii divisionem gratiæ prævenientis et subsequentis explicant per comparationem ad se invicem;

ita ut gratia præveniens dicatur illa per quam ad bonum excitamur, subsequens verò illa quæ priorem istam gratiam sequitur; et hoc sensu prior omnis gratia dici potest præveniens, si comparatur ad posteriorem. Ita prævenientis gratiæ vocabulum usurpasse videtur sanctus ipse August. citato mox cap. 52, lib. de Nat. et Grat. *Misericordia*, inquit, *ejus prævenit nos; reverent autem ut sanemur, et subsequitur ut sanati reseremur; prævenit ut piè vivamus, subsequitur ut cum deo sempè vivamus*; et lib. 4 ad Bonifac. cap. 4: *In verbis*, inquit, *quæ quisque agit secundum Deum, misericordia ejus prævenit eum*. Huic interpretationi favet S. Th. 1-2, q. 111, art. 5, dum ex variis effectibus, quorum unus est altero prior, utriusque gratiæ denominationem repetendam esse asserit, licet alio quoque sensu supra exposito utramque gratiam usurpaverit sanctus doctor.

5° Denique sunt qui hanc gratiæ actualis divisionem in prævenientem et subsequentem explicent comparatè ad liberum consensum voluntatis; ita ut præveniens dicatur quæ prævenit humanæ voluntatis consensum, nec eum ullatenus includit, subsequens verò dicatur ea quæ supponit et subsequitur voluntatis consensum, quæque firmat voluntatem in bono proposito, eamque adjuvat ut illud ad executionem perducatur. Juxta hanc expositionem consensus voluntatis non includitur in gratiâ præveniente, nec in gratiâ subsequente; quapropter cum actus ille voluntatis quo consentit atque vult bonum, sit etiam à gratiâ Dei, omninò necesse est admittere in hujusmodi divisione sic intellectâ, ut reddatur adæquata, tertium aliquod genus gratiæ, quæ concomitans dicitur, quia voluntatem comitatur et adjuvat ad hoc ut consentiat et velit bonum. Hæc gratia concomitans media est, sicut et ipsemet voluntatis consensus, inter gratiam prævenientem et subsequentem; hinc præcedit gratia præveniens; inde verò sequitur gratia subsequens.

Triplex hanc gratiam actualem designat concil. Trid. sess. 6, cap. 16, ubi de influxu gratiæ Christi in justificatos, sic loquitur: *Quæ virtus (gratia scilicet) bona eorum opera sæpè antecedit, et comitatur et subsequitur*. Sed eisi tam varia sit ac multiplex gratiæ prævenientis et subsequentis acceptio, nusquam tamen eo sensu subsequens dicenda est, quasi conatus quosdam bonos et naturales exigit ut detur: vel quasi in aliquo supernaturali opere, aut illius parte, gratia sit libero arbitrio posterior: *Asertat*, inquit S. Aug. lib. 2 ad Bonifac. cap. 9, *Deus hæc demerentiam, ac in donis ejus nos priores faciens, posteriorem ipsum*. Et certè, quemadmodum suo loco ostendimus, is fuit unus à præcipuis Pelagianorum et Semi-Pelagianorum erroribus, ut indicat S. Augustinus epist. 107.

Decima gratiæ divisio. — Inter omnes gratiæ divisiones summæ celebritatis est illa per quam gratia operans sive excitans, subdividitur in sufficientem et efficacem. Sufficientem duobus modis accipi potest, nempe vel generatim, vel specialim. Generatim sumpta ea est omnia quæ veram et expositam confert potentiam agentem in ordine supernaturali, sive suum as-

sequatur effectum, sive non; quo sensu etiam gratia efficax dici potest sufficientem, juxta illud Apost. 2 ad Cor. 12: *Sufficit tibi gratia mea*. Hoc modo intellecta gratia sufficientem habet rationem generis respectu gratiæ tum efficacis, tum strictè sufficientis. Gratia specialim et purè sufficientem, prout opponitur gratiæ efficaci, dicitur ea quæ ad bonum supernaturale operandum et urgens præceptum adimplendum, veram, completam et expeditam, etiam relativè ad hæc et nunc titillantem concupiscentiam, confert potentiam, quæ tamen nunquam obtinet suum effectum.

Gratia verò efficax, ea est quæ suum semper obtinet effectum certè et infallibiliter, sive, prout loquitur S. Aug. lib. de Corrept. et Grat. indeclinabiliter et insuperabiliter.

Dicitur autem indeclinabiliter et insuperabiliter movere voluntatem, non quòd superari et declinari non possit, sed quòd nusquam de facto superetur et declinetur; eodem planè sensu quo imperator aliquis dicitur invincibilis, non quòd non possit omninò vinci et superari, sed quia nusquam victus sit. Circa utramque hanc gratiæ speciem variæ occurrunt difficultates multis heterodoxorum erroribus implicatæ, et gravissimis hinc inde theologorum controversiis insignitæ, quæ quidem omninò hic prætermittere satius duximus, quàm strictum et obiter ea attingere. De istis fusiùs et accuratè pro modulo nostro agemus in parte dogmaticâ hujusce tractatus.

Ultima gratiæ divisio. — Denique gratia dividitur in gratiam simpliciter, et gratiam pro gratiâ. Gratia simpliciter ea dicitur, quæ conceditur à Deo ex meritis Christi, absque ullo ex parte hominis præcedente merito, etiam ex gratiâ. Gratia verò pro gratiâ, ea est, quæ datur propter meritum præcedens, quod ex ipsâ gratiâ oritur. Talis est gloria seu vita æterna, quæ simul est et merces, et gratia; merces, quia meritis rependitur; gratia, quia merita hæc ex gratiâ proflount.

Hujus divisionis meminit S. Aug. lib. de Grat. et libero Arb. cap. 8, ubi ait: *Si vita bona nostra nihil aliud est quàm Dei gratia, sine debito et vita nostra æterna quæ bonæ vitæ redditur, Dei gratia est; ipsa enim gratis datur, quia gratis data est illa cui datur; sed illa cui datur tantummodò gratia est; hæc autem quæ illi datur, quoniam præmium ejus est, gratia est pro gratiâ*.

Juvat hæc seriem omnium gratiæ divisionum, quas in præsentì articulo proposuimus, compendiosè atextere, necnon juxta varia theologorum placita paucis contrahere quæcumque fusiùs dicta sunt circa celeberrimas gratiæ actualis operantis et cooperantis, prævenientis et subsequentis, excitantis et adjuvantis, sufficientis et efficacis, divisiones.

Prima itaque ac capitalis gratiæ divisio est in creatam et incretam; seu, ut aliè loquuntur, in gratiam ex parte Dei, et ex parte creature; seu, quod idem est, in gratiam ex parte principii, et ex parte subjecti. Prior, æternus est ac supernaturalis Dei erga homines amor, quo eos diligit in ordine ad vitam æternam; posterior

verò ea omnia generatim sunt beneficia, quæ ex æterno illo ac supernaturali amore, ut effectus ex causâ procedunt. Ita Salmaticenses, Suarez, Sylvius, Bellarm., etc.

2° Dividitur gratia creata, in *gratiam Dei*, et *gratiam Christi*. Hæc, non autem illa, confertur intuitu meritorum Christi; prior alio nomine dicitur gratia sanitatis; altera, gratia medicinalis. Ita communiter theologi qui cum S. Thomâ existimant Adamo non peccante futuram non fuisse Verbi divini incarnationem; ast qui cum Scoto pro adversâ stant sententiâ, prædictam non admittunt divisionem, sed gratiam creatam dividunt in gratiam sanitatis, seu Christi ut *capitis*; et in gratiam medicalem, seu Christi ut Redemptoris. Ita Poncius, Mediavilla, Frassen, etc.

3° Dividitur gratia Christi, in *gratiam externam* et *internam*; prior extrinsecus, posterior interior; hominem afficit; utraque suo modo ad salutem conducit.

4° Gratia interna distribuitur in *gratiam gratis datam*, et *gratiam facientem*. Grátis data dicitur, donum gratis à Deo homini concessum, per se et primariò conducens ad salutem aliorum promovendam; gratia gratum faciens, donum est gratis à Deo collatum, ad propriam et spirituales uniuscujusque salutem primariò et per se ordinatum.

5° Gratia gratum faciens dividitur in *habitualement* et *actualem*. Habitualement est, quæ confertur per modum habitus, seu qualitatis jugiter in nobis permanentis, hominemque disponit ad vitam æternam; hæc autem habitualis gratia triplex est, scilicet gratia sanctificans, seu justificans, virtutes infuse, et donâ Spiritus sancti. Gratia actualis ea est, quæ per modum actus seu motionis transiens conceditur.

6° Gratia actualis dividitur in *gratiam intellectus*, et *gratiam voluntatis*. Gratia intellectus est interna mentis illustratio quâ intellectui verum supernaturale credendum, aut bonum supernaturale peragendum proponitur. Gratia voluntatis est indeliberata et immediata motio seu inclinatio quam Deus in voluntate operatur, ut eam ad bonum supernaturale excitet ac provocet. Porrò gratia quæ in præsentî nature lapsæ statu conceditur, utramque tum intellectus illustrationem, tum voluntatis motionem complectitur; quod ex Scripturis, conciliis, SS. Patribus, S. potissimum Aug. alibi demonstrabimus.

7° Rursus gratia actualis, prout illustrationem supernaturalem in intellectu et piam affectionem similiter supernaturalem in voluntate includit; distribuitur in operantem et cooperantem, prævenientem et subsequentem, excitantem et adjuvantem. Celebriores sunt istæ gratiæ divisiones, circa quarum notionem varias in sententiis abunt theologi, quas ex antea fusius dictis, pressius jam ac summam hic resumo ac colligo.

1ª Itaque censent aliqui gratiam operantem et cooperantem, prævenientem et subsequentem, excitantem et adjuvantem seu concomitantem, unam et eandem omninò esse, diversâ solum consideratione. Sci-

licet volunti ei auctores gratiam essentialiter positam esse in indeliberatis intellectus et voluntatis motibus; porrò, inquirunt, idem entitativè motus indeliberatis, vocatur gratia operans, quia Deus eum in nobis sine nobis liberè cooperantibus operatur; excitans, quia excitat voluntatem; præveniens, quia prævenit liberum nostrum consensum; itemque idem ille vitalis motus dicitur gratia cooperans, subsequens, adjuvans, seu concomitans, quatenus simul in consensum voluntatis influendo cooperatur voluntati, eamque ad consentiendum adjuvat et concomitatur. Ita Molina in Concord. quæst. 14, art. 15, disput. 4: *Ex dictis, inquit, intelligitur facile unam et eandem numero gratiam, quatenus excitat, allicit et invitat arbitrium nostrum ad actus credendi, sperandi, diligendi, appellari prævenientem ac excitantem gratiam, eaque consideratione prævenire arbitrium nostrum ad ejusmodi actus; quatenus verò consentiente jam arbitrio nostro et cooperante, actus illos ad quos incitat et allicit, ipsa quoque novo influxu et actione cooperatur eosdem actus, appellari adjuvantem et cooperantem gratiam.* Idem sæpius repetit eandem disput. et rursus ibid. disput. 59 et 41. Non alia est hæc in parte Vasquesii doctrina: *Eadem cogitatio sancta, inquit, et subitus voluntatis motus dicitur gratia operans et præveniens, et cooperans, et concomitans; eadem, inquam, diverso modo considerata. Nam, quatenus consensum nostrum antecedit, est operans et præveniens, quatenus verò permanens in nobis efficit nobiscum consensum, est cooperans et concomitans.* Idem tradit Maratius de Grat. disput. 4 sect. disput. 2, his verbis: *Eadem entitas gratiæ dici potest nunc operans, nunc cooperans diversâ consideratione; operans quidem, quatenus est gratia quam Deus in nobis sine nobis operatur... cooperans verò, quatenus reipsâ moraliter in liberum voluntatis nostræ consensum influendo, ipsum simul nostrâ eum voluntate causat et efficit.* Ita etiam censent Suarez, Valentia, Lessius, etc.

Porrò (quod observa) etsi omnes mox citati auctores in eo consentiant quòd existimant gratiam operantem et cooperantem eandem omninò esse quoad naturam et entitatem, in nonnullis tamen quidam ab aliis discrepant; sic Suarez, Vasquez, etc., adversus Molinam, Lessium, et alios, volunt gratiam cooperantem, esse ac meritò dici majorem in ratione doni et beneficii, quatenus hæc, non altera, opportunis in circumstantiis confertur. Unde Vasquez post verba modò relata, sic subdit: *Non affirmamus tamen gratiam cooperantem esse eandem omninò gratiam cum operante, sed dicimus esse novam et diversam à gratiâ operante et præveniente in genere gratiæ, doni et beneficii, et habere aliquid novum in genere rei, nempe effectum.* Idem declarat Suarez lib. 5 de Auxil. cap. 52.

2ª Alii volunt gratiam operantem eandem omninò esse cum præveniente et excitante; pariter, gratiam cooperantem eandem esse cum subsequente et adjuvante seu concomitante; at idem existimant duplicem hanc gratiæ speciem à se invicem realiter esse distinctam. Ex iis autem alii, ut Card. d'Aguiarre, Laurea, Noris, Macco, Steyart, etc., censent gra-

tiam cooperantem seu adjuvantem coincidere cum gratiâ ex sese efficaci; ceteri verò gratiam cooperantem videntur confundere cum concursu simultaneo. Ita Frassen, Grandin, Vuigers, etc.

3° Alii gratiam actualem voluntatis paulò aliter distribuunt in tres species, quarum primâ dicitur, gratia operans, præveniens et excitans; secundâ, cooperans, concomitans et adjuvans; tertiâ, subsequens. Gratia operans, seu excitans et præveniens, juxta eosdem, dicitur supernaturalis à Deo immissa mentis illustratio, et indeliberata voluntatis motio seu affectio, quâ homo vel à Deo aversus, vel in bono torpens, excitatur. Gratia adjuvans seu cooperans et concomitans, actualis est Dei influxus quo roborata voluntas liberè consentit gratiæ excitanti. Gratia verò subsequens, est supernaturale Dei auxilium, quo firmatur voluntas in bono proposito, et adjuvatur ut illud opere perficiat.

4° Rursus Thomistæ gratiam voluntatis aliâ ratione distribuunt. Scilicet juxta ipsos gratia actualis generatim dividitur in excitantem et adjuvantem. Excitans indeliberatos tantum actus in hominis intellectu et voluntate producit, quibus ad conversionem inducitur; adjuvans verò efficit ut eisdem motibus indeliberatis consentiat, et conversionem de facto velit.

Porro adjuvans subdividitur in prævenientem seu operantem physicè, et in cooperantem seu subsequentem; prior, ea est quæ in homine operatur primè liberam ac supernaturalem voluntatis motum, ad quem à Deo solo mota est humana voluntas, et ad quem ipsa sese non applicat nec movet moraliter, quatenus non ex aliquo priori alio motu et actu per deliberationem se ad illum excitat, uti supra ex S. Th. 1-2, q. 8 et sequentib. exposuimus; posterior verò, ea dicitur, quæ voluntatem subinde movet ad ea virtutis et pietatis opera quæ primum bonum et liberum velle sequuntur. Ita Lemos in Panoplia, Alvarez de Auxiliis, et alii quorum testimonia supra retulimus.

Ex iis patet, in sententiâ Thomistarum 1°, gratiam excitantem eandem esse cum sufficienti. 2° Adjuvantem, coincidere cum efficaci. 3° Tandem quamlibet actualem voluntatis gratiam esse prævenientem. Sunt et alia varie expositiones gratiæ operantis et cooperantis, prævenientis et subsequentis, excitantis et adjuvantis, quas supra retulimus, quæque ex mox dictis facillè colligi possunt.

Octava omniumque celebratissima gratiæ divisio, est in sufficientem et efficacem; circa utriusque gratiæ naturam, existentiam et proprietates, gravissimæ sub-

orientur difficultates, quas in parte dogmaticâ hujusce tractatûs sedulò expendemus. Interim satis sât hic annotasse gratiam purè et strictè sufficientem, prout opponitur efficaci, eam esse quæ voluntati veram et expeditam confert potentiam ad oppositam hinc et nunc titillantem concupiscentiam superandam et bonum operandum, cum quâ tamen voluntas nusquam operatur. Eaque duplex est pro duplici potentiâ quam confert; alia enim est immediatè sufficiens, quæ dat posse immediatè et proximè concupiscentiam vincere et præceptum adimplere; alia verò mediatè sufficiens, quæ confert duntaxat potentiam orandi ad uberius impetrandum auxilium, ut actu vincat prementem concupiscentiam, præceptumque urgens adimpleat.

Rursus utraque gratia, tum proximè, tum remotè sufficiens, juxta quosdam ita potentiam complet, ut uberiori ac prævenienti non indigeat auxilio ad actum elicendum; juxta alios verò illud requiritur uberius auxilium. Gratia verò efficax, prout sufficienti opponitur, ea dicitur, quæ suum certò ac infallibiliter semper assequitur effectum; si effectus sequatur *vi ipsius gratiæ*, dicitur ex sese et ab intrinseco efficax; si *ex congruitate circumstantiarum*, dicitur congrua; si *ex prævisione Dei*, dicitur efficax ab eventu.

Animus erat eò loci quinque summi momenti questiones circa gratiæ naturam expendere. Primum an gratia ipsa sât omnipotens Dei voluntas, seu Deus ipse; an verò aliquid creatum menti impressum. Secundum, supposito quòd gratia sit quid creatum, an sit formaliter ipsa mentis actio; an aliquid prævium actui, ipsiusque causa. Tertium, dato quòd sit actus, an in solâ illustratione intellectûs reposita sit; an verò motionem etiam voluntatis necessariò includat. Quartum, si actum voluntatis importet, an in solo amore seu delectatione sit formaliter reponenda, et contendit Jansenius. Quintum denique, an illustratio intellectûs et motio voluntatis in quibus reponitur gratiæ natura, aut qui ex ipsâ fluunt motus, sint necessariò perceptibiles, necne?

Verùm, re maturiùs perpensâ, gravia isthuc puncta ad partem dogmaticam remittere satius visum fuit; tunc enim, cum de naturâ gratiæ ex professo agemus, opportuna sese dabit occasio cunctas de quibus hodiè disputatur questiones, nullo intervallo sejunctas, expendendi; sic enim implicate illæ questiones sibi mutuò lucem afferent et operosa nimis de gratiâ tractatio faciliùs et ex ordine cuncta clesbitur.

Atque his instar præludiorum præmissis, jam interiora tractatûs aggrediamur.

PARS HISTORICA.

DE VARIIS CIRCA GRATIAM ERRORIBUS.

Errores circa gratiam spectant vel necessitatem illius, vel ejus agendi modum seu efficaciam, vel denique

ipsius effectus, justificationem scilicet et meritum. De his omnibus disseremus in hæc parte; quam ordinis et

claritatis causâ in duodecim omnino Dissertationes distribuemus. — 1. De Pelagianis. — 2. De Sempipelagianis. — 3. De Monachis Adrumetinis. — 4. De Prædestinationis quinti seculi. — 5. De Prædestinationis noni seculi. — 6. De Wicleffitis. — 7. De Luthero. — 8. De Calvino. — 9. De Baio. — 10. De congregationibus de auxiliis. — 11. De Jansenio. — 12. Tandem de Jansenii discipulis.

Dissertatio prima.

DE PELAGIANIS.

Septem erunt presentis dissertationis capita: 1° paucis agemus de propugnatoribus hujusce hæreseos; 2° de impugnatoribus; 3° de erroribus Pelagianorum. 4° An Pelagiani gratiæ alicujus interioris necessitatem aliquando tandem agnoverint. 5° An admiserint gratiam habituales et virtutes infusus. 6° Que fuerit illa gratia de quâ tam diuturna exarsit contentio sanctum Augustinum inter et Pelagianos. 7° Compensiosam proponemus seriem chronologicam operum quæ ad versus Pelagianos exaravit sanctus Augustinus.

Historiam autem Pelagianam hic speciatim enarrare consultò prætermittimus; tum quia ex dicendis passim in integrâ Dissertatione, maximè verò capitibus 1, 2, 3 et ultimo facile erit unicuique eam colligere; tum quia plurimi singula illius capita fusiùs prosecuti sunt. Ex antiquioribus S. Hieronymus præsertim in præfationibus ad quatuor libros Commentariorum in Jeremiam, Augustinus in libris de gestis Palæstinae et de hæresibus; Marius Mercator, in *Commentit.*, etc. Istud idem copiosè perfererunt è recentioribus imprimis eminentissimus cardinalis Norisius in *Historiâ Pelagianâ*; card. d'Aguirre in *Theolog. S. Anselm.* tom. 5, disput. 114; Marii Mercatoris Commentator Joannes Garnerius S. J.; auctores recentioris editionis *Opera S. Aug.* in præfatione tomo 40 præfixâ; Natalis Alexander in *Historiâ Eccl. 5. seculi* cap. 3, art. 2; ductissimus Petavius lib. de hæresi Pelagianâ, *Moraines in Anti-Jansenio tract. 1.*, octo primis disputationibus. De eodem argumento ex Heterodoxis egere Vossius, Usserius in *Hist. Pelag.* et Forbosi Instit. *Historic. Theolog.* lib. 8.

Jansenius Yprensis octo de hæresi Pelagianâ libros conscripsit, quorum primus hujusce hæreseos historiam complectitur.

CAPUT PRIMUM.

De primis auctoribus et præcipuis defensoribus hæreseos Pelagianæ.

De hujusce hæreseos præformatoribus disserendum primò, tum de Pelagio, tandem de præcipuis Pelagii discipulis.

ARTICULUS PRIMUS.

De Pelagianorum parentibus ac magistris.

Tres præcipui fuere Pelagianæ hæreseos præformatores: Origenes scilicet, Rufinus et Theodorus Mopsue-

stenus. De Origene id constat ex Sancto Hier. epist. ad Ctesiphontem, ubi Pelagium his verbis alloquitur: *Doctrina tua Origenis ramusculus est.* Ibidem Origenem vocat *Pelagiani erroris principem.* Rufinum quoque Pelagio prælusisse assertit ibidem sanctus Hieronymus et in præfatione lib. 1 in Jeremiam, ubi Rufinum sub nomine Grunnii indicans, eum Pelagii præcursorem disertis verbis appellat: *Quod non videns, inquit, præcursor ejus Grunnii olim usus est carere.* Idem de Rufino tradunt Anastasius epist. ad Joannem Jerosolymit. Marius Mercator in præfatione subnotationum in scripta Juliani, et ipse etiam S. Aug. lib. de peccal. orig. cap. 4, ubi testatur Rufinum, Cælestii magistrum, ipsum *docuisse negare traducem originalis peccati.*

Quis sit ille Rufinus, an ille Aquileiensis, adeò famosus propter graves ipsum inter et sanctum Hieron. contentiones; an alter natione Syrus, disputant critici. Marii Mercatoris editor Garnerius contendit illum Rufinum Syrum fuisse, et ab alio Aquileiensi planè distinctum. Eminentissimus Card. Norisius è contra in *Hist. Pelag.* lib. 1, cap. 2; Natalis Alexander *Hist. Eccl. secul. 4.* cap. 4, art. 32; Petavius lib. de hæresi Pelag. cap. 1, n. 5, et ceteri vulgò existimant Rufinum illum esse Aquileiensem. Quam controversiam nos aliis dirimendam relinquimus.

Quod autem Theodorum Mopsuestenum episcopum spectat, ipsum negasse peccatum originale, atque ita Pelagio prævisse, aperitè testatur Marius Mercator tum loco mox laudato, tum etiam in *Commentorio*, his verbis: *Quæstio contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, et præcipuè in Ciliciâ à Theodoro quondam episcopo oppidi Mopsuesteni jahududim nota, nunc usque penes paucos eorum occultè traditur; nec ea palam profertur, sed ab ipsis qui de eâ cornicantur, velut Catholicis, intra ecclesiam retinetur: progenitores videlicet humani generis Adam et Evam mortales à Deo creatos, nec quemquam posterorum suâ prævaricatione transgressos læsisse, sed sibi tantum nocuisse, se mandati reos apud Deum fecisse, alterum penitus nullum.*

ARTICULUS II.

De Pelagio.

Circa Pelagium sex queri possunt: patria, professio, ingenium, scripta, mores et artes: hæc paucis hic expendemus. Ex majori Britannia, seu Angliâ ortum duxisse Pelagium, testantur S. Aug. Ep. 186 ad Paulinum, aliàs 106, ubi scribit Pelagium, ut ab alio Tarentino distingueretur, Britonem fuisse cognominatum, S. Prosper initio Carminis de ingratis, à quo Coluber Britannus dicitur. Orofius in *Apologetico*, et Marius Mercator in *Commentorio*, eum pariter Britannum appellant. Professione monachus fuit Pelagius. Ita testatur S. Aug., lib. de Hæresibus, cap. 38: *Pelagianorum, inquit, est hæresis, hoc tempore omnium recentissima à Pelagio monacho exorta.* Cùm tria monachorum genera tunc temporis distinguerentur, quorum alii in monasterio, qui cœnobite, alii in desertis locis, qui eremite; alii suis in adibus degent, qui

apud Græcos quandoque philosophi, apud Latinos vulgò monachi, appellabantur. Pelagius ex his postremis fuisse videtur, nec usquam ad sacros ordines promotus; unde laicus dictus est à Zozimo summo pontifice, in 2. Epistolâ ad Africanos; quicumque enim ex monachis non erant sacris ordinibus initiati, ii inter laicos recensebantur.

Ingenium accepit à naturâ fortissimum, *celerrimum et acutissimum*, inquit S. Aug. lib. de Nat. et Grat. cap. 6 et 35. Non minus litigiosum, versipelle, simul, dolis ac fraudibus deditum illius ingenium, produnt ac manifestant varii illi flexus ac doli, quibus erroris sui caput dissimulare omni arte nititur.

Quod spectat Pelagii opera, plures ab ipso libri scripti sunt, pluresque ad diversas epistolæ: horum catalogum ex Hier. Aug., Orosio, Mercatore et Genadio refert doctissimus Garnerius, Dissertatione primâ in primam partem operum Marii Mercatoris. Inter Pelagii scripta, hæc præcipua sunt: 1° De Trinitate libri tres. 2° De Naturâ liber unus. 3° De libero Arbitrio libri quatuor. 4° Expositionum in omnes S. Pauli epistolas libri 15. 5° Ad Demetriadem de Virginis institutione liber unus. 6° Defensio fidei ad Augustinum. 7° Libellus fidei ad Innocentium. 8° Varia ad diversos epistolæ. Ex his porrò omnibus sive libris, sive epistolis integrum nihil jam habetur, præter libellum fidei, librum de Institutione Virginis ad Demetriadem, et Expositionem in Epistolas Apostoli; quæ autem nunc supersunt Pelagii opera, in unum volumen collecta, non ita pridem lucem aspexere Antwerpæ, hæc inscriptione: *Appendix Augustiniana.*

Quod ad mores autem Pelagii attinet, eos, saltem specie tenus, ita compositos et probatos habuit, ut pietatis laudem assecutus aliquandò fuerit, teste S. Aug. lib. de gestis Pelagii, cap. 22. *Pelagii nomen, inquit, cum magnâ ejus laude cognovi,* et lib. 5 de peccat. Meritis et Remiss. cap. 1, ait, eum tanquam virum sanctum habitum fuisse: *Post paucissimos dies, inquit, legi quædam Pelagii scripta, viri, ut audio, sancti et non parvo profectu christiani.*

Verùm, utut sit de illâ pietatis ac sanctitatis famâ quâ floruit aliquando Pelagius, ab eâ certè subindè multum exiit; Orosius enim, testis coætanus, in Apologetico, cap. 27, ipsum carpit tanquam ministrum mensarum, itemque balneis et epulis enutritum. Nimirum, inquit, Norisius Hist. Pelag. lib. 4, cap. 5, ex illis tunc temporis monachis erat Pelagius, de quibus hæc quidem lepide scribit Hier. in Epist. ad Pammachium: *Mirror, cur carnè detrahentes vivant carnaliter, et inimicam suam foveant et nutriant delicatè; nisi forte implere volunt Scripturam dicentem: (i Amate inimicos vestros.)*

Arte multiplici, variisque fraudibus hæresim suam disseminare conatus est Pelagius; hujus artem et fraudes in errore suo disseminando eleganter describit Garnerius, dissertatione 1 in Marium Mercatorem. Ut autem facilius errores suos insinuarè Pelagius, non virorum duntaxat, sed mulierum præsertim ministerio utebatur; quæ fraus et consuetudo omnibus ferè

hæreticis communis fuit, ut observat S. Hier. ad Ctesiphont., quâ quidem fraude nihil certè periculosius, quippè cum mulieres errorem facilius combibant, quæ leves, celerius diffundant, quia loquaces, tardius quoque deponunt, quia ignare ac pertinaces.

ARTICULUS III.

De Pelagii discipulis.

Inter varios Pelagii discipulos tres præsertim extiterè celebritate nominis et famâ notissimi, nimirum Cœlestius, Julianus et Anianus.

Primus vetate ac celebritate nominis discipulus Pelagii fuit Cœlestius, à quo Cœlestiani, sicut à Pelagio Pelagiani dicti sunt, teste S. Aug. lib. de Hæresibus cap. 88. Quæ fuerit ejus patria, valdè incertum; Campanum fuisse conjicit Marii Mercatoris Commentator. Vitam monasticam professus est, teste Genadio, lib. de Scriptoribus ecclesiasticis, cap. 44. Acerrimum fuisse illius ingenium testis est S. Aug. lib. 2 ad Bonif. cap. 5; indè factum est ut magistrum suum Pelagium auciadâ superaverit, ac totius exercitiis ductor fuerit, ut ait S. Hier. epist. ad Ctesiphont. Cum in concilio Carthaginensi damnatus, et idcirco à gradu sacerdotali, quem ambabat, repulsus fuisset, Africam deseruit, et in Asiam profugus, presbyteratum suffuratus est.

Julianus alter fuit Pelagianæ hæresos sectator et defensor acerrimus. In Apuliâ natus est, ex illustri genere, patre Memore, seu Memorio, et Juliânâ matre. Ad Celanensem episcopatum junior assumptus ex Mario Mercatore; fastu ac superbâ tumens, ut sibi nomen compararet, inclinatum et afflictum Pelagianorum causam erigere conatus est. Hunc facili eloquentiâ, ingenio acri et subtili, magnâ Scripturarum sacrarum peritiâ, ac multiplici litterarum tum græcarum, tum latinarum cognitione illustrem fuisse tradit Genadius, lib. de Scriptoribus Eccles. cap. 45. Multa adversus S. Aug. et catholicam fidem conscripsit, duodecim præsertim libros contra duos sancti Aug. de Nuptiis et Concupiscentiâ. Ipsum egregiè confutavit S. doctor; atque hominis fraudes hæresisque tam apertè detexit, ut episcopatu et Italiâ pulsus, Constantinopolim fugerit, Theodosii imperatoris et Cleri constantinopolitani patrocinium imploraturus. Verum tunc aderat Constantinopoli Marius Mercator S. Aug. amicus, qui adversus Julianum et sequaces ejus Commonitorium obtulit imperatori, quo, Juliani hæresi detectâ, ipse et Cœlestius et alii ejusdem consortes erroris ab urbe Constantinopolitanâ pulsi sunt. Molitus est postea Julianus episcopatum et Ecclesie societatem recuperare, verùm irritò planè conatu; sanctorum etenim Sixti et Leonis pontificum operâ repressus est, teste S. Prospero in Chronico: Italiâ simul et Oriente ejectus, omnibus Ecclesie et imperatorum telis percussus, diu profugus, Siciliam tandem appulit; et ignobili vico, cum aliquandiu pueros docuisset, miserimè obiit circa annum 453, ex episcopo factus ludimagister. Vide de Juliano quæ dicemus sub finem capituli sequentis, et ultimis Conclusionibus capituli 4 hujusce dissertationis.

Anianus patriâ, ut creditur, Italus fuit, et Ecclesie Cæledensis diaconus; cùm latinæ et græcæ linguæ peritissimus esset, Pelagio magnam præstitit operam in detergendâ sermonis barbarie; de eo mentionem habet S. Hier. epist. ad Alipium et Augustinum, cap. 2. In latinum sermonem interpretatus est Anianus octo priores homilias S. Chrys. in Matth., necnon septem homilias ejusdem de Laudibus S. Pauli; utriusque interpretationi suam præfixit Pelagianis erroribus infectam prælationem; prior dirigitur ad Orontium episcopum, posterior verò ad Evangelium presbyterum. Qui historiam Cœlestii, Juliani, Aniani, quasi per annos singulos digestam legere voluerit, adeat jam appellatum Commentatorem Mercatoris, dissert. 1, cap. 5, 6, 7, etc.; circa verò horum scripta, consule eundem, Appendice ad dissert. 6, quæ est de scriptis ab hostibus fidei pro hæresi Pelagianâ.

CAPUT II.

De Pelagianæ hæreseos impugnatoribus.

Hæresis Pelagiana debellata fuit variis conciliorum decretis; summorum pontificum constitutionibus, dogmaticis SS. Patrum scriptis; edictis imperatorum in ipsos hæresiarchas latis; de his sigillatim hic agendum.

ARTICULUS PRIMUS.

De Conciliis in causâ Pelagianorum celebratis.

Viginti quatuor congregata sunt concilia adversus hæresim Pelagianam, ante celebrationem Ephesinæ synodi œcumenicæ. Quæ quidem concilia sigillatim retulit et doctissimis observationibus locupletavit Mercatoris Commentator Parisius; præcipua ex ipsis ex ordine recensebimus. Non abs re autem erit paucis antea præmittere Pelagii gesta ab exordio suæ hæreseos ad annum usque 412, quo tempore celebratum est primum ex conciliis in causâ Pelagianorum habitis.

Cœpit hæresim suam disseminare Pelagius circa annum 405, scriptis aliquot epistolis et opusculis errorum suorum veneno conspersis; addeò tamen callidè, et tot tantisque verborum ambagibus argutiisque, ut oculatissimos quosque falleret; id quod sibi ipsi penè contigisse fatetur S. Aug. lib. de Grat. Christi, cap. 37: *Mihi (inquit Aug. loquens de Pelagii epist. ad Demetriadem) penè persuaserat hanc illum gratiam, de quâ questio est confiteri. Sed cum in manus meas et alia venissent, quæ posterius latiusque conscripsit, vidi quemadmodum poterit etiam illic gratiam nominare, sub ambigü generalitate quid sentiret abscondens, gratiæ tamen vocabulo frangens invidiam, offensionemque declinans.* Eadem arte paulò antea epistolam ad S. Paulinum conscripserat: *Eâ (ut factavit postmodum scribens ad S. Innocent.) nihil aliud quàm Dei gratiam et auxilium confitebatur, nosque nihil omninò boni facere posse sine Deo.* Verùm ipsam non caruisse fermento erroris ostendit S. Aug. citato lib. de Grat. Christi, cap. 25.

Cæterùm quò faciliùs errores suos spargeret subdoluus hæresiarcha, peragratis multis regionibus et Ægy-

pti monasteriis, tandem Romam venit ubi firmam sedem et domicilium sibi constituit. Ita testatur S. Aug. lib. de Peccato orig. cap. 8. (Garnerius, cap. 4 dissert. 1 in Mercat. censet Pelagium non ex orientaliibus partibus, sed ex patriâ, Romam venisse longè ante Innocentii Anastasiique tempora, cùm teneret Sedem apostolicam Damasus, id est, ante annum 384, quo vitâ excessit S. pontifex.) Romæ substitit Pelagius, donec contigit eam circa annum 410, ab Alarico, Gothorum rege, invadi et devastari; tunc enim, sparsis hinc inde civibus ac incolis, Pelagius cum Cœlestio fugit in Africam, et Hipponem appulit, absente tunc S. Aug. ejusdem urbis episcopo; brevique inde Carthaginem se recepit, ubi semel iterumque obiter visus est à S. doctore curâ collationis mox habendæ cum Donatistis occupatissimo; nec multò post idem Pelagius in Palestinam properavit, relicto in Africâ Cœlestio. Ista constant ex eodem S. Aug. lib. de Gestis Pelagii, cap. 22.

Cùm autem Cœlestius in Africâ subsedisset, petente interim Orientem Pelagio; atque ita, quemadmodum observat S. Hier. præf. lib. 4 in Jerem, quasi orbem inter se partii essent magister et discipulus, ut hic Occidentales macularet, dum Pelagius Orientales perversis suis dogmatibus clanculùm labellectabat; Cœlestius cœpit in Africâ ac præsertim Carthagine Pelagianam hæresim liberè et apertè proferri, et, ut majori cum auctoritate in eâ propagandâ incumberet, conatus est promoveri ad sacerdotium; ast ejus conatibus obstitit Paulinus diaconus, à quo delatus est ad Aurelium episcopum Carthaginensem, tanquam hæresim docens ac spargens. Eâ de re admonitus Aurelius celebravit circa annum Domini 412, concilium Carthaginense, quod primum fuit è viginti quatuor conciliis congregatis adversus hæresim Pelagianam, ante celebrationem Ephesinam.

Prima itaque synodus, in causâ Pelagianorum habitata, celebrata fuit Carthagine anno 412, contra Cœlestium, auctore Paulino S. Ambrosii diacono. Præfuit synodo Aurelius, plures adfuerunt episcopi. Sex errorum capita objecta sunt Cœlestio, qui convictus, anathemate damnatus est, et ab Ecclesie communione exclusus. Huic sententiæ non acquievit pertinax hæreticus, sed Sedem apostolicam, ad declinandum synodi iudicium, appellavit; cæterum idem ipse mox Ephesus Asiæ urbem, neglectâ appellatione, profugit, ubi per obreptionem presbyter ordinatus est. Ista constant ex S. Aug. lib. de Gestis Pelagii, cap. 11, ex Mario Mercat. Commonit. cap. 1, et ex Facundo Hieronim. lib. 1, cap. 5.

Secunda synodus congregata est Jerosolymis, anno 415, mense julio, à Joanne Jerosolymitano qui Pelagio favebat. Cogendâ synodo occasione demit Pelagius, qui, cùm toto jam ferè triennio Jerosolymis versatus esset, nonnullos de clero, et ipsum inprimis Joannem episcopum, solitis artibus suas in partes adduxerat. Inde presbyteros inter orta dissensio, aliis Pelagio faventibus, duce Joanne Jerosolymitano; aliis contra pugnantibus, duce S. Hier. qui perversam

subdoli hæresiarchæ doctrinam diligentius perspeverat; hinc graves utrinque animorum motus et discordiæ, quas ut Joannes non sedaret quidem, sed Pelagio nocere prohiberet, conventu presbyterorum convocato, tentavit si quæ posset, ratione partibus silentium imponere.

Huic synodo interfuit Paulus Orosius, celebris ex Hispaniâ presbyter, à S. Aug. missus ad S. Hier. in Palestinam, ut de origine animarum doceretur. Narrauit ille hoc in conventu ea quæ anno 412 in Africâ gesta fuerant super hæresi Pelagianâ, atque testatus est se dno à Pelagio audivisse: unum hominem posse esse sine peccato, si velit; alterum, hominem posse facillè mandata Dei custodire, utrumque ab Africanis damnatum. Pelagius, quem inter presbyteros, laicum licet, sedere Joannes jusserat, respondit, dicere se id posse fieri sine adjutorio Dei; exceptionem Pelagii libenter admisit Joannes Pelagio favens, eamque Scripture testimoniis confirmavit. Sed, altercatione factâ, multisquæ causantibus eundem non posse esse Pelagii patronum ac judicem, causamque ortam inter Latinos à latinis iudicibus discipari debere, totius negotii iudicium ad R. pontificem Innocent. I. delatum est, impositum interim utrique parti silentio. Ita colligitur ex Orosii Apologetico, cap. 3 et 4, in quibus hujus synodi acta accuratè referuntur.

Non est autem quòd Jansenius, lib. 1 de hæresi Pelagianâ, contendat, hanc synodum Jerosolymitanam commentitiâ esse, et antiquis incognitam: siquidem hujus synodi meminit S. Aug. lib. de Gestis Pelagii, cap. 11, 14 et 16, ubi narrat, Joannem in synodo Diospolitanaâ rogatum, retulisse quid coram se in illo conventu Jerosolymitano gestum fuisset.

Tertia synodus adversus Pelagium collecta fuit mense decembri ejusdem anni 415. Liddæ, quæ est Diospolis, urbs Palestinæ. Huic præfuit Eulogius, metropolitanus Cæsariensis; adfuerunt 14 episcopi. Eâ in synodo hæreses postulatus est Pelagius à duobus episcopis Gallicanis, Erote videlicet Arelatensi, et Lazaro Aquensi, non per se quidem et verbo, cum propter unius ægritudinem ad synodum pervenire non potuerint, ut refert S. Aug. lib. de Gestis Pelagii, cap. 35, sed misso ad Eulogium Cæsariensem accusationis suæ libello. Libellus ille *Erotis et Lazari* duo continebat objectionum capita, unum adversus Pelagium, alterum contra Cælestium, ex illorum libris excerpta, pluribusque erroribus constantia. Singulos recenset S. Aug. citato cap. 35, lib. de Gest. Palest. Interrogatus autem Pelagius, ut erat mirus fallendi artifex, objecta sibi capita, tum dubiâ et ancipiti responsione, tum turpi æquivocatione, nomine scilicet adjutorii Dei intelligendo naturam, liberum arbitrium, legem, etc., Patribus Palestinis illisit; idque eò facilius, quòd ipse latinè loquens Græcis, ab illis non intelligebatur nisi interpretis beneficio, qui ejus verba aut fideliter non reddebat, aut ejus favebat personæ. Quapropter, illi episcopi, inquit sanctus Aug. epist. 177, aliâs 63, ad Innoc. S. pontif., ut erant simplices, nihil fraudis sublesse suspicati, atque nomine gratiæ quam admiſſe-

bat Pelagius eam intelligentes quam doctrina catholica solet intelligere, Pelagium, errore facti, Catholicum pronuntiavere; eaque de causâ synodum Diospolitanaam, *miserabilem* appellat sanctus Hier. epist. 79.

Etsi autem Palestinâ synodus, errore facti decepta, Pelagium orthodoxum judicaverit, Pelagii tamen hæresim non approbavit, imò damnavit; quod quidem constat ex S. Aug. lib. de Gestis Pelagii, cap. 33, ubi sanctus doctor ex actis ipsius synodi refert, Diospolitano Patres, lectis articulis Pelagio objectis, dixisse: *Quid ad hæc quæ lecta sunt capitula, dicit præsens Pelagius monachus? hæc enim reprobat sancta synodus, et Dei catholica Ecclesia.* Idem colligitur ex Innocent. I in epist. ad quinque Africanos antistites, quam S. Aug. laudat lib. de Peccat. orig. cap. 9, et ex S. Prospero, carm. de Ingratis cap. 2. Falsò itaque, ut notat S. Aug. cap. 32 citati libri de Gestis Pelag., scribent Pelagius ad amicos, anno sequenti, sententiam suam 14 episcoporum suffragiis fuisse comprobatam.

Si qui verò plenius cognoscere velit quenam capita fuerint objecta Pelagio in synodo Diospolitana, et ejus responsiones sive potius effugia, adeat sanctum Augustinum lib. de Gestis Pelagii, ubi fusè cuncta describit quæ à nobis brevitati consulentibus omituntur.

Quarta synodus, quæ est secunda Carthaginensis, in causâ Pelagianorum, convocata est ab Aurelio Carthaginiensi, anno 416, circa tempus autumnii; adfuerunt 68 episcopi, quorum nomina recensentur in Synodicâ ad Innocent. Huic repente ex Oriente interfuit Orosius, qui litteras Gallicanorum episcoporum, Erotis et Lazarii, Pelagii accusatorum, Patribus Carthaginensibus obtulit, narrauitque ea quæ in Synodis Jerosolymitanâ et Diospolitanaâ gesta fuerant; lectis litteris, et Palestinorum gestorum auditâ relatione, recensita sunt quæ ante quinquennium in causâ Cælestii gesta fuerant in priori synodo Carthaginensi. In ipsum ejusque magistrum Pelagium lata est sententia, quâ Patres *communì deliberatione censuerunt, hujusmodi persuasionis auctores (Pelagius et Cælestius) nisi hac aperitissimè anathematizaverint, ipsos anathematizari oportere*; hæc videlicet severitatem existimantes necessariam sanandis ingeniis multorum, quos illi vel jam corruperant, vel etiam in posterum poterant corrumpere; atque ut huic imminenti malo omni ex parte obviam iret Carthaginense concilium, rem quoque judicavit ad Innocentium papam deferri oportere, quòd scilicet eorum decretis etiam apostolicæ Sedis adhiberetur auctoritas. Ita Patres Carthaginenses in Epist. synodicâ ad Innocent. S. pontificem.

Quinta synodus contra Pelagianos celebrata fuit Milevi Numidiæ urbe, eodem anno 416, circa finem octobris. Præfuit Sylvanus provincie senior, eoque jure primas et concilii præses; adfuerunt 61 episcopi, quos inter eximii tres extiterunt, Augustinus, Alipius et Possidius. Epistolam ad Innocent. scripsere concilii Patres, quâ posteaquam ei posuerunt ob oculos quàm pernicioza esset hæresis Pelagiana, ipsum rogant atque obtestantur ut si minus Pelagii ac Cælestii salutem

consulere valeret, eos à nefuriis suis placitis avocando, saltem eisdem condemnando aliis proficeret. Hæc, ut et Carthaginensis synodi epistola, manu ipsius S. Aug. exarata fuit.

Eodem anno circa finem eademque de causâ, præter synodicas concellorum Carthaginensis et Milevitanæ epistolas, præsulles quinque Africani, scilicet Aurelius, Alipius, Augustinus, Evodius ac Possidius; aliam communi nomine eidem scripsere Innocentio epistolam, quâ totam Pelagii causam ubertius et enucleatius exponerent; docebant etiam, ipsius Innocentii præsertim interesse, huic tanto niâlo moderi: *Propterea quod, inquit illi Antistes, si cognoverint dogmatis Pelagiani sectatores eundem Pelagii librum quàm illius vel putant esse vel norunt, episcoporum catholicorum auctoritate, et maxime sanctitatis tue, quàm apud eum esse majoris ponderis minime dubitamus, ab eodem ipso anathematizatum atque damnatum, non eos existimamus ulterius ausuros pectora fidelia, et simpliciter christiana turbare.* Hunc quinque episcoporum conventum Carthaginæ, loco sextæ doctissimi Garnerii, tum auctoritate Marii Mercat. in Commôn. cap. 13, n. 13, tum quia conventus ille constabat præstantissimis totius Africæ, imò et Ecclesie occidentalis Patribus, Aurelio præsertim et Augustino, quorum illè dux, iste ingenium concellorum à sancto Prospero carmine de Ingrat. cap. 2, dictus est.

Tres itaque juxta Marii Commentatorem celebrate sunt synodi anno 416 contra Pelagianos: prima Carthaginæ circa tempus autumnii, altera Milevi circa finem octobris, tertia tandem iterum Carthaginæ sub finem ejusdem anni.

Tribus memoratis Africanorum præsulum epistolis, Innocentius papa totidem aliis rescripsit anno 417, eadem Januarii die consignatas; quæ à Julio episcopo in Africam omnes allatæ sunt. His in epistolis sanctus pontifex, 1° palmares duos Pelagianorum errores proscribit, duoque catholica dogmata his opposita definit; alterum de necessitate gratiæ, alterum de infantium Baptismo propter peccatum originale; 2° pronuntiat anathema in errorum auctores et sectatores; 3° rescriptibus apostolicæ charitatis sinuâ aperit. In rescripto ad Milevitanæ synodi Patres, post damnatam, juxta Africanorum synodorum relationem, perversam Pelagii et Cælestii doctrinam, hæc habet Innocentius: *Quare inventores vocum novarum (Pelagium et Cælestium) ecclesiasticâ condemnatione privari, apostolici vigoris auctoritate censemus, donec respiciant à diaboli laqueis... simul autem præcipimus, ut quicumque id pertinetiâ simili defensare nituntur, par eos vindicta constingant...* Hæc igitur in supradictos maneat fixa sententia... jubemus tamen si unquam sani, deposito prævi dogmatis errore, resipuerint, damnantique ea, quorum se ipsi prævaricatione damnarunt, eis medicinam solitam, id est, receptaculum suum ab Ecclesiâ non negari.

Existimant plurimi, cum Marii Mercat. Commentatore Garnerio dissert. 2 de Conciliis in causâ Pelagii, prædictas Innocentii ad Africanos præsulles

epistolas, non nisi in coactâ synodo fuisse perscriptas, quia, inquit, apud pontifices romanos tunc temporis non erat in more positum, ut de rebus tanti momenti scriberent, nisi prius convocato concilio. Ita Syricius Himerio Tarraconensi, de non rebaptizandis Arianis. Ita Anastasius Joanni Jerosolymitano, de Origenis erroribus. Ita Zozimus universis episcopis, de condemnatione Pelagii et Cælestii. Ita Cælestinus Cyrillo et aliis de Nestorii impietate. Ita Leo Magnus Flaviano, adversus Eutychem, etc. Censet autem ibidem Garnerius, synodum hæc Romanam ex quâ ad Patres Africanos rescripsit Innocentius, septimam esse ex illis quæ adversus Pelagianos celebratae sunt.

Ad hæc Innocentii primi sententiam contra pelagianam hæresim pertinet quod scripsit sanctus Prosper carm. de Ingratis. *Postem subeuntem prima recidit Sedes Roma Petri.*

Primas partes in damnatione Pelagianorum Sedi romanæ dedit S. Prosper, quia præcedentia concilia, aut Pelagium et Cælestium non damnaverant, aut ultimum causæ integræ judicium detulerant ad Innocentium papam; et licet hæresim detestata fuissent, ac proseribendam judicassent, apostolicæ tamen auctoritatis judicio sententiam suam muniri ac confirmari enixè postulerant.

Pelagius ac Cælestius ubi damnatos se ab apostolica Sede, totaque simul Ecclesiâ Africanâ audire, actum esse de sua ipsorum causâ, si damnatio illa vim obtineret, probè intellexerunt: undè, ut hæc à se damnationis sententiam averterent, oblati romano pontifici simulati ac captiosus fidei sub libellis, ipsi fucum facere omni arte conati sunt. Et quidem Cælestius relicta Epheso Constantinopolim profectus, hæc in urbe, uti olim in Africâ fecerat, impietatis suæ dogma disseminare aggressus est. Id ubi primum cognovit Atticus, ejusdem civitatis episcopus, eum inde magno studio ac diligentia expulit, missis adversus ipsum litteris ad episcopos in Asiam, Thessalonicam et Carthaginem; de quo meminit S. Aug. lib. 3 contra Julian. cap. 1, et Marius Mercator in Commôn. cap. 1, n. 4, credit Atticum ex auctoritate concilii eam in rem coacti hoc ipsum præstitisse; neque enim eâ tempestate moris erat, mitti dogmaticas epistolas ab ullo episcopo ad majores sedes integrasque dioceses, cujusmodi erant Asia, Macedonia et Africa, nisi ex concilio; quod variis exemplis, ex Lucâ Holstenio desumptis, in notis ad synodum Rom. sub Bonifacio II, colligit Marii Commentator Parisius loco antea citato; hæcque synodum anno 417 celebratam, octavam esse ex iis quæ contra Pelagianos habitæ sunt, existimat eruditus ille auctor. Eodem anno Pelagius in synodo Antiochenâ à Theodoto, illius urbis episcopo, damnatus est et Jerosolymis ejectus, ut testatur Marius Mercator Commôn. cap. 3. Hæc synodus nona numeranda est in causâ Pelagianâ.

Porro Cælestius Constantinopoli pulsus, hoc ipso anno 417, Romam totâ festinatione perrexit, ut loquitur Marius Mercator, atque Zozimo qui Innocentio succes-

serat, querimonias delulit contra Erotam et Lazarum, suos ac Pelagii accusatores, et contra synodorum Africanarum iudicium, ipsique libellum fidei obtulit. Eâ de causâ Zozimus circa finem augusti, aut initium septembris ejusdem anni 417, congregavit synodum, quæ est altera Romana, et decima ex iis quæ in negotio Pelagianorum celebratæ sunt; quidquid ad eam usque diem actum in Cœlestii causâ fuerat, illic excussus est.

Cœlestium diligenter interrogavit Zozimus, ipsique suasit ut ea quæ sibi à Paulino Diacono objecta fuerant, damnaret, ac decretis Innocentii prædecessoris sui præberet assensum: *At ille, inquit S. Aug. lib. de Peccato originali cap. 7, noluit quidem Diaconi objecta damnare, sed beati papæ Innocentii litteris non est ausus obistere; imò se omnia quæ Sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit.* Quin etiam, ut refert idem S. doct. lib. 2 contra duas epist. Pelagianorum cap. 4, absolutè ac simpliciter professus est se beati papæ Innocentii litteris consentire... et omnia sibi objecta damnare secundum sententiam beate memorie Innocentii. Isti tamen sincera, ut videbatur, professioni, credens Zozimus, libellum Cœlestii catholicum declaravit; non quòd, inquit doctissimi Benedicti, in suâ præfatione n. 14, quæ dogmata Cœlestii continebat, ipse approbaret, sed quòd apostolicæ Sedis iudicium amplecti, paratissimum se iste prædicaret; seu, ut docet Natalis Alex. Hist. Eccles. dissert. 3 seculi, Cœlestii libellus à Zozimo declaratus est catholicus; non quidem habitâ ratione propositionum et dogmatum quæ continebat, sed habitâ ratione mentis et affectus quem enuntiabat Cœlestius, quia nimirum sententiam suam Sedis apostolicæ iudicio corrigendam subiecerat, et Inn. I decretis, assentiri se fuerat professus; unde non tam in ipsum libellum, quàm in ejus auctorem, catholici nominis eadebat appellatio à Zozimo data. Ita clarè colligitur ex S. Aug. citato lib. 2 contra duas epist. Pelag. cap. 5: *In homine acerrimi ingenii, inquit, qui profecto, si corrigere, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis, approbata est: et propterea libellus ejus catholicus dictus est, quia et hoc catholicæ mentis est, si quæ fortè aliter sapit, quàm veritas exigit, non eâ certissimè desinire, sed detecta ac demonstrata respicere... hoc in illo factum esse putabatur, quando se litteris beate memorie papæ Innocentii, quibus de hinc re dubitatio tota sublata est, consentire respondit.* Atamen, ut observat idem S. Aug. lib. de Peccat. origin., cap. 7, à vinculis excommunicationis nondum est creditus esse solvendus (Cœlestius), sed interposito duorum mensium tempore, donec rescriberetur ex Africa, ubi ejus calliditas atiquantò evidentius innouerat, respiciendi ei locus sub quiddam medicinali sententiæ lenitate concessus est; quoniam reverè, si depositâ pervicacia vanitate, quod promiserat, vellet attendere, et easdem litteras quibus se consensurum esse responderat, diligenter legeret, struatur.

His erga Cœlestium ita constitutis ad Aurelium cæterosque Africanos antistites litteras dedit Zozimus, quibus eos de rebus cum Cœlestio gestis certiores fa-

ceret; eos insuper quòd solis Erotis et Lazari exauctoratorum et absentium episcoporum accusationibus tantam fidem in re tanti momenti adhibuissent, subirato animo perstringit; tandem, Cœlestium presentem se lucri, fidem suam exponere, accusatoresque suos provocare: *Quare S. Pontifex, intra secundum mensem, aut veniens qui presentem redarguant aliter sentire, quàm libellis et confessione contexit: aut nihil, post hæc tam aperta et manifesta quæ protulit, dubii sanctitas vestra resedisse cognoscat.* Quæ de Cœlestio narravimus, partim ex prioribus Zozini litteris ad Africanos constant, partim ex Aug. lib. 2 ad Bonifac. cap. 3, 4; Mario Mercatore Commonit. cap. 1, 2, et aliis ejusdem Pelagii scriptoribus.

Quòd autem Pelagium spectat, postquàm in Africam pro Cœlestio scripserat Zozimus, litteras à Praylio accepit Jerosolymitano post Joannem episcopo, quibus causæ Pelagii enixius ad stipulatur interveniebat, ut loquitur idem Zozimus in posterioribus ad Africanos epistolis. Pelagius ipse suam quoque epistolam, quæ hæresis crimen ab se depelleret addiderat; adjunctâ et fidei professione, in qua sincère quid crederet, quidve respueret, declarare se testabatur. Utamque dirigebat ad Innocentium, ut potè quæ obitu ejusdem pontificis nondum audito scriptæ; verùm cum in illius locum jam successus fuisset Zozimus, huic utilis reddita sunt. Ita observat S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 50, et lib. de Peccat. origin. cap. 17.

Accepta Pelagii scripta Zozimus in consensu publico recitari jussit; in ijs quæcumque ab Africanis episcopis damnata fuerant, callidè retulerat versipellis hæresiarcha, suamque fidei professionem, corone admodum catholicæ, si ea sincera fuisset, claudebat: *Hæc est fides, Papa beatissime, in quæ si manus peritè, ad Ecclésiâ catholicâ didicimus... in quâ si manus peritè, aut parùm cautè aliquid fortè positum est, emendari cupimus à te, qui Petri et fidem et Sedem tenes.* Ex his, liquidò purgare se Pelagium, ac fidem suam tantâ perspicuitate exponere, ut locum malignis interpretationibus nullum relinqueret, judicavit Zozimus. Ita testatur S. pontifex in posterioribus suis litteris ad Aurelium aliosque Afros antistites super eâ re datis XI Kal. octobris ejusdem anni 417: *Utinam, inquit, ullus vestram recitationi litterarum interesse potuisset! Quod sanctorum virorum qui aderant, gaudium fuit! Vis stetu quidam se et lacrymis temperabant, tales etiam absolute fidei infamari potuisse. Estne unus locus in quo gratia vel adjutorium prætermisissim sit? Quid quisquæ potest præterea dicere, vel mente concipere? Acceptis quas Zozimus papa miserat in Cœlestiâ favore epistolis, Aurelius Carthaginensis episcopus, et totius Africa primas, synodum coegit in eunte novembri ejusdem anni 417, ex variis Africa provinciis. Eo in concilio Africani præsulles, 1° litteras ad Zozimum dedere, quibus ipsum obtestabantur, ut nihil de sententiâ in Pelagium et Cœlestium ab Innocentio prædecessore suo ad relationem Africanarum synodorum latâ immutaret, sed in eo quæ erant tanta cuncta relinqueret, donec è suis aliquem Romam mitterent cum idoneis cau-*

se instrumentis, quibus hæreticorum artes aperirentur, palamque fieret quàm legitimè et canonicè fuissent damnati. Hæc littere initio concilii Zozimo festinim scriptæ, ut Romam ipsæ, si fieri posset, ante pervenirent, quàm concessi ab illo duo menses essent exacti. 2° Aliquantò post idem Africani Patres maturâ deliberatione præhabita, Marcellinum subdiaconom ad Zozinum direxere cum prolisioribus litteris pontifici tradendis, quibus quid quid apud ipsos super Cœlestii causâ factum antea fuerat exponebant, simulque Pelagii et Cœlestii errores, dolos, fallacias et cavillationes aperiebant. 3° Innocentii I sententia in Pelagium et Cœlestium lata, in eodem concilio acceptata fuit: *Constituímus*, (inquiunt Patres in Epist. synodica ad Zozimum) *in Pelagium atque Cœlestium per venerabilem episcopum Innocentium de Beatissimi Petri Sede prolatam manere sententiam, donec apertissimâ confessione fateantur, gratiâ Dei per Dominum nostrum Jesum Christum... nos per singulos actus adjuvari, ita ut nihil sine illâ, nihil verè sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* 4° Tandem canones octo (alii novem numerant) de Gratia Dei adversus Pelagianos conditi sunt et litteris ad Zozimum additi.

Hoc ipsum concilium, undecimum est ex iis quæ adversus Pelagianos coacta fuêre; Carthagine quidem habitum est, sed, Africanum vocare solet Augustinus: sic epist. 215, n. 2, lib. de Peccat. origin. cap. 7, § 21, eò forsitan quòd è pluribus quidem provinciis constabat, licet non ex omnibus, quò id ab insequentis anni concilio præario ac generali distinguit.

Anno sequenti 418, Kal. maii, Carthagine celebrata est duodecima contra Pelagianos synodus. Ad hanc ex omnibus Africæ provinciis episcopi ab Aurelio convocati venerunt; unde, licet à loco Carthaginensis vulgò dicatur, à sancto tamen Augustino epist. 215, aliàs 47, ad Valentinum, Africana nominatur; estque prima totius Africæ in causâ hæresis Pelagianæ. Huic adfuerunt 214 episcopi, teste S. Prospero in chronico ad annum 418; Photius, in Bibliotheca codice 55, ducentos viginti quatuor præter Aurelium et Donatianum numerat. In illâ synodo totius Africæ plenariâ, Pelagianam hæresim repetitis anathematibus confoderunt præsules Africani, canonesque octo in priori synodo conditos confirmârunt ac promulgârunt. Synodum hanc à priori disertè distinguit S. Aug. citatâ epist. 215, his verbis: *Item quod papæ Zozimo de Africano concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis episcopos missum; et quod posteriori concilio plenario totius Africæ contra ipsius errorem breviter constitúimus... hæc omnia misimus vobis.* De utroque hoc Africano concilio mentionem habet S. Prosper Carmine de Ingrat. cap. 2.

Zozimus acceptis à priori synodo Africanâ rescriptis gestisque omnibus quæ Pelagianam causam et Pelagii Cœlestique damnationem in prioribus synodis factam spectabat, fraudes hæreticorum exploratas et perspectas habuit, Cœlestiumque ex Africani concilii monitis iterum examinare decrevit. Coactâ igitur Romæ synodo, diem dixit Cœlestio ut huic adesset, atque

in eâ hæretici dogmatis capita ab Africanis missa palam et absque furo et tergiversatione damnaŕe; at ille artes et dolos in hæresi suâ occultandâ detectos videns, *se subtraxit examini*, et Româ fugit. Id habemus ex S. Aug. lib. 2 ad Bonif. cap. 3. Quamobrem Zozimus eâ in Synodo Africani concilii decreta probavit, roboravitque, ac prædecessoris sui iudiciûm secutus, Pelagium et Cœlestium, et hæretica ipsorum dogmata *repetitâ auctoritate* damnavit, atque tractoriam eâ de re ad omnes totius orbis christiani episcopos dedit epistolam, quæ per totum orbem missa fuit, et ab omnibus catholicis antistibus subscripta. Ista constant ex S. Aug. loco mox citato, tum lib. 1 contra Julianum cap. 4, et lib. 6, cap. 12; S. Prospero lib. contra collatorem et in Chronico; Mario Mercat., etc. De tractoriâ Zozimi dicemus art. sequenti.

Synodus illa à Zozimo coacta, tertia est Romana et decima tertia earum quæ in causâ Pelagianorum habitæ sunt; ea ipsa est quam S. Aug. lib. 2 ad Bonifac. cap. 3, appellat, *apostolicæ Sedis examen et iudiciûm*; S. Prospero lib. contra Collat. cap. 41, et in Carm. de Ingratis, *Concilium cunctorum sacerdotum, mundi manu subscriptum*; Marius Mercator Commonit. cap. 1, *audientiam pleniorum.* Inter Africanum anni 417 concilium et plenarium anni 418 reponenda est ista synodus, quòd non obscure colligitur ex citatâ mox epistolâ 125 S. Aug. ad Valentinum. Quo autem præcisè mense habita fuerit, incertum; conjicit sæpius citatus Marius Mercat. Commentator, statim post absolutos dies festos Paschales anni 418 habitam fuisse, id est, die 15 aprilis, gestisque ad Honorium delatis, editam pridè Kalendas maii solennem hujuscè imperatoris contra Pelagianos sanctionem.

Eodem anno 418, autumnali tempore, rursus celebrata est Carthagine altera plenaria totius Africæ synodus; hæc tertia est Africana, et decima quarta contra Pelagianos. In eâ Zozimi papæ epistolæ ad Afros, et tractoria ad totius orbis episcopos perlectæ sunt, et summo Patrum plausu exceptæ, qui datis ad pontificem litteris, ipsi de Pelagianorum damnatione, quemadmodum par erat, gratulati sunt. Istud colligitur ex S. Prospero lib. contra Collatorem cap. 10, et ex auctore collectionis Capitolorum de grat. adnexæ epistolæ Cœlestini I ad episcopos Gallicæ cap. 8.

Variasubinde variis in regionibus celebrata sunt concilia. Verùm cum plurimi spreis his conciliorum et summorum pontificum decretis, tum errores, tum personas Pelagii et Cœlestii defenderent, inter quos erant decem et octo episcopi, ut colligitur ex S. Aug. lib. 4 ad Bonifac. cap. 1, auctoritate tum pontificiâ, tum imperiali, jussi sunt omnes, non modò episcopi, presbyteri et clericis, sed et ipsimet laici subscribere damnationi, non solùm doctrinæ, sed etiam personarum.

Frustra autem conquesti sunt Pelagiani, particularia duntaxat fuisset concilia à quibus damnati fuerant; tantique momenti negotium, non nisi universalis concilii iudicio esse definiendum; frustra causati sunt, *simplicibus episcopis, sine congregatione synodi in locis suis sedentibus, extortam fuisse subscriptionem*; frustra ex his decem et octo episcopis, ut ob-

servat S. Aug., ad œcumenicam synodum provocacionem suam interponunt; vanas ac fuitiles hæc Pelagianorum querimonias egregie refellit S. Aug. variis in locis, præsertim: verò citato lib. 4 ad Bonif. cap. ultimo: « Haud verò, inquit, congregatione synodi opus erat, ut aperta pernicities damnaretur, quasi nulla hæresis aliquando nisi synodi congregatione damnanda sit; cum potius rarissime inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis exstiterit; multoque sint atque incomparabiliter plures, quæ ubi exstiterunt, illic improbari damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt. Verùm istorum superbia, quæ tantum se extollit adversus Deum, ut non in illo velit, sed potius in libero arbitrio gloriari, hæc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis et Occidentis synodus congregetur, orbem quippè catholicum, quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt, saltem commovere conantur; cum potius vigilantia et diligentia pastorali, post factum illis competens sufficiensque iudicium, ubicumque isti lupi apparuerint, conterendi sunt, sive ut sanentur atque mutantur, sive ut ab aliorum salute atque integritate vitentur. » Et lib. 3 contra Julian., cap. 5: « Vestra, inquit S. D., apud competens iudicium communitum episcoporum modò causa finita est; nec amplius vobiscum agendum est, quantum ad jus exa minis pertinet nisi ut prolatam hæc de re sententiam cum pace sequamini; quòd si nolueritis, à turbulenta vel insidiosâ inquietudine cohibeamini. » Et rursus lib. 4 Operis impert. contra Julian., cap. 10, Pelagianis sic respondet idem S. doctor: « Absit à christianis potestatibus terrena reipublicæ, ut de antiquâ catholicâ fide dubitent, et ob hoc oppugnatoribus ejus locum et tempus examinis præbeant; ac non potius in eâ certi atque fundati, talibus, quæ vos estis, inimicis ejus, disciplinam coercionis imponant. » Verùm nec Pelagianorum damnationi tandem defuit œcumenica synodus; Ephesina etenim anno 431, contra Nestorium congregata, actione 5 et 7, Cœlestii et Pelagii errores anathemate rursus confixit. Ita colligitur ex Epist. synodica ejusdem concilii ad S. Cœlestinum papam, et ex S. Prosp. in Epitaphio hæresis Nestorianæ et Pelagianæ.

Juvat nunc paucis hic exhibere distinctam synodorum synopsis, quæ contra Pelagianos celebratae sunt, tum earum quæ hucusque memoratae sunt, tum nonnullarum quas prætermisimus, quasque refert Mari Mercatoris Commentator Parisinus.

Prima. Synodus celebrata fuit anno 412, Carthagine, in causâ Cœlestii. Secunda, Jerosolymis sub Joanne episcopo, anno 415, mense julio, in causâ Pelagii. Tertia, Diospoli eodem anno mense decembri. Quarta, Carthagine anno 416, circa tempus autumnii. Quinta, Milevi eodem anno circa finem octobris. Sexta iterum Carthagine sub finem ejusdem anni à 5 episcopis. Septima. Synodus Romana prima sub Innocent. anno 417. Octava. Synodus Constantinopolitana sub Attico contra Cœlestium eodem anno. Nona. Synodus

Antiochena sub Theodoto contra Pelagium eodem tempore. Decima. Synodus Romana secunda sub Zozimo in causâ Cœlestii, circa initium septembris ejusdem anni 417. Undecima. Synodus Africana prima contra Pelagianos tempore Zozimi, incunte novembri ejusdem anni 417. Duodecima. Synodus Romana tertia sub Zozimo, circa medium aprilis 418. Decima quarta. Synodus Africana secunda Kalendis maii ejusdem anni 418. Decima quinta. Synodus Africana tertia eodem anno, autumnali tempore. Decima sexta. Synodus quarta Africana anno 419. Decima septima. Synodus in Ciliâ adversus Juliannam anno 423. Decima septima synodus Constantinopolitana, in causâ episcoporum ex Italiâ ejectorum propter hæresim Pelagianam, anno 424. Decima octava. Synodus Romana quarta sub S. Cœlestino anno 425. Decima nona. Synodus Africana quinta, in causâ Leporii, eodem anno. Vigesima. Gallicana, cujus tempus, locus et præses incerti; eam Arelate preside Patroclo Arelatensi episcopo habitam fuisse circa annum 427, conjicit Mari Mercatoris interpres. Vigesima prima. Anglicana Verrolamii anno 429, quâ in synodo sanctissimi duo antistites Galli Germanus Antissiodorensis et Lupus Trecentis, Pelagianos qui ad finem impugnandam conveniant, debellârunt atque convicerunt. Vigesima secunda. Synodus Romana quinta sub S. Cœlestino circa annum 450. Vigesima tertia. Synodus Ephesina generalis anno 451.

Ex his patet quàm numerosa sit series conciliorum quæ annorum novemdecim spatio habita sunt.

ARTICULUS II.

De Constitutionibus summorum pontificum contra Pelagianos

Plurimi summi pontifices Pelagianam hæresim suis Constitutionibus prolifavere; præcipui sunt SS. Innocentius, Zozimus, Bonifacius, Cœlestinus, Sixtus et Leo Magnus, de quibus hæc habet Gelasius ad Honorium Dalmaticæ episcopum: *An forte nescitis hæc hæresim (Pelagianam) ab apostolica dudum Sede per beatæ memoriæ Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Cœlestinum, Sixtum, Leonem, continuis et incessabilibus sententiis fuisse prostratam?* De præcipuis horum pontificum decretis jam paucis dicendum.

1° Innocentius papa, ut supra observavimus, acceptis tribus epistolis concilii Carthaginensis, concilii Milevitani, et quinque episcoporum, totidem ex synodo romanâ ad Africanos præsules ipso anno 417, mense januario rescripsit dogmaticas epistolas; in his damnatâ hæresi Pelagianâ, anathemate percussis, sunt illius auctores ac sectatores.

Circa istud apostolicæ Sedis iudicium, omitti certò non debent præclara hæc S. Aug. verba: *Jam, ait S. doctor serm. 151 de Verbis Apost. n. 10, de hæc causâ duo concilia missa sunt ad Sedem apostolicam; inde etiam rescripta venerunt; causâ finita est; utinam aliquando finitura error!* Concio hæc, ut observant Doctiss. Benedictini in præfatione tom. 10 Operum S. Aug., habita est paucis à lato Innocentii decreto men-

sibus, nono scilicet Kalendas octobris de Dominico, qui dies in annum 417 incidit. Hoc S. pontificis decreto, sæpius in Julianum utitur S. Aug. Sic lib. 3 contra Julianum n. 5: *Vestra verò, inquit, apud competens iudicium communium episcoporum modo causa finita est, nec amplius agendum, nisi ut prolata hæc de re sententiam cum pace sequamini; quod si nolueritis, à turbulenti iniquitudine colubeamini.* Idem repetit S. doctor lib. 4 contra Julianum cap. ultimo.

2º Zozimus, Innocenti successor, anno 418, eosdem Pelagianos decretoriâ tandem sententiâ damnat. Circa hæc Zozimi sententiâ, quam tractoriam vocant, nonnulla hic veniunt observanda. Primum, tractoriam hæc prolixam fuisse epistolam, quæ totam Pelagii Cœlestique causam, excerptasque ex ipsorum libris sententiâ contineret, atque in eâ Pelagiana dogmata cum suis auctoribus damnabantur. Id habemus ex S. Aug. lib. de Peccat. orig. cap. 21, et ex epist. 190, aliâs 157. Secundum, eandem tractoriam ad omnes totius christiani orbis episcopos missam fuisse, et ab iisdem subscriptam. Ita testantur plerique 5 seculi scriptores. S. Aug. epist. 190 ad Optatum, aliâs 157: « Hæresis novæ, inquit, vel auctores, et vel, certè acerrimè notissimique suasores, cum Pelagius et Cœlestius extitissent, conciliorum Episcoporum vigilantia, in adiutorio Salvatoris, qui eam tuetur Ecclesiam, etiam à duobus venerabilibus antistitibus Apostolicæ Sedis, papâ Innocentio et papâ Zozimo, nisi correcti etiam egerint poenitentiam, toto christiano orbe damnati sunt, de quibus exempla recentium scripturarum, sive quæ specialiter ad Afros, sive quæ universaliter ad omnes episcopos de memoratâ Sede manarunt, ne fortè ad vestram fraternitatem nondum pervenerint, vobis curavimus mitti. » Et epist. 213, aliâs 57, ad Valentinum: « Item quod Zozimo de Africano concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis episcopos missum. » S. Prosper lib. contra Collatorem cap. 4: « Catholica acies, inquit, non patitur respirare quos vicit, et in quorum excidium unam cunctorum sacerdotum manu sententiâ scripsit. » Ibidem cap. 21: « Africanorum conciliorum decretis papa Zozimus sententiâ suæ robur annexit, et ad impiorum detractionem gladio Petri dextris omnium arripuit antistitem. » Et Carmine de Ingratis, cap. 9:

*... Nempè hæc damnata fœteris
Conciliis, mundi que manu.*

Auctor appendicis ad epistolam S. Cœlestini ad episcopos Gallie: « In quam nos sententiâ dirigit beatæ recordationis papæ Zozimi regularis auctoritas, cum scribens ad totius orbis Episcopos ait: *Vos autem instinctu Dei,* » etc.

Marius Mercator in Commonit. ad Theodosium cap. 1. « A prædicto Zozimo, inquit, scriptis amplissimis vel longissimis prædamnatus est (Cœlestius), in quibus et ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat continentur, et omnis causa, tam de Cœlestio, quam de Pelagio videtur esse narrata, quorum

scriptorum et nos hic habemus exemplaria, et ad orientales Ecclesias, Ægypti dœcesim, et Constantinopolim, et Thessalonicam, et Jerosolymam, et milia eademque scripta ad episcopos transmissa esse suggerimus. » Ibidem cap. 3: « Quæ omnia supra scripta capitula continet illa beatæ memoriæ episcopi Zozimi epistola, quæ tractoria dicitur, quæ Cœlestius Pelagiusque damnati sunt, quæ et Constantinopolim, et per totum orbem missa, subscriptionibus SS. Patrum est roborata, » etc.

Tertium, prædicto Zozimi decreto, episcopi omnes, exceptis octodecim, quorum dux erat Julianus, subscripsere, qui idcirco depositi sunt. Ita declarat Marius Mercator citato cap. 5. Commonit., ubi post verba mox relata statim subiungit: « Cui (tractorie) Julianus et reliqui complices ejus subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem Patribus facere, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotibus statutis depositi, atque exautorati, ex omni Italia deturbati sunt. » Idem habetur ex S. Prospero lib. contra Collatorem cap. 4, his verbis: « Catholica acies non patitur respirare quos vicit... pulsati pontificio et communione privati, querantur de felicitate nostræ victoriæ, et arment in nos linguas suas, qui exulare à veritate, quam cives esse Ecclesiæ maluerunt. »

Existimant nonnulli cum Norisio lib. 4 hist. Pelag. cap. 11, tractoriam Zozimi à decreto Innocentii in eo tantum fuisse diversam, quòd istud pressius, illa latius doctrinam catholicam contineret. « Innocentius papa, inquit Gennadius lib. de scriptoribus ecclesiasticis, cap. 43, scripsit decretum occidentalium et orientalium Ecclesiarum adversus Pelagianos datum, quod postea successor ejus Zozimus latius promulgavit. » Idem indicant SS. Aug. lib. de Peccat. orig. cap. 7, et Prosper contra Collatorem, cap. 10.

3º Bonifacius papa infensissimus fuit hæresis Pelagianæ hostis, et acerrimus fidei catholicæ propugnator, de quo S. Prosper lib. contra Collat. ita scribit: « Sanctæ memoriæ Bonifacius... contra inimicos gratiæ Dei, non solum apostolicis, sed etiam regis utebatur edictis; et quando idem cum esset doctissimus, adversus libros Pelagianorum beati Augustini episcopi responsa poscebat... »

4º Idem de Cœlestino papâ testatur S. Prosper citato libro contra Collat. cap. 41, ubi de sanctissimo pontifice sic loquitur: « Per hunc virum etiam orientales Ecclesiæ geminâ peste purgatae sunt, quando Cyrillo Alexandrinæ urbis antistiti, gloriosissimo fidei catholice defensori, ad execrandam Nestorianam impietatem apostolico auxiliatus est gladio, quo etiam Pelagiani, dum cognatis confederantur erroribus, iterum prosternerentur. »

5º Sixtus, qui in sede apostolicâ S. Cœlestino successit, pariter adversus Pelagianos causam catholicam egregie propugnavit; et Julianum, Pelagianum, qui ad Eclanensem episcopatum, ex quo fuerat olim dejectus, et in Romanæ Ecclesiæ communionem simulatâ poenitentia irreperere tentabat, constanter reject. Ita declarat S. Prosper in Chronico.

7° Tandem S. Leo Epist. ad episcopum Aquileiensem G, aliàs 86, quæ est de Pelagianis, hæresim hanc iterato anathemate confodit, atque Pelagianos in communionem recipiendos non esse declarat, nisi prius erroris et auctorum ipsius damnationi expressè subscripserint : « Damnent, inquit, apertis professionibus esse superbi erroris auctores, et quidquid in doctrinâ eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur ; omniaque decreta synodalia quæ ad excisionem hærese hæresos apostolicæ sedis confirmavit auctoritas, amplecti se et in omnibus approbare, plenis et apertis, ac propriâ manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil invenitur ambiguum. » Rursus ibidem : « Omnes, sive presbyteri, sive diaconi, sive cujuscunque ordinis clerici, qui de Pelagianorum Cælestiniorumque consortio.... quorum si quisquam salubribus præceptis obedire detrectarit, sive ille clericus, sive sit laicus, ab Ecclesia societate pellatur, ne perditor animæ suæ, salutis insidiatur alienæ. »

Et in Epist. ad Septimium 7, aliàs 85 : « Saluberrimum est, loquitur et spiritualis medicinæ utilitate plenissimum, ut sive presbyteri, sive diaconi, sive alii cujuscunque ordinis clerici qui se correctos videri volunt, errorem suum, et ipsos erroris auctores damnari à se sine ambiguitate fateantur. »

ARTICULUS III.

De dogmaticis SS. Patrum libris adversus Pelagianos.

Celebriores fidei catholice adversus hæresim Pelagianam defensores sunt, SS. Hieronymus et Augustinus ; Orosius, Sixtus et Marius Mercator ; nam Prosper et Hilarius contra solos ferè Semipelagianos scripsere. Juvat hæc paucis texere catalogum præcipuorum operum quæ quatuor ex his fidei vindicibus adversus Pelagianos edidit, rejectâ ad calcem totius dissertationis exactâ et chronologicâ operum S. Aug. contra eosdem hæreticos analysi : hæc enim, utpote gravioris momenti, fusiorem postulat stylum.

§ 1. De scriptis S. Hieronymi contra Pelagianos.

Primus fidei contra Pelagianos defensor laudandus venit S. Hieronymus. Scripsit autem contra Pelagianos, 1° epistolam ad Marcellinum de origine animarum, versùs annum 411. In eâ porro quinque referuntur opiniones circa originem animarum, nempe quòd vel in corpora labantur è cælo, ubi præexiterint ; vel ex divinâ substantiâ tanquam particule defluant, vel ex thesauro educantur ubi olim condite, vel à Deo quotidie fiant, vel sint ex traduce. Priores duas explodit ut hæreticas, tertiam rejicit tanquam ecclesiasticorum nonnullorum stultam persuasionem ; quartam anoplectitur ut suam ; quintam maxime parti Occidentellum tribuit.

2° Scripsit S. Hier. contra Pelagianos epistolam ad Clesiphontem anno circiter 415. In hac epistolâ disputat S. doctor adversùs librum Pelagii de *Naturâ*, ejusque hæc potissimum sententias impugnat, quibus ille pronuntiabat, posse hominem sine peccato esse, si refûit ; deinde, liberum destini arbitrium, si alterius ope

indiget ; postremò, *facilia Dei esse mandata*. Sub finem ejusdem epistolæ Pelagium hortatur Hieronymus, ut publicè prædicet quod secretò discipulis loquitur : *Nam Ecclesiæ victoria est, inquit, vos aperte dicere quod scitis.*

3° Idem S. doctor anno 415, tres Dialogorum libros conscripsit contra Pelagianos. In iis Atticum et Critobulum inducit secum illicem disceptantes ; hic Pelagianam hæresim propugnat, ille catholice fidei causam tuetur. Præcipuus S. doctoris scopus in hæc libris in eo versatur, ut *etæ deædificatæ*, id est, imperturbationem Pelagianorum impugnet, et divinæ gratiæ necessitatem commendet.

4° Scripsit insuper de re Pelagianâ præfationes quatuor ad libros suos Commentariorum in *Jeremiam* ; hæ præfationes plurimum continent historiæ, atque ex his facile est intelligere quis fuerit causæ Pelagianæ status in Palæstinâ ab adventu Pelagii ad synodum Diospolitamam.

5° Tandem tres alias epistolas de causâ Pelagianâ edidit S. Hier. : prima ad Alypium et Aug. 202, paulò ante mortem S. Hier. scripta est, nimirum anno 419, sub finem ; altera, 195, ad Aug. ; tertia, ad eundem Aug. 125. Tres illæ epistolæ declarant rei Pelagianæ in Palæstinâ statum à synodo Diospolitamâ usque ad annum 419.

§ 2. De Orosii scriptis adversus Pelagianos.

Paulus Orosius celebris Hispaniarum presbyter SS. Hieronymo et Aug. amicissimus, post Hierosolymitanam synodum, in quâ Pelagianum dogma strenuè confutavit, agentibus iisdem Pelagianis à Joanne Hierosolymitano malè exceptus est, et Ecclesiâ, ad quam propter Ecclesiarum solemnitate advenerat, expulsus, quasi per summam blasphemiam asservisset, *hominem nequidem cum Dei adjutorio, posse esse sine peccato, et mandata Dei observare*. Ut hæc à se calamitatem propulsaret Orosius, Apologiam edidit quæ inscribitur : *Apologeticus contra Pelagium de arbitrii libertate*.

In duas porro distribuitur partes ; altera historica, altera dogmatica. Illa res gestas in conventu Hierosolymitano refert, et scribendi causam ; ista Pelagianos errores egregiè confutat, nec immeritò videri potest quoddam quasi compendium doctrinæ ab Hier. et Ang. traditæ. Hanc conscripsit Apologiam Orosius anno Christi 415, ante synodum Diospolitamam.

Sunt qui cum Jansenio prædictam Orosio abjudicent epistolam ; verùm hi non satis advertunt Apologeticum hunc magnam habere ab Aug. auctoritatem, certamque fidem. Legantur quæ habet S. doctor de gestis Palæstinis cap. 11, 14 et 16. Vide etiam Commentatorem Marii dissert. 6, cap. 5, et Natalæ Alexand. Hist. Eccles. secul. 5, cap. 5, art. 6, parag. 2.

§ 3. De Sixto, presbytero romano.

Sixtus, illustris romanæ Ecclesiæ presbyter, qui Celestino I in Sede apostolicâ successit, inter eos etiam numeratur qui adversus Pelagianam hæresim

scripsère. Ipsi sex hypognosticon, id est, subnotationum libros adscribit eruditus Marii Mercatoris interpres Garnerius. Id variis momentis conjicit prædictus auctor, quæ apud eundem videri possunt dissert. 6 de Scriptis adversus hæresim Pelagianam, cap. 4.

§ 4. De Mario Mercatore.

Fortissimum illum fuisse fidei catholicæ adversus Pelagianos vindicem, demonstrant quæ nunc supersunt ejusdem opera; ea in unum collegit ac doctissimis dissertationibus adornavit eruditus Garnerius. Duo celebriora sunt ipsius opera, *Commonitorium* scilicet Theodosio imperatori oblatum, anno circiter 429, et liber *Subnotationum* in postremos Juliani libros, qui probabilis creditur scriptus sub finem anni 431, quo tempore celebrata fuit Ephesina synodus. Utrumque opus plurima sanè eximia complectitur, tum ad historiam, tum ad dogmata Pelagii et Coelestii penitiùs dignoscenda.

Commonitorii quinque sunt partes. Prima complectitur causam Coelestii, ibique refert quomodo acta fuerit, Carthagine, Constantinopoli et Romæ; in secundâ ex indubitatis Pelagii libris dogmata Pelagiana deteguntur; in tertîâ Pelagii et Coelestii condemnatio recensetur, sive quæ à duobus summis Pontificibus Innocentio et Zozimo, sive quæ à Patribus Diospolitans lata est; in quartâ declaratur eandem fuisse utriusque hæretici sententiam, atque ita unius condemnationem ad alterum pertinere; in quintâ denique convenitur Julianus, nimirum ut respicerentur exemplo ad Ecclesiam rediret.

Liber Subnotationum in duas partes distribuitur: prima nomen Commonitorii ad lectorem accepit, quia præfationis loco est; altera Subnotationum ad verba Juliani, estque ipsiusmet opus. Prima complectitur potissimum quæ ad historiam spectant; secunda quæ ad dogmata.

Eidem Mercatori libros hypognosticon adscribunt nonnulli; verum immeritò; multa etenim contrarium suadent, stylus præsertim et dicendi ratio, quæ in hypognostico diversa est ab eâ quæ in aliis Mercatoris indubitatis opusculis deprehenditur. Hujus incerta est patria.

In iis quæ ad hæresim Pelagianam spectant, summi profectò ponderis unicoique cordato haberi debet Mercatoris testimonium; nam, inquit laudatus mox ipsius Commentator, quæ tria solent fidem auctoribus conciliare, ea mirum in modum ipsum commendant. 1° Scriptis de Pelagio, Coelestio et Juliano, quæ partim vidit, partim etiam gessit. 2° Scripta edidit eo tempore, quo poterat ab omnibus falsitatis argui, si quid alienum à vero retulisset. 3° Quæ scriptis probatoriibus veterum monumentis omninò sunt consona.

His adde, quod ad commendationem Mercatoris plurimum conducit, de questione difficillimâ ab ipso se doceri postulat ipsemet Augustinus citato libro de octo Quæst.: *Quod attinet, inquit, quæst. 3, ad quæstionem resurrectionis... inquisitio diligentior adhibenda est; et si quid absolutum ac definitum excogitare poteris, peto*

mihî mittere non graveris; ego enim plus amo discere, quàm docere, etc.

ARTICULUS IV.

De imperatorum edictis adversus Pelagianos.

Non solum synodorum decretis, Constitutionibus summorum pontificum, ac dogmaticis sanctorum Patrum scriptis prostrati sunt Pelagiani, verum etiam christianorum imperatorum legibus. Ita testantur S. Aug. lib. de Peccato orig. cap. 17: *In auctores, inquit, nefandi erroris episcopalia concilia, et apostolica Sedes, universaque romana Ecclesia, romanumque imperium, quod Deo propitio christianum est, rectissimè fuit commotum, donec respiciant de diaboli laqueis.* S. Prosper lib. contra Collatorem: *Sanctæ memoriæ Bonifacius, inquit, piissimorum imperatorum catholicâ devotione gaudebat, et contra inimicos gratiæ Dei, non solum apostolicis, sed etiam regiis utebatur edictis.* Idem testatur Marius Mercator in Commoni. cap. 5.

Quinque autem potissimum fuere imperatorum adversus Pelagianos Constitutiones, seu edicta, quæ quidem, ut observat Possidius in vitâ sancti Aug., *Ecclesiæ Dei catholicæ judicium secuta sunt.* Prima adversus Pelagianos Constitutio Ravennæ data est ab Honorio imperatore anno 418, die 30 aprilis. Hæc lege imperator statuit Pelagium et Coelestium ex urbe pellendos, eorum verò sectatores ubicunque et à quocumque sive clerico, sive laico, legitime accusatos et convictos, facultatum spoliatione, perpetuoque exilio multandos esse. Ad Constitutionis hujus executionem, præfecti prætorio, Junius quartus, Palladius Orientis, Monaxius Occidentis; Agricola Galliarum, jussione dederunt in singulis suarum præfecturarum diocesisibus unâ cum lege principis promulgandam.

Imperatoriam hanc legem propriè rescriptum esse, non nudam Constitutionem minime postulatam, intelligitur ex his S. Aug. verbis lib. 3, contra Julianum cap. 1°: *Sanè, ut dicis, si pro vobis potius ab imperatore responsum est.* Id certum; à quo autem petita fuerit illa, non ita constat; eam rogante Zozimo datum, viri quidam eruditi opinantur; alii verò existimant illam Africanorum precibus fuisse concessam, antequàm Pelagianos damnaret Zozimus, idque declarare videtur antiquus codex canonum Ecclesiæ romanæ hæc inscriptione: *Sacrum rescriptum acceptis synodi suprascriptæ gestis.* Præcedit autem illis synodus Carthaginensis anni 418, quæ quidem eum die primâ maii celebrata sit, uno die posterior est rescripto; verum, ut observant doctiss. Benedictini n. 18, citatæ præfationis, facili errore synodus anni 418 cum eâ quæ anno 417 habita erat, confundi potuit.

Alterâ adversus Pelagianos ab eodem Honorio imperatore data est Constitutio anno 419, 5 Idus junii. In eâ primò confirmat Honorius latam à se Constitutionem anno superiore contra Pelagium et Coelestium. 2° Statuit, quisquis ut eos, ubicunque terrarum agerent, sciens non denuntiaret aut expelleret, ipsemet in exilium pelleretur. 3° Decernit, juxta Zozimi Traditionem, ut Pelagii atque Coelestii damnationi omnes

subscriberent episcopi, sub ijs penis, ut recusantes dignitate suâ exuantur, expellantur è suis urbibus, et à communione in perpetuum resercentur. Ita piissimus imperator pontificum et concilliorum decreta observari curabat.

An autem posterior hæc Honorii Constitutio Valerii Comitis instantiæ, promotibus Alypio et S. Augustino, referenda sit; an potius curis ac precibus Bonifacii romani jam episcopi, certò defuiri non potest. Hanc diligentia Zozimi adscribendam probabile iudicant eruditi auctores laudatæ mox præfationis n. 21, idque innuere videtur S. Prosper lib. contra Collatorum cap. 21, ubi asserit Zozimum summo studio gratia Christi adversarios, cum auctoritate suâ apostolicâ, tum edictis imperatorum, debellasse.

Novam in Pelagianos Constitutionem anno 421 tulit Constantius, sub idem tempus ab Honorio in consortium imperii vocatus. Eâ in Constitutione, Cœlestium aliosque Pelagianos, qui sese urbi denuò insinuaverant, rursus Româ expelli mandavit, ita ut ne intra centesimum quidem ab urbe lapidem commorari sine rentur. Edictum illud non ad annum 420, ut volunt Baronius, et Usserius, referendum esse, sed ad annum 421, rectè demonstrant Norisius lib. 1 Hist. Pelag. cap. 20, et Garnerius part. 1 Marii Mercat. dissert. 3.

Quartam contra eosdem Pelagianos Constitutionem edidit Valentinianus III, anno 425. Huic ferendæ legi occasionem dedere tumultuantes in Gallicanis regionibus Pelagiani; jubet imperator episcopos Pelagiana dogmata sequentes per Patroclum Arelatensem episcopum conveniri, et nisi intra viginii dies ex conventionis tempore.... errata corraerint, Gallicanis regionibus expelli, atque in eorum locum sacerdotum fidelium subrogari; id est, catholicos subrogari antistites.

Tandem anno 450, Theodosius junior Orientis imperator, cui paulò ante Marius Mercator Commonitorium contra Pelagianos obtulerat, Honorii, Constantii et Valentiniani, imperatorum Occidentis, zelum ac exemplum secutus, Cœlestium, Julianum, cæterosque Pelagianos regiâ urbe eiecit. Ita testatur idem Marius in titulo Commonit. De his Constitutionibus imperatoris hæc habet Gelasius epist. 7: *Pelagium, Cœlestium, Julianum*, cæterosque complures oratoris facundie viros, cæterosque (Pelagianos).... *probavimus fuisse convictos, et tam ecclesiasticis constitutis, quam imperialibus percussos fuisse præceptis.*

ARTICULUS V.

De subscriptionibus in causâ Pelagianorum exactis.

Ex dictis hucusque patet, in Pelagiani erroris excidium supremas duas potestates, ecclesiasticam et imperatoriam conspirasse, illam in synodorum et summorum pontificum decretis, istam in sanctionibus Ecclesiæ iudicium secutus. Porrò, ad efficaciter obtinendum quod utraq; potestate fuerat constitutum, imperata est, testibus SS. Aug. et Prospero, Possidio, Mercat., etc., subscriptio Ecclesiæ decretis Pelagium et Cœlestium, eorumque sequaces damnantis. De hisce subscriptionibus præstat nonnulla paucis inquirere,

ex quibus tum dictis, tum dicendis in præsentî causâ non modica lux effulgebit.

Quæres itaque 1^a, quæ fuerit, et à quo præscripta formula fidei, qui subscribendum foret in causâ Pelagianorum. — Respondeo formulam illam fuisse Zozimi *Tractoriam* ad universos totius orbis episcopos directam. Ita declarant SS. Aug. et Prosper, Mercator, et alii supra art. 2 citati. Quemadmodum ergo in Eutychanâ causâ non alia fuit formula fidei, quàm Epistola S. Leonis ad Flavianum de Incarnatione, ita nec in Pelagianâ fuit alia subscribenda præter Zozimæ *Tractoriam*, quæ idcirco in append. ad Epist. ad episcopos Gallia, appellatur *regularis auctoritas*.

Quæres 2^a, an tantùm dogmatum, an etiã auctorum damnatio exacta sit in hæc causâ. — Respondeo certum esse, non solùm dogmatum, sed etiã auctorum Pelagii, Cœlestique damnationem subscribendam fuisse. Ita communi consensu testantur SS. Aug. et Prosper, Mercator, aliique omnes seculi quinti auctores, qui de causâ Pelagianâ scripserunt. Augustini, Prosperi et Mercatoris testimonia hanc in rem retulimus citato mox articulo 2 hujuscæ capituli; cætera videri possunt apud Parisinum Marii Commentatorem primâ parte dissert. 4, cap. 4.

Porrò (quod observa), id quod olim dicebatur, subscribere damnationi dogmatum et auctorum, nihil aliud fuit, quàm *propositiones damnare in eo ipso sensu, quo à suis auctoribus assertæ sunt*; id est, in sensu obvio, proprio et naturali, aut, ut aiunt, Ecclesiæ in iisdem propositionibus connexa duo, quæ *ius et factum* vocant, dampnanti consentire.

Quæres 3^a, quibus imperata sit subscriptio, an solis episcopis, an etiã aliis de clero, imò et aliquando laicis. — Respondeo 1°, imperatam fuisse episcopis; ita testantur Julianus apud S. Aug. lib. 4 ad Bonif. cap. ultimo; *De simplicibus episcopis, sine congregatione synodi, in locis suis sedentibus extorta subscriptio est*; Honorius imperator in edicto ad Aurelium, *ad quorundam episcoporum pertinaciam, etc.*; Marius Mercat. in Commonit. *Julianus et reliqui complices, etc.*

Respondeo 2°, imperatam quoque fuisse presbyteris, cæterisque de clero. Id manifestè probat exprobratio romanis clericis à Juliano facta nomine octodecim episcoporum, cuius meminit S. Aug. lib. 2 ad Bonifac. cap. 3, his verbis: *Quin etiã romanos clericos arguunt, scribentes eorum fussionis terrore percussos non crubuisse crimen prævaricationis admittere, ut contra priorem sententiam, quâ gestis catholico dogmati affuerant, postea promittarent malam esse hominis naturam.* Jussio porrò illa, uti non obscure indicant sanctus Prosper, Possidius et Marius antea citati, ipsis sima fuit Zozimi *Tractoria*, per quam subscriptionem omnibus imperabat, per se quidem episcopis majorum sedium, per ipsos verò, minoribus; et per minores toti singularum Ecclesiarum clero.

Respondeo 3°, laicis pariter imperatam fuisse subscriptionem, probatur ex eo quòd excommunicationis pœna statuta sit in laicos qui subscribere detrectarent, uti constat ex testimoniis Patrum Ephesinorum et S.

Leonis, sequenti quaesito referendis. Idem colligitur ex isto celebri sancti Properi pronuntiato, carmine de Ingratis cap. 7 :

*Nempè hæc damnata fateris
Conciliis, mundique iniqui.*

Quæres 4°, quæ pœna imposita fuerit subscribere detractantibus. — Respondeo 1°, episcopis, presbyteris, cæterisque clericis subscribere recusantibus, impositam fuisse pœnam depositionis, expulsionis & suis civitatibus, imò et excommunicationis. Istud constat 1°, ex canonibus 1, 2 et 4 concilii Ephes. act. 7, in quibus prædictæ pœnæ statuuntur, et in præfatione horumque canonum, sic habent Patres Ephesini: *Qui Nestorii et Cœlestii sequi sententias, ex eo manifestè sunt deprehensi, quòd Nestorium nobiscum condemnare noluerunt; quos sancta synodus communi decreto ab omni ecclesiastica communione alienos esse statuit, et omnem sacerdotii sanctionem illis ademit, per quam aliquibus vel nocere, vel prodesse poterunt.* Constat 2°, ex Epist. S. Cœlestini ad Nestorium rescribentis: *Hos quoque hæreticos, de quibus nos, velut eorum quæ gesta sunt, nescius consulere voluisti, sedibus suis iniusta dicentes expulit justa damnatio.* Constat 3° ex Epist. S. Leonis ad Nicetam episcopum Aquileiensem 6, aliàs 56, et ex Commonit. Marii, etc., quæ testimonia consule art. 2 hujusce capituli.

Respondeo 5° laicis subscribere recusantibus statutam fuisse excommunicationis pœnam. Ita declarant Patres Ephesini act. 7, can. 7, his verbis: *Sancta synodus decrevit (Nestorianos aut Pelagianos), si quidem episcopi aut cleri fuerint, eos omninò à proprio cadere gradu; si verò laici, excommunicatos esse.* Idem statuit S. Leo citatà mox Epist. 6 ad episcopum Aquileiensem.

Quæres 5°, quâ auctoritate sancita fuerit lex subscribendi, an sacerdotali solâ, an etiam imperiali. — Respondeo subscribendi legem utrâque auctoritate, sacerdotali primùm, deinde imperiali sancitam fuisse. Prima pars constat ex dictis: Zozimus enim, ut antea vidimus, decretoriâ suâ epistolâ in Pelagianos ab universis episcopis non modò ut pelagiana dogmata cum suis auctoribus damnarent, petebat, sed etiam ut eorum proscriptionem subscriptionibus ipsi suis comprobarent. Idem etiam postea edixit Honorius imperator datâ ad Aurelium Carthaginensem episcopum Constitutione, cujus verba paulò ante art. 4 retulimus.

Secunda verò pars, nimirum sacerdotali primùm auctoritate sancitam fuisse subscribendi legem, clarè colligitur 1° ex Pòssido qui id disertè docet in vitâ S. Aug. cap. 18, his verbis: *Illi tantæ Sedis antisites (Innocentius et Zozimus) suis diversis temporibus eosdem (Pelagianos) notantes, atque à membris Ecclesie præcidentes, datis literis ad Africanos, Orientisque et Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos et devitandos ab omnibus Catholicis censuerunt, et hoc tale de illis Ecclesie Dei catholice prolatum iudicium etiam piissimus imperator Honorius audiens ac sequens, eos legibus damnatos inter hæreticos haberi debere constituit.*

2° Idem testantur ejusdem ævi scriptores, S. Prosper lib. contra Collator. cap. 41; Marius Mercat. in Commonit. parte 2; S. Cœlestinus Epist. ad Patres Ephesinos, quæ refertur 3 part. concilii Ephes. Cap. 20; Gelasius Epist. 5 ad Honorium Dalmatiæ episcopum, et Epist. 7. 5° Edictum Honorii imperatoris ad Aurelium Carthaginensem; quo primùm subscriptionibus exegit, plusquam anno integro posterius est Zozimi Tractoriâ, quæ, ut loquitur Mercator, per totum orbem missa subscriptionibus SS. Patrum est roborata; hæc enim mense aprili an. 418 à Zozimo lata est, Honorii verò ad Aurelium Constitutio data fuit 5 Idus junii anno 419, Monaxio et Plintâ Coss.

CAPUT II.

De erroribus Pelagianorum.

Ad tria potissimum capita revocari possunt Pelagianorum errores. Primum spectat peccatum originale; secundum, liberi arbitrii vires; tertium tandem, gratiæ naturam, existentiam ac necessitatem.

Errores Pelagianorum circa peccatum originale.—Hi præcipuè fuere Pelagianorum errores circa præsens caput. Primum ac capitale ipsorum dogma, et veluti cæterorum omnium basis, testibus S. Prospero Carm. de Ingrat. et Mario Mercat. in Commonit. istud fuit, *Adaptum mortalem factum fuisse, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset.* Secundum, *peccatum Adami ipsam solum læsisse, et non genus humanum.... Et illum reum et obnoxium fieri, qui hunc propriâ voluntate, non nascendo, sed peccando fuerit imitatus.* Tertium, *infantes qui nunc nascuntur, in eo statu esse, in quo fuit Adam ante prævaricationem.* Quartum, *infantes, etiam si non baptizentur, habere vitam æternam.* Quintum, *concupiscentiam et libidinem (etiam in præsentî hypothesi) non esse malas; ignorantiam et difficultatem, sine quibus nullus homo nascitur, mortem, cæterasque humanæ vitæ miseras, non esse pœnam peccati; primordia, non supplicia, iam esse naturæ.* Sextum, *Baptismum non esse necessarium parvulis ad peccati remissionem, et ad vitam æternam, sed ut sanificarentur in Christo, ut adoptarentur in filios, ut regni cœlestis hæredes fierent.* Scilicet Pelagiani victi hæc Christi sententiâ, Joan. 5 : *Nisi quis renatus fuerit eaq. aquâ et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*, distinxerunt inter regnum cœlorum et vitam æternam; hæc parvulis sine Baptismo decedentibus promittebant; illud verò, non nisi baptizatis tribui fæcebantur.

De his Pelagii et Cœlestii erroribus testantur S. Prosper et Marius Mercator locis mox citatis, necnon S. Aug. lib. de Peccat. origin. cap. 2, 3, etc.; lib. de gestis Pelagii, cap. 34, 35, et passim lib. contra Julianum.

Quâ porrò ratione ex illo primo Pelagii errore de Adami mortalitate, tanquam ex unâ tenui radice reliqui omnes originem duxerint, doctè ac solidè explicat Marii Commentator dissert. 7, cap. 1, 2, etc., idque ex SS. Aug. et Prospero, Mario Mercat., etc., confirmat

Errores Pelagianorum circa vires liberi arbitrii. — 1° In eo errant quod liberum arbitrium aequè sanum, aequè validum, aequè perfectum ad bonum operandum, in Adami posteris propugnarent, ac in Adamo ipso. Hinc Julianus, apud S. Aug. lib. de Naturâ et Grat. cap. 19, assererat, ad operandum justitiam liberum arbitrium et post peccata tam plenum esse, quam fuit ante peccata. 2° Contendebant hominem propriis liberi arbitrii viribus ad eam justitiæ perfectionem pervenire posse, ut absque inordinatis passionum motibus, et sine ullo prorsus peccato viveret. Ita colligitur ex SS. Hieron. dialogo adversus Pelagianos, et Aug. lib. 2 de Peccat. meritis. 3° Propugnabat Julianus absque gratiâ in Infidelibus propriis naturæ viribus haberi posse virtutes perfectæ ac simpliciter veras, imò et virtutum abundantiam, quibus nempe Infideles simpliciter ac perfectè boni et justî sint ac dicantur. Errores hos scripius Juliano exprobrat S. Aug. præsertim, lib. 4 contra ipsum cap. 5. Sunt et alii circa vires liberi arbitrii Pelagianorum errores qui ad recensitos commodè reduci possunt.

Errasse Pelagianos in exponendâ libertatis naturâ, cum eam in activâ voluntatis indifferentiâ reponerent, asserunt Jans. lib. 2 de hæres. Pelag. cap. 1. Verùm in eo turpiter hallucinantur: nusquam enim Pelagianos damnat S. Aug. quòd indifferentiam libertati essentialem assererent; imò eorum dogma de naturâ liberi arbitrii catholicum esse disertè agnoscit S. doctor lib. 2 de Nupt. et Concup. cap. 13, his verbis: *Liberam itaque in hominibus esse arbitrium.... utique dicimus; non hinc estis Caestiani et Pelagiani; liberum autem esse quemquam ad agendum bonum sine adjutorio Dei... hoc vos dicitis; hinc estis Caestiani et Pelagiani.* Non ergò errabant Pelagiani quòd indifferentiam ad utrumlibet libertati essentialem esse sentirent; imò, quemadmodum observat Natalis Alexand. Hist. Eccles. sec. 5, cap. 5, art. 5, *error est asserere quòd erraverint Pelagiani libertatem arbitrii in indifferentiâ ad utrumlibet constituentes.* Verùm de his ex professo suo loco.

Errores Pelagianorum circa gratiam. Cum primùm hæresim promulgavît Pelagius, nullam omninò gratiam admisit, sed naturam solam, et ingenitas liberi arbitrii vires sufficere propugnavit ad omnia Dei mandata observanda, tentationes superandas, pravæ extirpandas consuetudines, et ad quandam imperturbationem, seu, ut vocant, passionum impassibilitatem et impeccantiam, ad ipsam denique vitam æternam assequendam. Ita sensit Pelagium in primordiis suæ hæreseos constat ex S. Hier. epist. ad Ctesiph., Orosio in Apologiâ, et S. Aug. passim in primis operibus adversus Pelagianos conscriptis. Ad hæc doctrinæ monstra exhorruere Catholici, quemadmodum testatur S. Aug. serm. 20, aliâs 11, de Verbis Apost. cap. 7, his verbis. *Disputantes (Pelagiani) contra gratiam Dei pro libero arbitrio fecerunt auribus piis et catholicis offensionem. Ceperunt horri, ceperunt ac certa perniciæ decitari.* Ut autem publicam hæc invidiam et offensionem Catholicorum declinarent, varis subterfu-

gâs et æquivocationibus errorem suum dissimulare tentarunt, quod ibidem observat S. D. Verùm hujusce erroris arcanâ propiùs exploranti manifestum videbitur, idem perversum dogma ab ipsis constanter retentam fuisse ad Julianum usque, qui errorem Pelagianorum aliquatenus temperare visus est. Præstat impressariarum paucis recensere varia hæc effugia quibus Catholicis illudere constati sunt Pelagiani.

Primum effugium. 1° igitur cum Pelagiani omnium Catholicorum invidiam et offensionem in se concitassent, eò quòd assererent hominem absque gratiæ adjutorio esse posse sine peccato, statim reposuere se nullatenus negare necessitatem gratiæ; verùm gratiæ nomine subdoli intelligebant ipsam naturam et liberam arbitrium, seu boni malique facultatem, quam homo absque ullis suis meritis à Deo in creatione gratis accepit, et pro quâ gratias ipsi referre tenetur. Quò de re S. August. citato serm. 11 de Verbis Apost. Pelagium sic ratiocinantem inducit: *Hoc ipso quia liberum hominis arbitrium defendo.... contra gratiam Dei non despo.... Hominem quis creavit? Deus. Quis ei liberum arbitrium dedit? Deus. Si ergo Deus hominem creavit, et homini Deus liberum donavit arbitrium, quidquid potest homo de libero arbitrio, ejus gratiæ debetur, nisi ejus quæ eam condidit cum libero arbitrio? Ad quæ festivè regerebat S. Aug.: *Videte, fratres mei, quomodo illam generalem Dei gratiam prædicant quæ creatus est homo... Videte acumen, sed vitium; quasi lucet vanitate, sed frangitur veritate.**

Puri fraude ac subterfugio possibilitatem non peccandi gratiæ adscribebat Pelagius, naturam ipsam nomine gratiæ subdoli intelligens. Ita disertè testatur S. Aug. lib. de Nat. et Grat. cap. 51: *Ipsa non peccandi possibilitas, inquit, non tam in arbitrii potestate, quam in naturæ necessitate est. Quidquid in naturæ necessitate positum est, ad naturæ pertinere non dubitatur auctorem, utique Deum. Quomodo ergo absque Dei gratiâ dici existimatur, quod ad Deum propriè pertinere monstratur? Ad quæ reponit S. Aug.: *Expressa est sententia quæ latebat, non est quemadmodum potest abscondi. Idèò gratiæ Dei tribuit non peccandi possibilitatem, quia ejus naturæ Deus est auctor, cui possibilitatem non peccandi his probabiliter inest dicit.**

Secundum effugium. 2° Cum vehementiùs Pelagiani à Catholicis urgerentur, ut gratiam à naturâ et libero arbitrio distinctam agnoscerent, non recusarunt, sed nomine gratiæ, legem atque doctrinam subdoli se fallaciter intelligebant. Ita etiam testatur S. Aug. lib. de Spiritu et Litt. cap. 2, his verbis: *Con urgeri ceperunt, quomodo id pressant asserere fieri sine ope divini, reprimunt se, nec hæc vocem audent emittere, quoniam vident quàm sit impia et non ferenda. Sed aiunt, idèò ista sine ope divini non fieri, quia et hominem Deus creavit cum libero voluntatis arbitrio, et dando præcepta ipse docet quemadmodum homini sit vitendum; et in eo utique adjurat, quòd docendo aufert ignorantiam, ut sciat homo in operibus suis quid evitare, et quid appetere debeat. Hæc Pelagianorum fraudem ac versutiam scripius memorat ac ipsis objicit S. Aug., præ-*

sertium verò integro fermè libro de Grat. Christi.

Unum hic observandum, nimirum præsentem Pelagianorum hæresim in eo præcisè positam fuisse, quòd hæc solam et nudam legis doctrinam existimarent veram esse Christi gratiam, eamque ex sese sufficere homini tum ut declinet à malo, tum ut faciat bonum. At non in eo errabant, uti perperàm contendit Jansenius lib. 5 de hæresi Pelag. cap. 5, quòd assererent legem eo consilio datam fuisse, non tantùm ut proderet peccatum, sed etiam ut caveretur; hoc posterius tanquam erroneum in Pelagianis criminatur Jansenius citato loco, et fusiùs lib. 1 de Grat. Christi, à cap. 8 usque ad 16; et lib. 3, cap. 5, 6 et 7, ubi docet legem eo sine Judæis à Deo datam fuisse, non ut faciliùs peccata vitarent, vel ut adjuvante gratiâ eam scrvarent, sed ut peccata multiplicarentur, atque suâ multitudine et magnitudine humanam frangerent superbiam; *lex enim, inquit, reddit justitiam difficiliorem, et quasi muro interposito impossibilem.* Verùm quantum hæc doctrina Scripturæ et traditioni adversetur, atque à divini bonitatis et æquitatis legis divinæ aliena sit, demonstrabimus ubi de gratiâ sufficienti.

Tertium effugium. 3° Cùm rursùs Pelagiani premerentur à Catholicis hæc legem et doctrinam gratiam non sufficere, atque exinde sequi inutilem fuisse ac otiosam Christi mortem, quod multis probat S. Aug. lib. de Naturâ et Grat. cap. 2, 40, 55, etc., et lib. de Grat. Christi, cap. 3 et 40, et telum istud declinant, tertium gratiæ genus excogitaverunt, nimirum *Christi Domini exemplum et imitationem*, afferentes quòd sicuti Adamus primus obtulit nobis exemplo malo; ita Christus, Adamus secundus, profuit nobis exemplo bono. Ita refert S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 2: *Solent, inquit, dicere nobis in eo Christum ad non peccandum præbuisse adjutorium, quia piè ipse justique vivendo reliquit exemplum.* Et cap. 14: *Gratiam Christi constituit Pelagius, non in virtutis ejus auxilio, sed in imitationis exemplo; quod ibidem reprehendit ac insectatur S. doctor.* Undè lib. 2 Operis imperfect. cap. 146, sic habet: *Hoc est occultum et horrendum virus hæresis vestræ, ut velitis gratiam Christi in exemplo ejus esse, non in dono ejus; dicentes quia per ejus imitationem fiunt justî, non per subministrationem Spiritûs sancti.*

In hæc exemplorum Christi gratiâ, mirum quantum vim et efficaciam ad operandum bonum collocarent Pelagiani, quantumque ex eâ præsidii ad errores suos occultandos repeterent. Hujusce gratiæ prætextu, incunctanter pronuntiabant, teste S. Aug. lib. de Grat. Christi citato mox cap. 2, *per singula momenta, per singulos actus necessariam nobis esse hujusmodi gratiam, id est, ut in omni conversatione nostrâ intueamur divinæ conversationis exemplum.* Istam porò exemplorum Christi gratiam, reipsâ à lege et doctrinâ non esse distinctam ibidem demonstrat, cap. 41, S. Aug.

Quartum effugium. 4° Cùm autem suam adhuc sententiam ab orthodoxis improbari cernerent Pelagiani, præter liberum arbitrium, legem seu doctrinam, ac exemplum Christi, aliud commentû sunt gratiæ genus, nempe *gratiam remissionis peccatorum*, ut in plerisque

locis testis est S. Aug., præsertim verò lib. de Grat. et lib. Arbit. cap. 15: *Dicitur enim, inquit, gratiam Dei quæ data est per fidem Jesu Christi, quæ neque est lex, neque natura, ad hoc tantum valere, ut peccata præterita dimittantur, non ut futura videntur, vel repugnantia superentur.* Hanc porò solam gratiâam cum, sed meritis retribuï affirmabant Pelagiani, teste S. Aug. eòdem in libro cap. 6: *Dicitur hæc esse solam non secundum merita nostra gratiam, quâ homini peccata dimittuntur; illam verò, quæ datur in fine, id est, æternam vitam, meritis nostris præcedentibus reddi.* Quoniam autem sensu remissionem peccatorum gratiâam existimaverint Pelagiani, non adeo est exploratum; nam contrarium potius docuisse videntur; siquidem palmare istud erat eorum pronuntiatum, *gratiâam secundum merita dari, ne aliqui injustus et personarum acceptor Deus haberetur; præterea peccatorum remissionem non gratis tribui, sed ex meritis, disertè affirmavit Pelagius, quod in concilio Diospolitano ex ipsius libris ei objectum est ultimo et duodecimo loco.* Existimat Petavius lib. de hæresi Pelag. cap. 3, idcirco remissionem peccatorum sine meritis dari asseruisse Pelagium, non quòd nulla eam præcederet liberi arbitrii merita, sed quòd ista ipsa merita, si deesset fides, quam naturalibus viribus propositâ sibi evangelicâ doctrinâ præbere hominem Pelagius censebat, remissionem illam assequi non possent. Itaque in sententiâ Pelagianorum, remissio peccatorum et ex meritis et sine meritis obvenire dici potuit. Ex meritis quidem, quatenus concedebatur remissio propriis viribus credenti et respicienti; absque meritis autem, quatenus fides cujus merito remissio peccatorum retribuitur, necessariò supponit tum liberum arbitrium, quod gratiâam est Dei beneficium, tum legem et doctrinam evangelicam quæ per se nullo nostro prævio merito divinitus est constituta.

An verò illa gratia remissionis peccatorum juxta Pelagium posita esset in nudâ peccatorum condonatione, an autem in aliquâ gratiâ propriè dictâ et interiori, atque hominem interiùs sanctificante, constabit ex dicendis postmodum cap. 5. Porò Pelagiani contendebant gratiam remissionis peccatorum valere duntaxat adversùs præcedentia peccata; exemplum verò Christi adversùs futura; et utrumque fructum esse passionis ac meritorum Christi contendebant. Id totum constat ex laudatis antea S. Aug. testimoniis.

Quintum effugium. 5° Tandem Pelagius præter naturam et liberum arbitrium, legem ac doctrinam forinsecus insonantem, exemplum Christi, ac demùm remissionem peccatorum, admisit interiorè illustrationis et illuminationis gratiam. Ita Card. d'Aguirre, Salmaticensis, Petavius, Frassen, alique passim theologi locis cap. sequenti citandis. Id certum videtur 1° verbis ipsiusmet Pelagii apud S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 7: *Quant gratiam, inquebat hæresiarcha, non ut putas, in lege tantummodo, sed et in Dei adjutorio constemur... Adjuvat enim nos Deus per doctrinam et revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit; dum nobis ne præsentibus occupemur, futura demonstrat dum diaboli vandiî insidias; dum nos nul-*

tiformi et ineffabili dono gratiæ cælestis illuminat. Et cap. 10, sic iterum Pelagius inducitur loquens: Operatur Deus in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, diu nos terrenis cupiditatibus deditos, et multorum more animalium presentia tantummodo diligentes, futuræ gloriæ magnitudine et præmiorum pollicitatione succendit, diu revelatione sapientiæ, in desiderium, Dei stupentem suscitavit voluntatem, diu nobis suadet omne quod bonum est. Quibus verbis clarè ostenditur Pelagium interiorem illustrationis gratiam agnovisse; namque aperire cordis oculos, multiplici et ineffabili dono gratiæ cælestis illuminare, sapientiam revelare, etc., haud dubiè interiorem illustrationem indignant; atqui Pelagius hujusmodi gratiam admisit; ergo, etc. 2º Eodem in lib., cap. 24, manifestè supponit S. Aug. Pelagianus libenter agnovisse revelationes à Deo in cordibus productas: Fatentur, inquit S. doctor, non in lege atque doctrinâ insonante forinsecus, sed internâ, et occultâ, mirabili ac ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelationes (quas nempe ultrò admisisse Pelagianos indicat S. Aug.), sed etiam bonas voluntates. 3º Ibidem cap. 41, de Pelagio ita loquitur S. doctor: Ipsas quoque orationes ad nihil aliud adhibendas opinatur nisi ut nobis doctrinâ etiam divinâ revelatione aperitur, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione et actione perficiat. Audis Pelagium agnovisse legem ac doctrinam revelatione aperiri; porro revelatio hujusmodi interior est profectò illustrationis gratiæ; ergo, etc.

Porro (quod observâ), gratiæ interioris illuminationis seu illustrationis duobus modis spectari potest: vel ex parte objecti duntaxat quod intellectui claritè proponitur solis suis propriis viribus credendum; vel ex parte ipsiusmet intellectûs, qui ad credendum divinâ opitulante et adjuvante gratiâ determinatur. Pelagium priori saltem sensu admisisse gratiam interioris illustrationis evidenter demonstrant adducta mox S. Aug. testimonia, vixque de eo potest esse ulla inter theologos difficultas. *Nemo negat, inquit Suarez tract. de Gratiâ, prolegom. 5, cap. 5, admisisse Pelagium revelationem divinam fidei, tam externam quàm internam, quatenus se tenet ex parte objecti. An autem Pelagius etiam internam ex parte potentiæ gratiam illustrationis admisisset, quæ scilicet intellectum juvaret ac corroboraret ad credendum, dicemus cap. sequenti.*

Dices: S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 7, relatis mox adductis Pelagii verbis, quibus gratiæ necessitatem magnificè videbatur commendare, statim subjungit S. D.: *In his omnibus non recessit Pelagius à commendatione legis et doctrinæ. Et cap. 10: Quid manifestius, nihil aliud cum dicere gratiam, quâ Deus operatur in nobis velle quod bonum est, quàm legem atque doctrinam? Falsum est ergo Pelagium, præter externam legis et doctrinæ propositionem, admisisse interiorem illustrationis gratiam. Respondeo negando conseq.; neque enim locis citatis inficiatur S. Aug. Pelagium admisisse interiorem, saltem ex parte ob-*

jecti, illustrationis gratiam; sed hoc unum vult, gratiam illam Pelagianam ad legem et doctrinam merito revocari, quod verissimum est. Namque munus et officium legis et doctrinæ est docere, illuminare, ostendere quid faciendum sit; non autem vires subministrare ad illud perficiendum, ut fusè prosequitur S. Aug. toto lib. de Grat. Christi; atqui revelatio interior ex parte duntaxat objecti quod intellectui propriis viribus relicto claritè proponitur, tantummodo docet, illuminat, ostendit, non autem spiritum et virtutem infundit, sui minime juvat et corroborat intellectum ad assentiendum; ergo interior hujusmodi illustratio rectè revocatur ad legem et doctrinam; ac proinde etsi Pelagius talem gratiam admisisset, meritò tamen asseruit S. Aug. ipsum non recessisse à commendatione legis et doctrinæ.

Hanc esse S. Aug. mentem manifestè colligitur ex citato cap. 10 lib. de Grat. Christi, ubi post verba in object. citata, sic statim subjungit: *In lege namque et doctrinâ futuræ gloriæ atque præmiorum pronuntiatur magnitudo. Ad doctrinam pertinet etiam quòd sapientiâ revelatur.*

CAPUT IV.

Utrum Pelagius veram et internam voluntatis gratiam aliquando tandem agnovisset?

Celebrior est præsens questio, ideòque paulò fusius pertractanda.

Observandum 1º duplicem distinguendam esse gratiam interiorem. Una ad intellectum, altera ad voluntatem pertinet. Prior est mentis illustratio seu illuminatio, per quam interius menti proponuntur ac revelantur quæ credenda sunt fidei nostræ mysteria. Hæcque, uti antea observavimus, spectari potest, vel ex parte tantum objecti quod intellectui claritè proponitur solis suis propriis viribus credendum; vel ex parte ipsius intellectûs, qui ad credendum divinâ opitulante et adjuvante gratiâ determinatur. Posterior est motio seu excitatio Dei, quæ elevatur voluntas ac corroboratur, atque ad actus veræ pietatis incitatur.

Utamque hanc illustrationis et voluntatis gratiam ad omne bonum ac saluferum opus, planè necessariam esse docet fides catholica; unde S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 12: *Quâ gratiâ agitur, inquit, non solum ut faciendam noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus.*

Observandum 2º, cum eodem S. Aug. lib. de Gratiâ Christi cap. 3, 4, 5, etc., Pelagium, ut majori arte errorem suum involveret, ac Catholicis suum faceret, tria hæc sedulò distinxisse: nimirum possibilitatem, voluntatem et actionem. Audiatur S. doctor: *Cum tria distinguat (inquit cap. 3), possibilitatem, voluntatem et actionem: possibilitatem scilicet, quâ potest homo esse justus; voluntatem, quâ vult esse justus; actionem, quâ justus est; horum trium primum, id est possibilitatem, datam consistit à Creatore naturæ, nec esse in nostrâ potestate, sed etiam nos habere etiamsi nolimus; duo verò reliqua, id est, voluntatem et actionem, nostra*

esse asserit, atque ita nobis tribuit, ut non nisi à nobis esse contendat. Idem repetit cap. 4 et 5. Observandum 3°, Pelagium iterum distinxisse inter possibilitatem et adiutorium possibilitatis. Possibilitatem in naturâ, adiutorium verò possibilitatis in lege et doctrinâ reponebat. Audiatur idem S. doctor cap. 4, Pelagii verba exscribens: *Nos tria ista distinguimus.... Primo loco posse stâtuimus, secundo velle, tertio esse. Posse in naturâ, velle in arbitrio, esse in affectu locamus. Primum illud, id est posse, ad Deum propriè pertinet, qui illud creaturæ suæ contulit; duo verò reliqua, hoc est velle et esse, ad hominem referenda sunt, quia de arbitrii fonte descendunt. Ergo in voluntate et opere bono laus hominis est; imò et hominis, et Dei, qui ipsius operis possibilitatem dedit; quique ipsam possibilitatem gratiæ suæ semper adjuvat auxilio.*

Observandum 4°, adiutorium illud possibilitatis, qualcumque sit, non fuisse in mente Pelagii, absolute ac simpliciter necessarium, sed tantum secundum quid, et ad facilitas duntaxat agendum. Ita testatur S. Aug. lib. de Grat. Christi, cap. 26: *Gratiam Dei inquit, sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illâ, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo iste (Pelagius) qui cum dicit, propterea dari gratiam, ut quod à Deo præcipitur facilitus impletur; quid de illâ sentiat satis ostendit, scilicet, quod etiam sine illâ, etsi minus facile, fieri tamen, quod divinitus præcipitur, potest. Idem refert S. D. cap. 2 et 29 ejusdem libri.*

Observandum 5°, Pelagium; quodeumque tandem gratiæ auxilium admisit, docuisse illud gratuitum non esse, sed humanis meritis rependi. *Quantilibet sentiat gratiam, inquit S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 51; ipsis Christianis secundum merita dari dicit.*

Observandum ultimò, duo hic, cum Jansenio lib. 5 de hæres. Pelag. cap. 29, sedulo considerata esse tempora: primum ante condemnationem hæreses Pelagianæ sub Zozimo anno 418; alterum à damnatione deinceps, usque ad Semipelagianismi exordia. Has epochas accuratè discernendas diximus, ex illâ quippe distinctione dicendis non modica lux affluget.

Status questionis. Quatuor hic potissimum quærentur: 1° an veram et internam voluntatis gratiam admisissent Pelagiani. 2° Supposito quòd aliquando tandem eam confessi fuerint, quo demùm tempore id contigerit. 3° Ad quæ opera eam necessariam existimaverint, an ad perfectionem duntaxat, an etiam ad initium bonorum operum. 4° Quæ esset hujus gratiæ vis et efficacia.

Opiniones. — Prima est Jansenii lib. 5 de hæresi Pelagianâ, cujus doctrina circa præsentem controversiam ad hæc quinque capita revocari potest.

Docet 1°, quinque primis capitibus libri citati à Pelagio solam naturam initio fuisse prædicatam absque ullâ gratiâ saltem internâ. Docet 2°, quinque sequentibus capitibus, præsertim nono et decimo, interiorem illuminationis seu illustrationis gratiam ab eo deinceps

fuisse admissam. Docet 3°, ibidem capitibus 11, 12, et potissimum 28, et initio 29, etiam ante factam sub Zozimo condemnationem insuper agnovisse Pelagianos internam et actualem voluntatis auxilium, libero tamen arbitrio permissum; id est, pias indeliberatas ac versatiles voluntatis motiones, actui libero prævias; in quibus auxilium actuale ex parte voluntatis constituit nonnulli Theologi. *Hactenus declaratum est (inquit Jansenius citato cap. 29), omne genus adiutorii possibilitatis, sive externum, sive internum, sive respectu intellectus, sive voluntatis, Pelagianos agnovisse. Nam... illuminationes illustrationesque internas Dei, et concursus generalem, et gratiam habituales, et motus bonos seu desideria quædam: bona indeliberata, sive tamen illâ indifferente arbitrii potestate, confessi sunt.* Docet 4°, Pelagianos nullo modo dubitasse quin hæc indeliberatis motibus divinitus immissis plerumque quateretur voluntas; at existimasse eisdem etiam absentibus, satis virium esse in voluntate ad quoslibet veræ pietatis et justitiæ actus exerceptos. Unde, juxta Jansenium, eos admittebant quoad substantiam duntaxat, non verò quoad necessitatem. Docet 5°, indeliberatos hosce voluntatis motus, utpote libero arbitrio permissos, fuisse duntaxat merum possibilitatis adiutorium, non autem veram ac internam gratiam Christi Salvatoris, ejus eximius ac proprius character, ut placet Jansenio, in eo positus est, ut voluntatem indeclinabili ac relativâ necessitate ad agendum determinet. Docet 6°, veram hanc internam et actualem voluntatis gratiam constanter negavisse Pelagianos usque ad condemnationem sub Zozimo. Hinc patet quâ ratione cap. 28, et initio 29, asserat Jansenius Pelagianos agnovisse omne genus adiutorii possibilitatis internum, motus bonos, desideria bona indeliberata; et tamen eod. cap. 29, absolute pronuntiet ante damnationem Zozimi ipsos nusquam gratiam illam actualem (voluntatis) quam juxta sacram Scripturarum fidem Augustinus prædicavit, verè sincerèque confessos esse. Quid ita? quia scilicet juxta Jans. sola gratia indeclinabiliter et necessariò relativè determinans voluntatem, vera est ac propriè dicta Christi Salvatoris gratia; ast talem gratiam ante factam sub Zozimo condemnationem constanter negavisse Pelagianos ibidem tradit. Docet 7°, capitibus 1, 2 et 3 libri 6, post Zozimi decretum, Pelagianos Catholicorum argumentis victos à priori sua sententiâ aliquantulum recessisse, atque tandem admississe veram, internam et actualem voluntatis gratiam, quâ voluntas ad bonum hic et nunc necessariò ageretur, sed triplici errore infectam: 1° quòd non ad fidem et justitiam inchoandam, sed ad perficiendam duntaxat dicerent illam esse necessariam; 2° quòd juxta illos non esset absolute necessaria; sed ad faciliorem tantum justitiæ perfectionem; 3° quòd daretur secundum merita merè humana; illa autem merita erant prima boni cupiditas, fides, oratio propriis ac solis liberi arbitrii viribus elicita. Quantum à veritate aliena sit prædicta Jansenii doctrina ex dicendis patebit.

Secunda sententia est Lemos, tract. 1 de Pelagu

erroribus, cap. 9, 10 et sequent. Alvares lib. 1 de Auxil. disp. 1, Salmaticens. 1, 2, quæst. 109, disp. 1, cap. 4, paragraph. 4, et aliorum quorum doctrina ad hæc capita revocatur. 1° Pelagium initio suæ hæreseos omne prorsus internum gratiæ auxilium repudiâsse. 2° Ipsum deinceps internas ac supernaturales revelationes, seu anteriorem illustrationis gratiam admisisse, sed necessariam duntaxat ad *facilius* operandum. 3° Eandem agnovisse postmodum *simpliciter* necessariam ad opus perficiendum. 4° Pelagium internam ex parte voluntatis gratiam tandem confessum fuisse; at duplici infectam vitio. Scilicet sentiebatur primò eam dari *ex meritis*; secundò ipsam non esse necessariam simpliciter, sed tantum ad *facilius*. 5° Præfati auctores contendunt, Pelagii discipulos Cælestium præsertim ac Julianum, inagistri errorem utcumque temperâsse, atque eò tandem devenisse ut internam voluntatis gratiam, non quidem ad initium, sed ad consummationem duntaxat honorum operum simpliciter necessariam esse faterentur.

Addunt idem auctores, falsissimum esse quod confidenter asserit Jans. citato lib. 6 de hæres. Pelag. cap. 1, Pelagianos tandem post Zozimi decretum gratiam ex sese efficacem agnovisse. *Evidentissimum est*, inquit Lemos Panopliæ tom. 1, tract. 1, de Pelagii erroribus, cap. 6, *illam gratiam efficacem, quæ facit verè et propriè nos facere, nusquam (Pelagium) admisisse, quia per eam tolli arbitrii libertatem.... semper publicabat*. Ibidem tract. 5, cap. 2: *Circa auxilia gratiæ concludebat Julianus, nullam dari prævenientem, quâ Deus efficaciter faceret homines facere, et benè operari; imò hanc fatum appellabat, et fataleni. inducere necessitatem dicebat cum Pelagio et aliis decem et octo Pelagianis episcopis sui erroris consortibus*. Idem tradunt Alvares, Joan. à sancto Th., d'Aguirre, Laurea, etc.

Tertiâ sententia eorum est qui asserunt, 1° Pelagianos ante Zozimi decretum admisisse anteriorem illustrationis gratiam, non quidem ut simpliciter necessariam, sed ad majorem duntaxat boni operandi facilitatem; nusquam verò confessos fuisse veram voluntatis gratiam, quæ scilicet proximè ac per se voluntatem moveat, eique vires subministret ad opera pietatis exercenda. 2° Post damnatam à Zozimo hæresim, eosdem Pelagianos, quorum dux erat Julianus, ad Semipelagianismum deflectisse, atque voluntatis gratiam ad perficiendum bonum opus, saltem secundum quid, seu ad *facilius* necessariam statuisse. 3° Certissimum esse ipsos nusquam agnovisse gratiam ex sese efficacem, nequidem ut *facilius* obtineatur perfectio et salus, sed eam gratiam tanquam noxiam libertati constanter aversatos fuisse. Ita fermè Card. d'Aguirre tom. 5 Theol. sancti Anselmi disput. 112, sect. 4; Gonzales p. 1, disput. 68, q. 1 et 2; Joan. à sancto Thomâ tract. de Volunt. Dei disput. 5; Natal. Alexander Hist. quinti seculi cap. 5, art. parag. 8, 9, et plerique alii.

Quarta sententia est Petavii lib. de hæres. Pelag. cap. 9; Frassen tract. 2, disput. 5, art. 1, sect. 1, parag. 10; Martinon. de hæres. Pelag. disput. 7,

sect. 4, aliorumque quamplurium, qui existimant Pelagium tandem anteriorem gratiam propugnâsse, verùm triplici corruptam vitio; 1° gratia hæc interior erat intellectûs duntaxat, non voluntatis; 2° ad *facilius* tantum, non autem simpliciter necessaria; 3° humana merita sequelatur, eorumque merces erat.

Quinta denique sententia est Suaresii prolegom. 5 de Grat. cap. 5; Vasquez, Bellarm., etc., quibus consonat Card. Noris. lib. 1 historiæ Pelag. cap. 13. Censent prædicti auctores Pelagium nusquam veram et internam tum voluntatis, tum etiam illustrationis, saltem ex parte intellectûs, gratiam agnovisse.

Quid in hæc opinionum diversitate sentiamus sequentibus conclusionibus aperiemus.

CONCLUSIO PRIMA. — Pelagius tandem aliquando agnovit veram et internam revelationis gratiam, tum ex parte objecti meliùs propositi, tum ex parte potentis, seu intellectûs ad credendum divinitûs adjuti.

Probatur ex his omnibus sancti Augustini testimoniis quæ circa finem capituli præcedentis retulimus, recensendo quantum Pelagii effugium circa gratiam; et ex his quæ mox referemus ad probandam sequentem conclusionem; ex iis enim patet Pelagium admisisse, 1° *revelationes à lege et doctrinâ distinctas*, lib. de Grat. Christi cap. 7; 2° *Revelationes veras et internas*, ibidem cap. 11 et 14; 3° *Revelationes supernaturales ac divinas*, quibus scilicet à Spiritu sancto lex atque doctrina revelatur; 4° Denique *revelationes quibus Deus cordis nostri oculos aperit, nosque multiformi ac ineffabili dono gratiæ cælestis illuminat*. Atqui hæc omnia designant veram et internam illustrationis gratiam, tum ex parte objecti, tum etiam ex parte potentis; ergò Pelagius admisit, etc.

Duo autem circa illas revelationes sunt annotanda. Primum, quòd Pelagius eas non admisit ut verè ac simpliciter necessarias, sed ut necessarias secundum quid duntaxat. Ita sensisse Pelagium testatur sanctus Augustinus lib. de Grat. Christi cap. 40, ubi de ipso loquens, sic habet: *Manifestum est ita eum velle nos adjuvari gratiâ Spiritûs sancti, non quia sine illo non possumus resistere tentatori, sed ut FACILIUS resistamus*. Et cap. 44: *Quamvis et ipsam viam contendat etiam solâ inveniri posse naturâ, sed FACILIUS, si adjuvet gratia*. Idem sæpiùs repetit S. doctor eodem in libro cap. 26, 27, 28, et præsertim 29, ubi adducit hæc Pelagii verba: *Ut quod per liberam homines facere jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam*; statim subjungit: *Tolle FACILIUS, et non solum plenus, verum etiam sanus est sensus*. Secundum, quòd cum prædictæ revelationes juxta Pelagium vires non subministrarent voluntati, sed merè legis munia obirent, hinc de illis inquitur S. Aug. lib. de Gratiâ Christi cap. 7: *In his omnibus non recessit à commendatione legis atque doctrinæ*.

CONCLUSIO SECUNDA. — Pelagius ante condemnationem suæ hæreseos factam sub Zozimo, veram et internam voluntatis gratiam nusquam admisit ad bonum opus, sive inchoandum, sive etiam complendum ac perficiendum.

Probatur 1° disertissimis sancti Aug. testimoniis de promptis ex lib. de Grat. Christi, qui liber à S. doctore exaratus fuit anno 418, quo tempore Pelagiana hæresis à Zozimo decretoriè proscrip̃ta fuit. Cap. 3, de Pelagio verba faciens sic habet S. D. *Gratiam Dei, et adjuvatorium quo adjuvatur ad non peccandum, aut in naturà et libro pom̃i arbitrio, aut in lege atque doctrinà: ut videlicet, cum adjuvat Deus hominem, ut declinet à malo et faciat bonum, revelando et ostendendo quid fieri debeat, adjuvare creditur; non etiam cooperando et dilectionem inspirando, ut id quod faciendum esse cognoverit, faciat.* Ipso ergo iudice S. Aug. Pelagius ante decretum Zozimi, doctrinæ duntaxat ac illustrationis adjuvatorium agnovit, non autem veram et internam voluntatis gratiam, cuius eximius character est perse et immediatè prævenire, movere, ac juvare voluntatem. Et cap. 7, postquam Pelagii verba retulit, quibus tam magnificè gratiam Christi extollere et commendare videbatur: *Quam nos, inquietabat Pelagius, non in lege tantummodò esse confitemur; adjuvat enim nos per doctrinam et revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit... dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi dono gratiæ caelestis illuminat;* subdit S. Aug.: *« In his omnibus non recessit à commendatione legis et doctrinæ; »* et statim cap. 8, hæc addit: *Hinc itaque apparet, hanc eam gratiam confiteri, quæ demonstrat et revelat Deus quid agere debeamus; non quæ donat atque adjuvat ut agamus.* Et cap. 24, antea citato, de Pelagianis loquens ait: *Legant ergo atque intelligant, intueantur atque fateantur, non lege atque doctrinà insonante forinsecus, sed internè atque occultè mirabili atque ineffabili potestate, operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelaciones, sed etiam bonas voluntates.* Rursus cap. 30, aperte declarat S. D. se veram Christi gratiam in scriptis Pelagii, quæcumque legerat, nusquam invenisse: *Istam, inquit, gratiam... in Pelagii scriptis, quæcumque legere potui, nusquam eos inveni, quemadmodum confitenda est confiteri... possitis advertere, non eum ponere Dei gratiam quæ iuvatur, vel ad declinandum à malo, vel ad faciendum bonum, nisi in lege atque doctrinà; ita ut ipsas quoque orationes ad hoc asserat necessarias, ut ostendatur hominì quid concupiscat et diligat.* Denique, ut plura alia sancti doctoris testimonia prætermittam, rem nostram planè conficit cap. 41 ejusdem libri, ubi de Pelagianis hæc habet: *Nulum auxilium gratiæ credunt, quæ naturæ possibilitatis adjuvatur, nisi in lege atque doctrinà, ita ut ipsas quoque orationes, ut in scriptis suis aperitissimè affirmat, ad nihil adhibendas opinetur, nisi ut nobis doctrina etiam divinè revelatione aperatur, non ut adjuvetur mens hominis; ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione et actione perficiat.*

Nihil luculentius desiderari potest hisce testimoniis in quibus expressè affirmat S. Aug. nullam aliam Pelagianos gratiam confiteri quam legem, doctrinam atque revelationem quæ bonum agendum proponit, adeoque eos respicere omnem gratiam quæ voluntas movetur, adjuvatur, ac corroboratur ad bonum peragendum.

Probatur 2°. Eam rejiciebat Pelagius gratiam, de quâ tam gravis ac diuturna ipsum inter et S. Aug. exarsit controversia, quamque ab ipso ex publicâ Ecclesiæ fide exigebat sanctus Augustinus: atqui tota ista contentio unicè spectabat gratiam voluntatis et actionis, istam ab ipso ex Ecclesiæ fide Aug. exigebat, quemadmodum infra, cap. 6, demonstrabimus; ergo, etc. Nos (inquietabat S. D. premens Pelagium lib. de Gratiâ Christi, cap. 10) volumus eam gratiam, iste aliquando fateatur, quæ futuræ gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur et speratur; nec solum revelatur sapientia, verum et amatur... hæc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianum.

Probatur 3°, ex ipsismet Pelagianis systematis visceribus. Scilicet, quemadmodum testatur sanctus Aug. lib. de gestis Pelag. cap. ultimo, præcipuum ac palmare Pelagianorum dogma, et cæterorum omnium quasi basis ac fundamentum, istud erat, *Adam et Evam mortales à Deo creatos esse, nec quemquam posteriorum suâ prævaricatione lesisse; sed sibi tantum nocuisse.* Hiic autem inferebant, 1° nullum dari peccatum originale; 2° nullam proinde in voluntate relictam ex peccato originali infirmitatem; 3° liberum arbitrium æquè sanum, æquè validum, æquè perfectum in Adami posteris, ac in Adamo ipso. Ex his manifestè sequitur necessum non esse ut voluntas per gratiam in se receptam, ad bonum operandum moveretur ac corroboraretur, sed sufficere, sicuti et in Adamo, meram illustrationem intellectûs. Rationem hanc attingit S. Aug. lib. de Gratiâ Christi, cap. 28, et alibi passim.

Probatur 4° ex hoc gravissimo et aliis infixo præiudicio, quo, teste S. Aug. loco mox citato, et lib. de Peccat. orig. cap. 11, laborabat Pelagius, non esse liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio, quoniam in propriâ voluntate cuiusque est facere aliquid vel non facere. Scilicet, concipere ille non poterat, quâ ratione stare posset libertas cum necessitate illius gratiæ quæ voluntatem prævenit, et sine quâ voluntas nihil potest. Veram ergo et internam voluntatis gratiam non admiserunt Pelagiani.

CONCLUSIO TENTIA. — Post decretum Zozimi Julianus hæresim Pelagianam utcumque temperavit, internam voluntatis gratiam admittendo, at triplici infestam voluit.

Probatur prima pars, scilicet Julianum post damnationem hæresis Pelagianæ factam sub Zozimo, gratiam voluntatis tandem admisisse. 1° Id constat ex libris ad Bonifacium qui primi sunt adversus Julianum exarati anno circiter 420; scilicet tum in his libris, tum in posterioribus suis lucubracionibus adversus Pelagianos, totus in eo versatur S. Aug. ut adstruat, non quidem existentiam et necessitatem gratiæ voluntatis præcisè; quod perpetuò antea inculcaverat in prioribus suis contra Pelagium operibus, sed necessitatem gratiæ, quæ omnia merita, et ipsam initium bonorum operum præveniat, quæque proinde secundum merita nostra non detur. Sic lib. 1 ad Bo-

nif. cap. 14, lib. 2, cap. 5 et 6, lib. 4, cap. 6, et cap. 11, ubi sic loquitur S. doctor : *Dicunt Pelagiani ab homine incipere meritum per liberum arbitrium cui Deus subsequens gratia retribuat adjumentum.* Atque hinc toties Juliano exprobrat, hanc Pelagii propositionem in concilio Paestino damnatam, ab ipso renovari, nempe gratiam Dei secundum merita nostra dari. Hæc sanè tam diversa agendi ratio S. Aug. aperto iudicio est, cum Juliano controversiam fuisse, non circa naturam et substantiam gratiæ, sed circa ejus duntaxat gratuitatem, atque ad initium bonorum operum necessitatem.

2° Idem claritè colligitur ex S. Aug. lib. de Grat. et lib. Arbit. cap. 14, ubi perspicè significat Pelagianos disputando depulsos fuisse à gratiæ legis et doctrinæ quam tantoperè prædicaverant, convictosque ut veram Christi gratiam admitterent. En sancti doctoris verba quæ ex integro duximus exscribenda, adeò egregia sunt et præsentì nostro instituto accommodata: sic ergo loquitur : *Sed cum fuerint convicti non defensores, sed inflatores et præcipitatores liberi arbitrii, quia neque scientia divinæ legis, neque natura, neque sola remissio peccatorum est illa gratia quæ per Jesum Christum Dominum nostrum datur, sed ipsa facit ut lex impletur, ut natura liberetur, ne peccatum dominetur, cum ergo in his convicti fuerint, ad hoc se convertunt, ut quocumque modo conentur ostendere gratiam Dei secundum merita nostra dari. Dicunt enim : Etsi non datur secundum merita bonorum operum; quia per ipsam benè operamur, tamen secundum merita bonæ voluntatis datur, quia bona voluntas, inquit, præcedit orantis, quam præcessit voluntas credentis, ut secundum hæc merita gratia sequatur exaudientis Dei. Nihil certè luculentius. Enimverò gratia per quam benè operamur, per quam lex impletur, natura liberatur, per quam fit ut peccatum non dominetur, profectò vera est ac propriè dicta gratia voluntatis: atqui Pelagiani tandem hujusmodi gratiam compulsi sunt; ergo, etc.; undè citato loco S. Aug. potissimum incumbit in debellando isto Juliani alicujusque Pelagianorum perfugio, gratiam secundum merita dari.*

3° Eandem veritatem non minus apertè innuit S. Aug. lib. de Dono perseverant. cap. 2, ubi recensens ea quæ contra Pelagianos catholica Ecclesia propugnabat, nihil aliud circa gratiam commemorat, quàm quòd ipsa necessaria sit, et non detur secundum merita: *Nam tria sunt, inquit S. doctor, quæ maxime adversus eos catholica defendit Ecclesia: quorum est unum, gratiam non secundum merita nostra dari... alterum est, sine qualibuscumque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere: tertium est obnoxium nasci hominem peccato primum hominis.* Cùm ergo ex tribus capitibus ad quæ errores omnes circa gratiam revocantur, ipsius scilicet naturæ, necessitatis et gratuitatis, circa duo duntaxat posteriora Pelagianos errasse observet S. Aug. hinc meritò colligitur ipsos tunc rectè sensisse circa substantiam gratiæ, ac proinde verum et internam voluntatis auxilium agnovisse.

4° Idem rursus evincitur, eò quòd omnia argu-

menta quibus contra gratiam militabat Julianus, non substantiam et naturam gratiæ, sed solam ipsius gratuitatem et necessitatem oppeterent. Momenta illa infra, cap. 6, proponemus et exponemus.

5° Momenta quibus ex S. Aug. probare conantur adversarii Pelagianos gratiam voluntatis nusquam admisisse, infirma sunt et minus ad rem posita; omnia enim fermè desumuntur aut ex libris initio hæreses exaratis, aut ex libris de Grat. Christi et de Peccat. orig. editis ab Aug. an. 418, tempore latè à Zozimo decreti; at hæc non demonstrant, quod unum hic contendimus, Julianum deinceps magistri errorem paululum temperasse admittendo gratiam voluntatis.

Probatur secunda pars, nempe gratiam voluntatis à Juliano admissam multiplici vitio infectam fuisse. Primum vitium istud erat, quòd gratiam illam, non quidem ad inchoanda, sed ad complenda duntaxat et perficienda bona opera necessariam judicaret. Hanc fuisse Juliani alicujusque Pelagianorum mentem testis est S. Aug. lib. 2 ad Bonifacium, cap. 8: *Isti volunt in homine ab ipso homine incipere cupiditatem boni, ut hujus cæpti meritum etiam perficiendi gratiæ consequatur.* Et lib. 4 contra Julian. cap. 50: *Cum ergo divinitus adjuvatur homo, non tantum ad capessendam perfectionem adjuvatur, quod ipse posuisti, utique volens intelligi, eum per se incipere sine gratiâ, quod perficit gratia.* Clara sunt hæc et aperta; in mente Juliani, teste S. Aug. homo per se incipit sine gratiâ; in homine ab ipso homine incipit boni cupiditas. Non ergo ad initium boni operis gratiam necessariam esse existimabat Julianus. Alterum vitium: gratia voluntatis quam Julianus alique Pelagiani admittebant, secundum quid duntaxat seu ad faciilius, non autem simpliciter et absolute necessaria erat ad perficienda bona opera. Equidem lib. 2 ad Bonifac. cap. 8, dubius et anceps videtur S. Aug. au Julianus, alique recentiores Pelagiani ita senserint: *Fortassis ergo, inquit, ipsi eo modo saltem servans locum gratiæ, ut sine illâ putent hominem posse habere boni, sed imperfecti cupiditatem; perfecti autem non facilius per illum posse, sed nisi per illum omnino non posse.* At deinceps affirmatè loquitur, huncque errorem Juliano non semel exprobat S. doctor: *Vestrum autem dogma, ait lib. 6 contra Julianum, cap. 24, id persuadere conatur.... ut etsi opus sit, necesse tamen non sit ad Christum pro æternâ salute transire, eò quòd... commodior via sit, non quòd alia esse non possit.* Et lib. 2 Operis imperfect., cap. 198: *Querentibus à vobis, quare mortuus sit Christus, si natura vel lex efficit justos; respondetis, ut hoc ipsum facilius fieret; quasi posset, quamvis difficilius, fieri tamen, sive per naturam, sive per legem.* Tertium tandem vitium gratiæ recentiorum Pelagianorum in eo erat quòd assererent eam secundum merita nostra dari, quod testatur S. Aug. lib. 1 contra Julian. cap. 5, 4, 19, et alibi sæpissimè: *Hæc est quippe, inquit, intentio quâ gratiam destruere moluntur, ut eam dari secundum merita nostra contentant.*

Solvuntur objectiones. — Objicies 1° contra secundam conclusionem: Pelagius conceptis verbis asseverat voluntatem à Deo succendi, suscitari, etc.; sic ipsum loquentem inducit S. Aug. lib. de Gratia Christi cap. 10: *Operatur in nobis velle quod bonum est, dum nos.... præmiorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitatur voluntatem, dum nobis suadet omne quod bonum est.* Undè sic licet argumentari: Gratia quæ operatur in nobis velle quod bonum est, quæ stupentem suscitatur voluntatem, eamque in desiderium Dei succendit, quæ nobis suadet omne quod bonum est, vera est profectò voluntatis gratia; atqui Pelagius admisit gratiam hujusmodi; ergo, etc. Respondeo, dist. maj.: Gratia quæ stupentem suscitatur voluntatem, eamque succendit, etc., propriè, immediâtè et efficienter, Deo per se producente in voluntate motum aliquem indeliberatum, aliquam excitationem et succensionem sine quâ voluntas bonum operari nequeat, concedo; metaphoricè duntaxat, mediâtè et objectivè, per propositionem scilicet objecti cujus occasione voluntas seipsam suscitatur et succendit, nego. Porro hoc tantum posteriori sensu per gratiam succendi ac suscitari voluntatem agnovit Pelagius, ut invicè probant ea quæ post citata in object. verba, confestim subdit S. Aug.: *Quid manifestus, inquit, eum nihil aliud dicere gratiam quâ Deus operatur velle quod bonum est, quàm legem atque doctrinam?* Adde illud idem argumentum Jansenio esse solvendum; namque ut ipse ait lib. de Grat. primi hominis, cap. 12, gratia ex sese efficax significantioribus verbis exprimi non potest, quàm nominibus *succensionis, suscitationis*, etc.; atqui tamen, fatente ipsomet Jansenio, cum hæc scriberet Pelagius veram, internam et ex sese efficacem voluntatis gratiam nondum admittebat; hæc enim juxta eundem Jansenium confessi sunt post condemnationem duntaxat factam sub Zozimo; ergo, etc.

Objicies 2°: S. Aug. lib. de Gratia Christi cap. 29, recitatis his Pelagii verbis, *Ut quod per liberum homines facere jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam*; continuo addit: *Tolle facilius, et non solum plenus, verum etiam sanus est sensus.* Porro, nisi Pelagius gratiam voluntatis admisisset, profectò etiam sublatâ voce, *facilius*, non fuisset sanus et plenus Pelagianæ propositionis sensus; ergo, etc. Respondeo 1°, uti jam dictum, illud argumentum ipsimet Jansenio esse solvendum; exinde enim sequeretur Pelagianos, etiam ante Juliani tempora, gratiam ex sese efficacem, non solum ad perfectionem, sed etiam ad initium honorum operum agnovisse; quod utrumque falsum esse, non solum confitetur, sed et multis probat Jansenius locis antea citatis. Respondeo 2°, S. Aug. loco in object. citato recensentem verba Pelagii meritiò asserere: *Tolle facilius, et non solum plenus, sed et sanus est sensus*; quia scilicet semel admissâ absolutâ necessitate gratiæ intellectûs, facili consecutione adduci potuisset Pelagius, ut necessitatem quoque gratiæ voluntatis agnosceret; pares enim utrinque occurrunt rationes; nec magis, in mente Pelagii, læsus

fuit homo in intellectu quàm in voluntate. Respondeo 3° distinguendo et exponendo textum S. Aug.: *Tolle facilius, et sanus est sensus*, quantum ad necessitatem gratiæ, ad quam unice tunc respiciebat S. Aug., concedo; quantum ad naturam et substantiam gratiæ, nego. Itaque errabat Pelagius tum circa naturam gratiæ, tum circa ipsius necessitatem; primum erroris caput abundè confutaverat S. doctor, 25 primis capitulis citati libri de gratiâ; hic unam vindicatur ipsius necessitatem, quam solam directè impugnabat Pelagius verbis adductis, quæ reverè ex se, sublatâ voce *facilius*, sanum et orthodoxum sensum referebant. Eandem est responsio ad ea quæ ex cap. 26, 27, 28, objici possunt.

Objicies 3°: Ex dictis conclusione primâ Pelagius admisit inferiorè illustrationis gratiam; atqui ex interiori intellectûs illustratione necessariò oriuntur in voluntate motus indeliberati, qui nihil aliud sunt quàm gratia voluntatis; ergo, etc. Etverò quosdam oriri in voluntate indeliberatos motus ex illustratione intellectûs, apertè agnovit Pelagius apud S. Aug. citatis antea verbis lib. de Grat. cap. 10: *Operatur in nobis velle quod bonum est, dum.... præmiorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ.... stupentem suscitatur voluntatem.* Respondeo 1° verba Pelagii faciliè intelligi posse de motibus deliberatis, eo videlicet sensu quòd voluntas occasione illustrationis intellectûs seipsam liberè excitet, et succendat ad bonum; adeò ut, quemadmodum in Adamo, positâ solâ interiori invitatione per intellectum factâ, illic voluntas ipsius seipsam liberè flectebat ad hoc velle illud objectum, siquæ veluti præoccupabat omnes indeliberatos affectus qui in ipsâ suboriri poterant; ita etiam in nobis contingit, in quibus, juxta Pelagium, æquè plenus est et perfectum liberum arbitrium ac in primo parente. Respondeo 2° eadem ex illustratione intellectûs necessariò oriri in voluntate motus indeliberatos; verum hi motus non sunt formaliter ipsa gratia voluntatis; ipsa siquidem essentialitèr posita est in motibus quibusdam per se et immediâtè in voluntate divinitus excitatis, quibus movetur, excitatur et corroboratur voluntas, sitque par actibus supernaturalibus efficiendis. Respondeo 3° distinguendo: Agnovit Pelagius motus indeliberatos merè naturales ex ipsâ naturali voluntatis rectitudine prosipientes, occasione representationis intellectûs, concedo; motus supernaturales à divinâ gratiâ promanentes, quibus voluntas infirma ad bonum operandum corroboranda sit, nego. Motus merè naturales ex ipsâ voluntatis rectitudine pullulantes occasione illustrationis intellectûs, qui quæ voluntatem ipsam nullatenus corroborant, non possunt dici vera voluntatis gratia; porro Pelagius admittebat duntaxat motus hujusmodi; ergo, etc. Hanc solutionem nobis subministrat Jansenius lib. 2 de hæresi Pelag. cap. 5, ubi ad citata Pelagii verba observat, nullam ab ipso agnosci gratiam, nisi promissionis et revelationis, per quam animus naturaliter bonus, et semina naturalia virtutum in desiderium Dei per seipsa suscitantur. Ad dicit ibidem, hæc boni deside-

ria, semina virtutum, ex ipso naturali fundo prosilire, sicuti voluntatis nutus. Idem tradit lib. 5, cap. ultimo.

✓ Objicies 4^a : S. Aug. passim libris quatuor ad Bonifacium, sex contra Julianum, de Grat. et libero Arb. de Corrept. et Grat., de Prædest. SS., etc., apertè indicat Pelagianos veram et internam voluntatis gratiam agnovisse; namque his in libris totus in illâ gratiâ asserendâ tuncdâque versatur S. doct. quæ omninò gratuita sit, et etiam ad initium bonorum operum simpliciter necessaria; errabant ergo illi non circa naturam seu substantiam gratiæ, sed unicè circa ipsius gratuitatem et necessitatem.

Respondeo libros ad Bonif. contra Julianum, et alios in object. citatos, à S. Aug. exaratos fuisse multò post latum à Zozimo decretum; quo tempore Pelagianos gratiam voluntatis tandem confessos fuisse, supra probavimus conclus. tertiâ; perperam ergo nobis hic objicerentur testimonia ex prædictis aut aliis posterioribus ejusdem sancti doctoris libris deprompta.

Objicies 5^a : Ultrò concedebant Pelagiani possibilitatem boni, seu potestatem benè agendi esse à divini gratiâ; agnoscebant quoque adjutorium complens ac corroborans ipsam potentiam boni; id manifestè patet ex cap. 5, 7, 10 et sequentibus libri de Grat. Christi; atqui possibilitas illa Pelagiana, aut saltem adjutorium hujusce possibilitatis, profectò veram et internam voluntatis gratiam complectebatur, quâ Deus potestatem benè agendi largiatur, compleat et adjuvet. Respondeo negando min. Namque 1°, Pelagius per illam possibilitatem, quæ dicebat esse à Deo, non intelligebat potentiam benè agendi, quæ proficiscitur et exurgit ex gratiâ voluntati superadditâ, sed solum et nudum liberum arbitrium. Ita disertè testatur S. Aug. in testimonii capite præcedenti adductis recensendo primum Pelagianorum effugium. 2° Adjutorium possibilitatis à Pelagio excogitatum, solam legem et doctrinam, aut ad summum illustrationis gratiam complectebatur, minimè verò gratiam voluntatis. Id conceptis verbis declarat S. Aug. lib. de Gratiâ Christi cap. 41 : *Nulum auxilium, inquit, gratiæ credunt (Pelagiani), quâ naturæ possibilitas adjuvetur, nisi in lege atque doctrinâ. Et paulò post : Ipsum verò auxilium quæ possibilitatem perhibet adjuvari, in lege constituit atque doctrinâ.* Consulo quæ dicta sunt ad secundum Pelagii effugium leco mox laudato.

✓ Querens hic utrùm Pelagius rejecerit omnem concursum, sive prævium, sive simultaneum, ad actiones tum naturales, tum supernaturales. De concursu prævio nulla difficultas; fatentur siquidem omnes hunc à Pelagio non fuisse admissum; at circa concursum simultaneum dissentiunt theologi. Alii affirmant admississe. Ita Alvarez disput. 1 de Auxil. n. 21; Salmaticenses tract. de Grat. dispnt. 1, cap. 4; Vasquez 1, 2, disp. 109, cap. 7, etc. Alii negant. Ita Abulensis Math. 19, quæst. 178, ad sextum; Bellarm. lib. 4 de Grat. et lib. Arb. cap. 4; d'Águirre Theol. sancti Anselmi disp. 118, sect. sextâ; Suarez, Lessins, etc. Alii cum distinctione respondent. Volunt scilicet Pelagium

admisisse concursum simultaneum circa actiones supernaturales; hunc verò rejecisse pro actionibus merè naturalibus. Ita Goncl. disput. 1 de Grat. art. 5, conclus. 4.

Ex his opinionibus secunda nobis videtur probabilior.

1° Probatur 1° ex S. Hieron. epist. ad Ctesiphontem, in quâ Pelagium sic loquentem inducit : *Si voluero curvare digitum, movere manum, sedere, stare, ambulare... semper mihi auxilium Dei necessarium erit?* Et lib. 1 adversus Pelagium, ista ipsius verba refert : *Si in singulis rebus quas gerimus, Dei utendum est adjutorio... ergo loqui, ambulare, flere, ridere, et cætera hujuscemodi, nisi Deus jverit, non poterimus?* Cui respondet S. doctor : *Audi, ingrâte, imò sacrilege... ipsum liberum, ut dicimus, arbitrium Dei imitur auxilio, illiusque per singula ope indiget; sed id vultis, ut qui semel habet liberum arbitrium, Deo adjutore non eget;* ergo, etc.

2° Idem evincitur ex S. Aug. lib. de Gestis Pelagii cap. 18, ubi ista Pelagii verba refert : *Non est liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio, quoniam in propriâ voluntate habet unusquisque aut facere aliquid, aut non facere.* Idrò ergo, ut videbatur Pelagio, non indiget liberum arbitrium Dei auxilio, quia habet absolutè in suâ potestate facere aut non facere; ergo, etc.

3° Tandem idem colligitur ex citato sæpius palmari Pelagianorum principio : Liberum non est arbitrium, si Dei indiget auxilio; atqui supposito quovis concursu liberum arbitrium Dei indigeret auxilio; ergo, etc. Porrò, si generatim concursum rejiciebat Pelagius, eum sanè non admitteret pro actionibus supernaturalibus. Et verò concursus ille vera est voluntatis gratia; at supra probavimus nusquam Pelagium agnovisse necessitatem gratiæ voluntatis; ergo, etc. Tandem quæ probant momenta Pelagium non admisisse gratiam voluntatis, demonstrant pariter ipsum non agnovisse necessitatem concursus etiam simultanei.

Lemos in Panopliâ, tom. 1, tract. 1, cap. 4, contendit Pelagium præcipuè negasse concursum prævium, et ob id damnatum fuisse à Patribus : *Imò, inquit loco citato, negavit Pelagius illum prævium concursum, et de hoc potissimum fuit damnatus et à SS. DD. convictus. Quod ex eo fit manifestum, quia Pelagius illud auxilium, sive concursum negavit, quod sibi videbatur tollere libertatem... sed concursus simultaneus et indifferens voluntati oblatas, ut ipsa pro suâ innatâ libertate, vel agat, vel non agat, nullâ apparenti ratione poterat judicari quidd libertatem destrueret. Igitur non loquebatur de isto concursu simultaneo Pelagius, quando dixit quod non est liberum arbitrium, si tali indiget auxilio.* Idem fermè docet Gonzalez de Leon controvers. 4. Verùm quàm falsa sit ista sententia patebit ex dicendis cap. 6, ubi probabimus S. Aug. cum Pelagianis disputasse, non de auxilio physicè præmovente, seu de concursu prævio, sed unicè de verâ et internâ voluntatis gratiâ. Unum hic interim annotare juvat infirmum omninò Lemos argumentum, cujus falsitas manifestè patet ex adductis probationibus; neque enim juxta Pelagium

concursum censebatur liberum adinere arbitrium, ex eo quòd præveniret aut determinaret voluntatem, sed ex eo quòd nulla est libertas ubi non est ex se sibi sufficiens potestas ad utrumlibet. *Frustra* (inquit Pelagius citatà ad Ctesiphont. epist.) *dedit arbitrii potestatem, quam implere non possum, nisi ipse me semper adjuverit; destruit enim voluntas quæ alterius opè indiget.*

CAPUT V.

Utrum Pelagiani admiserint gratiam habitualem et virtutes infusas?

Affermat Jansenius lib. 5 de hæresi Pelag. cap. 22 et sequentibus. Negant alii cum Suarez prolegomen. 5, de Grat. cap. 2, Vegà, Stapleton, d'Aguirre, Petavio, etc. Alii distinguunt inter gratiam habitualem et virtutes infusas. Ista quidem à Pelagianis fuisse rejectas, non verò gratiam habitualem per quam peccata delentur. Ita Martinonus in Antijansenio disput. 7 de hæresi Pelag. sect. 15.

CONCLUSIO. — Pelagiani nec gratiam interiùs sanctificantem seu habitualem, nec virtutes supernaturales infusas agnovèrè.

Prob. 1° ex S. Aug. lib. de Grat. Christi, cap. 50: *Istam, inquit, gratiam, quâ justificamur, id est, quâ charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis, in Pelagii et Celestii scriptis, quæcumque legere potui, nusquam eoinveni, quemadmodum constenda est confiteri. Prorsus nusquam eos adverti, sicut agnoscendi sunt, agnosceve filios promissionis, de quibus dicit Apostolus: « Non ii qui filii carnis, hi filii Dei. » Unde sic arguo: Gratia per quam filii Dei et filii promissionis constituimur, est gratia habitualis: filii enim Dei simus et justii, per occultissimam, ut loquitur S. Aug. lib. 1 de Peccat. meritis et remiss. cap. 9, Spiritus sui gratiam, quam latenter infundit et parvulis. Atqui talem gratiam nusquam admisit Pelagius; ergo, etc.*

2° Non semel advertit S. Aug. Pelagianos contempsisse remissionis gratiam ad hoc tantum valere, ut peccata præterita dimittantur, non ut futura præcaveantur; quæ quidem propositio damnata est in concilio Milevit. can. 5; et cap. 2 lib. de Gratia Christi testatur idem S. doctör, Pelagianos coactos agnosceve gratiam ad præcavenda peccata, cam in recordatione remissionis peccatorum et exempli Christi consideratione reposuisse, non in aliquâ subministratione virtutis. Ex quibus ista colligo: Si Pelagiani veram habitualem gratiam admisissent, hæc, utpote habitus interior et permanens, ad præcavenda peccata valuisset, nec in solâ exteriori consideratione et recordatione fuisset posita; atqui contrarium asseruere Pelagiani; ergo veram gratiam habitualem non admiserrunt.

3° Quemadmodum ratiocinatur Suarez loco mox citato, gratia habitualis et dona infusa conferuntur propter actus supernaturales, sicut virtutes et habitus naturales dantur propter operationes naturales; atqui Pelagius non agnovit actus supernaturales; siquidem omnes virtutum actus asseruit fieri posse per vires proprias liberi arbitrii; ergo, etc. Et verò in

Adamo innocente nullum supernaturale donum agnovit Pelagius: ergo verisimile idem sensisse de Adæ filiis. Denique nusquam admisit actualement internam voluntatis gratiam, uti antea probavimus; ergo nec habitualement.

Dices 1°: Pelagiani omnes effectus tribuerunt gratiæ Christi quos in gratiam habitualement refundimus. 1° Ipsam desiderabant ad abstersionem et remissionem peccatorum. Lib. de Gratia Christi et alibi sæpè. 2° Ad nature instaurationem, innovationem, restaurationem. Ita Pelagius in Epist. ad Demetriadem. 3° Ad justificationem et sanctificationem in Christo; aiebat enim Pelagius non ideò parvulos baptizari, ut remissionem accipiant peccatorum, sed ut sanctificentur in Christo. Ita se Carthagine audivisse testatur S. Aug. lib. de Peccat. meritis et remiss. cap. 6. 4° Ad adoptionem; hinc S. Aug. lib. 2 ad Bonifacium cap. 6, Pelagianos sic alloquitur: *Regenerationis lavacro adoptari ex filiis hominum in filios Dei non negatis, inò etiam prædicatis.* 5° Ut templum Dei homines fierent, et hæredes regni coelestis. *Idèò parvuli baptizantur, inquit Pelagius apud S. Aug. lib. 1 de Peccat. meritis et remiss. cap. 10, ut creentur in Christo, et ipsius regni colorum participes fiant eo modo filii et hæredes Dei, cohæredes autem Christi.* Atqui insignes illi multiplicè effectus apertè demonstrant Pelagianos gratiam habitualement divinitus infusam agnovisse: ergo, etc. Respondeo isthæc quidem sensum catholicum præ se ferre, sed apud fraudulentos hæreticos Pelagianos, gravissimà lateantis erroris suspicione laborare. Scilicet asserebant peccata dimitti, homines instaurari, renovari, adoptari in filios Dei, hæredes fieri regni Dei, etc., non quidem per infusionem charitatis et aliorum donorum supernaturalium, sed per simplicem et externam peccatorum non imputationem seu condonationem, per simplicem et externum Dei favorem, quo ad regnum colorum destinantur: eo frè modo quo solâ principis voluntate seu destinatione, nonnulli ad certà quædam officia deputantur, absque ullâ ipsius intus communicatâ virtute. Fallaciam hanc detegit S. Aug. citato cap. 58 libri de Grat. Christi; relatis enim hisce Pelagii verbis, nos instaurari per Christi gratiam, et in meliorem hominem renasci; subiungit S. doctör: *Videte quemadmodum et hæc aliis quidem verbis, sed tamen in remissione peccatorum et in exemplo Christi adiutorium gratiæ constitimur.* Et lib. 6 contra Julianum cap. 25. *Tu, inquit, à vestro dogmate non recedis, quo putatis gratiam Dei per Jesum Christum sic in solâ peccatorum remissione versari, ut non adjuves ad vitanda peccata... diffundendo charitatem in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui ab illo datus est nobis.*

Ceterùm quæ diximus, Pelagianos non admisisse gratiam habitualement, intelligenda sunt duntaxat de Pelagio ejusque discipulis ad tempora usque liti sub Lozimo decreti; neque enim ita clarè liquet quid censuerit Julianus circa presentem questionem, atquo hinc adversùm nos nullatenus militant Jansenii argumenta ex libris S. Aug. contra Julianum editis, aliisque posterioribus deprompta.

CAPUT VI.

De quâ gratiæ speciei contentio fuerit sanctum Augustinum inter et Pelagianos.

Jansenius, lib. 5 de hæresi Pelagianâ, cap. 11, 12 et sequentibus, contendit eam gratiam quam negabant Pelagiani, et pro quâ tam strenuè pugnahat S. Aug., esse gratiam voluntatis et actionis; quæ virtute suâ invictâ, indeclinabili et insuperabili, voluntatem ad bonum operandum necessariò hic et nunc applicat ac determinat.

Lemos in Panopliâ, Alvarez de Auxiliis, Salmaticenses disput. præviâ de Grat. cap. 4, parag. 6, aliique præsertim à Thomistis existimant gratiam de quâ inter S. Aug. et Pelagianos tam diuturna exarsit controversia, fuisse gratiam per se efficacem aut physicè prævenientem.

Thomassinus, tom. 5 Theologicorum Dogmatum et in commentariis de Grat. gallicè editis, aliique numero longè pauciores de gratiâ habituali certatum fuisse docent. Cæteri volunt de necessitate et gratuitate actualis et prævenientis gratiæ voluntatis disputatum fuisse; de modo autem quò illa gratia operatur nullam fuisse controversiam. Ita Garnachæus, Ysambert, Suarez, Bellarmin, Petavius, de Lectocq, Frassen, etc.

Sunt qui distinguunt, et asserunt equidem S. Aug. ex fide Ecclesiæ, ipsiusque partes agentem, unicè à Pelagianis exegisse gratiam voluntatis necessariam et gratuitam; at ut privatum doctorem et ex propria sententiâ gratiam ex sese efficacem admisisse. Ita Natalis Alex. Hist. Eccl. sæculi 5, cap. 3, parag. 15. In pro sententiam faciliè adduci possunt plures ex iis qui pro secundâ laudari solent. Quid sentiamus sequentes aperient conclusiones.

CONCLUSIO PRIMA.—Gratia quam propugnavit S. Aug. contra Pelagianos, ea non est quæ virtute suâ invictâ, insuperabili et indeclinabili voluntatem ad bonum necessariò determinat et applicat, ad sensum Jansenii. Probatur. Quia ea gratia non fuit ab Augustino contra Pelagianos propugnata, quæ jam ab Ecclesiâ damnatur, et semper damnata est ut noxia libertati; atqui talis est gratia necessitans, quam perpetuò obtrudit Jansenius, ut ex professo infra ostendemus; ergo, etc.

CONCLUSIO SECUNDA.—Gratia de quâ potissimum contra Pelagianos agebat S. Aug. non erat habitualis, sed actualis.

Probatur. Gratia quæ requiritur ad singulos pietatis actus, etiam justificationi prævios; quæ homini perfectissimè justificato necessaria est ut possit rectè vivere, sicut candor lucis oculo plenissimè sano necessarius est ut possit videre; quæ præter baptismatis gratiam datur ut quotidianum Dei adiutorium; ad superandas diaboli insidias et carnis concupiscentias necessarium, non est gratia habitualis, sed actualis; talis autem est gratia de quâ potissimum disputatum fuit Augustinum inter et Pelagianos, quod ex disertis S. D. textibus manifestum fit. *Eâ gratiâ*, inquit lib.

de Grat. Christi cap. 19, *necessarium est ut adjuvetur homo, sine quâ boni aliquid facere non potest.* Lib. de Nat. et Grat. cap. 26: *Sicut oculus plenissimè sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere, sic homo etiam perfectissimè justificatus, nisi æternâ luce justitiæ divinitus adjuvetur, rectè non potest vivere.* Et sanctus Cælestinus in epist. ad episcopos Galliæ cap. 7: *Nemo, ait, nisi baptismatis gratiâ renovatus idoneus est ad superandas diaboli insidias, et vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum Dei adiutorium perseverantiam bonæ conversationis accipiat.* Ergo de gratiâ actuali potissimum agebatur contra Pelagianos.

Et verò idem contendit Thomassinus S. Aug. disputasse contra Pelagianos de gratiâ habituali, quia agit adversus ipsos de gratiâ quâ justificamur et sanctificamur, quæ quidem est gratia habitualis; at hæc ratio omninò infirma est et inefficax. Triplici enim modo, ut observat Angelicus doctor: homo dici potest justificari, 1° *dispositivè*, cum tendit et præparat se ad justitiam; 2° *formaliter*, cum in justitiâ et sanctitate habituali actu constituitur; 3° *effectivè*, cum ex justitiâ agit, seu fructus justitiæ operatur. Sanctificatio dispositiva effectus est gratiæ actualis; formalis est effectus habitualis; effectiva tandem, et actualis gratiæ est et habitualis. Sanctus porò Aug. loquitur non tantùm de gratiâ, quâ formaliter, sed potissimum de illâ quâ dispositivè et effectivè justificamur, proinde de gratiâ actuali disputavit contra Pelagianos; quod constat ex dictis, et amplius constabit ex dicendis.

CONCLUSIO TERTIA.—Gratia de quâ tam gravis ac diuturna exarsit contentio, sanctum Augustinum inter et Pelagianos, non est gratia ex se efficax, sed generatim actualis gratia voluntatis necessaria et gratuita.

Primum argumentum sic proponitur. Gratia quam S. Aug. Ecclesiæ partes agens adversus Pelagianos propugnavit; et ipsum dogma fidei quod adversus eosdem hæreticos definit Ecclesiâ; atqui sola gratia voluntatis præveniens, necessaria et gratuita, dogma est quod adversus Pelagianos ab Ecclesiâ definitum est, non autem gratia per se efficax; ergo, etc.

Major propositio constat 1° pluribus summorum Pontificum testimoniis, qui scripta S. Aug. consulenda proponunt, ut vera Ecclesiæ fides circa gratiam dignoscatur. 2° Innocent. I, in epist. supra citatâ ad Patres Carthaginienses, inter Augustinianas 181, aliàs 91, scribit *quæ hujusmodi gratiam rejiciunt, se inimicos catholice fidei et beneficiis Dei ingratos profiteri.* 3° S. August. loquens de gratiâ quam à Pelagio exigebat, asserit eam esse quæ ad finem Ecclesiæ pertinet, lib. de Grat. Christi cap. 2, quam tenebatur confiteri Pelagius, *si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus*, ibidem cap. 10: *Quæ secundam sanam doctrinam debet intelligi... quam si Pelagianus admitteret, non abhorreret à doctrinâ catholicâ*, ibid. cap. 14, 15, 24, etc. 4° Idem evincitur constanti omnium theologorum suffragio. Consentit Jansenius, qui exinde colligit suam gratiam necessariò et relativè victricem ex fide admittendam esse.

Minor autem propositio probatur 1° ex omnibus

conciiliis celebratis adversus Pelagianos, maximè verò Carthaginensi et Milevitano an. 416, et altero Carthaginensi totius Africæ plenario an. 418, in quibus nihil aliud definitur, nisi quòd gratia voluntatis sit ad omnes pietatis actus simpliciter necessaria. Ita præsertim can. 4, 5 et 6 : *Placuit, inquit Patres can. 5, ut quicumque dixerit idèò nobis gratiam dari, ut quòd facere per liberum iubeatur arbitrium, facilius implere possimus per gratiam, tanquam, etiamsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illà implere divina mandata, anathema sit.*

2° Ex conciliis celebratis in causa Semipelagianorum ; his siquidem assertitur sola necessitas gratiæ voluntatis ad initium fidei ; minimè verò damnantur eò quòd non admitterent gratiam per se efficacem. Ita concil. Aratus. II, can. 6 : *Si quis sine gratiâ Dei, inquit, Patres can. 6, credentibus, voluntibus... misericordiam Dei dicit conferri divinitus... et obedientiæ humanæ subjungit gratiæ adiutorium, nec ut obedientes animus ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti : Quid habes quod non accepisti? Porro non alia asserta fuit gratia contra Pelagianos ad omne pietatis opus, quam quæ definita fuit necessaria ad initium fidei contra Semipelagianos ; ergo, etc.*

3° Ex summis pontificibus qui Pelagianam hæresim confixère ; ii omnes in eo præcisè dogma constituunt, quòd admittenda sit voluntatis gratia præveniens et simpliciter necessaria. Ita Innocent. I, in rescriptis ad Patres Africanos expressè assertit, *anathematizandos esse qui contendunt aliquòd verè pietatis opus fieri posse sine gratiâ.* Pariter Zoimus in celebri Tractoriâ an. 418, urget solam gratiæ voluntatis necessitatem quæ præveniat omnia merita. Sanctus Coelestinus in epist. ad episcopos Galliæ, adductis variis conciliorum et Patrum sententiis in quibus nuda stabilitur gratiæ necessitas, hæc addit maximè observanda : *Profundiores verò difficiliioresque partes incurrentium questionum, quas latius pertractarunt qui hæreticis restiterunt, sicut non audeamus contemnere, ita non necesse habemus astruere.*

4° Idem evincitur ex S. Aug. qui explicans quenam sint dogmata quorum confessio exigenda sit à Pelagianis ut sint catholici, solam commemorat necessitatem gratiæ voluntatis, gratiam verò ex sese efficacem omninò silet. Id imprimis adverti potest epist. 186, aliàs 106, ubi prolatis articulis quos Pelagius anathematizare compulsus fuerat, iis opponit hos articulos catholicos : *Fateatur gratiam Dei et adiutorium ad singulos actus dari, eamque non dari secundum merita nostra..... fateatur et liberum arbitrium etiamsi divino indiget auxilio..... fateatur, quando contra tentationes dimicamus, ex adiutorio Dei nostram provenire victoriam.*

5° Tandem eadem minor propositio, hoc invictò adstruitur ratiocinio : Quòd olim ab Ecclesiâ adversus Pelagianos definitum fuit tanquam de fide, etiam nunc debet esse dogma fidei ; fides enim omninò est immutabilis, invariabilis, nec obliterari potest. Equidem fieri potest ut quæ antea non fuerant proposita ut explicite credenda, postea sic proponantur ; sed Eccle-

siæ firmitas et immobilitas in suis decretis non patitur ut aliquandò exegerit fidem alicujus mysterii, et contra sentientes è sinu suo tanquam hæreticos expulerit ; postea verò eandem fidem obliterari permittat. Porro nunc sola gratiæ voluntatis necessitas et gratuita fide divinâ credenda est, non autem ipsius ex se efficacis operandi modus ; siquidem multi sunt qui gratiam illam ex sese efficacem rejiciunt, quos tamen ut Catholicos habet Ecclesiâ, prohibetque ullâ hæreseos vel erroris notâ insinulari ; ergo, etc.

Secundum argumentum. Eam à Pelagio gratiam exigebat S. Aug. quam ab ipso postulaverant Patres Diospolitani, quamque etsi subdolè confitendò fulmen declinavit ; at Patres illi Græcorum principiis imbuti, gratiam non exigebant quæ esset adiutorium quo, hoc enim, teste Jans. lib. 4 de hæres. Pelag. ignorabant ; imò nondum hanc duplicis adiutorii divisionem exposuerat S. doctor, quæ tamen clavis est ad dogma gratiæ ex se efficacis ; ergo, cum S. Aug. postularet gratiam quam Pelagius professus est in concilio Diospolitano non damneretur, solam sanè postulabat gratiam voluntatis.

Tertium argumentum. S. Aug. Ecclesiæ partes agens id unum postulat à Pelagio, ut confiteatur gratiam quæ det ipsum posse, ita ut sine illâ voluntas propter virium infirmitatem nihil boni quòd ad salutem conducere valeat operari ; quæ voluntatem præveniat et adjuvet, quæque secundum merita non detur ; atqui prædicti characteres soli prævenienti voluntatis gratiæ competunt ; ergo. Minor ex sese patet ; si enim absque gratiâ efficaci voluntas non posset bonum operari, gravis sequeretur error quem suo loco refutabimus, videlicet absente gratiâ efficaci homini non suppetere media verè sufficientia ut salutem possit operari ; adeoque justis urgente præcepto quandoque mandata esse impossibilia. Major verò probatur pluribus S. Aug. textibus, Epist. 181, aliàs 106 : *Gratia, inquit, quam fides vera et catholica tenet semper Ecclesiâ... sic adjuvat, ut nisi adjuvet, nihil pietatis atque justitiæ, sive in opere, sive etiam in ipsâ voluntate, habere possimus.* Et lib. de Grat. Christi, cap. 47 : *Si ergo consenserit nobis (Pelagius).... etiam ipsam voluntatem et actionem divinitus adjuvari, et sic adjuvari, ut sine alio adiutorio nihil bene velimus et agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum... nihil de adiutorio gratiæ, quantum arbitror, intra nos controversiæ relinquatur.* Et lib. 4 ad Bonif. cap. 6, id unum carpit in Pelagianis, quòd negarent bonam voluntatem à gratiâ preparari seu præveniri : *Si autem, inquit, sic intelligerent, quòd dictum est, & volueritis, ut etiam bonam voluntatem illam preparare confiterentur, de quo scriptum est : Preparatur voluntas à Domino, tanquam catholici uterentur hoc testimonio.* Ergo gratia cuius confessionem à Pelagio requirebat S. Aug. erat tantum gratia voluntatis præveniens, necessaria et gratuita. Hinc quoties dogmaticam Ecclesiæ definitionem tradit S. doctor, hoc unum inculcare nititur ; nempe quòd præveniat et præparet voluntatem, quòd sit talis ut sine ipsâ nihil boni possit fieri ; et quòd secundum merita non detur ; ergo, etc.

Quartum argumentum. Catholicè omninò sensissent

Semipelagiani circa gratiam, si quam ad bona opera admittebant, eandem ad initium fidei necessariam agnovissent; atqui Semipelagiani ad bona opera necessariam asserebant gratiam, non ex sese efficacem, sed generatim gratiam quæ præveniret voluntatem, ipsamque adjuvaret; ergo, si ejusdem gratiæ necessitatem quoad initium fidei agnovissent, catholicè censuissent, eosque ex hæc parte velut orthodoxos suscepisset S. Aug., ac proinde gratia quam idem S. doctor Pelagianos debellans, ab ipsis exigebat, sola erat necessitas gratiæ voluntatis, quæ tùm opera, tùm initium honorum operum præveniret. Major constat ex S. Aug. loco citato, et lib. de dono Perscv. cap. 47: *Sicut ergo, inquit, ipsi hortantur ad castitatem, charitatem, pietatem, et cætera quæ Dei dona esse confitentur; sic videant nec ad fidem, nec ad perseverantiam impediri exhortationes suas, si et ipsa Dei dona esse dicantur.* Minor certa est unanimi theologorum consensu, eamque contra Jansenium adstruimus, ubi de Semipelagianis.

Quintum argumentum. S. Aug. exigit unicè à Pelagio ut confiteatur gratiam volitionis et actionis; sed gratia quæcumque præveniens voluntatis, est gratia volitionis et actionis. Namque 1° gratia volitionis et actionis, est gratia quam opponit S. doctor directè et immediatè gratiæ possibilitatis à Pelagio admissæ, quæque ex dictis erat duntaxat gratia intellectûs; atqui gratia quæcumque voluntatis directè et immediatè opponitur gratiæ intellectûs; ergo, etc. 2° Gratia quæ adjuvat ut velimus et agamus, est gratia volitionis et actionis ex S. Aug. *Dat Deus quod jubet*, inquit S. D. lib. de grat. et lib. arbit. cap. 15, *quando adjuvat, ut faciat cui jubet.* Sed gratia voluntatis adjuvat ut velimus et agamus; movet enim quælibet gratia voluntatis et excitat ad actionem in quam influit, quamque nobiscum producit dñm agimus; ergo, etc. 3° Agnoscitur gratia volitionis et actionis eo ipso quo defenditur hominem nihil benè velle aut agere sine divino adjutorio. Ita docet S. Aug. lib. de Grat. Christi, cap. 25, his verbis: *Velle et operari, operatur in nobis; non quia nos non volumus, sed quia sine ipsius adjutorio, nec volumus aliquid boni, nec agimus.* Atqui posità necessitate ejuslibet gratiæ voluntatis, homo nihil vult aut agit sine divino adjutorio quod faciat velle aut agere; ergo, etc. Et verò, quando duæ causæ concurrunt ad unum et eundem effectum, non uni duntaxat sed utriusque causæ tribui debet effectus, præsertim verò nobiliori et primariæ; porrò gratia, utpote ordinis supernaturalis, causa nobilior est ipsâ voluntate; et quatenus eam prævenit, et excitat, primaria est; ergo gratiæ, non voluntati, potissimum adscribenda actio; ergo meritò dicitur gratia volitionis et actionis. Conferantur textus S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 47, probatione 3, relati cum his tribus punctis, et hæc iterum evincunt

Solvantur objectiones. — Objectiones 1°: S. Aug. passim aperte declarat se à Pelagio postulare gratiam ex sese efficacem: postulat enim gratiam quâ *future gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur*

et speratur; nec solum revelatur sapientia, verum etiam amatur; nec suadetur solum omne quod bonum est, verum etiam persuadetur; lib. de Grat. Christi, cap. 10; *quæ Deus non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat charitatem... simul donans et quid agant scire, et quod sciunt agere;* ibidem, cap. 15; *quæ non solum Deus posse nostrum donat atque adjuvat, sed etiam velle et operari operatur in nobis... ocellâ, mirabili et ineffabili potestate, ibidem, cap. 24, 25, quæ volentes ex nolentibus fiant occultissimâ et efficacissimâ potestate;* lib. 1 ad Bonif. cap. 18 et 20; *quæ Deus facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati,* lib. de Grat. et lib. Arb., cap. 16; *quæ subventum est infirmitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur, et idèo quanvis infirma non tamen deficeret, neque adversitate aliquâ vinceretur,* lib. de Corrept. et Grat., cap. 12; *quæ Deus habet humanorum cordium, quò placet, inclinancorum omnipotentissimam potestatem.... Et magis habet in potestate voluntates, quàm ipsi suas,* ibidem, cap. 14; *quæ denique à nullo duro corde respicitur; idèo quippi tribuatur, ut cordis duritia primitus auferatur,* lib. de Prædest. SS., cap. 8. Atqui hæc et alia plurima quæ multis in locis reperit S. Aug. quæque licet recensere longius esset, hæc dubiè exprimunt gratiam ex sese efficacem, seu naturâ suâ infallibiliter determinantem ad operandum; ergo, etc. Respondeo 1° istud argumentum, si nimium urgeretur, nimis probare, ipsisque adversariis esse solvendum; libro enim de Grat. Christi, cap. 10, post citata in objectione verba, subjungit S. doctor: *Hinc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam dici Christianum.* An verò dicent adversarii, nomine christiano donandum non esse ex S. Aug. qui gratiam ex sese efficacem negaret? Certè, teste Jansenio, et antea diximus, Patres Palæstini quibus ambiguitate vocis turpiter illius Pelagius, gratiam quæ esset adjutorium quo, seu ex sese efficacem ignorabant, et tamen eos catholicos præules appellat S. August., epist. 177, aliàs 95, ubi de iis sic loquitur: *His auditis verbis, catholici antistites, nullam aliam Dei gratiam intelligere potuerunt, nisi quam in libris Dei legere, et populis Dei prædicare consueverunt;* id est, ut exponit lib. de gestis Pelagii, cap. 14, *quæ subministratio sancti Spiritûs datur, ut ad nostros actus singulos adjuvemur.* Itaque licet ex adductis testimoniis probaretur S. Aug. admississe gratiam ex sese efficacem, de quo suo loco disputabimus, non tamen inde elici posset eam esse tanquam de fide admitteandam; nemo enim non videt quantum sit discriminis inter gratiam ex se efficacem admittere, dogma fidei contra Pelagianos stabiliendo, et eam exigere velut dogma fidei. Esto prius præstiterit S. Aug., de quo suo loco disputabimus, neutiquam certè posterius.

Respondeo 2° idem argumentum aliâ de causâ Jansenio esse solvendum. Contendit enim et multis probat lib. 6 de Hæres. Pelag., cap. 1, 2, etc., Pelagianos post solemne Zozimi decretum an. 418, *verissimam, purissimam, catholicamque gratiam*, id est, ut ipse interpretatur, ex sese, relativè et necessariò vi-

ericem, tandem confessos fuisse; quamquam errarent in eo quòd ex meritis et ad faciùs agendum duntaxat eam dari statuerint; porro plorima ex adductis in objectione testimoniis eruntur ex operibus S. Aug. longè post annum 418 exaratis. Ita libri ad Bonifac., libri de Grat. et lib. Arbit., de Corrept. et Grat., de Prædest. SS. de dono Perseverantiæ, etc.; ergo, etc.

Respondeo 3°, non de modo agendi gratiæ disputasse S. Aug., sed de illius necessitate et gratuitate. Scilicet in systemate gratiæ ex sese efficaciæ tria sedulò sunt distinguenda : nempe necessitas, gratuitas, et illius efficaciæ, seu potius efficaciæ modus. Duo priora nomine Ecclesiæ exigit S. Aug. à Pelagio ut esset catholicus; tertium verò caput, si illud agnovit (quòd hic non inquirimus), ex propriâ sententiâ propugnâvit S. doctor, non tamen proposuit ut fidei dogma; nec Pelagianos hæreticorum numero habuisset, si internam voluntatis gratiam ad singulos actus, ac ad ipsam boni cuiusvis operis ac fidei initium omninò necessariam, eamque non secundum merita nostra dari professi essent, quamvis ipsam esse ex se efficacem negassent. Solutionem hanc nobis ministrat Natalis Alex., in Synopsi hist. seculi 5, cap. 3, parag. 15.

Respondent denique qui gratiam ex se efficacem non admittunt, negando minorem propositionem. Aliud enim est, inquirunt, generatim exigere gratiam quamlibet efficacem seu efficientem, aliud expostulare gratiam à se et ab intrinseco efficaciæ. De priori loquitur S. Aug., non de posteriori, quòd ut planius intelligatur, observandum ex supra dictis 1°, duplicem distinguendam esse gratiam interiorem; una ad intellectum, altera ad voluntatem pertinet. 2° In eo positum fuisse Pelagii errorem, quòd nullam admitteret gratiam voluntatis, sed solum gratiam intellectus. 3° Id proprium esse gratiæ intellectus, ut se habeat tantum instar conditionis ad ipsam operationem voluntatis, nec possit propriè dici ejus causa, cum ostendat tantum et proponat voluntati quid sit agendum; neque interiùs eam afficiat, moveat et adjuvet ad operandum. E contra verò gratia voluntatis cum interiùs voluntatem moveat et excitet, simulque corroboret et compleat in ratione principii supernaturalis, se habet ut primaria et præcipua causa cuiuscumque boni operis pertinentis ad vitam æternam.

His præsuppositis, plana est et aperta S. Doct. mens atque doctrina. Scilicet, pergunt iidem, locis citatis, refellit gratiam Pelagianam, quæ cum ad solum intellectum pertinere, se habebat ad nostræ voluntatis operationes duntaxat veluti conditio ostendens et proponens voluntati quid sit agendum, non verò ut causa intus eam afficiens, movens et adjuvans ad operandum. S. Aug. in nefarium illud dogma insurgens gratiam exigit, quæ voluntatem interiùs moveat et excitet, corroboret atque compleat; ac proinde quæ sit primaria ac præcipua causa cuiuscumque boni operis; porro gratia cui hæc competunt est simplex gratia voluntatis, ad quam ut ad præcipuam causam referri possunt et debent omnia pietatis opera quæ clicimus; hanc

ergo unicè exigit abstrahendo à modo quo ipsa operatur.

De illà rectè exponuntur quæcumque in objectione proposita sunt, præsertim si hæc duo attendantur : 1° sanctum D. gratiam potissimum spectare in prædestinatis; 2° eam considerare in statu perfectissimo. Primum constat ex lib. de Corrept. et Grat., cap. 13 : *De his loquor, inquit, qui prædestinati sunt in regnum Dei*. Secundum, hinc præcipuos ejus characteres et effectus ipsi soli proprios sigillatim recenset, ut nempe Pelagii fastum reprimeret, qui suæ gratiæ effectus mirificè extollebat, lib. de Grat. Christi, cap. 10. Hanc quippe superbiam ut contunderet S. D., Pelagianam gratiam denudat, eamque in lege et doctrinâ consistere tradit; huic autem catholicam gratiam, illiusque effectus opponit, quam proinde effectui conjungere debet, certissimam illius efficientiam adstruendo, quocumque tandem modo effectum suum illa operetur, quòd ibi non expendit S. Aug. Hinc de illà catholice gratiæ loquens, simpliciter affirmat, eà gratiâ fieri, non solum ut faciendâ noverimus, verum etiam ut cognita faciamus... non ostendere tantummodo veritatem; verum etiam impertire charitatem... occultâ, mirabili; ac ineffabili potestate operari in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates; aliaque mira in objectione proposita. Lege, si vacat, Patrem Josephum Tricassinum disput. theolog. de Prædestinat. hominum, parte 2, sect. 2, parag. 16 et sequentibus.

Ad hanc responsum revocatur quæ à quibusdam aliis affertur solutio, distinguendo maj. et min. objectionis propositæ : Gratia quæ semper et absolutè in quibuscumque circumstantiis creditur, speratur, amatur, persuadetur, etc., est gratia à se et ab intrinseco efficax, concedo; gratia quæ hypotheticè duntaxat creditur, speratur, etc., seu ex hypothesi quòd ipsi consensus præbeamus, nego. Porro gratia quam à Pelagio nomine Ecclesiæ postulat strenuus gratiæ vindex Aug. non est gratia quæ semper credatur et ametur; sed est gratia quæ, ex hypothesi quòd credamus, speremus, amemus, etc., sit causa nostræ fidei, spei, amoris, aliorumque hujusmodi piorum actuum, qualis est generatim quælibet gratia voluntatis. Solutio patet ex dictis, et ampliùs constabit ex dicendis object. 3, ubi ostendemus quamlibet gratiam voluntatis, meritò dici gratiam volitionis et actionis.

Objicies 2° : Eam à Pelagio gratiam postulat S. Aug. lib. de Grat. Christi, cap. 14, quæ Deus docet non per legis litteram, sed per Spiritus gratiam; porro gratia hujusmodi est sola efficax. Namque 1°, Deus eà ita docet, ut quòd quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat. 2° Qui eam habet, venit; qui non venit, non habet : Omnis qui didicit, venit; quisquis non venit, profectò nec didicit, ibidem cap. 14. 3° Gratia est cuius iudicium certissimum est, si homo faciat quòd didicit; et vicissim si non fecerit quòd didicerit, signum est certissimum, eam non adfuisse, ibidem cap. 13; atqui tali, est sola gratia efficax; ergo, etc. — Respondeo 1°, tres priores adductas mox responsores hic recur-

rere; quibus adde falsum esse in doctrinâ S. August. gratiam semper cum effectu conjungi. Id apertè constabit ex dicendis, ubi gratiæ sufficientis existentiam adstruemus. Respondeo 2° nulli congruere systemati doctrinam in objectione propositam. Gratia enim quæ hic petitur à Pelagio, talis est ut habeat plenum ac perfectum effectum: *Omnis qui didicit à Patre, non solum potest venire, sed venit; ubi jam et possibilitatis profectus, et voluntatis affectus et actionis effectus est*, cap. 14: cum ergo in quolibet systemate gratiæ agnoscantur quæ pleno, perfecto et exteriori effectu privantur; ruunt omnia systemata, aut dicendum erit S. Aug. non excludere gratiam distinctam ab efficaci. Respondeo 3°, apud S. Aug. istas locutiones *audire à Patre, et ab illo doceri, ac discere*, non significare simplicem gratiæ acceptionem, sed docilem ejus acceptionem, conjunctam nempe cum consensu voluntatis. Patet veritas solutionis 1° ex contextu S. Aug.; nusquam enim simpliciter; ait S. D.: *Omnis qui audivit, venit, sed hæc duo conjungit: Omnis qui audivit et didicit, venit.* 2° Ita seipsum interpretatur S. doctor: *Aures audiendi*, inquit lib. de dono Persev. cap. 14, *ipsum est donum obediendi.* 3° Predicta expositio perfectè consentit cum ipsius instituto: namque prosequitur hoc in loco oppositionem gratiæ Christi cum gratiâ Pelagianâ; hancque ex eo refellit, quòd eum se teneat tantum ex parte intellectus, nihil aliud operetur nisi scientiam agendorum, etiam in iis qui proprium ejus effectum non impediunt; è contra gratia voluntatis, in iisdem circumstantiis posita, influit in ipsum bonum opus; proindeque fieri non potest ut quis discat secundum posteriorem hanc gratiam, seu cum docilitate eam suscipiat, nisi veniat ad Christum et bonum operetur. En proprium discrimen utriusque gratiæ quod sollicitè inculcat S. Aug. loco citato; de connexionè verò absolutâ et ex naturâ rei inter gratiam et ejus effectum nullo modo cogitat.

Objicies 3°: De eâ gratiâ contentio fuit sanctum Aug. inter et Pelagianos, quam solam illi hæretici argumentis suis oppugnâvere; atque argumenta et rationes Pelagianorum unam duntaxat impugnant gratiam invincibiliter aut necessariò determinantem; ergo, etc. Major certa est, minor autem probatur percurrentium tum Pelagii, tum Juliani argumenta, variasque eorum querelas et expostulationes. 1° Triâ potissimum erant Pelagii argumenta adversus gratiæ necessitatem. Primum ac fundamentale spectabat libertatis excidium: *Non est*, inquit Pelagius apud S. Hier. citatâ ad Ctesiphont. epistolâ, *liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio.* Idem testatur S. Aug. lib. de gest. Pelagii, cap. 18. Ex hoc palmari Pelagianorum principio, tanquam ex fonte et radice, omnes aliæ eorum expostulationes derivantur. Secundum Pelagianorum argumentum istud erat, per gratiam auferri omnem voluntatis actionem; ita observat S. Aug. sermone 156, aliâs 15, de verbis Apost. ubi ex gratiæ necessitate sibi objicit: *Dicit mihi aliquis: Ergo agimur, et non agimus?* Tertium præcedentibus persimile est et germanum. Scilicet

conquerrebantur dogmate catholico de necessitate gratiæ omne meritum subverti; hanc Pelagianorum querelam recenset et refellit S. Aug. lib. de Grat. et libero Arb. cap. 5 et 7. 2° Triâ etiam fuere Juliani argumenta: 1° omne stadium virtutis auferri; 2° fatalem induci necessitatem; 3° imò et coactionem voluntati inferri. Tres illas Juliani calumnias refert S. Aug. lib. 2 ad Bonifac. cap. 5, his verbis: *Sub nomine gratiæ, ita fatum asserunt ut dicant, quia nisi Deus invito et reluctanti homini inspiraverit boni cupiditatem, nec à malo declinare, nec bonum posset facere.* Unde hi hæretici sanctum D. et alios Catholicos tanquam manichæismi reos sapiùs tradebant. Porrò incredibile omninò est viros ingeniosos, quales erant Pelagius, Cœlestius, Julianus, alique Pelagiani, sibi in animum induxisse: quòd ista incommoda sequerentur ex simplici necessitate gratiæ cui homo per suo arbitrio posset consentire vel non consentire. Hæc et alia Pelagianorum argumenta, variasque eorum querimonias et expostulationes fusiori stylo prosequitur Jansenius lib. 5 de Hæres. Pelag. cap. 12, 13, 14, 15, 16, et lib. 2. de Grat. Christi, cap. 41, 42, etc.

Respondeo 1° hic iterum recurrere tres priores solutiones supra allatas ad primam objectionem. Respondeo 2°, ad primum, momenta et rationes quibus Pelagiani doctrinam S. Aug. oppugnabant, præcipuè ac directè impetere necessitatem gratiæ interioris. Constat id 1° ex ipsismet allatis querimoniis: *Non est liberum arbitrium*, inquit Cœlestius et Pelagius, *si Dei indiget auxilio*; non aiunt si Dei indiget auxilio efficaci, sed simpliciter *si Dei indiget auxilio*; quæ verba apertè demonstrant, Pelagianam expostulationem fundari in unâ interioris gratiæ necessitate. Hinc S. Aug. epist. 194, aliâs 105, de Pelagianis ait: *Putant auferri sibi arbitrium liberum, si nec ipsam bonam voluntatem sine adjutorio Dei hominem habere consenserint.* Constat 2°, quia ut eas querimonias diluat S. D. in eo totus est ut ostendat necessitatem gratiæ nullatenus officere humanæ libertati; querimonie ergo illæ substantiam ac necessitatem gratiæ unicè spectabant, non ipsius agendi modum. Hinc lib. 2 de Nuptiis et Concupiscentiâ, Pelagianorum expostulationi respondens, sic occurrit: *Liberum in hominibus esse arbitrium... utriusque dicimus. Non hinc estis Cœlestiani et Pelagiani. Sed si quis ad colendum rectè Deum, sine ipsius adjutorio, dicit in hominibus esse liberum arbitrium... ipse Cœlestianus et Pelagianus vocatur.* Constat 3°, quia Pelagiani imbuti, ut antea vidimus ex SS. Hier. et Aug., falso ac erroneo principio, hominem non esse liberum, si Dei indiget auxilio, existimabant quamlibet gratiam interiorem, quæ voluntatem prævent et excitat, ejus destruere libertatem, adcoque esse rejiciendam: scilicet ipsi essentiam libertatis constituunt in naturali potestate boni et mali, ex quo consequi putabant tolli libertatem, si id quod necessarium est ad bonum agendum non sit naturale.

Ad secundum Momenta et rationes Juliani potissimum impetunt necessitatem gratiæ ad initium bonorum operum; et quod opponebant Pelagiani generatim

contra necessitatem cujuslibet gratiæ prævenientis voluntatem, objiciebat ille contra necessitatem gratiæ prævenientis voluntatem ad initium honorum operum; unde S. August. lib. 2 ad Bonifac. cap. 8, commemorans has Juliani quæmonias, istud affert illius fundamentum: *Isti enim in homine volunt ab ipso homine incipere boni cupiditatem.* Et cap. 10: *Hoc quippe ita dicunt, velut homo à seipso sine adjutorio Dei habeat propositum bonum studiumque virtutis.* Ex his liquidò apparet, quàm immeritò asserat Jansenius expostulationum Juliani fundamentum fuisse invincibilem gratiæ efficacitatem, cum directò sequantur ex rejectâ simplici ejus gratuitate, quâ fit ut omnia merita præveniat; atque hinc est quòd ad retundenda Juliani argumenta, totus versatur S. doctor, ut observat ipsemet Jans., in asserendâ gratiâ quæ omnia prorsùs merita præveniat, quæque primam boni cupiditatem inspiciet.

CAPUT VII.

Compendiosa proponitur series chronologica operum S. Aug. adversus hæresim Pelagianam.

Catholicum adversùs Pelagianos bellum duce potissimum S. Aug. confectum est; teste S. Prospero lib. contra Collatorem cap. 10: *Viginti amplius annis, inquit, contra inimicos gratiæ Dei catholica acies hujus viri (Augustini) ductu pugnat et vincit.* Hinc Hormisdas de S. D. loquens, sic habet: *Quid Romana asseverat Ecclesia de libero arbitrio et gratiâ Dei, ex variis Augustini libris, et maxime ad Hilarium et Prosperum cognosci potest.* Juvat ergo ad Pelagianos errores detegendos, et catholica dogmata ipsis opposita penitus scrutanda, paulò diligentius in opera S. doctoris adversùs hanc hæresim exarata inquirere.

Primum quòd adversùs Pelagianos exaravit opus, fuisse libri tres ad Marcellinum, *de peccatorum meritis et remissione*, anno 412 editi. Libro 1, Adamum, nisi peccasset, non fuisse moriturum, ejusque posteros reos nasci peccati originalis, et ad ejus remissionem baptizari demonstrat. Lib. 2, probat nullum prorsùs, excepto uno mediatore Christo, et B. M. Virgine (eam quippe excipit S. D. lib. de Naturâ et Grat. cap. 56) vel esse, vel fuisse, vel futurum hominem ab omni peccato immunem. In 3, Pelagii argumenta contra peccatum originale refellit. Eodem anno 412, aliud opus contra Pelagianos *de spiritu et litterâ* itidem Marcellino nuncupavit. Eo in libro, 1° ostendit innumera, quæ usquam existerè, tamen maxime esse possibilia; legem sine gratiâ ad peccata vitanda non sufficere, quod probat his Apostoli verbis: *Littera occidit, spiritus autem vivificat*; quæ ibidem exponit, et sæpiùs urget; cæque de causâ hujus libri *de spiritu et litterâ* titulum fecit S. doctor. 3° Tandem gratiæ divinæ fidem esse deputandam. Ad eundem annum referenda est epist. ad Honoratum de grat. novi Testamenti.

Anno 415, S. Aug. adversùs Pelagianos sermonem habuit, qui inter ipsius de verbis Apostoli sermones decimus quartus numeratur. In eo de baptismo parvulorum et peccato originali disserit, Pelagianorum

effugia et cavillationes circa utrumque caput, excutit ac redarguit.

Anno 414, edidit librum *de perfectione justitiæ.* In eo docet perfectionem illam, plenitudinemque justitiæ, quâ homo sine ullo prorsùs peccato sit, nec sine gratiâ possibilem per vires naturæ, nec usquam esse presentis hujus vitæ. Dissolvit ibidem brevibus responsis, quæ in contrarium opponerentur in libro, qui dicebatur esse Crælestii, ad se misso ab Eutropio et Paulo episcopis Hispaniis. De quo vide Marii interpretem Garnerium dissert. 6, cap. 2, in primam partem ejusdem Marii.

Anno 415, Timasius et Jacobus nobiles adolescentes Pelagianis dogmatibus studiosissimè addicti, Pelagii librum quo naturam hominis contra gratiam Dei defendebat, ad S. Aug. transmiserunt, cui S. doctor respondit edito libro *de naturâ et gratiâ* ad eodem nuncupato. Eo in libro primùm statuit quid de naturâ et gratiâ certum sit et exploratum; naturam scilicet inculpabilem et sanam primitùs conditam, Adæ prævaricationis peccato infectam fuisse, eamque gratiæ adjutorio à lege et libero arbitrio prorsùs distincto indigere, quo et ab irâ Dei redimatur, et ad opera pietatis perficienda idonea reddatur; tum Pelagii naturæ vires plus æquo extollentis librum, datis ad singula capita responsis, confutat; demùm respondet SS. Patrum sententiis, quibus ad errorum suorum patrocinium abutebatur Pelagius. Eodem anno S. doct. duas scripsit ad S. Hieron. epistolas; alteram (166) de origine animarum, alteram (167) de textu Jacobi: *Qui ostenderit in uno, factus est omnium reus.*

Anno 416, dedit S. Aug. epistolam ad Joannem Jerosolymitanum, ipsum monens fraternâ charitate, ne permitteret sibi à Pelagio illud: deinde sumum offerens librum *de naturâ et gratiâ* ipsum rogat ut gesta synodi Diospolitane in Africam transmitteret. Extat inter Augustinianas epistolas 179.

Anno 417, librum de gestis Pelagii ad Aurelium Carthaginensem conscripsit S. doctor. In eo synodi Diospolitane gesta recenset; ostendit Pelagium Patribus Palesstinis turpiter illuisse; tandem demonstrat synodi sententiâ sic fuisse absolutum; ut ipsa hæresis propter quam in judicium vocatus est, incunctanter damnata fuerit. Liber ille scriptus fuit ab Aug. sub initium hujusce anni; et circa finem ejusdem anni, damnatâ jam ab Innocentio hæresi Pelagianâ, sermonem secundum nunc 131 de verbis Apostoli habuit, de quo diximus supra.

Anno 418, duos ab Albinam, Pinianum et Melaniam contra Pelagium et Crælestium libros edidit S. doctor, unum *de grat. Christi*, alterum *de peccato originali.* In primo, Pelagium gratiæ confessione fucum facere ostendit, ipsiusque varias artes ac dolos aperit. Probat 1° Pelagium gratiam Christi nomine tantùs adstruere, cum illam à libero arbitrio, lege aut doctrinâ evangelicâ, et exemplo Christi minimè distinguat. 2° Juxta eundem gratiam secundùm merita hominum dari. 3° Ad id solum juvare ut præcepta faciliùs possint impleri. In secundo libro ostendit S. D. Pelagium

In questione de peccato originali eadem sentire cum Coelestio, qui Carthagine primùm, deinde Romæ episcopalius iudiciis damnatus est; questionem hanc non de eorum numero esse, ut effutiebant Pelagiani, in quibus præter fidei periculum errare contingit; tandem confutat eos qui originalis peccati dogmate nuptiarum bonitati detrahi, Deoque ipsi injuriam fieri contendebant.

Eodem anno scripsit S. doctor, 1° duas ad Sixtum romanum presbyterum, et postea summum pontificem, de re Pelagianâ epistolas; prima 191; brevior est; altera 194, aliâs 105, prolixior, et totius doctrinæ catholicæ adversus Pelagianos veluti compendium. 2^a Epistolam ad Pallinum Nolæ episcopum 186; in eâ multa et præclara de prædestinatione disputat. 3° Epistolam 190, ad Optatum *de origine animarum*.

Anno 419, circa initium, librum primum *de nuptiis et concupiscentiâ* scripsit ad Valerium comitem. In eo bonitatem nuptiarum defendit; explicat quomodo concupiscentiâ in baptizatis maneat actu, non reatu; Pelagianos, carnis concupiscentiam, velut naturale bonum laudantes, SS. Patrum auctoritate refellit.

Anno 420, S. Aug. Juliani arguitas et vilificationes adversus priorem suum librum de nuptiis et concupiscentiâ, quatuor libris comprehensas, edito altero ejusdem argumenti libro confutavit. Catholicum dogma de originali peccato ab impiâ Manichæorum doctrinâ toto cælo distare demonstrat. Eodem anno S. D. quatuor libris ad papam Bonificium scriptis, refellit duas Pelagianorum epistolas. Prima est Coelestii ad clericos Romæ posita; secunda est Juliani nomine octodecim episcoporum ad Rufum Thessalonicensem missa. Illa primo libro, ista reliquis tribus confutatur. His in libris objecta Pelagianorum, eorumque in Ecclesiæ doctrinam calumnias refellit, catholica de originali reatu et gratiâ Christi dogmata propugnat, Ecclesiam, Manichæos inter et Pelagianos, mediâ viâ incedere ostendit. Ad eundem annum referendi sunt quatuor libri S. Aug. *de origine animarum*, in quibus Vincentii Victoris circa animarum originem placita et paradoxa confutat, eaque ad undecim errorum capita revocat. Eo tandem anno scripta juxta Garnerium epist. ad Vitalem 218, aliâs 107. In eâ gratiæ necessitatem et gratitudinem fortiter vindicat, atque duodecim regulas ad fidem Ecclesiæ pertinentes circa questionem de gratiâ proponit.

Anno 421, sex *contra Julianum* libros edidit S. doctor. Duo priores libri positi sunt in retundendâ Juliani calumniâ Catholicos Manichæismi incusantis; posteriores quatuor totidem Juliani libris adversus primum Augustini, *de nuptiis et concupiscentiâ*, respondent. Tanto studio, tantæque diligentia elucubrati isti libri, ut modestissimus juxta et doctissimus auctor illos recensens lib. 2 Retractationum cap. 6, vocet *magnum atque elaboratum opus*. Ad eundem annum pertinet liber *de fide, spe et charitate*, seu Enchiridion ad Laurentium; appellatur à nonnullis, *Augustinianæ doctrinæ specimen*; in eo extant nonnulla exquisita et luculentissima adversus Pelagianos. In tres dividun-

tur partes. Prima, quæ credenda sunt docet, servato symboli ordine. Secunda tractat de iis quæ pertinent ad spem. Tertia agit de charitate.

Anno 421, editus est ab Augustino liber *de gratiâ et libero arbitrio*, ad componendas controversias Adrumeti motas, de quibus alibi: Eo in libro sanctus doctor gratiæ et liberi arbitrii concordiam exponit, gratiamque nec ex meritis bonorum operum, nec ex meritis bonæ voluntatis dari demonstrat. Duas simul cum libro misit epistolas 214 et 215 ad Valentinum Monasterii Abbatem.

Anno 425, occasione libri *de gratiâ et libero arbitrio*, elucubravit sanctus doctor librum *de corrept. et grat.*; quanti fieri debeat opus istud, ostendit argumenti dignitas. Primum aperit quænam sit catholica fides de gratiâ; tum ostendit usum ac necessitatem præcepti, correptionis et orationis; exinde perseverantiam in bono magnum esse Dei munus demonstrat, eosque divini à æternum damnatione dignos esse, qui ex bonâ in malam vitam suâ voluntate mutati sunt; *quoniam*, inquit, *dicit potest, homo, in eo quod audieras et tenueras, in eo perseverares, si velles*; postea prolixè ac luculentissimè explicat discrimen quod gratiam inter Angelis et Adamo innocenti concessam, ac medicinalem Christi hujusce statûs intercedit; ad extremum concludit, nec gratiâ prohiberi correptionem, nec correptione negari gratiam.

Anno 426 aut 27, duos Retractationum libros edidit S. doctor. In primo retractantur libri quos scripsit nondum episcopus. In secundo retractantur libri quos post episcopatum conscripsit.

Anno 428, scripti sunt contra secundam Juliani responsonem libri sex vulgò dicti; *Opus imperfectum*, quia nimirum ex octo libris quibus constabat secunda hæc Juliani responsio, sex dumtaxat primis respondet S. D. scilicet idem opus morte occupatus imperfectum relinquere coactus est, quemadmodum tradunt Possidius Indicis sui cap. 4, et Prosper in Chronico. Singuli sex hujus operis libri singulos sex priores Juliani libros, cum Augustini ad loca singula responsis ob oculos ponunt. In his minutatim exëcuti ac confutat quæcumque Julianus *vagabundâ loquacitate* octo libris opposuerat adversus unum posteriorem S. Aug. librum *de nuptiis et concupiscentiâ*.

Anno 429, de Semipelagianorum erroribus per epistolas SS. Prosperi et Hilarii certior factus, S. Augustinus duobus libris eisdem Prospero et Hilario inscriptis prædictos errores confutavit, scilicet libro *de prædestinatione Sanctorum et de dono perseverantiæ*. In iis potissimum docet, non solum incrementum, sed ipsum quoque initium fidei, ac in eâ perseverantiam donum Dei esse.

Eodem anno liber de hæresibus ad Quodvultdeum Carthaginensem diaconum elaboratus est. Circa istum librum istud venit diligenter annotandum, eo in opere omnium Augustini postremo, sanctum doctorem Pelagii errores ad ista quinque capita revocasse. Nempe 1°, gratiam Dei, sine quâ fieri non possunt mandata, à naturâ, lege atque doctrinâ non esse diversam; 2°

eam ex meritis dari, et ad facilius agendum; 3° hominem posse ad tantum perfectionis gradum in via mortali pervenire, ut non indigeat dicere Deo: *Dimitte nobis debita nostra*; 4° parvulos non baptizari ad tollendum peccatum originale; 5° Adamum sive peccasset, sive non peccasset, fuisse moritarum. Ex hac observatione constat his quinque capitibus contineri totum Pelagianismum, à quo proinde, vel ipso iudice S. Aug., immunis censendus est quisquis errores hos proseripserit, et opposita quinque dogmata se opugnaverit.

Atque hæc de Augustini libris, compendiosius quidem, quam fortè nonnulli exoptarent, sed satis copiose, ut nobis videtur, pro loco et tempore. Qui plura volet adeat Garnerium primè parte Marii dissert. 6, cap. 2., ubi ordinem chronologicum operum S. Augustini prosecquitur; Patres Benedict. in sua eruditè editione operum sancti Augustini tom. 10, tum in præfatione, tum initio cujusque libri; Natalem Alex. in Synopsi hist. seculi 5, cap. 5, art. 6, paragrapho 5, et alios.

Missertatio secunda.

DE SEMIPELAGIANIS.

Tria hic occurrunt inquirenda. Primum, qui fuerint Semi-pelagiani. Secundum, à quibus fuere impugnati. Tertium, de præcipuis eorum erroribus. Hæc tria totidem exponenda titulis.

CAPUT PRIMUM.

Qui fuerint Semi-pelagiani.

Perlati in Galliam exaratis à S. Aug. adversus Pelagianos libris, ac præsertim epist. ad Sixtum, lib. de Grat. et Lib. Arb., libro de corrept. et Gratia, commoti fuere, teste S. Prospero epist. ad S. Aug., Galli quidam episcopi et presbyteri in Lugdunensi et Arelatensi potissimum provinciâ, atque in errores Pelagianis affines impegerunt; undè dicti sunt Semi-pelagiani, quasi à partito ac dimidiato, quem propugnabant, Pelagi errore; dicti etiam reliquæ Pelagianorum quòd ex eorum cineribus excitati, portem aliquam jam prostrati erroris superstitem facerent; dicti quoque Massilienses, ab urbe Massiliensi, ubi frequentiores consistebant.

Semi-pelagiani habitù non sunt ut hæretici ante synodum Arausic. secundam sub Felice IV, celebratam anno 529; imò ante illud tempus ipsos tanquam viros egregios auduisse, pietatis eruditionis, ac ingenii laude conspicuos testantur SS. Aug. et Prosper. S. Aug. lib. de dono Persever. cap. ultimo et lib. de Prædest. SS. cap. 1, eos, *fratres ac dilectores suos et Pelagianæ hæreses impugnatores* appellat. S. Prosper. epist. ad S. Aug. et lib. contra Collatorem eos vocat, *Catholicos, sanctos spectanda auctoritatis viros.*

Inter Semi-pelagianos præcipui fuere: 1° Joannes Cassianus Massiliensium Semi-pelagianorum faciliè princeps. Is à S. Chrysostomo diaconus olim ordinatus, post ejus obitum Massiliensis presbyter factus est; quà in urbe extracto cerebro, maximam sibi tum pietate tum eruditione fumam cooperavit. Collectiones Patrum, undè à Prospero Collator dictus,

evulgavit; collatione 15, Semi-pelagianos errores disertè tradit. Obiit magnà eum opinione sanctitatis, undè à S. Greg. lib. 6, epist. 12, sanctus appellatur, et Urbanus V, Cassiani caput argentea thorà inclusum, hæc epigraphe ornari voluit, *Caput S. Cassiani.* Denique illius memoria Massiliæ colitur die 25 Julii. 2° Faustus ex abbate Lirinensi factus episcopus Regiensis in Galliâ, Semi-pelagianorum propugnator fuit acerrimus; duos edidit de Grat. et Libero Arbit. libros in quibus eorum dogmata palàm profutur. Suis tamen non obstantibus erroribus, ipso vivente ab Ecclesiâ non damnatis, in Ecclesiâ Regiensis colitur, ejusque nomen sacris Gallicanæ Ecclesiæ fastis est adscriptum, ut observat Baronius ad annum 400, n. 42. 3° Hilarium Arelatensem episcopum Semi-pelagianorum errorum fuligine infectum fuisse, testis est S. Prosper epist. ad S. Aug. Is porrò Hilarium, alter est, ut ostendemus cap. sequenti, ab eo qui cum S. Prospero scripsit ad S. Aug. 4° Gennadium Massiliensem presbyterum Semi-pelagianis pariter erroribus addictum fuisse, exinde constat, quòd S. Aug. ejusque fidelissimum discipulum S. Proserum, velut reos erroris insectetur; Cassianum verò et Faustum Semi-pelagianorum doctes summis laudibus extollat, lib. de viris illustr. cap. 84. 5° Vincentium quemdam Semi-pelagianis partibus adhesisse, constat ex S. Prospero lib. cui titulus. *Ad expianda objectionum Vincentianorum responsiones.* Quis autem fuerit ille Vincentius controversitè; Baronius ad annum Christi 451, n. 188, et in notis ad Martyrologium die 24 maii, existimat eum distinguendum esse à Lirinensi celeberrimi Commonitorii scriptore; card. Norisius lib. 2 hist. Pelag. cap. 11, quem sequitur Natalis Alexander, et alii nonnulli contendunt Vincentium illum esse ipsissimum Lirinensem quem Semi-pelagianâ fuligine tinctum fuisse censent.

Sed nec à Massiliensibus presbyteris Semi-pelagianorum error initium duxit; Vitalis enim Carthaginensis ante illos eundem errorem professus est, ut constat ex epist. 217 inter Augustinianas; quin et ipsemet S. Aug. ante episcopatum tali fuit imbutus errore. Ita de se fatetur S. D. lib. de prædest. SS. cap. 5, idque constat ex ipsius expositione quarundam propositionum epistolæ ad Romanos, propositione 62.

Is addendi sunt, si fides Jansenio, S. Hier. et nonnulli SS. Patres, præsertim Græci, qui studiosissimè Origenis Pelagianorum antesignani incubationes tricerat. ex quo profectum est, subdit episcopus Ypresis lib. 7 de hæresi Pelag. cap. 4, ut eos, Massilienses scilicet, *divi Augustini doctrinam velut nosa non parùm offenderet, quòd et præcedentium Patrum auctoritas et sensus ecclesiasticus repugnare viderentur.* Quo sanè unico verbo, dùm traditionis auctoritatem conservare conatur, quam S. Aug. tradit doctrinam arguit, ejusque novitatem predicando, falsitatem demonstrat.

CAPUT II.

De præcipuis Semi-pelagianorum debellatoribus.

Primum Semi-pelagianos impugnavit S. Aug.: scilicet

cet de ipsorum erroribus per Prosperi et Hilarii epistolae anno 429, certior factus, eodem debellavit editis duobus libris de *praedestinatione SS.* et de *perseverantiae dono*. 2° Martino S. Aug., Caecilianus I, romanus pontifex, promoventibus Prospero et Hilario, S. Aug. doctrinam adversus Semipelagianorum calumnias vindicavit, datâ anno 432 celeberrimâ ad Gallicanos episcopos epistolâ. 3° S. Prosper doctrinâ S. Aug. in Galliis defensor fuit acerrimus; enimverò omnes sancti illius doctoris obtractores invictissimè repressit, variis contra ipsos editis operibus in quibus genuina Augustini doctrina evolvitur, et validissimis argumentis stabilitur.

Anno 433, Semipelagianos errores quos Cass' anus collatione 13 propinaverat, edilio libro cui titulus *Contra Collatorem*, confutavit. Circa idem tempus tria edidit opuscula sub his titulis: *Responsiones ad Capitula Gallorum.... Ad Capitula objectionum Vincentianarum responsiones.... Ad Excerpta Genuensium responsiones*. In his variis adversus doctrinam S. Aug. intentatas criminationes egregiè propulsat. Eodem fermè tempore scripsit *Carmen* adversus Semipelagianos, cui titulum fecit: *De Ingratis*. Ante hæc idem sanctus D. præclaram contra Semipelagianos de Grat. et Libero Arbitrio scripserat epistolam ad Rufinum, in quâ nequissimum illud ac capitale dogma refellit, quo asseritur *gratiam Dei secundum hominis merita dari*.

4° Semipelagianos debellavit auctor duorum librorum de vocatione gentium, quisquis ille sit. Plures cum Bellarmino libros illos S. Prospero adjudicant; eos sancto Leoni tribuit Quenellius in suâ editione operum sancti doctoris; nonnulli Juliano Pomerio, etc.

5° S. Hilarius fuit etiam Semipelagianorum debellator acerrimus, et S. Aug. doctrinæ addictissimus; id constat ex ipsius ad sanctum Aug. epistolâ. Quidam hunc Hilarium cum episcopo Arelatensi inscitè confundunt. Namque 1° Hilarium Arelatensem sententiam Augustini in *questionem traxisse*, testatur S. Prosper ad S. Aug. scribens; at Hilarius alter ad S. doctorem ita scribit: *Nolo autem sanctitatis tua sic me arbitretur hæc scribere, quasi de his quæ nunc edidisti, ego dubitem*. 2° Hilarius, illos ad S. Aug. scripsit, n. 10 epistolæ apertè testatur se laicum fuisse: *Sunt ex parte tales personæ (de Semipelagianis Massiliensibus loquitur) ut his consuetudine ecclesiasticâ laicos summam reverentiam necesse sit exhibere; quod quidem ita curavimus servare, ut cum opus fuit, non taceamus*. 3° Denique Augustinum appellat patrem, à quo vicissim lib. de *Prædest. SS.* cap. 1 filius nuncupatur, quæ sanè omnia Arelatensem episcopum non designant.

6° Anno 494, Gelasius S. pontifex in synodo Romanâ Cassiani, Faustique libros damnavit, SS. verò Aug. et Prosperi opera commendavit.

7° S. Fulgentius Afer et Ruspensis in provinciâ Bizæcenâ episcopus, alter fuit Augustinianæ doctrinæ strenuus propugnator et vindex; tria potissimum de Gratia conscripsit opera, in quibus Semipelagianorum

errores refellit. Primum est de *incarnat. et Gratia* quod rogantibus aliis episcopis Bizæcenæ provinciæ cum quibus in Sardinia exul erat, exaravit circa annum 520, suo et cæterorum Confessorum nomine; eo in libro Fausti errorem de initio fidei et naturæ viribus refellit, ipsius tamen tacito nomine. Non multò post, scilicet anno 522 aut 523, fidem sanctissimis antistes in Sardinia exules, libros Fausti ut hæreticos proscripserunt, et S. Fulgentio contra Fausti errores scribendi provinciæ imposuerunt; quibus ille morem gerens libros septem de *grat. et libero arbitrio* contra duos Fausti elucubravit, quorum cum laudè meminit S. Isidorus Hispalensis lib. de *Scriptoribus Eccles.* cap. 14. Eodem fermè tempore ab exilio revocati sunt Africani præsules. Redux itaque in Ecclesiam suam S. Fulgentius tertium opus contra sectatores conscripsit, nimirum tres libros de *veritate prædestinationis et gratiæ*. De his S. Fulgentii lucubrationibus perhonorificè loquuntur prælati præsules in synodicâ ad Scythas monachos epist. tom. 4° Concil. pag. 1591.

His SS. Augustini, Prosp. et Fulgent. scriptis, veritas quidem confirmata fuit, sed, ut moris est, erroris defensorum os non fuit oclusum; serpebat per Gallias lucus tanta, donec in concilio Araus. II, sub Felice IV, et à Bonifacio II confirmato, anguis illius caput elisum fuit.

Eo in concilio, ejus apud omnes Orthodoxos indubitata est auctoritas, 23 Capitula sive canones promulgati sunt circa gratiam et liberum arbitrium, omnes ex variis S. Aug. scriptis deprompti; non fuerunt à Patribus Arausicanis conditi primum isti canones, sed Româ transmissi à Felice IV, ad S. Cæsarium Arelatensem, qui Romani pontificis auctoritatem contra Pelagianos imploraverat.

CAPUT III.

De Semipelagianorum erroribus.

Observandum 1°, omnes Semipelagianos agnovisse lapsum Adami, existentiam peccati originalis, debilitatem voluntatis vires, prostratos nunc homines. Hoc primum constat ex epist. S. Hilarii ad S. Aug.

Observandum 2°, varia ista distinctis Semipelagianos: 1° Velle credere, seu pium credulitatis affectum, et initium fidei, quod appellabant fidem inchoatam, sub quo comprehendebant etiam generalem quandam voluntatem, generale quoddam desiderium salutis et bonorum operum. 2° Ipsum credere, seu fidem perfectam. 3° Perseverantiam in fide. 4° Specialem voluntatem ac speciale desiderium hujus vel illius actus; seu velle hic et nunc in particulari benè agere, in quo propriè consistit bonorum operum initium. 5° Bonum opus. 6° Denique perseverantiam in bonis operibus. Id colligitur ex epistolis SS. Hilarii et Prosperi, necnon ex S. Aug. lib. de *Prædest. SS.* cap. 1.

Observandum 3°, in sententiâ Semipelagianorum omnium hæc tria constare, 1. ad initium fidei et in eâ perseverantiam, anteriorem gratiam non esse necessariam; 2. hujusmodi gratiam simpliciter esse necessariam ad bona opera perficienda; 3. velint nolint,

gratiam quæ requiritur ad opera perficienda, secundum merita nostra dari. Ita sensisse Semipelagianos omnes constat ex citatis epistolis SS. Hilarii et Prosperi ad S. Aug. et ex libris ejusdem S. D. adversus istas Pelagianorum reliquias. Porrò licet in his tribus consentirent Semipelagiani, non tamen omnes erant inter se concordés in explicando quibus humanis meritis rependeretur gratia. Alii quippe magis, alii verò minus à Pelagianis semitis declinabant, quemadmodum omnino constare dehet ex citatâ epist. S. Prosperi ad S. Aug.

In duas generatim classes distribui possunt : Prima eorum est qui licet gratiam interdum dari faterentur absque illis precedentibus meritis, eam tamen sæpius cadere sub meritum existimabant ; hæc sententia videtur fuisse Cassiani, estque ipsi specialis. Altera verò eorum est qui gratiam semper, nec nisi propter aliqua merita præcedentia dari volebant ; horum præsertim meminit S. Prosper citatâ mox epist. Rursus ex his alii erant strictiores qui à Pelagianis placitis longius distabant ; hi solâ sibi reservatâ voluntate credendi, sive, ut aiebant, initio fidei et pio credulitatis affectu, cætera omnia gratiæ adscribebant. Contendebant autem primâ illâ credendi voluntate hominem mereri, sibi que comparare gratiam tum ad inchoanda, tum ad perficienda bona opera, simpliciter necessariam. Alii laxiores à Pelagianis minus declinantes asserabant, non solùm voluntatem credendi seu initium fidei, sed ipsam insuper cupiditatem et voluntatem boni seu initium bonorum operum esse à nobis. Hi, uno excepto peccato originali, vix distabant à sententiâ Juliani, ut supra observavimus.

Duas illas Semipelagianorum divisiones admittendas esse, non obscure indicant Prosper et Hilarius suis operibus, et S. Aug. libris de Prædest. SS. et de dono perseverantiæ.

Observandum 4°, eosdem Semipelagianos asseruisse gratiam secundum merita dari, duobus potissimum inmixtis momentis, quæ ipsis communia erant cum Pelagio et Juliano. Primum erat, funditus perimi liberum arbitrium si Dei adjutorio prorsus gratuito esset præveniendum. Concipere enim illi nusquam potuerunt quâ ratione stare posset humana libertas cum necessitate gratiæ prævenientis omnino gratuite ; indè est quòd, teste S. Prospero, quæcumque Pelagiani opponebant contra gratiam simpliciter necessariam ad omnem pietatis actum, isti Semipelagiani sua fecerint, ac pariter objecerint contra necessitatem gratiæ interioris prævenientis initium fidei. Secundum momentum erat, quòd Deus foret iniquus aut personarum acceptor, si gratiam suam absque ullis meritis præcedentibus tribueret ; iniquus, quia illam daret peccantibus et indignis ; personarum acceptor, quia eam ad libitum uni conferret, alteri denegaret.

Observandum 5°, nonnullos Semipelagianorum Pelagianis insistentes semitis, eorumque æquivocationibus turpiter laborantes, naturali facultati, libero arbitrio, legi atque doctrinæ, gratiæ nomen dedisse. Ita expressè docet S. Prosper, epist. ad S. Aug. 225, at-

que hinc triplicem distinxere gratiam, *initialen*, naturam scilicet et liberum arbitrium ; *vocantem*, quæ in lege sive naturali sive scriptâ consistebat ; et *salvantem*, quæ est gratia Christi, quâ hominem justificari agnoscebant, quamque ad omne opus bonum requiri non negabant.

Observandum 6° : dùm de Semipelagianorum sententiâ agimus, non ex eorum scriptis unice aut potissimum judicandum esse credimus : constat enim ex S. Hilario ipsos mutasse sententiam et opiniones, easque æquivocis verbis benedique involvisse ; sed colligenda eorum dogmata, ut notat Jans. lib. 7 de hæresi Pelagianâ cap. 5, præsertim ex scriptis SS. Prosperi et Hilarii, quibus addi debet et ipse sanctus Augustinus.

Observandum 7°, ex dictis facillè patere, quænam fuerint convenientia et discrimina Semipelagianorum à Pelagio et Juliano. 1° Semipelagiani in duobus potissimum conveniebant cum Pelagio et Juliano. Primum est, quòd cum utroque existimarent initium salutis esse à nobis, et non à Deo. Secundum, quòd iidem Semipelagiani ut assererent gratiam secundum merita dari, duobus innitebantur Pelagii et Juliani rationibus. Prima erat, quòd aliàs destrueretur liberum arbitrium ; altera, quòd Deus esset injustus aut acceptor personarum. 2° Semipelagiani etiam in duobus potissimum discrepabant à Pelagio et Juliano. Primum circa existentiam peccati originalis, quòd negabatur à Pelagio et Juliano, agnoscebatur verò ab omnibus Semipelagianis. Secundum discrimen est circa necessitatem gratiæ ; namque ex antedictis constat Pelagium nusquam admisisse veram voluntatis gratiam ; quod autem Julianum spectat, eam quidem agnovit, sed ad facilius duntaxat operandum ; è contra verò Semipelagiani omnes fatebantur ejusmodi gratiam esse simpliciter necessariam ad bonum operandum. Tertium discrimen spectat strictiores Semipelagianos : hi initium duntaxat fidei, seu pium credulitatis affectum à nobis esse contendebant ; Julianus verò non solùm fidei, sed et bonorum operum initium adjudicabat arbitrio.

Status questionis. — Hæc duo quæri possunt, unum de facto, aliud de jure. Primum, utrùm Semipelagiani vel saltem eorum aliqui existimarent prævenientem gratiam interioriorem esse necessariam ad initium fidei et in illâ perseverantiam. Secundum, nam ex hypothesi quòd talem admisserint gratiam, in eo fuerint hæretici quòd eam vellent talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. De hoc postremo disserendi opportunum erit locus in parte dogmaticâ, ubi de naturâ et efficaciâ gratiæ. Circa primum autem, de quo nunc agendum, varii occurrunt et errores, necnon periculose quædam opiniones.

Errores et opiniones. — 1° Contendit Jansenius Semipelagianos agnovisse necessitatem interioris gratiæ voluntatis ad initium fidei et perseverantiam in illâ ; atque in eo errasse, quòd vellent hanc gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtem-

perare. Audiatur ipsemet Jansenius, lib. 8 de hæresi Pelag. cap. 6: *Itaque Massiliensium opinionibus, inquit, et Augustini doctrinâ quàm diligentissimè ponderatâ certum esse, et indubitatum esse debere sentio quòd Massilienses præter prædicationem atque naturam, veram etiam et internam et ætalem gratiam ad ipsam etiam fidem, quam humanæ libertatis et voluntatis adscribunt viribus, necessariam esse, fateantur.* Et infra: *In hoc ergò propriè Massiliensium error situs est, quòd aliquid primarè libertatis reliquum putant, quo sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posset si vellet; neuter tamen absque interioris gratiæ adjutorio, cujus usus vel abusus reliquæ esset in uniuscujusque arbitrio et potestate.* Idem sæpiùs inculcat Yprensis, lib. 2 de Grat. Christi, cap. 12, lib. 3, cap. 1, et præsertim in Parallelo erroris Massiliensium et opinionis quorundam recentiorum, cap. 12. Ex his manifestum est, doctrinam Jansenii hæc in parte fuisse ritè expositam in quartâ propositione inter quinque famosas: *Semipelagianii admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc erant hæretici, quòd vellet eam gratiam talem esse, cui pòssent humana voluntas resistere vel obtemperare; quæ quidem propositio uti falsa et hæretica damnata est.* Nota falsitatis cadit in priorem partem propositionis, quæ est facti, nota verò hæreseos, cadit in alteram partem quæ est juris.

2° Alii duos distinguunt Semipelagianorum ordines, et docent quosdam omnem prorsus interiorem gratiam ab initio fidei removisse; cæteros verò eam admisisse. Ita Franciscus Macedo, in opusculo cui titulus: *Mens divinitus inspirata...* Innocentio X super quinque propositiones Jansenii; Gonetius tract. de Gratiâ disput. 2, de hæresi Semipelag. cap. 3 editionis an. 1669. Secunda hæc opinio temeritatè iucurata à Natali Alex. in Synopsi hist. quinti seculi cap. 5, art. 8, nec immeritò; nullatenus quippe distat à damnatâ doctrinâ prioris partis quartæ propositionis; Jansenius enim lib. 7 de hæresi Pelag. cap. 2, duos Semipelagianorum ordines disertè distinguit, et de altero solum asserit ipsos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei admisisse. Gonetus re maturius expensâ, sententiam hanc emendavit in appendice ad tractatum de Gratiâ editionis Lugdunensis an. 1681. Sic enim habet: *Dico omnes Semipelagianos gratiæ prævenientis internæ necessitatem ad initium fidei constantissimè negavisse.*

3° Communis ac constans theologorum sententia est, Semipelagianos omnes gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei et perseverantiam in illâ constantissimè negavisse; quæ autem ad id demonstrandum adducuntur momenta ad eâ certa sunt et aperta, ut nonnulli vel ex ipsismet certioribus Jansenii defensoribus, ab illo, quantum ad istud punctum hodiè recedant. Sic nuperus auctor libri cui titulus, *Réponse aux Avertissements de M. l'Évêque de Soissons*, part. 8, cap. 3, n. 9: *La grâce versatile, inquit ille, prévient intérieurement la volonté, au lieu que, selon les*

Deni-Pélagiens, la volonté, même dans cet état-ci, prévient la grâce intérieure. Et rursum: *Voici donc en peu de mois le sentiment des Deni-Pélagiens: Ils avouaient que Dieu commençait l'ouvrage de notre salut, en nous donnant quelque occasion favorable, comme une prédication touchante, un miracle éclatant, une affliction sensible; que c'était à nous à embrasser cette occasion extérieure par un commencement de bonne volonté, et qu'en conséquence Dieu nous donnait la grâce.* His ita observatis, sit.

CONCLUSIO PRIMA. — Semipelagianii omnes gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei constantissimè negaverunt.

Probatur pluribus argumentis. Primum argumentum petitur ex S. Aug. lib. de Prædest. SS. in quo totus est ut probet Semipelagianos negasse initium fidei donum Dei esse. Sic habet cap. 2: *Nunc eis respondendum esse video, qui divina testimonia, quæ de hæc re adhibuimus, ad hoc dicunt valere, ut noverimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo; tanquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tantum augatur in nobis, eo merito quo cepit à nobis.* Pergit S. D.: *Non ergò receditur ab eâ sententiâ, quam Pelagius ipse in judicio Palæstino damnare compulsus est (gratiam Dei secundum merita nostra dari), si non pertinet ad Dei gratiam quòd credere cepimus; ne per hoc initium fidei nostræ priores damus Deo, ut retribuat nobis.* Et num. 5, laudatis Apostoli verbis: *Non sumus sufficientes, etc.*, subdit: *Attendant hæc et verba ista pependant, qui putant ex nobis esse fidei conceptum, et ex Deo fidei supplementum.* Ex his sic arguo: Illi negabant necessitatem gratiæ interioris ad initium fidei, qui asserebant 1° initium fidei non esse à Deo, sed à nobis ipsis; 2° gratiam quæ dat incrementum fidei, ob merita præcedentis bonæ voluntatis concedi; 3° in negotiis salutis priores partes non gratiæ, sed libero arbitrio adscribendas esse. Atqui ita est de Semipelagianis, judice ipsomet S. Aug. locis citatis; ergò, etc. Atque hinc est quòd S. D. ibidem asserat Semipelagianos non recedere à damnatâ Pelagii doctrinâ, *gratiam secundum merita dari*; quod etiam advertit. ipsisque exprobat S. Prosper lib. contra Collatorem c. 5.

Nec juvat adversarios si dicant his et aliis tum S. Aug., tum SS. Prosperi et Hilarii testimoniis hoc munum effici, à Massiliensibus repudiatam esse gratiam victricem seu ex se efficacem, quæ necessaria est ut Deo adscribatur bona actio; non autem gratiam versatilem et libero arbitrio permissam, quæ sæpè naturæ nomine designatur. Ita sæpiùs Yprensis lib. præsertim 2 de Grat. Christi, cap. 12 et 13, idque ibidem confirmat exemplo angelorum et Adami innocentis, qui proprio libero arbitrio stetit vel cecidisse dicuntur, quòd versatilem duntaxat gratiam habuerint.

Refellitur ista responsio, aut potius evasio. 1° S. doctor citato cap. 2 de Prædest. SS. Massiliensium errorem confutat his Scripturæ testimoniis quæ generatim designant necessitatem gratiæ quajussilbet interioris; ita est istud secundæ Cor. 5: *Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis... sed sufficientia nostra ex Deo*

est; erge, etc. 2° Idem S. D. cap. 3, testatur se aliquando versatum fuisse in errore Semipelagianorum, atque perspicuè declarat se in eà tunc fuisse sententiã, fidem nullã aliã gratiã præveniri nisi præconio veritatis, hoc est, forinsecus tantùm insonante Evangelii prædicatione: *Neque enim, inquit, putabam fidem Dei gratiã præveniri... nisi quia credere non possemus, si non præcederet præconium veritatis.* Ibidem cap. 3 et 4, ex hæc Semipelagianorum doctrinã, *fides non est donum Dei*, arguit S. D. sequi propositionem Pelagii, quam in synodo Pakestinã damnare coactus est, nempe, *gratiam secundùm merita nostri dari*; at si Semipelagiani gratiam anteriorem admississent ad initium fidei, perperã concluderet ex ipsorum sententiã S. Aug. gratiam dari secundùm merita, quia gratia, licet versatilis, omne meritum anteverstisset, cujus fuisset principium. 4° Non obscure hic innuit S. doctor, quod et disertius tradit epist. 217, aliã 107, ad Vitalem Carthagin. Massilienses idem sensisse circa initium fidei, quòd Pelagian circa bona opera; at Pelagiani, ut supra probavimus, nusquã admiserẽ necessitatem gratiæ interioris voluntatem prævenientis; idque candidè fatetur Jans. lib. 5 de hæres. Pelag. cap. ultimo; ergò, etc. 5° Eosdem Massilienses cap. 5 ejusdem libri de Prædest. refellit S. Aug. tanquã existimantes posse hominem naturali aliquo munere se disponere ad salutem. *In hæc, inquit, evidentissimã Apostoli intentione quã contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Domino gloriatur, dona Dei naturã suscipiari. . . . aive vitiate nature qualescumque reliquias, nimis, quantum existimo, absurdum est.* Non ergo gratiam internam ad initium fidei necessariam censebant Semipelagiani. 6° S. Prosper lib. contra Collatorem cap. 3, de Semipelagianis loquens, ait, *ipsos laudabiles motus appetitusque virtutum, remotã gratiã Dei, nudã libertati adscripsisse*; ergò, si nuda libertas, nulla gratia. 7° Semipelagiani negabant ad fidei et salutis initium eam gratiam esse necessariam cujus necessitatem agnoscebant ad opera quælibet incipienda et perficienda; porrò gratiã quam Semipelagiani admittebant ad bona opera non erat ex sese efficax, sed versatilis duntaxat, quod constat unanimi theologorum consensu contra Jansenium; ergò, etc.

Exemplum autem angelorum et primi hominis, ad quod toties recurrit Jansenius, appositum non esse ad ejus causam, constabit ex dicendis ubi de statu nature innocentis. Interim observare liceat aliud esse velle bonum per liberum arbitrium, aliud id velle per solum liberum arbitrium. Primum asserit S. Aug. pro statu nature innocentis; non verò secundum, quod, teste S. Prospero, admittebant pro initio fidei.

Secundum argumentum ducitur ex S. Prospero, qui epist. 225 ad S. Aug. doctrinam Semipelagianam datã operã exponens, expressè asserit in eorum mente initium fidei et salutis esse à viribus liberi arbitrii, à naturali possibilitate, à naturã ipsã, àtque affectum credendi priorem esse gratiã. In verba S. doctoris: *Ad hæc gratiam quã in Christo renascimur volunt unumquemque pervenire per naturalem facultatem, petendo,*

querendo, pulsando, ut ideò accipiat, ideò inveniat, ideò introeat, quia bono nature benè usus; ad istam salvantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit pervenire. Per initialem gratiam intelligebant Semipelagiani naturalem liberi arbitrii facultatem. quæ ab initio et in ipsã creatione gratis à Deo concessa est, quod paulò ante verba citata clarè indicat S. Prosper, his verbis: *Ad conditionem hanc volunt uniuscujusque hominis pertinere, in quã cum nihil prius merentem, quia nec existentem liberi arbitrii et naturalem gratiam Creatoris instituit.* Et infra sic pergit S. doctor: *Itaque quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam . . . ab his autem eam apprehendi, qui Deo spontè crediderint, et auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint. . . . ac sic cum duo sint quæ humanam operentur salutem, Dei scilicet gratia, et hominis obedientia; priorem volunt obedientiam esse quam gratiam, ut initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo credendum sit stare qui salvat; et voluntas hominis divinæ gratiæ sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subiciat voluntatem.* Ex his liquet, teste S. Prospero, sensisse Semipelagianos, 1° hominem per naturalem liberi arbitrii facultatem, bono nature benè utendo pervenire ad salvantem gratiam; 2° gratiam merito credulitatis retribuì; sicut non gratiam bonæ voluntati, sed bonam voluntatem gratiæ præire; 3° priorem esse hominis obedientiam quam gratiam, adeoque initium salutis non ex Deo esse, sed ex homine. Non ergo agnoscebant illi necessitatem gratiæ interioris prævenientis ad primum fidei et salutis desiderium.

Tertium argumentum desumitur ex S. Hilario, qui pariter Semipelagianorum dogmata ad S. Aug. referens, observat ipsos, ad omne quidem bonum opus seu incipiendum seu perficiendum gratiam absolutè necessariam confessos fuisse, non verò ad fidei initium et salutis desiderium; quòd nempe ejusmodi initium ac desiderium salutis; Inter vera opera non putarent esse recensendum: *Hæc sunt itaque, inquit S. D., quæ Massilia, vel aliis etiam in locis in Galliã ventilantur. . . . Consentiant omnem hominem in Adam peritissæ: id convenienter asserunt veritati, vel congruum prædicationi, ut cum prostratis, et nunquã suis viribus surrecturis annuntiantur obtinende salutis occasio, eo merito quo voluerint et crediderint à suo morbo se posse sanari, et ipsius fidei augmentum, et totius sanitatis suæ consequantur effectum. Ceterum ad nullum opus bonum vel incipiendum, nedùm perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiunt; neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterritè et supplicii voluntate unumquemque egrotum velle sanari.* Ibidem postquã dixit juxta ipsos à voluntate conditoris id concessum esse, ut natura medicum quærat, nullamque ita depravatam esse vel extinctam, ut non debeat vel possit se velle sanari; sic pergit: *Illa testimonia, ut est illud: « Sicut unicuique partibus est mensuram fidei, » et similia ad id vult valere, ut juvetur qui ceperit velle, non ut etiam doneatur ut velit; nec negari gratiam, si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat, non autem quidquam ipsa jam valeat.* Ex his omninò manifestum fit in mente Semipelagianorum, primam

illam voluntatem quâ quis vult credere, non à gratiâ; sed à solâ naturâ proficisci; quemadmodum desiderium obtinendæ sanitatis; non à medico, sed à solâ aegroti voluntate procedit.

Quartum argumentum nobis suppeditat sanctus Fulgentius lib. de Incarnat. et Gratiâ cap. 18: *Si ergo, inquit, secundum opinionem eorum* (nempe Semipelagianorum) *necessarium est velle credere, priusquam Dei gratia nos incipiat adjuvare; dicitur injustè gratiâ, quâ non datur gratis homini, sed bonæ retribuitur voluntati.* Nihil certè expressius exoptari potest.

Quintum argumentum colligitur ex concilio Araus. II, in quo Semipelagiana dogmata damnantur, et ad hoc potissimum revocatur, quòd ipsi initium fidei ad solas naturæ vires referrent; quasi nempe aliquid naturale credendi desiderium antecedit omnem gratiæ motum. Ita conceptis verbis can. 3, 4, 5, 6, neque proferri potest ullus canon quo Semipelagiani damnentur tanquam admittentes aliquam interiorem gratiâ præviâ affectui credendi, cujus usus ab indifferenti voluntatis libertate dependeat.

Sextum argumentum eruitur ex momentis quibus S. Aug. Semipelagianum dogma impugnat; hæc enim omnia vel frustra sunt, vel eò tendunt unice, nimirum admittendam esse gratiâ interiorem necessariam ad initium fidei, quòd negabant Massilienses. Ista sunt Scripturæ testimonia quæ adducit S. D. Rom. 11: *Quis prior dedit illi, et retribuetur illi? Primæ Corinth. 4: Quid habes quòd non accepisti? Secundæ Corinth. 3: Non sumus sufficientes aliquid cogitare quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Hæc certè testimonia necessitatem gratiæ, non ipsius naturam et agendi modum evincunt.

Septimum argumentum colligimus ex damnatione quartæ propositionis Jansenii superiùs allatæ; hujus quippe propositionis prima pars damnata fuit ut falsa, in quantum scilicet asserit Jansenius Semipelagianos admisisse necessitatem gratiæ interioris prævenientis ad initium fidei; ergo, judice Ecclesiâ, Semipelagiani rejiciebant ab initio fidei gratiâ interiorem prævenientem.

Et verò Massiliensium error potissimum erat circa initium fidei, testibus SS. Aug. Prospero, et Hilario, ac proinde quicumque eorum doctrinam sequuntur post concilium Araus. secundum, si sunt verè hæretici; sed qui interiorem voluntatis gratiâ, etsi minimè ex se efficacem, exigunt ad initium fidei, si non sunt hæretici, eosque in sinu suo commemorantes videt et fovet pia mater Ecclesiâ; restat ergo ut error Massiliensium consistat non in naturâ gratiæ prævenientis ab iis requisitæ ad initium fidei, in quantum scilicet eam agnoscerent merè versatilem, sed in eo quòd ab hæc fide omnem prorsus gratiâ interiorem velut necessariam rejiciant atque respuant; ergo, etc.

Præterea omnes Semipelagiani errabant circa initium fidei; porrò, vel omnes erant hæretici negando necessitatem gratiæ interioris ad illud initium fidei, vel quidam illorum inter hæreticos recensabantur eam

admittendo versatilem duntaxat; non secundum ex dictis, ergo primum.

Denique damnata est illa quarta propositio in sensu Jansenii qui duos Semipelagianorum ordines distinguit, et de altero solum asserit, ipsos gratiâ interioris necessitatem, etiam ad initium fidei admisisse; ergo damnata propositio de omnibus intelligi debet Semipelagianis; ita ut sensus sit nullus ex ipsis necessariam agnovisse gratiâ interiorem ad primum fidei initium.

CONCLUSIO SECONDA. — Semipelagiani nullam admiserunt necessitatem gratiæ interioris ad perseverandum in fide.

Probatür 1° omnibus argumentis superiori conclusionè adductis; cum enim in confesso sit apud omnes, fatente Jansenio lib. 8 de hæresi Pelag. cap. 14, eandem fuisse Massiliensium sententiam circa perseverantiam in fide, ac circa initium ejusdem fidei; profectò quæ evincunt ipsos negasse gratiâ interiorem ad initium fidei, simul idem demonstrant de perseverantia in fide. Probatür 2° ex SS. Prospero et Hilario. in suis ad S. Aug. epistolis; necnon ex S. Atg. lib. de Prædest. SS. in quo, ut agnoscit Jans. citato loco, sæpissimè insinuat S. D. et nonnunquam aperte docet, perseverantiam in fide, secundum Massilienses, non esse donum Dei, sed à nobis ipsis. Probatür 3° Ratio à priori cur Semipelagiani negaverint gratiâ necessariam ad perseverandum in fide ea fuit, quia cum faterentur perseverantiam in bonis operibus esse donum Dei, voluerunt illud donum obtineri posse meritis perseverantiæ in fide quæ non esset donum Dei; neque enim, suis circa libertatem inbuti præjudiciis, concipere poterant quomodo perseverantiæ donum non noceret libertati, nisi illud penderet à meritis nostris naturalibus et sine gratiâ dicitis.

Solvuntur objectiones. — Objicies 1°, contra primam conclusionem. Existimaverunt Semipelagiani superstitès aliquas primæviæ libertatis reliquias in homine lapsò remansisse, quibus sicut Adam poterat velle bonum quodlibet, ita lapsus homo potest velle credere. Istud constat ex S. Hilario citatâ jam epistolâ ad S. Aug. ubi de Semipelagianis hæc habet: *In hoc solo volunt à primo homine omnium distare naturam, ut illum integris viribus voluntatis juvaret gratia volentem, sine quâ perseverare non poterat; hos autem amissis et perditis viribus credentes tantum, non solum erigat prostratos, verum etiam suffulciat ambulantes.* Atqui superstitès illæ reliquias non excludunt, imò supponunt interiorem gratiâ; neque enim Adamus poterat velle ullum bonum ad vitam æternam pertinens sine præcedentis gratiæ actualis auxilio; ergo neque etiam lapsus homo potest in sententiâ Semipelagianorum velle credere, absque aliquo prævenientis gratiæ in terioris adjutorio.

Resp. negando min., et ad prob. dist. Non poterat Adamus ullum bonum ad vitam æternam pertinens sine aliquo gratiæ interioris auxilio, secundum rei veritatem, concedo; in mente Semipelagianorum, nego. Equidem in rei veritate non poterat Adamus

velle aut facere bonum saluiferum sine verâ et interiori gratiâ. Ita docet concil. Araus. can. 19, his verbis : *Natura humana, etiam si in illâ integritate in quâ est condita permaneret, nullo modo seipsam, Creatore non adjuvante, servaret.* At Semipelagiani veritatem hanc negavêre; scilicet existimârunt gratiam primo parenti fuisse necessariam ad benè operandum; et negârunt ipsi fuisse necessariam ad voluntatem benè operandi. Ita autem sensisse Massilienses plurima suadent. 1° Id non obscurè innuit S. Hilarii textus in object. adductus, cujus hic videtur esse germanus sensus, quòd primi hominis natura integris viribus voluntatis bonum velle posset, gratia verò postmodum juvaret voluntatem; nunc autem læsa et vitata voluntas possit tantùm velle credere, credentem verò gratiâ Dei erigat atque sustentet. Unde verba ista citat textûs, *ut illum juvaret gratia volentem, distortè omninò exponit* Yprensus de gratiâ ad volendum concessâ: cum è contra intelligenda sint de gratiâ quæ Adamum jam propriis viribus volentem, ipsum deinceps adjuvaret. 2° Idem indicat S. Aug. lib. de Prædest. citato. cap. 5, ubi loquens de donis quibus unus ab alio discernitur, sic habet : *Dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in primâ conditione donata est, sive vitatæ naturæ qualescumque reliquias, nimis, quantum existimo, absurdum est.* Quibus verbis innuere videtur, Massilienses, quos ibi perstringit, existimâsse hominem tum in naturâ innocenti, tum in præsentî statu potuisse per aliquod naturæ donum se discernere; adèque primum saltem fidei et salutis desiderium propriis viribus concipere. 3° Cum Massilienses in præsentî nature lapsæ statu gratiam non agnovissent necessariam ad initium fidei; multò minùs eam requirerant in homine sano et innocenti.

Et verò, ratio conservandæ libertatis, quæ Semipelagianos potissimùm impulit ut negarent homini lapso necessariam esse gratiam interiorè prævenientem, locum habebat, nec minùs premebat in statu naturæ innocenti. Ut ergo coherentè loquerentur, necesse fuit eos ab utroque naturæ innocenti et lapsæ statu exclusisse necessitatem gratiæ cujuslibet interioris prævenientis initium fidei et salutis.

Instabis : Massilienses quoddam stantebant discrimen, statum innocentie inter et præsentem statum; id apertè indicant relata mox Hilarii verba; porrò penitùs evertitur istud discrimen si valeat adducta responsio; sicut enim non admittebant in hoc statu gratiam ad initium salutis, sed tantùm ad subsequentes actus, ita nihil insuper pro statu innocentie exigebant; ergo, etc. Respondeo, secundùm Massilienses in utroque statu, divino adjutorio præire debebat bona voluntas, ipsiusque merito retribui; at in tribus juxta ipsos latum erat discrimen. Primum, homo innocens integris viribus voluntatis poterat velle operari quodcumque bonum opus, ipsumque jam volentem gratia postmodum juvabat; nunc autem læsa et vitata voluntas potest duntaxat velle credere. Secundùm, homo sanus sicuti sine gratiâ poterat velle benè operari, ita et velle perseverare in quibuscumque bonis ope-

ribus; nunc autem gratia homini necessaria est ut velit perseverare, non quidem in fide, sed in bonis operibus. Tertium discrimen spectat naturam gratiæ ad bona opera requisitæ; hæc enim in statu naturæ innocentis erat duntaxat gratiâ intellectûs; at in statu naturæ lapsæ agnoscebant Massilienses necessitatem gratiæ voluntatis, quam rectè exprimiunt in laudato Hilarii textu, his verbis, *erigat prostratos, et suffulciat ambulantes*; hæc enim movendo et excitando voluntatem, eamque roborando et confortando, meritò dicitur, *erigere prostratos, et suffulcire ambulantes.*

Objicies 2° : Ex epist. Hilarii supra citatâ Massilienses docebant, *ad nullum opus incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse*; atqui actus fidei haud dubiè est bonum opus; ergo, etc. Resp. dist. min : Actus fidei est bonum opus, in rei veritate, concedo; in doctrinâ et mente Semipelagianorum, nego; ut enim non cogèrentur fateri gratiam esse necessariam ad fidem, istam fidem ac salutis desiderium inter opera non computabant. *Neque enim, ait S. Hilari, alicui operis operationis eorum annumerandum putant, exterritâ, et supplicii voluntate unumquemque ægrotum velle sanari.*

Objicies 3° : S. Prosper citatâ ad S. Aug. epistolâ testatur Semipelagianos docuisse, *Deum eos prædestinare in regnum suum quos gratis vocatos, dignos futuros electione, et de hæc vitâ bono fine excessuros esse præviderit.* Ergo admittebat illi gratuitam esse vocationem. Resp. dist. consequ., gratuitam esse vocationem externam, id est, Evangelii predicationem, concedo; vocationem internam, id est, interiorè gratiam quæ ad fidem nos moveat et excitet, nego. Volebant enim illi propositò Evangelio nostrum esse credere vel non credere *per naturalem facultatem*, ut ibidem testatur S. Prosper.

Objicies 4° : Idem S. doctor loco citatò, ex doctrinâ Massiliensium colligit eos, *gratiam Dei, quam comitem, non præviam humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab eâ, secundum suam phantasiam, non negant esse præventas*; admiserunt ergo Semipelagiani gratiam prævenientem. Respondeo, dist. consequent. : Semipelagiani admiserunt gratiam prævenientem secundum suam phantasiam, concedo; verè et propriè prævenientem, nego. Unde ibidem S. doctor, *Gratiam, inquit, comitem, non præviam volunt humanorum esse meritum.* Atque ut meliùs percipiatur adducta responsio simulque penitùs inspicatur Semipelagianorum doctrinâ, notandum est ipsos apud S. Prosperum epist. citatâ affirmare, *ante mundi constitutionem Deum præsevisse, qui (viribus liberi arbitrii) crediti sunt, quive in eâ fide, quæ deinceps per gratiam sit juvanda, mansuri sunt; et eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos (externâ Evangelii propositione), dignos futuros electione, et de hæc vitâ bono fine excessuros esse præviderit.* Cùm autem ipsis objiceretur exemplum parvulorum qui nullam habentes voluntatem, nullam propriam actionem, non sine judicio Dei discernuntur, ita ut ante discretionem boni et mali, alii

per regenerationem inter celestis regni assumantur hæredes; alii sine baptismo inter mortis perpetuæ transeant debitores; huic objectioni respondebant Semipelagiani, tales perdit, talesque salvari, quales futuros illos in annis majoribus, si ad actum se revarentur aeternam, et ventura divina præviderit. In mente itaque ipsorum merita quæquodque nusquam futura præveniebant Dei voluntatem, eamque movebant ut aliquibus gratiam baptismi procuraret; quam quidem insulsum opinionem explodit S. D. tum adductis in object. verbis, nec considerant se, etc., tum his quæ immudiat sequuntur, sed in tantum quibuscumque commentis meritis electionem Dei subjiciunt, ut quia præterita non extant, futura quæ non sint futura contingant; novoque apud illos absurditatis genere, et non agenda præscita sint, et præscita non acta sint.

Ex iis omnibus patet Semipelagianos ita admisisse aliquos actus præveniri gratiâ, ut tamen in præscientiâ Dei humana merita seu voluntates hominum præcederent ipsam gratiam. Namque in eorum sententiâ idcirco Deus adultos vocabat ad fidem quæ deinceps per gratiam sit juvanda, quia eos credituros, sicque ipsos futuros dignos electione præciverat; similiter futura merita, sub condiçione longioris vitæ comminiscbantur in parvulis, quorum intuitu Deus illos ad gratiam baptismi vocasset secundum quod habituri erant bona aut mala merita. Unde, inquit S. Prosper, non considerant gratiam illam quam imaginantur esse prævenientem, tamen reipsâ voluntatibus hominum subdî, seu posteriorem esse, in quantum nempe fatebantur eam in præscientiâ Dei subsequi hominum voluntates et merita, quæ causa erant et motivum cur Deus gratiam hanc in tempore largiretur.

Objicies 5°: S. Aug., lib. de Prædest. SS., cap. 1, loquens de Massiliensibus, sic habet: *Pervenerunt isti fratres nostri....: ut præveniri voluntates hominum Dei gratiâ fateantur, atque ad nullum bonum opus vel incipiendum, v. l. præsciendum sibi quemquam sufficere posse consentiant.* Admisere ergo Massilienses gratiam interiorem quæ præveniat affectum seu voluntatem credeadi. Respondeo dist., et expono sensum verborum S. Aug.: *Pervenerunt (Massilienses) ut fateantur Dei gratiâ præveniri voluntates hominum, quoad bona opera, concedo; quoad initium fidei, id est, affectum seu voluntatem credendi, nego.* Istam exceptionem à Massiliensibus adhibitam fuisse, apertè declarat S. D. cap. 2, 3, 5, etc., ejusdem libri, ubi adversus ipsos probat fidem non esse à nobis ipsis, sed à Deo, quæ S. D. testimonia exscripsimus probatione primâ.

Objicies 6°: S. Aug., lib. de Prædest. SS., cap. 3, fatetur se ante episcopatum suum errori Semipelagianorum adhæsisse; atqui tamen in libris quos tunc scripsit, admisit gratiam interiorem et propriè dictam veluti necessariam, non solum ad fidem, sed etiam ad fidei initium. Id variis S. Aug. testimoniis probat Jans., lib. 8 de hæresi Pelag., cap. 6, 7, 8, etc., qua ad hæc quatuor revocari possunt. Primum petitur ex lib. 85 Questionum, quæst. 68. Secundum, lib. de Quantitate animæ, cap. 23. Tertium, lib. de

beatâ Vitâ, prope finem. Quartum, lib. 1 Soliloq., cap. 1 et 6: ergo, etc. Resp. 1°, citatis in objectione testimoniis clarè non exprimi gratiam interiorem; eaque commodè exponi possunt de adjutorio exteriori; ut patebit textus illos attentè expendenti; nihil ergo Jansenius ex illis eruere potest. Resp. 2°, quidquid sit de sensu verborum S. D. locis in object. adductis, etiamsi diceretur eum prædictis locis admisisse necessitatem gratiæ interioris initium fidei; hoc unum inde meritò colligi posset, nempe, S. Aug. non in omnibus, quod fatetur, sed in aliquibus duntaxat, quos ante episcopatum scripsit, libris Semipelagianum errorem expressisse.

Neque verò diffliter potest ipsamet Jansenius, S. Aug. in omnibus ante suum episcopatum libris Semipelagianum errorem non docuisse. Namquæ à S. doctore adornata est expositio epistolæ ad Galatas antequàm episcopus esset; at illa expositio Semipelagianismum non continet; imò, si fides sit Jansenio, lib. 4 de Grat. Christi, cap. 6, luculenter exprimit Augustinianam doctrinam de necessitate delectationis relativè victicis.

Objicies 7°: Duo futere Semipelagianorum ordines; alii laxiores, à Pelagianis semitis minùs declinantes; alii strictiores, ab iisdem magis declinantes. Ita disertè testatur S. Prosper in suâ ad S. Aug. epistolâ. Hæc factâ distinctione, fatetur equidem Jans., lib. 7 de hæresi Pelag., cap. 2, priores Semipelagianos negavisse gratiam interiorem prævenientem ad initium fidei; neque id mirum; inquit; illi siquidem hæretici quoad gratiam à Pelagianis non discrepabant; asserebant enim, teste S. Prosp. citatâ ad S. August. epist. « quantum quisque ad malum, tantum haberi facultatis ad bonum, parique momento animus se vel ad vitia vel ad virtutes movere. » At non ita est de aliis Semipelagianis, quos negavisse gratiam interiorem ad initium fidei nullo certo argumento evinci posse contendit ibidem Yprensis. Respondeo 1°, uno excepto S. Prosperii testimonio ex sæpiùs laudatâ S. August. epistolâ deducto, alia omnia que protulimus ad probandam nostram Conclusionem testimonia generalia esse, et de omnibus Semipelagianis etiam strictioribus, ipso fatente Jansenio intelligi debere; atqui illa testimonia, quantumvis reclamet idem Jansenius, clarè demonstrant Semipelagianos negasse gratiam interiorem ad initium fidei; ergo certis argumentis evincitur à Semipelagianis etiam strictioribus qui à Pelagianis semitis magis distabant, negatam fuisse gratiam interiorem voluntatis ad initium fidei. Respondeo 2° falsissimum esse quod contendit objectioni post Jansenium, nimirum laxiores Semipelagianos quoad gratiam à Pelagianis nullatenus discrepasse, atque cum ipsis gratiam interiorem ad quælibet bona opera exclusisse. Namque, si quo argumento id confici posset, maximè his S. Prosperii verbis que in objectione relata sunt, in quibus vim potissimum facit Jansenius, et quantum quisque ad malum, etc.; atqui ista verba minimè probant id quod intendit Jansenius. Neque enim debent intelligi sensu Pelagiano, de bono tum inchoan-

do, tum perficiendo, sed tantum de primâ boni cupiditate, seu de speciali desiderio, speciali voluntate hujus vel illius actûs virtuosî hic et nunc efficiendi, in quo initium bonorum operum à Semipelagianis positum fuisse supra observavimus; adeoque hoc unum significant adducta ex S. Prospero verba, unumquemque hominem, juxta laxiores Semipelagianos, tantum habere facultatis ad primum ejuslibet boni appetitum, desiderium ac voluntatem, quàm ad malum; et requè facillè posse ad virtutes sese primò movere quàm ad vitia, licet ad bona opera actu exequenda et perficienda gratiam interiorè necessariam judicarent. Hanc esse genuinam textûs S. Prosperi interpretationem liquet ex his verbis immediatè sequentibus, *quem bona appetentem gratia Dei fovet*, etc., que manifestè ostendunt hosce Semipelagianos post primum boni appetitum et specialem ipsius voluntatem, admisisse gratiam adjuvantem et foventem, seu corroborantem ad cætera complenda. Respondeo 3°, etiamsi verum esset, quod contendit Jansenius, laxiores Semipelagianos omnem gratiam etiam ad opera bona respuisse, indè non sequeretur ab ipsis solis gratiam voluntatis negatam fuisse: quin inde politis inferendum esset omnes Semipelagianos talem gratiam negavisse, et in eo duntaxat inter eos discrimen fuisse, quod alii solum fidei initium, alii perfectam etiam justitiam absque gratiæ voluntatis beneficio, obtineri asseverarent.

Et verò reipsâ S. Prosperus in citatâ epistolâ errorè hunc Semipelagianis etiam strictioribus non obscurè tribuit, de illis enim loquens initio epistolæ hæc habet: *Hæc ipsorum definitio ac professio est... universis hominibus propitiationem quæ est in Sacramento sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, ut quicumque ad fidem et ad baptismum accedere voluerint, salvi esse possint; qui autem credituri sunt, quæ in eâ fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit juvanda, mansuri sunt, præstesse ante mundi constitutionem Deum, et eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos* (nempe per Evangelii prædicationem) *dignos futuros electione, et de hæc vitâ bono sine excessu esse prævident.* Quo in loco habemus 1°, hosce strictiores Semipelagianos, ab homine accedente ad fidem et ad baptismum nihil aliud postulasse, nisi ut vellet accedere, nullâ factâ gratiæ mentione. 2° In eorumdem sententiâ, fidem semel acquisitam non nisi deinceps juvari per gratiam; quod satis apertè significat, fidem primò acquiri sine gratiâ, et postea tantum adjuvari per gratiam ad bona opera. 3° Eisdem respectu fidei non admisisse prædestinationem, sed solam præscientiam; porrò, ut manifestum est ex S. Aug. lib. de Prædest. SS. cap. 17 et 19, præscientia sola sine prædestinatione, gratiam omnem excludit; ergo, etc.

Denique ibidem monet S. Prosperus eosdem Semipelagianos nullum assignare potuisse ex precedentibus Patribus qui eorum sententiæ prævisset. *Cumque, inquit, ut ea ipsi exponant secundum quorum velint sententia deprecimus; nihil se proficentur invenisse quod placeat.* Ast si Semipelagianii illi aliquam ad initium

fidei voluntatis gratiam prævenientem admisissent: facillè apud veteres Patres invenire potuissent suæ opinionis præcursores; multos siquidem antiquiores Ecclesiæ doctores in eâ versatos fuisse sententiâ, nec ipse difficitur Jansenius; Semipelagianii ergo etiam strictiores nullam prorsus gratiam voluntatis admisisse.

Objicies 8°: Joannes Cassianus, Faustus Regiensis, Gennadius, primarii fuere Semipelagianii erroris propugnatores; atqui tamen hi omnes gratiam Dei admisisse quæ semper invitaret, præcederet et adjuvaret voluntatem nostram. Ita Cassianus collat. 15; Gennadius lib. de Eccles. dogmatibus cap. 21; Faustus, teste eodem Gennadio lib. de Viris illustribus; ergo Semipelagianii non negabant gratiam interiorè prævenientem etiam initium fidei. Respondeo 1°, ex dictis inter prænotata, non ex solis Fausto et Cassiano judicandum esse de statu erroris Semipelagianorum, sed ex scriptis Prosperi et Hilarii, et præsertim S. Aug. Porrò evidentibus horumce SS. Patrum testimoniis supra demonstravimus Semipelagianos non existimasse gratiam interiorè necessariam ad initium fidei. Respondeo 2°, nostrum non esse discordes hereticos inter se conciliare. Cassianus, teste S. Prospero lib. contra collat. cap. 4, in hoc erravit, quod existimaret *inesse homini naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta... ipsos laudabiles motus, appetitusque virtutum esse à nobis, sine gratiâ... bonos salubresque conatus, posse in nobis, etiamsi à Deo non inspirantur, incipere.* Faustus lib. 1 de Grat. et lib. Arb. ait *fidem omnibus naturaliter insertam esse.* Quod Gennadium spectat, aut fuit Semipelagianus factione, duntaxat, non dogmate, et opinantur nonnulli; aut jam ex errore Semipelagianio revocatus fuit cùm librum de Dogmatibus ecclesiasticis conscripsit; hic enim liber à nemine veterum erroris notatus fuit contra gratiam; et loco in object. laudato dogma catholicum exprimeret videtur eodem sensu, liisdemque fermè verbis, ac synodus Araus. II, can. 25.

Respondeo 3°, testimonio Cassiani, Fausti, et aliorum Semipelagianorum faciliè solvi posse adhibitâ distinctione: Semipelagianii admiserunt gratiam prævenientem, externam, positam scilicet in prædicatione Evangelii, concedo; internam, subdist. Quandoque, et ut minimè necessariam, concedo; semper, et tanquàm absolutè necessariam, iterum subdist. Quoad incrementum fidei et perfectionem, inò et initium bonorum operum, concedo; quoad initium fidei, nega. Fidem enim inter opera non recensebant, quemadmodum supra suo loco declaratum est.

Objicies 9°: SS. Aug., Prosper et alii Semipelagianorum debellatores non semel asserunt veram fuisse Semipelagianorum sententiâ in statu innocentie: atqui vera non fuisset, nisi admisissent gratiam voluntatis prævenientem ad initium fidei et salutis; hæc enim Adamo innocenti perinde ac homini lapsò necessaria fuit ad quemlibet bonum ac salutiorem voluntatis motum; ergo, etc. Argumentum istud sæpius urget Jans. præsertim lib. 8 de hæresi Pelag., cap. 6

Respondeo 1°, istud argumentum Jansenio esse solvendam. Namque in his S. Aug. testimoniis quae obicit, loquitur S. doctor non praecise de initio fidei et salutis, sed de resistentia tentationibus et bonis quibuslibet operibus; porro, si Jansenio fides, Semipelagiani admiserunt gratiam ex sese efficacem ad opera bona perficienda; hanc autem Adamo ullatenus fuisse necessariam negat Yprensis; ergo, etc. Respondeo 2°, quidquid sit de majore, de qua non ita liquidò constat, negando minorem; sicut enim Massilienses dicebant nos per vires liberi arbitrii in creatione accepti sine gratiâ praeveniente posse saltem habere fidem et in eâ perseverare; ita etiam fatebatur S. Aug. Adamum propriâ libertate (quae gratiam habituales simul cum illustratione intellectus complectebatur), in creatione acceptâ absque ullo gratiâ voluptatis praevenientis auxilio potuisse non solum credere; sed etiam sperare, diligere et exercere alios actus habituum quos in suâ creatione acceperat. Verùm de hoc argumento uberius et ex professo disputabimus, ubi de statu innocentiae.

Objicies 10: Semipelagiani hanc duntaxat rejiciebant gratiam ad ibitum fidei, quae videtur perimere libertatem, fatalem inducere necessitatem, in desperationem, desidiâ et torporem homines impellere; ut patet ex Prosperi et Hilarii ad S. Aug. epistolis; at, ut talis non est quaelibet gratiâ praeveniens versatilis ac liberæ voluntatis arbitrio permixta, sed sola victrix ac ex sese efficax; ergo, etc. Ita Jans. lib. 7 de heresi Pelag. cap. 18. Resp.: Dist. min.: Talis non est gratia praeveniens versatilis; in rei veritate, concedo; in mente Semipelagianorum, nego. Quod Pelagiani dicebant contra necessitatem gratiæ ad quodcumque bonum, hoc ipsum contorquebant Semipelagiani adversus necessitatem gratiæ praevenientis initium fidei; e quemadmodum falsò sibi persuaserant Pelagiani, ut supra vidimus ex SS. Hier. et Aug., non esse liberum arbitrium nisi plenam ex se potestatem haberent homines tam ad bonum quam ad malum; similiter etiam Semipelagiani existimabant liberum arbitrium penitus extingui, si saltem ex se non posset incipere, id est, credere aut velle credere; unde, ut homo censeretur liber in negotio salutis, aliquid initiale circâ salutem prorsus à gratiâ independens admittendum esse contendebant; nempe initium fidei, seu pium credulitatis affectum.

Omnia itaque momenta et expostulationes Semipelagianorum adversus S. Aug. non oppugnabant naturam et agendi modum gratiæ quam propugnabat S. D., sed ipsius duntaxat gratuitatem, et necessariam, ut ita dicam, praeventionem ad primum etiam salutis desiderium et initium. En fons et origo omnium expostulationum et conviciorum quibus Massilienses S. Aug. doctriinam infamabant; id manifestum fit solâ inspectione epistolarum SS. Prosperi et Hilarii ad S. Aug., necnon librorum de Prædest. SS. et de Dono persever. quos ea occasione exaravit S. doctor.

Quæres 1°, an Semipelagiani erraverint circa scientiam conditionatorum, quæ est in Deo, et à nonnullis

media nuncupatur. Respondeo illos quidem errasse, quod tali scientiâ abusi fuerint, non verò præcisè quòd eam admiserint. In his autem quinque potissimum aberrabant circa scientiam conditionatorum: 1° in eo quòd vellent per illam Deum cognoscere quoniam ex solo naturæ effectu benè dispositi ferent ad fidem suscipiendam, et quique solis liberi arbitrii viribus credituri essent, si ipsis veritas Evangelii annuntiaretur; quod certè erroneum esse nemo non videt, fidem enim Dei donum esse, sæpissimè et clarissimè inculcant Scripturæ, quemadmodum contra Semipelagianos tradit S. Aug. lib. de Prædest. et de Dono persever. 2° Errabant etiam quòd assererent pium illum ea naturalium credulitatis affectum quem Deus praevidet ex hypothesi prædicationis Evangelii, primam esse rationem et causam vocationis ad fidem; ita ut eâ ratione eoque motivo Deus certò moveretur ad mittendos prædicatores qui veritates evangelicæ annuntiant, unde consequens erat gratiam vocationis gratuitam non esse, sed dari secundum merita. Et enim cum ab illis quærebatur quare Evangelii fides aliquibus, potius quam aliis prædicaretur, respondebant, teste S. Prosp. epist. ad S. Aug. dispensasse Deum tempora, et ministeria prout praevidit Deus credituros, et exortura erat bonorum credulitas voluntatum. Idem refert S. Hilarius in epist. ad S. Aug. 5° Adhuc abutebantur Semipelagiani scientiâ conditionatorum, quòd vellent futurum voluntatis sub conditione gratiæ conferendæ consensum à Deo prævisum, esse causam, regulam et motivum ejusdem gratiæ conferendæ; ex quo consequeretur scientiam conditionatorum non tantum esse causam directivam decretorum Dei circa bona opera, sed etiam motivam, impulsivam et certò determinativam; quod planè absurdum esse et erroneum, vel ex uno Tyrriorum et Sidoniorum exemplo demonstratur, apud quos patrata non fuisse miracula, etsi praevidisset Deus futurum ut ipsi crederent, et dignos poenitentiae fructus agerent, si apud eos factæ fuissent virtutes, quæ in Corosaitis et Bethsaidaïtis factæ fuerant; quo exemplo Semipelagianos urget S. Aug. lib. de Prædest. Sanctorum. 4° Quod ex præcedentibus consequitur, juxta Semipelagianos scientia conditionatorum convertebatur in absolutam independentem à decreto, saltem tanquam à primâ et præcipuâ causâ. Scilicet volebant rem aliquam primùm conditionatè duntaxat futuram, non fieri postmodum futuram absolute præcisè propter decretum, seu prædestinationem Dei ad gratiam; quinimò prædestinationem illam idcirco esse in Deo, quòd praevidisset rem sub conditione futuram; quod significum sapius refellit S. Aug. præsertim lib. de Dono persever. cap. 19: Quando, inquit, legimus Dei præscientiam, et agitur de vocatione electorum, eandem prædestinationem intelligere oportet. 5° Abutebantur etiam scientiâ conditionatorum ergâ parvulos. Cum enim S. Aug. contra ipsos probaret gratuitam planè esse prædestinationem ad gratiam, exemplo duorum parvulorum quorum unus ante susceptum baptismum à vivis excedebat, alter verò non nisi post susceptum illud sacramentum; respondebant

idecirco uni ex illis concessam esse præ alio gratiam baptismatis, quod Deus prævidisset ipsi, si ad adultam ætatem pervenisset, bene usum esse suo libero arbitrio, alterum verò non item; atque ita parvulorum prædestinationem aut reprobationem fundabant in præsentia bonorum vel malorum operum, quæ nunquam absolutè futura erant; sed quæ tamen futura fuissent; si parvuli illi ad adultam ætatem pervenissent: *Tales aiunt perdi, talesque salvari*, inquit S. Prosper in epist. ad S. Aug., *quales futuros illos in amicitia majoribus, si ad ætatem servarentur ætatem, scientia divina præviderit*; quam quidem absurdum et erroneam sententiam ibidem explodit S. D., cujus verba supra retulimus. Eandem opinionem refellit et irridet S. Aug. multisque confutat argumentis, isto imprimis, nempe quòd nullus premio vel supplicio affici debeat propter ea bona vel mala quæ facturus fuisset, sed tantùm propter ea quæ reipsa fecit. *Nullus mortuus*, inquit lib. de Donn persever. cap. 9, *judicatur ex bonis seu malis quæ fuerat, si non moreretur, acturus; alioquin Tjritii et Sydonii non secundum ea quæ gesserunt, pœnas luerent; sed potius secundum ea quæ gesturi fuerant, si in eis illæ virtutes evangelicæ factæ fuissent, per grandem penitentiam, et per Christi fidem consequerentur salutem.*

Ast ab his erroribus longissimè distat doctrina scientiæ mediæ, prout nunc à nonnullis theologis defenditur. Namque 1° asserunt ad omnia opera bona, ipsumque primum fidei et salutis initium, gratiam voluntatis prævenientem necessariam esse, ad eò ut nec futura bona opera, nec pius credulitatis affectus prævideantur à Deo, nisi sub conditione gratiæ concedendæ: 2° Negant gratiæ tum baptismi, tum vocationis, tum etiã efficacis conferendæ motivum et causam esse consensum voluntatis prævisum sub conditione; nullus enim est ita pessimus, qui non provideatur à Deo convertendus et salvandus, si talis vel talis gratia quam Deus benè novit ipsi concederetur, et quæ nihilominus ipsi denegatur; motivum ergo illius gratiæ concedendæ, sola est, in eorum mente, specialis Dei misericordia. Ratio à priori est, quia, juxta scientiæ mediæ patronos, scientia conditionatorum est causa directiva duntaxat decretorum Dei, non impulsiva et determinativa. Nempe posito quòd Deus velit voluntatè absolutè et efficaci aliquid ad se convertere, videt per scientiam conditionatorum, an huic vel illi gratiæ sit consensus ex hypothesi quòd ei concedatur, atque ex purè suà misericordiã, ex purè gratuito decreto hanc illi gratiam decernit, cui videt ipsum in talibus circumstantiis consensus. 3° Juxta eosdem theologos, scientia conditionatorum non transit in absolutam, nisi mediante absoluto, efficaci et purè gratuito Dei decreto, quòd quidem prima est futuritionis absolutæ rerum causa.

Ex quibus omnibus patet doctrinam scientiæ mediæ prout à nonnullis theologis propugnatur, nihil commune habere cum Pelagianorum et Semipelagianorum erroribus. Audiatur hanc in rem illustrissimus Bossuetus secundo Documento Pastoralis adversus

Juricum pag. 140, ubi sic loquitur: « Pour récriminer, M. Jurieu nous objecte que nos Molinistes sont Demi-Pélagiens, et que l'Église romaine tolère un Pélagianisme tout pur et tout crû. Pour ce qui regarde les Molinistes, s'il en avait ouvert seulement les livres, il aurait appris qu'ils reconnaissent pour tous les étus une préférence gratuite de la miséricorde divine; une grâce toujours prévenante, tous jours nécessaire pour toutes les œuvres de piété; et dans tous ceux qui les pratiquent une conduite spéciale qui les y conduit. » Idem conceptis verbis docet Natalis Alexand. ad sec. V. Hist. Eccles. cap. 3, art. 8, ubi de Semipelagianorum erroribus agens, hæc habet: *Cavendum ne recentioribus quibusdam theologis, qui... scientiam quandam mediam propugnant, Semipelagianii erroris nota muratur, quod imprudenter et temerè novi quidam auctores fecerunt, vel Semipelagianorum dogmatum ignari, vel studio partium in transverso actu; magnum est enim quantum ad hoc utrumque dogma, inter Semipelagianos et theologos illos discrimen.* Idem tradunt Hyacinthus Serri in opere cui titulus: *Scholæ Thomistica vindicata*, pag. 8; Hyacinthus Amat de Graveson, tertiã parte epistoliarum in quibus doctrina Thomistica asseritur ac vindicatur, epist. primã. Ante eos idem etiã docuerant Alvarez, Joann. à S. Th., Ledesma, etc.

Quæres 2°, an Semipelagiani erraverint circa voluntatem Dei salvandi omnes homines. Respondeo ipsos circa voluntatem Dei errasse in quatuor præsertim capitulis, de quo vide quæ dicta sunt tract. de Attributis quæst. 8, ubi Semipelagianorum errores circa voluntatem Dei salvandi omnes homines retulimus.

Quæres 3°, an idem erraverint circa divinam prædestinationem. Respondeo in multis aberrasse. 1° Errabant circa prædestinationem parvulorum, quos dicebant ad gloriam eligi propter merita nunquam futura, sed quæ fuissent posita, si diutius parvuli in vitã perseverassent. 2° Errabant etiã circa adultorum prædestinationem, quia asserbant Deum conditionatè omnium hominum velle salutem, si nimirum ipsi vellet credere, vel se ad fidem præparare per solas naturæ vires, ita ut propter illud initium fidei naturale concederentur mediã ad salutem necessaria. Vide quæ diximus quæstio 1, circa conditionatorum scientiam.

Verùm, quemadmodum observat Natal. Alex. loco citato, alique auctores mox laudati, erroribus illis nullatenus inficitur horumce theologorum doctrina, qui prædestinationem ex prævisis meritis fieri propugnant. Nam 1°, admittunt quidem illi theologi generalem et conditionatam in Deo de salute omnium hominum voluntatem, si nimirum omnes ipsi velint salvari; sed illa conditio, quòd homines velint salvari, gratiam supponit, quia nullus potest quidquam velle aut operari ad æternam vitam conducens, nec ipsum salutis desiderium concipere sine præveniente gratiã voluntatis. 2° Respectu eorum omnium qui salvantur, sive sint adulti, sive sint parvuli, speciale agnoscent præ-

dilectionem Dei, per quam ipsis merè gratuitò specialia auxilia decreta sint, quibus factum est ut salarentur. 3° Semipelagianorum signum circa prædeterminationem parvulorum exploditur; quòd enim aliqui parvuli non moriantur nisi suscepto baptismo, illud putant ex solà Dei benignitate esse repetendum, quamvis existimant infantes illos efficaciter ad gloriam non eligi, nisi ex prævià applicatione meritorum Christi quæ fit per baptismum.

Dissertatio tertia.

DE MONACHIS ADRUMETINIS.

Aliquantò post damnatos à Zozimo summo pontifice postque ejectos Occidente Pelagianos, exorta sunt inter monachos Adrumetinos dissidia super questione de gratià et libero arbitrio; de quibus duo hic paucis inquirenda sunt, occasio scilicet, et materia horumce dissidiorum; seu historia dissidii, et in quo positus fuerit monachorum error.

ARTICULUS I. RIVUS.

Compendiosa huiusce dissidii delineatio.

Adrumetum civitas erat in Byzacena Africæ provincià celebris. Hanc prope urbem cœnobium incolebatur, à monachis sub Valentini abbatis regimine, inter quos Florus quidam patrià Uzalensis numerabatur. Hic cum in patriam iter suscepisset, ibi celeberrimam S. Aug. epistolam ad Sixtum exscripsit, et Adrumetum ad fratres suos transmisit; hanc Adrumetini monachi perlegerunt; sed cum eorum quinque vel non multo plures illius sensum non assequerentur, graves in cœnobio contentiones et dissidia excitavère, contententes videlicet, ab aliis qui doctrinam hanc rectius intelligebant, ita defendi gratiam, ut liberum abolerent arbitrium, negarentque Deum in die iudicii redditurum unicuique secundùm opera sua.

Valentinus monasterii abbas his tumultibus incassum mederi conatus, consensit tandem duos monachos Cresconium et Felicem Hypponei proficisci ut S. Aug. adirent ac consulerent. Hic contentiones statum, quò turbatum fuerat monasterium perturbatè omninò ac perversè S. D. exposuerunt; ipsi quippe objectiones, calumnias, accusationes intentatas adversus Florum, aliosque qui genuinam S. Aug. sententiam tuebantur, velut propriam Flori, aliorumque doctrinam proposuère. Docuit monachos Augustinus, eisque suam ad Sixtum epistolam exposuit; scripsit etiam de eodem argumento duplicem ad Valentinum epistolam 214 et 215, in quarum postremà Valentinum rogabat, Florum ad se mitteret, id scilicet animo conjectans, quòd res erat, adversus illum ideò tumultuari alios, quòd non assequerentur quæ diceret. Librum insuper conscripsit ad eundem Valentinum et cum illo ad monachos, de gratià et libero arbitrio, in quo gratiæ et liberi arbitrii concordiam exponit, gratiamque non ex meritis dari demonstrat.

Istius lectio voluminis novo dedit occasionem errori; cum enim omnia bona opera Dei dona esse in eo sæpiùs inculcet S. Aug., quidam monachus id legens

in eam prolapsus est absurditatem, ut dixerit neminem esse corripiendum si præcepta non facit, sed duntaxat pro illo ut faciat Deum esse orandum. Id S. D. Valentinus nuntiavit per Florum, cujus probatà fide, lib. de corrept. et gratià, quo plenius Adrumetinos monachos instrueret, eleucbravit: in eo utilitatem ac necessitatem correptionis ostendit. Illis historicè prænotatis, jam de errore horumce monachorum investigandum.

ARTICULUS II.

Quis fuerit Adrumetinorum monachorum error.

Nonnulli cum Syrmundo in suà Hist. Prædeterminationè docent præfatos monachos fuisse præformatores hæresis Prædeterminationum, seu eorum qui, ut gratiam defenderent, liberum arbitrium è medio tollabant; alii verò cum card. Norisio lib. 1 Hist. Pelagianæ cap. 15, contendunt illos è contra Pelagianà fuliginè tinctos fuisse, atque ut liberum arbitrium tuerentur gratiam impugnasse.

Conclusio. Adrumetini monachi Prædeterminationè hæreses auctores, vel præformatores non fuère, sed Pelagianà potius labe infecti. Probatum 1° ex disertò S. Aug. testimonio lib. 2 retractat. cap. 66: *Propter eos, inquit, qui.... sic defendunt liberum arbitrium, ut negent Dei gratiam, asserentes eam secundum merita nostra dari; scripsi librum, cui titulus est: De gratià et libero arbitrio.* Ad eos autem scripsi monachos Adrumetinos, in quorum monasterio de hac re cœperat esse contentio. Adrumetini ergo non prædeterminationè, sed Pelagianæ hæresos labe infecti fuère. Probatum 2° ex S. Prospero epist. ad S. Aug. ubi sic loquitur: *Evenit ex dispositione misericordiæ Dei, ut cum quosdam intra Africam (monachos scilicet Adrumetinos) similia movissent, librum de Corrept. et Grat. plenum divinæ auctoritatis emitteret.* Similia ergo moverunt Adrumetini illi et Massilienses; porò nemo dixerit Massilienses errori Prædeterminationis fuisse, à quo tantoperè abhorrebant, ut non alià de causà doctrinam S. Aug. acriter insecrarentur, quàm quòd eam huic errori omninò conformem esse sibi falsò persuasissent; ergo, etc. Probatum 3°: Vel illi erant Prædeterminationi qui Floro resistebant, vel ipse Florus; sed neutrum dici potest. Non primum. Nam si fuère commotij lectione epistolæ ad Sixtum, quæ gratiam negat secundùm merita dari; ii sunt quos docet ac præmunit S. Aug. contra errores Pelagi; ii tandem sunt qui Florum accusabant, quasi liberum negaret arbitrium, epist. 214; quæ omnia apertè demonstrant ipsos fuisse non Prædeterminationis, sed meros Pelagianos. Non secundum. Equidem Florus de illo errore accusatus fuit, sed ab alijs qui prorsus doctrinam Pelagi sectabantur, ut docent eorum verba, quæ sibi ut objectiones proponit S. Aug. Fuit accusatus, sed hæc non erat illius fides: *Servi tui Flori hæc fides est, pater, non sicut fratres isti sunt locuti, ait Valentinus abbas epist. 216.* Fuit accusatus, sed suspicabatur S. D. eos qui accusabant Florum ipsum non intelligere, epist. 214: *Melius tamen facietis, inquit, quòd multum rogo, si ipsam, à quo dicunt se fuisse turbatos, ad me mittere non gravemini; aut enim non intelligit librum meum, aut fortè ipse non intelligitur.* Fuit

accusatus, sed post audientiam recessit justificatus : *Hanc fidem quæ sine dubio vera et prophetica et apostolica et catholica fides est ; eam in fratre nostro Floro invenisse me gaudeo, unde hi potius corrigendi sunt...., qui eam non intelligebant.* Ita S. Aug. lib. de Corrept. et Grat. cap. 1. Hæc adeo firma sunt ut et alia adijcere supervacaneum esset.

Dices : S. Aug. lib. de Grat. et lib. Arb. cap. 1, in quo totius libri scopus habetur, sic loquitur : *Quoniam sunt quidam, qui sic gratiam Dei defendunt, ut negent nominis liberum arbitrium, ubi manifestè supponit quosdam è monachis Adrumetinis negasse liberum arbitrium, ac proinde erroribus Prædestinatiois adhæsisse. Idem apertè declarat epist. 214. Respondeo, cum hæc scriberet S. D. deceptum fuisse falsâ relatione Cresconii et Felicis, qui ex simplicitate vel imperitiâ perversè omninò et perturbatè dissentionis causam narraverant. Hi nempe, ut antea observavimus, objectiones et calumnias quibus nonnulli è monachis doctrinam Flori diffamabant, veluti propriam ipsius sententiam exposuere ; ast ubi semel Florum audivit, illius fidem laudavit, ut constat ex citato cap. 2, lib. de Corrept. et Gratiâ : imò et antequàm Florus ipsum adiret, jam suspicabatur S. D. calumniam, unde lib. de Grat. et lib. Arb. cap. 1, post verba objecta continèdit : *Aut quando gratia defenditur, negari existimant liberum arbitrium.* Denique, quod item omnem dirimit, lib. 2 Retract. cap. 66, asserit S. D. exarrasse librum de Grat. et lib. Arb. adversùs eos qui ita defendunt liberum arbitrium, ut negent Dei gratiam ; ibidem declarat se eundem librum ad monachos Adrumetinos direxisse ; nulli ergo fuere Prædestinatiois in monasterio Adrumetino, benè tamen nonnulli Pelagianâ fuligine tincti.*

Dissertatio quarta.

DE PRÆDESTINATIONIS QUINTI SECULI.

Dictum est hucusque de illis qui errârunt circa gratiæ naturam, necessitatem et gratuitatem : nunc de illis tractandum qui errârunt circa ipsius agendî modum.

Observandum itaque 1°, Prædestinatiois, seu, ut alii dicunt, Prædestinatos, in oppositum Pelagii errorem lapsos fuisse. Pelagiani nimirum extollentes liberum arbitrium, gratiæ necessitatem negavere ; Prædestinatiois è contra gratiæ plus æquo tribuentes, libertatem arbitrii interemerunt. Prædestinatione, tanquàm à parte magis conspicuâ et insigni errorum quos profitebantur, dicti sunt Prædestinatiois.

Observandum 2°, varios et multiplices fuisse Prædestinatiois errores. Ad istos potissimum revocari possunt : Primus ac palmaris, ex quo cæteri omnes derivantur, iste est, videlicet quosdam esse homines, decreto absoluto et omnem demeritorum previsionem antecedenti, ad mortem seu damnationem æternam prædestinatos. Secundus, Deum prædestinare ad mediâ quæ deducunt ad interitum, nempe ad malam vitam, ad vitium, atque aded ad malum culpæ et peccatorum. Tertius, Deum non velle omnes homines salvos fieri, sed tantùm eos qui salvantur. Quartus, Christum

Dominum, pro solis electis et prædestinatis mortuum fuisse, ac pro his sôlis sanguinis sui pretium Deo Patri obtulisse. Quintus, post primi hominis lapsum ex toto liberum voluntatis arbitrium extinctum esse. Sextus, Sacramenta in iis otiosa esse et sterilia ; hoc est, nec peccatum iis dimittere, nec gratiam conferre, qui sunt ad mortem prædestinati.

Hæc et alia fuisse Prædestinatiois commenta constat ex Epistolâ Faustî et Lucidî, aliisque auctoribus infra recensendis.

Observandum 3°, circa presentem controversiam non unam esse omnium sententiam. Jansenius, lib. 8 de hæresi Pelagianâ cap. ultimo, existimat nusquam autè Lutherum et Calvinum extitisse in rerum naturâ Prædestinatiois hæresim, eamque nihil aliud esse quàm mera s objectiones et calumnias quibus Massilienses S. Aug. et discipulorum ejus doctrinam diffamare conabantur ; seu S. D. doctrinam ab illis invidiosè propositam ac deformatam. Quæcumque autem in hujus suæ sententiæ confirmationem profert, non ipse primus excogitavit, sed ea omnia à Jacobo Usserio inter Calvinistas notissimum explavit ac depremissit ex libro quem anno 1651 Dublini edidit sub hoc titulo : *Gotescalci et Prædestinatiois controversiæ ab eo nata historia.* De synodis Arelatensi et Lugdunensi omninò silet Jansenius (quamvis earum historiam legisset apud Baronium, cujus ipse locum indicat), quia nimirum nondum prodierat in lucem alter ejusdem Usserii liber, Dublini pariter editus anno 1659, hoc est, uno post mortem Jansenii anno. Eo in libro quem inscripsit : *Britannicarum Ecclesiarum antiquitates*, prædictarum synodorum auctoritatem ac veritatem exussit Usserius ; unde Jansenii discipuli avidè arripuerunt quidquid ad easdem synodos elevandas, subiunde sexcenties recoxerunt.

Jansenio et Usserio hæc in parte suffragatur Gilbertus Manguinus in supremâ Parisiensi Monetarum curiâ præses. Is seculo proximè elapso Gotescalci defensio nem suscepit, et Prædestinatiois hæresim pro fabulâ adversùs Augustinianæ doctrinæ propugnatores confictâ traduxit ; hunc confutavit Cellotius Societatis Jesu theologus, libro cui titulus : *Historia Gotescalci Prædestinatiois ;* Parisiis an. 1655.

Doctissimus Sirmundus in suâ Historiâ Prædestinatiois ex adverso docet 1°, hæresim illam anno circiter 424 in Africâ natam fuisse apud monachos Adrumetinos. 2° SS. Prosperum et Hilarium contra eandem hæresim per Gallias grassantem S. Augustini opem implorasse, quibus morem gessit S. D. editis contra Prædestinatiois libris de Prædest. SS. et de Dono persever. 3° Post Aug. obitum memoratos Prosperum et Hilarium, Romam ad Cælestinum contulisse, à quo gravissimum contra Prædestinatiois rescriptum ad episcopos Galliæ datum impetrârunt. 4° Eundem errorem à Lucido presbytero propugnatum et retractatum fuisse versùs finem quinti seculi. 5° Tandem Gotescaleum illius hæresis instauratorem fuisse nono seculo.

Inter hæc utramque extremam sententiam mediis

occurrit eminentiss. card. Norisius lib. 2 Hist. Pelag. cap. 15. Contra Jansenium et Mauguionum docet Prædestinationam hæresim non omninò fletam et commentitiam fuisse, sed veram, à Lucido præsertim presbytero, aliisque nonnullis obcuri nominis propagatam; ast contra Sirmundum contendit eam nec in monasterio Adrumetino natam, nec à SS. Prosp. et Hilar. impugnatam, nec à S. Cælestino damnatam fuisse. Quid de totâ istâ controversiâ sentiamus, patebit sequentibus Conclusionibus.

CONCLUSIO PRIMA. — Prædestinatiana hæresis exorta non est in Africâ in monasterio Adrumetino.

Hujus conclusionis veritas aperta est et explorata ex dictis dissert. precedenti, in quâ ostendimus monachos Adrumetinos, ut liberum tuerentur arbitrium, adversus gratiæ necessitatem dimicasse.

CONCLUSIO SECUNDA. — Prædestinatiana hæresis non emerit in Galliis Cælestino I summo pontifice; neque adversus eam SS. Augustini aut Cælestini opem impioravere Prosper et Hilarus.

Probat: Nam quos impugnavere SS. Prosper et Hilarus in suis operibus, et S. Cælestinus in suo celebri ad episcopos Galliæ rescripto, ubique exhibentur tanquàm S. Aug. hostes intensissimi; sancto doctori perpetuò obloquebantur, immania errorum portenta ipsi Ængelant; mira ejus scripta infamabant, effluentes ipsum sub gratiæ nomine fatalem inducere necessitatem; porro qui ita sanctissimi præsulis nomen et doctrinam proscindebant, potius Pelagianorum erant reliquæ, quàm Prædestinatiani quî S. August. ipsiusque doctrinam impensè laudabant, eamque se profiteri, etsi falsò, gloriabantur.

CONCLUSIO TERTIA. — Prædestinatiana hæresis non est figmentum, neque mera calumnia quâ Massilienses S. Augustinum ejusque discipulos infamare studuerunt, uti placet Jansenio et ejus apologistis; sed vera et realis hæresis in Galliis quinto seculo à Lucido quodam presbytero, Monimo, et aliis nonnullis propagata.

Probat 1° ex epist. Faustî ad Lucidum, in quâ sex mox recensita Prædestinatianorum dogmata ipsâ damnanda proponit, quæ nisi ipse anathemate confixerit, atque subscripserit epistolæ, ipsum ad synodum delaturum comminatur: *Quòd si eam, inquit (epistolam), subscripserim, ut dicit, transmittere nolueris, aperte adhuc te in errore persistere ipso silentio comprobabis; ac proinde mihi jam necessitatem facies ad personam tuam publicis conventibus exponendam.* Extat prædicta epistola tom. 4 conciliorum Labb. pag. 4042, et Biblioth. edit. Lugd. tom. 8, pag. 524.

Probat 2° ex libello emendationis Lucidî ad episcopos Gallicanos, quo prava sua dogmata ejurat his verbis: *Correctio vestra, inquit, salus publica, et sententia vestra medicina est; unde et ego summum remedium duco, ut præteritos errores accusando, excusum, et salutiferâ confessione meâ diluam. Proinde juxta prædicandi recentia statuta concilii, damno vobiscum sensum illum qui dicit: 1° Humanæ obedientiæ laborem divinæ gratiæ non esse jungendum; 2° qui dicit post pri-*

mi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum; 3° qui dicit quòd Christus et Salvator noster mortem non pro omnium salute suscepit; 4° qui dicit quòd præscientia Dei hominem violentè compellat ad mortem, vel quòd cum Dei preceant voluntate, qui perierit; 5° qui dicit quòd post acceptum legitimum baptismum, in Adam moriatur, quicumque deliquerit; 6° qui dicit alios deputatos ad mortem, alios ad vitam prædestinatos, etc.

Et postea sic pergit Lucidus: *Hæc omnia quasi impia et sacrilegii plena condemno. Ex quibus patet Lucidum Prædestinatianis erroribus infectum fuisse, quos subinde urgente Fausto ejuravit. Refertur præfatus emendationis libellus, collectionibus mox laudatis.*

Probat 3° ex duobus conciliis Arelatensî et Lugdunensî, circa annum Christi 475, ut verisimiliùs videtur, celebratis: in quibus, 1° errores Lucidî fuere damnati; 2° Patrum suffragiis ac subscriptionibus approbata Faustî ad Lucidum epistola; 3° ipsi Fausto hos errores confutandi provincia demandata. Ita constat ex præfatione librorum Faustî ad Leontium Arelatensem episcopum: *Quòd, inquit, pro sollicitudine pætorali, beate papa Leontî, in condemnando prædestinatianis errore concilium summorum antistitum congregatis, universis Galliarum Ecclesiis præstitit; quòd verò ad ordinanda que collatione publicâ doctissimè protulistis, operam infirmis humeris curamque mandastis; pariter sanctæ existimationi vestræ consultastis; et in fine præfationis: In quo quidem opusculo, post Arelatensis concilii subscriptionem, novis erroribus deprehensis, adjici aliqua synodus Lugdunensis exegit. Lucidus quoque meminit synodi Arelatensî in suo mox citato Retractationis libello. Quæ ad clevandam harumce synodorum veritatem et auctoritatem opponunt adversarij, solvemur in responsione objectionum.*

Probat 4° antiquorum scripturum auctoritate. Prosper Tyro in Chronico, auctor libri antiquissimi, quem primus edidit Sirmundus sub nomine Prædestinatiani; Arnobius Junior, qui vixit Ecclesiâ seculo V; Ennodius Ticinensis ejusdem ævi nobilis scriptor; Hincmarus in epist. ad Nicolaum papam; Rahanus in epistolis ad Hincmarum; Trithemius, Flodoardus, Sigebertus, etc. Hi omnes scriptores loquuntur de Prædestinatianis hereticis, quos seculo V Ecclesiam infestasse testantur.

Probat 5° ex constanti theologorum doctrinâ, quî summo consensu fatentur exiitisse antiquitùs Prædestinatianam hæresim Pelagianæ ex adverso repugnantem; idque novatoribus Lutheranis et Calvinistis exprorbrant, quòd eam fulminibus ecclesiasticis toties percussam excusceaverint. Ita disertè testantur Thomas Valdensis in eximio illo opere quod incipit *Doctrinale fidei antiqûæ*, lib. 1, art. 1, cap. 22; Didacus Alvarez de origine Pelag. hærescos cap. 30; Claudius Sanctosius episcopus Ebroidensis in Atheismis Calvinî; Baronius, Binius, Bellarminus, Alphonsus à Castro, Maldonat., aliique. Verbo dicam, ex theologis orthodoxis ante Jansenium plurimi Prædestina-

tianos antiquitus existisse expressis verbis fassi sunt; ceteri non exigente, scopo siluere; verum nullus est qui hanc hæresim quasi meram fabulam et anile commentum ex Semipelagianorum officina profectum explosierit. Primus omnium Yprensis criticas Usserii conjecturas et hallucinationes sequi maluit, quam orthodoxorum vestigiis insistere.

Unum est hoc loco nimè præmittendum celebre testimonium Petri Aurelii, qui apertè proficitur olim existisse Prædestinationis hæreticos; tomo scilicet 1, in responsione ad quartam causam Spongiæ præambulam pro sacrâ theologia Facultate Parisiensi pag. 197: *Ex antiquis quidem temporibus*, inquit, *quibus eam (Galliam) monstria curiose constat, nulla exhiberi mirum non est. Subuenitibus postea sensim in hanc quoque messem zizanii, Gotescalcum provincie Rhemensis monachum, antiquos Prædestinationum errores renovantem damnarunt primò Germaniæ episcopi auctore Rabano, tum Galliæ antistes auctore Hincmaro.* Si antiqui et renovati à Gotescalco Prædestinationum errores, ergo ante illum existere, ac proinde seculo quinto.

Solentur objectiones. — Obijcies 1^a, contra tertiam Conclusionem: Quæ dicuntur Prædestinationum dogmata, ipsissimæ sunt objectiones, calumniæ et accusationes quibus Semipelagiani S. Augustini doctrinam infamabant; vera ergo non est, sed fictitia hæresis Prædestinationiana. Ita Jansenius citato lib. 8 de hæresi Pelagianâ. Respondeo, concessio antecedente, negando consequentiam: etsi enim, quod libenter fatemur, Prædestinationum dogmata omninò conveniant cum objectionibus et calumniis quibus Massilienscs S. August. doctrinam onerabant, inde tamen perperam inferit Yprensis, fictitiâ fuisse et commentitiâ Prædestinationam hæresim. Ut enim, non fictitia, sed vera et realis dici possit aliqua hæresis duo requiruntur et sufficiunt: videlicet, primò ut sit perversum dogma; et ut sint hujuscæ perversi dogmatis defensores; porro utrumque hic reperitur. Et 1ª quidem, in iis dogmatibus quæ Prædestinationum fuisse dicuntur, hæresim apertam contineri, patetsi revocentur hic in memoriam quæ mox recensimus præcipua doctrinæ Prædestinationis placita; unde in iis dogmatibus à S. Aug. propulsandis tam strenuè laborarunt SS. Prosper et Fulgentius; ut scilicet evincerent, *talem sensum scriptis catholicis non inesse doctoris, qualem eum qui frustra calumniatur ostendant.* 2ª Existisse aliquos qui prædicta dogmata tanquam vera et Augustini doctrinæ consentanea propugnaverint, constat ex probationibus. Et verò cum hæc amicus accusatorem Faustum, et Lucidum reum confitentem, et iudices episcopos in duos conciliis Arelatensi et Lugdunensi congregatos; quid efficacius desiderari potest ut ostendatur aliquos fuisse hæresis Prædestinationis assertores? .

Obijcies 2^a: Concilia Arelatense et Lugdunensè, in quibus approbantur contentimus Faustus ad Lucidum epistolam, ficta fuere et supposita à Fausto Semipelagianorum autemigiano, ut scilicet sententiæ suæ au-

toritatem, et S. Aug. discipulis invidiam ejusmodi fraude conflaret; siquidem istorum conciliorum nullus quinto Ecclesiæ seculo nec tribus proximè sequentibus meminit præter Faustum; neque etiam posterioribus seculis præter Hincmarum, à quibus recentiores mutiati sunt quidquid de istis conciliis scripsere; ergo, etc. Ita Mauguinus in Hist. Gotescalci. Respondeo 1^a, qui cum Mauguino contendunt prædicta concilia à Fausto Semipelagiano ficta fuisse, Usserii temeritatem longè superare; neque enim Calvinista istarum synodorum veritatem elevat, sed hoc unum vult deceptos fuisse à Fausto Arelatenses Patres; id unum velle Usserium constat ex libro cui titulus: *Britannicarum Ecclesiarum Antiquitates*, cujus verba mox referemus. Respondeo 2^a, cum card. Noris. lib. 2 Hist. Pelag. cap. 15, immeritò prorsus ac sine ullo fundamento Faustum à Mauguino tanquam insignem impostorem hic traduci; quomodò enim in re ad eò clarâ et omnibus perspectâ, voluisset aut potuisset, doctissimo metropolitæ Leontio, universis Galliæ episcopis, imò et toti Ecclesiæ illuderc? Calumniam hæc egregiè repellit loco citato eminentiss. card. his verbis: *Quis enim, inquit, de Fausto tantos dolos sibi persuadeat, qui coram universis Galliarum episcopis tantorum mendaciorum architectum se sistere non extimuerit? Quo animo Leontio metropolitæ doctissimo imponere ausus fuisset, quasi de remotissimis Asiæ rebus perscriberet, non verò de iis quæ in duobus nobilissimis urbibus nudius tertius gesta fuerant? Opponit Mauguinus (pergit Noris.), nusquam præter quam in Fausti libris illarum synodorum mentionem fieri; at hoc negantis argumenti genus lubricum est. Scimus Leontium Arelatensem ex Hilarii decreto synodos Gallicanas quotannis coegisse, quarum tamen nusquam memoria extat. Hæc eminentissimus auctor, quibus doctè ac solide sugillat et explodit quæ ad evincendum prædictarum synodorum Arelat. et Lugd. suppositionem congerit Mauguinus.*

Unum hic addo, quòd etsi Faustus fuerit Semipelagianus quando suam de gestis in causâ Lucidi conscripsit epistolam, non ideò fides ei deroganda sit circa factum de quo scribit ad illos qui plurimum in eâ partem habuerunt; nec minù ipsi credendum, quam Eusebiò Arianc, et Socrati Novatiano, de quorum fide in factis historicis quæ palam et apertè nemine contradicente conscripsere, nullus ambigit. Et verò, si, ut placet Mauguino, tota illa historia à Fausto conficta fuisset, haud dubiè confestim in ipsum insurrexissent ac falsi accusassent ejus hostes et æmuli quos plurimos expertus est.

Obijcies 3^a: Esto præfata concilia Arelatense et Lugdunensè, à Fausto supposita et ficta non fuerint, saltem negari non potest, ipsa mera fuisse Semipelagianorum conventicula, quæ proinde nullius sunt in præsentem causâ auctoritatis. Ita auctor Apologiarum pro Jans. apolog. primâ, pag. 197, his verbis: « Ce concile (d'Arl.) ne peut avoir été qu'une assemblée de Semipélagiens, ou d'évêques trompés par un Semipélagien. » Ibid. pag. 201: « Ça été un

concilii de Sémipélagiens.) Probant autem Jansenii Apologætæ, harumque synodorum antistes Sémipélagianâ heresî contaminatos fuisse, quòd Fausti libro, de Grat. et libero Arbit. Pelagianis erroribus refertos, approbaverint; idque colligunt ex posterioribus verbis epistolæ nuncupatoriæ: quâ hosce libros Leontio Faustus obtulit: *In quo quidem opusculo, inquit, post Arelatensis concilii subscriptionem, novis erroribus deprehensis, adjici aliqua, synodus Lugdunensis exigit. Audis, ipsomet Fausto testante, ipsius opusculum, id est, libros de Grat. et lib. Arb. à concilio Arelat. fuisse approbatos.*

Respondeo 1°, vel ipsismet Userium longè moderatiorem fuisse in concilia Arelatense et Lugdunense citatis Jansenii Apologætis. Namque Userius equidem concedit deceptos fuisse à Fausto concilii Arelatensis Patres; negat tamen illos episcopos fuisse Sémipélagianos; de iis enim ita loquitur citato lib. de Antiquitatibus Britannicis, pag. 426: *Interim tamen in tot doctrinâ et pietate præstantes viros, ita injuriosos esse nos non decet, ut unius versipellis vulpeculæ (Fausti videlicet) auctoritate freti, reliquiarum Pelagianæ hæreseos patronos eos fuisse credamus.* Quod ausus non est Userius, ausi sunt Jansenii Apologætæ; nec, ut ille, religioni duxerunt sanctum Pragmatium Augustodunensem episcopum, sanctum Patientem Lugdunensem, sanctum Claudium Bisuntinum, aliosque doctrinâ et pietate præstantes episcopos, quos huic concilio interfuisse testatur Baronius ad annum 490, Sémipélagianismi insinulare.

Respondeo, 2°, cum card. Norisio loco mox laudato, non sine gravi temeritate, atque insigni calumniâ Sémipélagianismi notam injuri celeberrimis episcopis quos sanctitate ac doctrinâ illustres fuisse constat. *Jansenii apologætæ, ait eminentissimus auctor, utramque synodum habitam fuisse concedunt; addunt tamen eas conflatas ex episcopis partim Sémipélagianis, partim à Sémipélagiano Fausto deceptis; sed sine testibus hanc injuriam doctissimis ac sapientissimis Patribus inurere non ausim. Illud verisimile videtur Faustum mandati limites excessisse, dum non modò quorundam Prædestinarianorum errores, ut injunctum fuerat, confutavit, verum etiam ex occasione S. Aug. de gratuita prædestinatione doctrinam subvertere conatus fuit. Hæc Norisius.*

Quod autem addunt Jansenii Apologætæ ex epistolâ nuncupatoriâ Faustî ad Leontium, nullatenus probat Sémipélagianos Faustî libros de gratiâ, à Patribus Arelatensibus fuisse commendatos; neque enim Arelatensis concilii subscriptio, de quâ hic loquitur Faustus, pertinet ad Sémipélagianos ejusdem Faustî libros de gratiâ, sed ad ipsius contra errores Lucidi epistolam omninò catholicam. Ita objecta epistolæ nuncupatoriæ verba exponit card. Baronius loco mox citato: *At quænam, inquit, ista subscriptio Arelatensis concilii? Numquid episcoporum concilium Faustî Commentarium illum (libros de grat. et libero arbitrio) subscriptione firmavit? minime gentium; verum subscripsit synodus Faustî illi tantum epistolæ, quam dedit ad Lucidum*

presbyterum; ut hominem in errores lapsam revocaret ad catholicam fidem. Idem tradit Binius in notis ad concil. Arelat. Et verò ex illâ ipsâ Faustî epistolâ ad Leontium, liquidò constat Faustî libros de gratiâ et libero arbitrio post synodum Arelatensem, postulante eodem Leontio, elaboratos fuisse; nimirum, ut quæ in illâ synodo sancita fuerant, uberius exponere, adeoque prædicti libri præsulum Arelatensium subscriptione comprobari non potuerunt. En verba epistolæ: *Quòd pro sollicitudine pastoralis, beate papa Leontii, in condemnando prædestinationis errore concilium summorum antistitum congregastis, universis Galliarum Ecclesiis præstitistis. Quòd verò ad ordinanda ea que collatione publicâ doctissimè protulistis, operam infirmis humeris, curamque mandastis, parum, ut reor, tanto negotio, parum sanctæ existinationi vestræ consulistis.* Pergit ibidem Faustus: *In quo quidem opusculo (de Grat. et libero Arb.), post Arelatensis concilii subscriptionem, novis erroribus deprehensis, adjici aliqua, synodus Lugdunensis exigit.* Ex quibus liquet Faustî opus post concilium Arelatense fuisse inchoatum, nec nisi post Lugdunense consummatum, ac proinde à nostro approbatum.

Attamen Faustî, ut auctoritatem operi suo conciliaret, duas epistolas, nimirum suam ad Lucidum, et Lucidi revocatoriam, ambas orthodoxas et eo nomine approbatas libris suis affixit, atque etiam præfationi ad Leontium ambigua verba quæ referuntur in objectione interseruit, quibus incauti adducerentur in eam persuasionem, ut crederent ejus libros à synodo Arelatensi fuisse approbatos.

Objicies 4°: Faustî ad Lucidum epistola, quâ damnatur Prædestinarianâ hæresis, Lucidi verò libellus quo eandem hæresim dicitur ejurare, Sémipélagianis erroribus scateni; neutri ergo adhibenda est fides; adeòque nec ex iis asserenda videtur Prædestinarianæ hæresis existentia. Respondeo negando ant. Illas enim tam Faustî ad Lucidum quàm Lucidi ad Patres Arelatensis synodi epistolas sanas esse et verè catholicas, atque duarum synodorum subscriptione probatas fuisse, testantur card. Baronius ad an. 499; Severinus Binius in notis ad concilium tertium Arelat.: Didacus Alvares hæresis Pelag. cap. 25; Malderus Antuerpiensis episcopus Anti-Syn. cap. 1, necnon Joannes Brasicellanus sacri Palatii magister in eâ ipsius censurâ quæ jam Faustî opusculo præfixa est.

Et verò quæ Yprensis Apologætæ in illis epistolis criminantur, nihil nisi specie tenus Sémipélagianismi redolent, uti fusè prosequitur Antonius Deschamps lib. 2 de hæresi Jansen. disput. septimâ, cap. 1, n. 12 et sequentibus.

1° In epistolâ Faustî anathema illud vellicant: *Anathema illi, qui dicit hominem solenniter baptizatum... et postmodum per diversa hujus mundi oblectamenta prolapsum, in Adam et originale peccatum pertisse;* quibus verbis peccati originalis existentiam, aut catholicam S. Aug. de prædestinatione gratiâ doctrinam à Fausto percellit concludunt adversarii. Verùm quàm distorta sit et obliqua ista consecutio, nemo non videt.

dei; prædictum anathema, nec dogma peccati originis, nec grativm prædestinationem perstringit, sed unum ex Prædestinatarum articulis, quo contendebant, uti supra notavimus, in his qui ad vitam non erant destinati, originale peccatum per baptismum non deleri, unde dicebant eum qui post baptismum deliquerit, in Adam perire, et propter originis peccatum non delctum damnari; quia nempe, juxta Prædestinatos, sacramenta non prædestinati minimè prosunt. Hic error à Gotescalco postea renovatus fuit, teste Amolone Lugdunensi in epist. ad eundem Gotescaleum datà; et in Calvinistis tandem damnatus est à synodo Trid. sess. 6. can. 17, his verbis: *Si quis justificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit; reliquos verbò omnes qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, ut pote divinà potestate prædestinatos ad malum, anathema sit.*

2° In epistolâ Lucidij hunc præsertim articulum tantquam Pelagianum traducunt: *Danno sensum illum, qui dicit, ab Adam usque ad Christum, nullos ex gentibus verè primam Dei gratiam, id est, per legem naturæ, in adventum Christi fuisse salvatos, eò quòd liberum arbitrium in primo homine perdidierint.* Verùm ista Pelagianismi nota facili negotio dissolvitur, dicendo cum Alvares, Baronio, Binio et aliis auctoribus antea citatis, per primam Dei gratiam hic non intelligi legem nature præcisè sumptam, sed legem nature junctam cum gratiâ, quæ ex futuro Christi adventu in eam redm dabat, ope cujus ante datam Moysis legem nonnulli Christum expectantes fuerunt salvati. Hunc sensum Lucidus statim exponit, his verbis: *Per rationem et ordinem seculorum, alios lege gratiæ, alios lege Moysis, alios lege nature, quam Deus in omnium cordibus scripsit, in spe adveniens Christi fuisse salvatos; tamen ab initio mundi ab originali nexu, nisi intercessione sacri sanguinis non absolutos.* Unde in objectis Lucidi verbis, expunctâ virgulâ, hæc verba jungenda esse merito contendunt supra citati auctores: *Per legem nature in adventum Christi.*

Objicies 5°: Epistola Faustij ad Lucidum in Synodo Arelatensi approbata et subscripta non fuit; et quæ in vulgatis editionibus subscriptiones leguntur, merito censentur supposititiæ et falsæ. Namque 1° Henricus Canisius asserit se vetustissimum manuscriptum codicem illius epistolæ Faustij ad Lucidum reperisse in monasterio S. Galli, cui subscriptiones illæ episcoporum non erant annexæ. 2° Si quis ex præsulibus synodi Arelatensis huic epistolæ subscribere debuisset, maxime Leontius Arelatensis, totius concilii præses; sed ipsius nomen cum aliis subscriptis non legitur. 3° Inter subscriptiones duo reperiuntur ejusdem civitatis Augustodunensis episcopi; porro nemo nescit canonibus cautum fuisse, ne duo eidem civitati præficerentur episcopi; ergo, etc. Respondet 1°, quidquid sit de prædictis subscriptionibus, ex Lucidi libello constat libellum hunc exaratum fuisse juxta statuta concilii Arelatensis: non diffidentur aliunde adversarii, eandem planè esse epistolæ ac libelli doctrinam; ergo

doctrina epistolæ Faustij confirmata est statuti concilii Arelatensis. Respondet 2°, negando antecedens, cujus falsitas ex ante dictis abundè constat. Ad primum dico 1., Canisium loqui de unico manuscripto S. Galli, eoque, ut ipse fatetur, perturbatissimo, quippe qui Faustij Epistolæ ne ipsius quidem Faustij subscriptionem annexam habeat, sed multa interserit prorsus ab instituto aliena; ac demùm post paginas plùm quàm centum refert Faustij subscriptionem .his verbis conceptam: *Item aliâ manu, Faustus... subscripsit.* Nulla ergo huic inordinato codici habenda fides; sed potius standum aliis codicibus, ex quibus ante Canisium; Bibliothecæ Patrum editores præfatas subscriptiones descriperunt. Dico secundò, variantes codices haud ægrè ad concordiam adduci posse, asserendo nimirum cum doctissimo Norisio, epistolam illam primùm à solo Fausto subscriptam fuisse et missam ad Lucidum; cum autem Lucidus Fausto rescripsisset se eandem epistolam approbare, quòd ejusdem celeberrimi evaderet emendatio, curavit Faustus ut aliud ejusdem epistolæ exemplar (quod apud se servaverat, ut ipse in suâ epistolâ testatur) episcoporum unâ cum Lucidi subscriptione munitur; atque inde factum est ut in aliquibus exemplaribus sola habeatur Faustij subscriptio; in aliis verò post undecim episcopos Arelatenses Lucidi nomen subscriptum legatur. Ad secundum dico 1°, non mirum quòd inter memoratas subscriptiones desit Leontij Arelat. nomen, si non in ipsâ synodo Arelatensi, uti conjicit Norisius, sed absente Leontio in alio quodam privato eorundem episcoporum pro Basilicâ dedicandâ aut alio negotio coactorum congressu, facta fuerit subscriptio. Dico 2°, quo lato ex MS. S. Galli quod vidit Canisius, aliorum episcoporum nomina, eodem ex aliis MSS. excidit Leontij nomen; tamen idcirco in dubium revocari debet id quod tam apertè, nemine reclamante, scriptum reliquit Faustus, videlicet: *Leontium sollicitudine pastoralis in condemnando prædestinationis errore concilium summorum antistitum congregasse.* Ad tertium dico inauditum non esse ut duo episcopi eandem simul rexerint Ecclesiam, seniore nimirum sibi coadjutorem adsciscente, sicut Aug. simul cum Valerio decessore suo in Hipponensi Ecclesiâ episcopus fuit.

Objicies 6°: Prosper Tyro, auctor libri qui dicitur *Prædestinatus*, Hincmarus et alii nonnulli supra citati, asserunt hæresim Prædestinatianam tempore S. Aug. exortam fuisse, quam Cæcilius S. pontifex repræsentavit, quod tamen nos antea negavimus; quare igitur iis auctoribus in uno fidem habemus, ac detrahimus in altero? Præterea synodus Araus. secunda subdubitanter de Prædestinatiano loquitur; sic enim de iis habet can. 25: *Si qui sunt (Prædestinatiani)... cum omni detestatione illis anathema dicimus.* Denique S. Prudentius Trecentensis episcopus lib. contra Joan. Erigenam cap. 4, et Lugdunensis Ecclesia lib. contra eundem cap. etiam 4, testantur se nec legisse, nec audivisse, an exliteri unquam hæresis Prædestinatiana; imò addunt hos falsos hæreticos esse ipsosmet S. Aug. discipulos, quos calumniabantur Senipelagianii, quasi con-

tenderent quosdam esse ad malum divinâ potestate prædestinatos.

Respondeo ad primum auctores citatos ex fide veterum monumentorum referre quosdam extitisse Prædestinatos hæreticos; quare his scriptoribus fidem hæc in parte habemus; at contra fidem et auctoritatem eorundem monumentorum tradunt tempore SS. Prosperi et Hilarii extitisse hæresim Prædestinationam, unde ipsos in eo descriimus. Ad secundum, non negat Arius. synodus antea extitisse Prædestinationam hæresim; sed dubitat, et quidem merito, utrùm eo tempore quo celebrata fuit anno 329, existerent aliqui Prædestinati, siquidem jam ab anno circiter 473, Lucidus erroris suos deposuerat, nullisque post ipsum ante Gotescalcum eadem heresi contaminatus commemoratur; scilicet, uti observant Malderus, Baronius, Binius, alique auctores citati, hæresis illa à paucis propugnata, brevi compressa evanuit. Ad tertium, in rebus facti, fides potius est habenda coætaneis auctoribus, quam iis qui longè post vixere. Porro Faustus et Lucidus ea narrant quorum oculati fuerunt testes quinto Ecclesie seculo; Prudentius verò et auctor qui sub nomine Ecclesie Lugdunensis scripsit, nono duntaxat florere Ecclesie seculo. Adde quòd cum hæresis illa, ut mox diximus, brevi evanuerit, mirum videri non debet, quòd ignota nonnullis fuerit nono seculo.

Obijcies utimò cum auctore Bibliothecæ Eccles. seculo quinto ubi de Fausto: Equidem, inquit, negari non potest quin reipsa congregatum fuerit concilium Arelatense contra Prædestinatos, ibique approbata sit epistola Fausti, et Lucidus compulsus ad retractationem emittendam; inde tamen inferri nequaquam potest, verè extitisse Prædestinationum hæresim. Hoc unum duntaxat colligi potest, tunc temporis effubuisse dissidia et contentiones de gratiâ, atque in disputationis æstu, ut fieri assolet, utramque partem nonnulli excessisse, et adversariis suis criminandi anam præbuisse; qui enim S. Aug. dogmata propugnabant, si non satis cautè aliquando loquebantur, sicque non sine fundamento Prædestinationum errores ipsis tribuebantur; alii ex adverso, cum S. Aug. doctrinam impetent adversariorum suorum accusationibus sese objiciebant; hinc factum est, ut unaqueque dissidentium pars alteri hæresim affigeret; unde non mirum si nonnulli episcopi in synodum coacti, Lucidum tanquam Prædestinationum ad errorem emendandum adegerint, quamvis reipsa hæreticus ille non foret. Ita firmè Bibliothecæ auctor loco laudato.

Respondeo totam hanc objectionem gratis omninò confictam, ex antedictis nullo negotio dissolvi posse; præsertim verò momentis quibus nititur Norisius citato lib. 2 de hæres. Pelag. cap. 15, quibus addo breve hoc ratiocinium: Vel Lucidus nihil affirmavit, quam que dicebant cæteri qui doctrinam S. Aug. iucabantur; vel aliquid aliud asseruit et propugnavit. Prius dici non potest; quomodò enim non reclamassent veri S. Aug. discipuli, nec Lucidus patrocinium suscepissent? Posterius autem si dicatur, profectò causam obtinuimus:

hoc unum siquidem volumus, nempe Lucidum idèò rectè accusatum fuisse, quia à veris S. Aug. defensoribus discesserat, atque vel ex imperitiâ, vel ex præpostero propugnandæ Augustiniana doctrinæ studio, in Prædestinationum errores impererat.

Quæres 1°, quamnam fuerit illa synodus Arelatensis quæ Fausti epistolam approbavit. Respondeo, synodum illam fuisse tertiam Arelatensem. Nimirum prima apud Arelatensem synodus celebrata fuit tempore Sylvestri pape; secunda, de ejus tempore, ut observat Sirmundus, nihil omninò exploratum est, probabiliter habita fuit sub Leone Magno anno circiter 451; certè synodum hanc antiquiorem esse illâ ætate quâ Faustus jam episcopus Regiensem administrabat Ecclesiam, constat ex canonibus 10 et 11, quibus præscribitur poenitentia iis qui fidem in persecutione negabant; tertia Arelatensis synodus ea est de quâ hic agitur quæ Fausti epistolam approbavit circa annum 473.

Quæres 2°, quæ fuerit synodus ad quam Lucidus suam scripsit epistolam revocatoriam præcedentium errorum. Respondeo synodum illam habitam fuisse Lugduni parò post synodum Arelatensem, tempore Patientis, Lugdunensis episcopi. 1° Sic innuit Faustus in suâ præfatione nuncupatrici suorum librorum ad Leontium, in quâ testatur quomodò post concilii Arelat. subscriptionem cum adornaret opusculum, in quo referenda et ordinanda susceperat quæ in Arelatensi concilio à Patribus doctissimè relata fuerant, et novi postea errores deprensi fuissent, Lugdunensis synodus voluerit illos eodem in opusculo confutari; adeoque exigit ut opusculo huic, quod tunc ipse meditabatur, adijceret aliqua in concilio Arelatensi minime pertractata 2° Sidonius Apollinaris lib. 9, epist. 3, conceptis verbis loquitur de quâdam synodò suo tempore celebratâ in civitate Lugdunensi ad dedicandam Ecclesiam, quam de novo magnis sumptibus extruxerat S. Patiens; quâ in synodò declarat Faustum coram Patribus congregatis sacram tribuisse concionem. Patet itaque post synodum Arelatensem eodè ferè tempore habitum fuisse concilium Lugdunense, quo quidem in concilio oblata, lecta et approbata fuit revocatoria Lucidi epistola, seu ipsius emendationis libellus. 3° Leve omninò est, et nullo negotio exsuflari potest, quod ad elevandam hujus synodi veritatem opponunt adversarii. Aiunt huic concilio non præfuisse Patientem Lugdunensem; præfuisset autem si in suâ civitate habita fuisset synodus. Verùm præterquàm quòd olim in subscriptionibus, ut omnes norunt, constanter observatus non fuit ordo sive dignitatis, sive consecrationis, Leontius qui primus nominatur in epistolâ Lucidi fuit in Galliis sanctæ Sedis vicarius, antiquiorque metropolitanus; unde non mirum si tot præfuerit concilio.

Dissertatio quinta.

DE PRÆDESTINATIONIS NONI SECVLI.

Ut graves de Prædestinationis noni seculi contra-

versia enucleatè ac dilucidè pertractetur, placet presentem disputationem in quinque capita partiri: 1° agemus de Gotescalco; 2° de scriptoribus illius ævi in causâ ejusdem Gotescalci; 3° speciatim de Ecclesiâ Lugdunensi; 4° de concilio Valentino; 5° denique, de omnibus aliis conciliis eâdem causâ nono seculo habitis.

CAPUT PRIMUM.

De Gotescalco.

Circa Gotescaleum tria inquirenda. Primum, quis fuerit Gotescaleus, seu contracta ipsius historia delineatio. Secundum, an sopitam Prædestinationorum hæresim, nono seculo exsuscitaverit. Tertio, an in errore pertinax obierit.

ARTICULUS PRIMUS.

Contracta historia Gotescalci delineatio.

Quæ ad historiam Gotescalci spectant præcipua capita ab anno 846 ad annum 861 concluduntur, quæ quidem hic leviore manu exhibebimus. 1° Itaque Gotescaleus nobili apud Saxones ex stirpe oriundus, vitam monasticam professus est in Orbacensi monasterio diocesis Suessionensis. A Rigbordo Rheimensi chorepiscopo presbyter ordinatus fuit versùs annum 846, idque irregulariter, inscio nimirum Rhotado sue civitatis, videlicet Suessionensis, episcopo. 2° Anno 847 Romam profectus est sancta in visurus, ut aiebat, loca; deinde pergens in Dalmatiam Pannoniamque, venit tandem apud Longobardos, ibique apud comitem Eberardum mansit. Hic de prædestinatione sive ad vitam, sive ad mortem disseruit cum Nottingo Veronensi episcopo, qui perversâ Gotescalci doctrinâ commotus, ad Rabanum Moguntinum episcopum de illâ scripsit. Contra nefandum dogma librum exaravit Rabanus, quem direxit ad Nottingum, et epistolam ad Eberardum ut Gotescaleum sciolum monachum expelleret. Scriptis Rabani adhæsit Eberardus, atque Gotescaleum domo suâ discedere coegit. 3° Gotescaleus expulsus ex Italiâ in Germaniam pertransiens, Moguntiam audacter venit anno 848; professionem suam eidem de geminâ prædestinatione, quam synodo circa calendas octobris ejusdem anni ibidem congregatæ obtulit, unâ cum libello in quo Rabanum velut Semipelagianum traducebat. Examinatis in synodo Gotescalci scriptis, ipse præsens auditus, convictus et damnatus tanquam hæreticus, atque ad Hinemarium Metropolitam suum remissus est, ut in monasterio in usus jam nullo posset prævis suis erroribus pervertere fideles. 4° Hinemarus Rhemorum presul recepto Gotescaleo, cum monacho egit ut eum ad saniorum reduceret sententiam; ast conatu frustraneo et casso; quod videns Hinemarus, illum ad concilium Carisiacum agente Carolo Calvo Francorum rege anno 849, celebratum, judicandum adduxit. Gotescaleus auditus *nimi aignum ratione vel dixit, vel interrogatus respondit, sed ut abruptus in singulorum contumelias prorupit*. Itaque inventus hæreticus, sicut et in Moguntinâ synodo, atque incorrigibilis, honore presbyterali abjectus est, et pro suâ irrevocabili contumaciâ secundum Agathenses ca-

nones et Regulam sancti Benedicti virgini cæsus in ergastulo monasterii Altilivillarensis reclusus est. 5° Gotescaleo in carcere recluso permisit Hinemarus, ut suam ederet fidei professionem; si fortè ad meliorem mentem reversus, ejuratis erroribus ac carcere dimitti, ac communioni restitui posset. Duplicem illi confessionem edidit, breviorē unam, prolixiorē alteram; in utraq; breviori præsertim, errorem suum obterege ac dissimulare conatur, adhibitis quibusdam ambiguis verbis, quæ si in se simpliciter et ad corticem præcisè sumantur, nihil nisi catholicum sonare videntur. Atque hinc origo discordiarum et contentionum quæ tunc temporis in Galliis occasione Gotescalci exortæ sunt. Alii namque qui de ejus sententiâ ex fidei professionibus judicandum arbitrabantur, pro illo acriter decertabant; ita Ratramnus, Corbeienis monachus, Prudentius, Treccensis episcopus, Remigius Lugdunensis, etc. Alii verò quibus hominis fraudes perspectæ erant, captiosis ipsius ac ambiguis verbis minimè decepti, stylo graviore illum insectati stant; ita Hinemarus, Rabanus, Amolo, cæterique de quibus infra.

De moribus Gotescalci multa passim occurrunt apud Rabanum, Amolonem, Nöttingum; aliosque scriptores; at nihil expressius eam in rem his Hinemari verbis in epist. ad Nicolaum primum: *Habitu monachus, mente ferinus, quæcis impatiens, et vocum novitate delectans, ac inter suos mobilitate noxiâ singularis, de omnibus quæ in his regionibus perversè tunc temporis sensa cognoverat, quædam sibi elegit capitula, ut novitate vocum innotesci valeret; atque simpliciter et deceptorum sensum pervertere, et magistri nomen usurpando post se discipulus trahere, etc...* atque è monasterio irriguatur exiens, peragratis regionibus plurimis, exitiosa semina sator pessimus seminavit. Hi sunt nativi colores quibus Gotescalci mores et indolem graphicè depingit Hinemarus.

ARTICULUS II

An extinctam Prædestinationorum hæresim renovaverit Gotescaleus.

Negant post Usserium Jansenius, Manguinus et auctor Apologiarum pro Jans. locis supra citatis. Affirmant eard. Novis. lib. 2 Hist. Pelag. cap. 15 et sequent.; Babilonius ad quartum secul. Benedict. parte secundâ pag. 31; Sirmundus de hæres. Prædest.; Natalis Alex. in Hist. Eccles. seculi noni, dissert. quartâ; Antonius Deschamps de hæres. Jansen. lib. 1, disput. 7, cap. 6, et lib. 2, disput. 7, cap. 2, aliique; cum quibus sit

CONCLUSIO. Gotescaleus diu sopitam Prædestinationorum hæresim seculo nono, in Galliis regnante Carolo Calvo exsuscitavit.

Probat 1° auctoritate Rabani Moguntini archiepiscopi, cui, ut testantur Sixtus Scensensis, Trithemius et alii, neminem parente eo seculo peperit Germania. In opusculo de Prædestinatione ad Nottingum, de Gotescalco loquens, hæc habet: *Convenit inter nos, ut de divinis Scripturis, et de orthodoxorum Patrum senten-*

illis, aliquod opusculum conficere, ad convincendum errorem eorum qui de Deo bono et justo tam nequiter sentiunt, ut dicant ejus prædestinationem facere, quòd nec homo ad vitam prædestinatus possit in mortem incidere, nec ad mortem prædestinatus, alio modo se possit ad vitam recuperare; cum auctor omnium rerum et conditor naturarum Deus, nullius ruinæ atque interitûs causa sit, sed multorum origo salutis. Eundem Prædestinationorum errorem Gotescalco exprobrat in epist. ad Eberardum comitem.

Probatur 2° ex synodica concilii Moguntini ad Hincmarum Rhemensem epistolâ, cujus hic tenor est: *Notum sit dilectioni vestræ, quòd quidam gyrovagus monachus; nomine Gotescalcus, qui se asseri in vestrà parochiâ ordinatum, de Italiâ venit ad nos Moguntiam, noxiam doctrinam de prædestinatione Dei introducens, et populos in errorem mittens, dicens quòd prædestinatio Dei sicut in bono sit, ita et in malo; et tales sunt in hoc mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei quæ eos cogat in mortem ire, non possint ab errore et peccato se corrigere; quasi Deus eos fecisset ab initio in corrigibiles esse, et pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergò opinionem nuper in synodo apud Moguntiam habità ab eo audientes, et incorrigibilem eum reperientes.... decrevimus cum cum perniciosâ suâ doctrinâ damnatum mittere ad vos, quatenus eum recludatis in vestrà parochiâ unde primum recessit, et non sinatis eum amplius errorem docere et seducere populum christianum.* Hucusque præsules Moguntini.

Hoc in loco habemus 1° errores Gotescalci circa prædestinationem clarè expositos. 2° Eosdem errores, non ex solo rumore, sed ex propriâ ipsius Gotescalci confessione, Patribus Moguntinis fuisse perspectos. 3° Ex his etiam constat, Gotescalcum in synodo Moguntinâ verè damnatum fuisse, non autem duntaxat repulsum, ut falsò scribit Manguinus.

Probatur 3° ex Hincmari ad Nicolaum I epistolâ, in quà Gotescalci errores ipsi exponit his verbis: *Dicit, quod et veteres Prædestinatiâ dixerunt, quoniam sicut Deus quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinavit ad mortem æternam.... Dicit, quod et veteres prædestinatiâ dixerunt, quoniam non vult Deus omnes homines salvos fieri, sed tantum eos qui salvantur... Dicit, quod et veteres Prædestinatiâ dixerunt, quòd non pro omnium salute Dominus noster J. C. sit crucifixus et mortuus, sed tantum pro his qui salvantur.* Alios Gotescalci errores ibidem prosequitur Hincmarus; ubi observanda est comparatio quam instituit Gotescalcus prædestinationis ad supplicium, cum gratuitâ electione ad vitam; ex hæc enim-comparatione sequitur Deum in mente Gotescalci per suam prædestinationem in reprobis, causam esse damnationis et malorum meritorum quæ ducunt ad damnationem, sicut et in electis est causa salutis et bonorum operum quæ ad beatitudinem conducunt.

Probatur 4° ex synodo Carisiacâ primo anno 849, in quà sicut et in Moguntino concilio Gotescalcus inventus est hæreticus et incorrigibilis, atque idcirco ut improbus virgis cæsus, ergastulo est retrusus. Ita sum-

matim continetur in synodicâ hujusce synodi sententiâ. Idem etiam refert Hincmarus in epist. ad Nicolaum, et lib. de Prædesti. cap. 2.

Probatur 5° ex Amolone Lugdunensi archiepiscopo, cujus in præsentî causâ auctoritas maximi est momenti; nihil quippe ipsùm latebat eorum quæ in Germaniâ, atque apud Carisincum gesta fuerant; scripta quoque Gotescalci non perfunctoriè, sed accuratè perlegerat ac discusseral, ut ipsemet disertè testatur citatâ epistolâ; porrò sanctissimus ille antistes, cui res et sensus Gotescalci addè erant notî, conceptis verbis affirmat ipsum immaniter de prædestinatione reproborum in malum sensisse: *Quarto loco, inquit, displicet nobis valdè, quia tam durè et indisciplinatè et immaniter de divinâ prædestinatione sentis et loqueris in damnatione reproborum, ut omnes illi... ita sint divinitus ad interitum prædestinati, ut eorum prorsus nullus aliquando potuerit, nullus possit esse salvus; quod sentire et dicere, quâd aliud est quàm in Deum graviter, et horribiliter blasphemare; si illis ejus prædestinatio hanc necessitatem irrevocabiliter imposuit, ut omninò quod ad salutem suam proficeret, operari non possint.* Et paulò post: *Quinto loco non minùs detestamur et horremus, quod ita exarsisti adversus eos qui æterno interitum sunt digni, ut dixeris eos tam irrevocabiliter et incommutabiliter perditioni esse prædestinatos, sicut Deus ipse incommutabilis et inconvertibilis est.* Alia quoque erroris Prædestinatiâ capita Gotescalco ibidem exprobrat idem illustrissimus archipræsul, ac præsertim quòd asseruerit *sacratissima Ecclesiæ sacramenta, perfunctoriè et frustratorè concedi omnibus, qui post perceptionem eorum pereunt.* Extat citata epistola tom. 14 Bibliothecæ Patrum edit. Lugd. et apud Sirmundum qui primum eam edidit, tom. 2, pag. 1143.

Probatur 6° ex secundâ synodo Carisiacâ anno 853. Non satis habuit synodus illa errores Gotescalci proscribere, sed quatuor insuper edidit capitula totidem præcipuis Gotescalci erroribus directè opposita primum spectat prædestinationem; alterum, libertatem; tertium, voluntatem Dei salvandi omnes homines; quartum, mortem Christi pro salute omnium.

Probatur 7° ex consensu catholicorum doctorum qui ante Jansenium de Gotescalco mentionem habuerunt; ex iis nonnulli Gotescalci errores à Calvino excitatos queruntur; ceteri ipsum hæreticis annuerant. Ita præter auctores jam citatos, Sigebertus in Chronico ad annum 849; Annales Bertiniani ad eundem annum; Flodoardus in Hist. Ecclesiæ Rhemensis, lib. 3; Trithemius in Chronico Hirsaug.; Genebrardus in Chronologiâ, cum pluribus aliis antiquioribus annaliis et chronicorum scriptoribus; quibus suffragantur Baronius ad annum 848; Severinus Binius in notis ad concil. Mogunt. II, sub Rabano; Alvarez de Origine Pelag. hæres. cap. 30; Serarius lib. hist. Mogunt. cap. 33; Coccius tom. 2, lib. 1, art. 5, Duvalius in notis ad lib. Eccles. Lugd. contra Scotum, cum pluribus aliis quos recenset Antonius Deschamps de hæres. Jansen. lib. 2, disp. 8, cap. 2, 3, etc. Ex he-

verodoxis idem sentiunt Magdeburgenses centuriâ 9, cap. 5, 9, 10; Gerardus Vossius in hist. Pelag. lib. 7, parte 4, etc.

Contra tam constantem et apertam omnium seculorum ac testium fidem, velle cum Usserio, Jansenio et Mauguino, Gotescalcum, non modò ad iniustâ erroris et hærescos notâ eximere, verùm etiam, ipsum tanquam fidelissimam Augustinianæ doctrinæ interpretem, intrepidum gratiæ divinæ defensorem exhibere, quantæ sit temeritatis, nemo non videt.

Solvuntur objectiones. — Objicies 1° cum Mauguino: Synodus Moguntina, placitum regium potius fuit quàm vera synodus; infirma ergo et nullius roboris probatio ex concilio Mogunt. deducta. Respondeo cum card. Norisio et Natali Alex. locis antea citatis, levem esse hanc Mauguini exceptionem; simul quippe conventus ille placitum regium, et synodus fuit; etenim in hujusmodi conventibus, ut rectè ibidem observant prædicti auctores, juxta temporum illorum ac præcedentium morem, et de rebus religionis, et de negotiis republicæ decreta condebantur.

Objicies 2° cum eodem Mauguino: Scripta quæ vidit Amolo non fuere genuina, sed ab Hincmaro confecta et ad Amolonem fraudulenter missa, ut eum facilius in suas partes contra Gotescalcum adduceret; nullius ergo roboris est probatio ex laudatâ Amolonis ad Gotescalcum epistolâ. Respondeo cum isdem Noris. et Alex. præterquam quòd Hincmaro tantum mendacium temerè affligitur; disertè testatur Amolo laudatâ epistolâ, se non ab uno, sed à multis, et diversis temporibus ad se perlata fuisse varia Gotescalci scripta, perversamque ipsius doctrinam sibi innotuisse dum adhuc esset in partibus Germaniæ; hoc est, antequàm Gotescalcus à Rabano ad Hincmarum missus fuisset; incredibilis ergo est illa fraus quam Hincmaro Mauguinus exprobat. Audiatur Lugdunensis antistes laudatâ epistolâ: *Cum adhuc esses in partibus regni Germaniæ, audivimus... quòd novitates severes, et stultas ac sine disciplinâ quæstiones ventilares. Deinde perlata est etiam ad nos studio ecclesiasticorum virorum quædam scriptura tua, in quâ apertissimè... quid sentiret sive doceres multipliciter executus es. Nunc quoque accepimus et alia scripta tua non parva... in quibus de prædestinatione divinâ quid leuè diligenter explicare curâsti. Ita factum est ut ex utràque scripturâ tuâ, sive quam per alios, sive quam te mittente accepimus, plenissimè nobis cognoscere videamur in quibus quæstionum periculis fluctuet, vel quod nimis dolendum est, naufragetur sensus tuus.* Hæc Amolo, quibus ista et aliæ Mauguini objectiones faciliè solvi possunt.

Objicies 3°: Non potest melius ac tutius Gotescalci mens et doctrina dignosci, quàm ex fidei confessionibus ab ipso editis; atqui in illis confessionibus errores Prædestinatorum nullatenus docet; neque enim affirmat Deum ita prædestinare ad pœnam, ut simul ad culpam prædestinet, sed è contra asserit prædestinationem ad pœnam ex præscientiâ, seu prævisione malorum meritorum; ergo, etc. Respondeo 1°, etsi concederetur (quod falsum esse mox evincemus),

catholicas esse professiones quas urgente Hincmaro edidit Gotescalcus; exinde hoc unum colligi posset, nimirum ipsum tandem resipuisse, non verò nusquam fuisse Prædestinatum; ac proinde nihil adversùs thesim. Respondeo 2° negando maj. Nàmque nemo nescit hoc semper familiare fuisse hæreticis, ut ambiguas fidei professiones emitterent, quibus errores suos dissimulare, et Catholicorum censui se ipsos subtrahere conarentur. Hoc inprimis ab Ariani, Nestorianis, aliisque recentioribus hæreticis facilitatum legitur; hos imitatus Gotescalcus pari fraude usus est; quod ex nostris probationibus constat.

Itaque melius et tutius de sententiâ Gotescalci judicandum est ex illustrissimis antistitibus Rabano, Hincmaro, Amolone, etc., qui cum disputantem audierant, et varia ejus scripta accuratè perlegerant, atque ex conciliis in quibus auditus, convictus et damnatus est; quàm ex ipsius captiosis, ambiguis et præsumptis citati et concilia Moguntinum, Carisiacum primum et secundum, testantur Gotescalcum Prædestinarianis erroribus fuisse infectum; ipsius autem confessiones fidei ambiguae erant et vi extortæ, prima à concilio Moguntino; secunda et tertia emissâ dum detineretur in carcere synodici concilii Carisiaci sententiâ; ergo, etc. Respondeo 3° negando min. Nedùm et professionibus Gotescalci orthodoxa illius fides comprobari queat, quinimò contrarium planè evincitur. Dùm enim se tanquam Prædestinarianæ hæreses reum traduci videret; profectò si tali errore contaminatus non fuisset, apertis ac minimè ambiguis verbis declarasset, se ad pœnas *duntaxat*, non ad culpam admittere prædestinationem; reprobos liberè omninò et absque ullâ necessitate peccare; Deum velle et Christum mortuum esse pro aliorum quàm prædestinatorum salute; hæc, inquam, et aliâ similia dixisset Gotescalcus, noverat enim se is præsertim de causis in conciliis Moguntino et Carisiaco damnatum; atqui tamen nihil usquam ex iis asseruit, nequidem in breviori confessione in quâ errorem suum magis dissimulat; ergo, etc.

Etverò eam prædestinationem propugnabat Gotescalcus, ex quâ sequitur Deum velle solos electos salvos fieri et Christum pro iis solis mortuum esse; atqui talis prædestinatio antecedens est et necessitates ad pœnam et ad culpam. Namque si Deus nullatenus reproborum salutem velit, nec pro iis Christus sit crucifixus; divinæ gratiæ auxiliis ad salutem consequendam verè sufficientibus omninò carebunt, et idcò ad peccandum necessariò adigentur; ergo, etc.

Ex iis patet captiosam fuisse et subdolan utramque fidei professionem quam edidit Gotescalcus; neque ex iis solis, ut vult Mauguinus, de ejus doctrinâ judicandum esse.

Objicies 4°: Ille non fuit prædestinarianæ impietatis reus, ejus patrocinium susceperunt scriptores non pauci, pietatis et scientiæ laude conspiciui; atqui talis fuit Gotescalcus; ergo, etc. Resp. dist. maj.: Si illius patrocinium ita susceperunt, ut ejus doctrinam in rei

veritate propugnauerint, concedo; si errore facti duntaxat, et ex solâ commiseratione, nego. Porrò qui pro Gotescalco scripsère, si non in rei veritate ejus sententiam propugnauerunt, sed dolosis illius confessionibus delusi, putarunt eum ad penam duntaxat ex prævisione demeritorum prædestinationem admittere; hancque ejus opinionis partem vindicandam sibi proposerunt. Undè mera fuit de nomine questio inter scriptores catholicos illius ævi. Verùm de illis auctoribus mox dicemus.

ARTICVLVS III.

An errores suos tandem revocaverit Gotescalcus?

Respondeo Gotescalcum in erroribus pertinacem obfuisse. Ita testatur Hincmarus lib. de noni trinâ Deitate, his verbis: *Et cum jam finis ejus appropinquaret, fratribus qui adevant ut à pravo suo sensu et perversâ sententiâ se revocaret, et communionem sacram perciperet suadentibus, respondit, à suo sensu et sententiâ revocare, et communionem per auctoritatem non posse accipere, sicque indignam vitam dignâ morte finivit, et abiit in locum suum.*

CAPVT II.

De scriptoribus noni seculi in causâ Gotescalci.

Hi præcipui fuere nono seculo scriptores in causâ Gotescalci. 1° Rabanus, archiepiscopus Moguntinus... 2° Hincmarus, archiepiscopus Rhemensis... 3° Amolo, itidem Lugdunensis, archiepiscopus... 4° Pardulus, Laudunensis episcopus, cui Carolus provinciam dedit expendendi simul cum Hincmaro libros Lupi et Ratramni... 5° Amalarius, Diaconus Trevirensis, cui eadem Lupi et Ratramni scripta refellendi curam imposuit Hincmarus... 6° Scotus Erigena, socius Amalarii in confutandis iisdem libris... 7° Prudentius, Trecentis episcopus... 8° Lupus Ferrariensis, qui et Servatus nuncupatur... 9° Ratramnus, Corbeiensis monachus... 10° Florus, Ecclesiæ Lugdunensis diaconus... 11° Remigius, ejusdem Ecclesiæ post Amolonem successor... 12° Haymo Halberstatensis.

Certum est sex priores auctores mox recensitos personam et doctrinam Gotescalci directè impugnasse. Id constat, tum ex adversariorum consensu; tum ex ipsâ inspectione scriptorum quæ ab ipsis eâ de causâ exarata sunt; tum denique quia prædictorum auctorum eadem est doctrina ac synodorum Carisiacarum; porrò in synodis Carisiacæ impugnatâ sunt dogmata Gotescalci, ipsiusque persona; ergo, etc.

Itaque de aliis tantùm sex auctoribus questio hic movetur, et queritur an faverit 1° personæ Gotescalci; 2° an ipsius etiam doctrinæ.

CONCLUSIO PRIMA. — Sex posterioris hæc auctores errore facti nonnihil patrocinati sunt personæ Gotescalci.

Probatur. De Prudentio, Ratramno, et Lupo, res est extra dubium, ut constat ex eorum scriptis. Quod autem spectat Florum et Remigium, idem constat, si, ut vulgaris fert opinio; auctores sint librorum contra Scotum Erigenam, de tribus epistolis, et de tenendâ veritate, de quo quaeremus cap. sequenti; his enim in libris errore facti vindicatur persona Gotescalci. De

Haymo Halberstatensi idem colligitur ex Annalibus Bertinianis, et ex Mabillonio tom. 1 Analectorum.

CONCLUSIO SECUNDA. — Prædicti sex auctores erroribus Gotescalci nequaquam favent.

Probatur 1° quia fatentibus adversariis, non alia est horumque auctorum sententia, quàm Ecclesiæ Lugdunensis et synodi Valentini; atqui ex dicendis sequentibus capitibus 5 et 4, constat nec Ecclesiæ Lugdunensem, nec Valentini Synodum fuisse etroribus Gotescalci, sed ipsius duntaxat personæ; ergo, etc.

Probatur 2° ex disertis Rabani epist. ad Hincmarum, Hincmari lib. de Prædest. c. 15; Amolonis epist. ad Gotescalcum, aliorumque Gotescalci adversariorum testimoniis. Hi clarè tradunt Gotescalci patronos in eo palmari dogmate ab ipso dissensisse, quò negarent Deum esse auctorem peccati, vel compellere se necessitate aliquem ad peccandum. Id de Prudentio expressè testatur Rabanus epist. mox laudatâ ad Hincmarum, his verbis: *Prudentius Tricassinus civitatis episcopus ad vos et ad Pardulum scribens, aliquando sensui nostro concordat, ubi dicit peccati auctorem Deum non esse, nec aliquem ad peccandum compellere.*

Audis vel ipsum Prudentium inter Gotescalci fautores ardentiorum, ab ipso discrepasse circa illud perversum prædestinationis dogma, omnium aliorum ejus errorum fons est et origo?

Probatur 3° perspicuis prædictorum auctorum testimoniis, quæ ex ordine paucis hic referemus. Primus occurrit Prudentius, Trecentis episcopus. Is de questionibus à Gotescalco motis varia edidit opuscula, in iis nonnullas equidem loquendi rationes Gotescalci usurpat, ast doctrina ipsius, Prædestinarianis erroribus directè adversatur, quod variis momentis evincitur. 1° Epistola ad Hincmarum et Pardulum, circa annum 849 exarata, duplicem distinguit prædestinationem, unam electorum ad gloriam, alteram reproborum ad ignem, hancque nonnisi post demerita fieri decernit: *Impios prædestinavit, inquit cap. 3, non ut peccarent, sed ut propter peccatum pœnis perpetuis interirent; prædestinavit... non ad culpam, sed ad penam; non ut malum quoddam vellent, sed ut propter malum, quod volentes facerent, eos pœnâ sempiternâ justè damnaret.* 2° Ibidem docet, aliis quàm prædestinatis gratias ad salutem, saltem mediâ sufficientes conferri, proindeque Deum velle conditionatè eos salvos fieri... 3° Rursus ibidem tradit, Christum pro omnibus fidelibus mortuum esse, ipsiusque fructum mortis ejus per baptismum et cætera Sacramenta applicari; porrò tria hæc toto celo distant à dogmate prædestinariano. 4° Ibidem Prudentius anno 831 contra Scotum Erigenam librum conscripsit *de Prædestinatione*, in eo, capitibus 4, 5 et 11, errores Gotescalci execrat, quamvis, errore facti, nullam esse, nec usquam fuisse hujusmodi hæresim contendat... 5° Adfuit anno 855, secundâ synodo Carisiacâ, ipsiusque capitulis subscripsit, teste Hincmaro lib. de Prædest. cap. 21 et 26. Ex his patet, nedum Gotescalci erroribus faverit Prudentius, imò potius ipsi adversarium fuisse.

Quæ autem de morte Christi pro solis fidelibus, et de voluntate Dei pro solis electis tradit Prudentius in appellantis opusculis, haud agrè intelligi possunt; ut observat Nat. Alex. in Hist. Eccles. noni seculi cap. 3, art. 16, de voluntate absolutâ et consequenti, et de efficaci morte Christi. Scilicet, nonnulli auctores noni seculi, ut vincemus capite sequenti, ubi de sententiâ Ecclesiæ Lugdunensis, nomine voluntatis divinæ simpliciter et sine addito, solam intelligebant voluntatem absolutam et consequentem; in idâ autem mortis et redemptionis Christi, iidem includebant efficacem applicationem fructûs et meritorum ejusdem mortis; quæ quidem applicatio primùm fiebat pro ipsum fidei donum. His duobus semel statutis, non mirum, si eorum plerique, etsi aliudè ab erroribus Gotescalci alieni, asservierint Deum velle solos electos salvos fieri; et Christum pro solis fidelibus mortuum esse.

Eodem anno 833, paulò post subscripta capitula Carisiaca, congregatis episcopis ad electionem Æneæ Parisiensis episcopi, tractoriam misit Prudentius ad Venilonem archiepiscopum Senonensem, et coepiscopos, in quâ ex infirmitate se excusans de absentia, quatuor proponit capitula ab episcopo eligendo subscribenda, si velit suam ab ipso confirmatam et approbatam electionem videre. Primum est de necessitate gratiæ ad singulos actus bonos. Secundum, de geminâ prædestinatione. Tertium, de morte Christi pro omnibus fidelibus tantùm. Quartum, de voluntate Dei circa salutem electorum duntaxat. Hinc inferunt nonnulli, Prudentium tandem patrocinatum fuisse Gotescalci erroribus, atque Carisiaca capitula oppugnâsse quibus paulò ante subscripserat. Verùm falsa est illatio.

Duplex siquidem extat sententiâ circa doctrinam in his quatuor capitulis expressam. Prima est Natalis Alex. Hist. Eccl. noni seculi disput. 5, parag. 9; Antonii Deschamps de hæres. Pelag. lib. 2, disput. 7, cap. 3; Du Vallii et aliorum qui censent capitula Prudentii Carisiacis synodis, non re, sed verbo tantùm adversari. Ac de primo quidem capitulo, quod est de gratiâ et lib. arb. res est per se certa: quod enim hic decernit Prudentius, iidem penè verbis sanciverat Carisiaca synodus, ut constat ex collatione utriusque textûs. Secundi capituli, quod est de geminâ prædestinatione, duplex est pars; in primâ parte omninò consentit cum Carisiacâ synodo; in postremâ, dissonantia est de verbo, non de re; neque enim Carisiaca synodus doctrinam Gotescalci impugnavit, negat propriè prædestinationem ad pœnam, sed duntaxat prædestinationem ad culpam. Tertium intelligendum esse de voluntate absolutâ, fateri debent adversarii, aut ipsis solvendum est; verba enim capituli generalia sunt, et perinè ad angelos atque ad homines pertinent; adeoque si præfractè ut sonant accipiuntur, Jansenium petunt, qui asserit Deum voluisse reproborum angelorum salutem, quam tamen non sunt adepti. Quartum de efficaciâ redemptionis Christi intelligendum est, sensu antea exposito; aliudè verò directè adversatur dogmati Prædestinatiano, juxta quod Chri-

stus, non pro omnibus fidelibus mortuus est, sed pro solis electis.

Altera sententiâ eorum est qui volunt Prudentium in his capitulis errasse. 1° quia si sententiam non mutasset, ut quid nova proponeret capitula, qui Carisiacis suscripserat? 2° Annales Bertiniani ad annum 861, ubi de Prudentio hæc habent: *Prudentius.... ap-primè literis eruditus, qui ante aliquot annos Gotescalco Prædestinatiano restiterat, post felle commotus contra quosdam episcopos secum hæretico resistentes, ipsius hæresis defensor acerrimus; indeque non modica inter se diversa et fidei adversa scriptitans moritur.* 3° Ipsum erroris nomine fuisse suspectum indicat vetustissimus codex libri quem adversus Scotum elucubravit; nam in avversâ tituli paginâ monitum istud legitur: *Compositor hujus libri Prudentius, de quibusdam catholicis dogmatibus non sentit catholicè, sicut alia ejus scripta demonstrant.*

Nec obstat, inquit hujusce sententiæ defensores, quòd Prudentius inter sanctos numeretur, cujus festum Trevis celebratur, ejusque virtus ac sanctitas commendantur in Martyrologio Gallic. 6. Aprilis; siquidem exinde colligi non potest eum in nullo errasse; namque Faustus alique non pauci, quorum non minus certa est sanctitas, in varios errores impegerunt. Itaque error, si nondùm sit ab Ecclesiâ proscriptus, ac desit pertinaciâ, cum sanctitate conciliari potest.

Nunc verò, si quærat, quæ præ alterâ tenenda sit sententiâ, prior nobis videtur probabilior: ceterùm quidquid sit, nemo est, ut annotat loco mox citato Antonius Deschamps, qui *Prudentium Carisiacensibus capitulis in conventu episcoporum subscribentem, Prudentio privatâ auctoritate epistolam scribenti, jure ac meritò præferendum esse non judicat.* Et verò, quid ex illis capitulis erui potest? nisi ad summum, Prudentium variâsse, contra semetipsum militare, ac proinde illius auctoritatem, quam adè extollunt adversarii, non esse tanti faciendam.

Secundus auctor, qui, si novatoribus fides, favit Prædestinatianis erroribus, est Lupus, abbas Ferrariensis, qui et Servatus nuncupatur; ille, jubente Carolo Calvo, de questionibus à Gotescalco motis scripsit anno 850. Catholicè sentit cum Hinemaro; id constat ex libro de tribus Questionibus quem Carolo nuncupavit. In eo 1° hominem cum gratiâ ad opera pietatis liberum esse confitetur. 2° Negat prædestinationem ad culpam. 3° De voluntate salvandi homines, eodem modo loquitur ac Prudentius, eadem proinde ratione exponendus; scilicet, de voluntate simpliciter et sine addito, id est, absolutâ et consequenti. 4° Quod spectat mortem Christi, significat quidem se magis propendere in eam opinionem quæ negat Christum mortuum esse pro omnibus; verùm de efficaciâ illius mortis intelligendus est, juxta plurium hujus ævi auctorum mentem. Ceterùm docet ibidem Lupus, Christum pro omnibus fidelibus, etiam reprobis, mortuum esse; quod dogmati Prædestinatiano capitaliter repugnat. Atque hinc ipsemet Gotescalcus epist. ad

Ratramnum candidè agnoscit; suarum omninò partium non esse lupum.

Tertius, eodem penè tempore Ratramnus, Corbeicensis monachus, duos de prædestinatione libros ejusdem Caroli jussu scripsit. In iis silet de voluntate Dei et morte Christi; circa verò liberum arbitrium, gratiæ necessitatè, et duplicem prædestinationem idem tenet ac Lupus; prædestinationem quippe impiorum ad penas fusè demonstrat; sed simul inculcat, nullam dari prædestinationem ad peccata.

Quartus, Florus, Ecclesiæ Lugdunensis diaconus. Scilicet suadentibus Hinemaro Rhemensis, et Pardulo Laudunensis, anno 851 scripsere Amalarius et Joannes Scotus Erigena; varias Scoti propositiones edito libro confutavit, ut vulgaris fert opinio, Florus ejusdem Ecclesiæ Lugdunensis nomine. Eo in libro Prædestinationianam hæresim exceratur, etsi errore facti incertum habeat, an à Gotescalco hæresis illa asserta fuerit: *Si ita hoc dicit Gotescalcus*, inquit cap. 4, *quasi prædestinatio vim et necessitatem imponat ad malum.... hoc omninò alienum est à fide catholica.* Eosdem Prædestinationianorum errores ampliùs exceratur Florus in sermone quem operi suo de Prædestinatione præmittit Hinemarus.

Quintus, est auctor libri de tribus epistolis; qui vulgò creditur Remigius. Scilicet anno 852, ad Amolonem scripsere Hinemarus et Pardulus Laudunensis, et epistolam Rabani ad Nottingum suis adjunxere. Tribus illis epistolis in Conventu Ecclesiæ Lugdunensis expositis, Remigius, Amolonis in sede Lugdunensi successor, ejusdem Ecclesiæ nomine respondit, edito libro de tribus Epistolis. Quantum iste auctor abhorreat ab erroribus Prædestinationianis, ostendemus capite sequenti.

Unus superest Haymo Halberstatensis, quem Gotescalci erroribus non adhesisse inde certò colligitur, quòd concilio Moguntino contra Gotescalcum interfuerit, ipsique subscripserit. Nihil est in ejus scriptis quòd vel minimum dogmata Prædestinationiana redoleat; de quo consuli potest Mabillon. tom. 1 Analect. et tom. 5 Annal. Benedict.

CAPUT III.

De Ecclesiâ Lugdunensi.

Duo circumferuntur libri sub nomine Ecclesiæ Lugdunensis; utrùm genuinum sint illius opus, expendemus ad calcem capitùs; interim exponendo illorum doctrinam, eos ipsi tribuemus. Certum est 1°, Ecclesiam Lugdunensem fuisse personæ Gotescalci. Namque in libro de tribus Epistolis cap. 21, errores Gotescalco adjudicat, atque asserit se nec legisse, nec audivisse an usquam extiterit hæresis Prædestinationiana: *Hoc genus erroris*, inquit, *nec apud hæreticos, nec apud quemquam Catholicorum nos cognovisse, vel audivisse meminimus.* Idem docet in libro de tenendâ Veritate. Certum est 2° eandem Ecclesiam non impugnasse capitula Carisiaca in citato libro de tribus Epistolis; siquidem concilium Carisiacum in quo quatuor capitula condita fuerunt, nonnisi versùs finem

anni 853 celebratum fuit; liber autem de tribus Epistolis anno 852 editus est. Certum est 3° auctorem libri de tenendâ Veritate, prædicta capitula vellicare et perstringere; verùm rem propriùs insipienti planum erit, illum in solo loquendi modo ab iis recedere, constabit ex mox dicendis.

Tota ergo quæstio movetur de doctrinâ horumque librorum, an scilicet adversetur prædictis capitulis, et faveat erroribus Prædestinationianorum.

Conclusio. — Ecclesia Lugdunensis nec reipsâ adversatur capitulis Carisiacis, nec Gotescalci, aliorumque Prædestinationianorum erroribus adhaeret.

Probatur analysi utriusque libri de *tribus Epistolis*, et de tenendâ Veritate.

Analysis libri de *tribus Epistolis*. — Liber ille in tres partes distribuitur. Prima 58 capitibus extenditur, et respondet Epistolæ Hinemari. Secunda duobus capitibus epistolam Parduli expendit. Tertia, octo sequentibus capitibus Rabani Epistolam discutit. Porrò in duabus posterioribus partibus nihil novi pertractatur; satis ergo erit hic seriem primæ exponere.

1° Decem primis capitibus, quæstionem de præscientiâ et prædestinatione divinâ explicandam sibi sumit; quod ut faciliùs exequatur, septem statuit regulas. Regulâ quartâ, de malis operibus ita decernit: *Mala opera creaturæ, quia ipsius tantummodo sunt, et ex ejus vitio, non ex Dei voluntate vel operatione procedunt, præscita à Deo dici possunt; prædestinata non possunt.* Regulâ quintâ subdit *Deum prædestinatione suâ nulli necessitatem imponere.* Et regulâ septimâ statuitur, *neque de electis ullum perire...., neque de reprobis atque nullum salvari; non quia non possunt homines de malo ad bonum commutari, et de malis et pravis, boni ac recti fieri; sed quia in melius mutari voluerunt, et in pessimis operibus usque in finem perseverare voluerunt; quæ profectò priori capitulo Carisiaco omninò consona sunt; atque geminam Gotescalci prædestinationem directè petunt.*

2° Quæstionem alteram de divinâ salutis hominum voluntate, tribus sequentibus capitibus expendit Ecclesia Lugdunensis. Cap. 11, celebrem Apostoli locum: *Qui vult omnes homines salvos fieri*; quatuor modis in Scriptis SS. Patrum explanatum asserit; atque tres priores expositiones eodem in capite refert. Prima est, ut vox ista, *omnes*, per distributionem accommodat negativam intelligatur hoc sensu, quòd nullus salvetur nisi per divinam voluntatem. Secunda est, ut vox *omnes*, per distributionem accommodat affirmantem intelligatur de generibus singulorum, non de singulis generum. Tertia expositio est, quòd sanctos suos per Spiritum suum velle faciat Deus ut omnes salventur; sicut de Spiritu sancto dicitur: *Spiritus postulat pro nobis genitibus inenarrabilibus*, id est, postulare facit. Tres illæ expositiones à S. Aug. adversus Pelagianos sæpiùs usurpate, de voluntate efficaci intelligendæ sunt, et ad solos electos restringendæ. Cap. 12, quartam addit interpretationem de voluntate universali erga omnium omninò hominum salutem, his verbis: *Quarto modo ita à san-*

ctis Patribus intellectum invenitur quod dictum est: QUI VULT OMNES HOMINES SALVOS FIERI, ut simpliciter accipiat hoc de omnibus hominibus, quantum in ipso est Deum velle, eò quod omnes salvare velit BONITATE CREATORIS. Et paulò post: Ita fit: etiamsi secundum primum quorundam Patrum primum sensum, Deus vult omnes homines salvos fieri BONITATE CREATORIS, quò creaturam suam bene à se conditam perire non vult; id ipsum iterum notit IUDICIS ÆQUITATE, quò eandem creaturam suam vel originali, vel etiam actuali peccato nequiter inquinatam et vitiatam, impunitam esse non sinit. Quam hinc bonitatem Creatoris appellat Ecclesia Lugdunensis, theologi ex sancto Joanne Damasceno antecedentem et conditionatam vocant.

Cap. 13, quatuor illis expositionibus recensitis, de tribus prioribus assertit illas certas esse ac in dubitatas; circa quartam verò, observat 1° eam non posse accipi sensu Pelagiano, quasi nempe Deus expectet voluntates hominum; ita ut ei ipsi propriè arbitrii libertate salvi esse velint. Observat 2°, non posse etiam accipi sensu derogante divini omnipotentie; hoc est, ut ait ibidem, quasi hanc voluntatem bonitatis suæ erga salutem hominum, obistente humanà iniquitate implere non possit. Observat 3°, duobus his erroribus sepositis, præfata expositionem fideliter posse recipi, eam ultrò se amplecti, atque à SS. Patribus fuisse probatam.

En integer textus: In tribus itaque prioribus modis intelligentiæ eorum verborum: QUI VULT OMNES HOMINES SALVOS FIERI, ET AD AGNITIONEM VERITATIS VENIRE; nulla absurditas, nulla repugnantia fidei invenitur, in quarto autem modo illud sine dubio cavendum, quia et occasionem Pelagianæ pravitatì præbet; quòd Deum, ut salvet homines, humanas expectare asserit voluntates (sese propriis viribus disponentes). Contra quem errorem ita in antiquis conciliis definitum legitur. Preparatur voluntas à Domino... Quod autem ibi simpliciter intelligitur Deum omnes homines velle salvos fieri, bonitate scilicet Creatoris (ita ut putamus) fideliter potest recipi, si hanc voluntatem bonitatis suæ erga salutem hominum non credatur, humanà obistente voluntate implere non posse, sed obistente humanà iniquitate implere nolle. Demùm hæc quæstionem concludit, concordie viam aperiendo versùs finem ejusdem cap. 13, his verbis: Quæ omnia eam tam obscura sinit et tam profunda atque perplexa, nollemus inter fratres et charissimos nostros aliquid de his contentiosè ventilari, vel temerè defini; sed potius quod in eis certum est, sine dubitatione defendi; quòd etiam inter magno diversò modo, sed non diversà pietate sentientes ambiguum atque incertum remansit, etiam apud nos et reverenter honorari, quia neutrum eorum videtur esse falsum, vel fidei contrarium. Totum istud resumit ac paucis complectitur cap. 24 ejusdem libri, dicens utramque expositionem, seu de voluntate efficaci ad aliquos duntaxat homines pertinente, sive de voluntate universali (antecedenti et conditionatà), honorandam esse et à veritate non abhorrere. Utrorumque, inquit, sententia fuisse honoranda, nec, ut jam supe-

rius dictum est, una pro alterà damnanda; quia et illa ex divinà auctoritate vera esse monstratur, et ista quòdam pià ratione non abhorrere à veritate fideliter creditur.

Ex his patet, in mente Ecclesiæ Lugdunensis sententiam quò asseritur Deum velle omnes homines salvos fieri bonitate creatoris, id est, voluntate antecedenti et conditionatà, 1° fideliter recipi posse; 2° piam esse, veram et honorandam sententiam; 3° à SS. Patribus fuisse probatam. Quæ tria directè fonte adversantur Gotescalco, aliisque recentioribus ejus patronis.

3° Quòd attinet ad mortem Christi pro omnibus eam controversiam attingit auctor à cap. 14 ad 20 inclusivè.

Cap. 14 et 15, quatuor hominum ordines distinguit. Primus est electorum. Secundus fidelium, sed qui gratiam fidei postea amissuri sunt et in malis perseveraturi. Tertius infidelium, sed qui deinceps per gratiam Dei vocandi sunt, quorum alii perseveraturi sunt, alii non perseveraturi in gratià Christi. Quartus denique eorum est qui sive ante, sive post Christi mortem in infidelitate positi, nec habuerunt, nec usquam habituri sunt fidei donum.

Cap. 16, pro tribus prioribus ordinibus Christum venisse ut eos salvaret ac redimeret, tanquam certissimum fidei dogma proponit: Pro illis tribus ordinibus, inquit, Dominum Jesum Christum et venisse ut eos salvaret, et crucifixum esse ut eos redimeret.... fideliter credendum tenemus: et hoc non solum ex divinis Scripturis, sed etiam ex SS. Patrum fide et doctrinà evidenter cognoscimus.

Cap. 17, et potissimum 18, pro quarti ordinis hominibus fidei dogma nullatenus passum esse, expressè asserit: Unum est quod et nos fidelissimè credimus, et verissimè novimus, quia pro illà innumerabili et infinità multitudine impiorum, quò ab exordio mundi usque ad passionem Domini in suà impietate sumi mortui, et apud inferos eternè perditione damnati, nusquam Dominus passus, nusquam mortuus est, nec ad illos salvandos ullatenus venit, nec pro his pretiosum sanguinem fudit. Idem clarè tradit de impiis et infidelibus post passionem Christi usque ad mundi terminum in suà infidelitate mortuis aut morituris. Verum quòd hic sermo sit de applicatione meritorum Christi, non autem de sufficienti voluntatis, patebit ex objectionum solutione. Idem etiam declarat series analysis ejusdem libri.

Cap. etenim 19, adducit et adoptat famosum S. Leonis textum, in quo de proditore Judà, hæc habet: Ad hæc indulgentiam traditor Judas pervenire non potuit; quoniam perditionis filius, prius in desperationem transiit, quàm sacramentum generalis redemptionis impleret. Nam mortuo pro omnibus impiis Domino, potuisset fortè etiam hic consequi remedium, si non festinasset ad laqueum. Existimat ergo Ecclesia Lugdunensis Christum pro omnibus impiis mortuum fuisse.

Denique, quò decretorium est, cap. 20, expressè

asserit, sibi multum placere sententiam quæ docet Christum pro omnibus etiam impiis et infidelibus in sua impietate permansuris, mortuum esse; eamque auctoritate patrum esse firmatam: *Si autem placet, inquit, sicut et nobis multum placet, ut etiam istorum sententia ex pietate veniens, propter pacem et venerabilem pietatem beatissimorum Patrum non renuatur; nullam ergo contentione pro aliis adversus alios litigetur; non una sententia pro altera damnetur.* Idem clarissimè declarata cap. 21 et 28.

Ex his sic arguo: Ille non favit Gotescalco, qui fundatissimum esse fidei dogma contendit Christum pro omnibus fidelibus mortuum esse; Gotescaleus enim cum cæteris Prædestinatianis mortem Christi ad solos electos restringebat; atque Ecclesia Lugdunensis ita docet cap. 16; ergo, etc. Præterea ille non favit Gotescalco, qui asserit Christum mortuum esse pro omnibus etiam impiis et infidelibus in sua impietate permansuris; atque ita Ecclesia Lugdunensis cap. 19 et 20; ergo, etc. Deinde ille non favit Gotescalco, qui utramque hanc sententiam, videlicet, Christum mortuum esse pro omnibus sufficienter, et pro solis electis efficaciter, asserit esse piam, veram, honorandam, à SS. Patribus probatam, neque unam pro altera esse damnandam; atque ita Eccl. Lugd., cap. 21 et 28; ergo, etc.

Quartam tandem questionem de lib. arbit. à cap. 21 ad 38 usque tractat auctor. Doctrinam Gotescalci eò de re improbat ac rejicit, tametsi eam huic monacho adjudicet. *Quod verò, inquit, dicitur firmatur, ad malum tantummodo agendum liberum nos habere arbitrium, ad bonè verò agendum non habere, si veritas ita sensit et dixit, hoc verè non est ex divinà auctoritate sumptum... sed apertè ex proprio errore protulim.*

Concludit auctor librum, improbando prætersam crudelitatem quæ servierant episcopi adversus Gotescaleum, quem tamen justè damnatum agnoscit propter pertinacem loquacitatem. Generatim auctor insurgit adversus Hincmarum, salvà tamen semper fide catholicà; eum refellit potiùs in modo loquendi quàm in doctrinà; improbat in factis, sed doctrina auctoris ultrà metas fidei catholicæ non progreditur.

Analysis libri de tenendà Veritate. — Liber sub nomine Ecclesiæ Lugdunensis de tenendà Veritate, quindecim omninò capitibus absolvitur. Eo in libro quatuor Carisiacæ synodi capitula discutuntur, multaque in eis tanquam reprehensione digna impugnantur; verùm propiùs insipienti manifestum est controversiam hanc modum loquendi potiùs spectare quàm doctrinam.

1. 4.º Decem primis capitibus perstringitur primum capitulum Carisiacum quod ex de prædestinatione. In eo postquam levia quædam reprehendit auctor quæ ad rem præsentem non pertinent, quæque si paulò attentius exantiantur, nihil nisi sanum expriment; tandem cap. 5 expendit quæ spectant prædestinationem reprobatorum ad pœnas, arguitque capitulum quòd asserat Deum præscisse perituros, non autem eos ut perirent prædestinasse. Ast tota erat de nomine disce-

ptatio; quippe Patres Carisiacenses negabant duntaxat Deum reprobos prædestinasse ut perirent, quasi prædestinatio esset causa perditionis et necessitatem peccandi ac damnationis incheret, sicut contendebat Gotescaleus; quem sensum ut excluderet Hincmarus, d'cere maluit reprobis prædestinatos esse pœnas, quàm illos prædestinatos esse pœnis; è contra verò Lugdunensis Ecclesia statuit reprobos prædestinatos esse perditioni, sed simul excludit perversum Gotescalci sensum qui Patribus Carisiacensibus meriò displicebat.

Id ita esse manifestissimè patet ex citato cap. 5 ejusdem libri, ubi de prædestinatione loquens, hæc habet: *Non est violenta, quia nullum compellit ut malus sit, et aliud esse non possit; non est injusta, quia illos tantummodo, qui suo vitio in malis perseveraverint, punit; non est præjudicialia, quia non præjudicat aliquem, ut quasi ejus sententià, et non suo merito pereat. Quid in eà reprehenditur, vel quasi blasphemum putatur, in quâ sola æquitas, sola justitia invenitur? Et quibusdam interjectis, sic concludit: Qui fideliter confitetur et præscientiam, et prædestinationem æternam esse apud Deum; nec tamen per hæc aliquem ad malum cogit, sed tantummodo qualis quisque futurus sit præscribi, et prout gesserit, judicari, iste prorsus catholicè sentit.*

2.º Alterum Carisiacum capitulum carpit et vollicat Ecclesia Lugdunensis capitibus 11 et 12. In eo arguit hanc propositionem: *Libertatem arbitrii in primo homine perdidimus;* et contra ostendit in nobis remanere liberum arbitrium, licet infirmum, et sine Christo ad opera pietatis invalidum. Porro alius non est sensus prædicti capituli Carisiaci; manifestè enim loquitur de libero arbitrio ad bonum supernaturale, quod sine gratià Christi nullum esse, S. Augustinus ubique docet, et Ecclesia contra Pelagianos definitivè.

3.º Ad finem ejusdem capituli 12, paucis executi controversiam circa voluntatem salvandi omnes homines, cujus fusiorem explicationem allatam fuisse annotat superiori libro de tribus Epistolis ad quem hic remittit. Doctrinam tertii capituli non reprobat, imò catholicam agnoscit; sed id unum displicere significat, quòd eo in capitulo generatis voluntas salutis omnium proponatur tanquam unica interpretatio orthodoxa verborum apostoli: *Qui vult omnes homines salvos fieri;* quasi excludenda esset expositio plurimorum SS. Patrum de voluntate efficaci ad aliquos duntaxat homines sese extendente. Itaque utramque textus Apostolici expositionem, tum de voluntate generali, tum de voluntate speciali et efficaci ad aliquos duntaxat sese extendente, simul admittendam esse contendit, nec alteram pro alià damnandam, quod sanè verissimum est, et doctrinæ capituli Carisiaci omninò consonum, erroribus autem Gotescalci penitus adversum. *Sit ergo, inquit, inter nos etiam de hæc re istiusmodi pia cautela ac moderatio, quatenus et SS. Patribus debitus servetur honos, et quolibet quisque acquiescat modo ex illis sensibus, qui de hæc sententià ab illis positi sunt, non judicemus esse hæreticum.*

4° Tribus ultimis capitibus ultimum excutit capitulum Carisiacum, in eoque reprehendit hanc propositionem: *Quòd nullus hominum fuit, est, vel erit, pro quo Christus passus non fuerit.* Porò verum est à Patribus Carisiacis intentum prædictæ propositionis sensum non impugnat Ecclesia Lugdunensis, sed alienum prorsus et erroneum, de redemptione scilicet efficaci respectu hominum damnatorum; quem absurdum sensum errore facti Patribus Carisiacensibus affingit, uti mox dicemus in solutione objectionum.

Solvuntur objectiones. Obijcies 1°: Ecclesia Lugdunensis in utroque libro de Tribus Epistolis, et de tenenda Veritate, tres supra adductas ex S. Aug. expositiones, quæ textum Apostoli: *Qui vult omnes homines salvos fieri,* ad solos electos restringunt, tanquam certas et indubitatas admittit; quartam verò quæ divinam voluntatem ad omnium salutem extendit, omninò improbat. Prædicta autem Apost. verba ad solos electos accomodat, juxta illud Scripturæ, quod sæpius inculcat: *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit;* unde ita ferè semper argumentatur: *Quid ergo restat nisi ut ille, qui omnia quæcumque voluit fecit, idèò hoc non faciat, quia nolit.* Et rursus: *Sicut verè omnia quæ voluit fecit, ita verè nolit, quæ non fecit.* Ecclesia ergo Lugdunensis adversatur capitulis Carisiacis, atque doctrinæ Gotescalci favit.

Respondeo 1°, istud argumentum adversariis esse solvendum. Namque Ecclesia Lugdunensis (quod apprimè observandum), nullo pacto sententiam suam restringit ad solos homines hujus status, sed indefinitè loquitur tam de angelis et homine innocente, quam de homine lapsò; generale quippè est et peræquè ad angelos atque ad homines, pertinet istud momentum: *Omnia quæcumque voluit fecit;* atqui tamen concedunt adversarii, idemque clarè confitetur Jansenius lib. 10 de Gratia Christi cap. 1, agnoscentiam esse respectu Angelorum et hominis innocentis, voluntatem universalem conditionatam et antecedentem; ergo solvenda manet adversariis præsens objectio.

Respondeo 2°: Dist. anteced.: *Improbat voluntatem generalem pravo sensu intellectam, concedo; genuino et catholico sensu acceptam, nego.* 1° Excludit Ecclesia Lugdunensis generalem sensu Pelagiano aut Semipelagiano voluntatem salvandi omnes homines; si nempe ipsi velint propriis liberi arbitrii viribus, sine ullà gratiæ voluntatis necessitate. *In quarto autem modo,* inquit, *illud sine dubio cavendum; quia et occasionem Pelagianæ pravitati præbet, quòd Deum, ut salvet homines, humanas expectare asserit voluntates.* 2° Excludit voluntatem generalem quæ omnipotentis divine derogaret: *Quasi nempe credatur salutem hominum humanà obsistente iniquitate implere non posse; non autem obsistente humanà iniquitate implere nolle;* quem errorem Pelagianis exprobrat S. August. lib. 4 contra Julianum cap. 8. 3° Rejicit etiam voluntatem generalem, quæ Deus diceretur velle omnes salvos fieri indiseretè, indifferenter et æqualiter; ita ut nulla major sit Dei erga electos quàm reprohos prædictio, et omnes æqualibus afficiat gratiæ beneficiis; quod in Semipe-

lagianis plerùmque carpit S. Augustinus. 4° Improbat sententiam quæ ita extendit textum Apostoli ad omnes universim homines, ut aliæ excludantur interpretationes, juxta quas ad solos electos prædictum textum restringit sanctus Aug. Utramque enim expositionem, tam generalem, quàm specialem, quasi fidei consentaneam approbat Ecclesia Lugdunensis, atque id unum cavet, ut propter alteram altera non rejiciatur. *Nec propter istam,* inquit, cap. 26 lib. de tribus Epistolis (interpretationem), *illa damnatur, sed potius utriusque propter veracem et piam patrum auctoritatem fideliter obediatur.*

Atque hinc patet vera Ecclesiæ Lugdunensis circa presentem controversiam mens atque doctrina; scilicet, tanquam veram, catholicam, à Patribus probatam agnoscit sententiam quæ voluntatem Dei ad omnium omninò hominum salutem extendit; dummodò tamen quatuor mox recensitùs sensus excludantur.

Respondeo 3° aliter distinguendo ant.: *Quartam improbat expositionem intellectam de voluntate strictè, simpliciter et sine addito sumptà, concedo; intellectam de vero, reali et actuoso affectu in Deo, nego.* Nomine voluntatis divinæ strictè et simpliciter dictæ, intelligebat Ecclesia Lugdunensis, eam, et quidem solam, quæ est efficax. Ratio ipsi erat, quia quotiescumque voluntas divina enuntiatur in Scripturis simpliciter et sine addito, toties exhibetur velut efficacissima, juxta illud Scripturæ: *Omnia quæcumque voluit fecit;* et rursus: *Voluntati ejus quis resistit?* Hinc Gotescalci æmulos vellicat ac perstringit Ecclesia Lugdunensis, quòd scilicet divinam voluntatem ad omnium hominum salutem extenderent; ast cùm expressè negaret perversum Gotescalci dogma, nempe reprobos necessitari ad peccandum, planè necesse erat ut admitteret verum et realem in Deo affectum, quò hominibus etiam reprobis decerneret media ad non peccandum et ad salutem assequendam verè sufficientia. Quapropter quæ tunc occurrebat controversia, de nomine potius quàm de re ipsà fuit; utrùm scilicet is verus et realis Dei affectus erga salutem reproborum deberet dici simpliciter et sine addito voluntas, neque; prius contendentibus Gotescalci, posterius asserentibus illius patroni.

Quinimò etiam nunc pauci quidem theologi existimant omnem veram et beneplaciti voluntatem in Deo semper esse efficacem; neque tamen, ut observabimus ubi de Attributis, hi ab aliis dissident, in eo quo præcipuum est ac capitale caritatis voluntatem salvandi omnes homines; quia nempe idem verum ac realem in Deo agnoscent affectum, vi ejus justis conferuntur, aliis autem saltem preparantur media relativè sufficientia ad salutem. Ita proportione servatà idem dicendum de dissidio quod exarsit Ecclesiam Lugdunensem inter et Carisiacos Patres circa eandem salutis omnium voluntatem.

Respondeo 4° negando antecedens; postquam enim citato libro de tribus Epistolis cap. 11, tres prædictas ex S. Aug. expositiones protulit Ecclesia Lugdunensis,

quartam tandem, quam propugnamus, de voluntate generali, antecedente et conditionata, refert et amplectitur cap. 12 et 13 ejusdem libri, camque interpretationem piam, veram et à SS. Patribus probatam disertè declarat, ut constat ex illis quae supra in analysi exscripsimus.

His omnibus addunt nonnulli, Ecclesiam Lugdunensem locis objectis, non in generalem salutis omnium voluntatem insurgere; sed conqueritur quòd hæc voluntas fuerit de fide definita ab æmulis Gotescalci; quam quidem definitionem perperam et immcritò fuisse latam existimabat. Neque enim omnis doctrina, etiamsi aliundè omninò constans et certa, tanquam de fide catholica proponi potest; requiritur insuper ut illa sit in se revelata, et ab Ecclesia proposita; quorum si alterum desit, non est fide divina catholica credenda. Ita observant Walenburgenses, de Controvers. fidei; atque hinc illustriss. Bossuet in lib. inscripto: *Justification des Reflex.* paragr. 16, postquam asseruit divinam salutis omnium justificationum voluntatem agnoscendam esse tanquam de fide, utpote expressè definitam ab Ecclesia catholica, de voluntate generali, subdit: « Il ne faut point faire un point de foi également décidé de la volonté générale étendue à tous, puisque même il a été permis à Vasquez d'enseigner que les enfans déçédés sans baptême ne sont pas compris dans cette parole: DIEU VEUT QUE TOUS LES HOMMES SOIENT SAUVÉS..... quoique la volonté de Dieu et de J.-C. prise dans une entière universalité paraisse plus digne de la bonté de Dieu, plus conforme aux expressions de l'Écriture, et plus propre à la piété et à la consolation des fidèles. »

Inst. 1°: Ille favit errori prædestinationis, qui istam propositionem: *Deus vult solos electos salvos fieri*, tanquam innoxiam approbavit; atqui Ecclesia Lugdunensis libris citatis predictam propositionem approbat; ergo, etc. — Respondeo: Dist. maj.; si aliundè excludat omnem aliam voluntatem et affectum, vi cuius justis conferantur auxilia relativè sufficientia ad salutem, aliis autem saltem præparentur, concedo; si talem voluntatem et affectum agnoscat, nego. Porrò ita est de Ecclesia Lugdunensi, ut constat ex dictis; ergo, etc.

Inst. 2°: Ille favit erroribus Prædestinationum, qui recensitis duabus opinionibus, quarum altera Apostoli verba ad solos prædestinatos restringit, altera verò ad omnes prorsus homines ea extendit; liberum relinquit unicuique quam voluerit amplecti; atqui ita Ecclesia Lugdunensis; ergo, etc. — Respondeo distinguendo: Unicuique liberum relinquit quam voluerit amplecti, si sermo sit de voluntate simpliciter et sine addito sumptà, concedo; si sermo sit de vero et reali Dei affectu, subdist.: Liberum relinquit, quatenus opinionem hanc non dùm definitam judicabat, concedo; quasi eam non admitteret, nego. Solutio ex mox dictis liquet.

Instabis 3°: Ecclesia Lugdunensis in libro de tenendâ veritate cap. præsertim 12, vellicat tertium capitulum Carisiacum de generali salutis omnium voluntate, atque ibidem approbat circa idem caput Gotescalci doc-

trinam, quam certè noverat per tres epistolas eâ de re ab Hinemaro ad se transmissas, ergo, etc. Respondeo ad primum: Vellicat tertium Carisiacum capitulum, quoad nomen duntaxat, concedo; in rei veritate et quoad doctrinam, nego. Ad secundum similiter distinguendo: Approbat doctrinam Gotescalci errore facti, concedo; reipsâ nego. Utraque solutio liquet ex supra dictis.

Objicies 2°: Circa mortem Christi Ecclesia Lugdunensis in libro de tribus Epistolis, quatuor hominum ordines distinguit. Primus est prædestinatorum; secundus fidelium qui non sunt perseverantur; tertius infidelium aliquandò baptizandorum; sive sint perseveraturi, sive non; quartus eos omnes complectitur infideles, qui sive ante sive post Christum, in infidelitate mortui sunt vel morituri. Pro trium priorum ordinum hominibus mortuum esse Christum tradit Ecclesia Lugdunensis, cap. 16; pro quarto autem ordine, nullomodò passum esse disertè docet cap. 18, his verbis: *Unum est quod et nos fidelissimè credimus et verissimè novimus, quia pro illâ innumerabili et infinitâ multitudine impiorum qui ab exordio mundi usque ad Passionem Domini in suâ impietate sunt mortui..... nunquam Dominus passus, nisi quàm mortuus est, nec ad illos salvandos ullatenus venit, nec pro iis pretiosum sanguinem dedit. Idem omninò asserit de infidelibus qui à morte Christi exsistère, sunt et futuri sunt. Ex his sic arguo: Ille favit doctrinæ Gotescalci, qui asserit Christum mortuum non esse pro impiis et infidelibus qui ab exordio mundi ad Christum usque existerunt, et à Christo usque ad consummationem mundi futuri sunt; atqui ita Ecclesia Lugdunensis; ergo, etc. — Respondeo 1°, mirum profectò videri Jansenium ejusque Apologistas nobis opponere auctoritatem Ecclesiae Lugdunensis, quæ ipsis directâ fronte adversatur; disertissimè siquidem docet, idque tanquam certissimum fidei dogma, Christum pro omnibus omninò fidelibus mortuum fuisse. *Fideliter credendum est*, inquit citato libro de tribus Epistolis cap. 16, *et hoc non solum ex divinis Scripturis, sed etiam ex SS. Patrum fide et doctrinâ evidentè agnoscimus, pro illis tribus ordinibus ad Christi gratiam et societatem fidelium pertinentibus, Dominum Jesum Christum et venisse ut eos salvaret, et crucifixum esse ut eos redimeret. Et lib. de tenendâ veritate cap. 14: Fides catholica tenet, et Scripturæ sanctæ veritas docet, quòd pro omnibus credentibus..... verè Dominus et Salvator noster sit passus. Nihil certè expressius desiderari potest; ac proinde nego maj. Præcipuus enim hæc in parte Prædestinationum error in eo positus est, quòd assererent Christum pro solis electis mortuum fuisse; atqui istud tanquam hæreticum impugnat Ecclesia Lugdunensis locis citatis; ergo, etc.**

Respondeo 2° distinguendo min.: Ecclesia Lugdunensis negat Christum pro impiis et infidelibus in suâ infidelitate mortuis aut morituris ullatenus passum fuisse, efficaciter, concedo; sufficienter, sufficientiâ nempe tum pretii, tum voluntatis offerentis, nego. Infidelium in suâ impietate perseverantium duos ordi-

nes distinguit Ecclesia Lugdunensis : Primus eorum est qui ab exordio mundi ad Christum usque exititè ; alter verò eorum qui à Christo usque ad finem mundi fuerunt aut futuri sunt ; pro illis duobus Infidelium ordinibus non negat Christum mortem suam Patri aeterno obtulisse ; sed hoc unum vult, Passionem Christi illis non fuisse efficaciter applicatam. Hanc esse hujusce Ecclesie mentem ultrò conflatibit quisqui illius scopum et verba penitiùs scrutatus fuerit.

Et quidem 1°, quod spectat Infideles qui ante Passionem Christi in suà infidelitate mortui sunt, cum ait, *pro iis Christum non esse passum, nec ad eos salvandos venisse, nec pro iis sanguinem fudisse*, sensus est Christum non venisse, nec mortuum fuisse, ut eos ab inferis eriperet, sicut justos ex limbo eduxit. Sensum hunc clarè demonstrant quæ in objectione ommissa sunt, quæque immediatè sequuntur : *Quoniam illos solos ex his qui ab exordio mundi usque ad passionem ejus extiterunt eadem passione sua redemisit et salvasse, atque ab inferni claustris eduxisse credendus est, qui et fideliter eam speraverunt venturum, et fideliter per eam redemptionem et liberationem ad salutem se accepturos esse crediderunt ; SS. videlicet Patriarchas et Prophetas, et cæteros justos quibus etiam per Osee Prophetam ante promiserat dicens : « De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos ; ero mors tua, ô mors, ero morsus tuus, inferne. »* Hoc ergo unum intendit Ecclesia Lugdunensis, Christum non esse passum, nec redemisit impios illos, eo modo quo justos Patriarchas et Prophetas redemit et liberavit, scilicet eos ex inferni claustris educendo.

Eundem sensum omni depulsà caligine exprimit lib. de tenendâ veritate, toto cap. 14, ubi postquam probavit Christum pro illis impiis non esse mortuum, quia irrevocabili divino judicio jam erant penis perpetuis condemnati ; sic totam suam concludit ratiocinationem : « Quod totum quomodò fideliter et catholicè intelligendum sit exponit mirificè B. Greg. dicens (Homil. 22 in Evang.) : Quod ante passionem suam dixit, in resurrectione suâ Dominus implevit : *Si exaltatus fuero à terrâ, omnia traham ad me.* Omnia enim traxit, qui de electis suis apud inferos nullum reliquit. « Omnia abstulit, utique electa ; neque enim infideles quoque et pro suis criminibus aeternis suppliciis deditos, ad veniam Dominum resurgendo reparavit ; sed illos ex inferni claustris rapuit, quos in fide et acibus recognovit. Unde rectè etiam per Oseam dicit : *Ero mors tua, ô mors ; ero morsus tuus, inferne.* Id est namque quod occidimus, agimus ut penitiùs non sit ; ex coetenim quod mordemus partem abstrahimus, partemque relinquimus. Quia ergo in electis suis funditâs occidit mortem, mors mortis extitit ; quia verò ex inferno partem abstulit, et partem reliquit, non occidit funditâs, sed momordit infernum. » Hæc omnia verba, præsertim S. Greg. testimonium quod suum fecit Ecclesia Lugdunensis, ipsius mentem, veramque sententiam superius explanatam dilucidè exprimunt et luculentissimè produunt ac manifestant.

Hæc ergo perstringit dumtaxat Ecclesia Lugdunensis

errores quorundam hæreticorum, quorum alii, teste S. Aug. lib. 21 de Civit. Dei cap. 17, contendebant *Christum ex proposito Patris etiam pro diabolis à damnatione liberandis passum esse.* Alii, teste eodem S. Aug. hæresi 79, asserebant *descendente ad inferos Christo credidisse incredulos, et omnes exinde liberatos ;* et, ut ait Greg. Magnus Homil. 22 in Evangelio, *morte Christi exinanitos fuisse inferos.* Alii tandem affirmabant *Christum morte suâ omnium hominum peccata delevisse ;* nec reprobus damnari propter sua peccata, utpote à Christo expiati, sed *propter solam incredulitatem*, quâ inquit semel cum Deo amicitiam denudè rescindunt. Quæ commenta ex Origene fluxère ; eaque egregiè confutârunt SS. Epiphanius Epist. ad Joan. Jerosolymit. ; Aug. lib. 1, de Civit. Dei, cap. 17 et 25 ; Hier. in cap. 5 Jonæ ; Greg. Magnus lib. 9 Moralium, cap. 45 et 46, et venerabilis Beda in priorem Epist. S. Petri, ubi observat prædictas hæc omnes opiniones fidei directè esse contrarias : *Catholica fides habet, quia descendens ad inferna Dominus non incredulos inde, sed solummodò suos educens ad celestia regna secum perduxerit.*

Quod autem spectat ad alteram partem Infidelium qui à Passione Christi ad finem usque mundi in suâ infidelitate permansuri sunt ; cum Christum pro iis mortuum non fuisse asserit Ecclesia Lugdunensis, id de redemptione efficacis unicè intelligendum est ; de actuali scilicet applicatione redemptionis Christi per gratiam fidei, aut habitualement sanctificantem. In eo quippe prædictos Infideles seernit à fidelibus, quod hi per baptismum regenerati fuerint et Ecclesie incorporati, atque saltem in hæc parte redemptionis efficacis participes fuerint ; nec verè possunt redimi, è contra verò Infideles absque baptismo morituri talem effectum redemptionis efficacis non sint habituri.

Hanc esse Ecclesie Lugdunensis mentem non obscurè colligitur ex citato libro de tenendâ Veritate, cap. 15 : *Ex his, inquit, manifestissimè ostenditur, et omnibus infidelibus nullam esse redemptionem in Christo, et omnes fideles qui fideliter accedunt ad fidem, et gratiam regenerationis, ibi accipiant veram redemptionem, ubi accipiunt veram regenerationem. Quia nec verè possunt regenerari, nisi eos, et à potestate diaboli, et à servitute peccati verè constet redimi ; nec verè possunt redimi nisi lavacro indulgentiæ expiati, et à reatu deficti, et à dominatu principis mundi efficiantur absoluti.*

Vides quænam sit illa redemptio quam ab Infidelibus excludit Ecclesia Lugdunensis, quamque omnibus et solis fidelibus propriam esse existimat ; eam videlicet per quam fideles donum fidei accipiunt, per quam regenerantur, atque à potestate diaboli et servitute peccati liberantur ; porro talis redemptio haud dubiè est efficax ; ergò, etc. Hinc paulò post sibi objiciens illud Deterononquii testimonium : *Et erit vita tua vendens ante oculos tuos, et non credis vitæ tuæ, sic loquitur : Tanquam ipsi incredulo et infideli populo in suâ incredulitate et infidelitate permanenti, Dominus Jesus Christus qui ante eorum oculos in cruce pependit, dicatur vita, cum utique eis non dederit vitam.... quasi Dominus etiam eorum qui non credunt, nec unquam ejus fide et*

vificantur, possit dici vita.... quasi propter eundem populum in suâ incredulitate perdurantem, et ejus causâ crucis sustinuerit passionem. Habes hic iterum quid sit in mente Ecclesie Lugdunensis Christum pro aliquibus mortuum esse; nempe significat Christum in cruce pendente eorum fuisse vitam, atque eis postea dedisse vitam fidei; unde quibusdam interjectis respondet Christum eorum duntaxat in cruce vitam fuisse, quos postea fide suâ vivificaturus erat, sicut scriptum est: JUSTUS AUTEM EX FIDE VIVIT.

Ex his omnibus colligitur 1° (quod etiam antea observavimus) juxta mentem Ecclesie Lugdunensis, in ideâ redemptionis includi non tantum sufficientiam pretii et voluntatis offerentis, sed etiam actualem et efficacem applicationem meritorum Passionis Christi, et præcipuorum ipsius fructuum, gloriæ scilicet, gratiæ sanctificantis, aut saltem gratiæ fidei; unde coherentur ad hanc quam sibi efformarat redemptionis ideam, perpetuò negat Christum mortuum fuisse aut Passione suâ redemisse Infideles in suâ infidelitate decedentes. Colligitur 2° Ecclesiam Lugdunensem alienum sensum et erroneum affinisse quarto capitulo Carisiaco; at verum ejus sensum non impugnasse, qui in eo positus est ut Christus sufficienter, sufficientiâ pretii ex sincerâ voluntate Deo Patri oblatus, pro omnibus hominibus mortuus credatur, licet non omnes Passionis ejus mysterio redimantur. Quod ideò contingit, inquit, quia *peculum humanæ salutis, quod consecutum est humilitate nostrâ et veritate divinâ, habet quidem in se ut omnibus proiit; sed si non bibitur, non medetur.*

Cæterum Christum sufficienter sufficientiâ tum pretii tum voluntatis pro omnibus mortuum fuisse, agnovit Ecclesia Lugdunensis: quod constat 1° ex dictis expendendo ipsius mentem circa divinam salutis omnium voluntatem. Namque Christus pro iis sufficienter mortuus est, quos Deus vult salvare voluntate antecedente et bonitate Creatoris; atqui Ecclesia Lugdunensis talem in Deo agnoscit voluntatem pro salute omnium; ergo, etc. 2° Idem constat ex dictis in analysi utriusque libri de tribus Epistolis, et de tenendâ Veritate; multa enim ibi exseripsimus testimonia, quæ id quod intendimus aperte demonstrant. 3° Lib. de tribus Epistolis, cap. 20, 24, 26, 28, et lib. de tenendâ veritate, cap. 12, 14, 15, scilicet inculcat *pium esse et honorandum, et non abnuendum eorum sensum qui asserunt gloriosum mortis Christi pretium etiam pro nunquam credituris, et in suâ impietate perituris datum esse, modò tamen non una sententiâ pro alterâ damnetur.*

Instabis 4°: In mente Ecclesie Lugdunensis Christus nequidem eo sensu mortuus est pro Infidelibus in suâ infidelitate perseverantibus, quo mortuus est pro iis fidelibus qui à fide et charitate excidunt, atque in malis perseverant; porro Christus mortuus non est efficaciter, sed sufficienter duntaxat pro hujusmodi fidelibus, ut ex se se patet; ergo, etc. — Respondeo: Dist. min.: Christus non est mortuus efficaciter perfectè et adæquatè pro his fidelibus qui à fide et charitate decidunt, concedo; non est mortuus efficaciter inadæquatè, nego; et nego consequ. Christus mortuus est effica-

citer perfectè et adæquatè pro iis duntaxat quibus nobiliores redemptionis effectus applicantur, scilicet generatio, incorporatio Ecclesie et glorificatio; ast soli prædestinati participes sunt horumque omnium effectuum, proindeque pro illis solis mortuus est efficaciter perfectè et adæquatè: at tamen alio sensu rectè dicitur Christus mortuus efficaciter pro iis fidelibus qui à fide postmodum defecturi sunt; scilicet efficaciter inadæquatè, ratione nimirum regenerationis et incorporationis corpori mystico Ecclesie.

Instabis 2°: Si existimasset Ecclesia Lugdunensis Christum esse mortuum efficaciter saltem inadæquatè pro iis omnibus qui incorporati sunt Ecclesie, universaliter et absque restrictione negare non debuisset Christum mortuum fuisse pro impiis ante ejus Passionem in suâ impietate defunctis; quippe dubium non est quin nonnulli ex iis fuerint Judæi qui Ecclesie tunc existentes incorporati erant, et quibus relaxatum fuerat peccatum originale; atqui tamen universaliter negat Christum mortuum fuisse pro hujusmodi impiis; ergo, etc. Respondeo negando maj. Namque Ecclesia Lugdunensis in iis impiis et infidelibus qui ante Christum in suâ impietate et infidelitate mortui sunt, non spectat tempus vite ipsorum, nec auxilia vel beneficia redemptionis quibus in vitam potui sunt; sed attendit ad illorum statum post mortem, seu eos considerat *quatenus irrevocabiliter damnatos*, ut patet ex solâ inspectione verborum quæ eâ de re supra recitavimus; è contra verò in iis qui post Christum vixerunt, ipsum vitam præsentis tempus et beneficia eo tempore accepta, et ex redemptione Christi promanantia considerat, ut constat ex testimoniis paulò ante excerptis.

Instabis 3°: Citato libro de tenendâ veritate, manifestè supponit Ecclesia Lugdunensis, Christum nequidem sufficienter mortuum esse pro Infidelibus; namque cap. 14, ut demonstrat Christum pro omnibus fidelibus mortuum esse, ita ferè ratiocinatur: *Pro iis omnibus et solis Christus mortuus est, pro quibus Ecclesia offert sacrificium; atqui Ecclesia pro omnibus et solis fidelibus offert sacrificium; ergo, etc.* Porro istud ratiocinium supponit Christum nullatenus mortuum esse pro Infidelibus, nam si pro ipsis mortuus esset Christus, nihil obstaret quominus pro iis in sacrificio oraret Ecclesia. Respondeo hoc ratiocinium supponere tantum quod supra diximus, nempe Christum non mortuum esse efficaciter pro Infidelibus, quo modo mortuus est pro omnibus fidelibus quos regeneravit et Ecclesie corpori coadunavit. Illic namque est sensus Ecclesie Lugdunensis: Pro iis omnibus et solis sacrificium offertur, qui efficaci Christi redemptioni aliquo modo participant; atqui pro omnibus et solis fidelibus sacrificium offert Ecclesia; ergo omnes et soli fideles efficaci redemptionis sunt participes.

Hanc esse genuinam illius mentem liquidò constat ex ejus verbis: *Ex his, inquit, manifestatissimè docetur, ut pro his tantum quæ baptismo Christi regenerati incorporantur Ecclesie, quæ est corpus Christi, corpus Christi debeat offerri; et quisquis pro eis qui minime sunt regenerati, nec corpus Christi effecti, dicit illud sa-*

crificium offerendum, censet eos esse corpus Christi, qui nunquam incorporati sunt membris Christi. Apertè docet eò loci Ecclesia Lugdunensis, pro iis duntaxat offerendum esse sacrificium, qui regenerati sunt et incorporati Ecclesie; quique proinde participes sunt redemptionis efficacis; unde, quando negat pro Infidelibus offerendum esse sacrificium, non idcirco asserit Christum nullatenus pro ipsis fuisse mortuum; sed negat tantùm eos efficaciter fuisse redemptos.

Instabis 4°: Ecclesia Lugdunensis eam ipsam redemptionem restringit ad solos fideles, quam Patres Carisiaci ad omnes homines extendebant; atqui Patres Carisiaci redemptionem efficacem; etiam inadæquatam, ad omnes homines non extendebant, sed duntaxat redemptionem pro omnibus sufficienter oblatam; ergo, etc. Respondeo: Dist. maj.: Quam Patres Carisiaci, juxta falsam et distortam Ecclesie Lugdunensis interpretationem, ad omnes homines extendebant, concedo; quam in rei veritate ad omnes homines extendebant, nego. Porrò, tamen ex ipsâ lectione Capituli quarti manifestum esset, ut supra ostendimus, redemptionem efficacem à Patribus Carisiacis non extendi ad omnes homines; nihilominus auctor libelli sub nomine Ecclesie Lugdunensis ita interpretatus est Canonem illum, quasi in eo redemptio efficax omnibus hominibus adscriberetur. Scilicet cum auctor ille, ut ex totius libri serie liquet, capitula Carisiaca refellenda suscepisset, quoquo modo id fieri posset intactâ fide; cumque aliunde constet nihil in illis capitulis contineri quod, quantum ad doctrinæ substantiam, meritò reprehendi posset, nihil aliud præstare potuit quàm ut verba quædam, quæ ipsi videbantur minus castigata perstringeret, et quasdam propositiones quæ, prout à subsequentibus et antecedentibus divellebantur, falsæ erant, refelleret. Sic in singulis capitulis discutiendis se gerit censor ille plus æquo austerus ac rigidus; ita præsertim capituli quarti constitutionem prosequitur. Nam cum hæc illius verba: *Nullus est, fuit, vel erit homo pro quo passus non fuerit Christus*, verissima essent, conjuncta cum his sequentibus: *Licet non omnes Passionis ejus mysterio redimantur*, quæ excludunt redemptionem efficacem ab omnibus hominibus; idcirco præfatus auctor initio capituli 14 propositionem generatim spectat seorsim à restrictione sibi adjunctâ; eamque sic universaliter sumptam et intellectam de morte Christi efficaciter pro omnibus hominibus oblatâ refellit in locis supra relatis.

Instabis ultimò: Ecclesia Lugdunensis Gotescalci doctrinam circa Christi mortem approbat; ait enim lib. de Tribus Epistolis cap. 24, Gotescalci eâ de re sententiam; *beatissimorum Patrum fuisse doctrinam*; atqui Gotescaleus, ut antea vidimus, asserbat pro solis prædestinati mortuum fuisse Christum, pro aliis neutiquam; ergo, etc. Respondeo, errore facti Ecclesiam Lugdunensem approbasse doctrinam Gotescalci circa mortem Christi. Scilicet Gotescaleus docebat Christum nullomodo passum esse pro omnibus, neque sufficienter, neque efficaciter; at Ecclesia Lugdunensis factum illud ignorans, et existimans Gotescaleum

solùm docere Christum non esse mortuum efficaciter pro omnibus, seu non applicare omnibus fructum mortis suæ, ipsius doctrinam sic intellectam errore facti orthodoxam judicavit. Et verò, in libris Ecclesie Lugdun. De tenenda veritate et de Tribus Epistolis, errores Gotescalci disertè fuisse confutatos aliunde constat ex dictis supra in analysi utriusque libri.

Paulò fusiùs immorati sumus in exponendâ verâ et genuinâ Ecclesie Lugdunensis mente circa voluntatem Dei et mortem Christi pro salute omnium hominum; tum quia hujusce Ecclesie auctoritate potissimum gloriantur novatores, variisq; loquendi rationibus ab ipsâ innoxie usurpatis abutuntur ad suos errores propugnandos; tum quia quæ hæc dicta sunt facillè ac meritò adaptari possunt ad illustranda et exponenda duriora quædam circa præsentem controversiam, quæ opponi solent ex Prudentio, Lupo, Ratramno, aliisque nonnullis noni sæculi scriptoribus qui visi sunt Gotescaleo favere; cum enim, fatentibus adversariis, horum auctorum eadem prorsus sit doctrina ac Ecclesie Lugdunensis, eadem etiam ratione solvenda sunt quæ ex ipsis objiciuntur.

Consultò hic nonnulla prætermisimus quæ dicta sunt in tractatu de Attributis, ubi de divinâ salutis omnium voluntate et morte Christi pro omnibus. Consulo si vacat. Unum superest quod hic expendendum remisimus; cujusnam auctoris sint libri *de Tribus Epistolis et de tenendâ veritate* sub nomine Ecclesie Lugdunensis vulgati; an genuinum sunt illius Ecclesie opus, necne?

Diversæ sunt eâ de re sententiæ. Alii enim Ecclesie Lugdunensi, aut Remigio; alii Floro, alii Ecclesie Laudunensi, alii Elboni Gratianopolitano antistiti; alii denique incerto auctori illos tribuunt.

Refellit prima sententiâ. 1° Silent MSS. codices; nullus est qui libros illos Remigio aut Ecclesie Lugdunensi adjudicet. 2° Silent quotquot à sæculo nono auctorum ecclesiasticorum catalogum texerunt; nullus omnino est ante annum 1566, qui libros illos sub nomine Remigii aut Ecclesie Lugdunensis vulgaverit. 3° Hincmarus Epistolâ dedicatoriâ ad Carolum regem de prædictis libris loquens: *Quis verò, inquit, sit istorum capitulorum compositor cui cogimur respondere, ipse se prodet.... Operator tenebrosorum operum odit lucem, et non venit ad lucem ut non arguantur opera ejus.* Et rursum: *Sine nomine auctoris quicunque fuerit, quidam delirus.... capitula à nobis excerpta reprehendit et damnat.* An ita locutus fuisset Hincmarus, si libros illos approbasset Ecclesia Lugdunensis, eorumque auctor fuisset Remigius? 4° Soli editores ex proprio delectu eos primùm Ecclesie Lugdunensis nomine donarunt, hæc innixi parenthesis quæ initio solius libri de tribus Epistolis legitur, *ad nos, id est, Ecclesiam Lugdunensem.* Verùm præterquàm quòd hæc loquendi ratio aspera est et insolita, characteribus italicis exprimitur, quo indicatur eam fuisse postmodum assutam; aliunde, si temporibus Hincmari inserta fuisset hæc parenthesis, à quibus exarati fuissent libri non ignorasset.

Refellitur secunda sententia, quia obiit Florus ante Amolonem qui decessit ante annum 853, ut constat ex Mabillon. tom. 4. Analect. Ergo injustè tribuuntur Floro prædicti libri. Et verò in libro de tenendâ veritate impugnantur capitula synodi Carisiacæ; hæc autem synodus certè celebrata non fuit ante annum 853.

Refellitur tertia sententia. Nam Hincmarus Lugdunensis nomen anno 859 creatus fuit episcopus; sed libri jam erant exarati anno 856; constat enim ex citatâ Hincmari ad Carolum regem Epistolâ, illos jam tunc ipsi Hincmaro oblatos fuisse ut iis responderet.

Ex his patet prædictos libros adscribendos esse Ebboni Gratianopolitano, aut quibusdam Ecclesiæ Lugdunensis clericis privato et suppresso nomine scribentibus. Primum conjiunt nonnulli, tum quia Ebbo, teste Hincmaro loco citato, prædicta opuscula primus vulgavit, eaque Carolo regi obtulit anno 856, tum quia idem Hincmarus, lib. de Prædest. cap. 51, pro certo habet eundem esse auctorem opusculorum et canonum tertii concilii Valentini; porro constat ex præfatione ejusdem concilii, Ebbonem Gratianopolitanum in condendis Valentinis canonibus præcipuam navasse operam. Tum denique quia canonum et opusculorum eadem est omninò doctrina, eadem loquendi rationes; verisimile est ergo prædicta opuscula ab eodem auctore, Ebbone scilicet, fuisse edita.

Alterum suspiciantur quidam, ex eo quòd cum in concilio apud Saponarias episcopi plures conquerebantur de Remigio Hincmarus querelas sedavit asserens Remigium has permississe disputationes ad majorem questionum dilucidationem, Epist. 2. dedicatoriâ. Idem colligitur ex cap. 25 et 31 libri de Prædestinatione ejusdem Hincmari. Itaque Horum librorum auctores, inquit illi, fuere quidam clerici Ecclesiæ Lugdunensis, qui, ut arriderent Ebboni infenso Hincmaro, adversus illum stylum acuerunt.

Atque hinc concludendum est tantam non esse illorum librorum auctoritatem, ut etiamsi adversarentur capitulis Carisiacis (quod falsum esse antea probavimus) eo ipso statim hæc capitula essent rejicienda, quemadmodum contendunt adversarii. Qui circa historicam hanc questionem plura volet, adeat Celsoium de Historiâ Gotescalci lib. 2, cap. 24, lib. 3, cap. 15, lib. 4, cap. 14, Mabillonium, Sirmondum et ex recentioribus Patrem Duchesne in suâ de Prædestinationismo historiâ.

CAPUT IV.

De concilio Valentino.

Dùm motæ à Gotescalco questiones summâ utrinque contentione agitentur, Lotharii imperatoris jussu, trium provinciarum, Lugdunensis, Viennensis et Arclatensis præsules, circa annum 855, Valentiam convenerunt, ut civitatis illius episcopi, qui ob varia crimina pessimè audiebat, causam discerent. Eâ cognitâ ac finitâ, statrendum sibi aliquid judicârunt de illis controversiis, quibus tot jam annis turbabantur Gallie; sex eâ de re sancti sunt canonnes. Quæritur an iis faverit prædicta synodus erroribus Gotescalci, et impugnavit capitula Carisiacæ.

CONCLUSIO PRIMA. — Synodus Valentina favit personæ Gotescalci, non autem ipsius doctrinæ.

Probatur prima pars: Ex canonibus 3 et 4 clarè colligitur Valentinos præsules errore facti censuisse Gotescalcum immunem fuisse ab errore tum circa prædestinationem, tum circa mortem Christi. Id patet ex dicendis mox expendendo prædictos canones.

Probatur secunda pars, quia, ut ostendemus conclusionem sequenti, synodus Valentina à doctrinâ Carisiacorum capitulorum reverà non dissentit; ergo, etc.

CONCLUSIO SECUNDA. — Synodus Valentina non in rei substantiâ, sed in quibusdam dumtaxat loquendi modis recessit à doctrinâ capitulorum Carisiensium.

Probatur recensendo et expendendo sex hujusce synodi canones qui præsentem controversiam spectant. Primus universè præscribit vocum novitates omni studio devitandas esse; atque Joannem Scotum sive Erigenam impetit, qui contra geminam Gotescalci prædestinationem librum ediderat erroribus et profanâ vocum novitate scatentem. Secundus decernit, nec proorsis ulli malo præscientiam Dei imposuisse necessitatem, ut aliud esse non possit; adeoque Gotescalci errorem synodis Moguntinâ et Carisiacâ pridem confixum, iterum damnat. Tertius canon his verbis conceptus est: *Fidenter fateamur prædestinationem electorum ad vitam et prædestinationem impiorum ad mortem.* Priora hæc verba in speciem videntur favere Gotescalco, qui contra Patres Carisiacos geminam prædestinationem propugnabat; verùm quæ immediatè sequuntur, ipsi directè adversantur, atque penitus consentiunt cum doctrinâ capitali Carisiaci: *In electione tamen salvandorum, inquit Patres Valentini, misericordia Dei præcedit meritum bonum; in damnatione autem periturorum meritum malum præcedit justum Dei judicium.* Et paulò post: *Verùm aliquos ad malum prædestinatos esse divinâ potestate, videlicet ut quasi aliud esse non possint, non solum non credimus, sed etiam, si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione, sicut Arasiana synodus, illis anathema dicimus.* Nihil profectò aliud voluit capitulum Carisiacum.

Quartus agit de redemptione sanguinis Christi. Item, inquit, *de redemptione sanguinis Christi, propter nimium errorem qui de hæc causâ exortus est, ita ut quidam, sicut eorum scripta indicant, etiam pro illis impiis qui à mundi exordio usque ad Passionem Domini in suâ impietate mortui æternâ damnatione puniti sunt, effusum eum definiunt, contra illud propheticum: « Ero mors tua, ô mors; ero morsus tuus, inferne. » Illud nobis simpliciter ac fideliter tenendum ac docendum placet juxta evangelicam et apostolicam veritatem, quòd pro illis hoc datum pretium teneamus, de quibus Dominus ipse noster dicit: « Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipso non pereat, sed habeat vitam æternam. »*

His verbis Patres Valentini eorum dumtaxat errorem proscribunt, qui, teste S. Aug. hæresi 79, di-

cunt, descendente ad inferos Christo, credidisse incredulos, et omnes exinde liberatos. Et, ut loquitur Greg. Mag. Homil. 22 in Evangelia, morte Christi exinanitos fuisse inferos. Appositè duntaxat ad hanc erroneam sententiam, perperam et errore facti capitulo Carisiaco affirmat (ut pluribus et manifestè probat Hincmarus opuscul. de Prædest. cap. 27, ac præsertim ex eo quòd postquàm edixerunt Patres Carisiaci, nullum esse pro quo Christus mortuus non fuerit, statim adiecere: *Licet non omnes passionis ejus mysterio redimantur*); asserunt Patres Valentini erroneum esse affirmare Christum pro impiis qui à mundi exordio usque ad Passionem Domini in sua impietate mortui sunt, sanguinem suum effudisse.

Hunc tantum errorem proscribere voluisse Patres Valentinos, nequaquam verò negasse Christum mortuum fuisse sufficienter pro omnibus, tum sufficientià pretiì, tum sufficientià voluntatis, varia demonstrant. Constat id 1° ex mox dictis circa Ecclesiam Lugdunensem. Etenim idem planè contractiùs exprimit Patres Valentini in suis canonibus, quod Ecclesia Lugdunensis uberius probat et evoluit in suis libris de tribus Epist. et de tenendis veritate; id fatentur adversarii, et manifestè liquet ex collatione utriusque textùs: atqui, uti probavimus, Ecclesia Lugdunensis non negat mortem Christi pro omnibus sufficienter, sed efficaciter duntaxat oblatam, ergo, etc. Constat 2°, quia in citato canone ad doctrinam suæ confirmationem laudant Osæ testimonium: *Ero mors tua, ó mors; ero morsus tuus, inferne*. Quo eodem testimonio usus est Gogry. laudatà Homil. 22, ad refellendos hæreticos qui volebant Christo descendente ad inferos, exinde eductos fuisse impios, et ad celestia regna perducos. Constat 3° ex comparatione quâ utuntur, serpentis ænei à Moysè in deserto exaltati; sicut enim serpens æneus illos tantum salvabat qui oculos in eum convertebant; ita Christus illos tantum efficaciter et reipsà redimit qui in eum credentes, oculos fidei in ipsum dirigunt; sed quemadmodum Moyses serpentem æneum extulerat ad salutem omnium qui à serpentibus essent vulnerati, ac proinde pro iis etiam qui suâ perverciacià malent mortem quam in eum oculum conjicere, ita et Christus exaltatus est in cruce pro salute omnium quo serpentis tartareï virus afflavit, ac proinde etiam pro reprobis qui tanto remedio uti noluerunt, quemadmodum exponit S. Aug. tract. 12 in Joan. Constat 4°, quia Patres Valentini qui Carisiacos canones rigorosè ac veluti hostiliter discussissent, nihilominus tertium hunc canonem de voluntate salutis omnium: *Deus omnipotens omnes homines sine exceptione vult salvos fieri, licet non omnes salventur*; ne levissimà quidem censurà notaverunt, sed illum intactum silentio præterierunt. An ita sese gessissent, si asserere Christum pro omnibus mortuum fuisse, erroneum judicassent? Sanè cum sententia de divinà voluntate salutis omnium, radix sit et origo alterius que mortem Christi pro omnibus sufficienter oblatam asserit, si posteriorem hanc erroneam existimassent Patres Valentini, profectò in priorem tertio canone

Carisiaco expressam, censuræ aculeum haud dubiè distrinxissent; sicque canonem hunc tertium aliò edito canone ipsi adverso impugnare non omisissent. Hæc qui apud se attentè perpendit, non dubitabit profectò quin Valentina synodus silentio suo Carisiacum illud edictum comprobaverit. Constat 5°, quia synodus Valentina sæpiùs indicet sese præter redemptionem efficacem, quâ homines electi de facto salvantur, aliam quoque admittere sufficientem quâ reprobi potuerunt salvari. Sic Can. 2: *Nec ipsi mali, inquit, ideò pereunt, quia boni esse non potuerunt, sed qui boni esse noluerunt*. Et adhuc expressiùs can. 5 docet, *ex ipsà multitudine fidelium et redemptorum, alios salvari aeternà salute; quia per gratiam Dei in redemptione sua fideliter permanent; alios, quia noluerunt permanere in salute fidei quam initio acceperunt... ad plenitudinem salutis, et ad perceptionem aeternæ beatitudinis nullo modo pervenire*. Reprobi ergo in mente synodi Valentinae pereunt, non quia non possunt, sed quia nolunt salvari; adeoque à sufficienti redemptione non sunt exclusi.

Constat denique, ut alia plurima prætermittam, quia synodorum Carisiacæ et Valentinae presules in synodo Tullensi apud Saponarias anno 839 congregati judicârunt, ut postea dicemus, Carisiacos canones, nec Valentinis canonibus, nec doctrinæ S. Aug. adversari.

Quintus canon statuit quòd omnes regenerati à peccatis abluti sint; sique illum Gotescalci errorem perstringit, quo, teste Amolone et Hincmaro, assererat solos prædestinatos in baptismo gratiam consequi.

Sextus est de libero arbitrio, nec à Carisiensibus vel minimùm ablutit.

Ex his patet Valentina synodum à doctrinâ capitulorum Carisiacorum in rei substantiâ non recessisse; quamvis nonnullas loquendi rationes Hincinari et coepiscoporum à quibus condita fuerant prædicta capitula, non approbaverit. Discordiam hanc inde ortam conjiciunt nonnulli, quòd cum antistites diversis regibus parerent, facilè in contraria studia scissi sunt. Scilicet capitula Carisiaca ab episcopis regni Caroli Calvi sancita sunt, Valentini verò canones ab episcopis regni Lotharii conditi.

Dices: Synodus Valentina tanquam erronea damnat capitula Carisiaca; ergo in rei veritate ab eorum doctrinâ longius distabat. Antecedens constat ex can. 4 Valentino in quo post verba superius recitata, hæc leguntur: *Porrò capitula quatuor (id est, Carisiaca) quæ à concilio Fratrum nostrorum minùs prospectè suscepta sunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, et errorem contrarium veritati; sed et alia 19 syllogismis inceptissimè (à Joannè Scotto) conclusa... à pio auditu fidelium penitus explodimus*.

Respondeo 1°: Damnata capitula Carisiaca, alieno et perverso sensu intellecta, concedo; legitimo ac germano sensu exposita, nego. Nam propter occultas similitates, de quibus mox dicemus, factum est ut, sicut ab Ecclesiâ Lugdunensi, ita et à concilio Valen-

tino Carisiaca capitula inimicè omninò explicata, atque in sensus extraneos detorta fuerint, et juxta illos sensus publicè proscripita. Id perspicuum est, vel ex ipso citati canonis exordio, ubi Patribus Carisiacis tacito nomine tribuitur error de quo nequidem cogitarunt; videlicet, Christum mortuum esse ut damnatos ab inferis extraheret.

Respondeo 2°, hæc verba: *Porro capitula quatuor*, etc., usque ad clausulam, *sed et alia 19 syllogismis*, etc., Valentino canonici inserta fuisse ab Ebbono Gratianopolitano, inscisi concilii Patribus. Id constat, quia ii ipsi præsules qui Valentinae synodo interfuerant, postea anno 859 ad synodum Lingonensem et Tullensem convenientes, decreta Valentina ita probaverunt; ut predicta verba expungi voluerint, iisque prætermisissis, in capitula Joannis Scoti totum censuræ aculeum distrinxerint: *Porro*, inquit, *capitula 19 syllogismis ineptissimè quodam Scoto conclusa*, etc.

Quòd autem ab Ebbono canoni Valentino inserta fuerit capitulorum Carisiacorum censura, inde fit verisimile quòd Valentinis canonibus condendis præcipuum navaverit operam; ut scribit Hinemarus in priore ad Carolam Calvam Epistolâ, et ut colligi potest ex ipsâ ejusdem concilii præfatione, in qua post archiepiscopos, solus ex episcopis Ebbo nominatur cum hoc elogio: *collaborante eis quàm maximè venerabili Ebbono Gratianopolitano episcopo*. Hic porro occultas cum Hinemaro similitates gerebat, eò quòd ex sorore nepos esset alterius Ebbonis qui adversus Ludovicum Pium conjuraverat, quique eam ob rem exauctoratus, et Remensis pulsus archiepiscopatus, suam in Sedeâ suffectum Hinemarus gravissimè tolerat. Igitur avunculi sui dolore utitur; Ebbo Gratianopolitanus Hinemaro et Carisiaco capitulis liberius obrectabat; cùmque in Valentina synodo plurimum posset, recitata in objectione verba: *Porro capitula quatuor*, etc., quibus Carisiacorum capitulorum censura continetur, quarto canoni inersuisse non immeritò conjicitur. Cæterum, quidquid sit de hæc conjecturâ, si agentibus Patribus predicta verba apposita fuerunt, ipsius auctoribus suppressa quoque fuere; nihil ergo præstant adversus capitula Carisiaca. Quâ tandem ratione compositum fuerit totum istud dissidium, patebit ex dicendis cap. sequenti.

CAPUT V.

De aliis synodis in causâ Gotescalci habitis.

Præter synodos Carisiacam et Valentiam, de quibus jam diximus, tres aliæ celebrate sunt in præsentî causâ Gotescalci.

Prima est synodus Lingonensis à Patribus Valentinis habita anno 859, dum ad concilium Tullense apud Saponarias pergebant. Illic in synodo lecti canones Valentini, suppressaque fuit clausula contra quatuor capitula Carisiaca; ita ut illius clausule nulla jam habeatur mentio, tam in sequentibus, tam in præsentî synodo. Secunda est Tullensis prima apud Saponarias post 15 dies à synodo Lingonensi celebrata; adfuere episcopi 12 Provinciarum, à Patribus Valentinis oblati

fuere canones synodi Valentinae, ut ab universo concilio approbarentur; verum illorum lectione commoti fuere plures episcopi; quod ubi vidit synodus statuit, *ut in proximo concilio quisque cum scriptis SS. Patrum adesset, et rebus examinatis quod rectum videretur omnes tenerent*; hæc habet Hinemarus opusculo de Prædestinat. cui consonat canon 10, his verbis: *Relecta sunt in eadem synodo quedam capitula* (Valentina scilicet), *super quibus quorundam fratrum sensus dissentire probantur. Unde convenit inter episcopos ut Deo favente pace ac tranquillitate recuperatâ simul conveniant, et prolatis SS. Scripturarum atque catholicorum doctorum sententiis, quæ saniora sunt concordî unanimitate sequantur*. Non ergo in hoc concilio approbati fuerunt canones Valentini. Tertia synodus est Tullensis, secunda apud Villam Tusiacum anno 860 habita ab episcopis Carisiacis, Valentinis et cæterarum provinciarum Gallicæ. Hoc in concilio siluerunt Patres de capitulis Carisiacis et canonibus Valentinis, ne hos vel illa approbando, animos adiuce commoverent; sed in Epist. synodali quod rectum ipsis videbatur communitè fuit prolatum. Quatuor questionum hoc ipsorum fuit iudicium.

1° De geminâ vel unicâ prædestinatione siluerunt; sed prædestinationem electorum propugnârunt. 2° Liberum arbitrium agnoscitur in homine post Adæ peccatum, sed ad bonum gratiâ debet sanari. 3° De voluntate Dei hæc habentur: *Nihil in celo vel in terrâ fit, nisi quod ipse aut propositus facit, aut fieri justè permittit, qui vult omnes homines salvos fieri, et neminem vult perire. Sed justus Dominus, justitiam diligens, iniquitatem non volens, eis quos ad imaginem et similitudinem suam fecit, nec post primi hominis casum vult tollere violenter suæ voluntatis arbitrium liberum, quibus reddere paratus est meritum, etc.* Ergo agnoscitur voluntas generalis salvandi omnes homines. 4° De morte Christi hæc dicuntur: *Qui corporis morte in cruce pro omnibus mortis debitoribus, solus inter mortuos liber à mortis debito dormiens, prædestinatus Filius Dei... de his qui in eum credere voluerint, sive adventum ejus in carne præcesserint, sive etiam forent secuti... edificatur erat Ecclesiam aperto lanceâ latere*. Hic sanè prædicatur mors Christi pro omnibus; mortis quippe debitores sunt omnes; sicque tandem sopitæ hæc circa prædestinationem controversiæ quæ Gallicanam Ecclesiam tandiu agitaverant.

Dissertatio sexta.

DE WICLEFISTIS.

Paucis agemus 1° de Wiclefo ejusque defensoribus: 2° de ipsius erroribus, 3° de hæreseos Wiclefi damnatione.

CAPUT PRIMUM.

De Wiclefo ejusque defensoribus.

Wiclefo præfuit (ut opinantur multi) Thomas Bradwardinus; illius patrocinium susceperè præsertim Joannes Hus et Hieronymus de Praga: singulorum notitia exhibenda est.

1° Thomas Bradwardinus, natione Anglus, professione monachus ordinis Minorum, Oxoniensis doctor cognomine *profundus*, in eadem Universitate professor et cancellarius; posthâc regis Eduardi III confessarius, semel et iterum in archiepiscopum Cantuariensem electus, tandem inauguratus, quadragesimo post inaugurationem die mortuus, floruit decimo quarto seculo. Vir erat eruditione, sed sine criticâ, ingenio acri, sed audaci præditus; imaginationis phantasmatibus plurimum delusus, *totum penè mundum post Pelagium abissis* asserebat, quem ut à tam nefandis revocaret errore, librum cecidit *de causâ Dei*, quem tamen iudicio sanctæ romanæ Sedis suaque cætera opera subiecit.

2° Wiclefus et ipse quoque Anglus, doctor et Oxoniensis professor, deinde de Luterwold diocesis Lincolnensis rector, posthâc collegii Cantuariensis Oxonii præfecturam suscepit, à quâ tum archiepiscopus, tum Urbanus V, quem appellaverat, eum eiecerunt; hinc odii in Ecclesiam et errorum origo. Hæresi grassanti obstitit romanus pontifex, et illius jussu synodus Londinensis Wiclefi errores damnavit: ipse hoc in concilio cantavit palinodiam, cujus ope suam repetit Ecclesiam, in quâ supremum obiit diem anno 1387, vel, ut alii volunt, 1384.

3° Mortuo Wiclefo, non idèò sopitus error, sed utrâque potestate adversum illum discipulos insurgente, ipsi per Angliam latitârunt, aut ex eâ aufugerunt; ex his unus cum magistri libri Bohemos petiit, illisque pessimum virus propinare cepit. Tunc temporis florebat Joannes Hus eloquentiâ et moribus compositis celebris; primum errorem impugnavit, verum paulò post miserimè deceptus, quos igne cremandos censuerat libros, postea acriter defendit et explicuit. Censuris irretitus ab archiepiscopo, sanctam Sedem appellavit; confirmatâ à romano pontifice proprii prælati sententiâ, novo instrumento ad concilium œcumenicum provocavit, talique innoxia appellacione censuras et latam interdictionis sententiam sprevit.

In his temporum circumstantiis habitum fuit conc. Constantiense; illud audacter adiit Joannes Hus, doctrinam agnovit, eam contendit sanam, instructionem efflagitavit ut locum disputationi daret, obsequium promisit nusquam, nec animum retractationi paratum ostendit; unde convictus, et pertinax, iudici seculari derelictus, perlinaciam et errores flammis expiavit.

Eodem prorsus modo vitæ cursum consummavit Hieronymus de Pragâ, fides Joannis Hus discipulus; accersitur quippe à concilio Constantiensi, errores quos tuebatur ejuravit primum, sed ad vomitum rediens, et in secundo lapsu pertinax, igne concrematus obiit.

Utroque Wiclefianæ hæresos duce interempto, in varias discipuli divisi sunt sectas; tandemque Lutheranis et Calvinistis conjuncti, evanuit Wiclefistarum seu Hussitarum Ecclesia.

CAPUT II.

De Wiclefi erroribus.

Erravit Wiclefus contra Deum et Christum, contra Ecclesiam variosque illius ordines ac membra, contra

sacramenta; omnium denique veterum et rigidiorum Prædestinatorum impia dogmata renovavit, novisque blasphemias cumulavit. Hoc ultimum errorum hujusce hæresiarchæ caput, quod præsentem materiam spectat, hic prosequemur; nonnulla tamen adjiciemus ut plenior habeatur notitiâ integri ipsius-systematis; ex eo enim fonte hauserunt quotquot postmodum subsecuti sunt hæresiarchæ ac novatores.

Docet 1° Deum prædestinare singulas creaturas intellectuales ad quemlibet actum suum, etiam peccaminosum. 2° Prædestinatione suâ necessitatem suam absolutam ipsis inferre, sive ad bonum, sive ad malum. 3° Eas tamen liberas esse, tum quia spontaneè agunt, tum quia possent non agere si vellent, sed aliter velle non possunt. 4° Sicut prædestinatus non potest à gratiâ excidere, sic præscius (id est reprobis) non potest in illâ perseverare. 5° Deum non potuisse primi hominis peccatum prohibere. 6° Verbum divinum necessariò carnem assumpsisse, satisfecisse, ac mortuum fuisse pro nobis. 7° Quod primum fons est et origo, Deum actu et necessariò producere, tum ad intra, tum ad extra, quidquid potest producere. 8° Mundum pròinde, et quidquid in mundo existit, necessitate absolutâ existere; quidquid autem non existit, omninò esse impossibile, Deumque fore aut impotentem aut invidum, si id quod producere potest minimè produceret. 9° Quemadmodum Deus necessariò producit quidquid producere potest, ita etiam nihil annihilare potest. 10° Quamquàm Deus necessariò producat quidquid producit, ipsum tamen liberum esse; eâ fermè ratione quâ Deus liber est in generatione Filii sui, quem Deus necessariò ab æterno generat. Unde legitima harum omnium assertionum consequentia est, omnia prorsus, tam ex parte Dei quàm ex parte creature, fatali quâdam ac absolutâ necessitate evenire.

Hæc omnia errorum portenta docuisse Wiclefum constat ex variis ejus scriptis, præsertim verò ex præcipuo ipsius opere *Triologo* inscripto lib. 1, cap. 1, 10, 11, 13, et lib. 3, cap. 7. Idem tradunt Thomas Valdensis lib. 1, cap. 1 et sequent.; Joannes Cochleus lib. 3 Hist. Hussitarum, et illustrissimus Bossuet lib. 11 Variationum, n. 152.

Ex his patet, uti annotat illustrissimus Bossuet, lib. 11 Variationum, n. 152, absurda perinde ac impia Wiclefi dogmata ad hæc duo summata capita revocari posse: Primum, durâ ac fatali quâdam necessitate Deum perpetuò agi; secundum, quod ex altero sequitur, Deum causam esse et auctorem omnium criminum. Unde prædicti hæresiarchæ doctrina eò tandem tendit, ut talem introducat Deum, qualem vel ipsi athei meritò negarènt; atque adeò insignis hujusce reformatoris religio ipsomet atheismo deterior est.

CAPUT III.

De hæreseos Wiclefi damnatione.

Wiclefi errores variis censuris confixi sunt. 1° Judio doctrinali Universitatum Pragensis, Oxoniensis et Parisiensis. Ita colligitur ex Cochleio lib. 1 Hist.

Hussitarum, et ex conc. Constant. sess. 8; quo autem præcisè anno non omninò constat. 2° Eà de causâ tria habita sunt concilia; duo priora Londini annis 1382 et 1396; tertium verò Oxoniæ an. 1408; in iis synodicalis decretis plures et præcipui damnati sunt Wiclefiani errores. Tres istæ synodi extant tom. 11 parte 2 Concil.-edit. Labb. 3° Joannes XXIII dogmata Wiclefi damnavit, librosque prohibuit anno 1415; synodale decretum reperire est in collect. concil. Labb. loco mox laudato. 4° Denique, ultimo ictu confossa est Wiclefiana hæresis in Concilio Constantiensi, sess. 8. Ibi sancta synodus articulos 45 Wiclefi damna, *plures ut notoriè hæreticos... alios non catholicos, sed erroneos; alios scandalosos et blasphemos; quosdam piarum curiam offensivos; nonnullos eorum temerarios et seditiosos.*

Ducentos etiam sexaginta articulos à doctoribus Oxoniensibus notatos eadem sancta synodus ibidem proscripsit; inò habito priùs accurato exâminè, latâ sententiâ declaravit eundem Wiclefium fuisse notorium hæreticum, pertinacem et in hæresi decessisse; ejusque dudùm vitâ functi memoriâ damnavit, atque illius ossa exhumari et extra Ecclesiam projici decrevit.

Iis omnibus censuris præverat pontificum Greg. XI judicium an. 1377, quo transmissis ad se 19 errorum Wiclefi capitibus, pontifex ipsos ex cardinalium consilio damnavit, litterasque dedit ad Angliæ regem, Londinensëm episcopum et Oxoniensëm academiâ, quibus eos excitat ut omni quo possent studio emergentem hæresim profligarent. Extant hæ pontificis littere in Labbeanâ collect. Concil. loco antea citato.

Dissertatio septima.

DE LUTHERANIS.

Dicemus 1° de Luthero ejusque præcipuis defensoribus. 2° De ipsius erroribus; 3° de multiplici Lutherane hæreseos damnatione.

CAPUT PRIMUM.

De Luthero ejusque discipulis.

1° Anno 1483 Islebit in Saxonîa plebeis parentibus natus est Martinus Lutherus; humanioribus litteris imbutus, Erfordiam se contulit, ubi ordinem Eremitarum S. Aug. professus est. Inde Wilttembergam translatus, post actus academicos lauream doctoralem consecutus est; ac theologiæ professor creatus anno 1415, ætatis verò suæ 33.

2° Anno 1517, cum ab Alberto sanctæ romanæ Ecclesiæ cardinali et Moguntino archiepiscopo, Dominicanis præ Augustinianis provincia demandata fuisset promulgandi novas indulgentias, occasione imminens Turcarum in Germaniam irruptionis, à Leone X concessas; id ægrè admodum ferens Lutherus, primò adversus indulgentiarum duntaxat abusum de-lacchhari copit; deinde contra ipsarum substantiam; tum adversus justificationem, Sacramentorum efficaciam, aliæque plurima fidei dogmata. Interim litteras dedit ad S. Pontificem eximie humilitatis ac modestiæ speciem præ se ferentes; sic enim ipsum alloquitur:

Beatissime Pater, prostratum me pedibus tue B. offero cum omnibus quæ sum et habeo... approba, reproba placuerit, vocem tuam, vocem Christi, in te præsentis et loquentis, agnoscam.

3° Anno 1518, in jus vocatus à cardinali Cajetano summi pontificis in Germaniâ legato, Augustam venit hæresiarcha; cùmque ipsi in erroribus pertinaci censuras minaretur legatus, ad pontificem appellavit, clamque se-Augustâ subduxit; ac postea cùm audiret processum suum Romæ continuandum fore, à summo pontifice ad futurum concilium generale appellavit; præmissâ in appellationis instrumento solemnî hæc protestatione: *Contra unam, sanctam et catholicam et apostolicam Ecclesiam, quam totius orbis esse magistram et obtinere primatum non ambigo, sanctæque Sedis apostolicæ auctoritatem, ac sanctissimi Domini nostri papæ benè consulti potestatem nihil dicere intendo.*

4° Anno 1519, publice per multos dies Lipsiæ habitæ sunt concertationes Lutherum inter et celeberrimum Ekiûm; præsentè Georgio Saxonîa principe; consultiusque scribis ex utrâque parte qui dicta exciperent. In his disputationibus Ekius egregiam de Luthero victoriâ reportavit, qui multoties inter disputandum obtulit. Hoc ipso anno Facultates Colonien-sis et Lovaniensis que pro Ekiî parte judicium tulerant, censuram edidèrè in plura Lutheri dogmata; in hos aliosque sibi adversantes catholicos doctores, variis et editis mordacibus libellis; acerrimè insurrexit Lutherus. Etiam hoc anno cum expressâ perfectæ sub-missionis attestatione ad Leonem X, scripsit: *Pater-nus, inquit, ac verè Christi vicarias aures huic oculo-tuæ interim clementissimè accomodare dignetur Beati-tudo tua... Coram Deo et totâ creaturâ suâ testor, me neque voluisse; neque hodiè velle; Ecclesiæ romanæ, et Beati-tudinis tuæ potestatem ullo modo tangere; quin plenissimè confiteor injus Ecclesiæ potestatem esse super-omnia, nec ei præferendum quidquam sive in cælo, sive in terrâ, præter unum Jesum Christum Dominum om-nium.*

5° Anno 1520, Ekius Romam perrexit ad Leonem pontificem; ipsique significavit quanta Ecclesiæ im-minerent pericula, si grassantibus in Germaniâ Lutheri erroribus non occurreretur. Quamobrem pontifex bullam edidit 17 Kalend. juliî ejusdem anni, in quâ quadraginta et unus ex ejus erroribus respectivè dam-nantur *tanquàm respectivè hæretici, aut scandalosi, aut falsi, aut piarum curiam offensivi, etc.* Pontificio ful-mine percutsum se sentiens hæresiarcha, furore actus; à pontifice ut ab Antichristo provocavit ad concilium generale; libros omnes Juris canonici cum hæc Leonis bullâ incendit, libellumque apologeticum evulgavit atrocissimis calumniis refertum; nec destitit postea furens, variis scriptis in pontificem, cardinales, epi-scopos, cæterosque catholicos doctores furenter de-lacchhari. Inter hujusmodi scripta eminet liber de ca-ptivitate Babylonicâ. Qui accuratum desiderat operum Lutheri indicem, consulat Cochleum ad calcem operis ejusdem Cochleæ, *de actis et scriptis Lu-theri.*

Quamplures sibi sectarios adscivit Lutherus; quos *Evangelicos* dici voluit, quique subinde in varias sectas divisi, in quinque classes possunt distribui.

Prima est Lutheranorum rigidiorum qui pura Lutheri sectantur dogmata. Horum Antesignanus meritò recensetur Matthias Flaccus Illyricus, centuriarum Magdeburgensium præcipuus editor. Inter rigidiores Lutheranos numerari possunt Oslander, Brentius, Callixtus et alii.

Secunda est molliorum Lutheranorum, hoc est, eorum qui Lutheri placita in nonnullis emollire conati sunt. Horum dux est Melancthon qui Confessionem Augustanam composuit anno 1530, unde Confessionistæ et molles Lutherani dicti sunt qui eam sequuntur. Confessio hæc Augustana nihil aliud est, quàm fidei professio à Luthero primùm 27 articulis proposita, deinde à Melancthone 11 articulis emollita, amplificata et meliorem in formam redacta, sicque Carolo Quinto imperatori in comitiis Augustanis oblata à Germaniæ principibus; aliisque istis adherentibus. Hi superiore anno 1529, in generalibus Spire comitiis, contra decretum quo præciperetur catholice religionis professio, protestati fuerant; unde et primùm Protestantes dicti, et cæteri deinceps eis adherentes.

Tertia est Sacramentariorum, qui à doctrinâ Lutheri circa Eucharistiâ recedentes, profitentur in Eucharistiâ Christi corpus non esse nisi in signo. Horum primus creditur Carolostadius, diaconus Wittenbergensis, cui sese adjunxere Zuinglius, Oecolampadius. Hi Calvinianam hæresim præformaverunt, de qua postmodum.

Quarta est Anabaptistarum, qui præter cætera Lutheri dogmata, docent baptisma parvulis nihil prodesse, eosque proinde si baptizati fuerint, iterùm esse baptizandos, quando ad adultam ætatem pervenerint. Hujus sectæ, in varias postea divisa, auctor est anno 1522 Balthazar Pacimontanus, vel, ut probabilius credunt alii, Nicolaus Storkius.

Quinta tandem eorum est qui Adiphoristæ, seu Indifferentes dicuntur, quales fuere de molliorum Confessionistarum classe Wittenbergenses et Lipsenses theologi, qui nedùm Ecclesiæ cæremonias, concilio-rum constitutiones, sed etiam et *Sacramenta omnia ad salutem indifferentia esse* contendebant, ita ut unicuique liberum esset pro bono pacis illis uti vel non uti.

CAPUT II.

De erroribus Lutheri.

Non statim suos omnes errores evomit Lutherus, sed successione quâdam, prout data est occasio illos publicandi. Ad quinque præsertim capita revocari possunt: 1° circa prædestinationem; 2° circa substantiam gratiæ; 3° circa ipsius agendi modum; 4° circa liberum arbitrium; 5° denique circa justificationem.

§ 1. *Errores Lutheri circa prædestinationem.*

Assertit Deum decreto antecedenti, positivo, immu-

labili ac necessitatem imponente, alios prædestinare ad vitam, tum primam, tum secundam, id est, tum fidem justificantem; tum gloriam; alios verò prædestinare ad mortem, tum primam, tum secundam, id est, peccatum et pœnas æternas. Ex hoc autem irrevocabili decreto.

Sequitur 1° Deum velle solos electos salvos fieri; 2° pro ipsis solis mortuum esse Christum; 3° Deum esse causam et auctorem peccati.

Hos errores passim docet Lutherus, in primis lib. de servo Arbitrio, et in assert. trigessimis sexti art. Ex quo constat Prædestinatorum errores ab ipso renovatos esse.

§ 2. *Errores circa substantiam gratiæ.*

Contentit Lutherus gratiam, sanctificationem aliaque dona primo homini in statu innocentie concessa; ipsi fuisse propriè et strictè naturalia, eo videlicet sensu, quòd ipsi debita fuerint ratione justitiæ et misericordiæ divinæ; sintque partes, appendices naturæ et primordia naturalia. Ita Lutherus in cap. 5 Genes.: *Statuamus, inquit, justitiam non fuisse quoddam donum, quòd ab extra accederet, separatam à naturâ hominis, sed fuisse verè naturalem; ut natura Adæ esset diligere Deum; credere Deo; agnoscere Deum. Hæc tam naturalia fuere in Adamo, quàm naturale est quòd oculi lumen recipiunt.* Ex hoc autem palmari principio, plurima sequuntur erroneâ consecraria, quæ ultrò agnoscit Lutherus.

Sequitur 1° hominem læsum fuisse in donis naturalibus. *Hæc probant, inquit loco citato, originalem justitiam esse de naturâ hominis; eâ autem per peccatum amissâ, non mansisse integra naturalia, ut scholastici delirant.* 2° Homini naturaliter, intrinsecè et substantialitèr immutatum fuisse, atque ex justo, innocenti, sano et integro, per peccatum evasisse reum; infirmum, corruptum; ita ut nihil sit aliud nisi miseria, corruptio et peccatum. Ita Matth. Illyric. lib. de Essent. imag. Dei. Quod illustrat exemplo corporis viventis et mortui: *Quæadmodum enim, inquit, ubi primùm anima separatur à corpore, nihil aliud remanet nisi turpe ac factidum cadaver; ita anima post peccatum intrinsecè et substantialitèr corruptio est duntaxat et peccatum.* 3° Concupiscentiam ipsosque concupiscentiæ motus; reipsâ esse peccata; idque non solum in non regeneratis, sed etiam in renatis. Ita Luther. in Assert. art. 2, 3, 26, 27. 4° Quemlibet justum in quibuscumque suis operibus, etiam ex objecto et ex fine bonis, semper et necessariò peccare; tum quia in iis semper aliquid concupiscentiæ immiscetur, quæ ex dictis peccatum est; tum quia procedunt ab homine jam vitiatò et corrupto per peccatum, ac proinde semper vitiosa sunt; eo ferè modo, inquit Luther. locis citatis, quo quilibet tibia curvæ aut equi tripèdis motus semper vitiosus est. 5° Omnia peccata ex naturâ suâ mortalia esse, ac proinde pœnis æternis digna; esse autem venialia ex benignitate duntaxat et misericordiâ Dei; quatenus scilicet iustis non imputantur. Ita Luther. in Assert. art. 27.

§ 3. *Errores circa modum agendi gratiæ.*

His capitibus continetur error Lutheri circa modum agendi, seu vim et efficaciam gratiæ. Docet 1°, per gratiam, voluntati necessitatem inferri, non eam quæ quæ coactionis ac violentiæ dicitur, sed eam quæ simplex vocatur; quæ nempe voluntas ita ad unum invincibiliter et insuperabiliter determinatur, ut actus contrarius amplius non sit in ejus potestate: *Sequitur, inquit lib. de servo Arbitrio, nos necessariò operari... necessariò verò dico, non coactè, necessitate immutabilitatis, non coactionis. Hoc est, homo cum vacat Spiritu Dei, non quidem violentiè, velut raptus obtortò collo, nolens facit malum; sed sponte et libenti voluntate facit. Hoc vocamus modo necessitatem immutabilitatis, quòd voluntas sese mutare, et aliò vertere non possit. Rursus ea alterà parte, si Deus in nobis operatur, mutata et blandè assibilata per Spiritum Dei voluntas, iterùm merà libentia et pronitate, ac sponte sua vult et facit, non coactè, pro naturà voluntatis, quæ si cogetur, voluntas non esset: nam coactio potius est, ut sic dicam, voluntas. Nihil his verbis clarius exoptari potest. Atque hinc Bucerus insignis Lutheranus lib. de Concordià meritò scribit: *Pas est Lutheranos inter et Catholicos, si sola coactio libertati repugnat.**

Docet 2°, sub gratiæ impulsu voluntatem, utpote facultatem vitalem, vitaliter agere; nec instar lapidis se merè passivè habere ad bonum materialiter sumptum, id est, ad physicum actus. Ita colligitur ex mox citatis Lutheri verbis; ait enim voluntatem, *Deo in nobis operante, non cogi, sed velle et facere, et amare bonum merà libentia et pronitate ac sponte sua, etc.* Unde Kemnitiu conqueitur oppositam sententiam Luthero falsò imponi: *Exagitant illud, inquit parte primà Examinis concil. Trid. ad sess. 6, quòd Lutherus dicit hominem ad conversionem habere se merè passivè... quasi planè otiosa sit et inertis voluntas, et tanquam brutà agitatione percellatur, quod Luthero nunquam venit in mentem... Non docuit sine cogitatione mentis, et consensu voluntatis fieri conversionem, sed hoc unum voluit, Deum eos quos convertit, trahere voluntatibus quas in ipsis operatus est, sicut Augustinus loquitur.* Itaque (quod observandum) Lutherus non præcisè voluntati denegat actionem, determinationem et electionem; sed eam duntaxat quatenus ex activà indifferentià nulli necessitati obnoxia proficisceretur.

Docet 3°, voluntatem Deo moventi et excitanti assentiendo, nihil vi proprià et partiali virtute, quantumvis per gratiam elevatà, cooperari respectu boni formaliter sumpti, quatenus nempe bonum est, sed circa illud merè passivè se habere, seu agi, non agere; quandoquidem Deus tanquam totalis et adequata causa, in ipsà et per ipsam voluntatem, totum quod bonum est operatur. Cujus quidem sententiæ ratio et causa à priori hæc est, quòd in principiis Lutheri, ut antea observavimus, optima quaque viri etiam sanctissimi opera, inficiantur aliqua peccati labe, nempe propter vitium concupiscentiæ, quod semper optimis actionibus humanis adherescit. Quapropter meritò sy-

nodus Trid. sess. 6, can. 4, anathema istud pronuntiat: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum et excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti... neque dissentire, si velit; sed velut inanime quoddam nihil omninò agere, merèque passivè se habere, anathema sit.*

Docet 4°, vim et energiam gratiæ, ex victricio, superiori ac necessitante delectatione desumi, quod variis locis tradit hæresiarcha, ac præsertim citatò mox lib. de servo Arbitrio: *Si Deus, inquit, in nobis operatur, mutata et blandè assibilata per Spiritum Dei voluntas, iterùm merà libentia et pronitate, ac sponte sua vult et facit, non coactè.*

Docet 5°, non aliam in præsentì statu gratiam admittendam esse, quàm efficacem, invincibilem et insuperabilem, cui voluntas reluctari non possit; verè ergo et propriè sufficientem, cui resistitur, omninò repudiat ille ac rejicit.

Dixi verè et propriè sufficientem: Lutherus enim perinde ac cæteri Protestantes, non negant motus supernaturalis distinctos à gratià efficaci; verùm motus illi debiles sunt et bonis operibus perficiendis impares. *Reformati, inquit Ludovicus le Blanc in Thesibus Sedanens. pag. 548, qui negant omnes qui non convertuntur, gratiam ad conversionem sufficientem habere; non negant tamen quòd aliquò usque gratià Dei operetur in multis qui sese in peccatis obdormant, nec ad Deum per fidem et respicientiam accedunt.* Gratiam porrò illam, interiorè esse, ibidem tum suo, tum aliorum, quos appellat, testimonio probat prædictus auctor.

§ 4. *Errores circa liberum arbitrium.*

Ex dictis facillè colligitur qui sint Lutheri errores circa liberum arbitrium. Censet 1°, per peccatum voluntatem amissis activam indifferentiam flentem se ad partem alterutram, adeòque jam non esse in homine liberum arbitrium, sed esse duntaxat vacuum sine re titulum. *Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo, ait Lutherus in art. 35. Idem docet in Assert. ejusdem articuli. Censet 2°, non dari in arbitrio libertatem à necessitate, sed tantùm à coactione.* Ita citatò lib. de servo Arbitrio. Censet 3°, necessitatem impositam voluntati esse invariabilem, eo sensu quòd à voluntate mutari non possit, sed de facto esse mutabilem et variabilem, ita ut voluntas subiciatur modò gratiæ, modò concupiscentiæ. Ita ibidem. Censet 4°, voluntatem merè passivè se habere, respectu boni formaliter sumpti, sensu antea exposito; imò et idem asserit certo quodam sensu, respectu boni materialiter spectati, quatenus nempe ad illud non liberè et cum indifferentià seipsam determinat, sed invincibiliter et necessariò determinatur, ita ut movente Deo ad opus bonum, in potestate non habeat voluntas humana, ut ab eo abstinere possit. Sic gratia præveniens vulgò dicitur, *motus qui fit in nobis sine nobis, non quidem sine nobis vitaliter et activè concurrentibus, sed sine nobis liberè et ex indifferentià operantibus.* Ita etiam dicebat Apostolus, se non operari motus indeliberatos concupiscentiæ, quia quamvis eos sufficienter produceret, liberè tamen non producebat.

Lutherum hoc unum velle asserendo voluntatem se habere merè passivè, constat 1° ex citato antea textu libri de servo Arb. in quo expressè testatur voluntatem velle, et voluntariè velle, agere, operari. 2° Ex Melancthone, Kemnitio, Zanchio, aliisque Lutheranis, qui id disertè asserunt; unde rigidam illam ac severam loquendi rationem abjecerunt, et confessi sunt hominem non passivè tantùm se habere. Verba Kemnitii antea laudavimus. 3° Idem tradit Calvinus lib. 1 in Pighium, ubi asserit falsò imponi Luthero liberum hominis arbitrium passivè duntaxat se habere. 4° Card. Osius, Bellarm. Stapleton, aliisque controversistæ eodem sensu verba Lutheri exponunt. 5° Denique id clarè colligitur vel ex uno Dordracenæ synodi decreto, in quo sic decretum: *Ad hoc ipsum opus regenerationis habet se homo passivè, neque est in potestate voluntatis humane impedire Deum sic immediatè regenerandum.* En quid sibi velint hæretici, dum merè passivè se habere voluntatem asserunt; nempe, Dei regenerantis operationem non posse impedire; unde conc. Trid. sess. 6, cap. 5, hæreticorum eà de re doctrinam referens ac damnans, sic habet: *Ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritum sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agit, inspirationem ipsam recipiens, quippe qui et illam obficere potest, etc.* Ubi probant Patres Trid. hominem non se habere merè passivè, quia inspirationem ita recipit, ut obficere possit.

Censet 5°, hominem liberum esse quoad officia societatis civilis. Hinc art. 18 Confessionis Augustanæ conceptis verbis declaratur, voluntatem habere libertatem ad efficiendam civilem justitiam, et diligendus res rationi subiectus. Addebat Melancthon in Apologiâ ejusdem confessionis, ad opera externa legis divinæ.

§ 5. Erroræ circa justificationem.

Istud est præcipuum errorum Lutheranorum caput, de quo fusiùs suo loco; impræsentiarum ista annotasse satis sit. 1° Triplicis generis fidem distinguunt, nempe fidem historicam, fidem miraculorum, et fidem promissionum. Fidem historicam eam dicunt, quâ firmè credimus vera esse quæ in Scripturis continentur; de quâ Hebr. 11: *Fide credimus optata esse secula verbo Dei.* Fidem miraculorum vocant, quâ fiunt miracula; de quâ primò Corinth. 11: *Si habuerò omnem fidem ita ut montes transferam, etc.* Fidem promissionum quæ versatur circa promissiones divinas de remissione peccatorum, et justitiâ per Christum consequendâ, qualis est illa, Marci ultimo: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit.* Rursus fides promissionum, alia generalis, quâ creditus promissam esse omnibus credentibus salutem; altera specialis, quâ unusquisque promissionem divinam sibi applicans credit, sive potius certò confidit peccata omnia per Christum sibi esse dimittè. In hâc firmâ persuasionem et fiduciâ putant Lutherani consistere veram fidem christianam, theologiceam, justificantem, ita ut utraq; alia fides propriè appellari non debeat fides, *Fides*, inquit Luther. serm. Dom. 1 quadrag., est certa, altissimèque insidens diuinæ bonitatis et gratiæ, ... fiducia. Hinc Centuriato-

res, cum tradunt communem doctrinam suæ sectæ, cent. 1, lib. 1, cap. 4, ita fidem definiunt: *Fides est fiducia misericordiæ, propter Christum.*

Asserunt 2°, per hanc fidem, seu firmam specialem misericordiæ fiduciam, et quidem solam, hominem justificari. *Fides*, inquit Luther. in cap. 2 ad Galat., est *formalis justitia, propter quam homo justificatur, non propter charitatem.* Et rursus ibid.: *Fides sine et ante charitatem justificat.* Idem etiam docet Melancthon in locis communibus.

Asserunt 3°, justificationem soli fidei esse adscribendam; non quidem per modum cause formalis, aut efficientis physice vel meritorie, quasi aut ipsa sit justitia, aut eam impetrare vel promereri possit, sed solùm relativè, quia videlicet credendo aut potius confidendo accipit, quod Deus promittendo offert. Ita Kemnitius in Examine concilii Trid. sess. 6. Hinc Illyriciani et Wittembergenses in colloquio Altemburgensi convenerunt in eo, quòd *fides non sit discenda causa, sed merum organum justificationis.* Ex quo intelligitur Lutheranos, qui gloriantur se omnia soli fidei adscribere, reipsa nihil omnino ei retribuere.

Asserunt 4°, formalem nostræ justificationis causam, non esse aliquid intrinsecum et nobis realiter inherens, sed eam formalitèr consistere vel in imputatione justitiæ Christi, ita Illyricus et plerique alii; vel in ipsâ essentiali Dei justitiâ nos inhabitante, ita Oslander; vel in solâ remissione, id est, non imputatione peccatorum, ita quidem alii cum Calvino lib. 3 Institut. cap. 11. Hi omnes errores damnantur à Patribus Trid. sess. 6, de Justif. can. 11, his verbis: *Si quis dixerit homines justificari... exclusâ gratiâ et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, quæ illis inhaerent.... anathema sit.*

Asserunt 5°, unumquemque posse ac debere certum esse certitudine fidei divinæ, sibi remissa esse peccata, ac proinde verè justum esse. Ita Lutherus art. 41, Melancthon, Bucerus et alii. Quem errorem anathemate percussit synodus Trid. citatâ sess. 6, can. 13: *Si quis dixerit omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, ut credat certò, et absque ullâ hesitatione propriæ infirmitatis et indispositionis peccata sibi esse remissa, anathema sit.*

Asserunt 6°, justificatos omnes æqualiter esse justos, cujus quidem erroris fundamentum est, quòd unâ et eadem Christi justitiâ fide apprehensâ, atque à Deo imputatâ omnes justificari doceant.

Asserunt 7°, opera bona ad salutem necessaria non esse. *Bona opera*, inquit Luther. lib. de Libert. christianâ, non faciunt bonum virum, nec malum mala. Et lib. de Captivit. Babil.: *Nulla peccata possunt fidelem damnare, nisi sola incredulitas.* Eandem operum necessitatem communibus votis negarunt Lutherani in Colloquio Vormatiensi, ubi, teste Melanct. lib. 1, epist. 70, improbatâ fuit ista propositio: *Bona opera necessaria sunt ad salutem.* Hinc celebre istud apud Lutheranos pronuntiatum; videlicet, *sola fide justificari et salvari homines.*

Sunt inter ipsos qui dicant falsò accusari suos, quòd

honorum operum necessitatem negent. Ita Brentius, Kennitius et alii. Quin et in Colloquio Altemburgensi, non solum Saxoniæ, sed etiam Wittenbergenses electorales in eo conveniunt, bona opera esse ad salutem necessaria, non quidem *necessitate efficientiæ*, ut ipsi loquuntur, quasi ipsa sint aut dici possint justificationis causa, sed *necessitate presentie*, vel ut signa fidei; vel aliis de causis.

Cæterum, quidquid sit de variis Lutheranorum loquendi rationibus, cum propius excutiuntur ipsorum principia, et pleraque scripta Lutheri, aliorumque insigniorum Lutheranorum, videntur omnino existimare posse hominem salvari, etiamsi nulla bona opera faciat, nec divina mandata custodiat. Enimvero, uti antea annotavimus, perfectiora iustorum opera, in Lutheranorum sententiâ, non nisi nomine et secundum quid bona sunt; reipsâ verò et simpliciter sunt peccata mortalia; at quis dixerit opera quæ totidem sunt peccata ex naturâ suâ mortalia, ad salutem prorsus esse necessaria? Præterea, si bona opera sunt peccata mortalia, et tamen propter fidem non imputantur, certè poterunt etiam mala opera propter fidem non imputari, ac per hoc non nocere; atque istud non obscure docet Luther. lib. de Captiv. Babyl. ubi ait, *omnia peccata in momento à fide absorberi*.

Asserunt 8°, mandatâ Dei esse planè impossibilia homini, etiam justificato; quantalibet gratiâ instructo; atque inde colligunt nullam esse in nobis veram actualem justitiam, sed omnia iustorum opera esse peccata mortalia ex naturâ suâ. Ita Luther. in Assert. art. 2, 31, 32 et 36. Idem apertè scribit Melanch. in Locis comm. tit. de Peccato: *Consequitur itaque, inquit, omnium hominum quantatibus laudabilia opera, planè vitiosa esse, et morte digna peccata*.

Asserunt denique 9°, bona iustorum opera nullatenus esse meritoria vitæ et salutis æternæ. Addunt tamen ipsa placere Deo, atque quorundam præmiorum temporalium et spiritalium in hac et alterâ vitâ meritoria esse, non quidem ex propriâ dignitate, quasi reipsâ sint justa et legi satisfaciunt, sed ex fide et indulgentiâ Dei, quia nimirum Deus his qui credunt sibi remissa esse peccata, indulgentiâ suâ tegit operum fedelitatem, et sic accipit, quasi justâ essent. Ita Confessio August. et Apolog. art. 20.

CAPUT III.

De multiplici Lutheranæ hæreseos damnatione.

Anno 1520; 17. Kalend. Julii, Leo X, S. pontifex, apostolico dogmate 53, Lutheri propositiones proseripsit tanquam respectivè hæreticas; aut scandalosas, aut falsas, aut piarum curiarum offensivas. Eodem anno in Comitibus Wormatiensibus, promovente nuntio apostolico, Cæsar edictum tulit de consensu omnium sacri imperii principum, ordinum et statuum, quo Lutherum obstinatam schismaticum et hæreticum habendum esse declaravit, denunciatis gravissimis penis in eos qui dicto aut facto hæresiarcham fovere præsumerent. Hæc narrat card. Palavicinus lib. 1, Hist. concil. Trid. cap. 27 et 28.

Anno 1528, duæ in Galliis celebratæ sunt synodi in causâ Lutheranæ hæreseos; videlicet, Senonensis, præside cardinali de Prato; et Bituricensis, præside Francisco Turnonio archiepiscopo; in iis Lutheranæ hæresis confixa est, variis de fide editis decretis. Damnati sunt etiam ac vetiti Lutheri et Lutheranorum libri.

Anno 1542, die 10 martii, sacra Facultas Parisiensis 35 articulos Lutheranæ et Calvinianæ hæresibus oppositos; quâsi formulam catholicæ doctrinæ edidit; omnesque sui ordinis doctores et baccalaureos ad subscribendum iis adstrinxit. De iis synodus Narbonensis, habita an. 1551, sic statuit: *In lucem edita sunt à dominis doctoribus Facultatis Sorbonæ Parisiensis christiane legis axiomata die 10 martii an. 1542. quæ tanquam vera, orthodoxa et christiana religioni consona recipimus; eaque prædicari, et palam exponi in sacrificio Missæ faciendo, et concionibus habendis, exactè jubemus*. Longè antea, an. scilicet 1521, die 15 aprilis, sacra Facultas Lutheri assertiones prædamnaverat, tanquam simplices populi seductrices, potestati Ecclesiæ et ordini hierarchico impie derogantes, in Spiritum sanctum blasphemias, apertè schismaticas et hæreticas.

Anno 1543, Theologica Facultas Lovaniensis triginta duos edidit articulos contra Lutheranam hæresim, quos imperator Carolus V in omnibus inferioris Germaniæ provinciis promulgari curavit.

Denique œcumenica synodus Trid. cepta die 13 decembris an. 1545, et absoluta die 4 decembris an. 1563, Lutheranam et Calvinianam hæresim solèmniter et decretorio iudicio iterum confixit, habitis eâ de re 25 sessionibus.

Varii etiam in eadem Lutheranorum causâ, habiti principum imperii conventus, in quibus proseriptus est Lutherus, variisque modis cautum ne latius diffunderetur impia hæresis. Itâ inprimis comitiâ Wormatiensense an. 1521; Norimbergense an. 1523; Ratisponiense an. 1524; Spirensis an. 1529; Augustanum an. 1530. In iis comitiis principes Protestantæ fidei suæ Confessionem à Melanethone exarata, Augustanam vulgò dictam, imperatori obtulerunt.

Ad compendiosam, quam in istâ dissertatione proposuimus exhibere Lutheranismi synopsin, tria supersunt observanda. Primum. Intermissio ob varias temporis injurias concilii Trid. progressu, celebrata fuisse à Carolo V imperatore Augustæ comitiâ an. 1548. Iis in comitiis libellum promulgavit imperator, Interim nuncupatum, quod formulam doctrinæ et ceremoniarum in Germaniâ tenendam interim præscriberet, donec de iis omnibus in concilio œcumenico pronuntiatum fuisset. Complectebatur hic libellus præcipua controversiarum capita, quæ tunc temporis agitabantur, viginti sex articulis distributa. Catholicis perinde ac Protestantibus plerisque displicuit infamustus libellus; hunc improbativè S. pontifex, eundem è Catholicis confutrarunt Hosius card. Lindanus; ex hæreticis Philippus Melanethon, Joannes Calvinus.

Alterum hic annotandum, istud est: nempe, varias variis temporibus à Lutheranis editas, fuisse fidei confessiones. Quatuor præcipuæ sunt: Augustana videlicet, Saxonica, Wittembergica, Bohemica. Confessio Augustana omnium Confessionum fidei Lutheranorum celeberrima est. Complectitur unum supra viginti articulos de ipsorum fide, septem verò de prætensionis Ecclesie Romanæ abusibus; à Melancthone exarata fuit, qui postea ipsius apologiam edidit. In comitiis Augustæ Vindellicorum habitis an. 1530, ab aliquot Germaniæ principibus Carolo V oblata fuit. Sæpius recognita fuit et emendata; diversæ extant illius editiones; Lipsiæ, Wittembergæ, etc., quæ in nonnullis sibi invicem omninò adversantur. Saxonica etiam à Melancthone exarata fuit an. 1531, eo scilicet fine, teste Sleidan. lib. 22, ut synodo Tridentinæ exhiberetur; huic, tanquam Augustanæ Confessionis repetitæ, subscriperunt pastores et doctores Ecclesiarum Saxonie, Pomeraniæ, Poloniæ, etc. Viginti constat articulis. Wittembergica, teste eodem Sleidan., adornata est anno 1505, à Brentio, Lutheranorum post Melancthonem doctissimo, per legatos Christophori ducis Wittembergensis synodo Tridentinæ exhibenda. Hæc sicut et Saxonica Confessio, dicitur mera Augustanæ repetitio; ast in utraq; plurima continentur Augustanæ Confessionis directè adversa. Tringinta duobus digesta est articulis. Bohemica Confessio, quæ et Valdensium Confessio nuncupatur, à ministris Bohemice et Moraviæ circa annum Christi 1531 exarata fuit, atque à Luthero, Melancthone et Academia Wittembergensi comprobata; tandem anno 1535, Ferdinando regi oblata à nobilibus regni Bohemice. 20 constat articulis.

Extant hæc omnes fidei Confessiones in libro Genevæ edito sub hoc titulo: *Corpus et syntagma Confessionum fidei*, etc.

Tertium hic observandum. Cùm inter Lutheranos gravissima ferverent dissidia, circa plurima Confessionis Augustanæ capita, de necessitate videlicet honorum operum ad salutem, de viribus liberi arbitrii, ac præsertim de Eucharistiâ; ad has lites componendas varii habitus sunt conventus, Bergæ primùm, deinde Torgæ; tandem Septemviri Saxonie jussu, à sex præcipuis Lutheranæ factionis theologis, formula concordie in conventu Torgensi adornata est anno 1557, quæ formula *Liber concordie* solet appellari. Eo in libro, qui monumenta apud Lutheranos maximè authentica complectitur, omnes qui aliter sentirent, quàm in eo præscriptum erat, pro hæreticis habendos esse decernitur. Huic subscriperunt Saxo et Brandenburgensis Septemviri, principes, comites et civitates pleræque Augustanæ Confessionis, ut constat ex catalogo, initio libri affixo. Multis tamen subinde scriptis, animadversionibus, censuris impugnatum est liber ille, non modò à Catholicis, verùm etiam ab hæreticis, ut legere est apud Hospinianum, lib. cui titulus: *Concordia discors*, cap. 27, 28, etc.; è Catholicis librum concordie confutarunt Osius card. Lindanus, et Bellarminus in judicio de libro Concordie Luthe-

ranorum, quod legitur ad calcem tomæ tertii *Contravers. ejusd. card.*

Dissertatio octava.

DE CALVINO.

Eundem fermè in istà ac in precedenti dissertatione ordinem sectabimur. Dicemus obiter 1° de Calvino; 2° de Calvinii erroribus; 3° de Calvinistarum dissidiis; 4° de colloquiis et synodis in causâ Calvinianæ hæreseos habitis.

CAPUT I.

De Calvino.

1° Joannes Calvinus, à quo Calvinistæ, post Lutheranorum, omnium ætatis suæ hæresiarcharum faciliè princeps, Novioduni anno 1509, parentibus catholicis natus est.

2° Lutetiam studiorum causâ missus, in Marchiano collegio primùm, deinde in Montisaculi gymnasio, humanioribus litteris et philosophiæ operam dedit.

3° Peracto suorum studiorum decursu in patriam reversus est. Inde paulò post, ad jurisprudentiæ studium animum applicuit Aureliæ primùm, deinde Biturigi, ubi cum Wolmaro, Lutheranò occulto, amicitiam inivit, à quo novæ hæreseos principiâ didicit.

4° Parisios rediens cum Lutheranis clandestinum conventus agentibus familiaritatem junxit, præsertim cum Nicolao Copo, Parisiensis academie rectore, novæ doctrinæ principiis afflata: eùm autem Joannes Morinus rerum capitalium judex integerrimus in novatores, imprimis in Copum, ac in Calvinum ipsum inquireret, uterque clam secedere cogitur. Hic verò, scilicet Calvinus, variis mutatis sedibus in Galliis, cùm Franciscus I, rex christianissimus, in Sacramentarios igne animadverteret, supplicii metu regno excessit, ac Basileam se recepit versis annum 1535.

5° Ibi famosum perinde ac exitiosum edidit Institutionum opus, in capita primùm, deinde in posterioribus editionibus in quatuor libros distributum. Opus illud ex Melancthonis, Brentii, Oecolampadii, aliorumque secliariorum libris magnâ ex parte excerptum fuit, sed novâ methodo, ac purioris latinitatis elegantia adornatum. Deinde in Italiam profectus est; ex Italiâ citò in Galliam regressus, rebus suis omnibus compositis, Genevæ pervenit circa annum 1536, ibique domicilium fixit.

6° An. 1537, à magistratu Genevensi, non concionator tantùm, sed et theologiæ professor eligitur; tum plurima edidit opuscula pestiferis suis erroribus referta. Variis subinde exortis ac sedatis dissidiis Bernenses inter et Genevenses, tandem anno 1541, postquam colloquio Ratisponensi interfuit, omnem sectæ suæ disciplinam Genevæ constituit, probante senatu, legesque præscripsit, à quibus postea discedere nec ipsis ministris, nec civibus licitum esset.

7° Eodem anno 1541, edidit Catechismum gallicè et latinè, in questiones et responseones distributum, quem plurimùm semper fecerunt Calvinistæ; huic ad-

didit precum ecclesiasticarum et administrandarum sacramentorum formulam. Anno 1542, mordaci libello quem *Antidotum* inscripsit, 25 articulos sacrae Facultatis Parisiensis contra Lutheranam hæresim confutare aggressus est. Anno 1546, alterum scripsit impium *Antidotum* adversus concilii Trid. sessiones septem jam celebratas, paulò ante virulentissima evulgaverat scholia in Pontificias litteras à Paulo III, ad Carolum V imperatorem, occasione *Interim* directas. → 8° Annis 1550 et 1551, acerrima exorta est, Calvinum inter et plerosque ministros Genevenses, contento de prædestinatione. Eà occasione scripsit librum de aeternà Dei Prædestinatione, et libellum de Scandalis. Anno 1552, Michaellem Servetum ad magistratum deferat Calvinus, ac vivum cremari procuravit ob assertas in SS. Trinitatem hæreses. Anno 1554, comministris omnibus subscribentibus, Serveti errores confutavit, atque hæreticos à magistratu jure gladii comprimendos demonstravit. Anno 1558, adversus Valentinum Gentilem, Ladium Socinum, et Georgium Blandratum, Trinitatis hostes, egit. Anno 1562, totius suæ sectæ nomine Confessionem fidei edidit imperatori et Germanicæ principibus, in comitiis Francofurtensibus offerendam; in eà Confessione impiæ suæ doctrinæ virus paucis ac nitidè exponit. Tandem anno 1564, ætatis verò 54, variis gravissimisque morbis vexatus, miserrimè obiit, testibus Lindano in Dubit. Dialogo 2, Sancthesio, Papiro, Bolseco et aliis.

CAPUT II.

De Calvinii erroribus.

Supra recensitos Lutheri errores docuisse Calvinum, res est certior quàm ut probatione indigeat; eos siquidem passim in suis operibus, præsertim in libris Institutionum christianæ religionis (ut vocat) conceptis verbis exprimit; ilque perinde confitentur tum catholici, tum heterodoxi theologi. Legatur, si vacat, lib. 1 Instit. cap. 16, 17; lib. 2, cap. 1, 3, etc.; in Antidoto conc. Trid. ad can. 4, sess. 6; lib. de aeternà Dei Prædest.; lib. 5 et 6 de lib. Arb. contra Pighium, etc. In his itaque erroribus iterùm recensendis non immorabimur; consulatur quæ dicta sunt precedenti dissertatione cap. 2.

Verùm tria sunt, circa justificationis gratiam, specialia Calvinistarum dogmata, uti annotat illustr. Bossuet lib. 9 Variat. n. 2, quæ hæc, ex eodem doctiss. auctore, jam paucis sunt indicanda. Docent itaque 1° fideles omnes posse ac debere certos esse certitudine fidei divinæ, non solum de præsentì gratiâ atque justitiâ, uti censent Lutherani, sed etiam de suâ perseverantiâ, prædestinatione ac electione ad gloriam. Ita Calvin. lib. 3, cap. 2, parag. 16, ubi sic loquitur: « Verè fidelis non est, qui solidâ persuasionem... divinam erga se benevolentie promissionibus fretus, indubitatam salutis expectationem præsumit. » Ita etiam in Antidoto concil. Trid. ad caput 13 et 14, sess. 6. Idipsum definit synodus Dordrectana, quinto doctrinæ capite de Perseverant. SS. art. 9, his verbis: « De hæc electorum ad salutem custodiâ, verèque

« fidelium in fide perseverantiâ, ipsi fideles certi esse
« possunt, et sunt pro mensurâ fidei, quâ certò cre-
« dunt se esse perpetuò mansuros vera et viva Eccle-
« siæ membra, habere remissionem peccatorum, et
« vitam æternam. » Ibidem inter rejectos Arminiano-
rum errores art. 5 et 6, refertur eorum sententia quæ
hanc fidei certitudinem negant. Unde Calvinista juxta
suæ sectæ principia, non magis de suâ aeternâ salute
dubitare potest, quàm Lutheranus de suâ præsentì
justificatione. Et ipsè in celebri Confess. Frederici
III, electoris Palatini, quæ refertur secundâ parte
collectionis confessionum fidei Eccles. Reformat. sic
legitur pag. 149: « De catholicâ Christi Ecclesiâ,
« credo... me ejus cœtus vivum membrum esse et
« perpetuò mansurum. » Et paulò post: « Credo et
« confiteor Deum Patrem, propter plenissimam Chri-
« sti Passionem, nunquam ullorum meorum peccato-
« rum... meminisse; ita ut Dei judicium meture ne-
« quaquam habeam necesse. » Et rursus: « Ego in
« christianâ hæc meâ confessione certò scio me ser-
« vatum iri, et hilarè vultu ante tribunal Christi com-
« pariturum. » En nativè sensus quoque suapte ingenio
inspirat doctrina calviniana. → Docent 2°, fidem et justitiâ propriam esse electo-
rum, et semel verè acceptam non posse ullâ ratione
amitti; et quâ ab eâ excidere videntur, nunquam eam
reverè habuisse. « Solos electos, inquit Calvin. lib. 3
« Instit. cap. 2, parag. 11, semine incorruptibili Deus
« in perpetuum regenerat; ut nusquam dispereat se-
« men vitæ in eorum cœdibus insitum. » Idem repe-
« tit ibid. parag. 12, et in Antidoto conc. Trid. Idem
etiam tradunt inter Calvinistas celeberrimi; tandem
istud controversiæ caput contra Arminianos definitivè
Dordrectana synodus de Persever. SS. art. 4 et 5:
« Verè fideles; inquit, in quibusdam actionibus par-
« ticularibus à ductu gratiæ non vitio recedere, et à
« carnis concupiscentiis seduci, iisque obsequi pos-
« sunt... et in peccata etiam gravia et atrocè abripi...
« talibus autem enormibus peccatis Deum valdè offen-
« dunt, reatum mortis incurrunt, conscientiam gra-
« vissimè vulnerant, sensum gratiæ nonnunquam ad
« tempus amittunt. » Audis verè fideles, *gravidus*,
atrocibus, enormibus peccatis, non gratiam ipsam, sed
solummodò *gratiæ sensum* amittere, idque nonnun-
quam duntaxat. Rursus ibid. art. 6, sic prosequitur
synodus: « Deus ex immutabili electionis proposito,
« Spiritum sanctum etiam in tristibus lapsibus à suis
« non prorsus aufert, nec eò usque eos prolabi sinit,
« ut gratiâ adoptionis ac justificationis statu excidant,
« aut peccatum ad mortem, sive in Spiritum sanctum
« committant; et ab eo penitus deserti, in exitum
« æternum se præcipitent. » Vides iterùm in mente
synodi, verè fideles, etiam dum *gravia enormia* crimi-
na committunt, *estè gratiâ adoptionis ac justificationis*
statu non excidere. Certè significantioribus verbis com-
poni non potest Christus cum Belial, et gratiâ cum
iniquitate.

De Calvinistarum doctrinâ circa præsens contro-
versie caput olim strenuè disputarunt et eruditè duo

Facultatis Parisiensis theologi; eorum discrepantes sententiæ ad concordiam facile adduci posse videntur, siasserat Calvinianum dogma, totiusque sectæ fidem meritò censeri, quod Calvinus, insigniores inter Calvinistas theologi, et synodus Dordrectana tradunt; quamvis nonnulli ejusdem sectæ auctores ab eo dogmate recesserint; unde in præsentì controversiâ, et in quibusdam aliis in quibus Calvinistæ et Lutherani variârunt, de ipsis meritò dici potest, quod Tertullianus lib. de Præscript. cap. 42, de hæreticis generatim scribit: «Mentior si non etiam à regibus suis variant inter se.... Idem licuit Valentinianis quod Valentinio, idem Marcionitis quod Marcioni de arbitrio suo fidem innovare.» Et paulò post: «Denique penitèns inspecta hæreses omnes multis cum auctoribus suis dissentientes deprehenduntur.» Idem habet Vincent. Lirinensis in Commonit.

In istâ autem Calviniani dogmatis controversiâ, attendenda sunt, inquit illustr. Bossuetius loco antea laudato, duo præsertim palmaria Calvinistarum verba, *totaliter* et *finaliter*. Arminiani contendebant hominem justum posse fidem et justificationem amittere; sive *totaliter*, hoc est è gratiâ adoptionis et justificationis statu penitèns excidere; sive *finaliter*, hoc est, in perpetuum, ita ut, ante mortem non respiscat; synodus è contra Dordrect. Calvini principiis firmiter inhærens, utrumque negat, et expressè definit justitiam semel acceptam esse prorsus inamissibilem; atque ad eò justitiam non solum esse in solis electis, sed insuper in electis esse immobiliter; alii tandem quidam è Calvinistis, quibus prævisse videntur Petrus Martyr in caput 8 Epist. ad Rom. et Kemnitius in Examine concil. Trid., docent posse justum labi et excidere à justitiâ; attamen fieri non posse, quin ante mortem non redeat ad fidem, seu, quod idem est, posse à justitiâ excidere *totaliter*, sed non *finaliter*.

Itaque juxta professos Calvinistas, justitiâ reperitur in solis electis, iisque inest immobiliter; cum ipsa sit prorsus inamissibilis, sive *totaliter*, sive *finaliter*. Juxta paucos alios ex ipsis qui non ita tenaciter inhærent Calvinii placitis, fides et justitiâ inest quidem solis electis, sed non immobiliter; ac proinde ad tempus *totaliter* amitti potest, sed non *finaliter*. Juxta tandem Arminianos, qui hæc in parte Calvinii sententiam prorsus deseruere, justitiâ reperiri potest in iis qui non sunt prædestinati, unde sive *totaliter*, sive *finaliter* amitti potest. Atque is est quintus Remonstratensium articulus, à synodo Dordrect. expressè confixus art. 4, 5, 6, antea laudatis, et insuper art. 7 et 8, in quibus loquens de gravibus et atrocibus criminibus quæ verè seditos quandoque committunt, sic habet: «In istis lapsibus conservat in illis semen illud suum immortale, ne illud pereat aut extingatur.... sed ex gratiâ Dei misericordiâ id obtinent, ut nec *totaliter* fide et gratiâ excidant, nec *finaliter* in lapsibus maneat aut pereant.» Nihil perfectò expressius his synodi verbis.

Docuit 3° Calvinus tanquam manifestum justitiæ im-

putativæ consecrarium, baptisma non esse medium ad salutem necessarium, uti contendebant Lutherani; fideliumque pueros sine baptismo decedentes salvari, quòd sancti sint et Ecclesie membra, et in fœderis hæreditatem, statim ac geniti sunt, à Deo excipiuntur. Ita apertè tradit lib. 4. Institut. cap. 15, parag. 20: «Quantum damni invexerit dogma illud malè expositum, baptisma esse de necessitate salutis, pauci animadvertunt.... unde sequitur non ideò baptizari fidelem liberos, ut filii Dei tunc primùm fiant, sed eò solemnè potius signo ideò recipi in Ecclesiam, quia promissionis beneficio jam ante ad Christi corpus pertinebant.» Rursus ibidem: «Infantes nostros, antequam nascantur, se adoptare in suis pronuntiat, Deus, cum se nobis in Deum fore promittit, seminique nostro post nos. Hoc verbo continetur eorum salus.»

Atque ex eò postremo Calvinii dogmate istud absurdum sequi observat illust. Bossuet. lib. 9, Variat. n. 46, scilicet, omnes fidelis posteros, prædestinatos esse. Ratio aperta est, quia in principiis Calvinii, justitiâ semel habita est prorsus inamissibilis, et qui cam semel habet, ab eâ nec *totaliter*, nec *finaliter* excidere potest; si ergo pueri fidelem nascantur filii fœderis ac gratiâ adoptionis instructi, certò perseveraturi sunt, ac consequenter sunt de numero prædestinatorum.

CAPUT III.

De Calvinistarum dissidiis.

Calviniana factio pro naturâ et conditione ejusdemque hæresens in variâs sectas scissa est, quarum tres sunt præcipuæ.

Prima eorum omnium est qui pura Calvinii sectantur dogmata, quales sunt 1° Genevenses. 2° Reformati in Galliâ, in Palatinatu, Belgio, Helvetiâ. 3° Presbyteriani, Puritani, Independentes in Angliâ et Scotiâ. Presbyteriani, Puritani et Independentes, non dissentiant in Confessione fidei; ast in ecclesiastico regimine, ut ita loquar, nonnihil à se invicem dissident. Etsi enim utrorumque cœtus regant presbyteri, attamen Puritani, qui se Calvinistas reformatos jaçant, majorem præ se ferunt severitatem in externâ disciplinâ, atque statas et solennes Ecclesie cæremonias pertinentiâs repudiant; unde ipsis Puritanorum nomen datum. Independentes verò ab utrisque dissident, quòd nunquamque particularem Ecclesiam sui juris faciant, nec alii ulli subjectam aut subordinatam contendunt: cum è contra tum Presbyteriani tum Puritani, juxta ea quæ sancita sunt cap. 5 discipline Eccles. Reformat. art. 15, Ecclesias particulares colloquis, colloquia synodis provincialibus, hæc synodis nationalibus subjiciant, et qui eorum decretis obtemperare renuunt, ex Ecclesiâ ejiciendos pronuntiant.

Secundâ est Anglo-Calvinianorum; nec merè Lutherani sunt nec Calviniani; sed hi propriè dicuntur qui adhærent congeriei errorum quos Cranmer Lutheranus, dux Sommerset Zuinglianus, regina Elizabeth Calvinismo favens; schismati Henrici VIII addiderunt, servatis semper nonnullis ad hierarchiam pertinenti-

bus; unde dicti sunt Episcopales. A Presbyterianis, Puritanis, cæterisque reformatis differunt tum in quibusdam dogmatibus, tum in disciplinâ; siquidem episcopos agnoscunt non solum ordine, sed et jurisdictione presbyteris jure divino superiores; crucem non modò honorant, sed ejus signum sacramentis et in primis baptismo adhibeant; quæ ceterâ doctrinâ et praxi Puritanorum proorsus aliena sunt; summum Ecclesiæ Anglicanæ gubernatorem et caput regem agnoscunt, cui plenitudinem potestatis ecclesiasticæ inesse contendunt. De quo consuli potest illustriss. Bosset, lib. 7 et 10 Variat.

Tertia Arminianorum est; hi ortum duxerunt à Jacobo Arminio, ministro Amstelodamensi, qui postea creatus fuit theologiæ professor in Academiâ Lugdunensi Batavorum. Is multa fundamentalia Calvinianæ doctrinæ capita, circa materiam de prædestinatione, de gratiâ et libero arbitrio, de justificatione, de peccationibus ac scriptis confutavit. Adversarium expertus est Gommarum ejusdem academiæ professorem et duriorum Calvini dogmatum propagatorem acerrimum. Uterque suos habuit sectatores; hinc Leydensis prippim academia, tota deinde Batavia varia in studia, partesque seissa est. Ad hos componendos motus decreta est synodus nationalis, quæ tandem Dordrechtî habita est. a. 1618. In hac celeberrimâ Reformatorum synodo, damnata sunt quinque famosa doctrinæ Arminianorum capita, atque in eos lata est synodica sententia his verbis: *Synodus... prædictis citatis omni ecclesiastico munere interdicti, eosque ab officiis suis abdicat... donec per seriam resipiscentiam, dictis, factis, studiis contrariam abundè comprobati, Ecclesiæ satisfaciant.*

Arminiani deinceps etiam Remonstratenses appellati sunt ob libellos supplices ordinibus Hollandiæ et synodo Dordrech. oblatos, in quibus sæpè Remonstratensium nomine se indignant; dicti insuper molles Calvinistæ, ob emollitam Calvinianorum dogmatum duritiem; Gommaristis verò ipsorum adversariis, Contraremonstratentium et rigidiorum Calvinistarum nomen datum. Inter Arminianos eminent Arminius, Episcopus, Grótius, etc.; inter Gommaristas autem Gommar, Scultet., Breytingerus, Hermannus, Polyanter, etc.

CAPUT IV.

De colloquiis, synodis, et fidei professionibus in causâ Calvinianâ habitis.

Duo habita sunt in Galliis celeberrima Colloquia, ad Calvinianos, si fieri posset, in unitatem Ecclesiæ rovocandos. Primum anno 1561, Poissiaci indictum fuit ad diem 9 septembris. Huic aderant cum adolescentè rege Carolò IX et reginâ matre, rege Navarra, aliisque regii sanguinis principibus, sex cardinales, Burbonius, Turnonius, Castillionatus, Lotharingus, Arminiacus et Guisus; archiepiscopi et episcopi circiter quadraginta, selectique doctores, quos inter eminebant Claudius Espenceus et Clàudius Sanctesius Parisiensis theologi. Ex parte verò hæreticorum, Theo-

dorus Beza, minister Genevensis, Petrus Vernilius, Martyr cognominatus, alique numero tredecim, cum duobus et viginti Calvinianæ factionis deputatis. Primâ sessione commissiorum nomine prorans Beza, in hanc impiam blasphemiam erupit, *tantum ab Eucharistiâ distare corpus Christi, quantum supremum cælum à terrâ.* Ad Bezæ blasphemias præsulum cœtus cæterique omnes Catholici, inhorruère, quod Turnonius card. Antistitum princeps, et Galliarum primas reginæ significavit, addens, statim à consensu discessuros fuisse, nisi eos regis reverentia continuisset. Secundâ et tertiâ sess. habitis die 16 et 24 ejusdem mensis, cardinales Turnonius, à Lotharingiâ, necnon Espenceus et Sanctesius Parisienses doctores eruditè confutarunt quæcumque Beza aliique Commissarii de sua doctrinâ capitibus prolixè disseruerant.

Actum deinceps, jubente reginâ, in privatis collationibus, de formulâ fidei circa Sacramentum Eucharistiæ. Post varias collationes à ministris eâ de re habitis, in hanc tandem convenère formulam, quam refert Beza lib. 4 Hist. Eccles. Reform. p. 608. Ministrorum formulam obtulit reginâ præsulibus Poissiaci congregatis, et hi illam doctorum Parisiensium cœtui expendendam communicavère, quæ doctrinali judicio hanc confixerunt, non modò *tanquam insufficientem*; sed etiam uti *captiosam, hæreticam, erroneque plurimos contra S.S. sacramenti Altaris institutionem continentem.* Doctorum censurâ præsulis judiciariæ auctoritate, summo consensu confirmarunt, cui judicio subscribere pugnaciter venuerunt Beza, ipsiusque symmistæ; sicque 25 novembris solum est colloquium, in quo veritas de hæreticorum fraudibus et insidiis victrix exiit.

Alterum colloquium in Layâ, jussu reginæ celebratum fuit; in eo selecti è sacrâ Facultate Parisiensi doctores, contra Bezam sociosque, invictis argumentis demonstrarunt imaginem usum cultumque pium esse et omninò retinendum.

Quod spectat ad synodos in causâ Calvinianorum habitas, viginti novem nationales in Galliis à Calvinistis celebrate sunt, quarum acta in unum collecta et ex ordine digesta frêne duobus tomis ab Aymone theologo et jurisperito Eccl. Reform. ex his synodis celebrioris videntur, 1° Parisiensis, habita an. 1559, diè 25 maii. Hæc omnium prima est; in eâ quadraginta disciplinæ capita ordinata sunt, ex quibus iterum expensis, mutatis ac correctis, subinde formatus est libellus ille, cui titulus: *La discipline des Eglises Réformées de France.* 2° Rupellensis an. 1574, cui præfuit Theodorus Beza; in eâ actum est de instaurandâ disciplinâ, ex superiorum bellorum occasione, collapsâ... 3° Yapincensis an. 1603; in eâ damnata fuit Piscatoriâ doctrina circa justificationem; conditus insuper fuit famosus ille fidei articulorum, quo definebatur papam esse Antichristum... 4° Rupellensis an. 1607, in qua art. 9, expresso ac solenni omnium ministrorum consensu confirmata fuit, tanquam verissima ac in Scripturis fundata, môx recensita definitio synodi Yapincensis circa Antichristum... 5° Carantoniensis an. 1620;

in quâ canones Dordrect. gallicè translati fuere, atque ab omnibus imperata subscriptio in hæc verba : *Je recois, approuve et embrasse toute la doctrine enseignée au synode de Dordrect, comme entièrement conforme à la parole de Dieu, et Confession de foi de nos Eglises.....* 6° Altera Carantoniensis an. 1651; in eâ emissum est famosum illud decretum quo Lutherani presentiam realem agnoscentes, ad communionem admittuntur; atque expressè declaratur nihil in eorum doctrinâ esse quod idolatriam aut superstitionem redoleat. Sic loquitur synodus cap. 22, art. 1 : *Attenda que les Eglises de la Confession d'Augsbourg couramment avec les autres Reformées aux principes et points fondamentaux de la vraie religion, et qu'il n'y a en leur culte ni idolâtrie, ni superstition, pourront, sans faire abjuration, être reçus à la sainte Table, etc.*

Atque hæc sunt præcipue Calvinistarum synodi in Galliis habitæ. Quamplurimæ aliæ in cæteris regionibus celebratæ sunt, inter quas profectò celeberrima est synodus Nationalis Dordrectana. Indicta fuit anno 1618, ad dirimenda dissidia circa quinque supra memorata doctrinæ capita in Ecclesiis præsertim Belgicis controversa, Arminianos inter et Gommaristas. Prima sessio habita fuit 13 novembris; in eâ et in 30 sequentibus motæ sunt quæstiones ad disciplinam spectantes; postmodum actum de doctrinâ... sessione 27, solemnî protestatione significarunt Arminiani se Dordrectanam synodam pro legitimo controversiarum suarum iudice non posse agnoscere, quòd iidem in eâ sederent adversarii et iudices, qui nimirum dogmata, de quibus iudicium expectabatur, pugnaciter defenderent. De hæc protestatione rogatæ sunt sententiæ, ac unanimi consensu iudicatum fuit nullam illius habendam esse rationem, quòd scilicet, *minor et recentior pars, numerosiori et antiquiori parti necessario cedere debet*; quod sanè, inquit illustriss. Bossuet. lib. 14 Variol. n. 71, decretorium erat contra Arminianos; verum eò non minus invictè oppugnabantur Gommaristæ, cum ipsissimum esset momentum quo premebantur Protestantæ, dùm Trid. concilii iudicium detrectabant.... Sessione 156, quinque doctrinæ capita Remonstratensium sigillatim variis canonibus confixit synodus, atque genuinam Ecclesiarum Reformatarum doctrinam explicuit circa unumquodque ex illis doctrinæ capitibus.... Sessione 158, lata est in Armenianos synodica sententia quâ ipsos tanquam *pernicia reus et corruptor ecclesiastico munere interdicit* (synodus) *donec Ecclesiis satisficiant, atque ad eas communionem recipiant*.... Denique die 9 maii anni 1619, celebrata est ultima sessio, quæ fuit 154. Numerosissima fuit ista synodus, huicque subscripserant quamplurimum Ecclesiarum Reformatarum pastores et doctores; scilicet, ex magnâ Britannia, ex Palatinato, ex Hossia, ex Helvetiâ, ex republicâ Genevensi, ex republicâ Bremensi, ex Ecclesiis Belgicis, ex Hollandiâ, ex Zelandiâ, ex provinciâ Ultrajectinâ, ex Frisiâ, ex Transilvaniâ, etc. Proximè secuta synodus Nationalis Ecclesiarum Reform. Gallican. an. 1629, acta Dordrectana expressè confirmavit; adeò ut nihil

apud Calvinistas, majoris momenti ac ponderis esse debeat Dordrectanâ synodo, tot ac tantis suorum Ecclesiarum munitâ suffragiis.

Tandem quòd spectat ad Confessiones fidei Calvinistarum, nimis longum foret eas sigillatim recensere, adeò varix sunt ac multiplices; præcipuas duntaxat hic indicabimus. Sex omninò sunt Helvetica, Gallicana, Anglicana, Scotiana, Belgica et Argentinensis.

Helvetica triplex est. Prima Basileæ edita anno 1532; brevior est, undecim duntaxat constans articulis. Altera Basileæ iterum edita an. 1536; penul prolixior est, 27 constat articulis. A ministris Tigurinis et Bernensibus exarata fuit, offerenda concilio œcumenico quòd passim affirmabatur brevi futuram. Inter ministros eminebat Bullingerus; iis sese adjunxerant Capito et Bucerus ministri Argentinenses qui Basileam recess advenierant, rogantes ut illa Confessio sic adoraretur, ut inter Ecclesias Reformatas sanciretur concordia. Tertia exarata fuit an. 1566, itidem Basileæ; longè prolixior est, et, ut ipsi loquuntur, accuratius conscripta. In 30 capita distribuitur.

Gallicana Confessio fidei an. 1559 in synodo nationali Parisiensi edita fuit; atque nomine Ecclesiarum Gallix, *Theodorus Beza* eam obtulit Carolo IX, in colloquio Poissiacensi an 1561; confirmata fuit in synodo Bupellensi an 1571. Summo in pretio habetur apud Calvinistas, illiusque exemplar, cui illustriores ac nobiliores hujusce sectæ in Galliis assecla subscripserant, sedulo asservatur in archivis Genevensibus. Quadraginta articulis digesta est.

Anglicana in synodo Londinensi edita fuit an. 1562 ad tollendam opinionum dissensionem et ad consensum in eorum religione firmandum. Quadraginta constat articulis; trigésimus septimus spectat auctoritatem ecclesiasticam, cujus plenitudinem regis majestati inesse contendunt. Ibidem addunt *Romanum Pontificem nullam habere jurisdictionem in regno Angliæ*. Hi articuli denuò confirmati fuere subscriptione episcoporum et cleri inferioris an. 1571.

Scotica duplex. Prima anno 1568 scripta fuit, et nomine ordinum regni et Parlamentum promulgata; altera exarata fuit an. 1581, sub hoc titulo : *Generalia confessio vera et christiana fidei, secundum Dei verbum, et acta nostrorum Parliamentorum*.

Belgica Confessio edita an. 1561, in Belgii synodo confirmata anno 1579, in Dordrectanâ synodo recognita et iterum approbata fuit an. 1619, *ut orthodoxa et verbo Dei consentiens*. Triginta septem complectitur articulos.

Polonica in synodo Czengerinâ, uno consensu exhibita et declarata; excusa fuit anno 1570.

Argentinensis Confessio fidei, sive, ut vocant, quatuor civitatum imperii, anno 1550 scripta fuit; in Comitibus Augustanis per legatos civitatum Argentoratî, Constantiæ, Memmingæ et Lindaviæ, Carolo V imperatori exhibita fuit. Viginti tribus constat articulis. Mox recensitæ fidei confessiones sigillatim et ex integro recensentur in collectione confessionum fidei Pro-

testantium, Geneva excussa an. 1554; sub hoc titulo: *Corpus et syntagma Confessionum fidei*, etc.

Cæterum concilium Trid. sub Pio IV pontificè maximo absolutum, Calvinianam perinde ac Lutheranam hæresim confixit, debellavit, prostravitque, impia utriusque hæresiarchæ dogmata distinctis canonicis sigillatim et expressè anathematizando; videlicet, 33 canonicis, de justificatione; 15 de sacramentis in genere; 14 de Baptismo; 3 de Confirmatione; 11 de Eucharistiâ; 15 de Pœnitentiâ; 4 de Extremâ-Uncione; 4 de Communione sub utrâque specie; 9 de Sacrificio Missæ; 8 de Ordine; et 12 de Matrimonio.

Dissertatio nona.

DE MICHAËLE BAI0.

Quandoquidem plurimas à propositionibus Baii à Jansenio renovatas in presenti tractatu impugnaturi sumus, juvat quæcumque ad præsentem controversiam spectant, accuratè et breviter quantum fieri poterit, pertractare. Quod ut cum ordine exequamur, ad tria capita revocabimus, quæ hic dicenda habemus. Primum erit de Historiâ Baii. Secundum de systemate Baii. Tertium de Bullâ Baianâ.

CAPUT PRIMUM.

Historicæ causæ Baianæ synopsis.

Totius causæ Baianæ historicam synopsis tribus paragraphis absolvemus. Primus, exordium causæ Baianæ paucis exponet; secundus, progressum; tertius, exitum ejusdem controversiæ.

§ 1. Exordium causæ Baianæ.

Anno 1513, Michael Baius natus est Melini, quod est oppidum Belgii in territorio Athenis.

An 1530, laureâ doctorali donatur in sacrâ Facultate Theologicâ Lovaniensi. Eodem annu exorta est famosa illa de gratiâ concertatio; inter Petrum de Soto sacræ theologiæ professorem in Universitate Dillinganâ, et Ruardum Tapperum Universitatis Lovaniensis cancellarium. Naturam gratiæ, ipsiusque agendi modum et distributionem potissimum spectabat isthæc disputatio: et hæc fuit, ut observant nonnulli, veluti prima radix et origo controversiæ Baianæ, scilicet durioribus Soti placitis, quæ impugnaverat Tapperus tenaciùs in hærens Baius, ea postmodum additis novis erroribus auxit. Epistolæ Petri Soto ad Tapperum et Tapperi ad Petrum Soto extant ad Calcem operum Reginaldi.

Anno 1551, sacras litteras in academiâ Lovaniensi professus est, in locum Joannis Léonardi Hasselii, qui à Carolo V ad concilium Tridentinum, hoc ipso anno in mense maio reassumptum, delegatus fuerat, cum Ricardo Tappero et Judoco Ravesteyn ejusdem Academiæ Lovaniensis doctoribus.

An. 1552, mortuo Tridenti Hasselio, regius sacrarum Litterarum Professor instituitur Baius: quod munus per integros fermè quadraginta annos exercuit. Eodem anno 28 aprilis Tridentina synodus propter bellorum tumultus rursus intermissa fuisset, Ruar-

us Tapperus, quem magistrum habuerat Baius, et Judocus Ravesteyn è Trid. concilio Lovanium rediit, Baius ab antiquis Scholæ Lovaniensis placitis recedenti, atque nova disseminanti cum Joanne Hesselio, omnium consiliorum suorum socio ac particeps, fortiter obstiterunt.

An. 1558, cum prava sua dogmata disseminare non desisteret Baius, ipsiusque partes apertiùs juvaret Hesselius, doctor et professor in Facultate theologicâ Lovaniensi recens factus, eos detulit Tapperus ad sanctius Belgii consilium, et ad Granvellanum publicæ rei administratorem. Hi severè admoniti; polliciti sunt se ab antiquis Facultatibus placitis minimè recessuros; verùm promissis non steterunt, mortuo quidem Tappero anno sequenti 1559, atque Rithovio et Cunero in eadem facultate probatissimis doctoribus ad episcopatus Yprensem et Levardensem assumptis, liberius et confidentiùs novitates suas spargere cœperunt; sicque vires resumpsit error, atque, ut loquitur illustr. Belgii episcopus Joan. Stryen Epist. ad Lind. in dies novi errores scholam Lovaniensem; invasere.

An. 1560, exorta inter Fratres Minores Belgii contentione, circa multos articulos quos Baius docere ferebatur, duo Guardiani Minoritarum octodecim selectos ex illis articulis ad Facultatem theologicam Parisiensem miserunt, enixè rogantes ut suam de illis aperiret sententiam. Eorum votis annuit sacra Facultas, ac suâ censurâ die 27 junii an. 1560 articulos illos confixit, et pterosque tanquam hæreticos notavit. Censuram hanc quibusdam notis dispunxit Baius: eamdem adversùs inanes Jansenianorum eriminationes vindicat ac tuetur Stephanus Deschamps, lib. 2, disp. 1, cap. 4.

Anno 1561, multæ propositiones quæ dicebantur esse Baii oblatæ sunt cardinali Granvellano archiepiscopo Mechliniensi. Has Baius tradidit, qui responsionem suam dicto cardinali porrexit; tunc verò jussu Pii IV summi pontificis, partibus hinc et inde non sine animorum aestu dissidentibus, silentium impositum est.

Anno 1562; Baius tria edidit opuscula. Primum de *libero Arbitrio*; alterum de *Charitate, Justitiâ et Justificatione*; tertium, de *Sacrificio*. His Opusculis unèq; velle Protestantes debellare simulabat; reipsâ tamen in eis errorum suorum vires diffundit.

Anno 1565 inveniunt, Michael Baius et Joannes Kesselius à rege Catholico delegati Tridentum petière, ibique interfutere tribus ultimis concilii Sessionibus, quod eodem anno abeunte completum est. Narrat concilii historicus Palavicinus lib. 45, cap. 7. Commendonum cardinali Mantuano concilii præsidi ad expendendum proposuisse, an expedit, ut Baius et Hesselius mitterentur ad synodum Trid. Rationibus ex utrâque parte propositis, censuit Commendonus, *dandam esse operam, ut doctor uterque Tridentum pergeret, ubi legatorum solertiâ eos sibi conciliaret.*

Anno 1564, è concilio Lovanium redux Baius prædicta tria opuscula, necnon libros de Merito operum;

de primâ hominis Justitiâ, et de Virtutibus impiorum; de Sacramentis in genere, ac de formâ baptismi, typis mandari curavit; inde nova dissidiorum seges.

§ 2. *Progressus controversiæ Baianz.*

Eodem anno 1564, aliqui non ex Minoritis tantum, sed et ex ipsâ academiâ Lovaniensi, multos articulos ex libris Baii extractos denunciârunt apud summum pontificem Pium IV. Interim è vivis excedit Pius IV, cui successit sanctus Pius V, non minus scientiâ quàm sanctitate insignis, qui per plures annos in ordine Dominicanorum doctrinâ sacri Theozæ immixtus, summâ eum laude theologiam docuerat.

Circa idem tempus academiæ Hispaniarum Salmatensis, Complutensis, etc., aliæque nonnullæ Italiæ, suis censuris quosdam novæ doctrinæ Baii articulos confixerunt: undè Morillonius ad card. Granvell. scribens die 20 Junii an. 1568 liquidò affirmat, Baium non posse negare quia sua doctrina ab omnibus Universitatibus Hispaniæ, et à plerisque eruditis theologis Romanis damnata fuerit. Enipissimâ Morillonii verba: « Je répondis audit Bay..... qu'il ne pouvait nier que sa doctrine n'eût été censurée de ceux de Paris, de toutes les universités d'Espagne, et de plusieurs savants personnages de Rome; et, qui plus est, aucuns Pères, au concile de Trente, en avaient été scandalisés, et; sans monsieur d'Ypres, et la hâte que l'on avoit de conclure le concile, était en danger d'être condamné en sa propre personne. » Hæc et aliæ tum Morillonii, tum cardinalis Granvellani Epistolæ referuntur secundâ parte novæ edit. operum Baii.

Anno 1567, Pius V kalendis octobris datâ solemnâ Constitutione propositiones numero 76 tacito nomine Baii, tanquam *hereticas, erroneas, suspectas; fœderarias, scandalosas, et in plus graves offensiones immittentes, respectivè damnavit.* Circa hæc Constitutionem plerima occurrunt observanda, de quibus agemus c. 3, ubi eandem Constitutionem à cavillationibus quibus eludi solet vindicabimus.

Predictæ bullæ executionem commisit Pontifex cardinali Granvellano, qui tunc Romæ commorabatur; ipse verò ad id operis delegavit Maximilianum Morillonium, suum in diocesi Mechliniensi vicarium generalem; simulque hijs ei litteras dedit, in quibus significabat se, ut Michaelis Baii honore fœdæ consuleret, egisse apud pontificem ut ejus nomen in bullâ non exprimeretur.

Eodem anno die 29 decembris, Morillonius bullam Pii V clarè et distinctè legit et promulgavit coram strictâ Facultate Lovaniensi, simulque duo indicit executioni mandanda. Primum, deinceps abstinendum omninò ab omnibus et singulis sententiis in bullâ damnatis, seu scripto, seu vivâ voce, clam aut publicè propagandis. Alterum, interdicens libros ex quibus articuli damnati extracti fuerant. Bullæ obsequiosissimos se fore promiserunt, quotquot eum decano aderant doctores Lovanienses, cujus exemplar

ad majorem fidem suis faciendam, sibi dari enixè postularunt; interpositis etiâ precibus, ne propter majoris discordiæ periculum interdicerentur libri ex quibus extracti fuerant articuli damnati. Reposuit Morillonius non posse se exemplar bullæ, quod postulabant, ipsis concedere (quòd nempe rem totam brevi componendam esse ac sopiendam sperabat pontifex, ac propterea bullam suam publicam fieri volebat), satisque esso si damnatos articulos propriâ suâ manu transcriptos acciperent. Quantum verò ad interdictiorem librorum, dilaturum se, donec secundò jussus differre ampliùs non posset. Ista omnia constant ex instrumento quod Jansenius Facultatis decanus, postea Gandavensis episcopus coram notario publico edidit dictâ die 29 decembris 1567.

Anno sequenti, rectores Minoritarum in suis comitiis Nivellesibus solemnè decretum emisissent, quo omnibus et singulis provinciæ Flandriæ Minoritis lex imposita fuit, ut nusquam vel unum ex damnatis in bullâ Pii articulum propugnarent.

Eodem anno 1568, die 20 Julii prolixam ad Granvellanum epistolam scripsit Morillonius, in quâ inter multa à se dicta vel facta ut Baium exacerbatum deliniret et ad promptum obsequium adduceret, hoc præsertim observatione dignum refert, Baium scilicet ignorare non posse doctrinam suam à facultate theologicâ Parisiensi, ab omnibus Hispaniæ academiis, et Romæ à pluribus eruditione conspicuis viris improbatam fuisse; et quod gravius longè est, eâ sic multos è Patribus Tridentinis offensus fuisse, ut nisi obstitisset dominus Ypresis et finis fuisset concilio impositus, etiâ ipso (Baii) præsentè damnata fuisset. Propria Morillonii verba postò ante exscripsimus.

Anno 1569, Baius misit apologiam suam ad Pium V, in quâ duo contendit, primum, inter damnatas sententias multas sibi falsè imputari; alterum, eas ad mentem S. Aug. veras esse. Tum pontificem suppliciter exorat, ut hæc attentè perfectâ doctrinæ suæ apologiâ, cogitet, utrùm bullam ut legitimam sufficienter discussam haberi velit, an tanquam subreptitiam rescindere. Baii rescripsit S. pontifex die 15 maii ejusdem anni, declaravitque bullam non sine maturâ deliberatione editam fuisse; nihilominus, ut ipsi satisfaceret, curatusque ut et libri, et ipsæ propositiones et scripta apologiæ nova ac castro examine expendere. Quibus expensis addit S. pontifex: *Quæ sper per hoc ipso jam decreveramus, nisi antea à vobis decreta fuissent, eodem, prout facimus, de integro decernenda statuendaque esse judicavimus. Itaque tibi et cæteris predictarum propositionum auctoribus pro eorum assertionem perpetuam silentium imponimus.*

Istud pontificis Breve Baii reddidit Morilloius eodem anno die 20 Junii, atque ab eo sciscitatus est num damnatas propositiones ejurare vellet; respondit se illud facere non posse nisi haberet bullam transcriptam, eò quòd in eâ diceretur nonnullas propositiones sustineri posse in rigore et proprio verborum sensu. Reposuit Morillonius, se tale transumptum non

posse concedere; ipsique apprimè notum esse, quòd eùm Romam idcirco scripsisset, illud obtinere non potuerit, eò quòd sua Sanctitas rem istam silentio sopiri cuperet; tandem iterùm atque iterùm pulsatus, eò demùm adductus est Baius, ut omnes propositiones in bullà nctatas revocaret et ejuraret. Hæc omnia enarrat testis oculatus Morillonius in literis quas die 20. junii an. 1569. scripsit ad Granvellanum. Anno 1570, synodus nationalis Belgii Constitutionem Pii V solemniter acceptat, ipsiusque subscriptionem, favente Albanæ duce, omnibus doctoribus Lovaniensibus imperat. Scilicet eim die 11 junii ejusdem anni, Mechliniæ synodus habebatur omnium episcoporum Belgii, cui Martinus Rithovius episcopus Yprensis, cardinale Granvellano, archiepiscopo Mechliniensi absente, præerat, dux Albanæ ad eos de negotio bullæ Pii V, scripsit, urgens ut bulla hæc solemniter publicaretur Lovanii, ac ei ab omnibus subscriberetur Lovaniensis acædemie theologis doctoribus. Remissa in deliberatione, unanimi consensu statuerunt præsulcs, utrumque quantociùs perficiendum, eumque in finem Maximilianum Morillonium jam à card. Granvellano delegatum, iterùm commiserunt, qui nomine synodi Lovanium properaret, ibique pontificis constitutionem more solemniori promulgari curaret, ac theologos ad subscribendum adduceret. Ista constant ex narrat. chron. causæ Baii an. 1570. Die 19 nov. Morillonius in executionem Decreti synodi Mechliniensis bullam Pii V. ritu solemnè in scholis Lovaniensibus promulgavit; cui obsequentissimos fore, unanimi voce declararunt doctores Lovanienses. Ita ferunt acta Facultatis Lovaniensis.

Anno 1579 inchoante, cum Gregorius XIII; Pii V successor, intellexisset (teste Urbano VIII, in bullà *In eminenti* quam anno 1641 emisit), non sine animi dolore, non deesse inter theologos Lovanienses qui articulos damnatos asserere et pertinaciter defendere pergerent: imò non paucis persuasum esse, præfatam bullam ab ipsà Sede apostolicà brevi retractandam ac revocandam fore; ad coercenda hujusmodi ingenia, simulque ad eximendam vanam illam futuræ aliquandò retractationis spem, prædictam bullam suâ quoque auctoritate confirmavit, articulosque ibidem comprehensos iteratò damnavit: misso Lovanium Francisco Toletò, insigni è societate Jesu theologo, postea ad purpuram evedto, qui bullam deferret, promulgaret, et eà quâ par erat reverentiâ recipi curaret.

Anno itaque 1560, die 21 martii, in frequentissimo totius acædemie consensu; jussit bullam clarâ et intelligibili voce recitari; quâ lectâ Toletus convertit se ad D. Michaelè de Bay Universitatis cancellarium, *petitque ex eo ane agnosceret in bullà multos articulos damnari, qui in libellis quibusdam ejus priùs continentur, etiam in eo sensu quo in bullà damnarentur? Quo agnoscente et respondente quòd sic, rogavit deinceps, ane eosdem et reliquos ibi comprehensos et lectos damnaret? Tum ille: DAMNO, inquit, SECUNDUM BULLÆ IPSIUS INTENTIONEM ET SICUT BULLA DAMNAT. OMNES quo-*

que DD. uno ore responderunt: Damnamus et-bullam reverenter suscipimus, atque obedientiam pollicemur. Eadem fuit vox omnium licentiatorum, baccalaureorum et studiosorum. Hæc porro omnia ex actis facultatis theologicæ Lovaniensis referuntur in novâ edit. operum Baii parte secundâ pag. 188 et 189.

Illis feliciter confectis, Toletus privatis suis cum Baiò colloquiis eum adduxit, ut scripto publico ac propriâ manu subscripto, claram et apertam errorum suorum retractationem emitteret. En ipsamet retractationis verba, prout refertur citato, mox loco, pag. 152: *Ego Michaelè de Bay... agnosco et profiteor me ex variis colloquiis et communicationibus habitis cum R. P. Francisco Toletò.... super diversis sententiis et propositionibus jam olim à SS. D. N. Pio V felicitis recordationis sub datâ kalend. octobris, 1567, et super à Greg. XIII pontifice Maximo, sub datâ quarto kalend. februarii an. 1569, iteratò damnatis et prohibitis, ita motum, et eò perductum esse, ut planè habeam. mihi persuasum earum omnium sententiarum: damnationem atque prohibitionem jure meritoque, ac nonnisi maturo judicio, ac diligentissimâ discussione præmissis, factam atque decretam esse. Fateor insuper plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis libellis à me olim et ante emanatam Sedis apostolicæ super eis. censuram, conscriptis et in lucem editis contineri et defendi, etiam in eo sensu in quo reprobandur. Denique declaro me impræsentiarum ab iis omnibus recedere, et damnationi à sanctâ Sede factæ acquiescere, neque posthac ullam earum docere aut defendere velle. Actum Lovanii die 24 martii an. 1580.*

In hæc Baii retractatione nonnulla sunt apprimè observanda, 1. Baium disertè confiteri propositiones bullæ Pii V damnatas, iterùm notas fuisse à Gregorio XIII, quod Baii discipuli postea negaverunt. 2. Apostolicæ Sedis judicium nonnisi præhabito maturo ac diligenti examinis fuisse latum. 3. Plurimas è damnatis propositionibus, in libris Baii ante bullam editis contineri. 4. In proprio, obvio ac genuino auctoris sensu confixas fuisse. 5. Justam esse ac legitimam hanc condemnationem; quæ quidem lucusque obstinatè negaverat Baius.

Ad Greg. XIII respicit Baius, cui summus pontifex rescripsit die quintâ junii ejusdem anni 1580. Breve testimonium benevolentie ac paterni affectus plenum est.

Anno 1585, Lovaniensis acædemia, promovente Vercellensi episcopo ac nuntio apostolico, jussa est non solum à damnatis articulis abstinere; sed etiam sententias singulis quoad doctrinam contradictorias definire; quarum indicem contextuit D. Lenseus, cæterique doctores unâ cum Baiò probaverunt, ut constat ex actis ejusdem Facultatis ibidem relatis pag. 159 et 160. Circa præclarum istud doctrinæ Lovaniensis scholæ monumentum, observa 1° jussu et auctoritate nuntii apostolici ordinatum fuisse corpus illud doctrinale, quò scilicet significarent Doctores Lovanienses se ex animo reprobare articulos in Bullâ Pianâ reprobatos. Constat id ex ipsomet titulo declarationi præfixo, qui sic est: *Doctrinæ ejus quam certorùm ar-*

fideliorum damnato postulare visa est, brevis, et quoad fieri poterat, ordinata et coherens explicatio..... A veneranda Facultate Lovan. reverendis, illustrissimisque Joannis Bouhonii, Vercellensis episcopi et apostolici per utramque Germaniam nuntii, voluntate ac jussu concepta..... Observa 2^a, juxta hanc Facultatis declarationem, omnes propositi ones in bulla expressas, damnatas esse ratione doctrinae; adeo ut modales propositiones, qualis est ista: *Pelagianus est error dicere quod liberam arbitriam valet ad ullam peccatum vitium, vitiosae sint et falsae, tum ratione dicti, tum ratione modi*; quod etiam censuit Facultas Duacena in libro cui titulus: *Veritas et equitas censurae Pii V.*..... Observa 3^a, corpus illud doctrinale nuntio fuisse acceptissimum, qui et illius exemplar ad Facultatem Duacenam direxit, ipsique illa suum ultrò calculum adiecit, ut constat ex epist. Decani sacrae Facult. theolog. Duac. ad Fulgent. *Id, inquit, Duaceni omnes missum ad Estium receperunt.* Itaque promovente nuntio apostolico, utraque Belgii Facultas hanc doctrinae declarationem accepit, sicque sopite sunt et ad tempus sedate contentiones quae tandè regiones istas turbaverunt. Circa idem tempus quo celebris censura Lovaniensis propositionum de gratiâ promulgata est, etiam quoque fuit predictam corpus doctrinale quod in quatuordecim distribuitur capita, ad quae ex ordine revocantur articali doctrinales quos notat bulla Pii V.

Anno 1589, die 16 septemb. moritur Baius annis natus 77.

§ 3. Exitus Baianae controversiae.

Post Baii mortem non defuere identidem, tum in Belgio, tum in Galliis, qui doctrinam ejus renovare tentarent; verùm hi ecclesiasticâ et civili auctoritate feliciter debellati sunt atque prostrati; de quo jam sigillatim dicendum.

Exitus Baiensis in Belgio. — Inter eos qui in Belgii Baii errores renovârunt, praë ceteris eminent Jansenius Yprensis. Is in grandiori volumine de gratiâ edito, quod Augustinus inscripsit, plurimas Baii propositiones revocat; quâ de causâ summus pontifex Urbanus VIII, pridè nonas martii solemnè datâ Constitutione quae incipit *In eminenti*, Piam et Gregorianam auctoritate suâ rursus confirmat et approbat, *liberumque Jansenii cui titulus Augustinus, articulos, opiniones et sententias in dictis Constitutionibus reprobatae atque damnatae continentem ac renovantem, damnat et prohibet.* Veritatem, aequitatem et auctoritatem hujus Constitutionis cap. 5 vindicamus.

Non potuit Urbanus, quoad vixit, obtinere à ministris regis Catholici, ut praedicta Constitutio in Belgio solemniter promulgaretur, ob infinitas scilicet defensorum Baii et Jansenii artes et molitiones, quibus totam Belgium commovebant ac perturbabant.

Mortuo Urbano, Innocentius X summo animi ardore praedecessoris sui Constitutionis executionem urgere cepit, ac tandem an. 1648, regis Catholici jussu ac curâ Leopoldi archiducis, Constitutio Urbani publicata et recepta fuit, impositâ etiam lege his omnibus qui ad aliquid seu civile, seu ecclesiasticum munus

promoveri cuperent, ut praefata Constitutioni subscriberent, ac juramento testarentur, se obsequentes esse S. R. Ecclesiae, et S. D. N. Innocentio X, pontifici romano, et acceptare debid obediendâ Constitutionem Urbani in quâ damnatur et prohibetur liber Jansenii. Ad refert ipsemet auctor Hist. generalis Jansenismi tom. 4, pag. 219.

Hoc ipso anno 1648, die 27 Julii, academia Duacena solemnè instrumento declaravit eos splendide mentitos fuisse qui assererant doctores Duacenses non tantùm aliâs, sed etiam modò pertinaciter adhaerescere doctrinae Baii et Jansenii: *E contra enim censurâ, inquit, communibus suffragiis, humillimè suam Celestissimam rogavimus, ut pergit doctrinam illam (Baii et Jansenii) arde extirpare, quâ nequaquam doctores meos beati Augustini.* Refertur ista declaratio p. 51 libri cui titulus: *Recueil des bulles...*, concernant les erreurs des deux derniers siècles, etc.

Anno 1649, eadem Universitas Duacensis celeberrimam emisit declarationem sub hoc titulo: *Veritas et equitas censurae Pontificiae Pii V, etc.*, ubi singuli articali in bullâ Piani confixi refelluntur per antitheses Guillelmi Estii et Francisci Sylvii. Ita autem refelluntur, ut falsitas eorum ubique demonstratur, etiam independentè ab acerbitate censurae quam aliqui eorum continent; quod etiam antea observavimus in supradictâ declaratione Lovaniensi.

His addè insignè Facultatis theologicae Duacena responsum, quo quærentibus quibusdam Lovaniensibus, *nem crederent Duacenses, omnes articulos Bullae Pii V, tanquam falsos esse damnatos, respondit sacra Facultas, omnes ad anam esse, tanquam falsos in sensu ab assertoribus intento, ut vestra Facultas (Lovaniensis) falem fecit in explicatione à vobis oblata.* Steyaertius tom. 4 opuscul. pag. 195, narrat se vidisse predictum responsum in celeberrimâ abbatiâ Parcensi in scripto cui titulus: *Epistola Decani pro tempore S. Theol. Facultatis Duacena.*

Exitus ejusdem controversiae in Galliis. — 1° Archiepiscopus Parisiensis de Gondy anno 1645, mense decembri, decretum edidit, circa recipiendam quoad doctrinam, Bullam Urbani VIII, quâ Piana et Gregoriana renovantur et confirmantur. Decretum illud lectum fuit ac promulgatum die 11 Januarii in publicis parochiarum praeconiis.

2° Anno 1644, die 2 Januarii eadem bulla ad sacram Facultatem Parisiensem regio mandato delata fuit; ac die 15 ejusdem mensis eadem Facultas suis omnibus severè injunxit ne aliquem è damnatis à Pio V et Greg. XIII propositionibus propagarent.

3° Ejusdem bullae veritas ac summa quoad doctrinam auctoritas, variis in comitiis cleri Gallicani vindicatur ac commendatur. Vide quae eam in rem dicemus cap. 5.

Atque hic fuisset tum in Galliis tum apud Belgas controversiae Baianae finis, nisi renovatis circa doctrinam Jansenii alterationibus, recruduisset error utriusque multoties auctoritate confossus; verùm de his ubi de Jansenio ejusque sequacibus agemus.

CAPUT II.

De systemate Baiano.

Observandum 1°, Baianum systema constare ex septuaginta sex articulis à Pio V, Greg. XIII et Urbano VIII damnatis.

Observandum 2°, erroneos illos articulos ad præsentem materiam spectantes, claritatis et methodi causâ, ad septem capita commodè revocari posse. Primum est de gratiâ angelorum et primi hominis; seu, de statu naturæ innocentis. Secundum, de peccato originali. Tertium, de peccatis actualibus. Quartum, de libertate. Quintum, de charitate. Sextum, de justificatione. Septimum, de meritis operum.

Observandum 3°, ex card. d'Aguiere tom. 3 theol. S. Anselmi tract. 6, et Steyært. tom. 1 opusc. p. 114 et sequent., predictos articulos omnes fermè in opusculis Baii ante bullam Pianam Lovanii editis annis 1565 et 1566 contineri, paucissimis exceptis, qui tamen ex aliis clarè consequuntur, aut ab Hesselio, aliisque Baianistis expressè traduntur. Opuscula autem Baii ante bullam edita, ista sunt: De primâ hominis justitiâ, liber unus. De meritis operum, libri duo. De charitate, justitiâ et justificatione, libri tres. De peccato originis, liber unus. De libero arbitrio, liber unus. De virtutibus impiorum, libri duo. De Sacrificio, liber unus. Tractatus de Sacramentis in genere. Tractatus de formâ Baptismi. Tractatus de Indulgentiis. Tractatus de oratione pro defunctis. Alia nonnulla opuscula postmodum emisit Baius, quæ omnia, cum momentis omnibus ad hanc historiam pertinentibus, in novâ editione anni 1690 extant collecta à Gerberonio, ejus annotationes cautè legenda.

Observandum 4°, præfatas assertiones totius Jansenismi, ac omnium subinde errorum prima fuisse veluti incunabula. De his itaque sigillatim et accuratè pro modulo dicendum nobis est.

§ 1. Systema Baianum circa statum naturæ innocentis.

Doctrina Baii circa statum naturæ innocentis his quinque continetur propositionibus ita inter se concatenatis, ut una ex alterâ necessariò consequatur.

Prima propositio. Deus habita ratione justitiæ, bonitalis ac providentiæ, non potuit ante ullum peccatum angelum aut hominem creare absque ordinatione ad intuitivam sui visionem. Existimat siquidem Baius intuitivam hanc visionem, seu Deum ut objectum et autorem gloriæ, intrinsecum esse, necessarium ac essentialem creaturæ rationalis finem, quo absque prævio peccato frustrari nequit, aut saltem mediis ad finem illum assequendum necessariò prærequisitis. Tradit hanc doctrinam Baius lib. de primâ hominis justitiâ, per plura capita ac totum penè librum, præsertim verò cap. 8. Huc spectant septem articuli de integritate primi hominis et angelorum in bullâ Pianâ damnati, 21, 23, 24, 26, 55, 78, 79; satis sit hic retulisse verba articuli 21: *Humanæ naturæ sublimatio et exaltatio in consortium divinæ naturæ, debita fuit*

integritati primæ conditionis, et proinde naturalis dicenda est, et non supernaturalis.

Secunda propositio ex priori consequens: Gratiæ beneficia naturæ sanæ et innocenti concessa, justitiæ scilicet originalis, sanctitatis, immortalitatis, etc., debita ipsi fuere ac naturalia, eo saltem sensu, quòd sine iis creatura rationalis veluti manca fuisset et imperfecta, eaque proinde Deus ex justitiâ, bonitate, sapientiâ et providentiâ naturæ innocenti denegare non potuit. Hæc doctrina manifestè continetur in supra citatis Baii propositionibus. Vigesima tertiâ sic se habet: *Absurda est sententia eorum qui dicunt hominem ab initio dono quodam supernaturali et gratuito super conditionem naturæ fuisse exaltatum, ut fide, spe et charitate Deum supernaturè aliter coleret.* Eandem doctrinam clarè tradit citato lib. de primâ hominis justitiâ cap. 4: *Non minus, inquit, naturæ hominum quàm angelorum est, quòd apud eundem Psalmistam subditur: MINUS AUTEM ADHERERE DEO BONUM EST... et eadem est de reliquis primæ integritatis partibus demonstratio.* Elverò istud manifestè sequitur ex præcedenti propositione; si enim naturæ innocenti debita sit ordinatio ad visionem intuitivam, ipsi quoque debita erunt media ad eum finem obtinendum necessaria; porro gratiæ dona primo homini concessa, media fuere necessaria ad intuitivam Dei visionem assequendam; ergo, etc.

Tertiâ propositio: Dona angelis et primo homini concessa, propriè et strictè gratuita non fuere et supernaturalia. Namque quòd debitum est naturæ, ita quòd ipsi ex justitiâ denegari non possit, nec gratiâ, nec supernaturali propriè dici potest; gratiâ etenim excludit omne debitum persone, *si gratiâ jam non ex operibus, inquit Apost. Rom. 11, v. 6, alioquin gratiâ jam non est gratiâ*, quantò magis excludere debet debitum naturæ, quòd multò majus est? Porro ex dictis dona primo homini et angelis collata naturæ innocenti debita fuere; ergo, etc. et reipsâ ita conceptis verbis docent articuli 21, 27, etc., inter Baianos.

Quarta propositio: Gratiâ Adamo et angelis collata non producebat merita supernaturalia ac divina, sed merè humana et naturalia. Ita clarè Baius lib. 1 de Meritis operum cap. 4, idque disertè exprimitur propositionibus 4, 7 et 9, inter Baianas. Septima sic se habet: *Primi hominis integri merita, fuerunt primæ creationis manèra; sed juxta modum loquendi sacre Scripturæ, non rectè vocatur gratiâ, quo fit ut tantum merita, et non gratiâ debeant nuncupari.* Elverò, cum merita sequantur ex gratiâ, si gratiæ beneficia naturæ innocenti debita fuerint ac naturalia; idem profectò dicendum de meritis ex gratiâ profluentibus.

Quinta propositio: *Et bonis angelis, et primo homini, si in statu illo (innocentiæ) permansissent usque ad ultimum vite felicitas esset merces, et non gratiâ.* Ipsissima sunt verba tertiæ propositionis inter Baianas; ita etiam habetur quartâ, quintâ et sextâ in quâ sic legitur: *Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientiâ perseveraret, ad eam vitam perveniret, in quâ mori non posset.* Idem etiam tradit Baius citato lib. 1

de Meritis operum cap. 4 et 5, idque consecutarium est ex precedentibus necessariò fluens. Merces enim ejusdem debet esse ordinis cum merito cui retribuitur; porro ex dictis, in statu nature innocentis merita fuisse merè humana et naturalia; ergo in eodem statu primum, seu felicitas æterna, mera fuisset merces, mera retributio, non vera et propriè dicta gratia.

Ex his patet Baiasum circa statum nature innocentis doctrinam ad istud erroneum ac palmare principium ultimatè revocari, nempe gratiam et gloriam nature innocenti debitam fuisse. Quàm futile sit istud principium, vanaque Baii, Jansenii, eorumque assecratorum effugia, ostendetur in parte dogmaticà, jamque demonstratum manet ex dictis in quest. præliminari, ex quibus constat omnes ad unum theologos ante Baium, tanquam quid certum et inconcussum statuere, omne supernaturale propriè dictum, qualis est gratia, ejuslibet nature vires et exigentiam superare; de quo consuli possunt card. d'Aguirre tom. 3 theol. S. Anselmi, Ripalila tom. 5 de Esto supernat. etc.

Ad perfectam doctrinæ Baiasæ circa statum nature innocentis intelligentiam, unum superest observandum, videlicet, quemadmodùm omnia gratiæ beneficia Adamo et angelis in ortu concessa, ipsis debita erant ac connaturalia; ita etiam immunitas ab omni malo, homini innocenti debita erat ac naturalis: *Malum enim, inquit Baius lib. de primâ hominis Justitiâ cap. 4, nihil aliud est quàm naturaliam privatio bonorum. Hinc propositiones inter Baianas 55, 78, 79: Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.... Immortalitas prius hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.... Falsa est doctrina sententiæ, primum hominem potuisse à Deo creari et institui sine justitiâ naturali.* Hinc etiam propositiones 72, 75, in quibus asseritur omnes omninò quorumlibet justorum afflictiones, supplicia esse et ultiones peccatorum: *Omnes ejus (B. Virginis) afflictiones in hæc rita, sicut et aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati æterni et originalis.* Itaque et immunitas à quibuslibet malis, et collectio omnium bonorum quibus cumulati fuerunt primi parentes, ipsis debita erant et connaturalia, primordialia et appendices status innocentis; verbo dicam, immobilis et constans ordo, divini positivâ, perinde ac naturali lege constitutus.

§ 2. *Systema Baiasum circa peccatum originale.*

Doctrina Baii circa peccatum originale, ad hæc capita revocatur. Docet 1°, peccatum originale formaliter consistere in concupiscentiâ carnis seu libidine, quæ est inclinatio in bonum sensibile contra rationis præscriptum. Ita Baius lib. de Peccato orig. cap. 6 et 10. Docet 2°, concupiscentiam hanc in non renatis peccatum esse, quia dominatur illis, nec hi gerunt contrarium voluntatis arbitrium. Ita lib. citato cap. 7. Ita etiam propositionibus 48 et 49 inter Baianas: *Peccatum originale est habitualiter peccatum voluntatis, et habitualiter dominatur peccato, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.* Docet 3°, eandem concupiscentiam etiam in renatis peccatum

esse, ex quo iterum per relapsum illis dominatur. Ipsissima sunt verba propositionis 74: *Concupiscentia in renatis relapsa in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut et illi habitus prædicti* Docet 4°, independenter ab omni prorsus pacto, legi ac ordinatione divini, omne scelus eius esse conditionis ut suam auctorem et omnes posterius eo modo inficere possit, quo infecti prima transgressio. Verba sunt Baii citato libro de Pecc. orig. cap. 15, estque 52 inter Baianas propositiones. Ex hæc Baii doctrinâ sequitur, quod transfusionem et communicationem noxi originalis, nihil omninò peculiare esse Adami peccato. Docet 5°, eodem lib. de Pecc. orig. cap. 11, 15 et 16, concupiscentiam sive legem membrorum, et prava ejus desideria, quæ invitunt homines, veram esse legem inobedientiam, ipsa sunt verba propositionis 51 inter damnatas. *Prava desideria, quibus ratio non consentit, et quæ homo invitunt peccatur, sunt prohibita præcepto: Non concupisces.* Est 50. *Homo sentiens motus prava concupiscentiæ et non consentiens, transgreditur præceptum; Non concupisces, quævis transgressio in peccatum non deputatur.* Est 75. *Quandiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Est 76. Quàm falsa sit, absurda, erronea, necnon Lutheranis erroribus consentiens prædicta doctrina, nemo non videt. Quemadmodùm enim observant doctores Lovanienses in suâ celebri jam laudatâ declaratione an. 1585, cap. 12, nullo pacto vera esset renatorum justificatio, si motus ille carnis, quos inviti adversus spiritum rebellantes sentiunt justî, vera essent peccata; nihil enim damnationis est, inquit Apost. Rom. 8, in illis qui sunt Christo Jesu; nec possent tamen veram propriamque peccati rationem exuere, si legis transgressionem et inobedientiam continerent. Quamobrem dicendum est motus concupiscentiæ pravae, pro vitiatî hominis statu, prohibitos non esse præcepto: *Non concupisces*; hominemque eos sentientem, sed non consentientem, legis prædictæ pronuntari non debere transgressorem; sicut enim Deus non præcipit homini ut faciat quod facere non potest; ita neque prohibet quod vitare non valet; nec quidquam omninò sub præceptum aut prohibitionem cadit, nisi in quantum humanæ possibilitati subjicitur.

Sed et multò gravius est, inquit Steyaertius in suis ad damnatas Baii propositiones notis, quod additur propositione 75, nempe, hominem prava concupiscentiæ motus sentientem et non consentientem, transgredi præceptum, non concupisces; quævis transgressio in peccatum non deputatur. Ille enim loquendi modus non poterat fidelium aures non offendere, ex quo sectorum eadem planè phrasi hæreses suas circa justorum opera exprimere consueverunt asserendo ea omnia, quantumvis ex se virtuosa appareant, vera esse peccata, propter adhaerentem concupiscentiæ habem, neque tamen ex bonitate et misericordiâ divini in peccatum imputari.

Eadem prorsus ratione confutatur propositio 76, de præcepto diligendi Deum ex toto corde; quasi, uti est

fitiunt Luther. et Calvin., homo pravos concupiscentiæ motus invidiosos veram legis inobedientiam admitteret, quo fieret ut Deum ex toto corde non diligeret. Impediunt quidem hi motus ne omni modo ex toto corde diligatur Deus; non tamen efficiunt, ut ea quæ de diligendo Deo lex est, non veraciter impleatur; tum quia, charitas cum sit in voluntate, non adversatur ei, nisi motus voluntarii; tum quia non exigit, nisi ut amemus Deum plusquam creaturas; tum denique quia charitas quæ secum consistere patitur in-deliberata carnis desideria, idcirco etiam dicta est legis plenitudo, quod per eam divina lex impleatur.

Totum istud paucis contraho. Error Lutheri et Calvinii circa justorum opera, in eo potissimum positus est, juxta Bellarm. lib. 4. de Justif. cap. 10, quod existiment ne sanctis quidem possibilem esse legis impletionem, præsertim quod atinet ad illud: *Diliges Dominum tuum ex toto corde tuo*; et illud: *Non concupisces*. Porro, si valeret prædicta Baii sententia, justificatis forent impossibilia Dei mandata, in primis utrumque mox recensitum: *Diliges Dominum*, etc., et: *Non concupisces*; ergo, etc.

§ 5. Systema Baiianum circa peccatum personale.

Docet 1°, ad rationem et definitionem peccati non pertinere voluntarium. Ipsa sunt verba propositionis 46 inter Baianas. Habet hanc doctrinam Baius lib. de Peccat. orig. cap. 7: *Disserentes, inquit, de actu aliquo, an ex suo genere sit peccatum, non hoc inquirere debemus, an sit à voluntate, vel à quâ sit voluntate profectum, sed an ex suo genere sit divinorum inobedientia mandatorum; quæ peccati propria definitio est, quia quidquid ejusmodi est, undecumque sit hoc, sine ambiguitate ex sua ratione peccatum est*. Eandem doctrinam extendit ad peccatum originale; unde propositione 47, sic habet: *Peccatum originis verè habet rationem peccati sine ulla ratione et respectu ad voluntatem, à quâ originem habuit*.

Docet 2°, nullum esse peccatum ex naturâ suâ veniale, sed omne peccatum mereri pœnam æternam. Est propositio 20. Docet hanc Baius lib. 2 de Peccat. Meritis cap. 8, primò quasi disputando, sed in fine planè assertivè. De isto Baii errore sic pronuntiant Doctores Lovanienses in suprâ citatâ declaratione: *Quod asseritur, nullum esse peccatum naturâ suâ veniale, sed omne illud pœnam mereri æternam, non sine gravi ratione repudiandum damnandumque videtur; neque enim, ut cæteras causas prætereamus, poterit cum eis peccatis quæ venialia dicuntur, quibusque nec sanctissimorum hominum mortalem hanc vitam agentium conversatio caret, vera consistere justitia, si omnia digna sunt morte*.

Docet 3°, in omnibus suis actibus peccatorem servire dominantî cupiditatî. Est 40 propositio inter Baianas. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum esse*. Est 55. Quis crederet, inquit Steyaert, in citatis notis ad propositiones Baianas, hanc propositionem primam è quâ altera sponte sequitur ipsâ haberi apud Baium? habetur tamen, et quidem totidem verbis lib.

de libero Arb. cap. 6, ubi sic legitur: *Dæmones in omnibus suis actibus et desideris miserissimi sunt suâ iniquitatis et malæ voluntatis, quam deponere non possunt servi. Similiter impij homines quamdiu non sunt à peccatî domino per Filium liberati, servi sunt peccati, quia in omnibus suis actibus dominantî peccato serviunt*. Quod quidem loco mox citato consultant doctores Lovanienses, quia, quemadmodum justus non omnia justè, nec fidelis omnia fideliter; ita neque peccator omnia vitiosè, neque infidelis omnia infideliter operatur.

Hunc Baii errorem antea docuerant Joannes Wiclef et Joan. Hus. Ille quidem, sess. 15 concilii Constant. his verbis: *Ex principiis fidei est per se notum, quod quidquid homo in peccato mortali fecerit, peccat mortaliter*. Alter verò, ibidem col. 130, n. 16: *Si homo est vitiosus, et agit quidquam, tunc agit vitiosè; et si est virtuosus, et agit quidquam, tunc agit virtuosè; quia sicut vitium, quod crimen dicitur, sive peccatum mortale, inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosî*.

Hic observandum, Baium nomine peccatoris non intelligere, sicuti intelligebant Wiclef et Joan. Hus, eum qui caret gratiâ sanctificante, seu eum in quo remissum non est peccatum; sed eum potius qui caret charitate actuali prædominante, seu in quo non est charitas intensivè, aut saltem appetitivè perfecta, seu eum qui nondum elicit ullum charitatis actum quo deponeret habitualem affectum peccati; sensusque est hujusmodi hominem, quia nondum agit ex charitate, semper agere ex dominante cupiditate, adeoque semper peccare. Hic sensus intimè connexus est cum aliis ejusdem auctoris propositionibus, quibus asserit nihil boni fieri posse sine charitate, nullamque dari medium inter laudabilem charitatem et vitiosam cupiditatem, ut expressè habet 38 propositio. De quo postmodum dicemus.

Quod autem citatis propositionibus 35 et 40 Baius nomine peccatoris, non eum præcisè intellexerit qui caret gratiâ sanctificante quâ mortalia peccata expunguntur, inde manifestè constat, quia censuit veram et propriè dictam, imò etiam intensivè perfectam charitatem cum peccato mortali et reatu pœnæ æternæ posse consistere. Ita expressè tradit Baius proposit. 51, 55 et 70; porro certum est, etiam in mente Baii, illud opus bonum esse ac laudabile, quod ex dominante charitate intensivè aut saltem appetitivè perfecta fit; ergo, etc.

Docet 4°, omnia infidelium opera esse peccata, et philosophorum virtutes esse vitia. Ita Baius lib. de Virt. impiorum, cap. 4 et 5, estque propositio 25. De isto Baii errore, suo loco ex professo agemus. *Infidelitatem purè negativam in iis quibus Christus non est prædicatus, esse peccatum*, est 68. *Hominem peccare etiam damnabiliter in eo quod necessariò facit*, est 67. Hæc duæ postremæ propositiones expressè non habentur in libris Baii; ast ex aliis ejus placitis, tum circa concupiscentiam, tum circa libertatem manifestè sequuntur.

Docet 5°, in peccatis duo esse, actum et reatum; trans-

ante autem acta, nihil manere nisi restum, sine obligationem ad penam, est 56 propositio. Additur propositio 57 et 58: *In sacramento Baptismi, aut sacerdotis absolutione, propriè reatum peccati duntaxat tollit, et materiam sacerdotum solam liberare à restu.* Hos errores tradit Baius lib. de oratione pro defunctis, cap. 4, in eo autem siti sunt, quòd in peccato nihil aliud agnoscat quàm actum et reatum penæ (nullum autem præterea reatum seu maculam culpæ) et hunc duntaxat penæ reatum tolli doceat ministerio sacerdotis; è contra verò concil. Trid. sess. 14, cap. 4, declarat, etiam ubi per contritionem perfectam fit reconciliatio ante sacramentum, ipsam nihilominus reconciliatorem non fieri sine respectu ad sacramentum, cujus votum in contritione includitur; non ergo solus penæ reatus, ut vult Baius, sed et peccatum ipsum remittitur sacerdotis ministerio in re, vel saltem in voto. Et verò, cum sacramentis Baptismi et Pœnitentiæ verò justificentur homines, justificatio autem non sola sit peccatorum remissio, sed sanctificatio etiam renovatioque interior hominis; fieri non potest ut munda reatus penæ solutio baptismato sacerdotisque ministerio adscribitur.

§ 4. Systema Baiianum circa libertatem.

duo sunt palmares ac præcipui Baiani systematis errores circa libertatem. Primus iste est: *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.* Ipsa est propositio 66, quam docet Baius lib. de lib. Arb. cap. 7; in eà autem sermonem haberi de libertate ad merendum et demerendum requisitè, ex antecedentibus et consequentibus manifestè colligitur.

Secundus est: *Liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio, nominè ad peccandum valet.* Ipsa est propositio 27, estque titulus capituli 8 lib. 2 de virtutibus impiorum, qui sic est, *quòd liberum arbitrium sine Dei adjutorio nominè ad peccandum valet.*

Ex priori errore sequitur 1°: *Quod voluntariè fit, etiam necessariò fiat, liberè tamen fit.* Est 59 propositio inter Baianas, quam non obscurè tradit Baius lib. de libero arbitrio; capitulis enim 4 et 5, docet angelos felici quiddam necessitate constrictos, Deum atque iustitiam immobilitè diligere; et tamen postea, cap. 6, eosdem libertinè vocat, etiam in eo quòd iustitiam diligunt. Sequitur 2°, *hominem damnabiliter peccare, in eo quod necessariò facit.* Est 67. Sequitur 3°, *pravos et indeliberatos concupiscentiæ motus, infidelitatem merè negativam, et opera infidelium vera esse peccata; quæ totidem sunt Baii placita, uti antea observavimus.*

Ex posteriori autem errore circa vires liberi arbitrii absque gratià sequitur 1°, *fures esse et latrones qui... docent tentationi nulli sine gratia Christi adjutorio hominem posse resistere, sic ut in eum non inducatur, aut eò eà non superetur.* Verba sunt propositi. 29 et 30. Ita etiam Baius lib. 2 de virtutibus impiorum, cap. 9. Sequitur 2°, *cum Pelagio sentire, qui boni aliquid naturalia, hoc est quòd ex naturæ solis viribus ortum docet, agnoscat.* Habetur apud Baium lib. de charit. cap. 5, estque

propositio 37, quæ coincidit cum 25 et 65. Sequitur 3°, *Deum posse in præsentis stati impossibilia præcipere; quod exprimit propositio 54, hæcque doctrinam tradit Baius lib. de peccat. orig. cap. 12, his verbis: Dico igitur.... quòd asseritur Deum homini nihil impossibile præcepisse, de homine recto, qualis erat cum Deus ab initio mandata et præcepta illi apposuit, esse verissimum.* Et rursus: *Quod igitur consideratione primæ integritatis.... verissimè dicitur, Deum homini nihil præcepisse impossibile; hoc de homine corrupto dici non potest, nisi respiciendo ad divinum auxilium, quo sanctis Dei possibile, sed facile efficitur, quòd per lapsam viribus humanis factum est impossibile.* Ibid. initio capituli dixerat: *Definitiva sententia quæ D. Augustino adscribitur (Deus homini nihil impossibile præcepit) Augustini non est, sed Pelagii in epist. ad Demetriadem.*

§ 5. Systema Baiianum circa charitatem.

Doct 1°, istudque est totius Baiance doctrinæ præcipuum ac palmare principium: *Omniem amorem creaturæ rationalis, aut vitiosam esse cupiditatem, quæ mandata diligitur, quæ à Joanne perhibetur; aut laudabilem illum charitatem, quæ per Spiritum sanctum in cordibus diffusà Deus amatur; nullum proinde dari medium inter charitatem propriè et strictè sumptam et vitiosam cupiditatem.* Est hæc propositio 38 inter Baianas, hæcque totidem verbis tradit Baius lib. de charit. cap. 5, 6 et 9.

Porro charitas Baii tunc densim nuncupatur, cum dominatur supra cupiditatem non solum actualem, sed etiam habituales, seu, quæ homo omnem peccandi affectum deponit, et finem suum ultimum tum objectivum, tum subjectivum in Deo constituit. Patet, inquit citato lib. de Charit. cap. 9, *charitatem tunc nuncupari, quando Deo cooperante tantum accipit incrementum, ut et mandata Dei faciat, et cupiditates quæ prius cum in acerbis defluant, vincat.*

Mirum profectò quot et quanta errorum portenta ex illo male fecundo Baii principio necessariò consequuntur; ea sigillatim et quoad fieri poterit accuratè referemus et exponemus dissertatione duodecimâ, uti de Jansenii discipulis: simplex horumce consecratorum expositio, plenissima erit pestilentis principii ex quo deducuntur confutatio.

Predictum de impossibilitate amoris mediè principium confutat sacra Facultas Lovaniensis cap. 5 xepius laudatæ declarationis anni 1585, his verbis: *Omniò hoc à vero abhorreere censuimus, omnem creaturæ rationalis amorem, aut vitiosam cupiditatem esse.... aut laudabilem illum charitatem.... Est indubè medius quidam amor, quem naturæ auctor inseruit; quo non modò beatitudinem expectamus omnes, sed et parentes et amicos... Et quæcumque alià ratione propinqua irreprehensibiliter ipsaque naturæ impellente, diligimus; qui etsi longè abest ab illius excellentià charitatis quam Deus per Spiritum sanctum in eorum qui justificantur corda diffundit; tamen neque ita degenerat, ut vitiosa debeat cupiditas existimari; hæc ex Deo non est, ille Deum habet auctorem; hæc damnanda atque prohibita*

est, illum naturæ lex omnisque honestæ postulata ratio ac requirit; hæc charitas divinitus infusa destruit atque evertit, illum firmat ac perficit.

Unum hic observo, perversa omnia quæ tradit Baius dogmata circa statum naturæ innocentis, ex prædicto Baii principio directè sequi; innotet quæ tradit circa statum naturæ lapsæ et reparatæ, ferè omnia ex eodem principio dimanant, ut apertè patebit attendenti. Verùm de his consecrariis, ut diximus, pleniùs dicemus alibi.

Docet 2°, quidquid sit sine charitate, non solum omissionis, sed et commissionis peccatum esse, adèque non esse veram legis obedientiam quæ fit sine charitate. Est 16 proposit. Quoad sensum habetur cap. 1 libri de libero arbitrio: *Quæcumque, ait, sine charitate fiunt, etiamsi apud homines speciosa videantur, tamen apud Deum simulata tantum et non vera sunt legis obedientia.* Manifestè sequitur, ut patet, ex impossibilitate amoris medi.

Nota hic obiter, juxta Wicel. quidquid sit sine charitate habituali et gratiâ sanctificante peccatum esse commissionis... Juxta Baium etiã peccatum est quidquid fit sine charitate, non quidem habituali, sed actuali intensivè aut saltem appetitivè perfectâ; seu quæ dominatur supra cupiditatem non solum actualem, sed etiã habitualem. Ratio ipsius est, quia cupiditas non potest in voluntate dominari habitu, quin et actu etiã dominetur; unde victo ac debellato actu, habitus jacet subiectus; cupiditas enim habitualis, si ipsi fides, semper movet et excitat voluntatem juxta omnes suos intensiõnis gradus; idque pro nativâ habituum conditione. Habitus si quidem ex naturâ suâ est propensio; hæc propensio ex se est necessaria, nec liberè semetipsam suscitatur; præsentè ergo objecto ad illud totis conatibus tendit, et illo frui nititur quantum potest. Ex quo iterùm sequeretur in eodem Baii systemate, charitatem non posse esse appetitivè perfectam, quin etiã sit intensivè; porrò adducta Baii ratio, petita ex necessariâ habituum in objecta sua propensione, omninò infirma est; objectum enim potest esse plùs minùsve consonum habitui, potest ab intellectu plùs minùsve ut tale attingi; unde habitus propensio potest esse plus minùsve vehemens.... Plerique Baii discipuli, ac præsertim Jansenius, primâ fronte videntur magistri sui systema hæc in parte atque emollisse: asserunt enim peccatum esse quidquid sine charitate dominante supra cupiditatem, non quidem habitualement, sed actualem duntaxat. Verum propius inspicenti patet, in rei veritate ipsos à Baio nullatenus aut vix discrepare; stando suis principiis fateri tenentur, id quod sit ex charitate infirmâ, debili ac inferiore cupiditati habituali, peccatum esse saltem omissionis, defectu nempe, tum relationis in Deum ut finem ultimum, tum observationis primæ ac præcipui Dei mandati: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, etc. Itaque, si quod sit magistrum inter et discipulos discernen, in eo unicè stat, quòd Baio peccatum tum omissionis, tum commissionis sit, quod sit sine charitate dominante supra cupiditatem

habitualement, seu appetitivè perfectâ; Jansenio verò, aliisque Baianistis, peccatum omissionis duntaxat. Docet 3°, charitatem veram, perfectam et sinceram, quæ est ex corde puro, conscientiâ bonâ et fide non fictâ, tam in catechumenis quàm in penitentibus posse esse sine remissione peccatorum, et cum reatu æternæ damnationis. Ita proposit. 31, 32, 70. Ita etiã Baius lib. de charit. cap. 7 et 9, ubi nullam charitatis perfectionem excipit, quæ reatum peccati mortalis et æternæ damnationis secum pati non possit. Istud sequitur ex systemate Baii circa justificationem; asserit enim veram justificationem posse separari remissione peccatorum!

Docet 4°, per contritionem, etiã cum charitate perfectâ, et cum voto suscipiendi sacramentum conjunctam, non remitti crimen sine actuali susceptione sacramentorum. Est proposit. 71. Excipit Baius necessitatis et martyrii casus; tunc enim, inquit, ex mero et gratuito Dei beneplacito, sine actuali sacramenti susceptione remittitur peccatum cum supradictâ contritione.

§ 6. *Systema Baiorum circa justificationem.*
Tria potissimum docet Baius circa justificationem. Primum, justificationem impij formaliter consistere in obedientiâ mandatorum; non in gratiâ aliquâ animæ infusâ, quâ adoptatur homo in filium Dei, et secundum interiorem hominem renovatur, ac divinæ naturæ consors efficitur. Ita proposit. 42 et 69 inter Baianas. Doctrinam hanc lib. penè integro de justitiâ, præsertim cap. 3 et 6, tradit Baius; quod certè mirum, cum concilium Trid. cui interfuit, contrarius disertè doceat sess. 6, can. 11, his verbis: *Si quis dixerit homines justificari vel solâ imputatione justitiæ Christi, vel solâ peccatorum remissione, exclusâ gratiâ et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat.... anathema sit.* Et verò justitiã, per quam formaliter justus sumus, habitualement esse, non actualem, vel ex eo uno manifestè evincitur, quòd justitiã quâ formaliter justificamur, non sit solum in adultis, sed etiã in parvulis baptizatis; at in parvulis nulla esse potest justitiã actualis; ergò, etc.

Secundum, in hominibus penitentibus ante Sacramentum absolutiõnis, et in catechumenis ante Baptismum, esse veram justificationem; separatum tamen à remissione peccatorum. Hæc est propositio 43, quam tradit Baius citato lib. de justitiâ cap. 7. Hæc autem ut clariùs intelligatur propositio, sciendum est Baium docere cap. 3, justitiã hujus vitæ duabus consistere partibus, remissione videlicet peccatorum, et vitæ honestate. Addit ille cap. 6, justitiã improprie constitui per remissionem peccatorum, propriè verò per obedientiam legis seu mandatorum; ac proinde qui legi obedit, habet id quod in justificatione præcipuum est, nec tamen is simpliciter et absolutè justus dici debet, nisi insuper accesserit peccatorum remissio, quam Baius vult essentialiter annexam sacramento extra casus martyrii aut extremæ necessitatis. Hinc fit 4° catechumenos et penitentes posse habere justitiã, nec tamen eos esse aut dici posse justos; 2° justitiã consistere posse cum reatu æternæ damnationis; 3° discernendum esse inter hominem habentem gratiam

que justificat, et hominem justum; primus servat mandata, secundus cum obsequio legis, nullius peccati reus est; 4° formam quæ homo denominatur justus, esse remissionem peccatorum, non justitiam ipsam. Hæc autem doctrina planè est aliena à mente concilii Tridentini sessione 6, cap. 7 et can. 11, ubi non obscure declaratur justitiam per quam formaliter justus sumus, non solam peccatorum remissionem, sed etiam interiorem et permanentem hominis renovationem complecti: *Si quis dixerit, inquit citato can. Patres Trident., homines justificari..... solâ peccatorum remissione, exclusâ gratiâ et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhaereat..... anathema sit.*

Tertium, *rejeiciendam esse illam distinctionem duplicis justitiæ; alterius quæ fit per spiritum charitatis inhabitantem...; alterius quæ fit ex inspiratione quoddam Spiritus sancti, eor. ad penitentiam excitantis, sed nondum inhabitantis;* est propositio 63. *Item et illam distinctionem duplicis vivificationis; alterius quâ vivificatur peccator, dum ei penitentia et vitæ novæ propositum et inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, quâ vivificatur qui verè justificatur et palmis vitæ in vita Christi efficitur, pariter commentitiam esse, et Scripturis minimè congruentem.* Utraque propositio habetur quoad sensum apud Baium, lib. de charit. cap. 7, et lib. de Justificat. cap. 5. Utraque confutatur ex S. Aug. lib. de Naturâ et Grat. cap. 70, ubi varios charitatis gradus describens S. doctor, sic habet: *Charitas inchoata, inchoata justitia est; charitas procreta, procreta justitia est; charitas magna, magna justitia est; charitas perfecta, perfecta justitia est.* Et lib. 1 de divers. quæst. ad Simplic. quæst. 2: *Fiunt ergo inchoationes quaedam fidei, conceptionibus similes; non tamen solum concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur æternam.*

§ 7. Systema Baiænanæ circa meritum operum.

Summè circa meritum bonorum operum systema operosissimè adstruit Baius libris de meritis operum, ac præsertim secundo. Summa in eo consistit quòd ad meritum impertinens esse velit, quæ sit operantis dignitas, excellentia aut sublimitas, modò opus ipsum bonum sit et legi Dei conforme.

Docet itaque 1°: *Sicut opus malum ex sua naturâ est mortis æternæ meritorium, sic opus bonum ex sua naturâ est vitæ æternæ meritorium.* Est secunda inter Baiænas; hæc tradit Baius lib. 1 de merit. operum cap. 2. In hoc primo Baii placito, multa occurrunt reprehendenda. 1° Falsum est opus bonum vitæ æternæ meritorium esse ex sua naturâ; aliàs meritorium esset independentè tum ab ordinatione divinâ, tum à meritis Christi, tum à conditione personæ operantis; quæ tria apertè erronea docuit Baius, et disertè confixit concil. Trid. sess. 6, cap. 16, et can. 32 ejusdem sess. 2° Falsum pariter et erroneum, opus malum ex sua naturâ mortis æternæ meritorium esse; aliàs omne peccatum ex sua naturâ foret mortale. 3° Etsi esset opus malum suâ ex naturâ mortis æternæ meritorium, non tamen consequens foret vitæ æternæ præ-

miam ex boni operis naturâ producere, quasi vixit tantumdem sufficere ad bonum ac ad malum.

Docet 2°, *quòd piè et justè in hæc vitâ mortali neque ad finem conversati vitam consequamur æternam, id non propriè gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim ab initio creationis constitutæ justo Dei judicio deputandam esse..... nec in hæc retributione bonorum operum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in quâ lege naturali constitutus est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vitæ æternæ reddatur.* Ita propositio 11 et 12, ita etiam Baius lib. 2 de merit. operum. Quantum utraque ista propositio injuriosa sit gratiæ, ejusque auctori Christo, nemo non videt; in iis siquidem conceptis verbis asseritur, non propriè gratiæ Dei, sed ordinationi naturali deputandam esse vitam æternam, nec in illius retributione ad Christi meritum respici; quod planè adversatur notissime illi Apost. sententiæ Rom. 6: *Gratia Dei vitæ æternæ in Christo Jesu Domino nostro.*

Docet 3°, *opera bona à filiis adoptionis facta, non accipere rationem meriti ex eo quòd fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei; sed tantum ex eo quòd sint conformia legi..... rationem meriti non consistere in eo quòd qui bene operatur habeat gratiam et in habitantem Spiritum sanctum, sed in eo solum quòd obedit divinæ legi.* Est proposit. 15 et 16. Ita Baius citato lib. 2 de merit. operum cap. 1 et 7, utramque propositionem sæpius repetit, et multis probat fecè toto libro. Imò cap. 4 ejusdem libri præsumit, cum Pelagio sentire, qui dicit ad rationem meriti esse necessariam, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum deificam. Porro ad meritum (de condigno) non sufficere bonitatem operis, ac obedientiam legi divinæ, sed insuper requiri eam personæ dignitatem atque præstantiam, quæ per adoptionis spiritum divinæ naturæ consors, dignaque Deo effecta sit, declarat concilium Trid. citato cap. 16 sessionis 6.

Docet 4°, *opera catechumenorum ante remissionem peccatorum facta, esse vitæ æternæ (de condigno) meritoria.* Est propositio 18; hæc tradit Baius citato lib. cap. 5, 4 et 7, et sequitur ex ideâ meriti quòd in solâ præcisè obedientiâ divinæ legi constituit.

Docet 5°, quod ex eadem meriti notionè consequitur, *opera justitiæ et temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxisse majorem rationem.* Est proposit. 19, quam tradit Baius ibidem cap. 7.

Docet 6° commentitiam esse et explodendam distinctionem illam quâ opus dicitur bifarium bonum, 4° ex objecto et circumstantiis, quod moraliter bonum appellari consuevit; 2° quia est meritorium regni æterni, cò quòd fit à vivo Christi membro per spiritum charitatis. Ita propositio 61 et 62. Ita etiam Baius lib. 2 de meritis operum cap. 1 et 6.

Docet 7°, *in redemptis per gratiam Christi nullum inveniri posse bonum meritum, quod non sit gratiæ indigno collatum.* Verba sunt proposit. 8; id habet Baius sæpius citato lib. 1 de merit. cap. 4, quod planè contrarium est canon. 32 sess. 6 concil. Trid. in quo sic sta-

tuitur : *Si quis dixerit, hominis justificationi bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificationi merita; aut ipsum justificatum bonis operibus..... non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam..... anathema sit.*

Docet 8°, *nec passiones sanctorum indulgentiis communicatas, nec satisfactiones laboriosas justificatorum valere de condigno expiare penam temporalem restantem post culpam condonatum..... nam alioqui essent, aliquod saltem ex parte, nostri redemptores.* Ita proposuit. 59 et 60, 77, 10. Has propositiones tradit Baius lib. de Indulgentiis præsertim circa finem; 59 et 60 conceptis verbis, aliis verò quoad sensum; quæ doctrina planè adversatur concilio Trid. sess. 14, cap. 8. Nec valet adducta Baii ratio; etsi enim laboriosa justificatorum opera valeant de condigno expiare penas pro peccatis debitas, non ideo jam justificati propriè dici possunt aliqua etiam ex parte sui redemptores, eo quòd, uti observat concil. Trid. loco citato, prædicta opera vim omnem suam ac dignitatem, non ex nobis tanquam ex nobis, sed ex meritis duntaxat Christi mutantur.

Docet denique, *sacrificium Missæ non aliâ ratione esse sacrificium, quàm generali illâ, quâ omne opus quod fit ut sanctæ societate Deo homo inhæreat.* Ipsa est proposit. 45, quæ legitur apud Baium lib. de Sacrificio cap. 2, 5 et 6. Directè adversatur hæc doctrina concilio Trid. sess. 22, can. 1 : *Si quis dixerit, in Missâ non offerri Deo verum et proprium sacrificium... anathema sit.* Et can. 5 : *Si quis dixerit Missæ sacrificium tantum esse laudis et gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti... anathema sit.*

Hunc Baii errorem doctè ac solidè perstringit sacra Facultas Lovaniensis cap. 14 supradictæ declarationis his verbis : *In Missâ proprium sacrificii rationem in oblatione Domini corporis constitutam agnoscimus, damnantes omnino, detestantesque, si quis asserat Missæ sacrificium non aliâ ratione sacrificium esse, quàm illâ generali quâ omne opus quod fit ut sanctæ societate Deo inhæreamus. Quis, si ita sit, tunc sacerdotium speciale nullum relinquat, quod non sit Christianis omnibus perinde commune. Si enim ideo tantum sacrificium est, quia opus bonum est, cur sacerdos quisquam est, aut quare sacrificare dicendus est, nisi quia sanctè benèque operatur? Ex quo conficitur sacerdotium notè Testamenti non quâvisam peculiariter ad hoc consecratis et inunctis esse proprium, sed bonis omnibus laicis esse commune.*

Atque hæc de præcipuis systematis Baiani erroribus, è Lutero et Calvino maximè ex parte deductis; ex alterâ verò à Baio et Hesselio adornatis et amplificatis; in quibus, quod certè mirum, in absurda et opposita Pelagianismi nec non Lutheranismi et Calvinismi dogmata alternatim inclinatur; adeò verum est, quod ait Apost. princeps ad Timoth. cap. 4, qui semel à veritate exciderunt, convertuntur in vaniloquium; volentes esse legis doctores, non intelligunt neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Sunt qui

dogmaticum Baii systema ad tres generatim partes contractiões revocant. Prima spectat quæ docet Baius circa statum nature innocentis; secunda, quæ tradit circa statum lapsæ; tertia complectitur ipsius placita circa statum nature reparatæ; verùm majoris perspicuitatis gratiâ in septem paragraphos distinximus; quorum primus systema Baii circa statum nature innocentis exponit; tres sequentes ejusdem systema circa statum nature lapsæ explicant; tres verò postremi evolvunt quæ tradit circa statum nature reparatæ.

CAPUT III.

De bullis summorum pontificum in causâ Baii.

Tres sunt præcipuæ SS. pontificum bullæ in causâ Baii. Prima est Pii V, data anno 1567; his verbis incipit : *Ex omnibus afflictionibus.* Secunda Gregorii XIII, qui priorem confirmat et executioni mandari jubet an. 1579; incipit : *Provisionis nostræ.* Tertia Urbani VIII, qui Piam et Gregorianam auctoritate suâ rursus confirmat et approbat anno 1641; incipit : *In eminenti.*

Nihil non tentârunt Baii ac Jansenii fautores ad eludendas hæc constitutiones apostolicas, quibus palmaria communis suæ doctrinæ placita funditè convelluntur ac radicibus excinduntur. Si ipsis fides, prædicta Pontificia decreta infinitis scæntibus abusus, informata sunt, inutilia, subreptitia, à moribus nostris Gallicanis plurimum aliena, nullius proinde apud nos momenti ac ponderis, nusquam promulgata, nusquam recepta : hæc et alia sunt convicia quibus novatores constitutiones apostolicas adversùs Baium dicerunt ac dilaniant. Alii, paulò in speciem modestiùs, præfata decreta venerari equidem profitentur eorumque auctoritatem agnoscere; ast in rei veritate eam deprimunt ac penitus emervant, dum ut sese censuræ subducant, dicta decreta ad sensus omninò alienos et distortos inflectunt.

Ut ista omnia breviter et cum ordine discutiantur, bullam Pii V, non in se præcisè duntaxat spectabimus, sed ut postremò confirmatam et promulgatam ab Urbano VIII, et de eâ sic spectatâ ista queremus : 1° an sit subreptitia; 2° an sit lex sanctæ Sedis; 3° an sit lex Ecclesiæ Gallicanæ; 4° an sit lex Ecclesiæ universæ; 5° an sit lex dogmatica; 6° quis sit bullæ sensus, ubi de famosi commatis transpositione; 7° tandem de nonnullis aliis externis et asceticis ad bullam Piam spectantibus. His autem semel discussis spontè coincident proles et effugia quæ à novatoribus congeruntur in apostolicas constitutiones contra Ithium.

ARTICULUS PRIMUS.

An bulla Urbani VIII sit subreptitia?

Ex bullâ Urbani altus Baianistarum et Jansenianorum dolor; ipsam subreptitiam esse concludendum, missi Romam à Lovaniensibus duo deputati, Synichius et Papius, qui præsumptæ subreptionis causas aperirent et rationes; quàm leves sint ac infirmæ patebit ex dicendis.

CONCLUSIO. — Bulla Urbani VIII non est subreptitia.

Prob. 1° ex Brevibus Urbani die 24 octob. an. 1643 datis ad archiep. Mechliniensem et Cameracensem, ad episcopum antuerpiensem, et ad academias Lovaniensem et Duacensem. Satis sit hic retulisse quæ habentur in Brevi ad archiepisc. Mechliniensem: *Peculiari constitutione, inquit S. Pontifex, ipsum Jansenii Hbrum, quippe qui opiniones à Pio V et Greg. XIII damnatas continere et lueri deprehensus fuit, omnino reprobavimus pridè nonas martii an. 1641, quæ constitutio 19 junii 1643 publicata in urbe fuit... Aliqua ad falsitatem diplomatis indicandam non minus leviter quàm impudenter obijcitur, de protracto illius publicationis, de anno in Colonie exemplaribus immutato, ac erroribus incurià typographi subortis; quæ omnia quanti ponderis sint unusquisque prospiciat... Quamobrem enixè flagitamus ut intolerabilem eorum arrogantiam coercetas, ipsosque ad parendum apostolicæ sanctioni quoquo pacto compellas.* Nihil certè in rem nostram disertius. Ex his quippe perspicuum est planè nulla esse adversariorum effugia quibus contra expressam ipsiusmet summi pontificis declarationem, illius constitutionem ut supposititiam vel subreptitiam traducere non verentur.

Prob. 2° ex decreto inquisitionis an. 1644. Nempe excipiendis ac maturè discutiendis Lovaniensium querelis, qui bullam falsi postulabant, summus pontifex Urbanus tres præfecit cardinales, Spadam, Pamphilium (qui postea fuit Innocent. X), Falconerium. Auditus patienter Synnichio et Papiro deputatis, omnibusque longo et accurato examine discussis die 24 junii ejusdem an. 1644, emissum est à sacrâ generali Inquisitione decretum in quo sic legitur: *Domini cardinales, præfatos doctores verbo et scripto multa deducentes, tum congregatim, tum privatim audiverunt, eaque omnia in universali congregatione pluries discussa SS. Domino nostro diligentissimè retulerunt. Sanctitas verò sua omnibus maturè perpensis et consideratis mandavit ex archivio ejusdem congregationis, et ex matrice actuum quæ in eodem archivio conservantur, extrahi sive transcribi, et diligenter collationari ac imprimi exemplar bullæ præfate, illudque sic extractum, collationatum et impressum, eisdem Synnichio et Papiro per supradictos DD. cardinales consignari, ipsisque insuper Synnichio et Papiro intimari et significari, suæ Sanctitatis mentem et voluntatem esse, ut eidem exemplari sic consignato fides adhibeatur, et ab omnibus Christi fidelibus bulla hujusmodi omninò pareatur.* Nihil iterùm luculentius istâ solemnî declaratione, ad præfate bullæ veritatem et authenticitatem vindicandam.

Mandato pontificis obsecuta congregatio, totam rei gestæ seriem internuntio Bruxellensi per epistolam significavit: *Ut, si forsan, inquit, doctorem Synnichium... aliter scribere contingat, ac spem faciat fore ut bulla mitigetur vel revocetur, Dominiatio vestra unumquemque edocere possit, nunquàm, ne per minimam quidem cogitationem SS. Domino venturam in mentem, ut bullam quæcumque demum sit parte immutet.*

Prob. 3° ex Brevibus Innocentii X, an. 1645, quibus prædecessoris sui constitutionis executionem ur-

gere cepit, tum apud Belgii præsules, tum apud Marchionem castri Rodericæ Belgii gubernatorem, tum apud facultates Duacenam, Lovaniensem et Parisiensem; ex iis non obscurè colligitur præfatum bullam falsitatis expostulari non posse.

Prob. 4° ex Alexandro VII, qui die 7 decembris 31 propositiones conflixit, quarum trigesima prima sic se habet: *Bulla Urbani VIII est subreptitia; ergo, etc.*

Dices 1°: In variis bullæ exemplaribus varius annus consignatur; nempe in quibusdam annus 1641, in aliis annus 1642; ergo, etc. Respondeo annorum diversitatem oriri ex diverso modo annos computandi. Scilicet Romani in Bullis annos Dominicæ Incarnationis incipiunt à 25 martii; hine in quibusdam exemplaribus secundum stylum curiæ Romanæ, pridie nonas martii annus 1641 consignatus fuit; in aliis verò, nempe editionis Coloniensis, juxta popularem computandi rationem, annus 1642 appositus fuit.

Dices 2°: Etsi bulla data fuisset anno 1641 vel 1642, nihilominus illius publicatio non fuit facta nisi 19 junii an 1645; ergo, etc. Respondeo quòd bullæ promulgatio tandiu prorogata fuerit, id singulari summi pontificis indulgentià factum est; sperabat enim pontifex futurum ut Jansenii fautores tandem obtemperarent priori suo decreto, paucis antè mensibus lato, quo liber Jansenii simpliciter prohibebatur, tanquam editus contra decreta de non scribendis operibus circa materiam de auxiliis. Ita declaravit congregatio universalis inquisitionis literis ad eminentiss. card. Grimaldi tunc Parisiis nuntium.

Dices 3°, ab Albizio infensissimo discipulorum Jansenii hoste adulteratam fuisse Urbani constitutionem, et in eâ Jansenii nomen fraudulenter insertum fuisse, cum tamen fidem delisset summus pontifex quòd nullus in particulari sigillaretur cum expositione nominis; sicut ab Urbano sibi dictum sub juramento affirmavit Synnichius coram publico notario die 22 februarii an. 1647, Diarii de Saint-Amour inter collectanea pag. 270. Resp. insignem esse Barii et Jansenii discipulorum calumniam, asserere interpolatam fuisse ab Albizio Urbanam constitutionem, et ad invidiam in eâ fraudulenter insertum fuisse Jansenii nomen; ita constat ex dictis, præsertim argumento secundo. Quapropter promissionis à summo pontifice datæ, sensus non fuit, quòd nullius nomen in bullâ appellaretur; sed quòd nulla persona appellato nomine censuræ notâ percuteretur, quod ritè in constitutione observatum fuit in quâ liber Jansenii ita damnatus est, ut nulla ejus personæ nota iusta fuerit.

Dices 4°: Bulla Urbani lata fuit re non satis expensâ; ergo est subreptitia. Resp.: Nego antecessus; contrarium enim constat ex tenore bullæ, in quâ summus pontifex testatur non sine maturâ deliberatione et diligenti consideratione latam fuisse bullam; porrò S. pontifici instrumento publico ita attestanti, profectò major fides adhibenda est quàm Patri Hilarioni, à quo hanc objectionem mutuatus est Dominus de Saint-Amour in suo Diario.

ARTICULUS II.

An bulla Urbani sit lex sanctæ Sedis?

CONCLUSIO. — Bulla Urbani lex est sanctæ Sedis.

Prob. Ut bulla meritò censetur lex sanctæ Sedis, tres requiruntur et sufficientes conditiones: nempe 1° ut sit lata de consensu cardinalium. 2° Ad universam Ecclesiam dirigatur. 3° Ut sit ritè promulgata; atqui, quidquid sit de bullâ Pianâ in se præcisè spectatâ, certè tres prædictæ conditiones competunt bullæ Urbani Pianam renovanti ac confirmanti; ergo, etc. 4° Lata est de consensu cardinalium, ut evidens est et constat ex contextu bullæ. 2° Ad omnes Ecclesias dirigitur. Namque illa fuit directâ ad omnes Ecclesias, quæ omnes *cujuscumque conditionis et qualitatis sint et specialissimâ notâ et expressione dignos obligat*; atqui talis est bulla Urbani, uti in eâ expressè asseritur; ergo, etc. 3° Ritè fuit promulgata. 4° Quidè Rome, ut disertè testatur ipse S. pontifex, Brevi ad archiepiscopum Mechliniensem, his verbis: *Quæ constitutio 19 junii 1643 publicata in urbe fuit*. 2° In Belgio ubi natus fuerat error, quod ex dictis in synopsi historica constat, et amplius constabit ex dicendis infra art. 4; ergo, etc.

ARTICULUS III.

An bulla Urbani sit lex Ecclesiæ Gallicanæ?

Observandum 1°, duo esse accuratè discernenda in dogmaticâ summi pontificis bullâ. I. Doctrinam, seu dogma quod approbat aut improbat; II formam ipsam quæ nihil aliud est quàm modus et certæ quædam formalitates quibus bulla lata est. Duo hæc incitè aut malè fide confundant nonnulli, ut nempe defectu quorundam vitiorum quæ fortè occurrunt in nudâ decreti dogmatici formâ, dogma ipsum quod tradit decretum rejiciant ac penitus evertant.

Observandum 2°, vitiosum in formâ decretum, neglectâ ac postpositâ formâ, posse acceptari quoad doctrinam. Plurima extant eâ de re exempla; duo occurrunt domestica ac præ cæteris insignia. Primum petitur ex conciliis Provincialibus habitis anno 1699, in causâ libri cui titulus: *Maximes des saints*. His in conciliis summo plausu et maximâ cum veneratione ab episcopis Gallicanis constitutio Innocent. XII recepta fuit; et approbata, quantum ad doctrinam et censuram prædicti libri; in eâ tamen constitutione, clausula, *motu proprio, usurpatur*, quæ in Gallis non admittitur; et aliæ nonnullæ clausule desiderantur, quas episcopi nostri appostas fuisse exoptassent.

Alterum exemplum desumitur ex comitiis generalibus an. 1700; his in comitiis episcopi Gallicani, neglectâ et postpositâ ut minùs usibus nostris consentiente, decreti Innocent. XI an. 1679, sicut et alterius Alexandri VIII, an. 1695, formâ, quam exoptassent usurpatam non fuisse, doctrinam tamen horumce decretorum approbant et suam faciunt: *Utinam, aiunt præsules Gallicani in suâ censurâ anni 1700, sanctissimî pontificis decretorum formulis antiquo et vostro usu receptis, quæque ad universas Ecclesias per-*

tinent, infandam doctrinam proscripissent; sed dum expectamus fore ut tantum opus, more majorum et canonico ordine perficiant, nos interim... has propositiones à prædictis pontificibus, uti memoravimus, applaudente toto orbe christiano condemnatas... suis quasque censuris consignandas esse duximus. Decreti ergo apostolici doctrina potest approbari, non approbatâ formâ quâ latum est decretum.

His duobus tertium addi potest exemplum ad hominem quo idem evincitur. Quippe cum prædicto decreto anni 1679 Innocent. XI sexaginta et quinque laxioris ethicæ propositiones eo in tribunali condemnasset, cujus forma in ferendis decretis usus Gallicanis non satis est consentiens; nihilominùs tamen ipsimet Janseniani, cõpositâ haud dubiè decreti formâ, ejus substantiam, seu doctrinam, velut morum regulam sequendam esse acclamârunt, propositis etiam, et simul cum decreto editis quibusdam regulis generalibus ad confirmandam dicti decreti utilitatem.

Observandum 3°: Cùm hic querimus an bulla Urbani sit lex Ecclesiæ Gallicanæ, non attendimus ad illius formam, aliæque quædam externa et ascititia, quæ moribus nostris Gallicanis non satis congrunt; sed unicè spectamus doctrinam hæc Constitutione apostolica, et episcoporum judicio pariter damnatam. His præmissis, sit

CONCLUSIO. — Bulla Urbani VIII, quoad doctrinam spectata, lex est Ecclesiæ Gallicanæ.

Probatur 1° insignibus eam in rem argumentis. 1° Illustris. Parisiensis archiepiscopus de Gondi, anno 1643 mense decembri, decretum tulit circa recipiendam quoad doctrinam dictam constitutionem; quod decretum die 11 Januarii lectum fuit ac promulgatum in publicis parochiarum præconis. 2° Anno 1644, die 2 Januarii bulla Urbani VIII ad sacram Facultatem regio mandato deferitur; ac die 15 ejusdem mensis, eadem Facultas dictam constitutionem quoad doctrinam acceptavit, ac suis omnibus severè injunxit, ne aliquam è damnatis à Pio et Greg. XIII; propositionibus propugnarent.

Ita disertè testatur Habertus unus è præcipuis à Facultate eo in negotio deputatis, quiq; postea fuit Yabrensis episcopus, pag. 58 Appendicis ad calculi libri cui titulus: *Defensio fidei*, etc. *Cùm allata fuisset, inquit, hæc bulla ad sacram Facultatem Theologicam ex parte eminent. cardinal. Nautii Grimaldi, consensu etiam ac jussu regis interveniente; eâ lectâ, naturâ de liberatione habitâ, censuit Facultas quoad doctrinam plenè recipiendam esse summâ cum veneratione, et prohibendum, esse omnibus ac singulis doctoribus ac baccalariis, ne ullam eâ propositionibus in eâ bullâ notatis sustinere ac defendere audeant. Quoad alias verò difficultates bullæ, procrastinandum esse donec mens summi pontificis quoad prohibitionem disputationum de gratiâ, et quoad censuras plenius intelligatur. Idem etiam refertur in actis S. Facult. Paris. ad annum 1644.*

Duo manifestè distinguit sacra Facultas: nempe doctrinam damnatam, et modum quo damnata est,

aliasque externas clausulas. Quoad doctrinam, censet *plene recipendam esse summâ cum veneratione*; quantum verò ad formam et modum, nempe prohibitionem disputationum de gratiâ, censuras et alia hujusmodi, censet *procrastinandam, donec mens S. Pontificis plenius intelligatur*. Ipsissima hæc est nostra Conclusio. Cautam ac prudentem Facultatis agendi rationem laudavit ac probavit eminentiss. card. Grimaldi, tunc temporis nuntius apostolicus in Galliâ, in responso dato ad dictam Facultatem Parisiensem.

3° Anno 1630, illustr. episcopus Suessionensis, archiepiscopi Parisiensis exemplum secutus, dictam Urbani bullam à suis eâ quâ par est reverentiâ recipi curavit, edito eâ de re die 4 februarii Documento pastorali in parochiis totius dioceseos promulgato. Idem præstiterat an. 1648 archiepiscopus Hésuntinus, ut constat ex actis synodalibus ejusdem anni editis et promulgatis, quorum fragmentum refertur tom. 3 Ripaldæ de ente supern., ad calcem.

4° Decretorium est quod hanc in rem legitur in famosâ epistolâ quam anno 1671 octoginta quinque Gallicani præsules ad Innocent. X. dedere; in eâ summo pontifici declarant præsules, motus in Ecclesiâ Gallicanâ occasione libri Jansenii Yprensensis excitatos *sedari oportuisse, tum concilii Trid. auctoritate, tum bullæ illius quâ Urbanus VIII adversus Jansenii dogmata pronuntiant, et decreta Pii V ac Greg. XIII in Baium edita confirmavit; cuius quidem bullæ veritatem ac robur novo diplomate vindicasti*. Nihil luculentius. Illi profectò bullam acceptare censendi sunt, qui illius veritatem ac robur agnoscent, quique addunt ipsius auctoritate non secus ac concilii Trid. iudicio sedari oportuisse concertationes occasione Jansenii excitatas; atqui ita episcopi Gallicani: ergo, etc.

5°. Idem colligitur ex comitiis an. 1700, 1705, 1710, etc. Die 10 martii an. 1710, eminentiss. card. Noallius archiepiscopus Parisiensis, sex archiepiscopi, et quinque episcopi declararunt, tum privato nomine, tum aliorum episcoporum qui comitiis anni 1705 interfuerant, nullam conditionem necessariam deesse constitutionibus adversus Jansenium latis; ut totam obligent Ecclesiam, idemque prorùs sentiendum de bullis adversus Baium, Molinosum, et librum cui titulus: *Maximes des Saints*. Censebant ergo dicti præsules bullas adversus Baium quantum ad doctrinam, vim et robur apud nos obtinere. In verba quæ leguntur ad calcem actorum verbalium comitiorum an. 1705, et in collect. bullarum quintæ edit. pag. 650: « Nous, comme ayant eu part à toutes ses délibérations, déclarons qu'elle (l'assemblée de 1705) étoit très-persuadée qu'il ne manque aux constitutions contre Jansenius aucune des conditions nécessaires pour obliger toute l'Eglise, et nous croyons qu'elle auroit eu le même sentiment sur les bulles contre Baius, contre Molinos, et contre le livre intitulé *Maximes des Saints*, s'il en eût été mention. »

Atque hinc est quòd an. 1711, die 28 aprilis, idem eminentiss. card. Noallius eâ maximè de causâ prohi-

buit à suis legi ac retiacri quædam mandata sub nomine illustriss. episcoporum Luceionensis et Rupellensis evulgata, quòd ipsi visa fuissent vigesimam sextam et vigesimam octavam Bani propositiones à SS. pontificibus damnatas renovare.

6° In comitiis anni 1715 et 1714, præsules Gallicani in egregio illo Documento pastorali quod occasione Constitutionis Clementis XI, quæ incipit his verbis: *Unigenitus Dei Filii*, adornarunt, censuram propositionum Quæsnellii confirmant ex iteratâ sæpius similitudine Bani propositionum damnatione.

7° Denique, ut plura alia prætermittam, in extraordinariis comitiis edicto regio habitis an. 1728, bulke adversus errores Bani aliis accensentur pontificis decretis quæ procul dubiò quoad doctrinam vim legis obtinent in Galliis. Vide epistolam præsumtum horumque comitiorum ad regem pag. 34 et sequent.

Ex his sic arguo: Dogmatica summi pontificis bulla quam præsules Gallicani et Facultates acceptarunt, profectò vera est quoad doctrinam Ecclesiæ Gallicanæ lex; atqui bulla Urbani VIII, etc.; ergo, etc.

Probatür 2°: Si quid obstaret quominus bulla Urbani esset lex Ecclesiæ Gallicanæ, maximè quia hujus forma usibus nostris contraria est; ast hæc ratio omninò nulla est. Ad hoc enim satis est ut apostolici decreti doctrina possit recipi, neglectâ ac postpositâ formâ quâ latum est decretum; porrò ita esse manifestè liquet ex dictis prænotato secundo; ergo, etc.

Et verò, uti observant Gallicani præsules occasione constitutionis Innocentii XII adversus librum cui titulus: *Maximes des Saints*, amplum statui debet discrimen inter judicia quæ circa fidem feruntur, et statuta seu canones disciplinæ; in his formæ, quæ res ipsa servatur; tenaciùs adherendum; in aliis verò quæ fidem omnibus communem spectant, rei substantia, id est, doctrina quæ ex Scripturis ac traditione certa est, formæ præponderare debet, eamque ad se trahit. En verba eminentiss. Card. Noallii in conventu Parisiensi occasione dictæ Constitutionis: « On doit faire une grande différence entre les jugemens rendus sur des matières de doctrine, et les réglemens faits pour la discipline. A l'égard des derniers, il est plus nécessaire de s'attacher inviolablement aux formes, qui servent à conserver le fond; mais pour les jugemens sur les matières de la foi, qui doit être une dans toute l'Eglise, quoiqu'il soit à désirer qu'ils ne se rendent que dans les formes les plus usitées, le fond qui est constant par l'Ecriture et par la tradition, et qui ne peut jamais souffrir de changement, emporte la forme. » Idem tradunt cæteri in cæteriis comitiis Episcopi.

Probatür 3° his omnibus momentis quibus articulo sequenti evincemus dictam bullam legem esse universalis Ecclesiæ. Lex etenim universalis Ecclesiæ, profectò lex est Ecclesiæ Gallicanæ; atqui bulla Urbani quoad doctrinam, etc.; ergo, etc.

Dices: Hæc bulla 1° munita non fuit sigillo regio; 2° in tabulas supremæ curiæ relata non fuit; 3° solenniter non est promulgata; ergo, etc.

Respondeo 1°, has omnes conditiones deesse decretis contra ethice laxioris propositiones, quæ tamen decreta quoad doctrinam vim in Gallis obtinere docent adversarii. Respondeo 2°, hæc probare duntaxat bullam Urbani vim non habere quoad formam; sed illasam relinquunt illius vim quoad doctrinam; constat enim ex dictis episcopos Gallicanos constanter agnovisse veritatem et æquitatem illius bullæ?

ARTICULUS IV.

An bulla Urbani VIII sit lex Ecclesie universalis?

CONCLUSIO. — Bulla Urbani quoad doctrinam spectata, lex est Ecclesie universalis.

Probatur 1° Dogmatica sancte Sedis bulla, de cardinalium consensu lata, ad omnes et singulas Ecclesias sub excommunicationis poenâ directa his in locis expressè acceptata in quibus natus est error, cæteris tacitè consentientibus, nulloque ex adverso reclamante, bulla, inquam, his instructa characteribus, lex est profectò Ecclesie universalis; atqui talis est Bulla Urbani VIII; ergo, etc. Major propositio constans est et certissimum totius infallibilitatis Ecclesie principium, quo semel everso mutarent constantissimæ ejus definitiones; v. g., constitutiones Leonis X adversus Luther. Innoc. X adversus Jans. Innoc. XI et XII adversus Molinos. et librum cui titulus: *Maximus des Saincts*; satis sit hic paucis ipsius veritatem demonstrasse.

1° Ex illo celebri juris canonici placito quod in simili causâ sæpè versat illustriss. Bossuet. in opere cui titulus: *Defensio declarat. Cleri Gallie: Error cui non resistitur, approbatur, et veritas (maximè impedita et lacessita) cum non defensatur, opprimitur*. Dist. 85, cap. *Error. Quod juris pronuntiatum*, inquit ibid. doctissimus præsul, à Felice III in causâ fidei primò prolatum, deinde in iisdem causis ab ejus successoribus, et ab omnibus doctoribus summo consensu frequentatissimum fuit. Silentium ergo episcoporum, præsertim ubi agitur de Pontificiâ constitutione acceptatâ his in locis in quibus enatus est error, certissimum est tacitè eorum consensûs indicium; tunc enim, *convivere est*, inquit S. Coelest. in epist. ad episc. Gallie, *tacere*. In talibus causis non caret suspicione taciturnitas, quia occurreret veritas si falsitas displiceret; meritò namque causa nos respicit, si cum silentio favoremus errori.

2° Idem disertè evincit egregium illud sancti Ang. epist. 55, aliâs 119: *Ecclesia Dei que sunt contra fidem vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet, nec facit*. Unde idem S. D. lib. de Duno persever. cap. 16: *Dicatur ergo verum*, inquit, *maximè ubi aliqua questio ut dicatur impedit*. Hinc colligit illustr. Bossuet. citato opere lib. 1, *solere Ecclesiam catholicam exortis erroribus statim opponere plenam ac luculentam veritatem à Deo revelatam declarationem*.

3° Idem doctiss. antistes citatâ defensione declarat. cleri Gall. lib. 3, cap. 2, rem de quâ hic agitur paucis his verbis testatur et adstruit: *Neque enim fieri potest ut Ecclesia Spiritus veritatis instructa non repugnet errori*. Rursus ibidem: *Quis neciat*, inquit, *nullis missis nun-*

tiis, nullis periculis litteris de Janseniano negotio diplomata ubique obtinere, cum neminem obstrepere et reclamare audimus? Judice ergo doctiss. auctore, non reclamatio certum est consensûs tacitè argumentum.

4° Eandem veritatem tradit ac pluribus invictè probat Petrus Aurelius adversariis profectò minimè suspectus, tom. 1, pag. 98, et præsertim 127: *Consentiant autem (episcopè) inquit, dum publicè laboranti atque oppressæ veritati non succurrunt, qui debent, et qui ad hoc potissimam in Ecclesia tribunalibus collocati sunt. Ergo, cum quiescunt, probant; cum patiantur, decernunt; cum tacent, clamant. Nam hæreticum plerumque damnationes non semper expressè et perscriptè Ecclesie tollas consensione firmatas atque ascoratas esse supra ostendimus. Et paulò post: Satis consensus tacito clamat Ecclesia, cum reclamare deberet, si discurreret; officio enim deesse et veritatem prodere non potest.*

Idem addit insignia isthæc verba, que profectò demonstrant vi promissionum fieri non posse ut silerent episcopi his in circumstantiis in quibus pontificio diplomate aut error proponeretur, aut proscriberetur veritas: *Ad tam publicam et illustrem, inquit, veritatis proclucationem Ecclesia catholica silere non posset. Non enim falsum unquam esse potest illud de Ecclesia Dei, Augustini præconium: ECCLESIA DEI QUE SUNT CONTRA FIDEM.... NEC APPROBAT, NEC TACET. Nec termin esse non potest illud verbum Apostoli: Non solum qui lata faciunt, digni sunt mortè, SED ETIAM QUI CONSENTIUNT FACIENTIBUS.*

5° Idem disertissimè declarat vel ipse Quesnellius lib. cui titulus: *Tradition de l'Eglise romaine*, tom. 1, pag. 217, ubi varias recensens vias finiendi fidei controversias, hæc habet certè decretoria: « Si c'est dans le concile d'un pays particulier, comme de l'Afrique, qu'une question est agitée, cette Eglise propose au Saint-Siège, et par lui à toutes les autres Eglises, ce qu'elle a trouvé dans sa tradition; et assés comme n'y contredisant, et témoignant au contraire par son consentement exprès ou tacite, qu'elle a trouvé la même chose dans la sienne, on en demeure là, et la cause est finie. » Et rursus pag. 218: « Le reste des Eglises du monde s'étant contentées de voir entrer en lice les Africains et les Gaulois, et d'attendre ce que le Saint-Siège jugerait de leur déférend; leur silence, quand il n'y aurait rien de plus, doit tenir lieu d'un consentement général, lequel joint au jugement du Saint-Siège, forme une décision qu'il n'est pas permis de ne pas suivre. »

Atque hinc in supremi senatûs Decreto, occasione bullæ adversus Placita sanctorum lato, tanquam quid certum statuitur: « Que le consentement exprès ou tacite des évêques, imprime à une décision, vénérable par elle-même, le sacré caractère d'un dogme de foi. »

Vera ergo major propositio, nempe dogmaticam summi pontificis bullam acceptatam ab episcopis loci in quibus exortus est error, nullis ex adverso reclamantibus, universalis Ecclesie legis vim obtinere.

Minor autem per partes probatur. 1° Bullam Urbani legem esse sancte Sedis constat ex dictis art. 2. 2° Eandem bullam non esse meram disciplinæ legem, sed verum et propriè dictum dogmaticum Ecclesie decretum, constabit ex dicendis art. sequenti. 3° Latam fuisse de consensu cardinalium et ad universas Ecclesias directam, idque sub excommunicationis penâ; ex solo contextûs tenore apertè liquet. 4° Quod sanè præcipuum est, eandem bullam ab episcopis Belgii acceptatam fuisse, varia demonstrant.

Constat 1° ex nationali Ecclesiarum Belgarum synodo Mechliniæ habitâ anno 1570, die 11 junii; eâ in synodo, urgente Albanie duce, bulla Pii V, quam confirmat bulla Urbani VIII, ab omnibus Belgii episcopis accepta fuit. Ita colligitur ex secundâ parte novæ edit., operum Baii pag. 200 et 201... Constat 2° ex synodis diocæsanis et cœtibus Decanatum in quibus an. 1643 et 1644 archiepiscopi Cameracensis et Mechliniensis, episcopi Brugensis, Audomarensis, Namurensis, Busco-ducensis aliique Belgii episcopi bullam Urbani acceptârunt ac promulgari curârunt. Ita colligitur ex eorumdem episcoporum litteris, quarum excerpta referuntur pag. 50 et 51 appendicis ad recentem historiam Baianismi.... Constat 3°, quia iidem Belgii episcopi anno 1646, editis solemnibus Mandatis ejusdem bullæ acceptationem confirmârunt. Extant eâ de re Mandata episcoporum Antuerpiensis, Namurensis, etc., tom. 5 Ripaldæ de ente supernat. ad calcem, et in lib. cui titulus: *Triumphus veritatis*, partè tertîâ... Constat 4° ex disertâ bullæ acceptatione duarum Belgii Universitatum, Lovaniensis et Duacensis. De Duacena, res est certa, tum ex lib. Facultatis theologicæ Duacensis impresso Duaci an. 1649, sub hoc titulo: *Veritas et æquitas censuræ pontificæ propugnata*, etc.; ubi articuli Baiani vulgè dicti refelluntur tanquàm falsi per aucthenses Guillelmi Estii et Francisci Sylvii; tum ex epist. ejusdem Francisci Sylvii scriptâ Duaci die 22 septembris anni 1643, ad internuntium, cui expressè testatur, *universam Facultatem Duacenam ex animo bullam Urbani VIII acceptâsse*. De Lovaniensi verò Facultate patet vel ex ipso generalis historiæ Jansenismi auctore, qui ad annum 1643, conceptis verbis declarat omnes Lovanienses doctores, uno duntaxat excepto, testatos fuisse, *se prædictam Bullam reverenter suscipere*... Constat 5° triplici regis catholici edicto, quo statutum est ut Urbana Constitutio in Belgii solemniter promulgaretur. Primum est anni 1646; alterum an. 1647, tertium an. 1651. Edicto anni 1647, regis catholici jussu ac curâ Leopoldi archiducis, Constitutio Urbani publicata ac recepta fuit, impositâ etiam lege iis omnibus qui ad aliquid seu civile, seu ecclesiasticum munus promoveri cuperent, ut propriâ syngraphâ ac juramento testarentur, *se obsequentes esse sanctæ romanæ Ecclesie et S. D. N. pontifici romano, et acceptare debitâ obedientiâ Constitutionem Urbani*. Exstat istud edictum in collectione historicâ bullarum pag. 67 edit. 5. Ex his manifestum est episcopos Gallo-Belgicæ provinciæ in quâ natus fuerat Baianus error,

bullam Urbani acceptâsse; quod expressè declarat Facultas Theolog. Duacena citato libro cui titulus: *Veritas et æquitas Constitutionis Pontificæ*, n. 247, pag. 159 edit. an. 1650, in quo agens de Formulario in Belgii subscribendo ab iis omnibus qui ad aliquid sive civile, sive ecclesiasticum munus promovendi erant, sic habet: *Compendio dicimus illud juramentum enarrare ab apostolico Pronotario, de notitiâ et mandato sanctissimæ Sedis acceptatum ab episcopis omnibus Gallo-Belgis. Idem asseritur in epist. Decani Facultatis theolog. Duacenæ ad Fulgent. n. 262, 265, 275.*

5°. Tandem nullos episcopos prædictæ bullæ relictos fuisse, extra Belgium, res est certa, neque illum qui reclamaverit, laudant adversarii; in Belgii autem, etsi initio nonnulli episcopi oblocuti fuerant, omnes tandem acquievère, ut constat, tum ex mox dictis tum ex Epist. archiepiscopi Mechliniensis et episcopi Gandavensis 12 februarii anni 1637, in quâ testantur se purè et simpliciter bullæ Urbani adherere; quâ quidem purâ et simplici prædictorum episcoporum submissione, qui soli tunc in Belgii pontificio decreta obsistebant, prorsus sopite sunt iis in regionibus contentiones occasione Baianorum errorum exortæ.

Probat 2° dogmaticum apostolicæ Sedis iudicium à nobilioribus Ecclesiis expressè et solemniter acceptatum, ab aliis verò tacitè, ita ut huic sese conformarent, atque factis declararent illud tanquàm sensuum suorum regulam, vera est universalis Ecclesie lex; atqui talis est Urbani VIII Constitutio; ergo, etc.

Major est extra omnem controversiam; neque cam. inficiant adversarii.

Minor autem ex dictis ex parte constat.

1° Quoad Italiâ pro more solito Romæ promulgata fuit 19 junii 1643. Promulgationem hanc disertè testatur Urbanus Brevibus eodem an. 1643 datis ad archiepiscopum Mechliniensem et ad Franciscum de Mello Belgii gubernatorem. Eadem promulgatio intimata fuit episcopo Antuerpiensi et Facultati Lovaniensi Brevibus anno sequenti datis die 24 octobris. Quin et ad calcem bullæ Urbani adjectum instrumentum authenticum iis verbis conceptum: *Anno 1643, die verò 19 junii, supradicta Constitutio AFFIXA ET PUBLICATA FUIT ad valvas Basilicæ principis Apostolorum de urbe, et cancellariæ apostolicæ, atque in acie Campi Floræ per me Joannem Riccium... sanctæ Inquisitionis cursorem*. Unde mirum profectò nonnullos ex adversariis prædictam promulgationem in dubium revocâsse. 2° In Belgii solemniter acceptatam fuisse bullam demonstrant mox adducta, tum publica Episcoporum harumcæ regionum Mandata, tum Lovaniensis et Duacenæ Facultatum statuta; tum varia regis catholici eam in rem edicta. 3° Quoad doctrinam in Galliis pariter acceptatam fuisse, art. præcedenti abundè probavimus. 4° Quod spectat ad Hispaniam, in omnibus Ecclesiis quibus constat amplissimum illud regnum promulgata fuit et acceptata Urbani bulla, juxta varias formalitates iis in regionibus observari solitas. Ita colligitur, tum ex laudatis regis catholici edictis; tum ex

generalis inquisitionis Hispaniarum decreto dato Madridi 12 februar. an. 1644. Refertur decretum illud apud Ripaldam tom. 5 de Ente supernat. sub finem. 5° Fuit etiam solemniter promulgata in Polonia; extant enim exemplaria bullæ Urbani editionis Polonicæ; in quibus aversa charitâ publicum legitur testimonium hujuscæ promulgationis, his verbis : *Ex mandato illustr. regni notum facio me. hanc bullam ex mandato illustr. nuntii apostolici publicasse in æde sacrâ parochiali sancti Joannis Varsoviæ, coram serenissimo rege et cæteris senatoribus totâque congregatione populi. Stanislaus Dzygodski.* Habetur istud instrumentum apud Ripaldam loco mox citato.

Tandem nullibi reclamatum est adversus prædictam bullam; imò orbis catholici regna in quibus solemnem non promulgata non fuit, variis factis declarârunt se huic tanquàm judicio dogmatico ex animo reipsâ adherere. Ex quo enim, uti advertit Steyaërt. tom. 1 Opuscul. pag. 156 et 157, articuli Baiani à summis pontificibus damnati sunt, celebrioris omnium scholarum theologi contradictorios illorum articulo-rum tanquàm veritates catholicas suscipere, quibus nemo refragari auderet; et quibus uti liceret tanquàm totidem fundamentis ad alias veritates stabiliendas; satisque fuit ad aliquam propositionem erroris aut falsitatis convincendam, demonstrare ex eâ sequi articulum à SS. pontificibus in Baio confixum. Ita se gessere Facultas Lovaniensis in suâ famosa sæpius antea citatâ declaratione anni 1585; Facultas Duacena in lib. cui titulus : *Veritas et æquitas censuræ pontificiæ*; etc., an. 1649; card. d'Aguirre, Norisius, Estius, Sylvius, Steyaërt, Wigers, Suarez, Ripalda, etc.

Atque hinc in Germaniâ cum religiosus quidam nonnullus è damnatis in bullâ Urbani articulis propugnare ausus fuisset, thesis statim suppressa et proscripta fuit ac ultricibus flammis addicta. Ita refertur appendice libri cui titulus : *Triumphus catholice veritatis*, p. 412 et 413; eandem Urbani bullam in generalibus ordinum Benedictinorum, Carmelitarum, Minimorum, Capucinorum, etc., conventibus acceptam fuisse declarat loco mox citato idem auctor libri titulus : *Triumphus veritatis*, etc.

Probatur 3° tam Constitutio Urbani VIII dici potest lex Ecclesie universalis, quàm Constitutiones Innocentii X adversus Jansenium, Innocentii XI adversus Molinos., Innocentii XII adversus auctorem libri cui titulus : *Maximes des Saints*; istæ etenim perinde ac illa continent clausulas quasdam quæ moribus nostris, Gallicanis non salis congruant; pariter prædicta decreta in locis in quibus natus est error solemniter promulgata sunt, non in aliis omnibus; imò Urbani bulla in multò pluribus regionibus expressè fuit promulgata et acceptata; atqui, fatentibus etiam adversariis, præfatæ Innoc. X, XI et XII. Constitutiones quoad doctrinam vera sunt universalis Ecclesie decreta; ergo, etc.

Probatur 4° disertis episcoporum Gallicanorum testimonio. 1° Præcedenti articulo retulimus quod eam in rem testantur 85 præsules Gallicani in suâ famosa

ad Innoc. X Epist. in eâ non obscure declarant bullam Urbani ab ipsis haberi ut universalis Ecclesie legem, cum asserant illius perinde ac concilii Trid. auctoritate sedari oportuisse motus occasione libri Jansenii excitatos. 2° Idem clarè colligitur ex adductâ libidem card. Noall. declaratione, in quâ cum duodecim archiepiscopis et episcopis nomine comitorum anni 1705 significant, nullam conditionem necessariam deesse constitutionibus adversus Baium, Molinosum, et librum cui Gallicè titulus : *Maximes des Saints*; ut totam obligent Ecclesiam. 3° In documento pastorali quadraginta episcoporum comitorum an. 1714, à plus quàm sexaginta aliis accepto; in explicationibus circa bullam an. 1720 subscriptis à nonaginta sex cardinalibus, archiepiscopis et episcopis; in judicio doctrinali card. archiep. et episcoporum adversus Causidicos an. 1728, etc.; in his omnibus monumentis Urbani bulla laudatur et assumitur tanquàm totius Ecclesie lex, atque accensetur cum aliis decretis quæ omnibus fatentibus in universâ Ecclesia vim obtinent; qualia sunt decreta Leonis, X adversus Lutherum, Innoc. X adversus Jans. Innoc. XI adversus Molinos., etc.; ergo, etc.

SOLVUNTUR OBJECTIONES. — Inter plurimos qui hæc nostram conclusionem impugnavère, fusiùs et proterviùs insurrexit auctor libelli gallico idiomate exarati an. 1722, sub hoc titulo : *Sentiment des facultés de Théologie de Paris et de Nantes sur une Thèse soutenue à Notre-Dame-des-Ardilliers, et condamnée par un Mandement de M. l'Évêque d'Angers le 30 septembre 1718.* Verùm quàm futilia vanaque sint illius ratiocinia paucis evincimus.

Dices itaque 4° : Bulla Urbani multiplici defectu, vitio et abusu laborat. 1° Iisdem defectibus ac abusibus scatet quibus bulla Pii V, quàm confirmat et approbat : *De propositionibus damnatis et similibus, quoquo pacto loquendi, scribendi et disputandi facultatem quibuscumque interdicit, ilque sub pena excommunicationis ipso facto incurrendæ, à quâ nullus romano pontifice inferior, valeat, excepto mortis articulo, liberare.* Imò inobedientes omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis et officiis perpetuò privati, ac etiam inhabiles decernit. Ipsissima sunt verba bullæ Pii; porrò hæc omnia, inquit auctor libelli citati, prorsus abusiva sunt, vimque omnem et auctoritatem bullæ Pianaæ apud nos penitus detrahunt. 2° Prædictis abusivus novos adjicit bullæ Urbani, præsertim verò continet clausulam, *motu proprio, ex certâ scientiâ, ac de apostolice potestatis plenitudine*; quæ moribus nostris Gallicanis plurimum adversatur. 3° Nusquam solitâ formâ recepta et promulgata fuit apud nos; ergo, etc. — Respondeo : quidquid sit de prædictis abusibus, quos plurimum amplificat auctor citatus, quosque plenius executè non est hujus loci; ruit profectò proposita objectio, si vitiosum ex parte formæ decretum, neglectâ ac dispositâ formâ possit acceptari quoad doctrinam; atqui ita est ex dictis et probatis art. præcedenti; ergo, etc. Et verò vix extat doctrinale sanctæ Sedis judicium in quo plura accuratè usibus nostris

contraria, quàm in Constitutione Innocentii XII adversus librum cui titulus : *Maximes des Saints*. 1° In eà usurpatur clausula : *motu proprio*. 2° Deest inscriptio ad archiepiscopos et alios. 3° Data fuit in formâ duntaxat *Brevis*; hi et alii defectus notati fuere in comitiis provincialibus an. 1699, eà in causâ habitis; atqui tamen his nonobstantibus, dicta constitutio summo plausu et maximâ cum veneratione ab omnibus episcopis Gallicanis quantum ad doctrinam et libri censuram recepta fuit et approbata; ergo, etc.

Scilicet, uti antea observavimus ex card. Noallio in conventu Parisiensi an. 1699, die 13 maii : « Il faut mettre une grande différence entre les jugemens dogmatiques, et ceux qui regardent la discipline. Dans ceux-ci il faut s'attacher plus scrupuleusement à la forme, et dans ceux-là à la substance; c'est-à-dire, que la doctrine puisée dans la tradition et les Écritures doit l'emporter sur les formalités. » Quæ quidem eminentiss. cardinalis sententia ab his alisque regni comitiis eo in negotio tunc habitis, comprobata fuit; atque hinc dicta Innocentii Constitutio regio diplomate munita fuit et in acta supremi senatûs relata.

Dices 2° : Bulla Urbani caret conditionibus ad vera universalis Ecclesiæ iudicia requisitis. 1° Non præcessit maturum ac juridicum examen, quo scilicet episcopi ex collatione bullæ cum immotis fidei nostræ regulis, Scripturâ et traditione, cam acceptaverint, non merè duntaxat adhesionis, sed veri iudicii viâ. 2° Nulla fuit aut esse potuit uniformitas formalis, seu quoad sensum, S. Pontificem inter et episcopos, habitâ præsertim ratione modi generalis et indeterminati, quo propositiones configuntur. 3° Deest canonicitas, hoc est, nec à S. Pontifice lata, nec ab episcopis acceptata fuit in conciliis; ergo, etc.

Respondeo ut brevi expeditur præsens objectio, dicendum eum illustriss. Bossuet, in opere cui titulus : *Defensio Declarat. Cleri Gallic.* lib. 3 cap. 2 : *Quocumque modo fiat ut Ecclesia consentiat, transacta planè res est; neque enim fieri potest unquam, ut Ecclesia Spiritu veritatis instructa, non repugnet errori.* Scilicet uti alibi observat idem illustriss. auctor, Spiritus sanctus qui semper adest Ecclesiæ, Spiritus est sapientiæ perinde ac veritatis; ac proinde quemadmodum fieri non potest ut falsò definiat Ecclesia, ita etiam nec temerè, omissisque conditionibus ad iudicium canonicum necessariis, pronuntiare potest; qui enim promisit finem, sine dubio promisit media, quæ ad eum finem obtinendum necessaria sunt. Itaque ex definitione exteriori certò iudicandum adhibitas fuisse condiciones necessarias; at non ex præsenso alicujus conditionis defectu enervanda est hujuscæ definitionis auctoritas; hæc enim ratiocinandi ratio, præterquam in se insulsa, non esset medium breve, facile et univocè proportionatum; sed è contra prolixum, intricatum, periculosum, imò præsertim rudioribus impossibile. Ita card. archiepiscopi, et episcopi Gallicani in comitiis an. 1728 : « Dès que le vrai fidèle, inquirent in suo iudicio doctrinali ad regem pag. 21,

« voit le corps des Pasteurs uni au chef, former une décision qui intéresse la foi... il ne lui en faut pas davantage : il n'examine point comment le jugement a été formé, ni les différents motifs sur lesquels les Pasteurs ont pu appuyer leur décision; il lui suffit qu'ils aient parlé, pour qu'il règle sa foi sur leur enseignement... Il sait que celui qui a promis son assistance aux premiers pasteurs, saura les garantir, et lui avec eux, et que la simplicité de sa soumission sera toujours sa sûreté, comme la promesse de Jésus-Christ fait la leur. » Et rursus ibid. pag. 25 : « Pour juger de leur union ou de leur unanimité (des premiers Pasteurs) avec le Saint-Siège, la seule voie sûre est de s'attacher aux actes et aux décisions mêmes, comme au seul moyen par lequel les fidèles puissent connaître ce que l'Eglise exige de leur obéissance : tout autre moyen d'en juger est impossible et dangereux. » Verùm de his fusiùs ubi de Ecclesiâ.

Respondeo 2°, usum hujusmodi censuræ tam antiquum esse et probatum in Ecclesiâ ut nonnisi ex insigni temeritate impedi possit. *Si quid*, inquit S. Augustinus epist. 54, *tota per orbem frequentat Ecclesia... quin sit faciendum disputare insolentissime insanire est.*

Variis autem modis in Ecclesiâ usurpatas legitimas censuras illas indistinctas et generales; tribus potissimum : 1° Generali librorum prohibitione, nullis selectis et extractis propositionibus. Ita Nicæna synodus infamem Arii *Thalam* damnavit, teste Socrate lib. 4, hist. cap. 9. Eadem ratione libri Origenis proscripti fuere à synodo V œcumenicâ. Eodem etiam modo Gelasius in concilio Romano anni 494, et Martinus primus in concilio primo Lateranensi an. 649, multos hæreticos, et imple eorum scripta censurâ generali, nullâ propositione designatâ perstrinxere. Is damnationis modus olim fuit longè vulgior. 2° Damnationis nonnunquam leguntur nonnulli libri, et quidam ex illis articuli, istâ duntaxat generali notâ, *error*. Hoc modo ex consilio doctorum Parisiensium usi fuere Guillelmus Parisiensis episcopus an. 1240, et Stephanus item Parisiensis an. 1277. 3° Jam diu invaluit usus et consuetudo proscribendi libros et propositiones ex illis extractas, sub variis indiscriminatis notis, seu, ut dicitur, *in globo*, nullâ factâ harumcæ notarum unicuique propositioni applicatione seu distributione. Quâ ratione Joannes XXII quinque articulos Joannis de Poliacò sigillatim designatos reprobat, *tanquam falsos, erroneos et à doctrinâ sanâ devios*. Eodem modo sese gessere Sixtus IV contra Petrum de Osma; Leo X contra Lutherum, Pius V, Greg. XIII, Urbanus VIII, contra Baium, Innocentius XI contra Molinos, Innocentius XII adversus librum cui titulus : *Les Maximes des Saints*; tandem Clemens XI contra Quesnellium.

Vulgatum hunc et ordinarium in Sede apostolicâ ferendæ generalis censuræ modum secutus est clerus Gallicanus. Plurimæ ab eo late referuntur censure tom. 1 novæ collectionis Commentariorum cleri Gallicani; hæc omnes in genere duntaxat et in globo pro-

non tant ac feriant, unâ tantum exceptâ censurâ anni 1700, quæ damnatis propositionibus singulis singulari et propriâ affingit notâ; quin et in eadem censurâ propositiones 124, 125, 126, 127, in globo ac respectivè proscribuntur, his verbis: *Doctrina his propositionibus contenta, est respectivè falsa, absurda, perniciosa, erronea, probabilitatis pessimus fructus.* Eundem censuræ modum olim et nunc usurparè nobilioris orbis catholici Academia, imprimis verò sacra facultas Parisiensis. Ita an. 1277, 1569, 1582, 1514 et 1525.

Denique quod certè plenè decretorium est ad vindicandam dictarum censurarum æquitatem, concilium Constantiense sess. 8, 45 articulos Wicleffi, sess. 15, 30 Joannis Hus in globo ac generalitèr damnavit, nullâ ipsis sigillatim inustâ censuræ notâ. Si ergo prædictus damnationis modus vitiosus foret, vitium illud in ipsum generale concilium, hoc est, universam Ecclesiam refundendum esset; quod asserere aut suspicari profectò nefas est viro catholico.

Nec valet ad infrimandam dicti argumenti vim, quod asserit anonymus, nempe theologos Constantienses, singulos articulos antequàm à synodo generatim et in globo dispungerentur, speciali et distributâ censurâ notâsse; quæ quidem censura in publicâ sess. octavâ concilii lecta fuit et approbata, ut testatur Vanderbar in novâ concilii Constantiensis historia. Non valet, inquam; namque ut cætera præmittam, dicta theologorum censura spectabat duntaxat articulos 45 Wicleffi, non 30 Joannis Hus; multò minus alios ducentos et sexaginta, quos eadem synodus generatim damnavit. An dicent adversarii, istorum articulorum respectu, censuram concilii informem fuisse, obscuram, confusam et ambiguum? Adde censuram hanc in acta concilii relatam non fuisse, sed incognitam delituisse ad annum usquè 1697, quo toncbris eruta fuit à recentiori historiæ hujus concilii auctore.

Ex his omnibus sic arguo: Is censuræ modus nec inutilis, nec imperfectus, multò minùs noxius dici potest, qui à conciliis, SS. pontificibus, clero Gallicano, sacris facultatibus, olim et nunc usurpatus fuit, atqui modus generalis et indeterminatus dammandi propositiones, ut vocant, in globo; constanter usurpatus fuit à conciliis; ergo, etc.

Respondeo 5° negando min. censuræ enim in globo, generales quidem sunt, non autem vagæ, ambiguae et æquivoque, plenæ obscuritatis et confusionis, et calumniatur auctor libelli supra citati; imò claræ sunt, et licet non summè, aliquâ tamen ex parte evidentes; plurimùm si quidem occurrit discrimini, ut advertit illust. Bossuet. lib. 15 Variat. n. 162, generales voces inter et vagas, ambiguas et æquivocas: « Les termes vagues, inquit loco citato, ne signifient rien; les termes ambigus signifient avec équivoque; et ne laissent dans l'esprit aucun sens précis; les termes enveloppés brouillent les idées différentes; mais quoique les termes généraux ne portent pas l'évidence jusqu'à la dernière précision, ils sont

« clairs néanmoins jusqu'à un certain degré. »

Ita doctissimus presul hæreticorum querimonias retundebat, qui concilii Trid. definitiones obscuritatis et ambiguitatis carpebant, eò quod generalibus verbis conceptæ essent. Porrò, inquit presules Gallicani p. 33 supra citatæ Epist. ad regem an. 1728 (idem dicendum est de censuris generalibus, et in globo): « Ces jugemens ne sont ni vagues, ni ambigus, ni équivoques. S'ils ne portent pas l'évidence jusqu'à la dernière précision, c'est-à-dire, s'ils ne déclarent pas en détail qu'elle est la proposition qui est hérétique, quelle est celle qui est blasphématoire, etc., ce jugement néanmoins est clair jusqu'à un certain degré, c'est-à-dire, il nous apprend clairement qu'il n'y a aucune des propositions condamnées qui ne soit répréhensible. »

Alque hinc etiam facilè solvitur aliud novatorum argumentum contra prædictas censuras; quasi nullum possit ipsis assignari objectum determinatum; non ita est profectò; etsi enim ex illâ generali censurâ certò discerni non possit quæ præcisè propositio hæretica sit, erronea vel tantùm temeraria; duo tamen certò constant. Primum, nullam esse ex damnatis propositionibus quæ non mereatur aliquam notam, eas omnes perniciosas esse, periculosas, fidei aliquo modo nocivas, alterum; nullam esse notam ex assignatis, quæ non alieni saltem competat propositioni; quæ duo sufficiunt ut quisquè fidelis damnatas propositiones aversetur, et nullam ex iis admittat.

Totum istud egregiè explicant presules Gallicani loco supra citatò: « Ces sortes de jugemens (in globo), usités dans l'Église, comme on l'a vu, présentent clairement et distinctement une vérité déterminée, en tant qu'ils assurent les fidèles que les propositions condamnées sont dangereuses dans la foi, qu'elles renferment quelque venin, qu'elles s'écartent en quelque chose de la vérité catholique. Par cet endroit ces sortes de jugemens nous régissent dans l'ordre de la foi. Il n'y a qu'à lire les professions de foi que Martin V dressa à la fin du concile de Constance... on y verra clairement que ce pape regardait des censures portées sous des qualifications respectives, comme appartenantes au dogme, et comme servant à diriger les fidèles dans l'ordre de la foi. » Nihil certè luculentius ad vindicandas prædictas censuras à diceriis quibus eas insinulare conantur adversarii.

Dices 5°, cum auctore citati libelli: Plurima sunt quæ longâ annorum serie ab omnibus probata et recepta fiere, quæ tamen subinde vel tantquam falsa rejecta sunt, vel in examen iterùm adducta tanquam dubi auctoritatis. Talia sunt, 1° summorum pontificum ant. Siricium decretales Epistolæ, 2° Libri qui sub nomine S. Dionysii circumferuntur, qui ab eruditissimis inter supposititios fetus jam amandantur. 3° Epistola S. Leonis ad Flavianum in concilio Chalcedonensi expensa et retractata, quanquam jam à multitudine episcoporum approbata. Tale denique Eugenii IV decretum, seu instructio ad Armenos data, à cuius doctrinâ circa

materiam sacramentorum Confirmationis et Ordinis discedere, religioni non ducant quamplures theologi. Porro, inquit auctor citatus, melior non est conditio bullæ Urbani VIII, quam Epistolæ S. Leonis, aut decreti Eugenii IV.

Respondet, mirum profectò auctorem hunc non vidisse, aut dissimulasse, quantum prædicta exempla à re nostrâ præsentî remota sint et aliena. In 1° et 2°, questio duntaxat vertitur de authenticitate Decretalium ante Sircium, et librorum sancti Dyonisii; utrum scilicet eorum essent sub quorum nominibus circumferebantur: ast questio nostra instituitur de auctoritate bullæ Urbani VIII, id est, bullæ dogmaticæ ad omnes fideles directæ, et ab episcopis expressè aut tacitè acceptatæ, quantum ista distent, quis non videat?

Tertium etiam exemplum ex præsentâ retractatione dogmaticæ S. Leonis ad Flavianum Epistolæ, ab anonymo præposterè omninò apponitur. Namque 1°, ut observat natalis Alexander dissert. 12 Hist. Eccles. sæculi V, dicta Leonis Epistolâ à multitudine episcoporum Italie, Gallie, etc., approbata, lydius veluti lapis fuit ad quam de fide pronuntiatum est; unde, cum actione primâ de fide S. Flaviani quaereretur, Paschasius Lucentius Sedis apostolicæ Legati, Maximus Antiocheus et alii dixerunt: *Sanctè et integrè, et catholicè exposuit beate recordationis Flavianus; siquidem fidei ejus expositio cum beatissimi atque apostolici viæ papæ romæ epistolâ concordat.* 2° Actione secundâ letis symbolis Nicæno de Constantinopolitano, duabus S. Cyrilli synodiciis epistolis, et S. Epistolâ, hæc à synodo nominatim probata fuit his verbis: *Hæc Patrum fides; hæc Apostolorum fides... anathema ei qui non ita credit. Petrus per Leonem locutus est.* 3° Actione quartâ, iterùm rogati Patres, quid laudatâ de Epistolâ censerent, suo singuli ordine responderunt, symbolis Nicæno et Constantinopolitano consentaneam esse, nec non fidei à S. Cyrillo in Epistolis expositæ, idèquæ se illi subscripsisse.

An ex istâ postremâ agendi ratione concilii et secutâ Ægyptiorum subscribendi recusatione colligeret anonymus, præfatam Leonis Epistolam in examen ad ductam fuisse tanquam dubiæ adhuc auctoritatis? Verùm, si ita est, ergo dogmatica S. pontificis delictio à multitudine episcoporum Ecclesiæ disperse, et à Concilio œcumenico plures solemniter approbata, poterit denuò retractari, et velut dubiæ auctoritatis haberi; videat auctor num istud admittere velit? Quod autem spectat Ægyptiorum subscribendi recusationem, ex solâ actionis quartæ inspectione manifestè liquet, eam non ex oppositione sancti Leonis ac synodi doctrinæ ortam esse, sed ex quòdam erga futurum mox eligendum in locum Dioscori orthodoxum patriarcham observantiâ; nempe usitatum esse suorum regionum praxim prætendebant præsules Ægyptii, ut ipsi non nisi post patriarcham fidei definitionibus subscriberent.

Quòd si dictis acquiescere nolit anonymus, et contendat hanc sancti Leonis Epistolam in concilio Chal-

cedonensi non fuisse habitam uti definitionem fidei, sed eam tanquam dubiæ auctoritatis fuisse retractatam; audiat Bellarminum lib. 3, de Eccles. cap. 19: *Sanctus Leo miserat Epistolam ad concilium, non ut ultimam et definitivam sententiam, sed ut instructionem.* Si ita sit, non ergo mirum quòd iterùm expensa fuerit, neque inde meritò colligi potest bullam dogmaticam ad omnes fideles directam, etc., posse similiter iterùm retractari, et adhuc haberi tanquam dubiæ auctoritatis. Verùm de his alibi ubi de Ecclesiâ.

Denique, quod repetit auctor ab exemplo decreti Eugenii, nullatenus nocet, imò plurimum nobis favet. Nusquam enim definitivè summus pontifex, unctionem in Confirmatione, et porrectionem instrumentorum in Ordinatione, esse materiam essentiallem, aut solam, aut etiam partialem; sed hoc unum duntaxat, utramque materiam, sive essentialis illa sit, sive integrans tantum, aut accidentalis (quod quidem decreto suo non determinat Eugenius) necessariò usurpandas esse juxta ritum Ecclesiæ romanæ; quemadmodum ergo nullus est orthodoxus theologus qui inficari istud meritò possit; ita nec negare, damnatas meritò ac damnandas esse propositiones Baii, quas confixere Pius V, Gregorius XIII et Urbanus VIII, quod unum hic contendimus. Adde istud decretum non ad universalem dirigi Ecclesiam, sed post solutam florentinam synodum ab Eugenio latum fuisse ad instruendos Armenos, unde dici solet: *Decretum pro instructione Armenorum; iterùm ergo præsens exemplum non est ad rem.*

Cætera quæ opponunt Baii patróni, levia omninò sunt ac nullius roboris, atque ex dictis aut ex mox dicendis nullo negotio dilui possunt.

ARTICULUS V.

An bulla Urbani VIII sit lex dogmatica.

Ex dictis, ubi de notis theologicis art. 4, parag. 2, quinque sunt dogmatici Ecclesiæ judicii præcipui ac essentialles characteres. 1° Regula est assensus internî, ac proinde debet aliquid præcipere credendam..... 2° Irreformabile esse debet et proærsus immutabile; deficit enim veritates revelatas aut cum iis certè et indivisè connexas..... 3° Universale est; scilicet ubi semel latum est, omnia subinde loca et tempora respicit, ac proinde omnes ubique sparsos fideles obligat... 4° Habet pro objecto, non meras voces, sed ipsam dogmatis substantiam, eamque si perversa sit, sub debità notâ perstringit... 5° Judicii dogmatici æquitas aut injustitia non aliunde probari potest, quàm ex ipsius conformitate aut oppositione cum Scripturis et traditione; his quinque characteribus judicium dogmaticum essentialiter discrepat à lege disciplinæ. His positis, sit

CONCLUSIO. Bulla Urbani vera est lex dogmatica, verum est dogmaticum judicium.

Probat 1°: Quinque supradicti legis dogmaticæ characteres ipsi apprimè competunt. 1° Præcipit aliquid credendum, nempe nullam esse ex damnatis propositionibus quæ non mercatur aliquam notam; et vice versâ, nullam esse ex assignatis notis quæ non in ali-

quam saltem cadat propositionem. 2° Irreformabilis est et prorsus invariabilis; sic enim loquitur summus Pontifex: *Hæc perpetuò vulturâ Constitutione,* etc. 3° Dirigitur ad omnes Ecclesias et fideles; ut patet ex contextu: *Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis... infringere, etc.* 4° Perversam Baii doctrinam sub iisdem notis reprobatur, quibus Pius V et Gregorius XIII eam jam antea damnaverant: *Hæc perpetuò vulturâ Constitutione,* inquit Urbanus, *prædictas Constitutiones (Pii V et Greg. XIII) perpetuò confirmamus et approbamus.* 5° Qui prædictam Urbani bullam propugnant, nituntur potissimum ipsius conformitate cum Scripturâ et traditione; qui verò eam impugnant, ejusdem oppositionem cum immotis fidei nostræ regulis. Scripturâ et traditione prætendunt. Ergo quinque characteres judicio dogmatico speciales competunt bullæ Urbani VIII, ac proinde meritò appellatur vera lex dogmatica.

Probatur 2°: Tam bulla Urbani nuncupari potest ac debet lex dogmatica, quàm bullæ Leonis X adversus Lutherum, Innoc. XI adversus Molinos. Innoc. XII adversus librum cui titulus: *Maximes des Saints;* in istis etenim bullis, quemadmodum et in bullâ Urbani, plurimæ damnantur propositiones in globo sub variis respectivè notis; quin et in bullâ Innoc. XII, non apponitur nota *hæreseos*, quæ reperitur in præsentî bullâ Pii V, quam confirmat Urbanus VIII; atqui fatentibus etiam adversariis; prædictæ Leonis X, Innoc. XI et XII; bullæ vera sunt dogmatica Ecclesiæ judicium; ergo, etc.

Probatur 5°: Si quid obstat quin bulla Urbani esset lex dogmatica, maxime quia dogmaticum judicium debet habere objectum determinatum; nullum autem illi assignari potest: atqui ista ratio omninò est infirma. Tum quia idem opponi potest adversus præfatas Leonis X, Innoc. XI et XII Constitutiones, quas tamen, ut diximus, veras esse leges dogmaticas, ultrò confitentur adversarii; tum quia, uti antea vidimus ex præsulibus Gallicanis citatâ Epist. ad regem an. 1728; hujusmodi judicia in globo, clarè et distinctè exhibent istam veritatem determinatam, scilicet nullam esse è damnatis propositionibus quæ non sit in fide periculosa, aliquo pacto fidei nociva, quæ non mereatur aliquam ex assignatis in censurâ notam.

ARTICULUS VI.

Quis sit genuinus ac legitimus prædictæ bullæ sensus.

Pius V, in bullâ adversus Baium, ab Urbano VIII renovatâ et confirmatâ, post enumeratas et damnatas propositiones adjicit: *Quas quidem sententias, stricto coram nobis examine ponderatas, quanquàm nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore ac proprio verborum sensu ab auctoribus intento hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, et in pias aures offensionem immittentes respectivè... damnamus.* Hinc celeberris exoritur questio de famoso comate, seu virgulâ, an scilicet et ubi collocanda sit; an post verbum istud, *possent*, an verò post verba ista, *sensu ab auctoribus intento*; ex illius enim virgulæ existentia vel sur-

pressionem, aut variâ transpositionem, longè diversus exurgit bullæ sensus.

Baianistæ et Jansenistæ contendunt delendum esse comma post verbum *possent*, et adiciendum post ista alia verba, *sensu ab auctoribus intento*; nempe ut Baii propositiones censura subducant, innuentes eas in rigore ac proprio verborum sensu à Baiò et aliis intento, sustinere posse. Cæteri verò theologi docent, virgulam apponendam esse post verbum istud; *possent*; ita ut sensus sit: quanquàm nonnullæ è damnatis propositionibus aliquo pacto sustineri possent, eas tamen in rigore et proprio verborum sensu ab auctoribus intento damnamus. Juxta hanc ultimam sententiam, sit

CONCLUSIO. — Famosum comma in bullâ Pii V collocari debet post verbum *possent*.

Probatur 1°; quia in archetypis bullarum Pii V, Greg. XIII et Urbani VIII, post verbum *possent* reperitur dictum comma, ut constat ex authentico exemplari quod traditum fuit Synnichio et Papiro à cardinalibus Spadâ, Pamphilio et Falconerio. Scilicet enim præfati Synnichius et Papius Lovaniensium deputati, Romæ contentiosius agerent circa bullam Pii V, Urbanus VIII, ad sedandas contentiones excitatas occasione diversitatis exemplarum dictæ bullæ; *mandavit ex archivio supremæ et universalis congregationis, et ex matrice actorum quæ in eodem archivio conservantur, extrahi et diligenter collationari, ac imprimi exemplar bullæ præfate; illudque sic extractum, collationatum et impressum eidem Synnichio et Papiro per cardinales Spadam, Pamphiliûm et Falconerium consignari, ipsisque insuper significari suæ Sanctitatis mentem ac voluntatem esse, ut eidem exemplari sic consignato fides adhibeatur, etc.* Verba sunt decreti Congregationis generâlis eâ occasione habitæ die 26 junii an. 1644; idem etiam habetur in Epist. sancti Officii ad internumium Bru-xellens. 5 decembris an 1644. Porrò in dicto exemplari famosum comma extat post verbum *possent*; ergo, etc. Decretum et epist. laudata referuntur in collect. historica bullarum pag. 49 et 53.

Probatur 2° ex disertâ Baii confessione die 24 martii an. 1580, his verbis: *Ego Michael Baius... agnosco et profiteor me ex variis colloquiis cum R. P. Francisco Toletò... eò perductum esse ut planè habeam mihi persuasum, eorum omnium sententiarum damnationem atque prohibitionem jurè meritorique, ac nonnisi maturo judicio ac diligentissimâ discussione præmissis factum esse. Fateor insuper plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis libellis à me olim et ante emanatum Sedis apostolicæ super iis censuram conscriptis et in lucem editis contineri et defendi etiam in eo sensu in quo reprobantur. Audis ipso contentente Baiò, jurè meritorique reprobatos fuisse propositiones, et quidem eo sensu quo ipse in libellis à se conscriptis olim eas defenderat. Nil certè luculentius in rem nostram.*

Probatur 3° expressis tum Duacena; tum Lovaniensis Facultatum testimoniis. Duacena in citato lib. cui titulus: *Veritas et æquitas censura*, postquam probavit nullas ex 76 propositionibus in proprio et obvio sensu esse orthodoxas, sic habet: *Intelligent anonymi sen-*

tenent ex damnatis 76 nullas sustineri posse in rigore et proprio verborum sensu quem intendunt, et hoc decisum esse ab Urbano VIII. Et rursus, post recensitam Urbani bullam: Credimus definitum esse bullâ Pontificâ, nullas ex his propositionibus non esse hæreticas, scandalosas, temerarias respectivè... in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento totis libris, ac maxime obvio, quem Facultas ipsa Lovaniensis associata cum eodem facultatibus ingenuè explicatione illustravit. Vercellensis episcopi et apostolici per utramque Germaniam nuntiâ jussu ac voluntate conceptâ, et hæc ipsum reprobum sensum Estius Syderiusque persecuti sunt... Nec aliud optat Sedes apostolica et rex catholica, nisi ut universitates omnes concordâ suffragio... eundem sensum confiant. Affirmant doctores Duacenses definitum esse ab Urbano 76, notatas propositiones in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento sustineri non posse; consent ergo non delendum, sed apponendum esse famosum comma post verbum possent.

Facultas Lovaniensis idem testatur textu in memoratâ declaratione nuntio apostolico exhibitâ, tum in alterâ pleniori declaratione anni 1701, his verbis: *Hæc propositiones (Baii) à Pio V et aliis pontificibus rectè ita damnatas affirmavimus, ut in rigore et proprio et verborum sensu ab assertoribus intento respectivè sint hæreticæ, erroneæ, etc., ac omnes falsæ, quod majores nostri facultatibus editâ olim à se declaratione demonstrarunt, eamque contradictoriâ consequenter verè; ergo, etc.*

Probatur 4°, quia card. de Lugo die 26 octobris 1644, testatus est se archetypam Pii V bullam et primum hujusce bullæ autographum diligenter inspexisse, item et authenticum Francisci Toleti ejusdem bullæ exemplar; in his autem deprehendisse famosum comma reperiri post verba ista sustineri possent. Ergo, etc. Fingit editur operum Baii part. 2, pag. 250, post Toleti mortem comma in autographo ipsius ab illa insertum fuisse, quorum intererat, ut eò loci insereretur. Verùm gratis omnino ac sine ullo fundamento illud affirmat. Adde, dato quòd post Toleti mortem vitari poterit ipsius exemplar, quâ tandem ratione in bullam archetypam et primam ipsius exemplar fraus ir-repere potuisset?

Probatur 5°, quia nisi dicta virgula collocanda foret immediatè post verbum possent; romana censura læpta esset et absurda, injusta, et contra communem ac receptum Ecclesie usum in proscribendis propositionibus. 1° Ineptâ foret et absurda; quid enim absurdum et summo pontifici injuriosum magis fingi potest, quàm damnare propositiones quas ipsemet pontifex hietur sustineri posse in proprio verborum sensu? 2° Injusta; quid iniquius quàm sanam verborum formam, propositiones in se et in genuino, obvio et ab auctoribus intento sensu proscribere, eò quòd vitiosus sensus malignè ac distortè illi affingi potest? Si ita est, nullus erit Scripturæ aut traditionis textus à censurâ immunis, nullus qui gravissimâ non possit censurâ configi. 5° Inusitata; hæc enim est Ecclesie usus, hæc præxis,

à quâ procul dubio non recessere summi Pontifices Pius V, Greg. III et Urbanus VIII, ut cum aliquas propositiones simpliciter et absolutè damnat, non in alieno et extraneo, sed in proprio, naturali, obvio et ab auctoribus intento eas spectet; id exigit justitia; neque pro sua summâ aequitate, sanctitate ac sapientiâ, sese aliter gerere potest Ecclesia jugi Spiritûs sancti influxu instructa.

SOLVUNTUR OBJECTIONES. — Laudatus antea anonymus et auctor recentior libri cui titulus, *Ethica amoris*, tom. 1, prolegom. 6, cap. 2, paragr. 7, momenta ferè omnia colligunt et adoptant quibus hactenus nisi sunt Baianiste ut probarent delendum esse famosum comma post verbum possent. Momenta hæc summata hic referemus et solvemus.

Dices 1°: Card. Granvellaus epist. ad Morillonium datâ die 13 novembris 1567, fatetur aliquas è damnatis propositionibus in rigore, aliquo sensu exponi posse; ergo, etc. — Respondeo ita quidem scripsisse Granvellaum, sed quid inde? nihil proorsis. 1° Non ait dictus cardinalis propositiones in proprio verborum sensu ab assertoribus intento defendi posse, de quo hic potissimum questio. 2° Dùm hæc scriberet, præ oculis certè non habebat pontificiam bullam; nonnulla enim addit, alia detrahit de textu bullæ, v. g., notas hæreticas et temeritatis. 5° Bullæ exemplar quod penes erat card. Granvellaum, quodque postmodum Lovanium misit, interpunctis distinctum non erat; scilicet exemplar illud extractum fuerat, non ex Archivis, sed ex commentariis publicis, in quibus, ut dicemus postea, bullæ jacebant absque interpunctionibus.

Dices 2°: In Epist. Morillonii ad card. Granvellaum datâ die 20 junii an. 1569, hæc verba leguntur: *Novas propositiones defendi posse in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento; ergo, etc.* — Respondeo dicta verba non esse Morillonii, uti calidè insuere videtur recentior operum Baii editor parte 2, pag. 256, sed ipsiusmet Baii, qui tunc temporis censuræ subscribere recusabat, cui deinceps sese subiecit instrumento publico declarans die 24 martii an. 1580, *plene persuasum habere eorum omnium sententiarum damnationem jure meritoque factam fuisse... et plurimas ex istis sententiis in nonnullis libellis à se olim conscriptis contineri et defendi, etiam in eo sensu in quo reprobantur.* Illic certè editoris fides desideratur.

Dices 3°: Decretum academice Lovaniensis die 29, decembris anni 1567, hæc habet: *Certe sententiæ respectivè damnantur tanquam erroneæ... quamquam eorum novæ aliquo pacto sustineri possent in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento; ergo, etc.* Respondeo 1°, prætersum illud decretum non esse genuinum Facultatis Lovaniensis opus, sed solius Cornelli tunc Decani Facultatis et postea Gandavensis episcopi, aut ad summum quorundam duntaxat doctorum Baii faventium; hinc dictum opus, tum in MS. tum in novâ editione à Gerberonio adornatâ, parte 2, pag. 66, non inscribitur: Decretum Facultatis Lova-

niensis, sed simpliciter: *Attestatio Cornelii Jansenii Decani Facultatis Lovaniensis*. Ubi adverte, quod ex causâ Quesnellii art. 5, pag. 166, constat, agrè fuisse Quesnellium sic inscriptum fuisse istud decretum; unde cum postmodum processet typis historicæ Congregationis de Auxiliis, primus auctor fuit, ut sub hoc specioso titulo vulgaretur: *Instrumentum authenticum Facultatis Lovaniensis*.

Respondeo 2°: Esto dictum decretum genuinus sit Facultatis Lovaniensis factus, nihil exinde commodi accederet adversariis; ipsa siquidem Facultas ab hæc sua priori sententiâ manifestè recessit, atque agnovit propositiones in proprio verborum sensu ab assertoribus intento fuisse damnatas. Ita constat, tum ex duplici hujusce Facultatis Declaratione, an. 1585 et 1701, verba inter probationes retulimus; tum ex Commentariis ejusdem Universitatis, pag. 567 et 569.

Dices 4°: Cumerus Petri, qui fuit unus ex Baii discipulis opusculo adversus eundem Baium edito, in præfatione comma refert post verba, sensus ab assertoribus intento; id testatur collector operum Baii, parte 2, pag. 256: ergo, etc. Respondeo inter edita Cumeri opera non legi verba laudata; neque ullo idoneo teste, aut authentico instrumento evincunt adversarii ita legi in manuscriptis. Equidem Gerberonius testem appellat auctorem documentorum ad historiam academice Duacensis pertinentium; is autem Quesnellius est, qui nec testari audeat à se visum illud Cumeri scriptum, quique et ipse ad Gerberonium remittit. Ita professi Baii ac Jansenii defensores, scipos mutuo in propriâ causâ, et testes, et iudices appellant ac laudant. Variis momentis probat auctor historicæ Congregationis de Auxiliis, sub nomine *Theodori Eleutherii*, laudatum Cumeri textum falsitatis ac interpolationis meritò suspectum esse. Adde Cumeri auctoritatem disertis testimoniis antea laudatis nequiquam posse officere.

Dices 5°: Plurima extant exemplaria et MSS. codices in quibus comma desideratur post verbum, possent. 1° In ipso bullæ exemplari quod Franciscus Toletus Româ Lovanium attulit, nulla legitur interpunctio. 2° Quisque extant codices MSS., in quibus, teste Gerberonio, parte 2 operum Baii, pag. 256, 257, post verba: *Ab assertoribus intento*, reperitur; addit in uno ex illis totam clausulam, *quoniam nonnulla aliquo pacto*, etc. intra parentheses contineri. 3° Dominus de Saint-Amour, Diarii parte 2, pag. 64 et 65, affirmat penes se habere exemplar bullæ Urbani VIII, Romæ typis excusæ an. 1642, in quo famosum comma legitur post verba mox relata; ergo, etc.

Respondeo 1°, quidquid sit de laudatis MSS. et exemplaribus, totum istud dissidium circa commatis additionem jamdiu compositum esse debere postquam jussu Urbani VIII, ut antea diximus, ad fidem autographi Vaticani descriptum fuit ac typis editum exemplar bullæ Pii V, ipsisque Simeonico et Papio deputatis academice Lovaniensis, coram notario et testibus traditum ac consignatum fuit die 26 Junii an. 1644; in illo siquidem exemplari comma legitur post verba: *sustineri possent*, et ante ista, *in rigore et proprio*, etc.

Hæc responsione utuntur Duscenses in libro antea laudato, *Veritas et æquitas*, etc.

Respondeo 2° sigillatim ad singula. Ad primum, falsum est nullam legi interpunctionem in exemplari quod Româ Lovanium attulit Toletus. Comma se vidisse testatur card. de Lugo, ut antea notavimus. Idem testatur Ripalda tom. 3 de Ente supernat. disput. 4, sect. 2, his verbis: *Apud me extat Bulla originaria Greg. XIII, impressa Romæ, 1579, tradit card. Toletus, qui ex commissione Greg. XIII causam Michaelis Baii conclusit... in eâ manifestum est comma post verba SUSTINERI POSSENT... quare mirari non desino audaciam Balaornum, qui fallere voluit in re, in quâ aperta falsitatis et fallaciæ convinci possunt. Ad secundum, laudati à Gerberonio MSS. codices, utpote obscuri, incogniti, nullo publico instrumento muniti, plerisque inter se variantibus, eodem fatente Gerberonio, nullam certè merentur fidem, neque ullatenus præponderare possunt auctoritati dicti illius authentici exemplaris, quod jubente S. pontifice Urbano deputatis Lovaniensibus coram notario et testibus traditum fuit, in quo comma legitur post verbum, *possent*. Quod autem spectat dictam parenthesis, ibidem candidè fatetur Gerberonius, *recentiore manu eideri definitam*.*

Ad tertium, fateor in exemplaribus bullæ Urbani Romæ typis excusæ an. 1642, deesse famosum comma post verbum, *possent*; verum contendimus id dandum vitio et incuriæ typographi, quod exinde manifestè constat, tum quia in exemplaribus in Belgio et deinde Colonia eodem anno excusis restitutum fuit dictam comma jussa ac voluntate Urbani, qui id nuntio apostolico tunc Coloniz degenti mandaverat; tum quia an. 1644, idem S. pontifex bullam Romæ novis typis edi curavit collocato commate post verba, *sustineri possent*; hæc autem editio cæteris longè præstat, cum à sanctâ Sede declarata fuerit authentica, huicque præ aliis omnibus standum esse præscriperit.

Atque ut utriusque posteriori responsioni major lux affluat, et adversariorum argumenta ex MSS. et exemplaribus petita dissipentur ac penitus evanescant.

Observandum. 1°, cum card. de Lugo, bullarum postolicarum duo manuscripta Romæ assertari; primum est ipsamet autographum quod in archivis sancti Officii deponitur; alterum est exemplar autographi quod in *Regesto*, ut aiunt, summi pontificis reponitur. Autographum interpunctis distinguitur; exemplar non item, nullas habet interpunctionum notas. Porro, eodem cardinali teste, idque ex curiæ romanæ praxi constat, quotquot conceduntur et per provincias diriguntur dictarum bullarum exemplaria (nisi aliter expressè mandaverit S. pontifex), exeribuntur juxta fidem *Regesti*, non verò juxta autographum quod in archivis asservatur, ac proinde exemplaria illa nullas habent interpunctionum notas.

Observandum 2°, in causâ Baii quinque potissimum exemplaria bullæ Pii V Româ Lovanium missa fuisse.

Primum anno 1567 à cardinali Granvellano ad Morillonium directum fuit; virgulis et punctis distinctam non erat, juxta morem, uti mox advertimus curiae romanae.

Secundum an. 1580 à Francisco Toletò, pontificis legato, dein cardinali, Lovanium allatum fuit; in eo comma jacebat post verba *sustineri possent*. Ex autographo exscriptum fuerat exemplar illud ex speciali S. pontificis Greg. XIII mandato, qui id ita jusserat, ut scilicet ea ratione obviam iretur novis Bani cavillationibus, qui editis apologiis contendedet ac plerisque facultatis doctoribus persuaserat, juxta bullae pronuntiatum, *nonnullas è damnatis propositionibus sustineri posse in sensu ab assertoribus intento*. Jussa pontificis feliciter executus est Toletus, siquidem Bani et ipsam facultatem Lovaniensem ad puram et simplicem bullae acceptationem adduxit. Ista constant ex publico Bani instrumento propria manu subscripto die 24 martii, anni 1580, et ex actis Facultatis quae retulimus cap. 1.

Tertium eodem anno 1580, provomente Toletò à Greg. XIII ad Bani et Facultatem Lovaniensem missum fuit, ut in sua priori purè et simplici subscriptione firmarentur. Primum istud est publicum et authenticum bullae exemplar quod in Belgio comparuit; scilicet, ex jussa S. pontificis, nec Morillonius, nec Toletus, cuiquam potestatem fecerant describendi exemplaria quae penès se habebant.

Ita testatur Morillonius, Epist. ad card. Granvellanum die 20 junii, an. 1580. Idem etiam declarat relata à Gerberonio Facultatis Lovaniensis acta an. 1580: *His feliciter peractis D. cancellarius de copia bullae, ut hic relinquere, mentionem suggestit. Ad quod respondit praefatus D. Franciscus Toletus, non se habere in mandatis ut copiam ejus relinquat, sed acturum se apud ipsam Sanctitatem, mox ubi Romam redierit ut ea transmittatur*. Quod quidem executus est, ut constat ex Brevi Gregorii XIII, die 15 junii ejusdem an. 1580, in quo sic legitur: *Mittimus exemplum publicum litterarum sanctae memoriae Pii V, quas tunc per litteras, tunc per dilectum filium Franciscum Toletum postalatui*. Porò, in dicto Greg. XIII exemplari virgulae et puncta interposita non erant quibus figeretur bullae sensus. Constat 1° ex Marcario Havermans aperto Baianistà, qui id disertè testatur *Defensionem Tyrocinii*, pag. 73: *Quantum, inquit, ad originalem copiam bullae Romae Lovanium transmissam, illa nulla habet commata*. 2° Idem testatur alter Bani discipulus, auctor libri cui titulus: *Via pacis*, pag. 59. Idem manifestè patet ex eo quòd Facultas Lovaniensis dictam Gregorii exemplar edi curavit: solis autem oculis opus est ut detegatur in iis nullas esse interpunctiones. Ubi obiter adverte, quòd cum Janssonius et Jansenius asserunt in illo exemplari nullum reperiri comma post verba, *sustineri possent*, rectè quidem affirmant; ast ex sincerà fide addere debuissent, nullas omninò in integro contextu reperiri interpunctiones.

Quartum exemplar est anni 1642, Romae typis excavatum. Istud primum est publicum et authenticum

exemplar in quo reperiuntur interpunctiones. Equidem in eo desideratur comma post verbum *possent*; verum id errori typographi imputandum; unde, ut mox annotavimus, jubente S. pontifice, eodem anno in editione Coloniensi restitutum comma.

Quintum demique exemplar est anni 1644. Ex archiviis juxta fidem autographi exscriptum fuit; ac coram notario et testibus traditam et consignatam deputatis Lovaniensibus à tribus cardinalibus, cum mandato apostolico ut eidem sic consignato fides adhiberetur; in eo autem constantissime fidei exemplari, famosum comma collocatur post verba, *sustineri possent*.

Observandum 5° MSS., codices, exemplaria, aliaque instrumenta quae ab adversariis, post Gerberonium, secundà parte operum Bani pag. 256 et sequent., nobis opponuntur, ea omnia ante annum 1642 fuisse exscripta. Ita liquet ex die haece instrumentis opposita.

Ex his omnibus manifestè patet, adversariorum argumentum ex MSS. et exemplaribus positum, nullius omninò esse roboris, atque magis iis nocere quàm faveat. Enimverò MSS. exemplaria, aliaque instrumenta nobis objecta, annum 1642 antecedunt; constat id ex sola horumce monumentorum inspectione; atque ex dictis ante annum 1642 et 1644, nullum vulgatum fuit publicum et authenticum bullae exemplar interpunctionum notis distinctum; siquidem tria duntaxat recensentur ante id temporis exemplaria, Morillonii, Toleti, et Greg. XIII ad Bani; duo priora ex dictis nullatenus fuere communicata; tertium, quod evasit publicum, non erat interpunctis distinctum; ergo, etc., unde praefata haec omnia ab adversariis nobis objecta exemplaria, interpolata, apocrypha, in plerisque essentialibus discrepantia, nullius planè sunt auctoritatis. Scilicet quo tempore plurimum poterat in academia Lovaniensi Bani, exscripta fuere isthaec exemplaria à privatis eidem Bani faventibus, qui pro suis praedictis virgulas et puncta bullae adjocere. Quòd autem mirum, si Bani ejusque asseclae, qui bullam distortè et obliquè interpretabantur, eandem exscribendo et puncta interserendo vitiaxerint?

ARTICULUS VII.

Nonnulla proponantur et expendantur quaestiones ad perfectam dictarum Pii V, Gregorii XIII, Urbani VIII, bullarum intelligentiam planè necessaria.

Quaeres 1°, quis sit numerus propositionum per Constitutionem Pii V damnatarum? — Respondeo eas non eodem ab omnibus numero referri. Alii 76 duntaxat numerant; ita plerique Lovanienses. Alii 79; ita Suarez, Ripalda, etc. Alii tandem 80 recensent. Verum diversus is computandi modus bullae substantiam minimè attingit. Ratio autem hujusce diversitatis exinde orta est, quòd in primitivis bullis Romae Lovanium transmissis, propositiones omnes, uti antea notavimus, continentur ac junctim referantur absque ordine et ullà interpunctionum notà; unde, cum postmodum

à theologis transcriptæ sunt dictæ bullæ, adjecti fuere propositionibus numeri, quo commodius seorsum citari possent: quia verò à nonnullis eadem propositio dividitur in plures, ideò in aliquibus exemplaribus major, in aliis verò minor propositionum numerus occurrit.

Quæres 2°, an omnes propositiones à Pio V damnatæ, falsæ sint in sensu obvio, proprio et naturali. — Respondeo affirmativè. Ad hoc enim satis est ut propositio in proprio et naturali sensu vera, non possit simpliciter et absolutè damnari; atqui ita est, ut constat ex fusè dictis et probatis tom. 3, ubi de notis theologicis, pag. 367 et seq.; ergo, etc. Etverò uti ratiocinatur Steyaërtius loco ibidem indicato, eodem modo iudicandum est de veritate in ordine ad censuram, ac de falsitate in ordine ad approbationem; atqui propositio in sensu proprio et naturali falsa, simpliciter et absolutè approbari nequit; ergo, etc.

Quæres 3°, an omnes propositiones in bullâ comprehensæ falsæ sint, et damnatæ independentè à censuris quibus contrariæ sententiæ notant. — Antequàm respondeam, observa 1°, in propositionibus damnantibus aliquam doctrinam duo posse distingui, scilicet, *dictum*, seu doctrina in quam censura cadit; et *modus* seu censura quæ doctrinam illam notat ac configit... Observa 2°, inter damnatas Baii propositiones plures esse quæ doctrinam aliquam non solum rejiciunt, sed et certâ quâdam censurâ infamant; tales sunt 13, 18, 24, etc. Observa 3°, orthodoxos theologos consentire præfatas omnes propositiones ratione *dicti* seu doctrinæ, vel saltem ratione *modi* seu censuræ, imò et plerasque ratione utriusque, *dicti* scilicet et *modi*, vitiosas esse, falsas, ac justè meritorie damnatas; ast nonnihil dissentiunt inter se, an idem sentiendum sit de omnibus dictis propositionibus, utrùm scilicet omnes vitiosæ sint et falsæ in se præcisè spectatè, independentè à censuris quibus oppositas sententiæ notant. Alii cum Ripaldâ, Steyaërt., aliisque Lovaniensibus et Duacensibus infra citandis parti affirmanti assentiunt. Alii verò parti neganti favent; ita Suarez, Vasquez, Toletus, Bellarminus, Norisius. Sententiam hanc avidè arripuit Jans. lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, sed consilio planè diverso à mente dictorum auctorum, nempe ut eâ viâ Baii doctrinam circa varia capita à censurâ eximeret. His positis.

Respondeo, recensitas in bullâ propositiones quæ censuram continent, non solum ratione *modi*, seu propter censuram, sed etiam ratione *dicti*, seu propter doctrinam, justè meritorie damnatas fuisse.

Prob. 1° ex celebri supradictâ declaratione Lovaniensi an. 1583, in quâ, ut observat Steyaërt. tom. 1° opuscul. pag. 193, idque ex solâ inspectione patet, *sic repelluntur articuli Baiani, ut falsitas eorum ubique demonstretur, ETIAM INDEPENDENTER AB ACERBITATE CENSURÆ QUAM CONTINENT*; ergo, etc.

Prob. 2° ex simili declaratione Facultatis Duacensis jam citatâ, in quâ propositiones omnes independentè à censuris eisdem annexis falsæ et vitiosæ demonstrantur, ac quoad doctrinam per antitheses Guil-

elmi Estii et Francisci Sylvii sigillatim refelluntur.

Prob. 3°, quia licet in quibusdam Baii propositionibus censuram continentibus, error, falsitas et vitium illicò non deprehendantur independentè à censurâ; attamen si propius inspiciantur et conferantur cum palmaribus Baii principiis in alijs propositionibus expressis, facile erit advertere ipsas, in se et præcisè ratione doctrinæ vitiosas esse ac damnabiles; ergo, etc. Sic, v. g., ex hoc uno fundamentali de duplici amore Baii principio, propositione 58 asserto: *Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas.... aut laudabilis illa charitas per Spiritum sanctum in corde diffusa*; ex hoc, inquam, principio non modica lux affulget ad proprium sensum et vitium nonnullarum propositionum detegendum, quarum aliunde error statim non occurrit. Etverò innumera ex dicto principio erronea consectaria dimanare alibi indicavimus, et iterùm pleniùs postmodùm indicabimus. Prob. 4, quia, ut latè probat Ripalda, tom. 6 de Ente supernat. disput. 1, sect. 5, propositiones inrentes censuram doctrinæ probabilis, prohibere quidem, non verò damnare solet Ecclesia; nec enim ullibi videmus propositiones huiusmodi theologicâ censurâ confixas fuisse; atqui Baiianæ propositiones censuram continentes, non solum prohibentur, sed etiam insuper verè ac propriè damnantur: *Quas quidem sententiæ, inquit, S. pontifex, stricto examine ponderatas.... damnans, circumscribit, et abolemus, etc.*; ergo, etc.

Quæres 4°, an dictæ propositiones falsæ sint et damnatæ in sensu ab assertoribus intento. — Respondeo affirmativè. Probatur 1° ex contextu bullæ, in quâ famosum comma collocandum est post verba *sustineri possent*, ut art. præcedenti demonstravimus... 2° Ex declarationibus Facultatum Lovaniens. et Duacens. ibidem relatis, in quibus expressè habetur, et assertur *hoc decisum fuisse ab Urbano VIII.... 5° Is est Ecclesie usus, ut cum aliquas libri vel auctoris propositiones condemnat, eas potissimum spectet relativè ad mentem auctoris et sensum libri.*

Quæres 5°, unde damnatarum à Pio V propositionum genuinus ac legitimus sensus desumendus sit. — Respondeo hic tria certa esse. Primum, quod docent Suarez, Steyart., Ripalda, alique, nempe, verum ac legitimum damnatarum à Pio V sensum meritò colligi posse ex libris Baii, Kesselii et aliorum assertorum. Istud autem principium directè impetit auctorem *Ethices amoris*, Gerberonium, etc., qui ut genuinum Baii doctrinam à censurâ eximant, contendunt damnatum in Baianis propositionibus sensum non ex libris Baii aut aliorum assertorum colligendum esse, sed unicè ex propositionibus secundum se absolutè, vel relativè ad se invicem spectatis.

Probatur 1° ex mox dictis. Scilicet, ea est perpetua ac constans Ecclesie praxis, ut cum extractas à libris propositiones condemnat, eas in sensu libri potissimum spectet; ergo legitimus damnatarum propositionum sensus ex assertorum libris meritò extundi potest.... 2° Ex mox dicendis patèbit eundem omninò esse libri et propositionum ex eo excerptarum sen-

sum; ergo, etc.... 5° Idem probatur ex tenore bullæ in quâ summus pontifex post enumeratas propositiones, simpliciter declarat illas esse in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento, hæreticas, erroneas, etc., atque ita damnari. Quæ quidem verba, si attentè expendantur, inquit Suarez prolegom. 6 de Grat. cap. 2, duo indicant: unum est, assertiones illas in proprio verborum sensu recensitis in Bullâ notis respectivè dignas esse; alteram, sensum hunc fuisse ab assertoribus intentum. *Hic est*, inquit ibid. Suarez., *simplex et proprius illoorum verborum sensus, et quicunque alius extrahitur, fructum hujus definitionis evocant*; ergo, etc.

Secundum, quod lidem tradunt theologi, istud est, Italianarum propositionum sensum posse etiam colligi ex propositionibus in se, aut relativè ad se invicem spectatis, sine librorum ex quibus extractæ sunt integrè lectione, vel antecedentium ac consequentium movè collatione.

Probatur 1°. Si generis ac legitimus istarum propositionum sensus ab auctore intentus et à summo pontifice damnatus non posset colligi ex propositionibus secundum se, vel relativè ad se invicem spectatis, sine librorum ex quibus extractæ sunt lectione, et antecedentium et consequentium in iisdem libris movè collatione; interclusa nobis esset via et ratio assequendi proprium sensum ab auctore intentum et à pontifice damnatum; absurdum consequens; ergo et antecedens. Sequela maj. constat, tum quia lectio horumque librorum nobis est severè prohibita in eo ipso decreto in quo propositiones damnantur; tum quia assertores harumque propositionum nusquam nominaverunt in bullis suis summi pontifices. Minor pariter constat; istud quippe scopo et dignitati tanti decreti repugnat; nec ex illo firmum argumentum contra aliquam opinionem possemus certè desumere, etiamsi in damnatis propositionibus, et proprio earum sensu contineretur; sicut evaderet frustraneum.

Probatur 2°. Dictas propositiones utique damnavit Pius V, in sensu obvio et naturali absoluto aut relativo; alienum enim omninò est ab Ecclesiæ praxi, propositiones colligere in sensu extraneo et peregrino, omisso proprio et naturali; aliàs in errorem inducerentur fideles, nec ulla esset adeò sana ac probata assertio quæ non posset censurâ conligi; atqui ex contextu liquet propositiones damnatas fuisse in sensu ab assertoribus intento: ergo genuinus ac legitimus auctorum sensus, ex genuino ac proprio propositionum sensu meritò colligi potest.

Tertium, quod utriusque prioris fundamentum est, in eo stat, quòd arcta sit ac necessaria connexio inter sensum propositionum in se et ad invicem sumptarum, et sensum librorum ex quibus extractæ sunt ab Ecclesiâ; liber enim non conflatur nisi ex propositionibus, et propositiones non sunt nisi compendium libri; liber non est nisi propositiones ornatæ, connexæ invicem et probatæ; propositiones verò non sunt nisi vera et seorsim sumpta libri principia; propositionum ergo è libris extractarum collectio, totus dicto-

rum librorum doctrinæ summarium ac velut compendium exhibere meritò creditur. Genuinus itaque damnatarum à Pio V propositionum sensus meritò colligi potest, vel ex libris assertorum, vel ex propositionibus in se aut relativè spectatis.

Atque hic auctoris Ethices amoris fraus tom. 1, prolegom. 6, sedulo præcavenda, quæ certè tum hujus, tum aliarum omnium Ecclesiæ definitionum, quibus propositiones in sensu auctorum vel librorum damnantur, perçus vane ac inutiles redderentur. Docet 1°, in propositionibus extractis ex libris, alium esse proprium et rigorosum propositionum sensum, et alium proprium assertorum seu librorum; prior desumendus ex usu vocabulorum communiter in scholis recepto, tempore quo fertur decretum; posterior ex antecedentibus et consequentibus in libro.... Docet 2°, unum ex illis sensibus posse esse verum et tenendum, dum alter falsus et damnabilis est.... Docet 3°, ita contingere in præsentis causâ; nempe damnatas Baii propositiones falsas esse ac vitiosas in proprio et naturali sensu quem reddunt, vel secundum se spectato, vel ad invicem collatæ; ast in sensu Baii et aliorum assertorum sanas esse ac orthodoxas... Docet 4°, dictas propositiones, in illo, non in isto sensu à SS. pontificibus fuisse damnatas; et quidem justè ac meritò; inò etiam fatetur dici posse damnatas fuisse propositiones in proprio sensu ab assertoribus intento, si per sensum hunc, non is intelligatur qui ex libris eruitur, sed ille qui colligitur ex propositionibus vel in se præcisè vel relativè ad se invicem collatis. *Confutandus non est*, inquit loco laudato, *proprius verborum sensus ab assertoribus intentus, cum proprio verborum sensu ex propositionibus ipsis colligendo.... Propositiones omnes (ob sensum damnato) sunt damnatæ in sensu ab assertoribus intento, si per sensum ab assertoribus intentum non ille intelligatur, qui ex libris ipsorum colligendus sit, sed qui colligendus sit ex bullâ ipsâ, sicut ex propositionibus ipsis prout in bullâ exhibentur, attentè usi vocabulorum communiter in scholis recepto dum bulla emanavit....* Docet 5°, dictæ Pii V Constitutioni omnimodam submissionem et obedientiam corde et ore præstandam esse.

Verùm quàm vanè, captiosè et noxiè exogitata sint hæc, nemo non videt. Vanè quidem, ut constat ex principiis mox allatis, præsertim tertio; captiosè verò et noxiè; tum quia si valeret ista doctrina, propositiones non fuissent damnatæ in proprio et naturali sensu quem habent in libris Baii, flesseli, aut aliorum assertorum; ex quo manifestè sequeretur, intactâ bullarum Pii V, Greg. XIII et Urbani VIII auctoritate, posse propugnari dictorum auctorum libros in sensu obvio, genuino et naturali ab omni prorsus errore immunes esse; sicut sub speciosis omnimodæ submissionis verbis tegitur error, non repudiatur, atque potentissima aperitur via ad integram Baii doctrinam denuò exsuscitandam; tum quia nulla posset quocumque tandem modo ferrè definitio ab Ecclesiâ, cui terpiter simili effluo non illuderetur; v. g., quinque fumosas propositiones damnatas fuisse

in proprio et naturali sensu Jansenii, his vocabulis unice intelligendo proprium et naturale sensum, quem propositiones reddunt in se præcisè, aut relativè ad se invicem spectatæ, non autem in obvio, proprio et naturali sensu quem habent in ipso Jansenii libro, quod tamen præcipuum est caput in quod tendunt Ecclesiæ eà de re definitiones.

Quæres 6^a, an prædictis SS. pontificum Pii V, Greg. XIII, Urbani VIII, Constitutionibus Ecclesiæ à prisca sua fide deservierit, aut sancti Augustini doctrinam damnaverit, uti calumniantur. Leydeckerus in disputationibus Historico-theologicis de vario Jansenianorum fato, aliique tam Protestantes quam Armæni. Respondeo hanc esse meram putidamque hæreticorum calumniam, quæ ex dictis passim in totâ istâ dissertatione abundè confutata manet. Et verò Pius V, Greg. XIII, Urbanus VIII, aliique subsequentes SS. pontifices Innocent. X, Alex. VII, Innoc. XII, etc., inconcussam S. Aug. doctrinam meritis laudibus commendârunt; nihil ergo citatis bullis S. doctoris doctrinæ fuit detractum.

Ceterùm hic iterùm nova frans. præcavenda; tum dicti auctoris Ethices, tum Gerberonii aliorumque qui istâ certissimâ assertionem abutuntur. Sic illi ratiocinantur: Pontificiis adversus Baium decretis nullo in puncto damnata est prisca Ecclesiæ fides, aut inconcussa S. Augustini doctrina; atqui talis vel talis propositio in sensu proprio et naturali antiquam Ecclesiæ et genuinam S. Aug. doctrinam exprimit; ergo in sensu proprio et naturali damnata non est, sed in alio quodam sensu, qui licet extraneus sit propositioni in se spectatæ, dicendus est tamen proprius et naturalis ab auctore intentus. Sic illi in decretis pontificiis ludunt ac cavillantur. Nullus est qui simili ratiocinio quamlibet doctrinam à censurâ non eximat, astr longa aliter cum orthodoxis discurrendum: Doctrinæ S. Augustini à SS. pontificibus damnata non fuit, atqui talis propositio damnata, in sensu proprio talem doctrinam exprimit, ergo isthæ doctrina omninò aliena est à sententiâ sancti Augustini, vel aliter: Atqui talis propositio in sensu proprio damnata est; ergo in sensu proprio et genuino, genuinam S. Augustini doctrinam non continet. Ubi vides ex eodem inconcussio isto principio, nec avitam Ecclesiæ fidem, nec genuinam S. Augustini doctrinam damnatas fuisse ab orthodoxis, et à novatoribus contradictorias erui conclusiones.

Itaque maximè cavendum est ne pro avità Ecclesiæ fide, et tenendâ S. Aug. doctrinâ, præjudicatè defendantur opiniones, et eas tantis nominibus decorando enerventur hodiernæ Ecclesiæ definitiones, uti præstant novatores. Scilicet non attendunt Ecclesiæ definitiones non posse adversari fidei antiquæ; Ecclesiæ etenim semper vivens et jugi sancti Spiritus influxu instructa, priorum suarum definitionum sensum certò exprimit; ex ipsius igitur hodiernâ definitione potius colligenda est avità fides, quam, ex præsensâ et ad arbitrium extorreatâ antiquorum doctrinâ, ad extraneos sensus detorquere suprema Ecclesiæ judicia.

Quæres 7^a, quot censuras contineat bulla Pii, quidve significet vox *respective* quæ in eadem bullâ legitur. Respondeo sex omninò continere censuras, adversus enumeratas ibidem sententias. Prima est, eas esse *hæreticas*. Secunda, esse *errorneas*. Tertia, *suspectas*. Quarta, *scandalosos*. Quinta, *temerarias*. Sexta, in *pias aures offensionem immittentes*. Quenam autem vera sit et accurata harumque censurarum notio alibi dictum est, ubi de notis theologicis; ibidem annotavi-mus particulam *respective*, quam ex concilio Constantiensi mutuati sunt summi pontifices, duo significare. Primum, nullam esse è recensitis in bullâ notis quæ in aliquam saltem propositionem non cadat. Secundum, nullam pariter esse ex propositionibus quæ non mereatur aliquam ex illis notis.

Quæres 8^a, ad quot capita revocari possint propositiones in bullâ notatæ. Respondeo propositiones illas sine ordinè et nexu in bullâ collocari: Duacenses ad 15 capita, Lovanienses ad 14, eas revocant; commodiùs ad quinque reduci possunt.

Primum caput complectitur propositiones quæ versantur circa statum naturæ innocentis, quindecim omninò sunt scilicet, 1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 21, 23, 24, 26, 33, 78, 79. Eò tendunt istæ propositiones, ut astruant dona naturæ innocenti collata, debita fuisse integritati primæ conditionis, et proinde naturalia dicenda esse, non supernaturalia, nec gratiam propriè dictam.

Secundum, propositiones quæ spectant peccatum tum originale, tum actuale; sexdecim sunt, 2, 20, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 68, 72, 73, 74, 75, 76. In his varii et gravissimi exprimuntur errores circa utriusque peccati naturam ejusque effectus.

Tertium est de libero arbitrio ejusque viribus; septemdecim complectitur propositiones, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 46, 63, 66, 67. In his duo palmares trãduntur errores. Primus est libertatem hujus statûs ad merendum necessariam in solo voluntario sitam esse; adeòque hominem peccare etiã damnabiliter, in eo quod necessariò licet. Secundus, liberum arbitrium sine supernaturali Dei auxilio, nonnisi ad peccandum valere.

Quantum continet 28 propositiones circa charitatem, justificationem et meritum; septem circa charitatem, scilicet 16, 31, 32, 33, 38, 70, 71; septem circa justificationem, 42, 43, 44, 58, 63, 64, 69; quatuordecim circa meritum honorum operum, 4, 5, 6, 8, 11; 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 61, 62. In his docetur 1° famosum Baianistarum principium circa impossibilitatem amoris mediî vitiosam cupiditatem inter et laudabilem ac supernaturalem eharitatem; 2° justificationem impij fieri formaliter per obedientiam legis; 3° omnia bona opera ex naturâ suâ meritoria esse vitæ æternæ absque ullo ordine ad merita Christi, aut dignitatem et excellentiam personæ operantis.

Quintum denique caput complectitur propositiones 10, 45, 60, quibus catholica impugnatur doctrina circa satisfactionem, indulgentias, necnon Missæ sacrificium.

Quæres 9°, an omnes in bullâ damnatæ propositiones Baio adscriptæ fuerint, et an eas omnes reipsâ docuerit. — Respondeo 1°, dictas propositiones nec Baio, nec alteri cuiquam assertori expressè ac nominatim in bullâ adseribi. Constat id 4° ex tenore bullæ, 2° ex posteriori epistolâ card. Granvellani ad Morillon.^o in quâ sic legitur: « L'on fit ôter le premier feuillet afin que l'on ne connût ni l'auteur du livre, ni le lieu où il fut imprimé... Il verra (Baio) par la bulle, qu'il n'est nommé, ni son livre, etc. » 3° Idem colligitur ex his bullæ verbis, in sensu ab assertoribus intento, quibus patet damnatas propositiones, non uni vel alteri speciatim, sed pluribus generatim adjudicari.

Respondeo 2°, plerasque è damnatis propositionibus et quoad verba et quoad sensum; nonnullas verò quoad sensum duntaxat, in operibus Baii reperiri. Constat 1° ex citatâ Baii confessione, in quâ id disertè fatetur. Constat 2° ex ipsius apologiis in quibus idem ultrò agnoscit. Tres edidit apologias; in primâ quam ad sanctam Sedem direxit, damnatas propositiones in tres classes distribuit: 55 approbat; 22 malè extractas assertit; 21 sibi falsò imputari conqueritur. Constat 3° ex epist. ejusdem Baii ad card. Simonetam: *In bullâ Pii V, inquit, damnantur 70 sententiæ, quarum priores sexaginta aut circiter tacito quidem nomine, atamen intelligentibus satis aperto, significantur expressè ex quibusdam libellis meis, sicut etiam palam et nominatim in congregatione Facultatis nostræ testatus est Morillonius.*

Respondeo 3°, non omnes damnatas in bullâ propositiones extare in libris Baii. Id indicant 1° citata bulle verba, in sensu ab assertoribus intento. 2° Idem innunt ista Baii verba in suâ fidei confessione quam exegit Franciscus Toletus, quamque gratiam habuit S. pont. Greg. XIII. *Fateor, inquit, plurimas ex iisdem sententiis, in nonnullis libellis à me olim editis contineri.* 3° Idem proximè sequenti inductione patebit. Porro, licèt non omnes damnatos articulos docuerit Baio, cùm tamen longè majorem eorum numerum in suis scriptis passim expresserit, hinc articuli illi vulgò dicuntur Baiani.

Cùm in hoc præsentî tractatu frequens deinceps futurus sit sermo de Baianis propositionibus, non abs erit illarum indicio ob oculos hic ponere; eas ordinis et claritatis causâ ad certa quedam capita mœx indicata revocabimus, ac discernemus quæ Baii sint, assignatis simul locis unde extractæ sint.

DE GRATIA PRIMI HOMINIS ET ANGELORUM. — 1° *Nec Angeli, nec primi hominis adiac integri merita rectè vocantur gratia.* Est prima propositio inter Baianas; extat lib. 4 de Merit. operum, cap. 4. 2° *Primi hominis integri merita, fuerunt prima creationis munera; sed juxta modum loquendi Scripturæ sacræ, non rectè vocantur gratia, quòd sit ut tantùm merita, non etiam gratia debeant nuncupari.* Est 7; extat ibidem. 3° *Dona concessa homini integro et angelo, forsitan non improbandâ ratione dici possunt gratia; sed quia secundùm sensum sacræ Scripturæ, nomine gratiæ ea tantùm munera*

intelliguntur, quæ per Jesum Christum malè merentibus et indignis conferuntur; idèò neque merita, neque merces quæ illis redditur, gratia dici debet. Est 9, ibidem. 4° *Humanæ naturæ sublimatio et exaltatio in consortium divinæ naturæ, debita vult integritati primæ conditionis, et proinde naturalis dicenda est, et non supernaturalis.* Est 21; habetur lib. de primi hominis Justitiâ, cap. 4 et 5. 5° *Absurda est eorum sententia qui dicunt hominem ab initio dono quodam supernaturali et gratuito supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut fide, spe, et charitate Deum supernaturalitèr coleret.* Est 23, eodem in lib. cap. 7. 6° *A vanis et otiosis hominibus secundùm insipientiam philosophorum excogitata est sententia, hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita, fuerit largitate conditoris sublimatus, et in Dei filium adoptatus.* Est 24, eodem lib., cap. 7 et 8. 7° *Integritas primæ creationis non fuit indebita naturæ humanæ exaltatio; sed naturalis ejus conditio.* Est 26, eodem lib., cap. 4. 8° *Et bonis Angelis et primo homini, si in statu illo perseverassent usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces et non gratia.* Est 3, lib. de Merit. operum, cap. 4. 9° *Vita æterna homini integro et Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, et bona opera ex lege naturæ per se sufficiunt ad illam consequendam.* Est 4, eod. lib., cap. 2. 10° *In promissione factâ Angelo et primo homini continetur naturalis justitiæ constitutio, quâ pro bonis operibus sine alio respectu vitæ æternæ justis promittitur.* Est 5, ibidem. 11° *Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientiâ perseveraret, ad eam vitam pertransiret in quâ mori non posset.* Est 6, ibidem. 12° *Omnes omnîo justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum, unde Job et martyres quæ passi sunt, propter sua peccata passi sunt.* Est 72.

Damnatur ista propositio, sicut et alia quæ est n. 75, quia in iis temerè dictum est, inquit Suarez de Grat. prolegom. 6, cap. 2, omnes afflictiones justorum et martyrum, et ipsius etiam Job fuisse ultiones peccatorum suorum, quod non solùm sine fundamento assertitur, sed etiam Scripturis repugnat.... Nam multæ afflictiones permittuntur providentiâ speciali, non propter peccata commissa, sed ad probationem patientiæ.... vel propter gloriam Dei, ut, etc. Et verò, si omnes omnîo justorum afflictiones, necessariâ sint peccatorum pænæ, clarè sequitur impossibilitas statûs naturæ puræ.

13° *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.* Est 55. 14° *Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis ejus conditio.* Est 78. 15° *Falsa est doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari et institui sine justitiâ originali.* Est 79.

III quatuor posteriores articuli in libro Baii non extant quoad verba; ast quoad sensum coincidunt cum doctrinâ undecim priorum propositionum quæ expressè leguntur apud Baium.

DE PECCATIS ORIGINALI ET ACTUALI. — 1° *Ad rationem et definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis questio est, sed causâ et originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.* Est 46, habet

tur lib. de Peccato originis, cap. 7. 2° *Peccatum originis verè habet rationem peccati sine ullà relatione ac respectu ad voluntatem à quò originem habuit.* Est 47, ibidem. 3° *Peccatum originis est habituali voluntate parvuli voluntarium, et habitualiter dominatur parvulo, eò quòd non gerat contrarium voluntatis arbitrium.* Est 48, ibidem. 4° *Ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, et legi Dei repugnet.* Est 49, ibidem. 5° *Omne scelus est ejus conditionis, ut suum auctorem, et omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecti prima transgressio.* Est 52, eodem libro, cap. 13. 6° *Quantùm est ex vi transgressionis, tantùm meritorum malorum à generante contrahunt qui cum minoribus nascuntur vitiiis, quàm qui cum majoribus.* Est 53, eodem lib., cap. 6. Coincidit hæc propositio cum eo quòd ibidem asserit Baius, *peccatum originis (concupiscentiam scilicet et libidinem) in omnibus actu non esse æquale, sed in aliis minus, in aliis majus, etsi æquale sit reatu et denerito.* 7° *Nemo præter Christum est sine peccato originis; hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hæc vitâ sicut et aliorum justorum, fuerunt afflictiones peccati actualis vel originalis.* Est 75, non legitur in libris Baii; quoad ultimam tamen partem ex doctrinâ ipsius circa statum naturæ innocentis non obscure colligitur. 8° *Concupiscentia, sive lex membrorum, et prava ejus desideria, quæ invit sentiunt homines sunt vera legis inobedientia.* Est 51, lib. de Peccato orig., cap. 15 et 16. 9° *Prava desideria quibus ratio non consentit, et quæ homo invit patitur sunt prohibita præcepto, NON CONCUPISCES, Est 50, ibidem.* 10° *Motus pravi concupiscentiæ sunt pro statu hominis vitati, prohibiti præcepto : NON CONCUPISCES; unde homo eos sentiens et non consentiens, transgreditur præceptum : NON CONCUPISCES, quamvis transgressio in peccatum non deputetur.* Est 63, ibidem. Notat Steyaërt. ad hæc propositionem eadem omnino phrasi sectorios hæreses suas circa præsens caput exprimere. 11° *Concupiscentia in renatis relapsus in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut et alii habitus pravi.* Est 74; non reperitur apud Baium. *Ista tamen, inquit Steyaërt. pendet à superioribus. Nanique si concupiscentia in non renatis idèd peccatum sit, quia dominatur illis, nec hi contrarium gerunt voluntatis arbitrium; jam etiam in renatis eam esse peccatum oportet, ex quo iterùm per relapsum iis dominatur, nec ampliùs ipsi contrarium habent voluntatis arbitrium.* 12° *Omnia opera infidelium sunt peccata, et virtutes philosophorum sunt vitia.* Est 25, lib. 2 de virtutibus impiorum, præsertim cap. 4 et 5. 13° *In omnibus suis actibus peccator servit dominandi cupiditatì.* Est 40; propositionem Baiò adjudicat Ripalda; ast Steyaërt, notâ 20, in propositiones Baianas, contrarium docet et probat, his verbis : *Quis crederet hæc propositionem, reipsâ haberi apud Baium? Habetur tamen, et quidem totidem penè verbis : « Demones, inquit lib. de lib. Arb., cap. 6, in omnibus suis actibus et desi-*

deriis miserrimi sunt suæ iniquitatis, et male voluntatis, quam deponere non possunt, servi; similiter impii omnes, quamdiù non sunt à peccati dominio liberati, servi sunt peccati : quia in omnibus suis actibus dominantur peccato serviunt. » Ita Baius : *quæ quidem, pergit Steyaërtius, refutatione non egent.* 14° *Omne quòd agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* Est 55. Hanc iterùm propositionem Baiò adjudicat Ripalda; eam autem Baiò esse contendit ibidem Steyaërt, ubi observat doctrinam huicse propositionis è precedenti sponte ac necessariò sequi. 15° *Infidelitas purè negativa in iis, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.* Est 68; non reperitur apud Baium. 16° *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quòd necessariò facit.* Est 67. *Ista rursùm propositio in libris Baii non extat quoad verba; quoad sensum autem manifestè videtur sequi eum ipsius circa liberum arbitrium doctrinâ; de quâ paulò post.* 17° *Nullum est peccatum ex suâ naturâ veniale, sed omne peccatum meretur penam æternam.* Est 20. Docet hæc lib. 2 de Meritis operum, cap. 2. 18° *In peccato duo sunt, actus, et reatus. Transcunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad penam.* Est 56. Hanc tradit Baius libello de Oratione pro defunctis, cap. 4. In eo situs est ipsius error, quòd in peccato nihil aliud agnoscat quàm actum, et reatum penæ; nullum autem præterea reatum seu maculam culpæ.

DE LIBERO ARBITRIO, ET EIUS VIRIBUS. — 1° *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.* Est 66. — 2° *Quòd voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit.* Est 59. — 3° *Is libertatis modus qui est à necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed nomen libertatis à peccato.* Est 41.

Has quoad sensum propositiones passim tradit Baius, lib. de libero Arb., cap. 4, dicit, *Angelos felici quâdam necessitate constrictos, Deum atque justitiam immobiliter diligere, et postea cap. 6, eodem liberrimos (vocat), etiam in eo quòd justitiam diligunt.* Cap. 8, hæc notanda verba addit : *Nam licet doctores catholici adversus hæreticos liberum arbitrium sapiens in eo intellexerint, quòd possit omittere id quòd facit, hoc est, in eo quòd in suis actionibus, nullâ sit necessitate constrictum, sicut etiam intellexerunt philosophi qui posteriorem libertatis modum, qui nobis nominè per Christum contingit, ignoraverunt; attamen Augustinus, secutus Evangelium, etiam liberatum arbitrium in eo intellexit, quòd nullius extraneæ potestatis servituti esset obnoxium, sive in potestate haberet id quòd agit, omittere, sive non.* Ita Baius, quibus verbis satis tradit citatas propositiones. — 4° *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adiutorio, nominè ad peccandum valet.* Est 27, habetur lib. 2 de virtutibus impiorum cap. 8. — 5° *Pelagianus est error dicere quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.* Est 28, ibidem. — 6° *Non solum fures hi sunt et latrones, qui Christum viam et ostium vitæ et veritatis negant, sed etiam quicumque aliandè quàm per Christum in viam justitiæ (hoc est, aliquam justitiam) conscendì posse docent.* Est 29, eod. lib., cap. 9. — 7° *Similes hi sunt, qui di-*

cunt, tentationi ulli sine gratiæ Dei adiutorio hominem posse resistere, sic ut in eam non inducatur, aut ab eâ non superetur. Est 50, ibidem. — 8° Amor naturalis, qui ex naturæ viribus exoritur, ex sola philosophiâ per elationem presumptionis humane, cum injuriâ crucis Christi defenditur à nonnullis doctoribus. Est 56, lib. de Charit., cap. 4 et 5. — 9° Cum Pelagio sentit, qui bonum aliquid naturale, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit. Est 57, ibidem. — 10° Cum Pelagio sentitur, qui testimonium Apostoli ad Rom. 2 : GENTES QUÆ LEGEM NON HABENT, NATURALITER QUÆ LEGIS SUNT . FACIUNT ; intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus. Est 22, lib. de primâ hominis Justitiâ, cap. 5. — 11° Nonnisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus ; et gratiæ Christi injuriâ facit, qui ita sentit et docet. Est 65 ; non habetur in libris Baii. — 12° Definitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse falsò tribuitur Augustino, cum sit Pelagii. Est 54, habet hanc Baius lib. de Peccat. orig., cap. 12.

Tota hæc doctrina his octo posterioribus propositionibus exposita, intimè connexa est, ac necessariò sequitur è supra recensitis Baii placitis circa statum nature innocentis Enimverò in prædicto statu nulla alia ab hominum operandum et malum vitandum agnoscitur potestas, adeoque nec libertas, quàm quæ habetur per gratiam et virtutes infusas naturæ innocenti conaturales ac debitas ; porrò, per Adami peccatum omnibus gratiæ et virtutum donis spoliatus est homo ; amissa ergo omnis ad bonum libertas, ac superstes una remansit æura peccandi necessitas.

DE CHARITATE. — 1° Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, quâ mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur ; aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum sanctum in corde diffusâ, Deus amatur. Est 58, hanc expressè tradidit Baius lib. de Charit., cap. 5, 6, etc.

In hæc amoris mediū vitiosam cupiditatem inter et laudabilem charitatem exclusionem, imò et impossibilitatem, stat totius Baiiani systematis veluti basis ac fundamentum ; ex eo majè secundo fonte (ut attendenti patebit, et suo loco ex professo demonstrabimus) sponte nascuntur ac necessariò dimanant omnes ferè tum recensiti, tum postmodum referendi errores.

2° Distinctio illa duplicis amoris ; naturalis videlicet quo Deus amatur ut auctor naturæ ; et gratuiti, quo Deus amatur ut beatorum, vana est et commentitia, et ad illudendum sacris litteris, et plurimis veterum testimoniiis, excogitata. Est 54, eod. lib. de Charit., cap. 4. — 3° Non est vera legis obedientia quæ fit sine charitate. Est 26, lib. 2 de Meritis operum, cap. 1. — 4° Charitas perfecta et sincera, quæ est ex corde puro, conscientia bonâ et fide non fictâ, tam in catechumenis quàm in penitentibus potest esse sine remissione peccatorum. Est 31, citato lib. de Charit., cap. 7 et 8. — 5° Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum. Est 32, ibidem. — 6° Catechumenus rectè et sanctè vivit, et mandata observat, et legem implet per charitatem, ante obtentam remissionem pec-

catorum, quæ in baptismi lavacro demùm percipitur. Est 55, ibidem. — 7° Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem ; et charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis. Est 70, ibid. — 8° Per contritionem etiam cum charitate perfectâ, et cum voto suscipiendi sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii sine actuali susceptione sacramentorum. Est 71, ibidem.

Itaque, juxta Baium, charitas tum appreciativè, tum etiam intensivè perfecta cum reatu æternæ damnationis consistere potest, si sacramentum, martyrium et necessitas absint. Dixi, etiam intensivè perfecta ; nec enim toto capite octavo supra laudato, ullam charitatis perfectionem excipit, quæ reatum æternæ damnationis secum pati non possit. Hæc Baii doctrina coheret cum ipsius systemate circa justificationem, de quo mox. — 9° Quamdiù aliquid carnalis concupiscentiæ in diligente est, non facit præceptum : Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Est 76 ; non habetur in libris Baii ; sectariorum hæresim ingerit circa absolutam justorum, etiam cum gratiâ, Dei mandata observandi impotentiam, ob adhaerentis nimiarum noxiæ cupiditatis virtus.

DE JUSTIFICATIONE. — 1° Justitia quæ per fidem justificatur impius, consistit formaliter in obedientiâ mandatorum, quæ est operum justitia, non autem in gratiâ aliquâ animæ infusâ quâ adoptatur homo in filium Dei, et secundum interiorem hominem renovatur ac divine naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum sanctum renovatus, deinceps bene vivere, et Dei mandatis obedire possit. Est 42. Tradit hanc doctrinam Baius integro penè libro de Justitiâ. Docet 1, justitiam quæ justificatur impius, formaliter et propriè consistere in obedientiâ legis, exclusâ gratiâ animæ infusâ quâ homo adoptatur in filium Dei, ut loquitur concil. Trid. sess. 6, can. 11. Docet 2, eam impropiè et minùs præcipuè positam esse in remissione peccatorum ; hoc est, in remissione solius reatûs pœnæ æternæ ; in peccato enim, transacto actu, nullam maculam seu reatum culpæ agnoscit. Docet 3, veram et perfectam justificationem, non secùs ac veram et perfectam charitatem, posse stare sine remissione peccatorum.

2° In hominibus penitentibus ante sacramentum abolutionis, et in catechumenis ante baptismum est vera justificatio ; separata tamen à remissione peccatorum. Est 45, eodem lib., cap. 7. — 3° Operibus plerisque quæ à fidelibus fiunt, solum ut mandatis Dei pareant, cujusmodi sunt obedire parentibus, depositum reddere, etc., justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientiæ, et veræ legis justitiæ, non tamen iis obtinentur incrementa virtutum. Est 44, citato lib., cap. 5. Vix scias, inquit Steyaert, in notis ad propositiones Baianas, quid Baium ad hunc errorem moverit. Quidni verò talibus operibus etiam obtineantur incrementa virtutum. — 4° Illa distinctio duplicis justitiæ, alterius quæ fit per spiritum charitatis inhabitantem ; alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritûs sancti cor ad penitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, et in eo charita-

ten infundentis, quâ dicitur legis justificatio impletur, similiter rejicitur. Est 65. — 5° Item et illa distinctio duplicis vivificationis, alterius quâ vivificatur peccator, diâ ei penitentia, et vitæ novæ propositum per Dei gratiam inspiratur; alterius quâ vivificatur qui verè justificatur, et pelvis vitæ in vitæ Christo efficitur, communicatio judicatur, et Scripturis salvè congruens. Est 64. Utraque ista propositio non est Baii. Et verò Baius in suâ S. pontifici Pio V oblatâ apologiâ ad proposit. 60 et 61, dictam duplicis vivificationis et justitiæ distinctionem disertè approbat, hancque verissimam esse asserit. Idem testatur in explicatione eorundem articulorum, parte 2 Operum Baii novæ edit. pag. 145. Ceterum, quisquis sit istorum propositionum auctor, inquit Stryaert, utraq; distinctio tam acriter rejecta, non solum nullum meretur censuram, sed etiam bona est et utilis imprimis. — 6° Justificatio isepi fit formaliter per legis obedientiam, non autem per occultam communicationem, et inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos facit implere legem. Est 69, colligitur ex citato lib. de justitiâ cap. 5.

DE BONO OPERUM MERITIS. — 1° Sicut opus malum ex suâ naturâ est meritis aternæ meritorium, sic opus bonum ex suâ naturâ est vitæ aternæ meritorium. Est 2, lib. 2 de meritis operum, cap. 2. — 2° Quod piè et justè in hâc vitâ mortali naque ad finem cœternæ vitæ consequamur aternam, id non propriè gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim iustitiæ creationis constitutæ justo Dei judicio deputandum est, Est 11; ita sparsim lib. 2 de meritis operum. — 3° Nec in hâc retributione sanorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primæ institutionem generis humani, in quâ lege naturali constitutum est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vitæ aternæ reddatur. Est 12, ibidem. — 4° Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo quod fiât per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei; sed tantum ex eo quod sunt conformia legi, quodque per ea præstatur obedientiæ legi. Est 15. — 5° Rationem meriti in eo non consistere quod qui bene operatur habeat gratiam et inhabitantem Spiritum, sed in eo solum quod obediit divini legi. Est 15; utramque propositionem sæpius repetit Baius, et multis rationibus probat integro ferè citato lib. 2 de merit. operum. — 6° Pelagii sententiâ est, opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non esse regni cœlestis meritorium. Est 15, eod. lib. cap. 4. — 7° Cum Pelagius sentit, qui dicit ad rationem meriti esse necessarium ut homo per gratiam adoptionis sublevetur ad statum dæficum. Est 17, ibidem. — 8° Opera Catechumenorum, ut fides et penitentia, ante peccatorum remissionem facta, sunt vitæ aternæ merita, quam vitam non consequuntur Catechumeni, nisi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur. Est 18, ibidem. — 9° Opera bona iustorum non accipiunt in diâ iudicii extremi ampliore mercedem, quàm iusto Dei judicio mereantur accipere. Est 14, eod. lib. cap. 9. — 10° Opera justitiæ et temperantiæ quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt majorem ratiorem. Est 19, eod. lib. cap. 7. — 11° Celebris illa doctri-

nam distinctio, dicitur legis mandata bifariam impleri, alio modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum; alio quantum ad certum quædam modum, videlicet, secundum quem talent operantes pervenire ad regnum aternum, hoc est, ad modum meritorum, commentitia est et explodenda. Est 61, ibid. — 12° Illa quoque distinctio quâ opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto et omnibus circumstantiis rectum est et bonum, quod moraliter bonum appellari consuevit; vel quod est meritorium regni aterni, cò quod fit à viro Christi membro per spiritum charitatis, rejicienda est. Est 62, eodem libro, cap. 6.

Ex his propositionibus ad invicem concatenatis patet summam systematis circa meritum in eo consistere, quod operi bono ex solâ conformitate cum lege debeat vitæ aternæ independentem ab operantis dignitate ac excellentiâ; non secus ac operi malo ex solâ deliquitate operis mors debetur aterna.

13° In reatu per gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno colatum. Est 8, lib. de Meritis operum, cap. 4. Cohæret ista propositio cum supradictis erroribus circa liberum arbitrium.

DE SACRAMENTIS, SACRIFICIO, SATISFACTIONE, ET INDULGENTIS. — 1° In Sacramento baptismi aut sacerdotis absolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur; et ministerium sacerdotum solum liberat à reatu. Est 57, lib. de orat. pro defunctis. — 2° Peccator penitens non vivificatur ministerio sacerdotis absolutionis, sed à solo Deo, qui penitentiam suggerens, et inspirans vivificat eum et remittit; ministerio autem sacerdotis solum reatus tollitur. Est 18, ibidem. — 3° Sacrificium Missæ non aliâ ratione est sacrificium, quàm generali illâ quâ omne opus quod fit ut sanctâ societate Deo homo inhabereat. Est 45; collecta videtur ex libello Baii de Sacrificio cap. 4, 5 et 6. — 4° Solutio pœnæ temporalis quæ peccato dimisso supermanet, et corporis resurrectio, propriè nonisimeritiis Christi adscribenda est. Est 10; hanc tradit Baius lib. 1 de merit. operum cap. 9. — 5° Quando per elemosinas aliisque pietatis opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quisdam errantes autumant, nam alioqui essemus aliquâ saltem ex parte nostri redemptores; sed aliquid facimus, cuius intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, et communicatur. Est 59; hanc habet Baius disertè in fine libri de indulgentiis. — 6° Per possessiones sanctorum Indulgentiis communicatas non propriè redimuntur delicta, sed per communionem charitatis nobis coram passionibus impertiuntur, ut digni simus qui pretio singulari Christi à pœnis pro peccatis debitis liberemur. Est 60, lib. de Indulg. cap. 8. — 7° Satisfactiones laboriosæ iustificationum non valent explere de condigno pœnas temporalium restantem post culpam condonatum. Est 77; coincidit cum præcedentibus. Harum quatuor posteriorum propositionum doctrina planè adversatur, ut advertit Stryaert. loco antea citato, iis quæ docet concil. Trid. sess. 14, cap. 8.

Atque hæc de historiâ et systemate Botanismi;

qui plura volet, præter citatos auctores, adeat Suarez de grat. prolegom. 6, cap. 2; Turrian. opuscul. de tract. speciali de hæc materia; Steyart., tom 1 opuscul. Theoricæ expurgatæ parte 1; Ripaldam tom. 5 de Ente supernat. disput. 4, et ad calcem ejusdem tom 3, et è recentioribus P. Duchesne, qui de hocce argumento doctè et solidè disseruit in lib. cui gallicè titulus: *Histoire du Baianisme.*

Dissertatio decima.

DE CONGREGATIONIBUS de Auxiliis.

Nonùm quas moverat in Belgio Baius sopita: erant controversiæ, cum graves exorta sunt disputationes inter Patres Ordinis sancti Dominici et Societatis Jesu; illas prætermittere non sinunt, et tractatûs præsentis scopus, et exagitatæ materiæ gravitas. Ast de illis vix quidquam omninò certi affirmari potest; etenim in mutuis scriptis, quæ in probationes afferuntur momenta, ea in dubium ab alterâ parte statim revocantur; sicque involuta manet. gestorûm veritas, quidque sit sentiendum, quidve tenendum ignorat animus veri inquisitor. Si quid tamen certi haberi potest, attentè perlectis, qui ex utrâque parte parati sunt libris, illud exponemus expendendo, 1° occasionem Congregationum; 2° Congregationes ipsas; 3° exitum Congregationum. De his sigillatim dicendum.

ARTICULUS PRIMUS.

Occasio Congregationum.

Vix instituta erat Societas Jesu, jamque è vivis defuncto sanctissimo Fundatore sparsis per Europam illius membris, et primas in Universitatibus atque academiis cathedras occupantibus; conquesti sunt plerique Dominicani Jesuitas novam, eamque, à Pelagianismo non satis recedentem, edocere doctrinam; nec minus de Dominicanis conquerebantur Societatis Patres, quod suo præsertim circa prædeterminationem systemate, Calvini defensoribus faverent. Talis atque tantus fuit rumor ille, ut auctoritas pontificis summi in medium vocata accusationum veritatem dignoscere dedignata non fuerit; quomodo autem ad suum tribunal causam reservare fuerit adducta, nunc venit exponendum; recensitis primùm dissidiis tum in Belgio, tum in Hispaniâ expressis, quæ famosis de quibus nunc agitur, Congregationibus locum dedere.

§ 1. *Controversiæ in Belgio habitæ.*

Compendiosam harum controversiarum synopsis exhibet Habertus Vabrensis episcopus lib. cui titulus, *Defensio fidei*, cap. 14, § 3. Eamdem ab ovo Lovaniensem controversiam, omniaque ultrò citròque scripta, facta, gesta, accurato Diario complexus est Lessius. Utriusque operis analysis ad hæc capita revocari potest.

1° Damnatis Michaelis Bail doctoris et decani Lovaniensis propositionibus, ex Italiâ Lovanium accesserunt Lessius et Hamclius celeberrimi Societatis Jesu theologi, ibique annis 1585 et 1586, publicas habuere

prælectiones Theologicas de sacrâ Scripturâ, prædeterminatione, gratiâ, etc.

2° Anno 1587, iustigante Baio, cui multi Lovaniensis academiæ doctores adhaerebant, coepit Universitas in Lessii et Hamclii scripta inquirere, atque ex iis 34 propositiones censurâ notavit. Prodiit isthæc censura die 9 septembris ejusdem anni 1587. Paulò ante exhibitæ fuerant Lessio dictæ propositiones, et ab ipso quaesitum, an pro suis ea agnosceret; qui, ut ipse narrat in suâ Apologiâ, respondit, *suas esse, sed truncatas, et suis locis avulsas; ita ut quæ eas lecturi essent, non facillè possent intelligere, quorsum aut quâ occasione dictæ essent.*

3° Academiâ Duacensis, duce præsertim Estio, Lovaniensis academiæ judicium confirmavit anno 1588, latâ in Lessium censurâ longè duriori; ambæ verò conjunctim Universitates sacram Facultatem Parisiensem invitârunt ad idem præstandum, *quod ipsa præcisè se facturam negavit; teste Haberto, loco mox laudato.*

4° Eodem anno, postulantibus plerisque in Belgio episcopis, exarata fuit censura Lovaniensis justificatio seu defensio, ad respondendum, ut legitur in ipsius præfatione, Lessii Apologiæ adversùs dictam censuram.

5° Circa idem tempus illustrissimi Mechliniensis et Cameracensis archiepiscopi egere inter se, et cum cæteris suarum provinciarum episcopis, ut fieret synodus in quâ damnata à duabus Facultatibus professorum Societatis doctrina discuteretur, ac, si visum fuisset synodo, passim per Belgium proscriberetur.

6° Orta isthæc dissidia auctoritatè suâ compeccit Sixtus V, S. pontifex, dato die 15 aprilis ejusdem an. 1588, Brevi ad Calatinum episcopum, suum in Belgio nuntium apostolicum, quo totius controversiæ cognitionem Romam advocat, utriusque interim parti imposito silentio. Jussa pontificia partibus intimavit nuntius apostolicus, decreto eâ de re edito die 10 julii ejusdem anni, quo sub penâ excommunicationis latæ sententiæ vetuit, ne quis alteram partem erroris damnet; atque ita nonnihil sedata est gravissimâ illa Lovaniensis controversia quæ universum Belgium turbabat.

Unum hic occurrit expendendum, an scilicet prædicta utriusque academiæ Lovaniensis et Duacensis censura, à sanctâ Sede fuerit approbata. Augustinus Leblanc lib. 1 hist. de Auxiliis, cap. 9, 10, 11, contendit laudatas censuras Romæ sub Innocentio XI, et præsertim sub Innoc. XII, fuisse approbatas. Martinus Steyart., tom. 1 opuscul. pag. 11 et 12, fatetur quidem eas non fuisse positivè approbatas; ast easdem docet non fuisse improbatas, et quidem iis in circumstantiis in quibus improbandæ fuerant, si fuisset in iis quod jure improbaretur. Scilicet, inquit, *academia Lovaniensis ab æmulis suis novitatis ac erroris traducta, ad Sedem apostolicam recurrit, ut ei doctrinam suam exponat. Ultrò apud præcedem profertur iis in punctis quid doceat, in quibus præ cæteris accusatus;*

dicit hanc suam esse doctrinam, hanc se à majoribus accepisse, hanc porro se posteris transmissuram, nisi Ecclesia romana aliter videretur; paratum se præbet ea respicere omnia, quæ prima Sedes sibi ostenderit displicere. His obtinet, ut plusquam toto biennio, nec vice simpliciter, tota sua doctrina severissimo examine discutatur. Interea non desunt sibi adversarii, qui omnes nervos intendunt, ut saltem aliquod è dogmatibus istis proseribatur. Interim proscribitur nihil... Profectò (pergit ibidem), si adhuc error est (error nimirum damnabilis) in his quæ Ecclesia romana, sic rogata ab academicis istis, sic instigata ab adversariis, tanto spatio tantoque rigore discussa, definit, licet mihi dicere apostolicæ Sedi, quod olim alius Deo dixit: ST ERROR EST, A TE DECEPTI SUMUS... Non ergo simpliciter evasit censura nostra quam sanctæ Sedi exposuimus: evasit tunc, cum nequaquam evadere potuisset, si quid in eâ displicuisset Ecclesiæ. Ex his liquet hoc unum contendere Steyaërt, nihil esse in laudatis censuris, quod errorem damnabilem contineat, nihil quod displiceat Ecclesiæ, nihil denique quod jure notari debeat.

Theodorus Eleutherius lib. 1 hist. de Auxiliis cap. 22, et sequentibus, tria docet: Primum Belgicas censuras, ut censuræ sunt, hoc est, quatenus certis quibusdam notis Lessii doctrinam percillant, à sanctâ Sede non fuisse approbatas, imò potius improbatas. Ratio est, quia Sixtus et Paulus V doctrinam hanc doceri solemnibus decretis permiservant, eamque censurari sub gravissimis poenis prohibuerunt, ergo, etc.; neque enim ullum extat vestigium, ultra prædecessorum suorum metas excurrere voluisse subsequentes pontifices Innoc. XI et XII. Secundum, censuras, prout præcèsè continent censorum doctrinam, abstracto à notis quibus adversam sententiam perstringunt, nec approbatas fuisse positivè, nec improbatas; nullam quippe extat apostolicum decretum quo expressè confirmate fuerint aut rescissæ. Tertium, quod multis probat; istud est: nempe, censuras hoc posteriori sensu acceptas nullatenus fuisse approbatas, nequidem etiam tacitè. Imò auctor libri cui titulus: *Errata de Auxiliis* pag. 62 et 65, à quo non videtur recedere Eleutherius, censet silentium Curie romanæ in iis circumstantiis in quibus fuit observatum, tacitam fuisse doctrinæ censurarum improbationem; doctores quippe Lovanienses tunc temporis censurarum approbationem enixè postulabant; nulli erant illarum damnationem efflagitantes: ut quid ergo silebat Ecclesia romana, si innoxiam judicabat censuram?

Cæterum, quidquid sit de tacitâ illâ censurarum improbatione in quâ plurimum non insistit Eleutherius, profectò illarum doctrinam nequidem tacitè fuisse approbatam certum esse docet, idque variis, ut divi, conatur ostendere momentis. Validiora hic exhibemus.

Primum petitur ex illustris. Augustino Favorito, qui Innocentio XI à Secretis fuit; hic in epist. ad P. Christianum Lupum, datâ 25 novembris 1679, disertè negat censuram Lovaniensem à sanctâ Sede ullatenus

fuisse approbatam, totumque istud negotium sub iudice versari assertit: *Legi, inquit, folum relationis à te, à D. Viane factæ excellentissimo gubernatori Belgii de rebus à vobis in urbe gestis, et ab apostolicâ Sede relatis. Omnia mihi videntur ritè procedere, præter istud, videlicet Sanctitatem suam et eminent. cardinales comprobasse iudicium consultorum S. Officii circa censuram Lovaniensem. Cum enim nullum de hac materiâ decretum prodierit, nihil potest de eâ certè affirmari, et omnia adhuc sunt sub iudice, donec veniat plenitudo temporis controversiæ discutendæ.*

Secundum desumitur ex eminentiss. Tanario Bruxellis antea internuntio; is Romam scriptis explorandæ veritatæ gratiâ, die 18 novembris 1679, responsisque acceptis, litteras dedit die 18 januar. 1680, ad Nicolaum du Bois sacræ Scripturæ professorem, in quibus ipsi significat sese reimpressionem censuræ prohibitorum, ne, inquit, *contraveniretur menti suæ Sanctitatis, quandoquidem nunquam, quod sciam, fuerit approbata (censura Lov.) à sanctâ Sede.*

Tertium colligitur ex excerptis quibusdam registorum sancti Officii, ex quibus constat, die 10 dec. 1679, prohibuisse sacram Congregationem oratoribus Lovaniensibus ne censuram prædictam typis mandarent, et latâ prohibitionem subditur: *Significet autem oratoribus (internuntius) quòd Sanctitas sua, nec sacra Congregatio, unquam approbavit dictam censuram; seu ejus justificationem in materiâ gratiæ. Nihil certè disertius. Extracta sunt hæc ex archivio sancti Officii, atque tradita eminent. cardinalibus hujus Congregationis ab assessore sancti Officii anno 1695, quo tempore Hennebellus causam nonnullorum Lovaniensium Romæ agebat.*

Quartum eruitur ex ipsomet Innocentii XI decreto die 2 martii 1679, quo damnatis ad instantiam deputatorum Lovaniensium 65 ethices laxioris propositionibus, continuo subditur: *Non intendens tamen sua Sanctitas per hoc decretum alias propositiones in ipso non expressas, et Sanctitati suæ quomodolibet et ex quacumque parte exhibitas, ullatenus approbare.* Atqui deputati Lovanienses unâ cum propositionibus censurandis, varias alias propositiones libro censurarum contentas ad examen exhibuerunt; quin et circa hæc tempora, utraque Lovaniensis et Duacensis censura examinanda S. pontifici oblata fuit; ergo ex mente ac declaratione ipsius Innoe. XI, censuræ et propositiones Lovanienses non fuerunt ullatenus approbatæ.

Quintum denique deducitur ex decreto Innoe. XII ad academiam Lovaniensem dato die 6 februarii 1694. Eo Brevis Belgicæ censuras disertè confirmari contendit historicus Leblanc; ast infirmum omnino esse ac labile istud momentum ex eo concitit Eleutherius, quòd eo ipso in Brevis apertè significet S. pontifex nolle se *profundiores difficilesque partes incurram in materiâ divinæ gratiæ questionum...* adstruere ac definire; porro manifestum est questiones de gratiæ efficacis naturâ, de modo electionis ad gloriam, aliasque hujusmodi in censuris expressas, *profundiores esse difficilesque, quæ in materiâ gratiæ occurrunt;*

ergo, etc.; immeritò ergo Breve istud apostolicum opponit Augustinus Leblanc, tanquam *extremam orthodoxie censurem signillum*.

Ast, inquit Aug. Leblanc, certum est censuras romano pontifici fuisse delatas an. 1679, atque rigoroso examine à curie iudicibus discussas, nec tamen edito decreto proscriptas; fuerunt ergo probate: *Quotquot enim, pergit historicus, remane curie, ac præsertim generalis Inquisitionis præxim vel leviter solvant, certò sciunt, non aliter ab eis propositiones aut libros approbari*.

Respondet Eleutherius simili argumento invictè ostendi Lessii et Molinæ doctrinam fuisse probatam. Scilicet, Lessii doctrina à Sixto V discussa fuit et examinata; edito autem decreto damnata non est; ergo, etc. Pariter Molinæ doctrina à Clemente VIII et Paulo V discussa est; nullo decreto ab ipsis damnata est; ergo secundùm curie præxim est ab ipsis approbata. Viderit adversarius nùm ista fatetur.

Addit auctor libri cui titulus, *Errata... de Anzil.* loco mox citato, statuta historici regulà manifestè colligi, censuras non fuisse Romæ approbatas, cum nullus fuerit tunc temporis qui dictarum censurarum examen ac damnationem urgeret, quod tamen necessum omninò foret ut silentium loco approbationis haberetur. Quia illòdem observat, ut diximus supra, iis in circumstantiis silentium potius esse argumentum tacite improbationis.

§ 2. *Controversie in Hispaniâ habitæ.*

Orta in Belgio dissidia apostolicis Sixti V litteris nonnihil sedata sunt, ut antea diximus; ast multò majora in Hispaniâ excitata sunt occasione librorum Ludovici Molinæ; quæ quidem ut plenius dignoscantur res altius est repetenda. Itaque Lutheri et Calvini hæresi debellandæ divinitus datus S. Ignatius, prima veluti fundamenta Societatis Parisiis jecit circa annum 1540. Unum percipue divum Thomam doctorem Angelicum elegit, qui in Societatis scholis prælegeretur. Ita constat ex his Constitutionum verbis quartâ parte cap. 14. *In Theologiâ legatur notum Testamentum, et doctrina scholastica D. Thomæ.* Quæ quidem Constitutiones approbate fuerunt in primâ generali Congregatione habitâ anno 1550. E vivis excessit sanctissimus fundator versùs annum 1556, atque in ejus locum ad supremam Societatis præfecturam communibus votis vocatus est Didacus Laynes in Congregatione generali anni 1558. Illic, si fides Augustino Leblanc, tenendæ S. Thomæ doctrinæ lex, speciosæ interpretationis obtentu, penitus concessa est. Ita quippe, additâ hæc clausulâ, statum esse contendit: *Prælegetur etiam Magister Sententiarum; sed si videretur temporis decorem alius auctor studentibus utilior futurus, ut si aliqua Summa vel liber theologiæ scholasticæ conficeretur, qui his nostris temporibus accommodatior videretur, grati cum consilio, et rebus diligenter expensis per viros qui in universâ societate optissimè existimantur, curaque Præpositi generalis approbatione, prælegi poterit.*

Ast è vestigio occurrit Theodorus Eleutherius, ut

que lib. I Hist. cap. 1, declarationem illam quæ ad marginem Constitutionum habetur, ab ipsonet S. Ignatio fuisse compositam, multis probat. 1° Illa ipsa generalis Congregatio an. 1558, titulo 5, decreto 78, ita disertè testatur; quin et addit codicem *Constitutionum et declarationum* manu propriâ S. fundatoris exaratum, coram Patribus congregatis fuisse prælectum, recognitumque. 2° Idem testantur quatuor sequentes Congregationes generales. 3° Etiam nunc in Bibliothecâ Societatis inter MSS. sancti Ignatii Romæ diligenter asservatur dictum declarationum autographum. Verba itaque ista, *Prælegetur etiam, etc.*, quæ Congregationi an. 1558 tribuntur ab historico, ipsissima sunt sancti fundatoris verba.

Postea decurrente tempore exoritur querela, Jesuitas avitam relinquere doctrinam, sectari novitatem, à sancti Thomæ sententiis deflectere. De his paternè monitus à Sixto V Claudius Aquaviva Societatis præpositus generalis, ut rumoribus in die crescentibus promptius et efficaciter occurreret, celeberrimum illum edi curavit librum, cui titulus: *Ratio et limitatio studiorum Societatis Jesu*; hoc in libro agitur de *opinionum deleta*, de stabilendis scilicet aut rejiciendis in Societate opinionibus. Ardore huic ac perdifficili adornando operi, deputavit sex lectissimos theologos, Joannem Azorium ex Hispaniâ, Gasparum Gonzales è Lusitaniâ, Jacobum Tirium è Galliâ, ex Austriâ Petrum Buzcum, è Germaniâ Antonium Guisanum, ex Italiâ Stephanum Taccium; nonnisi biennio post, anno scilicet 1586, lucem aspexit liber ille, hincque per provincias Societatis examinandum misit Aquaviva.

In hoc tractatu, inter præscriptas theologiæ professoribus regulas, hæc ordine quarta legitur: *In theologiâ, doctrinam S. Th., ut caretur quartâ parte Constitutionum cap. 14, nostri sequantur paucis exceptis, quæ licet sint, aut videri possent esse S. Thomæ, etc.* Tum quæ sint paucæ illa, declaratur his verbis: *Notri itaque non cogantur defendere... secundus curans esse propriè et mirrocè instrumenta Dei; et cum operantur, Deum in illos primam influere, aut eas movere.* Ibidem in præfatione ita legitur: *Viam nobis est statuerè, ut nostri in theologicâ facultate sequantur S. Th. doctrinam... sed quia durum videbatur, ita S. Thomæ nostras adstringere, ut ab eo nullâ in re liceat recedere... placuit liberius relinquere, ut alios graves doctores sequi possent, qui velint, in paucis quibusdam questionibus quæ subjecto liberarum propositionum catalogo continentur. In eo autem catalogo sexaginta circiter Angelicæ doctrinæ questiones recensentur, quæ privatorum opinionibus permittantur.*

Acceptis super dicto libro singularum provinciarum iudiciis, quæ communis observata fuerant emendavit Claudius Generalis, trium ex supra nominatis, eum in finem usus operæ, Azoril scilicet, Gonzales et Taccii, atque anno 1591, eundem librum rursus per provincias misit denuò examinandum.

Hæc de re iterùm actum fuit in quintâ generali Congregatione an. 1591, siquæ in eâ fuit statutum can. 9.

Sequenter nostri doctores in scholasticâ theologiâ doctrinam D. Thomæ, juxta praxim in libro de ratione studiorum ponendam, et à Patre Præposito generali explicandam.

Tandem impositam sibi à generali Congregatione provinciam, de ratione studiorum exponendâ, exsecutus est Præpositus generalis Aquaviva anno 1599, ita decernens: *Nostri omnino in scholasticâ theologiâ S. Th. doctrinam, easque ut doctorem proprium habent; poantque in eo omnem operam ut auditores erga illam quàm optime efficiantur. Non sic tamen S. Th. doctrinam adstricti esse intelligantur, ut nullâ prorsus in re ab eo recedere liceat; cum illi ipsi quæ se Thomistas maxime proficiantur, aliquando ab eo recedant; nec arctius nostros S. Thomæ affigere per sit, quàm Thomistas ipsos.* Hæc Aquaviva, simillima his quæ quinta Congregatio decreto 56 sanciverat anno 1594. Idem postea edixit Matius Vitellæscus anno 1617.

His de ratione studiorum paulò fusiùs enarratis, quoniam illa velut fontem et dissidiorum originem traducunt Molinæ adversarij, nunc quæ Hispanicis spectant controversias, cursim exponemus.

1° Anno 1581, Prudentius de Monte Major Societatis Jesu theologus publicis apud Salmaticenses thesibus doctrinam de scientiâ mediâ propugnavit. Erat tunc Salmaticæ Dominicus Bannes celebris ex Ordine Predicatorum, primariæ cathedræ moderator; hic visis Prudenti thesibus, statim die eas disputando fervidè impugnavit, et è disputatione egressus sexdecim propositiones S. Inquisitionis Hispanicæ tribunali, suo et amicorum quorundam nomine denunciavit. Has sancti Officii commissarius damnavit, inquisito prius censorio doctorum Salmaticensium judicio; sed illas Prudentio de Monte Major non tribuit Inquisitor, et ipse Prudentius eas velut sibi proprias nusquam agnovit: non erant hæc propositiones, inquit Antonius de Padilla Epist. ad card. Bellarm. die 23 junii 1600, expressè in thesibus; nihilominùs tamen eas velut legitima thesium consecutaria impugnavit Bannesius, reclamante licet Prudentio; unde postea scientiam mediam non secus ac ante Salmaticæ propugnârunt Societatis theologi. Atque hæc fuere initia celeberrimorum dissidiorum quæ in Hispaniâ Predicatorum Ordinem cum Societate commiserunt.

2° Anno 1588, Ludovicus Molina, Eboracensis academice professor, primus è societate sancti Thomæ commentator, suum celebre edidit opus de concordia liberi arbitrii cum gratiæ donis, etc. Commentarium est ad nonnullos primæ partis D. Thomæ articulos, de divini scilicet præscientiâ, providentiâ, prædestinatione et reprobatione. Vix lucem videbat opus à Bartholomæo Ferreyra Dominicano approbatum, ut statim variis expertum est hostes, præsertimque Bannesium. Hic paulò ante 15 propositiones de gratiâ et libero arbitrio, cæa genuinam professorum Societatis doctrinam exprimentes, detulerat ad sacram Castellæ Inquisitionem, cui præerat eminentiss. card. Quiroga archiepiscopus Toletanus; atque à quesitoribus obtinuerat, ut assertiones illæ doceri prohiberentur, do-

noc essent accuratius discussæ. Easdem assertiones ad cardinalem archiducem Albertum supremum in Lusitaniâ judicem rursus detulit Bannesius, summâ asseveratione ipsi contestans has in libro Molinæ contineri; unde jussu cardinalis Salmaticam examinandas mittitur liber; subinde Bannesii et aliorum Salmaticensium in librum Molinæ trimestres observationes in Lusitaniâ perferuntur, quas viris peritissimis jussit communicari archidux. Maturo super his examine præmisso omnibusque, quæ objecta fuerant, cum Molinæ responsionibus ritè collatis, statuerunt censores nihil in ejus libro censurâ dignum occurrere; quapropter solemai ac contradictorio generalis Inquisitionis Lusitanicæ judicio, accedente expresso archiducis consensu, tandem absolvitur Molinæ liber de concordia, sub initium juli an. 1589, ejusque promulgatio concessa. Hæc constant ex epistolis ipsiusmet archiducis Alberti cardinalis, supremi in Lusitaniâ Inquisitoris, diebus 12 et 26 aprilis 1599, imperatricis Mariæ die 14 novembris 1598, atque tandem Domini Joannis de Borgiâ 8 junii 1601, quæ quidem omnes directæ sunt ad summum pontificem Clementem VIII.

3° Isted Molinæ opus è Lusitaniâ ad Hispanos delatum, eventibus supremis Castellæ et Arragonicæ consiliis, publicæ luci datum fuit, approbantibus Hispanicis duobus theologis Petro Lopo de Montoya et Joanne Villa ei excutiendo præfectis. Ita colligitur ex suppliei Molinæ libello ad archiducem Albertum. Hinc denuò suscitata in Hispaniâ dissidia.

4° Æstuantibus interim hinc et inde animis ac vehementi suscitatis ardore, anno 1594, die 5 martii in urbe Vallisoletanâ Antonius Padilla è Societate Jesu thesibus publicis Molinæ à Dominicæ hujus urbis læsi patrocinium suscepit. Insurrexere in illum Dominicani hujus urbis, tum vivâ voce, tum thesibus publicè propositis; et eò usque prorupit altercatio, ut propositiones excerptæ è Molina à Dominicæ, et è Bannesio à Societatis Patribus sanctæ Inquisitionis Hispanicæ tribunali denuntiate fuerint. De his modibus Clementem VIII summum Pontificem certiore fecit supremus Inquisitionis moderator.

5° Nondum lato Inquisitionis judicio, ut crescentibus in dies per totam Hispaniam dissidiis occurreret summus pontifex, totius causæ cognitionem sibi reservavit circa initium juli ejusdem anni 1594, iudicio primùm utrique parti silentio; posthæc permissâ disputatione, prohibitis tamen acrioribus notis ac censuris. Ita colligitur ex litteris nuntii apostolici in Hispaniâ Casilli Cajetani ad Provinciales Dominicæ et Societatis Jesu, Madrido die 15 augusti an. 1594.

6° Altero Brevi dato die 10 januarii 1596, Molinæ causam ad se evocat Clemens VIII. Duplex ergo hæc sedulo distinguenda Dominicanorum cum Patribus societatis controversia; generalis una, in quâ scilicet universus decernat Ordo; hæc spectabat naturam auxiliorum sufficientis et efficaci; altera, quæ primùm fuit privata et specialis Molinæ et Bannesii, qui

sua scripta ad sacram Inquisitionem mutuo detulerant, quæque postea generalis et totius Ordinis evasit. Priorem ad se accivit summus pontifex mense julio an. 1594, alteram verò, nonnisi decem et octo postea mensibus, scilicet mense januar. an. 1596.

7° Anno 1597, die 25 octobris; sacra Hispania Inquisitio instrumenta authentica ad controversiam de Auxiliis spectantia, tribus tomis distincta, direxit ad summum pontificem Clementem VIII. Primus tomus scripta Dominicanorum complectebatur. Secundus continebat instrumenta quibus utebantur Patres Societatis ad adstruendam suam doctrinam adversus Dominicanos. In tertio legebantur 12 censuræ et judicia quæ ex mandato S. Inquisitionis tulerant Universitates, et quidam episcopi ac doctores particulares. Inter has censuras tres erant Universitates, Salmaticensis scilicet, Complutensis et Siguntinæ; quinque episcoporum; Doctorum quatuor. Ex his nonnullæ favebant Molinianæ doctrinæ, aliæ ipsi adversabantur.

His munitis instrumentis, summus pontifex litem ordinari jussit, consultoribusque designatis, celebres præcepit inchoari Congregationes de Auxiliis, de quibus jam speciatim dicendum.

ARTICULUS II.

Congregationes de Auxiliis.

Anno 1590, supremum diem obiit Sixtus V. Ejus successoribus Urbano VII, Gregorio XIV et Innocent. IX, citius fato functis, ad sanctam Sedem evectus est anno 1592 Clemens VIII. Is est cujus jussu habitæ sunt celebres Congregationes quæ de Auxiliis dicte sunt, quia in illis exagitata potissimam fuit questio de auxilio divinæ gratiæ.

Sub initium novembris 1597, designati sunt à pontifice consultores octo qui Molinæ librum seorsim per sese expendere; tum subinde mutuo conferrent, ac de eodem libro judicium ferrent. Horum nomina fuerunt hæc: D. Fr. Propertius Resta de Tallencolio, episcopus Geruntinensis et Caristensis. D. Fr. Julius Sanctatus à Monte Filatrons, episcopus Agathensis. Hidro ex ordine Franciscanorum ad episcopatum evecti fuerant. D. Lelius Landus Suessanus, episcopus Neritonensis. Fr. Henricus Sylvius, vicarius apostolicus ordinis Carmelitarum. Fr. Franciscus Brusas, procurator generalis ordinis S. Francisci. Fr. Joannes Baptista Plumbinus, procurator generalis ordinis S. Augustini. Fr. Gregorius Nunnus Coronellus, ejusdem ordinis S. theologiæ doctor. D. Ludovicus de Creil, doctor Sorbonicus.

In horum numero postea, absentibus Henrico Sylvio et Francisco Brusas supra nominatis, cooptati sunt Fr. Jacobus le Bossu, ordinis S. Benedicti, doctor Sarbovicus; Fr. Joannes Antonius Bovius, magister regens collegii rousani Carmelitarum; Fr. Hippolytus Masserius, ordinis Seravorum, postea ad episcopatum Montis Pelusii assumptus.

His præfecit pontifex eminentissimos cardines Ludovicum Madrutium episcopum Tridentinum, qui concilio Trid. interfuerat, atque in ejus condendis ca-

nonibus plurimum allaboraverat, et Pompeium Arigonem. Apud unum ex dictis cardinalibus semel quævis hebdomadâ convenire jussi sunt consultores.

Istæ celeberrima congregatio integris novem annis et octo mensibus perduravit; à die scilicet 2 februarii anni 1598 ad 28 augusti 1607, atque in quinque epochas claritatis gratiæ distribui potest; quid autem præcipui in his contigerit paucis exponendum.

PRIMA EPOCHA. — Prima epocha extenditur à 2 februarii anni 1598 ad 15 martii ejusdem anni. Undecim complectitur Congregationes habitas coram selectis censoribus, præsentibus Ludovico Madrutio et Pompeio Arigonsi.

Prima Congregatio celebrata fuit die 2 februarii; in eâ cardinalis Madrutius summi pontificis mandatum de expendendo Molinæ libro exposuit. Secunda, die 9 januarii; in eâ actum est de Molinæ scopo et principiis. Tertia, die 16 januarii; in eâ rursus actum de Molinæ principiis. Quarta, 23 januarii; quesitum fuit de illo principio utrum concursus Dei generalis, sit infusus in causas secundas, an potius cum causis in eorum effectus; et qualis sit Ludovici Molinæ de hæc re sententia. Quinta, in fine januar.; quesitum, utrum opinio Molinæ de modo influendi per concursum Dei generalem in actus liberi arbitrii, sit aliqua censurâ digna. Sexta, die 6 februarii; expensum fuit quid sentiret Molina de viribus liberi arbitrii cum solo concursu generali ad actus fidei, spei et charitatis. Septima, die 15 februarii; an mereatur censuram opinio Molinæ de actibus supra dictis. Octava, die 20 februarii; doctrina Molinæ de dono perseverantiæ discussa fuit. Nona, die 27 februarii; ejusdem doctrinæ de efficaciâ gratiæ discussa fuit. Decima, die 6 martii; proposita questio de opinione Molinæ circa scientiam futurorum contingentium. Undecima, die 15 martii, de ejusdem opinione circa prædestinationem.

Post hæc, referente Augustino Lebanc, nec dissentiente Theodoro Eleutherio, decretorium consultorum judicium his verbis pronuntiatum est: *Consensus à re catholicâ esse, ut liber qui inscribitur DE CONCORDIA LIBERI ARBITRII CUM GRATIA DONIS, etc., compositus à Ludovico Molinæ et ejus doctrinæ omnino prohibeatur; atque idem consensus de Commentariis ejus in primam partem S. Thomæ, etc.*

Circa dictam de Molinæ libro consultorum judicium, Theodorus Eleutherius observat 1°, judicium illud non fuisse definitivum S. Inquisitionis judicium, sed tantum duntaxat relationem et expositionem doctrinalem, sacro deinde sistendam tribunal, ut eâ expensâ, verum tandem judicium suffragiis ad canonicam definitionem procederetur. Theologi enim, inquit, pro causâ Molinæ deputati, consultores, non iudices fuerunt, licetque instruere, non dirimere potuerunt... Observat 2°, in hoc primo examine duos ex dictis consultoribus, Henricum Sylvium et Antonium Bovium Carmelitas, doctrinam Molinæ per omnia probasse... Observat 3°, miratum pontificem tam citò de re gravissimâ dictam à consultoribus sententiam, librum maturius expendendum jussisse.

Unde in executionem decreti pontificii, versis medium aprilis, suas Congregationes resumpserunt consultores; ad 22 novembris singulis septimanis convenire, atque re iterum expensâ priori suo iudicio standum censuerunt; quapropter Coronello Congregationis secretario mandant ut censuram ordinet, cui postmodum die 12 martii 1599 subscripsere.

Interim 26 novembris 1598, Romam ex Hispaniâ appulerunt Ferdinandus Bastida et Christophorus Cobos Molinæ causam defensuri. Sanctitati supplicarunt Patres Societatis, ut sibi coram arbitrâ tantum cum Patribus Dominicis conferre liceret, si furtim totum istud negotium amicè componi posset; votis annuâ S. pontifex, iterumque eminentissimum Madrutium disputationis moderatorem designat. Hinc novæ Congregationes quarum ordinem hic indicabimus.

SECUNDA EPOCHÆ. — Secunda epocha continet Congregationes, seu verius amicas collationes à die 22 februarii an. 1599 ad diem 20 aprilis 1600; octo omnino numerantur. Habite sunt præside primùm solo cardinali Madrutio, cui postea adjuncti sunt cardinales Asulanus et Bellarminus, ille ex ordine prædicatorum, iste è Societate. Vocati sunt ex parte Dominicanorum, magister generalis Hieronymus Xaviere, Didacus Alvares, Raphael à Ripâ; ex parte verò Patrum societatis, præpositus generalis Claudius Aquaviva, Michael Vasquez, Petrus Arrubal.

In primâ collatione habita die 22 februarii an. 1599, cardinalis Madrutius brevi sermone exposuit seriò cogitare S. pontificem de componendis doctrinæ dissidiis inter utrumque ordinem; ad id opus esse, ipsam veram dissensionis cardinem clarè discernere; quare injunxit Patribus tam Dominicis quàm Societatis, ut quamprimum tria pararent scripta, quorum primo propriam sententiam dilucidè exponerent, altero aperirent quid in adversariorum sententiâ reprehenderent, postremo contingerent præcipua rationum momenta, tum ad adstruendam propriam sententiam, tum ad oppositam impugnandam. Post hæc dimissa est à cardinali prima hæc Congregatio.

In secundâ collatione die ultimâ februarii ejusdem anni 1599, apud card. Madrutium convenerunt prælaudati generales cum sociis. Sex Molinæ propositiones designavit magister generalis Prædicatorum, quas ordinis sui theologis erroneas videri asseruit. Causam Molinæ tunc non agi reposuit Societatis præpositus, atque propositiones æquè censurâ dignas in Bannesio reperiri; subjunxit, velle ac jubere summum pontificem, ut de auxiliorum efficaciâ primùm tractetur; cæterum paratum se de Molinæ sententiâ dicere, cum primùm de naturâ auxiliorum ipsi dixissent. Collationem absolvit card. Madrutius.

Inter hæc die 4 martii congregatis coram pontifice cardinalibus sancti officii, Madrutius retulit quid in superioribus conventibus gestum fuisset, quidve postularent Patres Dominicani, quid verò Patres Societatis. Dedit pontifex duos alios collationis arbitros, cardinales Bernarium et Bellarminum, qui unâ cum Madrutio

sequentibus colloquiis præcesent, atque disabentes partes ad unitatem et concordiam adducere conarentur.

In tertâ collatione habita die 29 martii 1599, convenerunt coram tribus cardinalibus utriusque ordinis generales ac theologi. Card. Madrutius octo propositiones ex apologiâ Dominicanorum desumptas, utriusque parati expendendas proposuit, ut et doctrinæ Molinæ discerneretur, et quid utraque pars de gratiâ sentiret, aperiretur. Sex itidem questionum capita de gratiâ et libero arbitrio proposuit Bellarminus; ast questionibus Bellarmini respondere detrectarunt Dominicani, quin prius Madrutii propositionibus respondissent Jesulte.

Novam hanc incidentem controversiam coram pontifice exposuit Madrutius in Congregatione sancti Officii ad diem 15 aprilis. Auditis omnibus, petitioni Patrum Prædicatorum annuit pontifex; jussit ergo Patres Societatis prius respondere ad quesita Dominicanorum, tum ipsos Dominicanos quesitis Patrum Societatis satisfacturos.

Itaque in quinque sequentibus collationibus, tum hoc anno 1599, tum altero 1600, usque ad 20 aprilis habitis, propositiones octo, quas Dominicani obtulerunt, contradictoriè expense fuerunt, communicatis hinc et inde cardinali Madrutio memorialibus, à Patribus Societatis contra physicam prædeterminationem, à Dominicis verò contra doctrinam Molinæ.

Interim moritur cardinalis Madrutius 20 aprilis 1600, siquæ abruptum instituit collationes; novumque instauratur libri Molinæ examen, seu potius primi recognitio.

TERTIA EPOCHÆ. — Complectitur Congregationes celebratas à die 27 aprilis an. 1600 ad 20 martii 1602; Septuaginta septem habite sunt, præside primùm Proportio Restâ, postea verò Julio Sanctatio.

Solutis morte card. Madrutii amicis partium collationibus, Gregorius Coronellus prolixiorum libri Molinæ de Concordiâ censuram à se elaboratam Clementi VIII obtulit, adversus illam quæ jubente pontifice Molinæ procuratoribus communicata fuerat. Illic communibus libellis plurima exceperunt iidem procuratores; intercessit et præpositus generalis Societatis, supplicii libello suæ Sanctitati exponens tredecim assertiones per summam injuriam Molinæ affingi, locis allegatis in quibus Molinam contrarium disertè scribere contendebat.

Talibus S. pontifex motus consuetos Molinæ censes, adscribi jussit die 23 aprilis 1600, iisque tria injunxit, 1° ut maturiori examine adornatam à Coronello Congregationis secretario censuram recognoscerent; 2° ut eam semel recognitam, in breviorum formam contraherent, propriis indicatis Molinæ verbis, 3° ut illam, si in priori iudicio persistenter, propriis nominibus subscriptam ad se deferrent.

His ita constitutis, convenire consultores die 24 aprilis, atque in 20 Congregationibus usque ad diem 5 julii habitis, præside Proportio Restâ episcopo Carthensi, post variam censure recensionem castiga-

tionemque, eam in longè breviorè formam redegerunt, quàm 20 duntaxat Molinæ propositiones notabantur, cum multò plures damnarentur in prolixà Coronelli censurà, scilicet 60 circiter, aut, ut aliis placet, 90. Consultores, uno aut altero exceptis, censuræ subscripserunt die 9 septembris, eamque ad summum pontificem 12 octobris detulere. Molinæ procuratores aliique ejus defensores, re perceptà, rursùm conqueruntur de consultoribus, atque oblatis pontifici libellis suppliciter postulabant dari sibi iudices, qui suas adversùs ista censorum judicia exceptiones audirent. Hinc novæ institutæ Congregationes à pontifice. A die 25 januarii anni 1601 ad 10 novembris, 47 habitæ sunt, quibus primùm præfuit Propertius Rosta, sed post 24 morbo atque paulò post morte correptus, cæteris præfuit Julius Sanctotius de Monte Falatrano, et ipse quoque episcopus et consultor. Adferre supradicti consultores, excepto fruso, in cuius locum successit Joannes de Rada et Hieronymus Palestinerius, ambo ex Ordine sancti Francisci. Iis in Congregationibus auditæ sunt amba partes ex mandato S. pontificis Clementis VIII; adfuerunt disputaturi ex parte Dominiceorum, Didacus Alvarez et Thomas de Lemos; ex parte verò Societatis, Petrus Arrabal, Christophorus Cobos; et Gregorius de Valentia.

Dictam in 20 Molinæ propositiones censuram, exceptis Joanne Plumbino et Antonio Bovio, præbuerunt adhuc consultores; hæcque subscripsere die 19 Novembris an. 1601, eamque die 5 decembris S. pontifici exhibent. Verùm nec adhuc sodatæ fuerunt de consultoribus, eorumque censurà querelæ. Iterùm conquesti sunt Molinæ defensores, se nondùm satis esse auditos, sufficienter examinatos non fuisse Molinæ doctrinam, genuinum ipsius sensum assecutos non fuisse censores, etc. Iis et alias exceptionis causas fusè prosecuti sunt Societatis Patres in libello supplicii universæ Societatis nomine Clementi VIII tunc temporis oblato. His motus pontifex petitioni annuit, atque Molinæ doctrinam ad novum examen revocari jussit. Cæterùm novum istud examen coram eisdem Sanctitatis, auditis utriusque partis theologis, habendum esse edixit, ut scilicet rem totam per se ipse cognosceret, causaque contradictoriè discussà, pronuntiandæ juridicæ sententiæ viam sibi pararet.

EPOCHÀ QUARTA.—Celeberrima est isthæc epocha; quartam complectitur causæ cognitionem ab an. 1602 ad 22 januarii anni 1605, coram Clemente VIII sexaginta octo congregationibus habitam.

Præfuit his congregationibus Clemens ipse papa VIII; assistebant duo eminentiss. cardinales supremi inquisitores, Camillus Burghesius, qui postea ad Petri cathedram sublimatus fuit Pauli V nomine, et Pompeius Arigonius. Sextæ et sequentibus congregationibus prætor dictos cardinales Burghesium et Arigonium, interfuere etiam cardinales Asculanus, Pinellus, Sfondratus de Avila. Hæc erat tota congregatio sancti Officii, uno excepto card. Bellarmino, qui jam antea Capuam accesserat, cui diocesi à S. pontifice præfectus fuerat. Ad 55 Congregationem vocati sunt præterea cardinales

de Givry, Taberna, de Monopoli. Ad 65 card. de Bufalo. Ad 67, card. du Perron. Ad 69, cardinales Aldobrandinus, Bellarminus, Blanchettus. Ad 82, card. Zapara.

Censores episcopi quinque adfuerunt: Lombardus archiepiscopus Armachanus, Laelius Suessanus episcopus Neritonensis, Julius Sanctotius episcopus sanctæ Agathæ, Hippolytus Masserius episcopus Montis Pelusii, Basilius Pignatellus episcopus Aquilanus. Censores theologi novem: duo doctores Sorbonici, Ludovicus de Creil, Jacobus le Bossu; duo ex ordine sancti Augustini, Joannes Plumbinus, et Greg. Coronellus; duo ex Ordine sancti Francisci, Joannes de Rada, et Hieronymus Palanterius; Anastasius Brixianensis Ordinis sancti Benedicti, Antonius Bovius Carmelita, et Anselmus de Monopoli procurator Generalis Capucinatorum, postea S. R. E. cardinalis.

Ex parte Prædicatorum interfuere, Hieronymus Xaviero magister generalis Ordinis, Didacus Alvarez, et Thomas de Lemos; ex parte societatis, Claudius Aquaviva, Præpositus generalis, Greg. de Valentia, Petrus Arrabal, Ferdinandus Bastida, Joannes de Salas.

Iis fuit Congregationum ordo. Duodecim scripta exarari curaverat R. pontifex Clemens VIII, ad materiam Congregationibus subministrandam; dissentienda Molinæ doctrinæ capita complectebantur hæc scripta; ex iis, prout opportunum videbatur S. Pontifici, expendendæ postmodùm in congregationibus propositiones extraherentur, atque à secretariis ad consultores, Ordinum generales, et theologos pro utraque parte disputandos, aliquot ante Congregationem diebus defererentur. 2° Sua utriusque theologi argumenta et responsa perabant, quæ designatâ die in publicis Congregationibus de scripto recitabant; quæcumque verò in transcurra disputationis utriusque opponerentur urgebantur aut exciperentur, ex tempore resolvere conabantur adversæ partes. 3° Finitâ disputatione egrediebantur foràs generales cum sociis; tuncque in eisdem Congregatione recensitis coram pontifice et cardinalibus Inquisitoribus Consultorum suffragiis, ferebatur censura, sub gravissimis pœnis pontifice secretum omnibus præcipiente.

Atque istud tertium ad sextam usque duntaxat Congregationem servatum fuit; namque post Congregationem sextam usque ad ultimam, unâ cum disputatione theologorum dissolvebatur tota Congregatio, dieque proximè sequenti censores designati ad censuram questionis die præcedenti discussæ conveniebant.

Iis de dignitate et ordine harumque Congregationum præmissis, jam quid præcipui in singulis actum sit, compendio hic exhibemus.

Prima Congregatio habitâ fuit die 20 martii 1605. In eâ 1°, expendendæ ac judicandæ causæ dignitatem exponit Clemens VIII; 2° duos instituit Congregationis Secretarios, Gregorium Coronellum Ordinis S. Augustini, et Anastasium Brixianensem Ordinis sancti Benedicti; 3° disputant Alvarez et Valentia. *Secunda non-*

msi elapsis tribus postea mensibus cum dimidio celebrata fuit, 8 Julii ejusdem anni. In eâ et subsequentibus Congregationibus, loco Alvarezii accessit Thomas de Lemos disputaturus contra Valentiam, aliosque Molinæ defensores. Tertia habita fuit die 9 Julii ejusdem anni 1602. Quarta, die 22 Julii. Quinta, die 25 ejusdem mensis. Sexta, die 6 Augusti. Septima, die 17. Octava, die 20. Nona, die 2 Septembris. Decima, die 3 ejusdem mensis.

In his Congregationibus, jubente S. pontifice, doctrina Molinæ circa vires liberi arbitrii ad septem propositiones redacta, expensa fuit, et cum doctrinâ sancti Augustini collata Doctrinam Molinæ impugnavit Lemos; eam verò quoad omnia capita à censurâ saltem vindicare aggressus est Greg. de Valentia.

Circa hæc tempora contigere supremus morbus et mors Gregorii de Valentia. Quæ de potenti vertigine, quam passus fuit coram Clemente VIII ab Augustino Leblanc narratur, veluti meram fabulam sigillat Theodorus Eleutherius, eâ præsertim de causâ quòd Secretarii Congregationum qui minuta quæque dicta vel facta conscripserunt, imò ne ipse quidem insignis Jesuitarum adversarius Pegna, nihil de eo meminerunt. Valentia suffectus est Petrus Arrubal.

Undecima Congregatio habita est die 30 Septembris ejusdem anni 1602. Duodecima postridi celebrata fuit die primâ Octobris. Disceptionis in hac de superiori Congregatione argumentum, hoc erat: *An in libris sancti Augustini legatur constitutum esse à Deo legem infallibilem cum Christo Filio suo, ut quoties homo salis naturæ viribus fecerit totum quod in se est, Deus illi tribuat gratiam.* Decima tertia habita fuit die 14 Novembris 1602. Decima quarta, die 19 ejusdem mensis et anni. Decima quinta, die 9 Decembris. Decima sexta, die 10 Decembris. Decima septima, die 16 ejusdem mensis. Decima octava et ultima anni 1602, incidit in diem 17 Decembris. Decima nona habita fuit die 20 Januarii 1603. Vigesima, die 21 Januarii. Vigesima prima, die 27 ejusdem mensis. Vigesima secunda, die 28. Vigesima tertia, die 17 Februarii. Vigesima quarta, die 18. Vigesima quinta, die 14 Aprilis. Vigesima sexta, die 15. Vigesima septima, die 5 Maii. Vigesima octava, die 6.

In his sexdecim postremis Congregationibus doctrina Molinæ cum Cassiani doctrinâ collata fuit; scilicet decimâ tertiâ Congregatione propositis jussu S. Pontificis 14 articulis, sigillatim postmodum quesitum fuit an in his Molina cum Cassiano conveniret.

Vigesima nona celebrata fuit die 9 Junii ejusdem anni 1603. Trigesima, die 10 Junii. Trigesima prima, die 25 ejusdem mensis. Trigesima secunda, die 24. Trigesima tertia, die 10 Novembris 1603; in eâ loco Arrubal disputaturus accessit Ferdinandus de Bastida. Trigesima quarta, die 11 Novembris. Trigesima quinta, die 18 Novembris. Trigesima sexta, die 19 Novembris. Trigesima septima, die 25. Trigesima octava, die 26. Trigesima nona, die 8 Decembris. Quadragesima et ultima hujus anni 1603. Congregatio celebrata fuit die 9 ejusdem mensis Decembris.

Anno sequenti 1604, viginti quatuor habitæ sunt Congregationes eodem presente S. pontifice Clemente VIII et anno 1605 usque ad 22 Januarii inclusive, rursus quatuor; siquæ usque ad mortem Clementis VIII, quæ contigit die 4 Maii ejusdem anni, universim 68 coram S. Pontifice solennes celebratæ sunt Congregationes; triginta septem duntaxat numerat Theodorus Eleutherius. In decem postremis Congregationibus agitata fuit celeberrima de scientiâ mediâ disputatio. Tria sigillatim excutienda suscepit Ferdinandus de Bastida. Primum, an omnia futura liberâ conditionata à Deo cognoscantur. Secundum, an cognoscantur certâ et infallibili cognitione. Tertium, an hæc certa et infallibilis cognitio in Deo sit ante absolutum divinæ voluntatis decretum. Observavit Lemos in hoc uno tertio verti cardinem difficultatis quæ circa præsens caput Dominicanos cum Molinæ defensoribus committit.

EPŒCHA QUINTA. — Ultima hæc epocha includit Congregationes sub Paulo V celebratas à die 14 Septembris anni 1605 ad diem 28 Augusti 1606, quo demum tempore solutæ sunt famosæ illæ Congregationes.

Clemente VIII die 4 Martii 1603 è vivis sublato, ad supremum apostolicæ Sedis fastigium sublimatus fuit 4 Aprilis sequentis Alexander Medicus, dictus Leo XI, isque citius diem extremum clausit, 25 ejusdem mensis.

Huic sub nomine Pauli V, proximè successit die 5 Maii Camillus Burgesus, qui tot illis, quibus interfuerat, celebratis coram Clemente VIII Congregationibus, perfectam controversiæ discutendæ ac definiendæ cognitionem hauserat. Exploratis per quatuor fermè primos pontificatus sui menses doctorum consiliis, variisque supplicibus libellis acceptis; tandem seriò cogitavit de resumendâ causâ, novisque instituendis Congregationibus. Septemdecim coram ipso habitæ sunt, in quibus ex professo agitata est controversia de gratiæ ex sese efficaci et physicè prædeterminante.

Prima itaque Congregatio coram Paulo V celebrata fuit die 14 Septembris an. 1605. In eâ, 1° quæ hæcenus in præsentî causâ gesta fuerant compendio retulit Coronellus Congregationis secretarius. 2° Actum de modo procedendi in isto negotio. 3° Decrevit pontifex agendum de scripto in 15 capita divisum, quod pro ultimæ concertationis argumento partibus utrinque disputaturis communicari jusserat Clemens VIII, quodque manu propriâ subscripserat, in hæc verba: *An ista sit doctrina sancti Augustini in materiâ gratiæ. Clemens VIII papa pro proximâ Congregatione.* Secunda habita fuit die 20 Septembris; actum de dicto scripto in 15 articulos distributo. Primus in ordine dixit Ferdinandus de Bastida; genuinam sancti Augustini doctrinam iis 5 articulis contineri fassus est, quinto duntaxat excepto, qui sic se habet: *Hæc gratia habet suam efficaciam ab omnipotentia Dei, et à dominio quod sua diviniæ Majestas habet in voluntatibus hominum, sicut in cætera quæ sub cælo sunt.* Bastidam excepit Thomas de Lemos scripti auctoritatem plurimum commendavit, illudque

secundum omnes articulos absolutissimum esse Augustinianæ doctrinæ compendium demonstrare aggressus est. Incubuit potissimum in quinto articulo, quem à germanâ sancti Augusti doctrinâ omnino alienum esse pronuntiaverat Bastida, propter particulam sicut, quæ ipsi videbatur indicare similitudinem inter modum quo Deus movet voluntatem, et modum quo movet cætera quæ sub cælo sunt. Tertia, die 21 septembris; sum de dictis articulis iudicium proferunt Consultores. Quarta, die 12 octobris; in eò generatim actum de gratiâ ex se efficaci et prædeterminante. Disputationis argumentum utriusque partis theologi transmissum, in hæc verba conceptum erat: *An Deus sua efficaci gratiâ mereat hominis voluntatem ad actus liberos, bonos, non solum interiori suadendo, invitando, excitando, est aliter moraliter attrahendo; sed etiam verè et activè propriè, solum tamen humanâ libertate? et an talis efficaciæ gratiæ consentienter ab aliquibus scholasticis, physicè prædeterminare dicatur?* Quinta, die 15 octobris; latum de propositâ questione Censuræ iudicium. Sexta, die 26 octobris; de gratiâ ex se efficaci specialim agitur, et quidem ex sacris Scripturis. Septima, die 9 novembris; actum de eadem gratiâ ex se efficaci, ex mente conciliorum, ac præsertim concilii Tridentini. Octava, die 22 novembris; actum de gratiâ efficaci, ex mente sancti Augustini. Nona, die 29 novembris; de tribus superioribus disputationibus iudicium pronuntiant Consultores. Decima, et ultima hujus anni 1605, habita fuit die 14 decembris; actum fuit de gratiâ ex se efficaci, ex sanctis Patribus, tum græcis, tum latinis. Undecima, 3 januarii 1606, latum Censuræ iudicium. Duodecima, die 10 januarii; de gratiâ ex se efficaci cum Calvinii erroribus collatâ disputatum fuit. Decima tertia, die 25 januarii; actum de eadem gratiâ efficaci, ex rationibus theologis. Quartadecima, 4 februarii, Censuræ suam dixere sententiam. Decima quinta, die 15 februarii; iterum actum de gratiâ efficaci, ex S. Thomâ. Decima sexta, die 22 ejusdem mensis; rursus de eadem, ex doctoribus scholasticis. Decima septima, die 1 martii; de duabus præcedentibus disputationibus iudicant Consultores.

Hic fuit finis solemnium illarum Congregationum, in quibus Consultores auditis prius hinc et inde theologorum monitionibus censorum iudicium pronuntiârunt; patet autem præter tot congressus et collationes quibus per quatuor et amplius annos absente summo pontifice ventilatae sunt arduæ ac difficiles de auxiliis questiones, insuper 85 coram Clemente VIII et Paulo V solennes ac publicas de eodem argumento celebratas fuisse Congregationes.

Quid porrò supradicti summi pontifices pronuntiaverint; quid etiam eminentiss. cardinales de re totâ iudicaverint; quid senserint deputati à sanctâ Sede Consultores; in quam denique partem inclinaverint celeberrimæ orbis christiani academix, ex dicendis articulo sequenti planum fiet.

ARTICULUS III.

Exitus Congregationum.

Absolutis disputationibus R. pontifex Paulus V vo-

luit ut Consultores separatim, ac nulla inter sese habita consultatione, hæc scriptis mandarent, 1° quid *fidei in hæc libero et arbitrio ac gratiâ efficaci materiâ tenendus esset; quid damnandum, quæ ratione; quâ parte ab hæreticis Catholicis differant.* Tertium adjecit historicus Leblanc lib. 4, cap. 15, quia *modus in edendo pontificio diplomate serrari possit.* Ut autem secretum omnia hæc peragerentur injunxit pontifex, ne, inquit, iudicia et vota consultorum quæ nullo modo divulganda censurus, alieni possent involescere. In executionem pontificii mandati sex fermè menses consumpsere Consultores, ab initio scilicet martii 1606, ad finem augusti; quo tempore uniuscujusque iudicia propriis sigillis munita suæ Sanctitati data sunt. Uno excepto Antonio Boviæ, cæterorum omnium concursus fuit, inquit idem historicus, de damnandâ Molinæ opinionibus sententia.

Jussit posthæc S. pontifex, ne quid ultra pro rei gravitate desiderari posset, pergît Augustinus Leblanc, ut Consultores convenirent simul, atque doctrinam pontificio diplomate sancendam, quâ majori posset perspicuitate ac brevitate pararent; hisque archiepiscopi Armachani ades designavit, ubi extremæ illæ collationes haberentur. Novies convenere integro mense, nempe à die 19 octobris ad diem 19 novembris ejusdem anni 1606, atque in eadem de damnandis propositionibus opinione firmi steterunt.

Notatas propositiones, nec satis distinctè dispositas, nec satis clarè ac breviter expressas pro bullæ pontificiæ conditione, iudicavit Paulus V; eas ergo, inquit præcludatas historicus, denudè expendi, distinctiorique methodo ordinari jussit. In id integris octo mensibus insudatum, ad finem scilicet juli anni sequentis; sicque recognitæ propositiones, jubente pontifice, cardinalibus qui Congregationibus interfuerant, exhibitæ sunt, de iis postmodum constituto tempore iudicium latum.

His porrò peractis, eosdem eminentissimos cardinales ad hujusce causæ cognitionem adscitos, convocavit it Paulus V, die 28 augusti anni 1607, et inquisivit num expediret ultimum presentis controversiæ finem imponere. Quid in hæc omnium ultimâ Congregatione actum, quidvè conclusum fuerit à pontifice et cardinalibus, servato inviolabilis silentii secreto, manet adhuc ignotum, nec ullis monumentis certè resciri potest. Quid in hæc Congregatione deliberârunt (pontifex et cardinales) verba sunt abbatibus Leblanc, ex Coronelli commentariis rescire non possumus.... *Fuere qui dicerent pontificem et quinque cardinales pro apostolica definitivâ pronuntiatione pronuntiasse, quatuor intercessisse. Verum quid certè rei fuerit probavit eventus; Paulus enim vocatis post diem tertium præpositis ordinibus, licet omnem dato fiduciaro rescripto in suspensum posuit. Eo in decreto S. pontifex 1° utrique parti permisit propriam defendere ac propugnare sententiam; 2° prohibuit alterutram hereseos aut alterius censura notâ insimulare, donec aliter à sanctâ Sede definiretur; 3° ab eodem pontifice eantem paulò post, ne circa hæc materiâ ullus typis mandaretur liber*

absque sanctæ Sedis licentiâ. Et hic fuit Congregationum de Auxiliis exitus.

Tria gravissimi momenti occurrunt hic expendenda, quæ quidem totidem quaesitis paucis discutimus.

Quæres itaque 1°, an finitis disputationibus de Auxiliis sancitum fuerit apostolicum iudicium, atque lata in Molinæ doctrinam censura. Contendunt nonnulli cum historico Leblanc, lib. 4 de Auxil. cap. 13 et sequent., 1° absolutis die primâ martii 1606, Consultorum Congregationibus, rem totam cardinalium consilio commissam fuisse die 8 ejusdem mensis martii; non scilicet expedire ut decretorio sanctæ Sedis iudicio finiretur controversia; atque à duodecim cardinalibus qui huic aderant Congregationi, decem pro ferendâ definitione pontificiâ pronuntiâsse; duos verò intercessisse, Perronium videlicet ac Bellarminum. 2° Paulum V, majoris partis cardinalium suffragia secutum, delineandæ bullæ pontificiæ curam Consultoribus commisisse, quam illi, ut mox notavimus, diligenti studio elaboratam S. pontifici circa finem Julii anni sequent. 1607, obtulerunt; cujus transumpta ad cardinales in Congregationem Auxiliorum adscitos deferri voluit pontifex, ut et ipsi constituto tempore sententiam dicerent. 3° Instructo sanctoque iudicio, de solemnî promulgatione actum esse; cum in finem eosdem eminent. card. denno convocatos fuisse die 28, augusti anni 1607. E duodecim, qui superioris anni congregationi interfuerant, novem hic aderant; quinque cum pontifice cardinales pro apostolicæ definitionis promulgatione pronuntiaverunt, quatuor interessere. Unde citato lib. de Auxiliis cap. 19, affirmatè concludit idem historicus, *diploma confectum.... bullam peratam.... iudicium sancitum, solamque defuisse promulgationis solemnitatem; adeo ut profecto timentum Jesuitis sit ne ex sacris Vaticani tabulis erantur Pauli V diploma Pontificium, successorum aliquis, nullo alio instructo examine, demutiet.*

Alii è contra cum Theodoro Eleutherio lib. 6 de Auxil. cap. 23, docent 1° finitis de gratiæ auxiliis disputationibus, unicam tantam habitam fuisse die 28 augusti 1607, coram pontifice cardinalium Congregationem, servato inviolabilis silentii secreto.... 2° Bellam Pauli V, speciosè ab adversariis jactatam, prorsus esse commentitiam; nihil aliud esse quàm rudens adhuc et minùs digestam bullæ ideam à Consultoribus proprio Marte et absque ullo pontificis jussu efformatam.... 3° Quidquid sit de prætesâ illâ Pauli V bullâ, eam certè à pontifice et cardinalibus nusquam fuisse admissam aut probatam, imò magis neglectam atque penitus explosam ac rejectam.

Tertium istud, quod caput est, et in quo versatur difficultatis cardo, multis probant hujusce sententiæ defensores. 1° Ex ipsis rescripti verbis, quod post diem tertium ab ultimâ cardinalium Congregatione, communicari jussit Paulus V præpositis Dominicanorum et Jesuitarum; eo in decreto nullatenus significant S. pontifex sententiam jam à se latam, instructamque iudicium, sed ait duntaxat, *se suo tempore edituram declarationem ac determinationem suam; severe interim*

cavet ne quis partem alteram qualifcare, aut censurare præsumat. Ergo, etc.

2° Ex communi Epistolâ regii Hispaniarum oratoris, Francisci Pegna, et Th. de Lemos Romæ scriptâ die 8 Januarii 1608, ad Hispanos episcopos, Inquisitores, cæterosque viros religiosos. In eâ sic legitur: *Certissimum est, circa auxiliorum controversiam, nihil à S. D. N. definitum esse; imò post reservatam sibi determinationem, eam etiamnum animo meditatatur et tractat. Nihil certè disertius ut commentitia ostendantur prætesa hanc in rem Pauli V bulla. Dictam epistolam de verbo ad verbum exscribit Aug. Leblanc lib. 4 de Auxil. cap. 20, hancque semel et iterum legisse Paulum V, et in eum quo extat modum emendasse, ibidem testatur.*

3° Quinquennio post solutas Congregationes anno 1612, Patres Dominicani pro controversiæ definitione libellum supplicem suæ Sanctitati obtulerunt; in eo altum de latâ bullâ, sancito diplomate, silentium; cum tamen circumstantiæ loci et temporis postularent, ut illius, si quod extitisset, mentio fieret.

4° Alvares, Gonzales, Nazarius, Cabezudo, Pegna, aliique Jesuitarum æmuli, qui post finitas proximè Congregationes scripserunt, quique minutissima recensent quæ in doctrinæ Dominicanorum commendationem utcumque conducere existimabant, prædictæ bullæ nullatenus meminere; nonnisi elapsis quadraginta et ampliùs annis de eâ mentio habita est; cum scilicet Paulus V adscitque in Congregationem Auxiliorum cardinales et Consultores omnes è vivis excessissent. Hinc certè exurgit non leve suppositionis præjudicium.

5° Ut finitis disputationibus sancitum fuisse pontificium diploma demonstraretur, non satis est ostendere Consultores ideam bullæ efformasse; ostendendum foret insuper papam et cardinales instructam hanc bullam approbasse ac confirmasse; ut enim notum est, in romanis Congregationibus Consultorum officium est litem instruere, non dirimere; vocem habent consultativam, non decisivam; consiliarij sunt, non verò iudices, eo ferè modo quo in supremis curiis advocati consultores. Porro nullo authentico monumento constare potest pontificem et cardinales elaboratam à Consultoribus bullæ ideam approbasse; quid enim in ultimâ cardinalium Congregatione conclusum fuerit, servato inviolabili secreto, nulli unquam revelatum fuit, neque id, ipso fatente abbate Leblanc, ex Coronelli commentariis recitare possumus; ergo, etc. Et verò, ipso historico teste, voluit S. pontifex: ut *secretò omnia peragerentur, sub penâ excommunicationis; bulla ergo, si quæ lata fuit, omninò mansit occulta; ac proinde illa quæ inter Coronelli scripta refertur, tanquam pontificium diploma immeritò obtruditur.*

6° Innocent. X. solemnî decreto 1654, de quo deinceps, pronuntiat *astographo assertorè Conciliationis Pauli V, aliisque assertis actis Francisci Pegna, Fr. Thomæ de Lemos, etc., quibus prædictæ bullæ historiæ superstruitur, nullam esse omninò fidem adhibendam, ergo, etc.*

1° Esto sancitum fuerit pontificium diploma, act. à tandem ratione extendi poterit, inquit Eleutherius, potius Jesuitis quam Dominicanis fuisse adversum? Equidem præjudicium erat contra Molinam, Consultorum suffragium; verum, pergit idem historicus, 1° præterquam quòd de his Consultoribus multum et pluries conquesti sunt Societatis Patres in libellis supplicibus Clementi VIII et Paulo V oblatis; promiserat S. pontifex controversiam non ex horum judicio, sed ex supremâ Sedis apostolicæ auctoritate, auditis utriusque partibus esse folendam. 2° Consultorum suffragium non fuit omnino concors; sæpè à pontificibus Clemente VIII et Paulo V, ad incudem remissum, sæpè et notabiliter variatum, semper cum quidam præpoperâ festinatione latum. 3° Favèbant Jesuitis contra Dominicanos, ut mox dicemus, plerarumque academiarum Hispaniæ, Italiæ, Germaniæ, etc., sancita ac sacræ Congregationi submissa judicia.

Jam verò si tandem latum supponatur pontificium diploma, quis certò affirmare possit, Paulum V Consultorum suffragia tot celeberrimarum academiarum judicio prætelisse? Perperam ergo assertivè pronuntiat historicus Leblanc, judicium sancitum fuisse cui solâ desit promulgatio; adeò ut profectò *timendum Jesuitis sit, ne ex sacris Vaticani tabulis erant, pontificum aliquis, vello aliò instructo exuvie, demittet.*

Quæres 2°, in quam partem Consultores, Ordines religiosi, academiæ, cardinales et SS. pontifices inclinarent; Dominicanis an Jesuitis faverent. Respondeo 1° in toto Congregationum decursu Consultores omnes, exceptis Henrico Sylvio, Antonio Bovio, Baptistâ Plumbino et Episcopo Aquilano, omnes in censuram constanter propensos fuisse, adeò ut si R. pontifex judicium Consultorum sequi maluisset, profectò Molinæ librum, ejusque dogmata proscripsisset. Hoc extra dubium manere debet, in eoque consentiunt historici Leblanc et Eleutherius. Respondeo 2°, plures ordines religiosos fuisse doctrinæ Patrum Societatis. Ita disertè testantur Patres Benedicti collegii S. Vincentii Salsaticæ, in Epist. datâ 31 juli an 1600 ad Ordinis sui procuratorem generalem Romæ commorantem. Hanc Epistolam et alias Augustinianorum et Franciscanorum, quibus idem evincitur, ex integro refert Eleutherius lib. 2 de Auxil. cap. 11. Idem non obscure colligitur ex Lemos Panopl. tom. 1, tract. 6, cap. 2, ubi de Molinæ Concordiâ hæc habet: *Liber ille novæ (ut videbatur) continens doctrinam à quæpluribus acceptatus fuit, et ejus dogmata amplectata, ita ut in communibus disputationibus publicisque congressibus, inò et in scholis nihil aliud audires quàm hæc Molinæ doctrinam.* Respondeo 3°, quòd spectat orbis catholici academias: 1° Quinque celeberrime sunt in Hispaniâ Universitates, Complutensis, Siguntina, Hispalensis, Vallisolenata, Salmaticensis. Duas priores Molinæ fuisse, ipse in suâ hist. lib. 1, cap. 49, non diffidetur Aug. Leblanc; Hispalensem et Vallisoletam ipsi etiam Molinæ libro fuisse, authenticis harumque academiarum monumentis ostendit Eleutherius lib. 2, cap. 15.... Restat celeberrima Salmaticensis acade-

mia; hanc pro Dominicanis stitisse contendit Aug. Leblanc; negat verò Theodorus Eleutherius; alii incertum esse illius judicium censent, probabilissimè neutri parti favere.

In Germaniâ septem Universitates, ipso latente abbate Leblanc, pro Societatis sententiis censuras et judicia Romam miserunt, Moguntina scilicet, Berpybolensis, Ingolstadiensis, Dillingana, Viennensis, Græcensis, Trevirensis, quibus accessit Massipontana in Lotharingiâ.

In Italiâ, nullam pro Dominicanis affert Aug. Leblanc, juxta Eleutherium et auctorem libri cui titulus: *Questiones importantes*, Bononiensis academia pro Jesuitis stabat.

In Belgio, Lovaniensis et Duacensis academiæ, si constanter adhæserunt censuris contra Lessium et Hamelium latis, infensæ sonè erant Molinæ opinioibus; certum tamen est nonnullos in illis fuisse theologos Bannesio et præmoti adversos. Ita Duaci Westbonus Anglus et Lovanii Malderus, qui et episcopus fuit Antuerpiensis.

Quid autem censuræ celeberrima per Europam S. Facultas Parisiensis, non omnino certum. Binas quidem abbas Leblanc adducit (epistolâ sub nomine Duvalii 1602, quæ si genuinæ sunt, profectò evincunt Facultatem propugnasse præmotiorem physicam; sed hæc falsi arguuntur ab Eleutherio; 1° quia Gamacheus 1. 2, q. 111, art. 6; Isambert. tract. de Grat. cap. 7; Habert. Vabrensis episcopus theologiæ græcor. Patrum lib. 2, cap. 17, parag. 4; Hallerius, ipsemet Duvallus, cæteraque Facultatis lumina in scriptis publicè editis constanter rejiciunt et impugnant præmotiones physicas. Quin et illustriss. Habertus loco mox citato, de iis loquens ait: *Theologorum catholicorum pars longè numerosior, Sæbatica præsertim cathedra et palestra, non aliâ graviore de causâ prædeterminationi physicæ bellum inducit, quàm metu admittendæ, per ipsius veluti ponticæ necessitatē.* 2° Illustriss. Rosa Sylvanectensis episcopus dùm Romæ extaret labente an. 1601, publicè et R. pontifici testatus fuit Molinæ doctrinam communitè propugnari in facultate Parisiensi; inò eam ipse propugnavit thesibus publicis in actis Resumptæ 1602. 3° In actis Pegnæ, Lemos, Coronel. Bossutii, etc., nulla prædictarum epistolarum mentio habetur, quanquam eas laudandi non semel occurrat occasio, maxime ad elevandam præfatam Sylvanectensis episcopi declarationem.

Respondeo 4°, cardinales Perronium et Bellarminum constanter fuisse Jesuitis. Id certum, nec diffidetur Aug. Leblanc; ast cæteros omnes ipsis fuisse adversos contendit; quod saltem de plerisque negat Eleutherius; addit, qui in ultimâ Congregatione decretoriè pronuntiaverint cardinales, *seriato involubilis silentii secreto, nulli nequàm mortaliùm revelaturum fuisse.*

Respondeo 5°, initio Congregationum, fatentibus Molinæ vindicibus, Clementem VIII Moliniana dogmata improbasse; verum contendunt sub finem disputationum, re per sese inspectâ, minimum mutasse: idque

ex eo colligunt, quòd in libro Molinæ de Concordiâ, quem paucis ante mortem mensibus à capite evolvere aggressus fuerat S. pontifex; à paginâ 17 ad pag. 184, plusquam octaginta occurrant Molinæ textus sacræ pontificis manu subnotati, cum notulis quibusdam marginalibus; porrò, inquit, textus illi ac notulæ eò maximè tendunt, ut ab objecto Pelagianismi errore, Molinæ doctrinâ vindicaretur, ergo, etc. Exstat in Tabulario romano Patrum Societatis dictus Molinæ codex, quo donati sunt à Clementis nepote cardinale Aldobrandino.

Quod ad Paulum V spectat, exitu constat neutram sententiam approbasse aut improbasse: utriusque parti permisit pontifex suam tueri sententiam, ac vetuit alterutram hærescos insinulare, donec aliud à sanctâ Sede decerneretur: hoc certum. Universa præjudicia cause Thomisticæ favent, si fides historico Leblanc; ast è vestigiis occurrit adversæ partis historicus Eleutherius: *Sane, inquit, si de præjudiciis in hac causâ quæritio vertitur, potiori fortassis jure dici possit physica prædeterminatio ad tempus, donec sancta Sedes litæ dirematur, tolerata.* Nostrum autem non est tantas componere lites.

Quæres 5^a, quæ sint acta Congregationum de Auxiliis, quidve de illis judicandum.—Respondes plurima harumce Congregationum circumferri acta aut scripta ad illas pertinentia. Præcipua sunt acta Coronelli, Bossutii, Pegnæ, Lemos, necnon autographum assertæ Constitutionis Pauli V; quid autem de illis sentendum sit, docet decretum Innocent. X, datum die 25 aprilis an. 1654, cujus hæc sunt verba: *Ceterum, cum tunc Rosæ, quàm alibi circumferatur quædam asserta acta MSS. et forsitan typis excusa Congregationum habitaram coram felicis recordationis Clemente VIII et Paulo V, super questione de auxiliis DIVINE GRATIE, tam sub nomine Francisci Pegnæ, olim Rotæ romanæ decani, quàm Fr. Thomæ de Lemos Ordinis Prædicatorum, aliorumque prælatorum et theologorum, qui, ut asseritur, prædictis interfuerant Congregationibus; necnon quoddam autographum seu exemplar assertæ Constitutionis ejusdem Pauli V... Sanctitas sua præsentis hoc suo decreto declarat et decernit prædictis assertis actis... et autographo seu exemplari... nullam omnino esse fidem adhibendam; neque ab alterâ parte, sive à quocumque alio allegari posse, vel debere.*

Clariora sunt hæc quàm ut ullâ expositione indigeant. Duo sunt quæ in hoc pontificio diplomate sanciantur; primum, prædictis actis nullam omnino esse fidem adhibendam; alterum, à nemine allegari posse, vel debere; ex quibus concludit Eleutherius, manifestum esse, ipsomet judice S. pontifice, neminem laudatis instrumentis citra deceptionis aleam assentiri posse.

Vim argumenti elevare putat historicus Leblanc paratæ distinctionis ope. Scilicet, fatetur pontificis decreto prædictis actis interdictam esse fidem publicam juridicam, contentiosam, quæ nempe valere in judicio possit; ast contendit, salvâ pontifici decreti auctori-

tate, iisdem posse adscribi fidem humanam et historicam.

Hanc autem suam interpretationem, tum in præfatione historie, tum in alio deinde opusculo, cui titulus: *Réponse aux questions importantes*, pag. 453, multis confirmare constat, præsertim verò ex decreto S. Congregationis cardinalium concilii Trid. interpretum an. 1651, die 2 augusti, in quo sic statuitur: *Ex speciali S. D. N. (Urbani VIII) jussu mandat sacra Congregatio et præcipit, hujusmodi declarationibus (quæ sub hujus S. Congregationis nomine circumferantur) tam impressis et imprimendis, quàm manuscriptis, nullam fidem esse in judicio et extra à quoquam adhibendam, sed illis tantum quæ in authentica formâ, solito sigillo... munita fuerint.* Quæ quidem verba ita exponenda sunt, dictas declarationes non valere ad faciendam in judicio et extra fidem certam et indubitatam, licet probabilem mereri possint. *Nullam esse fidem adhibendam; intellige, inquit Fagnan. 1 Decret. de Constit. cap. Quoniam, certam et indubitatam; ad minus enim probabilem fidem merentur, si à viro fide digno referantur.* Idem sentiunt Barbosa, de Luca; alique juris canonici interpretes; ergo, inquit auctor, cum verba utriusque decreti, Innocentii scilicet et Urbani, simillima sint, eodem proinde sensu sunt exponenda. En, ut videtur historico, invictum pro suâ expositione et actorum fide adstruendâ argumentum.

Verùm huic exceptioni plurima obstare advertit Theodorus Eleutherius. Obstant 1°, decreti verba, quæ generalia sunt, nihilque excipiunt, *nullam omnino esse fidem adhibendam.* Et verò, verbis immediatè sequentibus, publicam juris fidem assertis actis seorsim admittit Innocent. X, *neque à quocumque alio allegari posse aut debere.* Obstat 2° finis et scopus decreti; si enim unica duntaxat quæ in judicio valere possit juris fides, exclusa dicatur Innocentii decreto, otiosum planè fuisset ac inutile; jam enim fiduciario suo decreto, Societatis de gratiâ doctrinam publicè in Ecclesiâ doceri permiserat Paulus V, et sub gravissimis penis veterat, *ne quis partem suæ oppositam aut qualificaret, aut censurâ quâpiam notaret; neque ullus exinde fuit qui ex prætensis Congregationum actis Jesuitas in judicio convenire et damnatæ doctrinæ arguere ausus fuerit.* Quis credat Innocentium X id unice suo decreto evasisse, quod, ipso etiam tacente, nemo nisi insanissimus committere potuisset? Patendum itaque suo decreto plus aliquid voluisse S. pontificem, quàm publicam duntaxat juris fidem assertis actis adimere; nempe, ut ipsa decreti verba sonant, omnem omnino, ac proinde sive juridicam, sive historicam fidem siceripit. Obstant 3° quæ supra retulimus quæsito 1°, momenta ad prætensam Pauli V Constitutionem falsi ac suppositionis convincendam; præterquam enim de cæteris actis idem evineant, id imprimis, quòd nempe instrumenta illa non ante è tenebris eruta fuerint ac vulgata, quàm è vivis excessissent Paulus V, cardinales in Auxiliorum Congregationem adsciti, alique qui interpolatores redarguere potuissent. Ex his inferit

Mollinæ vindex, quæ circumferuntur Congregationum acta, esse fidei ut minimum dubiæ atque suspectæ; taliaque quibus nemo prudens citra deceptionis aleam asserenti possit aut debeat.

Atque hinc sponte suâ concidunt quæ in contrarium adducit abbas Leblanc, præsertim verò ex decreto Urbani VIII circa declarationes concilii Tridentini. Namque 1°, declarationes illæ, ut mox observavimus, ante Urbani decretum fidem potuissent facere in iudicio; non verò acta Congregationum de Auxiliis ante decretum Innocentii; ergo, etc. 2° Ut citatæ declarationes, inquit Fagnan. loco laudato, fidem mereantur, à viris fide dignis, minimeque suspectis referri debent; porro acta de quibus agitur, ab infensis Jesuitarum adversariis pro rerum in istis Congregationibus à se gestarum vindictis fuere conscripta, atque partium studium passim spirant; ergo, etc. 3° Uti etiam supra advertimus, circumstantiæ loci, temporis, necnon personarum à quibus vulgata sunt laudata instrumenta, dubiam saltem et incertam reddunt eorum auctoritatem; immeritò ergo contendit historicus ipsa certam atque indubitatam fidem mereri.

Et hæc quidem de Auxiliorum Congregationibus breviter attingimus, ut nihil historie disputationum de gratiâ deesset; qui plura exoptaret, adire poterit auctores qui de eo argumento utrinque scripsere; collegere quæ pro utraque parte dicta sunt, pro Dominicani Augustinus Leblanc, pro Jesuitis Theodorus Eleutherius libris in dissertationis decursu multoties citatis.

Dissertatio undecima.

DE JANSENIO.

Maximam partis historice attingimus questionem, quæ quidem eò diligentius à nobis est pertractanda, quòd domesticam contineat et magno animorum rōtu agitata hæc nostrâ ætate controversiam. 1° Igitur Jansenianæ causæ historiam delineabimus; 2° critica hujusce historia puncta sigillatim discutiemus; 3° tandem systema Jansenii evolvemus.

CAPUT PRIMUM.

Jansenianæ causæ historia.

Animus non est integram ac coherentem fusiori stylo exarare Jansenismi historiam; nec instituti nostri ratio, nec præfixi hujus tractatus limites id patiuntur; brevem ergo duntaxat illius synopsis hic exhibebimus; hancque ordinis ac claritatis gratiâ variis titulis partiemur.

Primus erit de personâ Jansenii. Secundus, de ipsius Jaro cui titulus, *Augustinus*. Tertius exponet ea quæ præcesserunt examen ac iudicium romanum quinque Propositionum. Quartus narrabit quæ gesta sunt pendente examine ac iudicio romano. Quintus denique complectetur quæ examen illud ac iudicium subsequuta sunt.

ARTICULUS PRIMUS.

Persona Jansenii.

Cornelius Jansenius ex catholicis parentibus in territorio Leerdamensi apud Batavos natus anno 1585, Ultrajecti litteris humanioribus, Lovanii philosophiæ et theologiæ operam dedit, tum Parisiis se contulit. Paulò post cum abbate San-Cyrano cum quo Lovanii amicitiam jam contraxerat, Balonam petiit, ibique collegii primarius institutus, per 12 annos cum eodem abbate novum systema circa gratiam adumbravit, quod deinceps expressit in libro cui titulus, *Augustinus*. In patriam reversus novo sanctæ Pulcheriæ collegio præficitur.

Anno 1671, laureâ doctorali donatus est in S. facultate theologicâ Lovaniensi; subinde in eadem academiâ regius sacrarum litterarum professor institutus anno 1630. Hoc eodem anno sub eminentio nomine *Alexandri Patricii Armachani*, libellum edidit cui titulus *Mars Gallicus*, in quo contra sacræ regum nostrarum majestatem protèrvè invehitur. Anno tandem 1633, episcopus Yprensis consecratus est; et tertio ab inauguratione anno die 6 maii luc exstinguitur. Morti proximè extremam et moribundam manum admovit famoso operi suo quod inscripsit *Augustinus*; illius edendi curam imposuit capellano suo, re tamen prius communicatâ cum Liberto Fromondo et Henrico Caleno.

In tabulis suæ supremæ voluntatis euncta sua opera Sedis apostolicæ iudicio submittit Jansenius; sic enim habet exemplar testamenti quod ipsius libro præfigitur: « Si Sedes romana aliquid mutari velit, sum obediens filius, et illius Ecclesiæ, in quâ semper vixi, et usque ad hunc lectum mortis obediens sum. Itaque mea postremâ voluntas. » Idem contentatus fuerat cap. 29 libri præmialis: « Mihi constitutum est, eadem quam ab infanti secutus sum, sensuum meorum ad extremum spiritum usque ducem sequi romanam Ecclesiam, et beatissimi Petri in romanâ sede successorem. Super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque cum ipso non colligit, spargit; apud quem solum incorrupta Patrum servatur hereditas. » Quidquid ab istâ Petri cathedrâ, in cujus communione à teneris vixi, et porro vivere et mori fixum est, ab isto principis Apostolorum successore, ab isto Christi Domini nostri vicario, ab isto Ecclesiæ christianæ universæ capite, moderatore, pontifice, præscriptum fuerit, hoc teneo; quidquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo. » Et rursus in epilogo totius operis tom. 3, pag. 343: « Nec verò, inquit, mihi ipse arrogaverim, me nullâ ex parte ab ejus (Augustini) aberasse sententiâ. Homo sum, humanorum lapsuum periculis obnoxius; quæ sicut cavi quantum potui, ita ignoscet lector ubi non potui.... Quòd si ejus obscuritas me fefellerit, maximi beneficii loco ducam, si quis aliud ex Aug. scriptis demonstraverit. Quod donec humiliter ac desideranter expecto, quidquid de rebus tam multiplicibus et arduis, non juxta meam, sed

« juxta sancti Doctoris mentem pronuntiavi, ex APOSTOLICE SEDIS ECCLESIAEQUE ROMANAE MATRIS MEAE JUDICIO, SENTENTIAQUE SUSPENDO, UT ILLUD JAM NUNC TENAM SI TENENDUM, REVOCUM SI REVOCANDUM, DAMNEM ET ANATHEMATIZEM, SI DAMNANDUM ET ANATHEMATIZANDUM ESSE JUDICAVERIT. » Haec verba Jansenius.

Utinam his non contradidisset suis in privatis ad San-Cyranum epistolis! sic enim in iis de suo opere mentem candidè aperit. Epist. 115, asserit « doctrinam quam in sancto Augustino reseravit, omnibus stuporem incussuram. » Et Epist. 16 : « Non audeo, inquit, dicere quid sentio de prædestinatione et gratiâ, ne fortè antequàm omnia parata sint et matura, « mini quod aliis, accidat, Romæ damnetur, sicut damnatus fuerat Boius. » Epist. 131, ait : « Se adduci non posse, ut credat opus suum à judicibus (romano nempe pontifice) approbandum unquam fore. » Rursus epist. 16, sic scholasticos doctores perstringit : « Ut ingenuè dicam, inquit, quid sentio, existimo post hæreticos à nemine magis quàm à disputatoribus illis scholasticis adulteratam et corruptam fuisse theologiam. » Denique de Thomisticâ doctrinâ ibidem sic loquitur : « Audeo dicere mihi compertum esse quòd si utraque tum Jesuitarum, tum Thomistarum schola usque ad extremum judicium disputata sit, semper magis sit aberratura, cum jam à veritate centum leucis distet. » Et paulò post : « Cùm Augustinum degusto, fastidit Thomas. »

ARTICULUS II.

De libro Jansenii cui titulus : Augustinus.

Librum suum Jansenius inscripsit *Augustinus*, quòd confidat se puram sancti Augustini doctrinam à quingentesi fermè annis (ut putat lib. præf. cap. 28 et 30, catholicis scholis ignoratam, revocare. Per viginti et duos annos, huic suo libro perficiendo totus incubuit Jansenius, atque ut Augustini mentem ac doctrinam penetraret, inquit, synopsis vitæ ipsius auctor, « summo studio ac indefesso labore, decies et amplius universa opéra Augustini, attentione acri, adnotatione diligenti, libros verò contra Pelagianos faciliè « trigentesi à capite ad calcem evolvit; » et quidem labore ita improbo, ut ipsomet fatente Jansenio, citato lib. præf. « retroagere, retrocedere aliquando videretur Augustinus. Ex quo hic obiter observa, Jansenii systema non eà in Augustino emicare luce, qualem fingunt Jansenii discipuli; immeritò igitur recentiores scholasticos subsannabat Yprensis quòd in tantâ luce cæcissent, quandoquidem ipsemet ut Augustini doctrinam è tenebris erueret, ac genuinum ipsius sensum expiscaretur, tot annis allaboravit.

Jansenii opus uno grandiori constat volumine in tres tomos distincto.

Primus octo de hæresi Pelagianâ libros complectitur. In primo, brevis textitur historia de hæresi Pelagianâ; quinque sequentibus, Pelagianorum dogmata, varique Pelagianismi status recensentur; septimo tandem et octavo speciatim agitur de Semipelagianis.

Secundus tomos quatuor continet partes. Prima unicum librum habet de ratione et auctoritate in rebus theologis; toto illo libro Yprensis penitus elevat theologorum scholasticorum, et exaggerat supra modum scriptorum divi Augustini auctoritatem; quasi in difficilioribus etiam de gratiâ questionibus, sancti doctoris doctrina ad fidem pertinet. Secunda unicum pariter librum habet, de statu naturæ innocentis, seu de gratiâ primi hominis et angelorum. Tertia quatuor libros de statu naturæ lapsæ; in iis tractat de peccato originali; tum de pœnis peccati originalis; demùm de viribus liberi arbitrii post peccatum. Quarta tres complectitur libros de statu naturæ puræ, in iis totus est ut probet statum illum pugnare cum justitiâ, bonitate ac providentiâ divinâ, hominemque non potuisse aliter creari, quàm cum gratiâ et ordinatione ad fidem supernaturalem; addit contrariam sententiam unum fuisse ex palmaribus Pelagii erroribus, atque ad Manichæismum pertinere.

Tertius tomos in duas partes dividitur. In primâ sunt decem libri de Gratiâ Christi Salvatoris : hæc pars videtur finis ac scopus totius operis. Libro 1°, docet liberatricem ac medicinalem Christi gratiam, non esse naturam, neque legem aut doctrinam, sive extrinsecus propositam, sive intrinsecus inspiratam, neque ullam gratiam solius intellectûs, quocumque tandem nomine appelletur. Libro secundo contendit liberatricem hanc ac medicinalem Christi gratiam esse propriam voluntatis absolutè efficacem, relativè victricem, ac necessitantem; ibidem copiosè disserit de discrimine gratiæ sanitatis et medicinalis. Libro tertio, ex principiis sancti Aug. probare conatur, nullam dari in præsentî statu gratiam verè sufficientem, quin simul sit relativè victrix. Libro quarto, essentiam et varias divisiones illius gratiæ medicinalis exponit; hæc in delectatione indeliberatâ, relativâ ac necessitante positam esse, ibidem pluribus evincit. Libro quinto, tractat de variis ejus effectibus. Libro sexto et septimo, disputat de naturâ et viribus liberi arbitrii, sicque viam sibi sternit ad octavum, qui est de concordâ gratiæ efficacis et liberi arbitrii. Tandem nono et decimo disserit de prædestinatione hominum et angelorum, et de causis utriusque. His apponitur epilógus omnium.

In secundâ parte unicus continetur liber, qui dicitur parallelum erroris Massiliensium et opinionis quorundam recentiorum. Tria potissimum discutit : primum, quo pacto in oppugnandâ gratiâ prædestinatione et gratiâ ex se efficaci discrepent aut convenient; secundam, quid discriminis inter prædestinationem et gratiam ab ipsis traditam; tertium, quibus utriusque armis utantur ad prædestinationem et gratiam suam asserendam.

His tribus tomis per modum coronidis subjicitur specialis tractatus de statu parvulorum sine baptismo decedentium ex hac vitâ, adornatus à Florentio Conrio, Hiberno, ex Ordine Minorum ad archiepiscopatum Thuamensem assumpto. In eo contendit auctor dictos parvulos damni et gehennæ pœnam pati.

Quis porro fuerit Jansenii de hâc suâ lucubratione sensus, jam constat ex mox adductis epistolarum ad San-Cyranum extractis : idem etiam discimus et auctore vitæ ipsius : *Ipse, inquit, huic operi amicè natum, et ubi absolvisset, paratissimum se mori, dicebat.* Et paulò post : *Nec alia testamenti ejus cura sollicitior, quàm ut fideles amicos rogaret, ne factus instinctu, ut credebat, divino tot vigiliis et laboribus à se efformatus supprimeretur, et non veniret ad partem.* Tanta scilicet erat præconcepta de hoc inauspicato fetu opinio, quâ tot postmodum tumultus in Ecclesiâ excitavit.

ARTICULUS III.

De iis quæ præcesserunt judicium romanum de quinque Jansenii Propositionibus.

1° Vix lucem aspexit posthumus Jansenii liber, Lovanii an. 1640 editus, cum ingentes in Belgio motus excitare cepit, nonnullis pro eo stantibus, aliis ex adverso contendentibus Bâii imò et Calvinii proscripita dogmata in eo contineri; plurimi hinc et inde edii libri controversiam exacererunt. Re ad Sedem apostolicam delatâ, Urbanus VIII, præliè nonas martii 1642, solemnî constitutione quæ incipit, *In eminenti*, hunc proscripsit librum.

Duas censure causas exponit S. pontifex. Prima est, quia contra decreta pontificia de non promulgandis ullis circa materiam de auxiliis operibus, Jansenii liber editus fuisset. Altera causa hæc est, quòd plurimas contineat Bâii propositiones à Pio V et Greg. XIII prædamnatas : Cum autem, *ipsisimè sunt verba, ex diligentî ac maturâ ejusdem libri, cui titulus AUGUSTINUS, lectione compertum fuerit, in eodem libro multas ex propositionibus à prædecessoribus nostris damnatas contineri, et magno cum Catholicorum scandalo, et auctoritatis S. Sedis contemptu..... defendi; non huic malo opportuam remediâ adhibere volentes..... librum prædictum prohibemus.*

Ex hâc Urbani censurâ, altus Jansenianorum dolor, ac in bullam ipsam falsè expostulatio, Missi Romam à Lovanicensibus duo deputati, Synnichius et Papius, qui præsumptæ subreptionis causas aperirent; hæc omnes apertè falsas esse, nullusque planè ponderis habendas, invictè constat ex dictis ubi de Bâio.

2° Dùm hæc Romæ et in Belgio agerentur, Parisiis Habertus Ecclesiæ Parisiensis theologus, postea Vabrensis episcopus, doctrinam Jansenii pari zelo et eruditione confutavit an. 1642 et 1643, tum tribus publicis concionibus, tum libro cui titulus : *Defensio fidei Ecclesiæ.* Ex alterâ parte Antonius Arnoldus, fervidus inter alios Jansenii defensor, duas pro Jansenio opposuit Apologias an. 1644 et 1645. Hoc ipso anno 1644, ut etiam loco mox citato annotavimus, Urbani Constitutio ab illustris. Parisiensî episcopo de Gondy promulgata est, et jussu regis delata ad sacram Facultatem, quæ omnibus suis severè prohibuit ne ullas ab Urbano VIII et ejus prædecessoribus Pio V et Greg. XIII damnatas propositiones defenderent.

3° His non obstantibus serpsit virus ac latius dif-

fundeatur, quare syndicus S. Facultatis Parisiensis D. Cornet die 1 julii 1649, plenis in comitiis requisivit ut quædam ab ipso oblata propositiones examinarentur et censurâ notarentur; quinque priores ex ipso sunt quæ ab episcopis Gallicanis ad Innocentium X delatae sunt. Re in deliberationem missâ, postulationi syndici annuît Facultas, ac deputatos nominavit : verùm instigante Ludovico de St. Amour, sexaginta doctores adversus dictam conclusionem provocarunt ad senatum. Senatûsconsulto die 5 octobris ejusdem an. cautum est, ne propositiones ad examen vocarentur, donec aliter provisum fuisset.

His in circumstantiis saniori doctorum partî consultius visum est rem totam ad episcoporum judicium transferre : *Ipsi verò præsidis nostri, inquit Antonius Godeau in epist. quam nomine cleri Galliennî an. 1653 congregati, scripsit ad alios per Galliam episcopos, propter nimiam quam perspiciunt animorum contentionem, noluerunt per seipsos primò ferre sententiam, sed rem totam judicârunt ad summum pontificem esse remittendam.* Quapropter anno 1650, episcopi octoginta quinque solemnî ad Innoc. X epistolæ Haberti Vabrensis manu exaratae subscripserunt, denuntiantes ipsi famosas quinque Jansenii Propositiones et solenne de iis rogantes apostolicæ Sedis judicium.

Episcopi undecim Gallicani ex adversâ parte steterunt eidem S. pontifici declarantes sibi non probari fratrum suorum reverendissimorum consilium, variis de causis, præsertim verò, quia *si propositiones illas ad examen et ad judicium vocari expediret, judiciorum erò legitimis Ecclesiæ totius, tum maxime Gallicanæ consuetudo postulare, ut primùm à se majores ac difficiles quæ apud se octa sunt quæstiones dispicerentur.* Atque hinc nonnulli contenderunt violatas fuisse in dictâ quinque Propositionum delatione Libertates Gallicanas. Verùm immeritò.

Namque 1°, ab episcopis primam illis apud se notæ cognitionem ad romanum pontificem sponte deferri aliquando posse et expedire, ex ipso jure canonico et ecclesiasticâ consuetudine compertum est. Ita disertè testantur episcopi Gallicani Parisiis congregati an. 1655, epist. ad Innocent. X; ita etiam habetur in Relatione Jansenismi jussu conciliorum an. 1655, exarata, et ab omnibus horumque concilio episcopis approbatâ. Porrò, quemadmodum observat illustris. Vencienis episcopus epist. mox laudatâ, ut in præsentî quoque Propositionum negotio, totius hujusce cause judicium ad sanctam Sedem deferretur, postulabat et naturâ extortæ controversiæ, et contententium ardor. Quæstio scilicet erat de Jansenii libro, quem Jansenius ipse morti proximus judicio R. pontificis subjecerat; de quo jam pronuntiaverat Urbanus VIII; aliunde verò periculum erat ne Janseniorum arte ac molitionibus novæ inter episcopos, quæ paulò ante inter doctores, excitarentur saniorum contentiones; ergo, etc. 2° Agnovère tandem et ipsi undecim episcopi, nihil in dictâ delatione detractum fuisse juribus episcoporum; ipsi siquidem vel præsentibus comitiis subscripserunt, vel absentes non improbare quæcumque circa Jan-

senii causam gesta et decreta fuerant in comitiis an-1653, 1654, 1655 et 1656. Quis et citatus mox Ven-1656
ciensis episcopus epist. ad D. de Valençay regis christi-
anissimi in urbe oratore, conceptis verbis asserit
Diarii pag. 257 : *Gallicanos antistes rem episcopatu
dignissimam egisse, cum ad S. pontificem examen et
iudicium quinque Propositionum detulerunt.* 5° Denique
in comitiis generalibus anni 1700, inter quatuor pro-
positiones ad Jansenismum spectantes, hæc, quæ se-
cunda pars est, simul cum aliis damnatur : *Episcopi
Gallicani Libertates Ecclesiarum Gallicanarum sub eorum as-
serendarum specie lobefecerunt, asper recipiendâ Con-
stitutione Innocentii X contra Jansenium.* Legitima ergo
fuit hæc quinque Propositionum ad S. pontificem per
episcopos Gallicos facta denuntiatio.

ARTICULUS IV.

De iis quæ pendente romano examine contigère.

Innocentius X., acceptis ab oratore regis christi-
anissimi octoginta quinque præsulum Gallicanorum lité-
ris die 12 aprilis 1651, hæc ipsâ eodem die Congre-
gationem instituit ad examen quinque delectarum
propositionum.

Constabat ista Congregatio quinque cardinalibus ;
longo rerum usu et experientiâ inter ceteros exercita-
tis. Ex his erant Julius Roma sacri collegii decanus ;
Bernardinus Spada, qui vivente Urbano VIII, cum Syn-
nichio et Papio Lovaniensium deputatis, de libro Jan-
senii jam pluries egerat ; Fabius Chigijs, qui subinde
fuit Alexander VII, quique ab ipsomet de St. Amour
Diarii pag. 191, plurimum commendatur. Congregatio-
nis secretarius nominatus est Albizius, assessor S. Of-
ficij ; ac tredecim designati consultores ; duo scilicet
Dominicani, duo Augustinienses, duo Minores, duo
Carmelites Discalceati, duo Theatini, unus Jesuita, unus
Servita, et unus Capucinus.

Selecti illi cardinales per duos et amplius annos tri-
ginta sex celebrarunt Congregationes, quibus decem
ultimis interfuit S. pontifex. In his summâ profectò di-
ligentiâ Jansenii causa ventilata fuit, quinque propo-
sitiones sigillatim discussæ, et consultorum suffragia
tum voce, tum scripto diligenter expensa ; auditu sæpius
ex utrâque parte deputati qui è Galliâ venerant, sive
ad tuendas, sive ad impugnandas Jansenii propo-
sitiones ; lecta accuratè utriusque partis memorialia ; ac
tandem emissam est die ultimâ maii 1653 solemne de-
cretum, quo quinque Propositiones his censurae notis
ab Innocentio X perstringuntur.

Prima prædictarum Propositionum sic se habet :
*Aliqua Dei præcepta hominibus justis voluntibus et co-
nantibus secundum præsentem, quæ habent vires, sunt
impossibilia ; deest quoque illis gratia quæ possibilia fiunt.*
Hanc declarat summus pontifex « esse temerariam,
« impiam, blasphemam, anatematè damnatam et hæ-
« reticam, et uti talem damnat. » Secunda : *Interiori
gratiæ in statu nature lapsæ nunquam resistitur.* Hære-
tica declaratur, et uti talis damnatur. Tertia : *Ad me-
rendum et deversendum in statu nature lapsæ, non requi-
ritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas*

à coactione. Hæretica pariter declaratur. Quarta : *Se-
nipelagianam advertebant prævenientis gratiæ interioris
necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei ; et
in hoc erant hæretici, quod vellent cum gratiâ totum
esse, cum posset humana voluntas resistere, vel obtinere-
rare.* Falsa et hæretica declaratur et uti talis damna-
tur. Quinta : *Senipelagianum est dicere Christum pro
omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem
fudisse.* Hanc declarat S. pontifex, *falsam, temerariam,
« andalosi ; et intellectum eo sensu, ut Christus pro ul-
tate dantazat prædestinatorum mortuus sit, impiam,
blasphemam, contumeliosam, divina pietati derogantem,
et hæreticam.*

Quæ autem veritatem, æquitatem ac auctoritatem
hujusce pontificij iudicij spectant, subinde inter critica
historiæ puncta discutiemus.

ARTICULUS V.

De iis quæ subsecuta sunt Innocentii X iudicium.

Anno 1655, præsules Gallicani, præside cardinali
Mazarino Parisiis congregati, solemniter ac communi
omnium plausu Innocent. Constitutionem exceperunt,
datis ad pontificem literis die 13 julii, quibus et gra-
tias referunt, et gratulantur ipsi quòd pro sua aucto-
ritate pesti grassanti, et certissimam perniciem allaturam
obstitisset. Tam solenni iudicio cui consensus universas
orbis, pressi Jansenii assecke, ut magistri doctrinam
ab errore vindicarent, eamque ex integro impunè pro-
pugnarent, novum istud effugium excogitavère : scilicet
contra apertam rei evidentiam duo ista affirmâ-
runt, alterum, quinque damnatas propositiones non
esse Jansenii ; alterum, in ipsius sensu nusquam fuisse
damnatas. Hinc prima origo famosæ distinctionis *facti
et facti*, ad quam deinceps tanquam ad optatissimum
tutissimumque portum se receperunt.

Episcopos non latuit fraus tam aperta ; quotquot igitur
Parisiis aderant anno 1654, simul convenerunt ;
plecuit ut Jansenii liber exereretur, atque cum dam-
natis propositionibus sedulo conferretur, quibus om-
nibus in decem congregationibus maturè ponderatis,
communi suffragio duo declararunt : primum, damna-
tas quinque propositiones reipsâ exstare in libro Jansenii ;
alterum, in proprio et naturali ejusdem Jansenii sensu
fuisse damnatas. De his omnibus epistolâ datâ die 28
martii certiores fecerunt summum pontificem, qui die
29 septembris ejusdem an. 1654, rescripsit, acceptis-
simum sibi esse studium ac zelum quo apostolicam Con-
stitutionem servari ubique curabant, per quam, inquit,
damnata fuerat in quinque Propositionibus Corollii
Jansenii doctrina ejus libro contenta, cui titulus ACCU-
STINES.

Anno sequenti 1655, die 10 maii, plenis in Comitibus
summo plausu exceptum fuit mox dictum Innocentii
decretum. Interim eodem anno è vivis excessit Inno-
cent. X ; in ejus locum sufficitur cardinalis Chigijs,
cujus in examinandis Propositionibus præcipue partes
fuerant, quique Alexander VII appellatus est.

Huic supremam dignitatem gratulati sunt episcopi
nostri per epistolam die 2 septembris 1656, simulque

aperiunt novas Janseniorum artes et cavillationes in eludendis Innocentii decretis. Respondit pontifex Constitutionem datâ die 16 Octobris; in quâ novatorum effugia penitus interclaudit, his verbis: « Cùm nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque propositiones, vel in libro Jansenii non reperiri, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, asserere magno cum Christi fidelium scandalo non dubitent; nos qui omnia quæ hæc in re gesta sunt attentè perspeximus; utpotè qui ejusdem Innocentii prædecessoris jussu... omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus apostolicâ auctoritate eadem causa discussa est eâ profectò diligentia, quâ major desiderari non posset, quæcumque dubitationem super præmissis in posterum auferre volentes... quiaque illas Propositiones in libro prærenomati Jansenii... excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio intento damnatas fuisse declaramus et definimus. »

Summo iterum plausu Constitutionem hanc exrepsit clerus Gallicanus in comitiis anni 1657, datis ad cæteros Galliæ episcopos communibus eâ de re litteris die 17 martii; simulque formulam fidei instituit ab omnibus in signum obsequii et reverentiæ subscribendam, adjunctâ mentione Constitutionis Alexandri VII.

Præterea iisdem, in comitiis 1° præses nostri rata habuerunt et confirmârunt quæcumque in causâ quinque Propositionum gesta fuerant annis 1653, 1654 et 1655. 2° Archiepiscopus Senonensis D. de Condrii, qui an. 1654 declaraverat se ex reverentiâ duntaxat et ex concensu, delibetariis à clero subscripsisse, ab hæc suâ priori declaratione discessit, contestans se ex conscientia teneri, verè et ex animo adherere iis quæ in dictis Comitibus deliberata fuerant circa damnationem quinque Propositionum in sensu Jansenii. 3° Tandem sacræ Facultatis Parisiensis censura adversus Arnaldum uti æquissima ibidem probata est.

Scilicet die ultimâ Januarii 1656, gravi censurâ perstrinxerat S. Facultas duas propositiones extractas ex libello cui titulus: *Seconde Lettre de M. Arnauld, Docteur de Sorbonne, etc.* Prior hæc erat, « quinque Propositiones nec esse in Jansenio, nec ejus sensu damnatas fuisse; adeoque circa partem illam apostolicæ Constitutionis, sufficere religiosum silentium. » Altera hæc erat, « veritatem esse tum ex Scripturâ, tum ex SS. Patribus indubitatam, atque in personâ S. Petri manifestam, gratiam scilicet, sine quâ nihil possumus, justo defuisse eâ in occasione in quâ dici non potest quòd non peccaverit. » Utramque propositionem censorio suo judicio notat S. Facultas, his verbis: « Decrevit (S. Facultas) priorem propositionem quæ est facti, esse temerariam, scandalosam, injuriosam summo pontifici et episcopis Galliæ, atque etiam præbere occasionem renovandæ ex integro post damnationem Jansenii doctrinæ... posteriorem quæ juris dicitur, esse temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam et hereticam. » Cùm autem in errore pertinax maneret Arnaldus, ex albo doctorum expunctus fuit; hancque suam censuram jussit sacer

ordo ab omnibus in posterum candidatis subscribi.

Circa hæc temporâ plurima prodire libelli in defensionem causa Arnaldicæ. Tres ex illis præcipui isti fuere: 1° *Ludovici Montalii Litteræ Provinciales*. 2° *Notæ Wendrochii in dicitus epistolâs*. 3° *Pauli Irenæi disquisitiones*. Tres isti libelli damnati fuere; 1° Alexandri VII decreto, die 6 septembris 1657; 2° censorio judicio quatuor episcoporum et novem S. Facultatis Parisiensis doctorum, qui omnes, dictis libris jussu regis Christianissimi accuratè expensis, declarârunt die 2 septembris 1660: *Jansenianæ hæreses ab Ecclesiâ damnatas in iis libellis propugnari atque defendi... atque summo pontifici, episcopis, regi, præcipuis regni administris, sacræ Facultati, necnon religiosis familiis injuriosas esse*. 5° Secretoris consilii decreto, die 23 septembris an. 1660, atque in hujus decreti executionem Litteræ Provinciales, die 14 Octobris, flammis ultricibus traditæ sunt.

Anno 1661, die 1 februarii clerus Gallicanus formulam fidei quam in Comitibus an. 1657 instituerat, de novo proposuit, jussitque ab omnibus clericis subscribi; ac declaravit se in eâ non aliam fidei definitionem inseruisse, quàm quæ in Constitutionibus Innocenti X et Alexandro VII continetur. In executionem hujusce decreti accessit regia auctoritas, quâ severè injunctum fuit die 15 aprilis ejusd. an. ut omnes dictæ formulæ subscriberent.

Hujusce porò formulæ is est tenor: « Je me souviens sincèrement à la Constitution du Pape Innocent X, du 31 mai 1655, selon son véritable sens qui a été déterminé par la Constitution de notre S. Père le pape Alexandre VII, le 16 octobre 1656. Je reconnais que je suis obligé en conscience d'obéir à ces Constitutions; et je condamne de cœur et de bouche la doctrine des cinq Propositions de Cornélius Jansénius, contenues dans son livre intitulé *Augustinus*, que ces deux papes et les évêques ont condamnée, laquelle doctrine n'est point celle de S. Augustin, que Jansénius a mal expliquée contre le vrai sens de ce saint docteur. »

Jussu regis Christianissimi ad sacram Facultatem Parisiensem delata est prædicta fidei formulâ ab illustriss. Rhedonensi et Ruthenensi episcopis die 2 maii ejusdem anni: *Concordibus omnino suffragiis declaravit S. Facultas hanc fidei formulam et formulam subscriptionem sibi maximè probari....* Quocirca unanimi consensu decrevit hanc fidei formulam subscribi à suis omnibus debere. Hæc ipsa est quæ ex iis temporibus et etiamnum subscribitur ab his qui ad aliquem in S. Facultate gradum admittuntur.

Endem anno 1561, cùm vicarii generales cardinalis de Ketz, archiepiscopi Parisiensis in publico Mandato die 8 junii non obscurè insinuassent, circa attributionem quinque Propositionum libro Jansenii silentium religiosum sufficere; episcopi jussu regis Fonti-Bellaquo extraordinariè congregati, summi de isto Mandato judicium his verbis declarârunt: « Qu'il était manifestement contraire aux deux bulles et décisions de ce foi d'Innocent X et d'Alexandre VII, en ce qu'elles

(ces bulles) condamnent d'hérésie les opinions et la doctrine de Jansénus contenues en abrégé dans les cinq Propositions, et plus amplement expliquées par cet auteur dans son livre. » Quin et Alexander VII. Brevi ad eosdem vicarios generales dato die 4 augusti severè obijurgatione illos increpat, *velut temerarios, mendaces, malorum zizaniorum in agro Domini seminatores, Ecclesie catholice perturbatores*, etc. Quapropter die ultimà octobris ejusd. anni prius suum Mandatum revocare et emendare compulsi sunt, novumque condere quo puram et simplicem subscriptionem postulabant, et declarabant *certissimum esse tempore Innocentii X quinque Propositiones ex libro Jansenii cui titulus, AUGUSTINUS, extractas ac discussas fuisse, atque in ejus sensu damnatas.*

Hoc ipso anno supra memoratus archiepiscopus Senonensis D. de Gondrin purè et simpliciter subscripsit formulæ cleri Gallicani; atque etiam die 18 junii publicum edidit Mandatum in quo absque ullà limitatione aut distinctione declarat *quinque Propositiones damnatas esse et hæreticas in sensu Jansenii, hincque sensum discripare à sensu sancti Augustini.*

Anno 1665, cum illustrissimus Convennarum postea Tornacensis episcopus à rege Christianissimo in mandatis habuisset, ut pro suâ industriâ viam aliquam aperiret quâ exorta inter theologos lites componerentur, rem proposuit nonnullis quos noverat Jansenii partibus addictissimos; hi statim condendis quinque doctrinæ articulis, qui totidem Jansenii propositionibus respondebant, incubuerunt. Doctrinales illi articuli à DD. de la Lane et Girard cæterorum nomine subscripti obtulit suæ episcopo Convennarum die 24 januarii; ut verò firmior esset pax, præstitit dictus episcopus ut DD. de la Lane et Girard simul cum Patre Ferrier, et postea cum Patre Annat, convenirent de quinque articulis collocuturi, si fortè ad concordiam omnes adduci possent. Et reipsa quinque eo sine habitæ sunt collationes, à die 25 januarii ad 18 februarii, ast sine fructu; singuli etenim in suâ priori sententiâ firmi ac stabiles, re infectâ discesserunt.

Paulò post dicti DD. de la Lane et Girard episcopo Convennarum demò obtulerunt die 7 junii eosdem doctrinales articulos S. pontifici transmittendos, cum declaratione quâ profitebantur nomine sociorum, suam quinque illis articulis doctrinam contineri, *sequè paratos esse Constitutionibus apostolicis eam observantiam impendere, atque omnia præstare, quæ ab ipsis exigere voluerit S. pontifex.* Hoc Jansenianorum instrumentum simul cum quinque articulis ad S. pontificem misit episcopus Convennarum die 19 junii.

Respondit Alexander VII Brevi dato 29 julii ad episcopos Gallicanos, in quo gratulatur ipsis quòd eorum operâ *multi in Gallis ad saniores doctrinam inducti fuerint.* Inde colligunt Janseniani dictos articulos à S. pontifice fuisse comprobatos; ast immeritò præsums. Nulla siquidem quinque articulorum mentio fit in Brevis; verbis autem adductis, duntaxat attendit S. pontifex ad recensitam Jansenianorum declarationem, quâ contestabantur *se paratos esse.... omnia præstare qua*

ab ipsis exigere voluerit sancta Sedes. Verùm de his infra discutiendo critica historię puncta.

Fidem Sedi apostolicæ datam ut implerent, à Jansenianis postulavit rex Christianissimus; eum in suum novos quinque articulos quæstionem facti spectantes eiderunt, de quibus episcopi nostri jussu regis Parisii congregati, ita mentem suam summo pontifici aperuerunt epist. scriptâ die 2 octobris ejusdem anni 1665: *Mirifica, inquit, nostram omnium, quotquot aderamus, in his verbis reprehendentis extitit consensus. Visa sunt enim subdola, simulatum duntaxat obsequium præ se ferentia, mente versipelli et callidâ... istud itaque scriptum rejciendum tanquam fictum et nullatenus catholicum.*

Supra dictæ fidei formulæ à clero Gallicano institutæ, multi eo prætextu subscribere recusabant, quòd dicerent talem subscriptionem sine romanæ Ecclesie auctoritate non potuisse imperari; quare ut omnis tergiversationi et effugio locus præcluderetur, rogatus est S. pontifex Alexander VII ejusmodi formulam mittere ab omnibus et singulis clericis subsignandam.

Anno itaque 1665, die 15 februarii Alexander VII, regis Christianissimi et episcoporum Gallie votis annuens, Constitutionem edidit quæ incipit, *Regimini;* in eâ autem continetur formula fidei formulario cleri Gallicani haud absimilis. Is est dictæ formulæ tenor. *Ego N. Constitutioni apostolicæ Innoc. X datæ die 31 maii anni 1655, et Constitutioni Alex. VII, datæ die 16 octobris an. 1656, summorum pontificum, me subjicio, et quinque Propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen AUGUSTINUS, excerptas, et in sensu ab eodem auctore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes apostolica damnavit, sincero animo damno ac rejiçio, et ita juro; sic me Deus adjuvet, et hæc sancta Evangelia. Hanc fidei formulam jubet pontifex, ad quolibet effugia præcludenda, omnesque removendos obtulens, ab omnibus ecclesiasticis.... necnon aliis quibuscumque ecclesiastici ordinis, tam regularibus quàm secularibus, etiam monialibus subscribi.* Pontificiæ auctoritati regia quoque accessit; mense april. ejusd. anni lata fuit celeberrima illa Declaratio in supremæ curiæ tabulis inscripta 29 ejusd. mensis, quâ cautum fuit ut subscribendâ purè et simpliciter dictæ formulæ disciplina accuratè in toto Gallie imperio executioni mandaretur, gravissimis in refractarios poenis impositis; præsertim verò ut eorum beneficia, dignitates, personatus et officia obtinenda aut jam obtenta, pleno jure vacantia maneat et impetrabilia.

Ita conclusis et coarctatis Jansenii defensoribus, aut subscribendum fuit, aut subeundæ poenæ quæ apostolicæ Constitutiones et regia edicta statuebant. Duas in partes universim scissi tunc fuere circa illam quæ postulabat formularii subscriptionem. Alii rigidiores dicti, subscriptionem omninò detrectarunt, aut saltem non nisi cum expressâ juris à facto distinctione subscribi posse contenderunt; alii verò remissiones dicti, contendebant simpliciter et, absolutè subscribi posse nullâ factâ tali distinctione seu limitatione; atque isti varia excogitaverunt effugia, ut in subscribendo se innumes à perjurio exhiberent, lice:

Jansenii sensum animo retineant. Effugia hæc alibi commodè recesserimus.

Molliorem nam et laxiorem nonnullorum è suis opinionem summo zelo impugnavit Arnaldus quartâ parte Apologiae monialium Portâs Regii cap. 2, 5, etc., quam sententiam dicit mendaciis, repudicationibus ac perjuriis patetissimum aditum aperire. Et meritò quidem. Quis enim non vident ex intentione Ecclesie exigi ab eo qui dictæ formulæ subscribit, ut corde credat et ore confiteatur Jansenii sensum damnandum esse? Quomodo igitur simpliciter subscribendo, absque perjurio poterit eundem sensum intus et ex animo suum ac orthodoxum habere.

Hæc inter Jansenii discipulos circa formularii subscriptionem extitit pugna, usque ad præsumptam illam pacem quam à Clemente IX redditam arduerant. Invaluit siquidem ab hoc tempore, alia apud ipsos sententia, exploratum scilicet omnibus esse, Ecclesiam jam nihil remississe de illo intimo, puro ac simplici, quod hætenus postulaverat, subscribentis obsequio et consensu; quatenus nempe interiorem illum mentis consensum exigit dumtaxat circa questionem juris, seu damnationem propositionum in se; quantum verò ad questionem facti, seu attributionem sensus quinque Propositionum libro Jansenii, silentium religiosum tanquam sufficientis approbat. Hujusce opinionis fundamentum ex Brevibus Clementis IX et Innoc. XII repetunt; verum quàm temerè et immeritò sequenti cap. demonstrabimus. Interim historicæ series resumenda.

Itaque dictæ fidei formulæ ab Alexand. VII præscriptæ, singuli in suis diocesis subscribentibus episcopi, atque à suis subscribi curabant; et quidem sine limitatione et restrictione, aut juris et facti distinctione. Quatuor ex ipsis, scilicet Nicolaus Pavillon episcopus Alectensis, Franciscus Caulet episcopus Apamiensis, Nicolaus Chouart de Buzenval episcopus Belloracensis, Henricus Arnald episcopus Andegavensis, in suis prædictæ subscriptione publicis Mandatis, mensibus junii et julii ejusdem anni 1665 promulgatis, factum à jure d'stinverunt, asserentes questionem juris internam fidei assensum deberi; pro facto verò quo damnate Propositiones libro Jansenii trî-muntur, solam exigi posse silentii reverentiam. Ea Mandata regio præcitate reprobata sunt die 20 julii, postea jussu Alexandri VII, inter libros prohibitos rejecta fuere.

Quatuor illi episcopi ad postulationem regis Christianissimi illis in jus vocati sunt ab Alexandro VII, sed eo defuncto ante causæ definitionem, variisque subinde accessoriis enascentibus controversiis, de negotio amice componendo actum est an. 1667, sub Clemente IX, Alexandri successore. Volebat pontifex, ut quatuor episcopi sua dicta Mandata expressè revocarent; recusant verò illi, ne quid fortè suæ auctoritati apud suos inde decederet. Medius occurrit episcopus Laudunensis, postea eminentiss. cardinalis Estræus, cum archiepiscopo Senonensi D. de Gondrin, et episcopo Catalaunensi D. Vialart.

Hanc pro suâ sagacitate illi striss. Laudunensis epi-

scopus aperuit invidiosæ concordie viam, quæ super re retractationem aliquo modo posset; nempe, ut priori illâ subscriptione formularii, quam vulgaverat illi episcopi in suis diocesis, insufficiente iudicatâ, novam præstarent et exigent; sique novâ et accuratiori hæc subscriptione, priorem cujus nullo haberetur ratio, quasi abolitam et irritam remansuram esse... In id tandem consenserunt quatuor episcopi, et convocatis suis diocesis synodis, novam subscriptionem imperarunt formulæ Alexandri VII, statimque Clementi IX per litteras propriâ manu subscriptas (die 1 septembris 1668), testati sunt se sincerè et absque ullâ exceptione aut restrictione dictæ formulæ subscripsisse. Ita compositum fuisse difficile istud ad implicatum negotium, narrabat coram Innoc. VII die 4 junii an. 1693, eminentiss. Estræus pacifici consilii auctor; qui quæ addebat, se unum omnium optimè commemorare posse quod gestum fuerat, cum esset unus ex iis tribus qui inter pontificem Clementem IX et quatuor dictos episcopos mediatoris partes agebam, simul cum archiepiscopo Senonensi et episcopo Catalaunensi. His peractis, tres pacis mediatores tum litteris poriter datis ad pontificem, tum etiam publico instrumento die 4 decembris ejusd. anni 1668, testati sunt quatuor illos episcopos, optimâ fide egisse... eos damnasse et à suis damnari jussisse quinque Propositiones sincero propterea animo, absque ullâ exceptione aut restrictione quacunque, in eo omni sensu quo tant ab Ecclesia damnata. Id ipsum testatus est et ipsemet rex Christianissimus epist. ad Clement. IX. His et aliis testimoniis monitus S. pontifex, suam quatuor episcopis benevolentiam ac patrum affectum restituit. Brevi ad ipsos dato die 19 januarii an 1669, quod didicisset, inquit, ipsos tandem meliora secutos consilia, juxta præscriptum litterarum apostolicarum... sincerè subscripsisse et subscribi fecisse formularie. Nam (progit ibidem), prædecessorum nostrorum Constitutionibus firmis habentibus, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admittari unquam fuissimus.

Miram profectò, quantum hæc quatuor episcoporum reconciliatione abusi fuerint Janseniani in potrocinium religiosi, ut vocant, silentii. Asservere passim, in novâ subscriptione, prout in actis verbalibus synodorum Diocesanarum continebatur, insertam fuisse restrictionem, limitationem ac distinctionem juris et facti, atque huc postremo silentii dumtaxat reverentiam promississe; quod Clementi IX ignotum non fuit; cum igitur ad pacem admissi fuerint quatuor episcopi, concludunt solemniter à pontifice approbatam fuisse suam de silentio religioso sententiam. Verum immeritò propterea id ab ipsis conclamatum fuit; certam quippe est ex publicis instrumentis mox indicatis, eâ dumtaxat conditione paci resitatos fuisse quatuor episcopos (quidquid tandem in privatis eorum actis verbalibus expressum sit), quod purè et sincerè absque ullâ exceptione aut limitatione subscripsissent. Sed de toto isto negotio fusiùs et datâ operâ postmodum agemus expendendo critica historie puncta.

Anno 1692, subortis in Belgio novis circa subscriptionem formularii contentationibus, visum est Belgii episco-

pis eidem formulario aliquid addere ad omnes novatorum fraudes et cavillationes declinandas. Conquesti sunt apud S. pontificem, tunc Innoc. XII, nonnulli doctores Lovanienses de hâc additione; missus Romam Hennebel an. 1695, qui eorum querimonias S. pontifici speriret. Breve scripsit pontifex die 6 januarii 1694, in quo post confirmatas Innoc. X et Alex. VII Constitutiones, addit, ab omnibus quidem exigendum esse ut subscribant *sincère, absque ullâ distinctione, restrictione seu expositione, damnando propositiones ex libro Jansenii excerptas, in sensu obvio quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt*; nihil tamen sub quocunque prætextu addendum formulario. Cùm autem ex his decreti verbis, in sensu obvio quem verba ipse præ se ferunt, inferrent novatores, in taxam jam ab Innoc. XII exigî, ut quinque Propositiones in seipsis dantur damna-reatur, nullâ omninò mentione factâ sensûs Jansenii, altero Brevis ad eosdem Belgii episcopos dato 24 nov. 1696, significavit S. pontifex se Brevis præcedentis, nullatenus derogasse prædecessorum suorum constitutionibus, sed ipsis potiùs firmiter inhaerisse. Verùm de his iterùm in punctis criticis.

Anno 1700, in comitiis generalibus cleri Gallicani, præside eminentiss. card. de Noailles, quatuor propositiones circa Jansenismum excerptæ ex libro cui titulus, *Augustiniana Ecclesie Romanæ doctrina*, etc., damnatae sunt, tanquam *falsæ, temerariæ, contumeliosæ in clerum Gallicanum, animos pontifices, et universam Ecclesiam, schismaticæ, et erroribus condemnatis faventes*. Ex his Propositionibus, prima sic se habet: *Phantasma Jansenianum quæsitum ubique, sed nusquam repertum, præterquam in laboranti quorundam phantasiâ.*

Circa annum 1702, novos conatus edidit Janseniani ut penè atritum silentiâ religiosi figmentum excitarent. Prodiit ex eorum officinâ libellus in quo clericus quidam inducitur, cui sacramentalis absolutio denegata fuerat, eò quòd declarasset, se reverè quinque Propositiones simpliciter et absolute damnare, ac formulæ Alexandri VII subscripsisse quidem nihilominus quantum ad quæstionem facti, seu attributionem illarum quinque Propositionum libro Jansenii, existimare se religiosam sufficere silentium. Hic celebris est conscientie casus, circa quem quadraginta doctores Parisienses responderunt his verbis: *Doctores infra scripti, visâ cõsâ expositione, censent hujus ecclesiastici viri sententiam, nec nosam esse, nec singularem, nec ab Ecclesiâ damnatam; neque talem ut confessarius possit ipsi sacramentalem denegare absolutioem, nisi eam retractaverit*. Responsionem hanc illicò damnavit S. pontifex Clemens XI, triplici decreto: primum ad perpetuum: et memoriam, latum fuit die 12 januarii 1703, secundum et tertium die 13 ejusdem mensis et anni, directâ ludre ad regem Christianissimum, et eminent. card. Noallium.

Eundem casum censorio judicio perstrinxerunt plerique episcopi Gallicani, præsertim eminent. card. Parisiensis archiepiscopus, documento Pastoralis eâ de re edito 22 februarii ejusd. an. 1703. Doctores verò qui dictam conscientie casum approbaverant, revocata

priori suâ sententiâ resipuerunt, uno excepto qui propterea contumaci resistantiâ ex albo Doctorum expunctus est judicio ac sententiâ S. Facultatis.

Die scilicet 1 septembris 1704, syndicus de laudatâ casûs responsione conquestus, communibus votis sic censuit S. Facultas: « Primò, dictam propositionem « *(Il lui suffit d'avoir une commission de respect et de silence pour ce que l'Eglise a décidé sur le fait de Jansenius)* adversari censuræ sacre Facultatis late die « ultimâ jan. an. 1656, in epist. Antonii Arnaldi, et « decreto ejusdem super formulâ fidei, dato die 2 maii « 1661... Secundò, inhærendo predictæ censuræ adversus epistolam Antonii Arnaldi, præfatam propositionem damnandam esse, et ut ipsam damnatissimè notis quibus in prædictâ censurâ proscrip-ta est; nempe, ut temerariam, scandalosam, injuriosam, « SS. pontificibus et episcopis Gallie, atque etiam ut « præsentem occasionem renovandâ ex integro, post « damnationem, Jansenii doctrinæ; et in quantum eadem præfatâ propositione dicitur, illud obsequium reverentie et silentiâ sufficere, etiam his qui subscribunt « formulæ fidei quæ adjunctum habet juramentum ex « sanctione Alexandri VII; prædictis notis hanc etiam « esse adjiciendam, nempe, quòd favent mendacio et « perjurio... Denique, ut omnibus magis ac magis innotescat, sacram facultatem in docendâ sanâ doctrinâ, et assendâ Ecclesiæ auctoritate, constare sibi « semper, typis mandanda esse latino ac vernaculo « idiomate, præsentem Conclusionem, censuram adversus libellum. *Seconde lettre de M. Arnald*, latâ « ultimâ januarii 1656, et decretum super formulâ fidei, datum 2 maii anni 1661. » Ita S. Facultas Parisiensis.

Ne quid autem effugi superesset Jansenianis in obsequio silentio, sollemnis accessit Clementis XI Constitutio data die 16 julii 1705, quæ incipit his verbis: *Vincam Domini Saboth*. In eâ S. pontifex postquam Innoc. X et Alexand. VII Constitutiones confirmavit, Clementis verò IX et Innoc. XII Brevis seu Epistolas à pravis Jansenianorum exceptionibus et interpretationibus vindicavit, declarat hinc perpetuâ validurâ Constitutione, obedientiâ, quæ præsertim Constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio minime satisfieri; sed damnatos in præfatâ quinque Propositionibus Jansenii libri sensum, quem illarum verba præ se ferunt, ut præfertur, ab omnibus Christi fidelibus ut hæreticum, non ore solùm, sed et corde rejici ac damnari debere; nec aliâ mente, animo aut credulitate predictæ formulæ licite subscribi posse.

Huic Constitutioni unanimis accessit Ecclesiæ universæ consensus, imprimis verò cleri Gallicani qui in comitiis generalibus anni 1705 congregatus, hanc solemniter acceptavit, datis tum ad pontificem gratulatoriis, tum ad ceteros Gallie episcopos encyclicis litteris, qui eandem pariter, singuli in suis diocesis excepserunt ac promulgârunt. Quapropter jam causa finita est.

Fallimur, infinite sunt novatorum fraudes, villigations, refugia; ex his nonnulli dictæ Constitutioni

directâ fronte obstrepere ausi sunt, atque inter alios vir projectæ audaciæ ferale scriptum emisit calend. Junii 1709, quo Clementis XI bullam toti Ecclesie denuntiavit, tanquam *subvertentem doctrinam GRATIÆ QUÆ CHRISTIANI SUMUS, tanquam resuscitantem Pelagium cum suis ascetis, tanquam objicientem Ecclesiam extraneorum scandalo*, uno verbo, dignam cui Antichristus adveniens coronam imponat; ceteri verò protervi minus, versipelles magis, cum prædictæ Constitutionis supremam vim ac auctoritatem in dubium revocare non audeant, eam saltem falsis, obliquis, ac distortis interpretationibus infirmare ac elevare conantur. Verùm de his ex professo art. 5 capitis sequentis.

CAPUT II.

Discutuntur critica historice puncta.

Præcipua de quibus controversia movetur puncta sunt: 1° Bulla Urbani, an sit authentica, dogmatica, ac supremam in universâ Ecclesiâ auctoritatem habeat; 2° quinque Propositionum ad Innoc. X delatio, an fuerit legitima, nec libertatibus nostris adversa; 3° bulla Innocent. X; 4° quinque articuli; 5° dicta Clementis IX pax; 6° Brevia Innocentii XII; 7° bulla Vicesimæ Clementis XI. Primum ex his jam abundè tractavimus dissert. de Baio cap. 5; de altero pariter diximus in decursa historia art. 5; cetera nunc veniunt expendenda.

ARTICULUS PRIMUS.

De Innocentii X bulla.

Celebratis, ut antea notavimus, duorum annorum spatio triginta et sex Congregationibus, tandem ultima mæi anni 1755, Constitutionem edidit Innoc. X, in quâ quinque Jansenii Propositiones variis sigillatim affectas censurae notis damnavit. Nihil non moliti sunt Jansenii sectatores ut fulmen istud Vaticanum aut infirmarent aut saltem declinarent: dixere in abstracto duntaxat, sicut *joceat*, et prout præsciendunt à quocunque auctore discussas ac damnatas fuisse quinque Propositiones; variis insuper adversùs pontificium decretum insurrexere querimoniis. Tria itaque nobis præstanda sunt: 1° ostendendum quinque propositiones in Jansenii sensu, et sensum Jansenii in quinque Propositionibus discussum et damnatum fuisse; 2° æquitas illius examinis et judicæ contra obtrectatores vindicanda; 3° summa et irrefragabilis hujusce apostolici decreti auctoritas demonstranda; hæc sequentibus quinque Conclusionibus conficiemus.

CONCLUSIO PRIMA.—Quinque Propositiones in romano examine discussæ sunt in sensu Jansenii.

Probatur 1° ex octoginta quinque Gallicanis episcopis qui romanum de quinque Propositionibus judicium postulavit. Hi enim, in suâ ad Innocent. X epistolâ, denuntiant propositiones non in abstracto, et sine ullo ad auctorem respectu, sed ut propositiones libri Jansenii, adversùs quem Urbanus VIII jam pronuntiaverat, et propter quem vehementissimis turbis agitatam esse Galliam asserunt; si igitur dictorum præsulum votis annuit S. pontifex (ut reipâ ipsam annuisse de-

clarant gratulatoricè post acceptam Constitutionem litteræ), profectò propositiones in sensu Jansenii examinandas curavit.

Etverò eâ ipsâ ratione propositiones delatæ et discussæ sunt, quâ fuerant Facultati Parisiensi oblatæ ut discuterentur; ast certum est ex ipsismet Jansenistis, editas illas fuisse tanquam extractas ex Jansenio, ejusque sensu damnandas. Sic enim loquuntur illi in famoso scripto quod *In nomine Domini* inscribitur, quodque exaratum fuit dum deputati à sacrâ Facultate doctores, propositiones examinabant: *Cum nœrica omnes magistros egregios delictos esse ad thesaurum propositionum, non ut per se sonat, sed ut jacet in Jansenio accuratius examinandum; videant sedulo ne quid duritiæ in eam pronuntient, quod hæc in parte sanissimam Jansenii theologiam notet aut perstringat.* His concinit libellus cui titulus: *Quinque Propositionum de gratiâ vera et catholica expositio*, in Collectan. de St.-Amour, pag. 50 et 51.

Probatur 2° ex memorialibus seu scriptis ex utrâque parte exaratis dum Romæ quinque Propositiones excuterentur. Narrat Dominus de St.-Amour, Jansenianæ causæ propugnator acerrimus, Diarii parte 5, cap. 9, se vidisse et transcripsisse scriptum D. Hallier Jansenii accusatoris, cui titulus erat: *Damnatio quinque Propositionum ex Jansenii libris extractarum*; et parte 6, cap. 5, aliud ejusdem scriptum refert in quo demonstrabatur quinque Propositiones ex libro Jansenii extractas esse, designatis et indicatis locis unde excerptæ sunt. Plura alia narrat idem de St.-Amour, pag. 120, 151, 159, 161, 168, 188, 209, 262, etc., quæ clarissimè efficiunt actum esse Romæ de quinque Propositionibus in sensu Jansenii notandis.

Quoniam verò deputati pro Jansenio ipsum appellare rariùs auderent, ejus tamen doctrinam tueri se, tacito Jansenii nomine, apertè profitebantur. Quid enim aliud indicat titulus primæ Propositionis, in scripto trium columnarum sic præfixus: *Prima Propositio à loco suo dolose avulsa?* Unde, quæso, avulsa, nisi à Jansenii libro? Quapropter Wadinghus in suâ brevi Relatione loquens de quinque Propositionum fautoribus, hæc habet: *Die 19 mæi anni 1655, introducti sunt quinque presbyteri Galli Sorbonici qui partes Jansenii tuebantur.*

Probatur 3° ex Consultoribus ad examen Propositionum deputatis; hi enim, tribus duntaxat exceptis Præposito scilicet generali Augustinianorum magistro sacri Palatii, et commissario sancti Officii, tum primùm de propositionibus in sensu Jansenii votâ tulere; quin et hi tres laudati, licet in primis Congregationibus de sensu Jansenii minimè locuti fuissent; in posterioribus subinde habitis coram R. pontifice suffragium pronuntiarunt in ordine ad Jansenium, saltem de quibusdam propositionibus. Hæc omnia dicimus ex Wadingho et ex Jansenismi historie scriptore, utroque Jansenianis non suspecto. Eidem testantur magistrum sacri Palatii in vigesimâ septimâ Congregatione et in trigesimâ primâ genu flexo perorasse ut ostende-

ret eandem esse Jansenii et sancti Aug. ac Dominicanorum doctrinam; ergo Consultores agebant de sensu Jansenii.

Probatur 4° ex iudicio Alexandri VII, qui oculatus testis et particeps fuerat eorum omnium quæ in causâ quinque Propositionum gesta fuerant. Summus ille pontifex Brevi ad vicarios generales archiepiscopi Parisiensis dato die 1 augusti 1661, graviter ipsos increpat, quòd in mandato publico ausi fuissent asserere, quinque Propositiones sub Innocent. X in Jansenii sensu non fuisse discussas. En verba Alexand. VII, *In quò sanè (Mandato) inprimis, non minùs temerariâ quam mendaci narratione profertur, tempore Innoc. X non aliud factum, quàm inquisitum, an Propositiones illæ quinque de gratiâ, veræ ac catholicæ, an potius falsæ et hæreticæ censendæ forent; cum eo planè tempore (ait pontifex), nectum de propositionibus ipsis cognitio habita fuerit, verum quòd è Jansenii libro AUGUSTINUS nuncupato extractæ essent, et ita in sensu ab eodem Jansenio intellectæ, damnatæ, ut nos ipsi Constitutione nostrâ 17 kalend. novembris 1656, luculenter expressè declaravimus; ergo, etc.*

Quantum porro ponderis sit expressum hoc Alexandri VII testimonium, nemo non intelligit. Namque (ut rectè observat auctor libelli cui titulus: *Epistola Theologi Leodiensis*, licet aliunde in Jansenianos propensus) non erit is Alex. VII qui scriptum existimatione apud homines ultrò spoliare voluissit, quod profectò fecisset, si quidpiam à verò alienum splendide affirmasset; dum ergo rem enarrat paucis ab annis Romæ gestam, intervenientibus pluribus cardinalibus præsulibus ac theologis, censendus est retulisse uti res se habebat: post diuturnam igitur et gravem discussionem, præsulcs et theologi judicaverunt sensum quinque Propositionum in Jansenio extare. Hactenus auctor laudatus circa medium sũcæ epistolæ.

Probatur 5° invictò hoc ratiocinio: Quinque Propositionum in romano examine discussio facta fuit vel sensu Jansenii, vel sensu Calvinii, qualis in primâ columnâ scripti de distinctione sensuum exhibetur; at istud postremum quod contendunt Janseniani, tam absurdum est, ut nihil magis, 1° quia propositiones ab episcopis Gallicanis delatæ fuerant, sensu Jansenii expendende, non sensu Calvinii, de quo nulla prorsus fuit tunc temporis excitata quæstio; 2° prorsus ridiculum est asserere per duos et amplius annos tam sollicitè, tam operosè, tam longo ac molesto examine de sensu illo inquisitum ac controversum fuisse, qui, si Jansenianis fides, obvius est ac naturalis propositionum sensus; quinque dudum à concilio Trid. sufficienter proscriptæ fuerat; 3° denique, quia de illo agebatur sensu qui, fatentibus Jansenianis, non nisi à viris in theologiâ versatissimis dignosci potest; de quo necesse erat publicâ disceptatione audiri partes dissidentes: qui cum dogmate gratiæ à se efficacis, aliisque Thomisticæ scholæ placitis intimè conjunctus est; qui ut apprime notari posset, censuerat in primâ Congregatione cardinalis Spada, lustranda esse quæcumque sub Pio V et Greg. XIII, in causâ Baii, et sub

Urbano VIII, in causâ Jansenii, acta fuerant; quem denique nonnulli è Consultoribus à censurâ eximere conabantur; porro manifestissimum est isthæc omnia in sensum Calvinianum neutiquam cadere posse; ergo, etc.

CONCLUSIO SECUNDA. — Quinque Propositiones ab Innocent. X, in sensu Jansenii damnatæ fuerunt.

Probatur 1° ex ipsâ Innoc. X Constitutione die 31 maii anni 1653, quæ non obscure indicat quinque Propositiones ad Jansenii mentem damnari. Quippe ita loquitur S. pontifex: *Cum occasione impressionis libri cui titulus: AUGUSTINUS Cornelii Jansenii Yprensis episcopi, inter alias ejus opiniones orta fuerit præsertim in Galliis, controversia super quinque ex illis; complures Galliarum episcopi apud nos insisterunt, ut easdem propositiones nobis oblatas expenderemus, ac de unâquâque earum certam ac perspicuam serremus sententiam; postea vero quinque illas Propositiones quas Jansenii esse dixerat, Innocentius recenset et hæreticas esse declarat, ac tandem ista adjungit: Non intendentes tamen per hanc declarationem et definitionem super prædictis quinque Propositionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelii Jansenii. Hæc distinctio quinque Propositionum ab aliis opinionibus quæ in libro Jansenii continentur, manifestè innuit quinque Propositiones similiter in eodem libro contineri, et ut ejusdem libri opinionibus damnari.*

Non nostra est ista observatio, sed ipsiusmet S. pontificis Innocent. X; qui alloquens episcopum Lodevensensem, sic ipse mentem suam exposuit: *Nonne observasti, inquit, hanc Constitutionis clausulem; non intendentes, etc., senè cum alias opiniones in libro Jansenii contentas nos non approbare dixerimus; ergo intelligimus propositiones damnatas in eodem libro contineri. Ita rem narravit ipse episcopus Lodevensis in comitiis anni 1656, ut videre est in Actis verbalibus horumque comitorum pag. 307. Nihil certè disertius hoc testimonio exoptari potest; atque hic desideranda fides Domini de St. Amour in suâ secundâ ad Diarium additione pag. 578, ubi narrationem dicti Lodevensis episcopi truncatam et mutilatam reddidit; prætermisissis nempe decretoris verbis mox adductis.*

Idem disertissimè testatus est Innocent. X Brevi ad Galliæ episcopos dato 29 septembris 1654, in quo ipsis summopere gratulatur, quòd prædictam Constitutionem ubique servari curarent, per quam, inquit, *damnavimus in quinque propositionibus Cornelii Jansenii doctrinam ejus libro contentam, cui titulus Augustinus.*

Probatur 2° ex solemnî Alexand. VI bullâ editâ die 16 octobris ann 1658, quæ quinque Propositionum damnationem in sensu Jansenii factam fuisse conceptis verbis declarat: *Cum autem, inquit S. pontifex, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque Propositiones vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse asserere magno cum Christi fidelium scandalo non reformident. Nos qui*

« omnia que hinc in re gesta sunt, sufficienter et attentè perspeximus, utpotè qui.... omnibus illis Congregationibus interfuimus, in quibus apostolicè auctoritate eadem causa discussa est eà perfectè diligentia quà major desiderari non posset, quamcumque dubitationem super præmissis in posterum auferre volentes..... quinque illas Propositiones ex libro præmemorati Jansenii episcopi Yprensis, cui titulus Augustinus, excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio intento damnatas fuisse declaramus et definimus; et uti tales, inest scilicet eadem singulis notè, que in prædictà declaratione et definitione (Innocenti X) unicuique illarum sigillatim inuritur, iterùm damnamus. » Nihil sanè expressius exoptari potest.

Probatur 5^a ex clero Gallicano. In comitiis generalibus anni 1654, agnoscunt præsules nostri ex ipsis Innocent. X verbis invictè demonstrari quinque propositionum damnationem in sensu Jansenii factam; etenim in epist. encyclicà ad omnes regni episcopos, postquàm observavère res duas vanas omninò et inanes à novatoribus affirmari; alteram quinque Propositiones non esse Jansenii; alteram damnatas esse eo in sensu qui ad Jansenium nihil pertinet, istud effugium sic occludant: *Potestatis enim quidquam esse absurdius, quàm tueri id velle, ead refellendo revincendoque nihil opus sit ratiocinibus, nihil disquisitione etiam mediocri, aut leri, sed solà pontificià Constitutionis quæ per se ipsam rem totam apertè dirimit, lectione?* Et postea hæc addunt idem præsules, *solum per se sufficere Innocenti Constitutionem, ut perspectum fuit illas quatuor Propositiones verè esse Jansenii, et damnatas esse in vero ac proprio verborum sensu, et eo planè quo à Jansenio tradantur et explicantur.* Idem declarant comitià an. 1655, 1656, 1657, 1660, 1661, etc.

Probatur 4^a, testimonio eminentiss. card. d'Aguirre, cujus auctoritatem maximè commendârunt Janseniani. Hic scilicet declaravit factum Jansenii, id est, quæstionem de Jansenii sensu, tempore Innoc. X et Alex. VII diligentissimè discussam fuisse, atque ab iisdem pontificibus post maturum examen clarè definitam. Primum testatur D. de Vaucelle, aliàs Valloni, vir Jansenianis minimè suspectus, in epist. scriptâ die 5 julii an. 1690, causæ Quesnellianæ pag. 224; utrumque verò tradit ipsemet d'Aguirre tom. 5 Theolog. S. Anselm. disput. 116, sect. 4.

Probatur 5^a ex retractionibus Lucae Wadinghi, abbatis de Bourzeis et Patris Thomassini. Ita loquitur Wadinghus in suâ brevi Relatione de gestis in causâ Jansenistarum: « Quod si aliquis ante hanc definitionem (Innocenti X) aliter senserit, quibuscumque rationibus, vel quoracumque doctorum auctoritatibus innixus, nunc captivare debet intellectum in obsequium fidei, sicut suadet Apostolus. Id ipsam ego toto corde me facere profiteor, omnesque illas propositiones supradictas in omnibus et singulis sensibus, quibus eas condemnatas voluit S. Innocent. X condemno et anathematizo; quantumvis ante hæc definitionem in aliquibus sensibus eas sustineri posse

judicaverim, sicut in superscriptis meis votis explicavi. »

Ex his Wadinghi verbis sic licet arguere: Sensus quem ante dictam Constitutionem propugnabat Wadinghus erat ipse Jansenii sensus, fatentibus quippe Jansenianis, fervidus fuit ante Constitutionem Jansenii defensor; et reipsâ eum in Congregationibus conatus est absolvere, atque primam propositionem ad unum legitimum sensum revocavit; porrò verbis citatis testatur idem Wadinghus, ab Innocent. X confixum fuisse hunc ipsum sensum quem ante Constitutionem propugnaverat; atque adeò disertè profiteor se propter auctoritatem bullæ (Innoc. X) captivare intellectum in obsequium fidei; ut quid autem captivasset intellectum, si nihil retractandum et emendandum habuisset, si solus damnatus fuisset Calvinii sensus, quem ipse semper detestatus fuerat? ergo, etc. Idem planè argumentum erui potest ex similibus retractionibus abbatis de Bourzeis et Patris Thomassini, circa quas consulenda est historia quinque Propositionum lib. 1, necnon defensio ejusdem historię pag. 190 et sequentibus. Dictam Wadinghi Relationem edidit Quesnellius lib. cui titulus: *Défense de l'Eglise R. contre Leydeker*, pag. 429, atque ibidem testatur ex totâ istâ Relatione verum Constitutionis Innoc. sensum innouescere.

Probatur 6^a, eo sensu iudicium tulit Innoc. X de quinque Propositionibus, quo ipsi delatæ fuerunt ab octoginta quinque episcopis Gallicanis; quo in romano examine à Consultoribus expensæ ac discussæ; quo denique pendente examine à partibus æmulis hinc et inde impugnatæ ac propugnate; atque, ex dictis ac probatis superiori Conclusionem, quinque Propositiones non Calvinii sed Jansenii sensu delatæ fuere, discussæ, atque à partibus contendentibus utrinque impugnatæ ac propugnate; ergo, etc.

Probatur 7^a, brevi isto ratiocinio: Damnate sunt quinque Propositiones in sensu proprio, naturali et obvio; atque, proprius, naturalis et obvius quinque Propositionum sensus, ipse est Jansenii sensus; ergo, etc. Major constat ex ipsismet Jansenistis qui id sæpius confessi sunt: ita præsertim Quesnellius citato lib. Defensionis Ecclesiæ romanæ adversus Leydeker. Etverò, uti alibi dictum est, censura que pronuntiat absque ullâ sensuum distinctione, eo ipso intelligitur proprium et naturalem propositionis sensum afficere; porrò censura in quinque Propositiones lata, absoluta est, pura ac simplex; ergo, etc. Minor autem certissima est, atque invictè probari potest, 1ª quâ: pluribus Jansenii textibus qui proprium et naturalem quinque Propositionum sensum clarè exhibent; 2^a ex ipsâ Jansenistarum agendi ratione; 3^a ex eorandem scriptis ante Constitutionem editis. Has omnes probationes Conclusionem quintâ prosequemur; impresentiarum satis sit observasse, in scripto *Trium columnarum*, sensum secundæ columnæ, qui erat juxta Jansenianos sancti Aug. ac præiude Jansenii sensus, dictum fuisse verum, germanum ac legitimum propositionum sensum; sensus verò primæ columnæ seu Calvinii, ab iisdem dictus est alienus et extraneus,

qui non nisi malignè propositioni affingi potest; porro manifestissimum est germanum ac legitimum propositionis sensum, prout opponitur alieno et extraneo, ipsissimum esse proprium, naturalem et obvium sensum; ergo, etc.

His omnibus addi possunt, 1° disertis testimoniis Jansenianis minimè suspecta. Auctor defensionis theologorum adversus Documentum Pastorale illustriss. Carnutensis episcopi, art. 7, pag. 245, sic loquitur: « On ne peut nier que le pape Innocent X n'ait insinué dans sa Constitution contre les cinq Propositions, qu'elles renfermaient la doctrine de Jansénius. » Auctor historicæ generalis Jansenismi, tom. 2, pag. 458, idipsum clariùs tradit his verbis: « Le cardinal Pimantel parlant au pape, et le priant de ne rien précipiter, de crainte que la doctrine de S. Augustin et de S. Thomas ne reçût quelque atteinte, » Sa Sainteté lui répondit que la chose avait été soigneusement examinée en sa présence; et qu'on avait trouvé qu'il n'était question ni de S. Augustin, ni de S. Thomas, ni de leur doctrine, et qu'il était nécessaire de faire quelque chose contre le livre de Jansénius; le pape était si prévenu contre ce livre, disait ce cardinal, qu'il voulait qu'on le rejetât et qu'on l'abolît. » Idem multoties narrat in Diario Dominus de St. Amour, parte 6, cap. 23: « Le pape dit qu'il n'était question ni de S. Augustin, ni de S. Thomas, ni de leur doctrine, et qu'il était nécessaire de faire quelque chose contre Jansénius. » Et cap. 27: « Sur ce que nous dîmes au cardinal Pimantel, qu'on embrouillait encore toute l'affaire tant qu'on pouvait, sous le nom de Jansénius qui était devenu si odieux; il nous dit que le pape était aussi persuadé qu'il fallait perdre et abolir l'ouvrage de ce prélat. » Les termes dont usa ce cardinal pour nous dire la disposition où était le pape sur cet auteur, furent ceux-ci, que, selon la pensée de Sa Sainteté, JANSENIUS EST REVOCANDUS; JANSENIUS EST REVICIENDUS. » Ex his testibus Jansenianis minimè suspectis apertum est Innocentium X quinque Propositiones in sensu Jansenii damnare voluisse et reipsa damnasse; hæc Jansenianorum testimonia sufficiunt; plura adderemus si esset necessum, sed foret supervacuum.

2°. Quod multò gravius est, idipsum constantissimè docuerunt celeberrimos orthodoxi auctores qui de isto argumento egere; satis sit hic appellasse illustriss. Bossuet. Integrè ad moniales Portus Regii epistolà nedùm docet quinque Propositiones in sensu Jansenii damnatas fuisse, sed et totus est in probet canonicum esse, supremum ac irreformabile, tam circa factum quam circa jus, hujusmodi judicium. Num. 6, sic habet: « Je ne pense pas qu'il soit beaucoup nécessaire de s'étendre ici sur la validité de ce jugement. Il est rendu sur une matière qui appartient au tribunal de l'Eglise; il est rendu par le S.-Siège; il est rendu avec connaissance, et le pape Alexandre VII a déclaré à toute l'Eglise l'examen exact qu'a fait son prédécesseur, non seulement du droit, mais du fait. » Et paulò post: « Mais enfin voici ce qui ré-

sout la difficulté. Aucun ne révoque en doute que la condamnation des cinq Propositions ne soit canonique; or est-il qu'on ne peut douter que ce qui touche le livre de Jansénius ne le soit également, puisque l'on y voit concourir la même puissance, les mêmes formes, le même examen, la même acceptation, et le consentement unanime de tous les évêques. » Et rursum ibidem: « Il est certain qu'il y a un jugement ecclésiastique, même sur le fait contesté; il est certain qu'il est souverain et universel, puisqu'il est du S.-Siège, et accepté unanimement par tous les évêques. » Atque hinc illustriss. Mirapincensis episcopus D. de la Broûte in epist. ad eminentiss. card. de Bissy die 5 martii 1711, testatur citatum doctissimum Bossuet, sensisse ac è sacro gestu dixisse, integrum Jansenii opus quinque famosissimè Propositionibus. In verba: « Vous prouvez parfaitement que les cinq Propositions sont dans le livre de Jansénius; feu M. l'évêque de Meaux, votre prédécesseur, avait dit en chaire qu'elles étaient tout le livre. »

3°. Quod cumulum addit ac omninò decretorium est, quotquot celebrata sunt Cleri Gallicani comitia in quibus de causâ Jansenianâ actum est, in his approbatum fuit ac confirmatum quod in comitiis an. 1654 definitum fuisse antea diximus, scilicet quinque Propositiones verè esse Jansenii, et damnatas esse in proprio verborum sensu; et eo planè quo à Jansenio traduntur. Pariter quotquot à damnatione quinque Propositionum extiterunt summis pontifices, et prædecessorum suorum Innoc. X et Alex. VII vestigijs firmissimè inhaerentes, eorumdem prædecessorum Constitutionibus quibus definitum fuerat quinque Propositiones extare in Jansenio, atque in sensu ab eodem intento fuisse damnatas, confirmarunt ac innovarunt. Ita presertim Clemens IX, Innoc. XII, Clemens XI, ut constabit ex dicendis articulis 3, 4 et 5.

Et verò manifestissimum est dielos præsulcs ac SS. pontifices constantissimè docuisse Jansenismum non esse merum phantasma, sed veram ac realem hæresim Ecclesie fulminibus multoties et meritò profligam; porro ita sentire et loqui, apertè confiteri est quinque Propositiones in proprio naturali et obvîo Jansenii sensu justè et meritò fuisse damnatas; ergo, etc.

Dices itaque 1°, contra primam Conclusionem Romanus pontifex, narrante D. de St. Amour in Diario, sæpè testatus est *nolle se omninò ut de Jansenio mentio fieret*: ergo, etc. Resp. dist. ant.: Nolle se ut mentio haberetur de Jansenio, nempe ut liber illius ab Urbano VIII damnatus vindicaretur ab errore, sicut eum vindicare tentaverant Janseniani, concedo; aliter, nego. Namque fatentibus Jansenianis, in primis Congregationibus exploratum fuit utrum Propositiones in sensu Jansenii expendendæ essent, necne; plurimi Consultores de sensu Jansenii disseruerunt; volèbat contra Jansenium agere S. pontifex; et reipsa in sua Constitutione ipsum nominatim appellavit; ergo, etc.

Dices 2°: Card. Spada declaravit dominis de la Lane et de St.-Amour, *propositiones in Congregationibus*

consuetudini praeiudicium secundum seipsas, abstrahendo à sensu unius vel alterius; ergo, etc.

Resp., quomodo haec dixit card. Spada, non excludat profectò sensum Jansenii de quo unice tunc agebatur, teste Alexand. VII Brevi ad vicarios generales archiepiscopi parisiensis; sed varios dumtaxat remouet sensus Calvinii, gratiae efficacis Thomisticae vel Molinianaë, quos Jansenii discipuli in dictis propositionibus distinguendos putabant; quibus tamen sepositis rectè ostendebat Hallerius in scripto paucis ante mensibus cardinalibus oblato, quinque Propositiones censuram mereri, ob eum naturalem et obuium sensum, quem habent in libro Jansenii. Scriptum illud refert de St.-Amour Diarii parte 5, cap. 8.

Dices 3°: Vincentius de Pratis, commissarius sancti Officii, suffragium ferens circa primam Propositionem, asseruit eam propositam fuisse in abstracto, ut prescindit ab omni profereute. Item de cunctis propositionibus dixit Wadinghus in sua brevi Relatione; ergo. — Respondeo 1°, Vincentii de Pratis et Lucae Wadinghi auctoritatem prevalere non posse tot certissimis quae prolata sunt testimoniis..... 2° Idem sensus est Vincentii de Pratis et Wadinghi, ac cardinalis de Spada; etverò, teste Wadingho in citata Relatione, commissarius S. Officii coram pontifice suffragium tulit genuflexo, totoque sui sermonis decursu probare voluit eandem esse Jansenii et Dominicano-rum doctrinam; et ipsomet Wadinghus ibidem refert se non semel Jansenii defensionem suscepisse; ergo, etc..... 3° Obuius et naturalis quinque Propositionum sensus reverà ipse est Jansenii sensus, ut postea ostendemus; ergo.

Dices 4°: In Diario sepius citato circa primam Propositionem unicum profertur iudicium in quo mentio habeatur sensus Jansenii; ergo, etc. — Respondeo 1°, saltem circa alias propositiones sensum illum ut iurimum commemorari; 2° testatus est Dominus Vixiani sancti Officii assessor verba hæc, in *actis Jansenii*, in sex suffragiis circa primam propositionem extare in ipso autographo dictorum suffragiorum; 3° tamen in primâ suffragiorum declaratione solus Pater Tartaglia primam propositionem in sensu Jansenii notandam dixerit, tamen in revisione suffragiorum quae facta est die 5 februarii anni 1655, quinque alii Consultores in suis votis hæc verba addiderunt, in *actis Jansenii*. Hæc discimus ex Wadingho in dicta Relatione.

Dices 5°, contra secundam Conclusionem: Innoc. X dicit de primâ propositione, quod fuerat iam anathemate damnata, et octoginta quinque episcopi asserunt motus illos (circa quinque Propositiones) *sedari oportuisse concilii Trid. auctoritate*; sed hæc non possunt intelligi nisi de propositionibus in sensu Calvinii; ergo, etc. Etverò, Innoc. X in bullâ ait, *declaramus*; unde non novum jus defuit, sed antiquam censuram confirmat; ita D. de St.-Amour in Diario.

Respondeo: Apage scenias; meritò in sua Constitutione dicit Innoc. X primam Propositionem anathemate iam fuisse damnatam, in Baio videlicet et in Cal-

vino; in Baio quidem eo ipso sensu quem Jansenius renovavit, sed qui in bullis Pii V, Greg. XIII et Urbani VIII, nullâ speciatim notâ percussus fuerat; in Calvino etiam prædamnata fuit. Duo siquidem docuit hæeresiarcha, primum, aliqua Dei præcepta quibusdam iustis verè quandoque esse impossibilia, propter defectum gratiæ hic et nunc sufficientis; alterum, omnia generatim mandata omnibus iustis etiam cum gratiâ maximè efficaci semper esse impossibilia, propter necessariò ad hæeresentem omnibus hominis lapsi actionibus concupiscentia lab. m. Utrumque distinctis anathematibus damnatum fuit in concil. Trid. sess. 6, cap. 11, et can. 4 ejusd. sessionis; primum docuit Jansenius, non secundum.

Quod autem spectat ad verbum, *declaramus*; supina est rerum theologiarum ignorantia nescire Ecclesiam nova dogmata non constituere, sed dumtaxat quæ revelata sunt juridicè declarare. Adde S. pontificem in Constitutione multoties uti verbo, *definiens, damnavimus*.

CONCLUSIO TERTIA. — Canonicum fuit et æquissimum Innocentii X de quinque Propositionibus in sensu Jansenii iudicium.

Probat: Iudicium à legitimo iudice latum secundum juris formas, præhabito maturo ac diligenti examine, canonicum certè ac æquissimum; atqui tale est Innocentii X iudicium de quinque Propositionibus in sensu Jansenii; 1° latum fuit à S. pontifice, cujus præcipue sunt in questionibus fidei dirimendis partes, et ejus definitionem circa sensum Jansenii rogaverant episcopi Gallicani..... 2° Observate fuerunt juris formale; neque enim Romæ aliter solent excitate de religione questiones discuti, quam per cardinales et consultores, quorum auditis ac ponderatis suffragiis, pontifex ex alto petita auctoritate pronuntiat. Ita porro se gessit Innoc., atque eos præsertim delegit cardinales et Consultores huic officio maxime idoneos, quique Jansenianis suspecti esse non debebant: *Delectorum cardinalium eximia merita Romæ omnium ore prædicabantur*, inquit ipsomet de St.-Amour Diarii parte 4, cap. 4; de Consultoribus verò ibidem cap. 6, testatur, *neque se, neque suos de illorum fide, solertia et eruditione dubitasse, ius, non sine lato animi sensu, ac gratiis Deo redditis, intellexisse illos omnes in doctrinam sancti Augustini bene affectos ac propensos esse.....* 3° Maturum fuisse illud iudicium constat ex eo quod non fuerit latum nisi post adhibitam diligentiam quæ major desiderari non potest, ut disertè asserit testis omni exceptione major, Alexand. VII, supra relatus; ergo, etc.

Etverò, uti ratiocinatur illustriss. Bossuet, epistolâ jam citatâ, tam certa est ac indubitata canonicitas Constitutionis Innocentii circa factum quam circa jus, circa sensum Jansenii quam circa damnationem propositionum; utrumque enim intervenit eadem auctoritas, eadem forma, idem examen, eadem acceptatio et unanimis episcoporum consensus; atqui, latentibus omnibus, canonica est quinque Propositionum in se sumptarum censura; ergo et in sensu Jansenii. Vide

quæ diximus Conclusionem præced. ad finem septimæ probationis.

Tandem vel ipse Janseniorum expostulationes adversus romanum de quinque Propositionibus iudicium, ipsius æquitatem nedum infirmant, imò potius adstruunt ac vindicant, adeò leves sunt. Non pigebit eas in unum hic colligere, et pacis confutare.

Prima: Congregatio non respondebat nec rei gravitati, nec dignitati eorum qui ad summum pontificem confugerant, Diarii parte 6, cap. 8. Quasi quinque ex selectis sacri collegii cardinalibus, quibus præerat S. pontifex, ac tredecim inter doctissimos romanos theologos, discutiendæ rei theologicæ à nonnullis episcopis propositæ minùs idonei fuissent.

Secundâ est de formâ Congregationum; postulabant Janseniani coram adversariis audiri et publicè disputare. Verùm, quàm parùm æqua fuerit hæc querimonia, constat, tum quia de lite dirimendâ nullatenus hic quæstio erat, pro quâ necesse foret adversas partes audiri; sed de solis notandis propositionibus; tum quia tam multa hinc et inde circa dictas propositiones scripta fuerant et cardinalibus ac Consultoribus communicata, ut vix aliquid novi in mediam adduci potuisset.

Tertiâ spectat denegatam in examine romano quinque Propositionum, distinctionem sensuum in quos inflecti illæ possunt. Quàm intempestiva fuerit hæc expostulatio, constat, tum quia de solo obvio et naturali propositionum sensu agebatur, qui ipsissimus est Jansenii sensus; tum quia à suis æmulis totum id habebant quod ex distinctione sensuum prætereundum poterant, nempe efficaciam à se gratiam illesam remanere, id enim centies Hallerius cum suis et voce et scriptis contestatus fuerat; quin et D. de St.-Amour Diarii parte 5, cap. 8, refert scriptum ab Hallerio exaratum et cardinalibus oblatum circa medium an. 1652, in quo demonstrat Hallerius, seposito sensu gratiæ efficacis quam ipsemet propeit sententiâ tuebatur, quinque Propositiones meritò damnari ob eum naturalem et obvium sensum quem habent in libro Jansenii; tum denique quia fatente anonymo illo scholæ Thomisticæ theologo, cujus observationes in suffragia Consultorum edidit de St.-Amour inter Collectanea pag. 165, omnes penè Consultores doctrinam gratiæ per se efficacis, quæ maximè scholæ Thomisticæ propria est, omnibus locis catholicam, orthodoxam et veram esse profitebantur.

Quarta ipsam summi pontificis personam respicit: Theologos, inquiunt, non erat, et aliunde præ senectute admodum provecitâ, omninò impar sustinendo rei intricatissimæ tam arduo ac molesto examini. Verùm 1°, an adeò implicatas erant Calvinii sensus, quem unum damnatum postea dixerunt Janseniani, ut difficile fuerit eum dignoscere ac notare? 2° In pontificibus cum de fide pronantiant, non personales animi dotes, sed ipsa potissimum Sedis dignitas, atque Spiritus sancti assistentia attendenda: *Nihil adversi ex Congregatione perferre*, (aiebat Sambovius Diarii parte 6, cap. 17), *cùm oculos convertit ad rivas territa-*

tas, assistentem pontifici Spiritum senectum, et pontificis ipsius legem magnitudinem. 3° Novum non erat huic S. pontifici Jansenii negotium; jam antea sub Urbano VIII, simul cum deputatis Lovaniensibus Synnicho et Papiro, in discutiendo Jansenii libro diuturnam operam collocaverat. Atque hic mirum certè videri debet divinæ providentiæ consilium in iis pontificibus quos profliganda Jansenianæ hæresi destinavit: Pius V, qui in Basio præformatam Jansenii doctrinam primus confixit; omnium iudicio doctissimus fuit ex Ordine Prædicatorum theologus, doctrinæ Thomisticæ per plures annos summâ cum laude professor; Urbanus VIII, à quo liber Jansenii nominatim damnatus fuit, in omni scientiarum genere versatissimus extitit; Innoc. verò X et Alex. VII, à quibus Janseniana dogmata distinctiùs notata sunt, maximam per seipos, antequàm ad supremum pontificatus apicem promoti fuissent, in eâ discutiendâ operam collocarant; primus Pamphilus dictus sub Urbano VIII, alter, Chigiùs sub Innoc. X.

Quinta demùm expostulatio est de firmitate latæ definitionis; sed nonne firma est, quæ à romano pontifice fertur postulantiibus ac applaudentiibus episcopis loci in quibus viget error, et à cæteris expressè aut tacitè confirmatur? atqui talis est Innoc. X Constitutio, ut patebit ex dicendis sequenti Conclusionem; ergo, etc.

CONCLUSIO QUARTA. — Summa est et irrefragabilis Constitutionis Innoc. X auctoritas.

Probatur: dogmaticæ apostolicæ Sedis definitio ab omnibus Christi Ecclesiis acceptata, præsertim verò ab eâ in quâ excitata est controversia, summæ est profectò ac irrefragabilis auctoritatis. Id ipsum disertè docent vel ipsi Janseniani: Quesnellius in opusculo cui titulus *Lettre d'un évêque à un évêque*, et in lib. qui inscribitur: *Tradition de l'Église romaine*, tom. 1, in Admonitione præliminari, tom. 3, p. 530; auctor libri: *Justification du silence respectueux*, tom. 1, p. 216, et tom. 3, p. 875 et 876. Atqui Innocentii X Constitutio circa quinque Propositiones per omnes Christi Ecclesias acceptata fuit, maximè verò à Gallicanis præsulibus apud quos exorta fuerat controversia, ut constat tum ex diserto ejusd. S. pontificis Innoc. episcopum Ledovensem alloquentis testimonio, quod refertur in actis verbalibus comitorum an. 1655 et 1656, pag. 303 et sequent., tum ex gratulatoriâ præsulum Gallicanorum ad Innoc. X epistolâ, die 15 julii 1655, in quâ assertur dictam Constitutionem *divinâ auctoritate ac summâ per universam Ecclesiam auctoritate niti, cui Christiani omnes ex officio, ipsius quoque mentis obsequium præstare tenentur*: tum denique ex simpliciter rerum gestarum narratione, quam art. 5 capituli 1 hujusce Dissertationis prosecuti sumus. Atque hinc illustrissimus Bossuet. citatâ ad moniales Portûs Regi epistolâ, ita statuit: « Il est certain qu'il y a un jugement ecclésiastique, même sur le fait contesté de Jansénius; il est constant qu'il est souverain et universel, puisqu'il est du S.-Siège, et accepté unanimement par tous les évêques. »

Neque istud negare ausi sunt Janseniani, quinimo libentissimè agnoverunt; atque idcirco contestati sunt nullum esse inter ipsos qui sincerè et ex animo Constitutioni Innocentii statim non obtemperaverit. Ita D. de St. Amour *Diarri* parte 6, cap. 21; Montaltius *epist. ad Provinc.*; Quesnell. lib. cui titulus: *Défense de l'Eglise romaine*, pag. 450, in observatione ad Relationem Wadingh. Verùm fallacem esse et fuci ac doli plenam hujusmodi declarationem, manifestè ostendunt varia quæ ab ipsis subinde excogitata sunt effugia ad vim hujusce bullæ declinandam; quæ quidem eò demùm tendunt ut contentand sumnum pontificem in proprio, naturali, et legitimo Jansenii sensu investigando deceptum fuisse, et perperam libro Jansenii affinxisse doctrinam quinque Propositionum, atque Ecclesiam ipsam in hoc facti genere falli posse; verum positâ hic infallibili Ecclesiæ in factis dogmaticis auctoritate, de quâ suus erit alibi dicendi locus, ad præoccupanda prædicta adversariorum diverticula, quintam adjicimus Conclusionem.

CONCLUSIO QUINTA. — Decreto suo authentico et summæ auctoritatis assecutus est romanus pontifex et proscripsit proprium, naturalem et legitimum, libri Jansenii sensum.

Probatur 1° ex sanctitate Ecclesiæ: fatentibus Orthodoxis omnibus ita sancta est infallibilis Ecclesia in fide, moribus et disciplinâ generali, ut quod ipsis adversetur, nec discernere, nec à fidelibus tenendum, exequendumve exigere valeat: *Ecclesia Dei* (inquit S. Aug. *epist. 55*, alias 119), *quæ sunt contra fidem vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet, nec facit*. Et *epist. 54*, olim 18: *Si quid tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, apertissime insanit esse*. Hinc sacra Facultas Parisiensis in suâ censurâ anni 1644, adversus librum Theophili Brachet, *declarat temerarium esse atque erroneum et hæreticum, damnare disciplinam et consuetudinem ecclesiasticam, ab omnibus catholica communione Ecclesiæ recipiam*. Id ipsum ultrò agnoscant Jansenii fautores, ipse præsertim auctor libri cui titulus: *Justification du silence respectueux*, pag. 117, 119, 112, 115, 1165, 1166, etc.

Ast nullâ ratione stare posset, in adversariorum sententiâ, ista Ecclesiæ sanctitas et infallibilitas. Namque nihil iniquius certè ac bonis moribus oppositum magis, quàm sani et orthodoxi textûs damnationem juridicè imperare, ejusque subscriptionem ab omnibus Christi fidelibus interposito juramento exigere, et quidem intentâ in reluctantes gravissimâ excommunicationis pœnâ; porro hujusce iniquitatis, injustitiæ, imò tyrannidis, manifestè ream esse Ecclesiam necessariò confitendum erit, si, ut voluit adversarii, orthodoxâ esset libri Jansenii doctrina, ejusque proprium, naturalem ac legitimum sensum apostolico suo decreto assecutus non fuisset Innoc. X, siquidem Ecclesiæ exigens formularii subscriptionem juridicè postulat assensum huic Innocentii decreto; sicque catholicum, ut aiunt, libri Jansenii sensum, tanquàm hæreticum damnari, suoque judicio subscribi ab om-

nibus fidelibus exigit, atque reucentes anathematè percutit.

Nec vim argumenti elevat quod reponunt nonnulli, 1° non ipsam Ecclesiam esse quæ dictari subscriptionem exigit; 2° saltem quoad jus duntaxat, non quoad factum postulari; 3° exigi quoad sensum, non quidem expressum in libro Jansenii, sed quem in mente habuit Ecclesia dum librum illum proscripsit, seu, ut loquitur auctor Casûs conscient. tom. 7, pag. 40, quoad sensum *putativum*, non autem quoad *verum* Jansenii sensum, quem errore facti assecuta non est.

Quàm hæc vana sint et gratis conficta, alibi ex professo demonstrabimus; interim satis sit impræsentiarum annotasse, ad primum, subscriptionis legem tulisse romanos pontifices; eadem promouentibus Gallicanis presulibus, cæteris verò tacitè consentientibus, executioni demandata est: episcopi autem cum romano pontifice, ipsa sunt Ecclesia docens. Adde, etsi daretur; quòd vel ipsâ experientiâ falsissimum esse constat, Ecclesiam subscriptionem non urgere; certè negari non potest quin palàm ac publicè in sinu suo à primis pastoribus exigi approbat, aut saltem circa illud tacet; at, ut mox ex S. Aug. vidimus, in his quæ sunt contra fidem aut bonos mores *nec approbat, nec tacet, nec facit Ecclesia*.... Ac secundum, Ecclesia formularii subscriptionem exigens, juridicè postulat assensum Innocentii decreto; isto autem decreto factum perinde ac jus definitum fuit, idque docet ac probat illustriss. Bossuet. citatâ ad moniales Portûs Regii epistolâ: « Il est certain, inquit, qu'il y a un jugement ecclésiastique, même sur le fait contesté; il est certain qu'il est souverain et universel, puisqu'il est du S. Siège, et accepté unanimement par tous les évêques.... » Et rursûs: « Aucùn ne révoque en doute que la condamnation des cinq Propositions ne soit canonique: or est-il qu'on ne peut douter, que ce qui touche le livre de Jansénius ne le soit également; puisque l'on y voit concourir la même puissance; les mêmes formes, le même examen, le même acception et le consentement unanime de tous les évêques.... » Ad tertium, ubi agitur de textu dogmatico, absurda, illusoria, noxia, et in Ecclesiam plurimum contumeliosa est ista *putativi à verò et proprio sensu distinctio*, ex quâ sequeretur Ecclesiam dum rectè sensit posse malè loqui ac perversè docere, sicque in sentiendo, non in docendo infallibilem esse. Verùm, ut jam notavi, de his alibi plenius.

Totum istud ratiocinium paucis contraho: Ecclesia nec facit, nec approbat, nec tacet quæ sunt contra bonos mores; porro subscriptionem formularii exigit, approbat, aut saltem tacet; hæc autem subscriptio iniqua foret et injusta, si catholica esset Jansenii doctrina, ejusque proprium sensum assecuti non essent summi pontifices, ipsaque Ecclesia; ergo, etc.

Probatur 2° ex superiori Ecclesiæ sapientiâ; Solenni Innocent. decreto circa quinque Propositionum in sensu Jansenii damnationem; ipsius successores Alexander VII, Innoc. XII, Clemens XI, etc., cardinales, archiepiscopi, episcopi, celeberrimæ orbis ca-

tholici Universitates, doctores constanter acquievère, quidquid in contrarium conclamant et opposuerint Jansenii fautores; porro intolerantiae profectio est temeritatis ac superbiae, propriam ac privatam judicium tanta auctoritati, tantisque luminibus antepone, ac de se ipso ita bene sentire, ut quis credat dogmatici alicujus libri sensum se melius esse assecutum, quam summi pontifices, episcopi, universaque Ecclesia assecuta fuerit.

Frustra praetensam catholicitatis textus Janseniani evidentiam obtenderent adversarii; namque ubi est supremum Ecclesiae judicium, quaecumque in contrarium fulgere videatur evidentia, cuilibet fidei non nisi illusoria, fucata et falsa evidentia merito reputari debet, eaque superiori intelligentiae quam in suis judiciis ducitur Ecclesia omnino postponenda est. Ita illustriss. Bossuet., in sua ad Moniales Portus Regii epistola; ita etiam eminentiss. card. Noallius in suo contra Casum conscientiae Documento Pastoralis 22 februarii anni 1770, his verbis: « Quelque lumière que l'on ait, il est certain que celles de l'Église sont toujours au-dessus de celles des particuliers, et qu'il n'y a que cette science qui enflé qui puisse faire croire qu'on voit mieux qu'elle. »

Et verò, propriam, naturalem et legitimam libri Jansenii sensum suo decreto assecutus est et proscriptus Innoc. X, vel dicendum Ecclesiam universam quae jamdudum decretum illud amplexa est, à tot annis nondum detexisse proprium illum et germanum Jansenii sensum, sed loco illius subrogasse Calvinianum sensum in scripto Trium columnarum expressum; atque hoc postremum adeò evidenter falsum est et absurdum, ut nihil magis. Quis enim sanae mentis seriò unquam diverit, ipsammet Ecclesiam nondum detegere potuisse sensum in Jansenii libro, latentibus Jansenianis, evidentissimam luce fulgentem, quemque ipsi vel ab initio disputationum clarè perspexisse gloriantur? An ipsis solis datum est sapere et intelligere, ceteri verò mortaliū, et ipsamet Ecclesia sancta haec Christi sponsa planè excecavit? Nonne apertissimum est integrum Jansenii doctrinam ad unum utriusque delectationis indeliberatae systema revocari, quarum superior hic et nunc necessariò voluntatis consensum obtinet? Nonne catholici theologii istud sapissimè observarunt, indicatis etiam locis in quibus dictum systema clarè exprimitur, ac removentur absurdi illi sensus Calviniani, quos ab Ecclesià damnatos et libro Jansenii adscriptos lingunt adversarii? Quis credat integram Christi Ecclesiam verum Jansenii sensum, tum ex sese, tum ex variis amularum partium observationibus, radiis solaribus, ut aiunt Janseniste, clariorem, lucusque intraspicere non potuisse? Apage aeneas, amilesque fabulas.

Vim istius argumenti sensit nec dissimulavit auctor Apologet. pro Jans. parte 2, cap. 10, cujus textum infra adducemus ubi de Constitut. Clement. XI Vincem. Donini. Quin et ipsemet auctor libri cui titulus: *Justification du silence respectueux*, tom. 1, pag. 182, candidè fatetur nullam in libro Jansenii vocem usurpari

quae ad legitimum sensum innumeris limitationibus evidentissimis non restringatur; additque in eodem libro integra extare capita ipsi radiis solaribus clariora adversus Calvinianum sensum in libro Trium columnarum representatum; ergo, etc.

Probat 3° ex supremâ Ecclesiae auctoritate; scilicet divina Ecclesiae auctoritas, supremumque ipsius judicium enjuslibet privati quantumcumque eruditi sensibus multum preponderare debet, ipsamque ad verum, internum et absolutum mentis assensum determinare; id planè exigit promptissima in eis quae ad religionem pertinent, Ecclesiae et superioribus ecclesiasticis debita obedientia, atque praesumptio in eorum gratiam. Certè, ut passim indicant SS. Patres, praesertim verò sanctus Bernardus lib. de Dispensat. 12, *Obedientia quae majoribus praebetur, Deo exhibetur: quidquid ergo vice Dei praecipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum quam si praecipiet Deus.* Si quod motivum hominem ab hoc integro et absoluto obsequio eximere posset, sola sanè esset, quam putaret se habere, evidentia; verum praeter illa quae mox diximus de legitima in dubium revocandi hanc evidentiam ratione, dum scilicet supremam Ecclesiae intelligentiam, summamque auctoritatem experitur in contrarium militantes,

Audiat hanc in rem illustriss. archiepisc. Rhemensis Le Tellier in suo pro acceptatione bullae Vincem. Donini Documento Pastoralis, in quo sic loquitur: « Sa Sainteté n'a pas voulu souffrir qu'on réponde dit parmi les Fidèles des maximes qui, en restreignant l'étendue de l'obéissance due à l'Église, en altèrent aussi la sincérité. Telle est la maxime qui borne au seul silence respectueux la soumission qu'on doit aux décrets de l'Église les plus solennels pour la condamnation des livres; à la faveur de ce principe, chaque particulier se mettrait en droit de préférer son sentiment à celui de l'Église, et se croirait, par l'effet d'une présomption insupportable, l'arbitre souverain du sens des livres et des écrits en matière de religion... Son autorité et ses lumières (de l'Église) n'ont-elles pas assez de force pour déterminer à la soumission intérieure, même les plus savants théologiens? »

His unum addo: Proprius et naturalis libri Jansenii sensus, vel est clarus et apertus; vel obscurus et intricatus. Si primum, ergo acquiescendum Ecclesiae judicio, quo definit sensum hunc haereticum esse; in factis siquidem claris, fatente ipsomet auctore Apologet. monialium Portus Regii parte 4, Ecclesiae decretoriè pronuntiant, necessariò obsequendum; si secundum, ergo iterum acquiescendum. Namque, ut constat ex textibus mox adductis, et ratio ipsa indicat, in questionibus hujusmodi praesertim praesumptio est in gratiam superiorum; et quaecumque in contrarium fulgere videatur claritas, haec ut vera evidentia nec haberi potest, nec mentem peccatam in suo assensu. militante contra Ecclesiae judicio, reddere valet.

Allatas hactenus probationes sic paucis contrahere licet : Si Ecclesia erravit definiendo factum Jansenii, vel ex defectu attentionis, vel ex defectu intelligentiæ, vel ex defectu sinceritatis; quilibet enim erroris et perversæ definitionis fontes ad hæc tria capita revocari possunt et debent. Primum dici nequit, neque enim potuit præceps sententiæ ferre, quæ ex divini assistentiæ Spiritus sapiens est et prudens in omnibus suis iudiciis Ecclesiæ. Neque secundum, sensus enim clarus et apertus, ut ipsi fatentur, superiorem Ecclesiæ intelligentiam latere nequit. Non tertium, illud enim de Ecclesiâ columnâ et veritatis firmamento vel minimum suspicari summum nefas; ergo.

Probatur 4°. Si orthodoxa sit Jansenii doctrina, ejusque proprium et naturalem sensum in quinque Propositionibus nec fuerit assecutus nec proscripserit Innoc. X, manifestè sequitur Jansenismum merum esse phantasma, nullamque, veram esse ac realem Jansenianam hæresim; atqui consequens istud falsissimum est, et maximè contumeliosum in clerum Gallicanum, summos pontifices, universam demùm Ecclesiam, quæ ab octoginta et amplius annis Jansenii doctrinam repetitis anathematibus damnavit; ergo, etc. Atque hinc in comitiis anni 1700, damnata est ista propositio : *Phantasma Jansenii questum ubique, sed nusquam repertum, præter quàm in laboranti quorundam phantasiâ.*

Probatur 5° ex celeberrimâ, de quâ antea diximus, sacræ Facultatis Parisiensis censurâ in secundam Arnaldi epistolam. Duæ in eâ notantur propositiones, quarum prior hæc erat, *quinque Propositiones nec esse in Jansenio, nec ejus sensu damnatas fuisse.* Aequissimam hæc censuram summâ cum laude commemoravit clerus Gallicanus in comitiis generalibus anni 1636; eandem communibus omnium votis sæpius confirmavit sacra Facultas, eique constanter ab omnibus suis subscribi jussit, et etiamnum subscribitur; porro, si proprium et legitimum Jansenii sensum in suo decreto assecutus non fuisset S. pontifex, nedùm æquissima, sed è contra temeraria, iniqua, tyrannica dicenda foret hæc censura; ergo, etc.

Probatur 6° : Apostolico suo decreto assecutus est Innocent. X ac meritò proscripsit proprium et naturalem quinque Propositionum sensum; atqui proprius et naturalis quinque Propositionum sensus, ipsissimus est totius libri Jansenii sensus; ergo, etc. Major certissimè constat ex unanimi adversariorum consensu : *Proprius et naturalis quinque Propositionum sensus, inquit Montalt. de St. Auxour. Quessnell. locis antea citatis, alienus est à sensu gratiæ ex se efficaciæ Augustinæ, atque idcirco pontifex eas propositiones damnavit, istique damnationi omnes acquievèrunt.* Elverò, ut allibi dictum, et ex sese patet, censura quæ pronuntiatur absque ullâ sensuum distinctione, eo ipso intelligitur afficere proprium, naturalem et obvium propositionis sensum; porro censura in quinque Propositiones absoluta est, pura ac simplex; ergo, etc. Minor autem triplici momento demonstratur. 1° Ex Jansenianorum agendi ratione, quâ constat ipsos pro certo habuisse,

eundem esse proprium et legitimum quinque Propositionum et libri Jansenii sensum. Vix etenim sacræ Facultati oblatæ fuerunt quinque Propositiones ut discernerentur et censurâ configerentur, cum statim summo zelo contra examen illud insurrexerunt fautores Jansenii, asserentes rem planè iniquam tentari ab iis qui *sanctissimas et inconcussas de gratiâ Christi sententiâ examini et censuræ subjicere conabantur*; ita lib. cui titulus : *Considération sur l'entreprise de M. Cornet*, pag. 38, et in præfat. Apolog. SS. Patrum; similiter cum postea eadem propositiones Romam delatæ essent ut summi pontificis iudicio controversia dirimeretur, nihil non moliti sunt idem Janseniani ut examen ac futurum iudicium averterent. Ut quid porro tot molitiones totque machinationes ad removendam quinque Propositionum censuram, si eas tunc temporis in sensu proprio, naturali et obvio non tuebantur, sed ut falsas potius et hæreticas repudiabant Janseniani? Ut quid tandem tantis laudibus exornarunt et tanquam suos haberunt quatuor Consultores qui propositiones in sensu proprio et nativo excusarunt in suis suffragiis; è contra verò Consultores ac cardinales iisdem propositionibus adversantes, nec non summum pontificem et datam Constitutionem in scriptis suis lacessere et dente maligno arrodere non dubitarunt? non aliâ certè de causâ, quàm quia hæc falsâ opinione occupati erant, sensum naturalem et obvium damnatarum propositionum ipsum esse S. Augustini et Jansenii sensum.

2° Idem evincitur ex Jansenianorum scriptis ante Constitutionem : in iis siquidem quinque Propositiones in sensu proprio et naturali passim propugnarunt, atque in libro Jansenii contineri ultrò agnoverunt. Prolioxiores essemus si omnia eorum eam in rem expressa testimonia producere vellemus; consultatur hist. quinque Propositionum tomo tertio, elucidatione primâ, et defensione hujus historiæ pag. 181 et sequentibus; nobis unum aut alterum Jansenianorum scriptum laudasse satis erit.

In libello cui titulus : *Quæ sit sancti Augustini auctoritas*, edito an. 1650, pag. 117, hæc habentur : *Paucis abhinc mensibus propositiones vero, per se ac catholico sensu præditæ (notanda sunt hæc verba), sed quæ pravâ interpretatione aliò defecti possent, quarum aliquas constabat esse sancti Augustini, examinandas suffigendasque proposuit Facultatis syndicus. Quis non videt, si probatissima quæque et antiquissima Ecclesiæ dogmata ad amissim hanc redigantur, nulla fore tam certa quæ vitiosè accipi nequeant, nulla que non jam à perversis ingeniiis in perversos distracta sint sensus?* Paulò ante dixerat idem auctor : *Quis verò fando audivit fuisse unquam hunc in Ecclesiâ morem, ut propositiones per se veræ, et idoneâ auctoritate nitæ, atque ita semper in Ecclesiâ susceptæ, censuræ idèò subjicerentur, quòd post multa secula à nonnullis in alienos sensus deduci essent ceptæ?* Igitur in mente illius auctoris quinque Propositiones orthodoxum et catholicum sensum præ se ferunt, et nonnisi pravâ ac vitiosâ interpretatione ad sensus perversos distrahi possunt.

Auctor libelli qui dicitur: *In nomine Domini*, quinque Propositiones sigillatim excutit, easque in sensu proprio et naturali Jansenio adscribit; citatis etiam libris in quibus exprimuntur. De primâ propositione sic loquitur: *Habetur apud hunc auctorem lib. 3 de Grat. Christ. cap. 13, ubi qui eam non inâquis oculis aspexerit, solidissimis argumentis, sanissimo sensu ad ductam intelliget.* Deinde eum sensum Jansenio tribuit qui est ipse naturalis sensus quem Catholici omnes primæ propositioni semper adscriperunt: *Aliud est, inquit, asserere universali sensu, justificatio legem impossibile esse; aliud sensu particulari et cum addimento, iusto volenti et conati juxta præsentis quas habet vires, mandatum aliquid non esse possibile: illud ut falsum Jansenius cum Trid. synodo, istud ut verum Jansenius cum Augustino docet.* Eodem modo circa alias propositiones disserit idem auctor, ex quibus liquet Jansenianum ante Innocent. X Constitutionem, quinque Propositiones in proprio ac naturali earum sensu propugnasse, quem etiam verum ac legitimum esse Jansenii sensum ultrò fatebatur.

Denique, ut cætera prælermittam, idem disertè testantur Janseniani in suo famoso Trium columnarum scripto. Enimverò, tametsi (narrante Domino de St.-Amour Diarii parte 8, cap. 21, pag. 458), nonnulli ex ipsis existimaverint primæ columnæ, id est, Calvinii sensum appellandum esse germanum et legitimum, sensum verò secundæ columnæ, seu, ut dicebant, S. Augustini et Jansenii, alienum et extraneum, qui non nisi malignè propositioni affingi posset; alii tamen, quorum sententia prævaluit, voluerunt ut in dicto scripto sensus Calvinii alienus inscriberetur; sensus verò secundæ columnæ, id est, ut ipsis videbatur, S. Augustini et Jansenii, germanus et legitimus diceretur, qui ab ipsis defendebatur, et de quo perspicuum iudicium expectabant. Hinc in præambulo, seu in oratione præviâ ad distinctionem sensuum, sic summum pontificem alloquuntur: *De propositionibus non in sensu alieno ad quem trahi possent, quique à nobis respicitur, sed in sensu legitimo qui à nobis defenditur..., distinctum ac perspicuum iudicium expectamus. Nequiar ullus pateat æquivocationi locus, veros et germanos propositionum sensus quos sustinemus, quàm brevissimè ac dilucidissimè fieri potest, exponimus.* Subinde in decursu hujus scripti, in fronte primæ columnæ seu sensus Calviniani, sic reponunt: *Sensus hereticus qui propositioni malignè affingi posset, quem tamen legitimè sumpta non habet, in fronte verò secundæ columnæ sic legitur: Propositio prout à nobis intelligitur ac defenditur.* Ita et sentiebant et loquebantur Janseniani in celeberrimo illo scripto nomine præsulum Gallicanorum Jansenio faventium, paucis ante latam Constitutionem diebus pontifici oblato, ut ipsi brevissimè et dilucidissimè mentem suam circa quinque Propositiones exponerent; ex quibus manifestum est, tunc temporis Jansenii doctrinam ipsis fuisse legitimum et germanum propositionum sensum.

Unum hic sedulò observandum; Dionysium Raymondum; Paulum Irenæum, D. de St.-Amour, etc., distinguere sensum proprium, naturalem et obviu-

propositionum, à sensu vero, germano et legitimo. Hæc posita distinctione, aiunt 1° sensum primæ columnæ seu Calvinii, fuisse proprium, naturalem et obviu-; sensum verò secundæ columnæ fuisse verum, legitimum et germanum eorundem propositionum sensum. Aiunt 2°, damnatas fuisse quinque Propositiones in sensu proprio et naturali, non autem in vero et germano earum sensu. Aiunt 3°, dicte distinctionis ope, clarum esse; sine ullâ contradictione aut-variatione ab ipsis jam dici posse sensum Calvinii esse proprium, et naturalem propositionum sensum, quamvis in scripto Trium columnarum asseruerint sensum illum, alienum esse et extraneum.

Verùm præposterè omninò ac seriùs excogitata distinctio hæc, et ab usu loquendi prorsus aliena. Nam que 1°, nulli unquam venit in mentem proprium et naturalem sensum distinguere à germano et legitimo. 2° Sensus proprius et naturalis non nisi ex tribus reperi potest, nimirum ex propriâ verborum significatione secundum consuetum usum, ex notâ auctoris intentione, et ex antecedentibus et consequentibus; sed sensus germanus et legitimus non nisi ex illo triplici fonte dimanare valet; ergo unum et eundem efformant sensum. 3° Etiam si daretur dictam distinctionem quandoque locum habere posse, ea sanè adaptari non posset laudatis verbis scripti Trium columnarum. Namque auctores hujus scripti, non modò sensum secundæ columnæ, id est, Jansenii, nuncupaverunt sensum germanum, verum et legitimum; sed etiam alium sensum, nempe Calvinianum qui in primâ exhibebatur columnâ, dixerunt alienum esse, extraneum, et malignè affixum; atqui sensus germanus et legitimus prout opponitur alieno et malignè affixo, haud dubiè est proprius et naturalis; quis enim dixerit sensum germanum et legitimum oppositum alieno, esse improprium; extraneum verò, alienum et malignè affixum, esse proprium et naturalem sensum? Quænam, quæso, malignitas affingere propositionibus sensum illum qui proprius eis est, obvius et naturalis?

3° Tandem sensus proprius, naturalis et obvius quinque Propositionum vel est sensus Calvinianus, prout exprimitur in dicto Trium columnarum scripto; vel sensus Jansenii, prout ibidem in secundâ columnâ exhibetur; atqui sensus proprius et naturalis propositionum, non est Calvinianus ille sensus citato libro representatus; ergo, etc. Major ultrò fatentibus Jansenianis constat; minor autem clarè liquet discurrendo per singulas sigillatim propositiones; satis sit hic primam et tertiam in medium adducere.

Prima propositio, quæ, ut notant adversarii, cæterarum radix est et origo, sic se habet: *Aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus et conantibus secundum præsentis quas habent vires sunt impossibilia; deest quoque iis gratia quæ possibilia fiunt;* sensus verò Calvinianus, quem ante Constitutionem malignè affixum huic propositioni agnoscebant Jansenii fautores, post Constitutionem autem, ut proprium et naturalem exhibuerunt, sic exprimitur in laudato Trium columnarum scripto: *Iustis omnibus, quantumlibet volentibus ex.*

conantibus secundum presentes quantascumque vires quæ à gratiâ magnâ et efficace habentur, mandata Dei sunt impossibilia; deest quoque illis semper et quamdî vivunt gratia quâ possint vel unum ex mandatis Dei sine peccato adimplere.

Quæro jam à quovis homine præjudiciis minimè occupato, an hujusmodi sensum ex adductâ propositione nudè spectatâ extendi, vel, quod amplius est, ut proprium, naturalem et obvium obrudi posse unquam suspicatus fuisset? imò vel, leviter attendenti patebit, sensum hunc primæ propositioni in multis capitaliter adversari; 1° propositio expressè de quibusdam duntaxat præceptis loquitur; expositio autem adducta de omnibus indiscriminatim mandatis. 2° Propositio agit de hominibus justis volentibus et conantibus secundum presentes quas habent vires; in expositione autem id extenditur ad justos omnes quantumlibet volentes et conantes secundum presentes quantascumque vires quæ à gratiâ magnâ et efficacissimâ habentur. 3° Propositio illi assertit, deest quoque iis (justis conantibus secundum presentes, etc.) gratiâ quâ possibilia fiant, manifestè indicat, quæ quandoque in justis occurrit observandi mandata impossibilitatem, fixam non esse et permanentem, sed fluentem duntaxat et transitoriam, quæ scilicet oritur ex defectu delectationis relativè victricis; juxta autem sensum Calvinianum scripti Trium columnarum, predicta impossibilitas perpetua est et permanens, ex adhaerente concupiscentiâ hæc orta; deestque illis semper et quamdî vivunt gratia quâ possint vel unum ex mandatis Dei sine peccato adimplere. Ergo prima propositio non nisi per vim ad Calvinianum primæ columnæ sensum detorqueri potest; ac pròinde sensus ille, proprius, naturalis et obvius primæ propositionis sensus esse nequit. Verbo dicam, juxta Calvinianum primæ columnæ sensum, impossibilitas est omnium mandatorum, respectu cujuslibet justî quantumlibet volentis, in quolibet occasione et secundum quantascumque gratiæ etiam efficacissimæ vires; ast licet est obvius et naturalis primæ propositionis sensus?

Non minus certum est Calvinianum sensum non esse proprium, naturalem et obvium tertie propositionis sensum. Namque nihil directius systemati Calviniano opponitur, quàm ipsa meriti ratio; ipse siquidem Calvinus tanquam palmare principium statuit, omnia etiam justorum opera totidem esse lethalia peccata; atque tertiam propositio conceptis verbis nomen et rationem meriti agnoscit, tametsi circa libertatem ad meritum requisitam capitaliter erret, ergo, etc.

Probatur 7°. Eum assecutus est et damnavit sensum Innoc. X, de quo solo controversia movebatur, quique coram ipso clarè exponebatur ab utriusque partis æpulis; de quo tandem perspicuum judicium proximè expectabatur; atque ille sensus est ipsemet Jansenii sensus in scripto Trium columnarum expressus columnæ secundâ. De propositionibus, inquit Janseniani in præfatione dicti scripti, non in sensu alieno ad quem trahi possunt, quique à nobis respicitur, sed in sensu legitimo (id est, in sensu secundæ columnæ) qui

à nobis defenditur, controversia est, deque iis sic sumptis distinctum ac perspicuum judicium expectatur; ergo, etc. Vide quæ supra diximus Concl. secundâ.

Probatur ultimò quàmplurimis Jansenii textibus qui proprium, naturalem et obvium quinque Propositionum sensum clarissimè exhibent; in hunc autem proprium et naturalem propositionum sensum, ultrò concedentibus Jansenensis, cadit Innocent. X censura; ergo hæc eadem censura propriis, naturalis et legitimis sensibus libri Jansenii proscriptis est. Testimonia hæc infra, cap. 3, referemus, Jansenianum systema evolvendo; ubi etiam sigillatim ostendemus quinque Propositiones è Jansenii libro legitime esse extractas, atque totidem esse necessaria relativè ad ipsius sensum delectationis consecrariâ.

Iis omnibus adde: 1° quotiescumque Janseniani conquesti sunt summos pontifices Ypreusis mentem non fuisse assecutos, hi prohius confossi fuisse; et constat in causâ quinque Articulorum, patris Clementinæ et famosi conscientiæ Casus. 2° Quotiescumque ostenderunt dogmata Jansenii circa materiam quinque Propositionum, toties pariter damnati sunt, velut renovantes hæreticam quinque Propositionum doctrinam; ita SS. pontifices, Gallicani antistites, doctores S. Facult. Parisiensis, quorum alii propositiones damnarunt; alii libros et scripta, alii palinodiam cantare coegerunt eos qui talia propugnabant dogmata. Etverò, non aliâ certè de causâ conditi sunt libri Arnaldi, Pauli Jansenii, Weindrochii, secunda ejusdem Arnaldi epistola, Expositio fidei circa gratiam, etc., quàm quòd palmare Jansenii systematis principium de duplici delectatione relativè victrici et necessariò voluntatem determinantem defendere. 3° Idem est proprius, naturalis et obvius, tum propositionum, tum libri Jansenii sensus; ita constat ex Innoc. X Brevibus an. 1694 et 1696; idem tradunt prosules Gallicani an. 1684, in encyclicâ ad cæteros regni episcopos, his verbis: « Les cinq Propositions sont vraiment de Jansenius, et elles sont condamnées dans le propre sens des paroles qui les composent; lequel sens est celui-là même auquel cet auteur les enseigne, et dans lequel il les explique; » atqui non diffidentur adversarii, SS. pontifices rectè assecutos fuisse et meritò proscriptisse proprium et naturalem quinque Propositionum sensum; ergo, etc.

Ex dictis in toto isto articulo, sequitur 1°, quinque Propositiones delatas, discussas ac damnatas fuisse in vero, proprio, naturali, germano ac legitimo Jansenii sensu.

Sequitur 2°, Jansenianos Constitutioni Innoc. X nusquam sincerè obsecutos fuisse, sive quoad questionem; ut aiunt, facti; sive quoad questionem juris. Quoad questionem facti, ex sese patet; quoad questionem verò juris, sic probatur: Qui verum et proprium sensum, veram et propriam doctrinam in quinque Propositionibus ab Innocent. X proscriptis pertinaciter defendere non cessarunt, ii profectò non sincerè, sed simulatè duntaxat et verbo tenus Constitutioni Innoc. X obsecuti sunt; atqui tales fuerunt Janseniani;

illi siquidem semper propugnârunt doctrinam Jansenii, verum Jansenii sensum, qui, ut Conclus. 2 et 5 demonstravimus, reverâ proprius est, naturalis, obvius, germanus ac legitimus damnatarum propositionum sensus; ergo, etc.

Sequitur 3°, Jansenianos stando suis principiis, nec potuisse, nec posse Constitutioni Innocent. sinocrum exhibere obsequium; namque si persuasum habent doctrinam Jansenii sanam esse et orthodoxam, ac ipsiusmet Augustini, imò et Ecclesie totius circa gratiam Christi doctrinam continere.

Jâta coherente ratione innoxius inter illos recentior projecte quidem vir audacis, sed animi candidioris, in lib. cui titulus: *Augustinus Yprensis vindicatus, seu Apologeticus Jansenii*, parte 2, cap. 4, conqueritur adversus confratres suos Jansenianos, quòd apertâ fronte Constitutioni Innocentii non obstitissent, sed proposterè dissimulassent: *Hinc, inquit, prima mali labe, hinc omnia in pejus ruit... Invidiâ igitur fortitudinè propugnanda erat sancti Augustini doctrina ab reo quinq; propositionum evidentiâ impetitâ; et pro arbitris gratiæ dogmate, in iisdem abundè solis conspectu, certandum erat usque ad mortem, pulso omni metu temporali et ecclesiasticâ potestate. Iisdem principiis insistens, Constitutionem Clementis XI, Vincem Domini, quâ Constitutiones Innoc. X et Alexand. VII renovantur et confirmantur, toti Ecclesie ferâ scripto denuntiavit tanquam erentem doctrinam gratiæ quâ Christiani vivunt, tanquam recensitantem Pelagium cum suis assertis, etc. Nihil recentior ille scripsit, quod ceteri omnes Janseniani ambabus ulnis assequi non debeant, ut demonstrat illustriss. archiepiscopus Cameracensis in epist. ad Quesnell. scriptâ.*

Sequitur 4°, Jansenismum non esse merum phantasma, sed veram ac realem hæresim, ab iis scilicet propugnata qui integram Jansenii de gratiâ doctrinam sanam et orthodoxam esse contendunt.

Sequitur 5°, quod et conceptis verbis declarat clerus Gallicanus in Comitibus anni 1661, art. 5, ex iis quindecim quos ad instantiam regis edixit, eos habendos esse tanquam hæreticos, qui quinque propositiones in sensu Jansenii hæreticas esse negant. En verba: « L'assemblée déclare qu'elle n'a mis dans sa formule « pour la décision de foi que la même décision qui est « contenue dans la Constitution d'Innocent X et en « celle d'Alexandre VII, savoir que les cinq Propositions qui ont été tirées du livre de Jansénius, intitulé « Augustinus, sont condamnées d'hérésie, au sens que « cet auteur les a enseignées; en sorte que les contro- « disants et rebelles seroient tenus pour hérétiques, et « châtiés des peines portées par lesdites Constitutions.

Duobus quippe modis negari potest doctrinam Jansenii in quinque Propositionibus expressam hæreticam esse; vel præcisè quia negat qui talem doctrinam, v. g., delectationis relativè necessitantis, esse doctrinam in libro Jansenii expressam; vel quia licet fateatur contineri, negat tamen hæc esse hæreticam. Si primum, hæreticus est duntaxat præsumptivè; si secundum, hæreticus est etiam formaliter. Ratio à priori

est, quia in primo casu factum duntaxat negatur; in altero autem non merum factum, sed et jus ipsum respicitur.

Porro qui à Constitutione Innocent. X doctrinam Yprensis callentes negant quinque Propositiones damnatas esse in illius sensu, de doctrinâ in libro expressâ reipsâ consentiunt; contendunt autem eam esse orthodoxam; unde, cùm fitentur quinque Propositiones esse hæreticas, eas in alienos et extraneos sensus detorqueant.

Sequitur 6°, ante Constitutionem Innocent. X controversiam fuisse de jure, non de facto. Scilicet partes amulæ consentiebant de sensu propositionum, sed de sensûs orthodoxiâ litigabant; Jansenistæ (saltem ii quorum sententia, teste de St. Amour in Diario, prævaluit) propositiones in sensu proprio, germano ac legitimo orthodoxas esse contendebant; alii è contra cum octoginta quinque episcopis eas uti hæreticas insectabantur.

Latè autem Constitutione totam controversiam ad meram facti questionem deducere conati sunt; atque asseruerunt 1°, quinque Propositiones non esse Jansenii, easque damnatas fuisse in sensu qui ad Jansenium nihil pertinet. 2° Postquam Alex. VII declaravit quinque Propositiones in sensu Jansenii damnatas fuisse præfractè affirmârunt summum pontificem in sensu Jansenii investigando deceptum fuisse. 3° Addiderunt Ecclesiam ipsam in hoc facti genere falli posse. Sic Janseniani pro diversis occasionibus diversas facies induerunt.

Sequitur 7°, rem penitèntis introspeciendo certum esse, etiamnum controversiam jus ipsum potissimum spectare, uti mox diximus. Idipsum clarè testatur illustriss. Convennarum postea Tornacensis episcopus Jansenianis minimè suspectus, in epist. ad Innoc. XI, in quâ conceptis verbis asserit *arcannum Injuice controversiæ usque ad illud tempus omninò ignotum fuisse, atque orbem christianum in eo deceptum fuisse, quòd existimaverit circa merum factum questionem versari.* Idipsum pluries ibidem repetit illustriss. præsul; addit mirum profectò videri, quâ ratione plerisque persuadere potuerint Jansenistæ de mero facto controversiam moveri, cùm de jure reipsâ questio sit; ostendit postea idem episcopus, quomodò iste error ex fautorum Jansenii dissimulatione ortus fuerit; simulque ipse candidè agnoscit, quinque Propositiones, si non de verbo ad verbum, saltem quoad voces æquivalentes in libro Jansenii reperiri. Circa hoc disertissimum testimonium consule opusculum illustriss. archiepiscopi Cameracensis, cui titulus gallicè: *Autre lettre au Père Quesnell, etc.*, pag. 212, 215 et sequent. Subjungit ibidem doctiss. archiepiscopus eam in rem auctoritatem cardinalis Rospigliosi in suâ Relatione circa Jansenismum n. 156 et 157, ubi pariter asserit ac multis probat, in Janseniorum negotio, non de mero facto, sed de ipso jure questionem haberi.

ARTICULES II.

De quinque Jansenianorum articulis.

Magna in presenti negotio, quinque articulorum

celebritas. Horum duo genera statim distingui debent, ne fortè, ut scopè sit, confundantur. Alii quippe doctrinales fuere; hoc est., ad exponendam prætensorum Augustinianorum doctrinam destinati; alii spectabant questionem facti; hoc est, naturam reverentiæ et obedienciæ quæ debetur definitionibus Ecclesiæ circa facta. Horumque omnium articulorum historiam cap. præced. texuimus.

Jam investigandum est, num reverà à S. pontifice approbati fuerint quinque articuli doctrinales, sicut præfidentius jaclitârunt Janseniani. De solis autem doctrinalibus articulis instituitur questio; certum quippe est articulos facti questionem spectantes nusquam fuisse approbatos, imò ubi primùm jussu regis episcopi Gallicanis oblati fuerunt, ab iis graviter fuerunt improbat, ut constat ex eorum epist. ad Alex. VII die 2 octobris anni 1665: *Mirificat, inquit, nostram omnium, quotquot aderamus, in his verbis reprehendis extitit consensio. Visa sunt enim subdola, simulacrum duntaxat obsequium præ se ferentia, mente versipelli et callidâ concinnata, eoque periculosa, quædam formulae, etc.*... Istud itaque scriptum rejiciendum censuimus, tanquam fictum et nullatenus catholicum. Ita judicant præsules nostri de quinque Jansenianorum articulis facti questionem spectantibus. His præmissis, sit

CONCLUSIO. — Fictitia est quam venditant Janseniani quinque articulorum approbatio.

Probatur 1°. Ratio ipsa temporis quo et dicti articuli Romam transmissi, et Breve summi pontificis ad Gallias delatum est, prætenste approbationi omninò repugnare videtur. Scilicet epistola episcopi Conventuarum quæ dictos quinque articulos ad Alex. VII transmisit, scripta est die 19 junii anni 1665. Breve autem summi pontificis quo dicuntur approbati illi articuli, scriptum est die 29 julii ejusd. anni; et non porrò verisimile videtur intra tam exiguum temporis intervalum, Parisiis transmissos Romam articulos; indictam à S. pontifice cardinalium et Consultorum suffragiis judicium pronuntiâsse? id profectò non palitur quæ omnibus nota est Romanorum in hisce rebus lenta, matura et gravius agendi ratio. Quòd si Janseniani invidiosè olim conquesti sunt quinque Jansenii famosas Propositiones, breves quidem et simplices, non satis maturo, tametsi per duos integros et amplius annos examine discussas fuisse; an non ipsi hodiè lepidi sunt qui suos articulos longè magis et prolixos et implicatos, intra spatium 10, aut 12 dierum romano examinae ac judicio discussos ac probatos ventitare nobis et obtudere non erubescunt? Quàm parùm hæc secum invicem coherent!

Probatur 2°. Si quid probaret hos articulos ab Alex. VII ut orthodoxos fuisse admissos, maximè ista Brevis verba à Jansenianis toties predicata et ventilata: *Illud autem non mediocri gaudio animum nostrum perfudit, quòd litteris ex Galliâ recens allatis, acceptimus illorum in dies crescere numerum, qui recta sapiunt, præfatis Constitutionibus sese ultrò subjicientes; illorum verò decrescere, qui à veritate auditum avertunt, et*

variis inanum interpretationum argumentis decepti, decretis apostolicis refragantur. Is fuit egregius sanè laborum vestrorum fructus, ut multi, iique cæterorum nomine primarij, exemplo vestro, consilio et operâ ad saniores doctrinam inducti, eâ quæ par est, ut credimus, animi demissione sese paratissimos exhibuerint ad illa omnia præstanda, quæ ipsis à Sede apostolicâ præscribentur. Ast in his verbis ne unum quidem apicem de approbatione quinque articulorum reperiri posse, imò nec ad illos ullatenus respexisse summum pontificem cum hæc scriberet, facile est demonstrare. Namque 1°, si dictos articulos præhabito exâmine probâset pontifex, illos procul dubio expressè appellâset; de iis autem silet; ergo, etc.. 2°. Eorum qui recta sapiunt numerum crescere non aliunde probat pontifex, quàm ex litteris episcoporum Galliæ recens acceptis; et si quinque articulos orthodoxos judicâset, longè melius per seipsum, ex lectione illorum articulorum istud asseruisset... 3°. Declarat quæ sit sanior illa doctrina ad quam multi sunt inducti; videlicet quòd ipsi, eâ quæ par est, ut putabat, animi demissione sese paratissimos exhibuerint ad illa omnia præstanda, quæ ipsis à Sede apostolicâ præscribentur; quibus verbis manifestè alludebat, non ad quinque articulos, sed ad publicum instrumentum quod Janseniani episcopo Conventuarum dederant Romam transmittendum simul cum quinque articulis, in quo quidem instrumento profitebantur Janseniani, se paratos esse Constitutionibus apostolicis eam reverentiam et observantiam, quam Sedis apostolicæ majestas et summa ejus auctoritas exigat, impendere; eaque alia omnia præstyturos, quæ ab ipsis S. pontifici exigere voluerit... 4°. In eodem Brevis Gallicanos antistites hortatur Alexander. VII operi ultimam manum admoovere, et procurare impensè, ut omnes præfatis Constitutionibus apostolicis se, ut par est, subjiciant, et quinque Propositiones ex Jansenii libro excerptas, et in sensu ab eodem auctore intento, sincero animo rejiciant et damnent; porrò, si judicâset pontifex, sicut supponunt Janseniani, puram ac sanam esse articulorum illorum doctrinam, quid rursus necesse fuisset ab eorum auctoribus exigere ut quinque Propositiones Jansenii sincero animo rejicerent et damnarent? Meritò tamen id ab ipsis postulavit Alexander, quia dictos articulos suspectos habebat, atque eos planè insufficientes intelligebat ad orthodoxam fidem exprimendam... 5°. Tandem, si illi articuli ab Alex. VII approbati sunt; cur ergo, cùm illos articulos Alex. VIII, annò 1689, iterùm obtulerunt, atque ad Innoc. XII, anno 1695, solemniter quosdam è suis miserunt, approbationem quam exostulabant obtinere non poterunt?

Probatur 3°. Cùm Alex. VII transmissos ad se Jansenianorum articulos recepit, jam antea nonnulla Arnauld in defensionem suæ famose propositionis opuscula damnaverat, in quibus illi ipsi scholasticorum, imprimis verò Thomistarum loquendi modi usurpantur, qui, fatente ipsomet Quesnellio parte 2 recentioris libelli, qui gallicè titulus: *Explication Apologétique*, pag. 55, doctrinam quinque articulorum ab omni ex-

roris suspicione liberam reddere debent; quis porrò sibi facile persuadeat, cautum et sapientem pontificem propter involutas hujusmodi loquendi formulas voluisse doctrinam quinque articulorum sanam declarare, qui Arnaldi opuscula in quibus eadem planè insidiosæ locutiones continentur, jam prædamnaverant?

Probatur 4° ex ipsismet celeberrimis Jansenistis, quibus prætensa quinque articulorum approbatio visa est gratis conficta. Arnaldus epist. 101 ad D. de la Lane de dicto Brevis sic loquitur: « Le seul avantage réel est celui que nous pourrions prendre en faveur de nos articles; réservons-le pour nous défendre ou pour quelqu'autre occasion. Mais je trouve très-dangereux de le faire valoir présentement, parce qu'il sera facile aux Jésuites de nous l'arracher des mains, en tirant quelque déclaration qu'on n'y a point eu d'égard, ou se portant même à y faire donner quelque atteinte. » Dixerat antea: « Ils disent déjà que le pape n'a point examiné nos articles, et qu'il n'y a aucun égard; mais qu'il s'est seulement arrêté à la soumission qu'on lui a faite, et qu'ayant supposé qu'elle était sincère, pleine et entière, il avait dû tenir pour des personnes qui se départaient de leurs erreurs, ceux qui lui témoignaient être prêts de faire tout ce qu'il leur ordonnerait; et que l'on ne peut pas conclure de là que nos articles soient sans erreur, quand même le pape les aurait lus, ce qu'ils nient sans que nous le puissions prouver. » Ibidem de eodem Brevis mentem suam candidè aperit Arnaldus, his verbis: « Le meilleur eût été d'éclater dès que ce Bref a paru; et de le décrier comme l'effet d'une insigne fourberie, et ayant été apparemment envoyé de Paris, selon ce que feu M. de Toulouse (M. de Marca) en envoya un tout dressé sur une semblable affaire..... de le regarder comme nul et subrepticé, vu l'injure qui y est faite à la dignité épiscopale en la personne de M. de Cominges, et de le porter à s'en plaindre hautement au roi. »

Ex his tria constant: Primum, quæ fuerit vera Arnaldi mens de isto Brevis, de quo postmodum tantoperè gloriati sunt Janseniani; illud scilicet tanquam irritum, subrepticum, ac nonnisi insigni fraude fabricatum statim explodendum fuisse; secundum, sinceram fidem non egisse Arnaldum; ipse enim vivente Alex. VII. gemebat de tali Brevis, quasi veritati maximè adverso; sed vix mortuo romano pontifice trophæa canere cepit, et in variis scriptis probare aggressus est Alex. VII. in suo Brevis approbasse quinque articulos, quos tamen ne quidem legissè romanum pontificem probari poterat ipso teste, ipso fatente Arnaldo; tertium, Catholicos statim post acceptam Brevis illud exposuisse de protestatione, nec potuisse unquam Jansenianos probare illud intelligendum de articulis; quin et iis temporibus periculosum judicabat Arnaldus de Brevis nimium jactitare, quòd nimirum facile fuisset Molinistis, prætensam illam articulorum approbationem, editis in contrarium à pontifice declarationibus infirmare, ac falsam et suopositivam manifestare.

Quesnellus ipsemet in Monito quod præfuit secundæ parti suæ Apoget. explicationis, 1° fatetur Augustinianos asserere, non tam positivè quàm negativè dictos illos articulos probatos fuisse; quo ferè modo, inquit ille; actore non probante reus absolvitur. Cùm hæc in eo Monito quod operi jam absoluto præfixum est, scribebat Quesnellus, procul dubio immemor erat dixisse se in operis discursu articulos illos expressè ac formaliter approbatos fuisse; vel potiùs censendum est dictum hoc suum emendare voluisse, solâ negativè approbatione contentus.

2° Nequidem affirmatè asserere audeat etiam negativè probatos fuisse articulos; ait enim tantum ibidem Augustinianos existimasse sufficiens habere fundamentum asserendi eos negativè fuisse probatos; at in rei veritate nullum prorsus est approbationis ejusmodi fundamentum. Negativa quippe illa approbatio, judice Quesnellio, similis est illi quæ reus accusatus et non convictus absolvitur; atqui nullus tunc temporis authenticè dictos illos articulos apud pontificem accusavit; non profectò episcopos Convennarum qui eos velat orthodoxos transmiserat, et apud pontificem laudaverat nullum de eisdem præmissum examen; ergo nulla nequidem negativa illorum approbatio nisi fortè contendat Quesnellus, eo ipso librum aliquem ad S. pontificem transmissum negativè probari, quo ab ipso non damnatur; si ita est, liber cardinalis Sfondrati, de quo nonnulli Gallicani præsales apud S. pontificem conquesti sunt, dicendus erit negativè probatus, quia non proscriptus.

3° Allatà à Quesnellio distinctio inter positivam et negativam approbationem, quinque articulis obest potiùs quàm prosit. Namque si liber censure aculeis objectus, censeatur negativè approbatus, eo ipso quo non proscriptitur; profectò scriptum approbationis obtinendæ gratià S. pontifici exhibitum, debet censeri negativè condemnatum, quando positivè approbatum non fuit; cùm igitur, ut videmus, quinque articuli à Jansenianis ad S. pontificem missi fuerint ut approbarentur, nullamque positivam approbationem consequi potuerint, concludendum est juxta Quesnellii principia, eos negativè potiùs condemnatos fuisse quàm negativè approbatos.

Probatur 5° auctoritate illustrissimorum episcoporum, imprimis verò Carnutensis, Noviomensis, Meldensis, etc., qui in suis Pastoralibus Documentis adversùs theologicas Juenini Institutiones, quinque articulorum approbationem omninò fictitiam et comitentiam esse demonstrarunt. Idipsum jam anno 1684 præstiterat auctor libri cui titulus gallicè: *Observations sur la nouvelle défense de la version française du N. T. imprimé à Mons*, qui quidem liber in lucem prodit sub auspiciis illustriss. Harlæ archiepiscopi. Parisiensis.

Unum hic addo. Vel doctrina quinque articulorum eadem est cum doctrinà quinque Propositionum in sensu Jansenii intellectarum; vel non. Si secundum, ergo ex articulorum approbatione suam ab errore non eximunt adversari doctrinam; si primum, ergo approbavit Alexander VII doctrinam tum à se, tum à suis

prædecessoribus variis in Brevisibus et Constitutionibus solemniter explosam; quod quam sit et in se incredibile et summo pontifici injuriosum, nemo non videt.

Dices 1°: Janseniani non tertio è quinque articulis ad factum pertinentibus non obscure asserunt suos articulos doctrinales à S. pontifice probatos fuisse in dicto ad episcopos Gallicanos Brevis; atqui tamen ista pontifici Brevis interpretatio à clero Gallicano non fuit reprobata; ergo, etc. — Respondeo 1°, Jansenianos non ausos fuisse id affirmatè asserere, sed quasi subdubitando; sic enim habent: *Il paraît, par quelques termes dudit Bref, que sa Sainteté en a été satisfaite.* Respondeo 2°, hanc Brevis interpretationem satis reprobam censeri à clero Gallicano, eo ipso quo ab eodem clero, ut supra vidimus, quinque articuli facti questionem spectantes, hancque interpretationem continentem, tam graviter reprehensi et notati fuerunt.

Dices 2°. Generales cleri Gallicani procuratores in eâ quam ad singulos episcopos scripsere epistola die 20 octobris 1665, expressis verbis significant laudatum Breve Alex. VII esse responsum ad quinque articulos doctrinales; ergo quæ in isto Brevis habentur de seniori Jansenianorum doctrinâ non possunt nisi ad illos articulos referri. Ita sibi plaudens objicit Quesnellius parte secundâ supra citati libri pag. 48. — Respondeo Quesnellium, ut vanum sibi erigeret triumphum, citata epistola verba truncasse, quæ si integra retulisset, nullus superesset objectioni locus; sic enim loquuntur dicti generales procuratores: « Les pièces

« que nous vous envoyons par l'ordre de messeigneurs
« les prélats vous apprendront le sujet de leur assem-
« blée extraordinaire, et leurs résolutions sur le sujet
« du Bref de N. S. P. le pape, qui est une réponse à

« certains articles qui ont été envoyés ci-devant à sa
« Sainteté, pour se soumettre sous des conditions aux
« Constitutions de nos SS. PP. les papes Innoc. X et

« Alex. VII, qui condamnent les cinq Propositions de
« Cornel. Jansénius. » Breve igitur Alex. VII ad Epi-

scopos Gallicanos responsio est ad quosdam articulos
quibus sub certis conditionibus Janseniani obsequium

et obedientiam promittebant se exhibituros Constitutio-

tionibus apostolicis; atqui in doctrinalibus articulis ne
vel minimum vocabulum de obedientiâ; ergo ad illos

articulos non attendebant præfati procuratores, sed ad
instrumentum illud seu scriptum publicum sæpius

commemoratum, simul cum articulis doctrinalibus
Romam transmissum, quo Janseniani sese ad obse-

quium exhibendum obstrinxerant.

Exverò inter illa instrumenta quæ generales procura-

tatores ad episcopos absentes transmiserunt, ut eos
de rebus in comitiis anni 1665 gesis certiores face-

rent, extat promissi obsequii declaratio, prætermittuntur
autem quinque doctrinales articuli; an verò illos
omississent, si existimassent de iis in Brevis suo agere
summum pontificem? Unum hic apprimè observan-

dum, prædictam declarationem absque quinque arti-

culis doctrinalibus typis cdi et ad episcopos transmitti
curâsse dictos Procuratores; non aliâ certè de causâ,

quàm quòd ipsis persuasum foret, Breve summi pontificis ad illos quinque articulos non respicere, sed ad
solam declarationem seu procuracionem laudatam.

Dices 3°, Damnatu Romæ fuit atque in Indicem
rejectus libellus quidam contra quinque articulos editu
sub hoc titulo: *Fraus quinque articulorum*; ergo, etc.
— Respondeo non ideòdè damnatum fuisse hunc libellum
quòd quinque impugnaret articulos; tunc etenim et
monitum doctoris Parisiensis contra eosdem articulos
Romam transmissum est, et observationes alterius magistri
et professoris Sorbonici in lucem absque ullâ reprehensione
edita fuerunt, imò significavit S. Pontifex, D. Parisiensis monitum huius gratissimum
et acceptissimum fuisse; quin et ipse Clemens XI
Documenta Pastoralia episcoporum Carnutensis et Meldensis,
ubi præfata quinque articulorum à Sede apostolicâ approbatio
expoditur, ipsique articuli omninò rejiciuntur, non solum non
improbavit, sed etiam debitis laudibus exultit in tribus ad ipsos
Brevis. Quæ autem vera causa sit cur proscriptus fuerit libellus
citatus nos latet.

Dices 4°: Episcopus Convennarum in suâ ad regem
Christianissimum epistola supra citatâ non obscure
asserit quinque articulos ab Alex. VII approbatos fuisse,
et ipsâ esse orthodoxos. 2° Idem asserit episcopus
Alectensis in epist. ad illustriss. archiepisc. Parisiensem
de Peraxie scriptâ, die 7 novembris anni 1667. 3° Card. d'Aguirre
tum in epistola ad D. Hennebel, tum Theolog. S. Anselm. Proleg. 5,
illos articulos tamquam sanos approbare videtur. Denique
multi celebres Thomiste, quos inter Gonetius, eosdem articulos
probaverunt; ergo, etc.

Respondeo ad primum et secundum, vel ipso iudice Quesnellio
nimium probant illustrissimi Alectensis et Convennarum
episcopi; volunt siquidem dictos quinque articulos positivè
ab Alexand. VII fuisse probatos, quos ipse Quesnellius
loco antea citatâ fatetur negativè duntaxat fuisse
approbatos. Præterea dictis episcopis opponimus
Carnutensem, Meldensem, Noviomensem aliosque
plures, qui præfensam quinque articulorum approbationem
exploduunt.

Ad tertium: 1° In nullo ex citatis à Quesnellio locis
affirmat card. d'Aguirre, imò ne vel minimum quidem
inquit dictos articulos ab Alexand. VII vel VIII probatos
fuisse; tametsi gesta sub Alex. VII facile rescire
posset, et interfuisset Congregationibus sub Alex. VIII
habitis, quando Janseniani ab eo postularunt ut
declararet sanam esse et à Jansenianâ longè remotam
quinque articulorum doctrinam. 2° Idem eminentiss.
card. citatâ Proleg. 5, unde Quesnellius arguit, istud
quinque articulorum auctoribus crimini verit, quòd in
illis ne verbulo quidem significet se doctrinam Jansenii
rejicere ac damnare. 3° Ijdem candidè fatetur,
lectis duntaxat Jansenianorum pro defensione quinque
articulorum libris se in eorum gratiam propensum
aliquando fuisse; verum addit, visis postmodum et
expensis aliorum responsis, maximè verò iis quæ dicta
et gesta fuerant in famosiss. Collationibus circa illos
articulos habitis cum Patre Ferrerio, se iis plurimum

cominotum fuisse, sumque suspendisse iudicium, nec etiamvini proferre, eò quòd Innoc. XI decreto cautum esset ne quis propositiones aut opinionis aliquas circa gratiam notaret; antequàm Sedes apostolica sum de illis protulisset iudicium; an quæso hæc sunt hominis dictos articulos probantis; aut à SS. pontificibus approbatos fuisse existimantis? Atque hæc card. d'Aguiro in eo ipso Prolog. 5, quæ pro sua fide ac candore suppressit Quænellius.

Ad postremum resp. illos Thomistas deceptos fuisse æmbiguïs nonnullis verbis quæ Thomisticam doctrinam in speciem referre videntur; sed quæ reipsa Jansenianam occultant errorem; nihil quippe, fatentibus ipsissimè Jansenistis, in his articulis continetur quod cum systemate Janseniano apprimè non cohæreat. Mirum porò est P. Gonet in Galliâ scribentem tam affirmatè asseruisse dictos illos quinque articulos ab Alex. VII probatos fuisse, cum ipse P. Massoulier alter Dominicanus qui Romæ scripsit, nunquam tale quid asserere ausus fuerit.

Dices 5°: Doctrinâ quinque articulorum alia planè est à Jansenianâ. Istius quippè fundamentum; ut dicemus cap. sequenti, est delectatio relativè victrix ad sensum Jansenii; alqui in quinque articulis ne verbum quidem de illâ delectatione; ergo, etc. — Respondeo 1^a, si quinque articulorum doctrinâ distat à Jansenianâ, ex prætensâ hominè articulorum approbatione nihil in suâ doctrinâ gratiam inferre possunt Janseniani; 2ª semper contestati sùnt discipuli se nusquam à doctrinâ quinque articulorum recessisse; 3ª sive illorum articulorum auctores spectentur; sive eorum libri in quibus eadem usurpantur loquendi rationes; sive deniquè verba ipsa ex quibus illi constant, planum omninò erit hæc articulis Jansenianum dogma exprimi. DD. Girard et Nicole inter præcipuos et fervidiores Jansenii defensores, illorum articulorum parentes fuere, ubi refert auctor libelli cui titulus: *La paix de Clément IX*, quiddam in speciem magis catholicum in dictis articulis exprimitur, de verbo ad verbum representatur in Disquisitionibus Pauli Irenæi, Elucidatione Dionysii Raymundi, Expositione fidei circa gratiam; citius vero omnes oceani aquas exhauseris, quam hæc scripta ab erroribus Jansenii purgaveris. Quòd si ad ipsam contextum verborum hominè articulorum attenderimus, tametsi verbis valde æmbiguïs concinnati, varios in sensus distrahi possint, atamen rem penitus introspicenti, apertum erit in illis contineri præcipuam Jansenistarum fallaciam, de distinctione scilicet potentie absolutæ et relativæ, in quâ ultimæ veluti Jansenismi fibra reconducuntur, et cujus ope in æquivoco perpetuo luserunt Jansenii defensores, tum in quinque articulis, tum in suis cum Patre Ferrerio Collobationibus.

Callidè porò et ad fucum faciendum, de delectatione relativè victrici siluerunt quinque articulorum auctores, ut nempè tutius se Thomistas fringere possent, quos notum est vim gratiæ efficacis non ex delectatione per gradus victrici, sed ex efficacissimâ et omnipotentissimâ Dei voluntate repetere, atamen nihil in

his suis articulis asserunt Janseniani, quod cum doctrinâ delectationis relativè superioris optimè non cohæreat. Imò, cum in famosis de dictis articulis congressibus, niximam argumentorum suorum vim ex modo agendi delectationis per gradus seu relativè victricis adversus Jansenianos contorqueret Ferrerius, isti libenter admissio delectationis hujus principio, quæ inde absurda et erronea necessariò sequi demonstrabat Ferrerius, non aliter eludebant, quam famosâ æquivocatione supradictæ distinctionis potentie absolutæ aut relativæ de quâ ex professo agemus, ubi de systemate doctrinæ Jansenii.

ARTICULUS III.

De pace Clementis IX.

Mirum profectò quantum Janseniani eâ quatuor episcoporum cum Clemente IX reconciliatione, quam superbo nimis titulo, Ecclesiæ pacem nomenclavere; abusi fuerint in patrocinium religiosi, ut vocant, silentii, quòd tunc circa factum Jansenii Constitutionibus apostolicis debet affirmari.

1° Duo scilicet dixere, primum; quatuor episcopos in novâ subscriptione quæ refertur in actis Verbalibus synodorum diocesanarum, rursus inseruisse distinctionem juris et facti; atque illi internum et absolutum mentis assensum, huic autem reverentiâ duntaxat silentii promississe; alterum, S. pontificem Clementem IX, quatuor Episcopos ad pacem, seu ad communionem suam recepisse; quântquam non ignoravet dictam subscriptionis ab ipsis factæ distinctionem seu limitationem; unde jactantius prædicarunt approbatam à Clemente IX fuisse suam de religioso silentio opinionem. Ita Janseniani in omnibus ferè scriptis ab hoc tempore exaratis, ac præsertim in duobus operibus, quorum primum gallicè inscribitur: *La paix de Clément IX*, alterum vero duobus tomis distinctum: *Relation de la paix de Clément IX*.

Compendiosam hujusce pacis historiam alibi exhibuimus; unum hic, et quidem maximi in præsentî negotio momenti, superest investigandum, an scilicet, prætensa illa pax puræ et simplicis adversetur subscriptioni formularii, faveatque religioso, ut vocant, silentio circa dogmaticum Jansenii factum. Istud pertinaciter contendunt Janseniani; ceteri verò constanter pernegant. Quidquid autem sit de privatâ quatuor episcoporum agendi ratione, quam præ reverentiâ refricare nolimus ac profundius scrutari, tria hic totidem conclusionibus probanda suscipimus, ex quibus manifestum erit nihil omninò ex hæc confidentius jactatâ Clementis IX pace colligi posse in patrocinium silentii religiosi.

Primum: Clemens IX reipsâ existimavit quatuor episcopos sincerè, purè et simpliciter subscripsisse formulario Alexandri VII. Secundum: Non potuit sumus ille pontifex aliter pro suâ prudentiâ de illis quatuor episcopis suspicari. Tertium: Etsi concederetur Clementem IX (quòd tamen absque summâ tanti pontificis injuriâ supponi nequit) non ignorasse factam à quatuor episcopis juris à facto distinctionem, adhuc

tamen nihil exinde colligi posset in gratiam silentii religiosi.

Et hæc quidem ex superabundanti, ut aiunt probanda aggredimur; vult etenim penitus adversariorum sententia, si vel una ex dictis propositionibus vera demonstraretur; quantum magis si omnium veritas adstruatur? Sit itaque

CONCLUSIO PRIMA. — Clemens IX reipsa existimavit quatuor episcopos pure et simpliciter subscripsisse formulario Alexandri VII.

Probatur 1° ex Brevis Clementis IX ad regem Christianissimum dato die 28 septembris 1668, in quo sic loquitur: *Cum lætillè cognovimus in purâ et simplici subscriptione formularii, quatuor illorum episcoporum obedientiam et obsequium.* Ex his sic arguo: Pura et simplex subscriptio formularii, in quo subscribens jurat se sincero animo rejicere ac damnare quinque Propositiones in sensu à Jansenio intento, excludit hæc dubiè omnem restrictionem, limitationem ac distinctionem respectu sensûs Janseniani; atqui, quam præsterunt episcopi subscriptionem formulario, in quo subscribens jurat, etc., eam Clemens IX existimavit puram et simplicem; ergo, etc.

Probatur 2° ex Brevis ad episcopos pacis mediatores dato die 19 Januarii 1669: *Non sine lætillè sensu, inquit, pervidiimus ex litteris fraternitatem vestrarum..... de perfectâ et integrâ obedientiâ nobis et apostolicæ Sedi præstitâ per episcopos Andegavensem, Bellovacensem, Apanicensem et Alecensem, subscriptione formularii sincero animo et juxta præscriptum litterarum apostolicarum ab eis factâ.* Quid luculentius? Perfecta et integra obedientia Sedi apostolicæ præstita, subscriptio formularii juxta præscriptum Constitutionum Innoc. X et Alex. VII, non patitur distinctionem juris à facto, nec admittit restrictionem ac limitationem sensûs Janseniani quem Alex. VII expressè damnandum declaravit; porro Clemens IX talem fuisse existimavit quatuor episcoporum obedientiam et subscriptionem; ergo, etc.

Probatur 3° ex Brevis ad illos quatuor episcopos eodem anno et die: *Cum inquesti, inquit, obsequiî nobis et huic sanctæ Sedi per vos debita reverentia significabatis (in epistolâ nimirum quam scripserant ad S. pontificem) vos juxta præscriptum litterarum apostolicarum Innoc. X et Alex. VII sincerè subscripsisse et subscribi fecisse formulario in ejusdem Alex. VII litteris edito... Nam prædecessorum nostrorum Constitutionibus firmissimè inhaerentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admitti unquam fuissimus; in præsens tamen cum vos et gravia isthinc accepimus documenta verè et totali obedientiæ vestræ, quâ et formulario sincerè subscripsistis, damnatis atque ullâ exceptione aut restrictione quinque Propositionibus in omnibus sensibus, in quibus à Sede apostolicâ damnata fuerant..... tribuere vobis volumus hoc paternæ benevolentia nostræ argumentum. Quid iterum disertius? Vera, perfecta, integra ac totalis obedientia quâ formulario absque ullâ exceptione aut restrictione sincerè subscribitur, et damnantur quinque Propositiones absque ullâ por-*

ter exceptione aut restrictione, in omnibus sensibus in quibus à Sede apostolicâ damnata fuerant, manifestè excludi ac directè opponitur partiali huic obedientiæ et limitatæ subscriptioni quam in suis Mandatis dicti quatuor episcopi præsterant; quæ in eo posita erat, quòd respectu solius juris internam adhesionem, et respectu facti solum silentium religiosum exhibendum esse significarent; atqui Clemens IX existimavit quatuor episcoporum obedientiam fuisse veram integram, totalem, etc.; ergo, etc.

Probatur 4° disertissimo testimonio cardinalis Rospiigliosi Clementis IX nepote, in suâ totius hujusce negotii historicâ Relatione, in quâ sic loquitur n. 161: *Sin verò asseruissent episcopi nolle se pro hæreticis agnoscere quinque Propositiones in sensu Jansenii, quemadmodum ab apostolicâ Sede fuerant damnata, id sinè nullatenus ferre, neque in re tanti momenti quidquam consistere, quinimò acerrimè obviâ ire statuerat.* Audis summum pontificem firmiter adhæsisse suo proposito nullam ineundi concordiam, nisi quatuor episcopi damnarent quinque Propositiones in sensu Jansenii, seu quod idem est, nisi sincero animo acquiescerent definitioni pontificiæ circa dogmaticum Jansenii factam; cum ergo quatuor episcopos ad pacem admisit Clemens IX, ignoravit profectò ab his fuisse factam juris à facto distinctionem.

Probatur 5° omni exceptione majori teste Clementi XI in solemnî Constitutione *Vicem Domini*, etc., anno 1705 datâ, in quâ prædecessoris sui Clementis IX exponens mentem, eos severè perstringit qui illius litteras in erroris sui patrocinium advocare temerario ausu non erubescunt: *Perinde ac si, inquit, memoratus Clemens prædecessor, qui eisdem vobis litteris se Innoc. X et Alex. VII prædecessorum Constitutionibus firmissimè inhaerere, ac à dictis quatuor episcopis veram et totalem obedientiam, adeoque formulæ à præfato Alex. editæ, sincerè per eos subscribi voluisse declaravit, aliquam in tam gravi negotio exceptionem seu restrictionem, quam nullam provalis se nunquam admisurum fuisse protestatus fuit, reipsa admisisset.* Clara sunt hæc, nec ullâ interpretatione indigent.

Ex his autem quæ hactenus dicta sunt, apertè constat quæ fuerit mens R. pontificis, et quo sensu scripta Romam à Galliis missa intellexerit. Neque enim aliunde melius ac totius dijudicari potest quid in presenti negotio senserit Clemens IX quam ex his publicis ac authenticis quæ in responsum dedit monumentis, aut ex personis quibus ipsius mens aperta fuit; atqui tum ex publicis in responsum datis scriptis, scilicet ex Brevis ad regem Christianiss. ad episcopos pacis mediatores, et ad ipsosmet quatuor episcopos; tum ex personis quibus melius nota esse potuit Clementis IX mens, scilicet ex card. nepote Rospiigliosi, et ex Clemente XI manifestè patet S. pontifici ignotam fuisse factam à quatuor episcopis juris et facti distinctionem, hæc existimasse ipsos pure ac simpliciter subscripsisse; ergo, etc.

Quid ad hæc evidentissima momenta Janseniani? Inania prorsus ac futilia. Aiunt 1°, Breve ad regem

Christianissimum diu occultatum fuisse non absque mysterio, ne scilicet deprehenderetur falsum esse quod in eo asseritur de purâ et simplici quatuor episcoporum subscriptione. Ita auctor anonymus apologet. prefat. ad Relationem pacis Clemens IX.

Refellitur : 1° Diu latebant verba quatuor episcoporum acta ; an inde eorum veritatem in dubium adduci paterentur Janseniani ? 2° non negamus falsum esse quod in Brevis dicitur de purâ et simplici quatuor episcoporum subscriptione ; at nobis sufficit quod id verum putaverit Clemens IX, sicut reverâ ipsum existimasse ex Brevis clarum est et manifestum. 3° Teste auctore mox citato, idem suppressum fuit istud Brevis in Galliis, ne scilicet crederent quatuor episcopi apud Romanos vigere hanc opinionem, ipsos sine scrupulis dictâ distinctione subscripsisse ; ergo eâ prætextâ ratione quæ ad Brevis occultandum movit, constat Clementem IX existimasse quatuor episcopos sine distinctione subscripsisse.

Aiunt 2° hæc verba, in purâ et simplici subscriptione, inimicâ manu fuisse Brevis adjecta ; hujusce fraudis architectum esse card. Albizium, omninò verisimile conjicit auctor libri cui gallicè titulus : *La paix de Clément IX*, pag. 119.

Refellitur : 1° Putidam istud est commentum, insulsaque evasio, quæ sicut nullo nititur momento, nullâ quoque ratione solvi debet. 2° Quam temeraria sit et Sedi apostolicæ injuriosa hujusmodi cavillatio nemo non videt ; quasi verò S. pontifex atque inprimis Clemens IX, quem ipsimet Janseniani summis laudibus extollunt, possus unquam fuisset aliquid in suis Brevis contra veritatem ac sinceritatem interseri, ne aliquâ ex parte de suo remisisse videretur ; quis talem de tanto pontifice calumniam potenter ferat ? 3° Quæ ex aliis Brevis à nobis adducta sunt de subscriptione sincerâ et absque ullâ restrictione ac limitatione, puram ac simplicem perinde adstruunt subscriptionem.

Aiunt 3°, tunc præstitam quatuor Episcoporum subscriptionem dici posse puram et simplicem, quia ipsi in subscribendo, purè et simpliciter nomen apposuerant suum, nec addiderant clausulam : *Ego N. dogmatibus fidei, facto reverentiam promitto*. Ita præfatus auctor p. 120.

Refellitur 1° : Cur ergo dicta verba ab Albizio inserta ? Cur suppressio Brevis ? Sicine sibi stat auctor ? 2° Nonne in actis verbalibus expressa erat mox dicta clausula ? Quis autem dixerit eum purè ac simpliciter subscribere, qui in ipso instrumento publicè testatur, se non purè subscripsit ? Hæcne usquam fuit purâ ac simplicis subscriptionis idea ? Apoge nugæ.

Aiunt 4°, sinceram subscriptionem cum purâ et simplici minimè esse confundendam ; namque subscriptio non pura, sed limitata, et cum distinctione data, sincera est et minimè simulata ; qui enim ita subscribunt, candidè et ingenuè mentem suam aperiunt. Ita auctor citata præfationis apologet. pag. 74 et 75.

Refellitur : Omninò ludicra est et illusoria ista responsio ; etenim 1°, ex aliis verbis Brevis supra

recitatis, inprimis verò ex istis : *Nam prædices-orum nostrorum vestigiis formalitè insisterentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admittuntur suspensam fuisse* ; ex istis, inquam, verbis, quæ callidè dissimulat auctor anonymus, planum est summum pontificem nomine sinceræ subscriptionis quam à quatuor episcopis exegit, quamque ab ipsis præstitam existimavit, intellexisse puram, simplicem et sine restrictione datam subscriptionem ; aliis enim recessisset pontifex à firmo suo proposito. 2° Sincera quam laudat Clemens IX quatuor episcoporum subscriptio, perfecta dicitur, integra et totalis, atque opposita priori eorum subscriptioni in Mandatis expressæ, et cum restrictione ac limitatione data ; porro sincera subscriptio, quæ perfecta est, integra et totalis, quæque opposita limitate ac restrictæ subscriptioni, haud dubiè pura et simplex esse debet ; ergo, etc. 3° Quodvis sit de dictâ distinctione, certè in præsentî negotio locum habere nequit. Cùm enim exigitur ut quis purè et simpliciter subscribat, sincera non potest esse subscriptio, quin sit pura et simplex ; atqui exigebatur à quatuor episcopis ut purè et simpliciter subscriberent, quod hucusque perficere recusaverant ; ergo, etc.

Aiunt 5°, citata verba, nullam circa illud exceptionem, etc., non referri ad subscriptionem formularii, sed tantum ad damnationem quinque Propositionum prout in se spectantur.

Refellitur : Noverat Clemens IX Jansenianos statim post emissam Constitutionem Innocent. X contestatos fuisse se damnare quinque Propositiones in se spectatas, sine ullâ exceptione aut restrictione ; ergo novum istud obsequium absque exceptione et restrictione, quod tandiù expectatum, tandem exhibitum fuisse confidebat S. pontifex, et quod ad impetrandam pacem exigebat, non potest ad propositiones in se præcisè spectatas duntaxat referri. Præterea, factibus vel ipsis Jansenii discipulis, prædicta verba referuntur ad ea quæ sequuntur in eodem Brevis ; atqui in verbis sequentibus statim mentio fit subscriptionis formularii ; ergo, etc. Tandem, ibidem disertè testantur quatuor illi episcopi, se damnare quinque Propositiones in omnibus sensibus in quibus à Sede apostolicâ damnate sunt ; in illis autem sensibus quos proscripsit Sedes apostolica procul dubio includitur sensus Jansenii, uti ex apostolicarum Constitutionum contextu clarè liquet, et antea probavimus ; ergo, etc.

Aiunt 6° : Aliud est subscribere cum distinctione et explicacione, et aliud cum exceptione et restrictione ; primum peregerunt quatuor episcopi, non secundum. Effugium istud proponunt anonymi citati.

Refellitur futilis rursus nova isthæc distinctio : 1° Cur tentabatur depositio quatuor episcoporum, nisi propter factam exceptionem et restrictionem ? Sed quid minus peregerunt illi episcopi in actis verbalibus, quam antea in publicis mandatis ? 2° Quid potè ante prætextâ pacis consummationem ferebant rumores incerti, nisi factam à quatuor episcopis distinctionem ? hæc autem erat exceptio in mente R. pon-

tificis, quâ detinebatur ne illis pristinam restitueret benevolentiam. 3° Dictam distinctionem ut veram exceptionem rejicit Clemens XI, in solenni bullâ *Vincem Domini*, etc. Tandem audiat Arnaldus ad Moniales Portus Regalis anxius et remouens subscribere juxta tenorem Verbalium, tom. 2, epist. 136 : « C'est une vérité également reconnue de tout le monde et par vos ennemis mêmes, que ce n'est point signer simplement le formulaire tout tel qu'il est, que de le signer, expliqué, modifié, restreint par l'acte même en vertu duquel on le signe. » Quibus verbis manifestè patet, teste ipsomet Arnaldo, expressam in Verbalibus quatuor episcoporum distinctionem et explicationem, veram fuisse exceptionem et restrictionem.

Aiunt 7°, quam in probationem adducimus cardinalis Rospigliosi Relationem, nullius prorsus esse momenti an fidei. Ita citatæ præfationis auctor p. 642 et sequentibus, qui in omne latus se vertit ut dictæ Relationi, tanquam suppositivæ aut saltem valdè suspectæ, omnem auctoritatem detrahat, ac ipsius fidem elevet.

Refellitur : Vel ipsi Janseniani priores adduxerint aliquid ex dictâ relatione extractum ; quid et ipsomet Quesnellus in lib. Defensionis Ecclesie adversus Leydeker pag. 602 et sequentibus, datâ operâ probat extractum illud authenticum esse : et ut talem susceptum fuisse ab eminentissimis Congregationis S. Officii cardinalibus ; porro approbare et laudare tanquam authenticum aliquid testimonium, profectò agnoscere est authenticitatem scripti unde excerptum fuit ; ergo, vel ipsi Janseniani, si suis stent principis, debent ut genuinam agnoscere card. Rospigliosi Relationem.

Non me latet Jansenianos reponere testimonium illud à suis laudatum fuisse, tanquam excerptum ex registro cardinalis Rospigliosi, atque ab eo registro translatum fuisse in Relationem quæ falsò eidem card. tribuitur.

Verùm 1°, gratis et absque ullâ vel levissimâ probatione supponunt hanc ejusdem textûs transmissionem ex registro in Relationem. 2° D. Hennebel, qui primus istud testimonium laudavit coram eminentiss. cardinalibus in suâ tertîâ declaratione, manifestè alludit non ad registrum, sed ad Relationem ; laudat etenim numerum 165, qui est ipse Relationis locus in quo extat prælatum testimonium. Præterea opus illud, de quo loquitur, vocat librum manuscriptum à se relictum, et cardinalibus notissimum, seu, ut aiunt, per manus communicatum ; atqui hæc omnia manifestè indignant Relationem breviorē, minime verò registrum ; quis enim credat integrum registrum in quo continentur plurima acta, memorialia, epistolæ, aliæque monumenta ad præsens negotium minime pertinentia, omnibus cardinalibus Congregationis per manus communicatum ? ergo dicendum est, scriptum cardinalibus notissimum et ab ipsis approbatum, esse ipsamet Relationem de qua litigamus. 3° Excepto Præfationis apologet. auctore, alii scriptores Janseniani eandem Relationem ut indubitata fidei monumentum,

et tanquam germanum cardinalis factum laudant ; imprimis passim conceptis verbis istud asserit auctor libelli cui titulus : *Lettre à Monseigneur l'archev. de Cambrai au sujet de sa réponse à la seconde Lettre de monseigneur l'archevêque de S. Pons* ; 1709, pag. 16, 17, 18, etc.

CONCLUSIO SECUNDA. — Clemens IX, pro suâ præsentia, aliud suspicari non potuit quam quod reverè pro certo habuit, nimirum quatuor episcopos purè et simpliciter subscripsisse.

Probatur Conclusio variis usque decretoriis momentis.

Primum petitur ex Ludovici XIV ad Clement. IX epistolâ in quâ rex Christianissimus ex acceptis communibus quatuor episcoporum litteris, certiorē fecerat S. Pontificem de purâ et simplici ipsorum subscriptione. Id clarè colligitur ex citato Clement. IX Brevi ; in eo etenim postquam meminit puræ ac simplicis quatuor episcoporum subscriptionis, continè subdit : *Quare Majestatis tuæ in eâ re stetisse nuntiandâ, et insigni gratulatione prosequeandâ, studium et amorem incomparabili cum gaudio pertulimus. Quâ autem ratione S. Pontifex à rege Christianissimo certior factus de purâ ac simplici quatuor episcoporum subscriptione, suspicari potuisset ipsos non nisi cum restrictione aut juris à facto distinctione, perinde ac antea subscripsisse ?*

Secundum momentum desumitur ex ipsâ quatuor episcoporum ad Clement. IX epistolâ die 1 septembris 1668, in quâ post egregia in apostolicam Sedem observantiæ testimonia, sic loquuntur : *Cum in exequendâ decessoris vestri de subscribendâ fidei formulâ Constitutione, Gallicani episcopi nobiscum sensibus conjunctissimè, eam disciplinæ formam amplexi sint, quam Sanctitati vestræ acceptiorem fuisse intelleximus ; nos quibus nihil est antiquius, quam paci et unitati consilere, et vestram erga Sedem apostolicam reverentiam testificari, non piguit eorum institutum imitari. Quamobrem congregatò, sicut illi, diocesana synodo, et imperatâ novâ subscriptione, nos eam subscripsimus ; quæ suis ipsi clericis tradiderunt, nostris tradidimus ; quod in apostolicis Constitutionibus injunxerunt, injunximus, prorsusque nos ipsos, ut pridem doctrinâ, ita nunc in hæc disciplinæ formâ conjunximus. Arduum id nobis ac perdifficile fuisse non distitemus ; non ignavis quot materolorum voculas excire posset hæc disciplinæ mutatio ; sed cum collegæ quidam nostri ecclesiasticæ concordie studiosissimi, hoc et ad Ecclesie pacem opportunum, et in Sanctitatem vestram honorificum, atque ipsi gratius fore significassent, quid non illi à nobis, his rationum momentis impetrassent ?* Ex his verbis clarè liquet non potuisse S. pontificem aliud judicare de quatuor episcopis (nisi eos æquivocationis, et insignis in re maximi momenti fraudis reos habuisset), quem ipsos purè ac simpliciter subscripsisse, conformiter ad ea quæ de ipsis jam remanuerat rex Christianissimus.

Namque 1°, testantur hic quatuor episcopi, se aliorum Gallie episcoporum formam et disciplinam imitatos fuisse et quæ alii episcopi, sincerè absque ullâ

limitatione et restrictione subscriptionem in suis Mandatis imperaverant, et ipsi exhibuerant. Solus episcopus Novitensis distinctionem juris à facto proposuerat; verum ubi mentem suam exposuit, et dixit se voluisse duntaxat excludere fidem divinam pro facto, nihil tentatum est; ergo ex citatis verbis intelligere debebat Clemens IX quatuor episcopos sincerè et absque ullà limitatione subscripsisse.

2° Addunt ibidem, novam hanc subscriptionem arduam ipsis fuisse ac perdifficilem; unde porrò Clemens IX, cui ne Verbalia communicarentur summà diligentia curabant Janseniani, undè, inquam, summus ille pontifex subodorari potuisset ortam illam difficultatem, nisi ex mutatione prioris eorum sententiæ, ac limitatæ subscriptionis? numquid adeò arduum erat ac per difficile, ut quod in publicis docerant mandatis, illud rursus in secretis actis verbalibus referrent.

3° Cum nihil fraudis ac doli in quatuor episcopis suspicaretur Clemens IX, sed ipsos candidè et sincerè loqui existimaret, dum asserrunt subscriptionem quam jam exhibuerant novam esse, ac suæ Sanctitati acceptiorem; non aliud profectò judicare potuit S. pontifex, quam ipsos novà suâ subscriptione corripuisse, quod tum in suis publicis mandatis circa subscriptionem formularii, tum in suâ anni superioris circa eandem subscriptionem epistolæ sanctæ Sedi displicuerat; porrò distinctio juris à facto et sufficienti silentii religiosi, id ipsum est quod in his scriptis potissimum improbaverat sancta Sedes; ergo, etc.

4° Nova hæc subscriptio ab ipsis episcopis exhibetur velut sanctæ Sedi plurimum honorifica, et tanquam exitium suæ in apostolicam Sedem observantiæ testimonium. Ast id quidem verissimum, si de purâ et simplici subscriptione intelligantur adducta quatuor episcoporum verba; sin autem de restrictâ et limitatâ subscriptione exponantur, falsissimum. Quid enim honoris S. pontifici et sanctæ Sedi, imò potius quantum ipsis contumeliæ, accedere poterat ex eo subscribendi genere quod hactenus recusaverant SS. pontifices, nec ab iis poterat approbari, quin erroris, injustitiæ ac tyrannidis accusarentur in purâ ac simplici subscriptione exigendâ qua hucusque imperata fuerat et exacta?

His adde dictam epistolam quatuor episcoporum agendi rationem clarè non exhibuisse, sed ad minimum, obscuram, ambiguum et æquivocam fuisse, unde vix ad ei subscribendum adduci potuit episcopus Alecensis; triplex eâ de re ad ipsum cursor dirigendus fuit, quemadmodum refert auctor Relationis pacis Clem. IX, tom. 2, pag. 174; cumque ad subscribendum instantius urgeretur, narrante altero anonymo auctore libri cui titulus: *Pax Clement. IX*, pag. 108, in hæc verba gemens prorupit dictus antistes: « Qu'il ne convenait pas à son âge, non plus qu'à son caractère, de ne pas parler clairement dans l'occasion présente, si importante à l'Eglise. » Cessit equidem postmodum, ac repetitis amicorum precibus commotus tandem acquievit et subscripsit epistolæ; verum

quasi invitus ac contra propriam conscientiam; ita testatur D. de Vaucelle episc. scriptâ die 27 martii an. 1700, his verbis: « M. d'Aleth crut, par un sentiment d'humilité, devoir se soumettre au sentiment des autres, et signer la Lettre au pape comme elle était, quoique ce fût avec répugnance, et contre son propre sentiment; prévoyant bien qu'on ne manquera pas de leur reprocher qu'ils avaient trompé le pape par des expressions ambiguës, ou du moins qui n'étaient pas assez nettes, ni assez claires. » Iis ergo in circumstantiis, in quibus, acceptis regis Christianiss. et episcopi Laudunensis literis, nihil fraudis, artificive à quatuor episcopis suspiçabatur S. pontifex, imò existimabat, mutatâ agendi ratione, ut ipsi cæterique omnes prædicabant, eos sincerè, purè ac simpliciter subscripsisse; si que minus clara reperiuntur epistolæ verba, ex benigno sensu interpretari ac intelligere debuit.

Item hæc movent adversarii circa priora laudatæ epistolæ verba; aiunt nempe non legendum esse indefinitè sicut retulimus: *Galliani Episcopi*, etc., sed (*multi Galliani Episcopi*, etc.,) unde concludunt dicta verba, non ad omnes indiscriminatim Gallicos præsules esse referenda, sed ad eos duntaxat qui in privatis actis verbalibus, ut ipsi pretendunt, distinctionem juris et facti adhibuerant. Ita sæpè citatus Præfationis apoletæ auctor, pag. 58, ubi candidè fatetur (quod sanè observandum) suppressâ semel voce *multi*, cæterâ epistolæ verba de purâ et simplici subscriptione legitimè exponi posse; en verba: « Le retranchement de ce mot *multi*, brouillait tout, en donnant lieu de croire que ceux dont ces prélats voulaient imiter la discipline, étaient en général les évêques de France (ou la plupart) qui avaient fait signer purement et simplement le formulaire. »

Ad istud Jansenianorum effugium difficilis non est nec multum operosa responsio. Namque 1°, tametsi vox, *multi*, extiterit in primâ epistolæ ideâ, eamque suis in editionibus non omiserint Jansenii discipuli, ea tamen, agente S. pontificis nuntio, postmodum expuncta est, nec extabat in authentico exemplari quod Romam transmissum est. Id certò compertum est tum ex ipsomet nuntio qui ita sæpenumerò declaravit testibus fide dignissimis; tum ex variis exemplaribus è nuntii registro fideliter transcriptis, in quibus dicta particula non extat; tale est inprimis accuratissimum exemplar quod asservatur in bibliothecâ San-Sulpicianâ; tum ex alio MS. ibidem asservato, quod Romæ ex archivis sancti Officii fideliter exprimi curavit eminentiss. card. Jançonius, in eo pariter vox *multi*, non habetur: denique auctor anonymus loco mox citato, post multa hinc et inde prolata, tandem non obscurè inuit vocem, *multi*, prætermissam fuisse in eo exemplari quod Romam transmissum est, siquidem eo teste ibidem pag. 57, autographas quatuor episcoporum litteras Romam non transmisit nuntius, quin scalpello eas dilaceravit, propter insertam hanc vocem, *multi*, quam æquivocam et odiosam pontifici conjiciebat; quis ergo crediderit in exemplari quod

ad S. pontificem eò direxit, ipsum fatalem hanc apposuisse vocem?

Gratis dato, quod falsum esse jam demonstravimus, vocabulum controversum extitisse in exemplari Romam misso, non propterea deluisset Clemens IX, verba citata restringere ad paucos episcopos, qui, ut contendunt Janseniani, cum limitatione expressa in secretis Verbalibus, huic S. pontifici ignotis, subscriperat, præsertim cum alia ejusdem epistolæ adjuncta verba nihil nisi sincerum in Sedis apostolicæ edicta obsequium viderentur spirare, et aliunde jam idem S. pontifex summæ fidei accepisset testimonia sinceræ et puræ quatuor episcoporum subscriptionis. Et sanè illustriss. Laudunensis episcopus, è mediatoriibus unus, postea cardinalis Estreus, non obstante præfato vocabulo, laudatæ epistolæ textum intellexit, non de quibusdam episcopis Gallicanis qui cum distinctione et restrictione subscriperant, sed de aliis universim Galliæ præsulibus; sic enim loquitur in suâ ad S. pontificem epist. scriptâ. die 22 septembris an. 1668: *Nouâ necnon sincerâ subscriptione, ALIIS EPISCOPIBUS consentium illustrissimè Alecensis, Apamiensis, Andegavensis et Bellouacensis episcopi, à quibus in subscribendâ fidei formulâ aliquatenus recesserant. Illud in continui ad Beatitude vestram epistolâ.... disertis verbis professi sunt.* Quid porrò hic designant ista verba sine restrictione posita, *aliis episcopis*; nisi ceteros Galliæ episcopos universim et indiscriminatim sumptos? ergo, judice eminentiss. Estreo, quatuor episcopi in suâ ad S. pontificem epistolâ significaverant se consensisse cæteris universim Gallicanis antistitibus; quomodò igitur non eadem ratione quatuor episcoporum mentem intellexisset S. pontifex, qui utramque epistolam, tum illorum episcoporum, tum card. Estrei, eodem fermè tempore acceperat?

5° Dato iterùm et non concesso, potuisse semum pontificem intelligere, quatuor episcopos in suâ epistolâ perexisse ad epistolam novemdecim episcoporum, nù contendent Janseniani, nihil adhuc ipsis proficeret; in eâ siquidem novemdecim episcoporum epist. nil occurrit quod prudenter non poterit idem pontifex benigno ac minimè suspecto sensu interpretari, uti postea demonstrabimus?

Tertium argumentum deprimatur ex publico quod quatuor episcopi dederunt suæ sinceræ subscriptionis testimonio. Scilicet cum illorum episcoporum subscriptionem nonnulli suspectam reddidissent, petit, expressitque ab iisdem pontifex, novam testificationem eorum autographo, signoque munitam, quâ fidem facerent *se sincerè prorsus et ad sensum in Constitutionibus Innoc. X et Alex. VII expressum, formulâ subscripsisse, utque eidem subscriberetur curâsse*, ita rem totidem verbis narrat card. Rospigliosi n. 149 suæ Relationis.

Ex hoc quatuor episcoporum testimonio, sinceram illorum subscriptionem certò comprobari existimavit Clemens IX; atqui, ut supra ostendimus, sinceræ subscriptionis nomine intelligebat S. ille pontifex puram ac simplicem subscriptionem; quam scilicet hac-

tenis postulaverat decessorum suorum Constitutionibus inhærendo, quamque Janseniani hucusque pertinaciter recusaverant; ergo, etc. Etverò, nisi expressè præmonitus fuisset Clemens IX, quomodò inducere sibi potuisset in animum, sinceram vocari eam subscriptionem quæ facta fuisset cum limitatione et exceptione hujus præcisè sensûs, qui disertè exprimitur in formulario propter quem damnandum instructum fuerat formularium, quemque qui huic subscribit, sincero animo damnare ac rejicere, solemnè interposito juramento, publicè testatur? Numquid S. pontifex ad eò sollicitus fuisset et anxius de subscriptione sincerâ eo duntaxat sensu quem fingunt adversarii? Nonne probè noverat Jansenianos omnes libentissimè formulam fidei signaturo, si modò Jansenii sensus à censurâ eximeretur? Quis et ipsimet Janseniani ad hæc usque tempora sinceram subscriptionem cum nudâ et simplici confundebant. Non aliâ quippè de causâ sinceram subscriptionem tam ardentè expectabant Catholici, Janseniani verò tam pertinaciter recusabant, nisi quia utrique hanc eodem loco cum nudâ et simplici habebant. Hinc cum an. 1663, archiepiscopus Parisiensis Perifaxius, necnon episcopi Convennarum et Laudunensis Janseniani declarationem proposuissent in quâ sincerum promittebatur obsequium erga definitionem Innoc. X et Alex. VII circa factum Jansenii, huic declarationi subscribere omnino recusarunt Jansenii discipuli, de quo consuli potest historia quinquè Proposit. lib. 5, pag. 274 et seq. v. 141-142.

Quartum argumentum nobis subministrat ipsa episcopi Catalaunensis declaratio, quæ die 4 decembris anni 1668 Romam missa fuit ad depellendas novas suspiciones adversus quatuor episcopos conceptas. In hæc declaratione testatur illustriss. præsul, 1° quatuor episcopos *optinâ fide egisse*. 2° Eos damnasse et à suis damnari curavisse quinquè Propositiones *cum omni sinceritate, absque ullâ prorsus exceptione seu restrictione*. 3° Demùm eandem damnasse in eò omni sensu quo sunt ab Ecclesiâ damnatæ; atqui damnatio quinquè Propositionum sincera; absque ullâ prorsus exceptione aut restrictione, et eò omni sensu quo ab Ecclesiâ proscriptæ sunt, haud dubiè includit Janseniani sensûs damnationem, de quo potissimum movebatur controversia, quemque solemniter proscriptum fuisse toties declaraverat Sedes apostolica; ergo, etc.

Quintum argumentum quo præcedens confirmatur, colligitur ex illustriss. Harkei archiepiscopi Rothomagensis ad card. nepotem epist. in quâ ex mox citata declarationis verbis isto fermè ratiocinio demonstrat doctissimus præsul, quatuor episcopos damnare quinquè Propositiones in sensu Jansenii: Duplex potest esse damnandi sensûs Janseniani modus: nimirum vel explicitè, ipsis terminis sensum illum appellando; vel implicitè, aliis æquivalentibus verbis eum exprimendo: hunc autem posteriorem modum ampli sunt quatuor episcopi. Enimverò, tacito Jansenii sensûs nomine, quibusnam expressioribus et significantioribus verbis proseribi poterat idem ipse sensus, quam absque ullâ exceptione et restrictione damnando qua-

que Propositiones in omni sensu in quo ab Ecclesiâ damnantur, cum de Jansenii sensu unicé quæstio esset? Ita ferè illustriss. Harlaeus, qui et ibidem plurimum laudat præfatam declarationem; asseritque se attentum demirari Jansenii discipulos hucusque fuisse progressus; stupendum omninò id esse, ac instar miraculi habendum; manifestissimum est autem hæc omnia locum habere non posse, nisi supponatur Jansenianos eò fuisse adductos, ut Propositiones in proprio et naturali Jansenii sensu interitis et ex animo damarent; constans enim est apud omnes, ipsos hunc duntaxat assensum hactenus denegasse, semperque obtulisse silentium obsequium pro facto dogmatico; ergo, etc.

Juvat hic doctissimi hujusce præsulis verba exscribere, prout referuntur ab auctore libri cui titulus: *Relation de la paix de Clément IX*, pag. 516 et seq. : « Je l'ai lue et relue plusieurs fois (la déclaration signée de M. l'évêque de Châlons et de M. Arnauld), et je vous avoue, Monseigneur, qu'elle m'a donné « non seulement de la joie, mais encore de l'étonnement et de l'admiration. En effet, jamais le parti des Jansénistes n'en était venu jusque-là, et je n'ai pu m'empêcher de dire à M. de Lionne, en présence « de monseigneur le nonce.... que *c'est une espèce de miracle de les avoir menés aussi avant...* ce qui encore « une fois me paraît une chose incompréhensible... « Et certes, puisque ces messieurs condamnent précisément sans distinction ni restriction quelconque « les cinq Propositions dans tous les sens que l'Église « les a condamnées, il n'y a plus de matière de dispute sur le sens même de Jansénius, qui a fait toute « la question de la controverse présente, puisqu'ils « le comprennent sans le nommer dans la règle générale, où ils se soumettent de n'excepter aucun « sens particulier de cette condamnation. « Et en effet, on peut condamner le sens de Jansénius en deux façons, où en le disant en ces propres « termes, ou en le disant en des termes aussi forts et « aussi équivalents. Or, où trouvera-t-on des termes « plus forts et plus équivalents pour dire que l'on condamne le sens de Jansénius, en ne le disant pas en « propres termes, que d'assurer que l'on condamne « les cinq Propositions dans tous les sens que l'Église « les a condamnées, sans exception ou restriction à « aucun sens particulier? Hactenus illustriss. Harlaeus; non poterat sanè luculentioribus verbis asserere, ex verbis declarationis clarè colligi quatuor episcopos reipsâ damnasse quinque Propositiones in sensu Jansenii.

Hæc autem illustriss. archipræsulis epistola, ut testantur ipsimet Janseniani, unâ cum dictâ episcopi Catalaunensis declaratione Romam missa et discussa fuit; debuit igitur pro suâ prudentiâ et æquitate S. pontifex ex utriusque scripti collatione intelligere quatuor episcopos sensum Jansenii sincerè proscriptisse. Neque enim fidem denegare potuit illustriss. archiepiscopo, quem utpote à Jansenianâ factione maximè alienum, sine adulatione vel simulatione loqui potuit

certo comperto habebat, et reipsâ testatur cardinalis Rospiigliosi n. 165 suæ Relationis, summum pontificem Rothomagensis archiepiscopi testimonio tanquàm validissimo innoxim, Breve tandem suum ad quatuor episcopos direxisse.

Ex his et aliis momentis in solutione objectionum attingendis, perspicuum est Clementem IX in præsentî negotio prudenter omninò se gessisse, nihilque de obsequio Constitutionibus apostolicis debito remisisse, quod disertè testatur Clemens XI Constitutione *Vineam Domini*, cujus verba antea laudavimus.

CONCLUSIO TERTIA. — Etsi daretur adversariis (quod tamen falsum esse jam demonstravimus) clementem IX non ignorasse factam à quatuor episcopis juris à facto distinctionem, nihil tamen exinde colligi posset in gratiam silentii religiosi.

Probatur Conclusio triplici potissimum momento. Primum sic proponitur; Ubi agitur de solemnî iudicio, de publicâ pace, de mutuo contractu, solis instrumentis publicis et authenticis conditionem iudicii, pacis et contractûs emittantibus fides adhibenda est, quidquid sit de privatâ iudicis, contrahentiumve sententiâ; nisi enim ita esset, nihil foret in civili societate ratum et firmum, omniaque iudicia et federa nutarent atque funditûs ruerent; atqui in omnibus publicis et authenticis quibus pax firmata est monumentis, speciatim verò in ipsomet ad quatuor episcopos Brevis, disertè testatus est Clemens IX, se non aliis conditionibus pacem et communionem ipsis restituisse, quàm quia solemniter significassent se juxta præscriptum Constitutionum apostolicarum Alex. VII et Innoc. X, sincerè subscripsisse et subscribi fecisse formulario ejusdem Alex. VII. Declarat ibidem S. pontifex, prædecessoris sui de purâ et simplicî subscriptione legem firmam et inviolabilem tunc et in posterum remansuram. Nam, inquit, *prædecessorum nostrorum Constitutionibus firmis inehærentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admisisse unquam fueramus*, etc. Porrò adversûs hæc apostolica Brevia nusquàm reclamârunt quatuor episcopi, nec ullatenus conquesti sunt inquitur suum expresserant obsequium à S. pontifice perperam fuisse exposita et intellecta; ergo, quidquid sit tum de privatâ Clementis IX sententiâ, tum de privatâ quatuor episcoporum agendi ratione, eorumque oculis Verbalibus, nihil exinde inferri potest in gratiam religiosi, ut vocant, silentii.

Totum istud ratiocinium egregiè prosecuti sunt cardinales, archiep. et episcopi, in suâ ad regem epistolâ an. 1728, his verbis: « Le pape Clément IX, successeur d'Alex. VII, en rendant ses bontés paternelles « aux quatre évêques, a maintenu cette foi dans toute « sa force; les actes émanés de sa Sainteté le prouvent « évidemment. » Recensitis ibidem quibusdam extractis ex Brevibus sive ad regem, sive ad episcopos pacis mediatores, sive ad ipsosmet quatuor episcopos, sic pergunt: « Les quatre évêques n'ont pas réclamé contre ces Brefs; et ils ne se sont jamais plaints du « sens dans lequel le pape avait pris les expressions

« qu'ils avaient employées pour marquer leur soumission. » Et paulo post : « C'est des actes respectifs de ceux qui ont concouru à la paix; c'est de leurs lettres mutuelles qu'on doit apprendre les conditions de la réconciliation. Si les quatre prélats énoncèrent autre chose dans des procès-verbaux qu'ils déposèrent en leurs greffes et qu'ils firent secrets; si cette souscription que le pape, sur la parole de ces prélats, et sur leurs lettres, crut être sincère et sans restriction, est exprimée dans ces procès-verbaux avec des réserves dont ils ne parlèrent point au pape, et dont le pape déclarait qu'il ne se serait pas contenté; ces actes, si opposés à la bonne foi, ces actes, que leurs auteurs cachèrent eux-mêmes aussi long temps qu'ils eurent quelque orage à craindre, ne pourraient être nommés les conditions de la paix. Il n'y a de condition dans une paix, que ce qui se trouve consenti par les actes mutuellement communiqués de ceux qui la contractent. » Hæc præules nostri quibus manifestè tradunt et probant præsens Clemens IX pace, nihil omnino detractum esse de inviolabili præce ac simplicis subscriptionis lege; atque hujusce pacis conditiones, non aliunde quàm ex publicis actis quibus enuntiatæ est et firmatæ, esse repetendas.

Secundum sic se habet : Puræ ac simplicis subscriptionis lex ab Alex. VII solemniter lata, ab episcopis Gallicanis expressè, à cæteris verò tacitè acceptata fuerat, huiusque regia accesserat auctoritas variis editis, præsertim edicto anni 1665, 15 februarii; quod quidem edictum omnium quod in hanc rem ferri poterat expressus est et apertius, atque in supremi senatus tabulas relatum fuit die 29 aprilis ejusdem anni 1665. Non ergo tam sanctam ac solemnem totius Ecclesiæ legem, nullà promulgatâ Constitutione, veris conditionibus obvelatis, privatâ auctoritate, absque manifestâ ac multiplici et quidem insigni prævaricationis notâ immutare, infringere ac violare potuit Clemens IX, idque si attentasset, quod asseverant Janseniani, temeritatis ac injustitiæ incensandum foret; et consequenter nihil exinde commodi cause suæ accederet, nec excusanda esset quatuor episcoporum agendi ratio; aperta etenim superioris prævaricatio in probationem iniqui facti adduci nequit.

Et verò quo tandem fato fieri dicent adversarii, ut soli Clementi IX, nec solemnibus certè nec ubique promulgatis Constitutionibus, silentium religiosum, ut ipsi volunt, approbant, major debeatur reverentiæ ac obedientiæ, quàm Innoc. X, Alex. VII, aliisque quotquot præter Clem. IX floruerunt pontificibus, qui variis ac solemnibus Decretis et Constitutionibus ubique notis, ubique expressè aut tacitè acceptatis, idem silentium improbarunt ac confixerunt? Quæ, rogo, ista agendi ratio? Quàm varia, quàm incerta, quàm parùm sibi constans! An fortè errori obnoxia apostolica Sedes, quoties Janseniani adversatur, infallibilis verò si iisdem favere videatur?

Hanc iterùm rationem indicant præules loco mox citato, his verbis: « D'ailleurs, pour restreindre la

« signature du formulaire, et pour changer la loi prescrite par les Décrets authentiques et solennels d'Innocent X et d'Alexandre VII, il fallait des monuments aussi authentiques, aussi solennels et revêtus de la même autorité. Des actes secrets, des titres qu'une des parties se fait à elle-même, sans les communiquer à l'autre partie, des restrictions que le pape exclut expressément dans les monuments mêmes de la réconciliation, peuvent-ils être regardés comme contenant les vraies conditions de la paix, comme abolissant une loi commune, que toute l'Église avait adoptée, une loi dont le S.-Siège n'a jamais prétendu se départir?

Tertium momentum colligitur ex solemnî Clementis XI bullâ *Vineam Domini*; quam quidem bullam authenticum esse et irrefragabile totius Ecclesiæ iudicium certò constat, neque id diffitentur vel ipsimet Janseniani; hoc autem irrefragabile Ecclesiæ iudicium silentium religiosum, necnon restrictam ac limitatam subscriptionem improbari ac damnari ex ipso contextu aperte liquet. Verùm de hoc argumento, ex professo et datâ operatâ integro cap. 5 sequenti.

SOLVUNTUR OBJECTIONES. — *Objection 1^a adversus primam et secundam Conclus. : Non potuit ignorare Clemens IX, quod in solemnî ad ipsum datâ epistolâ publicè testati sunt quatuor episcopi; atqui, in suâ ad Clement. IX epistolâ, clarè et apertè declarant quatuor episcopi, se cum distinctione juris à facto subscripsisse; juri idem, facto meram silentii reverentiam promississe; eos tamen, nihilominus ad pacem admisit S. pontifex; ergo, etc. En verba : *Nenini, Beatissime Pater, ignotum est duplicem in hoc causâ verâ questionem; alteram, utrum propositiones ipsæ earumque sensus ab Ecclesiâ damnatus, verè hereticus sit; alteram, utrum prædictus sensus reipsâ apud Jansenium extet... nec minus certum, harum questionum tantum alteram ab alterâ distare, quantum cælum à terrâ, divina fides ab humanis experimentis, antiqua veritas à recentioribus factis. Atque hinc consecutarium illud peræque omnes eliciunt, nupera illa facta, nec divinitus revelata, infallibili præorsis iudicio ab Ecclesiâ minime definiri, adeoque ab iis qui bonâ fide in iis hærent, nihil præter silentium exigi posse, etc.**

Respondeo : Dist. min. : Apertè declarant quatuor episcopi se, etc... in primâ ad Clem. IX epistolâ, concedo; in alterâ ad eund. pontificem epistolâ, nego. Scilicet binæ hæc sedulo distinguendæ sunt quatuor episcoporum ad Clement. IX litteræ; prior epistolâ scripta fuit die 28 augusti anni 1667; altera verò die 1 septembris anni sequentis 1668. In primâ, ex quâ desumuntur verba in objectione laudata, sufficientiam silentii religiosi, suaque Mandata antea, tum Romæ, tum etiam Parisiis sanctioris consilii decreto prospecta 20 julii anni 1665, comprobare conantur. Hæc epistolâ plurimum displicuit Clementi IX, qui prædecessoris sui vestigiis insistens, dictos quatuor episcopos in jus vocare decrevit, factâ eam in rem episcopis delegatis amplissimâ potestate; nec prius ab eo destitit proposito, quàm idem episcopi novas

ad eum et obsequii plenas direxerint litteras in quibus, ut antea vidimus, cum summâ animi demissione testantur se mutatâ priori agendâ ratione, alios episcopos Gallicanos in subscribendo imitatores fuisse.

Atque hic obiter notanda anonymi auctoris libri cui titulus: *La paix de Clément IX*, fraus, qui in catalogo monumentorum ad Clementinam pacem spectantium, primam duntaxat quatuor episcoporum ad Clem. IX epistolam recenset, ut scilicet ita subindicet hanc pacis motivum ac fundamentum fuisse; cum è contra ex antedictis constet ipsam plenum molestiarum ac periculi negotium illis episcopis creâsse, quod nonnisi post novas eorumdem episcoporum an. 1668 ad Clem. IX litteras compositum fuit.

Objicies 2°: Novemdecim Gallicani episcopi in suâ ad Clementem IX epistolâ manifestè adoptant doctrinam in quatuor episcoporum Mandatis expressam, atque solum silentium religiosum circa factum sufficere asseverant; atqui tamen contra hanc novemdecim episcoporum doctrinam nihil pronuntiaverit S. pontifex; ergo falsum est quòd eandem sententiam à quatuor episcopis retractari volueri, et eâ duntaxat conditione eos ad pacem admisit.

Minor certa est; major autem constat ex his epistolâ verbis: *Quid in illis Mandatis* (quatuor episcoporum) *quod vel à catholica doctrinâ normâ, vel à romana Sedis reverentiâ tantillam defectat? Novum et inauditum apud nos nonnulli dogma protulerunt; Ecclesie nempe decretis, quibus quotidiana, nec revelata divinitus facta deciduntur, certam et infallibilem constare veritatem, adeoque ipsa non minus quam revelata in Scripturis et traditione dogmata, fide esse tenenda. Hoc verò dogma, Beatissime Pater, quod ab omnibus antiquis recentibusque theologis peracque damnatum est, ex decessoribus vestri Constitutionibus, iisdem qui illud intulerunt, tenuerè stabilire nitentur. Huic malo ut occurrerent prædicti episcopi, oppositam huic manifestissimo errori doctrinam communissimam simul ac certissimam, in Mandatis suis exposuerunt; humana nimirum nec divinitus revelata facta non omnimodâ à infallibili certitudine ab Ecclesia definiri, adeoque in ejusmodi rebus nihil aliud ipsam à fidelibus exigere, quam ut sua decreta reverenter, ut par est habeant.*

Addunt novemdecim præsules, hanc doctrinam à cardinalibus Baronio, Bellarmino et Palavicino assertam et traditam fuisse; tum hæc subjungunt: « Ita sentire si criminis existimetur, non hæc propriam ipsorum, sed omnium nostrâ, imò totius Ecclesie crimen fuerit. » Clara sunt hæc et aperta, ex quibus constat non potuisse ignorare Clementem IX, genuinam quatuor episcoporum doctrinam circa sufficientiam religiosi silentii; attamen eos ad pacem et communionem admisit; ergo, etc. Respondeo 1°, dictam epistolam immeritò nobis opponi, 1° quia tum Romæ, tum in Galliis improbatâ fuit; Romæ quidem, ad hanc enim nihil rescripsit S. pontifex, atque ubi primum eam accepit, nova direxit Brevia ad ordinandam et perliciendam quatuor episcoporum item; pariter in Galliis promovente regio oratore D. Talon, supremi

senatûs edicto 19 martii 1668, suppressa fuit similiana quam iidem novemdecim episcopi ad regem direxerant epistola... 2° Motivum et fundamentum pacis non fuit illa epistola, imò potius suavis novarum procellarum, uti constat ex mox dictis... 3° Non hic potissimum inquiritur quid reverè verè laudatis expresserint aut exprimere voluerint novemdecim episcopi, sed quid in iis expressum intellexerit S. pontifex; quidve se iis intellexisse publicè significaverit; porro, quiquid sit de legitimo hujusce epistolæ sensu, certum est ipsam verba adducta non intellexisse de religiosi silentii sufficientiâ respectu damnati sensû Janseniani, uti mox demonstrabimus; et etiamsi ita intellexisset, privatam suam mentem nunquam authenticè declaravit; ergo.

Respondeo 2°, novemdecim episcopos laudatâ epistolâ loqui de factis merè historicis et personalibus; facta etenim de quibus loquantur, vocant *quotidiana* ac *merè humana*; aliud opinionem de infallibilitate Ecclesie in hujusmodi factis esse *novum et inauditum dogma*, ab omnibus antiquis recentibusque theologis peracque damnatum; denique eandem sententiam veluti manifestissimum errorem exhibent, cui *universa contradicit Ecclesie*; atqui hæc omnia secundam naturalem et obvium sensum duntaxat referuntur ad facta merè historica et personalia, non autem ad facta propriè dogmatica; ergo, etc. Etverò, quis in animum inducere potuisset, novemdecim episcopos in supplici et obsequiosâ ad S. pontificem epistolâ, ausos fuisse tam atris coloribus depingere opinionem infallibilitatis Ecclesie in factis dogmaticis, quam ignorare non poterant à plerisque episcopis Gallicanis, à cardinalibus et theologis Congregationum romanorum, ab ipso denique S. pontifice ejusque decessoribus Innoc. X et Alex. VII disertè fuisse propugnatum?

Respondeo 3°, novemdecim episcopos questionem non movere de assensu debito factis dogmaticis ab Ecclesia definitis, sed de motivo illius assensus; utràm scilicet fide divinâ debeat quisque intellectum hisce definitionibus subijcere. Patet autem hunc fuisse novemdecim episcoporum scopum, 1° ex ipso epistolæ contextu; adeoque ipsa (facta) non minus quam revelata in Scripturis et traditione dogmata, fide esse tenenda. Quid etiam loquantur de factis perinde credendis ac revelata in Scripturis et traditione dogmata; atqui fides hujusmodi procul dubio divina est; ergo, etc.... 2° Ex subjectâ materiâ. Scilicet manifestè hic respiciunt novemdecim episcopi ad theses paucis antea annis Parisiis publicè propugnatas die 12 decembris 1661, de dogmatico Jansenii facto fide divinâ credendo, adversus quam doctrinam veluti hæreticam, impiam, ac totius religionis eversivam statim insurrexerant Janseniani... 3° Idem variis in locis disertè testatus est D. de Most-Gallard episcopus S.-Pontii, solus ex illis novemdecim superstes hujusce seculi initio, cum questio densè fuit agitata, qui proinde solus potuit eorum mentem legitimamque epistolæ sensum explanare; sic autem legitur epistolâ scriptâ anno 1706 ad illustrissimum archiepisco-

pum Cameracensem quæ refertur tom. 5 Casus conscientie, p. 294 : « Les vingt-trois évêques crurent que des faits non révélés ne pouvaient pas appartenir à la foi, et qu'on n'était pas obligé de les croire avec la même certitude que les dogmes... Ce fut là, Monseigneur, notre unique vue. » Ibidem p. 324 : « Les vingt-trois évêques n'avaient d'autre intention précise dans tout ce qu'ils ont fait et écrit là-dessus, que d'exclure la nécessité de la foi divine pour les décisions de l'Église sur les faits non révélés, qui était alors le système de M. de Marca. » Rursus p. 348 : « M. de Pérèfve ayant déclaré, comme il avait fait dans son Mandement avant que nous écrivissions nos lettres au pape et au roi, qu'on ne devait avoir qu'une foi humaine et ecclésiastique sur le fait de Jansénius, nous n'avions garde de parler de sa doctrine; aussi, loin que l'on puisse trouver un mot dans tout ce que nous avons écrit, qui la combatte, les quatre évêques déclarèrent dans leur lettre au pape, qu'on la soutenait par de bonnes raisons. » Ex iis clarè liquet id unum intendisse novemdecim episcopos, nempe ut eam exploderent doctrinam quæ divinam pro factis perindè ac pro jure fidem exigeret.

Respondeo 4°, quidquid sit de genuino ac legitimo hujusce epistolæ sensu, summum pontificem spectatæ præcedenti novemdecim episcoporum loquendi et agendi ratione, non debuisse judicare ipsos internam circa factum Jansenii adhesionem impugnare voluisse. Namque 1°, illustriss. de Gondrin, archiepiscopus Senonensis, qui novemdecim episcoporum agmen ducebat, egregia dederat, anno 1661, sua faciens ipsissima formularii cleri Gallicani verba in Mandato die 18 junii dato declaraverat : « que les cinq Propositions sont hérétiques et condamnées dans le sens de Jansénius, et que ce sens n'est pas celui de S. Augustin. » Hæc autem publica sinceri obsequii testimonia nota profectò et explorata erant S. pontifici; hincque haud ægrè consensit ipsum unum esse ex pacis mediatoribus... 2° Plerique omnes è novemdecim episcopis adfuerant ac subscripserant comitis cleri Gallicani, in quibus definitum est quinque Propositiones esse damnatas in sensu Jansenii, et à quocumque in eo sensu esse damnandas; formulam iis in comitiis institutam promulgaverant, ipsiusque puram ac simplicem subscriptionem Mandatis publicis imperaverant... 3° Nullus eorum in novis pro subscriptione formularii Alex. VII Mandatis in lucem editis, restrictionis vel distinctionis usum approbaverat; porro, vel ipsis factis Jansenianis, presertim in lib. cui titulus : *De la signature du Formulaire*, subscriptio simpliciter exhibita et imperata, secum trahit obligationem ad internum assensum circa factum in formulario contentum; ergo, etc.

Cùm ergo in suâ epistolâ disertè testantur novemdecim episcopi, se in eadem sententiâ versari quam quatuor episcopi in suis publicis Mandatis docuerant, spectatâ priori agendi et loquendi ratione, cui etiam

num se firmiter inhærerè significabant dicti novemdecim episcopi; prudenter existimare debuit S. pontifex, aut ipsos non probè assessetos fuisse mentem quatuor episcoporum, aut benignâ et benevolâ interpretatione ipsorum Mandata ad rectum sensum adducere conatos fuisse, eâ explicando vel de factis merè personalibus, vel de factis dogmat'cis fide divinâ credendis; quam divinam fidem viginti tres episcopos dumtaxat excludere voluisse, testatur multoties episcopus S.-Pontii locis antea laudatis.

Objicies 5° : Motivum ac fundamentum pacis quatuor episcopis concessæ, fuit episcopi Catalaunensis declaratio die 4 decembris anni 1668; porro, declaratio illa contracta est et accurata expositio doctrinæ in actis verbalibus quatuor episcoporum contentæ. Tres sunt veluti partes hujusce declarationis; in priori, exprimitur sincerum obsequium quod quatuor episcopi definitioni juris exhibuerunt; in alterâ, clarè ac dilucidè exponitur eorum doctrina circa sufficientiam religiosi silentii; in tertiâ tandem, ex perfectâ doctrinæ verbalium notitiâ testatur illustriss. Catalaunensis episcopus, expressim in verbalibus doctrinam omninò conformem esse, tum præsentis declarationis, tum novemdecim episcoporum doctrinæ; non potuit ergo Clemens IX, post acceptam hanc declarationem, ignorare veram quatuor episcoporum mentem in eorum actis verbalibus expressam.

Hæc sunt propria declarationis verba : « Ils ont condamné et fait condamner les cinq Propositions avec toute sorte de sincérité, sans exception ni restriction quelconque, dans tous les sens que l'Église les a condamnés... et quant à l'attribution de ces propositions au livre de Jansénius, évêque d'Ypres, ils ont encore (les quatre évêques) rendu, et fait rendre au S.-Siège toute la déférence et l'obéissance qui lui est due, comme tous les théologiens conviennent qu'il la faut rendre au regard des livres condamnés, selon la doctrine catholique soutenue dans tous les siècles par tous les docteurs, et même en ces derniers temps par les plus grands défenseurs de l'autorité du S.-Siège, et tels qu'ont été les cardinaux Baronius, Bellarmin, Richelieu, Pallavicin, et les Pères Petau et Sirmoud, et même conformément à l'esprit des Bulles Apostoliques, qui est de ne dire, ni écrire, ni enseigner rien de contraire à ce qui a été décidé par les papes sur ce sujet. » Denique sic concludit dictus Catalaunensis præsul : « Nous déclarons et certifions, qu'ayant eu communication et connaissance particulière des sentiments des quatre évêques, et de ce qui est contenu dans leurs procès-verbaux, la doctrine qui est contenue dans cet écrit est entièrement conforme à celle desdits procès-verbaux, et qu'ils ne contiennent rien de contraire à cette doctrine. C'est aussi ma croyance et celle des dix-neuf évêques qui ont écrit à sa Sainteté. » Hanc autem declarationem per tres hebdomades in congregatione speciali à S. pontifice eum in finem indictâ, maturè expensam fuisse, observant anonymi scriptis citati; ita requirente Andegavensium episcopo, disertè testatus est Catalaunensis

episcopus anno 1674, die 15 decembris; ergo, etc.

Respondeo 1°, eodem prorsus modo exponendam esse declarationem episcopi Catalaunensis et novemdecim episcoporum epistolam; ita ultro fatentur Janseniani, idque ex posterioribus declarationis verbis modò adductis apertè colligitur; atqui novemdecim episcoporum ad S. pontificem epistola de factis merè personalibus intelligenda est, aut de factis dogmaticis fide divinà credendis, uti mox demonstravimus; ergo, etc.

Respondeo 2°, non hic questionem esse de proprio a naturali laudate declarationis sensu, sed queritur quomodò cum intellexerit aut intelligere debuisset S. pontifex, præcipuè quoad secundam partem, quæ est de attributione quinque Propositionum libri Jansenii; porro contendimus S. pontificem dicta verba intelligere debuisse de attributione quinque Propositionum libri Jansenii, non quidem quod sensum, quasi existimaverit quatuor episcopos noluisse pro hæreticis agnoscere quinque Propositiones in sensu Jansenii; sed duntaxat de attributione quoad verba grammaticalia omninò eadem vel synonyma, vel quoad internum Jansenii sensum, etc., uti exponit card. Rospi gliosus, ita autem sensisse Clementem IX varia demonstrant.

1° Id colligitur ex primâ parte declarationis, in quâ expressè habetur quatuor episcopos damnasse quinque Propositiones cum omni sinceritate, absque ullâ exceptione aut restrictione, in omnibus sensibus in quibus ab Ecclesiâ damnantur; atqui in solo sensu Jansenii eas damnaverat Ecclesiâ, de illo solo questio movebatur; ergo, nisi aliquid fraudis artificive in quatuor episcopis et tribus pacis mediatoribus suspicatus fuisset Clemens IX, non potuit quin posteriora declarationis verba benigno sensu interpretaretur de merè attributione quoad verba, vel quoad internum animi sensum. Et verò, quo jure adversarii primam declarationis partem ex secundâ exponere conantur, ita et nos, et quidem meliori jure, secundam ex primâ exponimus, uti ampliùs constabit ex dicendis.

2° Idem eruitur ex Relatione card. Rospi gliosi n. 161, ubi sic loquitur: *Cæcæ erat in summo pontifici rûd cognoscere, quid tandem continerent declarationes illæ artis verbafibus additæ. Si enim nihil ibi affirmatum fuisset præter quàm posse pontificem falli in questionibus de facto (id est, de facto merè personali, vel grammaticali, ut postea ostendemus), prudenti rem dissimulatione suppressendam existimabat; sin verò assensissent episcopi nolle se pro hæreticis agnoscere quinque Propositiones in sensu Jansenii, quemadmodum ab apostolica Sede fuerant damnatæ; id sanè nullatenus ferre, neque in re tanti momenti quidquam committere, quinobis ecerrimè obrum ire statuerat. Teste igitur cardinale Rospi gliosi, nusquam quatuor episcopos ad pacem admisisset Clemens IX, si intellexisset eos nolle pro hæreticis habere quinque Propositiones in sensu Jansenii; cum igitur ad pacem eos admisisset, necessariò dicendum est eum ex declaratione non intellexisse, quatuor episcopos noluisse pro hæreticis agno-*

scere quinque Propositiones in sensu Jansenii.

3° Romæ nomine facti nihil aliud intelligebatur quàm factum personale. Clarissimè id constat ex numeris 153, 154, 155, etc., citatæ Relationis card. Rospi gliosi: *Tres omninò questiones, inquit, de Jansenii in quinque Propositionibus sensu includere poterant. Prima, quænam illius occulta mens et cogitatio fuisset, quibusque signatè verbis quinque Propositiones illæ expressisset..... hæc questio intra facti limites se tenet; quæ doctores propterea negant definitionibus fidei divinæ subjectam... Secunda questio esse posset, quid tandem ex nativâ suâ vi et proprietate significent verba Jansenii in suo Augustino? quæ.... continet controversiam non merè de facto, at de jure. Addit n. 57 et 58, tertiam insitui posse, utrum nempe doctrina Jansenii sit hæretica vel catholica; hæcque etiam questionem ad jus non ad factum evidentissimè refert, ibidem observat.*

Ex hæc questionum distinctione et expositione manifestum est Romæ tunc temporis nomine facti intellectum fuisse factum personale, prout exponitur in primâ questione; factum verò doctrinale, in quo agitur de sensu textûs dogmatici, ipsiusque orthodoxiæ aut hæreticitate, ad jus revocatum fuisse; non mirum itaque si Clemens IX, juxta morem tunc Romæ receptum episcopi Catalaunensis declarationem interpretatus fuerit de factis merè personalibus, non verò de factis dogmaticis quæ ad jus à Romanis revocabantur.

Adeò certum est distinctionem juris facti fuisse intellectam de facto personali aut grammaticali, ut Pater Liberius de Jesu, Carmelita Discalceatus, Romæ theologia professor in collegio de Fide propugnandò, studiorum moderator, à Quesnell. laudatæ epistolæ episcopi ad episcopum, notionem hæc tanquàm indubiam obrudat tom. 4 operis cui titulus: *Controversiæ dogmaticæ adversus hæreses*. Eo in libro Protestanti Jansenianorum retractationem objicienti, sic respondet: *Theologi qui Jansenistæ dicuntur, cum omni humilitate subjiciunt se R. pontifici in damnatione quinque Propositionum, prout sonant, et secundam questionem juris, xcl audiri postulant in questione facti; an videbit illa reperiantur in libro Jansenii de verbo ad verbum, et an in eo sensu intellexerit Jansenius: porro, in questione facti apostolica Sedes non admittitur infallibilis index. Ita hic theologus apud Quesnell., ubi attributio quinque Propositionum libro Jansenii quoad verba omninò eadem, aut quoad intensionem personalem, questio facti nuncupatur.*

4° Non alia fuit celeberrimorum cleri Gallicani comitiorum in causâ Jansenii, facti notio; attributio quinque Propositionum quoad sensum et doctrinam in his expressam libro Jansenii, sibi illis comitiis non ut mera facti, sed ut vera juris questio constanter habita est.

In comitiis anni 1654, sic loquuntur præsules nostri in suâ ad Innocent. X epist. 28 martii: *E veteri fide deposito, cujus custodia cathedræ Petri à Christo concessa est, partem adimere testant..... quinque etiam Propositiones decreto illo proscripfas, damnare se quoque profiterentur, sed alio plerò sensu quàm qui à Jansenio*

traditus et explicatus est. In Comitibus anni 1656, in epist. ad Alex. VII, de Jansenianis quinque Propositiones Jansenii libro abjudicantibus, sic iterum loquuntur præsales Gallicani : *Ad facti questionem controversiam deducere nituntur, quas ingeniorum versutias verè prudentique verborum complexione infregit Breve apostolicum; quod tricus illis syllabarum ad umbrabiles scholarum disputationes relegatis, decisionisque auctoritate ad juris questionem restricta, doctrinam Jansenii, quam opere suo explicuit, in propositionum confixarum materia, pontificià Constitutione damnatam fuisse declarat.* Audis tricas syllabarum questionem facti appellari, juris verò questionem restringi ad damnationem doctrinæ quam Jansenius in opere suo explicuit. Eandem omninò juris et facti notionem tradunt comitia an. 1660, 1661, 1665, etc.

Hinc celeberrima Jansenismi Relatio jussu comitiarum anni 1656 edita, ab iis et sequentibus comitiis solemniter approbata, de Constitutione Innocentii X loquens, sic habet : « Les termes (de cette Constitution) sont conçus en telle sorte, qu'ils font voir que la force des décisions tombe sur la question de droit, c'est-à-dire, sur la condamnation des opinions que cet auteur enseigné dans son livre intitulé *Augustinus*, sur la matière contenue dans les cinq Propositions, » etc. Cùm ergo hæc esset tum Romæ, tum in Galliis facti et juris notio, non mirum si R. pontifex declarationem exposuit de attributione quinque Propositionum, non quidem quoad sensum et doctrinam, sed quoad verba duntaxat aut intentionem personalem.

5° Reipsa Janseniani, ut mox ex Gallicanis præsulibus audivimus, ad tricas syllabarum controversiam deducere conabantur, hoc est, an verba, aut eadem omninò, aut planè synonyma extarent apud Jansenium; hinc Pascalius epist. 17, ait *questionem hanc solis oculis dirimi posse, eos solas judices esse debere*, atque ipsos convincendos esse, ostendendo in libro Jansenii verba quæ in eo extare dicuntur; quin et ipse jam citatus Prefationis apologeticæ auctor pag. 86 et 87, contendit, juxta definitionem summorum pontificum quinque Propositiones dicendas esse extare in libro Jansenii quoad ipsa verba, et secundum eandem grammaticalem significationem. Sic ille ratiocinatur : « Le Formulaire d'Alexandre VII dit positivement 1°, que les cinq Propositions condamnées par Innocent X sont extraites du livre; c'est le sujet de la première décision; et 2°, que ces propositions extraites sont condamnées dans le sens de l'auteur; ce qui fait la matière de la seconde décision; or, il est évident que la première est inutile, si ce pape n'a pas voulu dire que les propositions ne sont pas grammaticalement dans le livre; la seconde suffisait, s'il a seulement voulu marquer que le sens des propositions y est, et que c'est celui qui est condamné par Innocent X. Le pape a donc voulu dire l'un et l'autre. » Et parlò post : « Que l'on tourne et retourne tant que l'on voudra ces paroles, on ne pourra jamais empêcher qu'elles ne signifient que les cinq Propositions

« sont en propres termes dans Jansénius, d'où l'on dit qu'elles ont été extraites, qu'elles ont le même sens « dans les cinq Propositions et dans le livre, et que « les paroles qui sont les mêmes, ont et présentent « aussi le même sens. C'est tout cela qui a été défini « par Alexandre VII. » Prudenter ergo existimare potuit Clemens IX, quatuor episcopos locutos fuisse de hujusmodi attributione quoad verba, vel eadem, vel synonyma.

Jam verò attributio propositionum quoad verba omninò eadem, vel synonyma seu grammaticaliter æquipollentia, plurimùm differt ab attributione quantum ad sensum duntaxat, quam solam definiit Ecclesia. Ad priorem requireretur ut verba ipsa propositionum, aut alia planè idem significantia in libro Jansenii continerentur; eo modo quo ista propositio : *Interior gratiæ Christi nunquam resistitur*, in hæc propositione continetur : *Interior Christi gratia suo nusquam frustratur effectu*; ad posteriorem verò attributionem sufficit quòd ex variis libri principiis ac propositionibus idem dogma eliciatur; sicut dicta propositio : *Interiori gratiæ Christi nunquam resistitur*, colligitur ex his Jansenii principiis : *Nulla est propriè dicta Christi gratia, nisi delectatio celestis; modus agendi delectationis relativus est, seu per gradus; delectatio superior necessario vincit inferiorem.* Respectu prioris attributionis, circa quam nihil pronuntiavit Ecclesia, religiosum duntaxat silentium a quatuor episcopis exhiberi consensit S. pontifex, nusquam vero respectu posterioris.

6° In hæc benignà doctrinæ quatuor episcoporum expositione firmabatur Clemens IX, tum ex posteriori agendi et loquendi ratione horumque quatuor episcoporum de quo diximus inter probationes... tum ex ultimis citatæ declarationis verbis, in quibus episcopus Catalaunensis, cujus fides suspecta non erat S. pontifici, quique purè ac simpliciter subscriperat formulario cleri Gallicani, disertè asserit se idem sentire cum quatuor episcopis... tum maxime ex epistolâ illustriss. Harlei, quâ potissimùm motus fuit ad pacem concedendam, teste card. Rospiogliosi in Relatione.

Et verò declaratio simul cum epistolâ illustriss. Harlei præponderabant in mente R. pontificis rumoribus divulgatis, juxta ipsorum fragmentum Relationis à Quesnello laudatum; sed rumores divulgati non erant nisi de factâ distinctione juris à facto dogmatico; ergo videbantur R. pontifici declaratio et epistola exsufflare hos rumores.

Robur istius argumenti sensit D. du Vaucel, unde Quesnello suadebat ut supprimeret articulum istum Relationis cardinalis nepotis quam laudaverat; verum præterquam quòd jam res infecta esse non poterat, extabati aliunde Breve ad quatuor episcopos idem significans, alioquin nec probare potuissent Clementem IX vidisse hæc declarationem.

7° Denique, quod ritè observandum, in secundâ declarationis parte, de quâ hic questio, mentio non fit de attributione quinque hæc esum, nec sensus quinque Propositionum, nec etiam facti in formulario ex-

pressi, quemadmodum in verbalibus quatuor episcoporum actis legebatur, sed purè ac simpliciter de attributione quinque Propositionum libro Jansenii; porro hæc loquendi ratio suapte naturâ congruentibus significare videtur, propositiones quoad ipsissima verba, aut saltem æquivalentia ac synonyma, eo in libro reperiri.

Ex his omnibus manifestè patet, debuisse aut saltem prudenter potuisse S. pontificem secundam declarationis partem, de facto merè personali interpretari; idque sive habeatur ratio contextûs ipsiusmet declarationis; sive recepta tunc temporis Romæ et Parisiis facti notio, sive demum extrinseca spectentur card. Rospiigliosi, illustriss. Harleii, aliorumque testimonia.

Respondeo 3°, hic recurrere supra adductas solutiones. 1° Clemens IX, pacem concedendo quatuor episcopis, puram ac simplicem subscriptionem ab ipsis exhibitam fuisse, in authenticis pacis instrumentis clarè significat; nec aliâ ratione pacem fuisse concessurum ibidem declarat: utrumque apprime noverunt quatuor episcopi, nec tamen ullatenus reclamârunt, ergo, etc.... 2° Hypothesis adversariorum ipsis omnino inutilis, Clementi autem IX meritissimo, pontifici plurimum injuriosa; tum quia splendidi mendacii reus constitueretur: publicè enim et in facie Ecclesie, idque in re gravissimè momenti, testatus fuisset, cujus contrarium pro certo tenebat, tum quia totius Ecclesie legem, cujus executionem negere debuisset; infringere attentasset.... 5° Quidquid sit, Clementis XI applaudente universali Ecclesiâ, religiosi silentii sufficientiam, solemnè Decreto *Vineam Domini*, etc., an. 1705, confixit. Verùm de his consule que supra dicta sunt conclus. tertiâ.

His addunt nonnulli cum illustriss. S. Pontii episcopo antea citato, quatuor episcopos secundâ declarationis parte merum eatenus silentium obtulisse, quod nollent facta etiam dogmatica in articulo fidei ab Ecclesiâ erigi posse, non autem quòd Jansenii factum inficiarentur, ipsique quæcumque, etiam ecclesiasticam fidem denegandam esse contenderent, vide quæ diximus responsione tertiâ ad secundam objectionem.

Instabis 1°: Publica quatuor episcoporum Mandata, aliæque plurima Jansenianorum scripta Romæ expensa ac damnata, distinctè questionem facti exprimebant, eamque restringebant ad attributionem hæretici sensûs Jansenii libri; nec id potuit ignorare S. pontifex; non debuit ergo, nec prudenter potuit, secundam declarationis partem de facto merè personali interpretari.

Respondeo negando conseq. Namque 1°, plerumque etiam nomine facti, Janseniani factum merè personale intellexerant, ut supra ostendimus, quin et eo sensu in præsentî controversiâ accipi, disertè testati fuerant presules Gallicani tum epist. ad Alex. VII, anno 1636, tum in suâ Relatione antea laudatâ 2° Gravissima momenta superiùs adducta summo pontifici persuadebant, quidquid antea dixissent quatuor episcopi, tandem eò adductos fuisse, ut factum Jansenii,

circâ quod silentium religiosum sufficere contendebant, restringerent ad factum merè personale.

Instabis 2°: Censura librorum haud dubiè revocatur ad factum doctrinale, atqui in dictâ declaratione debitum Ecclesiæ circa libros pronuntians obsequium, ad merum silentium restringitur, ut scilicet nihil scribatur, doceaturve adversum; hæcque esse cardinalium Bellarmini, Baronii, Richelii et Palavicini ibidem assertur, quos quidem cardinales circa facta dogmatica unie silentium exigere, duodecim abhinc annis perpetuè clamitabant Janseniani; ergo, etc. — Respondeo 1°, recurrere mox adductas solutiones; 2°, censura librorum ut plurimum fit cum appellatione auctorum, vel cum attributione quarundam propositionum libris damnatis, adeoque factum personale includit: ergo nihil obstat quominus hæc declarationis verba, de factis personalibus intellexerit Clemens IX.

Quod additur ex cardinalibus Bellarmino, Baronio, etc., magis nocet adversariis quàm ipsis faveat; tum quia de solis personalibus factis locutus fuisse, alibi demonstrabimus; tum quia, quod impresentiarum sufficit, teste card. Rospiigliosi citate Relationis n. 153, certum est Romæ horumque cardinalium doctrinam de hujusmodi factis expositam fuisse.

Instabis 3°: Si acta verbalia quatuor episcoporum vidisset Clemens IX, hosque nihilominus episcopos ad pacem admisisset, procul dubio eo ipso religiosum silentium approbasse censendus fuisset; atqui, in declaratione silentium illud non minùs disertè exprimitur quàm in Verbalibus; ergo, etc. — Respondeo negando min.: plurima enim sunt verbalia inter et declarationem discrimina, quæ benignam de factis personalibus interpretationem à verbalibus penitus excludebant. 1° In his postquàm quatuor episcopi declarârunt quinque Propositiones damnandâ esse in eo omni sensu quem Ecclesia proscripsit, mox excipiunt sensum illum quem vocant *doctrinam SS. Augustini et Thomæ de gratiâ ex sese efficaci*; atqui notum erat sensum illum in stylo Jansenianorum, ipsomet esse Jansenii sensum de gratiâ relativè per gradus necessariò victrici; ergo, etc.... 2° In iisdem Verbalibus factum ad quod refertur silentium religiosum, non vocatur simpliciter factum, vel attributio propositionum libro Jansenii, sed nuncupatur, *factum in formulario*; porro factum quod in formulario expressit et ab omnibus subsignari voluit Clemens IX, non est factum personale, sed dogmaticum; nempe attributio hæretici sensûs quinque Propositionum libro Jansenii... 3° In verbalibus episcopi Alecensis id expressè leguntur, quo uno integrum silentii religiosi systema stat, nempe, *neminem vi solius auctoritatis judiciorum Ecclesie teneri ad assensum circa facta que respiciunt sensum auctorum aut eorum librorum*; at nihil tale habetur in declaratione; ergo, etc.

Præterea, si Verbalia vidisset Clemens IX, ex iis intellexisset novam quatuor episcoporum subscriptionem non fuisse puram et simplicem, sed relativam ad distinctionem in actis verbalibus expressam; proindeque

restrictam ac limitatam; in his etenim primum legebatur dicta jura à facto distinctio; postea exscribebatur formularium; demùm subijciebantur subscriptiones; ast ex solâ declaratione rem ita habere non potuit dignoscere S. pontifex.

Potuit ergò Clemens IX arbitrari quatuor episcopos primò subscriptionem puram et simpliciter exhibuisse, postea verò mentem suam in actis verbalibus fusiùs declarasse; et reipsâ rem ita gestam fuisse narrabant epistole tunc temporis Româ scriptæ, uti refertur pag. 81 Apologet. Præfationis jam citatæ; hic autem posterior subscriptionis modus S. pontificem multò magis ad pacem inducere debuit, quam prior in actis verbalibus renovatus, quemque ideò quatuor episcopi omni curâ occultarunt.

Objicies 4°: Illustrissimus Harlæus Rothomagensis, postea Parisiensis archiepiscopus, in suâ ad card. Rospigliosi epistolâ superiùs citatâ, clarissimò exponit ac approbat quatuor episcoporum doctrinam in eorum Verbalibus expressam. Assertit 1°, quatuor episcopos purè ac simpliciter non subscripsisse. 2° Ecclesiam non esse infallibilem in damnatione librorum; cum sapiùs diversis temporibus proscripti fuerint, postmodùm verò approbati. 3° Ecclesiam non posse hæc in parte aliud obsequium exigere, quàm quod exhibuerant quatuor episcopi, unicum nempe religiosum silentium; manifestissimè itaque cognovit card. Rospigliosi et per eum Clemens IX, genuinam ac legitimam dictorum episcoporum doctrinam.

En epistolæ verba: « A moins de signer le formulaire purement et simplement et en aveugle, il ne se peut rien ajouter à la soumission qui est rendue par là au S.-Siège (par les quatre évêques). » Et paulò post: « Hors de souscrire purement et simplement le formulaire d'Alex. VII, comme nous avons toujours fait; pour peu que l'on vienne à expliquer ce que l'on entend par cette signature qui est ordonnée, je ne vois pas que dans les maximes de la plus sèvere théologie, l'on puisse exiger plus de croyance ni plus de soumission d'un évêque ou d'un autre docteur catholique.

D'autant plus que selon la pensée des plus habiles théologiens de l'Eglise et des plus illustres défenseurs du S.-Siège, tels qu'ont été les cardinaux Baronius, Bellarmin, du Perron, Richelieu et... les Pères Pétau et Sirmond, l'Eglise n'a jamais cru que ses jugemens soient infaillibles sur la condamnation des livres, qui souvent ont été anathématisés dans un siècle où ils faisaient du bruit, et justifiés dans d'autres où ils étaient étouffés; » ergo, etc.

Respondeo, mirum profectò quòd Janseniani hanc epistolam in medium producere ausi fuerint, quæ ipsis apertè adversatur, ut constat ex anto dictis inter probationes; quæ autem è dictâ epistolâ opponuntur, de factis personalibus, aut etiã dogmaticis fide divinâ credendis, exponenda sunt; neque illa, quod capitale est, pro suâ equitate ac prudentiâ aliter interpretari potuit Clemens IX. Namque 1°, ex professo ibidem docet et probat illustrissimum archiepiscopum, stando ver-

bis declarationis dubitari non posse quin quatuor episcopi sincerè damnaverint sensum Jansenii; atqui sincerè damnare Jansenii sensum, haud dubiè est interius adhærere definitioni circa dogmaticum Jansenii factum; ergo, etc... 2° Miratur Harlæus lucusque progressos fuisse Jansenianos, stupendum id vocat, atque instar miraculi; existimabat ergò eò tandem adductos fuisse, ut dogmatico Jansenii facto verum et internum exhibuissent assensum; si enim de uno duntaxat religioso, silentio agatur, nec admirationi, nec factitando miraculo locus fuisset; ut enim observat Quesnell. libro cui titulus: *Relation de la paix de Clém. IX*, tom. 2, pag. 518, *ce miracle n'étoit pas nouveau, et on avait cent fois offert cette même déclaration, ou d'autres équivalentes*..

3° Probè noverat Clemens IX, illustrissimum Harlæum semper fuisse à Jansenianorum placitis maximè alicum; noverat ipsum interfuisse et simpliciter subscripsisse, comitiùs 1660, 1661, etc., in quibus pluries, statutum fuerat unumquemque teneri ex animo damnare in sensu Jansenii, etc.; ergo, etc.

Cùm ergo asserit illustriss. Harlæus, quatuor episcopos non subscripsisse purè et simpliciter, ita loquitur per exclusionem eujuscumque explanationis aut exceptionis circa facta, non quidem dogmatica, sed personalia duntaxat, circa quæ unicò cadere expositiones quatuor episcoporum existimabat illustriss. archiepiscopus; similiter cùm addit, Ecclesiam non esse infallibilem in censurâ librorum, ac proinde non posse hæc in parte aliud obsequium exigere præter silentium; id intelligendum de damnatione librorum in ordine ad internam auctorum mentem, aliasque merè historicas et personales librorum vel auctorum quæstiones. Verum de his alibi fusiùs.

Objicies 5°: Archiepiscopus Parisiensis Hardoinus de Perefex, moniales Portus Regii ad participationem Sacramentorum admisit mense februario anni 1669, factâ subscriptione juxta declarationem episcopi Catalaunensis; porò jam ab anno 1663, à Sacramentis illas excluserat idem archiepiscopus, ob detractatam puram et simplicem Alex. VII formulario subscriptionem; ergo, etc. Respondeo 1°, quid, quæso, hæc ad mentem Clementis IX? quid hæc ad pacem jam factam et ratam? 2° In ipso restitutionis Mandato revocat illustriss. archiepiscopus quæ supra expendimus Clementis IX verba: *Dictorum Innoc. X et Alex. VII Constitutionibus firmissimè inhærentes, nullam exceptionem aut restrictionem admitturi unquam fuissimus*; existimavit ergò silentium quod promittebatur, non in dogmaticum factum ab Alex. VII expressè definitum, sed in personale Jansenii sensum unicò cadere.

Eadem responsio adhibenda simili restitutioni D. Dorat doctoris Parisiensis peractæ mense februario ejusdem anni; necnon subscriptioni quam anno 1675 exhibuit D. Vibet, quamque præsentè et urgente archiepiscopo Parisiensis ratam et acceptam, habuit Constantiensis episcopus.

Objicies 6°, numisma jussu Regio insculptum ut in Luparæ fundamentis includeretur, quo constat Parisiis

cognitum fuisse quid contineretur in Verbalibus; ergo. Respondeo 1°, questionem non esse quid cognitum fuerit Lutetiae, sed quid Romæ. 2° Quid ex illo numismate extundi potest? nihil certè, nisi regem voluisse quatuor episcopos in gratiam apud R. Pontificem restituere; uti constat ex inscriptione numismatis. 3° Tandem et rex ipse tale improbavit numisma; ita testatur auctor historiæ quinque Propositionum.

Objicies 7° : Edictum Ludovici Magni datum die 50 Maii anni 1676, in Castris propè Niviam Flandrorum, in quo sic legitur: « La condescendance que le S.-Siège a eue avec beaucoup de prudence, en admettant a quelques signataires du formulaire avec quelques explications plus étendues, en faveur de quelques particuliers seulement, et pour les mettre à couvert de leurs scrupules, et des peines portées par les constitutions, etc. » Porro condescensus ille seu indulgentia S. pontificis, de qua loquitur edictum regium, non respicit factum merè personale; de hoc etenim ante et post pacem, uniuersique licuit et etiam nunc licitum est quod voluerit, opinari; non respicit etiam jus ipsum, cui sincerè et ex animo adhaerere constanter professi sunt quatuor episcopi; restat ergo ut versetur circa factum doctrinale, seu attributionem sensûs hæretici quinque Propositionum libri Jansenii, quatenus scilicet quatuor episcopis permisit ut inter scribendum discerneret jus à facto, huicque merum silentium exhiberent.

Respondeo, imprudenter sanè Jansenianos hocce regis edictum nobis opponere, cum ipsi directè aduerserent. Namque 1°, in eo irritum fit, prorsusque abolitum Mandatum episcopi Andegavensis datum die 6 maii ejusdem anni 1676, in quo conceptis verbis asserchatur sufficere silentium religiosum circa factum dogmaticum Jansenii, hancque fuisse Clementis IX mentem; rescinditur autem Mandatum illud, tanquam aduersum Constitutionibus apostolicis receptis et approbatis. 2° Inobedientia arguitur præsul illæ ac violatæ pacis; eaque abuti asseritur, dum contendit hanc in distinctione juris à facto fundatam fuisse. 3° Tandem iubetur ut nullâ hujusce Mandati habita ratione, puram ac simplicem formularii subscriptionem exigeret Cancellarius Universitatis Andegavensis.

Hinc Quesnellius epist. ad amicum an. 1697, quam legere est in Biblioth. Regiâ, *funestum* vocat illud regis decretum, quo durè admodum vexatur episcopus, cujus unicum crimen erat solam disciplinæ subjectionem exigere pro facto Jansenii : addit insuper, in eo distinctionem juris à facto contrariam dici Constitutionibus apostolicis, comitiis cleri, Declarationibus regis, atque haberi velut auidæ ac perniciosum facinus; demùm concludit, hunc pacem sanctius ruere, tum hocce sanctoris consilii decreto, tum ex praxi quâ ubique fermè exigitur subscriptio pura et simplex.

Porro R. Pontificis condescensus cujus meminit edictum, non versatur, uti contendunt aduersarii, circa factum dogmaticum, seu attributionem sensûs hæretici propositionum libri Jansenii, sed si gestis in

causâ quatuor episcoporum et terminis citati edicti inhæreamus, videtur intelligendus de tolerantia quâ permisit pontifex quatuor episcopos subscribere cum expositione diffusâ, promittendo duntaxat silentium obsequiosum pro facto, in mente Clementis IX personali vel grammaticali; dissimulare quippe circa hæc volebat R. pontifex; ad circa factum dogmaticum ferre non poterat, sed obviam ire firmiter statuerat, ut antea ex card. nepote audivimus.

Neque valet quod additur in objectione, liberum semper cuilibet fuisse de merè personali aut grammaticali Jansenii facto pro nutu suo opinari; neque circa istud quidquam à summis pontificibus fuisse usquam definitum. Namque 1°, aliud est pro libito suo opinari circa factum merè personale; aliud distinctionem et explicationem inter subscribendum inserere: esto quòd prius licitum fuerit, certè non posterius; hæc etenim cum distinctione subscribendi licentia, plurimum haberet periculi; inde non pauci sensum Jansenii censura subducere tentarant, quod contigit temporibus dicti Andegavensis episcopi. 2° Quando certus quidam sensus ex libri totius consilio et serie colligitur, meritò presumitur hunc fuisse internum auctoris sensum, nisi supponatur auctor aut ignarus, aut malignus, qui receptam verborum significationem vel ignorat, vel aliò inflectit; atqui Janseniani profectò nec inscitia, multò minus malæ fidei Jansenium incusarent; ergo, etc., ex proinde non levis erat R. pontificis erga quatuor episcopos indulgentia, quòd subscribere permisisset declarando se nec personalem Jansenii sensum attingere, nec teneri quemquam ad credendum quinque Propositiones quoad verba omninò eadem aut grammaticaliter æquivalentia in Jansenii libro extare. Adde simili declaratione non obscurè innui, dubium saltem esse nunc personale factum definire voluerint summis pontifices, quod certè ab ipsorum mente omninò alienum fuit.

Objicies ultimò: Verisimile non est, imò impossibile unum Clementem IX ignorasse quod omnibus notum et perspectum erat; atqui jam ante completam pacem publicè evulgatum fuerat quatuor episcopos in secretis verbalibus jus inter et factum distinxisse, eosque respectu facti, unam religiosi silentii observantiam præstitisse et à suis postulasse. Ita ferebant disseminati nuntii Amstelodamenses ad diem 4 novembris 1668; ita quoque expressè declaraverant canonici Apamienses in contestatâ denuntiatione factâ die 22 septembris ejusdem anni; denique hoc ipsum haud dubiè ubique enarrârunt sexcenti circiter viri ecclesiastici qui synodis quatuor episcoporum adfuere, et quibus nullum eâ de re secretum injunctum fuerat; ergo, etc. Ita anonymi antea citati.

Respondeo : Equidem publici rumores ferebant quatuor episcopos distinxisse jus inter et factum : verùm præterquam quod ex illis rumoribus certò dignoscè non poterat, quid illi nomine facti intellexissent, non debuit S. pontifex in re tanti momenti extrinsecis illis relationibus fidem adhibere, nec incœptum pacis negotium abruptum; ad summum novis inquisitiones,

novasque declarationes exigere debuit ab iis qui negotium illud tractabant, idque reverè præstitit, et obtinuit testimonia quatuor episcoporum supra memorata, quibus postea accessit declaratio episcopi Catalaunensis, necnon illustriss. Harlei epistola; ex his authenticis instrumentis judicavit Clemens IX, non autem ex incertis illis nuntiis, quibus ab omnibus levissima habetur fides.

Huic nostræ responsioni omnino consentit cardinalis nepotis Relatio numeris 149, 130, in primis 163, ubi conceptis verbis asserit, *visum fuisse pontifici ex declaratione episcopi Catalaunensis... ex legitima fide quam quatuor episcopi fecerunt nuntio, suæ in sancienda adjectis nominibus formulâ sinceritatis; quæ luculentis D. Lionæi, et archiepiscopi Rothomagensis, aliorumque testimonis, argumentum constari longè usquequaque validius contrario quovis rumore, quem de actis verbalibus incerti libelli et privata dissipaverant litteræ. Quapropter tam regis vocis pondere subnixum, tum prædictorum auctororum perquam gravibus et repetitis testificationibus inductum non potuisse jam diutius ambigere de plenâ episcoporum obedientiâ et sincero in admittendâ formulâ animo, eosque ideò in suam gratiam restituendos duxisse.*

Leve est quod in objectione additur de canonico-rem Apamiensium protestatione; namque fatetur ipsemet auctor apologet. Præfat. pag. 66 et 67, non ab omnibus, sed à quatuor duntaxat Apamiensibus canonicis factam fuisse; additque, neque ex hoc scripto, neque ex ullo alio instrumento probari posse hanc Romæ denuntiatam fuisse.

Quod spectat ad alios viros ecclesiasticos qui synodis adfuerant, 1° cum nullum exemplar actorum verbalium habuerint, sed post simplicem eorum lectionem subscripserint, vix illi accuratè ac distinctè referre poterant ea quæ in actis illis continebantur; aut saltem gravis esse poterat suspicio, eos verum et germanum sensum non omnino assecutos fuisse; 2° prorsus falsum est quod fert objectio, nullum ipsis secretum injunctum fuisse; si enim ita esset, quid tot susceptæ molitiones ne verba cuiquam communicarent? Ut quid quatuor episcopi tantâ curâ effecissent ut ad synodos non vocarentur ii quorum fides ipsis suspecta videbatur? Ut quid denique episcopus Alec-tensis epist. ad D. de S. Laurens datâ die 14 octobris 1668, adeò sollicitè sese purgat ab eo quod ipsi impositum fuerat, nempe quòd evulgari permisisset quæ in suâ synodo gesta fuerant? Hæc latè prosequitur auctor historię quinquæ. Propositionum tom. 2 recentioris editionis pag. 186, 187 et sequentibus.

Cæterum quanquam evidentissima sint quæ hucusque adduximus ad demonstrandum cognitam non fuisse à Clemente IX clandestinam quatuor episcoporum in suis verbalibus juris à facto distinctionem; atque adeò nullatenus à pontifice approbatam fuisse religiosum, ut vocant, silentium; aliud tamen, et quidem urgentius ad hominem hic occurrit argumentum desumptum nempe ex præcipuorum Jansenistarum consensu, qui in suis privatis ad amicos colloquiis et epi-

stolis candidè confessi sunt, nihil incertum ac dubium magis quam quòd ipsi palam, velut certissimum et indubitatum nobis perpetuò obtrudunt.

Eam in rem instar omnium audiat D. du Vaucel aliàs Valloni, Romæ Jansenianorum actor, cui proinde ipsorum sensa apprimè nota erant; in hæc verba scribit ad Quesnell. die 2 Junii 1696: « Tout ce qu'on allègue de la paix telle quelle faite en 1668, ne conclut rien, qu'on supposant qu'on a su à Rome, que la distinction du droit et du fait était dans les procès-verbaux des quatre évêques, de la même manière qu'elle était dans leurs Mandemens condamnés à Rome, et pour lesquels on voulait procéder à leur déposition: OR C'EST CE QUE LES ACTES que L'ON RAPPORTE NE PROUVENT PAS; surtout l'extrait du card. Rospigliosi prouve plutôt le contraire. » Nihil certè luculentius; loquitur autem fervidus ille Jansenii defensor de eo ipso Relationis extracto quod uti maxime authentico inseruerat Quesnellius pag. 604 suæ Defensionis Ecclesiæ romanæ adversus Leydeker.

Pergit ibidem Valloni, et probat ratione quam antea attigimus, extractum illud ostendere potius notam non fuisse juris à facto distinctionem in Verbalibus expressam: « Les certificats qu'on dit dans cet extrait devoir l'emporter sur des mémoires et des bruits particuliers, donnent l'idée que Clément IX et son conseil n'ONT POINT SU AU VRAI CE QUE CONTENAIENT LES PROCÈS-VERBAUX, ou du moins qu'ils ont fait semblant de ne le point savoir; et que quand on dit dans cet extrait et dans la lettre du pape aux quatre évêques, qu'ils ont signé sincèrement le formulaire, l'on entend qu'ils ont signé sans la distinction marquée dans leurs Mandemens. » Nihil iterum luculentius disertâ hæc Vallonii confessione, quam ab ipso sola veritatè evidentia extorquere potuit.

Addit hanc esse non suam duntaxat, sed et aliorum sociorum mentem; demùm suadet Quesnellio ut supprimeret extractum, sique concludit: « Cette réflexion a paru bien solide à M. Alberti et à Dom Luigi; et ayant lu cet extrait du card. Rospigliosi, ils seraient d'avis que vous l'ôtassiez en faisant un carton, si vous êtes encore à temps pour cela. » Et in aliâ ad eundem Quesnell. epist. mense Julio ejusdem anni 1696, sic rursus mentem suam aperit: « Il restera toujours quelque obscurité et quelque embarras, pour la paix de 1668, parce qu'il ne paraît pas assez clairement qu'on ait fait entendre à Clément IX, que les quatre évêques ne changeaient point dans leurs procès-verbaux la substance de leurs Mandemens condamnés à Rome. » Narrat ibidem, quam difficile fuerit Alec-tensem episcopum adducere ad subscribendum epistolæ Romæ missæ, quòd sollicit prævideret futurum ut postmodum fraudis, artificie arguerentur quatuor episcopi, quòdque perplexis et ambiguis loquendi rationibus S. pontificem deceperent; verba alibi laudavimus.

Ex his clarissimè liquet, ipsismet fatentibus Jansenianis, probari non posse notum romano pontifici fuisse verbalium tenorem; imò potius contrarium evinci;

ergo, etc. Atque hinc alter Jansenianus scriptor epistolae ad archiepiscopum pag. 17, postquam multis ostendere conatus fuit, nequidem cum expositionibus et interpretationibus constitutionem *Unigenitus* acceptandam esse, sic demum concludit: « Ce serait le second tome des procès-verbaux demeurés cachés dans les greffes des quatre évêques, qui n'ont point empêché que leur signature n'ait été regardée depuis comme pure et simple. Il n'est rien tel pour des évêques, et dans les matières de foi, que de marcher droit. »

Jurat hic audire qui de toto hoc negotio liberius quidem, sed ingenuè ac sincerè scripserit Jansenii panegyrista in apologiâ suæ panegyricos pag. 12. At 1°, se desiderasse totam negotiationem istam, propter honorem virorum inclutorum, qui in illâ portem habuere, urbano silentio sepelire; deum ostendit negari non posse quia quatuor episcopi nudam et simplicem formularii subscriptionem dederint, aut saltem dedisse significaverint; postea quibusdam interjectis probat præmissam episcopi Catalaunensis declarationem omninò ambiguum, non potuisse impedire quominus subscriptione formularii habenda esset pro clarâ et evidenti affirmatione facti: *Ad hæc, inquit, dum tali declarationi immèdiatè subjicitur formula ab Alexand. VII concinnata, quæ nullis unquam machinis evidentissimam FACTI executionem à se excusaret, eidemque formulae SEDÈ SUBSCRIBITUR; quid aliud agitur quàm vel declarationem ambiguum ad claram FACTI affirmationem reducere; vel si quom aliam vim habebat, contrariâ subscriptione velut convulsam, irritam ac cassam reddere? Utor ancipiù hæc cunctandi periodo; quia reverè declaratio per se considerata, facti veritatem non ite inficiat.*

Demum sic concludit: *Non est itaque cur nos jam tanta occupet admiratio, quòd pontifex in Brevis suo gratulatorio ad episcopos memoratos rescribat: CUM NOVA ET GRAVIA ISTHUC ACCIPIMUS DOCUMENTA VERÈ AC TOTALIS OBEDIENTIE VESTRE, QUÆ ET FORMULARIO SINCERÈ SUBSCRIPSISTIS, ET DAMNATIS ABSQUE ULLA EXCEPTIONE AUT RESTRICTIONE QUINQUE PROPOSITIONIBUS, IN OMNIBUS SENSIBUS IN QUIBUS À SEDE APOSTOLICA DAMNATÆ FUERANT, etc. At quis non obstupescat congratulationem talem à viris illustribus silente subvissione recipi, si, ut par est credere, nullam factam Janseniano fidelem et assensionem in animo impressam gesserint? Sanè quidem qui IN OMNIBUS SENSIBUS, IN QUIBUS À SEDE APOSTOLICA DAMNATÆ FUERANT, propositiones damnat, ille utique et illas damnat in ipso puro puro sensu à Jansenio scribente intento; nam is hactenus solus et socius solenni eloquio pontificio profugatus est. Hactenus professus ille Jansenista, hæc in parte perfectè consentiens cum D. du Vaucel, quòd scilicet ex actis Romam missis, speciatim verò ex celebri declaratione, notum esse non potuerit R. pontifici quatuor episcopos jus à facto distinxisse, huicque usam silentii reverentiam exhibuisse.*

Antequàm huic controversiæ finem imponamus, non abs re erit colligere, atque servatâ chronologicâ notâ ex ordine recensere varia quæ hucusque adduximus momenta ad causam quatuor episcoporum utcum-

que spectantia; ex his non modica lux presentis argumento affulgebit.

1° Itaque anno 1665, die 15 februarii, edita fuit ab Alex. VII Constitutio in quâ continetur formula fidei circa quinque Jansenii Propositiones subscribenda. 2° Eodem anno, mense aprili, in hujusce Constitutionis executionem lata est regis Christianissimi Declaratio, quæ 29 ejusdem mensis requirente oratore regio D. Talon, in supremæ curiæ tabulas perscripta est. 3° Dictæ Constitutioni purè ac simpliciter subscripsere Præsules omnes Gallicani, quatuor dumtaxat exceptis, Alectensi scilicet, Bellovacensi, Andegavensi et Apamiensi, qui in suis publicis Mandatis jus à facto distinxerunt. 4° Secretariis concilii decreto rescissa fuere dicta Mandata die 20 julii; simul et Romæ in librorum prohibitorum indicem relata. 5° Die 28 augusti 1667, prima quatuor episcoporum ad Clementem IX dirigitur epistola, in quâ post gratulatam ipsi supremam dignitatem, suorum Mandatorum doctrinam vindicare conantur. 6° Epistola novemdecim episcoporum ad S. pontificem scripta die 1 decembris ejusdem anni in gratiam quatuor episcoporum. 7° Eodem tempore simillima ab iisdem novemdecim episcopis ad regem Christianissimum directa epistola; hæc supremi senatus judicio suppressa fuit die 19 martii 1668. 8° Die 25 aprilis 1668, quatuor episcopi encyclicam ad ceteros Galliarum episcopos scripsere epistolam, in quâ ipsos hortabantur ut suæ causæ patrocinium susciperent; hæc 4 julii ejusdem anni sanctorum concilii placito abolita fuit. 9° Die 1 septembris ejusdem anni, secunda quatuor episcoporum ad Clementem IX epistola; in eâ testantur se in exequendâ Alex. VII Constitutione, usos fuisse novâ subscriptione, quod ipsis arduum fuisse ac perdifficile declarant. 10° Synodi quatuor episcoporum in quibus edita fuere verbalia et præstita subscriptio, synodus Bellovacensis celebrata fuit die 14 septembris, Andegavensis die 15, Alectensis et Apamiensis die 18 ejusdem mensis, quid discriminis occurrat in his verbalibus alibi annotavimus.

Unum hic observandum, quatuor episcoporum epistole diem antiquiorem appositam fuisse quàm verbalibus, etsi tamen de iis mentio fiat in epistola.

11° Die 22 ejusdem mensis et anni, illustrissimi Laudanensis postea eminentiss. Estræi, tum ad R. pontificem, tum ad card. Nepotem epistola, circa quatuor episcoporum subscriptionem. Eodem die, canonicorum Apamiensium denuntiatio adversus novam formularii subscriptionem. 12° Die 28 Breve Clementis IX ad regem Christianissimum circa reconciliationem quatuor episcoporum. 13° Die 25 octobris, Placitum regium ad componendam controversiam, et intentatam in quatuor episcopos litem dirimendam. 14° Die 27 ejusdem mensis, regis ad quatuor episcopos epistola. 15° Mense novembri, quatuor episcoporum testimonia de suâ omnimodâ in subscribendo sinceritate. 16° Die 3, juxta alios 4, decembris, declaratio nomine mediatorum formata et Romam missa, de doctrinâ in verbalibus expressâ.

17° Die 5 ejusdem mensis, illustrissimi Harlæi ad S. pontificem de eodem argumento epistola. 18° Die 19 Januarii anni 1669, Breve Clementis IX ad quatuor episcopos pro reconciliatione. 19° Eodem die et anno, aliud Breve ad tres pacis mediatores. 20° Mense februarii ejusdem anni, illustriss. de Prefixe, archiepiscopi Parisiensis, Documentum Pastorale in gratiam monialium Portus Regii. 21° Mense martio, D. Dorat, doctor Sorbonicus, parochus de Massy, oblato supplicii libello quo testabatur se in omnibus adherere supradictæ declarationi, ab eodem archiepiscopo ad pacem admissus est. 22° Anno 1674, die 15 decembris, litteris consignata testificatio illust. episcopi Catalaunensis circa dictam nomine mediatorum declarationem. 23° Anno 1675, mense maio, D. Vibet, pastor Normanus, ab episcopo Constantiensi coram Parisiensi archiepiscopo ad pacem admissus est, iisdem conditionibus ac passis antea D. Dorat. 24° Anno 1676, die 6 maii, Mandatum Andegavensis episcopi de non subscribendo absque præmissâ juris et facti distinctione. 25° Decretum Ludovici Magni, die 30 maii ejusdem anni, quo dictum Andegavensis episcopi Mandatum rescissum fuit.

Quæ hic ex ordine recensuimus, ex parte extracta sunt ex collectione jussu Andegavensis episcopi adnotatâ an. 1677, cui titulus: *Recueil des pièces qui justifient la vérité de ce qui s'est passé dans la paix qui a été donnée.... par Clément IX en 1668.* Hæc autem collectio ab eodem episcopo Andegavensi Romam transmissa est circa an. 1678, cum proluxâ ad Innoc. XI epistolâ, sub hoc titulo: *Epistola illustriss. Andegavensis episcopi ad SS. D. Innocent. XI, pontificem maximam, pro Clementine facis ac subscriptionis explicatione ac defensione.*

ARTICULUS IV.

De Brevibus Innocentii XII.

Cùm Belgarum episcopi quosdam adjecissent verba formulario ut clariùs adhuc determinaretur sensus predictæ formulæ, conquerentibus multis de tali additamento, missi ex utrâque parte fuerunt ad Innoc. XII deputati. Duo scripsit Brevia S. pontifex; primum die 6 februarii anni 1694; alterum, die 24 novembris 1696. Trophæa statim decantârunt Janseniani, præsertim de primo Brevis; jure an immeritò nunc expendendum.

CONCLUSIO. — Ex Brevibus Innocentii XII ad Belgii episcopos scriptis nihil prorsus colligi potest in gratiam silentii religiosi circa factum Jansenii.

Probat 1° ex priori Brevis in quo sic legitur: *Constitutionibus Innoc. X et Alexand. VII, exemplo prædecessorum nostrorum firmiter inherentes, easque in suo robore fuisse et esse declarantes, fraternitatibus vestris mandavimus, ut contra omnes et quoscunque ejusmodi status, gradus et conditionis existant, qui contra tenentur predictas quoscunque Propositiones sic damnatas in Constitutionibus Innoc. X et Alex. VII, publicè vel privatim... defendere præsumperint, procedatis.* Et post: *Quare præcipimus, ut, quemadmodum ii*

qui ad juramentum obligandi sunt, illud præstare debeant sincerè, absque ullâ distinctione, restrictione, seu expositione; damando eas Propositiones ex libro Jansenii excerptas, in sensu obvio quem verba ipsa præ se ferant, prout sensum illum damnavit SS. pontifices prædecessores nostri, etc. Ex his sic arguo: Ille perfectò sensum Jansenii à censurâ non eximit, imò potius ipsum specificè damnat, qui asserit 1°, se firmiter inherere Constitutionibus Innoc. X et Alex. VII, easque in suo robore fuisse et esse; 2° quinque Propositiones ex libro Cornelii Jansenii fuisse excerptas, siquæ damnatas; 3° juramentum in formulario expressum fieri debere absque ullâ distinctione, restrictione vel expositione; atqui ita disertis verbis declarat Innoc. XII, in dicto Brevis; ergo, etc.

Probat 2° ex altero Brevis ad eosdem episcopos dato 24 novembris 1696: *Non sine admiratione intelleximus, inquit S. Pontifex, nonnullos in istis diocesis reperiri, qui verbis et calamo ausi fuerint affirmare, supradicto nostro Brevis alteratam seu reformatam esse Constitutionem Alex. VII, 16 octobris anni 1636 editam, necnon formularium ab ipsomet pronuntiatum; cum dicto Brevis utramque specificè confirmetur, et omnibus intenderimus et intendamus fidelem adherere, et nequaquam sibi ut aliquid addatur vel detur à predicto formulario, illud quovis modo alterando in aliâ ejus minime parte, sed quod in omnibus et singulis ejusdem partibus uti mandavimus, mandamus etiam ad amissum observari.* Ex his sic: Qui Alex. VII Constitutionem circa quinque Propositiones in sensu Jansenii damandas specificè confirmat, necnon formularium ab eodem pronuntiatum, in quo qui subscribit, interposito juramento declarat se quinque Propositiones ex Jansenii libro excerptas et in sensu ab eodem auctore intento, sincero animo damnare ac rejicere; qui, inquam, dictam Constitutionem et formularium confirmat, ille certè Jansenii sensum sub anathemate concludit, nec proinde ullatenus favet silentio religioso: atqui ita Innocent. X, in hoc postremo brevis; ergo, etc.

Non potuere Janseniani non fateri posteriori hoc Brevis funditus everti quidquid presidii ac comodi ex priori speraverant; hæc ista eorum propositio n. 3, inter 127, à clero Gallicano in comitiis anni 1700, proscripta: *aliquam hinc malo medicinam atulisse videbatur Innoc. XII in Brevis suo 6 feb. 1694.... Veram navigationem illam præsumptam non parum extenuavit Brevis 24 novembris 1696, ubi pontifex disertè negat Constitutionem aut formularium Alex. VII Brevis sua alterata aut reformatam in aliâ ejus minime parte.*

Probat 3° ex Clemente XI, qui in sua Constitutione Vincam Domini, etc., graviter perstringit eos qui dicta Innoc. XII Brevis in erroris sui patrocinium, (silentii scilicet religiosi) adlocare, tenerario plane ausu, non erubescunt: obvium autem quinque Propositionum sensum, in quo damnatas fuisse propositiones significat Innoc. XII, eodem interpretatur Clemens XI, de ipsomet obvio sensu, quem in Jansenii libro habent, quæ ab eodem Jansenio intentas, ac à præde-

conscribitur Innoc. X et Alex. VII damnatus fuit, ergo, etc.

Probatur 4° ex eminentiss. de Laureâ, quem summo perè laudant, atque etiam inter suos numerare non dubitant Janseniani. Is consulatoris partes egit, cum quaestio juris et facti sub Alex. VII et Clemente IX Romae expendebatur, et deinceps ejusdem cause explicator fuit sub Innoc. XII. In suo autem Voto Mechliniæ typis dato anno 1697, tria docet doctissimus ille cardinalis, 1° sensum quem exprimit liber Jansenii esse objectum definitionis pontificiæ: *Alexander VII, inquit, definiit dogma quod exprimebat et significabat verba illa quæ dicit Jansenius.* 2° Docet sensum hunc esse dogma seu veram juris questionem: « *Definitio Alex. VII, ait ibidem, damnans propositiones in sensu Jansenii, reipsâ est juris quaestio.* » 3° Ipsum probat isto ratiocinio: *Tunc dicitur quaestio aliqua juris, quando judicatur per conformitatem aut difformitatem cum jure: est definitio Alex. VII, damnans propositiones in sensu Jansenii talis fuit; quia scilicet sensus eorum contrarius est juri divino in sacra Scripturâ expresso; ergo pertinet ad quaestionem juris.*

Cum ergo eminentiss. ille auctor, cui, silentibus etiam Jansenistis, optimè perspectus erat utriusque supradicti Brevis sensus, in eâ fuerit sententiâ, dicendum profectò nihil penitus erui posse ex illis Innoc. XII decretis in gratiam religiosi, ut vocant, silentii; imò potius validè impugnatur mox indicato doctissimâ cardinalis ratiocinio: Merum silentium certè non sufficit circa dogma, circa veram juris questionem; atqui sensus quem exprimit et significat textus Jansenii, vera est juris quaestio, verum dogma; ergo, etc.

Probatur 5° ex vanitate momentorum quæ in contrarium opponunt adversarii; hæc etenim fatilla omnino sunt ac nullius roboris, nisi vel leviter attendenti patebit.

Aiunt 1°: Prohibuit R. Pontifex additiones archiepiscopi Mechliniensis quæ determinabant damnationem ad sensum Jansenii. — Refellitur: Quid in gratiam sui exinde erere possit Janseniani, non video. Prohibitionis siquidem causam exposuit Innoc. XII, in priori Brevi, his verbis: *Cum ad summum pontificem dantur pertinet sensum, quem in his propositionibus damnaverit, et ut damnatum à fidelibus credi censerit, declarare.*

Aiunt 2°: In priori Brevi simpliciter præcipitur ut damnentur propositiones in sensu obvio, quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt; ergo sensus à Jansenio intentus, in mente RR. pontificum est ipse sensus propositionum obvio, sive Jansenius cas sic intellexerit, sive non. — Refellitur: 1° mutilatur textus, sic enim legitur: *Damnandas esse propositiones ex libro Jansenii excerptas in sensu obvio, quoniam ipsamet propositionum verba præ se ferunt, prout sensum illum damnandorum SS. pontifices prædecessores nostri;* Innoc. scilicet X et Alex. VII. 2° In utroque Brevi disertè testatur Innoc. XII, se firmiter inhaerere Innoc. X et Alex. VII Constitutionibus, easque in robore fulsæ et

semper esse; in posteriori verò declarat, se nullatenus velle minuire vel in minimâ parte formularium, quod integrum semper et firmum debet permanere. 3° Dicit sensum obvio propositionum esse relativum ad sensum obvio formularii; sed sensus obvio formularii est sensus à Jansenio intentus; ergo, etc.

Itaque cum Innocent. X quinq; Propositiones in sensu obvio, quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt, damnatas esse pronuntiavit, id intelligendum de ipsomet obvio sensu quem in Jansenii libro habet, quem homini intelligenti, spontè et naturaliter exhibet dictus Jansenii liber, quive ab eodem Jansenio intentus merito præsumitur; sique significat Innoc. XII obvio quilibet Propositionum in se sumptarum sensum, esse ipsomet libri Jansenii sensum quem damnavit Alex. VII. Hanc fuisse legitimam Innoc. XII mentem expressè declarat Clemens XI, Constitutione *Vincam Domini*, etc.; cujus verba paulò ante retulimus.

Aiunt 3°: In priori Brevi prohibetur ne ullâ ratione quicquam egi istâ accusatione et invidioso nomine *Janseniani* traducatur; in posteriori verò jugiter Jansenista dicuntur *prætexti*; quasi nulli sint, ita duntaxat dicantur. — Refellitur: Ad primum, dico detrahi posteriora Brevis verba, quæ si restituantur, nedùm evanescit difficultas, sed etiam ex eo urgentur adversarii: sic enim protinus subjicitur, *Nisi prius suspectum esse constiterit aliquam ex his (Jansenii) propositionibus docuisse esse tenuisse.* Ad secundum, vox ista, *prætexti*, hic non significat fictos Jansenistas, sed eos qui ut tales prætentantur; hoc est, denuntiantur, declarantur, deferuntur; hunc esse verum sensum, manifestè patet ex distinctione quam pontifex adducit Jansenistarum in internos seu occultos, qui nullo actu externo se manifestant, et in externos; utrosque pontifex *prætextos* appellat; an verò externos illos, qui, ut ibidem loquitur Innoc. XII, *voce aut scriptis edunt proprios sensus apostolicarum Constitutionum sensu discutientes, prætextos*, id est, fictos seu falsos appellarent, quos tamen jubet ad rigorem juris puniri? Quis tam insulsam contradictionem in uno et eodem loco pontifici tribuere ausus fuerit?

Quæcumque hic diximus de utroque Breve Innoc. XII, non illibenter admittit et amplectitur Jansenii panegyrista: « *Audio* » inquit in Prologo galato Panegyricos Jansenianæ, pag. 58, « *plures existere qui et sese laqueis periculose jurationis expediunt, eo et temporis articulo quo formularium sine restrictione et ullâ jurejurando firmant, per reservationem mentalem apud animum suum munitis, Juxta mentem et Pontificis, hoc est, juro in formulario juxta mentem et Innoc. XII, qui.... Alexandrinæ bullæ, ac formularii inde promanati duritiem, quâ parte factum et contrect, mitigavit.* Sed jam supra ostensum est et prætextos illos speciosos per Breve 21 novembris 1696, subsecutum non obscurè rescissos esse et vanos redditos. Etenim Breve illud distinctissimè bina imperat: nimirum et *DARNARI* QUINQUE PROPOSITIONES et *EX* SENSU OBVIO; et damnari eandem habito respectu

« obvis sensus dicti formularii; qui postremus certè
 « obvis sensus, nisi omnium oculos configere velis,
 « juxta receptum à totà hominum societate loquendi
 « morem, factum ipsum verbis vehementissimis ac
 « splendidissimis ingerit. » Et postò post sic prose-
 quitur: « Atque ut omninò sincerè ac liberaliter agam,
 « fateri compellor nequidem placuisse mihi unquam
 « opinionem istam, quæ vel ex ipso primo Brevis 6
 « febr. 1694 edito..... aliquid mitigationis circa factum
 « exsculpere tentavit; semperque apud me existimavi,
 « illud ipsum Breve factò Janseniano stabiliendo po-
 « tiùs quàm diruendo favere. » Idem tradit et dilucidè
 ac invictè demonstrat in apologià dictæ Panegyreo
 pluribus in locis, ac tandem pag. 19 sic concludit:
 « Fixum igitur invictumque maneat, Janseniani factà
 « assertionem tam Constitutione tum formulario Alex.
 « VII clarissimè ac validissimè contineri. Æquè fixum
 « invictumque maneat, eandem Constitutionem ac for-
 « mularium ab Innoc. XII SPECIFICè CONFIRMARI, NE-
 « QUE REFORMARI AUT ALTERNARI IN ALIQUA VEL MINIMA
 « EUS PARTE; id quippe manifesta verba Brevium
 « disertè ferunt. »

ARTICULUS V.

De Clementis XI bullà VINEAM DOMINI, etc.

Ut vis argumentorum quæ adversùs sufficientiam
 silentii religiosi ex istà bullà deducuntur, clariùs pateat,
 nonnulla ex antedictis paucis hic sunt reco'enda.

1° Anno 1701, prodit percelebris conscientie Casus,
 cujus hic erat primus articulus: *Virum quendam eccle-
 siasticam dæmonare quinque Propositiones purè et simpli-
 citer in omnibus sensibus in quibus ab Ecclesià proscriptæ
 sunt, etiam et in sensu Jansenii eo quo INNOC. XII REPO-
 SUIT BONO, BREVIUS DATIS AD BELGARUM EPISCOPOS;*
 ast quantum ad questionem facti, seu attributionem
 illarum quinque Propositionum libro Jansenii, eundem
 virum existimare, merum silentiū et reverentiæ subjectio-
 nem sufficere. En ipsissima verba: « Il croit qu'il lui
 « suffit d'avoir une soumission de respect et de silence
 « à ce que l'Église a décidé sur ce fait. » Responsum
 dederunt quadraginta doctores Parisienses, *hujus
 ecclesiastici viri sententiam talem non esse, ut Confessan-
 rius possit et denegare sacramentalem absolutionem nisi
 eum retractaverit.*

2° Triplici decreto dictam Casus responsionem dam-
 navit Clemens XI. Primum, *Ad perpetuam rei memoriam*,
 latum fuit die 12 febr. anni 1705; alterum ad regem
 directum fuit; tertium ad eminentiss. card. Noallium
 die 15 ejusdem mensis et anni.

3° Bene multi Galliarum episcopi publicis Mandatis
 ac Documentis Pastoralibus adversùs eandem Casus
 responsionem insurrexere, præsertimque eminentiss.
 Noallius die 22 februarii ejusdem anni, quo agente
 omnes, uno excepto, doctores quam dederant res-
 ponsionem scripto revocarunt.

4° Non episcopi modò, sed et theologice Facultates
 stylium suum exacerare adversùs dicti Casus doctrinam.
 Ita facultas Lovaniensis judicio doctrinali dato die 10
 martii 1705. Facultas Decrepis in suo iudem judicio

doctrinali die 10 febr. 1704, ipsa denique Facultas Pa-
 risiensis die 1 septembris anni 1704, censuit, dictam
 Casus propositionem, qu'il suffit d'avoir une soumission
 de silence, pour ce que l'Église a décidé sur le fait de
 Jansenius, adversari censure sacre Facultatis late die
 ultima Januarii anni 1656, eamque damnandam esse,
 nempe ut temerariam, scandalosam, injuriosam sensus
 pontificalis et episcopis Gallie, atque etiam ut præsen-
 tem occasionem renovandæ ex integro Jansenii doctri-
 næ; etc.

5° Tot universitatum judiciis, episcoporum decretis,
 necnon pontificis diplomatibus, finiri profectò de-
 buissent controversiæ; verùm non quievè Jansenii
 patroni; adversùs pontificia præsertim decreta rocl-
 mârunt, quòd moribus nostris non satis essent ac-
 commodata; hinc plurimi Gallicani antistites, rege
 favente, summum pontificem rogârunt, ut pro eâ quâ
 pollet auctoritate, serpens virus reprimeret, decretoriè
 ac solemniter pronuntiando circa religiosi silentii
 insufficientiam; votis annuit Clemens XI, datâ celebri
 Constitutione *VINEAM DOMINI*.

Hæc autem Constitutio dogmaticum est, supremum
 et irrefragabile totius Ecclesiæ judicium. Ita expressè
 statutum variis in comitiis cleri Gallicani; id etiam
 sæpiùs declaravit rex Christianissimus, speciatim verò
 in responso ad postulata comitiarum cleri anni 1725,
 hoc certum, hoc inconcussum manere debet; ita cuncti
 docent episcopi qui Constitutionem hanc expressè aut
 tacitè acceptârunt nullo prorsùs reclamante: ita tenent
 omnes fideles; ita prædicant vel ipsinet ardentiores
 Jansenii sectatores, unum si excipias, feris libelli
 auctorem, qui ausu nefando supremum hoc ecclesiæ
 judicium, huic eidem Ecclesiæ desantiare veritus
 non est.

Agnoscent itaque Janseniani bullam *VINEAM DOMINI*,
 etc. velut regulam certam, infallibilem cui omnes
 fideles sinceram cordis et mentis obsequium præstare
 tenentur; ast de illius sensu, de definitionis mente
 disputant; voluntque indammation adhuc remanere
 religiosum pro dogmatico Jansenii facto silentium.
 Hæc ergo sola manet questio tractanda, utrum nempe
 præfatâ bullâ merum silentium circa dogmaticum fac-
 tum uti insufficientem reprobatum fuerit; seu utrum
 fidelis possit adhuc innoxie existimare, hæreticum
 esse proprium ac naturalem libri Jansenii sensum.

Ex unius hujusce questionis solutione religata pen-
 det tota de Jansenismo controversiâ; cum enim dicta
 Constitutio dogmaticum sit Ecclesiæ judicium, si hocce
 decreto obsequiosum silentium, insufficientem pronun-
 tiatum fuerit; ergo, aut homo Ecclesiæ jugum excu-
 tiat necessum est, aut corde et animo damnet ipsum
 Janseniani libri sensum, sicutque judicio sapiùs lato
 causa finita erit; ut ergo isthæc gravissimi momenti
 solvatur questio; sit

CONCLUSIO.—Bulla *VINEAM DOMINI* decretoriè pro-
 nuntiat ac definit expressè, silentium, ut vocant, re-
 ligiosum, prorsùs insufficientem esse circa dogmaticum
 Jansenii factum.

Palma'rem istam Conclusionem efficacissimis quin-

que argumentis demonstrabimus. Primum desumitur ex scopo et occasione bullæ. Secundum ex ipsius tenore ac contextu. Tertium, ex judicio Gallicanorum præsulum dictam bullam acceptantium. Quartum, ex querelis defensorum Jansenii. Quintum tandem, ex vanitate effugiorum quibus nituntur ostendere se nullatenus hæc Constitutione fuisse damnatos.

PRIMUM MOMENTUM.—Clemens XI bullâ Vineam Domini solemniter perstringit ac damnat obsequiosum silentium in dicto conscientie Casu expositum ac approbatum; atqui manifestissimum est silentium illud unice circa ipsammet dogmaticam Jansenii factam versari; ergo, etc.

Minor omnino constat, tum ex ipsissimis ejusdem Casûs verbis paulò antea recensitis, tum ex disertâ adversariorum confessione; ita passim testatur auctor historie Casûs, præsertim tom. 1 et 6. Hinc D. du Vaucel, epist. ad Quesnell. 5 febr. 1705, asserit *subsistente conscientie Casu evanescere Jansenianum, micamque credere phantasma*; addit verò Quesnell. epistolâ ad eminent. Noallium quæ refertur Casûs Quesnell. pag. 412, eodem Casu damnato, *illustrem Clementis IX pacem funditus rueret*; ex quibus patet dicto Casu adstrui sufficientiam silentii circa factum, quod solum admittere profitebantur Janseniani, quodque à Clemente IX probatum fuisse prædicabant; ergo.

Major verò, in qua solâ cavillantur adversarii, pariter certissima est, multisque modis invictè demonstratur: 1° ex dictis initio hujusce articuli, quibus liquet Casûs conscientie resolutionem propriè dictam fuisse et unicam ferendæ bullæ motivum, unicam occasionem; 2° ex fine et consilio eorum qui romanum pontificem ad ferendam bullam induxerunt; eorum mens fuit, ut dictus conscientie Casus, variis summi pontificis Brevibus et episcoporum Mandatis jam confixus, tandem solenni Constitutione decretoriè damnaretur; ita declarat mox citatus auctor anonymus tom. 6, par. 27, his verbis: « Ils avaient principalement en vue de faire flétrir la suffisance du silence respectueux... » « Ils crurent donc qu'il était nécessaire de solliciter une Constitution qui fût revêtue de toutes les formes d'une décision solennelle, qui pût être acceptée et publiée dans le royaume, et qui autorisât enfin la condamnation que plusieurs évêques avaient déjà faite des principes établis dans le Cas de conscience touchant la soumission due aux faits décidés par l'Eglise. »

Eum in finem, pergit anonymus, agentibus Gallie episcopis Romam misse sunt duæ propositiones, quarum prima sic erat: *Ad obedientiam Sedi apostolicæ debitum non requiritur ut quis sensum libri Jansenii, in quinque famosis Propositionibus interius ut hæreticum damnet; sed satis est, si eâ de re obsequiosum silentium teneat*. Altera verò: *Formula ab Alex. VII præscripta licitè subscribere potest, qui interius non judicat Jansenii libro hæreticam doctrinam contineri*. Duæ autem istæ propositiones, doctrinam Casûs manifestè exprimunt, eamque sanè illis exprimi curaverant harum denuntiatores viri alioquin sagaces nec obtusi ingenii; ergo,

cum easdem proscribat propositiones Clemens XI, universâ ipsi applaudente Ecclesiâ, sequitur damnatum manere supremo et infallibili judicio, silentii obsequiosi sufficientiam circa factum Jansenii.

5° Idem constat ex iis quæ Romæ gesta sunt, dum prædictarum pendebat examen propositionum. Nempè properantibus ad judicium censoribus, Arnaldus Deschamps, Lovaniensis Baccalaureus, tam suo quàm D. Hensibel, aliorumque plurium Lovaniensium doctorum nomine, duplex congregationi obtulit memoriale, utrumque autem habetur apud eundem anonymum loco mox citato. In primo hæc leguntur: *Consensum haudquaquam videretur, si inauditis D. Hensibel et theologis Lovaniensibus, quorum causa in harum propositionum examine agitur, à sanctâ Sede ad petitionem episcoporum Gallie, dictæ propositiones damnarentur*; in altero autem, nihil non molitur orator Lovaniensis ut duarum damnationem propositionum avertat, quia, ipso fatente, eodem judicio proscripta manere debeant et doctrina et scripta horumque Lovaniensium theologorum; sed hi pro solâ militabant sufficientiâ silentii obsequiosi circa factum Jansenii, hæc unica doctrinæ illorum summa; ergo, cum nonobstantibus memorialibus damnate fuerint propositiones Constitutione Vineam Domini, damnata quoque fuit, ipso fatente Jansenianorum oratore, sufficientia silentii religiosi pro facto Jansenii.

4° Idem rursus constat ex ipsis bullæ verbis, in quibus habentur et occasio et scopus definitionis; sic autem utrumque exprimitur: *Cum loquati homines... docere non sunt veriti, ad obedientiam Constitutionibus apostolicis (Innoc. X et Alex. VII) debitam, non requiri ut quis Jansenii libri sensum in quinque propositionibus damnatum, interius ut hæreticum damnet; sed satis esse, si eâ de re obsequiosum (ut ipsi vocant) silentium teneatur... hinc est quòd nos ad opportunum et efficax tam exitiali morbo remedium adhibendum excitati, etc.* Hic sanè alludit R. pontifex ad Casûs conscientie resolutionem; perstringit ergo Clemens XI silentium in dicto Casu expositum et probatum.

5° Tandem id clarè colligitur ex ipsâ præsentis controversiæ naturâ. De eo siquidem silentio loquitur S. pontifex, ac circa illud pronuntiat, de quo unice tunc temporis movebatur questio; ast tunc questio erat dumtaxat de obsequioso circa Jansenii factum silentio; istud à Jansenianis summo ardore propugnabatur, ab eorum verò aemulis impugnabatur; theologis censuris, episcopalis decretis, necnon pontificiis diplomatibus sæpius confixum fuerat; verùm his non obstantibus, variis effugiis isthæc decreta eludere conabantur; adeoque ad summum pontificem delata fuerat controversia ut eam decretoriè dirimeret; ergo, etc.

Et certè non frustra feruntur decreta Ecclesiæ; loquitur illa et definit non incassum et ex quâdam suas definitiones multiplicandi prurigne, sed necessitate cogente, ad coercendas hereses, ad sedandos tumultus novis excitatos opinionibus. Sed quæ novæ sporgebantur opinionibus? Quæ hæresim sapiebant aut fe-

velant ipsi? nulla potest assignari doctrina his insignita characteribus quam suâ Constitutione voluerit damnare romanus pontifex, præter solam de sufficientiâ silentii obsequiosi pro facto Jansenii sententiam; hæc unica occurrit in toto christiano orbe tunc temporis disseminata doctrina, quæ possit haberi velut bullæ objectum; hæc ergo unica de religioso silentio circa Jansenii factum doctrina subditur præsentî fulmine Vaticano totiusque Ecclesiæ. Totum istud ratiocinium versant ac fusiùs prosequuntur card. archiep. et episcopi Gallicani Parisiis anno 1728 congregati, in suâ ad regem epistolâ pag. 76 et sequent.

SECUNDUM MOMENTUM. — Momentum istud, quod quidem capitale est, ex ipsomet bullæ tenore cruitur, pluraque complectitur. 1° Quidem Clemens XI disertè negat approbasse Clementem IX distinctionem juris à facto; quin et addit ipsum *veram et totalem obedientiam, sinceram obsequiâ ullâ exceptione et restrictione subscriptionem à quantum episcopis exegisse*. Unde sic arguo: illam hæc Constitutione stabilitâ Clemens XI doctrinam, quam tribuit Clementi IX, et ejus contrariam ab ipso removet; atqui insufficientiam silentii obsequiosi circa Jansenii factum ipsi attribuit, doctrinam verò sufficientiæ ejusdem silentii ab eo removet; ergo, etc.

2° Testatur Clemens ibidem *non defuisse, nec adhuc deesse homines veritati non acquiescentes, qui variis distinctionibus seu potius effugiis Ecclesiam turbantes, tam Clementis IX, tam Innoc. XII Brevia in erroris sui patrocinium advocare, temerario planè ausu non erubescant*. Adversus tales viros insurgit pontifex vehementi oratione, horum se docet velle occidere effugia, convellere errores, vanas exsufflare distinctiones; sed quoniam sunt illi qui Brevia Clementis IX et Innoc. XII, in suam probationem distinctionum afferunt? nullos sanè reperire est, præter illos qui sufficientiam silentii obsequiosi pro facto Jansenii ex illis Brevibus nituntur propugnare; ergo hanc sufficientiam reprobat Clemens XI.

Ibidem asserit Innocentius XII, nomine sensûs obviâ quinque Propositionum, intellexisse sensum quem in Jansenii libro habent propositiones, quive ab eodem Jansenio intentas, ac ab Innoc. X et Alex. VII damnatas fuit; porrò hæc interpretatio directè adversatur, ut patet, doctrinæ silentii religiosi circa factum Jansenii; ergo, etc.

3° Ex integro recensitis Innoc. X et Alex. VII Constitutionibus, hæc habet Clemens XI: *Primo præmissas Innoc. X et Alex. VII prædecessorum Constitutiones, omniaque et singula in eis contenta auctoritate apostolicâ tenore præsentium confirmamus, approbamus et innovamus; sed constat præfatos pontifices damnasse et voluisse à singulis fidelibus damnari quinque Propositiones in sensu Jansenii; ita enim eas ab Ecclesiâ damnatas fuisse, disertè testatur in suâ priori Constitutione anni 1656 Alex. VII, et in posteriori anni 1665, promulgatam fuit formularium, imperataque illius subscriptio, quâ quisque interposito solenni jaramento quinque Propositiones uti hæreticas in sensu*

Jansenii parè ac simpliciter damnat ac rejicit; ergo renovando prædecessorum suorum Constitutiones, Clemens XI vult ut omnes fideles damnent corde et animo ipsum Jansenii sensum; ac proinde insufficientem judicavit silentium religiosum circa dogmaticum Jansenii factum.

4° Non solum renovat idem pontifex prædecessorum suorum Constitutiones, verum etiam ipsas à variis adversariorum distinctionibus seu potius effugiis vindicat; ac postmodum sic decernit: *Hæc nostrâ perpetuâ valiturâ Constitutione, obedientiâ, quæ præmissis apostolicis Constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio minimè satisfieri; sed damnatum in quinque præfatis propositionibus Jansenii libri sensum, quem illarum verba præ se ferant, ut præfertur, ab omnibus Christi fideiibus ut hæreticum, non ore solum, sed et corde rejici ac damnari debere... declaramus, decernimus, statuis et ordinamus*. Non potuit certè pontifex præsentiam religiosi silentii sufficientiam significantioribus verbis explodere. Scilicet expressè declarat hæc suâ perpetuâ valiturâ Constitutione, ad veram christiani hominis obedientiam constitutionibus apostolicis debitam, necessariò requiri ut ille non ore solum, sed et corde rejiciat ac damnat ut hæreticum Jansenii libri sensum; ergo, vi illius definitionis, tenetur quisque fidelis ad credendum, hæreticum esse Jansenii sensum; ac proinde, etc.

5° Ibidem decretoriè pronuntiat Clemens XI, *non aliâ mente, animo aut credulitate formulario subscribi licitè posse, nisi damnatus in quinque propositionibus Jansenii libri sensus, non solum ore, sed et corde rejiciatur ac damnatur*; ex hæc autem definitione hoc invictum exurgit argumentum: Ecclesia præcipit vi bullæ Alexandrinæ, ut omnes, quicumque illi sint, fideiium magistri subscribant formulæ predictæ; nempe ut pia mater certa de fide magistrorum, certa quoque sit de discipulorum fide; atqui Clemens XI expressè pronuntiat neminem posse subscribere formulæ, nisi corde et animo credat sensum libri Jansenii esse hæreticum; ergo omnes credere debent sensum ipsum libri Jansenii esse hæreticum; et istud definit Clemens XI, universâ approbante Ecclesiâ.

tertium MOMENTUM. — Tertium momentum deducitur ex acceptatione præsentis bullæ factâ à clero Gallicano in comitis generalibus anni 1705; tunc enim conditum fuit instrumentum Pastorale ad Constitutionis predictæ acceptationem, quod suum fecere plerique Galliarum episcopi; hæc autem leguntur in præfato instrumento: « Nous avons vu avec une véritable douleur les efforts que des esprits inquiets ont faits depuis quelques années pour renouveler les contestations sur le Jansénisme, et pour affaiblir par des écrits remplis de fausses et dangereuses maximes l'autorité des Constitutions des souverains pontifes... Il est vrai qu'on ne vit pas plutôt paraître ces nouveaux écrits dans le diocèse de Paris, qu'ils y furent en même temps condamnés, et ensuite dans quelques autres diocèses. Mais pour ôter toute occasion de rappeler les erreurs prosrites par l'Église..., il

« fallait que la même autorité qui avait condamné dans
 « la naissance des contestations les cinq Propositions
 « extraites du livre de Jansénius, condamnat encore
 « aujourd'hui les détours et les subtilités que l'on avait
 « inventés pour mettre la doctrine de ce livre à cou-
 « vert des censures de l'Église. Pierre a donc parlé par
 « la bouche de son digne successeur..... Sa Sainteté
 « prononce en termes exprés que NE PAS CONDAMNER
 « INTÉRIEUREMENT COMME HÉRÉTIQUE LE SENS DU LIVRE
 « DE JANSENIUS, CONDAMNÉ DANS LES CINQ PROPOSITIONS,
 « MAIS PRÉTENDRE QUE LE SILENCE RESPECTUEUX SUFFIT,
 « CE N'EST PAS RENONCER A L'ERREUR, MAIS LA CACHER;
 « CE N'EST PAS OBEIR A L'ÉGLISE, MAIS S'EN MOQUER.....
 « A CES CAUSES... nous déclarons que l'on ne satisfait
 « point par le silence respectueux à l'obéissance qui
 « est due aux Constitutions des souverains pontifes
 « Innoc. X et Alexandre VII; qu'IL FAUT S'Y SOUMETTRE
 « INTÉRIEUREMENT, REJETER NON-SEULEMENT DE BOUCHE,
 « MAIS MÊME DE CŒUR, ET CONDAMNER COMME HÉRÉTIQUE
 « LE SENS DU LIVRE DE JANSENIUS, CONDAMNÉ DANS LES
 « CINQ PROPOSITIONS. »

Ex his clarè constat quodnam sit, iudicibus Gallianis præsulibus, 'objectum silentii illius obsequiosum, quod velut insufficiens rejicitur à Clemente XI. Non aliud sanè reperiri potest præter factum Jansenii; siquidem non aliud noverant episcopi in Galliis prædicari, non aliud damnaverant eminentiss. Parisiorum aristis, non aliud obsequierant alii episcopi in suis diocesisibus; atqui illud idè est ex præsulibus Gallianis, quod respuit velut insufficiens Clemens XI, illud idem cum ipso respuunt et illi; ergo, si mens et sensus bullæ ab episcopis efflagiatæ, ab ipsis repeti debent, ut de facto repetenda sunt, damnata est hæc solenni Constitutione silentii obsequiosum sufficientia; atque hinc in illius Mandati judicato conceptis verbis pronuntiant præsules nostri, *non ore solum, sed et corde rejiciendum ac damnandum ut hereticum sensum libri Jansenii, in quinque Propositionibus damnatum.* Videantur adhuc epistola encyclica comitorum ad Galliarum episcopos, et epistola ad S. pontificem, in quibus clariùs, si tamen fieri potest, eandem adstruunt veritatem. Utraque hæc epistola habetur in novâ collectione Commentariorum cleri Gallicani tom. 1, pag. 598.

Nonnulli fuere episcopi qui aut huic laudato Pastoralis instrumenti quædam addidit, aut novum ipsi culderunt; omnes autem idem prorsus testantur: quædam ex illis excerpta hic retulisse satis sit. Eminētissimus Noallius Mandato encyclico addidit hæc verba: « C'est la doctrine que nous avons déjà enseignée par notre ordonnance du 22 février 1703, et nous avons la consolation de la voir en tout conforme à la constitution de notre S. Père le pape. » Docuerat autem ille insufficiens prorsus esse silentium obsequiosum pro facto Jansenii; ergo, etc. Ita disertè testatur Jansenianis minime suspectus auctor in historia Casus conscientie tom. 8, observatione duodecimâ in Mandatum ejusdem cardinalis pro acceptatione Constitutionis *Vineam Domini*: « M. le cardinal, inquit, est allé plus loin que le pape. Car en supposant même

« que le pape impose l'obligation de croire le fait, du
 « moins il est toujours constant qu'il se renferme dans
 « ce fait, et qu'il n'établit aucune maxime générale
 « qui puisse être tirée à conséquence à l'égard des au-
 « tres faits. Mais M. le cardinal ne se resserre point dans
 « le simple fait de Jansénius; il embrasse tous les faits,
 « et décide que l'Église a droit d'exiger que l'on croie
 « tout ce qu'elle peut décider en matière de faits. »

Illustrissimus Le Tellier archiepiscopus Rhemensis idem expressiùs tradit, his verbis: « La maxime qui
 « borne au seul silence la soumission que l'on doit aux
 « décrets de l'Église les plus solennels pour la con-
 « damnation des livres..... restreint l'étendue de l'o-
 « béissance due à l'Église, et en altère la sincérité; à
 « la faveur de ce principe, chaque particulier se met-
 « trait en droit de préférer son sentiment à celui de
 « l'Église, et se croirait, par l'effet d'une présomption
 « insupportable, l'arbitre souverain du sens des livres
 « et des écrits en matière de religion; avec les déguï-
 « sements de cette trompeuse doctrine, bien loin de
 « renoncer à l'erreur, on la cacherait; on couvrirait le
 « mal, et on ne le guérirait point; on se jouerait enfin
 « de l'Église au lieu de lui obéir. Son autorité et ses
 « lumières n'out-elles pas assez de force pour détermi-
 « ner à la soumission intérieure même les plus savants
 « Théologiens? » Hactenùs illustriss. archipræsul, qui-
 « bus non modo docet damnatum fuisse à Clemente XI
 « obsequiosum silentium circa factum Jansenii, sed et
 « invictè confutantur quæ speciosa magis in illius patro-
 « cinium ab adversariis allegantur; deinde totidem ver-
 « bis concludit corde et animo demandùm esse ut hereti-
 « cum libri Jansenii sensum, quem quidem sensum ipsamet
 « quinque Propositionum verba præ se ferant.

Illustrissimus Castrensis in judicato sui mandati sic pronuntiat: « Nous déclarons que pour satisfaire à l'o-
 « béissance qui est due aux constitutions des souverains
 « pontifes Innoc. X et Alex. VII, il ne suffit pas de s'y
 « soumettre seulement pour ce qui regarde le dogme, en
 « gardant un silence respectueux sur le fait de Jansé-
 « nius, mais qu'il faut rejeter de cœur comme de bou-
 « che, et condamner comme hérétique le propre sens
 « de cet auteur, qui a été condamné dans les cinq
 « Propositions, sans recourir à cette fameuse distinc-
 « tion du fait et du droit, qui n'avait été inventée que
 « pour étuder la force des Constitutions, et qui, si elle
 « avait lieu, pourrait servir de prétexte pour défendre
 « les plus mauvais livres. » Non poterat clariùs ille
 « presul figere objectum silentii obsequiosum quod hæc
 « Constitutione insufficiens declaratur.

Mons Pessulanus et Sanitiensis episcopi idem de-
 « clarant in suis Mandatis pro acceptatione dictæ bullæ
 « *Vineam Domini*; in his leguntur decretoria hæc verba:
 « Nous déclarons que l'on ne satisfait point par le si-
 « lence respectueux à l'obéissance qui est due aux
 « Constitutions des souverains pontifes Innoc. X et
 « Alex. VII; qu'il faut rejeter non-seulement de bou-
 « che, mais même de cœur, ET CONDAMNER COMME
 « HÉRÉTIQUE LE SENS DU LIVRE DE JANSENIUS, CONDAMNÉ
 « DANS LES CINQ PROPOSITIONS. »

Tandem, ut cæteros omitam, episcopus S. Pontii, unus ex novemdecim tempore quatuor episcoporum et Clementis IX, solus ex illis superstes, sic suam absolvit instructionem præsentis bullæ occasione datam : « Je suis persuadé que les vingt-deux évêques étoient... si remplis de respect pour le S. -Siège, que s'ils étoient en vie, ils recevraient aussi bien que moi la bulle de N. S. P. le pape, où il ne s'agit d'aucun dogme, mais seulement du fait de Jansenius. Je reçois donc, » etc. Sic ille dùm vult bullâ *Vineam Domini*, non fuisse generatim definitum quo motivo teneantur fideles assentiri definitionibus Ecclesiæ circa facta, agnoscit tamen expressè ab illâ exigi internum mentis assensum pro facto Jansenii.

QUARTUM MOMENTUM. — Quartum istud momentum repetitur ex querelis defensorum Jansenii; ubi enim pervulgata fuit bulla, cum dieteris lacessere, ac cavillationibus variisque effugiis cludere conati sunt; ut quid autem ista agendi ratio? an ita reclamassent, nisi ipsis persuasum fuisset dictâ Constitutione obsequio silentium circa Jansenii factum specificè damnari?

Has omnes Janseniorum querelas et expostulationes disseminavit in suâ Casûs conscientiæ historiâ, præsertimque tom. 6, anonymus auctor jam multoties appellatus. Sic parag. 27 : « Il est certain que sous un autre pape moins prévenu et moins partial pour les Jésuites, les choses se seraient passées ainsi; » id est non fuisset lata Constitutio. Paragr. 28 : « La bulle ayant été envoyée en France..., on ne parut convenir que d'une seule chose, c'est qu'elle étoit obscure et ambiguë, et que depuis le commencement jusqu'à la fin on y voyoit des marques de la prévention et de la passion des Molinistes qui l'avaient sollicitée; et infra, n. 30 : « On ne voyoit dans cette nouvelle Constitution aucune ombre d'un jugement canonique; et il n'y paroissoit point qu'on eût écouté personne, qu'on eût rien examiné, qu'on eût rien éclairci. On y voyoit seulement beaucoup d'injures et de malédictions prononcées en l'air contre des personnes qu'on n'avoit eue vaincues d'aucune erreur.... Une autre réflexion étoit que la bulle renfermait plusieurs clauses insolites et contraires à la doctrine de l'Eglise de France, » etc. Hæc ille, sicque mentitur iniquitas sibi; etenim se subdit suosque exhibet subditos Constitutioni lata, violatis omnibus canonum legibus ac formis, hæsis Ecclesiæ Gallicanæ juribus, læsâ et illius libertate. Verùm si lex est informis et iniqua, cur ei se subdunt? si justa, si veritatem docet, cur conqueruntur?

Deinde contestantur latam fuisse bullam ab homine Jesuitis prorsus devoto, illam ab initio ad calcem se prodere velut apertum Molinistæ factionis fætum; ergo damnat velut insufficiens silentium obsequiosum pro facto Jansenii; hæc enim damnatio votorum summa erat Jesuitis et episcopis quos sub nomine Molinistarum traducere non designatur anonymus auctor; ac proinde et ipsi Janseniani, ipsismet fatentibus, ore, corde et animo teneantur damnare Jansenii librum. Sic

sibi contradicunt, dùm obsequium pollicentur, et legis æquitatem vellicant; scilicet lege latâ in illam insurgere timerunt, nec cordis dolorem, et ex eo profucentes gemitus abscondere valuerunt; hinc querela, sociantur obsequio, obsequium fundatur variis in effugiis genuinum bullæ sensum omnino evertentibus.

Multò candiditius locutus est auctor anonymus antea citatus, libro cui titulus : *Apologeticus Jansenii*, parte 2, cap. 10. De istâ Clementis XI bullâ agens, sic contubernales suos Jansenianos compellat : *Ne, quæso, claudamus oculos ad perspicuam lucem; ne cavillentur vitiationibus insulsis ac frigidis; fateamur mala gentis nostræ; et quoniam vulnus capitis, erumpente per omnes fascias sanguine, diutius celari non potest, missis ambagibus dicamus ingenuè quod habet res... Quid annulorum nostrorum victorias extenuare nitimur... nobis per rancida et obsoleta diverticula inutiliter oblectantibus? Prospecto cuncta hactenus ad votum adversariorum nostrorum succedere; et Molinæ evahendo, deprimendoque Augustino, extremam quasi manum hæc Clementis XI Constitutio appositam esse, maturus harum deceptionum arbiter satis super,ne capiet.* Sic ille; subinde adductis disertissimis Clementinæ Constitutionis verbis probat genuinum Jansenii sensum hæc bullâ confixum fuisse; et paucis interjectis, sic pergit : *Si ergo perpetuamus adhuc tritari, quis sit ille damnatus propositionum sensus, et illius clariorum explanationem à Romanâ curiâ postulare; nonne jure meritissimo, ut importuni arandi sensus? nimirum qui jam dudum quaesitus est sensus, in ipso libro ad quem mittitur, omnibus qui tantum latine callent, instar jubaris meridiani splendet et radiat.*

Denique cap. 7, sub finem, sic rursum de Clementis XI Constitutione loquitur : *Sed quid ego hæc argumentationibus legentium aures lasso, cum jam denique Clementem XI expressè ac dilucidè declarantem habemus, propositiones IN IPSOMET OBVIO SENSU, QUEM IN JANSENII LIBRO HABENT, fuisse à suis prædecessoribus condemnatas? Neque enim certior nobis alius in orbe christiano testis adiri potest, per quem eorundem prædecessorum vera mens, Ecclesiæ catholicæ imoletur.* Non potuit auctor ille clariùs ac vehementius genuinum Constitutionis Clementis XI sensum demonstrare contra vanas Jansenianorum cavillationes.

Atque hinc idem, aut si quis alius è Jansenianis procacissimus scriptor, dictam Constitutionem toti Ecclesiæ denuntiare veritas non est, quòd nempe per eam omnia suorum propugnacula funditis everti clarè ac perspicuè cerneret; sic enim loquitur in protervo illo scripto cui titulus : *Denuntiatio solennis bullæ Clementinæ*, etc. : « Clementina Constitutio, Alexandriam definitionem renovans, simul vias omnes intercipit, et effugia obstruit, quibus Yprensiùm antistitis patroni hactenus, sive ipsam Alexandri bullam in exitum trahere, sive gratiam, divinâ virtute suâ quæcumque voluerit efficientem, à damnatione pontificiâ eripere satagerunt.... FACTI ET JURIS questio, quæ viri celebres doctrinam sanam hactenus servabant incolumem, per Clementem rejecta, abolita,

exsufflata est; silentium obsequiosum aeterno silentio sepeliendum, concertatio de sensu obvio, quem ipsa met propositionum verba præ se ferunt, evanuit, excessit, evasit. Ipsemet individuus Janseniani libri sensus interno abnuit ut hereticus proscribendus est, nec ore solùm, sed corde damnandus; et qui aliâ persuasione famosæ formulæ licite subscribi posse autumat, impudentiâ teter, naturali honestate orbis, et christianâ sinceritate exutus, te, ô sancta mater! jurejurando decipit ac deludit. Vides quàm rectè ostendat auctor Clementinâ Constitutione genuinum ac legitimum Jansenii sensum damnatum fuisse, omniaque diverticula quibus clabi conatur Jansenianis fuisse præcepta. Consuli potest e'rudita epistola quam circa hanc denuntiationem ad Quesnell. scripsit illustriss. archiepisc. Cameracensis.

QUINTUM MOMENTUM.— Quintum et ultimum momentum desumitur ex effugiis quibus Janseniani nituntur ostendere se nullatenus hâc Constitutione fuisse damnatos; sed quàm fuitiles tam frustraneos esse eorum conatus in promptu est ostendere. Omnes horum argutias summo collegit studio anonymus pluries citatus tom. 6 Historiæ Casûs paragr. 28; præcipuas ac speciosas magis hic referemus ac solvemus.

Aiunt 1°, quosdam in Gallis extitisse quos Romæ denuntiaverint, velut renuentes damnare errores ab Ecclesiâ in quinque Propositionibus proscriptos; silentium ergo, quod reprobat Clemens XI, non merum factum, sed jus ipsum spectat. Respondeo: Constat tempore lata Constitutionis Clementinæ, à quinquaginta annis aut circiter Jansenianos semper prædicasse se damnare cunctos errores ab Ecclesiâ proscriptos in quinque propositionibus; hoc omnibus notum erat; nullus ergo asserere potuit eos nullatenus rejicere errores quinque Propositionum, nec ipsi fidem adhibuisset romanus pontifex; nulla insuper auctoritate evincere valent adversarii hoc Romæ fuisse nuntiatum; et sicut gratis fragmenta sua produunt, ita hæc gratis respiciunt. Cæterum, etsi prætererent Jansenii defensores se sincerè damnare errores in quinque Propositionibus confixos, cum tamen Ecclesia iterato multoties judicio reipsâ damnaverit in quinque Propositionibus genuinum Jansenii doctrinam, hæcque proscribere detrectarent Janseniani, meritò ad S. pontificem deferri poterunt veluti renuentes rejicere errores præcisè ab Ecclesiâ proscriptos, nec injusta tunc haberi potest accusatio.

Aiunt 2°, silentium quod à Clemente XI rejicitur illud est quo mediante non deponitur error, sed absconditur; vultus tegitur, non curatur; Ecclesiæ illuditur, non paretur; atqui tale non est silentium quod pollicentur Jansenii defensores, illud siquidem conjungitur cum sincerâ damnatione cunctorum errorum ab Ecclesiâ rejectorum; ergo, etc. Respondeo negando min; cum enim Ecclesiæ definitiones ad sensus alienos detorquentur, subtrahiturque ille solus qui est objectum definitionis; quidquid in contrarium clamitans talis sensus defensores, silentium, non internum mentis assensum, promittentes, silentio justè dicuntur errorem

tegere non deponere, nec cum sincera erroris damnatione conjungitur tale silentium; atqui sic se habet obsequiosum silentium quod circa dogmaticum Jansenii factum præstendunt adversarii; ergo, etc. Colligitur isthæc responsio ex Mandato Pastoralis archiepiscopi Rhenensis præ acceptance bullæ *Vincam Domini*; verba antea laudavimus argumento tertio.

Et verò, si, ut definit Ecclesia, verè hæreticus est proprius Jansenii sensus; qui renuit illum damnare, solumque pollicetur silentium, is verò non deponit errorem, sed silentii pallio velat et abscondit; hinc post verba bullæ objecta, immediatè subjicitur: *Et lata demum filii inobedientiæ via steritur ad fovendam silentio hæresim; diu ipsam Jansenii doctrinam, quam ab apostolicâ Sede damnatum Ecclesiæ universalis exhorruit, adhuc interius abjicere, et corde improbare detrectant.* Ex his manifestè patet silentium quo absconditur ac fovetur error et hæresis, quodque à Clemente XI rejicitur, illud esse quo quis ipsam Jansenii doctrinam interius abjicere et corde improbare detrectat; atqui hujusmodi silentium, ipsissimum est quod obsequiosum ventitant Janseniani; ergo, etc.

Aiunt 3°: Eò tandem reductur romani pontificis Constitutio, ut definit ad exhibendam virtutem orthodoxi obedientiam Constitutionibus apostolicis debitum non sufficere silentium obsequiosum; ast hoc ipsum fatentur et agnoscunt Janseniani. Scilicet, inquit illi, Constitutiones apostolicæ duo includunt, jus et factum; silentium autem pro jure non sufficit, requiritur quippe internum mentis assensus, dogmatibusque definitis fides debetur; ergo, etc.— Respondeo: Duo quidem includunt Constitutiones apostolicæ, jus scilicet et factum; juri, non facto, debitum esse internum mentis assensum contendunt Janseniani; Clemens autem XI ipsum etiam factum debere esse objectum hujuscæ assensus disertè declarat loco citato, his verbis: *Obedientiæ quæ Constitutionibus apostolicis debetur, obsequioso silentio minime satisfieri; sed damnatum in quinque Propositionibus Jansenii libri sensum... ab omnibus Clerici fidelibus ut hæreticum, non ore solium, sed et corde rejici ac damnari debere...*; ergo Janseniani libri sensus, in quo quæstionem facti reponunt adversarii, ut hæreticus corde damnari debet. Scilicet consentiebant omnes, quinque Propositiones esse hæreticas, supervacaneæque extitisset Ecclesiæ definitio circa istud punctum; tota quæstio erat an essent hæreticæ in sensu Jansenii; negabant Yprensis sectatores, contendeant cæteri; hæc dirimere controversiam prædictæ Constitutione intendit R. pontifex. Finitum fuisse litem hoc Ecclesiæ romanæ judicio, intellexerunt episcopi Gallicani, idque constat ex solâ terminorum inspectione, cum illorum vi teneatur quilibet damnata et corde rejicere sensum Jansenianum quilibet; ergo definitio cadit in factum, non quòd jus excludat, sed quia de illo consentire videbantur omnes, et tota altercatio movebatur circa dictum Jansenii sensum.

Aiunt 4° Clementem XI unum definire, alterum verò supponere. 1° Definit propositiones esse damnandas in sensu quem verba præ se ferunt; 2° supponit sen-

sum propositionum obviū esse Jansenii sensum; quod ante ipsū supposuerant Innoc. X et Alex. VII; nihil ergo Clementis bulla decretoriē pronuntiat circa factum. — Respondeo, merum istud esse ac vanum effugium ad vim bullæ *Vineam Domini* elevandam propositum. Audiantur cardinales, archiep. et episcopi Gallicani in præfatâ ad regem epistolâ anni 1728: « Ce n'est point par supposition que les bulles ont parlé du fait; ce n'est point par une simple supposition qu'elles énoncent que les cinq Propositions sont tirées du livre de Jansénius, et condamnées au sens de son livre. » Idque confirmant ex disertissimo illustriss. Bossuetii testimonio antea laudato, ex epistolâ ad moniales Portus Regii in quâ conceptis verbis asserit: « Alexandre VII a déclaré à toute l'Église l'examen exact qu'a fait son prédécesseur Innocent X, non-seulement du droit, mais du fait. » Demum sic concludunt præsules nostri: « C'est cette loi que Clément XI renouvela par sa bulle de 1705, et dont il ordonna l'exécution. Est-il permis de réduire à une simple supposition ce qui est l'objet précis de la loi? » Nihil certè expressius.

Et verò, Clemens XI hæc ipsâ suâ bullâ totus est ut apostolicas Innoc. X et Alex. VII Constitutiones ex integro confirmet ac renovet; vult ut formula ab Alex. præscripta purè ac simpliciter subscribatur; expressè pronuntiat juxta Innoc. XII, propositiones de ipsomet obvio sensu, quem in Jansenii libro habent, esse exponendas; hæcque occasione datâ operâ sugillat distinctionem duplicis ac diversi sensû obvii, unus qui esset relativus ad ipsa propositionum verba, alter verò ad Jansenii librum; perperam ergo fingunt adversarii, ex merâ suppositione pronuntiâsse Clementem XI, obviū ac damnatum quinque Propositionum sensum, ipsissimum esse Janseniani libri sensum.

Adiunt tandem 5°, proprium Jansenii sensum cautè discernendum esse à sensu quem putat S. pontifex esse Jansenio proprium; quem tribuit Augustino Yprensi Clemens XI sensum, ille est hæreticus; qui genuinus est Jansenii sensus, ille est catholicus, orthodoxus et iugiter extitit intactus, cum sit ipsemet Augustini sensus, solamque sonet gratiam à se efficacem et prædestinationis gratuitæ doctrinam. Ita subtiliores Jansenistæ. Effugium istud refert et approbat auctor Anonymus Historiæ Casûs conscientiæ tom. 7, pag. 40, his verbis: « Équivoque triviale DU SENS DE JANSENSIUS, dont on demande l'éclaircissement depuis soixante ans... Si on entend la proposition du sens PUTATIF de Jansénius, elle est fautive, hérétique et bien condamnée. Si on l'entend du VRAI SENS de Jansénius, elle est plus que probablement vraie, et on ne peut la condamner sans condamner la doctrine de la grâce efficace par elle-même. »

Respondeo 1°: Protærvæ subtilitatis foetus est hæc distinctio, sensû putativi, et sensû proprii: quem putat Ecclesia esse sensum Jansenii, ille reipsâ ipsius est, ut demonstravimus supra, art. 1 hujusce capituli, et amplius constabit ex dicendis sequenti capite. 2° Oculatiorene sunt Yprensi sectatores ipsamet Ecclesiâ, aut ipsismo inest ardentior veritatis zelus,

probatioque cordis fides? Jam ab octoginta et amplius annis conqueruntur Ecclesiam non intellexisse Jansenii librum, et pia mater, sedula veritatis indagatrix, anathemata ingeminat, in eos velut in rebelles insurgit; potestne iterata vibrare fulmina nullâ præviâ veritatis inquisitione? aut ipsam nonne valet detegere? absit à quolibet sincero fidei tanta in optimam matrem injuria. 3° Quoties genuinus ille Jansenii sensus propugnatus fuit, toties fulmine percussus abiit; illum exposuit Baius, et triplici bullâ damnatus fuit: exposuere illum Quesnellus, Arnaldus, Gerberonius et alii plures quos damnarunt episcopi; nusquam ab Ecclesiâ approbatus, multoties ab episcopis rejectus, is est Jansenii sensus quem ut purum, ut orthodoxum propinant adhuc defensores, qui per fas et nefas eum Ecclesiæ definitionibus, levioribus argutiis subducere conantur. 4° Summa erat Clementis XI tempore facilitas verum Jansenii sensum dignoscendi; viam paraverat Baius; multiplicatis Ecclesiæ Romanæ definitionibus ac prævio examine latius facilior ad veritatem patebat aditus; eam cuiuslibet obviæ præstabant Jansenii defensores innumeris libellis; ipsa Gallicanos præsertim episcopos, quorum manibus prædicti turbabantur libelli, latere non poterat; ipsi tamen cum R. pontifice exigunt ut proprius damnetur Jansenii sensus; ergo, etc. 5° Tandem duplici duntaxat prætextu niti potest putativi à vero et proprio Jansenii sensu distinctio; vel non intellectum à summis pontificibus, vel nec adhuc lectum Jansenii librum; at utrumque absurdum perinde est ac injuriosum meritiſsimis pontificibus totique Ecclesiæ: quod ex sese patet; invictèque demonstrat auctor anonymus Apologetici pro Jansenio parte 2, cap. 10. Hujus ratiocinium, quod sanè decretorium omninò est, adductis propriis ipsis verbis hic exhibeo: « De priori effugio, inquit, ad librum provoquo, qui tantâ perspicuitate, et tam crebrâ dogmatum tradendorum repetitione, denique et tam indissolubili universæ doctrinæ concatenatione conscriptus est, ut illius doctrinâ hominem sane mentis, et tantilli ingenii, nisi quâdam magicâ fascinatione perstrictus sit, haud queat fugere. Quæ ergo crediderit pontificem (Clementem XI), qui politioris litteraturæ cultor et amator audit, potuisse œcœuire in hauriendo significatu libri, qui cunctus obviū, disertus et clarus est? »

Pergit anonymus: « An ergo posteriorem evadendi viam captabimus, ac dicemus ipsum librum Jansenianum à Clemente propriis oculis non inspectum?... Verum, ut post tot annorum dissidia, post incensam per annos 70 rempublicam christianam, post tam acres conflictationes in hæc causâ initas, post millenas scriptiones pro Jansenii innocentâ exaratas, post infinitas preces, postulationes, obtestationes, querimonias ad tribunal pontificium de eadem innocentâ interjectas, Clemens XI... Jansenii librum, is saltem non adeo prolissis locis, quibus de quinque Propositionibus ex professo tractat, nec adhuc legerit aut inspexerit; tam est prodigio et monstro simile, ut nemo posteriorum nobis,

« non aio id affirmantibus, sed vel jurantibus, cre-
 « diturus sit. Quis enim benè mentis compos in ani-
 « mum inducere queat suum, ut iudex ecclesiasticus,
 « primæ Sedis antistes, supremus inter præules,
 « controversiarum arbiter, post acerrimas 70 annorum
 « lites, de damnato quinque Propositionum sensu....
 « ad sospiciendam momentosissimam controversiam illam
 « proliat, et illum ipsum non alium quàm Jansenian
 « libri esse definiat, Jansenio non inspecto? »
 « Et paulò post, utrumque simul effugium impugnans,
 « scitè observat quòd si valerent dicta effugia, « planè
 « mutarent ac labarent omnia, quæ quondàm à rō-
 « manis pontificibus, et quibuscumque præpositis
 « ecclesiasticis, adversus errores planissimos, vel
 « auctores manifestò heterodoxos constituta sunt, aut
 « in posterum statuenda. Quia semper (inquit) valebit
 « exceptio, quòd errores vel scriptores illos proprià
 « indagine non cognoverint, sed mendaci æmulorum
 « accusatione delatos, nullà prævià examinatione pro-
 « scripserint.... Quid hoc est aliud, quàm universam
 « præcipiendi et obediendi normam, in regno Christi,
 « successis nervis, evertere ac profligare? » Demùm sic
 « concludit: « Exsullemus illa vana effugia; et pro
 « comperto ponamus, quòd Constitutiones pontificum
 « eà vi et auctoritate polleant, quà testimoniis publicis
 « insignita veniunt; et nisi maturè ut spuræ, suppo-
 « sitione, vel conflictæ publicis vicissim declarationibus
 « revocentur, veluti profectè ab iis, quorum titulos
 « gostant, existimandæ sint; nec nisi post diligentem
 « operam; in causâ controversâ adhibitam, fuisse
 « conditæ et evulgatæ. »

« Istud Janseniani scriptoris argumentum validissimè
 « probat, non sine maximâ absurditate negari posse
 « quin Clemens XI legerit et probè intellexerit Jansenii
 « librum; nec proinde quin idem pontifex (cum universâ
 « Ecclesiâ quæ ejus et præcedentium SS. pontificum
 « circa Jansenianum Constitutiones approbavit) nomine
 « sensus Janseniani verum ac germanum Yprensium sen-
 « sum proscripserit. »

« Ubi obiter observa, non valere Jansenianos pro-
 « priam ac legitimam Jansenii sensum à damnatione
 « eximere, nisi tribuant SS. pontificibus, cunctisque
 « episcopis, aut stupendam culpabilemque inertiam,
 « aut sensus planè obtusos qui verum Yprensium sensum
 « luce evidentissimâ conspicuum deprehendere non po-
 « tuerunt; sicque sanctis Dei ministris per totum orbem
 « diffusis, aut crimen aut errassam ignorantiam expro-
 « brent; nec enim tueri se valent, nisi augusto primo-
 « rum pastorum collegio se vel sanctiores vel doctiores
 « exhibeant. »

« Duo supersunt Jansenianorum effugia quæ retulisse,
 « refutasse est. Primum istud est: Clemens XI bullâ
 « *Vineam Domini* solemnem Clementis IX pacem neu-
 « tuquam rescendit aut delet, imò potius eam renovat
 « ac confirmat; atqui præcipuum Clementinæ pacis
 « fundamentum fuit distinctio juris à facto, atque reli-
 « giosi silentii sufficientia; ergo, etc. Verùm 1º mera
 « est petitio principii, sicque in adversarios retorqueri
 « potest: Illud non approbavit silentium Clemens IX,

quod improbat Clemens XI; atqui, etc.; ergo. 2º Fat-
 « sum ex antedictis Clementem IX approbasse merum
 « silentium circa dogmaticum Jansenii factum. 3º Si pax
 « Clementinæ et bulla *Vineam* sibi invicem adversaren-
 « tur, deserenda sanè potius esset pax illa, et adha-
 « rendum bullæ, quæ, fatentibus adversariis, mani-
 « festa est totius Ecclesiæ lex. »

« Secundum sic est: Clemens XI bullâ *Vineam Domini*
 « nihil pronuntiat circa infallibilitatem Ecclesiæ in factis
 « dogmaticis; atque assensus interior prudenter exhi-
 « beri nequit hujusmodi factis absque dictâ infallibili-
 « tate; ergo, etc. Verùm quid inde? Agebatur tunc
 « temporis de assensu debito dogmatico Jansenii facto,
 « non de motivo hujus assensus; non mirum ergo si
 « istâ questione prætermissâ, priorem duntaxat defi-
 « nierit Clemens XI. 2º Vel potest exhiberi assensus
 « internus dogmatico facto absque auctoritate infallibili
 « proponente, vel non; quidquid dixerit, prementur
 « adversarii. Si primum, ergo falsa minor argumenti
 « propositi; si secundum, ergo, cum directè pronun-
 « tiaverit pontifex Janseniani libri sensum ab omnibus
 « Christi fidelibus ut hæreticum rejici ac damnari debe-
 « re, exinde sequitur saltem indirectè pronuntiâsse
 « circa Ecclesiæ infallibilitatem in factis dogmaticis.
 « 3º In hujusmodi factis dogmaticis ejus subscriptio-
 « nem exigit Ecclesiâ, ut in facto Jansenii, tria sunt se-
 « dulò distinguenda, 1º dogmatici textus interpretatio;
 « 2º ipsius qualificatio; 3º ejusdem textus à fidelibus,
 « etiam sub juramento, damnandi aut approbandi pro-
 « positio. Etsi autem absolutè supponeretur fallibilis
 « Ecclesiâ (quod certè dici non potest) circa duo priora,
 « nusquam tamen providente Spiritu sancto ullatenus
 « errare posset circa tertium; capitaliter enim Ecclesiâ
 « sanctitati repngnat, quòd possit sub anathematis pœ-
 « nâ universos adgere fideles ad damnandum, interpo-
 « sito insuper juramento, textum qui foret orthodoxus,
 « aut vice versâ approbandum qui foret hæreticus.
 « Verùm de his in tract. de Ecclesiâ, ubi de factis
 « dogmaticis. »

« Cæterùm, antequàm præsentem absolvamus con-
 « troversiam, observa 1º, definitionem de insufficientiâ
 « silentii religiosi circa proprium ac naturalem Jansen-
 « niani libri sensum, esse propriè dictum judicium do-
 « gmaticum circa veram juris quæstionem, circa quam
 « neutiquàm errare posse Ecclesiâ, concurs est ortho-
 « doxorum doctrina. »

« Observa 2º, quas tradiderant regulas Alex. VII et
 « Innoc. XII, ad discernendum proprium ac genuinum
 « quinque Propositionum sensum ab Ecclesiâ damnatum,
 « paucis his verbis in suâ Constitutione complexum
 « fuisse Clementem XI. Asserti 1º quinque Propositiones
 « ex memorato libro Jansenii excerptas, in sensu obvio,
 « quem ipsamet propositionum verba exhibent, ac præ se
 « ferunt, damnatas fuisse; en regula ab Alex. VII pro-
 « posita in utrâque suâ Constitutione annor. 1658 et
 « 1663. Asserti 2º obvium illum propositionum sensum
 « intelligendum esse, de ipsamet obvio sensu quem in
 « Jansenii libro habent, quæ ab eodem Jansenio intentus,
 « ac à præfatis Innoc. X et Alex. VII damnatus fuit. »

en altera regula ab Innoc. XII tradita in Brevibus annor. 1694 et 1696, de quibus antea diximus. Observa 3^a, ex his sequi, iudice ipsâmet magistrâ veritatis Ecclesiâ, quæ Clementis XI Constitutionem approbavit, proprium ac naturalem quinque Propositionum sensum, reipsâ eundem omninô esse cum proprio et naturali Janseniani libri sensu, seu doctrinâ in eo expressâ.

Jam quæ in hocce articulo paulô uberis dicta sunt, sic paucis contraho.

Bulla *Vineam Domini* iudicium est irreformabile, dogmaticum, supremum totius Ecclesiæ, ab illius capite et centro dimanatum, cunctorum orbis episcoporum consensu probatum et firmatum; hoc certum, hoc inconcussum manere debet; ita cuncti docent episcopi; ita tenent omnes fideles; ita prædicant ardentiores estiam Jansenii sectatores. Atqui hæc bullâ definitum est insufficientem esse silentium obsequiosum pro dogmatico Jansenii facto, et quemlibet fidelem teneri ad corde rejiciendum libri Janseniani sensum; istud demonstravimus toto præsentis articuli decursu: 1° ex scopo et occasione bullæ; 2° ex ipsis tenore ac contextu; 3° ex judicio Gallicanorum presulum dictam bullam acceptantium; 4° ex querelis ac dieteris quibus eam impetere ac lacerare non cessarunt; 5° ex vanitate effugiorum quæ ipsi excogitarunt ut prætentum eidem bullæ obsequium suæ possent conjugere doctrinæ; ergo, aut exeundum de Ecclesiâ, aut corde et animo damnandus proprius et naturalis libri Jansenii sensus; sicque vel unico hocce pontificio diplomate finita est controversia quæ tandiù Gallicanam divexat Ecclesiam.

CAPUT III.

De systemate Jansenii.

Integrum hic Jansenii systema exhibere, nec exigit scopus, nec vult animus, nec sinit nimia jam præsentis voluminis moles. Illud considerabimus duntaxat relativè ad famosas quinque Propositiones, exponemusque 1°, principia hujusce systematis; 2° agemus de illius consecrariis, seu de famosis quinque Propositionibus; 3° discrimina systematis Jansenii à cæteris systematibus paucis aperiemus. Cæterum quæ hic prætermittere cogunt præfixi hujusce historiciæ partis limites, suis deinceps locis expendemus in dogmaticâ parte, præsertim ubi de gratiâ ex sese efficaci.

ARTICULUS PRIMUS.

De principiis systematis Jansenii.

Universam Jansenii doctrinam circa gratiam, ad unum delectationis relativè victricis caput, revocandam esse, res est certissima, idque constanter affirmarunt quotquot hætenus extiterè Jansenii sectatores; hoc unum ipsi palmare dogma est, cum quo cætera nexu indissolubili coherent ac connectuntur; quo stante, tant; quo everso, evertuntur. Capitale stud principium nunc operosè expendendum occurrit ac enucleatè evolvendum; quod ut certo ordine perficiatur, plurima nobis sunt investiganda.

Inquiremus itaque 1°, quid sit in mente Jansenii delectatio; 2° quotplex sit; 3° quanam ejus necessitas; 4° quæ sit ipsius virtus ac modus agendi; 5° quæ vires voluntatis sub delectatione relativè victrici; seu de famosâ Jansenianorum distinctione potentia in absolutam et relativam; 6° an delectatio victrix ac superior totius Janseniani systematis basis sit ac fundamentum; 7° tandem, quod ex præcedentibus colligetur, contractam ejusdem systematis delineationem exhibebimus. Singula distinctis titulis prosequemur.

§ 1. *Natura delectationis.*

Delectatio ex Jansenio, lib. 4. de Gratia cap. 2, est vitalis et indeliberatus animi motus, quo voluntas fertur in aliquod objectum tanquam sibi conveniens ac jucundum. Ita totidem fermè verbis loco mox citato: *Delectatio cœlestis, inquit, secundum Augustini mentem, est actus vitalis et indeliberatus animæ, et quidem amoris ac desiderii, præcedentis consensum ac delectationem illam quæ et quies animi et gaudium dicitur.*

§ 2. *Divisio delectationis.*

Delectatio generatim dividitur 1°, in indeliberatam et deliberatam. Indeliberata, ea est quæ rationis advertentiam et consensum voluntatis anteverit; deliberata verò illa dicitur, quæ utrumque includit aut sequitur. Scilicet, juxta Jansenium cap. 11 libri 4, de Gratia, indeliberati primùm motus in bonum jucundum, qui sunt ipsissima indeliberata delectatio, deliberatos subinde producent, in quibus delectationem deliberatam sitam esse contendit. Dividitur 2° in cœlestem et terrenam; illa ad bonum trahit ac sollicitat; ista verò ad malum. Dividitur 3° in victricem, quæ plenum ac perfectum voluntatis consensum exprimit; et victicem, quæ consensu illo pleno ac perfecto privatur, licet deliberatum quidem sed imperfectum consensu semper obtineat. Dividitur 4° in victricem absolutè; quæ consensum voluntatis ex naturâ suâ miris et ineffabilibus modis obtinet (hæc autem non arridet Jansenio); et victricem relativè, quæ eundem obtinet præcisè ob graduum superioritatem. Dividitur 5° in delectationem intellectualem et sensibilem. Intellectualis seu spiritalis est motus animi indeliberatus in objectum sibi conveniens, quatenus solâ perceptione attingitur; eaque delectatio in superiori duntaxat animæ parte residet. Sensibilis verò, ipse est indeliberatus motus in objectum sibi conveniens, prout quidam saltem ratione sensibile exhibetur; isque motus in quâ inferiori parte jacet, in eaque vires suas exerit.

Circa capitalem hanc in systemate Janseniano delectationis divisionem, advertet 1°, motum indeliberatum in objectum conveniens solâ perceptione apprehensum, esse quid omninô idem cum amore indeliberato; isque dicitur delectatio, quòd facillimè moveatur voluntas circa ea objecta in quæ motibus indeliberatis fertur; de illâ intellectuali ac spiritali delectatione exponunt Janseniani celeberrimum istud S. Augustini pronuntiatum, in caput 5 Epistola ad

Galat. : *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necessum est.*

Adverte 2°, delectationem intellectualem re distinguunt, et posse imò et quandoque reipsa separari à delectatione sensibili; quod constat, tum experientia justorum, in quibus ardentissimus officii amor sæpe conjungitur cum ariditate, summoque tædio; sic A. post. de seipso loquens, 2 Cor. 1, sic habet : *Supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut caderet nos etiam vivere...* Tum quia vividior est aliquando amor et motus indeliberatus in objectum conveniens, quam sensibilis delectatio ex eo percepta.... Tum denique quia vel intellectualis et sensibilis delectatio sunt duæ distinctæ ac disparate modificationes; vel sensibilis est modificatio delectationis intellectualis. Si primum, possunt esse sine se invicem; ac proinde re distinguuntur; si secundum, cum res modificata possit esse absque modo, intellectualis delectatio poterit esse absque sensibili; ac consequenter rursùm ab ipsa distinguitur.

Adverte 3°, non cœlestem cum spiritali, nec terrenam cum sensibili delectatione esse promiscuam. Cœlestis delectatio est supernaturalis et indeliberatus boni et recti amor; is autem intellectualis est et spiritalis ut plurimum delectatio; ast quandoque etiam sensibilis est, juxta illud Psalmi 85 : *Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Terrestri similiter delectatio, inordinata est et indeliberatus creaturæ amor; is autem, etsi ut plurimum sensibilis, quandoque tamen potest esse spiritalis; talis fuit, juxta Jansenium lib. de Grat. primi hominis et angelorum, tentatio quæ primus homo et angeli ex nimia propria excellentiæ complacentiâ peccarunt. Et erò delectationem cœlestem quandoque etiam sensibilem esse, clarè docet Jansenius lib. 6, cap. 5, his verbis : *Indeliberati illi (cœlestis et carnalis delectationis), motus, secundum Augustinū mentem, non in ipso mentis apice qui illis supereminet, sed in inferiori ejus quidam parte trahuntur, ipsunque voluntatis apicem ad se, sive in malo sive in bono blandiendo, aut aliter afficiendo trahunt, aut retrahunt.*

Supra adductas delectationis divisiones sæpius, inculcat Ypensis libris de Gratia Christi, præsertim libro 4; de indeliberatâ sive cœlesti, sive terrenâ delectatione hinc duntaxat sermo; dicturi postmodum ex professo de delectatione deliberatâ in secundâ parte hujusce tractatus.

§ 3. Necessitas delectationis.

Circa necessitatem delectationis tria docet Ypensis. Docet 1°, voluntatem humanam per primum Adami peccatum amisisse activas liberi arbitrii vires, quibus pro nutu suo ad alterutram partem circa actiones moraliter bonas aut malas (nam respectu actionum merè naturalium, ut pedem vel manum movere, activam indifferentiam agnoscere videtur lib. de Grat. primi hominis et angel. cap. 9) sese flectere ac determinare possit. Istud est palmare Jansenii principium, quod passim inculcat, in primis lib. 2 de Grat. Christi cap. 5,

ubi sic loquitur : *Unde liquet quomodiū angeli et primus homo in illâ felicitatis arbitrii libertate aeterunt, penes ipsorum arbitrium fuisse nutum illum supremum quo voluntas in hanc vel illam partem, sive bonè, sive malè volendo flecteretur; nutus enim ille liberrimus erat voluntati. Et paulò post : Hic nutus, hic flexus, seu ista suprema nutendi flectendique potestas, quæ sese intrinsecè in bonum aut malum humanâ libertate ac dominatione liberabat, supplicio non minus cadentium quam stantium remuneratione prorsus amissa est.* Ibidem cap. 12 : *Vultus, inquit, in ipsis volendi cardinibus inflicium est; idem repetit lib. 3, cap. 2, lib. 7, cap. 9, etc.*

Et certè, lib. 4 de Grat. Christi, cap. 7, contendit Jansenius Adamum peccavisse absque ullâ praviâ delectatione indeliberatâ; nos verò non posse peccare, nisi tali delectatione provocemur ad peccatum; atqui ad hanc absurditatem non aliâ ratione ductus fuit novus ille gratiæ doctor, quam quia arbitrabatur voluntatem in præsentî statu in penam peccati originalis oribatam fuisse virtute sese flectendi ad opposita; ergo, etc.

Docet 2°, in locum liberi arbitrii successisse duplicem delectationem; terrenam scilicet, et cœlestem, quæ, pro diversis gradibus suis, voluntati conferunt diversos gradus potentia et sese flectat ac determinet; adeò ut præsentè debili duntaxat et infirmâ delectatione, aliquam sed debilem habeat voluntas virtutem sese determinandi, quæ necessariò vincitur nisi ope delectationis superioris invicta et insuperabilis evadat; secundum hoc doctrinæ Jansenianæ caput manifestè constabit ex testimoniis paragrapho sequenti referendis.

Docet 3°, tantæ nunc necessitatis esse victricem delectationem, ut absque illâ voluntas veluti torpens et mortua nihil omninò sive boni sive mali amplecti possit. Istud ex primo Jansenii principio mox exposito, clarè sequitur; idque infinitis propemodum locis tradit Ypensis : *Ex quo fit, inquit lib. 4 de Grat. cap. 7, ut si illa desit, voluntas veluti torpens ac mortua nihil omninò boni amplecti possit; quemadmodum etiam è contrario, nihil in carnalibus diligendis prosequi potest, nisi quod eam antea delectaverit.* Et paulò post : *Delectatio illa est animò instar olei aut pinguedinis ejusdem, sine quâ cardo voluntatis torqueri aut moveri nullo pacto ad bonum potest.*

Plura in re apud Jansenianos certâ et constanti, quam eorum nullus negavit, referre testimonia planè superfluum foret.

Quæres quas in mente Jansenii vires per peccatum amiserit voluntas; quæve ex delectatione recuperet ac mutuetur. Antequàm respondeam, adverte 1° variis modis sumi posse voluntatis vires : 1° pro merâ duntaxat ac passivâ in utramque partem flexibilitate, qualls est bilancis flexibilitas, quæ in eam semper ac necessariò inclinatur partem in quâ majus gravat pondus; 2° pro viribus activis vitalibus physicis ac merè mechanicis; seu, ut loquitur Jansenius loco mox citato, pro viribus torpore quodam et languore otiosis ac veluti mortuis, nec ad actum, ut ita dicam, appli-

cabilibus nisi virtute superioris delectationis; 3° pro viribus activis formaliter sumptis, hoc est, ad actum applicabilibus absolute duntaxat, nullo scilicet habito respectu circumstantiarum, actualis praesertim ex ad verso titillantibus hic et nunc majoris delectationis; 4° pro viribus illis activis formaliter sumptis, et ad actum applicabilibus etiam relativè ad circumstantias et ad oppositam actualem hic et nunc prementem delectationem; 5° sumi potest pro viribus activis formaliter simul et electivis; seu, pro virtute activà, incompletà tamen in actu primo, quà voluntas ad alterutram partem sese flectere, movere ac determinare potest; talis est facultas amandi vel non amandi Deum ut auctorem gratiæ in homine nondùm gratià instructo; hæcque coincidere videtur cum potentià obedientiali activà; 6° sumi iterùm potest pro eadem facultate electivà in actu primo completà, uti facultas amandi vel non amandi Deum in voluntate, cum illa gratià sufficienti donatur; 7° tandem pro facultate electivà tum in actu primo, tum in actu secundo completà; sicuti potentia ad eundem amorem, in homine gratià efficaci instructo.

Adverte 2°, duplicis generis esse delectationem, nempe superiorem seu magnam; et inferiorem seu parvam.

Adverte 3°, duplicis generis distinguendam esse potentiam, absolutam scilicet et relativam; utriusque notionem ex professo dabimus paragr. 5. His positis,

Respondeo 1°, Jansenium in præsentì stata ultrò agnoscere, vires independentes à delectatione primo et secundo sensu. Respondeo 2°, non admittere, nec in suo systemate agnoscere posse vires activas tertio et quarto sensu independentes à delectatione. Respondeo 3°, eo in systemate voluntatem ex delectatione mutare vires formaliter activas; absolutas quidem ex delectatione inferiori; relativas verò ex relativè et per gradus superiori; ast vires verè et propriè electivæ, seu activè et relativè flexibiles in utraque partem extinctæ omninò fuere in systemate Jansenii; neque illas ex delectationibus repetere potest voluntas; namque potentia relativà, ut mox dicemus, semper et necessariò est cum actu conjuncta; et omnis potentia quæ non est cum actu conjuncta, nequidem cum ipso conjungi potest.

Constant hæc ex dictis, et ampliùs patebunt ex dicendis præsertim paragr. 5.

Unum hic superest observandum, non ita sibi constare Jansenium, unde repetenda sit utriusque delectationis necessitas. Lib. 4 de Grat. Christi, cap. 9, ex professo docet et probat, eam non ex naturâ voluntatis, sed ex ejus peccato proficisci; verùm sui immemor, lib. 7, cap. 2 et 3, contrariùm tradit; docet si videm illud quo volitiones sunt in nostrâ potestate, esse quid voluntati superadditum. Nam si nihil aliud est, (ait citato cap. 2), præter ipsam potentiam voluntatis, nulla ratio est cur beati angeli, et (quod absit) Deus ipse jam peccare non possit... Dicit igitur aliquid omninò esse præter nudam facultatem voluntatis, quod eam facit velle vel nolle, quo omninò absente fit impo-

tens, præsentè potens, sive ad bonum, sive ad malum. Quid sit autem illud voluntati superadditum, statim aperit Yprensus sequenti cap. 5, his verbis: *Nihil aliud existimamus quàm... delectationem, seu delectabilem objecti complacentiam, esse id quod tantam potestatem in liberum arbitrium habet, ut eum faciat velle vel nolle, seu, ut eà præsentè actus volenti sit ræpsa in ejus potestate, absente non sit.* Cæterùm, quidquid sit de illius sententiâ, sufficit in præsentì rerum infelici conditione utramque delectationem ut absolute necessariam eligat.

§ 4. Virtus et modus agendi delectationum.

Modus agendi delectationis in systemate Jansenii relativus est et quasi mechanicus; unde 1° voluntas semper sequitur majoris delectationis impulsu; 2° necessariò illum sequitur; 3° necessitas illa non est absoluta, sed merè relativà.

Primum expressè docet Jansenius lib. 8 de Grat. Christi cap. 2: *Delectatio victrix, inquit, quæ Augustino est efficax adiutorium, relativà est. Tunc enim est victrix quando alteram superat: quòd si contingat alteram ardentiorè esse, in solis inefficacibus desideriis hæretur animus, nec efficaciter unquam volet quod volendum est.* Dixerat superiùs lib. 4, cap. 10: *Cum nulla sit gratia operandi præter istam suavitatè Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur; sin autem ista superaverit, jam sine dubio benè voluntas operabitur.* Secundum non minùs constanter tradit: *Quando, inquit lib. 4 de Grat. cap. 6, cum terrenarum rerum tentationibus ac delectationibus dimicamus, nisi major fuerit delectatio celestis quàm terrena... fieri non potest quin propriæ voluntatis infirmitate vincamur.* Et cap. 9: *Conflictus ille delectationum sopiri non potest, nisi altera alteram delectando superaverit... Quod enim amplius delectatione, secundum id operemur necesse est; vigente enim delectatione carnali, impossibile est ut virtutis ac honestatis consideratio prævaleat.* Similia repetit infinitis aliis in locis.

Observanda hic manet relativà delectationum mechanica, quæ superior trahit et quidem necessariò voluntatem, quæ inferior inefficaciã tantùm elici desideria, ut ait citato lib. 8, cap. 2; quòd si æqualibus militent viribus, jam in medio hæret animus in neutram partem inclinat. Bilancem diceres stateram, modò declinantem, modò assurgentem, aut utroque latere æquè suspensam, juxta cæcæ mechanicæ staticæ leges, pro auctis vel imminutis respectivis ponderum viribus.

Tertium, nempe necessitatè quam imponit delectatio non esse absolutam sed relativam, constat tum ex modo agendi delectationis, qui juxta Jansenium relativus est; tum ex jam dicendis de potentiâ absolutâ et relativâ.

§ 5. De potentiâ absolutâ et relativâ.

In hæc famosâ distinctione totius Janseniani systematis quasi medulla et ultimæ veluti fibræ reconduntur; hæc fecundissima radix æquivocationum om-

nium, quibus catholicorum argumenta declinare, ac Ecclesiae censuris subducere se, verbis in speciem catholicis, conati sunt Jansenii defensores: juvat ergo de hæc distinctione paulò uteriùs pertractare.

Observandum itaque 1°, in systemate Jansenii duplicem sedulò distinguendam esse, sive ad bonum, sive ad malum, potentiam; absolutam scilicet, et relativam. Potentia absoluta est ea quæ delectationi competit attentà ejus naturâ, et præcisè subjecti circumstantiis, maximè gradibus adversantis hic et nunc alterius delectationis; seu ea est quâ voluntas actum in se præcisè spectatum potest operari. Potentia relativa est quæ competit delectationi, etiam habito respectu ad alteram hic et nunc ex adverso militantem; seu est ea quâ voluntas potest actum hic et nunc operari.

Observandum 2°, potentiam absolutam semper esse ab actu sejunctam, imò nec cum eo hic et nunc conjungi posse; tum quia gratia quâ datur absoluta illa potentia, à voluntate Dei antecedente procedit, quæ totaliter abstrahit à circumstantiis; tum quia ex delectatione inferiori oritur, quæ superiorem vincere non potest. E contra verò ex lege contrariorum, potentia relativa semper et necessariò cum actu conjungitur; ipsa siquidem ex voluntate consequente procedit, et ex delectatione superiori quæ inferiorem sibi necessariò subjicit.

Observandum 3°, in eodem Jansenii systemate, superiorem delectationem, eamque solam, veram ac relativam conferre potentiam ad agendum. Hinc 1°, implicat simul et ex utràque parte vires relativæ, 2° in conflictu duarum delectationum æqualium, stat ad utramque potentia absoluta, nulla relativa; 3° illud solum possumus verè quod agimus, et omnis vera potentia est semper cum actu conjuncta; unde Jansenius promiscuè sumit, simulque confundit hæc verba, *dat posse, dat velle, dat agere*.

Observandum 4°, multiplici sensu illusorio potentiam dici posse relativam, 1° in ordine ad præsentem statum naturæ lapsæ.....; 2° in ordine ad concupiscentiam generatim sumptam.....; 3° in ordine ad concupiscentiam hic et nunc vigentem, quatenùs scilicet inferior delectatio cælestis stat sub ardentissimâ concupiscentiâ, ipsamque suo modo oppugnat, nec inde suarum aliquid virium deperdit.....; 4° dici etiam potest relativa in ordine ad vincendam eandem urgentem hic et nunc concupiscentiam, sed remotè tantùm et inchoatè; quatenùs scilicet tres gradus gratiæ, v. g., potentiam inchoatè conferunt ad vincendos quinquè concupiscentiæ gradus. Hi omnes sensus abusivi prorsùs sunt, illusorii ac insufficientes; nemo enim non videt potentiam merè absolutam, his omnibus sensibus dici posse relativam... vel potentiam his duntaxat sensibus relativam, omninò cum absolutâ coincidere..... 5° denique multò magis abusivè à nonnullis appellatur potentia relativa, ipsa passiva voluntatis in utramque partem flexibilitas; vel capacitas boni infiniti eidem insita, quâ fit ut solo bono infinito satiari possit; ve me-

ra recipiendæ majoris ac superioris delectationis facultas.

Observa 5°, Jansenianum variis nominibus ac speciosis titulis suam absolutam potentiam insigare; quæ, ne fraudi sint, pauca ex his, cæteris idem planè significantibus, hic indico. Appellant 1°, potentiam antecedentem, quia præscindit à circumstantiis subjecti; 2° potentiam in sensu diviso, nempe circumstantiarum subjecti; 3° potentiam à delectatione inseparabilem; 4° potentiam ex se completam, quæ in actum erumpet, nisi opposita concupiscentia fortius obsisteret; 5° ut cætera omittam, potentiam expeditissimam, perfectissimam, sufficientissimam, etc., absolutè scilicet non relativè; ex lege verò oppositorum, potentiam relativam contrariis planè nominibus designant.

His præsuppositis, duo summimomenti occurrunt expendenda, primum, an Jansenius sub inferiori delectatione cælesti, v. g., absolutam ad opus bonum potentiam agnoverit; secundum, an etiam admiserit relativam. Hæc ut enucleatùs discutiantur, ea singillatim discutiemus.

Utrum Jansenius admiserit potentiam absolutam.
Qui Innocentii X et Alex. VII Constitutionibus debitam præstitisse obedientiam videri volunt, nec tamen à Jansenii systemate quali modo exposuimus recedere, ii potentiam absolutam à Jansenio agnitam fuisse constanter negant; eoque consilio ut ipsi hanc duntaxat potentiam (quæ delectationis relativè victricis systemati neutiquam adersatur, imò ipsi essentialis est) admittant, eoque nomine à Janseniano systemate alienos sese exhibeant; contra illos sit.

Conclusio. — Jansenius in voluntate inferiori delectatione, v. g., cælesti instructâ ultrò agnovit absolutam, sensu mox exposito, ad opus bonum potentiam.

Probatur 1° Conclusio ex ipsomet Jansenio variis in locis. 1° Disertè asserit lib. 2 de Gratâ Christi, cap. 27, *multos divinitus mente collustrari, imò verò et in ipsâ voluntate motibus divinæ gratiæ percelli, qui tamen ab egressu internâ suasionè et inclinatione dissentiant*; audis voluntatem ex Jansenio dissentire suasioni et inclinationi gratiæ parvæ; ipsa ergo confert absolutam ad opus bonum potentiam. 2° Lib. 5, cap. 13, ex quo de verbo ad verbum desumpta est prima propositio damnata, manifestè agnoscit Yprensis potentia duntaxat relativâ carere justos de quibus loquitur; quid enim sibi volunt voces istæ, *justis volentibus et canantibus secundum præsentem quas habent vires, aliqua Dei mandata sunt impossibilia*? nisi illa justis destituti gratiâ quâ præcepta Dei relativè ad concupiscentiam hic et nunc prementem, possibilia fiant; etsi in se absolutè eisdem possibilia sint vi gratiæ cum quâ adversus oppositam delectationem hic et nunc volunt et canantur. 3° Idem clarè colligitur ex citato lib. 8, cap. 2: *Delectatio victrix, inquit, quæ Augustino est efficax adiutorium, relativa est; tunc enim est victrix quando alteram superat. Quòd si contingat alteram ardenter esse, in solis inefficacibus desideriis hæret animus*

Ergo gratia parva ex naturâ suâ tendit ad uberiorem effectum quem haberet, nisi obstarat superior hic et nunc urgens concupiscentia; proindeque per illam verè confertur potentia absoluta. Et verò, quid sunt inefficacia ista desideria? nisi potentia quædam absoluta, quæ propter dominantem oppositam delectationem plenum ac deliberatum obtinere nequit consentum ad quem ex sese tendit ac ordinatur. 4° Expressè fatetur Jansenius lib. 8, cap. 20, voluntatem superiori instructam delectatione contrarium opus efficere posse: *Quemadmodum, inquit, qui sub gratiâ ad opus bonum determinante operatur, simul etiam peccare potest; ita quoque è contrario, qui istâ gratiâ destituitur, et peccandi tentationibus quatitur, potest bene facere.* Ibidem paulò antea dixerat, *perfectissimam peccandi potestatem voluntati inesse, non solum quando gratiæ delectatione caret, sed etiam quando intima ejus suavitate efficaciter trahitur.* Ex his sic potentia quæ voluntas superiori instructa delectatione contrarium opus efficere potest, vel est absoluta, vel relativa; nullum datur medium; non est relativa, etiam juxta adversarios; ergo restat ut sit absoluta. 5° Passim inculent Yprensis se gratiam parvam admittere; et lib. 3 de Gratiâ Christi, cap. 1, Thomisticam gratiam sufficientem admitti posse confitetur; ibidem cap. 3, Molinianam solam aut congruam Suarezianam directè et expressè explodit; ergo, etc.

Probat^{ur} 2° ex celeberrimis Jansenii discipulis. Arnaldus in suâ dissert. de Gratiâ efficaci, parte 2, art. 4: *Si de aliquo justo, inquit, cui gratia efficiens in aliquâ tentatione desit, queratur an sine gratiâ efficaci ad vincendam tentationem necessariâ, quam supponimus ipsi defuisse, tentationem vincere poterit; tunc ex communi omnium loquendi ratione respondebitur, non quidem absolute, sed in illâ hypothese, sine hac gratiâ non potuisse. Audis justum illum potuisse absolutè tentationem superare, ast non potuisse in illâ hypothese, hoc est, relativè ad superiorem concupiscentiæ delectationem.*

Utrumque ibidem parte 3, art. 3, illustrat familiari ignis exemplo: *Quemadmodum, inquit, omnis ignis urendi vim et potestatem habet, non tamen quidvis urendi, v. g., auri liquefaciendi, vel lapidis in calcem redigendi; ita ut si de igne generatim queratur, an possit urere, absolute respondendum sit posse; sed si queratur utrum exiguus ignis possit lapidem in calcem redigere, vulgò non posse respondebunt; sic omnis charitas vel exigua, potestas est bonorum operum; et si queratur, utrum qui bonam voluntatem habet, possit bonè agere, posse procul dubio respondendum est; non tamen omnis bona voluntas ad quidvis efficiendum sufficit, ut non aliquando plenior voluntatem requirat. Nihil clarius ac disertius proferri potest ad exprimendam simul potentiam absolutam cum impotentia relativâ.*

Paulus Irenæus potentiam illam absolutam disertissimè exponit variis in locis. Disquisit. 2, art. 3: *Quamobrem, inquit, ne quis mihi de illâ negotium faceressat, profiteor illam me locare in summo gradu, dummodò nunquam ex illo gradu in actum ullum vradat*

sine efficaci Dei auxilio. Disquisit. 3, art. 22, asserit eam esse *sufficientem, sufficientissimam, completam, completissimam, plenam, plenissimam, expeditam, expeditissimam.* Et Disquisit. 4, art. 3, Annatum alloquens, sic habet: *Cum expeditissimas, completissimas, sufficientissimas, proximas potentias, sine efficaci auxilio nunquam in actum suum prodeuntes plenis manibus in sinum tuum congererem, nemo Augustinianorum recitavit, aut me questas est libertiorem esse quàm par erat.* Magnificis his titulis quibus exornat potentiam quam confert gratia parva, significat Paulus Irenæus, potentiam non quidem relativam, quæ Janseniano systemati capitaliter adversatur, sed unam duntaxat potentiam absolutam et abstractam.

Dionysius Raimundus eandem potentiam agnoscit et commendat in libro cui titulus: *Elucidatio circum factum et sensum Jansenii.* Quartâ parte cap. 2, art. 4, asserit 1°, gratias illas parvas ad opus perfectum ordinari ex voluntate Dei, non quidem absolutè et consequente, sed antecedenti quæ abstractit à circumstantiis; 2° illas semper ex se tendere ad id quod bonum est; 3° continere in se omnem vim activam, seu principium boni operis effectivum; quod reipsa perficerent, si minor foret oppositæ cupiditatis resistentia. Quæ tria potentiam absolutam manifestè designant.

In Relatione colloquiorum an. 1665; à Jansenianis editâ, sic legitur: *In doctrinâ Jansenii, voluntatem quidem majori delectationi necessario cedere; sed nequam inde consequens esse, tolli dissentiendi potentiam; quia ut illam potentiam voluntas habeat, sufficit ut dum concupiscentie allicienti actu obsequitur, auxilium habeat ex se sufficiens ad actum contrarium. Cæcus sit qui hic non deprehendat potestatem absolutam.*

Denique, ut cæteros omittam, Sambovius qui, teste Paulo Irenæo, *enucleatus sensum Augustinianorum aperuit*, tractatu de Gratiâ disput. 5, ait facilè intelligi posse, quâ ratione gratiæ resistitur vel non resistitur, si tria supponantur. 1° *Quòd omnis gratia voluntatis est delectatio victrix; 2° quòd non est victrix nisi comparatè; 3° quòd eodem modo de hac re philosophandum sit, quo physici de actione et reactione.* Nihil inculentius.

Probat^{ur} 3° ex ipsismet Janseniani systematis verscribms. 1° Eam certè admittit Jansenius in gratiâ parvâ potentiam, quam natura ipsa, notio et idea gratiæ necessario includit ac importat; atqui idea gratiæ, etc. Quid enim est gratia? nisi cælestis motio, impulsio, excitatio, auxilium, adjutorium voluntatis ad bonum; an verò concipi istud potest absque illâ absolutâ quam continet ac confert ad opus bonum potentia? ergo, etc. 2° Eam agnovit potentiam quæ tam intima est et essentialis Janseniano systemati, ut eo stante nullâ omninò ratione negari possit; ast talis est potentia absoluta. Namque in eo systemate gratiæ delectatio ex se et ex naturâ suâ nec victrix est nec victa; sed victrix est aut victa pro majore vel minori numero graduum, adeò ut solâ decrescente oppositâ delectatione, quæ victa fuerat, victrix evadat, nullâ ex parte sui factâ mutatione; hoc autem nec esse nec concipi potest, quin in delectatione inferiori admittatur potentia

absoluta, par, actui efficiendo; ergo, etc. 3° Gratia quæ ex naturâ suâ et ex voluntate Dei antecedente tendit et ordinatur ad opus perfectum, quæ in se continet omnem vim activam boni operis quod reipsâ periteret nisi major obsisteret opposita concupiscentiæ delectatio; quæ initia bonæ voluntatis, seu actus de liberatos imperfectos semper in nobis producit, ea certè gratia quamdam benè agendi potentiam et virtutem, saltem absolutam, largitur; atqui talis est ex Arnaldo, Dionysio Raimundo, Sambovio; etc., locis mox citatis, cælestis delectatio inferior, seu parva Jansenii gratia; ergo, etc.

Dices 1°: Sæpius docet Jansenius 1°, delectationem relativè victricem esse unicuique pondus quod voluntas nunc sive ad bonum sive ad malum determinari possit; 2° sub dominante delectatione veram esse in voluntate ad actum oppositum impotentiam; 3° in conflictu duarum delectationum voluntatem necessariò sequi majorem ac victricem; ita lib. 4 de Gratia Christi cap. 7, 9, 10; lib. 7, cap. 3, etc.; ergo absente delectatione superiori, nequidem absolutam agnovit Jansenius ad agendum potentiam. — Respondeo has omnes Yprensis loquendi rationes exponendas esse de impotentia aut necessitate, non quidem absolutâ, ut abundè constat ex dictis; sed relativâ, uti mox exponemus; andè isthæc omnia sequentem nostram conclusionem adstruunt, præsentem verò neutiquam infirmant.

Dices 2°: Jansenius lib. 2 de Gratia Christi, cap. 2, et lib. 3, cap. 15, contendit sine delectatione superiori, tam impossibile esse voluntati ut benè velit et operetur, quam homini cæco ut videat, vel surdo ut audiat, vel tibis fracto ut rectè gradiatur, vel avi ut volet sine alis. Quæ profectò comparationes eò tendunt, ut à voluntate quæcumque excludant benè agendi facultatem, absente gratiâ efficaci; ergo, etc. — Respondeo adductas comparationes in eo duntaxat valere, quatenus excludunt actum secundum, aut etiam actum primum seu potentiam relativam ad actualem hinc et nunc vigentem oppositam delectationem; ast absolutam nullatenus remonent potentiam. Ita discipuli magistrum interpretantur; audiat Paulus Irenæus Disquisit. 2, art. 5: *In omni comparatione, inquit, non omnia similia sunt; sufficit ut illa inter se convenient, quæ inter se comparantur. Jam verò justus cum cæco gratiâ efficaci destituito dupliciter potest comparari. Primò si spectentur potentiæ in actu primo: sic nulla inter utroque similitudo... cæcus enim caret internâ videndi virtute; justus pollet interiori facultate boni agendi (absolutè scilicet, non autem relativè), etiam actuali, si vult et ornatur. At si spectentur istæ potentiæ in actu secundo, tunc in eo planè convenient, quòd sic ut cæcus videre actu et effectivè non potest, ita justus benè agere sine effici gratiâ actu et effectivè non potest.* Deinde probat ex Jansenio allatas comparationes spectare potentiam duntaxat in actu secundo; non in actu primo. Paulo Irenæo concinit Dionysius Raimundus primâ parte, cap. 1, art. 6.

Dices 3°: Jansenius omnem omninò respuit gratiam

purè sufficientem, eamque lib. 3 de Gratia Christi, cap. 3, revocat ad gratiam Pelagianam; inde est quòd multi ex nostris dum Jansenium refellunt, eum accusare videantur, quasi omnem penitentiæ negaverit in justo, absente gratiâ efficaci, potentiam ad observandum mandatum; ergo, etc. — Respondeo 1°, Jansenium loco citato solam Molinianam, ut vocant, seu versatilem directè explodere gratiam sufficientem; inò, cap. 1 ejusdem libri 3; loquens de gratiâ sensu Thomistico sufficienti, proficitur quòd *Augustinus fortassè talem gratiam non difficulter admitteret*; 2° negari non potest quin gratiam aliquam parvam admiserit quæ de se est principium boni operis, ac semper efficax alienjus parvi et imperfecti effectus; idipsum clarè ostendit vel ipse primæ propositionis contextus, ibi enim loquens de justis dum peccant, supponit eos velle et conari; velleitates autem illæ et debiles contentus, nonnisi ex gratiâ parvâ proficietis possunt. 3° Potentia quæ relativa non est, sed merè absoluta et abstracta à presentibus subjecci circumstantiis, nihil ad usum et exercitium boni operis conferre potest, ac proinde periòde est ac si quælibet potentia negaretur; non mirum ergo si nonnulli de nostris Jansenium confutaverint quasi omnem prorsus potentiam è voluntate rejecerit absente delectatione superiori, omnemque pariter gratiam distinctam à gratiâ actionis et ex se esse efficacem.

Utrum Jansenius admiserit potentiam relativam. —

Sunt qui ut Jansenium à censurâ eximant, asserere non dubitant ipsum in justis dum peccant, agnovisse veram et expeditam etiam relativè ad præceptum adimplendum potentiam, saltem remotam; contra quos sit

Conclusio. — Jansenius in ipsâ voluntate inferiori duntaxat delectatione instructâ nec agnovit, nec in suo systemate agnoscere potuit veram ac relativam, sensu antea exposito, ad opus bonum potentiam. — Probatur 1° disertis Jansenii testimoniis. Lib. 2 de Gratia Christi, cap. 4, de delectatione superiori loquens, sic habet: *Tantæ necessitatis est, ut sine illâ non possit effectus fieri, tantæque efficacæ, ut hoc ipso quo datur, continuò fiat. Dat enim simul et posse et operari.* Undè sic: Qui docet delectationem superiorem tantæ necessitatis esse ut sine illâ effectus fieri non possit, tantæque efficacæ ut eò ipso quò datur continuò effectus fiat; qui insuper addit, illam dare simul et posse et operari, ille certè nec agnosci nec agnoscere potest veram ac relativam ad operandum potentiam in voluntate destituita delectatione superiori; atqui conceptis verbis tradit Jansenius, etc.; ergo. Lib. 5 de Gratia Christi, cap. 15: *Est enim, ait Jansenius, paradoxum in principis sancti Augustini, quòd charitas quamvis minima sufficiat ad quæcumque tentationem superandam, vel quæcumque præcepta sine transgressione servanda;* ergo ex Jansenio, voluntas hominis justis sub actuali ardenteiore concupiscentiâ absente gratiâ efficaci, hic et nunc, seu relativè expedita non est, ut possit tentationem superare et observare mandatum; ac vicissim sub motione gratiæ victricis, expedita non

est relativè ad malum. Lib. 4, cap. 9: *Confictus ille delectationum, inquit, spiri non potest, nisi altera alteram delectando superaverit, et eò totum animæ pondus recusat. Quod enim amplius delectat, secundum id operemur necesse est. Vigente enim delectatione carnali, impossibile est ut virtutis ac honestatis consideratio prevaleat. Audis vigente carnali delectatione impossibile esse ut virtutis et honestatis consideratio prevaleat; non ergo tunc stat relativa ad opus bonum potentia; idem porro dicendum sub dominante cœlesti delectatione, non stare scilicet expeditam ac relativam ad opus malum facultatem; et verò, prævenientem ac indeliberatam majorem delectationem necessariò sequitur voluntas; quod enim amplius delectat, secundum id operemur necessum est. Lib. 7, cap. 5, idem luculentius inculcat his verbis: *Justitiæ vel peccati delectatio est illud vinculum quo liberum arbitrium in justitiâ vel peccato ita firmiter ligatur et retinetur, ut quandiu isto stabilitur possidetur et constringitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem, ita videlicet ut arbitrium non liberatum eum velle non possit. Non potuit certè significantioribus verbis, sub dominante delectatione, relativam ad oppositum potentiam excludere.**

Denique, ut infinita hujusmodi prætermittam, lib. 8, cap. 3, de superiori delectatione sic habet: *Adjutorium illud cœlestis delectationis... facit ut velis, et sine illâ velle non possis: facit etiam ut ardentius velis, et sine illâ ardentius velle non possis; facit denique ut necesse sit animum istud sequi, et secundum illud operari quod amplius delectaverit.* Superfluum foret alia hic coærcere testimonia; nihil his claritùs exoptari potest. Consuli possunt quæ antea retulimus paragr. 3 et 4 et quæ postmodum referemus paragrafo sequenti.

Probatur 2° ex præcipuis Jansenii defensoribus; consule Arnaldi, Pauli Irenæi, Dionysii Raimundi, etc. testimonia conclusione superiori adducta, quibus addi possunt 1° auctor scripti quod dicitur *In nomine Domini*, pag. 20, sic habet: *Existimo duplicem esse necessitatem, conditionatam alteram, alteram absolutam. Conditionata est quæ ad bonum determinat, per inconsistentem et amissibilem gratiam, ut in fidelibus sanctis; absoluta est quæ ad bonum determinat, per immortalem et inamissibilem gratiam, ut in Angelis et Beatis. Prior dicitur conditionata, quòd gratiâ adistente vel absistente bonum vel malum possimus simpliciter velle; posito tamen quòd absit gratiâ, jam non possimus nisi bonum velle.* Vides, præsentè gratiâ, voluntatem simpliciter quidem seu absolutè posse malum operari; at relativè non posse; similiter absente gratiâ efficaci, absolutè et simpliciter posse ex gratiâ parvâ bonum operari; sed relativè ad majores cupiditatis vires non posse. 2° Auctor libri cui titulus: *Conformitè de Jansenius avec les Thomistes*, parte 2, pag. 20: *Dominante, inquit, cœlesti gratiâ et de cupiditate victricæ; cupiditas satis virum non habet (relativè scilicet) ut voluntatem ad illicita pertrahat, quanquam eam possit pertrahere (absolutè). Unde planè consequens est, vice versâ, sub dominio cupiditatis, gratiam parvam non satis virum*

habere ut majorem hic et nunc titillantem concupiscentiam vincat, licet eam vincere possit; nempe absolutè et factâ præcisione majoris illius resistentis. 3° Sambovius unus ex præcipuis Jansenii patronis citatâ jam disput. 5, tractat. de Gratia, *Majior enim est, inquit, resistentia concupiscentiæ quàm virtus gratiæ parvæ; dixerat ibidem loquens de relativâ agendi gratiæ et concupiscentiæ virtute, eodem modo de hæc re philosophandum esse, quò physici de actione et reactione; ergo delectatio quasi ex mechanicâ lege voluntatem movet ac rapit sive ad bonum, sive ad malum, prout cœlestis vel terrena præponderat; ac proinde relativam ad oppositum potentiam excludit; et verò, ut advertit alter delectationis relativè victricis vindex acerrimus, hæc est in omni statu, immobilis divinæ providentiæ lex constituta, ut actio ex propositione majoris inæqualitatis oriatur, quâ agens sibi subjiciat passum, et major vis vincat minorem.*

Probatur 3° variis momentis theologicis ex ipsismet Janseniani systematis visceribus depromptis.

Primum: Potentia relativa capitaliter repugnat Janseniano systemati, hæcque præcisè posita, totum ruit ac funditùs subvertitur. Namque 1°, in systemate Janseniano, voluntas omnes vires suas (hic loquimur de viribus activis formaliter sumptis; hoc est, ad actum applicabilibus) mutuatur à delectatione; ita colligitur ex dictis tercio paragrafo.... 2° In eodem systemate vires delectationis desumuntur ex gradibus, pro majori enim vel minori numero graduum, delectatio victrix est aut victa, superior vel inferior: ita constat ex quarto paragrafo.... 3° Quod exinde sequitur, delectatio gradibus inferior, viribus quoque inferior dicenda est: ac proinde majorem oppositam delectationem superare nequit; paradoxum est enim in eo systemate, in quo vis agendi utriusque delectationis relativa est et quasi mechanica, ut minor vis vincat majorem. Ex iis evidens est voluntatem superiori instructam delectatione non habere potentiam relativè expeditam ad oppositum, seu non posse non operari id ad quod majori illâ delectatione inclinatur. Ratio est aperta: voluntas siquidem in præsentè statu omnes vires suas desumit ex delectatione; porro, ex dictis superior delectatio sibi necessariò subjicit inferiorem, nec minor vincere potest majorem; ergo voluntas superiori instructa delectatione, non potest relativè, etc. Atque hinc Jansenius citato cap. 5 libri 7 de Gratia Christi, loquens de delectatione superiori, ait: *Quâ indiu isto vinculo constringitur (voluntas), actus oppositus est extra ejus potestatem.*

Secundum, quò præcedens confirmatur, sic proponitur: In systemate Janseniano, utraque delectatio, ex quâ jam voluntas omnes vires suas mutuatur, agit ex virtute relativâ quasi mechanicâ, et de eâ ratiocinandum est, sicuti de actione et reactione in physicis; atqui, in tali profectò systemate voluntas inferiori dumtaxat instructa delectatione impar est superiori debellandæ; ergo, etc. Et verò, si in dictâ hypothési, voluntas foret ad utrumque relativè expedita, vel ex sese et independenter à delectatione vires illas activas

et electivas haberet; vel eas mutuaretur à minori delectatione; primum repugnat primo et capitali Jansenii principio, uti vidimus supra, paragr. 3; alterum ex Jansenio paradoxum est: in principiis etenim sancti Augustini, inquit, nec fieri nec concipi potest quòd minor delectatio satis virium habeat ad majorem hinc et nunc vincendam.

Tertium: Omnis potentia relativa in systemate Janseniano, est semper et necessariò juncta cum actu; atqui implicat in terminis dari potentiam ad opposita ex utràque parte semper et necessariò juncta cum actu; ergo, etc. Minor patet; major autem certa est quoad utramque partem. 1° Potentia relativa semper est juncta cum actu, in systemate Jansenii, quia procedit ex voluntate Dei consequente, cujus est attendere ad circumstantias; hæc autem voluntas, omnibus facultibus, semper est efficax. 2° Non solum semper, sed et necessariò actu conjuncta est potentia relativa, utpote cum oriatur à delectatione superiori, quæ docente Jansenio, tantæ necessitatis est, ut sine illà effectus fieri non possit; tantæque efficacæ ut... det simul et posse et operari; ergo, etc.

Quartum: In systemate superioris delectationis Jansenianæ, ubi militant delectationes viribus inæqualibus, cælestis, v. g., cum duobus gradibus; carnalis verò cum quinque; voluntas sub hâc duplici et inæquali motione posita, se habet quasi nulla esset delectatio cælestis, solaque impelleretur carnali delectatione in ipsam cum tribus gradibus agente; atqui voluntas tribus excitata concupiscentiæ gradibus, omnique ex adverso destituta cælesti delectatione, nullatenus bonum operari potest, multò minùs relativè; est enim delectatio, juxta Jansenium citato sæpiùs lib. 4, cap. 7, 9, 10, etc., unicum pondus quo voluntas nunc, sive ad bonum, sive ad malum inclinari potest; ergo, etc.

Quintum tandem sic proponitur: Ille non admisit in voluntate vires relativas ex gratiâ parvâ seu delectatione inferiori, qui docet nullam dari gratiam verè et merè sufficientem, sed eam esse vel efficacem, vel ita inefficacem; ex quâ operatio nequidem sequi possit; atqui ita conceptis verbis Jansenius lib. 4 de Gratiâ Christi, cap. 10; ergo, etc. Lux et robur accedent huic argumento ex dicendis paragrapho sequenti.

Dices 1°: Jansenius et Janseniani locis antea citatis sæpiùs profitentur sub motione superioris delectationis cælestis, v. g., completissimam, expeditissimam, perfectissimam inesse voluntati peccandi potestatem; et vice versâ, titillante concupiscentiâ ardentissimâ, voluntatem gratiâ parvâ instructam, retinere perfectissimam ad bonum agendum potentiam, et quidem in summo gradu, dummodò nunquam ex illo gradu in actum ullum predeat sine efficaci Dei auxilio; ergo, etc. — Respondeo: Facilis est solutio ex antedictis: quippe, ut demonstravimus; magnificis illis ac speciosis verbis solam obtrudunt Janseniani potentiam absolutam à circumstantiis oppositæ actualis majoris delectationis abstrahentem; quæ quidem potentia in quocumque gradu reponatur vana est, futilis, et ad

salvandum in homine liberum arbitrium prorsus inutilis, cum præceptum non extet de actione in abstracto, sed de actione hinc et nunc et in præsentibus circumstantiis ponendâ.

Dices 2°: Ex Jansenio, homo gratiâ parvâ instructus certissimè bonum operaretur si vellet, ac plene et fortiter vellet; ergo talis gratia verè relativam conferit ad opus bonum potentiam. — Respondeo; ridiculè prorsus ac illusoriè istud opponi. Equidem bonum operaretur voluntas si fortiter vellet; ast in his circumstantiis in quibus dominatur concupiscentia, plene ac fortiter velle non potest; delectatio siquidem superior, inquit Jansenius citato lib. 8 de Gratiâ Christi, cap. 5, facit ut velis, et sine illâ velle non possis; facit ut ardentius velis, et sine illâ ardentius velle non possis. Magistrum sequuntur discipuli Arnaldus, Paulus Irenæus, Dionysius Raimundus, etc., pressius verò abbas de Bourzeis in epist. ad episcopum scriptâ pag. 68, dicens, gratiam eo sensu rejici posse, quoniam abjiceremus si vellemus; non posse verò, quoniam velle non possumus; et verò: si voluntas fortiter vellet, jam non ipsa concupiscentia, sed gratia superior foret, quod est contra hypothesim.

Dices 3°: Gratiâ parvâ ex Jansenio lib. 2, de Gratiâ Christi cap. 27, est majoris gratiæ provocativa; ergo verè est ac relativè sufficiens saltem mediâtè. — Respondeo merum esse effugium præcedentî consimile. Quomodò enim gratia parva dici posset majoris gratiæ provocativa? An propter debiles et imperfectos voluntatis motus quos producit? verùm illos motus semper operatur, nec tamen gratiam magnam semper advocat. An quòd majorem gratiam obtineret, nisi voluntas contumaciùs obisteret? Ita est, sed voluntas propter ardentiorum concupiscentiam non potest tunc non resistere; adeoque in illis circumstantiis gratia parva non potest majorem provocare.

Dices 4°: Gratiâ parvâ Jansenii nullâ factâ ex parte sui intrinsecâ mutatione, aut novâ additione, per solam oppositæ concupiscentiæ imbuitionem potest fieri efficax; non ita gratia sufficiens Thomistica; ergo, etc. — Respondeo negando consequ. gratia quippe sufficiens Thomistica, veram et expeditam, saltem mediâtam, confert potentiam, ad vincendam quamcumque actu prementem concupiscentiam; Minima gratia, ait S. Thomas, parte 5, quest. 70, art. 4 in corp., potest resistere cuilibet concupiscentiæ, et vitare omne peccatum mortale; ast istud in principiis S. Augustini paradoxum videtur Jansenio lib. 3 de Gratiâ Christi cap. 15, atque hinc patet disparitas.

Dices 5°: Gratiâ parvâ in se continet omnem vim activam seu principium effectivum boni operis; quòdque illud non producat, non oritur ex defectu virtutis effectivæ, sed ex liberâ subjecti resistentiâ; ergo, etc. — Respondeo ad primum; dist.: In se continet principium effectivum boni operis, absolutè et abstrahendo à circumstantiis, concedo; relativè ad pulsantem hinc et nunc act.alem concupiscentiam, nego. Ad secundum pariter dist.: Quòd gratia parva opus non producat non oritur ex defectu virtutis suf-

ficientis, absolutè, concedo; relativè, nego: ubi enim modus agendi relativus est ac quasi mechanicus, minor delectatio majorem superare nequit... Ad tertium dico dominante cupiditate resistentiam gratiæ parvæ liberam non esse, sed relativè necessariam. Ubi adverte, aliud esse servare potentiam in aliquibus circumstantiis, et debellandæ presentî generatim concupiscentiæ; aliud verò servare potentiam relativè ad circumstantias et in ordine ad actualem hie et nunc tot gradibus pulsantem concupiscentiam; prius convenire potest abstractæ et absolutæ potentiæ, posterius verò nonnisi relativæ.

Ex dictis in toto isto paragrapho sequitur 1º, errorem Jansenianum minimè consistere in negandâ absolutâ ad observandum mandatum potentia; in justis solâ gratiâ parvâ instructis, absente efficaci; imò, se idem hæc in parte cum Thomistis et sentire et loqui profitentur Janseniani omnes. Sequitur 2º, ad errorem declinandum necesse esse fateri, homini justo, absente gratiâ efficaci, inesse ex sufficienti gratiâ, potentiam relativè proportionatam ad actualem ejus concupiscentiam, ut eam nempe superare possit. In eo enim præcisè positus est error Jansenii et discipulorum ejus, quòd negent talem potentiam relativam; nisi etenim in eo reponatur Jansenianus error, dicendum profectò, quod in comitis anni 1700 damnatum fuit, Jansenismum merum esse ac evanidum phantasma. Sequitur 3º, hanc unam absolutè et relativè potentiæ distinctionem, communem esse veluti clavim quâ aditus ad intimos Jansenismi recessus aperitur, filium sine quo è labyrintho effugiorum et fallaciarum quibus Janseniani pontificias de quinque Propositionibus censuras eludere conantur, extricare se nemo unquam poterit. Hæc etenim unicâ distinctionis æquivocatione sese involventes, audacter et jactantius quinque damnatas Propositiones verbo damnant, ac reipsâ tumentur. Asserunt 1º, justis non esse impossibilia Dei mandata, impossibilitate scilicet absolutâ, non autem relativâ; 2º gratiæ interiori resisti, nempe quoad effectum perfectum quem habere potest absolutè, at non relativè; 3º à libertate excludi necessitatem, nimirum absolutam, non relativam, etc. Ita Janseniani vel minus vocis æquivocatione Ecclesiæ decreta elevant.

§ 6. *An delectatio superior Janseniani systematis basis sit ac fundamentum.*

CONCLUSIO. — Delectatio superior seu relativè victrix, prout hactenus exposita fuit, Janseniani systematis basis est ac fundamentum.

Probatur 1º: Ex Jansenio, delectatio superior seu relativè victrix, gratia victrix, gratia medicinalis, adjutorium quo, idem omnino significant; ita ex professo docet et probat lib. 4 de Gratiâ Christi, cap. 1 et sequentibus; atqui ex eodem Jansenio, necessitas adjutorii quo in presentî statu, ejusque distinctio ab adjutorio sine quo, est fundamentum totius doctrinæ Augustinianæ; ergo, etc.

Minor certa est quamplurimis ejusdem auctoris testimonio. Lib. de Gratiâ primi hominis et angelorum

cap. 17: *Hæc est, inquit, (distinctio adjutorii quo et sine quo) vera clavis, quâ aditus in scripta sancti Augustini aperiendus est, sine quâ qui ea molitur ingredi, velut cæcus palpabit in meridie... qui verò facto isto fundamento, distinctionem illam veluti filum in labyrintho scriptorum ejus secutus fuerit, mirabilis ei occurrat contextus rerum; respondent extrema primis, media utrisque, omnia omnibus.* Similia repetit lib. 2 de Gratiâ Christi, cap. 9, et lib. 7, cap. 6. Illic auctor Synopses vite Jansenii referet eum dicere solentem, omnia pendere ab uno primo principio, unde tota doctrinæ Augustini de gratiâ catena devincta esset; et hinc factum; ut qui eò aberrant, extra viam et spem inveniendæ veritatis vagentur. Unde subridebat potius, non mirabatur quòd contrariarum et diversissimarum opinionum scholasticæ, omnes tamen Augustinum ad se traherent, quia unus hunc, alter istum anulum medium catenæ arripere, nemo teneret primum illum et capitalem; hic autem primus et capitalis annulus, in mente Jansenii, ipsa est profectò delectatio, relativè victrix, quam variis nominibus, gratiæ medicinalis, adjutorii quo, adjutorii actionis, etc., insignitam exhibet et inculcat in singulis fermè operis sui paginis.

Probatur 2º ex perfectâ omnium Jansenistarum hanc in rem consensione: nullum etenim ex his qui pro defensione Jansenii scripserunt, reperies, qui pro illâ superiori delectatione tanquam basi ac fundamentò totius magistri sui systematis, strenuè non decertarint. Constat id ex pluribus testimoniis inferiùs recitandis; unum hic abbatis de Bourzeis protulisse satis sit: *Non bis sufficit, inquit, collat. 4, c. 50, quòd hæc sola veritas nobis concedatur; nimirum quales gratiæ Dei consentimus, id ovis semper ex eo quòd rectus amor quem Deus nobis inspirat, viribus superior est perverso amori; et quia viribus superior est, idcirco eum certissimè superare.* En palmaris veritas Jansenianis omnibus gratissima, quam in suis scriptis millies repetunt, et ad cujus defensionem omnia studia sua viresque convertunt, quòd scilicet probè noverint primum hunc esse capitalem anulum ex quo cætera dependant.

Probatur 3º ex dictis in presentî articulo, præsertim ex paragraphis tertio et quarto, in quibus de necessitate et agendi modo delectationis actum est, et ex dicendis postmodum; quæ quidem fermè omnia eò collimant ut demonstrent relativam delectationem totius Janseniani systematis basim esse ac fundamentum. Verùm quid plura? ex solâ Jansenii libri inspectione, ubi singulis paginis delectationem victricem ad nauseam usque celebrat, clarè patet, quanti illam faciat, eamque ab ipso habitam et esse de facto totius sui systematis basim ac fundamentum.

§ 7. *Janseniani systematis contracta delineatio.*

Ex adductis aliisque similibus Jansenii ac discipulorum ipsius testimoniis genuinam ejus doctrinam colligere operosum non erit.

Docet 1º, voluntatem per peccatum primi parentis liberam amisisse arbitrium, id est, vix sese flectendi pro nutu suo ad opposita; 2º delectationem unicum

esse pondus quo jam ad agendum applicari ac determinari potest voluntas; 3° duplicis duntaxat speciei esse delectationes, terrenam scilicet, quæ ad malum, et cœlestem, quæ ad bonum impellit; 4° illas delectationes agere per gradus in invicem, ita ut superior semper vincat minorem; 5° voluntatem non solum semper sed et necessariò sequi majores delectationis impulsus; juxta illud sancti Augustini à Jansenio ejusque associis toties decantatum: *secundùm id operemur necesse est, quod amplius nos delectat*; 6° necessitatem illam non esse absolutam, sed relativam, id est, in presentibus circumstantiis, seu dominante ad unum delectatione, voluntatem non posse hic et nunc aliter agere, licet possit in aliis circumstantiis, si nimirum, aut ista immineretur, aut altera augetur delectatio, sicque quæ antea erat inferior evaderet superior, et vice versâ; 7° quamlibet delectationem aliquem semper obtinere effectum deliberatum; perfectum quidem, si sit superior, imperfectam verò si inferior; unde omnis delectatio efficax est, licet non omnis sit victrix.

Atque ita in illo systemate, voluntas se habet instar bilancis, delectationes verò instar ponderum; etenim vis utriusque delectationis tota relativa est, et quasi ex mechanicâ lege voluntatem movet ac rapit, sive ad bonum, sive ad malum; si major fuerit vis gratiæ quàm concupiscentiæ, necesse erit bene voluntatem operari; è contra malè, si viribus prævaluerit concupiscentia: *Tunc enim major est concupiscentiæ resistentia, inquit unus ex præcipuis Jansenii defensoribus, quàm virtus gratiæ paræ; atque hæc est, ait alter Jansenianis non suspectus, in omni statu, immobilis divini providentiæ lex constituta, ut actio ex proportione majoris inæqualitatis oriatur, quæ agens sibi subjiciat passum, et major vis vincat minorem*; sicque non voluntas delectationibus, ut in systematibus Catholicorum, sed delectationes voluntati dominantur, atque de obtinendo voluntatis consensu in se invicem decertant, eamque ob gradum seu virium præpollentiam necessariò eliciunt ac consequuntur.

ARTICULUS II.

De consecrariis Janseniani systematis.

Duo expendemus in hoc articulo: primum, quodnam sit principium ex quo spontè ac necessariò fluant quinque Propositiones; secundum, de hisdem sigillatim Propositionibus agemus.

§ 1. An delectatio superior, seu relativè victrix Janseniana, basis sit, fundamentum ac principium ex quo quinque Propositiones necessariò fluant.

Quam delectationem ultrò agnoscent Yprensens sectatores, velut systematis magistri basim, eandem esse principium ex quo sponte fluant quinque Propositiones obfirmatè negant; hisse demonstrandum hic specialim suscipimus, unum et idem esse Propositionum et systematis fundamentum, ac proinde quas assertiones admittant ut hereticas, eas ut totidem consecrarias ex primis Jansenii principis necessariò profluentia rejicere debere. Sit itaque

Conclusio. — Delectatio superior, seu relativè vi-

trix Janseniana, fons est, radix et origo ex quâ quinque Propositiones necessariò dimanant.

Probatur 1°. Delectatio relativè victrix est basis et fundamentum totius libri ac systematis Janseniani, ut constat ex dictis paragrapho 6 superioris articuli; atqui quinque Propositiones sunt primariæ assertiones quas stabilendas toto libro suscipit Jansenius, ut mox evincemus probatione secundâ, et amplius constabit ex dicendis circa unamquamque propositionem; imò et sunt totus Jansenii liber, ut tradit illustrissimus Bossuet., teste Mirapincensi episcopo, D. de la Broue, epist. ad eminent. card. de Bissy, die 5 martii anni 1711; verba antea laudavimus; ergo, etc.

Probatur 2°, quia quinque famosæ Propositiones, ceteraque omnia que in suo grandiori volumine circa gratiam docuit Yprensens, ad hæc duo universim capita revocari possunt, nempe exclusionem gratiæ verè et merè sufficientis, et necessitatem bene agendi sub motione gratiæ victricis; atqui hæc duo à delectatione superiori spontè ac necessariò fluunt, ut probabimus argumento tertio, eaque ex eadem delectatione superiori et relativâ, tanquàm ex nativo principio, datâ operâ deduxit Jansenius.

Primum quidem lib. 4 de Gratia Christi, cap. 10, his verbis: *Hinc etiam claret, cur Augustinus omnem omnino gratiam purè sufficientem, sive ante fidem, sive etiam post fidem auferat*. En corollarium ejus principium statim assignat Yprensens: *Ratio perspicua est, inquit, quia cum ei (Augustino) nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatorum cesserint vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur; sin autem ista desperaverit, jam sine dabo bene voluntas operabitur: quod enim amplius nos delectat, secundùm id operemur necesse est; sed utrumlibet fiat, non erit sufficiens gratia, sed vel efficax, vel ita inefficax, ex quâ operatio nequidem sequi possit, nisi ejus inefficacia per aliam suppletur*.

Secundum, nempe necessitatem operandi bonum sub motione gratiæ victricis, ex eadem superiori delectatione colligit Yprensens, juxta abutendo his sancti Augustini verbis: *Quod enim amplius nos delectat, secundùm id operemur necesse est*; id videre est in testimonio mox allato, et aliis sexcentis locis; unde lib. 7 de Gratia Christi cap. 3: *Justitiæ vel peccati delectatio, inquit, est illud vinculum quo liberum arbitrium in justitiâ vel peccato ita firmiter ligatur, ut quomdiu isto stabiliter constringitur, actus oppositus est extra ejus potestatem*; ergo, etc.

Probatur 3°, in victo isto ratiocinio ad geometricam methodum redacto. Scilicet 1°, proponemus principia seu axiomata; exinde quasdam propositiones tanquàm geometrica theoremata demonstrabimus; demùm famosas quinque Propositiones velut totidem corollaria inde necessariò sequi planum efficiemus.

Principia. — Primum: Omnes voluntatis vires activæ simul et electivæ, seu vires sese flectendæ ac determinandæ sive ad bonum sive ad malum, in præ-

senti stata non nisi ex delectationibus oriuntur. Secundum: Vis agendi delectationum relativa est, seu repetitur à superioritate graduum adeò ut delectatio gradibus superior, viribus quoque superior dicenda sit. Tertium: Delectatio superior inferiorem necessariò vincit, et inferior non habet satis virium, nec vim agendi relativè proportionatam alteri debellandæ.

Ista constant ex dictis superiori articulo paragraphis 3, 4 et 5.

Theoremata. — Primum: Gratia efficax seu victrix Janseniana infert necessitatem ad bonum.

Probatur: Gratia efficax seu victrix est delectatio superior cœlestis; atqui talis delectatio infert necessitatem. Namque ex principio seu axioma primo, voluntas nunc omnes vires suas electivas sive ad bonum sive ad malum, non nisi à delectationibus mutuatur: ex principio autem secundo et tertio delectatio inferior non habet vires sufficientes vincendæ delectationi superiori, imò potius ab illâ necessariò vincitur; ergo, etc.

Secundum: Concupiscentia superior infert necessitatem ad malum.

Probatur adductâ mox ratione: Concupiscentia superior est delectatio terrena superior; atqui ex dictis delectatio superior infert necessitatem; ergo, etc.

Tertium: Nulla datur gratia verè sufficiens distincta à victrici.

Probatur: Gratia verè sufficiens ea est quæ dat potentiam relativam; atqui, in systemate Janseniano, nulla datur gratia distincta à victrici quæ conferat potentiam relativam. Quippe gratiæ delectatio vel est superior terrenæ delectatione, vel inferior. Si primum, necessariò rapit plenum ac perfectum voluntatis consensum, ex theoremate primo; sique victrix est et efficax: si secundum, nequidem eam hæc et nunc obtinere potest, cum non habeat satis virium ad debellandam superiorem oppositam concupiscentiam, ex principio secundo et tertio, sique non erit verè sufficiens; ergo, etc.

Ex his tribus theorematibus quinque Propositiones uti totidem consecutaria facili negotio deduci possunt.

Corollaria. — Primum corollarium: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis voluntibus et conantibus secundum vires suas sunt impossibilia, necesse quoque illis gratia quæ possibilia sunt.*

Probatur: Mandata iis sunt impossibilia, secundum præsentem quas habent vires, quibus deest gratia verè ac relativè sufficiens; atqui iustis nonnunquam, tametsi velint et conentur, deest gratia verè et relativè sufficiens. Nam justii illi quandoque peccant; atque adeò tunc carent gratiâ efficaci: porrò ex theoremate tertio nulla datur verè sufficiens ab efficaci seu victrici distincta; ergo, etc.

Secundum: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.*

Probatur: Resistere gratiæ est eam frustrare effectu quem possit habere iis in circumstantiis in quibus datur; hæc est resistantiæ propriè dicte vera notio, hæc est receptus loquendi modus, quidquid contra garriant Janseniani; vana eorum adversus hoc principium

evasiones postea excutiemus; atqui ejusmodi effectum privari nequit gratia. Vel enim est inferior, vel superior, vel æqualis... Si primum, necessariò habet effectum ex theoremate primo... si secundum, caret perfectò effectu, sed quem tunc non potest habere, relectante nimirum concupiscentiâ superiori, quæ voluntatem ad malum necessitat, ex theoremate secundo... si tertium, nempe si gratia est æqualis concupiscentiæ, alternante delectationem facta, in medio remanebitur, ait Jansenius supra citatus; neque usquam voluntas ad unam partem sese inclinare poterit, defectu nimirum superioris delectationis; ergo, etc.

Tertium: *Ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.*

Probatur: Homo in statu naturæ lapsæ per majorem gratiæ delectationem necessitatur ad bonum, et per ardentiorum concupiscentiæ delectationem necessitatur ad malum, ex theoremate primo et secundo; atqui homo operando bonum (si cætera ad meritum adsint requisitæ conditiones), meretur; demeretur verò operando malum; ergo, ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur libertas à necessitate, quod erat demonstrandum.

Quartum: *Semipelagiani admittentibus prævenienti gratiæ interiori necessitatem ad initium fidei; et in hoc erant hæretici, quòd assererent eam gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.*

Probatur: Semipelagiani in eo erant hæretici, quòd ad initium fidei negarent veram Christi gratiam; atqui nulla est vera Christi gratia, præter illam cui voluntas non possit resistere, seu quæ necessitat. Namque nulla est vera Christi gratia, nisi quæ verè sufficiat ad bonum; nulla est verè sufficiens, nisi sit efficax, ex theoremate tertio; denique nulla gratia est efficax, nisi necessitat, ex theoremate primo; ergo nulla est vera Christi gratia nisi quæ necessitat; cum ergo in eo hæretici fuerint Semipelagiani, quòd negarent veram Christi gratiam, sequitur ipsos in eo fuisse hæreticos, quòd assererent gratiam talem esse cui voluntas posset resistere vel obtemperare; quod erat probandum.

Quintum: *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus mortuum esse aut sanguinem fuisse.*

Probatur: Semipelagianum est asserere veram Christi gratiam talem esse cui voluntas possit resistere vel obtemperare, ex corollario præcedenti; porrò, qui asserunt Christum pro omnibus mortuum fuisse, ille necessariò admittunt veras Christi gratias quibus voluntas possit resistere, imò quibus plerique de facto resistunt; siquidem contendunt Christum morte sua omnibus promeruisse gratias verè sufficientes cum quibus tamen multi damnantur; ergo, etc.

Dices: Nonnulli è recentioribus systema delectationis relativè victricis propugnant, qui tamen in suspicionem Jansenismi venire neutiquam possunt, quem datâ operâ refellunt, atque quinque Propositiones in sensu obvio et naturali tanquam hæreticos rejiciunt ac damnant; ergo systema delectationis superioris

distat à Janseniano systemate, nec ex eo necessariò dimanant quinque famosæ Propositiones. — Respon- deo : Recentiores illi qui nobis opponuntur, vel pu- rum Jansenii systema hæcenus expositum propugnant, vel illud utcumque emollire ac temperare conantur. Si primum, ab errore Janseniano excusari non possunt, quantumcumque quinque Propositiones rejicere se ac damnare contestentur. Ratio est quia, cum aliqua conclusio per necessariam et intimam connexionem ex principio deducitur, vel deserendum principium, vel admittenda conclusio; et qui priori retento istam negat, sibi ipsi apertè contradicit, ac re ipsa admittit quod verbis rejicere videtur: porro, ex modò demonstratis, doctrina quinque Propositionum necessariò fluit ex principio delectationis superioris Janseniana; idque candidè fassus est ipsemet systematis parens Yprensis, qui eadem propositiones tanquam totidem conclusiones ex illo principio deduxit, uti constat ex dictis, et rursum postea evincemus, ergo, etc.

Si secundum, 1° assignent præteritas discriminis rationes; videant autem ne in quibusdam duntaxat vocibus posita sint, aut in rejiciendis tantum durioribus quibusdam loquendi rationibus Janseniano systemati minimè essentialibus, quibus etiam sublati totum nihilominus systema integrum perseverat.... 2° docent prædicti auctores, tunc gratiam esse insuperabiliter efficacem, quando viribus superior est concupiscentiâ, et quia viribus superior, idcirco certissimè superare; atqui hæc est ipsa doctrina pro qua, omnibus aliis neglectis, tanquam pro aris et focis semper decertârunt omnes quotquot hæcenus extiterunt Jansenii patroni: *Nobis enim sufficit*, inquit abbas de Bourzeis antea citatus in lib. cui titulus : *St. Augustin victorieux*, etc., collat. 4, cap. 50, *quod hæc sola veritas nobis concedatur, mirum quoties gratiæ Dei consentimus, id oriri semper ex eo quod rectus amor quem Deus nobis inspirat, viribus superior est perverso amori; et quia viribus superior est, idcirco eum certissimè superare*; hoc uno retento principio, testatur ibidem memoratus abbas se cum Congruistis admissurum quamcumque voluerint potentiam resistendi gratiæ victici; ergo, etc... 3° gratia certò et infalibiliter efficax ex virium superioritate, seu ob virium præpollentiam, quocumque tandem modo exponatur, non potest non esse necessitans, siquidem supponit in voluntate vires inferiores, ac proinde veram resistendi impotentiam. Etenim omninò repugnat ac physicè impossibile est, ut vires superiores quæ agunt ut superiores vincantur ab inferioribus; aliàs necesse foret ut inferiores agerent ultra suæ activitatis gradus; atqui, in dicto recentiorum systemate, vires gratiæ relativè victicis agunt in voluntate ut superiores, cum gratia illa per ipsam virium superioritatem invincibiliter voluntatem determinet; ergo, etc.

Etverò, discrimen quod proponunt dicti recentiores suum inter et Jansenii systema futile omninò est ac infirmum; in hoc nempe situm est, quòd nunc in vo-

luntate vires activas independentes à delectatione sese admittere profiteantur, cum quibus iis junctis quæ à delectatione inferiori mutantur, potest voluntas, etiam potentiâ relativè vincere majorem delectationem, licet id nusquam accidat; è contra verò in systemate Jansenii amissa est in præsentì statu per primum Adami peccatum omnis activa voluntatis indifferentia, et paradoxum planè est ut voluntas minori instructa delectatione majorem superet; discrimen istud, ut dixi, infirmum omninò est.

Namque 1°, vires illæ quas admittere se profiteantur, passivæ tantum dici debent, non autem formaliter et ad utrumlibet activæ ac relativè flexibiles; namquè independentè à delectatione vires hujusmodi electivæ et sui ipsius determinatrices (quales tamen ad veram libertatem requiruntur), agnoscì non possunt in dicto novatorum systemate, in quo omnis electio et determinatio à majori oritur delectatione.

2° Vires illæ quæ supponuntur residuæ in voluntate, admitti tantum possunt respectu mali aut respectu boni ordinis duntaxat naturalis; quis enim citra Pelagianismi notam dicere ausit, voluntatem in præsentì statu propriè activas ac electivas vires habere ad bonum supernaturale independentè à gratiâ? Igitur quod spectat bonum supernaturale, de quo præcipua hic movetur questio, nihil distat systema istud à systemate Jansenii.

3° Sed supponantur vires illæ et activæ simul et electivæ in ordine ad bonum supernaturale, idem recurret argumentum quòd contra Jansenium alibi protulimus. Vel enim vires illæ junctæ cum minori delectatione, æquales sunt viribus majoris delectationis, vel inferiores, vel superiores. Si primum, nihil ergo agi poterit; si secundum, necessariò majori adhærebitur delectationi; si tertium, minor delectatio effectum necessariò obtinebit.

4° Non potest Deus in illo systemate certò cognoscere certitudine metaphysicâ futuras ac liberas humanæ voluntatis actiones. In quo enim eas certò cognosceret? non in scientiâ mediâ; nihil enim est à quo magis abhorreant dicti systematis defensores, quam ab usu hujusce scientiæ; non in naturâ delectationis, delectatio etenim ex naturâ suâ certam non habet connexionem cum effectu certissimè obtinendo; non in ipsâ tandem ejusdem delectationis superioritate, si enim aliunde quam ex delectatione vires habeat voluntas, supponi potest præsentè delectatione superiori adesse in voluntate virium æqualitatem ad resistendum, ac proinde meritò pariter supponi poterit, delectationem superiorem aliquando privari suo effectu; ergo, etc.

5° Multi extendant Jansenianorum libri, in quibus ea ipsa quæ mox recensuimus, superioris delectationis consecutaria negantur, qui tamen damnati sunt, eâ certè de causâ quòd systema delectationis relativè per gradus victicis contineant, quo retento, dicta consecutaria, verbo tenus rejici possunt; tales sunt libri Pauli Irenæi, Dionysii Raimundi, Wendrokii, etc.

Nullus autem est à Jansenistis qui vires volendi præcisè et quasi materialiter sumptas, à delectationibus independentes, ac de se sufficientes et proportionatas quibuslibet tentationibus vincendis, non admittat, dummodò vires illæ dicantur otiosæ ac steriles, nec ad actum applicabiles nisi virtute superioris delectationis; imò ipsemet Jansenius hujusmodi vires disertè agnoscit testimoniis antea adductis, aliisque multis similibus, in quibus impotentia voluntatis non reperitur à virtutem omnium defectu, sed ex infirmitate et impedimentis quæ obstant quominus voluntas omnes vires suas exerat, donec per delectationem liberetur; ita lib. 4, capite 7 et 9, et lib. 7, capite 2, etc.

Cæteram, de delectationis relativè victricis emollito systemate dicitur secundà parte, ubi de variis circa naturam et modum agendi gratiæ efficacis systematibus.

§ 2. De quinque Propositionibus.

Quinque Propositiones in sensu obvio, proprio et naturali hereticas et legitimè fuisse damnatas fatentur omnes; aut quis sit ille sensus, et utrum eas in illo sensu docuerit Jansenius, negant ipsius sectatores, reclamantibus cæteris omnibus. Posset uno verbo dirimi ista questio ex antedictis capite 2, paragr. 2, conclus. 2, 3 et 4. Scilicet ibi demonstratum est summâ et irrefragabili Ecclesiæ auctoritate quinque Propositiones in sensu Jansenii, et sensum Jansenii in quinque Propositionibus damnatum fuisse; quinque ergo Propositiones extant in libro Jansenii quoad sensum proprium ab Ecclesiâ damnatum, nec fieri omnino potest ut à Jansenianâ doctrinâ diversus sit ille sensus, quem ut propriam et germanam Jansenii doctrinam proscripsit Ecclesiâ; unde, *causa finita est*, inquit præsules Gallicani in epistolâ encyclicâ an. 1665, die 2 octobris; *nihil deliberandum super est circa sensum quinque Propositionum ex Jansenii libro extractarum, cum ille à romano pontifice et Gallie episcopis, cæterisque aliarum regionum antistitibus proscripta fuerint in sensu Jansenii.*

Verùm ut novæ sententiæ patronos quaquaversim revincamus, aliis momentis rem eandem nunc probandam agredimur, abstrahendo à mox dictâ Ecclesiæ definitione; idque ut efficaciter conficiamus, eâ ipsâ methodo quam in præsentî negotio usurpârî volunt Paulus Irenæus, Dionysius Raimundus, alique Janseniani; tria hic inquirenda suscipimus agendo de singulis sigillatim propositionibus.

Primum, quis sit proprius et naturalis uniuscujusque propositionis sensus. Secundum, utrum eam docuerit Jansenius. Tertium, dogma catholicum errori damnato oppositum.

PRIMA PROPOSITIO. — *Aliqua Dei præcepta hominibus juxta volentibus et conantibus secundum præsentem quæ habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia quæ possibilia fiunt.*

Quæres 1°, quis sit proprius ac naturalis primæ

hujusce Propositionis sensus? — Respondeo propriam sensum hunc esse: Aliqua Dei mandata justis volentibus et conantibus secundum præsentem quæ habent ex gratiâ paratæ vires, sunt impossibilia, comparatè ac relativè ad eorum majorem hinc et nunc titillantem concupiscentiam; deest quoque illis gratia, sive actionis quæ possibilia fiunt immediatè, sive orationis quæ possibilia fiunt saltem mediatè.

Sensus autem alieni, huic propositioni malignè affixi, hi sunt: 1° Justis omnibus quantumlibet volentibus et conantibus secundum præsentem quantascumque vires quæ à gratiâ magnâ et efficace habentur, mandata Dei sunt impossibilia..... 2° Deest justis semper et quamdiu vivunt, gratia quæ possit vel unum ex Dei mandatis sine peccato adimplere..... 3° Justis deest gratia quæ absolutè et seorsim à tali gradu concupiscentiæ possibilia sint Dei mandata.

Hos autem posteriores sensus esse reipsâ extraneos, priorem verò à nobis allatum proprium esse, constat 1° ex ipso propositionis contextu; singulis enim vocibus manifestè determinatur prima propositio ad hunc, quem indicavimus, particularem, atque impossibilitatis duntaxat relativè sensum. Nam 1°, hi duo termini, *hominibus justis*, ad aliquos justos necessariò restringuntur; tum istis vocibus, aliqua *Dei præcepta*; tum his verbis, *volentibus et conantibus*; neque enim omnes justî volunt et conantur..... 2°, quod maximè observandum est, vox, *impossibilia*, de relativè duntaxat impossibilitate exponenda est, quod colligitur, tum quia immediatè præcedit hæc restringens particula, *secundum præsentem quæ habent vires*; id est, *hic et nunc*; quod sanè non obscure indicat, non impossibilia fore mandata in aliis occasionibus in quibus justorum illorum vires auferentur; tum quia statim additur hæc rursus altera particula limitativa *deest quoque illis gratia quæ possibilia fiunt.*

Constat 2° ex ipsismet Jansenianis: abbas de Bourzeis in scripto quod dicitur, *In nomine Domini*, de primâ Propositione verba faciens, sic loquitur: *Aliud est asserere universali sensu justificato legem impossibilem esse; aliud sensu particulari et cum aditamento justo volenti et conanti, juxta præsentem quæ habet vires, mandatum aliquod non esse possibile; illud ut falsum Jansenius cum Trid. synodo negat; istud ut verum, Jansenius cum Augustino docet.* Inde est quòd auctor libri cui titulus: *Chimère du Jansénisme*, pag. 155, 182, disertè agnoscit, naturalem primæ propositionis sensum ab Ecclesiâ damnatum restringi ad quosdam justos... nec usquam à Jansenio assertum fuisse Calvinianum sensum necessitatis peccandi in omnibus actionibus. Idem clarè colligitur ex famoso Trium columnarum scripto, de quo vide quæ diximus cap. 2 presentis Dissertationis, art. 1, conclus. 5, argumento 6.

Constat 3° ex scripto D. Hallerii relato Diarii pag. 284 et seq., in quo prima Propositio disertè explicatur sensu antea exposito, his verbis: *Sensus est, mandata Dei hominibus justis qui præcepta divina transgrediuntur, esse impossibilia defectu auxilii sufficientis quo possunt*

eadem adimplere, vel necessariam ad ea implenda gratiam impetrare.

Quæres 2°, an Jansenius primam Propositionem reipsâ docuerit? — Respondeo affirmativè. Probat^{ur}: Extat totidem verbis expressa apud Jansenium lib. 5 de Gratiâ Christi, cap. 13, ubi sic habet: *Hæc igitur omnia plenissimè planissimèq; demonstrant, nihil esse in sancti Augustini doctrinâ certius ac fundatius, quàm esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantum infidelibus, excæcatis, obduratis, sed et fidelibus quoque et justis, volentibus ac conantibus secundum præsentés quas habent vires, sunt impossibilia; deesse quoque gratiam quâ possibilia fiant.*

Falsò autem ac immeritò obtendunt Janseniani primam illam Propositionem à loco suo dolosè avulsam ac exhibitam fuisse, aliumque in Jansenii textu habere sensum ab eo quem inde extracta præ se ferre videtur. Namque, ut jam probavimus, proprius propositionis sensus est, justis aliquibus secundum præsentés quas habent vires, id est, relativè ad majorem concupiscentiæ delectationem quâ premuntur, impossibilia esse Dei mandata defectu gratiæ verè hic et nunc sufficientis; hunc porrò sensum proprium esse ac naturalem libri Jansenii, manifestè liquet, 1° ex antecedentibus et consequentibus. Ante citata propositionis verba dixerat Jansenius: *Ex hæc indubitata doctrinâ quædam non parvi momenti ad hanc rem spectantia inferuntur et clarescunt: Primum quidem, esse quædam homini præcepta secundum statum et vires in quibus constitutus est, impossibilia.... Secundum, non adesse semper gratiam quâ possimus, hoc est, quod eadem illa præcepta implere sufficimus.... Tertium, hæc impotentiam reperiri non solem in excæcatis et obduratis et infidelibus, sed etiam in fidelibus et justis, qui fidem Christi et justitiæ charitatem susceperunt.... Quartum, hæc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum quando nolunt præcepta facere, sed etiam quando volunt; quæ quatuor capita postquam fusè prosecutus est Yprensis, tanquam consecutionem colligens, addit citata primæ Propositionis verba, quibus statim subjungit: Hoc enim sancti Petri exemplo, aliisque multis quotidie manifestum esse, quâ tentantur ultra quàm possint, sustinere. Et versùs finem ejusdem capituli, totus est ut ostendat quandoque deesse justis ipsis gratiam orationis quâ uberius auxilium ad mandatum observandum necessarium impetrari possint; ac demùm concludit, non aliter verum esse, quòd Deus non jubet impossibilia, nisi quia quæcumque jubet, hominis voluntate per omnipotentem Dei gratiam adjutè fieri possunt. Vides quàm benè cohæreat mox expositus primæ Propositionis sensus cum iis quæ antecedunt et sequuntur in laudato Jansenii textu, hancque esse firmam ac constantem ipsius doctrinam, aliquibus justis, secundum præsentés quas habent vires, id est, relativè ad præsentés gratiæ vires, impossibilia esse quædam Dei mandata.*

2° Idem colligitur ex præcipulis Jansenii defensoribus qui dictum sensum Jansenio disertè adscribunt; vide scriptum quod dicitur: *In nomine Domini, scri-*

ptum *Trium columnarum, etc.*; verba mox retulimus.

3° Istud idem rursum eruitur ex ipsis Janseniani systematis visceribus. Nam justis de quibus hic agitur; ii sunt qui volentes et conantes secundum præsentés quas habent vires servare mandata, illa tamen transgrediuntur; atqui justis illis, Jansenii principiis stando, mandata hæc relativè sunt impossibilia, et deest gratia quâ ita possibilia fiant. 1° Ipsi sunt relativè impossibilia; nequeunt enim ipsis eâ ratione possibilia fieri, nisi ex superiori delectatione cœlesti, ex dictis paragr. 3, 4 et 5 superioris articuli; atqui delectatio superior in illis justis cœlestis non est, sed carnalis, quâ alliciuntur ad transgrediendum præceptum; ergo, etc. 2° Deest illis gratia quâ præcepta fiant hic et nunc possibilia; eam quippe non habent ex dictis, nec possunt eam accersere per orationem; volunt enim et conantur, ac proinde orant, secundum præsentés quas habent vires; atqui tamen gratiam non obtinent, cum transgrediuntur mandatum; ergo quam habent gratiam, ea non dat vires orandi sicut oportet, et Deus ipsis subtrahit auxilium suum, inquit Jansenius, *sinens eos cadere.* Denique ex dictis et probatis loco mox citato, Jansenius justis gratiâ efficaç destitutis denegat potentiam relativam adimplendi præcepta, omnemque aliam potentiam in quocumque gradu in ipsis libentissimè admittit; porrò, ex istâ doctrinâ manifestissimè sequitur, justis quoties divina mandata transgrediuntur, ea ipsis verè esse impossibilia secundum præsentés quas habent vires; defectu scilicet gratiæ relativè victricis, quâ sola in systemate Janseniano relativam ad opus bonum conferit potentiam; ergo, etc.; atque ex his constat Jansenium non solum docuisse primam Propositionem, sed nec aliam doctrinam suis stando principiis tradere potuisse.

Omnes quæ hic proponi possent objectiones maximè ex parte jam dissolutæ sunt loco mox citato; quæ enim asserunt Janseniani ut probent magistrum suum non negavisse possibilitatem mandatorum Dei, ac proinde primam non admisisse Propositionem, ea nihil aliud efficiunt nisi possibilitatem abstractam et absolutam ab eo admissam fuisse; quæ verò ostendè videntur omnem omninò possibilitatem ab ipso fuisse rejectam, illa solam potentiæ relativæ exclusionem demonstrant; atque inde non parùm corroboratur nostrâ responsio, quòd nimirum eâ positâ in sensu Janseniano omnia plana sint et facilia, atque ex seipsis corruiat quæcumque objici possent. Si quod tamen supersit quod novâ elucidatione illustrari queat, postea expendemus, præsertim ad Propositionem tertiam.

Unum hic prætermittere non possumus palmare Jansenianorum effugium quod perpetuò obrudunt, ut evincant Jansenium primam non docuisse Propositionem: Justis, inquit, dum peccant, fatente Jansenio, citato cap. 13 libri 3 de Gratiâ, possent servare mandata si vellet, nec ea transgrediuntur nisi quia volunt; ergo impotentia quam in illis agnoscit Jansenius, est voluntaria, moralis et mera difficultas, non impoten-

tia verè et propriè dicta, physica et involuntaria. — Respondeo, equidem justos illos posse servare mandata si plenè perfectèque refint; verùm ista velle non possunt. Audiatur Jansenius eodem capite: *Non est autè velle vel nolle, ut magna quorundam præcepta impleantur, tentationesque superentur, sed..... opus est ut ardeat et fortiter velit, quod non est semper in hominibus potestate. Talis enim ardor vel fortitudo voluntatis, non ex solè libertate hominis proficiatur, aut haberi potest, sed ex delectationis magnitudine, quæ idèb castè inaspèrari debet. Ludant itaque et Jansenius et illius defensores, dùm asserunt justos illos posse mandata servare si refint, eorumque proindè impotentiam merè esse voluntariam. Namque 1°, si Angelis et Adamo defuisset adjutorium sine quo, non utique suà culpà cecidissent ex S. Aug. et ipsomet Jansenio; atqui tamen verè de iis diceretur ex eodem Jansenio, possent perseverare si refint; ergo, etc..... 2° Pari ratione dici posset, ut Jansenii exemplis utar, demones et damnatos posse Deum diligere si refint, posse beatos Angelos, et (quod absit) Deum ipsam, peccare si velint; at quàm hæc absurda sint nemo non videt..... 3° Si valeat Janseniana cavillatio, expressioribus conciliorum circa libertatem definitionibus facilè illudatur; etenim Manichæi, Wiclefite, Lutherani, Calviniste, aliique infensissimi libertatis adversarii, licet à suis interius non recederent principiis, libentissimè tamen exterius confiterentur, hominem posse semper bonum agere si velit..... 4° passim præfatà voluntariæ impotentie notionè abusi sunt hæretici. Ita Wiclef. teste Valdensi lib. 1 doctrinalis art. 1, cap. 15, cui titulus est: *Contra subterfugium illud Wicleff: Potest Deus si refint. Eodem cavillo utitur Lutherus lib. de servo arbitrio; necnon et ipse Calvinus in caput 12 Ezechiel. Audiatur insignis inter Calvinistas Moses Amyrædus in defens. opinionis Calvini de reprob. pag. 215, ibi ex Calvino exponens quomodò mandata Dei sunt impossibilia; sic habet: Qui Romanam Ecclesiam sequuntur, solent non tam refellere, quàm calumniari nostram opinionem; sic enim eam interpretantur, quasi statueremus peccatoribus impossibile esse Deo obedire, eadem impossibilitate quâ non possunt caelum sistere, terram movere, aut per æra volare. Atque ubi impliam hanc expositionem à Deo amoliri conatus est, sic respondet: Qui alas non habet, volare non potest, etiam si maxime vellet; et qui Alpes aut Pyræneos montes loco movere conaretur, etiam omnes corporis nervos intenderet, et omnibus voluntatis viribus committeretur, non posset; at si peccatores fortiter obedire Evangelio vellet, jam fecissent..... Quamobrem impotentia volandi per æra in his in quibus natura alas negavit, oritur ex defectu facultatis naturalis, sine quâ id fieri non potest; at impotentia Christo obedendi in peccatoribus, ex voluntate oritur. Subinde docet, illam non istam impotentiam à peccato excusare; tum disertè hanc in rem Calvini verba allegat in citatum caput 12 Ezechielis..... 5° Tandem, quod non est possibile nisi sub conditione impossibili, absolutè dici non potest possibile; istud ex sese potest, atque ita post S. Aug.**

expressè tradit S. Thom. quest. 16 de malo art. 5, atqui, juxta Jansenium, justè, dùm peccant, hic et nunc non possunt plenè ac perfectè velle, ob præponderantem scilicet carnalem delectationem; ergo, etc.

Impotentia ergo quam Jansenius admittit in justis qui peccant (quam tum ipse, tum ejus discipuli appellant voluntariam, moralem, conditionatam, consequentem, mutabilem, relativam, partialem, inadæquatam, quandoque etiam meram difficultatem), hæc, inquam, impotentia, verè involuntaria est, utpotè quæ prævertat omnem rationis consensum; physica est, ex defectu virium promanans, ut ipse docet Yprensis toto hic citato cap. 150; absoluta demùm, antecedens, immutabilis, totalis, adæquata, propria, vera et realis meritò dici potest, quia oritur ex præviâ ac indeliberatâ delectatione superiori, quæ, ut loquitur Jansenius, non est in potestate voluntatis, ut cum nempè habeat vel rejiciat; et quæ deliberatum ac perfectum voluntatis actum necessariò producit, cum necesse sit ex Jansenio, voluntatem secundùm id operari quod eam magis delectat.

Atque hinc patet impotentie voluntariæ definitionem, quam milles asserunt Jansenius et ipsius discipuli; scilicet: *L'impissance volontaire consiste à ne pouvoir faire une chose, parce qu'on ne veut pas la faire, etc.*, tanquàm absurdum, illusorium, cunctisque circa libertatem renovandis erroribus aptissimam, omninò rejiciendam esse.

Quæres 3°, quis sit sensus catholicus errori primæ Propositionis oppositus.— Respondeo ex dictis facilè colligi sensum hunc esse: justis volentibus et conantibus secundùm præsentem quas habent ex gratiâ vires, mandata Dei non sunt impossibilia, nec drest illis saltem gratiâ orationis quâ possint uberius impetrare auxilium, ut mandata hic et nunc adimplere valeant; seu, quod in idem recidit, justè, urgente præcepto, eâ instructi sunt gratiâ, quâ relativè ad actualem hic et nunc titillantem concupiscentiam, illorum voluntas potest et istam superare, et mandatum observare; aut ad utrumque præstandum auxilium impetrare.

Expressa est Apostoli doctrina 1 Corinth. 10: *Fidelis est Deus, inquit, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione provectum ut possitis sustinere.* Hæc etiam est doctrina concilii Trid. sess. 6, cap. 11: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis.* Idem docet S. Augustinus pluribus in locis, præsertim lib. de Naturâ et Gratiâ cap. 69: *Ex ipso, inquit, quo firmiter creditur Deum justum et bonum impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur, et in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid petamus.*

Cùm ergo alibi tradit S. doctor gratiam parvam imparem esse debellandæ validiori concupiscentiæ, sensus ejus non est gratiam illam nullatenus posse fortiorem superare concupiscentiam; sed tantùm eam non posse immediatè ac proximè, licet possit orando impetrare adjutorium, ut actu illam vincat.

SECUNDA PROPOSITIO. — *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.*

Quæres 1°, quis sit proprius secundæ Propositionis sensus? — Respondeo sensum hunc esse, nullam dari in præsentî statu interiorem Christi gratiam, quæ prius eo effectu quem habere potest relativè ad concupiscentiam hic et nunc titillantem.

Hic expositioni favet ipse propositionis contextus. Namque juxta communem et ab omnibus receptum loquendi morem, resistere alicui (cùm agitur de actibus humanis ac liberis) non significat tantùm non agere id ad quod alius nos movet et excitat; sed ita hoc non agere, ut verè istud hic et nunc operari possimus relativè ad ingruentis his in circumstantiis difficultates; neque enim quispiam dixerit amicum amicum aliquid efflagitanti, et subditum prælato aliquid imperanti, resistere, quando rem ipsam petitam vel præscriptam, idè tantùm non exequuntur, quòd eam in illis in quibus versantur rerum adjunctis, peragere non valeant; atque ille profectò iniquus foret, qui in viros tali impotentia laborantes inveheretur, quasi infidelitatis vel inobediencie rei existerent; ergo resistere gratiæ, juxta vim vocis, propriè significat eam privare effectu quem hic et nunc habere potest. Eidem expositioni præclusit Hallerius in scripto sæpius laudato, his verbis: *Sensus (secundæ Propositionis) est, in statu naturæ lapsæ nullam esse gratiam Christi actualem internam in voluntate residentem, cui voluntas humana de factò dissentiat.*

Proprius itaque dictæ propositionis sensus non est, 1° interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ eatenus nunquam resisti, quatenus voluntas hominis respectu gratiæ merè passivè se habet, et velut inanime quoddam nihil omnino agit, nec cooperatur. Sensus hunc nonnisi malignè affligi posse secundæ Propositioni utrò confitentur Janseniani in suo Trium columnarum scripto. 2° Sensus non est, quòd concupiscentia semper oppugnet gratiam, eique reluctetur; cã etenim ratione, gratiæ quatumcumque victrici et efficaci etiam resistitur; siquidem concupiscentia carnis semper luctatur cum spiritu, ac sub quolibet gratiæ etiam efficacissimæ motu dantur renitentes cupiditatis motus. 3° Sensus etiam non est, quòd gratia eam omnem semper assequatur effectum ad quem movet et ex propriâ suâ naturâ tendit, quemque absolutè operari potest; potest enim, ex dictis in systemate Jansenii, gratia parva ad opus bonum movere, illudque ex sese operari posse, quod tamen nusquam obtinet ob validiorem ex adverso repugnantem concupiscentiam.

Quæres 2°, utrum hanc secundam Propositionem docerit Yprensis? — Respondeo, eam reipsâ multoties docuisse, quod quidem probatur 1° plurimis Jansenii testimoniis, lib. 2 de Gratiâ Christi cap. 24, lib. 5, cap. 5 et 17, lib. 4, cap. 7 et 10, et lib. 10, cap. 7; at nullibi eam doctrinam apertius tradit quàm citato lib. 2 de Gratiâ Christi, cap. 25, cujus titulus est: *Efficacissima ejus (gratiæ scilicet) natura declaratur ex eo quòd nulla prorsus effectu caret, sed eum in omnibus quibus datur infallibiliter operatur.* Quod idem

reperit initio capituli, et paulò post addit: *Apud Augustinum gratiæ et opus bonum ita reciprocantur, ut quemadmodum ea gratiâ datâ mox effectum operis subsequuntur inferre solet; ita vice versâ, ex defectu operis, gratiam non esse datam. Quo ratiocinandi modo indicatur gratiam tanquam causam, et operationem voluntatis bonam, velut effectum, esse, ut philosophi loquuntur, convertibiles, et à se mutuo inseparabiles. Et rursum quibusdam interjectis: Sicut significat Augustinus; hoc ipso, quo data est homini gratiâ, mox effectum sequi; sic è contrario negativè subinde ratiocinando, docet hoc ipso quo effectu homo destituitur, nullam ei gratiam collatam esse, sed solo Pelagianæ gratiæ adjutorio, hoc est, lege, doctrinæque ad operationis præcepta justitiæ niti. Ex his perspicuum est omnem Christi gratiam in sententiâ Jansenii esse prorsus inseparabilem à suo effectu, et consequenter nulli gratiæ resisti, seu nunquam impediri à productione sui effectus; porro ex dictis et probatis ubi de potentiâ absolutâ et relativâ, ista intelligi nequeunt de effectu quem gratia potest absolutè habere; ergo necessariò debent intelligi de effectu quem producere valeat relativè ad actuales concupiscentiæ gradus.*

Probatur 2° ex unanimi discipulorum Yprensis doctrinâ, qui dicto sensu secundam Propositionem interpretantur, hancque expositionem magistro suo constanter attribuerunt. Recole quæ superiori articulo, paragrapho 5, laudavimus eorum verba; unum aut alterum testimonium hic addidisse sufficiat. Arnaldus, Apologiâ 1° pro Jansenio sic habet pag. 87: « La grâce efficace est la seule que saint Augustin reconnoît après la chute d'Adam. » In eundem sensum loquitur auctor libri cui titulus: *Réponse d'un docteur à M. Chamillart*; sic loquitur pag. 15: « C'est une grande injustice d'obliger M. Arnauld, pour être catholique, de tenir pour une vérité indubitable qu'on résiste véritablement à la grâce de Dieu..... Saint Augustin a réfuté cela comme une erreur au livre de la Correction et de la Grâce, où il enseigne que, toutes les fois que Dieu touche le cœur de l'homme pour lui faire produire quelque bonne action, l'homme la produit infalliblement. » Idem passim tradunt alii Jansenii asseclæ.

Probatur 3°. Non solum docuit Yprensis secundam Propositionem, sed nec aliam doctrinam tradere potuit suis stando principiis. Etenim resistere gratiæ, est eam privare eo effectu quem habere potest relativè ad circumstantias in quibus datur; atqui nulla est in systemate Jansenii gratia que eo privetur effectu. Nam hic recurrit argumentum quod sæpius proposuimus; scilicet, vel motus delectationis cœlestis superior est motui delectationis carnalis, vel inferior, vel æqualis; porro utrumlibet ex his asseratur, etc.; ergo.

Dices: Jansenius præter gratiam efficacem sæpius agnoscit gratiam quam parvam appellat; atqui parvæ illi gratiæ ab efficaci distinctæ, profectò resistitur; ergo, etc. Respondeo: Nego min.; quippe parva Jansenii gratia eum semper effectum obtinet quem habere potest relativè ad præsentis subjecti dispositiones;

eum enim ipsa sit concupiscentiâ inferior, non potest plenum ac perfectum voluntatis consensum hic et nunc elicere, sed imperfectum tantum; hunc autem imperfectum consensum parva gratia semper elicit, sicut Jansenio lib. 2 de Gratia Christi cap. 27; postquam enim sibi objicit, multos divinitus mente collustrari, et in ipsâ voluntate motibus divinæ gratiæ percipi, qui tamen ab ejus internâ maxime et inclinatione discedunt; sic respondet: *Considerandum est, multiplices esse divinæ gratiæ effectus, quemadmodum et voluntatis; est enim velle perfectum, quod Augustinus posse vocat; est et imperfectum, quod velleitatem appellare solent; et hoc ipsum diversos gradus habet, donec ad ipsam primam tenuissimamque boni complacentiam veniat. Hæc ergo primus est celestis illius roris effectus, quem ut nihilominus in omnibus operatur, quibus eum infundit Deus.* Postea asserit Yprensis gratiam illam parvam per quam velleitatem excitantur, nullo modo sufficere ut homo Dei mandatum operetur, ut Deum super omnia diligat, ut speret, ut amet, ut credat; ergo putat ipsam quidem eo effecta vacuum esse quem non potest hic et nunc habere, licet eum omnem semper obtineat quem sortiri potest relativè ad præsentem subjecti dispositionem.

Ex his potest (quod observo), in systemate Jansenii, omnem gratiam semper esse efficacem, utpote quæ semper operetur effectum quem hic et nunc operari potest; at omnis non est victrix, quia omnis non superat actualem oppositam concupiscentiam.

Quæres 3^a, quis sit sensus catholicæ errori secundæ Propositionis oppositus. — Respondeo: Ex genuino ac erroneo secundæ Propositionis Jansenianæ sensu facile colligitur, hunc esse oppositum ac catholicum sensum: nempe, in statu naturæ lapsæ, quamlibet gratiam interiorem non eum omnem semper obtinere effectum, cujus capax est relativè ad oppositam concupiscentiæ delectationem; quod quidem dogma pluribus demonstrabitur, ubi de naturâ et existentia gratiæ sufficientis.

Dices: Omnis gratia interior semper illustrat intellectum ac movet voluntatem; ergo suum semper obtinet effectum, ac proinde ipsi nusquam planè resistitur. — Respondeo 1°: in sententiâ eorum qui dicunt gratiam formaliter et essentialiter esse illustrationem mentis et voluntatis motionem, nego consequens: sic enim illustratio et motio non sunt effectus gratiæ, sed ipsæmet ejus naturæ; ita sentiunt Suarez, Bellarminus, Meratus et alii plerique. 2° In sententiâ illorum qui cum Lemosio, Alvare, etc., existimant gratiam formaliter non esse actum ritalem indeliberatam, sed motionem Dei ordine consualitatis antecedentem actum nostrum ritalem ordinis supernaturalis; distingo consequens: gratia aliquem effectum saltem indeliberatum semper operatur, concedo; effectum deliberatum, ad quem ultimâ ordinatur et ad quem relativam confert potestatem, nego; ac proinde quandoque propriè resistitur gratiæ. Gratia sufficientis, ait Alvares lib. 8 de Auxiliis, tit. 76, n. 6, est quidem sufficientis comparatione con-

trarius effectus, indeliberati scilicet, ut tradit idem Alvares n. 5, disput. 80.

TERTIA PROPOSITIO. — *Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.*

Quæres 1^a, quis sit proprius ac naturalis tertie Propositionis sensus? — Antequam respondeam, observandum 1°, quid et quotuplex sit libertas. Libertas generatim idem est ac immunitas. Triplex autem vulgò distinguitur immunitas; hinc et triplex libertas. Prima, à peccato et miseriâ. Secunda, à coactione. Tertia, à necessitate. De primâ nulla hic difficultas. Secunda est immunitas à vi externâ contra voluntatis propensionem; dicitur libertas spontaneitatis. Tertia est immunitas ab omni necessariâ ad unum determinatione; dicitur libertas indifferentiæ; hæcque accuratè definitur, vis electiva, vel facultas suorum actuum domina, vel facultas quæ positâ omnibus ad agendum prærequisitis potest agere vel non agere, relativè et in sensu composito eorum omnium quæ se tenent ex parte actûs primi.

Rursus hæc indifferentiæ libertas duas quasi species sub se continet: altera dicitur libertas contradictionis seu exercitiî, quæ est facultas activè indifferens ad ea quæ sunt contradictoriè opposita, qualia sunt agere vel non agere; altera contrarietatis seu specificationis, quæ est ad duo contraria, v. g., ad amorem et odium. Addunt nonnulli tertium libertatis membrum, quod diversitatis seu disparitatis vocant; eaque libertas est facultas sese determinandi ad varios actus intra eandem speciem, scilicet ad hoc vel illud bonum; ad hoc vel illud malum.

Observandum 2°, quid et quotuplex necessitas. Necessitas hæc, nihil aliud est quam determinatio ad unum. Triplex potissimum distinguitur: una coactionis, altera naturalis, tertia simplex. Necessitas coactionis seu violentiæ, fit à principio extrinseco, reluctantante passo. Necessitas naturalis est essentialis ad unum determinatio orta ex principio intrinseco naturali, qualis est necessitas in omni ente intellectuali amandi beatitudinem in genere. Denique necessitas simplex, est invincibilis et insuperabilis determinatio ad unum, orta ex principio extrinseco, qualis est necessitas agendi sub delectatione superiori in systemate Jansenii. Dicitur à Jansenianis voluntaria, quia voluntas tali determinationi spontè obsequitur, tametsi necessariò.

Hæc autem necessitas alia est immutabilis, permanentis et invariabilis, qualis est in Beatis ut Deum amant; alia mutabilis et transiens, qualis est ea de qua potissimum agitur in tertâ Propositione Jansenii. Rursus necessitas simplex, mutabilis, alia est absoluta, quæ qualemcumque etiam absolutam ad oppositum potentiam excludit; alia relativa, quæ relativam tantaxat resistendi potestatem removet; tandem alia est specificationis, ut ad bonum vel malum in genere; vel exercitiî, ut ad hoc bonum vel hoc malum. His præmissis,

Respondeo, proprium et naturalem tertiæ Propositionis sensum hunc esse; videlicet, ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ non requiri immunitatem à necessitate, saltem simplici, voluntariâ, mutabili ac relativâ; sed sufficere libertatem à coactione.

Probatur: Quando terminus aliquis generalis est ac indefinitus, tunc accipi debet pro omnibus speciebus sub ipso contentis, si nullâ aliâ voce restringatur: atque in dictâ propositione, vox ista, *necessitas*, est terminus generalis qui in se complectitur omnes species necessitatis propriæ dictæ, ac proinde etiam Jansenianam necessitatem simplicem et mutabilem, quæ veram et relativam ad oppositum potestatem excludit: aliunde verò nulla est ratio cur terminus ille restringatur ad unam duntaxat naturalem, aut simplicem ac immutabilem necessitatem, cum sola coactio in aliatâ propositione restringatur; ergo, etc.: ac proinde proprius tertiæ Propositionis sensus est, libertatem requisitam in præsentî statu ad merendum et demerendum, non exigere immunitatem à necessitatē saltem simplici, mutabili ac relativâ.

Confirmatur nostrâ interpretatio ex sæpius laudato Hallerii scripto, in quo sic habetur: *Tertiæ Propositionis: AD DEMERENDUM, etc...., Sensus est, ut actio quæ meritoria vel demeritoria est libera censetur, non requiritur ut fiat cum indifferentiâ, sed sufficit modò voluntariè et sine coactione fiat. Hæc autem sententiâ* (pergit Hallerius) *eadem est ac Calvinî, qui nunquàm eo sensu negavit liberum arbitrium, quasi actiones nostræ voluntatis non essent voluntariæ; sed eo sensu, quòd negaret nobis inesse indifferentiam ad utrumlibet.*

His verbis errorem tertiæ Propositionis in eo collocat Hallerius, quòd ad meritum vel demeritum necessariam neget activam indifferentiam; porrò activæ indifferentiæ nomine ex omnibus orthodoxis nihil aliud significatur quàm potestas agendi vel non agendi hic et nunc expedita, seu immunis ab omni necessitate, etiam mutabili et relativâ; ergo, etc.

Proprius itaque tertiæ Propositionis sensus non est, solam necessitatem naturalem, qualis est necessitas in omni ente intellectuali amandi beatitudinem in genere; vel solam necessitatem involuntariam, qualem experimur in motibus primò primis et indeliberatis; vel solam voluntariam simul et perpetuam ac immutabilem, qualis est in Beatis amandi Deum; vel solam antecedentem, hoc est, quæ antecedit et rationis advertentiâ et gradum superiorem actualis concupiscentiæ; vel solam absolutam, hoc est, quæ qualemcumque etiam abstractam ad oppositum potentiam excludit, proprius, inquam, sensus non est, has duntaxat necessitatis species officere libertati ac merito hominis lapsi, et in quibusdam hujusce status meritoris aut demeritoris actionibus reperiri; hi omnes sensus prorsùs alieni sunt et extranei, atque ad eximendam à censurâ tertiæ Propositionis Jansenii doctrinam gratiâ excogitati; certum etenim est dictas necessitatis species à Jansenio disertis verbis excludi tanquam alienas à libertate, ut nunc est; solamque ab ipso ad-

mitti necessitatem simplicem, mutabilem et relativam, ut mox evincemus.

Quæres 2° an tertiã Propositionem docuerit Jansenius. Antequàm respondeam nonnulla sunt in antecessum præmittenda ad perfectam Janseniani de libertate systematis intelligentiam planè necessaria. Observandum itaque 1°, distinguendum esse, ex Jansenio, inter essentialiam libertatis et statum ipsius; seu inter libertatem genericè sumptam, prout nempe communis est Deo, angelis et homini tum lapsò, tum innocenti; et libertatem specificè, seu quatenus propria est hominis lapsi et viatoris: *Inter actum liberum et statum libertatis*, inquit lib. 6 de Gratiâ Christi, cap. 24, *per magna differentia est; aliter Deus, aliter Beati, aliter Angeli viatores et primus homo, aliter homines reparandi, aliter Christus Dominus in viâ constitutus liber fuit.*

Observandum 2°, essentialiam libertatis ex Jansenio, in uno voluntario, tametsi necessario, consistere, nec aliud essentialiter postulare. Passim et apertissimè istud tradit lib. 6 de Gratiâ Christi, cap. 3, 4, 5, etc.: *Voluntas seu volitio* (inquit cap. 5) *et libera voluntas idem sunt, sicut velle et liberè velle; et impossibile est ut velle non sit liberum.* Et rursùs: *Libera est voluntas, hoc est volitio, ratione sua, quia est essentialiter libera; implicat enim contradictionem ut voluntas non sit libera, sicut implicat ut volendo non velimus.* Ratio est, quia in mente Jansenii actus formaliter constituitur liber, quia est in nostrâ potestate, quòd fit cum volumus, et cum nolimus non fit; hinc ibidem cap. 4, relatis pluribus S. Augustini locis, hæc habet: *Quapropter ex hæc doctrinâ toties iteratâ patet, ut cognoscamus utrum aliquid in nostrâ potestate, seu liberum nobis sit, hoc intuendum esse, utrum fiat quando volumus; si enim fiat quandoquocumque volumus, et non fiat quando nolimus, liberum est; si verò cum volumus, non fiat, vel si nolimus, fiat, certissimum est non esse nobis liberum, quia non est in nostrâ potestate.*

Voluntarium porrò illud in quo essentialiam libertatis reponit Jansenius debet esse deliberatum, hoc est, ex advertentiâ rationis, et cum inclinatione ac complacentiâ voluntatis; deliberatio enim in mente Jansenii, meram duntaxat objecti cognitionem ac complacentiam importat; unde determinationem tametsi necessariam, modò ex præviâ cognitione fiat, liberam esse contendit. Ita clarè mentem suam explicat l. 7 de Gratiâ Christi, c. 3: *Lustratis diligenter fundamentis Augustini, inquit, quibus tota doctrinâ de arbitrii libertate nititur, nihil aliud existimamus quàm cognitionem ac delectationem, seu delectabilem objecti complacentiam esse id quod tantam potestatem in liberum arbitrium habet, ut eam faciet velle vel nolle; seu, ut ed præsentē actus volendi sit reipsâ in ejus potestate, absente non sit.* Hinc cap. 36 lib. 6 de Gratiâ, docet improvisos voluntatis motus esse voluntarios, nec tamen esse liberos: *Deest quippe illis, inquit, id quod præcipuum est, quia non sunt in potestate hominis, non sumus eorum domini, sunt sine plenâ rationis advertentiâ, profertur invitiâ repugnantem voluntate; quæ singula essentialiter repugnant libertati.* Ex his liquet, libertatem ac deliberationem ex Jansenio nihil

aliud essentialiter postulare, quam advertentiam ex parte intellectus, et inclinationem ac complacentiam ex parte voluntatis.

Observandum 3°, ex dictis manifestè sequitur 1°, in systemate Jansenii uniformem esse in omni agente libero formalem ac essentialem rationem libertatis, diversam verò ipsius statum; ipsissima sunt Jansenii verba lib. 6 de Gratia Christi, cap. 34: *Liberam arbitriam, inquit, in omnibus sive beatis sive damnatis, sive viatoribus, sive Deo, sive creaturâ, uniformis libertatis rationem obtinet, etsi difformem statum.* Scilicet essentialis ratio libertatis, juxta Jansenium, consistit, ut mox vidimus, in voluntario deliberato, tametsi necessario; hæc autem necessitas varia est pro vario statu agentis liberi; immutabilis et perpetua ad bonum in Deo, in Christo, in Beatis; perpetua et invariabilis ad malum in damnatis; in hominibus autem viatoribus, nec perpetua nec immutabilis est, sed variabilis et quodammodo flexibilis ad bonum et malum: *Hominum viatorum, inquit loco mox citato, non solum coactionis expertem esse libertatem, sed etiam necessitatis immutabilis voluntatis; hoc est, eam ad utrumque esse indifferentem (id est, flexibilem) potestatem perlibenter.*

Sequitur 2°, solam coactionem (sub cujus nomine, ut advertit Paulus Irenæus, comprehenditur etiam naturalis illa necessitas que omnem rationis advertentiam excluderet), essentialem libertatem perimere. Stat ergo, ex Jansenio, integra libertatis essentia cum necessitate simplicis, etiam immutabilis et absolutæ; id disertis verbis tradit cap. 38 lib. 6 de Gratia Christi: *Non obstant immutabili necessitate, inquit, posuerunt (antiqui Scholastici et scriptores usque ad Augustinum) omnem omnino rationalem voluntatem (hoc est, voluntatis motum) et liberam et electivam objecti sui, solum excludit violentiam coactionisque necessitate.*

Sequitur 3°, generationem Filii in divinis, processionem Spiritus sancti, amorem beatificum, omnem denique actum ex rationis advertentiâ et voluntatis inclinatione elicitem, quantumque necessitate aliunde fiat, eo ipso voluntarium, deliberatum ac liberissimum esse; illius domini sumus; est in potestate nostrâ; fit cum volumus, et si nollemus non fieret; omnes è contra actus qui prævertunt rationis consensum et advertentiam, non sunt liberi; nobis quippe invitis, aut saltem non volentibus fiunt; tales sunt motus primò primi.

His præsuppositis, jam ut præcedenti quæsitò fiat satis,

Respondeo 1°, Jansenium in præsentis statû nature lapsæ admisisse immunitatem à necessitate tum coactionis, tum nature, tum etiam à necessitate simplici, perpetuâ ac immutabili. Ita totidem penè verbis docet Jansenius citato cap. 34 lib. 6 de Gratia Christi. Et verò, cum delectationem conflictum admittat, negat consequenter necessitatem immutabilem et invariabilem, et quandam agnoscit indifferentiam, seu flexibilitatem ad bonum et malum, sed non immunitatem à vi ad unum invincibiliter hæc et nunc determinante, ut jam dicturi sumus.

Respondeo 2°, Jansenium in præsentis nature lapsæ statu non admisisse immunitatem à necessitate simplici mutabili et relativâ. Namque ille non admisit immunitatem à necessitate simplici, mutabili et relativâ, qui sub delectatione superiori ad unum, nonnisi absolutam ad oppositum potentiam agnovit, nec stando suis principiis relativam agnoscere potuit; atqui ita docuit Jansenius, ut abundè constat ex dictis ubi de potentiâ absolutâ et relativâ; ergo, etc.

Respondeo 3°, Jansenium docuisse libertatem hujus statû ad merendum vel demerendum necessariam, unam duntaxat excludere coactionem aut naturalem necessitatem, non verò simplicem necessitatem, saltem mutabilem ac relativam. Hoc unico puncto tota stat Jansenii de libertate doctrina, ideòque paulò fusiùs istud demonstrandum.

Prolatur itaque 1° disertis Jansenii testimoniis. Primum petitur ex lib. 6 de Gratia Christi cap. 24, ubi suam sub nomine sancti Thomæ sententiam profert Yprensis, his comprehensam capitulis: *Clarissima verbis multisque modis docuit S. Thomas 1°, arbitrium hominis dictum esse liberum, quia non cogitur... 2° Necessitatem simplicem voluntatis non repugnare libertati; hæcque S. Augustini sententiam esse tradit... 3° Sapè docet arbitrium liberum ideò non esse emissum per peccatum, quia remanet liberum à coactione, quantum sit peccati servum... 4° Docet magistrum Sententiarum et S. Bernardum, quando necessitatem remouent à libero arbitrio, de necessitate coactionis loqui... 4° Opus esse laude vel vitæperio dignum, meritum vel demeritorium, ex hoc quòd est voluntarium, spontaneum, non coactum, tametsi determinatum ad unum. Ille sanè loquitur Jansenius de præsentis statu, cum loquatur de libero arbitrio post peccatum Adami; atqui vult eò loci liberum illud arbitrium, et consistere in solo voluntario, et sufficere ad meritum et demeritum; ergo, etc.*

Secundum eruitur ex cap. 34 ejusdem libri: *Neque enim, inquit, quisquam spero, ita desuperit, ut hominem etiam viotorem libertatem avissarum putaret, si liberissimè et liberatrice charitate in humanam liberaretur et firmaretur arbitrium, ut quòd Beatis jam in præmissis retributum est, in hæc vitâ constitutus amplius jam peccare non posset.* Apertè hic loquitur Jansenius de libertate hujusce statû, seu de libertate hominis viatoris, quam contendit integram fore et ad merendum sufficientem, etiamsi amplius, sicut Beati in cælo, peccare homo non posset, nec à bono agendo cessare.

Tertium desumitur ex lib. 8 cap. 15: *Quæ manifestissimè clamant, inquit, gratiam quancumque efficacem, etiam talem qualem in cælo cum summâ delectatione dabitur, nullo modo tollere libertatem, quia non tollit voluntatem, hoc ipso videlicet quo eam non cogit aut invitam rapit; sic enim diligit Deum, ut velit se diligere, et ideò in actu volendi seipsum movet et sibi dominatur, et pro tanto dicitur liberum.* Pressiùs idem repetit cap. 17: *Si etiam in hæc vitâ Dei inspiratio tum stabiliter ac delectabiliter Deo operante inhaereret voluntati, ut eam*

non possit abjicere, felicissimum, fortissimum, liberrimumque meritis diceretur atque esset arbitrium. Cœcūtat necessum est qui non videat Jansenium hic loqui de libertate sicut et de gratiâ præsentis statûs. Pervolvantur libri 6 et 7 de Gratia Christi et liber 8 à capite 5 usque ad calcem, et planè cæcus sit oportet, quicumque singulis fermè paginis eandem hanc expressam non inveniet doctrinam.

Unum hic luculentum ejusdem auctoris testimonium prætermitti non debet, lib. 4, de statu naturæ lapsæ, cap. 24: *Sic ergo, inquit, etiamsi et hic (hoc est, in præsentis vitâ) ille perversus amor suus, in quem ex Dei dilectione creatura rationalis lapsa est, et in quo ex justissimâ Dei damnatione perseverat, et ex quo omnis actus vel ommissio damnatæ voluntatis fluit, firmissimè adhæreat voluntati, imò etiamsi non solum specificatione, ut nunc est, sed etiam exercitio, quemadmodum amor beatificus esset necessarius, non tamen ex Augustino desineret esse liber.* Notanda sunt ista verba, *etiamsi et hic*, et ista alia, *ut nunc est*, quibus manifestè ostendit Jansenius, se de libertate hominis lapsi loqui.

Ut vim horumce textuum elevent Paulus Irenæus Disquis. 6, art. 3, Dionysius Raimundus parte 1, cap. 4, alique Jansenii defensores, reponunt Jansenium in dictis locis loqui non de libertate hujus statûs ad merendum et demerendum necessariâ, sed de libertate duntaxat genericè et essentialiter sumptâ. Verùm 1°, reclamant ipsissima textuum laudatorum verba.... 2° De hæc ipsâ profectò libertate egit Jansenius, quam Manichæi nimium deprimebant, Pelagiani verò plus æquo extollebant, quam egregiè sanctus Augustinus adversus primos vindicavit, et adversus alios intra debitos fines compescuit; quam denique Jansenius ipse ex SS. Augustino et Thomâ, cum gratiâ prædestinatione et efficaci gratiâ conciliare conatus est; atqui nemo non videt isthæc omnia pertinere ad libertatem propriam hujus statûs, non verò tantum ad libertatem universim ac genericè sumptam; ergo.... 3° Quis faciliè sibi persuadeat Jansenium unicè de libertate generatim et abstractè sumptâ, quæ parùm vel nihil ad institutum suum conducebat, egisse; non verò de libertate hujus statûs ad merendum et demerendum necessariâ, de quâ potissimum, seu potius unicè erat questio, ex quâ laus et vituperium actionum nostrarum pendet? ergo.

Probatur 2° ex præcipuis Jansenii discipulis qui eandem magistro suo doctrinam adscribunt. Auctor solemniter scripti, *In nomine Domini*, pag. 24, sic habet: *Quoad Yprensis hæc in parte (circa tertiam Propositionem) sententiam, vide ab ipso Augustini, aliorumque Patrum omnis ætatis, tum præcipuorum theologorum congesta loca innumera, quibus evincit invictissimè solum libertatem ad coactionem ad veram libertatem, et proinde ad meritum necessariam esse.* Arnaldus Apologia pro sanctis Patribus pag. 1044: « Depuis la désobéissance criminelle qui a perdu toute la nature, afin que les hommes soient coupables en se laissant aller aux tentations, qui les porteront à violer la loi de Dieu, il suffit qu'ils ne s'y laissent aller que par

leur propre volonté sans que personne les y contraigne. » Paulus Irenæus Disquisit. 6, pag. 254: *Hoc tantum docuit Jansenius, inquit, libertati in genere solum repugnare coactionem, quatenus hæc etiam comprehenditur necessitas naturalis.* Idem tradunt Dionysius Raimundus, Sambovius et alii passim Jansenii patroni.

Probatur 3° variis momentis theologicis: 1° Manifestè sequitur ex primâ Jansenii Propositione ipsum censuisse ad merendum et demerendum non requiri immunitatem à necessitate mutabili et relativiâ. Docet siquidem justis quibusdam secundum præsentis quas. hic et nunc habent vires, mandata verè esse impossibilia, et tamen eos peccando demereri; cohærenter ergo affirmare debuit, ad demerendum non requiri immunitatem à necessitate mutabili et relativiâ: porrò ex eodem Jansenio lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, cap. 24, eadem prorsus est, quantum ad libertatem, ratio meriti et demeriti; ergo, etc. 2° Apertè colligitur eadem doctrinâ ex systemate delectationis relativè victricis ad sensum Jansenii; hæc etenim inferunt necessitatem relativam, cum ex Jansenio lib. 7 de Gratia Christi cap. 5, positi delectatione superiori actus oppositus sit extra hominis potestatem, ita videlicet ut eum hic et nunc velle non possit; atqui tamen homo obsequium præstans delectationi victrici meretur aut demeretur, non dilfidente eodem Jansenio; ergo. 3° Triplex est tantum indifferentia, nempe contrarietatis seu specificationis, contradictionis seu exercitii, et denique disparitatis seu diversitatis: atqui nullam ex his admisit aut admittere potuit Jansenius in suo systemate. Namque quælibet indifferentia essentialiter pugnat cum eo systemate, in quo voluntas invincibiliter ac necessariò sequitur impulsus majoris delectationis indeliberatæ; atqui ita est in Janseniano systemate, in eo etenim necessum est ut secundum id operemur quod amplius delectat; et paradoxum est quòd minor delectatio vincat majorem oppositam; ergo, etc. Nulla ergo in systemate Jansenii vera occurrit necessitas, nulla proinde vera ac propriè dicta indifferentia; ac per consequens homo meretur vel demeretur per actus immunes tantum à coactione.

Ex his sequitur Jansenium docuisse tertiam Propositionem. Namque ex dictis, proprius ac naturalis tertie Propositionis sensus est, ad merendum et demerendum non requiri immunitatem à necessitate saltem simplici, mutabili ac relativiâ; atqui iterum ex dictis, istam tradidit doctrinam Yprensis, nec aliud stando suis principiis docere potuit; ergo, etc.

Dices 1°, cum Paulo Irenæo, Dionysio Raimundo et aliis Jansenii apologistis: Locis citatis Jansenius agit non de libertate hujusce statûs, sed tantum de libertate generatim consideratâ; ergo nihil ex iis concludi potest. Sic ratiocinium istud præmit Paulus Irenæus Disquisit. 9, art. 4: *Genus enim, inquit, præscindit quidem à speciebus, sed tamen in speciebus est.... Generica illa libertas quam tractat et evolvit Jansenius, ut in Deo et in Beatis, sic etiam in homine lapsa est, nec involvitur etiam in homine lapsa indifferentiam quatenus libertas*

est, sed illam aliunde individua necesse habet adjunctam, quatenus libertas est hominis lapsi et viatoris; sicut actio eius non involvat in se rationem, cum tamen quatenus in homine est, individua necesse habet annexam. — Respondeo negando ant.; loquitur Jansenius de libertate tum genericè, tum specificè spectatà, ut abundè probavimus; et ab ipsà sub hoc utroque respectu veram excludit indifferentiam; unde otiosum planè est ac futile Pauli Irenæi ratiocinium. Falsò supponit nos ideò concludere Jansenium è libertate huius status exclusisse indifferentiam, quia illam excludit à libertate genericè spectatà; non ita est, sed ex ipsiis Jansenii verbis et principiis demonstramus, eum re ipsà ex libertate huius status activam exclusisse indifferentiam seu immunitatem à necessitate.

Dices 2^a: Ex iis ipsiis Jansenii testimoniis quæ laudavimus, constat eum loqui ex hypothesi metaphysicà non existente; semper enim usurpat particulas conditionales, *si, etiamsi, licet*; porrò, inquit loco citato Paulus Irenæus, à vero prorsus alienum est, SS. pontifices voluisse tertiam Propositionem hoc sensu, et in eà suppositione metaphysicà damnare; hæc enim questio sic spectata, pergit ibidem, philosophica potius est quàm theologica, et nominis plus fortasse quàm rei; ergo, etc. — Respondeo, equidem hypothesim ex quâ Jansenius loquitur, metaphysicam esse nec existentem, quâ parte supponit quòd homo mereretur in presenti vitâ, etiamsi necessitate immutabili laboraret; verùm alià ex parte quâ supponit liberum hominis viatoris arbitrium mutabili duntaxat ac relativâ necessitate constructum, adhuc posse mereri vel demereri, non metaphysica est, sed vera et realis Jansenii hypothesi ac doctrina, cujus palmare principium est, necessum esse operari secundùm id quod ampliùs indolentatè delectat.

Dices 3^a: Multoties agnoscit Jansenius in presenti statu extare non solum libertatem à coactione et à necessitate immutabili atque invariabili, sed insuper agnoscit indifferentiam tum specificationis, tum exercitiis. Sic lib. 6 de Gratia Christi, cap. 34: *Homines viatorum, inquit, non solum coactionis expertem esse libertatem, sed etiam necessitatis immutabilis voluntarie, hoc est, eam ad utramque indifferentem esse, fatemur perlibenter.* Idem expressiùs tradit lib. 8, cap. 20, his verbis: *Liberum arbitrium ante gratiam, quemadmodum etiam sub gratia, indifferentiam contrarietatis et contradictionis habet; ergo, etc.*

Respondeo, indifferentiam illam quam lubens admittit episcopus Yprensis, non esse veram ac propriè dictam indifferentiam, facultatem scilicet activè et relativè expeditam ad agendum et non agendum, quo sensu ab Orthodoxis intelligitur (hæc enim indifferentia ex antedictis capitaliter multisque modis pugnat cum Janseniano systemate); sed esse meram quandam flexibilitatem, seu capacitatem varias subeundi delectationes, aut absolutam duntaxat ad utrumlibet potentiam; non alio sensu indifferentiam à Jansenio admitti, constat vel ex ipsiis locis quæ nobis opponunt adversarii.

In priori loco non dicit simpliciter voluntatem esse inamovibilem à necessitate, sed à necessitate immutabili; hincque colligit voluntatem esse indifferentem, quo clarè indicat Yprensis, indifferentiam huius status in hoc duntaxat positam esse, quòd voluntas nostra modò ad bonum, modò ad malum flecti possit; idem apertius declarat verbis immediate sequentibus: *Eadem quippe est, inquit, ratio libertatis in omnibus istis actionum et cessationum generibus, sive voluntas ita in alterutram partem fixa sit, ut non possit velle nisi vel tantum bonum, vel tantum malum; vel ita indifferens, ut adhuc in utramque partem flecti queat.*

Idem docet in posteriori loco, ubi probat nobis semper inesse perfectissimam peccandi potentiam, quia quandiò hic vivimus auferri non potest ex nobis concupiscentia quâ animus mutari potest et flecti ad malum: *Hoc ergo modo, inquit, sentit Augustinus, sub gratia manere peccandi potentiam, quia præter naturalem flexibilitatem ad malum, manet etiam concupiscentia, per cujus tentationes animus mutari potest.* Et paucis interjectis addit, *semper remanere potentiam bene agendi, quantumcumque voluptate trahatur voluntas, quia nempe manet in arbitrio, non solum fides et habitus boni in fidelibus; sed in infidelibus etiam illa saltem naturalis flexibilitas seu capacitas, quâ liberum arbitrium credere, sperare, ac Deum diligere potest.*

Hæc omnia clarè demonstrant indifferentiam à Jansenio admissam nihil aliud esse quàm naturalem flexibilitatem voluntatis ad bonum et malum, aut absolutam duntaxat ad utrumlibet potentiam quæ in actum hic et nunc erumpere nequit; hæc autem indifferentia nihil certè juvat ad salvandam libertatem; quid enim prodest homini, si absolutè duntaxat, non in presentibus circumstantiis mandatum observare possit.

Dices 4^a: Jansenius non negavit indifferentiam iudicii; siquidem docet, etiam positâ delectatione superiori ad aliquod objectum prosequendum determinante, subesse semper in illo objecto varias species mali ab ipsius prosecutione de se retrahentes, ad quas intellectus non solum potest attendere, sed etiam actu et de facto aliquando attendit; quod quidem sufficit ad indifferentiam iudicii; atqui ubi adest indifferentia iudicii, ibi necessariò occurrit libertas; est enim hæc iudicii indifferentia radix libertatis; ergo. — Respondeo 1° negando Jansenium admisisse indifferentiam iudicii. Nam per iudicium indifferens intelligitur iudicium proponens objectum, non ut necessariò amandum aut fugiendum, sed ut indifferenter eligibile; porrò, licet subsint in objecto species illæ mali de se retrahentes ab ipsius prosecutione ad quas actu attendit intellectus, non tamen propterea formatur iudicium proponens objectum ut indifferenter eligibile, sed intellectus determinatur ad iudicandum objectum esse necessariò prosequendum; delectatio enim superior indeliberata, ex Jansenio lib. 6 de Gratia Christi, cap. 33, veluti quodam vinculo in objectum amandum ita figit animum, ut ne ad momentum quidem ab eo separari velit, neque rationibus retrahentibus ullatenus afficiatur; nulla ergo in systemate Jansenii vera reperitur iudicii indif-

ferentia. Respondeo 2°, indifferentiam iudicii ex Jansenio radicem non esse libertatis. Equidem in systemate Thomistico illa iudicii indifferentia radix est libertatis; ast longè aliter sentiendum in systemate Jansenii, in quo voluntas ita parùm subjacet iudicio intellectus, ut etiam positâ visione beatificâ peccare posse, imò peccaturum Beatum asserat Jansenius, si voluntas Beati terrenâ delectatione titillaretur: *Qui diligentis impetus*, inquit lib. 4. de Gratiâ Christi, cap. 8, *si adulterinâ cujusdam delectationis pernitione laxaretur, mens illa beata iterum refrigerando tenebresceret et peccaret.* Unde eodem libro, cap. 8 et 9, coherentè negat Beatorum impeccabilitatem oriri ex visione beatificâ.

Dices 5°: Amplitudo et universalitas voluntatis quâ fit ut nullo prorsùs creato objecto plenè satiari possit, altera est libertatis radix; atqui hæcæ amplitudinem nec negavit, nec negare potuit Yprensis; nullum etenim est objectum ad quod voluntas feratur, quòd ita vires ejus exhauriat, ut non supersit aliqua, ut ita dicam, voluntatis pars, quâ se ad aliud objectum convertere valeat; ergo, etc. — Respondeo 1°, dictam voluntatis amplitudinem quâ fit ut nullum objectum creatum capaciatem exhaurire possit, non esse in mente Jansenii radicem libertatis; ipse siquidem lib. 7 de Gratiâ Christi, cap. ultimo, multis impugnat eorum sententiam qui ex tali amplitudine liberi arbitrii libertatem repetunt: *At verbò, inquit, quòd Augustinus docere velit in illâ formalitate amplitudinis, universalitatis, infinitatis, sitam esse arbitrii libertatem... inficias ire nequeo, ita mihi novum visum esse, ut octodecim circiter annorum labores, quibus Augustini scripta volvo et revolveo ad veram notitiam libertatis assequendam, nusquam mihi in mentem venerit hujusmodi aliquid Augustinum indicare potuisse.* Respondeo 2°, equidem voluntatem non totam et totaliter per delectationem superiorem rapi, sed majorem duntaxat ipsius partem; ast istud sufficit ut juxta cæcas necessariasve staticæ leges, in eo systemate pondus animæ in eam necessariò partem vergat, in quam major ac abundantior præponderat delectatio.

Dices 6°: Jansenius ejusque discipuli agnoscunt in ipsâ voluntate vires quodammodò infinitas; porrò, quantumcumque sit in hæc vitâ gratiæ aut concupiscentiæ delectatio, semper finita est, nec proponit nobis objecta nisi finito modo; unde fit ut nulla hujus vitæ delectatio totam voluntatis capaciatem implere valeat, sed partem duntaxat, et consequenter activam ac infinitam semper ad alia objecta potentiam relinquat; quippe finiti potentix gradus detracti ex potentia infinitâ, hanc relinquunt semper infinitam; ergo nulla vera ac propriè dicta occurrit necessitas in systemate Janseniano. Itâ passim auctor scripti cui titulus: *De l'injuste accusation du Jansénisme*, præsertim pag. 189 et sequentibus; ita pariter auctor Theologiæ cui titulus: *Æthica amoris*, tom. 2, pag. 482, 485, alique passim posteriores Janseniani. — Respondeo: Distinguo antec.: Agnoscunt vires quodammodò infinitas, vires, inquam, planè otiosas, steriles et veluti passivas; quæ

nihil aliud sunt quàm vires volendi quasi materialiter sumptæ, et quæ non valeant sesè in actum exercere nisi ope delectationum, concedo; vires activas, electivas et sui ipsius determinatrices, quales ad veram libertatem necessariò requiruntur, nego.

Scilicet, juxta mox citatum auctorem *De l'injuste accusation*, etc., duo sunt accuratè discernenda; nempe amor boni generatim, et vis quâ flectitur ac inclinatur ille amor ab uno objecto ad aliud. Amor boni generatim independens est à delectationibus, et præsentè quâcumque delectatione retinet activitatem quamdam aliquo sensu infinitam ad alia objecta; at vis flectendi illum amorem ab uno objecto ad aliud valdè finita est, neque excedit vires delectationum à quibus omninò pendet; unde fit ut ubi occurrit inferior delectatio, ibi virtus flectendi amorem sit quoque inferior ac relativè insufficientis; et è contra, ubi delectatio est superior, ibi amor invincibiliter determinatur ad objectum quod delectat. Hæc unâ distinctione deteguntur ac præcaventur novæ molitiones Jansenianorum qui præfati auctoris explicationem ut plurimum amplectuntur, et cum ipso asserunt se admittere veram, realem, et quodam sensu relativam benè agendi potentiam, etiam sine gratiâ; hæcque potentiam omnibus hominibus communem esse, et essentialè, idque ad fidem pertinere.

Dices 7°: Necessitas quam inducit delectatio superior non est physica, antecedens, involuntaria, absoluta et totalis; sed moralis duntaxat, consequens, voluntaria, relativa et partialis: porrò necessitas hujusmodi neutiquam officit libertati; ergo, etc. — Respondeo: Quidquid sit de nomine quo insigniri debet ista necessitas, dicatur physica vel moralis, antecedens vel consequens, etc., pro diversitate sensuum quibus voces illæ usurpantur; semper stat, quod caput est, necessitatem illam veram et realem esse. Ea etenim necessitas vera est, realis ac propriè dicta, quæ oritur ex delectatione præviâ indeliberatâ, quæ non est in potestate voluntatis, ut eam nempe habeat vel rejiciat, et quæ actum voluntatis deliberatum necessariò producit, ita ut eâ positâ actus oppositus hic et nunc sit extra hominis potestatem; porrò talis est necessitas quam infert delectatio relativè victrix ad sensum Jansenii; ergo, etc. Verùm exactè loquendo, necessitas illa antecedens est physica et involuntaria, ut patet ex dictis; nec nisi abusivè à Jansenianis appellatur consequens, voluntaria et moralis.

Ex his quæ hucusque circa tertiam Propositionem dicta sunt, facillè colligitur totam Jansenii de libertate doctrinam ad hæc tria generatim capita revocari posse, quæ semel rectè perspecta, statim evanescent varia adversariorum effugia. Docet 1°, essentialiam libertatis in uno voluntario consistere; unde in Jansenii systemate, id omne quod voluntariè fit, hoc est, cum advertentiâ rationis et inclinatione voluntatis, essentialiter est liberum: Docet 2°, hominem in præsentî naturâ lapsæ statu immunem esse à necessitate coactionis, à necessitate naturali, et etiam à necessitate simplici, immutabili et absolutâ; non autem à necessitate sim-

plici voluntariâ, mutabili ac relativâ; hoc est, vis que nunc dominatur voluntati non est unica, sed alteram experitur contrariam, quo fit ut voluntas licet possit modò in bonam partem pro vario delectationum conflictu; hinc amor quo constanter prosequimur nostram beatitudinem, etsi essentialiter liber, propriâ ad statum nostræ libertatis conditione caret.

Docet 5°, immunitatem ac indifferentiam quam admittit, qualicumque illa sit, merè esse accidentalem merito et demerito hujus statûs, et solam rationem genericam libertatis in modo voluntario positam requiri et sufficere ut mereri possimus; unde lib. 7 de Gratiâ Christi, cap. 9, conceptis verbis affirmat non solum in explicandâ majori libertate Bonorum, sed etiam quâcumque præsentis vitæ (ac proinde etiam libertate hujus statûs ad meritum et demeritum requisitâ) non esse taxipiam ullum quòd unquam Augustinus de indifferentiâ libertatis ad eligendum hoc vel illud bonum cogitasse videatur.

Hinc ex hypothesi quâdam metaphysicâ et non existente, si homo in hæc vitâ, ex tali gratiâ qualis in celo dabitur, jam amplius peccare non posset, et ad Deum amandum necessitaretur, adhuc tamen daretur locus merito; unde in Yprensis doctrinâ, Beati sufficienti ad merendum libertatè gaudent, damnati verò sufficienti ad demerendum; ac reipsâ mererentur illi, demererentur isti, nisi obstaret quòd in termino positi sunt extra viam.

Primum Jansenianæ doctrinæ caput, utrum nempe generica libertatis ratio in uno voluntario sita sit, an insuper postulet indifferentiam; esto dici possit philosophica potius quàm theologica questio; hæc enim in parte nonnulli orthodoxi theologi, inter quos et ipsemet Scotus in 2. dist. 6, quest. 2, Jansenio consentiunt.

Duo verò posteriora Jansenii dogmata, totidem continent præcipuos ac capitales errores. Error est, isque palmaris, asserere voluntatem in præsentis statu immunem non esse à vi modò ad unum, modò ad aliud invincibiliter ac necessariò hinc et nunc determinante; error idem est asserere talem immunitatem in præsentis statu non requiri ad merendum et demerendum; ac proinde licet necessitatem mutabilem et relativam à præsentis statu excluderet Jansenius, quod falsum esse satis superque probatum est, non idcirco à tertie Propositionis censurâ eximi posset, cum talem necessitatem crediderit cum merito et demerito in præsentis statu naturæ lapsæ composi posse.

Quæres 5°, quis sit sensus catholicus errori tertie Propositionis oppositus. Respondeo: Cum error tertie Propositionis in eo sit, hominem in præsentis statu liberum non esse à necessitate simplici, voluntariâ, mutabili ac relativâ; nec ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ requiri talem libertatem; consequenter veritas catholica huic errori opposita hæc est, hominem in præsentis statu immunem esse à dictâ necessitate simplici, mutabili ac relativâ; eamque immunitatem ad merendum et demerendum in præsentis naturæ lapsæ statu necessariam esse.

QUARTA PROPOSITIO. — *Semipelagiani admittunt prævenientis gratiæ interioris necessitatem, etiam ad initium fidei; et in hoc erant hæretici, quòd volent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.*

Quæres 1°, quis sit proprius ac naturalis hujusce propositionis sensus. Respondeo proprium sensum hunc esse: Semipelagiani admiserunt prævenientis gratiæ interioris necessitatem, etiam ad initium fidei; et in hoc erant hæretici, quòd rejectâ Christi gratiâ efficaci, hoc est, delectatione relativè victrici, assererent gratiam talem esse ut voluntas sub illius motione servaret veram indifferentiam activam, seu potestatem consentiendi ac dissentiendi gratiæ, immunem ab omni necessitate antecedenti, etiam simplici, voluntariâ, mutabili ac relativâ. Hunc esse naturalem ac legitimum quartæ Propositionis sensum, facilè colligitur ex dictis exponendo secundam et tertiam Propositionem.

Hunc profectò sensum exposuit Hallerius in scripto sæpius laudato, cum quartam explanans Propositionem, sic habet: *Quæritur utrum gratia in statu naturæ corruptæ talis sit, ut necessitatem inferat voluntati, adeò ut ei non possit dissentire; quod nullus Catholicus unquam admisit.... Hæc propositio, suppositâ aliorum falsitate, necessariò debet falsa judicari. Nam 1°, si impossibilia nunquam sunt Deo mandata justis defectu gratiæ sufficientis eis acta resistunt, acquirunt gratiæ posse resisti; nam ab actu ad posse valet consequentia. 2° Si certum sit ad meritum requiri indifferentiam; cum actio quæ gratiæ consentimus, sit meritoria; sequitur consensum ei præberi cum indifferentiâ; ac proinde cum potentia dissentiendi.*

Quæres 2°, utrum quartam Propositionem docuerit Jansenius. Respondeo utramque quartæ Propositionis partem docuisse Jansenium. 1° Jansenium priorem quartæ Propositionis partem docuisse, constat variis Jansenii textibus. Lib. 8 de hæresi Pelagianâ, cap. 6, sic habet: *Indubitanter esse debere sentio quòd Massilienses præter prædicationem, atque naturam, veram etiam et internam et actualem gratiam, ad ipsam etiam fidem (scu, ut dixerat cap. ult. lib. 7, ad primas credendi, sperandi, diligendi que voluntates) necessariam esse fatentur.* Et lib. 2 de Gratiâ Christi, c. 15: *Prior (Massiliensium) error erat quòd initium fidei, orationem, genus ac desideria et hujusmodi ex nobis, hoc est, ex libero arbitrio proflire censerent; et tamen gratiam etiam actualem in eorum opinione fuisse ad istos actus necessariam, cujus influxus in eorum libero relinqueretur arbitrio; et hoc eos apertius docuisse jam supra latè patefecimus.* Citat ad marginem caput 12 ejusdem libri, et librum 8 de hæresi Pelagianâ cap. 6, 7, etc.; clara sunt hæc, nec ullâ explicatione indigent. 2° Alteram quartæ Propositionis partem pariter tradidisse Jansenium, plurima evincunt ejusdem auctoris testimonia. Citato mox cap. 6 lib. 8 de hæresi Pelagianâ, sic loquitur: *In hoc igitur propriè Massiliensium error situs est, quòd aliquid primariæ libertatis reliquum putant, quo sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter*

operari bonum, ita lapsus homo saltem credere possit si vellet; nos tamen absque interioris gratiæ adiutorio, cujus usus vel abusus relictus esset in uniuersisque arbitrio et potestate. His planè similia docet notà 42 Paralleli et alibi sæpè.

Hanc esse constantem Yprensis doctrinam clarè colligitur ex lato illo discrimine quod statuit gratiam sanitatis inter et medicinalem; in eo scilicet quòd gratia sanæ voluntatis in ejus libero relinquatur arbitrio, ut eam, si vellet, desereret, aut si vellet, usteretur; gratia verò lapsæ ægrotaque voluntatis nullo modo in ejus relinquatur arbitrio. Ita totidem verbis lib. 2 de Gratiâ Christi, cap. 4, unde addit ibidem, tantæ necessitatis esse (gratiam medicinalem) ut sine illâ non possit effectus fieri; tantæque efficacitæ, ut hoc ipso quo datur, continuo fiat; dat enim simul et posse et operari.

Etverò, postquam asseruit Jansenius, Semipelagianos agnovisse necessitatem gratiæ ad initium fidei, debuit quoque docere hanc quartam Propositionem; errabant enim Semipelagiani circa gratiam necessariam ad initium fidei; ergo semel posito quòd ad illud gratiam interiorem exigent, in eo tantùm errare poterant quòd eam libero permitteret arbitrio; agnità quippe semel illius necessitate, solus restat illius operandi modus circa quem error versari potest.

Quæres 3^a, quis sit sensus catholicus errori quartæ Propositionis oppositus. Respondeo, catholicum sensum hunc esse: Semipelagiani non admittent prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc non fuerunt hæretici, quòd vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. Probatur, quia sensus ille contradictoriè est oppositus sensui erroneo quartæ Propositionis: ergo est catholicus.

QUINTA PROPOSITIO. — *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinem fuisse.*

Quæres 1^a, quis sit propèius ac naturalis quintæ Propositionis sensus. Ut huic quesito fiat satis, referenda sunt Hallerii in præsentis negotio verba: Duo queruntur circa hanc propositionem, inquit in suo scripto Diar. pag. 285, 1° quid de eâ sentiendum, quatenus notam hæresis affingit communi catholicorum theologorum sententiæ, que asserit Christum pro omnibus omninò mortuum esse: quam propositionis partem, Ecclesia declarat esse falsam, temerariam, scandalosam; 2° quatenus ex mente Jansenii Christus non pro omnibus, sed pro prædestinatorum salute tantùm mortuus est; ita ut omnibus reprobis negata sint auxilia sufficientia quibus possint saluari; cujus propositionis partem intellectum eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, Ecclesia declarat impium, blasphemam, contumeliosam, diuina pietati derogantem, et hæreticam.

Proprius itaque et naturalis sensus hujus Propositionis quoad utramque partem spectatæ iste est, nempe, Semipelagianum est dicere, Christum mortuum

fuisse eâ intentione ut omnibus omninò hominibus gratias verè sufficientes, quibus hæc et nunc saluari possint, promereretur; ac Christus pro salute solum prædestinatorum mortuus est, ita ut omnibus reprobis negata sint auxilia verè et relativè sufficientia ad salutem obtinendam. Sensus hunc clarè ac nitidè representant, tum ipse propositionis contextus, tum Hallerii verba hæc descripta, ad que manifestè alludit Innoc. X, in suâ Constitutione; tum denique series propositionum ad invicem spectatarum. Namque supposito semel quòd interiori gratiæ in præsentis nature lapsæ statu nunquam resistatur, ut fert secunda Propositio; vel si error Semipelagianus in eo situs est, quòd assererent talem esse gratiam cui voluntas posset obtemperare vel resistere; si, inquam, ita sit, manifestè sequitur, Semipelagianum esse asserere, aliis quàm prædestinatis concedi gratias verè sufficientes ad salutem; ac per consequens pro salute, non omnium omninò hominum, sed solum prædestinatorum mortuum esse Christum.

Tricantur hæc Janseniani circa verba quibus utitur S. pontifex in suâ Constitutione. Aliunt scilicet particulam duntaxat referri non debere ad vocem prædestinatorum, sed ad præcedentia vocabula, pro salute; addeque propositionis sensum non eum esse quem dicimus, nempe Christum pro solum prædestinatorum salute mortuum esse; sed potius Christum non pro aliâ re mortuum esse quàm pro salute prædestinatorum, qui posterior sensus, inquit, hæreticus est, et meritò proscribitur, quia significat Christum nequidem mortuum esse pro temporalibus gratiæ donis quibus nonnulli reprobi in hæc vitâ exornantur.

Verùm puerilis est et insulsa nimis ista argutiola. Namque ab omni prorsus ratione alienum est fingere quòd Innoc. X, in suâ Constitutione, damnatum exhibuerit sensum de quo nulla erat questio; sensum jam pridem decretorio judicio confossum; sensum denique à Jansenio ejusque discipulis manifestissimè rejectum; hæc tamen dicenda forent si vera esset Jansenianorum suppositio. Ille etenim sensus quem ut propèium et à S. pontifice damnatum obtrudunt, ipsa est mera Calvinii hæresis, nimirum pro solâ salute prædestinatorum mortuum esse Christum, addeque solos prædestinatos verè fide et justitiâ exornari; porro sensus ille à nullo in controversiam adductus legitur tempore Innoc. X; jam dudum in Calvinistis profligatus fuerat à concilio Trid.; demùm à Jansenio sæpiùs reprobatum disertis et expressis verbis; eundem apertissimè rejiciebant Jansenii defensores variis in locis, præsertim scriptis *Trium columnarum* et *In nomine Domini*; ergo, etc.

Etverò eum ipsam sensum in suâ Constitutione damnat Innoc. X, quem expendendum et proscribendum, tanquam Jansenianam opinionem, proposuerat Hallerius; ad illius enim verba manifestè respicit S. pontifex in censurâ quintæ Propositionis; sensum quem ut catholicum propugnabant Jansenii discipuli, ut heterodoxum verò impugnabant eorum æmuli: atqui ista apertè conveniunt sensui quem mox exhibuimus,

nequequam autem cadere possunt in eum quem representant Janseniani, ut ex sese patet; ergo, etc. Certè Janseniana expositio apertè continet sensum planè distinctum ab eo quem dictus Hallerius representat, ut liquet ex ejus verbis supra adductis, in quibus non exprimitur Jansenio quòd reprobis denegat justitiam temporalem, et gratiæ dona ad quòdam bona opera perficienda, sed quòd illis denegat media verè et relativè sufficientia quibus possint salvari; ergo.

Denique infirmum omninò est ac nullius roboris quod opponunt adversarii ut suam adstruant expositionem, juxta vim sermonis latini, inquit, vox exclusiva *duntaxat* afficit verbum quod antecedit, non illud quod sequitur. Infirmum, inquam, illud est; etenim particulam *duntaxat* antecedentia verba plerumque spectare, variis exemplis unicuique obviis facillè constat. Unum hic referre sufficiat: sic, v. g., de homine in regiones externas transmissio ut solos Galliarum captivos redimat; ex usu consueto dici potest: Iste pro redemptione *duntaxat* captivorum Gallorum missus est; neque tamen ista loquendi ratio significabit hominem ita missum fuisse pro redemptione captivorum, ut pro nullà alià re missus fuerit, sed potius sensus erit eum pro solis Gallis, et non pro aliis captivis redimendis deputatum fuisse; quo exemplo manifestum est particulam exclusivam *duntaxat* in verba subsequenti aliquando cadere; cum ergò dicta particula, modò antecedentia, modò subsequenti verba afficiat, nihil profectò certi ex usu latini sermonis colligi potest.

Ex aliis itaque certis ac indubitatis regulis dijudicandum ad quòd referri debeant voces illæ exclusivæ. Philosophi et theologi tres eà de re communi consensu tradunt regulas, quibus uti fuere SS. Patres ad vindicandam religionis nostræ mysteria adversus hæreticorum cavillationes et effugia.

Prima regula est: Cùm particula exclusivæ afficit subjectum, tunc modificat totam propositionem, eamque reddit absolutè exclusivam, hoc est, excludit omnia alia subjecta à participatione predicati talis propositionis; v. g., quando dicitur: *Duntaxat Deus est æternus, duntaxat homo est rationalis*, sensus hærum propositionum est æternitatem Deo soli, rationalitatem verò homini soli competere.

Secunda regula: Quando particula exclusivæ afficit predicatum, excludit omnia alia prædicata à subjecto: v. g., si diceretur: *Deus est duntaxat æternus*, sensus esset nullum aliud attributum Deo competere præter æternitatem; pariter, si diceretur: *Homo est duntaxat rationalis*, sensus esset hominem esse rationalem, ita ut nullam aliud attributum ei competeret. Ubi advertite particulas exclusivæ, sive afficiant subjectum, sive afficiant predicatum, nusquam excludere ea que essentialia sunt vel necessariò connexa eum predicato aut subjecto; sic in his propositionibus: *Tantum diligo salutem*, non excluduntur media ad salutem assequendam necessaria; *Deus est æternus tantus*, minime excluduntur ea attributa, ex perfectione que Deo quatenus æternò competunt.

Tertia regula: In unaquaque propositione, quicumque tandem ratione termini disponantur, id de quo dicitur aliud, semper appellatur subjectum propositionis; illud verò quod dicitur de alio, attributi rationem semper obtinet; sic in istà propositione, inquit auctor libri de *l'Art de penser*, part. 2, cap. 9: *Turpe est esse dire libidinè*; turpe, est id quod dicitur de alio, quodque ideò attributum est propositionis, etsi habet duntaxat ratione dispositionis terminorum, videatur esse illius subjectum. Similiter in quintà Propositione Jansenii: *Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus est*; mors Christi est id quod dicitur de alio, ac proinde est attributum propositionis; cætera autem propositionis verba sunt illius subjectum, cum sint id de quo affirmetur mors Christi. Prædictas regulas referant et explicant S. Thomas, part. 1, quæst. 51, art. 3, ad secundum, et art. 4, in corp.; Salmaticenses de Trinit. ad dictam S. Thomæ quæst.; Natalis Alex. Hist. Eccles. seculi 14, dissert. 12; Complut. Institut. ad Logicam lib. 5, cap. 10; auctor libri cui titulus: *l'Art de penser*, parte 2, cap. 8.

His præsuppositis, facile est demonstrare proprium quintæ Propositionis sensum ab Innoc. X damnatum, hunc esse quem supra retulimus; scilicet, Christum mortuum esse pro salute solorum prædestinatorum. Nam ex primà regulà mox assignatà, quòd particula exclusivæ *duntaxat* afficit subjectum, tunc modificat totam propositionem, eamque reddit absolutè exclusivam, hoc est, excludit omnia alia subjecta à participatione attributi propositionis; atqui in dictà propositione: *Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus est*, vox exclusivæ *duntaxat* afficit hæc verba: *Christus pro salute prædestinatorum*, que verba ex tertià regulà sunt subjectum propositionis, quia sunt id de quo affirmatur mors Christi; ergo, juxta vim regulæ, omnia alia subjecta, præter solam prædestinatorum salutem, debent excludi à participatione mortis Christi, que est attributum dictæ propositionis; ac per consequens pro nullius reprobi salute mortuus est Christus; et iste est sensus quem tanquam hæreticum à summis pontificibus confixum fuisse supra ostendimus.

Perperam ergo contendunt adversarii, in memoratà propositione vocem *duntaxat* referendam esse ad verbum quod antecedit, *salute*, non ad illud quod sequitur, *prædestinatorum*; perperam, inquam, ita contendunt; tum quia gratis imò et falsò id ab ipsis dictum, ut probavimus; tum quia, ut patet ex mox dictis, non ex eo desumenda est vera vocis exclusivæ significatio, sed ex varià ipsius dispositione, prout nempe subjectum aut predicatum afficit.

Ex his sequitur, varias istas propositiones: *Duntaxat Christus pro salute prædestinatorum mortuus est*; vel: *Christus duntaxat pro salute prædestinatorum mortuus est*; vel: *Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus est*; vel: *Christus pro salute prædestinatorum duntaxat mortuus est*; eundem omninò habere sensum, ac perinde vitiosas esse; in iis enim omnibus vox exclusivæ se tenet ex parte subjecti; ac proinde quorumlibet aliorum salutem præter prædestinato-

rum salutem excludit à participatione mortis Christi; quæ in iis propositionibus attributi rationem obtinet. Ex lege contrariorum idem proportione servatâ dicendum de his propositionibus: *Christus mortuus est duntaxat pro salute prædestinatorum*; vel: *Pro salute duntaxat prædestinatorum*; vel: *Pro salute prædestinatorum duntaxat*; in his enim propositionibus particula exclusiva, utpote cum afficiat attributum, excludit à subiecto omnia alia attributa præter istud quod scilicet sit mortuus pro salute solorum prædestinatorum, quod profectò est hæreticum.

Regerunt adversarii: Præfatæ propositionis ab Innoc. damnatæ, triplex omninò legitur gallica versio ab episcopis nostris elaborata; prima anno 1653, statim à bullâ latâ; in eâ versione verba ista: *Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit*, sic gallicè reddita fuere: *Et étant entendus en ce sens que J.-C. soit mort pour le salut seulement des prédestinés*. Eandem versionem suam fecere præses Gallicani an. 1656; occasione bullæ *Ad sacram* Alex. VII, et an. 1705, occasione bullæ *Vineam Domini* Clementis XI. Secunda versio est eorumdem episcoporum an. 1656, in epistolâ ad reginam; quintam Propositionem Jansenii sic interpretantur: *Ce serait une impiété et une hérésie de dire que J.-C. n'ait donné son sang que pour le salut des seuls prédestinés*. Tertia tandem habetur in actis verbalibus comitiolorum anni 1743 et 1714; in his sic legitur: *Dire que J.-C. n'est mort pour le salut que des seuls prédestinés, c'est précisément le sens hérétique condamné dans la cinquième Proposition de Jansénius*.

Ex variis his versionibus duo colligunt Jansenii defensores, primum, duas priores sibi omninò favere; in iis enim, inquit, non obscurè indicatur particulam *duntaxat* unicè cadere in vocem quæ antecedit, *salute*; adeòque sensum propositionis hunc esse, Christum pro nullâ aliâ re mortuum fuisse quàm pro salute prædestinatorum; quem sensum ut hæreticum ultrò rejiciunt Janseniani. Secundum, fatentur equidem tertiam interpretationem sibi adversari, ast nihil exinde contra ipsos erui posse contendunt, cum dicta interpretatio duabus prioribus et antiquioribus præsulorum Gallicanorum interpretationibus directè adverteretur; in his enim, ut diximus, particula exclusiva afficit vocem hanc *salute*; in illâ verò cadit in istam aliam vocem; *prædestinatorum*; ergo, etc. Ita inter alios auctor *Examinis theologi*, tom. 3, pag. 522 et 523.

Respondeo tres illas interpretationes, etsi ordine et dispositione verborum à se invicem omninò dissimiles, reipsâ tamen eundem omninò sensum reddere, et ex adverso pugnare cum Jansenianâ expositione; quod ut pateat, advertite in dictis præsulorum nostrorum interpretationibus, verba ista: *Christus pro salute duntaxat prædestinatorum*, subjectum esse propositionis, verba autem quæ sequuntur, scilicet *mortuus est*, illius esse prædicatum; quia mors est id quod de Christo affirmatur respectu salutis prædestinatorum; ut ergo termini harum interpretationum in ordine naturali restituantur et subjectum ante prædicatum

collocetur, sic essent reddendæ propositiones: *Jésus-Christ pour le salut seulement des prédestinés est mort*; *c'est une impiété de dire que Jésus-Christ n'ait que pour le salut des seuls prédestinés donné son sang*; *c'est une hérésie de dire que Jésus-Christ pour le salut des seuls prédestinés n'est mort*. Verum quia hæ loquendi rationes duriores sunt, nec satis fluentes; ideò nativo ac congruentiori modo juxta vim gallici sermonis, propositiones sic reddiderunt præses nostri: *J.-C. est mort pour le salut seulement des prédestinés*; *J.-C. n'est mort que pour le salut des seuls prédestinés*; *J.-C. n'est mort pour le salut que des seuls prédestinés*.

Ex his liquet tres memoratas interpretationes quoad sensum simillimas esse, et errori Janseniano directè adversas. Ad hoc enim satis est quòd in illis omnibus vox exclusiva *duntaxat* se teneat ex parte subiecti; sicque ex primâ regulâ totas modificet propositiones, easque absolutè reddat exclusivas, ac proinde salutem omnium aliorum quàm prædestinatorum removeatur à participatione mortis Christi, quæ est attributum propositionis; atqui ita se res habet, ut manifestè colligitur ex regulis et annotationibus antea premissis; ergo, etc.

Quæ hucusque retulimus ad vindicandas præsulorum Gallicanorum interpretationes mirum in modum confirmantur, ex iis quæ antea diximus, præsertim ex comitiis an. 1655, 1656, 1657, 1660, 1661, etc., ad demonstrandum quinque Propositiones in proprio et naturali sensu fuisse damnatas, eumque ipsissimum esse genuinum Jansenii sensum.

Innumera porò alia effugia, trias, vitiigationes circa quintam hanc Propositionem à Jansenianis excogitata, abundè expendimus ac discussimus in tract. de *Attributis*, ubi de voluntate Dei et morte Christi pro salute omnium. Consule.

Quæres 2° an quintam propositionem docuerit Jansenius. — Respondeo affirmativè. Totus quippe est lib. 3 de Grat. Christi, cap. 24, ut eam inculcet; mortem enim Christi sibi objicit velut fontem gratiæ sufficientis omnibus concessæ: huic autem objectioni ut faciat satis, triplicem affert responsionem. Prima est, idem argumentum ad naseam usque à Pelagianis, præsertimque Massiliensibus, fuisse inculcatum; secunda est, ut ait, sancti Prosperi, admititque mortuum fuisse Christum pro omnibus *sufficienter*, quia pretium oblatum et solum fuit sufficientis ad redimendos omnes; *non efficienter*, quasi omnibus gratias promeruerit. Verùm, cum posita hæc responsione, Christus dici possit mortuus pro diabolo, eam minùs probat Yprensis, et tertiam affert S. Augustini S. Prospero doctoris et antiquioris, juxta quam Christus dicitur mortuus, non quidem pro omnibus nullo prorsus excepto, sed *pro omnibus*, id est, *electis*; aut pro omnibus hominum generibus, quia ex singulis generibus quidam sunt electi; vel tandem pro *omnibus*, quia ii pro quibus sanguinem fudit, per cunctas nationes et universum terrarum orbem sunt diffusi; hæc totius præfati capitis summa manifestè evincit Jansenium hanc quintam docuisse Propositionem.

Hinc ibidem quintam Propositionem totidem penè verbis tradit : *Nec enim, inquit, juxta doctrinam antiquorum pro omnibus omninò Christus passus aut mortuus est, cum hoc potius tanquam errorem à fide catholica abhorrentem doceant esse respiciendum.* Et rursus, in fine ejusdem capituli : *Nam illa extensio tam vaga modernorum scriptorum; non alio ex capite, quam ex istà generali et indifferenti voluntate Dei erga salutem omnium, et ex illà sufficientis gratiæ omnibus conferendæ præparatione fluxit; quorum utrumque Prosper, Augustinus, Fulgentius et antiqua Ecclesia, velut machinam à Semipelagianis introductam repudiavit.* His testimoniis, imò et integro capite quod fuisset exscribendum, clarè tradit Yprensus, Semipelagianum esse dicere Christum pro omnium et singulorum salute sanguinem fuisse.

Non minùs perspicuè docet eodem capite Christum pro æternà solorum prædestinatorum salute mortuum fuisse : *Quæ sanè, inquit, cum in Augustini doctrinà perspicua, certaque sint, nullomodo principis ejus consentaneum est, ut Christus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro justorum non perseverantium æternà salute mortuus esse, sanguinem fuisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiantur.* Scivit enim quo quisque jam ab æterno prædestinatus erat, scivit hoc decretum neque ulius pretii oblatione mutandum esse, nec seipsum velle mutare. *Ea quo factum est ut juxta S. doctorem, non magis Patrem pro æternà liberatione ipsorum, quam pro diaboli deprecatus fuerit.* Nihil certè expressius hanc in rem proferri aut expectari potest.

Etverò, suis stando principiis, aliter docere non potuit Yprensus. Etenim pro quorum salute mortuus est Christus, iis conferuntur gratiæ verè sufficientes ad salutem obtinendam; sed in systemate Jansenii nullæ sunt gratiæ verè sufficientes, nisi victrices ac efficaciæ, ex multis dietis; idque conceptis verbis

Hic explicat editio 1735; quæ sequuntur ex editionibus 1743 et 1755 de prompta sunt.

De discrimine systematis Janseniani à systematibus præmotionis physiciæ, et delectationis absolutè victricis. — Solent Jansenii sectatores, pro omnem à se erroris suspicionem amoveant, Thomisticæ, ut aiunt, aut Augustinianæ Scholæ discipulos se profiteri; ac constanter affirmare Yprensij systema à catholicis harumque Scholarum systematibus nullatenus differre: quantum autem præstans hæc assertio sit à veritate aliena paucis hic conabimur evincere.

CONCLUSIO PRIMA. — Jansenii systema à Thomistico longè latèque distat. Probatur plurima recensendo discrimina quæ claritatis causà ad varias classes reducemus.

Primum discrimen. — Primum discrimen petitur ex generalibus quibusdam momentis. 1° Ipsemet Jansenius pluribus in locis, præsertim lib. 8 de Gratia Christi, cap. 2, *varia discrimina profert inter adjutorium Dei medicinale, et prædeterminationem physicam, prout*

tradit lib. 3, cap. 10, et si tales agnoscerentur sufficientes gratiæ, cum non omnes salventur, illis humana voluntas posset resistere vel obtemperare ad nutum, quod Semipelagianum est ex quartà Propositione; ergo, etc. *Omnibus verò illis, inquit, citato cap., pro quibus sanguinem fudit, et quatenus pro eis fudit, etiam sufficiens auxilium donat, quo non solum possint, sed etiam ipsè vult et faciunt, id quod ab eis volendum et faciendum esse docuit.*

Cæterum, etsi constantissimè neget Yprensus Christum pro aliorum quam prædestinatorum æternà salute mortuum fuisse, non distitet tamen Christum morte suâ quibusdam reprobis promeruisse temporaneas quasdam gratias, quibus ad temporalem fidem et justificationem pervenirent : *Pro his, inquit citato capite, qui à fide et charitate deficientes in iniquitate moriantur, in tantum mortuus est, et in tantum rogavit Patrem, in quantum temporalibus quibusdam divinæ gratiæ effectibus exornandi sunt.* Et paulò post : *Sed si quid pro illis (qui fidem sine charitate, vel charitatem sine perseverantiâ recipiunt) rogavit Patrem, pro temporalibus quibusdam justitiæ effectibus rogavit, et pro iisdem obtinendis obtulit pretium, fuditque sanguinem suum.*

Quæres 3°, quis sit sensus catholicus errori quintæ Propositionis oppositus. — Respondeo, ex dictis circa hanc propositionem facillè colligi, sensum hunc esse, 1° falsum esse, temerarium ac scandalosum dicere, Semipelagianum esse affirmare quòd Christus eâ intentione mortuus sit, ut omnibus omninò hominibus promereretur gratias quibus salutem verè possint operari; 2° impium, blasphemum, contumeliosum, divinæ pietati derogans, et hereticum esse affirmare Christum pro æternà solorum prædestinatorum salute sanguinem fuisse, ita ut omnibus omninò reprobis negata sicut auxilia quibus verè possint salvari.

à defensoribus ejus tradiitur. Hic est capitis titulus; quo semel posito, pergit, et octo recenset atque assignat discrimina : unde concludit defensores præmotionis physiciæ, se magis Aristotelicos quam Augustianos demonstrare : *Nam, inquit, prædeterminatio sic asserta... universam ejus (S. August.) doctrinam inapplicabili confusione perturbat.* 2° Celebrarios Jansenij discipuli idipsum candidè professi sunt. Ita Arnaldus in falsà defensione Constitutionis Innoc. X, D. de S. Amour in Diario; parte 6, cap. 13, pag. 418. Quin et ipse auctor Generalis historiæ Jansenismi, tom. 1, pag. 504, testatur unionem sæpiùs tentatam fuisse Thomistas inter et Jansenianos, verùm infelici exitu; utpote cum placitis et loquendi rationibus à se invicem dissiderent. 3° Schola Thomistica à Jansenianis erroribus alienam se semper exhibuit : Cajetanus enim, Ledomus, Lemos, Alvares, Joannes à S. Thomà, etc., gratiam suam physicè præmoventem ex parte actûs se-

cundi tenere se constanter asseverant, quo uno à Jansenii placitis in immensum distant: huic plurimi ex Thomistis discrimen quod occurrat Thomisticum inter et Jansenianum systema ostenderunt; ita Guyartius, Gonetus, etc., ceteris hanc in rem dissertationibus.

Secundum discrimen. — Secundum istud discrimen eruitur ex parte gratiæ sufficientis. 1° Thomistæ nomen gratiæ sufficientis tanquam sensu (theologico proprio, imò post enathas Lutheri et Calvini hereses necessarium amplectuntur: non ita profectò Jansenistæ: hinc procaz illa dicacitas, quæ et nomen gratiæ sufficientis in rem nomine significatam respuit. Ita Arnaldus epist. 1 pro Jansenio, et Montali. epist. 2, ad Provincialem. 2° Thomistæ gratiam sufficientem admittunt ac necessario admittendam decernunt, ut justis possibilis sint Dei mandata, et ut explicetur quomodo rei sint qui ea transgrediuntur; è contra verò Janseniani, non alià de causâ gratiam suam parvam agnoscunt, quam ut assignent aliquod principium debilitum illorum conatum ad bonum, qui in his ipsis qui malè agunt deprehenduntur; minimè verò eam necessariam esse ad explicandam possibilitatem mandatorum Dei. Ita Arnaldus in defens. Const. Innoc. X, pag. 105; auctor recentior libri cui titulus: *De l'injuste accusation du Jansénisme*, pag. 38, 39, etc., et alii passim. 3° Gratiæ parva Jansenii formaliter consistit in illustratione intellectûs, et in deliberatâ motione voluntatis; gratiæ verò sufficientis Thomistica non est formaliter actus indeliberatus, sed quid ipsi prævium ejusque causa. 4° Gratiæ parva Jansenii semper producit deliberatos quosdam actus imperfectos, vel leitates scilicet, infirma desideria, etc.; gratiæ verò sufficientis Thomistarum, non ita: de quo consule Alvarez lib. 8, de Auxil. lib. 8, disp. 71, et Dionys. Raimund. 1 parte cap. 5, art. 4. 5° Præcipua ac planè decretoria discriminis ratio ea est quòd gratiæ parva Jansenianorum non confert potentiam expeditam relativè ad majorem actualem oppositam concupiscentiæ delectationem; è contra verò, juxta Thomistas, auxilium sufficiens confert voluntati vires relativè expeditas ad vincendam quæcumque concupiscentiam et ad bonum perficiendum.

Primam hujus discriminis partem latè prosecuti sumus, ubi de potentia relativè. Et verò conceptis verbis tradit Yprensensis citato lib. 5 de Gratiâ Christi, cap. 15, *paradoxum esse in principis S. August. quòd charitas quamvis minima sufficiat ad quæcumque tentationem superandam.*

Secunda verò pars quæ ad Thomistas attinet, variis demonstratur argumentis. Primum desumitur ex isto S. Thomæ principio 3 parte quæst. 62, art. 6 ad 3, et quæst. 70, art. 4: « Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ; » palmari autem huic principio, cui omnes ad unum subscribunt Thomistæ, agentes de gratiâ actuali, invictè abstruitur relativè gratiæ sufficientis Thomisticæ potentia. Secundum sic conficitur: Gratiæ sufficiens docentibus Thomisticis Cajetano, Medina, Alvarez, etc., confert potentiam ad

vincendas quæcumque etiam gravissimas tentationes, proindeque ad resistendum terrenæ cuilibet delectationi quantumque præpollenti: porrò potentiam par ac proportionatè vincendæ cuilibet tentationi, cuilibet terrenæ delectationi, eo ipso verè ac propriè est relativè; ergo, etc. Tertium sic est: Gratiæ efficacæ ac physicè præmovens, ut mox dicemus ex Thomistis, nec diffittetur Jansenius, se tenet ex parte actûs secundi, ac proinde supponit potentiam omninò completam in ratione potentiæ; ast si ita sit, manifestè sequitur, gratiam sufficientem Thomisticam, completam ac relativè ad opus bonum conferre potentiam. Et verò gratiæ sufficiens Thomistica, nullà factâ ex parte sui mutatione, exerit in actum per solam præmotionis physicæ accessionem, quæ nihil immutat in ipsâ potentia; ergo.

Tertium discrimen. — Discrimen istud spectat gratiam efficacem. Naque 1°, præmotio physica, quæ Thomistis est gratiæ efficacæ, se habet, fatente ipsomet Jansenio, instar concursûs cujusdam generalis in ordine supernaturali. Unde 1° datur ad exigentiam creaturæ; 2° se tenet ex parte actûs secundi; 3° eâ accedente nulla fit ex parte potentiæ mutatio: hæc autem omnia omninò diversa sunt in systemate Janseniano. Nam primò, delectatio, relativè victrix non datur ad exigentiam creaturæ: justis enim etiam volentibus plerumque denegatur; secundò, se tenet ex parte actûs secundi; dat simul posse et agere; tertio, eâ accedente fit ex parte potentiæ mutatio: de non expeditâ evadit expedita ac relativè proportionata. 2° Præmotio physica Thomistarum supponit indifferentiam voluntatis: datur enim ad illam tollendam; delectatio autem victrix Janseniana, eam excludit: *Tantum abest*, inquit Yprensensis citato cap. 2, lib. 8 de Gratiâ Christi, *gratiæ Christi propter indifferentiam voluntatis esse necessarium, ut potius propter amissam indifferentiam ejus et propter servitutem ac depressionem ejus sub libidinis necessaria sit.* 3° Præmotio physica, juxta eosdem Thomistas, in quibuscumque circumstantiis est efficacæ, nec à superioritate, aut inferioritate virium, ejus pendet efficacitè; è contra *delectatio victrix*, inquit Jansenius, *relativè est; tunc enim est victrix quando alteram superat; quòd si contingat alteram ardentiorem esse, etc.*

Quartum discrimen. — Tria potissimum complectitur. Primum est fundamentum ex quo repetitur necessitas præmotionis physicæ. Ratio enim est prima causa, primus motor: prima causa debet influere in omnes causarum secundarum actus, nec sinit illius dignitas ut subsequatur determinationem creaturæ, restat ergo ut eam determinet: primus motor debet, quod est indifferens ad actum determinare et movere; nihil enim secundum movetur et movet, nisi ab alio motum; ad delectatio victrix necessaria est, non ex causæ primæ et primi motoris ratione, sed ex infirmitate creaturæ; ergo, etc. Secundum sunt principia: nam stantibus Jansenii principiis, eorumque suppositâ veritate, sponte ac necessario fluunt quinque Propositiones; è contrâ suppositâ veritate principiorum Tho-

mistarum sponte ruunt; unde eas respicere nequeunt Janseniani nisi sua quoque respuant principia; ast eas admittere non valent Thomistæ, nisi suis contradicendo principiis; nec ipsi erroris convinci possunt, nisi prius ea evertantur, ac minus fundata, falsa imò et prorsus impossibilia demonstrentur. Tertium sunt consecraria: fluunt enim quique Propositiones è principiis Jansenii, ut jam manet demonstratum: quin et propositiones illæ non sunt mera Jansenianæ doctrinæ consecraria, sed totus Jansenii liber, ut tradit illustrius Bossuet, ipsiusque integrum systema constituunt, ad cuius substantiam essentialiter pertinent. E contra verò quinquæ propositiones 1^a, ad substantiam systematis Thomistici minimè pertinent; imò mox statuta principia iis directâ fronte adversantur, easque omninò excludunt; 2ª nèque etiam sunt ejusdem systematis consecraria. De mollioribus quidem Thomistis qui existimant per non resistentiam advocari gratiam præmoventem, res videtur explorata; de aliis autem idem facillè evincitur: atque ut brevitati consulamus, id ostendemus de primâ propositione cui cæteræ necessariò conjunguntur. Homo ille qui vult et conatur, habet gratiam juxta quam vult; ergo mandata non sunt illa impossibilia, nec deest gratia quâ possibilia flant; quia quantumcumque sit hæc gratia, voluntatem reddit potentem ad mandatum etiam relativè ad præsentem concupiscentiam contrâ quam pugnat non ratione graduum, sed ratione naturæ suæ, et vel minoris entitatis; ergo consecraria systematis Janseniani è Thomistico non fluunt; 3ª Thomistæ omnes unanimi consensu negant quinquæ propositiones, etiam de merâ impossibilitate relativâ intellectas, è suo systemate sequi; imò potentiam relativam per solam gratiam sufficientem conferri, essentialè esse asserere in suis principiis contendunt; ergo, etc.

Quintum discrimen. — Quintum discrimen extrinsecum vocari potest, et in eo consistit quòd systema Jansenii circa gratiam repetitis censuris proscriptum fuerit. Namque quinquæ propositiones damnatæ sunt in sensu Jansenii; atque plurimi alii libri hoc unum systema spirantes, hoc ipso præcisè confixi fuere; non ita est profectò de systemate Thomistico; longa est ætas ex quâ spectante Ecclesiâ publicè propugnatur: Lemos et Alvarez in publicis congregationibus de Auxiliis coram SS. pontificibus nomine totius suæ scholæ, illius patrocinium suscepere; denique iidem pontifices sedulo prohibuerunt ne ulla ipsi nota inureretur; ergo, etc.

Et hæc sunt quæ Thomistarum inter et Jansenistarum doctrinam discrimina vulgò afferuntur: ex quibus videre est quam falsò de Thomistica cõmunionè gloriantur Janseniani.

CONCLUSIO II. — Jansenii systema plurimum differt à systemate Augustinianorum quæ gratiæ efficaciam in delectatione simpliciter et absolutè victrici constituunt. Probatur: Hic enim redeunt omnia fermè Jansenianum systema inter et Thomisticum mox assignata discrimina. Tria hic paucis indico.

Primum: Omninò negatur à catholicis delectationis

simpliciter victricis defensoribus palmare illud Jansenii principium: vires scilicet electivas per peccatum primi parentis penitus esse amissas, illisque successisse duplicem delectationem ex quâ voluntas omnes vires suas mutatur: asserunt nempe vim electivam, sive ad bonum, sive ad malum expeditam, non repeti à gradualì delectationum intensione; sed respectu mali naturaliter completam esse et perfectam, ad bonum supernaturale perfici et compleri gratiæ sufficientis virtute omninò independente à gradibus delectationum; quare juxta illud systema, ex eo quòd ad aliquod objectum prosequendum voluntas vel nullâ, vel minus intensâ delectatione moveatur, non sequitur, sicut in systemate Janseniano, quòd inferiorè habeat vim electivam circa illud objectum. Secundum: Gratiam efficacem in delectatione non relativè, sed absolutè duntaxat victrici reponunt, cui ab humanâ voluntate verè resisti potest, sicut et præmotioni physicæ. Tertium: Præter gratiam efficacem alia ab ipsis admittitur, scilicet sufficiens, quæ veram confert potentiam et relativam ad quamlibet concupiscentiam hic et nunc urgentem.

Solvuntur objectiones.

Dices 1^a, contra primam conclusionem: Actus essentialiter conjungitur cum præmotione; ergo positâ præmotione ad amorem, v. g.; non stat potentia ad non amandum relativâ ad illam præmotionem.

Respondeo 1ª difficultatem illam nullam omninò esse in systemate molliorum Thomistarum de quo alibi; clarum enim est in eorum doctrinâ necessitatem à præmotione inductam consequentem tantum esse et voluntariam, quæ, fatentibus omnibus, libertatem non lædit. Respondeo 2ª præmotionem physicam spectari posse, vel ut est entitas quædam physica, vel ut est instrumentum Dei. Priori sensu non est essentialiter connexa cum actu; imò fatentibus Thomistis possibile est non actum cum ipsâ componi: *Liberum arbitrium*, inquit Alvarez disp. 95, de Aux. n. 3, *majorem habet virtutem quâcumque motione in se receptâ, si consideretur illa motio secundum suam entitatem, præscindendo à decreto voluntatis divinæ cuius est instrumentum*. Idem tradunt Cajetanus, Lemos, Ledesma, Joannes à S. Th. et alii. Non ita certè in systemate Janseniano, in quo vis gratiæ et concupiscentiæ relativâ est et quasi mechanica: delectatio enim superior à suâ physica entitate habet ut invincibiliter ponat effectum suum propter superioritatem graduum relativè ad oppositam hic et nunc occurrentem delectationem.

Si autem spectetur præmotio ut est instrumentum Dei, sic distinguendum antecedens: actus simul cum potentia ad oppositum essentialiter conjungitur cum præmotione, concedo; actus solus, nego. Scilicet præmotio est instrumentum voluntatis divinæ quatenus omnipotens est; quò autem potentior est causa, uti observat S. Th. 1^a p., q. 19, art. 6, eò magis effectus conformatur illius voluntati; ergo effectus fit prorsus per præmotionem eo modo quò Deus vult illum fieri: sed vult ut creatura rationalis præmotâ

agat liberè, et ita ponat actum ut possit illum non ponere; ergo ita fit actus sub præmotione, ut remaneat una potentia ad oppositum; quia præmotio attingit et substantiam et modum actûs: neque enim solum fit actus, sed etiam eo prorsus modo quo Deus vult eum fieri, vult autem fieri liberè, cum creaturas moveat, teste S. Th. ibidem, necessarias necessariò, liberas liberè; ergo, etc.

Etverò in systemate Thomistico, ante præmotionem ad unum, potentia ad oppositum supponitur expedita et completa in ratione potentie; ut ergo ei noceat adveniens præmotio, debet vel illam auferre vel illam ligare; sed neutrum præstat. Non auferit, nihil enim ex creaturâ auferit præmotio: non ligat quoque, præmotio enim quæ ex parte Dei est voluntas omnipotens, ex parte creaturæ reipsâ nihil ponit in animâ præter actum; sed actus non ligat potentiam ad oppositum, nemine diffitente; ergo, etc.

Respondeo 3^a ad veram libertatem requiri potentiam expeditam relativè ad ea quæ se tenent ex parte actûs primi; aliàs non satis conciperetur indifferentia electiva libertati essentialis: atverò necessum non est ut potentia sit relativa ad ea quæ se tenent ex parte actûs secundi; sic posito concursu simultaneo, non est potentia ad non agendum, etc. Porro gratia physicè præmovens se tenet ex parte actûs secundi; è contra verò delectatio relativè victrix se tenet ex parte actûs primi; ergo, etc. Et certè ut vera sit ac relativa agendi potentia, non necesse est ut vincere possit id quod sibi nullatenus opponitur: atqui in sententiâ Thomistarum præmotio ad unum minimè opponitur potentie ad oppositum, sed è contra istam¹ potentiam propriâ suâ virtute et efficaciâ illasam servat, ipsa siquidem, ex Thomistis, non agit nisi virtute voluntatis Dei efficacissimâ, quæ ita attingit voluntatis determinationem, ut simul attingat ejus modum seu libertatem, quatenus nimirum Deus vult hæc duo stare simul cum præmotione physicâ, nempe actionem talem, et veram potentiam ad oppositum. Ita Lemos et Alvares locis mox citatis. E contra verò in systemate Jansenii, cum delectatio coelestis et terrena sint duæ potentie sibi perpetuò repugnantes, perspicuum est virtutem gratiæ et potentiam malè agendi, ex mente Jansenii, sibi è diametro adversari; atque aded potestatem voluntatis ad malum, ut vera sit, debere esse proportionatam superandæ gratiæ victricis delectationis.

Dices 2ª præmotio physica Thomistarum sicut et delectatio victrix Jansenii, se tenet ex parte actûs primi. Namque 1^a à Thomistis sæpius dicitur complementum potentie; 2^a, non est actus secundus, sed ipsius causa; 3ª denique est auxilium medicinale, ac proinde vires infirmas supponit; ergo, etc.

Respondeo: Nego ant., cujus falsitas ex dictis patet. Ad primum: potentia tendit ad actum et per illum completur; meritò ergo præmotio physica quæ potentiam ad actum certò applicat, potentie complementum dicitur. Ita Lemos et Alvares. Ad secundum: illud enim dicit potest se tenere ex parte actûs secundi, quod supponit potentiam completam: porro licet præmotio

physica sit causa actûs, supponit potentiam completam; ergo, etc. Ita iidem. Ad tertium dico 1^a, præmotionem physicam in systemate Thomistarum non esse propriè auxilium Christi medicinale; eam non minus in statu innocentie, quam in presenti statu necessaria fuerit. Ita communiter Thomistæ; 2^a, distinguo: Auxilium est medicinale, quatenus est principium effectivum in actu secundo, supponens tamen potentiam completissimam in actu primo, concedo: secus, id est, quasi ipsa necessaria sit ut voluntas habeat vires relativè proportionatas oneri exequendo, nego. Ita Cajetanus; Alvares, et ipsemet Massoulié, quest. 5, de discrimine doctrinæ Thomist. à Janseniano systemate; 3^a, addi potest præmotionem physicam dari quidem titulo infirmitatis, sed non solam; eodem quippe titulo datur et gratia sufficiens. Scilicet infirmitas potentie duplex concipi potest et est: prima ratione potentie, quatenus est in se infirma et impotens; secunda ratione actûs, quatenus nempe potentia jam quidem potens, sed adhuc, ut ita dicam, convalescens, imbecillis est ad actum, ad cujus productionem magnas deberet exercere vires, quas etsi habeat, tamen nusquam, saltem constanter ac per diuturnum tempus, nisi fortiùs corroboretur, expensura est: porro gratia sufficiens primam supplet infirmitatem; secundam verò gratia efficax. Ita ferè Cajetanus 4, 2, q. 109, art. 9; Alvares disp. 88, n. 10, et alii. Dices 3^a, ea facultas non intelligitur libera et inexcusabilis, quæ neque habet omnia necessaria ad actum secundum, neque potest ea accersere; sed absente præmotione physica, voluntas nec habet; nec accersere potest præmotionem ad agendum necessariam. Per quid enim eam advocaret? non per actum, cum nullus sit actus sine præmotione; non per non actum: non actus enim nihil est, et per nihilum Deus non determinatur. Aliudnè non actus erit, quoties non erit præmotio ad malum, ac proindè Deus daret præmotionem ad bonum quoties non daret præmotionem ad malum: id quod porro absurdum magis excogitari potest? ergo, etc.

Respondeo 1^a, argumentum illud, eorum omnium quæ adversùs Thomistas proponuntur gravissimum, nullum omninò esse in laudato molliorum Thomistarum systemate: juxta enim illos perspicuum est neminem carere præmotione physica absque suâ culpâ. Respondeo 2^a, retorqueri posse adversùs Congruistas et etiam Molinistas: quotiescumque enim justus præceptum non implet, caret gratiâ congruâ aut concursu simultaneo, quæ sunt absolutè necessaria ad agendum: nec potest reponi penes hominem esse sibi utrumque advocare seipsum determinando; ad illam enim determinationem requiritur gratia congrua aut concursus simultaneus. Respondeo 3^a, juxta Thomistas, hominem; dum peccat, intelligi sufficienter liberum et inexcusabilem: tum quia non caret aliquo necessario ex parte potentie, quam completam ac relativè expeditam confert gratia sufficiens; tum quia gratiâ præmovenente non caret absque suâ culpâ, quæ quidem culpa est primò, peccatum originale, quod

quidem locum habet in iis duntaxat in quibus per baptismum dimissum non fuit. Ita S. Aug. epist. 105 et 106, et S. Th. 2, quæst. 2, art. 5, ad 1.

Secundò, peccata actualia præcedentia, et ipsa hominum ad gratiam sese non præparantium negligentia. Ita S. Th. quæst. 5, de malo art. 1, his verbis: *Ex indispositione hominis provenit ut motio primi moventis non sit perfecta, ita ut perfectam operationem producat; quæ indispositio, vel est præcedens peccatum, vel error, ignorantia, vel saltem inadvertentia; propter quorum aliquid motio primi moventis sufficienter ad bonum non sit ita efficax, ut perfectam in homine operationem producat; quæ omnia relata ex culpa sunt hominis.* Quibus verbis nihil clarius dici potuit. Idem docet S. doctor quæst. 24, de verit., art. 14 ad 2. Tertio, denique ipsamet peccatum quod actu committitur, impedimentum est gratiæ receptione. Hoc autem ut intelligatur, observant Thomistæ:

1º, Deum esse primam causam efficientem, hominem verò primam causam deficientem. 2º, In omni opere sive bono, sive malo, aliquid ex parte Dei, et aliquid ex parte hominis reperiri: scilicet in opere bono, ex parte Dei reperitur gratia; ex parte hominis, consensus gratiæ: in opere malo, ex parte Dei voluntas denegandæ gratiæ præmoventis; ex parte hominis, mala peccandi voluntas, ipsamque actuale peccatum. 3º, Id omne quod in opere bono ex parte Dei reperitur, prius esse et causam ejus quod ex parte hominis adest in eodem opere; è contra in opere malo, quod ex parte hominis adest, eo prius est et causam ejus quod ex parte Dei contingit.

Ex quibus principiis colligunt, licet in eodem instanti sit in homine voluntas peccandi, et in Deo voluntas denegandæ gratiæ, malam tamen hominis voluntatem præire justæ voluntati Dei, eumque impedire ne efficacem gratiam infundat: ita ut ideò sequatur gratiæ defectus, quia homo à recto præcepto deficere intendit: quod variis S. Thomæ testimoniis confirmant; idque etiam ad Adamum innocentem extendunt, 1, 2, q. 111, art. 5: *Defectus gratiæ, inquit doctor Angelicus, prima causa est in nobis; sed collationis prima causa est in Deo, secundum illud Usee 13: PERDITIO TUA EX TE ISRAEL, TANTUMMODÒ IN ME AUXILIUM TUUM.* In primum sentent. dist. 40, p. 4, art. 2: *Hominem carere gratiæ ex duobus contingit: tum quia iste non vult accipere; tum quia Deus non vult infundere; horum autem duorum talis est ordo, ut secundum non sit nisi ex suppositione primi.* Et in secundum dist. 23, quæst. 1, art. 4: *Quòd aliquis non habeat gratiam, inquit, non est ex hoc quòd Deus non velit eam dare, sed quia homo non vult eam accipere.*

Hic addo: hoc unum certum habemus, quod ultrò agnoscent Thomistæ omnes, videlicet ad libertatem hominis et ipsius inexcusabilitatem, requiri veram indifferentiam ad utrumque, seu duplicem agendi potentiam et non agendi, quarum unaquæque sit viribus proportionata cum eà quæ sibi adversatur, et cum omnibus se tenentibus ex parte potentiæ; illud verò quod additur in objectione tanquam necessarium ad

libertatem et ut homo inexcusabilis sit, tametsi certissimum videatur, nondùm tamen ab Ecclesiâ definitum est.

Cæterùm, licet adductæ hucusque Thomistarum responsiones difficultatem non absumerent; sufficere nihilominus possunt ut ostendatur quàm sincerè illi agant in propagandâ gratiæ ex se efficaci, et quantum abhorreant ab eo omni quòd videri potest libertati detrimentum inferre. Atque hæc ad qualemcumque systematis Thomisticæ intelligentiam improprietarium sufficiant; neque enim Thomisticæ doctrinæ secreta, intimasque recessus profundius scrutari hic expedit; fusiorem hanc expositionem ad secundam dissertationem de gratiâ partem remittere satius erit. Quæ autem dicta sunt ad diluendas objectiones contra systema Thomisticum, hæc à fortiori valent in gratiam systematicam delectationis simpliciter et absolute victricis; neque enim ipsius defensores præmotionem physicam, aut antecedentem efficacem determinationem requirunt etiam ad materiale peccati: hinc homo donatur delectatione victrici, quoties peccato non repugnat gratiæ sufficienti.

Dissertatio duodecima.

DE QUESNELLO.

Ad tria generatim capita, majoris perspicuitatis causâ, revocabimus quæcumque in presenti negotio dicenda nobis sunt. 1º, Historicam causâ Quesnellianæ texemus synopsis. 2º, Judiciî contra Quesnelli librum lati, seu, Constitutionis *Unigeniti*, quâ 101 Quesnellianæ damnantur propositiones, naturam, æquitatem et auctoritatem astruemus ac vindicabimus. 3º, Doctrinæ dictis 101 propositionibus expressæ systema delineabimus; strictim refellemus; ejusque omnimodam cum Baianis et Jansenianis placitis consensionem exhibebimus: undè liquidò constabit Baium et Jansenium in Quesnello fuisse redivos. His, instar appendicis, subjungemus nonnulla de Synodis Romanâ, Avenionensi, et Ebreduncensi, in causâ Quesnelli habitis. Atque hæc quidem singula, jam appositè ad præsens nostrum institutum, summatis et obiter exequi conabimur: de iisdem uberius dicturi deinceps in historicis de gratiâ dissertationibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Historica causâ Quesnellianæ synopsis. — Exponemus primùm, ea quæ spectant ipsam Quesnelli personam: tum, quæ famosum ipsius librum cui titulus: *Le nouveau Testament en français, avec des Réflexions morales*, etc., demùm quæ præfati libri damnationem subsecuta sunt.

§ 1. *Persona Quesnelli.* — Paschasius Quesnellus anno 1634, die 14 julii, nascitur Parisiis. Anno 1657, Congregationi Oratorii à Cardinale Berullo in Galliis institutæ nomen dedit. Anno 1673, edidit opera S. Leonis Pape, unâ cum schollis et dissertationibus, quæ 22 junii 1676, Romæ graviter prohibitiæ fuere. Anno 1678, 26 septembris, decretum fuit in genera-

libris Oratorii Gallicani Comitii, certam formulam ab omnibus et singulis ejusdem Congregationis fore subscribendam adversus Bani Jansenij doctrinam. Re- nuit illi formulæ subscribere Quesnellus; nec usquam Superiorum mandatis, etiam accedente Regis Christianissimi imperio, ad sanio rem mentem revocari po- uuit. Hinc Parisiis excedere cogitur, Aureliamque se recepit. Ita de seipso testatur Quesnellus in suâ ad Noris. Epistolâ, cujus extractum legitur, *Causæ Quesnell.* pag. 8 et 9.

Anno 1685, pernarum metu Gallias deseruit; inde migravit in Belgium, et Bruxellas se contulit ad Arnaldum ibi profugum et latitantem, junctisque cum illo pro disseminandâ Jansenij doctrinâ studiis, ac sparsis hunc in finem innumeris procaebis *opusculis, libellis, tractatibus, etc.*, per totum Belgium novitatum pestem, simul et dissidiorum facem intulit. Ita *Causæ Quesnell.* pag. 2, 3, etc., et rursus ibidem in verificat. art. 20, 21, 23. Anno 1690, Quesnellus et Arnaldus Bruxellis exire simul ambo compulsi, Delphos in Hollandiâ petierunt; inde in tractum Leodiensem concesserunt, ac post tres menses Bruxellas rediére. Anno 1694, mortuo Arnaldo; pergit Quesnellus in eadem urbe, mutatis veste et nomine, delitescere: tunc in Arnaldi locum successit, totius Janseniani agminis dux et antesignanus electus fuit, et *Pater Prior (le Père Prieur), Prepositus Augustinianorum (le Provincial des Augustins)*, etc., appellatus. Exinde venerata è late- bris suis jugiter edendo ac publicando opuscula, totus incubuit in subruendis omnibus Romanorum Pontificum, aliorumque Ecclesie Præsulum, nec non etiam Christianissimi et Catholici Regum contra novam sectam conatibus ac decretis. Ista constant, tum ex *Decreto citatorio* archiepiscopi Mechliniensis, art. 1, 2, 3, 4; tum ex *instrumentis* relatis in verificat. eorundem articulo; tum denique ex *sententiâ* archiepiscopi in Quesnell. lata: quæ omnia monumenta extant, *Causæ Quesnell.* pag. 1, 2, etc., item pag. 342, 343, et seqq.

Cum autem ejusmodi scriptis novaturientibus ac perniciosis, Quesnellus, ejusque asseclæ, totum in dies Belgium, magis magisque inturbare non desisterent, ac penitus commovero: tandem, anno 1703, ut zizania illa libellorum Ecclesie perindè ac Republicæ summè exitialem radicibus evelleretur, illustrissimus Humbertus à præcipio Mechliniensis archiepiscopus, imploratâ Regis Catholici auxiliatrice manu, Quesnellum, ejusque fidum ac individuum comitem Gerberonium, omni studio diligentique investigari mandavit. Eodem anno, die 30 maii, duo illi pacis turbines Quesnellus et Gerberonius, Bruxellis casu deprehensi, ad Palatium archiepiscopale deducti fuerunt, et Ecclesiastico carcere mancipati. Dein per sententiam animadversum est in Gerberonium, qui postea, promoveente Cardinali Noallio, Vincennis primùm anno 1710, 18 aprilis, tum suis restitutus in Abbatia sancti Germani Præstensis, die 30 ejusdem mensis, formula subscriptis, erroresque suos faustè ejuravit. Ex- tat sententia in illum lata, ad calcem processûs contra

eundem instituti. Vide opus inscriptum. Causa Gerberoniana. Atverò Quesnellus, post tres circiter ab incarceratione menses, nocte scilicet inter 11 et 12 septembris ejusdem anni 1703, effracto amicorum artibus pariete, evadens ex carcere, in Hollandiam secessit; ibique securus asylo, nec coronis nec purpure parcens, in causâ Jansenianæ defensionem, uti jam pridem agere instituerat, infinita propemodùm scripta edere perrexit.

Quandoquidem occasione hujusce evasionis, Quesnelliani publicis scriptis Patriarcham suum ubique prædicaverint, seu alterum Paulum, LE PAUL DE NOS JOURS; et Quesnellus ipsemet in suâ ad *Vicarium generalem* Mechliniensis archiepiscopi epistolâ, se im- prudentiùs jactitet, *Quasi ab angelo Domini, non secus ac alterum Petrum è carcere eductum; DIEU PAR SA MISERICORDE M'A RENDU LA LIBERTÉ... SA PROVIDENCE M'A FAIT OUVRIR UNE PORTE: non alis re erit, circumstan- tias apprehensionis et detentionis Quesnelli enarrare. Hinc certè patebit manifestè cœlestes ac angelicas dīctorum Apostolorum è carceribus ereptiones, violentæ effractioni Quesnellianæ omninò irreligiôsè comparari. Et quidem 1°, quod spectat apprehensionis Quesnelli negotium ejusque adjuncta: rem sic commemorat curiæ Ecclesiasticæ Mechliniensis Procurator *Causæ Quesnell.* pag. 14 et 15.*

« Anno 1703, feriâ 4, post festa Pentecostes veniunt
« ministri justitiæ tam ex parte Regis, quàm ex parte
« illustrissimi Mechliniensis archiepiscopi (*postquam*
« *Gerberonius in aliâ civitatis parte sub ficto nomine et*
« *laicâ veste latitans jam sequestro archiepiscopali man-*
« *cipatus esset*) ad posterioriorem et abditam partem re-
« fugii Forestensis, in quâ delituerat Quesnellus ultra
« annum: aperit ostium Brigodæus (fidelis alter Ques-
« nelli socius). Sciscitantur ministri ubinam esset pa-
« ter Quesnellus? hic non tantùm illum indicare renuit,
« verùm etiam dùm cogeretur cubicula pandere, tan-
« tos excitavit clamores ac vociferationes, ut de eo
« quod peragebatur certior redditus, Quesnellus fugam
« arripuerit malè sibi conscius, ac sub favore vestis
« laicæ et insolite viæ fuerit elapsus, ac carnifice con-
« scientiæ cauteriatè ipsum persequente. » Subdit pro-
« motor: « Hinc ut ex suppellectili suâ litterariâ, si pos-
« sibile foret, efferret quædam tenebrarum opera,
« quibus gravium modò excessuum et errorum convin-
« citur, justitiæ ministros ratus abiisse, dùm Brigo-
« dæus jam ad palatium archiepiscopale deducebatur,
« fissus fortè etiam vesti suæ laicæ et anteriori latita-
« tioni, ob quam ignotus hic erat, revertitur ad refu-
« gii suprâ nominati insolitam viam; at ibi præter ex-
« pectationem suam incurrit in manus ministrorum
« curiæ Ecclesiasticæ, qui illic permanserant; intro-
« ductus in cubiculum mirâ anxietate nunc huc pelli-
« tur, nunc illuc, locumque sollicitat, in quo se posset
« subducere justitiæ, et lucis timidus tandem in an-
« gulo aliquo retrò ventî-repagulum ad quoddam do-
« cilium secessit. » Pergit ibidem: « Postquàm per
« cubiculum hic atque illic in ipsum perquisitum suis-
« set, reperitur Quesnellus; et jussus ut rhedam in-

« troiret, quâ docendus erat ad Palatium archiepisco-
 « pale, omnem in partem sese vertere cœpit; ac dein-
 « interrogatus, an ipse non esset PÈRRUS QUESNELLUS, re-
 « posuit se vocari MICHAELEM REBECK; et quiddam premeretur,
 « ut verum suum patefaceret nomen, non aliud quàm
 « factum illud, sub quo in hoc latibulo delitescerat,
 « ognessit nomen. » Hæc de apprehensione QUESNELLII.

De illius verò dolosa et per vim evasione à carcere,
 ita subjungit idem Procurator Mechliniënsis: « Nec
 « certè majora dedit QUESNELLUS in sequestro suo gene-
 « rosæ et securæ mentis indicia: illic statim fenestris
 « plumbum abstraxit, et qui calamo ad persequendum
 « membra Christi mystici, et Ecclesiæ Principes to-
 « tius malè usus fuerat, jam (prout assolet ante respon-
 « sionem personalem) eo frustratus, stylum sibi ex
 « plumbò illo confecit, quo in mala consilia, atque in-
 « carceris effractionem cum amicis suis conspiraret: »
 Schedulis scilicet, dicto stylo clanculum exaratis, for-
 timque immissis. Una ex illis sic erat inscripta: *Pour*
MICHAEL REBECK, Chanoine de Ste.-Gudule. « Ne soyez pas en
 « peine de moi. Je suis logé en bel air sur la cour
 « des écuries. Une fenêtre regarde sur le jardin d'une
 « hôtellerie ou auberge qui est entre l'Archevêché et
 « les Dominicains. Voilà tout ce que je puis vous dire,
 « n'ayant ni plume, ni papier. Tout à vous, etc. »

Schedula hæc, in archiepiscopali palatio Mechli-
 niënsi adhuc servatur, fuitque reperta à ministris Ar-
 chiepiscopatus, in QUESNELLII linteaminibus studiosè im-
 plicata: « At præsumendum certissimè est, inquit ci-
 « tato loco Promotor, quòd similia adhuc plumbeo
 « suo stylo exaraverit, cum in tabernâ illâ memoratâ,
 « l'hôtellerie où auberge qui est entre l'Archevêché et
 « les Dominicains, negotium effractionis peractum fue-
 « rit. » Nam, continenter addit, *conducti aliqui viri non*
« uno hoc excessu insignes, nocte inter 11 et 12 septem-
« bris 1705, perforare cœperunt parietem palatii ar-
« chiepiscopalis, sacrilegum hoc opus, postèrà nocte
« ad effectum perducentes; foramine autem ad tale
« spatium perducto, ut QUESNELLUS vir modicæ staturæ
« per illud pertrahi poterit, » scivit sese pertrahi, et
« ita erupit ac evasit circâ horam primam dictæ no-
« ctis. » Hæc, tametsi proluxiora, ex authentico curiæ
 Ecclesiasticæ Mechliniënsis instrumento, describere
 non piguit: ex quibus liquidò constat ignominiosam
 et violentam QUESNELLII è carcere evasionem, invere-
 cundè non minùs irreligiôsè, conferrî miris ac cœle-
 stibus ereptionibus; speciatim verò illi quâ SANCTUS PETRUS
 è carcere per angulum liberatus est. 8.

Porrò ista sùnt præcipua capita de quibus QUES-
 nellus fugitivus, coram illustrissimo Mechliniensium
 Archipræsule accusatus fuit et juridicè convictus:

« 1° Quòd postquam an. 1678, in comitiis Oratorii
 Berulliani omnibus et singulis ejusdem Congregationis
 « injunctum fuisse subscribere formulæ rejiciendi in
 « scholis hæresim Jansenianam, et ipse pertinaciter
 « recusasset subscribere, Galliam deseruerit, et, quan-
 « vis presbyter, latitaverit in Belgio Catholico sub
 « veste laicâ. 2° Quòd ibidem et in vicinis provinciis plu-
 « res turbas et dissidia excitaverit, presbyteros com-

« moverit adversùs proprios episcopos, clerum Bata-
 « vicum impulerit adversùs Summum Pontificem. 3°
 « Quòd damnatam in Michaele Baio doctrinam reno-
 « vaverit, atque laudaverit novam operum ejusdem
 « Barii editionem. 4° Quòd proscriptam Jansenii do-
 « ctrinam extulerit passim, et propugnaverit, et dam-
 « natas Jansenii hæreses suis passim scriptis inscru-
 « erit. 5° Quòd Pontificis decretis, in causâ Jansenii
 « latis, liberaliter detraxerit, quasi iisdem aliquid per-
 « frandem, et citrà Pontificum voluntatem fuisse in-
 « sertum. 6° Quòd scripserit esse sacrilegum, et toti
 « Ecclesiæ injuriosum exigere subscriptionem et ju-
 « ramentum facti, et aiunt Janseniani, quod formulario
 « Alexandri VII continetur. 7° Quòd pertinaciter ad-
 « hæserit factioni eorum qui adversùs Ecclesiæ de-
 « creta, et adversùs edicta Principum conjurarunt,
 « librum et doctrinam Jansenii tueri: quòd illa factio
 « latè per Galliam, Belgium et Hollandiam sit diffusa,
 « et à factiosis appelletur ordo: quòd illa factio habeat
 « suas, uti vocant, Abbatias, Prioratus, Collegia, Do-
 « mos, Hospitia et Eremos: quòd illa factio plures
 « complectatur seculares et regulares, quorum alios
 « Visitatores, alios Priores, alios simpliciter Patres,
 « alios fratres appellant: quòd à morte DONALDI,
 « quem Patrem Abbatem nuncupabant, Pater QUESNELLUS
 « factionem hanc consiliis suis rexerit sub titulo Pa-
 « tris Prioris: quòd varias instituerit visitationes, exi-
 « gens à præcipuis ut ad ipsam referrent quæcum-
 « que possent promovere dictam factionem: quòd ad
 « eum effectum procuraverit distributiones pecunia-
 « rum, quibus Procuratores factionis tam Romæ quàm
 « Parisiis, et alibi existentes possent causas factionis
 « sustinere. 8° Quòd in litteris factionem concernen-
 « tibus passim usus fuerit citrà fictorum nominum, ne
 « celata mysteria et conspirationes possent, eveniente
 « casu interceptione litterarum, detegi. 9° Quòd tam
 « scripserit, quàm ab intimis suis receperit litteras,
 « Regi Christianissimo, Regi catholico, et præcipuis
 « utriusque Regis ministris; imò et Summis Pontifi-
 « cibus, cardinalibus et Episcopis graviter obtrantan-
 « tes; quòdque illos, à quibus hujusmodi litteras rece-
 « pit, continuaverit colere uti intimos. 10° Quòd in hoc
 « Belgio reimprimi et distrahi curaverit varia scripta
 « jam ante à Sede apostolicâ prohibita, ac ediderit
 « plura anonyma.... quòdque ob scandala inde oria,
 « et errores, falsitates ac injurias in illis contentas,
 « jam nunc aliqua ex dictis, scriptis, decretis Sedis
 « apostolicæ fuerint condemnata, et etiam in Belgio
 « manu tortoris combusta. 11° Quòd etiam prepara-
 « verit compilationem centum quinquaginta sex opus-
 « culorum, à natâ hæresi Jansenianâ editorum, quo-
 « rum etiam plurima à sanctâ sede sunt damnata. 12°
 « Quòd secreto administraverit Arnaldo ultima sacra-
 « menta. Item, quòd ausus fuerit in ædibus suis pri-
 « vatâ suâ auctoritate erigere oratorium domesticum
 « et in eo dicere Sacram. »

Hæc et alia pleraque criminacionis capita fusè de-
 ducta requirere est in juridico QUESNELLIANÆ instru-
 mento, quòd typis editum est Bruxellis, sub hoc titulo:

Causa Quesnelliana, sive Motivum juris pro Procuratore, erræ Ecclesiast. Mechliniensis auctore contrâ Paschas. Quesn. citatum, fugitivum, etc. lis autem accusationis capitibus ritè probatis, omnibusque maturè consideratis, sententia ab illustrissimo archiepiscopo Mechliniensis in Quesnellum lata, est die 10 novembris an. 1704, in hunc modum: « Declaramus citatum (Quesnell.) uti de Jansenismo et Baianismo, aliisque excessibus suprâ memoratis convictum, incidisse in excommunicationem; aliasque penas per Bullas Apostolicas in ejusmodi delinquentes latas: monentes omnes et singulos Christi fideles, ut ipsum uti talem habeant; et evitent; injungentes citato, ut se recipiat in monasterium aliquod in patriâ catholicâ situm, ibidemque per integrum ab adventu suo menses exercitia spiritualia obeat, ac dein in spiritu penitentia ibidem sequestratus maneat, legendo singulis diebus septem psalmos penitentiales, ac jejunando diebus Veneris in aquâ tristitia et pane doloris, donec Summo Pontifici quoad doctrinam suam fecerit satis, ac absolutionem ab excommunicatione obtinuerit.... Ita sententiamus. Datum Bruxellis in Palatio nostro archiepiscopali, die 10 novembris 1704. »

Damnatorum istud judicium floccifecit Quesnellus et statim protrusit ubique infamibus libellis, in ejus auctorem impotenter et inverecundè deservit; mirisque illius sententiam proscedendo calumniis, totum adversùs vigilantissimum præsulcm Belgium comitate molitus est. Sed et longè graviores adhuc contra Ecclesiam excitavit tumultus occasione libri damnati, cui titulus: *Le nouveau Testament en français, avec des réflexions morales, etc.* Proscriptum pluries librum, excerptasque ex eo confixas propositiones ad mortem usque pertinaciter defendit: quo de libro, mox dicendum. Indomitum, et in omnes suis novitatibus adversantes furens Quesnelli ingenium, vix alibi magis omicat, quàm in prætensâ suâ Romanæ Ecclesiæ et summorum pontificum contra Leydeckerum Ultrajectens. defensione, necnon in notis adversùs decretum sacre Congregationis Indicis, quo dissertationes ejus in S. Leonis opera proseribuntur. Exitiosa hæc scripta, animum irreverentem, in contumelias primum, ac prorsus schismaticum planè demonstrant: quod pluribus exinde inter Batavicas paludes editis vulgatisque ab eodem Quesnello contra Constitutionem *Unig.* famosis ac virulentis libellis, plus satis confirmatum est.

Obiit pertinax variis et quidem gravissimis irretitus pontificis censuris Quesnellus; Amstelodami die 2 decembris an. 1719, ætatis 85.

§ 2. *De Quesnelli libro cui titulus: LE NOUVEAU TESTAMENT EN FRANÇAIS, AVEC DES RÉFLEXIONS MORALES, etc.*

Inter cæteras Quesnelli lucubrationes, nominatissimus est liber Gallico idiomate impressus, sub hoc titulo: *Le nouveau Testament avec des Réflexions morales, etc.*, vel aliter: *Abégé de la morale de l'É-*

vangile, etc. Infausti hujus operis origo, progressus, exitus, varieque tandem sors ac fortuna, etc., impræ sentiarum sunt appendenda.

Quæres itaque 1°, quæ fuerit prima libri *Observationum moralium* origo? — Respondeo: Anno 1671, in Galliis adhuc degens Quesnellus, opusculum edidit unico volumine in-12 complectens quatuor duntaxat Evangeliorum versionem Gallicam, quæ eadem fermè ac Montensis, cum brevioribus quibusdam *Réflexionibus moralibus*. (Pleraque illas Réflexiones extractæ erant ex contractâ quâdam verborum Christi collectione latinè editâ à R. P. *Jourdain*, Institutionis Oratorii Parisiensis primo superiore.) Illustrissimus Felix Vialard, Catalaunensium episcopus, istud Quesnelli opusculum probavit, mandato mense novembri ejusdem anni 1671, dato. En famosissimi *Réflexionum moralium* libri origo, primumque exordium. Ita Quesnel. in suo Apologct. primâ parte pag. 19, et 20, ubi dicti operis occasionem, progressum et exitum fusiùs enarrat. Eadem refert Hexaplar. auctor, *Histor. Reflex. moral.* parte 1, pag. 5 et seq.

Quæres 2°, quis fuerit prælati operis progressus, quæve ipsi subindè accesserint additamenta? — Respondeo præfatum Quesnelli opus, nonnisi paulatim et quasi per gradus ad eum tandem in quo nunc extat perductum fuisse statum. Namque 1°, sexdecim à priori mox dictâ editione annis, scilicet an. 1687, prolixiorum vulgavit ejusdem operis editionem: additis uti priùs in quatuor Evangelia, ita in reliquis pariter novi Testamenti libros observationibus moralibus. Ista editio tribus brevioribus in-12 constabat voluminibus. 2°, Idem opus iterum incudi reddidit Quesnellus; variis et gravioribus amplificavit additamentis; ac demùm perfecit, absolvitque anno 1695; tunc quatuor grandioribus in-8° distinctum, tomis prodit Parisiis. 3°, Immense deinceps vulgatæ sunt dicti operis editiones, inter quas eminent præ cæteris, tum ea quæ prodit an. 1695, quamque card. Noallius, tunc Catalaunensium episcopus; (postulatis priùs quibusdam in editione Quesnellianâ an. 1695 levioribus correctionibus; nonnullisque verborum mitigationibus) probavit documento pastorali die 25 junii ejusd. an. 1695; tum altera, quæ eodem promovente cardinali excusa fuit an. 1699. Hæc posterior editio, occurrentibus quibusdam casibus, ab eminentiss. Noallio novo pastoralis Mandato probata non fuit, uti eam approbare antea videbatur instituisse. De utraq; hæc an. 1695 et an. 1699 editione, infrâ sese dabit dicendi occasio. Circâ varias *Observationum moralium* editiones, nonnulla præstat hic breviter animadvertere.

Primum: Tot præcisè annis insudasse Quesnellum in suo conficiendo ac limando dictarum Observationum libro, quot insumpsit Jansenius in suo, cui titulus, *Augustinus*, perficiendo: quippe, ut suprâ notavimus, per integros viginti et duos annos, huic suo libro perficiendo totus incubuit Jansenius: ita eundem planè anuorum numerum adhibuit Quesnellus in suis recognoscendis ac perpoliendis *moralibus Observationibus*: ab anno scilicet 1671, quo breviores in quatuor Evan-

golia gallicè reddita considerationes primùm conscripsit Quesnellus, ad annum 1693 quo ultimam iisdem observationibus manum apposuit, anni omnino viginti et duo effluxerunt, nec plures nec pauciores.

Alterum hic notandum istud est: integrum id 22 annorum spatium fuisse impensum à Quesnello in exornandis quidem ac limandis totius operis stylo, sermone, phrasibus; non autem in emendandis, tollendis erroribus: imò novem perpetuò adiecit. In primâ siquidem anni 1671 editione, quinque tantum repèriuntur è damnatis postmodùm centum et unâ propositionibus; scilicet XII. XIII. XXX. LXII. LXV. In secundâ an. 1687, fatente ipsomet Hexaplarum Quesnelliano scriptore tom. 1, pag. 6, jacent quadraginta octo propositiones è damnatis, præter quinque quæ extabant in priori editione. In tertiâ an. 1693, et sequentibus editionibus, omnes et singule, et quidem serpiens, nonnullis tamen quandoque mutatis vocibus, deprehenduntur 101 proscriptæ per Constitutionem *Uniq.* propositiones. Ubi sanè non præmittendum, damnatas has propositiones de verbo ad verbum extractas fuisse ex editionibus annorum 1693, 1694, 1699, in Bullâ citatis.

Tertium denique observandum, peculiariter spectat hanc anni 1693, et sequentes *Reflexionum moral.* editiones. In illis certè mirari subit editionibus, quòd liber tunc, utpote longè duplo auctor, novo regis privilegio, novisque approbationibus opus habuerit: et tamen publici juris factus est cum iisdem planè approbationibus longè antea datis, ac præsertim cum mandato Felicis de Vialard, Catalaunensis episcopi, qui opusculum duntaxat approbaverat an. 1671 editum, nec sequentes *Reflexionum* editiones viderat; siquidem fatente ipsomet Hevaplur. auctore, illustriss. Vialard mortuus est anno 1680, eique eodem anno successus est Antonius de Noailles, postea cardinalis et archiepiscopus Parisiensis.

Quæres 3°; quid sentiendum sit de prætensâ illâ generali, quam auctor *Epistolæ sub nomine septem Episcoporum. ad Innocent XIII.* n° 5, pag. 23, necnon auctor *Respons. ad primum Document. Pastoral. Svesionensis episcopi*, parte 1, pag. 27, aliique celeberrimos Quesnellistæ, ubique jaçantibus venditant libri *Reflexionum moralium* per 40 annos approbatione: ab anno scilicet 1671 ad annum 1711, quo opus ad Romanum Pontificem solemniter delatum fuit. — Respondeo immeritò planè ac præposterè ostentari à Quesnellistis adeò generalem ac diuturnam dicti libri approbationem. Namque ex illis 40 annis quibus liber *Reflexionum* generaliter dicitur approbatus, omnino subducendi sunt sexdecim anni qui effluxerunt ab anno 1671, quo primùm prodit opus, uti modò observatum est, unico breviori volumine in-12, ad annum usque 1687, quo prodit idem opus fusiùs editum tribus tomis pariter in-12; hoc enim temporis spatio, fatentibus ipsomet Quesnello in Apologet. pag. 19, necnon auctore Hexaplar. histor. constitut. primâ parte pag. 44, brevissimè in quatuor tantùm Evangelia observationes con-

tracto volumine comprehensæ, *libellum* duntaxat conficiebant, nec erant nisi *adumbratio*, rudisque ac *inchoata forma* Reflexionum moralium subindè anno 1693 à Quesnello editarum. Et reipsa in brevioribus illis anni 1671 observationibus, quinque tantùm, ut antea diximus, extant è damnatis propositionibus. Imò et iisdem prætensæ approbationis annis, sex alii præterea demendi sunt qui effluxerunt ab editione 1687 ad editionem 1693. Illa enim editio anni 1687, etsi priori auctor, plus duplo minor est editione 1693, in eâque desunt complurimæ è damnatis propositionibus, neque in illâ inculcatur systema auctoris, ut in editione 1693 integrum et absolutum opus complectente quod tot expostulationibus et querelis locum exindè præbuit.

Quid itaque reliquo tempore, octodecim scilicet sequentibus annis, à 1693 ad solemnem usque totius causæ delationem ad Romanum Pontificem, peracturum sit, superest expendendum. Equidem ubi ad exitum opus perductum, statim à studiosis Quesnelli defensoribus undique magnificis laudibus celebratum fuit et ad caelos usque elatum; at peritiores in Jansenianis versutis dignoscendis malum non latuit: pestilens hærescos venenum sub politioris sermonis illecebris et affectualæ ubique pietatis specie dilitescens ab ipsis agnatum est, et continuò adversùs exitiosum opus vehementer reclamatum. Id ita esse sequentibus momentis manifestè constat.

F. D. Fromageau insignis doctor et Socius Sorbonicus, vel ab ipso completam *Observationum moralium* editionem proximè sequenti anno, id est, an. 1694, propositiones centum novaginta novem, velut *erroneas et censurâ dignas*, ex Quesnelli opere collegit. Ita inter plerosque alios fide dignissimos, apertè testatur illustrissimus Svesionensis, postea Senonensium archiepiscopus, quæstionâ Pastoralî Epistolâ part. 4, n. 124, diversis his verbis: « On a encore le Mémoire des deux cents Propositions à retrancher ou à corriger, dressé par M. Fromageau, docteur de la maison de Sorbonne, célèbre par sa doctrine, et par ses réponses aux consultations de toutes les provinces. » Extractæ illæ ex Quesnellianis *Observationibus moralibus* vitiosæ propositiones jam dudum vulgatæ fuere, et publici juris factæ.

II°. Vallonius (du Vaucel), Romæ Jansenistarum partes agens, ita ad Quesnell. scribebat an. 1697 (Causæ Quesnellianæ pag. 184.) « Il y a des gens qui ont lu la Morale abrégée du R. P. Quesnel, et qui prétendent y avoir trouvé des erreurs. » Paria nartrat Germanus de Champenel (ipse est Willartus) in suâ ad eundem Quesnellum Epistolâ 12 aprilis ejusd. anni 1697; exposit postea Willartus Quesnello varias in quatuor fratres (id est, in quatuor *Observat. moralium* tomos) expostulationum et querelarum causas: paucisque interpositis concludit: *Quamobrem videretur necessarium, ut operi denuò manus admoveretur... Tollendum ex illo id omne quod Religiosorum, aut Sciorum, aut Pædagogatorum querelis, aut conscientie anxietati locum ullum præbere possit.*

Pergit: *Optandum foret ut quatuor fratrum parvus (Quesnell.) in eo se facilem præberet, et libentis animo concederet, ut mutationes illæ fierent temperatæ, elegantes, scitæ, felices, quas unus ante omnes Dom. Besilquenus explicare potest. Eadem variis in Epistolis ad Quesnell. datis, pluries ac disertè repetit Willartus. Hoc sanè, à duobus Jansenianarum partium coryphæis familiariter et amicè dicta Quesnello, de variis adversus *Reflexionum moralium* librum *expositionibus, querelis, motibus, necessariis* in eo opere *mutationibus*; hæc, inquam, generalis ejusdem libri jactatæ approbationis insulsiatatem planè demonstrant.*

III°. Illustrissimus Bossuetius, cujus patrocinio in favorem libri *Observationum* tantoperè gloriantur Jansenistæ, ipsis è diametro adversatur: ut ex professo sequenti quasito demonstrabitur.

IV°. Illustrissimus Godet des Marais, Carnotensis episcopus, vel ab ipso an. 1699 adversus *Observationum* librum, uti summè perniciosum insurrexit. Testis est unus ex fidis Quesnelli amicis (D. le Noir) ficto nomine *P. Bruleur*, ad Quesnellum scribens 2 novembris an. 1699, his verbis: *Episcopus Carnotensis cum hebdomadâ præteritâ S. Ursulæ Piscinenses Moniales inviseret, iis prohibuit Observationes in novum Testamentum; mox ingemendo addit: Illud projectò molestissimum est, quòd tam malè mercantur de Ecclesiâ vel ipsi principes... dicere plura non audeo, etc.* Sic ille. Alter Quesnellii assecla Willart. epist. ad ipsum datâ 25 januarii 1700, de eodem vigilantissimo Præsule, deque ejus animo erga *Observationes* quas ipse nomine *quatuor fratrum* designare solet, hæc habet: *Execratur et horret ac blasphematur doctrinam quam scilicet ignorat, nec ullo modo discere cogitat. Idem ille quatuor fratribus (quatuor sunt Observationum moralium volumina: ex clavi Jansenianâ: Cause Quesnell. pag. 324) adversatur.* Et paucis interjectis, subdit: *Sed hoc certum est, diabolum nempe fructus ac progressus quatuor fratrum tantò ægrius ferre, quanto longius latiusque hi fructus in omnem partem permanent.* Hinc sanè, illustrissimi Carnotensis, aliorumque Præsulum, ardens studium, in proscribendis quas ubique disseminabant Quesnellistæ *Observationibus moralibus*, facile est colligere.

V°. Eandem sollicitudinem, idemque studium in removendis à lectione illius libri fidelibus, plurimi alii circa ea tempora exercuere Præsules Gallicani. Ita in suis pro publicandâ Constitutione *Unig.* mandatis, non obscurè declarant archiepiscopi Lugdunensis, Viennensis, Narbonensis, necnon episcopi Ambianensis, Massiliensis, Valentini, Biterrensis, Castrensis, Lexoviensis, etc. En illustrissimi Lugdunens. archiepiscopi, de Quesnellianis *Observationibus*, verba, Mandato Pastoralî 14 april. 1714, pag. 3: « Depuis que ce livre si captieux a paru dans l'Eglise, et on n'a pas cessé d'exhorter les Fidèles à se tenir sur leurs gardes; et, suivant l'avertissement du Sauveur du monde, à imiter la prudence du serpent, en fermant les oreilles pour ne point entendre la voix de cet enchanteur si habile dans l'art de séduire...

« et en fuyant ces raffinements si dangereux en matière de foi, dont cet ouvrage est rempli. » Simillima habent Narbonensis, Albiensis, etc., archiepiscopi, necnon Biterrensis, Lexoviensis, etc. episcopi, in publicis eod. an. 1714 super publicatione et acceptatione Const. *Unig.* editis mandatis. Documenta hæc adunata reperire est in collectione hoc anno Parisiis jussu Cleri vulgatâ. Quin et archiepiscopus Turonensis, D. d'Hervau, Constitutioni licet aliundè adversus, expressè ait in mandato anni 1714, *se jam ab anno 1698, incupisse fideles sibi commissos à lectione dicti libri REFLEXIONUM MORALIUM revocare.* Unde non mirum quòd omnes episcopi qui anno 1714 Constitutionem *Unigenit.* acceptare recusarunt, uno excepto Mirapicensi, Mandatis Pastoralibus tunc temporis librum *Reflexionum moralium* prohibuerint ac damnaverint. Diserta horumce mandatorum excerpta art. sequenti, paragrapho 1, exhibebimus.

VI°. Eundem Quesnellii librum publicis Mandatis proscripserunt episcopi Aptensis an. 1705; Vapincensis an. 1704, Nivernensis an. 1707. Eodem anno archiepiscopus Bisuntinus præfatum opus Documento Pastoralî interdixit, graviterque notavit.

VII°. Iis undique clamoribus excitus S. pontifex, accuratori *Observationum* librum examini subjecit, quo peracto, omnes ad examen deputati Consultores et cardinales *unanimitè sententiâ* judicârunt librum esse perniciosum, atque erroribus gravissimis, etiam hæresim sapientibus scatentem, proindeque manibus Fidelium subducendum esse, atque anathemate feriendum: quod quidem præstitum est speciali decreto in formâ Brevis, die 13 juli an. 1708, in quo sic de libro declaratur: « Sacrum ipsum novi Testamenti textum exhibet damnabiliter, nec sine suo temerario vitium, et alteri versioni Gallicæ, dudum à fel. rec. Clemente Papâ IX, prædecessore nostro per quasdam suas in simili formâ Brevis die 20 aprilis 1668 expeditas litteras damnatæ, in multis conformem; à vulgatâ verò editione, quæ tot sæculorum usu in Ecclesiâ probatâ est, atque ab orthodoxis omnibus, pro authenticâ haberi debet, multipliciter discrepantem et aberrantem: notas insuper et *Observationes* continet habentes quidem speciem pietatis, sed ad virtutem ejus abnegandam subdolè deducentes; in quibus passim occurrunt doctrinæ et propositiones seditiosæ, temerariæ, perniciosæ, erronæ, aliàs damnatæ, et Jansenianam hæresim manifestè sapientes. »

VIII°. Prodiere paulò post contra eundem librum Censuræ episcoporum Lucionensis et Rupellensis: ii scilicet Præsules communi consilio Documentum Pastorale eviderunt anno 1710, in ejus primâ parte, « doctrinæ quam Quesnellus suis in novum Testamentum *OBSERVATIONIBUS* tradidit, omnimodâ cum Jansenianis erroribus consonantia demonstratur; » in secundâ, « Quesnellianæ et Jansenianæ doctrinæ cum Augustinianâ ostenditur oppositio. » Idem fermè præstitit anno sequenti 1711 Vapincensis episcopus. Tandem cum dicti libri occasione novi in

dies recrudescerent tumultus, ad Pontificem à Rege et ab episcopis recursum, ut sua auctoritate motus compesceret : quorum votis annuens Clemens XI, diligentissimo per biennium fermè integrum, ut ipse testatur, prehabito examine, solemnem demùm emisit Constitutionem quæ incipit, *Unig. Dei Filius*, etc., in quâ Quesnelli librum, et extractas ex ipso 101 propositiones damnat, variisque censuræ notis respectivè afficit. De quo plura postmodum. Ex his omnibus momentis hactenus deductis, certissimum manet et exploratum quàm improdenter ac inconsultè effusant Quesnelliste, ubi primùm prodire *Observationes morales*, illas statim ac deinceps communi et constanti calculo fuisse probatas. At de his iterùm occurrit dicendi locus art. seq. citato jam paragrapho primo.

Quæres 4°, quid pronuntiandum de jactatâ ad eò à Quesnellistis libri *Observationum* justificatione, sub nomine illustriss. Bossueti, Meldensium episcopi, post mortem ejus editâ? — Respondeo mirum planè Quesnelli assoclas, in gratiam *Observationum* libri, perpetuò et tam conflenter jactitare illustriss. Bossueti auctoritatem; si quidem certissimis momentis pænissimè constat doctissimum præsulè dictis *Observationibus* prorsus fuisse adversum. Scilicet, excitatis undique, occasione contentiosi *Observationum* libri, Catholicorum querelis et expostulationibus occurrèndi causâ, Quesnelli fautores illustrissimi Bossueti magnum nomen interponere tentârunt, ut eo liber munitus presidio, innoxius videretur: annuit quidem, at non nisi certis conditionibus, doctissimus præsul: de facto monitum adornavit in capite libri apponendum, quo primùm correctis et mutatis 120 propositionibus, aliæ dardiores, quæ superserent, benignè in sensum exponerentur; sed cùm vidisset absque prærequisitis emendationibus, quas omninò necessarias judicabat, novam curari editionem anni 1699, tunc ab incepto labore destitit, et monitum suum luci committere recusavit, ipsasque inemendatas *Observationes*, uti erroribus scatentes, constanter exposit. Monitum istud à Bossuetio in gratiam *Observationum* adornatum, subinde ploribus à morte præsulis illustrissimi annis, sub infido *Justificationis Reflexionum moralium* nomine, edì curaverunt Quesnelliste. Inviectis et ad hominem, ut aiunt, testimoniis potent ista.

Et quidem I^o, nonnulla in *Observationum* libro mutanda Bossuetium judicasse, fatetur ipsemet Quesnellus in præfatione scripti, cui titulus: *Justification des Reflexions sur le nouveau Testament*, etc., ubi sic loquitur pag. 14: « La bonne foi oblige d'avertir que M. de Meaux, exact jusqu'au-delà du nécessaire, avait marqué quelques endroits des Réflexions qui pouvoient être changés, et qui néanmoins ne l'ont pas été. »

II°. Eundem præsulè Quesnelli libro fuisse adversatum, pluriesque testatum fuisse hunc esse maximè perniciosum, in eoque hæresim quinque propositionum passim contineri, vel ex ipsâ Quesnellistarum disertissimâ confessione, certissimum est. Anno 1699, 27 martii, ad Quesnellum notus ejus assocla Willartus sic scribit: *Quædam suspicio est P. du Perron huic*

libro (*Observationum moralium*) adversari. Nominè du Perron illustriss. Bossuet. significari, constat ex Jansenianorum clavi exhibitâ in *Cassâ Quesnellianâ*, pag. 325. Idem rursus an. 1700, die 30 januarii, ad eundem: *Nihil, inquit, novi scio de tumultu quem excitant quatuor fratres, præter hoc verum, quòd etiam D. de Perron in adversetur. Sed istud tantum heri rescivi. Quatuor fratres esse quatuor tomos *Observationum moralium* jam notatum est, eademque nobis aperit clavis pag. 324. Hoc ipso anno 1700, dum Clerus Gallicanus sua Parisiis comitia haberet, Abbas Dambes (sub quâ appellatione in clavi citatâ indicatur Abbas Coët) epistolam dedit anonymam ad ipsam Meldensem antislitem, quâ eî inter cætera reprobrat minimè honorificum de *Observationibus moralibus* iudicium: *Multas notiss, inquit Abbas, quibus dicitur quinque illas propositiones (Jansenii hæreticas) in libro Patris Quesnelli reperiri. Tum addit: Nec à memoriâ tuâ fortasse excidit, Præsul illustrissime, te super fassum esse cuidam in Comitibus archiepiscopo, viros et apertos JANSENI ERRORES HOC IN LIBRO CONTINERI. Hoc in Cassâ Quesnellianâ jussu archiepiscopi Mechliniensis editâ anno 1704. Jam verò post testimonia tam clara, tam aperta, præsertim à duobus addictissimis partibus jansenianis deproptâ, quis non mirabètur frontem aut inscitiam hominum illorum qui doctissimi Bossueti auctoritatem in gratiam *Observationum* asseverare obtendunt, atque prædicare non dubitant: *Illustrissimum Meldensem episcopum, inter in notum Testamentum *Observationes* semper magni fecisse? Isne scilicet magni facit lucubrationem, qui huic adversatur in eoque afflens viros et apertos Jansenii errores contineri? Quod utrumque, citatis in locis, Bossuetio disertè tribuunt insignes Quesnelli sectatores.***

III°. Hoc idem, in suo Pastoralis Documento anni 1711, fusè ac solidè demonstrant Luncheonensis et Ruppellensis episcopi, tum ex modò citatis Quesnellistarum textibus, tum ex viri clarissimi in supremâ Parisiensi curiâ quondam primi Præsidis (D. le Pelletier) testimonio: *Asserti Senator ille integerrimus, inquit dicti præsulè, sæpè numero se audivisse ab illustrissimo episcopo Meldensi, cum diceret *observationes P. Quesnelli* ESSE PERNICIOSAS, APERTOS JANSENI ERRORES HIS CONTINERI, nec eos debere legi ab iis qui christianam pietatem profiterentur; tum denique ex accuratâ totius hujusce facti (prætense justificationis *Observationum*, scriptæ ab illustriss. Bossuet.) historica narratione, quam se ex testibus fide dignissimis, et antistiti Meldensi, arctissimâ necessitudine conjunctis accepisse declarant. Ac dein, adversus sodaciam ac pessimam Quesnellistarum fidem, ita exclamant illustrissimi duo Bossueti vindices, pag. 3: *Hoc verò longè magis mirum videtur, aut potius fidem omnem superat, quòd quavis testimonium illud ad eò expressum, (citata mox epistola Abbatis Dambes ad illustriss. Bossuet. an. 1700) multis abhinc annis cum auctoritate editum fuerit, nec ullus unquam repertus sit, quî epistolam ex quâ excerptum est recitare audeat; Jansenium tamen non verecunde testem die suam solam fidem**

quasi testatam facere, ac publicis monumentis consignare, dum illustrissimum præulem OBSERVATIONES SEMPER APPROBASSÉ ASSERUNT, licet contrarium ipsi asseruerint, et quidem eo scripto, quod inficiari non audent, et quod præ manibus nostris esse certò sciunt. Sic sæpè divina permittit providentia ut hæretici infamiam notam utrosibi inurant, et quasi dedità operà id agant, ut homines perditè atque impudentes ab omnibus habeantur. Hæc dicti præules.

IV°. Non minùs luculenter Meldensem episcopum à jactatâ Quesnellianarum Observationum approbatione vindicat illustrissimus Senonensium præsul, in egrègiâ quam olim Suessionensis episcopus ad Clerum suum quintâ dedit epistolâ : ubi parte 1, à numero 117 ad numer. 123, de hoc negotio accuratè. disserens, uno præ cæteris momento totam rem confirmat et conficit ; petitur illud argumentum ex testimonio abbatis, pietate perinde ac eruditione conspicui, D. de S.-André, Meldensis archidiaconi, qui fuerat illustris Bossuetii vicarius generalis, necnon consiliorum omnium particeps : abbas ille in præsentî causâ totis locupletissimus, epistolâ quam, ipso permittente, publici juris fecit, ibidem archiepiscopus Senonensis, quinque disertè asseverat, prætenstæ Observationum approbationi directè adversa. Asserit 1° scriptum illustrissimi Bossuetii, infidâ manu insignitum fuisse nomine defensionis Observationum : quippe quod adornatum fuerat instar moniti in capite novæ editionis an. 1699 apponendi. Ita ex ipsâ autographi inspectione constare, testificatur abbas meritissimus. Asserit 2° se ex Bossuetio iisdem verbis accepisse, nusquam ab eo probatas morales Quesnellii Observationes : has longius esse accessitas, nec ex sacro contextu valivè fluere. Asserit 3° se à pluribus omni fide dignissimis accepisse, doctissimum præulem dixisse, plus quàm centum, eo in opere Observationum moralium, occurrere emendandas propositiones. Asserit 4°, se rescivisse à D. le Dieu, qui erat illustris. Bossuetio à secretis, Quesnellum detectasse propòsitâ adhibere emendationes : eaque de causâ Meldensem episcopum opus suum suppressisse, illudque deinceps typis mandari constanter recusasse. Asserit 5°, eundem D. le Dieu manuscriptum codicem concessisse Domino le Brun, Tornacensi Decano, tunc exuli in diocesi Meldensi : dicti verò operis exemplar contra fidem datam ab isto descriptum, illudque dein ex eodem in patriam reduce edi curatum Tornaci, sub adulterino defensionis Observationum titulo. Quid ad tam apertum, tantique omni ex parte ponderis momentum, reponere possint adversarii, omninò non videmus. Extant hæc clarissimi abbatis litteræ ex integro transcriptæ, in quintâ Pastoralî Epistolâ illustrissimi Suessionensis, postea Senonensium archiepiscopi, citatâ parte 1, n. 19.

... V°. Denique eminentissimus cardinalis de Bissy, qui illustrissimum Bossuetium in sede Meldensi proximè excepit, hætenus dicta de cémentâ Observationum moralium approbatione mirum in modum confirmat, in mandato publico 25 aprilis, an. 1704 : « Entre tous les écrits, inquit, qui ont été publiés sur ce sujet (pour la défense du livre des Réflexions morales) il

« y en a un qui a pu faire beaucoup plus d'impression que tous les autres, par le mérite éclatant de feu M. Bossuet, notre prédécesseur immédiat, sous le nom duquel il a paru. Comme la mémoire et les sentiments de ce digne Prélat nous doivent être respectables, nous ne pouvons nous dispenser de vous dire qu'il avait cru d'abord pouvoir justifier en plusieurs endroits le nouveau Testament de Quesnel, mais qu'après en avoir fait un examen plus exact, il reconnut et déclara que cet ouvrage était si rempli d'erreurs, qu'il n'était pas possible de le corriger, et qu'il fallait le répondre d'un bout à l'autre. Ce sont ses expressions. » Pergit eminentissimus præsul : « Nous le savons par le témoignage de personnes exemptes de soupçon, et dignes de toute vénération, qui vivent encore, et qui nous en ont assuré plus d'une fois. Nous le savons des Jansénistes mêmes, par les reproches piquants qu'ils firent dans le temps de l'assemblée de 1700, à feu M. de Meaux dans leurs lettres, qu'on conserve encore en original. » Moxque addit : « De là naissent naturellement deux réflexions propres à dissiper les vains triomphes de l'auteur du livre condamné et de ses partisans : l'une, que M. Bossuet aurait sans doute entièrement supprimé le manuscrit de sa dévotion faite pour Quesnel, s'il eût pu deviner qu'après sa mort on l'eût mis au jour, et sous son nom ; l'autre, que ses efforts reconnus par lui-même inutiles, pour excuser le nouveau Testament de Quesnel, condamnent davantage ce mauvais livre, que si feu M. de Meaux l'eût condamné en effet sans avoir essayé de le défendre. »

Ex tot, tamque apertis hætenus recensitis testimoniis colligere est quanta sit Quesnellii, ejusque assecularum sinceritas, ne dicam perfidia, qui scriptum D. Bossuetii, quod ob detectatas emendationes in Observationum libro requisitas, emittere recusaverat, ipsi tamen post ejus mortem, sub infidâ justificationis Observationum titulo, publicè luci committere non erubuerunt ; atque eo utuntur ut ostendant Quesnellii librum, quem inemendabilem judicabat illustrissimus auctor, ab ipso eodem fuisse perperuatum et justificatum. Disce hinc Quesnellianam fidem ! His omnibus adde doctrinam scripti sub cémentâ Justificationis Reflex. moral. nomine, esse omninò adversam doctrinæ centum et unâ propositionibus expressæ ; adde ut jactata illa justificatio vel ipsa sola sufficiat delibandis revincendisque præfatis propositionibus : quod tam evidenter pluribus in locis ab illustrissimo Senonensi præule, præsertim Epistolâ quintâ modo laudatâ demonstratum est, ut ipsimet Quesnellii Apologistæ insignem Bossuetii de ejusmodi controversiis auctoritatem rejicere, aut ad absonos prostris ac planè distortos sensus ejus testimonia perpetuò inflectere coacti fuerint. Hanc in rem consulere est doctissimum præulem, citatâ Epistolâ, parte 1, n. 120 et sequentibus. Idem ex dicendis in decursu partia dogmaticæ hujusc tractatûs, non semel manifestum fiet.

Quæres 5°, quis demùm fuerit dicti libri exitus,

sors ac fortuna. Respondeo : Liqueat ex dictis hactenus, *Reflexionum moralium* opus quod nonnisi an. 1695 perfectum fuit et absolutum, statim in multorum suspicionem et censuram incurrisse; à theologis primum, tum iteratis plurimum episcoporum censuris exploratum fuisse ac proscriptum, imò à S. pontifice Clemente XI damnatum dato in formâ Brevis decreto an. 1708, denique Lucicensem et Rupellensem episcopos communi Mandato præfatum opus confutasse et proscriptis an. 1710, uti Jansenianam hæresim renovans, idemque fermè ac ipsos an. 1711 præstitisse Vapincensem Episcopum. Jam verò ut extremus inauspicati hujusce operis innotescat exitus, nonnulla hic sunt adjiçienda.

I. Præfata trium præsulum Pastoralia Mandata, cum Lutetiæ præsertim divulgata forent, eminentissimo Noallio suaserunt nonnulli iniquum esse ac injuriòsum, quòd ipso inscio Parisiis spargerentur mandata, quæ operi ejus nomine et auctoritate munito, hæreseos notam inurebant: indè factum est ut ipse dicta mandata, quasi *supposititia*; *proscriptis jam erroribus faventia*, ab inimicis episcopatis, laiciorisque moralis defensoribus elaborata, damnaverit die 28 aprilis 1711.

II. De injuriâ mandatis suis illatâ coram Rege postulârunt Lucionensis et Rupellensis episcopi; variisque hinc et indè nascentibus dissidiòrum causis, statutum est breviorè ac magis canonicam litis finiendâ viam fore, si de contentioso Quesnelli libro solenne rogaretur Sedis Apostolicæ judicium. Quapropter Rex Christianissimus, consentientibus ac requirèntibus compluribus episcopis, ipso præsertim card. Noallio (ut ex ejus ad Aginensem episcopum litteris 20 decembris 1711, pag. 11, constat), præcibus sæpè iteratis pontificem sollicitavit, ut novum contentiosus libri examen institueret, quo articuli censurâ digni exciperentur, sollemnique configerentur Constitutione.

III. Pius ac sapiens etiam repetitis Regis Christianissimi et episcoporum votis ac præcibus annuit Clemens XI, integro fermè biennio coram duobus primùm cardinalibus, deindè coram seipso, aliorum plurimum cardinalium, ut in præfatione Constitutionis disertè testatur, adhibito consilio, à compluribus in sacrâ theologia Magistris, librum Quesnelli juxta editiones anni 1695, 1694, 1699, et plurimas ex extractas propositiones, quàm maximâ diligentia ac maturitate, pluries iteratis Congregationibus, expendi et examinari mandavit. Ac tandem 8 septembris 1715, sotennem emisit Constitutionem, quæ incipit: *Unigenit. Dei Filius*: in quâ librum ipsum, et extractas ex ipso 101 propositiones sub variis censurae notis *respectivè* damnavit. Hæc sunt ipsissima Decreti verba, quæ juvat eò loci exhibere: « Auditis itaque, inquit S. pontifex, tum voce, tum scripto nobis exhibitis præfatorum cardinalium, aliorumque theologorum suffragiis, divinitique inprimis Luminis, et privati ad eum finem, publicisque etiam indictis præcibus, implorato præsidio; omnes et singulas propositiones præinsertas, tanquàm *falsas, captiosas, male sonantes, plurimum aurium offensivas, scan-*

*dulosas, perniciosas, temerarias; Ecclesiæ et ejus praxi injurias, neque in Ecclesiam solum, sed etiam in potestates seculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemias, suspectas de hæresi, ac hæresim ipsam sapientes, necnon hæreticis et hæresibus, ac etiam schismatici faventes, erroneas, hæresi proximam, pluries damnatas; ac demùm etiam hæreticas, variisque hæreses, et potissimùm illas quæ in famosissimis Jansenii propositionibus, et quidem in eo sensu, in quo hæc damnata fuerunt, acceptis, continentur, manifestè innovantes, respectivè, hæc nostrâ perpetuò valitorâ Constitutione declaramus, damnamus et reprobamus. » Itaque S. pontifex omnes et singulas 101 extractas ex Quesnelli libro propositiones, sub præfatis *respectivè* notis confixit, uti jampridem in similibus fieri consueverat. Ad hujus autem censurae æquitatem sufficit, quemadmodùm tradunt præsules Gallicani, in suo adversus 50 caudicos Parisiensis Doctrinali Judicio, pag. 54, 55, etc., ut *nulla sit ex confixis propositionibus, quæ non mereatur aliquam ex laicis in censurâ notis; et vicissim, ut nulla sit nota quæ non conveniat alicui ex propositionibus.**

Cæterùm, ait S. pontifex post citata mox Decreti verba, *per expressam præfatarum propositionum reprobatationem, alia in eodem libro contenta, nullatenus approbare intendimus: cum præsertim in decursu examinis plures alias in eo deprehenderimus propositiones illis quæ, ut supra, damnatae fuerunt, consimiles et affines, iisdemque erroribus imbutas... ac demùm, quod intolerabilis est, sacrum ipsum novi Testamenti textum damnabiliter vitatum comparavimus, et alteri dudùm reprobatæ (per Clementem IX et Innocent. XI) versioni Gallicæ Montensi in nullis conformem... pluriesque in alienos, exoticos, ac sæpè noxios sensus, non sine maximâ perversione detortum.* Is ergo fuit infaustus *Observationum moralium* libri extrema sors, novissimusque exitus: variis primùm theologorum expositionibus ac querelis impetitus, pluribus exindè præsulum censuris confixus, sollemnè tandem Sedis Apostolicæ judicio damnatus ac reprobus fuit: quod quidem judicium irretactabili Corporis Episcopalis assensu firmatum est, uti ex dicendis mox, et sequenti præsertim articulo manifestum fiet.

§ 3. *De iis quæ subsecuta sunt Clementis XI damnatorum de Quesnelli libro Judicium.* — Hanc tertiam historice nostræ synopsis partem, ad tres epochas, majoris ordinis ac distinctionis gratiâ, revocabimus. Prima exponet ea quæ gesta sunt à Constitutione Unig. usque ad interjectam à quatuor episcopis an. 1717 appellationem. Secunda narrabit quæ à dictâ appellatione acta fuêre ad concilium usque Ebrudunense an. 1727 habitum. Tertia denique complectetur præcipua quæ ab Ebrudunensi synodo ad nostra usque tempora contigêre.

EPOCHÆ PRIMÆ. *De iis quæ à Constitutione Unig. ad appellationem usque quatuor episcoporum gesta sunt.* — Rex Christianissimus, acceptâ à Nuntio Apostolico, nomine Clementis XI, Pontificiâ Constitutione, ut maturius ad hanc bullam sollemniter recipiendam et

promulgandam procederet, datâ ad Generales Cleri Gallicani Procuratores Epistolâ, comitâ die 16 octobris 1713 celebranda indixit. His initiis præfuit eminentissimus Noallius, qui statim rogatus est vellet episcopos delegare qui collationibus, super acceptatione Constitutionis, primùm inter se habitis, de hoc postea negotio plenis in Comitibus referrent. Sex eum in finem selecti sunt : scilicet cardinalis de Rohan, Argentinensis episcopus, archiepiscopi Auxensis et Burgigalensis Desmaretz et de Bezons, cum episcopis Meldensi, Blesensi et Suesionensi, de Berthier, de Sillery et de Bissy. Re ab ipsis per tres propemodùm menses accuratissimè discussâ, eminentissimus de Rohan relationem aggressus est die 15 januarii 1714, et sex integris sessionibus in frequenti episcoporum conventu, clarè et invitè demonstravit, ut expressè tradunt acta deliberationis : *Nullam esse inter damnatas à Clemente XI propositiones, quæ non mereatur saltem aliquam à Censurâ notis quæ in bullâ exprimentur; et vice versâ, nullam esse in bullâ censuræ notam, quæ non cadat in aliquam à damnatis propositionibus.* En ipsissima perscriptorum actorum 1714 verba, pag. 14 et 15 : « Monseigneur le cardinal de Rohan a fini le rapport, dont la solidité, aussi bien que la netteté et la précision, ont découvert et mis en évidence les erreurs et le vœu des propositions condamnées, et d'un livre qui, sous les apparences de la piété et de la vérité, est capable de corrompre les cœurs : et par le même rapport il a été prouvé clairement qu'il n'y avait aucune des propositions condamnées, qui ne méritât au moins quelques-unes des qualifications portées dans la Constitution; et qu'il n'y avait aucune des qualifications qui ne dût être appliquée à quelques-unes des propositions. »

Absolutâ eminentissimi de Rohan eximiâ relatione, edita est, divini Luminis implorato prasidio, comitiorum declaratio, die 23 januarii ejusd. anni 1714. Juvat Gallica ejus verba describere, ad eâ discreta sunt et accommodata ad dissolvendas novatorum trices circa restrictam et limitatam, quam solam comitiis affingunt, Constitutionis acceptationem. Sic in verbilibus legitur pag. 53 et 54 : « L'assemblée, le S. nom de Dieu invoqué, a déclaré : 1° Qu'elle a reconnu avec une extrême joie dans la constitution de notre S. Père le Pape Clément XI, la doctrine de l'Eglise. 2° Qu'elle accepte avec soumission et avec respect la même constitution de notre S. Père le Pape *Umicenit. Dei Filius*, etc., qui condamne le livre intitulé *le nouveau Testament en français avec des réflexions morales*, etc., et les cent une propositions qui en ont été extraites. 3° Qu'elle condamne ce même livre et aussi les cent une propositions, qui en ont été tirées, de la même manière et avec les mêmes qualifications que le pape les a condamnées. 4° Qu'il sera fait et arrêté par l'assemblée, avant sa séparation, un modèle d'Instruction Pastorale, que tous les évêques qui la composent feront publier dans leurs diocèses, avec la Constitution traduite en français; afin qu'étant tous unis à la Chaire de

« S. Pierre, c'est-à-dire, au centre de l'unité par l'unité formée des mêmes sentiments et des mêmes expressions, on puisse non-seulement étouffer les erreurs qui viennent d'être condamnées, mais encore prévenir les nouvelles disputes et prémunir contre les mauvaises interprétations des personnes mal intentionnées. 5° Qu'elle écrira à tous messeigneurs les archevêques et évêques absents qui sont sous la domination du Roi, et qu'elle leur enverra la Constitution, un extrait de la délibération de l'Assemblée, et un exemplaire de l'Instruction Pastorale; qu'elle les exhortera de s'y conformer et de défendre à tous les fidèles de leurs diocèses de lire, retenir ou débiter le livre des *Réflexions morales* et tous les écrits faits pour sa défense, sous les peines portées par la Constitution; et après que la Constitution aura été publiée, la faire enregistrer au greffe de leur Officialité, pour y avoir recours et être procédé par les voies de droit contre les contrevenants. »

Quis cordatus et prudens in tam disertis adurgendam Constitutionis acceptationem statutis, nonnisi conditionatam et restrictam illius acceptationem inexpectit? His porro deliberationis capitibus, summo consensu subscripserunt hæc in sessione 23 januarii quadraginta omnino comitorum præsules, quorum hæc sunt nomina :

Cardinalis de Rohan, archiepisc. Bituricens.; de Gesvres, archiepisc. Rhemens.; de Mailly, archiepisc. Burgigalensis; de Bezones, archiepisc. Rotomag.; d'Aubigné, archiepisc. Aqvens.; du Luc, archiepisc. Tolozan.; de Beauveau, archiepisc. Auxensis.; Desmaretz, episcop. Constantiens.; Loménie de Brienne, episcop. Tutelens.; Ancelin, episcop. Suesionensis.; de Sillery, episcop. Venetens.; d'Argonges, episcop. Meldens.; de Bissy, episcop. Claromont.; Boehart, episcop. Cadurencens.; de la Luzerne, episcop. Vivariens.; de Ratabon, episcop. Lingonens.; de Clermont-Tonnerre, episcop. Blesens.; de Berthier, episcop. Viniens.; de Crillon, episcop. Trepens.; de Savigny, episcop. Aurelianens.; Fleuriat, episcop. Altissiodor.; de Caylus, episcop. Tullensis.; de Camilly, episcop. Nivernens.; de Bergedé, episcop. Andegavens.; Poncet, episcop. Ambianens.; Sabatier, episcop. Arethusens.; de Grammont, episcop. Novomiens.; de Rochebonne, episcop. Carnotens.; de Merinville, episcop. Sagiens.; Turgot, episcop. Elbroicens.; le Normant, episcop. Augustodunens.; d'Hallencourt, episcop. Santonens.; le Pillcur, episcop. Rhedonens.; de Sanzay, episcop. Cenomaniens.; de Crevi, episcop. Alesiens.; d'Hennin, episcop. Bellovacens.; de Saint-Aignan, episcop. Pontiiopolens.; de Crillon, episcop. Vabrens.; de Malezieux, episcop. Regiens.; Phelipeaux.

Octo alii in eadem sessione, duce cardinali Noallio, sua de toto hoc negotio suffragia contulerunt : lique paucis abhinc diebus, scilicet die primâ februarii, obtenderunt circa nonnullas à damnatis propositionibus aliquid sibi difficultatis inesse, cujus elucidationem à S. pontifice requirendam esse censuerunt. Nomina autem horum episcoporum qui ab acceptandâ

Constitutione abstinuerunt, quique illi ad S. pontificem recursus viæ insistendum iudicandæ, ista sunt: cardinalis de Noailles; archiepiscopus Turonensis, d'Hervaut; episcopi Verodunensis, de Béthune; Laudunensis, Clermont de Lhaste; Catalaunensis, Gaston de Noailles; Senensis, Soanen; Baloniensis, de l'Angle; Macloviensis, Desmaretz; Baionensis, Dréuillet. Haud multò post Laudunensis episcopus, relictis contradicentium episcoporum partibus, ad sententiã 40 acceptantium accessit, dato eã de re publico instrumento, quod refertur ad calcem authenticæ horumce comitorum relationis. Eãdem die primã februarii 1714, prelati 40 episcopi subscriptione suã synodicè confirmãrunt ea omnia quæ hactenus pro Constitutionis acceptatione peracta fuerant. Lecta insuper fuit Instructio Pastor. ab iisdemque unanimiter approbata. Ludovicus XIV de acceptã in comitiis Clementinã Constitutione, certior factus, ad episcoporum postulationem diploma concessit die 14 ejusdem mensis februarii, ut prefata Constitutio per totum Gallie regnum promulganda executioni mandaretur: illudque diploma in omnibus supremis curiis inscriptum fuit: in tabulis verò supremi Senatûs Parisiensis relatum est, die 15 dicti mensis. Nondã solutus comitiis, data est 5 februarii gratulatoria comitorum nomine ad S. pontificem epistola: in hæc testantur presules: *Majorum suorum vestigiis inherentes, editam nuper à s^{de} Apostolicã Constitutionem suscepisse; summoque etiam gaudio amplexos fuisse, nec minori studio ac diligentia pro muneris debito curatos, ut ab omnibus regimini suo commissis, pari animo ac fide inviolatè servetur.* Rescripsit S. pontifex die 17 martii illis gratulans de constanti eorum vigilantia in eradicandis ex agro Dominico damnatis erroribus; necnon de studio conciliandæ ecclesiasticæ pacis, ac lucrandi, si fieri posset, nonnullos ex fratribus in spiritu mansuetudinis et diligentia charitatis. ATQUE UTINAM, addit, REIPSA ID ASSEQUI LICUISSET! *Non enim nos, non Gallia, non Ecclesia ingemisceret, paucos ex vobis à reliquo cœtu dimissos, debite nobis obedientiæ, sub inani prætextu querendi novas declarationes, interminatis intendendo questionibus, moras interponere, quod utique sine maximo paterni cordis nostri dolore referre non possumus.* Encyclica ad omnes Gallie episcopos jussu comitorum directa est epistola simul et Mandatum Pastorale, allaque omnia acta quæ Parisiis in presentibus comitiis constituta fuerant: pibus adherentes episcopi (paucis, sex scilicet aut septem, exceptis) Constitutionem *Unig.* eã quæ par est reverentiã suscepserunt et promulgãrunt, gravissimis haec in rem editis mandatis, quæ plusquam 110 uno volumine compacta, Parisiis impressa sunt an. 1715, curã et impensis Cleri Gallicani tunc congregati. Cæteri Bullæ adversantes episcopi, sua quoque emiserunt Mandata: hique omnes, uno excepto Mirapicensi, de la Broue, lectionem et retentionem libri *Quesnellii* sub penis à jure statuti prohibuerunt; at verò Clementinæ Bullæ receptionem oblegabant, usque dum pontifex illius interpretationem, quam re-

cusabat, concessisset: Indè factum est, ut eorum documenta Romæ fuerint confixa et damnata, 20 martii et 2 maii 1714.

Ad sacram Facultatem Parisiensem jussu Regis allata est Constitutio die 1 martii 1714, et die 5 ejusdem mensis, maximo suffragiorum numerò in tabulas relata est, decretã exclusionis penã ipso facto incurrendã, adversis eos qui dictæ Bullæ adversarentur. Hæc sunt sacræ Facultatis verba, in comitiis die lune quintã martii habitis: *Sacra Facultas isdem inherendo quæ acta et decreta sunt in recipiendã Bullã, VINAM DOMINI SABAOTH sic censuit:*

1° *Constitutionem summæ pontificis Clementis XI Papæ, quæ incipit. UNIG. DEI FILIUS, summã cum reverentiã atque obsequio recepit et amplexa est.* 2° *Prefatam Constitutionem jussit unã cum Litteris Regis suos in commentariis referri.* 3° *Omnibus ei singulis magistris, doctoribus, baccalaureis et candidatis præcipit, ut pari etiam obsequio dictam Bullam seu Constitutionem colant et observent: prohibuitque sub penã ipso facto incurrendã exclusionis ab omni gradu et spe magistratû, ne quò scripto factove, definitis in dictã Bullã ullatenus adversetur.*

Hæc omnia lecta et confirmata fuere, nullo contradicente, in comitiis die 10 ejusdem mensis habitis: eademque nomine S. Facultatis coram Rege test. li sunt deputati, die 14 dicti mensis. Tam splendida acceptationis testimonia deinceps elevare conati sunt Quesnellistæ: quã de re in epochã tertiã. Ad exemplum sacri Ordinis, Bullam summã cum reverentiã atque obsequio suscepserunt aliæ Regni Facultates, *Duacensis, Andegavensis, Nannetensis,* etc. Item præstitere cætera omnes per orbem sparsæ Academiae, *Loveniensis, Complutensis,* sed præsertim *Salmanticensis*: hæc indignè ferens immanem novatorum calumniam quã ubique spargebant, Bullæ Clementinæ refragari Salmanticensis, putidum mendacium, datis 12 augusti 1716 ad S. pontificem et ad quosdam Gallie cardinales et episcopos epistolis, propulsavit.

Extincto die 1 septemb. 1715 Ludovico XIV religione non minùs quàm potentia et armis Rege verè maximo, virulentis in Pontificiam et Regiam auctoritatem scriptis regnum oppleverunt Quesnellii defensores, condamnaveruntque undique, ab episcopis mox retractandam esse Constitutionis acceptationem, quam per vim factam esse effutiebant. Verùm spe citò dejecti: in comitiis quippe generalibus, episcopi mense octobree eodem anno congregati, ut ora obstruerent loquentium iniqua, ex innumeris contra Constitutionem sparsis libellis, duos præ aliis summè perniciosos damnãrunt: alterum, qui inscribitur: *Les Hexaples ou les six colonnes sur la Constitution UNIG.*; alterum cui titulus: *Du témoignage de la vérité dans l'Eglise.*

Hæc sunt verba censura prioris libri: *Nos archiepiscopi, episcopi, cæterique ecclesiastici viri delegati ad hæc comitia generalia Cleri Gallicani, pronuntians libro cui titulus: LES HEXAPLES OU LES SIX COLONNES SUR LA CONSTITUTION UNIG. etc., renovari errores sapientiã à sanctã Sede, nonnullam Constitutione UNIG. et ab episcopis condemnatos, eoque contineri doctrinam injurio-*

sanæ sanctæ Sedi et episcopis, scandalosam, erroncam, hæreticam; et creberrimam, à Scripturâ sacrâ, conciliis et Patribus, falsata testimonia. Posterioris autem censure hic tenor est: Nos... invocato prius Christi nomine, et celesti implorato auxilio, pronuntiamus doctrinam in libro qui inscribitur: DU TÈMOIGNAGE DE LA VÉRITÉ DANS L'ÉGLISE, etc., edito sine nomine auctoris et typographi an. 1714 contentam, totoque passim opere disseminatam, esse seditiosam; temerariam, scandalosam; etque subverti ordinem à Christo Domino in Ecclesiâ regendâ institutum, eandemque injuriosam sanctæ Sedi Apostolicæ et episcopis, falsam, erroneam, schismaticam et hæreticam, atque à cunctis fidelibus rejciendam.

Utraque hæc censura extat in actis verbalibus comitiorum an. 1715 pag. 520 et 541, atque paulò post à perisicis Gallicæ episcopis, datis eam in rem mandatis, promulgata est. Anno 1716, pro reducendis ad unitatem episcopis, varii amicè habitus sunt cœtus, varis collationes, quarum pleræque coram supremo Regni Moderatore Aurelianensium Duce celebratae sunt: at frustra! nullus enim aliis exindè consecutus est fructus, quàm ut magis ac magis manifesta fieret acceptantium episcoporum recta intentio, ardensque pacis ac veritatis studium; quod quidem sæpius commendavit æquissimus Princeps. Mira inter hæc extitit Clementis XI longanimitas: nullam lenitatis viam reliquit intentantam; nulla benignitatis ac verè paterni animi prætermissa testimonia, quò dissidentes ad unitatis et pacis cõsilia, saniorẽque doctrinam revocaret: facti non potuit reluctantium obstinata mens. Ad appellationes itum est, et ad Concilium œcumenicum exemplo hactenus, in materiâ doctrinali apud Orthodoxos inusitato, certatim provocatum est. De quo jam epochâ sequenti dicendum.

ÉPOCHA SECUNDA. De iis quæ ab interjectâ appellatione 1717 ad Concilium usque Ebrædunense 1727, contigere.

—Die 1, martii 1717, quatuor episcopi: Mirapicensis, de la Broue; Monspessulanus, Colbert de Croissi; Boloniensis, de l'Angle; Senecensis, Soanen, in publicis Sacræ Facultatis Parisiensis comitiis eadem die habitis, palam fecerunt instrumentum interjectæ à se appellationis, à Constitutione Clementis XI quæ incipit *Unig.* ad concilium œcumenicum liberè ac legitimè congregandum. Iis paulò post se adjunxerunt 12 circiter alii episcopi: ita quidem ut appellantium episcoporum numerus, duodevicesimum Pelagianorum duce Juliano provocantium numerum nusquam attingerit, necdum excesserit: itique in solâ Galliâ. Huc usque inaudita fuerat apud Catholicos, à dogmaticâ Summi Pontificis Constitutione ab episcopis loci in quo natus fuerat error expressè recepta cæteris tacentibus, ad futurum Concilium provocatio: nulla, in totâ retrò antiquitate, similis appellationis ab Orthodoxis interpositæ exempla reperire est. Non mirum ergo si talis provocatio ab utrâque potestate vehementer fuerit improbatâ; auidacem hanc molitionem varis ac gravibus decretis confixit auctoritas Ecclesiastica: plurimùm etiam Regiæ Majestati displicuit, hinc datis ad quatuor episcopos litteris sigillo Regio obsignatis,

Parisios confestim deserere jussi sunt, et in suas dioceses se recipere. Librorum intereâ et scripturum quodam veluti diluvio Galliæ opplebantur, quibus ac contumaciâ, rebellionem ac independentiâ, inferiores adversus superiores provocabantur. Ut tot malorum ingruentium gravitati, quantum rerum et temporum conditio pateretur, præsules nostri occurrerent: 28 cardinales, archiepiscopi et episcopi, duo gravissima Aurelianensium duci obtulerunt memorialia, opem à Regiâ ejus celsitudine efflagitantes contra dictos libellos, et contra quasdam Facultates, capitula, et quosdam Clericos qui ab ordine defecerant: in 2º, ex his memorialibus, insignem novatorum calumniam, quâ impudenter predicabant, nullam, in conventu episcoporum ubi Constitutio fuerat acceptata, extitisse libertatem; sic egregiè propulsant: « Oui, nous étions libres alors, inquit episcopi, et c'est encore librement que nous le déclarons aujourd'hui. Louis XIV n'abusa point de sa puissance, et nous ne fumes point prévaricateurs; la majesté de ce prince et ses pieuses intentions ne gênèrent pas plus nos délibérations que la présence de Constantin et la protection qu'il accordait aux évêques n'imposèrent au Concile de Nicée. »

Non multò post, mense scilicet julio ejusd. an. 1717, promovente supremo Regni gubernatore, revocatae sunt colloquia ad conciliandos episcopos, flectendamque, si fieri posset, Appellantium pervicaciâ: verùm ista prioribus superiori anno celebratis colloquiis, feliciorẽ non habuere exitum: quippè habitæ an. 1716 cum episcopis dissidentibus collationes, ad ipsam, ut diximus, quatuor episcoporum provocationem terminatee sunt: ita et istorum an. 1717 colloquiorum finis fuit, nova Card. Noallii appellatio, quæ primùm furrim ipsoque inscio, hoc eodem anno emissa; tum anno sequenti 1718 die 14 septembris ejus nomine publici juris facta est. Anno 1718, omnia quatuor episcoporum et Card. Noallii appellationis instrumenta variis decretis Romæ confixa fuerunt: præsertim decreto sancti Officii coram S. Pontifice habito die 8 februarii. Eodem etiam anno editæ 28 augusti, quæ incipiunt, pastoralis officii litteræ. Circa finem ejusd. anni, 50 circiter Gallicani præsules, duce Eminentissimo de Rohan, uniformi documento pastorali, omnibus smis diocesanis præceperunt, ut præfatæ Constitutioni *Unig.* corde et animo seipsos subjicerent: quippe quæ, inquit, *universalis est Ecclesiæ judicium dogmaticum, à quo omnis appellatio nulla est, frivola, illusoria, temeraria, scandalosa, sanctæ Sedi et episcopali corpori injuriosa, auctoritati Ecclesiæ contraria, schismatica, et ed tendens ut damnati errores renoventur et foveantur.* Dictorum præsulum nomina extant ad calcem Pastoralis Maudati Cardinalis de Bissy an. 1722. Anno 1720, eminentissimus Noallius, documento die 2 augusti edito, exhibuit explicationes in Bullam: *Unicè propositas*, inquit, *ut excluderentur falsæ et distortæ interpretationes, quæ Bullæ possent malignè affingi.* His expositionibus, 97 præsules Gallicani declararunt nihil contineri quod non sit consentaneum doctrinæ Ecclesiæ. genuino Constitua-

tionis *secund*, et principiis quæ posita sunt in Mandato pastorali 40 episcoporum, qui an. 1714 Constitutionem acceptarunt. Ita testantur dicti presules epistolâ ad celsissimum Aurelianensium ducem datâ, 15 martii 1720. Atque ut undequaque magis ac magis firmaretur dictæ Constitutionis auctoritas, Rex Christianissimus Ludovicus XV, avi sui gloriosissimæ memoriæ vestigiis insistens, Regiam emisit diploma die 4 augusti, per quod renovatis et confirmatis Ludovici XIV pro eadem Constitutione promulgandâ litteris: 1°, jubet Constitutionem *Unig.* in toto Regno executioni demandari, utpotè quæ vim legis jam obtinet; 2°, prohibet ne quid adversus eam directè vel indirectè dicatur, scribatur, aut doceatur; neve ad futurum Concilium sub ullo pretextu ab eâ provocetur; 3°, declarat appellationes in præsentis causâ esse nullas et nullius effectûs, ac abusive interpositas.

Anno 1721, Clemens XI, pontifex verè maximus et sanctissimus, humanis rebus eximitur, mense martio die sacrâ sancto Josepho, quem singulari devotionis affectu prosequatur. Ejus in locum successit est die 8 maii Cardinalis Conti, qui Innocentius XIII appellatus est. Ad eum ausi sunt 7 Gallicani presules, mense junio, litteras, propriis nominibus subscriptas, dirigere, in quibus Clementis XI famâ et memoriâ sempiternis laudibus dignâ, inverecondè proscindebatur, Apostolica Constitutio calumniosè traducerebatur pag. 53, 81, 87, velut *iniqua, nefandis erroribus repleta*, verbo dixerim, ut *abnorme judicium, quod nec Roma ethnica tulisset*. Quin et ad temeritatis cumulum, suam Sanctitatem exilius rogare non erubuerunt, ut subreptitiam pronuntiet Bullam: *Solemniter declarando*, iniquam, abusivam, nullitatem et ritâ ejus Constitutionis, quæ *Patrum omnium locutiones, conciliorum generalium decreta, ac perpetua Ecclesiæ Romanæ traditio damnantur*. His excessibus graviter commotus Innocent. XIII, decessoris sui vestigia premens, decreto Romæ promulgato die 8 januarii 1722, Bullam confirmat dictamque Epistolam auctoritate Apostolicâ meritis censuris confixit atque damnavit: *Tantum continentem verbes propositiones episcopis catholicis, præsertim Gallicanis, memoriæ Clementis XI Apostolicæ sedi injurias omnino, schismaticas et hæretico spiriitu plenas*. Accessit in Galliis auctoritas Regia quæ sanctioris Concilii decreto, die 19 aprilis ejusd. an. 1722, eandem epistolam declaravit esse temerariam, calumniosam, memoriæ Clementis XI, sancti Sciri, episcopis et Ecclesiæ Gallicanæ injuriosam, paci Ecclesiæ, et declarationibus regis an. 1714 et 1720 contrariam in auctoritatem regis sese efferentem et scismaticam. Jussit insuper Rex Christianissimus, ut extraordinariè secundum constitutiones canonicas, et Regni leges, procederetur, tam contra eos qui dictam epistolam composuerant aut subscripserant, quam contra eos à quibus impressa aut vulgata fuerat. Anno 1725, cardinales, archiepiscopi et episcopi Gallicani, in comitiis generalibus Parisiis congregati, agnoscent ac solemniter declarant constitutiones VINEAM DOMINI SABAOTH, ET UNIG. DEI FILIUS, à Clemente XI latas, veras esse Regni perindè ac

Ecclesiæ leges: non secus ac Innocentii X et Alexandri VII adversus quinque Jansenii Propositiones. Ita in actis verbalibus horumce comitiarum, in collectione instrumentorum ad eadem comitia pertinentium, pag. 161 et 162, etc. Hoc ipsum ibidem conceptis verbis testatur et asserit Ludovicus XV, in responsione ad secundum articulum esse septemdecim hic oblati, Regi auctoritate confirmandis: sic etenim habet de quatuor mox recensitis Bullis: « Ces quatre Constitutions ayant été revêtues de Lettres Patentes vérifiées dans toutes les Cours, personne ne peut douter qu'elles fassent loi dans l'Etat comme dans l'Eglise. Le Roi s'en est suffisamment expliqué par sa Déclaration du 4 Août 1720, et par l'Arrêt de son Conseil rendu pour la condamnation de la Lettre des sept Evêques, etc. »

Anno 1724, die 7 martii, moritur Innocent. XIII: successit die 29 maii Benedictus XIII, pontifex longævâ eximique sanctitate venerandus, atque in B. Dominici familiâ S. Thomæ doctrinæ lætè enutritus. Blandiebantur sibi refractarij Constitutioni Clementinæ, aliquid favoris ac præsidiâ, causæ suæ jam pridem desperatæ, sub tanto Pontifice accessurum: vana eos fefellit spes! Ad Apostolicam sedem perfidia non habuit accessum. Sanctissimus hic Pontifex firmissimæ adhesionis Constitutioni *Unigenit.* insignia exhibuit testimonia; tum in Bullâ *Jabifaci*, 10 junii 1724, tum in *Brevi* ad Eminentiss. Noallium 24 augusti ejusd. an., tum maxime in litteris in formâ *Brevi* ad universos fratres Ordinis Prædicatorum professores datis die novembris eod. an. 1724, his in litteris apertè profertur Benedictus XIII, *errores à felicitis recordationis Clemente XI, per Constitutionem quæ incipit: Unig. Dei filius, saluberrimo et sapientissimo judicio rejectos damnatosque fuisse*. Anno 1725, hic idem pontifex, plus aliquid præstitit ad commendandam et confirmandam dictæ Constitutionis auctoritatem: Romæ indixit Concilium die 15 aprilis celebrandum, ad quod præter S. R. Ecclesiæ cardinales, ingentem episcoporum numerum convocavit: hoc in concilio, presidente Summo Pontifice, toti Sacro cardinalium Collegio, episcopis suburbicariis, maximoque aliorum presulum numero: Constitutionis *Unig.* observantia commendatur, titulo 4 cap. 2, his verbis: *Cum ad fidei catholicæ professionem integrè, inviolatè retinendam et custodiendam necessarium summopè sit, ut successores per hæc recentia tempora circa eandem fidem errores, à Sede Apostolicâ damnatos, fideles omnes vigilanti studio præcaveant et abominentur; ideoque ab omnibus episcopis et animarum pastoribus, totâ, ut hætenus, sollicitudine curandum est, ut Constitutio à sanctæ memoriæ Clemente XI edita, quæ incipit *Unig.*, ab omnibus cujuscuque conditionis et gradûs, omnimodâ ac debitâ obedientiâ et exactissime observetur. Pergit Synodus: *Si quem itaque cognoverint in suis diocesisbus persistentem, ac Constitutione prædictâ non benè sentire, aut malè loqui, in cuius pro suâ pastorali potestate, et jurisdictione procedere et animadvertere non negligens et ubi remedi efficacioris opus esse cernerint ad sal-**

Apostolicam pervivaces tales et Ecclesie rebelles deferant. Hæc plus quàm satis ad refragantium calumniam ac temeritatem retundendam, qui Benedictum XIII in tutalam ac præsidium suæ perversitatis vocare, eumque suis stelles partibus, jacitare non verentur.

Eodem anno 1725, præsules Gallicani in comitiis generalibus tunc congregati, cohærenter ac ea que in superioribus comitiis statuta fuerant, declarant in 2° ex septemdecim circa jurisdictionem articulis Regi exhibitis : Constitutiones *Vincam Domini et Unig. Dei Filius* Regni ac Ecclesie leges esse, quemadmodùm et Bullas Innocentii X et Alexandri VII contra famosas Jansenii propositiones : idem expressè ibid. statuit rex christianissimus in responsione ad dictum articulum, his verbis : « Sa Majesté a répondu que ces quatre Constitutions faisaient loi dans l'état comme dans l'Eglise, et qu'elle enverrait de nouveaux Ordres à ses Procureurs Généraux dans toutes les Cours pour autoriser les refus qui serent faits par l'évêque du Visa ou Institufion Canonique à ceux qui dans les examens qu'ils auront subis, auront montré des sentimens contraires à ces Constitutions. » Sub idem ferè tempus, duodecim famosi Doctrinales articuli mirà arte confecti, ab Appellantibus Romæ vulgati sunt : horum articulorum, vel aliarum quarundam similium propositionum approbatio à S. Sede postulabatur, tanquàm prævia aut certè necessaria, ad Constitutionis acceptationem conditio : non est hujus loci dictos articulos operosius excutere : satis fuerit generatim adnotasse, illos summâ fidei christianæ capita complexos fuisse ; scilicet in his agebatur : 1° de necessitate, potentia ac gratuità dispensatione fidei in Christum, gratiâ Salvatoris Jesu, ipsiusque ac Dei voluntate circa salutem omnium hominum ; 2° de necessitate et observatione primi præcepti ; 3° de vi ac discrimine utriusque legis ac fœderis ; 4° de regulis in administratione sacramenti Pœnitentiæ observandis ; 5° de lectione Scripturæ sacræ, prærequisitisque ad illam dispositionibus. Ejusmodi articulos approbare constanter renuit Benedictus XIII et quidem meritò, ut deinceps ostendatur : nihilominus tamen eosdem Parisiis sub nomine Romani pontificis disseminare veriti non sunt Appellantes ; additis itidem notis ex pretenso Corpore Doctrinali sacræ Facultatis Parisiensis, ut jactabant, excerptis ; horum audaciam coercuit Rex Christianissimus, Decreto sanctioris consilii dato 2 junii ejusdem an. 1725. En Regii Placiti verba : « Le Roi ayant été informé qu'il aurait été répandu dans le public un écrit imprimé sous le titre d'Explication de N. S. P. le Pape Benoît XIII envoyé en France au mois de mars 1725, sur la Bulle Unig., etc. ; Sa Majesté étant bien instruite que les propositions contenues en cet écrit n'ont été autorisées par aucun acte de Sa Sainteté, et voulant réprimer la témérité de ceux qui non seulement ont osé les faire imprimer, mais même y ajouter de leur chef des notes pleines d'artifice, qu'ils ont appuyées sur un prétendu Corps de Doctrine de la Faculté de Théologie de Paris, qui n'a jamais été reconnu pour l'ouvrage de cette Fa-

culté, ni revêtu d'aucune sorte d'autorité. Oû le rapport, Sa Majesté a ordonné et ordonne que ledit écrit imprimé sous le titre d'Explications de N. S. P. Benoît XIII envoyées en France, etc., sera et demeure supprimé, etc. »

Versus mensem octobris ejusdem anni 1725, Romæ divulgata fuit epistola sub nomine trium Gallicanæ cardinalium de Rohan, de Bissy, de Fleury : hæc in Epistola, novam acceptandæ Constitutionis *Unig.* sub conditione Pontificiæ Approbationis 12 articulorum, formulam, à card. Noallio propositam ; sic insectantur dicti cardinales, pag. 2 : *Mirum sanè videbatur, receptâ ulique constitutione (Unig.), deliberari adhuc de modo illius acceptandæ, novamque hodiè à communi discretionem proponi acceptationis formulam. Etsi enim nec canone, nec ullâ lege præscripta sint verba, quibus præstatum ecclesiasticis circa cogmata Sanctoribus obsequium ; attendendum tamen maximè SINGULAREM FORMULAM SEMPER PERICULOSAM ESSE ET IPSA SINGULARITATE SUSPECTAM, cum ex adverso professionum uniformitas, fidei unitatem tueatur et nutriat.* Rursus de variis ejusmodi conditionatæ acceptationis incommodis, mentem suam Benedicto XIII aperientes, ejus agendi ratiõnem in denegandâ 12 articulorum approbatione vindicant his verbis : *Dedecet exigere, ut ad explicandam constitutionem Unig. Apostolico judicio approbentur articuli, quorum alii ad ipsam constitutionem nullatenus pertinere dignoscuntur, alii certum et à nemine impugnatum dogma exprimunt, alii propter argumenti invidiam in medium adduci non possunt absque periculo novarum disputationum excitationum, quibus jam additis evulgatis illis in Galliis, spursaque voce postulata super his apostolicæ declarationis, exarsisse in animis sermonibus rixas, dissidia et tumultus, quos regio edicto (hujus mox verba exhibuimus) reprimi oportuit.* Hæc Gallicani cardinales adversus novam hanc conditionatam, de qua tunc Romæ agebatur, Card. Noallii Constitutionis acceptationem. In eundem sensum, paucis antè mensibus, 16 scilicet martii, ad S. Pontificem Benedictum XIII litteras dedit Cardinalis d'Alsace de Bossu, archiepiscopus Mecliniensis. Non multò post, præfatum scriptum regiâ auctoritate jam suppressum, prescripserunt nonnulli præsules Gallicani ; imprimis Santonensis, mandato die 26 novembris 1727 lato : Massiliensis, 14 januarii anni sequentis. Cardinalis autem Paulucci, Pape à secretioribus consiliis, ad Pontificium Parisiis Legatum, de illo Santonensis episcopi mandato, sic scribit 26 decembris : « Ça été un fort bon dessein que celui que Monseigneur l'Evêque de Saintes a pris de publier un mandement pour démentir l'artificieuse calomnie des réfractaires sur les 12 articles connus. Votre Seigneurie illustriss. ne manquera pas de lui témoigner l'agrément et l'approbation qu'on a donnée ici à la nouvelle marque que ce prélat a donnée de sa piété et de son zèle pour la saine doctrine. »

Hoc ipso eodem anno 1725, præsules Comitatus Avenionensis, Concilium celebrârunt Avenione, die vigesimâ octavâ mensis octobris : hæc in synodo, ad

exemplar Concilii, sex antea mensibus, sub Benedicto XIII Romæ congregati, Bulla Unig. debitis laudibus cumulata fuit, ipsiusque observantia atque obedientia summopere commendata: *Omni diligentia et sollicitate*, inquit synodus, tit. 2, pag. 15, scribuntur, *ne quis à provinciâ efero... ad ordines sacros, ad Beneficia, maxime curam animarum habentis, et ad sacerdotum quovismodeque administrationem admittatur, quia de ejus sincerâ expredictæ Bullæ Unig. acceptatione, de debiti et omnimodâ obedientiâ, legitudis, pro episcoporum conscientiâ et judicio, constiterit argumentis.* Anno sequenti 1726, Gallicani episcopi jussu regio Parisiis congregati, priorum comitorum vestigiis inherentes, Constitutionem Unig. constantem esse Ecclesiæ et Regni legem declarant: ipsique proinde debitam esse veram ac sinceram obedientiam, non secus ac Innoc. X et Alex. VII Constitutionibus circa Jansenii Propositiones. Vide acta verbalia horum comitorum, præsertim in collectione instrumentorum, pag. 254.

Tot ac tantis quibus undique Bullæ auctoritas muniebatur testimoniis, inflecti non potuit obfirmatus contradicentium animus, procacibus libellis in Decreto Apostolicum etiam tum impotentius debacchari non desisterunt: horum, variis sanctioris consilii Decretis, compressa est petulantia: inprimis, die 4 maii an. 1727, 14 Junii et 11 octobris ejusd. an. his in Regiis placitis, Bulla Unig. uti *judicium Ecclesiæ et lex Regni*, disertè prædicatur. Quod quidem iterum lurriter statuitur in Concilio Ebreduensi, utriusque potestatis auctoritate confirmato, de quo jam epocha sequenti.

EPOCHÆ TERTIÆ. De his quæ ab inactâ Ebreduensi Synodo, et deinceps ad nostra usque tempora subsecuta sunt. — Ex iis quæ à convocazione Ebreduensis Synodi ad nos usque, in præsentî Quæstionistarum causâ peracta sunt, præcipua duntaxat, eaque chronologicè et summatim, coherenter ad scopum nostrum attingemus. Anno itaque 1727 archiepiscopus Ebreduensis (annoente, pro suo fovendæ atque promovendæ religionis studio, Rege Christianissimo), litteris ad suos Comprovinciales episcopos datis die 15 mensis Junii, Concilium Provinciale in Ecclesiâ suâ Metropolitana, ad diem 16 mensis augusti ejusd. an. 1727 habendum et inchoandum indixit.

Die 16 habita est prima Concilii congregatio, et duobus postea diebus, 18 augusti, altera celebrata est, in quâ præfatus Ebreduensis archiepiscopus, ex Promotoris requisitionibus, nomine Concilii, interpellavit Senecensem episcopum, ut diceret et apertè declararet an à se auctore prodisset Documentum pastorale gallico sermone typis editum, cui titulus: *Instruction pastorale de monseigneur l'Evêque de Senez, dans laquelle, à l'occasion des bruits qui se sont répandus de sa mort, il rend son Clergé et son peuple dépositaires de ses derniers sentiments sur les contestations qui agitent l'Eglise.* Adscriptâ die 28 augusti anni 1726, cum hæc subscriptione: *Jean, Evêque de Senez.* Quod Documentum, si summ agnosceret factam declaratio-

nem chyrographo maniret. Ad hæc disertè respondit verbis episcopus Senecensis summ hoc agnoscere et adoptare mandatum Pastorale: jussu suo promulgatum fuisse; ejusque defensionem se suscipere, donec invictis argumentis ostenderetur sibi errores in illo reperiri; præsensque responsum dictavit ipsemet, eademque in congregatione subscripsit. Hæc semel emissâ clarè et authentica Senecensis episcopi declaratione, discussa deinceps fœdere et explosa in Concilio, varia recensitionis capita ab eodem proposita; ac tandem, præhabitis tribus Canonicis monitionibus, definitiva in Instructionem Pastoralem, personamque episcopi Senecensis, lata est sententia, die 20 septembris dicti anni 1727. Instructio Pastoralis unanimi calculo confixa fuit: tanquam *temeraria, scandalosa, seditiosa, Ecclesiæ, episcopis, et auctoritati regis injuriosa, schismatica, hæretico spiriitu plena, erroribus repleta, et hæreses fovens*: in his præcipue quibus adversatur puræ et simplici subscriptioni, formulario Alexandri VII, cui *revocationis* nomen adscribit: tam in iis quæ falsè et injuriosè profert in Constitutionem Unig., affirmando Constitutionem hanc, *dogma, morem, disciplinam, ipsamque Ecclesiasticam Hierarchiam*, funditus evertere. Velitum insuper, sub poenâ excommunicationis ipso facto incurrendæ, Ordinario reservatæ, dictam instructionem legere, aut in vulgus spargere. Quod autem spectat personam Senecensis episcopi, statuit Synodus, ut *dictus episcopus, qui, non obstantibus monitionibus Canonicis eidem factis, ut excessus suos retractaret, perniciter in eis perseveravit, SIT ET MANEAT SUSPENSUS AB OMNI OFFICIO ET JURISDICTIONE EPISCOPALI, ET AB OMNI EXERCITIO ORDINIS TUM EPISCOPALIS, TUM SACERDOTALIS.* Omnes constitutos à dicto Senecensi episcopo Officiarios Ecclesiasticos exauctoravit: elegitque ad regendam, in locum suspensi et interdicti episcopi, dioccesim Senecensem, D. de Salcon, nunc illustriss. Viennensem archiepiscopum.

Sequenti die 21 septembris, prædicta sententia, requisita Patrum votis, iterum probata fuit et renovata: insimul hic et seq. sess. 5 publicata fœdere Decreta de *Contestationibus Apostolicis*, quorum primum respicit Bullam Unig. hisque concipiuntur verbis: *Constitutio UNIGENITES quæ centum et una Quæstionis propositiones damnatae sunt, cui suffragata est universalis Ecclesiæ, est augmentum, definitivum et irtractabile judicium illius Ecclesiæ, de quâ divino ore dictum est: PORTÆ INFERI NON PREVALEBUNT ADVERSUS EAM; si quis igitur eidem Constitutioni corde et animo non acquiescit, aut veram et sinceram obedientiam non præstat, inter eos habebitur, qui CIRCA FIDEM NAUFRAGABUNT, etc.* Provocatio verò à dictâ Constitutione, ibidem declaratur: ipso jure *irrita, scandalosa, schismatica, jam damnatis erroribus favens, Sedi Apostolicæ et Ecclesiæ injuriosa.* Sancta Sedes, quæcumque in præfata Ebreduensi synodo gesta fuerant Apostolicâ auctoritate confirmavit, dato ad episcopos in provinciali Concilio Ebreduensi congregatos splendido Brevi, 17 decembris ejusdem anni 1727: *Quæ ad nos mixtâ concilii de-*

eréta, inquit S. Pontifex Benedict. XIII, *maturè à nobis expensa, præsertim verò de contumaci episcopo providum consilium, libenti animo collaudamus et comprobamus, nostræque auctoritatis subsidium ac robur adjicientes, PLENISSIMÈ CONFIRMAMUS.* Demùm, ut præfatæ Synodi omni ex parte muniretur auctoritas, Rex Christianissimus illius patrocinium suscepit ac obfirmatè professus est, datà ad illustriss. Ebredunensem, nunc cardinalem et Lugdunensem archiepiscopum epistolâ, 28 decembris an. 1727, in quâ dictum archiepiscopum sic alloquitur : « Après la lecture qui a été faite par mes ordres, et le compte qui m'a été rendu des actes du Concile d'Embrun, auquel vous avez présidé, je n'ai pas voulu différer de vous marquer la satisfaction que j'ai de la conduite de cette assemblée... Je suis bien aise de vous dire en même temps que dans toutes les occasions qui le requerront, j'emploierai volontiers mon autorité pour soutenir les décisions et les décrets de ce Concile : de quoi je désire que vous assuriez de ma part les évêques qui y ont assisté avec vous. » Eadem iterantur in alterâ jussu regio ad eundem scriptâ à D. le Blanc Regi à sanctioribus consiliis epistolâ, 28 martii 1728.

Quesnellistæ, damnato ioc episcopi Senecensis iudicio, ad extremas redacti angustias, incerti tandem quò pedem figerent, causidicorum Parisiensium patrocinium implorârunt; isti verò, præfatâ Concilii iudicium infirmare ac elevare, totumque intentatæ contra partium coryphæum litis serièram ac processus delere, funditùsque evertere, omni curâ ac studio conati sunt; editâ hanc in rem famosâ Consultatione, à 50 parisiensibus patronis subscriptâ, 30 octobris 1727, in eâ de Concilio, Pontificiâ auctoritate confirmato, regiisque suffulto præsidis, sic inconsultè omnino proloquuntur pag. 2 : « Toutes les démarches qui ont été faites dans la tenue du Concile d'Embrun ne sont qu'un tissu d'irrégularités dont il y a peu d'exemples dans l'antiquité, et que la postérité aura peine à croire. » Multisque ibidem, ad infringendam Synodi sententiam, congestis præposterè auctorum textibus, objectisque quampluribus querimoniis, ita demum concludunt, pag. 50 et 51 : « De toutes ces réflexions naissent deux conséquences victorieuses en faveur de M. l'évêque de Sénez. L'une que ce jugement... ne peut être considéré que comme un tissu d'abus et d'injustices que les deux puissances ont un égal intérêt d'anéantir, etc. »

Ad quosdam etiam suarum partium episcopos confugerunt Quesnellistæ : duodecim præsules Constitutioni *Unig.* notoriè obstantes, adeoque in eodem cum Senecensi Episcopo consortes delicto, ejusdem Senecensis patrocinium palam susceperunt, nondumque visis dictæ Synodi actis, necdum vulgatis, eandem tamen Synodum elevare ac infamare conati sunt datâ ad Regem epistolâ, 28 octobris 1727, in quâ de sententiâ in Senecensem episcopum latâ acriter exposulant. Epistolam hanc vehementer improbat rex Christianissimus : ipsisque, eâ occasione, Ebredunen-

sis Synodi Patribus, regium, ad vindicanda et asserenda Concilii suâ auctoritate enacti decretâ, præsidium, rursùs affirmatissimè pollicitus est. Utrumque constat ex litteris ad eorum 12 episcopos Versallijussu regio directis, ab uno è quatuor sanctioris Consilii amanuensibus, 19 martii 1728.

Cardinales, archiepiscopi et episcopi, Parisiis tunc versantes, extraordinariis in Comitibus, jubente rege, congregati sunt de præfatâ Causidicorum consultatione sententiâ latari : ii, maturè diligenterque dicto opere discusso, sumum de eo dogmaticum iudicium in hæc verba pronuntiârunt, epistolâ ad Regem inscriptâ, 5 maii 1728 : « Nous déclarons à votre Majesté que les auteurs de la Consultation se sont égarés dans des points très-importants. Qu'ils ont avancé, insinué, favorisé, sur l'Église, sur les Conciles, sur le Pape et les évêques, sur l'autorité et la forme de leur jugement, sur la Bulle *Unig.*, sur l'appel au futur Concile, et sur la signature du formulaire, des maximes et des propositions téméraires, fausses, tendantes au schisme, et dont la plupart ont été déjà justement prosrites, comme injurieus à l'Église, destructives de la Hiérarchie, suspectes d'hérésie, et même hérétiques. » Hæc generatim de dogmaticis in Consultatione protrusis capitibus. De jactatis verò, in Concilium Ebredunense, speciatim in latam contra Senecensem episcopum sententiâ, dieteriis ac querimoniis, ita prosequuntur iidem cardinales et episcopi : « Ils ont attaqué le Concile d'Embrun témérairement, injustement, et au préjudice de l'autorité royale, et du respect qui est dû à un nombre considérable de prélats, et au Pape même. » Plus quam triginta cardinales, archiepiscopi et episcopi, huic epistolæ et iudicio subscriperunt. Ad hæc coherentè, Rex Consultationis abolitionem imperavit, gravissimis insuper inustus, Sanctioris Concilii Decreto, 3 julij ejusd. anni 1728 lato.

Cæterùm, Causidicorum adversus Ebredunensem Synodum expostulationes, non est hujus loci persequi ac sigillatim diluere : has summatis cardinalis, archiepiscopi et episcopi egregiè propulsant in suo mox citato ad Regem doctriniali iudicio pag. 84, 85 ; juvat pissima eorum verba hic exscribere : « Nous savons, que le Concile d'Embrun a été convoqué légitimement, qu'il ne l'a été que par la permission de Votre Majesté, que M. de Sénez l'a reconnu ; qu'il y a avoué son Instruction Pastorale, dénoncée par le Promoteur, qu'il a récusé tous ses juges, et qu'il a refusé de donner la preuve des moyens de ses récusations ; que lorsqu'il a été question de procéder contre sa personne, le Concile a délibéré d'appeler les évêques de provinces voisines ; qu'interpellé s'il avait des reproches à faire contre aucun d'eux, il s'est abstenu de répondre ; qu'on lui a fait les monitions prescrites par les Canons ; qu'on a eu inutilement avec lui des conférences fréquentes et charitables pour l'engager à rétracter sa doctrine ; qu'enfin tous les jugements rendus par le Concile ont été entièrement unanimes. » Pergant iidem præsules : « Nous savons en-

« core que le souverain Pontife a examiné et fait exa-
 « miner les décrets du Concile d'Embrun et nommé-
 « ment la sentence rendue contre M. de Sénez, et qu'il
 « les a authentiquement confirmés par son Bref du 17
 « décembre 1727. Nous savons enfin que Votre Majesté
 « s'étant fait rendre compte des actes de ce Concile
 « par des personnes de son Conseil de différents or-
 « dres, non-seulement elle a bien voulu, sur le rap-
 « port qui lui en a été fait, marquer la satisfaction
 « qu'elle avoit de cette assemblée, et promettre qu'elle
 « emploierait son autorité pour en soutenir les juge-
 « ments; mais encore qu'en permettant l'impression
 « de ces actes, du Bref qui les approuve, et de la lettre
 « que le Métropolitain a écrite en réponse à Sa Sain-
 « teté, Votre Majesté a mis, pour ainsi dire, à cette
 « affaire le sceau de l'autorité royale. » Moxque ad-
 « dit : « Quels plus puissants motifs pour croire que
 « la conduite des évêques assemblés à Embrun a été
 « régulière et canonique? » Hæc scèpè, ad Causidico-
 rum, aliorumque Quesnellitarum, in Ebredunensem Syn-
 odum, dissipandas expositulaciones, dissolvendasque
 vitiligaciones, luculentissima. Eandem Causidicorum
 Consultationem egregie confutavit illustrissimus Ebri-
 oensis episcopus le Normand Mandato Pastoralis dato
 5 augusti 1728, et altero fusiori die 15 novembris
 1730 lato : hoc in documento singula à Parisiensibus
 patronis contra Synodum Ebredunens. jactata argu-
 menta elevat, productaque testimonia infirmat ac di-
 luit eruditus præsul. Ad exitum hoc scriptum nihil
 habuere quod reponeret adversarij, et reipsa invictum
 est et inexpugnabile.

Hoc eodem anno 1728, Eminentissimus Noallius
 solemniter edito Mandato interpositam à se appellatio-
 nem rescidit; poramque ac simplicem emisit Bullæ
 acceptationem, ut ex ipsis modò recensendis mandati
 verbis, planè constat. Interim non abs re fuerit hic
 panis exponere, quid in toto isto Constitutionis nego-
 tio egerit Card. Noallius, qui tandiù obsistentium dux
 fuit et caput. Id, vel ex solis Mandatorum Pastoral.
 titulis eà de re vulgatis, pronum est intelligere; hæc
 autem ex ordine ista sunt. Primum itaque Mandatum
 edidit 28 septembris 1715. In hoc Mandato, datam li-
 bro *Reflexionum moralium* approbationem rescidit ac
 revocat; dictum librum damnat, ipsiusque lectionem
 eunctis diocesis sue fidelibus prohibet : « Nous ne
 « pouvons souffrir, inquit, que notre nom paraisse da-
 « vantage à la tête d'un ouvrage que Sa Sainteté con-
 « damne...; ainsi, nous ne voulons pas perdre un mo-
 « ment à révoquer l'approbation que nous lui avons
 « donnée dans un autre diocèse. » Moxque in *judicatio*
 sic pronuntiat : « A ces causes, nous avons révoqué
 « et révoquons l'approbation que nous avons donnée
 « audit livre, *le condamnons*, et défendons à tous nos
 « diocésains de le lire et de le garder, etc. » Alterum
 Mandatum datum fuit 25 februarii 1714. In hoc præ-
 fatam *Reflexionum moralium* prohibitionem ac dam-
 nationem renovat : insuper omnibus diocesis sue
 Communitatibus, sive regularibus, sive secularibus,
 vetat et prohibet sub poenâ suspensionis *ipso facto* in-

currente, ne quis Constitutionem *Unig.* pronuntiet aut
 recipiat, citra auctoritati sibi à Deo tributa subjectio-
 nem. Tertium mandatum datum est 5 aprilis 1717,
 quo à dictâ Constitutione ad Papam meliùs consultum,
 et ad Concilium generale, appellationem interjecit. In-
 strumentum illud initio habebat occultum Card. Noal-
 lius, nec ejus nomine vel atum fuit nisi 24 septembris
 anni sequentis 1718. Quartum Mandatum latum est 5
 octobris 1718. Quo publicat alteram appellationem,
 quam è literis *Pastoralis Officii* pariter interjecit ad
 futurum Concilium generale. Quintum est famosa
Instructio Pastoralis, quam die 14 januarii 1719 inscrip-
 sit diocesis sue Clero seculari et regulari. In hæc
 probare tentat, Constitutionem *Unig.* non valere quoad
 materiam, quia damnat sententias nullâ notâ dignas :
 nec etiam valere quoad formam, quod scilicet cen-
 tum et unum propositiones prescribat in globo, non
 distinguendo censuras quæ cujque propositioni com-
 petant. Undè infert, dictam Constitutionem nec regulam
 fidei esse posse, nec judicium dogmaticum.

Ex his mandatis, tertium et quartum Romæ dam-
 nata fuere, an. 1718, uti referta « propositionibus fal-
 « sis, temerariis, scandalosis, injuriosis summo Ponti-
 « fici, erroneis, schismaticis et hæresi proximis. » Iisdem
 planè censuris 5 augusti 1719, Romæ pariter proscri-
 pta fuit *Instructio Pastoralis*; additâ prioribus qualifi-
 cationibus *hæresis* notâ. Perstetit in sua Bullæ inter-
 cessione ad annum usque 1728. Eminentissimus
 Noallius; tunc prægavis annis, accessuque, ut inquie-
 bat, æternitatis terretus; in hæc verba summo Ponti-
 fici Benedicto XIV, scripsit, 19 julli ejusd. anni : « Je
 « vous atteste en présence de Jésus-Christ que je me
 « soumets entièrement à la Bulle *Unig.*; que je con-
 « damne le livre des *Reflexions morales*, et les cent et
 « une propositions qui en ont été extraites; de la même
 « manière qu'elles sont condamnées par la Constitu-
 « tion; et que je révoque mon *Instruction Pastorale* de
 « 1719, avec tout ce qui a paru sous mon nom contre la-
 « dite Bulle. » Concludensque epistolam addit : « Je dois
 « l'avouer ici à Votre Sainteté, depuis que par la grâce
 « de Dieu j'ai pris cette résolution, je me sens
 « infiniment soulagé; les jours sont devenus pour
 « moi plus sereins; et mon âme jouit d'une paix et
 « d'une tranquillité que je ne goûtais plus depuis long-
 « temps. »

Summus Pontifex cum summâ amoris ac lætitiæ
 declaratione Cardinali rescripsit 21 augusti, ipsam
 adhortans ut quantociùs sonnetum ac tandiù exopta-
 tum perceret opus, polliciti in sua epistolâ promul-
 gatione mandati, pollicitis stetit Eminentis. Noallius,
 ac tandem 11 octobris dicti an 1728, appositè ad eam
 que Pontifici pollicitus fuerat, Pastoralis, absque ullâ
 restrictione aut limitatione, emisit documentum quo
 Constitutionem *Unig.* acceptat purè et simpliciter, sine
 verborum ambagibus et involucris : simulque revocat
 ac retractat Instructionem suam Pastoralem anni 1719,
 ceteraque omnia præfate Bullæ adversa quæ sub suo
 nomine vulgata fuerant. En ipsa mandati verba : « A
 « ces causes, tout considéré et le S. nom de Dieu in-

« voqué, nous acceptons avec un respect et une sou-
 « mission très-sincère la Constitution *Unig. Dei Filius*,
 « en date du 8 septembre 1713; condamnons tant le
 « livre des *Réflexions morales*, que les cent une propo-
 « sitions qui en ont été extraites, de la même manière et
 « avec les mêmes qualifications que le Pape les a con-
 « damnées. Avertissons tous les Fidèles de notre dio-
 « cèse de l'un et de l'autre sexe qu'il n'est pas permis
 « d'avoir des sentiments contraires à ce qui a été dé-
 « fini par ladite Constitution *Unig.* » Et paucis inter-
 « positis subdit: « Et pour donner de plus en plus des
 « preuves de la sincérité de notre soumission au S.
 « Siège, nous révoquons de cœur et d'esprit, tant notre
 « instruction du 14 janvier 1719, que tout ce qui a été
 « publié en notre nom de contraire à notre présente ac-
 « ceptation, etc. » Tria hic disertè fatetur Cardinalis
 « Noallius; quæ restrictam ac limitatam Constitutionis
 « acceptationem penitus excludunt: 1°, damnat *Reflexio-
 « nium moralium* librum et 101 ex eo extractas propo-
 « sitiones, eodem modo et sub iisdem notis in Bullâ
 « usurpatis; 2°, dictis propositionibus et libro; notatos
 « à S. Pontifice errores attribuit; 3°, Mandatum Pasto-
 « rale an. 1719 exteraque huic opposita acceptationi
 « (adœque interpositas antea adversus Bullam *Unig.*
 « appellationes) revocat ac rescindit.

Inprovisò hoc eventu prostrati Quesnellistæ, undi-
 que mendaces ac contumeliosi statim sparsi hanc in-
 rom ac disseminati rumores; at frustra. Inanes illos
 ac commotivos rumores diffilavit ac penitus disjecit
 Card. Noallius, tum communi ad Episcopos Regni in-
 scriptâ epistolâ; tum maximè literis 14 martii 1729
 ad S. Pontificem datis, in quibus suum mox citatum
 Pastorale Documentum 11 octobris latum expressè
 commemorat ac confirmat: ipsiusque executionem se-
 dulè curaturum, Benedicto XIV certissimè pollicetur.
 Extant diserta harumcè litterarum extracta, in epistolâ
 à vicariis generalibus Parisiens. ad Eminentissimum
 de Fleury 3 julii 1729, paucis post Card. Noallii obitum
 mensibus, datâ. Eâdem in epistolâ, præfati vicarii ge-
 nerales pluribus ac invictis testimoniis ostendunt,
 integrum prorsus subsistere, dicti Mandati ab Eminen-
 tissimo Noallio 11 octobris lati, vim ac robur: illud-
 que nullatenus infirmari prætension duabus tunc tem-
 poris sub nomine ejusdem Cardinalis vulgatis decla-
 rationibus: « Prétendre, iniquit illi, que malgré
 « tant de témoignages réitérés, Monseigneur le Car-
 « dinal de Noailles condamnait dans son cœur ce qu'il
 « paraissait approuver extérieurement; qu'il pensait
 « à anéantir par des protestations secrètes ce qu'il
 « avait solennellement publié, et ce qu'il paraissait
 « s'approprier d'avoir fait; qu'il a porté l'artifice et la
 « dissimulation jusqu'à persuader à tous ceux qui
 « l'approchaient qu'il était content, dans le temps
 « même qu'il se repentait intérieurement, c'est sup-
 « poser qu'un Prélat d'une vertu si éloignée de toute
 « hypocrisie a voulu dans un acte important pour la
 « Religion, tromper le Pape, le Roi, les Evêques de
 « France, son Diocèse, et l'Eglise entière. » Moxque
 subdunt: « Si ceux qui ne cherchent qu'à déshonorer

« Monseigneur le Cardinal de Noailles, parce qu'il est
 « de leur intérêt de détruire sa réputation, osent lui
 « imputer une telle imposture; à qui peuvent-ils se
 « flatter de persuader qu'un homme infirme et lan-
 « guissant ait pu soutenir tous les jours pendant long-
 « temps et jusqu'à la mort un tel personnage, sans
 « que les vrais sentimens de son cœur aient été aper-
 « çus par ceux mêmes qui le voyaient le plus inti-
 « mement? Si de telles idées peuvent imposer à ceux
 « qui n'ont ni vu ni connu Monseigneur le Cardinal
 « de Noailles, elles ne sont propres qu'à exciter l'in-
 « dignation de ceux qui ont eu l'avantage de vivre
 « avec lui. » Tandem ex his, alisque indubitatis mo-
 « mentis, dictam epistolam sic concludunt iidem, Emi-
 « nentissimum de Fleury alloquens: « Sur l'autorité
 « de ces faits constants, dont nous venons de rendre
 « compte à Votre Eminence; toutes les personnes
 « équitables jugeront que le Mandement du 11 octobre
 « subsiste dans toute sa force, et que les deux pré-
 « tendues déclarations dont on voudrait se servir pour
 « y donner atteinte, ne méritent aucune croyance. »
 « Deinde subjungitur sententia Officialis Parisiensis
 « lata adversus dictas declarationes die 1 septembris
 « 1729.

Sex circiter mensibus post editum 11 octobris Man-
 datum, obiit Eminentissimus Noallius: ipsum in Ar-
 chiefiscopatu Parisiensi proximè excepit Aquis-
 archiepiscopus (D. du Luc de Ventimille). Is paulò
 post suscepta Ecclesie Parisiensis gubernacula, egro-
 gium edidit Documentum Pastorale, 29 septembris
 ejusd. an. 1729, in quo adversus obtreçantium artes
 et calumnias, Apostolici Decreti doctrinam et aucto-
 ritatem, luculenter tuetur ac vindicat. Tuncque quam-
 plures è dissentientibus ad unitatem et obsequium
 Bullæ *Unig.* debitum feliciter redidit. Circa hæc tem-
 pora, insigne Ecclesie Metropolitane Capitulum,
 acceptationi Cardinalis Noallii recens defuncti
 solemniter adhæsit: quo etiam illustri exemplo, plu-
 rimi ad saniores doctrinam, debitamque Ecclesie
 obedientiam salubriter adducti fuere. Eodem anno
 1729, die 15 decembris, latum est celeberrimum sa-
 cere Facultatis Parisiensis Decretum, quo communi-
 bus suffragiis tria imprimis statutit sacer Ordo: 1°, De-
 cretum de acceptandâ Constitutione *Unig.*, diebus
 quintâ et decimâ martii 1714 pronuntiatum, verum
 esse ac genuinum; illudque iterum et de novo suum
 facit; 2° rursus amplectitur eamdem Constitutionem
Unig. tanquam universalis Ecclesie dogmaticum Ju-
 dicialium; 3°, decernit in refractarios exclusionis è suo
 sinu penam *ipso facto* incurrendam. Præstat celeberrimi
 hujusce Decreti, quòd exindè pluries ac disertis-
 simè confirmavit sacra Facultas, ipsissima hic ex-
 hibere verba: « Sacra Facultas... auditâ relatione factâ
 « nomine deputatorum declarat:

« 1° Attendendo ad gravissima rationum momenta
 « quibus abundè constat Decretum sacri Ordinis latum
 « diebus quintâ et decimâ martii 1714 verum esse ac
 « genuinum, illud iterum ac de novo suum facit;
 « agnoscit immeritò prorsus fuisse declaratum falsum,

« adulterinum, commentitium : atque idcirco vult...
 « et quæcumque contra ipsum subindè tentata sunt,
 « penitus deleantur et eradantur. 2° Constitutionem
 « *Unigenit.* summâ cum reverentiâ, et integro cordis
 « et animi obsequio iterùm et de novo amplectitur
 « tanquàm *dogmaticum Ecclesie universalis iudicium.*
 « 3° Provocationem seu appellationem quæ legitur et
 « circumfertur sub nomine sacræ Facultatis à præ-
 « dictâ Constitutione *Unig.* ad futurum generale Con-
 « ciliium die 5 martii 1717 interjectam, præsentî con-
 « clusione, quantum opus est, revocat, pro nullâ
 « haberi jubet, cassat et antiquat, atque è suis com-
 « munitatis vult et imperat eradi et expungi ;
 « necnon omnes alios actus prædictæ Constitutioni
 « adversantes. 4° Magistros dissidentes prædicto Apo-
 « stolico Decreto... ni intra præscriptum temporis
 « intervallum, S. Facultati veri obsequii sui certum
 « testimonium exhibeant, declarat, et *non pro tunc,*
 « S. Facultas tales Magistros quicumque fuerint, pe-
 « nitens et absque nullâ spe redditus exclusus ab omni
 « aditu comitorum suorum, necnon à quolibet jure
 « magisterii et doctoratûs. 5° Ut S. Facultas provident
 « in posterum, ne ad suos gradus admittantur qui-
 « quam, nisi Decretis Apostolicis, nominatim verò
 « huic quod incipit *Unigenit.* sincerè obsequentes
 « sint, vult et jubet ut quicumque deinceps accessuri
 « sunt, aut Magistri ad resumptam, etc.... teneantur
 « omnes et singuli declarare se corde et animo per-
 « fectè submissos esse supradictæ Apostolicæ Consti-
 « tutioni : sin minus, *ipso facto* rejiciantur. »

His tanè quinque capitibus, ad asserendam Consti-
 tutionis *Unig.* auctoritatem, debitamque ipsi obedi-
 entiam, nihil profectò luculentius præstare potui
 sacer Ordo. Præfatum porrò gravissimum hanc in rem
 Decretum, pluries exindè disertissimè firmatum fuit
 ac roboratum.

4° Quidem annis 1750, 1751, etc. Illud in plerisque
 suis generalibus comitiis apertissimè ac plenissimè
 confirmavit sacra Facultas, præsertim verò in comitiis
 habitis die 2 Januarii 1750, diebus primâ february,
 martii, junii, julii, augusti, septembris; necnon
 quartâ novembris, secundâ decembris ejusd. anni.
 Horumcomitorum acta reperire est in collectione
 jussu S. Facultatis adorsatâ an. 1750, sub hoc titulo :
 Acta et Decreta S. Facultatis Parisiens. super con-
 stitutione quæ incipit *Unig.* observandâ et executioni
 demandâ.

2° Illud idem Decretum diei 15 decembris 1729,
 exterasque conclusiones subsequentes pro eodem ne-
 gotio latis probavit ingens admodum numerus Ma-
 gistrorum Parisiensium quos officiorum necessitas,
 aut aliæ extraneæ causæ, procul ab urbe et comitiis
 sacræ Facultatis dissitos retinet (hos inter quamplures
 erant Ecclesie Principes). Ista colliguntur ex scriptis
 eorum testimonis ad S. Facultatem transmissis, quæ-
 que publicis in comitiis recitata fuere. His autem
 scriptis instrumentis certatim testabantur, tum illu-
 strissimi Ecclesie Principes, tum et cæteri magistri,
 et libentissimè adherere se supradictis Decreto et

« Actibus S. Facultatis, actumque suæ adhesionis
 « postulare. » Vide laudat. mox collect. imprimis comi-
 titia die primâ junii et julii celebrata. Quantum verò
 fuerit ille Magistrorum dictis decretis adherentium
 numerus, vel exinde colligi potest, quod his jam sub-
 scripserant plus quàm sexcenti Magistri initio septem-
 bris anni 1750. Delinè verò in subsequentiibus comitiis
 hoc et sequenti anno, quamplures alii scriptis episto-
 lis ex variis locis frequentes accesserint ad illud idem
 roborandum Decretum. Ita declarat S. Facultas Pari-
 siensis, encyclicâ ad extraneas studiorum Universi-
 tates epistolâ : « adè ut, inquit, exceptis adhuc non-
 « nullis numero paucis, et de suâ nuditate confusus,
 « qui suis privatis opinionibus abrepti à cæteris dis-
 « sident, atque idcirco tanquàm viri turbulenti jussi
 « sunt à comitiis nostris abstinere, affirmare meritò
 « jam possumus, utendo verbis Eutychie Constantino-
 « politani in suâ, nomine quinti Concilii ad Vigilium
 « Papam epistolâ *submotâ confessione discordiæ, pa-
 « cem reformasse Deum in ordine nostro, et collectos in
 « suam Magistros unam idemque sapere in rectâ fidei
 « confessione; quod sanè catholicè sentientibus gratis-
 « simum esse debet, et multum habet in se non me-
 « diocris solatii. » Ita in actis citatis part. 2, pag. 205
 et 204.*

3° Tam domesticæ quàm extere Universitates ac
 S. Facultates theologice, ad quas datâ an. 1750 ency-
 clicâ epistolâ, Facultas Parisiens. transmisit sua Acta
 et Decreta super Constitutione *Unig.* Hæc, inquam,
 omnes Universitates et Facultates, acta hujusmodi
 lætanti animo et summâ cum gratulatione exceperant,
 atque appositè ad famosum diei 15 decembris 1729
 Decretum, testantur se ultrò agnoscere Constitut.
Unig. tanquàm *dogmaticum Ecclesie universalis iudi-
 cium.* Id manifestum, ex ipsis harrumcomitorum ad
 S. Facultatem Parisiensem responsis, quæ referuntur
 in laudat. Decretis, parte 2, à pag. 185 ad pag. 227.
 Ex domesticis Regni Universitatibus et Facultatibus
 satis erit hic in medium proferre, quæ hanc in rem
 habet Universitas Cadomensis, responsoriâ ad S. Fa-
 cultatem Parisiensem epistolâ die 7 julii 1750 : « Lecti
 « excepimus, inquit, et summâ cum gratulatione legi-
 « mus quæcumque Decreta elapsis proximè mensibus
 « tam sapienter tulistis.... Apostolicam Constitutio-
 « nem *Unig.* acceptam esse tanquàm *dogmaticum uni-
 « versalis Ecclesie iudicium, et vim legis, tam in Ec-
 « clesiâ, tam in Regno habere, adeo constantè erincitâ,
 « ut nullus non assensuri debeat, nisi mediâ luce circû-
 « tire, et reperto lumini oculis omninò velit ocludere. »
 In eundem sensum, S. Facultas Rhemensis rescribit
 15 julii 1750 ad S. Facultatem Parisiensem, his ver-
 bis : « Nous nous faisons gloire d'imiter votre zèle
 « pour l'acceptation de la Constitution *Unig.*, nous
 « sommes résolus de combattre constamment tous les
 « sentiments contraires à la Bulle, que nous regar-
 « dons comme une décision de l'Eglise universelle, et une
 « loi de l'Etat. » Paria conceptis verbis asserunt Facul-
 tates Tolosana, Mompessulana, Perpignanensis, etc.
 Quod autem spectat extraneas orbis catholici Univer-*

sitates et Facultates, dubium non est quin Apostolicum Constituit. *Unig.* Decretum, ab iis omnibus cum omni reverentia et animi obsequio colatur et agnoscat, *Tantum dogmaticum universalis Ecclesie iudicium.* Ita inprimis Universitates et Facultates Complutensis, Conimbricensis, Cracoviensis, Duacensis, Pragensis, Lovaniensis, Coloniensis, etc.; consulte scriptis citata S. Facultatis Parisiensis. edita decreta, parte 2, à pag. 207 ad pag. 228.

4e Eadem S. Facultatis Parisiensis Decreta summo consensu probavere episcopi et cardinales Gallicani; constat 1°, ex egregiis ac quampluribus horumce præsulum eâ de re testimoniis ac subscriptionibus, quæ ixtant in præfatis actis. Vide ibid. in Comitibus S. Facultatis an. 1750, primâ junii, julii, necnon quartâ novembris, et secundâ decembris, etc. 2°, ex perhonorificâ archiepiscopi Parisiensis, nomine totius Cleri tunc Parisiis congregati, response ad V. D. Decanum, nomine S. Facultatis augustissimo Clero Acta ejusd. Facultatis recens edita offerentem: *Neminem latet, inquit illustriss. archiepis. totius conventus præses, quanto studio theologi Parisiensis per multa retrò secula in propugnandis fidei dogmatibus operam impenderit. Nec vos à minorum gloria degeneres probatis...; susceptum opus promovebunt sanè saluberrima decreta, quibus sacra Facultas non modò suum erga Constitutionem omnium ferè mundi præsulum suffragio probatam, obsequium testatur; at etiam dissidentes filios, si tantæ auctoritali præfractè restiterint, è sinu suo ejectionem se pronuntiat.* Hæc latius deducta in citatâ collectione part. 2, pag. 89. 3°, idem constans Cleri Gallicani consensus liquidò patet ex egregiis cardinalium de Rohan, de Bissy, de Fleury testimoniis, quibus in gratiam et favorem dictorum Decretorum, honorificentius nihil proferri potest: *Legimus sanimâ cum animi voluptate, inquit eminentiss. cardinales de Fleury et de Bissy, acta (Comitiorum an. 1729, et 1750) quæ nobis obtulistis: impensè laudamus et approbamus consilium vestrum plenum catholici roboris et sapientie... prudentissimè pronuntiastis, Constitutionem URG. à Clemente XI latam, ac omnium ferè orbis catholici antistitum suffragio comprobatam, JUDICIUM ESSE DOGMATICUM UNIVERSÆ ECCLESIE, CUI FIDELIS OMNES SINGULORUM CORDIS ET ORIS PRÆBERE TENENTUR OBSEQUIUM, etc.*

Paria tradit eminentissimus card. de Rohan: in super et Decretum sacri Ordinis latum die 5 martii 1714 verum esse ac genuinum, testis locupletissimus luculenter astruit, scriptâ ad D. de Romigny S. Facult. Syndicum die 2 octob. 1750 epistolâ; in verba: « J'ai reçu, pendant que j'étais au Conclave, Monsieur, les dernières délibérations de notre Faculté, au sujet de la Constitution *Unigenit*... Le principal article qui est traité dans ces actes, concerne la conclusion du 5 mars 1714, article dont je puis rendre compte, comme ayant eu grande part aux circonstances qui l'ont précédé ou suivi; » moxque totius rei gesta narratâ serie addit: « Le doyen prononça, sans aucune opposition, que la Faculté re-

cevait avec respect la Constitution *Unig.*, et qu'elle ordonnait qu'elle fût enregistrée avec la lettre du roi (c'étaient les termes dans lesquels la Faculté avait reçu la Bulle *Vincam Domini*). Après cette assemblée, plusieurs docteurs, qui y avaient assisté, vinrent m'assurer que tel avait été le sentiment du plus grand nombre. Les six anciens et M. le syndic, que la Faculté me fit l'honneur de me députer, me donnèrent les mêmes assurances, et me montrèrent leur conclusion, telle qu'elle avait été prononcée par le doyen. » Et paucis interpositis: « Les députés qui avaient été nommés pour rendre au roi de très-humbles actions de grâces de l'honneur qu'il avait fait à la Faculté, en lui envoyant la Bulle, eurent audience le 14 mars. Plusieurs docteurs s'étaient joints à eux; je les accompagnai dans le cabinet du roi: ils remirent la conclusion du 5 mars, et conçue dans les termes et en la forme qu'elle a paru imprimée depuis, et je fus témoin que celui qui portait la parole assura Sa Majesté que la Faculté avait reçu la Constitution avec respect, et qu'elle veillerait avec soin à ce qu'il n'y eût rien avancé de contraire à ce qui y était contenu. »

Ad calcem ejusdem epistolæ adjicit eminentiss. cardinalis: « Je ne puis assez louer le zèle qu'elle (la Faculté) a fait paraître en cette occasion, ni trop applaudir à la généreuse déclaration qu'elle a publiée. Non contente de rendre à son premier décret son ancienne autorité, et d'anéantir tout ce qui y a été fait de contraire, elle reçoit de nouveau la Constitution, comme un jugement dogmatique de l'Eglise universelle, ce qui est la véritable et la juste idée qu'on en doit avoir, la seule capable de prévenir toutes les fausses subtilités, par lesquelles on cherchait à en éluder la force, la seule qu'on puisse s'en former, si on ne veut pas donner atteinte aux principes les mieux établis, sur les caractères auxquels on doit reconnaître les jugemens de cette nature. » Eximia hæc eminentissimorum cardinalium testimonia, in suis commentariis inscribenda censuit sacra Facultas. Ea reperire est secundâ parte citatæ collect. pag. 113, 114, etc., et 125, 124, etc.

5° Denique in uberiorem eorumdem sacre Facultatis Decretorum confirmationem, accessit ad cumulum, *Breve Apostolicum* ab ipso summo pontifice Clemente XII, in signum suæ erga S. Ordinem benevolentie, ac paternæ charitatis, latum die 16 januarii 1751; hoc in *Brevi*, quæcumque pro tuendâ catholicâ veritate tunc gessit sacra Facultas, quæque in actis suis an. 1750 et 1751, typis editis referuntur, Pontificiâ auctoritate planè confirmantur; sed et inprimis commendatur *plus ille religionis ardor, quo S. Ordo acta perversa* (injuriousam scilicet appellationem) *abolere, debitamque Apostolicis Constitutionibus obedientiam salutari ac filiali alacritate exhibere*, omni studio ac diligentia curavit. Hæc, ad asserendam et vindicandam dictorum S. Facultatis Decretorum auctoritatem, instar omnium sunt, omnique exceptione majora. His ita compositis, ipsaque summo consensu agnitâ Con-

titut. Unig. auctoritate, Ludovicus XV pro eximio suo erga religionem studio, ad ea firmiter stabilienda que hactenus pro Ecclesiasticâ pace sancita fuerant, sedens in tribunali suo omni circumdatus regie Majestatis apparatus, solemne hoc an. 1750 tulit Edictum, quo prefatam Constitutionem Unig. constantem Ecclesie pariter et regni legem esse splendide agnovit. Novo isto monumento, eoque validiori quo solemnitur magis enituit, manifestissime declaravit Rex Christianissimus, perstans ac invictum in corde suo ad defensionem Ecclesie vigere præsidium. Regi hujusce Edicti, ad ejus normam composita sunt cetera que exinde hanc in rem prolixe regia diplomata, operæ pretium erit summaria hic exscribere capita. In primo itaque articulo, sic loquitur Regia Majestas : « Re-nouvelant en tant que besoin serait par ces présentes signées de votre main les Edits et Déclarations du feu roi notre très-honoré seigneur et bis-aïeul, sur la condamnation des cinq propositions de Jansénius et sur la signature du Formulaire, et en particulier l'Edit du mois d'avril 1665, et les Lettres Patentes du dernier jour d'août 1705. Ordonnons que les Bulles d'Innocent X, Alexandre VII et Clément XI, sur lesdites propositions et sur la signature du Formulaire, seront observées et exécutées selon leur forme et teneur ; voulons en conséquence que personne ne puisse être promu aux ordres sacrés ou pourvu de quelque bénéfice que ce soit, ni même en requérir aucun, sans avoir auparavant signé le Formulaire...., de laquelle signature il sera fait mention dans l'acte de réquisition, et pareillement dans l'acte de prise de possession de chaque bénéfice ; le tout à peine de nullité desdits actes. Ordonnons en outre, suivant ledit Edit de 1665, que les ecclésiastiques qui, n'ayant pas encore signé le Formulaire, refuseront de le faire, à l'occasion du rite ou de l'institution aux bénéfices dont ils demanderont à être pourvus, soient déclarés incapables de les posséder, et que tous ceux dont lesdits ecclésiastiques pourraient avoir été précédemment pourvus, demeureront vacants et impétrables de plein droit, sans qu'il soit besoin, à cet effet, d'aucune sentence ni déclaration judiciaire, ainsi qu'il est porté par ledit Edit du mois d'avril 1665. » In secundo, sic statuitur : « Voulons, conformément au même Edit, que lesdites signatures du Formulaire soient pures et simples, sans aucune distinction, interprétation ou restriction qui déroge directement ou indirectement auxdites Constitutions des Papes Innocent X, Alexandre VII et Clément XI, déclarant que ceux qui se serviraient dans leurs signatures desdites distinctions, interprétations ou restrictions, ou qui signeraient un Formulaire différent de celui dont la signature a été ordonnée par ledit Edit du mois d'avril 1665, seront sujets aux peines portées par ledit Edit. »

In tertio subditur : « Confirmant en tant que besoin serait les Lettres Patentes du 14 Février 1714, et notre Déclaration du 4 août 1720, enregistrées dans

« toutes nos Cours de Parlement, ordonnons que la Constitution Unigenita, soit inviolablement observée selon sa forme et teneur dans tous les Etats, pays et terres de notre obéissance, et qu'étant une loi de l'Eglise par l'acceptation qui en a été faite, elle soit aussi regardée comme une loi de notre Royaume. Voulons que tous nos Sujets, de quelque état et condition qu'ils soient, aient pour ladite Bulle le respect et la soumission qui sont dus au jugement de l'Eglise universelle en matière de doctrine. »

Tribus sequentibus articulis, pleraque in declaratione anni 1720, speciatim adversus Appellantes à Constitutione Unigenit. jam statuta renovantur ac corroborantur : ac tandem articulo 7 gravissimæ decernuntur pœnæ in auctores, venditores, typographos, quorumcumque scriptorum adversus prefatas summorum pontificum Constitutiones, nominatim verò contra Constitutionem Unig., horumque omnium recratam sodalique executionem suis supremis Parliamentorum curiis, aliisque judiciis committit ac demandat. Hæc Ludovicus XV, majorum suorum, imprimis Ludovici XIV nomine minis ac titulo quam re ac studio Regis Christianissimi, egregius æmulator. Regia ista declaratio, ad promovendam Ecclesie pacem et tranquillitatem, cœmpescendosque turbulentissimos motus, emissa est die 24 martii 1750, hæcque, sedente in judiciario tribunali suo Ludovico XV, in supremi Senatûs Parisiensis tabulas relata est die 5 augusti ejusdem anni : in cæteris omnibus supremis Regni curiis pariter inscripta fuit. Nihil illi proinde deest ex his que ad supremam regni legem desiderari possunt. Et quidem variis exinde datâ occasione firmata fuit ac roborata, regis tùm epistolis, tùm Decretis et Diplomatis. Imprimis verò, vel ipso proximè sequenti anno 1751, in encyclicâ ad episcopos epistolâ, jussa Regis à majorum sigillorum Custode scriptâ Fonte-Bellaqueo 22 julii, ubi sic legitur : « Le roi est persuadé que vous redoublez d'attention pour faire en sorte que, dans votre Diocèse, on rende à la Constitution Unig. la soumission entière et parfaite qui lui est due, non comme à une simple loi de police, mais comme à un jugement dogmatique de l'Eglise universelle ; ou, comme le Roi s'est expliqué dans sa Déclaration du 24 mars 1750, à son jugement de l'Eglise universelle en matière de doctrine. » Pluribus etiam aliis regis Statutis renovata est percelebris ista Declaratio : nuperimæ tandem ac discretissimè, Sanctioris Consilii Decreto die 21 februarii hujusce anni 1747 lato, in quo asseritur, Constitutionem Unig. dogmaticum esse universali Ecclesie judicium ; moxque subditur : « Ce sont des termes consacrés par l'usage que Sa Majesté en a fait, soit dans sa Déclaration du 24 mars 1750, enregistrée en sa présence au Parlement de Paris, et ensuite dans tous les autres parlements de son Royaume, soit dans les arrêts qu'elle a rendus depuis cette déclaration. » Ibid. in pronuntiato ita loquitur Regia Majestas : « Ordonne Sa Majesté que la Déclaration du 24 mars 1750, ensemble les Arrêts rendus par Sa Majesté au

« sujet de l'autorité de la Constitution *Unig.* soient exécutés selon leur forme et teneur; et en conséquence veut et entend que ladite Constitution soit observée dans tous ses Etats, avec le respect et la soumission qui sont dus à un jugement de l'Église universelle en matière de doctrine. » Est ergo Regium istud an. 1730 edictum apud nos, circa totum præsens Quesnellismi negotium, ultima, constans et suprema Regni lex ac regula, juxta quam exortæ aut exorturæ hoc in negotio lités dirimi possint ac debeant.

Hoc eodem an. 1730, Benedictus XIII qui sex circiter annis Apostolicam Sedem gloriose obtinuerat, annos natus magis octoginta, clarus meritis ac bonis operibus, sanctam vitam morte peregit die 21 februarii: in ipsius locum successit, sub nomine Clementis XII, cardinalis Corsini, eximie virtutis pontifex: huncque proximè excepit Benedictus XIV qui jam munus Apostolicum tantâ cum laude tueret ac sustinet. Hi tres summi pontifices, antecessorum suorum Innocentii XIII et Clementis XI judicia circa Constitutionem *Unig.* passim confirmârunt, nullique occasione defuerunt, ut dissiminas adversus Apostolicum hoc Decretum calumnias obtinerent. Atque hic gradum sistemus, nostramque concludemus historicam synopsis.

Silicet porrò impressantiarum de prætensis Appellantium miraculis, necnon de insolitis et inverecundis Convulsivatorum motibus anno 1731, et deinceps, tanto cum fastu jactatis: hæc enim causam quam nunc tractamus, propriè non spectant; de hisque opportunior erit alibi dicendi locus. Aliundè, pluribus præsulum Documentis, et Theologorum scriptis confutata sunt, in primis verò illustriss. Parisiensis archiepiscopi Mandatis egregiè falsi convicta fuere, 13 julii 1731, 30 januarii 1732, 8 novembris 1735. Et certè, falsa sint, vera sint, quæ venditantur miracula, stupentesque nervorum distentiones ac contractiones, *vana* sunt omnia quæcumque adversus *supremam*, quæ in orbe conspicua sit, *auctoritatem*, adversus *Ecclesiæ Catholicæ* sensum ac doctrinam, adversus *Corvus episcopale* sive *Capiti dogmaticè definitum* adherens, uti in præsentî casu, confidentiùs proferuntur. Stabant hæc, cætera in fumos ibunt. Ita fermè S. Aug. olim similem planè *Donatistarum* jactantiam præclarè omninò confutans, lib. de Unit. Eccles. cap. 19. Non abs re erit eò loci adjicere acta et Decreta præclaræ Artium Facultatis Parisiensis, tam super revocatione appellationis à Constitutione *Unig.* quam super obsequio eidem Constitutioni exhibendo: Academia Parisiensis Rector serenissimo Principe de Rohan-Ventadour, posthac Coadjutore Argentoratensi, necnon eminentissimo sanctæ R. Eccles. cardinali. Itaque anno 1730, Armandus Princeps de Rohan-Ventadour, Rector Universitatis Parisiensis, in comitiis generalibus die 11 mensis maii, ex factâ et ad se scripto delatâ à pluribus singularum Nationum Magistris postulatione, rem, præhabita elegantî oratione, in deliberationem vocavit, auditisque conclusionibus super hoc

negotio per ornatissimos Nationum Procuratores relatis, sic totidem verbis pronuntiavit.

Omnes nationes 1º censent inmeritò moveri difficultates adversus Constitutionem UNIG. à corpore episcoporum acceptatam, auctoritate regiâ munitam et in regno promulgatam, quasi contraria foret juribus regiâ, Ecclesiæque Gallicanæ libertatibus, quibus profitentur se esse ac semper fore addictissimas. 2º Censent revocandam esse provocationem nomine Universitatis interjectam die 5 octobris 1718, à Constitutione UNIG. ad futurum generale concilium, ac reipsâ revocant, tam provocationem illam nomine Universitatis communem, pro sub singularum parte, quam specialem suo singularum nomine ante institutam. Præterea censent ac volunt cancellarii pro nihilo habenda omnia acta ad illam provocationem pertinentia, quæ in suis commentariis continentur, tam quæ prædictam provocationem antecesserunt, quam ea quæ subsequuta sunt; postulant autem ut in commentariis Universitatis, ad marginem provocationis totius Academiæ nomine interjectæ, apponatur à scribâ fidelissimo nota, quæ admoneat hanc ipsam provocationem fuisse à nationibus, pro sub singularum parte, revocatam.

3º Eædem nationes declarant ac profitentur se corde et animo amplecti Constitutionem UNIGENTR., tanquam *judicium Ecclesiæ universalis dogmaticum ac regni legem.*

Subdit serenissimus princeps: *Et ita vobiscum concludo: ARMANDUS PRINCEPS DE ROHAN VENTADOUR, RECTOR.*

Hæc, excerpta ex actis præclaræ Artium Facultatis Parisiensis an. 1730, editis, pag. 33, 54, etc.

In sequentibus comitiis die 23 junii habitis, jussit amplissimus D. Rector legi ab Universitatis Scribâ Decretum postremis in comitiis, hoc est, die 11 maii proximè elapsi, latum, ut nationes singule suas sententias conclusionesque recognoscerent. His aliisque in deliberationem missis, nationes per ornatissimos Procuratores retulerunt: 1º *Se rata et gratissima habere quæcumque gessit amplissimus Rector... et nominatim decretum die 11 factum, et à scribâ his in comitiis lectum, in quo se singulas suas conclusiones recognoscere, et, quantum opus est, confirmare. 2º Postulare, ut supra memoratum decretum, cum omnibus actis ad illud pertinentibus, quamprimum typis mandetur latinè et gallicè, ejusque exempla, quibus decuerit offerantur. 3º Ut occurratur turbarum seminibus, quæ ex animorum dissensione oriri solent, paxque et concordia in præclaræ Artium Facultate serventur, censere se ac statuere, neminem deinceps in greminum nationum esse admittendum, nisi priùs coram natione vivâ voce dicat, se adhaerere decreto præclaræ Artium Facultatis, die 11 maii 1730, lato. Ejusmodi statuta præclaræ Artium Facultatis, similima sunt supra memorato sacre Facultatis Parisiensis circa idem negotium decreto, decem circiter annis antea lato, die scilicet 15 decembris 1720, adeoque theologica Facultas præclaræ Artium Facultatis multis nominibus conjuncta, ipsi prætulit facem, quodque iter ingrediendum esset, dux præmonstravit.*

Ex dictis hactenus in totâ hæc nostrâ Quesnellismi

historicâ narratione planè constat, Constitutioni Unig. spiritualem perinde ac temporalem potestatem apertè patrocinari, atque in eo utramque ex æquo consentire, ut suo quoque modo Decretum illud Apostolicum tueantur ac vindicent. Quod quidem ex dicendis articulo sequenti, iterùm manifestius fiet ac evidentius.

Iis de causâ Quesnellii historicè præmissis, iudicij contra ejus librum latè auctoritas et æquitas jam vindicanda est.

ARTICULUS II.

Bulle UNIGENIT. auctoritas, æquitas genuinæque character statuitur ac vindicatur.

Vix apud posteros fidem inveniet, quò tandem propperit Novatorum in impugnantâ superâ Constitutione, temeritas et protervia. Si Quesnello fides : Bulla ferit 101 veritates quarum pleræque religioni sunt essentielles : ipsa legibus omnibus divinis et humanis adversatur : nequit recipi quin doctrinæ catholicæ, pœtati, conscientiarum et Regnorum quieti, gravissimum inferatur detrimentum : imò, ipsa (horresco referens) futurarum Antichristi tentationum apercionis est atque præfidiom. Ita sæpè in suis adversus Constitutionem libellis, audax ac temerarius Quesnellus. Audiatur in præfixâ Memoriali tertio admonitione, pag. 15 : « A la vue de 101 vérités frappées d'un seul coup, comment la foi des Fidèles ne serait-elle point émue ? Plusieurs sont essentielles à la Religion. » Ibid. pag. 14 et 15 : « On ne peut pas les nier sans renoncer à la foi. » Et pag. 74 : « Mes propositions ne présentent point d'autre sens que celui de sa doctrine (de S. Augustin) : Qui peut dire par quels artifices ils (les Molinistes) ont surpris la crédulité des Consultants, et par eux la religion de S. S. pour l'engager à proscrire une doctrine si bien appuyée ? » Rursus, præfatione in septimum Memoriali, pag. 99 : « Tout cela, inquit, ne prouve-t-il pas plus que suffisamment que la Constitution a des défauts criants, surtout en ce qui regarde la doctrine, qui ne permettent pas qu'elle soit ni reçue, ni tolérée dans l'Eglise. » Et epistolâ ad unum ex Presulibus Comitiorum an. 1714 : « La foi, la morale, la discipline, tout cela se trouve mortellement lésé par la condamnation étonnante des 101 propositions.... C'est (la Bulle Unig.) un essai des tentations de l'Antechrist. »

Non minùs procaciter ac contumeliosè Bullam traducunt Quesnellii assectæ. Auctor Instrumenti Appellationis quatuor Episcoporum an. 1717 : « Nous mettons en avant et offrons de prouver, que par la censure de quelques-unes des propositions comprises dans la Bulle, les fondements de la Hiérarchie Ecclésiastique sont ébranlés.... que la Constitution renverse de fond en comble les fondements les plus assurés de la morale chrétienne et le grand précepte de la charité... que diverses propositions condamnées par la Constitution, n'expriment autre chose que les sentiments des Prophètes, des Apôtres et des SS. Pères, sur la différence des deux Alliances : les

autres n'enseignent que ce qui est compris, suivant S. Augustin, dans le premier article du Symbole : d'autres enfin... sont exprimées dans les propres termes de l'Écriture, des Conciles, des Papes, et des SS. Pères. »

Auctor epistolæ sub nomine septem Episcoporum ad Papam Innocentium XIII an. 1721, de Constitutionis Unig. negotio agens : « Tout est frappant, inquit pag. 7, dans cette affaire, soit pour le fond, soit pour la forme. » Tùm de primo capite sic loquitur : « La Religion attaquée dans ses dogmes ; la Hiérarchie dans ses droits ; la Morale de Jésus Christ dans ce qui en est la base et l'Esprit ; les règles de la Pénitence renversées ; l'ancienne et la nouvelle Alliance confondues dans le point capital où elles sont distinguées ; la toute-puissance de Dieu soumise au libre arbitre de l'homme, et suspendue selon son caprice ; plusieurs autres vérités en péril ; le langage de l'Écriture et de la tradition proscriit : voilà le sujet de nos plaintes. » Hæc de Bullæ doctrinâ. Pergit exindè, de ipsius formâ ac ratione, pag. 45 : « Dans cette malheureuse affaire la forme répond au fond. Un aussi étonnant Décret n'a pu être produit que par une forme non moins étonnante, et ce procédé irrégulier qui n'a point d'exemple dans les siècles passés, en hisserait un, s'il éloit autorisé, qui serait préjudicieux pour l'avenir. » Quin et eò procedit personatè hujus auctoris procacitas, ut non vereatur asserere Bullam Unig. abnorme esse judicium quod nec Roma antea tulisset : « L'Eglise Romaine voudrait-elle, inquit pag. 55, approuver un aussi étrange jugement ? Rome païenne n'eût pu le souffrir. »

Insignis apud Quesnellistas Scriptor libri cui titulus : *Renversement des libertés de l'Eglise Gallicane*, tom. 2, pag. 530 : *Cet affreux Décret (la Bulle Unig.) renverse la religion tout entière (en condamnant tout ce que Jésus-Christ est venu enseigner, et enseignant tout ce que Jésus-Christ a condamné). Dénoncer au concile cette Constitution, c'est sauver la foi, la morale et la discipline.* Illustris alter Quesnellistarum dux ac magister in scripto cui titulus : *Réponse au premier avertissement de M. l'Evêque de Soissons*, parte 6, pag. 250, inflictâ per Bullam, ut efficit, Ecclesie in suis dogmatibus vulnera, sic describit : « La Bulle, prise comme on doit l'entendre de bonne foi, dans son sens propre, simple, naturel et littéral, donne atteinte à la doctrine et à la discipline de l'Eglise ; elle confond toutes les idées de la Religion Chrétienne sur la différence des deux Alliances, sur la toute-puissance que Dieu exerce sur le cœur de l'homme sans blesser sa liberté, sur la prédestination et la grâce, sur la nécessité de la charité et l'insuffisance de la crainte, sur les dispositions requises pour être justifié dans le Sacrement de Pénitence, sur la conduite que doivent tenir les Ministres de ce Sacrement, sur la lecture de l'Écriture-Sainte, et sur plusieurs autres points de la même importance. » Mox addit : « La Bulle accable de malédictions non seulement l'auteur du livre qui n'a parlé

« que le langage de l'Ecriture et des Pères ; mais elle rend suspect et elle décrie ce langage même de la piété chrétienne, et les expressions les plus saintes et les plus autorisées sous lesquelles la doctrine de l'Eglise a été transmise d'âge en âge jusqu'à nous. » Et postea pag. 281 : « On ne peut recevoir la Bulle dans le sens naturel des propositions ; c'est renverser la foi : on ne peut la recevoir en s'écartant du sens naturel des propositions ; c'est renverser la raison. Par conséquent, la raison et la foi concourent également à nous faire rejeter une Bulle qui offense l'une et l'autre. »

Auctor libelli cui titulus : *Du Témoignage de la Vérité*, fervidus Quesnelli defensor, similia habet paragraph. 10 et 11 : « La Constitution ébranle les fondements les plus solides de la religion... elle mérite l'anathème. » Ibid. paragraph. 12 : « Elle choque les vérités les plus communes de la Religion. » Paris, imò et adhuc petulantiora, de Constitutione creberrimè pronuntiant plerique alii ardentiores Quesnellistæ : « C'est (quæ exserbere refugit animus) le signal d'une affreuse conjuration contre la foi qui va s'éteindre. — C'est la ruine du Symbole des Apôtres, de la prière que J.-C. lui-même nous a mise dans la bouche, et du Décalogue. — C'est l'abolition des divines Ecritures : l'abomination de la désolation dans le lieu saint : *Le renouvellement de la passion du Sauveur, qui est de nouveau condamné et excommunié dans sa vérité, comme il l'a été dans sa personne par la sentence de Caïphe.* » Ita fanatici auctores libellorum, J.-C. sous l'anathème, passim : *La Constitution Unig. avec des remarques et des notes*, pag. 209 ; *Pratiques pour les amis de la vérité*, pag. 2 ; *Observations sur les propositions censurées*, etc. Hæc omnia citati auctores, etsi non singula singuli. Quid plura ? C'est un véritable Décret d'apostasie : c'est une apostasie complète et si manifeste qu'on cesse d'être Chrétien, lorsqu'on est assez malheureux pour s'y soumettre ; ita in Scriptis : *Entretiens d'un Jésuite et d'une Dame*, pag. 605 : *Suite des lettres d'un Magistrat*, pag. 59 : « C'est un Décret tel que Rome païenne n'eût pu le souffrir. » Ita auctor Epistolæ ad Innocent. XIII sub nomine illustrissimi de Colbert, Montipessulani episcopi, pag. 20. Non absimilia habet anonymus scriptor Epistolæ ad Benedict. XIII pag. 17, etc. Denique, quod cuncta ab infantiis venenatisque calamis adversus præfatam Constitutionem, inverecundè prolata, paucis complectitur : *C'est l'ouvrage du Diable*. Ita ferens auctor Epistolæ quæ asservatur in Bibliothecâ regiâ, sub hoc titulo : *Lettre de dom Thierry, en date du 18 février 1725.*

Jam verò, hæc atque alia, Quesnelli ejusque assentorum nefaria circa Constitutionem *Unig.* convicia, ut ex ordine refellamus, tria que fert presentis articuli titulus, triplici exequemur paragrapho, adversus falsa totidem et erronea dissentientium placita. I°. *Æquitatem seu canonicitatem Bullæ Unig.* demonstrabimus. II°. Incontumaciam ejusdem stabililiemus auctoritatem. III°. Naturam genuinamque ipsius characterem aperiemus.

Tribus his ritè ac firmiter statutis, nonnulla gravissimi momenti, quæ exinde spontè fluunt, eruuntur consecutaria : sit itaque

§ 1. *Bullæ Unigenitæ. asservitur æquitas ac canonicitas.*

Decreti alicujus æquitas seu canonicitas triplici intelligi potest et adstrui ratione ac methodo. Primò, demonstrando juxta omnes præscriptas à jure regulas, latum fuisse Decretum. Secundò, ostendendo Decretum illud, dogmaticum esse universalis Ecclesiæ judicium : quis enim iniquum ausus fuerit pronuntiare, in materiâ præsertim doctrinali, totius Ecclesiæ judicium ? Tertio, theologicè probando, hoc est, ex Scripturis et traditione evincendo sancitam per Decretum doctrinam, rectæ ac catholice fidei congruere : præscripta verò dogmata, eidem fidei repugnare, eique plusvè, minusvè adversari. Nunc in asservendâ Constitutionis *Unig.* æquitate, priorè herèbimus methodo : ex dicendis verò sequentibus paragraphis, necnon articulo tertio, facillimum erit duplici posteriori methodo, ejusdem Apostolici Decreti æquitatem clarè colligere.

CONCLUSIO. *Æquissima est et canonica Clementis XI Constitutio, quæ incipit Unig.*

Probatur 1° his omnibus momentis quibus supra disputat. de Baiò et disputat. de Jansenio evicimus, Bullas Urbani VIII. *In Eminenti* adversus Baium, et Innoc. X. *Cum occasione* adversus Jansenium, æquissimas fuisse ac canonicas : hæc enim omnia, quod vel leviter attendenti manifestè patebit, Constitutionis *Unig.* æquitatem ac canonicitatem perinde adstrunt. Probatur 2°, illa profectò æquissima est et canonicè lata definitio, quæ data fuit à sanctâ Sede, post maturum examen, ad instantiam episcoporum ; et quæ exitialis ac perniciosus proscriptor liber ; servatis ad amissum debitum formalitatibus : atqui sic se habet Constitutio *Unig.* ; ergo. Major ex sese, et ex omnium consensu certissima est. Minor verò per partes demonstratur.

I°. Quidem, data fuit à sanctâ Sede, veraque est ipsius lex : namque primò, à summo pontifice Petri successorè, Christianè in terris vicario, lata est, de consensu cardinalium ; secundò, ad cunctas directæ Ecclesiæ ; tertio, ritè promulgatâ ; primum Romæ, tum in Galliis ubi natus fuerat error : Quæ tria, ex tenorè bullæ, et ex dictis in *Synopsi historiciæ* constant. Verum est ergo bulla *Unig.* sanctæ Sedis judicium, veraque lex.

II°. Nonnisi post maturum examen lata fuit : præterquam quòd enim jam accuratè Romæ perpensus fuerat *Reflexionum moralium* liber, cum à Clemente XI proscriptus est speciali Decreto die 15 julii an. 1708, maturiori adhuc examine discussus fuit, antequàm solennis adversus ipsum daretur Constitutio *Unig.* ; uti disertè testatur in eadem Constitutione S. pontifex : ibi enim de præstitâ à se in eo novo examine perficiendo, quam maximâ curâ ac diligentia sic habet : *Hinc aspirante Domino, ejusque cælesti ope cõfissi, salutare opus sedulo diligenteraque, ut rei magnitudo postulabat,*

aggressi sumus, ac plurimas ex prædicto libro, juxta supra recensitas respectivè editiones fideliter extractas, et tum gallico, tum latino idiomate expressas propositiones ad compturibus in sacra theologia magistris, primò quidem coram duobus ex venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus (Ferrari è sacra Dominicanorum familiâ et Fabroni è clero) accuratè discuti; deinde verò coram nobis, adhibito etiam aliorum plurium cardinalium (Spada, Cassini et Tolomei) consilio, quàm maximà diligentia ac maturitate singularum insuper propositionum cum ipsomet libri textu exactissimâ collatione, plurics iteratis congregationibus, expendi et examinarè curavimus. Et reipsâ, totum illud examen negotium tantâ curâ peragi voluit S. pontifex Clemens XI, ut congregationibus non interfuerit modò, summâque præfuerit attentione, sed et à se compositis, et propriâ manu conscriptis animadversionibus, disertè Consultorum expendit suffragia, suamque quoad propositiones singulas distinctè ac dilucidè enuntiaverit sententiam. Perduravit autem examen illud plus quàm annum integrum. Si talis inquisitio, talisque diligentia, ad accuratam discussionem non sufficere, quod unquam sufficere valeat omninò non intelligitur.

III°. Insuper, præfata Constitutio ad instantiam episcoporum, necnon ad repetitam regis Christianissimi efflagitationem data est, ad compescendos nimirum emergentes in Galliis, occasione libri *Reflexionum moral.* motus: utrumque ibid. clarè significat S. pontifex: *Frequentibus orthodoxæ fidei zelatorum querelis, inquit, maxime vero complurium venerabilium fratrum, presentium Gallie episcoporum, litteris ac precibus excitati, gliscenti morbo (editâ Constitutione) obviam ire decrevimus. Et paulò post: Non modò præfati episcopi, sed et ipse in primis charissimus in Christo filius noster Ludovicus Francorum rex Christianissimus... sæpius nobis est contestatus, repelitè propter eum verè piis et Christianissimo rege dignis officiis, atque ardentibus votis à nobis efflagitans, ut instanti animarum necessitati, prolata quantociùs apostolici censurâ judicii, consuleremus.* Scilicet, ut supra notavimus, occasione Quesnelliani libri graves inter episcopos excitatæ fuerant contentiones: ut autem illa componerentur dissidia, apostolicæ Sedis judicium ab episcopis imploratum fuit, precibusque sæpius iteratis pontificem sollicitavit rex Christianissimus ut imminenti malo, solemnè editâ Constitutione, occurreret. Hæc porro episcoporum, regisque Christianissimi, agendi ratio omninò erat canonica; et in eam ex constanti praxi et Ecclesiæ canonibus probat Petrus Aurelius, auctor adversariis minimè suspectus, in *ocio causus spongiæ præambulans*, pag. 210, tunc ad Sedis apostolicæ judicium necessariò recurrendum est, cum causa ita obscura est et perplexa, ut de illâ propter disceptationem consentire non possint episcopi: *Cùm enim, inquit ille, tunc nihil liquet de quo judicetur, necesse est consilium peti à majoribus, controversianque eorum judicio reservari.* Mox addit: *Ita passim Patres de causis omnibus majoribus statuunt.*

IV°. Liber. *Observationum moralium Constitutione Unig.* proscriptus, omninò perniciosus est.

Constat 1°, quia id fassi sunt vel ipsimet episcopi qui dicte Constitutioni obstitunt: ii enim omnes, uno excepto Mirapicensi, libri illius lectionem prohibuerunt, et in suis Mandatis eundem proscripterunt, veluti *renovantem errores Jansenismi*, veluti *erroribus jam damnatis faventem*, veluti *inducentem fideles in errorem*, præcipuè circa propositiones Jansenii: ita archiepiscopi Parisiensis et Turonensis, episcopi Bayonensis, Virodunensis, Catalaunensis, Macloviensis, in suis Pastoralibus Documentis, an. 1714; diserta cæ de re cardinalis Noallii testimonia supra excerptissimè: prestat hic Bayonensis episcopi verba referre: « Tous les évêques, inquit 22 martii ejusdem anni, animés d'un zèle égal contre le Jansénisme, et contre les ouvrages qui pouvaient en renouveler les erreurs... n'ont pas balancé à proscrire celui-ci. » Quòd isti suis Mandatis seorsim pronuntiârunt episcopi, id conjunctim testati sunt in instrumento denuntiationis ab ipsis constituto, die 12 januarii 1714; sic in eo declarat: « Nous sommes très-éloignés de vouloir favoriser le livre des Reflexions, ni l'auteur: nous reconnaissons que ce livre doit être ôté des mains des fidèles; nous sommes résolus de le condamner et de le défendre dans nos diocèses. » Notanda maximè his in textibus verba ista, *condamner, proscrire*: quæ non de merâ libri Quesnelli prohibitione aut interdictione œconomica sunt intelligenda, sed de verâ damnatione: hæc autem cum sit nota theologica, judiciumque dogmaticum, perversam habet pro objecto immediato libri proscripti doctrinam.

Constat 2° dicti libri perversitas, quia Quesnellus, ejusque consiliorum omnium participes ac socii, non dissimularunt eo sine *Observationes morales* in novum Testamentum concinnatas fuisse, ut Jansenianæ sectæ dogmata magis ac magis stabilirentur, utque Ecclesiæ pastoribus, quasi veritatis veneratoribus, expreraretur præterea persecutio in Jansenii discipulis. Ita apertè declarant Domini Isolè (ipse est in clavi Quesnellianâ, D. du Guet) epistolâ ad Quesnellum datâ die 15 martii an. 1690, Villartus epistolâ ad eundem 12 aprilis 1697. Idem fatetur et clarè tradit ipsemet Quesnellus in suâ ad eundem Villartum responsoriâ epistolâ die 19 aprilis ejusdem anni 1697; harum omnium litterarum authentica et disertissima exhibent testimonia extracta eminentiss. de Bissy, in theologico quem suum fecit Tract. tom. 2, pag. cxlvj et cxlvij, illustriss. Senonens. archiepiscop. quintæ suæ Pastoral. Epistolæ part. 4, pag. 670 et 671, necnon Lucionensis et Ruppellensis episcopi Documento Pastoralis an. 1711. Eadem refert auctor libri Bruxellis editi an. 1705, cui titulus *Le P. Quesnel séditieux dans ses Réflexions sur le N. Testam.*, pag. 67, 68, etc., nec usquam reclamârunt Quesnell. aut ejus discipuli. Ex quibus liquidò patet, hanc fuisse Quesnelli in conscribendis moralibus Reflexionibus mentem, ut ne parceret iis quos ipso appellat *vexatores veritatis*; quâ nimirum appellatione summum pontificem intelligit, et episcopos eos qui Jansenianam

doctrinam damnarunt. Satis fuerit in præsentiarum ipsa Quesnelli verba referre : Villartus ad Quesnellum scripserat nimiam in libro Reflexionum moralium affectationem, nimiumque studium videri, in iis notandis et arguendis qui prætextus Augustini discipulos vexabant ac persequebantur; sic autem citatâ mox epistolâ rescribit Quesnellus : « Mais cela paraît trop affecté? Tant mieux : il y a une bonne affectation : « qu'on dise un jour que le livre en question a été fait « durant la persécution, on ne se trompera pas : si les « persécuteurs le prennent pour eux, c'est ce qu'on « désire; qu'ils en soient touchés. » Nihil disertius.

Ille fatetur ultrò Quesnellus, « se in mente et votis « habuisse, ut vexatores id quod ipse scripserat sibi « dictum putarent; » fatetur verè deinceps dictum iri, « fuisse suum opus vexationis ac persecutionis tem- « pore conscriptum; imò exp. dire ut id dicatur; » fatetur « id se consecutatum sedulo fuisse, ut Scriptura « loca ad vexatores transferret; » sed nimirum addit « hæc bonam esse profundamque affectationem, et « sancti Augustini exemplo, » qui ad Donatistas, Arianos, Pelagianos aliosque sui temporis hæreticos, ea de quibus ad populum verba faciebat, solebat accommodare, id à se factitatum esse, ibidem contendit. Quæ quidem aperta ac multiplex Quesnelli confessio, ipsam erroris ac rebellionis spiritum ductam fuisse in suo componendo opere, prodit ac manifestat, adeoque dictum opus meritò reprobandum ac proscribendum.

Constat 5° ejusdem Quesnelliani libri nequitia, quia præfatio libro, præsertim verò damnatis 101 propositionibus, integra renovatur, et ad amissim continetur genuina Jansenii doctrina : id ultrò confitentur ac constanter tradunt, imò in eo jactantius gloriantur Quesnellus, ejusque celeberrimos asseclæ; de quo videri possunt citata initio hujusce paragraphi expressa eorum testimonia, necnon *Cons. Quesnell.* pag. 167, et seq.; binque non ignobilis apud Quesnellistas auctor libelli cui titulus : *Quatrième Gémissement de Port Royal*, ita scribebat : « Les 101 propositions condamnées renfer- « ment justement toutes les vérités différentes que les « disciples de S. Augustin ont toujours soutenues de- « puis 70 ans. » Jam verò ex abundè dictis et probatis canonico et irrefragabili judicio damnata fuit genuina Jansenii doctrina; jure ergo ac meritò proscriptus quoque fuit tot nominibus exitiosus *Reflexionum moral.* liber, hæreticam Jansenii doctrinam restituerans, totque ac tam perversas continens, apertèque tradens propositiones.

Constat 4° quæ ex moralibus *Reflexionibus* extractæ et per Bullam *Unig.* damnatæ 101 propositiones censurâ dignissimæ sunt, ut ex brevi eorum instituendâ sequenti articulo analysi, planum fiet; ergo. Illis adijci potest concursus omnium cujuscumque regionis episcoporum et cardinalium, necnon quinque continenter Romanorum Pontificum suffragium, in reprobandis Quesnelli libro et 101 propositionibus : is sanè consensus et unanimis consensus, nefariorum libri et propositionum doctrinæ apertissimum est et certissimum argumentum. Consule sequenti paragrapho dicenda.

5° Denique, dicta Constitutio præfatum librum, extractasque ex eo damnans propositiones, servatis ad amissim formalitatibus lata est, nullisque sceleratibus aut defectibus : nulli in ipsius formâ, aut in modo et ratione quâ data est occurrunt reprehendendi abusus, nullaque clausula moribus et usibus nostris repugnantes : in toto siquidem hoc negotio, ad declinandas dissidentium vitiligationes, sedulo omisse sunt loquendi rationes, exteræque externa et asciticia que usibus nostris Gallicanis non satis congruunt. Ita vel ex ipsâ solâ contextûs Bullæ inspectione; necnon ex præmissâ modi quo Bulla lata est, historica narratione manifestè patet. Atque hinc regio in supremo Senatu procurator D. de Fleuri, in suâ an. 1714 ad supremam curiam Oratione pro regii Diplomatis super promulgatione Constitutionis *Unig.* in Acta relatione, de isâ Bullâ sic habet : « On ne trouvera point dans la « forme extérieure de cette Constitution (*Unig.*) ni « la cause du propre mouvement du Pape, ni les an- « tres clauses ordinaires contre lesquelles notre mi- « nistère nous a souvent obligés de nous élever..... « On y fait même une mention honorable des in- « stances réitérées du Roi qui ont donné lieu à la Con- « stitution. » Hæc, ex dicendis mox, et in solutione objectionum, iterum illustrabuntur. Est ergo Constitutio *Unig.* post maturum examen, ad instantiam episcoporum à sanctâ Sede, servatis exactè formalitatibus data; est, inquam, omnî ex parte legitima, nihilque ipsius aequitati ac canonicitati deest.

Probatur 5° : cunctis contentibus Orthodoxis dogmaticum universalis Ecclesiæ judicium erroris, aut injustitiæ incusari nequit; neque defectu formalitatum hujusmodi judicio detractari potest obedientia; aliàs de Ecclesiæ infallibilitate ac Sanctitate pressis foret conclamatum : atqui ex demonstrandis duobus sequentibus paragraphis, Bulla *Unig.* dogmaticum est totius Ecclesiæ judicium; ergo. Vel hoc unicum argumentum invictum omnino est ac decretorium. Unum hic addo, cunctis quas ex defectu formalitatum undequæque congerunt adversarii, dissolvendis querelis et expostulationibus ex se planè sufficiens; scilicet, vitiosum ex parte formæ decretum, neglectis ac posthabitis formalitatibus acceptari potest ac debet quod doctrinam auctoritate legitimâ proscripsum : formalitates enim veritati cedere debent, hæcque illis prævalere. Ita disertè præules Gallicani, in comitiis Provincialibus an. 1699 habitis, occasione Constitutionis Innocent. XII adversus librum *De Placitis Sæctorum*; imprimis verò cardinalis Nallius in Cœventu Parisiensi ejusd. anni 1699. Vide supra, ubi de Balo. Quidquid itaque sit de prætextis adversus Constitutionem *Unig.* ex defectu formalitatum improprietatis abusibus, eò præcisè ipso quòd, ut sequentibus demonstrabitur paragraphis, dogmatica sit universalis Ecclesiæ lex, vim habet ineluctabilis definitionis, cui Fideles omnes interno mentis assensu acquiescere tenentur. Verùm, ut Apostolici hujus Decreti magis ac magis firmetur ac innotescat æquitas ac canonicitas.

Solvantur Objectiones. — Quæ ad labefectandam

Constitutionem *Unig.* ipsiusque requiritatem ac canonicitatem proscribendam, expositulaciones et convicia passim protrudunt Quesnellus, ejusque sequaces: alia spectant personam Quesnellii; alia librum ipsius; alia doctrinam in 101 propositionibus proscripam; alia modum configendi dictas propositiones; alia libertates nostras, quas Clementinâ Constitutione funditis everas, præfidentis jactitant. Juvat ea sigillatim referre, ac paucis confutare.

Dices 1°: Quesnellus non est auditus antequam damnaretur; ergo non fuit canonica illius damnatio; imò, *vel ipsa damnatorio hujusmodi judicio, assumptatis et Gentium jura violantur, quibus sacratissimè ce-teretur ne quis inauditus damnetur et indefensus.* Ita scripsit Quesnellus in suis *Apologeticis et Memorialibus*: ita etiam Quesnellii defensor in *Hexapl.* an. 1714, præfat. pag. 50 et 42, auctor respons. sub nomine sex Episcop. ad Documentum Pastorale eminentiss. de Bissy an. 1722, cap. 1, pag. 3 et 4, necnon scriptor libelli cui titulus: *La Vérité rendue sensible*, art. 5 sect. 1, pag. 189, aliisque. Respondeo: ubi de libro, vel textu aliquo damnando agitur, necesse non est ut auctor audiat; liber enim ipse pro se testimonium perhibet: porro Constitutio *Unig.* versatur circa librum proscribendam, et configendas ex eo extractas propositiones, quarum doctrina et sensus obvius discuti facile potuit absque auctoris presentia: non debuit ergo audiri Quesnellus. Ita fermè in simili occasione respondet illustriss. Bossuet. scribens ad Moniales Portus Regii: « Je ne m'arrêterai point, inquit pag. 10, à ce que l'on objecte, que le Pape n'a entendu qu'une des parties avant de condamner les propositions et le livre même de Jansénius. Car... il suffit de dire en un mot... que, dans un tel examen, un livre est lui-même son accusateur et lui-même son défenseur.... et, à parler proprement, il n'y a point d'autre partie à entendre que le livre même. » Idem doctissimus præsul similima tradit in causâ illustrissimi Cameracensis Archiepiscopi: « La seule pièce nécessaire, inquit, in notis super Responsione ad narrationem Quietismi art. 11, pag. 200, au jugement que l'on attend avec respect, c'est le livre des *Maximes des Saints* en original et bien distingué de sa version infidèle, et de ses interprétations captieuses et après coup. » Inaudito ergo auctore, imò nec lectis in defensionem libri scriptis, jure ac meritò liber proscribi potest. Ad id quod additur, *Jura sacratissimè cavere ne quis inauditus damnetur*, effatum, ut verba ipsa indicant, de *personali*, non de *dogmatico* exponendum judicio; hoc est, de *personâ*, non de *libro* auctoris intelligendum. Scilicet, secundum Ecclesiæ Canones (idque naturali consentaneum est æquitati), nemo propter asseritos errores personaliter damnatur, nisi prius ipse auditus, aut saltem citatus sit, constetque ipsum dictos errores reipsâ propugnasse, usque pertinaciter adhærere: sic Quesnellus ab archiepiscopo Mechlinicâ Juridicè citatus est, antequam ut contumax et fugitivus damnaretur; sic etiam paulò antè auditus fuerat Petrus Codexus Romæ citatus ob Jansenismi

suspicionem, et ab Apostolico per Belgium Vicarium ibidem depositus. Verum, uti jam dictum, in Constitutione *Unig.* non de *personali* causâ Quesnellii actutum fuit, sed questio ibi mota de *dogmaticâ* causâ, hoc est, de libro *Reflexionum* moralium, et propositionibus ex illo extractis: de quibus, quemadmodum asserit doctiss. Bossuet. mox citatus, ex solâ textûs inspectione absque ullâ auctoris interpretatione, pronuntiare licet. Hinc, uti supra notavimus, omnes episcopi dissidentes, uno fermè excepto Mirapicensi D. de la Broue, publicis instrumentis *Reflexionum* moral. librum prohibuerunt ac damnaverunt, ipso tamen *personally* inaudito Quesnello: quin et octo ex ipsis, dūce eminentiss. card. Noallio, in contestatâ denuntiatione 12 Januarii 1714, conjunctim latâ, suum de libro Quesnellii quem in propriâ personâ nondum audiverant, judicium ita aperiant: « Les cardinaux, archevêques et évêques soussignés déclarent... qu'è tant très-éloignés de vouloir favoriser le livre des *Reflexions*, si l'auteur, ils reconnoissent que ce livre doit être ôté des mains des fidèles, et ils ont résolu de le condamner et d'en défendre la lecture dans leurs diocèses. » Ipsemet Quesnellii Apologista qui objectionem proponit, denuntiationem hanc laudat pag. 51 et 52, hincque subscripsere duo illustriss. de Caylus Altisiodor. et de l'Angle Boloniens. episcopi, ex præsulibus quorum nomine scripta est citata ad dictum Documentum eminentiss. de Bissy Responsio, in quâ eadem etiam fit objectio. Atque hæc semper fuit constans Ecclesiæ praxis, ut libri et scripta inauditis auctoribus plerumque proscriberentur. Sic tria famosa capitula in Concilio V œcumenico fuere damnata quorum auctores pluribus antè seculis è vivis excesserant: sic etiam in eodem Concilio, proscripta Origenis tribus antè seculis demortuæ doctrina. Quin et S. pontifex Theodorus ad Paulum Constantinopolitanum Patriarcham scribens, declarat, in Pyrrhum licet absentem, inquiri posse, ipsiusque litem ordinari ac deponi; quòd scilicet extarent ipsius scripta veritati aperte adversa, notoriquè forent ejusdem excessus: « Non enim, inquit t. 5, Concil. pag. 1777, præsentia ejus necessaria est, ubi excessus ejus et scripta veritati repugnantis præstò sunt. » Quas potiori jure idem dici potest in presentî Quesnellii causâ!

Dices 2°: Damnari non potuit, nec debuit, liber qui diutissime à fidelibus non innoxie tantum legebatur, sed etiam cum spiritali quamplurimum profecto, idque nemine contradicente, imò plurimum approbantibus plerisque doctrinâ ac pietate eximie præsulibus: atqui sic est de Quesnellii libro: à 40 propemodum annis fructuosè lectitatus fuerat, generaliter approbatus in Ecclesiâ; ergo, etc. Ita Quesnellii defensor, *Hexapl.* auctor Tom. 1. Paragraph. 1, pag. 6, 7 et seq., ubi prætentam hanc generalem libri *Obversat. moral.* approbationem fusè prosequitur. Respondeo 1°, negando maj.; constat enim pluribus exemplis, plerisque extiales libros nonnisi multò post ab iporum editione proscriptos fuisse ab Ecclesiâ: namque Origenes famosum suum de *Principiis* opus scripsit circa

an. 217, nec tamen damnatum fuit à sanctâ Sede, nisi circa annum 400, Anastasio S. Pontifice; ipsaque universa Ecclesia idem opus non proscripsit nisi an. 553, in concilio quinto œcumenico, hoc est, tribus plusquam sæculis à morte auctoris. Pariter scripta Theodori Mopsuesteni edita quarto seculo non fuerunt tamen confixa nisi circa medium sexti sæculi, in eodem V Concilio generali. Innoxium ergo non ex eo præcisè dijudicandum opus, quod dicitur in Ecclesiâ indennatum permanserit. Respondeo 2°, negando min. siquidem ex dictis in historicâ causâ Quesnellianæ synopsum planè liquet, librum Quesnelli ubi sufficienter innouit, à pluribus statim Doctoribus et Episcopis fuisse impugnatum et damnatum. Vide supra art. 1, § 2, quest. 3 et 4. Falsum est ergo quòd ejusd. libri accerrimi defensores arrogantius jactitant, 40 annis publicâ laude ac constanti pace potitum fuisse *Reflex. moral.* librum.

Dices 5°: Libertates nostras ledit aut etiam destruit constitutio *Unig.*; quomam enim Gallicanis stando libertatibus, causa libri Quesnelli prius judicari debuisset in Galliis ubi controversiæ enatæ fuerant, quam Romæ; ergo. Istud ex æversis, ut jactant, per Clementinam constitutionem nostris libertatibus, incidenter obrudunt Quesnellistæ. Ita auctores omnes citati initio hujuscæ paragraphi. Inprimis anonymus scriptor libri cui titulus *Renversement des libertés de l'Eglise Gallic.*, etc. Respondeo quod hic perpetuò opponunt adversarii inane prorsus esse tericulum, merumque effugium ad eudendas tenebras, fucumque incautis aut imperitis faciendum. Enimverò quorumnam, quæso, est scire nùm Pontificio aliquo decreto violentur Ecclesiæ Gallicanæ et regni libertates ac jura? an privatorum quorundam variis partium statutijs ac præjudicijs abreptorum? an regis ipsiusmet, supremorum magistratum, ac maxime episcoporum, quibus præ cæteris incumbit quæ sint Ecclesiarum suarum libertates agnoscere, easque tueri? Porrò, quidquid sit de pauculis nonnullis Quesnellianarum partium studiosis; certè Regia Majestas, supremi magistratus, ipsique præsulcs nostri, neutiquam judicant libertates Gallicanas, juraque regni constitutione *Unig.* labefactari. Et quidem 1°, regni ac regiæ suæ auctoritatis jura, dictâ constitutione minime violari judicavit Ludovicus XIV. Is enim hujus Bullæ promulgationem et executionem omni studio curavit datis hanc in rem 14, februar. 1714, Regiis literis. Augusti decessoris sui vestigijs firmiter insistens Ludovic. XV, idem non minori studio variis decretis ac diplomatibus firmavit Ludovicus XV, præfatamque Bullam in universo suo regno vim legis obtinere disertè declaravit, præsertim Edictis 1720 et 1750, necnon decreto sanctioris Consilii 21 februar. an. 1747, in quo sic legitur: « Il semble qu'on n'ait cherché qu'à faire valoir encore le vain prétexte de la conservation des Maximes du Royaume: prétexte dont les ennemis de la constitution ont si souvent abusé pour faire croire au public qu'ils étaient les seuls défenseurs de ces Maximes, dont sa Majesté a été et sera toujours le

protecteur. » Eadem quoque Constitutione, libertates Ecclesiæ Gallicanæ nullatenus ledi nedum judicârunt, sed et invictè demonstrârunt præsulcs nostri, tum in eximio pastorali documento an. 1714, tum in duobus an. 1717 ad Aurelianensium duccm, supremum tunc regni moderatorem, memorialibus; tum in doctrinali suo, super consultatione causidicorum Parisiensium, judicio an. 1728, regio jussu lato: istud idem, cardinales, archiepiscopi et episcopi, pluribus aliis publicis instrumentis, conjunctim separatimve pro datâ occasione, luculenter declarârunt: hincque omnes, paucissimis exceptis, dictam Constitutionem, tum in frequentibus Cleri comitiis, tum in privatis suis sedibus, omni obsequio ac veneratione exceperunt. Denique in supremarum omnium curiarum tabulas inscripta fuere regia pro Constitutionis *Unig.* executione diplomata: atque unus è præcipuis Magistratibus (D. de Fleuri), expressè de illâ Bullâ asseruit: *On ne trouva point dans sa forme extérieure les clauses ordinaires contre lesquelles leur ministère les a souvent obligés de s'élever.*

His certè omnibus Ecclesiæ et Regni libertatum locupletissimis testibus planè constat, nec Gallicanæ Ecclesiæ libertates, nec Regni jura Clementinâ Constitutione ullatenus violari. Et verò, Ecclesiæ Gallicanæ libertates, ex illustrissimis Bossuet et Marcâ, generantim ac potissimum consistunt in jure insistenti antiquis Canonibus et usibus *Apostolicæ Sedis et Ecclesiarum consensione* firmatis, novosque quos sibi expedire judicaverit inducendi; modò nec fidei, nec moribus, nec receptis per totam Ecclesiam consuetudinibus adversentur: atque prædictis Canonibus et usibus, ut per se patet, ne vel minimùm obsistat aut reductatur Clementina Constitutio: nimirùm post maturum ac diligens examen data fuit ad instantiam Episcoporum qui Sedem Apostolicam, ut in causis majoribus fieri solet, consulerant: novam ipsam non infert disciplinam, sed perniciosam in libro Quesnellii contentam proscribit doctrinam: ipsa demùm, ut ex dictis et probatis liquet, servatis ad amissim debitis formalitatibus, promulgata fuit, uti jam ostensum est; ergo præfata Clementis XI Constitutio Gallicanis libertatibus neutiquam adversatur. Ad id quod in confirmationem propositæ objectionis opponitur; scilicet, juxta laudabiles Ecclesiæ Gallicanæ libertates, prius causam libri Quesnelli indicari debuisse in Galliis ubi exortæ fuerant controversiæ, respondeo nodum, hunc liquidò expeditum fuisse et abundè solum, diluendo supra simile prorsùs adversùs canonicitatem damnationis Jansenii argumentum: vide supra. Addo, disertam hanc fuisse ac unanimem Cleri Gallicani in variis comitiis sententiam; dogmaticas fidei causas, illas episcoporum juribus, ab Apostolicâ Sede discuti ac dijudicari posse, ante latum episcoporum apud quos motæ fuerunt controversiæ judicium. Ita eminentiss. Noallius, prout refertur in Actis verbalibus comitiõrum generalium an. 1700, pag. 286: *Souvent les causes de la foi ont été portées immédiatement au S.-Siège, surtout lorsque les erreurs étaient soutenues par les évêques.*

Ibidem, archiepiscop. Rhemens. et Turonens., pag. 504 et 599 : *Ce serait une ignorance grossière de prétendre que les questions de la foi doivent toujours aller par degrés... On a commencé par le jugement du supérieur, quand on l'a jugé nécessaire, comme le plus propre et le plus efficace.* His consentané D. d'Aguesseau, Francisc Cancellarius, in egregiâ quâ habuit ad supremum Senatû Parisiensem Oratione, pro perscriptione Bullæ Innocent. XII adversus librum : *De Placitis Sanctorum*, sic habet : *La forme de la décision peut être différente, quand il ne s'agit que de censurer la doctrine, et non pas de condamner la personne de son auteur : et quoique la vigilance du Saint-Siège prévienne celle des autres Eglises, le droit des évêques demeure le même inviolablement.* Porrò in presentî negotio, non de personali Quesnellî causâ, sed de proscribendo dogmatico ejus libro agebatur : minimè ergo labefactatâ libertates Ecclesiæ Gallicanæ, latâ primùm Romæ in librum Quesnellî censurâ.

Dices 4° : Nonnullis ex propositionibus damnatis, præsertim ex 91 circa excommunicationem, quæ sic ait : *La crainte d'une excommunication injuste ne nous doit jamais empêcher de faire notre devoir ; inferri omnino potest aliquid Regni usibus et Regum nostrorum auctoritati contrarium : hinc in ipsâ regii Diplomatis relatione in acta supremæ Parisiensis curiæ, inserta exceptio, his verbis : Sans que la condamnation des propositions qui regardent la matière de l'excommunication puissent donner atteinte aux maximes et usages du royaume, etc. ; ergo. Respondeo distortè omnino ac nequiter contra obvium Constitutionis sensum à malignis hominibus ad condandam Decreto Apostolico invidiam, istas Regni et Regum nostrorum juribus adversas ex Clementinâ Constitutione erui consecutiones : nihil simile ex tali Decreto sequi apertissimè demonstrant præsales nostri in eximio suo an. 1714 Documento, tum ex propriis citatæ propositionis verbis ; tum ex subjectâ materiâ ; tum ex variis auctoris, loci et temporis circumstantiis. Describendum hic tametsi prolixè, doctissimorum Præsulum testimonium, adeò egregium est, et præsentî nostræ causæ accommodatum. Exscriptâ 91 propositione : *La crainte d'une excommunication injuste ne nous doit jamais empêcher de faire notre devoir ; sic iniquit illustriss. antistites : « Si l'injustice de l'excommunication est constante, si le devoir est un devoir réel et véritable, la proposition renferme une vérité à laquelle il est impossible de se refuser ; mais si l'excommunication n'est injuste que dans l'idée de celui qui en est frappé ; si le devoir est un faux devoir ; s'il y a même de l'incertitude sur l'injustice de l'excommunication et sur la réalité du devoir, la proposition est fautive... C'est au tribunal de leur conscience qu'ils s'en rapportent pour décider de la justice ou de l'injustice de l'excommunication ; ils la trouveront certainement injuste : et elle ne les empêchera pas de faire ce qu'ils appellent leur devoir. » Pergunt : « La circonstance des temps et des erreurs, qui affligent l'Eglise ; la nature de l'ouvrage, la situation de son**

auteur, tout semblait exiger que dans une matière aussi délicate, on s'expliquât clairement et sans ambiguïté ; et tout détermine au mauvais sens, quand le vrai sens n'est pas mis en évidence. Pour en être convaincu, il n'y a qu'à lire les écrits qui depuis près de 60 ans qu'on a commencé à demander la signature du Formulaire, ont été répandus dans le Public. Us enseignent qu'une excommunication injuste ne doit jamais empêcher de faire son devoir ; mais ils décident en même temps que le refus de la signature du Formulaire est un vrai devoir ; et que l'excommunication attachée au refus de cette signature, est une excommunication injuste... Par là un prêtre attaché à leur doctrine, s'autorise à ne pas signer le Formulaire, et à dire la Messe, quoi qu'il soit interdit ; un laïque à faire ses Pâques, quoi qu'il soit excommunié.

Reconnaissez, mes chers frères, les justes raisons qui ont porté le souverain Pontife à condamner cette proposition ; reconnaissez aussi (notanda verba) l'artifice avec lequel on a publié que l'esprit de la Constitution était, qu'on déferât à toutes sortes d'excommunications, sans excepter même celles qui seraient lancées pour nous faire agir contre des devoirs essentiels et invariables, afin d'alarmer par cette supposition les Fidèles de tous les états, et les magistrats en particulier. Pausisque interpositis, concludunt : « Il aurait donc fallu, si l'on voulait parler de l'excommunication injuste, distinguer les différentes sortes d'excommunications injustes, et les différentes espèces de devoirs : il aurait fallu observer que celles qui sont à jure, c'est-à-dire, qui sont fondées sur les anciens Canons et sur les décisions reçues généralement dans l'Eglise, ne sont jamais injustes ; quoique celles, qui sont *ab homine*, c'est-à-dire, qui partent de quelque puissance ecclésiastique, puissent être injustes quelquefois. Il aurait fallu enseigner que chaque particulier n'est pas juge de la justice ou de l'injustice de l'excommunication contre lui ; que dans le doute, la présomption est toujours pour les Supérieurs, et que les inférieurs doivent obéir jusqu'à ce que le doute soit levé par un jugement juridique. Il aurait fallu distinguer les devoirs de la loi naturelle et divine, qui sont immuables, tels que sont le culte de Dieu, la fidélité qu'on doit à son Prince et à sa Patrie ; et les devoirs qui changent quelquefois, et dont on doit s'abstenir dans de certaines circonstances, tels que sont les exercices extérieurs de la religion, dans le cas des excommunications, auxquelles on doit déferer. Après avoir distingué ces différents devoirs, il aurait été encore nécessaire d'expliquer que dans le doute, un particulier ne doit pas s'en rapporter à lui-même pour décider, si ce qu'il croit devoir, est véritablement devoir. C'étaient là les règles que l'on devait suivre, si on avait eu pour objet d'instruire les Fidèles des véritables maux sur l'excommunication ; mais on n'a cherché qu'à rassurer contre les foudres de l'Eglise ceux qui, par la crainte de ces cen-

« sures, pourraient être engagés à se soumettre aux
 « Constitutions des souverains Pontifes Innoc. X et
 « Alex. VII et à signer le formulaire. » Ilæc in rem
 nostram planè decretoria, cardinales, archiepiscopi
 et episcopi Parisiis an. 1714 congregati. Itaque sedulo
 distinguendum inter varias injustæ excommunicatio-
 nis species : distinguendum pariter inter varia officio-
 rum genera : alia scilicet sunt necessaria prorsus et
 immutabilia, qualia sunt ea ad quæ *jure naturali* aut
jure divino tenemur ; alia sunt mutationi obnoxia, et à
 quibus quandoque possumus, imò et tenemur abstinere ;
 talia sunt illa ad quæ *jure duntaxat ecclesiastico*
 adstringimur : item distinguendum inter officia quæ
jabo talia putantur, et ea quæ *de facto* talia sunt. De
 quibus omnibus diversimodè omnino pronuntiandum.
 Cum ergò nonagesima prima, de quâ hic agitur, Ques-
 nellii propositio, utpote *indefinita, negans et in ma-*
terità doctrinālī, æquivalet (ex Dialecticæ regulis, necnon
 ex effato theologico) propositioni universali ; ac
 proinde debeat intelligi de quocumque injustâ excom-
 municatione, et de quocumque officio, sive immuta-
 bili et necessario, sive mutationi et relaxationi obno-
 xio ; hoc profectò sensu, ut ex sese patet, indubiè
 falsa est, necnon *scandalosa*, et auctoritati Ecclesiæ-
 ticæ *injuriosa* : ex communi enim juris axiomate :
sententia injusta, si modo nulla non est, timenda est, et
servandā ; illaque nos debet impedire ab implendo of-
 ficio *non essentiali et dispersibili*. Quin et libitâ ratione
 circumstantiarum, loci, temporis, ac maximè aliorum
 ejusd. Quesnellii scriptorum, aliis etiã titulis, præ-
 sertim ut *schismatica et perniciosa*, damnanda est præ-
 fata propositio, ut ibidem observant dicti Præsules :
 namque, suum, suorumque debitum ac officium, nihil
 aliud est juxta Quesnellum, quàm retinere ac defendere
 Bail ac Jansenii doctrinam, tanquàm Augustinianam,
 quantumcumque à Sede Apostolicâ condemnatam :
 scilicet contra hanc, in Quesnellii adherentium
 systemate, quodlibet vibratum anathema necessario
 illegitimum est, injustum, nulliusque roboris, utpotè
 proveniens ex errore intolerabili Scripturis sacris, et
 traditioni (ut ipsi aiunt) omninò contrario ; nullis pro-
 inde moventur Pontificis censuris, totique sunt in suis
 adversus earum metum obfirmandis asseclis ; ut ex
 Gerheronii, Arnaldi, ipsiusque Quesnellii libris contra
 Pii V, Gregorii XIII, Urbani VIII, Alexandri VII, Cle-
 menti XI Decrèta fit manifestum.

Instar omnium satis sit hic referre, quæ ex Ques-
 nellò passim narrantur in *Causâ Quesnellianâ* : ibi
 pag. 140, inter vera officia computat, *arctam*, ut lo-
 quitur, *obligationem* non subscribendi Formulario,
 tametsi illa subscriptio sub excommunicationis pœnâ
 præcipiatur. Ibid. pag. 141, definit archiepiscopum
 Sebastianum desistere non debere ab exercendis Vi-
 carii Apostolici muneribus, licet id illi fuisset à summo
 Pontifice interdictum. Imò, eò usque proccacitatis pro-
 gressus est, ut veritus non fuerit scribere, *esse sacri-*
legum, et toti Ecclesiæ injuriosum exigere subscriptionem,
et juramentum facti (ut aiunt), *Janseniani, quod*
Formulario Alexandri VII continetur. Ibid. pag. 198

et seqq. Genuina hæc circa excommunicationem præ-
 citata à præsulibus Gallicanis dilucidè exposita, contra-
 dicentium tricas et effugia penitus occludunt ; ipsam-
 que 91 Quesnellii propositionem multiplici ex capite
 damnandam esse clarissimè ostendunt. His presulum
 qui interfuerant comitiis an. 1714 super excommuni-
 catione principiis, adhesere ceteri fermè omnes per
 totum Regnum dispersi episcopi, qui præfatum Pasto-
 rale Documentum suum fecerunt. Iisdem insistenti
 placitis, in corpore doctrinali Eminentiss. Card. Noal-
 lii an. 1720 tradita fuit et exposita art. 7, pag. 51 et
 52, tenenda de excommunicatione doctrina, speciatim
 proscripita 91 Quesnellii propositio. Eadem plenè ra-
 tione propositam objectionem clarè diluunt, dictæque
 Quesnellii propositionis virus multiplexque vitium
 apertè detegunt Eminentiss. de Bissy, in exquisito suo
 an. 1722 Mandato, pag. 51, necnon illustriss. Sues-
 sionensis, postea Senonensis archiepiscopus, primo
 Pastoralis Documento, pag. 17, n. 15, aliique.

Ceterum quod spectat citata in object. verba, in-
 serta à suprèma Parisiensi Curiâ in Decreto perscrip-
 tionis regii Diplomatis pro Constitutionis promulga-
 tione : *Sans que la condamnation des propositions qui*
regardent la matière de l'excommunication puissent don-
ner atteinte, etc. ; respondeo, clausulam hanc nulla-
 tenus infirmare Quesnellianæ propositionis dogmati-
 cam damnationem ; quia de facto non spectavit S.
 Pontifex ut vellet metu excommunicationis injustæ
 abstinendum esse ab officio adimplendo, quod lege
 naturali vel divinâ evidenter præscribitur ; sed esse
 quædam officia, vel *prætensa et minimè realia, vel duntaxat*
juris positivi, à quibus excommunicationis etiã
 injustæ metus debeat impedire. Itaque predicta clau-
 sula non est propriè restrictiva aut limitativa, ut ju-
 dicer ac prepostèrè contendunt adversarii ; sed merè
 explicativa est ac declarativa : estque prudens ac pro-
 videntia cautio ad præcavendos abusus, atque ad remo-
 vendas pravas et distortas contra genuinum sensum,
 à dolosis et malignis hominibus deducendas conclu-
 siones. Undè suprèma Curia magistratus videntur
 hæc in parte sectati exempla presulum in comitiis
 Cleri anni 1714, qui, 25 januarii ejusdem anni accep-
 tata purè ac simpliciter Constitutione, Instructionem
 Pastoralem postmodum ediderunt : « Afin qu'étant
 « tous unis, inquit Acta verbalia horumce comitio-
 « rum, pag. 54 ; à la Chaire de saint Pierre, c'est-
 « à-dire, au centre de l'unité, par l'uniformité des
 « mêmes sentiments et des mêmes expressions,
 « on puisse non seulement étouffer les erreurs qui
 « viennent d'être condamnées, mais encore pré-
 « venir les nouvelles disputes, et prémunir contre
 « les mauvaises interprétations des personnes mal
 « intentionnées, dont on a déjà vu les effets, par
 « les écrits qu'ils ont répandus dans le public, depuis
 « le commencement de l'Assemblée. » In eun-
 dem sensum exponenda mox dicta magistratum
 clausula in Decreto inscriptionis regii diplomatæ ap-
 posita.

Ita colligitur, tum ex ipsismet citati Decreti verbis,

tum ex Regiorum Virorum oratione eidem Decreto præviâ : quod utrumque scitè utque Eminentiſſ. Card. de Biſſy laudato mox an. 1722 mandato : ibique pag. 51 et 52, datam noſtram ſolutionem pluribus aſtruit et confirmat : juvat doctiſſimi Card. verba exſcribere : « C'eſt dans ce même eſprit (de l'Assemblée de 1714), qu'au temps de l'enregistrement de la Bulle au Parlement, Meſſieurs les Gens du Roi ont remontré : que l'objet le plus important qui devait exciter principalement l'attention de ce Corps, était la condamnation des propositions qui regardent les excommunications, et l'abus qu'en pourrroit faire ceux qui ſous ce prétexte voudraient ſouteuir que ces menaces d'une injuſte censure pourrroient ſuspendre l'accompliſſement des devoirs les plus eſſentiels; et qu'il falloit empêcher que ſous prétexte de la condamnation des propositions qui regardent cette matière; on ne puiſſe jamais prétendre que lorsqu'il s'agit de la fidélité et de l'obéiſſance due au Roi, de la conſervation des loix de l'Etat, la crainte d'une excommunication injuſte puiſſe empêcher les Sujets du Roi de les remplir. » Subdit Eminentiſſ. auctor : « L'Arrêt d'enregistrement du parlement eſt entièrement conforme aux demandes et aux réquiſitions de Meſſieurs les Gens du Roi. » Hincque inferit : « Que conclure de tout cela, à moins de vouloir ſe tromper ou tromper les autres; ſinon qu'on doit regarder ce que l'Assemblée de 1714 a fait la première en recevant la Bulle, et le Parlement enſuite en l'enregistrant, non comme une reſtriction miſe à la censure de la proposition 91; mais comme une ſage précaution priſe afin d'empêcher qu'on n'en abuſât par une interprétation contraire à ſon vrai ſens, pour pouvoir dire qu'elle donne atteinte à la fidélité qu'on doit au Prince et à la Patrie. » Hactenus Eminentiſſ. Cardinalis.

Notandum porro, Mandatum hoc Paſtorale à duobus anonymis procaciter fuiſſe delatum an. 1725, ad Regni Præſules, et Regios in ſupremis curiis Procuratores, uti juriſibus Regni et Eccleſiæ libertatibus adverſum : inter varia criminationis capita, unum iſtud erat, quòd ſcilicet Eminentiſſ. auctor aſſeruiſſet, à ſupremo Senatu minimè appoſitas fuiſſe veras et propriè dictas reſtrictiones ac limitationes, in ipſâ regii diplomatæ perſcriptione. Rex autem Chriſtianiſſimus, Sanctioris Concilii placito die 23 maii ejuſd. an. lato, auditis priùs regiiſ hujus cauſæ cognitoribus, præfatum paſtorale Documentum ab impactis notis plèné perpurgavit : en regii Decreti verba : « Le Roi étant informé qu'il s'eſt répandu dans le public deux Ecrits anonymes..... dans leſquels Ecrits ce Cardinal (de Biſſy) eſt accuſé d'avoir en pluſieurs endroits de ladite Inſtruction (1722) donné atteinte aux droits les plus ſacrés de la Couronne, et établi des maximes contraires aux libertés de l'Eglife de France, Sa Majeſté aurait jugé à propos de prendre connoiſſance par elle-même d'une matière auſſi importante, et aurait fait pour cet effet choix des perſonnes les plus éclairées, tant du Clergé, que de ſon

Conſeil, pour, après avoir examiné avec tout le ſoin et l'application néceſſaires leſdits deux écrits, et lu avec la même attention ladite Inſtruction Paſtorale, en faire leur rapport, et en donner leur avis à Sa Majeſté; à quoi leſdits Commiſſaires ayant vaqué pendant pluſieurs Séances, ils auraient en conſéquence fait leur rapport, et donné leurs avis à Sa Majeſté, non ſeulement ſur tous les chefs d'accuſation renfermés dans les deux dits écrits; mais encore ſur tout le contenu en ladite Inſtruction Paſtorale par rapport au droit de la Couronne, et aux libertés du Roynume : lequel avis Sa Majeſté s'étant fait repréſenter en ſon Conſeil, elle aurait reconnu que leſdits deux Ecrits anonymes ne ſont qu'un tissu de calomnies et de menſonges, et ne contiennent que des déclamations injurieuſes, non-ſeulement à la perſonne dudit ſieur Cardinal de Biſſy, mais au Saint-Siège, et à l'Ordre épicoſpal.... et que bien loin que ladite Inſtruction Paſtorale contienne rien qui puiſſe donner le moindre fondement aux accuſations formées par leſdits Ecrits, elle s'explique au contraire en pluſieurs endroits très-clairement pour les maximes les plus conformes aux droits de la Couronne, et aux libertés de l'Eglife de France. » Hincque, Regia Majeſtas dictos libellos graviter proſcribit, uti *criminoſiſſimos, calumniſoſ, ſeditioſoſ*, etc.

Authenticum iſto ac illuſtri teſtimonio, dictam Eminentiſſ. de Biſſy Inſtructionem tam ſplendide vindicanti, liquet quod ex ipſâ aſſerimus; appoſitam ſcilicet à ſupremâ Curia in Decreto pro inſcriptione Conſtitutionis Unig. clauſulam, non fuiſſe reſtrictivam ac propriè limitativam, ſed meram ac providam ad prævertendos abuſus cautionem. Accedit ad idem evincendum, breve iſtud ac efficaciſſimum ratiocinium : Reſtrictio ac limitatio ſtrictè ac propriè dicta, iſſiſſima eſt excluſio gentini cujuſdam ac legitimi ſenſûs definitionis de qua agitur : atqui genuinus ac legitimus Bulle Unig. ſenſus non eſt, « metum injuſte excommunicationis debere nos impedire ab implendis officiis immutabilibus, invariabilibus, qualia ſunt officia legis naturalis et divinæ; » videlicet, « cultus Dei, fides debita Principi ac patriæ, etc. » neque id dici poſteſt, quin graviffima, ut manifeſtum eſt, S. Pontifici et epicoſpis inferatur injuria; ergo. Præcipua hallucinationis cauſa diſſidentium, hæc fuiſſe videtur, quòd inſcitè aut dolosè duo ſedulò diſtinguenda confundant. Nimirum plura ad approbandam, quàm ad improbandam propositionem requiruntur; ex axiomate enim, *Bonum ex integrâ cauſâ, malum ex quolibet defectu*; hinc eſſentiale inter utrumque diſt. imen : ad approbandum textum, necesse eſt ut omni ex parte purus ſit et integer; ad illum verò improbandum ſufficit, præſertim in materiâ doctrinali. ut aliquæ ex parte pravus ſit et vitioſus : porro, ex ſuprà narratis, nōnagesima prima propoſitio Quesnelliana, utpotè *negans, univerſalis, et in materiâ doctrinali*, multiplici ex parte prava eſt et vitioſa : multiplicem, ut liquet, nec diſticti valent adverſarii, apertè vitioſum exprimit ſenſum; ergo, etc. In diſſolvendo iſto

Quesnellistarum effugio, paulò diutius hæsimus; quòd infirmum prorsus licet et imbelles, illud tamen uti invictum et Achillæum jugiter ac confidentius jactent.

Dices 5° *Explicationes* circa Bullam toties et tam anxie postulatæ, quibus in tuto statureretur depositum fidei sanæque Doctrinæ, atque illæxæ remanerent scholarum opinionis, à Romanâ Sede constanter recusatæ sunt. Inprimis verò an. 1725 Romæ vulgati duodecim famosi articuli, capita duodecim christianæ Religionis complectentes, quæ Constitutione *Unig.* apertè violatâ plerisque videbantur. Horum articulorum approbatio à S. Sede enixè efflagitata fuit, datâ ab Appellantibus fide, futurum ut, obtentâ semel hæc approbatione, ipsi continuò Bullæ acquiescerent: at postulatæ assentiri obstinatè negavit Sedes Apostolica: id autem bonitati perindè ac æquitati videtur repugnans; ergo. Ita præ cæteris duo insignes Appellantium duces, episcopi Monspessulan. pluribus in locis, necnon Senecensis Documento Pastoralis an. 1726, die 26 augusti; ubi 12 articulos sigillatim excutit, effusèque laudat et approbat.

Respondeo: *explicationes* non sine doli ac cavillationis suspicione à plerisque fuisse petitas, ut scilicet vitii aut saltem obscuritatis argueretur Constitutio; sicque occurreretur quæ ac simplici Bullæ acceptationi; quod quidem Quesnellistarum consilium ex compluribus eorum Scriptis manifestum est, inprimis ex libello cui titulus: *La vérité rendue sensible*, art. 1, sect. 2, pag. 11, et seqq., aliudè verò requisitæ elucidationis novis, si datæ fuissent, patuissent cavillationibus: meritò ergo perseveranter negatæ. Et quidem quòd spectat 12 articulos, quorum approbatio tam anxie efflagitabatur quam prudenter à S. Sede fuerit recusata, sequentiâ demonstrant:

1° Quia nonnulli ex illis articulis, utpotè ambiguis et æquivocis concepti verbis, legitime erant errore suspecti; habitâ præsertim ratione ad auctorum mentem, et ad finem, quem sibi præfixerant, explicandi per eos Bullam *Unig.* simili de causâ, S. Hormisdas Papa, nunquam adduci potuit, ut approbare hæc propositionem ceteroquin in se veram: *Unus de Trinitate est Christus crucifixus*; quod scilicet à suspectis Eutychanismi proponebatur approbenda. Nimirum, ut scitè notat S. Leo Magnus: *Novatores omnibus factis et dictis nostris insidiantur, ut, si ullam illis vel tenuem occasionem demus nos Nestoriano (jam Baiano, Janseniano vel Quesnelliano) sensui etiam congruere, mentiantur.*

2° Ex dictis articulis; alii, ad ipsam Constitutionem nullatenus pertinere dignoscuntur; alii, certum et à nemine impugnatum dogma exprimentur; alii, liberis et in utramque partem in scholis agitari solitis opinionibus, obstant et vim faciunt; alii, propter argumenti invidiam in medium adduci non possunt absque periculo novarum disputationum ac litium; alii denique, verbis indefinitis ac negativis expressi, propter nimiam terminorum extensionem, absolutè in se falsi sunt et errori obnoxii. Ita

colligitur à Litteris ad Benedict. XIII directis sub nomine Cardinalium Gallican. mense octobri 1725, pag. 5 et 6, et ex Epist. Card. le Bossu, Mechliniensis archiepisc. ad eund. Benedict. XIII, die 16 martii dicti anni 1725, pag. 24 et seqq. (Idem constat ex dictendis infra art. 3, ubi de præfatâ 12 Articulis nonnulla adjiciuntur.) Ast nemo non videt quantum deceat exigere, ut ad explicandam et acceptandam Constitutionem *Unigeniti*, Apostolico judicio approbantur articuli, qui tot ac tantis obnoxii sunt incommodis.

3° Conjuncta cum duodecim articulorum approbatione, aut quæcumque aliâ declaratione, Bullæ acceptatio, aiant ibid. dicti Cardinales, pactum redolet et indigitat: porò nescit Ecclesia in suis definitionibus pacisci, vel quidquam remittere de obedientiâ et obsequio, quod ipsi debetur. Sedes Apostolica, scribebat Benedictus XIII Cardinali Noallo, *sicut docilibus et modestè consulentibus non deest, ita contumaces et obsequium certis sub conditionibus paciscentes, fastidit et respuit.*

4° Quelibet Bullæ dogmaticæ ubique receptæ (qualis est Constitutio *Unig.*), conditionata acceptatio; hoc ipso-inusitata est et singularis, injuriosa Bullæ, totique noxia Ecclesiæ: primò, inaudita est et singularis, ipsaque suâ singularitate suspecta. Secundò, injuriosa Bullæ, hinc iterum supponitur, christianæ fidei capita (ut improbis clamoribus mentiuntur refractarii) per Apostolicam hæc Constitutionem, impetita aut obscurata fuisse: eamque adeò non posse tunc suscipi, nisi juridicâ interpretatione, aut aliâ quâdam ratione, ad certos et catholicos sensus determinetur. Tertio, toti noxia est Ecclesiæ: universa siquidem disciplina religioque decideret, si contra sacræ antiquitatis mores et Ecclesiasticas præscriptiones, prædicta conditionatæ acceptationis obtineret ratio: sic namque non Pastores Fidelibus, sed Fideles Pastoribus legem imponerent, istique illis obedire censendi forent: aliudè verò emergentium denuò dubiorum propositione, novarumque elucidationum postulatione, Pastores in perpetuas ac interminabiles deducerentur questiones.

5° Denique, quod in præsentî Bullæ *Unig.* causâ omninò decretorium videtur, petiæ ac prærequisitæ ad acceptandam Bullam *Unig.* explicationes, ut dictâ Epist. pag. 53 et 54; ratiocinatur Eminentiſs. Card. le Bossu, vel sensum obvium et naturalem Bullæ exhibebunt, vel non: si primum, rejicientur illæ; nisi novæ accedant elucidationes, prout rejecta fuit ipsa Constitutio: et istæ iterum, simili de causâ, explendentur expositiones; sicque nullus dabitur explicationum finis: si secundum, hoc est, si obvium et naturalem sensum non exhibent, sed aliquid ab ipso diversum; hoc casu inclamabunt refractarii, quòd jam à S. Sede deseratur Constitutio veluti vitiosa, quòd sensui naturali et obvio substituat alius sensus; et consequenter, quòd sancta Sedes Apostolica non constet sibi, quòd variaverit, quòd alia atque alia traderit. Hincque inferent præterea, quòd quidem à natâ

Constitutione efflure non cessant, explicationes esse necessarias *Ecclesie paci, veritati Cathedræ auctoritati simul et ipsius sanctæ Sedis intentioni* : quandoquidem longo post tempore tandem concessæ : scandala verò, turbas omnes ascribent pretensio obscuritati, aliisque vitiiis Constitutionis, omneque malum refundent in diurnam illam recusationem nitidæ explicationis sensuum damnatorum. Verbo dixerim non tantùm se vicisse gloriabuntur : jactabunt insuper Romanam Scdém tandem agnovisse necessitatem explicationum, simul et Bullæ obscuritatem ac ambiguitatem : sicque remedium ipsum erit morbo longè gravius. His addo : tametsi pretensam duodecim articulorum approbationem obtinuissent Appellantes, non indè contentiùm se discordiarum finis : imò novæ hinc, et quidem acerbiores, exorta rixæ, circa germanum præsertim et nativum dierum articulorum sensum : movè que nemadmodum antea, *nitidam sensuum damnatorum propositionum explanationem* : ita et jam, *nitidam sensuum articulorum approbatorum explicationem* postùlassent retractari. Quin et circa pleraque alia Bullæ capita ad que non ita directè spectant 12 articuli, allèrcari non destitissent : hoc ipsum temerè non con-jicimus : ità disertè affirmat unus ex præservidis Quesnelli defensoribus, D. Soanèn Senecensis Episcopus, in Scripto cui titulus : Histoire de la condamnation de M. de Senèz, pag. 28, col. 1, his verbis : « Qu'aurez-vous fait, inquit ille præsul, en recevant les 12 articles ? Vous aurez contredit la bulle sur 12 chefs : mais que fera-t-on du reste ? » Subdit : « Pour ce qui est dû corps de doctrine, Dieu me garde de m'en servir jamais pour couvrir la Bulle : il a été retouché et alteré par vingt mains différentes, et d'ailleurs le corps de doctrine le plus exact opposé à la Bulle serait un vase de terre contre un pot de fer. » Paucisque interjectis addit : « Quand le Concile d'Embrun, et dix autres Conciles semblables voudraient se mêler de commenter la Bulle, ce ne serait qu'un grain de sable opposé au torrent de la Constitution. » Rursus ibidem sic concludit : « Il n'y a, dans cette affaire, de paix à attendre que par le Concile général, ou par d'autres voies que Dieu connaît. »

Paria significantiùs exprimit in libello sic inscripto : *Mémoire abrégé où l'on montre l'incompétence du Concile d'Embrun pour juger M. de Senèz* : in ipsà memoriali præfixâ admonitione legitur Scriptum hoc ab ipsomet Senecensi episcopo in suæ causæ defensionem fuisse compositum, versùs initium septembris an. 1727; ibi porrò pag. 3, stupendam hanc et exoticam interdidè statuit propositionem : « Notre appel subsiste et est légitime, quand il serait vrai que l'Eglise aurait parlé dans le jugement rendu sur les cent une propositions. » Neque hic sissit dictus præsul : audet asserere inauditam hanc ac prorsùs intolerandam doctrinam, innumeris è constanti traditione petitis momentis, invictè astrui : en ipsius verba : « Tant d'autorités, inquit ibidem, pag. 7, qui marquent la foi et l'esprit de l'Eglise, ses usages et ses maximes constantes, montrent avec tant d'évidence que notre

appel au Concile général est légitime, qu'il faut vouloir contredire ouvertement la foi et la bonne foi pour ne pas se rendre. Il ne s'agit pas dans tous ces exemples des Constitutions des Papes, reques et approuvées par un grand nombre d'évêques, mais s'agit des Constitutions recues et approuvées par toute l'Eglise, et de jugemens rendus par les Conciles généraux, dans la forme (la plus canonique, sur des livres, des écrits et des propositions des auteurs. » Obfirmatè mox addit : « C'est, de tous ces jugemens que, en suivant l'esprit de l'Eglise, on a souvent appelé et dont on peut appeler. »

Audis ex Appellantium Coryphæo, juxta sacræ antiquitatis mores et Ecclesiasticas præscriptiones, jure ac merito provocari posse, à legitimis maximeque canonicis, etiam Conciliorum œcumenicorum, totiusque Ecclesiæ definitionibus, circa libros, scripta et propositiones : perperam ergo et illusoriè 12 articulorum approbationem, aut aliam quamlibet nitidam sensuum damnatorum explanationem, tam enixè postulant Appellantes : his enim obtentis, perindè stando suis principiis, valida esset et legitima remaneret eorum appellatio : ac consequenter cautè omninò abstinuit Benedictus XIII à concedendis prædictis elucidationibus.

Dices 6°. Bulla Clement. XI propositiones 101 in globo dicitur : viginti qualificationes propositionibus istis respectivè (ut vocant) reperiuntur injuste : nec ulla sigillatim applicatur ulli propositioni censuræ nota : quid igitur discent fideles ex ea bullâ, in quâ omnia confusa sunt et incerta? Unde sic : Illa definitio legitima non est, nec finiendis controversiis idonea, quæ nihil habet fixum, nihil habet determinatum : atqui censuræ in globo, certum nil habent, nihilque determinatum : in iis siquidem non figitur unicoique propositioni nota et qualificatio : adeoque scribi non potest quænam censuræ nota singulis competat : quodque scandalosum duntaxat erit aut temerarium, alteri omninò hæreticum videbitur ; inutilis ergo, nec proinde æquissima ac canonicè lata talis definitio. Ita creberrimè Quesnelli vindicet. Imprimis, *Remersement des libertés de l'Eglise Gallic. t. 1, pag. 472. Observat. sur le deuxième avertissement de M. de Soissons, page 59. Déclara. de l'Université de Paris, pag. 15, etc.*

Répondeo 1°. novam non esse quam adversus censuras generales et in globo expostulationem hic instituit Quesnelli defensor. Lutherus in concertatione habitâ Lipsiæ an. 1519, iniquam appellat viam plures dictiones acervatim reprehendendi, non assignatâ causæque effati notâ seu ratione censuræ. Antonius de Dominis lib. 1 de Republ. Christianâ, cap. 12, eâ potissimum de causâ censuram articulorum Joannis Hus à Concilio Constantiensis factam arguit ac vellicat, « quia eorum singulorum examen non apparet : sed in confuso si-mul cum multis aliis sunt in sententiâ contra Joannem Hus, sub hujusmodi censurâ notati. » Idem etiam de censurâ Leonis X, adversus Lutheri articulos dictum à Petro Suavi seu Frapaolo, quem egregiè reprimit card. Palavicinus Historiæ Concilii Trid. lib.

1, cap. 21: Tales ductores sequuntur, qui generales et indistinctas censuras sugillant ac reprehendunt. Resp. 2°, usum hujusmodi censurarum adeo antiquum esse ac constanter probatum in Ecclesia, ut illius æquitas à viro orthodoxo, nec impeti, nec in dubium revocari queat. *Si quid tota per orbem frequentat Ecclesia*, inquit S. August. Epist. 54, aliàs 118, *quin ita faciendum sit disputare, insolentissime insanit est*. Hunc ferendæ generalis censure modum, velut communem et ordinarium in sede apostolicâ retinere ac secuti sunt Sixtus IV, an. 1478, contra Petrum de Osmâ; Leo X, an. 1520, contra Lutherum; Pius V, 1567; Gregorius XIII, 1679; Urbanus VIII, an. 1641 contra Baium. Iisdem vestigiis insilitæ Innocentius XI, an. 1687, adversus 69 pseudomysticas Michaelis de Molinos propositiones; Innocentius XII, an. 1699, adversus viginti tres, ex libro cui titulus: *Maximes des Saints*, excerptas propositiones; ac tandem Clemens XI, an. 1713, solemnî contra 101 Quesnellî propositiones Constitutione; quæ quidem cæ de causâ non magis arguenda est Constitutio, quàm tot alia hujuscemodi Summorum pontificum decreta. Accedit et ipse usus ac consuetudo cleri Gallicani. Inter multas illius censuras quæ referuntur tom. 1 novæ collectionis Memorialium Cleri Gallic. una duntaxat reperitur lata an. 1700, quæ damnatis propositionibus singulis singulas et proprias affligit censure notas. Idem censure modus passim usurpatus legitur à sacrâ Facultate Parisiensi, uti videre est in novâ Judiciorum ejusdem facultatis collectione; ita imprimis ad 1277; 1582, 1514, 1525, etc. Denique censurarum in globo æquitas, vel unâ auctoritate atque exemplo planè decretoriò Concilii generalis Constantiensis apertissimè demonstratur: namque præfatum Concilium; sess. 8, quadrageima quinque Wicleffî articulos, et sess. 15, triginta Joannis Hus damnavit generatim duntaxat, nullâque ipsis sigillatim inusta censure notâ: Quin et in eod. Concilio jussit S. pontifex Martinus V: eos qui suspecti forent, interrogari, nùm crederent articulos illos meritò fuisse proscriptos. Unde, si prædictus indistinctæ et generalis censure modus, vitium habet, vitium illud in ipsam Synodum œcumenicam, proindeque in Ecclesiam redundat, quòd, vel etiam suspicari, nefas. Resp. 3°, in generalium hujusmodi censurarum tuo imprimis innotescere fidelibus, quæ ipsos scire plurimî interest: primùm, inter damnatas propositio nes nullam esse quæ non mereretur saltem aliquam e censuræ notis quæ in decreto exprimuntur; alterum, vice versâ nullam esse in decreto censure notam quæ in aliquam è damnatis propositionibus jure meritissimo non u cadat. Ita totidem verbis in actis verbalibus conitionum an. 1714, p. 45. Ita etiam cardinales, archiepiscopi, episcopi jussu regio Parisiis congregati an. 1728, in sua ad Regem, circa Causidicorum Parisiensium de libredunensi Concilio deliberationem, dogmaticâ Epistolâ, pag. 35 et 36. Itaque ad argumentum propositum, sic in formâ respondeo: Censuræ in globo, certum nihil habent, nihilque determinatum, quantum ad peccatum enotarum attributionem quæ singulis propositionibus sigit-

litem non applicatur, concedo; quantum ad perversitatem ac malitiam propositio tum quas Ecclesia declarat non esse orthodoxas, nego. In hujusmodi censuris aliquid occurrit fixum ac determinatum: illud nempe de quo Ecclesia vult nos certos fieri, et quod credit ad fidem tuendam satis esse, scilicet propositiones illas quas damnat, perniciosas esse si tradantur, periculosas si credantur: ideoque non posse ab illo catholico defendi; unde per talem Ecclesiæ definitionem fixum manet propositiones damnatas esse rejiciendas, utpote cum ex ipsis quædam sint hæreticæ, quædam erroneæ, quædam scandalosæ, etc., et in id fertur assensus auctoritati debitus. Quenam verò singulis censure nota conveniat, Doctoribus inquirendum et assignandum relinquitur, donec ab Ecclesiâ specialius illi fuerit determinatum. Ita clarè colligitur ex citatis sess. 8, 15, 45, Concilii Constantiensis; et itam Palavicinus lib. 1 hist. Concil. Trid. cap. 24 Frapaolum confutans: necnon Ekius in collat. Lipsiensi adversus Lutherum. At de censuris in globo, jam supra, et iterum plura deinceps paragraph. 5 sequenti.

Dices 7°. Non poterunt legitimè damari propositiones, quæ ex Scripturâ, SS. Patribus, Augustino præsertim, Leone, Prospero, Gregorio, etc., de verbo ad verbum excerptæ sunt: atqui ita est de 101, damnatis per Constitutionem propositionibus: hæc ad verbum penè omnes ex Scripturis, sancto Augustino, aliisque patribus depromptæ sunt; quod accuratâ textuum collatione demonstrârunt Quesnellus in suis memorialibus, *Hexaplarum* auctor, in vasto suo in quatuor grandiores tomos distributo opere, aliique quamplures: ergo.

Respondeo 1°: Novatoribus semper id fuisse familiare, ut in suis erroribus asserendis varia passim oggerant Scripturæ sacre et SS. Patrum testimonia. Sic Arius his abutebatur Christi verbis *Pater major me est*: Eutyehiani contendebant se non posse damari, quin S. Cyrillus, cujus verba perpetuò laudabant, damnaretur. Facundus Hermianensis, ut tria capitula per quintam Synodum Œcumenicam proscripta, ostenderet esse orthodoxa, plura collegit SS. Athanasii, Basilii, utriusque Gregorii, Chrysostomi, aliorumque testimonia, notatis illis capitulis, omninò, ut factabat, consimilia. Idem à subsequentiis Hæresiarchis, Wiclef, Luthero, Calvino, constanter acitatum. Notum est famosum illud Calvinî pronuntiatum: *Totus meus est Augustinus*: eundem S. doctorem Baius et Jansenius ad omnem ferè periodum appellant: nihilominus horum omnium doctrina meritò per Ecclesiam proscripta est; idem de Quesnellianis propositionibus dicendum. Ad hæc omninò appositè in causâ illustrissimî Cameracensis. Archiepiscopi, quamplurima in gratiam libri de *Placitis Sanctorum* congerentis testimonia, doctissimus Bossuet lib. cui titulus: *Les Passages éclaircis*, etc., sic observat: *Les doctes savent que les Ariens avoient des passages des siècles précédant le concile de Nicée contre la Divinité du Fils de Dieu, aussi apparents et en aussi grand nombre que ceux que l'on nous objecte. Mais sans s'étonner n*

de leurs expressions, ni de leur sainteté, ni de leur nombre, l'Eglise a su distinguer le fond qui a toujours été constant d'avec les expressions qui n'ont pas toujours pu être également précautionnées... Avant les disputes on peut être beaucoup moins précautionné que depuis qu'elles sont énuées. Frustra ergo in prolixiori *Hexaplarum* opere laboratum est, in congerendis ad defensionem *Reflexionum* Quesnellianarum innumeris malè ac distortè consarcinatis Scripturarum et SS. Patrum textibus : hinc dictum opus minimè perpurgarè apertum est. Et verò, ex solis Scripturæ, Patrumve verbis, truncateisque eorum textibus, Theologia facilè concinari posset, quæ à capite usque ad calcem, solà hæreticorum dogmata exprimeret, Calviniana, v. g., au saltem Lutherana. Certè ex verbis *Virgilianis* *Cento* factus est christianus : quidni ex verbis *Augustinianis* *Cento* fieri possit hæreticus ?

Respondeo 2°, quod spectat propositiones ex Scripturis aut SS. Patribus excerptas an proscribi, interdici possint, necne, hæc paucis accipe. 1°, quantum ad propositiones ex Scripturâ sacrâ extractas : dico illas, si referantur prout in eadem Scripturâ leguntur totidem verbis, aut omnino synonymis, aut quoad sensum æquivalentibus, neque mutilentur ac depraventur ; dico, inquam, illis damnari non debere : de per se manifestum : hæc quippe debetur reverentia consecratis afflatu Dei verbis, ut illa nempe semper illæsa remaneant. Attamen Ecclesia quandoque prohibere potest ne à fidelibus usurpentur Scripturæ verba absque aliquâ exceptione quæ eliminetur sensus per-versus quem illis affingunt hæretici. Sic servente Arianorum hæresi, nolebat S. Hilarius has Scripturæ phrases usurpari : *Christus natus ex Mariâ Virgine* ; et *Pater major me est* : nisi adhibitis quibusdam modificationibus, virus Arianum excludentibus. 2°, quod diximus de propositionibus ex Scripturâ desumptis, idem pronuntiandum de illis quæ constanti SS. Patrum usu consecrate sunt, et quarum ope depositum fidei ad nos usque transmiserunt : ex iis siquidem propositionibus, venerandæ, parique cum scripto Dei verbo, auctoritatis exurgit, traditio. 3°, quantum verò ad propositiones quæ rarè et in perpaucis occurrunt Patribus : concorditer tradunt theologi, post SS. Hilariæ. Hieron. Augustin. lib. 4 contra Julian. cap. 6, etc., id quod à paucis illis Patribus *simpliciter* et *securius* scribatur nondum exortis erroribus : quodque proinde in illis excusari debet, reprehendi tamen et damnari, præsertim in auctoribus aliunde suspectis. Ex his patet præteream (quam falso jactat *Hexaplarum* auctor) Quesnellianarum propositionum consonantiam cum disertis quorundam SS. Patrum sententiis, non posse dictas propositiones à censurâ eximere.

Respondeo 3°, negando ullam esse ex damnatis Quesnelli propositionibus, quæ reverà eadem sit, idemque significet cum iis quæ ex Script. SS. Patribus, ipsoque imprimis Augustino, proferrè possunt. Equidem Quesnellus in suis *Considerationibus moralibus*, sanctorum Patrum verbis, textibusque, aliquando usus est ; at mutilis tantum à loco suo avulsis, corruptis,

et contra Patrum mentem adhibitis. Quamobrem S. Pontifex *Reflexionum* opus, extractasque ex eo propositiones damnando, SS. Patrum doctrinam minimè proseripsit, sed sensum perversum ad quem Patrum verba, citatosque eorum textus, perperam ac malignè detorquebantur : quâ in re valet istud sancti Augustini sic de *Juliano* loquentis lib. 2 de *Nuptiis et Concupisc.* cap. 4 : « Quæ veraciter et catholicè dicta sunt, imò quæ in divinis Litteris veraciter scripta sunt, non ab isto catholicè dicta sunt, quia non intentione catholici pectoris dicta sunt » : pergit : « Jam propter quod ea dicit, *Pelagiana et celestina* hæresis incipit introduci. » Paria dicenda sunt adversus *Hexaplarum* consarcinatorem : is ad purgandas Patriarchæ sui Quesnelli damnatas propositiones, atque ad prædicandum has inter et SS. Patrum textus aliqualem consonantiam, innumera Patrum testimonia prolixiori suo in opere truncavit, mutilavit, atque à propriis locis avulsa, in alienos et erroneos sensus detorsit : quod luculenter demonstratum fuit in Tractatu Theolog. jussu eminentissimi Card. de Bissey an. 1721 edito, aliisque in operibus ; ut autem pateat, quæ, celebratissimo huic inter Quesnellistas *Hexaplarum* scriptori fides sit adhibenda, non abs re fuerit nonnulla testimoniorum quæ deformavit ac falsavit exempla proferre, ex quibus de cæteris æstimari poterit. Pag. 62, laudat textum sancti August. ex *Enchirid.* ad *Laurent.* cap. 8 : « Jam de amore quid dicam, sine quo fides nihil prodest. » Sic autem hunc interpretatur textum : « Que dirai-je maintenant de l'amour de Dieu, sans lequel on ne peut pas dire qu'il y ait de foi véritable ? » Ubi per se patet quàm infida sit versio : non enim ait S. Doctor, quemadmodum ipsi fraudulenter affingit *Hexaplar.* auctor ; *sine amore* (hoc est in phrasi Quesnellianâ, absque charitate) *veram non esse fidem* ; quod Scripturæ, SS. Patribus, ipsique speciatim S. Augustino directè adversatur ; et à Concil. Trid. Sess. 6, can. 28, disertè damnatum fuit, ut alibi demonstrabitur ; sed tantum asserit, *sine amore fidem nihil prodesse* : hoc est, ad æternam vitam esse inutilem, ut potè *mortuam*. Pag. 296, ut vigesimam octavam magistrî sui al) errore absolvat propositionem, quæ sic se habet : « *Prima* gratia quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio ; » profert textum hunc, sancti Fulgent. tanquam ex lib. 1 de remiss. peccator., cap. 5, depromptum : « La rémission des péchés est le premier et le principal bienfait de la vocation à la pénitence. » Latine apud S. Fulgentium sic legitur : « Vocacionis autem hujus ad poenitentiam principale est beneficium, gratuita remissio peccatorum. » Quo in loc. manifestè se prodit pessima interpretis fides : capitalis enim vox illa, *le premier*, quæ excusandæ Quesnellianæ propositioni necessaria est, quamque idè) majusculis litteris inscripsit Quesnelli defensor, in genuino mox allato sancti Fulgent. Latino textu non reperitur : hancque perdidit sancti Doctoris adulterando textum, de suo adjecit *Hexaplar.* auctor. pag. 152, quod scribit Apostolus Galat. 3, v. 19 ; *Quid ergo lex ? propter transgressiones posita est*, sic vertit : « La loi a

« été établie, pour faire des prévaricateurs. » Ubi ad nefandos suos errores probandos, vel ipsum Scripturæ sacræ textum vitare ac corrumpere non veretur apologistæ : neque enim ad augendas ac multiplicandas transgressiones, legem à Deo Judæis datam fuisse tradit Apostolus, uti hic, post Jansenium lib. 3, de Gratiâ cap. 5 et seq. ipsi inverecundè affingitur ; sed potius docet impostam fuisse ad prævaricationes terroret minis coercendas ; vel, ad easdem declarandas ; ut nimirum iis cognitis, Judæicus populus ad Mediatorem ardentius confugeret, ipsiusque gratiam sollicitius imploraret. Ita interpretes sacri inprimis SS. Chrysost. et Aug. in hunc locum.

Quamplurima alia prætermitto testimonia quæ infidus ille scriptor accisis aut detractis verbis protervè falsavit, truncavit, deformavit : quòd quidem ex accurato examine compertum fuit Gallicanis præsulibus uti testantur in egregiâ illâ quam de dicto libro censurâ ediderunt in comitiis generalibus an. 1715 : *Cum accepissemus, inquit, spargi in vulgus librum cui titulus : LES HEXAPLES ; ou LES SIX COLONNES SUR LA CONSTRUCTION UNIG. diligenti discussione prævidi, nostri muneris esse duximus adhibere conatus omnes ad hunc librum tam noxiùm fidelibus excutiendum de manibus : in eo scriptor renovat errores à libro nuncupato : RÉFLEXIONS MORALES, etc., justissimè à sanctissimo R. Eccles. pontifice Clemente XI, Constitutione UNIG. et ab episcopis proscriptos... Quinimò multa passim testimonia ex iis (Scripturæ sacræ) veri lucisque hausta fontibus vitare atque adulterare, ausu planè temerario non est veritus. Moxque gravissimis notis dictum opus configunt, his verbis : Pronuntiamus, libro cui titulus : LES HEXAPLES, etc., renovari errores sepius à S. Sede, nominatim Constitutione UNIG. et ab episcopis condemnatos, eoque contineri doctrinam injuriosam S. Sedis et episcopis, scandalosam, erroneam, hæreticam, et creberima à Scripturâ sacrâ, Conciliis et Patribus FALSATA TESTIMONIA. Hæc presules nostri ; quæ leguntur in actis verbalibus comitorum ejusd. an. 1715, pag. 320, 321 et 358.*

Qui præfati *Hexaplarum* operis firmam ac solidam confutationem exquirat ; adeat laudatum Tractatum Theolog. jussu eminentiss. de Bissy editum, necnon librum cui titulus : *Les Anti-Hexaples*, etc., ac eruditum in quatuor volumina distributum opus inscriptum : *Constitutio Unig. theologicè propugnata.*

§ 2. *Statuitur ac vindicatur certa et inconcussa Constitutionis UNIG. auctoritas.*

Tam constans est et operata Constitutionis UNIG. firmissimo et irtractabili omnium penè orbis Catholici episcoporum suo capiti adherentium suffragio munita auctoritas ; vix ut credi queat quosdam opinionione officii, debitam huic decreto obedientiam exhibere, hætenùs reluctatos fuisse : ita tamen est in præsentî discordiâ ; quin et ex dissidentibus plerique suis delusi et in transversum acti propriis præjudiciis dictæ Constitutionis eliminandæ causâ, eò temeritatè et audaciâ processerunt, ut non

modò regimini Ecclesiastici ab ipso Christo insituti fundamenta labelfactârint ; sed etiam judiciorum Ecclesiasticorum in materiis doctrinalibus formam funditis everterint : adeò ut nisi sanctæ Sedis Apostolicæ et Concilii œcumenici veneranda nomina cum laude identidem suis in scriptis appellarent, ea è prociaci Protestantium officinâ prodidisse, quavis facillè judicaret. Ita inprimis auctores *Hexaplarum*, et de *Testimonio veritatis in Ecclesiâ*, etc., testibus Gallicanis præsulibus, in laudatis adversùs hos libellos censuris. Itâ etiam alii quamplures recensiti initio hujusce articuli. Ut adversùs hos omnes stabililiatur ac firmetur orthodoxa veritas : sit

CONCLUSIO. Constitutio Clementis XI, quæ incipit *Unigenit*. certissimum est universalis Ecclesiæ judicium, cui omnes et singuli fideles corde et animo adhærere tenentur. Quamplurima sunt, tum externa, tum ex rei visceribus petita momenta, quæ gravissimam hanc invictè adstruunt conclusionem. Hæc è multis pauca jam sufficiant.

Probatur itaque primò : iis omnibus generalium momentis quibus hic et alibi evicimus bullas Urbani VIII adversùs Baium et Innocentii X adversùs Jansenium ; certissima esse universalis Ecclesiæ judicia : ista namque momenta, ut ex se patebit attendenti, non minis efficacia, imò urgentiora sunt ad ipsam Bullæ *Unig.* auctoritatem et œcumenicitatem asserendam. Probatur secundò : brevi isto ac decretorio ratiocinio : Sollemnis ac publica S. pontificis dogmatica Constitutio, cui pars Ecclesiæ notabilis adhæret, cæteris per orbem tacitè consentientibus, censetur esse, et est repersâ judicium Ecclesiæ universalis, cui omnes et singuli corde et animo adhærere tenentur : atqui, sic se habet constitutio *Unig.* ergo. Major propositio, præterquam quòd certissima est iis omnibus argumentis quibus Ecclesiæ, sive dispersæ, sive congregatæ, demonstratur auctoritas : constat iterùm hic, tum ex S. Aug., tum ex insigniorum auctorum, ipsorumque etiam adversariorum disertâ confessione : tum denique multiplici invictâ ratione.

Et quidem 1° S. Augustinus agens de damnatoriâ erga Pelagianos sententiâ sub Innocent. I latâ, sic habet Serm. 451, aliâs 2, de verbis Apost. cap. 10 : *Jam de hæc causâ duo concilia (Africa, Milevitanum videlicet ac Carthaginense) missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est : utinam aliquandò finitur error !* Huic Africanorum judicio per Sedem Apostolicam firmato tacitè duntaxat, hoc est, non reclamando consentiebant cætera per orbem Ecclesiæ ; et tamen S. doctor affirmatè pronuntiat *causam finitam esse*, hoc est, supremâ et irtractabili auctoritate definitam. Undè lib. 3 contra Julianum cap. 1, n. 5, disertè assertit, competens sufficiensque judicium fuisse quo Pelagiani damnati erant, licet reclamarent 18 episcopi et ad concilium œcumenicum provocarent : rursumque addit, *causam fuisse finitam*, omnemque de eo negotio dubitationem sublatam : *Vestra*, inquit, *apud competens judicium com-*

nium episcoporum modò causa fuita est: nec amplius vobiscum agendum est, quantum ad jus examinis pertinet, nisi ut prolata de hac re sententiam cum pace sequamini: quòd si nolueritis, à turbulentà vel insidiosà inquietudine cohibeamini. Paria repetit, lib. 2 ad Bonifac. cap. 5; et lib. 4, cap. ultimo, n. 54, etc. Cur autem tacitus ille consensus sufficiat, hæc in mente S. Augustini ratio est: quia, inquit Epist. 55 ad Januar. aliàs 119, *Ecclesia Dei quæ sunt contra fidem vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet, nec facit.* Hinc celebre illud sancti Cælest. : *Timeo, ait epist. ad Episcopos Galliarum, ne connivere sit hoc tacere... in talibus causis non caret suspitione taciturnitas, quia occurreret veritas si falsitas displiceret: merito namque causa nos respicit, si silentio paveamus errori.* Atque, ut loquitur Felix tertius cujus pronuntiatum in jure relatum est dist. 85, cap. *Error.* et à suis deinde successoribus sæpius usurpatum: *Error cui non resistitur, approbatur; et veritas cum non defensatur, opprimitur.* Unde consequens est, ab Ecclesiâ quæ est columna et firmamentum veritatis, adversus quam portæ inferi nunquam prævalerunt, illud censeri silentio approbatum, quod ipsa sciente nec improbane, per R. Pontificem solemnè iudicio definitur: nequè tunc potest illi iudicio error subesse, quin ipsam in Ecclesiâ redundaret.

2° Idipsum clarè tradit ac egregiè explicat doctissimus Bossuet in opere cui titulus: *Defensio declarati Cleri Gallic.* lib. 3, cap. 2, ubi de expresso et tacito consensu verba faciens, sic ait: *Denique quocumque modo fiat, ut ECCLESIA CONSENTIAT, TRANSACTA PLANÈ RES EST. Neque enim fieri potest unquam ut Ecclesia spiritu veritatis instructa non repugnet errori.* Rursus ibidem, omninò appositè ad rem nostram addit: *Et nunc satis liquet de Decretis pontificiis nullam dubitationem esse posse, receptane sint an non? Quis enim nesciat nullis missis nuntiis, nullis peritis litteris, de Janseniano negotio diplomata ubique obtinere, cum neminem obstrepere et reclamare audiamus.* Judicè ergo illustrissimo perinde ac eruditissimo præseulo, non reclamato, ubi agitur de decreto Pontificiò, certissimum est consensus taciti argumentum. Hincque iterum subdit: *Sic enim sua spontè per pronos animos, ab altà sede Petri verà doctrina prolabitur: ac Romanò pontifici omnium explicante doctrinam et sententiam, nihil necesse est ut congregatà synodò per se tota quid censent, Ecclesiâ eloquatur.* Similia docent Melchior Can. lib. 5, cap. 4. Thomassin. dissertat. in Concil. pag. 69, aliique: imprimis verò, illustriss. de Marca in scripto quod asservatur in Regiâ Bibliothecâ, sub hoc titulo: *Mémoire de M. de Marca, contenant l'examen d'une Thèse soulevée au Collège de Clermont en 1661.* Hoc in Memoriali doctissimus præsul disertissimè tradit, non secus ac illustriss. Bossuet. mox laudatus, silentium sèu non réclamationem, ubi agitur de dogmatico S. Pontificis decreto, certissimum esse consensus taciti argumentum.

3° In eundem sensum, Petrus Aurelius (Abbas Sain-Cyranus) auctor Quésnellistis minimè suspectus,

naturam, vim, signumque taciti Episcoporum consensus exprimit et urget in defensione censura quæ clericus Gallicanus nonnullos libros sacris Episcoporum juribus adversos notaverat an. 1651: *Hæresibus, inquit tom. 1, pag. 98, non paucis contigit, ut nimirum ab unius provincie aut regni episcopis damnata sint, cæteris consensus solum tacito, non synodalium decretorum auctoritate suffragantibus.* Ibid. pag. 127, sic pergit: *Ad tam publicam et illustrem veritatis proclatationem (qualis fieret episcopali iudicio errorem solemniter proponente). Ecclesia catholica... silere non possit. Non enim falsum esse unquam potest illud de Ecclesiâ Dei, Augustini præconium: ECCLESIA DEI QUÆ SENT CONTRA FIDEM, VEL BONAM VITAM, NEC APPROBAT, NEC TACET, NEC FACIT. Ne verum esse non potest illud verbum Apostoli: NON SOLUM QUI ISTA FACIUNT DIGNI SUNT MORTE, SED ETIAM QUI CONSENTIUNT FACIENTIBUS. Consentunt autem, dum publicè laboranti atque oppressæ veritati non succurrunt, qui debent, et qui ad hoc potissimum in Ecclesie tribunalibus collocati sunt.* Ergo, infert Aurelius, CUM QUIESCUNT, PRODANT; CUM PATIUNTUR, DECERNUNT; CUM TACENT, CLAMANT. Moxque subjungit: *Nam hæresium plerarumque damnationes non semper expressè et prescriptà Ecclesie totius consensione firmatas atque auctoratas fuisse suprâ ostendimus... Satis consensus tacito clamât Ecclesia, cum reclamare deberet, si dissentiret. Officio enim deesse et veritatem prodere universa non potest.* Hæc Petrus Aurelius, quæ sanè liquidò demonstrant, vi promissionum Christi neutiquam fieri posse, in tunc Aurelii ut silenti episcopi, præsertim ubi pontificio Diplomate aut error proponeretur aut proscriberetur veritas: eorum proinde iis in circumstantiis silentium esse certissimum veritatis argumentum.

4° Idem principium ubi indubitanum creberrimè ac disertissimè declarat vel ipsemet Quésnell. lib. cui titulus: *Tradit. de l'Église Rom.* tom. 1, pag. 217 et 218, sic ait: « Si c'est dans le concile d'un pays particulier, comme de l'Afrique, cette Église propose à au Saint-Siège, et par lui à toutes les autres Églises, « que qu'elle a trouvé dans sa tradition, et aucune n'y « contredisant, et témoignant au contraire par son consentement, ou exprès ou tacite, qu'elle a trouvé la « même chose dans la sienne; on en demeure là, et « la cause est finie. » Ibid. tom. 3, pag. 350, sic habet: « Le reste des Églises du monde s'étant contentées de voir entrer en lice les Africains et les Gaulois et d'attendre ce que le Saint-Siège jugerait de leur différend: leur silence, quand il n'y aurait rien de plus, doit tenir lieu d'un consentement général, lequel, joint au jugement du Saint-Siège, forme une « décision qu'il n'est pas permis de ne pas suivre. » Hæc, in rem nostram, planè decretoria. In eâ de consensu tacito veritate asserendâ ad annum usque 1714 concorditer conspîrantur Jansenistæ. Hinc celeberris apud ipsos auctor libri inscripti: *Justificat. du silence respect.* tom. 1, pag. 246: « M. de Cambrai, inquit, observe que saint Léon regarde comme décidé par l'Église universelle tout ce qui est compris dans les

decrets des conciles particuliers que l'autorité du Saint-Siège avoit confirmés. *On n'a garde de douter d'une vérité si certaine. C'est une chose que les théologiens Augustiniens ont remarqué souvent, en parlant du IIe concile d'Orange;* et tom: 2, pag. 875 et 876, subdit: « On ne peut nier que dans le langage de saint Augustin, dire qu'une cause est finie, et dire que l'Eglise a prononcé un jugement infallible et irrévocable; c'est précisément la même chose... C'est le jugement du concile confirmé par celui du premier Siège et applaudi de toutes parts, qu'il regarde comme un jugement final, suprême et irrévocable, qui ne laisse aucune ressource à l'hérésie Pélagienne. » Hæc potest edicilia, quorum definitiones prædictus auctor hic exhibet veluti totidem universalis Ecclesiæ decreta; nonnisi à nonnullis expressè, cæteris tacentibus; acceptata fuerit. Id non minus disertè exprimit alter recentior Quesnelli assècla; auctor Epistolæ ad Archiepiscopum, pag. 17, ubi sic loquitur: « Suivant le raisonnement qui a déjà été fait plus d'une fois, dès que l'Eglise Gallicane ou quelque autre Eglise a accepté une décision de Rome, et que les autres Eglises ne réclament point, mais demeurent dans le silence, cette décision devient infallible, comme si c'était celle d'un concile général. » Ad usque ergo bullæ Unig. tempora constans erat apud Jansenistas, dogmaticam S. pontificis Constitutionem cui notabilis Ecclesiæ pars consentit, aliis per orbem non reclamantibus, hoc ipso censi universalis Ecclesiæ iudicium; eamque infallibilis esse auctoritatis; perinde ac si à concilio œcumenico lata fuisset.

5e In ejusdem inconvulsi dogmatis confirmationem, multiplex eaque peremptoria accedit ratio: satis fuerit impressariatum hanc indicasse quam ex laudatis sanctorum Cœlesti et August. testibus; citato mox loco colligit Petrus Aurelius: sic proponi potest: Fieri nequit, Deo ita dirigente ac providente; ut Ecclesiæ suo desit officio; veritatem prodant, erroremque approbet ac proponat: ita tradunt Orthodoxi omnes; idque apertissimum est prudentiæ, sapientiæ et infallibilitatis, divinitus Ecclesiæ collate; consecrarium: porro; heipsà suo decisset officio, erroremque censeretur approbare, ex hypothesi quod non reclamaret adversus errorem qui publico ac solempni S. pontificis iudicio fidelibus ad credendum proponeretur. *Error quippe cui non resistitur, approbatur:* (ait Felix III, dist. 85, cap. *Error*) et *veritas cum non defensatur, opprimitur:* ex ipsismet ergo promissis à Christo Ecclesiæ factis, futurum ut cum ipsa sit omnibus diebus usque ad consummationem seculi, Matth. 28, v. 20, fieri non potest, ut ex hypothesi dogmatici et erronei S. pontificis iudicii, Catholica sileat Ecclesia: hæc si quidem suâ non reclamatione, seu silentio erroneum illud iudicium approbare censeretur: quod in Ecclesiam cadere nequit: hinc egregium illud antea laudatum S. Aug. pronuntiatum: *Ecclesia Dei, ea que sunt contra fidem vel bonam vitam non approbat, nec tacet, nec facit.* Etverò auctoritas illa taciti episcoporum consensûs impugnari vix potest, quin saltem per

latius simul impetatur infallibilitas et inerrantia Ecclesiæ dispersæ: episcopi siquidem silentio suo propositum errorem approbando, se errori obnoxios esse, eo ipso declararent: nondum tamen eò devenerunt adversarii, ut ausi fuerint apertè negare Ecclesiam dispersam in fide et moribus errare non posse; ergo, etc.

Atque hinc cum clerus Gallicanus in generalibus comitiis an. 1705, bullam *Vineam Domini* communi consensu acceptasset; nonnulliquè occasione quorundam verborum quibus concepta erat acceptationis formula, contēdidissent mentem præsulum nostrorum his in comitiis fuisse, dogmaticas summorum pontificum Constitutiones, ut vim obtineant, indigere publicè expressâ et solempni corporis episcoporum acceptatione: falsos hinc rumores propulsarunt undecim tam archiepiscopi quam episcopi unti cum eminentissimo card. Noallio, datâ nomine comitorum an. 1705, quibus hi omnès interfuerant elucidatione, in hæc verba: *Cum clerus Gallicanus licet, Constitutiones summorum pontificum à corpore episcoporum acceptatas totam Ecclesiam obligare, mens ejus non fuit, necessariam esse ejusmodi acceptationis solemnitatem ad hoc, ut illa tanquam regula credendi et loquendi ab omnibus haberi debeat, licet aliquando illa solemnitas non mediocriter possit esse utilitatis ubi hatus est error.* Addunt, nullam ex conditionibus necessariis ad obligandam totam Ecclesiam deesse conditionibus adversus Janseniam, Baium et Molinosum (idem de bullâ Unig. dicendum) latis. Extat hæc elucidatio in actis verbalibus comitorum an. 1705, tom. 1, in Collect. actorum ad hoc comitia pertinentium: extat etiam in Epistolâ card. Noallii an. 1711 ad Clement. XI datâ. Ad hæc omninò appositè in supremi Senatus decreto, occasione bullæ adversus fibrum de placitis Sanctorum lato; tanquam quid certum et constans apud Orthodoxos à regio oratore statuitur: *Que le consentement exprès ou tacite des évêques imprime à une décision, vénérable par elle-même, le sacré caractère d'un dogme de foi.* Unum adjiçere liceat: quæ de tacito episcoporum consensu hactenus dicta sunt, à nullo unquam, alicujus nominis theologo, ante natas occasione bullæ Unig. discordias, nedum negata, sed nec in dubium revocata fuisse, adeo certa erant et apud omnes explorata. De quo testes sunt vel ipsimet auctores Jansenistæ paulò antè citati qui taciti consensûs, hoc est, non reclamationis et silentii, de quo hic agitur, vim et auctoritatem, uti indubitata, supponunt. Vera ergo et certissima major propositio præsentis hujusce argumenti: *Solemnem scilicet et dogmaticam S. pontificis Constitutionem cui pars Ecclesiæ notabilis adhæret, cæteris per orbem non reclamantibus, seu tacitè consentientibus; censi et heipsà esse iudicium Ecclesiæ universalis, cui omnes et singuli fideles adhærere tenentur.*

In adstruendâ majori hæc propositione paulò diutius hæsimus, quod eâ semel demonstratâ spontè suat minoris probatio. Minor itaque: nempe *Bullam Unig. publicam, solempnem ac dogmaticam esse S. pontificis Constitutionem, cui Ecclesiæ pars notabilis positivè con*

sentit, cæteris per orbem tacite, seu silentio consentientibus; minor, inquam, illa propositio, per se clara est, et ex dictis mox in probatione majoris apertissime sequitur. Et verò Constitutio *Unig.* à summo pontifice de consensu cardinalium solemniter emissa, per Ecclesiam Gallicanam positivè acceptata fuit: ipsa enim in frequenti præsulum nostrorum cœtu anno 1744 recepta, à 140 et amplius episcopis qui certè Ecclesiam Gallicanam abundè representant, promulgata est gravissimis hanc in rem editis mandatis, quæ uno volumine simul excusa prodire jussu et imperiis Cleri Gallicani an. 1745. In his insuper ejusd. anni, et omnibus exindè subsequentibus comitiis, suum erga eandem Bullam sincerum obsequium, debitamque obedientiam constanter ac solemniter testati sunt dicti præsules. Accessit etiam tacitus aliarum Ecclesiarum consensus: quippè negari non potest, quin Bulla prædicta ante annos 55 data, ad omnium per orbem episcoporum notitiam pervenerit: nullus tamen extra Galliam ex omnibus orbis catholici partibus proferri potest episcopus qui contra eam reclamaverit; ergo tacite fuit ab omnibus acceptata constitutio *Unig.* eademque est, vel ipsi stando dissidentium placitis, illius auctoritas, ac si per Concilium œcumenicum esset lata: proindeque omnes et singuli fideles debent ei sincerè obsequi. Atque hæc quidem ad invictam probationem planè sufficienter: verùm ad contutendam adversariorum perniciam, nonnullasque eorum præcavendas cavillationes, diligentius expendenda, ac per partes probanda eadem propositio.

1° Itaque Bulla *Unig.* solemniter est et publica summi pontificis lex et constitutio: namque publica et sollemnis summi pontificis, sanctæque Sedis lex dicenda est Constitutio illa, quæ lata est: 1° de consensu cardinalium: 2° ad cunctas directæ Ecclesias: 3° ritè ac debite Romæ promulgata; atque sic est de Clementinâ Constitutione quæ incipit *Unig.* uti ex Bullæ tenore ac contextu, necnon ex dictis in *historicâ synopsi* manifestum est: ergo.

2° Non mera est politia, œconomia aut disciplina lex; sed vera ac proprie dicta dogmatica Constitutio: si quidem proponit aliquid credendum; nempe, singulas propositiones aliquam mereri ex assignatis notam, atque ex notis nullam esse quæ alicui propositioni non competat: deindè alii qui judicio assignantur dogmatico characteres, illudque constituunt, iidem huic competunt Constitutioni: quæ quidem vel ex ipsâ Bullæ inspectione liquet: hæcque iterùm ex principiis sive patrocinantium sive adversantium Constitutioni *Unig.* paragraph. sequenti ex professo demonstrantur: ergo.

3° Expressè acceptata fuit ab Ecclesiâ Romanâ: quod certè patet, primò, quia Bullæ Clementinæ nullus contradixit, quando Romæ solemniter promulgata est. Secundo, sacrum Cardinalium Collegium multiplex ac publicum obedientia suæ dictæ Constitutioni testimonium dedit, præsertim in celebri Epist. ad card. Noallium scriptâ die 16 nov. 1746; extat hæc Epistola initio Collectionis monumentorum Mechil-

niensis archiepiscopi editæ pro adstruendâ acceptance Bullæ *Unig.* Tertiò, omnia Ecclesiæ Romanæ membra à plusquam 55 annis in eadem submissione firmiter ac constanter perseverant. Quarto, Clementi undecimo quatuor deinceps successerunt summi pontifices: omnes antecessoris sui judicium confirmarunt, et ipsius vestigia secuti, nulli occasione defuerunt, ut disseminatas adversus Constitutiones calumnias obtulerent: speciatim verò, uti supra dictis vidimus, Innocentius XIII, qui in Sede Apostolica proximè excepit Clement. XI septem episcoporum Epistolam, idecirò *schismaticam* atque *hæreticam spiritu plenam* declaravit 8 januar. 1722, quòd Clementinæ Bullæ revocationem à S. Sede postularent. Quintò denique, Ecclesiæ Romanæ erga Constitutionem *Unig.* reverentia præsertim enituit in Concilio Romano 1725, præside sanctissimo pontifice Benedict. XIII; aderant 50 cardinales, 8 archiepiscopi, 40 episcopi, complures abbates, 55 procuratores cardinalium, episcoporum, etc. In hæc autem venerandâ Synodo, egregiè commendata est ac confirmata debita præfatæ Constitutioni obedientia; inprimis tit. 1, cap. 2 verba superioris exscripsimus quæ, si libet, consule. Quæ porrò quantum sit in hujusmodi causis Ecclesiæ Romanæ auctoritas, omnibus Catholicis ex totâ traditione comperitum est ac exploratum: *Ad hanc Ecclesiam*, inquit S. Iren. lib. 5 de Hæres. cap. 3, *propter potiorem principitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam.* Addit ibid. illius indicatâ traditione, *confundi omnes eos* (hæreticos et schismaticos) *qui quoquomodo... præter quàm oportet colligunt.* Passim dicitur et verè est, *radix, fons et origo Traditionis Apostolicæ... necessarium utilitatis et communionis Catholicæ centrum....*

Petra supra quam fundata est Ecclesia, extra cæptus communionem et fidem, nemo Christi est, sed postus Anti-Christi: ita SS. Cyp. lib. de unit. Optatus lib. 2. adversus Parmenian. Hier. Epist. 16 ad Damas. *In ipsâ, ex S. Aug. Epist. 65 aliàs 162: semper viguit Apostolicæ Cathedræ principatus.* Pluries in concil. Trid. necnon in profess. fidei Pii IV, *Romana Ecclesia* disertè prædicatur à Fidelibus agnoscenda, uti *omnium Ecclesiarum Mater ac Magistra.* Pontificis in eâ Cathedrâ sedentis, *præcipuè sunt partes, juxta cleri Gallicani declarat. an. 1682, in fidei quæstionibus, ejusque decreta ad omnes et singulas Ecclesias pertinent:* atque, ut in generalibus ejusdem anni comitiis perorabat doctiss. Bossuet. *Hæc est Ecclesia quæ à beato Petro ejusque successoribus edocta hæresim non novit: ipsa semper est virgo: fides Romana semper est fides Ecclesiæ: Petrus juxta verbum Christi, semper in suis successoribus fundamentum manet fidelium.* Juvat Gallicia illustrissimi præsulis exhibere verba: « Ainsi fut fixée à Rome, » inquit, la Chaire éternelle; c'est cette Église Romaine qui, enseignée par S. Pierre et par ses successeurs ne connaît point d'hérésie.... L'Église Romaine est toujours vierge: la foi Romaine est toujours la foi de l'Église.... Pierre demeure dans ses successeurs le fondement de l'Église. C'est J.-C. qui l'a dit: le ciel et la terre passeront plutôt que ces paroles. » ipsa

denique vel ex fervidissimis etiam libertatum nostrarum defensoribus, à *verâ fide nunquam deficere potest, et hæresim sequi*, quamvis ejus episcopus in errorem laberetur: ita Petrus de Alliaco apud Gersoni. tom. 1, pag. 710. Launoïus epistolâ ad Varillaum parte 5 epist. tom. V. Simon Vigor de infallibilit. pag. 49. Dupin de antiquâ Eccles. discipl. diss. 5, pag. 370. Nicolius exposition. in Symbol. tom. 2, pag. 415, et seq. Satis fuerit impræsentiarum Nicol. verba exscribere: « *L'Église de Rome, inquit loco citato, ne peut devenir hérétique comme les Églises de Constantinople, d'Antioche et d'Alexandrie le sont devenues... Dieu ne permettra jamais que le S.-Siège, ou l'Église de Rome, tombe dans aucune erreur qui lui fasse perdre la foi, et qui la fasse retrancher de la communion de l'Église. La raison en est que l'Église devant tous jours avoir un chef, et n'en pouvant avoir d'autre que le S.-Siège, elle ne sera jamais dans un état qu'il ne puisse plus être reconnu pour chef.* »

Hoc certè uno perpetuo ac constanti tótius Ecclesiæ Romanæ erga Bullam Unig. obsequio, omnimodâque reverentiâ, attentur penitus atque ad nihilum recidunt proceces illæ calumniæ, nefariæque proba ac convicia quibus præfatam bullam infamare ac proscindere veriti non fuere Quesnellistæ: *Quasi per illam impugnata apertè Religio in suis dogmatibus; hierarchia in suis juribus; christiana morum disciplina in eo quo tanquam basi et animâ nititur; deletæ funditus poenitentiae leges et regulæ; veteris et novi fœderis inducta confusio in eo capite quo præsertim à se invicem distinguuntur; primum Symboli caput, ipsunque divini amoris maximum mandatum, atque complura christiana doctrinae capita labefactata, etc.*; quæ in Clement. Constitutionem probra, citatis adversariorum ipsissimis verbis initio hujusce tituli recensimus: hæc porro nullatenus stare posse cum eximiis illis dotibus ac prærogativis quas in Romanâ Ecclesiâ tota agnoscit ac veneratur traditio, nemo non intelligit. Et verò, Ecclesia ad quam *propter potiorem principalem necessum est omnem convenire Ecclesiam*: ejus traditione et doctrinâ cuncti confunduntur hæretici: Ecclesia quæ *fontis est et origo traditionis apostolicæ; unitatis et communionis catholice centrum; omnium altiarum Ecclesiarum mater ac magistra; ejus fides semper est fides Ecclesiæ; quæ à beato Petro ejusque successoribus edocta hæresim non novit*; quæ denique à *verâ fide deficere et hæresim sequi nequit*; illa profectò Ecclesia suscipere nequit ac acceptare, positivè ac constanter, Bullam dogmaticam quâ *apertè Religio in suis dogmatibus; hierarchia in juribus; Christiana morum disciplina in fundamentalibus labefactantur ac funditus convelluntur*: apertior est ista propositio quàm ut indigeat probatione. Atqui ex laudatis modò sanctorum Patrum, nec non auctorum Gallicanis libertatis addictissimorum disertis textibus, Romana Ecclesia præfatis gaudet dotibus ac proprietatibus: aliundè verò ipsa positivè et constanter adhæret Constitutioni Unig.; neque enim ab annis plus quàm 33 suam erga Apostolicum illud decretum reverentiam, debitumque obsequium, egregiis, iteratisque testifica-

tionibus declarare usquam destitit; uti recensito quintuplici momento, inprimis Rômani sub Benedicto XIII celebratione Concilii, planè constat; ergo.

4° Gallicana Ecclesia in quâ præsertim contentio excitata fuit, cujus proindè post Romanam Ecclesiam in præsentî negotio potissimùm spectanda est acceptatio ac auctoritas, suam erga præfatam Constitutionem pluribus in vicis momenti expressè ac solemniter testata est adhesionem. Namque primò, uti suprâ, ex ipsismet comitiorum verbis probavimus, statim ab anno 1714 in frequenti Antistitum nostrorum conventu, *cum omni obsequio ac reverentiâ excepta fuit Clementina Constitutio*: atque anno seq. 1715, à plus quàm 410 gravissimis pastoralibus documentis promulgata. Secundò, decem exindè celebrata sunt generalia cleri Gallicani comitia: in his, præsertim in comitiis an. 1723, 1726, 1750, renovata fuit ac firmata Bullæ acceptatio; agnitumque decretum illud, uti *verâ Regni, perindè ac Ecclesiæ legem*. Tertio, iterùm confirmata dictæ Constitutionis auctoritas, ipsique ab omnibus fidelibus debita obedientia egregiè commendata, tum an. 1717, in duplici memoriali à 28 cardinalibus, archiepiscopis et episcopis Gallicanis celsissimo Aurelianensium duci Regni tunc moderatori oblato, adversus Bullæ Unig. obtrectatores: tum an. 1718, in publicis Mandatis contra provocationem ab eadem Bullâ emissis à plus quàm 50 itidem cardinalibus, archiep. et episcop.; tum an. 1720, in celebri Epistolâ, occasione Corporis doctrinalis eminentiss. Noallii, ad eundem Aurelianensium ducem, Regni gubernatorem, à 97 præsulibus nostris directâ. Quarto: in Ebreundenâ Synodo quindecim Gallicani præsules, unânimè consensu declararunt: *Constitutionem Unig. quâ 401 Quesnelli propositiones damnantur, dogmaticum esse et irtractabile universali Ecclesiæ judicium*; quæ synodus, ut dictum est, pontificiâ Benedict. XIII auctoritate disertè confirmata fuit, Regioque munita diplomate. Quintò, in totâ Galliâ, imò in universo orbe Catholico, Universitas nulla est, nulla sacra Facultas quæ exhibendo huic Constitut. obsequio defuerit: ipsa inprimis theologia Facultas Paris. celeberrimo die 15 decembris 1729 lato decreto, splendè agnoscit et amplectitur Constitutionem Unig. tanquàm *universali Ecclesiæ judicium dogmaticum*. Jam verò tam externæ quàm domesticæ Universitates ad quas S. Facultatis Parisiens. acta transmissa sunt, ea summis plausibus exceperunt, seque idem sentire testate sunt. Illis accedit auctoritas Regis quæ sæpius expressè ac solemniter agnovit Constitutionem Unig. esse decretum quod generaliter in Ecclesiâ receptum est: illudque in toto regno observandum sancit. Ita Regia majestas edictis an. 1720 et 1750 utrumque in omnium Parliamentorum tabulas relatis; necnon in respons. ad articulos cleri Gallic. an. 1723, 1725, 1726, ubi conceptis verbis asserit: *Constitutionem Unig. Regni pariter ac Ecclesiæ legem esse*. Undè sic: Ea Ecclesia positivè adhæret constitutioni, quæ primum illam cum omni reverentiâ suscepit frequentibus in comitiis: quæ in omnibus exindè generalibus habitis cœtilibus eandem accepta-

tionem renovavit: quæ illius executionem sedulo promovit, interjectamque ab eâ Bullâ provocationem, *nul-lam, illusoriam sanctæ sedis et episcopali Corpori injuriosam* declaravit: in quâ numerosa Synodus utræque munita et roborata auctoritate definivit Constitutionem *Unig.* esse judicium universalis Ecclesiæ: in quâ denique pro ejusdem decreti executione Regia Sacerdotali accessit auctoritas; addeò ut *non minus Regni sit lex quàm Ecclesiæ*: atqui sic est de Ecclesiâ Gallicanâ; ergo.

5° Acceptata etiam fuit Constitutio *Unig.* ab omnibus altarum Ecclesiarum episcopis: quod quidem constat, tum ex eorum silentio; tum ex variis eâ de re conflictis adversariorum systematibus, tum ex quampluribus expressis, omnique exceptione majoribus testimoniis ac monumentis.

Constat itaque 1° ex ipsomet episcoporum silentio: quippè negari non potest quin Clementina Bulla cujus occasione tot ac tantû à Quesnellistis exciti fuere clamores, quæque ante 55 annos data fuit; negari, inquam, non potest, quin ad omnium per orbem episcoporum cognitionem pervenerit: attamen, paucis admodum intra Gallias exceptis, nullus omnino inventus est apud exteras nationes, quæ Catholicam fidem præstentur, qui contra eam Bullam reclamaverit, etsi summâ ope moliti fuerint dissidentes, ut eos ad reclamacionem pertraherent: tacite ergo ab iis omnibus fuit acceptatâ. Etyerò, solemnibus ac dogmatica summæ pontificis Constitutio cui positivè consentit pars Ecclesiæ notabilis, cæteris per orbem tacite, seu non reclamando, consentientibus, censetur esse, et reipsâ existit universalis Ecclesiæ judicium: tunc qui non reclamant episcopi, censentur consentire: *Cum quiescant, probant*, inquit Aurelius supra laudatus; *cum patiuntur, decernunt: cum tacent, clamant*; nullusque, confidenter affirmo, ante natâ occasione Bullæ *Unig.* discordias, proferri potest orthodoxus Theologus qui usquam inficiari ausus fuerit Episcoporum in prædictis circumstantiis silentium, non esse apertissimum ac certissimum consensus taciti argumentum (vide quæ in majoris probationem superius adducta sunt): atqui Clementina Bulla *Unig.* solemnibus est S. pontificis Constitutio, cui pars Ecclesiæ notabilis positivè consentit, etc. Romæ siquidem, in Galliis, expressè et solemniter acceptata fuit: nullusque omnino extra Ecclesiam reperi-tus est qui reclamârit; ergo, etc. Ratio autem à priori cur episcoporum silentium, ubi agitur de solemnâ ac dogmaticâ S. pontificis Constitutione à parte notabili Ecclesiæ positivè acceptatâ, loco approbationis habeatur; ratio, inquam, illa fundatur in palmari ac præcipuo Ecclesiæ caractere, *unitate videlicet*: hæc namque essentialis Ecclesiæ unitas potissimum sita est, uti post card. Hosium et Bellarmin. notat eminentiss. Perronius in suâ ad Regem Britannicæ respons. pag. 549, in *æternâ unitis et ejusdem fidei professione*: solveretur porrò, ut manifestum est, ea professione fidei unitas, in hypothesei adversariorum: quod nempe summus pontifex, plaudente notabili Episcoporum parte, certa quædam doctrinæ capita tanquam

erronea et hæretica palam ac solemniter proscriberet; cæteri omnes Episcopi intus ac tacite eadem puncta, veluti orthodoxa et ad depositum fidei pertinentia, retinerent ac approbarent. Quàm hæc aliena sint ab illâ perfectâ et omnimodâ fidei unitate, quam in Ecclesiâ agnoscunt ac commendant SS. Irenæus, Optatus, Aug. aliique Patres, nemo non videt.

Constat 2° generalis episcoporum cæterarum Ecclesiarum acceptatio, ex variis *excogitatis occasione Bullæ à Quesnellistis systematibus*: initio quidem præfatâ Bullæ acceptationem negarunt Quesnellistæ asseclæ; at exindè evidentiâ rei superati, hanc palam et apertè confessi sunt. Audiatur auctor libelli cui titulus: *Entretiens sur la Constitut. pag. 44: Tout le monde, inquit, se range aujourd'hui du côté de la Bulle... Dieu, par un terrible jugement, a permis que le pape Clément XI ait donné sa Constitution, et que les évêques, en punition de leur peu de zèle pour les intérêts de Dieu, n'aient pas eu, les uns assez de lumière, et les autres assez de courage pour la rejeter. Addit, hæc in rem nostram decretoria verba: Les évêques étrangers l'ont reçue.... En France le courage a manqué aux évêques. Ad hæc appositè, auctores scriptorum: *Réflex. succinctes sur la Constit. pag. 69, et Pratiq. pour les amis de la vérité pag. 3, exclamant: Le nombre des acceptants est si grand qu'il y a lieu de trembler et de craindre à la vue de la séduction générale qui s'opère aujourd'hui. Quam hæc generalem appellant seductionem, ipsa est, in eorum mente, generalis Bullæ acceptatio. Paria tradunt vel ipsi Appellantium duces, Senecensis et Monspensulani episcopi: ille quidem, in Epist. die 6 mart. 1754, ad periodicum nuntiorum Ecclesiast. scriptorem, his verbis: Les funestes nouveautés qu'on veut introduire à toutes forces dans l'Eglise de Dieu, ne trouvent presque plus de défenseurs de la vérité qui osent les proscrire publiquement. Hinc in suo, die 28 juisd. mensis et an. Testamento spiritali, quasi divino afflatus Spiritu Deum deprecatur, d'accélérer cet heureux temps où l'on verra s'accomplir, sement des promesses pour la délivrance de l'Eglise, pour le triomphe de la vérité, et pour le salut d'un peuple qui profitera de l'infidélité et de l'ingratitude de celui qui a été mis à sa place. Simillima pluries inculcat Monspensulan. episcopus locis mox citandis, præsertim Epist. 2 et 4, ad illustriss. Suescionens. præsu-lem, circa promissa Ecclesiæ. Quæ certè testimonia generalem Bullæ acceptationem planè adstruunt.**

Cæterum, ut ab admittendâ hæc etiam ubique receptâ Constitutione sese eximere possent Quesnellistæ, ad varia erronea et apud Orthodoxos hæcentis inaudita, quæ et ipsismet stabilis ab eorum ducibus *Aurelio, Jansenio*, ipsoque ante Bullam latam *Quesnello*, principiis omnino adversa confugerunt systemata. Mirum sanè quàm variaverint in fingendis neotericis illis et heterodoxis systematibus: ex iis alia spectant *infallibilitatis objectum*; alia *subjectum infallibilis auctoritatis*; alia *formam, modum, conditiones*, exercenda infallibilitatis in Ecclesiâ: illustriss. Suescionensis, postea Senonens. archiepiscopus iam

an. 1718 undecim recensat in tertio suo commo-
 torio, quæ quidem egregiè ibidem explodit : plura
 exindè alia aliis magis ac magis exitiosa adjecta sunt.
 Horum insolentiam perspicaciores ex Quesnellistis
 omninò non latuit : quare incerti ubi pedem fige-
 rent, nova quæsiere diverticula : aliquando *novissi-
 morum temporum prædictiones*, interdum *miracula et
 convulsiones* ; ac tandem *Eliam ipsum appellarunt*, il-
 lumque advenisse jam, aut proximè venturum præ-
 nuntiârunt. Non est hujus loci præfata Quesnellista-
 rum systemata recellere : satis fuerit impræsentiarum
 excogitata de novo dicta effugia summam persequi,
 eaque ad Bullæ quam ubique viderant receptam decli-
 namandam acceptationem conficta fuisse, demonstrare.
 Itaque ad ipsas future in novissimis temporibus quasi
 generalis, ut jactant, à fide defectionis minas ac præ-
 dictiones, primum confugerunt Quesnellistæ. Sic
 auctores Colloquiorum du Prêtre *Eusèbe et de l'Avocat
 Théophile* pag. 58, et d'un *Jésuite avec une Dame*, pag.
 101 : *Jamais le danger de la séduction ne fut plus grand
 pour les fidèles qu'il ne l'est aujourd'hui.... Danger du
 côté des séducteurs, parce qu'ils sont en grand nombre* ;
 addit iste : *Si l'on jette les yeux sur les pays que l'E-
 glise occupe, comme l'Italie, l'Allemagne, la Pologne,
 l'Espagne, le Portugal, la France et quelques Etats
 voisins, il s'élève de toutes parts des voix pour la
 Bulle ; très-peu contre. Le parti des Opposants, des
 hommes fidèles à suivre la doctrine enseignée et crue
 avant la fatale Bulle, se trouve réduit à une poignée.*
 Et paulò post : *La bulle établit et canonise l'incrédulité
 des Juifs ; donc voilà leur apostasie parmi nous.*
 NOUS VOILA DONC AU TERME MARQUÉ PAR S. PAUL...
 VOILA CETTE MORT QUI A GAGNÉ PRESQUE LE MONDE
 ENTIER. Non absimilia habent, auctor epist. ad Magis-
 trat. pag. 85 et 84 : *Troisième vie de M. Paris* pag. 52
 et 61 ; les *Hexaples, la vérité rendue sensible*, etc.,
 allique. Ad audiendi præ cæteris Appellantium duces
 Senecensis et Monspensulanus episcopi, qui rem adhuc
 disertius expriment : *Si les prédictions de Jésus-
 Christ pour les derniers temps, (inquit iste in suâ ad
 Regem Epistolâ an. 1729, pag. 8 et 9) ne donnent
 aucune atteinte à l'étendue et à la vérité des pro-
 messes, les promesses de leur côté ne peuvent in-
 firmer la certitude des prédictions.* Subdit : *Mais
 si, en vertu des promesses, la totalité des premiers
 pasteurs doit toujours être assez fidèle pour ensei-
 gner la saine doctrine, que deviendront les prédic-
 tions ? Plus de scandale à craindre.* Et in epist.
 pastorali an. 1750, pag. 22 : *Y a-t-il à craindre que
 la séduction puisse être portée jusqu'à entraîner les
 élus mêmes s'il était possible, quand la totalité mo-
 rale des premiers Pasteurs, le Pape à la tête, en-
 seigne la vérité ?* Paria ex professo tradit, pluri-
 busque probare tentat alter acerrimus Appellantium
 vindex D. de Soanen, Senecensis præsul, imprimis in
 famoso suo an. 1728 Documento : *On ne doit point
 (inquit part. 4, art. 8, n. 1) diviser ce qui est vrai
 dans le plan de la Religion ; et pour se former une
 juste idée de l'état de l'Eglise, il faut rapprocher*

*« sous un seul point de vue les promesses et les pré-
 dictions, comparer ensemble ces divers oracles, et
 ne point douter qu'ils n'aient tous un parfait ac-
 complissement. Cette comparaison nous ouvre la
 véritable route pour entrer dans la question du
 grand ou du petit nombre. »* Postea n. 2 et 3, de
 promissis et prædictionibus sigillatim disserit : ac
 deinde n. 4 addit : *« Le même texte de l'Evangile qui
 nous assure que les portes de l'enfer ne prévau-
 dront point contre l'Eglise, nous laisse entrevoir
 toute la violence des combats qu'elle aura à soute-
 nir... Rien n'est plus digne d'attention que ce que
 dit celui même qui a fait cette magnifique pro-
 messe, qu'il y aura dans ce Royaume des occasions
 de chute et de scandale, et qu'un jour la tentation
 ira jusqu'à séduire même, s'il était possible, les
 Elus. »* Tum infert : *« Une telle séduction serait-
 elle possible dans le système que nous réfutons ?
 Et comment arriverait-elle en effet ? Est-ce que le
 très-grand nombre des évêques avec le Pape man-
 querait d'avertir et de réclamer ? Mais on prétend
 que ce très grand nombre réclamera toujours. »*
 Pausisque interjectis : *« Supposé que le Pape et le
 très-grand nombre des évêques eût toujours soin
 de découvrir hautement le prestige, on sent assez
 combien cette réclamation solennelle diminuerait
 la séduction... La défection et l'apostasie dont
 parle l'Apôtre seraient impossibles. »* Idipsum hoc
 et sequentibus articulis, pluries repetit Senecensis
 præsul.
 Hæc porro, que duo illi celeberrimi dissidentium
 coryphæi creberrimè inculcant, haud obscurè indi-
 cant ipsos ultrò confiteri totalitatem moralem pri-
 morum pastorum, in presenti Constitutionis negotio,
 Appellantibus planè adversari. Elverò, uti scitè obser-
 vat illustriss. Senonensis archiepiscopus, in octavâ
 suâ Pastoralî Epist. recitata dictorum Præsulum loca
 expendens. n. 9 : *« Pourquoi recourir à cette res-
 source devenue commune aujourd'hui dans le parti
 des Appelants (Les scandales qui sont prédits pour
 la fin du monde, le dépérissement qui doit arriver
 dans la foi, et la séduction générale qui, selon eux,
 doit envelopper alors le Saint-Siège et le plus grand
 nombre des évêques) ? Pourquoi établir avec tant de
 soin, par de si longs écrits, que la totalité morale
 des premiers Pasteurs peut, dans les derniers jours,
 être enveloppée dans l'obscurcissement de l'erreur :
 que, sans cet obscurcissement, les prédictions ne
 pourraient s'accomplir ?... On sent aisément que
 rien n'est plus déplacé que ce raisonnement, si au-
 jourd'hui les Appelants n'ont point à combattre
 contre la totalité morale des pasteurs, présidée par
 leur chef. Si le corps des premiers pasteurs n'était
 pas réuni pour la défense du Décret Apostolique, et
 pour la condamnation de ceux qui s'y opposent, il
 était tout naturel de le dire. Il n'y avait qu'à non-
 mer le pays où la Bulle n'est pas reçue, les Eglises
 qui la rejettent, les prélats qui la combattent, les
 papes qui la révoquent, les conciles qui la mépri-*

sent : mais cela ne se peut. Or, la marque la plus sensible que cela ne se peut, c'est que les prélats eux-mêmes ont recours aux prédictions, et ils s'efforcent de prouver que le Pape avec la totalité morale des premiers pasteurs, peut s'égarer dans la foi, et qu'il le peut sans préjudice des promesses que Jésus-Christ leur a faites. » Subdit : « Nous verrons dans la suite que c'est là, non pas expliquer, mais abolir cette promesse divine : c'est assez maintenant de remarquer dans ce raisonnement, la preuve claire et évidente de ce fait si long-temps contesté, que la totalité morale des premiers pasteurs, ayant le Vicaire de Jésus-Christ à sa tête, et marchant sur sa conduite, adopte le décret Apostolique et condamne le parti des Appellants. » Hactenus doctissimus præsul, quæ sanè, à nobis modò dicta mirum in modum confirmant. Istud Quesnellistarum in præsentì acceptationis Bullæ negotio effugium, eorumque latens in illo excogitando consilium, manifestè aperit celebrerrimus inter Appellantes auctor quatuor Epistolarum ad illustriss. Suesionens. episcopum, circa promissa Ecclesiæ : « Les menaces contenues dans la parole de Dieu (inquit ille Epist. 4, pag. 15), ne permettent pas de croire que les promesses faites à l'Eglise se vérifient toutes.... dans le grand nombre et même dans la totalité morale de son corps. » Et pag. 15 : « Il est prédit qu'il y aura une apostasie qui peut être appelée générale en comparaison de celles qui auront précédé.... l'Eglise ne périra pas cependant tout entière, les vrais disciples de Jésus-Christ seront tourmentés et haïs de toutes les nations à cause de son nom : il y en aura donc, mais il y en aura peu. » Ibid. pag. 26 et 27, subdit : « Dans les temps les plus fâcheux Dieu réserve à son Eglise une semence précieuse de restes favoris.... restes qui peuvent ne faire qu'une très-petite partie de l'Eglise, et qui se réduisent à un nombre d'autant plus petit, qu'on approche davantage de la consommation du mystère d'iniquité. »

Clara sunt hæc et aperta : jam periculosus his in temporibus, ex citato auctore versamur, in quibus occasione acceptationis Bullæ, mysterium iniquitatis peragi incipit : quod apertius ibid. pag. 17, declarat his verbis : « Cependant tout nous avertit de craindre l'accomplissement total des menaces comme tout en avertissait les Juifs du temps de J.-C. et des Apôtres. Le vrai esprit de la loi était prêt à se perdre, parce que les Phariséens s'étaient rendus arbitres de la doctrine et de la religion.... Tels étaient les maux qui préparaient chez les Juifs à une ruine totale : et tels sont, pour ne rien dissimuler, ceux qui doivent nous effrayer aujourd'hui.... Pouvons-nous dissimuler que des vices et des erreurs semblables ne soient aujourd'hui plus que jamais répandus dans le sein même de l'Eglise. » Nihil certè alienum magis ab Orthodoxis circa Ecclesiæ naturam principiis, eà quam hic exhibet anonymus Ecclesiæ imagine; ac repens ipsissimum est perniciosum dogma quod Protestantibus exprobrat, in ipsisque damnat illustrissimus

Bossuet. 15 lib. variat. n. 40 et 41 : *Selon eux* (les protestants), inquit doctiss. præsul, *l'Eglise peut être réduite à un petit nombre, mais enfin il y a toujours un reste de fidèles, dont la voix se fait entendre sur la terre... et il peut arriver dans l'Eglise, comme dans les états politiques, que le plus grand nombre l'emporte sur le meilleur.* Præfatum anonymum opus summarium est ac synopsis quædam principiorum quæ in prolixiori Senecensis episcopi Mandato 1728 stabilita fuere, atque à nonnullis illustriss. de Colbert Monspensul. præsulì adjudicatur. Verùm cùm illæ novissimorum temporum minæ ac prædicationes, à Protestantibus sæpiùs objectæ et à Doctoribus orthodoxis toties enunciate, minùs viderentur efficaciæ ad suos in oppositione Bullæ generaliter acceptatæ firmandos perspicierent dissidentium duces, novum speciosum magis, magisque sensus stringens adhibere subterfugium; præterea scilicet miracula, insolitasque membrorum dissensiones. Id insigniorum Quesnellistarum testimoniis jam obiter est firmandum : ex innumeris hic sufficiant citati duo dissidentium coryphæi, Senecensis et Monspensulensis præsulles. Episcopus Senecensis præterea Appellantium miracula, summæ Acceptantium auctoritatè, ingentique eorum numero opposens, indè Bullam nedùm acceptatam, imò nec usquam suscipi posse disertè colligit : ita præsertim in celebri quam ann. 1756 inscripsit de *Neotericorum erroribus* Epistolâ : juvat ipsa auctoris verba inscribere : *On peut demander la Bulle, ou s'il est au moins permis de recevoir la Bulle, ou s'il est important, et même nécessaire de la recevoir.* Sic respondet : Cette question sera bientôt résolue, si l'on fait attention à la nature et à l'état de la dispute qui partage les esprits dans le sein de la communion de l'Eglise Catholique. D'un côté se présente une décision émanée du chef du collège apostolique, publiée dans presque tous les diocèses de l'Eglise gallicane, où la dispute avait commencé, revêtu d'une acceptation apparente du grand nombre des évêques, dont la démarche est appuyée presque partout de la puissance séculière. De l'autre côté se trouve un petit nombre d'évêques, de prêtres, de laïcs épars en France et ailleurs, qui accusent cette décision de combatre dans son sens naturel le premier article du Symbôle et le premier commandement du Décalogue, et qui accusent en conséquence les Acceptants de donner des armes au parti de l'erreur en autorisant par leur acceptation un décret qui le favorise.

En pareilles circonstances (notanda verba) il faut avouer qu'au cas que l'acceptation de la Bulle soit une chose permise et indifférente, le petit nombre d'opposants est coupable devant Dieu et devant les hommes, soit de former une accusation atroce et calomnieuse contre un jugement du souverain pontife; accusation qui retomberait plus ou moins sur la personne même du Pape et de tous les évêques adhérents; soit d'entretenir dans l'Eglise, et dans l'Etat une funeste division, en se distinguant du reste du monde pour une chose qui n'intéresserait

« ni la foi ni la conscience. » Pergit : « Cependant M. de Paris, non-seulement persévère pendant sa vie dans une opposition connue contre la Bulle, mais il signale ses derniers moments par une déclaration de son adhésion à tous nos actes : et il meurt dans la confiance que son appel servira à lui faire trouver grâce au tribunal du souverain Juge. Si la Bulle est recevable, comment justifier un refus obstiné jusqu'aux derniers soupirs de céder au plus grand nombre des pasteurs catholiques dans une chose indifférente? Certainement M. de Paris n'eût été ni pendant sa vie, ni à sa mort, un enfant de paix, mais de trouble et de dissension : il ne pourrait être compté parmi ces bienheureux pacifiques qui posséderont la terre des vivants. » Moxque : « Mais si Dieu en a jugé autrement ; s'il a daigné manifester aux hommes qu'un appelant bien décidé était entré dans la paix et dans la joie de son Seigneur, dès lors les miracles de l'appelant deviennent une preuve décisive, que les principes de l'appel sont des principes catholiques ; que l'accusation intentée contre la Bulle est bien fondée et qu'il est nécessaire de s'y opposer. » Paucisque interjectis concludit : « Les miracles de ce temps sont donc un témoignage clair et divin de l'injustice de la censure et de l'obligation de réclamer, selon ses forces, pour les vérités qu'elle flétrit ou qu'elle affaiblit. » Et rursus : « Dieu parle, il sort de son secret, sa voix éclatante se fait entendre : cette voix doit être écoutée préférablement aux cris confus d'une multitude qui ne s'entend pas elle-même, qui ne peut se fixer sur ce qu'on doit croire ou rejeter, qui ne parle que d'une foi implicite pour des vérités indéterminées, qui ne forme enfin que des sons inarticulés et vides de sens où l'on ne distingue que ces mots : Acceptez, soumettez-vous. » Nihil sanè in rem nostram expressius locupletissimo isto Patriarchæ Appellantium testimonio, quod ideò tametsi prolixius ex toto describendum duximus.

Præsul Monspensulan, (D. De Colbert), alter Appellantium dux, miracula pariter et convulsiones perpetuò jactat : iisque se suosque tueri ac munire tentat adversus Apostolicum Decretum utriusque sicut auctoritate : *Que Dieu est admirable dans ses voies!* inquit Mandato Pastoralis an. 1735, p. 18 ; *il s'agit d'abord de faire comprendre que ceux qui souffrent pour ne vouloir pas se soumettre à la Bulle souffrent pour la justice, que, quoiqu'ils soient le petit nombre, ils ont pour eux la vérité, et que la multitude qui s'élève contre eux ne mérite pas de croyance.* Audis, ex ipso-met Appellantium dūce, multitudinem stare ex parte Acceptantium, ipsosque auctoritate sua dissidentium paucitati plurimum prævalere. Hinc ibidem pag. 9, idem præsul, Bullæ processus deplorans, ait : *Lorsqu'une mauvaise cause soutenue par les plus redoutables appuis fait d'immenses progrès...., qu'on proscriit, qu'on tourmente, qu'on met tout en œuvre pour détruire sans ressource la cause de la vérité, est-il surprenant que Dieu éclate par des miracles?..... Voilà la cause de cette multitude de prodiges qui s'opèrent aujourd'hui.* Et paulò post : *Le*

progrès (de la Bulle) est immense. Elle a pour elle les plus redoutables appuis, et les appelants ont toutes les puissances contre eux. Nihil certè locupletius ad ostendendum à maximâ episcoporum multitudinem, etiam ex adversariis, Bullam fuisse acceptatam. Idem non minus luculenter significat in Pastoral. an. 1734 documento, pag. 15, his verbis : Quand on a pour soi l'Écriture et la tradition d'une part, et les miracles de l'autre, être insulté PARCE QU'ON PARAÎT ABANDONNÉ DU GRAND NOMBRE, c'est un titre pour espérer un prompt secours... Cette poignée d'appelants qui osait encore résister allait être anéantie. Per exiguum Appellantium manum, hic disertè declarat acerrimus ipsorum defensor, (tametsi ad fucum faciendum, Scripturam, traditionem et miracula ostentat, ad eaque contra auctoritatem præposterè provocat. Rursus idem candidè fatetur pag. 24 : LE PAPE, A LA TÊTE D'UN GRAND NOMBRE DE PASTEURS, SE DÉCLARE POUR LA BULLE, et paraît au moins par cet endroit autoriser les erreurs qu'elle enseigne. Adit abnormia hæc verba : Plus les fidèles ont de respect pour l'autorité, plus ils courent risque de TOMBER DANS L'ERREUR... Mais quelle autorité retiendra les simples? Je n'en vois point de plus efficace que celle des miracles. Sed ille, contra analogiam fidelium : Non ex auctoritate de miraculis, sed per miracula de auctoritate, djudicandum pronuntiat. Quod in Protestantibus Walenburgens. Stapleton, aliquè explodunt : ipseque speciatim illustriss. Bossuet. Hist. variat. lib. 15, n. 40, illud idem in Pelagianis damnat et Donatistis sapius invictè confutat S. August. libris contra Julian et de Baptism. et unit. Eccles. contra Donatistas. Vide inprimis tract. 13, in Joan. n. 17.

Ultimum tandem commentum quod ad infirmandam, si fieri posset, generalem Bullæ acceptationem fixerunt Appellantes, it præsertim qui apud ipsos *Figuristæ* nuncupantur, commentum, inquam, illud præsertim fanaticum est : spectat scilicet Eliam ipsum quem advenisse jam, aut certè brevi venturum ; sæpius medios inter et insolitos membrorum motus per fanaticum furorem vaticinati sunt. Hinc frequens apud ipsos ista, quæ abutuntur, Christi sententia : *Elias cum venerit primò, restituet omnia* ; existimant nempe ministerio Eliæ proximè venturi, ad christianam fidem Judæos esse adducendos ; hæcque populi Judaici conversione, resarcienda esse damna que per publicam ac quasi generalem Bullæ acceptationem passa est Ecclesia. Ita testatur ipsemet Dom. Thierri de Viaixnez Epist. ad D. Petit-Pied 25 april. 1728, his verbis : *La venue d'Elie, aussi bien que la conversion des Juifs, fait leur espérance* (des Appelants figuristes), *parce que les Juifs convertis mettront ordre à tout, et qu'Elie rétablira tout.* Et postea : *La séduction étant si générale, la venue d'Elie, disent-ils, n'en est que plus proche, et dans peu ce prophète, miraculeusement de retour pour combattre l'Anti-Christ, rétablira toutes choses.* Hæc Dom. Viaixnez. Epistola deposita asservatur in regîa Bibliothecâ. Desperatissimo hoc effugium anonymi duntaxat auctores primùm usi sunt : at illud, quod mirandum, postea usurparunt vel ipsi Appel-

lantium Patriarchæ, illustriss. Senecens. et Monspesul. episcopi; ille quidem citatâ mox Epist. pag. 43 et seq., alter verò sextâ ad archiepiscop. Senonens. Epist. n. 18, his verbis : *Il y a des Appelants qui, touchés des maux de l'Eglise, regardent la venue d'Elie et la conversion du Peuple Juif comme une ressource que Dieu a préparée pour faire resusciter l'Eglise, et renouveler sa jeunesse comme celle de l'aigle. Cette pensée, qui n'a rien que de conforme à l'Ecriture et à la Tradition, devient pour vous un sujet de nous insulter.... S. Paul nous apprend que le retour des Juifs produira dans le monde une résurrection, VITA EX MORTUIS. Il faut envisager la miséricorde que Dieu fera aux restes bénis de ce peuple comme devant être encore plus avantageuse à l'Eglise que ne fut leur réprobation en ce qu'elle a donné lieu à la conversion des Gentils. Où est donc le sujet de railler?... Peut-on se cacher que les maux de l'Eglise sont très-grands? etc.* At de isto, aliisque Quesselistarum effugiis alibi plenius : hoc unum jam interest in rem nostram observandum : excogitatis his diverticulis, nedum infirmari, imò potius, ut ex dictis liquet, adstrui ac corroborari generalem Bullæ acceptationem.

Constat 5°, et quidem invictissimè, eadem generalis-Bullæ acceptatio, ex plurimis expressis, omnique exceptione superioribus testimoniis ac monumentis. Pecuntur hæc authentica instrumenta ex publicis ac solemnibus omnium fermè orbis Catholici Metropolitanorum testificationibus, quibus asseveranter ac disertissimè declarant : *Se suosque suffraganeos dictæ Constitutioni UNIG. constanter adharere : eamque pro ratâ ac sanctâ lege tenere, cui omnes fideles integram mentis obsequium exhibere tenentur.* Luculentissimâ hæc testimonia, clarissimo Aurelianensium duci primùm oblata, Ludovici XV jussu in Regiâ Bibliothecâ asservantur : ea edi curavit Eminentissimus Cardinalis et archiepiscopus Mechliniensis in volumine inscripto : *Témoignage de l'Eglise universelle en faveur de la Bulle Unig.* ; peraque exhibent Card. de Bissy in suo an. 1722 circa Constitutionem Pastoralis Mandato, primâ part. pag. 42, 43, etc., edit. 1728, necnon illustriss. Successionensis, postea Senonensium archiepiscopus, secundo suo Documento Pastoralis pag. 6, 7, etc., ex quibus pauca hæc in præsentî negotio efficacissima excerptemus.

De sparsis per Italiam Ecclesiis. — Ita inprimis testantur : *sacrum Cardinalium Collegium*, Epist. ad Eminentias. Card. Noallium 16 novemb. 1716, ubi de Bullâ *Unig.* sic habet : « Le sens de la Bulle est clair : elle est une censure expresse des creux ancienes ou nouvelles : bien loin de combattre aucune vérité, elle ne donne aucune atteinte aux sentimens qu'il est permis de soutenir. » Addit : « Ce n'est que par la plus atroce calomnie que des enfans de perdition ont pu répandre que la Bulle affaiblit les points capitaux de la Religion, et les plus louables pratiques de la discipline. » Moxque exclamant eminentiss. cardinales : « C'est ainsi que les méchants en ont agi dans tous les temps contre le Saint-Siège. » Denim, notandis his verbis, suam concludunt Episto-

Jam : « Que l'Eglise sache que tous les cardinaux de la sainte Eglise Romaine attachés au S.-Siège par les liens les plus étroits persèverent à son égard dans une soumission à toute épreuve. » Cardinalis Boloniensis archiepiscopus, Epist. ad Nemausensem episcopum : « J'atteste en termes précis que je tiens les 101 propositions tirées du livre du P. Quesnel et condamnées dans la Constitution *Unig.* pour entièrement contraires à la tradition apostolique et ecclésiastique, opposées à la doctrine des Pères et des conciles, et dignes des censures dont elles ont été frappées dans ladite Constitution. » Ilud idem de Provinciae suæ episcopis ibidem significat, his verbis : « Les évêques de ma province assurent sincèrement la même chose : et si ceux qui en France les accusent là-dessus d'indifférence, les consultent, ils en recevront la correction que mérite leur impudence. » Patriarcha Venetiarum Epist. ad eminentiss. Card. de Bissy : « Tout ce qu'il y a d'évêques, en quit, dans notre république adhèrent constamment à la Constitution *Unig.* et la tiennent pour une loi définitivement et irrévocablement établie. » Cardinalis et Archiepiscopus Mediolanensis, Epist. ad eundem eminentiss. de Bissy : « J'atteste avoir reçu la Bulle *Unig.* et que les évêques suffragans de cette métropole, aussi bien que toutes les universités et autres semblables corps de la province et du diocèse, l'ont reçue pareillement, comme un jugement dogmatique embrassé de toute l'Eglise, auquel les fidèles sont obligés de se conformer, et dont ils ne peuvent s'écarter, sans être absolument indignes du nom de Chrétien. » Cardinalis archiepiscopus Genuensis, Epist. ad Nemausensem episcopum : « La Constitution *Unig.* ayant été publiée dans tout l'état de la république, elle y a été par la grâce de Dieu universellement reçue. » Paria de se sibiique subditis episcopis testantur archiepiscopi Ravennatensis, Florentinus, Senensis, Pisanus, etc., Epist. ad eminentiss. de Bissy.

De Ecclesiis Hispaniæ. — De unanimi Ecclesiarum Hispaniæ in acceptandâ Constitutione *Unig.* consensu, omninò liquet, non solum ex Mandato Cardinalis supremi tunc in illo Regno Inquisitoris, per quod ubique Constitutio promulgata est, sed etiam ex variis præsulum inelytæ illius Ecclesiæ responsonibus que Novatores pro meritis excipiunt. Archiepiscopus Cæsar-Augustanus (Sarragoisse) in Epist. ad Nemausensem episcop. testatur et fidem facit in toto Aragoniæ Regno, aliisque Hispaniæ Provinciis omnes ad unum episcopos, omnes Academies, omnes religiosos Ordines, omnes cujuscumque conditionis homines, summâ cum veneratione purè et simpliciter acceptavisse prædictam Constitutionem : en ipsissima verba : « Quant à ce qui regarde notre Espagne, nous attestons très-affirmativement de certaine science, et nous faisons foi et nous engageons même notre foi, que dans ce royaume d'Aragon et dans les autres provinces d'Espagne, tous les évêques sans exception, toutes les Eglises, toutes les Universités tous les Ordres reli-

« *gieux*, toutes personnes de quelque condition qu'elles
 « soient, ont accepté avec une souveraine vénération
 « purement et simplement ladite Constitution, de ma-
 « nière que personne n'en a retranché un seul iota,
 « ou un seul point, et n'a cru qu'aucun Catholique pût
 « le retrancher. » Postea splendide mentiri eos asserit
 « qui calumniantur Hispaniæ episcopos quasi summi
 « Pontificis Constitutiones non legerent, dum eas reci-
 « piunt : ibidem refert ac sugillat fabellam eorum qui
 « spargunt in vulgus Constitutionem ab Inquisitione, in-
 « seicis et minimè consentientibus Episcopis, fuisse pro-
 « mulgatam. » Archiepiscopus Burgensis (de Burgos)
 « Epist. ad eund. Nemausens. episcopum 4 septembr.
 « 1717 : « Nous protestons que nos confrères dans l'E-
 « piscopat, et tout ce qu'il y a de Prélats dans l'Eglise
 « d'Espagne, le pensent et le disent uniformément avec
 « nous... Nous avons vu la Constitution de Clé-
 « ment XI, et nous l'avons reçue dans son sens natu-
 « rel : et nous l'embrassons de tout notre cœur, comme
 « nous découvrant un venin caché, et perçant l'abcès
 « du Jansénisme pour le guérir... La Constitution est
 « acceptée par l'Eglise. » Paulò post addit hæc sanè
 « in præseuti negotio peremptoria : « Qu'on assemble
 « le concile général auquel ils appellent, nous voici
 « présents, nous qui formerions le concile. Alors on
 « n'aurait nul égard pour ce petit nombre d'évêques
 « opposés à tous les autres, qui auraient le Pape à leur
 « tête. On n'en aurait pas davantage pour un amas de
 « gens sans titre, quelque multitude qu'ils formassent.
 « Il n'y a donc nul égard à avoir maintenant pour des
 « gens de cette espèce. » Peremptoria prorsus adver-
 « sus Appellantes hæc illustriss. præsulis animadversio.
 « Archiepiscopus Toletanus Epistolâ ad S. Pontificem
 « datâ 4 octobris 1717, ita scribit : « Votre Sainteté
 « ayant porté, il n'y a pas long-temps, la célèbre
 « Constitution *Unig.*, où elle condamne 401 proposi-
 « tions extraites des ouvrages de Quesnel, et où elle
 « les frappe très-justement du glaive de l'autorité
 « apostolique; aussitôt que les évêques d'Espagne en
 « ont été informés, ils ont reçu cette Constitution de
 « toute l'étendue de leur cœur. C'est pourquoi qui-
 « que conque croira pouvoir donner quelque atteinte à la
 « censure portée par la Bulle, ou qui permettra qu'on
 « le fasse, qu'il soit un exécration anathème. Voilà,
 « très-saint Père, le témoignage que nous rendons, et
 « que nous voulons être connu des Français et du
 « peuple chrétien de toute la terre. » Denique ut
 « omittam archiepiscopos Hispalensem, Tarraconensem,
 « Compostellanum, aliosque plures qui pariter
 « testantur ac declarant, in universis Hispaniæ provinciis,
 « omnes omnino episcopos, omnes Universitates, summâ
 « cum reverentiâ ac veneratione Constitutionem *Unig.* ex-
 « cipiunt; Granatensis archiepiscopus in Epist. ad Ne-
 « mausens. episcop. 4 septembr. 1717, gravi simul ac
 « nervoso stylo eorum calumnias confutat qui Hispaniæ
 « episcopis improperant quòd Constitutiones Pontificias
 « non legant, et absque suo consensu ab Inquisitoribus
 « promulgari sinant : appellationem ad futurum Concilium,
 « ut frivolam explodit, ac de suis Suffraganeis

« *fidem facit*, quòd omnia approbant quæ in suâ conti-
 « nentur Epistolâ.

« *De Ecclesiis Lusitanicis.* — Quale sit Ecclesiarum
 « Lusitanicæ in præfatam Constitutionem suffragium
 « patet ex Epistolâ Patriarchæ Lisbonensis ad Nemausens.
 « episcop. 28 sept. 1717, his verbis : « Notre sen-
 « timent et celui des évêques de notre province, ou
 « plutôt de tout le Portugal, est que la Constitution
 « *Unig.* contient la saine doctrine et la tradition de
 « l'Eglise. » Addit : « Nous avons souvent examiné
 « avec la dernière exactitude les 401 propositions, et
 « nous sommes toujours convenus qu'elles étaient hé-
 « rétiques, suspectes, erronées, scandaleuses, » etc.
 « Illustriss. idem præsul in Epist. ad eminentiss. Card.
 « de Bissy 20 mart. 1718 : « Nous et tous les évêques
 « de ce royaume n'avons qu'une voix unanime et
 « un sentiment invariable sur la Constitution *Unig.*,
 « savoir : que c'est une loi du Saint-Siège, qu'il la faut
 « regarder comme une loi fixe et certaine, aussi bien
 « que les autres lois de l'Eglise et les Canons. » Pau-
 « cissime interpositis, subdit : « Tous les docteurs et
 « les théologiens de ce royaume croient et soutien-
 « nent la même chose. » Capitulum Ecclesiæ metropoli-
 « politanæ Eboracensis, sede vacante, in Epist. ad Ne-
 « mausens. episcop. 2 octobr. 1717, eadem significat :
 « Nous attestons, *inquit*, que nous et tous les évêques
 « de notre province avons accepté la Constitution
 « *Unig.* sans le moindre doute et sans le moindre con-
 « testation, et qu'après l'avoir lue et relue de nou-
 « veau, nous y avons reconnu la saine doctrine et la
 « véritable tradition de l'Eglise, ainsi que tous les
 « ecclésiastiques, prêtres et docteurs de ce royaume. »
 « Speciatim ibi prædicant omnimodam florentissimâ
 « suâ Conimbricensis Academiæ erga dictam Constituti-
 « onem obedientiam. »

« *De catholicis Belgii Ecclesiis.* — De Belgio Catho-
 « lico exstant Pastoralia Mandata episcoporum Namur-
 « censis, Gandavensis, Ruremundensis, Antuerpiensis,
 « Tornacensis, et aliorum inter quos primas tenet archie-
 « piscopus Mechliniensis, postea S. R. Ecclesiæ
 « Cardinalis : in Documento Pastoralis dato 17 decembris
 « 1717, solemniter declarat, que la Constitution *Unig.*
 « a été admise par tous les évêques des Pays-Bas Autri-
 « chiens, et qu'il unit son sentiment aux Eglises Belges.
 « Huc in ejusdem rei fidem proferri possunt celeberrimæ
 « istarum partium theologicæ Facultates. Duacena
 « in comitiis die 5 et 17 augusti an. 1714 habitis : *Sig-
 « nificârunt*, inquit, ac professi sunt omnes unanimiter
 « et apertè se Constitutionem Apostolicam quæ incipit
 « *Unig.* recipere purè, simpliciter, sine ulla distinctione,
 « expositione, seu interpretatione... se et reliquos fideles
 « obligari in conscientiâ, et sub gravissimo schismatis aut
 « hæresis peccato, ad hæc fidei consensionem. »
 « Lovaniensis die 8 juli an. 1715, ad propulsandam
 « quorundam in sacrum Ordinem calumnias : « Post
 « maturam deliberationem, inquit, ex unanimi suffra-
 « gio conclusum fuit... respondendum esse, quòd agnos-
 « camus et sincerè sentiamus omnia et singula, ritè,
 « legitimè, ac juris ordine benèdicta fuisse in negotio con-

cernente librum (Questielli)... palamque profiteretur omnes et singulas propositiones per prefatam Bullam Unig. damnatas, fuisse verè damnabiles et verè rectè que damnatas fuisse. »

De Germaniæ Ecclesiis. — Pro Germaniæ Ecclesiis hæc retulisse sufficiat. Archiepiscopus et Elector Moguntinus ad Card. de Bissy ita scribit 14 mart. 1718 : « Je certifie à votre Eminence que la Constitution Unig. a été publiée, il y a quelques années, dans mon archevêché, aussi bien que dans mon évêché de Bamberg, et qu'elle y a été reçue en tous ses points, de tout le monde avec l'obéissance qui est due au Saint-Siège, comme la doctrine de l'Eglise. »

Addit : « Je ne connais point d'autres sentiments aux évêques suffragants de ma métropole. » Archiepiscopus et Elector Trevirensis in Mandato 29 junii 1717, uti Ecclesiæ et pacis perturbatores reprobat eos qui à Clementinâ Bullâ ad futurum Concilium provocant; atque specialiter declarat neminem posthac ad ullum-admissum iri ministerium Ecclesiasticum, nisi... declarando se dictam Bullam eâ quæ per est integritate et devotione recipere, ejusque tenorem quoad omnia sequi, nec eidem in minimo directè vel indirectè contraire velle. Archiepiscopus Elector Colonienensis qui simul est Leodiensis et Ratisbonensis episcopus, solemnè Mandato die 29 januar. 1715, Constitutionem Unig. promulgavit, eosque nomine catholico indignos pronuntiat qui debitam dictæ Constitutioni obedientiam detrectent. Is quosdam postea inobedientes in diocesi Leodiensi presbyteros canonicè suspendit. Archiepiscopus Salzburger Germaniæ primas ad Card. de Bissy scribens testatur se et Episcopos Austriæ ac Baviariæ sibi suffraganeos Constitutionem Unig. pro justissimâ habere atque totâ amplecti veneratione : *Il est très-certain*, inquit Epist. die 21 octob. 1717, *que les évêques mes comprovinciaux* (ce sont ceux d'Autriche, de Bavière, du Tyrol) *tiennent à mon exemple la Constitution Unig. pour très-équitable, et ils y adhèrent avec la plus profonde vénération.* Subdit : *L'Université qui m'est soumise dans cette ville de Saltzbourg*, aussi bien que celle de Gratz, *n'ont pas seulement reconnu par une acclamation unanime ladite Constitution pour infaillible et dogmatique, mais elles ont aussi publiquement déclaré qu'elles s'appliqueraient et travailleraient toujours de toutes leurs forces à en soutenir la vérité.*

De Hungariæ et Bohemiæ Ecclesiis. — Testes sunt locupletissimi, Cardinalis à Saxoniâ, archiepiscopus Strigoniens, totiusque Hungariæ Primas : is in Epist. ad S. pontificem datâ 27 junii 1717, insignem propulsans calumniam quâ nonnulli in Galliis spargere ausi fuerant, ipsum et Hungariæ clerum Constitutioni Unig. obsequium et obedientiam denegasse, firmissimè asseverat se et omnes in eo regno à tali sensu penitus esse alienos, et nuper Constitutioni esse addictissimos. Idem in Epist. ad eminentiss. de Bissy datâ 19 julii 1717 : *Si nous autres évêques*, inquit, *nous savions qu'il y eût un seul docteur ou théologien parmi ceux qui nous sont soumis, lequel parût attaché à cette secte (jansénienne) dans le moindre point, il en porte-*

rait assurément la peine.... Cela étant ainsi, que V. E. nous fût donc la grâce d'en conclure qu'il n'y a qu'impostures, calomnies, outrages, dans ce qu'on divulgue très-injustement sur le clergé de Hongrie. Archiepiscopus Pragæ s Bohemiæ Primas, Epist. ad eundem card. de Bissy, 18 decemb. 1717, sic habet : *Les évêques de ces états-ci, et notamment les évêques de Bohême, tiennent la Constitution Unig. pour une loi dogmatique.... Les docteurs et les théologiens de nos universités adhèrent avec respect à la même Constitution.* Ibid. addit : *J'ai défendu et proscrit par un Mandement (14 mars 1715) publié dans l'étendue de mon diocèse le livre de Pasquier Quesnel.*

De Ecclesiis Poloniæ. — Testatur archiepiscopus Gnesnensis, Poloniæ et Lithuanici Primas, in Epist. 27 julii 1717, ad eundem card. his verbis : *Il y a longtemps que nous avons eu une pleine connaissance de la Constitution Unig. Les évêques de nos provinces adhèrent fermement à ladite Constitution, et la tiennent pour une loi définitivement et irrévocablement établie. Enfin les docteurs et les théologiens de nos universités jugent que ce serait être criminel que d'avoir et d'enseigner d'autres sentiments que ce qui a été défini par ladite Constitution.* Eadem affirmatissimè testantur Cracoviensis et Posnaniensis episcopi in suis ad R. pontificem datis eod. an. 1717, Epistolis.

De Ecclesiis Dalmatiæ, Illyrici, Albanæ, etc. — Bullam Unig. in his omnibus Ecclesiis acceptatam fuisse, apertam fidem faciunt archiepiscopi Spalatensis, Primas Dalmatiæ, Croatiae et Slavoniæ, Jadrensis (de Zara), pontificius legatus in Serviâ, Albanâ, Bulgariâ, etc. Coreyrensis (de Corfou), necnon episcopi Ragusensis, Stagnensis, etc. Satis fuerit Spalatensis et Coreyrensis archiepiscopus. verba exscribere. Sic habet Spalatensis Epist. ad card. de Bissy, 3 septemb. 1721 : *Je soutiens que les 401 propositions qui font partie de l'hérésie jansénienne, et que le Saint-Siège apostolique vient de condamner, doivent être abhorrées et rejetées de tout le monde... Tous les évêques d'Illyrie, d'Istrie, etc., n'ont point d'autres dispositions à l'égard de la vérité qui se découvre si manifestement à toute âme fidèle dans les Décrets apostoliques.... Il n'y a point à douter qu'ils n'aient tous sur ladite bulle Unig. les mêmes sentiments que les autres prélats catholiques, qui vivent en paix sous le gouvernement de la sérénissime république de Venise.* Archiepiscopus Coreyrensis Epist. ad Nemausensem episcop. 12 d. decemb. 1721 : *C'est une odieuse calomnie*, inquit, *que nous font ces novateurs, lorsqu'ils osent avancer qu'excepté le clergé de France, les évêques des autres Eglises n'ont pas même lu la Constitution, et que si quelques-uns l'ont vue, ils ne l'ont point examinée avec l'attention qu'il fallait; parce que croyant, pour la plupart, que le pape est infaillible, ils ne se donnent pas même la peine de lire ses décrets. Quam quidem calumniam ibidem strenuè retundit his verbis : Il n'y a que l'ivresse de l'iniquité et du mensonge qui puisse venir de telles accusations. Nous AVONS LU LA CONSTITUTION, ET NOUS L'AVONS EXAMINÉE AVEC SOIN. .. Nous avons reconnu que cette bulle est*

établie sur la fermeté inébranlable de la foi, qu'elle brille de l'éclat que lui donne le témoignage de la doctrine apostolique... Nous réprovoons JANSÉNIUS et QUESNEL, nous détestons leurs sectateurs... nous acceptons la Constitution UNIG. avec la plus grande vénération qu'il nous est possible. Anathème à ceux qui sont d'un sentiment contraire. Recensita hactenus, plurimamque alia ceterarum Ecclesiarum disertissima testimonia, ecclesiastico Aureliano sicut duci supremo regni moderatori primò oblati fuere, uti supra notavimus; horumque autographa jussu Ludovici XV deposita in regia Bibliotheca: unde instrumenta hæc maximè authentica sunt, certissimamque fide digna. Ex his porrò tot tantisque luculentis testimoniis, ad astruendam generalem in omnibus Ecclesiis Bullæ Unig. acceptationem: in his namque testimoniis, metropolitani Ecclesiarum Italiæ, Hispaniæ, Lusitanicæ, Siciliæ, Germaniæ, Poloniæ, Dalmatiæ, Illyrici, etc., palàm ac solemniter profitentur: *se, suosque suffraganeos dictæ Constitutioni UNIG. constanter adherere eamque pro ratâ ac sancitâ universalis Ecclesiæ lege firmiter tenere.* Quis enim de tot ac tantis præsulibus sibi persuadeat, alios tam publicè et asseveranter ejusmodi factum ausos fuisse testari; cæteros verò, ne uno quidem reclamante, illud idem affirmari patienter tulisse, nisi res certa fuisset et constans? Sanè si facti tam firmis rationibus comprobati, naturæ certitudine, vacillarent omnia, foretque totius historie conclamata veritas. Laudatis præsulum testimonibus adjungendus est unanimitis omnium orbis catholici academiarum in rem eandem consensus. Hæc namque omnes episcoporum vestigiis inhxerentes, concorditer et aperte declarant *se apostolicam Constitutionem UNIG. summâ cum reverentiâ amplecti, debitoque obsequio suscipere, uti certissimum Ecclesiæ judicium, et regulam dogmaticam omninò immobilem.* Ita universitas Salmaticensis, omnium Hispaniæ academiarum, facillè princeps, Epist. ad S. pontificem 19 augusti 1716; et in Epistolâ ad Sorbonam isd. die et anno datâ. Ita etiâ universitas Conimbricensis, omnium Lusitanicæ celeberrima, in epist. ad S. pontificem die 5 februarii 1717; sic etiâ universitates Complutensis, Cracoviensis, Salzbургensis, sacræ facultates Pragensis, Coloniensis, Argentoratensis, Lovaniensis, Duacena, Mussi-Pontanea, etc., quarum expressa in præsentî negotio testimonii typis excusa jussu eminentiss. Mechliniensium archiepiscopi legere est in citato volumine inscripto: *Le témoignage de l'Eglise universelle, etc.* His adjicere liceat conspirantem omnium regni S. facultatum mentem ac doctrinam: in primis laudatam S. Facultatis Parisiensis insigne decretum die 15 decemb. 1729, latum, quo *Constitutionem UNIG. summâ cum reverentiâ, et integro cordis et animi obsequio iterum et de novo amplectitur TANQUAM DOGMATICUM ECCLESIE UNIVERSALIS JUDICIUM.* Atque expositâ jam densissimâ tot tantorumque testimonium nube, eodem fermè impetu possunt ac urgeri ratiocinio Quesnellistæ, quo Julianum olim premebat S. Augustinus quàmpluribus productis ipsi adversantium

doctorum Ecclesiæ testimoniis: *Sanè non habes omninò quod dicas*, ait lib. 2 contra Julian. cap. 10, n. 57, *si episcopalis synodus ex toto orbe congregaretur, miramur si tales possint illic facile tot (judices) sedere... Hostiaque de aliis atque aliis temporibus atque regionibus, ab Oriente et Occidente congregatos vides, non in locum quò navigare coguntur homines, sed in librum qui navigare possit ad homines. Quanto tibi essent isti judices optabiliores, si teneras Catholicam fidem, tantò sunt tibi terribiliores, quia oppugnans Catholicam fidem.*

Propositum hucusque paulò fusiùs palmare istud argumentum graviter ac nervosè pancioribus de Vintimille in egregio suo 29 sept. 1729 Pastoralis Documento, pag. 13 et 14. Ipsissima juvat hic verba describere: *Le Décret du S.-Siège est devenu, par l'acceptation du corps des premiers pasteurs, la loi de toute l'Eglise; et il n'est permis, ni d'y soupçonner des erreurs, ni de refuser de s'y soumettre. Pierre a parlé par la bouche de trois souverains pontifes; tous les Evêques de France, à l'exception d'un très-petit nombre, ont déclaré expressément qu'ils reconnaissent dans la décision du S.-Siège la doctrine de l'Eglise; les évêques étrangers rendent à l'envi le même témoignage, sans qu'il soit possible aux opposants, dont on connaît le zèle pour accroître et fortifier leur parti, de trouver hors du royaume un seul suffrage en leur faveur.*

Pergit illustriss. archiepiscopus: *« Nous disons la vérité en J.-C., mes très-chers frères, en assurant ces faits; et ils sont confirmés par les actes de cinq assemblées du clergé, par les mandemens publiés au sujet de la Bulle, en France et dans les états voisins, par les déclarations des primats et des métropolitains des autres Eglises, qui tous attestent avec plusieurs de leurs suffragans qu'eux et tous les évêques de leurs provinces reçoivent avec la soumission la plus parfaite le Décret du S.-Siège: déclarations d'autant plus décisives qu'aucun de ces évêques ne contredit ni ne désavoue le témoignage de son métropolitain; et que parmi les partisans du livre proscrit, personne, depuis tant d'années qu'elles sont dans les mains du public, n'a entrepris de les faire soupçonner de supposition ou d'imposture. Nous pouvons même avancer avec confiance que les preuves positives de l'approbation générale donnée à la Constitution Unig. sont plus fortes et en plus grand nombre que celles qu'on peut produire en faveur de la plupart des autres Constitutions, que tout Catholique révère comme reçues par l'Eglise universelle. »*

Mox addit: *« A l'éclat d'une telle lumière, les nuages et les fantômes doivent disparaître... En effet, que peut-on opposer à cette multitude de témoins et de juges, qui déposent et qui pronoucent en faveur du Décret qui a proscrit les 101 Propositions? Comment méconnaître dans ce concert si parfait des évêques avec leur chef la voix de l'autorité à qui il appartient de décider souverainement toutes les contestations? »*

« tationis sur la doctrine, qui naissent parmi les fidèles? » Atque ad illa appositè omninò ac cohærenter, serenissimus Princeps de Rohan-Ventadour, Universitatis Parisiensis olim rector, jam Eminentissimus S. R. E. Cardinalis, necnon Argentinensis Coadjutor, in sua, super obsequio Constitutioni *Unig.* exhibendo, præclarè oratione habità die 11 maii 1739, sic eleganter perorabat: *Viginti et amplius anni* (ab ipsa provocacione quam an. 1718 Academia interposuerat à Constit. *Unig.*) *intercesserunt: quid autem attulit illa temporum series? Clement. XI tres deinceps summi pontifices successere. Omnes antecessoris sui iudicium confirmarunt, et ipsi vestigia secuti, nulli occasione defuerunt, ut disseminatas adversus Constitutionem calumnias obtulerent. Et paulò post: Quænam fuit episcoporum de apostolicâ Constitutione sententia, quis animus? Nullus omninò inventus est apud exterarum nationes, quæ catholicâ fide continentur, qui non Decretum illud fidelium obsequio et obedientiâ colendum esse crediderit. Gallia, ubi natus est error, presules, præter admodum paucos, in eo consenserunt, ut in diplomate pontificio sanam Ecclesiæ doctrinam agnoscerent. IN HOC TANTO, TAM VENERABILI, TAM VALIDO ET EFFICACI SUFFRAGIORUM CONSENSU, QUIS ECCLESIE VOCEM NON AGNOVERIT? Petri successores, episcoporum corpus, quibus fidei depositum creditum est, quibus ut omnes docerent gentes Christus ipse mandavit, quibus dicto nos audientes esse iussit, quibus denique omnibus diebus ad consummationem seculi se affuturum pollicitus est, si sententiam dixerunt, DEBITAM COMMUNIPSORUM VOXI OBEDIENTIAM DENEGARE, QUAM PERVERSÆ, QUAM PRÆCIPITIS ESSET AUBACIÆ.*

Probatur tertio. Ea Constitutio certissimè habenda est universalis Ecclesiæ lex ac definitio, quam uti talem constanter, publicè et solemniter agnoscunt ac prædicant: 1° quinque continenter summi pontifices, 2° sacrum cardinalium collegium, et quidem sæpius ac sine exceptione; 3° tria à Romanis pontificibus approbata Concilia, quorum uni, quampluribus cardinalibus, archiepiscopis et episcopis adstantibus, præfuit ipsemet Benedictus XIII, eximie sanctitatis Pontifex, in scholâ doctoris Angelici Thomisticis Innutritus principis; 4° Ecclesia Gallicana in quâ natus fuerat error; tum statim an. 1714, in frequenti antistitum conventu; tum an. 1714, plus quam 119 gravissimis Gallicanorum præsulum pastoralibus mandatis eâ de re promulgatis; tum novem omninò exinde subsequentibus generalibus comitiis; 5° omnes orbis catholici metropolitani, idque disertissimis ac frequenter repetitis testimoniis, suo, suorumque suffraganeorum nomine, ne uno quidem ab annis plus quam 35 invento apud exterarum nationes, qui non decretum illud fidelium obsequio et obedientiâ colendum esse crediderit: plaudentibus insuper ac suffragantibus omnibus ad unum, tum domesticis, tum extraneis Academiis ac sacris Facultatibus. Quis enim verò, citra immanem superbiam ac temeritatem, tanto, tam venerabili, tam valido et unanimi suffragiorum consensui, conferre, imò et præferre ausit proprium iudicium? Certè hic dicere hæc cum S. Augustino lib. *de utilitat. credendi* cap.

17: *Nolle (tantæ auctoritatì) primas dare, summa profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantia.* Atque sic se habet Constitutio *Unig.*; hanc ut universalis Ecclesiæ legem ac definitionem, constanter, publicè et solemniter agnoscunt ac prædicant: 1°, quinque continenter summi Pontifices. 2° Sacrum Cardinalium Collegium, etc.; quod quidem, ex dictis in Synopsi historicâ, et expositis modò superiori argumento apertè liquet. Ergo Constitutio *Unig.* tendenda est tanquam universalis Ecclesiæ lex ac iudicium, cui idcirco fideles omnes submittere se ac obedire tenentur.

Elverò, in his quæ ad Religionem spectant, *Majori adhærendum auctoritatì definienti*: ita disertissimè ac creberrimè S. Augustinus, in primis libris *de utilitat. credendi et contra Epist. fundam.*; ita etiam Card. Hosius, Walenbürgens. Perronius, Bossuet, Nicolius, etc., qui in eâ majori auctoritatì mentis adhesionem sanio rem rationis usum constituunt: testimonia hæc, utpotè unicuique obviam, ab ipsisque etiam Appellantium ducibus, Senecensi et Monspensulano presulibus passim laudata, superfluum foret hic exscribere. Porro auctoritas Romanorum quinque Pontificum sibi ex ordine succedentium, totius sacri Cardinalium Collegii, plurium synodorum quæ à S. Sede probatæ sunt, regioque munitæ presidio; Cleri Gallicani, tum dispersi, tum in frequentibus Comitibus generalibus congregati; Metropolitanorum ac suffraganeorum cæterarum Ecclesiarum, qui plaudentibus omnibus sacris Facultatibus et Academiis, ut supra vidimus, constanter ac publicè declarant doctrinam Quesnellii centum et unâ Bullæ Propositionibus expressam, omninò alienam esse à mente et doctrinâ S. Augustini, meritòque fuisse proscriptam: hæc, inquam, tam constans et unanimitas suffragiorum auctoritas, certè longè maxima est: dissidentium verò auctoritas, nec major profectò, nec æqualis, omnibus fatentibus; imò nec ipsi ulla tenens comparari aut exæquare potest. Aliundè, quòd erronea sit Quesnellii doctrina, meritòque 101 propositionibus damnata, res sanè est ad Religionem pertinens; ergo, etc. Scilicet, juxta Catholicorum doctrinam, duæ sunt in Christi Ecclesiâ viæ quibus ad veritatem pertingi queat: altera *examinis ac discussionis*; altera *auctoritatis ac præscriptionis*: neutra benè ordinata alteri adversa: at in concursu, et in casu apparentis oppositionis, non de istâ per illam, sed ex adverso de illâ per istam iudicandum: atque ita *auctoritatis* viâ viæ *examinis* in rebus religionis prævalere debet (præsertim cum viâ isthæc posterior hominibus *ruditibus et idiotis* nullo modo accomodata sit, sed prorsus *impossibilis*, cæteris, quantumvis *eruditis*, magistra *dissensionis et erroris* ut plurimum sit, materque *tolerantiæ universalis*, uti omnium seculorum experimento nimium constat, alibique etiam probabimus): atqui in præsentì Constitutionis *Unig.* negotio, viâ *auctoritatis* omninò stat ex parte Acceptantium: neque istorum auctoritatì, uti manifestissimum est, nec diffiteri possunt adversarii, ulla tenens conferri potest Dissidentium auctoritas; ergo, istud ex *auctoritate ac præscriptione*, seu ex con-

spirantibus primorum pastorum in acceptandâ Clementinâ Constitutione votis ac suffragiis, petitum argumentum, prorsus ineluctabile est ac planè decretorium : illudque solidiorum plus quàm tringinta-trium annorum temporis tractu, factum est, sitque in dies validius ac urgentius.

Hactenus dictis addo breve, expeditum, et efficacissimum hocce ratiocinium : Tam Bulla *Unig.* potest ac debet universalis Ecclesiæ dici lex ac iudicium, quàm Bullæ Leonis X adversus Lutherum, Innocentii XI adversus Molinosam, Innocentii XII contra librum de placitis *Sanctorum*, etc.; neque enim minora, imò multò plura occurrunt testimonia ac monumenta, ad illius quàm ad istarum ostendendam œcumenicitatem, ut ex jam dictis abundè liquet : aliunde verò nihil omninò in Bullam *Unig.* opponi potest, quod continuò in prædictas Bullas opponi non possit, quemadmodum ex objectionum solutione modò patebit : atqui nemo Catholicus inficiatur istas Leonis X, Innocentii XI, etc. Bullas reipsâ esse veras Ecclesiæ universalis leges ac definitiones : idque non dissidentur vel ipsimet Quesnellistæ; ergo, etc.

Solvuntur objectiones.

Innumeris undequaque congestis tricis ac cavillationibus, auctoritatem, et œcumenicitatem Bullæ *Unig.* deprimere ac eludere conantur Quesnellistæ. Abnormes ex parte materiæ ipsi affingunt errores : incusant ex parte formæ defectum *examinis, libertatis, unanimitatis*, etc., necnon latam *ex præjudicatâ infallibilitatis Pontificiæ opinione* sententiam. Ita passim insigniores ex Appellantibus; imprimis Senecens. et Monspensul. Episcopi, tum in Memoriali super appellatione an. 1719, tum in Epist. ad Innocent. XIII, an. 1721, tum in suâ an. 1727 cum aliis quinque Præsulis ad Instruct. Pastoral. Eminentiss. Card. de Bissy responsione. Vel unâ constanti ac inconcessâ Ecclesiæ auctoritate, quâ, sicuti liquet ex dictis, recepta et confirmata Constitutio fuit, evanescent ac dissipantur omnes illæ adversariorum in præfatam Constitutionem argutiolæ ac tergiversationes. Enimverò quemadmodum adversus Protestantes observant Polemici, vi promissionum Christi, utpotè cùm *perpetuæ* sint, *absolutæ et independentes*, fieri nunquam potest ut Ecclesia erroneam quoquo modo acceptet et approbet sententiam. Semper ergo ac firmiter standum primorum Pastorum voci ac definitioni, atque supponendum, certèque tenendum providisse Christum, ne ulla desset ex requisitis condilio, ad firmam, certam et inconcussam definitionem. Non itaque ex prætenso quarundam conditionum, defectu impeti potest, uti preposterè effutiunt Quesnellistæ, lata à primis Pastoribus definitio; sed è contrario ex ipsâ Corporis episcopalis definitione iudicandum ac indubitanter pronuntiandum, aut eas non defuisse conditiones, aut illas ad iudicii firmitatem non fuisse necessarias. Capitalem hanc doctrinam quæ diluendis in præsentî negotio omnibus dissidentium querelis ac cavillis planè sufficit, præclare explicant ac dilucidè evolvunt car-

dinales, archiepiscopi et episcopi, jussu regio Parisiis an. 1728 congregati, suum de causidicorum Parisiensium circa consilium Ebreudunense consultatione laturo iudicium : *Rien n'est plus dangereux*, inquit dicti Præsules in suâ ad regem Epistola, pag. 19, *que ce qui est établi par les auteurs de la Consultation sur la forme et les conditions des jugemens de l'Eglise; ils présentent aux fidèles des prétextes pour refuser leur soumission à ces jugemens, et fournissent aux novateurs les moyens d'en éluder l'autorité.* Mosque stabilita à præfatis Causidicis placita recensentes, sic pergunt : « Selon les Avocats, un jugement dogmatique du Pape ne peut acquérir le caractère de règle de foi que par l'acceptation claire, libre, unanime, décisive, que l'Eglise en fait par les Pasteurs. Cette acceptation ne doit être faite que par la voie de jugement : on ne peut faire usage du suffrage des évêques qui sont du sentiment de l'infaillibilité du Pape... On ne doit faire aucun cas d'une acceptation dont le principe secret a été la persuasion de cette infallibilité. Il ne peut y avoir de véritable jugement, lorsqu'il n'a point été précédé d'un examen juridique. Il faut même prouver la réalité de cet examen et de ce jugement. »

Tum manantia ex his placitis consecraria exhibent his verbis : De ces principes réunis, il s'ensuit qu'un décret du S.-Siège, quoique suivi de l'acceptation du corps des pasteurs, n'oblige point les fideles, à moins que cette acceptation ne leur paraisse claire, unanime, libre, décisive; qu'on ne leur ait même prouvé qu'elle a été faite par voie de jugement, et que ce jugement n'a été rendu qu'après un examen juridique, examen qui d'ailleurs ne peut être juridique que sans beaucoup de formalités et de précautions; qu'enfin ils ne soient assurés que les pasteurs qui ont adhéré à la décision du Pape n'étaient point dans le sentiment de l'infaillibilité, ou qu'ils n'ont pas agi par le motif secret de cette persuasion : just que là nulle obligation de se soumettre au jugement, nulle loi qui impose au novateur la nécessité d'y acquiescer.

Demùm adversam his Causidicorum principiis orthodoxam doctrinam, sic ibid. p. 20 et 21, luculenter aperiunt ac declarant illustriss. Præsules : « Nous sommes bien éloignés de penser et de dire que pour porter ou pour accepter un jugement sur la foi, nous n'avons besoin ni d'examen, ni de discussion, ni de liberté; mais nous disons, et nous le disons en nous appuyant sur les promesses de J.-C., que quand le corps des pasteurs a prononcé, il n'est jamais permis au fidèle de refuser sa soumission ou d'hésiter à la donner, parce qu'il est promis que les portes de l'enfer ne prévaudront point; par conséquent elles ne prévaudront ni par la violence, ni par la négligence, ni par la séduction. En vain alléguera-t-on qu'on n'a pas examiné ou qu'on n'a pas assez examiné, ou qu'on a manqué de liberté, ou qu'on a été entraîné par des intérêts humains. J.-C. est avec le corps des pasteurs; il est la sagesse du Père, comme il est la vérité éternelle; il est donc avec eux en tant que sa-

« gesse pour leur faire prendre les moyens assurés de connaître ce qu'il leur a enseigné, en même temps qu'il est avec eux en tant que vérité pour empêcher qu'ils ne s'égarant. » Et postea : « Dès que le vrai fidèle voit le corps des pasteurs uni au chef former une décision qui intéresse la foi; dès qu'il voit ce corps respectable, qui parle au nom de Dieu, et qui est assisté d'en haut, exiger la soumission et prescrire l'obéissance, il ne balance point; on a beau lui dire : Une partie de ces pasteurs n'a pas prononcé par voie de jugement; les autres ne sont pas unanimes dans le motif de leur décision; c'est l'infailibilité du Pape qui a déterminé uniquement ceux-ci; l'examen de ceux-là n'a pas été suffisant, ou il n'a pas été juridique; il est à craindre que leur décision, par l'obscurité des propositions qu'ils censurent, ne donne lieu de confondre la vérité avec l'erreur; tous ces discours n'ébranlent pas sa foi et n'affaiblissent pas la confiance qu'il a dans la promesse de J.-C. Il voit l'unité dans le corps des pasteurs, et le point qui les réunit est celui qui fixe sa croyance; il sait que c'est à cette vérité qu'il est dit : *Celui qui vous écoute, m'écoute*, etc.; il ne lui en faut pas davantage; il n'examine point comment le jugement a été formé, ni les différents motifs sur lesquels les pasteurs ont pu appuyer leur décision; il lui suffit qu'ils aient parlé pour qu'il règle sa foi sur leurs enseignements; il ne s'alarme point des périls qu'on veut lui faire envisager; il sait que celui qui a promis son assistance aux premiers pasteurs saura les garantir et lui avec eux; et que la simplicité de sa soumission fera toujours sa sûreté, comme la promesse de J.-C. fait la leur. » Hancque in rem laudatis disertissimis Bossuetii testimonia, subdunt : « Les véritables principes qu'on doit avoir sur les jugements ecclésiastiques, et qui ne peuvent être sujets à aucune équivoque ni à de fausses applications, c'est 1° qu'il est impossible que la multitude des pasteurs ou au plutôt que tous les pasteurs, à l'exception d'un petit nombre, s'unissent au chef de l'Eglise pour souscrire à un Décret erroné; ce principe est de foi, et il n'a pas besoin de preuves; il est renfermé dans la promesse. 2° Que pour juger de leur union ou de leur unanimité avec le S.-Siège, la seule voie sûre est de s'attacher aux actes ou aux décisions mêmes, comme au seul moyen par lequel les fidèles puissent connaître ce que l'Eglise exige de leur obéissance. Toute autre manière d'en juger est impossible et dangereuse : impossible, parce qu'il faudrait pour cela non-seulement que tout fidèle fût théologien, mais que tout fidèle pût sonder le cœur et l'esprit de chaque Pasteur, pour y découvrir les motifs de sa décision ou de son consentement; dangereuse, parce qu'il n'y a point de décision qu'on ne puisse étudier ou même anéantir, s'il est permis d'entrer dans la discussion des raisons qui ont porté chaque évêque à y consentir. L'Eglise assemblée dans un concile général, ne serait pas plus à couvert d'une critique si téméraire que l'Eglise dispersée. C'est la loi qui

« oblige et non pas les raisons de la loi, encore moins les motifs imaginaires qu'on se donne la liberté d'attribuer au législateur. L'une et l'autre jurisprudence, c'est-à-dire, le droit séculier comme le droit ecclésiastique, reconnaissent également la vérité de cette maxime. »

Et rursus : « C'est donc en vain qu'on veut retrancher du nombre des évêques qui se sont déclarés en faveur de la bulle *Unig.* ceux dont on suppose que le consentement est forcé sur l'opinion qu'ils ont de l'infailibilité du Pape; si ce raisonnement avait lieu, il n'y aurait plus de concile général dont on ne pût attaquer les décrets, lorsqu'ils auraient été proposés par le Pape, parce qu'on dirait toujours que plusieurs évêques, en y souscrivant, n'ont fait que se soumettre à une autorité qu'ils regardaient comme infailible. » Et iterum : « J.-C. a prévu sans doute qu'il y aurait des évêques qui entreraient dans ce sentiment (de l'infailibilité du Pape). Il n'en a pas moins assuré les Apôtres et leurs successeurs, et le serait avec eux jusqu'à la consommation des siècles. Donc les décisions du corps des pasteurs seroit toujours la règle de notre foi, quelque opinion que plusieurs d'entre eux puissent avoir sur l'autorité du Pape, autrement il faudrait dire que l'Eglise est devenue faillible, contre les promesses de J.-C., ou du moins qu'on ne peut plus avoir aucune certitude de son infailibilité, parce qu'une partie des premiers pasteurs attribue la même infailibilité aux décisions du Pape. » Ac tandem ex fundatissimis hisce principis ita concludunt : « En suivant ces principes, tout ce que les avocats (idem de ceteris Quenelli defensoribus pronuntiandum) opposent contre l'acceptation de la Bulle *Unig.* tombe de soi-même. Cette Constitution a pour elle le suffrage de presque tous les évêques du monde chrétien : les ordonnances des évêques de France, les mandements et les certificats des archevêques des Eglises étrangères en font foi ; tous les évêques sont unis dans les points essentiels, qui sont de reconnaître la doctrine de l'Eglise dans ce Décret, de condamner le livre des *Réflexions morales*, et les 101 Propositions qui en ont été extraites, et de condamner ces propositions avec les mêmes qualifications que le Pape a prononcées. Les mêmes actes qui proviennent le suffrage du corps des pasteurs, prouvent leur unanimité dans tous ces points. »

Hactenus doctissimis præsulibus : quæ quidem, tametsi prolixiora, ex integro describenda operæ pretium duximus, utpote cum cunctas adversariorum tricas ad liquidum expediant, totamque rem nostram plenissimè exhauriant. Atque hic sistere et ab ulteriori objectionum solutione supersedere liceret. Verùm in quid impræsentiarum desit, laudata mox præsulum nostrorum placita, jam ordinis et claritatis gratiâ, necnon appositè ad scopum nostrum, variis adversariorum querelis ac cavillationibus adaptanda : tum ex his placitis dictæ dissidentium querimonie ac cavillationes obiter ac sigillatim dissolvenda. Dices itaque

1°: Ad validam ac canonicam Pontificii Decreti acceptationem requiritur prævium ex parte Episcoporum examen, illudque pro dignitate ac gravitate rei de qua agitur, diligens ac maturum: atqui nihil tale occurrit in presenti negotio: Episcopi enim extra Galliam absque examine prævio, et ex cæcâ erga pontificiam infallibilitatem observantiâ, Bullam *Unig.* receperunt: in Galliis verò, Præsules nostri leviter duntaxat ac perfunctoriè, non autem attentè ac consideratè, prout postulabat rei gravitas, dictam Constitutionem perpenderunt: hanc enim (quod certè in re presenti, ubi de præcipuis fidei capitibus agitur, exequi debuissent) minimè contulerunt cum Scripturis et constanti Ecclesiæ universalis traditione, quæ in Scriptis sanctorum Patrum et definitionibus Conciliorum habetur: nec etiam cum privatâ suarum Ecclesiarum traditione, quæ in Ritualibus, Missalibus, Catechismis, aliisque usualibus diocæseon libris, necnon in mandatis et documentis pastoralibus, atque in opinionibus in scholis catholicis tradi solitis, continetur: à quibus omnibus, ut patet, planè abhorret præfata Constitutio: nullius ergo momenti est hæc in parte Episcoporum suffragium: insufficiensque ac invalida ab iisdem habita Bullæ *Unig.* acceptatio. Ita auctores scriptorum: *Vérité rendue sensible*, pag. 292. *De la nécessité de l'appel* pag. 54. *Système des nouveaux Mandemens*, pag. 86. *Observat. sur le 2 Avertis. de M. de Soiss.* pag. 148, etc.; inprimis verò auctor Documenti Pastoralis sub nomine Eminentiss. Card. de Noall. 1719, pag. 37, 88, 89, etc.

Respondeo 1°, istud, ex prætenso examinis defectu, ob latam ex præjudicatâ pontificiæ infallibilitatis opinionem sententiam, petitum argumentum, nimium probare: hinc etenim Bullæ adversùs Lutherum, Baium, Jansenium, Molinosum, aliaque omnes SS. Pontificum Constitutiones ab Episcopis, ex quo apud plerosque obtinuit pontificiæ infallibilitatis opinio, receptæ, vacillarent omninò ac nutarent, inò nulla foret earum habenda ratio, etiamsi Episcopi in concilio œcumenico legitimè congregati, easdem positivè acceptarent: quia nempe ad Synodum vocati, præconceptam de pontificiâ infallibilitate opinionem non deponerent: ex quo iterùm ob eandem rationem planè esset consequens cuilibet fideli, in principiis adversariorum licere dogmaticis concilii Trid. Decretis reluctari: atque ex eâ Synodo, in qua præsulum ulramontanis placitis addictorum numerus prevaluit, ad aliud verè œcumenicum provocare concilium in quo episcoporum dictis placitis adversantium numerus vinceret. Porrò ex apertâ horumque consecratorum insolentia ac nequitia, cuique facitè innotescit principii ex quo spontè fluunt virus ac perversitas: necnon argutiarum quæ ad ea stabilienda usurpantur, infirmitas et falsitas. Hicque, quod de Eutychemis aiebat S. Leo Ep. 78 jam de Quesnellistarum tricis dicere licet: *Jacent se in sui eloquii vanitate, et de argumentationum suarum verstatâ, quæ inimica est fidei, glorientur: Nobis placet apostolicis obedire præceptis dicentibus: VIDEETE NE QVIS VOS DECIPIAT PER PHILOSOPHIAM ET INANEM FALLACIAM.*

Respondeo 2°, falsissimum esse ab episcopis absque præviâ lectione et absque ullo examine Bullam fuisse receptam. Et quidem primò, quod spectat Præsules Gallicanos, quam maturum ad diligens examen ab ipsis fuerit exhibitum in acceptandâ Constitutione, manifestè patet ex abundè dictis in Synopsi historica: idque Acta verbalia comitorum Cleri Gallicani an. 1713 et 1714 disertissimè testantur. Quod verò ad ceteros episcopos atinet; ex quampluribus et apertissimis eorum inter probationes relatis testimoniis constat etiam ab illis præsulibus absque præviâ lectione et examine Bullam non fuisse acceptatam. Instar omnium satis fuerit impræsentiarium locupletissimum Patriarchæ Ulyssipponensis (*Lisbonne*) testimonium exhibere, Epistolâ ad Nemausens. Episcopum, 22 septembr. 1717: *Illud miramur magis, inquit illustriss. præsul, quòd scilicet eò pervenerit superborum hominum insolentia, ut omni alii Nationi, præter Galliam, notam audeant intrare sædissimæ ignorantia, vel stupiditatis, vel conviventia, vel ad minimum vilissimæ omissionis, dum nimirum effugiunt, excepto Clero Gallicano, viz illum esse episcopum, ac ne via quidem qui Constitutionem *Unig.* fortè legerit, aut si legit, intellexerit: ab inquisitione fuisse quidem alicubi promulgatum; sed sine consensu et scientiâ episcoporum: à quibusdam fuisse acceptatam, ex solâ tamen (quam credunt) infallibilitate Pontificis, quin curarent definitiones inspiciere. Quæ omnia, uti totidem insignes calumnias explodit idem Antistes, quibus confirmatur, inquit, effatum apud Gallos tristissimum: *Nemo Jansenistis mendaciis. Addit: Noster ergo et nostræ provincie (inò et totius Lusitanicæ) episcoporum sensus et mens est, in præfatâ Constitutione sanam Ecclesiæ doctrinam et traditionem contineri. Itaque, captivamus intellectum in obsequium definitionis Ecclesiæ, quam ex promulgatione (quæcumque tandem illa sit) scimus pontificiam esse definitionem et Ecclesiæ: non quidem ducti infallibilitatis fide, ut nobis impingunt hæretici; sed maturè hinc inde perpenis Scripturæ, conciliorum, doctorum fundamentis, rationes definitionum curamus diligenter inspiciere.**

Hæc Ulyssipponensis patriarcha, quæ falsam adversariorum criminationem, de neglecto ab Episcopis extraneis quolibet circa Constitutionem examine, penitus obtulerunt atque contundunt. Eandem calumiam non minùs strenuè propulsant archiepiscopi Cæsari-Augustanus, Burgensis, Granatensis, Turriasonensis, etc. in suis an. 1717 ad eminentiss. de Bissy, et illustriss. Nemausens. episcopum Epistolis. Horum verba antea laudavimus. Itaque episcopi pontificiæ infallibilitatis opinione imbuti, objectum nihilominùs et materiam pontificiarum definitionum expendunt: non quidem examine procedente ex dubio effectivo, sed methodico duntaxat: scilicet hinc et inde perpendendo, quemadmodum mox audivimus ex Ulyssipponensi patriarchâ, *Scripturæ, conciliorum, doctorum fundamenta, variasque definitionum rationes.* Sic sese gesserunt in Trid. concilio episcopi, quibus tamen plerisque de summi Pontificis infallibilitate persuasissimum erat. Porrò ita maturè ac diligenter rationes et motiva

definitionum expendendo : certissimè, ex hypothesi occurrentis in definitione pontificià erroris, *vi promissionum Christi*, obsisterent episcopi : atque ex *methodico* ad effectivum dubium procederent; aut suam de pontificis infallibilitate opinionem deponendo sententiam; aut judicando his in circumstantiis, *ex Cathedrâ* locutum non fuisse S. Pontificem. Hoc ipsum fateri tenentur dissidentes : aliàs de activâ Ecclesiæ infallibilitate omninò foret conclamatum : atque ex ipsis jam, et quotiescumque lata esset erronea Pontificis definitio, necessariò in Ecclesiâ prævaleret error. Et reipsâ laudatam mox expositionem juxta quam, etiam Præsules illi qui S. Pontificem judicant esse infallibilem, nihilominus tamen Pontificiarum definitionum obiectum *methodicè* expendunt; hanc inquam, expositionem proponit ac latè explicat auctor Quesnellistis minimè suspectus Scripti cui titulus : *Lettre d'un Théologien à M. le Card. de Bissy au sujet de son Instruction Pastorale (1722) sur la Bulle Unig.* pag. præsertim 8, 9, et 10, eandemque velint, nolint, tenentur admittere adversarii : aliàs in fundamentali capite (explosæ scilicet infallibilitatis Ecclesiæ) cum Protestantibus planè consentirent.

Respondeo 5° : Quidquid sit de examine et motivo Episcoporum in acceptandâ Constitutione : hoc statim et contendimus, quod verissimum est et indubitatum : legem publicâ et legitimâ auctoritate latam, firmam ex sese ac inconcussam esse debere, nec privato cuiquam, ut eam infirmet, fas esse inquirere in examen, modum et motivum quo lata est. *Si semel, ait Melchior Canus, loc. Theol. lib. 5, cap. 5, novatoribus hanc licentiam permittimus, ut in questionem vocent, nîm Ecclesiæ iudices eam diligentiam et curam exhibuerint, quâ opus erat, ut quæstio finiretur, equis ad eò cæcus est, qui non videat omnia mox pontificum conciliorumque judicia labefactari.* Jam verò Constitutionem *Unig.* publicâ et legitimâ auctoritate latam fuisse, certum omninò est ac exploratum : hanc scilicet tulit Apostolica Sedes, summo consensu Apostolicæ Sedi adhæsit maxima multitudo Episcoporum, ne uno quidem in exteris Regionibus dissentiente; in unâ dumtaxat Galliâ reluctati sunt numero admodum pauci; ergo.

Respondeo 4°; propositam hîc, cæterasque omnes ex defectu requisitarum conditionum, petitas adversus Constitutionem objectiones, facilè expediri, funditusque disijci; hoc uno inconcussu ac fundamentali principio : scilicet, Ecclesiæ, seu corpori pastorum, facta à Christo promissa, *perpetua* sunt et *absoluta* : *absoluta*, inquam, non quidem eo sensu, quòd nullæ ex parte pastorum in ferendo aut in acceptando iudicio requisitæ sint conditiones, sed quia necessarias omnes semper adhibitas fuisse, certò tenendum, quoties lata est aut acceptata à Corpore primorum Pastorum definitio. *Vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*, ait Christus Matth. 28, alloquens Apostolos, eorumque successores episcopos. *Ibidem 16, v. 18 : Portæ inferi non prævalerunt, Porrò prævalerent, si Corpus episcopale oli neglectas*

necessarias conditiones errorem approbaret. *Perpetua* hæc, *absoluta*, et à conditionibus *minimè suspensa*, Ecclesiæ facta à Christo promissa, egregiè statuit ac vindicat illustriss. Bossuet. *C'est un attentat manifeste, inquit Commonitor. 3, n. 19, de donner des restrictions à la promesse de J.-C. qui est absolue.... Les promesses de cette assistance n'ont point de restriction, car J.-C. n'en apporte aucune.* Et in scripto, cui Gallicè titulus : *Réflexion sur un écrit au sujet de la conférence avec le ministre Claude*, pag. 236, Calvinianum ministrum premens sic habet : « Il faut être fondé sur une promesse absolue de Dieu : sur une promesse qui nous assure même contre les infidélités des hommes; telle que J.-C. l'a faite à son Eglise, lorsqu'il l'assure absolument et indéfiniment, que les portes de l'enfer ne prévauront point contre elle. » Et verò, quemadmodum alio in loco notat idem doctis. præsul, Christus Dominus corpori pastorum jugiter assistens, sapientia Patris est, simul et æterna veritas : *quatenus veritas*, præstò est ut ipsos ab erroribus amoveat : *quatenus sapientia*, præluceat iisdem, ut quæ docuit, certâ viâ assequantur, ac adhibitis omnibus necessariis mediis tutò deliniant, eaque credenda fidelibus indubitanter proponant.

Simillima de perpetuis et absolutis divinitus factis Ecclesiæ promissis, adversus protestantes docent et inculcant celeberrimos theologi et controversistæ. *Walenburgens. lib. 3, de Unit. Eccles. cap. 9, tom. 2, pag. 615 : Promissio (particularibus facta), inquit, est dependens à conditione; non enim absolute Christus dicit se semper futurum cum particularibus, sed cum congregatis in suo nomine; particulares verò fideles possunt non congregari in nomine Christi. Verùm doctoribus Ecclesiæ absolute promissit Christus, se iis futurum usque ad consummationem sæculi.*

Stapleton, tom. 1, Controvers. 4, lib. 8, cap. 14, pestiferam sectariorum circa iudicem controversiarum fidel debellans doctrinam, de dogmaticis Ecclesiæ iudiciis, hæc habet : Excipiendi locus non datur aut dubitandi, inquit, rectè an secus definerint (Ecclesiæ pastores) studiumque et industriam quam oportebat impenderint, Invictam hanc subministrat rationem : Deus enim qui gubernat omnia fortiter, et disponit omnia suaviter, dans ipsum finem, dat etiam media ad finem necessaria; conservatque à mediis per quæ à fine possent excidere.... Sic promissiones à Christo Ecclesiæ factæ, et ejus providentiæ effectus est, non solum ut in veritatem omnem inducantur ejus Pastores, sed etiam ut ea media illis conferantur, quibus hanc veritatem consequantur, et ab aliis mediis arceantur per quæ à veritate possent excidere et aberrare. » Et paucis interpositis : Quæ cum ita sint, bonus Ecclesiæ filius, docentem Ecclesiam securus et tutò audit; fretus promissione Christi et divinâ Providentiâ : nec sollicitè laborans (quia de hoc iudicare suum non est) an idonea media ad sanam doctrinam tradendam elegerit Ecclesia; nec curiosè inquirens (quia hoc sui muneris non est) an in debitis mediis debitam diligentiam impenderit. Melchior Canus citato libro 5, de Locis Theolog.

cap. 5 : *Facile comprehenditur, ait, cum Spiritum veritatis Christus Apostolis, eorumque successoribus in fidei iudicio promiserit; nihil omnino eis defuturum, quod fidei controversiis definiendis fuerit necessarium.* Paria tradunt Card. Hosius, Roffensis, Bellarm. Perron. aliique Polemici.

Ex hoc autem circa *perpetua et absoluta* Ecclesie facta à Christo promissa, palmari ac fundatissimo principio, sequitur 1°: Corpus Pastorum Capiti adhaerens, quocumque tempore, quocumque statu, quibuscumque in circumstantiis semper esse *vi promissionum Christi*, in acceptando aut proponendo dogmate, prorsus infallibile: nec usquam invalescet tanta pestis, ut seu vi, seu negligentia, seu fraude, seu qualicumque alià vià ac ratione, portæ inferi adversus Episcopale Corpus definiens, seu Ecclesiam docentem, prevaleant. Hinc Bossuet. expendens Christi verba Math. 16 : *Portæ inferi non prevalebunt adversus eam*, sic habet in 2-circa promissa Ecclesie documento, n. 4 : *Ces portes de l'enfer signifient naturellement la puissance du démon. Tout le monde l'entend ainsi, Catholiques et Protestants, et c'est ainsi que J.-C. a voulu affermir son Eglise, non seulement contre la mort, mais contre toute sorte de violence et de séduction.* Ineluctabile est et ex absolutis Christi promissionibus spontè ac necessariò floens consecrarum istud. Sequitur 2°, quodcumque supponatur fuisse legis motivum: quocumque ferendi aut acceptandi dogmatici Decreti ratio; nunquam *vi eorundem Christi promissionum*, fieri posse ut Ecclesia *vel etiam merè exterioris* erroneum acceptet aut proponat Decretum. *Quocumque modo*, inquit illustriss. Bossuet. Defens. declarat. Cleri Gall. lib. 3, cap. 2, *fuit ut Ecclesia consentiat, TRANSACTA PLANÈ RES EST: neque enim fieri potest unquam, ut Ecclesia Spiritu veritatis instructa, non repugnet errori.* Ibidem, lib. 14, cap. 1 : *Senel constituto hoc certo dogmate, vim illam ineluctabilem (definitionem Ecclesie) unitate et consensione constare, id quoque valere, quocumque modo se illa CONSENSIO DECLARAVERIT, sive concilia congregentur, sive non congregentur.* Et rursus in 2 Pastoral. Documento circa Ecclesie promissa : *Dieu sait, ait n. 28, tellement se saisir des cœurs, que la saine doctrine prévaut toujours dans la communion visible et perpétuelle des successeurs des Apôtres.* Ad quæ appositè card. Hosius lib. 1, de legitimis Eccles. iudiciis, pag. 462 : *Nulla potest esse, inquit, tanta pontificum improbitas, quæ impedire queat, quominus vera sit illa Dei promissio : Qui indicabunt tibi iudicii veritatem.* Sequitur 3°, exteriori corporis episcopalis acceptationi, ipsiusque legis litteræ, quæ sola subsistit ac vim habet, jugiter ac firmiter standum esse, et pro certissimo tenendum providisse Christum, ne ulla ex requisitis deesset conditio, ad firmam, certam et inconcussum definitionem. Itaque ubi primùm de ipso præcisè ordinis episcopalis consensu et acceptatione exteriori constat, hoc ipso *transacta planè res est*, et immotè firmiterque acquiescendum : neque tunc incusandus venit examinis aut cujuslibet alterius conditionis defectus : imò ex ipsa exteriori acceptatione certò

colligendum et indubitanter tenendum, omnes adfuisse debitas conditiones : adedque, si quæ defuerit, hanc non fuisse *hic et nunc* necessariam. Atque ita, exterior corporis episcopalis (seu primorum pastorum suo capiti, Romano scilicet pontifici, adherentium) definitio *ex sese*, seu independentè à discussione motivorum aliarumque conditionum *certissima est regula*, à Christo Domino instituta, ad postram firmandam constabiliendamque fidem : *ut jam non simus parvuli fluctantes et circumferantur omni vento doctrinae.* Hæc apertissimè declarant laudata Scripturæ testimonia : *Portæ inferi non prevalebunt; ecce ego vobiscum sum omnibus diebus.* Quibus adde Lucæ 10 : *Qui vos audit me audit.* Math. 18 : *Dic Ecclesie : si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus.* Math. 28 : *Euntes ergo docete omnes gentes.* His in textibus, regulam fidei perspicuè indigitantibus, non nisi exterior exprimitur definitio : hæc enim sola est, quam audire possint Fideles, quæque credendas veritates ipsis aperiat ac manifestet. Idem, uti perpendenti patebit, clarissimè adstrunt citati mox Walenburg. Staplet. imprimis Hosii et Bossuet. textus. Denique idipsum evincit ratio : enimverò, quemadmodum medium cognoscendi veritates revelatas, debet esse, ex omnibus Controversiis, *breve, expeditum, et cuique*, etiam rudiori, *proportionatum* : ita pariter et medium cognoscendi definitiones Ecclesie, cujus est veritates revelatas proponere : jam verò decisio *exterior* in se spectata, medium est hujusmodi, *breve, facile et cuique accommodatum* : spectatà verò prout habità ratione discussionis *motivorum prævi examinis*, aliarumque conditionum quas exigunt adversarii, nedùm indoctis et imperitis ; ut patet, sed et doctioribus omnino impervia est ; ergo. Respondeo 5°, pressius ac contractius. Quotiescumque adest exterior Corporis episcopalis definitio, toties *vi promissionum Christi* (utpote cum *perpetuæ* sint, *absolutæ, et independentes*, uti ex his dictis superiori responsione constat) certissimum est adesse omnes ad firmam et inconcussum definitionem necessarias conditiones ; illas proinde quæ desunt hic et nunc, ad ratam definitionis auctoritatem minimè esse requisitas. Itæ ex pratense *examinis motivorum*, aliarumque conditionum defectu petita dissidentium objectiones, brevi præcipientur, nulloque negotio expediuntur. Unum addo : *examinaverintne* Episcopi acceptantes necne (quanquam ex dictis inepta sit et præpostera dubitatio), fuerintne innixi principio *Pontificiæ infallibilitatis* necne, non curamus hæc ; nihil ad præsentem causam interest : *perpetua* sunt et *absoluta* Christi promissa : *exteriori* primorum Pastorum *definitioni et iudicio*, non definiendi aut sentiendi *rationibus*, infallibilitatis privilegium Christus annexit ; ergo. Hocque uno (quod diligenter observandum) stabilito semel, de *perpetuis et absolutis* à Christo factis Ecclesie promissis, inconcusso principio : ipsaque proinde *exteriori* corporis episcopalis definitione et acceptatione, uti constanti ac certissimè credendi regulà divinitus institutà : evanescent omnes, quemadmodum

jam supra advertimus, et ex sese manifestum est, adversariorum argutia et cavillationes. Hinc cæteræ ipsorum triçæ strictim duntaxat attingendæ.

Dices 2°: Ad firmam et inconcussam definitionis dogmaticæ auctoritatem, requiritur *unanimitas*: atqui Constitutio *Unig.* unanimiter recepta non fuit: plerique enim episcopi huic obstiterunt et etiamnum obsistunt Decreto; ergo. Ita Senecens. Præsul in suo an^o 1728, circa *dogmaticorum Ecclesie judiciorum characteres Pastoralis Mandato*, parte 4, art. 8. Ita etiam Monspensulan. alique dissidentes Episcopi passim: inprimis auctor citatus Pastoralis circa Bullam *Unig.* Documenti an. 1719, sub nomine Eminentiss. Card. Noall. proposit. 2, cap. 5, paragraph. 1, et seq.

Respondeo: quæcumque tandem ad robur et firmitatem dogmaticæ definitionis requisita sit unanimitas, de quo plenius alibi; certè cunctis fatentibus Orthodoxis, necessaria non est physica et absoluta unanimitas, sufficiensque moralis, quæ ex longè majori Episcoporum summo Pontifici adherentium numero, paucis ex adverso reclamantibus, coalescit: atqui Clementinæ Constitutioni adhæret maxima multitudo Episcoporum, ne uno quidem in exteris Regionibus dissentiente: in unâ Galliâ reluctati sunt numero admodum pauci: quæ quidem ex adductis probationibus, præsertim argumento 2 abundè constant; ergo, etc. Etverò si paucorum quorundam Episcoporum resistentia posset impedire quominus dogmatica Sedis Apostolicæ Constitutio, cui cæteri per orbem subscribunt Episcopi, vim legis obtineret; vix ulla foret irreformabilis Ecclesie definitio: pauci enim admodum reperuntur Ecclesiastica Judicia, quibus quidem non contradixerint Episcopi. Sic Pelagii partes amplexi sunt et Zozimi Decreto obstiterunt 48 Episcopi duce Juliano ad œcumenicam Synodum provocationem interponentes. Sic Ephesini Concilii statuti contra Nestorium 50 Episcopi præeunte Joanne Antiocheno et Concilii chalcedonensis contra Eutychem definitionibus multò plures restiterunt. Sic denique, ne ad longiores ætates, remotioraque loca recurramus, in Galliis nostris plus quam 40 Præsules Calvinii partes adjuverunt. Horum tamen et aliorum errores defectu *sufficiens unanimitatis*, irreformabili judicio damnatos non fuisse nemo dixerit: quia scilicet multò major primorum Pastorum multitudo Capiti suo R. Pontifici adhærens præfatos errores proscripsit. Idem de Quesnelliano libro, et damnatis ex eo per Constitutionem propositionibus dici debet. Itaque pauci illi Episcopi, alique doctores, Presbyteri et Laici dissidentes, qui à longè majori numero segregati contra summi Pontificis et Episcoporum Judicium insurgunt, spectari debent, *veluti pars quæ contra totum dimicat*, cujus idcirco *nulla est habenda ratio*. Ut enim præclare tradit Vincent. Lirinens. Commonit. cap. 58: « Si quando pars contra universitatem; novitas contra vetustatem; unius vel paucorum dissensio contra omnium vel ceterò multò plurimum Catholicorum consensionem rebelaverit: præferas partis corruptioni, universitatis integritatem. »

Dices 3°: Ad validam, legitimamque Constitutionis dogmaticæ acceptationem, requiritur *uniformitas*, non *materialis* duntaxat externa, et *quoad meras voces*; sed insuper et maximè, *formalis, interna, quoad sensum*: atqui Bulla *Unig.* non ita fuit uniformiter acceptata: longè enim aliter illam præterunt Italix, Hispaniarum, Germaniæ, Galliarum Præsules; ergo. Ita creberimè, *Mémoire des quatre Evêques*, an. 1719: *La vérité rendue sensible*, art. 7, q. 1. *Mémoire où l'on examine si l'appel interjeté par quatre évêques est légitime*, pag. 80, 81. *Observat. sur la Lettre circulaire de M. le Card. de Bissy*, pag. 68, 69, alique jam citati.

Respondeo negando minorem: licet enim extra Galliam eadem in acceptandâ Constitutione observatæ non fuerint formalitates quæ apud nos usurpantur à tempore hæreseos Jansenianæ; attamen, quod caput est, omnes acceptantes Episcopi inter se ubique consentiunt circa acceptationis substantiam: nempe profitentur omnes, 1° *se in Constitutione Unig. doctrinam Ecclesie agnoscere*; 2°, *se illam cum obsequio et reverentiâ acceptare*; 3° *se librum Quesnelli et extractas ex eo 401 Propositiones eodem modo proscribere, ac cum iisdem qualificationibus quibus à summo Pontifice damnatæ sunt*. Quæ quidem ex Actis verbalibus Comitiõrum an. 1714 supra in Synopsi historiciã laudatis, necnon ex publicis exterorum præsulum instrumentis inter probationes modò relatis, planè constant. Undè si quid Gallicanos inter et exteros præsules hic occurrit discriminis, id spectat solas formalitates, quæ variæ esse possunt pro variis locorum et temporum circumstantiis; non verò essentialiam acceptationis formam ac substantiam quæ eadem ubique esse debet. Et certè solemnitas acceptationis necessaria non est ut Constitutiones apostolicæ tanquam regulæ erendendi et loquendi à Catholicis omnibus haberi debeant, licet aliquando ista solemnitas non mediocris esse possit utilitatis ubi natus est error. Ita, card. Noallio preside, expressè tradunt undecim archiepiscopi et episcopi Gallicani in Declaratione ad summum Pontificem missâ an. 1710 (refertur hæc Declaratio in Collectione Actorum ad comitia 1705 pertinentium, circa finem pag. 115); ergo licet solemnitates ab episcopis Gallicanis in acceptandis Pontificiis Constitutionibus observari solitas, non usurpârunt aliarum gentium Episcopi, non ideò minus eum illis in ipsâ acceptationis substantiâ consentire dicendi sunt: cùm præsertim in tribus proximè recensitis essentialibus acceptationis capitibus maximè conveniant. Prætercæ eodem sese gesserunt modo episcopi in acceptandâ Constitutione *Unig.* quo antè in acceptandis aliis Constitutionibus Apostolicis, quales sunt ex quæ contra Molinos, et librum cui titulus: *Les Maximes des Saints*, editæ sunt: atque, fatentibus ipsismet adversariis, Constitutiones ille vera sunt totius Ecclesie judicia: neque prætenso *uniformitatis* defectu, harumcæ definitionum incusari possunt auctoritas et œcumenicitas; ergo. Denique si quid obstaret quominus Bulla *Unig.* dici posset *uniformiter* acceptata, maximè quòd ipsa censura generalis duntaxat, et, ut aiunt, *in globo*, quæ nihil habet fixum,

nihil determinatum; et vi cuius nemo certus esse potest de consensu episcoporum, non in *verbis tantum*, sed et in *sensu ipsius censuræ*; atqui hæc ratio prorsus infirma est: et nulla: vi enim harumce generalium censurarum duo præsertim constant, in quo omninò consentiunt acceptantes episcopi; nempe 1^a *nullam esse inter damnatas Propositiones, quæ non mereatur saltem aliquam è notis quæ in Bullâ exprimuntur*; 2^a *nullam esse in Bullâ censuræ notam, quæ non cadat in aliquam è damnatis Propositionibus*. Ita præsules nostri in comitiis an. 1714 super acceptatione Constitutionis, et in comitiis an. 1723 in suo ad regem contra casidicorum Parisiens. pastorali iudicio: vide supradicta et infra paragraph. seq. in respons. ad object.

Instabis: Gallicani præsules, nonnisi relativè ad explicationes quæ in Pastoralis an. 1714 Instructione continentur Constitutionem *Unig.* acceptârunt: episcopi verò extra Galliam purè et simpliciter eidem Constitutioni adhæserunt; ergo non sunt inter se uniformes. Relativa siquidem acceptatio prorsus differt ab acceptatione purâ et simplici.

Respondeo falsissimum esse, Gallicanos præsules nonnisi relativè ad suas an. 1714, explicationes, Bullam *Unig.* acceptâsse; namque præfata Bulla non fuit recepta relativè ad eam instructionem que non extabat cum facta fuit ab episcopis acceptatio; atqui pastoralis an. 1714 instructio non extabat quando episcopi synodicè Bullam acceptârunt: instructio enim illa prodit duntaxat die primâ februarii 1714, quo primùm tempore in frequentî episcoporum consensu lecta est et approbata: porrò Bulla jam synodicè recepta fuerat die 23 januarii post relationem eminentissimi card. de Rohan, qui, ut expressè habetur in Actis deliberationis dictorum conitorum an. 1714 levulenter demonstravit, *nullam esse inter damnatas à Clemente XI Quesnellî Propositiones, quæ non mereatur saltem aliquam è censuræ notis, quæ in bullâ exprimuntur: et pariter, nullam esse in Bullâ censuræ notam, quæ in aliquas è damnatis Propositionibus non caderet*; ergo. Equidem præsules nostri, quando acceptârunt Constitutionem, simul stauerunt pastoralis instructionis exemplum subindè esse conficiendum, cum quo Bulla gallicè versa promulgaretur: verùm id præstiterunt, non ut dictæ Constitutioni restrictionem aut modificationem aliquam afferrent, sed ut *adversus novas concertationes malignasque malevolorum interpretationes suos prævenirent*. Ita totidem verbis legitur in præfatis an. 1714 comitiis. Undè quas hi ediderunt explicationes, elidendis malignantium ac invidorum calumniis unicè destinate fuerunt, adeoque purè ac simplici Bullæ acceptationi minimè obstant. Cæterùm ne quis hic hallucinationi pateat locus, nonnullisque aliundè occurratur adversariorum cavillationibus, duplex sedulo distinguenda relativè acceptatio: alia est *restrictiva, conditionalis, ac limitativa*, quâ restringitur, circumscribitur, immutatur proprius ac naturalis late definitionis sensus: talis esset acceptatio illa quâ diceretur propositiones confixas, v. g., Quesnellianas, in tali tantummodo sensu damnari, et non in alio; vel,

damnari *duntaxat* in quantum et *quatenus*; seu *ex hypothesis* quòd expressos in Pastoralis Instructione errores contineant. Alia est relativè acceptatio *merè explicativa, interpretativa ac declarativa*, ad præcavendas scilicet ac removendas infidas improborum ac versutorum interpretationes unicè ordinata: hæcque proprium ac naturalem definitionis sensum nullatenus inmutat aut restringit, imò potius statim ac firmat: acceptatio priori sensu relativè differt à purâ et simplici acceptatione; at huic non adversatur, ut iam notavimus, acceptatio illa quæ hoc tantum secundo sensu relativè est. Porrò eâ duntaxat posteriori ratione dici potest, Gallicanos præsules in comitiis an. 1714 recepisse Bullam relativè ad explicationes quæ in Instructione Pastoralis tunc editâ continentur. Hoc est, eam acceptârunt relatione *merè explicativâ*, non autem relatione *verè restrictivâ ac limitativâ*. Quod quidem constat: 1° quia discretè testantur, *se doctrinam Ecclesiæ in Constitutione agnovisse*; 2° *se librum Quesnellî et extractas ex eo 101 Propositiones eo modo damnare et cum iisdem qualificationibus, quibus à summo pontificè damnatæ sunt*; 3° *declarant promulgandam esse Pastoralis Instructionem, ut omnes concordibus animis et vocum expressionibus Cathedræ Petri unitatis centro conjuncti, errores in 101 Propositionibus damnati facilius extingui valerent, et adversus disputationes, pravasque interpretationes, Fideles præcaveri*. Vide suprâ initio Synopsis historicæ. Non ergo datæ sunt à Gallicanis Præsulibus explicationes ad restringendam corrigendamve Bullam; sed ad illam à perversis ac distortis dissentientium, aliorumve malevolorum interpretationibus, vindicandam: undè suâ ad dictas explicationes relativè acceptatione, Præsules nostri nedum Bullæ auctoritatem immineverunt, ejusque proprium ac naturalem sensum immutârunt aut restrinxerunt; imò potius utrumque novo presidio confirmârunt. Atque de acceptatione hęc posteriori sensu relativè, hoc est, *merè explicativâ ac declarativâ*, intelligendî sunt Præsules 18 Gallicani qui an. 1716, ad supremum tunc Regni Moderatorem Aurelianensium Ducem feruntur, si Jansenianis fides, scripsisse, Bullam *nonnisi relativè* ad explicationes quæ in Instructione Pastoralis continentur, à se fuisse acceptatam. Quòd si iidem alii que pauci Episcopi ulterius progressi, de acceptatione *conditionali ac verè restrictivâ* locuti fuerint; ii certè deserendi sunt ac dimittendi: iique exoticâ suâ Bullæ acceptatione, à longè majori Episcoporum summo pontificè adhærentium numero dissidentes, spectari debent, uti *pars à toto avulsa*, quæ hæc ipsâ suâ divisione seipsam improbat ac damnat. Ita eminentissimi cardinales de Rohan et de Bissy: ille quidem in Mandato pastoralis an. 1718, 17 junii, necnon Epist. ad illustriss. archiepiscop. Arelatensem, quæ extat ad calicem secundi Commonitorii pastoralis illustriss. Suesionensis, postea Senonensium archiepiscopi; iste verò in suo an. 1722 erudito Documento part. 1, pag. 195, 196, et seqq. Rem totam dilucidè aperit illustriss. mox appellatus Senonensium archiepiscopus; citato mox loco his verbis: « Mais que quelques évêques (de

« France) aient dit ou non, que leur acceptation était relative, s'ensuit-il de là que l'acceptation ne soit pas la même dans toute l'Église? Quelques évêques de France sont-ils l'Église entière de J.-C. ? L'acceptation de tous les autres évêques catholiques en est-elle pour cela moins entière et moins uniforme? La singularité de quelques-uns ne sert qu'à manifester plus clairement l'uniformité et la concorde de tous les autres évêques. Pergit : « Cependant la vérité m'oblige à ne vous pas même accorder qu'il y ait eu entre les évêques de France cette division que vous faites tant valoir, et qui au fond ne vous servirait de rien. Ceux qui ont pu dire qu'ils recevaient relativement, et ceux qui ont dit qu'ils recevaient purement et simplement, ne différaient entre eux que dans les termes : ils convenaient des mêmes principes, et ils avaient les mêmes vues. » Haneque in rem, laudat éminentissimi card. de Rohan modò citatâ epistolâ, subdit : « Je me borne à dire ici en deux mots, que les évêques qui ont pu dire avoir reçu relativement, n'ont point prétendu qu'ils eussent modifié et restreint la Bulle en la recevant; et ceux qui ont aimé à dire que l'acceptation était pure et simple, n'avaient d'autre vue que d'exclure l'idée d'une acceptation modificative et restrictive. Ainsi les uns et les autres raisonnant sur un même principe, avaient les mêmes vues et les mêmes intentions, et sous des noms différens convenaient de la même chose. Les uns et les autres convenaient : 1° que la Bulle était bonne et conforme à la tradition; 2° que le sens qu'ils y ont montré était le vrai sens, le sens naturel de cette Bulle; 3° que l'explication qu'ils en ont faite n'était point une restriction de la Bulle, et une détermination à un bon sens, comme si elle en eût eu naturellement un autre qui ne le fût pas; 4° qu'il était nécessaire de joindre l'explication à la Bulle, en la présentant aux fidèles, à cause des préventions que l'on avait déjà inspirées au Peuple par les libelles; 5° qu'en recevant et en expliquant, ils n'agissaient point en simples exécuteurs des décrets du S.-Père, mais qu'ils joignaient, avec toute la maturité convenable, leur jugement à celui du premier Siège, et qu'ils remplissaient ainsi le droit que le Saint-Esprit leur a donné de juger de la doctrine. C'est dans ces vues et dans ces principes, que sont encore réunis ceux que vous voulez vainement opposer les uns aux autres. Voilà ce qu'ils ont prétendu, et ils n'ont prétendu que cela; nommez maintenant leur acceptation comme vous voudrez, je ne dispute point des mots, et ils n'en disputent point non plus. » Demùm sic concludit : « Si néanmoins il se trouvait parmi nos confrères, quelques-uns qui soutinssent que leur acceptation a été relative, et s'ils entendaient dire par-là, que leur acceptation restreignait ou modifiait la Bulle, et que ce décret, dangereux et équivoque en soi, avait besoin de cette détermination pour être recevable, nous vous les abandonnons sans peine... Grossissez votre parti de ce petit nombre d'évêques que vous avez gagnés, l'Église de J.-C.

« n'en sera ni moins forte, ni moins infallible, et votre confédération n'en sera pas moins une société sans chef, sans autorité et sans étendue; et par conséquent, comme le disait feu M. de Meaux, *une parcelle détachée du tout*, qui se condamne elle-même par sa division. » Hactenus doctissimus præsul : hisque dilucide non minus ac solidè, cunctæ adversariorum circa puram et simplicem, necnon quorundam relativam Bullæ acceptationem vitiligationes, expediuntur ac penitus dissolvuntur. Mirum porrò omninò est, prætersens inter acceptantes Episcopos disensionem opponi ab adversariis, cum ipsimet circa Bullæ repudiationem, alligæ ad eandem Bullam spectantia, in tot tamque discrepantia inter se secti sint ac divisi placita. Plurimi cum Quesnello, uti ex dictis initio presentis Articuli constat, non verentur asserere, *damnatas 401 Propositiones esse totidem catholicas veritates, quarum pleaque essentielles sunt religioni* : alii contra fatentur, plures ex damnatis hinc Propositionibus, scaterere, aut saltem favere Jansenianis erroribus. Nonnulli Bullam vocitant, *horrendum Decretum* per quod *primum symboli capit, divini amoris primum et maximum Mandatum, tota denique Religio aperte concutitur, convellitur, funditus subvertit ac evertitur*; alii dumtaxat causati sunt, *ipsam obscuritate sua quibusdam ambibus locum dare; hancque idcirco quibusdam indigere elucidationibus*. Inter Appellantes non pauci contendunt, *Bullam, quâcumque datâ explicatione, non posse recipi* : alii sæpius contestati sunt, *se ad eam cum explicationibus recipiendam paratos esse*. Atque hæc de adversariorum circa Bullæ repudiationem dissidiis. Non minor est eorumdem, circa pastoralementium an. 1714 instructionem, dissensio. Plures ex nostris Acceptantibus sæpè confessi sunt, etiam in publicis Mandatis, *eos à quibus Instructio Pastoralis edita est et adoptata à veritate non recessisse*; ita card. Noall. in suo an. 1714, die 25 februar. Mandato, ita etiam eidem cardinali adherentes octo Præsules, in suâ ejusd. an. contestatâ denuntiatione suprâ laudatâ : *Quesnellus autem passim, maximè in septimo suo Memoriali asseverat, errores capitales ad finem pertinentes in eâ instructione reperiri*. Paria asserunt non ignobiles Quesnelli asseclæ, imprimis ipsius defensor Hexaplar. auctor, præfat. in-4°, pag. 51. Dissentium pariter circa Bullas contra Baium et Jansenium hactenus emissas; alii enim mitiores dicti, profitentur se earum auctoritatem agnoscere ac venerari, iis non exceptis que Formulæ subcriptionem imperant; quanquàm, ut in suis persistent erroribus, Decreta hæc Apostolica, in extraneos et prorsus alienos sensus detorqueant : alii rigidiores, apertè ac prociaciter eandem Bullas proscindunt, et tanquàm nullas aut etiam iniquas rejiciunt. At maxima omnium inter ipsos Appellantes discordia, ipsam spectat naturam; formam et characteres Judiciorum Ecclesiasticorum; circa quæ immane prorsus in quot iterum varias scindantur partes : de quo suus erit alibi dicendi locus. Interim consule laudatum jam illustriss. Senonens. archiepiscop. in 3 Commoitor. à n. 16, n. 77. Quamobrem hic

contra repugnantes Constitutioni intorqueri potest, quod adversus Donatistas notat, iisdemque objicit S. Aug. Serm. 4, de Script. n. 51 : *Videte illos qui se ab unitate præciderunt, in quo frustra divisi sunt* : scilicet, quemadmodum in Protestantibus scitè advertit illustriss. Bossuet. in primo *circa promissa Ecclesiæ Mandato*, n. 19, excusso semel salubri auctoritatis Ecclesiæ jugo, necesse est perpetuas et interminabiles enasci scissuras ac dissensiones : *Le principe d'union une fois perdu en se séparant d'avec celle (l'Église) où tout était un au paravant, a tout mis en division; les chismes se sont multipliés, et n'ont pas eu de remède.... Ainsi s'étaient divisées toutes les sectes : l'Arianisme, le Pélagianisme, l'Éutychianisme, avaient enfanté les Demi-Ariens, les Demi-Pélagiens, les Demi-Eutychiens de plus d'une sorte, et ainsi des autres.* ON N'A PLUS RIEN DE CERTAIN, QUAND ON A UNE FOIS REJETÉ LE JOUG SALUTAIRE DE L'AUTORITÉ DE L'ÉGLISE. Hæc egregiè docilissimus præsul.

Dices 4° : Canonica non fuit Bullæ acceptatio, nec juridicè data : namque canonica ac juridica Bullæ acceptatio fieri debet in Conciliis, maxime si questio sit de propositionibus obscuris, intricatis, et in globo damnandis, quandoque enim necessaria est Conciliorum celebratio; tuncque inprimis, ad detegendum scilicet, ac certò figendum proprium ac naturale mandandarum propositionum sensum; atqui in præsentî Bullæ Unig. negotio, ubi de proscribendis in globo quampluribus obscuris admodum ac valdè intricatis propositionibus agitur, certum omninò est et exploratum, nec in Gallis, nec apud exterâs nationes catholicas, celebrata fuisse Concilia; ergo, etc. proindeque inutilis ac nullius ponderis, factata à nostris, cæterisque Præsulibus, prætensa constitutionis acceptatio, ita apertè plerique ex Quesnellistis, inprimis verò insignis apud ipsos auctor libri cui titulus, *De la nécessité de l'Appel*, pag. 607, ubi sic habet : *Une condition essentielle pour un jugement de l'Église universelle, est qu'il soit reçu dans les formes canoniques, c'est-à-dire, par les évêques assemblés dans des conciles particuliers qui examinent mûrement la matière : et les jugemens de soi ne doivent être prononcés que dans les conciles... Or la prétendue acceptation de la Bulle UNIG. par l'Église Gallicane s'est faite sans conciles.... la Bulle n'a donc pas été reçue dans un ordre canonique.* Consimilia eisdem fermè verbis tradit pastorale an. 1719 Documentum sub nomine eminentiss. Noallii proposit. 2, cap. 1, paragraph. 12, et cap. 2, paragraph. 5, etc.

Respondeo 1°, recurrere hic ex integro propositas ad primam objectionem solutiones : hisque præsens liquidò expeditur nodus : consule. Respondeo 2° : Quæ jam ex defectu æcumenicitatis et celebrationis Conciliorum, opponunt adversarii, merè sunt criminationes, quas communes habent cum iis omnibus qui causâ ceciderunt : imò iniquæ calumniæ sunt, nefariæque convicia, quæ in dedecus et opprobrium primorum pastorum capiti suo adhærentium, à quibus certè, ut ex dictis patet, acceptata fuit Constitutio, directè recidunt ac relabuntur. Nec Pelagianis olim similia in primos pastores probra minimè defuerunt : *Quid est*

ergo quod dicunt, inquit S. Aug. Pelagianorum in orthodoxos Episcopos expostulationum causas referens, lib. 4 ad Bonifac. cap. 12, n. 54, *simplicibus episcopis, sine congregatione synodi in locis suis sedentibus, exorta subscriptio est.* Quam quidem futilem querimoniam ibidem nervosè confutat S. doctor : verba modò laudabimus. Respondeo 3° nihil exitiosius sanè, ac in fide periculosum magis, generali isto quod hic Quesnellæ assectæ præfractè statuant principio scilicet, *ad vera et canonica Ecclesiæ universalis judicia essentialiter requiri, ut ab episcopis in conciliis lata sint aut acceptata.* Perindè id Scripturis, Traditioni, ac multiplici palmari fidei placito capitaliter adversatur. Primò. Privilegium inerrantiæ à Christo universim Ecclesiæ promissum fuit : *Vobiscum sum omnibus diebus*, Matth. 28. *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, ibid. 16. *Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis*, 1 ad Timoth. 3; ergo, Ecclesiæ dispersæ et extra concilia, non minùs quàm in conciliis congregatæ, competit inerrantiæ donum. Imò, si fas est dicere, potiori ratione dispersæ, quàm collectæ in conciliis, quia isti eò duntaxat nomine ac titulo competît, quòd sit Ecclesiæ totius imago, seu repræsentatio, Ecclesiæ verò dispersa non tantùm imago ac repræsentatio, sed est ipsamet Ecclesiæ. Infallibilia ergo sunt ac proinde verè canonica, Ecclesiæ judicia lata etiã extra concilia. Et verò, uti vidimus suprâ, promissa à Christo facta Ecclesiæ, *perpetua sunt, absoluta ac independentia* : ac per consequens non congregatam modò, sed et dispersam respiciunt Ecclesiã : necnon cuncta utriusque, de rebus ad religionem spectantibus, lata judicia. Secundo, SS. Patres, inprimis Irenæus, Cyprianus, Optatus, etc., ad Ecclesiã ubique terrarum dispersas passim provocant, non ad concilia duntaxat, ut vera fidei regula figurat ac dignoscatur : iudicibus ergo iis Ecclesiæ doctoribus, consensus et definitio dispersarum Ecclesiarum, independentèr à conciliis, certum est ac invectum veritatis argumentum. Nec proindè ad vim et robur ecclesiastici iudicii necessum est, ut in conciliis latum fuerit aut acceptatum. Tertio, ex totâ traditione constat aut nulla, aut paucissima primis Ecclesiæ seculis celebrata fuisse concilia : attamen ex eãdem traditione itidè constat, his etiã temporibus, plurimas hæreses, definitionibus Ecclesiæ, utique juridicis ac canonicis, damnatas et attritas fuisse. Fatetur istud S. Augustinus, citatò lib. 4 ad Bonifacium, cap. ultimo, ubi Pelagianis tumultuantibus ac concilium postulantiibus respondet his verbis : *Aux verò congregatione synodi opus erat ut aperta perniciës damnaretur : quasi nulla hæresis aliquando nisi synodi congregatione damnata sit : cum potius rarissime inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis existerit; multoque sint atque incomparabiliter plures, quæ ubi existerunt, illic improbari damnarique meruerunt; atque indè per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt.* Mox addit : *Verùm istorum superbia.... hænt etiã gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis et Occidentis synodus congregetur.* Obem quippe catholicum, quantiam Domino eis resistente perverteret

nequeunt saltem commovere conantur. Cùm potius vigilantia et diligentia pastorali post factum de illis competens sufficiensque iudicium ubicunque isti lupi apparuerint, conerendi sunt, siue ut sanentur atque mutantur, siue ut ab aliorum salute atque integritate videntur. Quapropter idem S. doctor lib. 3 contra Julian. cap. 1, n. 5: *Vestra, iniquiebat, apud competens iudicium communitum episcoporum modo CAUSA FINITA EST: nec amplius vobiscum agendum est, quantum ad jus examinis pertinet, nisi ut prolatam de hac re sententiam cum pace sequamini: quòd si nolueritis, à turbulentà vel insidiosâ inquietudine cohibeamini.* Similia habet serm. 131, aliàs 2, de Verbis Apost. cap. 10. Hæc ad dissipandam presentem Quesnellistarum vitilgationem, preemptoria. Hinc etenim ex antiquâ constantique Ecclesiæ praxi liquet, teste ipsomet S. Augustino, *absque conciliis, ultimo ac supremo (juridico proinde ac canonico) Ecclesiæ dispersæ iudicio, causas fidei finitas fuisse.* Quod locis citatis generatim expressit. S. Augustinus, per plures hæreses decurrendo probat Eusebius, multas sigillatim ab episcopis, seu Ecclesiâ dispersâ damnatas fuisse sine conciliis. Ita lib. 3 Hist. Eccles., cap. 26, et seqq. lib. 4, cap. 7, lib. 5, cap. 16, etc. Quartò, sacra Facultas Parisiensis, his ex S. Augustini documentis, Decreto an. 1663 lato, declarat, *necessarium non esse absolute concilium generale ad extirpanda quælibet schismata et quælibet hæreses, v. g., Pelagianam et Jansenianam, quas constat sufficienter extincias absque concilio generali, quod tantum in aliquibus casibus dici potest absolute necessarium.* Quod eò loci de generali concilio tradit sacer Ordo, id de particularibus conciliis à fortiori dici debet: illa scilicet semper necessaria non esse ad extirpandas hæreses; quod et ex constanti priorum Ecclesiæ seculorum usu et praxi manifestus patet; absque quibuslibet ergo conciliis, canonicæ ac decretoria haberi possunt universalis Ecclesiæ iudicia. Quintò, Bullæ Innocentii X adversus Jansenium, et Innocentij XII, adversus librum cui titulus, *Maximes des Saints*, etc., canonicæ sunt, et ut tales agnoscuntur ab adversariis: atqui apostolica illa iudicia absque prævisis conciliis lata fuere; ergo. Sextò, dogmatica S. pontificis Constitutio, accedente expresso aut tacito primorum pastorum consensu, hoc ipso evadit irrefragabile universalis Ecclesiæ iudicium. Vel ipsimet insigniores dissidentium coryphæi, non fatentur modò, sed et expressè statunt palmare istud ecclesiasticarum definitionum principium. Ita illustriss. Senecens. et Monspensulan. Soanen et de Colbert, cum aliis quatuor præsulibus, in communi suâ ad pastorem an. 1722 card. de Bissy Instructionem, responsione, pag. 141 et seq. Ita etiam eminentiss. Noallius, tum in pastoralian. 1719. Mandato, pag. 123, 124, etc., tum in suâ ad S. pontificem datâ an. 1711 epistolâ, tum in authenticâ, suo et decem aliorum archiepiscoporum et episcoporum nomine, subscriptâ et Roman missâ an. 1710 declaratione: extat hæc ad calcem Actuum verbalium 1705. Porrò fundamentali huic principio directè adversatur proposita Quesnellistarum obiectio: enimverò si va-

leat, jam Decreta apostolica, ut universalis Ecclesiæ iudicii vim et auctoritatem obtineant, necessum est ut ab episcopis *synodice congregatis* acceptentur: proinde que *tacitus episcoporum consensus* nusquam sufficit, sed *expressus* requiritur ac *solemnis*, ut præfatis decretis suprema accedat auctoritas. Quod citatis locis disertè reprobant Appellati mox dissidentium duces; ergo. Septimò denique, et hoc quidem uno, opposita funditùs subruitur difficultas, ipsique adjuncta exceptio: scilicet, de œcumenicorum aut particularium conciliorum necessitate, quidquid tandem sit, nusquam sanè necessaria sunt, ubi *multitudo episcoporum summo pontifici definitenti adhaeret, paucis admodum ex adverso reclamantibus.* Ita constanter ac disertissimè tradunt Orthodoxi omnes: in primis illustrissimi de Marca et Bossuet, hic quidem in defens. declarat. cleri Gallic. tom. 1, lib. 3, cap. 2; alter verò in citato supra Memoriali *circa pontificium infallibilitatem* an. 1661 edito, et in regiâ Bibliothecâ asservato. Errorquè contrarius in Donatistis, Luciferianis, Pelagianis, jam pridem à SS. Patribus Optato, Hieron. et Aug. obtritus fuit: necnon in Pseudo-Ministris Voetio, Claudio, Juria, Basnagio, iterum nunc explausus à cardinalibus Hosio, Bellarm. Perron. aliisque polemici tractatoribus. Jam verò in præsentî Constitutionis negotio, summo consensu, ut ex dictis patet, apostolicæ Sedi adhaeret maxima multitudo episcoporum, ne uno quidem in exteris regionibus dissentiente. In unâ Galliâ reluctatur unus aut alter: ergo.

Dices 5°: *Libera* non fuit Bullæ acceptatio; in *Gallia* siquidem regiâ potestate et terroribus res tota acta est; in *exteris* verò *regionibus*, inquisitio quæ multas in locis viget, jus et auctoritatem examinandæ ac iudicandæ, episcopis non relinquit. Invalida ergo ac de jure nulla, præfata acceptatio. Ita *La vérité rendue sensible*, art. 7, q. 2, pag. 290. *Observat. sur le 2e Avertis.* de M. de Soiss. p. 24. *De la nécessité de l'appel.* pag. 603, etc., aliique.

Respondeo 1°, hic iterum recurrere quæcumque ad primam objectionem diluendam adducta sunt momenta. Consule.

Respondeo 2°, Pelagianos similem olim in Catholicos insituisse querimoniam: *Simplicibus, aiebant* citato lib. 4 ad Bonifac. cap. 12, *episcopis, sine congregazione synodi in locis suis sedentibus, EXTORTA subscriptio est*, et lib. 5 Oper. imperf. contra Julian. cap. 2: *Si in his qui sacerdotii munere funguntur, LIBERA stetit et virilis auctoritas: Traducianorum* (sic dicti à Pelagianis Catholicis), propter peccatum quod generatione traditum est) *commenta, ut invicta ratio proruit, ita publica contrivisset assensio.*

Respondeo 3°, quod spectat acceptationem à Gallianis præsulibus factam: absque insigni calumniâ dici nequit, metu et terroribus auctoritate regiâ in eïssis, rem totam actam fuisse: præterquam quòd enim vis illata episcopis probari non potest, ipsemet Hexaplar. auctor. in præf. edit. 1714, pag. 43, refert epistolam nomine regis ab illustrissimo Galliarum

cancellario ad eminentiss. card. Naallium scriptam, in qua ait, velle regem ut episcopi conventui intersint, cum plenâ et integrâ libertate sensus suos exponendi, et pag. 56, eundem Cardinalem sic loquentem inducit: *Que Sa Majesté étoit très-éloignée de vouloir prévenir leurs suffrages, et qu'elle leur laissait une entière liberté.* Certè, si metus incensus fuisset episcopis comitiorum an. 1714, paucissimi illi præsules qui post acceptatam à se Constitutionem ab eâ provocaverunt ad concilium generale, mutata agendi rationis motivum hoc profectò protulissent: attamen aulæ ad id confugit; ergo. Insulsum porrò ac ridiculam, quod ad probandum in comitiis 1714 libertatis defectum obiciunt adversarii, *episcopos scilicet non acceptantes litteris regis ad suas dioceses fuisse ventissos*: namque non nisi post-acceptam synodicè à 40 episcopis Constitutionem ad proprias dioceses redire compulsi sunt episcopi non acceptantes. Deinde, quis dixerit jussionem redeundi in propriam diocesim haberi posse ab episcopo, instar violentiæ quæ viro constanti possit metum gravem incutere? Deniquè tametsi daretur liberam non fuisse Parisiis factam ab episcopis anno 1714 Bullæ receptionem, non idcirco de jure nulla probaretur: ut enim statuit Clemens III, cap. *Cùm virum, de Regularib., ratificatione subsecutâ quod gestum fuerat roboratur*; porrò episcopi ratam habuerunt Constitutionem acceptationem eo ipso tempore quò de eorum libertate dubitari non poterat: 1° ratam eam habuerunt in Mandatis quæ singuli in suis diocesibus existentes postea promulgarunt; 2° ratam habuerunt in comitiis generalibus an. 1715, in quibus post mortem Ludovici XIV, duos præ cæteris exitiosos libellos confixerunt tanquam Constitutioni receptæ contrarios; 3° ratam habuerunt in scriptis memorialibus an. 1717 Aurelianensium duci supremo tunc regni moderatori oblatis adversùs obsistentes dictæ Constitutioni; 4° ratam habuerunt in mandato uniformi, quò 50 circiter episcopi declararunt an. 1718 Constitutionem *Unig.* dogmaticum esse Ecclesiæ universalis iudicium, à quo *omnis appellatio nulla est, temeraria, schismatica, etc.*; 5° ratam habuerunt in subsequentibus comitiis, in quibus plerisque omnibus, dicta constitutio constanter prædicatur *Ecclesiæ et regni lex.* Verbo dixerim, præsules Gallicani ab annis plus quam 35 in suâ acceptatione firmiter perstant, quidquid ad eos à sententiâ dimovendos ab adversariis præstari poterit; ergo.

Respondeo 4°: Quod spectat factam ab exteris episcopis Bullæ acceptationem, insulsepäriter ac calumniosè assertitur, his præsulibus, metu tremendi tribunalis Inquisitionis, examinandi ac iudicandi auctoritatem fuisse ademptam: proindeque nullam esse de jure eorum acceptationem. Namque 1°, in Germaniâ, Hungariâ, Poloniâ, Belgio catholico, etc., inquisitio non viget: harum autem regionum episcopi expressa Constitutioni dederunt suffragia, et eam habent pro irrefragabili Ecclesiæ iudicio. 2° In illis ipsis regionibus ubi viget Inquisitio, jure suo non frustrantur episcopi: quia sedem habent in Inquisitionis tribunali, atque iis videntibus,

expendentibus, plaudentibus, consentientibus, apostolica Constitutiones promulgantur, uti disertè testantur archiepiscopi Caesar-Augustanus, Burgensis, aliique quamplures supra relati. 5° Iterùm huc redit invictum argumentum ductum ab acceptatione omnium aliarum constitutionum à tempore concilii Trid. quæ, si valeat objectio, nulla censenda est: imò nec usquam, eadem de causâ, vultura erit Ecclesiæ dispersæ acceptatio, quantumcumque unanimis et expressa esse possit: quod quidem omnimodam Ecclesiæ auctoritatem et infallibilitatem radicatis convellit.

Respondeo 5°, hocque una tota absolvitur difficultas: *Vi promissionum*, nusquam contingere potest, ut seu violentiâ, seu negligentia, seu fraude, portæ inferi prævalcant adversus Ecclesiam. Obligatam habemus hanc in rem Christi fidem: *Eccè ego vobiscum sum omnibus diebus*, Matth. 28. *Portæ inferi non prævalerunt adversus eam*, ibid. 16; porrò prævalerent, si Inquisitionis metu, ut alio quocumque motivo Ecclesiæ dispersæ erroneæ S. Pontificis definitioni adhereret; ergo, etc. Vide dicta in resp. ad primam objectionem.

Diçes 6°: Canonica pontifici decreti acceptatio exigat expressum corporis episcopalis consensum, authenticis notum instrumentis, aut saltem publicis sermonibus, usibus, factis; adeò ut omnino constet Pontificem et episcopos *unanimiter et uniformiter* sentire: nec ulatenus sufficere consensus ex solo innotescens silentio: aliàs qualibet opinionum monstra jam facillè velut Ecclesiæ placita stabiliri poterunt: atqui in præsentî Constitutionis *Unig.* negotio, ex consensu potissimùm tacito, seu ex solo episcoporum silentio colligitur dictæ Constitutionis acceptatio: hincque inprimis petita nostræ conclusionis secunda probatio; ergo. Etenim, ex silentio cujuslibet aliæ externæ causæ ab illo prætenso tacito consensu distinctæ proferri possunt, certò inferri non potest tacitus hic consensus, tacita hæc approbatio; atqui silentii episcoporum circa dogmatica summorum pontificum decreta, speciatimque circa Constitutionem *Unig.*, multæ causæ externæ proferri possunt à prætenso consensu tacito distinctæ; v. g., plerique silent episcopi, vel propter præconceptam pontificiæ infallibilitatis opinionem; vel ob metum tribunalis Inquisitionis, aut spem injectam gratiæ alicujus à S. Sede obtinendæ; vel denique, quòd res definita involuta sit et intricata, nolintque maturam ac diligentem, quæ tamen necessaria foret, adhibere disquisitionem; ergo non ex solo silentio, sed ex aliis supradictis notis colligendus tacitus episcoporum consensus, tacitaque eorum approbatio. Ita passim insigniores ex Appellantibus; inprimis citati sæpius sex præsules in respons. ad pastorem an. 1722 card. de Bissy Instructionem, cap. 23. Ibi pluribus congestis, ad confutandam petitam ex silentio consensûs taciti notam: *Jusqu'ici, inquit n. 2, on avait cru que l'infaillibilité de la doctrine étoit attachée au corps des pasteurs quand ils parlent; mais c'est à leur silence que M. le card. de Bissy veut l'attacher, comme à la preuve ordinaire, et la seule nécessaire.* Ad hæc appositè Se-

necessis præsul in suo circa auctoritatem et characteres iudiciorum Ecclesiæ pastoralis Mandato, part. 4, art. 14, n. 7, sic habet: « Qui dicit *acceptatione tacite*, dit deux choses: *acceptatione et acceptatione tacite*. . . Comme *tacite* cette acceptation ne renferme point certaines formes parlantes, et certains actes authentiques. Mais comme *acceptatione*, elle exige essentiellement une conformité de jugemens, de doctrine, de prédication et d'usage. On parle, on instruit, on agit conformément à un décret. » Subdit: « Ce n'est pas même assez pour l'acceptation d'un décret que la doctrine qu'il renferme soit conforme à celle qu'on enseigne. . . il faut de plus qu'il soit évident par les faits mêmes et par l'usage, que toute l'Église a reconnu sa doctrine dans ce décret. » Similia tradit eminentiss. Neallius, instruct. pastoral. an. 1719, cap. 5, § 5: « L'acceptation tacite, aussi bien que l'acceptation solennelle, inquit, suppose toujours une conformité de jugement sur un même objet entre le Pape et les évêques, par lequel ceux-ci font connaître que la décision du Pape est conforme à la doctrine de leur Église, condition si essentielle, que si les évêques n'avaient point jugé, on ne pourrait point dire qu'ils eussent accepté. » Moxque addit: « Il y a seulement cette différence; que le jugement que les évêques prononcent dans l'acceptation expressée se fait avec solennité, et qu'il est exprimé par des actes publics. . . au lieu que dans l'acceptation tacite, le jugement des évêques rendu sans solennité est prouvé par des faits, sans être exprimé par des paroles. » Pergit: « C'est par cette raison que l'acceptation expressée est facile à connaître, et que l'on en est assuré aussitôt qu'elle a été faite, au lieu que l'acceptation tacite est plus difficile à discerner, et qu'il faut ordinairement un temps considérable pour s'en assurer. » Eadem habent plerique alii dissidentes.

Respondeo 1° nihil hic obijci, quod in Bullas adversus Molinosum et librum de *Placitis Sanctorum*, etc., pariter, imò à fortiori, opponi non possit: longè plura enim, eaque splendidiore, ut constat ex probationibus, in gratiam Constitutionis *Unig.* quam pro dictis Decretis occurrunt expressæ acceptationis testimonia: atqui præfatæ adversus Molinos. et *placita Sanctorum* Bullæ, ne ipsa quidem differentibus adversariis, vera sunt ac canonica universalis Ecclesiæ iudicia; ergo. Unde argumentum istud nimium, adeoque nihil probat; ipsisque etiam à quibus proponitur, solvendum est.

Respondeo 2°, quæ eò loci opponuntur, de prompta ex insufficienti silentii episcoporum ad declarandum tacitam eorum approbationem, immeritò prorsus ac præposterè objectari adversus Constitutionem *Unig.* quæ, postulantiibus episcopis, ab apostolica Sede profecta est, et tam expressè ac sollemniter in Galliis, totoque orbe catholico acceptata: quemadmodum abundè liquet ex adductis probationibus, necnon ex innumeris ac disertissimis nostrorum, extraneorumque præsulum laudatis testimoniis.

Respondeo 3°: Ecclesia Dei inter multam paleam,

multaque zizania constituta, multa tolerat, et tamen quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam non approbat, nec tacet; nec facit; ita S. August. epist. 55, olim 119, cap. 10, n. 55; paria tradunt cardinales Hosius et Bellarm. necnon Melchior Canus, Thomassin, ipsique etiam Petrus Aurelius et Quessell., ut supra dicti videre est. Nullatenus ergo metuendum ne prævaleat opinio ac errorum monstra, si talis acceptatio sufficit, ut nempe silentium episcoporum pro tacita illorum approbatione haberi debeat. *Non dormitabit neque dormiet* (Psalm. 120), qui custodit Israel. Quòd si vigiles tacerint, lapides clamabunt.

Respondeo 4°, certum esse regulam obsequii quod legi ac legislatori debetur non esse motivum legis, sed legem ipsam, ad quam unicè attendi debet: aliàs, pro vario, quod sibi quilibet ad arbitrium effingeret, legis motivo, obsequium eum darèt, vel recusaret: quo nihil periculosius ac exitiosum magis. Quæcumque ergo fingi et excogitari possint adscititiæ, seu externæ silentii episcoporum causæ ac rationes, semper istud ratum ac firmum stabit: Spiritum veritatis nusquam permissurum esse, ut aliquem, in his quæ fidem aut mores spectant, errorem Ecclesia quoquo modo approbet. *Quocumque modo* (ac proinde etiam silendo ac tacendo) fiat ut Ecclesia consentiat, inquit Bossuet. laudato lib. 3 Defens. Declarat. Cleri Gallic., cap. 2, *transacta planè res est; neque enim fieri potest utquam in Ecclesia, Spiritu veritatis instructa, non repugnet errori.*

Respondeo denique 5°, certissimum, facillimum, necnon apud orthodoxos vulgatissimum esse, quòd ex silentio episcoporum eruitur dignoscendi consensus taciti argumentum; ita apertè S. August. aliique auctores mox citati. Vide hanc in rem copiosè dicta supra probat. 2° E contra quos adversari in locum dicti silentii sufficientem usibus, *uniformique doctrinæ*, necnon ex prævis ac debitis examine, *motivis, iudicio*, etc., petiti characteres, novi omninò sunt et inauditi: à dissidentibus ad infirmandum, si fieri posset, canonicam Bullæ acceptationem, unicè ac recentèr excogitati, atque nedum rudioribus, ut patet, sed et doctioribus impervii: neque enim quisquam valet hos omnes conflictos characteres, utpote cùm plerique ex internis animi sensibus suspensi maneant, certò perspicere ac perscrutari; ergo, etc.

Instabis: Clerus Gallicanus in celebri suâ an. 1700 censurâ, graviter perstrinxit duas propositiones in quibus, cohærenter ad ea quæ modò diximus, silentium episcoporum circa doctrinam, loco approbationis habendum esse asserebatur. *Opinio debet censeri probabilis*, ait propositio 130, *dum non constat rejectam esse à Sede apostolicâ tanquam improbabilem*. Et propositio 121 sic habet: *Non sunt scandalosæ aut erroneæ opiniones, quas Ecclesia non corrigat*. Has verò propositiones ita notant comitia: *Itæ propositiones, quatenus silentium et tolerantiam pro Ecclesiâ vel Sedis apostolicæ approbatione statuunt, falsæ sunt, scandalosæ, salutè animarum noxiæ, patrocinantes pessimis opinionibus quæ identidem obruduntur, atque ad evangelicam ver-*

tatem iniquis præjudiciis opprimendam viam parant. Ex hac autem censurâ colligunt adversarii, erroneum esse, et à Clero Gallicano expulsum placitum illud quo statuimus silentium, seu meram non reclamationem episcoporum, certissimum esse tacitæ eorum approbationis argumentum. Ita citati mox præsules, locis indicatis, necnon auctor scripti cui titulus : *Justification du droit et de la canonicité de l'appel*, pag. 51, 52.

Respondeo, incauté prorsus ac præposterè nobis hic opponi cleri Gallicani censuram : apertum siquidem ac latissimum discrimen occurrit inter sententiam quam damnat Clerus Gallicanus et nostram. In præfatâ censurâ agitur de lib. auctoris alicujus junioris seu moderni, cujus doctrina eo ipso probabilis asseritur, quod non sit à Sede Apostolicâ apertè rejecta tanquam improbabilis : *Si liber sit alicujus junioris ac moderni, ipsissima sunt propositi. 30 verba, debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse à Sede Apostolicâ, tanquam improbabilem* : quæ certè generalis et illimitata assertio, manifestè falsa est, et multiplici ex capite meritò proscripta. Ex solo quippe silentio circa doctrinam privatam alicujus præsertim junioris seu moderni auctoris *vix cogitatur*, obscuram et nondùm satis evolutam, vel incertam et in scholis controversam, perperam omninò infertur illam probatam esse : neque enim, uti evidens est, tenetur Ecclesia aut Sedes Apostolica, singulos indiscriminatim, qui in dies prodeunt, recentiorum libros excutere, sententiam eorum rinari, errores, si qui sint, proscribere ac damnare, ex quibus nullam vel scandalum vel periculum timeant. *Dicitur verum*, inquit S. Aug., lib. 2 de Dono persever., cap. 16, *ubi aliqua questio, ut dicatur impellit*. Si ergo (quemadmodum in proposito moderni auctoris casu, aliisve similibus) nulla questio seu causa impellit, silentium episcoporum tunc loco approbationis haberi non debet. Nihil porrò commune habet hæc cleri censura cum proposito nostro. Namque loquimur de Clementinâ Constitutione *Unig.*, quæ ex dictis et stabilitis inter probationes, publica est et solemnibus Sedis Apostolicæ lex et regula ad omnes fideles directæ, à præsulibus Gallicanis (apud quos enatus fuerat Quesnelianus error) aliisque quampluribus exterarum orbis catholici partium episcopis expresso consensu recepta, nullis omninò (præter admodum paucos in unâ Galliâ) reluctantiibus; his certè in circumstantiis ad quas neutiquàm respicit censura, et à casu ibidem proposito, toto cælo distantibus, tenentur illi reclamare; et reipsâ, vi promissionum Christi, reclamarent, si errorem contineret propositio illa : aliàs actum esset de Ecclesiæ infallibilitate, prorsusque foret conclamata ipsius infalIBILITAS. Ergo tunc silentium episcoporum non reclamantium approbationis et consensûs loco habendum est. Responsum hanc, propositamque discriminis rationem, inter sententiam nostram et illam quam damnat Clerus Gallicanus, pluribus in locis aperiant et evolvunt præsules Gallicani. Inprimis eminentiss. card. de Bissy, et archiepiscopus Senecens. « Autre chose est de dire (ait emi-

« 1, pag. 790) que le silence de l'Eglise sur une opi-
 « nion particulière est une marque de son consente-
 « ment, et autre chose de soutenir que son silence sur
 « une décision du saint Siège adressée aux fidèles est
 « une marque de son approbation. Nous convenons
 « que l'assemblée de 1700 a condamné le premier de
 « ces deux sentiments, et nous souscrivons de très-
 « bon cœur à sa censure. Mais cela empêche-t-il
 « qu'avec les évêques acceptants nous ne soutenions,
 « après les Pères, que l'Eglise ne peut pas tolérer une
 « fausse règle de croyance proposée aux fidèles? »

Et in Mandato an. 1723, pag. 205, rursum sic habet
 idem doctissimus præsul : « Il faut bien distinguer
 « entre une simple opinion de l'Ecole, soutenue dans
 « l'Eglise par des particuliers, et une décision faite
 « par le S. Père, adressée aux fidèles pour leur servir
 « de règle, et formellement adoptée par une grande
 « partie des évêques. Nous soutenons que dans le der-
 « nier cas le silence des évêques qui n'ont pas ac-
 « cepté la Bulle d'une manière expresse, est une mar-
 « que de leur consentement tacite. Mais à l'égard de
 « ces opinions, qu'on soutient dans les écoles, et que
 « l'Eglise tolère, nous avons prouvé, par des raisons
 « solides, que la non-reclamation des évêques n'est
 « point un signe de leur acceptation. Par là nous nous
 « sommes conformés à la censure que l'assemblée du
 « clergé a faite en 1700; nous avons dit, et nous le
 « disons encore, que le silence du très-grand nombre
 « des évêques sur ces opinions tolérées dans les éco-
 « les n'est pas une preuve de leur consentement à les
 « reconnaître pour bonnes. » Hæc eminentiss. auctor,
 quæ Gallicanam censuram, statuto à nobis circa sig-
 num consensûs taciti principio, neutiquàm adversarii
 clarissimè ostendunt. Cæterum, ut faciliùs plerisque
 aliis occurrat cavillationibus, quæ in præsentî
 negotio contra præfatî silentii vim et auctoritatem pro-
 ponuntur ab adversariis : observandum, silentium seu
 non reclamacionem episcoporum tacitam eorum ap-
 probationem importare; tunc maximè ubi sequentes
 adsunt conditiones. Prima : cum dogmatica S. Ponti-
 ficis Constitutio ad omnes fideles tanquam norma et
 regula dirigatur ab his qui sunt in auctoritate consti-
 tuti. Secunda : cum res controversa à quampluribus
 episcopis, iisque præsertim apud quos controversia
 nata est, discussa fuit, ac lata definitio expresso con-
 sensu recepta et probata. Tertia : cum pauci admo-
 dum ex adverso reclamant, atque à latâ definitione
 satis temporis effluxit, ut præsumi meritò possit eam
 ad episcoporum notitiam pervenisse. His præsertim
 in circumstantiis, silentium tacitam episcoporum ap-
 probationem indubitanter importat : atque tunc ex eo
 silentio certissimè constat pontificis definitiones vim
 et auctoritatem infallibilem habere. Idipsum ex om-
 nibus intrinsicis et extrinsecis loco mox indicato ad-
 ductis, momentis clarissimè constat : quibus istud
 addo : Cum quis potest et strictissimè tenetur loqui,
 tunc maximè, aut certè nusquam, locum habet de-
 promptum ex jure effatum : *Qui tacet, consentire vi-*
detur : silentium proinde tunc certum est consensûs

taciti signum. atqui in prædictis circumstantiis, quando scilicet tres occurrunt supra memoratæ conditiones, ex hypothesi quòd erronea foret pontificia definitio, reclamare tenerentur episcopi, utpotè cum in summo versaretur discriminè fides: imò vi *promissionum* procul dubio reclamarent: aliàs actum-esset de externâ fidei professione, prævalerentque adversus Ecclesiam inferi portæ: pastoribus omnibus, aut decretis ac mandatis, aut silentio ac non reclamazione fidem prodentibus; ergo, etc.; ac proinde silentium episcoporum, ubi præsertim tres adsunt supradictæ circumstantiæ, certissimum est tacitæ eorum approbationis argumentum. Dixi silentium episcoporum tacitam eorum approbationem importare, *tunc maxime* cum tres modo recensitæ occurrant conditiones: quia scilicet id jam sufficit ad præsens nostrum institutum, vindicandæ nimirum auctoritatis et œcumenicitatis Bullæ *Unig.*; neque diffitemur silentium illud certum esse taciti consensûs signum, etiam in quibusdam aliis circumstantiis, de quibus aptior erit alibi dicendi locus. Itaque ut hætenus dicta circa tacitum episcoporum consensum, paucis complectar, hæc ad tria puncta revoco.

Primum: Silentium, seu non reclamatio episcoporum, semper et in quibuscumque circumstantiis, certum non est tacitæ eorum approbationis argumentum: præsertim ubi agitur de doctrinâ *privatâ* alicujus *junioris* seu *moderni* auctoris *obscurâ*, vel in *scholis controversâ*: eoque unicè aut potissimum respicit laudata paulò ante Cleri Gallicæ censura. Secundum: Silentium, seu non reclamatio episcoporum, certissimum est tacitæ approbationis, taciti consensûs signum, in primis quando tres memoratæ adsunt conditiones: ubi nempe (sicuti contingit in præsentî Constitutionis *Unig.* negotio) *solemnis ac dogmatica S. Pontificis Constitutio ad omnes et singulos juridicè directâ*; *ab episcopis loci in quo natus est error, aliisque quampluribus, expresso consensu recepta fuit et probata*; *nullis aut paucis admodum ex adverso reclamantibus*. His profectò in circumstantiis, ex silentio episcoporum certò colligitur tacita eorum approbatio: nullusque ante natas de Quæsnellismo controversias, uti supra, secundâ hujusce conclus. probatione, ex abbate San-Cyrano, aliisque in hæc causâ minimè suspectis auctoribus, evicimus, principium istud in dubium vocavit. Tertium: Sunt etiam alii quidam casus in quibus silentium episcoporum tacitam eorum approbationem importat. Verum hos assignare non est hujus loci: de hoc argumento videri possunt Melch. Canus lib. 5, de loc. Theol. cap. 4, Thomassin. *dissert.* in concil. pag. 96, etc. Atque his sedulo notatis, ceteræ quas congerunt adversariæ trixæ ac vitiligationes ad impugmandam petitam ex episcoporum silentio consensûs taciti notam, evanescent, nulloque negotio dissolvuntur. Quæ enim in contrarium opponuntur Apostolica Decreta, vel dogmatica non sunt, sed ad meram politiam pertinent: vel canonicè promulgata non fuere, ab iis qui sunt in auctoritate constituti: vel denicè multas habuere numero ac dignitate illustres Ecclesias sibi contrarias et

adversantes. Quapropter exempla illa præsentî nostro instituto non sunt accommodata. Nec laudant, nec usquam in medium adducere poterim adversarij exemplum *Constitutionis dogmaticæ, ab iis apud quos nata est controversia, episcopis, expresso consensu receptæ, cæteris minimè reclamantibus*: quæ uti universalis Ecclesiæ judicium habita non fuerit. At de consensu tacito, jam satis: de quo uberius disputandi aptior alibi sese dabit occasio. Consule eminentiss. card. de Bissy in Documentis pastoralibus an. 1722 et 1725, necnon illustriss. Saession. postea Senonens. archiepsc. in 2 et 3 Communis, ubi argumentum istud eruditè versant.

Dices 7°: Ultima ac præcipua ex essentialibus ad universalis Ecclesiæ judicium conditionibus ipsa est *notorietas*; hæcque in cæteros omnes definitionis characteres necessariò cadere debet: aded ut certò et indubitanter constet de prævio adhibito examine, eoque maturo, diligenti, ab omni præjudicatâ opinione libero: tum de definitionis acceptatione *unanimit, liberâ, uniformi, canonicâ*, etc.; horum omnium firmam ac indubitam notitiam necessariò exigit, universalis Ecclesiæ circa fidem judiciorum firmitas ac certitudo, quæ dubium omne etiam speculativum excludit ac remouet: atqui in præsensâ Gallicanâ, cæterarumque Ecclesiarum Bullâ *Unig.* acceptatione, nullatenus occurrit, nec occurrere potest, prætensa circa prævium ac competens *examen, uniformitatem, canonicitatem*, etc., *notorietas*: neque enim illa stare potest cum gravissimis quæ in contrarium ab adversariis proponuntur momentis; ergo. Ita auctores scriptorum: *Mémoire sur l'appel interjeté par 4 évêques*, 2 édit. pag. 156. *Réfut. d'un libelle qui a pour titre: Cas de conscience*, pag. 24, 29, 43. *Instr. des 4 évêques*, 1719, etc., in primis verò auctor *Instruct. pastor. eminentiss. Noall.* 1719 propos. 2, pag. 85, his verbis: *Un dernier caractère du jugement de l'Eglise universelle en matière de foi est qu'il soit si notoirement et si certainement accepté par le corps des pasteurs unis à leur Chef, qu'il ne puisse y avoir aucun juste sujet d'en douter. La fermeté de la foi caige nécessairement que le fondement sur lequel elle est appuyée soit d'une certitude qui exclue tout doute.... Il ne suffit donc pas que le principe en vertu duquel on exige la soumission soit vrai, il faut que sa vérité et son autorité soient incontestablement reconnues. C'est par cette maxime si évidente en elle-même que S. Augustin, en condamnant l'opinion de S. Cyprien, justifie sa conduite. Et postea, principium istud Bullæ *Unig.* accommodans, sic pergit pag. 109: *Le cinquième caractère d'un jugement de l'Eglise universelle en matière de foi est la certitude et la notoriété, qui ne laissent aux fidèles aucun lieu de douter de la décision: toutes les réflexions que nous avons faites détruisent cette notoriété si essentielle, et font naître des doutes que l'on ne saurait dissiper... Point de certitude sur la conformité qui devrait se trouver entre le jugement du Pape et celui des évêques (de France): Certitude, au contraire, que sur plusieurs points le Pape et les évêques ont jugé très-différemment des 101 propositions. Point de certitude sur l'unanimité morale... Enfin il est évident**

que la réception de cette Bulle n'a point été faite selon l'ordre canonique; l'acceptation de la Bulle n'a donc point ces caractères de certitude et de notoriété en vertu desquels on puisse exiger des fidèles qu'ils se soumettent à la Bulle comme à la décision de l'Eglise. Similia inculcant illustriss. Soanen et de Colbert; aliique dissidentium duces.

Respondeo 1°, nullam hactenus existisse, aut unquam futuram esse canonicam, proindeque infallibilem, Ecclesie dispersæ definitionem, si valeat proposita obiectio. Certè etenim et indubitanter sciri nequit, nequidem à perspicacioribus, adhibitum fuisse ab omnibus episcopis, præviè ad definitionem, examen, illudque maturum, diligens et ab omni præconceptâ opinionè vacuum: pariter nec de unanimi, canonicâ, uniformi, ad sensum adversariorum definitionis acceptatione usquam indubitatè, ut patet, constare potest. Respondeo 2°: Isdem de causis, dogmatica conciliorum etiam maximè œcumenicorum nutarent iudicia, proindeque vel ipsis concilii Trid. dogmaticis Decretis obloqui liceret: antecederent siquidem ad obsequium expendenda forent certèque et indubitanter dignoscenda præsumtum in ferendis definitionibus motiva, sufficiens examen, cæteraque quorum pleraque omninò sunt impervia. Relictâ itaque Orthodoxorum auctoritatis viâ, ad examinis et discussionis viam cuncta reducenda forent, exigendaque fidei capita: in quo præcisè situs est palmaris Protestantium error. Horumque consecratorum insultas ac nequitia, principiorum ex quibus spontè fluunt virus ac pravitàtem apertè declarant. Respondeo 3°, cuncta in objectione propositâ similiter opponi posse in Bullas Leonis X. adversus Lutherum, Pii V. Greg. XIII. et Urbani VIII. adversus Baium; Innoc. X. adversus Jansenium, quin etiam in ipsa contra Molinosum et librum de Placitis Sanctorum pontificia decreta, quæ tamen canonice esse non dissentiant adversarii: ab ipsis ergo primùm solvenda obiectio. Respondeo 4°, plurimum nocere Quesnellistis quod hic obijciunt: hinc etenim liquidò demonstratur excludendos esse recenter ab ipsis excogitatos canonicorum Ecclesie iudiciorum inauditos characteres: namque ex omnibus polemicis adversus Protestantés, medium dignoscendi veram Ecclesiam, veraque ipsius ac canonica iudicia, debet esse breve, facile, omnibusque etiam rudioribus proportionatum: atqui assignati à dissidentibus characteres non sunt medium hujusmodi: imò iis semel positis, canonicorum Ecclesie iudiciorum notitiâ evaderet ipsis etiam doctoribus prorsus impervia, ut ex mox allatis solutionibus, ipsâque solâ horumque characterum inspectione liquet; ergo. Respondeo 5°, tum intrinsicis, tum extrinsecis momentis, omninò constare Bullam Unig. canonicam esse universalis Ecclesie definitionem.

Primò quidem intrinsicis momentis: namque Bulla pontificia, ad omnes fideles directa tanquam norma ac regula, cui positivè consensus pars Ecclesie notabilis cæteris per orbem tacitè consentientibus, canonicum est universalis Ecclesie iudicium: atqui sic se habet Bulla Unig., imò nedum tacitè, seu non reclamando,

sed etiam positivè consensu ab omnibus per orbem sparsis Ecclesie recepta fuit; ut ex publicis monumentis suprâ relatis manifestum est; ergo.

Secundò, idem extrinsecis momentis constat: locupletissimis scilicet omnique exceptionè ac probatiòne majoribus, quinque Romanorum pontificum; totius sacri cardinalium collegii; trinm conciliorum quorum uni præfuit Benedictus XIII, omnium fermè orbis catholici metropolitanorum; presulum Gallicanorum tum in publicis Mandatis, tum in plus quàm decem conciliis generalibus, authenticis testimoniis: quæ omnia legere est, aut in collectione celsissimo Aurelianensium duci, regni moderatori, primùm oblata, typis postèa excusâ jussu eminentissimi Mechliniensium archiepiscopi: aut in pastoralium Documentis card. de Bissy 1722, et illustriss. Suesionensis, postea Senonens. archiepiscop. 1718. Pleraque ex his testimoniis protulimus in Synopsi histor. et inter conclusionis probationes.

Tertiò, rursus idem colligitur ex insulsis ac inauditis characteribus à Quesnellistis ad canonicitatem Ecclesie iudiciorum recenter excogitatis: hi enim ad elevandam Clementinæ Bullæ œcumenicitatem unice conficti, manifestè ostendunt genuinos et proprios ipsi competere iudiciorum Ecclesiasticorum characteres, novosque ad ipsius vim et auctoritatem infirmendam fuisse adinventos. Hincque fidenter asseri potest, vix ullum existisse hactenus, nec fortè existituro usquam dogmaticum Ecclesie iudicium, quod tot ac tanta ad sui commendationem vindicet testimonia, quàm præfata Unig. Bulla. Ita notant cardinales et archiep. mox citati, locis indicatis. Falluntur itaque aut fallunt adversarii, cum ex prætensis à se de novo excogitatis, aut aliò traductis, iudiciorum Ecclesie characteribus, præposterè colligunt, Clementinæ Bullæ ad canonicam Ecclesie definitionem; notoriètatem requisitam deesse. Scilicet, non ex prætensis illis characteribus dijudicandum de veritate aut canonicitate decisionis exterioris episcoporum S. Pontifici adherentium: sed è contra ex ipsâ exteriori definitione certò pronuntiandum, requisitos omnes characteres huic decisioni de facto competere: illosque proinde de quibus controvertitur, aut in definitionem actu cadere, aut illos ad ipsius canonicitatem hic et nunc minimè esse necessarios. Verbo dixerim, non de decisione exteriori per condiciones, sed de conditionibus per exteriorem decisionem dijudicandum ac certò pronuntiandum. Capitale istud principium, in Scripturis et SS. Patribus fundatissimum, necnon à polemicis scriptoribus, nominatim Hosio, Perronio, Walenburg. Bossuetio, etc., sæpius inculcatum, egregiè statuunt ac evolvunt præsules nostri in suâ ad regem, circa caudiciorum Parisiensium consultationem, Epistolâ an. 1728. Verba latè suprâ exscriptimus: impressantur ista retulisse sufficiat: « Nous disons (inquint illustriss. « Præsules, pag. 20 et 21), et nous le disons en nous « appuyant sur les promesses de J.-C..., dès que le « vrai fidèle voit le corps des pasteurs uni au chef « former une décision qui intéresse la foi; dès qu'il

« voit ce corps respectable... exiger la soumission et prescrire l'obéissance, il ne balance point; on a beau lui dire: Une partie de ces pasteurs n'a pas prononcé par voie de jugement; les autres ne sont pas unanimes dans le motif de leur décision; c'est l'infailibilité du Pape qui a déterminé uniquement ceux-ci; l'examen de ceux-là n'a pas été suffisant, ou il n'a pas été juridique...; tous ces discours n'ébranlent pas sa foi et n'affaiblissent pas la confiance qu'il a dans la promesse de J.-C. Il voit l'unité dans le corps des Pasteurs...; il sait que c'est à cette unité qu'il est dit: *Celui qui vous écoute m'écoute*, etc. Il ne lui en faut pas davantage; il n'examine point comment le jugement a été formé, ni les différens motifs sur lesquels les Pasteurs ont pu appuyer leur décision; il lui suffit qu'ils aient parlé, pour qu'il règle sa foi sur leurs enseignements... Il sait que celui qui a promis son assistance aux premiers pasteurs saura les garantir, et lui avec eux; et que la simplicité de sa soumission fera toujours sa sûreté, comme la promesse de J.-C. fait la leur. » Haneque in rem duo præclara laudant Bossuetii testimonia. Consule superiùs in respons. ad primam objectionem. Ad constantem hanc præsulum nostrorum doctrinam omnino, appositè Armandus princeps de Rohan-Ventadour, Universitatis Parisiensis olim rector, nunc S. R. E. eminentiss. cardinalis, in eloquenti ac nervosâ oratione habitâ die 11 Maii 1759, hæc habet, quæ cum hactenus dicta mirum in modum confirmit, transcribere juvat: « Neque nobis, inquit, quisquam responderit, dogmatico sanctæ Scdis Apostolicæ decreto non teneri fideles, nisi ab universo episcopali ordine, clarè, liberè, unanimi consensu, nullâ relicta dubitandi ratione, acceptum fuerit; nisi prævio iudicio, re etiam atque etiam ad normam juris inquisitâ, ita ut non ex præjudicatis opinionibus, sed ex naturâ rei, certisque et indubitatis principii sententia feratur. » En summam omnia dissidentium adversùs Clementinam Bullam objecta: quæ quidem dilucidè solvit eminentiss. cardinalis, simulque præfatum palmare principium luculenter firmat his verbis: « Absit quidem ut quisquam sentiat aut dicere audeat, ad ferendum de his quæ pertinent ad fidem iudicium, nullam inquisitionem, considerationem, libertatenque requiri. *Sed Christi promissis freti*, ita sentire, ita dicere debemus, si quid episcopalis ordinis voce sanctum est, id respicere a tribus fidelibus cuilibet omnino fas non esse. Sic fore promissum est, ut portæ inferi nusquam prævalerent; nunquam ergo invalescèt tanta pestis, ut seu vi, seu negligentia, seu fraude prævaleant. Episcoporum corpori Christus adest, Christus sapientia Patris, Christus æterna veritas; quatenus veritas, præstè est ut ab erroribus moveat; quatenus sapientia, præluet ipsis, ut quæ docuit certâ vi consequantur. » Subdit: « Statim atque episcopalis ordo cum capite conjunctus aliquid circa fidem decrevit, statim atque sacrum illud corpus, interpres divinæ vocis ac cœlesti Spiritu afflatum, obedientiam postulat, tum veri fideles nihil dubitant; in episcopali corpore unitatem vident, in

quo episcopi consentiunt, dissentire nefas putant; sciunt quippè ad episcopos pertinere has voces: *Qui vos audit, me audit*; sciunt enim quicquid corpori episcoporum opem suam pollicitus est, neque episcopis, neque sibi, si episcoporum vestigiis insistant, defuturum; atque ut pastoribus in Christi promissis tutissimum est semper præsidium, ita sibi in fidei simplicitate arcem fore inexpugnabilem. » Mox Bossuetii verba subiungens; addit: *Quocumque modo*, aiebat Bossuetius, *fiat ut Ecclesia consentiat, transacta planè res est: neque enim fieri potest unquam ut Ecclesia, Spiritu veritatis instructa, non repugnet errori. Deus (inquit alio in loco) ita versat animos, ita in eis dominatur, ut in aspectibus et perpetuâ successorum apostolorum communione, sana et incorrupta doctrina semper vitrix evadat.* Hæc eminentiss. præsul, ad disspandâs quaslibet adversariorum tricas, sanè efficacissima.

Dices ultimò: Deus ipsemet innumera propè edidit prodigia et operationes sanitatum, in gratiam et ad invocationem eorum à quibus interposita fuit appellatio à Constitutione *Unig.* ad futurum concilium œcumenicum: ita constat ex plerisque divulgatis collectionibus miraculorum et prodigiorum, quæ ad tumulos D. Rousse, præsertimque D. Paris diaconi Parisini patrata sunt: porrò tot tamque frequentibus miraculis, apertè commendata videtur, ac quasi divinitus obsegnata Appellanti doctrina; qui ergo Clementina Bulla tuâ recipi queat, quæ doctrinam hæc gravissimis notis configit ac damnat? Ita variis in scriptis Quesnellistæ: illudque, editis etiam eâ de re Pastoralibus Mandatis, sæpius ac fusiùs prosequuntur Illustriss. Soanen et de Colbert.

Respondeo, extremum istud esse ac miserimum effugium quod in suâ prorsùs deploratæ causæ præsidium advocant Appellantes. Verùm inani ac planè irritò conatu: quod quidem sequentia manifestè ostendunt. Namque 1º, neminem latet omnium seculorum hæreticos enuntia miracula in sui erroris patrocinium jugiter jactitasse: atque ex pretentis his ac temerè vulgaris miraculis, minùs cautos decipere; ignaram, credulamque plebem pervertere; sibi, suarumque partium pertinacissimis sequacibus gloriam sanctitatis ascribere conati sunt. Ita notant, ipsique exprobrant S. Iren. lib. 2 de hæres. Tertull. lib. de præscript. cap. 44, inprimis S. Aug. qui in improbam ac maximè exitiosam hæc Sectariorum agendi rationem; tum in Concionibus, tum in Scriptis vehementer invehitur, præsertim Tract. 45 in Joan. n. 17, et lib. de Unit. Eccles. n. 28 et 29. Fidem certè omnem exsuperant fallaciarum, deceptionumque atrocitas et multitudo, quas molitur ardens partium studium. Infamem Priscillianum et furiosos Dioscorum, tanquam sanctos, illorum sectatores post obitum venerati sunt, et ipsis attribuere miracula non sunt veriti. Hæssitæ Joannem Hæc œcumenicæ Synodi sententiâ confixum paribus honoribus exornarunt. Ipsaque quod graviora Ecclesiæ in hæreticos damnatoria iudicia, cõvidentur enixitè movere discipulos, ut suos impensius

colant Magistros. Insignia ac frequentia veritatis hujus omnium temporum hæres suppeditant argumenta. Incautè igitur omninò ac præposterè Quesnellii defensores præcedentium Novatorum vestigiis insistentes, ad ementita confugerunt miracula, ut ea divinæ primorum Pastorum, à quibus damnantur, auctoritati opponant, sicque se, suamque doctrinam gravissimis Ecclesiæ Decretis ac censuris subducant.

2° Asserta S. Medardi diaconò, aliisve Appellanti bus miracula, nec vera cènseri possunt, nec certa, nec divina; imò ficta sunt, dubia, absona, ab omni fide prorsus abhorrentia: id egregiè ostendit ac juridicè declarat illustriss. Parisiens. archiepisc. D. de Vintimille latis die 15 julii 1751, et die 8 novembris an. 1755, hænc in rem Mandatis. Hoc idem invictis adstruunt momentis Ehdredunensis olim, postea Luglunensis archiepiscopus, et eminentiss. card. de Tencin, necnon illustriss. Senonensis et Cameracensis archiepiscopi, quorum luculentè eo de argumento Documenta consuli possunt. Etverò, inter prætensa ab Appellantibus alio venditata miracula principem certè locum obtinent quatuor illa quæ 25 parochi Parisienses, ut *evidenter probata*, obtulerunt archiepis i scopo Parisiens, dato supplicii libello die 15 Augusti 1751, ut juridicam de his sumeret inquisitionem: oblati simul circa eadem miracula Actis verbalibus, quæ, ut dicebantur, jussu et auctoritate eminentiss. Noallii fuerant composita. Jam verò, his omnibus ex juris prescripto maturè ac diligenter discussis, solemnè Mandato die 8 novembris 1755, pronuntiavit illustriss. archiepiscopus, prædicta Acta verbalia, *ipso jure radicitiùs irrita* esse, nulliusque prorsus ponderis ac auctoritatis; eaque, *sive rem* spectes, *sive formam* et rationem omninò viliosa esse; multisque titulis *abusiva, informia, inutilia*: quoad miracula verò, declarantur *temerè et contra leges vulgata characteribus* ad vera miracula requisitiùs *planè destituta*; talia denique, *ut omni fide careant*. En illustriss. archiepisc. verba, cit. Mandat. pag. 75 et 76: « Par l'examen que nous avons fait des motifs exposés dans la requête que notre promoteur nous a présentée, nous avons reconnu 1° que ces procès-verbaux sont *utiles dans leur origine*, parce qu'ils ont été dressés, ou dans commission, ou en vertu d'une commission sur prise et *abrévités*; 2° que, quand dans leur origine ils auraient été revêtus des formes les plus solennelles, l'état dans lequel ils nous ont été présentés doit nous les faire regarder comme des pièces qui ne méritent aucun égard... Ce sont des actes *sans force, sans autorité, inutiles, anéantis*, pour ainsi dire...; 3° non-seulement ces procédures sont *défectueuses dans la forme*, mais elles sont encore *insuffisantes dans le fond* pour établir la vérité des guérisons miraculeuses, auxquelles on dit qu'il ne manque que notre autorité pour les publier solennellement aux peuples. » Et in mandati judicato, sic statuit idem illustriss. archiepiscopus: « Nous déclarons les procès-verbaux dressés en 1751 *informes et sans autorité*; et les miracles dont il a été informé, *temé-*

rairement publiés, destitués de preuves, et indignes de toute croyance. »

Porro, si præfata miracula à quampluribus parochis Parisiensibus archiepiscopo suo solemniter ac confidentiùs oblata, veluti *summè authentics*, ut jactabant, testificata Instrumentis, et *locupletissimis* firmata testimoniis: si, inquam, miracula illa, perpensa postmodum secundum accuratorem Juris normam, deprehensa fuerint ac juridicè declarata, *temerè asserta, ac vulgata*; idoneis destituta testimoniis ac probationibus, atque ab omni prorsus fide abhorrentia, quantò potiori jure de cæteris quæ exindè divulgata sunt, quæque longè levioribus magisque suspectis nituntur testibus et probationibus, idem pronuntiandum sit, nemo non videt. Hoc ipsum scièntè notat et urget laudatus archiepiscopus, ibid. pag. 79, ubi ex prædictis miraculis, de reliquis de quibus plerique circumferebantur relationes ad libitum confectæ, à levibus passim adseductis mulierculis assertæ, judicandum asseverans, sic habet: « Mais si les miracles qu'ils (les 25 curés) nous ont présentés comme prouvés, avec évidence; si ceux qu'ils assurent avoir paru à M. le card. de Noailles, mériter une information juridique; si ceux enfin qu'ils prétendent devoir servir de préjugés pour tous les autres, portent sur l'illusion, ou sur le mensonge; que devez-vous penser, mes très-chers frères, de ces faits qui ne sont appuyés que sur des bruits populaires, ou sur des relations dressées par des personnes sans autorité, sans caractère, et obstinés, malgré nos défenses, à faire valoir une dévotion de parti? » Accedit ad idem adstruendum invictum ex defectu requisitarum ad miracula conditionum depromptum argumentum. Scilicet, ut curationes à morbis et infirmitatibus inter vera recenseantur miracula, plura concurrere debent. Primum est, ut morbus sit gravis, et vel impossibilis, vel curatu difficilis: secundum, quòd sanatio sit subita et instantanea; aut saltem iis quæ operatur natura longè promptior ac celerior: tertium, ut sanatio sit perfecta, non manca aut concisa; quartum, ut sit permanens, hoc est, iteratus non contingat in morbum lapsus: quintum, quòd absque remediis naturalibus procurata fuerit, hoc est, ut nulla adhibita fuerint medicamenta, vel si adhibita fuerint, certum sit ea non profuisse; sextum, ut morbus qui de pellitur non sit in ultimà parte statùs; ita ut non mutò post declinare debeat; septimum, ut nulla notata digna evacuatio, seu crisis præcedat temporibus debitis; si enim ita accidit, tunc verè miraculosa sanatio dicenda non erit. Ita Rouce apostolici sacrarum præfatus, et consultor Congregationis sacrorum Rituum, in suo de Canonizat. Sanctorum tractatu, cap. 25. Zachias lib. 4 de Miraculis, titul. 1, quæst. 5, etc. Atqui curationes omnes ab adversariis adèò venditatur, cunctis vel periculis ex his characteribus omninò sunt destituta: quod quidem vel ex ipsismet harumque curationum procusis collectionibus clarè ostendunt archiepiscopi supra laudati. In primis verò illustriss. Parisiens. archiepiscopus, citato mox Mandato pag. 76 et

77, idipsum luculenter et distinctè probat de miraculosis illis sanationibus, libello supplicii sibi à parochis Parisiensibus exhibitus ut de iis inquireret, et ex quibus, testibus iisdem parochis, *de cæteris omnibus iudicium ferendum est; ergo.*

5° Quæ per Appellantes fieri dicuntur miracula, nedùm dubia sunt et incerta, divinisque characteribus destituta, ut modò vidimus; verùm insuper Deo sunt prorsus indigna; undè non in Deum auctorem refundenda; sed à dæmone sudente, aut etiam operante (si causam superiorem postulant) profecta et perpetrata dici debent. Namque pretensa illa prodigia ac miracula ad tres generatim revocari possunt classes: prima nudas complectitur convulsiones, membrorum distentiones contractionesque, absque ullà præviâ aut subsecutâ curatione. Secunda curationes convulsionibus annexas continet, hoc est, morborum sanationes aut ex convulsionibus progenitas, aut convulsiones postmodùm procurantes. Uno verbo, curationes quæ sint causa aut effectus convulsionum. Tertia spectat miraculosas, ut jactant, curationes ad tumulos aut invocationem Appellantium patratas absque comitibus præviis aut subsequentiis convulsionibus. Triplex istud prodigiorum aut miraculorum genus passim vendiant Appellantes variis eâ de re editis collectionibus ac voluminibus: de quibus copiosè disserit Illustriss. Senonens. Archiepiscop. in sua eruditâ circa prætensa quæ S. Medardi diacono tribuuntur miracula, pastorali an. 1754 Instructione. Jam verò nulla ex jactatis hisce prodigiis ac miraculis Deo adscribi posse, aut in Deum refundi: eaque omnia ad tumulos aut invocationem Appellantium perpetrata prodigia, Deo esse prorsus indigna, hand difficill negotio demonstrari potest. Et quidem quod spectat nudas et meras convulsiones, hoc est, stupentes ad insolitos Convulsionariorum motus, absque ullâ tamen præviâ, comite aut subsequente membrorum sanatione excitos: motus, inquam, illos à perisque Appellantibus tanto cum fastu ostentatos, à Deo supernaturaliter ac miraculosè operante minimè proficisci, exquisitè ac eruditè probat insignis *Litterarum Theol. super miraculis* auctor; idque compluribus momentis manifestè patet. Namque 1° Deus miracula non operatur villa, ridicula et inutilia, juxta doctrinam sancti Bonaventuræ, Gersonis, Medinæ, etc.; hoc ipsum fusè ostendit laudatus auctor in sua Epist. 15, paragraph. 42 et sequentiibus, necnon Epist. 2, per totam: quod quidem ipsa Entis supremi ac summè sapientis idea clarè adstruit. At certè nihil vilius ac ridiculum magis excogitari potest, absque illis et inverecundis Convulsionariorum motibus ac saltibus qui vel in ipsis eorum Collectionibus narratur. Ex innumeris sit in exemplum quod cuidam monacho contigisse describit auctor ipsemet *Nuntiorum ecclesiasticorum* die 7 februarii 1754 his verbis: *Des efforts, des frémissements, des agitations, des raidissements étonnants de tous les membres, les talons et les bras retournés en devant; le visage derrière le dos, le col plié; il s'élevait de temps en temps à la hauteur de trois ou quatre pieds, et demeurait*

*ainsi suspendu en l'air, sans point d'appui, l'espace de dix minutes, quelquefois plus... Il se donnait de grands coups de poing, il demandait avec instance qu'on le frappât rudement, ce qu'on ne manquait pas de faire. Quid irreligiosius quàm inkompositos et inordinatissimos illos motus Deo, et quidem supernaturaliter operanti, adjudicare? Ad hanc Quesnelliani scriptoris narrationem, aptè omninò sic habet Illustriss. Senonensium archiepiscopus laudato Documento part. 2, n. 3: *Voilà un étrange miracle: un miracle qui consiste à tordre le col à un malade pour le guérir d'une maladie qu'il n'avait plus. Jusqu'ici on n'avait vu au tombeau des saints de pareilles fureurs, que dans les démoniaques: les saints guérissaient ces accidents funestes, et le nouveau saint les donne; il les donne sans nécessité et sans utilité pour le malade; car on assure que celui-ci était guéri DÈS LE PREMIER JOUR, et cependant ces horribles convulsions le reprennent chaque jour de la neuvaîne.* Præterea à Deo procedere nequeunt prodigia indecentia vel in se, vel in suis effectibus: imò, uti citatis locis argutè notat, et ex SS. Hilario, Paulino, Sulpicio, etc., evincit laudatus theolog. Epistol. auctor, plerumque Deus insignia operatus est miracula, ut obscenitates et spurcitiis à diabolicis averteret prestigiiis: atqui obscenius nihil ac turpius toto convulsionum opere, illarum etiam ex quibus enatas curationes prædicant, quasque idcirco ut divinas agnoscerent ipsimet mitiores Convulsioniste, dicti *Discernentes* et *Miscellancs* (*Discernants* et *Mélangistes*), hoc est, discretionis et permixtionis in convulsionibus auctores. Comperta sunt ista et explorata ex accurato convulsionum Diario, sciente et approbante celebri abbate *Duguet*, exarato, quod instar appendix ad suum *circa miracula* Documentum denuò edi curavit laudatus Senonens. archiepiscopus. Adversus Diarium illud nonnisi in pauculis ac levioribus quibusdam reclamatum fuit ab adversariis: quo propter cætera quæ in eo narratur longè graviora et numerosiora facta exinde certiora magisque indubitata evasere. Ita in præfat. ad Diarium, appellatus mox archiepiscopus. Denique, quemadmodum prædictarum Epistolarum ratiocinatur auctor pereruditus Epist. 45, n. 56, et seqq., à divinâ sapientiâ prorsus alienum est, Deum ad arcanas suas voluntates declarandas, aut ad patranda miracula, delirantes ac mente alienatos seligere. Multò adhuc magis Deum dedecet, si rationis usu privaret, quos et consiliorum suorum participes ac præcones, necnon omnipotentia suæ ministros vellet effecere. Constans est et certissimum istud placitum: tum quia, nec in antiquâ lege ullus unquam, dum divino concitaretur Spiritu, mentem perturbatam habuit; nec in novâ lege, dum agros sanabat, fideles edocebat, futura vaticinabatur, mentis corporisve perturbatione fuit agitato; tum quia à promulgato Evangelio, si dum insaniret quis ac furere, eventura pronuntiavit, aut stendendum aliquid simile operatus est, ab Ecclesiâ tanquam Dei minister, veritatisque nun-tius, nusquam est habitus; tum quia in eadem doctrinam colunt unanimis Patrum doctrina, ita SS. Atha-*

nas. tract. 3 contra Arian. Chry'ost. Homil. 29 in 12 cap. 1 Epist. ad Corinth. Epiph. heres. 48. Hier. Prolog. in Isai. August. lib. 1, contra Academic. cap. 6, etc. Idem disertè tradunt doctores scholastici, card. Cajetan., Estius, Sylvius, aliique præcunte divo Thomâ 2-2, q. 171, art. 2, et ibid. q. 175, art. 5, in corp. : *Talis alienato à sensibus, inquit S. doctor, non fit in prophetis cum aliquâ ordinatione naturæ, sicut in arreptitiis aut furiosis, sed per aliquam causam ordinatam, vel naturalem, sic per somnium; vel spirituales, sicut per contemplationis vehementiam, sicut de Petro legitur, Act. 10, quoddam ORARET FACTUS EST IN EXCESSU MENTIS. Ibid. ad 4 addit : Spiritus Prophetarum dicuntur esse subjecti Prophetis, quantum ad prophetiam enuntiationem, de qua ibi loquitur Apostolus : quia scilicet ex proprio sensu loquuntur ea quæ videntur, NON MENTE PERTURBATA, Sicut ARREPTITI, ut dixerunt Priscilla et Montanus. Certum est itaque et indubitatum, Deo prorsus indignum esse, ad suam manifestandam voluntatem, aut ad patranda miracula, delirantes homines adhibere; vel ad hoc, quod magis est, sanos homines insanos reddere. Porro, non minus certum est, mentis abalienationem passos fuisse viros ac mulieres convulsionum motibus agitados, dum sublimes illos, toties ab insulsi operis præconibus jactatas, sermones habuere; dum res occultas detexere, futura prædicere, morbos curavere, cæteraque tam audacter vulgata miracula patravere. Sexcentiis id testati sunt ipsimet Convulsionariorum duces ac magistri : imò, quod certè extreme est cumulateque cæcitatæ ac insanæ, cò progressi sunt, ut ex illâ, his in circumstantiis, mentis alienatione ac delirio, divinæ virtutis in Convulsionistis miraculosè agentis argumenta duxerint. De quo sæpiùs insigniores apud ipsos convulsionum defensores, imprimis auctores libellorum : *Plan général sur l'œuvre des convulsions; et Coup-d'œil sur l'œuvre des convuls.*, etc.; ergo.*

Convulsionum turpitudinem, dedecus et ignominiam palàm fecere, ipsisque earum defensoribus acriter ac strenuè exprobravere perique etiam ex Appellantibus : præ cæteris verò, triginta doctores celeberrimæ, circa infansum istud opus, Convulsionis an. 1735 auctores; ibi variis sibi propositis super toto isto negotio quæstionibus, pensatis ac maturè discussis, sic generatim de Convulsionibus mentem suam aperiant, pag. 24 : « Il est honteux qu'on ait été obligé de montrer que des contorsions effroyables, des grimaces affreuses, des culbutes indécentes, des attitudes malhonnêtes, et qui blessent la pudeur, des extravagances qui tiennent d'une sorte de fureur, ne peuvent avoir Dieu pour auteur dans l'ordre des miracles. » Pergunt : « Comment donc pourrait-on s'imaginer que Dieu fasse servir ou concourir ces mêmes convulsions pour opérer des guérisons que l'on croit miraculeuses? *Tout réclame et surtout la Religion, contre une imagination si bizarre, et qui retombe sur Dieu même qu'elle déshonore.* » Paucis interpositis addunt : « Ainsi il ne reste plus par rapport à ces prétendues guérisons que l'on fait voir en faveur des

convulsions, si elles sont réelles, ou que d'en chercher le principe dans la nature, quelque singulières qu'elles paraissent, ou si on les croit d'un ordre supérieur, de recourir à un agent fort distingué de Dieu. » Ubi prætensas supernaturales convulsionibus annexas morborum curationes, ex hypothesi quòd recipià extiterint, in demone refundendas esse judicant præfati Appellantium magistri. Tum iterum rejectis convulsionibus, hisque adjunctis jactatis curationibus, tandem concludunt, p. 29 : « Il est évident que l'on n'a plus rien à attendre pour juger des convulsions. » Quand on y réfléchit sérieusement, on ne peut découvrir en suspens. *Tout réclame contre.* La majesté de Dieu, la sainteté de son culte, l'honneur de l'Église, la pureté des mœurs, l'honnêteté publique, le bon ordre, le maintien des règles exigent de tous ceux qui s'intéressent au bien de la Religion, qu'ils concourent avec zèle, autant qu'il est en eux, à faire cesser un scandale qui a duré trop long-temps, et une illusion qui ne peut avoir que des suites funestes. » Et rursus ibid. : « Les convulsions ne sont point l'œuvre de Dieu : et ce prodige de nos jours, autorisé par une admiration mal placée, doit être livré à tout le mépris qu'il mérite. Puisse-t-il être à jamais oublié! »

Ilæc insigniores 50 ex Appellantibus doctores, de toto convulsionum negotio, idque post maturum ac diligens, ut ipsi testantur, omnium operis characterum ac circumstantiarum examen, accuratamque discussionem. Ex quibus liquet non posse, absque insigni in Deum contumeliâ, nefandum convulsionum opus divino Numini adscribi, ipsasque proindè, ut patet supernaturales, si quæ sint, his convulsionibus annexas curationes, in auctorem à Deo prorsus distinctum, uti loquuntur Doctores (dæmonem scilicet), esse referendas. Porro, explosis semel convulsionibus, uti planè absolis, ac divinâ omninò indigni majestate, iisque diabolicæ virtutis adjudicatis, explodenda pariter et dæmoni adscribenda cætera Appellantium miracula : nempe non modò jactate tantoperè morborum sanationes, ope convulsionum, sed etiam aliæ omnes absque convulsionibus, occasione ejusdem cultus ac invocationis perpetratæ. Scilicet, quemadmodum notant et invictè adstrunt modò laudati præsules : tria illa ab Appellantibus venditata prodigiorum genera : 1° convulsiones; 2° progenitæ ex convulsionibus curationes; 3° sanationes absque ulla convulsionibus : tria, inquam, illa ita arctè ac indivulsè inter sese connexa sunt et concatenata (utpote eisdem origine cultu ac fine innixa, nempe ad eundem tumultum, ex eadem invocatione nota, atque ad favendum appellationi pariter destinata) ut ea proindè omnia admittenda sint tanquam vera miracula; aut ex æquo rejicienda, ut meræ fraudes ac præstigie. His ergo invictis omnibus momentis, quibus convulsiones Deo auctori assignari non posse demonstrant celebres præfatæ consultationis auctores, iisdem etiam clarè ac ineluctabiliter conficitur, quas prædicant adversarii miraculosas morborum sanationes, in Deum minimè refundi posse :

atque adeo, si verè supernaturales sint, soli demoni tanquam auctori esse adscribendas. Præstat hanc in rem audire illustriss. Parisiensem archiepiscopum laudato pastorali Documento an. 1735 edito, occasione miraculorum quæ ad tumulum et invocationem diaconi S. Medardi patrata narrabantur : hoc in Documento, insulsi tate et infamiâ fanatici convulsionum operis latè deductis, sic habet pag. 86 : « Arrêtons-nous, mes très-chers frères, n'entrons pas dans un plus grand détail des misères et des horreurs dont cette œuvre fanatique (les convulsions) est souillée et composée : le bruit public vous a assez instruits, et peut-être n'en avez-vous que trop appris par vous-mêmes. Mais de ces faits certains ne concluez-vous pas avec nous, que ce serait blasphémer contre Dieu, que de lui attribuer une œuvre qui porte de tels caractères? Tum recitatis modò adductis triginta doctorum textibus, arctam et indissolubilem convulsionum cum jactatis quibuslibet dissidentium miraculis, egregie stant his verbis : « On ne peut regarder Dieu comme auteur de l'œuvre des convulsions. Or cette indigne œuvre tient inséparablement à celle des nouveaux miracles..... Cette liaison est trop sensible, pour qu'à près de sérieuses réflexions, on puisse la contester de bonne foi. » Pergit : « Les convulsions n'ont-elles pas la même origine que les miracles? Ne sont-elles pas nées comme de leur sein? N'en ont-elles pas, dit-on, produit à leur tour un grand nombre? Ne sont-elles pas le fruit d'un même culte? Ne tendent-elles pas à la même fin? N'ont-elles pas eu les mêmes suites, et occasionné les mêmes effets? » Moxque concludit : « Les convulsions étant donc jugées indignes de la main de Dieu, n'hésitons pas à prononcer qu'on ne peut lui attribuer les guérisons que l'on dit être arrivées, ou par des convulsions, ou sans convulsions, à l'occasion du même culte. » Ita pressè quidem, at invictè, arctissimam convulsionum cum prætensis Appellantium miraculis cognationem ostendit illustrissimus archiepiscopus. Et verò, quemadmodum illòd. ratiocinatur, predicta miraculorum cum ipsismet convulsionibus admittenda est connexio : aut cum adversariis agnoscenda distinctio duplicis generis miraculorum, quorum scilicet alia verè divina sunt, alia falsa et demoni adscribenda : quanquam utraque perinde perpetrata, ad eundem tumulum (diaconi scilicet S. Medardi), ex eodem cultu et invocatione, eundemque in finem ordinata ; atqui absque proorsis, necnon fidei et rationis placitis è diametro adversa, ipsique supremo Enti summè injuriosa talis distinctio : hæc enim positâ, alternis et quasi invicem, ad eundem tumulum, eodemque fine, Deum et demonem prodigia operari dicendum foret : quod nihil certè insulsius ac irreligiosum magis ; ergo.

Audiat iterùm laudatus archiepiscopus, momentum istud luculenter versans ac evolvens, citato pastorali Documento, pag. 88 : « Observez, mes très-chers frères, que pour nier la liaison des miracles avec les convulsions, il faut, dans le sentiment de ceux que nous combattons, soutenir la distinction de deux

sortes de miracles arrivés au tombeau du sieur Paris, les uns divins, les autres diaboliques. Etrange extrémité! Dieu et le démon régneraient donc, pour ainsi dire, sur le même trône? Ils leraient tout à tour des merveilles qui concourraient au même objet et à la même fin? une même invocation attirerait de la part de Dieu, et de celle du prince des ténèbres, des effets extraordinaires; et l'on serait exposé à tous moments à confondre l'œuvre divine avec l'opération de Satan? Conséquences qui répugent à tous les principes de la religion. » Hæc decretoria sanè in præsentem causâ. Parâ tradunt paulo antè laudatî archiepiscopi : inprimis Senonensis archiepiscopi suo sæpè miraculis et coveis. pastorali Mandato an. 1734, part. 1 et 2. Tria ergo ab Appellantibus jactata prodigiorum genera : convulsiones videlicet, morborumque sanationes, ope convulsionum, aut absque convulsionibus perpetrata : tria, inquam, ista prodigia majestate ac virtute divinâ proorsis indigna sunt : ac si quid humanas vires superans in eis agnoscendum sit, totum istud in demonem ipsum, uti auctorem, est referendum.

4° ramosus S. Medardi diaconus D. Paris, cujus præsertim ope patrata feruntur Appellantium miracula, is non fuit qui pro sancto, sedùm pro *Théomaturge* haberi possit, si vel is ipsis fides habetur qui vitam ejus conscripserunt. 1° Quia constanter exhibetur uti Janseniana doctrinæ, toties ab Ecclesiâ proscriptæ, pertinaciter addictus, atque ad extremum usque spiritum inverecundè non minùs ac irreligiosè debauchans in æquissimam formularii legem, utriusque firmatam auctoritate, necnon adversùs dogmaticam universalis Ecclesiæ Constitutionem Univ. Ita auctor libelli cui titulus, *Vie de M. de Paris, diacon, Édité de Bruxell.* pag. 151, 161, 170, prætensas dicti diaconi virtutes celebrans, sic habet : « Il donnait à son livre (au livre de Jansénius) le premier rang après les livres de S. Augustin..... il regardait la loi du Forculaire comme une cause de trouble et une occasion de persécuter ce qu'il y a de gens le plus attachés à la vérité... il croyait voir dans toute l'œuvre de la Constitution, l'opostaxie prédite par S. Paul et figurée dans les anciens livres. Toute sa consolation était dans l'attente d'un renouvellement du monde entier, auquel préparait selon lui au mal si extrême. » Pergit diaconi præco : « L'Église lui paraissait dans un état horrible; telle que cette Sion autrefois remplie, riche, maîtresse des nations, dans la gloire et dans l'éclat, et depuis déserte, appauvrie, foulée aux pieds de tous les passants, et enfin asservie à la tyrannie de Babylone. » Ad quæ abnormia verba illustriss. Parisiens. Archiepisc. exclamat : « Affreux langage, mes très-chers frères, qui vous rappelle sans doute celui des furieux sectaires des temps de Luther et de Calvin! » 2° In Ultrajectensem Ecclesiam, refractariosque illic profugos, summè propensus exhibetur : arctique junctus communionè, præsertim cum pseudo-archiepiscopo Ultrajectensi publicè ac notoriè intruso, schismatico, idèoque per Apôtô-

licam Sedem juridicè ac nominatim excommunicato, quòd absque electione et institutione canonicè contra Ecclesie leges per unum duntaxat episcopum itidem notariè excommunicatum consecratus fuisset; ast qui schismaticorum communionem incunt et affectant, schismatis hoc ipso participes fiunt, et unitatem dividunt; adeoque, nonnisi apud schismaticos, pro Sanctis haberi possunt. *L'Église de Hollande entre toutes les autres*, inquit Dominus de Paris laudator, loco mox citato, pag. 162 et 163, *l'occupait beaucoup, et il avait une affection très-intime pour les illustres témoins qui s'y sont réfugiés*. Et in alterà edit. pag. 98 : *On sait qu'il avait fait le projet de partir à pied de Paris, pour aller visiter cette Église devenue l'asile d'un grand nombre de serviteurs de Jésus-Christ*. 5° Ibid. pag. 63, et 80, in vità D Paris tanquam nobile ac præclarum facinus commendatur quòd perdidit, exceptis diebus Dominicis et Festivis abstinuerit ab ingressu Ecclesie, ipsaque sacris Mysteriis presentia; imò, quod certè multò gravius est, veluti heroicum quid ac penè divinum commemoratur, quòd ipse ex falsà humilitatis et abnegationis persuasione per biennium, etiam in Paschate prætermiserit sacram communionem, ad quam tamen ex Ecclesie præcepto unusquisque fidelis sub gravissimà penà accedere tenetur : *Aurès vous vassé près de deux ans, ait prætense abnegationis et humilitatis celebrator, loin des autels, privés des Sacraments, SON INCLINATION, s'il lui avait été possible de la suivre, AURAIT POUSSÉ PEUT-ÊTRE. (cette privation) jusqu'à la mort*. Addit : *Dans tout ce temps ceux qui le conduisaient n'avaient pu le forcer à communier*. Id verò offensio est et scandalo, præhens plerisque specie et occasione non curandi de adimplendo annuæ communionis præcepto : obliedentes scilicet istud quod in pretense sancto commendatur exemplum : causantes aliundè se à tanti viri sanctitate plurimum abesse. Hincque appositè omninò Parisiensis archiepiscopus, loco mox citato, pag. 12 : *Quel scandale de louer un diacre, dont on nous donne la vie comme celle d'un PARFAIT ECCLESIASTIQUE, de s'être éloigné pendant un si long temps de la sainte table, et d'avoir transgressé jusqu'à deux fois un précepte qui oblige même les laïques sous les plus terribles peines? Quelle source d'abus et de prétextes, pour abolir la fréquentation des sacrements, que de prétendre que l'amour de l'humiliation et l'esprit de pénitence aient pu justifier cette disposition et cette conduite? Quis ad hæc maturè ac pro debito attendens, prædicetum diaconum, tante, tamque contumacis et obstinate, tùm in fide, tùm in moribus defectionis ac inobedientia, necnon arctissimæ cum schismaticè Ecclesie communionis, vel ex ipsius laudatore ac præcone reum atque convictum; quis, inquam, virum hujusmodi inter colendos cœlesites adscribere, atque miraculorum effectorem ac *Thaumaturgum* predicare non erubuerit?*

5° Miracula, ut fidem faciunt, à primis pastoribus præviè discussi debent et probari : *Ipse enim Satanas*, ex Apost. 2 Corinth. 11, v. 14, *transfiguratur se in angelum lucis*. Monet quoque Christus venturos aliquando

Pseudo-Prophetas ad seducendos jactatis signis et prodigiis, si feri poterit, etiam electos : *Surgent*, inquit, Matth. 24, v. 24, *Pseudo-Christi et Pseudo-Prophetae, et dabunt signa magna, et prodigia, ita ut in errore inducantur (si feri potest) etiam electi*. Et 2 Thessalon. 2, v. 9, notat S. Paulus advenitum Pseudo-Propetarum futurum esse : secundum operationem Satanae, in omni virtute, et signis et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis. Hincque, ut cautiore nos reddat Christus Dominus, de pseudo-prophetis, falsisque eorum portentis, sermonem habens, perpetuò nos admonet his verbis : *Attendite, cavete, nolite credere*. Ne quis autem tot ac tantis seducatur fraudibus et portentis, declarat Apostolus ad Ephes. 4, v. 11, et seqq. datos à Christo in Ecclesia pastores et doctores..... *ut jam non sinus parvuli fluctuantes, et circumferantur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris*. Id ipsum, divino hoc oraculo, clarissimè tradit S. Joan. 1 Epist. cap. 4, v. 6 : *Qui novit Deum, audit nos : qui non est ex Deo, non audit nos ; in hoc cognoscimus spiritum veritatis, et spiritum erroris*. Ad pastores ergo spectat probare spiritus utrùm ex Deo sint, ita ut quod bonum pronunciant, tenendum; quod reproberint damnandum. Hæcque generalis est et immota regula ad errores declinandos, præcavendasque deceptiones, exaltis data, quemadmodum in citatos SS. Pauli et Joannis textus, constanter ac disertissimè docent SS. Patres. Unde et concilium Trid. sess. 25, decrevit nulla admittenda esse miracula nisi approbante episcopo : en ipsa concilii verba, dictà sess. 25, Decreto de invocatione, veneratione, et reliquiis sanctorum : *Statuit sancta synodus nulla etiam admittenda esse nova miracula, nec novas reliquias suscipiendas, nisi eodem recognoscere et approbante episcopo, qui simul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in concilium theologis et aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati et pietatè consentanea esse judicaverit*. Hæc synodi oecumenica lex renovata fuit in statutis Parisiensibus ab eminentiss. Noallio, in sua synodo diocesana anno 1697 promulgatis; in his sic legitur art. 50 : *On ne pourra déclarer, faire imprimer ou publier aucuns miracles nouveaux, que de notre autorité, et après que, par un examen canonique, nous en aurons reconnu et déclaré juridiquement la vérité, sans quoi nous défendons, sous les veines de droit, de reconnaître et d'autoriser aucun miracle, sous quelque prétexte de notoriété que ce puisse être*. Atque hæc quidem disciplina lex meritò ac prudenter omninò statuta est, ad versutas nimirum impostorum fraudes, necnon ad incautè ac nimium credulè plebis deceptiones præcavendas. Porrò vulgata à dissidentibus miracula nedùm à primis pastoribus probata fuere; imò potiùs ab ipso summo pontifice et aliis per orbem episcopis, explosa, reprobata, vel ipso indigna examine habita fuerunt atque ut abominandus et execrandus juridicè declaratus est ac proscriptus illius cultus cujus ope perpetrata referuntur : hoc ipsum ex præiis pontificiis et episcopalibus Decretis constat. Ita Clem

XII, suprâ memoratum libellum : *Vie de M. de Paris*, etc., hujusce diaconi cultum ac miracula, jactantibus celebrantem, gravissimè proscriptis die 22 augusti 1751, tanquam continentem propositiones *scandalositas... auctoritati tam S. Sedis apostolicæ, summique pontificis, tam Ecclesiæ et episcoporum, præsertim Gallicanorum, injurias, temerarias, impias, hæreticis parentes, erroneas, atque etiam schismaticas, et hæreticas, et hæretico spiritu plenas*. Consimili censurâ per *Litteras apostolicas in formâ Brevis* die 19 Junii 1754 confixum fuit Mandatum Autissiodorensis episcopi referens et approbens quoddam assertum miraculum, quod in suâ diocesi patratum dicebatur ad deprecationem præfati diaconi D. Paris. Eandem diaconum severè interdixit, ac vulgata ab Appellantibus miracula, præhabito maturo examine, *tenere asserta, falsa, Deo indigna, plerique ac juridicè declaravit illustriss. Parisiensis archiepiscopi*. Inodatis supra Mandatis die 15 Julii 1751, 30 Januar. 1752, 5 Novembr. 1755, etc., quin et prætensa miracula, utpote auctoritati et definitioni Ecclesiæ adversa, vel ipso examine prorsus indigna judicavit, uti colligitur ex prudentissimâ ipsius an. 1751 responsione ad supplices sibi exhibitas proces, ut juridicè de prædictis miraculis institueret inquisitionem : his concepta est verbis dicta responsio :

M. Proutez-moi en bonne forme que le sieur Paris n'est pas mort dans l'adhésion à son appel de la Constitution Unig., ou qu'un appel de ce Décret n'est pas une entreprise schématique contre l'autorité visible établie par J.-C., sinon cessez de m'importuner pour la vérification et la publication des prétendus miracles faits par l'intercession et en tombant de ce diaire : tandis qu'il constatera par votre avis, qu'il n'a pas révoqué son appel, et par les règles incontestables de la foi, qu'un homme mort dans la révolte contre les décisions de l'Église, est mort schématique ; ne vous flattez pas que je permette, ou même que je tolère volontairement qu'on l'honore dans mon diocèse comme un saint. Ne croyez pas non plus que j'estre jamais dans l'examen de vos prétendus miracles. Il ne s'en fait point et il ne s'en peut point faire par un tel sujet et pour une telle cause.

Je sais, etc.

Hæc cautè omninò ac eximiè Parisiensis archiepiscopus ; tametsi postmodùm ex condescensu et ex prudenti œconomia, ad frangendam scilicet, si fieri posset, dissidentium pervicaciam juridicè de prædictis miraculis habuerit examen : ex quo quidè examine, ut supra notavimus, dictorum miraculorum falsitas magis ac magis firmata fuit ac juridicè declarata. Hunc etiam disconi Paris cultum, prætensaque miracula egregiè confutârunt quamplures alii præsales, inter quos principem locum obtinent antea laudati Ebredunensis nunc eminentiss. Lugdunensis, Senonensis, et Cameracensis archiepiscopales. Demùm rex Christianissimus avitâ successus religione, ad ea firmiùs confirmanda, quæ pro recto ordine et ecclesiasticâ disciplinâ, ab archiepiscopo Parisiensi sancita fuerant cœmeterium S. Medardi, ubi scenicæ illic ac

scandalosæ convulsiones exorta, necnã horrendæ agitationes quas novi Sancti Calceos ad ejus tumulum, reliquias et invocationem experti sunt, elaudi jussit, solemnibus Edictis die 27 Januarii 1755, et die 17 Februarii 1755. Inmeritò ergo ac præposterè ad vindictam et firmandam suam fidem, prædicta miracula venditant Appellantes. Miracula enim, quemadmodùm notatum fuit et probatum, ut fidem faciant, debent per primos pastores probari : jactitata autem ab adversariis prodigia, necdùm à primis pastoribus probata fuere, imò potiùs à S. pontifice, aliisque quampluribus præsulibus expressè reprobatâ, explosa, omnique indigna fide, solemniter declarata.

6° His accedit victrix istud ratiocinium, quo uno ad liquidum expeditur tota ex prætensis miraculis petita difficultas. *Constitutâ semel ac stabilitâ Ecclesiæ auctoritate, nulla in præjudicium in ejusdem auctoritatis audiri debent miracula, nequæ coram ulla tunc habenda ratio : miracula enim, præsertim primi ordinis, signa quidè sunt certissimæ veritatis ; ac date à Christo regule fidei, hoc est, constanti et stabilitæ auctoritati Ecclesiæ subordinata...* Undè suppositâ contradictione et repugantiâ auctoritatem inter et miraculæ, seu ex hypothesi (possibili aut impossibili, de quo hic non questio) concursus auctoritatis ex unâ parte, et miraculis, etiam veri ac propriè dicti, ex alterâ, non miraculum auctoritatis, sed miraculo auctoritas, prævalere ac præponderare deberet, huicque priores deferendæ forent partes. Omni argumentorum genere certissimè constat fundamentalis ista veritas.

Constat 1°, his omnibus Scripture textibus, quibus Ecclesia commendatur fidei custos ac vindex, quarumlibet controversiarum quibus illa impetitur, *perpetuas, universales, supremas ac infallibiles* Judex : Matth. 16 : *Portæ inferi non prævalent adversus eam*. Ibid. 18 : *Dic Ecclesiæ : Si autem Ecclesiam non audierit, sit illi Ethnicus et Publicanus*. Ibid. 23 : *Eccc ego vobiscum sum omnibus diebus*. Lucæ 10 : *Qui vos audit, me audit*. Ephes. 4 : *Dedit (Christus) Pastores et Doctores...* ut jam non sicut parvuli fluctuantes, et circumferantur omni vento doctrinæ, etc. *1 ad Timoth. 5 : Ecclesia Dei viti, columna et firmamentum veritatis*, non minùs expressa sunt ac disserta cætera Ecclesiæ facta à Christo promissa : cuncta perindè sunt *perpetua, absoluta, æterni prorsus, loci, temporis, aut aliarum circumstantiarum exceptione aut limitatione libera ac independantia*. Ecclesia ergo, vel ipsomet Christo pronuntiantem, Dux est ac Magistra, quam semper audire ac sequi tenemur : regula viva ac spirans cordibus data, ad quam cætere omnes enate de religione, ac etiam de miraculis controversiæ exigi, atque ultimo ac decretorio judicio finire debent : ipsa igitur, utpote Judex, regula, dux ac magistra, miraculis præferri debet, non huic miracula (in hypothesi concursus) anteponenda. Hinc stupenda hæc Apostoli verba, ad Galat. 1 v. 8 : *Sed licet... angelus de celo evangelizet vobis præterquam quod evangelizemus vobis, anathemas sit*. Nullum tunc mirandum magis ac insolens portentum, visibili Angeli Cælestis adven-

in ac predicatione : nunc tamen, teste Apostolo, pluris faciendi, firma ac immobilis Ecclesie auctoritas. His persimilia sunt, quæ habet dilectus Apostolus, 1 suæ Epist. cap. 4, v. 6, ubi ad decernendum errorem à veritate, falsosque à veris Prophetis, miram hanc ac divinam regulam statuit : *Qui novit Deum, audit nos ; qui non est ex Deo, non audit nos ; in hoc cognoscimus Spiritum veritatis et spiritum erroris.* En perpetua, universalis, certa, brevis ac compendiosa secerneendi veras à falsis doctrinas, via : non miracula ; sed prona ac simplex Apostolis, eorumque successoribus, primis Pastoribus, obedientia : *In hoc cognoscimus Spiritum veritatis et spiritum erroris.* Palmaris ista utriusque Apostoli regula, prorsus congruit his Christi verbis, Lucæ 10 : *Qui vos audit, me audit ;* et Matth. 18 : *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus.*

Constat 2° ex SS. Patribus, quorum unanims vox est et doctrina, auctoritatem scilicet Ecclesie, esse veram ac generalem à Christo fixam ac constitutam fidei regulam : adeoque priores auctoritati dandas esse partes super miraculis : istaque adversus illam minimè esse audienda. Ita SS. Iren. lib. imprimis 3 adversus hæreses cap. 2 et 5. Cyp. lib. de Unit. Eccles. et in Epist. ad Pupian. Hieron. Dialog. contra Luciferian. August. Optat. aliique. Satis fuerit impræsentiarum referre S. Augustinum, qui hoc ipsum creberrimè ac disertissimè tradit. Lib. de Unit. Eccles. cap. 19, Donatistarum jaclantiam ex prætensis quæ venditabant miraculis, sic ex ipsà Ecclesie ubique dispersæ auctoritate egregie confutat S. doctor. : *Omissis ergo istis, inquit, morarum tendiculis, ostendat Ecclesiam vel in solâ Africa, perditis tot gentibus retinendam, vel ex Africa in omnibus gentibus reparandam atque adimplendam : et sic ostendat ut non dicat.... Idèd verum est, quia illa et illa mirabilia fecit Donatus vel Pontius, vel quilibet alius, aut quia homines ad memorias mortuorum nostrorum orant, et exaudiuntur, aut quia illa et illa ibi continentur ; aut quia ille frater noster, aut illa soror nostra tale visum vigilans vidit, vel tale visum dormièns somnnavit.* En ipsissima fermè omnia, quæ ab adversariis, convulsionum et miraculorum Præconibus, hic nobis obijciuntur.

Hæc verò plenissimè diffat S. doctor ; iis quæ ibid. mox subjungit : *Removeantur ista ; vel fragmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum.* Aut enim non sunt vera quæ dicuntur, aut si hæreticorum aliqua mira facta sunt, magis cavere debemus. quòd cum dixisset Dominus quosdam futuros esse fallaces, qui nonnulla signa faciendo, etiam electos, si fieri posset, fallerent, adjicit vehementer commendans, et ait : *Ecce prædixi vobis.* Undè et Apostolus admonens : *Spiritus, inquit, manifestè dicit, quia in novissimis temporibus recedent quidam à fide, intendentes spiritibus seductoribus, et doctrinis demoniorum.* Pergit : *Porrò si aliquis in hæreticorum memoriis orans exaudiat, non pro merito loci, sed pro merito desiderii sui recipit sive bonum, sive malum.... et multè irato Deo exaudiuntur, de quibus dicit Avostolus : Tradidit il-*

los Deus in concupiscentias illorum. Et multis propitius Deus non tribuit quod volunt, ut quod utile est tribuat.... Nonne legitimus ab ipso Domino Deo nonnullos exauditos in excelsis montium judææ quæ tamen excelsa ita displicebant Deo, ut et reges quæ ea non everterent, culparentur, et qui everterent, laudarentur. Et paucis interpositis : *De viris autem fallacibus legantur scripta sunt, et quia ipse Satanas transfiguratur se tanquam angelum lucis, et quia multos seducerunt somnia sua. Audiunt etiam quæ narrat pagani de templis et diis suis mirabiliter vel facta, vel visa.... exaudiuntur ergo multi, et multis modis (stupendis ac miraculosis) non solum Christiani Catholici, sed et pagani, et Judæi, et hæretici, variis erroribus et superstitionibus dediti. Exaudiuntur autem vel ab spiritibus seductoribus, qui tamen nihil faciunt, nisi permittantur Deo sublimiter atque ineffabiliter judicante quid cuique tribuendum sit ; sive ab ipso Deo, vel ad penam malitiæ, vel ad solationem miseriæ, vel ad admonitionem quærendæ salutis æternæ.*

Describendum duximus, tametsi prolixius, istud S. doctoris testimonium, adèd egregium est, et presentis nostræ causæ accommodatum. Hæc simplex et unica, absque prætensorum miraculorum discussione, cuilibet Fideli, sufficere debet præjudicata responsio et regula, quæ adversus Donatistas utitur hic S. Augustinus : *Removeantur ista, vel fragmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum.* Aut falluntur, aut fallunt : neque adversus supremam quæ in Orbe conspicua sit auctoritatem, jaclata quantumcumque fastu miracula, minimè audienda. In eundem sensum, tract. 15 in Joan. n. 17, de prætensis Sectoriarum miraculis disserens strenuus idem Ecclesie vindex : *Nemo, inquit, vobis fabulas vendat : Et Pontius facit miraculum ; et Donatus oravit, et respondit ei Deus de celo. Primi aut falluntur aut fallunt : postremò, fac illos montes transferre : charitatem autem (inquit) non habeant nihil sunt. Videamus autem utrum hæverint charitatem : crederem, si non divisissent unitatem (reluctando nimirum supremæ primorum Pastorum auctoritati). Nam et contra istos, ut sic loquar, mirabiliterque cautum me fecit Deus meus dicens : In novissimis temporibus exurgent Pseudo-Prophete facientes signa et portenta et ut in errorem inducant, si fieri potest, etiam electos : ecce prædixi vobis.* Mox infert : *Ergo cautos non fecit Sponsus, quia et miraculis decipi non debemus. Teneamus ergo unitatem, fratres mei : præter unitatem et qui facit miracula nihil est.* Ex quo iterum textu manifestè habes, venditata adversus supremam Ecclesie auctoritatem miracula quælibet esse floccificanda. Hinc, citato de Unit. Eccl. libro, n. 30, idem S. doctor : *Quæcumque, inquit, talia (miracula) in catholica sunt, idèd sunt approbanda, quia in catholica sunt ; non idèd ipsa manifestatur catholica, quia hæc in eâ sunt : quæ quidem, auctoritatem Ecclesie (inquit) esse miraculis anteponebam, planè demonstrant. Scilicet ad fundandam primitus et veluti in inenutabilis Ecclesiam, necessaria fuere miracula : at constituta semel et firmiter stabilita ipsius auctoritate, tametsi in Catholicâ quæ latè patet Ecclesiâ, semper vigeat miraculorum do-*

niam : attamen non de Ecclesiâ aut ejus doctrinâ ex miraculis ; sed è contra, juxta S. Augustinum loco citato, de doctrinâ quibuslibet miraculis, etiam illis quæ in Catholicâ fiunt, per Ecclesiam jam ex prioribus miraculis, prophetis, aliisque credibilitatis motivis, solidè fundatam, evidenterque credibilem factam, pronuntiandum est : *Hæc sunt, inquit ibid. S. doctor, causæ nostræ documenta, hæc fundamenta, hæc firmamenta.* Et rursus lib. 15 contra Faustum, ex auctoritate petito argumento, jactantes miracula Manichæos debellans : *Miracula, inquit, non facitis : quæ si faceretis, etiam ipsa in vobis cerneremus ; instruente nos Domino et dicente : « Exergerunt multi Pseudo-Christi et pseudo-prophete ; et facient signa et prodigia multa ut fallant, si fieri potest, etiam electos : ecce prædixi vobis : » Usque adeò nihil credi voluit adversus CONFIRMATAM SCRIPTURARUM AUCTORITATEM.* Quod hic profert S. Augustinus, non esse attendenda adversus Scripturæ auctoritatem, miracula ; hoc ipsum de catholicâ pronuntiandum Ecclesiâ : *Quam sine ambiguitate Scriptura sacra demonstrat.* Ita idem S. doctor, libro 1 contra Crescen. cap. 55. Itaque in conflictu (si possibilis sit) veri miraculi cum Ecclesiæ auctoritate, spernendum illud foret ac prætermittendum ; huicque tanquam certæ et immobili fidei regule à Christo constitutæ, jacta inconcessam sancti Augustinaliorumque SS. Patrum doctrinam, firmiter adherendum.

Atque hinc Tertull. lib. 3 contra Marcion. esp. 5, præstitam à portentis hæreticorum fidem, appellat, *severariarum signorum et portentorum fidem* : asseritque spernenda esse, ipsomet præmonente Christo, euncta ab ipsis jactata miracula, prætentis etiam mortuorum resurrectionis : *Adjacent præterea, inquit lib. de Præscript. cap. 44, vestra de auctoritate cujusque doctoris hæretici, illos maxime doctrinæ suæ fidem confirmasse, mortuos suscitasse, debiles reformasse, futura significasse, nisi merito Apostoli crederentur : QUASI NEC HOC SCRIPTUM SIT, venturos multos, qui etiam virtutes maximos ederent, ad fallaciam mundicam corruptæ prædicationis.* Hincque etiam, de venditatis à novatoribus in sanctorum errorum confirmationem signis ac portentis, sic generaliter pronuntiat S. Greg. lib. 20 Moral. in cap. 50 Job. n. 16 : *Sancta universalis Ecclesia cuncta errorum (hæreticorum) opera despicit, quæ ex auctoritate fidei non proficere perpendit.* Addit : *Etiam si quæ fiunt Hæreticorum miracula.* Quod scilicet, uti jam dictum, miracula sint primorum Pastorum auctoritati subordinata, proindeque minimè audienda in concursu et oppositione cum hujusmodi Pastorum auctoritate, quæ tanquam *suprema, universalis et perpetua* veritatis regula, ad quælibet fidem et salutem animarum spectantia, idcirco ipsa etiam miracula, secernenda, ac probanda aut improbanda, à Christo constituta est. Jam verò minor propositio, quod scilicet, primorum Pastorum longè major auctoritas, et quidem (quod observæ) juridicè pronuntians ac definiens, manifestè stat ex parte Constitutionis *Unig.* apertissimè liquet, tum ex solemnè ac expresso quinque continenter summorum pontificum, integri cardina-

lium collegii, plerumque omnium Metropolitanorum ac presulum in acceptandâ dictâ constitutione consensu ; cæteris omnibus (paucissimis in unâ duntaxat Galliâ exceptis tacitè consentientibus : tum ex disertâ hanc in rem insigniorum Appellantium confessione, variisque ad hujusce acceptationis et auctoritatis pondus ac robur declinandum excogitatis systematibus ; tum ex frequentissimis, omnium exceptione majoribus eo in negotio testimonio ac momentis. De quibus vide copiosè dicta inter probationes jam superius adductas.

Jactata ergo in præsentî causâ miracula, nullius sunt ponderis ac momenti. Etiam si vera forent (quod pernegamus) : hoc ipso quo stabilitæ à Christo Pastorum auctoritati sunt adversa, explodenda sunt, minimèque audienda. Deus Apostolo teste, 2 ad Timoth. 2, *negare æquissimum non potest ; et qui dixit se cum primis pastoribus, cum doceret, futurum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi, Matth. 28, nusquam à partibus eorum stabit, qui sibi in primis pastoribus, per quos loquitur, et quos loco sui audiri jubet, contradicunt.* Vel hoc unicum, ex majori pastorum auctoritate cui opponuntur prætentia miracula, petiti momentum, prorsus decretorium est ; atque ad elidendas quaslibet adversariorum in præsentî causâ vitiligationes, planè sufficit. Hæcque simplex, facilis, expedita, ipsisque etiam rudioribus proportionata responsio, sola absque prætensorum miraculorum discussione cuilibet fideli sufficere debet : eaque passim adversus Donatistas utitur sanctus Augustinus, in primis lib. de Unit. Eccles. n. 48, 49, 50, et Tract. 15 in Joan. n. 17 et 18 ; verba paulò antè laudavimus.

7° Accedit et aliud, ad explodenda prætentia miracula, peremptorium pariter, et ut aiunt, *ad hominem* ineluctabile momentum ; sic potest proponi : Arcetissima est connexio inter et jactata miracula connexio ; adeoque utraque ex æquo suscipienda, tanquam à Deo profecta ; aut ex æquo rejicienda ac explodenda, uti Deo prorsus indigna, eaque in ipsamet naturam, vel in meram fraudem, aut in demonem ipsum referenda : atque ex dictis et abundè probatis suprâ, præsertim n. 3, respuenda omnino sunt ac explodenda convulsiones : neque citra insignem in Deum contumeliam, insulsum ac ridiculum istud opus Deo ascribi potest ; ergo. Major propositio, arcetissima scilicet occurrere convulsiones inter et prætentia miracula connexionem, jam ex dictis hic n. 5, apertè constat. Idque insuper insigniores Convulsionum defensores sæpius ac invictè statuunt. Hincque, famosos triginta ex numero Appellantium doctores, consultationis super Convulsionum opere auctores, debellans ac revincunt.

Audiatur auctor scripti cui titulus : *Plan de plusieurs questions, etc.* Sporis future mox consultationis primis rumoribus, sic pag. 6, aiebat : *« La consultation, « à coup sûr, donnera les convulsions au démon. Com « ment répondra-t-elle aux objections des Convulsio « nistes ? La liaison et physique et morale des mira « cles avec les convulsions, la naissance au tonbeau, « sont ce des difficultés si frivoles ? Il faut, d'ailleurs,*

« répondre aux miracles opérés par les ministres des Convulsionnaires, et dans le sein des convulsions : « les attribuera-t-on au diable, comme quelques-uns l'ont fait? Comment parera-t-on aux conséquences de M. de Sens? Quel embarras où l'on s'est jeté! « Comment s'en tirera-t-on? » Hincque ingemiscens exclamait : « Quel triomphe pour la Bulle! Quelle victoire pour M. Languet! Quel coup porté à l'appel, « aux miracles! Quelle honte pour les Appelants! » Alter aut idem scriptor : *Nouveau plan de Réflexion*, p. 4 et 5, urgentius adhuc instat ac premit Consultores his verbis : « La naissance des Convulsions au tombeau (Diaconi S. Medardi), par la vertu du tombeau et du sein des miracles, est assurément un caractère d'une grande force en faveur des convulsions. Les anti-convulsionnaires l'ont bien senti. Quels efforts n'ont-ils pas faits pour éluder ce caractère? » Et paucis interjectis : « Dans une œuvre aussi étonnante que celle des convulsions, est-il rien de plus important, de plus décisif que de remonter à la source? Où cet événement est-il né? En quelles circonstances, à quelle occasion? Cela décide. M. de Sens et Dom de la Taste se servent de l'origine des Convulsions au tombeau pour en conclure contre le tombeau lui-même. Les Consulteurs unissent leurs cris à celui de ces deux auteurs, et ils n'osent dire un mot du tombeau... En adoptant le principe de M. Languet, ils semblent lui dire d'une voix tonnante par leur silence même, qu'ils lui passent toutes ses conséquences. » Subdit : « La liaison des convulsions et des miracles est un nouveau caractère dont on sent aisément toute la force.... Des miracles sans nombre ont été opérés sur des Convulsionnaires par le moyen des convulsions, ou par le ministère des Convulsionnaires sur les malades. » Ita, ex unitate ejusdem originis, cultus, finis, necnon eorumdem effectuum, arcum miraculorum et convulsionum connexionem, clarè adstruit prædictus auctor.

Rem disertius statuit ac firmat illustris apud convulsionum vindices auctor Scripti sub hoc titulo : *Exposition du sentiment des théologiens défenseurs de l'œuvre des Convulsions*. Is triginta Consultores validissimè exagitant, ait pag. 7 : « Leur Consultation ôte toute force (aux miracles). Il faut de toute nécessité qu'ils renoncent aux miracles ou à leur principe. La preuve en est évidente. Point de mélange dans les œuvres divines et surnaturelles, au moins dans les extraordinaires : c'est le principe. Or les convulsions forment un tout, une même œuvre avec les miracles opérés sur le tombeau de M. de Paris. D'une autre part, les Convulsions, selon le sentiment des docteurs (consultants), sont indignes de Dieu. Donc les miracles le sont aussi, et on doit les attribuer à l'imposture, ou les regarder comme des prestiges du démon. » Sic consultores ex ipsismet eorum principii ac verbis urget convulsionum assertor : additque continuè : « Tel est l'argument invincible dont M. de Sens s'est déjà servi, et qu'il fera valoir dans toute sa force, contre ceux qui prétendent retenir les mi-

« racles en abandonnant les convulsions. » Et répsit ineluctabile istud est ratiocinium, quo illustrissimus Senonensium archiepiscopus, in suis super miraculis instructionibus, Appellantes debellavit ac convicit. Instat Convulsionum defensor, indissolubilem convulsionum cum miraculis connexionem ibidem clarissimè demonstrans : « En vain, inquit, les Docteurs (consultateurs) nieront-ils cette liaison des miracles aux Convulsions. On leur répondra qu'elle est évidente, et que toute la terre la voit, excepté eux. « On leur dira qu'ils l'ont vue eux-mêmes, avec tous les autres, dans le commencement. On leur fera remarquer, que les Convulsions sortent du même tombeau, de l'application des mêmes Reliques, de la même invocation, d'où sont nés et sortis les miracles. On leur soutiendra que plusieurs d'entre ces miracles, et peut-être le plus grand nombre, ont été accompagnés, précédés ou suivis de convulsions; et que très-souvent les convulsions ont influé directement dans les miracles mêmes. On ajoutera que de très-grands miracles ont été opérés sous la main de personnes en convulsion, après même avoir été annoncés et prédits; que les Convulsionnaires se sont chargés des maux de plusieurs malades d'une manière qui tient visiblement du miracle, et qu'en conséquence ces malades ont été guéris. » Et rursus, paucis ista omnia complectens : « Ce qui forme véritablement la liaison de deux choses, inquit pag. 8, c'est l'unité de principe et d'origine. *L'origine, le berceau des convulsions est le même que celui des miracles : c'est le tombeau et l'invocation de M. de Paris. Cela est certain.* » Paulò antea dixerat : « Cela est évident : tout le monde le voit, etc. » subdit : « Mais non-seulement les Convulsions sont liées aux miracles par une origine commune : on voit sortir plusieurs grands miracles des convulsions mêmes. » Paria tradunt illustriores Appellantium scriptores, inprimis auctor *Observat. sur l'origine et le progrès des convulsions*, pag. 5, etc. Hæc sanè, ad mutuam et ætissimam convulsionum et miraculorum connexionem declarandam, apertissimè totidem sunt ac inexpugnabiles probationes. Hincque laudatus supra illustriss. Parisiensis archiepiscopus, mandato pastorali super prætensis diaconi S. Medardi miraculis, vel ex ipsismet insigniorum Appellantium narratione, de præfata connexionem sic habet pag. 87 : « Cette liaison est trop sensible, pour qu'après de sérieuses réflexions, on puisse la contester de bonne foi. Les convulsions n'ont-elles pas la même origine que les miracles? Ne sont-elles pas nées comme de leur sein? N'en ont-elles pas, dit-on, produit à leur tour un grand nombre? Ne sont-elles pas le fruit d'un même culte? Ne tendent-elles pas à la même fin? N'ont-elles pas eu les mêmes suites et occasionné les mêmes effets? »

Vera itaque ac indubitata, vel ex ipsismet Appellantium corphæis, major proposito : artissimam scilicet esse convulsiones inter et prætensa miracula connexionem : utraque proindè aut ex æque susci-

pienda, tanquam à Deo profecta; aut ex æquo rejicienda ac explodenda, uti Deo prorsus indigna; eaque ipsi meræ naturæ, vel fraudi, vel demoni adscribenda. Minor verò argumenti propositi, nempe convulsiones omnino explodendas esse, neque citrà insignem contumeliam Deo adscribi posse clarè liquet ex dictis suprâ citato n. 3, idque evidentissimè adstruunt, omniq; argumentorum genere confirmant celeberrimi ex Appellantibus triginta Doctores consultationis super convulsionibus auctores; undè pag. 29, sic suum concludunt opus : « Après ce que nous venons de dire, il est évident que l'on n'a plus rien à attendre pour juger des Convulsions. Tout réclame contre. La majesté de Dieu, la sainteté de son culte, l'honneur de l'Eglise, la pureté des mœurs, l'honnêteté publique, le bon ordre, le maintien des règles, exigent de tous ceux qui s'intéressent au bien de la Religion, qu'ils concourent avec zèle, autant qu'il est en eux, à faire cesser un scandale qui a duré trop long-temps, et une illusion qui ne peut avoir que des suites funestes... Les convulsions ne sont point l'œuvre de Dieu : et ce prodige de nos jours, autorisé par une admiration mal placée, doit être livré à tout le mépris qu'il mérite. Puisse-t-il être à jamais oublié! » Ergo, cum ex unâ parte, juxta demonstrativa Convulsionistarum Doctorum adversus consultores momenta, arctissima sit et insolubilis convulsiones inter et miracula connexio : ex alterâ verò parte, consultationis auctoribus adversus Convulsionistas pariter demonstrantibus, convulsiones prorsus explodenda sint, nec citrà impietatem, Deo supernaturaliter operanti, adscribi possint : inde necessariò ac apertissimè consequens explodenda quoque esse miracula, neque ea in Deum auctorem ullatenus posse refundi. Sicque in sese divisi Appellantes, semetipsos mutuo confodiunt ac jugalant, propriisque armis atque principijs à se invicem invictè stabilitis expugnantur pariter ac debellantur. *Regnum in se divinum, pronuntians Christo, non stabit.*

Ex dictis hùc usque in solutione presentis argumenti, manifestè liquet, venditatas intolerantiùs convulsiones, ipsaque tantoperè jactata miracula, nullius omnino momenti esse ad inconcessam Clementinæ Constitutionis auctoritatem infirmendam, aut ad Appellantium causam ullatenus juvandam. Quin addo : vel hoc etiam unico, magis ac magis clarescit Bullæ auctoritas, funditis dispicitur provocationis causa, ipsique prosternuntur, contunduntur, ac penitus atteruntur Appellantes. Ratio est apertissima : enimverò, falsa dicenda est et exitiosa causa illa quæ diabolics fulcitur, fovetur, commendatur prodigijs ac portentis; verâ autem et salutifera, quæ iisdem impugnatur : certior est ista propositio, quàm ut probatione indigeat. Atqui jactata ab Appellantibus convulsiones et miracula, ad detrahendum auctoritati Bullæ, et ad promovendam ac disseminandam ab ipsâ provocationem fiunt : uti ex origine et centro ad tumulum et invocationem Appellantis clarè liquet, et fatentur adversarii : aliunde convulsiones, ut patet

ex 50 consultoribus, utpotè Deo prorsus indignæ, si supernaturales, demoni adscribendæ : proindeque et ipsa etiam cætera Appellantium miracula : cum, ex Convulsionistarum Doctoribus, et insuper ex apertè probatis suprâ, hæc inter et convulsiones arctissimè sit connexio. Splendescit ergo ac emicat Bullæ auctoritas : ipsi proteruntur Appellantes, eorumque causa ab imis subruitur fundamentis : idque vel ex ipsisme portentis ac prodigijs in quibus novissimam desperate cause spem collocarunt.

Hoc ipsum significantiùs verbis describit, ac dolenter ingemiscendo advertit, insignis auctor citatus : *Exposition du sentiment des théologiens sur l'œuvre des convuls.* Sic habet pag. 10 : « Qu'on y fasse donc attention, et qu'on remarque avec étonnement la voie que tracent ici les docteurs (consultationis auctores) à M. de Sens pour se débarrasser de tous les miracles... Il fera voir sans peine que les miracles que nous défendons, et qui ont été opérés par les convulsions, sont aussi certains et aussi grands que ceux que les docteurs reconnaissent avoir été opérés sans convulsion ; et il montrera que, si les docteurs (consultants) sont en droit de rejeter les uns, parce qu'ils sont liés aux convulsions, il n'est pas moins en droit de rejeter les autres, parce qu'ils sont liés à la cause de l'appel. » Exclamant : « Est-ce injustement que nous accusons ici nos confrères d'avoir livré imprudemment à l'ennemi la cause commune, la cause de la vérité? » Et pag. 11, triginta doctorum, demoni convulsiones, si vires naturæ superent, adscribentiam doctrinam confutans : « C'est précisément, inquit, le raisonnement que fait M. l'archevêque de Sens contre les miracles, et il n'a pas moins de force dans sa bouche contre tous les miracles qu'il attaque, qu'il n'en a dans celle des docteurs contre les miracles opérés par les convulsions, ou par les convulsionnaires. Comment donc seront-ils en état de lui répondre, et de prendre contre lui la défense des miracles? » Et rursus expressissimè pag. 15 et 14 : « Les XXX docteurs, au lieu de se mettre en état de défendre solidement les miracles contre M. de Sens, lui fournissent partout des armes, et se livrent à lui sans s'en apercevoir, par les préventions où ils sont contre les convulsions. Ils rejettent, et ils apprennent à rejeter par principe les miracles opérés par les convulsions ou par les convulsionnaires, parce qu'ils sentent bien la liaison indissoluble de ces miracles avec les convulsions. » Addit : « Mais les autres miracles ne sont pas plus grands que ceux-ci, et ne sont pas moins liés en général avec l'œuvre des convulsions, qui fait une portion considérable de l'œuvre même de S. Médard. Pourquoi donc, en suivant les mêmes principes, ne rejetterait-on pas tous les miracles de S. Médard, à cause des convulsions qui y sont liées, et qui sont un signe, dira-t-on, pour discerner ces guérisons des véritables miracles? M. l'archevêque de Sens donnera des convulsions l'idée que s'en forment les XXX docteurs : il s'ap-
piera sur la consultation comme sur un fondement

« *inébranlable, qui ne doit pas être suspect, dira-t-il, aux Appellants : et de là il triomphera, il les confondra, il se ventera de les avoir écrasés.* » Hæc improvèdè omninò præfatus auctor, quibus et ipse causam suam apertè prodit : eamque pariter à suis palam desertam fuisse ac proditam, aperit et manifestat. Atque hic mirari subit arcana et altissima divinæ Sapientiæ consilia, investigabilesque vias ejus. Prætensa Appellantium miracula, totaque eorum causa, quasi abolita est et extincta, eoque ipso in tumultu condita, in quo firmissimum et invictum toti huic suæ causæ præsidium ipsimet reposuerant Appellantes ; indeque magis magisque enituit resplenditque Bullæ auctoritas. Sanè *digitus Dei est hic*. Lux è tenobris orta est, salus ex inimicis nostris. *Dicit Deus de tenebris lumen resplendescere*. Consule illustriss. Senonens. Archiepiscopum hoc de argumento egregiè disserentem in suo præsertim an. 1734 *super miraculis* Pastoralis Documento, necnon in adjectis instar appendicis ad Documentum illud observationibus.

Unum jam superest minimè prætermittendum, quod secundà parte præfati documenti advertit laudatus mox doctissimus archiepiscopus : nimiram enatas videri convulsiones, Deo ita permitte, in vindictam obfirmatè adversùs episcopalia Mandata contumaciæ. Scilicet ex quo per Ecclesiæ præsules, in imprimis ab illustriss. Parisiensi archiepiscopo interdictus fuit solemnè Mandato die 15 juli 1731, cultus diaconi S. Medardi D. Paris; qui detrectatè pertinaciter obedientiæ, cultui illi obstinatè adhærere, in reprobam tradidit sensum ; laxataque dæmoni habenæ. Hinc stupendæ ac tanto numero exortæ convulsiones : hinc fanaticæ illæ prophetiæ in nocturnis conventiibus Convulsionariorum, nugis, fabulis, ipsis etiam convitiis, obscenitatibus, blasphemis, impietatibus refertæ ab arreptitiis viris et mulieribus emissæ : hinc tandem Bæbælica illa confusio quæ ipsos Appellantes inter se commisit, hostilesque in se invicem discordias concitavit. Alii *rigidiores*, cunctas indiscriminatim, uti supernaturales ac divinas suscipiunt ac prædicant convulsiones ; alii *mitiores* dicti, discernendum putant, easque dumtaxat convulsiones Deo auctori esse adscribendas, in quibus nihil communibus ac consuetis regulis occurrit adversum : alii *naturalistæ* nuncupati, volunt convulsiones omnes, jaclatasque morborum curaciones, uni naturæ esse tribuendas. Alii candidiores inter ipsos ac prudentiores disertè confitentur convulsiones, si supernaturales sint, in dæmone ipsam esse referendas. De his meritò dixerit cum S. Augustino : *Videte in quot frustra divisi*. Horum discordias et dissidia latè recensent, eorumque insulsa placita doctè exagitant præfatus Senonens. Archiepiscopus, locis modò laudatis, necnon laudatus suprà Epistolarum Theologiarum auctor. Ut dicta hactenus de æquitatè et auctoritatè Bullæ, nobili coronide absolvamus, egregium eminentissimi cardinalis Lambertini (SS. Pontificis Benedicti XIV) testimonium, ex præclaro auctore pereruditò *super canonizatione sanctorum* opere depromptum, duximus hic adjiçendum. Scilicet, tomo

4, cap. 7, narrat, datà occasione scenicas planè convulsiones in cœmeterio S. Medardi civitatis Parisiensis, ad tumulum Diaconi D. Pàris habitas ; pluries interpositas ab eodem Diacono Bullæ Unig. ad generale Concilium provocaciones, necnon prætensa ad prædictum tumulum ejus invocatione patrata miracula : tum varia episcoporum ac summorum Pontificum hæc in re gesta et statuta refert : imprimis latum die 22 augusti 1731 Decretum, quo à Clemente XII, prævio consilio Congregationis sacræ Invocationis, libellus inscriptus : *Vie de M. de Pàris, diacre, etc.*, proscribitur tanquàm continens propositiones et assertiones *faulsas, piarum aurium offensivas, scandalosas, auctoritati tum sanctæ Sedis Apostolicæ, summique pontificis, tum Ecclesiæ et episcoporum, præsertim Gallicanorum, injurias, temerarias, impias, hæreticis faventes, erroneas, atque etiam schismaticas et hæreticas, et hæretico spiritu plenas*. His porrò latè deductis, sic demùm concludit : « Totus et universus (prædicti libelli) *Vie de M. de Pàris, etc.* contextus eò unicè collimabat, ut homo Apostolicæ Sedi refragans, *schismaticus, hæreticus*, acerrimus impugnator Constitutionis, quæ incipit *Unig.*, pertinax Jansenistarum assecta, falsis ipsi attributis miraculis, imaginem solidæ virtutis et sanctitatis præ se ferret. *Sanctè ergo et prudentissimè* suprà memorati episcopi Gallicani abstinerunt à *sumendis informationibus juridicis : et sanctè ac prudentissimè, insavo, scandalosa et temerario cultui obstiterunt.* » Non minùs diserta hanc in rem ac luculenta sæpiùs alibi statuit, præsertim Epistolæ Ebrèdunensis synodi commendatitiâ, ad illustriss. Ebrèdunensem, postea eminentiss. cardinalem et archiepiscopum Lugdunensem, datâ 31 octobris 1731, quæ quidem omnia à nobis huc usque asserta circa æquitatem, canonicitatem et auctoritatè Bullæ Unig. necnon circa vulgatà ab Appellantibus miracula, mirum in modum confirmant.

§ 3. *Aperitur Bullæ Unig. natura genuinusque character.*

Tametsi plures insigniores Quesnelli sectatores, judicii dogmatici nomen et characterem minimè denegent Constitutioni Unig., nonnulli tamen sunt apud ipsos, etiam non ignobiles, qui dictæ Bullæ titulum hunc adscribere præfactè detrectant : quod scilicet, nullum dogma distinctè definiat, nullumve errorem clarè proscribat ; quod cuilibet veri nominis dogmatico judicio essentialè esse prætendunt. Undè, iniquiunt, præcipuè hujus ac maxime necessariæ conditionis defectu, Bulla nec est, nec usquam evadere potest dogmaticum Ecclesiæ judicium, accedente etiam expressâ corporis episcopalis acceptatione. Ita celebris ex Quesnellistis auctor libri cui titulus : *La vérité rendue sensible, art. 7, q. 3, necnon Recueil des difficultés des Théolog. de France sur la Constit. p. 376, 2 édit. 1726. Mémoire où l'on examine si l'appel interjeté par 4 évêques est légitime, p. 86, 87, etc.* Hincque iidem Quesnelli assectæ Bullam ablegant ad merum disciplinæ, politiæ, cautionis, æconomis legem ac regulam, quæ nil credendum proscribendumve proponit

aut exigit; nec perversam propositorum doctrinam respicit, sed illarum duntaxat usum, quem propter imminentes jam abusus, aut ne novi motus et dissensiones exoriantur, ad tempus prohibet: hisque cessantibus abusus, sedatis motibus, animisque pacatis, easdem, juxta ipsos, licet propositiones defendere, usque uti.

Ad hanc Quesnellistarum doctrinam proximè accedunt molliores quidam acceptantes, meliùs dixeris verè dissidentes, qui Bullæ Unig. uti merè legi disciplinæ adhaerent. Hi certè debitum Apostolico huic Decreto interiorem mentis assensum recusant; ac proinde Decretum illud interiùs et reipsà explodunt, dum exteriùs ei adhaerere profitentur. Hoc ipsum notat vel ipsemet auctor Responsi ad primum Pastorale illustrissimi Suessionens. Episcopi Documentum, parte 4, cap. 7, ubi hanc prætorum Acceptantium doctrinam multis improbat, tanquam christianæ sinceritati, nativæque Propositionum Quesnelli sensui planè adversam; ac demùm n. 15 concludit his verbis: *Il est clair que certains Acceptants mitigs, qui, sentent bien qu'on ne peut condamner ces Propositions (de Quesnel) dans le fond, se retranchent à dire que la Bulle n'est sur ce point qu'une loi de langage; s'écartent entièrement de l'esprit et de la lettre de la Bulle, ET LES BONNENT, CONTRE L'ÉVIDENCE ET LA BONNE FOI, EN SES TRAIT CONTRAIRE à celui qu'elle doit avoir naturellement, quand on la prend simplement, de bonne foi, et par opposition au vrai sens du livre et des Propositions du P. Quesnel.* Ut autem hanc Quesnellistarum, et prætorum molliorum Acceptantium doctrinam refellamus, geminamque Bullæ naturam, propriamque ipsius characterem statuamus, sit

CONCLUSIO. Bulla Unig. non est mera disciplinæ, politæ ac cautionis lex; sed veram ac propriè dictam iudicium dogmaticum. Manifestissimè constat conclusio, omnimodis tùm intrinsecis, tùm extrinsecis momentis: atque ut in ingenti eorum quo sese certatim offerunt ad gravissimum istud caput demonstrandum copiâ, brevitati simul et perspicuitati studeamus, illustriora duntaxat seligemus momenta, eaque summam attingemus.

Probatur itaque 1° ex laulentissimis, omnique exceptione majoribus, suprâ recensitis eâ de re momentis, primò, quinque Romanorum Pontificum sibi ex ordine in Sede Apostolicâ succedentium. Secundò, sacri totius cardinalium collegii. Tertio, trium synodorum in causâ Quesnelli habitaram; Romanæ presertim synodi, cui presidente Benedicto XIII, frequentissimus adfuit præsulum numerus. Quarto, Gallicanorum præsulum in plerisque comitiis, mandatis ac documentis pastoralibus. Quintò, orbis catholici metropolitanorum et episcoporum, quorum omnium quàmplurima, totâ passim istâ disputatione, laudavimus testimonia: ex quibus clarissimè liquet Bullam Unig. non ut meram politæ et disciplinæ legem, sed veri nominis dogmaticam iudicium, à summis pontificibus, cardinalibus et episcopis, publicè agnitam fuisse ac solemniter declaratam.

His coherenter sacra Facultas Parisiensis, sobrenni suo an. 1720 super acceptatione Constitutionis Unig. Decreto, die 15 decembris lato, conceptis verbis pronuntiat: *Constitutionem sanctissimi domini nostri Clementis Pape XI, datum die 8 septembris an. 1713, que incipit: UNIC. DEI FILIUS, summâ cum reverentiâ, et integro cordis et animi obsequio, ac iterùm et de novo amplècti TANQUAM DOGMATICUM ECCLESIE UNIVERSALIS JUDICIUM.* Ac dein in refractarios decernit exclusionis è suo sinu pœnam ipso facto incurrendam. Solemne verò istud ac gravissimum Decretum pluries exindè à sacro Ordine firmatum, summis plausibus exceptam fuit et prolatum ab omnibus tam domesticis, quàm exteris Universitatibus et sacris Facultatibus ad quas directum fuit: illud etiam summo consensu probavere episcopi, archiepiscopi et cardines Gallicani. Accessit et ad culum Apostolica Clementis XII approbatio, Brevis 16 Januar. 1731 ad S. facultatem Parisiensem dato. Quæ omnia adductis suprâ expressis testimoniis evicimus. Ex his sic potest colligi: Ea Constitutio habenda est dogmaticæ Ecclesiæ lex ac definitio, quam uti talem constanter agnoscant ac prædicant SS. Pontifices, cardines, synodi eâ de re habitæ, Gallicani præsules variis in comitiis et mandatis pastoralibus, denique orbis catholici metropolitani suis expressè aut tacitè consentientibus suffraganeis: plaudentibus insuper tam domesticis, quàm exteris sacris facultatibus. Certa est et inhabitata ista propositio: tantæ siquidem SS. Pontificum, cardinalium, synodorum, præsulum auctoritati et decretis, necnon tot celeberrimarum S. facultatum doctrinali iudicio, suum in re ad Religionem pertinente, exagquare, imò et anteponeere privatum iudicium, *apertissima profectò foret insaniam, vel intolèranda temeritatis ac præcipitæ arrogantie.* Atqui ex dictis, Bulla Unig. non ut mera disciplinæ lex, sed ut dogmatica definitio, à summis pontificibus, cardinalibus, synodis, præsulibus, agnita fuit ac declarata: plaudentibus insuper et suffragantibus tùm domesticis, tùm extraneis academicis et sacris facultatibus; ergo. Vel hoc unum momentum invicè adstruit, Bullam Unig. non esse meram disciplinæ legem, sed veri nominis dogmaticam Constitutionem. Vide suprâ propositum ex auctoritate et præscriptione argumentum, quod ad præsens nostrum institutum referri facilè potest et accommodari.

Probatur 2° ex scopo, contextu et notis seu qualificationibus quibus in pronuntiato Bullæ configuntur propositiones. Et quidem primò, scopus exprimitur his verbis, quibus S. Pontifex de perniciosâ libri Reflexionum moralium doctrinâ loquens sic habet: « Ad ipsam ingroentis mali causam providæ nostræ considerationis intuitum convertentes..... nihil opportunius aut salubrius præstari à nobis posse arbi- trati sumus, quàm si fallacem libri doctrinam generatim sollemnè à nobis hæcenus indicatam, plures singillatim ex eo excerptis Propositionibus, distinctius et apertius explicaremus, atque universis Christi fidelibus nostris zizaniorum acinus è medio triticî, quo tegebantur, educta, velut ob oculos

« exponeremus : » Subdit : « Ita nimirum desudatis, et quasi in propatulo positus, non uno quidem, aut altero, sed plurimis gravissimisque, tum pridem dantatis, tum etiam novè adimpletis erroribus, planè confidimus, benedictive Domino, fore ut omnes tandem APERTÆ JAM MANIFESTÆQUE VERITATI CEDERE COMPELLANTUR. » Ed summi Pontificis in forendâ Bullâ scopus, fallacem, scilicet, libri *Reflex. moral. doctrinam pluribus singillatimæ ac excerptis propositionibus, distinctius et apertius explicare ac configere*; atqui Bulla quâ fallax libri doctrina distinctius explicatur ac configitur, non nisi insulsè diceretur meræ disciplinæ lex; ergo.

2° Bullæ contextus non minùs clarè ostendit Constitutionem hanc vorè esse dogmaticam: ex ipsâ enim damnatam Propositionum inspectione cuique manifestum est, illas ad dogmatis substantiam maximè pertinere: agit siquidem in iis, ut in suâ ad Benedict. XIII pro obtinendâ 12 Articulorum approbatione Epistola; aiebat eminentissimus Noallius, *de necessitate fidei in Mediatorem Christum; de Christi morte, ac Dei voluntate pro salute omnium hominum; de necessitate, potentiâ ac gratuitâ dispensatione Salvatoris Jesu: quid denique de regulis observandis in administratione sacramenti Pœnitentiæ sentiendum sit tenendumve*. Quæ quidem omnia summa fidei christianæ capita medullitibus spectare, nemo non videt. 3° Ipsum etiam Bullæ scitum seu judicatum, notæque et qualificationes ibidem usurpatæ, luculenter ostendunt, ad veram disciplinæ aut œconomiz legem, Bullam minimè posse ablegari: « Omnes et singulas Propositiones præinsertas at tanquàm falsas, captiosas, malè sonantes, puerum aurium offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias, Ecclesiæ et ejus praxi injurias, neque in Ecclesiæ solum, sed et in potestates seculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemias, suspectas de hæresi ac hæresim ipsam sapientes, necnon hæreticis et hæresibus faventes, erroneas, hæresi proximâs, plures damnatas, ac demùm etiam hæreticas, variasque hæreses, et potissimum illas quæ in famosis Jansenii Propositionibus, et quidem in eo sensu in quo hæc damnatæ fuerunt, acceptis, continentur, manifestè innovantes, respectivè hæc nostrâ perpetuè valiturâ Constitutione declaramus, damnamus, reprobanus. » Tot ac tam graves notæ inprimis erroris et hæreseos, dogmaticam Bullam apertè indignant; neque in meram cautionis et œconomiz legem hujusmodi qualificationes ullatenùs cadere possunt. Sive ergo Bullæ proœmium spectes, sive contextum ejus ipsasque damnatas Propositiones; sive denique modum, seu notas sub quibus in judicatum configuntur dictæ Propositiones, nemo inficiari potest dogmatici Decreti titulum Constitutioni Unigenit. propriè esse adscribendum.

Probatur 5° ex genuinis judicii dogmatici characteribus, qui omnes Constitutioni Unig. apprimè conveniunt. 1° Aliquid credendum proponit: nempe, nullam esse ex damnatis Propositionibus, quæ non mereatur saltem aliquam de censuræ notis quæ in Bullâ exprimitur, et vice versâ, ex assignatis nullam esse, quæ ad

minimū alicui non competat propositio. i. Vide suprâ, hanc in rem Comitorum 1715 verba. 2° Judicium est prorsus inviolabile: hæc nostrâ perpetuè valiturâ Constitutione, inquit Clemens XI, idque ex priori spontè fuit. 3° Judicium est universale ad omnes directum Ecclesiæ et fideles; liquet ex ipsamet Bullæ inscriptione: *Universis Christi fidelibus, etc.*, necnon ex his judicati verbis: *Mandantes omnibus utriusque sæculi Christi Fidelibus, etc.*

4° Habet pro objecto, non meras voces, sed perversam Quesnelli doctrinam: hancque in 101 Propositionibus ex *Reflex. moral.* libro excerptis contentam, sub gravissimis censuris damnat ac reprobat. *Omnes et singulas Propositiones præinsertas, inquit S. Pontifex, ex prædicto libro (Reflex. moral.) excerptas, tanquàm falsas... erroneas, hæresi proximâs, plures damnatas, ac demùm etiam hæreticas...; hæc nostrâ perpetuè valiturâ Constitutione declaramus, damnamus, reprobanus.* Quis ita cœciterit ut vel in hoc uno characterè, naturam judicii dogmatici non inspicat? 5° Judicii dogmatici veritas propugnari nequit aut impugnari, nisi ad Scripturam, Traditionem, aut ad ea quæ cum iis necessariò connexa sunt recurrendo; atque, discussionis aut præscriptionis viâ, ostendendo Decretum illud prædictis regulis adversari aut consentire: porro qui præfatam Bullam propugnant, nituntur ipsius consensione cum Scripturâ et Traditione: qui verò eam impugnant, ejusdem oppositionem cum innotis hisce fidei nostræ regulis, pretendunt: quemadmodùm ex Documentis Pastoralibus, Mandatis, aliisque quampluribus scriptis ex utrâque parte editis, manifestum est: ergo. Quinque ergo characteres qui judicio assignantur dogmatico illudque constituunt, iidem Constitutioni Unig. competunt: ipsa proinde vera est lex dogmatica, verum judicium dogmaticum.

Probatur 6° ex disertissimâ ipsorummet insigniorum Appellantium cæ de re consensione. Ita significantioribus verbis ipsemet Appellantium dux ac coryphæus Quesnellus pluribus in locis: *quatuor episcopi in suo primæ an. 1717 et iteratæ an. 1720 provocacionis instrumento; septem Præsules Epist. ad Innoc. XIII an. 1721*; ita etiam celeberrimi apud Quesnellistas auctores scriptorum quibus tituli: *Renversement de l'Église de France: Réponse au Premier avertissement de M. l'Evêque de Soissons: Du Témoignage de la vérité*; aliique plures, quorum testimonia suprâ latè excerpimus. Hi autem textus nullo certè effugio nullâve tergiversatione eludi possunt aut obscurari, adeò clari sunt in rem nostram et aperti. In his totidem verbis assertitur, per eam, (Bullam Unig.), primum Symboli de omnipotente Dei voluntate dogma, primum et maximum amoris Dei Mandatum destrui; fidem, morum principia, disciplinam labefactari; Ecclesiasticæ Hierarchiæ fundamenta, sacrosancta episcoporum jura convelli, sacrosanctum Scripturæ et Traditionis sermonem præscribi, totam denique everti ac funditis subruï Religionem. Quæ quidem, uti manifestissimum est, erroneum quidem, at propriè dictum, et veri nominis judicium dogmati-

« cum clarè significant : neque in meram *disciplinæ*, *politice*, *æconomice*, *cautionis*, legem ac regulam, quæ nihil ad credendum proscribendumve proponit aut exigit, nec perversam Propositionum doctrinam respicit, sed illarum dumtaxat usum ad tempus prohibet, utlatens cadere possunt. Hic inter Appellantium magistris percelebris (D. Petit-Pied) auctor laudati mox responsi ad primum illustrissimi Successionensium Episcopi, parte 4, cap. ultimo, n. 4 et seq. ex professo docet ac luculenter probat, Bullam *Unig.* nonnisi inicitè ac abusivè spectari posse ut meram *disciplinæ*, *locutionis* et *æconomice* legem : famosi hujus Doctoris verba, cum rem nostram planè faciunt, transcribere juvat.

« La Bulle, inquit citato loco, ne peut jamais être réduite de bonne foi à une simple loi de discipline. « Les termes mêmes de la Bulle, et les qualifications que le Pape y emploie dans la censure des 101 propositions sont entièrement incompatibles avec l'idée qu'on s'efforceroit en vain d'en donner, comme d'une simple règle de langage. Le Pape y déclare nettement qu'il s'agit de propositions hérétiques, impies, blasphématoires, de doctrine artificieuse et fautive, de dogmes dangereux, de maximes séduisantes et contagieuses, d'erreurs pernicieuses, dont les unes sont déjà condamnées, les autres inventées depuis peu. » Mox addit notanda hæc verba : « Il faudrait avoir perdu l'esprit pour s'exprimer de la sorte, si on n'avait prétendu faire qu'une règle de discipline, et une simple loi de langage. » Infert ibidem : « C'est donc éluder la Bulle, et non l'accepter ; c'est l'expliquer de mauvaise foi, contre l'intention du Législateur et contre les termes de la loi, en un mot, c'est se moquer du Pape, et non le respecter, ce de vouloir, en réduisant la Bulle à une simple loi de discipline, y donner un sens si évidemment contraire à celui que les paroles présentent à l'esprit. » Pergit : « Joignez à cela toutes les circonstances de l'affaire présente, l'état des disputes qui partagent les Théologiens et des contestations qui troublent l'Église ; le caractère des propositions condamnées, les explications qu'on y donne, les erreurs qu'on prétend être l'objet de la censure du Pape : il est aisé de voir qu'il ne s'agit point simplement de mots, d'expressions, de locutions théologiques ; mais du fond même de la doctrine dans des points très-importants. Et quoique les erreurs sur lesquelles, en expliquant la Bulle, on tâche de faire tomber la censure soient pour la plupart des erreurs chimériques que personne ne soutient, cependant cette attention même injuste qu'on a, et la peine ridicule qu'on se donne pour imaginer dans les 101 propositions des erreurs qui regardent le fond du dogme, font assez voir qu'on ne prétend point faire passer la Bulle pour une simple loi de discipline, mais pour une règle de doctrine. » Paucis interjectis, concludit : « Mais la Bulle sera toujours ce qu'elle est, et ce sera toujours un Décret dogmatique, mais un Décret faux et trompeur qui ne peut que conduire à l'erreur quand on le prend dans son sens propre et naturel. »

Ita insignis ille Quesnellistarum magister : ubi congestis momentis, ex constitutionis scopo, contextu, naturâ propositionum damnatarum, ipsique quibus configuntur propositiones qualificationibus ; necnon ex statu controversiæ, atque ex variis Appellantium, Acceptantiumve motivis ac expositionibus ; paucis quidem, at nervosè demonstrat, non de meris vocibus ac locutionibus moveri controversiam in Bullâ, sed de ipsâmet, et quidem in punctis capitalibus, dogmatis substantiâ : adeoque Bullam hanc verè esse dogmaticam ; nec nisi insulsè ac ineptè ad meram disciplinæ et locutionis legem ablegari : *Il faudrait avoir perdu l'esprit*, inquit, *pour s'exprimer de la sorte* (uti Pontifex in Bullâ), *si on n'avait prétendu faire qu'une règle de discipline et une simple loi de langage. C'est éluder la Bulle, et non l'accepter ; c'est se moquer du Pape, et non le respecter, que de parler ainsi.* Et rursus, judicii dogmatici titulum Bullæ invictè assertit idem auctor, ex his S. Pontificis in pronuntiato verbis : *Mandantes omnibus utriusque sexûs Christi fidelibus ne dictis propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant quàm in hac eadem nostrâ constitutione continetur ; ita ut quicumque, etc.* In quæ Bullæ verba sic habet ibid. n.º 5º : *Enfin le Pape défend, vers la fin de sa Bulle, de PENSER, d'enseigner, de prêcher autrement qu'il n'est porté par la Constitution. Il s'y agit donc de SENTIMENTS, d'enseignements, d'instructions, et PAR CONSÉQUENT DE PROPOSITIONS DOGMATIQUES, et non pas de régler simplement l'usage de certaines expressions théologiques.* Decretoria sanè hæc probatio : enimverò, lex sentiendi verum est, ex omnibus, dogmaticum decretum : atqui Constitutio *Unig.* lex est et regula sentiendi : respicit enim interiores animi sensus, velatque omnibus Christi fidelibus ne aliter sentire præsumant, quàm in hac eadem Constitutione continetur ; ergo, etc. Percelebris hujusce Appellantis (D. Petit-Pied) prolixiorum textum exscripsimus, quòd scilicet ibi Bullam *Unig.* verum esse dogmaticum judicium egregiè statuat ac firmet. Plurimùm porrò ad veritatem conduci, vel ipsis adversariorum armis hanc tueri ac munire.

Probatur denique 3º: Tam Bulla *Unig.* nuncupari potest ac debet lex dogmatica, quàm decreta Concilii Constantiens. adversus Wicleff. et Joan. Hus, Bullæ Leonis X adversus Lutherum, Pii V, Greg. XIII, Urbani VIII adversus Baium, Innocentii XI adversus Molinos, Innocentii XII adversus librum cui titulus : *Maximes des Saints*, etc. In istis etenim Decretis et Bullis, quemadmodùm et in Bullâ *Unig.* plurimè damnantur propositiones in globo, ut aliud, sub variis respectivè notis : quin et in Bullâ Innocent. XII non apponitur hæreseos nota, quæ cum aliis qualificationibus in presenti contra *Reflex. moral.* Bullâ reperitur atqui fatentibus etiam adversariis, prædicta Concilii Constant. Decreta, necnon Leonis X, Innocent. XI et XII Bullæ, vera sunt dogmatica Ecclesiæ judicia : idque specieatim de Bullis adversus Baium supra dictis argumentis probatum est ; ergo. Et verò, quæ ad labefactandam Bullæ naturam, ipsique de-

trectanum iudicii dogmatici titulum ac characterem opponunt adversarii Quesnellistæ, infirma omnino sunt ac nullius roboris; eaque omnia aut nihil aut nimum apertè probant, uti ex objectionum solutione strictim hic jam instituendâ, manifestè patebit; ergo, etc.

Solutur objectiones.

Dices 1°: Ille censura non sunt iudicia dogmatica, quæ nihil habent fixum, nihil determinatum: atqui censura in *globo*, quibus sua non signitur unicuique propositioni nota et qualificatio, certum nihil habent; nihilque determinatum: quod enim uni captiosum duntaxat erit aut scandalosum, alteri omnino hæreticum videbitur: ergo censura in *globo*, qualis est Bulla *Unig.*, non sunt iudicia dogmatica, leges dogmaticæ. Ita indesinenter Quesnellistæ: inprimis Scæcensis et Monspensulan. Præsules in plerisque pastoralibus mandatis, necnon sex episcopi in suâ ad Instruct. eminentissimi card. de Bissy an. 1722 respons. cap. 19 et 23. Respondeo 1°, simili prorsus argumento adversus censuras in *globo* insurrexisse Lutherum in concertatione cum Eckio habitâ Lipsiæ an. 1519; Apostatam Antonium de Dominis lib. 1 de Repl. Christianâ cap. 12, Frapaolo hist. concil. Trid. lib. 1, cap. 21, quorum temeritatem pro merito castigant ac egregiè explodunt Eckius et Palavicinus; ille quidem in opusc. disput. 6 Julii: iste verò, in suâ concilii Trid. historiâ lib. 1, cap. 21. Respondeo 2° idem opponi posse adversus decreta concilii Constantiensis, necnon adversus præfatas Leonis X., Innocent. XI et XII Bullas: quæ tamen concilii et SS. Pontificum decreta, uti antè notavimus, vera esse dogmatica iudicia, nec inficiantur, nec inficiari possunt Quesnelli asseclæ. Respondeo 3°: Dist. min.: Nihil habent determinatum, quantum ad notarum attributionem quæ singulis propositionibus sigillatim non applicatur, concedo; quantum ad malitiam propositionum quas Ecclesia declarat non esse orthodoxas, nego. Constat ex dictis supra. Atque ut quas adversarii sæpius ac confidentiùs in præsentî negotio obrudunt vitiligationes evanescant ac penitus dissipentur, tria in Constitutione *Unig.* sicut et in quâlibet aliâ generali et in *globo* censurâ, sunt sedulò distinguenda. Nempè 1° qualificationes propositionum, 2° gradus ejusmodi qualificationum; 3° earundem applicatio unicuique propositioni. Circa primum, omnes per orbem dispersi Præsules disertè consentiunt cum Romano pontifice, atque illud unanimiter ac distinctè proponunt fidelibus tenendum: cunctas scilicet Quesnellianas propositiones esse rejiciendas, quia earum nulla gravis alicujus censura notam non meretur. Qui ergo contendunt omnes illas Propositiones esse totidem fundamentales religionis christianæ veritates; vel etiam quotquot dogmata iis contenta, ut vera posse interiùs retineri, vetitis duntaxat ad tempus earum usu, aut modo quo expressæ sunt; ii totius Ecclesiæ de re doctrinali fideles solemnî definitione instrumenti auctoritatem spernunt. Circa secundum, unanimis est etiam episcoporum suo capiti adherentium definitio: etenim inter varias Quesnelli propositionibus iniustas

notas, nullam esse, quæ hujusmodi Propositionibus quibusdam non competat, omnes uno ore declarant. Illorum igitur, etiam in hoc capite, documentis interiùs adhaerent fideles: *Qui vos audit, me audit*, Luc. 10. *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus*, etc., Matth. 18. Circa duo hæc priora, omnes per orbem dispersos præsules consentire cum R. Pontifica abundè liquet ex dictis superiori paragrapho: speciatim verò de Gallicanis episcopis id patet, ex ipsomet pastoralis Documenti comiciorum 1715 et 1714 pronuntiato; quod quidem Documentum, suum fecere cæteri plerique omnes Gallicani præsules. Quod ad tertium attinet, nempè qualificationum singularum singulis propositionibus applicationem, nihil de eo tri præcisè definitionis in *globo* credere tenentur Fideles, quia de eo nihil ejusmodi definitione pronuntiatum: unde, v. g., ut certò cognoscatur quemam cuilibet ex 101 propositionibus nota affici debeat, sola omnino non sufficit Constitutio *Unig.*, sed inspicendum aliundè ac investigandam quemam earum propositionum doctrinæ ab Ecclesiâ ad credendam fide divinâ clarè propositæ, magis aut minùs directè ac immediatè ad versetur. Quod theologorum studio ac diligentia relinquitur, quousque quidquam de eo ab Ecclesiâ fuerit statutum. Quamquam plurimum ad id etiam subsidii ex Bullæ verbis erui possit, quibus declaratur plerasque ex confixis propositionibus, *pluribus jam damnatas fuisse variasque hæreses, et potissimum illas, quæ in famosis Jansenii propositionibus, et quidem eo sensu in quo hæc damnatæ fuerunt acceptis, continentur, manifestè innovare*. Jam verò, ut iudicium Ecclesiæ meritò appelletur dogmaticum, satis est quòd dogma respiciat, quidquamve de illo interiùs credendum proponat: certas videlicet propositiones, ut censuris Theologicis dignas ex animo rejiciendas proscribat: quod quidem præstat Constitutio *Unig.* dum statuit, « nullam esse è 101 propositionibus quæ non mereatur saltem aliquam è censura notis in pronuntiato expressis: » et vice versâ, « nullam esse notam quæ in aliquam è damnatis propositionibus meritò non cadat. » Neque ullatenùs necesse est ut applicationem qualificationum alteriùs determinet: quemadmodum ex ipsâ iudicii dogmatici naturâ et characteribus, necnon ex dictis inter probationes, et alibi etiam, præsertim ubi de notis theologicis clarè liquet, ergo.

Cæterùm unum hic diligenter observandum adjiciam: explosas sæpiusimè Quesnellistarum de iudiciis in *globo* tricas, nullum prorsus habere locum, quantum ad illud primum de quo modò agebamus; nempè, quoad qualificationes in se et abstrahendo ab earundem diversis gradibus spectatas. Nam ejusmodi objectum, an scilicet centum et una propositiones veræ sint an falsæ; an censuris quibusdam theologicis singulæ afficiendæ, et ideo à cunctis fidelibus rejiciendæ; illud, inquam, objectum ita fixum est in se et determinatum, ut nihil fixum magis ac determinatum dari possit. Fateantur ergo adversarii, universos per orbem dispersos episcopos, in eo saltem secum invicem consentire, gravi quâdam theolo-

gicâ censurâ unamquamque Quesnelli propositionem configendam; ac proinde fixum quidquam ac determinatum, quod intus et ex animo, ut dogma perversum, fideles rejiciant, esse Constitutione Unig. propositum. Quòd si illud primum, quod præcipuum est, ab iis semel admitteretur, aliud ad quod omnes eorum cavillationes spectant, inter varias scilicet qualificationum species in Bullâ enuntiatas nullam dari que uni saltem è 101 propositionibus inuri non debeat, haud difficulter etiam concederent. Rem totam præclarè ac luculenter evolunt et illustrent Gallicani præsules an. 1723, in suâ celebri ad Regem Epistolâ, in quâ 50 Parisiensium Causidicorum adversus censuras in globo dicatitates et diceria sic exhibent: « Ils ont osé dire (les avocats) sur ces censures (in globo), qu'au lieu de terminer les disputes, elles font naître mille et mille questions. Ils nomment la soumission que l'Église exige pour ces sortes de jugements; un joug honteux, qui ne présente que ténèbres et que confusion; et après avoir rapporté quelques extraits de la Bulle Unig. et d'une instruction faite par un d'entre nous sur cette matière, ils disent avec mépris: Voilà, il faut en convenir, un fidèle bien éclairé. » Hæc proposita quam jam solvimus objectioni similima: que quidem pro merito graviter castigant ac explodunt illustriss. præsules his verbis: « Ce que les avocats méprisent est cependant un effet de la sagesse de l'Église: quand elle en use ainsi, elle évite des discussions qui pourraient faire naître des disputes embarrassantes et nuisibles aux fidèles; mais qui est en droit de blâmer sa conduite, d'exiger d'elle qu'elle se prête à l'inquiétude et à la curiosité, et de lui demander de qualifier des propositions en particulier, quand elle juge que ce détail n'est ni nécessaire ni convenable à la conservation du dépôt et à l'édification des peuples? » Quam in rem laudant sancti Augustini verba, Epist. 54 ad Januar. cap. 5, -Edit. Benedict. : *C'est une folie et une témérité de disputer contre des usages que toute l'Église a consacrés.* Subdunt: « Les décisions du concile de Constance contre Wiclef et Jean Hus, la Constitution de Pie V contre Baïus, confirmée par plusieurs papes; la Bulle contre Molinos, et le Bref contre le livre des *Maximes des Saints*, nous fournissent des exemples authentiques de cette dernière espèce de condamnation (in globo): pourquoi reprochera-t-on aujourd'hui au souverain Pontife un usage qui est autorisé par l'exemple d'un concile œcuménique, et par la pratique de tant de siècles? Oserait-on dire sur ces jugements: *Voilà un fidèle bien éclairé?* » Moxque egregium doctissimi Bossuetii textum è libro 15 Variat. n. 158, depromptum, ita referunt: *Il faut souvent, disait M. Bossuet, s'en tenir à des expressions générales pour demeurer dans cette mesure de sagesse tant louée par S. Paul, et n'être pas, contre son précepte, plus savant qu'il ne faut. Pergunt: Il faut (idem doctissimus Bossuet. ibid. n. 162) se bien garder de confondre les termes généraux avec les termes vagues et enveloppés, et avec les termes ambigus: les*

termes vagues ne signifient rien, les termes ambigus signifient avec équivoque, et ne laissent dans l'esprit aucun sens précis; les termes enveloppés brouillent les idées différentes: mais quoique les termes généraux ne portent pas l'évidence jusqu'à la dernière précision, ils sont clairs néanmoins jusqu'à un certain degré. Unde in hunc modum concludunt eodem in loco præfati Præsules illustrissimi: « Ainsi M. Bossuet répondait-il aux plaintes des hérétiques contre les décisions du concile de Trente, qu'ils accusaient d'être obscures et ambiguës, parce qu'elles étaient conçues en des termes généraux: Nous sommes en droit de donner la même réponse au reproche qu'on fait aujourd'hui contre la censure générale et les qualifications respectives employées par la Bulle; et de dire: Ce jugement n'est ni vague, ni ambigu, ni équivoque; s'il ne porte pas l'évidence jusqu'à la dernière précision, c'est-à-dire, s'il ne déclare pas en détail quelle est la proposition qui est hérétique, quelle est celle qui est blasphématoire, etc., ce jugement néanmoins est clair jusqu'à un certain degré, c'est-à-dire, il nous apprend clairement qu'il n'y a aucune des propositions condamnées qui ne soit répréhensible. » Et paulò post: « Ces sortes de jugements usités dans l'Église, comme on l'a vu, présentent clairement et distinctement une vérité déterminée, en tant qu'ils assurent les fidèles que les propositions condamnées sont dangereuses dans la foi, qu'elles renferment quelque venin, qu'elles s'écartent en quelque chose de la vérité catholique. » Persimilia tradunt præsules Gallicani in comitiis an. 1715 et 1714. Vide suprâ. Hoc peremptoria sanè ad vindicandum inconcessam censuram in globo æquitatem: simulque demonstrandum, hujusmodi censuris, clarè ac distinctè exhiberi fixam quamdam ac determinatam veritatem; scilicet, nullam esse à damnatis propositionibus quæ aliquid ex parte vitiosa non sit et reprehensibilis; quæque idecirò theologiam quamdam notam non mereatur; hoc autem semel concesso, spontè fluit, ut antea notavimus, nullogo negotio demonstrari potest, nullam esse in Bullâ notam quæ in aliquam è confixis Propositionibus meritò non cadat. Ex dicendis paulò post ista iterùm elucidabuntur.

Dices 2°: Ille modus damnandi propositiones non est legitimus, multòque minùs dogmaticus, finiendisque controversiis idoneus, per quem nec constat, nec constare potest de censurâ confixarum propositionum: atqui per generalem hunc modum demandi propositiones in globo, uti fit in Constitutione Unig., nec constat, nec constare potest de confixarum propositionum censurâ: enimverò, de eo constare nequit, quin certò sciatur Episcopos, non materialitèr duntaxat et quoad meras voces, sed etiam formalitèr seu quoad proprium ac genuinum sensum; circa Propositionum damnationem consensisse: atqui per generalem et in globo propositionum condemnationem, certò constare nequit de episcoporum consensu, non in verbis tantum, sed et in sensu ipsius censure: episcopi siquidem non solum in verbis, sed et in sensu coisentiunt

non possunt, quin eandem propositionem, eandem in propositione doctrinam, iisdem intendant qualificationibus et notis configere: atqui per censuram *in globo*, de iis minimè constare potest; ergò. Et verò una propositio non est hæretica (idem proportione servatà de cæteris dicendum notis) nisi quia de illius hæreticitate convenit major ac potior Episcoporum pars: atqui constare non potest utrùm major ac potior episcoporum pars consentiat in damnatione alicujus propositionis ut hæreticæ: illud enim innotescere nequit, nisi per eorum verba, at verba indicant tantùm eos consentire circa damnationem propositionum generalitèr, non verò circa unius cujusque propositionis damnationem in particulari; ergo. Verbo dixerim, ubi agitur de censurâ *in globo*, constare nequit de gradu qualificationis, nisi itidem constet de ejusdem applicatione huic aut alteri propositioni: Episcopi namque dùm plures *in globo* propositiones respectivè damnant, alias ut captiosas, alias ut erroneas, alias ut hæreticas, etc., in genuino censuræ objecto consentire debent, ac proinde easdem propositiones, eundemque in iis sensum, iisdem notis qualificare: atqui ex dictis, idque ex sese patet, vi censurarum *in globo*, de qualificationum singularum singulis propositionibus nullatenus constat: unde nihil de eo credere tenentur fideles; ergo, etc.

En palmaris difficultas quam sexcentis modis volunt ac versant adversarii. Ita in primis sex præules in citatâ ad eminentiss. card. de Bissy Responsione. Ita pariter Senecensis Episcopus Instructione 1728, part. 4, art. 4 et seqq. : *Mémoire où l'on examine si l'appel des 4 Evêques est légitime*, pag. 87; *Renversement des libertés de l'Eglise Gallic.* Tom. 1, pag. 471 et seqq., aliique de celeberrimis Appellantibus quàmplures.

Respondeo 1°, datas ad superiorem objectionem solutiones, ad præsentem facilè accommodari posse difficultatem: hæcque, ut attendenti patebit, aptèrè enodant, penitusque dissolvunt: consule. Respondeo 2°: Quæ hic opponuntur ex necessariâ inter episcopos in judiciis canonicis formali seu quoad genuinum definitionis sensum uniformitate de quâ, juxta adversarios, constare non potest, ubi agitur de censuris *in globo*: hæc, inquam, aut nihil probant, aut dispersæ Ecclesiæ infallibilitatem funditus evertent. Namque non aliudè constat dispersos episcopos dogmatico judicio uniformiter quoad eundem sensum eandemque doctrinam adherere, quàm quòd purè et simpliciter illud acceptent: atqui eadem ratione generalis et *in globo* censura ab eisdem acceptari potest: et reipsâ ita acceptatæ fuerunt Bullæ Leonis X adversùs Lutherum, SS. Pontificum Pii V, Greg. XIII, Urbani VIII, adversùs Baium, Innocent. XI et XII adversùs Molinos. et librum de *Placitis Sanctorum*; quæ Bullæ sunt generales duntaxat et *in globo* censuræ; ergo. Ita in comitiis an. 1728, Gallicani præules in suo circa Parisiensium Causidicorum consultationem dogmatico judicio. Vide supra. Respondeo 3°: Episcopi, dùm plures *in globo* propositiones respectivè proscri-

bunt. in eo certissimè conveniunt, singulas propositiones damnatas reprehensibiles esse ac vitiosas, atque à catholicâ veritate plus minùsve recedere. Idque abundè sufficit, ut quilibet Catholicus dictas propositiones proscripat intùs et ex animo explodere ac rejicere teneatur. Ita conceptis verbis landati præules comitiarum an. 1728, in suâ ad regem Epist. pag. 35, ubi de judiciis *in globo* sic habent: « S'ils ne portent pas l'évidence jusqu'à la dernière précision, c'est-à-dire, s'ils ne déclarent pas en détail quelle est la proposition qui est hérétique, quelle est celle qui est blasphematoire, etc.; ce jugement néanmoins est clair jusqu'à un certain degré, c'est-à-dire, ils nous apprennent clairement qu'il n'y a aucune des propositions condamnées qui ne soit reprehensible.... Ces jugements présentent clairement et distinctement une vérité d't. rminée, en tant qu'ils assurent les fidèles que les propositions condamnées sont dangereuses dans la foi, qu'elles renferment quelque venin, qu'elles s'écartent en quelque chose de la vérité catholique. » Ad dunt ibidem: *Cette lumière est suffisante pour le Chrétien qui est docile*; quod disertissimo sancti Aug. textu ex c. 88 lib. de hæres. deprompto, sic comprobant doctiss. Præules: « C'est la pensée de S. Augustin; c'est beaucoup pour un cœur fidèle, disait ce S. docteur, et de connaître ce qu'il ne doit pas croire, et quoique ses connaissances ne le mettent pas en état de pouvoir réfuter l'erreur, il est assez instruit quand il sait ce que l'Eglise rejette, et ce que tout Catholique doit rejeter avec elle. » Pergunt: « C'est là ce que fait l'Eglise quand elle censure plusieurs propositions sous des qualifications respectives; elle indique au fidèle ce qu'il doit rejeter pour éviter l'erreur. Pénétrer plus avant avec curiosité; demander aux pasteurs, qui ont prononcé que ces propositions sont condamnables, qu'ils aillent plus loin, et qu'ils déclarent en quoi, jusqu'où et pourquoi ils les jugent reprehensibles, c'est une demande superflue, pour nous servir de l'expression de S. Augustin, parce qu'il suffit qu'on sache que l'Eglise les a condamnées, et qu'après cette condamnation personne ne doit les admettre. » Hæc præules illustrissimi, quæ sinuosos adversariorum hanc in rem flexus, implexosque nodos clarè extricant, totamque præsentem difficultatem planè exhauriunt. Recole dicta ad tertiam responsionem superioris objectionis. Respondeo 4°, in præfatâ hypothesis censura *in globo* late aut acceptatæ ab episcopis, temerè ab adversariis asserti episcopos à se invicem dissentire, nec easdem propositiones intendere intèriùs iisdem qualificare censuris. Neque enim impossibile est ut, quantum opus est, inter se consentiant, cum propositionum natura, earum veritas et falsitas, Scripturæ et Traditioni conformitas, vel difformitas, antecedenter ad Constitutionem latam determinatæ sint, atque horum omnium cognoscendi vi una et eadem cunctis præstò sit episcopis, nempe ejusmodi propositionum cum Scripturâ et Traditione, Ecclesiæque definitionibus antè promulgatis accurata collatio. Hæc viâ usi sunt plures theologi à quibus uniuscujusque hu-

jasmodi propositionum virus proditum est, et censura singulis affixa: si quantum ad rem ipsam, etsi non communicationis consiliis, non deprehensi sunt dissentire. Quidam ergo episcopis eadem via diceretur interclusa? Quod si is episcoporum in qualificandis propositionibus possibilis inter consensus, recipiatur ejusmodi consensus in theologis existat, ac sæpè aliis in casibus extiterit ex solâ propositionum cum Scripturis et Ecclesiæ definitionibus collatione: quanto magis dicendum in præsentii causâ, quantum satis est, inter se intus consentire episcopos, præsertim si attendantur uti maximè attendi debent, divina Ecclesiæ privilegia, eximiamque promissa ipsi à Christo facta! Enimverò, ipsomet pollicitante Christo, Joan. 14 et 16, Episcopi à Spiritu S. edocendi sunt omnem veritatem: ipsisque docentibus primis Pastoribus, affuturam se promissit Christus Dominus, Matth. 28, v. 20. Porrò, cum plures in globo propositiones proscribunt episcopi, procul dubio docent, ut ex dictis inter probationes patet; ipsis ergo tunc adest et subvenit Christus: proindeque, quin easdem interius, quantum necesse est, singulis propositionibus qualificationes et notas affigant, nonnisi inconsultè ac temerè negari potest. Respondeo 5°: Etsi diversæ illæ earundem propositionum qualificationes in mente episcoporum delitescerent aliquatenus à se invicem discrepant, attamen nihil inde vitii accederet eorum definitioni, intactaque maneret Ecclesiæ docentis auctoritas et infallibilitas. Modò enim episcopi, quos pastores et doctores Christus dedit Ecclesiæ, invigilant conservationi depositi; nosque quantum satis est edoceant; ut non simus sicut parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ, salvæ protectò remaneat Ecclesiæ auctoritas et infallibilitas: atqui, dum episcopi plures in globo respectivè proscribunt propositiones, licet qualificationes quibus singulas interius afficiunt, possent esse quadamtenus diversæ, invigilant tamen quantum satis est conservationi depositi, nosque sufficienter edocent; ergo. Et quidem illibatam, integramque servatur fidei depositum: siquidem in eo tunc consentiunt omnes, quòd in quemcumque ordinem redegeris Propositiones illas in globo respectivè damnatas, non possint dici christianissimæ et evangelicæ: ideòque à quolibet bono Christiano pro condemnatis et reprobatis habendas esse. Ita doctiss. Eckius disput. 6 Julii adversus Luther.

Etverò, ex diversis illis earundem Propositionum qualificationibus in mentibus Episcoporum delitescerentibus, nihil commodi pro partibus Hæreticorum accidere potest. Quippe ad conservationem depositi, requiritur et sufficit ut devitentur profanæ vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, 1 ad Timoth. 6, v. 20. Atqui per censuram propositionum in globo, devitantur profanæ vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, quamvis interius Episcopi diversas iisdem propositionibus applicent qualificationes. Tunc enim vi censura constat damnatas propositiones verè reprehensibiles esse, atque à veritate catholicâ quadamtenus recedere; uti loquuntur supra laudati comi-

torum anni 1728 præsules; ergo. Aliudè, in proposito casu, sufficienter nos edocent episcopi ut non simus sicut parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrinæ: cognoscimus enim, ut scienter notat Palavicin. lib. 3 Hist. Trid. cap. 21, omnes illas in globo proscriptas propositiones, perniciosas esse, si tradantur; periculosas, si credantur. Cognoscimus inter damnatas propositiones, nullam esse quæ non mereatur aliquam saltem à censura notis quibus proscribitur; et vice versâ, nullam esse in decreto censura notam quæ non possit in aliquam è damnatis propositionibus cadere, quemadmodum totidem verbis tradunt Gallicani præsules, locis supra laudatis: idque satis est, non modò simplicibus et rudioribus Fideiibus, sed etiam, juxta concilium Constantiense, ipsismet hominibus literatis; ergo. Respondeo denique 6°, hocque uno: Brevi præciduntur propositus nodus cæteraque in præsentii negotio reluctantium triex, ut legitimum sit et dogmaticum Ecclesiæ iudicium, auctoritatemque obligandi fideles ad assensum internum obtineat; vel requiritur ut episcopi eandem propositionem iisdem intendant qualificationibus et notis configere; vel non: si primum, vi exterioris acceptionis certò tenendum in configendis iisdem cuiuslibet propositioni qualificationibus ipsos, quantum satis est, consentire; etenim ex abundè dictis et probatis supra, exterior corporis episcopalis acceptatio aut definitio, ex sese certissima est à Christo constituta lex ac regula ad nostram de rebus ad salutem attentibus, firmandam stabilijendamque fidem; atque ubi primum de illâ exteriori acceptione constat; certò et indubitanter tenendum, omnes adfuisse debitas conditiones; adeòque, si quæ adfuerit, aut nullatenus, aut his in circumstantiis non fuisse necessariam. Ita disertis verbis præsules nostri in laudatâ an. 1728 ad Regem Epistolâ pag. 21, 22, etc. Vide supra. Porrò, si secundum, nulla planè, ac prorsus præposita objectio.

COROLLARIA.

Ex dictis hactenus tribus superioribus paragraphis, nonnulla gravissimi momenti spontè fluunt consecutaria: hæc porrò ita secum invicem connexa sunt ac concatenata, ut uno semel admissio, cætera quoque admitti prorsus necesse sit: quod vel tantisper attendenti clarè patebit: itaque.

Sequitur 1°, quod totidem verbis statuunt mox laudati Præsules, Bullam Unig. esse iudicium irreformabile. Namque dogmaticum corporis episcop. capiti suo adherentis iudicium est infallibile, proindeque immutabile, irretractabile, irreformabile: id ex apertis Christi promissis, ex disertissimis SS. PP. et conciliorum testimoniis, ac perpetuâ et constantissimâ totius Ecclesiæ praxi ac doctrinâ certissimum est ac indubitatum: atqui ex dictis et probatis hactenus, Bulla Unig. dogmaticum est summi pontificis et omnium Ecclesiæ universæ episcoporum iudicium; ergo. Ita expressè habent eardin. archiep. et episcopi Gallic. an. 1728, jussu regio super hæc re congregati in Epist. ad regem p. 50.

Sequitur II°, *interiorem, integrum et absolutum* eidem Bullæ deberi assensum: omnibus siquidem adversus sectarios consentibus Orthodoxis, assensus hujusmodi *interior, integer et absolutus* debetur *dogmatico et irreformabili* universalis Ecclesie judicio: atqui Bulla *Unig.* dogmaticum est et irreformabile; etc.; ergo. Quicumque ergo omnes aut quasdam & damnatis Propositionibus intus et ex animo non respuit, legitime, et ut par est, dictæ Constitutioni non adhaeret. Et verò sincerè et ex animo obtemperandum visibili Pastorum corpori, in his quæ ad doctrinam pertinent: hinc ipsemet Quesnellus in caput 23 S. Matth. sic loquitur: *La seule voie sûre pour la foi et la doctrine, c'est de suivre toujours le corps visible des pasteurs.* Et in caput 20 S. Joan.: *Il n'y a point de salut, à moins de se tenir inséparablement attaché au corps des pasteurs de l'Eglise.* Istud idem pro certissimo passim statuit Nicolitus, quando ait controversiis circa religionem excitatis majori adhaerendum esse visibili auctoritati: *La vraie règle de la foi, inquit Ess. de morale Evang. du Mardi de la deuxième semaine de Carême, c'est de s'arrêter à la plus grande autorité.* Multò autem et incomparabiliter major est episcoporum acceptantium, et adhaerendum Constitutioni pronuntiantium auctoritas; jique capiti suo Pontifici Romano coadunati, visibile pastorum corpus procul dubio constituunt; ergo.

Sequitur III°, omnem à Constitutione *Unig.* provocationem esse *nullam, illusoriam, temerariam, scandalosam, sanctæ Sedis, corpori pastorum, totique Ecclesie adversam, ac summè injuriosam*, etc. Ita conceptis verbis quinquaginta et amplius præsules Gallicani an. 1748, uniformi Mandato declarant: *Ordonnons, inquit in ipso judicatio, à tous les fidèles de notre diocèse de se soumettre à la susdite Constitution Unig. comme étant un jugement dogmatique de l'Eglise universelle, duquel tout appel est nul, frivole, illusoire, téméraire, scandaleux, injurieux au Saint-Siège et au corps des évêques, contraire à l'autorité de l'Eglise, schismatique, et tendant à renouveler et à fomenter des erreurs condamnées.* Gravissimas hæc notas, appellationi interpositæ à dogmaticæ et irreformabili totius Ecclesie Constitutione, qualis est ex dictis Bulla *Unig.* meritissimo jure infligi, nemo sanè in dubium revocaverit.

Sequitur IV°, eandem *Unig.* Bullam esse veram Ecclesie et Regni legem: ita à præsulibus Gallicanis in pluribus comitis generalibus solemniter declaratum, variisque edictis ac responsis regis disertissimè agnitu et firmatum. De quo aperta vide testimonia suprâ. Etverò, dogmaticum universalis Ecclesie judicium, 1° munitione sigillo regio, 2° in tabulas supremarum regni curiarum relatum, 3° solemniter et juxta consuetos regni mores promulgatum, meritò dicendum est, reipsaque existit vera ac propriè dicta Ecclesie et Regni lex; atqui Bulla *Unig.* ex probatis duobus superioribus paragraphis dogmaticum est universalis Ecclesie judicium: aliunde, munita fuit ac consignata sigillo regio, in supremas regni curias relata, solemniter et ex more promulgata; uti ex dictis in Synopsi

Historicâ, § 5, manifestum est ac exploratum: vide suprâ; ergo, etc.

Sequitur V^o, hæc, uti jam innuimus, questionem, an Constitutio *Unig.* sit regula fidei, leviorē esse apud Acceptantes, et quasi de mero nomine controversiam: quo quidem in prætenso dissidio quodam provocacioni suæ presidium inaniter querunt Appellantes. Namque concordibus animis fatentur ac docent cuncti Acceptantes Constitutione *Unig.* respici dogma, atque, quod capitale est, interiùs credendum Quesnellianas 401 propositiones meritò esse damnatas, quia singulæ aliquam merentur notam, et præterea unamquamque è notis Bullæ expressis cadere in aliquam è damnatis illis propositionibus: omnes etiam consentiunt Bullæ *Unig.* nihil determinati fide divinâ credendum proponi. Tota igitur apud eos mota quæstio in eo sita videtur, an *regula fidei* appellari possit omne judicium quo de rebus fidei aut ad fidem habentibus connexionem, etiam merè generatim ac indeterminatè interiùs præscriptur assensus: an verò illud idem vocabulum soli illi potius adscribendum sit judicio quo dogma revelatum, fide divinâ speciatim ac determinatè credendum proponitur. Ergo non tam de re ipsâ quàm de nomine extitit illa quæstio, nec in eâ quidquam occurrit quo tueri se possint dissidentes, cum ab ipsis unum et idem omnes semper postulaverint Acceptantes; nimirum ut interiùs et ex animo sese subjicerent Constitutioni *Unig.* tanquam dogmatico Ecclesie universalis judicio, atque 401 propositiones ut meritò illâ Constitutione proscriptas damnarent, iisdem qualificationibus adhibitibus, quibus dicta Constitutio utitur. Hæc porrò eadem de ipsâ *regula fidei* denominatione quæstio. Acceptantes inter et Appellantes spectata, jam non meri nominis dicenda; imò dogmatica planè est ac gravissimi momenti controversia: neque enim aliâ de causâ Bulla *Unig.* nomen *regulæ fidei* detrectant adversarii, quàm quòd Bullam hanc negent esse judicium dogmaticum quod internum et absolutum exigat mentis assensum: ipsi siquidem promiscuè sumunt, et pro uno eodemque habent *regulam fidei, et dogmaticum ac irreformabile universalis Ecclesie judicium*: id ipsum non fatentur modò, sed et datâ operâ passim adstruere conantur Appellantes, inprimis sex præsules citatâ ad Instructionem eminentissimi card. de Bissy Respons. Auctor Pastoralis Documenti an. 1719, eminentiss. Noallii, primâ Propositione pag. 13, 14, etc. Adeoque eo ipsa quo à predictâ Bullâ titulum *regulæ fidei* remonent, eandem judicium esse dogmaticum incitari censendi sunt. Ita scitè notat ac latè explicat eminentiss. card. de Bissy in scriptis laudatâ an. 1722 Pastoralis Instruct., part. 4, pag. 344, 345, etc. Ibid. perversam eâ de re dissentientium doctrinam pluribus perstringit ac confutat doctiss. card. Idem graviter ac dilucidè evolvunt aq̄ explodunt plerique Gallicani præsules, suis ad regem an. 1728, et 34 Epistolis.

Sequitur VI°, illicitum esse statum indifferentem et indeterminatis circa præfatam Constitutionem intus et ex animo suscipiendam: quippè de suscipiendo ju-

dicio Ecclesiæ universalis dogmatico et irreformabili: nemini unquam cunctari ac mores gerere fas fuerit: atqui ex superioribus corollaris et ex demonstratis paragraphis 2 et 3, Constitio *Unig.* iudicium est universalis Ecclesiæ dogmaticæ, etc., ergo.

Etverò, *natura, multitudo, diversitas* dogmatum de quibus agitur in dictâ Constitutione, aperte ostendunt illicitum prorsus esse ac criminisum in presenti negotio huic indifferentem ac suspensionis animum: etenim, vel ipsismet contententibus adversariis, quæstio movetur de summis fidei, morum, ac christiana disciplina capitibus, quæ, si dissidentibus fides, præfato Decreto labefactantur ac funditus convelluntur: eodentum illustriorum Appellantium indesinentes in Bullam *Unig.* querelæ et expostulationes: atque ita, sanctissime Pater, inquit in suâ an. 1721 ad Innocentium. Papam XIIII Epistolâ septem præsules, *impugnata* aperte religio in suis dogmatibus: *hierarchia in suis juribus; Christianorum disciplina in eo quo tanquam basi et animâ nititur; delatæ funditus penitentia leges et regulæ; veteris et novî fœderis inducta confusio in eo capite, quo præsertim à se invicem distinguuntur; omnipotentia Dei subjecta libero hominis arbitrio, et ad ejus nutum suspensa; complures alii doctrinæ christianæ articuli in summum discrimen adducti, sacer Scripturæ et Traditionis sermo præscriptus; en, sanctissime Pater, quæ sūt nostrarum (in Bullam) et causa et materies querelarum.* Paria tradunt sæpius citati sex episcopi, suâ ad Pastoralem eminentissimi cardinalis de Bissy Instructionem Responsione, cap. 26 et seqq., item quatuor episcopi in interpositis à se appellationum instrumentis die 1 martii 1717, et mense april. anni 1719, necnon in prolixiori ad vindicandas hæc provocaciones, tunc edito Memoriali. His porò in circumstantiis, in quibus de tot ac adeò capitalibus fidei dogmatibus instituitur controversia, manifestissimum est nemini liberum esse orthodoxo, suspensum se servare ac prorsus indifferentem: inprimis si Sanctæ Sedis præverit iudicium, cui, ut in presenti causâ, consensus Episcoporum accesserit. Tunc profectò, aut certè nusquam, locum habet illud Christi Luc. 11, v. 23: *Qui non est mecum contra me est.* Idipsum non minùs perspicuè declarant gravissimæ dissidentium adversus neutralitatis partes intentæ sæpius criminationes: *La neutralité*, inquit unus ex illis, auctor Epistolæ ad Monialium gubernatricem, pag. 80 et 81, *est un crime, et ne point prendre parti pour la foi dans l'occasion présente, c'est être infidèle. Un Chrétien dès son baptême a pris parti contre la Constitution; il en a appelé sur les sacrés fonts, et il renouvelle son appel toutes les fois qu'il récite son CREDO. Dire qu'on ne prend point de parti, c'est renoncer à la foi.* Idem frequenter inculcant plerique alii Quesnellianarum partium auctores: idque ex principiis ab ipsis passim stabilitis spontè fluit ac necessariò sequitur. Vide supr. dicta et mox paragraph. tertio ubi de naturâ Constitutionis *Unig.* inter probationes.

Sequitur denique VII^a, istudque capitale est, diligenterque observandum: Quæcumque adversus Constitu-

tionem *Unig.* congerantur probra, trica, vitiligaciones, tum ex prætenso in ferendâ aut acceptandâ hæc Constitutione *conditionum defectu*; tum ex prætensâ damnatarum propositionum *non Scripturis et traditione consonantiâ*: tum ex prætensâ dissidentium numero, doctrinâ, motibus et dictamine conscientia, sanctitate, miraculis, etc.; ea, inquam, omnia, vel unâ Ecclesiæ, sex primorum pastorum suo capiti adherentium auctoritate, exteriorique acceptance, quæ recepta et confirmata fuit dictâ Constitutione, evanescent ac dissipantur. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, inquit Christus Dominus Matth. 28, alloquens Apostolos, eorumque successores episcopos. Ibid. 16, v. 18: *Portæ inferi non prævalent adversus eam.* Luc. 10, v. 16: *Qui vos audit, me audit*, etc. Perpetua sunt et absoluta isthæc divini promissa: *Nusquam enim, quomodòmodum egregè notant præsules Gallicani supra laudati, tanta invalescet pestis, seu vi, seu negligentia, seu fraude, seu quâcumque aliâ ratione, ut portæ inferi adversus Ecclesiam, eaque, quæ ab episcopali ordine sancita fuerint, prævaleant.* Æternùm stabunt Christi verba; cætera quæ opponuntur, præteribunt et ad nihilum recedent. Itaque, quodcumque supponatur fuisse definitionis motivum (idem de cæteris definitionum conditionibus, aliisque quæ obijciuntur, pronuntiandum) fieri nunquam potest, vi promissionum Christi, ut corpus episcopale erroneam acceptet et approbet sententiam; ergo *definitionis literæ, sine ipsi*, independentèr à discussione motivorum, *exteriori definitioni*, quæ sola subsistit ac vim habet, *standum est*, ac supponendum providisse Christum, *ne ulla deesset ex requisitis conditio*, ad firmam, certam, et inconcussam definitionem. Ita totidem fermè verbis, *acta S. Facultatis Parisiensis, super Constitutione observandâ et executioni demandandâ*, an. 1729, pag. 40. Aliquæ hæc quidem auctoritates et præscriptionis methodus, ad cunctas Quesnellistarum dissolvendas objectiones, via brevè, expedita, ipsi etiam rudiioribus proportionata: hocque unum, omnibus, quas cum dissidentibus habemus dirimendis ac finendis controversiis sufficere deberet. Eò tendit S. Hier. disputans adversus Luciferianos: *Poteram, inquebat, omnes propositionum rivulos uno Ecclesiæ (definientis) sole siccare.* Ipseque S. Augustinus lib. de quant. animæ cap. 7, n. 1: *Auctoritatè credere, magnum compendium est, ac nullus labor.* Unde appositè omninò doctiss. Bossuet. Instruct. 1 circa Ecclesiæ promissa, sic habet: *Les promesses dont il s'agit sont conçues, comme on a vu, en termes simples et très-clairs. On doit donc se déterminer à y croire: et cette croyance enferme une claire décision de toutes les controverses. Car si une fois il est certain que la vérité domine toujours dans l'Eglise, tous les doutes sont résolus: il n'y a qu'à croire, et tout est certain.* Ibid. pag. 176: *Jésus-Christ a tout réduit à un seul point, c'est-à-dire, à bien connaître l'Eglise où l'on trouve tout d'un coup toute vérité autant qu'il est nécessaire pour être sauvé. Tout consiste à bien concevoir six lignes de l'Evangile où J.-C. a promis en termes simples, précis et aussi clairs que le soleil, d'être*

TOUJOURS AVEC LES PASTEURS DE SON ÉGLISE JUSQU'À LA FIN DES SIÈCLES. Il n'y a point là d'examen pénible à l'esprit humain. Et rursus secundà de eod. argumento instructione, pag. 12 et seqq. : *La sagesse de J.-C. a renfermé en six lignes de quoi trancher tous les doutes, et régler la décision de toutes les controverses, par un principe commun et universel.* Quæ quidem illustrissimi præsulis doctrina ad nostrum præsens institutum apprimè congruit. Habemus siquidem in unâ primorum Pastorum suo Capiti adhaerentium auctoritate, quæ recepta et confirmata fuit Constitutio Unig. quasi contractam compendio, sed promptam, facilem, ac planè decretoriam, adversus omnes dissidentium difficultates, solutionem. Vide plura hanc in rem superiori paragraph.

ARTICULUS III.

De systemate Quesnelliano.

Quem in Baii et Jansenii aperiendo systemate secuti sumus ordinem, eundem in Quesnelliani systematis expositione consecrari animus fuerat : nempe 1°, *systematis principia paulò accuratius evolvere*, 2°, *de illius disserere consecrariis*, seu, de 101 propositionibus ; 3° tandem *Quesnelliani systematis à cæteris catholicarum scholarum systematibus discrimina*, ipsiusque omnimodam cum Baianis et Jansenianis placitis consensio-nem, aperire ac declarare : verum premente nimâ jam hujus voluminis mole, in opportunum magis locum et tempus horum uberius revocabitur disputatio. Interim hæc summam perstringere, eorumque omnium compendiosam exhibere ideam, abs re non erit, nec fortè inutile : *plerisque enim hæresibus usu venit, quemadmodum scitè notant SS. Patres, ut eas exposuisse quodammodo refutasse sit.*

Principia systematis Quesnelliani.

Tria sunt præcipua ac capitalia Quesnelliani systematis principia. Primum : Duplex in præsentis naturæ lapsæ statu agnoscenda delectatio indeliberata : una celestis, quæ ad bonum ; altera terrena, quæ ad malum inclinat et trahit. Utraque unicum est pondus, quo voluntas nunc, sive ad bonum sive ad malum inclinat. Utraque quasi ex mechanicâ lege voluntatem movet ac rapit, sive ad bonum sive ad malum, prout cælestis vel terrena præponderat. Utraque proinde, prout gradibus superior est aut inferior, necessariò relativè seu necessitate relativâ victrix est aut victa. En famosum duarum delectationum indeliberatarum principium, quod ex Jansenio depromptum centies in suis memorialibus et apologeticis scriptis obtrudit Quesnellus, inconsultè omninò ac præposterè usurpando celeberrima sancti Augustini verba : *Quod enim amantibus nos delectat, secundum id operemur necesse est.* Hoc utriusque indeliberatæ ac relativè victricis delectationis principio, veluti præcipuo cardine integrum movetur ac volvitur Quesnellianum proinde ac Jansenianum systema. De duabus indeliberatis delectationibus oppositis, vide plura superius et mox ubi de consecrariis Quesnelliani systematis.

Secundum : nullus datur (nec quod habuit, nec

quod actum) amor mediùs, vitiosam cupiditatem inter et laudabilem ac supernaturalem charitatem, quæ Deus gratis et propter se diligitur. Hinc absque aliqui charitatis saltem actualis imperfectæ et initialis influxu, quælibet actio vitiosa est et culpabilis, non in subjecto duntaxat et ratione omissionis ulterioris, scilicet relationis ad Deum, sed etiam in se intrinsecè et rationi sui : tunc enim actio illa non nisi ex vitiosa cupiditate procedit, ad vitiosam cupiditatem tendit et ordinatur : adeoque ex parte principii et finis, necnon in se et in propriâ substantiâ, damnabilis est et peccaminosa. Istud est capitale alterum Quesnelliani systematis principium, variis in libris et propositionibus creberrimè ac expressissimè à Quesnello inculcatum : inprimis inter 101 à Clemente XI damnatas proposit. 44, his verbis : « Non sunt nisi duo amores, unde volentes et actiones omnes nostræ nascuntur ; amor Dei, qui omnia agit propter Deum ; quemque Deus remunerat ; et amor quo nos ipsos, ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum est, non refert, et propter hoc ipsum fit malus. » Fundamentale istud placitum ex suis antecessoribus ac magistris Baiò et Jansenio hausit Quesnellus : « Omnis amor creaturæ rationalis, inquit 38 damnata Baii Propositio, aut vitiosa est cupiditas, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum sanctum diffusâ, Deus amat. »

Eandem doctrinam in ipsis S. Augustini operibus fundatissimè esse audacter pronuntiat Jansenius lib. de Grat. Christi cap. 6 : *Non enim, inquit, agnoscit sanctissimus doctor (S. Aug.) in universis operibus suis nisi duos amores, Creatoris et creaturæ, ex quorum alterutro necesse est ut quæcumque actio voluntatis oriatur. Ille charitas est, iste cupiditas ; quarum illa de celo est, Deo plantante ; ista ex mundo, diabolo seminante.* Quod idem hic, et libris de statu naturæ puræ et lapsæ, sæpiùs répétit Yprensis. Quot ex nefario illo principio sequantur exitiosa consecraria, patet ex dictis superius ubi de Baiano systemate et de consecrariis ejus fusè diximus, et ampliùs constabit ex dicendis secundâ parte ; quæstione 2, art. 2, paragraph. 4.

Tertium systematis Quesnelliani principium, ex priori consequens, quodque totam ex integro renovat perversam Richerii doctrinam, à duobus conciliis Senonensi et Arquensi proscriptam, disertè exprimitur nonagesimâ inter confixas Quesnelli Propositiones : « Ecclesia, inquit, auctoritatem excommunicandi habet, ut eam everteat per primos pastores, de consensu, saltem præsumpto, totius corporis. » In hæc Quesnelli Propositionem, sic egregiè pronuntiant Gallicani præsules, in suo an. 1714, Pastoralis Documenti : *Les défenseurs de Jansénius, qui se sont révoltés contre l'Église, et qui craignent avec raison les censures et les excommunications, font tous leurs efforts pour s'en garantir. Ils établissent, dans tous leurs écrits, que le pouvoir d'excommunier est donné à l'Église pour être exercé par les premiers pasteurs, du consentement au moins de tout le corps, c'est-à-dire, de*

consentement de tous les fidèles. Ils se croient partie de l'Église, et peut-être même la portion la plus pure : ils ne consentiront point aux censures portées contre eux ; c'est une raison de les mépriser. UNE EXCOMMUNICATION INJUSTE, disent-ils, NE DOIT JAMAIS EMPÊCHER QU'ON NE FASSE SON DEVOIR ; mais c'est au tribunal de leur conscience qu'ils s'en rapportent pour décider de la justice ou de l'injustice de l'excommunication. Ils la trouveront certainement injuste, et elle ne les empêchera pas de faire ce qu'ils appellent leur devoir. Ita cardinales, archiepiscopi, et episcopi in generalibus an. 1714 comitiis : quæ fundamentalis istius propositionis virus ac latens venenum luculenter aperient ac manifestant. Tribus his principiis tota stat Quesnelliani systematis moles : atque ita inter sese connexa sunt et arctè colligata , ut istud ex altero , utrumque verò ex primo spontè fluant ac necessariò consequantur. De quo plenius alibi. De triplici porrò mox recente principio, jure ac meritò dici potest, quod de distinctione adiutorii quo et sine quo , in ordine ad ipsam S. Augustini doctrinam aiebat Jansenius lib. de Grat. primi hominis et Angelorum cap. 17 : *Hæc est vera clavis, quâ aditus aperitur in scripta ejus* (Quesnelli) ; *aperiendus est..... Qui verò præfata principia, velut filum in labyrintho scriptorum ejus secutus fuerit, mirabilis ei occurrat contextus rerum : respondent extrema primis, media utrisque, omnia omnibus.* Totaque clarissimè ac plenissimè patebit Quesnelliana doctrina, versusque ac genuinus damnatarum 101 Propositionum sensus. Etverò ea potissimum fuit Clementis XI in ferendâ Constitutione, mens ac intentio, denuò scilicet damnare Balanimum, Jansenismum, et Richerismum, centum et unâ Propositionibus, nunc clariùs, nunc obscuriùs, instauratos. Id S. pontifici fuisse propositum, hæc verba manifestè demonstrant : *Omnes et singulas propositiones præinertitas, tanquàm falsas, captiosas, malè sonantes...., PLURIES DAMNATAS, ac demùm etiam hæreticas, variasque hæreses, ET POTISSIMUM ILLAS, QUÆ IN FAMOSIS JANSENI PROPOSITIONIBUS, ET QUIDEM IN EO SENSU, IN QUO ILE DAMNATE FUERUNT, ACCEPTIS, CONTINENTUR, MANIFESTÈ INNOVANTES, respectivè hæc nostrâ perpetuò valiturâ Constitutione declaramus, damnamus et reprobamus.* Qui ergo semel probè novit, quid olim in Baio, Richerio, Jansenique damnatum fuerit, nullo negotio intelligit, quid Clementinâ Constitutione Unig. confixum fuerit ac damnatum.

De consecrariis Quesnelliani systematis.

Tria mox proposita principia totius systematis Quesnelliani basis sunt ac fundamentum ; atque ex iis velut à fonte ac radice centum et una Propositiones, quasi totidem consecrataria, fluunt ac consequuntur. Patet id manifestè vel ex ipsâ libri ac propositionum inspectione, mutuaque ad se invicem collatione : idque ipsimet ultrò confitentur fidelissimi Quesnelli asseclæ : quamobrem plura in re apud Quesnellistas certâ et constanti, quam eorum nullus negaverit, referre planè superfluum foret. Quia et dictis 101 damnatis propositionibus continetur accurata totius Quesnellianæ doctrinæ summa et analysis . atque ad illas commodè

revocantur quæcumque in suo fusiore *Réflex. moral.* opere, cæterisque suis scriptis docet Quesnellus. Quodque de quinque famosis Propositionibus, teste Mirapincensi episcopo D. de la Brouë suprâ citato, olim aiebat doctissimus Bossuet, *illas totum esse librum* ; idem dicendum de 101 Propositionibus, in ordine ad *Réflex. moral.* cæterasque Quesnelli elucubrations. Harum omnium summa sunt et synopsis centum et una famosæ Propositiones. De singulis porrò sigillatim pertractare 101 Propositionibus, nec exigit scopus, nec sinunt præfixi hujus operis limites. Unum duntaxat adjiciam ; ut methodo facilliori de Quesnelli sensu possit inquiri ; nempe, 101 Propositiones ad tres classes aptè ac commodè revocari posse. Prima classis complectitur priores numero 49 Propositiones : ex duplici delectationis indeliberatæ, ac necessitate relativâ vitricis principio dimanant. De hoc principio abundè dictum suprâ, ubi de Janseniano systemate. Secunda classis sequentes 43 Propositiones continet. Erronee duorum amorum, seu duarum delectationum deliberatarum antè jam expositum principium exhibent : vel ejus sunt totidem necessariæ appendices. Tertia classis reliquas omnes comprehendit. Spectant datam à Christo Apostolis, eorumque successoribus, excommunicandi auctoritatem, disciplinam et politiam Ecclesiæ : et pleræque Richerismum referunt ac renovant. Qui perspecta habuerit tria superiùs proposita Quesnelliani systematis principia, de quibus plura jam dicta, et inferiùs iterùm non semel agetur, quique Baii, Jansenii et Richerii errores ; in Quesnelli Propositionibus, nunc clariùs, nunc obscuriùs instauratos, probè attendent ; proprium ac genuinum 101 damnatarum à Clemente XI Propositionum sensum, certò et faciliè colliget. Enimverò, quod in Baio et Jansenio præsertim, jam damnarè Ecclesia, illud idem in Quesnello eorum discipulo reprobatur : uti modò, vel ex ipsis Bullæ verbis evicimus.

Discrimina Quesnelliani systematis à cæteris Orthodoxis systematibus, ejusdemque cum Jansenianis et Balanis placitis omnimoda consensio.

Duo fert sigillatim expendenda præsens iste titulus. Primum : quæ sint Quesnellianæ doctrinæ, à cæteris catholicarum scholarum placitis, discrimina. Alterum : quæ et quanta hujus doctrinæ cum proscriptis Baii et Jansenii dogmatibus, consensio. Quoad primum, respondeo plurima esse, et quidem gravissima, Quesnelliani systematis à cæteris orthodoxarum scholarum placitis discrimina. Et quidem, ne nimium excurrat ista disputatio, satis habebimus præcipua hæc discrimina strictim indicare, designatis locis ex quibus uberior eorum expositio et confutatio colligi poterit.

Primum petitur ex parte duplicis delectationis indeliberatæ relativâ necessitate vitricis, quæ, uti diximus, Quesnelliani systematis primum ac præcipuum fundamentum est : ab illâ autem indeliberatâ ac relativè vitrici deliberatione, immane prorsus, quantum

abhorreant orthodoxarum omnium scholarum placita. De quo vide sup. ubi de Jans. systemate tractavimus. Secundum desumitur ex parte duplicis delectationis deliberatæ, seu impossibilitate amoris mediæ, *vitiosam cupiditatem* inter et laudabilem ac *supernaturalem* charitatem; quod, ex dictis, alterum est capitale Quesnelliani systematis fundamentum. Ast quàm exitiosum sit, et ab omnibus Orthodoxis alienum, pestiferum istud dogma, manifestè colligitur ex innumeris errorum portentis quæ ex malè focundo principio scaturiunt ac necessariò dimanant. Vide sup. dispnt. 6, art. 2, ubi de Baiano systemate, et in secundâ parte, quæst. 2, art. 2, paragraphi. 4, ubi evolvitur ac copiosè exploditur. Tertium eruitur ex innumeris consecrariis quæ spontè ac necessariò fluunt de impossibilitate amoris mediæ, *vitiosam cupiditatem* inter et *supernaturalem* charitatem; ex quo præcipuè sequitur, intrinsecè et naturâ suâ quocumque in statu malum esse actum quemlibet à charitate supernaturali distinctum; hæc enim consecraria, totidem sunt Quesnellianæ doctrinæ, quæ involvuntur, à Catholicorum ea explodentium systematibus insignia discrimina. De quo vide loca proximè citata, præsertim laudatè mox paragraphi quartè conclus. probat. 6.

Quoad alterum caput, scilicet quæ et quanta sit Quesnellianæ doctrinæ, cum Baianæ et Jansenianis placitis consensio, respondeo, omnimodum esse, in præcipuis et essentialibus capitibus, *Quesnellianæ* cum *Baianæ* et *Jansenianæ* consensionem; neque in eo probandò diutius immorabimur.

Constat enim id 1°, vel ex ipsomet Quesnello, qui Baium, ipsumque præsertim Jansenium, uti insignes ac fidelissimos sancti Augustini discipulos, ejusque doctrinæ acerrimos vindices extollit ac commendat; eosdemque ut suos magistros agnoscit ac veneratur. Ita manifestè colligitur ex causâ *Quesnell.* in *verificat.* art. 3 et 4, pag. 67 et seqq.

Constat 2° ex unanimi Quesnellistarum confessione: si constantiam illam Quesnellianæ doctrinæ cum Baïi et Jansenii placitis, nedùm inficiuntur, imò jactant, in eoque gloriantur. Hinc Quesnellianus auctor suprâ citatus: *quatrième Gémissem. de Port-Royal*, sic ait:

Les 101 Propositions condamnées renferment justement toutes les vérités différentes que les disciples de S. Augustin ont toujours soutenues depuis 70 ans. Ita damnatas propositiones, totius Augustinianæ doctrinæ, hoc est (in ejus mento), *Baianæ* et *Jansenianæ*, summarium esse ac synopsis, clarè prædicat. Constat 3° ex ipsismet Quesnelliani systematis visceribus. Enimverò, tota Baïi et Jansenii doctrina, velut in radice comprehenditur duplici inprimis fundamento: 1° utriusque indeliberatæ delectationis *relativè* necessitatis; 2°, utriusque delectationis deliberatæ, seu impossibilitate amoris mediæ *vitiosam* cupiditatem inter et *supernaturalem* charitatem: id ipsum apertè liquet ex abundè dictis, ubi de *Baïo* et *Jansenio*: atqui ex probatis modò, duo ista totidem sunt capitalia Quesnellianæ doctrinæ principia; ergo. His adde, ex illustriss. Bossuet., quinque propositiones (*Jansenii* in libro *Réflex. moral.* reperiri: at ex eod. doctissimo præsulè, quinque propositiones, *ipsæ sunt totus Jansenii liber*; ergo, etc.

Ex hæctenus dictis clarissimè liquet et apertissimè sequitur, Baïum et Jansenium in Quesnello fuisse redivivos, huncque integram illorum (*in præcipuis et essentialibus capitibus*) doctrinam, nunc clarè, nunc obscurè instaurasse, eamque, adjectis novis erroribus, demò revocasse. Quod quidem non obscurè indicat lemens XI, laudatè paulò antè verbis, ubi recitat 101 propositionibus addit: « Omnes et singulas propositiones præinsertas, tanquàm falsas... *pluries damnatas*; ac demum etiam hæreticas, *variasque hæreses et potissimam illas, quæ in famosissimis Jansenii propositionibus, et quædem in eo sensu, in quo hæc damnatæ fuerunt, acceptis, continentur manifestè innovantes, respectivè, hæc nostrâ perpetuò valitèr constitutione, declaramus, damnamus et reprobramus.* » Cæcitià oportet, qui non viderit, proscriptam fuisse Jansenianam (proindeque Baianam) doctrinam à Quesnello in 101 propositionibus renovatam. Necessè porrò minimè est agere hic de Synodo Romanâ, Avenionensi et Ebredumsi, in causâ Quesnelli habitis: de his enim, in rem nostram satis copiosè dictum in Synopsi historica.

CLERICI A BELLIBERONE VITA.

Nicolaus Clericus A BELLIBERONE (DE BRAUBERON) è vico Meray, non procul à Condato ad Nerallum, diocesi Bajocensi oriundus, anno Domini 1740, natus est. Peractis splendidissimè humanioribus litteris, theologiæ tantâ laude indulsit, ut vix infulâ insignitæ licentiæ, ad instituendas in præclarâ Universitate Cadomensis lectiones theologicas, omnium sensu fuerit designatus. Singulare munus erat, sed muneri non impar accedebat ingenio singularis et ipse professor. Clericus enim scientiâ non ætate proventus, cui non minor idearum nitor, quàm verborum facilitas fuit, veteres ita sibi familiares fecerat, qui latino feliciter quàm gallico uteretur sermone. Mathematicarum peritus, in doctrinâ sanctorum Patrum versatus, opera inprimis divi Augustini, cujus fertur sententias omnes memoriâ tenuisse, usque ad eò pervolverat, ut interroganti et caput et paginam ex tempore diceret. Disputator subtilis disputationibus tamen nunquàm se immixtum voluit. Quòd si, pro re natâ, ad hoc digladiandi genus accinctus semel videtur, meminisse juvet nihil ei, singulariter à sophismatibus abhorrenti. in animo fuisse, nisi de componendâ litæ, in materiâ nimio perè exagitatâ. Vir itaque apud omnes

optimi nominis plurimisque affectus honoribus, Decanus scilicet Facultatis Theologiae in Universitate Cadomensi, in qua lectiones theologicas per novem et quadraginta annos enucleavit, his rector ejusdem Universitatis ejus et principem facile dixeris, officialis demum abbatia S. Stephani Cadomensis ac Rothomagensis Ecclesiae Cathedrali canonicus, ingenio necnon utilitatis privata oblivione omnibus hisce munitis dignum sese praebuit. Vitam tandem functus viro christiano et sacerdote Christi verissime digno, obiit Cadomi plenus dierum, quarta die decembris, anno 1790, septuaginta et sex annos natus.

Tractatus varios complevit, nempe de *Poenitentia*, de *Matrimonio*, de *Ecclesia*, de *Legibus*, et de *Restitutione*. Nonnulla scripsit et commentaria in Scripturam sacram, quae, forsitan minus desideranda, maximam ex parte temporum atrocitate deleta sunt. Edidit insuper et percelebrem tractatum, primam vice typis mandatum Luxemburgi, anno 1777, cui titulus: *Tractatus theologico-dogmaticus de homine lapsa et reparato*, quem denuo typis dandum statuisimus. Haec operi sors fuit eximio, sicut et ceteris operibus ejusdem momenti: alii effusè laudârunt, iniquè roserunt alii. Sed exsufflatis adversariorum objectionibus, à Pio VI, pontifice maximo, qui manu propria ad auctorem Breve gratulatorium direxit, de inbelli quorundam invidiosâ pleniùs aequo vindicatus est.

Clericus suseptè ingenio candidus, à mendaciis abhorrens, soliusque veritatis amans, in ceteris omnibus mendaciam minimè excogitabat; unde famigeratoribus fidem praestans simpliciore ab invidentibus rudis quandoque, quin et stolidus iniquè dictus est. Quòd si quibusdam aures dederis, exceptâ theologiae sapientiâ, nullam habuit scientiam. Id autem usque adeò verum est, ut mathematicarum peritus, ut jam dixi, luculenta Maronis, Flaccique carmina ferè ex integro memoriter tenuerit. In accusationem aequius venit inanis gloriae. Ipse verò, sicut *juvatus accusator* est, indolem confessione agnosceens, humilitate ingenuit vitiosam. In sole, lector, inventae sunt labeculae; quid, si fragilis interdum subilet humanitas?

TRACTATUS DE GRATIA.

Pars Dogmatica.

DE HOMINE LAPSO ET REPARATO,

SIVE DE TERRESTRIS ADAM CULPA, ET DE COELESTIS ADAM GRATIA.

Praefatio.

Multos, eosque ingenio non parùm valentes, viros, ubi de arduis argumentis disserere aggrediuntur, terere solent aliorum de eisdem argumentis disceptationes, cum imprimis eruditione condita sunt et inspersae. Uiquid enim, inquam pavidi illi homines, eas rursus attractare quaestiones, quas doctae manus toties contractaverunt? Verùm alios sensus grandi et generoso animo olimolvebat Augustinus, vanamque illam formidinem longius propulsabat. *Cum enim, inquit, eadem multipliciter varièque versantur atque tractantur, ipsos quoque cupaciore intelligentiâ praeditos adjuvant, et ad facilitatem discendi, et ad copiam disserendi.*

Ea scilicet est arduorum argumentorum natica quasi indoles, ut quantumcumque discussa sint, in eis tamen plura remaneant obscura et incognita, quae periculum est ne, ab indoctis praesertim, habeantur pro cognitâ et certis, quod sedulo cavendam esse sapientissimè monet Tullius, lib. de Officiis, n. 18.

Haec profectò salebrosa de primigenio Adae peccato et Christi gratiâ controversia, toties ab eruditis viris exarsae, praeter omnibus aliis congruat. Quemadmodum enim nulla est in totâ sacra disciplina magis obscura, et quae majores exhibeat difficultates, ita nulla

est, in qua errare et facilius, et periculosius, et frequentius sit.

Errorum istorum, in quos non ignari tantùm, sed et nonnulli, etiam non indocti homines, nostris temporibus impegerunt, copia et varietas hoc opus veluti peperit, et foras emisit. Enimverò, non paucos, ex iis etiam qui sacrum decurrebant stadium, quinimò doctoris officio in obscuris scholis fungebantur, dogma ab opinione, ubi potissimum de peccato originali et gratiâ Christi res erat, discriminandi arte non satis pollere longâ experientiâ didiceram. Quae quidem, ne longior sim, quibusdam exemplis confirmasse satis erit.

Ac primò notum est, Yprensem sententiam Guillelmi Estii de peccati originalis transmissione ad suam de concupiscentiâ systema corroborandam impensè extulisse. Quid pseudotheologi nostri? Utramque sententiam omnibus concordare modis, et ideo eodem confingendam esse verum. Idem proferebant iudicium de opinione parvulos sine sacris undis ex hac vitâ migrantes poenâ sensus, quamquam mitissimâ, afficiente. Haec nimirum opinio, magnis licet et religiosis dogmaticorum Ecclesiae iudiciorum cultoribus probata viris, ipsis omni execratione digna videbatur, vel eo solo

nomine quoddam Yprensis ejusque defensores eam cum summo ardore defendant, ut proleant Deum sine iniustitiâ posse adultos homines in præseni rerum ordine æternis addicere supplicii propter peccata non nisi in Adamo liberè commissa. Quod docuerunt Gregorius Ariminensis, cardinalis Norisius, alique insignes theologi, statum naturæ puræ possibilem esse, inspectâ Dei omnipotentâ, impossibilem è converso, consideratâ ejus justitiâ, bonitate, sapientiâ, etc. Constitutionibus latis adversus Baium ejusque asseclas expressè damnatum esso conclamabant; nec minùs malè apud ipsos audiebant opinio ejusdem statûs possibilitatem *quoad terminum* improbandam, quia possibilitati hujus statûs et *quoad terminum et quoad viam* æqualem inserebant certitudinem. Sententia eorumdem theologorum super morali actuum humanorum bonitate, quæ sine Christi gratiâ à charitatis, gratiâ distincta vigere nequit, in rebus etiam facilibus, eorum judicio ea ipsa erat, quam Baius propositione vigesimâ sextâ expresserat. Tandem systema duarum delectationum *relativè*, et non *simpliciter* victricium, à Gregorio Ariminensi, Norisio et omni ferè celeberrimâ Augustinianorum scholâ propugnatum, in Jansenio proscriptum esse pronuntiare audebant; unde inferebant ejus defensores habendos esse velut hæreticos, citâmi delectationem Jansenii *necessitantem* amandarent, etc.

Diù profectò tot fanaticis assertionibus genuimus, quæ Ecclesiæ catholice pacem funestum in modum poterant perturbare, quæ paternum Benedicti XIV animum ingenti merore affecerant, quæ erroris patronos magis ac magis in furorem adigebant, eisque adversus Catholicos arma ministrabant, siquæ desiderandum eorum in Ecclesiæ sinum reditum impediabant, etc.: donec tandem sapientum virorum consiliis excitatus, quinque abhinc annis propositum inivit tractatum de originali peccato et Christi gratiâ concinandi, in quo quid super his definitum esset, aut non definitum, sedulò assignarem, idque juxta sapientiæ et pacis documenta in Brevis Benedicti XIV in gratiam operum Norisii delineat. Hoc autem consilium eò libentius arripui, quòd nonnulli recentiores, insigni aliunde eruditione conspicui, plurima super his in suis elucubrationibus desideranda reliquerint, nullâ videlicet habitâ notitiâ Brevis Benedicti XIV in favorem cardinalis Norisii, et famosæ retractationis, quam P. Chiggi Romæ emittere compulsus est. Hæc ex causâ hoc opus inscripsi: *Tractatus dogmaticus de homine lapsò et reparato*, qui titulus, ut patet, totam de primævo Adæ delicto et Christi gratiâ materiem continet et complectitur. Etenim per primum terreni Adæ peccatum homo lapsus est, et per gratiam cœlestis Adæ erigitur.

Primæva autem noxa, et Christi gratia secum vicem intimè connexæ sunt in præseni statu, et una alteram demonstrant. Utriusque verò notitia ad veram solidamque sapientiam mortales quasi manu deducit. Tota nimirum sapientiæ nostræ summa duabus consistat partibus, Dei cognitione et nostri. Unde istud

oraculum: *Nosse te, consummata justitia est; et scire justitiam, et virtutem tuam, radix est immortalitatis*, Sapient. 15; et istud Joan. 17: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te, Deum verum, et quem misisti Jesum Christum*. Quare Augustinus hoc Platonis dictum cum encomio celebrat, lib. 8 de Civit. Dei, cap. 5: *Dei irigator, cognitor, et anator est sapiens, cujus participatione fit beatus*. Deinde lib. 3 de Ordine, cap. 2, dixit: *Seipsum intelligit sapiens*; et proœmio lib. 4 de Trinitate, cap. 1: *Scientiâ cæteris præstans est nosse seipsum*; porrò attentâ primigeniæ sordis et gratiæ Christi consideratio duplicem illam cognitionem humanis mentibus quasi illicè instillat. Enimverò quis admirabilem gratiæ Christi viam et virtutem ipsa corda scelus anhelantia ad Deum aliquando protinùs convertentem recogitando infinitam Dei potentiam et misericordiam statim non cognoscit? Quis melle et favo dulciorem sacri hujus doni suavitatem degustando jucundissimam illius Auctoris bonitatem continuò non apprehendit? Quis effusam in omnes et singulos homines divini illius beneficii copiam longè latèque circumspicendo beneficentissimæ supremi Numinis providentiæ admiratione et amore è vestigio non percellit et accenditur? Quis efficacissimam cœlestis hujus subsidii motionem sese mirandum in modum liberis hominum voluntatibus inserentem ponderando à fine ad finem fortiter attingentem, et miracula in morali non minùs quàm in physico ordine perpetuò patrantem Dei sapientiam sine morâ non intelligit? Quis, ut in tantâ dicendi ubertate modum faciam, quis impune non elisam supremi illius Jaculi aciem inspicendo infinitam Dei justitiam statim non intuetur et reformidat? etc.

Neque sacri hujus adminiculi contemplatio hominem in sui agnitione minùs adjuvat; mirabiles enim illius dotes, flammeus vigor, fortis ac dulcis illustrandi et movendi modus, felix necessitas, etc., generis humani tenuitatem, ignorantiam, infirmitatem, pravitatem, uno verbo stupendam ad omne opus bonum, saltem æternam salutem spectans, inhabilitatem per primi hominis defectionem invecat splendè patet facim et retegunt; hæc indubiè considerans Apostolus exclamavit 1 Cor. 15: *Gratiâ Dei sum id quod sum; non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*, 2 Cor. 5. Et D. Augustinus, lib. 2 Conf. c. 7: *Gratiæ tuæ deputo... quòd peccata mea tanquam glaciem solvisti; gratiæ tuæ deputo quæcumque non feci mala*, etc.

Peccati igitur originalis et gratiæ Christi cognitio et meditatio est velut refulgens speculum, in quo Deum et nos intuemur, à quo idcirco oculi nunquam deflectendi sunt, ut propriæ miseriæ et infirmitatis, et infinitæ Dei potentiæ et misericordiæ conscii et memores ingenitam et in animi medullis perpetuò prurientem superbiam retundamus, justitiam nostram in justitiæ Sole queramus, nos nisi Deo confortante nihil posse consisteamur, et si gloriamur, in eo tantum gloriamur. Quoniam autem à bonis, quæ guttatim è cœlo ad nos continuò stillant, tanquam à rivulis ad fontem deducimur; quoniam, ut dicitur Psalmo 67, per

pluriam vitalem infirmæ hereditatis suæ virtutem perficere non desinit Deus, in tanti muneris largitorem oculos attollamus, et totam mentis cogitationem erigamus, Christum Dominum, qui *chirographum mortis nostræ cruci affigens*, illud pretioso sanguine delevit, et cœlestium honorum infinitatem nobis promeritus est, in quo cœlestis Pater *omnia nobis donavit*, Rom. 8, ne in pœnam prodigiosa ingratitude divino illo rore deinceps non in spergamur.

Jam verò satis innotesceat præsens argumentum admodum difficile et perplexum esse; quinimò ipsi Apostolo creatæ intelligentiæ acumen, præsertim in effi-ciaciâ et distributione gratiæ, omninò transcendere visum est; unde Augustinus epist. 140, aliàs 120, c. 26, dixit: *In profunditate gratiæ gratiæ multorum ingenia conteruntur, id investigare conantia, ut ad extremum eis dicatur, ô homo, tu quis es qui respondeas Deo?* Rom. 9... Luminum igitur Patrem, qui revelat profunda et abscondita, qui ex nihilo ros exire, ex tenebris lucem splendescere facit, piè et enixè rogemus, ut mentes nostras illuminet, quo tam altum sacramentum, quantum humana patitur imbecillitas, scrutari valeamus.

Neque hinc Deistæ, aliive divini providentiæ impugnatores, aut calumniatores, arripiant quod vel cavillentur, vel subsannent. An enim humana intelligentia, quæ in ipsis rebus naturalibus plerumque caligat, in divini sapientiæ arcana introspicere poterit? An divinum acumen humano latius non patet? Nonne ipsa suggerit ratio altiore esse divinam sapientiam quam ut vel humano modo metienda sit, vel ingenii humani tenuitate possit comprehendi? Quare ventosos illos homines irrillere juvat iis ipsis verbis, quibus usus est Calvinus ad invidiam à detestabili suo positivè reprobationis ex mero Dei beneplacito systemate deprecandam: *Quinam estis qui ad eam legem redigere vultis Dei judicia et decreta, ut simul ac eorum ratio non constituat, improbare audeatis? Vultisne ut divina potentia sic limitata sit, ut ne quid plus ad agendum valeat quam mentes vestræ capiant? Deo accusationem intentatis et idèò intentatis quia decretorum suorum altitudinem ad ruditatem vestram non attemperat? Quasi verò idèò per-versa sint quia carni sunt occulta? Scitis illa decreta vocari profundam abyssum; nunc ingenii vestri angustias consulite, an quod decrevit Deus apud se capiant? Quid ergo juvat vesana inquisitione vos demergere in abyssum quam vobis exitalem fore ratio ipsa dicat?* etc., lib. 5 Inst. c. 23, n. 5 Juvat eos cum Augustino, sermone 27 de versiculis Psalmi 95, aliàs de verbis Apostoli 20, cap. 3, n. 6 et 7, sic compellare: *Expectas à me, ô homo, ut dicam tibi, quare ei cui vult miseretur, et quem vult indurat?* » (Rom. 9.) *Et ego sum homo; itaque ambo audiamus dicentem, « ô homo tu quis es? » (Rom. 9.) Melior est enim fidelis ignorantia quam temeraria scientia.... Quare huic subvenit, et huic non.... Petrus negat, latro credit, ô altitudo!... Queris tu rationem, ego expavescam altitudinem... Tu ratiocinave, ego mirabor; tu disputa, ego credam; altitudinem video, ad profundam non pervenio, ô altitudo!.... Requirit*

Paulus quia admirationem invenit... Ille dicit, « inscrutabilia sunt judicia ejus, » et tu scrutari venisti? Ille dicit, « investigabiles sunt viæ ejus, » et tu investigare venisti! etc.

Ad obscurum istud argumentum quàm fieri poterat illustrandum, divinâ ordinante providentiâ, plurimùm contulerunt hæreses pelagiana et semipelagiana; *pro-sunt enim*, inquit Augustinus lib. de verâ Religione cap. 8, *Ecclesiæ hæreses, non verum docendo quod nesciant, sed ad verum querendum catholicos excitando; unde cum Christus Ecclesiæ, cuius caput est, commo-dis et utilitati semper prospiciat, tunc eximios excitat doctores, in quorum oribus sua vox personat ad erroris extinctionem, et dogmatis catholici firmamentum; inter eos autem, quos Pelagii ævo suscitavit, eminuit D. Augustinus, vir acerrimi ingenii, exquisitæ eruditionis, summæ et suavis pietatis, laboris amans et patientissimus, in sui temporis novatoribus revincendis et ad Ecclesiæ gremium reducendis promptus, alacer, industrius, et felicissimus, uno verbo, vir omni laude major; nihil quippe, aut saltem ferè nihil adversus Pelagionos et Semipelagianos sancivit Ecclesia quod ex Augustini libris non expresserit; conciliorum definitiones, et summorum pontificum decreta, quibus quasi totidem fulminibus prostrati sunt et contriti, ex Augustini elucubrationibus adornata sunt, S. Augustini doctrinam spirant, S. Augustini verbis emuntiantur. Ex quibus elucescit maximam esse S. Augustini auctoritatem, præsertim in controversiis de peccato originali et gratiâ Christi.*

Hic tamen summâ cautione declinanda sunt duo vitia, in quæ irruerunt ex unâ parte novatores, et ex alterâ nonnulli theologi, zelo quidem Dei gloriæ, sed non secundum scientiam, ut videtur, accensi. Enimverò illi èo audeacia proruperunt, ut cum magistro suo Xpensi totam traditionem in solo Augustino, reclamante licet concilio Tridentino, collocare viderentur, totamque ejus doctrinam eum revelatam defenderent; quò collimabat hæc eorum assertio 50^a, inter triginta et unam ab Alexandro VIII, die 7 decembris anni 1690 damnatas: *Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clarè fundatam, illum absolutè potest tenere, non respiciendo ad ullam pontificis bullam; ipse scilicet S. doctor in ipso libro de Dono perseverantiæ cap. 21, licet adversus Semipelagianos scripto anno 428, aut 429 (id est, uno aut duobus annis ante mortem) dixit, se Retractionum libros concinnare ut ostendat, seipsum se in omnibus seculum non fuisse; quibus verbis fateri videtur, se sibi semper non constituisse. Constat aliunde quælibet sanctorum, his duntaxat excerptis qui libros canonicos ediderunt, vel fortè converterunt, spiritu humano locutum esse. Præterea notum est S. doctorem adversus cœtaneos hæreticos innumerabilia promepomodum scripta quasi currendo emisisse, quæ ad incudem revocare non potuit, in quibus diversi generis argumenta, et quidquid non eruditio tantum, sed et incredibili zelo effervescens imaginandi vis illi-cò suggererat sparsit, continuis aliunde sacri ministerii munitis obsequiis assiduus et intentus. Hinc autem, event (quod certè evenire necesse fuit), ut Augustini*

libri numeris omnibus non sint absoluti, sed magis minusve solidis ratiocinationibus repleantur, frequentibus onerentur repetitionibus, plus aliquando enuntiant quam intendit Augustinus, et densâ interdum inspergantur caligine (unde deceptus videtur Cælius cum asseruit, lib. 40 de Locis, cap. 5, *quempiam Augustino clariorem non fuisse*, quod et evincit exemplum Yprensis, qui decies et amplius universa Augustini opera acri cum attentione legit, libros verò contra Pelagianos trigesies, nec tamen eorum sensum assecutus est.

Hæc autem Augustini operum conditione contingit ut, cum omnes quinti seculi hæretici Augustinum detestarentur, cuncti è converso decimi sexti et decimi septimi seculi novatores ipsum sacrilego thure coluerint; illius quippe librorum arcam ingressi sunt, cujus lateribus, tanquam totidem aggeribus, circumsepti jacula in Catholicos eò facilis et securius, quòd Augustini tela memorarentur vibrarunt, et contorse-runt. Hoc Protestantès, hoc imprimis egit Jansenius in suo Augustino ad quinque propositionum virus instillandum et disseminandum. Quamobrem Augustino evenit quod indubi sibi èventurum esse non prævidebat cum libro de catechizandis rudibus cap. 8, dicebat nonnullos Catholicos *scriptoribus quibusdam fuisse occasionem ad hæresim movendam*; id autem toto terrarum orbe longè latèque coruscanti Augustini nomini et gloriæ vel levissimam labem inurere non potest; ipsorum scilicet Apostolorum oraculis malè intellectis, et inègritè adhibitis, cujuslibet avi hæretici, ut ilibidè observat S. Doctor, suos errores defendere conati sunt.

Neque commemorati novatores cum Jansenio repnant, antiquam Ecclesiam omnia Augustini operà approbasse; ita quidem, sed hæc approbatio (si quod adversùs Pelagianos et Semipelagianos definitum est excipias) fuit generalis, significans nihil esse in Augustini operibus quòd illicè fide propugnari non possit, quandiu saltem aliter non statuisset Ecclesià catholica, quæ est *columna et firmamentum veritatis*; non autem specialis, sive singulas Augustini librorum assertiones in dogmata fidelis origis; hæc enim approbatio, quæ accuratum examen exegisset, per ducentos etiam annos ab Ecclesià, etiam congregatà, impendi non potuisset.

Cave tamen ne quibusdam, scientià et pietatè aliàs maximè conspicuis viris (quales, v. g., Dionysius Petavius, Stephanus Deschamps, etc., et hoc est alterum vitium quod sollicitè declinandum esse monuimus), cave, inquam, ne is morem geras qui Augustinum veluti ferulæ suæ subjicientes de ejus doctrinâ liberius judicium proferre audent, quin et quosdam errores in iis etiam quæ fidem et mores attingunt, ipsi adscribere, puta Eucharistiam parvulis non minus necessariam fuisse quàm Baptismum, etc. Norisius enim, P. Alexander, et alii eruditi viri illos navos, quibus Dalcæus Minister libro de vero Patrum usu Augustinum inficere conatus est, non infeliciter detergunt. Augustini scilicet auctoritas in omnibus, etiam ab Ecclesià spectatim non approbata, ræalti faciendâ est, ut cum

insignibus viris labenter dicerem, *unus pro multis mihi semper erit Augustinus*; sed præsertim in controversiis de peccato originali, gratiâ, et prædestinatione, in quibus cæteros inter Ecclesiæ doctores non secus ac sol inter alia immora sidera præfulget; scilicet adversùs gratiæ interioris dogma sacris in Litteris, præsertim D. Pauli Epistolis consignatum, et Ecclesiæ visceribus quasi insculptum, nemo ante Pelagium nefarias erexerat manus; hic contigit (quod Augustino referente D. Chrysostomo in questione de avità maculâ priùs evenerat), ut qui ante Augustinum rebus divinis insudaverant de gratiâ Deibreviter et transeunt disseruerint, intenti potissimum in refellendis existentibus Ecclesiæ hostibus, et plebis sibi commissa animis christianis virtutibus informandis. Hæc testatur Augustinus libro de Prædestinatione sanctorum cap. 14, quem paulò ante mortem edidit. Unde elucet in controversiâ de peccato originali et gratiâ Christi, quam ex professo tractavit D. Augustinus, alli è converso Patres leviter et perfuntoriè; potius standum esse Augustini quàm anteriorum Patrum sententiâ, non nostra tantum hæc est, sed et ipsius doctissimi Petavii, imò, omnium theologorum opinio, cujus celebre testimonium, ut penitè obstruat os minas adversùs nos hic demurrantium, adducere juvat: *Cum de gratiâ, inquit tom. 1 Theol. dogm. lib. 9, cap. 6, n. 7, vel electione, vel prædestinatione disputandum est, minor haberi solet antiquorum Patrum ratio, qui ante pelagianam ortam hæresim exiterunt, quàm eorum qui postea secuti sunt; Latinorum verò nullò major quàm Græcorum etiam hæresi illâ posteriorum; propterea quòd magis aliquandò latinam Ecclesiam quàm orientalem exercuit hæresis pelagiana, quæ iis de rebus altercanit occasionem præbuit: sic ut Græci plerique intinâ Pelagianorum dogmata vel ignoraverint funditus, vel minus accuratè perspexerint; omnium verò Latinorum, quorum in hæc causâ majorem dixi auctoritatem esse, princeps est consensus theologorum (hæc nota) Augustinus, cujus de gratiâ sententiam quotquot deinceps secuti sunt Patres et doctores, tum verò Ecclesiæ romanæ præsules, præsulumque conventus aliorum, ratam et catholicam esse judicârunt, ut hoc satis magnum putarent veritatis argumentum, quod ab Augustino positum ac decretum esse constaret. Quare quod commemorati Augustini censores obtendere solent, ex summo pontifice Cælestino epistolâ ad episcopos Gallicanos (scripta est versùs annum 452) profundiores difficiioresque questionès ab Augustino (adversùs hæreticos decertante occasione gratiâ dogmatibus) tractatas et solutas ita non esse contemnendas, ut eas adstruendi nulla adsit necessitas, eorum causam certò non adjuvat; hæc enim observatiònem genuinum Cælestini opus non esse sentiunt plurimi eruditi, inter quos Baronius, Surius, Vossius (Gerardus), Suarezus, Siemondus, Norisius, etc.; contendunt enim hanc epistolam his capitibus secundi verbis terminari: *Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi*; decem verò capita sequentia, in quibus commemorata observatiò reperitur, à Cælestino non esse exarata.*

Quidquid sit ex dictis, cum doctissimo Petavio elucet

amplectendam esse D. Augustini de gratiâ doctrinam quoties clarè innotescit; enimverò non est, ut observavimus, aliquando perspicua; ex hâc videlicet obscuritate, velut ex profundâ scaturigine, ebullierunt varia circa gratiam et prædestinationem scholæ systemata, quæ, utpote ab Ecclesiâ hætenus non improbata, erroris temerè et imprudenter insimularentur; *arguendi enim sunt, inquit Canus, lib. 8 de Locis c. 4, nonnulli theologi quæ ex opinionum, quas in scholâ acceperunt, præjudiciis viros aliâ catholicos notis gravioribus iniurant, idque tantâ facilitate, ut meritò rideantur*; qui, v. g., theologos prædestinationem ad gloriam ex intulsa gratiæ meritorum fieri sentientes, et scientiam quandam mediâ propugnantes Semipelagianis inscriberet, ut Jansenio ejusque discipulis gentile est, se vel Semipelagianorum dogmatum ignarum, vel studio partium in transversam actam ostenderet, inquit P. Alexander in hist. 5 sæculi, vir maximè eruditus, sic hic non suspectus, utpote qui Molinianum systema quoties sese dat occasio, acri et vivido modo impugnat et refellit.

Diversa illa systemata exacuendis quidem ingeniis, et nonnullis fortè Scripturæ et Patrum testimoniis enucleandis, aut diluendis adversùs dogma catholicam ex rationis armamentario desumptis argumentis utilis sunt; sed hominum pravitate, aut levitate, hætenus plus rei catholici amplificatione nocuisse videntur, quàm profecisse; ex his enim Ecclesiæ inimici ipsi protervius insultandi ansam arripuerunt, et aliunde eorum defensores non rarè studio partium magis quàm investigandæ et detegendæ veritatis desiderio accensi videntur; cùm igitur intra majoris duntaxat minorisve probabilitatis cancellos consistant, idcirco nullum ex iis amplectemur (licet in Augustinianam, utpote Augustino, nostro iudicio, consonum magis propendeamus). In hoc autem Bossuetii et aliorum sapientissimorum vestigiis insistemus, qui fidei adversùs hæreticos vindicandæ et stabilendæ incumbere satis habuerunt; *sibi scilicet, inquit Canus, lib. 8 de Locis, cap. 4, sunt doctissimorum hominum variæ discrepantesque sententiæ, Academicorum temperamentum imitari, et à rebus incertis certam assensionem colligere debemus; quid aliud, inquit Cicero, tunc temerarium tuncque indignum sapientis gravitate atque constantiâ quàm quod non satis exploratè cognitum est, id sine ulla dubitatione defendere?*

Cæterùm, recentiores hæreticos, quorum dogmata refellemus, suo plerumque nomine non appellabimus, illorum non texemus historiam, et nullis probris conviciis et probris impetemus, ut nonnulli è nostris consueverunt. Etsi enim, Augustino dicente tractatu undecimo in caput tertium Evangelii Joannis, *reges christiani, qui in hoc regnant ut Dei gloriæ serviant, rebelles hæreticos panis officere debent, hoc tamen Ecclesiæ doctoribus non licet. Debent enim, ut passim docet idem Augustinus, in primis sermone 357 de laude pacis, aliâ 55, hæreticis litigantibus et conviciantibus christianam exhibere mansuetudinem, quæ de toto terrarum orbe triumphavit Christus, et sese non ad jurgia (ut illi), sed ad preces convertere, quæ hæretici etiam fratres sunt, et licet in Ecclesiâ blasphemias evomant, rogat Ecclesiâ ut ferantur. Convicium audis, addit ibidem, tolera, dissimula, præteri*; undè et præclarum illius effatum lib. de catechizandis rudibus cap. 28, *bonos imitare, malos tolera, omnes ama. Etverò dolendi magis sunt hæretici quàm detestandi, cum Apostolo dicente (2 ad Thess. cap. 5): Non omnium sit fides; omni ergo opere, omni iudicio, pio ad Deum affectu laborandum est, ut ad Ecclesiæ unitatem redeant; quomodo enim, addit tandem S. doctor lib. de Utilitate jejunii cap. 9, in solæ glaciem insignitatis (eorum) si non ardeat flammâ charitatis?*

Toto igitur animi ardore, Christiane lector, hunc excipe Tractatum, per quem Dei et tui notitiam adipisci poteris, cæli thesauros, et auro pretiosiores divini bonitatis divitiis mirâ cum jucunditate contempleris. Novatorum perversa dogmata, tortuosum ingenium, fraudes, technas, cavillationes deteges; sideribus vividius scintillantem in effusione et subtractione robustioris gratiæ Dei misericordiam et justitiam cum gaudio et tremore videbis; undarum efflavium è fontibus Salvatoris irrigatâ terræ superficie in æternam vitam mirabiliter scaturiens cum povo stupore et admiratione suspicies; per quem demùm, quod non pauci inter ipsos doctores apprimè non noverunt, in hâc salebrosâ controversiâ dogma ab opinione optimè secernere poteris, sicque Deo dante Ecclesiæ pacem et unitatem integram servabis, et hæreticos, dissipatis eorum præjudiciis, in sanctæ Matris gremium reduces. Fiat, fiat.

DE HOMINE LAPSO ET REPARATO.

Tractatus isto theologico inter cùm difficultate, tum excellentiâ et utilitate suâ principem locum sibi meritò vindicat. Enimverò totius religionis christianæ summam complectitur et exhibet. « In causâ duorum hominum, inquit D. Augustinus, libr. de peccato originali contra Pelagium et Celestium, cap. 24, n. 28, quorum per unam venundati sumus sub peccato, per alterum redimimur à peccatis (Adami et Christi), propriè fides christiana consistit. » Idem habet Epist. 190, aliâ 157, cap. 4, n. 5.

Celebris ista dissertatio duabus, ut ipse clamat titu-

lus, constabit partibus. Prima grande primi Adam delictum commonstrabit, ejusque saturam quantum humana patitur imbecillitas scrutabitur, et è tenebris in lucem educet. Secunda pretiosos medicæ et reparatrici secundi Adam gratiæ thesauros investigabit et quoad fieri poterit patefaciet.

Sectio prima.

DE PRIMI PARENTIS, SIVE ADÆ, PECCATO.

Nonnullæ hoc super argumento, ut et super aliis

apud D. Thomam, etiam in Summâ, 1-2, q. 71 et seq., et insignes tum veteres cum recentiores scholæ doctores, qui commentarios diderunt in ejus opera, nonnulli, inquam, occurrunt quæstiones ad acuendam potius quam erudiendam ingenii aciem excoctas, quas idcirco solidæ et salubris instructionis studiosi silebimus, vel levisimè perstringemus. Merito quippè Melchior Canus, insignis 16 sæculi theologus, eas in scholam invecetas esse passim conquebatur, lib. 9 de Locis, cap. 7; ac eliminari exoptabat, quòd plus obscuritatis quàm utilitatis complecterentur.

Etsi primigenium delictum noxa est singularis ejusdem speciei, tamen peccati universim considerati notitia in illius cognitionem aliquatenus ducit et dirigit. Hoc idèò argumentum duobus ventitabilibus libris, quorum prior de peccato universè spectato, posterior de paternâ labe disseret.

Liber primus.

DE PECCATO GENERATIM INSPECTO.

Quoniam ex peccati definitione illicò cognosci posse videtur, an peccatum sit quid positivum, an quid privativum, ut aiunt, duo tamen majoris claritatis causâ seorsim indagabimus: unum, quænam sit legitima peccati definitio, alterum, an peccati essentia reponenda sit in privatione, vel non.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit peccatum generatim acceptum?

Vox peccatum varium sortitur sensum sacris in Litteris et Patrum operibus. Aliquando enim significat hostiam, sive victimam pro peccati expiatione mactatam, puta Osee 4, ubi sacerdotes dicuntur *peccata populi comedere*, id est, hostiam, quâ vulgi delicta abstergantur; et 2 Cor. c. 5, ubi Christus refertur *pro nobis peccatum factus*, hoc est, immolatus non pro fidelium duntaxat, sed etiam pro omnium et singulorum hominum peccatis.... Alibi designat peccati causam sive occasionem, v. g., Deuteronomii 9, v. 21, vitulus aureus Israelitarum *peccatum*, id est, causa peccati dicitur.... Interdum peccati penam sive effectum indicat. Sic Levitici 20, v. 17, nonnulli fontes referuntur *iniquitatem suam*, id est, penam iniquitatis, cruentâ morte portare, sive sustinere.... Nonnunquam et causam et effectum peccati exhibet, ut Rom. 7, v. 21, ubi concupiscentia vocatur *peccatum*, quia ex peccato oritur et ad peccatum impellit.... Tandem sæpius connotat quemlibet actum à regulâ suâ aberrantem, velut in his Christi verbis: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* (Joannis 8), id est, de actione legi non consonâ. In moralibus igitur actus à morum regulis deficientes *peccata* vocantur, quemadmodum in naturalibus monstra dicuntur *peccata naturæ*; et in artificialibus adulterina opera *artis peccata*. Atque hic quasi per transennam observa, has et similes ambiguitates, quarum pleni sunt sacri codices, simplicibus et in pietate parùm obfirmatis hominibus præposterâs periculosasque cogitationes posse suggerere, et idèò

immeritò dixisse Quesnellum, Propositionibus 80 et 81, non Scripturam, sed *Scripturæ lectionem esse pro omnibus, et obscuritatem verbi Dei non esse laicis rationem dispensandi seipso ab ejus lectione*. Peccatum in præsens ultimo sensu accipitur, id est, pro actu in genere moris vitioso, et unicè quæritur, utrùm verâ peccati in genere afferri possit definitio, quæ idcirco illi omni congruat quod verè peccatum est, qualis est originis labe, quale delictum mortale actuale, veniale, quale peccatum commissionis, omissionis, etc.

Hæc quæstio eò majoris est momenti quòd intime nexu conjuncta sit cum pestifero recentiorum novatorum systemate, quo ad verum peccatum in homine lapsio libertatem non necessitatis, sed coactionis duntaxat, sive violentiæ expertem exigunt. Quod nefarium et in fatalem desperationem morales præcipitans dogma ut vellicetur, sit

CONCLUSIO. Peccatum strictè acceptum, præsertim actuale, sive personale, meritò definitur: Actus liber, id est, non coactionis tantum, sed etiam cujuslibet verè necessitatis, etiam alternantis et relativæ expert, deflectens à lege æternâ.

Prob. 1° auctoritate. Hæc peccati definitio Patribus et theologis catholicis est accepta; ergo admitti debet. Prob. antecedens. D. Augustinus, lib. 22 adversus Faustum, cap. 27, de vero peccato disserens ait: *Peccatum est factum, vel dictum, vel concupitum, contra æternam legem*; deindè addit: « Lex æterna est ratio divina, vel voluntas Dei, ordinem naturalem conservari jubens, perturbari vetans. » Utramque illam definitionem cum encomio referunt theologi et accuratam esse agnoscunt, primam imprimis, quam impensè laudat D. Thomas 1-2, q. 71, art. 6, in corp. Si igitur nostra definitio verbis, et non re ab Augustinianâ peccati definitione discrepat, adversariis, qui solius Augustini et ejus discipulorum auctoritate tanguntur; non displicere, sed perquam placere debet; at nihil aliud discriminis inter eas inveniri potest; etenim Augustiniana peccatum omissionis sufficienter exprimit, *cum scilicet*, inquit D. Thomas loco citato, in resp. ad primum, *affirmatio et negatio reducuntur ad idem genus* (id est, qui non facit quod facere tenetur, agere censeatur). S. Augustinus pro eodem accepit *dictum et non dictum, factum et non factum*, etc. Pariter libertatem ad veri peccati rationem prorsus necessariam, quam cuiuslibet exploratam esse asserit S. doctor in libro de duobus animabus. et innumeris rationum momentis adversus Manichæos vindicaverat, non minùs sufficienter enuntiat; lex niuirum, quam per dictum, factum, aut concupitum violari dicit, utpote essentialiter obligativa, non nisi liberis creaturis imponi pòtest.

Cum Augustinianâ et idèò nostrâ reapse concordant sequentes definitiones, quæ in Patrum operibus, catechismis, et philosophorum etiam scriptis reperuntur: *peccatum est prævaricatio legis divine* (Amb. lib. de paradiso, cap. 8); vis scilicet obligandi legibus humanis insita à divinâ voluntate, sive æternâ lege, mediâte oritur, et idèò in eâ definitione lex divina ipsam legem

humanam connotat... *Peccatum est actus humanus malus* (D. Thomas, 1-2, q. 71, a. 6, in C.). Actus nimirum, quatenus humanus est essentialiter liber, et quatenus malus contra æternam legem necessariè militat; unde et ista definitio et libertatem et æternam legem indicat. Idem iisdem ex causis dicendum de istâ communi theologorum et Catechismorum definitione; *peccatum est transgressio legis libera*, aut de istâ philosophorum, *peccatum est id quod fit aut non fit contra imperium rationis*; notum quippe est legis nomine omnes intelligi leges, præsertim æternam, quæ est lex *per essentialiam*, cum cæteræ sint leges *per participationem*; non minùs est exploratum id quod fit aut non fit contra rationis dictamen esse peccatum theologicum, sive actum divinam Majestatem offendentem, cum ratio, sive lex naturalis, sit æternæ legis adumbratio et imago.

Ex his elucescit commemoratam peccati definitionem non solum D. Augustini, sed etiam aliorum Patrum, vel theologorum, et ipsorummet philosophorum auctoritate inniti. Prob. 2° ratione, sive ex dotibus legitimæ definitionis, quibus nostra refulget. Etenim genus exhibet, sive id, per quod peccatum convenit cum actione vel omissione humanâ, quæ non est peccatum. Voces videlicet, *actus deflctens à lege* comprehendunt etiam actus necessariè elicitos, quales edunt infantes, amentes, etc., et voces *actus liber actus bonos*, etc.

Item offert primariam et proximam peccati differentiam, id est, illud per quod peccatum ab omni actu qui vitiosus non est, primariò et proximè seceratur. Enimverò formalis peccati ratio, sive id per quod peccatum *in esse*, ut loquuntur, peccati constituitur, oritur ex declinatione à lege æternâ imperante, vel prohibente; lex nimirum æterna est omnium actuum humanorum regula, et ideò quod ad illius legis amussim non fit, peccatum illicò concipitur.

Item soli peccato convenit; omnis enim et solus actus contra æternam legem liberè productus peccatum est, (unde ipsæ adversus fidem cogitationes, vel motus carnis etiam usque ad seminis effusionem insurgentes, nisi accesserit liber voluntatis consensus, non sunt peccata, ut docet D. Aug. lib. de verâ Religione, cap. 14, n. 27, et lib. 2 de duabus animabus cap. 11, n. 15.)

Item omne veri nominis peccatum comprehendit; scilicet ipsum originale, quod in Adam perfectè liberum fuit, et in ejus nepotibus est etiam suo modo liberum, ut postea cum D. Augustino ostendemus..... Peccatum *commissionis*, id est, contra legem æternam prohibentem; et *omissionis*, id est, adversus eandem legem præcipientem; nemo enim non videt utrumque delictum nomine *actus deflctentis à lege* perspicuè connotari.... Peccatum *mortale*, ut omnes consentiunt, ac etiam *veniale*; equidem Magister Sententiarum ac ipso duce D. Thomas, 1-2, q. 88, art. 1, ad primum, asserunt peccatum veniale non esse *contra legem*, sed *præter legem*. Verùm adversam sententiam propugnant Estius in 2 Sententiarum distinct. 35, pa-

rag. 2; Sylvius in 1-2, q. 71, art. 6, et alii illustres Angelici doctoris expositores. Hæc quippe est doctrina D. Augustini variis in locis, maximè lib. 2 de peccatorum meritis et remissione, cap. 16, ubi de peccatis disserens hæc pronuntiat: *Nec peccatum erit, si quid erit, si non divitiis jubetur ut non sit*. Omne igitur peccatum seu mortale seu veniale æternâ lege prohibetur; sed hoc inter utrumque discriminis intercedit, quòd mortale hominem spoliât gratiâ justificante, eumque æternæ pœnæ debitorem facit, et idcirco *finem legis, qui charitas est* (1 ad Tim. 1), evertit; veniale è converso finem illum non destruit, cum charitatem non tollat, sed imminuat duntaxat, et ideò non sit omnimodè adversum finem legis, licet à lege vetetur; atque id fortassis intendit D. Thomas loco indicato; antea enim, 1-2, q. 74, art. 10, ad primum, dixerat, *peccatum quod est contra rationes æternas* (id est, contra legem æternam), *etsi sit peccatum mortale ex genere, posse tamen esse peccatum veniale propter imperfectionem actus subiti*.... Peccatum denique *habituale*, quod est habitus quidam peruersus animæ ex commisso antea peccato inhærens. Habitus enim ille non est vitiosus et Deo invisus, nisi quia exhibet, aut supponit præteritam declinationem liberam à lege æternâ. Est quippe peccatum habituale peccatum prius commissum, non quidem actu existens, sed moraliter perseverans, quo homo peccator denominatur.

Demum nihil in eâ redundat; peccatum enim est essentialiter liber à lege æternâ deflexus.... Nihil desideratur; lex quippe æterna est omnium legum radix et principium; unde omnes leges veluti in gremio complectitur; naturalem, sive rationem, quæ se habet ut echo dictans homini quod lex æterna dicitur.... Positivam divinam, quam Deus ex intuitu supremæ rationis præscribit.... Positivam humanam, quæ quidlibet recti ab æternâ lege accipit, et fertur à potestatibus, quibus lex æterna obedire jubet. Unde omnia et singula peccata æternam legem, mediâtè saltem, violant. Verbo dicam, lex quelibet fit lex per suam cum æternâ lege conformitatem, et ideò declinatio à lege æternâ omnia omninò peccata importat et inducit. Hinc nostra definitio secum trahit cuncta peccatorum genera, cordis, oris et operis, quæ gratiæ doctor expressit per *dictum, factum, vel concupitum*.

COROLLARIA. — Primum. Peccatum, vitium, et malitia, quæ sæpè univoce usurpantur, à sese invicem reapse distinguuntur. Scilicet peccatum est libera declinatio à lege æternâ imperante, aut prohibente, et ideò est actus, vel actualis, et *liberè volita*, ut aiunt, ommissio actus, qui hic et nunc elici deberet; ad vitium non est actus, vel actualis ommissio actus, sed habitus inclinans ad malum; unde opponitur habitui virtutis, qui ad actus bonos excitat et impellit. Item malitia, præcisè ut malitia, solam inducit actus aut omissionis inordinationem, et ideò adversatur bonitati actus virtuosus; peccatum è converso præter illam deformitatem actum vel omissionem actus includit, et idcirco repugnat actui virtutis.

Secundum. Peccatum quod adversatur legi naturali,

sive rationi, legem etiam aeternam contravenit, et ideo vera est Dei offensio; dictamen videlicet recte rationis est intimatio legis aeternae, quae necessarii vetat quidquid dedecet naturam rationalem, et praecipit quidquid eidem congruit naturae. Aliunde nemo sui compos, si advertere voluerit, non deteget quod repugnat naturali rationi, repugnare etiam supremae rationi. Hinc Alexander VIII decreto dato 24 augusti anno 1690 adversus duas novarum propositiones hanc numero secundam merito damnavit: *Peccatum philosophicum seu morale est actus humanus discordans naturae rationali et rationi. Theologicum vero mortale est transgressio libera divinae legis. Philosophicum quantumvis grave in illo qui Deum vel ignorat, vel de eo acta non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensio Dei, neque peccatum mortale dissolvens auxilium Dei, neque aeternam poenae dignum. Haec assertio, quae etiam inter 127 proscriptas à clero Gallicano anno 1700 n. 115 reperitur, tanquam scandalosa, temeraria, piarum auriarum offensiva et erroneae confixa est.*

Tertium. Aliquid existit bonum vel malum in seipso ex natura rei, et independentem à ratione et voluntate divinam. Tale est, v. g., mendacium quod, inquit D. Augustinus lib. 3 Quaestionum in Leviticum, quia injustum erat, ideo prohibendum est (positivè lege Dei), non quia prohibendum ideo factum est injustum. Enimverò est aliquid quod divina ratio necessarii approbat ut conveniens, et necessarii improbat ut disconveniens. Item est aliquid quod divina voluntas necessarii praecipit tanquam bonum naturae rationali, et necessarii vetat tanquam malum eidem naturae. Quare in instanti rationis praecedente actum divini intellectus et voluntatis concipitur aliquid conveniens et non conveniens, aliquid bonum et malum. Hinc per legem aeternam non solum intelligendus est actus Dei intellectus et voluntatis, sed etiam necessaria rerum convenientia aut disconvenientia, id est, aeternae et immutabiles regulae practicae, quae, ut loquitur Augustinus, in Dei sapientia vivunt. Lex nempe aeterna subjektivè, non objectivè spectata actum ex parte Dei importat. Hinc, si per impossibile non existeret Deus, homo sese ad rationis ductum applicans boni malique rationem metiri sive aestimare non posset ex suo commodo, aut incommodo, ut artificiosè innuit sive subasseruit Joannes Martinus de Prades in pestifera sua Thesi in Sorbona propugnata, quam utpote tartaream et religionem à fundamentis evertentem diris devovit sacer Ordo Parisiensis; unde non omne utile foret licitum; scilicet hæc etiam in hypothesis ratio aliquid praeciperet tanquam necessarii bonum, et aliquid prohiberet tanquam necessarii malum, sive ratio judicaret de rebus ex aeternis et incommutabilibus regulis practicis, et idcirco licitum non foret nisi quod licitum est rationabiliter. Ex quibus colliges Deum esse distinctum ab ordine et veritate aeterna, sive à necessarii rerum convenientia, aut disconvenientia.

Quartum. Idem actus multiplicem habere potest malitiam; potest videlicet multiplice lege prohiberi, ex cujus violatione multiplicem contrahit deformita-

tem: etsi autem unice tantum lege interdiceretur, ratione objecti, finis et circumstantiarum magis aut minus perversus esse potest.

Quintum. Tota formalis peccati malitia ex eo actu tanquam ex fonte scaturit, qui in se et formaliter est liber, cum peccatum sit libera à lege aberratio; talis autem est actus internus voluntatis, non externus, qui nominis denominativè liber nuncupatur, quatenus scilicet à potentia libera sive voluntate imperatur. *Nimirum de corde*, inquit Christus Matthaei 15, *excitant cogitationes male, homicidia, etc., hæc coinquant hominem.* Concinit D. Augustinus lib. de Continentia, cap. 2, n. 5: *Homines*, inquit, *nil agunt corporis opere, quod non prius dixerint corde.* Hinc si adulterium, v. g., exterius non committendo illud eodem omnino actu interno volueris ac si illud exterius emisisses, aequalis peccati coram Deo reus eris, et ideo, si actus interni facientis aut non facientis externum peccati actum sint aequales, aequale erit demeritum. Hinc Abraham tantum meriti et mercedis coram Deo, qui cor intactum, filium non mactando retulit, quantum si ipsum reipsa mactasset. Id ex professo demonstrat D. Augustinus ibid. n. 4 et sequentibus. Non raro tamen contingit ut cum externus peccati actus poni potest, et non ponitur, voluntas minori ardore feratur versus peccatum, et ideo minus peccet; sepius etiam in actu et exercitio irritatur et accenditur voluntatis cupiditas; quæ ex causa actum peccati externum producit vulgò magis peccat quam qui non producit. Verum major ille malitia gradus non oritur nisi ab actu interiore, sive consensu, qui solus, inquit D. Augustinus, loco citato, *inquirit hominem.*

Ultimum. Ad peccandum, sive ut legis actu obligantis violatio sit culpabilis, duae requiruntur conditiones, rationis advertentia, et voluntatis consensus. Rationis quidem advertentia, non quæ consuetur duntaxat actionem (quotidie enim peccant qui dum agunt quam efficiunt actionis malitiam non attendunt), sed quæ praecesserit, vel ex culpabili negligentia non praecesserit actionem; tunc enim omissio advertentiae est voluntaria. Ratio patet. Scilicet omne peccatum est essentialiter voluntarium; voluntarium autem existere nequit absque intellectus cognitione. Hinc ignorantia invincibilis, non vincibilis, vel motus aut passio antecedens, quæ tollit rationis usum, non consequens, quæ usum rationis non impedit, à peccato excusat. Hinc calumniae reos se faciunt haeretici dum obgannunt sentire doctores catholicos non peccari mortaliiter nisi actionis malitia actu attendatur. Hinc motus indeliberati, qui dicuntur *prius prius*, non sunt propriè et formaliter peccata. Hinc qui sine sua culpa cum advertentia facit quod lege prohibetur, v. g., Codoni per aliquod tempus commorans carnes comedit eo die qui in patria sua non est jejuniæ, aut abstinentiae dies, et ideo non advertit esse diem jejuniæ, non peccat. Hinc si ita affectus sis, ut si scires aut scire posses talem hominem esse sacerdotem eum non occideres, ipsam interficiendo non fis reus duplicis peccati, sacrilegii et injustitiae, quamvis actio materialis utrum-

que importet.... Voluntatis consensus, quo scilicet voluntas sine ullâ antecedente absolutâ aut relativâ, necessitate feratur in objectum malum ab intellectu propositum; est enim peccatum libera, id est, ab omni necessitate soluta declinatio à lege, ideòque peccatum esse non potest ubi adest vera necessitas quæcumque illa sit: *Peccati*, inquit D. Augustinus lib. 2 de duabus animabus cap. 12, n. 17, *reum tenere quemlibet, quia non fecit quod facere non potuit, summæ iniquitatis est et insanie*. Porrò, ut consensus ille peccatum pariat, haud necesse est ut sit directus, id est, ut voluntas malum ab intellectu sibi propositum expressè et immediatè intendat, sed sufficit ut sit indirectus, hoc est, ut voluntas malum sibi ab intellectu propositum velit in alio, ex quo scilicet velut ex causâ illud securum esse prævidet, vel prævidere potest, et debet. Sic qui vino nimis indulget prævidens ex istâ intemperantiâ in fornicationem se esse prolapsurum, reus est peccati fornicationis, etsi reverà non fornicetur, quia huiusmodi prævisione illud voluit in alio sicut in causâ quam liberè posuit. Igitur toties violatio legis actu obligantis peccatum est, quoties voluntas ex sufficiente rationis advertentiâ consentit, ideòque non est peccatum cum deest liber voluntatis consensus. Unde quidquid tollit voluntarium et liberum excusat à peccato; quidquid verò auget, vel minuit liberum, cæteris paribus, auget vel minuit peccatum.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Definitio nostra tangit primariò peccatum personale, et ideò difficultati de præsenso defectu libertatis in avito delicto non est obnoxia. Secundum. Tartareum Jansenii et Protestantium systema de libertatis in præsensti ordine ruinâ et excidio in quarto de Gratâ Christi libro in pulverem comminuetur. Tertium. Nostra definitio veniali macula convenit, etsi illa noxa fini legis, qui est charitas, omnimodè non adsetur; prohibetur nempe æternâ lege saltem ut ex se charitatem imminuens. Quartum. Totum discrimen, quod nostram inter et Augustini definitionem occurrit, in eo consistit, quòd nostra expressè, Augustiniana verò implicitè duntaxat libertatem ad peccatum necessariam exprimat. Quintum. Definitiones S. Ambrosii, D. Thomæ, catechismorum, philosophorum, legitime licet, non sunt tamen tam accurate quàm nostra; ista quippe legem æternam omnium legum fontem expressè designat; illæ verò legem æternam non nisi per ejus effectus indicant, legem scilicet naturalem, divinam positivam, et humanam. Sextum. Augustinus lib. de Perfectione justitiæ cap. 2, Celestio Pelagiano meritò reponit *peccatum actum dici et esse, non rem*. Est autem actus positivus et directus in noxâ commissionis, sive contra legem prohibentem, actus verò saltem indirectus et extrinsecus in peccato omissionis sive adversus legem imperantem; et ideò in quolibet delicto actus reperitur.

CAPUT II.

Utrum ratio formalis, sive natura peccati quatenus peccati, in positivo, vel in privativo, sit collocanda?

QUESTIONIS SENSUS ET STATUS. — 1° In memoriam revoca peccatum aliud esse *commissionis*, aliud *omissionis*. Primum est violatio legis negativæ sive prohibentis, alterum violatio legis affirmativæ sive præcipientis; qui, v. g., mentitur, reus est peccati *commissionis*, quia violat legem istam negativam, *non mentieris*; qui verò non producit actum amoris Dei eo tempore quo potest et debet, reus est peccati *omissionis*, quia offendit istam legem affirmativam, *diliges Dominum Deum*, etc. Tempore quo obligat in peccato *commissionis*, semper reperitur actus positivus contra legem, ut patet. At D. Thomas docet, 1-2, q. 71, art. 3, peccatum *omissionis* esse aliquando cum actu interiori, ut si die dominicâ positivè nolueris ad sacram ædem adire; aliquando è converso existere sine omni actu, sive exteriori, sive interiori, velut si eâ horâ, quâ teneris ire ad sacrum templum, nihil de ad illud eundo vel non eundo cogitaveris. Quamobrem in mente S. doctoris, omissionis delictum non quidem directè et immediatè, sed indirectè et mediatè saltem et extrinsecus aliquem actum positivum essentialiter includit, vel importat, qui scilicet ejus causa sit vel occasio. Sic non desinis vellè aut cogitare quod velle aut cogitare tenebaris, nisi quia aliud vis, aut cogitas. Quòd, inquit D. Thomas, *aliquis declinet ad non faciendum illud quod potest facere et non facere, non est nisi ex aliquâ causâ, vel occasione conjunctâ vel præcedente, et si illa causa non sit in potestate hominis, ommissio non habet rationem peccati, sicut cum aliquis ob infirmitatem prætermittit ire ad Ecclesiam; si verò causa vel occasio subjaceat voluntati, ommissio habet rationem peccati*. Igitur utrunvis peccatum actum realem suo modo refert, et ideò questio de utroque institui potest.

2° Duo in peccato sedulò considera: substantiam, sive materiam, consistentem in actione physicâ, quæ ut materia cunctis corporibus, sic bono et malo communis est; et rationem sive formam, vel differentiam, per quam, ut formâ corpora, sic peccatum in esse peccati constituitur. Questio non respicit peccati materiam, quam liquet esse quid positivum et reale, sed solam peccati formam, sive id solum quod actum facit esse peccatum, utrum nempe sit aliquid positivum, an quid merè privativum.

3° Certum est actum aliquem peccatum evadere per suam æternæ legi oppositionem. At res possunt sibi invicem opponi duobus modis, contrariè, et privativè; contrariè per naturam sive formam diversam, ut ignis et aqua, frigus et calor, etc... Privativè per carentiam formæ oppositæ rei, ut tenebræ et lumen, cæcitas et visio, etc.

Quæritur præcisè an peccatum oppositum sit æternæ legi per modum contrarietatis, et ideò an peccatum more contrariorum formaliter aliquid positivum sit, an è converso sit æternæ legi oppositum per modum meræ privationis, sive dissonantiæ, et ideò an sit formaliter aliquid privativum.

OPINIONES. — Consentiunt theologi quodlibet peccatum importare privationem gratiæ, conversionis ad Deum, et conformitatis cum lege. Verùm dissentiunt an defectus conformitatis cum lege constituat peccatum in esse peccati.

Prima opinio formalem peccati rationem collocat in merâ privatione rectitudinis actui morali debite, et ideò asserit actum ideò præcisè esse formaliter malum, quia destituitur aliquo ex iis quæ ad actûs bonitatem ex æternâ lege requiruntur, ex axiomatico scilicet, *bonum ex integrâ causâ, malum ex quolibet defectu*.

Alterâ opinio, quæ nonnullis recentioribus arrisit, cujus inter Christianos initio 16 seculi auctorem fuisse ferunt celebrem Cajetanum, eandem peccati rationem reponit in relatione sive tendentiâ positivâ et reali, quæ insidet actui humano, ad objectam æternæ legi repugnans. Isti theologî quorum mentem clarè vix exposueris; quam nec ipsi fortassis benè intelligunt, duplicem peccati malitiam distinguere videntur, positivam unam, quæ consistit in commemoratâ relatione sive tendentiâ; privativam alteram, quæ defectus est rectitudinis moralis; prior, ipsis dicentibus, est interna, sive essentialis peccato, quod formaliter constituit; posterior peccato est extrinseca, et prioris veluti effectus necessarius. Doctissimus Petavius accuratè expensâ traditione super celebri istâ questione in aureis præsertim Patrum operibus consignatâ, lib. 6 de Deo et divinis Attributis, cap. 4, n. 9, hæc pronuntiare non dubitavit: *Ex hæc constanti et consentiente Patrum de mali et peccati naturâ sententiâ licet concludere quàm longè sit ab hæc scholarum ac theologiarum finibus arcenda proscribendaque illa opinio quorundam, qui malum, etiam quòd malum est, rem esse aliquam, et positivum quiddam sentiunt; quibus cùm veterum Patrum concursus illa, et sine ullâ varietate conveniens auctoritas opponitur, plerique futuri non dubitent, in eo se dissentire ab illis quidem, sed hoc necessariâ se inductos ratione facere, quòd quorundam perplexa sint et explicata difficultia, quibus se aliter expedire nequeant*. Deinde addit, *quidam perpeti astius esse, ac vel incertam in eo dissolvendo quod contraponitur futuri eorum, quòs ab antiquitatis tramite ultrò et confidentem recedere*.

Ab istâ regulâ, utpote veteribus conciliis, et speciatim Tridentinâ sessione quartâ, sancitâ vel latam unquam recedere nefas duceremus. Quare sit

CONCLUSIO.—Peccati naturam, sive malitiam moralem, in privatione conformitatis cum æternâ lege consistere, sententiâ est quæ sacris Litteris et traditioni magis est consona.

Prob. Illa sententiâ Scripturæ et traditioni magis est consona, in quâ Scripturæ et traditionis de malo morali oracula felicitè exponuntur, et verum, obvium, et apertum habent sensum: sic se habent Scripturæ et traditionis de peccato effata in sententiâ quæ mali moralis rationem in privatione constituit; ergo. — Major elucet ex D. Augustini regulâ, quâ Scriptura sensu obvio et literaliter intelligenda dicitur, quoties nihil docere videtur fidei, bonis moribus, aut rationi adversum.

Probat minor. Sacri codices malum morale exhibent tanquam *nilil* aut *rem quiddam*, eò quòd scilicet non est aliquid à parte rei reale et positivum, sive non habet esse substantiale aut modale; innumera inter testimonia hæc sufficiant: *Fili hominum... ut quid*

diligitis vanitatem, et queritis mendaciam? Psalmo 4; Amos 6, *superbi dicuntur letari in nihillo; sine ipso (Verbo) factum est nihil quod factum est*, Joannes cap. 1; quæ verba D. August. tractatu 1 in Joannem n. 13, de peccato intelligit: *Nolite, inquit, putare aliquid esse nihil; peccatum non per ipsum factum est, et manifestum est quia peccatum nihil est....* Rationem passim affert eadem Scriptura, peccatum scilicet quatenus peccatum est declinatio, deviatio, aversio à lege; *averterunt se et non servaverunt pactum*, Psalmo, 77; *peccatum est iniquitas*, græcè *ἀνομία*, id est, illegalitas, sive aberratio à lege, 1 Joannis cap. 3, etc. Conclunt Patres eadem ratione innixi. D. Athanasius oratione contra gentes: *«Ea, inquit, quæ sunt, appello bona, quæ non sunt, mala; quæ sunt bona, quoniam à Deo, qui est essentia ipsa, exemplar trahunt; quæ non sunt mala, quia nullâ essentiâ subsistunt...»* D. Basilus in homiliâ, quòd *Deus non est auctor mali*, ait, *malum est boni privatio....* D. Ambrosius lib. de Fugâ socii, cap. 4, observat Joannis cap. 14, v. 30, loco verborum, *et in me non habet quidquam*, multos legero, non inveniet in me nihil, deinde addit: *Hoc est, non inveniet in me malitiam, quia malitia nihil est....* D. Augustinus enarratione in Psalmum 18, n. 15: *Si, inquit, videntur tenebræ, intelliguntur delicta; at tenebræ fiunt tenebræ per meram lucis absentiam....* Idem S. doctor lib. 12 Confessionum cap. 11, n. 11, Deum sic alloquitur (quod sedulò observa utpote decretorium): *Hoc solum à te non est quod non est, motusque voluntatis à te, qui es, ad id quod minus est, quia talis motus delictum atque peccatum est; tandem lib. 1 contra Julianum cap. 9, n. 4, hæc egerit: Quid est malitia nisi boni indigentia? Non sunt mala nisi quæ privantur bonis, quia indigentia boni radix malitiae est....* D. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum diaconum cap. 21, dicit: *Malum nihil aliud est nisi boni privatio....* Sanctus Joannes Damascenus, lib. 2 orthodoxæ Fidei, cap. 4: *Neque aliud, inquit, quidquam est malum quàm boni privatio; haud secus ac tenebræ aliud nihil sunt quàm luminis orbites... Demùm, ut alios præteream, idem passim decantat D. Thomas, ut fusè ostendit Sylvius in 1-2, q. 7, art. 6. Ex pluribus testimoniis hæc sufficiant. P. 1, q. 48, art. 1, in corp., sic arguit: *Unum oppositorum cognoscitur per alterum, sicut per lucem tenebræ; unde et quid sit malum, oportet ex ratione boni accipere.... Non potest esse quòd malum significet quoddam esse, aut quandam formam, seu naturam. Relinquitur ergo quòd nomine mali significetur quorundam absentia boni, et pro tanto dicitur quòd malum neque est existens, neque donum. Idem repetit art. 2, in corp.: *Remotio, inquit, boni privativè accepta malum dicitur, sicut privatio visus cæcitas dicitur. Idem citatis in locis primæ secundæ docere intendit, cùm nempe dixit peccatum esse actum humanum malum; nam voces, actus humanus, designant materiale peccati; hæc verò, malus, ejusdem peccati formale sive formalem et completivam peccati rationem, quam S. doctor reponit in aversione à bono incommutabili, sive in privatione consonantizæ cum æternâ lege.***

Concluant tandem ipsi philosophi divinorum dogmatum vel ignari, vel inimici: Plato, Aristoteles, Plotinus, Procles, Sallustius, etc., ut ostendit Petavius loco commemorato, n. ult.

Jam verò, si præclara illa testimonia, et comparationes, quas includunt, ad vivum discutiuntur, et reque trutinâ ponderantur, nemo, opinor, præjudiciorum expertus negaverit his longè magis stabiliri opinionem peccati essentiam in privatione reponentem, quàm opinionem eam in aliquo positivo collocantem. Imò huic opinioni accommodari nequeunt nisi per contortas et à longinquo advocatas explanationes, que naturalem et obvium eorum sensum evertunt. Hinc nostra sententia Theologorum animis tam aliè infixâ fuit, ut *omissionis* peccatum in solâ privatione consistere supposuerint, atque presentem questionem post Cajetani tempus de solo *omissionis* peccato instituerint, quemadmodum non diffidenter ipsimet positivæ peccati naturæ defensores.

Nihil non tentaverunt quidam recentiores realis mali moralis naturæ architecti ut commemorata oracula eluderent, quemadmodum evincunt hæc ipsorum responsa sive argumenta.

Objiciunt 1°: Laudati textus tangunt privativam malitiam que peccato ab extrinseco accedit, non positivam sive internam malitiam que peccatum formaliter constituit, et privativam malitiam necessariè parit; ergo. — Resp. adversarios gratis, et per *petitionem principii*, ut loquuntur logici, obtendere privationem non primariò et formaliter, sed secundariò et extrinsecò malum constituere, sicque intelligendos esse Scripturam et Patres cum de malo disserunt. Enimverò, aut Scriptura et Patres peccati naturam nullibi attingerunt, aut eam in merè privatione reposerunt, cum semper et ubique peccatum *nilhilum*, *privationem*, *defectum* renuntiant; at primum indubè absurdum, siquidem nihil fingi potest cujus sordida natura magis esset patefacienda; aliunde modus quo enuntiantur commemorata oracula, formalem peccati rationem demonstrat; sunt enim *exclusiva*, *mala nihil aliud est quàm boni privatio*, *quàm absentia boni debiti*, etc., peccati *radicem* reserant, mali essentiam non minùs attingunt quàm naturam tenebrarum, cæcitalis, etc.; ergo.

Objiciunt 2°: Plures Patres unice intendunt peccatum esse nihil prout opponitur substantiæ malæ per se subsistenti, quam fabricaverant Manichæi, non autem prout opponitur positivæ tendentiæ voluntatis in objectum legi contrarium; ergo. — Resp. nugari velle qui hæc objiciunt. Ex dictis enim ita exprimiuntur Patrum dicta, ut à malo omnem omninò eliminarent existentiam, sive sit substantialis, sive modalis tantum; enimverò, si Patres vocem *nihil* accepissent quatenus adversatur substantiæ, sive entis, non autem entis actui, sive modificationi, suum adversus Manichæos scopum non attingissent; Deus quippe in ipsorum systemate causa falsisset peccati non solùm quoad substantiam sive materiam, verùm etiam quoad deformitatem moralem, sive illius formam; nullum enim est ens, nullus rea-

lis entis modus, cujus Deus non sit prima causa efficiens.

Objiciunt 3°: Scriptura et Patres, cum peccatum nihil reputant, designare volunt terribiles peccati effectus, quibus homo totum animæ decorem amittit, bestiis, quibus non est intellectus, similis fit, à Dei filii dignitate dejicitur, et quasi nihil exadit in Dei conspectu, juxta illud Psalmi 14: *Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus*; ergo. — Resp. hæc equidem omnia mala irruere in hominem per mortiferum delictum; sed cur? nisi quia *tactatus in nihilo, sese fert ad id quod minus est, sese à Deo avertit*, etc., ut loquuntur Scriptura et Patres? unde infanla tot malorum colluvies nostram sententiam stabilis et confirmat; tantùm abest ut illam contumiat et infirmet.

Objiciunt 4°: Scriptura et Patres exhibent malum in genere et in abstracto, quod nullum habet subjectum, id est, quod ab illâ aut illâ voluntate non oritur, non autem malum peccati, sive prout à peccante emanat, et consideratur in concreto; ergo, etc. — Resp. et antecedens, et etiam consequens manifestam spirare falsitatem; antecedens quidem: Scriptura enim et Patres verba faciunt de delicto, de peccato, de iniquitate, que dubio procul iniquè agentem supponunt et arguunt. Deinde SS. Ambrosius et Augustinus locis indicatis expressam mentionem faciunt subjecti peccati.... Consequens autem: peccatum scilicet in quantum peccatum est malum; si ergo formalis mali in genere ratio consistit in privativo, formalis etiam peccati ratio in privativo consistet.

Objiciunt 5°: Si que peccatum nihil esse enuntiant Scripturæ et Patrum oracula stricto sensu essent intelligenda, dicendum foret sacerdotes absolvere à *nihilo*, Deum propter nihil fontes æternis condemnare suppliciis, etc.; insulsum consequens; ergo. — Resp. non advertere qui hæc proponunt Patres in antecessum hujusmodi cavillationes amandasse. Asserunt enim, per *tenebras*, per *cæcitalatem* illicò concipi delicta, etc. Jam verò, quis hanc eructet argutiolam? *Si tenebre forent mera lucis absentia*, aut *cæcitas visus privatio*, dicendum esset Deum cum initio mundi *tenebras à facie abyssi lucis creatione discussit, xmu. discussisse, aut Christum cum visum cæcis restituit, xmu. eis restituisse*. Quid adversarii? Ventosum nugatorem profectò irriderent; ergo et ipsi irrideri debent. Igitur nego majorem; commemorata enim oracula non significant, peccatum esse parum nihil, qualis est chàmara, aut puræ negationes, sed ipsum *esse nihil*, prout nihil opponitur positivo enti, vel entis modificationi, quia peccatum, quatenus peccatum est carentia sive absentia boni, quod adesse deberet, sicut cæcitas visus, et tenebre sunt lucis privatio. Unde, cum à parte rei existat subjectum, quod debitâ rectitudine caret, nimirum voluntas, sive actus voluntatis, peccatum sub isto respectu dici potest, et vulgò dicitur *existere*, ad eum modum quo quis dicitur cæcus, et Genesis I dicuntur *tenebre fuisse super faciem abyssi*. Hinc sacerdotes à peccatis absolventes à puro nihilo non absolvent, quia

maculam per peccatum animæ inustam detergunt, siue efficiunt ut anima gratiâ sanctificante destituta illa exornetur, quia contractam pœnæ æternæ vel temporalis obligationem dissolvunt, quia saluberrimo ipsorum ministerio anima, quæ per actus præposterios Deo displiceret, jam ipsi non displicet. Pariter Deus sones pœnis afficiens eos propter purum *nilhil* non mulctat, quia eos plectit propter debitum habendi quod peccando habere noluerunt; unde castigantur propter peccatum non *abstractivè* dumtaxat, sed et *concretivè* consideratum, quatenus scilicet est actus debito ordine carens. Illud totum luculenter exponit et illustrat doctor Seraphicus, in 2, sent. dist. 54, art. ultimo. *Etsi, inquit, peccatum nihil est in recto, est tamen in obliquo alicujus entis ut oppositè, et alicujus ut subiecti, circa quod relinquat debitum respectu boni privati. Igitur peccatum est meritum pœnæ, non solum ratione privationis, sed ratione debiti relicti et boni privati. Unde non est homo dignus puniri solum quia bono caret, sed quia caret et debet habere; et licet carentia illa nihil sit, debitum tamen aliquid habendi aliquid est, et idè ex hoc non sequitur quòd Deus puniat hominem pro nihilo, quàmvis peccatum nihil sit.*

Confirmatur. Deus, adversariis non dissentientibus, hominem punit propter omissionis peccata; hæc, inquit Christus, *oportuit facere, et illa non omittere*; at docet D. Thomas omissionis delictum posse esse absque omni actu non solum exteriori, sed etiam interiori, ut supra diximus; ergo.

Objiciunt 6°: Laudati Patres, præsertim Augustinus et Thomas, agnoscunt peccatum esse actum; ergo. — Resp. et nos cum eximiiis illis doctoribus agnoscere peccatum *physicè* spectatum esse actum, non autem *formaliter* et in genere moris consideratum. Id suggerit ipse Augustinus, ubi ait lib. 12 Confessionum cap. 11, *motum voluntatis*, id est substantiam actus, *esse à Deo*, non verò *quod non est*, hoc est absentiam consonantiæ cum lege, quæ reperitur in motu voluntatis, sive in actu vitioso.

Objiciunt 7°: Ipsa ratione deprehenditur peccatum, quatenus peccatum, primariò non consistere in privatione. Etenim concipitur tendentia positiva in objectum legi dissonum, quæ est radix omnis defectus peccato insiti, ante illam privationem: idè videlicet actus malus rectitudine sibi debitâ destituit intelligitur quia voluntas eum eliciendo tendit in objectum in quod tendere non deberet; sicut ergo extensio actualis non constituit materiæ essentiam, quia aliquid in materiâ ante istam extensionem intelligitur, nimirum extensio radicalis, ita et privatio rectitudinis, etc. Argumentum istud esse insolubile nonnulli gloriantur recentiores. — Resp. non attendere qui hæc ostentant se questionem supponere, et dum inextricabilem difficultatem nobis procreare aggrediuntur, insolubilem sibi ipsis facessere. Enimverò libera illa voluntatis in malum objectum tendentia est peccatum; atqui non est peccatum quatenus præcisè est actus voluntatis, sive est ens physicum aut morale, cum omnis rei aut modi veri ac positivi Deus sit prima causa; ergo peccatum fit

per debitâ rectitudinis carentiam. Etyerò D. Thomas locis in probatione citatis ratione demonstrat peccatum ut peccatum in privatione boni consistere. Idem ostendunt Augustinus et Damascenus dicendo ex conceptione tenebrarum concipi naturam peccati. Demùm, quemadmodum actio moralis, quando id totum habet quod moraliter habere debet secundum rectam rationem, bona est et bona esse concipitur, ita et actio moralis, quando caret aliquo ex iis quæ secundum rectam rationem habere debet, mala est et mala esse concipitur. Igitur in omni peccato quod primùm concipitur est privatio debitæ rectitudinis.

Objiciunt 8°: In nostrâ sententiâ Deus esset auctor peccati. Etenim actus malus à Deo oriretur non solum ut est actus simpliciter, sed etiam ut necessariè importat privationem; privatio quippe illa necessarie erumpit ex positione actus, et idè quicumque actum ponit illam ponere censetur. — Resp. hanc objectionem positivæ peccati nature defensoribus longè posteriori ratione esse deglutendam; est scilicet Deus cuiuslibet entis aut realis entis modi auctor; unde Deus in nostrâ sententiâ esset ad summum peccati auctor *indirectè et consequenter*, quatenus nempe ex positione ejus actus exurgeret peccatum, sive privatio rectitudinis; in adversariorum verò systemate est *formaliter et directè* peccati causa, quia id facit quod formaliter peccatum est. Neminem igitur movere deberet istud argumentum, etsi solvi non posset; argueret tantum mentis humane limites, et quotidie fit contra immediatum Dei concursum, concessam à Deo homini libertatem, allaque similia quæ ab omnibus aut ferè omnibus admittuntur. Nego igitur minorem, et dico Deum, utpote causam primam et universalem, ponere cum creaturâ materiale peccati, ex quo nascitur formale, sed formale peccati soli imputandum esse create voluntati, quæ liberè elegit materiale ex quo exurgebat malum, sive quæ determinavit Deum ad ponendum secum peccati actum.

Objiciunt ultimò diversa argumenta ex ratione emergentia. Malum bono contrariè opponitur; sed duo contraria sunt aliquid positivum; ergo. — Resp. malum *concretè*, id est, quatenus est actus debito ordine destitutus, bono, contrariè; *abstractè* verò, sive quatenus est præcisè defectus requisitæ rectitudinis, sumptum, bono privatè opponi, ut ex dictis satis superque liquet.

Item. Nonnulli actus, velut odium Dei, etc., intrinsecè mali sunt; sed tales necessariè evadunt per aliquid reale; privativum scilicet in rei naturâ non recipitur; ergo. — Resp. actus intrinsecè malos eos dici et esse quibus deformitas, id est, privatio requisiti ordinis, in omni prorsus circumstantiâ essentialiter illigata est; unde non sunt intrinsecè perversi ratione materiæ, sive entitatis physice, *etiamsi modalis sit*, siquidem quidquid est reale essentialiter bonum est, et idè discrimen quod occurrit inter rem intrinsecè, et rem non intrinsecè malam, oritur non ex parte modi realis utriusque proprii, sed ex parte formæ, sive privationis recti ordinis sine quâ illa nunquam, hæc autem aliquando esse potest.

Item. Peccati iterata commissio gignit peccati habitum; sed mera privatio non potest producere aliquid positivum; ergo.—Resp. habitum illum oriri ex solo peccato *concretè* accepto, sive quatenus est actus præposterus; habitus enim non acquiritur nisi per actuum repetitionem.

Item. Actus fit malus per suam cum objecto suo relationem; sed illa relatio est realis, cum ejus extrema sint realia; ergo.—Resp. actum vitiosum non efficit quatenus præcisè suum respicit objectum, sed unice quatenus ad illud objectum indebitò modo refertur, sive quatenus privationem includit.

Item. Si boni privatio peccati formam constitueret, operans illam secundum se intendere deberet, siquidem peccatum est essentialiter voluntarium; falsum consequens; ergo.—Resp. peccati formale, sive inordinationem à voluntate posse intendi vel directè et per se, vel indirectè et per accidens; ut peccatum reputatur voluntarium, haud directè et formaliter intendi debet, sed satis est illud indirectè appeti et ratione alterius, nimirum ad vitandum aliquod malum, aut consequendum aliquod bonum; porro, evidens est quemlibet liberè peccantem peccati deformitatem non prosequi quatenus est in se et absolutè deformitas, sed unice quatenus habet rationem boni relativi; voluntas enim, ut aiunt philosophi, non potest diligere malum quàm malum.

Item. Si forma peccati in boni privatione esset reponenda, unum peccatum alio majus esse non posset; una quippe privatio alià major non est; falsum consequens; ergo.—Resp. privationem mali propriam majus aut minus recipere; scilicet non est privatio, que totam præterpositam formam deleat, qualis est, v. g., mors que totam tollit vitam; sed est privatio que ita formam oppositam, id est, boni rationem perimit, ut aliquid illius relinquat. Hinc peccatum majus illud est quod magis recedit à regulà morum, sive quod objectum suum attingit modo magis indebitò, et ideò majorem inducit boni privationem.

Item. Genus est de intrinsecà ratione rei que definitur; sed actus est genus in definitione peccati, et actus est quid reale; ergo.—Resp. actum esse materiale non formale peccati. Hic autem questio movetur de formà que rei, id est, peccato esse infundit; quamquam nihil vetat dicere cum nonnullis actum in peccati definitione non esse genus, sed se habere instar generis; in his quippe moralibus accuratè definitiones non sunt exquirende, et aliunde malum quàm malum in privatione consistit.

Denique in peccato reperitur non solum aversio à bono incommutabili, sive declinatio ab æternà ratione, sed etiam conversio voluntatis ad bonum commutabile, que conversio D. Thomæ judicio peccatum constituit in hac vel illà determinatà peccati specie; sed illa conversio est quid positivum; ergo.—Resp. cum D. Bonaventurà in 2 Sent. dist. 42, art. 5, q. 1, aversionem à bono incommutabili, sive æternà lege, efficere ut conversio que in eodem peccato reperitur, sit peccatum; conversionem verò, que eidem peccato inest, efficere

ut aversio sit tale peccatum. Privatio scilicet boni in genere est id solum quod constituit peccatum in genere peccati, illudque discernit ab omnibus que non sunt peccata. Verùm peccatum in specie talis peccati constituitur per determinatam istam privationem que inducitur per talem vel talem inordinatam actum, sive conversionem ad bonum commutabile. Hinc concipimus quidem peccatum in genere consistere in merà privatione absque ullo actu, sed non concipimus peccatum in hac vel illà specie constitui posse absque hoc vel illo voluntatis actu, cum hæc vel illa privatio induci nequeat sine tali vel tali voluntatis motu. Quamobrem conversio ad bonum commutabile secundum se non est mala, sed solum secundum boni privationem ipsi necessariè annexam, ad eum ferè modum quo locus, qui secundum se tenebrosus non est, ob lucis absentiam dicitur et est tenebrosus.

PRÆCIPUA SOLUTIO. — Primum. Diximus duntaxat sententiam peccati naturam in privatione reponentem sacrarum codicum et SS. Patrum de peccato oraculis esse magis consentaneam. Hinc cuncta argumenta que assertionem sub alio respectu impetant sunt peregrina et non ferunt. Secundum. Questionem istam fusè ventilavimus, tum quia exploratam facit peccati naturam, tum quia essentialem habet cum veri Dei existentia et sanctitate connexionem. Tertium. Positiva voluntatis tendentia in objectum legi dissonum, in quò peccati formale constituunt recentiores, nihil aliud est quàm motus voluntatis ad id quod minus est, sive ad malum; sed Augustino dicente lib. 12 Confessionum cap. 11, hic motus est à Deo. Quartum. Omnia ferè in nostram assertionem argumenta unice distinctione peccati *concretè* sive prout importat actum cum quodam defectu, et *abstractè*, sive formaliter sumpti, id est, prout est præcisè peccatum, liquescunt et diluuntur.

Liber secundus.

DE AVITA MACULA.

Celeberrimam de originis delicto disputationem quinque capitibus absolvemus. Primum ejus existentiam vindicabit.... Secundum illius naturam quantum fieri poterit retegat... Tertium modum quo transmittitur investigabit.... Quartum expendat ad quos traducatur.... Quintum ejus effectus assignabit...

CAPUT PRIMUM.

De originis delicti existentia.

QUESTIONIS SENSUS ET STATUS. — Deus Adæ, statim à creatione, de *omni ligno* paradisi edere permisit, fructus verò unius arboris esum sub gravi pœnâ vetuit, Genesis 2. Arbor illa *scientiæ boni et mali* fuit nuncupata, non ratione sui quasi istam scientiam potuisset infundere, sed ratione experientie, sive eventus. Nimirum, inquit D. Augustinus lib. 2 de Peccatorum meritis et remissione, cap. 21, n. 35, *Adam et Eva quid boni custodit, et quid mali transgredat Dei prohibitionem sensuri erant*. Hinc ejusdem S. doctoris judicio (ibidem), si nulla fuisset Dei prohibitio circa

Istius arboris fructus esum, potuisset Adam illum ut alios fructus comedere; quamobrem, addit ibidem, quod *magis passus sunt arborem tangendo ipsis non intulit esus fructus arboris, sed sola obedientia violata*. Deus igitur Adæ non dedit præceptum de re per legem naturæ vetitâ aut præscriptâ, id est, intrinsecè bonâ aut malâ, sed de re indifferente, ut ostenderet quantum bonum sit obedientia, et quantum malum inobedientia.

Deus permisit Adam et Evam à dæmone tentari Genesis 3, licet consensuros esse prævideret, eo quòd *magna laudis non fuissent si propterea bene vixissent quia nemo malè vivere suasisset*, inquit D. Augustinus lib. de Genesi ad litteram, cap. 3, n. 6.

Eva ex dæmonis seductione, et Adam ex Evæ consilio vetitum fructum comedendo peccaverunt Genesis 3. Multiplex fuit in Evæ peccato peccatum: inobedientia scilicet, quâ Dei præceptum violavit.... Gulæ, quâ cibi suavitate ad edendum fuit impulsâ.... Infidelitatis, dum verbis diaboli adversus Deum loquentis credidit.... Curiositatis, quâ scientiam ultra terminos sibi præfixos concupivit... Scandali, quovirum suum ad peccandum induxit. Horum etiã peccatorum reum se constituit Adam, dum ex præpostero erga uxorem suam amore maluit Deo displicere quàm uxorem contristare. Verùm præcipuum Adæ et Evæ peccatum fuit superbia, quâ uterque propria virtute boni malique scientiam consequi ambiit, sicque Deo similis fieri. Hinc Tobia 4 dicitur: *In superbia initium sumpsit omnis perditio*. Hinc id citat Leo D. Aug. lib. 14 de Civitate Dei cap. 14 et 15, citato libro 11 de Genesi ad litteram, cap. 5 et 30, n. 3^a. Enchiridion cap. 45, recensens varias species, quæ in unò Adæ peccato fuerunt, ait: *Superbia est illic, quia homo in sua potius esse quàm in Dei potestate dilexit*. Et verò, cum in statu innocentie pars animæ inferior superiori perfectè fuerit subdita, prima inordinatio appetitûs humani versari non potuit circa aliquid bonum sensibile. Versata igitur est circa aliquid bonum spirituale quod suprâ modum sibi à Deo præscriptum appetiit homo, quod est superbia proprium.

Adæ peccatum maximè liberum fuit; aliàs nec Adæ nec ejus posteris potuisset imputari. Hanc libertatem in Adam ubique agnoscit S. Aug., v. g., lib. 6 Operis Imperfecti adversus Julianum, n. 16: *Meis, inquit, rationibus ostenditur, Adam non solum potuisse non peccare, si nollet, sed nec mori, si peccare noluisset*. Hæc ex ratione capite 15 commemoratî libri 14 de Civitate Dei, colligit maximum fuisse peccatum Adæ, cui tanta inerat non peccandi facilitas.

Licet præceptum non edendi fructum arboris scientiæ boni et mali ad Evam non minus quàm ad Adam pertinuerit, ex solo tamen Adæ peccato utriusque posterî peccatum originale contraxerunt, ut docet D. Thomas 1-2, q. 81, art. 5. Scilicet præceptum illud perennit ad Evam quatenus fuit persona singularis; ad Adam verò quatenus fuit caput totius generis humani. Hinc istud oraculum Ecclesiastici 25: *A muliere factum est initium peccati, et per illam omnes morimur,*

hunc habet sensum, morimur per Evam *mediatè*, quia Evæ peccatum causa fuit vel occasio Adæ peccati, quo solo inficimur.

Queritur præcisè, an Adæ nepotes in suo conceptu maculam contrahant, quâ flant iræ filii et Dei inimici. An, inquam, istam contrahant maculam quia sunt Adæ nepotes, id est, de vitiatò ejus semine nascuntur, ita ut simul cum illo per primum ejus peccatum justitiam originalem et omnes ejus dotas amiserint; an è converso primum Adæ peccatum ipsi soli, non ejus nepotibus nocuerit, et idcirco ad eos non fuerit transmissum.

ERRONES. — Pelagius, et insignes ejus sectatores, Coelestius, Julianus, etc., censuerunt Adæ peccatum ipsi, non ejus nepotibus obfuisse.... Adam moriturum fuisse quamvis non peccasset, etc. Ex palmaribus illis principiis inferebant Adæ nepotes nullum ex ipso contrahere peccatum, ipsos in præsentî statu, ut et ipsum Adam; non culpæ merito, sed conditione naturæ interire; illos tales nunc nasci qualis ante peccatum fuit Adam, nempe sine virtute et sine vitio, et idèò baptizari non ut à peccato expurgerentur, sed ut à bono ordine in meliorem, quem *regnum Dei* vocabant, transferantur; unde sine baptismo morientibus promittebant extra regnum Dei æternam quamdam et beatam vitam. Hæc refert D. Aug. libro de hæresibus, hæresi 88; Catholicorum armis adorsus Pelagius effugium (ut solent hæretici) in verbis aucupatus est. Mentem suam subdolè reticens confusus est, Adæ delictum ejus nepotibus nocuisse (intelligebat exemplo, non propagatione)... Infantes tales nunc non nasci qualis fuit Adam ante lapsum (intelligebat infantes libero arbitrio non potiri ad eum modum quo illo in ortu primo potitus est Adam), etc.

Diu stare non potuit supinum Pelagii systema. Illius discipuli aliud eodem jure excogitaverunt, scilicet corporis mortem et alias hujus vitæ miserias ex Adamo in præsentî ordine oriri, non peccatum quod est mors animæ. Testis iterùm est D. Aug. lib. 4 contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 4, n. 6.

Illi hæretici Augustino exprobrabant quòd nuptias exploderet, Manichæismum renovaret, Dei opera subsannaret, etc. Sic hodiè Jansenius et ejus defensores Catholicis Semipelagianismi crimen impingunt.

Pelagii errorem recoxerunt Albanenses circa annum 769, Alligenses anno 1178, Anabaptistæ anno 1540, hodiè Sociniani et Deistæ.

Alii novatores obgannierunt, peccati originalis nomine non culpam designari, quâ inquinenter Adæ posterî, sed pœnæ duntaxat reatum; alii solum significari actuale Adæ peccatum, quod parvulis est externum, non internum, etc.; quæ opiniones à Pelagii errore voce tenus duntaxat discrepant; è medio scilicet tollunt peccatum originale quo infantes per generationem naturalem coinquinantur, et æternâ pœnâ digni sunt.

Adversus illos hæreticos sic ex pretiosis sacrarum codicum et traditionis monumentis primigeniæ maculæ, quam quisque Adæ nepos ipso conceptûs sui instanti contrahat, existentiam vindicabimus, ut incre-

dulorum rationibus refellendis diligentiore impendamus operam; admissa scilicet Scripturæ et traditionis auctoritate, originalis noxa insulse negaretur; unde obstepescebat Augustinus quod viri christiani hæc errorem scribè defenderent. Aliunde hæresis pelagiana à longo tempore extincta est et solam spirat in Anabaptistis in quibusdam Germaniæ angulis delitescens.

ARTICULUS PRIMUS.

Avitam delictum ex sacris tabulis eruitur.

Pura in utroque fodere affulgent oracula, quibus D. Augustinus et theologi hæreditariam noxam feliciter relexerunt. Præcipua hæc sunt. Job. 41, v. 4, in Vulgatâ legitur: *Quis potest facere maculam de immundo conceptum seminis, novæ te qui solus es?* In editione 70 habetur: *Nemo mundus à sordè, ne infans quidem cujus est unius diei vita super terram.* Is, de quo hic sermo, est immundus, cum mundus ab ipso Deo mandari nequeat, et quidem ab ipso conceptus, de quo hic aperta mentio; sed is immundus non est corporis immunditiâ, aliâs ab homine posset mundari; non à solo Deo, ut asserit textus; ergo immundus est animi immunditiâ sive peccato; ergo est peccatum quod hominè ab ipso conceptu inhaeret, et ideò peccatum originale, cum talis homo actuali peccato contaminari non possit; tale autem peccatum non potest esse externum, in quod non cadit propriè dicta mundatio, de qua sacer contextus. 2 Cor. 5, arguit Apostolus: *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est Christus.* Hæc ratiocinatio omnes et singulos sive infantes sive adultos mortuos esse ostendit; aliâs conclusio ex præmissis non scaturiret. Jam verò disserit Apostolus de morte spiritali, id est, de morte animæ per peccatum; ubique enim clamat Scriptura Christum non venisse justos sed peccatores, Christum pro impiis, pro injustis esse mortuum; infantes igitur mortem spiritualem incurrerunt; sed mors illa non oritur ex peccato actuali, ejus non sunt capaces; ergo oritur ex peccato primi parentis. Ita D. Aug. lib. 6 contra Julianum cap. 5, n. 14: *Quo ore, inquit, quæ fronte parvulus mortuos negatis, pro quibus Christum mortuum non negatis? In nego, si audeas, natam mortuum pro quo Christum non negas mortuum.*

Omissis aliis oraculis, prodeat illud quod D. Aug. adversus Pelagianos urget ad avitam maculam comprobendam, et ejus vestigiis insistens S. synodus Trident. sess. 5, canone 2. *Consignatur Rom. 5, his verbis: Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit; in quo omnes peccaverunt.... sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obediendum justis constituentur multi.* Ex his sic arguimus: Peccatum originale illud est quod omnes et singulos homines ex Adamo sates inficit et inveniendi mortuè obnoxios efficit; at commensuratum oraculum talem maculam demonstrat; exhibet nimirum Adamum, omnes et singulos homines, et ideò

ipso parvulos, peccati actualis auctores, et tandem verum peccatum, et quidem non imitatione (ut regonebant Pelagiani), sed propagatione reapse contractum: etenim voces, per unum hominem, Adamum representant; versa quippe 14, expressa mentio fit Adam, et 1 Cor. 15, expressè dicit Apostolus omnes mortui in Adam. Deinde homo per quem peccatum intravit in mundum et in quo omnes peccaverunt, non est Eva, cum genus masc. linum feminam non connotet; ergo est Adam. Demùm ad evincendam peccati originalis veritatem probasse sufficeret omnes homines in uno peccasse. Item vox omnes, omnes et singulos homines designat, tum quia ex se hanc habet significationem, tum quia eos depingit, qui mortuè obnoxii facti sunt, quales indubie sunt omnes et singuli homines. Item vox peccatum, veri nominis peccatum exprimit, non effectum peccati, qualis est propensio in peccatum, alixve id genus ærummæ; enuntiat enim peccatum per quod omnes reverè peccaverunt; sed non peccatum per effectum peccati; aliâs immeritò dixisset Apostolus Rom. 8, *inibi esse damnationis illis qui sunt in Christo Jesu, id est, qui baptizati sunt.* Deinde Paulus ibi clarè distinguit peccatum et effectum peccati; dicit enim per peccatum mortem intrare in mundum, et ideò docet primi hominis peccatum esse causam mortis et aliarum hujus vite miseriarum; certè Deus Adæ dixerat quæcumque die comederis de ligno (vestito) morte morieris, et Apostolus cap. sequenti ait, *mortem esse stipendium peccati.* Item verba, *peccatum, et peccaverunt,* denotant peccatum, quod non imitatione, sed propagatione contrahitur. Et verò, peccatum, de quo disserit Apostolus est peccatum quo inquinati sunt ipsi parvuli; sed parvuli peccare non possunt per imitationem, sed solam naturali origine. Hinc, etsi loco verborum, *in quo omnes peccaverunt,* esset legendum, *quatenus omnes, etc.,* ut nonnullis placuit, causam non obtinerent adversarii.

Confirmatur. Hæc locutio, *in quo omnes peccaverunt,* manifestè significat, omnes in Adam tanquam principio et radice, generis humani peccasse, sive, ut loquitur D. Aug. lib. 4 de peccatorum Meritis et Remissione cap. 9, n. 10: *Adam occultis tibi carnalis concupiscentiæ suæ tubificasse in se omnes de sua stirpe tenentes.* Nam relativum, *in quo,* non tangit peccatum, quod in græco est generis feminini, et etiamsi illud tangeret, significaret omnes in peccato Adam peccasse, id est, esse reos peccati adamici; mortem etiam non refert, siquidem omnes in morte non peccant, licet plurimi in peccato moriantur; solam ergo Adamum exhibet. Jam verò qui alienius peccatum imitantur in ipso peccare dici nequeunt. Sic, ut arguit D. Aug. lib. 4 de peccatorum Meritis, etc., cap. 10, nullibi dicitur in Scripturis, iniquos peccasse vel peccare in diabolo quamvis impij omnes eorum imitentur; sic nullus, pergit ibidem S. doctor, dicitur justificatus in Petro aut Paulo (sed in solo Christo, licet nonnulli eorum sanctitatem imitentur. Deinde totus Apostoli contextus inane illud effugium explodit; etenim Paulus comparisonem instituit Adamum inter et Christum; sed Christus justi-

tiam non imitatione, sed regeneratione diffundit; ergo et Adam peccatum, non imitatione sed generatione transmisit... Addit per Adæ *inobedientiam multos constitutos fuisse peccatores*; at particula, *per*, manifestè ostendit Adæ *inobedientiam non occasionem*, sed veram causam fuisse hereditariæ Adæ nepotum macule..... Idem evincit particula, *ex*, versu 6: *Judicium fuit ex uno in condemnationem.....* Demùm id evincit pronuntiatum istud ad Ephes. 2: *Naturâ filii iræ sumus*; vox enim, *naturâ*, non imitationem, sed originem adumbrat.

Ex his elucet argumentum ex Apostoli oraculo Rom. 5, pro peccati originalis existentia deductum, nullâ arte cludi posse. Hinc D. Augustinus, postquam lib. 1 de peccatorum Meritis, etc., cap. 9, Apostoli verba protulit ovans addidit: *Hoc si ego dicerem, resisterent isti (Pelagiani), neque non rectè dicere, non rectè sentire clamarent; nullam quippe in his verbis intelligerent sententiam injuslibet hominis, nisi istam quam in Apostolo intelligere volunt; sed quia ejus verba sunt, cujus auctoritati doctrinæque succumbunt; nobis obijciunt intelligendi tarditatem, cum ea quæ tam perspicuè dicta sunt, in nescio quid detorqueere volunt.*

1° Pelagiani in omne latus se verterunt ut apostolici oraculi Rom. 5 vim et robur ab Aug. singulari ingenii acumine et nervoso ratiocinio patefactum debilitarent. Rom. 5, inquebant, dicitur, *unius delicto multos mortuos esse*, v. 15..... *gratiam Dei (per Christum) in plures abundasse*, ibidem... Per Adam multos constitutos esse peccatores, sicut per Christi obedientiam justî constituntur multi, v. 19, etc. Sed hæc Adami delicti ad omnes et singulos illius nepotes transmissionem elevant; omnes quippe et singuli homines per Christum non justificantur, et etiam justificantur, per Adam non perirent; eùm gratia Dei per Christum in plures abundaverit quam Adæ delictum. — Resp.: Nego minorem. Apostolus enim v. 15 et 19, dixit multos in Adam perisse, v. 12, et 18, *omnes in Adam peccasse et condemnatos fuisse*, et ideò omnes et multos Adæ delicto mortuos esse. Quâ autem ex causâ hæc locutione usus est? Ut ostenderet, omnes ferè homines, qui sunt multi, id est, in numero maximo, sive propemodum infinito, in Adam peccasse, non autem omnes omnino, sive nullo excepto; Eva quippe, Christus et Virgo Maria, licet ex Adam orti, in ipso non peccaverunt. Unde apostolica effata his prorsus similia sunt: *Diluvii tempore omnes homines corruperant vias suas; diluvii tempore multi corruperant vias suas*; qui enim luctuosis illis diebus in delictorum gurgitem præcipites irruerant, multi erant, hoc est, in numero ferè infinito, sed non omnes absolutè et nullo excepto, siquidem Noe et ejus familia Deo addicti remanserant... Porrò, si vox, *plures*, v. 15, comparativo sensu est accipienda, indicat duntaxat gratiam Christi pluribus lapsam esse quam originalem sordem: stillavit enim celestis ille ros in Adam, Evam et Mariam, qui hæc lue in origine non sunt contaminati; si verò vox, *plures*, non comparatè, sed positivè et absolutè usurpata est, et ideò significet omnes, sive multos, ut citatis ver-

sibus indicavit Paulus, gratiam Dei per Christum abundasse in omnes sive multos, quemadmodum Adæ peccatum ad omnes sive multos transmissum est. Cæterùm, intendit Apostolus ostendere Christum plus profuisse per gratiarum copiam ex infiniti pretii meritis suis emanantem quam Adam per delictum suum nocerit; gratia enim Christi delevit primigeniam et sordidissimam peccatorum actualium colluviem.

Urgebat Pelagiani: Versus 12, *Per unum hominem... in quo omnes peccaverunt, solum actuale peccatum refert*; eundem enim exhibet sensum ac versus immediate sequens cum quo jungitur per particulam, *enim*; at *id est* versus actuale delictum delineat; sic enim se habet: *Usque ad legem enim peccatum erat in mundo; peccatum autem non imputabatur, eum lex non esset*. At desperet qui hæc verba non actuali, sed originali delicto accommodaret, quod utpote propriè dictum peccatum quolibet ævo hominibus imputavit Deus.

— Resp. 1° Estium et alios celestres interpretes v. 13 aptasse actuali macule, cui ante Moysis tempus poena à publico magistratu non infligebatur, eùm tunc nec lex (Mosaica) nec publicus vindex sceleris existeret; neque hæc expositio argumento vacillat; potuit enim Apostolus peccati originalis extantiam educere ex peccatis actualibus in quæ Adæ nepotes irruerant, eùm ista delicta eruperint ex concupiscentiâ, quam idem Apostolus in eadem Epistolâ peccatum dicit, quia oritur ex Adæ peccato, et ad peccatum inclinât. — Resp.

2° Alios, fortassis probabilius, autumare eundem verbum ipsum etiam avitum delictum exprimere, et ideò hunc ingerere sensum: *Peccatum originale exitit quidem usque ad legem, sed tamen non fuit imputatum ab hominibus, qui illud ante legem Mosaicam confusè duntaxat cognoscebant*. Erat, inquit D. Aug. lib. 6 adversùs Julianum, cap. 4, n. 9, *peccatum (originale) sed non deputabatur, quia non cognoscebatur; per legem enim, sicut in alio loco dicit, cognitio peccati* (actualis et originalis). Etverò versus 14 ostendit, peccatum quod ex versu 15 in mundo vigeat, et non imputabant mortales, à Deo fuisse imputatum etiam parvulis qui non peccaverant in similitudinem prævaricationis Adæ, id est qui propriâ voluntate, ut Adam, non peccaverant. Ibi scilicet legitur: *Mors ab Adam regnavit usque ad Moysen etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ*. At mors, ut ait idem Apostolus, *est stipendium peccati*, et ideò parvulis à Deo infligi non potuit; nisi Deus ipsis peccatum imputaverit.

2° Idem Pelagiani peccatum originale sacris aliis oraculis auferre aggrediebantur. Ezechielis cap. 18, sancit Deus: *Filius non portabit iniquitatem patris*; quod, inquebant, in peccati originalis dogmate prorsus falsum esset. — Resp. sacrum Vatem per patrem primum parentem adumbrasse vel non; si istud, evanescit difficultas; si illud, duo reponit D. Aug. lib. 6 contra Julianum cap. 25, r. 82, primum, Prophetam annuntiare Adæ posteros in novo Fœdere per suam in novum Adam regenerationem, non amplius patris iniquitate esse onerandos (quod et prædixit Jeremias

cap. 31, v. 29 et sequentibus)... Alterum, ibidem cap. 10, n. 28, filios Adæ, etiam ante regenerationem, non portare iniquitatem primi parentis, sed suam; *peccatum enim Adæ originale est Adami proprietate actionis, sed nostrum est contagione propaginis, inquit S. doctor, id est, peccatum Adæ hoc ipso nostrum est quòd in eo et cum eo illud simul commiserimus. Utraque responsio difficultatem diluit; priorem tamen menti et verbis Ezechielis magis accommodatam esse crediderim; videtur enim nihil aliud prædicare voluisse quàm quod prædixit Jeremias loco citato; idem quippe proverbium affert, et iisdem ferè verbis utitur; at certum est istum Prophetam commendare mirabilem novi Fœderis baptismi efficaciam et virtutem.*

Cæterum fateantur oportet adversarii filium, qui etiam paternæ iniquitatis non particeps est; iustè ob illud alienum scelus aliquo temporali damno, ac ipsâ morte affici posse; quod inter alia exempla satis superque ostendit interitus filii quem David ex Uriæ uxore primitus genuerat.

5° Iidem Pelagiani sibi vindicabant apostolicum effatum Rom. 4 : *Ubi non est lex nec pravaricatio; parvuli scilicet legis sunt incapaces, ergo et peccati.* — Resp. Apostolo dicente Rom. 5 : *Omnes, et ideò ipsos parvulos, in Adamo peccâsse ob rationem postea deducendam, et ideò ipsis in primo parente legem esse impositam.*

4° Iidem novatores obrudebant hoc pronuntiatum 2 Corinth. 5 : *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit sive bonum sive malum;* inde enim elucescit quemcumque propter solum proprium peccatum damnari posse. — Resp. cum D. Augustino lib. 6 contra Julianum cap. 10, n. 29, ibi sermonem esse vel de solis adultis, vel de quibuslibet mortalibus; si primum, ruit argumentum; si alterum, parvuli nihil quidem mali propriâ voluntate gesserunt, non ita alienâ voluntate; quemadmodum igitur ubi baptismo renascuntur referunt bonum quod per paternos egerunt, id est, fidei meritum, ita ubi sine baptismo obeunt, referunt malum quod per alium gesserunt, Adam scilicet in quo *omnes peccaverunt.*

ARTICULUS II.

Primigeni delicti existentia constanti Ecclesiæ traditione et praxi vincitur.

Peccati originalis dogma velut canonicis tabulis insculptum et ab Apostolis promulgatum amplexi sunt, et quoties protervis linguis fuit vollicatum, totis viribus tutati sunt nascentis et adolescentis Ecclesiæ Christiani ad hæc usque tempora; ergo.

Probatur ant. Ac primò quidem nascentes Ecclesiæ infantes ad quintum usque seculum, quo exorta est hæresis pelagiana, peccati originalis dogma velut certum habuerunt. Hujus facti testem damus D. Augustinum et probitate et eruditione celeberrimum. Lib. 3 de peccatorum Meritis et Remissione cap. 8, n. 12, miratur quòd suo ævo nonnulli avitam maculam ma-

jorum visceribus insculptam inficere ausi sint. Deinde, prælo D. Hieronymi super caput tertium Jonæ de peccato originali testimonio, addit : *Hunc doctissimi virum si facilè interrogare possemus, quomodo multos utriusque lingue... scriptores commemoraret qui non aliud, ex quo Christi Ecclesia constituta est, senserunt, non aliud à majoribus acceperunt, non aliud posteris tradiderunt? Ego quidem, quanvis pauciora legerim, non memini me aliud audivisse à Christianis, qui utrumque accipiunt Testamentum, non solum in catholice Ecclesiæ, verum etiam in quilibet hæresi vel schismate constitutis, non memini me aliud legisse apud eos quos de his rebus aliquid scribentes legere potui.* Lib. 1 contra Julianum, cap. 3, n. 5 et seq., postquàm dixit, in re tam aperta et tam certâ inutile esse omnium antiquiorum Patrum sententias commemorare, adducit testimonia Irenæi Lugdunensis episcopi, Cypriani Carthaginensis præsulis, Keticii ab Augustoduno pontificis, et Olympii Hispani episcopi, duorum veterum Patrum, quorum opera non extant, Hilarii et Ambrosii... Ibidem cap. 4, n. 13, inducit Julianum provocantem ad episcopos orientales, et respondet, *eam partem orbis sufficere debere, in quâ primum Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo martyrio coronare, ac Innocentium primum, et Zozimum hujus Ecclesiæ præsidēs ab ipso audiendos esse, cum docere non potuerint nisi quod antiquitas apostolica Sedes et romana cum cæteris tenet perseveranter Ecclesia.* Ubi obiter observa quantum hallucinentur qui negant aut Petrum Romæ mortuum esse, et primatûs dignitatem ad romanos episcopos transmisisse, aut Ecclesiam romanam à fide desciscere posse. Deinde, cap. 5 et sequentibus, et toto libro secundo refert, Gregorium Nazianzenum, Basilium, Chrysostomum, Hieronymum, etc.

Peccati originalis fides ante Pelagium mortalium animis tam altè infixâ fuit, ut nullus hæreticus vel schismaticus eam labefactare ausus fuerit. Testis iterùm est D. Aug. citato libro 3 de peccatorum Meritis et Remissione; imò ipsimet hæretici, quorum intererat illud dogma negare, vel in dubium vocare, in hanc audaciam non proruperunt. Enimverò S. doctor commemorato lib. 3, cap. 7, n. 15, refert ipsius Joviniani, qui nuptias monialibus suadebat ascendendo eas apud Deum conjugatis nihil ampliùs meritum consequi, in mentem nunquam venisse affirmare absque peccato originali nasci hominum filios, quamvis ad nubendum procliviores fuissent feminae, si se factus mundissimos parituras esse credidissent. Hinc eodem Augustino testante lib. 1 contra Julianum cap. 5, n. 19, synodus Dispolitana, aut Diospolitana, in Oriente ex quatuordecim episcopis constata, et Pelagium damnasset nisi ipse damnasset eos, qui dicunt, quòd peccatum Adæ ipsum solum læserit, et non genus humanum, et quòd infantes nuper nati in eo statu sint, in quo Adam fuit ante peccatum, et infantes, etiamsi non baptizentur, habere vitam æternam. Idem Augustinus perpetuam de peccato originali traditionem delineat, quoties hoc dogma specialiter propugnat, nempe in tribus libris de peccatorum Meritis et Remissione, uno de peccato

originali contra Pelagium et Cœlestium; duobus de nuptiis et concupiscentiâ, sex adversus Julianum, et quatuor contra duas epistolas Pelagianorum ad Bonifacium.

Item quoties peccati originalis dogma fuit impugnatum, toties reclaravit Ecclesia. Hanc reclamationem exploratam faciunt varia concilia Orientis et Occidentis quibus pelagiana hæresis de peccato originali velut in ortu suo præfocata fuit. Ea referunt historiæ ecclesiasticæ scriptores. Obstupuit Ecclesia cum hæresim istam tot fulminibus prostratam renovaverunt 16 seculo Anabaptistæ, et alii quidam ex Protestantium grege fanatici homines. Unde synodus Tridentina eam anathemate rursus ferire coacta fuit sessione 5, canone 2, his verbis: *Si quis ad prævaricationem sibi soli, non ejus propinquinii asserit nocuisse, et acceptam à Deo sanctitatem et justitiam, quam perdidit, sibi soli et non nobis etiam perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum mortem et poenas corporis tantum, in omne genus humanam transfudisse, non autem et peccatum, quod mors est animæ, anathema sit, cum contradicat Apostolo dicenti, PER UNUM HOMINEM, etc.*

Hæc concilii verba ex antiquissimæ præsertim synodi Arausicanæ II, canone 2, deprompta sunt; adeo verum est Ecclesiam Romanam novitatem nescire, cui apostolicæ doctrinæ esse tenacissimam. Denique totius Ecclesiæ sententiam circa peccatum originale mirificè patefacit baptismi administratio; constat scilicet (neque id unquam negare ausi sunt Pelagiani), constat, inquam, baptismum quolibet seculo, infantibus, quoties periculum imminabat, ne eâ in ætate morerentur, fuisse administratum. Etverò, quomodo neglectisset Ecclesia cum Christus absolutè dixerit Joannis cap. 3: *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei?* at Ecclesia iis parvulis baptismum administravit, ut eos è potestate dæmonis eriperet, et ipsi peccati remissionem perciperent. Ubi obiter nota Pelagianos eò insanix et temeritatis tunc non prorupisse, quò proruperunt 16 seculo Protestantes, et nostris diebus novatores, nimirum ut totius Ecclesiæ usum floccifacerent, et subsannarent.

Probatur minor. Ecclesia aliâ ex causâ baptismum illis infantibus conferre non potuit. Etenim ex Christi institutione baptismus peccatum delet; institutus quippe est ut per gratiam renascamur; sed nemo renasci potest per gratiam nisi peccato mortuus fuerit; institutus est ut *moriamur peccato et justitiæ resurgamus*, Róm. 6; sed nullus potest mori peccato et justitiæ resurgere, nisi peccato coinquetur, et ejus remissionem consequatur; institutus est ut per *verbum vitæ aquæ applicatum*, id est, per formam baptismi, mundeatur, lavemur, renascamur, regneremur, Actuum 22, ad Ephesios 5, ad Titum 3; sed hæc necessariè maculas argunt quæ detergantur; ergo. — Item Ecclesia aliâ ex causâ non voluit baptismum iis parvulis impertire quàm ut ipsas ex peccato et dæmonis servitute eximeret, et servos faceret justitiæ. Enimverò, id oculis ipsis subjiciunt cæremoniæ quas velut ab

Incunabilis suis in solemnibus baptismi administratione adhibuit, illæ enim sunt exorcismi, exsufflationes et preces, etc., quibus ab infantibus spiritum immunum, sive diabolum abigit, et à Deo eicit; quod profectò non fecisset nisi illos sub dæmonis jugo captivos detineri et vero inquinari peccato pro certo habuisset. Jam verò infantes, qui baptizantur ut à dæmonis servitute eripiantur, et peccati remissionem obtineant, mundari nequeunt à peccatis actualibus quorum non sunt capaces; ergo mundantur à peccato originali, id est, in eis regeneratione mundatur quod generatione contraxerunt.

Hoc argumentum ventilans D. Aug. libro tertio Operis Imperfecti adversus Julianum, hunc hæreticum sic subsannat: *Cur exsufflet baptizandos parvulos Ecclesia Christi ostende, si potes, aut eos exsufflandos non esse contende, si potes, aut obmutesce, si non potes; imò obmutesce quia non potes.* Idem S. doctor lib. 5, n. 9, eundem Julianum reponentem parvulos per baptismum non mori peccato, sed renasci duntaxat ut meliores fiant et filii Dei adoptivi, sic compellat: *Catholica Ecclesia in parvulis exsufflat et exorcizat, utique potestatem diaboli, non imaginem Dei. Tu magnus mirabilioris, dicis sanguinem Christi etiam pro parvulis fundi, et negas eis per illum peccata ulla dimitti! Dicis lavandos, et negas abluendos! Dicis innovandos, et negas à vetustate mundandos! Dicis per Salvatorem adoptandos, et negas esse salvandos!* etc.

Hic sanè ridendi sunt Protestantes qui commemoratas baptismi cæremonias sive ritus, quos retinuit Ecclesia romanâ, vituperant. Quid de illis sentiret Augustinus si hodiè viveret? Quid ipse Julianus? Non minùs ridendi sunt novi Pelagiani, id est, Anabaptistæ, Sociniani, Deistæ, et aliæ hujusmodi pestes, qui D. Augustinum, ubi peccatum originale predicavit, novatorem fuisse obgannunt; reclamant enim non solum sacra Scriptura et constans Patrum et Ecclesiæ traditio et usus, ut diximus, sed etiam ipsi lapides; Romæ scilicet in Constantinianâ basilicâ leguntur ista carmina à Sixto III elaborata; et ipso jubente inculpta lapidi super sacrum fontem:

Mergere, peccator, sacro purgande fluente;

Quem veterem accipiet, proferet una novum.

Inans esse volens, isto mundare lavacro.

Nulla renascentum est distantia: quos facit unum.

Unus fons, unus spiritus, una fides.

Objici potest 1°: Clemens Alexandrinus, qui exæante seculo 2 floruit, lib. 3 Stromatum. Basilidiamos et alios nuptiarum hostes revincens originalis peccati in Adæ nepotes transfusionem apertè explodi; ait scilicet: *Dicant ergo nobis ubi fornicatus est infans natus? vel quomodo sub Adâ cecidit execrationem qui nihil est operatus? Restat ergo eis ut videtur, consequenter ut dicant malam esse generationem, non solum eam quæ est corporis, sed etiam quæ est animæ, propter quam etiam corpus.* Porrò, si infans non cadit sub Adæ execrationem, indubiè avitæ maculæ expers est; ergo. — Resp. 1° censere nonnullos peccatum originis Clementi non fuisse omninò exploratum alios è con-

verso commemorata verba Clementis textu petagiana manu fuisse inserta. Etenim, inquit, nonnihil impeditum exhibent; et Baronio dicente post Rufinum ad annum 196, quædam Clementis opera ab hæreticis reipsa sunt corrupta, et hæc ex causâ à Gelasio papâ apocrypha declarata. Hæc conjectura ex agendi ratione Juliani aliquatenus etiam erui posset; ille quippe novator, qui D. Chrysostomum Augustino opposuerat (lib. 1 S. doctoris adversus Julianum cap. 6), pro immensâ suâ eruditione et sagacitate testimonium sibi tantoperè favens clausum non retinisset si suo tempore apud Clementem extitisset. — Resp. 2°, P. Alexandrum in historiâ secundi seculi dissertatione 3, reponere 4°, Clementem ibi de originali peccato non disseverere, sed unicè de hæreticorum systemate, qui innixi illo Psalmi 50: *In iniquitatibus, conceptus sum, etc.*, actum generandi malum, sive execrandum, esse garriebant. eos autem refellit ostendendo infantes non cadere sub *Adæ execrationem*, id est, non contrahere peccatum originale, per actum generandi qui sit peccatum, sed per aliud medium. Favent ipsa objecta verba; ex adversariorum enim systemate concludit, *malam esse generationem non solum corporis, sed etiam animæ*; et post objectas voces fatetur, infantem sic in peccatis esse conceptum ut non sit ipse peccatum, id est, peccatum comitari quidem conceptum sive generationem, sed conceptum sive generationem non esse formaliter peccatum.... 2°, Clementem probasse adversus Basilidianos, qui, ut refert lib. 4. Stromatum, docebant animas antequam corporibus unirentur conditas actu peccasse; probare, inquam, adversus illos hæreticos infantes, cum nascentur, actuali illo peccato non esse contaminatos; favent rursus citata verba: *Dicant nobis ubi fornicatus est infans natus, vel quomodo sub Adæ cecidit execrationem qui nihil est operatus* l etc.

Has responsiones confirmat eruditus historicus ibidem variis rationibus; cum scilicet D. Athanasius, patriarcha Alexandrinus, sermone in hæc Christi verba: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*, testetur peccati originalis fidem intimis Ecclesie Alexandrinæ visceribus fuisse inscriptam (idem testatur, Origenes Clementis discipulus); quis autem existimaverit pium et doctissimum hujus Ecclesie presbyterum Clementem ab illâ fide vel tantillum recedere voluisse, aut etiam potuisse? Deinde Clemens, libro 1 Pædagogii cap. 6, docuit per baptismum qui semper infantibus in vitæ saltē discrimine constitutus fuit imperitus, peccata deleri, et idè in illis parvulis peccatum alienâ voluntate commissum agnovit. *Tincti, inquit, illuminamur; illuminati in filios adoptamur; adoptati perficimur; perfecti immortales reddimur; multis autem modis vocatur hoc opus, gratia, illuminatio, perfectum, et lavacrum; lavacrum quidem, per quod peccata absterginus; gratia autem, quâ remittuntur peccata quæ peccatis debentur; illuminatio autem, per quam sanctam illam et salutare lucem intuemur, hoc est, per quam id quod est divinum percipimus; perfectum autem dicimus cui nihil deest...*

Objici etiam posset Tertullianus apud Alex. in hist. seculi 5, diss. primâ, qui lib. de Baptismo cap. 18, baptismum parvulorum differendum esse inter alia probat, quòd fieri debent Christiani cum Christum nōsse potuerint, et incassum festinaret innocens ætas ad remissionem peccatorum. Verùm lectori illicò comper tum sit virum exinimè hæc protulisse ut privatam suam sententiam de baptismo infantium differendo (quam Ecclesia Africana S. Cypriano in epistolâ ad Fidum referente in numerosâ synodo improbativè) utcumque suaderet; parvuli scilicet rationis compotes facti fidem per se profiteri poterant, et onera sibi per baptismi receptionem imposita modo perfectiori cognoscere, et aliunde peccatorum actualium remissionem impetrare, ut mox commemoratis verbis significat, in quibus, non peccati singulari, sed peccatorum plurali numero mentionem facit. Et verò, vel in ipso loco objecto agnoscat parvulos à nativitate, recenter baptizari solitos fuisse, eodemque in lib. cap. 1, per sacramentum aquæ à pristina cæcitate hominem liberari, et in Dei similitudinem restitui; quin peccatum ab Adam in omnes ejus nepotes diffundî expressè docet lib. de Animâ, cap. 40. *Omnis, inquit, anima eò usque in Adam censetur, donec in Christo recensetur; tandiù immunda quamdiù recensetur. Peccatrix autem quia immunda recipiens ignominiam ex carnis societate.*

Ceterùm, hæc arguendi ratio, *innocentes sunt infantes, non indigent peccatorum remissione*, etc., peculiaris non fuit Tertulliano; quidam alii doctores negaverunt, *infantes esse peccatores*, id est, propriâ voluntate peccasse. Objiciebat S. Julianus (et cum ipso novi Pelagianus) apud Aug. lib. 1, cap. 6, n. 24, D. Chrysostomum homiliâ ad Neophytos dicentem: *Infantes baptizamus, cum non sint inquinati peccato, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hereditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint*, ergo. — Resp. cum D. Aug. ibid. 1, 23, unum doctorem, quantalibet eruditione et pietate refulserit, ubi cum aliis non concinit, non esse audendum. Si, inquit S. doctor Joannem Chrysostomum alloquens, quod Julianus sentit te sentire claruisset, nunquam te unum, pace tuâ dixerim, tot ac talibus præferre possemus in eâ causâ, de quâ nunquam fides christiana et Ecclesia catholica variavit. Quid post hæc sentiendum, de istâ Jansenianorum generali propositione, *si quis invenerit doctrinam bonè fundatam in Augustino, potest illam sustinere contra omnes pontificis bullas*? Quid de Jansenii temeritate ad unum Augustinum semper provocantis et Patres græcos sæpius contemnentis?... 2° n. 24 et seq., Chrysostomum, si originale peccatum negaverit, in apertam contradictionem esse prolapsum; varia ibi adducit S. doctoris testimonia in gratiam peccati originalis. Istud sufficit, ab Augustino licet non commemoratum: homiliâ 40 in priorem ad Corinthios præclare ait: *Deus in regenerationis lavacros mentem gratiâ tangit, radicale peccatum (à radice nempe sive ab Adamo tractum) evellit, et ut tu aurum ferrumque recoquendo purum novumque facis, sic Spi-*

ritus ille sanctus in baptisate velut in fornace recoquit ipsam; et peccatum consumendo quolibet auro puriorem facit. 3°, n. 21, non legi apud Chrysostomum, cum non sint inquinati peccato, sed cum peccata non habentes, propria nempe, inquit S. doctor, sive personalia. Alii ejusdem homiliæ codices, quorum meminit Sylvius, habeant ut non sint inquinati peccato. Alii eandem homiliam à Chrysostomo abjudicant; quidquid autem sit, agnovit hujus homilias auctor peccatum originale; hæc enim habet: Venit semel Christus, invenit nostrum chirographum patrum, quod scripsit Adam. Ille initium induxit debiti, nos fœnus quædam posterioribus peccatis. Vox, scilicet, nostrum, ostendit illud chirographum ad nos pertinuisse antiquam fœnus posterioribus peccatis auferemus.

Obijciunt 4° novi Pelagiani plurima alia D. Chrysostomi testimonia. Homiliæ X in epistolam ad Romanos Apostoli verba, in quo omnes peccaverunt, unius inobedientiæ peccatores, etc., exponit de morte, non de peccato, et expressè negat unius inobedientiæ homines peccatores potuisse constitui, etc. — Resp. Ibi docere Chrysostomum homines per Adam morti fuisse obnoxios, sive, ut loquitur, supplicio obnoxios esse et ad mortem damnatos; sed mors supponit meritum mortis et supplicium culpam; unde ibi designavit per mortem et supplicium peccatum originale, sicut causa interdum designatur per effectum. Negat autem unius inobedientiæ alterum propriâ voluntate peccatorem constitui potuisse, quia nempe ridiculum est ut quis propriâ voluntatè peccet quia alter propriâ voluntate peccavit; sed non dicit ridiculum esse asserere homines fuisse in Adam peccatores quatenus geniti sunt cum peccatum in eo per modum habitus remanebat; quinimò id agnoscit, cum asserat eos Adæ inobedientiâ supplicio et morti obnoxios factos fuisse: illud nimirum non fuisset justum si Adæ peccatum ipsorum non fuisset peccatum.

Quamquam reponi potest Chrysostomum negare duntaxat homines per Adam peccatores evasisse modo irreparabili, aut cum Sylvio et patre Alexandro, in hist. 5° seculi, dissertat. primâ, hæc illius verba, quod Adæ inobedientiâ alter peccator fiat, quam consequentiam habet? ab ipso proponi per modum objectionis, quam deinde diluit dicendo homines inobedientiâ Adæ, utpote primi omnium parentis supplicio et morti fuisse subditos. Etverò, hæc in ipsâ homiliâ X passim peccatum originale prædicat, ut videre est apud D. Aug. et P. Alexandrum locis commemoratis.

Item homiliâ 17 in epist. 1 ad Corinthios peccatores exitum suum in Adam rejicientes sic revincit: Quid faciam? inquit, propter Adam peccato? Minimè propter Adam, neque enim tu sine peccato permansisti. Quod si non idem peccatum, aliud tamen commisisti, etc. — Resp. ex ipsis objectis verbis manifestum esse adultos depingi quibus originis delictum per baptismum est remissum; et nemò ibi inficias tales homines propter peccata personalia perire. Quamobrem tantum abest ut illud testimonium paternæ maculæ existentiam tollat, quinimò illam supponit et ostendit.

Item homiliâ 39 in eandem epistolam I ad Corinthios, negat, omnes in Adam mortuos esse morte peccati. — Resp. ex contextu cluere S. D. edisserere, non quamlibet peccati mortem, sed solam mortem æternam et irreparabilem; continuò scilicet addit: Noe, Abraham, Job in generatione suâ (id est, vel in suâ posteritate, vel in vite curriculo, per externam fidei in venturum Mesiam professionem) justi fuerunt. Unde sensus est: Omnes in Adam mortui non sunt peccati morte, ex quâ nusquam eximendi forent; aliàs nemo justus fuisset. Equidem Chrysostomus eò loci, hæc Apostoli verba: Omnes in Adam moriantur, exponit de morte et resurrectione corporis: verum quæ ex causâ? Ut revivcat Manichæos, qui de spiritali resurrectione, id est, à peccati solutione, exponebant quæcumque Apostolus ad Corinthios scribens de resurrectione dixit; at mortem animæ haudquaquam excludere voluit; eam enim alibi passim ex corporis morte, quam dicit esse supplicium et pœnam, eruit et colligit.

Item homiliâ 24 in Epistolam ad Ephesios hæc habet: In corpus quidem nostrum cadit corruptio, sed in animam non cadit. Num autem ipsam quoque corrumpimus? hoc fecit prius peccatum. Quod est autem post lavacrum, potest etiam animam corrumpere, et efficere ut facillè capi possit à verne mortali. Igitur peccatum Adæ corruptit solum corpus, peccata è converso personalia corrumpunt etiam animam, et ideo non existit peccatum quod per generationem animam inficiat. — Resp. ex sermonis serie et antithesi hunc cluere sensum. Baptizati etiam post baptismum ex patrio crimine corpus habent corruptioni obnoxium; sed eorum mens, sive anima, per baptismum regenerata est omnino incorruptibilis, si baptismi gratiam retinere voluerint, ac ideo sola peccata mortalia post baptismum commissa, cum in eis vita finitur, eorum animas perpetuè corruptioni subjicere possunt. In his autem nihil deprehenditur quod peccati originalis dogmati nocere valeat.

Cæterum, quod Chrysostomus suam de peccato originali mentem aliquando clarè non expresserit, mirum videri non debet. Disputans scilicet, inquit D. Aug. Juliani objectionem diluens, in Ecclesiâ catholicâ non aliter se intelligi arbitrabatur; tali questione nullus pulsabatur, vobis nondum litigantibus securius loquebatur. Idem profectò de aliis Patribus, qui ante pelagianam hæresim floruerunt, dicendum; idem reponendum Jansenio ejusque discipulis qui D. Aug. auctoritatem adversus Ecclesiæ catholicæ definitiones obtrudere non desinunt.

Obijciunt 5° Theodoretî sententiam qui lib. 5 hæreticarum fabularum cap. 18, dicit, infantes peccatum non gustasse. Exponens caput quintum Epistolæ ad Romanos asserit. Adæ posteros ex occasione peccati primi parentis in peccata lapsos esse. Alibi docet, mortem ex Adæ peccato ad nos transisse, et propter proprium unumquemque mortem subire; ergo. — Resp. hæc testimonia nullam aut levem procreare posse difficultatem. In primo nimirum actualè peccatum depingitur; in secundo, paterni criminis existentia vindicatur, ideo enim peccamus quia naturam corruptam et vitia

tam ex Adamo trahimus. In tertio merito dicitur nos propter propriam peccatum mori, cum Adæ peccatum nostrum omnium sit. Consuli poterit eruditus Pater Garnerius è societate Jessu, qui accuratam Theodoretæ citationem in lucem emisit anno 1684, et quodam obscura illius loca illustravit.

Objiciunt 6° D. Ambrosium commentario in caput 5 Epistolæ ad Romanos, Arnobium juniorem in Psalmum 50, et Lactantium, qui vixerunt initio quarti seculi. — Resp. illos commentarios opus non esse D. Ambrosii, sed Hilarii Sardi Ecclesiæ Romanæ diaconi, quem pelagianæ hereseos accusat Jansenius Yprensis, aliis contradicentibus. Vide Patrem Alexandrum in Historiâ seculi quarti. Quidquid sit, docet dumtaxat nos peccato Adæ præcisè non pati gehennam, sed ejus occasione propriis delictis nos illo condemnari supplicio: quæ si non sunt vera (non enim consona videntur Scripture, D. Aug. et quorundam aliorum Patrum dictis), existentie tamen peccati originalis nullum inferunt præjudicium... Arnobius qui objicitur non is est Arnobius Lactantii præceptor, qui septem libros adversus Gentes edidit, de quo Baronius ad annum 502, sed auctor multò recentior, qui pelagianâ heresi fuit imbutus. Cæterùm objecto loco in parvulis excludit peccatum actuale, non originale... Demùm Lactantii opera multis erroribus conspersa sunt, ut ostendit Baronius ad eundem annum.

Objiciunt 7° S. Gregorium Nyssenum, qui in oratione de infantibus præmatura morte raptis dicit: *Infans simplex omnique malitie expers... sanitate, quæ per purgationem contingit, non indiget*; ergo. — Resp. Gregorius disserere de infantibus baptizatis, qui non indigent sanitate quæ per ignem purgatorium acquiritur; libro quippe de vitâ Moysis, tradit naturam nostram in peccatum lapsam esse.

Objiciunt ultimò D. Optatum Milevitanum, qui in fine 4 seculi, lib. 7 adversus Parmenianum, asserit non pertinuisse ad Seth Adæ filium patris admissam. Resp. 1°, eruditus, inter quos P. Alexander in Synopsi seculi 4, later se non convenire an liber ille septimus genuinus sit Optati Milevitani factus. Resp. 2°, notum esse Optatum ibi refellere Donatistas, qui pretendebant impetari majorum crimina qui sacros codices certò tradiderant; quod ut obtineat, adducit Scripture testimonia, quæ euntiant animam quæ peccaverit solam esse puniendam. Cùm igitur illa sacrorum librorum traditio fuerit actuale peccatum, et commemorata oracula idem peccatum connotent, evidens est Optatum solum actuale et personale delictum ibi adducere, et ideò unicè intendere non pertinuisse ad Seth Adæ peccatum quatenus erat personale, sed quatenus erat peccatum nature in Adamo totius generis humani capite vitiate. Etverò agnoscit lib. 2 et 4, per baptismum ab homine abigi spiritum immundum, eundemque hominem spiritualiter Deo renasci.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Ex his elucet permulta existere Scripture et Patrum oracula, quæ pelagianæ heresi de peccato originali favere videbantur. Istud tamen dogma et Scripturis et traditione ex-

tra quamlibet dubitationem inicitur. Non ergo movearis cùm videris Baii, Jansenii, etc., sectatores in hexaplis et aliis pestiferis ejusmodi operibus immensam testimoniorum copiam, quorum nonnulla etiam prava ipsorum dogmata interdum fulcire videntur, ostentantes.

Secundum. Clemens Alexandrinus, et quidam alii Patres, sacra oracula, quibus peccatum originale asseritur, de isto delicto aliquando non intellexerunt, magis scilicet hæreticis, quos impugnavant, refellendis quàm illis oraculis exponendis intenti. Eorum vestigiis inter alios D. Aug. insistens celebre Apostoli testimonium 1 ad Tim. 2: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, etc., non excluso obvio illius sensu alienis exposuit sensibus ut adversarios in majores conjiceret angustias.

Tertium. Cuncta ferè ex Patrum dictis adversus peccati originalis sacramentum contorta argumenta concidunt attendendo ea dicta spectare vel peccatum proprium et personale, ejus incapaces sunt infantes, non originale sive aliena voluntate commissum, vel baptizatos homines nullo indubie peccato contaminatos, etc.

Quartum. Patres qui homines morti obnoxios et ad peccandum proclives agnoscent inter peccati originalis dogmatis defensores recenseri debent, cùm mors et propensio in peccatum in presenti ordine avitum delictum præsentent.

ARTICULUS III.

Utrum peccati originalis dogma rationi repugnet?

1° In memoriam revoca peccatum originale verum esse peccatum, non actuale quidem, sed habituale, quòd omnes ab Adam naturali propagatione descendentes in primo existentie sue instanti ex æquo intrinsecè contrahunt, quodque eos Deo invisos efficit, et æternâ pœnâ dignos, sive, ut loquitur Apostolus ad Ephesios 2, *iræ filios* constituit. Queritur an hujus peccati existentia rationi adversetur.

2° Observa cum D. Aug. nec Scripturam et traditionem divinam rationi, nec rationem Scripturæ et traditioni divinæ repugnare posse. Si, inquit S. doctor epist. 143, aliàs 7, n. 7, *ratio contra Scripturam fidelis auctoritatem redditur, quamlibet acuta sit, fallit verisimilitudine, nam vera esse non potest. Rursus, si manifestissima et certa ratio Scripturæ divinæ objicitur auctoritas, non intelligit qui hoc facit, et non Scripturæ sensum, ad quem penetrare non potuit, sed suum potius objicit veritati, nec quod in eâ, sed quod in seipso invenit opponit.* Porrò originalis peccati existentia Scripturâ et traditione constat; nulla igitur adversus eam invicta ratio objici potest.

Tertio. *Niro provis modo fit, ut quod divisum est in parente trahatur in prole*, inquit D. Aug., et ideò istud dogma argumentis ex ratione desumptis positivè demonstrari non potest, cùm humane mentis, non secus ac cætera christianæ religionis mysteria, captum longius exsuperet. Hinc queritur præcisè an peccati originalis dogma nonnullis rationis momentis ut-

cumque suaderi possit, et an argumenta rationis quibus impugnari potest, verè demonstrativa cordato viro videri debeant; quæ duò seorsim expendemus.

§ I. *An ex rationis luce aliquatenus erui possit peccatum originale?*

Negabant, ut diximus, Pelagiani, et hodiè inficiantur Anabaptistæ, Sociniani et Deistæ.

Conclusio. — Ratio nonnulla momenti quæ peccati originalis existentie famulari videntur.

Primum illud est quod centies adversùs Pelagianos adhibet D. Aug. Exurgit ex vehementissimâ concupiscentiâ, quâ in malum nitimur, ex dirâ morte, ex immensâ miseriarum cohorte, quibus, ne ipsis quidem infantibus exceptis, hæc in vitâ obruimur, id est, ut omnia compendiosè dicam, ex *gravi jugo*, quod, ut refertur Ecclesiastici 40, constringit colla filiorum Adæ à die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ; at tot et tantæ miserie, quas ipsi patiuntur infantes, suadere videntur eos non nasci innocentes; nequaquam enim concipi potest quomodò omnipotens, summè providus, sapiens et justus Deus, insontes creaturas tantoperè torqueret, vel torqueri sinere posset. Quare nonnulli veteres sapientes id seriò secum recogitantes, primævum quoddam peccatum in naturâ præcessisse coniecerunt et suspicati sunt. Non nostrum est hoc ratiocinium, sed celeberrimi gratiæ vindicis frequens argumentatio. « Si, inquit lib. 1 Operis Imperfecti adversùs Julianum, tibi placet innocentia parvulorum, remove ab eis, si potes, grave jugum... quis non videat, si habent innocentiam, in gravi jugo eorum non esse Dei justitiam? nisi fortè dicas voluisse quidem Deum eis subvenire, quia justus est, sed non potuisse, quia omnipotens non est... Deus igitur tuus in tot et tantis malis quæ parvuli patiuntur, aut justitiam, aut omnipotentiam, aut ipsam curam rerum humanarum esse perditurus. » Hæc ratione S. doctor sibi impactum de principio increato malo Manichæorum errorem in Julianum retorquebat.

Scio quidem nonnullos recentiores reponere Augustinum ideò duntaxat hæc argumentatione usum fuisse, quia antea peccatum originale ex sacris Litteris, quas admittebant Pelagiani, evicerat. At præterquam quòd Julianus et alii Pelagiani non ex Scripturis tantùm, sed sæpius ex ratione istud dogma impugnabant, qui ideò per rationem erant refellendi, certè hujus exceptionis auctores se augustinianæ doctrinæ penitus ignaros, aut saltem eâ parùm admodùm imbutos produnt. Enimverò S. doctor, qui in libris de Civitate Dei se paganos confutare intendisse refert lib. 2 Retractationum cap. 43, lib. 22 de Civitate, cap. 22, idem impendit argumentum. Neque resonant hanc ratiocinationem naturæ puræ possibilitatem vellicare; Sedes enim apostolica nunquam definivit, justum Deum potuisse insontem hominem creare cum concupiscentiâ et aliis miseriis quoad gradum prorsùs æqualibus iis quas in præsentî ordine experimur, ut postea ostendemus. Cæterùm D. Thomas, lib. 4 contra Gentes,

cap. 52, initio D. Augustini ratiocinium probavit, et eum fecit.

Secundum adversùs Pelagianos passim concinnat idem Augustinus. Eruptit ex intimo naturalis pudoris sensu, quem ex inordinatis exæstuantis concupiscentiæ ardoribus cuncti illicò percipiunt mortales. Bonus scilicet et justus Deus non potest hominem condere hujusmodi pudori obnoxium, sive cum pudore qui ex inhonestâ illâ concupiscentiæ libidine exoriatur. Sed audiamus eximium doctorem suum hoc argumentum cum nervoso vigore et robore proponentem. Dixerant Pelagiani *motum genitalium, id est, ipsam virilitatem, sine quâ non potest esse conjunctio, à Deo esse institutam*. Quid Augustinus? Reponit lib. 1 ad Bonifacium, sive contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 15, n. 31, Deum sic primûtus instituisse *motum genitalium, ut nihil haberet pudendum, quia fas non fuit ut erubesceret creatura de sui opere Creatoris*. Deinde cap. 16, n. 33, postquam exposuit hominis in præsentî statu generationis operi vacantis erubescendi necessitatem, concludit ipsi persuasum esse debere illam oriri ex suâ culpâ, non ex naturali constitutione, de quâ non licet pudore affici. « Itaque, inquit, suâ culpâ sibi accidens malum natura humana permittatur agnoscere, ne cogatur, aut quod est impudentissimum, de his suis motibus non erubescere; aut quod est ingratissimum, de sui Creatoris operibus erubescere. » Tandem cap. 17, n. 35, mentem suam penitus aperiens ait: *Qualis nunc sit (in generationis actu libido) profecto omnium sensus mortalium, etsi cum verecundiâ confitetur; quia et castos etiam nolentes, eamque per temperantiam castigant, inquietudine inordinatâ importunâque sollicitat, et plerumque sese volentibus subtrahit, nolentibus ingerit: ut nihil aliud inobedientiâ suâ, quam illius præcæ inobedienciæ poenam se esse testetur. Unde merito de illâ et tunc primi homines, quando pudenda viderunt, et nunc qui se utcumque hominem esse considerat, omnis pudens, impudensque confunditur, absit ut de opere Dei, sed de penâ primi veterisque peccati.*

Ex his, ni fallor, evidens est Augustinum existimasse, imò velut certum habuisse, hominem non solum non creatum fuisse (ut somniabant Pelagiani), verùm etiam creari non potuisse cum commemoratâ sentiendi libidine; aliàs homo de *Dei opere*, sive de imperfectione etiam naturali, erubescere potuisset, quod negat S. doctor. Etverò, si talis imperfectio homini pudorem potuisset ingerere, reposuissent Pelagiani pudorem illum ex naturæ defectu dimanare, non ex peccato, et ideò irritum fuisset et prorsùs inane Augustini argumentum. Igitur in puræ naturæ ordine vel præfata in generationis actu libido non extitisset, vel si extitisset, de eâ non erubisset homo; quorum primum S. Augustini doctrinæ et argumentationi longè magis est consonum.

§ 2. *Utrum rationis argumenta ab incredulis adversùs peccatum originale vibrata cordato viro demonstrativa videri possint?*

Conclusio. — Rationis momenta, quibus avitæ ma

eius dogma impugnari solet, invieta et verè demonstrativa reputari non debent ab iis præsertim qui partem studio non abripiuntur, vel præjudiciis non obcecantur.

Præquam hæc argumenta profero, nonnullas præmittam annotationes, quæ eorum vigorem multùm sanè enervant, et sunt veluti principia ad illa diluenda necessaria.

Observa 1^a, transmissionem habitus Adæ peccati ad omnes et singulos ejus nepotes præcipuè oriri ex occulto quidem, sed indubiè justissimo consilio, quo sancivit Deus ut Adam totius generis humani personam gereret, cum ipsi præceptum dedit de non comedendo fructu arboris scientiæ boni et mali, et idè ut ipso peccante ejus delictum omnes ejus posteros inficeret, et è converso non peccante, justitia cum quâ fuerat creatus, ad cunctos ejus nepotes effunderetur. Summè scilicet providus et beneficentissimus Deus, cujus oculis omnia nuda et aperta sunt, sapientissimè illà ordinatione efficere voluit ut sicut in primo, sive terrestri Adam per illud peccatum omnes erant morituri, ita in secundo, sive cælesti Adam, id est Christo, omnes essent vivificandi, ut passim in Epistolis suis, præsertim ad Romanos et Hebræos, docet profundorum Dei consiliorum adorator Apostolus. Incredulis igitur probandum incumbit hoc supremi Numinis consilium injustitiam spirare.

Observa 2^a, commemoratum Dei placitum, quo Adam omnium mortalium caput morale constituit, relativè ad jacturam aut conservationem justitiæ originalis, solitariæ non esse considerandum, sed cum omnibus adjunctis, quæ Deus sapientissimo suo animo voluebat, cum illud efformavit, imprimis, ut mox diximus, cum beneficentissimo consilio totum genus humanum è ruinâ educendi, si Adam peccaret, per sublimiorem et divinâ Majestate digniorem rationem, et cunctis Adæ nepotibus efficacissimum medium illud excidium reparandi sive per se sive per alios subministrandi.

Observa 3^a, idem Dei placitum, non inficiantibus psis incredulis, justum fuisse respectu justitiæ primigeniæ, ad omnes, Adamo non peccante, transmittendæ; oportet ergo ut causam assignent propter quam justum non fuisset respectu justitiæ ad eandem non transmittendæ, Adamo Deo non obtemperante.

Observa 4^a, incredulos, vel si rumpantur, è superbæ devenire non posse ut asserant id omne quod supremum Numen justè facere potest, homini esse exploratum; etsi igitur non concipiunt quomodò commemoratum Dei consilium sit justum, idcirco illud esse injustum, nisi irrideri velint, pronuntiari non debent.

Observa 5^a, præfatum Dei propositum omnibus et singulis Adæ posteris, acceptissimum fuisse futurum, si physicè existissent, cum emissum fuit, et ipsis fuisset notum, cum præsertim attendissent sive recognovissent moralem peccandi impossibilitatem, quâ tunc feliciter irretiebatur Adam; adeò verum est illud nullam prorsus abesse ex parte Dei injustitiam.

Observa 6ª cum D. Augustino argumenta ex ratione erumpentia adversus peccati originalis dogma ita non

posse liquescere ut omnis omnino evanescat difficultas; verùm id profectò mirum videri non debet, quinimò si non contingeret, prorsus mirum esset, siquidem id evenit in naturæ sacramentis, quæ tamen humanæ mentis acuminè ex se sunt accommodata, cum è converso paternæ macule mysterium, ut et cæteræ revelatæ religionis sacramenta humanæ mentis captum longius exsuperent.

Observa 7^a, non esse quidem de divinis per humana omnimodè judicandum, sed nihilominus, ut intelligentia humana in enarrati consilii æquitatis notitiâ aliquatenus adjuvetur, exemplum adduci posse terræ regum, quos excitavit Deus ut in eis divina sua majestas et potestas quodammodo reluceret. Supponamus igitur unum è mundi principibus sese, quantum potuerit, gerere erga unum è subditis suis, ejusque stirpem, quemadmodum se gessit Deus erga Adamum, ejusque posteros; ne unus quidem dubio procul subditi illius nepos, inveniretur, si imprimis, ut diximus observatione secundâ, memori et attento animo revolveret felicem primi parentis sui statum, et insignia tùm in illum cum in se regis illius beneficia; ne unus quidem, inquam, reperiretur subditi illius nepos qui de illo principe conquereretur, aut saltem justè conqueri posset.

Observa 8^a, tela quæ è rationis armamentario adversus peccatum originale contorquent novi Pelagiani, id est, Sociniani, Deiste, aliique increduli, ea ipsa esse quæ veteres Pelagiani, præsertim industrius et sagax Julianus, in idem dogma vibraverunt, et à D. Augustino, aliisque doctoribus, si non penitus contrita, saltem multùm obtusa sunt. Quare hujus sæculi eruditi et sapientes viri malis hisce diebus adversus Christum ejusque Ecclesiam nefariè conjurati meri sunt comparsatores, at nihil novi in insumerabilibus scriptis, quibus locustarum ad instar terræ faciem cooperiant, præter concisum, elegantem et facetum stylum eractant.

His in antecessum emissis, procedant incredulorum momenta.

Primum sic se habet. Quodlibet peccatum est essentialiter voluntarium et liberum; sed in parvulis nascentibus nulla reperitur libertas, imò nulla cognitio; ergo. — Resp. 1ª argumentum concidere aut labefactari, illud applicando justitiæ originali, sive habituali, cum quæ nati fuissent infantes, si Adam non peccasset. Quodlibet justitia, sive quodlibet meritum est essentialiter voluntarium et liberum; sed in infantibus nulla invenitur libertas, imò nulla cognitio; ergo justitiam in Adamo mereri, et idè in mundum procedendo habere non potuerunt Adæ posteris. Ex hæc argumentatione nunquam sese expedient increduli nisi dixerint Adæ nepotes justitiam Adæ nunquam potuisse in origine consequi per modum meritæ. — Resp. 2^a ex commemoratâ retorsione elucere argumenti inanitatem; scilicet quodlibet peccatum, sive demeritum est essentialiter voluntarium et liberum aut alienâ aut propriâ voluntate, sicut quodlibet meritum est necessariè voluntarium et liberum vel alienâ vel propriâ voluntate; demeritum videlicet habituale, sive

quod homini irrest per modum habitus, potest esse voluntarium et liberum alterius duntaxat voluntate, puta Adæ, sicut meritum habituale, sive quod habitus ad instar homini inhereret (qualis fuisse Adamo non peccante in ejus nepotibus justitia originalis), potuisset esse voluntarium et liberum alterius tantum voluntate, Adæ nimirum; at peccatum actuale et personale, qualis fuit in Adam manducatio fructus vitæ, et qualia sunt adultorum delicta, est essentialiter voluntarium et liberum propria cujuslibet peccantis voluntate; porro peccatum originale in Adæ posteris est duntaxat peccatum, sive demeritum habituale, non actuale, ad eum modum quo seclusa Adæ inobedientia justitia, sive meritum originale, fuisset in eis tantum justitia, sive meritum habituale, non actuale; quare hic supponunt increduli quod est in questione, nempe ad peccatum originale ut originale non sufficere ut esset liberum in Adam. Ostendunt ergo consilium, quo Deus voluit ut Adamo peccante omnes ejus nepotes in ipso peccarent, esse injustum (quod ipsis probandum unice incumbit).

Sed, inquit, peccatum habituale necessario oritur ex peccato actuali propria voluntate commisso, alias verum non esset peccatum, et justè puniri non posset; at hujus speciei non est peccatum originale; oritur enim ex actuali Adæ delicto, quod moraliter duntaxat nostrum fuit, et ideo non ex propria nostrum voluntate, et tamen tanquam proprie dicta noxa aeternæ plectitur poenâ.

Verum, licet peccatum originale nobis inhaereat ex actuali peccato, et ideo ex voluntate Adæ, propter quam causam specie differt à peccatis habitualibus quæ propria nostrâ voluntate contrahimus, et in nobis longè minùs est liberum quàm ista peccata, tamen verum peccatum esse, et ut tale puniri potest, sicut justitia originalis remoto Adæ peccato verum meritum esse, et ut talis remunerari potuisset; alioqui Dei consilium, quo Adam omnium ipsius posterorum morale caput constituit, injustitiæ esset arguendum, quod gratis et absque probatione obgannunt increduli. Cæterum, cum peccatum originale minùs voluntarium in nobis fuerit quàm cætera peccata, Deus efficacissimum, et non laboriosum, illius remissioni obtinendæ remedium destinavit: et si propter illud poenâ sensus afficit, mitiorem sine dubio imponit; quod attinet ad poenam damni, illam sine injustitiâ huic peccato infligit, cum nemini supernaturalem beatitudinem, sive intuitivam sui visionem, debeat.

Secundum istud est. Peccatum originale transmittitur per generationem; ideo quippe Adæ nepotes hæc inficiuntur maculâ quia ex ejus semine nascuntur; sed inde elucet generationem, et ideo nuptias, esse malam; quod enim vera est et realis formalis peccati causa indubie malum est; ergo. — Resp. generationem, sive conjunctionem maris et feminæ, esse unice et præcisè causam actualis hominis existentie, Adæ verò inobedientiam esse unice et præcisè causam maculæ quâ homo ille nascendo maculatur. Scilicet decipiuntur increduli non attendendo ad reale

discrimen quod causam inter et conditionem sine quâ non intercedit. Generatio nimirum; quæ producit hominem, in quo est peccatum, est duntaxat conditio sine quâ in homine non extitisset peccatum, quia sine ipsâ non extitisset homo, ad eum modum quo generatio quæ, si Adam non peccasset, produxisset hominem in quo fuisset justitia, fuisset tantum conditio sine quâ in homine illo non extitisset justitia, quia sine ipsâ homo ille non extitisset. Unde peccatum in Adæ posteris oritur ex causâ generationis extrinsecâ, quoniam cum eâ necessariò conjunctâ; causa autem illa est delictum primi hominis quod si omnes, qui in ejus lumbis continebantur, cum illo commiserunt, sicut causa justitiæ originalis fuisset ejusdem hominis obedientia quam ii omnes qui in ejus lumbis erant inclusi, cum illo præstitissent.

At, inquit, hæc solutio parentes generationi operam dantes à peccato eximere non potest. Etenim non ignorant actui generationis, cui liberè vacant, et quem scientes et volentes eliciunt, necessariò annexum esse peccatum, quoniam per accidens, et ideo consequenter volunt et intendunt peccatum.

Verum quàm imbellis est et præpostera hæc exceptio! An, enim, queso, qui bona sua repetit ab eo quem hæc repetitione in iram proruptorum esse certò novit, peccat? Igitur quicumque elicit actum in se bonum, quem eliciendi jus habet, nullius peccati reus est, etiamsi ab illo actu possit abstinere, et non ignoret ex eo malum in alium esse redundurum; sed actus conjugalis ex se bonus est, utpote qui genus humanum propagat; illum eliciendi jus habent conjuges, cum ad multiplicandum et conservandum genus humanum eos secum invicem uniri voluerit summâ bonus et providus Deus, ergo.

Sed, rursus regerunt: Si ex præterito Adæ peccato, evenit, ut quicumque nascitur peccati reus sit, Adam continuò peccat; absurdum consequens, ergo. — Resp.: Nego majorem; ad peccatum enim propria saltem voluntate requiritur libertas; sed Adam, qui peccatum suum per poenitentiam expunxit, non potest impedire quominus ex eo maculentur sui posteris; est enim consecutio justi consilii quo Deus omnium nostram voluntates in ipsius voluntate incluserat.

Tertium sic proponunt. Peccati originalis dogma Manicheismum renovat et confirmat: Enimverò, si homines mali nascuntur, diaboli eorum erit conditor; bonus quippe Deus velle non potest ut suæ creaturæ diaboli potestati subjiciantur; deinde peccatum originale est peccatum naturale, cum natura filii iræ simus, et peccatum illud per generationem trahatur; Deus igitur illius peccati est auctor, cum sit auctor nature; ab illo igitur peccato liberari non possumus, cum natura, quantumlibet expellatur, semper recurat. — Resp. incredulos monstra suscitare ut ea debellant. Scilicet ideo homines mali nascuntur et diaboli imperio subditi, quia Adam peccavit, et in eo omnes peccaverunt. Unde antecesserit ad Adæ peccatum noluit Deus ut servi essent diaboli, quamvis id voluerit consequenter, sive supposito Adæ peccato. Et

verò vitium hominis oriri non potest à Deo, qui initio naturam bonam condidit, et quidquid in eà bonum est propagat; ergo emanat ex alià causà, nempe ex Adæ peccato... Ad confirmationem, peccatum originale eo sensu est naturale et originale quo in stata naturæ integræ iustitiâ fuisset originalis et naturalis; sed iustitiâ illa fuisset originalis et naturalis non quòd fuisset pars naturæ, siquidem fuisset supernaturalis et gratia, non quòd à naturâ separari non potuisset, siquidem in nobis à naturâ nostrâ reipsâ separatur, sed præcisè quòd à nativitate fuisset habita, et perfectio naturæ potiùs quàm personæ extitisset; ergo à pari, etc.

Quartum hunc in modum adornant. Adæ peccatum non existeret cum filios procreavit; parentes sæpiùs iusti sunt cum filios generant; ergo nec Adam, nec illi conjuges peccatum in liberos traducere possunt; ex axiomate quippe nemo tradere potest quod non habet.—Resp. 1^a, non deesse similitudines quibus speciosum hoc argumentum conestitur. Eas passim profert D. Aug.; scilicet quotidie nascuntur filii cum oculis et integris membris ex parentibus oculis et membris orbatis; triticum paleâ expurgatum paleam cum fructu producit; vir, cujus præputium fuit peccatum, gignit hominem cum præputio, et christianus non christianum; oleaster oleæ insitus fit olea, et tamen ex ejus semine non olea nascitur, sed oleaster, etc. Consuli poterit D. Aug. lib. 5 de peccatorum meritis et remissione, cap. 8 et 9, vel lib. 6 contra Julianum, cap. 6, etc. Hæc et similia naturæ phenomena, sive miracula, impugnent vel explicent increduli, et tunc traductionem peccati originalis impugnant ipsi licebit, vel ea ipsis exponi poterit.—Resp. 2^a cum eodem S. doctore lib. 4 de nuptiis et concupiscentiâ cap. 19, miris quidem modis fieri ut quod dimissum est in parente trahatur in prole, sed tamen fieri. Multa nimirum in ipsâ rerum naturâ eveniunt quæ tamen micro modo contingunt; quanto magis in celestium et divinarum rerum ordine! *Mirum est*, adit S. doctor, *quemadmodum à peccati vinculo per gratiam liberati gignant tamen eodem vinculo obstrictos, quos eodem modo oporteat liberari; fatemur, mirum est; sed quòd lateret fetus oleastrorum etiam in semine oleastrum, quando et hoc crederetur, nisi experientia evocaretur? Proinde sicut gignitur ex oleastri semine oleaster, et ex oleæ semine nonniâ oleaster, cum inter oleastrum et oleam plurimum distet, ita gignitur et de carne peccatoris, et de carne iusti uterque peccator, quævis inter peccatorem et iustum plurimum distet.* Resp. 3^a cum recentioribus, sacrum hoc ænigma ratione utcumque elucidari posse. Parentes videlicet iusti peccatum in liberos transmittere non possunt, si eos procreent quatenus in Christo regenerati, sive iusti sunt, seu si eos gignant secundum spiritum; non ita si eos gignant quatenus præcisè homines sunt, sive secundum carnem duntaxat; duplex nimirum quasi substantia in homine iusto generante distinguenda est: humana, quæ est homo, et divina, per quam homo iustus evadit; non generat quatenus iustus est, sed

quatenus homo præcisè, et idèò cum impertit carnem quæ per primum parentem corrupta est. Etverò, homo generat hominem sibi similem in specie, non in individuo, id est, communicat filio quæ toti naturæ humanæ communia sunt, non ea quæ sibi ut tali personæ conveniunt; sed iustitiâ convenit homini et talis est persona, cum sit accidens personale; ergo communicat tantum naturam qualis est in se post peccatum; ea autem est vitiosa. Ita ferè Bellarminus lib. 4, cap. 10.

Quintum sic efficiunt. Peccati originalis defensores concedunt iustitiâ Christi iis non prodesse qui non credunt; ergo nec Adæ peccatum iis nocere potest qui actu non peccant.—Resp. 1^a antecedens non esse omni ex parte verum; Christi enim meritis, sive gratia, ipsis infidelibus prodest, ut in secundâ hujus tractatûs parte ostendemus. Resp. 2^a iustitiâ Christi iis quidem qui nec in suâ nec in alienâ personâ credunt non proficere, sed nihilominus illis aliquando prodesse qui non per se, sed per alios tantum suam profitentur fidem. Scilicet, quemadmodum Christi iustitiâ infunditur parvulis dum baptizantur, etsi non per se, sed per patros credunt, ita lisdem detrimentum infert Adæ peccatum, quamvis non per propriam, sed per illius solius voluntatem peccaverint. Unde istud oraculum: *Sicut in Adam omnes moriantur, ita et in Christo omnes vivificabuntur*, 1 Cor. 15.

PRÆCIPUA SOLUTIONUM.—Præter observationes initio delineatas, quibus nimium luxuriantis et sibi non explorata subsannantis incredulorum rationis tela retunduntur, hæc addi possunt. Primum. Humana ratio dicit Deum facere posse quod homo non potest intelligere, et idèò id omne quod iustè facere potest Deus homini non esse exploratum. Ad hunc scopulum appulsa incredulorum momenta penitus confringuntur. Secundum. Aliud est argumentum esse verè demonstrativum, aliud illud omninò solvi non posse; primum enim evidentiam connotat, alterum finitæ mentis limites. Hinc, etsi dñi non possent incredulorum argumenta, non idèò reapse essent demonstrativa. Tertium. Generatio præcisè efficit ut existat homo, Adæ verò delictum ut existat homo peccator. Hinc generatio non est causa efficiens peccati originalis, sed duntaxat conditio sine quâ non existeret illud peccatum. Quartum. Homo hominem generat quatenus est homo, sive secundum carnem tantum, non quatenus est iustus, sive secundum spiritum. Quintum. Adorandum consilium, quo Deus Adam totius generis humani caput constituit in ordine ad felicem, aut infelicem sortem, fuit tantum conditio sine quâ non infelicitas illius sortis, non causa efficiens, quæ sola fuit prava Adæ voluntas. Sextum. Peccatum actuale Adæ in ejus nepotibus et proprium et alienum fuit; proprium, quia illud moraliter in Adam suo capite morali commiserunt; alienum, quia illud per propriam, sive physicè existentem, voluntatem non perpetraverunt. Hinc inscitè et ineptè increduli contradictionis arguerent D. Augustinum, et alios qui peccatum Adæ in ipsis posteris proprium et alienum

esse dicunt. Septimum. Mali angeli ex uno angelici generis capite quo peccante peccaverint nati non sunt; secus homines. Hinc illi ob propria duntaxat peccata damnati sunt, isti è converso etiam ob alienum delictum. Octavum. Augustiniana definitio, *peccatum est factum, vel dictum, vel concupitum contra legem æternam*, convenit soli peccato actuali, non habituali, id est, reati, et maculæ, quæ transeunte actu remanet. Hinc non probat vero peccato non coinquinari infantes Adæ nepotes, in quibus non est actus peccati, sed reatus et macula.

CAPUT II.

De naturâ peccati originalis.

Nihil, inquit D. Aug. lib. 1 de Moribus Ecclesiæ, cap. 22, *peccato originali ad prædicandum notius, nihil ad intelligendum secretius*. Optandum igitur fuisset, ut stabilitâ peccati originalis extantiâ, quæ veluti fundamentale est christiænæ religionis dogma, ejus natura, quæ certò retegì nequit, non fuisset investigata. Id à theologis fidei defensionì semper invigilantibus extorsit recentiorum hæreticorum prava et procax de peccati originalis naturâ loquacitas. Necessè igitur est ut exhibeamus quid hæc in questione à fide catholice alienum sit, deinde quid in eâ tutò teneri possit. Ut primum exequamur, hæreticorum errores referemus, et refellemus; ut alterum, Catholicorum opiõiones adducemus.

Cætèrùm, cum, ut diximus, peccatum originale non sit actus, sed labeis sive macula animæ inhærens, quâ mortis rei, Deo in viso, et æternâ pœnâ digni facti sumus, hic præcisè queritur quid sit illa labeis, sive macula.

ARTICULUS PRIMUS.

Præcipua circa peccati originalis naturam errores referuntur et examinantur.

Primum invexit Matthias Illyricus è grege Luthera-norum. Sui, ut magister, impos, et quodam insanis turbine abreptus, sinit peccatum originale non esse accidens, sed quamdam substantiam à dæmone creatam, et dæmonis vivam et essentialè imaginem, quæ per Adæ delictum animæ cujuslibet illius nepotis impressa eam in diaboli formam transmutavit, et idè totam substantialitèr immutavit, ut, inquebat, *cùm ex vino fit acetum*. Sacros codices non legerat, aut non intelligebat. Referunt enim omnia per Deum facta esse, Joannis 1. Et omnem Dei creaturam esse bonam, 1 ad Timoth. 4.... D. Augustinum, et cum eo universam Ecclesiam, quæ Machinæorum hæresim execrata est, et innumeris rationum momentis contrivit, aut non eolverat, aut multum contemnebat. Asserebant enim illi hæretici aliquam existere creaturam per se malam ratione suæ enitatis... Christum, qui quidquid nostræ naturæ proprium est assumpsit, peccatum assumpsisse fateretur necesse erat... Metaphysicos omnes, apud quos ens convertitur cum bono, irrideret oportebat... Tandem omnem indubiè vim et efficaciam

baptismo aufereret, cùm hominis substantia eadem post baptismum remaneat. Hinc Illyricus velut somniator à suis delictus est et subannatus. Igitur in Scripturis peccatores dicuntur filii diaboli, semen serpentis, geminaria viperarum, etc., non ratione substantiæ, sed ratione imitationis, quia scilicet diabololum imitantur; imitatio autem modus est substantiæ, non substantiæ.

Secundus asserit concupiscentiam, id est, naturæ corruptionem et privitatem per Adæ peccatum invectam, sive ignorantiam, propensionem in malum, etc., constituere peccatum originale, et idè esse per se et ex naturâ suâ malam, etiam in baptizatis, quamvis credentibus, sive prædestinatis, à Deo misericordè in peccatum non imputetur. Ita nullis in locis Lutherus. Ita Calvinus lib. 2 Institutionis cap. 1, n. 8, ubi postquàm dixit: *peccatum originale esse hereditariam naturæ nostræ privitatem*, in omnes animæ partes diffusam, quæ primùm facit reos iræ Dei, tum etiam opera in nobis profert, quæ Scriptura vocat carnis, et continuò addit: *Id est propriè quod à Paulo sæpius peccatum nominatur.* His in verbis ipsius doctrinæ venenum continetur; significant enim naturæ corruptionem esse verum ac propriè dictum peccatum, etiam postquàm præcipua ejus pars, id est aversio mentis à Deo, sublata est. Unde lib. 3, cap. 3, numeris 10 et 11, dicit, *fideles, qui carnis concupiscentiis obnoxii sunt, peccati esse reos*; et lib. 4, cap. 15, n. 10, negat per baptismum solvi nos et eximii à peccato originali.

Cornelius Jansenius, lib. 1 de Statu naturæ lapsæ, cap. 1, docet, *concupiscentiam esse materiale peccati originalis, concupiscentiæ verò reatum ejusdem peccati formale*. Ibidem dicit, *Augustinum concupiscentiæ nomine intellexisse omnes omninò cupiditates animi, quibus homo ad peccata propellitur, et provocatur, sive illa carne, sive solo animo peragantur*; cap. 3 addit S. doctorem nomine reatûs indicasse subjectionem mentis sub pondere et jugo concupiscentiæ per quod à Deo aversa est, mortua, iniqua, injusta, fenebrosa. Unde ibidem docet homines à maculâ originali expurgari cùm eis infunditur dominatrix delectatio, id est, gratia cœlestis, quæ penitus solvat libidinosum animi vinculum, et animum convertat in Deum; tamdiù verò peccato infici, quamdiù in eis dominatur concupiscentia, etiam habitualis, quæ nempe necessariò eorum mentem avertat à Deo. Operantur, inquit ibidem (infantes) ex habitu animi constitutione in quâ nati sunt; quam quis dubitet esse pessimam, cùm eos ad omnia vitia, quorum ætas ista capax fuerit, instigando compellat...? infra: *Mens nullo modo iniqua, injusta, etc., fieret, nisi cum libidine, sive cum concupiscentiâ animam sibi subditum possidente nasceretur...* Et paulò inferius: *Nulla rima patet, per quam peccatum, hoc est, aversio parvulorum à Deo Creatore suo, ex parentibus, sive proximis, sive primis, in prolem serperet, si proles sine concupiscentiâ mentem rationalem possidente, depressamque retinente nasceretur.*

Ex his colligit 1º eodem libro cap. 14, *concupiscentiam*

tiam habitualem, cui omnes obnoxii sumus, esse verum peccatum; citato enim Apostoli testimonio Rom. 6: *Non ergo regnet peccatum in corpore vestro mortali, ut obediatis concupiscentiis ejus, addit, hoc est, desiderii ac motibus, quos illud peccatum (concupiscentia habitualis) suscitavit. Ubi bona ejus fides desideratur, debuisset scilicet dicere cum Patribus Tridentinis illud peccatum esse improprie peccatum, quod, ut sua coleretur doctrina, industriè omisit. Enimverò, si, ut perpetuò decantat, aversio à Deo est necessariò annexa concupiscentiæ habituali, oportet ut illa verum sit peccatum.*

Colligit 2° eodem libro, cap. 25, sive ultimo, parvulorum voluntatem, cum ad usum rationis venerunt, ita se movitare incipere, prout ante non acti, sed statu (seu permanente quidam habituali constitutione) sive charitati, sive cupiditati possidenti subjacebat; id est, infantes, simul ac ratio præluere coeperit, si baptizati non sunt, non possunt nisi terrenæ dilectionis actus elicere, quia viget in eis concupiscentia, sive peccatum originatè, seu, ut loquitur (ibidem) *concupiscentia terrenarum rerum eorum animæ et voluntati non actione, sed permanenti constitutione incambit ac dominatur, et ideò præpotenti pondere avertit à Deo, et convertit ad creaturas..... Si verò baptizati sunt, non possunt nisi justitiæ fructus producere, quia in eis dominatur charitas, quæ mentem eorum, id est voluntatis apexem, pondere suo avertit à creaturis, et retorquet in Deum, ut loquitur cap. 5.*

Jansenii doctrinæ venenum in eo non consistit, quòd concupiscentiam faciat veluti materiale peccati originatis, et concupiscentiæ reatum ejus forsan; quicumque enim SS. Aug. et Thomæ opera vel leviter delibaverunt, illos doctores idem dixisse noverunt; sed in eo consistit quòd asserat concupiscentiam habitualement, quæ nempe inordinatos motus suscitavit, et ad peccata compellit, esse pessimam, necessariò avertere à Deo, et convertere ad creaturas, et ideò ex naturâ suâ excludere gratiam in infantibus; ipsam, cum præponderat, necessariò abripere in peccatum, sicuti gratia, cum prævalet, necessariò rapit in bonum, etc.; infantes non esse justificatos, cum rationis compotes facti feruntur versùs res terrenas, ac idcirco opera externa certam esse regulam, quâ dignosci possit an infans charitati aut cupiditati possidenti subjaceat, sive utrum remissum peccatum originatè, vel non, cujus reatus consistit in dominatu cupiditatis possidentis; ex his videlicet liquet concupiscentiam ex naturâ suâ esse malam; inane, saltem aliquandò, esse baptisimam virtutem, cum habitualement concupiscentiam semper non delectat; aut saltem baptismo non remitti quidquid habet rationem veri peccati, libertatem ad peccandum requisitam posse subsistere cum necessitate relativâ, etc.... Unde Jansenii sententia hoc in puncto parùm differt à Calvinii commento. Vult scilicet Calvinus peccatum originatè per baptismum nunquam reipsâ deleri, et concupiscentiam, etiam debilem, sive gratiæ inferiorem verum esse peccatum; Jansenius verò docet avitam maculam per baptismum aliquando

delegi, cum scilicet, ut diximus, gratiam infundit habituali concupiscentiæ fortiorem, et concupiscentiam gratiâ minorem non esse verum peccatum.

Conclusio. — Concupiscentia, quatenus importat ignorantiam, propensionem in malum, et excitationem, etiam vehementissimam ad peccatum, verum non est peccatum, et ideò peccatum originatè formaliter non constituit. Est de fide.

Prob. 1° Scripturâ: Si concupiscentia, prout est propensio in malum, etiam vehemens, peccatum originatè formaliter constitueret, ubi esset hæc propensio, ibi esset peccatum originatè formaliter, adeoque peccatum æternâ poenâ dignum; Scripturæ manifestè adversum consequens; ergo, etc. — Prob. minor variis testimoniis quæ inter unum aut alteram seligo. Romanorum cap. 8, dicit Apostolus: *Nihil ergo damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu, id est (ut ipsi fatentur hæretici), qui renati sunt in Christo per baptismum. Ibi particula, ergo, evincit hæc sententiam deduci ex antecedentibus verbis. Antea autem dixerat Paulus, in se et in baptizatis remanere concupiscentiam, quam modò peccatum appellat, quia ex peccato est, et ad peccatum inclinat, modò legem membrorum, cujus rebellionem invitus sentiebat; ex quibus infert nullam proorsus esse condemnationem, sive nullam causam damnationis ob involuntarios illos motus iis qui sunt justificati; id est, justificatis nihil omnino timendum esse ex illis concupiscentiæ motibus, qui utpote involuntarii, sive in nobis sine nobis, vera non sunt peccata, nec à justo Deo imputari possunt; at ista argumentatio demonstrat, concupiscentiam, quæ tam vehemens erat in Apostolo, et in baptizatis omnibus experientiâ teste remanet, etiam cum movet ad peccatum, et à fortiore cum ad illud inclinat, non esse peccatum æternâ poenâ dignum.*

Idem evincunt hæc ejusdem Apostoli verba ejusdem Epistolæ cap. 6: *Mortui sumus peccato (per baptismum), in novitate vitæ ambulamus, vetus homo noster crucifigitur, vivimus Deo in Christo Jesu Domino nostro, justificamur à peccato, etc.; ostendunt enim peccatum originatè non solum occultari et abscondi per baptismum, ut hæreticis placet, sed et funditè obliterari et deleri.*

Hinc meritò conc. Trid. sessione 5, can. 5, adversus novatores hæc sancivit: *Si quis per J. C. Domini nostri gratiam, quæ in baptismo confertur, reatum peccati originatis remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit; in renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis in iis qui verè concepti sunt in Christo per baptismum in mortem, etc.; manere autem in baptisimatis concupiscentiam vel fomitem, hæc sancta synodus fatetur et sentit; quæ cum ad agoniam sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per J. C. gratiam repugnantibus non potest; quibus qui legitime certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta synodus declarat Ecclesiam catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari,*

quod verè et propriè peccatum sit, sed quia ex peccato est, et ad peccatum inclinat.

Adversarii argumentum ex commemoratis testimoniis deductum sequentibus momentis sic impugnant.

1° Concupiscentia, quæ remanet in baptizatis, potest esse verum peccatum æternâ morte dignum, licet nihil damnationis sit in renatis; potest scilicet Deus baptizatis illam in peccatum non imputare, id est, ejus reatum per baptismum dimittere, quamvis in se remaneat res sempiternâ damnatione digna; ergo. — Resp. effugium istud repugnare 1° contextui et fini Apostoli. Enimverò, ex eo quod involuntariâ concupiscentia motus non sint peccata, nec imputari possint, concludit nihil damnationis his esse qui sunt in Christo Jesu; at inde elucescit nullam in eis esse causam, nullum fundamentum damnationis, et ideò concupiscentiam in eis remanentem non esse verum peccatum.... 2° Toti Scripturæ asserenti, Deum nunquam remittere reatum, dum manet ejus fundamentum, id est, *judicium Dei secundum veritatem esse*, ut dicitur Rom. 2, sive, ut traditur Ezechielis 18, Deum manente iniquitate punire, eâ sublata ignoscere.... 3° Rationi. Si enim reatus per baptismum dimittitur, non potest in baptizatis verum vigere peccatum; solus enim reatus peccatum est, sive peccatum in eo non est qui peccati reus non est.

2° Apostolus, Rom. 8, concupiscentiam vocat peccatum. Sed nisi ea sit propriè peccatum, perpetua erit hoc in capite nominis æquivocatio; peccatum enim ibi multoties propriè sumitur. — Resp. Ex dictis initio tractatus constare peccati nomen in Scripturis variè accipi. Ibi autem concupiscentiam impropriè duntaxat peccatum dici, quòd nempe causa sit peccati, si ei consentiatur, vel effectus peccati, constat ex Scripturis. Asserunt quippe cuncta peccata propriè dicta in justificatione verè tolli, nec tamen concupiscentiam in justificatione auferri. Porrò mirum est adversarios diversam ejusdem nominis acceptionem in eodem capite hinc seriò objecisse. Noverant enim eam esse admittendam non tantum in eodem capite, sed etiam in eodem versu; v. g., in isto 21 capitis quinti epist. posterioris ad Corinthios, cum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit. Igitur variè hoc in capite accipitur peccati nomen; sed diversa hæc significatio non est vera æquivocatio, quia nullam inducit obscuritatem, et ideò non est vitium, sed ornamentum.

3° Rom. 6 dicitur: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore ab obediendum concupiscentiis ejus. Voces, concupiscentiis ejus, evincunt ibi agi de concupiscentiâ: non dixit autem Apostolus: non sit, sed non regnet; supponit ergo concupiscentiam semper in nobis esse peccatum, licet non semper regnet.* — Resp. Apostolum supponere concupiscentiam semper in nobis esse peccatum impropriè, non autem propriè dictum. Patet ex vocibus in *vestro mortali corpore*; peccatum scilicet propriè dictum non habitat in carne, sed in solâ mente, quæ sola ut justitiæ sic injustitiæ scides est. Sensus igitur est: *Non dominetur in vobis*

concupiscentia, sive carni adversus spiritum concupiscenti non consentite.

4° Cap. 6, 7 et 8 Epistolæ ad Romanos concupiscentia dicitur: *Nex bonum, malum crucifigendum, morbus miserum faciens*; sed hi sunt characteres peccati propriè dicti; ergo. — Resp. Neg. min. Cum enim concupiscentia quædam sit naturæ corruptio sæpè incitans ad malum, hæc de eâ dici possunt. Etverò hæc conveniunt tentationibus, et habitibus pravis, qui etiam post pœnitentiam supersunt, et ideò non sunt peccata propriè dicta.

5° Rom. 7, dicit Apostolus se non cognovisse peccatum nisi per legem, quia *concupiscentiam nesciebat nisi lex diceret: Non concupisces*; ergo concupiscentia est peccatum, et quidem propriè, cum prohibeatur per præceptum, non concupisces. — Resp. Dist. conseq. Ergo concupiscentia accepta pro consensu interno, quò quis proximi bona concupiscit est peccatum propriè dictum velitum hoc præcepto, non concupisces, conc. Accepta pro fomite, sive inclinatione ad malum est verum peccatum prohibitum lege, non concupisces, nego conseq. Apostolus ibi quidem disserit de vero peccato, id est, de verâ legis prævaricatione; verum concupiscentiam priore duntaxat sensu sumit, adeò ut intendat tantum interna rei illicitæ desideria vera esse peccata. Id sanè invicit 1° Apostoli finis. Vult enim explodere errorem Phariseorum, qui, ut referunt rerum Judaicarum scriptores, Josephus et alii, obganniebant interna rei illicitæ desideria non esse mala nisi exterius erumpant. Eundem errorem exsufflaverat Christus his verbis Matthæi 5: *Audistis quia dictum est antiquis: Non machaberis, ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam machatas est eam in corde suo.* Evincit 2° præceptum decalogi, non concupisces, quod adducit Apostolus: illo nimirum non motus indeliberati, sed sola rei illicitæ desideria interduntur. Probat enim Paulus legem non esse peccatum, id est, causam peccati, sed causam cognitionis peccati, eò quòd non cognoscereat homines actus interiores, velut desideria rei alienæ, esse peccata, nisi lex dixisset, non concupisces. Equidem D. Augustinus aliquando dixit, hoc præceptum complecti etiam indeliberatos concupiscentiæ motus; at intendit unice illos motus cadere sub finem, non sub medium præcepti, ut sensus esset, fortiter esse resistendum concupiscentiæ motibus, quò in beatâ immortalitate, ut loquitur lib. 4 de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 20, n. 32, ab his immunes simus, vel eos speciali Dei gratiâ in hæc tunc non sentiamus. Docet enim ubique, id quòd non est voluntarium et liberum, et ideò est in nobis sine nobis, non esse peccatum, ac proinde lege prohiberi non posse.

Probat 3° Patrum suffragio. Ac primò quidem Calvinus nobis concedit omnes, etiam antiquos, Patres, imò ipsum Augustinum. Neque, inquit lib. 5 Institutionis, cap. 5, n. 10, opus est multam investigando hic laborare quid hæc veteres senserint, quando unus Augustinus sufficere ad id potest, qui fideliter magnaque diligentia omnium sententias collegit. Ex illo igitur as-

maut lectores, si quid de sensu antiquitatis habere certi vellent. Porro, inter illum et nos hoc discrimine videri potest interesse, quod ipse quidem cum fideles concedat, quando in corpore mortali habitant, sic illigatos teneri concupiscentiis, ut non possint nos concupiscere, eos tamen morbum peccatum vocare non audeat, sed ad illum designandam infirmitatis nomine contentus, tunc demum fieri peccatum docet, ubi vel opus vel consensus ad conceptionem vel apprehensionem accessit, hoc est, quando primæ appetitioni cessit voluntas. Nos autem illum ipsum pro peccato habemus, quod aliqua omnino cupiditate contra legem Dei homo titillatur.

Cum autem repugnet Jansenius Calvinum hæc in parte malè fide superans, inter aperta, eaque innumera S. doctoris testimonia, hæc sufficiant, lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ cap. 25, n. 25, hæc habet: Concupiscentia non est peccatum (in regeneratis), quando illi ad illicita opera non consentitur... quodam modo loquendi peccatum vocatur, quia et peccato facta est, et peccatum si vicerit facit. Quid adversariorum systemati magis adversum? Agnoscit in baptizatis concupiscentiam, et eam in eis negat esse verum peccatum; ergo concupiscentia non est ex naturâ suâ mala, aliàs nunquam desineret esse peccatum, sicut mendacium non potest non esse peccatum... Agnoscit concupiscentiam eo duntaxat sensu peccatum esse quod peccato facta sit, et peccatum, si vicerit faciat; ergo meritò conc. Trid. declaravit eam esse peccatum, quia ex peccato est et ad peccatum inclinat.

Lib. 1 contra duas epistolas Pelagianorum sive ad Bonifacium, cap. 15, n. 26, rursus ait: Dicimus baptismum dare omnium indulgentiam peccatorum, et auferre crimina, non RADICE... Concupiscentia vocatur peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic vocatur... Nec propter concupiscentiam dicunt in oratione baptizati: DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA... sed propter peccata que fiunt cum ipsi consentitur. Ubi hæc futile novatorum effugium, concupiscentiam esse malam in se, sed à Deo non imputari?

Lib. 20 de Civitate Dei cap. 26, eadem docantur: Ex quo, inquit, commissa prævaricationis causa ex paradiso diluisti sunt primi parentes, atque humana in eis nostra damnata est, excepto uno Mediatore, et post lavacrum regenerationis quibusque adhuc parvulis, nemo manens à sorde. Concupiscentia igitur in baptizatis, qui velut Christi ad instar mundi sunt, non est sordes.

Obijciunt 1°: Aug. commemorato lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 25 et 26, numeris 28 et 29, dicit, reatum concupiscentiæ remitti in baptismo, et ideò concupiscentiam præterire reatu, non actu (cum in baptizatis remaneat) sicut reatus adulteriî indulgentiâ, sive penitentia remittitur. Ex quibus concludit concupiscentiam esse peccatum, in non baptizatis, secus in renatis, et ideò illam esse expandendam baptismo, illam reos facere infantes, cum ejus reatus regeneratione nos solvitur, illam tenere in morte, et pertrahere in mortem, nisi ejus vinculum baptismo solvatur; at desipiet profectò qui negaverit talem concupiscen-

tiam ex naturâ suâ esse peccatum; quod enim reatum habet annexum haud dubiè verum est peccatum, sicut adulteriû ex se malum est quia reatum productum in animâ. Intendit ergo S. doctor, peccatum baptismum remitti non eo sensu quòd in baptizatis non remaneat, sed eo sensu quòd ipsis non imputetur, cum in ipsis remaneat concupiscentia quæ verum est peccatum.

Resp. quidquid reatû nomine intellexit D. Augustinus (de quo postea disseremus), Calvinum et Jansenium à S. doctoris mente multum esse alienos. Enimverò intendit vir eximius, reatum concupiscentiæ esse illigatum eo præsertim sensu quòd in præsentî ordinae conjuncta est cum reatu quoad baptismum non remittitur, non eo sensu quòd reatus ab ipsâ oriatur et in ipsâ fundetur, quasi aliquis reus fieret per ipsam præcisè concupiscentiam. Docet nimirum, et quidem meritò, concupiscentiam, cui, si Adam non peccasset, obnoxii non fuisset, in nobis supponere, et veluti commonstrare latens aliquod peccatum, quoad baptismum non sumus, quia in nobis est pena propriè dicta, et talis pena à justo Deo absque peccato imponi non potest; ex quibus elucet concupiscentiam ratione suâ præcisè non esse verum peccatum, sed ratione alterius, id est macule originalis cui annectitur, et quam supponit. Hoc autem evincitur 1° ex objecto testimonio, et constanti Augustini doctrinâ; dicit enim et alibi centies repetit, concupiscentiam ante baptismum esse peccatum, post baptismum non esse peccatum; quod sanè pronuntiatum nemo intelligeret si concupiscentia per se verum esset peccatum, aut prima radix ex quâ necessariò, et nullo alio addito, peccatum serperet in animam... 2° Ex eodem S. doctore dicente, concupiscentiam esse peccati originalis penam. Quòd, inquit lib. de Continentiâ, cap. 8, caro concupiscit adversus spiritum... quòd lex in membris nostris repugnet legi mentis, non est earum naturarum ex contrariis principis facta commixtio, sed vitia adversus seipsam propter peccati meritum facta divisiò... non est ista prior vita creati hominis, sed posterior pena damnati. Idem alibi mille inculcat. Porro, quod est pena peccati non est ipsius causa... 3° Ex eodem Augustino qui lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 26, n. 29, ait: Hoc est non habere peccatum, reum non esse peccati; quæ indubiè verba explodunt effugium, quo evadere conantur adversarii dicendo concupiscentiam non esse peccatum post baptismum quia à Deo non imputatur; si quippe concupiscentia verum esset peccatum, cum post baptismum remaneat, baptizatum reipsâ faceret peccati reum... 4° Ex D. Thomâ. Etenim 1-2, q. 82, art. 5, in corp., explicans quomodò concupiscentia sit reatus peccati originalis dicit, privationem originalis justitiæ per quam voluntas subdebatur Deo, esse formale in peccato originali, inordinatorem verò potentiarum animæ, sive concupiscentiam, se habere in peccato originali sicut quoddam materiale; at hæc sententia veri peccati rationem concupiscentiæ eripit, cum peccati originalis specificam rationem in privatione originalis justitiæ constituat.

Verùm, inquit, Augustinus, commemorato lib. I de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 25 et 26, reatum, qui concupiscentiæ inest, comparat cum reatu qui adulterio annectitur; sed reatus adulterio inhaeret ratione sui, sive essentialiter; ergo.—Resp. hanc comparisonem, ut vulgari adagio proditum est, non ex omni, sed aliquò duntaxat ex parte stare, in hoc scilicet, quòd sicut reatus separatur ab adulterio, quod transit acta et manet reatu, ita reatus sejungitur à concupiscentiâ, quæ manet in baptizatis, non manente originali maculâ, cui conjungitur; et ex quâ in nostro statu oritur; aliâ pugnantiâ, ut diximus, eaderet S. doctor.

Objiciunt 2°: Augustinus lib. I contra duas epistolas Pelagianorum cap. 13, n. 27, dicit, concupiscentiam esse peccatum hoc etiam sensu, quòd peccandi delectatione moveatur, etsi ei vivente delectatione justitiae non consentiatur; ergo concupiscentia verum est peccatum, præcisè quia insurgit adversus legem et præceptum.—Resp.: Nego conseq. Aug. enim verbis commemoratis concupiscentiam peccatum dicit improprie, non proprie. Etervò S. doctor et hic, et lib. I de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 25 et 26, et alibi passim concupiscentiam variis ex causis peccatum nuncupat, quamvis ex se non sit peccatum. 1° Enim eam in uno regeneratis peccatum dicit propter reatum adjunctum, ut ex dictis elucet.... 2° Illam peccatum vocat qui peccato facta est, eo, inquit, modo quo scriptura dicitur manus, quia manus facit scripturam, vel quia delectatione consentientis est causa peccati, sicut frigus vocatur pigram, quia pigram facit... 3° Eam peccatum appellat, quia peccandi delectatione moveatur, ut loquitur loco objecto, id est, quia ipsi inest inobediencia contra dominatum, sive intellectum mentis; hæc autem verba de peccato materiali, non formali intelligenda esse ex contextu ita liquet, ut mirum sit adversarios ea seriò objecisse; illi quippe expressè dicit Augustinus concupiscentiam in renatis vocari peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia est causa aut penna peccati, aut quia peccandi delectatione moveatur, quod non esset verum si verum foret peccatum, quia peccandi delectatione moveatur; deinde addit: Non propter concupiscentiam, cujus reatus lavacro regenerationis dimissus est, dicant in oratione dominicâ baptizati: Dimitte nobis debita nostra, sed propter peccata quæ sunt in eis consentientibus, sive cum per ignorantiam peccatur; ex quibus iterum elucescit, concupiscentiam non esse peccatum proprie dictum, quia peccandi delectatione moveatur, cum propter eam remanentem et rebectantem legi mentis non dicant baptizati: Dimitte nobis debita nostra.

Probat 3° variis rationibus theologicis, quas in expositione præcedentium argumentorum retulimus, et sic breviter resumimus.

Si concupiscentia esset peccatum originale formaliter, aut prima radix, ex quâ necessario erumpit, sive si concupiscentia, quatenus motus versùs creaturas, seu res sensibiles suscitatur, quibus mens resistit, verum esset peccatum, ut placet Calvino et Jansenio,

dicendum foret 1°: Concupiscentiam ex se malam esse, et ideò hominem ab initio creati non potuisse obnoxium concupiscentiæ, etiam quoad speciem considerare.... 2° Peccatum in aliquo positivo consistere, cum motus illi sint aliquid positivum, reale et physicum... 3° Concupiscentiam, etiam ubi non adest consensus, esse verum peccatum in vigilantibus, dormientibus, absentibus, sanctissimis hominibus, etc.... 4° Hominem posse vero coinquinari peccato, et non esse reum coram Deo... 5° Christum non verè, sed imputativè tantùm homines à peccatis redemisse, etc. At hæc consecraria indubiè detestatus est D. Augustinus, et quilibet alius catholicus execrari debet; ergo.

PRINCIPIA SOLUTIONUM.—Primum. Jansenius concupiscentiam habitualement, sive ipsam post Adæ peccatum naturæ corruptionem, verum peccatum fecit, tum ut elevaret possibilitatem naturæ puræ suo systemati capitaliter adversam, tum ut palmare principium suum de duabus delectationibus, sive amore terreno et cœlesti, stabiliret; censet nimirum hominem esse justum cum amor cœlestis, sive charitas habitualis, amorem terrenum, sive cupiditatem habitualement, gradibus superat, et è converso injustum cum cupiditas habitualis charitatem habitualement intensione vincit: unde baptismus infantem reipsà non justificat cum in ipso relinquit cupiditatem charitate fortioerem; quod cognoscitur per impetum, quo infans rationis coepos factus sese fert ad malum, et ideò iste parvulus per baptismum vel nullatenus justificatur à parte rei, sive interiùs, sed tantùm per non imputationem, sive exteriùs, ut placuit Calvino.

Secundum. Concupiscentia in regeneratis nec est, nec esse potest verum peccatum, nisi cum ipsi liberè consentiatur, juxta celebre istud Augustini effatum, peccatum si rixerit facit.

Tertium. Nulla ratione evinci potest concupiscentiam in baptizato potius esse verum peccatum quàm pravo habitus qui in homine etiam justificato non rarò remanent.

Quartum. Reatus annectitur concupiscentiæ non ratione sui præcisè, sicut adulterio, sed præcipuè ratione alterius, privationis scilicet, sive potius jacturæ justitiæ originalis, cum quâ in non baptizatis reperitur. Sic intelligendum esse videtur famosum D. Augustini pronuntiatum, quo abutantur Calvinus et Jansenius: Concupiscentia in renatis transit reatu, movet acta.

Quintum. Concupiscentia (quoad speciem accepta) non materialiter duntaxat, sed et formaliter, id est, non solùm quatenus est appetitus boni sensibilis, sed etiam quatenus est appetitus aliquando insurgens in rationem, oritur ex naturali constitutione hominis, qui est animal rationale, et ideò ex se non potest esse malum moris, sed entis tantùm, sive imperfectio naturalis.

Sextum. Apostolus, et ipso duce Augustinus, concupiscentiam, quoad speciem et gradum, qualis est in presenti ordine, in ipsis regeneratis voluit, occa-

tum, etc., dicit, quia Adæ peccati effectus est, et actualium delictorum radix et origo; quamquam Augustinus potuit, imò debuit, aliquando saltem, illam vocare *vitiū*, sive *veram naturæ depravationem*, quia, ut ostendimus, sensi hominem creati à Deo non potuisse cum concupiscentiâ quoad gradum simili illius quâ continuò torquemur.

ARTICULUS II.

Præcipuæ theologorum catholicorum de peccati originalis naturâ sententiæ produuntur.

— PRIMA OPINIO. — Fingit peccatum originale esse ipsam actualem Adami inobedientiam, quam Deus omnibus Adæ nepotibus in peccatum imputat. Unde Adæ posterii nullum ex eo peccatum *intrinsecè* et *formaliter* contrahunt, sed *effectivè* duntaxat quatenus luunt pœnas paterni scelæris ad eum modum, quo filii nobilium virorum, qui in regem et patriam conjuraverunt, paterni criminis supplicium subire solent. Ita Albertus Pighius, insignis aliunde theologus et mathematicus, Ultrajecti mortuus anno 1545; ita Ambrosius Politæ, Catharinus, dictus Dominicanus, qui conc. Trid. interfuit, vir summis adversus sui temporis hæreticos laboribus felicissimè perfunctus, sed singularibus partimque communibus opinionibus impensius addictus.

Hæc opinio doctioribus theologis non probatur, et meritò quidem. Etenim conc. Trid. sess. 5, can. 3 et 5, præcæntibus antiquis synodis, Arausicanâ secundâ, Milevitanâ, etc., definit, peccatum originale *origiue unum esse et propagatione, unicuique proprium esse, per baptismum non tantum radi, aut non imputari, sed etiam tolli, sive deleri, etc.* At hæc doctrina non coheret cum opinione commemoratâ; quod enim in homine nonnisi per imputationem existit remittitur per solam non imputationem, sive ex homine non deletur, cum ipsi intrinsecè non sit insitum; quod intrinsecè et formaliter non est in Adæ nepotibus, sed extrinsecè duntaxat, unicuique proprium non est, sed omnibus commune. Etenim verè et formaliter justificamus in Christo; ergo verè et formaliter peccavimus in Adamo, sive ex Adam unicuique nostrum inheret aliquid quod veram habet peccati rationem; *sicut enim, inquit Apostolus, in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur.*

OPINIO SECUNDA. — Tradit peccatum originale consistere in morbidâ et vitiosâ mentis qualitate, id est animæ concupiscentiâ prava desideria perpetuò excitante, quæ ex corruptione sive morbidâ qualitate carnis in animam carni unitam derivatur. Ita visum fuit undecimo sæculo Petro Lombardo in secundo Sententiarum libro; quam sententiam, utpote Augustinianæ doctrinæ (ut opinabantur) consonam, non pauci postea propugnaverunt.

Hæc opinio præstantioribus theologis non arridet, et idèò hodiè vulgò rejicitur, et quidem justis ex causis; 1° enim si peccatum originale est qualitas vitiosa, sive concupiscentiâ, quâ anima propensa est ad bona sensibilia contra rationis ordinem appetenda, ut dicunt hujus opinionis patroni, peccatum originale

(quamvis negent et idèò non errent) *formaliter* post baptismum remanebit; languor enim iste et propensio ad peccatum in baptizatis viget... 2° Si, ut iisdem theologis videtur, commemorata animæ concupiscentiâ, quæ peccatum originale formaliter constituit, est qualitas *positiva*, Deus videbitur esse peccati auctor; est enim cujuslibet rei *positivæ* prima causa... 3° Etsi fortassis concupiscentiâ, qualis in carne ex Adamo tractâ residet, in se sit vitiosa, tamen, non admissâ justitiæ originalis jacturâ, impossibile prorsus est, ut animam in instanti, quo carni illi unitur, propriè dicto peccato inficiat, quemadmodum postea ostendemus... Neque movere debent quæ congerunt isti theologi testimonia ad probandum peccatum originale *formaliter* consistere in præfatâ pravâ qualitate, sive concupiscentiâ animæ; si enim probant concupiscentiam carni Adæ insitam esse vitiosam qualitatem, certè non probant formalem peccati originalis rationem in illâ concupiscentiâ esse reponendam, cum illa concupiscentiâ, ut ostendimus, non sit formaliter peccatum; et commemorata animæ concupiscentiâ in baptizatis superstit, ut iterum diximus.

TERTIA OPINIO. — Reponit formalem peccati originalis rationem in jacturâ justitiæ, sive gratiæ, originalis, illatâ per Adæ inobedientiam, quæ nostra est *moraliter*. Quæ sententia ut intelligatur,

Observa 1°, justitiam originalem, cum quâ creatus est Adam, complexam fuisse gratiam sanctificantem, quâ Adami mens erat Deo omnimodè subdita, pars inferior, sive, ut aiunt, *sensualitas*, superiori, sive rationalitati, perfectè subjecta, et corpus omnino lesionis et corruptionis expertus; ita ut sensus rationis, et ratio supremo Conditori in omnibus subiceretur, et idèò homo ad supernaturalem dignitatis gradum erectus esset impassibilis, immortalis, etc. Jactura hujus justitiæ, in quâ originalis macule essentiam collocant hujus opinionis defensores, sumitur quoad primum duntaxat effectum, non quoad secundum, id est quatenus importat rationis Deo subjectionem, per immunitatem saltem à peccatis mortalibus, non quatenus importat, sive includit, perfectam submissionem sensus rationi, immunitatem à doloribus, morte, etc. Scilicet quoad istum effectum jactura justitiæ originalis remanet in regeneratis, in quibus non remanet peccatum originale. Hunc sensum apertè indicat D. Thomas 1-2, q. 82, a. 3.

Observa 2°, eosdem theologos reponere peccati originalis *formalem* in jacturâ justitiæ originalis exposito sensu sumptæ, non in ejus *carentiâ*; aliud scilicet hic est *jactura* justitiæ originalis, aliud ejus *carentiâ*. In jacturâ justitiæ originalis consistit peccati originalis essentia, non in ejus *carentiâ* præcisè, quia in presenti statu omnes in Adamo ad justitiam originalem destinati sumus, quo proinde peccante omnes cum ipso peccavimus, id est justitiam originalem sibi amittente et nos nobis ipsis amissimus. Unde peccato originali non inficimur præcisè quia caremus justitiâ originali (câ enim caruissemus in statu naturæ puræ absque peccato), sed quis eam habere deberemus in Adamo,

et cum Adamo, et illam non habemus, sed cum ipso et in ipso amissimus.

Observa 3^a, eosdem theologos dicere illam justitiæ originalis jacturam Adæ peccato fuisse illatam. Jactura videlicet originalis justitiæ causam requirit, quæ alia esse nequit quàm peccatum alienâ voluntate commissum; non enim amittitur justitiâ originalis nisi per id quod eam expellit; id autem quod justitiâ expellit solum est peccatum; at istud peccatum in infantibus sine justitiâ originali nascentibus non est peccatum proprium, sive propriâ voluntate commissum; ergo est alienum, seu alienâ voluntate factum.

Observa 4^a, eosdem doctores asserere peccatum, quod fuit causa jacturæ justitiæ originalis, esse moraliter nostrum, quia vi decreti, quo Deus Adam totius generis humani caput constituerat, omnes in Adamo et cum Adamo peccavimus. Et verò, cùm omne peccatum essentialiter sit voluntarium, parvuli rei et peccatores esse non possunt nisi verè in Adamo et cum Adamo peccaverint.

Observa 5^a, perfectam mentis Deo subjectionem per immunitatem saltem à delictis mortalibus, in cujus jacturâ, ex observatione primâ, peccati originalis essentiam ponunt commemorati theologi, esse habitualem, non actualem subjectionem. Enimverò, si in actualis illius subjectionis jacturâ consisteret peccati originalis essentia, baptismus, qui peccatum originale delet, actualem illam subjectionem in infantibus produceret (homo enim peccati originalis remissionem consequitur per reparationem justitiæ originalis, sive mentis Deo subjectionis); quod sanè falsum est, siquidem actualis Deo subjectionis capaces non sunt parvuli; ipsis ergo infunditur dumtaxat habitus illius subjectionis per charitatem habitualem, seu gratiam sanctificantem, et ideò peccati originalis essentia consistit in habitualis illius subjectionis jacturâ.

Observa 6^a, eosdem theologos peccatum originale hæc non sumere pro liberâ præcepti transgressione, sive pro acta pugnantem cum lege. Hoc quippe sensu accepta fuit prima inobedientia, quam Adam, et nos cum ipso, liberè commisit; illud ergo sumunt pro eo quod in Adamo post primam inobedientiam extitit, et ideò in omnibus, qui ex eo nascuntur, quo et ipse et ipsi non peccantes, sed peccatores evaserunt, sive pro habituali voluntatis aversione à Deo, seu maculâ mentem Deo invisam reddente. Totum illud elucescit ex eo quòd dicant, *jacturam justitiæ originalis, in quò peccati originalis formale constituunt, oriri ex primâ Adæ inobedientiâ, quæ moraliter fuit nostra*. Duplicem istam peccati originalis acceptionem designavit Apostolus, Rom. 5, dicendo, *in Adam omnes peccasse, et per Adam peccatores constitutos esse multos*.

His præmissis, originalis maculæ formale, quatenus fuit in Adam post actualem peccatum, et est infantibus ex eo nascentibus, consistere in prædictâ jacturâ subjectionis mentis divinæ voluntati, probare aggreduuntur commemorati theologi sequentibus argumentis.

ARGUMENTUM PRIMUM. — In sententiâ peccatum ori-

ginale constituyente in jacturâ justitiæ originalis quoad primarium suum effectum, qui erat voluntatem Deo subdicere per supersaturalia dona, melius et facilius exponuntur, Scripturæ, Patrum et conciliorum verba de peccato originali; imò in adversâ opinione plura saltem nequaquam explicari possunt; illa ergo sententiâ cæteris est præhabenda. Probant aut. hæc in modum. Sacri codices, Patres, concilia, dicunt, *peccatum originale esse mortem animæ, feditatem, injustitiam*, etc. Vi illius peccati infantem verè et propriè esse peccatorem, *peccatum illud esse peccatum Adæ, quod propagatione ad omnes est transmissum, quod unicuique inest, quod est unicuique proprium, quod verè et propriè tollitur per baptismum*, etc. Hæc omnia docet synodus Tridentina sessione 5, de peccato originali, secuta, ut loquitur, *sacrorum Scripturarum, probatissimorum conciliorum, et sanctorum Patrum testimonio*, imprimis S. Augustini, cujus verba sæpius in fidei tesseram erexit, et tandem *Ecclésiæ judicium et consensum*; at hæc in relatâ sententiâ optimè explicantur, et in aliâ, saltem omnia, non possunt explicari; ergo. — Minorem per partes sic probant. 1° Sicut gratia sanctificans est vita, decor, bonitas et justitia hominis, sic è converso privatio gratiæ sanctificantis est mors animæ, feditas, injustitia, etc. 2° Per solam privationem gratiæ sanctificantis homo dicitur habitualiter peccator; neque enim dicitur peccator præcisè quia peccavit, cùm ipsi justificati peccaverint, nec dicantur peccatores; dicitur ergo et est habitualiter peccator quia habitualiter privatur justitiâ, sive gratiâ sanctificante. 3° Illa privatio propagatione transfunditur, et eâ transfusa transfunditur ipsum Adæ peccatum, sicut si Adamus stetisset in justitiâ, propagatione transmissa fuisset justitiâ originalis. 4° Unicuique tam inest, et unicuique tam proprium peccatum originale quàm unicuique fuisset insitis, et unicuique propria originalis justitiâ. 5° Per baptismum verè diffunditur in animam gratia sanctificans; ergo per baptismum verè et propriè tollitur privatio gratiæ originalis, et ideò peccatum originale.

Hæc autem, addunt iidem theologi, in aliâ sententiâ feliciter explicari non posse satis superque potest; quomodò enim in adversâ opinione infantes non peccantes sed peccatores essent? Quomodò peccatum originale esset feditas, malitia, injustitia, etc.?

ARGUMENTUM SECUNDUM. — In eo reponenda est peccati originalis natura in quo eam reposuit D. Aug., cujus doctrinam de peccato, præsertim originem, et gratiæ necessitate specialiter approbavit Ecclesia; at Aug. peccati originalis naturam collocavit in *concupiscentiæ reatu*, id est habituali voluntatis aversione à Deo, sive in privatione gratiæ originalis quatenus voluntas per eam Deo subdicebatur; id enim unicè probant præpò innumeri textus D. Augustini, quos adducit Jansenius toto libro 1 de statu naturæ lapsæ. Et verò S. doctor ait lib. 1 Retractationum cap. 15, n. 2, *reatum concupiscentiæ in baptismo solvi*. . . Lib. 4 de Nuptiis et Concupiscentiâ cap. 22, n. 25, *concupiscen-*

riam sacramento regenerationis experiari... Lib. 2 contra Julianum, cap. 3, n. 5, *concupiscentiam renitti in reatu, movere in actu*, etc. — Hunc D. Aug. sensum esse censuit D. Thomas 1-2, q. 82, art. 5, et ex auctoritate Augustini auctoritatem in hanc sententiam inductus videtur.

His ponderatis, D. Arselmus, lib. de conceptu virginali, cap. 26, exclamavit: *Hoc peccatum, quod originale dico, aliud intelligere nequeo in ipsis infantibus, nisi ipsam, quam supra posui, factam per inobedientiam Adæ justitiæ debitæ nuditatem.*

Neque libere theologi moventur argutiis, quas novissimis hinc temporibus in aulam miserunt quidam (inter quos Coletus) positivæ peccati naturæ defensores. Etenim recentiores illi sic arguant: Privatio justitiæ originalis est effectus peccati; idè enim Adam et nos justitiæ expertes nascimur, quia cum ipso et in ipso peccavimus; ergo non est peccati originalis formalis ratio.

Verùm, inquit illi doctores, isti recentiores non intelligunt sententiam quam impugnant. Privatio scilicet justitiæ est simul effectus peccati et peccatum sub diverso respectu. Est effectus actualis Adæ peccati præteriti, quod nostrum est, quia illud in Adam omnes commisimus; est autem verè et propriè in nobis, et fuit in Adamo, peccatum habituale ad eum modum quo, præterito peccati actu, v. g., adulterii, stabiliter remanet intus in homine peccatum veri nominis, sive macula, propter quod dicitur peccator; neque enim aliquid concipi potest quod stabiliter inhaereat homini, et habeat veri peccati rationem, postquam transit peccati actus, præter privationem gratiæ sanctificantis. Equidem D. Thomas, citato loco et 1-2, q. 85, a. 5, dicit subtractionem justitiæ originalis habere rationem penæ, sicut etiam subtractionem gratiæ (in peccatore); at immeritò inde inferunt privationem justitiæ originalis esse tantum effectum, sive penam peccati originalis, non ejus formale; discrimen enim est inter privationem justitiæ originalis, et ejus subtractionem, de qua solè ibi loquitur D. Thomas; subtractio videlicet gratiæ originalis, reverè est pœna peccati in primo parente admissi, et idè fit à solo Deo; privatio è converso illius in nostro stata verè peccatum est, quatenus est voluntarius et liber defectus justitiæ quæ ex divinâ ordinatione homini in suâ creatione inesse debebat, ut docet S. doctor loco citato, et Sylvius in eundem locum.

Eidem theologi mirantur quòd isti recentiores citata Scripturæ et Patrum oracula eludere conentur rependo ea esse intelligenda de primario peccati effecti, qui notior est, et consistit in privatione justitiæ, non de ratione ejus constituti; quid enim, inquit, talibus argutiis eludi non posset? Dicunt Patres peccatum originale consistere in privatione gratiæ originalis in reatu concupiscentiæ, imò in alio consistere non posse; quæ profectò, si formale peccati originalis non tangunt, evertenda erit vocum et rerum ubique recepta notit.

Iidem commemorati theologi pluris non faciunt hanc eorundem recentiorum cavillationem. Si peccatum originale formaliter consisteret in privatione justitiæ originalis, nullum esset discrimen inter peccatum originale, et peccatum mortale actuale; cum istud prius etiam hominem gratiæ sanctificante, et habituali subjectione Deo... Notum quippe est peccatum mortale actuale propriè, originale verò alienà voluntate contrahi, et idè istud essentialiter referri ad primum parentem, qui ex divinâ ordinatione erat caput generis humani.

Iidem positivæ peccati naturæ patroni præfatis theologis opponunt ipsos in suâ sententiâ explicare non posse quod statuit conc. Trid. sessione 5: *Peccatum originale esse suum origine et propagatione, non imitatione transfusum omnibus, et unicuique propriam inesse...* Sed plumbeam illud argumentum flocci faciunt: vel enim, inveniunt, loquitur sancta synodus de actuali Adæ peccato, vel de habituali maculâ, quæ Adam coinquinatus fuit post suam inobedientiam, vel de utroque peccato. Si primum, significavit actuale Adæ peccatum esse unum in nobis et Adamo quatenus illud cum ipso et in ipso commisimus... Si secundum, indicavit habituale peccatum quod Adæ præteritè actuali ejus inobedientiâ inhaesit, nobis etiam cum ex eo nascimur inherere... Si tertium, intendit actuale et habituale Adæ delictum unum in Adam et in nobis esse, quia primum in illo commisimus, et altero ex eo originem ducendo indicimur, sicut unicuique nostrum proprium inest; quæ profectò, addant, nostræ sententiæ non nocent.

Opponitur tandem iisdem theologis, concupiscentiam, cum sit effectus peccati originalis, non posse esse materiale peccati originalis, siquidem materiale peccati originalis est quid primum in peccato originali, quod concipitur ante ipsius formale, nec concupiscentiæ reatum esse posse peccati originalis formale, cum concupiscentia subsequatur peccatum originale, non ipsum precedat, vel comitetur, sive ejus essentiam non constituit.

Verùm respondent argumentum eò collimare ut erroris insinulentur SS. Aug. et Thomas; docet enim uterque, formale in peccato originali esse privationem justitiæ originalis per quam voluntas subijciebatur Deo, materiale verò in eodem peccato consistere in inordinatione appetitûs inferioris, quæ remanet in baptizatis, et idè rationem non habet veri peccati. Hæc, ut dictum est, expressisse videtur D. Augustinus, dicendo *concupiscentiam in baptismo renitti reatu* (quia per eum mens per habitus supernaturales habitualiter convertitur ad Deum), *remanere verò acti* (quia rebellio partis inferioris adversus superiorem manet in baptizatis, in quibus nihil est damnationis). Porrò mentem SS. Augustini et Thomæ assecuti non sunt commemorati argumenti architecti. Non enim intendunt concupiscentiæ actus, sive inordinationem appetitûs inferioris, esse in peccato originali aliquid materiale eo sensu quo materia est quid primum in corpore, sed eo sensu quòd sicut materiale, sive physicum pec-

cati, non est peccatum, ita inordinatio appetitûs inferioris non est verum peccatum, quia se habet in peccato originali ut materia sive physicum in peccato; unde non ait D. Thomas inordinatum illam esse materiam peccati originalis, sed in eo esse sicut quiddam materiale. Quamquam reponi posset, hoc sensu in mente SS. doctorum, concupiscentiam esse materiam peccati originalis, formale verò ejus reatum, sive privationem gratiæ sanctificantis, quòd Deus, qui nostram naturam in Adamo à concupiscentiâ fecit immunem, decrevit ut gratia sua sanctificans non habitaret in animâ concupiscentiæ obnoxia, nisi ipse huic decreto in Christo renuntiaret.

Unde, cum concupiscentia transit ad posteros Adæ, gratia sanctificans expellitur, non ex naturâ concupiscentiæ, ut contendit Jansenius, sed ex consilio Dei ita liberè decernentis. Hæc autem admissâ hypothesi, concupiscentia est materia peccati originalis, ejus autem forma privatio gratiæ sanctificantis. Et verò prius concipitur concupiscentia, quàm peccati originalis forma, quæ ex ipsâ sequitur, etsi privatio gratiæ sanctificantis, ubi adest concupiscentia, ex Dei consilio primitus oriatur. Quare, pergunt iidem auctores, si adversarij attendere voluissent ad statum præsentis questionis; illicò intellexissent, concupiscentiam in hoc ordine esse effectum actualis Adæ peccati, non habitualis, sive originalis; quod ex eo nascendo inficimur. Eò tendit quod aiunt Patres, *animam in corpore tanquam in vase vitato corrumpi*, id est, animam carni concupiscentiæ obnoxie unitam statim in presenti ordine contrahere privationem gratiæ sanctificantis, et ideò peccatum originale.

Quid sentiendum de ultimâ opinione modò expositâ?

— Si in re tam obscurâ opinionem amplecti sapientis esset, huic profectò sententiæ primas daremus, quia videtur esse opinio D. Thomæ loco citato, quia per eam minori cum difficultate exponitur celebre D. Augustini effatum, *concupiscentia in regeneratis transit reatu, manet actu*, quia per eam haud difficilè explicatur transmissio peccati originalis; quia demùm quod diximus de essentiâ peccati universim accepti, ipsum scilicet consistere in privatione, videtur exigere, ut essentiâ peccati originalis constituatur in privatione justitiæ, cum quâ creatus est Adam.

Nihilominus cum peccatum originale sit peccatum singularis cujusdam speciei, non audemus commemoratam sententiam propugnare, aut certam esse pronuntiare; illam enim ignorasse videntur SS. Augustinus et Hieronymus. Ille videlicet citato libro de moribus Ecclesiæ, cap. 22, asserit, *nihil esse peccato originali ad intelligendum secretius*; quod verum non videtur in hoc systemate. Deinde sæpiùs declaravit se nullatenus explicare posse peccati originalis traductionem, et ideò hæc super difficultate consuluit, ut postea ostendemus, D. Hieronymum, qui in isto nodò solvendo non fuit feliciter; sed in commemorato systemate illa transmissio haud difficilè exponitur. Jam verò quæro an certum, aut etiam probabile sit, quosdam recentiores, doctissimos licet, in intelligendâ peccati

originalis naturâ acutiores fuisse duobus illis eximiiis doctoribus, quos suscitavit Deus ad refellendum Pelagianorum errorem? Et ideò an hoc in puncto probabilis videri debeat opinio quam ipsi penitus ignoraverunt. Quod certè non existimamus, præsertim cum divina traditio circa peccatum originale eorum ætate minùs fuerit obscura quàm hisce temporibus.

CAPUT III.

De modo quo traducitur peccatum originale.

Divus Augustinus hoc Pelagianorum argumento pressus, *si anima ab Adamo non trahitur, sed à Deo creatur, et singulis infunditur, peccatum originale, quod in animâ sedem habet, non potest ab Adamo trahi*, hoc, inquam, dilemmate pressus, incertus quid responderet, D. Hieronymum epist. olim 29, nunc 147, et aliis consuluit, à quo indubiè solidam non accepit solutionem; dubitavit enim ad mortem usque, utrùm anima esset ex traduce, an singulæ ex nihilo à Deo perpetuò crearentur.

Quamobrem, ut idem argumentum à novis Pelagianis, Socinianis, Deistis, ad nanseam usque propositum pro modulo nostro diluamus, cum doctissimo Bellarmino expendemus 1°, quænam sit animæ origo... 2° Quomodò anima per suam cum carne unionem vitetur.

ARTICULUS PRIMUS.

Quænam sit animæ origo?

Varia super animæ origine systemata, quorum pleraque absurda sunt, satis ostendunt quot et quanta fragmenta pariat, aut parere possit ingenium humanum. Præcipua sic breviter referemus et refellemus, ut commune et certum stabiliamus.

PRIMUM SYSTEMA — Animas quasdam divinæ substantiæ particulas effectit, quæ idcirco nec propriè crearentur, nec ex parentibus traducerentur, sed miro modo à Deo inspirarentur. Ita visum fuit primò Stoicis, deinde Gnosticis, Manichæis et Priscillianistis, ut refert D. Aug. lib. de hæresibus, hæresis 6, 46 et 70... Scripturæ, traditioni, et rationi manifestè repugnat, ex quibus constat quidquid Deo intrinsicè esse Deum ipsum, et animam per peccatum maculari posse, quod divinæ substantiæ accedere nequit. Unde ut hæreticum et insulsum fuit eliminatum.

SECUNDUM SYSTEMA — Animas cum angelis à Deo primitus ex nihilo creatas esse asseruit, ac deinde ob delicta ab ipsis eo in statu commissa ab eodem Deo in corpora veluti in carceres ad peccata expianda fuisse detrusas et amandas. Duos maximos antiquitatis viros sibi vindicat, Platonem qui illud excogitavit, ac Origenem qui postea illud propugnavit. Nihilominus falsissimum est, utpotè særis Litteris manifestè adversum. Etenim, ut alia præteream, Apostolus clamat *electum fuisse Jacob, et non electum Esau, antequàm quidquam boni aut mali egressent, et unumquemque in ultimo judicio ante tribunal Christi aut puniendum aut remunerandum esse propter opera sive bona, sive mala, quæ gessit dum esset in corpore*; quæ sanè evincunt

Jacob et Essu priusquam nati essent, sive ex animâ et corpore coalescerent, nihil boni aut mali egisse, et Deum in hominibus velut bonum aut malum non esse reputaturum, nisi quod dum viverent, id est corpore et animâ compingerentur, reipsâ egerunt.

TERTIUM SYSTEMA — Finxit animas cum angelis initio conditas, et peccati puras, in corpora nascentium vel divinitus mitti, vel sponte suâ labi. D. Aug. lib. 5 de libero Arbitrio, capitibus 20 et 21, inter quatuor animarum incarnationis modos duplicem hanc animæ cum corpore unionem recenset... Stultam sanè primâ fronte se prodit; videtur enim omnino absurdum fingere à summè sapiente Namine unam hominis partem initio mundi conditam fuisse, alteram ejusdem hominis partem post multa secula creari.

QUARTUM SYSTEMA — Animas ex traduce oriri docuit, id est ex animâ patris fieri animam filii per emissionem incorporei seminis, sicut ex corpore patris fit corpus filii per emissionem corporei seminis. Hoc est systema quod, aliis rejectis, unâ cum illo quod animas in singularum conceptione à Deo creari dicebat, in Ecclesiâ celebrius erasit. Plurimis olim placuit, Augustino verò, post exortam pelagianam hæresim, eâ potissimum ex causâ quòd diluendis eorumdem Pelagianorum adversus peccatum originale argumentis magis idoneum videretur. Etenim S. doctor inter opinionem de animarum traductione per mirabilem infusionem spiritalis seminis, et opinionem de quotidianâ et momentaneâ animarum creatione, ad finem usque vitæ dabilis et anceps hesit; id enim testatur D. Fulgentius. *Questionis*, inquit lib. 5 de Veritate prædestinationis et gratiæ, cap. 18 (de origine animæ), *profunditatem sibi impercrustabilem cernens, nullam voluit hujus rei definitam præferre sententiam: incongruam præterea existimans, aliquid affirmare sine dubitatione velle, quod alter posset contrariâ responsione contrellere; cujus tam in decimo libro de Genes. ad litteram, quàm in libris ad Vincentium Victorem de origine animæ, necnon in libro primo ex duobus quos ad S. Hieronymum scripsit, in tribus quoque epistolis quas ad Optatum episcopum de hæc questione composuit, disputatione refulget non vixit copiosâ quàm profundâ, et eò magis laudabilî, quia congruâ temperie moderatâ, ubi quidquid ingenii acuminis, quidquid ratiocinationis ordinis, quidquid auctoritatis pondere inquirendum discutendisque conspexit, et inquisivit singulariter, et discussit. Consensus tamen ab utraq; definitione continuit, ne laborum tantæ disputationis inimitè acciperet, quem cujuslibet sententiæ temeraria definitio vacuaret.* Prolixus ille textus eximios gratiæ præconis sensu et singularem sapientiam patefecit, et eorum ora obstruit qui hanc dubitationem Augustino erimini vertere ausi sunt; et verò, si in hoc culpandus esset S. doctor, culpandi forent et Patres et doctores quos in eadem dubitatione ad undecimum usque sæculum versatos fuisse ritò ostendit Norisius vindic. cap. 4, § 5. Neque obtendas eum iisdem censoribus evidens fuisse animam spiritualement et immortalem non potuisse esse ex traduce, et ideò illi Augustini perplexitatî nullum fuisse locum; hæc enim per-

plexitas respexit non semen corporeum animæ, sed incorporeum semen, an nempe in quâdam occultâ et invisibili viâ aorsum ex patre currat in matrem, cum sit conceptus in femina, ut ipse ait epist. 190 ad Optatum, aliàs 157, cap. 4, n. 15; opinio autem affirmans nihil absurdi involvit, cum S. Bonaventura et multi alii Scholastici admittant materiam spiritualement non esse impossibilem, inquit Norisius loco citato; hæc quippe spiritali animæ materiâ admissâ hæc difficile erit propugnare animarum educationem secundum formam ex eadem materiâ spiritali. Demùm Augustini hæc super questione dubitatio defensore non indiget; ipse enim eam tuitus est dum ostendit illum prudentissimum esse reputandum qui in difficillimâ questione judicium suspendit, cum nihil certî ab Ecclesiâ definitum esse cognoscit. *Ubi*, inquit lib. 2 de peccatorum meritis et remissione, cap. 56, n. 59, questionem de animæ origine versans, *de re obscurissimâ disputatur, non adjuvantibus divinarum Scripturarum certis clarisque documentis, cohibere se debet humana præsumptio, nihil faciens in partem alteram declinando.*

Quamquam autem Augustini dubitatio per longam annorum seriem pluribus Patribus placuit, præsens tamen systema per modum etiam hypothesis hodie propugnare non liceret, ut mox dicturi sumus. Et verò, fatente ipso Norisio loco citato, animarum creatio in Ecclesiâ orientali consensu fuit credita. Præterea, istud systema incorporeum semen in animâ admittens nequaquam potest intelligi, et omnino periculosum videtur propter admissionem partium etiam spiritalium in animâ. Tandem hujus systematis patroni, sive materiæ spiritalis animæ defensores, inter se non consentiunt circa modum quo anima ex illâ materiâ educitur, sive egreditur, quinimò sese invicem acerrimè oppugnant. Alii enim animam ex semine spiritali efformari volunt, sicut corpus ex semine corporeo producitur; alii (ut Alipius Boylof Augustinianus apud Norisium loco citato) eo sensu animarum traductionem possibilem defendunt, quòd anima ut Dei instrumentum alteram animam potest creare, quæ virtutem, inquam, creaturæ consensuolari posse nobiles scholastici existimârunt.

QUINTUM SYSTEMA — Tradit omnes animas simul cum animâ Adæ erectas ab eo in nepotes suos, non ut partem seminis, sed unâ cum semine esse transmittendas. Hoc fortassis systema tetigit Augustinum, cum proximè citatâ epist. 190 ad Optatum cap. 4, n. 15, quæsitivè, an semen incorporeum animæ in semine corporis lateret. Istud profectò systema incredibile esse iisdem meritò præconant S. doctor. Unde S. Leo epistolâ ad Turibium episcopum Austriensem, cap. 10, Origenis sententiam de antiquâ ac simultaneâ animarum creatione refellens dixit: *Catholica fides eos (Origenistas) à corpore suo unitatis abscidit, constanter prædicans atque veraciter, quòd animæ hominum priusquam suis inspirarentur corporibus non fulre, nec ab alio incorporantur, nisi ab aplice Deo, qui et ipsarum est creator et corporum... Hæc aliunde sententiâ peccati originalis transmissionis nodam non solvit. Si enim immensa*

animarum multitudo in Adâ animæ veluti visceribus inclusa Adamo peccante peccavit, verum non erit quod ait Apost. Rom. 5, « regnâsse mortem etiâ in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ » (omnes enim propriâ voluntate ut Adâmus peccâssent) : si è converso non peccavit, unde evenit ut animæ à D. o creatæ, quæ per se nunquam peccaverunt, peccato inficiantur?

SEXTRUM SYSTEMA — Animæ originem, ita, Deo volentis, humanæ menti imperviam fecit, ut de eâ aliquid certi pronuntiare velle, temeritatis, quin et erroris sit non ferendi. Hæc in sententiâ ad mortem usque versatus fuit D. Augustinus, ut dictum est in expositione quarti systematis, quod et confirmat ista ipsius declaratio lib. 1 Retract. cap. 1, n. 3: *Quod attinet ad animæ originem, utrum de illo uno sit, qui primianus creatus est, quando factus est homo in animam vivam, an similiter ita fiant singulis singuli, nec tunc sciebam, nec adhuc scio.* Hanc Augustini sententiam amplexi sunt sexto seculo episcopi in Sardinia exules, septimo SS. Gregorius Magnus, et Isidorus Hispanensis, nono S. Prudentius Tricassinus episcopus, duodecimo Hugo Victorinus apud Norisium loco citato. — Præ cæteris observatione digna sunt, et D. Augustino gloriosa SS. Gregorii et Isidori pronuntia, quæ idcirco oculis subijciemus. Ille, apud Norisium vindic. cap. 4, paragrapho 3, lib. 7, epist. 53, ad Secundinum ait: « De origine animæ inter sanctos Patres requisitio non parva versata est; sed utrum ipsa ab Adâm descenderit, an certè singulis detur, incertum remansit, eamque in hæc vitâ insolubilem fassi sunt quæstionem; gravis enim quæstio est, nec valet ab homine comprehendi... Iste apud eundem Norisium ibidem lib. 2 Officior. Ecclesiasticar. cap. 25, inter sententias quas de fide tenendas proponit, hanc recenset, quod incerta sit animæ origo.

ULTIMUM SYSTEMA — Admittit et propagat quotidianam animarum à Deo creationem, earumque corporibus, cum in uteris matrum ad animationem præparata sunt, infusionem. Pro isto sit

CONCLUSIO. — Animæ non sunt ex traduce, etiam per semen spirituale, sed per creationem singulis à Deo infunduntur: magno Theologorum, qui à quintingentis annis floruerunt, consensu corroboratur.

Hanc sententiam probare solent multi theologii, etiam insignes, his Scripturæ oraculis, qui finxit sigillatim corda, id est, animas eorum, Psalmo 52....: *Revertatur pulvis in terram unde erat, et spiritus redeat ad Deum qui dedit illum*, Ecclesiastæ ultimo....: *Finis spiritus hominis in eo*, Zachariæ cap. 12....: *Parentes patres carnis, Deus Pater spirituum*, Epist. ad Hebræos, cap. 12, etc.

Verùm D. Augustinus epistolâ nunc 166, alias 23, cap. 8, n. 26, monet D. Hieronymum hæc testimonia non esse invicti roboris, nec vult opinionem de quotidiana animarum creatione illis silâ probari, quia ita asserunt animarum omnium conditorem esse Deum, ut non indicent modum quo à Deo sint conditæ, an per creationem ex nihilo, an per propagationem ex

animâ primii parentis. Igitur aliæ adducende sunt probationes.

Verùm hic sedulo observandum est (quod nonnulli recentiores vel incaute, vel inscite, satis non attenderunt), duos ex præstantissimis doctoribus qui novis simis hisce temporibus Ecclesiam illustrârunt, scilicet doctissimos cardinales Robertum Bellarminum et Henricum Norisium, à sese invicem graviter dissentire circa istam quæstionem, utrum sententia de quotidiana animarum à Deo creatione traditione ecclesiasticâ certa sit, vel non; affirmaverat Bellarminus lib. 4 de amissionis gratiæ et statu peccati cap. 11 et in sua assertionis patrocinium adduxerat plurimos Patres tum græcos, cum latinos, scilicet inter primos D. Chrysostomum homiliâ 23 in varia loca Matthæi dicentem: *Animæ nec generat, nec generatur, nec ulum agnoscit patrem, præter eum cujus voluntate creata est....* S. Cyrillum Alex. lib. 1 in Joannem cap. 9.... Gregorium Nyssenum lib. de animâ cap. 6, Theodorum lib. 5 ad Græcos.... Inter Latinos autem: S. Hilarium lib. 10 de Trinitate ante libri medium, ubi ait: *Animæ hominis opus est Dei, carnis verò generatio semper ex carne est....* D. Ambrosium lib. de arcâ et Noe cap. 4, dicentem: *Ex nullo homine generantur animæ....* D. Hieronymum in caput ultimum Ecclesiastæ asserentem, *videndos esse eos, qui putant animas ex corporibus serri, et non à Deo, sed à corporum parentibus generari*, et epistolâ ad Pammachium, ante medium, *ecclesiasticum dogma esse, ut Deus quotidie animas fabricetur....* S. Leonem epistolâ ad Turibium, cap. 10, cujus verba relata sunt, et epistolâ 11 ad Julianum docentem, eo modo nobis animas inspirari, quo fuit inspirata Christo, et ideò ex parentibus non propagari; quin et ipsum S. Augustinum commemorat epistolâ 190 ad Optatum dicentem: *Propaginem animarum inconsideratâ temeritate defendunt, ac deinde aicentem de sententiâ Tertulliani, qui proponebat traducem animarum: Quo quid perversius dici potest? ex quibus inferunt nonnulli (non Bellarminus) meritò D. Thomam 1 p., q. 118, a. 2, opinionem de traduce animarum hæreticam pronuntiasse.*

At cum recentiores quidam his Patrum testimoniis moti D. Augustini de animarum origine dubitationem erroris arguerent, Norisius in vindiciis suis c. 4 paragrapho 5, *animarum creationem Ecclesiæ traditione certam non esse*, et ideò deceptum esse Bellarminum, probare aggressus est. Hinc citata Hieronymi, Leonis, Augustini, et Thomæ testimonia seorsim expendit, et perperam allegari prætendit. Etenim, ipso dicente, Hieronymus risum, de quo commentario in caput ultimum Ecclesiastæ, lectis D. Augustini epistolis, deposuit epist. 172, alias 39 apud Augustinum, in quâ Augustini dubitationem impensè laudat, et in hæc quæstione *unumquemque in suo sensu abundare* permitit; quod attinet ad ejus dictum epistolâ ad Pammachium, reponit non legi apud S. doctorem, *ecclesiasticum dogma* (ut citat Bellarminus), sed cum parenthesis (quod ecclesiasticum est secundum eloquia Salvatoris), ut sensus sit, sententiam de animarum creatione in mente

illus assertorum esse consonam *eloquiis Salvatoris*. Etverò Hieronymus, referente ipso Bellarmino loco citato, ad quartam sententiam, epistolâ ad Marcellinum, etc., opinionem de *traduce* in Ecclesiâ occidentali *prævaluisse* asserit.... D. Leo, addit idem theologus, epistolâ ad Turibium, cap. 10, solum (ut ex contextu elucescit) refellere intendit sententiam Origenis de antiquâ ac simultaneâ omnium animalium creatione. Idem sibi proponit epistolâ ad Julianum, in quâ improbat opinionem Eutychetis cum Origene concinentis, ut iterum probat epistolâ tenor. Unde principium apud S. Leonem significat non principium animæ productivum de quo nulla erat cum Eutychete controversia, sed principium sive initium durationis, quod idem fuit in Christo ac in nobis, nempe initium vivendi in corpore, non in cœlis ante corporis formationem.... Augustinus verò, pergit celeberrimus auctor, in epistolâ ad Optatum *inconsiderate temeritatis* insimulat propagnis animarum assertores, non quòd illam sententiam *falsam* esse sentiret, sed quòd incertam illam opinionem ut veram mordicus et audacter defenderent, ut patet ex eadem epistolâ (unde adversæ sententiæ defensores eodem modo increpasset, si se eodem modo gessissent). Pariter Tertulliani sententiam de *traduce* animarum *perversissimam* dixit, non quia animarum *traducem* præcisè adstruebat, sed quia illam stabiliebat per emissionem corporei seminis, ut iterum evincit contextus. Etverò S. Doctor, in eadem epistolâ, ut dictum est, de animarum origine dubitat, et in scriptis quæ post illam edidit, puta in libris de origine animæ, etc., eadem laborat anxietate.... Tandem D. Thomas *hereticum esse* dixit asserere animam *traduci* cum semine, non incorporeo, sed corporeo, ut ipse loco objecto probat, et antea probaverat Augustinus tùm citatâ epistolâ ad Optatum, cùm libro 1 de Genesi, cap. 25, n. 41

Quantquam, ut olim aiebat D. Hieronymus apud Augustinum epistolâ nunc 198, aliâs 79, *periculosum est* de tantorum *magistrorum* *judicare* sententiis, et alterum alteri *preferre*, nihilo tamen minus sententiam de animarum creatione traditione Ecclesiasticâ certam non fuisse, septimo saltem seculo, inter alia demonstrant, ni fallor, antea adducta SS. Gregorii Magni et Isidori Hispalensis testimonia.

Iis in antecessum emissis, ne ignoraret lector litem inter duos eximios viros exortam, et existimaret in errore fidei catholicæ adverso versatos fuisse quotquot præteritis seculis quotidianam animarum à Deo creationem non propugnabant, nunc ab initio proposita assertio pro virili parte est comprobanda.

Illâ sententia est amplectenda quam Ecclesiæ orientalis, sive græcæ, doctores maximâ saltem ex parte propugnaverunt, quam nonnulli Ecclesiæ occidentalis, sive latinæ, Patres defenderunt aliis eam non impugnantibus, quam theologorum et communis fidelium sensus commendat et veluti consecrat, quæ demùm rationibus ex fidei principiis erumpentibus immititur; at sic se habet sententia ferens animas ex primo parente per infusionem seminis, etiam incorporei, non

traduci, sed à Deo immediatè creati, et singulis inspirari; ergo.

Prob. minor per partes. 1º Huic sententiæ suffragatur major Græcorum numerus. Jam adduximus D. Chrysostomum, S. Cyrillum Alex., S. Gregorium Nysenum, Theodoretum, etc., quibus adjungi potest S. Joannes Damascenus lib. 2 de Fide orthodoxâ, cap. 12, ubi non solum opinionem Origenis de antiquâ et simultaneâ animarum creatione sugillat, sed etiam agnoscit, *animam et quod est et quod hæc naturâ est à Deo accepisse*, immediatè scilicet. Aliunde hanc esse Græcorum sententiam non diffitentur ipsi Augustinianæ de animarum origine dubitationis apologistæ; ait enim Norisius loco pluries adducto: *Apud Græcos in orientali Ecclesiâ creatio animarum communiter tenebatur*. 2º Quidam Ecclesiæ latinæ Patres eidem sententiæ adhererunt, quam alii non rejecerunt; saltem *expressè et directè*. Etverò protulimus testimonia S. Hilarii; et D. Ambrosii, quos Bellarmino eripere aggressus non est Norisius vind. cap. 4, paragrapho 3. Suffragium profectò duorum illorum eximiorum doctorum, qui ante pelagianam hæresim floruerunt, ostendere videtur cæteros omnes ejusdem Ecclesiæ Patres in eandem sententiam toto animi impetu fuisse conspiraturos, nisi Pelagianorum adversus peccatum originale ejusque traductionem argumenta confirmare, aut corroborare pertinuissent. Sux quippe hæc super re anxietatis non aliam, ut diximus, prodiderunt rationem. 3º Eandem sententiam communis theologorum et fidelium consensus erigit et stabilit. Hoc scholasticorum suffragium edit Norisius mox citato loco: *Magister*, inquit, *Sententiarum*, 2 sent. distinct. 19, *dixit Ecclesiam catholicam docere animas non esse ex traduce; quâ sententiâ ab scholasticis receptâ animarum creatio asserta est*. Certè Hugo à S. Victore paulò ante, id est, anno 1109, lib. 1 de Sacramentis, parte 7, cap. 30, dixerat: *Fides catholica magis credendam elegit animas quotidie corporibus vivificandis sociandas de nihilo fieri, quàm secundum corporis naturam et carnis humanæ proprietatem de traduce propagari*. Non minus certus est super animarum perpetuâ à Deo creatione plebis christianæ consensus; si quis enim in ejus aures insusurraret animas ex semine, etiam spirituali, ut corpus ex semine corporeo, oriri, non solum maximo, afficeret scândalo, sed etiam hunc nebulonem novatorem illicò renuntiare. Hæc autem sensa, sive scholasticorum, sive populorum fidelium animis indita sunt, aut continuâ traditione per opera Patrum transmissa, aut, quod fortassis verius est, traditione orali, quæ in Ecclesiâ semper viguit, et ad mundi finem vigebit. 4º Eadem sententia rationibus ex rebus revelatis scaturientibus suffulta est. Plures adduxit Hugo Victorinus loco supra indicato, et quæ eum subsecuti sunt nobiles theologî, Magister sententiarum in 2 libro, Estius in eundem librum distinct. 17, X, 15, Bellarminus lib. 4 de Ammissione gratiæ et statu peccati, cap. 14, etc.—Brevitatis studiosi hæc unam eligimus et urgemus.

Animæ per creationem à Deo factam singulis quoti-

diè infunduntur si non sunt ex traduce, sive si à parentibus non trahuntur; alii enim traductionis modi supra sunt eliminati; at animæ à parentibus non trahuntur; si quippe animæ à parentibus traherentur, eo indubité sensu quòd pater cum semine corporis transfunderet semen incorporeum, sive spirituale animæ in uterum matris; hic enim est sensus quo defensores traductionis animarum eam propugnabant, ut refert D. Aug. lib. 10 de Genesi ad litteram, cap. 20, n. 36; atqui modus animam traducendi, aut prorsus concipi non potest, aut apertè falsus est; si enim semen quod est in animâ patris transit ex animâ patris cum semine corporis in uterum matris; oportet ut semen illud unum totum efficiat cum animâ patris, à quo dividi possit, et reipsâ dividatur, ad eum modum, quo semen corporis, quod est in corpore patris, unum totum facit cum corpore patris, à quo dividi potest et reipsâ dividitur, cum migrat in ventrem matris; neque enim illud alio modo sub sensus nostros cadit; atqui apertè falsum est esse in animâ patris aliquid quod ab eâ non solum separaretur, sed etiam separari queat; nam apertè falsum est, aut saltem fidei catholicæ apertè adversum est, animam hominis non esse spiritualem et immortalam (concilium enim generale Viennense in Gallia sub Clemente V, animæ spiritualitatem et immortalitatem vindicavit, quam aliunde insignes philosophi ex rationis lumine quotidie evincunt); sed si esset in hominis animâ aliquid quod ab eâ aut separaretur, aut etiam separari posset, anima humana non esset spiritualis et immortalis; si enim aliquid hujusmodi in ejus substantiâ reperiretur, anima esset divisibilis, sive in animâ esset pars et pars; atqui quod est divisibile, sive id in quo invenitur pars et pars non est spirituale et immortale, sed materiale et mortale; ideò quippe corpus humanum materiale est et mortale, quia est divisibile, sive in eo existit pars et pars, seu quia semen ab eo separari potest, et reipsâ separatur in generationis actu; ergo à pari, etc.

Atque hinc inferes materiam spiritualem, ex qua animam humanam compingi voluerunt nonnulli antiqui scholastici et medici, de quibus Norisius loco supra commemorato, esse verum figmentum et commentum, hancque opinionem, quam traducis animarum patroni excogitaverunt, ut suum systema utcumque defenderent, quæque animæ spiritualitatem et immortalitatem radicibus evellit, è scholis catholicis omnino expellendam esse et eliminandam.

Hinc D. Augustinus, remotâ peccati originalis transmissione, sententiam enuntiantem *singulas animas novas nascentibus fieri*, veram esse existimavit, ut patet ex ejus jam laudatâ epist. 166, aliâs 28, ad Hieronymum. Aliunde, lib. 10 de Genesi ad litteram, cap. 24, n. 10, p. 272, traducis defensores monet ne animas corpora esse credant.

Obijciunt 1° varia Scripturæ oracula. Genesis cap. 1 et 2 refertur, Deum sex primis diebus universo creationis opus absolvisse, et die septimo ab universo opere suo quiescisse; animæ igitur quotidie non creantur, sed per rationes seminales creaturis insitas producuntur.—

Resp. : Nego conseq. Deus enim hoc sensu omnia sex primis diebus fecit, et die septimo ab opere cessavit, quòd omnes et singulas rerum species creaverit, sicque totam instituit naturam, et nihil postea fecerit, id est, nullam novam rerum speciem creaverit, sed gubernaverit duntaxat, et multiplicaverit; at hoc non impedit quominus animas, ubi corpora, quæ informare, sive vivificare debent, sunt sufficienter præparata, ex nihilo educat; tunc enim speciem ab eâ quam initio efformaverat, diversam non concinat, imò conservatio et multiplicatio speciei humanæ exigit ut animas continuò creet et infundat, cum aliâ ratione ipsi prospicere non possit. Hæc solutio eò majoris est ponderis quòd ipsissima est quam assertit D. Aug. lib. 10 de Genesi ad litteram, cap. 3, n. 5 et 6.

Genesis 5, dicitur *Adam genuisse filium ad imaginem et similitudinem suam*, sed filius est imago patris præsertim secundum animam; ergo.— Resp. illud effatum, quod protulit Spiritus sanctus ut sese usitatae inter homines loquendi rationi accommodaret, imò significare Adam hominem genuisse sibi homini similem, quod certè non exprimit Adam id genuisse per quod ille homo sibi homini potissimum similis erat. Quotidie nempe dicunt homines *patrem suum similem generasse*, licet non ignorent, imò firmissimè credant patrem illi sui animam non generasse.

Genesis 46 ait Moyses, *curcetas animas, quæ egressæ sunt de femore Jacob, fuisse sexaginta sex*; sed nihil egreditur de femore patris nisi per traductionem seminis; ergo.— Resp. animas eo loco, pro Scripturæ more, per synechocochon, quâ pars ponitur pro toto, accipi pro homine, ut sensus sit 66 homines egressos fuisse de femore Jacob. Sic Jeremie cap. 40, vers. 15, anima interfici dicitur dùm homo occiditur. Totus autem homo dicitur egredi de femore patris non quòd illius quelibet pars ex parentis lumbis exeat, et per virtutem seminis producat, sed quòd virtus seminis de femore egredientis materiam præparet et disponat ad unionem cum animâ, ex qua unione fit homo. Et verò Moysis dictum simile prorsus est, ut jam observavimus, quotidianis dictis hominum, quibus tamen persuasum est animas à Deo perpetuò creari.

Leviticus cap. 17, legitur: *Animâ omnîs carnis in sanguine est*; sed sanguis cum semine traducitur; ergo.— Resp. cum D. Aug. q. 57 in Leviticum, animam ibi significare vitam animalem, quæ oritur ex unione animæ cum corpore. Dicitur autem *esse in sanguine*, quia per sanguinis dispositionem vita in animali fovetur et conservatur. Cæterum ex contextu liquet Moysen non de homine, sed de brutis animalibus præcipuè saltem ibi disserere.

Epist. ad Hebræos cap. 7, Apostolus probat sacerdotium Melchisedech, et ideò Christi, levitico longè antecellere; quia Melchisedech, et ideò Christus, *decimavit* Levi, filium Abrahamæ, qui existebat in lumbis hujus patriarchæ, cum ille decimas impertivit Melchisedech; sed si semen animæ Levi insitum non fuit Abrahamæ lumbis, nullius planè roboris erit apostolicum argumentum; Christus enim, utpote Abrahamæ filius se-

eundem carnem, non minus extitit in Abrahæ lumbis, quam Levi, et idè non minus *decimatus fuit* in Abraham quam Levi; ergo. — Hoc argumentum proponit et expendit D. Augustinus lib. 10 de Genesi ad litteram, cap. 19, n. 54 et sequentibus, et quia inter utranque opinionem de *traduce* et creatione animarum dubius et anceps hærebat, juxta utriusque sententiæ principia solvit et exponit. — Resp. per fidei de Christo principiorum, ex quibus arguit Apostolos, flammæ fulgorem hanc liquescere difficultatem. Enimverò Christus, utpote ex Mariâ Virgine per Spiritus sancti obumbrantis virtutem conceptus, matrem ex Abraham habuit; non patrem; Levi è converso et patrem et matrem ex Abrahæ semine sacrositus est. Hinc in Abrahæ lumbis aliter extitit Levi corpus, aliter corpus Christi. Corpus quippe Levi fuit in illius patriarchæ femore ratione feminei seminis et ratione seminis virilis; corpus è contra Christi fuit in ejusdem Abrahæ lumbis ratione feminei duntaxat seminis. At muliebre semen, consentientibus etiam celebrioribus medicis et physicis, est materia iners et merè passiva, ex qua in generatione formatur et compingitur humana caro; semen verò virile est materia activa et animosa, quæ femineo semini incubans carnem humanam efformat, digerit, componit. Unde semen virile hominem verè et propriè generat; cum igitur Christus in Abraham non fuerit ratione illius seminis, sed ratione tantum seminis matris suæ Mariæ, in eo propriè non fuit quatenus homo, sive etiam quatenus habuit humanam carnem (cum ejus corpus sine semine virili propriè effingi non potuerit), et idè peccatum originale contrahere non debuit, et in Abraham non fuit decimatus; cum verò Levi in Abraham extiterit secundum utrumque semen, et avito peccato, et decimationi fuit obnoxius.

Hanc responsonem solidè et eruditè suo more protulit et confirmavit D. Augustinus proximè citato lib. 10 de Genesi ad litteram, cap. 20, n. 55: *Secundum, inquit, rationem seminalem ibi* (in Abrahæ lumbis) *fuit Levi, quâ ratione per concubium venturus erat in matrem, secundum quam rationem non ibi erat Christi caro, quoniam secundum ipsam ibi fuerit Mariæ caro; quovpropter nec Levi, nec Christus in lumbis Abrahæ secundum animam; secundum carnem verò et Levi, et Christus; sed Levi secundum concupiscentiam carnalem, Christus autem secundum solem substantiam corporalem; cum enim sit in semine et visibilis corpulentia, et invisibilis ratio, utrumque cucurrit ex Abraham, vel etiam ex ipso Adam usque ad corpus Mariæ, quia et ipsum eo modo conceptum et exortum est; Christus autem visibilem carnis substantiam de carne Virginis sumpsit, ratio verò conceptionis ejus non à semine virili, sed longè altèr ac desuper venit. Ille igitur (n. 56) est decimatus in Abraham, qui licet secundum carnem tantum, sic tamen fuit in lumbis ejus, quemadmodum in sui patris etiam ipse Abraham, id est, qui sic est natus de patre Abraham, quemadmodum de suo patre natus est Abraham, per legem scilicet in membris repugnantem legi mentis, et invisibilem concupiscentiam...; non autem et ille ibi decimatus est, cujus caro inde non servo-*

rem vulneris, sed materiam medicaminis traxit, etc.
 Obijciunt 2° varia ex ratione momenta. Primum. Si Deus omnium et singulorum hominum qui generantur animas creet, cooperabitur stupris et adulteriis, ex quibus procedunt homines; absurdum et impium consequens; ergo. — Hoc Apollinaris argumentum, si non insolubile, saltem solutu difficillimum olim iudicavit S. Gregorius Nyssonus lib. de animâ, cap. 6. — Respondeo cum D. Hieronymo lib. 3 Apologia adversus Rufinum, et ipso duce S. Augustino epistolâ nunc 166, aliâs 28, ad Hieronymum, cap. 5, n. 15, Deum animas à se immediatè creatas infundendo corporibus ex stupro et adulterio efformatis non magis culpandum esse quam agricolam qui in agro suo triticum furto ablatum sèrverit; quemadmodum enim in hoc casu vitium stat ex parte furis, non *sementis*, ita et in altero culpa inest adulteris coeuntibus, non Deo animarum conditori et inspiratori. Hæc responso multum non discrepat à tritâ istâ theologorum et philosophorum christianorum solutione, nimirum supremum Numen animas uniendo factui ex stupro vel adulterio sato cooperari quidem *materiali*, sive physico stupri vel adulterii, id est, actui naturali generationis humane, qui sine ipsis concursu existere non posset, sed nullatenus cooperari *formali* sive malo morali stupri vel adulterii, id est, actui hominis quatenus in generatione militat adversus legem; hujus quippe deformationis sola causa est voluntas creata deficiens, ut diximus ubi de peccati universim consideratâ naturâ discussimus.

Secundum. Si anima à patre non traducitur, homo animam non generabit, sed solum carnem; ergo verè dici non poterit hominis parens. — Resp. Argumentum istud nimis probare; evinceret enim hominem ipsius carnis parentem verè cognoscari non posse; scilicet carnem non procreat absque influxu Dei et quidem tanquam universali et principali cause, in quâ vivimus, movemur et sumus, et sine quâ nihil prorsus physici agere possumus. Quemadmodum igitur homo dicitur et est carnis humane parens quia sese determinando ad emittendum semen movet et excitat primum et necessarium motorem ad subministrandum suum concursum, ita idem homo dicitur et est totius hominis genitor, quia vi activâ sui seminis materiam, sive femineum semen, in formam corporis humani redigendo, causa est essentialium hominis partium, id est, facit ut Deus ex suo decreto animam materic, sive semini sic præparato infundat, sicut ex ante dictis elucescit.

Tertium. Bruta, plantæ, etc., animas suas produciunt, sensitivam scilicet et vegetativam; cur homo, qui præstantioris est conditionis, animam suam non posset parere? — Resp. adversarios non attendere vim generativam homini à supremo Creatore insitam longè excellentiorem esse vi generativâ animantibus et plantis ab eodem Conditorè inditâ; ex vi enim generativâ hominis necessariò, ut diximus, erumpit animæ rationalis productio; è converso, ex vi generativâ animantium aut plantarum effluit generatio anima-

rum longè inferioris ordinis. Cæterum etsi homo nullatenus suam animam posset producere, inde ipsius mirè commendaretur dignitas, utpote qui præditus esset animâ ad quam producendam nulla nature vis posset attingere.

Quartum. Vir innatè seminis sui vi et virtute in filio producit animam vegetativam et sensitivam, quæ in eodem simul est intellectiva; quidni et eandem produceret quatenus est intellectiva? — Resp. de obscuris per obscuriora non esse iudicandum. Utrum autem vis sensitiva et vegetativa, quæ inest homini, unum quid sit cum animâ ipsius rationali vel non, acerrimè disputatur inter theologos et philosophos. Censet D. Thomas, animam vegetativam et sensitivam, ad quam pertingit vis hominis generantis, adveniente animâ intellectivâ à Deo creatâ, evanescere et perire; et ideò animam rationalem utriusque munia, sive agendî virtutem, obire, vel suscipere; negat celebris Scotus, et cum eo plures, quibus placet diversas illas animas in homine remanere, et inter se reipsâ distingui. Quidquid sit, si ultima sententia, quæ sola adversariis favore videtur, vera est, anima vegetativa et sensitiva virtute seminis virilis traducetur, non anima rationalis; priusquàm enim accedat et illuceat anima rationalis factus est purum animal, non homo. Scio quidem plures medicos et physicos, et quidem non infimi nominis, existimare animam rationalem fœtui inesse à primo sui exordio, sive in virili semine existere quidquid deinceps hominem vivificat (ex quâ opinione nonnulli Embrioniste non ita pridem iudicaverunt baptizandum esse fœtum humanum, ubi animatus est, sive ubi ipsum moveri deprehendi potest, etiam antequàm ex utero matris naturali modo egressus fuerit); sed simul scio typis excusum hæc super re opus missum ad episcopos Gallicanos, et varios tum sacros cùm salubres regni Ordines, singulatim Cadomenses, atque responso mansisse, quod non leve est argumentum illad ipsi non arrisisse.

Quintum. Si Deus singulas animas quotidie creat in ipso creationis instanti bonæ erunt, et peccati originalis expertes, siquidem Deus animam peccato infectam creare non potest; dogmati catholico adversum consequens: ergo. — Resp. animam quoad substantiam esse à Deo, et proinde bonam, cùm *omnis creatura Dei bona sit*. Unde quòd ipso creationis momento peccato coinquinetur à Deo non oritur, sed alibi causâ, ut postea ostendemus.

Ultimum. Homo hominem sibi similem secundùm speciem parit; sed humana species per animam rationalem præcipuè constituitur; ergo anima ab homine generante oritur. — Resp. hominem generare hominem quantum ad animam præcisè quatenus illius seminis virtute disponitur materia, sive semen femininum ad susceptionem animæ, sive formæ, ut diximus.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Animæ traditio per *seminalem rationem*, id est, per semen etiam spirituale et incorporeum, animam facere videtur corpoream, et ideò, licet conducere videretur ad explanationem, sive intelligentiam, transmissionis peccati

originalis in principiis etiam D. Augustini et aliorum Patrum, qui Tertullianum, et nonnullos alios veteres increpârunt quòd *animam corpus esse* dixerant, est rejicienda.

Secundum. Anima hoc sensu ex hominis semine oritur quòd virtus seminis ordinet et efformet corpus humanum, siquæ determinet Demm ad animam ipsi infundendam cùm illud debito modo dispositum est, sive concinnatum.

Tertium. Scripturæ mos est partem accipere pro toto, v. g., corpus, aut animam hominis pro homine. Hoc sensu homo alterum hominem generare dicitur, quia generat corpus.

Quartum. In generatione fœmina subministrat materiam corporis, non vim activam viri seminis propriam, quæ efformat corpus. Unde fœmina gignit *passivè*, vir *activè*. Hinc Christus, cuius corpus ex carne matris coactum, non ex semine viri, peccatum originale ex Adæ seminatione exoriens, non contraxit, nec decimatus fuit in Abraham.

Quintum. Etsi plures hęc occurrunt difficultates solutæ arduæ, aut etiam impossibiles, non ideò nostramulatibit assertio, quia negandum non est quòd certum est, eò quòd explicari nequit quod est obscurum. Desiperet, v. g., qui materiam extensam esse inficietur, quia explicari non potest an sit divisibilis in infinitum, vel non.

Sextum. Quod obtrudere consueverunt nostrates increduli, animam humanam non minùs traduci posse vi seminis viri, quàm animam bestiarum vi ipsarum seminis, cùm imprimis anima bestiarum in pluribus saltem operationibus cum animâ humanâ concordet, hoc, inquam, hominem cordatum movere non debet; 1° enim ingenii acuminè indubiè non superant Augustinum et alios veteres, qui animam humanam vi seminis corporei seri non posse absque ullâ dubitatione asseruerunt. 2° Acutiores etiam non sunt Cartesio et præstantissimis aliis philosophis, qui vel in animantibus animas non agnoverunt, vel eas ab humanâ animâ excellentiâ longè discrepare affirmaverunt. 3° Quidquid effluant de præstantiâ animarum bestiarum, nunquàm evincere poterunt nullum existere medium inter materiam et spiritum, et ideò animam bestiarum, si non est corporea, esse ad instar animæ humanæ spiritum.

ARTICULUS II.

Quomodo vitetur anima humana per suam cum corpore unionem?

Quoniam vera non est sententia quæ assertit, animam simul cum corpore per generationem ex parentibus traduci, oportet ut anima, quam Deus immediatè corpori infundit, cùm à Deo peccatum non habeat, per suam cum carne quæ à parentibus trahitur, conjunctionem peccatum contrahat. Unde præclarum istud D. Augustini pronuntiatum lib. 5 contra Julianum, cap. 4, n. 17: *Profectò aut utrumque (corpus et anima) ex homine trahitur, aut alterum in altero tantquam in vitato vase corrumpitur.*

Cùm autem variis modis corrumpi possit anima ex

parte corporis, cui infunditur, idcirco multiplices sunt super salebrosâ istâ quæstione opiniones seorsim sedulò discutiendæ.

§ 1. *Prima opinio refertur et rejicitur.*

Hæc sententia omnes Adæ nepotes primi ipsius peccati reos exhibet, quia si Adæ avo physicè extitissent velut Adæ peccassent, quemadmodum si Adæ non peccasset, et ipsi etiam non peccassent. Quamobrem in Adæ peccaverunt, quia suas voluntates Adamò commisisse censentur.

Istud systema paucos habuit defensores, et contemptu magis quàm seriâ refutatione dignum est. Enimverò pretensa illa voluntatum ex parte omnium Adæ nepotum commissio meram redolet fabulam, et nullum prorsus in verbo Dei, sive scripto sive tradito, fundamentum habet. Nihil quidem prohibet ad excusandam primam Dei ordinationem, quâ Adæ totius generis humani caput morale constituit, in ordine ad justitiæ originalis conservationem aut amissionem, (quam criminari solent novatores) dicere cunctos Adæ posteros, si tunc physicè extitissent, huic ordini sese lubentissimè, et etiam cum gaudio, subjecturos fuisse; verum asserere illos moraliter etiam commisisse suas voluntates Adæ merum est commentum, sive mera conjectura. Deinde in isto systemate, peccatum originale, quod ex fide catholice realiter et intrinsicè contrahitur, moraliter duntaxat ad Adæ nepotes fuisse transmissum. Denique idem systema ignotum indubiè fuit D. Augustino. Etenim aureo libro de prædestinatione Sanctorum cap. 12, n. 24, obstupescit S. doctor, quòd nonnulli suo tempore dicere ausi fuissent, idè ex infantibus alios cum baptismo ex hæc vitâ migrare, alios sine baptismo interire, quia præscita sunt futura eorum bona, vel mala opera. Rationem ibidem affert: Deus nimirum remunerat aut punit, quod de facto eginus bonum, aut malum, non illud quod accuri essemus, si vixissemus, juxta istud Apostoli oraculum 2 ad Corinth., cap. 5: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi ut referat quisque propria corporis, prout gessit sive bonum, sive malum.* Porro in commemorato systemate supplicio afficerentur Adæ nepotes propter delictum quod reverà non commisisissent, sed commissuri tantum fuissent, si tempore Adæ physicè extitissent.

§ 2. *Opinio secunda exponitur cum rationibus pro ipsâ militantibus.*

Secundum systema tradit peccatum originale propagari virtute præcepti Adamo, ut totius generis humani capiti, divinitus impositi, quo ipsi fuerat injunctum non solum immortalitatem, immunitatem à concupiscentiâ, gratiam sanctificantem, etc., sibi servare, sed etiam in nepotes suos transmittere. Hæc scilicet fuit prima institutio, ut Adamo omnium hominum parente justitiâ, quâ in origine sua fuerat exornatus, servante, eandem Deus cunctis ejus posteris in suâ cuique origine esset impertiturus; illo è converso justitiâ abiciente, Deus quidem non desineret condere animam in posteris ex eo nascituris, sed tamen non

esset illi infusus justitiâ, quam Adæ pro se et totâ stirpe suâ acceptam contempsisset. Hinc cum anima corpori ex Adæ per naturalem generationem sato infunditur, fit pars hominis nascentis ex Adæ, et idèo expers est justitiæ, quam ille sibi et suis amisit, quâ ex causâ peccato originali inficitur, quod nempe in illius justitiæ privatione *formaliter consistit.*

Hoc systema tueri visi sunt D. Anselmus (1) in fine undecimi seculi lib. de Conceptu virginali, cap. 7 et 10, et de Libero arbitrio, cap. 22, et D. Thomas 1-2, q. 81, a. 1 in c. (neque enim expressam divini decreti mentionem faciunt); illud certè totis ulnis amplexus est, totisque viribus adstruit Bellarminus lib. 4 de Amissione gratiæ et Statu peccati, cap. 12; et major cum ipso theologorum numerus. Illa est sententia quæ, ut diximus, refellendis Socinianorum, Deistarum, et aliorum Novatorum adversus peccatum originale argutis magis est idonea, quam idcirco vulgò admittunt hodierni christianæ religionis Apologiste.

Igitur istud systema statuit peccatum originale transmissi vi præcepti, quo Deus voluit ut omnes et singuli Adami nepotes unam cum ipso veluti personam efficerent in ordine ad justitiæ originalis conservationem, vel privationem. Unde ad contrahendum peccatum originale requiritur et sufficit ut quis ex Adæ per naturalem generationem nascatur. Porro his ininitur momentis.

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex Scripturis.* Rom. 5 legitur: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit. . . in quo omnes peccaverunt. . . per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi.* Ex his sic argui potest: Idè omnes Adæ nepotes nascendo peccati rei sunt, quia omnes in Adæ extiterunt, sive eo peccante peccaverunt, in quo, inquit Apostolus, *omnes peccaverunt;* sed fieri non potuit, ut Adæ posteri, qui eo peccante physicè non existebant, in ipso extiterint, et illo peccante peccaverint, nisi unam cum ipso, utpote totius humani generis capite, personam moraliter effecerint, et idè omnes eorum voluntates in ipsius voluntate quodammodò fuerint incluse; ad eum ferè modum quo subditorum voluntates in principis voluntate, et omnes corporis membrorum motus voluntarii in ipsâ animæ voluntate continentur; cuius idcirco capitis voluntas fuerit moraliter voluntas omnium hominum, id est, ejus posterorum. Porro id in ordine moris, sive relativè ad justitiæ originalis transmissionem, vel privationem, locum habere non potuit, nisi interesserit divina ordinatio, sive constitutio.

MOMENTUM SECUNDUM. — *Ex SS. Patribus, S. inprimis Augustino.* D. Aug. lib. 1 de Peccatorum meritis et remissione, cap. 10, n. 11, hæc habet: *Aha sunt propria cuique peccata, in quibus hi tantum peccant, quorum peccata sunt; aliud hoc unum, in quo omnes peccaverunt, quando omnes ille unus homo fuerunt.* Idem repetit lib. 3, cap. 7, n. 14. Epist. 98, ad Bonifacium

(1) Apud Bell. lib. 4 de Amissione gratiæ et Statu peccati, cap. 12, vel Estium in 2 Sent. dist. 31, 11, ubi ponit Ans. lib. de conc. virg., cap. 5.

n. 1, ait: *Traxit ergo reatum, quia unus erit cum illo et in illo, à quo traxit, quando quod traxit admissum est.* Lib. 16 de Civitate Dei, cap. 27, versum primum capituli 17 Geneseos sic explicat: *Intelligenda sunt hæc divina verba, sanquam dictum sit, qui non fuerit regeneratus, interibit anima illa de populo ejus, quia testamentum Dei dissipavit, quando in Adam cum omnibus etiam ipse peccavit.*

Concinnit D. Ambrosius lib. 7 in Lucam, cap. 15, his verbis: *Fuit Adam, et in illo omnes sumus, periit Adam, et in illo omnes perierunt; et alii, etc.*

Ex his testimoniis, inquit, elucet 1°, D. Augustinum et alios Patres agnovisse pactum, sive testamentum, cum Adamo initum, quo fuerat sancitum, ut quæ die fructum velitum oderet, ipse, et tota ejus posteritas morti foret obnoxia.... 2° Eos omnes, qui ex Adam nascuntur, pactum illud transgredi, et ideo peccatum nascendo contrahere, quia omnes in Adam fuerunt, et omnes ille unus fuerunt, quando peccavit; sed non possunt ejus infici peccato, si in eo fuerint, et unus homo cum illo, eo præcisè sensu quod in ejus lumbis extiterint, sive carnem ex eo acceperint; aliàs dicendum foret cum Jansenio peccata proximorum parentum transmitti debere ad filios. Igitur præter naturalem ab Adamo propagationem admittenda est quædam Dei constitutio, quæ Adæ nepotes unam moraliter cum ipso personam effecerint in ordine ad bonam aut infelicem conditionem, sicut ejus peccati rei fuerint sicut ejus justitiæ fuissent participes.

MOMENTUM TERTIUM. — *Ex communi theologorum suffragio.* D. Thomas, cujus sententiam hæc super questione amplexi sunt plures ipsius expositores, 1-2, q. 81, a. in c. improbatis, aut saltem parvipensis aliis peccatum originale traducendi modis ait: *Alia vidè procedendum dicendo, quod omnes homines, qui nascuntur ex Adam, possunt considerari ut unus homo in quantum conveniunt in natura, quam à primo parente accipiunt, secundum quod in civilibus omnes homines, qui sunt unius communitatis, reputantur quasi unum corpus, et tota communitas quasi unus homo.... sic igitur inordinatio, quæ est in isto homine ex Adam generato, non est voluntaria voluntate ipsius, sed voluntate primi parentis, qui movet motione generationis omnes, qui ex ejus origine derivantur, sicut voluntas animæ movet omnia membra.*

Jansenius, lib. 1 de Statu nature lapsæ, capite 5 et sequentibus commemoratur pactum, sive Dei constitutionem, quod attribuit Vasquesio, Bellarmino, et aliis recentioribus scholasticis, totis viribus impugnat, ut supra contritum suum de concupiscentiæ dominatu, dogma, in quo formaliter consistit peccatum originale, stabiliat; unde contendit præteritum illud pactum omnino repugnare Augustini doctrinæ, omnibusque ejus principiis, quin et totius antiquæ Ecclesiæ placitis; addit hoc systema eò collimare, ut *purgentur parentes, et culpetur Deus, qui peccatores propriâ voluntate constituat, et ideo nulli ante tempora scholasticorum in mentem venisse, licet et facillimum, et caelibet obvium esset, et ad medendum tantis angustiis peridoneum.*

Verùm priusquam Jansenii argumenta refero, observare operæ pretium est Yprensem, qui hic commemoratur pactum Vasquesio, Bellarmino et aliis recentioribus scholasticis ascribit, non insecitè quidem, sed malignè siluisse sententiam Guillelmi Estii, qui illud pactum ex parte saltem ad explicandum peccati originalis transmissionem omnino necessarium esse fatetur, ut postea ostendemus; scilicet Estium, ubi suo systemati favet, impensè extollit, non ita ubi placencia non eructat. Itaque

Objicit primò Yprensis lib. 1 de Statu nature lapsæ, cap. 8: *Augustinus, quoties Pelagiani quaesierunt, quomodo peccatum originale à sanctificatis parentibus transeat ad filios, nunquam confugit ad pactum cum Adamo initum, aut ad nudam propagationem ex Adam, sive parentes cum libidine, sive sine libidine genuerint, licet iste modus intellectus esset facilis, et ad rem præcipuè pertineret, sed ad solam concupiscentiam, quæ per baptismum non tollitur; doctrina ergo ista mera est fabula, et posteriorum scholasticorum infirmum et inane commentum.*

Resp. falli aut fallere velle Jansenium; Augustinus enim commemoratis locis, in quibus adversus Pelagianos disserit, pacti alicujus, quod cum Adamo violaverunt ejus nepotes, meminit. In ipsi testimoniis, quæ adducit Jansenius, mentionem facit propagationis ex Adam, quæ supponit pactum de dandâ justitiâ originali si non peccasset Adam, de illâ autem non dandâ, si peccasset; neque enim fieri potuit ut ex natura rei, et independentè à quolibet pacto; quidquid obgamiat Jansenius, Adam gigneret filios justitiâ originali destitutos, vel exornatos. Quòd si ad concupiscentiam sæpius quàm au pactum, aut propagationem ex Adam, recurrit S. doctor, ratio fuit quòd Pelagiani negare non possent existere in Adæ posteris concupiscentiam, quæ in præsentì statu effectus est Adamici delicti, et propter quam statuit Deus hominem spoliare gratiâ, quam in primo ortu habuit Adam; unde illa est, ut docet D. Thomas, veluti materiale peccati originalis.... E conversò potuissent negare pactum cum Adamo initum, quod nonnisi per argumentationem ex sacris Litteris deducitur, et nodum ita non solvit, quin maximis implexum remaneat difficultatibus.

Neque, addunt iidem theologi, reponat Jansenius Augustinum docere, *animam tanquam in vitio vase corrupti*, quod evincit peccatum originale per germen concupiscentiæ physicè transmitti; hoc enim effatum unicè significat peccatum originale reipsâ contrahi per unionem animæ cum carne ex Adamo tractâ, quantum illa unio efficit hominem, qui filius est Adæ, et ideo cum ipso et in ipso peccavit.

Objicit 2° Jansenius eodem libro, in fine capituli duodecimi, pactum hic effingere nihil est aliud quàm à parentibus culpam amovere ut redundet, sive resiliat in Deum, qui fontes propriâ voluntate efficit. Etenim simili pacto, addit cap. 15, parvuli jam nati ex patris iniquitate reatum contrahere possent, aut saltem simili pacto omnes in toto mundo homines ex cuiuslibet peccato possent constitui peccatores. Tandem,

si ex hypothesi quòd extitíssemus, illi pacto absque injustitiá consentire non potuíssemus, Deus nostras voluntates in Adæ voluntate aliquatenus inclusas esse injustè decrevisset; at si extitíssemus, huic pacto absque injustitiá consentire non potuíssemus; tunc enim consensíssemus peccato ex hypothesi quòd illud voluísset Adam, aut, si volueris, nos libenter objecíssemus peccandi periculo, quod dubio procul non licet; ergo. — Respondent 1° mirum esse Jansenium, hic cap. 8 et 12, dicere commemoratum pactum esse intellecto facillimum; asserit enim cap. 15, versùs medium, *illud intelligi non posse.*

Reponunt 2°, nullam ex illo pacto injustitiam in Deum redundare; se enim gessit Deus, eùm illud sancivisti, veluti superior qui capiti totam communitatem representanti præceptum imponit justum et facile cã intentione ut implatur. Quomobrem sicut ille superior nullius injustitiã esset reus, nec præcepti illius violationis causa, sed is solus qui illud violãssct, ita et Deus in præsentí ordine. Porrò constat omnes parentes esse purgandos præter Adamum, qui solus effecit ut proles cum peccato nascatur.

Quod attinet ad relatas argumenti confirmaciones, respondent illas omnes facili negotio dilui. Prima quidem seipsã ruit. Nihil enim impedire videtur quominus parvuli jam nati ex parentis delicto peccatum contrahant interveniente cœlesti pacto, si illud pactum omninò simile fuerit pacti cum Adamo initi; ut enim in isto pacto nulla ostendi potest injustitiã, ita nec in illo... Secunda autem rei non est accommodata, sive præsentí ordini. Homines scilicet toto mundo dispersi libero gaudent arbitrio, et idèd sui domini sunt et arbitri; sed talium voluntates in alterius voluntate non debent includi, eùm digni sint, quibus sua committatur salus, et liberum habentes arbitrium alienã voluntate peccare non possint... Tertia tandem speciosa magis quã solida est. Enimverò quomodò, si extitíssemus, non consensíssemus conditioni ex quã innumera bona in nos redundare potuísset, et ex quã nihil omninò ex parte Dei nobis fuisset pertimescendum, imò nec ex parte ipsius Adami, quem præceptum tam facile, tam utile, tam salutare, violaturum esse nunquã conjecíssemus? Quare qui huic conditioni consensísset Adami duntaxat sapientiã et prudentiã innixi fuissent ad eum modum quo rex legatis probatæ peritiæ et probitatís res suas committit nullatenus intendens malum quod præ humanã defectibilitate agere possunt. Unde præfatæ conditioni consentiendo non proximo, sed remoto tantùm, imò ferè impossibili peccandi periculo sese objecísset, sicut rex præfatus. vix ac ne vix quidem timere potest ne aliquid iniuriam à legatis suis peragatur.

Objicitur 3°: Augustinus, Enchiridion cap. 46, ait: *Parentum quoque peccatis parvulos obligari, non solum primorum hominum, sed etiam suorum, de quibus nati sunt, non improbabiler dicitur.* Igitur parvuli non ab Adamo solo, sed etiam à proximis parentibus culpam modò majorem modò miuorem trahunt, ut docet Jansenius lib. 1 de Statu naturæ lapsæ, cap. 22.

Reponunt eum D. Thomã 1-2, q. 81, a. 2, in corp., *Augustinum questionem illam ibidem insolutam relinquere.* Capite nimirum sequenti, sive 47, dicit, *se temerè affirmare non auctere quid hæc de re tenendum sit.* Verùm, si quis; inquit ibidem Angelicus doctor, *diligenter attendat, impossibile est quòd aliqua peccata proximorum parentum, vel etiam primí parentis, præter primum, per originem tradantur; cuius ratio est, pergit S. doctor, quia justitiã originalis erat quoddam donum gratiæ toti naturæ humanæ divinitus collatum in primo parente (quod primus homo amisit) per solum primum peccatum; ex quo sequitur primum Adæ peccatum fuisse peccatum totius naturæ, et idèd debuísse traduci cum naturã ad omnes Adæ posteros, sicut originalis justitiã simul cum naturã tractata fuisset in omnes Adæ posteros; cætera verò peccata, sive Adami, sive parentum proximorum, fuisse merè personalia, et idèd traduci non potuisse, sicut grammaticus non traducit in filium scientiam grammaticæ, quia merè personalis est, seu pertinet ad individuum, non ad naturam speciei.*

Neque D. Thomas, addunt idem theologi, id inconsultè aut temerè dixit; ipse quippe D. Augustinus idem docuisse videtur lib. 1 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 11, n. 13, ubi ait: *Omnes peccatum originale traxerunt ab Adam, qui est forma futuri (Adæ), quã in illo constituta est forma condemnationis futuris posteris qui ejus propagine crearentur, ut ex uno omnes in condemnationem nascerentur, ex quã non liberat nisi gratia Salvatoris (id est, secundi Adæ).* Hæc indubité arguunt idem doctores, noverat Jansenius; et quã suum concutiunt systema, industriè siluit.

Objicit 4° Jansenius citato libro primo de Statu naturæ lapsæ variis in locis: *Scripturæ et Patres passim asserunt carnem, quæ trahitur ex Adam, esse fœdam, immundam, vitiosam; notum sanè est præclarum istud D. Augustini pronuntium lib. 2 de peccatorum Meritis et Remissione cap. 24, n. 58: Quod (de B. Virgine) assumpsit (Christus) id profecto aut suscipiendum mundavit, aut suscipiendo mundavit. Illa fœditas et immunditia carnis indubiè est concupiscentia carni à peccato Adamico inhærens, sive libido, per quã, Augustino aliisque Ecclesiæ doctoribus passim intonantibus, propagatur peccatum originale, non tanquã argumentum corruptionis (ut reponere solent pacti inventores), sed tanquã veram causam transfusionis; peccatum ergo originale non ex pacto, sed ex naturã rei, sive ex concupiscentia oritur in Adæ nepotibus.*

Respondent pacti defensores illa Scripturæ et Patrum oracula esse intelligenda de fœditate et immunditiã improprie, sive privative, non proprie, sive positive acceptã, quasi carni ex Adam tracta inesset qualitas aliqua eam realiter et physicè inficiens (homo enim post peccatum in naturalibus suis mansit); unde significat duntaxat carnem per Adæ peccatum à perfectione et integritate, quã primitus habuit, excidisse, et concupiscentiã, quæ in præsentí ordine certum est peccati argumentum, factam fuisse obnoxiam. Cùm autem concupiscentia naturaliter sive physicè

propagetur, inde evenit ut Scriptura et Patres, imprimis D. Augustinus, dixerint peccatum originale per concupiscentiam, quæ in præsentī statu certò demonstrat naturam corruptam, transfundi. Fieri scilicet non potest, ut sit in carne positivā qualitas mala; quiddid enim in naturā physicum est, et ideo positivum, bonum est et Deum habet auctorem. Aliunde, nullatenus concipi potest quomodò pro illam corporis qualitatem anima verò inquinari posset peccato, quale est originale peccatum. Porro, meritò dixit D. Augustinus carnem B. Virginis, ex quā formata est Christi caro, a Chri-to priùs fuisse mundatam, cum B. Virginem ab initio conceptus gratiā accumulaverit, in cā concupiscentiæ fomitem aut ligaverit, aut extinxerit, vel saltem eam carnem, cum eam suscepit, ab eo fuisse sanctificatam, et ab omni sorde expugnatam; pœnitio enim illa tempore S. doctoris nondum erat eliquata.

§ 5. *Opinio tertia discutitur.*

Hoc systemate peccatum originale nullo ex pacto, sed ex naturā rei, per libidinem, sive concupiscentiam generantiam, quæ carnem inficit (à parentibus ad filios) traducitur, ad eum modum quo postagra transit à parente ad filium, aut qualitas venenosa à vipera ad viperam. Scilicet Adam peccator, sive concupiscentiā infectus, necessariò genuit prolem peccatricem (id est) libidine imbutam, nec aliam ullo modo gignere potuit, nisi Deus leges naturæ, quas animalium propagationi statuit, perturbaret, sicut *Æthiops Æthiopen necessariò gignit*. Ita visum est Luthero et Calvino. Ita expressis terminis docet Jansenius lib. 1 de Statu naturæ lapsæ, cap. 3, cap. 6, etc. Peccato nimirum Adæ; quod in naturam quodammodo versum est; Adæ anima penetrata est suū amore, cupiditate generali, et cæterarum omnium cupiditatum radice. Unde iuxta leges animalium propagationi constitutas seminavit animam imbutam, et penetratam defecto illo amore ad bona temporalia. Porro ille amor ingenitus et physicè transmissus per generationem deprimit voluntatis apicem versus temporalia, et deprimendo inficit, sive peccatricem facit; et ideo physicè et per leges naturæ traducitur peccatum originale. Idem repetit eodem libro capitibus 15, 16 et 17.

Ex illo systemate plura pullulant corollaria quæ ipse ratiocinio potens eruit Jansenius. Primò, si Adam (idem dicendum de proximis aliis parentibus) concupiscentiam benè vivendo extirpare potuisset, nullum peccatum propagasset in posteròs, capite 21 versus finem... 2º Si Deus utriusque sexus corrupta semina sine congressu conjugum omnipotentis sue virtute misceret, proles peccatum originale contraheret, capite 20 sub finem... 3º Sola impia nonnunquam prægnans imaginatio, vel cupiditas, in causā est, cur proles ad furta, ad lasciviam, ad homicidia, iam prona nascatur, ut nullis nec honestatis retinaculis, nec supplicii minis ab illis vitis coerceri queat, cap. 19 versus medium. (Ex his inferri posse videtur à matre magis quàm à patre traduci peccatum originale)... 4º Non corporis aegritudines tantum, sed et acquisitæ

pravitates animi, sive propensiones ad malum, quas parentes malè vivendo sibi pepererunt, in prolem propagantur, initio capitis 22. (Unde concludere pronum est peccatum originale non esse in omnibus æquale.)

Totam istam doctrinam commendat Yprensis tanquàm veritatem catholicam, tanquàm olim probatissimam per universam Ecclesiam usque ad ætatem scholasticorum, capitibus 15 et 23.

His et similibus documentis fortassis exprimere, aut adstruere voluit Jansenius magistri sui vel amici sui Baii propositionem 75 (apud Patrem Duchesne 74): *Nemo præter Christum est absque peccato originali. Hinc beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hæc vitiā sicut et aliorum justorum fuerunt vitiones peccati actualis, vel originalis (reipsa contracti).* Ex matre nimirum non minus quàm ex patre oritur peccatum originale.

Ex modò delineato systemate hæc assertioem protulerunt Janseniani Lovanienses numero 24 inter 31 damnatas ab Alexandro VIII, anno 1690: *Oblatio in templo, quæ fiebat à B. Virgine Marià in die purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccatis, sufficienter testatur quòd indignerit purificatione, et quòd Filius, qui offerbatur, alium maculā Matris maculatus esset, secundum verba legis.*

Guillelmus Estius, celebris theologus Duacensis Universitatis, qui obiit 20 septembris anni 1645, in 2 Sent. distinct. 51, 81, propendit in opinionem quæ cum modò relatā aliquatenus convenit. *Vitatur, inquit, anima à corpore (ex Adam tracto) tanquàm vase corrupto et vitiatō, sicut contingit ponum, vel florem, infici tetro odore ejus corporis, quo continetur, in quo si notum sit, jam ab ipsà origine tetrum odorem contraxit.* Deinde rem sic explicat: *Sciendum est mutuum esse, eamque naturalem, sympathiam, id est, passionum et affectionum communicationem inter corpus et animam, tanquàm in idem compositum naturale concurrentes partes substantiales. Unde fieri videmus, ut corpore malè affecto anima doleat, et vicissim ex animi hilaritate corpus recreetur.* Cum igitur anima à Deo neque justa fiat, neque injusta, neque ante suam cum corpore conjunctionem existat, corpus autem ante anime infusionem ex carne peccati seminatam nondum quidem peccatum habeat, sed tamen occultam quandam ad peccatum dispositionem, fit ut anima, quæ in corpore nascitur, velut flos infecto loco, simul ex corpore trahat vitium quoddam habituale, atque culpabile, sicut enim si infunderetur anima corpori vulnerato, vel posito in igne, mox in eo corpore doleret, ita, dum infunditur corpori ad peccatum disposito, mox in eo habitualiter quodammodo peccat.

Idem theologus sic expositam sententiam probare aggreditur, 1º Scripturā. Scilicet Levitici cap. 15, semen humanum appellatur *sextus humor*, et menstrua mulieris reputantur *summa immunditia*: è converso semen tritici, vel aliarum rerum nusquam habetur velut immundum. Item Job 14 dicitur: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, nonne*

in qui solus es? Ubi, ut peccati originalis existentiam vindicando ostendimus, evidenter depingitur ipsa *interna immunditia*, cum substantia creata immunditiam sive sordem extrinsecis inluentem delere possit. Item contrahitur immunditia (Levitici cap. 15) ex fluxu seminis, et menstrui, non ex fluxu sanguinis aut pituitæ, neque aliorum humorum, imò neque ex fluxu excrementorum foetidissimorum, sive dysenterici, vel fluxu urinae... 2° Auctoritate S. Augustini, qui passim Adæ semen vocat *semen vitio-nem, immundum, peccati*, et lib. 2 de peccatorum Meritis et Remissione cap. 24, n. 58 jam citato, de ipsa B. Virgine ait: *Quod assumpsit Christus id profectò, aut suscipiendum mundavit, aut suscipiendo mundavit.* Pariter lib. 5 contra Julianum, cap. 5, n. 8, dicit *concupiscentiam carnis, adversus quam bonus concupiscit spiritus, et peccatum esse, quia invest illi inobedientia contra dominatum mentis, et pœnam peccati esse, quia reddita est meritis inobedientis, et causam peccati esse, defectione consentientis, vel contagione nascentis.*... 3° Auctoritate Magistri Sententiarum lib. 2 distinct. 50 et 51, et doctissimi papæ Innocentii III, in expositione Psalmi 50, ad illud: *Ecce in iniquitatibus conceptus sum.* Ubi dicit: *Quis nesciat concubitus, etiam conjugalem, nunquam omninò committi sine pruritu carnis, ac sine fervore ac fœtore concupiscentiæ, unde semina concepta fœdantur, et corrumpuntur, propter quoa alibi dicitur: « Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine » (Job 14)? Ex seminibus ergo fœdatis atque corruptis concipitur corpus corruptum pariter et fœdatum, cui anima tandem infusa corrumpitur et fœdatur, non ab integritate vel munditiâ quam habuit, sed ab integritate vel munditiâ, quom habet si non uniretur fœdato corpori et corrupto; quoniam et creando infunditur, et infundendo creatur; sicut enim ex vase corrupto liquor infusus corrumpitur, et pollutum contingens ex ipso contactu pollutum, sic ex contagio corporis anima corrumpitur et fœdatur... Ex concupiscentiâ procedit pruritus circa januam humanæ propagationis, per quam transfunditur originalis causa peccati.* Non minùs apertè in eadem Psalmi 50 verba loquitur pontifex maximus Urbanus VI, etc. . . .

Vir tamen sagax et eruditus facillè detexit in isto systemate concipi non posse quomodò anima in instanti unionis suæ cum corpore peccato propriè dicto coinquinetur. Hinc illud conjungi voluit cum systemate docente peccati originalis formale consistere in carentiâ, sive potius jacturâ justitiæ originalis, quâ anima, ubi infunditur corpori, destituitur. « Videtur, inquit, omninò agnoscentum aliquid in semine parentis, vel carne nascentis, ex quo anima infusa corruptionem et peccatum contrahat juxta superiorem modum (paulò ante expositum), quem proindè, ut plenè et sufficienter dicta peccati (originalis) propagatio explicetur, cum hoc posteriore (jacturam justitiæ originalis exigente) putamus esse conjugendum. » . . .

Commemoratum systema ab Estio expositum catholicum profectò est, sive ab Ecclesiâ nunquam fuit damnatum. Hinc in eo non erravit Jansenius quòd dixerit,

peccatum originale à parente in filium physicè transmitti. Plura quippè apud Augustinum et alios Patres occurrunt testimonia quæ illam assertionem confirmare videntur. Verùm culpandum, imò detestandus est Jansenius 1°, quòd asseruerit *naturæ corruptionem*, sive propensionem in malum ex se verum esse peccatum, ut antea ostendimus... 2° Quòd constituerit peccatum originale, non in *reatu concupiscentiæ*, qui deletur per baptismum (ut D. Augustinus), sed in *dominatu* ejusdem concupiscentiæ; inde enim, ut iterùm ostendimus, inferri posse videtur baptismum aliquando non delere peccatum originale, siquidem in regeneratis concupiscentia habitualis charitatem habituale gradibus interdùm superat... 3° Quòd ex illo systemate plura, ut rursùs observavimus, corollaria deduxerit Jansenius, quæ Ecclesiæ, speciatim concilii Tridentini, de peccato originali decretis, non sunt consona... 4° Quòd idem Yprensis arroganter pronuntiaverit suum systema de physicè peccati originalis transmissione hujus maculæ transfusionem *sufficienter* explicare; at hæc omnia improbat Estius, et ex suo systemate physicam peccati originalis traductionem minimè scaturire autmavit; ergo.

Nunc prodeant rationum momenta, quibus pacti, sive moralis peccati originalis traductionis defensores, impugnant specialiter physicum illius noxæ transitum, cum solutionibus, quibus arguunt isti transfusioni patrocinantia diluere consueverunt alii theologi.

Specialia pacti defensorum argumenta adversus physicam avitæ maculæ traductionem. — Primum. Certum est actuale Adæ peccatum esse peccati originalis causam efficientem; id quippe docet Apostolus ad Rom. 5, et D. Augustinus lib. 2 de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 26, n. 43: *Voluntarium, inquit, peccatum hominis primi, originalis est causa delicti*; atqui actuale Adæ peccatum non est causa physica et realis peccati originalis; actuale enim Adæ delictum fuit actus voluntatis Adæ, qui subito evanuit et physicè existere desiit; sed actus, qui physicè non existit, non potest peccatum originale physicè efflecre, prius enim est physicè existere quàm aliquid physicè producere, cum physica productio emanet ex physicè naturâ; ergo... Præterea, ut in præmio diximus, physicum, sive materiale peccati essentialiter bonum est, sicut ejus formale essentialiter malum; sed formale peccati *nihil* est, et ideo physicè aliquid producere non potest.

Verùm reponunt adversæ sententiæ defensores imbellè esse istud argumentum, et rem non attingere. Actuale scilicet Adæ peccatum in ipso producti germen concupiscentiæ, per quam physicè propagatur peccatum originale, siquæ actuale Adæ delictum fuit causa remota et mediata peccati originalis, non propinqua et immediata, de quâ solâ hic agitur; unde probandum foret Apostolum et Augustinum disserere de istâ causâ.

Secundum. Eo modo peccatum originale ad Adæ posteros traducitur quo ad eosdem traducenda fuisset justitia originalis, si Adam non peccasset, ut innuit Apostolus; at avita justitia physicè non fuisset transmittenda, sed moraliter tantum; ergo, etc. Sed adversi aucto-

res majorem negant, quam, ut ipsis videtur, nullibi insinuat Apostolus qui docet duntaxat peccatum Adæ transmitti ad ejus nepotes, ut transmissa fuisset, ipso non peccante, justitia originalis, modum transmissionis non assignando. Et verb, inquirunt, peccatum originale per concupiscentiam transfunditur.

Tertium. Illud solum quod materiale est et corporeum propagatur, et naturæ legibus subiacet; tale autem non est peccatum; ergo. At iidem indubiè respondent, concupiscentiam, quæ est *veluti materiale peccati originalis*, junctam saltem cum jacturâ justitiæ originalis, quæ est illius formale, transmittere illud peccatum.

Quartum deducitur ex iis, quæ, latente ipso Jansenio, ex isto systemate pullulant, consecrariis. Etenim sequitur, peccata parentum ad filios æquè transire ac Adæ peccatum, ac idèd peccatum originale in omnibus æquale non esse. At hoc corollarium contradicit Apostolo docenti, *unius delicto omnes mortui esse, in uno omnes peccasse, ex uno delicto in omnes homines esse condemnationem...*; Patribus, quos supra laudavimus, et D. Thomæ 1-2, q. 82, a. 4, ubi dicit, *peccatum originale æquale esse in omnibus*, et q. 81, a. 2, in c., ubi docet solum primum Adæ peccatum traduci in posterum, et a. 5 ejusdem questionis, ubi tradit ex Adæ, non ex Evæ peccato oriri peccatum originale... Item sequitur eos, qui viâ naturali ex Adam non nascerentur, peccatum originale esse contracturos, modò adfuisset concupiscentia. Opponitur Apostolo dicenti, *omnes in uno peccasse, quia nimirum in ejus lumbis erant, ut loquuntur Patres*, et concilio Trident. docenti sess. 6, cap. 5, *homines non nasci injustos, nisi quia ex semine Adæ nascuntur...* Tandem sequitur peccatum originale traduci independentè à jacturâ justitiæ originalis, et idèd concupiscentiam ex se et naturâ suâ verum esse peccatum; quod Jansenii systema est planè hæreticum.

Physicæ peccati originalis traductionis argumenta prout à pacti defensoribus dilignantur. — Jansenius, lib. 1 de Statu naturæ lapsæ, à cap. 6 ad 7; plura D. Augustini testimonia profert, quibus probare conatur peccatum originale per concupiscentiam trajici eo modo quo cuncta generantia similem sibi fetum procreant. Ea brevitas causâ quoad substantiam duntaxat et summam referemus.

1° Yprensis, à cap. 6 ad 12, varios S. doctoris textus exhibet enuntiantes peccatum Adæ transmitti per concupiscentiam, seu libidinem, eodem peccato in naturâ humanâ productam, quæ concupiscentia est causa propinqua propagationis peccati originalis. Unde parentes baptizati illud peccatum trajiciunt, quia servant concupiscentiam, per quam generant filios; at parentes physicè transmittunt concupiscentiam; ergo. — Reponunt S. Augustinum his in locis intendere tantùm concupiscentiam, cui parentes, etiâ regenerati sunt obnoxii, esse causam moralem, ac veluti materiam, peccati originalis. Idèd enim, ut dictum est, Adæ nepotes gratiâ significante in ortu suo destituuntur, quia Deus, cum Adam creavit, decreverat, ut concupiscentia in homine non remaneret, sive non vigeret, cum

gratiâ sanctificante, cui ordinationi Deus non renuntiavit nisi in Christo per baptismum. Addunt hoc sensu concupiscentiam potuisse dici causam peccati originalis, quòd illius traductionis certum esset peccatum et indicium, quatenus scilicet in presenti ordine est poena peccati. Notum videlicet est, Augustinum peccati originalis existentiam quasi perpetuò adversus Pelagianos evincere ex miseris, concupiscentiâ præsertim, quibus obruuntur Adæ nepotes. Hinc particula, *quia, ex, per, aut vox, causa*, quibus utitur S. doctor, non strictè, sed latè sunt accipiendæ. Porrò Augustinus, inquirunt, aliò sensu intelligi nequit; ubique enim docet concupiscentiam in regeneratis non esse verum peccatum, et idèd per eam peccatum originale physicè non posse trajici.

2° Idem Yprensis ibidem plures D. Augustini textus producit, quibus asserit peccatum originale à parente in filium projici per concupiscentiam, sive vitium naturæ, sicut podagra, etc., à patre ad filium transit; at consentientibus physicis et medicis podagra physicè trajicitur; ergo. — Respondent Augustinum his et similibus comparationibus unicè intendere peccatum originale reipsâ transire in Adæ filios, ut podagra reipsâ transmittitur à parente in filium. Unde comparatio stat ex parte realis traductionis avitæ maculæ, non ex parte modi traductionis. Enimverò obstinata Pelagianorum in negandâ peccati originalis existentia, ejusque transfusione pertinacia cogit S. doctorem illas similitudines, licet à longinquo petitas, adducere, ut ostenderet mirum non esse si in cælestibus contingeret quod in physicis et naturalibus quotidie contingere constat.

3° Jansenius, cap. 9 et 23, profert D. Augustini testimonia, quibus asseverat, Christum ob solius carnis concupiscentiæ presentiam ex commixtione maris et femine procreari noluisse, ne in ipsum, sicut in alios Adæ nepotes, originalis culpa serperet. Hinc tota ratio eximie Christi animæ puritatis ex eo emanavit quòd carne peccati, cui anima ipsius infunderetur, caruerit. — Reponunt hanc Yprensis doctrinam, Augustini testimoniis, quæ ibi commemorat, non exprimi. Ea enim ponderanti facillè innotescet iis significari duntaxat Christum, qui concupiscentiâ caruit, non habuisse peccatum originale; è converso eos omnes qui concupiscentiam habent, et viâ ordinariâ generantur, hujus peccati esse reos; quod quidem verissimum est; concupiscentia quippe in nobis est poena peccati, et idèd certum est peccati contracti signum et indicium. Enimverò, quod hic ait Jansenius de Christo, supponit concupiscentiam ex sese peccatum esse, et à peccato absolutè separari non posse; quod passim refellit D. Augustinus; quin enuntiat animam Christi non magis mundam fuisse, quàm Adæ animam, cum initio carni peccati mixta non fuerit Adæ anima; at ista blasphemiam nunquam profectò in Augustini mentem venit; ergo.

Eodem modo exponunt ea Patrum, summorum pontificum et theologorum testimonia, quæ paulò ante adducebat Estius, et refert Jansenius toto capite 15.

§ 4. *Quid sentiendum de duabus ultimò commemoratis opinionibus, id est, de relictis Estii et Bellarmini sententiis?*

1° Concilia adversùs Pelagianos celebrata unice definiunt existentiam peccati originalis, et ideò nulla sententia de ejus naturà, aut traductionis modo ad fidem pertinet. 2° D. Augustinus privatam suam de peccati originalis naturà, et modo transfusionis, sententiam, si quam habuit, velut certam nec habuit, nec haberi voluit; enixè enim, ut diximus, hanc super re D. Hieronymum consuluit, et dixit, *peccato originali nihil esse ad intelligendum secretius*. 3° Qui studio partium, aut vertiginoso hæresis spiritù non adiguntur et dementantur, fateri debent Augustinum negare, concupiscentiam in renatis verò esse peccatum, et ideò non potuisse docere peccatum originale præcisè consistere in naturà hominis vitiatà, quã propagatà formaliter et necessariò propagaretur idem peccatum. 4° Pactum admittens sententia videtur magis idonea, explicandæ peccati originalis transmissioni, et revincendis incredulorum adversùs istud sacramentum cavillationibus, et ideò illam opinionì physicam avitæ labis traductionem propugnantì, lubenter præhaberemus, et eò quidem magis quòd, ipso fatente Estio, posterior ista sententia non conjuncta cum priore est prorsùs insufficientis ad Adamici delicti tractionem explicandam. Nihil tamen minùs illam propugnare non audemus, tum quia, quemadmodùm, ubi de peccati originalis naturà, observavimus, Hieronymus et Augustinus illam ignorasse videntur, tum quia non minoribus difficultatibus obnoxia est quàm altera, ut salis superque produnt quæ ex utrâque parte afferri solent illarum difficultatum enodationes; antequàm autem maximè reconditæ ac, si quæ unquam fuit, intricate controversiæ ultima admoveatur manus, duo paucis expendenda sunt eruditiorum sanè attentione digna.

Primum. An istud pronuntiatum circa D. Augustini dubitationem de animæ origine, sitne scilicet ex *traduce* vel ex *creatione*, quod reperitur versùs finem capituli undecimi libri quarti de Statu peccati et gratiæ Amissione apud Bellarminum: *Certè S. Augustinus, si nunc inter homines viveret, non solum faveret, sed etiam gratias ageret iis qui nostram hanc sententiam (de creatione) tuerentur*; an, inquam, istud pronuntiatum sit probandum vel non.

Affirmant nonnulli recentiores gratiæ vindicis gloriæ parùm studiosi, et insignium rationum, quæ ipsam in hanc dubitationem induxerunt, ignari; negant quotquot S. doctores impense, ut decet, addicti sunt, et acerrimum ipsius ingenium, ut et strenuum catholicæ fidei defendendæ et promovendæ ardorem noverrunt. Si sanè Ecclesia catholica, ejus auctoritatem cum encomio ubique celebrat S. doctor tanquam errori nunquam obnoxiam, sententiam de animæ creatione aliquo decreto consecrasset, plaudendum foret commemoratæ Bellarmini assertioni; verùm, si nihil hujusmodi pronuntiavit Ecclesia, saltem velut inconsiderata habenda est; omnia enim gravissima momenta, quæ Augustinum in hanc perplexitatem ini-

mergebant, sese magno ejus animo iterùm sisterent, et ideò ipsum acerrimè utriusque torquerent. Etenim, si *hodiè viveret* Augustinus, sententiam de animarum creatione non magis Scripturis consonam inveniret quàm olim; recentiores quippe in ejus sensu detegendo feliciores dubio procul non fuerunt quàm veteres.... Item scholasticorum auctoritate non moveretur præ tot Patribus qui hoc in puncto baserunt.... Item eorundem scholasticorum adversùs traducem rationes ipsius anxietatem non dissiparent; eas enim materia spiritualis architecti, inter quos multi scholastici, se facillè solvere pretendunt, et aliunde ad summum S. doctorem ab amplectendo traduce averterent, non ad admittendam sententiam de creatione animarum, quæ ipsi, hodiè etiam multis hirsuta difficultatibus videretur, cum imprimis attenderet scholasticos hujus sententiæ defensores in explicandâ peccati originalis transmissione (quæ difficultas in hac opinione S. doctore gravissima semper visa fuit), non solum inter se non consentire, sed etiam sese invicem acerrimè impetere; quare si *viveret Augustinus*, in suspenso maneret, et gratias non ageret recentioribus, nisi cum in suâ de animarum creatione sententiâ felicissimè et evidentissimè peccati originalis propagationem exposuissent.

Secundum. *Cur D. Augustinus reatum concupiscentiæ, et quidem ut adulterio; in præsentì statu semper illigaverit in non baptizatis, nunquam verò mortalitatis, vel corruptibilitatis, cum imprimis in communi systemate hæ miseris non minùs conjunctæ fuerint cum privatione justitiæ originalis, quàm concupiscentiæ?* Nonnulli eruditissimi viri, quos super hæc questione consulimus, autumaverunt Augustinum concupiscentiæ nomine his in locis designasse totam naturam prout distinguitur et ideò non solum concupiscentiam contra distinguitur à mortalitate et corruptibilitate. Verùm, pæce ipsorum dixerim, hæc solutio vera non videtur; enimverò, si Augustinus concupiscentiæ nomine aequè indicasset cæteras miserias ac concupiscentiam, reatus his miseris non minùs annexus fuisset quàm concupiscentiæ, et ideò Christus ipse, qui fuit obnoxius non concupiscentiæ, sed pluribus ex illis miseris (per omnia enim nobis similis factus est absque peccato), habuisset reatum, quod dictum nefas. Videtur igitur per concupiscentiam depinxisse concupiscentiam qualis est in nostro statu, id est, ut diximus, quond gradum similem illi quam experimur, quæ est vera nature depravatio, cum qua ideò creari non potest homo; sive quæ est, ut antea dicebat Estius, *occulta quædam ad peccatum dispositio, factique ut anima multa corpori, hæc dispositione affecto, mox in eo habituditer quodammodo peccet*; hæc enim in sententiâ concipitur quomodo reatus concupiscentiæ sicut adulterio per se etiam non formaliter, sed dispositivè et preparatorivè, annectitur.

CAPUT IV.

De peccati originalis subjecto.

Duo hic in controversiam veniunt, primum, an B. Virgo Maria sine peccato originali sit concepta, alter-

rum, an filii Christianorum peccatum originale contrahant.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum B. Virgo in suo conceptu à peccato originali fuerit immunis?

Figitur questionis sensus et status. — 1° Duplex quasi conceptio, prima, et secunda; prior est formatio corporis in utero matris ex semine humano; posterior infusio animæ corpori sufficienter disposito sive formato. De istâ duntaxat conceptione quæstio movetur; constat enim, B. Virginis carnem, et aliunde verum peccatum non posse residere in carne. 2° Non queritur an B. Maria in natiuitate, et ante natiuitatem fuerit sancta; cum enim hæc prærogatiua insignitus sit Joannes Baptista, et, ut non paucis placeat, Jeremias Propheta, haud dubium quin eadem prærogatiua Mariae propter honorem Domini, ut loquitur Augustinus, fuerit concessa. 3° Non queritur, an B. Virgo in primo animationis instanti ab avità maculâ eximi poterit. Deus enim miseretur cujus vult misereri, Illic, si Deus solam Mariam illius noxæ puram esse voluerit, ejus circa peccati originalis traditionem ordinatio, antea delineata, fuit absoluta relativè ad cæteros Ade nepotes, non relativè ad Mariam. 4° Ex dictis peccatum originale est mortiferum peccatum habituale, hominem Deo invisum efficiens, et dæmonis servum reddens. Hinc, cum præsens quæstio attingat primum instans, quo anima B. Virginis corpori in utero B. Annæ infusa est, præcisè queritur, utrum eo momento B. Virgo fuerit exosa Deo æternæ damnationis rea, et ideo dæmonis imperio mancipata.

OPINIONES. — Prima Mariam peccato originali commemorato instanti reipsâ coinquinatam fuisse docet. Hanc sententiam exsecrati sunt multi insignes Dominicani, qui D. Thomæ suffragio gloriantur. Eandem propugnauerunt Protestantes, quibus patrocinari videtur Jansenius lib. 3 de Statu naturæ puræ cap. 11 et sequentibus; ibi nimirum contendit mortem corporis, ejus corruptibilitatem, aliasque hujusmodi miseras, in quacumque hypothèsi à Deo rationali creaturæ sine culpâ præcedente non posse imponi, quod sanè principium alicui peccato subicere videtur B. Virginem, quæ illis miseris fuit obnoxia. Hoc tamen occurrit discrimini Thomistas inter et Protestantes, quod illi sententiam de intemerato Virginis conceptu nullâ confingant censurâ, licet illam Scripturæ et traditioni nimis consonam existant; isti è converso eam *erroneam* vel *hereticam* pronuntiant. Hereticis rursus manum tendere videtur Yprensis eodè lib. 3 de Statu naturæ puræ, cap. 15, ubi probare aggreditur, *palpatium malorum in quolibet statu absque præveniente delicto impositionem ducere ad diversas impietates, ad blasphemiam in Deum, ad Manichæismum, etc.*

Secunda vult intemeratum, aut temeratum B. Virginis conceptum nullo modo in Scripturâ et traditione consignari, et ideo ab Ecclesiâ catholicâ velut dogma ad fidem pertinens definiri non posse. Hæc fuit singularis opinio Melchioris Cani, crudelit ex nobilissimâ

Dominicanorum familiâ theologi. B. Virginem, inquit lib. 7 de Locis, cap. 5, à peccato originali fuisse penitus liberam, è libris sacris juxta germanum litterarum sensum nusquam habetur... nec per traditionem Apostolorum in Ecclesiam descendit... oppositæ etiã assertio... non est in numero dogmatum catholicorum (utipote in verbo Dei scripto aut tradito non contenta). Neutrã ergo ex illis opinionibus poterunt languam dogma catholicum approbare (Patres Tridentini). Ita is erravit qui asserit errorem esse aliquem præter Christum à lege originis peccati liberare. Erravit ac multo etiã magis Basilevise concilium, cum desinuit doctrinam illam, quæ docet.... Mariam nunquam originali subjacuisse peccato, tanquam consonam Scripturæ sacræ ac fidei catholicæ amplectendam fore (nullique de cætero licitum) esse contrarium docere. In pari quippe errore versantur, qui alterutram partem ad catholicam fidem attinere posse credunt.

Tertia B. Virginem originis maculæ et quoad actum et quoad debitum omnino expertem fuisse asserit. Hujus opinionis defensores, qui pauci sunt, duas in classes dividuntur. Alii Mariam eximunt à debito duntaxat proximo peccatum originale contrahendi, et ideo opinantur eam non fuisse comprehensam in pacto quod Deus cum Adamo inivit. Ita inter alios Gorgius de Rhodés, tom. 2, disputatione unica, de Deiparâ Virgine Mariâ, q. 4, sec. 2; auctor et dicendi perspicuitate, et objectionum, ex ratione præsertim depromptarum, solutione commendabilis.... Alii Mariam debito etiã remoto præmigeniam labem contrahendi caruisse censent, quia nimirum non exiisset, si Adam non peccavisset, et ideo in pacto cum Adamo inivi comprehendi non debuit, quamvis apta fuerit ut in illo pacto includeretur, sique sufficienter à Christo fuerit redempta, ita P. Salazar, et Societate Jesu, in opere de conceptione.

Quarta docet B. Virginem peccatum originale de facto non contraxisse, sed habuisse debitum illius contrahendi, sive, quod idem sonat, Mariam peccatum originale quoad debitum contraxisse, non quoad actum. Hæc sententia pluribus probatur. Solent theologi, ut tam celebrem questionem cum ordine et perspicuitate tractent seorsim expendere 1°, an Virgo Deipara in primo conceptûs instanti ab originali labe fuerit immunis.... 2° An illam noxam contrahendi debitum haberit.

Verùm qua in primi articuli discussione dicturi sumus non exigunt ut secundum speciatim proponamus. Quare sit

PARAGRAPHUS UNICUS. *Utrum B. Virgo absque originali maculâ concepta fuerit?*

CONCLUSIO. — B. Virgo peccati originalis contagio nunquam fuit inquinata, et ideo nunquam fuit Dei inimica, nunquam dæmonis potestati subdita.

Non est de fide; sed pia est, Scripturæ et traditioni minimè contraria, imò si communis fidelium sensus, et eorum qui ab Ecclesiâ hæc super re præscripta sunt, ratio habeatur (ut indubiè haberi debet) plus quam probabilis esse videtur.

D. Thomas, 3 parte, q. 27, a. 1, in c., dicit, de sanctificatione B. Mariæ in utero nihil in Scripturâ canonicâ tradi, scilicet juxta germanam litteræ, ex quo solo (nisi constet spirituale sensum à Spiritu sancto specialiter intentum fuisse) firmum et efficax eruitur argumentum. Hinc B. Virginem, in nativitate, et ante nativitatem, immaculatam fuisse, probat S. doctor traditione, Ecclesiæ auctoritate, et congruentiæ rationibus, id est, ex iis quæ sive in scripto, sive in tradito Dei verbo de B. Mariâ traduntur, deceptis. Tam eximii ducis vestigiis insistentes eundem disserendi modum, quem, si hodiè viveret, in hujus assertionis probatione usurparet, adhibebimus.

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex Patribus.* Priusquàm illud expono argumentum, observa illud magni roboris futurum iri, etiamsi non pauci veteres B. Mariam ab originali peccato in primo conceptûs momento immunem fuisse negaverint, aut negare visi fuerint, modò plurimi hanc in B. Virgine prærogativam agnoverint; nemò enim negaverit Verbi divini cum Patre consubstantialitatem ex Patrum traditione constare, licet nonnulli Anticæni doctores aut eam impugnaverint, aut saltem impugnâsse videantur... Dogma de æternâ beatitate justis, quibus nihil luendum superest, illicò à morte repetendâ, ex iisdem Patribus satis comprobari, etsi plures ex veteribus illud non docuerint, aut saltem non docuisse videantur... Matrimonii ratû, et non consummati, vinculum per solemnem in religione approbatâ professionem, invito etiam altero conjuge, dissolvi, ut definitur conc. Tridentinum quamvis illud ex Scripturâ et traditione vix ac ne vix quidem probari possit, etc.

His præmissis, Patres purissimo Virginis conceptui faventes duas in classes divido.

PRIMA CLASSIS. — Patres mox adducendi non expressè quidem, sed tamen non obscure Virginis conceptum absque maculâ extitisse tradiderunt.

Divus Andreas Apostolus. Etenim presbyteri Achaia in opere de ejus passione, quod genuinum esse probant Baronius ad annum Christi 69, et P. Alexander in historiâ primi seculi, referunt eum dixisse: *Sicut de terrâ immaculatâ factus fuerat homo primus, ita necesse erat ut de immaculatâ Virgine Christus nasceretur.* Sanè comparatio, quam inducit Apostolus, ostendit ipsum sensisse Christum nasci debuisse de Virgine omnis maledictionis, et ideò omnis peccati experte, sive de Virgine Adami instar factâ de terrâ immaculatâ, seu non maledictâ, id est, veri peccati contagio non infectâ.

D. Hieronymus in Psalmum 77, aut potius auctor commentariorum in Psalmos (eruditi enim inter quos Desiderius Erasmus in editione operum Hieronymi anni 1546, et P. Alexander in historiâ quarti seculi, etc., contendunt hos Commentarios non esse Hieronymi, sed auctoris qui vivebat versùs annum 479, licet Bellarminus aliter sensisse videatur), auctor, inquam, Commentarii in Psalmum 77 exponens versum, *deduxit eos in nube diei*, illum Mariæ accommodat; *pulchrè*, inquit, *dixit diei, quia nubes illa non fuit in*

tenebris, sed semper in luce. Sanè vox, *semper*, ipsum evidenter explodit peccatum originale, quod densas Mariæ animæ in primo conceptu offudisset tenebras. Equidem iste auctor, quem Bellarminus lib. 4 de Amissione gratiæ et Statu peccati, cap. 15, immeritiò dicit esse Hieronymum, prædictum versum culum malè fortassis Mariæ inserit, sed nihilominus inde elucet antiquissimo illi scriptori persuasum fuisse B. Virginem avitæ maculæ caligine in ortûs sui principio non fuisse offuscata, quod unicè intendimus.

D. Ambrosius sermone 22 in Psalmum 118 Christum inducit dicentem: *Suscipe me non ex Sarâ, sed ex Mariâ, ut incorrupta sit Virgo, sed Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati.* Verba, *incorrupta*, ab omni integra labe peccati; corruptionem quolibet peccato invecam excludunt: evidentius adhuc eam exsufflant voces, *non ex Sarâ, sed ex Mariâ*; Salvatore scilicet non magis honorificum fuisse ex Mariâ originem ducere quàm ex Sarâ, si Maria in Adamo ut Sara cecidisset.

D. Augustinus libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 56, n. 22, hæc habet: *Exceptâ itaque S. Virgine Mariâ, de quâ propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, haberi volo quæstionem; inde enim scimus, quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quâ concipere et parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum.* Hoc in testimonio singule voces clamare videntur. S. doctorem non minùs disserere de originali quàm de actuali peccato. Inimunitas enim B. Matris ab originali peccato, utpote necessariò mortali, magis honorifica fuit Domino, quàm immunitas à peccato actuali, quod veniale esse potuit. Verùm, esto, Augustinus disputet de solo actuali peccato, eo ipso amovet à B. Virgine peccatum originale. Constantè enim docet, peccata actualia ab originali tanquàm à radice oriri.

Præterea legimus lib. 4 Operis Imperfecti cap. 122, Julianum reprobrâsse Augustino, quòd pejor esset Juliano, qui *Virginitatem Mariæ partus conditione dissolvit, cum Augustinus ipsam Mariam diabolo nascendâ conditione transcriberet.* Quid ad hæc S. doctor? Mariam à communi conditione non fuisse immunem? Minime. Quid ergo? *Mariam à Catholicis diabolo non transcribi conditione nascendi, quia ipsa conditio solvitur gratiâ renascendi*, id est, quia Deus impedivit quominus in originis peccatum incideret. *Gratia* quippe *renascendi*, ibi non sumitur pro externo signo fidei in Messiam venturum, et ideò pro contracti peccati originalis remissione, sed pro contrahendæ avitæ maculæ, nisi misericordie subveniret Deus, condonatione; in stylo scilicet Augustini, preservatio à peccato est peccati dimissio, ut patet ex lib. 2 Confessionum cap. 7, n. 15, ubi ait: *Omnia mihi dimissa esse fateor, et quæ meâ sponte feci mala, et quæ te duce non feci.*

Infinis sim si enumerarem eos omnes qui vocant B. Virginem *immaculatam, incontaminatam, intemeratam, nunquàm maledictam, totam pulchram, totam sine maculâ, ab omni contagione liberam, ab omni labe pec-*

cati integram et alienissimam, etc. *Ingressus est*, inquit Sophronius, patriarcha Hierosolymitanus in epistolâ ad Sergium Constantinopolitanum præsullem, quæ, Baronio teste ad annum 681, n. 13, lecta fuit in sextâ synodo generali actione 11, *uterum Mariæ sanctæ, et ab omni contagione liberata et corporis et animæ.*

Hæc et similia effata, quæ in veterum Patrum operibus passim occurrunt, eò collimant ut Christum inter et ejus Matrem quædam inducat sanctitatis similitudo et quasi consonantia, quæ tota profectò evanesceret si Mariæ vel uno instanti tartareis compedibus fuisset constricta.

SECUNDA CLASSIS. — Patres mox laudandi clarior, sive minus obscurè, purissimum Virginis conceptum prædicaverunt.

S. Ildephonsus episcopus Toletanus, mortuus anno 667, sermone 11 de Assumptione B. Virginis, apud Petavium lib. 14. de Incarnatione cap. 2, n. 5 (auctorem hæc in parte minimè suspectum), ait: *Caro Virginis ex Adam assumpta maculas Adæ non admisit.* Certè Adæ maculæ sunt et peccata actualia, et præsertim peccatum originale, quibus S. Præsul Mariam obnoxiam non fuisse asserere non dubitat. Hinc falli videtur Petavium dum loco citato conjicit Ildephonsum non loqui de originali maculâ, sed de vitis quæ Adæ posteris inficiunt. B. Virginis apparitione honoratus fuerat, ut ostendunt Baronius ad annum 652, et P. Alexander in historiâ septimi seculi.

D. Joannes Damascenus, qui floruit initio seculi octavi, oratione primâ de nativitate B. Mariæ exclamat: *Natura gratiæ factum antevertere minimè ausa est: verum tantisper expectavit, donec gratiæ fructum suum produxisset... O beatos Joachim lumbos, ex quibus pror. eius immaculatum semen fluxit! O præclaram Annæ vulvam, in quâ tacitis incrementis eæ eâ cunctus atque formatus fuit sæctus sanctissimus! O beatum ventrem, qui vivum cælum cælis ipsis latius peperit! Amputate dextre per calumniam Leonis Isaurici restitutionem ferventibus orationibus à B. Virgine obtinuit, si Baronio fides ad annum 728, et P. Alexandro in historiâ seculi octavi. Porrò singula ferè vocabula peccatum originale à B. Virgine arcent. Si quippe corrupta Adæ natura gratiæ factum antevertere non est ausa, anima Mariæ per eam nullo instanti fuit infecta; si ex Joachim lumbis prorsus intemeratum semen effluxit, concupiscentiæ peccati vinculum in Mariam projicere non potuit, ut Jansénii verbis utar, etc.*

Paschasius Rathbertus, abbas Corbeiensis anno 844, quem inter recentiores impensè extollit doctissimus Pater Mabillonius, in elogio ejus historico, in libello de Partu B. Mariæ Virginis, dicit: *Ecce in pietatis est beatissimæ Virginis pudicitiam prædicare incorruptam et incontaminatam, et ab omni contagione primæ originis confiteri alienam.*

Antiquus auctor, cognomento Idiota, qui juxta Belarminum lib. 4 de Amissione gratiæ et Statu peccati, cap. 15, vixit post annum 800, in contemplatione B. Virginis cap. 2, exclamat: *Tota pulchra es, Virgo gloriosissima, non in parte, sed in toto, et macula peccati,*

sive mortalis, sive venialis, sive originalis, non est in te. Idem tradit cap. 6.

S. Petrus Damianus, vel Damiani, innumeris laudibus à summis pontificibus cumulat, qui obiit anno 1072, sermone de natali S. Joannis Baptistæ, docet B. Virginem perfectiore modo à peccato originali mundatam fuisse, quam Joannem et Jeremiam; qui modus repetendus videtur à primo instanti conceptus B. Virginis, cum sequentibus momentis Joannes in utero matris sanctificatus fuerit. Hinc sanctissimi viri mentem assecutus non est Petavium cum loco commemorato adducens opusculum sextum, cap. 19, inter sexaginta, ubi dicit Petrus, *Carnem Virginis de peccato esse conceptam*, cum, inquam, hunc afferens textum ait: *Manifestè Petrus hoc loco B. Virginem originali affectam vitio fatetur.* Verba quippe illa unice ostendunt, quod omnes ferè intemerati conceptus fatentur assertores, carnem Mariæ concupiscentiæ gemine pollutam fuisse, et ideò animam ipsi unitam remoto cælesti auxilio reipsâ peccatum originale fuisse contracturam.

S. Bruno, Carthusianorum institutor, qui in cælum evolavit anno millesimo et uno, versum 20 Psalmi 101: *Dominus de cælo in terram aspexit*, exponens hæc habet: *Dominus de cælo in terram aspexit, dum de regalibus sedibus in utero Virginis venit. Hæc est incorrupta terra illa cui benedixit Dominus, ab omni propterea peccati contagione libera. Ubi voces, incorrupta, ab omni peccati contagione, quodlibet propriè dictum peccatum et contagiū excludunt.*

D. Anselmus, archiepiscopus Cantuariensis, qui in libris, *cur Deus homo*, quos juxta P. Alexandrum in hist. undecimi seculi perfecti anno 1098, docuerat B. Virginem cum originali peccato fuisse conceptam (nempe lib. 11, cap. 16 et 17), hanc opinionem postea deposuisse videtur. Enimverò, libro de conceptu virginali, quem anno sequenti scripsit, cap. 18, ait: *Decebat ut Christi conceptio de Matre purissimâ fieret; nempe decess erat, ut eâ puritate, quâ major sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret, etc.* Nemo autem non videt majorem, etiam sub Deo, concipi posse puritatem, si Mariæ vel unico momento peccati labe fuisset inspersa; Angeli nimirum sub Deo puritate refulgent, qui tamen nullâ unquam noxâ fuerunt conspurcati.

Fulbertus Carnotensis, mortuus anno 1028, sapientissimus et incomparabilis episcopus dictus, in gravi morbo ob insignem pietatem sacris B. Virginis uberibus lactatus, si quæ refert P. Alexander in historiâ XI seculi vera sunt, sermone secundo de nativitate B. Mariæ hæc asserere non dubitavit: *In hujus conceptione haud dubium quin utramque parentem vivificus et ardens spiritus singulari munere repleverit. Hæc profectò significare videtur B. Virginem absque concupiscentiâ, ac proinde sine peccato originali conceptam fuisse.*

S. Yvo, Carnotensis præsul, qui obiit anno 1115, inter sermones 24 hæc protulit sermone de natali Domini: *Quomodo Matrem carnis suæ sanctificaverit, audiamus, ut inde letetur catholicus, et hæreticus, confu-*

datur; omnem quippe novum tam originalis, quam actualis culpe in eâ delevit, sicque carnem de ejus carne sumens in divinam munditiam transformavit. Certè nulla foret Catholicis lætitiæ, et hæreticis confusionis causa, si Christus Mariam ut Joannem Baptistam et Jeremiam sanctificasset.

Hildebertus, archiepiscopus Turonensis, anno 1125, quem D. Bernardus *Ecclesiæ columnam* appellavit, sermone de Assumptione dicit: *Non de ardore libidinis concepit, nec peccato originali, sicut alii solent, deturpavit Filium, sed immaculata, et intacta, et immunis ab omni peccato Sanctum sanctorum edidit.*

Rupertus Tuitiensis abbas initio 12 seculi, quem P. Alexander refert B. Virginis, in quàm pie affectus erat, intercessione Scripturæ sacræ intelligentiam obtinuisse, septem librorum in Cantica 5. c. p. 5. B. Virginem sic loquentem inducit: *Nullus est qui non veraciter dicat, ecce in iniquitatibus, etc., præter me, et hunc unum et unicam, quem sine iniquitate concepi. Maria igitur quasi Christi adinstar sine peccato fuit concepta.*

Guericus Cisterciensis, defunctus anno 1157, pietatè et eruditioe clarissimus in piissimis et elegantissimis sermonibus, v. g. 45, qui est de verbis Domini ista consignavit: *Non est in filiis hominum, magnus, vel parvus, tantè præditus sanctitate.... qui non fuerit in peccatis conceptus, præter Matrem immaculati peccatum non faciens.*

Arnoldus Bonnavallis abbas prope Carnutum in libro de cardinalibus Christi operibus ad summum pontificem Adrianum IV hæc scripsit: *Innoxiam affligi non decuit, non sustinebat justitia ut illud vas electionis communibus laceraretur injuriis, quoniam plurimum à cæteris differens naturâ communicabat, non culpa.*

Jacobus de Voragine, vir sanctimonii vitæ et doctrinæ conspicuus, Genvensis archiepiscopus, qui è vitâ excessit anno 1298, in *Mariâ*, id est, libro de laudibus *Deiparæ Virginis*, sic explicat istud Canticorum, *tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te*: « Ipsa enim pulchra fuit, quia sine peccato originali; » quæ hæc dubiè primum etiam Mariæ conceptus momentum tangunt.

Georgius de Rhodes disputatione unicâ de Virgine Mariâ, q. 4, sectione 2, 13^a hæc habet: *Nemo mentem suam explicasse videtur clariùs (circa immaculatam Mariæ conceptum) quàm S. Dominicus, in mirabili eo libro, cujus veritas et auctoritas ignes æternitatis superavit, ut testatur S. Antonius 3. p. tit. 19, c. 1, 4, Vincentius Bellovacensis in speculo historico lib. 29, c. 49, Pelbartus, Gansius, Coccinus; sic autem loquitur: « Sicut primus Adam fuit ex terrâ virgine, et nunquam maledictâ et formatus; ita decuit in secundo Adam fieri, id est, a Christo; cujus Mater Virgo nunquam fuit maledicta, et quibus verbis apertius explicari non potuit pia sententia, ut merito sanctum Patrem, ex eâ nobilissimâ familiâ (Dominicanorum) secuti sint doctissimi theologi et supra quadraginta, quorum catalogum dabit præter cæteros Christophorus Vega palæstrâ 3, certan. 3. »*

Novum est Seraphicam scholam, id est, Fratres Minores, piæ huic sententiæ à longo tempore impensè addictos esse. Verbo dicam, piissima de purissimo Mariæ conceptu opinio à quadragesimo annis principatum in scholis obtinet. Testis est Petrus de Allinco apud P. Alexandrum in hist. 14 seculi ad annum 1587. Insignis ille vir ad Cameracensem episcopatum et cardinalitias infalsè ob eximiam eruditionem: evecus sacræ Facultatis Parisiensis censuram ejusdem sacri Ordinis nomine defendens adversus Joannem de Monteseo Dominicano, qui inter alias hæc protulerat assertionem: *non omnem hominem præter Christum contraxisse peccatum originale est expressè contra fidem, illam, inquam, censuram vindicans, dicit: « Multi sancti et doctores catholici, multi summi pontifices, et sancta romana Ecclesiæ cardinales, et alii majores prelati, et plures particulares Ecclesiæ, imò ferè universalis Ecclesiæ, aut ejus major et sanior pars, asserunt et publicè dogmatizant, B. Virginem sine peccato originali fuisse conceptam. » Hinc concilium Basileense sess. 36, anno 1439, declaravit doctrinam de intemerato Mariæ conceptu tanquam piam, et consonam cultui ecclesiastico, fidei catholice, rectæ rationi, et sacræ Scripturæ, ab omnibus Catholicis, approbandam fore, tenendam, et amplectendam. Hanc declarationem avidè amplexa est sacra Facultas Parisiensis; anno 1497, solemne edidit decretum, quod cavet ne ad illos gradus scholasticos admitteretur, qui priùs non juraret se defensurum B. Virginem ab originali noxâ. Decretum exhibet P. Alexander in historia 14 seculi, ubi Joannis Duns, id est, Scoti historiam texit.*

Idem historicus disputatione octavâ in 15 seculum, cap. 5, agnoscit, *piam et salubrem esse de immaculatâ B. Virginis conceptione concilii Basileensis decretum, quod observari statuit concilium Avenionense anno 1457. licet synodi Basileensis judicio in dogmâ fidei non evaserit, et sacram Facultatem Parisiensem in hanc doctrinam meritò conspirasse; quod adversus quosdam Dominicanos piæ huic sententiæ non addictos observandum est.*

Intemeratâ B. Virginis conceptus veritas tam altè Gallicanorum presulum animis erat infixâ, ut Spondanus Appamitarum in Galliâ Narbonensî episcopus, et Baronii continuator, hæc ad annum 1550, n. 24, super eâ proferre operè pretium duxerit. *Nos sumè pro assertionem immaculatissimæ conceptionis Deiparæ Virginis, ejusque propagatione, parati essemus totes vitam profundere, quoties contingeret eam in dubium vocari. Idque toto animo scribimus, et protestur, in ipsissimè ejus festivitatem anno 1632.*

Refert idem historicus ad annum 1587, n. 3, quendam Dominicanum theologum publicè Rothomagi declaravisse se assertiones Joannis de Monteseo adversus intemeratam B. Virginis conceptionem esse vitium, quod nisi prestaret, se velle vocari, *hæreticum*, id est, *virum diabolicum*; quæ consilio cum non sino risu à populo accepta fuisset, nec ille potuisset satisfacere, ipsam et Dominicanos, ubi res audita est, nuncupari cepisse *Hæretos*, atque exinde Rothomagi natam fuisse solemnem prætoriorum distributionem in

honorem Conceptionis B. Virginis (saltem ut nonnulli existimant). Eadem consuetudo quotannis ab antiquis temporibus in Neustriacâ Universitate viget et religiosè servatur; quæ retuli ut eximi erga Deiparam Virginem nostræ gentis sensus magis ac magis, si fieri posset, explorati fierent.

Obijciunt 1°: Scripturæ auctoritatem. Quoties de primigenio delicto disserit, toties declarat, *omnes in Adam peccasse, omnes in Adam esse mortuos*, quia *Christus pro omnibus mortuus est*, etc. Sed hæc evincunt B. Virginem paternâ labe fuisse infectam. Hoc argumentum velut Achillæum ostentare solent adversarii. — Resp. 1° istud argumentum retorsione plumbæ fieri et planè evanidum. Etenim sacri Codices passim renuntiant, *non esse hominem qui non peccet, in multis omnem offendere, Deum à nemine vivente unquam visum fuisse, sed nec videri posse*, etc. Sed hæc evincunt B. Virginem peccato actuali necessario fuisse coinquinatam, et sententiâ asserentem Deum à Moysæ, aut Paulo, dum viverent, visum fuisse, sacris Litteris repugnare. Quis istas ferat consecutiones? Meritò igitur Canus, doctissimus ex nobilissimâ Dominicanorum familiâ theologus, lib. 7 de Locis, cap. 3, hunc in modum arguit: *Assertionem, quæ dicit B. Virginem peccatum originale contraxisse, non esse in numero dogmatum catholicorum, manifestissimè colligitur ex eo quod à lege universalis per singulare privilegium unam Dei Matrem excipere, sacram Litterarum fidei nullo pacto adversum est; alioquin cum sacre Litteræ in universum clamant: « Non videbit me homo, et vivet; Deum nemo vidit unquam, qui Paulum aut Moysen excepisset, sacras Litteras contrapugnasset.* — Resp. 2°: Nego minorem. Nam 1°, ex generalibus Scripturæ, aut Patrum, de peccato originali ab omnibus contracto effusis nihil amplius colligi potest quàm ex generalibus ejusdem Scripturæ, vel Patrum locutionibus de peccato actuali, cui *omnes obnoxii sunt*... 2°, Conc. Trid. sessione 5, declarando *obnoxii non esse D. Virginem* comprehendere in generali suo de peccato originali decreto, consequenter declaravit non esse sua intentionis eam comprehendere in generalibus sive Scripturæ, sive Patrum de peccato originali oraculis... 3° Divina ordinatio circa peccati originalis transmissionem Deo non abstulit facultatem quos voluisset ab illâ lege eximendi. Unde generales illæ locutiones semper intelligendæ sunt hypotheticè, id est, ex hypothesi quoddam Deus per singulare privilegium aliquem non exemerit à peccato originali. Porro voluit Deus *propter honorem Domini*, ut lex, quæ erit pro omnibus, non esset pro Mariâ, ad eum ferè modum quo lex Assueri erat pro omnibus, non pro Esther... 4° Generales illæ locutiones rectè intelliguntur de B. Virgine, quamvis cum existere cœpit, justificationis gratiâ fuerit exornata; exprimunt enim omnes, qui fuerunt in lumbis Adæ, in eo peccasse, et peccatum, secluso speciali privilegio ipsa in primo existentie suæ instanti contrahere debuisset, quo sensu, ut postea dicemus, B. Virgo in Adam peccavit, et mortuâ est.

Instant, et cœlesti oraculo, si unus pro omnibus

mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est Christus, innixi arguunt: Si omnes pro quibus reverè mortuus est Christus, reverè mortui sunt in Adam; sed Christus reapse mortuus est pro Mariâ; ergo Maria reapse mortua est in Adam, reapse contraxit peccatum originale; ergo. — Resp. Mariam, utpote ex Adam generatione naturali cum concupiscentiæ fervore progeneratam, Adam actu peccante cum ipso et in ipso actu peccasse, et hoc sensu in Adam reipsa mortuam esse; unde cum Maria anima creata est, et carni ex Adam tractæ unita, debuisset peccatum habituale Adæ contrahere, et illud reverè contraxisset, nisi Deus meritorem Christi intuitu actuali eam corruptionem impedivisset; tota igitur Mariæ sanctitas et gloria ex Christo ejus Redemptore oritur; quod enim in primo conceptus instanti, peccato, ut ipsius exigebat natura et conditio, non sit infecta, unicè effecerunt Christi merita. Quare Christus per gratiam suam realem Mariæ depravationem arcendo non minùs ejus Salvator fuit quàm si Mariam per eandem gratiam ex reali corruptione extraxisset, ad eum ferè modum quo vir, qui centum nummos præstaret, ut alicujus criminis rei realis amoveretur condemnatio, æquè foret ejus redemptor ac si ipsum per centum nummorum donationem à reali condemnationis effectu liberasset. Unde Augustinus, ut antea ostendimus, agnovit *sibi dimissa esse à Deo et quæ reverè commiserat, et quæ cœlestis gratiæ protectione non commiserat peccata*.

Aliter arguunt, si commemorata oracula intelligenda sunt de iis qui actu aut debito mortui sunt in Adam, plures alii pari distinctione à peccato originali reatu liberari poterunt, sicque tandem hujus delicti existentia è medio tolli; absurdum consequens; ergo. — Resp. commemoratam distinctionem: iis duntaxat convenire posse, in quos Scripturæ, aut traditio, Ecclesiæ catholice judicio eam, cadere asserit; talis autem est, sola Deipara; Virgo. Quod enim quidam dixerunt, B. Joseph, et nonnullos alios eximie sanctitatis homines, maculæ originalis puros et expertes fuisse, omni desitutum est fundamento. Hinc Sylvius in 1-2, q. 81, a. 2, conclusione quartâ hæc meritò statuit: *Ternarium est, quin de heresi suspectum, aliquem ex Adam senânaliter descendente, præter Deiparam, à peccato originali eximere, etiamsi hoc ex speciali privilegio factum diceretur, quia esset facere exceptionem à regulâ absque fundamento, et contra omnium orthodoxorum sententiam.*

Obtendunt tandem, Apostolum ad Ephesios 2 docere omnes, qui naturam ex Adam trahunt, esse *filios iræ*; sed Maria est filia Adæ; ergo, etc. — Resp. Mariam vi naturalis suæ ex Adam generationis cum libidine dispositivæ, ut aiunt, et inchoativæ, sive, ut antea loquebatur Estius, *quodammodo habitualiter*, fuisse *filiam iræ*, sive peccasse, licet interveniente, *propter honorem Domini*, Dei auxilio cum primùm existere incœpit ejus anima, non fuerit *formaliter et consummativè filia iræ*, sive peccatrix. Porro evidens est D. Paulum loco objecto disserere de se et cæteris, quibus

speciale privilegium, ut Mariæ, non est concessum.

Obijciunt 2° auctoritatem veterum Patrum; quos plures in classes dividunt.

Prima classis ex iis coalescit qui asserunt omnes homines vulgari utriusque parentis propagatos statu peccatum originale contraxisse, et idè solum Christum ab eo fuisse immuem. Ita D. Augustinus pluribus in locis, et alii non pauci, quorum testimonia exhibet Petavius lib. 14 de Incarnatione, cap. 2. — Resp. similis argumento adversarios, si libuerit, probare posse quamcumque immortalitatem, immunitatem à peccato, bonitatem, sanctitatem, soli Deo convenire posse; Scriptura enim et Patrum opera affluunt testimoniis quæ asserunt ea solius Dei esse propria. Quid ergo intenderunt Patres? Hoc unum, omnes homines vi generationis suæ inconcupiscentiæ et naturæ suæ contrahere debuisse peccatum originale, quod soli Christo, qui Deus est, et de Spiritu sancto conceptus fuit, convenire non potuit; unde illa oracula præsentem quæstionem non tangunt, cum B. Virgo non ex se aut per se à peccato originali fuerit exempta. Et verò, qui vel tantisper attenderit ad commemorata testimonia, is illic agnoscat hunc esse germanum eorum sensum.

Secunda classis ex iis compingitur; quibus visum fuit B. Mariæ carnem fuisse carnem peccati, carnem Mariæ in iniquitatibus fuisse conceptam, carnem Mariæ habuisse in se peccatum, carnem Mariæ vitiatæ originis contagium contraxisse, etc. Ita apud Petavium citato lib. 14 de Incarnatione, cap. 2, numeris 3 et sequentibus plures ex illis, quos in sententiæ nostræ patrocinium protulimus, D. Augustinus, lib. 40 de Genesi ad litteram, cap. 18 et 20, S. Fulgentius, lib. de Incarnatione, cap. 6, Ferrandus diaconus, Fulgentii discipulus, S. Ildephonsus Toletanus, lib. de Pæpetuâ virginitate B. Mariæ, Petrus Damiani opusculo 6, cap. 19, Rupertus, lib. 1 Commentariorum in Cantica, sub initium, Hugo Victorinus, Petrus Lombardus, etc. — Resp. ea testimonia, ut illa consideranti illic apparet, unice evincere B. Mariæ, quæ naturali modo ex Adam per concupiscentiam genita fuit, carnem ex corrupto Adæ semine oriri, et idè esse carnem peccati; at id concedunt omnes ferè intereratî conceptus defensores, et quidem sine ullo proorsus suæ sententiæ detrimento; hæc enim non probant B. Virginis animam eo instanti, quo carnem primùm informare cœpit, in peccatum fuisse immersam, sed solum, nisi impedivisset Deus, immergi debuisse. Porrò fomes, sive concupiscentia, carnem inficiens hic vocatur peccatum non propriè sed impropriè dictum. Asserunt autem commemorati doctores Mariam ab omni macula, et contagione peccati originalis per Spiritum sanctum mundatam fuisse, quia ille fomes qui earni Mariæ inerat per gratiam omnimodè extinctus est sive in ejus conceptione, seu animatione, ut placet multis recentioribus, sive in momento annuntiationis, cum eam affatus est Gabriel, et Filium Dei concepit, ut opinantur SS. Thomas et Bonaventura, et multis antiquis visum est.

Obijciunt 3° auctoritatem D. Bernardi, qui Ecclē-

siam Gallicanam illustrare desit anno 1153, ut Beatorum numerum in cælo auget, et eximio in B. Virginem affectu et pietate fuit conspicuus. Variis in operibus conceptum B. Virginis minime culpæ originis expertem fuisse non solum asseveravit, sed etiam festum ejus diem celebrantes canonicos Lugdunenses severè increpavit epistolâ 174. Ita Petavius lib. 14 de Incarnatione, cap. 2, n. 7, qui et hic citat sermonem 78 in Cantica; et cap. 1, n. 13, sermonem secundum de Assumptione, ubi mellifluis doctor disertè asserit B. Virginem peccatum originale contraxisse; à quo ante natiuitatem mundata fuit, et solum Christum huic noxæ non fuisse obnoxium; ergo. — Resp. 1°, verum esse D. Bernardum citatâ epistolâ 174 increpasse canonicos Lugdunenses, quod solemnè Conceptionis festum instituissent anno 1136. Verùm hujusmodi objurgationem non emisit ob ipsam præcisè intereratî Mariæ conceptus assertionem; sed ob illius festi institutionem, inconsultâ Sede apostolicâ, ad cuius incidem; inquit Baronius hoc factum expendens ad annum 1136, quæque à quolibet verè catholico probanda sunt, antequam recipiantur, in usum. Quare lubenter existimarem cum erudito Annalium parente, et P. Alexandro in historiâ duodecimi sæculi ubi disserit de S. Bernardo, S. doctorem inter utranque opinionem hæc in epistolâ incertum et suspensum vacillasse: nihil de alterutrâ iudicando; et idè summo ardore Ecclesiæ romanæ, cæterarum omnium matris et magistræ hæc super questione decretum, sive sanctionem, expectavisse: Quam quidem responsionem eò avidius amplecterer, quòd S. doctor suam epistolam his claudat verbis quæ illam suggerunt: *Quæ autem dixi absque præiudicio sanè dicta sunt sanis sapientis. Romanæ præsertim Ecclesiæ auctoritatî atque examini totum hoc sicut et cætera, quæ ejusmodi sunt, universa reseruo; ipsius, si quid aliter sapit, paratus iudicio emendare.* — Resp. 2° fortè D. Bernardum in hæc epistolâ et aliis operibus objectis, loqui intendisse de primâ Virginis conceptione, qualem suprâ delineavimus, quæ in iniquitate facta est, aut de liberatione ipsius post animationem, à peccato impropriè dicto, id est, à concupiscentiâ, quæ post animæ infusionem in eâ aut ligata fuit, aut extincta, ut diximus. Sanè argumenta, quibus Lugdunenses canonicos premit; has expositiones suadere videntur; eò enim summam rediguntur: *Non potuit sancta esse antequam nasceretur... Inter maritales amplexus sanctitas et Spiritus sanctus se non immiscuit... Non est concepta de Spiritu sancto, etc.* — Cæterum, cum S. doctor canonicorum Lugdunensium temeritate vehementer offensus sancto zelo ardentius commoveretur, nimis urgendæ non sunt quedam ipsius super hoc propositiones, sed benignum in sensum interpretandæ.

Obijciunt 4°: D. Thomæ, 3 p., q. 27, n. 2, in c., docet B. Mariam non nisi post animationem sanctificatam fuisse; et, responsione ad 2, adversam opinionem derogare dignitatî Christi, secundam quam est universalia omnium Salvator, etc. Eadem docuit D. Bonaventura in 3 Sententiarum. Præverant Hugo Victorinus Sen-

tent. tractatu 1, c. 16, et Petrus Lombardus, lib. 3 Sent. distinet, 3, 11, etc.; ubi dicitur Mariam angelicæ Salutationis tempore *per Spiritum sanctum à peccato prorsus purgatam fuisse, et à fomite etiam peccati liberatam*, quæ etiam tradunt DD. Thomas 3 p., q. 27, a. 33, et Bonaventura in 3 Sent. dist. 3; ergo.—Resp. 1° certum videri D. Thomam, cum scriberet in lib. 1 Sent. dist. 44, q. 1, a. 3, ad 3, et etiam Commentariis, in Epistolas D. Pauli, et opusculo 4 in Salutationem angelicam; docuisse B. Virginem immunem fuisse à peccato originali et actuali. Etenim, referente Patre Alexandro dissertatione 6 in 14 seculum, articulo 12 doctissimi Scotistæ omni argumentorum genere adversus Thomistas pro intemperate Virginis conceptu decertantes commemoratos D. Thomæ textus ipsis constanter objecerunt. Quid eruditi Dominicani adversæ opinionii addictissimi? D. Thomam illis in operibus hanc doctrinam non consignasse? Minime; quid ergo? S. doctorem tertiam partem adornando hanc deposuisse opinionem, hoc autem factum in dubium vocari posse, probare videntur nonnulla in ipsâ tertiâ parte adpersa, ex quibus ratiocinando colligi potest ipsum aut sententiam non mutasse; aut saltem mutare non debuisset. Etenim 3 p., q. 27, a. 1, in c., ait: *Rationabiliter creditur quod illa quæ genuit Unigenitum à Patre, plenum gratiæ et veritatis, præ omnibus aliis majora gratiæ beneficia accepit; unde Angelus (Lucæ 1) ei dicit: « Ave, gratiâ plena. »* Majus igitur privilegium à Deo accepit Maria quam Joannes Baptista et Jeremias, quos tamen in utero sanctificatos fuisse ibidem asserit S. doctor.

Item 3 p., q. 27, a. 2, B. Virginem post animationem fuisse sanctificatam hæc ratione ostendit quod à Christo redimi non potuerit nisi maculam originalem reipsa contraxerit; at istam rationem exsultaverat et priusquam tertiam partem concinaret, nimirum 2-2, q. 106, a. 2, in c., ubi docet innocentem, cui Deus gratias infudit (ad non peccandum), gratias Deo respondere teneri... et postquam eandem partem emisit, scilicet in supplemento 3 partis, q. 78, vel 80, a. 1, ad 3, ubi tradit, aliquem duplici modo per Christum à malo liberari, cum nempe in illud malum reverâ immersus est, aut illius debitum incurrit. Cum igitur B. Virgo debitum habuerit peccatum originalem contrahendi, potuit à Christo redimi, etsi illâ maculâ reipsa non fuerit conspersa. Etenim, quomodo D. Thomas, qui ante citatum caput septimum libri 2 Confessionum D. Augustini apprimè noverat, hujus doctrinæ vindicari non fuisset?

Item 3 p., q. 27, a. 2, in c., colligit Mariam post animationem fuisse sanctificatam ex eo quod ante animationem sanctificari non potuerit; at istud ratiocinium tanto doctore dignum non videtur; datur enim medium inter instans animationem præcedens et instans animationem subsequens, ipsam scilicet animationis monumentum.

His et aliis causis adducti conjiciunt nonnulli eruditi adulterâ manu corruptam fuisse tertiam partem D. Thomæ. et supplementi locum ubi dicit, neminem

præter Christum originalis noxæ expertem esse potuisse, si tamen supplementi auctor est S. doctor. Conjecturam quamdam inspergunt probabilitatem, quando vetera Summæ exemplaria, in quibus (ut ferunt) non inveniuntur quæ adversus intemperatam B. Virginis conceptum militant; imò legitur ipsam in sui animatione fuisse sanctificatam. Unum, inquit, extat in Cœnobio Carmelitarum, discalceatorum ad muros Hispalenses, alterum Massiliæ apud FF. Dominicanos, tertium in bibliotheca Capucinarum Aurelianensium. — Resp. 2°, quidquid sit de doctrinâ in tertiâ parte Summæ D. Thomæ contentâ, illam nullum prorsus piæ de purissimo B. Virginis conceptu opinionii præjudicium inferre posse, citâmsi illi adversaretur. Etenim S. doctor Viaticum recipiendo, hæc catholico viro digna verba protulit: *Ego de sanctissimo Corpore D. N. J. C. et aliis Sacramentis multa docui, multa scripsi in fide J. C. et sanctæ romanæ Ecclesiæ, cujus correctioni cuncta subijcio, cuncta suppono.* Aliunde S. Thomæ doctrina non est æsquequæ probanda, quia in eâ multe contrarietates et repugnantie continentur, ut plurimis exemplis demonstrare curavit Petrus de Alliaco, insignis Parisiensis academiae theologus in erudito suo Tractatu adversus 14 propositiones Joannis de Montesono Dominicani à sacro Ordine Parisiensis proscripctis anno 1587, qui extat ad calcem Magistri sententiarum; quin P. Alexander, dissertatione 6 in 15 seculum articulo 16, hunc Tractatum non sine encomio refert.

Quod attinet ad S. Bonaventuram, ejus super istâ questione sententia non est pluris faciendâ quam D. Thomæ opinio. Pater Frassen, doctissimus è familiâ Franciscanorum theologus, qui circa hujus seculi initium è vivis excessit, defendit et probare aggreditur festum Conceptionis B. Virginis in Ordinem D. Francisci introductum fuisse jussu capituli generalis, cui præerat D. Bonaventura. Unde inferri potest S. doctorem circa vitæ finem à veteri opinione fortè recessisse.

Aliorum scholasticorum, qui nobis contradicunt, dicta morari non debent; quid enim ducæ suo principe (ut putabant) D. Thomæ non dixissent? Quibus nituntur rationibus? Unicâ quæ inmixta dicitur S. Thomæ, et nullius, ut ostendimus, est ponderis. Demum opinionem, quæ uno tempore probabilis est, altero non probabilem esse posse, re diligentius excussa, et accedente Ecclesiæ catholice suffragio, abunde demonstrat infelix controversiâ de Probabilismo.

MOMENTUM SECUNDUM.—*Ex Ecclesiæ catholice auctoritate.* D. Thomas, 3 p., q. 27, a. 1, in argumento, sedit contra, B. Virginis natiuitatem sanctam fuisse sic probat: *Ecclesiâ celebrat natiuitatem B. Virginis; non celebrat festum in Ecclesiâ nisi pro aliquo sancto. Ergo B. Virgo in ipsâ sua natiuitate fuit sancta.*

Simili prorsus argumento potissimam fuisse B. Virginis conceptionem probamus: Ecclesiæ celebrat B. Virginis conceptum, id est, ipsam instans que

anima Mariæ creata et corpori infusa speciali Dei gratiâ ab originali labe fuit præservata; ergo conceptio Mariæ sic intellecta fuit sancta.

Prob. ant. Sixtus IV, ad avertendam pestem Romæ grassantem, et propagandum B. Virginis cultum, anno 1476 edidit Constitutionem quâ omnibus immaculatam Mariæ Conceptionem devotè celebrantibus, et missæ atque ejus officio assistentibus eas impertit indulgentias, quas Urbanus IV concesserat anno 1262 in Corporis Christi solemnitate. Cùm autem nonnulli suis in concionibus et scriptis hæreseos notam, non obstante illâ Constitutione, ei sententiâ inurerent, ac officium intemeratæ Conceptus celebrantes graviter peccare assererent, idem S. pontifex, septimo post anno, id est, anno 1483, aliam emisit Constitutionem, quâ illos declamatores damnavit, et in hæc sententiâ pertinaciter perseverantes excommunicatione percussit, ut et illos qui adversam sententiam, quamdiu quæstio à Sede apostolicâ non fuisset definita, peccati pariter mortalis aut hæresis accusarent. Has Constitutiones approbavit concilium Tridentinum sessione 5, ubi declarat, *sua intentionis non esse comprehendere in decreto de peccato originali beatam et immaculatam Dei genitricem Mariam, sed observandas esse Constitutiones Sicuti papæ quartæ sub penis in eis contentis, quas innovat.* Porrò conceptio his in constitutionibus evidenter accipitur pro instanti quo anima Mariæ fuit creata et corpori unita; quæstio scilicet de alio instanti nunquam fuit proposita, et commemorati auctores, ut et omnes theologi catholici, fatebantur Mariam ante nativitatem fuisse sanctificatam.

Sixti IV Constitutiones à concilio Trid. confirmatas renovavit S. Pius V, ex Ordine Dominicanorum, anno 1570, et Paulus V anno 1616. Primus tamen non vetuit ne, seclâto scandali loco, hæc ageretur controversia. Alter verò prohibuit ne in quibuscunque publicis actibus aliquis B. Virginem in peccato originali conceptam esse asserere auderet, licet id privatim sentire non vetuerit.

Gregorius XV, Pauli V successor, prædecessoris Constitutionem ampliâns anno 1622, vetuit sub gravissimis censuris ne in ipsis actibus privatis aliquis B. Virginem originali maculâ infectam fuisse affirmaret, et de hæc assertionem ullo modo tractaret. Jussit insuper ut in festo Conceptionis nulli omnino in Officio et Missâ tam publicè quàm privatim aliquam Conceptionis nomine uterentur. Permisit tamen Dominicanis inter se solum de eâ quæstione discipulare.

Alexander VII prædecessorum Constitutiones renovavit anno 1662; prioribus penis in delinquentes sanctis novas addidit, prohibendo ne quis sub quovis prætextu, et quovis excogitabili modo, sive directè, sive indirectè contra illibatam Mariæ conceptionem scripto aut voce loqueretur. Hæc in bullâ idem pontifex expressè dicit Ecclesiam credere B. Virginis animam in primo instanti creationis, et infusionis in corpus, fuisse Dei gratiâ, intuitu

Christi meritorum, à maculâ peccati originis præservatam.

Igitur objectum festi Conceptionis, quod celebrat Ecclesia, est primum instans unionis ejus animæ cum corpore.

Accedit communis fidelium sensus, qui, ut in sua Constitutione observat Alexander VII, firmiter credunt B. Virginis animam in primo creationis instanti à peccati originalis maculâ immunem fuisse, et graviter offenderentur si quis aliam insurraret doctrinam. Hinc Paulus V in sua Constitutione observat, ex occasione assertionis, quòd B. Virgo cum peccato originali concepta sit, oriri in populo christiano scandala, jurgia, dissensiones, etc. Hinc imperator apud Innocentium V graviter conquestus est contra decretum à Magistro sacri Palatii promulgatum, quo illibata Virginis conceptio deflorari videbatur. Hinc rex Catholicus cum omnibus ferè episcopis et capitulis Hispaniarum, misso ad Alexandrum VII legato, querimonias detulit adversus eos qui vellicabant festum intemeratæ B. Virginis Conceptionis. Hinc summi pontifices, Julius II, Leo X et Alexander VI, religionem quamdam sub nomine *Immaculatæ Conceptionis* institutam confirmaverunt, cujus tertia regula fert animam B. Virginis à primo creationis instanti fuisse sanctam.

Objiciunt festum conceptionis divi Joannis Baptistæ celebrari in Ecclesiâ græcâ 24 septembris, ut et in nonnullis Ecclesiis latinis, inter quas, ut ferunt, reperitur Melitensis; ergo festum Conceptionis non probat B. Virginem in primo existentie sue momento fuisse sanctam. — Resp. : Nego conseq. Summi scilicet pontifices declaraverunt, ut diximus, objectum festi conceptionis B. Virginis respicere primum illius instans quod nunquam de B. Joannis conceptione dixerunt.

MOMENTUM TERTIUM — *Ex congruentiâ rationibus.* Quatuordecim adducit Suarez, quinquaginta P. Salazar; sequentes adducimus.

Prima hæc est. Rationes, quibus D. Thomas 3 p., q. 27, a. 4, in c., B. Virginem peccati actualis puram fuisse probat, istæ sunt: *Idonea non fuisset Mater Dei, si aliquando peccasset; ut enim gloria filiorum patres eorum, Proverborum cap. 17, sic ignominia matris in filium redundasset... Item: singularem habitum cum Christo affinitatem, qui ex eâ carnem accepit, nulla autem conventio Christi ad Belial, 2, c. 6... Item: Singulari modo Dei Filius, qui est Dei Sapientia, in ipsâ habitavit non solum in animâ, sed etiam in utero; at Sapientie cap. 1 dicitur: « In moleulam et animam non introiit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis » et sic debuit in eâ impleri quòd Canticorum 4 habetur: « Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. » At evidens est istas rationes aut nihil probare, aut ostendere B. Virginem non ab actuali tantum, sed et ab originali peccato eximi debuisse, cùm peccatum originale necessariò sit mortale; si autem D. Thomas nihil hæc probavit, et nihil probavit Augustinus cùm lib. de Naturâ et Gra-*

tiâ, cap. 36, dixit, *propter honorem Domini Mariam à peccatis fuisse immunem.*

Secunda sic se habet: Nemo negaverit B. Virginiam ad summum dignitatis fastigium evectæ, et omnibus creaturis, etiam Angelicis, præstanti, concessum fuisse privilegium, aut donum, quod alicui creaturæ fuit collatum, si ejus dignitati non repugnaverit; at primi parentes gratiâ sanctificante in creatione suâ sunt ornati, et sancti angeli eadem gratiâ insigniti nullo unquam peccato polluti sunt; quæ profectò privilegia B. Virginis conditioni non repugnant.

Tertia sic conficitur: Maria, ut docet D. Thomas cum pluribus, non fuit obnoxia corporis corruptioni, indeliberatis concupiscentiæ motibus, etc., ob honorem Domini, sive divinam maternitatem; quantò minus ob eandem rationem originali peccato contaminari debuit? Certè, si B. Virgini optio data fuisset, maluisset carere peccato originali quàm iis donari privilegiis.

Quarta ista est: Sicut primus homo, qui figura fuit secundi, ex terrâ nunquam maledictâ formatus est, ita decuit ut secundus homo, ex terrâ non maledictâ, id est, ex Virgine omninò purâ, formaretur. Item sicut mater omnium viventium vitâ animali sine peccato fuit condita, ita congruum erat ut mater omnium viventium vitâ spirituali sine peccato conciperetur, cum in primis Eva figura fuerit Mariæ, et res figurata re ipsam figurante perfectior esse debeat.

Quinta sic redigitur: Si quod in Canticis legitur, *sicut lilium inter spinas, etc.; tota pulchra es, etc.; hortus conclusus, etc.*; de B. Virgine, ut multis Patribus placuit, sunt intelligenda, ex iis confici poterit Mariam sine peccato fuisse conceptam.

Ultima efflorescit ex miraculis, quibus nonnulli graves auctores asserunt Deum piam hanc sententiam quasi confirmasse. Etenim Spondanus ad annum 1350 refert, quemdam monachum, Paulum nomine, qui Craecoviæ in sacrâ ad populum concione ausus fuerat dicere, Deiparam Virginem in peccato originali fuisse conceptam, subito cecidisse et expiravisse, quod multis eadem de materiâ disputantibus grandem incussit timorem. Idem auctor ad annum 1459 asserit gravissimam pestem, quæ Basilicæ grassabatur, immediatè post Patrum de immaculatâ Conceptione decretum cessavisse, etc.

COROLLARIUM PRIMUM.—Etsi insultare iis non solemus, quorum ingenia et eruditionem miror, tamen modum quo purissimum B. Virginis conceptum vindicat Petavius lib. 14 de Incarnatione cap. 2, non improbare non possum. Etenim n. 8, dicit *opinionem* (de temerata Mariæ conceptione) *antiquioribus placuisse*, et n. 10 se in contrariam sententiam ire *ob romanorum pontificum, Tridentinæ synodi auctoritatem, ac communem maxime sensum fidelium omnium*; fatetur aliunde hanc sententiam sacris Litteris minimè comprobari posse. Jam verò ex his principiis colligi, ni meum me fallit animus, posse videtur, Ecclesiam commendare posse dogma neque in sacris codicibus, neque in antiquiori-

bus Patribus consignatum, et idèò illud dogma vel à novâ revelatione, vel ab orali traditione tenere: primum sanè falsum est; alterum verò traditionem oralem, communemve sensum fidelium, in contradictionem cum traditione scriptâ, sive *antiquiorum Patrum* scriptis immergeret, quod profectò absurdum est. Et verò, traditio oralis, et communis fidelium sensus circa purissimum Mariæ conceptum, antiquioribus Patribus vel erat exploratus, vel non; si exploratus, nihil ipsi adversum protulissent; si ignotus, qui id contingere potuit, cum in primis eorum quàm præsentis ætate clarior fuerit traditio? Qui eodem tempore traditio scripta, id est, certa fidei regula, cum traditione orali, id est, alterâ certâ fidei regulâ, coherere non potuit? Apage figmenta.

COROLLARIUM SECUNDUM.—B. Virgo debitum habuit peccatum originale contrahendi. Ex dictis enim elucescit verbum divinum seu scriptum, seu traditum enuntiare omnes homines per naturalem generationem ab Adamo descendentes in Adam peccasse. Adamo ergo peccante peccavit Maria, ut et cæteri Adæ nepotes, quatenus scilicet illius, ut et aliorum hominum, caput morale fuit, quamvis cum physicè existere incœpit, peccatum ex speciali privilegio non contraxerit. Et verò constat Christum B. Virginis Salvatorem fuisse, quod ipsa agnoscit in suo Canticò: *Exultavit*, inquit, *spiritus meus in Deo salutari meo*, Lucæ 1. Unde Alexander VII, mox laudatus, dixit, Mariam à peccato originali ex Christi meritis præservatam fuisse; at Christus non est Salvator hominum, nisi quia homines à peccato vel contracto vel saltem contrahendo eximit.... Item B. Augustinus et alii Patres clamant carnem B. Virginis fuisse carnem peccatâ, ipsam mori, et aliis ærumnis, quæ in præsentis ordine pœnæ sunt peccati, fuisse subditam; quæ vera esse nequeunt nisi in Adamo peccaverit, et idèò peccati in origine contrahendi debitum habuerit.... Denique qui B. Virginem isti debito subtrahunt, vulgò docent Verbi incarnationem et Mariæ matris existentiam decretas fuisse ante prævisum Adæ peccatum, quod D. Thomæ et communi sententiæ repugnat, cum Christus venerit populum suum salvum facere à peccatis eorum, Matthæi 1. Hinc Bellarminus et plures alii eximii in B. Virginem pietate flagrantibus, adversam opinionem *periculosam et fidei minus consonam esse* asserere non dubitaverunt; sicut error esset B. Virginis meritis, imò et Christi dignitati derogans affirmare Mariam absolutè, et absque speciali Christi gratiâ peccare non potuisse.

Neque obtendas cum nonnullis, qui sese in Mariam piissimè affectos prætendunt, et justos ipsi debite pietatis limites ignorant, semper præhabendam esse opinionem quæ præstantiorem B. Virgini honorem defert. Cum generale istam præscribant regulam, ad sobrietatem non sapiunt. Eorum, inquit Petavius lib. 14 de Incarnatione cap. 8, *Gersonio præcunte, immoderata licentia intra modum sobriæ et robustæ pietatis coercenda est; et monendi sunt ut veris contentis solidisque præconis facta et commentitia repudiendi, suæ in B. Virginem devotioni nimium non indulgeant, absterneant ab hujusmodi*

regulis, quæ multum abhorrent ab theologia, id est, cœlestis sapientiæ, gravitate, quam nihil sentire, aut asseverare par est, nisi quod ad certam et exactam (Scripturæ et traditionis) regulam sit exactum. Enimverò, admissa hujusmodi regulâ, sentiendam foret B. Virginem non debuisse peccatum originale contrahere (nonnulli enim hanc opinionem amplexi sunt)...; Christum eisdem Virgini plenam et liquidam verum, quæ utrique eventuræ erant, notitiam impertire debuisse, cum hæc scientia Dei genitricem decere videretur...; Mariam à primo creationis instanti intuitivâ Dei visione donatam fuisse, cum eo privilegio insigniri potuerit, et ipsi convenire videretur...; Mariam nunquam somniasse, aut in omni somno actu Deum per mortalis vite curriculum fuisse contemplatam, etc. Quæ omnia aut falsa sunt, aut saltem Scripturâ et traditione probari nequeunt, quod sufficit ut B. Virgini certò assignari non possint. Hinc meritò D. Bernardus episc. 474 dicit: *Valde honoranda est, inquis, Mater Domini* (quæ Christianorum omnium in D. Joannis personâ ab ipso Christo Mater constituta fuit, Joannis 19), *benè admones: sed honor reginæ judicium attingit. Virgo regia falso* (in Scripturâ et traditione non delinenteo) *non eget honore, veris camulata honorum titulis, infans dignitatum.* Non nostro quippe, sed divino arbitrio metienda sunt tum Dei dona, tum quæ honor illis respondeat.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Non te moveat quòd de purissimo Mariæ conceptu nihil in Scripturâ literalis sensu affulgeat: nihil videlicet auferat de Mariæ sanctificatione in utero, nihil de ejus nativitatibus sanctitate, nihil de illius à peccato actuali immunitate, nihil de perpetuâ ipsius Virginitate, quæ tamen fide constant.

Secundum. Sedulo distingue primum Virginis conceptum à secundo, id est, formationem corporis Mariæ in Annæ utero ab instanti unionis ejus animæ cum corpore; iste enim, non ille, fuit intemeratus.

3) Tertium. Si dies sacer et festivus virginis conceptus certò attingeret primum instans infusionis animæ in corpus Mariæ, omnis de hujus conceptus puritate dubitatio illic evanesceret.

4) Quartum. Cuncta ferè sive Scripturæ sive Patrum oracula adversus intemeratum Mariæ conceptum unicâ distinctione culpæ originalis contractionis quoad actum et debitum exponuntur et robur amittunt.

5) Quintum. Quòd purus Mariæ conceptus Scripturæ et plurimum etiam Patrum testimoniis nisi non videatur, nullum inde ipsi accedit præjudicium. Quot enim sunt dogmata sic se habentia, quæ tamen reapse illis testimoniis non sunt contraria?

Sextum. Nec antiquiorum Patrum traditio communi fidelium sensui, nec communis fidelium sensus antiquiorum Patrum traditioni repugnare potest, et ideò, si uni conformis est purus Virginis conceptus, et alteri erit conformis.

Ultimum. Unicè legitimus B. Virginem honorandi modus est eam honorare modo à Dei verbo prescripto.

Utrum filii fidelium peccatum originale contrahant?

Hanc questionem veluti excitavit singularis Joannis Calvini doctrina. Lib. 4 institutionis cap. 16, sectiono 24 et seq., asserit Christianorum liberos, etiam ante Baptismum, novi fœderis esse particeps. Qui, inquit, à Christianis originem ducunt infantes, in fœderis hereditatem statim ac nati sunt à Deo excipiuntur.

A Calvinii sententiâ multum alienus non est Ypresis, cujus systema super avitæ maculæ naturâ antea delineavimus. Ipso nempe dicente, contingere potest ut aliqui ex Adam naturali generatione satii primigeniâ noxâ non inficiantur, si videlicet *concupiscentiam benè vivendo*, ut loquitur, *exuerint*; è converso potest fieri, ut nonnulli, ex Adam etiam seminaliter non geniti, originali delicto coinquantur, puta si *Deus omnipotentis sue virtute sine congressu conjugum corrupta utriusque sexus semina misceret*, ut rursus loquitur idem Ypresis; hæc enim in hypothesi vigeret concupiscentia, in quâ juxta Jansenium consistit formale peccati originalis.

CONCLUSIO. — Fidelium liberi vi naturalis sue ex Adam generationis peccatum originale contrahunt, ut alii, et ideò salutem assequi non possunt, nisi baptizati fuerint.

Ita definit conc. Trid. sessione 5, canone 4, ubi Calvinii errorem his verbis perstrinxit: *Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, etiamsi fuerint à baptizatis parentibus orti, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod generatiois lavacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam; unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa, intelligatur, anathema sit.* Probat 1° ex Scripturâ, cujus ante adducta oracula evincunt eos omnes, qui naturali generationis viâ ab Adam oriuntur, originali peccato esse coinquantos. Apostolus indubiè non minus disserit de fidelium quàm de infidelium filiis, cum Rom. 5, dicit, *omnes in Adam peccasse*, et ad Ephesios cap. 2 addit: *Eramus et nos naturâ filii iræ sicut et ceteri*; hæc enim verba specialiter tangunt fidelium natos; Paulus videlicet ad Philippenses cap. 3, refert se oriundum esse ex tribu Benjamin. 2° Ex Patrum suffragio, quod exhibet Bellarminus lib. 4 de Amissione gratiæ et Statu peccati, cap. 14. Unus sufficit Augustinus lib. de peccato originali, cap. 40, n. 45, hæc habet: *Regeneratus non regenerat filios carnis, sed generat... sive reus infidelis, sive absolutus fidelis, non generat absolutos uterque, sed reos.* Hæc dubio procul commentario non indigent. Notum est istud Tertulliani et D. Hieronymi effatum: *Christiani non nascuntur, sed fiunt*; quod falsum esset si, ut mentiuntur Protestantes, filii fidelium nascerentur sancti et Ecclesiæ membra.

3° Ex antiquâ et nunquam interruptâ Ecclesiæ praxi, et communi fidelium sensu. Ad illos sensus Julianum provocat D. Aug. lib. 5, cap. 5, n. 11: *Verum est, inquit, quod antiquitus veraci fide catholica*

prædicatur, et creditur per Ecclesiam totam, quæ filios fidei nec exorsaret, nec exussaret, si non eos de potestate tenebrarum, et à principe mortis erueret. Eadem habet epistolâ 166 ad Hieronymum cap. 7, n. 21, his verbis: *Quisquis ait quod in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti eius participatione de vitâ egeant, hic profecto et contra apostolicam prædicationem venit, et totam condemnat Ecclesiam, ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur et curritur, quia sine dubio creditur aliter eos in Christo vivificari omnino non posse.*

Atque ex his abundè refelluntur et corrunt duæ commemoratæ Yprensivæ hypothèses. Clamante enim Apostolo, et Augustino, ad peccatum originale reipsâ contrahendum requiritur et sufficit naturali generatione ex Adam descendere.

Objicit Calvinus citatis libro et capite: Genesis 17 refertur, Deum cum Abraham et cunctis ejus nepotibus fœdus inivisse, quo hunc patriarcham et omnem ipsius prosapiam sibi semper acceptissimos esse futuros pollicitus est; at filii Christianorum sunt filii Abraham; ergo pertinent ad populum Dei, et ideo aut peccatum originale non contrahunt, aut saltem illa macula ipsis non imputatur. — Resp.: Dist. min.: Filii Christianorum sunt Abraham filii secundum fidem, per baptismum scilicet, in cuius susceptione Abraham et parentum suorum fidem imitari incipiunt, conc.; ante baptismi receptionem, nego min. et consequens. Promissio nimirum Abraham facta, quatenus erat spiritualis, et ad vitam æternam pertinebat, facta fuit Abraham filii secundum spiritum et fidem, ut passim docet Apostolus; at infantes non sunt Abraham filii secundum spiritum et fidem nisi per baptismum, sicut apud Judæos non fiebant Abraham liberi secundum spiritum nisi per signum quoddam externum suæ fidei in Messiam venturum, quod baptismi vices gerebat. Hinc D. Aug. lib. 1 de peccatorum Meritis et Remissione cap. 27, n. 40, exclamabat: *Quis nesciat credere esse infantibus baptizari, non credere non baptizari?... quia ergo de ovibus ejus non esse incipiunt parvuli nisi per baptismum, profecto si hoc non recipiunt, peribunt.*

Objicit iterum Calvinus ibidem: 1 ad Corinthios cap. 7, v. 14, filii (fidelium) dicuntur sancti; unde Rom. cap. 11, v. 16, legitur: *Si radix sancta, et rami;* ergo. — Resp. cum Estio in hæc loca ibi delineari sanctitatem non formalem (de qua solâ est questio), sed præparatoriam repositam in piâ et sanctâ educatione quâ verisimile erat informandos esse liberos ex sanctis parentibus ortos. Scilicet Apostolus 1 ad Corinthios cap. 7, excitat mulierem fidelem ad non deserendum virum infidelem, et vicissim, duabus ex causis, 1°, quia *vir infidelis per mulierem fidelem sanctificabitur*, id est, ad veram religionem, sive veri Dei cultum, adducetur, et vice versa.... 2° Quia filii jam prognati, cum mulier fidelis virum infidelem deseruerit, *immunda fiet*, id est, patris exemplo in idololatriam, et peccata adversus naturam immergentur, à quibus, si illa mulier cum viro remanserit, iidem retrahentur, et

baptismo sancti fient... Idem intendit in epist. ad Romanos; in câ enim probat Judæos gratiæ Dei potiori ratione participes fieri posse quàm gentiles, quia nati sunt ex patribus quibus factæ sunt divini promissiones, et qui Deo erant accepti. Scilicet per institutionem plerumque sit, ut posteri majorum suorum religionem et pietatem accipiant et retineant, et ideo congruebat, ut judæicus populus sanctitatem quasi hæreditariam haberet. Igitur Apostolus judæicam gentem sanctam vocat, non quod sanctitatem ratione nativitatis habuerit, sed quod ex nativitate habuerit unde sanctificaretur, tanquam rami ex radice, ita ut sancta dici poterit veluti in quâdam præparatione, quam Scriptura non raro *sanctificationem* appellat.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Sancti filios generant *sanctos dispositivè et præparatoriè, non efficienter, et formaliter.*

Secundum. Christiani sunt Abraham filii non *secundum carnem*, ut Judæi, sed *secundum fidem et spiritum*, quâ eximia dote non insigniuntur nisi per baptismum.

Tertium. Ad peccatum originale reipsâ contrahendum, secluso speciali Dei privilegio, absolutè requiritur et sufficit naturali *seminatione* ab Adam oriri et descendere.

CAPUT V.

De præcipuis peccati originalis effectibus.

Effectus peccati originalis alii ad præsentem, alii ad futuram vitam pertinent.

ARTICULUS PRIMUS.

De penis peccati originalis in præsentii vitâ.

Concilium Tridentinum præeunte D. Augustino, et veteribus synodis adversus Pelagianos et Semipelagianos habitis, præsertim Arausicanis, definitivè sess. 5, can. 1, *totum Adam per primæ prævaricationis offensam secundum corpus et animam in deterius commutatum fuisse.*

Quomoddò stupendæ hujus commutationis in animâ radix fuerit et origo amissio justitiæ originalis, in quâ consistit peccati originalis *formale*, exponere aggreditur D. Thomas 1-2, q. 85, a. 5; hoc venerabilis Bedæ in caput 1 Lucæ dictum, *homo* (per peccatum) *spoliatus est gratuitis, et vulneratus in naturalibus*, suum faciens, rem sic explicat: *Justitia originalis* (id est, cum quâ creatus est Adam) *subtracta est per peccatum primæ parentis, et ideo omnes vires animæ remanent quodammodo destitutæ proprio ordine, quo naturaliter ordinantur ad virtutem, et ipsa destitutio dicitur vulneratio naturæ. Sunt autem quatuor potentæ animæ, quæ possunt esse subjecta virtutum, scilicet ratio, in quâ est prudentia, voluntas, in quâ est justitia, appetitus irascibilis, in quo est fortitudo* (unde dicitur quasi *nervus animæ fortitudinem*, constantiam ac robur ad res bonè et suo ordine gerendas ministrans, et datus est ut imperanti rationi tanquam miles obediat), *et concupiscibilis, in quo est temperantia. In quantum ergo ratio destituitur suo ordine ad verum, est vulnus ignorantie; in quantum verò voluntas destituitur ordine ad bonum, est vulnus malitiæ; in*

quantum verò irascibilis destituitur suo ordine ad arduum, est vulnus infirmitatis; in quantum verò concupiscibilis destituitur ordine ad delectabile moderatum ratione, est vulnus concupiscentiæ. Sic igitur ista qualiter sunt inflicta toti naturæ humanæ ex peccato primi parentis..... ut etiam sint ex peccatis actualibus consequentia; in quantum scilicet per peccatum (actuale) et ratio hebetatur (præcipuè in agendis) et voluntas induratur ad bonum, et major difficultas bene agendi accrescit, et concupiscentia magis exardescit.

Hunc D. Thomæ textum expendens Philippus Gamachæus, eruditus doctor et professor Sorbonicus, illum sic exponit: *Quatuor itatis modis natura humana læsa fuit per peccatum (non quidem intrinsicè) vulnere aliquo positivo, sed extrinsecus, quia per prevaricationem Adæ privati sumus donis gratuitis, nobisque quodammodo derelicti. Hinc igitur infirmitas ad laudabiles et arduas actiones; hinc ignorantia ad multa cognoscenda, quæ sine illo labore in statu innocentis cognita fuissent, quæque ad virtutem spectant; hinc malitia, quatenus voluntas spontè adhaeret peccato; denique et concupiscentia satis omnibus nota ex parte inferioris appetitûs, qui per justitiam originalem aliqui fuisset in omnibus rationi obediens, nunc autem et sæpius reluctatur.*

Ex hæc Gamachæi explanatione illius patroni colligunt 1°, naturam humanam extrinsecus duntaxat fuisse vitiatam. Ipsi scilicet in primâ origine inerat justitia velut forma quadam supernaturalis, quæ perficiebatur in ordine ad Deum; unde illâ formâ per peccatum destructa corrupta fuit natura humana, id est, spoliata qualitate inhærente, per quam ex Dei liberalitate speciali modo ad Deum dirigebatur; sicut si alicui hodiè eandem justitiam infunderet Deus, et ipse eam suâ culpâ amitteret, corruptus diceretur, hoc est, privatus formâ ipsi priùs ex Dei munificentia insitâ. Quamobrem homo hujus justitiæ expertus sibi derelictus est, id est, in suis naturalibus mansit, et ideò defectibus, sive imperfectionibus ipsius naturæ propriis, obnoxius, qui delectus in eo nunc vulnera dicuntur; quia supposito præsentî rerum ordine in homine non sunt ex conditione naturæ, sed ex Adæ peccato, et ideò habent rationem poenæ et vindictæ..... 2° *Malitiam*, quam Adæ peccatum in voluntate produxit, sive per quam, inquit S. Thomas, *voluntas spontè adhaeret peccato*, utpote humanæ naturæ appendicem, non consistere in aliquo actu vel habitu vitioso, sed in privatione felicitis propensionis, quâ hominis voluntas vi originalis justitiæ speciali modo ad Deum ordinabatur, ita ut peccato, quantumvis eam delectaret, spontè non adhaereret.

Qui censent Deum posse creare hominem cum iisdem omninò sive animi sive corporis miseriis, quibus in præsentî statu obnoxii sumus, ille libenter agnoscunt naturam humanam per Adæ peccatum non intrinsicè sed extrinsecus fuisse corruptam; verùm qui existimant Deum non potuisse condere hominem cum miseriis (non quoad speciem quidem) sed *quoad gradum* nostris similibus (quæ sententia, ut supra diximus, videtur fuisse sententia D. Augustini et multo-

rum aliorum Patrum), ille contendunt naturam humanam per primigeniam maculam non extrinsecus tantum sed etiam intrinsicè vitiatam fuisse.

Præter enumerata animæ mala, quæ subindicavit D. Thomas, et invenit peccatum originale, alia sunt ad corpus pertinentia, quod justitiâ originali ab omni corruptione et læsione eximebatur, et per Adæ noxam non minùs quàm anima in deterius commutatum est. Tales dolores et ærumnæ, talia innumera morborum genera, talis brevis vita, imò ipsorum cervorum et cornicum vitâ brevior, talis continuus mortis timor, talis mors, etc., et alia quibus humanum corpus subiacet. Consuli poterit Scriptura Genesis 2, v. 17, 3, v. 19, Job. 3, v. 7, Rom. 3, etc.

Commemorata mala vulgò à theologis interna dicuntur, quia sunt in ipso homine, id est, in animâ et corpore. Alia sunt extra hominem, quæ ideò ab eisdem theologis externa vocantur. Scilicet post Adæ peccatum ipse beneficentissimus hominûm Conditor ejus inimicus factus est, quem ideò in ipso ortûs principio velut *trax filium* habet..... Diabolum intolerabilem in mortales exeret tyrannidem, quosdam invadit et miserum in modum torquet, omnium mentes ad peccatum diversi generis tentationes suggerendo, et insidias tendendo titillat et allicit, perpetuè *tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret*..... Ipse homo hominûs opes et sanguinem sitit, et quorum debuisset esse cor unum et anima una, ii quæsi perperis à sese invicem dissident odiis, ut *nilil in terris* (quod olim sapientissimè observavit Diogenes) *frequenter et rarius sit hominè*.... Bestiæ terræ, celi volatilia, pisces maris, etc., quibus Deus hominem præfecit (Genesis 1), regem et dominum non agnoscunt, quin in eum insurgunt, et contempti Dei vindicæ illum non raro puniunt, et enecant..... Denum, cælum, tellus, mare, tota rerum universitas stare non videtur nisi ad hominem terrendum, affligendum, destruendum, etc.

Hæc omnia mala solidè et eleganter describit D. Aug. lib. 22 de Civitate Dei cap. 22, n. 1 et seq.... Deinde cap. 23 ostendit concupiscentiam à quâ hæc in vitâ perfectè liberari non possumus, justis, sive iis qui ipsi non consentiant, sed per J. C. gratiam viriliter resistent, labores quidem multos facessere, sed præmiorum ac meritorum fontem esse ac originem, quod postea definit conc. Trid. sess. 5, can. 5..... Denique, cap. 24, n. 2 et seq., demonstrat innumera- biles lujus vitæ ærumnas singulari divinæ misericordiæ beneficio inflictas fuisse, ut intelligerent propriâ experientiâ quanto ardore, quanto studio fugiendum esset peccatum tot malorum in præsentî vitâ principium, et graviorem post mortem origo futurum.... Miseriam generis humani, in quâ laudatur justitiâ punientis, à divinâ bonitate multis conditam esse bonis; indita nimirum terræ et hominibus fecunditas post Adæ peccatum remansit; in homine penitus extincta non est quædam velut scintilla rationis, quæ factus est ad imaginem Dei, ut splendide commendantur tot opera laude digna, quæ sive per se sive cum

gratia Dei producti, et tot mirabilium rerum inventiones; idem pariter remansit humani corporis situs et conformatio interna. Demùm damnati hominis exilium, id est, aspectabilis iste mundus incredibili reluet pulchritudine, hominem in admirationem et delectationem suavissimè immergens, vitæ miserias et tædia blandè temperat et solatur, Deique flammæam notitiam et amorem perpetuò instillat, ut S. Augustino duce feliciter et jucundè demonstravit unus ex viris litteratis regniæ academiæ Massiliensis in aureo poemate non ita pridem edito, cui gallicè titulus: *Les grandeurs de Dieu dans les merveilles de la nature*. Si hæc D. Augustini et Ecclesiæ catholiciæ documenta attentè et seriò, ut decet, recogitentur et perpendantur, quàm dulcem, quàm amplem dicendi segetem cœlestis verbi præconibus suggerent! Quàm copiosam subministrabant ansam miseris mortales solandi, et ab infandorum vitiorum barathro et gurgite ereptos in saluberrimam virtutum omnium pascua deducendi! Quàm efficax, quàm nervosum christianæ religionis apologistis et defensoribus ingentem argumentum ad hujus temporis incredulorum adversus miseram mortalium conditionem declamationes sedandas, et querimonias, quibus supremi Numinis justitiæ protervitiis insulant, reprimeudas! etc.

Hucusque recensita præsentis vitæ mala, consentientibus Catholicis, et recentioribus vulgò novatoribus, ex peccato originali scaturiunt. At isti ex eadem maculâ alia dimanare mala obgannierunt. Etenim Calvinus lib. 2 Institutionis cap. 24 (enim vulgò adstipulantur Protestantes), docuit naturam humanam per avitum delictum à propriâ intrinsecâ perfectione hoc sensu excidisse, quòd liberum ejus arbitrium eodem peccato non læsum tantum fuerit, sed etiam penitus extinctum. Hinc ibidem asserit hominem lapsum liberam non habere boni et mali electionem, et ideò quidquid bonè aut malè operator, illud necessariò, quamvis non coactè, sed spontè, agere; quin nature corruptionem tantam esse vult, ut non possit homo, etiam justificatus, non semper peccare; unde in ejus systemate inter prædestinatum et reprobum, sontem et insontem, hoc duntaxat intercedit discrimen, quòd Deus isti non illi peccata imputet; ex quibus colligit ignorantiam invincibilem legis divinæ non excusare à peccato.

Yprensus Protestantium systema quoad substantiam retinuit: docuit enim nullam esse in statu nature lapsæ immunitatem à necessitate relativâ, et ideò delectationem cœlestem, aut terrestrem, prout una prævalet, modò ad bonum, modò ad malum necessariò rapere; quâ ex causâ asseruit ad merendum, aut demerendum in præsentì ordine sufficere *libertatem à coactione*; reprobis tamen gratias temporales à Deo impertiri confessus est, quibus adjuti bona opera eliciunt, et ideò hominem non semper peccare asseruit.

Controversiam de libero arbitrio ventilabimus in tertio libro de homine reparato. Quare eam solam que ignorantiam spectat attingemus.

PARAGRAPHUS UNICUS. *Utrum ignorantia invincibilis excuset à peccato?*

ERRORES. — Lutherus in caput 12 Geneseos scholasticis criminis vertit, quòd dixerint ignorantiam invincibilem à peccato excusare. Hæc sententiâ everti *Scripturam sacram*, et è medio tolli *Christum justitiæ solem*, pro solitiâ suâ impudentiâ affirmavit. Subsecutus est Calvinus tum in caput 12 Luce, tum lib. 2 Instit., cap. 2, etc., ubi *D. Augustinum suum esse renuntiat*. Acceptam à magistris opinionem fusè pertractavit Hieronymus Zanchius, lib. 4 tract. theolog., cap. 12, de ignoratione Dei, thesi 1, et, ut ipsi, de D. Augustini suffragio gloriatus est. *Est, inquit, Augustinus Patrum omnium nomine patronus noster in hæc causâ.*

Jansenius Yprensus cæcos illos et impudentes decess sequi operæ pretium duxit indubiè ut suum de libertate nature lapsæ propriâ stabiliret, aut corroboraret systema. Lib. 2 de Statu nature lapsæ, capiti 2, hunc præfixit titulum: *Ignorantia, etiam quæ necessitatis est, non voluntatis, hoc est, invincibilis, non caret peccato, ut dogma fidei ab antiquis traditum*. Initio capitis refert *generalæ scholasticorum pronuntiatum esse, quòd quidquid ex invincibili fit ignorantia, hoc ipso culpâ vacat*. Ibidem dicit, *hanc doctrinam, quamvis humanæ rationi, quâ nititur, valdè plausibilis esse videatur, cum Augustini doctrinâ difficilè conciliari posse*. In fine capiti 4, concludit, *ignorantiam invincibilem et incavibilem, in quâ nati sumus, nullo modo excusare peccatum, licet ab eo excusasset primum hominem, si Deus cum eâ econdidisset*; deinde addit: *Hoc si lector capit, gratuletur sibi; si non capit, adhuc difficilè captu et cautu esse cogitet originale peccatum; sed quia utrumque fide facile est, tribuamus utrumque arcanis tremendisque judiciis Dei, ne contra res in antiquâ Ecclesiâ certas, quantum judicare licet argutiis humanis disputando, non scientiæ veritatem capiamus, sed ignorantie penam insepamus*. Cap. 5, triplicem distinguit ignorantiam insuperabilem *juris naturalis, juris divini positivi, et facti, sive factorum*. Concedit ignorantiam juris divini positivi, et facti, si insuperabilis est, excusare à toto peccato, secus ignorantiam invincibilem juris naturalis. Hujus disparitatis, sive, ut loquitur, *arcane hujus doctrinæ, radicem indagat cap. 6, eamque pullulare facit ex naturâ illorum jurium et factorum ignorantie, sive potiùs diversæ scientiæ; scientia scilicet, inquit, juris naturalis humanæ nature connaturalis est; scientia verò juris divini positivi, et factorum nullo modo; id est, homo sine lege naturali non potest vitam hominè dignam ducere, et ideò sine juris naturalis scientiâ creari nequit; è converso homo vivere potest sine scientiâ factorum, quæ singularia sunt, et sine fine variari possunt, aut juris divini positivi, quod à liberâ Dei voluntate pendet, et idcirco sine tali scientiâ condi potest.*

Igitur ante peccatum ignorantia juris divini positivi, aut factorum, non juris naturalis, potuit existere; cùm verò peccatum præcessit, ignorantia ista in penam delicti potest infligi, sicque voluntaria est in causâ, nec idcirco à peccato excusat.

CONCLUSIO. — Ignorantia invincibilis, quæ scilicet,

quidquid agatur, expelli non potest, etiam juris naturalis, si detur, ab omni peccato eximit. Cuilibet catholico probata esse debet, praesertim post censuram contradictoria sententiae.

Probat^{ur} 1° auctoritate D. Augustini, quā gloriatur Yprensis. Lib. 3 de libero Arbitrio, cap. 18, n. 50, ait S. doctor: *Si laboriosum est omnia mandare memoria, hoc brevissimum tene: Quaecumque ista causa est voluntatis, si non ei potest resisti sine peccato, et ceditur: ei autem potest, non ei cedatur, et non peccabitur; an tanta fallacia est, ut caveri omnino non possit? Si ita est, nulla peccata sunt; quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem, caveri igitur potest. Eodem, libro cap. 19, n. 53, hanc objectionem: Si Adam et Eva peccaverunt, quid nos miseri fecimus, ut cum ignorantia cecitate... nasceremur; sic solvit: Non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras; deinde, n. 54, expressè assertit ea quae sunt ex ignorantia invincibili, esse peccata eo modo quo sermo dicitur lingua, id est, improprie tantum. Libro de verā Religione, cap. 14, n. 27, haec habet: *Usque adeo peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium; et hoc quidem ita manifestum est ut nulla hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat.... Servos suos meliores esse Deus iudicavit, si ei servirent liberaliter (id est, liberè); quod nullo modo fieri posset, si non voluntate, sed necessitate servirent. Idem assertit lib. de Duabus animabus, cap. 11, n. 15: Peccatum, inquit, est voluntas retinendi, vel conservandi quod iustitia vetat, et unde liberum est abstinere. Idem adstruit in decursu capituli.**

Istorum testimoniorum vim et efficaciam subodoratus Yprensis (quod enim ex insuperabili sit ignorantia nullatenus caveri potest, et nequidem est voluntarium, cum ad rationem voluntarii requiratur cognitio intellectus, et ideo non potest esse formale peccatum), horum, inquam, textuum nervoso robore commotus Jansenius tria citato lib. 2 de Statu naturae lapsae, cap. 4, reponit. 1° Respondet, humanā ratione concipi non posse quomodo homo in eo peccet quod neque scit neque scire potuit, id esse nodum insolubilem, sed tamen ab Augustino et antiquā Ecclesiā ut in Scripturis consignatum constanter fuisse traditum; quā de causā illud firmissimè credendum est, catholica enim doctrina non Aristotelicis argumentis et argutis nititur, sed Scripturā et traditione. Igitur concedit rationem ab Augustino allatam demonstrare actus ex ignorantia invincibili elictos non posse esse vera peccata. Unde 2° respondet Augustinum, cum adversus Pelagianos decertavit, sententiam mutasse, et ideo dō docuisse ignorantiam invincibilem juris naturalis, quae in nobis est ex originali peccato, peccandi necessitatem inducere, etsi nulum sit personalis voluntatis voluntarium; quae responsio praeterquam quod D. Augustino injuria est, quem in apertam secum contradictionem praecipitat, manifestis S. doctoris adversus ipsos Pelagianos dictis refellitur.

Libro de naturā et gratiā cap. 67, Pelagius Augustino objicit verba supra relata lib. 3 de libero Arbitrio,

cap. 18. Quid S. doctor? Hoc: *Potest peccatum vitari, sed opitulante illo qui non potest falli. Ibi ergo existimavit illud verum non esse peccatum quod nullo modo vitari potest. Lib. 1 Retractionum, cap. 9, n. 5, citatum libri 3 de libero Arbitrio locum commemorat, et dicit se hoc testimonio ita liberi arbitrii existentiam vindicavisse, ut gratiae necessitatem non excluderet.*

In his profecto locis suam adversus Manichaeos peccati definitionem emendare debuisset D. Augustinus, si emendandam esse credidisset, et observare ad peccatum, saltem aliquando, voluntarium non requiri; cum ignorantia invincibilis, quae est poena peccati Adae, verum sit peccatum, sive potius actus ex ea male elicitus, de quo tamen siluit.

3° Reponit, commemoratam D. Augustini peccati definitionem de eo duntaxat peccato, ipso S. doctore interprete, esse intelligendam quod primus parens in paradiso summā voluntatis libertate perpetravit. Duplex enim peccatum distinguit Augustinus, aliud quod peccatum tantum est; aliud quod ita peccatum est ut sit etiam poena peccati. Illud ita est in motu voluntatis, ut ab eo abstinere liberum sit; hoc liberum est eo sensu quod ex voluntate liberè peccato (Adae nempe) proficiscatur, sed poenā ex iudicio Dei sentem premente et puniēte necessarium. Unde ad istud peccatum non requiritur voluntarium et liberum; cum ergo quod ex insuperabili ignorantia juris naturae committitur sit peccatum et poena peccati, quia haec ignorantia in poenam peccati originalis est imlicta, illi non convenit ut sit voluntarium, et possit caveri.

Haec responsio ex Calvino excerpta est. Calvini, inquit Bellarminus lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 27, ad alterum perfugium se conferens dicit Augustinum, loqui de peccato primi hominis, quod verè non necessitate, sed voluntate commissum est. Id quidem probat ex lib. 1 Retractionum, cap. 15, et lib. 1 Retractionum, cap. 9; at duo ista testimonia, in gratiam suae opinionis adducit Jansenius lib. 2 de Statu naturae lapsae, cap. 4, etc.

Bellarminus autem ibidem fusè ostendit Calvinum ab Augustini mente alienissimum esse. Etenim 1° S. doctor nihil antiquius habet in tribus libris de libero arbitrio quam ut probet hominem post Adae lapsum libero pollere arbitrio; debuisset igitur in Retractionibus suis in illis libris pronuntiatum non explicare, sed abjurare... 2° Cum suae libertatis definitiones adversus Manichaeos de statu naturae integre in Retractionibus, vel operibus contra Pelagianos, intelligendas esse dixit, lapsum duntaxat, non extinctum in homine post lapsum liberum arbitrium connotare intendit. Obtrudebant scilicet Pelagiani libertatem, quae homo post Adae lapsum erat praeditus, eam ipsam esse quae insignitus erat insonis Adam, ad quod evincendum obtrudebant D. Augustini assertiones in libris de libero arbitrio. Quid doctor sagacissimus? Adae libertatem ante lapsum nostrā pluribus ex titulis fuisse robustiorem; insonis nimirum Adae libertas nullā partis inferioris rebellione debilitatur; aliunde libertas

nostra per peccatum vulnerata tentationibus sine speciali Dei adiutorio resistere non potest, quod absque isto auxilio, saltem tam potenti, poterat Adam sano et forti libero arbitrio pollens. Non igitur mirum si Augustinus dixerit suas libertatis definitiones contra Manichæos, secundum totam suam extensionem, soli nature integræ ordini competere, cum in eo solo perfecta fuerit hominis libertas... 3° Cùm lib. 1 Retractationum, cap. 13, dixit Augustinus suam definitionem lib. de verâ Religione cap. 14 consignatam commonstrare peccatum quod *tantummodo fuit peccatum* (quale fuit delictum quod Adam et nos in ipso et cum ipso commisimus), non *peccatum quod peccatum est et pena peccati* (quale est peccatum originale, et peccata ex cupiditate aut ignorantia in præsentî statu facta), cum, inquam, hoc dixit S. doctor, intendit rationem voluntarii et liberi perfectissimæ et plenissimæ non convenire, nisi soli primi parentis peccato, quod idcirco perfectissimæ et plenissimæ fuit peccatum; unde peccata ex cupiditate, vel ignorantia orta, et idcirco ex Adamico delicto, haud sunt tam voluntaria et libera quam peccatum primi parentis, quæ ex causâ multò minus gravia sunt; quæ tamen fiunt ex dominante concupiscentiâ possunt vitari cum Dei auxilio, in quo omnia possumus, et idcirco absolutè et simpliciter peccata meritò reputantur. Verùm quæ ex insuperabili ignorantia committuntur, improprie duntaxat sunt voluntaria, id est, voluntaria voluntate facti, non voluntate peccati; qui scilicet ex invincibili ignorantia peccat quod facit, sed si sciret esse peccatum, nec vellet facere nec faceret; unde sunt improprie tantum peccata.

Hanc Bellarmini solutionem, quam ob oculos habet Yprensis indubiè non improbat, nisi quia cum suo systemate coherere non poterat. Et verò noverat Estium, quem sæpiùs impensè commendat, in 2 Sent. distinct. 24, paragrapho 10 et seq. asserere, commemorata Augustini loca ad naturam etiam corruptam pertinere.

Probatur 2° auctoritate Ecclesiæ, *cujus doctrina*, inquit D. Augustinus lib. 6 contra Julianum, cap. 5, n. 11, *tenenda est, etiamsi nec ratione indagari, nec sermone explicari possit*. Concilium Trid., sessione 6, can. 6, anathema denuntiat iis qui negaverint esse in hominis potestate vias suas malas facere. Eiusdem sessionis cap. 11, præcepte D. Augustino, dicit *Deum impossibilia non jubere*; at, etsi daremus Yprensi, voluntarium sufficere ad peccatum, et idcirco id esse liberum quod fit à voluntate cum plenâ advertentiâ rationis, sive à principio intrinseco cum cognitione, scholasticorum de insuperabili ignorantia pronuntiatum his decretis vindicaretur; quod enim ex eâ ignorantia fit malum esse funditus ignoratur; peccatum ergo esse non potest.

Inter 79, qui octoginta (juxta P. Duchesne) Baii propositiones à Pio V anno 1566, Gregorio XIII anno 1579, Urbano VIII anno 1641 prospectas, hæc numero 67, vel 68 (apud P. Duchesne) invenitur: *Homo peccat etiam damnavitè in eo quod necessario facit; sed quod fit ex ignorantia insuperabili fit necessario;*

ergo. Ex triginta et unâ Jansenianorum propositionibus ab Alexandro VIII damnatis anno 1690, hæc numero 4 et 2 sunt proscriptæ. *In statu nature lapsæ ad peccatum mortale et demeritum sufficit illa libertas, quæ voluntarium ac liberum fuit in causâ sui, peccato originali, et voluntate Adamâ peccatis. Tamen detur ignorantia invincibilis juris nature, hæc in statu nature lapsæ operantem ex eâ non excusat à peccato mortali, etc.*

Probatur 3° unanimi doctorum catholicorum consensu. Hoc suffragium, ut diximus, non inficitur Jansenius, sed Lutheri et Calvinî sententiæ in hæresis floccificat. Certè Lutherus hæreticorum omnium impudentissimus in cap. 12 Genesios dixerat: *Scholastici invincibilem ignorantiam dixerunt excusabilem, quæ simpliciter à toto excuset, id est, peccatum prorsus tollat: tanta excusatio est in peccato scholasticis et Ecclesiis.*

Ipsius physicæ prædeterminationis patroni, quos Jansenii defensores perperam et iocassum sibi arrogare consueverunt, hæreticorum de invincibili ignorantia dogma aperte rejiciunt et irrident. Generaliter dixerat D. Thomas 1-2, q. 76, a. 3, in fine corporis: *Si verò talis sit ignorantia, quæ omnino sit involuntaria* (sive quia est invincibilis, sive quia est ejus quod quis scire non tenetur), *talis ignorantia omnino excusat à peccato*. Hanc sententiã avidè amplexi sunt insigniores Thomistæ, Dominicus Bannes, Petrus Ledesma, Didacus Alvares, Gregorius Martines, et alii qui uno ore asserunt *certum esse secundum fidem, omne peccatum esse voluntarium, et neminem peccare in eo quod nullo modo vitare potest*.

Nihiloscius Jansenii defensores magistro audacioribus Guillelmo Estium tot theologorum choro opposuerunt. Etenim, inquit, in 2 Sentent. distinct. 22, paragrapho 15, *expedens quamvis juris ignorantia excuset*, annotat constare invincibilem ignorantiam facti, aut juris positivi divini vel humani à peccato excusare, sed id non constare de ignorantia juris naturalis; quidam enim (inter quos recensent cardinalem Cajetanum, et ipsum Adrianum VI) existimant ignorantiam juris naturalis neminem prorsus excusare, etiamsi invincibilis sit. Scilicet, inquit vir eruditus, *ignorantia facti, vel juris positivi, si invincibilis sit, reddi actum involuntarium quoad rationem peccati; nam qui eum facit nescit eum esse prohibitum; non est autem hujusmodi actus peccatum, nisi quatenus prohibitus est, et idcirco si ignorantia quæ ignorat esse prohibitum, sit prorsus involuntaria, erit et actus ipse secundum rationem peccati prorsus involuntarius; at ignorantia juris naturalis nunquam facit actum prorsus involuntarium, etiam quæ ratione peccatum est, quia non facit, ut malum prorsus ignoretur; sed semper permittit ipsum aliquo modo fieri*. Actus nimirum ille non est malus quia prohibitus est, sed potius prohibitus est quia malus est, et idcirco qui ignorat actum illum esse prohibitum fertur nihilominus in malum; quod ratiocinium sic illustrare et confirmare aggreditur. *Exempli causâ, inquit, qui mentitur officiosè, putans tale mendacium esse licitum, is quidem nescit tale mendacium pertinere ad*

genus peccati, idedque putat non esse peccatum; scit tamen se mentiri, et proinde actum, qui essentialiter malus est, voluntariè committit.

Porro ex his, inquit Yprensii sectatores, evidenter colligitur ignorantiam etiam insuperabilem juris naturæ; à peccato non excusare, et meritò prorsus Jansenium hanc virtutem inseruisse invincibili ignorantie juris positivi, et factorum, non juris naturalis; ergo. — Resp. 1°, Jansenii defensores sese hic magistro industriores et sagaciores ostentare; Yprensii enim, qui Estium, ubi sibi favet, laudare solet, hunc theologum hæc in controversiâ non adduxit, indubiè quia ejus doctrinam suæ causæ patrocinari non censuit; in quo eruditionis suæ specimen exhibuit. Etenim Estius in 2 Sent. distinct. 24, paragrapho decimo, celebre Augustini adversus Manichæos effatum, *quidquid non est voluntarium et liberum non potest esse verum peccatum*, naturam eliam corruptam spectare asserit, ut observavimus; quod sum de ignorantia invincibili systema evertere credit Jansenius, ut iterum diximus. Item Estius quæ dixit loco objecto de ignorantia invincibili juris naturæ non minus de naturâ integrâ quàm de vitiatâ intelligi voluit; quam enim ibidem affert ratio utramque naturam pariter spectat, ut ad eam vel tantisper attendenti illud videbitur; è converso et Yprensii, et omnes ejus discipuli ignorantiam invincibilem juris naturalis nominati in naturâ corruptâ à peccato non excusare contendunt. Item Estius loco proposito suam de invincibili ignorantia legis naturalis sententiam non ut certam, sed velut problematicam representat, siquidem varias super hoc opiniones refert; è converso et Jansenius et cuncti ejus patroni suam de eadem ignorantia opinionem velut dogma fidei ab antiquâ Ecclesiâ traditum traducunt, etc. — Resp. 2°, ex adductâ Estii argumentatione manifestum fieri ipsum censuisse actum in se prorsus involuntarium, id est, actum qui propriâ voluntate non est volutus, non posse esse verum peccatum (personale nempe de quo solo hic est questio); quæ sententia prorsus adversatur systemati Jansenii et ejus sectatorum, qui contendunt in præsentî statu ad verum peccatum sufficere ut actus non propriâ voluntate, sed alienâ, Adami scilicet, sit volutus; unde in eo duntaxat deceptus fuit vir eximius (si de ignorantia omninò insuperabili juris naturæ disseruit), quòd in transgressione legis naturalis voluntatem peccati cum voluntate facti necessariò conjunctam esse crediderit, id est, quòd existimaverit materialem juris naturæ violationem semper importare voluntatem ponendi actum prohibitum; qui quidem facti error excusatione dignus est in viro cui explorata non erant decreta Sedis apostolicæ adversus Bajum, in primis citata definitio Alexandri VIII anni 1690.

Quod attinet ad Adrianum VI, et Cajetanum, quos Estius laudat, Jansenii sententiæ nullatenus favent. Ille enim (quodlibeto 4) expressè asserit ignorantiam legis naturæ, si sit invincibilis, omninò excusare à peccato; iste in 1-2, q. 76, a. 3 et 4, probat D. Thomæ de ignorantia insuperabili doctrinam Yprensii syste-

mati, ut ostendimus, omninò adversam. Cæterum, super his consuli poterit Stephanus Deschamps de hæresi Jansenianâ, lib. 2, disp. 5, cap. 6.

Probatur 4°, ratione quæ plura nobis suggerit argumenta adversus Jansenium. Etenim 1°, dicente Augustino libro de verâ Religione, cap. 14, totus orbis hoc resonat effato, *quod non est voluntarium verum peccatum esse non potest*; at quod ex insuperabili ignorantia fit nullatenus est voluntarium; nam totus iterum orbis per *voluntarium* id intelligit quod fit à principio cognoscente actum bonum aut malum esse, quæ cognitio conjungi nequit cum invincibili ignorantia. 2° Si quod fit ex insuperabili legis naturæ ignorantia, quamvis in se involuntarium, est verum peccatum, quia voluntarium est in causâ, id est, in Adæ peccato, ut placet adversarius, homo poterit in iis versari circumstantiis, in quibus, quidquid molitur, necessariò peccabit, vel de commisso peccato non poterit dolere, aut propositum de non peccando in posterum non elicere; at ista absurda, divinæ bonitati et justitiæ contraria sunt, et divinis cohortationibus, quibus in sacris Commentariis fontes ad meliorem frugem invitat Deus, apertè repugnant; ergo. Probatur major. Sit homo qui invincibiliter credat sibi præceptum esse furari, aut mentiri ad egeno aservandam vitam, aut parenti vitæ in discrimine constituto subveniendum. Hæc hypothesis in principiis Jansenii non repugnat; at iste homo, quidquid agat, peccabit, sive furetur, aut mentiar, sive non; si enim furatur, aut mentitur, peccabit adversus legem naturæ, cujus insuperabilis ignorantia non excusat à peccato; si non furatur, aut non mentitur, aget contra conscientiam invincibiliter errantem, quam tunc audire et sequi præcipit lex naturæ. Jam verò, quomodò iste homo, si furatus fuerit, de peccato contra legem naturæ commisso dolere poterit? Dolor enim, ut hic sumitur, est detestatio malitiæ et perversæ voluntatis; non fuit autem in isto homine malitia et perversa voluntas, sicut nec in eo qui præceptum violat positivum ex invincibili illius ignorantia; quomodò eliciet propositum non peccandi de cætero, cum in ipsius potestate non sit postea non agendi ex insuperabili legis naturæ ignorantia? 3° Palmare adversariorum principium fert, invincibilem juris naturæ ignorantiam ideò non excusare à peccato quia est *pœna peccati originalis*; si ergo insuperabilis juris positivi ignorantia, v. g., legis evangelicæ, sit etiam pœna peccati originalis, à peccato non magis excusare poterit quàm ignorantia invincibilis juris naturæ; utraque enim ex hypothesis æquè libera erit in Adamo; at invincibilis juris positivi ignorantia est pœna peccati originalis: Sit, inquit D. Thomas 2-2, q. 10, a. 1, in c., *infidelitas accipitur secundum negationem puram, sicut in illis qui nihil audierunt de fide, non habet rationem peccati, sed magis pœnæ, quia talis ignorantia divinorum ex peccato primi parentis consecuta est; unde Dominus dicit (Joannis cap. 16): Si non venissem, et locutus eis non fuisset, peccatum non haberent* (infidelitatis in Christum); *et nunc autem excusationem non habent de*

« peccato suo. » Hoc Christi oraculum expendens D. Augustinus tractatu 89 in Joannem n. 1 et seq. docet, Judæos peccatum infidelitatis in Christum habituros non fuisse si non venisset Christus, et *infideles negativos*, qui scilicet nihil unquam audierunt de Evangelio, *habere excusationem non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crederunt.*

Objicit 1° Jansenius lib. 2 de Statu naturæ lapsæ, cap. 2 : D. Augustinus libro de gestis Pelagii, cap. 18, n. 42, refert in synodo Palæstinâ damnatam fuisse hæc Pelagianorum propositionem excerptam ex septimo Cœlestii capitulo : *Oblivio et ignorantia non subjacent peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem.* At synodus Pelagianorum propositionem intellexit de solâ ignorantia juris naturæ, quæ erat invincibilis, utpote quæ non secundum voluntatem, sed secundum necessitatem esset; ergo. — Resp. : Nego minorem. Si Yprensis quæ ibidem post commemorata verba immediâtè addit Augustinus proferre voluisset, evanisset, difficultas; cum, inquit S. doctor rationem censuræ adducens, *David dicat (Psalmò 24) : « Delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris; » et in lege (Leviticis 4) sacrificia pro ignorantia sicut pro peccato offerantur;* at certum est ignorantia peccatum, pro quo sacrificium in Levitico præcipitur, esse ignorantiam juris positivi. Etenim cap. 5 sacrificium imperator pro homine qui aliquid immundum tangit per ignorantiam; et cap. 22, pro homine qui de sanctificatis per ignorantiam comedit. Pariter textus Davidis potest intelligi de peccatis quæ David sciens et volens commisit, ac deinde oblitus est, id est, de peccatis ex ignorantia vincibilis factis. Constat etiâ SS. Hieronymum et Augustinum alibi adversus Pelagianos synodi Palæstinæ censuram defendendo adduxisse exempla tum juris positivi cum factorum; v. g., *Jonathæ qui lib. 1 Regum cap. 4, mel contra patris imperium ignorans gustavit, et viri qui occidit hominem putans esse feram.* Synodus igitur Palæstina Cœlestinianam assertionem de ignorantia etiâ juris positivi et factorum intellexit. Præterea damnata Pelagianorum propositio non deserit de iis quæ fiunt ex oblivione et ignorantia, sed de oblivione et ignorantia. Unde synodus edixit tantum, oblivionem et ignorantiam, quam inviti patimur, *subjacere peccato*, id est, esse ex peccato, sive pœnani peccati, quomodo concupiscentia dicitur ab Apostolo peccatum.

Verum, arguit Yprensis ibidem, Pelagiani fatebantur, ignorantiam, quæ ex voluntatis negligentia nascitur, esse culpabilem; cum igitur dicebant, *ignorantiam non subjacere peccato*, loquebantur de ignorantia invincibili; ergo synodus definiit ignorantiam invincibilem *subjacere peccato*, alioquin Pelagianorum propositionem sensu ab eis intento non damnavisset. — Resp. 1° Jansenium fortè non attendisse hoc ratiocinium nimis probare; probaret enim ipsam invincibilem juris positivi, aut facti ignorantiam non excusare à peccato. — Resp. 2° Pelagianos, etsi, D. Hieronymo epistolâ ad Ctesiphontem referente,

quid sentirent apertè non dicerent, et ideò difficillimam sit eorum sensu certò figere, videri tamen duplicem habuisse opinionem circa ignorantiam; etenim D. Augustinus passim asserit, eos sensisse *difficultatem et ignorantiam esse primordia, non supplicia nature*; quem errorem ut eliminaret synodus Palæstina, definiit *ignorantiam subjacere peccato*, id est, ut diximus, in nostro statu Adæ peccati esse effectum. Item videntur existimasse ea, quæ fiunt ex ignorantia, quam homo olim potuit et debuit vincere, sed quam eo instanti, quo agit, vincere non potest, non esse peccata, quia *illa eveniunt non secundum voluntatem* (actuale nempe), sed *secundum necessitatem*; hunc iterum errorem proscindere potuit definiendo, ea, quæ ex tali ignorantia fiunt, esse peccata, quia illa ignorantia vinci potuit, et quam includit necessitas non antecedens, sed consequens est.

At reluctance Yprensis ibidem. Augustinus, inquit, lib. de Naturâ et Gratiâ cap. 17, n. 19, hæc Pelagii verba refert : *Homo prævigilare debet ne ignoret, ideò que est culpanda ignorantia, quâ id homo necit negligentia sua, quod adhibita diligentia scire debuisset.* Item S. doctor lib. 6 contra Julianum cap. 1, n. 2, Julianum sic affatur : *Ecce meritò reprehendistis eos qui supersederunt scienda cognoscere; sed hæc evincunt Pelagianos docuisse ignorantiam vincibilem non esse culpæ expertem; cum ergo synodus Palæstina, et S. Augustinus de eorum ignorantia opinionem damnaverunt, ignorantiam invincibilem peccato subjacere asseruerunt.* — Resp. 1° ut supra, argumentum probare insuperabilem ipsam juris positivi, aut factorum ignorantiam non excusare à peccato, et ideò Jansenio esse solvendum. — Resp. 2°, facillè contingere potuisse, ut Pelagiani pro hæreticorum more revocaverint quod antea asseruerant; quòd si Yprensis pertinaciter contenderit eos constanter docuisse ignorantiam vincibilem peccato subjacere, multum non repugnabimus; verum reponemus Pelagianos hoc uno nomine damnatos fuisse à synodo et S. Augustino quòd assererent ignorantiam in nostro statu non arguere peccatum primi parentis, sive vitiatam naturam. Et verò, in objectis locis relatis Pelagii et Juliani verbis statim concludit, ignorantiam ostendere humanam *originem vitiatam, massam damnatam*, etc.

Objicit 2° Jansenius eodem libro cap. 3 diversa Augustini testimonia. Enarratione in Psalmum 53, n. 3 et seq., eos qui dolosè quærent iniquitatem suam, ab iis qui illam sincerè scrutantur hæc regulâ discerni vult : *Cum viderit, quia peccatum est, et destitit facere ipsum peccatum, quod ideò faciebat, quia ignorabat, verè sic voluit nôsse iniquitatem, ut inveniret, et odisset;* ergo quis ex ignorantia peccare potest. — Resp. 1° textum istum ipsi Jansenio esse explicandum; in eo scilicet nulla prorsus occurrit mentio juris naturalis; generalis est, et ideò ipsis factis et juri positivo convenit. Enimverò applicari potest Abimelech, qui Genesis 20 dicitur peccasse quando ex ignorantia Saram Abraham uxorem ducere statuit, et errore cognito eam statim remisit. 2° Dist. conseq. : Ergo quis ex igno-

rantiâ peccare potest improprie sive *materialiter*, ut aiunt, conc: *Formaliter*; subd: Si ignorantia sit vincibilis, conc. Si sit invincibilis, nego conseq. Augustinum ibi disserere vel de peccato duntaxat materiali, sive de actione contra legem factâ; vel de ignorantia vincibili demonstrat cõtextus: Ibi enim delineat hominem, qui potest *querere iniquitatem suam; et timet illam invenire*; aliunde adducit illud Psalmi 24: *Delicta juventutis meae, et ignorantias meas ne mentineris*; Epistolâ 194, aliâs 103, n. 26; legitur: *Humana superbia tanquam presumens de viribus liberi arbitrii excusatam se putat, quando ignorantia; non voluntatis videtur esse quod peccat.*... N. 27: *Inexcusabilis est omnis peccator, vel reate originis, vel additamento etiâ propriâ voluntatis; sive qui novit, sive qui ignorat, sive qui iudicat, sive qui non iudicat, quia et ipsa ignorantia in eis; qui intelligere noverunt, sine dubitatione peccatum est, in eis autem, qui non potuerunt, pœna peccati; ergo in utrisque non est iusta excusatio, sed iusta damnatio*. Ibi sermo de ignorantia sive vincibili, sive invincibili Asserit Augustinus. doctor inexcusabilem esse omnem peccatorem, sive peccaverit quia noluit scire quod lenjebat, sive quia scire non potuit, quod de gentilibus Dei lege et cognitione; et ideò orationis etiâ subsidio, destituitis, præcipue intelligit. — Resp: ex contextu manifestum esse Augustinum Evangelii ignorantiam ventilare; numero enim 26 hoc Christi oraculum adducit Joannis cap. 15: *Si non venissem, et locutus fuissém eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo: quo adducto observat verba, peccatum non haberent; non significare Judæos nullum habuisse peccatum: (pleni enim; inquit, erant magis et nullis peccatis) sed, si non venisset Christus, non habituros fuisse peccatum, quo, cum audissent eum, non crederent in eum*. Dissertit ergo S. doctor de infidelitatis peccato. Igitur quando, postquam dixit Judæos de illò peccato excusationem non habere, immèdiatè addit: *Humana quippe superbia, etc.*; et hæc conjungit per particulam quippe; loqui pergit de ignorantia legis evangelicæ, sive potius ostendere vult, ignorantiam vincibilem, qualis fuit in Judæis circa Christi Divinitatem, eos excusare non posse. Equidem n. 27 dicit inexcusabiles esse infideles qui non audierunt legem evangelicam. Verum quid his intendit? Ignorantiam legis evangelicæ ipsis in peccatum esse imputandam? Minimè profecto; si enim imputata non fuisset Judæis, certè nec Gentilibus. Quid ergo intendit? Refellere Pelagianos, qui contēdebant infideles esse excusandos ab omnibus illis peccatis, quæ non commississent si evangelicâ doctrinâ non fuissent imbuti, quia, inquebant, quod peccant non audit. *Evangelio ignorantia est, non voluntatis*; hoc autem systema evērit Augustinus ostendendo illos infideles excusandos quidem esse à peccato infidelitatis in Christum, si de eo nihil audierunt, sed nihilosecùs jure esse damnandos; aut *propter reatum originis*, aut *propter peccata propriâ voluntate addita*, quavis ea non commississent, si Evangelium ipsis fuisset annuntiatum. Ignorantia nimirum legis evangelicæ eos excusare non potest; vel enim potuerunt hanc legem

intelligere, et noluerunt, et tunc illius ignorantia in eis verum est peccatum; vel non potuerunt eam cognoscere, quia non audierunt, et tunc illius ignorantia est pœna peccati propter quod justè damnantur; ergo sive potuerint intelligere Evangelium, sive non potuerint, justè damnantur.

Libro de Gratia et libero Arbitrio, cap. 5, n. 5, habetur: *Gravissus peccat homo legem sciens, quam nesciens, nec tamen ideò confugiendum est ad ignorantia tenebras, ut in eis quisque requirat excusationem; aliud enim est nescisse, aliud scire noluisse: voluntas quippe in eo arguitur; de quo dicitur, noluit intelligere ut bene ageret: sed et alia ignorantia, quæ non est eorum, qui scire nolunt, sed eorum qui tanquam simpliciter nesciunt, neminem sic excusat, ut sempiterno igne non ardeat, si propterea non credidit, quia non audit omnino quid crederet, sed fortassè ut mitius ardeat; non enim sine causâ dictum est: « Effunde tram in gentes, quæ te non noverunt » (Psalm 78) et illud quod ait Apostolus (Epist. 2. Thessalonicenses cap. 1.): « Cum venerit in flammâ ignis dare vindictam in eos qui ignorant Deum. »* Ex his elucet juxta D. Augustinum simplicem nescientiam, id est ignorantiam, quæ voluntatem conjunctam non habet, esse peccatum, siquidem non impedit quominus aliquis *sempiterno igne ardeat*; ergo. — Resp., Jansenio rursus solvendum esse istud pronuntiatum: in eo enim D. Aug. verba facit de ignorantia juris divini positivi. Id quippe demonstrant verba, si *propterea non credidit, quia non audit omnino quid crederet*; demonstrant adducti Scripturæ textus; gentes enim Deum ignorant, quia fide destitutæ non cognoscunt Deum quomodò vult ab hominibus cognosci. Porrò Augustinus evidenter loquitur de infidelibus qui aliquid de evangelicâ lege audierunt, quam ideò invincibiliter omnino non ignorant, unde ait: *Qui tanquam simpliciter nesciunt, et eos distinguit ab illis qui scire nolunt cum possunt; docet autem tales infideles ignorantia, seu nescientia suâ, non sic excusandos esse, ut non ardeant, sed fortassè ut mitius ardeant*; ubi adverbium, *fortassè*, ostendit Augustinum à Janseniano systemate fuisse maxime alienum; demonstrat enim ipsum dubitasse de eorum sorte qui evangelicam legem omnino invincibiliter non ignoraverunt. Etverò, si Augustinus de simpliciter invincibili ignorantia fuisset locutus, duas particulas, sive adverbia, *tanquam, fortassis*, non adhibuisset.

Epistolâ 47, n. 4, aliâs 154, hæc reperitur: *Si quis bonum putaverit esse, quod malum est, et fecerit, hoc putando utique peccat, et ea sunt omnia peccata ignorantia quando quisque bene fieri putat, quod malè fit.* Ibi, inquit Jansenius in fine tertii capitis, *generalis et decisiva sententia de ignorantia, quò nempe non excusatur à peccato.* — Resp. Augustinum, ut ex solâ lectione, cognoscitur, loqui de usu carnum idolis immolatarum, et ideò de ignorantia vincibili. Etverò fatetur Jansenius ibi agi de homine de rei bonitate ac malità dubitante, quod demonstrat verba, *putaverit, putando*, quibus utitur Augustinus; putare enim est cum oppo- sitione formidine credere. Præterea, in Jansenii etiâ sy-

stemate non potuit Augustinus *generalem et decisivam de ignorantia, quòd nempe à peccato non excuset, ferre sententiam*, cum ignorantia invincibilis juris positivi et factorum non sit culpabilis.

Obiiciunt ultimò Jansenii discipuli: Si insuperabilis juris naturæ ignorantia excuset à peccato, dabitur peccatum philosophicum; absurdum consequens; ergo. — Resp.: Nego majorem. Peccatum scilicet philosophicum est peccatum propriè dictum contra conscientiam factum, ideo *philosophicum* dictum, quia licet conscientia et rationis dictamini adversetur, Deum tamen non offendit; at si invincibilis juris naturæ ignorantia à peccato excusat, actus qui ex insuperabili ignorantia fit contra legem naturalem, non est verè peccatum; ergo non est peccatum philosophicum quod, ut diximus, propriè dictum est peccatum, cum fiat contra conscientiam. Et verò fatentur adversarii actionem, quæ fit ex ignorantia invincibili contra legem divinam positivam, Deum non offendere, nec peccatum esse philosophicum, quia non est verè peccatum; ergo à pari actio, quæ ex eadem ignorantia fit contra legem naturalem, Deum non offendet, nec erit peccatum philosophicum, quia non potest esse propriè dictum peccatum. Quamobrem actus, qui ex invincibili ignorantia elicitur contra æternam legem, *materialiter*, non *formaliter* militat adversus illam legem: lex enim æternà per se et immediatè non obligat, sed mediante duntaxat conscientia, per quam homini promulgatur; unde D. Thomas docet legem æternam esse remòtam actuum humanorum regulam, proximatè verò eorumdem actuum regulam, esse conscientiam, quam idcirco agens consulere debet; at evidens est actionem, quæ ex ignorantia invincibili fit contra legem æternam et naturalem, non esse contra conscientiam, imò fieri juxta conscientiam, cum tunc dicet conscientia legem æternam nihil precipere aut vetare; ergo illa actio, etsi legi naturali et æternæ repugnet *materialiter*, sive ratione sui præcisè, tamen ei non repugnat *formaliter*, et ideo non est verè et propriè peccatum, nec proinde peccatum philosophicum.

Verùm, inquirunt, supponamus Deum ab aliquo invincibiliter ignorari. Isc agendo contra conscientiam Deum non offendet, et tamen verùm committet peccatum; ergo in nostris principiis dabitur peccatum philosophicum. — Resp. fieri non posse ut Deus ab homine rationis compote invincibiliter ignoretur; sua scilicet existentia et aliarum rerum, Entis supremi extantiam ipsi necessariò instillat. Verùm, esto, Deus ab aliquo sic ignorari possit, actio, quam contra conscientiam elicit, vera erit Dei offensà, quia invincibilis Dei ignorantia in isto agente non impedit quominus Deus puniat, aut detestetur actionem contra conscientiam elicitam, sive quominus Deus necessariò velit agere contra conscientiam; unde Deus in talem hominem iram suam merito effunderè potest; quanquam nondum definitum est in hac hypothesis non dari peccatum philosophicum.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Ut Jansenius et

ejus sectatores suum de invincibili ignorantia systema stabiliant, tria ostendere debent. 1° Textum, quem assumunt, respicere ignorantiam juris naturalis.... 2° Eundem textum arguere ignorantiam invincibilem... 3° Textum exprimere peccatum formale. Si vel unum ex istis tribus defecerit, inane prorsus et plumbeum erit eorum argumentum.

Secundum. Commemoratum Ypresis super ignorantia systema secum non coherere videtur, et virum alti consilii, et ratiocinii non decere; quidquid enim proponit ut illud confirmet, in ipsam retorqueri potest, siquidem concedit ignorantiam invincibilem juris positivi, et factorum excusare à peccato.

Tertium. Omnia ferè testimonia quæ adversus catholicam sententiam hic objici possunt, aut ignorantiam vincibilem, tangunt, aut unice significant ignorantiam invincibilem esse peccatum *effective*, id est, pœnam seu effectum peccati, non formaliter.

Quartum. Præ oculis habe singularè Pelagianorum super ignorantia systema, ut argumenta; ex D. Augustino præsertim, adversus nostram sententiam desumpta in fumos abeat.

ARTICULUS II.

De effectibus peccati originalis in futurà vitâ.

Precipua, quæ sese hic offert quæstio et difficultas spectat parvulos sine baptismo ex mortali vitâ, et ideo cum solo peccati originalis reatu, migrantes, utrum nempe aliquo afficiantur supplicio, et quodnam illud sit. Quid in celeberrima istâ quæstione certum sit primùm exhibebimus; quid in eâ problematis sui postea assignaturi.

§ 1. *Errores circa parvulorum absque baptismo periclitium sortem referuntur, et exprobandur.*

Primus error commemoratos parvulos, peccato licet originali inquinatos, regni cælorum cum sanctis participes fecit. Ita olim, referentè D. Augustino lib. 1 de Animâ et ejus Origine cap. 9, n. 10, visum fuit cuidam Vincentio, quem ibidem refellit S. doctor, et lib. 3, cap. 9, n. 12, ubi ait: *Non hoc credere, nec dicere, nec docere, si vis esse Catholicus*. Eundem errorem 16 seculo recoxit Protestantès Zuinglius, et respectu fidelium Calvinus ut articulo præcedente diximus.

Ad istum errorem revocari debet, aut saltem revocari potest, singularè Pelagii systema, qui, D. Augustino teste, illis parvulis non equidem regnum cælorum concedebat (Christi verbis Joannis cap. 3, *nisi quis renatus fuerit*, etc., indubie perterritus) sed tamen æternam et beatam vitam promittebat. Etenim in Scripturis; et quidem in ipso capite tertio Joannis, regnum cælorum et vitâ æternâ idem sonant. Christus quippe v. 16 *regnum cælorum æternam vitam nuncupat* et; inquit, *omnis, qui credit in illum, non periet, sed habet vitam æternam*. Quare hæc distinctio miserum fuit delirantis hæresese effugium.

Ab isto errore multùm discrepare non videtur Ambrósii Cardinalis in libro de *Statu parvulorum sine baptismo descendendum*, et quorundam aliorum systema, quod

in eunte præsentī seculo amplexus est, et illustrare conatus est in suo *Nodo predestinationis dissoluto* cardinalis Sfondratus ob id à cardinali Noallio, et quinque Galliarum episcopis Innocentio XII denuntiatus. Isti nempe docuerunt commemoratos infantes supernaturali quidem privandos esse beatitudine, id est, intuitivā Dei visione, sed naturali tamen felicitate esse donandos, saltem post extremum iudicium, et eos in quodam velut paradiso terrestri perpetuò et feliciter victuros esse, virtutibus moralibus instructos, imò Angelorum consortio et revelationibus honoratos, etc. Hoc, inquam, systema proximè accedere videtur ad errorem Pelagianorum; etsi enim difficilimum est determinare quid Pelagiani intelligerent per vitam æternam, quam parvulis extra regnum cœlorum concedebant, ex D. Augustino tamen non obscure colligi potest. Etenim lib. 5 contra Julianum cap. 44, n. 44, dicit à Pelagianis *infantes alienatos fuisse à vitā Dei et regno Dei*. At vita Dei et visio Dei unum et idem sunt; ergo ipsis promittebant beatitudinem ab intuitivā Dei visione distinctam, quæ alia esse non potuit quàm beatitudo naturalis. Unde in lib. de Hæresibus refert Pelagianos non æternam vitam simpliciter, sed *quendam æternam vitam* infantibus non baptizatis pollicitos fuisse. Sit igitur

CONCLUSIO. — Parvuli sine baptismo pereuntes omni beatitudine, sive supernaturali, sive etiam naturali privantur. Est de fide quoad primam partem, et quoad secundam ad fidem proximè saltem accedere videtur. Probatur prima pars assertionis, id est, infantes absque baptismo pereuntes omni beatitudine supernaturali privandos esse. Christus Joannis cap. 3 clamat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei*... Apocalypsis cap. 21 dicitur: *Nihil cōiūgnatum in civitate sanctam*, id est, in regnum cœlorum, *intrabit*, etc. At supernaturalis beatitudo æterna, et regnum cœlorum in Scripturis, ubi de præmio et felicitate post hanc vitam res est, idem omnino significant, ut diximus... Item Patres infra referendi commemoratos parvulos non solum felicitate supernaturali destituunt, sed etiam in infernum amandant et detrahunt... hinc synodus Florentina in decreto unionis Latinorum et Græcorum anno 1459, canone 4, definiit, *eorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali, decedunt, mox in infernum descendere, poenis tamen disparibus puniendas*.

Probatur secunda conclusionis pars, sive parvulos sine baptismo intereuntes nullā beatitudine, etiam naturali, potiri; probatur, inquam, ex Scripturis docentibus, eos, qui naturali generatione ex Adam oriuntur, quamdiū baptizati non sunt, esse *filios iræ*, esse in *condemnatione, in morte*, nullam aliam esse beatitudinem in presenti statu præter eam quæ consistit in clarā Dei visione, etc... Ex exsufflationibus, exorcismis, precibus in solemni baptismi administratione ab Ecclesia semper adhibitis, ut parvulos à diaboli potestate erueret, etc... Ex Patribus dicentibus, parvulos sine baptismo morientes *perire, damnari, in infernum descendere, nullum misericordiam locum inve-*

nire, cum tempus mortem subsequens sit iustitiæ, non indulgentiæ tempus, etc. At ex his manifestum est præfatos infantes naturali beatitudine non donari, etiam post generalis iudicii diem, ut somniavit Catharinus; ergo. Certè pudere debuisset viros catholicos illud recedere systema, quod in Pelagianis universa execrata est Ecclesia. « Novellos, inquit D. Augustinus 7 lib. 2 de Animā et ejus origine, cap. 12, n. 17, hæreticos Pelagianos iustissimè conciliorum catholicorum, et sedis apostolicæ damnavit auctoritas, eò quòd ausi fuerint non baptizatis parvulis dare celestis et salutis locum, etiam præter regnum cœlorum. »

§ 2. Opiniones de sorte parvulorum sine baptismo morientium adducuntur, et una eligitur.

Tres de sorte commemoratorum infantium Scholasticorum sententias recenset Bellarminus lib. 6 de Amissione gratiæ et statu peccati, cap. 1.

Prima parvulos cum solo originali peccato è vitā migrantes nulli ex damnatione, sive cœlestis gloriæ privatione, dolori sive interno sive externo subijcit. Ita D. Thomas in 2 Sentent. distinct. 35, a. 4, ubi in fine corporis ait: « Parvuli sine baptismo decedentes pœnā sensibili non puniuntur, sed solā carentiā visionis divinæ; » idem docuit q. 5 de malo a. 2 et 5. Ita D. Bonaventura et alii plures è scholasticis.

Secunda eosdem infantes igneam combustionem experiri negat; eos tamen interno quodam dolore ex amissione cœlestis beatitudinis, quæ est pœna damni, torqueri assertit. Ita Petrus Lombardus lib. 2 Sentent. distinct. 35, litterā E, et alii, quibus adhæsit Bellarminus loco citato cap. 6.

Tertia eosdem parvulos flammæ concrematione, mitissimā licet, cruciari docet. Ita celebris nominis auctores, Gregorius Ariminensis in 2 Sentent. distinct. 35, q. 3; Joannes Driedo lib. 1 de Gratiā et libero Arbitrio, tract. 5, cap. 2; Sylvius in 1-2, q. 85, a. 6; Dionysius Petavius, lib. 9 de Deo et ejus Attributis, qui est de predestinatione cap. 10, n. 10 et seq.; Henricus Norisius in Vindiciis cap. 5, paragrapho 5, etc. Eadem sententia multis ex Protestantibus aridet. Jansenius etiam et eruditi illius sectatores, inter quos auctor tractatus de Statu parvulorum sine baptismo decedentium, qui reperitur ad calcem Augustini Ypresensis, eandem opinionem (quam ut dogma catholicum habent), totis visceribus amplexi sunt. Illa nimirum sententia ipsis perquam idonea visa est ad stabilendum palmare principium, quò obrudum, libertatem ad merendum aut demerendum in statu naturæ lapsæ requisitam, stare cum necessitate relativā ad bonum aut malum, et ideo aliquem posse à Deo justo æternis addici flammis propter peccatum à quo (propriā voluntate) abstinere non potuit.

His opinionibus alia adjungi posset, in quam olim propenderamus, quia imprimis nonnullis Augustini testimoniis innixa videtur, ea scilicet quæ prædictorum parvulorum sortem respectu pœnæ sensus, Deo rolente, omnino occultam et incertam esse, et idcirco ab

Ecclesiâ definiri non posse tradit, ad eum ferè modum quo censuit Melchior Canus intemcratum B. Virginis conceptum ex Scripturis, aut traditione certò colligi non posse.

Etsi tertia opinio hæreticis perquam accepta est, tamen improbabiliis æstimanda non est si aliunde verbo Dei scripto et traditò magis consona appareat; quemadmodum enim non sunt faciendâ mala ut convenient bona, ita ut error eliminetur, veritas non est impugnanda. Porrò omnibus ritâ perpensis existimamus hanc sententiam, non quidem certam esse quasi opposita erronea foret (ut falsò prætendunt novatores), sed Scripturæ et traditioni magis conformem, et Jansenii patronis Augustini et ejus discipulorum pronuntiatissimis ab obstinatissimâ suâ adversus Ecclesiæ Constitutiones pertinaciâ abducendis longè magis aptam. Hinc eam primò adstruere aggrediemur, subinde ostensuri eam à Jansenii defensoribus in per-versi sui dogmatis confirmationem immeritò adduci.

Probabilis est parvulos sine baptismo è seculo raptos non damni tantum, sed et sensû pœnam, mitissimam tamen, subire. — Prob. Ea sententia viro theologo probabilior videri debet quæ argumentis ex omnibus fontibus theologicis erumpentibus solidatur, quibus ex adversâ parte minus solide responsiones inducuntur; sic se habet commemorata assertio; ergo, etc. Probatur minor inductione.

PRIMUM MOMENTUM — *Ex Scripturis.* Sacri codices plurima offerunt testimonia in hujus assertionis commendationem, quibus D. Augustinus adversus Pelagianos, pueros sacris aquis inæxiptos decedentes non in *quamdam æternam vitam*, sed in *gehennam ignis* mitti solidè et nervosè demonstravit.

Primum testimonium extat Matthæi cap. 23, ubi refertur Christum in universali judicio prædestinatos à dextris suis, reprobos verò à sinistris esse collocaturum, et illos sic esse compellaturum: *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*; istos è converso sic: *Disceditè in ignem æternum.* Non nostrum, sed S. Augustini super hoc adsit ratiocinium: « Venturus Dominus, inquit sermone 294, aliàs 14 de verbis Apostoli, cap. 3, n. 3, et judicaturus de vivis et mortuis.... duas partes facturus est, dextram, et sinistram. Sinistris dicitur: *Ite in ignem æternum*.... dextris dicitur: *Percipite regnum*, etc. Hanc regnum nominat, illam cum diabolo damnationem. Nullus relictus est medius locus, ubi ponere queas infantes. De vivis et mortuis judicabitur; alii erunt ad dextram, alii ad sinistram, non novi aliud.... Si ergo dextra erit, et sinistra, et nullum medium locum in Evangelio novimus, ecce in dexterâ regnum cœlorum est.... qui ibi non est, in sinistrâ est. Quid erit in sinistrâ? *Ite in ignem æternum.* In dextrâ ad regnum, utique æternum; in sinistrâ, in ignem æternum. Qui non in dextrâ, procul dubio in sinistrâ; ergo qui non in regno, procul dubio in igne æterno. »

Hæc publicè protulit S. doctor Carthagini perorans coram Aurelio Africæ primate annò 445, ut tradunt Patres Benedictini, et elucet ex libro de gestis Pela-

gii cap. 11, imò ex ipso isto sermone cap. 20, n. 49, ubi concionem finiens, ait: « Rogo vos, ut paululum adquiescatis. Lego tantum. Sanctus Cyprianus est, quem in manus sumpsi, antiquus episcopus Sedis Iulius. » Porrò S. doctor sententiam de sensibili puero-rum pœnâ fidelibus publicè annuntiabat non tanquam dubiam, sed tanquam certam et indubitam; qui, inquit, *non in regno, procul dubio in igne æterno.* Neque Augustinus hoc cursim, vel in uno altero opere, sed constanter et in cunctis adversùs Pelagianos scripta protulit, v. g., lib. 4 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 28, n. 55, etc.

Adversarii incerti quid reponant, in varias abeunt solutiones, sive potius conjecturas. Celebris Catharinus, opusculo de statu parvulorum, confidenter asserit parvulos extremo judicio non esse adfuturos. Aliis videtur puero-rum judicio præsentiam non esse certam, aut saltem non constare utrùm infantes in eo, ut judicentur, sint comparituri; aliis tandem placet eosdem parvulos in judicio fortè non in sinistrâ, sed in medio quodam loco esse collocandos. Eruditus Bellarminus lib. 6 de Amissione gratiæ et Statu peccati, cap. 5, hoc expendens argumentum ad nullam ex istis responsionibus configit, et meritò quidem; etenim concilium Africanum ex 214 episcopis conflatum, apud Carthagem anno 418 adversus Pelagianos habitum, canone 2 defuinit non baptizatos parvulos Christi judicis sinistram esse occupaturos. Idem sancivit S. Gelasius papa in epistola ad episcopos per Picenum contra Senecam Pelagianum; scio quidem hunc canonem à nonnulli concilio Africano adjudicari; sed scio etiam Augustinum passim inter Pelagianorum errores hunc annumerare, quòd illis pueris *quasi medium locum* destinaverint inter tartari supplicium, et regni cœlestis præmium; unde colligebant eos à Christi sinistrâ non esse futuros. Jam verò quæro an probabile sit Patres Africanos ad perstringendos omnes et singulos Pelagianorum errores congregatos hunc intantum relinquere voluisse? Verùm utquid hæc? Adversarii huic responsioni firmiter inhaerere non poterunt nisi Augustinum intolerandæ temeritatis et impudentiæ insimulaverint. Scilicet in celebri epistola 217, quæ est ad Vitalem, aliàs 107, cap. 5, n. 46, duodecim figit sententias adversùs Pelagianos (quas omnes ibidem cap. 6, n. 24, p. 307, ad *fidem catholicam pertinere* dicit), quarum septima et octava ferunt commemoratos parvulos à Christo judice *esse condemnandos*.

His indubiè alto animo perpensis Bellarminus aliam loco citato excogitavit et edidit solutionem; scilicet omnes prorsus homines extremo judicio adfuturos esse, siquidem erit universale, sed Matthæi 25 solam tangi judicii formam Ecclesiæ membra spectantem, et ideo hunc textum parvulis, de quibus res est, adaptari non posse; unde colligit Augustinum locis in probatione adductis per ignem æternum, in quem illos parvulos ituros esse dicit, designasse *infernum*, ubi *est ignis æternus*, sive damnationem in genere, non certam *pœnæ sveciem, sive aequalitatem, cian* præsertim lib. 5 ad

versus Julianum cap. 11, edicat, se definire non auctore *qualis et quanta futura sit poena*, quâ illi parvuli multabuntur. Verùm salvâ, quâ eruditissimo christianæ religionis dogmatum vindicti debetur, reverentiâ, hæc responsio non solida, quinimò periculosa videtur; eâ enim admissâ, quis insulsum iudicet evasionem Origenistarum circa poenarum aeternitatem, nempe reprobos futuros esse in infernum, ubi est ignis aeternus, non in ignem aeternum? vel ignem, in quem ibunt impij, aeternum esse respectu durationis, non respectu impiorum combustionis? Quis absurdum Pelagianij alicujus effugium, scilicet infantes sacris undis non ablutos descensuros esse in infernum, ubi est ignis aeternus, sed ibi non ignis ustionem, at ejusdam aeternæ vitæ dulcedinem esse experturos? Deinde quàm aliena est hæc responsio à constanti doctrinâ Augustini, qui ubique, et speciatim in cap. 5 modò laudatâ epist. 217 ad Vitalem, assertit in extremo iudicio iudicandos esse parvulos quatenus in baptismi receptione vel non receptione, non per se sed per alios crediderunt, vel non crediderunt! Scimus, inquit, quod omnes adstabimus ante tribunal Christi, ut ferat unusquisque secundum ea quæ per corpus gessit... sive bonum sive malum... Scimus parvulos, si in illâ parvâ ætate moriuntur, utique secundum ea quæ per corpus gesserunt, id est, tempore quo in corpore verserunt, quando per corda et ora gestantium crediderunt vel non crediderunt, quando baptizati, vel non baptizati sunt, etc... iudicari, etc. Tandem quid intendit S. doctor lib. 5 contra Julianum cap. 11? Hoc unum, se non dicere parvulos sine Christi baptismate morientes tantâ poenâ esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret, cum hoc Dominus non de quibuslibet peccatoribus, sed de selectissimis et impiissimis dixerit; quæ sedulò observanda sunt, cum ibidem inter peccatores, de quibus Christus id non protulit, ipsos reccenseat Sodomitas, qui sanè aeterno comburentur igne: ex quibus ibidem concludit, parvulos, qui solum habent originale peccatum, nec ullis proprijs aggravantur, in damnatione omnium levissimâ esse futuros; qualis autem et quanta erit illa levissima damnatio, pro suâ sapientiâ declarat se definire non posse (quia illud soli Deo exploratum est), sed interiri se non auctore dicere quod parvulis illis ut nulli essent quàm ut ibi essent potius expediret, cum Christo dicente id ipsis Sodomitis non congruat. Augustinus igitur incertus fuit de damnatione parvulorum non quoad speciem (sciebat enim eam, levissimam licet, consistere in ignis combustione), sed quoad gradum dumtaxat; quod aliunde ostendit ejus dubitatio circa qualitatem poenæ Sodomitarum et aliorum peccatorum de quibus ibidem mentionem facit. Cæterum, priusquam alia profero oracula, nota adversarios, ipsunque Bellarminum, quoties objiciuntur testimonia enuntiata, omnes ante Christum iudicem comparituros esse, in ignem aeternum mittereos, toties ad relataam distinctionem de loco inferni, ubi est ignis aeternus, non de igne aeterno, veluti ad anchoram confugere; unde cum ista anchora lancea sit, non ferrea, in naufragium perpetuò incurunt.

Alterum Scripturæ oraculum ex varijs coalescit textibus servitum et singulorum Adæ nepotum sub dæmone servitum prædicant. Extant in primis Matthæi 12, v. 29, Marci 3, v. 27, Lucæ 11, v. 21, Joannis 12, v. 31, 2 Petri 2, v. 19, etc. Eodem recidunt quæ docet Apostolus epist. ad Rom. cap. 9, eosdem scilicet Adæ posteros, quæ tumiâ sacris undis abuti non sunt, esse vasa iræ et contumeliæ in domo dæmonis; ipsos enim infantes inter illa vasa ab Apostolo annumeratos fuisse assertit D. Augustinus lib. 1 Operis Imperfecti contra Julianum cap. 141: Nos, inquit, Deum quidem parvulorum opificem prædicamus; sed ex eadem massâ medium locum vasis, ubi nec in honorem fiant, nec in contumeliâ, quem non dedit Apostolus, non damus.

Non nostrum iterum, sed eruditissimi gratiæ vindicis super divinum hoc pronuntiatum subministrabimus commentarium: Tu, inquit Julianum alloquens et ipsi commemoratos textus objiciens, lib. 3 Operis Imperfecti cap. 199, qui eam negas (imaginem Dei) à diabolo possideri, procul dubio negas à potestate erui tenebrarum, cum in Christi regnum regeneratione transferretur, et accusas universam catholicam Ecclesiam (quæ in exorcismo exsufflat parvulos priusquam baptizentur) magno crimine Majestatis... Exsuffletur itaque Juliani amentia, ne majestatis rea in parvulorum mundatione et exsufflatione dicatur Ecclesia. Si autem non eruitur (parvulus sine baptisate mortuus), à potestate tenebrarum, et illic remanet, quid miraris in igne aeterno cum diabolo futurum, cui in Dei regnum intrare non sinitur? Parvuli igitur sine baptismo percutentes dæmonis servituti addicti manent et ideo aeterno igne cum diabolo comburentur.

Idem S. doctor ex eo quod infantes sine baptismo à vitâ exeuntes vasa sint iræ et contumeliæ, passim colligit eos obnoxios esse morti secundæ, quæ consistit in combustione aeternâ corporis et animæ, juxta istud oraculum Apocalypsis cap. 20, v. 14: Et infernus et mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda. Si, inquit lib. 1 ad Bonifacium cap. 22, n. 40, evangelicis vocibus cogimini confiteri (Pelagianos affatur), nec vitam salutemque posse habere parvulos de corpore exeuntes, nisi fuerint baptizati, quærite cur compellatur non baptizati secundæ mortis subire supplicia. etc.

Theologi adversæ partis poenam sensus et immanem diaboli tyrannidem infantibus surripientes, in hoc argumento diluendo, sive eludendo, mirum in modum laborant, et seipso multò refellunt.

Reponunt nonnulli, lique non infimi nominis, pueros, peccato licet originali coinquinatos, dæmonis servituti non addici, quia poena illa illi delicto non debetur. Verùm hæc responsio ipsius Juliani nefariam exprimit sententiam: Asseritis, inquit D. Augustinus Julianum alloquens lib. 6 Operis Imperfecti cap. 20, parvulos non esse sub potestate diaboli... Dicit Jesus, qui secundum hoc nomen suum salvum facit populum suum à peccatis eorum: « Nemo intrat in domum fortis ut vasa ejus eripiat, nisi prius alligaverit fortem » (Matthæi cap. 12, v. 29), et vos in hoc populo Christi, quem salvum facit à

peccatis eorum, p̄v̄ntis non esse contendit, quos ut propriis, ita nec originalibus vultis obstrictos esse peccatis, et cum fallaci vestro sermone minuitis vires ejus, quem dixit VERITAS FORTEM... Eadem responsio imbutus Patribus exsufflatur, ut ostendit Bellarminus lib. 6 de Amissione gratiæ et Statu peccati cap. 2; et tandem anathemate percussa est à conc. Trid. sess. 5, can. 1, ubi decernit, *Adam incurrisse cum morte captivitatem sub ejus potestate qui mortis deinde habuit imperium, hoc est, diaboli.*

Respondent quidam alii cum audaci Catharino in commemorato opusculo, dæmonem in pueros primigeniæ licet maculâ fœdatos elapso extremi judicii die nihil juris esse habiturum, quia pro illis etiam Christus diabolus foras eiecit. Sed ista solutio, Bellarmini etiam judicio loco citato, hæresim spirat; indicat enim commemoratos parvulos post judicii diem à paternâ noxâ esse eximendos, licet baptizati non fuerint; quod fidei catholice repugnat; *fides scilicet christiana, inquit D. Augustinus lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ cap. 20..., non dubitat eos... qui lavacro regenerationis nondum redempti sunt, etiam parvulos, sub diaboli esse potestate captivos, nisi et ipsi eadem Christi gratiâ redimantur*; saltem significat eosdem parvulos, originali licet peccato coinquinatos, è dæmonis servitute esse eripiendos; quod iterum errorem propinat; ex dictis nimirum stante vel non stante Adamico peccato, stat vel non stat dæmonis in homines etiam rationis non compotes immane jus et imperium.

Alii obtundunt pueros eo duntaxat sensu dæmonis servituti addici, quòd in Adam peccaverint; sed non attendunt hoc responsum nequaquam coherere cum Scripturæ et Patrum oraculis enuntiantibus Adæ nepotes factos fuisse diaboli captivos, quia Adamo peccante peccaverunt; hæc enim loquendi ratio evincit Adæ posterorum captivitatem ortam esse ex delicto quod in Adamo et cum Adamo commiserunt, et ideò illam servitutem non minùs discrepare à maculâ quæ eos sotes effectit, quàm effectum à causâ. Sanè eodem ratiocinio probare possent captivitatem Judæorum sub Assyriis nihil aliud fuisse, quàm peccata quibus iidem Hebræi Deum offenderant.

Aliis placet ideò mortalium genus dæmoni subditum dici quia dæmon ex peccato originali jus et potestatem obtinuit homines tentandi et sic in infernum præcipitandi. Quæ profectò solutio cæteris non præstat. An enim, quæso, diabolus parvulos rationis usu destitutos potest tentare? An dæmon Adamum ante peccatum tentare non potuit, imò reverà non tentavit? Qui tentari possunt captivi quidem esse possunt; sed suntne reapsè captivi? Forrò parvuli non solùm esse possunt sed et reverà sunt dæmonis servi, aliàs reverà per baptismum à dæmonis captivitate non eruerentur, ut arguunt sancti Patres, inprimis Zozimus papa, apud D. Augustinum epist. 190, aliàs 157, cap. 6: *Nullus, inquit..., redemptus dici potest, nisi qui verè per peccatum fuerit ante captivus.* Cæterim falluntur quidam hujus solutionis amatores, dum fingunt hominem per peccatum originale eodem prorsus modo fieri dæmonis ca-

pivum ac per peccatum actuale. Scilicet exorcismi, et exsufflationes, quibus ab Apostolicis temporibus utitur Ecclesia ad spiritum immundum à non baptizatis abigendum, demonstrant eos verè et intùs à dæmone possideri, et ideò illos esse veluti propria ejus mancipia; quos ritus non impedit eadem Ecclesia ubi vel insigniores peccatores Deo reconciliat, nisi sint emergenti. Præterea D. Augustinus, *cujus doctrinam, inquit P. Alexander, super his sequitur Ecclesia, epist. 217, ad Vitalem, aliàs 107, cap. 3, numeris presertim 10 et 11, dæmonis in infideles, sive non baptizatos, singulare dominium refert et graphicè describit.*

Ex his, ut fallor, probatum manet pueros sine baptismate mortuos futuros esse crudelissimi tyranni potestati subditos, et ideò pœnis sensibilibus ab ipso infligendis obnoxios.

MOMENTUM SEQUENDUM — *Ex sanctis Patribus.* Oleum sanè operamque perderemus, si D. Augustinum hic adduceremus, cujus tot decretoria testimonia hactenus attulimus, et postea producemus. Aliunde adversarii non pauci S. doctorem excessus hæc in parte insimulare ausi sunt, quos pro sua eruditione, æquitate, et pietate revocit ipse Bellarminus. *Augustinus, inquit lib. 6 de Amissione gratiæ et Statu peccati, cap. 3, aliquid humani passus esse, aut excessisse hoc in dogmate censendus non est; sed illi planè humanum aliquid patitur, et excedunt (plures scholasticos perstringit), qui parvulos in superiore parte terræ, quasi in terrestri paradiso collocant, eosque beatos ac felices dicunt.*

D. Hieronymus, ut notum est, tres dialogos adversus Pelagium exaravit, in quibus sub nomine Critoboli Pelagium, sub nomine verò Attici virum catholicum mutuis colloquiis sese compellentes introducit. Critobolus autem versus finem tertii dialogi, p. 402, c. 1, litt. C, hæc querit: *Oro te, quid infantuli peccavere? Nec conscientia eis delicti imputari potest, nec ignorantia, qui juxta Jonam prophetam manum dexteram nesciunt et sinistram. Peccare non possunt, et possunt perire, genua labant, vagitus verba non explicant, balbutiens lingua ridetur, et æternæ miseræ cruciatus in alterâ vitâ non subire infantulos?* (hoc sanè reponere debuisset in adversariorum sententiâ.) Minime. Quid ergo? Hoc unum, infantulos illos ex Apostolo Rom. cap. 5 peccato originali coinquinari, cui illi cruciatus debentur.

Idem dubio procul senserunt antiqui quibus probatum fuit istud D. Augustini pronuntiatum epist. suprâ citatâ 294, cap. 3, n. 3, aliàs 14 de Verbis Apostoli, et alibi passim (quod verum esse fatetur ipse Bellarminus lib. 6 de Amissione gratiæ et Statu peccati, cap. 3): *Medium locum inter gehennæ supplicium, et regnum cælorum pueris assignare error est pelagianus; inter quos plurimi sanè exiterunt, v. g., omni laude major pontifex ad apostolicam Sedem ex Africa evectus anno 491 Gelasius; in epistolâ quippe, quam ad episcopos per Picenum adversus Senecam delirum semen Pelagianorum direxit, hæc habet: Tollant de me-*

dio (Pelagiani) nescio quem tertium, quem, decipiendis parvulis faciunt, locum; et quia nonnisi dexteram partem legimus, et sinistram, non illos faciant in sinistra regione sine baptisate permanere, sed baptizatos sinant ad dexteram salutarem sacræ regeneratione transferri. Enimvero dicente Bellarmino loco mox citato, *theologi scholastici, qui docent parvulos sine baptismo decedentes non pati penam sensibilem ignis corporalis, propter Augustinianum effutum docent parvulos illos esse in inferno, et penam damni perpetuò luere, et idè non assignant eis medium locum inter gehennæ supplicium, et celorum regnum, sed in ipsâ gehennâ mitiore penâ quàm cæteros puniendos esse confirmant.*

Quòd si scholastici illi per mitiorem penam intelligerent mitissimam ignis exustionem, ipsam D. Augustini sententiam exprimerent; verùm, cùm per has voces designare velint meram beatificæ visionis privationem, aut saltem quemdam dolorem internum ex eâ orientem, toto cœlo recedunt ab Augustino, Gelasio, et aliis, qui asserunt commemoratos parvulos idè futuros esse in inferno, et à sinistra supremi Judicis quia ibunt in supplicium gehennæ, in combustionem eternam, in ignem sempiternum, in locum ubi torquetur daemon, qui suam in eos tyrannidem exercit, etc. Et verò ut quid illi parvuli in infernum descendant? Nonne ut æternum supplicium cum aliis reprobis subeant?

Augustinus sanè et alii litem super hoc Pelagianis nunquàm fortè movissent, si in tertio quem, fingebant loco concessissent infantes non solum quâlibet æternâ vitâ privari, sed etiam supplicio quoad speciem æquali supplicio aliorum reproborum affici. Quamobrem præfati theologi verbis duntaxat, non re cum Augustino consentiunt, et si nos tortores parvulorum vocare pergant, eos puerorum deceptores cum S. Gelasio appellabimus.

S. Avitus Viennensis in Galliâ præsul, vir, inquit Baronius, pietate, eloquentiâ, et præclaris adversus sui temporis hæreticos, scriptis apud antiquos scriptores et tabulas ecclesiasticas celeberrimus, qui concilio Epau-nensi 24 episcoporum aliisque præsul, D. Augustini de parvulis doctrinam in carne ad Fuscinam sororem his verbis consignavit :

*Omnia id verò gravius : si fortè lavacri
Divini expertem tenerum mors invidiâ natum
Præcipital, durâ generatur sorte gehennæ.
Qui mox ut matris cessavit filius esse,
Perditionis erit ; tristes tunc edita nolunt,
Que flammis tantum genuerunt pignora matres.*

Eodem seculo quindecim episcopi Byzacene provincie in Africâ doctissimi ac sanctissimi exules in Sardiniam jussu Trasamundi regis Vandalorum Ariani deportati, eandem sententiam consecraverunt. Scilicet cùm Petrus diaconus et alii monachorum Scytharum oratores Romam missi ad componendas quasdam de cœlesti gratiâ quæstiones in Oriente agitatae, de Africanorum præsulum in Sardinia exulum eruditione certi facti fuissent, libellum de Incarnatione et Gratiâ Christi à seipsis exaratum ad eos miserunt expenden-

dum et approbandum, si operæ pretium ducerent. Re in deliberationem missâ Byzaceni præsules provinciam demandaverunt Fulgentio episcopo Ruspensi decreta sua litteris consignandi et ad commemoratos monachos dirigendi; hic Patribus sese morigerum præbens illicè ejusdem argumenti librum suo et fratrum suorum nomine scripsit, nimirum de Incarnatione et Gratiâ. In eo autem opere Augustinianum de parvulorum supplicii pronuntiatum tam clarè expressit ut nullâ tergiversatione eludi possit. Hæc quippè reperiuntur cap. 14 : *Quæ justitia est, ut imago Dei quæ nihil potuit per se ipsam delinquere, si non redimatur sanguine Filii Dei, in regnum Dei non permittatur intrare? quòd ulique quisquis non ingreditur, interminabilibus ignis æterni cruciabitur penis... Si ergo noluit in ipsius Dei contumeliam mortiferâ impietate versari, fateantur hominem primum in omnes homines cum morte transmississe peccatum. Similia repetit cap. 50. Istum autem librum à Patribus Byzacenis fuisse approbatum evincit caput primum, quod sic incipit : *Dilectissimis, et in Christi fide atque gratiâ plurimum amplectendis sanctis fratribus Petro diacono, Joanni Leonio, et alii Joanni, cæterisque patri-bus quos unâ vobiscum in causâ fidei directos Romæ literis intimâstis (monachis Scythis de quibus supra) Dacianus, Fortunatus, Boethus, Victor, Scholasticus, Honorius, Vindicianus, Victor, Januaris, Victorianus, Photinus. Quòd vult Deus, Fulgentius, Felix, et Januaris in Domino salutem (quindecim episcopi Africani). Hæc videlicet ostendunt ista omnium Patrum Byzacenorum nomine à B. Fulgentio esse conscripta, qui eorum lingua erat et ingenium, ut loquitur Ferrandus in ejus Vitâ, cap. 20.**

Igitur episcopi in Sardiniam pro fide orthodoxâ amandati in suâ ad Petrum diaconum et alios monachos Scythas responsione parvulos cum peccato originali è vitâ migrantes penâ sensû affici autumaverunt. Eandem sententiam in eximiiis aliis suis operibus non solum ut probabiliorem (quod nobis sufficeret), verùm etiam ut certissimam, quin quasi fidei dogma proposuit, aut saltem proposuisse videtur B. Fulgentius. Enimverò, cùm Petrus diaconus cum aliis monachis Scythis Româ in Orientem reversurus esset, per litteras rogavit S. Fulgentium ut compendiosam fidei catholicæ regulam ad se mitteret quòd facilius à grassantibus in Oriente hæresibus sibi caveret. Ruspensis præsul ejus præcibus annuens librum, cui titulus : *De fide ad Petrum*, composuit, et ad eum misit. Eo autem in opere c. 27, hæc præscribit : *Firmissimè tene, et nullatenus dubites, non solum homines jam ratione utentes, verim etiam parvulos, qui sive in utero matrum, sive cùm de matribus nati sine sacramento sancti baptismatis... de hoc seculo transeunt, ignis æterni supplicio puniendos, quia etsi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione et natali-tate transeunt. Hoc unum est è quadraginta dogmatibus, sive, ut loquitur, capitulis, de quibus capite 44 hæc pronuntiat : *Hæc interim quadraginta capitula ad regulam veræ fidei firmissimè pertinentia fideliter crede, fortiter tene, veraciter patienterque defende. Et si quem**

conraria his dogmatizare cognoveris, tanquam pestem fugi, et tanquam hæreticum abijce.

Scio quidem multos eruditos, inprimis recentiores, reponere Fulgentium inter fidei dogmata hic retulisse sententiam asserentem parvulos sine baptismo morientes æternam pœnam subire, quæ peccato originali debita est, non eam quæ eos æterni ignis supplicio addicit, quamvis istam amplexus fuerit, quia æquis proposito, unica licet apparetur, duplici tamen æquivalet; verum esto; nihilominus certum erit S. doctorem hanc sententiam tenuisse et propugnasse, et quidem firmissime, quod sanè cum tanto ardore non defendisset, nisi persuasum ipsi fuisset ita ab antiquis diebus sentire Ecclesiam Africanam, in quâ juxta plures extabant 566 Cathedræ episcopales; deinde, si Fulgentius nonnisi damni pœnam hic inter fidei dogmata recensere voluisset, Petrum diaconum, virum licet eruditissimum, erroris periculo exposuisset; multi enim, etiam doctissimi viri, id in ejus loquendi et scribendi ratione non deprehendunt.

Idem S. doctor non in uno alterove loco pœnam ignis peccato originali deberi asseruit, sed constantissime et quasi in omnibus scriptis suis. Id enim inculcat in libris de veritate prædestinationis et gratiæ ad Joannem presbyterum et Archimandritam, et Venerium diaconum, quos à variis Patribus et conciliis in primis ab episcopis Africanis impensè commendatos esse refert P. Alexander in hist. seculi 6: Nulla est, inquit lib. 1, cap. 12, *causæ diversitas in infantibus, quæ faciat unum eligi, alterum reprobari. Si verò parentum consideretur voluntas, illi qui christiani sunt, ut eorum filius baptizaretur sollicitè voluerunt... quorum tamen filius, antequàm baptizaretur, morte præventus æternus est ignibus deputatus, etc. Et cap. 14: Causa majorum atque minorum, qui sine baptismo cursum vitæ præsentis in infidelitate consumunt, quantum attinet ad communionem originis peccati, una est; ex hæc utrique ibunt in ignem æternum... quia in eis chirographum, quo sibi eos deceptoris nequitia subdidit, Salvatoris gratia non deletur.... Majores verò (qui cum peccato originali et actualibus peccatis moriuntur) non solum pro originali peccato æternis ignibus ardebunt (quibus arsi sunt sine baptismo morientes etiam parvuli, qui nihil boni aut mali egerunt), sed etiam pro sua voluntate malâ tantò deterius torquebuntur, quantò amplius propriæ iniquitatis addeceant.*

Non me latet nonnullos adversæ sententiæ defensores, qui sese consuetis distinctionibus et argutis ex his testimoniis expeditare non possunt, D. Fulgentii hæc in causâ auctoritatem parvipendere, ipsumque præposito Augustinianæ doctrinæ studio et amore delusum lapsis et excessibus accensare; sed quam immeritò nõrunt erudit; etenim, ut modò observavit Ferrandus, B. Fulgentius suo tempore Ecclesiæ Africanæ lumen fuit et decus, et ille contemni vel erroris reus traduci nequit, quin in eumdem contemptum et errorem incurrant seænginta et amplius Africæ episcopi, quos tunc catena ligabat exilii, siquidem eorum lingua fuit et ingenium. Præterea quibusvis doctis viris indulgi acce-

ptum est quod dixit P. Alexander in historiâ seculi 6, scilicet Fulgentium in Scripturâ sacrâ, et in doctrinâ SS. Patrum, et præsertim S. Augustini versatissimum, verbo et scriptis hæreses debellasse, ædificasse Ecclesiam, fidelium mores informasse. Præiverat enim Baronius ad annum 539, ubi postquam mirè commendavit sanctitatem et eruditionem Fulgentii, addit: *Quæ extant ejus lucubrations majori faciunt eas quæ exciderunt dolore percipere. Planè contigit morte Fulgentii, tanquam fulgentis sideris radiis ad occasum dilapsi, universam Africanam provinciam tetrâ noctis caligine remansisse perusam: Etenim nullus post Fulgentium tanti fulgoris posterioribus seculis illuxisse visus est doctrinæ et sanctitatis claritudine conspicuus Africanus antistes. Venerentur saltem judicium S. Isidori de Script. ecclesiasticis cap. 14, ubi his de Fulgentio dictis, fuit in confessione fidei clarus, in Scripturis divinis copiosè eruditus, in loquendo dulcis, in docendo ac discendo subtilis, varia ejus opera sibi notâ cum encomio enumerat.*

Eodem seculo 6 exeunte; D. Gregorius Magnus pueros sine sacris undis è vitâ abeuntes sempiternis tormentis cruciari censuit. Etenim lib. 9 Moralium in Job cap. 16 (qui libri omnibus fatentibus in Oriente à S. Gregorio conscripti sunt), exponens hæc Job verba: *Multiplicavit vulnera mea etiam sine causâ, ait: Nonnulli etenim prius à præsentî luce subtrahuntur; quam ad proferenda bonâ, malæ merita activæ vitæ perveniunt. Quos quia à culpâ originis sacramenta salutis non liberant, et hæc ex proprio nihil egerunt, et illuc ad tormenta perveniunt. Quibus unum vulnus est, corruptibilitate nasci, aliud carnaliter emori. Sed quia post mortem quoque æterna mors sequitur, occulto eis, justoque iudicio etiam sine causâ vulnera multiplicantur. Perpetua quippè tormenta percipiunt qui nihil ex propriâ voluntate peccaverunt... districtus iudex quæ eos animadversione trucidat, si et illos in æternum percussit, quos reatus arbitrii non addicit? Hæc, ni fallor, commentario non indigent, sed adversariorum fauces ita comprimunt ut S. Gregorium illa non ex Ecclesiæ visceribus, sed ex suo cerebro excerpisse aliquando asserere ausi fuerint.*

Septimo ineunte seculo, D. Gregorii, ex cuius Moralibus tribus suis Sententiarum libris multa inscruit, de parvulis sententiam secutus est S. Isidorus Hispalensis. Libro quippe 2 Differentiarum n. 26, hæc habet: *Illud tamen tenendum est, parvulorum animus nexu peccati originis esse adstrictus, quæ nisi percipiant baptismatis sacramentum, regni celestis participes esse non possunt, sed cum carne et commune habebunt peccatum, et pari iudicio DAMNABUNTUR IN IGNEM ÆTERNUM.* Similia tradit lib. 1 Sententiarum cap. 22: *Pro solo originali reatu, inquit, launt in inferno nuper nati infantuli pœnas.*

Neque aliquis hic Isidoro inconsiderantia, aut partium studii labem inspergat; ejus enim laudes sic celebrat concilium octavum Toletanum cap. 2: *Nostri seculi doctor egregius, Ecclesiæ catholicæ novissimum decus; præcedentibus ætate postremis, doctrinæ compa-*

ratione nec infinis, atque, quod majus est, jam finitorum seculorum doctissimus, cum reverentiâ nominandus Isidorus.

S. Prudentius Trecentensis episcopus, qui obiit anno 804, D. Augustini doctrinam de sorte parvulorum velut certam tradidit. Enimverò, libro de Prædestinatione cap. 16 ait: *Punitio in gehennâ tam primæ prævaricationis merito quàm aliorum multiplicitate criminum libidinosa perversitate contractorum acquisita est. Ibidem de parvulis hæc pronuntiat: Extra baptismi gratiam morientes, non sso, sed protoplasti peccato PERPETUA PLEXIONE damnantur. Eiverò, quomodò S. pontifex aliter sentire potuisset qui D. Augustini documenta impensè, ut par est, extollit? S. Augustini, inquit in epistolâ ad Hincmarum et Pardulum episcopos, doctrina sanctorum Scripturarum auctoritati in omnibus concordatissima est: quarum abstrusa nullus doctorum scrupulosiâ rimatus diligentis exquisierit, verius invenierit, veracius protulerit, læsentius enodaverit, fidelius tenuerit, robustius defendit, effusius disseminaverit; postea commemoratos præules enixè rogat ut eam impugnari non sinant, cùm, inquit, eam et apostolica Sedis sublimitas, et totius Ecclesiæ catholice unitas auctoritate concordatissimâ approbaverint ac roboraverint.*

Neque S. Prudentii nomini invidia accedere potest quòd nonnulli cum velut Gotthescalci errorum fautorem traducant, et hodiè Janseniani ejus auctoritate immaniter abutantur. Utrosque enim solidè suo more revincit tum in Synopsi hist. sec. 9 et 10, cùm dissertatione 5 in eadem secula P. Alexander.

Prodeat alter eruditissimus Augustinianæ doctrine sectator et vindex D. Anselmus Cantuariensis, mortuus anno 1109. Lib. de Conceptu virginali et Peccato originali, cap. 22, hæc docuit: *Cùm novo dubitet, quia per peccata non sequitur imperia peccata, in hoc tamen similis est et personalis et originalis peccati damnatio, quia nullus admittitur ad regnum Dei, ad quod factus est homo, nisi per sortem Christi, sine quo non redditur quod pro Adâ peccato debetur, quantum non omnes pariter in inferno torqueri mereantur. Nam post diem iudicii nullus erit Angelus, aut homo, nisi in REGNO DEI, AUT IN INFERNO. Ecce Augustini placita tum de mitissimâ ignis penâ soli originali peccato infligendâ, cum de chimerico loco inter regnum Dei et infernum medio post iudicii diem.*

Accedat tandem B. Alrobus Cisterciensis monachus, abbas Rievallensis in Eboracensi diocesi, pietate, doctrinâ, mellifluis stylo Bernardus alter, qui ad cælum raptus est anno 1166. Inter eximia alia opera Speculi charitatis tres composuit libros, in quarum primo cap. 15, huic objectioni, *parvulos que ratio addicit damnationi, quos nec creatio malos, nec propriis voluntas fecit injustos? sic respondet: Quid culm? Injustum æstivum, ut lignum inutile et infructuosum vixis depeccat? Cogita, quæso, totum levanam genus quasi lignum aridum, lignum infructuosum, lignum in ipsâ radice viciatum, stipite veneno antiqui serpentis infectum, justissimè addictum FLAMMIS, igni destinatum, ad iudicium damnationi. Quid ergo? ingratum te præbes, ô lignum inutile, quòd*

quidam ramusculi à sua præmortad præcisi radice eripiuntur incendio, quotiens stipiti cuidam fructuoso inserit pristina libertati donantur.

En Ecclesiæ latinæ doctores qui sensibiles parvulorum sine baptismo mortuorum penas prædicaverunt. Hanc sententiam, non ut dubiam, sed ut in Ecclesiis suis certam tradiderunt, quemadmodum eorum evincunt testimonia. Proferant adversarii vel unum ejusdem Ecclesiæ Patrem ad 12 usque seculum qui controversiâ istâ à se ex professo examinâtâ contrarium docuerit, et eorum eruditioni impensè gratulabimur.

Obijciunt 1°, cum Bellarmino, lib. 6 de Amissione gratiæ et Statu peccati, cap. 4: D. Augustinus, lib. 3 de libero Arbitrio, cap. 23, n. 66, de parvulis disserens, ait: *Non metuendum est ne vitis esse potuerit media quadam inter rectè factam atque peccatum, et sententia iudicis media esse non possit inter præmium atque supplicium. Bè, ut arguit Bellarminus, Augustinus docet fieri posse ut parvuli non quidem occupent locum medium inter cælum et infernam, sed ut subeant sententiam mediam inter præmium actuali bono destinatum, et supplicium actuali peccato debitum, ideòque dubitavit an parvuli illi penam ignis experiantur vel non; namquàm autem id retractavit S. doctor, etsi pluribus sese obtulerit occasio.*

Ebdem dubitatione angitur in libris ipsis adversùs Pelagianos; v. g., lib. 5 contra Julianum cap. 11, n. 44, ubi ait: *se non dicere parvulos sine Christi baptisate morientes tantè penâ esse plectendos, ut eis non nocet potius expedit, et se definire non posse que, qualis, et quanta erit eorum pena; item lib. 6, cap. 10, n. 32, ubi proficitur se ignorare ubilibet et quomodolibet sint illi infantes. — Resp. nos in expositione primi momenti assignasse germanum duorum ultimorum testimoniorum sensum Ipse Bellarminus, et alii, ultimum textum solvere debent; fatentur quippe certum esse, etiam ex Augustino, commemoratos infantes futuros esse in inferno, ut ex dictis elucescit, et in ipsâ objectione observat Bellarminus. Quod attinet ad primum testimonium, certè unus textus obscurus omnium optimæ criticæ peritorum iudicio proferri non potest adversùs sexcentos alios longè minùs obscuros. Porrò S. doctor sexcentis in locis clarè asserit infantes sine baptismo è vitâ migrantes ire in mortem æternam, in ignem æternum, in combustionem et supplicium sempiternam, propter solum peccatum originale quo sunt coinquinati, ut ex adductis probationibus abundè constat. Juvat tamen primum illud testimonium profundis discutere. Unde*

Resp. 1°, Massilienses eundem textum Augustino objecisse ad probandum ipsam autem dubitasse de penis parvulorum. Igitur adversarij ipsis Semipelagianorum armis sese defendere aggrediuntur. Patet ex epistolâ Hilarii ad Augustinum, inter Augustinianas 226, quæ reperitur ante librum de Prædestinatione Sanctorum. Parvulorum censuram, inquit Hilarius n. 8, ad exemplum majorum non patiuntur afferri (Massilienses) quam et tuam sanctitatem dicunt censurâ attingere, ut in-

certum esse volueris, aut potius de eorum pœnis malueris dubitari; quod in libro tertio de libero Arbitrio (cap. 23), ita positum meministi, ut hanc eis occasionem potuerit exhibere. Quid ad hæc Augustinus? Duo : unum, se etiamsi tunc dubitasset, non ideò postea dubitare debuisse; alterum, se etiam tunc temporis reverà non dubitasse; quæ indubiè penitus exsufflant Bellarmini, Gonetii, et aliorum observationes. Si, inquit libro de Dono perseverantiæ cap. 12, n. 30; quando libros de libero arbitrio laicis (Romæ cæpi, presbyter (in Africa) explicavi; adhuc de damnatione infantium non renascentium, et de renascentium liberatione dubitarem, nemo, ut opinor, esset tam injustus atque invidus, qui me proferere prohiberet, aque in hæc dubitatione renascentium mihi esse judicaret. Deinde dicit non oportere credi se eà de re dubitasse, sed quòd Manichæi, quidquid esset de parvulorum pœnis, essent refellendi, ne duarum naturarum, scilicet boni maliq; permixtio crederetur; et demùm sic pronuntiat: Absit ut causam parvulorum sic relinquamus, ut esse nobis dicamus incertum, utrum in Christo regenerati, si moriantur parvuli, transeant in æternam salutem; non regenerati autem transeant in mortem secundam, etc. Idem longè ante, nempe anno 415, D. Hieronymo declaraverat, scilicet epistolâ ad ipsam nunc inter alias epistolas 166, olim 28, cap. 7, n. 20: De baptismo, inquit, parvulorum in eodem libro (tertio de libero Arbitrio cap. 23) non quidem sufficienter, sed quantum illi operi satis esse videbatur, utcumque respondi, quod etiam nescientibus, et fidem suam non habentibus prodest; non tamen de damnatione eorum parvulorum qui sine illo (baptismo) ex hæc vitâ emigrant, tunc aliquid dicendum putavi, quia non quod nunc agitur agebatur. Disputabat scilicet tunc temporis de pœnis quibus in hæc vitâ obnoxii sunt parvuli.

Resp. 2°: Augustinum citato cap. 23, lib. 3 de libero Arbitrio, solvere objectionem quâ nonnulli imperiti effluviabant opus non fuisse ut nascerentur parvuli, qui neque inter justos esse potuerunt, quoniam nihil rectè fecerunt, neque inter malos, quoniam nihil peccaverunt. Respondet autem *superflue queri qualis in futuro judicio futurus sit qui nihil boni aut mali fecit, et ideò nihil meruit, siquidem in hæc hypothesi potuit esse aliqua vita media inter rectè factum atque peccatum, et ideò media Dei sententiâ illi vitæ accommodata. Ubi vides S. doctorem non dicere vel vitam vel sententiâ aliquam esse mediam (ut arguit Bellarminus et alii) sed esse posse, nempe in chimericâ et calumniosâ imperitorum illorum objectione sive sententiâ.*

Objiciunt 2°, cum eodem Bellarmino, loco citato, sequentes Patres. D. Gregorius Nazianzenus oratione in S. lavacrum, ante medium, dicit, *pueros nec celesti gloriâ, nec supplicii à justo iudice affici, utpote qui licet baptismo consignati non fuerint, improbitate tamen careant, atque hanc jacturam passi potius fuerint quàm fecerint; ergo.* — Resp. verum Greg. sensum ex contextu subelucere. Tres nempe hominum sine baptismo pereuntium ordines enumerat; primum illorum qui baptismum nihili fecerunt; secundum illorum qui eum ex negligentia non receperunt; tertium eorum quò illum nec con-

temperunt nec neglexerunt. Comparationem inter illorum omnium pœnas inducit, et asserit baptismi contemptores graviter puniri, neglectores verò minùs graviter, illius tandem nec contemptores nec neglectores relativè ad alios *nec celestî gloriâ, nec supplicii affici*; quod profectò certissimum est, cum isti nullius actualis peccati rei sint; si tamen Nazianzenus inter postremos non comprehendat etiam adultos qui nec contemperunt nec neglexerunt baptismum, sed sine illo subito et improviso casu mortui sunt; eos enim ab ipso sub istorum nomine etiam, imò præcipuè fuisse designatos probabilis videtur. Id enim suggerunt quas adducit rationes; *utpote qui, inquit, licet signati non fuerint, improbitate tamen careant*, id est, improbitatis puri sunt quantum ad baptismi omissionem, quæ sine eorum culpâ contingit; item, addit, *hanc jacturam potius passi sunt quàm fecerunt*; hoc est, baptismi omissionem potius passi sunt quàm fecerunt; quod si de parvulis dictum esset, adverbium *potius* fuisset auferendum. Equidem adulti illi in isto necessitatis casu cum voto baptismi æternam vitam consequi potuissent; at votum illud conjunctum esse debet cum sincero dolore de peccatis, quod non semper accidit. Demùm, quomodò Bellarminus, qui pueros ex damni pœnâ iterum dolorem experiri censet, non animadvertit Gregorium sibi non favere?

D. Ambrosius in cap. 5 epist. ad Romanos ait: *Est et alia mors, quæ secunda dicitur, quam non peccato Adæ patimur, sed ejus occasione propriis peccatis acquiritur*; sed mors secunda est gehennæ supplicium; ergo. — Resp. ipsum Bellarminum citato libro 6, cap. 4, meritò suspicari Ambrosium non esse auctorem commentariorum in epistolas D. Pauli; *Ambrosio enim, inquit P. Alexander in hist. seculi 4, ab eruditissimis omnibus abjudicantur.* Non pauci, reclamante tamen erudito Petavio lib. 1 de ecclesiasticâ Hierarchiâ cap. 12, eos adscribunt Hilario Sardo romanæ Ecclesiæ diacono, quem D. Hieronymus dialogo adversus Luciferianos *Deuocationem orbis* nuncupavit, eo quòd esset Luciferianorum antesignanus, et Rebaptisantium errore imbutus. D. tamen Augustinus ipsum *sanctum* vocat, quia Sedi apostolicæ reconciliatus in Ecclesiæ unitate obiit, laudatque ejus commentarium in cap. 5 ad Romanos super existentia peccati originalis, sed non super pœnâ ipsi destinatâ. Jansenius Yprensibus lib. 7 de Heresi pelagianâ, cap. 4, cui plures eruditii assentuntur, inter quos Conrius et Norisius Vindic. cap. 3, paragrapho 5, sentiunt et probare aggredduntur, præfatos commentarios Pelagianorum sententis passim inpersos esse; qui aliter sentiunt, ut P. Alexander et alii, latentur *aliqua in iis esse dicta paulò durius, et quæ, si per se sola spectentur, hanc ingenerare suspicionem possunt, quæ ideò volunt benignâ interpretatione mollienda esse, quemadmodum molliori solent in D. Chrysostomo, et quibusdam aliis Patribus græcis, qui antè pelagianam hæresim scripserunt.* Quidquid sit, quod iste auctor hic dicit pœnam sensû à Deo peccato originali non rependi, hæreticum non est et pelagianum (nisi intenderit mortem secundam, quæ est in

gehennâ, à primo parente in posteris non traduci, sive pœnam gehennæ non esse in præsentî statu effectum Adæ peccati; sed non est verum, ut abundè constat ex dictis, talisque viri auctoritas nullam ipsi probabilitatem inducere potest.

Gregorius Nyssenus oratione 1^a, dicit parvulos sine baptisinate mortuos neque in doloribus ac inestitiâ esse; ergo.—Resp. 1°: Hoc adversariis ipsis exponendum esse qui, ut diximus, sentiunt illos pueros interno dolore ac tristitiâ affici.—Resp. 2°: D. Gregorium huic sententiæ tam parùm patrocinari; ut subtilis Bellarminus eum pro suâ opinione non protulerit. Etverò, S. doctor in hâc oratione ingenuè fatetur controversiam de illis parvulis sibi videri *difficilem ac perplexam*, et quædam ibidem inducit dubia quæ manifestè ostendunt ipsum in eâ parùm omninò versatum esse; declarat enim se nescire, an *illa queque anima (parvulorum) judicem visura sit, et tribunal cum aliis sistenda sit?* etc.

Innocentius III, doctissimus pontifex, lib. 3 Decretalium, titulo de baptismo, cap. *Majores*, scribit: *Pœna originalis peccati est carentia visionis Dei; actualis verò pœna peccati est gehennæ perpetuæ cruciatus; ibi per gehennæ cruciatum intelligit S. P. pœnam sensibilem quæ opponitur pœnæ damni, idèque non originali, sed actuali tantùm peccato debetur pœna sensûs.*—Resp.: Adversarios inaniter exultare in obijciendâ tanti pontificis auctoritate. Etenim sermone 1 de omnibus Sanctis, cujus fragmentum refert Sylvius in 1-2, q. 85, a. 6, quæsitio 2, recensens tria loca in quibus sunt homines post hanc vitam, *supremum nempe, sive cœlum, in quo sunt summè boni, et infernum, sive infernum, in quo sunt summè mali, id est, damnati, et mediam, sive purgatorium, addit: Qui sunt in inferno (damnati nempe).... pertinent ad exercitum diaboli, quibus tandem dicitur: « Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo, » etc.* Ex quibus hoc scaturit argumentum: Quicumque peccato originali, etiam solo, coinquinati moriuntur, sunt in inferno; damnati enim sunt, et juxta pontificem omnes damnati sunt in inferno; et omnes qui sunt in inferno, sunt in igne; nam dicente Innocentio, *pertinent ad exercitum diaboli, et ipsis dicitur: Ite in ignem æternum, etc.*; ergo, etc.

Quamobrem sicut pontifex dicendo *actualis culpæ pœnam esse gehennæ cruciatum in inferno*, non exclusit pœnam damni, quia non adhibuit particulam *exclusivam*; tantùm, solùm; ita dicendo pœnam originalis peccati esse carentiam visionis Dei, non exclusit pœnam sensûs; quia eandem particulam *exclusivam* non inseruit. Vult scilicet S. P. peccato originali, utpote peccato per quod homo non propriâ voluntate, sed alienâ nascitur aversus à Deo, præcipuè et directè deberi carentiam visionis Dei; actuali è converso culpæ, per quam homo propriâ voluntate recessit à Deo, directè et præcipuè convenire sensûs pœnam. Cæterùm non audiendus est Bellarminus cùm hic dicit, Patres, ubi asserunt *parvulos æternis penis in gehennâ torqueri, gehennæ cruciatum accepisse pro genere infernalium parvarum*, ita ut de solâ damni pœnâ locuti sint, aut

saltem loqui poterint; constat enim ex dictis Patres per hunc cruciatum intellexisse pœnam sensûs, cùm expressè dicant *parvulos esse in igne æternò, per ignem comburi, etc.*

Hic autem obiter observa quòd etiam Gregorius Nazianzenus, Nyssenus, aut alii quidam Græci, vel etiam Latini ante exortam pelagianam hæresim adversariorum sententiæ favissent, nostra nullum inde detrimentum pati posset; respondere nimirum nihil vetaret quod olim respondit D. Aug. Massiliensis, qui prætedebant antiquos Patres alios ab Augustino circa hominum prædestinationem sensus animo voluisse: *Quid, inquit lib. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 14, n. 27, opus est ut eorum scrutentur opuscula, qui priusquàm ista hæresis nasceretur, non habuerunt necessitatem in hâc difficult. ad solvendum quæstione versari? Quod procul dubio facerent (Massilienses) si respondere talibus cogerentur: Unde factum est ut de gratiâ Dei (diceremus de infantium penis) quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis et transeunter attingerent; immorarentur verò in eis quæ adversus inimicos Ecclesiæ disputant.*

Objiciunt 3° alii (hæc enim proponere erulibisset eruditus Bellarminus): mox adducendos doctores. D. Ambrosius lib. 2 de Abraham cap. ultimo de infantibus sine baptismo morientibus hæc habet: *Habeant tamen illam operam pœnarum immunitatem, nescio an habeant regni honorem*; ergo.—Resp.: Nego consequ. 1° Enim loquitur Ambrosius de *operâ*, sive oculiâ, *pœnarum immunitate*, quod evincit ipsum nescivisse quamnam pœnarum immunitatem habeant. 2° Verbum, *habeant*, significat hæc dicere S. doctorem per modum puræ concessionis, non assertionis. 3° Verba, *nescio an habeant regni honorem*, si ad litteram sumerentur, ostenderent in dubium vocari posse Christi oraculum Joannis cap. 3: *Nisi quis renatus fuerit, etc.* quod ipso loco objecto negat S. doctor: *Nisi, inquit, quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei; utique nullum excipit, non infantem, non aliquâ præventum necessitate.* 4° Ex modestatis verbis elucet Ambrosium loqui non solùm de infantibus, sed etiam de adultis qui per necessitatem baptismo non abluuntur; at nemo dixerit eos habere pœnarum immunitatem; sensus igitur Ambrosianæ propositionis iste est: *Ei si concederetur talis (infantes et aliquâ præventos necessitate) habere operam aliquam pœnarum immunitatem, non tamen assero illos habere regni honorem*; noluit nempe iterùm asserere quod ihidem asseruerat: *Nemo ascendit in regnum cœlorum nisi per sacramentum baptismi.*

D. Gregorius Magnus lib. 15 Moralium, cap. 21, innuit pœnam originalis peccati esse *speciem Creatoris non videre, propriorum verò actuum pœnam supplicium pati.*—Resp. ex contextu evidens esse Gregorium disserere de veteris fœderis sanctis, qui in pœnam peccati originalis, etiamsi ejus remissionem obtinuerint, in inferno detinebantur, nec idèdè speciem Creatoris videre poterant, quod tædium ipsis afferebat, quamvis ex propriis actibus supplicium non haberent, quia

nepe justi erant. Quid autem illud habet connexionis cum presenti controversiâ in quâ agitur de peccato originali non remisso, quod *pæpætuus tormentis* obnoxius asscrit lib. 9 Moralium, cap. 16, ut ostendimus.

D. Bernardus sermone 3 de resurrectione Domini litt. B, c. 1, ait: *Cesset voluntas propria, et infernus non erit. In quem enim ignis ille deserviet, nisi in propriam voluntatem?* At parvuli propriâ voluntate non peccaverunt; ergo. — Resp. 1^a inde inferri posse parvulos nullâ prorsûs pœnâ puniri; ibidem enim dicit: *Quid odit cui punit Deus præter propriam voluntatem?* Neque eos esse damnandos, sive in inferno esse futuros; cesset propria voluntas, et infernus non erit; falsum consequens; ergo. — Resp. 2^a manifestum esse ex toto sermone tenore S. doctorem alloqui adultos baptizatos, quos in infernum nihil præcipitare nequit nisi culpa propria, id est, personali voluntate commissa. Resp. 3^a Bernardum ibidem explicare quid intelligat per *voluntatem propriam*, eam scilicet; *quæ non est communis cum Deo et hominibus; sed nostra tantum, quando quod volumus non ad honorem Dei facimus. ... cui contraria est charitas.* Porro; licet pueri nihil personali voluntate fecerint, aliquid tamen fecerunt voluntate propriâ, id est, Deo et charitati oppositâ, cum in Adam peccaverint.

MOMENTUM TERTIUM — *Ex Ecclesiæ sensu in concilio manifestato.* Nemo negaverit concilium Diospolitânum habitum anno 415, et varias synodos Africæ, nempe duas Cartaginenses, Milevitana, etc.; et S. P. Innocentium I, Pelagianos asserentes pueros baptisate non regeneratos, si è vitâ exirent, vitam æternam extra regnum cœlorum consequi, anathemate confixisse; præterquam quod enim id ex ecclesiasticis annalibus constat, hæc invenire est apud D. Augustinum epistolâ nunc 175, aliâ 90, 176, aliâ 92, 177, aliâ 95, etc.

Unde sic arguimus: Si Pelagiani per æternam vitam, quam illis pueris pollicebantur extra regnum cœlorum, clarâ Dei visionem non intellexerunt, sed secundum quandam felicitatem minorem eâ quâ potiebantur sancti in regno cœlorum, per quam infantes per totam æternitatem à cruciatibus immunes essent futuri, Ecclesia definiit illos parvulos fruturos non esse felicitate æternorum cruciatum experte; damnavit enim pelagianum dogma; atqui Pelagiani per æternam vitam suam secundam istam felicitatem intellexerunt; enimverò per æternam vitam eam intellexerunt vitam quæ opponitur morti secundæ, id est, inquit D. Fulgentius lib. 4 ad Monimum cap. 6, post D. Augustinum, morti quæ consistit in *æternâ cruciatione animæ et corporis*, sed vitâ æternâ istâ morti opposita, est vitâ experte cruciatum animæ et corporis; ergo. — Probatur major 1^a ex D. Augustino, qui epistolâ 186 ad Paulinum, aliâ 106, cap. 8, n. 30, ex Pelagianorum sententiâ pueris non regeneratis vitam negante concludit eos æternâ pœnâ puniri: *Quis, inquit, negat aut dubitat parvulos non acceptâ gratiâ regenerationis... non habere in se vitam, ac per hoc empi-*

ternæ pœnæ esse obnoxios? Idem lib. 2 Operis Imperfecti, cap. 115, dicit Pelagianos *facere duas æternas felicitates, unam quæ sit in regno Dei, alteram, quæ sit extra regnum Dei; sed felicitas regni Dei indubie erat intuitiva Dei visio; ergo felicitas extra Dei regnum erat alterius generis felicitas, ea nempe quam descripsimus;... 2^a Ex eodem Augustino variisque conciliis, ex quibus constat Pelagianos admisisse medium quandam locum, inter regnum cœlorum et infernum; in quo beatè viverent infantes, et ob id damnatos fuisse; at felicitas mediæ loci erat felicitas experte felicitatis regni Dei, et pœnarum inferni, quod aliunde satis indicant voces *regnum Dei*; significant enim eos quibus sese intimè inserit Deus; et qui *vident Deum sicuti est*; ergo.*

His conciliis adiungimus concilium Florentinum, quod; inquit P. Alexander in hist. 15 sæculi, *rationes saltem dogmatum ab eo finitorum; œcumenicum totius Ecclesiæ catholicæ consensu prædicatur.* In decreto unionis Latinorum et Græcorum, edito 6 julii anni 1459, utriusque Ecclesiæ præsules can. 4, definiunt, *illorum animas, qui in actuali morali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas.* Porro, ut optimè arguit doctissimus Petavius lib. 9 de Prædestinatione cap. 10, n. 12, concilium hic definit, eorum animas, qui cum solo peccato originali pereunt, isdem in inferno addici pœnis quibus eorum animæ, qui cum actuali peccato moriuntur in eodem inferno plectuntur, et idè eadè ignis combustione, quoad speciem; sive naturam et qualitatem, etsi non eadè quoad gradum, sive intensiorem. Enimverò *disparibus pœnarum*, de quâ S. synodus, est disparitas gradus, sive intensiōnis, non speciei. Sicut enim concilium, cum ibidem finit inter beatos alium alio pro meritorum diversitate Deum clarius videre, intendit tamen omnes Deum videre quoad speciem, ita cum statuit decedentes in actuali, aut solo originali peccato in inferno disparibus pœnis affici, vult tamen eos isdem concremationis pœnis quoad speciem affici; vocem enim, *disparibus*, non adhibuit nisi ut quod antea de Beatis dixerat, nempe illos alium alio perfectiùs, sive intensiùs, Deum videre, non repeteret.

MOMENTUM QUARTUM — *Ex theologorum suffragiis.* Theologi parvulos sine baptismo mortuos sensûs pœnæ non subiectos omnes ferè scholasticos, qui à duodecimo seculo floruerunt, non sine ostentatione objiciunt, et adversarios irridunt, quod obsoletam opinionem in vigorem reducere aggrediantur. Verùm quæ dicturi sumus eorum risum omninò sardonium esse reputandum patefacient. Etenim

1^a Ex theologorum, quos hic objiciunt, alio expugnandi sanè sunt quotquot inter eos pueros in superiore terræ parte, quasi in terrestri paradiso collocaverunt, ut loquitur antea citatus Bellarminus, eosque felices ac beatos esse futuros cum Pelagianis obganierunt. At multi inter antiquos, ac etiam nonnulli inter recentiores hoc errore imbuti sunt, ut non diffidetur ipse Bellarminus.

2° Ejusdem Bellarmini loco citato, nempe lib. 6 de Amissione gratiæ et Statu peccati, cap. 3, iudicio pluris faciendi non sunt scholastici qui D. Augustinum hoc in dogmate *erroris et excessus* accusare ausi sunt. Sed plurimos recentiores hanc in accusationem propulsi exploratam est; quinimò non pauci veteres, v. g., Scotus, Richardus, Major, Capreolus, hanc præmiserant cantilenam; notum etiam est ipsam S. Bonaventuram, occasione hujus D. Augustini placiti, dixisse, *plus dixi minis volens intelligi, quod pronuntiatum velut oraculum evulgaverunt quia ex recentioribus in D. Augustinum ejusque doctrinam parum propensi sunt.*

3° Contemendi veniunt apud omnes sapientes et cordatos viros quicumque hoc celebris Vasquesii placitum colunt et mirantur: *Negare non possumus prædictam opinionem* (de sensibilibus parvulorum pœnis) *fuisse Augustini et Fulgentii, à quâ non multum abhorret Gregorius Magnus.* Etenim Bellarminus mox laudatus concedit illam sententiam, si fuit Augustini, veram esse et propagandam, et aliunde quis theologis imbutus principiis istorum recentiore opinionem præhabuerit sententiæ D. Augustini et aliorum quos excitavit Deus ad veram doctrinam de peccato originali et gratiâ exponendam et vindicandam?

4° Si ipsorum Patrum suffragium sentiendi necessitatem non inducit nisi quando est unanime, à fortiori theologorum consensus multi roboris non erit nisi quando concors erit et constans; at quantæ circa presentem controversiam inter scholasticos lites et discordiæ? Alii pueros eximunt ab omni dolore, etiam interno, alii eos huic morori subjiciunt, alii eos naturali quâdam felicitate donant, alii illos eâ beatitudine destituunt, alii eos in inferno collocant, alii eos extra infernum reponunt, alii D. Augustini tribunal in hæc causâ agnoscunt, alii illud rejiciunt, etc. Igitur inter ingentem scholasticorum cohortem, quæ parvulos sacris aquis non ablutos ante mortem pœnâ sensû affici inficiantur, permulti non sunt qui hanc sententiâ sub eodem respectu defendant, v. g., eo sensu quo à Bellarmino probabilior existimatur; è converso theologo qui adversam opinionem tuerentur, secum invicem omninò consentiunt, et scholasticos ex adverso decertantes eodem modo, et iisdem armis, numero, et fortassis eruditione, indubiè superant. Plures sanè magni nominis et in lectione S. Augustini versatissimos, cujuslibet scholæ ordines recenset Norisius *Vindic.*, cap. 3, § 5, in 4° argumento, et Sylvius in 1-2, q. 85, a. 5, quæsitio 2. His addi possunt inter antiquos Guillelmus Estius, cujus nota est eruditio, in 2 Sententiarum, distinctione 35, § 8, ubi rationes pro utrâque opinione militantes ita librat, ut non obscure innuat standum esse D. Augustini sententiæ, etc. Inter recentiores Franciscus Sylvius loco citato ubi doctè et solidè Augustinianam sententiâ vindicat, Dionysius Petavius lib. 9 de Prædestinatione, cap. 10, n. 7 et seq., ubi eandem sententiâ non solum Augustino et aliis Patribus, sed etiam ipsi concilio Florentino adscribit, ut diximus, Gaspardus Juvenius, etc.

Verum, demus adversum dogma æquali, aut etiam majori theologorum calculo comprobari, non idcirco nostrum minis probabile censendum erit. Etenim *theologorum scholasticorum*, inquit Melchior Canus, lib. 8 de Locis, capite 4, *etiam multorum suffragium, si alii contra pugnant viri docti, non plus valet ad faciendam fidem, quàm vel ratio ipsorum, vel gravior etiam auctoritas comprobabit. Videlicet in scholasticâ disputatione plurium auctoritas theologum obruere non debet; sed si paucos viros modò graves secum habet, poterit sanè adversis plurimos stare; non enim hæc numero judicatur, sed pondere.* Porrò nemo, opinor, negaverit in presenti controversiâ doctos viros pugnare contra multos. Istorum ergo auctoritas non plus valet quàm ratio ipsorum, aut gravior auctoritas quam opponunt; at graviore sanè non opponunt auctoritatem, cum sacris Scripturis, D. Augustino, et veterum conciliorum, et etiam recentiorum oraculis contradicere videantur, ut ostendimus, nec maximi roboris rationibus nituntur, ut mox probabimus; ergo.

Ite fortassis quæret quis cur tanta scholasticorum multitudo à duodecimo seculo, id est, veluti ab initio scholæ, in commemoratam opinionem, quæ Scripturæ et Patribus tam adversa videtur, ierit? Reponi Norisius loco citato id contigisse ex eo quòd *veteres illi summa ingenia scholæ subtilitatis devoverant, plusque studii et laboris in explicando Aristotele impenderant, quàm in Patrum et synodorum voluminibus evoluentis*; ego verò, etsi hanc rationem non improbo, quam aliunde confirmat P. Alexander in *Hist. ecclesiasticâ*, ubi ostendit ipsum scholæ principem Patrum opera parim legisse, censeo tamen hanc sentiendi rationem oriri potuisse tum ex doctrinâ vetusti auctoris Commentariorum in epistolâ D. Pauli, quem illi D. Ambrósium esse existimabant, tum ex clementiâ erga parvulos, qui nihil propriâ voluntate peccaverant, affectu et propensione, cum demùm ex argumentis quæ in gratiam hujus opinionis suppeditare videbatur ratio. Quidquid sit, D. Thomas qui eandem sententiâ junior amplexus fuerat in 2 Sent. distinct. 33, a. 4, eam senior in Summâ non confirmavit, nempe ubi de peccato originali disserunt 1-2, q. 81 et seq.; quod probare videtur ipsum tandem detexisse illam Scripturæ et Patribus repugnare.

MOMENTUM QUINTUM — *Ex rationibus theologicis.* Prima. Peccatum originale inveniit in pueros immensam illam miseriarum cohortem quàm à die ortûs sui ad mortem usque patiuntur; quinimò iidem pueri demum furori et tyrannidi non rarò subduntur, et ab eo stupendum ad mortem usque torquentur; quæ omnia indicavit Spiritus sanctus sub nomine *jugi gravis, quod incubat super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulture*, Ecclesiastici cap. 40; ergo idem peccatum, quamdiù durabit, easdem pœnas sensibiles in eosdem pueros transmittet. Patet antecedens. Probatur consequens, tum quia pœnæ illæ annexæ sunt peccato originali, tum quia per illas, quantumlibet sint, non potest expiari per vite mortalis curriculum originalis peccati labe.

Adversarii vulgò reponunt miserias peccato originali in stata presentis per accidens tantùm esse annexas; justitiâ nempe originali, quæ hominem ab illis miseris ex nativâ ipsius constitutione fluentibus eximbat, per peccatum originale sublata, homo illis factus est obnoxius. At 1°, quæro an tormenta, quibus infantes à dæmone affliguntur, proveniant ex eorum naturâ? 2° Duce D. Augustino, supra ostendimus Deum creare non potuisse hominem cum presentis status miseris, non quidem quoad speciem (exceptis tamen eis quæ à dæmone inferantur), sed quoad gradum consideratis. 3° Si miseris justitiæ originalis privationem in presentis vitâ consequantur, cur in alterâ eadem miseris ejusdem innocentis privationem per accidens non comitarentur, cum præsertim Deus in futurâ vitâ peccatum severius puniat quàm in presentis? 4° Deum propter solum originale peccatum æternas penas ab infantibus justè repetere posse evincit hypothesis in quâ solum Adam à morte exemisset, eumque cum nepotibus æternùm miseris obnoxium vivere voluisset.

Secunda. Apostolo dicente ad Ephesios 2, pueri avitâ maculâ contaminati sunt *iræ filii*, et idèò Deus illis iratus est et eos odio habet; sed tales penas etiam sensûs justè addicere potest Deus; si enim, inquit D. Augustinus tractatu 44 in Joannem n. 4, *filii iræ, filii vindictæ, filii pœnæ, filii gehennæ*; ergo.—Respondere solent pueros esse filios *iræ, vindictæ, pœnæ*, etc., ratione pœnæ damni, quâ æternùm afficientur, non pœnæ sensûs quæ solum debetur peccato actuali, cujus illi rei non sunt, cum actuale Adæ peccatum in eis tantùm sit habituale. Verùm multa istam solutionem infirmare videntur. 1° Enim clamante Apostolo Rom. 5: *Omnes peccaverunt in Adam*. Et idèò illud idem peccatum quod commisit reipsâ commiserunt: unde D. Augustinus Pelagianis querentibus quomodò Adæ peccatum ad ejus posteris transire potuerit, nil aliud offert quàm apostolicum oraculum, ex quo constat eos cum Adam et in Adam peccasse. At peccatum Adæ pœnam sensûs subit; ergo et in ejus posteris, originale licet, sive habituale, eandem pœnam subire potuit. 2° Ex D. Thomâ 1-2, q. 81, a. 2, ad 4, *pœnâ corporali interdum judicio divino, vel humano puniuntur filii pro parentibus, in quantum filius est aliquid patris secundum corpus*. Et verò filium David, licet ejus delicti non reum, ob adulterium patris rapuit Deus, qui alibi passim dicitur *visitare iniquitatem patrum in filios in tertiam et quartam generationem*; at exindè elucet è fortiori Deum posse justè infligere pœnam sensibilem parvulis primorum parentum peccato reapse coinquinatis.

Tertia Parvuli electi propter celestis Adæ, sive Christi, merita in alterâ vitâ gloriosis corporis dotibus exornabuntur; ergo parvuli reprobi ob terrestris Adæ demerita in aliâ vitâ malis corporis subiciantur; quæ paritas eò majoris est ponderis quòd, ut arguit D. August. adversùs Julianum lib. 6, cap. 10, n. 29, quemadmodùm *parvuli de alieno rectè facio reportant bonum (etiam in baptismo credunt per alterum)*, ita de *offensio*

peccato reportant malum. Nihilominùs paritatem elevare conantur, quia summè bonus Deus potest corporis bona iis impertire qui per corporis ministerium iis obtinendis operam non impenderunt; è converso, non potest sine injustitiâ mala corporis iis rependere qui per idem corpus nunquam peccaverunt, cum in primis pœna sensûs ad corporis vitiosas delectationes præcipuè referatur. Verùm hæc solutio facilè exsufflatur. Nam, licet pueri corpore non peccaverint, possunt tamen non secùs ac dæmones, qui hoc modo non deliquerunt, sensibili pœnâ affici, idque eò magis quòd omni ex parte incurrerint reatum Adæ peccati cui, ubi pomum comedit, annexa fuit sensûs delectatio. Deinde quis non videt Deum in alterâ vitâ habere ut filius diaboli qui sine baptismo, ut filius è converso Christ qui cum baptismo è vitâ exierunt, et idèò velle ut illi sub diabolo mala corporis experiantur, quemadmodùm isti sub Christo bona corporis recipiant?

Objiciunt 1°, cum Bellarmino. Peccatum originis non auferit ordinem naturalem, sed supernaturalem, id est, conversionem habitualem ad Deum per donum gratiæ sanctificantis, cum peccatum illud nihil aliud sit quàm privatio originalis justitiæ; pœna ergo ipsi debita nihil aliud esse potest quàm privatio boni supernaturalis, qualis est carentia Dei visionis, non illatio pœnæ sensibilis, quæ ipsam vulnerat naturam. — Resp. 1° Retorqueo argum. Peccatum actuale non tollit ordinem naturæ, sed spoliatur duntaxat gratiâ sanctificante; ergo pœna sensûs ipsi infligi non debet. Resp. 2° mirum esse adversarios, qui D. Thomam hæc suam esse gloriantur, ipsam tam citò deserere. Docet enim 1-2, q. 71, a. 6, ad 4, et alibi, quodlibet verum peccatum esse *contra naturam*, quia inordinationem essentialiter involvit. Deinde peccatum originale, ut diximus, hominem diaboli servum facit; an talis servitus ordinem naturalem non tollit? Præterea certum non est, ut antea ostendimus, peccatum originale consistere in unicâ privatione justitiæ originalis, et aliunde quomodò privatio gratiæ potest esse pœna peccati? Pœna enim peccati oritur à Deo, non peccatum, quod adversarii formaliter constituunt in privatione gratiæ. Tandem per peccatum Deus, cujus majestas est infinita, offenditur; sed ad reparationem talis injuriæ non sufficit privatio doni olim liberaliter collati, sed alia quoque pœna requiritur; ut demonstrat exemplum regis adversùs quem conjuraverunt subditi.

Objiciunt 2°, cum eodem. Qui habitualiter caret virtutibus, et proclivis est ad vitia, pœniri nequit pœnâ sensûs; an enim puniuntur à magistratibus qui habitus justitiæ sunt expertes, vel proni sunt ad homicidia, etc., si nullum crimen reipsâ committant? Sed parvulorum peccatum est duntaxat habituale, et habitualiter tantùm proni sunt ad concupiscendum. — Resp. 1° argumentum nimis probare; magistratus enim dispositiones ad vitia, etiam voluntarias, nullâ prorsùs pœnâ mulctant. Resp. 2° : Neg. majorem; dispositiones enim ad vitia, et habitualis carentia virtutum, si voluntariæ sint, et idèò propriè dicta pœ-

esta, merentur etiam poenam sensibilem ex parte Dei cujus oculis omnia nuda sunt et aperta, quæque corda scrutatur; pœri autem in Adamo hæc voluerunt, cum in eo verè peccaverint, et ad verum peccatum voluntarium essentialiter requiratur. Quod attinet ad magistratus, judicant duntaxat de externis, et ideo poenas hujusmodi dispositionibus, etiam liberè volitis, inferre non possunt. Respondeo tandem peccatum originale involvere non tantum carentiam virtutum et pronitatem ad vitia, sed insuper aversionem habitualement ad Deum, eamque voluntariam, quæ eos Dei inimicos efficit et ideo poenâ sensû dignos.

Obijciunt 3°, cum eodem Baptizandis ob avitum delictum nulla præcipitur satisfactio, nullus de illo peccato dolor; cur, nisi quia ut peccata actualia poenâ sensibili dignum non est? Resp. 1° plurimos ex adversariis, et speciatim Bellarminum, fateri parvulos ex amissione cælestis beatitudinis internum animi dolorem percipere; argumentum igitur nimis probat. Resp. 2°: Esto ant., nego conseq. Innumera scilicet præsentis vitæ miserie oriuntur ex originali peccato, et cum vitâ opitulante gratiâ pro illo delicto sint sustinende, frustra sanè altera poena hominibus hujus maculæ reis infligeretur. Resp. 3° adversarios dùm à baptizandis omnem poenitentiae et doloris sensum ob peccatum originale amoveant, sese in D. Augustini lectione parùm versatos prodere. Etenim hunc dolorem propter illud peccatum passim inspirare nititur. *Corripitur*, inquit lib. de Correctione et Gratiâ, cap. 6, n. 9 (ubi ostendit quomodo peccatum originale alienum sit et nostrum) *origo damnabilis, ut ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur*, etc. Idem ante docuerat lib. 1 de peccat. Meritis et Remissione, cap. 19, n. 25, ubi tradit infantes ut *fideles ita et poenitentes* numerari; quanto magis adultis ad baptismum accedentibus poenitentia conveniet!

Obijciunt 4°: Divinæ bonitatis minimè congruit, ut parvuli qui non propriâ, sed alienâ voluntate peccaverunt, æternam ignis combustionem patiantur; ergo. — Resp. 1° argumentum nimis probare; suaderet enim æternis poenis addici non posse hominem ob unicum perversum desiderium quod illic dissipatum est; hoc enim divinam bonitatem decere non videtur; consequens fidei catholice repugnat; ergo. Resp. 2° Julianum similem objectionem proposuisse D. Augustino lib. 5 Operis Imperfecti, cap. 15, cui respondit S. doctor audiendus hic non esse *humanae ratiocinationes*, et aliunde ipsum et Pelagianos multa alia credere et fateri cogi quæ dura videntur, et divinæ bonitati contraria. Et verò hæc et similia argumenta eò tendunt ut elevetur peccatum originale, et ideo corrumpat solutionibus quibus incredulorum momenta supra amovimus.

Obijciunt 5°, cum Vasquesio, Goneto, etc.: Poena irrogari non debet nisi peccato vituperatione ac reprehensione digno; at tale non est peccatum originale; illud enim solum peccatum vituperio ac reprehensione dignum est quod vitari potuit, ex Aristotele, et etiam D. Augustino lib. citato de duabus Animabus, cap. un-

decimo; sed Adæ posteri peccatum originis vitare non potuerunt; ergo. — Resp. mirum profectò videri debere Vasquesium, Gonetum aliosque viros eruditos, et catholice fidei observantissimos, hic recurrere ad argumentum olim Augustino objectum ab infensissimis peccati originalis et gratiæ hostibus, et hodiè adversus idem dogma ab incredulis contorquetur, quod aliunde solvit S. Aug. mox citato libro de Correp. et Gratiâ, cap. 6. Cæterum docet fides Deum pœris, cum nascuntur, iratum esse, eosdem pœros esse *non contemserit*, etc. Et ideo eos esse dignos vituperio et reprehensione ob peccatum quod in primo parente commiserunt, quodque, ut diximus, suo modo liberum fuit.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Poena pœrorum in inferno erit, ut loquitur D. Aug. Enchiridion cap. 95, *omnium mitissima*, et ideo ignis tartareus eos quædam afficiet molestiâ, sed non comburet.

Secundum. Intolerabilis videtur nobilissimorum scholasticorum opinio omnem tristitiam à pœris ex damni poenâ evanescentem removens; vel etiam omnem ipsis gloriæ æternæ notitiam eripiens. Pelagianos quippe hæc sentientes, primùm præsertim, durè increpavit D. Aug. ut fusè et eruditè probat Norisius, Vind. cap. 5, paragrapho 5. Unde Bellarminus et multi recentiores hanc improba verunt opinionem.

Tertium. *Humane ratiocinationes*, ut iterùm Augustini verbis utar, hic audiendæ non sunt; è medio quippe tollerent, aut saltem multàm labefactarent peccati originalis dogma, et ideo viros catholice fidei cultores omninò delecent.

Quartum. Præ oculis habere ingeniam tum Bellarmini confessionem, hæc in causâ Augustinum *excusis* accusari non posse, sed potius scholasticos, qui hoc crimen Augustino impegerunt, cum Vasquesii, Augustini, Fulgentium, Gregorium Magnum reipsâ stare pro sensibili pœrorum poenâ; exinde enim duo insignes viri in discordiam abeunt, et magnam nostræ sententiæ probabilitatem accersunt.

Quintum. Quilibet æquus æstimator sibi facile persuadebit hæc in controversiâ his potius inhaerendam esse Patribus qui ex professo adversus Pelagianos eam tractaverunt (quales sunt S. Augustinus et alii quos laudavimus), quàm illis qui illam obiter et transitoriè et ante exortam pelagianam hæresim delibaverunt (quales sunt adversariorum doctores).

Sextum. Consuetæ adversariorum responsiones, *infantes mitti in ignem æternum hoc sensu quiddam detrahuntur in locum ubi erit ignis æternus*, Origenistis circa poenarum æternitatem auxiliarem ferunt opem... Item *Patres dicendo pœros in ignem ituros esse, genericam, non specificam, eorum poenam tetigisse*, etc., ignis inferni, aut purgatorii, realitatem tollunt aut concutiunt, etc.

Septimum. Patres qui pœros poenâ damni afficiunt non excludunt poenam ignis, cum in presenti statu qui non libuit in *regnum calorum* ituri sint in *ignem æternum*.

Sententia de insensibili pœrorum sine baptismo mo-

rientium proâ perverso Jansenii systemati non favet. — Jansenius in suo Augustino, ejusque pestiferi dogmatis assertores, in suis scriptis sententiam de puerorum sine baptismo decedentium sensibilibus suppliciis ventitant et ostentant, ut evincant Deum justè infligere posse ignis poenam adultis pro peccatis ab ipsis necessariè commissis. Distinguunt scilicet duplex peccatum: unum quod est peccatum tantùm, sive simpliciter (quale fuit actuale Adæ peccatum in paradiso); alterum quod est peccatum simul et poena peccati (quale fuit actuale peccatum Adæ à paradiso expulsi; qualia sunt actualia delicta presentis status). Primum fuisse liberrimum et idè nullâ prorsùs verè et simplice necessitate commissum fuisse, vel committi potuisse ultrò fatentur; non ita secundam, quod liberum est non in se quidem (in theologorum sensu), sed in Adamo, in quo omnes peccaverant, et idè quiddam Adæ peccato inductum est liberè voluerant, ac proinde relativam necessitatem ad bonum aut malum prout delectatio cœlestis aut terrestris præponderat; eùm autem catholici theologi ipsis exprobrant Deum in hoc systemate injustam esse futuram, utpote qui adultos æternis suppliciis pro peccatis necessariè commissis condemnaret, ut hanc objectionem utcumque diluant, adducunt exemplum puerorum qui pro originali peccato in Adam necessariè patrato sempiterni ignis supplicio à Deo justè damnantur; hoc autem paritatis

argumentum vanum esse et caducum sic ostendimus.

1° Jansenius et ejus sectatores negare non possunt adultos baptizatos vel in uno peccato mortali vitam finientes gravem ignis æterni combustionem subire; è converso, D. Augustinus docet, et quidem constanter, infantulos è seculo sine sacris undis migrantes omnino mitissimam poenam experiri, ut diximus, non aliâ inlubè ex causâ quàm quòd peccatum quod in Adam commiserant, non fuit tam liberam quàm actuale adultorum peccatum.

2° Constat peccatum originale per baptismum adultis remissum esse; non minùs certum est in eis per Adæ crimen non perisisse liberam arbitrium, ut in secunda parte demonstrabimus, licet attenuatum fuerit et inclinatum, ut definit concilium Tridentinum; at inde elucescit peccatum adultorum, ita esse peccatum et poenam peccati, ut nullâ prorsùs necessitate fiat, et peccatum originale non posse, saltem rationè culpe, in eorundem adultorum damnationem influere, et idè Deum justum non posse eosdem æternis ignis supplicio addicere pro peccatis quæ necessariè commisissent.

3° Peccatum personale necessariè liberum est in se vel in causâ propriâ voluntate volitâ, aliàs non esset personale, sive personæ sui juris; sed adultorum peccata sunt personalia, ut passim clamat D. Augustinus; ergo.

Sectio secunda.

DE COELESTIS ADAM, SIVE CHRISTI, GRATIÆ.

GENERALIS PARTITIO.

Ut eliminentur fastidiosæ retractationes, quibus doctorum scholasticorum, etiam recentiorum, de gratiâ disputationes vulgò operantur, hic Tractatus quatuor absolvetur libris. Primus disseret de gratiæ necessitate, et idè extantia (si enim gratiâ homini necessaria est indubie existit)... Secundus de gratiâ sufficienti.... Tertius de gratiâ efficaci.... Quartus de præcipuis gratiæ effectibus.

Quoniam autem, quod à Platone priùs et Aristotele traditum præcipit Cicero, omnem institutionem, quæ de re quâcumque suscipitur, debere à definitione proficisci, ut intelligatur quid sit id de quo disseritur, idcirco priusquam primam librum inchoo, duas de essentiâ gratiæ è vulgatis ejus divisionibus questiones præmittam.

Quæstio proœmialis prima.

DE GRATIÆ ESSENTIA.

Gratiâ, inquit D. Aug. lib. de Naturâ et Gratiâ, cap. 4, n. 4, Apostolo præeunte (Rom. cap. 11, v. 6), gratiâ nominatur quia gratis datur. Gratis autem dari cessatur quod datur citra dantis debitum, et jus accipientis.

Spiritus sanctus gratiæ nomen multiplici sensu suis in oraculis usurpavit, licet prævideret Pelagium et alios hujus vocabuli latibula dolosè ingressuros esse ad erroris sui venenum obtegendum et facilius propinandum. Etenim accipitur pro amore et benevolentia, qui fons est et origo honorum quibus Deus justos homines cumulare dignatur, Genesis cap. 6, v. 8, Lucæ 1, v. 50... Item pro beneficio ex amore gratis impenso, Joannis 1, v. 16, etiamsi illud beneficium naturalis sit ordinis. Rationem offert D. Aug. epist. 177, aliàs 95, ad Innocentium, n. 7; hæc enim bona non præcedunt aliquorum bonorum operum meritis, sed gratiâ Dei bonitate donata sunt. Talia sunt dona creationis, corporis et animæ dotes, etc.... Item pro grati animi testificatione in beneficii largitorem, lib. 2 Regum, cap. 2, v. 6... Denim pro dono nature gratis adveniente, quod ad æternam salutem per se pertinet, et conducit, Rom. cap. 5, v. 24, et alibi passim.

Gratiæ nomen ultimo sensu, qui solus strictus est et proprius, in toto hoc tractatu accipiemus. Nunc quaeritur quænam legitima sit gratiæ sic inspectæ definitio, sive potius descriptio.

Conclusio. — Gratia stricto sumpta sensu, id est, quatenus denotat beneficium supernaturale gratuitum,

abstrahendo an oriatur ex Christi meritis vel non, definienda, sive describenda est: *Donum supernaturale creatum creaturæ intellectuali gratis à Deo impartitum propter æternam salutem*; si verò Christi meritorum ratio habeatur, et ideò gratia spectetur quatenus gratia Salvatoris, erit describenda: *Donum supernaturale creatum naturæ rationali gratis à Deo infusum intuitu meritorum Christi propter æternam salutem*.

Probatur et explicatur definitio. — 1° Dicitur, donum, quod nomen genus exprimit quo supernaturalis gratia convenit cum gratiâ naturalis ordinis. Etverò, gratia supernaturalis passim in Scripturis dicitur *adjutoriam, auxilium, donum*, etc. In ipso solo capite 5 Epistolæ ad Rom. ter *donum* appellatur. 2° Dicitur donum *supernaturale* quidquid tandem hæc voce præcisè significetur, quod satis exploratè cognitum non est; illud tamen satis elucescere videtur ex cognitione naturalis doni. Istud scilicet donum *naturale* dicitur, quia creatura ex nativâ conditione illud exigit; è converso igitur donum, quod creatura ex naturâ suâ non exigit, non naturale, sed supra naturam, et ideò supernaturale erit; at talis est gratia, de qua hic sermo, quæ idcirco creaturæ gratuitâ Dei bonitate accedit; unde patet gratiam hæc voce à donis naturalibus discriminari. 3° Vocatur donum *creatum*, ad majorem explicationem, id est, à Deo distinctum. Discrimen scilicet est inter dantem, et datum à dante, sive donum dantis; sed gratia est donum Dei; ergo.

Aliunde, gratia non est aliquid merè privativum, ut peccatum formaliter sumptum, sed aliquid reale et positivum animam illius, cui conceditur, afficiens; eniavèrò passim referunt Scripturæ Deum homini *dare gratiam, gratiam diffusâ in cordibus hominum, per gratiam homines ad Deum converti, per gratiam auferri cor lapideum, et dari cor carnum, homines adjuturi, ad vitam æternam deduci, omnia aggredi posse*, etc.; quæ sanè aliquid animæ reipsâ intrinsicè inherens, non aliquid merè privativum, aut animæ extrinsecum importans et arguens. Cæterùm, cum Dei donum à Deo discernatur, et ideò creatum sit, hanc vocem adhibuimus ut eliminaretur error novatorum obgannientium gratiam nihil aliud esse quàm *omnipotentissimam Dei voluntatem*. 4° Dicitur, datum *creaturæ intellectuali*, quia subjectum gratiæ capax sola est creatura intellectualis, scilicet Angelus et homo.

5° Dicitur *gratis impartitum*; ubi adverbium *gratis* explodit 1° omne debitum ex parte dantis, sive Dei; Deus enim gratiam instillat quia vult, et ideò ad eam infundendam absolutè non adstringitur: *cujus vult miseretur*, inquit Apostolus Rom. cap. 9... 2° Explodit debitum etiam ex parte accipientis; debitum enim ex parte accipientis esurgeret aut ex meritis accipientis (et tunc esset debitum quod dici solet personæ), aut ex nativâ conditione et exigentiâ nature accipientis (et tunc debitum foret quod vulgè nuncupatur *natura*). At duplex illud debitum aret gratia; primum quidem Apostolo dicente Rom. cap. 11: *Si gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gra-*

tis; secundum verò, quia si gratiâ naturali hominis dici posset, quàm ratiocinandi aut liberè agendi facultas, adeòque homo innocens creati non posset sine gratiâ, quod Baii et ejus defensorum dogma meritò proscripsit Ecclesia, ut postea ostendemus. 6° Dicitur, à Deo *infusum propter æternam vitam*; quæ voces indicant 1°, causam gratiæ efficientem, scilicet Deum, et ideò specialiter designant gratiam angelis, et Adamo, et Evæ primitivè concessam sine ullâ Christi meritorum consideratione; 2° finalem gratiæ causam, nimirum vitam æternam ex intuitivâ Dei visione exorientem, ad quam angelos et primo: parentes insigni dilectione destinaverat Deus. Ultimò additur, *donum intuitu Christi meritorum propter æternam salutem collatum*; quibus verbis depingitur gratia hominis lapsi propria, et ejus causa meritoria, scilicet Christus mediator, in quo et per quem gratia et *vita æterna*, Rom. cap. 6, v. ult.

Hæc gratiæ descriptio convenit gratiæ tùm habituali, cum actuali, de quibus postea disseremus: imò supernaturalibus donis externis ad æternam salutem conferentibus, v. g., incarnationi Verbi, Christi passioni, Evangelii predicationi, sacramentorum institutioni, etc. Hæc enim totidem sunt insignia divinæ bonitatis dona, et præclara specialis illius in homines dilectionis effecta et specimina.

De gratiâ Christi, quæ dicitur *medicinalis*, quia sanat, aut sanare potest omnes infirmitates nostras, hoc in tractatu potissimum disseremus.

COROLLARIUM PRIMUM.—Cum gratia sit donum Dei supernaturale creatum, et D. Thomâ dicente 1-2, q. 110, a. 2, in c., cum insignioribus ipsius expositoribus, *gratuitè Dei voluntatis effectus*, describi nequit *omnipotens Dei voluntas*, etsi ratione principii, sive causæ efficientis, spectata, sic nuncupari potest, sicut ratione finis, sive objecti ad quod proximè conducit, dici posset *vita, sive beatitudo æterna*. Quamobrem, cum D. Prosper in poemate de Ingratis, cap. 15, et nonnulli alii Patres gratiam omnipotentem Dei voluntatem, sive dilectionem, dixerant, causam gratiam producentem delineaverunt, Apostoli vestigiis insistentes, qui Epist. ad Ephesios cap. 1, v. 6, et alibi, Dei bonitatem, sive benevolentiam, gratiam appellavit. Etverò, relata gratiæ in seipsâ descriptio adversa est 1° Scripturæ asserenti gratiæ resisti, Actuum cap. 7, etc., et tamen omnipotentis Dei voluntati creaturam nunquam resistere, Rom. cap. 9, v. 19, imò resistere non posse, Esther cap. 15, v. 9; item *gratiam esse donum, lumen, auxilium*, etc., quo Deus movet et flectit mortalium voluntates; sed adjutorium Dei moventis et flectentis insulsè diceretur *Deus*, sive *omnipotens Dei voluntas*, sicut vis à movente corpori moto impressa insulsè diceretur *moventis*... 2° D. Augustino dicenti sermone 144 de verbis Evangelii Joannis, aliks. 61 de verbis Domini, cap. 1, n. 1, *gratiam Dei donum Dei esse*... 3° Theologis, qui duce D. Thomâ 1-2, q. 115, art. 1, docent gratiam esse quid creatum in animâ realiter existens... 4° Rationi ex principii fidei emergenti. Scilicet fide constat dari

conditioni debita foret, non minus homini naturalis gratia purè sufficientem; sed si gratia etiam ex parte principii spectata esset Dei voluntas quatenus omnipotens, exsufflaretur gratia purè sufficiens; voluntas enim Dei, quatenus omnipotens, summè efficaciacie ideam suggerit, saltem in mente novatorum; et idè sola gratia summè efficax sibi gratiæ rationem vindicaret; at gratia purè sufficiens non est summè efficax, cum sola gratia efficax effectum sortiatur. Hinc Ecclesia veru suo meritò confixit hanc inter centum et unam propositionem 14: *Gratia non est aliud quàm voluntas omnipotentis Dei jubentis, et facientis quod jubet...* Item 19: *Dei gratia nihil est aliud quàm ejus omnipotens voluntas; hæc est ideam quam Deus nobis tradidit in omnibus suis Scripturis;* tandem 21, quæ idem enuntiat. Istarum assertionum auctor Jansenii doctrinæ impensè addictus eas emisit, ut probaret in statu naturæ lapsæ gratiæ interiori nunquam resisti, imò nec resisti posse, ut ferunt Ypensis propositiones 2 et 4, et idècirò in eodem statu nullum dari adiutorium verè sufficiens, quin simul sit efficax, ut passim loquitur idem Jansenius. Idem auctor, ut veritatis impugnatoribus gentile est, hinc sibi non constat; gratiam enim vocat *lumen*, propositione 14, *unctionem*, 15, *illicebros*, 16, *rotem*, 17; sed hæc indubiè non sunt ipse Deus, sive ipsa Dei voluntas, entitativè, ut aiunt, spectata. Porrò lumine considerationis gratiæ ex parte principii, ex parte termini, et in seipsâ præcisè (de quâ duntaxat hinc est sermo) liquescent omnes adversariorum objectiones.

COROLLARIUM II. — Cum gratia sive habitualis, sive actualis donum sit supernaturale homini ex speciali Dei amore reipsâ inditum ob æternam vitam, donum illud ab extrinsecâ Spiritûs sancti erga hominem dilectione tanquàm effectus à causâ distinguitur, et ubi de habituali, sive justificante gratiâ res est, donum illud est quid fixum et permanens, ab actu distinctum, intrinsecè et realiter animæ inherens, quidquid tandem illud sit, sive qualitas habitusve propriè dictus, sive non, quod hactenus non definitur Ecclesia, et nos ignorare profitemur. Unde homo non fit formaliter justus extrinsecâ tantum denominatione, sive per solam externam imputationem justitiæ Christi, aut per solam peccatorum remissionem, nullo gratuito dono ipsi infuso, quo sanetur et exornetur, ut asseruerunt Protestantes in hoc Pelagianos imitati qui nullam specialem Dei gratiam agnoscebant nisi peccatorum remissionem. Istud dogma, quod sancivit concilium Trid. canone 11, quodque vindicaturi sumus quarto hujus operis libro, sic summam adstrui potest. Scripturæ testantur *Deum in justis mansionem facere*, Joannis cap. 14, v. 25; *charitatem diffundi in cordibus*, Rom. cap. 5, v. 5; *gratiam esse in nobis*, 1 ad Tim. cap. 4, v. 14, 2 ad Tim. cap. 1, v. 6, etc.; *Semen Dei, id est, gratiam manere in nobis*, 1 Joan. cap. 3, v. 9, etc.; quæ propriè intellecta, ut dulcè procul intelligi debent, aliquid fixum et animæ intrinsecè adharrens denotant. Unde Ecclesia, cujus est judicium de vero Scripturarum sensu, in concilio Trid.

citato canone, hæc oracula de gratiâ animæ inherente intellexit.

Nihilò tamen minus incertum est an illa gratia verus sit habitus, vel qualitas philosophorum sensu animi informans, et ipsi permanentè impressus, an habitus aut qualitas alterius naturæ. Etenim Melchior Canus, lib. 7 de Locis, cap. 2, et plures alii eruditi, existimant Scripturæ testimonia de primi generis qualitatibus non esse intelligenda. Aliunde parvuli, seclusâ christianâ institutione, cum usum rationis attigerunt per habitualem baptismi gratiam in divinas et supernaturales actiones non erumpunt, quod tamen evenire deberet, si gratia illa esset propriè dictus habitus. Porrò evanescent Calvinii et aliorum Protestantium argumenta, si attendatur 1°, in Scripturis Christi justitiam dici *causam nostræ justificationis efficientem et meritoriam, non formalem*, quia scilicet Christus pro merito est gratiam sanctificantem, quæ formaliter justis evadimus... 2° In iisdem Scripturis peccata sic *secta et non imputata* dici, ut tamen *deleantur*, et idè non amplius appareant; ait enim Psalmista Psalmo 50: *Iniquitates meas dele...* 3° In Scripturis homines dici *non justificari in conspectu Dei* (v. g., Psalmo 142), non *absolutè*, sed *comparatè* ad Dei justitiam; ait enim David Psalmo 7: *Judica me secundum justitiam meam...* 4° Auctores quidem profanos justificationis nomine intellexisse innocentie declarationem, sed auctores sacros, quibus standum est, hoc nomine intellexisse interiorè hominis per inhabitantem Spiritum sanctum renovationem. Unde D. Aug. lib. de Spiritu et Litterâ, cap. 9, hæc observavit: *Non dixit justitia hominis (Rom. cap. 5) manifestata est, sed justitia Dei, non quæ justus est, sed quæ induit hominem, cum justificat impiam.*

COROLLARIUM III. — Cum gratia sit donum supernaturale animæ à Deo impressum, ut in *casu* divitè constituta, et divinx naturæ suo modo *consors* facta, Deo sit accepta, et supernaturales actus elicere valeat, gratia quatenus actualis et excitans non solùm in intellectûs collustratione, ut censuit Vasquez, sed etiam in voluntatis motione collocanda est. Patet 1° ex Scripturis, Psalmo 118: *Inclina cor meum in testimonia tua, Deus operatur in nobis velle et perficere*, Epist. ad Philippenses, cap. 2; hæc enim passim intelligit D. Aug. de immediatâ per gratiam voluntatis inclinatione... 2° Ex Patribus, imprimis Augustino, qui lib. 4 contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 5, n. 10, asserit *gratiam propriè esse inspirationem dilectionis*; sed dilectio est proprius voluntatis actus; alibi passim dicit *voluntates, corda hominum per gratiam trahi...* 3° Ex argumentis è fidei principiis deductis; gratia quippe nostri statûs propria medetur infirmitati nostræ, quæ præcipuè residet in voluntate, et idè voluntas celesti indiget motione ut feratur in Deum; deinde auxilium naturæ lapsæ non est auxilium *sine quo*, ut adiutorium Adæ, sed *auxilium quo*, ut loquitur D. Augustinus, sed *auxilium quo* voluntatem immediatè afficit. Porrò adversariorum momenta cœsident, si recogites intellectum esse quidem facta

voluntatis, quæ supra naturâ eam est, sed non ideò, ubi de opere salutis est sermo, objecti exhibitionem intellectûs ministerio faciam sufficere ut voluntas feratur in objectum, cum insuper requiratur ut à cœlesti Patre tracta ad illud tendat.

COLLARIUM IV. — Cùm gratia donum sit supernaturale à Deo animæ instillatum, ut per actus bonos æternam adipisci possit salutem, gratia illa, quatenus præveniens et excitans in deliberatâ animæ actione non est reponenda. Aliter passim in operibus suis censuit Antonius Arnaldus, qui prodigiosè eruditus causam catholicam egregiis operibus adversus Protestantés feliciter promovit; utinam illi idem præstisset auxilium adversus Jansenium Yprensem et ejus sectatores! Enimverò epistolâ 598 ad dom. du Vaucel de commemoratâ gratiâ ait: *On ne voit point dans tout cela* (in Augustini testimoniis) *ni de qualitas fluens, ni d'actus indeliberatus, dans lequel M. d'Ypres a fait consister sa délectation victorieuse* (lib. 4 de Gratiâ Salvatoris, cap. 11), *en quel certainement il s'est trompé*. Verùm ipse deceptus est vir doctissimus, dùm gratiam excitantem ipsam liberam voluntatis actionem fecit. Etenim concilium Trid., sessione 6, can. 4, docet aut supponit hominẽ ope gratiæ excitantis eidem gratiæ liberè consentiendo se ad justificationem disponere; at hoc documentum, si gratia præveniens esset ipse liber voluntatis consensus, insulsum hunc exhiberet sensum: *homo libero suo gratiæ consensu liberè consentiendo se disponit ad justificationem*.

Deinde, Augustinus adversus Pelagianos decertando gratiam secernit à consensu, docetque ipsam bonam voluntatem gratiam non esse, sed illius inspirationem et præparationem: *Est, inquit, apud ipsum Arnaldum citatâ epistolâ, inspiratio dilectionis; quod evincit S. doctorem spectâsse deliberatam voluntatis actionem non ut gratiam, sed ut gratiæ effectum*.

Tandem fide constat, eam esse naturæ gratiam, ut homo possit ei dissentire si velit, quemadmodum definit concilium ibidem; sed si gratia esset actio libera, nunquàm homo, etiãsi vellet, posset ei dissentire, eam consensus et dissensus simul existere nequeant. Porrò contra militantiã momenta illicò conterentur si in hanc intuearis distinctionem, *gratiã est deliberata voluntatis actio casualiter, non formaliter*.

COLLARIUM V. — Cùm gratia donum sit supernaturale à Deo homini infusum in ordine ad vitam æternam, vera Christi gratia non est solâ charitas propriè dicta, aut illius inspiratio; unde errant Michaelis Baii et Yprensis defensores, ubi cum magistris decantant omnem voluntatis actionem, quæ non oritur ex propriè dictâ charitate, hoc ipso oriri ex vitiosâ cupiditate, quæ creature tanquàm fini ultimo laheret. Scilicet actus verè fidei et spei possunt atque charitate elici, ut definiit concilium Trid., sess. 6, can. 28, et tamen non sunt vitiosi, imò à Spíritu sancto excitantur, ut postea ostendemus. Neque hic cum adversariis obtendas obistere D. Augustinum, qui passim, in primis libro de Gratiâ Christi, contra Pelagianum et Cœlestium, cap. 35, n. 38, gratiam Christi definit, in spi-

rationem *flagrantissimæ et luminosissimæ charitatis*, præterquàm quòd enim hæc expendere hujus loci non est, istud testimonium, si strictè sumeretur, etiam in mente Baianistarum nimis probaret. Etenim S. doctor lib. de Naturâ et Gratiâ contra Pelagianum cap. ultimo, n. 84, agnoscit ipsam inchoatam charitatem à Deo inspirari: *Charitas, inquit, inchoata, inchoata justitia est... charitas perfecta, perfecta justitia est... charitas perfecta, perfecta justitia est*. Ergo gratia non est inspiratio solius *flagrantissimæ, sive intensissimæ charitatis*. Deinde, cum Augustinus fatente Cano lib. 12 de Locis, cap. 12, *quæ adversus hæreticos disseruit, invenit acutius, et dixerit subtilius quàm ut quis ea possit agnoscere, nemo citra omnem dubitationis aleam asseruerit S. doctorem ibi etiam charitatis nomine specialem charitatis strictè sumptæ virtutem depinxisse*. Notum quippe est ipsam sæpius quancumque bonam voluntatem *charitatem* appellare; quid, inquit, *charitas nisi bona voluntas?* Notum etiam est ipsam per charitatem aliquando intelligere complexionem omnium virtutum, adeò ut sensus sit, per gratiam inspirari omnes virtutes christianas, adeòque ipsam etiam fidem, aut spem à charitate sejunctam. Et verò ignorare non potuit quod dixit Apostolus I Cor., cap. 12, *neminem ipsum Jesu nomen pronuntiare posse nisi in Spíritu sancto*.

COLLARIUM VI. — Cùm gratia sit supernaturale Dei donum animam intrinsecè afficiens, quod ad finem supernaturalem, qui ex intuitivâ Dei visione oritur, ex naturâ suâ tendit, ejus natura homini omninò explorata esse nequit. Unde tot varia et omninò discrepantia systemata tum circa gratiæ supernaturalitatis rationem, cum circa gratiæ sanctificantis, sive habitualis et actualis, præsertim excitantis primæ, notionem, quæ videre est apud D. Thomæ commentatores, et recentiores theologos. Hæc sanè systemata quemadmodum non vituperamus, ita proorsus approbare non possumus. Et verò, præterquàm quòd eorum auctores, ut in aliâ causâ meritò observavit Canus, *fortassis non intelligunt quod dicunt, certè per se obscuram gratiæ naturam obscurant, nedùm elucidant, cum in primis ipsis fatentibus suis in placitis aliquid semper occurrat quod nec intelligi nec explicari potest*. Aliunde Augustino indubiò non acutiores cur intelligere et exponere tentant quod S. doctor morti etiam proximus se intelligere nunquàm potuisse confessus est? *Gratiã, inquit lib. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 8, n. 15, quæ occultè humæis cordibus divinâ largitate tribuitur, nimium est secreta, et à sensibus remota*. Unde, cum Pelagianis super gratiæ necessitate disputando nunquàm gratiæ labyrinthum ingressus est nisi quando sese in eo occultaverant adversarii. Quibus autem armis tunc eos oppressit? His: *Negandum non est quod est aperta (gratiæ interioris necessitas in Scripturâ et traditione manifesta) quia comprehendere non potest quod est occultum (gratiæ natura et distributio) lib. de Dono perseverantiæ, cap. 14, n. 37... Illis: *Altiore te ne quaeris... In pluribus operibus Dei ne fueris curiosus... Plurima super sensum hominis**

ostensa sunt tibi, Ecclesiastici cap. 5... His: *O altitudo!* etc., Rom. cap. 11... Iisdem armis debellari possunt nostrates increduli, qui gratiæ mysterium ut et cætera revelate religionis sacramenta subsannare solent. In aspectabili hoc mundo, sive in ordine naturali, imò in seipsis mirabilia et incomprehensa supervenire coguntur, et nulla in ordine morali, sive supernaturali conspiciere dignantur! Ipsi ariditæ Neutonianum systema totum in occultissimâ attractionis qualitate corporibus mirabiliter insitâ fundatum, et sive permanentis gratiæ habitualis, sive citò effluens gratiæ actualis qualitas animæ cœlitus indita ipsi displicebit! Materiæ, luminis, colorum, imò, omnium ferè rerum physicarum naturam, creatæ licet intelligentiæ accommodatam, penetrare non possunt, et cœlestis luminis et pluvie essentiam penetrare volent, vel si non penetraverint, irridebunt! Quid sit motus, quid ejus acceleratio, quomodò unum corpus alterum moveat, etc., concipere nequeunt; et quomodò supremum Numen per gratiam actualem hominum voluntates moveat concipere volunt! In his ergo, ut ait Augustinus, *melior est fidelis ignorantia quam teneraria scientia*.

Quæstio proæmialis secunda.

DE VULGATIS GRATIÆ DISTRIBUTIONIBUS.

Varia gratiæ antea delincatæ consideratiõ varias illius peperit divisiones. Questiones super his nonnullorum disserrandi pruriginis subortas, utpote inutiles, aut parùm utiles silebimus: «Ridiculum enim est, inquit Canus lib. 12 de Locis, cap. 5, nervos omnes corporis et animi intendere in eâ questione solvenda, cujus inscientia nihil periculi habet, error nihil habet criminis. Theologia, addit ibidem, inutilia non colligit, quin super fidei fundamentum, aurum, argentum, lapides pretiosos superædificat.» Porro, cunctas istas divisiones ad strictam divisionis amussim confectas esse asserere nobis non est animus.

PARTITIO PRIMA. — Gratia alia increata, quæ est æterna et supernaturalis Dei in homines dilectio ab ipso Deo non distincta, quâ eos relativè ad vitam æternam amat... Alia creata consistens in collatione omnium beneficiorum ex commemorato divini Numinis amore velut ex causâ saturientium. Ex relatâ gratiæ descriptione satis cognoscitur.

PARTITIO II. — Gratia creata, de quâ hic imprimis controversia, alia *Dei*, quæ et *sanitatis* dici solet, Christi meritorum contemplatione non collata (in eorum sententiâ qui cum Thomistis censent Adamicum delictum Verbi incarnationis causam fuisse)... Alia *Christi*, quæ et *medicinalis* nuncupatur, quia Christi meritorum intuitu infusa animi morbis medetur. E converso, Scotistæ, qui Adamo etiã non peccante futuram fuisse incarnationem autunt, gratiam creatam dividunt in gratiam *sanitatis*, sive *Christi ut Capitis*, et in gratiam *medicinalem*, sive *Christi ut Redemptoris*. Hæc iterùm ex dictis elucescunt.

PARTITIO III. — Gratia Christi, de quâ potissimùm

questio, alia externa, quæ extrinsecus, alia interna, quæ intrinsecus homini advenit. Utraque suo modo hominis salutem promovet.

PARTITIO IV. — Gratia interna alia *gratis data*, alia *gratum faciens*. Prior vulgò describitur: Donum supernaturalæ gratulatum, non in *propriam recipientis* (ut gratia *gratum faciens*), sed in proximi sanctificationem primariò et per se ordinatum. Depingitur 1 Petri cap. 4, v. 10, et 1 Corinth. cap. 12, his verbis: *Unicuique datur manifestatio Spiritus ad utilitatem*. Ibidem à versu 8 ad 14, recensentur novem hujus gratiæ species... Posterior, id est, gratia *gratum faciens*, vulgò dicitur: *Donum supernaturalæ gratulatiõ à Deo inspiratum ad propriam unius cujusque salutem per se et primariò destinatum*. Hæc gratia in Scripturis passim delineatur, v. g., Epist. ad Ephesios cap. 1, v. 7: *Hæbentus in Christo redemptionem... secundum divitiis gratiæ ejus*.

Dixi in utrâque descriptione, *per se et primariò*, quia *secundariò et per accidens* gratia *gratum faciens* aliorum utilitatem promovere potest, Epist. Jacobi cap. 5, v. 16, 1 Joannis cap. 3, v. 21 et 22, etc. Et vice versâ, gratia *gratis data* illius, cui conceditur, salutem potest provehere, si eâ ut par est usus fuerit, Matthæi cap. 25, v. 21. Porro, relatâ descriptio gratiæ *gratum faciens*, quæ Deo immediate unit, et idcirco dignior est gratiâ datâ, quæ Deo *preparatoriâ* dumtaxat, et *mediatâ* conjungit, relatâ; inquam, delincatio gratiæ *gratum faciens* convenit tum habituali cum actuali gratiæ, diverso licet modo; utraque enim animam efficit sanctam *formaliter* nimirùm, si sit gratia habitualis sanctificans, efficienter verò, si sit gratia actualis, aliquo saltem ex his tribus modis: videlicet aut dispositivè, disponendo ad sanctitatem, vel conservativè, sanctitatem conservando, vel *directivè*, dirigendo ad opera salutis meritoria. Quod attinet ad unionem gratiarum gratis datarum vel secum invicem vel cum gratiâ *gratum faciente*, vel gratiæ *gratum facientis* cum gratiis *gratis datis*, docet Apostolus citatò loco unam gratiam gratis datam uni competere, alii alteram, et idèò illas gratias à se invicem sejungì posse. Item docet Christus Matthæi cap. 7, v. 21, gratiam *gratis datam* existere posse sine gratiâ *gratum faciente*. Item constat gratiam *gratum facientem* non esse semper gratiæ *gratis datæ* comitem; justî enim ad aliorum salutem promovendam non semper à Deo mittuntur; quinimò, in ipso Ecclesiæ exordio, omnibus fidelibus non inerat gratia gratis data.

PARTITIO V. — Gratia *gratum faciens* alia habitualis, alia actualis. Habitualis eâ dicitur, quæ impertitur per modum habitûs; sive qualitatis permanentis, et hominem ad vitam æternam disponit et dirigit. Triplex vulgò secernitur, nimirùm gratia sanctificans, sive justum reddens, virtutes infusæ et donâ Spiritus sancti. Gratia habitualis justificans, ea est quæ homo formaliter justus evadit, dum ei quoddam *esse divinum* communicatur, et suo modo divinæ fit particeps naturæ. Designatur Joannis cap. 14, v. 25, 2 Petri cap. 1, v. 4, etc.

Virtutes infusæ illæ sunt quæ propriis naturæ virtutibus obtineri nequeunt, sed à solo Deo animæ instillantur. Distribuantur in theologicas, quæ sunt fides, spes, caritas, de quibus Apostolus 1 Cor. cap. 13, v. ultimo, et morales infusas, quas inter quatuor emineat, idè cardinales nuncupatæ, scilicet iustitia, prudentia, fortitudo et temperantia.

Bona Spiritûs sancti sunt habitus supernaturales, quibus homo propriè preparatur, ut à Spiritu sancto impellatur ad quædam heroica facinora producenda. Septem vulgò computantur, nempe donum sapientiæ, intellectûs, scientiæ, consilii, pietatis, fortitudinis et timoris.

Quatuor prima intellectum afficiunt, tria posteriora voluntatem.

Gratia actualis, quæ et *auxilium* dici solet, ea est quæ per modum actûs, sive motionis transeuntis, qualitatise effluitur infunditur. Anima scilicet per habitualement gratiam, et alios supernaturales habitus infusus potens quidem fit *in actu primo*, ut aiunt, ad supernaturales actus efficiendos, sed ut actu illos eliciat, sive de illâ potentiâ in actum secundum transeat, indiget auxilio speciali ipsam movente ad agendum, et cum ipsâ operante; quod exemplo actuum naturalium aliquatenus illustrari potest; quemadmodum enim causæ secundæ, sive naturales, quæ in Dei substantiâ ubique mirabiliter diffusæ veluti immerguntur, nullum actum naturalis ordinis edere possunt absque generali concursu immediato, aut saltem mediato, quo suprema causa eas de potentiâ ad actum reducat, et eundem actum cum illis saltem mediâtè eliciat; ita multò magis homo non poterit edere actum supernaturalem sine auxilio supernaturali et actuali gratiæ, quo Deus veluti *actuet* liberam ejus voluntatem, faciatque ut supernaturale bonum veli et perficiat, licet ipsi indiderit gratiam sanctificantem, sive quædam fixam formam supernaturalem per quam id possit.

Quid autem sit transiens gratiæ actualis motio, an ipse formaliter vitalis actus indeliberatus, quem excitante Deo animâ eliciat, an quid ipsi præviam, quod illius actûs causa sit, ut censent Thomistæ, nos prorsus ignorare fatemur; neque enim obscura per obscuriora explicare nobis est animus. Porrò, D. Aug. de gratiâ præsertim actuali, quæ ubique in Scripturis depingitur, adversus Pelagianos disserit, eamque ad omnes edendas actiones quæ ad salutem remotè etiam conducunt prorsus necessariam esse ex professo ostendit libris de Gratia Christi.

Non attulimus distinctionem gratiæ habitualis in *primam et secundam*, quia ex se satis innotescit. Gratia scilicet habitualis prima, ea est quæ animam de injustâ justam formaliter efficit... *Habitualis secunda*, quæ animam de justâ justiore formaliter reddit, per augmentum videlicet gratiæ sanctificantis. Rursùm non expendimus cur Deus, qui ut Ens simplicissimum docet semper agit simplicissimo modo, animæ gratiam habitualement infundere voluerit (ipsi enim ad supernaturaliter agendum actualis sufficisset gratia). Præterquam quòd enim id ex dictis satis elucescit, ratio-

nem offert D. Thomas 1-2, q. 110, a. 2, in c.: *Habitualement domini, inquit, à Deo animæ infunditur, quia non est conveniens ut Deus minùs provideat eis quos diligit ad supernaturale bonum habendum quàm creaturis quos diligit ad bonum naturale habendum. Creaturis autem naturalibus sic providet ut non solum moveat eas ad actus naturales, sed etiam largiatur eis formas et virtutes quasdam, quæ sunt principia actuum ut secundum seipsas inclinatur ad ejusmodi actus, et sic motus, quibus à Deo moventur sunt creaturis connaturales et faciles secundum illud Sapientiæ cap. 8: « Dispositio omnia suaviter. » Multò igitur magis illis quos Deus movet ad consequendum bonum æternum, infundit aliquas formas, seu qualitates supernaturales, secundum quas suaviter et prompiè ab ipso moventur ad bonum æternum consequendum, et sic donum gratiæ (habitualis) qualitas quædam est (fixa et permanens).*

PARTITIO VI. — Gratia actualis alia intellectûs, alia voluntatis. Prior consistit in internâ mentis illustratione, quâ Deus intellectui veritates supernaturales credendas, vel supernaturalia bona patrandæ offert et representat.... Posterior in indeliberatâ et immèdiatâ motione, sive inclinatione, quam Deus in voluntate producit, ut eam ad bonum supernaturale diligendum excitet et accendat. Utraque statûs naturæ lapsæ propria est, ut docet D. Augustinus, et concilium Tridentinum ex constanti traditione sess. 6, cap. 5, et canone 5, ubi ait, *Deum tangere cor hominis per Spiritûs sancti illuminationem, et neminem justificari posse sine Spiritûs sancti inspiratione et adiutorio; illuminationem enim ut et inspiratio intellectûs collustrationem, et tactus cordis ut et adiutorium voluntatis motionem designat.*

PARTITIO VII. — Gratia actualis sive intellectûs sive voluntatis, mox descripta, generatim distribuitur in antecedentem, comitantem et subsequentem. Hanc quippe distributionem tradit synodus Tridentina sess. 6, cap. 16, his verbis: *Christus tanquàm caput in membra, et tanquàm vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influit, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur, et sine quâ nullo pacto Deo grata et meritoria esse possent.*

Ad gratiam antecedentem pertinet, aut saltem pertinere potest, gratia quæ dicitur *præveniens, excitans, vocans, inspirans*, imò et *operans*; hæc enim gratia describi potest: *Momentanea illustratio intellectûs, et notio voluntatis, quæ Deus in nobis sine nobis efficit, ut scilicet benè velimus, et benè agamus.* Etenim D. Aug. concione 1 in Psalmum 53, n. 16, prævenientem gratiam vocat *excitantem*: *Deus meus, inquit, misericordia ejus præveniet me; non enim prior ad te esurrexisti, sed tu ad me excitandum venisti;* et libro de Gratia et libero Arbitrio cap. 17, n. 33, dicit, gratiam operantem eam esse per quam Deus *ut velimus operatur incipiens, et ut velimus sine nobis operatur.* Dixi, *quæ Deus in nobis sine nobis efficit*; quæ non significant Deum se solo hos producere motus quasi nullo modo activè concurramus; quis enim nesciat actum vitalem, qualis est illustratio intellectûs, et inclinatio voluntatis, à

propriã vitali potentiã necessariè elici? Sensus ergo est, hæc in nobis fieri sine nobis liberè concurrentibus, quia isti motus, sive actus, sunt indeliberati. Dixi etiam, *ut benè velimus, et benè agamus*, quia D. Augustinus dicendo universim, Deum per gratiam operantem *efficere ut velinus*, videtur gratiam operantem non restrinxisse ad solam primam bonam voluntatem, id est, conversionis desiderium, sed eam quoque extendisse ad eam actualem gratiam, quã movemur ad perseverandum in gratiã jam acceptã, cum in primis libro de Correctione et Gratiã, cap. 11, doceat esse in nobis per gratiam operantem *non solum posse quod volumus, sed etiam velle quod possumus*.

Ad gratiam concomitantem revocatur, aut revocari potest, gratia dicta *cooperans, dirigens, gubernans, protegens, adjuvans*; hæc enim describi potest: *Inspiratio, sive concursus supernaturalis, quo Deus nobiscum concurrat ad omnes et singulos actus supernaturalis ac liberos*. Etenim D. Aug., citato capite 17 libri de Gratiã et libero Arbitrio, dicit gratiam cooperantem eam esse gratiam, *per quam Deus volentibus cooperatur perficiens*; quod sanè idem est ac si dixisset, *per quam Deus cum volumus, et sic volumus, ut faciamus nobiscum cooperatur*. Et verò, hæc tradit Apostolus 1 Cor. cap. 15, v. 40, quem textum expendens D. Aug. lib. de Gratiã et libero Arbitrio cap. 5, n. 12, dixit: *Ne ipsa voluntas sine gratiã Dei putetur aliquid posse, continuo cum dixisset, gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi, » subjunxit: Non ego autem, sed gratia Dei mecum, id est, non solus; sed gratia Dei mecum, ac per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo*.

Dixit, *ad omnes et singulos actus*; nullus enim excipiendus est actus supernaturalis liber, nequidem parva et invalida voluntas, quem nonnulli immeritò excipiunt. Scilicet D. Augustinus gratiam cooperantem firmè duntaxat voluntati non illigavit; quinimò eam cuilibet bonæ voluntati supernaturali liberæ annexuit. Ad gratiam subsequentem reduci, aut reduci potest, gratia nuncupata *confirmans et consummans*; etenim describi potest: *influsus sive concursus supernaturalis, quo Deus voluntatem prævenienti, sive excitanti gratiã cum Dei auxilio jam consentientem corroborat, ut in bono proposito permaneat, et fortis in actibus, quibus perficiatur, erumpat*. Etenim hæc ex Scripturis passim tradere videntur Patres: *prævenit Deus*, inquit D. Augustinus libro de Naturã et Gratiã, cap. 31, n. 35, *ut vocemur, subsequetur ut glorificemur, prævenit ut vivamus, subsequetur ut cum illo semper vivamus, quia sine illo nihil possumus facere*.

Magistrum sequitur Fulgentius. *Prævenit (Deus) inquit lib. 1 ad Monimum cap. 11, impium, ut fiat justus, subsequitur justum ne fiat impius. Prævenit cæcum, ut lumen..... donet, subsequitur videntem, ut lumen quod contulit servet. Prævenit elisum ut surgat, subsequitur elevatum ne cadat. Prævenit donans..... bonam voluntatem, subsequitur benè volentem operando in illo boni operis facultatem*. Concinit D. Gregorius Magnus homiliã 9 super Ezechielem in hæc verba (cap. 2 Pro-

phetæ): *« Ingressus est in me Spiritus: » Mala vestra, inquit, solummodo vestra sunt; bona autem vestra, et omnipotentis Dei sunt, et vestra, quia ipse inspirando nos prævenit ut velimus, quia adjuvando subsequitur, ne inaniter velimus, sed possumus implere quæ volumus. Præveniente ergo gratiã, et bonã voluntate subsequente, hoc quod omnipotentis Dei donum est, fit meritum nostrum. Cæterùm, omnes illæ gratiæ actualis distinctiones ad duas universim revocari possunt, nimirum ad operantem vel cooperantem; omnis enim inspiratio, quã Deus nos ad supernaturale bonum movet, aut est in nobis sine nobis, et sic est gratia operans, aut in nobis et nobiscum, et sic est gratia cooperans.*

Enumeratas gratiæ divisiones vulgò admittunt theologî; et circa earum notionem mirè inter se dissident; quã ex causã quiddam modò diximus de gratiã operante, cooperante et subsequente, per modum dubitationis proposuimus, nullam prorsus amplectentem sententiam. Etenim Thomistæ universim partiuntur gratiam voluntatis in *excitantem et adjuvantem*. Utraque semper prævenit voluntatem; excitans enim quæ eadem est ac *sufficiens*, unicè destinatur ad suscitandum in intellectu et voluntate indeliberatos actus, quibus homo ad conversionem allicitur.... Adjuvans, quæ non differt ab efficaci, facit ut voluntas indeliberatis illis motibus sese morigeram præstet, et conversionem reipsa appetat. Idem Thomistæ gratiam adjuvantem subdividunt in *operantem et cooperantem*; operans producit primum liberum ac supernaturalem voluntatis motum, ad quem voluntas sese moraliter non inflectit, sive per prævium motum deliberatum, sed à solo Deo impulsã est, quod illustrari dicunt exemplo Sauli, qui liberum suum Christo obediendi actum primum emisit his verbis: *Domine, quid me vis facere?* Actuum cap. 9. Cooperans, quam et *subsequentem* suo sensu nuncupant, est illa quæ voluntatem postea impellit ad pietatis opera, quæ primum bonum, et liberum voluntatis actum sequuntur, v. g., ad eximios pietatis actus quos Saulus post primum suum obedientiæ actum edidit.

Celebris Norisius, et alii nonnulli, autumant gratiam operantem et cooperantem naturã quidem inter se distingui, sed gratiam operantem reipsã non differre à præveniente, excitante et sufficiente, et cooperantem à subsequente, adjuvante et efficaci, quia duæ illæ gratiæ species his donantur nominibus ob variam ingenitam vim et virtutem.

Gamacheus et alii censent 1°: Gratiam operantem, prævenientem et excitantem, eandem naturã gratiam esse, indeliberatam scilicet mentis illustrationem et voluntatis motionem..... 2° Gratiam cooperantem, subsequentem et adjuvantem, eandem omninò esse gratiam, concursum nimirum supernaturalem, quo Deus cum homine agit. Unde in hoc cum Norisio et aliis commemoratis auctoribus consentiunt, quòd gratia operans et gratia cooperans duæ sint gratiæ species realiter distinctæ. Verùm in eo discrepant, quòd voluntint solam gratiam operantem subdividendam esse in subicientem et efficacem.

Alii gratiam voluntatis dividunt in tres species, quarum prima vocatur gratia operans, preveniens et excitans..... Secunda cooperans concomitans, et adjuvans..... Tertia, subsequens. Hanc opinionem exposuimus.

Ludovicus Molina et ejus vulgò sectatores gratiam operantem, prevenientem, excitantem, cooperantem, concomitantem et subsequentem, et idè ipsam sufficientem et efficacem inter se, non entitate, sed solà consideratione discrepare sentiunt. Scilicet opinantur gratiam essentialiter consistere in indeliberatis intellectus et voluntatis affectionibus. Unde idem entitative motus indeliberatus dicitur, gratia operans, quia Deus illum in nobis sine nobis liberè cooperantibus producit; preveniens, quia liberum voluntatis consensum præcedit; excitans, quia suavitùs allicit voluntatem; sufficiens, quia voluntas cum illo potest agere vel non agere. Pariter idem ille indeliberatus motus, qui, ut diximus, est vitalis animæ actus, vocatur gratia cooperans, concomitans, subsequens et efficax, quia suo in liberum voluntatis consensum influxu cooperatur voluntati, et ipsam ad consentiendum moraliter inflectit. Nonnulli tamen cum Suarezio hoc systema ingeniosè emollire et restringere conati sunt dicendo, gratiam efficacem eandem quidem naturà esse cum sufficiente, sed nihilominùs efficacem præstare ratione doni et beneficii, gratiæ merè operanti et sufficienti, quatenus scilicet efficax, non sufficiens, opportunitis in circumstantiis infunditur.

PARTITIO VIII. — Gratia antecedens, sive preveniens, operans, sive excitans, alia sufficiens, alia efficax. Hæc est insignior partitio, cujus occasione tot in scholâ exorta sunt dissidia. De utràque gratiâ in secundo et tertio libris disseremus.

Hic observasse sufficiat gratiam purè et strictè sufficientem, quatenus nempe adversa est efficaci, illam esse quæ realem et expeditam impertit voluntati potentiam ad adversam licet et nunc stimulantem concupiscentiam vincendam et bonum supernaturale agendum, eum quò tamen voluntas non operatur. E converso, gratia efficax, quatenus sufficienti contraria est, ea reputatur quæ suum effectum certò et infallibiliter semper obtinet. Si effectus semper et certò oritur ex ingenità ipsius gratiæ virtutè, vocatur ex sese et ab intrinseco efficax; si ex convenientiâ circumstantiarum, dicitur congrua; si ex prævisione Dei, appellatur efficax ob eventum.

Gratia efficax iterùm distribuitur in efficacem in actu primo, et efficacem in actu secundo; item sufficiens in proximè et remotè duntaxat sufficientem. Verùm de his postea fusiùs.

PARTITIO ULTIMA. — D. Aug. libro de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 8, n. 20, gratiam partitus est in gratiam tantummodò, sive unicè, et gratiam pro gratiâ; ibidem enim ait: « Si vita nostra nihil aliud est quàm Dei gratia, sine dubio et vita æterna, quæ bonæ vitæ redditur, Dei gratia est, et ipsa enim gratis datur, quia gratis data est illa cui datur; sed illa cui datur tantummodò gratia est; hæc autem quæ illi datur, quoniam premium ejus est, gratia est pro gratiâ, tanquàm mer-

ces pro justitiâ. » Igitur gratia tantummodò sive simpliciter ea est quam Deus ex Christi meritis confert, sine ullo ex parte hominum prævio merito, etiam ex gratiâ..... Gratia verò pro gratiâ ea est quæ conceditur propter meritam antecedens, quod ex ipsâ gratiâ exurgit; talis cœlestis gloria, sive, ut loquitur S. doctor, vita æterna, quæ simul est premium sive merces et gratia, quia merces meritis redditur, gratia quia illa merita ex gratiâ emanant. Hinc D. Aug. epist. 194 ad Sixtum, alias 105, cap. 5, n. 19, dixit: *Cùm Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronat quàm munera sua.*

His ad rerum tractandarum notitiâ delibatis, sit

Libri primus.

DE GRATIÆ NECESSITATE.

Exponendum utrùm gratia necessaria sit in diversis hominis statibus. Idè sequentia recogita.

Status, ut hic sumitur, est certa quædam hominis sors relativè ad finem ultimum. Alius termini, proprius patriæ incolarum, alius viæ, proprius mortalium ad terminum aspirantium; alius qui existit, status scilicet Adæ, sive naturæ innocentis, et status naturæ lapsæ et reparatæ, in quo versamur; alius merè sensibilis, ut status naturæ integræ, in quo homo sine peccato et gratiâ dirigente ad finem supernaturalem cum quodam subsidio naturalis ordinis, indebitò tamen exigentiæ naturæ, immunis fuisset ab insultu appetitùs sensitivi adversùs rationem... Item status naturæ puræ, et status naturæ lapsæ, et nullo remedio à Deo reparatæ.

Qui in merè possibilium regionem evolvant, in fragili conjecturarum nido cognoscere solent. Idcirco certi et veri amore accensi brevem de necessitate gratiæ in statu tantùm naturæ innocentis, et naturæ lapsæ et reparatæ instituemus sermonem.

CAPUT PRIMUM.

De necessitate gratiæ in statu naturæ innocentis.

Tria præsertim hic sese offerunt; an Adam primitivus justitiam et dona ipsi annexa acceperit... An hæc beneficia insonitò homini essent debita... An et quâ gratiâ indiguerit insonis Adam ad benè agendum et perseverandum.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Adam cum justitiâ originali et donis ei affixis creatus fuerit?

Inficiati sunt olim Pelagiani, et hodiè inficiantur Sociniani, etc., prætendentes hominem jam nasci qualis initio creatus fuerat, sine peccato et gratiâ.

CONCLUSIO. — Adam originali justitiâ fuit exornatus, saltem ante peccatum.

Est de fide, ut patet ex concilio Tridentino sess. 5, de peccato originali can. 1. Ibi enim definit Adam ante peccatum justitiam habuisse; sed fidem non tangit, quatenus innuit aut supponit Adam ab initio creationis justitiâ supernaturali refusuisse, nonnulli

enim theologî censent ipsum primitus fuisse efformatum cum rectitudine merè naturali. Probatur. Præcipue justitiæ originalis dotes erant, gratia sanctificans, sufficiens rerum notitia, appetitûs submissio, corporis immortalitas, etc. At his donatus fuit Adam; ergo.

Prob. minor per partes. 1° Gratia sanctificante decoratus est; eum enim Deus *rectam* fecit, ut dicitur Ecclesiastæ cap. 7; sed hæc rectitudo fuit supernaturalis; id enim suggerere videtur Apostolus, cum Epistolâ ad Ephesios cap. 4, v. 24, eam comparat cum ipsâ justitiâ et sanctitate quæ per Christi merita acquiritur. Aliunde, D. Augustinus id adversus Pelagianos passim asserit. Saltem aureo libro de Correctione et Gratiâ cap. 6, n. 9, locum Ecclesiasticis de gratiâ sanctificante exponit. 2° Sufficiens rerum notitiâ fuit informatus, Ecclesiastici cap. 17, v. 5 et 6. Unde D. Aug. lib. 5 Operis Imperfecti contra Julianum, cap. 4, dicit in Adam *excellentissimam fuisse sapientiam*. 3° Appetitûs inferioris adversus rationem impetum nunquam expertus est, imò ejus corpus animæ perfectè famulabatur, ut passim tradit D. Augustinus. 4° Corporis immortalitate gaudebat, et morborum aliarumque molestiarum omnino expertus fuit, Genesis cap. 2, v. 17, Sapientiæ cap. 2, v. 24, Rom. cap. 5, v. 12; quæ loca sic intellexit conc. Trid. sess. 5, can. 1 et 2, post antiqua concilia adversus Pelagianos et Semipelagianos habita. Ea etiam sic exposuit D. Aug. v. 9, lib. 6 de Genesi ad litteram, cap. 25, n. 56, ubi ait *Adam mortalem fuisse conditione corporis animatis, immortalem autem beneficio Conditoris*, et Deum istud beneficium ipsi contulisse *per signam vitæ, non per constitutionem naturæ*. Licet autem in libris de Genesi ad litteram *plura quæsierit, quàm inveniret*, ut ipse loquitur in Retractionibus, in libris tamen sub vitæ finem conscriptis idem repetit, v. g., lib. 4 de Civitate Dei cap. 26; quo in capite insignes et mirabiles Adæ in paradiso prærogativas luculentissimè refert et describit.

D. Augustinus censuisse videtur, Adam prius creatum fuisse *ad imaginem Dei secundum naturalia*, subinde *ad similitudinem Dei secundum supernaturalia*. Verùm, si hæc commemoratis theologis favent (possunt enim exponi de prioritate rationis, originis, ac naturæ, non de prioritate temporis), saltem hæreticis non favent.

ARTICULUS II.

An justitia originalis, et dona ipsi affixa insoniti homini debita fuerint, et idè ejus naturæ appendices sint reputanda?

Hæc quæstio, si non est eadem, saltem intimè connexa est cum quæstione de possibilitate statûs naturæ puræ. Majoris tamen claritatis causâ eas seorsim tractabimus.

§ 1. *Utrum justitia originalis, et alia dona recensita Adæ innocenti debita fuerint, et idè naturalia reputanda sint?*

QUESTIONIS SENSUS ET CARD. — Non queritur

utrum beneficia Adæ primitus collata naturalia dici possint hoc sensu quòd illa vel ab ortu habuerit, vel ejus naturam perfecterint, vel suppositâ gratiâ Dei voluntate ejus naturæ sint impressa; quis enim hæc in dubium revocet?

Non queritur etiam utrum Deus illa dona impertiverit ex convenientiâ, vel decentiâ, etiam ex attributis suis oriente; hanc enim opinionem vulgò tenebat Augustiniani, inprimis doctissimus cardinalis Norisius. *Hæc duo distinguenda sunt*, inquit, Vindiciarum cap. 5 paragrapho 2, *concupiscentiæ subjectionem datam* (esse) *primo homini ex exigentiâ rei creatæ, vel ex parâ putâ decentiâ; primum enim negatur, alterum à nobis asseritur; et hoc patet ex Augustino scribente lib. 3 contra Julianum cap. 11: « In naturâ hominis ante peccatum « pacem decebat esse, non bellum. »* Hanc autem nobilissimæ scholæ sententiam censurâ adversus Baium latâ fuisse proscriptionem asserere non minus falsum foret quàm temerarium, ut ex dicendis elucescit. Queritur ergo præcisè, an Deus illa dona concedere debuerit, aut quia id absolutè exigebant attributa sua, aut quia fluebant ex naturâ humanæ principii, vel ex necessariâ naturæ exigentiâ.

ERRONES. — Lutherus in caput 3 Genesios, cui favit Calvinus lib. 4 Instit. cap. 15, docuit, *justitiam originalem tam fuisse Adæ naturalem quàm usum visûs; et idè eâ per peccatum perditâ non mansisse integra naturalia, ut delirant Scholastici*.

Michael Baius, doctor Lovaniensis, commemoratam Lutheri doctrinam (ut suum de strictè dictâ charitate, qui solus est rector creature rationalis amor, et ipsa concupiscentiæ substantiâ, seu speciè, quæ essentialiter viliosa est, staret systema), relatum, inquam, Lutheri doctrinam expressit, vel saltem ab eâ multum non recessit propositionibus 22, 24, 25, 27, 79 et 80, inter proscriptas à Pio V, anno 1567, Gregorio XIII, anno 1579, et Urbano VIII anno 1641; reduci possunt ad vigesimam septimam, quæ sic se habet (in historiâ Baianismi P. Duchesne Duaci typis mandatâ anno 1751, quam solum citabimus): *Integritas primæ creationis non fuit indebita naturæ humanæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio*.

Jansenius Yprensis commemoratam Baii systema ut ingeniosius et solertiùs defenderet docuit justitiam originalem dici posse *supernaturalem, et naturalem, indebitam, et debitam, sub diverso respectu; supernaturalem et indebitam*, quia non erat debita personæ, sive meritis Adæ; *naturalem et debitam*, quia erat debita naturæ, sive exigentiæ naturæ Adæ. Hæc consignavit lib. 4 de Statu naturæ puræ, capitibus præsertim 17, 18, et ultimo. Unde in mente Jansenii relatæ Baii assertiones idè tantum damnatæ sunt, quia videbantur enuntiare justitiam originalem debitam fuisse *personæ Adæ*, et hoc sensu non fuisse supernaturalem. Verùm deceptus fuit, si non decipere voluit vir eruditus et sagacissimus. Baius enim per gratiam, sive supernaturale et indebitum donum, cum theologorum cloro intellexit donum non solum *debitum personæ*, sed

etiam omne debitum, omnem exigentiam naturæ excludens.

Auctor centum et unius propositionum ab universâ Ecclesiâ proscriptarum, Baii et Yprensis systematis maximè retinens, illud consignavit in suis observationibus moralibus. *Gratia Adami*, inquit propositione 34, non producebat nisi merita humana; iterum propositione 35: *Gratia Adami est sequela creationis, et erat debita naturæ sanæ et integræ.*

Conclusat inter Baii et Yprensis sectatores quotquot eorum systema optimè intelligunt.

CONCLUSIO. — Justitia originalis et ipsi annexa dona Adæ primitiis impertita verè supernaturalia fuerunt, et ideò citra necessariam saltem naturæ sanæ et integræ exigentiam.

Prob. 1° ex Scripturâ et Patribus, Augustino præsertim ad cuius tribunal provocant Augustini. Justitia originalis, ut diximus, complectebatur gratiam sanctificantem, concupiscentiæ carentiam, corporis immortalitatem, etc. Sed hæc singula verè fuerunt supernaturalia bona naturali hominis constitutioni prorsus indebita. Enimverò, quid, quæso, gratia sanctificans Adæ et nobis in præsentî ordine concessa? Quinam mirabiles ejus effectus, sive dotis? Augustinus, *Enchiridion* cap. 93, n. 24, asserit, *sanctos in æternâ vitâ plenius cognituros esse quid boni eis (in terris) contulerit gratia*. Interea docet Scriptura eam hominem reipsâ efficere *filium Dei*, 1 Joannis cap. 3, et quodammodò *divinæ consortem naturæ*, 2 Petri cap. 1. Unde D. Augustinus, libro de *Gratiâ Christi* contra Pelagium, cap. 12, n. 13, dicit hominem per gratiam ad summam perfectionem glorificationemque perducî. Sed donum tam sublimis ordinis, tantæque efficacîe evidenter superat exigentiam et debitum creaturæ rationalis. Unde Scriptura, ipso citato Joannis loco, et Patres illud exhibent velut *maximum et pretiosum*, et velut *immensam* ex parte Dei *charitatem*. Deinde Scriptura et Patres beneficium Adæ à Deo in ortu præstitum vocant *gratiam*. Sed, inquit Aug. sermone 26 de verbis Psalmi 94 et Apostoli, aliàs de verbis Apostoli 11, cap. 13, n. 14, *non gratis datur quod ex debito redditur*; quæ ex causâ D. Thomas ante laudatus 1-2, q. 110, a. 2, in c., quem Yprensis velut Augustinum magnè ex parte contractum commendat, dicit gratiam esse *gratuitæ Dei voluntatis effectum*... Item concupiscentiæ subjectio, quâ in creatione politus est Adam, ejus naturæ debita non fuit. Etenim Aug. lib. 2 de peccat. Meritis et Remissione cap. 23, n. 37, dicit obedientiam appetitûs sensitivi rationi *primum fuisse justitiæ Adami effectum*, et lib. 4 contra Julianum cap. ultimo, n. 82, eandem obedientiam, sive subjectionem, vocat *magnam gratiam*; sed *primus effectus* gratiæ sanctificantis non minùs est supernaturalis quàm gratia sanctificans, et *magna gratia* non potest dici homini *debita* et *connaturalis*. Præterea, quis genuinam Augustini super hoc sententiam meliùs cognovit quàm Henricus Norisius, quem Yprensis defensores impensè (et meritò quidem) extollere consueverunt? At hîc loco ante adducto rationem censuræ 27 Baii

propositionis afferens explodit vanam distinctionem Yprensis, debiti nempe personæ, et debiti naturæ: Scio, inquit, Augustinum lib. 2 de peccatorum Meritis et Remissione cap. 22 (n. 56), hæc scribere de primis parentibus: *Quamvis corpus animale gestarent, nihil inobediens in illo adversum se moveri sentiebant. Facebat quippe hoc ordo justitiæ, ut quia eorum anima sumulum corpus à Domino acceperat, sicut ipsa eadem à Domino suo, ita illi corpus obediret, atque exhiberet vitæ illi congruum sine ullâ resistantiâ famulatum.* Ubi nomine justitiæ non rigorosum debitum in naturâ humanâ fundatum intellexit (Augustinus) sed ex decenteriâ solius Creatoris derivatum. Denique D. Thomas 1. p., q. 95, a. 1, in c., novatorum dogma refellit: *Manifestum est, inquit (nota illam vocem) subjectionem corporis (Adæ) ad animam... non fuisse naturalem; alioquin post peccatum mansisset, cum etiam in demonibus dona naturalia post peccatum permanerint.* Item corporis Adæ immortalitas ipsius naturæ appendix non fuit: *Adam enim (ut ante dicebat Augustinus) mortalis fuit conditione corporis animalis, immortalis beneficio Conditoris.* Idem dicendum de defectu aliorum malorum corporis Adæ; innocentem enim eis obnoxium esse posse ostendunt exempla Christi, et B. Virginis. Hinc meritò damnata est hæc Baii assertio numero 79: *Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis ejus conditio*; item ejusdem propositiones 75 et 74, quæ ferunt solum solum affligi posse; ac tandem ista 70 inter centum et unam: *Nunquam Deus affligit innocentes, et afflictiones semper servant vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem.*

Probatur 2° ex universæ Ecclesiæ judicio adversus commemoratas Baii et auctoris centum et unius propositionum assertiones. Ubi notandum est Ecclesiam damnando propositiones 34 et 35 ultimi auctoris, consequenter damnasse distinctionem debiti personæ, et debiti naturæ, quâ Yprensis eludere conatus est censuram Pii V adversus Baium. Ultimus enim ille auctor Yprensis sensum incubiè expressit.

Jansenius suum de justitiæ originali *connaturalitate* systema isto stabilire nititur principio, charitatem strictè dictam solum esse virtutem, etiam naturalem, et ideò quemlibet creaturæ rationalis amorem ab illâ charitate diversum essentialiter esse vitiosum, proindeque nullam creaturam rationalem ab omnipotente Deo sine charitatis amore condî posse; quod principium postea confutabimus. Quare hîc sufficiat quædam in antecessum emittere solutionum principia, tum ut Janseniani dogmatis latibula magis reserentur, cum ut illius fundamenta concutiantur.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Gratia strictè sumpta, quæ Jansenio dicente sola est charitas propriè dicta, aut illius inspiratio, ex parte Dei excludit debitum absolutum, non hypotheticum, cum Deus decretis et promissis stare teneatur. Hoc autem Yprensi non favet; gratiæ enim originalis debitum et connaturalitatem deducit, non ex solis Dei attributis, sed ex naturæ humanæ exigentiâ, et integritate. Unde vult

illius justitiæ privatione naturam videri sicut vitiatur corpus incomposita membrorum concinnatione.

Secundum. Creatura rationalis condi non potest sine aliquo Dei amore. Verum amor ille non est amor castus et supernaturalis; ipso enim dicente Yprensi, fundatur *in integritate et exigentiâ naturæ*; quod verò est verò supernaturale totius naturæ vires et exigentiam superat. Quamobrem Augustini testimonia quæ coarcevat Yprensis ut probet illum amorem esse *castum et supernaturalem*, ejus systemati non favent. Disserit enim S. doctor de præsentis statûs amore ex cuius *supernaturalitate* erui nequit supernaturalitas alterius statûs.

Tertium. Hoc est in presenti quæstione Yprensis principium: *Amor naturæ innocentis castus fuit et supernaturalis quia licet non excluderet debitum naturæ, tamen exclusit debitum personæ*. At principium istud aut intelligi non potest, aut secum non coheret; quomodo enim quod naturæ debetur, quod est integralis naturæ perfectio, potest efficere amorem supernaturalem? etc.

Quartum. Frequens D. Augustini effatum, *charitatis defectus vitium est naturæ*, Yprensi non favet; verum quippe est 1°, si *charitas* idem sonat ac *rectus et honestus amor*; amor enim iste est naturale animæ bonum, cujus idem, aut saltem ad illud obtinendum mediû privato, esset naturæ vitium. Hoc sensu charitatem interdum accepisse S. doctorem infra probabimus... 2° Si *charitas* significat *castum et supernaturalem amorem*, verum est relativè ad præsentem statum, in quo supposita gratuitâ Dei ordinatione natura illo amore accendi debet; falsum è converso relativè ad naturam innocentem fini supernaturali non destinatam. Notum autem est D. Augustinum plerumque charitatem spectasse sub primo respectu, et nunquam intendisse defectum amoris casti vitare posse naturam innocentem ad finem supernaturalem non elevatam, cum passim doceat justitiam originalem Adæ concessam insigne fuisse Creatoris beneficium.

Quintum. Famosum Augustini testimonium lib. 3 contra Julianum cap. 11, n. 23: *In naturâ hominis ante peccatum pacem decebat esse, non bellum*, quod in suæ opinionis patrocinium adducit Norisius, potest significare decentiam emanantem ex decreto Dei de manifestando in primo homine quid posset liberum arbitrium. Quidquid sit, textus ille Yprensi non favet, ut et opinio Norisii; omne enim quod decere videtur agere non tenetur Deus, et aliunde celebris iste theologus magis loquitur de decentiâ oriente ex divinis attributis; quam ex naturali hominis constitutione super quam Jansenius suum dogma fundare nititur.

Sextum. Citatum Augustini pronuntiatum lib. 2 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 22, n. 56, *justitiæ ordinem* effecisse ut primus homo sine concupiscentiâ conderetur, quod exponit Norisius de debito *decentiæ ex parte solius Creatoris*, non autem necessitati ex parte naturæ humanæ, hoc, inquam, pronuntia-

tum videtur intelligendum, non de debito rigoroso, aut etiam decenti in naturâ humanâ divinis attributis fundato, sed de ordine justitiæ originalis, quâ Deus insigni benevolentia primos parentes donaverat; id enim ex contextu Augustini videtur elucere, in quo describit justitiæ originalis effectus et ordinem.

§ 2. Quid sentiendum de statu qui dicitur naturæ puræ?

Status naturæ puræ is est, in quo homo nullo dono supernaturali insignitus, nullo coinquinatus peccato, cum propriis naturæ perfectionibus et imperfectionibus ercaetur, subditus idecirco ignorantia, concupiscentiæ, morbis, morti, etc. Pelagium et ejus asseclas hujus statûs extantiam propugnantes confutavit Augustinus in operibus præsertim adversus Julianum. Unde quaeritur tantum an sit possibilis.

Ennones. — Retulimus errores Lutheri, Baii Yprensis, et observationum moralium in novum Testamentum architecti circa justitiæ originalis *naturalitatem*. Illi ideò totis viribus impugnaverunt statûs naturæ puræ possibilitatem. Deus, inquit Baius propositione 56, *non potuisset ab initio talem creare hominem qualis nunc nascitur*. Verum Jansenius Yprensis hujus statûs possibilitatem præ cæteris impetivit editis in eam tribus integris libris, et quidem prolixioribus. Censuit scilicet vir acutus ab istâ quæstione quasi à radice et fundamento pendere suum de concupiscentiâ, sive terrenâ delectatione relativè victrici, et peccati originalis essentiam constituente, systema.

OPINIONES. — Nonnulli theologi statûs naturæ puræ possibilitati *quoad viam*, ut à summis pontificibus statutum est, addicti, illum *quoad terminum per accidens* possibilem non esse existimant, quia naturalis beatitudo ipsis non videtur vera beatitudo. Hæc opinio, quam, pro nostro instituto, intactam relinquimus, fortassis conducere potest ad diluenda argumenta quibus Yprensis in libris de Statu naturæ puræ ex Augustino probare aggreditur hominem in quocumque statu nonnisi ad supernaturalem felicitatem posse destinari.

Doctissimus cardinalis Norisius Vindictiarum cap. 3, postquam dixit paragrapho secundo *falsum esse subjectionem concupiscentiæ non fuisse ex dono Creatoris, sed ex exigentiâ naturali humanæ substantiæ*, paragrapho tertio expendens censuram 56 propositionis Baii cum Gregorio Ariminensi hæc repernit: *Deus non potest de justitiâ que potest de potentia: ita nulla est impossibilitas Judam in cælum trahi, sed id contra justitiam Dei est; quare licet sit possibile potentia, non est possibile justitiæ condâ hominem, qualis modò nascitur; in priori verò tantum sensu qui negat eum damnatâ Baii propositione sentit*. Paulò ante dixerat: *Quod ex amore erga homines, et suâ ipsius bonitate nunquam Deum facturum esse* (nepe hominis creationem cum tantis miseris quibus obnoxii sumus) *Bellarminus docuit* lib. 6 de Amissione

gratia et Statu peccati, cap. 15; id Augustinus cum tot Patribus (quos ante citaverat) ex Dei iustitia fieri non posse affirmavit.

Ex his patet existimasse Norisium statum naturæ puræ ex parte Dei bonitatis, sapientiæ, iustitiæ, etc., repugnare, licet non repugnet ex parte Dei potentia absolutè et solitariè consideratæ. Concinnat vulgò alii Augustiniani; P. Bernenc, doctor Sorbonicus, in opere Lugduni impresso annu 1768, duobus tomis in octavo comprehenso cui titulus: *Systema Augustinianum de divinâ gratiâ excerptum ex operibus R. R. P. P. Fulgentii Bellelli, et Laurentii Berti Ordinis Eremitarum S. Augustini*, tom. 1, q. 10, hæc habet: *Statum naturæ puræ, quem de facto existentem dogmatizabant Pelagiani, plurimi scholastici possibilem affirmant, tametsi de facto existentem negent. Contendimus nos (Augustiniani) impossibilem esse non quidem absolutè in se, et ratione omnipotentia divini, sed ex quiddam decentiâ, quatenus infinita Dei bonitati, iustitiæ et sapientiæ minus congruit.*

Hæc opinio, quæ magis subtiliter, quam scitè excogitata videtur, hucusque ab Ecclesiâ damnata non fuit saltem expressè et formaliter. Hoc autem præ adversâ habet commodum quod ipsâ peccati originalis adversus incredulos dogma ex ratione feliciter comprobatur. Cæterùm, videtur auxiliarem opem ferre Yprensi qui libenter fateritur statum naturæ puræ esse possibilem ex parte omnipotentia Dei, si sit impossibilis ex parte ejus sapientiæ et iustitiæ. Quare sit

CONCLUSIO. — Status naturæ puræ possibilis est saltem quoad viam.

Ita ferunt commemoratæ Constitutiones Pii V, Gregorii XII et Urbani VIII, quibus inter alias relata propositio 56 Baii fuit damnata.

Jansenius, lib. 3 de Statu naturæ puræ, cap. 22, Constitutiones Pii V et Gregorii XIII sibi objiciens exclamat: *Hæreo, fateor, quia apostolica Sedis auctoritas Catholicis omnibus tanquam obedientia filiis (hæc imprimè observa) veneranda est.* Deinde confugit ad consuetam responsionem, oppositam scilicet Augustini doctrinam ab eadem Sede per plura secula approbatam esse. Ut ergo sancta Sedes secum consentiat, reponit prefatam Baii assertionem, ut et alias, proscriptam tantùm esse ut *turbas excitantem*. Verùm vir eruditus ibidem satis innuit hanc solutionem potius esse effugium quam solutionem, eum *atiam quærere permittat*, ut mirum sit eam de novo ab ejus sectatoribus obtinensam fuisse.

Iis perperasis, quæ de originali iustitiæ supernaturalitate diximus assertio nostra probata manet et stabilis; eam nihilominus novis, quantum fieri poterit, astruimus momentis, quia Yprensis illam specialiter impugnavit.

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex D. Augustino.* D. Augustinus censuisse videtur hominem talem omninò conditi non potuisse qualis nunc nascitur; alias ejus argumenta pro asserenda avità maculâ adversus Pelagianos ex nostris miseris et Dei in iis intelligendis inju-

stitiâ petita manifestâ principii petitione laborarent, quemadmodum in primâ parte ostendimus. Hinc in censurâ commemoratæ 56 Baii propositionis vox *quasi* non omnimodam, sive gradualem, sed specificam duntaxat sive substantialem qualitatem videtur denotare. Cùm S. doctor perquam sollicitus fuerit de refellendis Pelagianis qui initio saltem effutiebant præsentem statum esse ipsum naturæ puræ statum, mirum sanè non est quòd pauca admodum de istius status possibilitate dixerit, et quòd tam multa ipsis in speciem opposita protulerit; quinimò, id, si non contigisset mirum profectò esset, eum inprimis S. doctori res esset cum viris, Juliano præsertim, acris ingenii, et subtilioris dialecticæ; quibus aliquid concedere fuisset periculosum. Ad hæc si attendere voluisset Yprensis, naturæ puræ possibilitatem inter dogmata pelagiana fortassis non recensuisset. Nihilominus S. doctor, ubi exigit institutum, hanc possibilitatem non obscurè asseruit. Etenim 1° iustitiam originale (id est, gratiam sanctificantem, immunitatem à concupiscentiâ, morte, morbis et aliis miseris) quâ initio donatus fuit Adam, vocat *magnam gratiam*, ut in precedentis quæstionis discussione ostendimus; hæc ergo dotes eidem Adæ indebitas fuisse credidit, etiam quatenus fuit homo; insulsa quippe est Yprensis exceptio, illas nimirum dotes fuisse debitas non quidem *Adæ meritis*, sed *ejus naturæ*, quasi Adam in ipso creationis suæ momento mereri potuisset! 2° S. doctor supponit, in ipsis libris quos sub vitæ finem adversus Pelagianos edidit, Deum potuisse hominem in eo constituere statu, in quo supernaturali gratiâ non indignisset, sed naturali tantùm. Etenim libro de Correctione et Gratiâ, cap. 11, n. 32, hæc habet: *Si hoc adjutorium (sine quo) vel Angelo, vel homini, cum primùm facti sunt, defuisset, quoniam non talis facta erat natura ut sine divino adjutorio posset manere si vellet, non utique suâ culpâ occidissent; adjutorium quippe defuisset sine quo manere non possent.* Hæc sanè observatio, quoniam non talis facta erat natura ut sine divino adjutorio posset manere si vellet, insulsa foret, vel inconcinna et præpostera, si in quolibet statu possibili gratiâ supernaturalis homini ut Deo inhærere posset, fuisset necessaria. 3° Licet doctissimus cardinalis Norisius Vindiciarum capite 3, paragrapho secundo, P. Bernenc citato opere tom. 4, q. 10, pag. 405 et 406, et alii vulgò Augustiniani, quò relatum sum de Statu naturæ puræ systema salvum maneat et incolu-me, quibus inter alios Thomistas assentitur eruditus P. Alexander in historiam seculi quinti dissertatione primâ, quæ est de peccato originali contra Pelagianos, licet, inquam, docti illi viri cum Yprensi lib. 3 de Statu naturæ puræ, cap. 20, contendunt D. Aug., ubi lib. 3 de lib. Arbitrio, cap. 20, 22 et 23, tradit Deum condere potuisse hominem, cui concupiscentia et ignorantia essent naturales, Manichæos revincere argumento ad hominem, et ex hypothesi impossibili, tamen celebre illud S. doctoris testimonium non quidem tanquam invicti roboris, sed tanquam valde probabile argumentum in gratiam possibilitatis naturæ

puræ adduci potest. Et verò, ipse Jansenius lib. 3 de Statu naturæ puræ, cap. 17 et 19, ingenè fatetur illud *procreare difficultatem magnam quæ magnoperè arctatur*; quod certè non evenisset, si existimasset D. Augustinum hinc ex impossibili argumentatum fuisse. Itaque

D. Augustinus rationis ope (Manichæi enim non nisi quæ sibi favebant Scripturas admittebant) solvere aggrediens argumentum quo illi hæretici mundi Creatorem, ob ignorantiam et benè agendi difficultatem quæ angimur, velut mali auctorem traducebant, quatuor, possibiles incarnationis animarum modos proposuit lib. 3 de libero Arbitrio, capite vigesimo, n. 56. Secundum autem modum producens hæc habet: *Si sigillatim fiant* (id est, si singule animæ singulis corporibus per creationem uniuntur), *imò convenientissimum, et ordinatissimum apparet, ut malum meritum prioris naturæ sequentis sit, et bonum meritum sequentis naturæ prioris sit. Quid enim indignum, si etiam sic voluit Creator ostendere usque ad excellere creaturis corporeis animæ dignitatem ut ab eo gradu possit esse ortus alterius, ad quem alterius productus est occasus? Nam cum ad ignorantiam difficultatemque pervenerit illa peccatrix, idè poenā rectè dicitur, quia melior ante hanc poenam fuit. Si ergo altera (anima) talis esse cepit, non solum ante peccatum, sed ante omnem vitam suam qualis alia post vitam culpabilem facta est, non parvum bonum habet unde Conditori suo gratias agat, quia ipse ortus ejus, et inchoatio quovis perfecto opere est melior; non enim mediocria bona sunt non solum quòd anima est, quæ naturā jam omne corpus præcedit, sed etiam quòd facultatem habet ut adjuvante Creatore seipsam excolat, et pio studio possit omnes acquirere et capere virtutes, per quas et à difficultate cruciante, et ab ignorantia cæcante liberetur; quod si ita est, non erit nascentibus animis ignorantia et difficultas supplicium peccati, sed proficiendi admonitio et perfectionis exordium; non enim ante omne meritum boni operis parùm est accepisse naturale iudicium, quo sapientiam præponat errori, et quietem difficultati, ut ad hæc non nascendo, sed studendo perveniat.*

Idem repetit S. doctor ejusdem libri cap. 22, n. 64, et cap. 25, n. 68; hæc autem non per transennam et in æstu disputationis, sed constanter cum maturâ deliberatione ad mortem usque tradidit; ea enim confirmat lib. 1 Retractationum cap. 9, n. 6, imò et libro de Dono perseverantiæ, cap. 11; n. 27; primo loco hæc profert: *Quoniam ignorantia et difficultas* (orta ex concupiscentiâ) *essent primordia naturalia, nec sic culpandus, sed laudandus esset Deus, sicut in eodem tertio libro* (de libero Arbitrio cap. 20, 22, etc.), *disputavimus; quæ disputatio contra Manichæos habenda est, qui non recipiunt Scripturas sanctas veteris Instrumenti* (et etiam novi), *in quibus peccatum originale narratur;... contra Pelagianos autem hoc defendendum est quod Scriptura commendat, quam se accipere profitentur.*

Fatetur illud testimonium in aliquibus esse involutum, et unam ex illis argumentationibus exhibere quas S. doctor subtilius invenit et acutius disseruit ut quilibet

eas intelligere possit. Nihil tamen minus liquidò apparet Augustinum disserere de animâ, quæ in ortis exordie nullum commisisset peccatum; ante peccatum, inquit, et omnem vitam suam, in quâ ignorantia et difficultas non esset poena, sive supplicium peccati (siquidem nullum commisit), *sed proficiendi admonitio, et perfectionis exordium, quæ Deo adjuvante virtutes acquirere posset*, etc., *auxilio scilicet naturalis ordinis; per naturalem enim iudicium, inquit, sapientiam præponeret errori*, etc. Sed talis animæ status esset evidenter status naturæ puræ; cum igitur dicat Augustinus hæc in hypothesi Deum non culpandum, sed laudandum esse futurum, credidit illum statum esse possibilem.

Novum isti argumento accedet robor et splendor ex solutionibus objectionum Jansenii. Iste, ut diximus, etsi fateatur relatum Augustini pronuntiatum *magnam procreare difficultatem*, tamen lib. 3 de Statu naturæ puræ, c. 17, contendit illud nequaquam favere possibilitati statûs naturæ puræ. Verùm priusquam ejus rationes profero, quis, quæso, existimaverit ipsum in detegendo Augustini sensu feliciorum fuisse, quam Pium V, Gregorium XIII, imò totam Ecclesiam, quæ D. etiam Augustini auctoritate mota relatum Baii 56 assertionem confixit, et sanxam laudandum fore Deum, si hominem qualis nunc nascitur (eo quo diximus sensu) crearet? Optandum igitur ut hic omninò alienus fuerit à Pelagianis de quibus dixerat lib. 6 de heresi Pelagianâ cap. 25: *Magnam Sedis apostolicæ præferrebant reverentiam, et omnia romanæ pontificis iudicio se submittere simulabant.* Itaque Yprensis citato libro reponit 1°, capite 17, Augustinum in hæc hypothesei supponere peccatum; patet ex istâ Manichæorum objectione, quam refert Augustinus lib. 3 de libero Arbitrio, cap. 19: *Si Adam et Eva peccaverunt, quid nos miseri fecimus, ut cum ignorantia cæcitate et difficultatis crucialibus nasceremur?* Idem evincunt voces commemorati testimonii, *malum meritum prioris naturæ sit sequentis*; sed puræ naturæ status præcedens peccatum nescit: ergo.

Respondeo Augustinum supponere peccatum præcessisse in primo duntaxat homine, non in subsequentibus hominibus, sive animabus; ait enim ibidem, sive c. 20, ut in probatione observavimus, *ante peccatum, et ignorantia et difficultas non erit supplicium peccati.* Quòd atinet ad voces, *malum meritum prioris naturæ sit sequentis*, significant ignorantiam et concupiscentiam, quæ in unâ animâ est malum meritum, sive poena præcedentis peccati, in aliâ animâ esse naturale, ut multum non repugnat ipse Jansenius, et satis alimud ostendunt voces, *malum meritum.*

Reponit 2° in commemoratâ hypothesei Augustinum agnoscere gratiam, quæ adjuvante Deo, inquit, *ad beatitudinem perveniat*, etc. At puræ naturæ status gratiam et beatitudinem excludit; ergo. — Resp. ex contextu elucescere gratiam et beatitudinem illam esse naturalis ordinis, designatam nempe per naturalem iudicium, ut iterum in probatione observavimus.

Reponit 3°, capite 19, Augustinum senem et peritum dimicando contra Pelagianos puræ naturæ arctè

lectos emendasse quod contra Manichæos fuderat. « Quomodo, inquit, in fine vite repetit Augustinus (lib. 1 Retractionum cap. 9, et libro de Dono perseverantia cap. undecimo), quod libro 3 de libero Arbitrio dixerat contra Manichæos? Arctat, fateor, magis propter me difficultas ista ut nisi audacius aliquid asserendi Augustinus aperuisset viam, penè succumbere rem. Igitur ipse Augustinus animadvertit hallucinationem suam... Accipe ingenium ejus confessionem ad Hieronymum (epistola olim 28, nunc 169, cap. 6. n. 16); nam proposita illa sententiâ quæ singulas animas à Deo recentes condi et corporibus infundi statuit, ex quibus una fuerat juxta quam ignorantiam et difficultatem docuerat esse posse naturalem, jam pressus à Pelagianis, qui sententiam illam arripuerant, fateor 1°, se cum ad penam parvulorum ventum est, quid responderet prorsus non invenire; 2° quod dixerat citato lib. 3 de libero Arbitrio de penis parvulorum (ignorantiâ inprimis et concupiscentiâ) esse insufficientem in questione contra Pelagianos; ergo.— Resp. 1°, Augustinum senem et peritum reipsâ de novo docuisse citatis lib. 1 Retractionum cap. 9, et libro de Dono perseverantia capite undecimo, quod libro 3 de libero Arbitrio dixerat contra Manichæos, ut supra ostendimus. Illa quippe duo opera emisit post citatam epistolam ad Hieronymum, quam scripsit anno 415, cum duos ultimos libros ediderit anno 427 et 428; aut 429. — Resp. 2°, Augustinum dixisse, se quid Pelagianis responderet prorsus non invenire, et esse insufficientem adversus illos hæreticos, hæc ex causâ reposuerat Manichæis lib. 3 de libero Arbitrio, cap. 25, n. 68; in hypothesi quod ignorantia, concupiscentia ceteraque hujus vite miserie essent primordia hominis naturalia, hæc miseria infantibus eas non merentibus justè infligi potuisse ob bonam compensationem ipsis à Deo in secreto judiciorum suorum destinatum, ita ut ad id explicandum necesse non esset admittere peccatum originale. Hanc responsonem sagaces Pelagiani arripuerunt, et ideò reposuerunt Augustino parvulos justè affligi, etsi nullius peccati reos, ob aliquid bonæ compensationis ipsis à Deo in alterâ vitâ reservatum, atque ideò ipsum immeritò asserere istos parvulos sine baptismo morientes æternæ damnationi subjeci. Hæc est reforsio quæ Augustinum in tantas adigebat angustias, non autem ejus argumentatio contra Manichæos, quam usque in vitâ finem adversus eos et eorum principia firmam et validam esse sensit; cum enim isti peccatum originale negarent, nec Scripturas admitterent, et miseria quibus parvuli nascendo sine ullâ præviâ culpâ obnoxii sunt, in principium malum rejicerent, Augustinus ratione adversus eos disputans ipsis reponebat istas miseras à bono Deo justè infligi posse propter aliquod bonum quod ipsis reservabat, quæ reservatio à Manichæis Scripturam non admittentibus falsitatis argui non poterat; non ita à Pelagianis qui per Scripturam et veterem et novam, quæ ipsis accepta erat, probassent infantes sine baptismo à vitâ migrantes damnari. Quamobrem coactus est S. doctor Manichæos ex ratione et ipsorum principii

revincere, Pelagianos verò ex Scripturis quæ hæc generis humani miseriae ex primi parentis peccato in præsentis statu dimanare docent.

Reponit 4°, capite vigesimo, Augustinus ibi Manichæos revincere argumento, ut aiunt, ad hominem, et ex hypothesi impossibile, petito scilicet ex Manichæorum principiis sive assertionibus, quas tamen falsas et impossibiles judicabat, in hunc modum: *Contentiditis hominem cum concupiscentiâ quæ est in se malum, creatum fuisse, et sine illâ nequaquam creari potuisse; et ideò hominis Creatorem esse malum et culpandum; ego è converso contendo Creatorem hominis in vestrà etiam sententiâ non esse malum et culpandum, sed potius laudandum; si quippe Creator hominis non potuit hominem creare sine concupiscentiâ, nullam prorsus culpam commisit illum cum concupiscentiâ creando, et ideò in vestris principiis erit laudandus.*

Quod autem sic arguat Augustinus probat 1° ex eo quod hic arguendi modus adversus Manichæos et Pelagianos Augustino maxime familiaris est; in ipso quippe libro 3 de libero Arbitrio cap. 16, n. 46, probat Creatorem esse laudandum, etiamsi, ut obganniebant Manichæi, homo necessitaretur ad peccandum: *vel enim, inquit, defendi potest peccator, vel non; si justè defenditur, non est peccator, lauda ergo Creatorem; si defendi non potest, in tantum peccator est, in quantum se à Creatore avertit, lauda ergò Creatorem; omnino igitur non invenio... quomodo tribuantur peccata nostra Creatori nostro Deo...* 2° ex eo quod contextus Augustini id evincit... 3° ex eo quod adversus Pelagianos præfatam hypothesim falsam et impossibilem agnoscit dicendo injustum fore Deum si hominem creasset cum concupiscentiâ, ignorantia, etc. Hanc Jansenii responsonem propugnant Norisius et P. Bernenc, ut supra diximus.

Resp. Augustinum hæreticos aliquando premere argumento ad hominem, et ideò ex ipsorum placitis falsis licet et impossibilibus, ut reipsâ fecit cap. 16 libri tertii de libero Arbitrio. Verùm S. doctorem hic illo arguendi modo non uti multa evincere videntur: 1° ejus scopus. Manichæos scilicet Scripturas, ut diximus, non recipientes, et ignorantiam ac difficultatem benè agendi quam experimus, nominis à malo principio oriri posse mordicis affirmantes, ex ratione refellere voluit variis incarnationis animarum modis, in quibus ignorantia et rectè agendi difficultas animabus sic esset naturalis, ut illæ de Creatore conqueri non possent, quinimò ipsi gratias agere deberent cum inprimis ipso adjuvante virtutes acquirere possent quibus ab ignorantia illâ et difficultate liberarentur; at talis argumentatio non solum ex Manichæorum principiis non erumpebat, sed ipsis etiam erat admodum adversa, cum illi hæretici animas ab illâ ignorantia et difficultate Creatoris ad jutiorio eximi posse pertnaciter negarent... 2° Modus quo S. doctor illam proponit argumentationem, absolute scilicet et nullâ habitâ ratione falsorum principiorum Manichæorum, assertit non solum non perversum, sed etiam convenientissimum et ordinatissimum fuisse ut ignorantia et difficultas, quas dicit malum meritum animæ

peccatricis, sicut natura sequentis, additque in eâ hypothesi ignorantiam et difficultatem futuram esse proficiendi admonitionem et perfectionis exordium... 3° Constans S. doctoris in illo ratiocinio adversus Manichæos urgendo ad mortem usque propositum; illud enim, ut diximus, lib. 1 Retractionum cap. 9, et ipso libro de Dono perseverantiae post Retractiones conscripto impense laudat et commendat. An, quæso, merum argumentum *ad hominem* et *ab impossibili*, tot ac tantis enomiis extollere potuisset, cum imprimis ex impossibili reipsâ non sequatur nisi impossibile? 4° Ratio quâ lib. 1 Retractionum c. 9, refert argumentum contra Manichæos lib. 3 de libero Arbitrio adhibitum; dicit enim illud non esse minoris roboris quam argumentum adversus Pelagianos adornatum; at istud certè non erat ad hominem et ex falsis Pelagianorum placitis... 5° Infelix et malè procedens, quâ adversus Manichæos usus esset, disputatio; quomodò enim systema Manichæorum ignorantiam et difficultatem rectè agendi à malo principio necessariè prodire propugnantium diluisset? in mente quippe Yprensis, Norisii, etc.; sentiebat Augustinus Creatorem non potuisse condere hominem cum ignorantia et rectè agendi difficultate nisi agendo contra suam sapientiam, bonitatem et justitiam. Jam verò Manichæis objiciebat, non culpandum, sed laudandum futurum esse Deum qui hominem condidisset cum ignorantia et concupiscentiâ, etiamsi hæc miseriæ essent primordia hominis naturalia. Quid ad hæc Manichæi? Nonne statim reposuissent, quinimodò maximè culpandum esse illum Deum utpote qui juxta Augustinum talem hominem creando violasset jura sapientiæ, bonitatis et justitiæ? Pariter, juxta Norisium et P. Bernens, Manichæi in suo systemate fateri tenebantur Creatorem non esse culpandum, sed laudandum, necessariè creando hominem cum concupiscentiâ ex se malâ, *quia nulla ipsius culpa fuisset facere quod aliter fieri non poterat*; at è converso, respondissent Manichæi talem Creatorem eo ipso quòd ex naturâ suâ talem conderet hominem, tanquam necessarium principium omnis mali, omni prorsus detestatione esse dignum. Tandem, si tam clarum est Augustinum hic arguere *ad hominem*, et ex falsis Manichæorum principiis, cur Jansenius fatetur se istâ difficultate magnoperè arcitari!

Igitur nec modus arguendi ad hominem, quem nonnumquam adhibet Augustinus, nec Augustini contextus vigesimo capite libri tertii de libero Arbitrio evincit S. doctorem vigesimo illo capite Manichæos confutavisse ex hypothesi impossibili, et non ex suâ, sed ex ipsorum sententiâ. Quod atinet ad ejus pronuntiatum adversus Pelagianos, *injustus foret Deus si hominem crearet cum concupiscentiâ, ignorantia, etc.*, illud est intelligendum aut de injustitiâ hypotheticâ, sive relativâ ad decretum de condendo homine sine illis miseriis, aut potius de gradu, sive intensione et gravitate, non de specie, sive substantiâ illius ignorantiæ, sive concupiscentiæ, etc.; hominem enim cum tot ac tantis miseriis, quibus obnoxii sumus, absque injustitiâ à

Deo absolutè creari non potuisse censuisse videtur S. doctor, ut diximus. Idem Jansenius, libris 2 et 3 de Statu naturæ puræ, ex Augustini doctrinâ de hominis beatitudine, sive ordine ad finem ultimum, de concupiscentiâ, de mortalitate, et aliis hujus vitæ miseriis, statum naturæ puræ impugnat. Illius argumenta seorsim confusioris declinandæ causâ expendemus.

Argumenta ex parte beatitudinis. — Augustinus, inquit Yprensis lib. 2, cap. 3, centies Pelagianis objicit supernaturalem felicitatem in quocumque statu homini innocenti absque injusitiâ à Deo denegari non posse. Ex millibus testimoniiis istud sufficit: *Responde*, inquit Julianum alloquens lib. 1 contra ipsum cap. 7, n. 32, *utrum Deus justus nulli obnoxiam peccato imaginem suam privare vitâ possit aternâ?* — Resp. : Neg. ant. De quâcumque hypothesi adversus Pelagianos hic non disserit Augustinus, sed de solo præsentî statu, in quo homo ex beneficiâ Dei ordinatione ad finem supernaturalem evectus est, quâ semel à Deo decretâ Deus qui *seipsum negare non potest* (2 ad Tim. cap. 2), sine injusitiæ labe insonti homini beatitudinem supernaturalem non potest eripere. Id declarat singula penè propositi textûs verba, quæ hominem exhibent ad imaginem et similitudinem Dei conditum, sive nulli, sive proprio, sive alieno obnoxio peccato, etc. Idem elucescit vel ex solo intuitu testimoniorum, quæ toto cap. 3 congerit Yprensis, ut planè non intelligam quomodò vir artis disserendi tam peritus ea pro hac causâ adducere potuerit. Neque reponas hanc solutionem Augustinum in *vitium principii petitionis* præcipitare; vitium enim illud detergitur cum suppositum ante probatum fuit. At Augustinus ex sacris Scripturæ et traditionis monumentis supernaturalem statûs nostri ordinationem relucere fecerat.

Eâdem distinctione in fumos abeunt quæ Yprensis tum toto lib. 1 de Statu naturæ puræ, cum cap. 4 secundi libri ex Scripturæ et Augustino ostendat; scilicet sine supernaturali Dei dilectione in quolibet rerum ordine creaturam rationalem quâcumque beatificâ visione potiri non posse; Scripturæ videlicet, ut et Augustinus qui eas profert; dilectionem et beatificam fructificationem naturæ elevate delineant, non naturæ puræ et sibi derelictæ, in quâ homo ante mortem Deum tanquam principium et finem naturæ per auxilium naturæ suæ accommodatum diligeret, post mortem verò per auxilium singulare, ejusdem tamen ordinis, Deo suo modo frueretur, eique amore ejusdem generis suaviter, et sine ullâ animi anxietate et perturbatione insereretur, si tamen, quod definire non intendimus, Deus ex merâ liberalitate visionem beatificam sive supernaturalem illi non impertiret.

Argumenta ex parte concupiscentiæ. — Argumenta ista cætera difficultate superant tum ex se, cum ex obscuris quibusdam ad Juliana ratiocinia Augustini responsis. Hinc, ut nostræ solutiones faciliùs intelligantur, finiendum quid sit concupiscentia, et sub quibus respectibus considerari possit et debeat.

Concupiscentia licet in actu primo, ut aiunt, est homini innata vis, sive potentia sese ferendi versus bonum sensibile; in actu secundo, actualis huius potentia motus versus bonum sensibile. Scilicet naturale est homini quatenus est animal concupiscere bonum sensibile, sicut, quatenus est rationalis, ipsi est naturale appetere bonum spirituale. Concupiscentia descripta est sub duplici respectu consideranda, materialiter, et tunc est præcisè propensio in bonum sensibile, et formaliter, et tunc est inclinatio in bonum sensibile, quatenus præcisè in appetitum rationalem insurgit et erumpit. Ista, non illa depingitur Rom. cap. 7, à versu 15 ad 23, 2 Corinth. cap. 12, v. 7, 1 Joannis cap. 2, v. 16.

D. Augustinus lib. 4 contra Julianum, cap. 14, n. 65, quatuor in concupiscentiâ secernit, *vivacitatem sentiendi, quâ alius magis, alius minus in rebus corporeis pro eorum modo et naturâ quod verum est percipit, et à falso magis minusve discernit... Utilitatem sentiendi, quâ corpori et vitæ ad aliquid approbandum, vel improbandum, vitandum, vel rejiciendum, appetendum, vitandumve consulimus... Necessitatem sentiendi, quando sensibus nostris etiam quæ nolimus ingeruntur... Libidinem sentiendi, quæ nos ad sentiendum sive consentientes mente, sive repugnantes, appetitum carnalis voluptatis impellit; hæc est contraria dilectioni sapientiæ, hæc virtutibus inimica*; deinde addit adversus Julianum: *Hanc libidinem si voluisses vel valuisses à sentiendi vivacitate, utilitate, et necessitate discernere, videres quàm superfluum tam multa dixisses*; quibus significat se in concupiscentiâ unice improbare libidinem sentiendi. His prænotatis, Augustini doctrinam de concupiscentiâ scrutemur.

1° Augustinus, inquit Yprensis lib. 2, cap. 11, 13 et seq., in duodecim libris adversus Julianum concupiscentiam esse malam mordicis contendit. Ipsum modò audivimus dicentem, *concupiscentiam propter libidinem adjunctam contrariam esse dilectioni sapientiæ, virtutibus inimicam*, etc.; ergo.

Ut adducenda hujus argumenti solutio magis eluceat, observa appetitum sensitivum homini, quatenus est animal, naturalem, in desiderium boni delectabilis, quod ipsi per sensus offertur, utpote principium necessarium suorum actuum, nisi à causâ exteriorè coerceretur, necessariò erumpere; unde, suppositâ hominis constitutione, fieri non potest, ut appetitus inferior, sive sensibilis adversus superiorem, sive rationalem interdum non insurgat; impossibile enim est ut inter tot objecta delectabilia, quæ sensibus sese offerunt, non reperiantur multa bono spiritali adversa. Hinc concupiscentia etiam formaliter, sive quatenus pugnat contra rationem, non potest esse malum morale, sive culpæ; sed malum duntaxat pœnale, aut physicum, exurgens ex naturali hominis imperfectione. Hinc D. Augustinus istam concupiscentiam tanquam veri nominis peccatum in quacunque hypotesi vituperare non potuit.

Observe iterùm ex D. Augustino peccatum originale in nostro statu ad Adæ nepotes transmitti per

concupiscentiam eo quo in primâ parte diximus sensu; unde frequens S. doctoris efflatum, *concupiscentia in baptizatis manet actu, transit reatu*, significat concupiscentiam in regeneratis remanere sine gratiæ sanctificantis privatione, in quâ potissimum consistit ipsius reatus, non autem concupiscentiam eamdem quoad speciem sive substantiam spectatam, ex se esse intrinsecè et moralitèr malam, cum in baptizatis, in quibus nihil est damnationis, sub isto respectu supersit.

Ex his proposita evanescit difficultas. Itaque ad argumentum, resp.: Dist. ant.: Augustinus docet concupiscentiam in presentî ordine esse malam improprie, concedo; proprie, iterùm distingo: Si de non baptizatis agitur, conc.; si de baptizatis ipsi non consentientibus res est, neg. ant. et conseq. Solutio ex dictis clucescit; duplici enim ex causâ dixit Augustinus concupiscentiam in statu naturæ lapsæ (de quo solo, aut saltem præcipuè cum Juliano et Pelagianis disputat) esse malam; scilicet, quemadmodum observatum est ubi de peccato originali disseruimus, concupiscentia in mente Augustini mala est origine et effectu, quia nempe, ut loquebatur S. doctor, *peccato facta est, et peccatum si vicerit facit; et libidine sentiendi, ut modò arguebat S. doctor, per quam libidinem intellexit vel negationem moderationis in appetitu sensitivo, vel defectum virtutis in animâ ad cohibendum appetitus sensitivi æstum*; quæ duo licet in nostro statu invexerit peccatum originale, tamen ex ipsâ hominis constitutione, ex parte saltem emanant, ut diximus, et ideò mala non sunt moralia, sed naturalia duntaxat.

Instabis: Si Augustinus voluisset *concupiscentiâ libidinem*, sive concupiscentiam formaliter prout pugnat adversus rationem esse malum entis et naturæ, non moris sive peccati, incidisset in Juliani sententiam, tantùm abest ut eam refflisset, nunquàm enim negavit Julianus concupiscentiam formaliter sumptam esse naturæ humanæ imperfectionem, sive malum entis; falsum consequens; ergo. Resp.: Neg. majorem... Ad probationem dico Julianum ipsam concupiscentiæ libidinem bonam et laudandam existimâsse, quia erat positiva naturæ humanæ qualitas auctorem habens Deum, et nullo prorsus inducta fuerat peccato. Id quippe passim docet aut supponit D. Augustinus. Etenim libro 5 contra Julianum cap. 24, n. 49, Julianum irridens ait: *Egô bello adversus malum, tu adversus bonum*, etc. Item lib. 3 Operis Imperfecti, adversus Julianum, cap. 209, hæc habet: *Apud te quando concupiscitur fornicatio, concupiscentia carnis non est mala, quia, ut dicis, bono malè utitur, qui sic utitur*. Etverò, Julianus nihil in concupiscentiâ improbat præter ejus excessum; et per excessum malum concupiscentiæ usum intelligebat, qui in voluntatis consensu consistit; Augustinus videlicet Julianum sic compellat lib. 5 adversus ipsum, cap. 7, n. 29: *Quid te adjuvat quòd reprehendere videris ejus excessum, cuius approbas motum? tunc enim excedit licitum limitem quando ejus motibus ceditur*, etc. E converso, contendeat S. doctor

concupiscentiam *formaliter*, sive quoad libidinem esse naturæ qualitatem non realem et positivam, aliàs Deus ejus fuisset auctor, sed merè negativam sive privativam, cujus ideò nulla est causa efficiens, sed deficiens duntaxat, scilicet naturalis creaturæ conditio, quæ ideò sub hoc respectu mala erat, *dilectioni sapientiæ repugnans, virtutibus inimica*, et etiam quatenus in nostro statu erat peccati pœna.

2° Augustinus, lib. 1 contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 15, n. 51, ait: *fas non esse de opere Creatoris erubescere*; at ibidem, n. 53, dicit hominem de concupiscentiâ erubescere; illa igitur Dei opus non est, et ideò necessarius est peccati effectus. Jansenius, lib. de Statu naturæ puræ, cap. 17, hoc argumentum velut peremptorium vendit, et Augustinum eo *velut insolubili* adversùs Julianum usum esse asserit. — Resp. Augustinum hoc argumento optimè proflare existentiam peccati originalis adversùs Pelagianos qui concupiscentiam, prout etiam effrenem libidinem includebat, in præsentī statu opus Dei esse contendebant, et tamen fateri cogebantur hominem de illâ erubescere. Cæterum, S. doctor censuisse videtur, ut diximus in primâ parte, ubi peccati originalis existentiam vindicavimus, commemoratam in generationis actu libidinem in alio naturæ ordine exituram non esse, siquidem existimavit, ut iterum non semel observavimus, Deum justum non posse hominem talem omninò creare qualis nunc nascitur. Tandem nihil impediret quominus homo in statu naturæ puræ de concupiscentiâ quoad speciem consideratâ pudore afficeretur, etiam prout adversùs rationem aliquândo insurgit; sub hoc enim respectu est tantum privatio perfectionis ex essentiali hominis constitutione exurgens, quæ ideò non efficientem sed deficientem duntaxat causam habet, ut jam observavimus.

3° Augustinus, lib. 5 contra Julianum, cap. 16, n. 64, docet eos qui concupiscentiam aliquod malum reputant, et tamen eam à peccato oriri inficiantur, *Manichæismum* renovare; at in statu naturæ puræ concupiscentiâ esset aliquid malum, et à peccato non emanaret; ergo. — Resp. concupiscentiam in statu naturæ puræ futuram esse malum naturale, non positivum, sed negativum, ut diximus; sed malum negativum non potest Deo tribui, sed soli creaturæ, ut iterum diximus; ergo status naturæ puræ Manichæismum non importat. Porrò Augustinus disserit de malo positivo et reali quod, si non esset à peccato, oriretur à Deo, et ideò ad malo creatore.

Argumenta ex parte miseriarum — Ea proponit Yprensis in libro tertio de Statu naturæ puræ. Ad ista reduci possunt:

1° Augustinus cum Pelagianis disputans conties asserit hujus vitæ ærumnas peccatum originale arguere; eas ergo ut naturæ humanæ appendices non habuit. — Resp. 1° Jansenium, lib. 3, cap. 19, fateri *adultos absque peccato sine Dei injustitiâ talibus ærumnis affligi posse ad promovendam propriam eorum utilitatem*; peccatum igitur necessariè non argunt. — Resp. 2°: Dist. conseq. — Ergo eas in præsentī statu

ut naturæ appendices non habuit, concedo; absolutè et in quocumque alio statu, iterum distinguo: Si quoad gradum hujus status proprium considerentur, conseq. si quoad speciem præcisè spectentur, neg. conseq. Alibi enim fatetur illas esse posse *primordia hominis naturalia*, ut ostendimus.

Verùm; inquit Yprensis defensores, Augustinus, lib. 1 Operis imperfecti, cap. 39, hæc absolutè asserit: *Neque sub Deo justo miser esse quisquam, nisi mereatur, potest*; ergo. — Resp. ut supra, Augustinum adversùs Pelagianos disserere de præsentis status miseriarum intensione, quæ *sub Deo justo* aliâ ex causâ quàm ex peccato oriri non potest. Unde miseriam *pænalem* non naturalem describit.

2° Augustinus, lib. 4 contra Julianum, cap. ultimo, n. 85, dicit, gentilium philosophos ex miseriarum nostrarum contemplatione primævum peccatum cognovisse; ergo suggerit ratio illas miseriam necessariam habere cum peccato connexionem. — Resp. peccatum originale certò etiam in Augustini mente deduci posse ex hujus vitæ miseris, quæ longè vehementiores sunt quàm forent in statu naturæ puræ; cum illis enim hominem à Deo creari non posse censuit, ut ostendimus. Unde hanc philosophorum notitiam ut certum etiam argumentum Juliano objicere potuit; illam enim ex ipso lumine naturali haurire poterunt illi philosophi, si eam non acceperunt ex lectione sacrarum voluminum (quod negare videtur Augustinus, lib. 8 de Civitate Dei, cap. undecimo), aut ex commercio cum Judæis. At non ideò ex illis miseris quoad speciem tantum in mente S. doctoris primigenium delictum erui potest cum agnoscat, illas esse potuisse *primordia hominis naturalia*.

MOMENTUM SECUNDUM — *Ex auctoritate theologorum*, Jansenio dicente, lib. 1 de puræ naturæ Statu, cap. 1: *Plerique scholasticæ doctrinæ professores...*, in asserendo puræ naturæ statu à principis Augustini adversùs Pelagianos et Manichæos (ut ipsi videtur) recesserunt. Idem ante supposuerat Michael Baius propositione octogesima: *Falsa est doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari sine justitiâ originali*. Accedit censura sacri Normanniæ Ordinis lata 24 februaris anni 1740, in assertionem Falesiæ publicè propugnatas in abbatiâ D. Joannis ejusdem urbis, quæ Baii et Jansenii doctrinam de statu naturæ puræ repugnantiam subdole et artificiosè renovabant; quod quidem judicium à S. P. Benedicto XIV, sacrâ Facultate Parisiensi, ceterisque totius regni sacris Ordinibus summo plausu exceptum est, ut fidem faciunt ipsorum epistolæ publicis ejusdem sacre Facultatis tabulis inscriptæ. Prodeat ergo solus scholæ princeps D. Thomas, quem non deserunt aut saltem deserere non debent Yprensis sectatores. Magister enim, lib. proœmialis de Ratione et Auctoritate, cap. 22, eum vocat *magnâ ex parte contractum Augustinum*.

Docet 1°, duplicem esse ultimum finem, unum homini connaturalem, Deum nempe quatenus est principium et finis naturæ, qui per auxilia naturalis ordinis impetrari potest...; alterum naturâ sublimiorem,

Deum scilicet intuitivè videndum, qui per gratiam potest obtineri, et ideo, ut alibi dixit, carentiam divinæ visionis non esse pœnam, sed defectum consequentem naturam creatam, 1-2, q. 109, a. 3, ad 1, et ibidem artic. 3, ad 3... 2° Hominem innocentem *manifestè* condi potuisse cum concupiscentiâ etiam formaliter sumptâ, 1 p. q. 93, a. 1; verba supra protulimus... 3° Immunitatem à miseriis et ipsâ mortè non esse naturale sed supernaturale donum, 1-2, q. 85, a. 5 et 6; sed hæc naturæ puræ possibilitatem evincunt; ergo.

Reponere solent adversarii D. Thomæ multis in locis asserere hominem appetitū necessario et innato ferri in finem supernaturalem, visionem nimirum intuitivam. Homo ergo creari non potuit sine ordinatione ad illum finem. — Resp. hoc divi Thomæ effatum tangere Dei visionem non quatenus est finis speciatim et in *particulari* consideratus, sed præcisè quatenus est finis confusè inclusus in beatitudine *in communi*, quam naturaliter desiderat. Scipsum enim sic exponit S. doctor, v. g., in 4° Sent., distinct. 49, art. 3, ad 3, ubi docet hominem appetitū naturæ insitivè desiderare beatitudinem *in communi*, id est, in genere tantum, non *in particulari*, id est, Dei visionem. Aliunde insigniores S. doctoris commentatores obscurâ ejus testimoniâ per clara, et æquum est, explicantes, ipsum hoc modo cum ipso conciliant. Sic etiam intelligendus est D. Augustinus qui pluries dicit, *naturâ Dei visionem nos appetere*; suppositâ quippe divinâ revelatione, natura, desiderando *beatitudinem in communi*, desiderat Dei visionem quam per illam revelationem cognoscit.

Scio adversarios cum Yprensi, lib. 1 de Statu puræ naturæ, cap. 15, objicere Scotum et plures ejus scholæ theologos admittere innatum sive naturalem appetitum beatitudinis supernaturalis; sed simul scio novissimis hæc temporibus Patrem Frassen, doctissimum ejusdem Seraphici Ordinis theologum, genuinum Scoti et aliorum sensum relexisse, et ostendisse ipsos, per illum appetitum, non actum, sed meram passivam capacitatem, sive potentiam passivam recipiendæ beatitudinis, designasse (quemadmodum non omnino differtur ipse Jansenius loco citato).

MOMENTUM TERTIUM.—*Ex rationibus theologis.* Prima. Non negant adversarii puræ naturæ statum, attendendo præcisè ad Dei omnipotentiam, esse possibilem; ergo videtur omnimodò possibilis; quod enim non repugnat uni Dei attributo nec aliis repugnat, et vicissim.

Secunda. Creari potuit homo 1° sine gratiâ et donis ipsi annexis, cum naturæ non sint debita;... 2° sine peccato, cum condi nequeat cum peccato;... 3° sine immunitate à concupiscentiâ, quæ, ut probavimus, fuit ex nativâ hominis constitutione;... 4° sine immunitate à morte et aliis miseriis, cum illæ iterum ex hominis compositione quasi nascantur; ergo.

Objiciunt: Homo produci non potest cum eo quod ad peccatum inclinât; sed concupiscentiâ ad peccatum inclinât; ergo.—Resp. Dist. maj.: Non potest homo

creari cum eo quod per se et ex naturâ suâ inclinât ad peccatum; v. g., cum vitioso habitu qui per se ad peccatum trahit, concedo; cum eo quod per accidens duntaxat ad peccatum inclinât, qualis est, v. g., potentia gratiæ resistendi, cum quâ primitivè homo conditus est, nego majorem, et similiter distinctâ minore, neg. consequ. Concupiscentia per se inclinât tantum ad bonum naturæ sensitivæ proprium, quod indubiè peccatum non est; per accidens verò ad malum excitat, quatenus cum ratione conjuncta eam præveniendi ipsi interdum reluctatur, quod evenit non ex intentione Creatoris, à quo data est, non ut spiritum vincat, sed ut à spiritu vincatur, non ex ipsâ concupiscentiâ physicè consideratâ, cum sit præcisè inclinatio in bonum sensibile, sed ex naturali hominis imperfectione, qui ex se habilis est ad percipiendam majorem impressionem ex rebus sensibilibus quàm ex spiritualibus.

Verum, inquirunt, si valeret ista responsio, concupiscentia *physicè*, sive prout unicè est inclinatio ad bonum sensibile, posset absolutè separari à concupiscentiâ *formaliter*, sive pugnantè contra rationem, cum illa sit à Deo et bonum, non ista; falsum consequens; ergo. — Resp.: Neg. minorem. 1° Enim in primo et secundo Adam et Mariâ; illa fuit, non ista. 2° Entis imperfectio, sive defectus essentialiter non sequitur ex ente, cum merè privativum essentialiter non sequatur ex positivo; sed concupiscentia *formaliter* est, ut diximus, imperfectio hominis sive purus defectus, consistens in imperfectione moderationis in appetitū sensitivo, vel in privatione virtutis in animâ ad cohibendum illum appetitum; quæ negatio, ut diximus, vel privatio exurgit ex innatâ hominis habilitate ad majorem impressionem recipiendam ex rebus corporeis quàm ex spiritualibus; unde concupiscentia *formaliter*, nisi à causâ exteriorè reprimatur, quasi necessariè ebullit in homine, etsi nec ex intentione Dei, nec ex naturâ concupiscentiæ fluat.

Sed, rursus excipiunt, si concupiscentia *formaliter*, nisi à Deo coerceatur, necessariè fluit ex unione appetitûs sensitivi cum rationali, concupiscentia *formaliter* orietur à Deo, cum Deus in quocumque statu sit illius unionis auctor; falsum consequens; ergo. Resp.: Neg. maj. Neque enim concupiscentia *formaliter* ex unione utriusque appetitûs tanquàm ex *formali*; sed solùm tanquàm ex *occasional* causâ oritur. Positâ scilicet illâ unione, existit homo, cui propter suam idoneitatem ad majorem impressionem recipiendam ex rebus corporeis quàm ex spiritualibus naturaliter inest negatio moderationis in appetitū sensitivo, aut privatio virtutis in animâ ad reprimendum illum appetitum. Unde concupiscentia *formaliter* ex utriusque appetitûs unione oritur per accidens et præter intentionem et exigentiam illius unionis; quâ ex causâ Deus non est auctor illius defectûs, cum velit tantum illam unionem et non defectum ipsi annexum, sicut architectus domûs ex vitiosis lapidibus et lignis coalescentis non est auctor defectuum illius domûs.

PRINCIPIA SOLUTIONUM.—Primum. Amor creature in

naturā purā, naturalis licet, verus esset, quia tenderet ad Deum qui ut principium et finis naturæ super omnia diligeretur.

Secundum. Amor castus, sive charitas tendens ad Deum ut est objectum beatitudinis supernaturalis, gratiā exigit; amor verò naturalis tendens ad Deum et finem ultimum naturæ, exigit auxilium merè naturale, sive naturæ proportionatum.

Tertium. Sublatā revelatione beatitudo supernaturalis cognosci nequit, et ideò non datur innatum ipsius desiderium. Natura tamen aliquatenus dici potest illarū appetere, sive quia per revelationem ipsi innatescit, sive quia beatitudinem genericè appetendo, in id omne quod ipsam beare potest, sive cognitum, sive incognitum, fertur.

Quartum. Quidquid requiritur ad beatitudinem naturæ puræ propriam sine gratiā propriè dictā, consequeretur homo per auxilium speciale naturalis ordinis, nisi dicas Deum ex merà liberalitate intuitivam sui visionem in hoc statu esse concessurum.

Quintum. Concupiscentia *materialiter* et *entitative*, sive quatenus est inclinatio in bonum sensibile, est verum bonum; *formaliter*, sive quatenus avocatur à spirituali bono, malum est naturale, seu carentia perfectionis naturalis; malum verò morale fit per solum liberum voluntatis consensum.

Sextum. Quidquid dixerunt Augustinus, alii Patres et concilia de hominis beatitudine, de ejus concupiscentiā, de illius miseris, etc., illud dixerunt relativè ad presentem naturæ lapsæ statum, de quo solo eos inter et Pelagianos, erat controversia, non absolutè et relativè ad alium statum possibilem. Quare argumenta Yprensis et aliorum adversariorum non sunt ad rem, et hæc distinctione planè concidunt.

Septimum: Adeò verum est hominem ex se dolori et aliis miseris obnoxium esse, ut fatente ipso, domino Nicole in Symbolo vix intelligi possit quomodò Deus Adam in paradiso à dolore exemerit: id enim contigit aut quia Deus speciali providentiā omnes doloris causas amovit, aut quia, si illas agere permisit, impeditivè ne Adam doloris sensum experiretur.

Octavum. Quanquàm Yprensis lib. 3 de Statu naturæ puræ, cap. 16, meritò probare aggreditur initio sermonis Augustini in Psalmum 70, legendum esse: *Quis Deo diceret: quid fecisti, si damnares injustum? quanta ergo misericordia si justificet injustum!* ibidem tamen fatetur Augustinum potuisse scribere, *si damnares justum, cum editis S. doctoris manuscriptis*; quomodò autem hæc in hypothese asserere potuit in Augustini mente miseriarum inflictionem absque prævio peccato à Deo oriri non posse?

ARTICULUS III.

An, et quā gratiā indigerit insons Adam ad bene agendum et perseverandum.

Gratiā innocenti Adæ, ut in suā integritate maneret fuit necessaria. Id enim apertè docet D. Augustinus pluribus in locis. Jam protulimus celebre ejus testimonium in libro de Correptione et Gratiā cap. 11,

n. 33. Idem rursus docet Eucheridon, cap. 106, n. 28: *Sine gratiā, inquit, nec tunc ullum meritum esse potuisset.* Hinc concilium Arausicanum secundum illud definivit can. 19 his verbis ex Augustini epist. 186, aliàs 116 desumptis: *Natura humana, etiamsi in illā integritate, in quā est condita, permaneret, nullo modo scipsam Creatore suò non adjuvante servaret.*

Hæc, cum apud recentiores hæreticos, tum apud orthodoxos theologos sunt extra controversiam. Verùm utrique plurimum inter se dissentiunt circa latus adjutorii naturam, et ideò discrepantiā ab auxilio naturæ lapsæ proprio, quam designavit Augustinus lib. de Correptione et Gratiā cap. 12. Quare referemus novatorum errores, subinde theologorum opiniones adducturi.

§ 1. Referuntur novatorum placita circa naturæ innocentis et lapsæ auxiliorum discrimen.

Lutherus et Calvinus, ille præsertim libro de servo Arbitrio, hic lib. 2 Institutionis cap. 5, etc., docent Adæ insontis libertatem ipsius peccato prorsus extinctam fuisse, et ideò in hoc differre gratiā statūs innocentie à gratiā statūs naturæ lapsæ quòd illam liber et potens Adam pro libito inflecteret, hæc è converso infirmum et virium omninò expertem Adam, ejusque posteros necessitate absolutà et immutabili agat et determinet.

Jansenius Yprensis, frequenti operum D. Augustini imprimis, adversus Pelagianos lectione infeliciter deceptus, censuit commemoratum Calvinii systema ab Ecclesiā quoad substantiam non fuisse improbatum, sed quoad modum, id est, quoad necessitatem absolutam et immutabilem, quam ille ex Augustino, cuius mentem ex parte tantam assessorum erat, in homine lapsò collocaverat. Hinc asseruit ex Augustini principiis gratiam *liberationis, sive medicinalem, non absolutam et invariabilem, sed relativam et alternantem, necessitatem homini lapsò imponere, et ideò gratiam sanitatis, sive statūs innocentie, in eo à gratiā naturæ lapsæ discrepare, quòd prima nullam prorsus liberrimæ hominis voluntati necessitatem incurreret, altera verò infirmisimæ hominis lapsi voluntati realem quidem, sed tamen variabilem incutiat necessitatem.*

Hoc discrimen stabilire aggressus est vir acutus, celebri imprimis distinctione *adjutorii sine quo non, et adjutorii quo, quam ad utriusque statūs gratiam discriminandam Augustinus morti proximus attulit libro de Correptione et Gratiā cap. 12.* Scilicet, Jansenii iudicio, adjutorium *sine quo*, seu sufficiens, quòd solum in innocentie statu ita viguit ut ad naturæ lapsæ ordinem non transierit, fuit quodlibet auxilium, etiam voluntatis, cuius usus vel non usus à voluntatis arbitrio pendebat, quod ideò illi dabat *posse bene agere, ut ipsum bene agere non daret, et ideo fcebat efficax vel non efficax per consensum vel dissensum voluntatis...* Adjutorium è converso *quo*, sive efficax, quod in homine lapsò solummodo reperitur, illud est quod non pendet à voluntatis arbitrio, quod ita dat

posse operari ut simul et necessariè ipsum operari; cui idcirco voluntas saltem relativè non possit resistere.

Hanc adjutorii sine quo non, et adjutorii quo notionem consignavit Yprensis lib. de Gratia primi hominis, cap. 14 et sequentibus, et libro 2 de Gratia Christi, cap. 1 et sequentibus, imò eam incutere non desinit, ed. quodd, inquit in fine capituli 17 libri de Gratia primi hominis, est clavis quæ aditus in Augustini scripta aperiri debet, et sine qua quæ ei molitur ingredi velut coccus palpabit in meridie.

Ex eadem Jansenii adjutorii sine quo et quo, notionem, evidens est quinque famosas ejus propositiones, uno verbo totum ipsius systema erumpere, ut postea ostendemus, ubi de sufficiente, et præsertim de efficaci gratia disseremus. Satis sit hic observasse Jansenium, lib. 8 de Gratia Christi, cap. 1 et 2, asserere Thomistas, qui adjutoria sine quo et quo, in prædeterminatione physica constituunt, totam basim doctrinæ Augustinianæ vellicare. Unde Thomistæ; quibus ardet Jansenianum systema, quive illius censuram suo systemati præjudicium intulisse autumant, si qui sunt, sui ipsius inimici sunt, aut suam produunt insciam.

§ 2. Recensentur theologorum opiniones de gratiæ sanitatis et liberationis discrimine.

Quoniam illæ opiniones satis exploratæ sunt, et in operis decursu de illis disserendi occurret occasio, eas idcirco perstringemus duntaxat.

1° Thomistæ multùm laborant in isto assignando discrimine. Gratiam scilicet physicè præmovenstem ob titulum summæ dependentiæ creature à Creatore in statu etiam innocentie admittere coguntur. Nonnulli illam differentiam ex gratiâ sufficiente oriri censent, quæ nimirum in innocente homine sola fuit intellectus illustratio, in lapsu autem simul est illustratio et motus voluntatis... Alii eandem differentiam in eo constituunt quòd in statu innocentie præmotio physica minus fuerit virtuosa quàm in nostro... Alii tandem eam reponunt in diverso modo quo eadem gratia præmovens in utroque statu fuit necessaria. In insonte scilicet Adami fuit necessaria titulo tantùm dependentiæ, in sonte verò titulo simul dependentiæ et infirmitatis, ut nempo voluntas contiuoq̄ nitens in vitium, bonum constanter et infallibiliter perageret.

2° Alii gratiam intellectus et voluntatis in utroque statu exigentes sentiunt voluntatem in nostro ope sufficientis gratiæ posse verè et relativè bonum agere, quod tamen de facto sine gratiæ efficacis adjutorio nunquam ager, quæ gratiâ efficaci opus non habuit innocens Adam.

3° Alii autumant in statu naturæ innocentis solam extitisse gratiam sufficientem, sive, ut aiunt, *auxilium sine quo*; in statu verò naturæ lapsæ; præter gratiam sufficientem, existere etiam gratiam efficacem, sive *adjutorium quo*, maximè ad perseverantiam; sed per gratiam efficacem non intelligunt specialem aliquam gratiam, sed copiam gratiarum cujuslibet generis, quas

Deus electis largitur, ut omnes tentationes vincant, et ad mortem usque in justitiâ permaneant.

4° Alii credunt Adami gratiâ sanctificante jam exortidum eam solâ mentis illustratione potuisse bonum agere, in presenti verò ordine præter gratiam intellectus necessariam esse gratiam voluntatem movehntem et prævenientem, sive ex naturâ sit efficax, sive non. Vulgò tamen ad primum bonum actum Adæ et Angelorum requirunt gratiam voluntatis, non autem ad actus sequentes.

5° Alii conjiciunt hominem innocentem nullam habuisse gratiam prævenientem, etiam intellectus, sontem verò gratiâ actuali præveniente indigere. Edocti ab Augustino *periculosum esse de magistrorum judicare sententiis, et alterum alteri præferre* epistolâ nunc 198, n. 7, nullum in re tam obscurâ et incertâ amplectemur systema, cum aliunde illud exigat nostrum propositum.

Nihilò tamen minus secunda opinio magis consona videretur doctrinæ D. Augustini, libro de Correctione et Gratia cap. 11 et 12. Ibi enim 1°, per adjutorium sine quo Angelis et Adæ primitus concessum intelligit auxilium quo sic *adjuvabantur ut sine illo in bono non manerent, sed hoc auxilium si vellent desererent, non quo fieret ut perseverarent, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non possent*; at tale auxilium nihil aliud fuisse videtur quàm gratia sufficiens quæ promptam et expeditam benè agendi potentiam subministrabat, et sicut efficax, aut inefficax per assensum vel dissensum voluntatis... 2° Per *adjutorium quo* sonti Adæ et ejus posteris datum illud non designat *sine quo aliquid non fit* (est enim adjutorium sine quo non, et aliunde expressè distinguit adjutorium sine quo ab adjutorio quo; et gratiam quò boni Angeli per assensum perseveraverunt nunquam vocavit adjutorium quo), sed illud indicat *quo aliquid fit, certo* nempe et *infallibiliter*; atqui talis gratia est gratia efficax; neque dicas prætensam illam Augustini sententiam commemorato Jansenii systemati favere; istud quippe systema excludit à statu naturæ lapsæ gratiam verè et relativè sufficientem, quam fin eo admittit Augustinus; ut postea ostendemus.

CAPUT II.

De gratiæ necessitate in statu naturæ lapsæ.

Quid sit status naturæ lapsæ ex dictis, ubi de statu innocentie et naturæ puræ verba fecimus, satis exploratum est. Hominem hoc in ordine sic regenerari voluit Christus, ut tamen concupiscentiæ et aliis animæ et corporis miseriis obnoxius esse non desinere, quo adjuvante gratiâ per continua certamina, per patientiam, et omnimodam divinæ voluntati submissionem majus meritum consequeretur, quemadmodum docet Apostolus 2 Cor. cap. 12, et ubique D. Augustinus.

Antequàm progrediar ad majorem rerum discutendarum intelligentiam, quædam de heresi pelagianâ et semipelagianâ illiusque historicis præmittam.

Cornelius Jansenius historiam pelagianæ et semi-pelagianæ hæreseos libris octo primùm contextuit, ut quæ postea impugnaturus erat dogmata, libro scilicet proœmiali de Ratione et Auctoritate, libro de Gratiâ primi hominis et Angelorum, libris quatuor de Statu naturæ lapsæ, tribus de Statu naturæ puræ, et decem de Gratiâ Christi Salvatoris, ab illis hereticis priùs propugnata fuisse, et ideò veteris Ecclesiæ sensis repugnare quantum fieri poterat evinceret. Hinc inter illa dogmata recensuit: liberi arbitrii indifferentiam, naturæ puræ possibilitatem, potentiam resistendi gratiæ interiori, mortem Christi pro omnium et singulorum hominum salute, uno verbo omne systema suo adversum. Sux sanè salutis minimè consuleret qui aquas ex fonte tam luculento salientes combibere vellet.

Henricus Norisius, vir exquisitâ eruditione et pietate conspicuus, eandem historiam memorie consecravit duobus libris, quos censurâ configi vetuit Benedictus XIV, ut postea ostendemus, sed sine ab Yprensis finè omninò diverso, scilicet ut catholicum Augustinianorum systema, quod adequatè spectatum cæteris fortassis præhabendum est, adversùs Molinistas et alios firmiùs stabiliret.

De eadem historiâ unum misit librum Dionysius Petavius, qui in tertio nostro Dogmatum reperitur. Nullum alium sibi in eo finem proposuisse videtur quàm ut veritatem, discussis nebulis quibus eam insperserant novatores, pristino splendori restitueret, nulli aliunde scholæ systemati addictus, nullo partium studio abreptus, ut magnum et sapientem decet virum, et suam sententiam liberè et candidè, ubi opus est, reagens.

Ex hoc opere, et certis aliis historiæ ecclesiasticæ monumentis hæc obiter referre operæ pretium duximus.

Pelagius patriâ Scotus, vel Britannus, professione monachus, ineunte seculo quinto, errores suos disseminare cœpit. Isti præcipuè fuerunt: 1° Adam moriturus fuisset etiãsi non peccasset.... 2° Peccatum Adæ ipsum solum lesit, non genus humanum.... 3° Infantes recens nati in eo statu sunt in quo fuit Adam ante prævaricationem.... 4° Per mortem et delictum Adæ non moritur genus humanum, et non resurget per Christi resurrectionem.... 5° Infantes etsi non baptizentur vitam æternam habere possunt. 6° Divites baptizati regnum Dei non consequentur nisi omnibus renuntiè.... 7° Gratiâ homini lapsò necessaria ut actus salutis meritorios possit elicere, non est gratiâ interior saltem voluntatis, sed gratiâ illa vel est natura et liberum arbitrium, vel peccatorum remissio, vel lex sive prædicatio Christi ejusque exemplum, vel interior mentis illustratio, ad faciùs tantùm operandum, vel adoptio ac filiorum status baptismo comparata, vel vita æterna (unde sex gratiarum genera constituit Pelagius).... 8° Gratiâ Dei meritis nostris responditur.... 9° Homines non possunt vocari filii Dei nisi omnimodò absque peccato fuerint, et ideò possunt, si velint, omni carere peccato.... 10° Liberum

arbitrium nomine tenus existit, si Dei auxilio indigeat, quoniam unusquisque in propriâ voluntate habet aliquid facere vel non facere.... 11° Victoria nostra non est ex Dei auxilio, sed ex libero arbitrio nostro.... 12° Petentibus venia non datur secundùm gratiam et misericordiam Dei, sed secundùm merita et laborem eorum qui pro poenitentiam digni fuerint misericordiâ.... 13° Non est jurandum.... 14° Ecclesia militans potest esse sine maculâ et rugâ.... Tandem Nestorianâ hæresi infectus fuit Pelagius.

Pelagius præcipuos sectatores habuit Cælestium, qui Pelagio patriâ et professione par fuit, sed magistro liberior, imò istius sectæ fuit antesignanus.... et Julianum, in Apuliâ natum, Augustino primùm amicitia conjunctum episcopum Capuanum, aut Cælianensem. Pelagii errorum non modò acerrimus fuit defensor, sed etiãm iis addidit, aut ex iis ad libitum detraxit, ut non tam sectator quàm novi systematis auctor habitus sit.

Ad debellandam hæresim pelagianam inprimis suscitavit Deus divum Augustinum qui illud munus gloriôsè et feliciter per viginti circiter annos adimplevit sequentibus operibus, tribus libris de peccatorum Meritis et Remissione, uno de Spiritu et Literâ, uno de Naturâ et Gratiâ, uno de Perfectione justitiæ, uno de Gestis Palestinis, sive Pelagii, sermone nunc 131 de Verbis Apostoli, uno libro de Gratiâ Christi, uno de Peccato originali, duabus epistolis ad Sixtum, duobus libris de Nuptiis et Concupiscentiâ, libris quatuor contra duas epistolas Pelagianorum ad Bonifacium romanum pontificem, epistolâ 217, aliâs 107 ad Vitalem, libris sex contra Julianum, quos in retractationibus vocat *magnum et elaboratum opus*, uno libro de Fide, Spe, et Charitate, sive Enchiridion, ad Laurentium, quem nonnulli appellant *Augustinianæ doctrinæ specimen*, uno libro de Gratiâ et libero Arbitrio ad Valentinum et monachos Adrumetinos, uno libro de Correctione et Gratiâ, sex denique libris adversùs Julianum dictis, *opus imperfectum*, quia morte præventus non respondit nisi sex octo librorum quos Julianus in secundum librum de Nuptiis et Concupiscentiâ ediderat.

Contrito Pelagii errore, nova exsurrexit secta, dicta *Semipelagianorum*, quia partem duntaxat Pelagii systematis conservabat, et *Massiliensium*, ab urbe Massiliensi, in quâ ejus defensores erant numero plures. Eorum antesignanus fuit Joannes Cassianus, à D. Chrysostomo diaconus consecratus, postea apud Massilienses presbyter, cui se adjunxit Faustus ex abbate monasterii Lirinensis factus episcopus Regiensis in Galliâ. Hæc duo potissimùm propugnabant: Primum, salutis initium esse à nobis, nosque solâ vi arbitrii posse conari, velle, ordiri; alterum, hominem nisi et conatu suo gratiam Dei mereri. Errores istos peccipit malè intellecta Augustini et Ecclesiæ adversus Pelagianos doctrina. Scilicet Massilienses existimaverunt liberum arbitrium pessumdari, si divinâ præveniatur gratiâ, et Deum futurum esse personarum acceptorem si præveniat, utpote cui secundùm voluntatis suæ præ-

positum *oculto iudicio et opere manifesto* aliud vas conderet in honorem, et aliud in contumeliam. In errorem sempelagianum ante pontificatum impexit Augustinus, ut fatetur in libro de Prædestinatione sanctorum, cap. 3.

D. Augustinus, de Sempelagianorum erroribus certior factus per Epistolam SS. Prosperi et Hilarii, illos errores duobus libris confutavit, nimirum libro de Prædestinatione sanctorum, et libro de Dono perseverantia, in quibus potissimum ostendit, non incrementum duntaxat, sed et ipsum initium fidei, ac in eâ perseverantiam esse Dei donum.

Iis summam descriptis ut errores tum Pelagianorum et Sempelagianorum, cum recentiorum hæreticorum eliminarentur, quaeremus 1° an gratia sit necessaria ad veritates supernaturales credendas;... 2° an gratia necessaria sit ad opus bonum supernaturalis ordinis peragendum...; 3° an sine fide et charitate aliquod bonum opus elici possit...; 4° an sine gratiâ actuali possit homo aliquod bonum opus morale perficere...; 5° an gratia sit necessaria ad perseverandum in bono.

ARTICULUS PRIMUS.
An gratia sit necessaria ad veritates supernaturales cognoscendas et credendas?

Sermo non est de notitiâ conjecturali, qualis fuit cognitio Platonicorum de Verbi divinitate, Augustino referente lib. 7. Confessionum cap. 9, sed de notitiâ errori non obnoxia quâ mens veritatibus per revelationem cognitâ firmissimè inhæreat.

Sempelagiani, ut diximus, gratiam interiorè ad initium fidei, sive *pium credulitatis affectum*, non exigebant, sed tantum ad ipsius augmentum. Contra eos sit

Conclusio. — Nemo consequi potest fidem theologiam, et ipsius initium quod Sempelagiani vocabant *pium credulitatis affectum*, sine gratiâ interioris adjuutorio. Ita adversus Sempelagianos definiit concilium Arasicanum secundum, canone 5 et 7, quod confirmavit concilium Trid. sess. 6, can. 5.

Probatür rationibus, quas ex sacris Codicibus deducit D. Aug. libro de Prædestinatione sanctorum.

Prima. *Credere nihil aliud est quàm cum assensione cogitare*. Si ergo non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est (ut docet Apostolus epistola 2 ad Corinthios, cap. 5, v. 5), indubiè non erimus idonei credere aliquid quasi ex nobis, sed sufficientia nostra, quâ credere incipimus, ex Deo erit, cap. 2, n. 5. Secunda. Deus nos discernit, et nihil habemus quod ab eo non acceperimus, Epist. 1 ad Cor. cap. 4, v. 7; ergo quam habemus, fides, aut ejus initium, in nobis est, non à nobis sed à Deo, cap. 5, n. 7. Tertia. Si initium fidei ex nobis est, et ipsa fidem nobis à Deo obtinet, gratia fidei meritis naturalibus rependitur, et ideo non est gratia, cap. 2, n. 6. Quarta. Fides et ipsius exordium est fons

et radix justificationis; sed origo justificationis à veritate oriri debet, cum non minus supernaturalis sit, quàm ipsa justificatio, et homo prior Deo non det ut ipsi retribuatur (Epist. ad Rom. cap. 11, v. 35) cap. 2, n. 4. Ultima. Rogatur Deus ut det quod jubet (*pium credulitatis affectum*), rogatur ut auget fidem; rogatur ut non creditibus det fidem; ergo fides, et in suis incrementis, et in suis initiis, est Dei donum, cap. 11, n. 22.

Antiqui et novi Sempelagiani hæc vulgò obijciunt.

1° Deus ab homine fidem exigit; ergo est in hominis potestate; ergo per naturam haberi potest. — Resp.

1° argumentum probare ipsam fidem esse ab homine, non solum ejus initium, et ideo nihil exigere. — Resp. 2° : Dist. Ant. : Deus ab homine fidem exigit seipso adjuvante, concedo; secus, neg. ant. et conseq. Deus nempe exigit ut homo celestis auxilio prevenitus et roboratus actus fidei eliciat, quo sensu dixit Augustinus, Deum ipsa sua dona præcipere.

2° Nonne hæretici absque interiori gratiâ plura credunt mysteria, v. g., Trinitatis, Incarnationis, etc.? ergo. — Resp. hæreticos potius non negare illa mysteria quàm ea credere; per verbum enim *credere*, hic intelligitur firmissimus assensus summâ Dei revelantis veracitate innixus, qui apud hæreticos reperiri nequit; revelatio nimirum certò non innotescit nisi per infallibilem Ecclesiæ catholicæ auctoritatem, quam negant hæretici. Hinc dixit Augustinus Enchiridion cap. 5, apud hæreticos nomine tenus, non reverè esse Christum. Deest etiam iisdem pius erga Deum affectus qui necessarius est ad credendum sicut oportet ad salutem; unde iterum ait Augustinus sermone 71 de Verbis Evangelii Matthæi, cap. 19, n. 32 : *Præcisus ab Ecclesiâ inesse potest forma pietatis, non virtus*; igitur hæretici mysteria quædam credunt non fide divinâ, de quâ hic agitur, sed humanâ tantum.

3° Fidei mysteria motivis evidenter credibilibus nituntur; ergo sine gratiâ credi possunt. — Resp. fidem divinam habere pro objecto formali immediato summam Dei revelantis veracitatem; fides igitur innixa motivis credibilitatis immediate et præcisè non est divina, sed humana, licet fidei divinæ locum præparet. Deinde motiva credibilitatis naturam mysteriorum non elucidunt. Unde, ut intellectus ipsis firmissimè assentiat, superno indiget auxilio ne apparenti eorum repugnantia dissentiat.

4° Potest quis sine gratiâ credere res falsas rationis acumen superantes, v. g., Christi corpus esse ubique; quidni et veritates supernaturales? — Resp. disparitatem esse quòd veritates supernaturales credantur ex affectu erga Deum ut gloria auctorem; res è converso falsæ rationis aciem fugientes ex præjudiciis et affectu erga res suas.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Fides, de quâ hic agitur, ea est quâ, ut loquitur concilium Trid. *creditur sicut oportet ad salutem*, id est, cum firmissimè et omnimodâ Deo subiectione, et ideo erga ipsum affectu.

Secundum. Fides est in nostrâ potestate per gra-

tiam, non per naturam, et ideo eam in nobis exigit Deus positus ponendis.

Tertium. Fides, licet Dei donum, ex nobis est hoc sensu, quod mens illius actum ex Dei gratiâ eliciat, juxta istud oraculum, *faciam ut operemini*, Ezechielis cap. 36.

Quartum. Malè cohærebat Semipelagianorum systema; nulla enim est ratio cur gratia potius requiratur ad fidem perfectam quàm ad inchoatam; imò titulo dependentiæ creaturæ à Creatore magis necessarium videretur Dei auxilium ad fidei initium quàm ad ejus augmentum.

ARTICULUS II.

An gratiâ ad bonum opus supernaturalè volendum et perficiendum absolutè requiratur.

Conclusio. — Nemo in statu nature lapsæ sine speciali gratiâ interioris adjutorio absolutè potest illum opus ad salutem pertinens velle aut perficere. Est de fide adversus Pelagianos et Semipelagianos quos confutavit Augustinus libris commemoratis. Recentiores novatores in errores è diametro oppositos impegerunt gratiæ vim nimium extollendo, et libertatem tollendo, aut saltem enormiter deprimendo.

Probat 1° innumeris Scripturæ testimoniis, quorum præcipua extant Joannis cap. 6, v. 44, 45, v. 4 et 5, Epistolâ ad Philippenses cap. 1, v. 6 et 2, v. 13. Hæc et alia urgebat D. Augustinus, ostendendo illa saltem ad salutis opera pertinere, et non esse intelligenda aut de sola exteriori revelatione, siquè de lege et doctrinâ, aut de potestate facilius tantum Dei præcepta adimplendi, aut de interna duntaxat mentis illustratione, exclusâ inspiratione et motione voluntatis (ut ea interdum exponebant Pelagiani), sed de interno Dei auxilio, *sine quo*, ut loquitur S. doctor libro de Gratiâ Christi, cap. 26, n. 27, *voluntas omnino nihil boni, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, facere potest.*

Probat 2°, ex conciliis adversus Pelagianos habitis, Diospolitano, sive Palæstino, anno 415, in quo Pelagius censura articulorum suprâ relatorum falsando, ut hæreticorum moris est, subscribens, absolutionem suffragans etc. Arausicano 2°, anno 529, etc., quorum sanctiones expressit et renovavit concilium Tridentinum sessione 6, can. 3, his verbis: *Si quis dixerit sine prævenientis Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

Probat 3° rationibus theologicis, quibus D. Augustinus Pelagianos repressit. Innumera sanè sunt, quas ad duas universim reducimus.

Prima hæc est: Christus in Evangelio orationem impensè commendat et præcipit. At, inquit S. doctor, *oratio est gratiæ testificatio; sit enim præcipue ut Deus in nobis operetur velle, et perficere*, siquè per opera supernaturalia ad vitam perveniamus æternam; unde Ecclesiâ quasi continuè orat, *ut Deus per merita*

Christi gratiæ suæ virtute nostras etiam rebelles ad se propitius compellat voluntates.

Secunda sic se habet: Ad peccatum non solùm hominis mens densis ignorantie tenebris obnubilata est, sed etiam voluntas multùm debilitata, et ab incommutabili bono ad commutabile bonum funestâ propensione conversâ (quod aliunde non recurrendo ad primigeniam maculam, quam negabant Pelagiani, experientiâ exploratum est); sed inde elucet ad pietatis opus exercendum non sufficere ut intellectus cœlesti luce perfundatur, sed et insuper requiri ut cœlesti adminiculo sublevetur voluntas, et ad supernaturalè bonum appetendum occultâ et suavi virtute deducatur.

Objiciebant 1° Pelagiani: Psalmo 9, v. 41, Proverbiorum cap. 16, v. 1, Zacharia cap. 1, v. 5, Matthæi 25, v. 15, Lucæ 11, v. 9, Rom. cap. 7, v. 18, etc., dicitur homo *querere Deum, præparare animam suam, disponere viam suam, converti ad Deum, Deum orare, salutem velè, propriâ virtute talenta accipere, etc.*, ergo. — Resp. Pelagianos in his et similibus oraculis inane triumphum aucupatos fuisse. Illi enim hominis actus ex gratiâ prævenientè oriuntur. Scilicet præter gratiam quæ dat agere, siquè perficere (ad Philippenses cap. 2), necessaria est gratia quæ facit velle (ibidem), et ideo quæcumque iis in textibus velle dicitur homo ex Dei auxilio vult. Porrò in Scripturis pietatis actus modò homini, modò Deo tribuuntur, quia sunt ex gratiâ cui liberè consentit homo. *Non ego*, inquit Apostolus 1 ad Corinth. cap. 15, *sed gratia Dei mecum.*

Objiciebant 2°: Zachæus, Lucæ cap. 19, latro, Lucæ cap. 23, Cornelius; Actuum cap. 10, Paulus epist. 1 ad Tim. cap. 1, etc., gratiam fidei per bonos actus promeruerunt; ergo. — Resp. cum concilio Arausicano 2°, canone 25, bonos illos actus à gratiâ prævenientè ortos fuisse. Et verò Christus Zachæi, cujus hospitium elegerat, voluntatem ad se allexerat; latronem efficaci gratiâ converterat; Cornelio implicitè et inchoatè fidei gratiam infuderat, quæ post accessum Petri explicita et perfecta evasit, ut docet D. Aug. lib. de Prædestinatione sanctorum, cap. 7, n. 12. Quod attinet ad Paulum, particula *quia*, quâ utitur, non causam formalem, sive voluntentem, sed objectivam duntaxat significat, ut Psalmo 40, v. 5: *Sana animam meam quia peccavi tibi*, et ideo sensus est: *Gratuita Dei misericordiæ ignorantia meâ rationem habere dignata est.*

Objiciebant 3°: Epistolâ ad Rom. cap. 2 legitur: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legem sunt faciunt.* Ergo naturâ sufficit ad implendam legem. — Resp.: Nego conseq. Hæc enim aut cum Cajetano et aliis intelligenda sunt de Gentilibus à Christi fide alienis, aut cum pluribus de gentibus fide Christi imbutis; si primum, significant infideles posse fortassis solis naturæ viribus aliqua legis præcepta implere, v. g., inopi subvenire, etc. *Quod*, inquit Estius in hunc locum, *sanæ doctrinæ nihil habet contrarium; nam infideles posse absque gratiâ facere quædam opera moraliter bona communis est et vera theologorum sententia.* (Hæc tamen sententia, ut postea ostendemus, nequa-

quàm certa est, quinimò Scripturæ et Patribus, Augustino imprimis repugnare videtur.... Si secundum, significant gentes per gratiam, non per legem Mosaicam, Dei præcepta exequi, et idèd *vox, naturaliter, opponitur legi scriptæ, non gratiæ*, inquit ibidem Estius. Cæterùm hoc testimonium accuratius postea discutietur.

Objiciebant 4° Semipelagiani, qui, ut elucet ex epistolâ S. Prosperi ad Augustinum, conquerebantur quòd S. doctor in gratiâ controversiâ antiquos Patres contempsisset, objiciebant, inquam, veteres doctores.

D. Justinus Apologiâ præsertim 2, Christi gratiam explodit docendo philosophiam sufficere ad salutem. D. Irenæus lib. 4 adversus Hæreses, cap. 72, scribit *in nobis esse operari bonum*. D. Clemens Alexandrinus in libris Stromatum quos, impensè commendat D. Hieronymus epistolâ ad Magnum, docet philosophiam Græcos ad Christum duxisse; his, inquit libro 1, *qui à philosophiâ fuerè justificati, auxilium tanquam thesaurus reconditur; ea quoque consensio quæ ducit ad Dei cultum, et pietatem in Deum... quanquam per se quoque aliquando Græcos justificabat philosophia*. D. Chrysostomus initium fidei et salutis liberi arbitrii viribus adscribit: *Patriarcha*, inquit hom. 42 in Genesim (Abram), *ante gratiæ tempus, et ante legem à seipso, et à scientiâ quæ naturæ insita est... pervenit in virtutis fastigium... nisi primum et ipse quod suum erat fecisset, non tanta à Domino obtinisset; idem habet hom. 42 in Epistolam ad Hebræos: Nostrum est, inquit, præterire et velle; Dei autem est perficere, et ad finem deducere*. Similia dixerat homilâ 8 in Epistolam ad Philippenses ubi Apostoli verborum, *Deus enim est qui operatur in nobis et velle et perficere*, hunc assignat sensum: *Si volueris, tunc operabitur ut velis... etenim ubi volueritis de cætero augebit propensionem voluntatis*. Tandem ipse Augustinus in Epistolam ad Romanos, n. 6, tradit gratiam non præire voluntatis conatus et desiderijs, sed ea subsequi; ergo.

Neque soli Semipelagiani hanc sententiam illis Patribus affinxerunt, sed et inter Protestantibus plures ex crudelitissimis, v. g., Isaac Casaubonus in exercit. adversus Annales Baronii, etc.

Respondeo super his, quæ longâ indigerent disquisitione, consuli posse P. Alexandrum in hist. seculi secundi et quarti, ubi nævos à Protestantibus illis Patribus inustus feliciter detergit. Unde satis sit hæc observasse:

4° Augustinus libro de Prædestinatione sanctorum, cap. 14, n. 27, generalitè tantum Semipelagianis respondit, illos Patres scripsisse *ante hæresim pelagianam*, eos, in *hac difficili questione versatos non fuisse, gratiam Dei breviter et transeunter attigisse, etc.* Cæterùm frequentem orationem, consulendo quid de gratiâ necessitate sentirent, satis indicasse, etc. Si tantus doctor illorum Patrum opuscula scrutari in hac causâ necesse non judicavit, cur ea scrutari teneremur?

2° Genuinus illorum Patrum sensus ex eorum scopo potest elucescere. D. Justinus hic et alibi intendit probare adversus gentiles christiana doctrinæ anti-

quitatem; hunc in finem dicit, eos, qui ab initio rationem ducem seculi sunt, *Christianos fuisse* (imperfectè et secundum quid, ut aiunt), scilicet S. doctor ibidem declarat se per rationem non solum legem nostris mentibus à Creatore impressam intelligere, sed præcipuè Christi, qui Patris est ratio et Verbum, aliquam cognitionem, et huic notitiæ consonam vitam. *Christum*, inquit, *primogenitum: Dei esse instituti sumus, et rationem atque Verbum esse, cujus universum hominum genus est particeps, et quicumque cum ratione ac Verbo vivère, Christiani sunt*. Quare vult eos omnes, qui ab initio mundi unum Deum agoverunt, et vitam huic cognitioni congruentem duxerunt, hæc ex illustratione rationis et Verbi, quod est Christus, fuisse consecutos, et sub eo respectu dici posse Christianos, quamvis non tam perfectè ac illi qui explicitam Christi notitiam habuerunt. Etenim, vel in ipsâ Apologiâ citatâ agnoscit absolutam baptismi necessitatem ad salutem impetrandam juxta Christi oraculum Joannis 3: *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*, et gratiam ad vitam baptizato dignam ducendam requiri, ad quam obtinendam quasi continuas preces effundit Ecclesia; unde supra meritò dicebat Augustinus Patres qui ante hæresim pelagianam floruerunt orationem consulendo gratiam agnovisse et exegisse.

D. Clemens intendit præcisè philosophiam Græcis instillasse unius veri Dei cognitionem, et ab eis amovisse errorum portenta Dei notitiam ejusque cultum impediens, siquæ eos remotè disposuisse ad Christi agnitionem, et idèd ad justificationem; quinimò S. doctor existimavit philosophiam ad justificationem absque cælestis gratiæ adjutorio ne remotè quidem disponere posse, ut fusè et eruditè ostendit P. Alexander dissertatione 8 in secundum seculum. Unde non vult S. doctor philosophiam, bonave opera moralia, justificationem Græcis aut ex justitiâ, aut etiam ex convenientiâ promeruisse. Etenim, quomodò D. Hieronymus, qui in epistolâ ad Ctesiphontem et alibi Pelagium et ejus asseclas *velut sacrilegos* habuit, tanto perè extulisset Clementis Stromata, si in eis Pelagianum dogma consignasset.

D. Irenæus meritò dixit *bonum operari* (non à nobis solis) sed *in nobis esse*; hæc enim docet Apostolus epist. 1 ad Corinthios cap. 15: *Plus omnibus laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum*; homo scilicet lapsus libero potitur arbitrio quod prævenienti et adjuvanti gratiâ consentiendo bonum opus elicit. Enimverò S. doctor in libris adversus hæreses passim agnoscit et exigit gratiam, puta lib. 4, cap. 27, ubi dicit *Christum insigere justificationes in nobis, Verbum liberare animam, etc.*, et lib. 5, cap. 19, ubi asserit *spiritura sanctum voluntatem Patris operari in nobis, renovare nos à vetustate in novitatem Christi, nos confirmare...* Consuli poterit P. Alexander dissert. 7 in secundum seculum.

D. Chrysostomus primo loco non excludit gratiam prævenientem et excitantem, sed legem duntaxat evangelicam cum uberioribus suis gratiis, quibus licet

destitutus Abraham ante gratiae tempus et legem, *per-venit tamen in virtutis fastigium*; unde S. doctor, ut patet ex ipso contextu, vult pios conatus cum auxilio praeveniente elicitos majora à Deo obtinere auxilia, quod probat exemplo Abraham et aliorum iustorum veterum qui Deo interiùs et exteriùs vocanti sese morigeros exhibendo eximiam sanctitatem adepti sunt... Nihil aliud intendit duobus ultimis locis ubi sic adstruit liberum voluntatis arbitrium ut doceat nos primùm gratiae vocanti consentire debere, quò Deus postea gratiam largiatur sanctificantem, aut uberiorem actualem. Enimverò, inquit P. Alexander in Synopsi historiae seculi quarti, articulo trigessimò, *objecta Chrysostomi verba gratiae necessitatem non magis excludunt, quàm illa Christi: « Petite et accipietis, pulsate et aperietur vobis. » Unde sicut haec sententia quae solam hominum operationem innuere videtur, peraliam exponenda est, quae Dei praeveniens auxilium necessariò exigit: « Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum, » ita illa quae obijciuntur S. Joannis Chrysostomi verba, ex aliis explicantur, quae primam salutis originem gratiae excitanti acceptam ferunt. Porro S. doctor in ipsa homilia 12 in Epistolam ad Hebraeos, hanc gratiae excitantis necessitatem agnoscit et praedicat; etenim ibi observat ecclesiae, quo indigemus, auxilium nostrae libertati non nocere; in Dei, inquit, *potestate sunt omnia, sed non ita ut nostrum lædatur arbitrium. Si ergo, inquis, est in Dei potestate, cur in nos confert culpam? Propterea dixi, ita ut non lædatur nostrum liberum arbitrium; est ergo et in nostrà et in ejus potestate; oportet enim nos primùm bona eligere* (ipso adjuvante), *et tunc offerri quae sua sunt (gratiam fortem et efficacem); non praevenit nostras voluntates* (cogendo aut necessitando), *ne perdat nostrum liberum arbitrium; quod quidem clarissè exprimit dum ibidem istud Apostoli: Non volentis, neque currentis, sed misericentis est Dei, ita exponit ut totum Deo in operibus bonis tribuat, quia primas et praecipuas in eis habet partes, et sine eo quod nobis confert auxilio omnes nostri conatus essent supervacanei. Non volentis, etc., inquit, hæc duo magna et præclara efficit* (Apostolus); *unum quidem ne offeramur, etiamsi curras, etiamsi studium ponas, inquit, ne tuum esse existimes quod rectè gestum est. Nam nisi à superis opem adipiscaris, frustra erunt omnia... Non dicit quòd frustra currimus, sed quòd frustra currimus, si totum nostrum existimamus, si non plus Deo tributimus. Non enim suum esse totum voluit Deus, ne videretur nos temerè coronare; neque rursus nostrum, ne incidamus in arrogantiam. Nam si cum minore habemus partem offerimus, et præclare de nobis sentimus, quid faceremus si totum esset in nostrà potestate?**

Ex his patet quàm falsò et temerè Yprensus Patres graecos, inprimis Chrysostomum, inter gratiae et liberi arbitrii hostes annumeraverit. Quid aliunde ista declamatio ingerit? Nonne Semipelagianos sibi illos Patres meritò vindicasse, et Augustinum eos immeritò excussasse?

3° D. Augustinus, qui, ut diximus, ante pontifica-

tum fuit Semipelagianus, revocavit libro de Prædestinatione sanctorum, cap. 5, et lib. 1 Retractionum, cap. 23, quod scripserat in Epistolam ad Romanos.

Obijciant 5° Pelagiani et Semipelagiani diversa ex ratione momenta. Primum. Gratiae necessitas tollit libertatem: voluntas enim cœlesti indigenus auxilio; aut gratiae vi impulsæ desinit esse suorum actuum domina. — Resp. 1°, idem argumentum vibrari posse adversus necessitatem concursus immediatè naturalis, aut adversus Dei præscientiam. — Resp. 2°, cum Augustino, libro de Spiritu et Litterà, cap. 30, n. 52, et 31, n. 54, *libertatem gratiæ stabiliri sicut legem per fidem*, tantum abest ut illà destruat: per gratiam nimirum liberi arbitrii vires peccato debilitatè restituntur, et nulla prorsus voluntati imponitur necessitas, cum gratia cuilibet possit resistere.

Secundum. Ex celebri axiomate: *Dèus facienti quod in se est non denegat gratiam*; ergo bona voluntas gratiam praecedit. — Resp.: Neg. conseq. Illius enim essati sensus est: *Facienti quod in se est per gratiam praevenientem et excitantem Deus non denegat operantem.*

Tertium. Si Deus fidei gratiam pro libito uni daret, alteri denegaret, *esset personarum acceptor*; falsum est Scripturà consequens, *Actuum* cap. 10; ergo. — Resp. cum Augustino, lib. 2 contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 7, n. 13 et seq.: *Nego majorem. Acceptio enim personarum est vitium contra justitiam, quo nempe quis re sibi debità privatur; at Deus uni gratiam dans, alteri pro libito denegans, non peccat contra justitiam; gratiam enim, quae purè gratuita est, nemini debet. Deus ergo in his quae justitiae sunt erga omnes aequus est, neque personas accipit, sed unicuique reddit secundum opera sua. Verum in donis gratiae nemini facit injuriam si uni dat quod alteri negat.*

Quartum. Si fides et ejus initium esset Dei donum, à Deo, qui omnes salvos fieri vult, omnibus daretur, et qui illud donum non recipiunt, essent *execrabiles*, cum illud habere in eorum potestate non sit; falsum consequens, ergo. — Resp. 1° hic nobis præcisè incumbere gratiae praevenientis et excitantis necessitatem adversus veteres et novos Pelagianos vindicare, non autem Dei iudiciorum *profunditatem* sive *abyssum* reserare; porrò illam necessitatem ex Scripturis contra veteres haereticos, et ex concursus naturalis extantia pro actibus physicis contra incredulos nostros facilè adstruimus. — Resp. 2° cum Augustino, lib. de Spiritu et Litterà cap. 33, n. 57, et seq., fidem non omnibus impertiri quia *multi libero arbitrio male utentes* vocanti Deo per gratiam non obediunt. Jam verò, addit ibidem, cur illi ita *studeatur* (fides) *ut persuadeatur, illi verò non ita, à altitudo!* etc. *Cui ista responsio displicet quaerat doctores.* Idem alibi reponit ad istam questionem, *cur è duobus impiis unus trahitur, alter relinquitur*; qui enim relinquitur justo et occulto iudicio, ob delicta vel delictum relinquitur; qui eligitur, ex purà Dei misericordià salvatur; ex quibus concludit epistolà 194, aliàs 105, ad Sixtum, *sontes esse*

inexcusabiles vel reatu originis, vel additamento propriae voluntatis. Ad elucidandam istam profunditatem, ut loquitur idem Augustinus priore loco, addi fortassis posset cum D. Thomâ, homines si legem naturalem (cum gratiâ quam ipsis non denegat Deus), ut oportet observaverint, evangelicâ gratiâ esse illuminandos.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Hæresis genitus, qui maximè tortuosus est, flexibilis, industrius, singulariter potens, et potenter singularis, in Pelagio, Cœlestio, etc., sese stupendum in modum exeruit. Pelagiûs scilicet Patres Palesinos decepit, Cœlestius Zozimum papam, ipse Augustinus penè existimavit Pelagiûm gratiam, de quâ agebatur, agnoscere, ut candidè fateatur libro de Gratiâ Christi, cap. 57, n. 4. Quid inde inferes? Hæreticis sensa sua catholicis etiam verbis exprimentibus semper non esse credendum.

Secundum. Pelagiûs, Augustino referente lib. de Gestis Pelagii, pietatis famâ excelluit. Non ergo te moveat morum sanctitas, qui in hodiernis novatoribus commendatur, cum, eodem Augustino dicente, *apud hæreticos pietatis forma esse possit, non virtus.*

Tertium. Pelagiûs et ejus assecla agnoverunt gratiam esse necessariam (intelligebant naturam et liberum arbitrium)...., gratiâ à naturâ et libero arbitrio distinctam (intelligebant legem et doctrinam)...., gratiâ à lege et doctrinâ diversam (intelligebant exemplum et imitationem Christi)...., gratiâ ab iis omnibus discrepantem (intelligebant peccatorum remissionem)...., demùm gratiâ illustrationis, id est, revelationem divinam, si non ex parte potentiae, quæ nempe intellectum intrinsecè afficeret, elevaret, et corroboraret ad credendum, saltem ex parte objecti, id est, veritatis menti clarioris oblatæ. Ad quid autem tot effugia? nisi ad obscurandum, si fieri potuisset, anteriorem intellectus et voluntatis lucem in Scripturis emicantem, cujus idèò insignia fuerunt argumenta. Unde D. Hieronymus epistolâ ad Ctesiphontem Pelagianos sic compellabat: *Ecclésiæ victoria est vos aperte dicere quod sentitis.*

Quartum. Augustinus, lib. 2 ad Bonifacium cap. 9, n. 21, gratiæ dogma tum adversùs Pelagianos cum adversùs Semipelagianos sic breviter et solidè expressit: *Multa Deus facit in homine bona quæ non facit homo (indeliberatos ad pietatem motus), nulla verò facit homo quæ non facit Deus ut faciat homo; hinc enim elucescit esse in homine lapsu veram, absolutam, et physicam impotentiam ab bonum saltem supernaturale sine gratiâ sive volendum sive perficendum, et idèò omnes illius actus sive indeliberatos sive deliberatos salutem spectantes totidem esse Dei dona.*

Quintum. Cuncta Scripturæ et Patrum testimonia, quæ bonam voluntatem, bonum pietatis opus hominibus tribuunt, supponunt, aut arguunt gratiam præventionem, et liberam voluntatis gratiæ cooperationem.

Sextum. Omnia Scripturæ aut Patrum oracula quæ in operibus bonis totum Deo tribuunt (quibus abutuntur novatores), unice significant Deum, qui hominem ad opus bonum movet et dirigit, in eo primam et præcipuam habere partem. Sic cum palatium pulchrè

constructum conspicimus, totum illius artificis esse dicere solemus, licet et latomi alicui operarii, ut et dominus qui materiam et impensas subministravit, ad ædis ædificationem activè etiam concurrerint.

Septimum. Ne hic objicias Origenem; iudicio enim eruditorum, v. g., Yprensis, lib. 6 de Hæresi pelagianâ cap. 13, cui Norisius lib. 1 de eadem hæresi cap. 1, Huetius lib. 2 Origeniariorum, cap. 2, et P. Alexander in historiâ seculi tertii, consentiunt, Pelagianorum et Semipelagianorum circa gratiam errorem præformavit.

Octavum. Virtus, cujus intuitu Deus aliquando dicitur talenta, sive gratiam, distribuere, virtus est non ex naturâ, sed ex gratiâ, et quidem nonnunquam *gratis data*, ut Matthæi cap. 25, v. 15.

Nonum. Deus ab homine conversionem exigit, non quòd in ejus sit potestate, sed quòd det, aut dare paratus sit gratiam, quâ conversionem postulemus.

Decimum. Cur non omnes ad Evangelii notitiam perveniant potest absolutè afferri ratio, quia scilicet non omnes oblatæ gratiæ obediunt; sed comparatè ratio reddi nequit; cur, v. g., inter eos qui vocantur Deo oblectantur unus potius quàm alter Deum reverà sequatur, sicque unus pereat, alter non pereat.

Undecimum. Gratiâ ad actus supernaturales eliciendos homini necessaria est gratia actualis. Eruditis tamen P. Thomassin, in suis de Gratiâ Commentariis, censuit gratiam habituales ad illos actus sufficere, quia ex sese est activa. Verum D. Augustinus et theologi vulgò hanc improbant opinionem. *Homo*, inquit S. doctor libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 26, n. 29, *etiam perfectissimè justificatus, nisi aeternâ luce justitiæ adjuvetur, rectè non potest vivere, sicut oculus corporis etiam plenissimè sanus nisi candore lucis adjutus non potest cernere.*

Ultimum. Philosophia, sive legis naturalis ex viribus liberi arbitrii observatio (si ex solis illius viribus in statu præsentis fieri potest), non est præparatio positiva, quæ sit Deo motivum, causa, regula, vel occasio enim determinans ad conferendam gratiam (nullo enim pacto potest homo se præparare ad gratiam sine gratiâ); potest tamen dici dispositio negativa, sive removens, ad gratiam, quatenus scilicet removel prohibentia, sive peccata contra legem nature, modò fa tearis Deum aliquando gratiam iis impertire qui hanc præparationem non adhibuerunt, et idèò ipsum nullâ prorsus lege aut promissione adstringi ad gratiam hoc modo dispositis infundendam. Sic intelligendi videntur nonnulli antiqui Patres qui dixerunt, *homines per philosophiam fieri Christianos, Deum ad bonas naturæ actiones attendere, semina virtutum in cordibus hominum respicere*, etc. Cæterùm cum ex dicendis nulla fieri possit actio omni ex parte bona etiam moraliter sine gratiâ, illæ actiones meritò dicuntur remotè disponere ad justificationem.

ARTICULUS III.

An sine fide et charitate aliquod bonum opus elici possit?

Quamquam, ut ostendemus, hodierni novatores,

fidem et charitatem unam et eandem quoad speciem esse virtutem obtendunt, tamen majoris claritatis causâ quæremus an sine fide theologicâ aliquid bonum opus morale fieri possit, eandem questionem de charitate subinde in medium adducturi.

§ 1. *Utrum sine fide theologicâ bonum opus morale possit elici?*

Fides theologicâ, ea est quâ Deo christianæ religionis mysteria revelanti creditur.

In opere bono moraliter duo accuratè considera, officium, id est, objectum et materiam operis; et finem, hoc est, id propter quod fit opus. Officium et finis ad integram actionis moralis bonitatem requiruntur. Rursus in actione morali duplicem distingue finem, scilicet finem operis, id est, finem ad quem actio ex naturâ suâ refertur; puta in actu misericordiæ *afflicti sustentationem*...; et finem operantis, id est, finem quem operans pro libito intendit, honestam vel inhonestam.

Quæritur præcisè utrûm sine fide theologicâ nulla actio bona esse possit non ratione objecti (omnes enim fatentur inopi, v. g.⁷, subvenire in se bonum esse), sed ratione finis.

ERRORES. — Michael Baius hoc imbutus errore, *liberum arbitrium sine gratiâ Dei adiutorio* (quod sit ipsa fides et charitas propriè dicta vel illius inspiratio) *non nisi ad peccandum valere* (quem consignavit propositionibus præsertim 28, 29, 56, 57, 58, 66, etc); hoc, inquam, obsecutus principio, asseruit propositione 26, *omnia infidelium* (id est, eorum qui fide et charitate theologicâ destituti sunt) *opera esse peccata, et philosophorum virtutes esse vitia*.

Jansenius Yprensis magistri principium et consecutarium avidè exosculatus est. Hæc nimirum asserit lib. 3 de Statu naturæ lapsæ, cap. 20: *Augustinus tanquam verissimum docet non posse esse opus bonum* (vult opus non meritorium vitæ æternæ non esse bonum etiam moraliter, quia nullum prorsus datur bonum opus nisi ex charitate fiat), *nisi ipsa iustitia cælesti charitate diligatur, et ad Deum ipsum veluti ultimam finem referatur, quorum neutrum sine gratiâ et fide perfici potest*.

Ex hæc Yprensis doctrinâ prodiit hæc propositio inter 31 quas damnavit Alexander VIII, die 7 decembris anni 1690, numero octava: *Necessè est infidelem in omni opere peccare*. Nihilominus tamen Jansenii sectatores inter se omninò non consentiunt circa modum magistri dogma exprimentis. Alii enim docuerant explicitam in Christum fidem prorsus esse necessariam ut homo sine propriè dicto peccato agere valeat. Alii distinguentes inter *opus infidelis*, et *infidelem operantem*, asseruerunt opus infidelis bonum esse posse ex officio et fine, etsi infidelis operando semper peccati reus sit, saltem *omissionis*, quia videlicet actionem non refert in Deum tanquam finem ultimum ex motivo fidei et charitatis.

Auctor centum et unius propositionum, quas Clemens XI proscripsit anno 1713, ejus definitioni accessit univर्सæ Ecclesiæ suffragium, Baii et Yprensis

sententiam, quantum in se fuit renovavit; eorum quippe principium de peccandi necessitate sine gratiâ Salvatoris (quæ sit fides et charitas vera, vel illius inspiratio) consecrat. *Voluntas*, inquit propositione 59, *quam gratia non prævenit, nihil habet luminis nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad se præcipitandum, virium, nisi ad se vulnerandum; est capax omnis mali et incapax ad omne bonum*. Idem ferunt propositiones 38 et 40. Deducit autem propositionibus præsertim 26 et 27, conclusionem ex hoc principio scaturientem, scilicet infidelem in omni opere suo necessariè peccare; in eis docet *nullas dari gratias nisi per fidem, fidem esse primam gratiam, et fontem omnium aliarum, etc.*

OPINIONES CATHOLICORUM. — Nonnulli existimaverunt infideles nullâ prorsus Dei notitiâ imbutos in actibus suis non semper peccare; secus infideles aliquâ Dei cognitione illustratos, quia ex malo fine (ut ipsis videtur) semper operantur. Nonnulli alii cum erudito cardinali Norisio in Vindiciis cap. 5, paragrapho 4, censent opera bona, si quæ sunt in infidelibus, celestis gratiæ (à fide et charitate theologicâ distinctæ) beneficio esse bona.

CONCLUSIO. — Sine fide theologicâ elici possunt aliquæ actiones tum ex officio cum ex fide bonæ, sive illæ adscribendæ sint divinæ gratiæ, sive non, et idcirco omnia infidelium opera non sunt peccata.

Probatur assertio variis momentis.

MOMENTUM PRIMUM — *Ex Scripturis*. Sacri Codices duo infidelium argumenta hæc suppeditant.

Primum efflorescit ex locis quæ aliquibus infidelium operibus, utpote bonis et honestis, temporalem aliquam mercedem repensam fuisse referunt. Exodi cap. 4, cum obstretices ægyptiæ ex affectu misericordiæ contra Pharaonis edictum mares Hebræorum incolumes servassent, *ipsis benefecit Deus*, v. 20, et *ædificavit eis domos*, id est, earum familias liberorum et opum copiam amplificavit, v. 21. Ezechielis cap. 29, Nabuchodonosor ob bellum adversus Tyrum, ut jusserat Deus, gestum, Ægyptum in præmium accepit. Matthæi cap. 5, v. 46, Christus supponit ethnicos amicos diligendo ex honesto et naturali motivo temporali mercede dignos esse.

Ex his sic arguimus: Opera temporali mercede cœlestis donata indubiè bona sunt tum ex objecto cum ex fine; vera quippe peccata non benevolentiam, sed iram Dei provocant; at talia exiterunt opera commemoratorum infidelium. Ergo.

Secundum elucet ex locis, quæ in gentilibus actiones bonas et honestas agnoscunt. Unum propono. Epistolâ ad Rom. cap. 4, Apostolus increpat gentiles quod cum Deum cognovissent non sicut Deum glorificaverunt; at id supponit eos potuisse Deum glorificare et idè aliquid boni patrare, Deo saltem adjuvante, ut ostendemus articulo 4 sequentis libri; ergo.

Plurimi hæc adducunt Apostolicum textum epistolæ ad Rom. cap. 2, v. 14: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt*. Hoc enim oraculum, inquit, gentiles adumbrat fide non imbutos, legem

positivam non habentes, qui aliqua opera à lege positivè præscripta, *naturaliter*, sive naturâ duce egerunt; hæc quippe expositionem suggerunt contextus, et scopus Apostoli, Patres græci, et inter latinos S. Cyprianus lib. 3 ad Quirinum cap. 99, et D. Hieronymus epistolâ ad Algasiam quæstione 8, interpretes, imò Ecclesiæ catholica quæ damnavit hæc Baii propositionem numero 25: *Cum Pelagio sentiant qui textum Apostoli Rom. cap. 2: « Gentes quæ legem non habent, » etc., intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus. Verùm hoc argumentum Baio, Jansenio et auctori 101 propositionum exasperandis magis quàm convincendis idoneum esse videtur; Augustinus enim (et ipso duce SS. Fulgentius et Prosper) adversus Pelagianos disputans hunc textum passim exponit de gentibus ad fidem conversis; aliàs, ut censuisset videtur S. doctor, gentiles naturaliter ea quæ totius legis sunt facere possent, quod negant ipsi adversæ sententiæ doctores. Quamobrem, addunt, censura Baii propositionis editum in ejus acrimoniam, cum in ejus falsitatem; qui enim Apostoli textum intelligunt de gentibus non conversis, non docent, ut Pelagiani, omnia legis naturalis præcepta solis naturæ viribus observari posse, sed quædam duntaxat facilitiora. Idem dicendum, inquit, de Baii assertionem 38: *Cum Pelagio sentit qui boni atque naturalis, hoc est, quod ex naturâ solis viribus ortum ducit, agnoscit.* Hanc enim sententiâ defendunt celebris Vasquez et alii insignes theologî, qui contentum Baii censuram, non ejus assertum, esse proscriptam, ut postea fusè referemus.*

Obijciunt 1° exempium obstetricum nihil, aut nimis probare. Etenim primo Exodi cap. 1, v. 21, dicitur eas *timuisse Deum*; aliam ergo Dei notitiam habuerunt. 2° Eodem Exodi loco refertur eas mendacio reposuisse hebræas mulieres non indigere ministerio obstetricum; Deus igitur mercedem rependisset ipsi mendacio. 3° D. Gregorius libro 18 Moralium cap. 2, versus finem expendens factum illud ait: *Nonnulli de obstetricum fallaciâ conantur asserere hoc mendacii genus non esse peccatum... quia edificavit illis Dominus domos; in quâ magis recompensatione cognoscitur quid mendacii culpa mereatur; nam benignitatis earum merces, quæ eis in æternâ potuit vitâ retribui, pro admissâ culpâ mendacii in terrenam est recompensationem declinata, ut in vitâ suâ quam mentiendo tueri voluerunt ea quæ fecerunt bona recipere, et ulterius quod expectarent mercedis suæ præmium non haberent.* Hoc S. doctoris testimonium referens D. Thomas 2-2, q. 110, artic. 4 ad 4, dicit *mendacio obstetricum spectato quantum ad affectum benevolentie in Judæos, et reverentiam divini timoris, debitam fuisse remunerationem æternam, et per mendacium illud, etiam quoad actum exteriorem, illas non meruisse amittere remunerationem æternam quam jam ex præcedenti affectu meruerant.*

Ex his evidens fit obstetrices per suum misericordiæ actum non solum veri Dei timore percussas fuisse, sed etiam æternam vitam promeritas esse, et idè nec infideles fuisse, nec actum moraliter duntaxat bonum elicuisse; ergo.

Resp.: Nego ant. Unde dico ad primum, Dei notitiam, quam habuerunt obstetrices, ipsis Dei amorem propter se non instillasse, ut exigunt adversarii, sed solum quemdam exploratæ Dei Hebræorum potentie timorem; quò ad Israelitis benefaciendum impulsæ sunt. Dico ad secundum cum D. Augustino lib. contra Mendacium cap. 15, n. 52, in obstetricibus non fuisse remuneratam fallaciam, sed benevolentiam, benignitatem mentis, non iniquitatem mentientis; unde, ut observat Jansenius in vigesimo versum capituli primi Exodi, remuneratio Dei non respexit actum mendacii obstetricum, sed ipsarum misericordiæ actum in parvulos. Dico ad tertium, genuinum SS. Gregorii et Thomæ sensum ex eorum scopo innotescere. Ille intendit adversus nonnullos mendacium obstetricum esse verum peccatum; hoc autem probat ex eo quòd actus misericordiæ, quem obstetrices in Hebræorum pueros exercuerunt, si non fuisset conjunctus cum mendacio, potuisset eis mercedem in æternâ vitâ mereri, sed cum per mendacium illud fuerit quasi deturpatus, illi mercedem duntaxat temporalem rependit Deus... Isie vult probare mendacium obstetricum non fuisse peccatum mortale, quia per illud non meruerunt amittere remunerationem æternam quam jam ex præcedenti affectu meruerant, aut potius mereri potuerant (Gregorius enim, quem ibi citat S. doctor, non dicit obstetrices actu promeritas esse remunerationem æternam, sed tantum illam mereri potuisse); porò uterque loquitur de merito, non de condigno sive ex justitiâ, quod supponit fidem et charitatem saltem habituales, sive gratiam sanctificantem, sed de merito de congruo, sive ex misericordiâ, fundato in cœlesti auxilio sive gratiâ, cujus virtute obstetrices illum misericordiæ affectum conceperunt et ediderunt; actus scilicet ab ipsis infidelibus ex gratiâ eliciti remotè disponunt ad æternam vitam, ut postea ostendemus.

Obijciunt 2°: Epistolâ ad Romanos, cap. 14, ait Apostolus: *Quod non est ex fide peccatum est*; at infidelium opera nunquam sunt ex fide; ergo.—Resp.: Conc. majorem; distinguo minorem; Nunquam sunt ex fide theologicâ, conc. Ex fide practicâ sive conscientiâ, neg. minorem et conseq. Apostolum ibi disserere de solâ conscientiâ evincere videtur 1° finis Apostoli hic eos increpantis qui vescebantur cibis quos vetitos esse existimabant...; 2° auctoritas plurimum Patrum grecorum et latinorum apud interpretes, et specialim Estium...; 3° auctoritas totius Ecclesiæ in magno concilio Lateranensi quarto, an. 1215, cap. 41, ubi hoc textu probat sine bonâ fide non valere præscriptionem tam canonicam quàm civilem.

Scio quidem sanctos Augustinum, Fulgentium, Prosperum, et alios, quos adducit doctissimus Norisius in Vindiciis cap. 4, paragrapho 5, hoc oraculum de fide theologicâ intelligere videri; quod si verum esset, eorumne, quæso, auctoritas præhaberi, aut etiam adæquari posset concilio Lateranensi œcumenico? cum imprimis Augustinus contra Manichæos disputando tanti fecerit Ecclesiæ catholicæ auctoritatem, ut eâ conclusâ sese ipsi Evangelio non esse crediturum asserere,

non dubitaverit. Verùm absit ut tam eximios doctores adversariis concedamus; cur enim non stant expositioni D. Thomæ circa mentem D. Augustini (quam non improbat eruditus ipse Norisius ut mox ostensuri sumus)? Etenim S. doctor 2-2, q. 10, artic. 4, ad 1, et præsertim questione 23, artic. 7, ad 1, ex divo Augustino docet id quod non est ex fide *contrariè*, id est, quod fit contra charitatem, sive ex animo infidelitatis esse peccatum; secùs quod non est ex fide *privativè*, id est, ex solâ fidei absentia, cum infidelis aliquando non ex infidelitate, sed ex honesto motivo agere possit.

Obijciunt 3°: Epistolâ ad Titum cap. 1 legitur: *Infidelibus nihil est mundum*: et Epistolâ ad Hebræos cap. undecimo: *Sine fide impossibile est placere Deo*; ergo. — Resp. ad primum, cum Augustino, lib. 31 contra Faustum, cap. 4, loqui Apostolum de infidelibus *caritaliter sapientibus*, et contra conscientiam agentibus, et ideò infideliter, et non secundùm rationis et conscientia dictamen viventibus. — Resp. ad sequendum, ibi, ut evincit contextus, sermonem esse de fide supernaturali, sive theologica, cujus experts opera supernaturalia vite æternæ meritoria elicere nequit, non opera moraliter bona, temporalî mercede digna, quam aliquando infidelibus, ut diximus, concessit Deus.

MOMENTUM SECUNDUM — *Eæ Patribus*. D. Augustinum potissimum adducam, quem solum cum SS. Prospero et Fulgentio obficere solet Jansenius.

4° Docet infideles aliqua bona operari ex gratiæ dono. Libro de Gratiâ Christi cap. 24, n. 25 ait, *Deum immutasse cor Assueri quia mirabili et ineffabili potestate operatur in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates*. Norisius Vindic. cap. 4, paragrapho 5, agnoscit Augustinum ibi censuisse infideles aliquos actus bonos elicere ad quos à Deo præmoverentur, qui profectò peccata esse non possunt; idque contra Jansenium lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, cap. 6, Epistolâ 144, aliâ 150, n. 2, de Polemone pagano, quem ex ebrioso temperant fecerat Xenocrates hæc habet: *Hoc non humano operi tribuerim, sed divino*. Unde ipse Norisius Vindiciarum cap. 3, paragrapho 4, dicit illam continentiam non solum bonam fuisse in se, sed etiam *opus bonum*; idque iterùm adversùs Yprensem lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, cap. 5. Libro ipso 4 contra Julianum, cap. 5, n. 16, dicit: *Quantò tolerabilitus illas, quæ dicitis in impiis esse virtutes, divino muneri potius quam eorum tribueres tantummodo voluntati?* (modò scilicet confiteretur illas etiam ex fine bonas esse.) Libro de Patientiâ cap. 26, n. 27, querit, an schismatici vel hæretici mortem pro Christo obeuntis actio esset laudanda et an à gratiâ, an à solo libero arbitrio prodiret? Cui quæstioni respondit 1°, *illam esse laudandam*. ... 2°, hæreticum ob illam in alterâ vitâ fortassè mitius esse puniendum... 3°, per illam timore æterni supplicii superari poenam, temporalem... 4°, rationem illam esse Dei donum, non hæredum, sed exheredatorum proprium.

Quid ad ista Jansenius lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, cap. 5, 6, etc.? Hæc, etsi ratione finis mala, tamen ratione officii esse bona, et sub hoc respectu ab Au-

gustino dici *Dei dona*, ut ipse testatur lib. 4 contra Julianum, cap. 5, n. 22.

Verùm apertè fallitur Yprensis; ibi enim dicit quidem S. doctor, *posse aliqua bona fieri non benè facientibus à quibus sunt*, id est, impios, v. g., elemosynam malè erogare posse; sed non dicit eorum actiones in hoc casu esse *Dei dona*, cum defectu finis, ex quo potissimum estimatur actionis moralis honestas et rectitudo, vitiosæ sint.

Igitur ex his sic arguimus: Qui aliquas infidelium actiones simpliciter bonas ac Dei donum esse asserit, ille agnoscit in infidelibus opera bona non ex parte tantùm objecti, sed etiam ex parte finis; sed hæc docet D. Augustinus; ergo, etc.

2° Tradit esse in infidelibus nonnulla opera laudanda, et remuneratione etiam ex parte Dei digna. Etenim libro de Spiritu et Litterâ, cap. 27, n. 48, ait: *Quorum etiam impiorum nec Deum verum veraciter jussequæ colentium, quedam tamen facta vel legitima, vel novimus, vel audimus, quæ secundùm justitiæ regulam non solum vituperare non possumus, verùm etiam meritò rectèque laudamus, quanquàm si discutiantur quo fine fiant vitæ inveniuntur, quæ justitiæ debitam laudem defensionemve mereantur*. Rationem affert initio capitis 28, his verbis: *Quia non usque adeò in animâ humanâ imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in eâ velut lineamenta extrema remanserint, unde meritò dici possit in ipsâ impietate vitæ suæ facere aliqua legis, vel sapere (etsi hæc, ut ibidem observat, defectus scilicet fidei in Christum) ad salutem æternam (proximè saltem) nihil ipsis prosint*. Libro contra mendacium cap. 15, docet, ut diximus, obstetricibus Hebræis, et Rahab meretrici Deum benefecisse ob humanitatis affectum erga Israelitas; ergo.

Ex his sic rursùs argumentamur: Augustinus primo loco disserit de operibus infidelium bonis non ex parte objecti tantùm, sed etiam ex parte finis; dicit enim, *si discutiantur quo fine fiant, vitæ inveniuntur*, etc.; ergo censet aliqua, licet rarissima infidelium, opera etiam ex parte finis esse bona. Item ibidem dicit opera illa esse laudabilia: at opus ex fine pravum, licet ex objecto bonum, non laudandum, sed damnandum est. Tandem adversariorum principium ibidem egerit dicendo liberum arbitrium non omninè in homine lapso extinctum esse; inde enim sequitur illud saltem cum gratiâ posse non peccare. Hinc isto testimonio adeò pressus fuit Jansenius ut lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, cap. 6, reposerit Augustinum hic ex Pelagianorum mente loqui, aut potius particulam *vitæ* hic significare non... Item S. doctor secundo loco disserit de bonis infidelium actibus à Deo remuneratis; sed Deus non potest remunerare actiones ex objecto bonas, ex fine verò pravas, cum illa opera vera sint peccata.

3° Augustinus, ut mox ostendemus, sermone 349 admittit *charitatem humanam, propriam Paganorum Judæorum, hæreticorum*, etc., quam asserit non solum licitam esse, sed etiam præceptam. Eandem agnoscit Gregorius Magnus homiliâ 27 in Evangelia versùs exordium.

Magistro sanè dextras dederunt SS. Fulgentius, Prosper, et Thomas. Hic 2-2, q. 10, artic. 4, in c., ait : *Manifestum est quòd infideles non possunt operari bona opera quæ sunt ex gratiâ, scilicet opera meritoria; tamen bona opera, ad quæ sufficit bonum naturæ* (quod in eis remanere paulò antè dixerat) *aliquoties operari possunt; unde non oportet quòd in omni opere suo peccent.*

Jansenius libro in primis quarto de Statu naturæ lapsæ Augustini mentem circa infidelium virtutes et opera scrutatur, quâ, ut putat, inventâ et reserata, exclamat in titulo capituli 17 : *Nugæ, delirium, insania, error, impietas contraria Christianorum sensui, Scripturis, et fidei, quòd infidelium sit ulla vera virtus, vel opera sine peccato juxta Augustinum, et concilium Arausicanum.* In quibus etiam in styli furore Calvinum imitari voluisse videtur.

Immense foret operæ Augustini testimonia hic sigillatim referre et exponere. Ea ideo ad quasdam objectionum species ex eis enascentes restringemus generatim duntaxat indicando præcipua opera in quibus reperiuntur.

Obijciunt 1° testimonia enuntiantia liberum arbitrium non nisi ad peccandum valere, si lateat veritatis via, lib. de Spiritu et Litterâ cap. 3, n. 5. Idem alibi passim inculcat. Unde concilium Arausicanum secundum can. 22, hoc adversus Pelagianos et Semipelagianos sancivit : *Nemo de suo habet nisi mendacium et peccatum.* — Resp. hec et similia, unicè probare posse, ut postea longâ dissertatione ostendemus, infidelium opera sine gratiâ (à fide et charitate propriè dictâ distinctæ) adjutorio bona esse non posse; quod adversus nostram assertionem non militat.

Verùm, inquit, Augustinus lib. 1 Retractionum cap. 15, n. 4, ait : *Voluntas* (sine gratiâ sive charitate) *tota est vitiosa cupiditas;* quidquid ergo etiam in ordine naturali sine gratiâ vult homo est peccatum. At id, ut modò diximus, non impugnat nostram assertionem, quæ absolutè non enuntiat hominem sine gratiâ catholico sensu acceptâ aliquid boni facere posse. Deinde voluntas, de quâ hic disserit S. doctor, non est actus, sed ipsâ voluntatis potentia, ex quâ peccatum oriri ostendit S. Augustinus, non autem ex concreato principio, sive maliâ nobis à malo Deo inditâ, ut obganniebant Manichei quos ibi refellit. Porrò peccatum oritur ex voluntate quia per Adam ipsi inditus est habitus vitiosæ cupiditatis, cui per gratiam obsistit.

At quid indè? Voluntatem nihil omnino boni, etiam moraliter, sine charitatis habitu, aut sine gratiâ Bani et Jansenii sensu acceptâ, agere posse? Minimè; in voluntate enim charitate destitutâ cum habitu cupiditatis viget inclinatio naturalis versùs bonum; quæ non est habitus pravus, sed ipsa natura inclinata in bonum, ex quâ gratiâ saltem adjuva potest aliquid opus prodire, quod non sit peccatum.

Ad istam testimoniorum, quæ obijciunt adversarii, classem, sequentia possunt revocari : *Ante fidem nihil boni, nihil virtutis esse potest, sine fide, etiam Christi,*

quod videtur esse virtus peccatum est, omnis virtus in vitio est, etc.

Hæc enim reperiuntur apud Augustinum libro de Gestis Pelagii cap. 14, n. 34 et alibi passim, et ideo apud ejus discipulos Prosperum, Fulgentium, etc., apud Hieronymum in caput 3 Epistolæ ad Galatas, apud Gregorium Magnum libro 2 super Ezechielem, homiliâ 19, versùs medium, ubi ait *per fidem pertingit ad virtutes*, quod probat Cornelii exemplo, etc.

Hæc autem, si de fide theologica, ut videtur, intelligenda sunt, de peccato et vitio latè sumpto exponi possunt; quod scilicet non habet omnem perfectionem quam habere posset (qualia sunt bona infidelium opera quæ sterilia sunt, et ad fidem et justificationem remotè etiam, nisi quando cum gratiâ facta sunt, non disponunt, sed digna tantùm sunt mercede temporali, vel minori pœnâ in inferno); quod, inquam, non habet omnem perfectionem quam posset habere, dici potest et reipsâ à Patribus interdum dicitur lato modo *peccatum et vitium.* Elverò D. Augustinus ipso capite 3 libri quarti contra Julianum postquàm dixit *nullas esse in infidelibus virtutes, nulla opera bona*, hanc affert rationem : *Si ad consequendam veram beatitudinem, quam fides promittit, nihil prosunt homini virtutes, nullo modo possunt esse virtutes.* Adde ex aliorum Patrum verbis, in primis ex contextu D. Gregorii loco adducto, elucescere eos disserere de spe, charitate, aliisque Spiritus S. donis ad quæ per fidem pertingitur.

Quod attinet ad testimonia charitatem ad bene agendum exigentia ea in sequenti questione exponemus.

Obijciunt 2° testimonia, quibus Augustinus ex professo disputans contra Pelagianos, et specialim contra Julianum, de infidelium virtutibus assertit eas esse vera vitia, et eorum opera, utpote sine fide et rectâ intentione facta, vera peccata. Ita in primis lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ, capitibus tertio et quarto, et lib. 4 contra Julianum cap. 3, n. 14, ubi resumit et confirmat quod lib. 1 de Nuptiis, etc., cap. 3, et 4, dixerat de pudicitia conjugalî infidelium, et à Juliano fuerat reprehensum. Unde D. Augustini mente circa infidelium opera omnino judicandum est per proximum caput tertium libri quarti adversus Julianum.

Resp. Augustinum hæc cap. 3 libri quarti adversus Julianum tradere : Numero 14 docet in infidelibus veram non esse pudicitiam conjugalem ut placebat Juliano, qui virtutes officiis non finibus distinguebat numero 21, *quia eorum annus fornicatur à Deo*, id est, ex fideli sine actu conjugalî operam impendit. Numero 15 ostendit gratiæ necessitatem etiam ad salutis operis inchoationem. Numero 16 Julianum obijcit eximias infidelium virtutes, quibus simpliciter boni et justî essent, siquæ, ut saltem inferebat Augustinus, ad regnum cœlorum pervenire possent, quod systema refellit numero 17 et sequentibus dicendo *neminem sine fide justum esse posse quia justus ex fide vivit*, Epistolâ ad Romanos cap. 1..... Bonas infidelium actiones, utpote ex perversâ intentione factas, ad bonorum auctorem Deum non tetendisse, siquæ vera fuisset peccata...

Infidelium virtutes naturam beatificare non potuisse, etc. Numero trigesimo Juliano quaerenti, si gentilis nudum opererit, numquid quia non ex fide peccatum est? respondit peccatum esse, non ratione officii, sive objecti, quod bonum est, sed ratione finis perversi omnem ad Deum relationem excludens. Numero 33 refert Julianum tandem concessisse bona infidelium opera esse sterilia, sive ad aeternam salutem nihil proficere, et tamen semper censuisse infideles illis operibus absolute bonos et justos esse, cujus systematis contradictionem refert dicendo, omne bonum opus (in Juliano sensu, sive quo quis absolute bonus et justus est), non posse esse sterile, et ideo infidelium opera, si sterilia fuerunt, ad salutem non fuisse bona. Eodem numero 33 in fine concludit, amore Dei (supernaturali), opus esse ut bonum sit beatificum et pudicitia confugalis, quibus significat se Juliano doctrinam de infidelium virtutibus et bonis operibus eâ præcipuè saltem ex causâ impugnasse quod eos illis bonis ad aeternam vitam pervenire posse contenderet.

Igitur D. Augustini dicta de infidelium operibus tum cap. 3 lib. 4 contra Julianum, cum alibi triplici sensu videntur intelligenda. 1° De opere infidelis, quatenus est infidelis, id est, quatenus operatur ex principiis infidelitatis, superbiâ, vanâ gloriâ, in honesto fine, etc., ut passim docet citato cap. tertio... 2° De opere infidelis absolute bono et aeternam salutem conducente, ut sæpe tradit eodem capite, v. g., n. 33. 3° De opere bono infidelis maxime raro et perpaucio in comparatione malorum operum; quo sensu dicere potuit nullas esse in infidelibus virtutes (cum virtus sit habitus rationi consentaneus, numero 19 citati capituli tertii, et habitus frequentii actuum repetitione comparetur), nulla in iisdem infidelibus esse bona opera, non absolute (siguidem lib. de Spiritu et Litterâ, cap. 27, nonnulla agnoscit), sed relative ad mala, quomodo Genesis cap. 6 dicitur: *Omnis caro corrumperat viam suam*, et Psalmo 43 *omnes declinaverunt, etc.* Neque dicas Augustinum numero 33 libri 4 contra Julianum, et alibi passim docere, *bonum opus intentione fieri, intentionem verò fide per dilectionem operante* (quæ non potest esse in infidelibus) dirigi; intendit enim eò loci opus sine fide et intentione supernaturali factum ad salutem esse inutile, licet sit moraliter, sive ex officio et fine bonum. Unde D. Thomas hoc Augustini dictum expendens 2-2, q. 10, a. 4, ad 2, ait: *Fides dirigit intentionem respectu ultimi finis supernaturalis, sed lumen etiam naturalis rationis potest dirigere intentionem respectu alicujus boni connaturalis.*

Obijciunt 3° testimonia quibus Augustinus asseruit virtutes ipse infidelibus, si quæ sint, esse Dei dona, quæ infideles ad suum auctorem non referendo, hoc ipso sunt injusti, lib. 4 contra Julianum cap. 3, etc.; ergo. Resp. morales ipsorum infidelium virtutes esse Dei dona; eas enim exercere aut acquirere non possunt contra passionem et tentationem violentiam sine Dei gratiâ. Illæ etiam virtutes vitia evadunt et homines injustos efficiunt cum ad Deum nec explicitè, nec implicitè referuntur; tunc scilicet positivè et reapse fi-

nem ultimum excludunt; non ita cum exercentur ex ipso præcisè motivo moralis honestatis; in hæc quippe hypothese aut ab agente implicitè referuntur ad Deum, aut ex seipsis sese ad Deum referunt. Illis nova accedet lux ex dicendis in proluxâ dissertatione super modo eliciendi actionem moraliter bonam.

¶ Sed excipiunt adversarii, quibus favere videtur Norisius in Vindicis cap. 3, paragrapho 4, actio quæ referuntur ad intrinsecum virtutis finem, sive virtus quæ ob sui tantum honestatem appetitur, hoc ipso vitium fit; id enim evidenter asserit D. Augustinus lib. 4 contra Julianum cap. 3, et iterum lib. 19 de Civitate Dei cap. 25, ubi ait: *Licet à quibusdam tunc verè et honestè putentur esse virtutes cum ad seipsas referuntur, nec propter aliud expetuntur, etiam tunc superbiæ et inflatæ sunt, et ideo non virtutes, sed vitia judicandæ sunt; ergo.*—Resp. Augustinum hos actus vitia reputare, quia, ut faciebant, et contendebant Stoici quos hic et alibi, in primis sermone 156, aliàs 13 de Verbis Apostoli, cap. 7. n. 7, refellit, illi actus ad virtutis bonum, ut ad finem ultimum referantur, et ideo qui eos eliciant inani gloriâ intumescant, non ut ad finem ordinabilem ad finem ultimum, quâ in hypothese liquet creatum bonum increato præhaberi. Id elucescit ex ipsis citatis verbis, nec propter aliud expetuntur, superbiæ et inflatæ sunt, etc., et ex citat sermone 156 de Verbis Apostoli, ubi S. doctor Stoicorum dogma sic refert: *Exstiterunt alii superbi* (Epicureos prius depinxerat) *quasi à carne se removentes et totam spem beatitudinis suæ in animâ suâ constituentibus posuerunt summum bonum in virtute suâ; deinde observat Apostolum Actuum cap. 17 utrosque confutavisse. Neque omnino repugnat doctissimus Norisius commemorato loco; relato enim Augustini ex Dei Civitate testimonio supra adducto ait: Itaque cum virtus etiam ob sui tantum honestatem appetitur, facit ut illam prosequens, atque assequens sese complacet in suo opere, ac philantia vitio laetoret.... Augustini pronuntiatum, nempe virtutem, cum ob sui honestatem appetitur, esse superbam, ac philantia vitari probatur susè ab eodem S. doctore sermone 156 de Verbis Apostoli exemplo Stoicorum, qui sectabantur virtutem propter seipsam, et tamen eorum virtutes superbiæ ancillabantur, etc.*

¶ Obijciunt 4° D. Augustini discipulos SS. Prosperum, epistolâ ad Rufinum, et in Carmine de ingratis cap. 16, Fulgentium, et alios plures apud Norisium Vindic. cap. 3, paragrapho 4, et cap. 4, paragrapho 5, asserere fidem esse fontem bonorum operum, et nulla post Adæ peccatum in animâ humanâ remansisse virtutum semina, etc.; ergo. — Resp. SS. Prosperum et Fulgentium Semipelagianos refellere qui contendebant bona naturæ opera fidem præcedentia fidem promereri, et esse semina virtutum, ut loquebatur Cassianus, quem S. Prosper refellit in libro contra Collatorem, quibus homo præparatur ad gratiam. Unde uterque intendit fidem theologiam esse fontem operum salutis aeternæ meritoriorum, et ideo omnia opera ante eam elicitâ esse peccata vel improprie tantum, quia non sunt verè meritoria, aut proprie, quia ex perverso fine

fiunt. Porro remoto hæretico Cassiani sensu verum est in animâ post Adæ peccatum remansisse *semina virtutum*, si his vocibus intelligatur lumen intellectûs practici, et inclinatio voluntatis ad bonum appetendum et vitandum malum. Quod attinget ad Patres qui apud Norisium locis indicatis dicere videntur *omne quod non est ex fide* (theologica) *esse peccatum*, germanum eorum sensum exposuimus, et infra cum ipso Norisio fusiùs exponemus.

MOMENTUM TERTIUM — *Ex rationibus theologis.* Prima exurgit ex principiis SS. Augustini et Thomæ asserentium per Adæ peccatum naturam humanam *totaliter* non fuisse corruptam, quod in fidei tesseram erexit concilium Trid. sessione 6 de Justificatione, cap. 4, ubi ait Adæ delicto *liberum arbitrium minime extinctum esse viribus licet attenuatum, et inclinatum*; sed inde elucet superesse hominibus lapsi voluntati vim quamdam, etsi exiguam, ad bonum sibi congruum, sive naturalis ordinis, saltem cum aliquâ gratiâ, amandum, et idcirco infideles posse ejusmodi bona opera aliquando elicere.

Secunda erumpit ex absurdis adversæ sententiæ. Scilicet in hoc systemate 1°, infideles nunquam sese præparare possent ad fidem recipiendam; fides enim in eo systemate est *prima gratia*, et cuncta opera fidei prævia sunt vera peccata... 2° Quoties fidem infideles adimplere vellent legem naturalem, de elemosynâ, v. g., erogandâ, de colendis parentibus, etc., vellent nollent, peccarent; si enim non adimplerent, peccarent; si è conseruo adimplerent, etiam peccarent, tum quia actionem ad ultimum finem non referrent, cum quia gratiâ fidei et charitatis destituerentur, etc.

Tertia nascitur ex palmari principio quod adversarii prætendunt nullum dari medium inter vitiosam cupiditatem et veram charitatem; hoc autem systema mox conlutabimus.

Quarta sic habet: Si quid impeditur quominus infideles quadam opera omni ex parte bona producere possent, maximè eorum infidelitas, aut defectus illorum operum relationis ad Deum; falsum consequens, Major patet ex ipso adversariorum systemate; clamant enim opera infidelium, quæ sunt ex objecto bona, necessariè esse peccata quia producantur ab hominibus destitutis charitate quæ per dilectionem operatur et Deo propter se inhæret. Igitur probatur minor.

1° Infidelitas necessariè non coinquinat gentilium opera ex parte objecti bona; gentiles enim necessariè non agunt ex habitu cupiditatis sicut justus necessariè non agit ex habitu charitatis; possunt videlicet opera ex objecto bona producere aut propter intrinsecam illorum operum honestatem, vel ex innato beatitudinis in genere desiderio, vel ad Deo ut nature auctori obediendum, quæ motiva prava non sunt.

2° Defectus explicitæ relationis ad Deum non coinquinat opera infidelium ratione objecti bona. Etenim præceptum de referendis actionibus ad Deum est affirmativum, et idèo *pro semper* non obligat, sed certis tantum momentis. Aliunde infideles, qui etiam Deum

ignorant ut Deum, sive ut Eus supremum per quod omnia facta sunt, opera ex objecto bonâ faciendopropter intrinsecam eorum honestatem, æquitatem, etc., ea consequenter faciunt propter Deum, à quo illa honestas et æquitas, necessariè emanat; honestas nimirum illa et æquitas per se dirigitur in Deum; quinimò illi infideles possunt etiam illam in Deum explicitè referre; Deus quippe ut justitia, veritas, sapientia, lex, etc., ab illis penitus ignorari nequit. Hæc mox confirmabimus dictis et argumentationibus ipsius domini Nicole, ubi expendimus an sine gratiâ actuali aliquid bonum opus morale fieri possit.

Objiciunt 1°, ex D. Thomâ 1-2, q. 1, a. 6, ad 3: *Virtus primæ intentionis, quæ est respectu ultimi finis, manet in quolibet appetitu cujuscumque rei, etiamsi de ultimo fine actu non cogitètur, sicut non oportet quod qui vadit per viam in quolibet passu cogitet de fine*; at prima intentio infidelis est in idolum, sive in creaturam tanquam finem ultimum; ergo illa intentio semper manet in infideli liberè agente, saltem virtualiter; ergo ille infidelis semper refert opera sua ad creaturam, et idèo semper et necessariè peccat. — Resp. 1° quosdam infideles, v. g., Ciceronem, Horatium, etc., aliquam veri Dei habuisse notitiam, et idcirco actiones suas ad idola, quæ contemnebant, non retulisse. Resp. 2° nullum esse infidelem, cui prorsus ignotus sit Deus, quatenus est justitia, æquitas, sapientia, lex, etc., ut postea dicemus cum domino Nicole, et idèo infidelis sua opera ad creaturam necessariè non dirigere. Resp. 3°: Distinguo minorem: Prima intentio infidelis est in idolum tanquam finem ultimum particularem, conc.; tanquam finem ultimum generalem, nego minorem et conseq. Et similiter dist. conseq.: illa intentio semper manet virtualiter in infideli liberè agente respectu finis ultimi generalis, conc.; particularis, neg. conseq. Finis ultimus generalis est bonum perfectum et beatificum quod quilibet homo necessariè appetit; particularis, res specialis, in qua bonum perfectum et beatificum constituitur. Avarus, v. g., finem ultimum suum generalem, velit nolit, in bono perfecto collocat, finem verò particularem in possessione divitiarum, quam velit esse summum bonum beatificum. Porro, quando aliquis opus eligit ex objecto bonum, nisi positivè velit opus istud ad finem ultimum particularem vitiosum referre, actio illa non refertur ad istum finem particularem, sed tantum ad generalem; siquidem actio illa propter intrinsecam objecti honestatem non est ad finem ultimum particularem pravam referibilis, benè verò ad generalem. Unde, cum præfatus avarus pauperi subvenit, nisi malum finem aliunde intendat, ejus oratio non refertur ad avaritiæ affectum, sed ad primam intentionem boni perfecti et beatifici, ad quod de se tendit omne bonum esse honestum. Unde D. Thomas videtur loqui de primâ intentione respectu ultimi finis generalis, non particularis, aliàs quilibet avarus, v. g., etiamsi esset fidelis, in omnibus actionibus suis necessariè peccaret, quod certè et rationi et fidei adversum est. Et verò, sicut justus, qui suas actiones ad Deum retulit, omnia opera

in Deum virtualiter non tendunt, nisi ex objecto bona sint, ita infidelis, qui suas actiones in idolum retulit, omnia opera in idolum non diriguntur nisi ex objecto mala fuerint.

Obijciunt 2° nonnulli Yprensis sectatores. Quælibet actio infidelis non est peccatum, quia recta et honesta esse potest tum ex officio cum ex fine proximo; sed, nihilominus quilibet infidelis in omnibus actibus suis liberis peccatum committit saltem omissionis, opus suum ad Deum ut oportet non referendo; ergo: — Resp. Nego ant. quoad secundam partem. Etenim actio libera infidelis, et infidelis liberè agens unam et idem sonant, si ergo unum non est semper peccatum nec aliter, et vice versâ. Et verò hic non diffidentur adversarii ordinationem saltem explicitam ad finem ultimum non esse de intrinsecâ bonitate actionis infidelis; ergo et fateri debent infidelem non teneri ad eam cum istâ ordinatione eliciendam; siquidem præcisè adstringitur ad actionem cum debitis dotibus producendam.

MONITUM. — Ubi objectiones ex Scripturis diluimus; Apostoli oracula de omnibus operibus in Dei gloriam referendis, epist. 1 ad Corinthios cap. 10, v. 31, cap. 16, v. 14, Epist. ad Colossenses cap. 3, v. 17, etc.; his ex causis non retulimus.

1° Scotistæ; à quibus multum alieni non sunt Gamaeckus in 1-2, quæst. 18, cap. 4, Cornelius à Lapide, Bellarminus lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 10, etc.; commemorata testimonia de consilio; non de præcepto intelligunt.

2° Estius, cui assentit Sylvius, etc., eisdem textus ad solos Christianos pertinere censent.

3° D. Thomas apud Estium ir caput decimum prioris ad Corinthios, intelligit quidem, et non immeritò fortassis, illos textus de præcepto. Verùm S. doctor observat illud præceptum esse 1° negativum, sicque semper et pro semper obligare, id est, quælibet teneri nihil unquam agere quod gloriæ et amoris Dei adversetur, et ideò ea semper facere quæ ex se in Dei gloriam referri possint, quod idem sonat, ac actiones in Deum referri implicitè et mediâtè... 2° esse affirmativum, sicque non semper et pro semper obligare, sed iis dumtaxat momentis quibus urget præceptum diligendi Deum, et ideò non peccare qui extra illa momenta actiones suas ad Deum explicitè aut virtualiter non refert ex motivo inprimis charitatis. Porro infideles, etiam veri Dei notitiâ non imbuti, id agendo quod ex officio et fine proximo bonum est sine ullâ prorsus intentione pravâ, nihil agunt quod amoris Dei contrarium sit, quinimò id agunt quod tendit ad Dei gloriam, cum talis actus ex se ad Deum ut totius naturæ et boni auctorem referatur. Unde tantum abest ut illud præceptum violent, quinimò illud adimplent.

4° Adversarii obtundunt iis textibus absolutam includere necessitatem sub penâ peccati saltem omissionis omnes et singulos actus suos deliberatos ad Deum referendi ex motivo propriè dictæ charitatis; quod systema mox refellemus, et tanquam falsum et erroneum explodunt insignes etiam Thomistæ, v. g., Dominicus Soto lib. 1 de Naturâ et Gratiâ cap. 21, Go-

netus disputatione primâ de necessitate gratiæ, art. 3, paragrapho primo, ubi ait: *Falsum pariter et erroneum est nullam opus bonum fieri posse sine charitate, hoc est, nisi in Deum propter se dilectum referatur, et sine tali relatione et charitatis imperio actus caterarum virtutum esse malos, et veri peccati contaminatione pollutos*; hoc ipsum est Yprensis et ejus sectorum systema.

PRINCIPA SOLUTIO. — Primum. Hic præcisè asserimus verò non peccare infideles qui opus ex objecto bonum faciunt ob illius honestatem tanquam finem proximum, non ultimum, nullo aliunde perverso fine, aut circumstantiâ ad id inducti. Hinc ad rem non sunt Scripturæ aut Patrum testimonia quæ assertionem sic spectatam non impugnant.

Secundum. Hic præcisè asserimus aliqua esse infidelium opera bona moraliter, et ideò non solum ratione objecti, sed etiam ratione finis, sive solis naturæ viribus fiant, sive non. Hinc ad rem non sunt testimonia, quæ ea opera inter Dei dona numerant.

Tertium. Opus non factum ex fide contrariè, id est, factum modo fidei et amoris Dei adverso, verum est peccatum; secus non factum ex fide negativè, id est, factum ex solo defectu fidei, cum fide destitutus possit rem ex officio bonam ex illius honestate ad finem ultimum ex se referribile facere.

Quartum. Adversarii censent fieri etiam non posse ut infidelium opera vera non sint peccata, cum impossibile sit ut infidelis, quatenus infidelis, fide et charitate præditus sit. Ipsis igitur probandum incumbit Scripturam et Patrum id docuisse.

Quintum. Cum bona infidelium opera, utpote sine fide et charitate facta, æternæ vitæ non sint meritoria, carent perfectione quæ sibi in ratione præcisè operum inesse possent, et hoc sensu dici possunt, et reipsâ nonnunquam à Patribus nuncupantur *nata et vitiosa*.

Sextum. Actio moralis ex officio bona, ex fine mala, verum est peccatum (*bonum enim ex integrâ causâ, malum ex quolibet defectu*), cui ideò Deus mercedem nequidem temporalem reddere potest; at Scripturæ, Augustinus et alii Patres asserunt nonnullis infidelium operibus in hac vitâ premium temporale à Deo fuisse repensum, et in alterâ minus supplicium.

Septimum. In hoc præcepto Pelagiani relative ad infidelium actiones erraverunt quòd contenderent eas posse sine gratiâ universam implere legem, tentationes superare, et veram adipisci justitiam: Hinc immeritò Jansenius lib. 4, de Hæresi Pelagianâ, cap. 8, erroris pelagiani tactè insinuat Bellarminum; et alios quibus videtur pauca quædam opera facillima moraliter bona solis naturæ viribus ab infidelibus elici posse, idque confirmant ex capite 2 Epistolæ ad Romanos, quamquam hæc opinio fortassis vera non sit.

Octavum. Ad morale actuum infidelium bonitatem, sufficit ut non sint contra gloriam Dei per oppositionem mali finis, et in gloriam Dei implicitè tantum tendant. Omnes enim actiones deliberatè in materiâ virtutum moralium elicite propter propriam et objectivam ipsarum honestatem, sunt bonæ, quamvis non

dirigantur explicitè in gloriam Dei, neque imperentur ab ullo actu charitatis propriè dicte, nec procedant ex aliquo ejus influxu actuali aut virtuali.

Nonum. Ad solvendas ex Augustino objectiones in libris præsertim adversus Julianum ad ista attende.

1° Infideles agentes ut infideles, id est, adversùs recta rationis dictamen; semper peccant.....

2° Infideles, etiam sapientiores, sapitùs superbià intumescabant, sicque sapitùs malè operabantur. Unde apud infideles rara admodùm fuerunt opera ex recto fine facta; quo sensu ex maximà parte omnia eorum opera fuerunt peccata.....

3° Infideles suis virtutibus non fuerunt simpliciter boni Juliani sensu, qui eos his virtutibus justificari garricellat.....

4° Apud infideles nec vera virtus fuit nec bona voluntas, non philosophica, sive simpliciter moralis, sed conjuncta cum charitate, aut fide.....

5° Liberum arbitrium nihil quidquam valet Pelagiorum sensu qui ipsum nimis extollabant, et idèd aut nihil potest sine gratià, aut parùm potest, si cut dicitur ægrolantem nihil posse.....

6° Omnis voluntas infidelium pro potentia accepta, non pro voluntate sive actu, utpote per Adà peccatum vitata, est mala.....

7° Infidelium virtutes non fuerunt veræ, ac simpliciter bonæ, ad sensum Juliani, qui eas, licet ex officio tantùm, non ex fine bonas, tamen simpliciter bonas interdùm dicebat. Eandem virtutes ad regnum cœlorum non fuerunt steriles in mente ejusdem Juliani, qui eas simpliciter bonas esse, iisque homines justificari asserebat, et tamen ipsas ad regnum cœlorum steriles esse saltem aliquando dixit. Item eandem virtutes, etiam ratione finis bonæ, non erant bonæ relativè ad eundem Julianum, qui aliquando dixerat eas utiles esse ad vitam æternam, etc. Tot autem tergiversationes, in homine etiam erudito, qualis fuit Julianus, nemini miræ videri debent; Julianus enim doctus quidem fuit, et maximè acutus, sed fuit hereticus; hæresis autem genius, ut in fine præcedentis articuli diximus, maximè tortuosus est, et flexibilis, et idèd varias et multiplices induit formas.

Decimum. Si cui fortassis displicuerint solutiones in præcedenti principio consignatæ, hanc accipiat solutionem desumptam ex Henrico Norisio, adversariis vulgò acceptissimam, quem in Augustini lectione et notitià versatissimum fuisse fatentur omnes eruditi. Duo, inquit in Vindiciis cap. 3, paragrapho 4, post longam meditationem asseruit Augustinus (cap. 3 libri 4 contra Julianum), primum, nullas in infidelibus esse solius liberi arbitrii viribus virtutes percipi; alterum, si quæ in eisdem virtutes fuerint, easdem nequaquam ipsorum voluntatè, sed divinæ gratiæ esse, adscribendas..... Ibidem concedit Augustinum in infidelibus unum actum bonum agnovisse sine gratià, illum nempe quo homo appetitu innato amat summum bonum..... Ibidem non improbat interpretationem apostolicè textùs: *Omne quod non est ex fide*, etc., Rom. cap. 14 de eo qui agit non ex solà fidei theologicæ absentia, sed modo fidei adverso..... Tandem ibidem docet sententiam Augustini contra Julianum fuisse infidelium virtutes ob intrinsecam earum honestatem in primà sui productio-

ne factas inani glorià actu reflexo semper vitari nisi divina gratia impediatur ne de iis glorientur. Porrò evidens est hæc omnia nostræ assertioni nullatenus nocere, quinimò Baii et Yprensis dogmata funditùs evertere, etc., ergo.

Si tamen eximius theologus docuisset, omnem actionem quæ non supponit idem theologicam in operante, à quâ in ultimum finem dirigatur, esse veri nominis peccatum, quia dictamen conscientiæ à fide theologicà dirigi debet à quâ solà opus in ultimum finem refertur (ut sensisse videtur Vindiciarum cap. 4, paragrapho 51), salvà quæ ipsi debetur reverentià, ipsum Desheremus quemadmodum ipse deseruisset citatum Thomam 2-2, q. 10, a. 4, 2, alio modo, ut diximus, apostolicum textum Rom. cap. 14 exponentem. Verùm cum, ut iterùm diximus, ille Vindie. cap. 3, paragrapho 4 idem testimonium de actione non factà ex fide contrariè, non negativè intelligi posse dixerit, nullam in tanto viro contradictionem suspicari fas est.

§ 2. *Utrum sine charitate oonum opus morale produci possit.* *quæst.*

Charitas hic strictè sumitur, n. m. rum pro supernaturali amore, quo Deus ut auctor gloriæ propter se diligitur. Dividitur in habitualement et actualement; hæc autem juxta Yprensem in firmam Deum super omnia diligentem, et infirmam hunc perfectionis gradum nondùm adeptam.

ERRORES. — Wiclefus et Joannes Hus, quos damnavit concilium Constantiense sessione 15, docuerunt hominem peccatorem, sive charitate habituali destitutum, nullum opus bonum elicere posse, et idèd omnes ejus actiones necessariè esse vitiosas; hoc systema extenderunt Protestantes ad ipsa justorum opera, quæ tamen in ipsis propter fidem in Christum peccata coram Deo non reputantur. Eos damnavit concilium Trid. sess. 6, cap. 6, et canone 7, et sess. 14, cap. 4, et can. 5.

Michael Baius docuit solà charitate actuali (ut videtur) perfectà sive dominante, peccati affectum extinguere, et idèd omnem actionem ex illà charitate non elicitam verum esse peccatum. Id exhibere videntur istæ ejus propositiones, 36: *Omne quòd agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*..... 41: *In omnibus suis actibus peccator (non habens charitatem dominante) servit dominantì cupiditatì*..... 17: *Non est vera legis obedientia (per quam quis formaliter justus fit et meretur, ex propositionibus 14 et 16), quæ fit sine charitate*..... 39, hujus et aliorum errorum radix: *Omnis amor creaturæ rationalis aut est vitiosa cupiditas, quæ mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur, aut lascivibilis illa charitas, quæ per Spiritum sanctum in coras diffusà Deus amatur*. Damnatùs est, ut diximus, à Pio V, Gregorio XIII et Urbano VIII, quorum Constitutionibus accessit totius Ecclesiæ suffragium.

Janſenius Yprensis relatum Baii systema paulatim emollivit lib. 5 de Gratià Christi, cap. 7, ubi docet ad opus bonum moraliter, sive ad opus ut non sit pec-

catum, initium charitatis propriè dictæ, sive infirmam charitatem sufficere. Inter 31 ejus sectoriorum propositiones damnatas ab Alexandro VIII, 7 decembris anni 1690, hæc numero 7 invenitur: *Omnia humana actio deliberata est Dei dilectio vel mundi; si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est; idem offerunt propositiones 8, 11, etc.*

Baï et Yprensis doctrinam suam fecit auctor centum et unius propositionum à Clemente XI anno 1713, et universà Ecclesià, ut non semel diximus, proscripserunt; hæc enim offert propositio 44: *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones et actiones omnes nostræ nascuntur; amor Dei qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, et amor quo nos ipsos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est non refert, et propter hoc ipsum fit malus.* Idem ferunt propositiones 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, etc.

Error Baï et ejus assecularum ex parte intrinseci et proximi fundamenti nihil aut parùm differt ab errore Hussitarum et Protestantium. Cur enim, quaeso, in mente Hussitarum carentia charitatis habitualis actiones sentium intrinsecè corrumpit, aut in mente Protestantium ipsa justitiæ Christi imputatio non impedit quominus actiones iustorum vera sint peccata, nisi quia actiones illæ concupiscentiæ, sive pravæ cupiditatis substantià vel excessu semper inficiuntur? Unde Norisius Vindictiarum cap. 3, paragrapho 4, versus finem dicit, *novatores damnatos à concilio Trid. sess. 6, can. 7, sensisse omnia opera facta ab homine extra charitatem et in peccato constituto esse peccata, quòd illa à conscientia reatu vitiantur;* quod et enuntiare videtur auctor 101 propositionum dicendo propositione 45, *carnalem cupiditatem in peccatore regnantem omnes ejus actiones corrumpere.* Unde sit

CONCLUSIO UNICA. — Homo absque charitate sive habituali, sive actuali propriè dictâ, etiam debili et infirmâ, potest bonum opus, etiam supernaturale, per actualem gratiam perficere. Quid de istâ assertione sentiendum sit ex relictis summorum pontificum et Ecclesiæ judiciis abundè innotescit.

Probatur. Baïi, Yprensis, et eorum defensorum præsertim (quos hic præcipuè refellere aggredimur) systema, hoc, ut diximus et ex relictis eorum assertionibus manifestum est, nititur principio, nullum esse posse rectum et honestum Dei amorem præter charitatem strictè dictam, et idèò actum omnem, qui non oritur ex hæc charitate, oriri ex vitiosâ cupiditate, et consequenter veram Christi gratiam aut esse ipsam formaliter charitatem, aut essentialiter inspirare charitatem; at istud principium falsum esse evincunt

1° Scripturæ. Etenim 1°, passim excitant insignes peccatores ad justificationem per bona opera impetrandam; v. g., Danielis cap. 4: *Peccata tua, inquit Propheta Nabuchodonosori, elemosynis redime, etc.* An, quaeso, illæ Nabuchodonosori elemosynæ fuissent vera peccata propter absentiam charitatis habitualis? An iste paganus eas fecisset ex dominante, aut etiam ex initiali charitate propriè dictâ? Illæ igitur elemosynæ neque exortæ essent ex vitiosâ cupiditate, ne-

que ex verâ charitate, sed ex amore honesto inter utramque medio..... 2° Passim fontes hortantur ad timorem Dei vindictis, ut à peccatis respiciant et salvi fiant, v. g., Exodi cap. 20, v. 20, *venit Deus, inquit Moyses, ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis;* at timor ille omne peccatum avertens non fuit timor castus, sive dilectionis, siquidem Jansenio ibidem explicante, *dilectio nondum erat in Israëlitis;* ergo fuit timor simpliciter servilis, qui nec ex vitiosâ cupiditate nec ex verâ charitate erumpit..... 3° Commendant fidem, spem et charitatem tanquam virtutes inter se specificè distinctas: *Manent fides, spes, charitas, tria hæc, major autem horum charitas,* Epist. 1 ad Corinthios cap. 13. Hæc scilicet loquendi ratio tria repræsentat naturâ diversâ connotat, et aliunde concilium Trid. sessione 6, canone 28, adversus Protestantés, definit veram fidem absque charitate existere posse; sed in adversariorum systemate specifica illa fidei, spei, et charitatis distinctio omninò commentitiâ foret; clamant enim nullam esse virtutem præter charitatem; *nec Deus est, nec Religio, inquit auctor 101 propositionum, propositione 58, ubi non est charitas.* Etverò, si duo tantum esse possunt creaturæ rationalis actus, sive motus, unus essentialiter bonus oriens ex charitate, alter essentialiter vitiosus oriens ex cupiditate, duo etiam tantum esse possunt ejusdem creaturæ habitus, unus essentialiter bonus, alter essentialiter malus; ergo habitus fidei et spei, si ab habitu charitatis distinguantur, erunt vitiosi sive ipsa vitiosa cupiditas, quæ creaturæ positivè inhæret tanquam fini ultimo; ergo illi habitus erunt naturæ suæ mali, et idèò vitia, non virtutes; ergo actus fidei et spei ex fidei et spei habitibus eliciti non extrinsecè tantum, et defectu relationis, sed et intrinsecè et naturâ suâ erunt mali.

2° D. Augustinus, cujus præcedenti paragrapho plures adduximus textus. Unde unum tantum, eumque invictissimum hic adducam. Sermone 349, qui est de Charitate, aliàs 52, de Tempore, cap. 1, n. 1, duplicem secernit charitatem, divinam et humanam; rursus humanam partitur in licitam et illicitam: *Charitas, inquit, alia est divina, alia humana; alia est humana licita, alia illicita.....* Cap. 2, n. 2, ait: *Non solum ita licita est charitas humana, ut concedatur, sed ita licita, ut, si defuerit, reprehendatur.* Ecce evidenter amorem humanum omninò diversum à divino (cùm diversam habeat notionem) quem Augustinus honestum et licitum, imò præceptum esse pronuntiat; ergo.

3° Concilium Tridentinum citatis locis, maximè sess. 6, cap. 6, ubi refert plures actus prævis charitati, quibus fontes ad justificationem disponuntur, qui idèò nec sunt ipsa charitas, nec ab ipsâ emanant, et tamen recti sunt, laudabiles, imò supernaturales, cùm eis fontes ad justitiam præparentur.

4° Theologorum suffragium. Illud non obscure exhibet Yprensis lib. 5 de Gratiâ Christi, cap. 3, ubi ait: *Augustini doctrina (virtutem creaturæ rationalis non esse prorsus aliam quam amorem Dei) philosophiæ moralis Aristotelicæ sectorioribus valdè exoticæ videbitur. Sed si*

vonderibus christianis trahitur, castissima, dignissima, verissima, et ex intimis penetralibus christianæ religionis propria videbitur.

Idem suffragium luculentius exhibet illustrissimus Bossuetius in fervidiis suis adversus Franciscum de Salignac de la Motte, archiepiscopum Cameracensem, quem Quietismi accusaverat, concertationibus eruditissimis omnibus exploratis. Dixerat vir eximius et apostolicæ mansuetudinis; in pastorali documento spem theologicam sine quodam saltem initio charitatis esse non posse; hæc reposuit Meldensis præsul libro, cui titulus: QUIETISMUS REVIVIVUS: Hoc falsissimum est, cum omnes theologi uno ore sentiant, charitatem quidem non sine fide et spe, sed fidem ac spem sine charitate esse posse, contrariamque sententiam reputant erroneam. Idem consensus elucet ex fidei formulâ bullæ Pii V adversus Bani articulos congruente emissâ à sacrâ Facultate Lovaniensi, quam representat P. Duchêne in appendice ad historiam Baianismi; cap. 5, ait sacer Ordo: Omniâ vero abhorrere censem, omnem creaturæ rationalis amorem aut virtutem cupiditatem esse, quâ mundus diligitur.... aut laudabilem illam, quâ per Spiritum S. in corde diffusâ Deus amatur, charitatem. Est indubie medius quidam amor, quem naturæ auctor inseruit, quo non modo beatitudinem vimes expetimus; sed et parentes et amicos, liberos et conjuges, et quicumque aliâ ratione propinquos irreprensibiliter, ipsâque naturâ impellente diligimus, etc. Idem historicus refert sacram Facultatem Duacensem et plures alias in eandem conspirasse sententiam.

Non potuit sanè schola hæc non amplecti sententiam quam ejus princeps eximilis suis consignavit operibus. Enimverò 2-2, q. 17, a. 8, in c., dicit, origine spem charitatem esse priorem, charitatem verò perfectionem spem antecedere. Per spem autem ibi non intelligit charitatem remissam, quasi spes et charitas per accidens tantum et secundum gradus distinguerentur, ut placet adversariis, sed virtutem specie distinctam à charitate; ibidem scilicet dicit S. doctor, hominem per charitatem inhaerere Deo propter Deum, per spem autem Deo ut sibi bono (id est, propter retributionem ut proximum non ultimum finem), quæ duo objecta, sive motiva, formaliter et non gradualiter sunt diversa.

Idem claritus exprimit ibidem p. 19, a. 6, in c., his verbis: Amor sui tripliciter potest se habere ad charitatem; uno enim modo contrariatur charitati, secundum quod aliquis in amore proprii boni finem constituit; alio modo in charitate includitur, secundum quod homo se propter Deum et in Deo diligit; tertio modo à charitate quidem distinguitur, sed charitati non contrariatur, puta cum aliquis diligit seipsum secundum rationem proprii boni, ita tamen quod in hoc proprio bono non constituit finem; sicut etiam ad proximum potest esse aliqua specialis dilectio præter dilectionem charitatis, quæ fundatur in Deo, dum proximus diligitur ratione consanguinitatis, vel alterius conditionis humanæ, quæ tamen referribilis sit ad charitatem. Ecce aperte amorem aliquem à charitate distinctum, charitati non solum adversum,

sed etiam intrinsicè rectum, cum ad charitatem ex se referatur; ecce doctrinam quam D. Augustinus, dom. Bossuetius, doctores Lovanienses et Duaceni citatis locis evulgaverunt; quinimò eandem doctrinam admittere coactus est ipse cardinalis Nonnilius, inquit in responsione ad quatuor epistolas archiepiscopi Cameracensis, amorem quandam esse naturalem, qui sit medius inter vitiosam cupiditatem et charitatem.

5° Falsa hæc et perniciosa consecraria. Commemoratum videlicet principium suggerit et quidem necessariè gratiam Adamo innocenti imperitam ipsi fuisse debitam et connaturalem, et ideò ipsam non fuisse propriè gratiam, ipsam merita æternæ humanæ sive naturalia produxiss, adeoque vitæ æternæ retributionem insonti Adæ fuisse debitam; et impossibilem esse statum non solum naturæ puræ, sed etiam integræ.... Fidem esse primam gratiam, cum omnis gratiæ motus sit charitatis quasi præire debet fides, sive supernaturalis objecti notitia, et ideò extra Ecclesiam non concedi gratiam; et cuncta infidelium opera esse peccata.... Omnia justorum etiam opera sine charitate actuali elicitâ vere esse peccata, ut et actus timoris gehennæ, fidei, spei, etc.: Soli charitati Deum loqui, solam charitatem à Deo remunerari, unicam esse virtutem, scilicet charitatem, et ideò nullum naturalem Dei ut moraliter naturæ amoreni dari, nullum actum merè moraliter bonum, nullum bonum opus sine charitate actuali.... Liberum arbitrium sine Dei adiutorio nominati ad peccandum valere.... Unumquemque teneri omnes actiones suas deliberatas ad Deum referre ex motivo charitatis etiam actu et explicitè, siquidem quælibet gratia est charitas, aut inspiratio charitatis actualis; et ideò quælibet actio ex gratiâ elicitâ actualem spirat charitatem. Hæc equidem omnia, aut saltem ferè omnia corollaria agnoscunt adversarii, sed agnoscendo quam nefarium sit et perniciosum principium suum de impossibilitate amoris medi cupiditatem inter et charitatem liquidò ostendunt; ergo.

Objiciunt 1° Protestantes, aut potius eorum antesignani. Sacri Codices ipsa opera, quæ in insontibus extollunt, in sontibus ut delicta exhibent, Proverbiorum cap. 15, v. 8, Isaïæ cap. 1, v. 15, etc.; ergo. — Resp. : Dist. ant. : Ob pravum finem et affectum sontium, conc. Ob ipsa opera à sontibus præcisè facta ex bono etiam animo et recto fine, neg. ant. et consequ. Ex ipso contextu liquet ibi sermonem esse de Judæis qui sacrificia offerendo cor habebant à Deo prorsus alienum, et existimabant sibi ipsa crimina licere modò caeremonias legales observarent.

Objiciunt 2° idem. Matthæi cap. 7. Non potest arbor mala (qualis est peccator) bonos fructus facere; ergo.

— Resp. : Dist. ant. : Peccator; qui est arbor mala, quando agit ut peccator, sive ex malitiâ et malâ voluntate, non potest bonos fructus facere, conc. Si non agit ut peccator; sive ex malâ intentione, nego ant. et consequ. Ita ferè D. Augustinus libro 4 contra Julianum cap. 3, n. 22. Peccator scilicet non agit semper ut peccator, cum agere possit ex amore justitiæ naturalis. Addi potest ad mentem D. Augustini loco citato,

peccatorem non bene, id est, non meritorie agere.

Objiciunt 3° iidem sectarii : Joannis cap. 9, dicitur: *Deus peccatores non audit*; ergo. — Respondet D. Augustinus Tractatu 44 in Joannem, n. 13, non *Christum, sed cæcum natum adhuc inunctum* (id est, nondum plenè illuminatum) hæc protulisse; *si enim, addit, Deus peccatores non exaudiret, Publicanus dicendo* (Lucæ 18) : *Deus propitius esto mihi peccatori, non meruisset justificationem*. Nihilominus respondeo : Dist. ant. : Deus peccatores non audit cum à Deo miracula postulant quibus suam innocentiam aut doctrinam comprobent (de his enim ibidem loquitur cæcus), conc. Cum alia postulant, subdi. Ex pravâ intentione, esto; secus, nego ant. et conseq. Certum scilicet este fontes et in temporalibus et in spiritualibus interdum à Deo exaudiri, et insuper Deum aliquando ipsis perversè etiam orantibus ex irâ sive vindictâ concedere quæ ex misericordiâ negaret, ut observat D. Augustinus.

Objiciunt 4° conjunctis animis Protestantes et Baii ac Yprensis sectatores. Augustinus Enchiridion cap. 117, n. 31 ait: *Regnat carnalis cupiditas ubi non est Dei charitas*. Similia habet lib. 9 de Trinitate cap. 7 et 8, n. 15. Conciniunt SS. Leo, sermone 5 de Jejunio septimi mensis, versûs finem, et Gregorius Magnus, lib. 18 Moralium, in fine capituli 19, etc., et alii, etc.; ergo. — Resp. 1° Yprensem ipsum aliquod agnoscere medium inter vitiosam cupiditatem, et charitatem perfectam quæ justificat, initialem scilicet sive remissam charitatem; ergo ipsi etiam exponendi sunt illi textus, cum imprimis per charitatem Augustinus et alii non rarè intelligant charitatem saltem *appretiativè* summam quæ justificat. — Resp. 2° : Dist. ant. Regnat carnalis cupiditas quoad *habitu* et ratione *subjecti* ubi non est charitas (cum homo sit justus vel non justus), conc. Regnat *quoad actum*, iterum distingo : Ordinariè (cum homo ex habitu dominante ut plurimum operetur) conc. *Abolutè et semper*, rursus distingo : Regnat cupiditas ubi non est charitas latè accepta pro aliqua bonâ voluntate, pro aliquo recti et honesti amore, conc. Propriè sumpta, sive theologica, quæ respicit Deum propter se super omnia amatum; nego ant. et conseq. Hæc unice intendit Augustinus (ut et adducti Patres) quoties dicit esse *cupiditatem vitiosam ubi non est Dei amor*, aut quidquid non fit ex *charitate peccatum esse*, aut quidquid fit ab homine fieri ex *charitate, vel cupiditate*; rejectâ enim hæc expositione, Augustinus nec secum, nec cum Ecclesiâ definitionibus, quibus obloqui nefas duxisset, unquam conciliari poterit.

Verùm instat Jansenius, et ejus discipuli : Augustinus libro de Gratiâ Christi, cap. 21, n. 22, ait: *Quasi verò aliud sit bona voluntas quam charitas*! et lib. 2 ad Bonifacium cap. 9, n. 21: *Quid enim est boni cupiditas nisi charitas*? Sed hinc elucet gratiam nihil aliud esse quam ipsam charitatem, aut charitatis inspirationem, et nihil omninò boni fieri posse absque charitate; ergo. — Resp. : Dist. maj. : Boni cupiditas est charitas latè sumpta, sive pro quolibet recti ac honesti desiderio accepta, conc. : *strictè accepta*, id est, pro amore

Dei propter se, nego maj.; et contra, distinctè minore, nego conseq. Yprensis defensores in iis testimoniis præsidium quærunt quibus debellantur. Evidens enim est quamlibet *bonam voluntatem*, sive quemlibet pium et ordinatum voluntatis motum, non posse esse Dei amorem propter se, cum amor Dei propter se per se ipsum justificet, non amor ab illo diversus, et uterque amor motivum habeat specie diversum.

Neque dicās Augustinum citatis in operibus loqui de charitate de quâ D. Joannes 1 Epist. cap. 4, siquidem illum laudat; hoc quippè oraculum unice adducit ut, probet adversus Pelagianos quemlibet pium voluntatis actum *ex Deo esse*, sive *ex gratiâ*, et illos charitatis actus locum *parare charitati perfectæ, quam veluti seta fitum introducunt*, ut alibi loquitur.

PRINCIPA SOLUTIONUM. — Primum. Unâ et eadem assertionem systema Protestantium, et Baianistarum hæc eliminavimus; licet illi loquantur de habituali, isti de actuali charitate, quia Baianistæ ultimò tandem fateri debent suo in systemate sontium actus non extrinsecè tantum, sive defectu relationis in Deum, sed et intrinsecè à conscientia reatu, sive habituali aversione à Deo, vitari, ut in fine probationis ex Scripturis ostendimus.

Secundum. Tres saltem sunt amores à laudabili charitate, et vitiosâ cupiditate essentialitè distincti; scilicet indeliberatus boni universim ac propriæ felicitatis amor.... Ordinatus ac deliberatus eum Dei ut auctoris naturæ, tum sui et proximi dilectio.... Amor supernaturalis spei theologicæ, quo Deus amatur ut auctor et objectum nostræ beatitudinis. Ergo, quidquid non fit ex charitate propriè dictâ, non fit ex vitiosâ cupiditate; ergo datur amor medius inter carnalem cupiditatem, et laudabilem charitatem.

Tertium. Non expendimus utrum omnis actus voluntatis oriatur ab amore, ut censuisse videntur SS. Augustinus et Thomas, sed contendimus quosdam esse voluntatis actus, qui non oriuntur ab amore vitioso cupiditatis, aut laudabili strictè dictæ charitatis dilectione.

Quartum. Actus ut et habitus inter se essentialiter distinguuntur præcipuè per objecta, motiva, et effectus; ergo actus fidei, spei, realiter distinguuntur ab actu veræ charitatis.

Quintum. Yprensis systema de verâ charitate tenuit et debili, quæ omnes virtutes tum theologicas eum cardinales gignit, quâ homo nondum diligit Deum *super omnia*; est systema quod 1° implicare videtur; si enim Deus diligitur propter se, quomodò super omnia non diligi potest?.... quod 2° D. Thomas in Augustino non deprehendit, cum dixerit: *Minima charitas plus diligit Deum quam millia auri et argenti*.... quod 3° doctissimus Bossuetius antea laudatus *falsissimum esse* judicavit.

Sextum. De sincerâ mente D. Augustini circa præsentem quæstionem judicandum est per citatum sermonem 349, cum in eo ex professo expendat *quid sit charitas*, et D. Thomæ per laudata verba ex 2-2, q. 17, a. 8, et q. 19; a. 6° propter eandem rationem;

Obscura aliunde utriusque testimonia per clariora indubiè exponenda sunt.

Septimum. Amor qui hæret in creaturâ vitiosus est cum in ipsâ hæret *positivè* et *exclusivè*, ita nempe ut omnem relationem in Deum, etiam implicitam, excludat, sive, ut loquitur D. Thomas, *cum hæret in creaturâ tanquam sine ultimo*; non vitiosus cum hæret in creaturâ *præcisivè* tantum, ita scilicet ut præscindat à relatione explicitâ ad Deum, non implicitâ, sive, ut ait D. Thomas, *cum hæret in creaturâ sic ut in eâ finem ultimum non constituat*. Pariter amor qui hæret in Deo per formalem et explicitam relationem ad Deum propter se dilectum, est vera charitas, et ideo perfectus amor; amor verò qui hæret in Deo propter implicitam relationem ad Deum, quatenus nempe ordinatur ad finem rectum et honestum, qui proximè tantum intenditur, est charitas latè sumpta, et ideo imperfectus amor; quod expressit D. Thomas dicendo esse *anorem à charitate distinctum qui non contrariatur charitati*. Iis observationibus in fumos abt famosorum adversariorum dilemma. *Omnis amor vel hæret in creaturâ, vel in Deo, si primum, vitiosa esse cupiditas; si alterum, vera est charitas.*

Octavum. Peccator non semper agit ex dominante cupiditate sicut justus non semper agit ex dominante justitiâ; unde falsum istud effatum: *Regnat carnalis cupiditas ubi non est charitas*, si de actu sermo sit; quoad habitum enim si homo est injustus, in eo est habitualis cupiditas; si justus, habitualis charitas.

Ultimum. Distinctione *quoad habitum, et quoad actum, et charitatis strictè et latè sumptæ*, in Augustino etiam fundatissimâ, tota corruit immensa testimoniorum Augustini moles ab Yprensi coæservata.

ARTICULUS IV.

An sine gratiâ actuali possit homo aliquod opus moraliter bonum perficere?

Sensus quæstionis est, ut ex dictis præcedenti articulo satis elucescit, utrum absque Christi gratiâ produci possit opus bonum naturalis ordinis, non solum ratione *objecti*, sive *officii* (quod nemo inficiatur), sed etiam ratione omnium circumstantiarum, finis præsertim, sive utrum homo lapsus absque Christi gratiâ possit elicere aliquam actionem ex omni parte, sive circumstantiâ, *moraliter bonam*.

ERRONES.—Michael Baius, ut duobus præcedentibus paragraphis per antecessum observavimus propositionibus inter damnatas 23, 28, 29, 35, 37, 38, 62, 65, etc., docuit *fidem theologiceam omnium gratiarum primam esse*, et sine illâ et charitate propriè dictâ nihil omninò boni moralis fieri posse, et idcirco *liberum arbitrium sine gratiâ Dei adiutorio*, id est, sine charitate strictè dictâ, *non nisi ad peccandum valere*, cum Pelagio sentire qui dicit *liberum arbitrium ad ullum peccatum vitandum valere*, sive qui *boni aliquid naturalis, quod ex solis naturæ viribus ortum ducit, agnoscit commentitiam esse distinctionem amoris in naturalem, quo Deus amatur ut auctor naturæ, et gratuitum, sive supernaturalem, quo Deus diligitur ut beatorum sive auctor gratiæ et*

beatitudinis supernaturalis. . . . Item *distinctionem operis in moraliter bonum, sive ex objecto et omnibus circumstantiis rectum, et æternæ vitæ meritorium, sive factum à vivo Christi membro per spiritum charitatis, cum opus sine verâ charitate, id est, gratiâ, factum moraliter etiam bonum esse nequeat, et ideo verum sit peccatum*.

Hæc documenta exultanti animo excepit Yprensis. Ejus testimonium ex libro 3 de Statu naturæ lapsæ, cap. 20, articulo precedenti, paragrapho 1, retulimus, Hæc rursus habet lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, cap. 18: *Quæ si vera sunt, sicut juxta Augustini principia vera esse dubitare non sinimur, perspicue sequitur, omnem omninò libertatem arbitrii ad bonum morale faciendum ita periisse, ut nullum omninò opus moraliter bonum sine verâ proprièque dictâ gratiâ possit facere*. Hinc lib. 3 de Gratiâ Christi cap. 11, docet *fidem esse primam gratiam*. Ante *fidem*, inquit, *Augustinus nullam omninò gratiam, sive efficacem, sive sufficientem ad quidquam bene operandum in infidelibus novit*. Infinitus essem si locos omnes, in quibus hanc doctrinam repetit et inculcat, enumerare vellem.

Eundem errorem mellitis sermonibus renovavit auctor centum et unius propositionum; etenim 1°, docet *fidem esse primam gratiam; nullæ*, inquit propositione 26, *dantur gratiæ nisi per fidem*, et propositione 27, *fides est prima gratia, et fons omnium aliarum*. . . . 2° Tradit quidquid non sit ex fide theologicâ et charitate verâ, esse non posse moraliter etiam bonum, et ideo esse necessariè peccatum à propositione 44, ad 58. . . . 3° Assertit sine gratiâ nihil omninò boni elici posse. Peccator, inquit propositione 38, *non est liber, nisi ad malum, sine gratiâ liberatoris*; propositione 59, *voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis nisi ad aberrandum, ardoris nisi ad se præcipitandum, virium nisi ad se vulnerandum; est capax omnis mali, et incapax ad omne bonum*; et propositione 40, *sine gratiâ nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem*.

Hæc documenta, quatenus enuntiant nihil boni, naturalis etiam ordinis, fieri posse sine gratiâ sumptâ pro fide supernaturali et strictè dictâ charitate, ac illâ fide et charitate destitutos in omnibus et singulis actibus suis necessariè peccare; item opera omnia, quæ justificationem præcedunt, esse necessariè peccata propter conscientiam sive cupiditatis peccatoris reatum, etc.; hæc, inquam, dogmata, quatenus hæc enuntiant, duobus præcedentibus paragraphis consultavimus. Postea ostendemus, nimirum in secundo et ultimo libro, fidem non esse primam gratiam, sed necessariè admittendas esse gratias quasdam supernaturales quæ ad fidem disponant et præparent; quod etiam innotescat ex proluxâ dissertatione, quam mox sumus adnotati adversus quosdam nostræ et Augustinianæ doctrinæ pseudo-censores.

THEOLOGORUM PLACITA. — Modò recensitis dogmatibus tum adversus Protestantés cum adversus Baii et Yprensis sectatores in tuto collocatis theologi anxie quærent, an absque gratiâ (à fide et charitate strictè dictâ diversâ) possit homo aliquod bonum opus mo-

rale in præsentī statu elicere, saltem facile, et cū nulla gravis superanda occurrat tentatio; vulgò enim consentiunt hominem lapsū non posse hujusmodi opus producere, si arduū fuerit et gravis saltem urgeat tentatio (nonnulli enim cōtendunt nequidem levementē tentationem sine eādē gratiā vinci posse, ut mox dicemus).

Circa celeberrimam istam quæstionem duæ generatim in scholâ vigent opiniones, quarum nullam pro nostro instituto amplectemur, sive propugnabimus, repressis tamen pro virili parte posterioris sententiæ patronorum in prioris defensores præpostero zelo et inanibus non minùs quàm inconsideratis declamationibus.

OPINIO PRIMA. — Non pauci theologī, quos adducit et sequitur celestis Vasquez in 1-2, disput. 190, cap. 2, n. 40 et seq., negant liberum arbitrium solis naturæ viribus opus quod peccatum non sit elicere posse, nisi gratiā *enitativè* quidem naturali, sed indebitâ tamen, et per Christum collatâ, et idè extrinsecè supernaturali, præveniatur. Hoc quippe, inquit, vulnus infirmitatis per peccatum homini illatum est, ut absque gratiâ nihil prorsus boni facere possit. Concedunt autem hanc esse doctrinam D. Augustini et aliorum Patrum qui adversus Pelagium hominem lapsū sine Christi gratiâ non nisi peccare posse quasi perpetuò asserunt.

Concinnant plures ex nobilissimâ Augustinianorum præsertim scholâ doctores, quorum nonnullos profert Norisius in Vindiciis cap. 3, paragrapho 4, et cap. 4, paragrapho 5. Hi sunt Gregorius Ariminensis, Basilius Poncius, Franciscus Macedo, doctissimus Gaspardus Casalius, episcopus Leirensis qui concilio Tridentino interfuit, et ibi ingens volumen, de quadripartitâ Justitiâ legatis sanctæ Sedis consecratum edidit, etc. — Illos equidem contemere solent nonnulli recentiores zelo, ut putant, Dei, et ejus adversus Baium Ecclesiæ decretorum acensī, et inter infimæ notæ doctores recensere; at quàm immeritò nōrunt omnes eruditī; Poncius enim, inquit Norisius loco ultimò adducto, inter principes sui sæculi theologos à doctis quibuscumque recensetur. Concinit P. Alexander in Historiâ 16 sæculi, cujus etiam judicium alii theologī commemoratî rarâ admodum eruditione conspicui fuerunt.

Vasquezii opinionem ex parte saltem amplexus est doctissimus cardinalis Henricus Norisius in Vindiciis cap. 3, paragrapho 4, ubi ex mente D. Augustini asserit: *Virtutes, si quæ sunt in infidelibus, non nudè eorum voluntati, sed divinæ gratiæ esse tribuendas, atque non nisi per accidens, et ex auxilio gratiæ infideles in primâ bonorum suorum operum productione posse in seipsis non gloriari, quia tanta est hominis fragilitas, ut nisi divinitus adjuvetur, illic ab actu virtutis in vitium proruat.* Suam sententiam

Probat 1° ex D. Augustino. Scilicet S. doctor epistolâ 157, aliâs 89 ad Hilariū, cap. 2, n. 5. ait: *Liberum arbitrium desertum à divino adiutorio ànambilibet scientiâ legis excellat, nullo modo habet justitiæ soliditatem, sed inflationem et erithiosum tumorem.* Rursus

sermone 26 de verbis Psalmi 94, aliâs 11 de Verbis Apostoli cap. 7, n. 8, dicit: *Liberum arbitrium sine gratiâ nihil valet;* addunt eundem S. doctorem opera ipsa facillima infidelium, v. g., actus misericordiæ et humanitatis obstricium Ægyptiarum, Rahab meretricis, Assueri, etc., inter Dei dona recensere. Testimonia præcedenti articulo, paragrapho primo retulimus. Citant etiam illud Augustini lib. de Prædestinatione sanctorum cap. 7: *Quidquid antequam crederet in Christum (Cornelius) benè operatus est, totum Deo dandum est.* (Fidem tamen habebat in Deum, ut ibidem docet Augustinus et D. Gregorius Magnus, homiliâ 19 in Ezechielem; unde istud exemplum non appositè adduceretur pro bonis infidelium operibus.) Sed, inquit, inter bona opera Cornelii erant etiam facillima, v. g., elemosinæ quas egenis, et subsidia quæ miseris affectu misericordiæ impenderat, et tamen Augustinus ea etiam Deo danda esse vult, non ut Creatori tantum, sed etiam ut Redemptori; aliâs Augustini propositio esset intelligenda de concursu naturali Dei respectu operum facillimorum, de gratiâ verò respectu arduorum, quod sanè absurdum foret eim generaliter dicat, *totum Deo dandum est*, id est, non ruinis unum quàm alterum. Adducunt quoque eundem Augustinum libro de Hæresibus, hæresis 88, dicentem Pelagianos in eo errasse quòd assererent omnia divina mandata sine gratiâ impleri posse; sed D. Thomas 1-2, q. 109, a. 4, in argumento *sed contra*, id intelligit de omnibus mandatis etiam legis naturæ, à quibus Augustinus non exceptit mandata facilia. Idem demùm significat hæc quæ S. doctor passim decantat effata: *homo de suo malus, de Deo bonus; voluntate suâ cadit qui cadit; voluntate Dei stat qui stat;* etc.

Probat 2° ex canonibus Araucanicis et Milevitanis, plerumque excerptis ex D. Augustino, qui serunt *ne minem de suo habere nisi peccatum et mendacium.*

Probat 3° ex ratione desumptâ ex concessis ab oppositæ opinionis theologis. Fatentur enim, inquit, hominem lapsū ita liberum remansisse, ut tamen ad se et sua aliæque sensibilia jugiter et fortiter inclinatur, ipsūque ut hanc propensionem excutiat speciali Dei auxilio indigere; at inclinatio illa, cū sit perpetua, vincenda est ubi etiam elicienda sunt opera moraliter bona facilia.

Idem theologī, eodem innixi principio, docent nullum omninò præceptum naturale, etiam facillimum, impleri, et nullas tentationes, etiam levissimas, sine gratiâ vinci posse. Etenim, inquit, ipse Bellarminus lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 7 ait: *Magis consentaneè ad Scripturas et Patres loquantur qui dicunt nullam tentationem sine Dei auxilio vinci posse;* at, inquit, cur theologī modo Scripturis et Patribus consono loqui detrectarent, cū alio modo, si officio fungi velint, disserrere nec possint nec debeant? Deinde, addunt, hæc tradit D. Augustinus libro de Perfectione justitiæ cap. ultimo, n. 44: *Quisquis, inquit, negat nos orare debere ne intremus in tentationem, negat autem qui contendit ad non peccandum gratiâ Dei adiutorium non esse necessarium...* ore omnium anathe-

matizandum esse non dubito. Ubi nulla distinctio tentationis gravis et levis. Addunt rectum honestatis motum: non sufficere ut homo lapsus levem etiam vincat tentationem, etsi motivum purè humanum, v. g., vana gloria, ad gravissimam etiam tentationem superandam sufficiat, quia scilicet tentatio bonum morale obscure apprehendit et frigide amat, bonum verò sensibile distinctè cognoscit, intensè prosequitur, et pro inveteratà consuetudine in illud movetur, nisi gratià adjuvetur, ut passim observat D. Augustinus. *Cupiditas*, inquit, libro de Patientià, cap. 17, n. 14, *mundi initium habet ex arbitrio voluntatis, progressum ex jucunditate voluptatis, firmamentum ex vinculo consuetudinis.* Similia habet lib. 2 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 17, n. 26.

Isti theologi, quod maxime observandum est, vulgò agnoscunt Deum infidelibus gratias impartiri ad bene operandum necessarias. Frustra autem ab eis quaerent adversarii quid sit illud adiutorium; reponunt enim illud in adversariorum etiam sententià explicari non posse (illud quippe admittunt pro operibus arduis, etc.), et D. Augustinum libro de Patientià, cap. 28, satis habuisse dicere illud auxilium *exheredatorem* esse proprium.

Neque isti doctores patiuntur sibi objici Norisium, et alios quorum defendunt sententiam, Baio assentire; reponunt enim S. P. Benedictum XIV in Brevi ad magnum Hispanæ Inquisitionis prasidem, dato anno 1748, vetuisse ne doctrina Norisii Baianismi argueretur. Hoc breve ad hujus tractatùs calcem referemus.

Hæc opinio convincendis et ad Ecclesiæ gremium reducendis Baii et Ypresis sectatoribus magis apta et idonea videtur; quidquid enim egeris, nunquam ipsis persuadere poteris hominem lapsum solis naturæ viribus opus ex omni parte bonum, vel facilitum, edere posse, cum inprimis D. Augustinus ejusmodi etiam opera gratiæ tribuere videatur, et canones Arausicani liberum arbitrium ex se non nisi ad peccandum valere videantur docere. Verùm, quomodò hæc opinio cum censurà Baii potest conciliari? Hoc opus, hic labor. Ejus quippe 28 propositio foret *liberum arbitrium sine gratiæ Dei adiutorio non nisi ad peccandum valere, et 31 nullam tentationem sine gratiæ adiutorio superari posse.*

Vasquez in 1-2 disp. 190, c. 18, n. 175 et seq., Baii propositiones circa istud argumentum proscrip-tas fuisse, non ut *erroneas et falsas*, sed ut *scandalosas et fidelium offensivas*, utpote quæ intolerandà acrimonià et superbià opinionem adversam pelagianii erroris notã inurerent, ita ut per censuram non *assertum*, sed *assertio* confixa fuerit.

Idem alii vulgò reponunt. At melius fortassis reposuissent commemoratas propositiones ideò fuisse damnatas, quia ad omne opus bonum morale exigebant gratiam à fide theologicà et charitate strictè dictà non distinctam, sive hanc fidem et charitatem producentem.

Opinio secunda tradit hominem lapsum non posse quidem omnia opera moralia elicere, et ideò omnia legis naturæ præcepta adimplere sine speciali gratiæ

auxilio, sed ipsum posse sine illo per solas naturæ vires cum solo generali Dei concursu exercere quædam opera moralia faciliora, eam scilicet non occurreret gravis tentatio aliudve impedimentum ad quod superandum peculiari Dei adiutorio et protectione opus sit.

Hujus sententiæ, quam D. Thomas 1-2, q. 109, a. 2 et seq., aut saltem ejus vulgò expositores, tenuisse videntur, defensores eam probare aggrediuntur et auctoritate et ratione. Auctoritatis argumenta potissimum desumunt ex censurà Baii propositionum, 28 præsertim, et 31, quas paulò ante retulimus, et aliunde ex testimoniis quibus supra ostendimus omnia infidelium opera non esse peccata. Quod attinet ad rationis momenta, ea vulgò reducunt ad ea quæ reperiuntur apud D. Thomam citato loco in e., his verbis: *Quia natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono naturæ privetur, potest... per virtutem suæ naturæ aliquid bonum particulare agere, sicut edificare domos, plantare vineas, et alia hujusmodi, non tamen totum bonum sine connaturale, ita quòd in nullo deficiat, sicut homo infirmus potest per seipsum aliquem motum habere, non tamen perfectè potest moveri motu hominis sani, nisi sanetur auxilio medicinæ. Igitur virtute gratiæ superadditã virtuti naturæ (id est, gratiæ supernaturali) indiguit homo in statu naturæ integræ (innocentis) quantum ad unum (tantum) scilicet ad operandum et volendum bonum supernaturalale; sed in statu naturæ corruptæ quantum ad duo, scilicet ut sanetur, et ulterius ut bonum supernaturalale virtutis operetur, quod est meritum, ulterius autem in utroque statu indiget bono auxilio divino, ut ab ipso moveatur ad bene agendum, (id est, inquit, concursu Dei Creatoris).*

Gregorius de Valentia in hunc D. Thomæ locum hoc addit argumentum: *Quæ, inquit, difficultas, v. g., in salutando amico sine malo fine? in matrimonio contrahendo, aut in vero testimonio ferendo ad proximi utilitatem? aut in aliis similibus operibus facilissimis? Sanè in iis auxilium peculiare necessarium non esse. Apostolus primà Epist. ad Corinthios cap. 7 significasse videtur cum ait, eum qui matrimonio jungit virginem suam bene facere, qui non jungit secundum propositum voluntatis suæ etiam bene facere; id enim significat utrumque positum esse in hominis facultate sine peculiari auxilio quo ad id bene faciendum indiget; quoa notavit Augustinus libro de Perfectione justitiæ, sub finem (cap. 19, n. 44), ubi Cælestio objicienti citatum Apostoli locum contra gratiæ necessitatem respondet: « Videte, obsecro, qualis sit, ideò volenti et currenti misericordiam Dei non esse necessariam, quæ etiam eum prævenit, ut curreret, quia de quodam ait Apostolus: « QUOD VULT FACIAT (1 Cor. 7, v. 36)... NON PECCAT « SI NUBAT; quasi pro magno habendum sit velle nubere, ubi de adiutorio divinæ misericordiæ operosius disputatur; hoc enim significat velle nubere, quod Apostolus ait non esse peccatum, non esse tale opus, quælia sunt ea quæ requirunt Dei misericordiam et gratiam. »*

Verùm opinionis adversæ theologi reponerent, Augustinum ibidem addere, *voluntarium bonum non esse aliter bonum nisi cum Deus operatur in nobis velle*, et aliunde S. doctorem noluisse hoc Apostoli oraculum ibi discutere, quod satis indicat ejus loquendi modus, *quasi pro magno*, etc., cum inprimis in eo sermo non esset de præcepti executione. Isti theologi suâ de hominis potestate aliquod opus morale naturalis ordinis absque gratiâ exequendi propositâ sententiâ anxie quærent quodnam sit illud opus.

Ac primò quidem cum D. Thomâ citato loco articulo 5 expendunt an homo lapsus absque gratiâ possit Deum diligere *affectione et appetitive* sive per omnia amore non supernaturali (quem sine gratiâ elici non posse docet fides); sed naturali, sive quatenus Deus est auctor naturæ. Alii affirmant cum Scoto, Durando, Cajetano, etc., suis in Magistrum Sententiarum et D. Thomam commentariis; alii negant cum D. Thomâ loco indicato in c., cuius sententiam omnes ferè ejus expositores defendunt. Nonnulli tamen, ut Estius in cap. 4 ad Romanos, et Tornehus, etc., existimant hominem sine gratiâ posse diligere Deum ut auctorem naturæ amore *inchoato et imperfecto*, sive qui nondum est *super omnia*. Hanc opinionem expodit Bellarminus lib. 6 de gratiâ et libero Arbitrio cap. 7: Non potest, inquit, Deus sine ope ipsius diligere neque ut auctor naturæ, neque ut largitor gratiæ et gloriæ, neque perfectè, neque imperfectè ullo modo; atque hanc non dubitamus sententiam esse S. Augustini, imò etiam Scripturarum et conciliorum, quidquid aliqui minùs consideratè in hac parte dixerint.

Primæ opinionis defensores his præcipuè nituntur momentis. Homo naturali lumine no-cit Deum esse summè amandum; cur eum naturæ viribus summè diligere non possit? Reponunt alii hominem per peccatum gravibus vulneratum fuisse in voluntate, quàm in intellectu; unde istud: *Videte meliora probeque*, etc... Item homo potest amicos, aut patriam super omnia diligere, cum plures pro illis mortem obierint, quidni et naturaliter Deum super omnia diligere? — Respondent alii hominem per peccatum à Deo aversum fuisse et ad creaturam conversum, et ideò facilis posse creaturam super omnia, diligere quàm Deum... Item natura, dicente D. Thomâ loco citato (in responsione ad primum), *diligit Deum super omnia prout est principium et finis boni naturalis*; ergo natura sibi sufficit ad Deum amandum super omnia. At alii observant hoc D. Thomæ dictum intelligendum esse de naturâ sanâ et integrâ, non de corruptâ, aliàs non cohereret cum citato articulo tertii corpore... Item naturalia hominis post peccatum interemerata remanserunt; cur ergo Deum naturæ viribus appetitive diligere non posset homo? Verùm reponunt alii naturalia post peccatum integra mansisse ratione facultatis naturalis, non ratione virium, juxta concilium Trid. sess. 6, cap. 4... Tandem homo naturaliter potest Deum super omnia diligere, amore spci, sive concupiscentiæ, cum talis amor ex amore sui erumpat; ergo. — Re-

spondent alii amorem concupiscentiæ effluere ex amore sui recto et perfectè ordinato, quæ ordinatio gratiâ producit, sive restituitur; addunt isti has argutias dialecticas decere, non theologos, quos præcipuè movere debet doctrina in Scripturis. et traditione contenta.

Secundò exquirunt an homo lapsus absque gratiâ adimplere possi præcepta naturalia, non *quoad modum*, id est, quatenus ordinantur ad æternam vitam (fides enim docet ea sub hoc respectu sine Christi adjutorio impleri non posse), sed *quoad substantiam*, id est, quoad se et ratione honestatis naturalis sive moralis. Circa hanc quæstionem gravis inter eos dissensus; alii enim, ut Dominicus Soto, Grandinus, etc., censent hominem lapsum posse *potentiâ physicâ*, id est, cuius virtus activa operi exequendo ex se sufficiens est, cuncta legis naturalis præcepta tum distributive cum collectivè adimplere, posse verò potentiâ morali, id est, non solum operi exequendo sufficiente, sed etiam à cunctis difficultatibus, saltem gravibus, immuni, omnia *distributive*, si gravis absit tentatio, sed *non collectivè* servare... Alii, ut Bellarminus, etc., opinantur hominem lapsum non posse potentiâ physicâ aut morali omnia legis naturalis præcepta sine gratiâ adimplere, posse tamen, si omnis absit tentatio, quædam faciliâ solis naturæ viribus observare... Alii, ut Gregorius Ariminensis, Norisius, etc., contendunt, ut diximus, nullum omnino bonum opus morale sine gratiâ elici posse, nec ideò ullum præceptum servari. Quid de istis opinionibus sit sentiendum ex dictis jam liquet, et ex dicendis magis adhuc liquebit. Porro auxilium quod exigunt primæ opinionis defensores, ut tota lex naturæ servetur *quoad modum*, id est, utiliter ad salutem, est auxilium actuale super-naturale tum *quoad modum*, sive principium, id est, ex parte Dei, qui illud non debet; tum quoad *entitatem*, sive super-naturalem operis bonitatem, quia adversus Pelagianos definitum est nullum prorsus opus in ordine ad vitam æternam sine gratiâ elici posse; auxilium verò quod requiritur ut tota lex naturæ servetur *quoad substantiam* duntaxat, id est, quoad naturalem operis bonitatem, ipsis dicentibus est auxilium super-naturale *quoad modum*, sive ratione principii, id est, Dei qui illud homini non debet, sed naturæ quoad substantiam, sive ratione objecti, quia hominem ordinat ad finem duntaxat naturalem; quæ ex parte videntur assentire Vasquesio qui ad omnia opera moraliter bona exigit adjutorium Dei peculiare naturalis ordinis, indebitum tamen naturæ lapsæ, quod non nisi ex Christi meritis impertitur; at ultimæ sententiæ patronis satis valent, ut diximus, cum Augustino reponere gratiam ad opus moraliter bonum necessariam, esse gratiam *exhædatorum*, sive non Dei filiorum, propriam, cujuscumque naturæ sit.

Tertiò quærent an homo lapsus ex motivo naturalis honestatis tentationes sine gratiâ superare possit; super quo in varias iterùm abeunt sententias; nonnulli enim absolutè affirmare non erubuerunt; alii distinguendo inter tentationes graves et leves. Ilæ,

non illas, sine gratiâ vincî posse dixerunt, quia homo per solas naturæ vires bonum aliquod morale naturalis ordinis elicere potest; addunt hanc esse Ecclesiæ sententiam quæ relata 31 Bâii propositionem super istâ questione damnavit.... Alii quibus, ut diximus, persuasum est nullum omnino opus etiam moraliter bonum sine Dei adiutorio, cuiusmodique naturæ sit, in statu naturæ produci posse, contendunt nullas prorsus tentationes sine gratiâ ex recto honestatis motivo debellari posse; quam sententiam ipse Bellarminus amplecti coactus est. Eorum rationes retulimus, et ampliores mox referemus.

His in utramque partem discussis, duo quæ dogma propius attingunt, expendemus; primum an gratia necessaria sit ad vitanda omnia omnino peccata; alterum an homo sine gratiâ possit se præparare ad gratiam.

Dissertationem nostram super opinionibus scholasticorum circa potentiam hominis lapsi actus moraliter bonos sine vel cum gratiâ elicendi prout supra jacet in sacris Neustriæ scholis anno 1773 dictaveramus, cum eodem exeunte anno terribilis in nos exorta est tempestas, quæ nomen nostrum è terrâ viventium penè delevit, et discipulos nostros idem malum incurrendi metu dispersit, et scholam nostram fugere adegit. Singularis illius scenæ hæc fuit causa et occasio. Quidam clericus nostris imbutus prælectionibus interrogatus super commemoratâ questione relata Vasquesii et Norisii opinionem catholicam conclamavit; tum interrogator zelo *sanæ doctrinæ*, ut existimabat, vindicandæ adactus, quemdam concinnavit codicillum in quo conquestus est 1° quòd in Vasquesii et Norisii opinionem propenderimus; ipsius enim iudicio erronea et Balana reputari debet...; 2° quòd doctores eidem opinioni addictos impensè extulerimus, etsi nonnulli, qualis, v. g., Gregorius Ariminensis, his præconiis indigni forent, dum de præclaris theologorum pro adversâ sententiâ decertantium dotibus omnino siluimus....; 3° quòd consuetum priorum doctorum responsum, sive, ut ipsi placet, effugium quo Bâii assertiones plerùmque ob censuræ acrimoniam damnatas esse prætendunt, non improbaverimus....; 4° quòd damnatas ejusdem Bâii propositiones super istâ questione de gratiâ fidei theologice et charitatis propriè dictæ, aut saltem has virtutes importantes, intelligi posse dixerimus....; 5° demùm, quòd in Vasquesii, sive potius Norisii, sententiam propendendo à communioni et omnino certâ doctorum sententiâ recesserimus.

Cùm hæc publico rumore, et rapidè effluentis commemoratî censoris codicilli lectionis auditione (illius enim copiâ anxîs precibus incassum ambivi), in meam devenissent notiâ, concilium primitus iniveram S. P. Benedicti XIV Breve tum anni 1745 eum anni 1748 in gratiam religionis Augustinianæ, et doctissimi cardinalis Norisii fidelitèr exscriptum ad clarissimum denuntiatiorem mittendi; recogitaveram enim insignia illa rescripta, quæ præsentem controversiam omnino dirimunt, ex illius memoriâ indubiè

excidisse. Spes aliunde affulgebat attentâ illarum declarationum lectione illicò sedandos esse clamores, quibus nos obruerat. At omnibus ritè perpensis, existimavi viri theologi officii et muneris esse sibi impactam malè aut suspectè in fidei negotio sentiendi gravissimam accusationem amplissimo modo detergere et diluere; cùm inprimis jubeat Spiritus sanctus ut quilibet boni nominis studio et amore tangatur, et D. Hieronymus doctorem erroris fidei adversi insimulatum quietum ac patientem esse non sinat. Nihilominus, ut adversarios venerandæ auctoritatis suffragio ad sanioerem mentem efficacius reducerem, dissertationem, de quâ lis est, accuratè exscriptam misi ad dominum sacri Ordinis Parisiensis syndicum, ipsum enixè rogans ut quid de eâ sentiret sacra Facultas me certum facere dignaretur. Vir eruditissimus, eâ lectâ, cum censoriis Aristarchi nostri observationibus, miratus est quòd vir theologus tam falsam et præposteram denuntiationem intentasset, eamque sacri Ordinis attentione et disquisitione indignam iudicans, illam quibusdam tantùm doctoribus commisit, quorum responsa cum domini syndici epistolâ postea referemus.

Ceterùm, suavi gaudio perfundor, dum recogito hæc in disceptatione virum eximium et nos, Ecclesiæ catholicæ decreta adversus Baium et ejus defensores mutuo cordis affectu colere et venerari, totamque inter nos litem et d'ssensionem circa genuinum illorum decretorum sensum versari; sic enim uterque violatæ, quæ summi pontificis et majores episcoporum partis in rebus fidei et morum definitionibus et interius et exterius debetur, obedientiæ insimulari non poterit, et pax Christi, Deo dante, in cordibus nostris permanebit.

Igitur, priusquam duas propositas questiones expendo, specialem paragraphum institui in quo quinque adversus nos intentatæ accusationis capita refellam.

§ 1. *Confutantur diversa dicitæ et convicia in Vasquesianam aut Norisianam, super gratiâ ad omne opus bonum moraliè necessariâ, contorta.*

Censoria illa dicta versantur, ut diximus, circa damnationem et falsitatem illius sententiæ, circa prævas dotes nonnullorum ipsius defensorum, circa effugia quibus Ecclesiæ definitiones eludere conantur ejusdem sententiæ patroni, circa perversam Bâii propositionum interpretationem, et tandem circa istius sententiæ scholæ sensus oppositionem, quæ totidem sectionibus, ut major dicendis affulgeat splendor, ventilabimus, et in nihilum, Deo dante, redigemus.

SECTIO PRIMA. — *Baianismi, patrocinive Baiæ et ejus asseclis impensè, immeritè accusarentur doctores qui præfractè etiam asserunt hominem lapsam, sine gratiâ (à charitate propriè dictâ distinctâ), nullum opus moraliter bonum, etiam non arduum, et cum nulla gravis titillat tentatio, posse elicere.*

Assertio his universim inniuitur momentis mox

singulatim exponendis. Opinio scilicet illa consona est sacris Codicibus, Patrum monumentis, imprimis D. Augustini, conciliorum canonibus, Sedis apostolica decretis, quæ eam improbare prohibuerunt; theologo insuper catholico, qui etiam pro adversâ decertanti sententiâ, hanc opinionem catholicam esse unanimi suffragio proficitur; stabilitur tandem gravibus rationibus ex fidei principis scaturientibus.

MOMENTUM PRIMUM — *Ex sacris Litteris.* Primò quidem commemoratam sententiam sacris in Codicibus consignari asseverat pontifex omni laude major, Innocentius I. Enimverò acta Patrum Milevitanorum anni 416 adversùs Pelagianos comprobans eos sic compellat: *In omnibus divinis paginis voluntati liberæ nonnisi divinum adiutorium legimus esse necendum, eamque nihil posse cœlestibus prædiis destitutam.* Quid censor? Indubiè tangi opus salutis meritorium, ad quod gratiam habere necessariam esse obganniebant Pelagian! at tum ex voce, *nihil*, cum ex Pelagianorum doctrinâ, manifestum sit designari et istud opus et opus moraliter bonum. Pelagiani quippe ut evincerent posse hominem sine gratiâ benè operari, exempla infidelium producebant quos absque illâ pluribus floruisse virtutibus asserabant. *Sœtis*, inquit Augustinus lib. 4 contra Julianum cap. 3, n. 14, *negantes dona Dei esse virtutes, hoc uti argumento, quòd eas nonnunquam habent infideles.* Similia habet n. 16; Pelagiani autem non sentiebant infideles, quatenùs infideles, id est, quatenùs gratiâ sanctificante, sive habituali jus dante ad gloriam, destitutos (quam testibus Norisio Hist. cap. 3, paragrapho 4, et P. Alexandro in Historiâ seculi 5 cum Catholicis admittentibus), non sentiebant, inquam, infideles opera gloriæ meritoria posse producere, siquidem ad illa opera gratiam habitualement divinitus iustus, saltem tanquàm conditionem sine quâ non, exigebant; ergo bonitatem tantùm moralem in eorum actibus agnoscebant, ideòque Innocentius et Patres Mileviani, cum illorum doctrinam improbaverunt, ipsos actus moraliter duntaxat bonos sine gratiâ fieri non posse definierunt. Intendit igitur Innocentius voluntatem cœlesti auxilio spoliatam nullum proorsus bonum morale, cuiuscumque nature sit, operari posse. Quid? hunc sensum vel ipse adversarius cum suis admittere cogitur; velit enim nolit, Innocentii testimonium probat voluntate sine gratiâ nullam tentationem vincere, et nullum opus morale difficile elicere posse, cum id adversùs Pelagianos sit definitum. Cum ergo summus pontifex utatur voce, *nihil*, explodit etiam opus morale facile.

Memò sanè summus pontifex hanc sententiam sacris Tabulis ubique inscriptam asserit. Ipsa enim bona infidelium opera (quæ censor in suo libello pro se incaute adduxit), ex speciali Dei gratiâ facta sunt. Talia opera humanitatis et misericordiæ obstricium Ægyptiarum erga mares Hebræorum, Exodi cap. 1, Rahab meretricis erga exploratores Judæorum, Josue cap. 2, Assueri erga gentem Israeliticam, Esther cap. 16. Hæc scilicet et similia gratiæ tribuit D. Augustinus,

nimirùm lib. de Gratiâ Christi, cap. 24, n. 25, epistolâ 144, aliàs 130; n. 2, lib. 4 contra Julianum, cap. 3, n. 16 et 32, etc. Verba retulimus præcedenti paragrapho primo, his exceptis ultimo numero 32 contentis: *Ex quo colligitur etiam ipsa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius qui benè utitur malis.*

Neque evadere poterit censor reponendo S. doctorem verba facere de concursu naturali, non speciali, sive gratiâ; præterquam quòd enim nullatenùs constat Pelagianis rejecisse generalem concursum, ut postea ostendemus; certè Augustini verba speciale Christi auxilium aperte designant: *Conversio enim voluntatis per mirabilem et ineffabilem, occultissimam et efficacem potestatem*, est interna non intellectùs tantùm, sed et voluntatis gratia, quam nunquam admiserunt Pelagiani. Pariter, qui legerit caput tertium libri 4 contra Julianum, aut caput vigesimum libri primi ad Bonifacium n. 38, is, nisi ad omne audendum sit projectus; non poterit non agnoscere in Augustini dictis cœlestem gratiam. Etverò gratia, quam ibi prædicat, est gratia quâ Deus benè utitur malis, sive peccatis impiorum et infidelium, quâ rectè vivitur, quâ bonum opus elicitur, quâ Deus translatit voluntatem ledendi (Assueri) in voluntatem savendi, etc. Unde doctissimi Patres Benedictini ad marginem istorum locorum hanc meritò apposuerunt observationem: *Gratiæ vis demonstratur: Deus operatur voluntatem in cordibus hominum, occultissimâ et efficacissimâ potestate convertit voluntatem, etc.*

Tam multis Spiritùs sancti oraculis adjungi potest illud Christi (Joannis 15): *Sine me nihil potestis facere*, quod exponens eximius gratiæ vindex Tractatu 81 in Joannem, dixit: *Sive parvum, sive multum, sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest.* Sed audio adversarium clamantem tum ex præcedentibus, cum ex consequentibus elucescere loqui Christum de opere supernaturalis non naturalis ordinis. Ita quidem; sed Augustinus existimavit Christum generali hæc assertionem ipsam etiam moralis ordinis bonum expressisse; sed exemplum palmitis, quo utitur Christus, qui à vite præcisus omninò arescit, et nullum nequidem tenuicæ et degenerem gignere potest fructum; ostendit hominem gratiæ Christi expertem nullius planè ordinis bonum posse producere; sed si Christus loqueretur tantùm de opere salutis meritorio, exinde inferri posset omne bonum morale absque Christi gratiâ elici posse.

Non minoris ponderis esse videtur istud Apostoli pronuntiatum (2 Cor. cap. 3): *Non sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*; si enim nulla cogitatio absque Dei gratiâ potest concipi, à fortiori non potest voluntas sine gratiâ bonum aliquid moraliter bonum operari.

MOMENTUM SECUNDUM — *Ex Patrum, imprimis D. Augustini, monumentis.* Omnium Patrum et fidelium sensa super hæc questione exhibuit Innocentius I, cum ad Patres concilii Quæstionis anni 418 scripsit: *Sancti omnes nihil sine Dei adiutorio se agere posse te,*

stantur. Vox enim, *Sancti*, fideles omnes adumbrat, ut patet ex D. Pauli Epistolis, qui nihil boni, etiam naturalis, absque gratiæ auxilio se, vel alios, peragere posse autumant. Id sanè suggerunt D. Cyprianus cùm lib. 2 epist. 2 (apud Bellarminum lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 11), dixit: *Dei est omnia quod possumus*, et D. Ambrosius lib. 2 in Lucam: *Vides quòd ubique studiis humanis virtus divina cooperatur, ut nemo possit edificare sine Domino, nemo incipere sine Domino*. Hanc sententiam totis ulnis in suis adversùs Pelagianos elucubrationibus amplectus est D. Augustinus. Opus in immensum cresceret si singula ejus testimonia referre mihi animus foret.

Primo docet liberum arbitrium sine gratiâ in phantasia peccatum necessariè prolabi. Jam adduximus in expositione Vasquesii et Norisii opinionis peremptorium ejus testimonium epist. 157, aliàs 99 ad Hilarium cap. 2, n. 5. Ibidem cap. 3, n. 16, loquens de Gratiâ Christi ait: *Libertas sine gratiâ non est libertas, sed contumacia*. Eat nunc censor, et Norisio, Ripaldæ, et aliis exprobrèt quòd doceant liberum arbitrium sine Christi gratiâ non nisi superbire posse.

Secundò inculcare non desinit, liberum arbitrium sine gratiâ nihil valere, nihil cogitare, nihil recti agere posse, non nisi ad peccandum valere, nihil sibi esse nisi ducent in præceptis, nihil posse nisi mendacium et peccatum, etc. Etenim omisso testimonio sermonis 26 de verbis Psalmi 94, aliàs de Verbis Apostoli 11, quod referendo opinionem Vasquesii, etc., protulimus, libro de Spiritu et Litterâ cap. 3, n. 5, legitur: *Neque liberum arbitrium quidquam nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via*. Libro 1 ad Bonifacium cap. 5, n. 7, dicit: *Nec potest homo aliquid velle nisi adjuvetur ab eo qui malum non potest velle, hoc est, gratiâ Dei per Jesum Christum; omne enim quod non est ex fide (theologicâ) peccatum est*, Epist. ad Romanos cap. 4 CONTRARIÈ ut exponit Norisius Vindic. cap. 3, paragrapho 4, non PRIVATIVÈ. Eodem libro cap. ultimo, n. 42 addit: *Nemo illo (libero arbitrio) benè uti potest nisi per gratiam*. Libro 3 ad Bonifacium cap. 8, n. 24, ista inveniuntur: *Liberum arbitrium captivatum non nisi ad peccandum valet, ad justitiam verò, nisi divinitus liberatum adiutumque, non valet*. Tractatu 5 in Joannis Evangelium ait: *Nemo habet de suo nisi mendacium et peccatum. Si quid autem habet veritatis atque justitiæ ab illo fonte est, quem debemus sistere in hæc eremo, ut ex eo quasi guttis irrorati... non deficiamus in viâ*. Libro 4 Confessionum cap. 1, n. 1, exclamat: *Quid sum ego mihi sine te, nisi duæ in præceptis? aut quid sum, cùm mihi benè est, nisi fugens lac tuam aut fruens te cibo, qui non corrumpitur?* Libro 1 Retractionum, cap. 9, n. 4, hæc habet: *Quamvis et in his libris, qui non contra illos omninò (Pelagianos)...., sed contra Manichæos conscripti sunt de libero arbitrio, non omnimodò de istâ gratiâ retinimus..... dicimus enim in secundo libro (cap. 19), non solum magna, sed etiam minima bona non esse posse, nisi ab illo, à quo sunt omnia bona, hoc est, Deo*. Demùm sermone 32 in Psal. 143, cap. 10, n. 10, ait: *Quare quid sit hominis proprium, pec-*

*catum invenies; quare quid sit hominis proprium, mendacium invenies; quare quid sit hominis proprium, mendacium invenies; tolle peccatum, et quidquid consideraveris in homine, Dei est; similia habet sermone 186, aliàs 10, de Verbis Apostoli n. 6: *Nostrum*, inquit, nihil nisi peccatum.*

Hæc et similia testimonia exponere solent adverse opinionis theologi, etiam insigniores, puta Bellarminus lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 12, etc., de bono ad salutem perducente, sive æternæ vitæ merito. Verùm hæc solutio tum ex verbis Augustini, tum ex ejus adversùs Pelagianos scopo, cùm ex constanti ejus doctrinâ, quâ cuncta et singula bona infidelium opera gratiâ ascribit, antea explosa est.

Idem theologi reponunt Augustinum meritò asserere *liberum arbitrium non nisi ad peccandum valere, quia magnas vires ad peccandum habet, et ut plurimum repâss peccat nisi divinitus adjuvetur; pauca quippe opera quæ facere potest pro nihilo reputantur, cùm nihil prosint ad salutem æternam, et obruantur multitudine peccatorum* (ita Bellarminus ibidem). At subtilis illa solutio nihil aliud suggerere videtur, quàm raram artem tot Augustini propositiones absolutè exclusivas convertendi in propositiones absolutè non exclusivas. Etyerò, si scnsisset Augustinus liberum arbitrium sine gratiâ opera moraliter bona facilia elicere posse, nonne sagaces Pelagiani, imprimis callidus et versutus Julianus, et ad Augustini effata suggillanda promptissimi, tam multas ejus assertiones modò prorsus exclusivo enuntiatas irrisissent? Nonne ipsi exprobrâssent quòd homo lapsus, ipso non repugnante, quædam opera moraliter bona sine gratiâ adjutorio producere posset? Tandem quis non videat et ingenue fateatur D. Augustinum, si censisset liberum arbitrium nulla opera, naturalis etiam ordinis, sine celesti auxilio producere posse, verbis significantioribus et expressioribus uti non potuisse?

Tertiò Augustini mentem circa istam questionem splendidè patefaciunt generalia hæc oracula, quibus Petrus non secis ac ejus discipulorum, imò et aliorum Patrum opera scintillant: *Homo de suo malus, de Deo bonus; voluntate suâ cadit qui cadit; voluntate Dei sicut qui stat; per peccatum amissâ rectitudine secutum est non posse rectè agere; per malum velle perdidit homo bonum posse, etc.*; liquet nimiràm in censoris mente hominem aliquando de suo esse bonum, aliquando sine Dei voluntate, sive gratiâ, stare, perdidit per peccatum rectitudine non semper secutum esse non posse rectè agere, hominem per malum velle in omni circumstantiâ non perdidisse bonum posse, etc.

Tot et tam insignium testimoniorum ineluctabilem vim et robur tribus ejusdem S. doctoris effatis debilitare conantur.

Primum extat lib. de Perfectione justitiæ cap. 2; ad tertiam enim Cælestii objectionem, n. 3, hæc habet: *Respondeo.... parùm esse ad non peccandum voluntatis arbitrium nisi adjuncta sanctorum gratiâ Dei per Jesum Christum Dominum nostrum*. Similia legere est cap. 10, n. 21. Alterum affert liber prius de Nuptiis et Concupiscentiâ cap. 3, n. 3, his verbis: *Cùm dona Dei*

esse monstrantur (de pudicitia conjugalī disserit de qua Apostolus 1 Corinth. cap. 7, v. 7) *quod petenda sint discitur si non habeantur, et cui sint agenda gratiæ si habeantur, nostrasque voluntates ad hæc expectanda, sumenda, et retinenda parum valere nisi divinitus adjuventur.* Ultimū his terminis exhibet aureus liber de Correptione et Gratiā cap. 11, n. 51 : *Nec ipsum* (Adam insontem) *Deus esse voluit sine sua gratiā quam reliquit in ejus arbitrio* (erat enim adiutorium sine quo, non cujus efficacia pendebat à libero arbitrio), *quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem parum est, nisi adjuventur ab omnipotente Bono.*

Ex his sic arguitur : *Si parum valet ad bonum, aut non peccandum, liberum arbitrium* (hominis lapsi); *ergo saltem tantillum aliquid valet, seu illud bonum naturalis ordinis, quod facillimum est, sine speciali gratiæ auxilio operari potest.* — Verūm qui hæc seriō, et non jocose proponunt, irrideri volunt. Scilicet Augustinus his omnibus in locis per *parum* manifestē intellexit nihil, vel non, quod quidem evincitur tum ex auctoritate doctissimorum Augustini editorum, cum ex S. doctoris contextu, sive, quam tractat, questione, ac demūm ex intimo sensu ipsorum insignium theologorum qui gratiam ad opera moraliter bona facilia non exigunt.

Et enim cruditissimi P. P. Benedictini Congregationis D. Mauri, quos novissimis hæc temporibus suscitavit Deus ad pretiosa immortalium Ecclesiæ doctorum monumenta pristino suo nitore ac puritati restituenda, isti capituli undecimi libri de Correptione et Gratiā efflato, *liberum arbitrium ad bonum parum est, nisi adjuvetur ab omnipotente Bono*, hæc affixerunt notam : *Lovanienſis editio (fert) nihil est; editi alii et manuscripti parum est, eodem sensu, ut liquet ex libro de Perfectione justitiæ cap. 10, n. 21; ergo parum est eodem sensu intelligendum est ac nihil est.* Et verō D. Augustinus apprimē versatus in lectione veterum scriptorum profanorum (ut patet ex opere de Doctrinā Christianā, et ex libris de Civitate Dei; *nemo aliunde, si Cano fides lib. 10 de Locis cap. 5, ipso unquam doctior fuit*), et edoctus eos nonnunquam per *parum* significasse nihil, vel non, hæc vocem hæc in questione hoc sensu accipere voluit, ne vocem, nihil, aut non, quem in ejusdem questionis discussione centies usurpaverat, semper repeteret. Id sanè demonstrat Augustini contextus, sive (ut schola loquitur) *subiecta materia* Augustini, testimoniorum.

Et verō, libro de Perfectione justitiæ cap. 10, n. 21, ait : *Quæ charitas* (de qua Apostolus Epist. ad Rom. cap. 5, v. 5, et Joannes 1 epist. cap. 4, v. 18) *ut habeat parum est nostræ voluntatis arbitrium, nisi adjuvet gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* Quis, nisi pelagianis vertigine dementatus, dixerit liberum arbitrium tantillum valere ad habendam charitatem, quam idè sine speciali gratiæ actualis auxilio aliquando obtinere potest? Sensus igitur est : *Quæ charitas ut habeatur, nihil, aut non valet liberum arbitrium nisi gratiæ cooperando, sive nisi ad-*

juvet gratia Dei. Eodem libro cap. 2, cum dicit, *parum esse ad non peccandum voluntatis arbitrium, nisi adjuva sanctorum gratiæ Dei per Jesum Christum*, loquitur de peccato generatim et non speciatim accepto, quod evincunt tum libri titulus, in quo aiunt celeberrimi editores : *Cælestius.... perperam definit posse hominem hic sine peccato esse, cum tercia Cælestii obiectio, quam hic liquescere facit Augustinus, quæ sic concipitur : potest homo sine eo esse quod vitari potest, et idè sine peccato.* Unde in obiecto textu illud ad non peccandum non significat ad peccatum aliquod vitandum, sed, ad vivendum sine peccato; at nemo rursus, nisi ejus mens cælestianā fuliginē nigrescat, dixerit liberum arbitrium in presenti statu tantillum vel aliquid valere ad vivendum sine peccato; parum igitur eò loci indicat, non vel nihil prodesse ad vivendum sine omni peccato liberum arbitrium nisi adiutum sanctorum gratiæ Dei.

Aliud non intepdit S. doctor lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiā, cap. 5; ibi enim verba facit de pudicitia conjugalī, de qua Apostolus 1 ad Corinth. cap. 7, v. 7, *quæ est Dei donum.* Deinde addit : *Ad Dei dona expectanda, sumenda, retinenda;* (notandæ sunt istæ voces) *nostræ voluntates parum valent nisi divinitus adjuventur.* Sed quis denud Catholicus dixerit, ad petenda, sumenda, et retinenda Dei dona liberum arbitrium sine gratiæ adiutorio aliquid valere? Iterum igitur *parum* idem est ac non vel nihil.

Demūm, vox *parum* alium non habet sensum libro de Correptione et Gratiā cap. undecimo. (Interim lectorem monitum velim industrius et sagaces adversæ partis theologos, ad probandum liberum arbitrium per peccatum attenuatum et inclinatum posse sine gratiā aliquod opus moraliter bonum elicere, hic adducere exemplum sani et integri insontis Adæ liberi arbitrii.) Et enim hoc in capite loquitur Augustinus de auxilio ad perseverandum in justitiā Adæ concesso; unde ad marginem posuerunt eruditi patres Benedictini : *Primus homo gratiam sibi ad perseverandum necessariam acceperat, sed in ejus relicto arbitrio; item in ipso capite undecimo n. 51 ait S. doctor : Tale erat adiutorium (Adæ datum) quod desereret cum vellet, et in quo permaneret si vellet, et antea : Deseruit, et desertus est.* Sed tale adiutorium Adæ absolutè fuit necessarium, ejusque voluntas sine illo nullam prorsus habuit in bono perseverandi potentiam; ait enim S. doctor initio numeri 51 ibidem : *Habuit gratiam (primus homo) in qua si permanere vellet nunquam malus esset, et sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset;* et numero 52 ibidem : *Natura angeli et hominis, cum primùm facti sunt, non talis facta est ut sine divini adiutorio posset manere si vellet.* Quod aibi illustrat exemplo oculi, qui licet perfectissimè sanus, si non sit candore lucis adjutus, rectè non potest cernere. Sicut, inquit, *oculus, etsi perfectissimè sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere, ita homo perfectissimè justus factus, nisi divini gratiæ adjuvetur, rectè non potest vivere.* Liberum ergo Adæ arbitrium

sine Dei adjutorio nihil valebat ad perseverandum in bono; ergo vox *parvam* ibi idem designat ac *nihil* vel *non*.

Id tandem suggerunt ipsi insignes theologi qui gratiam ad opera moralia facilia non exigunt. Talis Bellarminus lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 9, ubi omnia D. Augustini testimonia ad suam opinionem comprobandum summo studio et cura quaesivit, et protulit, et tamen ne unum quidem verbum fecit de tribus mox relatis. Hinc cardinalis Norisius, et alii eruditi, qui gratiam ad eadem opera requirunt, eadem testimonia sibi non obiectunt, quia dubio procul nullam offerebant difficultatem.

Feliciter rem suam non promovent boni moralis facillimi sine gratia perpetrandi assertores dum famiosum sermonem 349, quo Augustinus charitatem partitur in divinam et humanam, sibi facere obtendunt. Hoc (fateor) testimonio optimè refellit heretica et insulsa Bani et ejus defensorum doctrina de duplici tantum amore creaturae rationalis, qui sit vitiosa cupiditas, et charitas strictè dicta, quasi nullus esset amor medius inter utrumque. Verum non videmus quomodo inde possit inferri censuisse Augustinum posse hominem sine gratia aliquid bonum opus facile naturalis ordinis producere; profertur enim esset aliquid testimonium quo S. doctor assereret posse hominem sine caelesti adjutorio et oportet, v. g., parentes honorare, Deum colere, eleemosynam impertiri, aliaque praecepta moralia observare, quod certè à nemine peragi posse confidimus.

MOEMENTUM TERTIUM — *Ex conciliis adversus Pelagianos et Semipelagianos habitis.* Ex synodis adversus Pelagianos et Semipelagianos habitis solam ad ducimus Arausicanam secundam, convocatam, ut vulgò creditur, anno 529, cujus 25 canones ex S. Augustini sententia maximè ad parte confati à Bonifacio II, et Ecclesia catholica summo plausu recepti sunt; et idcirco eum habent sensum quem ipsis affixit S. doctor.

Canone 9, aiunt Patres: *Divini muneris est cum pedes nostros ab injustitiâ detinemus... Canone 20: Multa Deus facit in homine bona quae non facit homo; nulla verò facit homo bona quae non Deus praestet ut faciat homo.* Hanc definitionem praeformaverat D. Aug. lib. 2 ad Bonifacium cap. 9, n. 21. *Quapropter, inquit, multa Deus facit in homine bona, quae non facit homo; nulla verò facit homo quae non facit Deus ut faciat homo.*

Scio quidem hunc canonem primariò significare totum bonum opus divinae gratiae tribuendum esse, id est, initium, et progressum, et perseverantiam; Semipelagianis scilicet, quos percellit, initium et perseverantiam in bono opere gratiae annectere detrectabant; sed simul scio patres Arausicanos praeter hoc totum intendisse quod D. Augustinus intendit citato lib. 2 ad Bonifacium cap. 9, siquidem ejus verba exscripserunt. At S. doctor hic adversus Pelagianos intendit, non solum opera ad salutem conducentia, sed

etiam moraliter bona, etiam non ardua, gratiae esse tribuenda, ut antea fuse probavimus.

Idem Patres humani arbitrii adversus gratiam tumorem conspicerunt et confringerunt canone 22 his verbis: *Nemo habet de suo nisi mendacium et peccatum.* Hic canon desumptus est ex citato Tractatu 5 D. Augustini in Joannem et ex ipsius verbis concinnatus. Verba autem de suo idem apud S. doctorem significant ac ista, *sibi derelictus, ex proprio fundo, ex propriis viribus*; id quippe apud ipsum passim connotant, v. g., in isto ejus effato, *homo de suo natus, de Deo bonus*; ideoque sensus canonis est: *Homo solis naturae viribus instructus non nisi peccare potest, et ideo sibi gloriari voluerit, non in se, sed in Domino gloriari debet.*

Hae Ecclesiae definitio censoris auctores extremis constrinxit et implicuit angustias. Eorum coryphaeus doctissimus Bellarminus, qui suam hic opinionem timidè et dubitanter defendit, se haerere in salebrâ dissimulare non potuit. Libro 5 de Gratia et libero Arbitrio cap. 11, versus finem, duas proponit responsiones. Prima fert decretum concilii conditionatè intelligendum esse in hunc modum: *Nemo habet de suo, cum adsunt tentationes, nisi mendacium et peccatum.* Altera decretum exponit de concursu generalis privatione, qui, inquit, pariter à Pelagio negabatur, ut sensus sit: *Nemo sibi derelictus, et ideo Dei concursu desitutus, habet nisi mendacium et peccatum.*

Istae solutiones à viro licet doctissimo propositae quibusdam recentioribus placuisse non videntur. Alias excogitaverunt quae profectò fecundi Bellarmini ingenii aciem non fugerant, quas tamen in aleam mittere ausus non est. Prima docet concilii decretum connotare peccatum latè sumptum, id est, opus, cui non est insita virtus ducenti ad aeternam vitam; unde significavit synodus hominem ex se nihil in ordine ad vitam aeternam habere nisi peccatum; quidquid nimirum sine gratiae adjutorio et ex solis naturae viribus operatur nihil ipsi proficit ad aeternam salutem. Et verò, inquit, canon iste excerptus est ex tractatu 5 Augustini in Joannem ubi dicitur: *Nemo habet de suo nisi mendacium et peccatum; si quid autem homo habet veritatis et justitiae ab illo fonte est, quem debemus sive in hac aetate; at justitiae nomine hic indubiè designatur justitia duccens ad vitam aeternam.* Alias voces, *de suo*; interpretatur de ignorantia et concupiscentia; quae sunt vitiosa radice ex qua nihil boni oriri potest, non de intellectu et voluntate, quasi sensus esset, *homo nihil veri intelligere, et nihil boni moralis velle potest sine gratia.*

Quid autem tot ac tam discrepantes solutiones suggerunt? Nonne amplam portendunt victoriam primae concilii decreti expositionis defensoribus, quorum adversarii incerti quò sese vertant retortis in se gladiis sese mutuo confodiunt? Enimverò, ubi Bellarminus verum intellexit peccatum, alii improprium subodorantur delictum; ubi Bellarminus voces *ex suo* exponit de propriis intellectus aut voluntatis viribus, alii eas alio

modo explicant. Nulla autem ex relatis expositionibus concilii sanctioni est accommodata. Non prima; concilii enim decretum non secus ac Augustini testimonium tractatu 5 in Joannem absolutum est, non conditionatum, ut inspicienti illicò innotescit. Deinde, si referretur ad tentationes, quasnam respiceret? Levesne, an graves tantùm? Non leves certè; vulgò enim sentiunt, non graves quidem, sed leves tantùm tentationes ab homine propriis naturæ viribus posse superari. Graves igitur; et quomodò Augustini, vel concilii textum eas tangere probarent? Demùm quis non videat scopum concilii et Augustini cò collinare ut reprimant arrogantiam Pelagianorum qui se bonum naturæ viribus operari posse gloriabantur?

Non secunda. Primò enim haud constat Pelagianos naturalem concursum rejecisse, ut hic gratis et sine probatione sub difficultatis pondere deficiens obtendit Bellarminus. Altum de hoc Pelagianorum errore apud eos qui illorum historiam accuratè scripserunt silentium, Baronium, Norisium; Petavium, P. Alexandrum, etc. Tres ultimi apprime noverant Yprensem lib. 5 de Historiâ pelagianâ capitibus 19, 20, 21, etc., mordicè asseruisse hunc concursum à Pelagianis admissum fuisse etiã ad operationes voluntatis, et tamen hujus novatoris errores circa Pelagianorum historiam refellendo de isto prorsùs siluerunt: præterea naturale Dei auxilium à Pelagianis fuisse improbatum solâ Hieronymi ad Ctesiphontem epistolâ probari posse videtur; at omnibus eruditus notum est Hieronymum cum hanc emisit epistolam, parvam admodum Pelagii dogmatum habuisse notitiam, et aliunde ex obscuro ejus in eâ epistolâ testimonio nihil certi erui posse.... 2° Patres Arausicani loquuntur de concursu quem delineavit Augustinus tractatu 5 in Joannem; sed isto concursus manifestè est supernaturalis: *Si quid, inquit S. doctor, homo habet veritatis et justitiæ ab illo fonte est, quem debemus vitare in hac eremo.... ne deficiamus in viâ...., et venire ad salutem non possimus.*

Non tertia. Etverò, synodus et Augustinus ibi accipiunt peccatum quatenus opponitur justitiæ, sicut mendacium quatenus opponitur veritati; sed quod opponitur justitiæ verum est peccatum; justitiâ enim ibi sumitur quomodò Augustinus eam sumit libro de Spiritu et Litterâ capitibus, 27 et 28 ubi dicit, *quædam infidelium et impiorum opera esse secundum justitiæ regulam*, id est, habere moralem bonitatem; justitiâ ergo ibi significat moralem bonitatem, quemadmodum veritas ibidem significat veritatem naturalem.... Neque reponas concilium et Augustinum ibi non magis requirere gratiam ad bonum morale, faciliè perficiendum, sive ad non peccandum quàm ad aliquam veritatem naturalem cognoscendam; at indubiè speciale gratiæ auxilium ad hujus veritatis notitiam non exigit. Etenim concilium et Augustinus ibi accipiunt verum naturale morale non quatenus est merè speculativum, sed quatenus est practicum, sive quatenus ordinatur ad movendum hic et nunc hominis affectum; unde intendunt neminem ex se absque speciali gratiæ auxilio cognoscere verum morale practicum. Hinc accipiunt

mendacium prout opponitur efficaci notitiæ veri moralis practici, quod aliunde satis indicat vox *mendacium*.

Non quarta. Concilium quippe et S. doctor disserunt de facultatibus, ex quibus prodeunt mendacium et peccatum, quales certè sunt intellectus et voluntas. Præterea, cum ignorantia insideat intellectui, et concupiscentia voluntati, quomodò illæ duæ facultates his irretitæ laqueis possent sine gratiâ verum practicè cognoscere et bonum morale elicere? Demùm quam hic comminiscuntur ignorantia et concupiscentia ab intellectu et voluntate separatio est fictitia, siquidem, ut diximus, ignorantia et concupiscentia intellectui et voluntati inhaerent. Tandem Ecclesia in hymno Spiritus sancti canit, *nihil sine ejus gratiâ esse innoxium*.

MOMENTUM QUARTUM — *Ex summis pontificibus qui sententiam de gratiæ necessitate ad opera moralia facilia velut non catholicam habere expressè prohibuerunt.* Talis inter alios Clemens X, talis Innocentius XII. Iste eruditum Norisium, postquam accurately examine præmisso, cui sedis apostolicæ suffragium accessit, ejus opera à sacrâ Inquisitione romanâ pluribus vicibus à Baii erroribus immunia sunt renuntiata, in præmium sanctæ doctrinæ, et eximiorum in Ecclesiam meritum, sacro cardinalium collegio inseruit.

Talis doctissimus pontifex Benedictus XIV, qui in fumoso Brevis dato 31 julii anni 1748 ad magnam Hispanæ inquisitionis præsidem hæc declaravit: *Norisiana opera Baijanismi, aut Jansenismi notâ carent, et carere constat post multiplicatum super eis examen in hac superemâ Inquisitione romanâ, cui summi pontifices pro tempore existentes præsumt, quique mox recensita examina suo calculo comprobârunt.* Deinde refert atroces, et rabiosè iteratas Norisii inimicorum delationes, uno verbo, totam acrimoniam quâ in ipsum et scriptis et virulentis buccis desumpabant, additque celeberrimum auctorem ex his victorem evasisse, cum, ut dictum est, in mercedem doctrinæ et summorum beneficiorum, quæ reipublica christianæ contulerat, inter primarios cardinales relatus sit. At ex dicendis elucescet Norisium et in Vindiciis, et in Janseniani erroris calumniâ sublatâ pro commemoratâ opinione tanquam pro aris et focis decertare.

Idem pontifex ibidem et in Brevis dato 31 maii anni 1745 in gratiam religionis Augustinianæ, et Norisii operum de Augustinianâ scholâ dicit: *Augustiniani traducuntur tanquam sectatores Baii et Jansenii. Reponunt ipsi se humanæ libertatis esse fautores, et oppositiones pro viribus eliminant, cumque eorum sententiâ usque adhuc à Sede apostolicâ damnata non sit, nemo est qui non videat à NELLO SUPERIORE ECCLESIASTICO prætendi posse ut à suâ sententiâ discedant.* Notum autem est celebrem Augustinianorum scholam eandem opinionem totis viribus propugnare tanquam sinceram. D. Augustini, imò et Ecclesiæ catholicæ doctrinam.

MOMENTUM QUINTUM — *Ex ipso theologorum, qui pro adversâ opinione stant, suffragio.* Inter theologos catholicos, quibus placet aliquid opus moraliter bonum facile sine speciali Dei gratiâ fieri posse nullum omninò invenire potui (multos tamèn evolvi) qui adver-

quam opinionem pro catholica non habuerit. Hinc amplissimas censori grates rependemus; si vel unum sic gentientem nobis indicaverit. Robertus Bellarminus, vir singulari animi moderatione et eruditione cunctis scholis acceptissimus, lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio cap. 4, relatis contrariis Pelagianorum et Lutheranorum erroribus ait: *Conveniunt theologii catholici omnes, 1° non posse fieri ulla opera solis naturæ viribus quæ sint meritoria gratiæ; idque contra Pelagianos; 2° non esse peccata opera omnia quæ justificationem præcedunt, idque contra Lutheranos. Intra hos terminos disputant aliqui pro libero arbitrio fortassis liberius quam par esset, ut Scotus, Durandus, Gabriel, etc. Alii fortasse minus tribuunt libero arbitrio quam oporteret, ut Gregorius Ariminensis, Capreolus, Marsilius, etc. Ubi vides Bellarminum apprime distinguere sententiam theologorum à sententiâ hæreticorum inter utramque Catholicorum opinionem vacillare, ut indicat vox, fortassis, et pro Catholicis habere qui alterutram propugnant. Eodem libro, cap. 9, dicit, certissimum esse non esse peccata opera omnia quæ sunt sine fide, præsertim si sunt cum auxilio Dei speciali; ergo, si sicut sine isto auxilio, illud certum non est. Gregorius de Valentia, alter insignis Societatis Jesu theologus in 1-2, disput. 3, q. 4 de necess. gratiæ puncto 5, ait: *Quæritur an sine ullo gratiæ auxilio possimus in hoc statu naturæ corruptæ facere aliquid opus bonum morale, quod tum ex objecto, tum ex circumstantiis sit rectum. Quod de re quatuor sunt sententiæ; duæ extremæ hæreticorum (supra à Bellarmino relatæ) et duæ mediæ theologorum orthodoxorum, quorum alii, etsi ad omne opus bonum morale non requirant auxilium gratiæ justificantis, aut etiam fidei (in quo omnes orthodoxi consentiunt), tamen requirunt aliquid auxilium gratiæ actualis, quo scilicet homo incitatur et adjuvetur ad quodcumque bonum morale exercendum: Ita Gregorius Ariminensis. Hæc, opinor, commentario non indigent, Gregorius de Rhodes, alter ejusdem Sodalitii theologus; tom. 1, disput. 2, de gratiâ, sectione 4 de necessitate gratiæ ad opera moralia facillima, dicit: *Hæc est nobilissima controversiâ quæ scholam theologiam divisit in partes.* Deinde paragrapho primo assert dissidentes opiniones. Quoniam autem longum foret, et (ut puto) planè inutile cæteros adducere; prodeant nonnulli recentiores, quorum judicium profecto non abneget censor. Honoratus Tournely de Gratia q. 4, a. 2, relatâ Baii et Jansenii circa præsentem quæstionem opinione, ait: *Gabriel Vasquez plures appellat à scholâ theologos qui docent nullum opus morale ex omni circumstantiâ bonum posse fieri sine aliquo divinæ gratiæ auxilio, quam sententiam ipse sequitur.* At sensu (hæc apprime observa) à Baijo et Jansenio multum alieno; isti quippe sine fidè supernaturali et charitate propriè dictâ, sive theologica nihil omnino boni fieri posse, et quidquid ita sit verum esse peccatum, contendunt; non ita Vasquez. Deinde addit: *Communior scholæ sententia est S. Thomæ 1-2, q. 109, a. 2., videtur hæc esse Bellarmini sententiâ lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 5 et seq. Theologi ergo catholici, et quidem plures, sentiunt nullum***

prosum opus bonum morale sine gratiâ elici posse sensu à Baii et Jansenii sensu multum alieno, idcirco Baiianismum absque injustitiâ insimulari non possunt: Communior igitur tantum scholæ opinio est D. Thomæ, etc.; contrariâ ergo communis est, videtur hæc esse Bellarminisentiâ; ergo certum non est celebrem istum virum illam opinionem defendisse.

Concinnunt Tornelli redactores, sed non tam accuratè quàm magister; quin enim, relatâ Baii et Jansenii sententiâ, ait: *Quin et eidem (Baii et Jansenii doctrinæ) adhæsere nonnulli à Catholicis, ut cardinalis Norisius in Vindiciis, etc., quæ propositio à Tornelli relatione in duobus discrepat; enuntiat enim 1°, Norisium et alios Baii et Jansenii doctrinæ circa istam quæstionem esse morigeros præstitisse, et idè cum Baijo fuisse damnatos, quod negat Tornellus... 2° Nonnullos dumtaxat Catholicos huic sententiæ adhesisse, cum referente Vasquesio, et post eum Tornello plures ipsi adhererent. Idem auctor ait: Communis non communior ut Tornellus sententiâ est in præsentî statu aliquod bonum opus morale ordinis naturalis per solas naturæ vires fieri posse; ut scilicet insinuet contradictoriâ opinionem non esse communem, quod falsum esse postea ostendemus.*

Concinit alter doctor Parisiensis, socius Sorbonicus nuper summum sui desiderium derelinquendo è vivis excessus, censori certè non posthabendus, Franciscus de la Chambre, in erudito et optimo opere quod inscripsit: *Traité historique et dogmatique sur la doctrine de Baius, et sur l'autorité des bulles des papes qui l'ont condamnée.* Etenim in monito operi præfixo n° 3, sapientem hanc præscribit regulam, quam ob oculos habere debuisset Censor: « Lorsqu'il s'agit de fixer la doctrine et de combattre l'erreur, il faut éviter deux excès: le premier de donner pour erreur et pour condamné ce qui est laissé à la liberté des écoles (si hoc hallucinatus est censor); le second, de regarder comme opinion permise, et comme laissée à la dispute des théologiens, ce qui est réellement contraire à la foi, et réprouvé comme tel. » In illustratione super Baii tractatu n. 4, ait: « Le libre arbitre n'a point entièrement péri en Adam, quoiqu'il ait été affaibli. Voilà ce que la foi enseigne, et ce que nie Baius... L'homme tombé, en vertu des restes et des traits de la droiture du premier état, qui n'a point été absolument détruite en lui par la désobéissance du premier père, peut-il d'un pouvoir réduit à l'acte observer quelque précepte de la loi, sans un secours actuel, distingué du don de la création et accordé en vertu des mérites de Jésus-Christ? Question laissée à la liberté des théologiens, pourvu cependant qu'on reconnaisse que ce secours nécessaire pour pratiquer le bien est totalement différent de cet esprit de charité proprement dit que le Saint-Esprit répand dans nos cœurs. » Eandem habet in eodem tractatu, paragrapho 5, n. 3, etc.

Verùm adsit testis insignior et præstantior dominus Languet olim Successionensium episcopus. In quintâ epistolâ pastorali, 3 parte, n. 59 et 60, de bonis infide-

hum operibus hæc habet : « Les théologiens sont partagés en différentes opinions sur cette matière ; opinions sur lesquelles l'Église leur laissant la liberté, j'ai cru devoir les abandonner à leur dispute sans m'y engager. (Hæc observatione digna sunt.) En effet, tandis qu'ils soutiennent tous, en conséquence de ces jugemens que l'Église a rendus, que les actions des infidèles ne sont pas toutes des péchés, ils se partagent en différentes classes dans l'explication de cette vérité. Quelques-uns prétendent (debuisset dicere plusieurs, cum postea dixerit *le plus commun sentiment*, etc.) que les actions de charité et de justice que font quelquefois les infidèles sont dirigées par une grâce générale méritée par Jésus-Christ et répandue sur tous les hommes, qui les conduit dans ces actions qui sont louables. Les autres, et c'est le plus commun sentiment, soutiennent que par la lumière naturelle que le péché n'a pas entièrement effacée, les hommes peuvent être dirigés dans quelques œuvres justes et bonnes, et les faire sans péché. Entre ceux-ci, quelques-uns croient que l'homme, qui, par les lumières naturelles, peut connaître l'existence d'un Dieu infini dans sa bonté, peut aussi par ses forces naturelles, aimer Dieu par-dessus toutes choses d'un amour naturel. Tels Cajétan et Dominique Soto... D'autres soutiennent que cet amour naturel n'est pas possible à l'homme. Tel Bellarmin. Mais ces théologiens, en se partageant sur ces sujets de dispute, conviennent tous, & etc.

Celebriores igitur defensores religionis agnoscunt istam questionem, *utrum infidelium opera omni ex parte bona divine gratiæ adscribenda sint vel non*, Scholæ libertati ab Ecclesiâ relinqui, et nunquam ipsis in mentem venit opinionem affirmantem *Baianismi* aut *Jansenismi* censurâ configere, aut etiam asserere illam Baïo favere.

Veneranda tamen adversus tot illustrium virorum suffragia auctoritas objici potest (quam censor in suâ dissertatiunculâ non adduxit, aut quia illius oblitus fuerat, aut quia eam nulli non facit). Censura scilicet sacri Ordinis Parisiensis lata 27 juii anni 1560 in 18 Baïi propositiones, postulantiibus Petro de Querco Guardiano Nivellensi et Egidio de Querco Guardiano Athensi. Quarta hæc erat : *Liberum arbitrium ex se non potest nisi peccare, et omne opus liberi arbitrii sibi dimissi est peccatum mortale aut veniale*. Hæc autem censurâ confixa est : *Pro utraque parte est hæretica ; nemo igitur nisi hæreticus asserere potest liberum arbitrium sibi dimissum non posse nisi peccare*.

Verùm plurima sanè hæc censuram elidunt, atque etiam, si prout jacet et sine ullo ad Baïi sensum respectu est intelligenda, penitus subruunt. Etenim primò ex sacri Ordinis Statutis et laudabili usu nulla prorsus et irrita sunt acta quæ in sequenti congregatione relata non sunt et confirmata ; at, inquit socius Sorbonicus dominus de la Chambre in commemorato opere p. 124 (edit. in-12). *On ne voit pas que la censure ait été reléguée et confirmée selon l'usage dans une assemblée suivante...* Omnes auctores, etiam Sorbonici, qui ab anno 1560

ad hæc usque ætatem floruerunt, pro catholicis habuerunt theologos docentes, liberum arbitrium ex se, id est, sine gratiâ à verâ charitate distincta, non posse nisi peccare, ut modò ostendimus. Illam igitur prætersam censuram nihil fecerunt.. 3° Gamachæus, Tornelius et alii cum veteres tum recentiores Sorbonici doctores, qui in confirmationem suarum opinionum doctrinalia judicia sacre Facultatis asserre consueverunt, de isto judicio in presenti controversiâ omninò tacuerunt ; quin P. Alexander in historiâ 15 et 16 seculi uno aut altero verbo de illo injecto statim et non sine encomio adducit sententiam Vasquesii ipsi, ut notum est, è diametro oppositam ; ipsis igitur fuit persuasum hanc censuram aut nullius esse ponderis, at t suæ opinioni non favere... 4° Illa censura, si quid unquam roboris habuit, illud totum amisit post solemne judicium Clementis X, Innocentii XII, et Benedicti XIV, totiusque sacre Inquisitionis romanae, qui in Norisio et aliis Augustinianis orthodoxam renuntiaverunt sententiam quam *hæreticam* declarat... 5° Commemoratum judicium scipso ruit. Sic enim arguimus : censura propositionis quartæ pluri faciendâ non est quàm censura propositionis 16 ; si quippe ultima censura malè fait lata, quidni et altera ? At nihil prorsus faciendâ est, quin potius omninò est improbanda censura 16 propositionis ; illa enim assertio sic concepitur : *Nemo præter Christum est absque peccato originali ; hinc B. Virgo mortua est propter peccatum quod contraxerat ex Adam*. Quid censura ? *Hæc propositio est hæretica*. Quis, quæso, ferat tam inconsideratum, et tam temerarium judicium ? Sixtus IV, an 1483, sub excommunicationis pœnâ veterat ne opinio affinis aut negans interemerit B. Mariæ Conceptum hæresis notâ configeretur (quam Constitutionem confirmaverat concilium Trid. sessione 5, anno 1546, et Pius V Constitutione super spectulam) et generosi censores negantem assertionem hæreticam esse conclamant, sicque Thomistas et alios excommunicatos declarando ipsi excommunicationem incurunt ! Doctissimus Bellarminus, cui super hoc omnes eruditè assentiunt, dixit libro 4 de Ammissione gratiæ et Statu peccati cap. 15, *impudentissimum esse mendacium asserere ab Ecclesiâ in fidei tesseram erectam esse opinionem de immaculato Virginis Conceptu ; dixit illam opinionem esse duntaxat piam admodum et probabilem, et contrariâ longè probabilitorem ; et doctores censores illam sententiam inter fidei dogmata annumerare audebunt*.

Doctissimi viri Vasquesius, Suaresius prolegomeno 6 de Gratiâ, cap. 2, n. 16, Lens in corpore acerrimè Baianæ p. 172, asserunt in bullâ Pii V Baïi propositionem 74 (in editione P. Duchesne) : *Nemo præter Christum est absque peccato originali*, etc., propter doctrinam eâ expressam, sive nudam assertionem, de conceptione B. Virginis in originali peccato, non fuisse proscriptam (idem censuit Bellarminus qui Pii V Constitutionem ad opinionem suam de intererato Conceptu probandam, non adduxit), et quis illam sententiam hæreticam renuntiare non erubescet ? Idem judicium propositiones æquivocas, sive quæ multipli-

cem patiuntur sensum, absque ullâ sensuum distinctione speciali notâ configit, sicutque disputationibus multiplicandis magis quàm sedandis et finiendis est idoneum, et omnino alienum à mente Pii V, qui Bani propositiones damnando, generatim licet et respectivè, observavit *tamen nonnullas aliquo pacto sustineri posse, quamvis non in rigore et sensu ab auctoribus intento.*

Dicendum igitur omnino est commemoratam censuram aut ab initio fuisse irritam, aut tacito saltem consensu ab ipso sacro Ordine revocatam, quod profectò *perpetuo et semper viventì Galliarum concilio*, ut olim loquebatur dominus Mezeray, injuriosum non est, cum sol ipse, qui totum terrarum orbem fulgore suo collustrat et vivificat, defectioni nonnunquam sit obnoxius.

Nihilò tamen minùs conijcerem sacram facultatem quartam propositionem declarasse *haereticam* aut quia existimavit illà proscribi indifferentiam activam humanæ voluntatis ad bonum aut malum, sive innatam homini ac post Adæ peccatum supersitem potentiam faciendi bonum aut malum, legem implendi vel non implendi (quo certè sensu est haeretica), aut potius quia eandem propositionem proscribere voluit relativè ad sensum Bani, qui intendebat liberum arbitrium, *ex se*, id est, sine charitate habituali aut actuali propriè dictâ (quam unicam gratiam admittebat), nonnisi peccare posse (quo iterùm sensu Propositionis est haeretica). Et verò duo commemorati Guardiani prælectiones theologicas, quas sui Noviti à Baio acceperant, in quibus iste sensus exprimebatur, ad sacrum Ordinem indubiè miserant, qui ideò tam perversam doctrinam explodere fuit sollicitus.

MOMENTUM ULTIMUM — *Ex rationibus ex fidèi principiis scaturientibus.* Rationes illas deducemus ex doctrinâ quam ipsimet operis moraliter boni facillis sine gratiâ faciendi assertores scriptis suis consignarunt. Bellarminus, lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 5, hanc ex D. Thomâ rationem affert ut probet solis naturæ viribus omnia præcepta moralia secundùm substantiam operis adimpleri non posse. *Quoniam natura humana per peccatum primæ parentis depravata aversa est à Deo, et conversa ad creaturas, præsertim ad se, ac proinde finem ultimum, vel actu, vel habitu, vel certè propensione quoddam in creaturâ, non in Deo, constitutum habet. Quare, quando occurrit aliqua agenda, vel evitanda, ex fine illo præconcepto quasi naturaliter inclinatur ad malum, et violenter ad bonum, et idèd necessaria est vis quedam et ut homo vigilet, et præmeditetur, et contra propensionem amoris proprii pugnet, quod impossibile esse moraliter, non solum ratio, sed experientia docet.*

Hæc eruditè viri doctrina innitur hoc concilii Trid. hæcrotæ sessione 6, c. 1 : *Etsi liberum arbitrium minime extinctum sit, viribus tamen attenuatum est et inclinatum*; inde enim elucet hominem ita liberum remansisse, ut tamen ad se et sua aliaque sensibilia iugiter et inordinatè inclinetur. Hoc sanè argumentum plus probat quàm hic probare intendit eximius ejus

auctor. Evincit enim, ut vel tantisper attendenti facillè innotesceat, quotiescumque occurrunt aliqua agenda vel evitanda, cujuscumque naturæ sint, sive facilia, sive ardua, *vim quamdam* necessariam esse ut homo à se, sive inordinato sui amore et creaturâ retrahatur, et ad bonum assurgat, quæ suavis violentiâ nonnisi ex gratiâ oriri potest.

Idem insignis theologus ibidem sententiam suam sic probat : *Si D. Augustinus, libro de Correctione et Gratiâ, cap. 12, affirmat, ipsum etiam hominem justificatum, nisi in divinâ gratiâ indeclinabiliter et insuperabiliter (id est, infallibiliter) ageret ob naturâ infirmitatem sine dubio casurum esse, quantò nos id majori ratione affirmare possumus de homine infideli, et qui solis nitatur viribus naturæ per peccatum corruptæ et vitiatæ!*

Hæc iterùm ratio probat hominem *ob naturæ infirmitatem* ipsum opus moraliter bonum facillè non posse elicere. Cùm enim dixit Augustinus justum esse prolapsurum si à divinâ gratiâ non agatur, significare voluit justum bonum supernaturalè, nec collectivè, nec distributivè agere posse sine gratiæ auxilio; ergo, ut valeat Bellarmini ratiocinium, oportet ut idem homo solis naturæ per peccatum corruptæ viribus bonum morale nec collectivè nec distributivè possit operari.

Doctissimus cardinalis eodem libro 3, cap. 7, ex Scripturâ et Patribus assertit nullam prorsus tentationem sine speciali Dei auxilio, id est, internâ illustratione, et motione supernaturali, ab homine posse superari; et lib. 6, cap. 7, non posse Deum sine ipsius ope diligi neque ut auctorem naturæ, neque ut largitorem gratiæ et gloriæ, perfectè, neque imperfectè ullo modo; deinde addit : *Atque hanc non dubitamus sententiam esse S. Augustini, imò etiam Scripturarum et conciliorum, quidquid aliqui minus consideratè in hac parte scripserint.*

Quis autem illicè non intelligit hanc doctrinam minime coherere cum opinione assèrènte opus moraliter bonum facillè solis naturæ viribus fieri posse? An enim levis tentationis victoria majus voluntati humanæ facessit negotium quàm operis moraliter boni etiam facillis perpetratio? Si infirmus, ut utar exemplo, quod ad nauseam usque adducunt, calculum invenerit in viâ, nonne eum tam facillè amovebit quàm parvum iter perficiet, pedesvè movebit? Imò prorsus impossibile est ut quis opus moraliter bonum facillè eliciat, nisi experiat quoddam tentationem, juxta illud *nitimur in vestitum semper, cupimusque negata*; et istud Jacobi, *unusquisque tentatur à concupiscentiâ suâ abstractus et illectus*. Hinc theologi Bellarmini opinioni infensi suam sententiam iisdem probant argumentis quibus ejusdem opinionis defensores hominem ali-quod opus moraliter bonum solis naturæ viribus agere posse ostendere conantur.

Item perquam facillè est Deum diligere ut auctorem naturæ et beneficiorum naturalium, amore saltem imperfecto, cùm inprimis, ut in Confessionibus clamat Augustinus, *cuncta, id est, aspectabilis hic*

mundus, *cuiuslibet dictare non desinant ut Deum amet*; et Apostolus Romanorum cap. 1, obstupescat quòd gentiles, cum Deum cognovissent, illum sicut Deum non glorificaverint, sive coluerint. Hinc rursus qui hic Bellarmino dexteram non porrigunt hæc facilia esse proclamant.

Palmaris ratio, quam hic ostentant, efflorescit ex conditione liberi arbitrii, cuius vires ad bonum, licet per peccatum plurimum imminutæ, omnino tamen non fuerunt extinctæ. Hinc postquam D. Augustinus libro de Spiritu et Litterâ, cap. 27, n. 48, dixit infideles et impios nonnulla aliquando opera clicere *secundum iustitiæ regulam laudanda*, hanc cap. 28 addit rationem: *Quia usque aded in animâ humanâ imago Dei terrenorum affectuum labe detrita non est, ut nulla in eâ velut lineamenta extrema remanserint; unde merito dici possit etiam in ipsâ impietate vite suæ facere aliqua legis, vel sapere.* Istorum verborum, inquit, sensus est, infideles et impios notitiam boni et mali, et illud agendi potentiam per peccatum non omnino amisisse, et ideo superstitionibus viribus illud aliquando operari.

At hoc argumentum plurima enervant: 1° enim ipse Bellarminus lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 9, ingenue fatetur genuinam illius testimonii significationem sibi non esse exploratissimam; ait enim: *Quorum verborum hic esse videtur sensus.* 2° Augustinus hæc dixit *transitoriè et quasi aliud agendo*, ut patet ex contextu, et per *figuram concessionis*, ideoque de sincerâ ejus mente circa præsentem questionem per hunc locum judicandum non est, sicut per alia ejus opera in quibus *ex professo* hanc questionem tractavit, qualia sunt ea que in secundo argumento protulimus. 3° Quâ arte posset evinci bona opera, de quibus hic Augustinus, non ardua, sed facilia fuisse. 4° Pauca infidelium et impiorum opera, que Augustino dicente, etiam ratione finis, bona fuisse leguntur, evidenter sunt regis Assueri misericordia in Judæos, obstetricum Ægyptiarum in Hebræorum parvulos humanitas, continentia Polemonis, quorundam Romanorum virtutes; sed hæc ipsa Dei gratiæ tribuere S. doctorem antea ostendimus; nec ipse contradicit Bellarminus qui loco citato dicit *Romanorum virtutes Dei gratiæ tribui posse.*

Igitur Augustinus his verbis: *Imago Dei in infidelibus et impiis omnino non est deleta, qui ideo aliqua legis faciunt vel sapiunt*, significavit remanere in homine lapso aliquam legis naturalis cognitionem, et activam indifferentiam ad bonum et malum, sive naturale, sive supernaturale, quam aliquando reducit ad actum, sive cum gratiæ auxilio, sive sine illo, quod hic ex professo non expendit. Eivero ibi disserit Augustinus de impiis qui in impietate obdurerunt, et *lassari sunt in viâ iniquitatis*, ut Scripturæ verbis utar; sed nunquam profectò in S. doctoris mentem venit tales homines bonum etiam morale sine gratiæ auxilio posse operari; quinimò passim docet, eos *bonum morale non apprehendere et prosequi, sed in malum pro inveteratâ consuetudine moveri nisi gratiâ adjuventur.* Legi poterit

libro de Patientiâ cap. 6, n. 14, et lib. 2 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 17, n. 26, etc.

SECTIO II. — *Theologi pro operum moraliter bonorum sine gratiâ elicendorum impossibilitate decernentes. ipso etiam Gregorio Ariminensi non excepto, præ aliis Theologis eorum adversariis in hæc controversiâ laudandi fuerunt.*

Notum est cruditis quam indignis modis, inprimis post exorta Janseniana dissidia, à nonnullis recentioribus tractati sint D. Augustinus et celeberrima ejus schola. Unus ex illis, eximius aliunde theologus in Commentario capitis 8 Matthæi, v. 18 in hæc audacter prorupit: *Nec enim sequenda, illa opinio est, quam Tridentinum concilium nuper merito damnavit, omnia peccatorum aut etiam infidelium opera esse peccata, quavis maximum auctorem Augustinum lib. 4 contra Julianum cap. 5, et lib. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 5, et Prosperum habuisse videtur.* Quis tam tetram ferat calumniam? Augustinus docuit omnia peccatorum opera esse peccata dum illum errorem à concilio Trid. damnatum sessione 6, can. 7, libro de Patientiâ cap. 26 et alibi passim refellit! Augustinus absolute docuit omnia infidelium opera esse peccata dum (ut ex dictis constat) illud non nisi conditionatè tradidit, si nempe gratiâ non impediat ne in superbiâ peccatum actu reflexo incidant, vel eos à sui et creaturæ inordinato amore non retrahat!

Alia convicia recoquere horreret animus. Doctissimum virum Norisium ad evulgandas Vindicias Augustinianas novissimis hæc temporibus adegerunt, quas illi recentiores torvis quidem aspexerunt oculis, sed ne extremis quidem unguiculis vellicare hucusque ausi sunt.

Si igitur illis recentioribus adversi doctores suam opinionem eâ, quæ decet, modestiâ defenderunt, nullis prorsus in adversariis probris contortis, censor vel quilibet alius æquus arbiter nedum nobis succenseat quòd illos magistros impensè extulerimus, aliorum meritis silentio prætermisissis, quinimò nobis debet summopere gratulari; at insignes illos viros in præsentem controversiâ sese sic gessisse testantur auctores fide dignissimi, quos inter solum Bellarminum, ne longior sim, adducam. Libro 5 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 4, relatâ opinione Gregorii Ariminensis, Capreoli, Marsilii, etc., ait: *Eâ modestiâ disserunt isti, ut et parati sint iudicio Ecclesiæ semper acquiescere, et ante Ecclesiæ definitionem non audeant fratres suos damnare, neque pro hæreticis habeant qui contra sentiunt.* Ubi vides comprehendi ipsum Gregorium Ariminensem, in quem tam acriter invchitur censor. Sed, inquit (et hæc est palmaris ejus accusatio in istum theologum), *Gregorius Ariminensis impudenti et sacrilego Lutheri ore summis laudibus exornatus est quòd cuncto et singula infidelium opera deserti relationis in Deum vera esse peccata asseverasse.* Non inficior; factum enim illud referunt maximâ fide digni testes Bartholomæus Medina, Dominicus Soto, et Andreas Vega: sed quid inde? Istum theologum hæreticorum albo esse inscribendum? Quæ, Deus immortalis, consuetio!

Joannes Calvinus in quatuor Institutionibus libris, in Antidoto, etc., et Cornelius Jansenius in sua Yprensi D. Augustinus totum esse suum vociferantur; ergo D. Augustinus Calvinus et Jansenii heresi præfuit, sive illius fundamenta jecit? ergo minimè laudandus est D. Augustinus! Quis tam intolerabile pronuntiatum non execretur et exhorrescat? Itaque Gregorius Ariminensis laudatus quidem fuit à Luthero, ut Augustinus à Calvino et Jansenio, sed non idè Lutheri erroris circa infidelium opera, sicut nec Augustinus Calvinus et Jansenii systemati fuit. Quotquot scilicet extant insignes theologi longum latamque discrimen agnoscunt inter Lutheri et Gregorii sententiam de infidelium operibus. Suprà studivimus Bellarminum dicentem: *Catholici omnes theologi* (inter quos expressè recenset Gregorium Ariminensem) *consentiant non esse peccata opera omnia que justificationem præcedunt, idque contra Lutheranos; ergo Gregorius Ariminensis Lutheri heresi de infidelium operibus viam non stravit. Concinnat theologi autem laudati, Gregorius de Valentia, Georgius de Rhodes, Honoratus Tournely, Henricus Norisius, etc. Ille Vielle. cap. 4, § 5, Gregorius sic excusat: Næque Gregorius Ariminensis in hac thesi cum Baio et Luthero nequiquam convellit; non licet in 2 Sententiarum distinct. 26, q. 1, dicat omnia infidelium opera esse peccata, attamen articulo tertio in responsione ad testimonia Augustini ait: Si tamen aliquod taliter factum, scilicet debito fine, et aliis debitis circumstantiis reperitur in infidelibus, dicendum est esse factum non sine Dei adjutorio; quod in responsione ad 8 de facto in obstericibus Egyptiæ factum concedit, necque Deo specialiter adjuvante, que etiam ibidem probat Augustinus testimonio lib. 4 contra Julianum cap. 3, sibi concedit aliqua bona opera in infidelibus ex speciali tamen Dei gratia derivata, et adducit inasper adjutorium Dei, seu Spiritus sancti inhabitantis, quorum neutrum Baio assererat. Antea cap. 3, § 4, dixerat: Gregorius Ariminensis concedit in infidelibus aliqua opera bona, in primâ saltem productione, ex gratiâ tamen derivata. Ex quibus patet Gregorium intendisse infidelibus nulla quidem bona opera non adjuvante Deo producere posse, sed tamen cum Dei adjutorio aliqua interdum ejusmodi opera ellicere, que tamen nisi de novo subveniat Deus, brevi superbiæ vitio coinquinantur; que certè toto celo differunt ab heresi Lutheri, qui docebat omnia opera facta ab homine extra charitatem, sive in peccato constituto, esse peccata, quia à conscientie recta vitiantur.*

Non allam profectò Gregorii mentem fuisse satis ostendant quibus à summis et minimè suspectis viris insignitur encomia. Non solùm enim à Norisio vocatur insignis theologus, sed et ejus laudatores esse voluerunt Stephanus Deschamps de heresi Janseniana lib. 3, disput. 5, cap. 8, n. 1; Natalis Alexander in historia 14 sæculi, ubi postquam dixit, ipsum nomen inter eruditos sibi peperisse, addit: Ejus cum laude meminere Trithemius abbas, Sabellicus, Sixtus Senensis, etc., (vir insignis eruditionis et pietatis qui Pii V facti contaneus, et arctissimo fodere cum ipso conjunctus).

SECTIO III. — *Consuetum Vaquezii, Norisii, et aliorum ad nonnullas Baïi assertiones responsum, ipsas ob acrimoniam censuræ fuisse proscriptas, non est improbandum.*

Censor novum, ut diximus, adversus nos accusationis caput intentavit, quòd mox commemoratam theologorum responsionem non exploserimus; nos, è converso, contendimus illam rejicere temerarium esse et erudito theologo indignum. Enimverò ipsâ Pii V Constitutione immititur; illam aliunde admittunt apprime catholici auctores, qui etiam Vasquezii et Norisii sententiam impugnant, etiam ubi agitur de propositione Baïi 27 vel 28: *Liberum arbitrium sine Dei adjutorio nullius ad peccandum valet*, vel 26: *Omnia infidelium opera, etc.*, quibus pelagiani erroris nota expressè nos infligitur; tandem ipse censor eam admittere tenetur; ergo, etc.

Ac primò quidem innotuit ipsâ Pii V adversus Baïum Constitutione. Etenim illa Constitutio Baïi assertiones interdicit respectivè tanquam hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, et in pias causas offensivas immitentes; que verba significant inter Baïi propositiones alias esse hæreticas, alias erroneas, alias tandem simpliciter scandalosas et temerarias, et idè nonnullas in seipsis præcisè consideratas, et abstractendo à verbis quibus enuntiantur, circumstantiis temporis quibus proferuntur, et personis coram quibus recitantur, esse veras, et ut tales defendi posse. Scilicet, ut fert usus Romæ et inter theologos receptus, et testatur Melchior Canus lib. 12 de Locis, cap. 11, tanquam falsæ non demerantur propositiones que declarantur duntaxat scandalosæ et aurium piarum offensivæ. Præterea eadem Constitutio fert, nonnullas Baïi propositiones aliquo pacto sustineri posse, licet non in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento. At Vasquez, inquit dominus de la Chambre citati operis p. 150, merito asserit istud pronuntiatum permittere ut nonnullæ defendantur quantum ad doctrinam, subtilitatem tamen sententiæ in opposita.

Eadem responsio accepta est theologis catholicis qui etiam Vasquezii et Norisii sententiam improbant, ubi etiam res est de propositione 27 vel 28, *liberum arbitrium, etc.*, cui pelagiani erroris nota expressè non est annexa. Illi inter alios sunt Natalis Alexander, qui in historia 16 sæculi Vasquezii interpretationem non sine laude refert, ut dictum est. Franciscus Suarez toto terrarum orbe et eruditione et pietate celebris. Libro 1 de Necessitate gratiæ cap. 8, n. 46 dicit, Baïi propositionem 26, omnia infidelium opera intellectum de infidelibus Dei gratiâ destitutis (quo sensu illam catholicam declarat) damnatam fuisse ob acerbissimam censuræ ei licet non expressè affixam, quia suâ cum aliis assertionibus circa eandem materiam versantibus, quibus assectitur pelagiani erroris nota, conjunctione illam acrimoniam spirat. Concinnat Vasquez in 1-2, disp. 190, cap. 18, n. 184, etc., et Norisius Vielle. cap. 4, § 5, et cap. 5, § 4.

Item Suarez ibidem numeris 45 et 46 Vasquezio et eodem eadem ex causâ idem asserit de propositione,

liberum arbitrium sine Dei adjutorio non nisi ad peccatum valet; et Norisius Vindiciarum cap. 4, § 5, et cap. 5, § 4. Etverò propositio, *liberum arbitrium*, etc., idem quoad doctrinam exprimit ac ista immediatè sequens: *Pelagianus est error dicere quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum*; aut 58: *Cum Pelagio sentit qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.*

Quid quòd iidem insignes viri, quibus adjungendus Henricus à sancto Ignatio Carmelita, Joannes Lens in corpore doctrinæ, etc., regulas figunt ad discernendas Baji propositiones ob censuræ acerbitatem duntaxat proscriptas, ab aliis ob doctrinam damnatis? Consuli poterit dominus de la Chambre citato opere. Ipse Joannes Baptista Duchesne quintâ illustratione super istâ 22 vel 23 propositione: *Cum Pelagio sentiunt qui textum Apostoli Rom. 2: GENTES QUÆ LEGEM NON HABENT, etc., intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus, ait: Tout le monde est d'accord que cette proposition a été condamnée à cause de la note de Pelagianisme.* Aded verùm est Censuram Baji, non verò assertum, non rarò ab Apostolicâ Sede fuisse damnatam.

Tandem eandem sententiam, velit nolit, exosculatur censor. Sentit enim indubiè nullam teatationem, etiam levem, sine Dei adjutorio ab homine lapsò posse superari; pro suâ scilicet pietate nefas duceret recedere à sententiâ quam Bellarminus lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 7, dicit *magis consentaneam esse Scripturæ et Patribus*; à istâ imbutus sententiâ fateatur necesse est hanc 31 Baji assertionem: *Fures sunt et latrones, qui docent teatationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse sic ut in eam non inducatur, aut ab eâ non superetur*; fateatur, inquam, oportet illam propositionem ob censuram duntaxat fuisse proscriptam. Saltem lubenter, ut fallor, concedet 74 Baji propositionem, *nemo præter Christum, etc.*, sive quæ intemperatam Virginis Conceptum negat, ob duriorè tantùm censuram, ipsi licet non expressè illigatam, fuisse damnatam, nisi, ut supra dictum est, Thomistas velut hæreticos traducere velit.

SECTIO IV. — *Baji propositiones, quæ liberi arbitrii vires relativè ad bonum morale tangunt, ad quod gratiam exigunt, possunt et debent intelligi de gratiâ fidei theologice et charitatis propriè dictæ, aut saltem hanc virtutem importante.*

Sermo hic instituitur præsertim de propositione, *liberum arbitrium sine Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet*, et aliis quæ idem enuntiant. Censor suo more, id est, confidentissimè, assertuit vocibus, *sine Dei adjutorio, quodlibet auxilium actuale cœlitus emisum*; etiam non efficacè et à verâ charitate diversum, adumbrari et idèd ex censurâ elucere liberum arbitrium sibi soli derelictum aliquando ad non peccandum valere. Nos verò dixeramus easdem voces, *sine Dei adjutorio, fortassis designare gratiam efficacem charitatis propriè dictæ, et idcirco præfatam censuram*

aliqua opera moraliter bona perficiendi vim libero arbitrio certissimè non attribuere; ob quam assertionem dubitanter licet prolatam adversarius censorio suo telo nos configere tentavit, sed, ut spes affulget, non magis feliciter quàm olim Saül Davidem hastâ confodere aggressus est; quàmplurima enim hujus censorii judicii, ac fiduciæ temeritatem, ne quid amplius dicam, patefaciunt; quomodò scilicet vir sapiens sensum constitutionis varias assertiones relativè tantùm damnantis certò et sine ullâ dubitatione se determinare posse existimavit? Quomodò asserere ausus est relatam propositionem, et similes absque sensuum, quos plures patitur, distinctione, esse damnatam, et quidem sensu à se assignato? Quomodò eximiiis viris commemoratis, specialitè Suarezio, Joanni Lens, Bellarmino, domino de la Chambre, etc., qui ex censurâ relata assertionis hominem aliqua opera moraliter bona sine quacumque cœlesti gratiâ elicere posse certò concludi non posse censuerunt, et idèd ad id probandum illam censuram adducere noluerunt; quomodò, inquam, tot ac tantis viris sese sagaciorè et doctiorè existimare potuit?

Verùm, ut quid generalia ista momenta, cùm positivum et omni exceptione majus ex ipsiusmet Baji et ejus asseclarum doctrinæ visceribus erumpens sese offerat argumentum, à quo si censor sese prosperè expediat, eum sanè tanquàm magnum, imò maximum virum habebimus?

Sic arguimus: Commemorata Baji assertio, ut et cæteræ, à Pio V damnata est *in rigore et proprio verborum sensu ab auctoribus intento*; hæc enim expressè leguntur in fine pontificiæ Constitutionis; unde P. Duchesne accuratus historiæ Baianismi scriptor in quintâ illustratione super historiâ suâ ait: *Cette proposition: Sans le secours de la grâce le libre arbitre ne peut que pécher, est réprochée dans le sens de l'auteur comme toutes les autres*; at Bains nullum verum Christi adjutorium admisit distinctum ab adjutorio fidei theologicæ et veræ charitatis, aut saltem illam virtutem importante; notum enim est illum novatorem et ejus defensores quasi perpetuò decantare istud D. Augustini effatum: *Gratia est inspiratio flagrantissima et luminosissima charitatis*, libro de Gratiâ Christi cap. 55, n. 38, notum est famosam ejus assertionem 59 ferre, *omnem amorem creaturæ rationalis aut vitiosam esse cupiditatem, aut veram charitatem*; notum ipsum docere propositionibus 25, 29, 55, 57, etc., *fidem theologicam esse omnium gratiarum primam, et sine illâ et charitate nihil omninò boni moralis fieri posse.* Hinc Jansenius, cui sanè præ cæteris exploratus fuit genuinus Baji sensus, quem ubique extollit et confirmare nititur, solam fidei et veræ charitatis gratiam admisit; nullum, inquit lib. 3 de Statu naturæ lapsæ, cap. 14, *bonum opus, nequidem moraliter, ab humano arbitrio potest fieri nisi per gratiam, non quamlibet* (hæc diligenter attende) *sed fidei liberetur*; et cap. 20, *non potest esse opus bonum (etiam morale, nullum enim bonum opus agnoscit nisi æternæ vitæ meritum) nisi ipsa justitia cœlesti charitate diligatur, et ad*

Deum ipsum vel ultimum finem referatur, quorum neutrum sine gratiâ et fide perfici potest. Hinc lib. 3 de Gratiâ Christi, cap. 11, docet *fidem esse primam gratiam.* Tandem auctor 101 propositionum utriusque sensis optimè imbutus eandem doctrinam pro virili parte renovavit charitatis gratiam impensè commendando propositionibus 26; 27, 38, 39, 40, et à propositione 44 ad 59.

Atque exinde contingit ut omnes auctores, pontificiis etiam decretis maximè addicti, illud conspirantibus suffragiis confessi fuerint; tres quatuorve duntaxat referemus.

Illustrissimus Successioniensis episcopus quintâ epistolâ pastorali 1 p., n. 135 et 137, hæc observat: *Le système de l'auteur de l'examen théologique (illud accepit à Baio et Jansenio) est que la charité actuelle est l'unique grâce de Jésus-Christ, et qu'il n'y a point de grâces distinguées de la charité que des grâces extérieures; quod systema refellit auctoritate cardinalis Norisii Vindic. cap. 3, paragrapho 6. Eadem epistolâ 3 p., n. 57, hæc decretoria adjicit: Les propositions de Baïus 25, 27 et 28, sur les actions des infidèles et le libre arbitre, signifient que ces actions sont de vrais péchés, parce qu'elles ne sont pas rapportées à Dieu connu par la foi, et par le motif propre de la charité, c'est-à-dire, l'amour de Dieu aimé pour lui-même. Honoratus Tournely, tract. de Gratiâ, nostram interpretationem his exprimit verbis: Baïus contendit omnia infidelium opera esse peccata, nullumque opus bonum dici posse nisi quod fit ex motivo charitatis veræ et propriè dictæ, quæ actionem vel præcedat, vel comitetur. Tandem P. Duchesne, Historiæ lib. 2, ex propositione Baïi 38, hæc deducit: Conséquemment les œuvres des infidèles sont des péchés, et les vertus des philosophes sont des vices, et tout précepte devient impossible aux infidèles qui n'ont jamais la grâce; car, étant une inspiration de charité, selon ce système, elle ne peut être accordée à ceux qui n'ont pas la foi.*

Concinit dominus de la Chambre in commemorato opere.

His pro altâ mente suâ ritè ponderatis Bellarminus censuram Baïi propositionis non adduxit lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 9, ut jam observavimus, ad probandum liberum arbitrium sibi derelictum aliqua opera moraliter bona elicere posse. Cur? nisi quia ipsi persuasum fuit summum pontificem definisse duntaxat liberum arbitrium gratiâ veræ charitatis destitutum posse aliqua bona opera producere. Nullâ sanè alia hujus facti ratio potest afferri; Bellarminus enim Lovanii docuerat, et quid Baianistæ et eorum adversarii sentirent apprimè erat edoctus, ut testatur P. Duchesne lib. 3. Aliunde lib. 3 de Justificatione, capitibus 14 et 19, et alibi passim citat Constitutionem Pii V adversus Baium.

Igitur omnes eruditi consentiunt Baium nullam gratiam à verâ charitate diversam admisisse, et ideò in predictâ propositione voces, *sine Dei adjutorio*, significare gratiam, fidem et charitatem inspirantem, vel eam præcedentem, comitantemve.

Verùm magna inter eos est dissensio, utrùm gratia, de quâ Baïus in relatâ propositione 28, sit charitas, sive gratia habitualis, an charitas sive gratia actualis. Vasquesius in 1-2, disput. 190, cap. 18, n. 184, et Norisius Vindic. cap. 4, paragrapho 3, postquam dixerunt propositionem 26, *omnia infidelium opera*, etc., damnatam esse *ob censuræ acrimoniam*, quia idem exhibet quod 25, *cum Pelagio sentiant*, etc., addunt eandem assertionem damnatam esse in sensu Baïi, qui gratiam sive charitatem habitualement admittebat, non actuali, et ideò intendebat, nullos actus bonos etiam ex Dei gratiâ fieri ab infidelibus, quia gratiâ habituali destituti nullam habent gratiam; hunc autem Baïi sensum probare conantur ex propositione 56: *Omne quod agit peccator vel servus peccati peccatum est, cujus respectu, inquit, damnata est propositio 26; inde enim sequitur infideles, qui sunt peccatores, in omnibus suis operibus peccare. Quare illæ Baïi propositiones merito damnatæ sunt cum doctrinam continerent proscriptam à concilio Trid. sessione 6, can. 7, et eadem synodus sess. 14, cap. 4, admittat Spiritus sancti impulsu non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis.* Hæc equidem responsio Jansenio accepta est, sed non ideò, inquit, est rejicienda; quidquid enim dixit Jansenius non est falsum et erroneum.

E converso P. Duchesne in quintâ illustratione epist. 7, p. 64 et seq., Honoratus Tournely tom. 2 de Gratiâ, p. 82, et alii existimant Baium nullam admisisse gratiam habitualement, sive inhærentem, ab actuali distinctam, et ideò ipsum in relatâ propositionibus intendisse, liberum arbitrium sine gratiâ, sive charitate actuali, nullum opus bonum, etiam morale, producere posse. Hæc, opinor, diversas opinionum ex Baïi doctrinæ obscuritate exorta est. Illam scilicet, ut novatoribus gentile est, densis inspersit tenebris ut facilius et securius posset defendi. Verùm, sive habitualement, sive actuali gratiam, seu charitatem designaverit Baïus, nihil refert; sensus enim commemoratæ propositionis iste erit: *Liberum arbitrium sine gratiâ habituali vel actuali, quæ sit vera charitas, aut illam pariat, non nisi ad peccandum valet*; ex quibus malè inferretur liberum arbitrium sine quolibet Dei adjutorio bonum aliquod morale elicere posse. Existit enim speciale Dei adjutorium omnino distinctum ab adjutorio charitatem inspirante, quale est illud quod omnibus infidelibus et impiis à Deo concedi agnoscit Norisius Vindic. cap. 3, paragrapho 6, in fine, præeunte Augustino libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 67, quædam scilicet mentis illustrationes et voluntatis motiones, quibus Deus *miris modis* hominem ad bonum erigit. Hoc adjutorium Jansenio erat exploratum, qui ideò illud expositivè modò citato libro 3 de Statu nature lapsæ, cap. 14, dicens: *Nullum bonum opus, nequam moraliter, ab humano arbitrio potest fieri, nisi per gratiam, non quamlibet, sed fidei liberetur.*

His, ut necesse erat, paululum fusè expositis repeto et contraho argumentum antea delineatum, et rogo censorem aliosve ipsi patrocinantes ut illud di-

luant. Ecclesia hanc propositionem, *liberum arbitrium sine Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet*, eo duntaxat sensu damnavit, quòd liberum arbitrium sine gratiæ charitate inspirante, vel charitate comitante, non nisi ad peccandum valeret; Bani enim sensum duntaxat proscribere voluit; ergo eandem propositionem non perstrinxit eo sensu quòd liberum arbitrium sine gratiæ à charitate distincta non nisi ad peccandum valeret.

Vel si censor inaleverit, hoc alterum argumentum deglutendum ipsi amicè porrigimus.

Sedes apostolica, cujus est genuinum Constitutionum, quæ ab ipsâ emanarunt, sensum retegere; pluries declaravit, doctrinam celeberrimi Augustinianorum scholæ, et speciatim cardinalis Norisii, ab adulterino Bani assertionum sensu omnino esse immunem, ut ostensum est; sed Augustiniani, et nominatim Norisius tum in Vindiciis, cum in Janseniani erroris calumniâ sublatâ, constanter et animosè docent liberum arbitrium sine gratiæ à charitate distinctâ nullum prorsus opus bonum morale, etiam facile, clicere posse, ut indubiè non negabit censor; ergo hæc sententia est prorsus aliena à Bani sensu; ergo Sedes apostolica in propositione 27 vel 28; per voces, *sine Dei adjutorio, quamlibet Dei gratiam non intellexit*, sed aliquam duntaxat à Bano nimirum requisitam; id est, gratiam charitatis sive habitualis, sive actualis, ut ostendimus.

Sed exquirent forte nonnulli, *cujus naturæ est ista gratia à charitate diversa et omnibus infidelibus et impiis concessa? O lepidam et ingeniosi cerebri interrogationem! clamant adversarii, et meritò quidem, cunctis infidelibus et impiis speciales gratias impertiri ad vincendas graves tentationes, et opera moraliter bona producenda. Illarum gratiarum naturam reserare dignentur, et nos naturam gratiæ ad opus morale facile elicendum necessarie illicò detegemus. Consulant, si velint, Vasquesium et Dechamps, qui illorum auxiliorum essentialiam aperire aggressi sunt; nos à gratiæ præcone edocti, *melioem esse fidelent ignorantiam quàm teneriam scientiam*, cum eodem universim reponemus, illud auxilium *exheredatorum, sive non Dei filiorum esse proprium*, cujuscumque naturæ sit, libro de patientiâ, cap. 28, et *miris modis in hominum cordibus operari*, lib. 1 ad Bonifacium, cap. 49, n. 37, quos ideò, ut optimè observat Norisius Vindic. cap. 3, paragrapho 6, *satis est humilii silentio venerari quàm curiosâ disputatione perquirere*.*

Unde illustrissimus Bossuetius, justificationis paragrapho 47, sapientissimè dixit: *Dieu s'est réservé la connaissance de ses secours*. Nihilominus, cum nihil ordinis naturalis possit ad fidem disponere, cogitationes et motiones infidelibus à Deo immissæ videntur supernaturales, utpote indebitæ et à Spiritu sancto ad fidem et salutem directæ.

Sed, inquam, liberum arbitrium illâ etiam gratiæ adjutum, in mente Norisii et aliorum morale etiam opus undequaque bonum operari non potest, cui nimirum nihil desit tum ex parte operis, cum ex parte ope-

rantis. Etverò, Norisius Vindic. cap. 3, paragrapho 4, dicit velle Augustinum lib. 4 contra Julianum cap. 3, voluntatem etiam solâ fide (theologica) dirigi posse ad faciendum opus cùm debita circumstantiâ relationis in Deum juxta illud Rom. 14: *Omne quod non est ex fide peccatum est*. Censuit ergo cum Baio et Jansenio omnes actiones morales referendas esse ad Deum, et vera esse peccata, saltem omissionis, nisi referantur ad Deum aut actu aut virtute ex motivo charitatis propriè dictæ, cujus relationis prorsus incapaces sunt infideles.

Sed hæc objectio, si Norisii sententiam ferit; nostram certè non lædit; licet enim omnes actiones morales ad Deum tanquam finem ultimum suo modo referri debeant, attamen eorum detestatur systema, qui eas ad Deum ex motivo strictè dictæ charitatis in omni circumstantiâ referendas esse contendunt. Hoc enim systema virtutes omnes ad unam reducit claritatem, illas propriis motivis et finibus spoliât, omnemque laudem et pretium ipsis suffurat contra Apostoli oraculum 1 Cor. 13: *Nunc manent fides, spes, charitas, etc.*; in his ergo stândum est sententiæ Belarmini, cujus laudes celebrat Norisius. *Possunt, inquit lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 9, ethnici etiam sine fide cognoscere Deum esse, et curam nostrî gerere... proindeque poterunt operari bona moraliter, ut Deo auctori naturæ obediant... Non est necesse omnia referre in Deum explicitè; sed satis est si opus referatur in bonam finem proximum; tunc enim per se dirigitur in Deum ut in finem ultimum; sicut enim omne agens particulare agit in virtute primi motoris, id est, Dei, sic etiam omnis bonus finis movet in virtute ultimi finis; alioqui non solum infideles, sed etiam fideles et justissimi quiquè sèmpèr peccarent, cum inter operandum de Deo non cogitant, sed operantur quâ ratio dicitur esse bonum et faciendum. Itaque nisi apponatur circumstantiâ finis mali, omne opus bonum morale per se refertur in Deum, etiamsi auctor operis id non cogitet vel intendat. Hæc doctissimi viri assertio eò majoris est ponderis quòd Angelici doctoris verbis ex parte constet, ejusque sententiam 2-2, q. 19, a. 6, in c., apertè exprimat.*

Verùm accedat vir qui Bani et Jansenii defensoribus magis arrideat dominus Nicole. Tractatu de Gratiâ generali tom. 2, p. 528, 538, etc., ait: *On dit qu'on ne saurait rapporter ses actions à Dieu sans le connaître... On répond que les païens, et même les athées connaissent Dieu par ces grâces faibles qui produisaient ces consentements imparfaits, mais libres. Ils le pouvaient aussi connaître comme justice, comme loi, sans savoir que cette loi et cette justice fussent Dieu; et on ne voit pas que les complaisances qu'ils avaient en cette loi fussent péché, puisqu'ils l'aimaient pour elle-même. On dit qu'on ne saurait connaître Dieu sans la grâce. On répond que les idées, soit de Dieu comme Dieu, données par des grâces excitantes à la foi, soit de la justice, et de la vérité, et de la loi éternelle, étaient des espèces de grâces excitantes, et que, comme le dit l'auteur que j'ai rapporté (Huygens), et ces idées et*

« ces complaisances, *humana ope obtineri non poterant.*
 « On ne peut ici se servir de la raison qu'on allègue
 « d'ordinaire, que ces mouvements étaient mauvais,
 « parce qu'ils n'étaient pas rapportés à Dieu comme
 « fin; car rapporter quelque mouvement à Dieu
 « comme fin n'est autre chose, selon saint Augustin,
 « que d'aimer l'objet de ce mouvement pour lui-même,
 « ce qui s'appelle *frui*; or, on ne voit pas que les
 « pécheurs n'aient pu avoir une complaisance dans la
 « justice pour elle-même, ou pour Dieu créateur, sans
 « la rapporter à autre chose. Ils ont pu ensuite penser
 « que cette justice les pourrait honorer, et leur servir
 « d'ornement, et en concevoir de la vanité; mais cela
 « suppose toujours la première complaisance en la
 « justice, qui est toute gratuite. Et ainsi c'était tou-
 « jours une action parfaite et exempte de péché, et le
 « rapport de cette action à une fin de vanité est
 « une nouvelle action qui ne gâte pas la précé-
 « dente.»

Neque repugnat, ut obtendit obiecto, cardinalis Norisius; ibidem enim seipsum exponit his verbis: *Scio nonnullos asserere Augustinum dixisse illa opera esse peccata quæ in Deum ultimum finem non referuntur positivè, non autem negativè, v. g., qui continens est ut sibi vel aliis placeat gloriam apud se vel alios querens peccat, quia inanem gloriam sibi finem illius pudicitia destinat, et tunc positivè illud opus deviat à Deo tantquam ultimo fine. At si continentia propositum eliciat motus honestate tantum operis, nec in eodem apud se vel alios gloriat, tunc ille actus negativè Deum non respiciat tanquam ultimum finem; ex nullâ tamen parte vitiosus appareat. Hæc doctrina admitti potest (nota), præsertim quia S. doctor inde virtutes vitari docuit quoddam de illis vel apud se vel apud alios gloriam querentem. At nemo non videt hanc sententiam à Bellarmini et Nicolii sententiâ non esse alienam, et quadrare in tritam istam scholæ solutionem: Peccata sunt actiones quæ non sunt ex fide theologica contrariè, non privativè.*

Tandem nedùm sententiâ quæ apud Baium per *Dei adiutorium* intelligit gratiam fidei et charitatis theologice Sedis apostolicæ adversus Baium decretis repugnet (ut quidam pusillanimes viri sibi fingunt), quinimò illas sanctiones longè feliciter promovet et obfirmat quæ opposita opinio. Etenim Baius et ejus asselæ decantant *fidem esse primam gratiam*, et idè omnia infidelium operâ esse peccata; sed ista assertio per primam sententiâ illicè concidit, cum infideles omnia bona opera sua per gratias à charitate diversas sibi à Deo concessas eliciant; non ita per alteram; posset enim contingere ut infideles nulla alia bona opera producerent quàm facilia (saltem censura propositionis Baii ad aliud credendum non adstringit); quo casu eveniret ut fides theologica præterdi posset *prima gratia*; aut saltem adversus novatores evinci non posset illam non esse primam gratiam. Adde in priori sententiâ multò meliùs explicari Scripturæ, S. Augustini et conciliorum, inprimis Arausici, oracula adversus Semipelagianos; quibus ex causis dixi-

mus eandem sententiâ Baii et Jansenii sectatoribus ad Ecclesiæ gremium reducendis longè magis videri idoneam, et oppositam stupendum in modum eos exasperare, ac illis in infandâ suâ rebellionè remanendi et Ecclesiæ proterviùs insultandi ansam ministrare. Cum enim omne Dei auxilium ab operibus moraliter bonis facilibus excludat, et liberum arbitrium sibi derelictum sine omni speciali Dei adiutorio aliquid boni facere posse pronuntiet, illam S. Augustini et veteris Ecclesiæ sensis apertè contrariam esse clamant, et quidquid egeris, eos ab illâ sententiâ retrahere nunquam poteris, atque exinde ortum esse existimò istud furibundum Jansenii pronuntiatum lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, in titulo capitis 17: *Nuge, delirium, insania, error, impietas, contraria Christianorum sensui, Scripturis et fidei, quòd infidelium sit illa vera virtus, vel opera sine peccato, juxta Augustinum et concilium Arausicanum.*

Tandem opera moraliter bona sine gratiâ facta viderentur meritoria de *congruo*; deceat enim ut Deus iis magis moveatur quàm si essent indifferentia, sive neque bona vel mala, etc. Hiac meritò dixit dominus de la Chambre in proœmio tractatus super Baii doctrinâ: « La religion et la raison demandent qu'en combatant l'erreur on ménage ceux qui la soutiennent; qu'on ne confonde pas les opinions fausses avec ceux qui en sont les défenseurs, et qu'on ait toujours une grande attention dans le choix des expressions dont on se sert, afin de ne pas révolter ceux qu'on veut éclairer. La douceur est la voix la plus sûre pour ramener à la vérité, et l'on ne peut user de trop de modération lorsqu'on a pour but de faire avouer aux hommes qu'ils se sont trompés. » Quod sapientis viri monitum omninò consonum est consiliis quæ passim suggerit gratiæ præco. *Debent* inquit sermone 557 de laude pacis, aliàs 35, n. 4, *Ecclesiæ doctores debent hæreticis litigantibus et conviciantibus christianam exhibere mansuetudinem, quâ de toto terrarum orbe triumphavit Christus, et sese non ad jurgia (ut illi), sed ad preces convertere, quia hæretici etiam fratres sunt; et licet in Ecclesiâ blasphemias evomant, rogat Ecclesia ut fiantur. Et verò dolendi magis sunt quàm detestandi hæretici, cum Apostolo dicente 2 ad Thessal. cap. 3, non omnium sit fides. Unde omni ope laborandum est ut ad Ecclesiæ unitatem redeant, inquit S. doctor lib. de Utilitate jejunii, cap. 9; quomodo enim tu sobles glaciem iniquitatis eorum, si non ardeas flammâ charitatis? Porro inter conatus, quos ibi commendat S. doctor, existimamus eum non infimum tenere locum quò hæreticis conceditur quidquid Ecclesiæ adversus eos definitiones ipsis concedere sinunt (non semel enim sic sese gessit S. doctor), et quo cum pertinaciâ non defenduntur opiniones, quæ licet catholicæ sint, et etiam communiores, tamen eosdem novatores in furorem adigere et amplius Ecclesiæ odium conjicere possent; qualis profectò est opinio relata de operum moraliter honorum facilitum sine gratiæ auxilio productione.*

SECTIO V. — *Etsi opinio asserens opus moraliter bonum facile sine gratiæ auxilio fieri posse hodiè sit commu-*

nior, oppositam tamen in scholis proponere et propugnare licet.

Censor ultimam in nos contorsit criminationem quod in nostrâ dissertatione sententiam gratiam ad opera moraliter bona facilia exigentem, ut paucis licet probatam theologis, adversæ præhabuerimus; quæ accusatio ut exsuffletur et dispareat, ostendemus 1°, illam sententiam magno doctorum catholicorum suffragio muniri; 2° illam, etsi majori aut æquali quàm altera theologorum approbatione careret, posse tamen absque ullo erroris periculo defendi.

Sententia opera moraliter bona facilia gratiæ tribuens multorum insignium doctorum placitis est consona. — Dies sanè me deficeret si sigillatim recensere vellem magni nominis theologos qui illi sententiæ suum impenderunt patrocinium. Eruditos non latet Augustinianos pro eâ tanquàm pro aris et focis olim decertavisse, et etiã nunc decertare. Ipsi enim semper fuit persuasum hanc esse Patris sui Augustini sententiam, à quâ vel tantillum recedere nefas duxissent. Factum istud testatur Benedictus XIV in Brevisi tùm anni 1745 cùm anni 1748. Quis autem enumeraverit theologos quos celebris ista schola, eximiorum virorum quolibet ævo ferax, edidit? Cardinalis Norisius Vindic. cap. 3, paragrapho 4, brevitati consulens tres adducere fuit contentus, quia præ cæteris eruditione claruerunt, ut ex nostrâ dissertatione supra delineatâ constat.

Neque soli Augustiniani eidem sententiæ sese devoverunt. Dexteras in illius defensione ipsis porrexerunt quàmplurimi ex aliis Ordinibus doctissimi theologo. Istud iterùm factum refert testis omni exceptione major Benedictus XVI initio Brevisi anni 1748 ad magnum Hispanæ inquisitionis præsidem. *Ex proscriptione, inquit, (doctrinæ Norisii) unitas Ecclesiæ Hispaniæ scinderetur obstrepentibus Augustiniani ordinis alumnis, obstrepentibus aliis viris doctis.... partium studio non abreptis, paratisque ad assumendam auctoris defensionem non incogniti, non gregarij, sed litterarum sui temporis facili principis, et eo solo litteraturæ ecclesiasticæ et profanæ meritò sacro cardinalium collegio adscripti.* Etverò plures protulit Vasquesius loco antea citato. Paucos tantùm referam, quorum agmen claudet et illustrabit splendidissimum Ecclesiæ gallicanæ lumen, quin et novissimis hisce temporibus totius regni decus et ornamentum Meldensium episcopus, qui solus sufficeret ad auctoritatem isti sententiæ conciliandam.

Petrus Soto Dominicanus insignis fuit theologus, *cujus mors* (21 aprilis anno 1562), inquit cardinalis Pallavicinus, *conjuncta cum perfecto religiosæ pietatis exemplo, summooperè displicuit concilio* (Tridentino), *cui visum est relinqui in infausta caligine, ademptis sibi in omni genere quibusdam è suis magnis luminibus.* Is autem, fatente ipso P. Duchesne, lib. 1 Hist. p. 21, non probavit prætensam censuram Sorbonæ anni 1560 in 4 Bani propositionem inter 18, quod sanè ejus mentem ita in presentî quæstione patefacit, ut nullo testimonio opus sit.

Joannes Capreolus, Ordinis Fratrum Prædicatorum

celebris theologus, qui, inquit P. Alexander in historia seculi XV, *principis Thomistarum nomen promeritus est*, in 2 Sent. distinct. 28, Bellarmino dicente lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 4, *Gregorium Ariminensem super istâ quæstione secutus est.* Ambrosius Catharinus, alter Familiæ Dominicane doctor, et concilii Trid. theologus idem sensit, teste Gregorio de Rhodés, t. 2 de Necessitate gratiæ. Marsilius d'Enghen nulli religioso Ordini, ut videtur, mancipatus, referent Bellarmino citato lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 4, idem censuit. P. Macedo ex Ordine Fratrum Minorum in Cortinâ D. Augustini q. 2 de Necessitate gratiæ, hanc defendit opinionem, et quidem *doctissimè*, inquit Norisius Vindic. cap. 3, paragrapho 4.

Eidem opinioni suffragati sunt è Molinistarum Ordine præter Vasquesium et alios, Ripalda celebris inter recentiores theologos, qui scripsit adversus Baium, et disput. 20, sectione 6, n. 25; apud Norisium ait: *Rectè dicitur voluntatem in hoc ordine providentiæ destitutam auxilio gratiæ, suisque viribus relictam, solam posse superbiã et peccatum;* deinde adducit textum Augustini supra relatum; *liberum arbitrium desertum à divino adjutorio*, etc.; quin et Franciscus Toletus inter ejusdem sententiæ patronos numerari potest; referente enim Vasquesio, *testatus est, et propriâ manu subscripsit plures è Bani propositionibus ob acerbitatem duntaxat censuræ fuisse damnatas, et ideò sublatâ censurâ posse quoad doctrinam propugnari.*

Verùm, aliis prætermisissis, accedat doctissimus Bossuetius, qui, ut D. Augustini operum lectioni sedulo et fructuosè incubuit, ita ejus doctrinæ acerrimus fuit defensor. Is autem apud dominum Languet, 3 parte 5 epist. pastorali n. 62, justificatione cap. 19, p. 78, sic loquitur: *L'homme n'a de lui qu'ignorance, mensonge, aveuglement et péché; tout ce qui est en lui, ou est cela, ou y aboutit.* Hæc sanè exprimere videntur canonem 22 concilii Arausicanî *nemo habet de suo* (id est, sine gratiâ impediante ne cùm actus honestos elicit apud semetipsum inani complacentiâ turgescat); *nisi mendacium et peccatum*; aliud enim non spirant voces *ou y aboutit*, quas addidit eruditus præsul ut significaret infidelem qui honestè operatur, v. g., eleemosynam pauperi erogat, posse cùm ejus mens aliò à novo objecto illico trahitur apud seipsum jactantiâ per actum reflexum non titillari, quo casu ejus actus ex gratiæ tamen beneficio non est peccatum; quod cùm per accidens contingat, illustrissimus vir post generalem et indefinitam assertionem, *hominem* nempe sibi soli *delictum non habere nisi ignorantiam* (in moralibus saltem), *mendacium et peccatum, et quidquid in ipso est id esse exceptionem* addidit, *ou y aboutit.* Eximius videlicet pontifex Augustini sententiam, quam Norisius Vindic. cap. 3, paragrapho 4, eleganter et solidè exposuerat, patefacere voluit; docet enim passim actus bonos infidelis statim inanis complacentiæ sine vitari, nisi subveniat Deus. Querenti, v. g., Juliano, *si gentilis nudum operuerit, nunquid quia non est ex fide, peccatum est?* Respondet lib. 4, cap. 3: *Provisis in quantum non est ex fide* (id est, propter pravam intentionem

fidci, contrarium est), peccatum est, non quia per se ipsam factum, quod est nudum operire, peccatum est, sed de tali opere non in Domino gloriari solus impius negat esse peccatum. Item docet infidelem, etiam cum actum virtutis ob solam ipsius honestatem tanquam finem proximum elicit, philantiae, vitio, quasi subito inquinari, nisi impediatur gratia. Legi possunt quae hanc in rem præclare dixit lib. 4 contra Julianum, cap. 3, lib. 19 de Civitate Dei, cap. 25, etc. Hinc Norisius mox citato loco merito dixit: Per accidens contingit ut mens infidelis eleemosynam pauperi dantis, cujus mens subito alio avocatur, in se non gloriatur (id est, seipsam inordinatè non diligit); nam agens morale debet considerare an rectè operatum sit, an optimè se habeat erga suam finem ex illà actione; quæ quidem considerans amat suum opus ac in seipso gloriatur. Censet tamen hæc opera bona non fuisse facta ab infidelibus suis ipsorum viribus derelictis, sed præmòis specialibus divinæ gratiæ auxiliis, quibus fortè aliquando factam est ut bene operantes novo proposito objecto de bono opere minime gloriarentur. Etenim, cum adeò facilis, imò inevitabilis sit casus, ab actu virtutis in philantiam, divinæ gratiæ fuit quoties infideles nullà ex opere bono superbià intumescere. Amor quippe sui (inordinatus) virtutum omnium venenum est solius divinæ gratiæ antidotum expellendum.

Censor in suo Codicillo unum Bossnetii testimonium in aleam misit, quod certè ad rem non pertinet; refellit enim, et quidem merito, vir insignis Protestantes unius alteriusve theologi catholici privatam opinionem allegantes; v. g., Ambrosii Catharini circa naturam characteris baptismo in animà impressi (quem dixit denominationem duntaxat externam sicut est denominatio doctoratus). Quid autem hæc argumentatio connexionis habet cum præseni sententià, pro quâ stant integra Augustinianorum schola, et plures alii doctissimi viri, quam non damnavit Ecclesia, imò damnari expressè prohibuit?

Hic sibi vindicare solent D. Thomam 1-2, q. 109, a. 2, in c., et alibi ubi ait: *Potesit homo lapsus per virtutem naturæ aliquid bonum particulare agere, sicut edificare domos, plantare vineas, et alia ejusmodi.* Artículo 5: *Potesit facere opera perducentia ad bonum aliquid homini connaturale, sicut laborare in agro, bibere, manducare, habere amicum, ut Augustinus dicit lib. 5 Hypognoticon, cap. 4.* At genuina D. Thomæ super hæc questione sententià clarè non innotescit. Non pauci enim eruditè censent S. doctorem ibi disserere de bono naturali præcisè ut naturali et physico, non de bono naturali moraliter, quam expositionem firmare videntur quæ adducit exempla, sicut edificare domos, plantare vineas, et alia opera designata in dicto Hypognoticon libro 5. Augustinum auctorem esse falsò existimavit. Etenim, nihil aliud, inquit, docere voluit quàm quòd Augustinus docuit; siquidem illum citat; at S. Augustinus omninò alienus est ab istà sententià, ut ostendimus. Demè, si hæc opera moralia indicare voluisset, cur recensisset opera bona naturaliter, ut edificare domos, pecora nutrire, artes mechanicas discere, velle habere indumenta, velle manducare, bi-

bere, cæteraque, relatà cap. 4, lib. 5 Hypognoticon? Cur non dixit, sicut honorare parentes, eleemosynam pauperi impertire, Deum ut auctorem nature imperfectè diligere, leves tentationes superare, et alia quæ sine gratià fieri posse docent adversarii? Sed, quidquid sit de D. Thomæ mente, merito, dixit, Jansenius ipsum magnà duntaxat, ex parte esse contractum Augustinum; non raro enim à S. doctoreis placitis recessit; v. g., cum docuit infantes sine baptismo, morientes ignis poenæ nulloatenus esse obnoxios, in dubiè quia S. Augustini sententiàm non noverat; fontes enim, inquit P. Alexander in historià seculi quinti, ob penuriam librorum consulere non potuerat; paucos veterum Patrum codices penes se habebat, eorum testimonia excerpserat, ut plurimum, ex glossà ordinarià, ex Gratiani decreto, et aliis, quæ ea (parùm accuratè) collegerat; tanto ejus tempore erat librorum penuria ut homilia D. Chrysostomi in Mathæum dono sibi dari optaret, illudque urbe Parisiensi pluri aestimaret munus. Unde Aristotellicis libris et dialecticis rationibus concinnandis pro hujus seculi genio intentus multa asseruit quæ nemo probare tenetur. Sic ergo Estius, Sylvius, et multi alij auctores, qui hic adversario favent, D. Thomam deserunt, ubi quæstio est de poenis infantium sine baptismo defunctorum, aut etiam de sacramenti Matrimonii ministro, ita nihil veteret hic S. doctorem deserere si nobis adversaretur.

Censor sibi vindicavit celebrem Lemos; verùm quidquid sit de ejus sententià, ostendere debuisset insignem illum Thomistam censuisse quam hic defendimus sententiàm, liberè in Scholis propugnari non posse, esse falsam, erroneam, Baianam; hoc enim solum inter nos controvertitur.

Sententià opera moraliter bona facilià gratiæ tribuens, etsi majori aut equali, quàm opposita, Theologorum approbatione careret, meritò tamen defendi possent. Theologorum scholasticorum, etiam multorum auctoritas, inquit Canus lib. 8, cap. 4, si alii contra pugnant viri docti, non plus valet ad faciendam fidem, quàm vel ratio ipsorum, vel gravior etiam auctoritas comprobàrit; videlicet in scholasticà disputatione plurium auctoritas theologorum obruere non debet; sed si paucos viros modò graves secum habet, poterit sanè adversùs plurimos stare; non enim hæc numero judicantur sed pondera. Ad hujus regule amussim si expendatur censoris argumentum quàm citò evanesceat! Hic quippe docti viri pugnant contra multos; istorum ergo auctoritas non plus valet quàm ratio ipsorum, aut gravior auctoritas quam opponunt; at graviorè sanè non opponunt auctoritatem, cum Scripturæ, D. Augustino, et veteris Ecclesiæ oraculis contradicere videantur; nec maximi roboris rationibus nituntur, ut ostensum est: Hinc ut iri rē tam certè et perspicuè, de quâ inter omnes contenti, alia omittam exempla, licet in scholis propugnare parvulos sine baptismo è trivis ereptòs, ignis etiam supplicio affici, licet hæc opinio à D. Thomæ tempore non sit communis, et omnibus ferè catechismis adversetur. Cur? Quia viri docti, et maxime cillibet, inter quos Dionysius Petavius, con-

tra adversam sententiam militant tanquam planè repugnantem Scripturæ sacræ, Patrum, imprimis D. Augustini et ejus discipulorum placitis, et conciliorum etiam recentiorum, v. g., Florentini, decretis, etc.

EPILOGUS.

Demonstratum, nō fallor, manet, si min⁹ liberum arbitrium speciali Dei auxilio destitutum aliquid boni moralis, etiam facili⁹, edere non posse, etiam saltem sententiã Baianismi prorsus esse puram, et omninò catholicam, et ideo in scholis liberè proponi et defendi posse. Quamobrem censorium judicium quod in eam ferretur non solum temerarium esset et inconsideratum, sed et injuriosum Sedi apostolica, sacræ Inquisitioni Romane, celeberrimæ Angustipianorum scholæ, et multis præstantissimis aliorum Ordinum theologis, ut ex dictis abundè constat. Fatale insuper detrimentum inferret cœlestis scholæ libertati divinæ scientiæ matri et nutrici, quæ, inquit Benedictus XIV in Brevis anni 1748, *perturbare nulli superiori ecclesiastico licet.*

Prinquàm autem huic dissertationi ultimam manum admoverè, quam sponddi sententiam referam nonnullorum doctorum theologorum, qui sacri Ordinis Parisiensis splendorem per totum catholicum orbem coruscantem exquisitâ eruditione, singulari pietate, et eximijis operibus suis, si non amplificaverunt, foverrunt saltem et conservaverunt.

RÉPONSE DE M. LEGRAND,

Docteur de Sorbonne.

Les docteurs qui ont lu avec attention l'extrait ci-dessus des cahiers d'un professeur de théologie, avec a lettre dans laquelle M. le vice-doyen de la Faculté de théologie de Caen fait principalement deux questions : La première si le sentiment selon lequel l'homme dans l'état présent sans la grâce extrinsèquement surnaturelle, comme s'explique Vasquez, ou même sans une grâce véritablement surnaturelle ne peut vaincre des tentations, quelque légères qu'elles soient, ou faire dans les choses les plus faciles, quelque action moralement bonne, de sorte qu'il ne commette aucun péché, même de retour sur lui-même, et d'une vaine complaisance, savoir si ce premier sentiment est condamné par l'Église, ou par quelque décret des souverains pontifes. La seconde, si le professeur, qui a dicté les cahiers d'où est copié l'extrait ci-dessus, qui enseigne que ce même sentiment est laissé à la liberté des écoles catholiques, et qui appelle de grands, de célèbres et de savants théologiens, plusieurs de ceux qui la soutiennent, mérite d'être repris et blâmé.

« A la première de ces questions lesdits docteurs répondent que ce sentiment n'est point condamné, et qu'il faut, pour s'imaginer qu'il est condamné, interpréter d'une manière outrée et dangereuse quelques-unes des propositions de Baius et de Quesnel condamnées avec raison dans les bulles contre Baius et dans celle de Clément XI. Ces propositions signifient que, sans la grâce efficace, et même sans une grâce efficace qui soit une inspiration de quelque amour de charité proprement dite, l'homme dans l'état pré-

sent ne peut que pécher. Il n'y a personne au moins qui ne doive avouer qu'il est très-permis de n'entendre ces propositions de Baius et des réflexions morales que dans ce sens-là, qui est véritablement celui des auteurs, et qui est clairement indiqué par d'autres de leurs propositions, auxquelles il est naturel et nécessaire d'avoir recours. Par exemple, quand il est dit que, sans la grâce du libérateur, l'homme n'est libre que pour pécher, il faut voir ce que l'auteur des propositions entend par la grâce du libérateur, ou de Jésus-Christ, et on verra par celles où il l'explique qu'il n'en reconnaît point d'autre que la grâce efficace de charité proprement dite. On pourrait ajouter bien des raisons et des autorités pour montrer que ce sentiment est très-permis. Le professeur a eu le soin de citer le Bref de Benoît XIV à l'inquisiteur d'Espagne en faveur du cardinal Noris ; mais il serait inutile de s'arrêter à prouver ce qui n'a pas besoin de preuves, et ne consiste qu'en un fait très-manifeste et indubitable. Il est donc certain que ce sentiment n'a point été condamné par l'Église, et qu'il est laissé par la même Église à la liberté des écoles. En effet, les papes ont déclaré eux-mêmes que le Saint-Siège n'avait jamais voulu le condamner, notamment Clément XI, qui s'est expliqué si clairement sur la liberté laissée aux écoles catholiques d'enseigner les opinions qu'elles soutenaient avant sa bulle, parmi lesquelles on doit compter ce sentiment soutenu par nombre de théologiens, même Jésuites, comme Vasquez, Ripalda, etc., qui eux-mêmes ont écrit contre Baius.

« A la seconde question, le professeur n'est point blâmable ni répréhensible. Il a loué comme savants et célèbres théologiens des théologiens qui sont effectivement très-savants et très-célèbres, et il a expliqué un point que plusieurs ignoraient, puisqu'il s'est sans doute trouvé des personnes qui ont trouvé à redire à ses cahiers là-dessus ; et il était néanmoins très-utile à ces personnes, surtout si elles sont en place, de ne pas ignorer ces sortes d'objets, qui regardent ce qui est laissé ou non laissé par l'Église à la liberté des écoles. On sent assez combien ceux qui n'en sont pas instruits sont sujets à de fausses démarches, qui peuvent avoir quelquefois des suites fâcheuses.

« Délibéré à Paris le 29 novembre 1775.

Signé LEGRAND.

LETTRE de M. le syndic de la faculté de théologie de Paris à M. le Clerc de Beauberon, vice-doyen de celle de Caen, en lui envoyant la réponse ci-dessus.

« J'ai lu, Monsieur, et j'ai communiqué à quelques-uns de nos docteurs de la Faculté de théologie l'extrait des cahiers que vous m'avez adressé. Il paraît, par cet extrait, que le professeur s'est uniquement borné à exposer les différentes opinions des théologiens, sans en embrasser aucune, sur la célèbre et importante question, *an absque gratiâ elici possit bonum opus morale, saltem facile, et cum nulla gravis obstat tentatio?*

« Vous demandez d'abord, Monsieur, si le sentiment de Vasquez, qui a soutenu la négative sur cette question, a été condamné par l'Église et proscrit par les bulles des souverains pontifes contre Baius et Quesnel.

« La réponse à cette première question est facile. Il est certain que les papes, en condamnant les erreurs de Baius et de Quesnel, n'ont point eu l'intention de donner aucune atteinte aux opinions théologiques qui se soutenaient alors, et qui se sont soutenues depuis dans les écoles. Clément XI s'en est expliqué lui-même formellement. Personne n'ignore que le cardinal Noris, entre autres, a adopté l'opinion de Vasquez, ainsi qu'un grand nombre d'autres célèbres théologiens; personne n'ignore non plus que les ouvrages de ce savant cardinal, déferés plusieurs fois à l'examen du Saint-Siège, en sont toujours sortis exempts de toute censure, de toute flétrissure. On sait même que le savant pape Benoît XIV en a pris la défense dans son Bref au grand inquisiteur d'Espagne. Si l'opinion de Vasquez se trouvait proscrite par les condamnations portées contre Baius et Quesnel, comment pourrait-il se faire que la même opinion serait exempte de toute censure dans le cardinal Noris? Ce serait donc mal interpréter les dernières décisions du Saint-Siège; ce serait leur donner une extension qu'elles n'ont point, si parmi les erreurs qu'elles condamnent on voulait comprendre des opinions qui ont toujours été abandonnées à la libre dispute des écoles.

« La seconde question que vous nous proposez, et par laquelle vous demandez si l'auteur de l'extrait ci-dessus, qui a fait l'éloge de quelques théologiens qui soutiennent l'opinion de Vasquez, mérite d'être blâmé et repris, n'a pas plus de difficulté. Non-seulement un professeur en théologie n'est ni coupable ni répréhensible lorsqu'il expose les différentes opinions des théologiens sur une question épineuse et importante, il manquerait même à son devoir s'il omettait de le faire. Ne pas dissimuler que telle opinion a été soutenue par de savants et de graves théologiens, c'est rendre témoignage à la vérité, quand le fait est également vrai et notoire. Après que Benoît XIV a fait si hautement l'éloge du cardinal Noris dans plusieurs endroits de ses savants ouvrages, il serait aussi ridicule que peu équitable de faire un crime à un théologien parce qu'il a cru pouvoir suivre l'exemple d'un pape d'une si vaste érudition.

« Voilà, Monsieur, ce que pensent les théologiens de Sorbonne, auxquels j'ai communiqué l'extrait que vous m'avez envoyé sur les deux questions que vous proposez. Il n'y a qu'un d'eux qui a mis par écrit et signé son sentiment, que je vous envoie, savoir M. Le-grand. Les autres se sont contentés de me faire part de leurs avis de vive voix.

« Délibéré à Paris le 14 décembre 1775.

« Signé RIBALLIER,
Syndic de la faculté de Théologie. »

§ 2. *An gratia sit necessaria ad vitanda omnia omnino peccata?*

Homo lapsus omnia peccata mortalia sine gratiâ vitare nequit. Scilicet adversus Pelagianos sanctum fuit gratiam ad omnia Dei mandata servanda, et tentationes, graves saltem, superandas esse necessariam. Idem homo sine gratiâ sanctificantem per notabile tempus ab omni peccato lethali cum ordinariis gratiâ auxiliis abstinere non potest, Joannis cap. 15, v. 6. Hinc Augustinus in libris de Spiritu et Litterâ, de Gratiâ Christi, de Correctione et Gratiâ, etc., ad legem servandam exigit gratiam ab iniquitate liberantem, et ideò justificantem. Scilicet, ut argunt Patres, imprimis D. Gregorius Magnus, *peccatum quod per penitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit*, et ad resistendum concupiscentiâ et diabolo necessarium est speciale auxilium quod inimicis suis ordinariè non concedit Deus. Verum ab omnibus delictis, etiam venialibus, seorsim sive distributivè spectatis, cum ordinariis gratiâ auxiliis potest abstinere, aliàs ipsi in culpam immeritò imputarentur. Quamobrem quæritur duntaxat an homo lapsus, etiam justus, possit et debeat cum ordinariis gratiâ auxiliis toto vitæ curriculo ab omni peccato, etiam veniali abstinere.

« Affirmaverunt Pelagiani, teste D. Hieronymo, epistola ad Ctesiphontem, et Augustino libro de hæresi 88, etc. Adversus eos sit

CONCLUSIO. — Ipse justus cum ordinariis gratiâ auxiliis omnia omnino peccata, etiam venialia, quæ scilicet toto vitæ tempore occurrunt cavenda, vitare non potest. Est de fide.

Dico cum ordinariis gratiâ auxiliis; certum nimirum est ex speciali Dei privilegio omnia peccata venialia vitari posse; quæ prerogativa concessa fuit Dei Genitrici, ut docet concilium Trid. sessione 6, canone 25, præeunte D. Augustino libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 56, n. 12: *De sanctâ Virgine Mariâ, inquit, propter honorem Domini, nullam prorsus, cùm de peccatis agitur, haberi volo quæstionem.*

Probatur variis Scripturæ textibus quos Augustinus Pelagianis objicit: *Non est homo qui non peccet*, 2 Paralipomenon cap. 6.... *Septies cadet justus*, id est, pluries, Proverborum cap. 24.... *Dimitte nobis debita nostra*, Matthæi cap. 6... *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est*, 1 Joannis cap. 1. Ultimum locum D. Augustinus citato libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 54, n. 58, de sanctis exponit, qui non ex modestiâ tantum et humilitate (ut reprobant Pelagiani), sed ex veritate se peccatores profiteri debent; quod et definiit concilium Milevitanum, canone 6, his verbis: *Placuit quod ait S. Joannes, si dixerimus quia peccatum, etc., quisquis sic accipiendum putaverit ut dicat propter humilitatem dici nos habere peccatum, non quia verè ita est, anathema sit; hunc canonem renovavit concilium Trid. sessione 6, cap. 11, et canone 25... Accedit ratio quam affert D. Thomas 1-2, q. 109, art. 8, deducta ex invecità per peccatum infirmitate nature humanæ, quæ licet cullibet peccato veniali vitanda*

relativè proportionatas habeat vires, eorum tamen omnium multitudinem ob insitum torporem sine extraordinario Dei auxilio declinare nequit ad eum ferè modum quo fortissimus miles occurrenti hosti profligando par est, etsi hostium cuneo superando impar sit. Hæc ratio eò majoris est ponderis quòd affectus voluntatis ad Deum gratiâ productus, tametsi peccato veniali retardatus, cum eo tamen subsistit; inde enim elucet hominem per gratiam non ita promptum effici ad vitanda peccata venialia, superatis eorum incitamentis, sicut ad vitanda mortalia, quæ aliunde longè pavora sunt quàm venialia.

Objiciebant 1° Pelagiani varios Scripturæ textus. Matthæi cap. 5, ait Christus: *Estote perfecti sicut Pater vester celestis perfectus est...* Lucæ cap. 1, Zacharias et Elisabeth dicuntur *justi... incedentes in omnibus mandatis et justificationibus sine querelâ...* 2 ad Tim. cap. 4, ait Apostolus sibi, utpote sine peccato, *in reliquo repositam esse justitiæ coronam...* 1 Joannis cap. 5, dicitur, *eum qui natus est ex Deo, qualis est justus, non posse peccare*, etc.; ergo. — Resp. 1° hæc ad summum probare nonnullis ex speciali privilegio ab omni peccato veniali abstinuisse. Verùm, quoniam D. Augustinus hanc prerogativam in solâ B. Virgine agnoscit, ideò cum S. doctore resp. 2°, Matthæi 5 præcipi homini non omne perfectionis genus, sed illud duntaxat, cujus in hæc vitâ capax est, et ideò vocem *sicut* aut adæquatè non esse sumendam, aut adumbrare alterius vitæ perfectionem....; Lucæ 1 Zachariam et Elisabeth non fuisse reipsâ et coram Deo omnis peccati puros, sed *gravis* tantum quod in querelam venire poterat...; 2 ad Tim. 4, Apostolum rem futuram perinde ac si esset præsens commemorasse....; 1 Joannis 5, sermonem esse aut de nativitate ex Deo perfectâ in celestî patriâ, non de inchoatâ in hæc vitâ, aut de impotentia peccandi *in sensu composito*, ita ut significaverit Joannes hominem gratiâ sanctificante, quæ est semen Dei, præditum, et ex illâ operantem peccare non posse; non *in sensu diviso*, quasi justus non posset peccare et justitiam amittere. Quanquàm fortassis intendit justum ob abundantem gratiam difficile peccare.

Objiciebant 2°, D. Ambrosium in cap. 1 Lucæ dicentem posse hominem *in hæc vitâ sine peccato et querelâ vivere*. — Resp. cum Augustino, libro de Gratiâ Christi, cap. 48 et 49, aut Ambrosium loqui de peccato gravi, quod *in querelam* venire potest, ut diximus, aut si Zachariam et Elisabeth in hæc vitâ *perfecte* justitiæ esse voluit, sententiam hanc correxisse cum scripsit in Isaiam, *neminem in hæc vitâ esse sine peccato*.

Præter ista Pelagianorum argumenta hæc ex ratione possunt objici. Primum. Si justî per gratiam cuncta peccata venialia vitare non possent, Deus erga eos sese durè gereret; absurdum consequens; ergo. — Resp. Nego majorem. Id enim oritur, ut dicitur,

Secundum. Nonne justus gratiæ ad mendacium, v. g., vitandum, oblatæ ut potest consentiendo novum à Deo obtinebit auxilium ad subsequens peccatum veniale non committendum? et sic de cæteris; ergo. — Resp. justum gratiæ pro viribus consentiendo novum reipsâ à Deo accipere auxilium, nihilo tamen minùs non potest sine speciali auxilio vitare omnia peccata venialia propter innatam infirmitatem; pluries nempe simul cavenda interdum occurrunt, aut sibi continuè et immediatè succedunt, et ideò specialis gratia requiritur ad impediendum justî his in circumstantiis lapsus.

Tertium. Deus præcipit ut justus omnia peccata venialia caveat; sed id in nostrâ sententiâ est impossibile; ergo. — Resp. Deum præcipere ut justus omnia peccata venialia *distributivè*, id est, singula *successivè* et in particulari vitet, non *collectivè simul*, id est, omnia omninò, aut *collectivè distributivè*, id est, *singula ad se invicem et ad totum comparata*; cum scilicet homo istud præ infirmitate non possit, Deus id pro suâ justitiâ non jubet. Quamobrem homo generali quâdam et indeterminatâ necessitate ad peccata venialia committenda adigitur, non speciali et determinatâ ad illa et illa peccata singula et in particulari agenda.

Neque reponas justum, si quodlibet peccatum *in particulari* vitare potest, id etiam posse *in communi*; non enim valet consecutio à distributivo ad collectivum, ubi impossibilitas ipsi collectioni annectitur; v. g., non valeret istud ratiocinium: Potuit Moyses occidere hunc vel illum Ægyptium; ergo potuit omnes Ægyptios occidere; at in justo, ut diximus, impotentia omnia peccata venialia non committendi ipsi illorum peccatorum collectioni illigatur, non distributioni, cum justus ab omni peccato veniali aliquandò abstinere, et nullum indicari possit instans particulare et determinatum in quo necessariè peccet.

§ 3. *An homo sine gratiâ possit ad gratiam se præparare?*

Placuit Pelagianis, ut diximus, bonis naturæ operibus gratiam de *condigno*, id est, *ex debito*, à Deo recipi, quæ gratia ad bonum non *simpliciter*, sed *facilius* operandum necessaria foret; Semipelagianis verò et Juliano gratiam tum fidei cum justificantem piis quibusdam conatibus et studio sanitatis recuperandæ *ex congruo*, sive *ex decencia*, deberi, adeoque posse hominem per opera moraliter bona ex merito de *congruo* obtinere primam gratiam, et eo modo se ad illam præparare.

Nonnulli veteres scholastici, de quibus Estius in 2 Sent. distinct. 26, paragrapho 34, ultimam sententiam tenuisse videntur, rati Patres adversus commemoratòs hæreticos intendisse duntaxat gratiam bonis naturæ operibus non deberi *ex condigno*.

Nullo prorsùs modo homo per solas naturæ operibus gratiam sive actualem sive habitua-

perstringit Pelagianos et
lam recentiores, quos

clerus Callicanus censurâ confixit anno 1700 quòd assererent axioma, *facienti quod in se est Deus non de rogat gratiam*, etiã adumbrare ex parte Dei obligationem aucti gratiam facienti quod in se est viribus quaque natura, et illum obligationem non fundari quidem in merito sive de condigno, sive de congruo operum morali ter bonorum, sed in parte inter Christum et celestem Patrem imò dandi gratiam propter merita Christi respiciendo naturalia opera ut purum terminum, non ut meritum ullum, aut rigorosam conditionem; quæ doctrina (inquit clerus) Semipelagianismum instaurat, mutatis tantum vocibus, et pactum introuducat commentitium, et Scripturæ et traditioni contrarium. Ex quibus patet opera moralia naturalis ordinis non esse motivum, causam, vel regulam, vel occasionem, vel conditionem, quâ Deus ex certâ lege vel pacto ad gratiam conferendam moveatur, et excitetur, et idcirco Deum homini hæc opera elicienti pro libito gratiam concedere vel non concedere, et celebre axioma relatum, *facienti quod in se est*, etc., intelligendum esse de eo qui facit quod in se est ex gratiæ adiutorio, non ex solis naturæ viribus.

Probatur assertio iis Scripturæ et traditionis testimoniis, quibus antea evicimus nullum prorsus opus saltem ad vitam æternam, cuius gratia semen est, conducentis, elici posse ex solis nature viribus, sive sine gratiâ strictè acceptâ. Accedit ratio; omnis nempe dispositio formæ, ad quam præparat, speciè et proportionè par esse debet; at tales non sunt actus merè naturales respectu gratiæ, quæ est entitative supernaturalis; ergo, etc.

Ceterum, si D. Thomas in questionibus de veritate, et in libros Sententiarum aliquid huic doctrinæ contrarium docere visus est, illud revocavit in Summâ: consulti poterit Estius in 2 Sent. dist. 26, paragrapho 35. Sane, cum S. doctor in 5 dist. 25, q. 2, et questionè 14 de Veritate art. 11, ad 1, dixit, *certissime tenendum esse Deum hominì ductum naturalis rationis sequenti in appetitu boni et fugâ mali vel per internam revelationem revelaturum esse ad credendum necessaria, vel ad eum missurum esse prædicatorem sicut vidit Petrum ad Cornelium*, cum, inquam, hæc dixit, quæ in Summâ non confirmantur, vel locutus est de æternâ protectionis gratiâ quam Deus isti homini liberè impendit, vel intendit Deum isti certò gratiam ex bonitate esse imperiturum, etsi ad id nullo prorsus modo teneatur.

ARTICULUS V.

An et quæ gratia necessaria sit ad perseverandum in iustitiâ?

Perseverantiæ donum magnum est et speciè Dei donum sive munus, inquit concilium Trid. sess. 6, can. 16 et 22, præcunte D. Augustino lib. de Corruptiõne et Gratiâ cap. 6. Unde S. doctor specièlem de illo dono insuper dissertationem, licet superflua videretur post ea quæ adversus Pelagianos de gratiâ ad salutem et singula salutis opera et divinarum mandatorum observationem necessitate disseruerat.

Perseverantiâ hic accipitur pro quâdam gratiâ habituali, sive sanctificante permanentiâ.

Hæc perseverantiâ duplex secerni potest, una secundum quâd, sive, ut loquitur Augustinus libro de Dono perseverantiæ cap. 1, n. 1, *alicujus temporis*, quâ quis per vitæ partem duntaxat in iustitiâ permanet... Alia simplex et absoluta quâ, inquit ibidem, *usque in finem* (vitæ) perseveratur in Christo. Hujus perseverantiæ donum, inquit S. doctor ibidem cap. 6, n. 10, *suppliciter emereri potest* (de congruo), sed cum datum fuerit *amitti contumaciter non potest*; unde in Augustini mente vera perseverantiâ ea sola est ex quâ homo nunquam excidit, et hæc est de quâ disserit in hoc et aliis libris adversus Semipelagianos.

Perseverantiâ simplex et absoluta à recentioribus non quidem ex verbis, sed ex sensu D. Augustini duplex distinguitur, *activa et efficiens*, quâ iustus bona opera usque ad mortem elicit, et merè passiva et formalis, quæ consistit in actuali unione gratiæ sanctificantis cum morte. Prior, inquit Estius in 2 Sent. distinct. 26, paragrapho 42, *dicitur esse in actu imperfecto, posterior in actu perfecto et consummato, cum perseverantiâ finalis dici non possit perfecta et consummata antequam perveniatur ad finem*.

Perseverantiâ simplex et absoluta rursus duplici modo potest considerari: uno, cum adultus, v. g., post acceptam gratiam sanctificantem, aut infans post receptum baptismum statim moritur; altero, cum quis post adeptam gratiam habitualem aliquandiu vivit, et usque ad mortem perseverat in fidè et amore Dei legem ejus implendo. De perseverantiâ sub priore respectu non disseremus; etverò manifestum est illis infantibus aut adultis nullum *intrinsicum* auxilium esse necessarium ut perseverent. Dico *intrinsicum*; iis enim, parvulis præsertim, saltem perùmque externus impenditur favor cum è vitâ eripiuntur, antequam gravis certaminis periculum subeant, ut fert oraculum istud: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*, etc., Sapientiæ cap. 4. Agitur ergo de perseverantiâ finali sub posteriore tantum respectu acceptâ, id est, de illis qui post acceptam gratiam sanctificantem per aliquod tempus vivunt, et idèò pugnandum habent adversus dæmonem, mundum, et carnem. Queritur an istis necessarium sit speciale auxilium ut usque in finem perseverare possint *efficaciter et in actu secundo*, sive *potentiâ actui conjunctâ* (hoc enim sensu D. Augustinus perseverantiâ finalem in commemoratis libris, et concilium Trid. post ipsum intellexisse videtur), et quodnam sit illud auxilium; quæ duo obscuritatis fugiendæ causâ seorsim expendemus. —

§ 1. *Utrum justificati sine speciali Dei auxilio in acceptâ iustitiâ usque in finem perseverare possint?*

Affirmaverunt Pelagiani et Semipelagiani, ut ex Augustini libris adversus eos elucet; isti enim non solum initium fidei, sed etiã fidelem in fide perseverantiã libero arbitrio pendere asserebant, etsi ad ipsa salutis opera gratiam esse necessariam concederent. Contra eos sit

CONCLUSIO. — Justi sive electi in acceptâ justitiâ usque ad vitæ finem perseverare non possunt, saltem efficaciter, sive potentia cum actu conjunctâ, sine speciali Dei auxilio, quodcumque tandem illud sit. Est de fide adversus recensitos hæreticos.

Prob. 1^a sacris litteris à D. Augustino expositis toto in primis libro de Dono perseverantiæ. Inter innumera quæ adducit testimonia hæc eminent: Psalmo 79: *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ* (Christum sive secundum Adam), *et non discedimus à te; vivificabis nos, etc.; manus igitur Dei est ista, inquit S. doctor cap. 1, n. 14, non nostra, ut non discedamus à Deo; manus, inquam, ejus est ista quæ dicit: timorem meum dabo in cor eorum, ut à me non recedant, Jeremiæ cap. 32. Ubi etiam observa auxilium istud non externum duntaxat esse, sed et internum, vivificabis nos, etc. Matthæi cap. 6, Christus præcepit orationem quam quotidie recitant sancti, cujus omnes petitiones, hæc unâ exceptâ: *Dimitte nobis debita nostra*, ad perseverantiæ donum à Deo impetrandum tendunt, ut observat S. doctor ibidem cap. 2, n. 4 et 5, in quâ, inquit cap. 5, n. 9, p. 826, sancti nihil aliud precantur quàm ut in sanctitate perseverent. Epistolâ ad Philippenses, cap. 1: *Vobis donatum est pro Christo non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini. Horum unum, inquit cap. 2, n. 2, pertinet ad initium, alterum ad finem, utrumque tamen Dei donum est; ibidem addit Apostolus: Confidens hoc ipsum, quia qui cepit in vobis bonum opus, perficiet usque in diem Christi Jesu.**

Jacobi cap. 1: *Omne datum optimum, et omne donum perfectum, desursum est, descendens à Patre luminum; negare, inquit Augustinus libro de Correctione et Gratiâ, cap. 6, n. 10, non possumus etiam perseverantiam in bono proficientem usque in finem magnum esse Dei munus, nec esse nisi ab illo de quo scriptum est Jacobi cap. 1: Omne datum optimum, etc. Idem prolixè ostendit capitibus 7 et 8.*

Prob. 2^a, cum Augustino, libro de Dono perseverantiæ cap. 7, n. 15, ex Ecclesiæ orationibus: *Orat, inquit (Ecclesia) ut increduli credant. Deus ergo convertit ad finem; orat ut increduli perseverent; Deus ergo donat perseverantiam usque in finem.*

Prob. 5^a ex concilio Trid. sess. 6, can. 22, ubi decreta concilii Carthaginensis scripta, anno 415 in epistolâ ad Innocentium I; et Arausiacani secundi, anno 529, can. 9 et 10 adversus Pelagianos et Semipelagianos, renovans, ait: *Si quis dixerit justificatum sine speciali auxilio Dei in acceptâ justitiâ perseverare posse, anathema sit.*

Probat 4^a ex suffragio D. Thome, 1-2, q. 109, a. 10, et omnium theologorum catholicorum.

Accedit tandem ratio quam affert D. Augustinus lib. de Correctione, et Gratiâ cap. 12, n. 53, scilicet fideles non possunt perseverare, nisi accipiant à Deo auxilium, quo, si pernitantur tentationes; cunctaminiantia, cuncta invitantia, cuncta cruciantia superent.

Obijciunt 1ª mors in gratiâ statui, et ideò ipsa perseverantia, non est specialis Dei donum; naturaliter enim fit, ut hoc vel illo tempore contingat; ergo. —

Resp. mortem quidem in se præcisè et simpliciter oriri ex naturâ, sed mortem in gratiâ sanctificante non ex causis naturalibus, sed ex speciali erga electos Dei dilectione proficisci, ad eum modum quo nativitas ex catholicis et piis parentibus singulare est Dei munus, etsi in se præcisè sit à naturâ. Rapit nimirum Deus electos suos ne à justitiâ excidant, Sapientiæ cap. 4. Ita etiam D. Augustinus lib. de Dono perseverantiæ, cap. 17, n. 4.

Instant: Sint duo justî, quorum unus post annum in gratiâ; alter post decem annos piè exactos in peccato mortali moriatur; at primus non per speciale perseverantiæ donum, sed fortuitò et ex naturali causarum secundarum cursu è vitâ exiit, sicut alter eadem ex causâ in lethifero peccato obiit; ergo. Resp.: Nego minorem. Id quippe evenit quia Deus justo quidem sed inscrutabili judicio priori dedit finalis perseverantiæ donum, non posteriori. Ex duobus piis, inquit Augustinus lib. de Dono perseverantiæ, cap. 9, n. 21, *cur huic donetur perseverantiâ usque in finem, illi non donatur, inscrutabiliora sunt judicia Dei; illud autem fidelibus debet esse certissimum hunc esse ex prædestinatis, illum non esse.*

Instant: Ex responsione colligitur ultimum hominem sine suâ culpâ mori in peccato; in eo enim moritur quia à Deo non accepit perseverantiæ beneficium; falsum consequens; ergo. — Resp.: Nego majorem; colligitur quidem Deum specialem erga electos prædilectionem habere ex quâ uni dat perseverantiæ, alteri non dat; est enim *Salvator omnium maxime fidelium*, 1 ad Tim. cap. 4; quod clarior adhuc significavit Christus Matthæi cap. 24, v. 22; sed non colligitur illum hominem sine suâ culpâ in peccato mori; potuisset enim gratiæ ordinariè obsequendo, et frequentî oratione debito modo factâ uberiorem obtinendo acceptam justitiâ servare, quod si fecisset, Deus ipsi perseverantiæ donum largitus fuisset, licet illud cui vult impertiat; hoc scilicet donum, inquit D. Augustinus loco antea citato, *suppliciter emerari potest, et ut ait concilium Trid. sess. 6, cap. 11, post D. Augustinum lib. de Naturâ et Gratiâ cap. 26, Deus suâ gratiâ semel justificatos non deserit nisi prius ab ipsis deseratur; et cap. 15: Deus nisi ipsi illius gratiâ deseruerint, sicut cepit opus bonum ita perficiet operans velle et perficere; quare licet nulla dari possit ratio cur Deus comparatè et relativè det aut non det perseverantiam, tamen in mente etiam Augustini aliqua afferri potest cur absolutè eam det aut non det.*

Instant iterum: Non potest justus cum ordinariis habitibus et actualis gratiæ auxiliis perseverare; ergo cum non perseverat, prius à Deo deseritur quàm ipse Deum deserat. — Resp.: Conc. ant., nego consequens. Augustinus enim libro de Correctione et Gratiâ cap. 15, n. 42, *fateri eos qui non perseverant deserere et deserere; Deus videlicet uberiorem gratiam à justo non retrahit, nisi ex ipsius parte præcesserit aliqua culpa sive ex negligentia et tepore in oratione, sive ex facilitâ quâdam et occultâ præsumptione et superbiâ, quæ in reetè etiam facta facile irreperere potest, etc. Etenim,*

ut postea dicturi sumus, ubi Augustinianum et Thomisticum systema à Molinistarum diæteris vindicabimus, culpa propter quam Deus perseverantiæ donum denegat non est semper mortalis, quod demonstrare voluisse videtur Deus cum Moysi terræ promissæ ingressum ob culpam ad aquas contradictionis commissam interdixit.

Instant tandem : Si quilibet justus ex suâ culpâ perseverantiæ dono caret, quomodò Augustinus asserere potuit magnum et singulare perseverantiæ donum electorum duntaxat esse proprium? Resp. S. doctorem id dixisse quia disseruit de perseverantiâ *in actu secundo*, sive de actuali perseverantiâ in bono usque in finem, quæ solis prædestinatis, ut patet, competit. Ideò autem perseverantiæ est magnum et singulare donum electorum proprium, licet quilibet justus ex suâ tantùm culpâ illo privari videatur, 1° quia Deus permittit justum non electum mori eam à justitiâ excidit, quod ex speciali providentiâ non permittit erga justum electum; 2° quia singulari favore ab electis justis arceat peccata quæ ipsos privarent perseverantiæ dono, quam protectionem non electis justis non concedit.

Obijciunt 2° : Gratia habitualis datur ut justus cum auxiliis ordinariis et actualibus possit ab omni peccato abstinere, et quilibet vincere tentationes etiam usque ad ultimam vitæ periodum; ergo speciale Dei adiutorium non est necessarium ut justus usque in finem in justitiâ perseverent. — Resp. : Nego ant. Ex laudato enim canone 22 concilii Trid. justus ut *possit perseverare*, indiget etiam speciali Dei auxilio actuali, quod specialim ad *posse perseverare* detur, quod idcirco distinctum sit à gratiâ habituali et actualibus aliis gratiis ordinariis; sicut scilicet gratia habitualis non excludit actualem, cum non solum habitus sed et actus supernaturales à Deo immediatè oriuntur, ita una gratia actualis aliam non excludit saltem potentiorē, nec idcirco inutilis erit gratia actualis ordinaria, cum ejus ope possit et debeat justus postulare donum perseverantiæ, quod *suppliciter emereri potest*, inquit Augustinus.

Obijciunt 3° : Quod per Adæ delictum amiserat homo, superabundè ipsi restitutum est per Christi donum, Rom. cap. 5; sed Adam, Augustino dicente lib. de Correptione et Gratiâ, cap. 11 et 12, acceperat unde posset perseverare absque alio adiutorio; ergo à fortiori justus sine novo et speciali auxilio potest per Christi gratiam perseverare. — Resp. cum D. Thomâ 1-2, q. 109, a. 10 ad 3, donum Christi majus esse Adæ delicto quantum ad perseverantiâ; Adæ enim insontis auxilium *fuit ut perseverare posset*, non ut *de facto perseveraret*; nunc verò multi accipiunt ipsammet perseverantiâ; hæc responsio Augustini doctrinæ est omninò consona. Addunt alii plus per Christum nobis datum esse quam per Adam amissum, quia ad perseverandum habuit Adam gratiam duntaxat *intellectûs*, sive *cognitionis*, nobis verò gratia *entium voluntatis* conceditur.

Cæteras hæreticorum objectiones diluimus ubi ad-

versus eos de necessitate gratiæ ad omnia et singula salutis opera disseruimus.

§ 2. *Quodnam sit speciale Dei auxilium quo indigent justus ut usque ad finem perseverare possint?*

Jansenii Yprensis discipuli, inter quos celebris Antonius Arnaldus, potissimum in famosa dissertatione de gratiâ efficaci, magistri vestigiis insistentes, asserere non dubitant, speciale perseverantiæ auxilium, de quo concilium Trid. et Augustinus, esse ipsissimam delectationem relativè victricem; quæ *invictissimè, indeclinabiliter, et insuperabiliter* voluntatem ad perseverandum determinat, et ideò justis omnibus, qui reverà non perseverant, deesse gratiam quâ verè hic et nunc perseverare possint; nullam scilicet aliam agnoscent gratiam quàm efficacem. Hoc systema in sequenti libro sumus confutaturi.

Theologi catholici docent 1°, justis omnibus à Deo impertiri adiutorium proximè aut remotè sufficiens ad perseverandum. 2° Illud adiutorium esse gratiam à sanctificante distinctam, id est, gratiam actualem, quâ justus potest, *potentiâ saltem ab actu sejunctâ*, id est, ut aiunt, *in actu primo, et defectibiliter*, perseverare, et suppliciter ipsam perseverantiâ actualem promereri.

Verùm iidem theologi inter se dissident circa naturam *specialis Dei auxilii*, sine quo justum perseverare non posse definitivè concilium Trid. sess. 6, can. 22.

Alii cum Andrea Vegâ, viro erudito qui concilio Trid. interfuit, sentiunt S. synodum designasse auxilia actualia et ordinaria justis omnibus collata ad præcepta quoties urgent implenda, et ideò synodum illud auxilium vocasse *speciale oppositè*, sive per oppositionem ad gratiam habitualement, non autem ad gratias actuales superadditas gratiæ habituali.

Alii è converso, cum Guiljelmo Estio, Francisco Sylvio, etc., theologis etiam doctissimis, censent concilium illud adiutorium dixisse *speciale* per oppositionem non solum ad gratiam habitualement, sed etiam ad gratiam actualem sufficientem cuilibet justo urgente præcepto concessam, quia ista gratia est *communis et ordinaria*, non autem *specialis*.

Hæc opinionum diversitas magis fortassis circa *nomem* quàm circa *rem* versatur. Eumverò, si S. synodus locuta est de potentiâ perseverandi *in actu primo*, id est, ab actu sejunctâ, ut sentire videntur prioris opinionis patroni, per *speciale auxilium* potuit intelligere gratiam actualem sufficientem ad præcepta observanda; multùm saltem non repugnabunt alii theologi; si verò indicavit potentiâ perseverandi *in actu secundo*, sive *cum actu conjunctam*, ut sentiunt, aut sentire videntur posterioris sententiæ defensores, qui primam teneant opinionem, fateri poterunt concilium specialis auxilii nomine intellexisse auxilium à gratiis actualibus omnibus justis impertitis distinctum. Unde questio cò unicè recidere videtur, an concilium verba fecerit de efficaci, an de merè sufficienti perseverantiæ dono. Quidquid sit, sic statuimus :

CONCLUSIO.— Speciale Dei auxilium, quod dicente

D. Augustino, et concilio Tridentino, justo necessarium est ut possit in iustitiâ usque in finem perseverare, reverâ distinguitur à gratiâ sanctificante, et etiam à gratiâ actuali verè et relativè sufficiente justis omnibus urgente præcepto concessâ; est certa quoad primam partem, quoad secundam verò videtur probabilior.

Probatur prima pars, 1° ex dictis, cum scilicet ostendimus justum præter gratiam habitualement indigere actuali voluntatis adjutorio ut bonum agere possit.... 2° ex concilio Trid. citato canone 22, ubi describit de justificato, sive habente gratiam habitualement, qui indiget speciali auxilio; ergo istud auxilium non est gratia habitualis, neque etiam habitualis nova, quâ opus non est ad perseverandum in gratiâ habituali.... 3° ex D. Thomâ 1-2, q. 109, art. 10, in corp.

Probatur secunda pars, sive speciale auxilium justis ut possint perseverare necessarium distingui à communibus gratiis ipsis infusis. 1° Enim quid magis absurdum quàm auxilia justis omnibus communia vocare speciale auxilium?... 2° magnum et singulare perseverantiæ donum, de quo Augustinus adversus Semipelagianos, est auxilium ipso dicente citatis locis proprium prædestinatorum duntaxat, siquidem per ipsum usque in finem perseveratur in Christo, et cum datum fuerit contumaciter amitti non potest (quia nempe dat potentiam usque in finem perseverandi cum actu conjunctam, sive efficaciter et in actu secundo). At concilium Trid. et canone 16, et canone 22, indubiè loquitur de dono perseverandi, de quo Augustinus; definit enim quod ille tradiderat adversus Semipelagianos, et Augustini verba exscribit vocando illud donum magnum et speciale. Ergo... 3° ita censent D. Thomas, et plures alii insignes theologi.

Dices 1° : Augustinus ipso libro de Correctione et Gratiâ cap. 7, n. 11 ait : « Justior videtur excusatio dicentium : Non accepimus audientiam (idei) quàm dicentium : Non accepimus perseverantiam; quoniam potest dici : Homo, in eo quod audieras et tenueras, in eo perseverares si velles, nullo modo autem dici potest : Id quod non audieras, crederes si velles; » ergo dissevit Augustinus de dono perseverantiæ relativè etiam ad non electos. — Resp. 1° , etsi nullum præjudicium inferre volumus celebri isti testimonio, quod ex se efficacissimum est ad refellendum novatorum commentum de dono voluntatem invictissimè et ideò necessariè ad perseverandum determinante, tamen fatendum esse Augustinum hic quasi dubitanter loqui : Justior videtur, dici potest, etc., idque veluti per transennam, et ut objectionem pro modulo solveret dixisse, cum in primis initio capitis sequentis hæc habeat : Si à me quærat cur eis perseverantiam non dederit quibus eam quâ christianè vivebant dilectionem dedit, ne ignorare respondeo.... agnoscent modulum meum audio : O HOMO, etc. ; O ALTITUDO ! Rom. cap. 9, etc. — Resp. 2° : Dist. consequ. Disserit de dono perseverantiæ relativè etiam ad non electos qui cum ordinariis gratiæ auxiliis non possint perseverare

absque magno, speciali et efficaci auxilio, conc. ; qui possint perseverare sine illo auxilio, nego consequ. Seipsum exponit S. doctor citato cap. 6 libri de Dono perseverantiæ : Hoc donum, inquit, suppliciter emeri potest, sed cum datum fuerit, contumaciter amitti non potest, id est, possunt justi cum sibi concessâ gratiâ verè sufficienti obtinere à Deo perseverantiæ donum, quo obtento poterunt perseverare potentiâ ad actum infallibiliter reducendâ.

Dices 2° : Justum in iustitiâ perseverare posse, nihil aliud est quàm ipsum constanter posse observare mandata; ergo quilibet justus cum gratiâ actuali potest usque in finem perseverare. — Resp. : Dist. ant. Justum perseverare posse nihil aliud est quàm ipsum constanter posse observare mandata efficaciter, sive potentiâ ad actum infallibiliter usque in finem reducendâ, conc. Inefficaciter, sive sine tali potentiâ, nego ant. et consequ. Hæc quippe perseverandi potentia necessariè exigit Dei auxilium speciale, magnum, et singulare.

Quantum autem hominis est tam exiguum donum venerari, non autem quid illud sit curiosius scrutari, tamen dici posse videtur illud esse 1° internum et maximè efficacis (sive tale sit ex se, sive ex congruitate, sive etiam ex consensu voluntatis), ut electus vel à peccatis arceatur, vel à commissis delictis infallibiliter respiscat, ac demùm non obstante voluntatis mobilitate in iustitiâ certò permaneat... 2° externum ut idem electus singulari Dei providentiâ et protectione sublatis variis salutis impedimentis eo instanti è vitâ excedat quo gratiâ sanctificante exornatus est. Cujus quidem specialis adjutorii et favoris fons et radix est singularis Dei in electos suos prædilectio, ut passim docet D. Augustinus, in primis libro de Correctione et Gratiâ cap. 7, n. 15, et cap. 15, n. 40, ubi ait : Numerus sanctorum per Dei gratiam Dei regno prædestinatus, DONATA SIMI ETIAM USQUE IN FINEM perseverantiâ, illic integer perducetur, adherente sibi misericordiâ Salvatoris sui, sive cum convertuntur, sive cum præliantur, sive cum coronantur.

COROLLARIA. — Ex eâ quàm hoc libro vindicavimus gratiæ necessitate, ad omnes et singulos saltem pietatis actus, colliges 1°, nullum hominem, in quocunque statu sit, in seipso debere glorificari, sed in Domino solo, ut monet Apostolus Epist. 2 ad Corinthios cap. 10; scilicet qui gloriatur, inquit Augustinus, quòd sit bonus, in eo debet gloriari à quo factus est bonus. Colliges 2°, hominem in continuâ gratiarum actione Deo rependendâ pro acceptis ab eo donis versari debere. Scilicet quidquid supernaturalis cognoscit, et quidquid boni saltem ad salutem pertinentis vult et facit, illud totum divinæ gratiæ deputandum; unda Apostolus Epist. 1 ad Corinth. cap. 4 : Quid habes quod non accepisti?

Colliges 3°, Dei gratiam piis et continuis precibus esse ambiendam; ipso enim latente Norisio in Vindiciis, Deus gratiam ad orandum necessariam fidelibus semper impertit, sicque gratia ad alia opera requisitè semper obtineri potest.

Colliges 4°, hominem omni ope atque operâ curare debere ut quæ à Deo accipit, studiosius conservet. Unde Apostolus Epist. 1 ad Corinth. cap. 10, jubet ut *qui stat videat ne cadat*.

Colliges 5°, hominem attendendo se sine gratiæ auxilio nihil posse, potentius moveri ad exercendam humilitatem quæ est fundamentum christianæ perfectionis.

Liber secundus.

DE GRATIÆ SUFFICIENTE.

Yprensis, toto libro tertio de gratiâ Christi Salvatoris, gratiam sufficientem utpote suo systemati propositam adversam, impugnat tanquam monstruosam, Deo indignam, Augustinô ignotam, et à solo Pelagio excoGITATAM. Hinc sedulo et quoad fieri poterit dilucidè vindicandâ est. Quod ut assequamur, disseremus 1° de gratiæ sufficientis essentia et existentia... 2° de gratiâ ejusdem gratiæ effusione.

CAPUT PRIMUM.

De gratiæ sufficientis essentia et existentia.

ARTICULUS PRIMUS.

De gratiæ sufficientis essentia.

Gratiâ sufficientem generatim accipi potest prout non opponitur efficaci, et speciatim prout ab efficaci distinguitur. Primô sensu accepta ea est quæ tribuit potentiam agendi supernaturaliter quolibet modo, id est, *declinabiliter*, vel *infallibiliter*. Sic delineatur Epistolâ 2 ad Corinthios, cap. 12: *Sufficit*, inquit Deus, *tibi gratia mea*. Gratiâ sufficientem non isto, sed ultimo duntaxat modo hic consideratur, id est, quatenus ab efficaci cœcœratur, et quæritur quid sit.

Gratiæ sufficientis relato modo acceptæ natura inspicitur potest vel *relativè* ad opiniones theologorum, vel *relativè* ad dogmatica Ecclesiæ adversus novatores judicium. Illam non sub primâ, sed sub secundâ tantum relatione pro instituto nostro hic consideramus.

Cum autem in sequenti libro hæreticorum systema, et diversas theologorum opiniones fusiùs simul expositur, idcirco hic utrorumque mentem breviter aperiemus, ut dicenda faciliùs intelligantur.

NOVATORUM SYSTEMA. — Joannes Calvinus, libro 2 Institutionis, cap. 5, paragrapho 40 et aliis in locis solum admittit auxilium *efficax et invincibile*, cui homo resistere non possit. Concinat Lutherus.

Jansenius, toto præsertim libro tertio de Gratiâ Christi, gratiam recentiorum theologorum sensu sufficientem velut monstrum horret et refugit, ut diximus. At vir acutus ut anathema concilii Tridentini sessione 6, canone 4, eludere posset, Lutherum et Calvinum in modo loquenti omnino imitari noluit. Ultrò nimirum admisit gratiam aliquam *sufficientem*, sive *parvam*; et *inefficacem*; quæ det potentiam agendi. Verum ille (ut et ipsius discipuli) p̄t gratiam illam *parvam et inefficacem* eam intellexit, quæ minor est et debilius oppositâ delectatione terrestri, quâ idcirco

vincitur, licet effectum, quem in hac hypothési producere potest, necessariò operetur, scilicet *inefficacia desideria, velleitates*, etc., et effectum, quem non producit, in eadem hypothési ob defectum virium reipsâ producere nequeat; unde elucet potentiam, quam dat illa gratia parva et inefficax, esse potentiam *merè absolutam*, et *abstrahentem* à presentibus subjecti, circumstantiis, sive ab oppositâ fortiori concupiscentiâ, non *relativam* ad presentès subjecti circumstantias, sive ad oppositam fortiorem delectationem terrestrem.

Id totum fit manifestum ex libris de Gratiâ Christi. Etenim capiti primo libri tertii hunc fecit titulum: *Ostenditur nullum dari adiutorium sufficientem post lapsum quin simul efficax sit*. Ibidem: *Vocamus sufficientem gratiam, seu sufficientem adiutorium, præter quod nihil aliud ea parte Dei per modum principii necessarium est ut velit et operetur*. Ibidem capite 15: *Nondum poterat (Augustinus ante conversionem) defectu virium fortiorum concupiscentiam superare*. Item libro 2, cap. 27, sufficientem sive parvâ gratia non sufficit ad Dei mandatum operandum, licet aliquid faciat, nempe velleitates quasdam excitet. Item libro 8, cap. 2, dicit parvam gratiam esse *semper efficacem*, quia producit inefficiâ desideria, sive id quod tunc solum operari potest, licet non *victicem*, quia ardentiorém concupiscentiam non vincit. Tandem libro 4, cap. 10: *Gratiâ sufficientem, sive inefficax ea est ea quâ operatio nequidem sequi potest, nisi ejus inefficiâ per aliam superleatur*.

igitur gratia sufficientem, sive parvâ, ad sensum Jansenii defini debet: Gratiâ quæ gradibus inferior est oppositâ concupiscentiâ actuali, quam ideo *propter defectum virium* vincere non potest.

THEOLOGORUM OPINIONES. — *Divisio in gratiam sufficientem et efficacem*, inquit Francisus Cumel, disputatione 4 de auxilio sufficiente et efficaci, sectione 1, *recepta est ab universis theologis catholicis contra hæreticos*; hoc profectò verum non esset, si gratia sufficientem in mente theologorum non daret vires relativè sufficientes. Illi tamen in diversas abeunt circa gratiæ sufficientis naturam opiniones. Enimverò Thomistæ gratiam sufficientem eam dicunt quæ ita homini hic et nunc bene agendi potestatem impertit, ut nunquam *benè operari* tribuat absque efficaci et physicè prædeterminante Dei auxilio.... Augustiniani eam cum quâ homo hic et nunc bene operari potest, nunquam verò *benè operabitur* nisi accesserit nova gratia, non *physicè præmovens*, sed *ea se absolutè moraliter victrix et efficax*...

Congruistæ illam, quæ non est *congrua*, sive attemperata variis personæ, loci et temporis circumstantiis, et ideo suum nunquam sortitur effectum, licet expeditam et relativam bene operandi potestatem tribuat; in isto enim systemate gratiæ efficacia nascitur ex congruitate, et ideo gratiâ purè sufficientem est gratia non congrua... Molinistæ illam quæ homini ita hic et nunc bene operari posse dat, ut cum ea reipsâ sine ullo novò uberiore et præveniente auxilio pro arbitrio bene operetur, vel non operetur, quam idcirco

homo efficacem vel inefficacem facit eâ benè utendo vel non utendo.

Quid gratia sufficiens ex Ecclesiæ definitionibus? — Ex dictis, tum de hæreticorum systemate eum de consensu omnium theologorum, jam innotescit quid sit illa gratia sufficiens. Verùm, eum res ista gravissimi sit momenti, ut magis affulgeat, sit

CONCLUSIO. — Gratia sufficiens ex Ecclesiæ definitionibus ea est quæ non tantum absolutam (ut placet Jansenio et ejus sectatoribus), sed etiam relativam ad pietatis opus tribuit potentiam, si non proximam semper et immediatam, saltem remotam et mediatam.

Hic potentia proxima et immediata ea est quæ homo bonum illud opus agere, aut urgentem hic et nunc tentationem vincere potest proximè, sive independentè ab omni alio auxilio..... Remota et mediata ea est quæ dat proximè id agere posse, quo impetretur gratia dans proximè posse facere illud vel illud bonum opus, vel urgens hic et nunc præceptum implere. Talis est oratio quam, ut diximus, unusquisque fidelis ex sibi impertitâ gratiâ sufficiente proximè potest ut oportet emitte, sicque obtinere gratiam sufficientem, quâ proximè possit illud bonum opus edere, vel concupiscentiam actu titillantem superare.

Probatur ex censurâ primæ propositionis Jansenii: *Aliqua Dei præcepta justis volentibus et conantibus secundum præsentem quas habent vires sunt impossibilia; deest quoque illis gratia quâ possibilia fiunt.* Sic enim arguimus: Ecclesia definivit gratiæ parvæ, sive sufficienti, eam inesse potentiam quam ipsi inesse negavit Jansenius (damnavit enim quinque propositiones in sensu à Jansenio intento); atqui Jansenius non negavit parvam, sive sufficientem, justorum gratiam ipsis tribuere potentiam absolutam ad præceptum implendum, sed relativam tantum, ut ostendimus; et aliunde elucet tum ex contextu propositionis, in quâ voces: *secundum præsentem quas habent vires sunt synonymæ cum istis relativè ad præsentem quas habent vires;* eum ex notione systematis Janseniani, in quo tota vis gratiæ et concupiscentiæ est relativa. Et verò, si Ecclesia in parvâ gratiâ Jansenii requireret duntaxat potentiam absolutam, gratia parva Jansenii esset in Ecclesiæ sensu verè sufficiens, et idèò *Jansenismus esset merum phantasma*, quam assertionem proscriptis clerus Gallicanus in comitiis anni 1700:

Dices cum Jansenii discipulis: Voces istæ, *potentia absolutâ et relativâ*, novæ sunt et veteribus incognitæ; ergo: — Quemdam doctorem Yprensis doctrinæ ad dictum hæc sermò, dum presideret in sacrâ scholâ Cadomensi, objicientem non sine stupore addivi. — Resp: eos qui hæc ostentant indubiè hujus magistri effati oblitus fuisse libro 8 de Gratia Christi cap. 2: *Cum, inquit, aliquid propter novas opiniones emergentes efficaciter exprimentum et ab aliis accuratè distinguendum est, rem veterem novo vocabulo insignire nihil vetat.* Et verò, voces veteribus incognitæ, consubstantialis, ex opere operato, etc., in concilio Nicæno primo et Tridentino consecratæ sunt. At novum Jansenii systema de potentiâ et vi gratiæ respectu concupiscentiæ,

et concupiscentiæ respectu gratiæ, Catholicos impulit ad distinguendam potentiam absolutam et relativam; vox enim, *potentia*, simpliciter modo efficaci non expressisset, systema Jansenii qui agnoscit in gratiâ parvâ cum concupiscentiâ non comparatâ potentiam ad bonum (*absolutam* nempe), et impotentiam ad bonum si cum concupiscentiâ consertur (relativam scilicet ex solo defectu virium exorientem). Hinc absque subsidio duplicis illius potentiæ nunquam eliminari potuissent effugia Jansenii discipulorum qui quinque propositiones voce improbanî, reverà probant; lubenter enim dicant, *justis Dei præcepta non esse impossibilia* (absolutè, non relativè); *gratiæ interiori resisti* (quoad ulteriorem et perfectum effectum quem consequi potest absolutè, non relativè); *ad libertatem requiri immunitatem à necessitate* (absolutâ, non relativâ hic et nunc); *Christum mortuum esse pro reprobis* (ob gratias quæ absolutè et ex se possunt eis salutem accersere, non comparatè ad actuales ipsorum dispositiones et tentationes); etc.

COROLLARIA. — Primum. Adversarii nihil hic proficiunt nisi probent gratiam parvam, sive sufficientem, ex Ecclesiæ placitis non dare potentiam relativam. Secundum. In eo præsertim gratia sufficiens ab Ecclesiâ admissa discrepat à parvâ Jansenii gratiâ quòd ista nunquam, illa verò semper det voluntati potentiam relativam ad actualem oppositam cupiditatem debellandam. Unde parva Jansenii gratia perfectum effectum in conflictu ardentioris cupiditatis non consequitur, aut consequi nequit, *ex solo virium defectu*; gratia è converso sufficiens Ecclesiæ, ex voluntatis hominis pravitate.

ARTICULUS II.

De gratiæ sufficientis existentia.

Gratia sufficiens ex dictis est gratia actualis, præveniens, et excitans, quæ expeditam, proportionatam et relativam ad præsentem subjecti circumstantias voluntati ad bonum opus tribuit potentiam, cui tamen voluntas resistit. Queritur præcisè an existat hujusmodi gratia.

CONCLUSIO. — Existit in statu naturæ lapsæ gratia verè et relativè sufficiens.

Est de fide adversus Jansenium et ejus sectatores.

MOMENTUM PRIMUM — *Ex Scripturis.* Deus passim in Scripturis conqueritur quòd ingrati et rebelles Judæi desperaverint omne consiliam suum, et increpationes neglexerint sibi non obediendo; *Spiritus sancto resistendo, etc.* Proverbiorum cap. 1, v. 24 et 25; Isaïæ cap. 5, v. 4; 65; v. 2; Matthæi cap. 11, v. 21; 23, v. 37; Actuum cap. 7, 51, etc... hisdem môrtem et dira supplicia comminatur nisi resipiscant, ibidem... Sontes ad penitentiam passim excitat, et hortatur *ne in vacuum gratiam suam recipiant, quia suæ voluntatis non est mors impij, sed ut convertatur et vivat; et non vult aliquos perire; sed omnes ad penitentiam reverti*, Ezechielis cap. 18, v. 25; Matthæi cap. 3, v. 8; Actuum cap. 2; v. 38; Epist. 1 ad Thessalonicenses, cap. 5, v. 19; Epist. 2 ad Corinthi. cap. 6, v. 1;

Epist. 2 Petri cap. 5, v. 9, etc. Ex quibus sic argumentor : Istæ querelæ, comminationes, adhortationes, preces, sollicitationes evincere videntur ; Deum Judæis rebellibus, et aliis sontibus dedisse gratias internas, quibus potuerunt penitentiam agere, converti, et tandem salutem assequi, quas tamen malitiâ suâ inutiles effecerunt eas destituendo effectu, quem respiciendo consequi poterant in illis circumstantiis ; at tales gratiæ sunt merè et verè sufficientes ; ergo. — Minor patet ex ipsâ notione gratiæ sufficientis. — Probat major : Si Deus illis peccatoribus gratias verè et relativè sufficientes non dedisset quibus penitentiam hic et nunc agere potuissent, sed exteriores tantùm, aut eos exterius vocando ad penitentiam, aut intellectum eorum simpliciter illustrando, voluntatem verò nullatenus movendo ; aut parvas tribuendo interiores gratias, quæ *inchoatas* quidem (inefficacia desideria producendo), sed non *pares* ad agendam penitentiam vires dedissent (ut reponere solent adversarii cum magistro) ; si, inquam, Deus illis sontibus gratias verè et relativè sufficientes non dedisset, quibus penitentiam agere potuissent, eorum salutem exterius tantùm, et factè, non sincerè et interiorè voluisset, cum medium ex parte sui absolutè necessarium ut salvari possent, non solum ipsis non contulisset, sed etiam conferre positivè detrectasset ; in hæc sanè hypothese similis esse videretur Deus regi, aut exercitibus duci milites suos, quibus arma ut hostes debellare possent, aut patriam à periculo eximere, non dedisset, increpanti quòd hostes non prostrassent, et regnum non defendissent, vel eos ad id modis omnibus compellent, et nisi fecerint dura ipsis intentanti supplicia. Quis hæc cum ideâ Dei, cujus infinitam misericordiam et justitiam in aureis operibus prædicare non desinit divus Augustinus, conciliare posset? etc.

Obijciunt 1° loca quæ solum gratiam victricem commendare videntur, Ezechielis cap. 36, v. 26; Joannis cap. 6, v. 45, et cap. 10, v. 27; ad Philippenses cap. 4, v. 6, et cap. 2, v. 13. — Resp. in his et similibus locis commendari gratiam efficacem, cui, ut omnes fatentur, nulla resistit voluntas, sed non excludi sufficientem, cui voluntatem reluctari passim clamat Scriptura. Et verò, concilium Tridentinum illa oracula sic intelligit sess. 6, cap. 13 : *Deus, inquit, nisi ipsi illius gratiæ deservint, sicut cepit opus bonum, ita perficiet* (ad Philipp. cap. 4, v. 6), *operans velle et perficere* (ad Philipp. 2, v. 13).

Obijciunt 2° : Epistolâ ad Rom. cap. 9, legitur : *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Homo igitur gratiæ sufficienti obicem non ponendo non obtinet efficacem. — Resp. 1°, Estium hoc oraculum intelligere non de causâ boni operis, sed de electione hominum ad salutem sive gloriam, quæ fit non ex prævisis meritis, etiam gratiæ, sed ex solo Dei miserentis beneplacito. — Resp. 2°, sensum esse, si de gratiâ sermo sit, bonum opus primariò et præcipuè esse à Deo miserente, sive gratiam dante sine quâ voluntas nec conari nec consentire potest, non totaliter et adæquatè, quasi voluntas gratiæ liberè non consen-

tiret; ait quippe Apostolus (ut ipse fatetur Augustinus) Epistolâ 1 ad Corinthios cap. 13 : *Non ego, sed gratia Dei mecum, laboravi, etc.*

Verùm, inquit, causa gratiæ efficiens est Dei voluntas; sed *nemo Dei voluntati resistit*. Epistolâ ad Romanos cap. 9, v. 19; ergo. — Resp. 1°, hanc cavillationem ipsi Xprensî esse solvendam. *Parva* enim ipsi gratia tùm ex naturâ sui cum ex antecedente Dei voluntate ad opus plenum et perfectum collimat, quòd tamen in conflictu ardentioris cupiditatis nunquam obtinet. Deinde, quî adversarii omnipotentissimam Dei voluntatem, cui nemo resistere valeat, ad invdiam conflandam tantoperè venditare audent, cum in eorum etiam systemate ipsi reverè restiterint mali angeli, Adamus, etc. — Resp. 2° : Distinguo minorem. Nemo resistit Dei voluntati absolutæ et consequenti, conc. Antecedenti et conditionatæ, neg. min. et consequ. Eâ scilicet conditione gratiam sufficientem concedit Deus ut homo ipsi, ut potest, non resistat. Nichilominus etiam conditionata et antecedens hoc sensu semper impletur *quòd peccator, qui ab eâ recedit peccando, incidat in illius ordinem dum per ejus justitiam puniatur*, ut præcunte D. Augustino, loquitur D. Thomas p. 1, q. 19, a. 6, in corp.

Obijciunt 3° : Homo lapsus in his quæ salutem attingunt ab aliis se discernere non potest, dicente Apostolo Epistolâ 1 ad Corinthios cap. 4 : *Quis te discernit?* Sed si daretur gratia sufficiens, cui homo obicem non ponendo efficacem impetraret, homo se ab aliis discerneret, gratiæ scilicet illi non resistendo; ergo. — Resp. 1°, Jansenium et ejus discipulos sentire Angelis et insonti Adæ sufficiens duntaxat gratiæ auxilium fuisse collatum, cum quo boni Angeli voluntate suâ steterint, malis malâ voluntate cadentibus; at Augustinus libro 11 ad Genesim cap. 8, n. 10, docere videtur relatum effatum ad Angelos etiam et Adam pertinuisse; solvant ergo istud argumentum. Resp. 2° : Concedo majorem, nego min. Quòd enim iste gratiæ obicem non ponat non à se sive à nudo libero arbitrio habet, sed à gratiâ, quâ prævenitur, excitatur, et adjuvatur, et sine quâ non posset consentire; unde non per se, sed per gratiam, tanquàm nobiliorem et primariam causam, ab aliis gratiæ obicem ponentibus, discernitur.

MOMENTUM SECUNDUM — *Ex Ecclesiâ judicatis.* Concilium Arausicanum secundum adversariis acceptissimum anno 529 canone 25 hæc pronuntiat : *Secundam fidem catholicam credimus, quòd acceptâ per baptismum gratiâ omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere.* Ibi manifestè gratia interior infundens baptizatis vires, quibus verè hic et nunc possint præcepta implere, et in acceptâ justitiâ permanere, si voluerint, aut petere auxilium quo impleantur, qui tamen plures reluctantur, idque *secundam fidem catholicam*.

Idem statuit synodus Senonensis Parisiis habita anno 1528 adversus Lutheranos parte 1, in decretis fidei, cap. 15, ubi (quod maximè observandum est)

commemorata Scripturæ oracula, et alia, quæ Yprensis cum suis omni arte claudit, et insuper textum Apocalypsis cap. 5, v. 20 et 21; quem idem cum Guillelmo Estio ad se trahunt, intelligit de gratiâ interiori cui voluntas resistit. Idem et concilium Coloniense anni 1536, parte 7, cap. 52, etc.

Concilium Tridentinum idem multis in locis adstruit; v. g., sess. 6, cap. 11, ait: *Deus impossibilia non jubet, sed iubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis; quæ tota ferè habet Augustinus libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 43, n. 50; Dei ergo præcepta cum gratiâ impleri possunt, aut immediatè, aut mediatè per orationem; et ideò quæ ea non implent, aut ad ea implenda non orant, Dei gratiâ obsistunt.*

Ibidem hæc declarat: *Deus suâ gratiâ semel iustificatos non deserit, nisi ab eis priùs deseratur; quæ iterùm excerpta sunt ex Augustino; deserunt, inquit, et deseruntur, ut supra observavimus; item cap. 43, modò citato, Deus, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, etc.* Ibi profectò gratiâ interior, quæ deseritur, cui deest et resistit humana voluntas, etc.

Idem elucet ex Constitutionibus ab universâ Ecclesiâ receptis Innocentii X anni 1655, Alexandri VII anni 1656, Clementis XI anni 1705, etc.; adversùs quinque propositiones Jansenii sensu acceptas. Hinc immeritò Antonius Arnaldus dissertatione de gratiâ efficaci, parte primâ, articulo primo, obtrudit ista decreta, si gratiam sufficientem sensu modernorum theologorum adstruant (quod se non existimare fingit), cum antiquæ Ecclesiæ doctrinâ colererere non posse. Quod effugium illud ipsum est quo bullas Pii V et Gregorii XIII eludere aggressus erat Yprensis.

Obijciunt 1°: Gratiâ sufficiens dat nudum posse, efficax velle et operari; sed Ecclesia orat pro istâ; non pro illâ obtinendâ; ergo efficacem admittit, non sufficientem. — Resp.: Nego minorem. Orat enim pro quâlibet gratiâ indiscriminatim ad salutem proficiente impetrandâ, sive sit merè sufficiens, sive efficax; gratiam tuam, inquit, mentibus nostris infunde, etc. Et verò, non solum orat Deum ut peccatorem convertat, sed etiam orat ipsum peccatorem ut convertatur, quod necessariò supponit ipsum habere gratiam cum quâ hic et nunc converti potest, aut non converti.

Obijciunt 2°: Concilium Tridentinum relatis verbis iustificatos non deserit Deus nisi ab eis priùs deseratur, gratiam non actualem, sed habitualem designavit, et ideò illis gratiam sufficientem adstruere incassum nitimur. Hæc scilicet desumpsit concilium ex Augustino libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 26, n. 29, ubi ait: *Non deserit nisi non deseratur, quæ D. Thomas 1-2, q. 109, a. 9, in argumento Sed contra, et 5 p., q. 62, ad 3, et q. 70, a. 2, in c., intelligit de gratiâ habituali, cum ibi adducat textum Rom. cap. 5, v. 24: Iustificati gratis per gratiam ipsius, etc., ergo.* — Resp.: Nego ant. Augustinus enim, quem sancta synodus ibidem laudat, de gratiâ etiam actuali disserit; ibidem quippe immediatè addit: *Ut piè semper justèque vivatur, sicut enim oculus corporis,*

etiam plenissimè sanus nisi candore lucis adjutus non potest cernere, sic et homo, etiam perfectissimè iustificatus, nisi æternâ luce justitiæ diviniùs adjuvetur, rectè non potest vivere; sanat ergo Deus non solum ut deleat quod peccavimus, sed ut præstet etiam ne peccemus. Per quid, quæso, justus piè semper justèque vivit, aut vivere potest? Per quid præstat Deus ne peccemus?

Nonne per gratiam actualem? Ergo Augustinus disserit etiam de gratiâ actuali; ergo et concilium Tridentinum.

Quod attinet ad D. Thomam locis prolati Augustino adherentem, quem primo loco adducit, disserit de gratiâ habituali prout ipsi annexa est gratiâ actualis sine quâ in actum erumpere nequit, et ideò celebrè ejus effatum in duobus ultimis locis contentum: *Minima gratiâ potest resistere cuilibet concupiscentiæ, et vitare omne peccatum* (quo jugularit totum Jansenii systema), intelligendum est de gratiâ habituali quantum ipsi adjungitur gratiâ actualis; textus videlicet Apostoli Rom. cap. 5, *iustificati, etc.*, utramque gratiam exprimit, cum Christus utramque nobis morte suâ promeruerit.

Obijciunt 3°, cum Arnaldo loco citato: *Decretum Innocentii X, quem quantà possumus demissione animi veneramus et amplectimur, indubie exprimit Innocentii I, Cælestini, Gregorii et totius traditionis consensum; ergo intelligendum est de gratiâ efficaci, sine quâ nihil boni fieri potest, neque tentationes superari; justis anim (ad id ibidem) omnes veram et interiorem habent gratiam, quâ mandata servare et tentationes superare posse verè dicuntur; quæ gratiâ ipsa est gratiâ efficax.* — Resp.: Nego conseq. Bonum equidem sit et tentationes superantur per gratiam efficacem, sed hæc sine illâ operari possunt justis gratiâ sufficientis, quæ ipsis non deest, ope et ministerio; sic autem intelligendum esse Innocentii X decretum evincit ejus scopus in proscribendo Jansenii sensu quem renovare voluit Arnaldus, et utpotè Ecclesiæ et Augustini doctrinæ adversum, ut jam ostendimus, et mox ostendemus, proscripserunt Innocentius I, Cælestinus, etc.

MOMENTUM TERTIUM—*Ex Patribus.* Jansenius concilii Tridentini sess. 4, de Patrum auctoritate decreti, parùm studioso fuisse videtur cum in hæc controversiâ et aliis solius Augustini suffragium imploravit, alios Patres aut deserens, aut saltem multi non faciens. Ut ergo ipsi placenti loquamur solus prodibit Augustinus, cujus egregia jam laudavimus testimonia, et qui gratiam verè et relativè sufficientem aut expressè et formaliter, aut suppositivè, æquivalenter, et consequenter passim commendat. Libro 1 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 59, n. 39, ait: *Habet (adultus baptizatus) concupiscentiam cum quâ pugnet, eamque, adjuvante Deo, superet, si non in vacuum gratiam ejus susceperit, et si reprobatus esse noluerit; item libro 2, cap. 17, n. 26: Gratiâ Dei hominum adjuvat voluntates (quantùm in Deo est) quâ ut non adjuventur (efficaciter) in ipsis itidem causa est, non in Deo.....* Ecce gratiam interiorem, sive delectationem cœlestem, terrestri, sive cupiditati superandæ aptam, quam Au-

gustinus supponit in *vacuum* aliquando suscipi, id est, hominis militiâ à Deo destinatum effectum non consequi... Ecce gratiam *internam*, sive *adjuvantem*, quæ ex parte Dei vires concupiscentiæ debellandæ relativè pares impertit, quam ne consequatur gratia *efficax* sola impedit hominis improbitas; sed talis gratia est morè et verè sufficiens; ergo. Quomodò Jansenius, vir alti iudicii, insinuare potuit libro 2 de Gratiâ Christi, cap. 27, gratiam ab Augustino dici in *vacuum suscipi* quòd gratia illa debilior non perfectum, sed imperfectum tantam consensum, sive velleitatem (ad quem solum destinatur in Deo) impetret? An, quæso, Dei gratiam in *vacuum* suscipere dici potest qui id omnè efficit quod Deus per hanc gratiam efficit? Deinde homo, non Deus, causa est cur gratiam, quæ ipsum adjuvat, et quam in *vacuum* suscipit, non comitur gratia *efficax*; ergo Deus illam destinat ad alium effectum quàm ad *simplicem velleitatem*.

Libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 67, n. 81, peccata excusantis sic revincit: *Non tibi deputatur ad culpam... quòd vulnerata membra non colligis, sed quòd volentem sanare contemnis*. Ecce gratiam, etiam *voluntatis*, utpote *medicinalem*, sive voluntatis infirmitati sanandæ à Deo destinatum, et idè ad vincendam hanc et nunc titillantem cupiditatem idoneam, quam sotes *contemnum*, id est, effectum pravitate suâ privat.

Libro 1 Retractorum, cap. 22, n. 4, ait: *In potestate hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est nisi à Deo detur, de quo dictum est: Dedit eis potestatem filios Dei fieri*, Joannis cap. 1. Unde, ut diximus, ubique docet, et speciatim citato cap. 43 libri de Naturâ et Gratiâ, Dei præcepta iustis saltem non esse impossibilia, et idè ipsis adesse gratiam, quæ ea vel *immediatè* implere possint, vel saltem mediatè per orationem, cui piè pergenda per presentem gratiam veram et relativam habent potentiam. *Restat*, inquit libro 1 ad *Simplicianum*, quæstione 4, n. 14, *in hac mortali vitâ libero arbitrio, non ut impleat homo iustitiam, cum voluerit, sed ut se supplici pietate convertat ad eum cuius dono eam possit implere*. Porrò S. doctor non disserit de solâ potestate absolutâ et abstractè ab ardentiore concupiscentiâ (aliâ in hac hypothèsi Dei præcepta essept homini *hic et nunc* impossibilia, quod, ipso dicente libro de Naturâ et Gratiâ cap. 69, n. 83, *Deus iustus et bonus jubere non potest*); loquitur ergo de potestate etiam relativâ ad fortiolem cupiditatem quam homo sufficiens gratiâ roboratus potest vincere.

Obijciunt 1°: *Constans est D. Augustini sententia nullam in præsentî ordine internam esse gratiam, quæ careat effectu, sive cui non consentiat voluntas, et idè omnem Christi gratiam esse efficacem, sive dare et posse et agere*. Etenim, ut innumera ejus et ipsius discipulorum testimonia sileam, quæ passim adducit Jansenius, et dominus Arnaldus dissertatione de gratiâ efficaci, parte 1, articulo 3 et sequentibus, libro de Prædestinatione sanctorum, capite 8, num. 13, expendens illud Joannis (cap. 6): *Omnis qui audit à Patre, et didicit, venit ad me*, hæc habet. *Profectò om-*

nis qui non venit, non audit à Patre, nec didicit, nisi si audivisset, et didicisset, veniret, etc.

Libro de Correctione et Gratiâ, cap. 14, n. 43, ait: *Volenti saluum facere nullum hominum resistit arbitrium, etc.*

Concinunt passim SS. Prosper et Fulgentius, etc.; ergo, cum Deus velit saluum facere per quancumque gratiam, nulla est gratia cui resistatur, et idè nulla gratia purè sufficiens. — Resp. 1°: hæc Jansenio et ejus discipulis esse solvenda; Yprensis enim libro 2 de Gratiâ Christi, initio capitis 27, faletur, *multos ab internâ gratiæ suasionè et inclinatione dissentire*; aliunde passim admittit *gratiam parvam imperfectam duntaxat effectum consequentem*. Quomodò ostendere posset Jansenius Augustinum, qui ipso latente ibi disserit *de omni et qualibet gratiâ internâ*, loqui etiam de gratiâ imperfecti effectûs efficaci, cum ex ipso contextu pateat ipsum disserere de gratiâ perfectissimum effectum producente? Resp. 2° Augustinum ejusque discipulos in his et similibus locis gratiam *efficacem*, sive cum *effectû conjunctionis*, delineare, aliam voluntati potentiam relativam bonum operandi dantem, cui interdum resistatur, non excludendo, ut ex adductis in probatione testimoniis elucescit.

Sed, inquit, cur Augustinus gratiam Christi ferè semper jungit operi cui in nostro systemate sæpissimè non jungitur? — Resp., bis ex causis: 1° De gratiæ operatione, non de *possibilitate* per ipsam datâ Augustino cum Pelagio, si non unicè, potissimam saltem erat controversia. Scilicet vafer ille hæresiarca boni possibilitatem à Deo oriri faebatur (naturalem tantum volendi facultatem subdolè intelligebat); operari autem nostrum duntaxat esse effusibat, ut elucet ex libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 42, n. 49, libro de Gratiâ Christi, cap. 3, n. 4, etc. Quod effugium explodebat S. doctor, gratiam Christi jungendo cum effectu, et idè ostendendo Dei esse non solum quòd *possimus agere*, sed etiam quòd *velimus et agamus*.... 2° Augustinus sæpius disserit de gratiâ prædestinationum propriâ, quæ effectum suum certissimè assequitur, saltem in fine vite, ut patet ex libro de Gratiâ Christi, cap. 13, n. 14, de Dono perseverantiæ cap. 23, n. 65, etc.... 3° Pelagiani admittebant gratiam *cognitionis*, sive legis et doctrine, quæ mens illustratur, non *voluntatis et actionis*, quæ id fieri posset aut fieret quod faciendum esse cognoscitur; quod effugium ut iterum præcluderet Augustinus, gratiam internam *voluntatis et actionis* commendabat, quæ aliquando victrix est, aliquando non, etc.

Obijciunt 2°: Augustino dicente libro de Correctione et Gratiâ, cap. 12, et alibi passim, adiutorium *sine quo non* (id est, sufficiens) proprium fuit statûs innocentie; adiutorium è converso *quo* (id est, *efficax*) proprium statûs naturæ lapsæ; ergo. Ecce aliud palmare Yprensis momentum. — Resp. adiutorium *sine quo*, si non solum intellectûs, sed et voluntatis fuerit, in mente Augustini ita proprium fuisse statûs innocentie, ut etiam vigere debuisset in statu naturæ corrupte, ad eum modum quo juxta ipsam timor servilis ita pro-

prius fuit veteris fœderis, ut in novâ etiam lege existere debuisset; vel S. doctorem intendere adiutorium sine quo majus esse in statu naturæ corruptæ quàm in statu innocentie, qui tam forti auxilio non indigebat. Quòd si adiutorium sine quo in statu innocentie solius intellectus fuerit, ut nonnulli censent, intendit Augustinus adiutorium sine quo insonti Adæ concessum fuisse solius mentis, quia Adæ insonti in tantâ non peccandi facilitate ad bonum operandum cum gratiâ sanctificante sufficiebat...; adiutorium verò quo sonti Adæ postea datum, fuisse gratiam non solum intellectum illustrantem, sed etiam voluntatem prævenientem, excitantem et moventem, quia sors Adam tali adiutorio opes habuit.

Neque reponas Augustinum adiutorium possibilitatis et sine quo non totis viribus excludere à statu naturæ corruptæ; id enim fecit relativè ad systema Pelagianorum qui per illud auxilium intelligebant naturalem voluntatis facultatem, aut adiutorium voluntati omninò extrinsecum, cujusmodi sunt prædicatio, lex, exempla, etc., quæ in operationem intrinsicè non influunt, et negabant adiutorium actionis et quo, intrinsecum nempe, et à Deo inditum, ac proximè in actionem influens.

Obijciunt 5°: Gratia sufficiens bonis et malis communis est; sed talem gratiam respicit Augustinus ubique; v. g., libro de Prædestinatione sanctorum, cap. 5, n. 10, quia bonos à malis non discernit; ergo. — Resp. ex objecti loci contextu constare Augustinum loqui de gratiâ naturali, sive pelagianâ, non supernaturali, quæ bonos efficiendo ipsos à malis discernit.

MOMENTUM QUARTUM — *Ex theologorum suffragio.* Divus Thomas, 3 p., q. 62, a. 6 ad 5, et q. 70, a. 4, in c., ait: *Minima gratis potest resistere cuilibet concupiscentiæ, et vitare omne peccatum.* Ibi S. doctor disserit de gratiâ habituali quatenus ipsi annexa est gratia actualis, ut paulò ante ostendimus; sed gratia illa quamlibet parva confert vires relativè pares ad vincendam robustissimam etiam concupiscentiam, et tamen suo sæpiùs privatur effectu; ergo.

Concinnant, dicente supra laudato Francisco Cumel, universi theologi, Augustini etiam doctrinæ addictissimi. Talis, v. g., Joannes Theodosius Bersenc, doctor Sorbonicus, vir qui adversariis suspectus esse non debet. In Augustiniano de divinâ gratiâ systemate nuper edito q. 8, postquam dixit cum Thomâ de Lemos nomen gratiæ sufficientis à centum duntaxat annis obtinuisse, addit: « Nos per gratiam sufficientem intelligimus gratiam interiorem, sive donum Spiritûs sancti voluntatem moventis et excitantis ad bonum, quæ dat veram potentiam ad agendum, cui voluntas humana resistit, et ideò ab Augustino excitans et inefficax nuncupatur... Jansenius voluit per illam produci illum omnem effectum, ad quem ex voluntate Dei sive absolutâ, sive antecedente ordinatur... Nos illum effectum ab eâ produci volumus, ad quem ex voluntate Dei absolutâ, et consequente, non autem ex se et voluntate Dei antecedente ordinatur, et hoc sensu servi-

mus gratiæ interiori verè et propriè in presenti statu resisti. » Hic autem (quod observa) Augustinianorum omnium, speciatim Fulgentii Belli et Laurentii Berti, nomine loquitur. Quinimò non pauci censent celebrem Norisium tum in Vindiciis cum in Janseniani erroris calumniâ sublâtâ, cap. 2, paragrapho primo, admisisse in nostro statu adiutorium sine quo non Adæ innocenti concessum, hominis arbitrio derelictum, cum quo solo homo facilis opera non solum operari potest, sed etiam reipsâ operatur. Quod factum infra expendemus.

Quamobrem, si Thomas Braduardius, Gregorius Ariminensis, et quidam alii antiqui Thomistæ et Augustiniani, quos dominus Arnaud pro se adducit in opere cui titulus *Défense de la Constitution d'Innocent X*, et in dissertatione de gratiâ efficaci p. 1, articulis 8 et 9, etc., adversam tenerunt sententiam, excusandi sunt, cum in primis scripserint ante Constitutionem Innocentii X adversus Jansenium. Sanè Franciscus Macedo, eruditus Minorita, qui primùm Jansenii doctrinæ addictus fuerat, statim atque ab Innocentio X fuit proscripta, eam ejuravit et impugnavit.

MOMENTUM QUINTUM — *Ex ratione.* Jansenius, ut diximus, libro 3 de Gratiâ Christi, cap. 3, gratiam inefficacem, sive sufficientem, ut solummodo peccatis fœvendis, majorique damnationi accerandæ servientem execratur; nos ejus systema de gratiâ interiori, cui nunquam resistitur, ut blasphemus in Deum proferendis, toti Scripturæ subsannandæ, et rationi execrandæ serviens, detestamur.

Etenim si nulla in presenti statu detur gratia, quæ voluntatis pravitate suo careat effectu, quicumque sive in antiquo sive in novo Fœdere peccaverunt, aut damnati sunt, non poterunt non peccare, aut non damnari; solius quippe gratiæ ope à peccato abstinere poterunt et salutem consequi, quò, cum reipsâ peccaverint et sint damnati, fuerunt destituti; Deus ergo exterius significavit se peccatorum et reproborum conversionem et salutem velle, quam reipsâ et interiori volebat; Deus ergo increpavit, imò æternis addixit supplicis homines ob delicta quæ non solum non committere non potuerunt, sed etiam quæ ab ipsis voluntate non erant aliena; homo ergo ea duntaxat bona opera elicere potest quæ actu elicit, etc. At hæc, quantum sacris Litteris, Dei bonitati, et justitiæ, et rationi repugnent, quilibet sapiens vir indubiè intelligit; ergo.

Obijciunt 1° cum Yprensi loco citato: Gratia sufficiens est singulare gratiæ monstrum demoni ut homines devoret efficacissimum subministrans auxilium. Scilicet ab initio mundi ad finem usque nullum habuit, nec habebit effectum. Ex hæc argumentatione hæc assertionem eduxerunt Jansenii discipuli ab Alexandro VIII, anno 1690, proscriptam: *Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis quàm perniciosa est; sic ut merito possimus petere à gratiâ sufficiente: Libera nos, Domine.* — Resp. 1°, mirum videri Jansenium argumentum fabricasse omninò idoneum ad invidiam conflandam gratiæ suæ parvæ, quæ in conflictu fortioris

cupiditatis nunquam obtinuit, vel obtinebit effectum ad quem ex se tendit. Resp. 2° Thomassimum, et juxta non paucos Norisium, etc., censere gratiam sufficientem suam aliquando sortiri effectum in rebus saltem facilibus. Resp. 3°, omnes orthodoxos theologos docere gratiam sufficientem conferre veram potentiam boni hic et nunc operandi, saltem remotam et mediatam, ut diximus, et ideo ex humana voluntatis malitia, non ex Dei aut gratiæ virium defectu oriri, quod gratia sufficiens effectum, ad quem à Deo destinatur, non obtineat, licet gratiæ sufficienti, seu excitanti ut sic homo non possit actu consentire sine novo gratiæ adjuvantis, vel operantis auxilio.

Objiciunt 2° : Si gratia sufficiens vires relativè pares superandi concupiscentiæ semper voluntati tribueret, voluntatem consisteret in æquilibrio perfecto, quo ad bonum et malum aequaliter inclinaretur, nimirum per gradus gratiæ æquiponderantes gradibus concupiscentiæ; at æquilibrio illud gratiam Christi evacuare docent S. Augustinus, et Alipius epistolâ 196 ad Paulinum : unde illud rejecerunt nonaginta septem Galliarum episcopi anno 1720. Et verò, Deus in isto systemate teneretur majorem conferre gratiam impiis eâ proportione quâ nequitiam auferent, et minorem sanctis eâ proportione quâ in sanctitate crescerent; at hæc est præcisè impia et insulsa doctrina Juliani, ut ipsi exprobrat Augustinus, libro 2 Operis imperfecti, cap. 147. Ita P. Berpenc loco citato ubi catholicum Augustinianorum systema de gratiâ sufficiente sic ab errore Janseniano vindicat ut tamen Jansenii sectatoribus adversus catholicos arma subministrare videatur. — Resp. 1°, hoc æquilibrii commentum propriè inhære Janseniano systemati, in quo gratia et concupiscentia in sese invicem relativè et quasi mechanicè agunt, et ideo in æquilibrio consistunt, ubi utriusque gradus utriusque æquales sunt; ex quibus elucet eo in systemate impios ut convertantur majore, sanctos ut perseverent minore gratiâ indigere. Resp. 2° libram quæ, Augustino dicente citato loco Juliani delirium indicabat, Jansenii etiam deliramentum patefacere. Nihil enim gratiæ magis injuriosum fingi potest, quàm asserere illam vincere non posse oppositam concupiscentiam nisi quando eam gradibus superat. Minima scilicet gratia tantâ virtute et energiâ pollet, ut eulibet concupiscentiæ, etiam ardentissimæ, resistere possit, et vitare omne peccatum mortale; ut antea aiebat Angelicus doctor. Resp. 3° : Nego majorem; nihil enim fidei, rationi et experientiæ magis adversum quàm à Pelagianis propugnatum *propensionis, sive inclinationis et facilitatis* æquilibrio, quo voluntas sic erat libera ut in malum magis quàm in bonum non propenderet. Pariter nihil, ut modò diximus, gratiæ tan injuriam quàm à Jansenio excogitatum *virium et graduum* æquilibrio, quo voluntas pari hinc et inde gratiâ et concupiscentiâ affecta in *suspensio* necessariè maneret. Unde utrumque illud æquilibrio explodimus, et detestamur, nullâ tamen delectationi relativè victrici Augustinianorum inusta notâ, quam postea catholicam esse dicemus. Quomodò igitur, in-

quies, gratia sufficiens vires dat relativè pares vincendæ concupiscentiæ? Hoc sensu quòd voluntas hæc gratiâ excitata activam retineat indifferentiam quam immunis est à qualibet necessitate, etiam simpliciter, mutabili et relativè (ut agnoscent Augustiniani) et sic hujus gratiæ, etiam minimæ (ut plures sentiunt) virtute possit quamlibet concupiscentiam, si velit, vincere. Hoc est æquilibrio *potentiæ et electionis*, quo voluntas sub impulsu gratiæ, vel concupiscentiæ, ab omni necessitate immunis est; hoc est æquilibrio quod admittendum esse etiam in statu naturæ lapsæ definitivè Ecclesia damnando tertiam Jansenii propositionem.

Objiciunt 3° : Thomas de Lemos, celebris cardinalis Lauria et alii docent ex SS. Augustini et Thomæ principiis, et juxta *grammaticalem significationem*, gratiam sufficientem eam esse præter quam nulla alia requiritur ad benè agendum; at talis non est gratia sufficiens quam ad fidem pertinere diximus; dat enim tantum posse benè agere; ergo. — Resp. 1° : Quidquid sit de antiquitate nominis gratiæ sufficientis à nobis definitæ, ejusque grammaticali significatione, certum esse rem eo nomine à nobis descriptam semper creditam fuisse in Ecclesiâ, et ad fidem pertinere saltem post Constitutionem Innocentiæ X adversus quinque propositiones. . . 2° insigniores Thomistas et Augustinianos gratiam sufficientem agnovisse tanquam omninò necessariam ut Dei mandata hominibus non sint impossibilia, ut ostendimus.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Gratia sufficiens hic præcisè spectatur relativè ad censuram Jansenii systematis, id est, prout confert voluntati vires relativè pares, ut possit oppositam concupiscentiam vincere, et ideo Dei præcepta, cum urgent, reddit ipsi relativè possibilia. Hinc ad rem non sunt argumenta gratiam sufficientem sub alio respectu impugnantia.

Secundum. Gratia sufficiens hoc sensu dat vires relativè pares ad superandum contra pugnantem concupiscentiam, quòd voluntas eâ excitata ex activâ indifferentiâ possit illam concupiscentiam vincere.

Tertium. Licet gratia excitans, seu sufficiens det voluntati veram et relativè proportionatam ad opus bonum potentiam, tamen ut voluntas bonum actu operetur insuper necessaria est gratia adjuvans et operans, seu cooperans, cui voluntas potest resistere; an autem necesse sit illam gratiam physicè vel moraliter præmovere et prædeterminare voluntatem ad agendum Ecclesiæ non definitivè.

Quartum. Potentia ad opus bonum, quam tribuit gratia sufficiens, non est semper immediata et proxima, sed aliquando remota et mediata per orationem scilicet quâ justi saltem possunt semper fortius Dei auxilium obtinere, ut diximus. Hinc ad rem non sunt sive Scripturæ sive Augustini testimonia quibus dicitur gratiam parvam, sive sufficientem prementem cupiditati vincende esse imparè.

Quintum. Jansenius, vir licet sagacissimus et ratiocinio potens, multa tamen admisit quæ suum de gratiâ interiore in presentem statum, cui nunquam resistit

potest, systema enervant, imò pessumant. 1° Enim dicit multos ab internâ gratiæ suasionem et inclinationem dissentire.... 2° Fatetur Adamum et angelos malos Dei voluntati restitisse; item hominem in presentistatu non solum posse, sed etiam reipsâ resistere gratiæ Dei exteriori, internæ mentis illustrationi, et parvæ voluntatis gratiæ quæ ad opus plenum et perfectum ex se tendit... 3° Ex nativâ ipsius systematis conditione gratia parva vincitur à cupiditate fortiore.... 4° Docet gratiam parvam effectu suo (imperfecto scilicet) nunquam privari quando etiam oppugnat ardentissimâ actuali concupiscentiâ; at exemplum bilancis quod adducit contrarium evincit. Corpus nempe plurimum prægravans in unâ bilancis parte omninò impedit ne corpus in alterâ bilancis parte positum vel minimum attollatur. Certè hæc, ni fallor, non conciliabit cum his quæ ex Scripturâ et B. Augustino ad nauseam objicit, scilicet nullam esse gratiam nisi efficacem, quæ det et posse et agere bonum cui, utpote omnipotentis Dei voluntatis instrumento, obsisti non potest.

Sextum. Jansenius et ejus discipuli, ut sese examant ab innumeris testimoniis asserentibus gratiam posse debellare cupiditatem, callidè fatentur 1°, voluntatem cum gratiâ parvâ, sive sufficiente cupiditatè posse reluctari (intelligunt, potentiâ absolutâ ex gratiâ præcisè in se spectatâ oriente, non potentiâ relativâ oriente ex gratiâ collicitante cum actuali concupiscentiâ fortiore)... 2° Gratiam parvam posse relativè vincere concupiscentiam (intelligunt concupiscentiam in genere, sive naturæ lapsæ infirmitatem, non actualem subjecti concupiscentiam). Hinc ob oculos semper habe distinctionem potentiæ absolutæ, et potentiæ relativæ, et concupiscentiæ generalis, et concupiscentiæ actualis, ut eorum laqueis non irretiaris.

Septimum. Si Norisius admisit in præsentistatu adjutorium sine quo non, quo interdum justis sine gratiâ ex se efficaci actû orant ut oportet (ut non pauci contendunt), frustra ad Jansenium provocares, qui profectò Augustinianæ doctrinæ notitiâ magis imbutas non fuit quàm Norisius.

Octavum. Etsi liquidò explicare non possemus modum quo gratia sufficiens operatur, non idèò firmum non esset catholicum de gratiâ sufficiente dogma; in mysteriis enim aliud mysterium ipsum, aliud modus quo exponi potest, ut videre est in ipsis naturæ phenomenonis.

Nonum. Augustinus in homine lapsò peccandi necessitatem agnoscit vel ante gratiam, vel si positâ gratiâ, generaliter et indeterminatam (cùm sine speciali privilegio à peccatis omninò abstinere nequeat), non actualem et determinatam, quâ hic et nunc præsentem gratiâ non possit non peccare.

Decimum. Scripturâ, Augustinus et alii Patres gratiam efficacem sic commendant ut sufficientem non excludant.

Undecimum. Cùm Pelagiani gratiam legis et doctrinæ, quâ mens illustratur, admitterent, et gratiam voluntatis et actionis rejicerent, Augustinus argumento ad hominem, ut ajunt, eos premendo aliquando

dixit, eos qui non credunt, aut bonum non faciunt, fortè tantum audire, non intus, nempe in Pelagianorum sententiâ. Hæc tamen exponi possunt de auditione efficaci, non sufficiente.

Duodecimum. Julianus et Semipelagiani sentiebant Deum frustra hominis misereri nisi homo præmitteret affectum bonum; quem errorem ut refelleret Augustinus reponebat, velle nostrum non prævenire, sed sequi Dei misericordiam.

Decimum tertium. Gratia, ejus necessitatem defendit Augustinus contra Pelagianos, fuit gratia voluntatis et actionis, id est, ut videtur, gratia præcipuè quidem, sed non unicè, ex se efficax.

Decimum quartum. Pelagiani admiserunt gratiam possibilitatis, sed quæ non esset diversa à naturâ, libero arbitrio, lege et doctrinâ. Item Semipelagiani gratiam sufficientem admiserunt sequentem naturale salutis desiderium, sive voluntatem, non prævenientem voluntatem, qualis est gratia sufficiens catholica.

Ultimum. Cùm Augustinus dixit adjutorium sine quo non proprium fuisse statû innocentia, et Adjutorium quo statû naturæ lapsæ, primum adjutorium in statu naturæ corruptæ omninò excludere noluit, sicut cùm dixit, differentiam veteris et novi Testamenti fuisse timorem et amorem, à veteri Fœdere dilectionem, et à novo timorem prorsus expellere non intendit, sed tantum, ut ipse dixit, in antiquâ lege prævaluisse metum, in novâ prævalere amorem.

CAPUT II.

De gratiâ gratiæ sufficientis effusione.

Ut Lutheri, Calvini et eorum assecratorum de gratiæ in statu naturæ lapsæ largitione doctrina ab Yprensi libro 3 de Gratia Christi Salvatoris cum miro artificio, fûco et solertiâ renovata eliminetur, investigabimus 1°, an gratiæ sufficientes omnibus justis, cùm præceptum hic et nunc implendum est, impertiantur... 2°, an infundantur omnibus fidelibus sœntibus, sive ut in nova peccata non probantur, sive ut à peccatis resurgant... 3°, an dentur excecatis et induratis... 4°, an Hebræis in antiquo fœdere illuxerint... 5°, an tribuantur infidelibus ut evangelicæ fidei lumine collustrentur... 6°, an in omnes infantes è cœlo stillent aliqua beneficia ad salutem sufficientia.

Plena eximiarum istarum questionum solutio velut rivus à fonte ebullit ex istâ, utrum Deus in statu naturæ lapsæ, et idèò supposito peccato originali, voluntate non signi tantum, et merè exteriore (quam solum erga reprobos admittit Guillelmus Estius tùm in 1 Sent. distinct. 46, paragrapho 4, cùm in 1 ad Tim., cap. 2, ob hoc à Jansenio libro 3 de Gratia Christi, cap. 20, impensè laudatus), sed etiam voluntate internâ, sincerâ et actuosâ omnium et singulorum hominum salutem velit et desideret; et idèò an Christus pro omnium et singulorum hominum salute sese Deo Patri in propitiationis victimam obtulerit; quæ celeberrima et prolixæ discussionis quæstio in tractatu de Deo et ejus attributis, ubi de Dei voluntate disseritur, et in opere

de incarnatione, ubi de Christi morte et ejus efficiē-
tibus res est, ventilari solet, quam ideo sic profunde,
ut deceret, non scrutabimur, et linemus. Absit ta-
men ut hic summam non referamus quid Jansenius
hac super re senserit, et quid super eā tenendum sit
non declaremus, cum inprimis sex commemoratarum
questionum solutio ab illā, ut diximus, præcipue
pendeat.

*Quid Jansenius et ejus defensores super Dei omnes
homines salvandi voluntate senserint et concesserint?*

— Variis mortalibus commemoratis gratiis sufficientes
ad salutem, cum prædestinati non sunt, non imper-
tiri cum pertinaciā asserunt Lutherus, Calvinus, Jan-
senius et eorum patroni; Deus scilicet, ut clamare
solent (ex quo saltem omnes homines in Adam mor-
tui sunt), electorum duntaxat salutem verē et sincerē
vult, et ideo pro eorum duntaxat salute Christus san-
guinem suum reipsā egdidit. Id enuntiat ultima inter
quinque famosas Jansenii præpositiones proscriptas ab
Innocentio X mense junio anni 1653, his circumclusa
verbis: *Semipelagianum est dicere Christum pro omni-
bus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem
fudisse.*

Hæc assertio, prout jacet, damnata fuit ut *falsa, te-
meraria et scandalosa*; intellecta verò eo sensu, ut
Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus
sit, tanquam *inipia, blasphemā, contumeliosa, divinæ
pietati derogans, et hæretica*. Hinc fide constat Chri-
stum pro salute unius saltem reprobi mortuum esse
(ubi quippe una propositio ut *hæretica* damnata est,
propositio contradictoria pertinet ad fidem).

Ultimum sensum intendit Jansenius. Scilicet in
mente versuti viri aliud est *Christum sanguinem fudisse
pro aliquo*, aliud *Christum mortuum esse pro salute ali-
cujus*; Christum enim crucifixum esse *pro aliquo*, est
Christum crucifixum esse ut iste gratias aliquas tempo-
rales virtute passionis Christi acciperet; Christum verò
passum esse *pro salute aliqujus*, est Christum passum
esse ut iste insuper usque in finem virtute mortis
Christi gratias obtineret, quibus æternam salutem cer-
tissime et infallibiliter, imò necessariē assequeretur.
Vir sagax fatetur Christum mortuum esse *pro pluribus
reprobis* (id negaverat Calvinus, et in hoc tantum in
Jansenii mente à doctrinā Augustini in hæc parte re-
cesserat), puta iis omnibus qui baptizati sunt et in
acceptā justitiā ad tempus perseveraverunt, quia dona
temporaria à Christo obtinuerunt; negat autem et
pernegat Christum mortuum esse *pro salute* illorum
reprobiorum (aliās in ejus systemate invictissime salvi
ficerent, cum omnipotens Dei voluntas semper suum
sortiatur effectum, et fructus mortis Christi inanis esse
nequeat).

Quod attinet ad alios reprobos, qui nullis unquam
mortis Christi beneficiis donati sunt, ille contendit
Christum aut pro illis mortuum esse *sufficienter*, sive
pretii sufficientiā (id est, Christum pretium iis redi-
mendis par et plus quam par Deo Patri obtulisse, quod
intus et in animo ipsis applicari et prodesse noluit),
aut potius pro illis nullatenus esse mortuum. *Christus,*

inquit capite ultimō libri 3 de Gratia Christi, *dicitur
pro omnibus mortuus (1 ad Tim. 2, v. 6, 2 Cor. 5, v.
14 et 15, 1 Joannis 2, v. 2, etc.) hoc sensu quod mor-
tuus sit pro universā Ecclesiā toto orbe dispersā, et con-
sequenter pro omnibus hominum generibus (non singulis
generum), regibus, privatis, nobilibus, ignobilibus, etc.;
itemque pro hominibus omnium nationum, linguarum et
gentium, Jædæis scilicet et gentilibus, ex quibus congre-
gatur universus populus Dei secundam illud Apoc. 5:
Redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et
in lingua, et populo, et natione. Simili universalitate
dicit Joannes (1 Epistola, cap. 2): Ipse est propitia-
tio... non pro peccatis nostris tantum, sed etiam pro
ceteris mundi, hoc est, non pro nostris tantum, qui-
bus istam Epistolam scribo, sed pro universo populo
fidelium, seu Ecclesiā toto mundo dispersā.*

Cum autem istam interpretationem (ut et totum
Jansenii systema) funditus evertere videretur celebra
Apostoli oraculum 1 ad Tim. c. 2, v. 4: *Deus omnes
homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis ve-
nire* (quod ex tribus versibus antecedentibus, et versu
quinto sequenti certō videtur intelligendum de singu-
lis etiam generum), et istud Petri 2 Epistolæ, cap. 3,
v. 9: *Nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam
reverti*; cum, inquam, duo ista oracula relatam expo-
sitionem, imò totum de duabus delectationibus neces-
sitate relativā victricibus systema pessumdare vide-
bentur, primum præsertim, idcirco in illis exponendis,
sive potius eludendis, totum caput vigesimum libri
tertii de Gratia Christi impendit.

Hæc scilicet triplicem potissimum commemorati ora-
culi ex Augustino retulit explanationem. Prima fert
Deum velle omnes homines salvos fieri, quia *nullus fit
salvus nisi Deo volente*. Ita S. doctor epistolā 207 ad
Vitalen, cap. 16, n. 19. Hanc interpretationem fami-
liari similitudine illustrat Augustinus libro de Præ-
destinatione Sanctorum, cap. 8, n. 14: *Sicut, inquit,
integre loquimur cum de aliquo litterarum magistro, qui
in civitate solus est, dicimus: Omnes iste hic litteras do-
cet, non quia omnes discunt, sed quia nemo nisi ab illo
discit; ita recte dicimus: Omnes Deus docet venire ad
Christum, non quia omnes veniunt, sed quia nemo aliter
venit...* Secunda vocem omnes, exponit non de singu-
lis generum, sed de generibus singularum, ita ut sensus
sit Deum velle ex omni genere et conditione Judæos
aliquos, Græcos, pueros, adultos, divites et pauperes
salvos fieri. Ita Augustinus Enechiridion cap. 105, n.
27, ubi primā expositione repetitā hanc proponit...
Tertiā dicit Deum velle omnes salvos fieri eo sensu
quod nos facti velle omnium salutem, quomodo legitur
epistolā ad Galatas, cap. 4, v. 6: *Misit Spiritum Filii
sui clamantem: Abba, Pater, id est, nos clamare facien-
tem*. Ita idem Augustinus libro de Correctione et Gra-
tia, cap. 13, n. 47.

Divus Augustinus aliam apostolici oraculi expositi-
onem assignaverat libro de Spiritu et Litterā (adversus
Pelagianos scripto anno 412), cap. 33, n. 38, his
verbis: *Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, et
in agnitionem veritatis venire, non sic tamen ut eis adi-*

omnino homines in statu præsentis salvandi voluntate... 2° Eundem textum sic acceptum fuisse ab omnibus Patribus Græcis, et plerisque Latinis, paucis exceptis, qui etiam hanc acceptionem non excludunt, imò admittunt, ubi non obstat eorum adversus hæreticos scopus... 3° Idem oraculum sic intellectum esse non tantum à Molinistis, sed etiam ab omnibus ferè insignium scholarum Thomisticae et Augustinianae theologiis. Etenim, quidquid de Deo enuntiant sacri codices, si maxime deceat Dei bonitatem, misericordiam, ac providentiam, id absque ullâ hæsitacione in Deo verè existere affirmandum est; at sacrae Litteræ referunt Deum velle omnes homines salvos fieri, idque maxime congruit Dei attributis; ergo. — Tandem antecedens Dei voluntas, ex se respicit institutionem mediorum, quibus homines salvari possunt; at talis institutio est verum bonum, quod potest esse objectum voluntatis veræ et internæ; ergo voluntas antecedens non exterior tantum, sed et interior est.

Secunda ejusdem assertionis pars, quæ tangit *voluntatem consequentem*, per se elucescit, et traditur ab Augustino in tribus commemoratis expositionibus textus: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, etc., 1 ad Tim. 2; et Matthæi cap. 20, v. 28, cap. 26, v. 28, Epistolæ ad Hebræos, cap. 9, v. 28; Apocalypsis cap. 5, v. 9, etc.

Dices 1°: Augustinus in tribus relatis expositionibus oraculum, *Deus vult*, etc., intelligit de iis solis qui salvati fiunt; ergo.

Candidè fatetur Petavius libro 9 de Prædestinatione, cap. 15, n. 2, Augustinum consuisse Deum velle verè et sincerè solos electos salvare; libro autem decimo, cap. 3, n. 2, addit *tres commemoratas Augustini interpretationes ad eludendum magis excogitatas quam certas et solidas videri solere*; sed absit ut tantum doctorem, qui *unus pro multis nobis semper erit*, deseramus, et existimemus quempiam Apostoli sensum meliùs intelligere potuisse quam ipsum. Unde resp. — Distinguo ant.: Augustinus Apostoli oraculum in tribus relatis expositionibus intelligit de solis electis, quia id exigebat ejus scopus adversus Pelagianos et Sempelagianos, conc.; quia sentiebant illud oraculum ad litteram non significare Deum alios quam electos verè salvare velle, neg. ant. et conseq. Sentiebant Sempelagiani Deum velle *æqualiter* omnium hominum salutem, et ideò Christum pro omnibus *æqualiter* sanguinem fudisse, ita ut nulla majora prædestinatis quam electis gratiæ beneficia impertiret; unde absolutum prædestinationis decretum, quod astruxerat Augustinus, sive absolutam et consequentem electos salvandi Dei voluntatem rejiciebant. Item Pelagiani sentiebant Deum sic omnes homines salvos fieri velle, si naturæ viribus absque ullâ voluntatis gratiâ salutem apperterent, ut Deus ipse sine personarum acceptione prævias illas dispositiones non afferentes salvare non posset. Utrique autem voluntatem Dei generalem et antecedentem omnes salvandi pravo suo sensu, id est, actuum naturalium, aut saltem pii credulitatis affectus ex naturâ erumpentis ope, acceptam agnosce-

bant, et ideò textu apostolico: *Deus vult omnes homines*, etc., generalem illam, et antecedentem voluntatem, non absolutam et consequentem erga electos adumbratam fuisse pertinaciter asserbant. Quid ad hæc sapiens et sagax doctor? 1° Potuisse Apostolum hoc textu absolutam Dei electos salvandi voluntatem delineare, et id ab ipso reipsâ non fuisse intentum evinci non posse, quod quidem tribus relatis expositionibus probavit... 2° Posse adversarios aliam illius textus interpretationem afferre si voluerint, modò omnipotentis Dei voluntati et gratiæ necessitati non deroget, ut reipsâ ipsi derogabant asserendo Deum non posse, etiamsi velit, homines salvare, *nisi velint*. Appositè igitur et ad mentem Pelagianorum commemoratas interpretationes excogitavit D. Augustinus, non verò relativè ad proprium et litteralem Apostoli sensum de generali et antecedente omnes homines salvandi voluntate, quam, ubi de absoluto electos salvandi decreto res non erat, reipsâ attulit citato libro de Spiritu et Litterâ, cap. 33, et alibi passim, v. g., cum centies asseruit Christum eâ intentione mortuum esse ut omnibus pretium mortis suæ aut præpararet aut communicaret.

Dices 2°: Augustinus referendo citatas expositiones permittit aliam quærere, modò consistere possit cum isto oraculo, *omnia quæcumque voluit fecit in celo et in terrâ*, Psalmo 134; at hæc conditio evincit Augustinum non agnovisse in Deo voluntatem antecedentem omnes homines salvandi, sed solam absolutam et consequentem; voluntas enim antecedens non semper impletur; ergo, etc. — Resp. 1°, hæc exceptionem directè impugnare insulsam Pelagianorum sententiam, qui effutiebant Deum sic velle mortales salvare *si velint* ut eos aliter si vellet salvare non posset. — Resp. 2°, Jansenium et ejus defensores risum movere dum garrunt Deo esse injurios qui aliquam veram et beneplaciti Dei voluntatem in statu presenti non impleri asserant. Jansenius scilicet, libro decimo de Gratiâ Christi, cap. 1, hæc docet: *Habuit Deus generalem voluntatem benevolentia erga omnes angelos, ex quâ, quantum in se est, omnium beatitudinem æternam voluit, omnibusque propterea beatitudinis consequendæ media sufficientissima largitus est*. Eandem voluntatem, ipso etiam fatente, habuit erga primos parentes in statu innocentia, et reipsâ habiturus fuisset erga omnes eorum posteros si non peccassent. Jam verò generalis ista Dei benevolentia voluntas impleta non fuit in omnibus Angelis, ut nec in primis parentibus, cum peccaverint, et tamen Deus æquè fuit omnipotens in statu innocentia ac in presenti ordine; ergo aliqua vera et beneplaciti Dei voluntas sine præjudicio divinæ omnipotentia sum effectum non consequi potest. — Resp. 3°, hoc argumentum nos hic non impetere cum pro instituto nostro sensum voluntati: *antecedentis*, et *consequentis* non ligamus. Scilicet controvertitur inter theologos quid hic sit voluntas *antecedens* et *consequens*.

Molinistæ voluntatem antecedentem eam dicunt, quâ Deus ante prævisa merita, sive liberum gratia

consensum, omnibus non preparat tantum, sed et reipsa confert media verè sufficientia, quibus, si voluerint, reipsa salvabuntur... Consequentem et absolutam eam vocant, quæ consensum illum, sive meritâ consequitur, quâ idè Deus æternam vitam, sive gloriam electis impertiri vult; et hi propositam difficultatem solvere debent.

Verim relata notio displicet Thomistis et Augustinianis, qui apostolicæ et Augustinianæ doctrinæ (ut glorianantur) studiosi scientiam mediam explodunt, et contendunt existere in Deo voluntatem absolutam aliquos salvandi ante prævisa merita, et independentem à voluntatis consensûs prævisione. Unde ipsis dicentibus, voluntas antecedens connotat preparationem mediorem tum exteriorum cum interiorum, quibus homines ex intentione Dei ad salutem pervenire possunt; absoluta autem et consequens connotat media certissima et infallibilia quibus Deus secundum propositum voluntatis suæ aliquos, sive electos suos, ad vitam æternam perducit. Non ista autem tantum, inquirunt, sed et illa voluntas summi semper assequitur effectum, ut patet. His per modum preludii delibatis, altissimas questiones supra delineatas, quantum humana patitur imbecillitas, scrutemur et exploremus.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum gratia sufficiens omnibus justis, cum præceptum hic et nunc urget, impertiat?

ERRORS. — Calvinus isto imbutus principio, post Adæ peccatum liberum arbitrium non tantum viribus attenuatum et inclinatum esse (sessio 6, cap. 1 concilii Tridentini), sed et amissum et extinctum esse, et idèo justos ipsos in bonis operibus sese quasi passivè habere, quin bona eorum opera, ob ipsos tenacius in-hærens concupiscentiæ virus, esse vera peccata. Licet ipsis non imputentur ob justitiam Christi, quâ veluti pallio obteguntur; isto, inquam, vertiginoso systemate demeritatus, libro 3 Institutionis, cap. 15, paragrapho 3 et 4, ipsis justis, ubi etiam affulget gratia fortissima, prorsus impossibilia esse Dei præcepta obgannivit.

Jansenius, eodem preoccupatus systemate quoad extinctionem liberi arbitrii primigeniâ labe, justos, cum cadunt, eadem Dei mandata adimplendi impossibilitate, non absolutâ quidem, sed relativâ laborare docuit, ut suum de duabus delectationibus relativè victricibus exigebat principium, decem præsertim de Gratia Christi libris consignatum; impossibile quippe est, ut passim decantat, ut vigente cœlesti delectatione illicitum, vigente terrestri delectatione licitum prævaleat desiderium. Hinc famosa inter quinque damnatas ab Innocentio X die 31 maii, ann. 1653 propositio ipsis terminis expressa libro 3 de Gratia Christi, cap. 15 (unde vertigo eorum qui Jansenismum phantasma, aut heresim imaginariam esse balbutiunt): *Aliqua (dixit quedam) Dei præcepta hominibus justis volentibus et conantibus secundum præsentem quas habent vires (id est, secundum gratiam actualem debiliorem) sunt impossibilia (non absolutè, sed relativè,*

nulla enim est in Jansenii systemate impotentia nisi relativa); deest quoque gratia quâ possibilia fiant (relative, non absolutè; debitor enim gratia secundum quam volunt et conantur sublatâ fortiore delectatione terrestri oppositâ sufficeret ut possibilia essent mandata).

Istam assertionem Jansenii sensu et B. Petro cum Christum negavit applicatam propugnâvit celebris Arnaldus. Cum autem ob id incurrisset in censuram sacri Ordinis Parisiensis die 1 februarii anni 1656, hanc impugnavit exuram in famosa dissertatione de gratiâ efficaci. Eundem celebris ista quæstio celebrior evasit; res enim etiam exiles, ubi à magnis viris tractantur, magna fieri solent.

QUESTIONIS CARO — In eo præcisè vertitur, an justis urgente præcepto, nunquam denegetur gratia verè sufficiens, quâ possint illud hic et nunc implere, aut saltem petere auxilium ad illud implendum necessarium, cum imprimis non ponunt obicem, sive volunt et conantur. Circa quod sit

CONCLUSIO. — Cum relata Jansenii propositio ut hæretica damnata sit, fide constat justis volentibus et conantibus, urgente præcepto adesse gratiam verè sufficientem, quâ possint actualem hic et nunc obnitentem concupiscentiam vincere, ac præceptum exequi, aut saltem per orationem obtinere adiutorium ad illud exequendum requisitum.

MOMENTUM PRIMUM — *Ex Scripturis.* Cum ista assertio justum spectet luctantem cum validiore concupiscentiâ, ubi instat præcepti observatio, idcirco textus adducam ad hanc justî conditionem propius accedentes.

Epistolâ 1 ad Corinthios, cap. 10, v. 15, legitur: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentationibus proventum ut possitis sustinere.* Ibi sermonem esse de omnibus fidelibus Corinthiis evincit 1° versus duodecimus, qui se existimat stare videat ne cadat...; 2° scopus Apostoli, qui intendit fidelium animos in tentationum turbine obfirmare et erigere...; 3° concilium Tridentinum quod sessione 24, can. 9, hunc textum clericis majoribus et regularibus graves adversus castitatis votum hic et nunc implendum tentationes patientibus applicat sive proponit. Omnes ergo justî prementes hic et nunc tentationes Deo adjuvante sustinere sive vincere possunt; ergo gratiam ad id aut proximè ad remotè saltem sufficientem habent.

Objeiunt 1° Estius in hunc locum, et Jansenius libro 3 de Gratia Christi, cap. 15: Hic textus de solis electis intelligendus est; et idèo unicè significat Deum non esse passurum ut electi in æternam perant, sed facturum ut finaliter de tentatione triumphant; id enim elucet ex his, *faciet cum tentatione proventum*, sive, ut constanter legit Augustinus, contra Pelagianos, *cum tentatione exitum*; proventus enim et exitus actualium de tentatione victoriam connotat; ergo. — Resp. Nego ant. Ad probationem, sensum illum explodunt verba sequentia, *ut possitis sustinere*, ut constanter legit Augustinus, et idèo dicendum est

aut seipsum esse; faciet cum tentatione etiam evadenti facultatem (ut fatente Estio exponit S. Cyprianus in testamentis ad Quirium), aut illud faciet provenire quod poteritis sustinere (ut alii exponunt). Etverò si, inquit S. Ephrem, tractatu de Patientia, homines suis violentiis non plus oneris imponunt, quam ferre queant, multò minus plus tentationum nobis imponet Deus quam ferre queamus. Hinc dominus Arnaud in versione Monlensi gallicè malè vertit: *Il vous fera sortir de la tentation avec avantage, cum nec Græcus nec Latinus textus habet ex tentatione, et ipse in titulo hujus capituli declinat dicat ibi agi de Judæis' Christianorum figuris, et idèò non de solis electis.*

Obijcit 2° Jansenius, et ipso duce dominus Arnaldus in dissertatione de Gratia efficaci parte 1^a, articulo 3: Sine gratia efficaci nihil boni ad salutem pertinentis edere potest justus; ergo, cum peccat, et idèò abest gratia efficax, Dei præceptum est ipsi impossibile. — Probatur aut. his præsertim textibus. Joannis cap. 6, v. 44, ait Christus: *Nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum à Patre meo; at trahere ad Christum, et dare venire ad Christum, indubie proprium est gratiæ efficaci; ergo.* — Rêsp. insignes theologos, ut Belarminum (quem dominus Arnaud aliquando cum eodem laudat) libro 2 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 12, Gregorium de Valentia q. 5, disp. 8, de divisione gratiæ, puncto 4, hos textus de gratia efficaci intelligere non improbandè expositionem de gratia sufficiente, modo gratia sufficiens sola in statu presenti non admittatur. Item alii, inter quos Suarez et P. Frassen, censent iis textibus solam adumbrari gratiam voluntatem prævenientem, et ad singula pietatis opera necessariam, quam negabant Pelagiani. Tandem alii, ut Alvarez et Norisius in Janseniani erroris calumniâ sublatâ cap. 1, paragrapho 2, et initio capitis 2, putant iis ita insinuari gratiam efficacem quæ dat potentiam proximam et expeditam cum actu unitam, ut etiam asseratur gratia sufficiens, quæ justis instante præcepto habet veram illud exequendi potentiam, licet mediatam et remotam.

Jam verò variæ illæ expositiones enervant domini Arnaldi argumentum non solum ex iis textibus, sed etiam ex Augustini doctrinâ desumptum (eodem enim modo in citatâ dissertatione arguit ex innumeris S. doctoris testimoniis); quis enim, queso, magis crediderit dominis Arnaldo et Jansenio, quam tot eximii doctoribus quos uterque eruditione non superat? Aliunde verbum trahere convenit etiam gratiæ quæ voluntatem prævenit, et Christus, v. 66, non dixit, ut prætendant: *Nisi ei datum fuerit venire*, sed simpliciter: *Nisi ei datum fuerit, quod congruit gratiæ prævenienti, sine quâ nihil boni possumus.*

Demum dominus Arnaud defendit propositionem ab Ecclesiâ proscriptam, commemorati verò doctores cum impugnant ex auctoritate Ecclesiæ, sine quâ se ipsi Evangelio crediturum non esse adversus Manichæos professus est D. Augustinus.

Itaque sic arguimus: Christus Joannis 6 delineat vel gratiam efficacem, vel gratiam simpliciter prævenien-

tem et sufficientem; si istud, ruit argumentum; si illud; sensus erit: Nemo potest venire ad me potentia cum actu conjunctâ, nisi per gratiam efficacem, quod non impedit quominus potentia remotâ quidem et mediâtâ, sed tamen verâ et relativâ, ab actu sejunctâ possit venire ad Christum.

Ita sanè respondet P. Bernenc supra citatus t. 2 systematis Augustiniani q. 14, conclusionè 5, non solum ad hos textus, sed etiam ad omnia Augustini testimonia quæ coarcevat dominus Arnaud post Jansenium ad probandum ipsos justos sine gratia efficaci non solum nihil boni operari, sed nec operari posse: Augustinus, inquit, loquitur de justis qui remotam quidem habent potentiam adimplendi mandata, sed quibus deest proxima et expedita potestas; prætendimus autem nos (Augustiniani) remotam illam quam habent justis potestatem esse veram et propriè dictam (et idèò relativam) potentiam, quæ cum effectu potest conjungi, licet per accidens cum effectu non conjungatur; remorante aliquo impedimento ex parte justorum.

MOMENTUM SECUNDUM — *Ex conciliis*; quoniam synodus Tridentina veluti excripsit concilia Milevitanum secundum can. 5, et Arusiense secundum can. 25 adversus Pelagianos habitâ; illam solam adducam.

Sessione 6, cap. 11, et can. 18, in fidei tesseram erigit hoc Augustini oraculum (de justificato intellectum) libro, ut supra diximus, de Naturâ et Gratia, cap. 43, n. 5: *Deus impossibilitat non jubet, sed jubente monet et facere quod possit, et petere quod sibi possit, et adjuvat ut possit.* Ultima verba subintelliguntur ab Augustino; si enim ab illo petis ut possis, ille est qui adjuvat ut possis.

Jansenius libro 3 de Gratia Christi, cap. 43, hæc concilii refert, sed industrie addit clausulam: *et si exaudiat, ante adjuvat ut possit; ut vitam sterilit doctrine capitis 19 ejusdem libri, ferent justum aliquando deserit à Deo priusquam delinquendo deserat Deum, inò cum etiam tentatione concussus gratiam tentationi vincende necessariam suppliciter à Deo petit, quia nempe non exaudiat.*

Sancta synodus his, *facere quod possis*, indicavit potentiam proximam faciendi præcepti, et idèò gratiam proximè et relativè sufficientem; his *petere, petere quod non possis*, potentiam remotam servandi mandati, et idèò gratiam remotè et mediâtè sufficientem; his verò, *adjuvat ut possis*, significavit Deum oranti oportet impertire gratiam ad præceptum hic et nunc faciendum, ut agnoscat et probat Norisius Vindic. c. 3, paragrapho 6, ex Augustini tractatu 53 in Joannem, n. 8, ubi ait: *Sed audiamus Dominum et precipientem et opitulantem, et jubentem quid facere debeamus, et adjuvantem ut implere possimus.*

Ibidem synodus ex Augustino libro de Naturâ et Gratia cap. 26, n. 29, et alibi, ait: *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* Ibi non disserit de solâ subtractione gratiæ sanctificantis, quasi sensus tantum esset: *Deus gratiam sanctificantem à justis non auferit, nisi prius ab eis per peccatum*

lithale deseratur (ut reponit Yprensis libro 3 de Gratia Christi, cap. 19), sed etiam de subtractione, et quidem præsertim, gratiæ actualis, ut sensus sit: *Gratiam sanctificantem non solum à justo non retrahit, donec ab illo derelictus sit per peccatum mortale, sed nec gratiam actualem sine quâ peccatum vitari non potest; id enim intendit quod Augustinus citato capite, cujus verba exscribit; at Augustinus disserit de subtractione utriusque gratiæ; ait quippe ibidem: Sanat Deus non solum ut deleat quod peccavimus, sed ut præstat etiam ne peccemus, ut ostendimus precedenti capite articulo 2; quod quidem explicat discrimine quod ibidem dicit intercedere interdum inter medicum curantem vulnera, et medicatorem Christum; ille nimirum sanatum ægrorum Deo dimittit, iste justificatum non deserit si non deseratur, ut piè semper justique vital. Ibidem capite 16 ait: Christum in justificatos virtutem jugiter influere quæ bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur; ergo, ubi instat præceptum, ipsis præstat gratiam quâ illud relativè implere immediatè vel mediatè valeant. Accedunt commemoratæ Constitutiones Innocentii X et Alexandri VII, ab universâ Ecclesiâ receptæ, quibus relata Jansenii propositio ut hæretica in sensu à Jansenio intento damnata fuit, ut diximus; neque enim Ecclesiâ dispersa minus infallibilis est quàm Ecclesiâ congregata.*

Hic prodit dominus Arnaud in commemoratâ dissertatione articulo 5, prætendens concilia adversùs Pelagianos habita definisse nihil boni ab homine lapsi fieri posse sine gratiâ efficaci, et quidem ex eo quod concilium Tridentinum sessione 6, can. 22, loquatur de auxilio speciali. Verùm ex scopo et verbis illorum conciliorum elucet ea duntaxat definisse adversùs Pelagianos necessitatem gratiæ voluntatis tum ad incipiendum cum ad perficiendum pietatis opus. Quod attinet ad speciale perseverantiæ adiutorium, de quo synodus Tridentina, de eo in fine primi libri disseruimus.

Hic sufficiat observasse notiâ hærescos pelagianæ, et Augustini doctrinæ non minus dubio procul imbutum fuisse Norisium quàm dominum Arnaud; at eruditus ille cardinalis in Janseniani erroris calumniâ sublatâ cap. 2, docet *justum urgente præcepto posse orare Deum et gratiam ad illius præcepti impletionem largiatur, et ibidem paragrapho 1, in homine lapsio aliquando ex Augustino agnoscit interiorum Dei gratiam cui reapsè resistit, id est, adiutorium sine quo non, idque ex ipso capite undecimo libri de Correctione et Gratia, ex quo Jansenius et dominus Arnaud contrarium colligere agrediuntur, cum isto capite suum de Gratia systema præcipuè inniti fateantur, ut diximus libro precedenti agendo de discrimine adiutorii sine quo non ab adiutorio quo.*

Hic quis fortassis objiciet Estium in 2 Sent. distinct. 26, paragrapho 44, et Sylvium in 1 partem q. 23, a. 5 et 2, post Bartholomæum Medinam, Didacum Alvarez, etc., contendere illud concilii Tridentini sess. 6, cap. 11: *Deus suâ gratiâ justificatos, etc.*, intelligendum esse de subtractione gratiæ sanctificantis per peccatum mortale in quod justi prolabuntur. Verùm

hæc movere non debent; falluntur enim illi theologi, saltem si intendant, ut jam diximus, concilium ibi unice disserere de subtractione gratiæ sanctificantis. Ad summum igitur inde colligi potest certum non esse concilium eò loci definisse justis urgente præcepto adesse gratiam sufficientem ad illud implendum necessariam, quod ultrò concedemus; at licet illud non constet, nihilominus de fide est nulla præcepta justis, cum urgent, quando volunt et conantur, esse relativè impossibilia, ut diximus, et patet ex censurâ primæ Jansenii propositionis.

MOVENTUM TERTIUM — *Ex divo Augustino.* Cum ex dictis conciliorum, doctrina de possibili justis mandatorum Dei observatione ipsa sit D. Augustini doctrina, pauca tantum præter adducta illius pronuntiata cavillationibus minus obnoxia hic proferam. Jansenius non ignarus fateri doctores ipsos justos interdum carere proximâ potentiâ adimplendî præcepti, ubi etiam urget, sed eos illam consequi posse per orationem, libro 3 de Gratia Christi, cap. 13, hæc scripsit: *Ipsis Christianis spiritalibus gratia sufficiens ad id faciendum quod jubetur frequenter subtrahitur, atque ita subtrahitur, ut nec pro tali gratiâ adipiscendâ deprecandâ similis sufficiens gratia habeatur.* Postea, capite 13, ait: *Cum nec omnibus gratiam vel ferventer petendâ, vel omnino petendâ Deus largiatur, apertissimum est fidelibus multis deesse illam sufficientem gratiam.* Si ergo Augustinus docuerit justis urgente præcepto nunquàm deesse gratiam quâ bene orare valeant, corruet Jansenii pronuntiatio; at hæc docet Augustinus. Etenim tractatu 26 in Joannem, n. 2, istud Christi, Joannis cap. 6: *Nemo potest venire ad me, exponens, ait: Semel accipe, et intellige, nondum traheris, ora ut traharis.* Libro 1 de diversis Quæstionibus ad Simplicianum, q. 1, hæc habet: *Hoc restat in istâ mortali vitâ libero arbitrio, non ut impleat homo justitiam, cum voluerit, sed ut se supplicii pietate convertat ad eum, cujus donq̄ eam possit implere.* Libro de Gratia et libero Arbitrio cap. 16, n. 3: *Magnam, inquit, aliquid Pelagiani se scire putant quando dicunt, non jubere Deus quod sciret non posse ab homine fieri; quis hoc nesciat? Sed idèd jubet aliqua quæ non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus.*

Infinitus essem si cuncta S. doctoris testimonia, quibus fidelibus orationem inspirat; referre foret animus. Edoctus Christum omnium ferè beneficiorum suorum collationem orationi annexuisse, ejus necessitatem et virtutem decantare non desinit. Jam verò potentia orandi de qua S. doctor, in justo proxima debet esse et immediata; si enim illa potentia esset remota, justus nullam haberet potentiam proximatî pro impetrandâ oratione, nisi, quod absurdum esset, fieret progressio in infinitum; ergo, etc.

Dominus Arnaud in commemoratâ dissertatione; articulo 6 et seq., hæc inter alia præcunte Yprensi ex Augustino proponit opinionem

1° Augustinus adversùs Pelagianos non aliam prædicavit gratiam quàm gratiam efficacem sine quâ libitio lapsus nihil boni non solum non operatur (quod omnes

fiantur), sed nec operari potest. Etenim, hoc eflatum, *sine gratiâ nihil boni fieri potest*, sic intellexerunt, sic impetierunt, sic irriserunt Pelagianis et monachi Adrumetini; sic illud ex universæ Ecclesiæ fide propugnavit Augustinus, ut ex cunctis ejus operibus contra illos hæreticos elucescit, speciatim ex lib. 2 ad Bonifacium, cap. 8, n. 18, cap. 9, n. 19 et seq., cap. 10, n. 23; at justis qui cadunt deest gratia efficax; ergo, etc. — Resp.: Nego majorem; ex dictis enim, ubi de gratiâ sufficiente, Augustinus adversus Pelagianos propugnavit gratiam dantem voluntati potentiam veram et relativam bonum operandi *sine effectu*, sive *actu*, id est, sufficientem, et gratiam impotentem voluntati potentiam *cum actu*, sive efficacem; ut postea ostendemus. Utramque istam gratiam admittunt Thomistæ et Augustiniani præ cæteris Augustini doctrinæ tenaces, saltem ex quo Roma adversus Jansenium locuta est. Unde ita docent per gratiam efficacem imperitari potentiam expeditam *cum actu*, sive *effectu*, vel *profectu*, ut simul asserant per gratiam sufficientem instante præcepto cui libet justo dari veram et relativam exequendi mandati potentiam, licet remotam et ab effectu sejunctam, ut antea diximus. Porro Augustinus locis objectis sic intelligendus est si ibi asseruit sine gratiâ efficaci nihil boni fieri posse. Quod attinet ad Pelagianos et monachos Adrumetinos, censuerunt, et quidem verè, Augustinum loqui præcipuè de gratiâ ex se efficaci, sed immerito autumaverunt ipsum hanc sententiam ex totius Ecclesiæ fide propugnare, et hæc gratiâ tolli libertatem; si enim agnovissent gratiam Christi ad singulos actus bonos, et ad ipsum cujusvis boni operis ac fidei initium omninò necessariam esse, eamque meritis nostris non repèndi, nec in lege et doctrinâ, sed in interno Spiritûs sancti auxilio consistere, licet per se efficacem negassent, eos ut hæreticos nunquam habuisset Augustinus.

2° Augustinus libro de Dono perseverantiæ, cap. 22, n. 61, hanc propositionem: *Si qui obediatis, si prædestinati estis rejiciendâ, subtrahentur obediendâ vires, ut obedire cessetis, abominabilem*, dicit in secundâ personâ propter apostrophen, quâ *infirmis* auditoribus et rudi populo *tantum malum optari videtur*; secus si in tertiâ personâ exprimitur in hunc modum: *Si qui obediunt, sed in gloriam prædestinati non sunt, temporales sunt, nec usque in finem in eadem obedientiâ permanent*, quia licet eadem sit sententiâ *quoad rem*, tamen auditores eâ non offenduntur, *nec ad se pertinere existimant, cum in ipsorum frontem compellendo non collidatur*, id est, cum ad ipsos directè non proferatur; at inde elucet justis non prædestinatis in Augustini mente subtrahi saltem in fine vitæ vires obediendâ, sive gratiam verè et relativè sufficientem, etiam cum obediunt; ergo.

Reponunt nonnulli recentiores Augustinum dictam sententiâ improbare non solum *quoad modum loquendi*, sed etiam *quoad rem*, sive virum abstractionem, tum quia hanc vocat *abominabilem*, etc., tum quia *quam substituit propositio non continet illam virum abstractionem*, etc. Verùm hæc solutio contextum legendo vera non videtur, et ideò novatoribus non con-

vincendis, sed magis ac magis exasperandis idonea est. Etenim præter dicta in argumenti expositione Augustinus ibidem addit propositionem, *si qui obediatis*, etc., de Dei præscientiâ (quam non negabant Semipelagianii) intellectam, *verissimam esse, sed improbissimam, non falso eloquio, sed non salubriter vultudini humanæ infirmitatis appositio*; ergo quod est verum potest esse *improbissimum* relativè ad auditores; quidni et abominabile? Itaque

Resp.: Concedo majorem. Distinguo minorem. Justi non electi privantur viribus obediendâ sive ob *reatum originis*, id est, pœnalitates primigeniæ maculæ, sive ob *additamentum propriæ voluntatis*, id est, peccata personalia, conc. Secus, nego minorem et consequens Augustinus, ut vulgè censent Thomistæ et Augustiniani, quorum sententiæ novum pondus addidit Norisius Vindic. cap. 4, paragrapho 10, docuit peccatum originale esse causam radicalem et remotam reprobationis ipsorum justorum non electorum; non ratione culpæ (siquidem in *baptizatis nihil est damnationis*, ut ait concilium Tridentinum post Apostolum, epistolâ ad Rom., cap. 7, et Augustinus, libro 4 ad Bonifacium, cap. 10), sed ratione concupiscentiæ, et aliorum effectuum illius labis qui supersunt post baptismum; unde privato potentia proxime expeditæ ad finaliter perseverandum, de quâ hic Augustinus, quæ in electis et reprobis cum gratiâ sanctificante reperitur, est effectus originalis delicti; sed privatio illa in electis tollitur per *speciale Dei auxilium*, quod reprobis non imperit Deus, quia non vult, nec tenetur velle. Vult nihilominus, et quidem sincerè, etiam supposito peccato originali, salutem illorum reproborum, ut idem theologi docent post Augustinum libro de Spiritu et Litterâ, cap. 33, quia ipsis dat media relativè sufficientia quibus possint concupiscentiam vincere et non peccare. Hoc autem illustrare conatur exemplo oculi mintis sani, quem Deus verè sufficienti luminis infusione verè et relativè adjuvat ad videndum; licet non tollat nec tollere teneatur vitium impediens quominus videat. Porro Augustinus ibi meritò asserit reconditam illam doctrinam, quæ Semipelagianis tantoperè displicuit, non esse *coram infirmis* prædicandam, saltem eam ipsis directè applicando.... Alii verò insignes etiam theologi, qui relativam opinionem Augustino non affingunt, reponunt Augustinum loqui de virum subtractione ex solo præcedenti peccato personali; etenim S. doctor, inquit, libro 2 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 17, n. 26, ait: *Gratiâ ut non adjuventur* (filii superbiæ vel misericordiæ) *in ipsis itidem causa est, non in Deo*.... Neque obstat verbum, *obediatis*, vel *obediunt*; sensus enim est, si qui nunc obediunt, et non sunt prædestinati, *usque in finem non obediunt*, aut propter reatum originis, aut propter præcedens peccatum, ut dictum est, et probare videtur contextus.

Item intendit Augustinus cum libro de Correctione et Gratiâ, cap. 11, dixit: *Non autem quibus deest tale adiutorium* (potentiæ expeditæ ad perseverandum) *jam pœna peccati est*; et passim, inprimis libris de

Corruptione et Gratiâ, et de Dono perseverantiæ, asserit se cum Apostolo prorsus nescire cur ex duobus iustus unus perseveret, alter non perseveret; istud enim in relatâ Thomistarum et Augustinianorum sententiâ evenit justo quidem, sed omninô inscrutabili Dei iudicio, fundatò tamen in peccato originali eo quo expositum est sensu. In aliorum verò sententiâ, hæc non dixit Augustinus de duobus iustis, quorum unus bene orando petiit et obtinuit à Deo donum perseverantiæ, non ita alter (dixit enim S. doctor *deserunt, et deseruntur, et donum perseverantiæ suppliciter emerere potest*), sed de duobus iustis equaliter orare negligentibus quorum uni datur efficax orationis gratia cum quâ perseverantiæ donum impetrat, alteri verò non impertitur, aut de duobus piis, quorum unum rapit Deus, ne malitia mutet ejus intellectum, alium non rapit, etc.

Neque verò commemorati theologi, ut diximus, sufficientem orationis gratiam iustis non electis demunt, quâ hic et nunc reipsâ orare possint, sicque, si non ponant obicem, efficacem orationis gratiam obtinere, et hujus ope expeditam ad orandum potentiam; licet enim Augustinus libro 1 ad Simplicianum q. 2, n. 21, dicat *ipsam justorum orationem aliquando non solum tepidam et frigidam*, sed et nullam esse, tamen ab ipsis non arceat proximè sufficientem gratiam per quam orare possint; sed solum efficacem, per quam reipsâ ut oportet orent. Deinde probandum foret Augustinum hic asserere gratiam orationis non dari cum urget orandi præceptum, cum de eo instanti hic agatur.

3° Petrus fuit justus paulò antequàm Christum negaret, ut colligitur ex Joannis 13, v. 10, et docent SS. Hilarius, Basilus, et imprimis Hieronymus in caput 26 Matthæi; at caruit gratiâ vel omninô vel saltem relativè sufficiente, ut violentæ mortis tentationi obsistere et Christum non negare valeret; id enim significat Christus Joannis cap. 13, his verbis: *Non potes me sequi modo, sequeris autem postea*; id apertè docent inter Patres Chrysostomus, præsertim homiliâ 31 in Epistolam ad Hebræos, et Augustinus, imprimis sermone 124 de Tempore, nunc 79, in appendice tomii quinti, ubi ait: *Quid est homo sine gratiâ, nisi quod fuit Petrus cum Christum negaret?.... Ideò Petrum Dominus paulatim subdeseruit, ut in illo totum genus humanum posset agnoscere, nihil se sine gratiâ prævalere*; ergo. — Nemo nescit hanc assertionem ansam præbuisse famosæ censure Sorbonæ adversus dominum Arnaud, ut videre est in Casâ Arnauldinâ.

Respondeo Petrum tunc justum fuisse vel non. Si istud, Christus illum deseruit quia de se præsumendo Christum prius deseruerat; si illud, quæro *an voluerit et conatus fuerit secundum præsentem* quas ex gratiâ habebat vires, vel non; si secundum, exemplum præsentis questionis non est accommodatum; si primum, illi defuit gratia efficax, et etiam gratia sufficiens quâ posset proximè et immediatè tentationem vincere et Christum confiteri, non autem quâ hæc posset subsidio

orationis, cujus proximam habuit potentiam. Unde auctor citati sermonis, qui non est Augustinus, dicit tantùm Petrum à Christo *subdesertum esse*, id est, aliquatenus desertum.

Cæterùm, nescio quomodo sagax et eruditus Arnaud hoc argumentum velut invictum venditare poterit. Etenim incertum est an Petrus in instanti negationem immediatè precedente justus fuerit; quod enim dixit Christus Joannis cap. 13, v. 10, præcessit Petri responsonem, Matthæi cap. 26, v. 33 et 35, quæ eum à justitiâ excidere fecit. Aliunde inter Patres alii cum laudato Hieronymo affirmant; alii cum Chrysostomo homiliâ 83 in Matthæum et Augustino passim, v. g., libro 14 de Civitate Dei, cap. 13, negant, quorum opinio videtur probabilior; Petrus enim commemoratâ responsonem Christo negationem prænantianti non credit, seipsam ceteris præposuit, et præsumpsit se posse viribus naturæ quod non nisi viribus gratiæ poterat. Unde amor, ex quo Hieronymus dicit Petrum respondisse, videtur fuisse amor præposterus, deordinatus, carnalis, et presumptionis et arrogantia plenus; sed factam incertum argumentum certum efformare nequit.

Item probari nequit Petrum tunc presentibus gratiæ viribus obicem non posuisse: quinimò Augustinus libro de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 17, n. 33, contrarium asserit; *putabat, inquit, se posse (viribus naturæ) quod se velle (viribus gratiæ) sentiebat*.

Item probari non potest Petrum tunc omni prorsus gratiâ fuisse destitutum; contrarium enim elucet ex modò laudato Augustino, qui insuper libro de Unitate Ecclesiæ, cap. 9, dixerat: *Quis dubitaverit quid Petrus, si voluisset, ter Dominum non negasset? Nam diem se percussum (tentatione) sensit, potuï deponere mentis timorem, et dicere ad Deum: Adjutor meus esto; ne derelinques me*.

Item, etsi constaret omnem omninô gratiam tunc Petro defuisse, causam non vinecret dominus Arnaud; non enim posset evincere desertionem illam esse antecedentem et non consequentem, in poenam scilicet præsumptionis et neglectæ orationis.

Cæterùm, quod objicit idem dominus Arnaud ex Joannis cap. 13: *Non potes me sequi modo*, etc., ad rem non pertinet, cum tunc non urgeret pro Christo moriendi præceptum.

MOMENTUM QUARTUM — Ex clero Gallicano et theologis. Cardinalis Noallius explicationes ediderat in 101 propositiones quas nonaginta septem præsules Gallicani probaverunt; quæ explicationes exinde dictæ sunt, Corpus doctrinale anni 1720. In eo renovatur acceptatio censure 101 propositionum ab episcopis quadraginta anno 1714 edita. Idem opus rigidiorum exhibet Thomismum, nec in sequentibus comitiis cleri Gallicani videtur fuisse confirmatum. Nihilominus magni ponderis esse debet contra Ecclesiæ adversarios, et ideò illud hic adducimus.

Articulus ad gratiam et liberum arbitrium pertinens hæc inter alia continet: *Gratiâ ita semper adest iustis qui cadunt, ut non cadant nisi suâ culpâ, absque eo quòd*

ipsis desit quidquam ut possint perseverare; habent ergo justī gratiam quā hic et nunc saltem remotē possunt perseverare, aliās aliquid ipsis deesse ut id possent.

Sacer Ordo Parisiensis suā in dominum Arnaud censurā anno 1656 idem, ut diximus, sanciverat.

Quod attinet ad Theologos, qui floruerunt ante concilium Tridentinum, et Innocentium X, si quid censuræ in Janenium latæ contrarium dixerint, excusandi sunt cum Ecclesia non fuisset locuta. Cæterum, Janenii defensores Thomistas, ubi docent gratiam efficacem et physicè prædeterminantem in statu innocentiae locum habuisse, deserunt; quidni et nos deserre possemus quosdam Thomistas et Augustinianos, si nobis essent adversi? Tandem theologi, qui istud effatum probant, *sine gratiā efficaci nihil boni fieri potest, de potentia cum actu conjunctā* possunt intelligi. Porro Joannes Nicolai Dominicanus in censorio suo suffragio contra dominum Arnaud, longā sed eruditā dissertatione, D. Thomam ab illius sententiā omnino alienum fuisse ostendit.

Dices: Primā Jansenii propositio fluit ex principio duarum delectationum; at illud principium est catholicum, cum omnes Augustiniani pro eo decerent; ergo. — Respondet P. Bernenc loco citato duas Augustinianorum delectationes à duabus Jansenii in his differre, 1° quod istæ necessitent, non illæ...; 2° quod delectatio victoriæ in systemate Janseniano necessaria sit, et ad potentiam et ad actum orandi, in Augustiniano è converso ad solam actum orandi...; 3° quod Augustiniani sub validiore cupiditate, aut delectatione cælesti indeliberatā agnoscant veram et relativam bonum agendi vel non agendi potentiam, quam nonnisi absolute agnoscent Janseniani.

MOMENTUM QUINTUM — *Ex rationibus theologis.* Erumpunt istæ rationes ex his Scripturæ et Patrum oraculis: *Perditio tua ex te; nemo nisi suā culpā perit; voluntate suā cadit qui cadit; etc.* Ex his enim elucet Deum justis saltem non denegare gratiam ad hic et nunc urgentia præcepta adimplenda remotē saltem sufficientem.

Ex his tamen ne inferas cum nonnullis recentioribus, quorum zelus non videtur secundum scientiam, certum esse peccatum originale in justis non electis non posse esse causam, eò quod dictum est, sensu ipsorum reprobationis, vel peccatum etiam ventale superbiæ aut negligentiae non posse Deum inducere ad illis denegandum auxilium proximè sufficientem; reclamare enim videtur Augustinus, cujus hæc super re doctrinam tanquam ubique receptam ipsi Societatis Jesu Patres defendere jussi sunt, ut patet ex libro de Ratione studiorum Romæ excuso anno 1586; reclamant Thomistæ et Augustiniani, et idè major et sanior theologorum numerus.

Obijciunt velut invictum hoc ex ratione argumentum. Gratia sufficiens est indeliberata mentis illustratio et voluntatis motio, quæ idè non solum est in nobis, sed etiam à nobis est; at experientia probat talem illustrationem et motionem in omnibus justis urgente præcepto non reperiri; impossibile enim est ut

à nobis non sentiat quod in nobis est et à nobis, et ut actu semper bona non cogitemus et velimus, si illa gratia ea bona actu indeliberatè cogitare aut velle nos semper facit; sed experientia probat justos hæc non semper sentire, et cogitare ac velle; quinimò sæpius aut ev ignorantia, aut ex inadvertentiā, aut ex indeliberato alicujus passionis motu peccant; ergo.

Resp. hujus argumenti solutionem pendere à solutione metaphysice hujus questionis, an quælibet animæ modificatio sui sensum et perceptionem procreet, an non; gratia enim, quæ est indeliberata animæ modificatio, erit perceptibilis in opinione affirmante, secus in negante.

Quæstio ista magno cum ardore discussa fuit inter dominos Arnaud et Nicole, et plura ex utraq; parte peperit scripta, primo affirmante, altero negante, et hucusque indecisa et prorsus incerta remanet. Quomodo igitur hoc argumentum ut Achilleum venditari potest? Longioris esset operæ tam obscuram dirimere litem. Satis sit obiter observasse hoc argumentum probare sub illustratione gratiæ mentem reipsa attingere objectum, et sub ejus motione voluntatem objectum reipsa velle, siquidem illa illustratio et motio sunt vitales animæ actus, licet indeliberati; at non probat animam aut aliquatenus aut saltem clarè ac distinctè percipere has modificationes in se existere. Consentunt enim philosophi, inprimis subtilis Malebranchius, distinguendum esse inter actualem animæ modificationem, et distinctam illius animæ modificationis perceptionem, cum ista non solum esse possit, sed et aliquando sine altera reipsa existat. Porro, presente illā gratiā sive animæ modificatione, peccat homo non attendendo et reflectendo, quia potest attendere et reflectere.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Ut valeant objecta à novatoribus testimonia, debent 1° præceptum, et quidem hic et nunc urgens, non consilium, non majorem perfectionem, non omnium collectivè venialium peccatorum declinationem, etc., exprimere...; 2° justum, et quidem constantem modo presentibus quas habet viribus proportionato, respicere...; 3° non efficacè duntaxat, sed et omne sufficientem, non proximè tantum et immediatè, sed etiam remotè et mediatè, auxilium clarè excludere. Si enim vel unā ex his conditionibus, à fortiori omnibus, caruerint, ex eis desumptum argumentum illud liquescet.

Secundum. Jansenius libro 3 de Gratiā Christi, cap. 15 et 16, assignatis pluribus modis *præcepti possibilitatis*, in se nempe et ratione objecti, ratione *flexibilitatis liberi arbitrii, fidei, gratiæ habitualis justorum, gratiæ parvæ quam concedere potest Deus, etc.*, candidè cognoscit illos omnes modos *remotissimam* tantum et mèrè *idealem* justis inspirare possibilitatem; unum alium proponit, *delectationem victoricam*, sine quā ipse justus non magis hic et nunc potest implere præceptum, *quàm avis hic et nunc sine alis potest volare.* Hic est proscriptus sensus tam clarè à Jansenio expressus, ut ab ejus defensoribus eludi non possit.

Tertium. Quæ super hoc decrevit Tridentina syno-

das intelligenda sunt in sensu Augustini, cuius ipsa verba exscripsit. Hinc nonnulli recentiores, dum Augustinum hic deserunt, aut sibi faventem sensum ipsi affingunt, non solum de Ecclesiâ benè non merentur, sed etiam ejus hostibus arma ministrant, eosque in suâ rebellione obstruant.

Quartum. Augustinus quidem adversus Pelagianos de gratiâ efficaci maximè disseruit, sed nunquam asseruit sine illâ nihil boni fieri posse potentâ ab actu sejunctâ, ut explicare solent Thomistæ et Augustiniani.

Quintum. Augustini effatum: *Deus non deserit nisi deseratur*, ab Ecclesiâ consecratum; civincit justo, quamdiu Deum non deserit, semper adesse gratiam quâ verè et relativè possit in bono perseverare, saltem per orationem, et ideò remotè et mediâtè. Sed quid illa iusti à Deo aversio? Nec Augustinus nec Ecclesiâ clarè definivit; alii eam constituunt in solo peccato lethali; alii in veniali etiam præsumptionis; alii, quorum opinio probabilior et Dei bonitati magis consona videtur, censent justum in peccatum mortale lapsum ipsâ proximâ orationis gratiâ sufficiente à Deo non destitui.

Sextum. Justus saltem, ut diximus, semper habet potentiam proximam ad orandum; si enim non nisi remotam haberet potentiam, non posset orationem impetrare, siquidem non haberet potentiam proximam pro impetrandâ oratione; aliâs daretur progressus in infinitum, ut arguit Norisius.... Alii tamen Augustiniani hanc potentiam solis justis obicem non ponentibus, id est, de viribus suis non præsumentibus tribuunt, et hanc D. Augustini et Norisii mentem esse volunt. Scilicet, inquirunt, justus per gratiam illuminationis cognoscens præceptum, et per sanctam inspirationem desiderium habens illud implendi, naturaliter et sine ope alterius gratiæ potest et teneatur efformare judicium practicum suæ infirmitatis, sive suæ impotentiae proximæ ad præceptum implendum; quod si efformaverit, vi gratiæ præcedentis, sit proximè potens orare, sive proximè excitatur ad postulandum auxilium necessarium; secus si non efformaverit; unde, addunt, non requiritur progressus in infinitum ut homo constituatur in potentia proximâ ad orandum.

Verùm dominus de Tournely et ejus redactores respondent justum per illud judicium practicum constitui non solum in potentia proximâ ad orandum, sed et in actuali oratione, et ideò non prærequiri illud judicium ut homo sit proximè potens ad orandum. At isti alios intelligere non videntur, affirmantes judicium illud practicum positâ gratiâ illuminationis et inspirationis solâ naturâ confici; neque enim homo in actuali oratione naturâ constituitur.

Septimum. Thomistarum et Augustinianorum in hæc ut et in aliis similibus quæstionibus responsiones eo titulo non sunt improbandæ, quod nonnulla obscura et intellectu difficillima involvant; quinimò eo titulo sunt probandæ, cum in his similes afferat D. Augustinus, et sæpius exclamet cum Apostolo: *O altitudo!*

etc.; et aliunde mysteriorum, quæ sunt argumenta non apparentium; existentia, non natura, ratione sit evincenda.

ARTICULUS II.

An fideliter contritibus in satisfactione gratiæ sufficientes sive ut nova peccata non committant, sive ut commissorum veniam adipiscantur?

Sensu est, an baptizatis, qui peccata mortalia peccatis non addiderunt, sed in aliquod lapsi sunt, non singulis momentis (quibus gratia ipsis justis non adest); sed pro loco et tempore, inprimis cum urget præceptum, non offeratur tantum, sed et detur gratia verè sufficiens, non ut perseverent in bono quod deseruerunt, sed ut cum Deo reconciliari possint à novis peccatis abstinendo, et à veteribus emergendo.

Negat Jansenius in libris de Gratiâ Christi, præsertim tertio. cap. 15 et 13, ubi infidelibus, fidelibus lapsis, obduratis, et justis, cum etiam urget præceptum, ipsam orandi possibilitatem aliquando denegari asserit, quia carent relativè victrici gratiâ delectatione, cum quâ solâ bonum fit et fieri potest.

CATHOLICORUM OPINIONES. — Multi, ex scholis præsertim Thomisticâ et Augustinianâ, fatentur Deum neminem deserere nisi prius ab ipso deseratur, Deum pro omnibus et singulis hominibus misericorditer remedia instituisse et præparasse, et quantum in se est conferre, nisi in eis propriæ voluntatis impedimentum, aut aliam justissimam suæ indignationis causam invenerit, quemlibet peccatorem, quantumvis execratum et obduratum, vel actum recipere, vel recipere posse salutare Christi gratiæ influxum, et ideò neminem in hac vitâ de suâ salute desperare debere; atque in hunc sensum intelligunt innumera Scripturæ testimonia quibus asserit Deus se nolle mortem impij, se nolle aliquos peire, sed omnes salvos fieri, etc., nimirum ex parte sui et quantum in se est. Verùm sentiunt Deum auxilia sufficientia, quæ omnibus et singulis præparavit, quibusvis peccatoribus non solum absque injustitiâ denegare posse (cum Augustino dicente: *Si debitum damnationis supplicium omnibus redderetur, non injustè procul dubio redderetur*), sed etiam in poenam peccati reipsâ aliquando non conferre. Atque existimant hanc fuisse sententiam concilii Tridentini, eum dixit *Deum justum non deserere, nisi prius ab ipso deseratur*. (ut quid enim, inquirunt, hæc exceptio, si Deus deserentes se nunquam desereret?) et dixit Augustini passim et ejus discipulorum; v. g., cum dixit libro de Correctione et Gratiâ, cap. 11: *Nunc quætem quibus deest tale adiutorium* (sine quo non, sive sufficiens quale Adæ fuit concessum), *jam poena peccati est; quibus autem datur, secundum misericordiam datur*. Hæc considerans concilium Tridentinum, sess. 6, cap. 11, et canone 18, satis habuit definire justis non desesse gratiam, quâ ipsis possibilia essent Dei mandata, et Innocentius X relatum Jansenij de justis sententiam proscriptam duntaxat, iis quæ de infidelibus, fidelibus lapsis et obduratis diverat proscriptis intactis.

Alii è converso theologi, præsertim è scholâ Mol-

næ, censent fidelibus sontibus à Deo non solum offerri, sed etiam urgente præcepto reverà conferri auxilia remotè saltem sufficientia, quibus nova peccata vitare et à veteribus emendari possint, idque ex verà et internâ voluntate antecedente quâ eorum salutem vult.

Norisus, ex omnium etiam Jansenianorum consensu, Augustini doctrinâ notitiâ excullissimus, Vindic. cap. 3, paragrapho 6, expendens an S. doctor traderit Judæos ad legis observationem adstrictos fuisse sub peccato si deesset gratia adjuvans ad implendum præceptum (ut Augustino crimini vertebant quidam Molinistæ), reponit Augustinum censuisse Judæos urgente etiam præcepto non habuisse gratiam proximè necessariam ad illud implendum, sed habuisse gratiam *orandi Deum ut sibi daret gratiam ad mandatum adimplendum*. Idem repetit Janseniani erroris calumniæ sublatæ cap. 2. Ex his sit

CONCLUSIO. — Deus baptizatis sontibus nondum obduratis actu etiam impertit gratiam, saltem quâ proximè possint orare, sicutque obtinere gratiam quâ in nova peccata non labantur, et à veteribus respiciant.

Probatur 1° ex Scripturis. Inter innumera testimonia unum brevitati consulens adducam. Apocalypsis cap. 3, v. 20, ait Deus : *Pœnitentiam age. Ecce sto ad ostium, et pulso; si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum*. Ibi agitur ex contextu de baptizato lethalis peccati reo, quem Deus non solum per externam, sed etiam per internam gratiam excitat ad orandum, ut pœnitentiam agere possit; verbum enim *pulso* hic alludit ad verba Christi : *Pulsate, et aperietur vobis, vel pulsanti aperietur*, in quibus *pulsate* denotat gratiam internam. Hinc concilium Senonense, anno 1528, in decretis fidei cap. 15, et Coloniense, anno 1536, cap. 32, hunc textum intellexerunt de gratiâ etiam internâ; ut et Andreas Vega, qui concilio Tridentino interfuit, opusculo de Justificatione q. 15, conclusione quintâ.

Dices : Cùm per Molinistas in Congregationibus de auxiliis coram Paulo V citata fuisset hujus synodi Senonensis auctoritas, nemine reclamante, nequidem cardinali Perronio presente, omninò fuit elisa et liquidò negata eò quòd ista synodus per Sedem apostolicam non fuisset confirmata. Ergo. — Resp. : Esto ant., nego consequ. Inde enim ad summum inferri potest certum ex hæc synodo argumentum erui non posse, quòd ultrò fatemur; idem enim robur non habet ac particularia concilia Arausiana quæ à summo Pontifice et Ecclesiâ specialiter approbata sunt; sed ex illâ synodo admodum probabile argumentum deduci potest, cùm in primis ejus interpretatio Scripturâ innitatur, nec unquam ab Ecclesiâ improbata sit, quòd nobis sufficit.

Probatur 2° ex Augustino. Varia illius testimonia articulo præcedente adducimus, quibus justos et peccatores excitat ad orandum ut illi in justitiâ perseverent, isti verò cum recuperent; quæ certè exhortationes manifestè supponunt gratiam orationis semper adesse ipsis sontibus, aliàs illusoriæ forent. *Incumbite,*

inquit, sermone 135 de verbis Evangelii Joannis 9, cap. 6, n. 7, *orationibus, peccatores, orate ut peccata vestra deleantur, nolite desperare, et peccatores orate.*

Probatur 3° hæc ratione. Dei bonitati et justitiæ etiam congruit ut sentem in aliquid grave peccatum ex infirmitate lapsum non derelinquat, saltem nisi postquam ipsi collata præ conversione auxilia ex obstinâtâ malitiâ contempserit juxta illud : *Curavimus Babylonem, et non est sanata, derelinquamus eam.*

Obijciunt varia S. Augustini testimonia quibus asserit gratiam ipsam sufficientem in peccati penam aliquibus à Deo non concedi. Verùm hæc objectio nullius sanè ponderis est. Etenim 1° potuisset Augustinus dicere gratiam sufficientem aliquibus denegari, licet sentiret eam infundit sontibus in unum alterumve peccatum mortale lapsis; denegaretur scilicet ex cæcatis et induratis. 2° Reverà censuit Augustinus gratiam ipsam sufficientem aliquibus in penam peccati non concedi, ut patet ex citato libro de Correctione et Gratiâ, cap. 11; at eum ibi de gratiâ ad implendum præceptum immediate necessariâ, non de orationis gratiâ disserere cum Norisio diximus. 3° Cùm Semi-pelagiani ostenderent gratiam sufficientem omnibus æqualiter dari, reponebat S. doctor eam non omnibus dari, nempe æqualiter, aut ob initium aliquid fidei quòd esset ex solis liberi arbitrii viribus, ut obgannebant illi hæretici. Hoc sensu præsules Africani in Sardinia exules in Epistolâ synodiæ dixerunt : *De gratiâ dignè non sentiit quisquis eam putat omnibus dari.*

ARTICULUS III.

An gratiæ sufficientes ex cæcatis et induratis concedantur?

Ex cæcatis et induratis obduratio importat ex parte hominis singularem malitiam, et ex parte Dei derelictionem, sine gratiæ subtractionem; nec obdurat Deus, inquit Augustinus Epistolâ 194 ad Sixtum, cap. 3, n. 14, *impertiendo malitiam; sed non impertiendo misericordiam; unde hæc passim S. doctoris efflata : Miseretur Deus gratuito dono, obdurat justissimo merito, obduratio non est nisi ex merito, non item gratia. ut magnâ bonitate miseretur Deus; ita nullâ iniquitate obdurationem cordis Deus non instigando et inspirando, sed deserendo facit, quæ idem omninò enuntiant.*

Quæritur an illis ex cæcatis et induratis gratiæ proximè aut remotè sufficientes impertiantur.

Jansenii sententiam, et discrepantes theologorum opiniones super hæc questione suprâ retulimus. Undè sit

CONCLUSIO. — Ex cæcatis et induratis aliquis sufficientis gratiæ lux et calor inspiratur, quo ex profundâ peccatorum voragine orationis beneficio sensim exire et cæcitatem ac duritiam tandem deponere possunt. Est probabilior.

Probatur 1° ex Scripturâ. Actuum cap. 7 : *Spiritus sancto resistitis*; Rom. cap. 2 : *Benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit*, etc. Ex quibus sic arguimus : Stephanus et Paulus ex contextu hic alloquuntur ex cæca-

tos et induratos, sed asserere videntur eos omni prorsus gratiâ internâ non privari; id enim intendunt si de solâ externâ gratiâ legis, vocationis, etc. (ut concludunt Estius et Jansenius), non loquuntur; at de solâ istâ gratiâ ibi non disserunt, ut probavimus ubi de existentia gratiâ sufficientis, disceptavimus, et aliunde evincere videtur scopus Stephani, qui præclarum illum sermonem ad Iudæos non emisit, nisi ut eos ad cordis compunctionem excitaret, ut et finis Apostoli dicentis, benignitatem Dei eos ad poenitentiam adducere; qui autem potuissent conteri et poenitere sine illâ gratiâ internâ saltem orationis?

Probatur 2° ex S. Augustino et ejus discipulis. S. doctor tradit epist. 145 ad Anastasium, olim 144, n. 3, Judæos qui vi legis sufficientem gratiam non habebant ad præceptum implendum, eam implorando Christum venturum consequi potuisse: *Lex, inquit, docendo et jubendo, quod sine gratiâ impleri non potest, homini demonstrat suam infirmitatem, ut querat demonstrata infirmitas Salvatorem, à quo sanata voluntas possit quod infirma non posset.* Concinnat SS. Fulgentius, libro 2 de Veritate prædestinationis, cap. 4, et auctor epistolæ ad Demetriadem; atqui tamen plerique Judæorum, imò si Jansenio fides, omnes erant excecati et indurati. Ergo.

Item enarratione in Psalmum 6, n. 8, expendens istud Rom. cap. 1, v. 28: *Dedit illos in reprobum sensum, ait: Ea est cæcitas mentis, in quam quisque datus fuerit ab interiori Dei luce secluditur, sed nondum penitus cum in hac vitâ est.... In die judicii penitus extra Deum erit quisquis diâni tempus est (in hac vitâ) corrigi noluerit; penitus autem esse extra Deum quid est, nisi esse in summâ cæcitate? Illius inchoatio est quam in hac vitâ patitur quisque peccator.* Excecati ergo et indurati ab omni penitus interiori Dei luce in hac vitâ seclusi non sunt; nec in hac vitâ completa sed inchoata tantum reperitur excecatio, etc.

Probatur 3° ex D. Thomâ et theologis.

Sanctus doctor, quæstione 24 de Veritate, a. 11, in g. de obdurato ait: *Is est qui non de facili potest cooperari ad hoc quod exeat de peccato; et hæc est obstinatio imperfecta, quâ aliquis potest esse obstinatus in statu vice; cum scilicet habet aliquis ita firmatam voluntatem in peccato, quòd non surgunt motus ad bonum nisi debiles.* Ubi, observa obduratum non omnino, sed de facili tantum ex peccato exire non posse, et aliquos, licet debiles, ad bonum motus in ipso exsurgere.

Eandem sententiam docere insigniores scholæ Thomisticæ theologi, ut videre est apud P. Dechamps in libris de Hæresi Janseniana. Unum addeam insignem scholæ Scotisticæ doctorem Andream Vegam. Opusculo de Justificatione, quæstione 15, conclusione 5, hæc habet: *Peccatori propter delicta præcedentia, quantumcumque sint gravia, nunquam impossibile est Dei præcepta servare; ad osium enim nostrâ voluntatis stat semper Deus, et pulsat, paratus adjuvare omnes ad suorum observantiam præceptorum.*

Probatur 4° rationibus theologis. Prima. Obdura-

to ex SS. Augustino et Thomâ in hac vitâ non est adequata; ergo non excludit omnem interioris gratiæ lucem. Secunda. Conversionis præceptum ipsos obduratos, in ultimâ inprimis vitæ periodo constringit; ergo tunc possunt converti, aut illud præceptum est ipsis impossibile; si autem possunt converti, gratiam orationis habere debent. Tertia deducitur ex censurâ istius Bani propositionis 55: *Definitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falsâ tribuitur Augustino.*

Obijciunt 1°: Joannis cap. 12 dicitur: *Propterea non poterant credere quia dixit Isaias (cap. 6, v. 9 et 10): Excecaavi oculos eorum, et induravi cor eorum, ut non videant oculis, et non intelligant corde, et convertantur, et sanent eos, etc.* Ibi dicuntur Judæi non potuisse credere, et ideo omni gratiâ fuisse destitutos; quia Deus induraverat corda eorum; unde impotentia illa in eis fuit effectus non ipsorum malitiæ, sed Dei eos excecantis voluntatis; ergo.

Divus Augustinus tractatu 53 in Joannem, n. 5, agnoscit hanc difficultatem profundam esse, sequæ ei respondere prout potest; reponit autem 1°, hæc, non poterant credere, significare, omnino nolentibus. Sicut in ista textu, *Deus non potest seipsum negare* (2 ad Tim. cap. 2), non potest, significat, non vult... 2° Deum malam hanc voluntatem prævidisse, et per Prophetam prænuñtiasse, et ideo Deum non esse illius causam; eam enim prævidit Deus quia futura erat... 3° Hæc, excecaavi oculos eorum, connotare effectum, sive poenam male voluntatis; obdurat quippe Deus deservendo et non adjuvando, quod occulto judicio facere potest, iniquo non potest. Igitur Judæorum incredulitas ex ipsis non ex Deo orta est, et eâ prævisâ et suppositâ Deus eos induravit deservendo, sed non penitus, ut antea dicebat S. doctor.

Obijciunt 2°: Synodus Tridentina his verbis, *Deus non deserit nisi prius deseratur*, manifestè supponit Deum deserere eos qui ipsum deserant; ergo. — Responsum concilium supponere istos à Deo deseri aliquo non omni modo; intendit enim quod Augustinus, cæcis verba adhibet. Id nonnulli confirmant ex his sanæ synodi sess. 6, cap. 15: *In Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debent*; verum certum non est hæc non esse intelligenda de justis, aut de iis qui Deum non deseruerunt, et ideo posset recurrere difficultas.

Obijciunt 3° Divum Augustinum. Citata epistola 194, dicit, *Deum indurare non impediendo misericordiam*; ibidem cap. 6, n. 25, malos inducit dicentes: *Quid de nobis fit querela, quòd Deum offendamus, cum illius voluntati nemo possit resistere, qui nos obduravit misericordiam non prestando?* Quibus respondet: *O homo, tu quis es?* Rom. cap. 9. Libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 22, ait: *Legis prævaricator luce veritatis desertus fit cæcus, sicut necesse est ut offendant.* Libro de Perfectione justitiæ, cap. 6, n. 15, ad hanc Cælestii objectionem: *Si est aliquid peccatum quod vitari non possit, quomodo justus Deus dicitur si imputare cuiquam creditur quod vitari non possit?* Sic respondet: *Pecca-*

tum est cum vel non est charitas qua esse debet, vel minor est quam debet, sive hoc voluntate vitari possit, sive non possit; quia si potest, præsens voluntas hoc facit; si autem non potest, præterita voluntas hoc fecit... Ibidem cap. 19 dicitur excecaturum omni lumine veritatis deserere. Libro 3 de libero Arbitrio, cap. 18, n. 82, ait: *Ille est peccati justissima pena ut amittat quisque quo bene uti noluit...*; id est, qui rectè facere cum posset, noluit, amittat posse cum velit. In Expositione in epistolam ad Romanos, dicit, Pharaoni non imputatum fuisse quòd non obtemperaret Dei præceptis, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat. Libro 1 Retractionum, cap. 15, n. 5, ait: *Qui cogenti cupiditate bonà voluntate resistere non potest, et ideo facit contra præcepta justitia, jam hoc ita peccatum est ut sit etiam plena peccati.*

Ex his, inquit, elucet Augustinum nullam omninò in obduratis admisisse gratiam sufficientem, quã possent non peccare, et tandem respicere; ergo. — Resp. 1° Augustinum adversus Pelagianos docuisse Deum absque injustitiã in penam gravis peccati, multò magis contumacis in malo voluntatis, hominem omninò deserere, ipsique imputare peccata quæ consequenter ad illam derelictionem commissurus est, necessariè licet, utpote liberà in causã, sive ut loquitur, utpote peccata et penam peccati; unde ejus effatum: *Nemo peccat in eo quòd vitari non potest*, significat: *Nemo peccat in eo quòd antecedenter vitari non potest*. Etverò, si D. Augustinus ex Scripturis docuit infantes sine baptismo morientes justè à Deo æternis addici suppliciiis propter peccatum alienã voluntate commissum, quantò magis sentire potuit sontem posse à Deo puniri ob peccatum ex alio propriã voluntate facto necessariè fluens? — Resp. 2° Augustinum, etsi senserit obduratos justè à Deo omninò deserì potuisse, tamen eos de facto sic derelictos esse non censuisse; perfectam enim obdurationem in hac vitã non agnovit. Unde in objectis testimoniis unicò intendit obduratos destituti gratiã quã possint immediatè et de facili vitare peccata et tentationes vincere, eosquè non posse bene agere impotentiã consequente liberam eorum gratiã resistentiã, non antecedente, vel in sensu composito, id est, ipsis ex excecatione operantibus. Etverò hæc insinuat in ipsismet objectis locis. Etenim, in epistola 194 verba, non impetiendo misericordiam, non absolutè, sed relativè ad justos et fideles, non obduratos sunt intelligenda, et ideo de gratiã qualis istis conceditur. In his autem etiam dicendum est: *O homo*, etc., cum nempe ex duobus induratis Deus uni dat gratiam efficacem, aut uberiorem, non alteri. In capite 22 libri de Naturã et Gratia ibidem immediatè addit: *Audit (prævaricator) vocem legis, quã admonetur implorare gratiam Salvatoris, quibus confirmatur quod de gratia orationis Judæis concessã cum Norisio antea diximus; quod autem ibi dicitur (ut et cap. 18 libri tertii de libero Arbitrio), probat quidem peccatum obduratis imputari ratione cause, sive prioris peccati, sed non probat illud non imputari etiam ratione sui, eò quòd præsentis gratiæ ope vitari potuit.* Quamvis fortè

intendit S. doctor Deum posse tales omni gratiã privare, licet id de facto non velit. In capite 6 libri de Perfectione justitiæ post objecta verba addit: *Et tamen vitari potest, non quando superba voluntas laudatur, sed quando humilis adjungitur*; at hæc supponunt Dei adjutorium indurato affulgere quo remotè saltem possit peccatum vitare... Capite autem 19 omni non debile, sed vividum excludit lumen. In Expositione in Epistolam ad Romanos 1° vult Bellarminus Augustinum postea hæc revocasse sententiã... 2° Tunc Augustinus Semipelagianorum errore erat imbutus.... Hæc non coherent cum relatìs testimoniis. 4° Fortè intendit peccata indurationem sequentia Pharaoni non fuisse imputata ut peccata nullum præcedens peccatum supponentiã, et nullã à Deo vindice penã castigata.

In capite 13 libri 1 Retractionum intendit induratos, quamdiù manet fortior cupiditas, ipsi resistere non posse, cum non possunt cupiditate simul et bonã voluntate moveri, non autem eos non posse cum gratiã illam exere cupiditatem, siquidem illis necessariè non inhereret; gratia scilicet nemini dert cum urgeat præceptum.

Quòd autem relate expositionis de impotentiã antecedente et consequente, et de sensu composito sint ad mentem Augustini vincunt sequentia ejus effata. Relato tractatu 55 in Joannem ait: *Non poterant credere, non quia mutari in melius homines non possunt, sed quamdiù italia sapient non possunt credere*. Libro 2 de Sermone Domini in monte, cap. 24, hæc habet: *Quamdiù quisquè malus est, non potest facere fructus bonos, si enim bonos fructus fecerit, jam malus non erit.*

Objiciunt iterum eundem Augustinum lib. 15 Operis Imperfecti dicere *diabolum non excusari à crimine, etsi non possit non peccare, quia necessitas peccandi magna est in eo magni pena peccati*; ergo. — Verùm elucet disparitas diabolum inter et induratum; necessaria quippe dæmonis peccata, cum sit in termino, non augent ipsius penam; è converso necessaria peccata obdurati, qui est in viã, ipsius penam augent, et ideo non vult Deus ut sint absolutè necessaria, aliàs deterior esset in hoc obdurati conditio dæmonis conditione.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Consentiant doctores peccata induratis meritò imputari, sed quã ex causã dissentiant. Alii eos peccare dicunt quia ubi malum actum eliciunt, habent gratiã sufficientis ope potentiam expeditam ad actum oppositum... Alii è converso sentiunt illos peccare, etiamsi omni gratiã in penam præcedentium delictorum destituantur. 1° Quia hæc impotentia consequens è voluntaria, non antecedens et necessaria, ex eorum culpã oritur... 2° Quia liberè tunc peccant; possunt enim non peccare per simplicem actus suspensionem, sive non positionem ait enim D. Thomas q. 24 de Veritate cap. 12: *Existens in peccato mortali potest ex naturali virtute singula peccata mortalia vitare, quamvis non omnia (sine gratiã auxilio), et ideo non sequitur quòd peccatum committendo non peccet; induratus igitur potest singula distributivè peccata mortalia naturali virtute vitare, et*

ideò non indiget gratiâ ut peccata justè ipsi imputentur... 3° Quia ad libertatem actûs mali hæc necessarium est ut voluntas habeat potentiam expeditam ad actum bonum contrarium; libertas enim *contradictionis*, quâ homo potest agere vel non agere, est de essentiâ libertatis, non libertas *contrarietatis*, posse enim facere malum non est perfectio in libertate, sed potius imperfectio et defectus. Quamobrem modum quo peccata induratis justè imputantur hic non attingimus.

Secundum. Augustinus nullam hæc in vitâ perfectam indurationem agnovisse videtur; unde libro 1 Retractionum, cap. 19, ait: *De quocumque quamvis pessimo hæc in vitâ constituto non est desperandum*; quidam tamen istud effatum hoc sensu intelligunt quòd Deus ex misericordiâ possit pessimo cuicumque conversionis gratiam impertire, et ideò quilibet obduratus, quamdiu est in viâ, possit Dei gratiam recipere, quod non possunt damnati et demones, utpote in termino constituti; quem sensum probare aggrediuntur ex B. Prospero in responsione ad 6 objectionem Vincentianam.

Tertium. Induratus agens, ut induratus non potest benè agere; secus si ita non operetur, ut potest, cum cœlesti auxilio penitus non destituatur. Istius distinctionis ope, et potentie *antecedentis et involuntariæ*, et *consequentis ac voluntariæ*, quæ eòdem recidit, concidunt omnes ferè adversariorum objectiones.

Quartum. In distributione gratiæ modum servat Deus, et ideò gradatim nascitur cordis durities; Hinc justis urgente præcepto major, fidelibus nondum obduratis minor, obduratis minima conceditur gratia, sufficiens tamen ad majorem obtinendam.

Quintum. Deus, ut exploratam faceret suam virtutem, potentiam et justitiam, potuit absque ullâ injustitiâ quibusdam magnis sentibus omnem interiorem gratiam subtrahere; unde adversariorum systema non repugnat. At *de facto* id noluit, cum ex dictis nulla sit in hac vitâ perfecta obduratio. Hinc nonaginta septem presules Gallicani in corpore doctrinæ anni 1720 a. 3, n. 44, aiunt: *Temerarium esset erroris notare opinionem plurium sapientum theologorum qui dicunt gratiam sufficientem negari obduratis, et non omnibus infidelibus conferri.*

ARTICULUS IV.

An Hebræis in antiquo fœdere illuxerit gratia sufficiens?

Apostolus, ut plurimos Judæos, qui etiam Christi militiæ nomen dederant, legi Mosaicæ justificandi vim ministrâsse peccati cognitionem, Epistolâ ad Rom. cap. 3; legem subintrâsse ut abundaret delictum, Rom. cap. 5; litteram occidere, 2 ad Corinthios cap. 3; legem esse peccati virtutem, 1 ad Corinthios cap. 13; legem propter transgressiones positam esse, esse pædagogum ad Christum, sive duxisse ad gratiam, Epistolâ ad Galatas cap. 3, etc.

Hæc et similia effata propriam legis excellentiam nullatenus vellicabant; lata quippe non fuerat ut se solâ hominem justitiâ exornaret, sed ut ostenderet

quid esset faciendum, et homo suæ conscius infirmitatis, et intelligens se non posse propriis viribus præcepta exequi, Dei gratiam imploraret. Unde Apostolica illa dicta legem; ideò Judæis impositam ut fide et gratiâ Christi, quam prænuñciabat, delicta tollerentur, quâ legem unicè, sive solùm ut à gratiâ distinctam, præcisè respiciebant; quo sensu verum omninò est ipsam idoneam fuisse ad forenda et multiplicanda peccata, ad perdendos potius quam ad salvandos homines, etc.

Cùm autem ineunte sæculo quinto relatum Judæorum errorem renovâssent Pelagianii asserendo gratiam in veteri Testamento fuisse ipsam Moysi legem; et in novo Evangelium et exemplum Christi; viri magni consilii Augustinus commemorata Apostoli oracula adversus illos hæreticos acutè contorsit passim asserendo legem sive veterem, sive etiam novam à gratiâ sejunctam; nedùm homines justificet, quinimò reos tantùm fecisse et facere posse, jubendo, non adjuvando, etc.

Ex illâ gratiæ vindicis doctrinâ Jansenius, et suum de solius gratiæ efficacis in statu naturæ lapsæ existentia et invictissimâ virtute systema obfirmare, ansam arripit asserendi libro 3 de Gratiâ Christi, cap. 5 et 7, *gratiam sufficientem latiori legis et scopo Dei capitaliter repugnare, ipsamque hominibus sub lege viventibus ad ullum præceptum observandum non adfuisse.*

Magistrum expressit auctor 101 propositionum. Sexta sic se habet: *Discrimen inter fœdus judaicum et christianum est quòd in illo Deus exigit fugam peccati, et implementum legis à peccatore, relinquendo illum in suâ impotentia; in isto verò Deus peccatori dat quod jubet; illum suâ gratiâ perficiendo.* Idem fert septima: *Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propria infirmitati imponendo ipsi suam legem? Quæ verò sacritas non est admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat quod petit à nobis?*

Contra illos sit
CONCLUSIO. Hebræis, vigente lege Mosaicâ, non defuit gratia sufficiens, quâ Dei mandata remotè saltem observare possent.

Probatur 1° ex Scripturâ. Rarè quidem in veteri Fœdere reperiantur testimonia quæ præstiti Judæis interni auxilii expressam faciant mentionem, sed cùm carnali illi populo cœlestia bona sub terrenorum imagine pollicitus sit Deus, qui textus externa adjutoria Judæis data esse referunt, et interna oblata et etiam collata esse commemorare censetur. Tales, v. g., sunt hi Deuteronomii cap. 8: *Recordaris Domini Dei tui quòd ipse vires tibi præberit....* Ibidem, cap. 30: *Mandatum hoc supra te non est.... Desperavisti omne consilium meum.* Proverbiorum: cap. 1.... *Quid est quod debuisti facere vineæ meæ et non feci? Isaia cap. 5: Totâ diè expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem; ibidem cap. 5.... Perditio tuâ, Israel, Osee cap. 13, etc.* Externa scilicet auxilia Judæis nihil profuissent si defuissent interna, quibus Deo ad pœnitentiam excitanti obtemperare possent.

Probatur 2° ex S. Augustino. Libro 3 ad Bonifa-

cium initio capituli 4, ait: *Quis Catholicus dicat quod non dicere jactant (Pelagiani) Spiritum S: adiutorem virtutis in veteri Testamento non fuisse?* Habuerunt igitur Judæi, etsi non vi legis quâ præcisè lex erat ut diximus, gratiam internam quâ virtutis actus elicere possent.

Alibi passim docet legem obligare sub peccato, etsi non adsit gratia proximè sufficiens ad implendum opus imperatum (talem enim gratiam quam singulis momentis habuit insons Adam, unde eam petere non tenebatur, ex S. doctore per avitum peccatum amisimus); sed simul ibidem docet eandem legem admonere hominem ut gratiam quaerat; v. g., epistolâ 143, aliâs 144, ad Anastasium, n. 3: *Lex, inquit, docendo et jubendo quod sine gratiâ impleri non potest, homini demonstrat suam infirmitatem, ut quaeratur... Salvatorem à quo sanata voluntas possit quod infirma non possit.* Concinnat S. Fulgentius libro 2 de Veritate Prædestin., cap. 4: *Lex, inquit, admonet ut à quo nobis datur præceptum ab ipso petamus auxilium.* Et S. Prosper, vel auctor epistolæ 1 ad Demetriadem, ubi ait: *Nec ob aliud unquam datur præceptum nisi ut quaeratur precipientis auxilium;* lex ergo Judæos admonerat ut gratiam implerent; sed, ut optimè notat Norisius Vindic., cap. 3, paragrapho 6, ex Augustino (et catholica fide) homo non nisi gratiâ moveri potest ad operandum; ergo ex Augustino Judæi sub lege internam orationis gratiam habuerunt.

Probatur 5° ex D. Thomâ 1-2, q. 98, a. 2, ad 4, ait: *Dicendum quòd quavis lex vetus non sufficeret ad salvandum homines, tamen aderat aliud auxilium: à Deo hominibus simul cum lege per quod salvari poterant, scilicet fides Mediatoris... et sic Deus non deficiebat hominibus quin daret eis salutis auxilia.* Nec refragatur Norisius, agnoscit enim locò citato Judæos sub lege habuisse gratiam orationis. Plurimi, inquit, veteris Testamenti Patres non sub lege tantum fuere, sed sub gratiâ adjuvante, quia propriâ infirmitatis consècii ad sectanda virtutum opera divini auxilii opem implorarent.

Probatur 4° rationibus theologis. Prima. Veteris Testamenti codices affluunt exhortationibus; blanditiis, minis, etc., excitantibus ad legem implendam; sed hæc non nisi irrisoriè proposuisset Deus, si Judæos reliquisset in omnimodâ impotentia; excitasset enim ad poenitentiam quos in absolutâ poenitendi impossibilitate per eujuscumque gratiâ denegationem veluti constituisset. Secunda. Ypresni dicente libro 3 de Gratiâ Christi, cap. 6: *Vetus Testamentum nihil aliud fuit nisi magna quedam quasi comædia, quia gens Judaica æternæ salutis incapax alienam tantum, Christianorum nempe, præfigurabat;* quid si hæc audisset Augustinus? Nonne Ypresnem Manichæorum gregi aggregasset? Tertia. *Christus est agnus occisus ab origine mundi,* Apocalypsis cap. 13; ergo Christi gratia in aliquos saltem homines ante legem et sub lege secuturiv.

Objicit 1° Jansenius libro 3 de Gratiâ Christi, cap. 5, ex Augustino: *Deus legem dedit ut Judæos ad*

gratiam implorandam compelleret; sed hic finis exigebat ut eorū gratiâ nudatos viribus propria voluntatis relinqueret; qui enim gratiam habet gratiam petere non tenetur; ergo. — Resp.: Concedo majorem, nego minorem. Hic finis exigebat duntaxat ut Judæi gratiam non haberent quâ proximè legem implere possent, secus gratiam quâ remotè eam per orationem exequi valerent; sine gratiâ enim, inquit S. Prosper, *nemo currit ad gratiam.* Porrò Augustinus locis citatis, et ex eo Norisius hanc in eis gratiam admisit.

Instabis cum eo: Augustinus passim clamat Judæos omni gratiâ adjuvante caruisse; ergo. — Resp.: Augustinum per adjuvantem gratiam non præveniens et debile ad orationem excitans, sed adjuvans et robustum proximam legis præcepta implendi potestatem conferens adjutorium intellexisse; id enim in locis ab ipso Jansenio objecti et in iis quos laudavimus evidenter docet.

Objicit 2° celebrem hominum sub lege et sub gratiâ partitionem ab Augustino passim usurpatam; sed per homines sub lege homines intelligit omni gratiâ nudatos; ergo. — Resp.: Nego minorem. Designat homines adjuvante gratiâ modo descriptâ destitutos, non præveniente et debili quâ ad adjuvantem confugere possint. Scilicet S. doctor arguit ex hoc Apostoli epistolâ ad Romanos, cap. 6: *peccatum nobis non dominabitur; non enim estis sub lege, sed sub gratiâ* (ut patet ex libro de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 12, n. 24). Unde per eos qui sub lege sunt eos intelligit quibus lex dominatur, sive, ut ibidem loquitur, *quos reos facit lex; non implentes legem;* per illos verò qui sunt sub gratiâ illos quibus gratia dominatur, sive qui per gratiam legem implent. Porrò qui legem non implet necessariè quidem efficaci gratiâ caret, sed non præveniente et sufficiente.

Objicit 3°: In nostrâ sententiâ nullum occurreret discrimen inter legem Mosaicam et legem Evangelicam; falsum ex Augustino consequens; ergo. — Nego majorem. Magnum illud discrimen ex Apostolo passim refert D. Augustinus 1° quòd lex antiqua per se et ratione sui nihil ad perfectum adduxerit; lex è converso nova per se gratiam conferat... 2° quòd uberior sit et potentior gratia in novâ quam in veteri lege... 3° quòd licet in utraq; lege sit timor et amor, tamen in veteri prævaleret timor, in novâ prævaleat amor; at hæc discrimina cum nostrâ sententiâ stare patet; ergo.

Objicit tandem timorem non amorem viguisse in antiquâ lege; sed timor pœnæ ex Augustino malus est cùm peccandi affectum semper includat; ergo. — Resp.: Ipsum Augustinum hanc objectionem diluisse; ait enim libro de Moribus Ecclesie, cap. 28, n. 56: *In his duobus (timore et amore) Deus... veteri et novo Testamentis disciplinam regulam dedit; quanquàm enim utrumque in utroque sit, prævaleat, tamen in veteri timor, amor in novo... Neque repugnat Norisius; loco quippe laudato in fine paragraphi sexti improbat tantum metum purè, id est, serviliter scribentem.*

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Certum est non

Mosaicam tantum, sed et Evangelicam legem, si præcisè spectetur quæ lex est, non sufficere ad bene agendum. Certum insuper legem veterem ex se, et sine fide in Messiam quem præfigurabat, non potuisse gratiam dare. Non mirum ergo si Apostolus et Augustinus tam sæpè insurrexerint in legem, quam Judæi et Pelagiani justificare obganniebant; et dixerint legem reos fecisse non ex se (erat enim sancta, inquit, Apostolus), sed ex vitio Judæorum qui ad Christum omnis gratiæ fontem recurrere volebant.

Secundum. Licet gratia à lege distincta sit, unà tamen cum lege tum Judæis cum Christianis semper data fuit aut oblata; unde istud Psalmista: *Benedictionem dabit Legislator, ut notat Augustinus libro de Gratia et libero Arbitrio, cap. 18.*

Tertium. Gratia Judæis vulgò saltem impensa ad implenda mandata fuit gratia preveniens tantum et simpliciter necessaria *ad fortem et adjuvantem obtinendam, quæ præcepta proximè implere possent. Unde istam solum à lege veteri excludi voluit Augustinus.*

Quartum. Jansenius libro 5 de Gratia Christi, cap. 5, definit esse sub lege idem esse ac *omni gratiâ nudari*; et tamen libro 2 de Gratia Christi, cap. 27, dicit plurimos qui necdum ab immunditiis carnis se continere possunt, vehementer tamen optare continentiam, cujusmodi vota sunt gratiæ numerata, et majoris gratiæ provocativa; quomodò ista coherent, cum illi homines utpote legem non implentes sub lege sint?

Quintum. Jansenius dùm contendit Augustinum constanter docuisse *Judæos non habuisse gratiam ad ultimum præceptum observandum, videtur dexteram porrexisse Juliano S. doctorem sic increpanti libro 5 Operis Imperfecti cap. 115: Taceo quâ rabie in totam legem fremas; quam credis ea imperasse mortalibus, quorum apud eos nullam facultatem videret. Non minus S. doctore injuriis sunt qui ipsam de veteri lege durissimum locutum esse pronuntiant; de illâ enim ut Apostolus locutus est.*

ARTICULUS V.

An infidelibus dentur gratiæ sufficientes ul fidei lumine collustrari possint?

Inter infideles alii negativi, qui de Christo nihil unquam audierunt, alii positivi, qui oblato vel audito Evangelio sese immörigeros exhibuerunt. De istis potissimum res est, et queritur an pro loco et tempore, præter externa gratiæ adjumenta ipsis dentur quædam internæ gratiæ sufficientes quibus mediâ saltem ad finem pervenire possint, siquæ gradatim æternam consequi salutem.

Jansenius, libro 3 de Gratia Christi, cap. 11, hæc in titulo intonat: *Infideles carent gratiâ sufficienti ad salutem tam proximâ quàm remotâ, et omnibus principiis ejus.* Norisius Vindiciarum cap. 3, paragrapho 6, et Janseniani erroris calumniam sublatâ capite 1, suam super hoc sententiam his aperit verbis: *Quamvis infideles careant auxilio sufficienti, habent tamen auxilia quædam remota; unde non patiuntur antecedentem necessitatem peccandi, quam licet humanum genus ex pec-*

cato primi parentis incurrit, Christi tamen Redemptoris beneficio sublata est.

Vasquez, Suarez, imò et Stephanus Dechamps, de Hæresi Jansenianâ libro 3, disputatione 8, cap. 11, n. 2, admittunt etiam in iis infidelibus auxilia saltem remota.

Verùm multum laborant in assignandâ geminâ illorum auxiliorum notione. Ex dictis scilicet gratiæ sufficientis mediata tantum et remota baptizatis non obduratis et induratis, quin et ipsis justis urgente præcepto aliquando impertita, est gratia proximè sufficiens; orationis, quæ possunt obtinere auxilium ubertius ad implendum præceptum proximè sufficiens; at ejusmodi auxilium infidelibus competere nequit, siquidem sunt infideles, et nemo potest Deum in quem non credit invocare, epistolâ ad Romanos cap. 10. Hinc Vasquez auxilia illa remota constituit in gratiâ naturalis ordinis, quæ si bene utantur infideles observando legem naturalem, Deus postea ipsis confert gratiam proximè sufficientem supernaturalis ordinis, quæ proximè possint ad fidem converti; sed Suarez hanc sententiam Semipelagianismi insinuat, quia initium fidei ex merito naturali scaturire facit. Hæc ex causâ iste theologus docet conditionem sub quâ Deus promittit infidelibus proximum auxilium sufficiens ad fidem esse negativè intelligendam, id est, si homo ex parte suâ impedimentum divinæ vocationi non posuerit; sed Vasquez vice suâ huic opinioni Semipelagianismi notam inserit, quia illa conditio connotat impedimento remotionem per vires naturæ quæ esset dispositio, licet remota, ad fidem.

Norisius loco indicato remota illa auxilia collocavit in quibusdam bonis cogitationibus, sed adeò debilibus ut voluntatem ad virtutem non attrahant, cum longo scelerum usu obsecrata indurescat.

Hæc profectò quæstionem obscuram et explicatam difficillimam nullatenus solvunt et elucidant; quinimò novis ambagibus et difficultatibus implicat et involvunt. Stephanus Dechamps, loco citato cap. 12, gloriatur se accuratè esse explicaturum cujusmodi sit gratia infidelibus concessa. Dicit n. 1, eam consistere non solum in cognitione cælitus infusâ, sed etiam in pio motu voluntati à Deo impresso.... n. 2: *Gratiam illam interiorum infidelium sapius uniri cum exteriori aliquâ; quemadmodum gratia interior, quæ quis in Christum credit, cum externâ predicatione conjungitur....* n. 3 et 4: *Gratiam illam infidelium non esse propriè Christi gratiam (talis quippe gratia Christi cognitionem ac fidem involvit) licet Christi meritis comparata sit (quo sensu dici potest gratia Christi vel gratia per Christum), sed gratia Dei quia imperfectam saltem Dei cognitionem inducit....* n. 5: *Generalem istam gratiam infidelibus sufficere ut constet inexcusabiles esse reprobos et suâ culpâ perire, secus ut explicetur cur hi potius quàm illi ad fidem perveniant. Inter eos scilicet qui illam rejciunt, alii per misericordiam Dei fidei luce illustrantur, quæ alii per ejus justitiam privantur, et licet omnes quæ primâ illâ gratiâ generali benè utuntur ampliore accipiant, eamque sufficientem, omnes tamen efficeant, quam Deus*

nenini debet, non recipiunt. Ex his autem concludit, gratiam infidelibus concessam vel esse supernaturalem, cum sit cogitatio cœlitus immissa, et pia voluntatis motio à Deo facta, quæ remotam salutis consequendæ potestatem tribuit, quatenus nempe illâ gratiâ excitantur et adjuvantur ad servandam legem naturalem, cui si consentirent infideles legem naturalem pro viribus implendo, nec graviter peccando, certissime pro loco et tempore per Christi merita ipsis impartiretur gratia proximè sufficiens ad fidem, ad est, fidei doctrinam (vel per hominum angelorumve ministerium, vel per revelationem internam) et gratia interna, quæ ad huius doctrinæ credendum excitarentur.

Alii è converso negant auxilium illud infidelibus concessum esse supernaturale; alii medium inveniunt, et dicunt illud esse supernaturale quoad modum et ratione principii, cum sit indeditum, ex inspiratione Spiritûs sancti, et ex Christi meritis; esse verò naturale ratione objecti, cum moveatur versus objectum naturale, id est, legem naturalem; quod ultimum excludere conantur primæ opinionis defensores, dicendo illud auxilium dirigi à Spiritu sancto ad fidem, ad quam nihil ordinis naturalis remotè etiam disponere potest.

His expositis sit.

CONCLUSIO. — Gratiaë sufficientes ipsis infidelibus pro loco et tempore infunduntur, quibus peccata vitare possunt, siquæ remotè saltem et mediâtè sibi ad fidem et æternam salutem viam aperire, ejuſeumque naturæ sint illa auxilia, quod certò deſiniri non potest.

Jansenius loco citato agnoſcit ita sentire theologos. Admittunt, inquit (scholastici), auxilium sufficiens esse infidelium remotè vel proximè potestate, nempe quia possunt saltem non ponere impedimentum divinæ vocationi, quod si facerent non peccando, sine dubio vocarentur ulterius, peccando autem reddunt se incapaces gratiæ sublimioris; tale auxilium, ad non peccandum ferè omnes unanimiter adesse infidelibus volunt, utpote sine quo peccatum eis non possit ad culpam imputari.

Probatur 1°: Rom. cap. 1, v. 20, dicitur gentiles qui ex Dei per res creatas cognitione ipsum sicut Deum non glorificaverunt esse inexcusabiles; ex quibus sic arguimus: Hoc testimonium tum ex se tum ex interpretatione Patrum Augustiniana doctrinæ peritiorum et tenacium, intelligendum est non solum de gratiâ externâ cognitionis Dei per creaturas (quam admittent Pelagiani), sed etiam de aliquâ gratiâ internâ gratiæ illius externæ sociâ quæ gentiles poterunt glorificare sive amare et colere Deum; ergo.... Probatur aut. per partes. 1° Ex se sic intelligendum est. Apostolus enim hic gentiles inexcusabiles pronuntiat, quia ex Dei per creaturas notiâ poterunt Deum colere potentiâ si voluissent ad actum reducendâ, sicuti Tyrri et Sidoni, de quibus Matthæi cap. 14, ex Christi miraculis potuissent penitentiam agere potentiâ si voluissent ad actum reducendâ; ait enim, quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt;

sicut Matthæi cap. 14, dicitur: *Si in Tyro et Sidone factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere penitentiam egissent, ubi verba glorificaverunt et penitentiam egissent* evider denotant potentiam non ab actu sejunctam; sed cum actu conjunctam accedente voluntatis consensu; sed nemo nisi Pelagianus dixerit potuisse gentiles ex solâ Dei per creaturas notiâ sine illâ prorsus gratiâ internâ, colere Deum potentiâ, ad actum dependenter à voluntate reducendâ. Idem dicendum de Tyrri et Sidoniis; ergo.

2° Ex Patribus Augustino addictis sic est exponendum. Etenim Augustinus libro 10 Confessionum, cap. 6, n. 8, ait: *Cœlum et terra undique nihil dicunt ut te amem, nec cessant dicere omnibus ut sint inexcusabiles*. Notiâ igitur Dei per cœlum et terram gentiles Deum non amantes inexcusabiles reddebant. Cur, nisi quia cum illâ notiâ aderat gratia interior, quâ si voluissent gratiam uberiorem obtinendo Deum de facto amavissent? Eterò Augustinus hic indubiè supponit sibi adfuisse illam gratiam; ergo et aliis omnibus.

Concinit D. Anselmus, et Hugo à S. Victore (quos Jansenius ut præstantes Augustini discipulos impensè celebrat). Ille in caput 1 ad Romanos: *Deus munifestavit illis*, ait: *Id est, non solum naturalis ratio profuit, sed Deus quotidiè adjunit, ne sola natura sufficere videretur*.... Iste tractatu 1 Summæ Sent. cap. 5, eadem verba sic exponit: *Cum subjungit: Deus illis revelavit, ostendit quòd ratio humana per se insufficientis esset, nisi revelatio divina illi in adiutorium adesset*. Ubi verba *adjunit et adiutorium* connotant gratiam etiam internam infidelibus præter rationem adfuisse. Externa quippe revelatio sine interno adiutorio gentiles ad amandum Deum non magis adjuvisset quam ratio.

Concinit D. Thomas qui, ut in præcedenti libro diximus, docet vel supponit questione 14 de Veritate art. 14, ad 1, et alibi, Deum internam etiam gratiam ex bonitate infidelibus dare, et ipsorum corda movere, ut loquitur lectione 3 in caput 1 Epistolæ ad Romanos.

Probatur 2° ex D. Augustino. Libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 67, n. 81, eos qui Adâ peccato peccata sua imputabant his reprimat verbis et erigit: *Cum Deus ubique præsens... aversum vocet: conantem adjuvet, cæcidiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quòd negligis querere quod ignoras* (hæc adversus Manicheos libro 3 de libero Arbitrio cap. 19 dicta hic adversus ipsos Pelagianos confirmat), neque illud quòd vulnerata membra non colligis, sed quòd volentem sanare contemnis. Ex hoc testimonio merito infert Norisius citato loco ipsis infidelibus Illud esse internam Dei auxilium saltem remotum; disserit enim Augustinus de omnibus et singulis hominibus, et de adiutorio inexcusabilem reddente, adjuvante, et voluntatis infirmitatem sanante, qualis est non externa tantum, sed et interna gratia.

Idem S. doctor assertit nullum mortaliùm excusare se posse de umbrâ mortis, quia et ipsam penetravit Verbi

calor, in Psalmum 18 n. 7.... *judicandos esse in potestate qui salvari voluerunt*, tractato 36 in Joannem n. 4... *Hominis posse si velit mandata servare quia fumen (Dei gratia) corda paucos omnium hominum illuminant*, libro 1 de Genesi ad litteram cap. 3, et libro 1 retractationum cap. 10.

Hinc eruditus Bossuetius, Justificationis paginâ 70, paragrapho 17, de infidelibus negativis dixit: « Dieu « met dans leurs cœurs des préparations plus éloignées « (que la grâce immédiatement nécessaire à croire) « dont, s'ils usaient comme ils doivent, Dieu leur « trouverait dans les trésors de sa science et de sa « bonté des moyens capables de les amener de proche « en proche à la connaissance de la vérité... *L'auteur « du livre de la Vocation des gentils a bien expliqué... « non-seulement cette bonté qu'on voit de Dieu, mais en- « core... la secrète disposition de sa grâce, les occultes « et particulières insinuations de la vérité que Dieu ré- « pond dans toutes les nations par les moyens dont « il s'est réservé la connaissance.* »

Hinc meritò Alexander VIII, 7 decembris anni 1690, inter 51 Jansenianorum propositiones hanc numero quintam proseripsit: *Paganî, Judæi, hæretici, etc., nullam omninò accipiunt à J. C. influxum, adcoque hinc rectè inferè in illis esse voluntatem nudam et inermem sine omni gratiâ sufficiente*, et Clemens XI relatas inter 101, 26, 27 et 29 assertiones quæ ferunt fidem esse « primam gratiam, » et extra Ecclesiam nullam concedi gratiam. »

Objiciunt 1°: Actuum cap. 14 dicitur *Deus in præteritis generationibus dimississe omnes gentes ingredi vias suas*; et cap. 16, Paulus et Thimotheus *relatant à Spiritu sancto loqui verbis Dei in Asia*; ergo illi populi omni gratiâ sufficiente caruerunt. — Resp.: Nego conseq. Deus equidem mirabilis est et terribilis in consiliis suis super filios hominum; sed nihilominus misericordiâ Domini plena est terra; permisit itaque, ut dicitur cap. 14, gentes errorum suorum *viis ingredi*, sive *omnia sub peccato conclusi*, ut gratiæ suæ necessitas et virtus splendidè eluceret; sed ita non permisit ut ipsis nulla externa et etiam interna beneficia impenderit; ibidem enim v. 16, beneficia externa numerantur, et Rom. cap. 1, dicit Apostolus gentes illas potuisse *glorificare Deum ex auxilio inulabè non externo tantum, sed et interno*. Quod attinet ad caput 16, auctor librorum vocationis gentium, quem modò impensè laudat Bossuetius, libro 2, cap. 4, dicit illis populis *tunc negatum non fuisse gratiam, sed retardatam*, cum, Hieronymo dicente, Joannes postea *totas Asiae fundaverit et rexit Ecclesias*. Id etiam fortè contigit quia, eodem referente Hieronymo, tunc famæ facta fuit sub Claudio, et Asiani, utpote adhuc *aves*, Apostolos fame devorari permisissent.

Objiciunt 2°: Divus Augustinus 1° docet *fidem esse omnium gratiarum primam*, et idè ante fidem et sine fide nullas prorsus gratias impertiri. Ex mille textibus unus alterve sufficit. Libro de Prædestinatione sanctorum, cap. 7, n. 12, ait: *Fides... ipsa prima datur, ex quâ impotentèr cetera, quæ propriè opera*

excipiuntur, in quibus justè teritur. Ibidem cap. 9, n. 16, dicit, fidem inchoatam et perfectam donum Dei esse, et hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari; sed infideles fide carent; ergo. — Resp. Augustinum rarè, et non nisi urgente necessitate de gratiâ fidem in Christum præcedente, sæpius verò de gratiâ eandem fidem inspirante, comitante et sequente verba fecisse. Scilicet cum natura auxiliorum infidelibus certè concessorum prorsus esset recon-dita, vir ingenio et prudenti acutissimus previdebat gratiæ Christi hostes illa auxilia, si prædicarentur, esse subsannaturos, aut exinde esse ansam arrepturos pretendendi boni infidelium, sive naturæ operæ positivè præparare ad gratiam et vitam æternam. Eterò, si Vasquez et Suarez cum illa adjutoria scrutari aggressi sunt, sese invicem Semipelagianismi accusaverunt, quantò protervius sagaces et feroces Pelagiani Augustino de illis disserenti insultassent? Hinc S. doctor in suis adversus eos operibus gratiam Christianorum propriam, et ad opera salutis æternæ meritoria proximè sufficientem (quod disputationis cum illis erat velut caput et summa) stabilire fuit quasi perpetuò sollicitus. Hæc ex causâ frequenter dixit *fidem in Christum* (perfectam nimirum et explicitam) esse *primam gratiam* (non qualemcumque, sed ad justificationem proximè disponentem, cum impossibile sit sine fide placere Deo, Hebræorum cap. 11, et post Augustinus dicit concilium Tridentinum sess. 6, c. 8, *fidem esse omnis justificationis radicem*)... *fidem inchoatam, et perfectam esse donum Dei* (cum ejus initium non minus quam ejus consummatio sit ex gratiâ)... *fidem illam quibusdam dari, quibusdam non dari* (non quoad potestatem salutem remotam, cum omnes suo modo influxum ut ad fidem perveniant à Deo accipiant); sed quoad actum (cum omnes Deo vocanti sese morigeros non præsent).

Hæc duntaxat intendisse D. Augustinum elucet 1° ex ipsis testimoniis objectis in quibus declarat se loqui de fide ex quâ procedunt opera quibus justè vivitur... 2° Ex citato capite 67 libri de Naturâ et Gratia in quo, ipso Norisio teste, agnoscit omnibus hominibus, et idè infidelibus dari auxilium internum salutem remotam, etc.

Igitur si fides sumatur pro fide inchoatâ et imperfectâ, id est, pro quâlibet Dei vocatiõis certitudinè inspiratâ, *fides erit prima gratia simpliciter et absolutè* (cum nulla prorsus, cujuslibet generis sit, ante eam excogitari possit). Sed si sumatur (ut eam ferè seuper accipit Augustinus) pro fide in Christum perfectâ et explicitâ, sine quâ impossibile est placere Deo, erit quidem *prima gratia* proximè disponentis ad gratiam justificantem, sed non *prima simpliciter et absolutè*, cum ante illam alia existat quæ remotè ad fidem disponit.

2° Augustinus libro de Correctione et Gratia, cap. 6 n. 9, infideles, quorum in auribus non perecrebuti evangelica tuba, conquærentes se injustè corripit et damnari, hæc unicâ ratione revincit quòd in Adam peccaverint; quod evincit ipsum existimâsse in eos

non stillasse quasdam gratias, quibus ad fidem remotè pervenire possent. — Resp. Augustinum ibi hanc rationem sic referre ut aliam non excludat, imò supponat; ait enim ibidem: *prima est causa*; et iterum: *Corrumpatur origo damnabilis* (infideles rei peccati originis), *ut ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur*. Quomodò talis voluntas sine gratiâ internâ in illis gentilibus oriri potuisset?

5° Epistolâ 194, aliâs 105, ad Sixtum, c. 6, evertit Augustinus palmarem scholasticorum rationem, *infideles necessariè esse peccaturos, et idèd excusatione dignos si ipsis denegaretur gratia quâ possent non peccare*; ait enim n. 29: *Si (in hac hypothesis) excusatio justa esset, non inde jam gratia, sed justitia liberaret...*; n. 22 dixerat: *Qui se excusant, dicentes se gratiam unde benè viverent non accepisse, negare non possunt se de suo malè vivere...*; et n. 27: *ignorantia in eis qui intelligere noluerunt... peccatum est, in eis qui non poterunt, pœna peccati, et idèd in utrisque non est justa excusatio, sed justa damnatio*; ergo.

Resp.: Nego antecessens; ibi enim Pelagianorum argumenta adversùs peccatum originale et gratiæ necessitatem et gratuitatem diluens se excusantes quòd gratiam unde benè viverent non accepissent, sicque injustè damnarentur, reprimit; quod ut præstet, ostendit gratiam non justitiæ, sed misericordiæ titulo influndi; potuisset enim Deus sine injustitiâ omnes è massâ perditionis non eripere, et aliunde ignorantia Adæ peccati et ejus posteriorum pœna est; sed quid inde? Illos nullam omninò ex Dei bonitate gratiam accepisse quâ peccata cavere possent? Minimè sanè; hanc enim questionem ibi non discutit, quia commemorata Pelagianorum placita ibi duntaxat refellere volebat; quin ibi de *gratiâ dante benè vivere*, non posse benè vivere loqui videtur, et idèd non excludit omnem gratiam sufficientem.

Obijciunt 5° ex ratione: 1° Si ut non peccaret infidelis gratia posse non peccare dans esset necessaria, gratia ad peccandum requireretur, et idèd satius esset non habere gratiam quàm habere; eâ quippe presente peccati reus esse posset, secùs eâ absente; absurdum consequens; ergo. — Resp.: Nego majorem; quinimò gratia esset necessaria ad non peccandum, non ad peccandum cui solus homo sibi sufficit. Equidem sine gratiâ non peccat, et cum gratiâ peccat homo; sicut et sine et cum libertate; sed non idèd ipsi magis expedit non habere quàm habere gratiam, vel liberum arbitrium, quia cum gratiâ; vel libero arbitrio cœlitus adjuto potest, si voluerit, coelestem beatitudinem adipisci.

2° In nostrâ sententiâ infidelitas *negativa* esset peccatum imputabile, utpote voluntaria in liberâ legis naturalis violatione; absurdum consequens: ignorantia enim fidei in iis qui de Christo nihil unquam audierunt, moraliter discuti non potuit, et idèd invincibilis est, ac proinde inculpabilis, Rom. cap. 10; ergo. — Resp.: Nego majorem; effectus enim ex liberè volito actu sequens ut voluntarius reputetur ex illo actu exoriri cognoscatur vel cognosci possit oportet; sed infideles negatîvi gratiâ licet ad remotè credendum ex

citati hanc notitiâ nec habuerunt, nec habere noverunt; ergo.

3° Cur Ecclesiâ orat ut infidelibus fidei gratiam inspiraret Deus, si ad eam ex presentibus auxiliis pervenire possunt? — Resp.: Ut Deus eis det gratiam quâ proximè et immediatè ad fidem pervenire possint, quam ut plurimum non habent. Præterea gratia infidelibus data vel oblata est gratuita, non debita; et idèd rogandus est Deus ut eam ipsis impertire dignetur.

4° Ex dictis explicari nequit in quo præcisè repouenda sit gratia sufficiens infidelibus instillata; ergo. — Resp.: Nego consequ. *An enim negandum est*, inquit Augustinus, *quod est Apertum; quia latet quod est occultum?*

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Ratio fuit cur Augustinus parcè omninò infidelium gratiam commendaret, ne videlicet Pelagianis arma ministraret.

Secundum: *Deus*, inquit Augustinus libro 1 ad Bonifacium, cap. 19, n. 57, *niris modis in hominum cordibus operatur*, quos idèd satius est humiliter silentio venerari, quàm curiosâ disputatione perquirere. Hinc doctissimi Norisius et Bossuetius à gratiâ infidelium naturâ scrutandâ scitè abstinerunt. Nihilominus cùm nihil ordinis naturalis possit ad fidem dispendere, cogitationes et motiones infidelibus negativis à Deo immissæ videntur dicendæ: *supernaturales*, utpote indebitæ et à Spiritu sancto directæ ad fidem et salutem.

Tertium. Augustini effata: *Gratia non omnibus datur, communis est natura, non gratia*, intellige, de speciali et efficaci gratiâ non solum disponente ad fidem, sed et fidem operante, non de communi et sufficiente gratiâ disponente duntaxat ad fidem, vel de gratiâ sufficiente immediatè ad credendum et operandum; non sufficiente in genere potentiæ præsertim remotæ; vel de gratiâ sempelagianio sensu, quæ nempe omnibus equaliter daretur, vel impertiretur ob quemdam pium credulitatis affectum ex viribus nature procedentem et Deum ad gratiam dandam, determinantem.

Quartum. Estius, Sylvius, etc., agnoscunt *ex Dei beneficio et gratiâ in infidelibus cogitationes et animi motiones fidem ejusque initium præcedentes, et etiam quandam ad fidem sternentes, licet, addunt, non sint effectus gratiæ reparantis, nimirum secundum se, et quædam sunt sine ullo justitiæ et salutis initio*. Ita Sylvius in 1-2, q. 111, n. 3.

Ultimum. Ut intelligas sensum hujus Patrum oraculi, *fides est prima gratia*, sedulò distingue, cum P. Deschamps, libro 3, disput. 8, cap. 12, n. 10, fidem inchoatam, vel perfectam, ab inspiratione fidei inchoate, vel perfectæ, et explicitæ, sive vocatione interiori: hæc enim credendi potestatem, illa verò credendi actum involvit. Inspiratio fidei cunctis infidelibus datur, non fides; unde inspiratio fidei est absolutè prima gratia, non fides ipsa, nisi relativè ad opera justificationem proximè præcedentia. Tandem fides habitualis inter virtutes christianas dignitate prima est, quo etiam sensu potest dici *prima gratia*.

ARTICULUS VI.

An in omnes parvulos? *certo saltem aliqua infanteria ad salutem sufficientia?*

Questio ista infantes non tangit, qui vel post baptismum è vitâ exeunt, vel propter Christum trucidati ipsum non loquendo sed moriendo confitentur; talium enim salutem Deum non sufficienter tantum, sed et efficaciter providisse manifestum est.

Questio pariter non spectat infantes qui ex parentum aut aliorum negligentia, vel malitia, sine baptismo vitam finiunt; dici enim posset Deum eorum felicitati sufficienter consuluisse illis baptismum impertiendi manus aliis committendo.

Questio igitur præcisè respicit parvulos, quibus sive in utero sive extra uterum ex nativâ duntaxat constitutione morientibus nullo prorsus modo conferri potest baptismus; queritur an de hoc remedio ipsis applicando sufficienter curaverit Deus.

Negant Gregorius Ariminensis, Gabriel, Richardus, etc.; negant vulgò Augustiniani; negat Vasquez; negant Belgici ut plurimum theologi, etc. Affirmant è converso plures, in primis recentiores, qui tortuosis argumentationibus efficere conantur veram et solam causam cur illis parvulis non conferatur baptismus esse ordinem causarum secundarum quem Deus ut provisor generalis invertere non tenetur, quinimò servare debet.

Quid super salebrosâ istâ controversiâ opinemur ex sequentibus intelliges. Certum est (ipso Augustino iudice) Christum pro commemoratis etiam parvulis mortuum esse, et ideò Deum eorum salutem sincerè voluisse. Enimverò id passim asserit S. doctor libro 6 contra Julianum, cap. 4, n. 8, libro 2 Operis imperfecti, cap. 175, idque ex hoc Apostoli oraculo, Epistolâ 2 ad Corinthios, cap. 5: *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et Christus pro omnibus mortuus est;* quidquid, inquit ultimo loco Julianum alloquens, argumenteris, quidquid tergiverseris, quidquid apostolicorum verborum coneris evertere sive pervertere, à morte, quæ in peccato est, parvulos non ostendis immunes, quia et pro eis Christum mortuum esse negare non audeas.

Cùm igitur ipsi parvuli, quibus ante mortem nullo modo conferri potuit baptismus, peccato originali coinquinantur, pro illis sanguinem fudit Christus, quia omnes mortui sunt pro quibus mortuus est Christus, et Christus mortuus est pro omnibus qui mortui sunt. Quomodò autem de illorum parvulorum salute curaverit Deus sacri codices non patofaciunt; sic enim sinceram Dei eos salvandi voluntatem commendant, ut coelestis hujus providentiæ media non assignaverint.

Traditio etiam non reteggit; inter Patres enim, si Augustinum et ejus discipulos excipias, nullus aut saltem ferè nullus de hoc disseruit. Ecclesia quoque non expandit, quæ nihil unquam super hoc pronuntiavit. Ratio demùm non recludit, quæ si causas physicas sapientissimè non detegit, quomodò coelestes detegeret? Hinc vir theologus D. Augustini hæc de re sententiam

exoculari debet, aut saltem nihil ipsi adversum sancire; hanc enim questionem ex professo adversus Pelagianos tractavit, et aliunde illius contra istos hereticos elucubrations præ cæteris, approbavit Ecclesia, ex quibus insuper nihil unquam retractasse videtur. Tandem, si Ecclesia istam questionem definiret, Augustini verba, ut toties fecit, indubiè exscriberet. Ut autem illam sententiam intelligas, observa ex constanti adversus Pelagianos Augustini doctrinâ pari eadem ex causâ homines avitâ maculâ infectos Deum ab æterno salvare et reprobare decrevisse. Alios scilicet salvandi sola ipsi ratio est sua misericors voluntas à corruptâ massâ quos vult segregans; alios verò reprobandi sola ratio eadem sua voluntas, sed justa et severa eos in massâ deserens. Terribilem hæc discretionem et electionem passim probat S. doctor sacrorum codicum auctoritate, imprimis Epistolâ D. Pauli, naturâ mediorum statû: nature lapsæ, et variis exemplis, humanitatis Christi ex nullis meritis ad unionem hypostaticam evector (qui quidem Christus viva est imago prædestinationis nostræ); populi Judaici nullis meritis præ cunctis aliis electi; parvulorum quorum alios rapit Deus post baptismum, eandem gratiam aliis non impertiens, etc. Eadem quippe causa est prædestinationis ac reprobationis adultorum quæ parvulorum, Dei scilicet, ut dictum est, voluntas alios ex massâ educens, alios non educens. Legi poteris Petavii dogmatum libro 9 de Prædestinatione cap. 10, ubi n. 4, ait: *Grandiorum prædestinationem ad salutem ac reprobationem sine ullo respectu ad privata merita fieri (etiam ex gratiâ) parvulorum exemplo sic probat (Augustinus), ut ne sentire quidem contra tam evidentem auctoritatem liceat. Parvulorum prædestinationem et reprobationem Juliano breviter suavit S. doctor libro 5 Operis imperfecti, cap. 2, his verbis: Agnosce parvulos in honorem per gratiam, qui assumuntur in Dei regnum, et alios parvulos, qui in illum honorem non assumuntur, vase in contumeliam per judicium, et tandem aliquando, ne iniquum facias Deum, confite re originale peccatum. Ex his passim concludit S. doctor præsentem Apostolo Rom. cap. 9 et 11, causam prædestinationis et reprobationis adultorum et parvulorum profundam esse inscrutabile, et ideò causam Dei voluntatis unum ex corruptâ massâ educens, alium non educens, assignari non posse, libro de Dono perseverantiæ, cap. 9, et Epistolâ 194, aliâs 105, cap. 7, n. 51, ubi ait: Quam, quæso, allaturi sunt causam, quò alius sic gubernatur, ut baptizatus exeat, hic alius infidelium sensibus traditus, vel etiam fidelium, priusquam ab eis baptizandas offeratur, expirat? Item sermone 26 de Verbis Psalmi 94 et Apostoli, aliâs 11, de verbis Apostoli cap. 12, n. 45: Sed dicit, inquit, me quare fecit in honorem, et aliam in contumeliam? Quid respondurus sum? Auditorus es Augustinum, qui non auditur Apostolum (Rom. 9)? Duo parvuli nati sunt. Si debitum quæras, unde tenent massam perditionis; sed cur mater alium portat ad gratiam, aliam dormiens suffocet... hebet figulus facti, etc. Rom. 9, v. 21; O ALTITUDO! etc., Rom. 11, v. 33.*

Ex his colligo Augustinum non existimasse baptismum interdum non applicari parvulis propter culpam parentum, aut seriem causarum secundarum quam ille us ut provisor generalis inmutare non tenetur; quin S. doctor has causas explodit citatâ epistolâ 194, aliâs 105, n. 52, et libro de Dono perseverantiae, cap. 12, n. 51, ubi ait: *Plerisque festinantibus parentibus, et paratis ministris, ut lapsissimus parvulo datur, Deo tamen nolente (non positivè, sed negativè, parentum è massâ non educendo, et ideò media efficacia non ministrando) non datur. Item libro de Naturâ et Gratiâ cap. 8, n. 9, ad causas secundas non recurrit ut explicet cur infantes sine baptismo decedentes christiani esse non potuerunt, sed ad massam perditionis. Ego (inquit) dico partem in eo loco natum ubi et non potuit per baptismum subvelli morte prævestitum intrinsecè talem fuisse, id est, sine lavacro regenerationis exiisse, quia esse aliud non potuit... rectè ergo ex damnatione, quæ per universam massam currit non admittitur in regno celorum, quareis Christianus non fuerit, sed nec esse potuerit. Eisdem causis excludit D. Prosper Augustini doctrinæ tenacissimus, carmine de Ingratis, cap. 51, ubi derelictionis in morte causam refundit in solum peccatum originale. Quapropter, si auctor librorum de vocatione gentium libro 2, cap. 25, electionem parvulorum pendere fecit ex meritis parentum (quod negat P. Quenellius in eruditâ dissertatione 2 de auctore librorum), S. Prosper eos libros non conscripsit. Aliunde, inquit P. Alexander in historiâ 5 sæculi, *quævis illi libet* (exquisitâ licet doctrinâ in multis præcellentes) *in plerisque codicibus manuscriptorum S. Prospero tribuuntur, eas tamen eos non esse totum jam* (post eximios Vossii et Norisii dissertationes) *eruditiorum hominum nato consensit*.*

Sed, inquit, si res ita se habet, Deus illorum parvulorum, peccato originali supposito, salutem sincerè non voluit, siquidem nullum prorsus medium quo illi assequi possent illis contulit. Reponeret theologi, quos laudavimus, ubi de voluntate Dei omnes homines salvandi disserimus, sequi duntaxat Deum supposito peccato originali noluisse voluntate absoluta et consequente illorum infantium salutem, non voluntate antecedente, quia ad voluntatem antecedentem pertinet solum institutio et preparatio medicorum, ad voluntatem verò consequentem spectat illorum applicatio; Deus autem baptismum instituit pro illis infantibus ut et pro aliis. Verùm D. Augustinus celesti et sublimi Apostoli doctrinâ imbutus, ad hanc responsionem non confugit. Sensit scilicet, ut probavimus, Deum illorum parvulorum salutem verè voluisse, et Christum pro eâ ipsis impertiendâ reverà mortuum esse, et ideò de his salvandis sufficienter curavisse; at quodnam sit illud sufficiens remedium, arcanum esse ad altitudinem divinitarum sapientie et scientie Dei referendum, in alterâ tamen vitâ cognoscendum. Tunc, inquit, Enchiridion cap. 95, n. 24 (in verbo) *non latebit quod nunc latet, cum de duobus parvulis unus esset assumendus per misericordiam, alius per iudicium relinquendus... cur ille peccatus quam iste fuerit exemptus, cum causa non*

esset ambobus. Hinc illustrissimus Bossuetus antea dicebat: Dieu s'est réservé la connaissance de ces moyens; et Nicollus in Symbolo: Saint Augustin croit que Dieu a eu quelque raison secrète dans le choix qu'il a fait des uns plutôt que des autres; mais cette raison ne consiste point dans le mérite des élus au-dessus des réprouvés, puisque ces mérites sont l'effet de leur élection, et non pas le fondement. Dieu ne voit dans les hommes, avant qu'il les choisisse, que de l'indignité; et s'il les rend ensuite dignes de la gloire éternelle, c'est par une grâce qu'ils n'ont en aucune sorte méritée.

Isti autem theologi audiendos non esse conculamant qui obtinuit hanc doctrinam in desperationem precipitare, et incredulis ansam subministrare insultandi Deo; est enim, inquit, Augustino iudice, ipsissima D. Pauli doctrina, Rom. præsertim cap. 9 et 11. Hæc aliunde et alia similia Augustino objecerunt Semipelagiani, quibus non obstantibus in sua sententiâ constanter permansit. Quid tandem, addunt, jurant inanes incredulorum declamationes? Futuram eorum in multarum rerum physicarum causis detegendis in omnes ætates inscitiam et stupendè infractuosam industriam prænuntiaverat Spiritus sanctus, Ecclesiasticis cap. 5, his verbis: *Mundam tradidit disputationi eorum* (non incredulorum aut comprehensioni, inquit Jansenius in hunc locum), *ut non inveniat homo opus quod operatus est Deus ab initio usque ad finem. Eandem agnovit Calvinus, dum divine Providentiæ impugnationibus exprobravit eos in plurimis rebus naturalibus culpa esse cæciores. Eandem inscientiam candidè confessus dominus Cassini insignis sæculi Ludovici Magni astronomus, et regis Scientiarum Academicæ Parisiensis decus et ornamentum, dicendo: De plerisque phenomenon naturalibus non magis iudicare possunt quædam cæci de coloribus. Denique increduli, vel si ruzpantur, fatentur necesse est regum edicta justa esse posse licet eorum aequitatis ratio ipsos non rarè lateat.*

Liber tertius.

DE GRATIA EFFICACI.

Gratia efficax propriè et simpliciter (ut hic accipitur) ea est cui tanta inest virtus ut voluntati etiam reluctanti non solum posse bonum opere tribuat, sed etiam illud reipsâ operari ipsam compellat et quidem *indeclinabiliter, insuperabiliter, inextinguibile, ut loquitur D. Augustinus, id est, certissimè et infallibiliter*; hæc enim verba (quibus abusus est Calvinus, et postea Jansenius) non adhibuit nisi ut *interam et occultam, mirabilem et ineffabilem gratiæ efficacis vim et energiam expressius demonstraret.*

Existere in præsentis statu hujusmodi gratiam, quæcumque tandem ex causâ ejus exoriatur efficacia, digna est catholicum, quod hodiè à nemine, etiam hæretico negatur. Illud olim adversus Pelagianos evicit D. Augustinus 1° ex Scripturis. Ezechielis cap. 56, v. 27, Luca cap. 25, v. 42, Actuum cap. 9, v. 6, Rom. cap. 9, v. 15. Epistolâ ad Philippenses, cap. 2: *Deus est, inquit, qui operatur in vobis velle et per-*

facere, etc... 2° Ex supremo Dei in hominum voluntates non minus quam in alias res creatas dominio, quo moralium corda omnipotentissimo influxu unde vult deducit, et quò vult adducit. Qui quidem influxus in ideà omnipotentis Dei tam evidenter includitur, ut ipsos paganos non latuerit; illum enim predicat Homerus multis in locis, et poeta Latinus his verbis :

..... Poulque ferocia Panni

Corda, volente Deo.

Etiàm, inquit Augustinus libro de Correctione et Gratia cap. 14, n. 45, *de ipsa hominum voluntatibus quod vult, eam vult, facit (Deus)... sine dubio habens humanorum cordum quò placet inclinandorum omnipotentissimum voluntatem... Si ergo cum voluerit reges in terra Deus consistere, magis habet in potestate robustiores hominum quam ipsi suas; quis cetera facit ut solubris sit correctio, et fiat in corde correpti correctio, ut caecati constituantur in regno?.... 5° Ex precibus quibus Ecclesia Deum rogat ut ad se rebelles etiam compellat voluntates, etc.*

Exinde prodierunt eximia ista divi Augustini effata: *Intervà et occultà, mirabili ac ineffabili potestate operatur Deus in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed bonas etiam voluntates, libro de Gratia Christi cap. 24 n. 25. Subventum est... infirmitati voluntatis humanae, ut divinà gratià indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur.. fortissimo (Adam) dimisit facere quod vellet; infirmis servavit ut ipso donante quod bonum est vellent, et hoc deserere inlicitissime nollent, libro de Correctione et Gratia, cap. 12, n. 58. Hæc gratia, quæ occultè humanis cordibus divinè largitate tribuitur, à nullo duro corde respicitur. Ideò quippe tribuitur, ut cordis duritia primitas auferatur, libro de Prædestinatione sanctorum cap. 8, n. 15. Nos volumus, sed Deus in nobis operatur et velle; nos operamur, sed Deus in nobis operatur et operari pro boni voluntate, libro de Dono perseverantiæ cap. 15, n. 55. Tantius præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere: « Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi « filii sunt Dei » (Rom. cap. 8, n. 14). Libro de gestis Polgii, cap. 5, n. 5.*

Tota ergo quæ hic suboritur difficultas, medium tangit quo gratia voluntatis consensum exprimit. Quæ ut discutatur, et sana resurgat doctrina, refellemus nupera novatorum circa gratiæ efficacis naturam et energiam dogmata, varia subinde theologorum systemata expositari.

CAPUT PRIMUM.

De notatorum circa gratiæ efficaciam dogmatibus.

Calvinus liberum arbitrium, id est, activam voluntatis indifferentiam, Adæ lapsu perisse, præsertim libro 2 Institutionis obtrudit. Non negat tamen cap. 2, n. 7, hominem esse liberum hoc sensu quò voluntate agit, non coactione, quam ultimam vocem Jansenius, citans hunc locum libro 8 de Gratia Christi, cap. 21, industriè omisit. Eodem libro, cap. 5, gratiæ Dei hostes reputat qui hominem lapsum liberum esse volunt. Rationem offert cap. 5, n. 10: *Voluntatem sweet, inquit (adju-*

torium quo, sive medicinale, de quo Augustinus libro de Correctione et Gratia cap. 11 et 12), non qualiter vestis scolis traditum est et creditum, ut nostræ potestati sit effectivè motioni aut obtemperare, aut refragari... Inlem fuisse hominè adhuc sanis conditionem concalcamus, ut potuerit ad alteram partem inclinare (quia habebat adjutorium tantum sine quo non), sed cum exemplo suo docuerit, quam miserum sit liberum arbitrium, nisi Deus in nobis et velit et possit, quid fiet nobis si ad eum modulum suam gratiam nobis impertitur? Eadem ratione refellere solent quartum canonem tridentinæ synodi sessione 6 sancientem luminem GRATIAE PREVENIENTI POSSE POSSEUTIRE SI VELIT; est enim, inquit in Antidoto, inter regenerationis gratiam, quæ nunc miseriam nostram subvertit et priusquam, quæ Adæ data fuerat, discrimen.

Igitur homo lapsus in mente Calvini liber est à coactione, non secretitate, et gratia ipsi impertita, utpote à gratià Adæ diversa, illum ad bonum ineluctabili necessitate rapit. Illud Calvini systema damnavi concilium Tridentinum sessione 6: *Si quis dixerit, inquit canone 4, liberum hominè arbitrium à Deo motum et excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, atque præparet, neque posse dissentire si velit, sed veluti inanimè quoddam nihil omnino agere, necque posse se habere, anathema sit; et canone 5: Si quis liberum hominè arbitrium post Adæ peccatum autium et extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, iudè titulum sine re, figmentum denique à Satana inventum in Ecclesiam, anathema sit. Idem tandem decernit canone 6.*

Jansenius, vir acri et sagaci ingenio, præsentiens suum de gratia cum libero arbitrio concordia systema eruditus viris partium studio in transversum non actis Tridentino fulmine contritum esse visurum, quinque inter suum et relatam Calvini systema fabricavit discrimina libro 8 de Gratia Christi, cap. 21; quæ si attentè expenderis, arguent dumtaxat discrepantiam in verbis, quibus utroque super hoc usus est, aut quendam animi candorem in Calvino liberum arbitrium et quoddam rem et quoddam nomen aperte expungente, quo se tunc affici passus non est Yprensis ut indubiè se canonibus Tridentinis subtraheret. Enimverò, tradit hominem lapsum immo in quidem esse à coactione, id est, à violentià voluntatis propensionis externis inflicti, sed non à necessitate, hoc est, à necessarià ad unum determinatione, et idcirco quolibet actum in statu presenti liberrimum esse, et consequenter meritorem vel demeritorem eo ipso quo voluntarius est sive ex rationis advertentià et voluntatis inclinatione factus, verà licet necessitate elicitus. Innumera ejus super hoc testimonia proferre in promptu foret. Hæc sufficiant.

Capiti 6 libri 6 de Gratia Christi hunc fecit titulus: *Duplex necessitas Augustino, coactionis, et simplex seu voluntaria; illa, non ista repugnat libertati.* Quod quidem ab isto capite ad 58, sive ultimum, omni argumentorum genere probare aggreditur. Item tentat li-

bro 8 à capite 5 sic inscripto : *Conciliatio genuina gratia cum libero arbitrio ascendit Augustini mentem, etc.*, ad 21, sive postremum. Ibi autem Jansenium de presentis statu disserere clamant tùm contextus eùm constans ejus doctrina quàm in insonte Adamo nec coactionis, nec simplici sive voluntariam ad aliam necessitatem. Un le eùm ipso passim dicente, v. g., libro 7 de Gratia Christi in fine capitis 14, *meritum et demeritum ex arbitrii libertate quàm maxime ponderetur... quandoquidem intercurrente libertate prorsus interit*, evidens est ipsum docuisse ad merendum vel demerendum in stata natura lapsus non requiri libertatem à necessitate, sed sufficere libertatem à coactione, ut fert tertis inter quinque.

Istud de libertate dogma, ut diximus libro 1, cap. 4, articulo 5, passim stabilit Jansenius famoso discrimine *adjutorii sine quo non*, insonti Adæ, et *adjutorii quo sunt Adamo impertiti*, de quo D. Augustinus libro de Correctione et Gratia cap. 11 et 12, quem Augustini locum, si Dechampio fides, lib. 1, disput. 5, cap. 3, septemagies supra centis in suo opere hunc in finem commentorari. At contra fastidiosam hanc repetitionem lectores suos premonuit eùm libro de Gratia primi hominis in fine capitis 17 dixit, *hoc discrimen esse clarum quò aditus in Augustini scripta adhibetur, sine quò qui ex molitur ingredi velut cæcus palpabit in meridie*; que libro 2 de Gratia Christi, cap. 4, et alibi passim repetit. *Diverso modo*, inquit, *operandi adjutorium utriusque status, velut immobili basi, tota doctrina de gratia et predestinatione nititur*. Scilicet, interprete Jansenio, gratia amittit, sive *adjutorium sine quo non*, liberam agendi perinde et non agendi facultatem relinquat; gratia è converso medicinalis, sive *adjutorium quo agendi necessitatem laevabit*. *Impossibile est*, inquit libro 8 de Gratia Christi, in fine capitis 3, *ut adjutorium quo non determinet voluntatem quò facit ut velit, et sine illo velle non possit... facit ut necesse sit animum sequi, et secundum illud operari quod amplius delectaverit*. *Nunc* (inquit iterum libro 2 de Gratia Christi, cap. 21) *gratia infirmam voluntatem... ad operandum rapit, tunc à forti voluntate rapiebatur, quò tunc flectebat se quoquoersum videretur, nunc amisit istum indifferentem ad struendum ferum*. *Quidquid ferè*, addit libro 8 de Gratia Christi cap. 4, *ob fieri potest (contra adjutorium quo quasi libertatis destructivum) unice distinctione sensus compositi atque divisi dissociari potest; ad eam tamen distinctionem, ipso docente ibidem cap. 5 et sequentibus, non recurrit Augustinus, cui ad salvandam libertatem satis est quid volentes absque violentiâ est coactione in actum eorum volentes infinat*.

Ex his colliges Jansenii de gratie efficacità ex libero arbitrio systema his inniti fundamentis quibus Calvinus de iisdem argumentis dogma, et utrumque prorsus consonare, nisi fortè quòd Calvinus inmutabilem, Jansenius verò mutabilem sive alternantem admiserit necessitatem.

Prus, quàm illud systema refello, ipsum, prout à Jansenio adornatum est, ut magis intelligatur, describam.

Delectatio, sive suavitas, generatim considerata, Jansenii systematis basis est et fundamentum; ex eà enim procedunt omnes boni aut mali actus.

Quid delectatio? — Jansenio dicente lib. 4 de Gratia Christi cap. 11 : *Delectatio est actus vitales voluntatis, quo in justitiam vel mendaciam (id est, bonum vel malum) tanquàm sibi consentientia et jucunda movetur (sive, quod idem est) quo justitiâ vel mendacio delectatur*.

Quoties delectatio? — 1° Jansenius, loco citato, delectationem partitur in *deliberatam* rationis advertentiâ et voluntatis consensu procreatam, et *indefinitam* utrique rationis et voluntatis actui præviam. Ibidem declarat se cum Augustino de istâ, non de illâ, delectatione unice disserere. Unde *indefinitam* delectationem totum innititur Jansenii systema. *Dicens*, inquit, *delectationem in Augustinus celestem esse partem primum illam et indefinitam affectum anime, quò actualis complacencia est, partem etiam et crebrè secundam quò desiderium indefinitam dicitur, quibus anima ita suavitè... in bonum appetendum rapitur, ut volentes ei actus libero (id est, spontaneo) consentiat ac bonum diligat tantò vehementius quantò fortius illis actibus rapitur*.

2° Jansenius, eodem libro 4, capitibus 5, 4, 5, 6, et alibi passim, delectationem distribuit in *coelestem*, que ad bonum, et *terrenam* que ad malum allicit et rapit.

3° Eodem libro, et iisdem capitibus, distinguit delectationem *coelestem*, et etiam *terrenam* in *victricem* et *victam*. *Victrix* plenum et perfectum voluntatis consensum obtinet. *Victa* pleno quidem illo voluntatis consensu destituitur (unde *victa* est et non *victrix*), sed nihilominus *deliberatus*, sive, ut dicit, *liberum*, *imperfectum* (id est, velleitatem, sive complacenciam, ad quam solam in conflictu illo à Deo datur) semper consequitur, et ideo omnis gratia semper operatur effectum propter quem infunditur. Ita ipsis ferè terminis libro 2 de Gratia Christi, cap. 27.

4° Jansenius delectationem *victricem* secretim in *victricem absolutam*, que in *fidelis* suavitatis consensum attrahit, et *victricem comparatam*, sive *relativam*, que eundem consensum excitat, quia fortior est oppositâ delectatione, scilicet propter virium sive graduum præponderantiam. *Ista*, non illa (licet ab Augustino commendata libro de Gratia Christi, cap. 24, n. 25, etc.), Jansenio accepta est. Id enim elucet ex libro 4 de Gratia Christi, ubi postquam gratia *victricis* vim et energiam extollit, initio capitis 6 declarat se loquì de delectatione *victricis* comparatè ad oppositam; item ex libro 7, cap. 2, ubi ait : *Prorsus delectationis (dominantis) immunitas obtineri nequit nisi per præpollentem justitiæ delectationem*.

Quante necessitatis sit delectatio? — Jansenius, ut ostendimus, docuit activam voluntatis humanæ sese ad opposita flectendi potentiam primi parentis peccato amissam esse. Unde libro 7 de Gratia Christi, cap. 5, dicit *liberum esse id quod coacto opponitur*, et libro 8, initio capitis 19, istam scholasticorum definitionem : *Libertas consistit in potestate agendi vel non agendi po-*

itis omnibus ad agendam prerequisiteis, Augustino fuisse ignotissimum, et Christi gratia velut capituliter innuam esse reprehensum. Eodem offerunt que habet libro 2, cap. 3: *Hic natus, inquit, hic flexus (sese ad bonum aut malum determinandi in statu innocentiæ), prorsus amissus est, et ista cap. 12: Hic (in nostro stato) reflexus ipsis volendi cardinibus infictum est; et libro 7, cap. 5: Delectatione... presente actus volendi est in hominis potestate; absente non est, etc. Hinc delectatio est unicum pondus, quo voluntas sive ad bonum, sive ad malum rapitur, tantoque est necessitatis, ut sine illa voluntas quasi torpens et mortua nihil prorsus boni aut mali elicere valeat, ut docet libro 4, cap. 7. Unde in fine capituli addit: *Voluntas sine delectatione velle aut moveri... nullo pacto potest, quod actu respectu cujuslibet operationis locum habet; unde etiam in peccatis eadem necessitas ad volendam, ac majoris delectationis ad asperandam oppositam delectationem reperitur.**

Hanc delectationis necessitatem scaturire facit Jansenius libro 4, cap. 7 et 9, non ex naturâ voluntatis, sed ex ejus penâ, in quo ab Honorato Tournely et ejus redactoribus contradictionis arguitur. Etenim libro de Gratiâ primi hominis, cap. 12, reposuerat gratiam Angelorum, et insontis Adæ in delectatione, et libro 7 de Gratiâ Christi, cap. 5, tradidit solutiones esse in nostrâ potestate per delectationem, sive delectationem efficere voluntatem et libertatem, velle et liberè velle. Verùm causa Ecclesiæ adversus Jansenium præposteris illis observationibus non indiget. Etverò, cum in Jansenii mente quælibet gratia consistat in suavitate, sive delectatione, gratia Angelorum et Adæ potuit esse delectatio; sed quæ? Sine quâ non libero arbitrio subdita, non quâ necessario efficiens velle, id est, liberè velle, cum libertas ab Adæ peccato (juxta Jansenium) in solo spontaneo consistat; quæ delectationis species non ex naturâ voluntatis præcisè, sed ex peccato effluxit.

Quomodo agit delectatio? — Modus, quo à delectatione agitur voluntas, fit per gradus, et ideò merè relativus est et quasi mechanicus; in conflictu enim delectationum cælestis et terrenæ, cum hæc aut illa gradibus superior est, fortior debiliorem necessariò vincit (relativè), et ideò, si gradibus æquales sint, in suspensio remanebit voluntas, sicut in bilance majus minus pondus relativâ necessitate rapit, æqualia verò pondera in suspensio manent (utitur hoc exemplo lib. 7, cap. 11). Scipsum super his tam clarè passim explicuit Jansenius, ut alius sensus nisi per summam dementia ipsi affligi non posset. Libro 4 initio cap. 6, ait: *Quando cum terrenarum rerum... delectationibus dinoscitur, nisi major fuerit delectatio (cælestis) quàm terrenæ... fieri non potest quin propria voluntatis infirmitate vincatur... ut fert clarissimus et præclarissimus Augustinus locus, qui aureis meretur scribi characteribus. Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est. Similia habet in fine capituli 9, et fine capituli 10, ubi dicit: *Causa nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ita tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel percipiantur, vel alternantè delectationum fructus, in medio remaneant.**

Tandem, libro 8, cap. 2, hæc docet: *Delectatio victricis, quæ Augustino est efficax adjutorium, relativa est. Tunc enim est victrix, quando alteram superat; quod si contingat alteram ardentiorum esse, in solis inefficacibus desiderijs hæreticis amissis, nec efficaciter unquam volat quod volendum est.*

Ex delectationum, cælestis et terrenæ, in sese invicem conflictu erumpit celeberrima distinctio potentie absolutæ et relativæ, in quâ velut in arce recluditur omnis Janseniani systematis armatura, cujus idcirco latibula illius systematis parens et defensores ab initio et in dies ingrediuntur, ut eorum lateribus tanquam totidem aggeribus quoquoersum circumsepti adversariis protervius insultent, eorum in quinque propositiones tela bebescere faciant, et eis propositionibus commensurate hæresis speciem inducant; quæ ex dictis in secundo libro de Gratiâ sufficiente jam satis explorata sunt. Juvat tamen paucis aperire quid sit duplex illa potestas, et ostendere illam esse Janseniani systematis veluti propriam dotem et quasi insigne.

Quid potentia absoluta et relativa? — Duplex illa potentia illic intelligitur per relativum libræ exemplum. Sicut enim plumbea moles, quamlibet exilis, in unâ lance reposita, ex se sive nativâ gravitate, præcis gradibus gravitatis hic et nunc obtinentis similis molis, potest (absolutè) oppositam lancem atollere, non potest verò (relativè) non præcis illis viribus alterius molis, ita delectatio cælestis aut terrenæ, quamlibet debilis, ex naturâ suâ, et etiam ex antecedente D. i voluntate, quæ abstrahit ab actualibus circumstantiis, non suppositâ alterâ delectatione, potest (absolutè) voluntatem inclinare, non potest verò (relativè) suppositâ prædictâ oppositâ delectatione. Hinc potentia absoluta est ea quæ inest delectationi ex ipsius naturâ, et non consideratis gradibus contra rebellantis delectationis... Relativa, quæ inest delectationi etiam consideratis ex adverso dimicantis delectationis gradibus, sive viribus; ex quibus elucet potentiam absolutam ad bonum aut malum non solum semper esse sine actu, sed etiam cum eo hic et nunc nunquam esse posse, quia oritur ex delectatione, quæ semper hic et nunc est debilior, aut in hæc hypothesi saltem æqualis, et ideò fortiolem vel æqualem superare nequit, sicut si sint duo pondera in librâ, potentia absoluta unius non potest cum actu conjungi... è converso potentiam relativam semper et necessariò cum actu uniri, quia in pugna duarum delectationum æqualium existit ad bonum et malum potentia absoluta, non relativa, et ideò potentia relativa semper supponit delectationem superiorem, quæ inferiore necessariò domat. Ex quibus patet hominem lapsum id solum verè posse quod facit, et idcirco in eo omnem realem potentiam semper cum actu conecti.

Quòd autem Jansenius potentiam absolutam et relativam commemorato sensu prædicaverit, tam clarum est, ut id inficari, aut in dubium vocare summe esset protervie, aut insanie; quod ut magis ac magis in propatulo collocetur, sint hæc sequentes propositiones.

Jansenius in voluntate, gratiâ, sive delectatione parâ urandi admissit et admittere debuit absolutam relato sensu ad opus bonum potentiam. — Patet 1° ex variis ejus testimoniis inter quæ istud eminet, libro 8 de Gratiâ Christi, cap. 20: *Pecandi potestas, inquit, perfectissima non solum inest voluntati quando gratiâ delectatione caret, sed etiam quando intus ejus suavitate efficaciter trahitur... quemadmodum igitur qui sub gratiâ ad opus bonum determinate operatur, simul etiam peccare potest, ita quoque è contrario qui istâ gratiâ destituitur... et peccandi tentationibus quiescit, potest bene facere.* Inest ergo voluntati potentia bene agendi sub fortiore concupiscentiâ, et malè agendi sub gratiâ victriçe; sed illa non potest esse relativa, ut evincunt mox relata ejus verba libro 4, cap. 6, et 10. Item libro 8, cap. 2, et tandem libro 4, cap. 9, ubi ait: *Vigente delectatione carnali, impossibile est ut virtutis ac honestatis consideratio prævaleat.*

Patet 2° ex intus Jansenii systematis structurâ; in eo enim delectatio cælestis aut terrena in sese laticem pro virum, sive graduum varietate et mensurâ agunt et reagent ad instar, ut dictum est, duorum ponderum in utrâque librâ lance repositorum; inde enim elucescit spiritalem suavitatem ex naturâ sed potentiam habere actum bonum producendi, non quidem relativam, sive spectatis et adverso dimicantis fortioris delectationis viribus, sed absolutam, sive consideratâ intus ipsius virtute; sicut pondus in librâ ex vi ingenitâ potest absolutè aliud pondus gravius atollere, non relativè. Undè, quemadmodum duo relata pondera non ex se præcisè, sed relativè tantum, victriça sunt aut victa, sive pro majoribus, aut minoribus virum gradibus, ita et duæ delectationes, quarum alterutra talis omnino manendo proat opposita crescit aut decrescit, vincitur aut vincit.

Jansenius equidem non rarè videtur eliminare quamlibet ad agendum potentiam remotâ fortiori delectatione. Verum, cum ejus discipuli vel levissimum in eo, ubi imprimis de primariis ipsius systematis principis res est, paralogismum æquo animo indubè non ferrent, fateantur oportet eum potentiam relativam ibi unice explodere.

Jansenius ipsi voluntati debitori tentem cælesti delectatione perferre adest, et suo stando systemati, adinere debuit rerum ac relativam commensurato sensu ad opus bonum potentiam. — Patet 1° ex citatis Jansenii effatis, in primis libro 4, cap. 9: *Vigenti carnali delectatione impossibile est ut virtutis et honestatis consideratio prævaleat... Item: Quod amplius nos defectus secundam id operemur necesse est.* Quibus istud adde libro 3, cap. 15: *Est in Augustini principiis paradoxum... quòd charitas quovis nitida sufficit ad quacunque tentationem superandam, vel quacunque præcepta sine transgressionem servanda.* Quis hæc auscultando, non statim intelligit minorem delectationem non dare voluntati potentiam relativam ad vincendam vigentem actualem delectationem?

Patet 2° ex naturâ Jansenii systematis pluries jam reserata. Relatam potentiam absolutam et relati-

vam in Jansenii systemate inter alios insignes ejus sectatores candidè agnovit et exposuit ingenio et eruditione affluens dominus Arnaud in celebri dissertatione de Gratiâ efficaci. Ejus testimonium èo libentius adducam, quòd ad ora aliorum Jansenii defensorum obstruenda sit efficacissimum. Si de aliquo juato, inquit parte 2, articulo 4, *est gratia efficax in aliquâ tentatione desit, queratur, an sine gratiâ efficaci ad vincendam tentationem necessariò, quam supponimus ipsi defuisse, tentationem vincere poterit, tunc ex communi omnium loquendi ratione respondebitur* (non excludit indubè Jansenii defensores qui ab ordinario cunctorum loquendi modo recedere indecorum reputarent) *non quidem absolutè, sed in illâ hypothesi* (id est, relativè ad fortiorem concupiscentiam) *sine hæc gratiâ non potuisse.* Eandem solutionem in eadem dissertatione parte 3, articulo 5, illustrare aggreditur ingenitâ ignis virtute. *Quemadmodum, inquit, omnis ignis urendi virtutem et potestatem habet, non tamen quilibet urendi, v. g., auri liquefaciendi vel lapidis in calcem redigendi, ita ut si de igne generatim queratur, an possit urere, absolutè respondendum sit, posse; sed si queratur utrum exiguus ignis possit lapidem in calcem redigere, vulgò non posse respondebunt. Sic omnis charitas vel exigua* (id est, gratia parva sive sufficiens ex se intus bonæ voluntatis productus, et ideo largiens quondam bene agendi potentiam et virtutem, ut loquitur ibidem cap. 12) *potestas est bonorum operum* (absoluta); *et si queratur utrum qui bonam voluntatem habet, possit bene agere, posse* (absolutè) *procul dubio respondendum est. Non tamen omnis bona voluntas ad quilibet efficiendum ita sufficit, ut non aliquando pleniorum voluntatem requirat.*

Atque ubi in splendidum præclare illius declarationis speculum incidunt, subito affulgunt et evanescent dolosis tenebris involuta ista quorundam pronuntia: *Voluntas gratiâ movente est libera* (à vi exteriori cogente, non interiori relativè necessitante)... *Voluntas fortiori gratiâ acta perfectissimè peccandi potestate gradet* (absolutè, sive semotâ illâ delectatione, non relativè, sive ratione habitâ illius suavitatis)... *Voluntas cælesti aut terrenâ delectatione titillata Dei præcepta potest adimplere vel non implere* (absolutè, non comparatè ad majorem vel minorem delectationem)... *Gratia exigua non ex active virtutis defectu, sed ex liberâ voluntatis ob-sistentiâ dæmoni non operatur* (sublato non supposito nisu et luctamine fortioris cupiditatis ad obsistendum necessitante)... *Voluntas cælesti suavitate perferre bene agere si prorsus vellet* (sed posito vigentis concupiscentiæ comatu sic velle non potest)... *Gratia tenuis per comatus et desideria inefficax, quæ ex voluntate educit, fortiorem obtinere potest gratiam, quâ mediâ saltim sufficiens evadat* (intelligunt potestatem cum actu semper et necessariò conjunctam, cum gratia parva illa desideria semper et necessariò exprimat, et insuper sufficientiam absolutam, non relativam ad vividiorem cupiditatem)... *Gratia parva eodem remaneat ostentat decrecente concupiscentiâ, potest perfectum consequi effectivè* (necessariè in hæc hypothesi, cum immi-

entia Deo operante concupiscentia gratia illa parva facta sit relativè fortior).

Jansenii scilicet amici oculos et propositum nunquam avertunt ab his magistri in decem imprimis de Gratia Christi libris consignatis effatis: *Gratia Christi temperabiliter, indefinabiliter, potestativè, inextinguibilè voluntatem docet, agit, obrigit; voluntas præventa non tem agit, quam agit; et nihil non tentat et movet ut hæc doctrina Augustini Ypresensis sensu accepta salva et integra remaneat.*

*Quæ radix, cardo, vertex, filumve aut catena totius Jansenii systematis?—*Celebris Harduinus, vir acerrimo quidem ingenio, et prodigiôsâ eruditione famosus, sed magis nova quàm novè dicere sollicitus, omnium hæreticorum dogmatum, præsertim Jansenii systematis, occultam radicem esse atheismum asserere non dubitavit. Si intendisset duntaxat ex novatorum dogmatibus et infandâ adversus Ecclesiam catholicam conjuratione atheismum erumpere posse, vestigiis D. Pauli et dilecti Discipuli institisset, et etiam D. Augustini, quo dicente: *Christus Deusve apud hæreticos nomine tenus, non rebus reperitur.* Verùm longius progressus est; hæreticos enim, imprimis Jansenium, in suis scriptis atheismum stabilivisse existimavit. Hinc insignis illius discipulus versis annum 1750 confecit et publici juris fecit in hac urbe Cadomensi libellum quemdam, cui gallico idiomate titulus: *Le Jansenisme dévoilé, ou Jansénius convaincu d'athéisme*; qui cum ad varios regni episcopos et sacros Ordines missus fuisset, merito cum contemptu exceptus est.

Enimverò quicumque Augustinum Ypresensem evoluerunt, epilogum, et parallelum in fine appositum, eos omnes non lætè Jansenium tam grande volumen elaborasse ex summo Augustinianæ doctrinæ quam (ut censebat) tradiderat Baius, vindicandæ ardore, et detestatione Moliniani præsertim et Suaresiani systematis, ipsi (ut autumavit) apertè repugnantis. Deinde sui systematis lœsionem et catenam tam dilucidè in eodem volumine demonstrat, ut nemo eam non conspiceret possit. Scilicet annulus ille, fultura illa est delectatio superior, sive necessitate relativè victrix, seu gratia victrix, gratia efficax, adjutorium quo (hæc enim apud Jansenium idem omnino significant). Id, ut paulò ante ostendimus, declarat Jansenius libro de Gratia primi hominis cap. 17, et libro 2 de Gratia Christi, cap. 4. Quod et repetit alibi passim; v. g., libro 7, cap. 6, ubi ait: *Hæc est vera et genuina basis (gratia dominatrix), celestis doctoris... à quâ qui tantillum aberraverit, nunquam veram intelligentiam, quam ipse in scriptis suis tradidit, aspicietur.* Hinc auctor synopsis vite Jansenii, ipsi impensè addictus (quæ synopsis editioni Rothomagensi anni 1652 omnium accuratior præfixa est), hæc de Jansenio refert: *Alebat Augustinum à discipulis, non à magistris velle intelligi... addibat omnia pendere ab uno primo principio, unde tota doctrina ejus de gratia catena devincta esset, et hæc factum ut qui eo aberrant, extra viam et spem inveniendæ veritatis vagentur. Unde subridebat potius, non mirabatur, quòd contrariariorum et diversissimorum*

opinionum scholasticæ omnes tamen Augustinum ad se traherent, quia unus hæc, aliter itam animum modicum catenas arripere, nemo teneret priusquam illum et capitulum.

An quinque propositiones ex victrice Jansenii delectatione necessitate velut ex fonte scaturiant?— Negaverunt Janseniani systematis defensores non ante, sed post quinque propositionum censuram factam ab Innocentio X 31 maii anni 1653, ut nempe illa censura caduca fieret et evanida. Illæ quippe condemnatione veluti fulmine percussi et in transversum acti, prætulerunt quinque illas assertiones in Augustino Ypresensi non contineri, et in Jansenii sensu damnatas non fuisse. Unde varios ediderunt libros *de imaginariâ Jansenii hæresi.* Cùm autem Alexander VII die 16 octobris anni 1656 definisset illas ex Jansenii libro excerptas esse, et in sensu à Jansenio intento proscriptas, idque ab omnibus et singulis clericis subscribi jussisset Constitutione latâ 15 februarii anni 1665, et Clemens XI per bullam *Vincam Dandæ Sabothæ*, datam 16 julii anni 1705 hæc decreta renovasset, declarando insuper relictis super hoc Constitutionibus Innocentii X et Alexandri VII obsequioso silentio minime satisfieri (quæ omnes Constitutiones ab universâ Ecclesiâ, et imprimis à clero Gallicano et Christianissimo rege receptæ sunt); cùm, inquam, hæc cererent iidem Jansenii defensores, Ecclesiæ infallibilitatem in iudicando de germano librorum sensu è medio tollere aggressi sunt, Ecclesiæ nihilominus romanæ obedientiam ceteris profitentes. Sic in se exprimere voluisse videntur quod eorum magister libro proemiali de ratione et auctoritate cap. 6, dixerat: *Hæreticis proprium est simplici revelationis veritate nunquam esse contenta, quorum audacia... erroribus à Deo plectitur; et prius libro 1 de hæresi Pelagianâ, p. 13: Hæretici semper saltem in pejus proficere, errantia et in errorem mittentes; et libro 6, cap. 25: Ambigua verba dogmata exprimunt, romanæ Ecclesiæ reverentiam et in omnibus subordinationem simulant.*

Igitur paucis ostendendum est quinque propositiones ex victrice gratiâ necessitate Jansenii derivari, ac deinde reliquâ in ejus Augustino quoad sensum saltem contineri.

Ostenditur quinque propositiones ex superiore Jansenii delectatione erumpere.—Quinque propositiones, si absque præjudiciis expendaris, illicè intelliges eas exprimere duntaxat exclusionem gratiæ merè sufficientis, et necessitatem bonum operandi sub motione gratiæ victricis, qui unicus est scopus et quasi medullâ totius Augustini Ypresensis; sed hæc duo passim erant ipse Jansenius ex suâ delectatione victrice; v. g., cùm novem primis capitulis libri 4 de Gratia Christi filius gratiæ naturam, virtutem et necessitatem expendisset, inde erumpentia consecutaria recensens in fine capitis decimi dicit: *Hinc claret cur Augustinus omnino omnino gratiam purè sufficientem sive ante fidem, sive etiam post fidem auferat.* Deinde principium repetit; scilicet si gratia dominatur necessariè, facit agere bonum, si non dominatur necessariè, fit malum, licet

totum effectum, quem in hac hypothesis ex Dei voluntate producere poterat, reipsa producit.

Hæc ex modo dicendis novum accipiunt robur et locum.

Ostenditur quinque propositiones in Augustino Yprensi scilicet quod sensum contineri. Unde

PRIMA PROPOSITIO. — Sic hæc in Constitutione Innocentii X datâ 31 maii 1653: *Aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus et consentibus secundum præsentem quam habent vires sunt impossibilia; deest quoque illis gratia quâ possibilia sunt.* Damnata est ut tenuerunt, impia, hæretica, et hæretica.

Ipsis terminis, ut diximus in precedenti libro, reperitur libro 3 de Gratia Christi, cap. 15, unâ exceptâ voce, aliqua ibi expressâ per vocem, quosdam. Hæc propositio tam ex se cum ex iis quæ apud Jansenium procedunt et sequuntur, et etiam ex totâ libri serie, hinc habet sensum: *Aliqua præcepta iustis (divina mandata violentibus) volentibus et consentibus secundum præsentem quam habent (ex gratiâ debili) vires sunt impossibilia (comparatè ad majorem concupiscentiam adversam quâ hic et nunc alliciantur); deest etiam illis gratia (vel actionis quâ possibilia sunt immediatè, vel orationis quâ possibilia sunt saltem mediatè); quare volitiones et nixus hic expressi prodeunt ex gratiâ orationis parvâ, sed quæ hic et nunc sufficiens non est ad debilitè orandum; unde sensus catholicus oppositus est, iustus, ubi adstringit præceptum, eâ semper adjuvari gratiâ quâ actualem hic et nunc obnitentem concupiscentiam debellare possunt, et præceptum implere, aut saltem ad illud implendum necessarium Dei adiutorium obtinere.*

Jansenii amici hanc propositionem, ut censuram eluderent, in hoc sensus detorserunt: *Iustis consentibus est efficacia gratiarum mandata sunt impossibilia.... vel iustis semper deest gratia, quâ vel unum mandatum sine peccato adimplere valeant.... vel iustis, dum violant præcepta, deest gratia quâ absolutè et abstractè à hic et nunc reluctante concupiscentiâ possibilia sunt Dei mandata.* Porro Jansenius citato libro 3, cap. 15, hanc propositionem deducit ex delectatione superiore relativè.

SECUNDA PROPOSITIO. — In citatâ Constitutione sic exprimitur: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ non quàm resistitur.* Ut hæretica proscribitur.

Hanc assertionem spirant innumera Jansenii effata, quæ ferunt omnem actualem gratiam cum semper producere effectum ad quem producendum relativè ad oppositam delectationem à Deo infunditur. Si nimirum parva fuerit, sive minor adversante hic et nunc concupiscentiâ, deliberatum imperfectum semper eliciet consensum, inflexicæ nempe desiderium, velleitatem, etc. Si fortis, sive major actuali hic et nunc titillante concupiscentiâ, deliberatum perfectum extorquebit consensum, quia in his circumstantiis ad hæc omnino et unicè à Deo inspiratur. Unde licet gratia debilius non sortiarum effectum perfectum, ad quem ex se tendit, non idèo illi resistitur, cum ad id in tali circumstantiâ à Deo non impertiatur, et gratiæ propriè

resistere sit eam effectum, propter quem illam dat Deus, et quem hic et nunc habere potest, destituere. Porro, inter testimonia, quibus hæc exprimit Jansenius, præter adducta in secundo libro, istud sufficit. *In universis, inquit libro 10 de Gratia Christi, cap. 7, versis finem, operibus (Augustini) non est vestigium quâ Christi gratia cuiquam sit incongrua, sed omnia congrua est, omnia operatur ac perficit effectum; omnia enim delectat voluntatem (ecce principium), et omnia hoc ipso ad operandum illum effectum ad quem datur trahit.*

Ex his innotescit quisnam sit proprius et naturalis relatæ propositionis sensus tam ex se cum apud Jansenium, et quisnam sit sensus catholicus ipsi adversus; hic scilicet: *In statu naturæ lapsæ omnia gratia interior non cum semper habet effectum quem habere potest relativè ad oppositam hic et nunc repugnantem cupiditatis delectationem; unde etiam apparet discrimen inter gratiam sufficientem Thomisticam, et partem Jansenianam; illa scilicet semper efficacis est respectu actûs ineliberati (cum semper illustret intellectum et moveat voluntatem), non autem respectu actûs deliberati perfecti vel imperfecti ad quem ex se tendit, et ad quem veram et relativam dat potentiam; secus ista, quæ effectum deliberatum imperfectum, quem hic et nunc habere potest, semper obtinet.*

Sensum præcipuum, quo Jansenii patris hujus propositionis censuram eludere conantur in secundo libro exposuimus.

TERTIA PROPOSITIO. — In relatâ Bullâ sic redigitur: *Ad merendum et de merendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.* Hæretica declarata est.

Hujus propositionis doctrinam tradidisse Jansenium eamque ab ipso ex sua delectatione victrice deductam esse initio hujus capitis ostendimus; verum ut Jansenii sententiâ magis eluceat, et quorundam ejus dictorum obscuritas evanescat, ad sequentia attende.

1° Libertas, id est, immunitas, universim ex D. Bernardo libro de Gratia et libero Arbitrio cap. 3, triplex distinguitur; à peccato, miseriâ et necessitate. Prima dicitur gratia, quia per gratiam; secunda gloria, quia per celestem gloriam datur. Tertiâ, de quâ res est, et disserit Apostolus epistolâ 1 ad Corinthios, cap. 7, v. 37, nuncupatur natura, quia tangit naturam libertatis, aut à naturâ homini inest. Ipsi opponitur quælibet necessaria ad unum determinatio (undè vocatur libertas indifferentiâ), et idèo est vis electiva, sive facultas quæ, positâ omniâ ad agendum prærequisitis, potest hic et nunc agere vel non agere (quo sensu vis illa dicitur activa indifferentiâ ad contradictoriâ, sive libertas contradictoriâ et exercitiâ), vel quæ potest eligere unum de duobus contrariis bonum vel malum (quo sensu eadè vis dicitur activa indifferentiâ ad duo contrariâ, sive libertas contrarietatis seu specificatiâ).

2° Cum duplex sit necessitas, coactionis et simplex, idèo libertas natura, sive indifferentiâ, alia à necessitate coactionis, alia à necessitate simplici. Prima est violenta determinatio illata à principio extrinseco sé-

nit, ut ait de Rhodens, omnino conferente, sed prorsus reluctante passo, id est, voluntate, idcirco quod ex ea fieret non esset voluntarium et consequenter non posset esse actio voluntatis, quæ essentialiter est voluntaria. Secunda est determinatio ad unum, cui cum cognitione intellectus et propensione inheret voluntas, licet necessariè. Vel oritur à principio à naturâ insito, qualis nisus cujuslibet creature intellectualis in beatitudinem in genere, et tunc dicitur *naturalis*, vel à principio extrinseco, qualis victrix Jansenii delectatio, et tunc dicitur *invincibilis*, quia quidquid agatur excoli non potest. Hæc necessitas, si determinat modo immutabili et absoluto, ut facit visio beatifica in sanctis, vocatur *inmutabilis et absoluta*; si modo mutabili et relativo, ut agit prædicta Jansenii suavitas, appellatur *mutabilis et relativa*.

5° Sagax et astutus Jansenius suum de libertate systema sic concinnavit. Distinguit inter essentialia libertatis et statum libertatis. *Neque rectè concluditur*, inquit libro 6 de Gratia Christi cap. 53, *actum rationis voluntatis solius coactionis expertem non esse liberum; pernaagna enim est inter actum liberum* (id est, essentiali libertatis omni enti libero ex se competentem) *et statum libertatis* (id est, varios entis liberi existendi modos) *differentia; uniformis enim est in omnibus entibus liberis, sive beatis, sive damnatis, sive Deo, sive creaturâ, libertatis ratio, sive difformis status*. Hinc *cum velle et liberè velle idem sint, et impossibile sit ut velle non sit liberum* (libro 6, cap. 5), generica et formalis libertatis ratio in uno præcisè voluntario (quod nempe fit ex advertentiâ rationis, et ex voluntatis complacentiâ, unde motus indeliberati, actus licet voluntatis, non sunt liberi) est respondenda, etiamsi ex immutabili aut mutabili necessitate fiat, et idè liber est Deus etiam *ad intra*, liberi sancti, liberi damnati, liberi viatores ex necessitate relativâ benè aut malè agentes; quinimò sancti sufficientem ad meritum, sicut et damnati ad demeritum libertatem habent, ex quâ reipsâ illi mererentur, isti verò demererentur, si non essent extra viam; scilicet sola ratio generica et formalis libertatis in nudo voluntario consistens ex se requiritur et sufficit ad meritum aut demeritum; unde immunitas à necessitate immutabili ac invariabili in viatore est ejus merito aut demerito omninò accidentalis. Hæc omnia docet Jansenius citato libro 6, cap. 34.

In his tamen usus est quibusdam vocabulis receptam de libertate doctrinam experimentibus, quæ postea ejus defensores (dubio procul contra ejus intentionem) arriperunt ut tertiam propositionem ipsi adjudicarent. Etenim libro 6, cap. 34, fatentur viatorum qui statu suo meriti et demeriti capaces sunt, *libertatem esse ad agendum vel non ad agendum, et ad bonum et malum indifferentem*; sed quo sensu? quia à necessitate immutabili (non mutabili et transitoriâ) immunis ad opposita fecit potest, ut loquitur in fine ejusdem capituli, prout nempe major vel minor fuerit delectatio cœlestis aut terrena; quinimò, etiamsi immutabilis necessitatis expertis non esset, viatores mereri aut demereri possent; in eis nimirum esset vera libertas

in solo voluntario consistens, et aliunde indifferentia ad bonum et malum est tantum libertatis indicium, non ratio, ut ait ibidem, ut idè, et dictum est, liber est Deus *ad intra*, liberi sancti, liberi damnati, etc. Unde viator cum necessitate transitoriâ meretur et demeretur, ut fert tertia propositio. Quapropter indifferentia, quam admittit Jansenius in viatorum libertate, est unicè *flexibilitas arbitrii* modò per unam modò per alteram delectationem; sive flexibilis capacitas recipiendi oppositas delectationum impulsiones.

Item Jansenius sæpius disserit de generica libertatis ratione, quam in nudo voluntario, ut diximus, reponit; unde ejus patroni cavillati sunt ipsius verba fecisse de libertate generice acceptâ, non ad hujus status meritum vel demeritum necessariâ. Verùm argutiola levî flatu evanescit. In toto enim libro octavo de Gratia Christi, libertatem hujus status propriam cum efficaci gratiæ motione conciliare aggreditur. Aliunde, decem libros de Gratia Christi non conscripsit nisi ut D. Augustini adversus Manichæos fatum inducentes, et Pelagianos ac Semipelagianos libertatem gratiæ destrui prætententes consilium patefaceret, et tueretur adversus adulterinas Mollinarum interpretationes, ut ipse passim profutur; at aerem verberasset, et oleum ac operam perdidisset, si libertatem abstractè, non relativè ad præsentem statum attingisset. Demùm, in ipsis citatis locis, et speciatim libro 6, cap. 34, expressè dicit viatores in nostro statu posse mereri aut demereri, etiamsi immutabili necessitate constringerentur.

Item Jansenius libro 6, cap. 55, et toto passim libro 8, expressè assertit *actum voluntatis, etsi necessarium, esse in potestate et dominio voluntatis*; ex quibus iterum nonnulli illius discipuli ex ejus libro expungere conantur tertiam propositionem. At genuinum Jansenii sensum non advertunt, aut dissimulant; unicè enim intendit actum omnem voluntarium, licet necessarium absolutè aut relativè, essentialiter esse in potestate et dominio voluntatis, quia *velle et liberè velle idem est, et est impossibile ut velle non sit liberum*, ut antea dicebat.

Ex his colliges proprium tertiæ propositionis tum in se cum in Jansenii libro sensum esse, ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ non requiri libertatem à necessitate alternante et relativâ ad circumstantias in quibus benè vel malè operans versatur, sed sufficere in iisdem circumstantiis voluntariè et non coactè operetur.... et è converso sensum catholicum esse, eundem operantem, ut possit mereri aut demereri, præter libertatem à coactione, indigere, libertate ab omni necessitate, etiam voluntariâ, mutabili et relativâ.

QUARTA PROPOSITIO. — In prædicto Innocentii X decreto sic profertur: *Semipelagianii admittébant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare*. Ut falsa et hæretica proscripta est.

Duas hujus assertionis partes facti et juris exhibet

Jansenius libro 2 de Gratiâ Christi, cap. 15, his verbis: Prior (Massiliensium) error erat quòd initium fidei, orationem, gemitus et desideria, ex nobis, hoc est, ex libero arbitrio, proscribere censerent, et tamen gratiam etiam actualem in eorum opinione fuisse ad istos actus necessariam, cujus influxus in eorum libero relinqueretur arbitrio, et hoc eos apertissimè docuisse jam supra latè patefecimus; in margine repositi caput 12 hujus libri 2 de Gratiâ, et librum 8 de Hæresi Pelagianâ, cap. 6, 7, 8, etc., ubi dicit gratiam illam actualem veram fuisse et internam; quo capite 6 utuntur P. Alexander in historiâ quinti seculi, et alii vulgò ad ostendendum duas hujus propositionis partes reipsâ à Jansenio traditas fuisse. Et verò, si Franciscus Macedo Minorita, Contensonius Dominicanus, et non ulli alii Catholici asserere ausi sunt nonnullos Semipelagianos gratiam aliquam internam ad initium fidei admisisse, quomodo Jansenius unicè sollicitus de theologorum circa gratiam et libertatem sententiâ Semipelagianismi labe inspergendâ id avido animo non docuisset?

Obvius autem et naturalis illius propositionis sensus ex dictis in discussione secundæ et tertiæ propositionum abundè elucescit; hic scilicet est: *Semipelagianam gratiam prævenientem, etiam internam, ad initium fidei exegerant, et in hoc erant hæretici, quòd vellet eam gratiam talem esse, cui relativè ad actualem hinc et nunc stimulantem cupiditatem possent humana voluntas resistere; sensus ex adverso catholicus iste: Semipelagianam non exigebant prævenientem gratiam internam ad singulos actus, etiam ad initium fidei, et si eam exegerant, in hoc non fuissent hæretici quòd dixissent eam gratiam talem esse cui possent hinc et nunc humana voluntas resistere.* Porrò evidens est hanc propositionem ex delectatione relativè victricis velut ex principio erumpere. Enimverò Jansenius libro 8 de Hæresi Pelagianâ, cap. 8, in eo propriè Massiliensium errorem consistere facit, quòd angelorum et stantis hominis adjutorium, in quo intelligendo et admittendo nulla penitus ipsis difficultas fuit, etiam lapsis hominibus... sufficere voluerint, et ideò improbatò auxilio invincibiliter ad bonum determinante, aliud admiserint cui voluntas dissentire posset.

QUINTA PROPOSITIO. — Eam sic exhibet commemorata Constitutio: *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fuisse.* Ut jacet declarata est falsa, temeraria, scandalosâ, intellecta autem eo sensu ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, impia, blasphemâ, contumeliosa, divinæ pietati derogans, et hæretica.

Istam propositionem tum quoad se tum quoad interpretationem extare in Augustino Yprensi libro præcedente initio secundi capitis ostendimus. Uno tantum testimonio id confirmabimus. Libro 3 de Gratiâ Christi cap. ultimo ait: *Nec enim juxta doctrinam antiquorum pro omnibus omnino Christus passus aut mortuus est, aut pro omnibus omnino tam generaliter sanguinem fudit, cum hoc potius tanquam errorem à fide catholica abhorrentem doceant esse respiciendum.....*

Ibidem versùs capitis finem addit: *Quæ sanè cum in Augustini doctrinâ, perspicua certaque sint, nullo modo principiis ejus consentaneum est ut Christus... vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro justorum non perseverantium eternâ salute mortuum esse, sanguinem fuisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiant; scivit enim qui quisque jam ab eterno prædestinatus erat.... ex quo factum est ut juxta sanctissimum doctorem non magis Patrem pro eternâ liberatione ipsorum quàm pro diaboli deprecatu fuerit.*

Hæc autem docuit Jansenius ut suis staret principiis. Christus scilicet mori non potuit nisi pro eorum salute qui salvi fiunt; fructus enim mortis Christi inanis esse nequit; gratias ergo verè sufficientes ad vitam eternam assequendam nonnisi prædestinatis promereri et applicari voluit; sed ex secundâ propositione tales sunt sola gratiæ efficaces; gratia enim sufficiens voluntati permessa ex quartâ propositione est gratia semipelagianâ; ergo ex necessitate et existentia solius delectationis victricis in præsentî statu evincitur Christum non esse mortuum pro salute omnium reproborum. Concedit quidem Jansenius, ut diximus, Christum nonnullis reprobis temporalem fidei et justificationis gratiam promeruisse et infudisse: sed cum, ipso dicente, nullæ sint gratiæ verè sufficientes nisi efficaces, justificationis gratia illis reprobis etiam in Christi intentione non potest esse medium verè et relativè sufficiens ad eternam salutem obtinendam.

Propria autem istius assertio in Jansenii sensu cum aliis damnata significatio hæc est: *Error est semipelagianus asserere Christum mortuum esse ut omnibus et singulis hominibus gratias verè et relativè sufficientes ad eternam salutem promereret; tales gratias non aliis quàm electis reipsâ promeritus est..... Significatio è converso catholica est ista: Semipelagianum non est dicere quòd Christus eo sine sanguinem fuderit ut cunctis mortalibus gratias ad salutem impetrandam verè et relativè sufficientes acquireret. Item: Hæreticum est dicere Christum pro eternâ salute prædestinatorum duntaxat mortuum esse ita ut nullis prorsus reprobis adjutoria ad eternam vitam hinc et nunc assequendam verè sufficientia impertiverit.*

Hæc sunt famosæ quinque propositiones in quas ultimò rediit immensus Augustini Yprensis volumen. Spirant Lutheri et Calvini dogmata, sed nonnihil immutata, et cum miro furo et artificio proposita. Illorum dogmatum sub novâ formâ renovationi primam delineatè à Michaelè Baio, cujus systema accuratè evolvit P. Duchesne in fine secundi libri historie Balanisni, ultimam et quasi perfectam manum admovit præstantiori ingenio et ratiocinio pollens Jansenius, et ideò illa renovatio proprium ejus systema meritò nuncupatur, licet maxima sit inter Baïi et Jansenii doctrinam consensus, ut ostendit idem P. Duchesne in fine libri quarti.

Easdem quinque Yprensis assertiones, licet ab universâ Ecclesiâ jamdudum proscriptas, incuante hæc seculum excitat it vir eruditus quidem, sed novitatis amans, centum et unâ propositionibus, quæ nihil aliud sunt

quàm quinque explicationes, aut consecraria sanè multò magis culpanda quàm Baius aut Jansenius; primus enim Sedis apostolica censuræ sese morigerum exhibuit, alter verò, saltem in extremis constitutus, suam doctrinam Ecclesie romanæ iudicio subditam esse voluit, ut postea ostendimus. Centum autem et unam propositiones damnavit Clemens XI die 8 septembris ann. 1715, ejus Constitutioni accessit totius Ecclesie consensus.

Jansenii sectatores, ut quinque propositionum sensus à Jansenio intentus salvus et integer remaneret, innumerabilia excogitaverunt effugia quæ veteribus hæreticis in gratiam suorum errorum nunquàm in mentem venerant. Ille satis sibi retulisse quod de illis scribit eruditus P. Alexander in eleganti suo censorio suffragio in Se. bonâ pronuntiatio 7 et 8 maii anni 1683 occasione hujus Fratris de Montesonio assertio- nis, ad solam Sedem apostolicam divino et immutabili privilegio spectat de controversiis fidei judicare. Jansenii (inquit) defensores Innocentio X supplicarunt ut duplicem sensum in quinque propositionibus distingueret, hæreticum damnaret, Augustinianum et Thomisticum (quem Jansenii esse pretendebant) absolveret. Tres columnas eum in finem obtulere 19 maii anni 1655. Prima sensum hæreticum Lutheri et Calvinii continbat, quem se damnare profitebantur; alia sensum Molinæ, quem Pelagianum aut Semipelagianum contendebant; tertia sensum gratiæ per se efficaciæ catholicum, et ex S. Augustini doctrinâ invicem confirmatum, sed nullam hujusce pòstulationis rationem habuit summus pontifex. Quinque propositiones, quamvis aliquid supplendo, et in sensu gratiæ per se efficaciæ orthodoxe essent, excipere noluit, ratus si exponeret, id præsidio futurum errori, et Jansenianarum partium theologos distinctionem sensus duplicis importunè flagitare, ut fulmen quinque Jansenii propositionibus imminens (damnatae sunt 31 maii ejusdem anni 1655) averterent, ne factum Sedi apostolicæ fuere (quàm meritò hæc pertinuerit abundè probat quidquid postea egerunt); sapienter autem duplicis illius sensus distinctionem respuit Innocentius, quamvis quinque propositiones sensum Augustinianum et Thomisticum gratiæ per se efficaciæ pati possent. Patres enim, addit idem theologus ibidem, ab Apostolica eitate ad hæc usque tempora propositiones hæreticas vel erroneas, quamvis in bonum et catholicum sensum ali quo modo flecti possent absolutè et simpliciter damnandas, non exponendas censuerunt. Cæterum quoties Ecclesia damnat aliquas propositiones nullo assignato sensu, toties eas damnat in obvio et naturali sensu quem offerunt. Proscripsit autem quinque propositiones in obvio èt naturali sensu, quem habent in Jansenii libro, ut evidentè citatæ Constitutiones Innocentii X, Alexandri VII, etc.

Plures ex acutioribus quinque propositionum defensoribus seriò recogitantes earum doctrinam, orthodoxam licet, damnatam esse in Baio à D. Pio V anno 1567, Gregorio XIII anno 1579, et Urbano VII anno 1642, item in Jansenio, et auctore centum et unius propositionum, à laudatis pontificibus, et tot

Constitutiones à tam longo tempore corroboratas esse, et in dies corroborari maximo episcoporum ubique dispersorum suffragio; hæc, inquam, attentè mente reputantes, Christum dñm pontificibus, cunctis futuris seculis inerrantiam pollicitus est deceptum esse autumaverunt, et ita ad revelatæ religionis hostium castra tandem confugerunt. (Tantum, inquit Melchior Canus libro 4 de Locis, cap. 6, hæreticus error, et cæca pertinacia potest, ut omnem prorsus doctrinam adimat, intelligentiæ lumen extinguat, et universam ingenii retundat aciem!) Sic Jansenismus in Deismum magnâ ex parte conversus est, et amplificatus otestabilis illius sectæ patronorum numerus qui de bono et honesto per propriam utilitatem judicantes quibus divinâ suaviter disponente Providentiâ regitur mundus pontificium et regium solia irritò planè et insulso conatu concutiunt et evertere nituntur.

His ad notitiam Janseniani systematis necessariè præmittendis expositis, ut illud dogma radicis evellamus, disseremus 1° de Jansenii systemate circa gratiæ efficaciæ operandi rationem et libertatem...; 2° de eodem systemate circa intrinsecum gratiæ efficaciæ principium. In antecessum autem cum Augustino libro de Spiritu et Litterâ cap. 7, n. 12, libenter agnoscimus gratiæ victricem voluntatis et libertatis reparatricem, rem esse profundam, et nimis abditam. Hinc inscrutabile illud Sacramentum prorsus venerari contenti fuissimus, si Ecclesia catholica, quæ est columna et firmamentum veritatis, nihil circa illud definiisset.

ARTICULUS PRIMUS.

Refellitur Jansenii systema circa gratiæ efficaciæ agendi modum, et idèo libertatem.

autò ante ostendimus in systemate Calviniano et Janseniano gratiam efficacem, quam solam uterque in præsentì ordine admittit, absolutam aut saltem relativam voluntati necessitatem imponere, et idèo liberum arbitrium Adæ peccato periisse. Quocirca sit

CONCLUSIO. — Gratia, quâlibet polleat efficaciâ, nullâ necessitate, etiam alternante et relativâ, voluntatem in præsentì statu ad operandum adigit. Hinc liberum arbitrium in eodem statu, attenuatum licet et inclinatum, extinctum tamen non est. Est de fido.

MOMENTUM PRIMUM — Ex Scripturis. 1° Sacri Codicis hujus statûs libertatem, quâ sub gratiæ motione agimus et meremur, nobis exhibent tanquàm potestatem, cujus dominî sumus, quâ uti vel non uti pro libito valemus, quam optare vel non optare nostrum est, cum quâ ad ignem vel aquam, bonum et malum, manum extendere possumus, etc. Genesis cap. 4, v. 7, Ecclesiastici cap. 15, v. 17 et 18, et cap. 31, v. decimo, etc.; sed talis libertas, sive potestas, activam sub gratiâ connotat voluntatis indifferentiam ac proinde quâlibet excludit necessitatem; ergo.

2° Idem Codices voluntatem sic à gratiâ moveri referunt, ut tamen voluntas cum gratiâ laboret, con-

sentiat, seipsam flectat et determinet, etc. Psalmo 118, v. 112; 1 ad Corinthios, cap. 15, v. 10; 1 ad Timotheum, cap. 4, v. 7; 6, v. 11 et seq.; Apocalypsis cap. 3, v. 20, etc. Sed hæc expriment ingenitam et omnino liberam determinationem; ergo.

Obijciunt 1° ea testimonia quibus Deus in nobis operari dicitur Ezechielis cap. 36, v. 26 et 27, Epistolæ ad Philippenses cap. 2, v. 13; sed talis operatio expedit liberam voluntatis determinationem; ergo. — Nego minorem; hæc quidem et similia oracula arguunt gratiæ interioris et voluntatis necessitatem et ineffabilem virtutem; sed non excludunt, imò important liberam cooperationem nostram; unde in ipso Ezechielis textu voluntatis inflexio refertur; *faciam, inquit, ut in præceptis meis ambulatis, et judicia mea custodiatis et operemini*. Ita D. Augustinus libro de Prædestinatione sanctorum, cap. 41, n. 22, ubi locum Ezechielis exponens ait: *Idè hæc et nobis præcipiuntur, et dona Dei esse monstrantur, ut intelligatur quòd et nos ea facimus, et Deus facit ut illa faciamus*.

Obijciunt 2° textus enuntiantes fontes peccati esse servos, v. g., Joannis cap. 8: *Omnis qui facit peccatum servus est peccati*; sed servus liber non est; ergo. — Resp. hæc et similia importare servitutem non antecedentem, sed consequentem liberam voluntatis ad peccatum determinationem et gratiæ resistantiam.

MOMENTUM SECONDUM.—*Ex Ecclesiæ judiciis.* Inter concilia solum Tridentinum adducam, quod admittit Jansenium, et vetera adversus Pelagianos habita exscribere solet. Tres ejus canones sessionis sextæ, nempe, 4, 5 et 6 supra retulimus, quibus definit *in potestate esse hominis vias suas malas facere, et dissentire gratiæ, si velit*. His certè eliminare voluit Lutheri et Calvinii de gratiæ dogma; sed, ut ostendimus, illud ferebat voluntatem sub gratiâ privari non physicâ actione (impossibile enim est ut voluntas non velit eam vult), sed activâ et liberè indifferente electione, etc.

Accedit totius Ecclesiæ dispersæ consensus, quæ 60 Bani propositionem: *Quod voluntariè fit, etiam si necessariò fiat, liberè tamen fit*; et 67: *Sola violentia repugnat libertati hominis*, et relata Jansenii propositionem velut hæreticam proseripsit sicut et hanc decimam inter 101: *Gratiæ est operatio manûs omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest aut retardare*; sensus enim est gratiæ resisti non posse. Idem offerunt inter easdem 101, 11, 12, 19, 20, 21, 22, 23, 24.

Os tandem hodierni Jansenii patronis occludere possemus auctoritate corporis doctrinæ anni 1720, in quo nonaginta septem episcopi aiunt: *Gratiæ potentissimæ atque efficacissimæ operatio componitur cum libertate, atque potentiâ agendi necessariâ in hoc statu ad merendum et demerendum... Per peccatum Adæ liberum arbitrium non fuit extinctum... et ita secundum Augustinum nos adhuc habemus libertatem ad faciendum bonum et malum... Homo agit liberè Deo consentiendo vocanti vel excitanti*. Ecce sub impulsu gratiæ etiam efficacissimæ veram potentiam agendi vel non agendi bonum,

malum vel bonum agendi, et idè libertatem, *contradictionis et contrarietatis*, quam admittit rigidiores etiam Thomistæ, quorum sensa reddid istud doctrinæ corpus.

Dices cum Jansenio, libro 6 de Gratiâ Christi, cap. 35: *Istud concilii Tridentini oraculum: Potest homo lapsus gratiæ dissentire si velit, simile est isti propositioni: Beatus clarè Deum videns potest eum odisse si velit*; sed ista propositio vera est, quia est hypothetica, et absolute non enuntiat Beatum posse Deum odisse, sed solum ex hypothesi quòd velit, quæ hypothesis est impossibilis; ergo à pari verum est Tridentinum dictum, quia est conditionale, nec fert absolute hominem gratiæ medicinali dissentire posse, sed solum ex conditione quòd velit; quæ conditio locum habere nequit, et idcirco illud effatum feliciter coheret cum agendi necessitate quam impouit gratia medicinalis. — Resp. 1°: Retorquæ argumentum. Dictum Tridentinum verum est quia homo ex hypothesi impossibili quòd velit gratiæ dissentire illi dissentire potest; ergo à pari vera est ista propositio, *Deus seipsum negare potest*, quia ex hypothesi impossibili quòd velit seipsum negare, reipsâ seipsum negare potest. — Resp. 2° nugatorium istud argumentum Jansenio omnino indignum esse. Etenim 1° illud concinnavit Wicleffus, vir inepti, insulsi, et frigidè seipsum ratiocinii, ad probandum Deum non habere indifferentem ad utrumlibet voluntatem, ut ostendit Dechampius libro 1, disputatione 3, cap. 5... 2° Idem argumentum aptum est ad ridicula quæque commenta stabilienda; v. g., possibilem esse Deo omnem contradictionem, cum contradictio Deo sit possibilis si velit... 3° Injuriosum est concilio Tridentino, quòd si admittendum sit, Lutherum et Calvinum inani, absurdo, et plumbeo canone et argumentatione revincit... 4° Non minus injuriosum est *caelitûs inspirata* (ex Jansenio) doctori Augustino à quo concilium Tridentinum illud dictum excerptis... 5° Dùm Jansenius ibidem dicit, theologos quando audiunt concilii dictum *putare et rectè putare (eo) significari libertatem* (suo sensu intellectam), aut fabulam decantare vult, aut insigui nisi contemptus exemplo theologorum omnium acumen suo posthabere... 6° Quis non videat id quod non est possibile nisi sub conditione impossibili, absolute non esse possibile? Unde si homo potest tantum gratiæ dissentire, si velit, et id velle non potest, non potest ei dissentire adeòque genuinus concilii Tridentini dicti sensus est: *Homo potest gratiæ dissentire si, ut potest, velit, sive pendet à voluntate humanâ gratiæ dissentire vel non*.

MOMENTUM TERTIUM.—*Ex S. Augustino.* Cùm Jansenius efflutat D. Augustinum quæ de libertate scripserat adversus Manichæos, Pelagianos et Semipelagianos refellendo emendasse, idcirco posteriora ejus opera producam. Libro de Spiritu et Litterâ, cap. 34, n. 60, ait: *Profectò et ipsum velle credere Deus operatur in homine, et in omnibus misericordia ejus prævenit nos; consentire autem vocationi Dei, vel ab eâ dissentire, sicut dixi paulò ante, propriè voluntatis est*. Idem innuit ipso libro de Prædestinatione sanctorum, cap. 5: *Qui dicit, inquit, non*

accepit fidem, contradicit veritati, non quia credere vel non credere non est in arbitrio voluntatis, sed in electis preparatur voluntas à Domino. Hic sermo de gratiâ voluntatem excitante; at ex Augustino potest voluntas ipsi pro arbitrio consentire vel non consentire; quomodo autem id posset si quilibet verâ agendi necessitate constringeretur?

Reponit Jansenius libro 2 de Gratiâ Christi, initio capitis 34, hæc unice significare *velle et nolle, consentire ac dissentire, credere et non credere esse officia* (sive actus) voluntatis, sicut intelligere officium est mentis; quam responsonem videtur hausisse à Calvinistâ Kemnitio, ut ostendit Dechampius citato loco; sed evidenter decipitur, aut decipere vult. Etenim Augustinus hic ob oculos habet dictum Pelagianorum: *Gratiæ interioris necessitas destruit libertatem*; quod ut refellat, asserit gratiam sic prævenire et movere voluntatem ut ei consentire vel dissentire possit. Deinde inanis prorsus fuisse Augustini observatio, cum Pelagiani non negarent consentire et dissentire munus esse voluntatis.

Libro 2 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 18, postquam, n. 28, p. 35, dixit: *Ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium auferre videamus, rursus ne liberum sic asseramus arbitrium... ut ingrati Dei gratiæ judicemur*, addit numero trigesimo: *Nisi obtineamus non solum voluntatis arbitrium quod hæc atque illiæ liberum flectitur.... sed etiam voluntatem bonam.... nescio quomodo defendamus quod dictum est: Quid habes quod non accepisti? Ecce liberum arbitrium (non validum et robustum, ut placebat Pelagianis, sed attenuatum et inclinatum) quod hæc atque illiæ flecti potest, et idè ab omni verâ necessitatis vinculo expeditum, quod ad malum ex seipso sufficit, ad bonum verò si adjuvetur à Deo.*

Libro 2 de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 3, n. 7, objicienti Juliano ab ipso cum gratiam defenderet, libertatem cum Manichæis tolli reponit initio numeri octavi: *Non ita est ut loqueris..., non est ita, multum falleris vel fallere meditaris; non liberum negamus arbitrium.* Idem habet libro 1 ad Bonifacium, cap. 2, initio numeri 5: *Quis, inquit, nostram dicat quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium... Libertas (facilitas bonum agendi) quidem perit per peccatum, sed ita quæ in paradiso fuit.... propter quod natura humana indiget gratiâ (forti). Tandem cum falsus rumor evulgatus esset monachos Adrumetinos liberum arbitrium inficiari, illius cum gratiâ existentiam evicit libro de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 2.*

Reponit Jansenius passim in his et similibus locis Augustinum agnoscere libertatem *spontanitatis*, non *necessitatis*. Verùm ex contextu liquet Augustinum prædicare libertatem, *quæ hæc atque illiæ liberè flectitur*; libertatem quam adversus Manichæos adstruxerat, libertatem quam admittebant Pelagiani; et cum gratiâ conciliari non posse effutiebant; libertatem quam putaverat negari à monachis Adrumetinis, quos velut Prædestinianos traxerant Felix et Cresconius, etc.; sed talis libertas non fuit libertas spon-

tanitatis, sed libertas *necessitatis*; ergo, etc.

Objicit 1° Jansenius toto passim libro 2 de Gratiâ Christi innumera Augustini testimonia ex libris præsertim de Gratiâ Christi, de Gratiâ et libero Arbitrio, de Correctione et Gratiâ, etc., quibus S. doctor victricem celestis gratiæ vim impensè prædicat, et asserit *illam operari ipsum velle, facere ut velimus, largiri bonam voluntatem, dare omnia merita et virtutes, idque omnipotentissimè, invictissimè, efficacissimè, insuperabiliter, indeclinabiliter*, etc. Sed hæc penitus eliminant potentiam relativè expeditam consentiendi vel non consentiendi, etc. — Resp. 1°, Calvinum hæc ante Jansenium effutisse, ut ostendit Dechampius libro 3, disputatione 5 de gratiâ efficaci, cap. 7. — Resp. 2°, theologos pro vario suo circa gratiam et idè Augustini mentem systemate hoc argumentum variè diluere. Nos, quibus persuasum S. doctorem adversus Pelagianos de gratiâ *ab intrinseco* efficaci præcipue discipulasse, ut postea ostendemus, reponimus ipsum his et similibus locutionibus usum non fuisse nisi ut expressit designaret certissimum et infallibilem gratiæ efficacis operandi modum; 1° enim mos est Augustini, ut adversarios opprimat, singularia et significantiora adhibere vocabula. Sic, libro de Correctione et Gratiâ, cap. 12, n. 37, dicit *peccatum merito amissam esse libertatem*, id est, non liberum arbitrium, sive relativam et activè indifferentem potestatem sese determinandi ad utrumlibet (quod non perissem modò assererat), sed facilitatem bonum operandi quam homini inesse non minus postquam antè peccatum Adæ somniabant Pelagiani... 2° Ipse S. doctor asserit se per media *insuperabiliter* operantia intelligere media *certissimè* liberantia. Libro quippe de Dono perseverantiæ, cap. 14, n. 35, prædestinationem sanctorum sic definit: *Est præsentia et præparatio beneficiorum quibus certissimè liberantur quicumque liberantur...* 3° Ubi que docet *velle et nolle esse in hominis potestate*, licet Deus *velle nostrum* efficaciter eliciat.

Objicit 2° Jansenius, libro 4 de Gratiâ Christi, cap. 6, imò quasi perpetuò, celebre Augustini testimonium in caput 5 Epistolæ ad Galatas supra relatam, quo velut basi totum ejus innititur systema: *Quod nos amplius delectat, secundum id operemur necesse est*; ergo sub gratiâ victricè, sive majori delectatione voluntas non est ad utrumlibet activè et relativè indifferens. — Resp. 1°, Augustinum, juxta Patres Benedictinos; expositionem in Galatas scripsisse anno 394, quo tempore constat ipsum Semipelagiano errore fuisse imbutum; quomodò igitur testimonio ex hac expositione desumpto tota imitti posset Augustini doctrina? — Resp. 2°, nonnullos Augustinianos, qui gratiæ vim ex delectatione superiore, sive per gradus relativè victricè repetunt, suum etiam per illud effatum systema probare aggredi, et idè contendere illud esse intelligendum de delectatione indeliberatâ et antecedente, non quidem veram et relativam necessitatem inferente (ut placuit Jansenio consequenter ad falsum suum principium de interitu libertatis), sed voluntatem ita infallibiliter determinante, ut veram semper et relativam it

consentiendi vel dissentiendi conservet potestatem. — Resp. 3°, Augustinianum effatum intelligendum esse videri non de delectatione indeliberatâ, antecedente et invincibili, quâ scilicet ad aliquid volendum necessariâ necessitate antecedente appellamur, ut Jansenio placet, sed de delectatione deliberatâ et consequente liberam voluntatis determinationem; hunc enim sensum inspirare videntur Augustini scopus, loci contextus, et expressa S. doctoris testimonia.

1° Augustini scopus. Intendit enim exponendo verus 18, 19, 20, 21 et 22 capituli 5 epistolæ ad Galatas, inducere fideles ad non consentiendum operibus carnis, fornicationi, immunditiis, etc. (ut faciebant qui erant sub lege), et ad sectandas virtutes, claritatem, gaudium, pacem, etc. (ut faciebant qui spiritu ducebantur, et idè non erant sub lege). Id, inquam, intendit, ut evidens est ex numeris 47, 48 et 49; sed hic finis videtur ostendere ipsum loqui de delectatione deliberatâ et consequente, sive enascente ex libero voluntatis consensu; ergo.

2° Contextus. Numero quippe 49, explicans quomodo secundum id quod nos magis delectat operemur necesse est, post adductum illud effatum, continuò addit: *Ubi, v. g., occurrit forma speciosa femine, et movet ad delectationem fornicationis; sed si plus delectat pulchritudo illa intima, et sincera species castitatis per gratiam quæ est in fide Christi, secundum hanc vivimus, et secundum hanc operamur, ut non regnante in nobis peccato ad obediendum concupiscentiis ejus, sed regnante iustitiâ per charitatem cum magnâ delectatione faciamus quidquid in eâ Deo placere cognoscimus, ibi verba occurrit forma, etc.*, exprimunt indeliberatum impulsum tentationis, sive, si volueris, indeliberatam delectationem carnis, quæ est causa deliberatæ fornicationis delectationis, id est, liberi consensûs actû fornicationis, siquidem ista delectatio ab alterâ producitur, *magis ad delectationem carnis, etc.* Quidni et istæ voces, *si plus delectat pulchritudo castitatis, etc.*, exprimerent deliberatam castitatis delectationem, sive liberam in actu castitatis complacentiam? cùm ista delectatio velut à causâ oriri dicatur à declaratione cœlesti indeliberatâ, sive gratiâ, *delectat, inquit, pulchritudo castitatis per gratiam quæ est in fide Christi.* Deinde in ultimis verbis *delectatio est manifestè delectatio deliberata, cum magnâ delectatione faciamus*, siquidem *facit regnare iustitiam in nobis per continuum honorum operum exercitium*; cur et in prioribus verbis eundem non haberet sensum?

3° Expressa gratiæ vindictis effata. Inter plura istud sufficit ex libro 3 Confessionum, cap. 8, n. 20 (hos libros scripsit anno 400, et idè post expositiones in Epistolas ad Romanos et Galatas). *Non faciebam, inquit, quod incomparabili affectu amplius mihi placebat.* Ubi evidens est disserere Augustinum de delectatione, sive affectu indeliberato, aliâs quod sibi magis placebat fecisset.

Neque refert quòd S. doctor dicere solet per cœlestem delectationem *innotescere quod laetabatur, et suave fieri quod non delectabatur*; non enim negamus delectationi

deliberatæ præire gratiam, sive delectationem indeliberatam; sed opinamur Augustinum loco objecto verba facere de delectatione deliberatâ, quia ipso dicente ipsâ sunt opera quæ nos in iustitiâ constituunt.

Eodem sensu intelligendus est S. doctor libro 2 de precatorum Meritijs et Remissione, cap. 17, n. 26, ubi ait: *Nolunt homines facere quod iustum est, sive quia latet an iustum sit, sive quia non delectat; tantò enim quidque vehementius volumus, tantò certius quam bonum sit novimus, eoque delectamur ardentius; etenim ultima verba, quæ animosius ostentant Jansenii defensores, delectationem connotant, quæ gratiæ sive delectationis effectus est; ibidem enim Augustinus causam refert illius delectationis: *Ut autem, inquit, innotescat quod latebat, et suave fiat quod non delectabatur, gratiæ Dei est, quæ hominum adiuvat voluntates. quâ ut non adjuventur in ipsis itidem causa est, non in Deo; non est ergo gratia, sive delectatio indeliberata. Idem evincunt quæ habet ibidem numero sequenti sive 27: *Tantò, inquit, magis delectat opus bonum, tantò magis diligitur Deus summum et incommutabile bonum... ut autem diligitur Deus, charitas ejus diffusa est in cordibus nostris, non per nos, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis, Rom. cap. 5.* Clarum quippe est delectari in opere bono esse sibi in opere illo liberè complacere; clarum est delectationem quâ diligitur Deus virtute gratiæ actualis et habitualis esse delectatam.**

Reponunt quidem adversarii hanc expositionem istum absurdum et identicum Augustino alligere sensum: *Quilibet tantò vehementius aliquid vult quanto ardentius illud vult*; sed inani prorsus retorsione; Augustini scilicet proposito veram istam et sapientem sonat sententiam: *Quò magis voluntas sibi complacet in objecto, eò magis illud aliis præfert, et ipsi inhaeret.*

Obijcit 5° libro 6 de Gratiâ Christi cap. 6 et seq., alia Augustini testimonia. Libro 5 de Civitate Dei, cap. 5, ait: *Si illa definitur necessitas secundum quam dicimus necesse esse ut ita sit aliquid, vel ita fiat, nescio cur timeamus ne nobis libertatem auferat voluntatis; neque enim et vitam Dei et præsentiam Dei sub necessitate ponimus si dicamus necesse esse Deum semper vivere, et cuncta præscire.* Libertas ergo coactionem non simpliciter necessitatem excludit. — Resp. Jansenium in eo testimonio inaniter exulare; etenim ex contextu loquit Augustinum loqui de necessitate consequente, quæ supponit aut involvit liberum arbitrium. Ibi scilicet distinguit duplicem necessitatem, *quam quæ non est in nostrâ potestate... sicut est necessitas mortis, et fatetur voluntates nostras, quibus rectè vel perperam vitur, sub tali necessitate non esse... Alteram secundum quam dicimus necesse esse ut ita sit aliquid, vel ita fiat, sicut necessarium est quod à Deo præscriptum est; et hanc necessitatem, cùm sit consequens tantum, et idè liberum voluntatis exercitium includat, libertatem non auferre dicit, idque contra Ciceronem, qui ex Dei præsentia libertatis interitum pertimescebat, et idè, dicente S. doctore, *ut homines faceret liberos,**

eos fecit sacrilegos. Consuli poterit Bellarminus, libro 3 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 5, aut Dechampius lib. 3, disputatione 2 de libero Arbitrio, cap. 10 et seq., ubi istud argumentum accuratè et doctè discutit et diluit.

Libro de Naturà et Gratia cap. 46, n. 54, istud Pelagii dictum refellens: *Voluntatis arbitrio et deliberatione privatur quidquid naturalì necessitate constringitur*, ait: *Per absurdum est ut idè dicamus non pertinere ad voluntatem nostram, quòd beati esse volumus, quia id omninò nolle non possumus... nec dicere audeamus idè Deum non voluntatem sed necessitatem habere justitiæ, quia non potest velle peccare; quod ergo necessariè sit, liberè sit, contrariumque Pelagianum est.* — Resp. 1º, Estium ipsum in 2 Sententiarum, distinctione 24, paragrapho 2, hoc solvisses, dicendo Augustinum non improbabè Pelagii dictum nisi quantum assereere videbatur id quod necessariè fit voluntate non fieri; unde ibidem dicit, et hic nonnulla questio est, id est, ambigua Pelagii verba elucidanda sunt. — Resp. 2º cum aliis velle Augustinum eum qui vult beatitudinem vinciri quidem necessitate, quoad specificationem, id est, boni beatifici speciem, quia non potest velle oppositum, sive miseriam; non idè tamen carere libero arbitrio, quia potest quoad exercitium, sive actu non velle beatitudinem avertendo cogitationem beatitudinis... Item Deum justitiam ex necessitate velle quoad specificationem, quia non potest velle injustitiam; at non idè destitui libero arbitrio quia potest et quoad exercitium nonnulla æqua agere et non agere, et quoad specificationem ex multis æquis unum alteri anteponeere, illudque eligere.

Enchiridion cap. 103, n. 28, libro 22 de Civitate Dei, cap. 50, n. 5, docet Beatos non spoliari, imò ornari perfectè libertate quia peccare non possunt; ergo. — Resp. 1º cum Estio in 2 Sententiarum, distinctione 25, paragrapho 2, necessitatem non peccandi in Beatis non destruere sed perficere liberum eorum arbitrium in electione bonorum, quemadmodum in Deo necessitas non peccandi perficit liberrimam ejus ad oppositum voluntatem. *Scilicet*, inquit Bellarminus loco citato, *qui peccare non possunt, liberrimi sunt in eligendo bono, et possunt eligere hoc vel illud bonum; vel unum et idem eligere vel non eligere, sine ullo periculo errandi. Posse autem eligere malum non est virtus liberi arbitrii sed defectus; nihil enim aliud est nisi posse in eligendo falli et errare; unde hoc dejectu remoto non perit sed fortius et liberius efficitur liberum arbitrium Beatorum.*

Enchiridion capite 30, n. 9, ait: *Libero arbitrio malè utens (Adam), et se perdidit et ipsum.* Idem alibi passim repetit; sed libertas Adæ erat libertas indifferentiæ; ergo. — Resp. Augustinum, ut ex ipsis objectis verbis et ex contextu patet; his et similibus unice intendere Adam peccando sibi et posteris perdidisse libertatem à concupiscentiâ, ignorantia, aliisque miseriis, quâ fruebatur in paradiso; item robustam ad bonum faciendum potestatem, non autem activam ad bonum et malum indifferentiam.

Libro 4 Operis imperfecti, n. 44, hanc peccati

definitionem; quam antea attulerat, et quæ placuerat Juliano: *Peccatum est voluntas admittendi vel retinendi quod justitia vetat, et unde liberum est abstinere, dicit spectasse tantum peccatum quod erat tantummodò peccatum (quale fuit Adæ peccatum), non peccatum quod peccatum est et pœna peccati (qualia sunt nostra peccata); libertas igitur indifferentiæ in presenti statu non remanet.* — Resp. velle Augustinum suam definitionem intellectam de peccato à quo plene et perfectè liberum est abstinere, tangere solum actuale Adæ peccatum, quod peccatum tantummodò fuit; secus intellectam de verò peccato à quo imperfectè et difficile est abstinere. Scilicet Julianus hæc definitione utebatur ad amovendum peccatum originale, à quo, utpote naturæ propagatione contracto, liberum non est abstinere, et ad probandum liberum arbitrium per peccatum non fuisse attenuatum. Id totum elucet ex n. 47, ubi ait: *Multa sunt quæ agunt homines mala, à quibus liberum est eis abstinere, sed nulli tamen liberum est, quàm illi fuit qui Deo suo, à quo erat conditus reclusus, nullo prorsus vitio depravatus adstabat.*

Eodem libro, cap. 105, Julianum sic affatur: *Multum erras, qui vel necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse pœnam, quod nullà necessitate commissum est.* Item libro 4 Retractorum, cap. 15, n. 5, hæc habet: *Qui cogenti cupiditati bonà voluntate non potest resistere, et idè facit contra præceptum justitiæ, jam hoc ita peccatum est ut sit etiam pœna peccati; peccata igitur actualia in presenti statu verè necessitata sunt.* — Resp. ex citato capite 103 elucere Augustinum per necessitatem peccandi quæ laboramus intelligere vehementem inclinationem ad peccandum oriam ex primi parentis delicto quam invitè patimur. Ibi enim citat istud Apostoli Rom. cap. 7: *Non quod volo facio bonum, sed quod nolo malum hoc ago.* Vehemens autem illa inclinatio, sive cupiditas, infert voluntati moralem coactionem sive necessitatem, cui, nisi gratia subvenit; resistere nequit. Augustinum id unice intendere evincunt prius citata testimonia; et istud libro 2 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 4, n. 4: *In grandibus baptizatis... quidquid eidem concupiscentie mens ad peccandum consentit propriæ voluntatis est... ad agonem manet (concupiscentia) non sibi ad illicita consentientibus nihil omninò nocitura.*

Libro 5 Operis imperfecti cap. 61 ait: *Neque sine virtute vivemus quando nobis concedetur ne à Domino aliquando recedere possimus; quoniam nec velle poterimus; ergo absque flexibili libertate laudi, justitiæ, et virtuti locus est.* — Resp. 1º Jansenium concedere beatos et damnatos, utpote in termino; non mereri aut demereri; argumentum ergo nimis probat. — Resp. 2º hæc et similia significare absque flexibili libertate circa finem, sive beatitudinem, non circa media ad finem, sive ad beatitudinem conducentia, virtuti et laudi esse locum; voluntas nempe diverso modo finem et media apprehendit; finem non conatè quidem; sed necessariè; media verò nec conatè nec necessariè, id est, cum libertate electionis et

Indifferentiæ ad merendum vel demerendum requisitæ.

Tandem Augustinus libertatem, quæ sit potestas agendi vel non agendi ubique in Pelagianis et Semipelagianis reprehendit; ergo. — Resp. Augustinum hanc in illis hæreticis potestatem improbare pravo tantum ipsorum sensu intellectam; contendebant scilicet nostram libertatem non solum quoad essentiam, sed etiam quoad omnes qualitates sive affectiones ipsam esse libertatem cum quâ creatus est Adam, et insuper illum non indigere adiutorio ad bonum operandum, ut potest tum ex illorum objectionibus cum ex Augustini responsis.

MOMENTUM QUARTUM — *Ex aliis Patribus.*

Jansenius, libro 6 de Gratia Christi, suam hanc assertionem cap. 6, *necessitas coactionis, non simplex et voluntaria, libertati repugnat* (in statu nature lapsæ) cap. 12 et sequentibus probare aggressus est auctoritate Patrum qui ante et post Augustinum floruerunt, quinimo theologorum antiquorum. Ideo autem Patres ab Augustino et eius discipulis diversos non deseruit, ut solet in aliis controversiis, quia libertatis interitus capitale ejus erat dogma quo semel stabilito scilicet gratia invincibiliter victrix in presenti statu necessario foret admittenda. Hinc nonnullos præter Augustinum Patres utriusque Ecclesie adducere necessarium duximus. Itaque divus Clemens Alexandrinus, libro 4 Stromatum, versus finem, ait: *Id est in potestate nostrâ, cujus ex equo sumus domini, et ejus quod ei adversatur ut... credere vel non credere.* Libro 1 circa medium dixerat: *Nec laudes, nec vituperationes, nec honora, nec supplicia justa sunt si anima non habeat liberam potestatem et appetendi et aggrediendi.*

Origenes, Clementis discipulus, apud Eusebium, libro 6 de Præparatione, cap. 11, ad hanc objectionem, futurorum prænotio arbitrii nostri potestatem tollit, respondet: *Nulla prænotio à divinis prænotione rebus, quas prævidet, necessitas imponitur.... quia quodammodo parem in utramque partem vim facultatum ostendit.* In æncipiti igitur ad utrumlibet arbitrii potestate libertas consistit, quam ideò tolleret Dei præscientia, si voluntatem uni parti illigaret. Idem docet libro 3 de Principiis, cap. 1.

Divus Athanasius, oratione 4 contra Arianos, probat Deum naturâ esse bonum, non voluntate, quia si esset bonus voluntate fieri posset et non esset bonus; *deliberare enim, eligereque in utramque partem momenta sua habet.* Ubi nota voluntatis nomen sumi pro voluntate quæ à facultate ad utrumlibet indifferente oritur, non pro voluntate naturali etiam necessitate elicitâ. Item in exhortatione ad Gentes dicit: *Anima liberi arbitrii cum existat, potest ut ad bona se inclinare, ita bona quoque vitari.*

Divus Gregorius Nazianzenus in Apologetico circa initium hæc habet: *Arbitrii libertas parem in utramque partem motum habet.*

Divus Gregorius Nyssenus oratione catechetica, cap. 51, dicit: *Qui in universitatem liberum habet potestatem, propter summum in homines honorem, dimittit etiam*

aliquid in nostrâ potestate, cujus unquamque nostrum est dominus. Hoc autem est liberi arbitrii libera electio. Hæc breviter expressit Eusebius, libro 6 de Præparatione, dicendo: *In nostrâ positum est potestatem quod ex propria electionis motione fit.*

Tandem, ne longior sim, divus Joannes Damascenus, libro 2 orthodoxæ Fidei, cap. 25 et 26, totus est in activâ arbitrii indifferentiâ ad utrumlibet demonstrandâ. *Hæc, inquit, cap. 26, arbitraria ac nobis libera sunt, que in utraque partem æquè contingere possunt... velut mentiri vel non mentiri... ceteraque ejusmodi in quibus et virtutis et vitii usus versatur; horum cuius libera penes nos est potestas.*

Concinit Latini. Sanctus Hilarius, Commentario in Psalmum 2: *Unicuique nostrum, inquit, libertatem ritæ sensumque permittit, non necessitatem in alterutrum effigens.*

Sanctus Optatus Milevitanus, libro 7 adversus Parmenianum, in exordio, ait: *Homicida scelus potest facere, potest etiam non facere, et cetera ejusmodi in quibus liberum habetur arbitrium.*

Denique divus Bernardus, quem suas in partes trahere nititur Jansenius, libro de Gratia et libero Arbitrio cap. 2, hæc habet: *Est ratio data voluntati ut instruat illum, non ut destruat. Destrueret autem si necessitatem ei ullam imponeret, quominus liberè pro arbitrio sese volveret, sive in malum consentiens appetit, sive in bonum gratiam sequens.* Ibi necessitas, quæ libertati opponitur, ea ipsa dicitur quæ impedit quominus voluntas utrumlibet in partem pro arbitrio suo sese inflectat.

Jansenius commemoratam suam distinctionem duplicis necessitatis, coactionis et simplicis, quarum prima libertati nocet, secus altera, eodem libro capitibus 12, 13 et seq., stabilire conatur suffragiis, ut diximus, doctorum qui ante et post gratiæ vindicem Augustinum vixerunt.

Illorum Patrum de libertate doctrinæ summa his comprehenditur effatis quibus majusculis litteris ad ostentationem millies exaratis ingens suum volumen adaugere voluit Ypensis: *Quidquid voluntariè fit liberè fit... Ubi voluntas, ibi libertas... Quod non est coactum liberum est... Libertas est consensus spontaneus... Necessitas non tollit libertatem.*

Liberum arbitrium, inquit S. Prosper, libro adversus Collatorem, cap. 18, rei sibi placitæ spontaneus appetitus... divino iustoque judicio actum, utque fuit (angelis) suspendi voluntas feret permanendi voluntaria felixque necessitas, libro 1 de Vita contemplativa.

Arbitrii libertas, inquit D. Joannes Damascenus libro 3 orthodoxæ Fidei, cap. 27, nihil est aliud quam voluntas.

Concinit D. Bernardus, libro de Gratia et libero Arbitrio, sub initium. *Liberum arbitrium, inquit, est habitus animi liber sui, siquidem non cogitur, non extorqueatur; est quippe voluntatis, non necessitatis.... Porro, ubi voluntas, ibi libertas, et hoc est quod dici potest liberum arbitrium... Consensus motus aut voluntatis spontaneus, etc.*

Hæc omnia sic profert Jansenius libro 6 de Gratia Christi capitibus 15, 18 et 17. Verùm hujus objectionis focus brevi evanescet si sequentiamente ponderaveris.

1° Quemadmodum plures Patres Antienicæni, si previderent Arij hæresim, de Verbo non disseruisent ut dissererunt; aut, v.g., Tertullianus, si Antropomorphitarum insulsum dogma prænovisset, nunquàm dixisset (dùm erat Catholicus) *Deum esse corpus* (dicere voluit Deum esse substantiam sive quid reale); ita Patres ante et post Augustinum, si sibi exploratus fuisset futurus Jansenii error, circa libertatem relatis effatis nunquàm usi fuissent.

2° Multiplici eoque vero et catholico sensu Patres libertatem finire potuerunt per *spontaneitatem*, et motum animi à coactione immunem; scilicet hæc definitio, si est inadequata, non magis vitiosa est quàm ista imperfecta hominis definitio, *homo est animal*. . . . Item cùm coactionis nomen exprimere possit, et reipsa apud antiquos sæpius exprimat non solum violentiam ab extrinsecis causis illatam, sed etiam quamlibet veram necessitatem, quã voluntas interius constringi potest, rectè hoc modo libertas dicitur *immunitas à coactione*. Tandem coactionis nomen significare potest, et reverà apud plures Patres, D. Thomam et theologos veteres significat naturalem instinctum, sive necessitatem, quo in ultimum finem rapitur voluntas, non quo media ad finem oblinendum capessit; hæc enim media pro suo arbitrio eligit. Jam verò Jansenio et ejus discipulis probare incumbit Patres Augustino priores et posteriores accuratam libertatis definitionem afferre voluisse, aut *coactionis* vocem non relatis sensibus, sed pro solâ violentiâ exterioris inflictâ usurpasse; quod sanè nunquàm evincunt. Ipsi quippe objecti Patres hæc nomen sic non acceperunt. Etenim divus Prosper, libro adversus Collatorem cap. 18, disserit de libero arbitrio ante lapsum Adæ; ait enim ibidem: *Libèrum arbitrium, id est, rei sibi placitè spontaneus appetitus, ubi usum bonorum quæ acceperat (Adam) fastidivit, et vilescentibus suæ felicitatis præsidis, insanam cupiditatem et experientiam prævaricationis intendit, bibit omne vitiorum venenum, et totam naturam hominis intemperantiæ suæ ebrietate madefecit*. At liberum arbitrium insontis Adæ ex ipso Jansenio plenissimè ad utrumlibet indifferentiâ erat præditum, nec concupiscentiæ aut gratiæ victricis dominio erat subditum; ergo per spontaneitatem indifferentiâ non exclusit S. doctor. Idem elucet ex ultimo textu, in quo agitur de Angelis planè liberis in ipso Jansenii systemate ad manendum aut non manendum in justitiâ, qui in termino constituti, felici necessitate libertatem sensu antea exposito non explodente, Deum diligunt. Unde Jansenii de libertate dogma his testimoniis totum pessumdatur, tantùm abest ut stabiliatür.

Divus Joannes Damascenus meritò dixit libertatem nihil aliud esse quàm voluntatem, tum quia libertas residet in voluntate, tum quia voluntas stricto et usitato sensu accepta est potestas agendi vel non agendi;

hunc autem sensum intendisse S. doctorem, non autem id quod voluntariè sit, etsi necessariè, fieri liberè, evidens est ex præcedente capite 26 supra citato.

Denique divus Bernardus *spontaneitatis* nomine intellexit immunitatem tum à necessitate cùm à coactione; 1° enim ibi agit de Adam quem asserit culpandum esse quia *voluntate cecidit, et peccasse quia liberum ei fuit*, nec aliunde profectò liberum quàm *ex libertate arbitrii*; sed, ut dictum est, Adam expers fuit et coactionis et necessitatis. . . . 2° Verbis in probatione citatis necessitatem à libertate amovet. . . . 3° Ipsum verbum, *cogere*, prout opponitur necessitati, sumi demonstrant ipsa verba objecta, *non cogitur*, etc.; est quippe *voluntatis, non necessitatis*. Unde *coactio*, de quâ S. doctor, non est vis propriè dicta, quæ volendi facultati infligi nequit, sed necessitas simplex.

Exemplo autem dæmonum (quod ex Patribus objicit Jansenius non probatur actibus necessariè elicitis peccari aut posse peccari; *tam enim angeli sancti*, inquit Bellarminus lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio cap. 14, *quàm mali dæmones, respectu finis ultimi, non habent liberum arbitrium à necessitate, sed solum à coactione; tamen respectu mediorum liberum arbitrium habent etiam à necessitate, quia multa faciunt quæ possunt non facere, et contra; et in hujusmodi dæmones verè peccant, et boni Angeli opus verè laudabile faciunt, quamvis nec plena, nec præmium essentialè crescere possit, cùm utriusque sint in termino, et omnia ipsorum opera ad exercitium damnationis vel gloriæ sempiternæ pertinent. Itaque propositio Calvinii (si viveret, adderet et Jansenii): DÆMONES SEMPER NECESSARIÈ MALÈ AGUNT, in aliquo sensu falsa est; in aliquo vera. Verùm siquidem in genere, eos non posse nisi malè agere, falsum tamen est in particulari omnia mala quæ faciunt illos necessariè facere; possunt enim multa non facere quæ faciunt, et idèò non necessitate, sed voluntate peccata committunt.*

MOMENTUM QUINTUM — Ex theologorum consensu. Jansenius, libro 6 de Gratia Christi, à capite 18 ad 53, plures pro se adducit theologos usque ad Gabrielem Biel, qui mortuus est ante anno 1495, inter quos annumerare ausus est præclara theologia scholasticæ lumina, SS. Thomam et Bonaventuram. Igitur nobis concedit theologos omnes qui flourerunt ab anno 1495 ad suum tempus, id est, annum 1638, et idèò ipsum amicum suum Guillelmum Estium.

Longè aliter senserat doctissimus et piissimus cardinalis Robertus Bellarminus, quem, ut diximus, Henricus Norisius, ceu *Egregium Ecclesiæ catholicæ lumen* colit et veneratur. Etenim libro 5 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 5, scribit: *Sequuntur Petrum Lombardum theologi scholastici omnes, ut Albertus in 2 Sententiarum, distinctione 24, Alexander, S. Bonaventura in 2 distinctione 25, S. Thomas tum alibi tum in q. 6 de Malo, quæ est de electione, articulo unico, ubi scribit hæresim esse non solum apud theologos, sed etiam apud philosophos affirmare ad liberam electionem non requiri libertatem à necessitate, sed satis esse eam*

quæ est à coactione; et rectè hoc dicit; nam et Philosophus, libro 5 Ethicorum, cap. 4 et 5; distinguit voluntarium à libero; quòd ad liberum pertineat posse facere et non facere; et naturalis ratio idem ostendit.

Ut calumnia venerando theologorum choro à Jansenio impacta evanida sit, sufficere profectò ostendisse eorum principes, Lombardum, et SS. Thomam et Bonaventuram, non solum Ypresis systemati non favisse, sed etiam illud confutasse. Theologi quippe pro singulari suâ in Angelicum et Seraphicum doctorem reverentiâ, ab utriusque doctrinâ, quæ Ecclesie fuit accepta, recedere nefas duxissent. Itaque Magister Sententiarum, loco mox à Bellarmino citato, imò à Calvino et Jansenio objecto, hæc docet: *Liberum arbitrium est potestas libera ad utrumlibet, quia liberè potest moveri ad hoc vel illud.* Consistit ergo libertas in indifferentiâ voluntatis ad utrumlibet, sive in activâ potestate agendi hoc vel illud, hoc agendi vel non agendi. Equidem ibidem ait, ut objicit Jansenius eodem libro 6, cap. 20: *Voluntas semper à necessitate libera est, et nunquam cogi potest.* Verùm magistrum loqui non solum de necessitate coactionis, ut placet Jansenio, sed etiam de necessitate simplici, sive determinatione ad unum, patet tum ex se, tum ex contextu, tum ex Estio, qui in hunc locum observat, *mirum non esse quòd magister coactionem strictè non sumpserit, cum de Deo dicat Ecclesiam, ipsa te cogat pietas.* Pariter dicit Lombardus: *Liberum dicitur arbitrium, quantum ad voluntatem, quia voluntariè movetur, et spontaneo appetitu ferri ad ea potest quæ bona vel mala iudicat;* at, inquit idem Estius, spontaneum accepit pro eo quòd ita agit ut possit non agere, utpote nec violentiâ nec naturali necessitate constrictum, ac determinatum in alteram partem; quæ Jansenii amici responsio mirum in modum confirmatur ex doctrinâ ejusdem distinctionis; in eâ enim tradit Magister, ut modò diximus, libertatem esse potestatem ad utrumlibet... Liberum arbitrium non esse presentium, vel præteritorum, sed futurorum duntaxat, quia presentia et præterita determinata sunt ad unum... Liberum arbitrium ad utrumlibet indeterminatum esse debere... In Duo esse liberum arbitrium, quia licet non habeat potestatem ad opposita, sive non possit malè agere, tamen non necessitate agit quòd agit, et potuisset illud non agere... Libertatem à necessitate fuisse ante peccatum, et remansisse etiam post peccatum, sed libertatem à peccato et miseriâ fuisse ante peccatum, non postea, etc. Magistrum sequitur D. Thomas, cuius Sententiarum libros exposuit.

Jam dixit questione 6 de malo, à Bellarmino laudatâ, hæreticum esse asserere esse demeritorium vel meritorium quòd aliquis sic ex necessitate agit ut vitare non possit; quæ dubio procul rem evincunt. Idem docet in questionibus de veritate, de potentiâ, in libros Sententiarum, et etiam in Summâ.

Questione 22 de Veritate. a. 6, in c., hæc peremptoria statuit: *Cum autem voluntas dicatur libera, in quantum necessitatem non habet, libertas voluntatis in*

tribus considerabitur; scilicet quantum ad actum, in quantum potest velle vel non velle, et quantum ad objectum, in quantum potest velle hoc vel illud, et ejus oppositum, et quantum ad ordinem finis, in quantum potest velle bonum, vel malum. Quantum ad primum horum, incet libertas voluntatis in quolibet statu nature, respectu cujuslibet objecti. Secundum verò horum est respectu quorundam objectorum, scilicet respectu eorum quæ sunt ad finem, et non ipsius finis, et etiam secundum quemlibet statum naturæ. Tertium verò non est respectu omnium objectorum, nec respectu cujuslibet status naturæ, sed illius tantum, in quo natura defecere potest. Ibi à libertate non coactionem, sed necessitatem areet. Ibi simplicem necessitatem ab actu removens erigit libertatem contradictionis, quâ potest voluntas actum elicere vel non elicere. Ibi necessitatem ab objecto excludens improprium contrarietatis libertatem stabilii, quæ potest hoc vel illud objectum appetere. Ibi determinationem ratione finis explodens, propriam contrarietatis libertatem tangit, quæ bonum inter et malum, aequali utriusque accersendè potentiâ, fluctuat.

Questione 2 de Potentiâ, articulo 5, dicit: *Voluntas in quantum voluntas, cum sit libera, ad utrumlibet se habet; potest enim voluntas agere, vel non agere, sic vel sic facere, velle et non velle.* Hoc igitur sensu libera est, quòd non sit determinata ad unum, sed sese ad hoc vel illud determinet.

In 2 Sententiarum, distinctione 25, q. 1, a. 4, hæc habet: *Ad libertatem arbitrii pertinet, ut actionem aliquam facere vel non facere possit, et hoc Deo convenit; bona enim quæ facit potest non facere.* Nullus hic cavillationi locus; homo non est liberi arbitrii, nisi quia potest agere vel non agere; Deus non est liber nisi quatenus bona quæ operatur potest non operari.

In Summâ, p. 1, q. 19, a. 10, in c., ita sancti: *Dicendum quòd liberum arbitrium habemus respectu eorum quæ non necessariò volumus, vel naturali instinctu; non enim ad liberum arbitrium pertinet quòd volumus esse felices, sed ad naturale instinctum; unde et alia animalia, quæ naturali instinctu moventur ad aliquid, non dicuntur libero arbitrio moveri. Cum igitur Deus ex necessitate suam bonitatem velit, alia verò non ex necessitate...., respectu eorum quæ non necessitate vult, liberum habet arbitrium.* Eat nunc Jansenius, et obgannit amorem quo se Deus necessariò diligit, vel Spiritus sancti ex Patre et Filio processionem, liberum arbitrium attingere, aut fieri non posse (ut contendit libro 7 de Gratia Christi cap. 15) ut eadem potentia voluntatis circa finem versetur ut natura, et in eâ quæ sunt ad finem ut potentia libera.

Multa opponunt adversarii ex citatis D. Thomæ operibus, quæ ipsis acceptissimus Estius in 2 Sententiarum, distinctione 24, § 2, feliciter diluit, ut de champius libro 5, disputatione 2, cap. 21. Satis erit hic observasse eas objectiones desumi ex locis in quibus S. doctor non de libero arbitrio, sed de aliis rebus disserit, aut libertatem nonnisi leviter attingit, etc. Itaque D. Thomas, inquit, q. 10 de Potentiâ, articulo 2, ad 5, dicit libertatem violentiæ vel coactionis op-

poni. Verùm, ibi distinguens libertatem à libero arbitrio, per libertatem intelligit *libertatem* sive *spontaneitatem*, quam ideò coactioni, quæ sola illam destruit, opponit.

Primâ parte, q. 85, articulo 2, ad 5, ait: « Homo peccando liberum arbitrium perdidit, non quantum ad libertatem naturalem, quæ est à coactione, sed quantum ad libertatem, quæ est à culpâ et miseriâ. » Verùm ibi coactionem accipit pro necessitate, sive determinatione ad unum. Ibidem, scilicet in corpore, dixerat liberum arbitrium non esse *habitu*, sed potentiam, quia liberum arbitrium ad multa etiam opposita indeterminatum sive indifferens est, per habitum verò homo inflectitur ad unum.

Amicus amico, sanctus sancto, doctor doctori, Bonaventura Aquinatis blanditur. In 1 Sententiarum, distinctione 58, q. 1, docet Dei præscientiâ pessumdandum esse liberum arbitrium si necessitatem imponeret. Simplex ergo necessitas libertati capitaliter infensa est. In 2 Sententiarum, distinctione 41, q. 1, ait: *Nemo etiam venialiter peccat in eo quod nullo modo potest prohibere, nec etiam potuit præcavere.* Peccatum igitur est liberum quia vitari potest. In 3 Sententiarum, distinctione 12, q. 1, de Christo dicit: « Sic decebat hominem.... constitui ut.... haberet veritabilitatem arbitrii (flexibilitatem ad bonum et malum).... Sed Christus habuit aliquid supra hominem; ideò deicit quòd sibi fieret aliquid speciale privilegium, ut esset in eo liberalitas (libertas) obsequii sine veritabilitate arbitrii; sicut et in divinâ voluntate videmus, quòd liberaliter (liberè) nobis bona impendit, et facit; nullam tamen in eo est ponere veritabilitatem; » Christus ergo, licet potestatem non habuerit ad opposita, bonum et malum, habuit tamen libertatem *exercitii*, sive *obsequii*, id est, potestatem faciendi et non faciendi, hoc vel illo modo, in quâ liberi arbitrii vis sita est; Deus ergo, licet libertatem non habeat ad bonum et malum, sive *veritabilitatem arbitrii*, tamen sine ulla necessitate bona nobis impendit; sed ex Bonaventurâ in his homo Christo par est, unâ exceptâ *arbitrii veritabilitate*, id est, flexibilitate ad bonum et malum; ergo.

Sed, inquam, Bonaventura in 2 Sententiarum, distinctione 23, ad sextum, et articulo 2, q. 1, dicit: « Cum duplex sit necessitas, videlicet coactionis et immutabilitatis, necessitas coactionis repugnat libertati arbitrii, non autem necessitas immutabilitatis; » ergo. Resp. cum Estio hos in locos Bo: aventuram liberum arbitrium sub duplici respectu hic considerare, nempe ut *liberum*, et ut *deliberans*. « Quatenus liberum est, dicit illud esse posse respectu voluntarii, sicut patet in Deo et in Beatis, in quibus necessitatem quidem habet immutabilitatis, non tamen coactionis; quatenus autem *deliberans*, non est nisi de contingenti, quia nemo deliberat de necessario et impossibili. » Intendit igitur S. doctor actiones necessarias in Deo et Beatis esse voluntarias, et ideò immunes à coactione, et hoc sensu liberas; actiones verò orientes ex voluntate non simplici, sed *deliberante et electivâ*,

non esse necessarias, sed ita clici ut possent non clici.

Exponendi erunt alii quos obijciunt theologi eo modo quo explicuimus Petri Lombardi et SS. Thomæ et Bonaventuræ effata.

MOMENTUM ULTIMUM. Ex rationibus theologis. — Prima. Consentium omnes homines, ipso fatente domino Nicole in Symbolo, neminem esse laudandum, vituperandumve, puniendum aut remunerandum, nisi quando ea feci vel non fecit que facere aut non facere poterat. Hinc Augustinus libro de duabus Animabus contra Manichæos, cap. 11, n. 15, dicit *istu cantare in montibus pastores, in theatris poetas, indoctos in circulis, doctos in bibliothecis, magistros in scholis, antisites in locis sacratis, et in orbe terrarum genus humanum*; quæ, utpote ex sensu intimo et omnium populorum consensu hausta ipsum revoçasse, ubi Pelagianos impugnavit, dicere insulsum foret.

Secunda. Systema, in quo sine maximâ difficultate intelligitur eppcordia libertatis cum gratiâ motione, verum non est, tum ex Apostolo Rom. cap. 9, et cap. 11, cum ex Augustinò, libro de Gratiâ Christi, cap. 47, n. 52, ubi ait: *Ista questio (de arbitrio voluntatis et Dei gratiâ) ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratiâ videatur, quando autem assertur Dei gratiâ, liberum arbitrium putetur auferri*; sed concordia ista illicò intelligitur, si libertas consistat in immunitate à coactione, non necessitate; etenim sub motione gratiæ invicissimè victricis actio voluntatis est spontanea, sicut productio Spiritus sancti, etsi maximè necessaria, est actio voluntaria Patris et Filii.

Tertia desumitur ex absurdis ex sententiâ Calvinii et Jansenii circa libertatem erumpentibus. Scilicet, si ad liberum arbitrium sufficeret libertas à coactione, infantes, insani, etc., actu essent liberi, ut et Deus in generatione Filii, et homo in actuali generali appetitu beatitudinis; illi enim omnes spontè agunt; falsum consequens; ergo.

Quarta. Systema ad liberum arbitrium immunitatem à coactione, non necessitate exigens, videtur repugnare. Etenim liberum arbitrium non est voluntas præcisè, sed voluntas quatenus est principium actionis; at licet voluntas præcisè, sive simplex, possit concipi cum immunitate à solâ coactione (talis quippe voluntas felicitatis saltem quoad specificationem), potestas tamen electiva non videtur concipiari posse cum necessitate, sive determinatione ad unum, siquidem electio est inter plura, cui ideò præiè consultatio.

Argumentum tandem erunt Dechappius et ejus pedissequi Honoratus Tournely ejusque redactores ex absurdis, sive incommodis ex systemate detectionis relativè victricis erumpentibus. Verùm, cum illud argumentum non minus impetere videatur catholicam quorundam Augustinianorum de delectatione per gradus victricis sententiam quam refatum Jansenii systema, ideòcò iis referendis supersedemus.

Objicit Jansenius, libro 7 de Gratiâ Christi, cap. 14 et 15, plura absurda scaturire ex systemate liberum

arbitrium in contradictionis indifferentiâ collocante. Hæc autem urget.

Primum. Si liberum arbitrium consisteret in indifferentiâ contradictionis, sive agendi et non agendi, gratia, concupiscentia et habitus directè repugnarent libero arbitrio; indifferentiâ enim illa sita est in quâdam *æquali inflexione in agendum* vel non agendum, quæ necessariè turbatur per inflexionem in bonum aut malum, gratiæ, concupiscentiæ et habituum propriam; insulsum consequens; ergo. — Resp. 1°: Retorqueo argumentum. Si liberum arbitrium insonitum Adæ situm fuisset in contradictionis indifferentiâ (ut constat, et docet Jansenius), gratia et habitus illius statûs è diametro repugnassent arbitrii libertati, siquidem gratia illa et illi habitus Adæ voluntatem in unam partem inflexissent; absurdum consequens; ergo. — Quam attulerit solutionem Yprensus et nos afferemus. Resp. 2°: Distinguo majorem: Si liberum arbitrium efficeret indifferentiâ contradictionis perfectum voluntatis æquilibrium importans, gratia læderet liberum arbitrium, conc.; si liberum arbitrium procrearet indifferentiâ contradictionis potestatem agendi vel non agendi præcisè includens, gratia violaret liberum arbitrium, nego maj.; et contra, dist. minore, nego consequentiam. Manifestum est perfectam inter utramque partem suspensionem perturbari per inclinationem in alterutram partem, gratiâ, concupiscentiâ, vel habitibus collatam, et idè indifferentiam contradictionis sub hoc respectu consideratam tolli per propensionem in bonum aut malum. in agendum vel non agendum, quam infert gratia vel concupiscentiâ. Verùm indifferentiâ contradictionis accepta (ut hic accipitur) pro immunitate à quâcumque verâ necessitate alterutram partem sequendi, non destruitur per inflexionem in alterutram partem colesti vel terrenâ delectatione invecctam, quia voluntas sic inclinata, utpote ab omni verâ necessitate expedita, semper potest illam inclinationem, si libuerit, excutere.

Secundum. Si indifferentiâ contradictionis efficeret liberum arbitrium, meritum bonum et malum *è minus esset et decoloratus* quò quis in bono vel malo fortioribus habitibus esset inflexus; meritum quippe ac demeritum ex libero arbitrio maximè ponderatur, et idè cum illo *æquè* decrescere debet; absurdum consequens; ergo, etc. — Resp. 1°, ut supra: Retorqueo argumentum. Si indifferentiâ contradictionis efformasset liberum arbitrium in statu innocentie, bonum et malum *è minus* fuisset in statu illo quò quis in bono vel malo magis fuisset obfirmatus; absurdum conseq. — Quam iterùm suppediabit responsonem Jansenius, liquescere faciet argumentum. Resp. 2°: Nego majorem et ejus probationem. Indifferentiâ enim, quæ libertatis essentialis in quolibet statu constituit, de quâ solâ hic res est, utpote præcisè consistens, ut diximus, in immunitate à verâ necessitate, quæ ut sic crescere aut decrescere nequit, per habitus nec auferri nec extenuari potest.

Urgeri tamen potest argumentum in hunc modum: Immunitas à propensione in alterutram partem, quæ,

ut dictum est, arbitrii indifferentiæ est accidentalis, meritum aut demeritum amplificat; qui enim, v. g., bonum operatur ad quod non est proclivis, magis dubio procul meretur quàm si ad illud esset proclivis, cum ejus actio majorem importet conatum; at ex concessis per habitus illa tollitur immunitas, cum in alterutram partem inclinet, ergo imminuit meritum aut demeritum. — Resp. 1°, ut supra, hæc non magis spectare statum naturæ lapsæ quàm statum naturæ integre, et idè adversariis esse solvenda. Resp. 2°, certum non esse commemoratam indifferentiam meritum adaugere, cum inter theologos et philosophos alii nrgent, alii affirmant. Resp. 3°: Distinguo majorem: Immunitas à propensione in alterutram partem meritum aut demeritum adauget ex aliquâ parte, esto (cùm id sit controversum). Ex omni parte, nego majorem; et concessâ minore, distingo cons. ad sensum majoris. Et enim, ut allato exemplo inhæream, qui castitatis actum exercet, ad quem parum aut nullatenus proclivis est, magis ex allatâ ratione mereri videtur, et sub hoc respectu privatio propensionis auget meritum; at si ille eundem actum exerceret ex longo habitu, majus acquireret meritum, quia per habitum diuturnâ actuum repetitione acquisitum operaretur, et sub hoc respectu immunitas proclivitatibus non auget, sed minuit meritum. Unde vulgò docent philosophi eos plus absolutè mereri qui ex inveteratâ consuetudine quàm qui sine illâ consuetudine eundem virtutis actum eliciunt. Cùm autem illud verum sit tam in integrâ quàm in corruptâ naturâ, immeritò sanè Jansenius asserit, meritum *è minus esse et decoloratus quò quis in bono firmioribus habitibus radicatus fuerit*.

Tertium. Si liberum arbitrium contradictionis indifferentiâ constitueretur, Christus et Beati vi amoris *beatifici omnem omnino libertatem amisissent adimplendi præcepta naturalia et positiva, quatenus præcepta sunt*; absurdum consequens; ergo. — Resp. 1°, hoc argumentum innocentie statui accommodatum ipsi Jansenio esse diluendum. Resp. 2°, vel præcepta naturalia et divina cum motivo et omnibus adjunctis fuisse Christo ac Beatis esse absolutè et *indispensabiliter* præscripta, ita ut scilicet nulla prorsus ex illis adjunctis Christi arbitrio derelicta sint, aut voluntati Beatorum derelinquantur, vel non; si istud, planè ruit Jansenii argumentum; si illud, nulla reverâ fuit in Christo, estve in Beatis, circa omnia illa libertas, cum in eis absit potestas ea ponendi, vel omittendi. Porrò theologi, ubi de his suo loco disserunt, vulgò docent Christum aut non accepisse à Patre moriendi præceptum, aut si accepit, illud fuisse conditionatum, si nempe vellet ab eo dispensationem non petere, ipsunque in exequendis naturalibus et divinis præceptis liberum tantum fuisse circa varia adjuncta, quæ non imperabantur, et idè adhibere vel præterire potuit. Quod attinet ad Beatos, quo sensu liberi sint supra exposuimus.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Jansenius suum dogma de extinctione per avitum delictum libertatis *contradictionis et contrarietatis* quâ fruebatur insonis Adam, et absolutâ necessitate in præsentî ordine do

lectionis relativè victricis voluntatem invicto modo determinantis ad bonum loco adiutorii *sine quo* innocentis Adæ libero arbitrio omnimodè derelicti. Jansenius, inquam, hoc suum dogma, utpote capitale, omni argumentorum genere probare aggressus est. Cùm autem illud dogma, et omnia ferè argumenta quibus innititur, à Calvino per concilium Tridentinum damnato, acceperit, quomodò viri Ecclesiæ catholicæ amantes, et illius definitionibus addicti (quales sunt Augustiniani et Thomistæ), in Jansenianum systema propendere, illiusvè momentis tangi possent?

Secundum. Cùm plura Yprensis argumenta, ut commemoratum stabilit dogma, etiam ab innocentie statu removerent libertatem contradictionis et contrarietatis, ut et gratiam, cui voluntas, si vellet, dissentire poterat (quas tamen illo in statu meritò agnoscit Jansenius), illicò quis intelligit illa argumenta esse plumbea, et seipsis concidere.

Tertium. Inania effugia, quibus eludit Jansenius conciliorum et D. Augustini oracula, sive de gratiâ cui voluntas consentire vel dissentire potest si velit, sive de libertate quâ agere vel non agere, bonum vel malum facere est in nostrâ potestate, ejus systematis absurditatem patefaciunt; quid enim magis absurdum quàm reponere, voluntatem posse dissentire gratiæ si, *quod impossibile est, velit ipsi dissentire?* Vel idè ipsi consentire vel dissentire posse, quia consentire vel dissentire, credere vel non credere, velle aut nolle, *officia sunt voluntatis*, sicut *munus intellectûs est intelligere?* Quid insulsius quàm respondere esse in nostrâ potestate agere vel non agere, *benè vel malè facere*; quia voluntas nostra *modò agit, modò non agit, modò benè, modò malè operatur?*

Quartum. Jansenius obscurorum quorundam Patrum et theologorum veterum circa libertatem et gratiæ vim effatorum latibula ingressus est, et relatum suum systema lectorum animis instillaret. Scilicet illi libertatem finierunt *spontaneum appetitum, voluntariumve*; at statim evanescebat difficultas, si attenderis definitionem illam, vel descriptionem, posse esse *partialem*... Illam posse designare spontaneitatem ipsi etiam necessitati oppositam... Illam posse connotare spontaneitatem respectu ultimi finis voluntariè sed necessariè instinctu naturali voliti, non respectu mèdiarum ad finem assequendum conducentium, etc. Et verò, voluntas stricto sensu acceptata eos tantùm comprehendit actus qui à facultate ad utrumlibet indifferente, et in utramque partem sua momenta habente, oriuntur.

Quintum. Ut ambiguum vocem, *voluntas*, Jansenii et ejus sectatorum cavillationibus subtrahas, præter mox observata attende voluntatem liberum arbitrium formaliter constituentem non esse simplicem voluntatem, que *sit libertatis à solâ coactione capax*, sed voluntatem quatenus est *electiva*, sive *principium electionis*, et idè est coactionis, et cujuslibet veræ necessitatis ex se exclusiva.

Sextum. Ut eorundem argutias elimines, observa 1° Patres, et speciatim D. Thomam, aliquando li-

bertatem à libero arbitrio distinxisse, et per illam libertatem, etiam cùm necessitate subsistentem, per istud verò potentiam ad opposita se habentem, et quæ potest velle, vel non velle, intellexisse... 2° Nos essentiam liberi arbitrii non constituere in *indifferentiâ contrarietatis*, sed in *indifferentiâ contradictionis*, cum quâ subsistere potest necessitas ad unum; Deus enim liberrimus est, et tamen peccare non potest, sive caret potestate faciendi malum, non ex *libero arbitrio* (ut obgarrit Jansenius), sed ex *naturâ suâ*. Illic cùm Julianus pugnaret, *liberum non esse nisi quod duo potest velle*, id est, *bonum et malum*, D. Augustinus sic cum revicit libro 1 Operis imperfecti (apud Jansenium libro 6 de Gratiâ Christi, cap. 7): *Liber ergo Deus non est, qui malum non potest velle*... *Sicine Deum laudas, ut ei auferas libertatem?* Nihilominus fide constat hominem lapsum non solum *indifferentiâ contradictionis*, sed etiam *indifferentiâ contrarietatis* esse predictum. Quare Augustinus, Pelagianis ad liberum arbitrium *contrarietatis indifferentiam* exigentibus, idè tantùm item intendit, quòd hanc indifferentiam ad libertatis *essentiam* requirent, sicque illud omne libertate destituerunt quod bonum et malum velle non potest, et insuper hominem in statu præsentis non magis ad malum quàm ad bonum inclinari pertinaciter assererent... 3° Augustinum et alios Patres intelligentes per *libertatem facilitatem agendi benè*, et per *liberum arbitrium potestatem benè agendi vel non agendi*, interdùm dixisse, *per Adæ peccatum perisse libertatem, non liberum arbitrium*... Item eos vehementem ad peccatum propensionem Adæ delicto invecam, aliquando *peccandi necessitatem* appellasse.

Septimum. Necessitas gratiæ internæ, et admirabilis virtus quâ bonum opus à voluntate elicit, non excludit, destruitve, quinimò arguit, ipsius Augustini judicio; liberam et ab omni prorsus necessitate immunem ejusdem voluntatis cooperationem; aliàs S. doctor non tantùm laborasset in conciliando libero arbitrio cum illâ gratiâ.

Octavum. Quæ adversùs catholicum de libertate et gratiæ efficacità dogma argumenta suggerit ratio virum sapientem movere non debent; 1° enim similia suppediat ubi de summâ Dei immutabilitate cum summâ ejus libertate consociandâ res est... 2° Difficultates illæ que hucusque plenè dissipari non poterunt, nec unquam, opinor, dissipabuntur, *fallunt*, ut olim aiebat Augustinus, *verisimilitudine*, et angustos humane rationis limites expronunt, non dogmatum illorum repugnantiam.

Nonum. Quam in diuturno suo cum Manicheis certamine, et frequentibus contra Stoicos, astrologos, et alios libertatis hostes velitationibus ex ipsis philosophis et communi hominum sensu arreptam concinnaverat liberi notionem (*id esse quod est in nostrâ potestate*), eximium gratiæ vindicem in postremâ cum Pelagianis concertatione abjurasse nemo unquam ejus sapientiæ conscius et gloriæ cupidus in mentem suam induxerit.

Decimum. Jansenius varia in catholicum de liber-

tate et gratiæ efficaciam dogma absurda contorsit, et exhibenda nobis malignè et invidiosè porrexerat. Nos ista, quæ jam in ultimo momento delibavimus, in ipsius systema contorquemus, et exhibenda ipsi benignè et amanter porrigimus. Si quod spontè, etsi necessariè sit, est liberum, et idèò omne voluntarium semper et necessariè liberum est, et *in entis potestate*; 1° Spiritus sancti productio est in Patris et Filii liberà optione et electione; oritur enim ex voluntariâ utriusque actione..... 2° Liberum est Beatis ac in ipsorum potestate Deum amare, siquidem Deum spontè diligunt..... Liberum est Christo peccare; peccaret enim si vellet..... 4° Justi laude digni forent etiam si à sileribus simplicem benè operandi necessitatem exciperent; voluntariè nimirum agerent..... 5° Sentes supplicio justè afficerentur, licet iisdem causis concitantibus voluntariè quidem, sed necessariò delinquerent..... 6° Dæmones etiam culpæ non essent experies, si *naturaliter*, ut obganniebant Manichei, malè agerent..... 7° Necessitas quæ brutorum animantium appetitus in res sensibiles acribitur, non est libertati adversa, siquidem non est intrinseca coactio, et idèò in brutis illis nihil ad veram libertatem desiderandum est præter cognitionem.

Videat Yprensis utrùm ista paradoxa, aut commenta, à suo systemate arcere possit, et an ea cum Augustini doctrinâ, christianâ pietate, et communi sensu (quos catholicâ sententiâ violari assertit) consociari possint.

ARTICULUS II. *De intrinseco gratiæ victricis Jansenianæ principio.*

Ubi Yprensis systema delineavimus, delectationem indeliberatam in eo unicum esse pondus ac principium quo in præsentî statu voluntas ad agendum impellitur ac determinatur, et idèò totam nunc gratiæ efficaciam ex delectatione relativè sive per gradus victricis exoriri ostendimus. Hoc enim quasi perpetuò decantat, atque famosâ distinctione adjutorii *sine quo et quo*, et celebri Augustini testimonio: *Quod amplius nos delectat, secundùm id operemur necesse est*, fundari prætendit, ut iterùm probabimus.

Idem Jansenius, in statu præsentî, ut etiam observavimus, voluntatem sub motione delectationis indeliberatæ relativè superioris, cœlestis scilicet et terrenæ, alternantem subire necessitatem ad bonum, aut malum, atque ad hoc duntaxat sensu ejus actus liberos esse quòd orientur à voluntate, sive sint voluntarii, candidè fatetur et apertè docet.

Cùm illud systema articulo præcedenti contritum sit, hic præcisè quaeritur, an gratia efficax eo ipso quò dicitur esse formaliter delectatio victricis quatenus actuali oppositâ concupiscentiâ fortior est, eo ipso veram et relativam voluntati inferat necessitatem, et idèò sit ipsissimum Jansenii de duabus delectationibus dogma hæreticum quinque propositionum sensum necessariò complectens, aut saltem an illud dogma essentialiter involvat.

Circa hanc questionem, opinioniones nonnullorum

Catholicorum ex unâ parte, et Augustinianorum ex alterâ parte, perstringemus; deinde quid super his tenendum esse autumemus, breviter reagemus.

Aperitur nonnullorum Catholicorum sententiâ. — Plures ex Molinistis præsertim, et novissimis hisce temporibus Honoratus Tournelius et ejus redactores, delectationis per gradus victricis systema à Jansenianâ hæresi nullâ prorsùs arte expurgari posse absque illâ dubitatione asserunt. His potissimum rationibus ducuntur: 1° Jansenius et acutissimi quoque ejus sectatores, ex delectatione per gradus victricis quinque propositiones non solum deducunt, sed etiam necessariè et evidenter erumpere clamant..... 2° Vires gratiæ sive delectationis relativè victricis voluntatem *ut fortiores* determinant; voluntas enim, hæc delectatione perfusa per fortiores ejus virtutem ad bonum infallibiliter determinatur; sed omninò impossibile est ut vires gratiæ, quæ *ut fortiores* determinant, superentur à debilibus ad resistendum voluntatis viribus; voluntas enim in systemate gratiæ efficacis per delectationem relativè victricem ex solâ delectatione vires accipit, et idèò ex solâ delectatione terrestri oppositâ, cujus vires inferiores supponuntur. Unde delectatio relativè superior ex se veram et relativam inferat necessitatem. Concedunt tamen, aut saltem non iustificuntur, gratiam efficacem per delectationem *absolutè et simpliciter victricem* multùm differre à gratiâ Jansenii relativè victricæ, et idèò nullam inferre necessitatem.

Exponitur nonnullorum Augustinianorum sententiâ. — Una Augustinianorum classis censet omnes bonas aut malas voluntatis actiones oriri tanquam à principio à delectatione cœlesti aut terrenâ et contendit hanc esse constantem D. Augustini doctrinam, imprimis in celebri testimonio: *Quod amplius nos delectat, secundùm id operemur necesse est*, quod, ut diximus, de delectatione indeliberatâ, non secus ac Jansenius, exponendum esse autumat. Hinc gratiæ efficaciam emanare facit ex delectatione relativè victricæ, sive ex delectatione quatenus superat oppositam cupiditatem. Contendit autem delectationem relativè victricem non esse fundamentum hæresis Jansenianæ, sive quinque propositionum, sed ejus consecrarium duntaxat; fundamentum enim illius hæresis, inquit, est extinctio liberi arbitrii per peccatum ex quâ sequitur majorem delectationem, in conflictu minoris necessariò extorquere assensum liberi arbitrii, siquæ ex illâ effluunt quinque propositiones. E converso, profuturum se admittere liberum arbitrium, licet attenuatum et inclinatum per peccatum, et idcirco posse etiam hic et nunc hominem, si velit, evadere delectationi consentire, vel dissentire, sequè idèò quinque propositiones in sensu à Jansenio intento, prout damnatæ sunt ab Innocentio X et Alexandro VII, ex corde improbare. Unde addit gratiam suam à gratiâ relativè victricæ Jansenii in hoc potissimum discrepare quòd sua supponat in voluntate veram et relativam agendi vel non agendi potentiam, secus Janseniana. Quod attinet ad rationes adversariorum supra relatas, reponit

1°, Jansenium et ejus discipulos aut malè ex delectatione relativè victricis quinque propositiones erucro; aut potius illos eas educere ex delectatione relativè victricis interium liberi arbitrii supponente aut involvente.... 2° Voluntatem, utpote activè indifferentem ad utrumlibet posse unà cum concupiscentià delectationis superioris virès elidere et debellare. Addit ejusmodi rationes *fallere verisimilitudine*, ut aiebat Augustinus, et idèò reipsà solidas nòn esse.

Istud Augustinianorum systema exponit et defendit P. Bernenc in sine primi tomi operis supra citati, illudque à pluribus antiquis et recentioribus theologis tum Augustinianis eùm Thomistis propugnatum esse dicit, additque hanc fuisse celeberrimam Norisii sententiam.

Quid super discrepantibus illis opinionibus tenendum sit? — Honoratus Tournely in fine tractatus de Gratia hæc protulit: « Systematis duplicis delectationis relativè victricis primus... inventor est Jansenius...

« Novimus quidem orthodoxos theologos qui vim gratiæ efficacem colligunt... ex ipsius internè delectatione absolutè et simpliciter victricis, quique in gratiæ sufficientie pares et æquales virès agnoscunt ad

« oppositam actualem concupiscentiam superandam; » verùm qui gratiam velint esse victricem relativè, seu

« ex superioritate graduum, quique non aliam sufficientem admittunt gratiam quàm viribus inferiorem;

« oppositæ superiori concupiscentiæ, non alius quàm Janseniani systematis defensores novimus. » Priùs

dixerat: « Non desunt theologo qui vim et efficaciam gratiæ repetant ex delectatione ipsius simpliciter et

« absolutè victrici; at nullus nisi qui Jansenii systema tueretur appellari hæc tenentis potuit qui docuerit de

« delectationem illam esse relativè, seu per gradus, victricem. » Rationem paulò ante attulerat; quia ista

« delectatio recens excogitata est, et ex eà quinque propositiones necessario fluxu dimanant. » Hinc

« unus ex ejus exscriptoribus hæc decretoriè pronuntiavit: « Ab errore Janseniano excusari nequit systema

« delectationis relativè sive per gradus victricis, quia ipsissimum est Jansenii systema quod hæreticum;

« quinque propositionum sensum necessariò involvit ac complectitur. »

Hæc sanè scripsit ex vehementi suo causæ catholice adversus Jansenium et ejus defensores promovendæ ardore et studio vir eruditus et de Ecclesià benè meritus. Verùm, si hisce temporibus vixisset, à tam gravis censure acrimonià profectò abstinuisset, et zelo secundùm scientiam accensus catholicos tandem agnovisset delectationis gradualiter victricis patronos, eo ipso quo eam non necessitate asserunt.

Etenim 1° Benedictus XIV in Brevis suo ad supremum Hispanæ Inquisitionis præsidem in gratiam Cardinalis Norisii infra referendo, ait: *Augustiniani traducuntur tanquàm sectatores Baii et Jansenii; reponunt se humane libertatis esse factores, et oppositiones pro viribus eliminant, cinque eorum sententia usque adhuc à Sede apostolica damnata non sit, nemo est qui non videat à nullo prætendi posse ut à suà sententià discedant.* Certè Augustiniani, de quibus hic summus pontifex, non

sunt Augustiniani delectationis absolutè et simpliciter victricis defensores (agnoscit enim Tournely hanc delectationem Baio et Jansenio nòn esse acceptam, et libertatem non destruere); ergo sunt patroni et vindices delectationis relativè superioris, quæ reverè probata fuit Baio et Jansenio; ergo existimi theologo catholico qui hanc delectationem sensu à Janseniano diverso propugnànt. Qui si Tournely et ejus redactoribus ignoti fuerunt, certè Benedicto XIV fuerint explorati. Horum autem Augustinianorum sententia dicente Benedicto XIV *hucusque à Sede apostolica non est damnata* (etiàm implicite), *quia profectum se humane libertatis factores*; ergo quinque Jansenii propositiones non sunt necessariò consecutaria delectationis relativè victricis; ergo qui admittendo illam delectationem cum eà libertatem subsistere et interius et exterius profitentur, Janseniani erroris insulari non possunt.

2° Cùm archiepiscopi Viennensis et Senonensis in Gallià opera RR. Patrum Fulgentii Beilelli, et Laurentii Berti velut Baianismi et Jansenismi erroribus conspersa Benedicto XIV denuntiassent, summus pontifex ea seriò examinandi provinciam demandavit cardinalibus Fortunato Tamburini, et Jacobo Bezozzi, et Patribus Antonio Bremond Dominicæhorum generali, et Patri Balustraci Minoritæ Conventuali, à quibus cùm nullo errore infecta fuissent inventa, summus pontifex eà censurà configi prohibuit; at Patres Beilelli et Berti principium duplicis delectationis relativè victricis in illis operibus acerrimè propugnant; ergo.

3° Cùm R. P. Nicolaus Checchi, Societatis Jesu theologus, systema duarum delectationum ab Augustinianis propugnatum Janseniani erroris fulgine in-

persisset in suis Dialogis, jubente sacrà Congregatione Indicis anno 1734 sequentem emisit declarationem et retractionem: « Dialogo 8, lib. 2° eum

« Jansenianum notare videor illorum theologorum systema qui dum efficacitatem divinæ gratiæ in delectatione cœlesti gradibus superante terrenam constituunt, simul tamen rejiciunt quinque propositiones Jansenii; quin etiam dicere videor hujusmodi

« systema condemnatum expressè ab Ecclesià: sciò adesse auctores catholicos, qui admittentes animam,

« non obstante quacumque delectatione superiori, semper potiri libertate indifferentiæ, et verè activè

« potentià ad oppositum, ita ut justis nunquam sint impossibilia divina præcepta, nèque ipsis desit gratia per quam possibilia fiant, defendunt tanquàm catholicum supradictum systema, proindeque quidquid dixi toto illo Dialogo ad ostendendam conformitatem illius systematis cum doctrinà Jansenii, et cum erroribus in quinque propositionibus contentis, protestor et declaro me id dixisse argumentandi gratià. » Manifestè loquitur P. Checchi de delectatione cœlesti relativè superiore, sive, quod idem est, gradibus superante terrenam, et agnoscit auctores catholicos tum antiquos cùm recentiores hanc delectationem defendisse.

Cùm sententia delectationis relativè victricis à Benedicto XIV et sacrâ Congregatione Indicis catholica sit reputata, qui hanc sententiam *ipsissimum esse Jansenismum* obtulerunt, amplam et legitimam Yprensis discipulis veterem suam fabellam, renovandi ansam subministrant, scilicet *Jansenismum esse merum phantasma et imaginariam hæresim*; si enim delectatio Augustinianorum per gradus superior sit catholica, et ipsam Jansenii dogma, indubiè Jansenismus fictitia est et prorsùs commentitia hæresis.

5° Jansenius idè duntaxat admittere videtur delectationem relativè victricem, quia per peccatum perit liberum arbitrium. Quomobrem duarum delectationum principium non primarium et formale, sed secundarium et accidentale ejus systematis fundamentum esse videtur. Caput enim septimum libri quarti de Gratia Christi ita inscribit: *Delectationis necessitas oritur ex infirmitate voluntatis, quâ fit ut nihil boni amplecti possit nisi delectet*, etc.; et capite 9 ejusdem libri ait: *Necessitas delectationis celestis ad bene volendum et operandum, non ex naturâ voluntatis, sed ex ejus penâ proficiscitur*. Unde eodem capite 9 addit: *Voluntas per peccatum... in libidinum imperium præcipitata est, ex quibus fit ut in omnibus actionibus ante gratiam delectatione quâdam libidinosa præeunte ac titillante provocetur*, etc. Unde Ecclesiâ quinque illius propositiones damnando, systematis duplicis delectationis relativè victricis mentionem non fecit; sed si res ita est, quod in Jansenio horruit Ecclesiâ, non fuit præcisè delectationis relativè superioris principium, sed extinctio liberi arbitrii.

Hinc meritò dixit P. Alexander in Historiâ seculi quini: *Eos ferre non possum qui opiniones ab Ecclesiâ minime damnatas, et in ejus sinu theologis impudè propugnari solitas, temerariis censuris incurrunt, sique, si veritatem (in se) non lædunt, charitatem tamen violant, et pacem Ecclesiæ perturbant*.

Ex his colliges delectationis per gradus victricis defensores habendos esse ut Catholicos eo ipso quo quinque propositiones ex eâ sequi negant, et easdem propositiones execerant, etiamsi fortassis ex illâ reverè dimanent, eosque qui solos Jansenii discipulos delectationem relativè superiorem admisisse, aut admittere prætendunt, falli et hallucinari.

CAPUT II.

De variis circa gratiam efficaciam scholæ systematibus (1).

Summè bonus et omnipotens Deus, qui in insonte quid liberum arbitrium, in sonte verò homine quid sua gratia posset exploratum facere voluit, se sine præjudicio liberi arbitrii, et idè mirabili prorsùs et ineffabili modo, in statu naturæ lapsæ, per gratiam suam velle et perficere certò et infallibiliter operatorum esse

(1) Cùm hic lacuna nonnullius profectò momenti, de Congruismo scilicet, appareat, questionem hanc more appendixis tractatam videre est ad calcem hujusce voluminis, ubi rationes utrinque propugnantes compendiosè quidem dantur, sed ob luculentiam sufficienter. Confer præterea tractatum de Deo, ubi tuis exponuntur.

variis tùm in antiquo cùm in novo Fœdere oraculis declaravit. Exinde prodierunt diversa systemata ad dissipandas, quantum humana patiebatur imbecillitas, tam arcani dogmatis tenebras à theologis excogitata, laudabili quidem conatu, sed infelicè admodum exitu. Enimverò systemata illa nedùm inexplicabile illud sacramentum illustraverint, quinimò novis mysteriis obscuraverunt, aut præposteris explicationibus ac interpretationibus desloraverunt, atque etiam denigraverunt. Odiâ insuper et dissensionis in Ecclesiâ, in quâ pax et charitas vigere debent, ut et partium studium, innumerorum malorum fontem et originem excitaverunt. Hæreticis demùm patentem aperuerunt campum perversa sua stabilendi et persuadendi dogmata, et Ecclesiæ protervis insultandi. Notum scilicet est, Jansenium et ejus discipulos delectatione relativè victrice, et prædeterminatione physicâ, suos errores, quos ex odio Moliniani et Suaresiani systematis conceperint, roborare, aut colorare, atque criminari in Moliniano systemate *Semipelagianismum* ab Ecclesiâ tolerari, quod et fecit minister Jurexus in suis cum domino Bossuetio disceptationibus.

Reverendus Pater Gabriel Daniel, in exiguo Tractatu de efficaciâ gratiæ, hanc controversiam ad rationis trutinam expendens, ut pluribus ejus Societatis theologis gentile fuit, cuncta super gratiæ efficaciâ systemata ad tria reduci posse docet; enimverò, ipso dicente, primum illam efficaciam reponit in agendi necessitate per gratiam voluntati imposita (quale est systema Calvinianum et Jansenianum)... Secundum in præmotione voluntatem ad agendum physicè prædeterminante (quale est systema Thomistarum, et eorum omnium qui admittunt gratiam ex se, id est, ex naturâ suâ, efficacem; qui enim, inquit, gratiam moraliter prædeterminare, aut morale imponere necessitatem dicunt, etsi profiteantur se gratiam ex naturâ suâ efficacem admittere, illam tamen reverè non admittunt, cùm gratia moraliter tantum præmovens infallibilem cum effectu connexionem non habeat, quam è converso necessariè habet gratia ex naturâ suâ efficax)... Tertium in eâ omnimodâ infallibilitate, sive cum actione connexionem quam trahit ex Dei præsentia. Ad tertium illud systema reducit non solum systema Suaresianum, sive Congruistarum, et Molinianum, sed etiam Augustinianorum, aut Thomistarum, quibus accepta est prædeterminatio moraliter præmovens, ut necessitas moralis, vel delectatio moraliter victrix, quia, ut dictum est, hujusmodi præmotio aut delectatio omnimodam infallibilitatem gratiæ non inserit.

Ex his evidens est virum acutissimum, si hic suam sententiam clarè et candidè aperire non pertimisset, debuisse commemorata systemata ad duo duntaxat redigere, scilicet ad Calvinianum Jansenianumque, et Suaresianum, Molinianumque; censet enim Thomistas, qui admittunt gratiam ex naturâ suâ efficacem, et physicè prædeterminantem, voluntatem verà et reali constringere necessitate. « Les Thomistes, inquit ibidem, disent que la grâce n'est efficace par sa nature, que parce que l'effet ou le consentement de la volonté en

est inséparable; s'ils ne disaient que cela, on comprendrait aussi aisément leur pensée que celle de Jansénius ou de Calvin; car si cette liaison est infallible par la nature de la grâce même, il paraît qu'elle est absolument nécessaire; elle ne peut être nécessaire que parce que la grâce produit nécessairement son effet, et si cela est, elle nécessite la volonté; voilà une idée claire de la grâce efficace par elle-même; mais, ce qui cause ici de l'embarras, et ce qui obscurcit cette idée, c'est que les Thomistes... en nous disant que la grâce a de sa nature une liaison infallible avec son effet, nient en même temps que cette grâce nécessite la volonté à agir; c'est qu'ils disent que par sa nature elle la détermine physiquement, et cependant qu'elle ne la nécessite pas; que, quoique cette grâce par sa nature soit inséparable de son effet, cependant la volonté peut la rejeter, et qu'elle a un véritable pouvoir de n'y pas consentir. Toutes ces contradictions, au moins apparentes, n'empêchent pas de concevoir ce que ces théologiens veulent dire... Les Thomistes diffèrent encore de Jansénius et de Calvin en ce que Jansénius et Calvin ne comprennent dans l'idée de la grâce efficace que l'illustration et l'inspiration, auxquelles ils donnent la vertu de faire agir nécessairement la volonté, au lieu que les Thomistes disent qu'avec l'illustration et l'inspiration seules, la grâce n'est point encore efficace, et qu'elle n'aura jamais son effet tant qu'il n'y aura que cela. C'est pourquoi ils ajoutent une prédétermination, qui n'est ni lumière ni inspiration, et qui fait que cette grâce devient efficace, et qui lui donne cette inséparabilité de l'action sainte, que Dieu inspire, etc. On pourrait imaginer une troisième manière de soutenir la grâce efficace par elle-même. Ce serait, en retranchant l'incompréhensible prédétermination physique des Thomistes, de donner à l'inspiration intérieure cette inséparabilité d'avec le consentement de la volonté que ces théologiens donnent à leur prédétermination physique, et de dire de cette inspiration, comme ils disent de cette prédétermination, que, quoiqu'elle détermine, elle ne nécessite pas néanmoins; mais il paraît impossible d'admettre une inspiration qui ait ainsi une liaison inséparable et infallible avec le consentement de la volonté, sans retomber dans les principes de Jansénius et de Calvin sur la liberté... Et, en effet, dès qu'il y a infallibilité, il y a nécessité, et dans ce système la nécessité venant de l'inspiration, elle serait antécédente; or, toute nécessité antécédente détruit la liberté.

Prolixum istud testimonium evincit, ni fallor, Danielem existimasse gratiam ex naturâ suâ efficacem, et prædeterminationem physicam Thomistarum non minùs libertatem destruere quàm gratiam efficacem Jansenii et Calvin, et ideò ipsum voce tenuis reduxisse systemata super gratiæ efficacità ad tria relata. Thomistarum est et Augustinianorum, qui scientiam mediæ eliminantes, gratiam ex naturâ suâ efficacem admittant suam vindicare causam. Eam

hic generalibus duntaxat argumentis defendisse sufficiat.

1° S. P. Benedictus XIV, si Daniele non sagacior, certè in rebus theologicis multò magis versatus, in Brevi infra referendo Danielis argumentum directè eliminare voluisse videtur; sic enim ibidem loquitur: *Thomistæ traducuntur ut destructores humanæ libertatis, et alii sectatores nefandæ Jansenii, sed Calvin; sed ipsi objectis opprimè satisfaciunt*. Et verò, tritam istam objectionem refellunt omnes Thomistæ, quos inter consuli potest Joannes Baptista Gonetus in erudito et optimo opere, cui titulum fecit: *Clypeus theologiae thomisticæ*, typis primò mandato anno 1659.

2° Infra probabimus D. Augustinum de gratiâ ex se efficaci præcipuè disputasse adversùs Pelagianos; an, quæso, gratia efficax Augustini eadem est ac Jansenii et Calvinii efficax gratia?

3° Cùm gratiæ efficacità in systemate Saresiano et Moliniano facilè concipiatur, istud systema essentialiter differt ab Augustini systemate, qui ubique clamat modum hujus efficacità humanam intelligentiam penitus exsuperare, et ideò ex hæc parte Thomistis invidia confari non potest.

4° Si de veritate dogmatum per argumenta ex ratione desumpta judicandum foret, Daniel similivè argutor, dogma, v. g., de existentia peccati originalis, ejusque ad omnes Adæ nepotes transmissione, brevi pessumdasset.

5° Argutiæ Danielis et Molinistarum eò collimant, ut veram de gratiæ efficacità sententiam in Ecclesiâ ante Molinam ignotam fuisse probent, et ut majorem theologorum numerum etiam in errore circa eandem efficaciam versari, ut postea ostendemus.

Cùm igitur Thomistæ et Augustiniani negent consecutaria, quæ ex eorum systematibus dimanare prætendit Daniel, ideò plus quàm duo vel tria systemata catholica circa gratiæ efficaciam distinguenda sunt. Usuè quatuor vulgò recensentur, Thomistarum, Augustinianorum, Molinæ et Congruistarum, quibus novissimis hæc temporibus quintum addidit eruditus P. Thomassinus.

Longioris profectò operæ foret quidquid ferunt illa systemata, et sententiarum illorum patròni, accuratè referre. Quamobrem sic singula seorsim adducam, ut communem eorum doctrinam, præcipuè à Janseniano dogmate discrimini et quid super singulis meo judicio tenendum sit, assignem.

ARTICULUS PRIMUS.

Thomistici systematis synopsis.

Quæstio hæc in systemate, Christi, sive medicinalis gratiæ? — Duplex speciè et naturâ à se invicem distincta, purè sufficiens, sive excitans, et efficax, sive adjunctiva.

Gratia sufficiens in se et formaliter non est actus indeliberatus intellectûs et voluntatis (ut alii ceuunt theologi), sed Dei motio, quam dicunt virtuosam, tum quia intellectum et voluntatem ad supernaturalem ordinem attollit, eos ad celestes actus indeliberatè eli-

eiendos excitando, puta pia desideria, sanctas cogitationes, etc. (sub quo respecta est semper efficax, cum illos actus semper afflet et operetur), tum quia vires ministrat ut perfectiores actus deliberati produci possint (sub quo respecta est merè sufficiens, cum sine gratiæ efficacis subsidio isti actus nunquam proxiis fiat). Unde Alvarez disputatione 8 dixit: *Omne auxilium sufficiens respectu alicuius actus (deliberati qui ut elici possit antecedente Dei voluntate illud datur auxilium) semper est efficax respectu alicuius (involuntati), ad quem efficiendum decreto absolute dirigit voluntatis ordinatur.*

Gratiæ excitans, sive sufficiens solam connotat potentiam in actu primo, ut aiunt, id est, quatenus se jungitur ab actu; sic enim confert voluntati vires verè et relativè sufficientes, quibus velle ac operari possit, ut tamen nisi accesserit efficax gratia, nunquam proxiis actu velit et operetur.

Gratiæ efficax, sive adjuvans in se et formaliter, sita est in intrinsicè et singulari istius gratiæ virtute per quam infallibilem habet cum effectu suo, id est, libero voluntatis consensu, connexionem. Illum consensum producit, et ideò ipsam naturam præcedit, quæ ex causâ præmotio, id est, præmotio dicitur. Hinc vulgò describitur: *Actio sive motio Dei per quam voluntas ad actum secundum, id est, actuale consensum, applicatur.* Daniel citato loco dicit intelligi non posse hanc præmotioem; sed illius defensores reponunt tria ista ratione tangi posse philosophum (qualis fuit Daniel), non theologum doctrinam Apostoli et Augustini imbutum, qui perspicacissimus licet, nunquam comprehendere potuit quomodo sub omnipotente Dei motione creatura bonum liberè operetur.

Quot titulis gratia præmotio, sive efficax hinc est necessaria? — Duobus, *dependentiæ et infirmitatis.* Scilicet Deus, utpote prima causa, primus motor, in quo vivimus, movemur et sumus, non potest, nisi seipsum neget, determinationem à causâ secundâ accipere, et ideò omnes creaturarum actiones sive naturales sive supernaturales excitare tenetur. Aliunde, tanta est hominis lapsi in malum propensio, totque ipsi cum mundo, carne et diabolo subeunda certamina, ut licet gratiæ sufficientis subsidio plenè possit bonum agere, et de illis hostibus triumphare, nunquam tamen sine gratiæ efficacis adiutorio hæc reverè assoquetur et perficit. Hinc præmotio, quæ actionibus naturalibus prædeterminatio physica, actionibus verò supernaturalibus affixâ, gratia ex se efficax dicitur, quibuslibet in quocumque statu, ac proinde et ipsi Angelis, et insenti Adæ ad quascumque actiones necessaria fuit, libèrque gratia presentis status quatenus efficax reverè non differt à gratiâ status innocentie quatenus efficaci.

Quænam sunt hujus systematis consecrariæ? — Ista quoad statum innocentie. Ipsa opera libera decrevit Deus efficaciter, absolute et ante liberum hominis consensum. Hinc Deus illa opera in suis decretis præcognovit. Hinc prædeterminatio fuit ante prævisa merita, et reprobatio negativa (id est, exclusio à gloriâ), ex

solâ Dei voluntate et ante ulla prævisa peccata; positiva autem (id est, suppliciorum inflictio) post et ob peccata prævisa, etc.

Hæc autem quoad statum nature lapsæ. Deus Adam, et omnibus ejus in eo nepotibus per peccatum in massâ perditionis conclusis, illos (ut sine iniustitiâ potuisset), æternam penam condemnare non voluit. Voluntate scilicet generali, antecedente, et beneplaciti, eorum voluit salutem, ex quâ ipsis adiutoria sufficientia per Filium sui merita impertit, aut saltem præparavit. Verum ex speciali misericordiâ et prædilectione, ut jure poterat, alios inter aliquos ante meritum prævisionem ad gloriâ efficaciter prædeterminavit, nihil tale circa alios decernendo. Unde primis gratiam efficacem, perseverantiam et gloriâ in tempore tribuit; postremis verò sufficientia tantum auxilia ad perseverandum confert. Hinc bona opera ex gratiâ elicit cognoscit in se, id est, per decretum absolutum, efficax et antecedens ejusdem gratiæ infundenda; mala verò opera in se, id est, per decretum permissivum, quo justo iudicio statuit non impertire gratiam efficacem illis in circumstantiis in quibus ista gratia ad non peccandum est proxiis necessaria; ideò in se, id est, in commemoratis decretis, novit quinam in bono perseveraturi sint, quinam in malo, ac illis decreto executionis gloriâ, his verò penam æternam rependit. Hinc reprobatio negativa fundatur in solâ divinâ voluntate, positiva in solo peccato. Hinc nullus labor, inquit, in intelligendo Dei in hominum voluntates omnipotentissimo influxu, et summâ divinæ scientiæ certitudine asserendâ.

An, et in quo Thomisticum systema à Janseniano differt? — In his. 1° Thomistæ admittunt et requirunt gratiam verè et relativè sufficientem, ut bonum opus in actu primo, id est, potentia ab actu, seu actuali libero voluntatis consensu, se junctâ, perigi possit, secus Jansenistæ, ut dictum et probatum est.... 2° Physica Thomistarum præmotio, sive gratia efficax, motum discrepat à delectatione relativè victrice, sive efficaci, Jansenianorum. Scilicet præmotio physica necessaria est ut Deo primæ causæ, primi motoris, ratio servetur (unde datur ad exigentiam creature quam Deus de indifferente ad actum movet et determinat); illa se habet ex parte actus secundæ, sive actualis liberi consensûs, nullam in potentia inducendo mutationem, et simpliciter et absolute victrix est, sive efficax, nullâ habitâ ratione superiorum aut inferiorum ejus virium, etc. E converso, delectatio relativè victrix necessaria est ut hominis lapsi voluntas activa indifferentiâ spoliata ad bonum rapiatur.... Ipsa iustis, qui eam enisè postulant, à Deo scriptis non impertitur..... Non respicit tantum actum secundum, siquidem tribuit simul posse et agere, ac proinde inducit mutationem in potentia, quam de non expeditâ factâ expeditam ac relativè proportionatam.... Tandem, dicente Jansenio, relativè victrix est, et ideò dependenter à præponderantiâ virium, sive graduum.

Quibusnam rationibus probant Thomistæ voluntatem sub motione gratiæ suæ efficacis remanere liberam? —

Hic summatim. Divus Thomas 1-2, q. 10, a. 4, in c., ait : « Quia voluntas est activum principium non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa, sic Deus ipsam movet quod non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus contingens, et non necessarius, nisi in his ad quæ naturaliter movetur. » Ibidem ad 1 : « Voluntas divina non solum se extendit ut aliquid fiat per rem quam movet, sed et etiam eo modo fiat quo congruit nature ipsius, et ideo magis repugnaret divine motioni, si voluntas ex necessitate moveretur (quod sue nature non competit), quam si moveretur liberè, prout competit sue nature. » Antea p. 1, q. 10, a. 8, in c., dixerat : « Hoc (distinctio contingentium à necessariis) contingit propter efficaciam divine voluntatis; cum enim aliqua causa efficax fuerit ad agendum, effectus consequitur causam non tantum secundum id quod fit, sed etiam secundum modum fieri vel essendi... Cum igitur voluntas divina sit efficacissima, non solum sequitur quod fiant illa quæ Deus vult fieri, sed et quod eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult : vult autem quedam fieri Deus necessario, quedam contingenter. » Ex quibus ibidem ad 2, reponit : « Dicendum quod hoc ipso quod nihil voluntati divine resistit, sequitur quod non solum fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quod fiant contingenter, vel necessario quæ sic fieri vult. »

Ex his Angelici doctoris pronuntiationis sic argunt : Si promotio physica, sive gratia efficax sit veluti factis, aut vectis quo omnipotentissima Dei voluntas humanam movet et erigit, humana voluntas sub ejus motione remanet potens ad oppositum, sive libera; ex citatis enim effatis, cum voluntas divina sit efficacissima, et omnipotentissima, non potest quæ fieri vult fieri, sed etiam fiant eo modo quo ea fieri vult, sive efficit non solum entitatem sed et modum actus; atqui gratia efficax Thomistica sic voluntatem movet et erigit; dicunt enim Thomistæ illam esse participationem et quasi instrumentum omnipotentissimæ et efficacissimæ Dei virtutis; ergo.

Idem S. doctor, questione 6 de Malo, articulo unico, ad 3, dicit : *Deus movet voluntatem immutabiliter, propter efficaciam virtutis morientis quæ deficere non potest* (id est, gratia efficax voluntatem infallibiliter determinat), et tamen propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter se habet ad diversa (id est, quæ est activè indifferens ad opposita, sive ad agendum et non agendum, ad faciendum bonum aut malum), non indaciter necessitat, sed manet libertas. Gratia igitur efficax determinat et infallibiliter movens ad unum, jungitur eam potentiâ ad opposita, et ideo cum libertate.

Ibidem et alibi S. doctor hanc concordiam evincit ex principio, sive radice libertatis. Scilicet : Fundamentum illud duplex est, amplitudo competens iudicio rationis quo regitur voluntas, et amplitudo voluntati exilitis iocunda; at utraque illa amplitudo importat activam voluntatis indifferenciam sub actione promotionis physice. Etenim eo ipso instanti quo voluntas per promotionem sive gratiam efficacem, determinata est

ad unum actum et objectum, intellectus varia objecta indifferenter diligenter proponit, alia scilicet magis, alia minus, et ideo hoc ipso momento viget et remanet indifferencia iudicii et rationis; sed fieri non potest ut indifferencia ex parte iudicii remaneat, nisi existat etiam ex parte voluntatis, cum intellectus sit rector et quasi navarchus voluntatis. Pariter voluntas ad summum bonum, quod solus est Deus, diligendum et possidendum facta, nullo particulari bono potest exsaturari, ac proinde ita particulare bonum prosequitur, ut aliud semper aucupari et diligere valeat.

Denique celebres Lemos et Alvares, qui Thomistarum causam in famosis Congregationibus de Auxiliis sub Clemente VIII et Paulo V, ab anno 1602 ad annum 1606 feliciter promoverunt, declaraverunt gratiam sufficientem absolutissimam in actu primo ad bonum opus subministrare potentiam, et homini illa gratia prævento et excitato ideo non impertiri efficacem quia illius infusioni obicem ponit quem posset non ponere; et hoc sensu indubiè intelligebant antea laudatum istud D. Augustini effatum, quod gratia non adjuventur, in ipsis istidem causæ est, non in Deo; sed inde elucet hominem ista gratia adjectum per illam, in illa, et cum illa posse resistere gratiæ efficaci; potest quippe vel illius impulsui consentire, et sic adjuvantem et efficacem illi annexam impetrare, vel illius impulsui dissentire, et sic efficacem in illa propositam et exhibitam repellere, ipsique obsistere.

Quid sentiendum de Thomistico systemate? — Illic sanè systemati, ut jam observavimus, invidia accedere non debet, quod nonnisi maximè cum difficultate in eo caelestis motionis cum libertate concordia explicari potest, quinimò viro theologo ex hæc parte, si nihil aliud obstaret, quodammodo acceptum esse deberet; ait enim D. Augustinus libro 2 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 18, n. 28 : *Laborant homines invenire in nostrâ voluntate, quid boni sit nostrum; quod nobis non sit ex Deo, et quomodo inveniri possit ignoro; ait enim Apostolus 1 ad Corinthios, cap. 4 : Quid habes quod non accepisti?... Ipsa etiam ratio, quæ de his rebus à talibus quales sumus iniri potest quælibet nostram querentem vehementer angustat, ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium auferre videamur; rursus ne liberum sic asseramus arbitrium, ut superbè impietate ingrati Dei gratiæ iudicemur.*

Verùm, in isto systemate, gratia efficax, sive promovens, non minus necessaria fuit, titulo dependentiæ, in statu innocentie quàm in statu presentis; quo principio semel admissio non conceit tantum, sed et funditus everti videtur omnibus acceptum, et à D. Augustino decantatum discrimen inter adiutorium sine quo angelis et insonti Adæ datum, et adiutorium quo nostri status proprium. Quamobrem Jansenius, libro 3 de Gratia Christi, capitibus 1 et 2, meritò videtur asseruisse Thomistas, qui adiutoria sine quo et quo in prædeterminatione physica constituent, totam basin doctrine Augustinianæ efflicare; sed ipse vicissim omnia D. Augustini principia subvertit, cum è statu presenti gratiam verè et relativè sufficientem exponit, et in eo

collocavit delectationem relativè victricem *sive quâ*, ut loqui ausus est, non magis homo bonum facere potest quàm avis sine alis volare.

ARTICULUS II.

Brevis Augustiniani systematis descriptio.

Benedictus XIV, in Brevis dato 31 maii anni 1745, in gratiam religionis Augustinianæ et cardinalis Norisii, hanc scholam celebrat, tum propter S. Augustini tutissima atque inconcussa dogmata ab illius alumnis tradita et servata, tum propter eximios viros quos edidit pietate et doctrinâ præstantes; deinde addit: *Instar omnium bonæ memoriæ* (Henricus dum vixit S. R. E. cardinalis Norisius nuncupatus)... *licet quarumcumque gentium linguæ celebretur, à nobis tamen sine speciali laude tanquam romane Ecclesiæ splendidissimum lumen nunquam est nominanda.* Ex his sanè elucet quàm inconsideratè et etiàm iniquè se gerant qui illi scholæ infensi sunt.

Augustinianorum dogmata. — Inter Augustinianos alii, ut diximus, propugnant gratiam simpliciter et absolutè victricem sive efficacem, alii gratiam relativè et per gradus victricem.

Dogmata utriusque consensus. — Utrique opera naturalia à supernaturalibus, et statum insentis naturæ à statu naturæ lapsæ secerant.

Ut in quolibet statu liberæ creature quasvis actiones naturales producant, actuali Dei concursu requirant. Verùm concursus ille prævis non est et physicè præmovens (ut Thomisticus), sed simultaneus, ex se flexibilis, et à voluntatis nutu pendens; unde voluntas ipsam, non ipse voluntas, hic et nunc determinat.

Ut autem liberæ creature in quolibet statu opera supernaturalia eliciant, speciale quoddam et supernaturale actualis gratiæ auxilium exigunt cum hoc, quantum ad statum innocentie et statum naturæ lapsæ discrimine.

Gratia in statu insentis naturæ non fuit ex se, sive ex naturâ suâ efficacis, sed indifferens et versatilis, sive voluntatis arbitrio derelicta. Hinc in eo statu nulla extiterunt decreta absoluta, efficacis et libero voluntatis creatæ consensu prævia, et ideò nulla prædestinationis ad gloriam ante prævisa merita, nulla reprobatio nisi ex prævisis actualibus delictis.

Gratia è converso in statu naturæ lapsæ ex naturâ suâ efficacis ad omnes et singulas actiones supernaturales ex solâ humane voluntatis infirmitate requiritur. Huius gratiæ natura consistit, vulgò saltem, in *delectatione*; Augustinus enim illius gratiæ naturam ita in suscitavit et *ducescit* collocavit, ut Deum aliâ ratione sibi ignotâ homines ad se trahere posse confensus fuerit.

Gratia ista efficaciter delectans physicè moraliter voluntatem prevenit et præmoverit; physicè quidem per actionem realem et physicam voluntati impressam; moraliter verò per attractionem, per invitationem, etc., voluntatem ad consensum suavi et potentissimo modo alliciens, quem ideò consensum simul cum hominè

per gratiam adjuvantem sive cooperantem elicit Deus. Hæc enim, inquit, passim tradit D. Augustinus, v. g., libro de Bono viduitatis cap. 17, n. 24, ubi ait: *Proinde arbitrium voluntatis humane nequaquam destruiamus, quando Dei gratiam quâ ipsum adjuvatur arbitrium, nos superbis negamus ingratis, sed gratâ potius pietate prædicamus; nostrum enim est velle, sed voluntas ipsa et admonetur ut surgat, et sanatur ut valeat, et dilatatur ut capiat, et impetetur ut habeat.* Hæc quippe creatio, sanatio, dilatio, etc., voluntatis actionem ex parte Dei physicè delectabiliter præmoverit importat, quæ tamen moraliter prævenit, quod alibi hoc exemplo illustrare conatus est S. doctor: *Remans ostendis viridem ovi, et trahitur, naves puero demonstrantur, et trahitur,* etc. In eodem statu naturæ lapsæ præter relatam gratiam efficacem (quæ est speciale et eximium Christi adjutorium sive medicinale), alia existit dicta *sufficiens*, ex Christi etiàm meritis præveniens, quæ voluntati satis virium impertit ut verè et relativè possit remotè vel proximè opera supernaturalia elicere, etsi sine gratiæ efficacis adjutorio nunquam prorsus suum obtineat effectum. In eodem ordine prædestinatio ad gloriam est omninò gratuita, id est, fit ante quamlibet meritum prævisionem. Reprobatio autem positiva, id est, actualis et in tempore, fit propter actualia ejusque hominis delicta; negativa verò, id est, non comprehensio in decreto, quo Deus primitus nonnullos è massa perditionis ad gloriam prædestinare voluit, nihil tale circa alios decernendo, fit ex solâ avite macule prævisione. Hinc in statu præsentis locum habent decreta absoluta et ex se efficacis circa actus supernaturales, in quibus decretis fundatur illorum actuum præsentia. Hinc electis in fine saltem vite speciale et efficacissimum perseverantie donum tribuitur, aliis verò impertitur gratia quâ verè et relativè valeant illud promereri donum, quod tamen propter peccata (quæ Deus ex speciali providentiâ ab eis ut ab electis non avertit) nunquam obtinebunt.

Hæc Augustinianorum placita si perpendideris, facilè intelliges ipsos in statu naturæ lapsæ Thomisticis, in statu verò innocentie Molinisticis assentiri.

Placita alterutri Augustinianorum scholæ specialia circa gratiam cum libertate concordiam.

Augustiniani pro delectatione, sive gratiâ, absolutè et simpliciter efficaci decertantes, hanc delectationem cum libero arbitrio coherere eodem ferè modo probare solent quo Thomisticæ suam gratiam efficacem, sive physicè prædeterminantem, libertati adversam non esse suadere consueverunt. Eorum laborem, arduum licet, felicem tamen esse et fructuosum lubenter agnoscent Tournellus et ejus redactores.

Augustiniani verò delectationi sive gratiæ relativè sive per gradus victrici addicti impactam sibi ab iisdem recentioribus Jansenianis erroris notam, iudicio S. P. Benedicti XIV tum anni 1748, tum anni 1745 modò citato, non infeliciter detergunt, ut diximus copite præcedente, articulo secundo. Isti suam mentem sic iterum aperiant: Peccatum originale duo in libe-

rum arbitrium innoxia mala quæ per Christi gratiam sanantur; 1° enim liberi arbitrii vires attenuant et inclinant, ut ait concilium Tridentinum sessione 6, cap. 1, quas vires restituit Christi gratia veram et propriè dictam bonum agendi potentiam voluntati impertiendo... 2° In idem liberum arbitrium innoxia concupiscentiam, sive delectationem terrenam, quæ, ut loquitur eadem synodus sessione 5, canone 5, ad verentiam inclinât; quod malum contrario ejusdem generis bono tollit Christus, dum voluntati inspirât delectationem celestem, quæ ipsam allicit ad pietatis opus. Hæc posita distinctione, inquirunt, intelligitur quomodo gratia Christi, sive parva sit, sive magna, veram et propriè dictam potentiam tribuat libero arbitrio; non enim gratia dicitur parva aut magna relativè ad potentiam, quasi parvam aut magnam voluntati conferret agendi potentiam (omnis enim gratia Christi ex naturâ suâ vires liberi arbitrii attenuatas et inclinatas per peccatum curat et resarcit); sed vocatur parva relativè ad voluntatem quæ aliquando parvam et invalidam efficit, aliquando verò magnam et robustam juxta istud D. Augustini efficacum libro de Gratia et libero Arbitrio, cap. 17, n. 55: *Qui vult facere Dei mandatum, et non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam et invalidam, poterit autem cum magnam habuerit et robustam...* Item intelligitur quomodo delectatio relativè victrix, etiam in intensissimo gradu, non lædat libertatem; ut scilicet libertatem tolleret, non solum voluntatem, sed potentiam connotare deberet; sed talis non est delectatio relativè victrix, quæ inspiratur non ut homo possit agere (hoc enim presupponitur), sed ut velit, et tantum velit, tantoque ardore diligit, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritali vincat, inquit D. Augustinus libro de Correctione et Gratia cap. 11, n. 51. Et verò, delectatio relativè victrix unicè facit transire voluntatem de potentia ad actum, et ideò illam complet et perficit, nedum illam potentiam destruat, cum imprimis quò plus aliquid est liberum, eò magis sit voluntarium, sive, ut loquitur Augustinus epistolâ 157, aliâ 89, ad Hilarium, n. 8, voluntas tantò liberior fit quanto sanior..., sive gratia subjeffior. Quare contendunt voluntatem sub motione gratiæ relativè victricis, sive superioris, remanere liberam, non quidem quoad sensum, cum in ejus potestate non sit indeliberatam illum gratiæ motum recipere vel non recipere, sed quoad consensum, quia posita illâ indeliberatâ motione voluntatis, potest semper voluntas illi motioni consentire vel dissentire, si velit.

Ex his, addunt, innotescit latum intercedere discrimen inter gratiam relativè victricem Augustinianam et Jansenianam. Hæc enim absente non magis homo bonum agere potest quàm avis sine alia volare, et prorsus impossibile est ut virtutis et honestatis consideratio prevaleat. E converso, illâ absente, voluntas habet veram et propriè dictam, etiam relativam, bonum agendi vel non agendi potentiam, ope scilicet gratiæ sufficientis ex se destinatae ad illam potentiam subministrandam.

Cardinalis Norisius in Vindiciis, et præsertim Jan-

seniani erroris Columniæ sublata capite 2, paragrapho 1 et 2, et quidam alii insignes Augustinianæ scholæ magistri, adversus Jansenium admittunt in presenti statu adjutorium sine quo non cum adjutorio quo, cui videntur inserere notionem diversam ab eâ quam ipsi inserunt alii Augustiniani. Etenim adjutorium sine quo non, dicente Norisio ibidem capite 2, paragrapho 1, in stata naturâ lapsum eandem notionem retinet, quem in naturâ integrâ habebat, atque adeò ut agit, motum voluntatis, cui idemmet cooperatur, expectat. Hanc assertionem probat vir eruditus celebri testimonio D. Augustini libro de Correctione et Gratia, cap. 11, quod sic se habet: *Si hoc adjutorium vel angelo vel homini, cum peccatum facti sunt, defuisset... non utique sua culpa cecidissent...* Nunc itaque quibus deest tale adjutorium, jam pena peccati est, quibus autem datur secundum gratiam datur, non secundum debitum, et tanto amplius datur per Christum quibus id Deo dare placuit, ut non solum adit sine quo permanere non possumus, etiamsi velimus, verum etiam tantum ac tale ut velimus.

Ex quibus sic arguit: Evidens est adjutorium Angelo et homini primitus datum esse adjutorium sine quo non; at non minus evidens est idem adjutorium nunc impertiri: Nunc, inquit, quibus deest tale adjutorium, etc., quibus autem datur, etc. Cætera autem verba designant adjutorium quo, sive gratiam efficacem cum sufficiente in isto statu conjunctam. Porrò, eodem dicente Norisio ibidem, adjutorio sine quo non movetur voluntas ad eliciendos actus debiles, nempe desideria, conatus, orationes minus fervidas, pro adimplendis mandatis, in ordine ad quorum executionem adjutorium sine quo non est tantum auxilium remotum, impetratorium tamen auxilium quo, sive gratiæ efficacis et victricis, quò solâ mandata recipi implentur. Hæc quippe tradit D. Augustinus libro de Gratia et libero Arbitrio cap. 17, n. 55, ubi ait: *Qui vult ergo facere Dei mandatum, et non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam et invalidam, poterit autem cum magnam habuerit et robustam;* quæ quidem voluntatem habet per adjutorium quo. Idem docet Augustinus supra citato libro de Naturâ et Gratia cap. 68, ubi cum dixisset Deum non præcipere impossibilia, addit: *Hinc admonemur et in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid petamus;* ex quibus hæc infert idem Norisius: *Ignitur opera facilia, seu actus bonos minus perfectos facere possumus absque eo quòd majus et ulterius auxilium à Deo postulamus, quod tamen in actibus perfectioribus et difficilioribus inappliciter petendum est.*

Ex hæc Norisii doctrinâ, quæ certè non parùm est implicata, inferunt Tournelius et ejus redactores, Norisium et ejus sectatores opera facilia à difficilibus distinxisse, et pro istis gratiam à se sive ab intrinseco efficacem exegisse, pro illis verò gratiam duntaxat versatilem, id est, à voluntatis nutu prorsus dependentem, quæ ideò sine adjutorio quo, sive efficaci potest sortiri, et de facto suum aliquando sortitur effectum; hæc enim, inquirunt, suggerunt citata ejus ver-

ba, adiutorium sine quo non in statu naturæ lapsæ eandem notionem retinet quam in integræ naturæ habebat, atque adeo ut agat, motum voluntatis, cui idemmet cooperatur, expectat; et iterum ista: Admonemur in facilibus quid agamus, in difficultibus quid petamus; opera facilia sive actus minùs perfectos facere possumus absque eo quòd majus et alterius auxilium à Deo postulemus (id est, auxilium quo), quod tamen in actibus perfectioribus atque difficultioribus suppliciter petendum est...

Verùm reclamant Patres Beilelli, Berli, Bernenc et alii Augustiniani delectationis relativè et per gradus victricis vindices, atque recentiores illos theologos Norisii mentem minimè assecutos esse contendunt. Etenim, inquit, Norisius ad actualem orationem, sive magis, sive minùs fervidam, ut et ad ejuscumque præcepti executionem gratiam ex se efficacem requirit; ait enim ibidem: *Oratio dependet ab actu fidei per spem orante, ac dilectione, sive desiderio implendi præcepti, quæ actus ab efficaci gratiâ dependent, et sunt illustrationes intellectus, ac sanctæ inspirationes voluntatis, sine quibus, quemadmodum oratio fieri nequit, ita si eadem oratio fiat, ab iisdem tanquàm à causis principalibus dependet.* Quælibet ergo actualis oratio procedit ab actibus fidei et dilectionis qui ab efficaci gratiâ dependent; sed id fieri nequit nisi quælibet actualis oratio ab efficaci gratiâ dependeat, ut patet; ergo. — Addunt reponi non posse Norisium loqui de solâ oratione intensâ et fervidiore; ibidem enim significat se disserere de oratione etiam tenui. Jam verò, inquit ibidem, cum oratio tenuis, non autem ferrens et intensa, ex desiderio implendi præcepti dependeat, ipsum verò desiderium sit actus voluntatis debilis, ac invalidus ad præceptum exequendum sine ulteriori auxilio (proximè sufficienti et efficaci), proinde eadem oratione hoc ipsum auxilium postulatur. Ubi vides, dilectionem, seu desiderium implendi præcepti, quam modò exigebat ad orationem, necessariam etiam esse ad orationem tenuem; sed dilectio illa, et illud desiderium ex prioribus verbis dependent à gratiâ efficaci; ergo. — Quamobrem adiutorium sine quo non, juxta Norisium, eandem in lapsæ ac in integræ naturæ statu notionem retinet eo sensu quòd sine ipso non possit, et cum ipso verè possit voluntas bonum operari, non verò cum ipso solum bonum reapse operatur. Quod quidem adiutorium in eodem præsentis statu ex se tendit ad accersendum auxilium quo sive gratiam efficacem et victricem quâ solâ mandata reapse implentur si ipsi obex à voluntate non apponatur, quâ ratione, ut agat, motum voluntatis, cui idemmet cooperatur, expectare dicitur; tunc enim in nobis excitat voluntas, sive actus parvos et debiles, nempe desideria, conatus, etc., pro adimplendis mandatis, quæ idèò sunt dispositiones remotæ ac mediata: ad reale præceptorum executionem; unde intendit Norisius adiutorium sine quo, sive sufficiens, pro actibus difficultibus, esse à se efficacem pro actibus facilibus, et idèò adiutorium ex se efficacem pro actibus facilibus esse purè sufficiens pro difficultibus. Hinc iste est ordo gratiæ distributionis pro exequendis præceptis. Deus dat gratiam

si e quâ non, sive purè et præcisè sufficientem ad orandum, cui si non resistitur, dat efficacem orationis gratiam, quæ obtinet auxilium proximè sufficiens ad exequendum mandatum urgentis; cui si iterum obicem non apposuerit vultus, tribuit auxilium efficax quò reipsâ adimpletur præceptum. Deum commemorati. theologi observant nullatenà esse verisimile Norisium, qui scientiam mediam cum horrore explòdit, admisisse aliquam gratiam in rebus etiam facilibus versatilem et voluntatis pedissequam.

Quidquid sit, tenendum est, ut in secundo præsertim libro ostendimus, Deum gratiam proximè et relativè sufficientem orationis non solùm justis volentibus et conantibus urgente præcepto, sed etiam simplicibus peccatoribus, et obduratis et excæcatis impertire; cui si non resistitur, Deus illis mortalibus gratiam à se efficacem largitur; hæc enim sententia, ut ibidem probavimus, et Scripturis, et conciliis, et ipsius S. Augustini doctrinæ consona est, et aliunde gravissimis difficultatibus ex hominis inexcusabilitate eliminandis, ac libertati cum gratiâ, quæ humana patitur intelligentia, conciliandæ magis idonea est.

Quid sentiamus de systemate Augustiniano? — Augustinianum systema, quatenus præsertim gratiam simpliciter et absolutè, et physicè-moraliter efficacem defendit, Thomistico, circa ea in quibus differunt, præhabendum videtur. Præterquàm quòd enim omnes difficultates quæ in illo dogmate inveniuntur, et in isto occurrunt, imò graviore, certè nemo præjudicis non excæcatus et partium studio non abreptus, non videt et intelligit longè felicitiùs in Augustiniano quàm in Thomistico systemate explicari ab omnibus ejuscumque scholæ magistris decantatum, et fidei principis prorsùs consonum discrimen inter adiutorium sine quo non statùs innocentie proprium, et adiutorium quo in præsentis statu vigens, quod piissimè et eruditissimè gratiæ præco et vindex adversùs Pelagianos et Semi-pelagianos ex apostolicâ doctrinâ asseruit, et obfirmavit. Quis aliunde non fateatur vastissimam illam divi Augustini testimoniorum sylvam, quâ stupendum in roçdum assurgit, excrescit, et hirsutus est Augustinus Vprensus, acutiore securibus ab Augustinianis quàm à Thomisticis secudi? Quis tandem non animadvertit pestifero Janseniani erroris veneno infectos et debilitatos mortales promptiùs et efficacius sanandos esse et confortandos Augustinianis quàm Thomisticis poculis? eùm inprimis Jansenium et ejus discipuli prædeterminationis physicæ systema reipsâ irrideant et subsannent, ut antea ostendimus.

Priusquàm ad aliorum systematum expositionem progredior, nonnullis eruditorum virorum observationibus, tum lujus temporis pseudophilosophorum adversùs Augustinianum et Thomisticum systemata super concordia libertatis cum gratiâ à se efficaci dictoria, eùm prætensorum quorundam theologorum adversùs eadem systemata convicia eliminare conabor. Refelluntur hodierni pseudophilosophi prætendentes id quod certò et infallibiliter fit, liberè non fieri.

1° Non Scriptura solùm et traditio, sed et ipsa ratio

suggerit. Ens infiniè potens, qualis est Deus, ad bonam movere posse mortalium voluntates infallibiliter, et tamen liberè. Potest enim facere, quotiescumque ipsi placuerit, ut illi mortales certissimè et in omni prorsus circumstantià modo suæ naturæ accommodato, qui est liberè velle, operentur; sed ex hoc principio elucescit celeste adiutorium, quod voluntatem certò et infallibiliter agere facit, posse efficere ut sic semper agendo possit non agere; ergo. — Hinc divus Augustinus ex ipsâ ratione cognovit, Dei determinationem, quantumcumque polleat efficiaciâ, libertatem non destrare, quod vir eximius confirmavit exemplo Abraham; ut enim ille patriarcha in mercedem fidei suæ numerosissimæ gentis pater fieret, Deus per efficacissimum adiutorium ita preparavit et determinavit gentium corda, ut certissimè et infallibiliter voluerint quod non velle potuissent. *Ut, inquit libro 2 Operis imperfecti, Abraham ob stipendium fidei consequeretur dilatationem æternitatis, preparata est gentium voluntas à Domino, et ut vellet quod et nolle potuissent ab illo factum est qui ea quæ promisit potens est et facere.*

2° Nicolius, in Symbolo et alibi, ex iis quæ in nobis geruntur, et ex intimo omnium hominum sensu aliquatenus elucidat, quomodò infallibilis determinatio cohercat cum potestate agendi et non agendi: « Tous les hommes conviennent, inquit, qu'on n'est digne de louange ou de blâme, de peine ou de récompense que pour les choses qu'on fait librement; or, il y a une infinité de péchés et de bonnes actions, qui font qu'on est blâmé ou loué par toutes les personnes sages, quoiqu'on ait été infalliblement déterminé à les faire. Une prostituée de profession est infalliblement déterminée à commettre le péché, quand elle est sollicitée et attirée par une récompense considérable. Ces misérables qui faisaient métier de vendre des poisons étaient infalliblement déterminés à en donner à tous ceux qui les leur achetaient aussi librement qu'ils voulaient. Les duellistes sont infalliblement déterminés à se battre contre tous ceux qui les auraient fait appeler, les vindicatifs à se venger, s'ils le pouvaient, de ceux qui leur auraient fait quelque affront... Une fort honnête femme, et qui a de plus un grand amour pour son mari, est infalliblement déterminée à ne se pas rendre à une sollicitation contre son devoir. Un juge d'une probité singulière est infalliblement déterminé à ne se pas laisser corrompre par des présents pour commettre une injustice. Un sujet très-affermi dans la fidélité qu'il doit à son prince est infalliblement déterminé à ne pas écouter ceux qui le porteraient à le trahir, etc. Qui pourrait dire, sans avoir perdu le sens commun, que tous ces gens ne seraient ni blâmables ni louables pour avoir fait ces péchés, ou bonnes actions, parce qu'ayant été infalliblement déterminés à les faire, ils n'auraient pas été libres en les faisant? »

3° Doctissimus Petavius, t. 1, libro 9, cap. 7, n. 6, de Dono perseverantiæ electorum proprio in presenti

stata disserens ait: *Non solum dat posse, si velint, sed etiam velle quod possunt, et est tale ut eo dato homines perseverantes sint, id est, ut certò et infallibiliter perseverent, tumetsi liberè gratiâ illi donoque consentiant, non necessariò, sed ita ut dissentire possint si velint, quumvis ut non dissentire velint eodem illo perseverantiâ dono perficiatur.*

Contra aduersus Augustinianum et Thomisticum systemata super gratiâ et perseverantiâ eliduntur. — Nonnulli recentiores, qui se eximios prætendunt theologos, ex systematibus Augustiniano et Thomistico, super prædestinatione et gratiâ, absurda, horrenda et Deo maximè injuriosa eduxerunt consecraria, quæ priusquam referam et explodam, diversa præmittenda sunt principia omnibus scholis accepta, vel saltem quæ omnibus scholis accepta esse debent.

PRIMUM PRINCIPIUM. — Cùm omnes Adæ posterii in eo peccaverint, Deus obaque injustitiâ omnibus damnationis supplicium infligere potuisset.

Patet ex celebri isto Augustini effato: *Unicuique massa peccati debet, et si debitam damnationis supplicium omnibus redderetur, non injustè procul dubio redderetur.* Ubi nota voces *procul dubio*. Idem inculcat libro de Dono perseverantiæ cap. 8: *Non sumus, inquit, ingrati, quòd tam multos liberat misericors Deus de tam debita perditione, ut si inde neminem liberaret, non esset ingratus.* Hæc ponderans Bellarminus asserere non dubitavit Deum, si voluisset, sine injustitiâ cunctis hominibus auxilia ad salutem sufficientia denegare potuisse. *Nulla, inquit, lib. 2 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 4, esset in Deo iniquitas, si non solum aliquibus, sed etiam omnibus hominibus auxilium sufficiens ad salutem negaret;* quod quidem celeberrimus ille et nimè suspectus theologus dicit certissimum esse apud eos omnes qui Scripturæ et D. Augustini doctrinâ super originali peccato imbuti sunt. *Hæc certissima est (assertio) apud eos qui ex divinis Litteris peccatum originale noverunt; nam, cum per peccatum primi hominis nascamur omnes filii iræ (ad Ephesios cap. 2), nihil nobis iure debetur nisi poena. Hinc Sapientia cap. 12 dixit Spiritus sanctus: Quis stabit contra iudicium tuum? quis tibi impetabit si perierint nationes quas tu fecisti? Et Apostolus Rom. cap. 9, demonstrat esse misericordiam quod Deus ex massa perditionis aliquos vas facit in honorem; unde etiam rursus misericordiam appellat; in causa est, ut docet Augustinus epistola 105 (num. 194), cur pauci sunt qui salvantur, ut nimirum intelligamus quod omnibus deberetur.*

SECUNDUM PRINCIPIUM. — Cùm Deus cunctos mortales peccato originali infectos damnationis supplicio absque injustitiâ afflicere potuerit, nullis iustitiæ titulo (non supposito decreto alio modo agendi) gratiam ad salutem necessariam impertire tenetur; et ideo eam solo misericordie titulo impertit; ergo potuit sine injustitiâ, electione merè gratuitâ, alios è massa perditionis educere, alios in eâ derelinquere. Hæc ex præcedenti principio evidenter scaturiunt.

TERCIUM PRINCIPIUM. — Deus non solum potuit aliquos Adæ nepotes à corruptâ massa eripere eis per-

severantiæ finalis donum destinando, et alios in eâ relinquere *magnam* illud donum ipsis non destinando, sed etiam id reipsâ decrevit; unde sequitur peccatum originale esse causam *radicalem* reprobationis ipsorumque baptizatorum, qui in prædestinationis decreto non sunt comprehensi.

Petravius concedit hanc esse sententiam D. Augustini, Patrum in Sardinia exulum, SS. Prosperi, Fulgentii, etc. Capitula generalia Societatis Jesu, habita anno 1584, 1613 et 1655, agnoscent hanc esse *constantem*, non *scholæ solum* doctrinam, sed etiam *divi Augustini, summorum pontificum, et aliorum Patrum per annos mille et ducentos*. Suarezius ipse, Vasquesius, et Didacus Ruiz, qui, Norisii iudicio, *recentiorum est eruditissimus*, eandem sententiam non rejiciunt; eam probavit Norisius in *Vindiciis* cap. 3, paragrapho 10, eruditâ dissertatione quam ejus adversarii hucusque intactam reliquerunt. Porro idcirco præsertim peccatum originale est causa reprobationis justorum in massâ perditionis derelictorum, quia introduxit destitutionem potentiæ proximæ in justitiâ perseverandi; quæ privatio in justis cum gratiâ sanctificanti conjungitur, sed in electis tollitur per donum perseverantiæ ipsis à Deo impertitum quia electi sunt, sive à massâ perditionis segregati. Id ipsum agnoscere videtur ipse scientiæ mediæ celeberrimus patronus Suarezius, libro 4 Auxiliorum gratiæ cap. 18, n. 19, his verbis: *Docet divus Augustinus Adamum recepisse auxilium proximè sufficiens ad perseverandum, si vellet, et ita sufficiens ut pro suâ libertate et velle et perseverare cum effectu potuisset, quod est verissimum.... Hoc idem auxilium ita proximè sufficiens negat dari hominibus lapsis, qui cum effectu non perseverant, idque in penam primi peccati; non dicit tamen homines in præsentî statu nullum auxilium sufficiens recipere ad perseverandum; nam recipiunt saltem remotè sufficiens, quod suo modo est verè sufficiens; in eis tamen propter conditionem hujus status tale est, ut non sit proximè, sed remotè sufficiens, et ut nunquam consequatur effectum. Igitur ipsius Suarezii iudicio, gratia sufficiens ad perseverandum nunquam consequitur effectum. Cur? inquit hic theologus, exponit August. libro de Gratiâ et Correctione, cap. 15, ubi disserendo de derelictis in inassâ perditionis, ait: *Aut gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt, nec perseverant, deserunt, et deseruntur; dimissi enim sunt libero arbitrio non accepto perseverantiæ dono, iudicio Dei justo et occulto (scilicet propter derelictionem in massâ). Ubi, addit Suarezius, dimissi libero arbitrio significat non quocumque auxilio destituti, sed remotè tantum assistente quod sine ulteriori auxilio impetrato nunquam consequetur effectum ad quem principaliter datur.**

QUARTUM PRINCIPIUM. — Cùm relata potuerit Deus erga electos et reprobos vi sinceræ voluntatis, quæ reproborum sive in massâ derelictorum salutem vult, ipsis nonnisi gratias verè sufficientes, et non perseverantiæ finalis donum impertire tenetur. Et verò, ad gloriam prædestinationando alios, et non alios, seipsam adstrinxit ad perseverantiæ donum illis concedendum, non istis. Unde dixit Augustinus derelictos in massâ,

si justî sunt, non esse justos nisi *temporales*, ipsosque, si electi essent, usque ad finem perseveraturos esse; *non erant ex nobis* (electis); *nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum*, 1 Joannis, cap. 2. Hinc ipse Christus dixit Joannis cap. 10: *Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis*, sive ex iis quos Pater dederat Filio (æternam custodiendos). Super his consuli poterit Bellarminus libro 2 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 12.

QUINTUM PRINCIPIUM. — Cùm Deus nullâ promissione seipsam adstrinxerit ad dandum perseverantiæ finalis donum, ipsi justî illud non *de condigno*, sed ad summum *de congruo* mereri possunt. Ita censent omnes *theologi*, ut ostendemus libro 4, cap. 2. Unde, cùm dixit Augustinus, *hoc donum* (perseverantiæ) *suppliciter emereri posse, sed cum datum fuerit contumaciter amitti non posse, sed dum decentiæ meritum designavit*, quod aliunde indicat verbum, *potest*, et intendit duntaxat in sensu composito et non diviso resisti non posse dono perseverantiæ. Elverò, duæ istæ propositiones sunt *compossibiles*: *Petrus habet donum perseverantiæ; Petrus potest non perseverare si velit*; scûs duæ istæ: *Petrus præditus est dono perseverantiæ, Petrus non perseverabit*; donum scilicet perseverantiæ non auferit homini potentiam non perseverandi si velit, sed efficit duntaxat ut infallibiliter perseveret, licet possit non perseverare.

SEXTUM PRINCIPIUM. — Quodlibet systema super prædestinatione et gratiâ, in quo Deus videtur injustus, falsum est. Scilicet Apostolus, Epistolâ ad Romanos, cap. 9, propositâ secretionem aliorum ex massâ perditionis, aliorum verò in eâ derelictione, hæc illic sibi objicit: *Quid ergo dicemus, nunquid iniquitas apud Deum? etc.*

SEPTIMUM PRINCIPIUM. — Cùm theologia sit scientia rerum revelatarum; theologus nec potest nec debet aliam fidei suæ regulam agnoscere quàm Scripturam et traditionem, et rationes ex illis legitime deductas. Hinc dixit Apostolus *fidem esse argumentum non apparentium, et redigendum esse intellectum in obsequium Christi*; aliâ theologia non esset theologia, sed philosophia. Ad lucem istorum principiorum expendant Augustiniani et Thomistæ varias absurditates quas ex eorum systemate de prædestinatione et gratiâ emanare contendunt ipsorum adversarii, eoque splendore feliciter dissipari gloriantur.

OBJECTIO PRIMA. — Omne systema ex quo erumpunt absurda consecutaria evidentem spirat falsitatem; talia sunt systemata Augustinianum et Thomisticum, ergo.

RESPONSIO. — Adversari majorem propositionem condire debuissent adverbio, *reipsâ*. Etenim consecutaria quæ apparenter duntaxat ex aliquo systemate emanant, ejus falsitatem non arguunt, quinimò ejus veritatem aliquando produunt, ut dictum est principio sexto. Præterea, cùm nullum sit systema super gratiâ et prædestinatione ex quo falsæ conclusiones deduci non possint, hoc argumentum omnia prorsus super istis systemata exploderet.

OBJECTIO SECUNDA. — Consentiant omnes Thomistæ Deum interdum denegare finalis perseverantiæ donum justo qui precedentibus gratis nullum apposuit obicem; sed illud pronuntiatum repugnat Scripturæ, D. Augustino et rationi; ergo.

RESPONSIO. — 1° Thomistæ et Augustiniani non utuntur, verbo, *denegare*, sed verbis *non impertire*, quæ loquendi ratio diversa est; primum enim vocabulum importat ex parte Dei actum positivum, secundum actum purè negativum, quod expressit Augustinus citatis verbis (tertio principio) *non accepto perseverantiæ dono*. Et verò, in Augustiniano systemate, omnes homines in pœnam originalis peccati privantur proximâ perseverandi potentiâ, quâ fruebatur insons Adam, quæ privatio in ipsis justis cum gratiâ sanctificante reperitur, ut diximus tertio principio; unde sequitur illos homines non à Deo, sed à seipsis destitui illo perseverantiæ dono; peccando nimirum in et cum Adamo. Simile ferè responsum attulerat D. Augustinus Pelagianis quærentibus quomodo pueri peccati rei esse poterant quod non commiserant? Reponit enim Adamo peccante illos in eo et cum eo peccasse. Igitur in commemoratis systematibus, Deus justis reprobis, sive non segregatis à massâ perditionis, potentiam perseverandi in actu secundo non impertit, quod significavit Augustinus relatis verbis, *non accepto perseverantiæ dono justo Dei judicio, sed occulto*; verùm malam in hoc erga ipsos committit injustitiam, siquidem, ex omnium theologorum consensu, hoc donum justitiæ titulo nemini dare tenetur. Vide quintum principium.

2° Augustiniani ultrò dicerent cum cardinali Norisio Deum ipsis justis à massâ non segregatis, etiãsi precedentibus gratis non obstitissent, perseverantiæ donum non concedere, et in hæc hypothesi Deum nullatenus injustum efficerent. Etenim, juxta quintum principium, Deus nullo pacto sese adstrinxit ad perfectum perseverantiæ donum justis etiãsi reprobis dandum; quinimò, inter peccato originali infectos alios ad gloriam prædestinando, non alios, istis illam perseverantiã non impertire quodammodò statuit. Præterea certum est Deum perseverantiæ donum nemini debere, ut diximus, et ideò, illud reprobis non dando, nullius injustitiæ esse reum. Sensus, reponere illi theologi, Augustini effati, quòd gratiã non adjuventur, in ipsis itidem causa est, non in Deo, esset, si de finalis perseverantiæ dono res est, illos homines destitui ille auxilio propter radicale vitium, quo continentur, quod scilicet consistit in defectu proximæ perseverandi potentiæ, quæ est effectus peccati originalis; quâ ex causâ primaria ratio ipsorum damnationis ex ipsis, non ex Deo oritur; in ipsis itidem causa est, non in Deo; reponerent itidem theologi hæc Augustini non secus ac concilii Tridentinæ verba (ex Augustino de prompta) *deserunt et deseruntur*, itidem enuntiare. Et verò, D. Augustinus dum dissertit de justis reprobis, libro de Correctione et Gratiã, cap. 13, adhibet istas voces, *deserunt et deseruntur*, post istas, *non perseverant; temporales sunt, et non perseverant*, hæcque, di-

missi sunt libero arbitrio, deducit ex non acceptione doni perseverantiæ, *dimitti sicut libero arbitrio, non accepto perseverantiæ dono*; cur autem lunc servavit ordinem? Nonne ut significaret desertionem, de quâ disserit, primitiùs oriri ex non acceptione actualis perseverantiæ finalis; hoc nempe dono destituti Deum deserunt, et à Deo deseruntur; ecce (adherent itidem doctores) sublimem et arcanam doctrinam quam S. Paulus penetrare non potuit, sive penitus intelligere, quamque ejus apologistæ D. Augustinus in pulpitis christianis prædicari noluit, ne sinistra idæa in simplicium et infirmorum fidelium mentes obreperent.

3° Plerique Augustiniani et Thomistæ non asserunt Deum perseverantiæ donum non concedere justo qui anterioribus gratis non est abusus; quinimò sentiunt hoc donum non concedi nisi illis justis qui eis adjutoris obstiterunt; clamat enim, inquit, Augustinus, eos qui non perseverant deserere et deseri, non perseverant, deserunt et deseruntur, quod evincere videtur neminem hoc dono privari nisi propter præviam peccatam; hoc autem peccatum, inquit, non est semper mortale, sed potest esse veniale, v. g.; quadam negligentia, quidam tepor in oratione, tacita præsumptio, scintilla superbiæ, quæ in actiones humanas, etiã aliunde bonas faciliè irrepere potest, etc. Quæ ex causâ dixit Apostolus 1 ad Corinthios cap. 10: *Qui stat videat ne cadat*; D. Petrus: *Vix justus salvabitur*; D. Augustinus: *Quid est laudabilis etiã hominum vita; si remotâ misericordiâ discutiatur eam?* Quam sententiam in orationibus suis consecravit Ecclesia, et à il Patres: *Hominum salus fidei annexa est*, etc. Quæ culpæ Origenis et Tertulliani reprobationis fons fortassis fuerit et origo; ex quibus concludit Apostolorum princeps fideles cum metu et tremore salutem operari debere. Deus ipse, addunt, hæc suggerere voluisse videtur, dum Moysen terræ promissæ ingressu privavit ob culpam (ut videtur venialem) quam ad aquas contradictionis commiserat.

Quamvis igitur Deus pretiosum perseverantiæ finalis donum cui vult dare aut non dare possit, tamen in Thomistarum systemate, hoc donum nulli justo denegatur nisi propter præviam culpam cuiuscumque nature sit.

OBJECTIO TERTIA. — Si, ut fatentur Thomistæ et Augustiniani, justis non electis semper inest gratia sufficiens, quæ peccata perseverantiæ finalis largitionem amovenia vitari possunt, et si, modò illi gratiæ non obstiterint, certò obtinebunt gratiam efficacem, quâ relata peccata infallibiliter non committunt, ut vulgò concedunt, nihil obstat quominus supponatur illos justos toto vitæ curriculo, aut saltem in mortis articulo, aliquando illi gratiæ nullum apponere obicem, et ideò reipsâ consequi donum perseverantiæ finalis; proindeque salvari, juxta illud adagium: *Possibili in actu redacto nihil sequitur absurdum*; quod tamen in Thomistico et Augustiniano systemate est prorsus impossibile.

RESPONSIO. — Omissâ responsione, à possibili in actu concludi non posse, reponunt Thomistæ et Au-

gustiniani posse quidem justum non electum cum gratiis ordinariis in particulari obicem non apponere gratiæ sufficienti, siquæ accersere gratiam efficacem cum quâ bonum opus infallibiliter elicit, verum id in generali nequaquàm posse; tanta quippe est, inquit, humanæ voluntatis mobilitas et inconstantia, tanta in malum propensio; totque ingruunt salutis impedimenta, etc., ut ipsi justî sine speciali gratiâ et providentiâ gratiis sufficientibus non possint non obistere; quod quidem peculiare adjutorium solis prædestinati impertitur Deus; quia illud nemini debet, et prædestinatorum præsertim est *Salvator*. Quæ responsio ut intelligatur.

Observant (quod jam annotavimus ubi de perseverantiâ dono egimus), donum perseverantiæ in actu suo *perfecto et consummato* (sub quo respectu electorum proprium est), diversos consequi effectus in iis quibus conceditur; in aliis enim mortem accelerat, *ne malitia eorum intellectus mutet, et fictio eorum animas decipiat*, ut dicitur Sapientia cap. 4; unde istud divi Augustini libro de *Dono perseverantiæ*, cap. 9: *Præscit Deus quâ si viverent esse lapsuros, et idèò autem quàm peccent, aufert de hac vitâ*. Deus hæc gratiâ justos non prædestinatos non dignatur: novit eos absque illo favore sese in medio iniquitatis esse contaminaturos, et in hoc cœno eos volvi sinit... In aliis idem perseverantiæ donum consistit in vitæ prolongatione sive continuatione, ut electi emendentur, et in copiâ actuum auxiliorum, quibus præveniuntur, et sinceram agunt penitentiam; quæ benevolentia Augustino singularitatem concessa est; Deus enim ante conversionem ipsum ex Ithabî morbo eripuit, et uberioribus gratiis perfudit. Deus sese sic non gerit erga eos quos in massâ perditionis reliquit... In aliis idem donum situm est in remotione gravium tentationum, quæ electorum lapsum infallibiliter accerserent, quod munus in Oratione Dominicâ postulamus his verbis: *Et ne nos inducas, sive induci sinas, in tentationem*; hoc autem auxilium reprobis non impertit Deus... In aliis tandem affulget in affluentia cœlestium auxiliorum tum interiorum cum exteriorum, quibus Deus electos suos ex ingruentibus tentationibus eripit, et in justitiâ continet, quos triumphos sine illis adjutoris generatim reportare non possent. Eò tendunt hæc Spiritûs sancti oracula: *Conserva me, Domine, quoniam speravi in te*, Psalmo 45; *conserva in æternum, hæc voluntatem cordis eorum, et semper in venerationem tuâ mens ista permaneat*, 1 Paralipomenon cap. 29; *faciam ut in præceptis meis ambulatis*, Ezechielis cap. 36, etc. Unde D. Augustinus, libro de *Dono perseverantiæ*, cap. 8, dixit: *Est Deo possibile in eorum cordibus operari ut nullis adversitatibus cedant, nec ab ipso aliquâ superati tentatione discedant; præstantissimum autem illud donum iis quos non elegit non impertitur*. Cùm igitur negent Thomistæ et Augustiniani justum non prædestinatum, cui Deus propter præviam culpam statuit perseverantiæ donum non concedere, posse in articulo mortis, *potentiâ ad actum reducibili* perseverare, frustra ipsis obijcitur adagium: *Possibili in actum reda-*

cto nihil sequitur absurdum; adagium enim illud tangit potentiam quæ ad actum sine absurditate redigi potest; in casu autem præsentî potestas cum actu conjungi nequit.

ULTIMA OBIECTIO. — Deus justis non prædestinatis nunquàm concedit perseverantiæ finalis donum, in systemate Thomistico et Augustiniano, etiamsi gratiis sufficientibus, quæ processerant, non obstitissent; at istud apertè repugnat Scripturæ, quæ assertit Deum sincerè velle omnium et singulorum salutem, divi Augustini doctrinæ et rationi; ergo.

RESPONSIO. — Reponunt Augustiniani et Thomistæ posse commemoratos justos singulis *distributiônè* gratiis sufficientibus sibi concessis toto vitæ curriculo sine speciali Dei providentiâ obicem non ponere, sed eos sine illâ providentiâ non posse *collectivè*, ut dictum est; illis autem justis nunquàm impertitur perseverantiæ donum ob causas supra commemoratas; illa autem doctrina non repugnat Scripturæ, Augustino, et rationi, ut præteritur; non Scripturæ; enimverò, ut voluntas, quæ Deo inest, omnes et singulos homines salvandi actiosa sit, et non sterilis, sufficit ut Deus omnibus gratias verè et relativè sufficientes ad salutem infundat; sed non est necessarium ut omnibus tribuat perseverantiæ finalis donum; talis enim voluntas esset *absoluta*, et adversa Scripturæ, quâ dicente, Deus ita vult omnium salutem ut specialiter electorum salutem velit, *Salvator omnium, maxime fidelium*, Epistolâ 1 ad Timotheum, cap. 4, et *cujus vult miseretur* (dando perseverantiæ munus) et *quem vult indurat* (illud donum non impertiendo), Rom. cap. 9, etc. Quibus consona sunt quæ ait Christus Joannis cap. 6: *Omnis qui audit à Patre, et didicit, venit ad me, vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis* (electis), *oves meæ vocem meam audiunt, et ego cognosco eas et sequuntur me, ego vitam æternam do eis, et nea peribunt in æternum, et non rapiet eas quisquam de manu meâ*, Joannis cap. 10, etc. — Lege Bellarminum libro 2 de *Gratiâ et libero Arbitrio*, cap. 12... Item non repugnat Augustino, cujus antea expressa testimonia relata sunt; nec rationi, quæ dicit Deum esse donorum suorum dominum, Deum posse non concedere donum quod nunquàm promissit iis qui se eo in Adamo spoliaverunt, Deum deserere posse qui eum deserunt, Deum posse denegare donum quod ipsi justî *titulo justitiæ* mereri non possunt, imprimis propter peccata, qualiacumque sint, ante mortem commissa, Deum tandem plus posse quàm humana mens intelligere potest, etc.

ARTICULUS III.

Molinisticum systema perstringitur.

Ludovicus Molina, à quo Molinistæ, post finitum concilium Tridentinum floruit. Divi Augustini doctrinæ, et communis, et in scholis Augustinianâ et Thomisticâ (quæ tunc solæ in Ecclesiâ vigeabant), receptæ sententiæ parùm, ut videtur, sollicitus, in lucem emisit anno 1588 famosum librum, quem inscripsit, *Concordia* (melius fortè illum inscripsisset, *discordia*);

ingentes enim, quemadmodum ubi nova ingeruntur accidere solet, excitavit turbas, ad quas sedandas habitæ sunt sub Clemente VIII anno 1602, juxta Spondanum, celebres congregationes de Auxiliis, quibus finem imposuit Paulus V, anno 1606, sanciendo, donec aliud decerneretur, ut litigantes partes suam sententiam modeste et absque mutua damnatione et censurâ tuerentur. Igitur opus illud theologis incognitam coelestium decretorum seriem, et divinæ gratiæ cum libero arbitrio conciliandi rationem inducebat, quæ series et ratio in præsens delibanda sunt.

Dei decretorum in Molinistico dogmate series. — Deus scientiâ simplicis intelligentiæ res omnes possibles, et ideò possibles omnes status contempletur... *Scientiâ mediâ*, sive *conditionatorum*, exploratum habet quid creata et libera voluntas cum his vel illis auxiliis sit operatura... His cognitis, hominem primum creare decrevit in statu innocentiæ, ac deinde post peccatum reparare... In primo ordine, voluit Angelos et homines salvos facere *antecedenter et conditionatè*, si nempe vellent, et proutde ipsis ad id necessaria gratiæ adjutoria copiose impertire... Ista auxilia non fuerunt ab intrinseco efficacia, sed *versatilia*, id est, ab eventu, sive *voluntatis consensu*, efficacia. Hinc nulla tunc fuerunt decreta absoluta, ex se efficacia, et liberam voluntatis determinationem præcedentia, et ideò nulla prædestinatio nisi post prævisa merita, nulla reprobatio nisi ob peccata actualia... In secundo ordine, sive statu, decrevit sotentem Adam et ejus progeniem salvare decreto generali, antecedente, et conditionato, si nimirum ipsi velint, aut non impediat causarum secundarum cursus, et ideò per Christum, quem ipsis omnibus et singulis reparatorem destinavit, vult omnibus et singulis dare sufficientissima salutis assequendæ auxilia... Cognito autem operæ scientiæ mediæ quid cum tali vel tali gratiâ actura sit hominum voluntas in his vel illis circumstantiis, absolutè statuit has vel illas gratias ipsis impertire, quas postea dat, et si aliquem efficaciter à vitiò ad virtutem adducere vult, ac in virtute permanere, illi has aut illas gratias, cum quibus ipsum consensurum, et in bonis perseveraturum esse prænoscit, tribuere statuit... Demùm *scientiâ visionis* decretum illud supponente, cuncta ordinis supernaturalis opera videt, et ideò quinam benè acturi et perseveraturi sint usque ad mortem, vel non, et sic primos propter prævisa merita absolutè futura ad gloriam prædestinat, alios autem propter prævisa peccata reprobat.

Porrò, cum Deus nihil absolutè statuât circa liberas actiones nisi antea scrutatus fuerit quid voluntas in his vel illis circumstantiis sub hæc vel illâ gratiâ sit actura, nihil impedit dicere prædestinationem ad gloriam fieri ante vel post prævisa merita; nihil enim refert an Deus efficaciter velit gloriam ante gratiam, aut gratiam ante gloriam, vel an uno et eodem actu intendat simul gloriam et ordinem mediorum ad illam conducentium.

Ex his liquet Molinam cælestia decreta ad humanæ mentis captum accommodare voluisse; liquet in-

super ejus systema à Thomistico prorsus differre, et ab Augustiniano quantum ad statum nature lapsæ. Attamen ut nonnulla elucidentur, sit.

Quomodo Molinisticum systema à Thomistico et Augustiniano circa gratiam discrepat? — Molinâ dicente passim in *Concordiâ*, quelibet gratia efficax fit vel inefficax per consensum vel dissensum voluntatis; ita ut divinæ gratiæ efficacia pendeat ex voluntatis nutu. Hinc gratia sufficiens non est specie et naturâ distincta ab efficaci; secus, ut diximus, in systemate Thomistico et Augustiniano, saltem in statu nature lapsæ. Hanc tamen assertionem emollire aggressus est Molina dicendo eam esse intelligendam de gratiâ in actu secundo, sive cum effectu junctâ, quæ per consensum tanquam conditionem sine quâ non fit efficax, quomodo ferè sacramenta sunt efficacia in actu secundo per dispositiones suscipientium, non in actu primo, quasi consensus vim aliquam tribueret gratiæ quatenus est gratia. Verùm, cum ubique asserat gratiam pendere à voluntate tanquam à causâ determinante, illam fieri efficacem ex voluntatis consensu, per voluntatis consensum, etc., evidens videtur consensum illum in ejus mente non esse simplicem conditionem sine quâ non efficacia gratiæ etiam in actu secundo, quam videlicet supponat, ideòque fallor si quod dixit intellexerit.

Idem Molina, ut servaret Deo causæ primæ et præcipuæ in quacumque actione supernaturali rationem, his Apostoli verbis expressam: *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*, duplicem, ubi voluntas gratiæ consentit, admisit physicum Dei influxum; unum quo Deus per prævenientem gratiam, id est, indeliberatum pie cogitationis in mente, et motionis in voluntate actum, moraliter excitat et allicit ad consensum... Alium quo per gratiam cooperantem, id est, concursum supernaturalem, efficienter operatur cum voluntate; et ipsum consensum cum eâ physicè clici; in quibus ad Thomistas duplicem illam Dei actionem admittentes reverti visus est. Verùm eos inter et Molinam hoc intercedit discrimini, quòd in mente Thomistarum ultimus influxus prædeterminat voluntatem ad consensum, quem ideò naturâ et causalitate antecedit; è converso in mente Molinæ influxus ille non est naturâ et causalitate prior, sed simultaneus cum consensu sive actione voluntatis. Tot exinde lites inter Thomistas et Molinistas exortæ sunt, etc.

Quid sentiendum de Molinæ systemate? — Multa sanè, eaque gravissima, commemoratum Molinæ systema explodere videntur momenta, inter quæ ista sufficientiant.

MOMENTUM PRIMUM. — Vel ipse hujus systematis parens ejus falsitatem reseravit cum in citato opere, cui titulus, *Concordia*, hæc ventosus efflavit: *Hæc nostra ratio conciliandi libertatem arbitrii cum divinâ prædestinatione à nemine quem viderim lucusque tradita fuit, quæ si data et explanata semper fuisset, neque pelagiana hæresis fuisset exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent ausi negare... Neque ex Augustini opinione et concertationibus cum Pelagianis tot fides fuissent turbati, ad Pelagianosque*

defecissent, facileque reliquis illis Semipelagianorum in Galliis fulscent extincte.

Igitur non theologi tantum, sed et Augustinus, et alii Ecclesie doctores, qui ante Molinam floruerant, veram de predestinatione et gratia efficaciam, ejusque cum libertate concordiam, sententiam ignoraverunt. Igitur Deus, qui Augustinum et ejus discipulos excitaverat ut revincerent Pelagianos et Semipelagianos, modum illos hæreticos refellendi eximios illos doctores non edocuit, quo tamen Molinam in fine decimi sexti seculi, ubi hæreses illæ erant extincte, instructum esse voluit; quis rebus theologicis vel levisimè imbutus intoleranda illa paradoxa non abhorreat? Quis aliunde absque indignatione auscultare valeat impudens illud pronuntiatum: Gratia Molinistica, id est, versatilis, sive ab *eventa* efficacior vel inefficax ignota fuit Augustino? Nonne ipse et ejus schola illam admirarent in statu innocentie, et in statu nature lapsæ admittendam non esse pronuntiaverant? Molina ergo suum systema ab Augustino accepit, illudque ad statum nature corruptæ transtulit, et ideò, si gloriari ipsi placet, de Augustini et Societatis suæ decretorum contemptu gloriatur. Scilicet liber de Ratione studiorum Societatis Jesu, Romæ impressus anno 1586, refert sententias, quas Claudius Aquaviva, generalis hujus Ordinis Moderator, prævio sex doctissimorum ejusdem Societatis theologorum longo examine selegerat anno 1584, ut in cunctis Societatis scholis defenderentur. Has autem inter sententias hæc reperitur: *Item definitum est predestinationis nec rationem nec conditionem esse ex parte nostrâ. Id ad pietatem parvè pertinere dicit aliquis; ut hæc Augustini doctrinam non modò communiter theologorum schola jam recipit, sed et Ecclesie Patres per mille et ducentos circiter annos, qui id contentant probare ex Scripturis, et responsis romanorum pontificum, nempe Zozimi, Sixti, Celestini, Leonis, Gelasii, apud quos Massilienses, Casianus, Faustus, aliique hujus predestinationis oppugnatores malè semper audierunt..... Item definitum est reprobationis, quæ ceteri homines ab ultimo fine excidere permissi sunt, causam esse peccatum originale.*

Hæc refert Norisius, *Vindiciarum* cap. 5, paragrapho 7, et cap. 4, paragrapho 10. Addit Tournelius tract. de Gratia, generalem ejusdem Societatis, nomine Piccolomini, paulò ante censuram quinque propositionum anno 1653 decretum Aquavivæ latum anno 1675 contra gratiam efficacem ex puro voluntatis consensu renovasse; adeò verum est hoc systema nascenti Societati acceptum non fuisse; utinam adolescenti nunquam arrisisset, nunquam fortè tenuisset. Id certè vehementer optaverunt quavis eruditi veteres hujus Societatis theologi, Henricus Henriques Suarezii magister, qui adversus Molinam tanquam novatorem scripsit, Joannes Mariana, qui libro de Regimine Societatis Romæ tempore congregationum de Auxiliis edito, irridet hæteros Ludovici Molinæ commenta et certissimam Societati, nisi inordinatum novitatis amorem amoveat, vaticinatur ruinam, cardinalis Bellarmi-

nus, qui libro 1 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 12, disserens de gratia Molinæ, id est, ab *eventa*, sive *arbitrio voluntatis efficaci*, quasi in hominis potestate esset gratiam facere efficacem, ait: *Hæc opinio aliena est omnino à sententiâ B. Augustini, et quantum ego existimo, à sententiâ etiam dicinarum Scripturarum.*

MOMENTUM SECUNDUM. — Varii variorum systematum etiam Molinistici patroni, si excipias Molinam, qui, ut loquitur Henricus Henriques, *blasphemè et irreverenter bellicavit*, et paucos alios, consentiunt veram esse circa gratiæ efficaciam sententiam quam D. Augustinus ex Scripturis adversus Pelagianos et Semipelagianos propugnavit; ita enim declaraverunt modò citati ab Aquavivâ summi Pontifices; unde quivis illorum systematum defensores S. doctorem ad se trahere nituntur; at gratia quam D. Augustinus adversus illos hæreticos ex sacris codicibus vindicavit, fuit præcipuè gratia ex se et ab intrinseco efficax; ergo. — Minor ex citatis initio hujus libri testimoniis evidenter elucescit; enuntiant enim in se Deo humanorum cordium, ubi voluerit, et quomodò voluerit, inclinandum omnipotentissimam potestatem, humanas voluntates *indeclinabiliter, insuperabiliter, invictissimè à gratiâ moveri, gratiam cordis duritiam asferre, et à nullo duro corde respici, ipsum credere, ipsam velle esse Dei donum*, idque ex Scripturis, Isaie cap. 26, v. 12; 54, v. 15; Ezechielis cap. 36, v. 26 et 27; Luce cap. 25, v. 42; Joannis cap. 6, v. 45; Actuum cap. 9, v. 6; Epistolâ ad Romanos, cap. 9, v. 16; 1 ad Corinthios cap. 4, v. 7; Epistolâ ad Philippenses, cap. 2, v. 13, etc. — Qui plura alia S. doctoris effata desideraverit, consulere poterit eruditam dissertationem quam super hoc edidit P. Alexander in historiâ seculi quinti; sed hæc manifestè arguunt gratiam ex se efficacem, et in Molinæ systemate potius eliduntur quàm explicantur.

MOMENTUM TERTIUM. — Improbanda est sententia quæ sensu admissâ ruit fundamentum divinæ predestinationis ad gloriam quam S. Augustinus et ejus discipuli ex sacris codicibus solidissimè comprobaverunt; hæc enim gratuitam ad gloriam predestinationem, quam S. doctor libro de Dono perseverantiæ, capto vigesimo, se necessitate compulsam contra Pelagianos defendisse asserit, non modò tenuit, ut modò dicebat Aquaviva, *communiter theologorum schola usque ad annum 1588, sed etiam Patres per mille et ducentos circiter annos, et summi pontifices apud quos Massilienses hujus predestinationis impugnatores semper malè audierunt.* Hinc D. Fulgentius, inò cum ipso Patres synodi Sardinensis, in epilogo libri de incarnatione et gratiâ, asserere non dubitavit, eos qui hanc predestinationem rejiciunt non pertinere ad eorum numerum quos Deus in Christo ante mundi constitutionem eligit, et predestinavit ad regnum. Hinc Baronius ad annum 490, eos increpans qui Calvinii hæresim detestantes in sententiam super predestinationem Augustinæ adversam declinabant, dixit: *Cum igitur Faxæ sententiæ ubique ab Ecclesiâ fuerit contradicta; videant omnino periculo quidem ex recentioribus,*

dum in monitores exurgunt, ut eos confortent (quod diceret si hodie viveret) à S. Augustini de prædestinatione sententiâ recedant, cuius alioquin arma non desint quibus adversarii (Calviniste) profligantur; at Molinæ systema circa gratiæ efficaciam hanc prædestinationem funditus evertit; illius enim prædestinationis certitudo et infallibilitas inde tota oritur quod Deus electis efficacem gratiam preparaverit; quos enim, inquit Apostolus Epistolâ ad Romanos, cap. 8, prædestinavit, hos et vocavit (vocatione, ut monet Augustinus libro de Correptione et Gratia, cap. 7, secundum propositum, de qua dictum est ibidem v. 28: *Omnia cooperantur in bonum iis qui secundum propositum vocati sunt sancti*); quos terò vocavit (secundum propositum), hos et iustificavit (iustificatione secundum propositum cui annexa est perseverantia usque in finem); quos terò sic iustificavit, illos et glorificavit. Ita ferò Bellarminus libro 4 de Gratia et libero Arbitrio cap. 12, tempore nimirum quo hæc doctrina ubique propè erat recepta, et Molinæ Suaresive systema timidè assurgebat, et nondum dominabatur. Eiverò, pergit ibidem vir eruditus, si vocatio efficax non penderet à proposito Dei, sed ab hominis voluntate, nullus locus relinqueretur prædestinationi, sed tantum præscientiæ (neque dixisset Apostolus Rom. cap. 9, ut secundum electionem, propositum Dei maneret), non ex operibus, sed ex vocante dictum est, etc. Deinde ridiculum esset gratiam nuncupare efficacem, cumque à sufficiente accernere, si nulla omnino in ipsâ gratiâ esset diversitas, et totum discrimen ab humana voluntate penderet.

Denique, cum Molina, ut dictum est, admittat physicum influxum, quo Deus per modum causæ primæ et præcipuæ, simul cum homine elicit consensum, aut videtur non intelligere quod dicit, aut agnoscit in gratiâ vim intrinsecam consensum producendi, et idè gratiam ab intrinseco efficacem.

His et aliis benè multis gravissimis adversus Molinæ systema momentis perpensis, Clementis VIII et doctissimorum consiliorum celeberrimæ congregationis de Auxiliis sententiâ fuit, Molinam et ejus sectatores esse à S. Augustini et ejus discipulorum doctrinâ penitus alienos, ut refert P. Alexander citato loco; quin nonnulli referunt Clementi VIII iteratis vicibus querenti à Molinistis ut explicarent, quid est quod facit hominem agere, à Bastidâ tandem et ejus sociis responsurum esse congregatione 37, gratiam facere agere moraliter, quo audito exclamavit summus pontifex: *Hanc gratiam excitantem possit Cassianus*; unde, inquit, si è vivis non excessisset Clemens VIII, Molinæ systema censuram non effugisset.

ARTICULUS IV.

Concisa Congruistarum systematis delineatio.

Franciscus Suarez, libro præsertim 5 de Auxiliis divinae gratiæ, cap. 14, Henrici Henriques monitis, et Aquavivæ jussis parùm obsequens, Vasquez et alii non pauci è Societate Jesu, Molinæ systema suo modo com-

dierunt. Etenim Molinæ mediæ scientiæ servantes, et omnem gratiam ex se et ab intrinseco efficacem tantquam libertati prorsus adversam eliminantes (et idè gratiam efficacem à sufficiente naturâ et virtute non discrepare contendentes), gratiæ tamen efficaciam non à solo ente (ut Molina), sed à congruitate oriri fecerunt; gratiam proinde efficacem congruam, sufficientem verò non congruam vocaverunt; quâ ex causâ Congruistæ dicti sunt.

Duplicem autem distinguunt congruitatem, intrinsecam et extrinsecam. Intrinseca ipsa est stupenda et interna virtus quæ gratiæ inesse concipitur ante prævisum per scientiam mediâ, sive conditionatorum, voluntatis consensum. Cum gratia sic congrua non sit diversa à gratiâ ex se et ab intrinseco efficaci, gratiæ efficaciam in eâ non reponunt Congruistæ, ne scientiam suam mediâ deserant, et in systema Thomistarum et Augustinianorum libertati (ut pretendunt) inimicum incidant... Extrinseca consistit in congruitate, sive accommodatione gratiæ cum hominis indole, et diversis loci et temporis circumstantiis, quatenus hæc omnia scientiæ mediæ subduntur. Scilicet, cum Deus hominem vult efficaciter convertere, gratiam ejus genio et dispositionibus consonam ipsi largitur, et quidem eo loco et tempore, in quibus in circumstantiis, in quibus per scientiam mediâ prænoscit ipsi eum esse consensurum: et hæc est congruitas quâ gratia dicitur flori et recipi sit efficax; etsi enim ex se non habet infallibilem cum effectu connexionem, tamen prout subest scientiæ mediæ illum infallibiliter est habitura.

Quinam sit in Suaresiano systemate celestium decretorum nexus et ordo? — Deus, cujus menti observantur innumerabiles rerum ordines possibiles, presentem eligere voluit. Omnes in hoc statu creaturas liberas exituras ad æternam felicitatem destinavit, illarumque idè saltem voluntate beneplaciti antecedente et conditionatâ voluit, et quidem ante Adæ delictum sub solâ istâ conditione, si vellet; at post illud peccatum sub istâ insuper conditione, si non impediret causarum naturalium fluxus, aut aliorum hominum pravitatis, desidia, etc. Sic infantium sine baptismo morientium salutem sincerè voluit Deus. Vi autem hujus voluntatis omnibus auxilia ad salutem verè sufficientia destinavit; deinde ope scientiæ mediæ cognoscit quid unusquisque in singulis circumstantiis sit factururus, si hanc aut illam gratiam ipsi infuderit; quâ habitâ notitiâ nonnullos pro beneplacito suo et speciali in eos dilectione assumit, sive prædestinat decreto absoluto, efficaci et antecedente (non consentiunt aut prædestinatione illa sit primò ad gloriam, et subindè ad certam gratiarum congruarum largitionem et merita, an è converso primò ad gratias congruas, et bona opera, et postea ad gloriam, licet systematis pœrens Suaresius primam opinionem tradiderit). Hoc decretum absolutum et antecedens non admisit Molina. His porrò electis, non aliis, preparat certum illum gratiarum congruarum ordinem cum quo infallibiliter usque in finem perseveraturi sunt. Demùm per scientiam visionis, noscit quinam sint salvandi, quinam re-

probandi, et illis in tempore gloriam propter bona opera reppendit, istis verò poenam aeternam propter malè gesta.

Quid sentiendum de Congruistarum systemate?—Cùm Congruistae scientiam mediam admittant et gratiam ex se et ab intrinseco efficacem cum Molinistis rejiciant, patet eorum systema directè repugnare sententiæ quam, ut ante ostendimus, tùm circa prædestinationem eùm circa gratiæ efficaciam ex Scripturis contra Pelagianos et Semipelagianos vindicavit D. Augustinus. Porrò, certum est, inquirunt nonaginta septem præsenes Gallicani in Corpore doctrinæ anni 1720, auctoritatè SS. Augustini et Thomæ mereri omnibus modis magnoperè præferri. Nam S. Augustinus in materiis de gratiâ et prædestinatione habetur tanquàm Ecclesiæ doctor, nec potest sine periculo recedi ab ejus doctrinâ, et ad intelligendam hanc doctrinam tutus est uti S. Thomâ inquam doctore, qui fuit unus ex fidelioribus ejus interpretibus. Elverò, quis forat novitios illos doctores, dùm (quæ se scire non posse candidè professus est Augustinus) gloriantur se explicare posse, concordiam nempe libertatis eùm gratiâ, vel quo in medio Deus res liberè futuras vident? Equidem S. Augustinus, libro 1 de diversis Questionibus ad Simplicianum, quæstione 2, n. 13, dixit: *Illi sunt electi qui congruenter vocati, illi autem qui non congruebant, neque contemphebantur vocationi, non electi, quia non secuti, quæritis vocati. Cujus autem miseratur (Deus) sic eum vocat quomodo scit ei congruere ut vocantem non respuat.* Verùm, præterquam quòd tres Vaticani codices legunt, qui congruebant (id est, non resistebant) vocationi, sagaces doctores accommodant congruitati extrinsecæ, sive desumptæ ex hominis indole, circumstantiis loci, temporis, etc., quod dixit Augustinus de congruitate gratiæ intrinsecæ, sive in ipsâmet gratiæ naturâ fundatâ; hanc enim congruitatem, sive efficaciam passim refundit in omnipotentissimam Dei voluntatem humana corda quòd vult et quomodo placet inclinantem ut loquitur ibidem, cap. 19. Item Augustinus libro 12 de Civitate Dei, cap. 6, hypothesim instituit duorum hominum æqualiter dispositorum animo et corpore, quorum unus movetur ad illicita desideria, non alter, *cujus discriminis causa est*, inquit, *quòd unus voluit, alter noluit à castitate deficere.* Gratia ergo, inquirunt acuti homines, efficax, fit per voluntatis consensum, sive indolis temperamentum. At si bonæ criticæ regulas, ut et Ecclesiæ sensa edocti essent, genuinam Augustini de gratiæ efficacici sententiam quærerent in operibus quæ sub vitæ finem adversus Pelagianos et Semipelagianos conscripsit, non in nonnullis pronuntiat quæ ipsi exciderunt in libris quos junior et nondùm ab erroribus Semipelagianorum plenè expeditus in lucem emisit. Deinde locus ille, ut insipienti illicò apparet, gratiæ efficaciam nullatenus tangit. Ibi enim S. doctor inquirit causam malæ voluntatis, non bonæ voluntatis, an scilicet Deus sit causa mali, et illam causalitatem omninò rejicit in voluntatem, sive liberum arbitrium; unde simpliciter dicit, *unum voluisse, et alterum noluisse à castitate deficere*, nullâ gratiæ factâ mentione,

quia ad ejus scopum satis erat asserere eum qui à castitate deficit defecisse quia voluit, et eum qui non deficit non defecisse quia noluit, eùm utrumque illorum hominum voluntatis effectus sit.

Præterea gratia ab extrinsecis circumstantiis efficacè plura secum volvit et trahit absurda, Deus scilicet hominem efficaciter convertere non posset nisi converti vellet. Etenim, priusquam hominem efficaciter convertere possit, oportet ut exploret per scientiam mediam quid iste homo, si tali vel tali modo vocetur, huic vocationi sit responsurus; unde, si cuicumque vocationi ille homo morem gerere noluerit, Deus non poterit illum efficaciter convertere; at hoc in systemate meritò sanè supponi potest illum hominem cuicumque gratiæ quolibet instanti consentire nolle, eùm ejus voluntas sic pravè affecta supponi valeat; sed hoc non sentit Ecclesiæ quæ Deum rogat ut nostras etiam rebelles ad se propitius compellat voluntates... Item homo in articulo mortis non deberet postulare gratiam efficacem; nam gratia efficax, sit per circumstantias congruas; sed homo cum sit in articulo mortis non potest constitui in aliis circumstantiis. In aliò è converso systemate debet rogare Deum ut cor lapideum, quo obduruit, per omnipotentiam suam avellat, si malè vixerit, vel perseverantiam tribuat, si benè vixerit... Item Adam in statu innocentie habuisset gratiam congruam, et illicò perseverasset; major enim congruitas excogitari nequit quàm ea quæ hoc in statu existit... Tandem sotes nunquam converterentur in ipso peccandi æstu, et justi ubi gratiâ excitantur semper perseverarent; quæ profectò falsa esse evincunt Sauli exemplum, et multorum justorum excidium, etc.

ARTICULUS V.

Nupera Thomassinii opinio expenditur.

Ludovicus Thomassinus, insignis è congregatione Oratorii theologus, tantâ eruditionis et pietatis famâ excelluit, ut Ludovicus Magnus summo pontifici ipsum ad sanctam urbem accersere cupienti responderit, se viro regni sui doctissimo privari nunquam esse consenturum. Vir eximius, ex unâ parte considerans Pauli V in fine congregationum de Auxiliis anno 1606 indulgentiam erga novum opè scientiæ mediæ gratiæ efficaciam explicandâ Molinæ systema, ex alterâ verò parte Ecclesiæ catholicæ hostes uti gratiâ Thomistarum et Augustinianorum ex se et ab intrinseco efficaci, et illicò infallibilem eum effectu connexionem habente, ad perversum suum dogma de libertatis interitu persuadendum; hæc, inquam, secum ipse seriò recogitans, existimavit se de Ecclesiâ non esse malè meriturum, si alterum systema circa idem obiectum utriusque commemorati dogmatis incommodis non obnoxium proponeret; si, videlicet summus pontifex permisisset præfata systemata in scholis liberè propagari, multò magis permitturum erat opinionem intrinsecæ gratiæ vi et energiæ et libero voluntatis arbitrio (ut existimabat) consulentem in iisdem scholis defendi. Hinc in dogmatibus suis theologicis, gratiæ virtutem non in

voluntatis consensu, non in divinâ motione constituit, sed in congerie multorum auxiliorum tum extrinsecorum cum intrinsecorum, quibus cœlestis gratiæ voluntatem irradat et circumvenit, ut ab eâ consensum irrefragabilem eliciat. Sed audiamus doctissimum virum suam mentem dilucidè expromentem: *Ineluctabilis vis, inquit, gratiæ victricis, consistit in multitudine, varietate, consonantâ, et conspiratione plurium auxiliorum interiorum exteriorumque, quorum singula seorsim frustrari possunt, quin et frustrantur quandoque per libertatis humanæ contumacem dissensum; at universa obstinatissimos quosque fatigant tandem, et multitudine, conspiratione, indefessâ oppugnatione suâ ad assensum tandem pertrahunt.* Attractio autem illa omnium cœlestium auxiliorum in mente Thomassinii non est physica determinatio sive prædeterminatio, sed moralis tantum, licet non minus infallibilis sit, imò invicta, quàm si esset physica. Unde Thomassinus non censuit (ut supra laudatus Daniel) *moralem* prædeterminationem *infallibilem* cum effectu non habere connexionem. Porro, in hoc systemate, si erudito viro fides, sua insuperabilis gratiæ vis et efficacia asseritur absque venatrice conditionatorum scientiâ; omnipotentissime enim Dei sapientiæ explorata sunt innumera adjutoria quibus cum voluerit, et quoties ac quomodò voluerit mortalium corda domare et inflectere potest. Salva etiam remanet hominis libertas. Licet enim illorum auxiliorum aggregationi, sive collectioni, resistere non possit voluntas, singulis tamen non solum potest, sed etiam aliquando reverâ obstitit, ad eam ferè modum quo sons singula peccata mortalia vitare potest, non omnia, aut justus singula peccata venialia potest effugere, non omnia.

Verùm istud systema votis et proposito eximii sui auctoris nequaquam accommodum videtur. Admirabili enim gratiæ Christi virtuti, ut et hominis libertati, quas commendavit Augustinus, non satis prospicit. Enimverò ex relatis Thomassinii verbis elucet nullum existere speciale gratiæ auxilium quod certissimè et infallibiliter sit efficax, siquidem *singula seorsim Dei auxilia non solum frustrari possunt, sed etiam quandoque per voluntatis dissensum frustrantur*, et aliunde *ineluctabilis vis gratiæ victricis oritur ex multitudine, varietate, consonantâ, et conspiratione plurium auxiliorum.* At nihil est quod D. Augustini doctrinæ magis repugnet; ut enim innumera S. doctoris testimonia, quorum plura antea protulimus, omittam, docet libro de Gratiâ Christi, cap. 45, n. 49 *Christum, cum interiore suâ gratiâ Petrum visitavit, interioris hominis usque ad exteriores lacrymas subito movisse et produxisse affectum*, et libro 4 ad Bonifacium cap. 19, n. 37, *Saulum scelus anhelantem, et pestem Ecclesiæ nefariè molientem, mirabili et repentinâ Dei vocatione conversum fuisse*; an, quæso, illa gratia non fuit singularis et maximè efficax gratiæ auxilium? An in instanti stilavit in Petrum et Saulum omnium gratiarum copia? An illa gratiarum, quarum nulla ex se erat efficax, aggregatio, si in Petrum et Saulum illic delapsa esset, in momento ita obstinatissimam utriusque volun-

tatem movisset et fatigasset, ut ad assensum statim attraxisset? Præterea, Ecclesia in orationibus suis Deum quasi perpetuò rogat ut efficacem illam gratiam, quam ex Apostolo prædicavit Augustinus, peccatoribus infundere dignetur. Denique fide constat voluntatem gratiæ quamlibet efficaci posse resistere; si ergo gratiæ efficacia consistit in coadunatione cœlestium auxiliorum, non solum singulis auxiliis seorsim sumptis reluctari poterit voluntas, sed et omnibus collectivè consideratis, quod negat Thomassinus.

Nonnulli sapientes viri, considerantes cuncta relata systemata aut Dei virtuti et omnipotentia, aut humanæ libertati, aut omnimodæ gratiæ efficacia non satis consulere, et aliunde modum, quo in præsentis statu operatur gratia, inter arcana religionis christianæ sacramenta esse numerandum, se altiora quærere detrectant, et idè totam gratiæ vim in quâdam cœlitus inditâ energiâ omnimò absconditâ collocant, quæ ex-infinitâ Dei virtute voluntatem liberè, sed invictè operari facit. Ilæ sanè sententiæ commemoratæ Apostoli et Augustini oraculis est prorsus consona. Verùm, quandiù impervium illum agendi modum non assignabit, aliena quidem erit à systemate Moliniano, aut Suaresiano (quorum patroni stupendâ contradictione Jansenio vitio vertunt quòd in ejus systemate facilè concipiunt concordia libertatis cum gratiæ motione), sed non ab Augustiniano, aut Thomistico, in quorum idcirco alterutrum ultimò delabatur.

Liber quartus.

DE INSIGNIORIBUS GRATIÆ CHRISTI BENEFICIIS.

Eximus gratiæ præco et vindex in aureis operibus, Regio Prophætæ et Apostolo præcuntibus, gratiæ, præsertim *gratum facientis*, quâ mortalium mentes, non secus ac sole terrarum orbis, illuminantur, et divini accipiunt et servant vitam, mirabiles effectus impensè extollit, et quantum humanâ patitur imbecillitas, graphicè depingit. Tot sunt et tam reconditæ excellentiæ ut iis duntaxat qui ex hac vitâ ad cœlestem patriam emigrârunt plenè explorati sint. Scilicet tanta est hominis lapsi infirmitas, tanta in malum propensio, ut nequaquam Deo appropinquare, vel ipsi constanter inhærere possit, absque cœlestis auxilii adminiculo, et omnipotentissimâ virtute. Præstans quidem illa prærogativa erat penes primum hominem cum perfectâ libertate et sanctitate conditum; sed ubi se beneficentissimo Conditori infandâ rebellione immergerum præstitit, illâ infelicitèr spoliatus est, siquæ non in se, sed in Deo solo gloriari debet. Consuli poterit S. doctor libro de Dono perseverantiæ, cap. 7, n. 13, ubi sublimem illam doctrinam egregiè et solidè exponit et expandit.

Exindè contigit ut inter scholæ doctores alii plures, alii pauciores gratiæ fructus recensaverint. Multi quinquè præcipuos enumeraverunt, scilicet nature viriùm sive infirmitatis sanationem, culparum detractionem, animæ justificationem, intimam cum Deo conjunctionem, et attributionem juris ad gloriam, sive vitam

æternam; qui nempe vel leviter sacros Codices, et prelosa Patrum, imprimis Augustini, monumenta attingerent, iis mirabilia illa munera ex gratiâ Christi dimanare approximè exploratum est. Verùm ipsi magistri qui quinque illa gratiæ beneficia seorsim enucleant ultrò fatentur illa ferè omnia intra justificationem et meriti cancellos circumscribi, et ideò sub his capitibus appositè exponi posse. Quomobrem disseremus de primo gratiæ munere, sive de justificatione, de altero ejusdem gratiæ effectu, sive de merito, subinde disceptationem initari (1).

CAPUT PRIMUM.

De primo Dei gratiæ effectu, sive de hominis justificatione.

Sancta synodus Tridentina, sessione 6, catholicam de justificatione doctrinam egregiè et luculenter adversùs Lutherum, Calvinum et eorum defensores exposuit et consecravit. Idem præstiterunt scholæ doctores qui ab illorum hæreticorum atate mundo illuxerunt. Ut autem tam immensæ dignitatis et virtutis argumentum, quo incredibilis iustorum animæ decor, et præstantiora divinæ potentie miracula veluti humanis subiiciuntur oculis, pressius et luculentius edisèratur, et novatorum commenta dispercant, disseremus 1° de justificatione, ut loqui amant, *in fieri*, id est, de conditionibus justificationem tangentibus. 2° de justificatione, ut aiunt, *in actu esse*, sive de justificationis essentiâ. 3° de justificationis, ut rursus dicunt, *essendi modo*, sive qualitatibus seu effectibus; præmissâ tamen ad dissipandam omnem ambiguitatem, et majorem rerum dicendarum notitiam accersendam, contractâ de variis justificationis acceptionibus questione.

Quæstio prævia

DE PRÆCIPUIS JUSTIFICATIONIS ACCEPTIONIBUS.

Justificatio sic dicitur à justitiâ, cujus idecirò notitia justificationis cognitionem instillat. Justitiâ autem universim rei sonat rectitudinem sive integritatem; dicitur enim ratio id esse justum quod rectum est, sive cum ordine conspirans. Cùm autem quod justum est dissimiliter rectum esse possit, hinc sacris in Collicibus justitiâ variè delineatur. Etenim justitiâ interitum connotat rectitudinem per sacros libros, sive legem scriptam imperatam; Psalmo 48, v. 9; Psalmo 148, v. 5, 8, 133; Rom. cap. 2, v. 26, etc. Item justitiâ aliquando designat specialem virtutem quâ cuique quod suum est rependitur, Exodi capite 28, v. 15; Matthæi cap. 7; v. 12, cap. 19, v. 18.

Item justitiâ sæpiùs exprimit rectitudinem inter-

(1) Multis profectò desiderandum videbitur, ob præcipuum materiei gravitatem, quòd Clericus à Bellibrone gratiam justificatem, et ejus effectus, doneque ipsi adjuncta non penitus exegerit. Quæ ut omnia repararentur, ad calcem tractatùs additionum subnectimus caput, ex Haberti theologià depromptum, in quo res mirâ concinnitate simul ac luculentâ absolvitur.

nam, sive cordis, quæ hominem ordinatè dirigit ad Deum et proximum, sicque æternam vitam accersit. Hæc justitiâ sive justificatio modò dicitur *justitiâ fidei*, quia à Christi fide velut à radice ramus pullulat; modò *justitiâ Dei*, quia insigne supremi Numinis munus est et donum. Illam tangit Apostolus Epistolâ ad Philippenses, cap. 3: *Propter Christum*, inquit, *omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam, et inveniar in illo, non habens meam justitiâ quæ ex lege est* (id est, justitiâ ex solâ legis notitiâ sine gratiæ adjutorio partam, de quâ gloriabantur Judæi), *sed illam quæ est ex fide Christi Jesu, quæ ex Deo est justitiâ in fide*. Hæc justitiâ, quæ homines rectos facit corde; et ideò Deo acceptos, in Prophetarum scriptis et novo Testamento passim commendatur. Scilicet cum omnis Scriptura divinitus inspirata eò collimet ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus (2 ad Thimotheum 3), ea præ cæteris fuit celebranda justificatio quæ honorum omnium, sive meritorum operum fons est et origo.

Justitiâ, sive justificatio ultimo sensu accepta, quam Deus per gratiam suam in homine gratis producit (Rom. 5, v. 24), illa ipsa est de qua cum novatoribus lis movetur, et ideò nobis instituendus est sermo; omni profectò ex parte humanâ attentione et indagatione digna est. Etenim, præterquam quòd illa est *unum illud necessarium* quod prædicat Christus Lucæ cap. 10, certè illius causa primaria efficiens est Deus, efficiens meritoria Christi passio, efficiens per modum instrumenti unâ Christi humanitas, per modum verò instrumenti sejuncti, novæ legis sive Christi sacramenta, materialis sive subjectiva anima humana, formalis intrinseca gratia habitualis, et extrinseca, sive exemplaris, Christi justitiâ, finalis tandem gloria Dei, et vita æterna, ut ex dicendis elucescet; unde nihil nisi divinum et homini maximè salu- tiferum spirat et redolet.

ARTICULUS PRIMUS.
Justificatio in fieri, sive conditiones ex Dei institutione justificationi præeuntes, expenduntur.

Quæstio adultos spectat, non infantes, qui propriæ et actualis dispositionis non sunt capaces.

Consentiant decimi sexti sæculi hæretici, cum quibus concertaturi sumus, quemdam fidei actum adultorum justificationi ex divinâ ordinatione præire debere. Ausi quippe non sunt præclara hæc super re Spiritûs sancti oracula, Marci ultimo, v. 16, Actuum 8, v. 37, Hebræorum capite 11, v. 6, etc., impugnare.

Verùm quò adiguntur vertiginis spiritûs illos, in prodigiosos errores circa illum actum præcipitavit, nimium circa naturam illius fidei, circa illius adjuncta, et circa modum illius concursus ad justificationem; qua tria idecirò specialim sunt indaganda.

§ 1. *Fides justificationem impetrans discutitur et retentur.*

Expenduntur novatorum sententia. — Fides justificans,

quam committenti sunt novatores decimi sexti seculi, omnes eorum errores peperit, nimirum circa Sacramentorum operandi viam, circa corporis Christi in Eucharistiâ præsentiam, circa operum satisfactoriorum inutilitatem, etc. Unde sedulo est investiganda et effellenda.

Juannes Calvinus, libro 3 Institutionis, cap. 2, paragrapho numero 9, Martinus Kemnitius, 1 parte Examinis concilii Tridentini, et alii vulgò insignes tum Lutherani cum Calvinistæ unicam esse piorum fidem agnoscunt, et prædicant (ut loquitur Calvinus ibidem), à quâ discrepat fides *historica et miraculorum*, et idè scholasticis criminari verunt, quòd triplicem illam fidem eandem esse somniant.

Fides historica ipsis dicentibus ea est, quæ creditur esse vera quæcumque sacris Tabulis inscripta sunt... Fides miraculorum illa, quæ credimus, ab omnipotente Deo fieri vel impetrari posse miracula.

Unica autem piorum fides, quam prædicant, est fides quam vocant *divinarum promissionum*, quia respicit cœlestes promissiones de æternâ vitâ et delictorum relaxatione.

Hanc promissionum fidem partuntur in generalem et specialem. Generalem illam nuncupant, quæ creditur Deum cunctis fidelibus, sive electis, peccatorum veniam, et idè salutem esse pollicitum; specialem, quæ quilibet pius, sive prædestinatus, sibi cœlestem promissionem adscribens, certissimè confidit sibi per Christum remissa esse peccata.

In hæc speciali promissionum fide totam salutis humane œconomicæ anchoram reponunt. Nihil tamen minus non omnino consentire videntur in sincerâ ejus notione figendâ. Scilicet Calvinus, libro 3 Institutionis, cap. 2, in fine numeri 7, illam sic finit: *Est divinæ erga nos benevolentiæ firma certaque cognitio, quæ gratuita in Christo promissionis veritate fundata, per Spiritum sanctum et revelatur mentibus nostris, et cordibus obsignatur.* Ubi cum solius divinæ erga nos benevolentiæ facit mentionem, concordat cum Lutheranis qui fidei justificantis nullum aliud assignant objectum, quàm specialem Dei misericordiam. At fidem illam non *fiduciam* sed *cognitionem* vocans ab illis recedere videtur; insigniores enim Lutherani fidem illam non tam *notitiam* vel *assensum* quàm *fiduciam* esse obgarriunt. Illam tamen fiduciam fortassis exprimere voluit verbis, *et cordibus obsignatur.* Ihi dem enim, versùs finem numeri 8, ait: *Assensio fidei cordis est magis quàm cerebri, et affectus magis quàm intelligentiæ;* et numero 16, *fiduciam et expectationem promissionum Dei impensè commendat.* Quanquàm notum est istud Cui libro 4 de Locis cap. 6, de Calvino effatum: *Ratiocinatur ille quidem interdum argutè, sapiens eleganter, sed quandoque adèd ineptè, irsultè, frigide, ut vix eum credas, non deo eruditione acumenve, sed aut rationem omnino ullam, aut sensum etiam communem habuisse.*

Igitur sententiæ illi heretici fidei justificationi præ-

viam, sive juxta illos justificantem esse firmam et certam fiduciam specialis Dei misericordiæ, et idè connotare solam promissionem illius benevolentiæ; illam à spe non distingui (cùm fiduciam Cicero etiam teste sit spes certa); illam in voluntate reside, inò illam si sit actus intellectus, non assensus, sed notitia actum esse, siquidem fidem aliquando finiunt *cognitionem* sive *notitiam*.

Declaratur Catholicorum sententia. — Orthodoxi, dum de divinâ fidelium fide disserunt, fidei historice nomen rarè usurpant, ne, inquit Bellarminus libro 1 de Justificatione, cap. 4, *quis in animum suum falso inducat ipsos res sacros in Commentarius relatas credere propter solam historici auctoritatem; sed illam fidem simpliciter dicunt catholicam, aut dogmaticam*, quibus nominibus à pluribus antiquis *Patribus donatur.* Ultrò quidem fatetur fidem ad justificationem viam æternam et historicam, et miraculorum, et promissorum esse; verùm contendunt illam fidem ex parte *objecti formatis* reverè non distingui. Una quippe est, ut ait Apostolus Epistolâ ad Ephesios, cap. 4, *fides* (formaliter) eaque catholica quâ, propter summam Dei revelantis veracitatem tanquàm rationem formalem, omnia quæ sacri complectuntur codices, sive historica, sive doctrinalia, sive promissa firmissimè credimus.

Quamobrem Catholici sentiunt et docent 1° fidem ad justificationem disponentem non solam specialis Dei misericordiæ promissionem (ut placet novatoribus), sed et id omne quod enuntiat Dei verbum necessarè connotare.... 2° Non voluntatis (ut fidem vulgò sentiunt heretici), sed intellectus actum esse.... 3° Non notitiam (ut interdum iidem obtrudunt), sed assensum esse intellectus; Deo scilicet assentimur et assentiri tenemur, licet ea quæ revelat mentis nostræ captum superent, Epistolâ ad Hebræos, cap. 11, v. 1. Cum ipsis sit.

CONCLUSIO. — Fides justificationis præcuncta non est specialis promissionum fides, quæ quis sibi cœlestem promissionem applicans credit, aut certissimè confidit sibi per Christum dimissa esse peccata; sed est fides catholica, id est, assensus firmus et certus cunctis rebus à Deo revelatis. A theologis omni ex parte ut certa habetur.

Præbatur 1° ex sacris Codicibus. Non unum, et quidem invictum, nobis suppeditant argumentum. Etenim tradunt, et quidem frequentissimè, ut in articulo 5 ostendimus, commemoratam fidem, sive confidentiam, absque divinæ revelationis subsidio, ab ipsismet prædestinatis in hæc vitâ nequaquàm haberi posse, quinimò ipsos summo perè cavere debere ne talem obrepere, multò magis invalescere persuasionem patiantur; quis autem sui compos existimaverit ad justificationem pertinere, quod ipsi justî sine extraordinario auxilio consequi non possunt?

Item expressè docent fidem ad justificationem requisitam non esse fiduciam quæ certi sumus de peccatorum remissione. Etenim Epistolâ ad Hebræos cap. 11, v. 1, fides definitur, *sperandarum substantia rerum,*

argumentum non apparentium. Enimverò, si Apostolus ibi disputat de fide justificante, eamque fidem, non fiduciam in specialem Dei benevolentiam, sed certum et firmum cunctis rebus à Deo reclusis assensum pronuntiat, hoc indubiè testimonium adversariorum dogma possumdat; at hæc eructat Apostolus. Fides enim quam v. 1 definit ipsa est fides *ex quâ justum vivere dixerat* in fine capituli 10, sive immediatè præcedentis, *sine quâ impossibile esse placere Deo* asserit versu 6 capituli 11, quâ insigniri debet qui *vult accedere ad Deum*, id est, placere Deo, ibidem, per quam veteris Testamenti sancti divinas *repromissiones et justitiam* adepti sunt, toto decursu capituli 11, etc. Sed desiperet profectò qui fidem his characteribus depictam justificantem esse inficiaretur. Pariter fidem quam ibi prædicat *argumentum* vocat Apostolus, id est, *demonstrationem et convictionem*; argumentum enim ibi græcè sonat, *demonstratio, convictio*; unde Augustinus tractatu 79 in Joannem, n. 1, legit, aut interpretatur, *convictio rerum quæ non videntur* (mirum est Bellarminum hoc non notasse libro 1 de Justificatione cap. 5). Idem evincit vox latina, *argumentum*, cum ex argumento oriatur demonstratio et convictio. Addit Apostolus, eâ fide *intelligi aptata esse secula v. 3, credi Deum esse, v. 6, 'muisse Noe, v. 7, etc.* Sed hæc exsibilant confidentiam quâ adversarii volunt quemque fidelem certum esse sibi in particulari per Christum dimissa esse peccata; convinci enim, *intelligere, credere, etc.*, totidem sunt actus intellectus; fidentia è converso et securitas actus voluntatis, et aliunde fides Noe, si fuisset fiducia, timorem ipsi incurrere non potuisset, cum confidentia timorem explodat, nedum afflet, etc. Tandem fides, quam laudat Apostolus, est *sperandarum substantia rerum*, sive, ut Augustinus loco citato legit, *sperantium*, hoc est, si homines respicit, id quo stant et vivunt justii terrena aspernando, et coelestia appetendo; si Verò tangit res speratas, id, ut exponit Chrysostomus homiliâ 42 in Epistolam ad Hebræos, quo res sperate, quæ, quamdiù sperantur, sive expectantur, sine substantiâ esse putantur, substantiam accipiunt, sive subsistunt in sperantis animâ, sicque eum sustentant et quasi spirare faciunt... Est argumentum sive convictio non apparentium, id est, rerum coelestium in seipsis non apparentium, sive obscurarum, quibus Deus superno lumine suo internam persuasionem operante intellectum assentiri facit; quæ nempe videntur et intelliguntur in divinam fidem non cadunt; unde Augustinus, citato tractatu 79 in Joannem n. 1, dicit Thomam cum ei dixit Christus Joannis 20: *Quia vidisti me, credidisti, non hoc credidisse quod vidit, sed vidisse hominem, credidisse Deum... Est fides quâ intelligimus aptata esse secula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent, v. 3, id est, non rationis, sed fidei lumine cognoscimus ex invisibilibus, sive ex iis quæ non existebant, coelestis Verbi virtute facta esse secula, id est, quæ videntur, sive omnia temporalia; vox enim, secula, significat et tempus et quæ tempore existunt (unde Plato fide destitutus censuit mundum quidem à Deo productum esse, sed ex materiâ Deo coeternâ). Sed*

hæc ostendunt fidem, de quâ Apostolus, esse firmum et certum rebus omnibus à Deo manifestatis assensum, non confidentiam in specialem Dei misericordiam; ex versibus enim 10, 13, 26 et 35, elucet per res *sperandas* indicasse Apostolum non præcisè et præcipuè peccatorum remissionem, sed gloriam et opes coelestes foriter pro fide certantibus, non nudè credentibus tantum (ut volunt adversarii), promissas; res etiam non apparentes, et ea quæ videntur et sunt manifestè, non specialem tantum Dei misericordiam, sed et omnia quæ in humanum captum non cadunt et à Deo revelata sunt commonstrant; ergo.

Testimonio apostolico præ cæteris inhaeremus, quia fidei justificationem adducentis definitionem exhibet.

Innumerabilia alia sunt (quæ Protestantium systema sæditiis evertit; talia ista, Marci ultimo: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit. Quid hic crediderit? Nonne Evangelio annuntiati, et ideò cunctis veritatibus per illud revelatis? Joannis cap. 6: Verba vitæ æternæ habes, et nos credidimus, et cognovimus quia tu es Christus Filius Dei. Quid crediderant Apostoli? Sibi tantum peccata per Christum esse remissa? Minimè sanè, sed cuncta quæ sacro ore prolularet Christus, et imprimis æternam ejus et ineffabilem ex Patre generationem... Actuum cap. 8: Si credis ex toto corde, licet (baptizari). Quid credendum ab eunuchò exigebat Philippus? Nonne omnia quæ ipsi de Christo annuntiaverat? Quæ intellexit eunuchus respondens: *Credo Filium Dei esse Jesum Christum...* Rom. cap. 10: *Hoc est verbum Dei quod prædicamus, quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris quòd Deus suscitavit illum à mortuis, salvus eris; corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Fides, ergo justitiam impertiens Christi resurrectionem, et ideò ejus Deitatem et omnia quæ dixit respicit et connotat, etc.*

Probatur 2º ex Patribus quos inter solum Augustinum et ejus discipulos, utpote adversariis cæteris doctoribus minus invisos proferam. Ac primò quidem B. Augustinus ab adversariorum systemate tam alienus est, ut in cunctis operibus suis, licet prodigiosè inmensis, vocem, *fiducia*, nusquam usurpaverit pro certitudine et privatâ persuasionem peccatorum remissionis, sed constanter pro spe quam inspirat Dei misericordia. Etervò perniciosum illud dogma, quoties esse offert occasio, irridet et refellit, asserendo fidem sanctificationi præuludentem esse catholicam fidem, quâ cuncte à Deo revelata creduntur; fides enim catholica Symbolo continetur, ut docet libro de Fide et Symbolo, cap. 1, n. 1. Id autem clarè docet sequentibus operibus quæ præ aliis apud eruditos in summo pretio sunt.

Enchiridion, ubi de fide, spe et charitate ex professo disserit, cap. 3, dicit, *Deum fide, spe et charitate colli...* Cap. 5, *mentem (ope fidei per dilectionem operantis) benè vivendo tendere ad speciem pervenire... summam felicitatem, et cap. 7, hominem salutem assequi credendo per fidem, et orando per spem et charitatem, ideò*

que de fide justificante verba facit; at fidem hanc, à spe (multa enim quæ creduntur non sperantur), et idèò à fiducia discrepare, et eamque divina de Christo et ejus Ecclesiâ oracula attingere toto capite 8 probare aggreditur, ut insipienti illicè innotescit.

Libro 3 ad Bonificium, cap. 5, n. 14, fidem adstruit, quâ Apostoli et Prophetæ sancti fuerunt, quæ justos ab injustis discernit, ex quâ justus vivit, quæ peccata solvit, quæ ex eâ operante in Christi consortium emigrare facit, etc.; ac proinde fidem sanctificantem, sive per dilectionem operantem; sed hanc fidem expressè dicit esse catholicam fidem; nostra fides, inquit, est catholica fides, quod et elucet ex Apostoli textu Rom. cap. 14 quem adducit: *Omne quod non est ex fide peccatum est*; novatores enim hujus temporis fidem theologicam, sive dogmaticam, his verbis delineari contendunt. Porrò nemo non intelligit vel ex ipso nomine fidei catholicam non esse fidem specialem ei duntaxat competentem qui credit vel confidit sibi dimissa esse peccata, sed fidem universæ Ecclesiæ communem, quâ firmiter creduntur cuncta Ecclesiæ dogmata.

Duobus illis testimoniis fidem non specialem, sed catholicam, sive communem, depinxisse Augustinum ex ipsis iterum evidentè inferri potest; in primo enim opere, cap. 5, dicit apud quosdam hæreticos, qui se Christianos proflentur, nomine tenens inveniri Christum, reverà apud eos non esse; cur? Non indubiè quia non credunt sibi per Christum dimissa esse peccata (id enim reverà credunt ad credere possunt); ergo quia negando unum fidei articulum Christi Divinitatem inficiantur aut inficiari censentur... In secundo autem libro, in fine capitis, explicare volens quid sit fides recta, quæ justificationis radix est, adducit exemplum mulieris bis nuptæ catholicæ, et professæ virginis hæreticæ, assertitque illam esse in Dei regno, non istam, indubiè quia per hæresim amisit fidem rectam, quâ omnia et singula divina dogmata credi debent.

Augustini adstipulator fuit auctor librorum de vitâ contemplativâ, quos multî D. Prospero adscripserunt, sed multî tamen cum P. Alexandro in historiâ seculi quinti, Juliani Pomerii esse asserunt. Etenim libro 1, cap. 18, perstrictâ de Trinitate et Incarnatione fide, asseverat capito 19 hanc fidem eam ipsam esse quæ justificationis fons est et origo: *Qui, inquit, non crediderit habendo fidem, nec justitiam cordis habere poterit, nec salutem.*

Concinit B. Fulgentius in libro de Fide ad Petrum, diaconum in prologo. Primum Petro gratulatur quòd catholicam fidem edoceri postularerit ut nullius sibi posset sensus hæreticæ subrepere falsitatis, ac deindè ait: *Gaudeo quidem quòd pro fide verâ sine ullo perfidæ vitio custodiendâ sollicitudinem geris, sine quâ nulla potest prodasse, imò nec esse conversio. Apostolica quippe dicit auctoritas, quia sine fide impossibile est placere Deo* (Hebræorum cap. 11). *Fides namque est bonorum omnium fundamentum. Fides est salutis humanæ initium. Sine hac fide nemo ad filiorum Dei numerum potest pervenire, quia sine ipsâ nec in hoc seculo quisquam justificantis*

gratiâ consequitur, nec in futuro vitam possidebit æternam.

Probat 3° ex perpetuâ Ecclesiæ fide et praxi. Ille usus potissimum cognoscitur per recitationem Symboli ab apostolicis temporibus ad hanc usque ætatem in Ecclesiam factam. Apostoli scilicet Symbolum condiderunt postea fusiis expositum in synodis generalibus Nicænâ et Constantinopolitanâ, quod, inquit Augustinus sermone 215, in traditione Symboli secundo, aliâ 119 de tempore n. 1, est brevis complexa regula fidei, ut mentem instruat, nec oneret memoriam. Hujus autem fidei, quæ est de Trinitate, Incarnatione, Passione et Resurrectione Christi, de Ecclesiâ, de baptismo, de vitâ æternâ (non de speciali novatorum misericordiâ) professio *cuiuslibet*, dicente S. doctore in sermonibus de traditione Symboli 1 et 3, sive 212, n. 1, et 214, n. 1, *necessaria est propter æternam salutem*, sive, ut loquitur ultimo loco, *ut salvus esse possit*. Ex quibus elucet à apostolis et toti Ecclesiæ semper persuasum fuisse fidem, quæ æternæ salutis est fundamentum, respicere res omnes à Deo revelatas. Hinc meritò concilium Tridentinum sessione 6 hæc sancit canone 12: *Si quis dixerit fidem justificantem nihil aliud esse quàm fiduciam divinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solum esse quâ justificamur, anathema sit.*

Et canone 13: *Si quis dixerit omni homini ad remissionem peccatorum assequendam, necessarium esse ut credat certè et absque ullâ hæsitacione propriâ infirmitatis et indispositionis peccata sibi esse remissa, anathema sit.*

Probat ultiò rationibus theologicis. Prima. Si fides justificans, esset fides quâ quis credit sive certè confidit sibi per Christum remissa esse peccata, quicumque illâ fide esset præditus justificaretur, et quicumque illâ careret non posset justificari; falsum conseq.; quàm multi enim eâ exultant fiduciâ qui justî non sunt! quàm multi è converso eâ destituti qui sunt sancti! Nonne Pharisæus, de quo Luca cap. 18, credebat et confidebat se per Deum à peccatis esse immunem, et Publicanus hanc non habebat fiduciam, et tamen Christi judicio, ille invisus, iste Deo acceptus fuit? Nonne Paulus illius confidentiæ expers erat cum exclamabat 1 Epistolâ ad Corinthios, cap. 4: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; et ibidem cap. 9: Castigo corpus meum... ne fortè cum alijs prædicaverim, ipse reprobos efficiar, et nihilominus gratiâ sanctificante erat insignitus? Nonne eodem jubente genium doctore Epistolâ ad Philippenses cap. 2, fideles, quandû in terris militant, salutem operari debent cum metu et tremore qui, ut diximus, ab adversariorum fiduciâ exploditur? Nonne apud plurimos hæreticos et schismaticos non solum esse potest, sed et reipsâ reperitur specialis illa fides, qui tamen liandè sunt velut ethnici et publicani, Matthæi cap. 13? etc.; ergo.*

Secunda. Petro dicente 2 Epistolâ cap. 4, fideles satagere debent ut per bona opera certam vocationem et electionem suam faciant, quia hæc facientes non pecca-

tunt, sive, ut fert græcus codex, non labentur aliquando; at studium illud, et labendi formido, stare nequît cum certâ fide de peccatorum remissione. Desiderantur quidem in textu græco, etiam rēgio, voces, *bona opera*; unde eas omiserunt novatores in suis versionibus, inprimis in Basileensi anni 1564; verum Æcumenius auctor græcus earum meminit, ut et versio Montensis. Beda verò censet illas voces ab interprete latino majoris lucis causâ esse additas, quia intendit Apostolus viros verâ fide semel imbutos, cum bona opera perseveranter eliciunt, suam vocationem et electionem infuentibus exploratam efficere. Deinde, his detractis vocibus, non minus firmum esset adversus novatores argumentum; consentiunt enim in commemoratâ versione Basileensi, quam non improbant, aut saltem non possunt improbare, legendum esse: *Studete vocationem et electionem vestram firrum efficere, hæc enim si feceritis non labemini unquam*; quod, ut diximus, non cohæret cum certâ fide de peccatorum remissione.

Tertia exhibet oppositæ sententiæ paradoxa; quæ inter hæc sufficiant: In novatorum sententiâ, quidquid Christus ad hominum salutem instituit; sacramentorum usum, mandatorum executionem, continuum orandi præceptum, etc., esset prorsus inutile, imò perniciosum; si enim certâ fide credere debeo mihi dimissa esse peccata, sicut credere teneor Deum esse unum et trinam, Dei indulgentiam et quid ad eam tendit implorare non possum, nisi certus non sim de actuali Dei erga me indulgentiâ, imò de eâ dubitem, et idè hoc ipso certissimam meam fidem de peccatorum remissione amittam, aut saltem certissimo illam periculi periculo me exponam; at nihil absurdius et magis exitiale potest excogitari; ergo.

In eâdem opinione Scripture et Patrum oracula de fiducia obtenta veniæ quæ ex Dei dilectione, et justificatione velut ex fonte scaturit, quæ oracula passim reperuntur, v. g., Psalmo 4, v. 6, Ecclesiastici cap. 2, v. 6, 2 Petri cap. 1, v. 10, etc., essent totidem paradoxa; in illo quippe systemate fiducia illa justificat, et idè justificationem non subsequitur.

Obijciunt 1°, adversus adductum textum ex cap. 11 Epistolæ ad Hebræos, Melancthon, Kemnitius, etc. Vox *substantia*, ibi græcè sonat, *certa expectatio promissæ misericordiæ*; fides ergo justificans, quæ ibi definitur, est expectatio, sive certa fiducia specialis Dei misericordiæ. Et verò vox, *substantia*, sive græcè, *ὑπόστασις* Psalmo 38 *expectationem* significat; *quæ est expectatio mea, nomen Dominus*. Et *substantia mea apud te est*; quin et cap. 3 Epistolæ ad Hebræos v. 14, idem exhibet: *Participes Christi*, inquit Apostolus, *effecti sumus, si tamen initium substantiæ ejus usque ad finem firmum retineamus*. — Resp. 1° Melancthonem et Kemnitium indubiè non magis callere linguam græcæquam D. Chrysostomum, et auctorem versionis Basileensis anni 1564; at ille, ut diximus, homiliâ 12 in Epistolam ad Hebræos per vocem, *substantia*, sive *ὑπόστασις*, intellexit non *expectationem*, sive *fiduciam*, sed *subsistentiam* rerum speratarum in animis speran-

tium fide productam, cui expositioni iste assentitur vertendo: *Est fides illud quod facit ut extent quæ sperantur, et demonstrat quæ non videntur*. — Resp. 2° dato et non concessa voce, *substantia*, sive *ὑπόστασις*, Psalmo 38 et cap. 3 ad Hebræos expectationem denotare, malè inferri ipsam idem significare cap. 11 ad Hebræos; plura enim et diversa potest connotare et reipsâ connotat. Verùm iterùm falluntur adversarii ipso editoris Basileensis judicio, qui nullam ibi existentiam sive substantiam mentionem facit convertendo: *Quia te, Jehova, expecto, tu respondebis, Domine Deus mi*. Equidem septuaginta Interpretes textum hebræum Psalmi 38 vertentes pro lectione hebræicâ, *expectatio mea*, transtulerunt (et cum eis vulgata interpres): *Substantia mea apud te est*, sive *ὑπόστασις*; sed cur? nisi quia cognoverunt ibi indicari rem speratam, quæ per fidem in sperantis animâ substantiam sive subsistentiam accipit, ut Chrysostomo duce et aliis diximus? Quod attinet ad v. 14 capitis 3 Epistolæ ad Hebræos, rursus desipiunt cum dicunt, voces, *si initium substantiæ ejus usque ad finem*, etc., demonstrare *initium fiduciæ*; indicant enim *initium novæ creaturæ*, quod primordium fides est; unde translatio Basileensis habet: *Christi participes facti sumus, si sanè primordium illud, quo sustentamur, firmum retineverimus ad finem usque*. Scilicet Christus per fidem in nobis formari incipit (ad Galatas cap. 4, v. 19), quæ ex causâ dicitur *nova creatura in Christo* (ad Galatas 6, v. 15). *Christi factura creati in illo in operibus bonis*, etc., ad Ephesios cap. 2, v. 10; etc. Resp. 3°, etsi Hebræorum cap. 11, nomine *ὑπόστασις* significaretur *expectatio* sive *fiducia*, non posse ex illo textu adstrui specialem adversariorum fidem. Res quippe sperandæ, et non apparentes, de quibus hæc est sermo, sunt omnes divitiæ cœlestes, et æterna gloria, et idè inprimis corporis resurrectio et vita æterna (ut exponit Chrysostomus loco citato), strenuè et constanter pro pietate dimicantibus promissæ, ut patet ex versibus 10, 15, 26, 35, etc. At expectatio, sive spes illarum rerum in adversariorum systemate non est fides justificans; hæc enim esse clamant fiduciam misericordiæ, quâ tantum actualia delicta delentur, vel deleta sunt, quæ idcirco solam præsentem cujuslibet peccatorum remissionem tangit et respicit.

Obijciunt 2°: Fides passim in Scripturis accipitur pro *fiduciâ*, quâ quis sibi specialiter peccata esse remissa credit vel confidit; ergo.

Priusquàm textus adversariorum expendo, ut discutatur focus, et planè concidat vis argumenti, observa 1°, ex fide catholicâ, quâ cuncta à Deo revelata credimus, quæ initium est salutis, nasci fiduciam, sive spem, quâ, ut ait Tridentina synodus sessione 6, cap. 6, *confidimus Deum nobis propter Christum propitium esse futurum*, etc., sicut ex perseveranti in dilectione et bonis operibus oritur obtenta veniæ fiducia, 1 Joannis cap. 2, v. 28, etc. Observa 2°, fateri adversarios fidem divinarum promissionum *universim* consideratarum non justificare, sed solum *singulatim*, id est, quatenus à singulo apprehenditur et sibi accommoda-

tur, velut cum dixit Apostolus ad Galatas cap. 2 : *Dilexit me, et tradidit semetipsum pro me.* Observa 3^a, fidem *singularitatem* sumptam modò descriptam, novatoribus non raro dicentibus, ex se et absolutè sic quemlibet justificare ut ipsum de suâ salute sive justitiâ certum efficiat, et quidem absque ullâ aliâ dispositione aut conditione; ejus enim effectus est pacem et animi tranquillitatem conferre.

His prænotatis, prodeant quos obijciunt textus. Libro 2 Paralipomenon, cap. 20, Josaphat viros Juda sic affatur : *Credite in Domino Deo vestro, et securi eritis.* Ubi verbum *credere*, sive fides, sumitur pro *fiduciâ*, sive *securitate*. — Resp. 1^a in editione Basileensi haberi, et *roborantini*, et idè ibi exigitur fides firma et intensa in Deum, quæ parit fiduciam et fortitudinem, et sola Deo grata est, Matthæi cap. 6, v. 30; 14, v. 31; 16, v. 8; ad Ephesios cap. 6, v. 16; Hebræorum cap. 11; 1 Petri, cap. 5, v. 9; Jacobi cap. 1, v. 6, etc. — Resp. 2^a securitatem, de quâ hic agitur, oriri ex speciali Dei revelatione; ex contextu enim elucet ibi sermonem esse de victoriâ populo judæo à Deo per Prophetam revelatâ; at in quibus hic favor non est impensus cum metu salutem suam operari debent; unde epistolâ 1 Joannis cap. 3, dicitur : *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam, id est, spem, habemus ad Deum, etc.*

Marci cap. 11 dicitur : *Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, et eveniet vobis;* ubi *credite* sonat *confidite*; quæcumque enim postulamus, nos esse accepturos fide theologicâ credere non tenemur, cum plurima postulamus quæ nobis non conceduntur. — Resp. quemlibet fide propriè dictâ credere teneri se quæ petit esse accepturum si suæ saluti expediant, et ea ut oportet petierit, ut tradit Jacobus cap. 4, et passim D. Augustinus.

Romanorum cap. 4 dicitur Abraham justitiam adeptum esse *credendo Deo*. Ubi *credere* significat *non diffidere de divinâ promissione*; ibi enim refertur Abraham in spem *contra spem credidisse, et non hæsitasse diffidentia*. — Resp. fidem, quæ Abraham justitiam accersivit, fuisse fidem in omnipotentem Deum, qui miserat ipsum centum licet annos natum, filium ex nonagenariâ esse suscepturum, quæ sanè fides non fiducia, sed vera fides fuit. Hæc quippe v. 21 dicitur Abraham *plenissimè scivisse*, sive persuasum fuisse, *posse Deum quæcumque promisit facere*, et idè cum versu vigesimo dicitur *non hæsitasse diffidentia*, sensus est, non disceptasse *incredulitate*, sive *infidelitate*, ut vertit editor Basileensis; quod et significatur v. 18, *contra spem in spem credidit*; hæc enim exprimitur ipsum divinâ virtute et promissione innixum, non naturæ viribus, potuisse ex Sarâ filium sperare; quamquam etsi hæc fiduciam ingereret nihil proficerent adversarii; Catholici enim non negant ex fide in Deum, præsertim insigni (qualis fuit Abraham fides) fiduciam emanare, aut saltem oriri posse.

Eodem capite v. 16 legitur : *Idè ex fide, et secundum gratiam firma sit promissio* (Abrahæ filiis secundum fidem non secundum naturam tantum). Ibi fides

est fiducia cœlestis promissionis, sive pollicitæ in Christo peccatorum remissionis, quæ firma sit, sive rata, id est, quæ suum sortitur effectum, sive justificat, cum homo divinam illam promissionem assentiendo exosculatur, illamque sibi accomodat.

Respondeo novatores Apostolicum non intelligere testimonium; ex eo enim versu et sequenti liquet per vocem, *promissio*, non peccatorum remissionem, sed genitum vocationem ad Christi fidem adumbrari, et ex versu 21, 25 et seq. per fidem, quæ Abraham justificavit, fidem catholicam, quæ creditur Dei omnipotentia, Christi resurrectione, etc., describi. Unde sensus est vocationem non Gentium solum, sed et Judæorum esse secundum fidem, non legem, et idè secundum gratiam per quam firmatur super universum Abraham semen ex Judæis et gentilibus coalescens.

Primâ epistolâ cap. 5 ait Joannes : *Hæc scribo vobis, ut sciatis quoniam vitam habetis æternam qui creditis in nomine Filii Dei.* Ubi absolutè et sine conditione æterna promittitur vita ei qui crediderit, sive sibi certò persuaserit sibi per Christum remissa esse peccata — Respondeo Apostolum intèndere eos qui in Christum ut oportet credunt, sive qui habent fidem catholicam per dilectionem operantem, vitam æternam esse adepturos : *Qui enim non diligit manet in morte*, ibidem cap. 5. Quod si quis non crediderit, *mendacem facit Christum*, ut eodem capite 3, v. 10 dicitur, quia dogma ab eo revelatum falsitatis arguit.

Obijciunt 5° divum Bernardum, auctorem licet undecimi seculi, Sermone 1 de Annuntiatione, postquam dixit, quemlibet credere teneri peccata nonnisi per Christum deleri posse, addit : *Hoc etiam crede quia per ipsum tibi peccata donantur; hoc est testimonium quod perhibet in corde nostro Spiritus sanctus dicens : Dimissa sunt tibi peccata tua.* — Respondeo 1° fidem sive fiduciam, de quâ Bernardus, esse justificationi posteriori, et idè non formalem illius causam, ut adversarii saltem aliquando contendunt. — Respondeo 2° ex sancti doctoris textu esse manifestum persuasionem, sive fidem, de quâ loquitur, non esse simplicem et absolutam, sed conditionatam, si nempe quod ex divinâ institutione requiritur ad justificationem adhibuerimus, sinceram conversionem, bona et satisfactoria opera, etc., quæ in hæc concione expressè exigit. His autem præstitis possumus credere, sive confidere nobis per Christum dimissa esse peccata, ita tamen ut nequaquam certi simus nos ea reverè præstitisse. Unde sermone 1 in Septuagesimam dicit : *Certitudinem non habemus, sed spei fiducia consolatur nos, ne dubitationis hujus anxietate penitus cruciemur.*

Obijciunt ultimò ex ratione. Ex Scripturis fides justificat inspirando pacem, gaudium, animi tranquillitatem, etc.; sed talis fides certitudinem parere debet; ergo. — Respondeo pacem, et alia Spiritus sancti dona justificationem subsequi, aut comitari, et in justis quandoque sui sensum excitare. Verum, seclusâ speciali Dei revelatione, justos certos non faciunt de remissione peccatorum, et salute æternâ, ut invictè demonstrat exemplum divi Pauli, qui hæc pace et conso-

latione fruebatur, et tamen certus non erat de suâ justificatione et prædestinatione.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Fides specialis, cui absolutam et formalem justificandi vim interdum inserunt novatores, est fides quâ fidelis confidit sibi per Christum dimissa esse peccata, et de hac re ac sempiternâ salute nullâ aliâ præsuppositâ conditione certus sit, sique in perfectâ securitate constituitur. Hinc ex sacris Codicibus, quibus solis inhaerent, probare debent talem esse fidem justificantem.

Secundum. Sedulò distingue fiduciam obtinendam veniæ ex fide catholica in animo justificandi enascentem, quâ confidit Deum sibi propter Christum propitium esse futurum, à commemoratâ fiducia, sive certissimâ persuasione novatorum, et idèò sacros textus fiduciam exigentes de illâ, non de istâ expone.

Tertium. Fiducia et certitudo de impetratâ veniâ iis iussè potuit, quibus Christus eam notam fecit, ut paralytico Matthæi cap. 19, v. 2; peccatrici, Lucæ cap. 7, v. 48; adultera, Joannis cap. 8, v. 11; Zachæo, Lucæ cap. 19, v. 9; latroni, Lucæ cap. 23, v. 43, etc.; non aliis quibus eam non revelavit.

Quartum. Pax exsuperans omnem sensum, quam interdum sentiunt sancti, non suggerit certitudinem de justificatione et prædestinatione; tum quia *qui se existimant stare, videre debent ne cadant* (1 epistolâ ad Corinthios cap. 10), tum quia Paulus cum illo pacis sensu persuasus non fuit se esse justum, et timuit ne *teprobus fieret*; tum quia omnes sancti salutem suam cum tremore operari debent. Unde fiducia novatorum merum est figmentum.

Quintum. Quæcumque novatores obijciunt testimonia, aut non respiciunt peccatorum remissionem in particulari, sed et omnia quæ sunt objectum fidei dogmaticæ, aut si illam spectant, unicam expriment fiduciam obtinendam, non obtentæ veniæ, nisi impetratio illius veniæ sit revelata.

Sextum. Concedunt novatores fidem divinæ promissionis non *universim*, sed singulatim justificare; at plura ipsorum testimonia hanc virtutem illi non minis quam isti fidei tribuere videntur.

§ 2. *Executitur novatorum sententia circa fidei justificantis adjuncta, sive expenditur an sola fides justificet.*

Protestantes conspirantibus suffragiis docent nullo actu à fide diverso justificationem apprehendi, ut vulgò loquuntur, et hoc sensu solam fidem (quam, ut modò vidimus, volunt esse specialem divinarum promissionum fidem) justificare. Hanc sententiam inter alios expressit Calvinus tum in Antidoto cum libro 3 Institutionis cap. 11, sectione 19, ubi ait: *Fide justificari hominem, quia toties in Scripturâ recurrit, negare non audent (sophistæ sive scholastici); sed cum nusquam exprimat (particula exclusiva sola) hanc adjectionem fieri non sistent. non falsâ modò, sed planè ridiculâ tergiversatione in exclusivâ particulâ consistunt: ammon enim satis solidè soli fidei tribuit omnia qui operibus adiunt* (Paulus Rom. cap. 5, v. 21 et 24)?

Non consentiunt tamen (ut hæreticis gentile est)

sive circa necessitatem adjectionis particule *sola*, sive circa genuinum sensum hujus particule. Etenim inter Lutheranos alii hanc particulam suppressi posse sentiunt pacis et concordie gratiâ, utpote in Scripturis non contentam, et necessariè inclusam in propositione; *fides justificat*; alii pro eâ particulâ tanquam pro aris et focis decertant. Pariter Sularani magistro suo impensis addicti, contendunt solam fidem justificare per exclusionem adhibitionis operum; alii è converso, et quidem longè majori numero, non per exclusionem illorum operum existentia, sed per exclusionem illorum tanquam meritoriorum; quod illustrare conatur Kemnitius in primâ parte Examinis concilii Tridentini, et Calvinus in Antidoto, exemplo caloris solis, qui solus accendit, licet non sit solus, sed cum luce seu splendore conjunctus.

Aperitur catholica sententia. — Synodus Tridentina sessione 6, cap. 6, et cum eâ omnes orthodoxi censent, impium ad justificationem preparari actibus fidei, timoris, spei, dilectionis, pœnitentiæ, proposito sacramenti recipiendi, et propositi novæ vitæ, et observationis Dei mandatorum, et idèò ipsum solo fidei actu non justificari, cum quibus sit

CONCLUSIO. — Sola fides, etiam catholica, non justificat, sive præter actum fidei aliquid aliud requiritur quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur.

Est de fide, ut patet ex canone 9 sessionis 6 concilii Tridentini his verbis expresso: *Si quis dixerit solâ fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, et nullâ ex parte necesse esse cum sua voluntatis motu preparari atque disponi, anathema sit.*

Probatur 1° ex Scripturis, quibus præter fidem enumerati à concilio Tridentino virtutum actus passim requiruntur. Hi sunt actus timoris, servilis nempe, sive Dei judiciorum; Ecclesiastici enim cap. 1, v. 16, *timor Domini dicitur initium sapientiæ*, quod ante dixerat David Psalmo 110, v. 10; et 102, v. 16; et Salomon Proverbiorum cap. 1, v. 7; 10, v. 27; 14, v. 27, ubi vocatur *sons*, sive ut habet editio Basileensis, *vena vitæ*, 19, v. 23, etc.; qui timor sapientiæ, sive sanctificationem introducens, Augustino interprete tractatu 9 in Epistolam Joannis n. 2, non filialis, sed servilis est. Eodem Ecclesiastici loco, v. 27, idem timor dicitur *expellere peccatum*, ita ut qui sine ipso est non possit justificari; quod pronuntiatum omninò simile est apostolicæ de fide assertioni, Hebræorum cap. 11: *Sine fide impossibile est placere Deo*, idèòque timor non minùs ad justificationem conducere videtur quam fides. Elverò timor, ut postea dicemus, ex fide oritur. Hinc Christus Matthæi cap. 10 timorem velut vitæ fontem (Proverbiorum cap. 14) discipulis suis studiosè commendavit. Hinc insignes peccatores ad sinceram pœnitentiâ timore adducti sunt, et quotidè adducuntur, Psalmo 77, v. 34; 82, v. 17; Jone cap. 3, etc. Hinc ipsi sancti timorem enixè postulaverunt, ut scilicet à peccato averterentur, Psalmo 118, v. 120, juxta istud: *In omnibus operibus tuis memo-*

rare novissima tua, et in æternum non peccabis, Ecclesiasticus cap. 7, v. ultimo.

Actus spei, sive impetrandæ indulgentiæ spes; exigitur enim Psalmo 9 : *Sperant in te qui noverunt nomen tuum*; 21 : *In te speraverunt patres nostri... et liberasti eos*; 30 : *In te speravi, non confundar... in justitiâ tuâ libera me*; 33 : *Salvabit eos qui speraverunt in eo*, etc., et alibi passim. Unde dicitur Proverbiôrum cap. 28 : *Qui sperat in Domino sanabitur*, et 1 ad Timotheum cap. 6 : *Divitibus præcipe... sperare in Deo vivo*; et 1 Petri cap. 1 : *Sperate in eam, quæ vobis offertur, gratiam*. Uno verbo, cuncta fræ testimonia, quibus adversarii specialem suam fidem seu fiduciam de peccatorum remissione adstruere aggrediuntur, spem obtinendæ veniæ ad justificationem disponere unicè ostendunt.

Actus dilectionis, sive imperfectæ, quæ peccatorum, remissioni tempore præcat, sive perfectæ, quæ eandem justificationem naturâ saltem præcedat, sique ad eam disponat. Affluunt scilicet sacri Codices textibus utrumque illum amorem ad sanctificationem requirentibus; v. g., Ecclesiastici cap. 2, postquam dixit Jesus : *Qui timetis Dominum, sperate in illum*, statim addit : *Qui timetis Dominum, diligite illum*, et illuminabuntur corda vestra; item Christus ait Lucæ cap. 7 : *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*; et Apostolus Epistolâ ad Galatas cap. 5 : *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per claritatem operatur*.

Actus penitentiæ sive doloris et detestationis peccati; illum enim ad sanctificationem in peccatore ubique prærequirit Scriptura, puta Ezechielis cap. 18 : *Cum avertit se impius ab impietate sua... ipse animam suam vivificabit*; Actuum cap. 2 : *Pœnitentiam agite et baptizetur unusquisque vestrum... in remissionem peccatorum*; et cap. 8, Simoni baptizato dicit Petrus : *Pœnitentiam age ab hæc nequitia tuâ... Equidem prætendunt adversarii in his et similibus locis vocem, pœnitentiæ, significare meram respicientiam, sive nudam vitæ mutationem cum proposito melioris per exclusionem doloris et operum expiatoriorum; sed aperte falluntur; licet enim vox, pœnitentiæ, respicientiam apud Græcos denotet, tamen salutifera respicientia hæc omnia importat; unde Actuum cap. 2, Judæi qui Petrum audierant *compuncti erant corde*, v. 37, et ideò respicerant, et tamen eis dicit Petrus v. 38 : *Pœnitentiam agite*; quæ ideo vox connotat etiam opera satisfactoria; et 2 ad Corinthios cap. 7, v. 10, *pœnitentiæ, sive respicientiæ, in salutem*, etc., vocatur *secundum Deum tristitia, sive dolor*, ut habetur in versione Basilicensi.*

Actus desiderii sacramentum recipiendi; hoc enim propositum modò præcipiebat Petrus Judæis conversis et non baptizatis, Actuum 2; et præcipit Philippus eunucho, Actuum cap. 8; Christus verò baptizatis lapsis injungit Joannis vicesimo, *quorum remisistis*; etc., ut suo loco ostendunt theologi.

Denique actus propositi novæ vitæ agenda, et observationis Dei mandatorum; ait enim Ezechiel cap.

18 : *Facite vobis cor novum et spiritum novum*; et Christus Matthæi cap. 19 : *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, etc.

Probat 2° ex Patribus. Omnes modò recensitos actus ad justitiam obtinendam exigunt. Solum Augustinum, adversariis cæteris minus invisum, citabo. Sanctus doctor suam mentem circa timorem Dei judiciorum clarè aperuit cum in præcedenti argumento cum audimus dicentem, timorem servilium esse principium sapientiæ, sive sanctificationis. Quid de aliis actibus senserit ex sequentibus intelliges.

Libro de catechizandis rudibus, sive ad baptismum præparandis, cap. 4, in fine n. 8, ait : *Quidquid narras ita narra, ut ille cui loqueris audiendū credat, credendū speret, sperandū amet*, etc. Ecce non solum fidei actum, sed et actus spei et amoris ad justificationem impetrandam necesarios. Ibidem exprimit votum baptisimæ, et alibi passim, ubi quis est baptizatus, votum Sacramenti penitentiæ, sive *reconciliationis* (2 Cor. 5, v. 18) suscipiendi. Notum, v. g.; hoc ejus effatum : *Si ministri desint, quantum exitiū sequitur, eos qui ex hoc seculo erunt vel non regenerati vel ligati*? Non magis ignotum est istud alterum ipsius dictum (aut saltem antiqui auctoris apud ipsum) : *Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati et amor Dei*. Tandem neminem latet ipsum insignem librum de fide et operibus edidisse ut eorum confutaret errorem qui vitam emendare et Dei mandata observare detrectantes baptizandos esse effutiebant.

Probat 3° rationibus theologicis. Prima. Illis actus ad justificationem requiruntur, qui necessariè oriuntur ex fide catholice, sine quâ impossibile est placere Deo; sive quæ est initium, radix et fundamentum omnis justitiæ; atqui tales sunt commemorati actus. Scilicet catholica fide imbutus noscit 1° Deum justum sotes, nisi ante mortem respiciant, æternis supplicis esse condemnaturum, sique ejus animo (ut quondam Felicis, Actuum 24) divinæ justitiæ timor ingeritur... 2° Deum esse patrem misericordiarum, qui sontibus ad ipsum reverti desiderantibus ignoscere paratus est, sique in spem erigitur fidens Deum sibi propter Christum propitium fore, quæ spes sive fiducia statim gignit quemdam amoris motum in tam pretiosæ muneris auctorem; testatur enim experientia eum qui ab altero beneficium sperat, incipere ipsum diligere tantquam ejus boni, quod ab eo expectat, largitorem... 3° Deum veniam non promississe nisi sontibus qui sinceram egerint pœnitentiam, qui ad se toto corde redire voluerint, et ideò mores commutare, et novam vitam decere intenderint, cunctis Dei mandatis adimplendis perpetuò intenti, sique feruntur in odium et dolorem peccati, vitæque novæ ducendæ, et remediorum omnium, quibus Deus peccatoris justificationem illigavit (inter quæ sunt Dei mandatorum observatio, et Sacramentorum receptio), arripiendorum firmum et sincerum propositum.

Secunda. Si sola fides christiana justificaret, fides christiana charitate destituta, non esset fides christiana, sive fides christiana charitate semper animaretur;

Deus enim Scripturâ dicente non diligit, et ideo non justificat, nisi diligentes se, et intonante Apostolo epistolâ 1 ad Corinthios cap. 13, charitatem non habens nihil est, id est, non habet esse spirituale perfectum, sive consummatum (dispositio enim, quatenus dispositio est, nisi accedat forma ad quam disponit, sive claritas, frustra est et nihil); sed fides etiâ vera et christiana charitate non semper vivificatur; ait enim ibidem Apostolus: Si habuero omnem sive totam (ut habet editio Basileensis) fidem, ita ut montes transferam, charitatem verò non habuero, nihil sum; omnis quippe, sive tota, quæ absque charitate potest existere, indubiè est etiâ christianâ fides communis, quæ et includitur in fide per quam quis miracula operatur. Deinde, quomodò adversarii evincerent adulteros, fures, avaros, ebrios, etc., qui juxta Apostolum 1 ad Corinthios 6, regnum Dei non possidebunt, non habuisse fidem christianam? atqui certè charitatem non habuerunt, quæ transfert de morte ad vitam, 1 Joannis cap. 3. Hinc D. Augustinus libro 15 de Civitate Dei, cap. 18, n. 32, exponens textum (1 Cor. cap. 13), meritò dixit: Sine charitate fides potest quidem esse, sed non et prodesse.

Tertia. Systema de solâ fide justificante tantam involvit caliginem, et tam apertam spirat falsitatem, ut apud omnes veritatis amatores malè omninò audire debeant qui illud excogitaverunt. Enimverò, primus illius inventor Lutherus, tum in caput 2 Epistolæ ad Galatas, cum in disputatione *utrum opera faciant ad justificationem*, hoc dogma eo intellexit sensu quòd sit totalis causâ justificationis, per exclusionem nimis non solùm efficacis meriti, sed etiâ ipsius presentis aliarum virtutum; quam sententiam propugnant rigidiores ejus sectatores; sed, ut modò vidimus, et ex dicendis elucescet, nihil adinveniri poterat Scripturis magis adversum. Quapropter insigniores alii Lutherani, et Calvinus ejusque discipuli, solam fidem justificare dixerunt non formaliter aut efficienter physice, vel meritorie, quasi aut esset ipsa justitia, vel initium justitiæ, aut habitâ illius ratione justitia impertiretur, sed relative, sive acceptatiè duntaxat, ad eum, inquit, modum quo manus inopis, eleemosynam à divite recipientis, influit in eleemosynam, quia nempe homo justificatur per gratiam Dei peccata non imputantis, quod donum fides credendo sicut eleemosynam manus sese extendendo apprehendit. Quod spectat fidem, spem, dilectionem, et alia opera, consentiunt quidem ea activè non concurrere ad justificationem, verum eorum existentiam, sive presentiam exigunt vel ut veram fidem indicent, vel ut essentielles veræ fidei affectiones, sicut splendor dæ est essentialis caloris solis, vel aliis ex causis (non enim super hoc inter se consentiunt). Quis autem sapiens hæc vel tantisper attendendo eorum auctores planè desipere non fatebitur? Scilicet, ut optimè argueret Lutherus, Scripturis passim dicentibus fontes *ex fide, per fidem, fide* justificari se impensè addictos profitentur, et tamen fidem in justificationem influere negant! sese soli fidei omnia tribuere gloriantur, et

ipsi recapsè nihil omninò tribuunt! honorum operum existentiam ad justificationem requirunt, et hujus existentie causas aut assignare nequeunt; aut nonnisi absurdas assignant! Scilicet si vera fides sine bonis operibus existere nequit, aut cognosci, paradoxum eructârunt Paulus et Augustinus modò dicendo *fidem sine charitate esse posse, prodesse non posse*; imò paradoxum Lutherus ipse cum in caput 2 ad Galatas dixit: *Fides sine et ante charitatem justificat*. Deinde, si operum presentia necessaria est ut veram fidem prodant, sive oculis subjiciant, recondita sanctorum opera ad eorum justificationem nihil contulissent; quod Christum ipsum mendacii insimularet, Matthæi cap. 6.

Opponent immensam sacrorum textuum copiam, quos singulatim excutere summæ et fortassis supervacaneæ foret operæ; plures enim idem omninò enuntiant.

Eos quasi conglobatos objicit Kemnitius 1ª parte Examini capitis 6 et seq. sessionis 6 concilii Tridentini his verbis: « In Paulinis Epistolis, præsertim ad Romanos et Galatas, in singulis fermè versibus, resonant illæ voces: *Homo justificatur fide, per fidem, ex fide*. Fides dicitur imputari ad justitiam. Vocatur *justitia fidei*, Rom. 4, v. 11. *Justitia per fidem*, Rom. 3, v. 22. *Justitia ex fide*, Rom. 10, v. 6. *Justitia in fide*, ad Philippenses 3, v. 9. *Justitia per fidem in omnes et super omnes qui credunt*, Rom. 5, v. 22. *Nos in Christo credimus, ut justificemur ex fide Christi et non ex operibus legis*, ad Galatas 2, v. 17. » Addere potuisset (quod alibi objicit), Apostolum; v. 27 capitis 3 ad Romanos, excludere *legem factorem*, sive opera, et citato v. 9 capitis 3 ad Philippenses, *justitiam ex lege*; sed hæc evincunt fidem absque operibus justificare; ergo. — Resp. 1^a hæc textus, si Luthero favent, certè non favere Calvinio, Kemnitio et aliis, qui sentiunt fidem concurrere ad justificationem *ut manus concurrat ad eleemosynam*; illi enim textus veram causam expriment. Deinde isti ad justificationem requirunt operum presentiam quam explodere videntur laudata testimonia. — Resp. 2^a hanc objectionem et similes aut supinam adversariorum in Scripturis imperitiam, aut insignem malitiam prodere; concidit enim ex ipsâ notitiâ argumenti Epistolarum ad Romanos et Galatas, et constantis Apostoli doctrinæ; in utraq; enim Epistolâ ostendit Judæis conversis non propter meritum operum legis (ut ipsi gloriabantur) justitiam ipsis esse impertitam, sed unicè propter fidem Christi ejusque fidei opera (et idè gratis); in primâ verò explodit etiâ merita naturalia, sive naturæ opera, quorum virtute gentiles non sunt justificati. Igitur resp. 3^a: Distinguo minoram: Itæc evincunt fidem absque operibus legis Mosaicæ, sive observatione ceremoniarum legalium, vel absque operibus sine gratiâ elicitis, justificare, conc.; absque operibus ex gratiâ factis, nego min. et consequ. Intendit Apostolus, ut dictum est, omnes omninò nationes sine ullo operum legis aut naturæ merito gratis à Deo vocatas fuisse, ut deinceps huic fidei et gratiæ Christi cooperando piè vivant ac æternam tan-

dem consequantur vitam. Hæc ex causâ quasi perpetuâ asserit homines justificari *fide, per fidem, in fide Christi*, sive eorum *justitiam esse fidei Christi justitiam; justitiam per fidem, ex fide, in fide Christi*, omnem qui credit justificari, etc.; quia nempe fides in Christum est initium, radix et fundamentum justitiæ Christianæ; hæc ex causâ removet Apostolus *legum factorum*, id est, præcepta legis in se præcisè et sine lege fidei gratiam ad ea implenda impetrantis spectatâ *justitiam in lege* sive *ex lege*, hoc est, non *justitiam legis*, sive opera bona à lege præscripta (siquidem *factores legis justificabuntur*, Rom. 2, v. 13), sed *justitiam partam ex solâ legis notitiâ sine gratiâ fidei*, quæ non interna, sed externa est, etc.

Hanc solutionem, quam ne fortè irrideantur irri dent adversarii, multa evincunt.

Scriptura scilicet, quæ justificationem fidei inserit, illam et operibus passim tribuit. Quomodò rejectâ operum legis et fidei, sive sine gratiâ et cum gratiâ, factorum aut fidei imperfectè et perfectè justificantis distinctione, Scripturam cum Scripturâ conciliare poterunt adversarii?

Item doctrina concilii Tridentini sessione 6, cap. 3 et seq., de fide quæ sit initium, radix, et fundamentum justificationis, de fide ex operibus gratiæ, non ex operibus legis, aut nature justificante, de justificationis gratuitatè, *de justitiâ legis, et justitiâ ex lege*, sive in lege, etc., excerpta est ex Patribus qui ad statum Apostolorum proximè accesserunt, præsertim ex D. Augustino qui et ipse cum Ecclesiæ catholicæ visceribus quasi insculptam esse observat. Etenim libro de Gestis Pelagii, cap. 14, n. 54, dicit *ad fidem meritis operum perveniri non posse, cum ipsa sit initium unde bona opera incipiunt*... In Psalmum 139, n. 1, ait: *Fides est in animâ ut radix bona quæ pluviam in fructum ducit*... Libro de Prædestinatione sanctorum, cap. 7, n. 12, vocat *fidem ædificii spiritualis fundamentum*... Libro autem de Gratia et libero Arbitrio, cap. 8, n. 20, docet fidem sine operibus *ex nobis in nobis existentibus*, non in nobis per gratiam productis justificare, et justificationem esse gratuitam, sive *tantummodò gratiam*, quia actus etiam ex gratiâ elicitus, quibus datur, ipsam non promerentur (*de condigno*), vitam verò æternam mercedem esse et gratiam, sive *gratiam pro gratiâ*... Tandem citato libro de Gratia et libero Arbitrio, cap. 12, n. 24 et alibi, *justitiam legis*, sive optus ex legè faciendûm, distinguens à *justitiâ ex lege sive in lege*, tradit hanc esse illam, quam homo absque fidei gratiâ, solâ legis cognitione, comparare nititur. Jam verò nullus, opinor, optimæ criticæ peritus et æquus æstimator, sibi persuaserit judicium veteris Ecclesiæ, Augustini et aliorum antiquorum judicio Calvinii, Kemnitii, etc., esse posthabendum; denique quis existimaverit Deum, qui totum hominis cor, totam ejus mentem, totam ejus animam, totas vires, etc., sibi omninò devoveri præcepit, hominem unicâ ipsius persuasione de peccatorum per Christum remissione absque operibus ex auxilio etiam suo factis justificari voluisse?

Opponunt iterùm quosdam Patres, quos inter reperitur ipse Augustinus. Etenim libro 1 ad Bonifacium cap. 21, n. 59, ait: *Quantalibet fuisse virtutibus antiquos prædices justos, non eos salvos fecit nisi fides Mediatoris*. — Resp. velle Augustinum veteres justos salutem esse adeptos fide in Mediatorem per exclusionem nature et legis Mosaicæ operum, non actuum ex fide et gratiâ Christi elictorum. Ibi quippe refellit Pelagianos quibus placebat homines ante legem salvos factos fuisse nature, deinde per legem, postmodò per Christum contra apertam Apostoli doctrinam 2 Cor. cap. 4, ubi legitur *eundem spiritum fidei in veteribus fuisse qui est in nobis*; et Epistolâ 1 ad Timotheum, cap. 2, ubi dicitur *Christus unus Mediator Dei et hominum*, cujuslibet nempe temporis.

Libro de diversis Quæstionibus 83, quæstione 76 hæc statuit: *Si cum crediderit, mox de hæc vitâ decesserit, justificatio fidei manet cum illo, nec præcedentibus bonis operibus, quia non merito ad vitam, sed gratiâ pervenit, nec consequentibus, quia in hæc vitâ esse non sinitur*. Ecce hominem qui credit, et credendo sine operibus justificatur, sique moriendo salvatur. — Resp.: Distinguo ant.: Ecce homo qui credendo sine operibus nature aut legis fidem præcedentibus justificatur, conc.; sine operibus ex fide gratiâ elictis justificatur, nego ant. et consequ. Ibi Augustinus eos refellit qui Apostoli dictum Rom. 3: *Arbitramur justificari hominem per fidem sine operibus legis*, perversè intelligentes, prætendebant eos qui semel in Christum crediderunt, etiamsi postea malè viverent, salvos per Christum esse futuros. Ut autem eos revineat ostendit Apostolicum effatum explodere opera fidem præcedentia, non subsequencia, cum *justificatus per fidem non possit nisi justè deinceps operari*, sive per fidem quæ dilectionem operatur, modò tamen immediatè post acceptam fidei justificationem ò vitâ non migraverit, cum tunc bonis operibus locus non sit; ex his autem elucet S. doctorem nullatenus intendere fidem in Christum sine ullis prorsùs aliis actibus posse sentiri justitiam impertire (de quo hic unicè disputatur); passim enim, ut modò vidimus, decantat, fidem solam non esse nisi *initium, radicem et fundamentum ædificii spiritualis, sive justificationis*.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Obtrudunt novatores fidem non efficienter, sed apprehensivè tantum concurrere ad justificationem, sicut manus ad eleemosynam concurrat. Hinc ridiculè objiciunt justificationem fieri *per fidem, fide, ex fide*, etc.

Secundum. Exigunt novatores ad justificationem operum ex fidei gratiâ non quidem cooperativum concursum, sed presentiam. Hinc insulsè omninò sacros ostentant textus justificandi vim fidei illis operibus destitutæ inserentes.

Tertium. Argumenta ducta ex textibus ferentibus *fidem sine operibus justificare, fidem justitiam impertire*, etc., liquescent unicâ distinctione *operum nature vel legis Mosaicæ, et fidei sive gratiæ, atque fidei initialiter, et consummativè justificantis*.

Quartum. Scripturæ oracula enuntiantia, omnem

qui credit esse natum ex Deo, esse salvandam, etc., infallibilem retinent veritatem, etsi fides sola ad salutem non sufficit. Si quippe particula, *omnis*, ad omnes et singulos credentes in iis refertur, et eos non fert sensus quos celebri textui : *Deus vult omnes homines salvos fieri*, affinxit Augustinus (quod evincere non possent adversarii), illa effugata hanc involvunt conditionem, modò alia requisita apponantur, ad eum modum, quo ista : *Omnis qui petit accipit*; Lucæ cap. 11 : *Omnis qui se humiliat exaltabitur*, Lucæ cap. 14, etc., in postulante aut se humiliante indubiè fidei necessitatem important.

Quintum. Novatores immeritò gloriantur de textu Lucæ 8 : *Credo tantum et salva erit*; ibi enim sermo est non de peccatoris justificatione, sed de obtentione miraculi, ad quam sola fides sufficit; cum scilicet miraculum tendit non ad vitam ejus qui obtinet miraculum comprobendam, sed ad fidem stabilendam; impii enim multas virtutes in nomine Christi edidisse referuntur, Matthæi cap. 7.

Sextum. Mos est Scripturæ, cum eventus plurimis ex causis oritur, eventum illum modò uni causæ, modò alteri adaptare. Non mirum ergo, si justificandi vim aliquando fidei, aliquando timori, aliquando spei, aliquando dilectioni separatim inserat, cum hæc singula ad justificationem concurrant.

Septimum. Oracula, quibus justificatio *gratis* fieri dicitur, excludunt quidem meritum solis naturæ viribus comparatum, ut et meritum ex *justitiâ*, sive, ut aiunt, *de condigno* (quod solum meritum propriè dici potest), sed non meritum *de congruo*, sive opus ex gratiâ ante justificationem elicitum, quòd idèò ad illam dispositivè concurrat.

Octavum. Oracula significantia *verbum Dei sanare et salvare* adversariis non favent. Non enim eumtiant verbum Dei *salvare* præcisè quia fide apprehenditur (ut ipsis placet), sed quia excitat ad Dei mandatorum observationem, et idèò ad opera faciendam.

Ultimum. Nonnullorum Patrum de *fide justificante* effata eo quo sacra oracula exposuimus modo erunt exponenda. Speciale tamen quid aliquando intenderunt. Etenim opus *externum* ab *interno* interdum distinguentes (ut Origenes in caput 5 ad Romanos, etc.), docuerunt solam fidem sine opere (externo) aliquando justificare (talis quippe fuit justificatio peccatoris, Lucæ 7, et latronis, Lucæ 23).... Item fides catholicam adulterinæ hæreticorum fidei oppositæ, illam solam justificare tradiderunt; talis D. Leo tùm epistolâ 70, cum sermone 4 de Epiphaniâ.... Item interdum asserunt fidem solam justificare, fidem pro fide vivâ, sive charitate formatâ, sumentes, ut D. Bernardus sermone 22 in Cantica, etc.... Tandem nonnunquam affirmaverunt *solan fidem aliquando sufficere ad salutem* (ut Bernardus epistolâ 77), per exclusionem realis baptismi susceptionis, quæ non est possibilis, aut operum externorum, cum deest facultas aut occasio illa elicendi, etc.

§ 3. *Expenditur modus quo fides ad justificationem concurrat.*

Refertur Heterodoxorum singularis opinatio. — Ex

dictis censuit Lutherus fidem esse justitiæ causam, etiam formalem; id enim evincit hoc ejus in caput 2 Epistolæ ad Galatas effatum : *Fides est formalis justitia propter quam homo justificatur, non propter charitatem*. Verùm multi ejus sectatores, quibus dexteræ dederunt Calvinus, et ejus assecræ, nullam fidei in justificationis negotio activam virtutem inseruerunt, ut nimirum suis principiis starent; ipsis enim dicentibus, ne ipso quidem Luthero excepto, per Adæ delictum liberum arbitrium penitus interit, et omnia et singula hominis lapsi, quæ pia etiam videntur opera in se, mortiferi peccati maculâ contaminantur; quâ autem ratione actus fidei à tali homine elicitus posset in justitiam influere per modum causæ efficientis, vel formalis, vel meritoris, aut etiam propriè dictæ dispositionis et impetrationis? Hinc, ut diximus, censent fidem ad justificationem eo ipso modo concurrere quò *manus ad eleemosynam concurrat*, et idèò *relativè tantum*, sive *receptivè* et acceptativè, sive per modum meri organi et instrumenti, quo justificatio sive Christi justitiâ apprehenditur.

ORTHODOXORUM SENTENTIA. — Eam edidit concilium Tridentinum sessione 6, cap. præsertim 6, ubi docet, fidem et actus eam sequentes verè disponere ad justitiam, et idèò justificationem in Scripturis fidei tribui, quia, inquit cap. 8, *fides est humanæ salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis*.

CONCLUSIO. — Fides in justificationem influat, non per modum simplicis organi aut instrumenti, quo arripitur justificatio, sed per modum veræ dispositionis et impetrationis.

Probatur 1° ex Scripturis, aut potius ex ante dictis probata manet. Etenim cum sacri Codices his scintillent oraculis : *Fide justificamur, per fidem justi sumus, ex fide salvi simus, fide sancti exanimus*, quis cò dementiæ devenerit, ut iis significari asserat fidem ad justificationem se habere per modum meri organi aut instrumenti, et non per modum saltem causæ præparatoriæ et impetratoriæ?

Probatur 2° ex Patribus, sive ex D. Augustino quem in Institutionis libris *totum sum esse* asserere auct Calvini, et libro 5, cap. 22, sectione 8, *cæteris melius edoctum esse* contendit. Quomodò sanè S. doctorem hic sibi vindicare possent adversarii nescio; Patres enim Tridentini suam de justificatione doctrinam magnâ ex parte ex eo exceperunt imò eam ejus expresserunt verbis; ostendimus enim S. doctorem clarè tradidisse fidem esse humanæ salutis *initium, fundamentum, et radicem justificationis*, quæ certè non sonant meram apprehensionem justitiæ, sed veram præparationem et dispositionem ad justitiam. His ad-junge testimonia quibus affirmat fidem justificationem *impetrare* et in eam verè *inflere*. Ita in primis Epistolâ 186, aliâs 106, n. 7, ubi ait : *Hanc fidem volumus habere, quâ impetrent charitatem, quæ sola verè benè operatur*; et paulò post : *Qui habent fidem quâ impetrent justificationem per Dei gratiam pervenerunt ad legem justitiæ*.

Jam citatâ enarratione in Psalmum 130, n. 1, hæc

habet: *Fides sic est in animâ ut radix bona quæ pluvium in fructum ducit*; an, quæso, quod justificationem impetret, quod charitatem accersit, quod ex Dei gratiâ bona opera sicut radix bona ex pluvii fructus producit, activè non influit in justificationem, et sese ad cam habet ut manus ad elemosynam?

Probatur 3° ex discordiâ quæ super hoc inter adversarios viget, et falsitate principiorum quibus inniuntur; per primigenium enim delictum homo libertatem non amisit, ut suo loco ostendimus, et quælibet hominis lapsi opera non sunt mortalia peccata, ut mox ostensuri sumus.

Nihil hic obijciunt, quod sufficienter antea dilutum non fuerit, aut postea diluendum non sit.

ARTICULUS II.

De justificatione in facto esse, sive de justificationis natura.

Hic, ut ipse indicat titulus, queritur quæ sit causa formalis per quam homo coram Deo justus dicitur et evadit; rei quippe natura et causa formalis idem sonant.

Etsi decimi sexti seculi novatores, ut vertiginoso spiritu adactis gentile est, in opiniones propemodum innumerabiles circa formalem justificationis causam abierunt, in eo tamen, majori saltem numero, consenserunt hominem coram Deo justum effici non intrinsecè et à parte rei, per formam scilicet internam et animæ inherentem, sed extrinsecè tantum et reputativè, id est, per meram justitiæ Christi imputationem, seu per fidei tanquam meri instrumenti, apprehensionem; unde inferunt, in justificatione peccata verè et propriè non deleri, per anteriorem nempe hominis renovationem, sed purè tegi, et non imputari, ob velemam justitiæ Christi super eâ expansum. Calvinus libro 3 Institutionis cap. 11, sectione 2, sic suam aperit mentem: *Justificatur qui non loco peccatoris, sed justi habetur, eoque nomine consistit coram Dei tribunali.... quemadmodum si reus innocens ad tribunal æqui judicis adducatur, ubi secundum innocentiam ejus judicatum fuerit, justificatus apud judicem dicitur, sic apud Deum justificatur, qui numero peccatorum exemptus Deum habet suæ justitiæ testem et assertorem. Justificabitur ille fide, qui operum justitiæ exclusus, Christi justitiam per fidem apprehendit, quæ vestitus in Dei conspectu non ut peccator, sed tanquam justus appareat; ita nos justificationem simpliciter interpretamur acceptiorem, quâ nos Deus in gratiam receptos pro justis habet, eamque in peccatorum remissione ac justitiæ Christi imputatione positam esse dicimus. Idem repetit versus finem actionis sequentis, ubi se clariùs adhuc exponens dicit, nos pro justis in Christo censi qui in nobis non sumus.*

Concinit Kemnitiis in examine sessionis 6 concilii Tridentini, titulo de vocabulo justificationis, his verbis: *Hæc ostendunt judicialiter esse significationem verbi JUSTIFICARE in hoc articulo, quòd scilicet peccator, lege Dei accusatus, convictus, et sententiæ æternæ damnationis subjectus, fide confugiens ad thronum gratiæ*

propter Christi absolvatur, justus reputetur, et pronuntietur, in gratiam recipiatur, et ad vitam æternam acceptetur.

Ex his elucescit summam controversiæ Catholicos inter et hæreticos hic in eo consistere, utrum justificatio fiat per formam internam, et animæ insitam, ut contendunt Catholici, an è converso per solam externam justitiæ Christi imputationem sive apprehensam, ut placet hæreticis; si enim primo modo fiat, facilè concedent adversarii justificationem non importare solam peccatorum remissionem, sed et anteriorem hominis renovationem, et in eâ peccata non tegi tantum et velari per imputatam Christi justitiam, sed et verè et propriè deleri, ut docent Catholici. Unde sit

PARAGRAPHUS UNICUS. — *Utrum justificatio sita sit in formâ animæ inherente?*

CONCLUSIO. — Unica formalis causa justificationis est Dei justitia, non quâ justus est, sed quâ nos justos facit, sive quâ interius renovamur, et idèò non modò reputamur, sed verè justi nominamur et sumus; unde justificatio consistit in infusione doni alicujus interni et animæ inherentsis.

Ita concilium Tridentinum sessione 6, cap. 7, et canone 11, in quo commemoratos errores perstringens hæc sancit: *Si quis dixerit homines justificari vel solâ imputatione justitiæ Christi, vel solâ peccatorum remissione, exclusâ gratiâ et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inherat, aut etiam gratiam, quâ justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.*

Probatur 1° ex Scripturis; plura earum oracula profert Bellarminus libro 2 de Justificatione cap. 3, quæ adversarii variis effugiis eludunt, et idèò his convincendis minùs sunt idonea. Nos illud argumen quod Joannis 14 consignatur, etsi illius non meminerit celebris ille theologus.

Joannis 14 ait Christus: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniamus, et mansionem apud eum faciemus*; unde Epistolâ 1 ad Corinthios, cap. 3, justi dicuntur *templum Dei sanctum*; cap. 6, *templa Spiritus sancti, qui in ipsis est, quem habent à Deo*; et Epistolâ 1 Joannis, cap. 5 commendatur *charitas ipsis à Patre data per quam filii Dei nominantur et sunt*; quod et expressit Apostolus Rom. cap. 8, dicendo: *Diffusa est charitas Dei in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*; item cap. 8, et 1 ad Corinthios 15, ubi dicit justos esse *conformes imaginis Filii Dei, portare imaginem celestis Adæ, et quidem sicut antea portaverunt imaginem terreni*; item Epistolâ ad Titum, cap. 3, ubi iidem justi dicuntur *salvi facti per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti, qui in eos effusus est abundè per Jesum Christum.*

Ex his sic arguimus: His et similibus locis hominis justificatio delineatur; quod enim Deum in homine specialiter inhabitare facit, quod hominem Dei filium efficit, quod ex homine eripit imaginem diaboli ut in eo reponat imaginem Christi, quod hominem salvum facit ipsum regenerando et renovando, etc., illud indu-

hiè hominem justificat; at justificatio his textibus depicta, non extrinseca; et *putativa* tantum, sed et *intrinseca* est et animæ inhærens; si enim Deus apud hominem justum specialiter maneret, quia ipsum tantum exterioris justum reputat, non apud ipsum, sed extra ipsum duntaxat reipsa maneret, quemadmodum amicus qui amicitiam suam nihil in amico intrinsecus operatur, sed eum externâ duntaxat prosequitur benevolentia, propriè dici nequit apud amicum manere; Der: ergo dicitur apud justum habitare, in ipso velut in templo esse, ipsum interioris doni infusione non solum peccatis expurgando, justumve habendo, sed etiam illuminando, roborando, inflammando, etc..... Item, si homo filius Dei, sive justus diceretur, quia, licet reipsa injustus est, tamen exterioris et *putativè*, sive per justitiæ quæ Deo imputationem, justus est, rectius dæmonium quàm Dei filius appellaretur, eum quis rectius denominatur ab eo quod est quàm ab eo quod esse putatur; homo igitur filius Dei non solum nominatur sed et est per creatam internam justitiam, quam Deus in eo producit, sive per charitatis in ejus corde infusionem..... Item, si Christi imago in justo per imputationem tantum refulgeret, in eo verè existeret imago diaboli, et fiet imago Christi, cum intus esset injustus, et exterioris tantum justus; intendit ergo Apostolus nos justos esse debere ut Christus justus fuit, et idè verè et propriè per inhærentem justitiam, cum imprimis justitiam nostram similem esse dicat injustitiæ nostræ quæ intrinseca nobis fuit et animæ reipsa inhærens..... Denique evidens est, regenerationem et renovationem, quæ fit, aut saltem cum quâ conjuncta est justificatio, importare aliquid internum, siquidem hominem transire facit ab uno, ut aiunt, *essendi* modo, ad alium. Quare mens Apostoli est hominem justificari formaliter per infusionem Spiritus sancti donorum, claritatem præsertim, quæ præstantissimum illius donum est, sicque intus regenerari et renovari.

Probatur 2° ex Patribus, sive ut adversariis annuamus, ex D. Augustino. Pauca tamen, et quidem ex uno tantum illius opere, testimonia referam, quia Calvinus libro 3 Institutionis cap. 11, sectione 15, ingenuè fatetur Augustinum gratiam ad sanctificationem referre, quæ in vita novitatem per Spiritum sanctum regeneratur; et Kennitius in primâ parte Examinis concilii Tridentini, Patribus, et idè ipsi Augustino, hic valde dicit.

Libro de Spiritu et Litterâ, qui adversus Pelagianos exaratus est, et idè novatoribus inconcusse veritatis videri debet, justitiam inhærentem non minùs apertè expressit, quàm si hoc tempore adversus Protestantem decertavisset. Etenim capite 9, n. 15, ait: *Justitia Dei manifestata est* (Rom. cap. 10, v. 5); non dixit: *Justitia hominis..... sed justitia Dei, non quæ Deus justus est, sed quæ induit hominem, cum justificat impii*. Capite 11, n. 18, scribit: *Itac est justitia Dei, quæ in Testamento veteri velata, in novo revelatur, quæ idè justitia Dei dicitur, quod impertiendo sam justos facit*. Capite 17, n. 29, legem Mosaicam

cum novâ comparando dicit: *Ibi lex extrinsecus posita est, quæ injusti terroretur, hic intrinsecus data est, quæ justificarentur*. Idem repetit numerò 50.

Quis, nisi desipiat, non fateatur his verbis, non quæ Deus justus est, sed quæ induit hominem, justitiam Dei à justitiâ hominis distingui, et justitiam homini non extrinsecè, sed intrinsecè insidere, cum illa induatur, non utique in corpore, sed in animo? Quis non consentiat justitiam, quæ impertitur utique in corde (ut loquitur Apostolus Rom. 5), et non exterioris, ut in veteri lege, hominem intrinsecè afflicere? Quis demùm attendendo legem homini, cum justificatur intrinsecè dari, novatorum systema explodi non agnoscat?

Probatur 3° rationibus theologis. Prima. Sacri Codices inculcant 1° in justificatione peccata non velari tantum et non imputari, quasi à parte rei remaneant, sed et penitus auferri, deleri, remitti, mundari, etc. Isaia 44, v. 22; Ezechielis 36, v. 25; Psalmo 50, v. undecimo; Joannis 1, v. 29; Luca 7, v. 48, etc. Unde Augustinus libro 4 contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 13, n. 26: *Dicimus baptismum dare omnium indulgentiam peccatorum, et auferre crimina, non raddere..... 2° hominem renovari spiritu mentis, et induere novum hominem qui secundum Deum creatus est in justitiâ et sanctitate veritatis*, ad Ephesios 4, quod et Ezechielis cap. 11, v. 19, 20, etc., fuerat pronuntiatum..... 3° Hominem divinæ naturæ consortem effici. 2 epist. Petri, cap. 1, etc.; sed hæc connotant inhærentem justitiam à Dei justitiâ diversam; quomodo enim deletur peccatum mortale habituale, quod consistit in privatione justitiæ? Nonne per infusionem justitiæ? Quomodo homo spiritu mentis renovatur, et novus fit homo? Nonne per formam quæ ipsum intrinsecè immutat? Quomodo divinæ naturæ fit participans? Nonne per intrinsecam divinæ sanctitatis participationem, sive gratiam sanctificantem, per quam præcipue Adam dictus est factus ad Dei similitudinem?

Secunda. Formalis mortalium justitia in aliis major, in aliis minor esse potest; fit enim per acceptionem de plenitudine Christi, Joannis cap. 1, v. 16, et secundum mensuram donationis Christi, ad Ephesios cap. 4, v. 7, etc.; at justitia Dei vel Christi major aut minor esse non potest; ergo.

Objicit 1° Calvinus libro 3 Institutionis, cap. 11, nonnulla Scripture testimonia. Primâ ad Corinthios cap. 1, Christus dicitur factus nobis sapientia à Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio. Justificamur igitur per justitiam Christi nobis imputatam. — Resp. 1°: Retorqueo argumentum. Christus dicitur factus nobis sapientia, sive fides; ergo in nobis vera non est sapientia, sed habemus fidem, sive sapientiam per imputationem Christi sapientiæ. — Resp. 2° sensum Apostoli esse Christum sapientes, et justos, et sanctos, et liberos non fecisse nostram sub diaboli jugo servitutem extinguendo, et idè Christi justitiam esse causam efficientem et meritoriam nostræ justitiæ, non formalem, eum nos justos faciat per aliquid à suâ justitiâ distinctum, sicut nos sapientes facit per ali-

quid à suâ sapientiâ diversum; sed, inquit, cur non dixit Paulus: Sapientes nos fecit, sed: *Factus est nobis sapientia?* Ut domi Dei alluentiam magis commendaret.

Epistolâ ad Ephesios, cap. 4, ait Apostolus: *Induite novum hominem qui secundum Deum creatus est;* sed verbum, *induite*, indicat nos justificari extrinsecè per Christi justitiâ fide apprehensam, quæ turpitudinem nostram tegit et velat, et idè non intrinsecè per justitiâ creatâ et nobis inhærentem. — Resp. cum Augustino, libro 14 de Trinitate, cap. 16, n. 22, voces, *renovare, induere*, quas hic adhibet Apostolus, significare nos in justificatione accipere justitiâ et veritatem, quam Adam peccando amisit, quod aliunde probant voces, *spiritu mentis vestræ*; hæc autem similitudinem adduxit Apostolus, ut indicaret justitiâ animæ insidentem esse veluti quid unum cum animâ, sicut vestis, quâ tegimur, est veluti quid unum cum corpore.

Objiciunt 2° Calvinus et alii quædam ex ratione argumenta. Systema de justitiâ per inhærentem homini justitiâ, Christi justitiâ et infinita merita non elevat: ergo. — Resp.: Nego antecedens; inhærens enim homini justitiâ omninò oritur à virtute meritorum Christi, qui nostra, coronando merita, sua dona coronat. Aliunde systema novatorum de non imputatione peccatorum per Christi merita, non de reali eorum remissione, est Christo potiori ratione injuriosum; ostendit enim plus valuisse dæmonem ad nocendum quam Christum ad sanandum, peccatum viribus potentius fuisse quam gratiâ; Christum suis meritis obtinerè non potuisse ut peccata verè deleterentur, et vera justitiâ homini inhæreret.

Item systema de hominis justificatione per propriam justitiâ superbiam homini instillat, aut innatam adauget; ergo. — Resp.: Nego antecedens; propria enim hominis justitiâ in catholico systemate, oritur ex Dei dono, et idè illâ exornatus non nisi in Domino gloriari debet. Certè novatorum dogma, qui se ipsam Christi justitiâ per fidem apprehendere gloriantur, longe magis idoneum est nutriendâ et fovendâ superbie.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Hæreticorum principium fert hominem per externam Christi justitiâ imputationem fide apprehensam justificari, et idè peccata in justificatione non verè deleri, sed tantum non imputari. Oportet igitur ut id Scripturis evincant.

Secundum. Justitiâ creatâ, quâ homo fit formaliter justus, est Dei donum, sive ex Christi meritis omninò pendet, et idè Christi gloriam commendat, et superbiam nostram retuldit.

Tertium. Scripturæ oracula enuntiantia, justificationem esse *justitiæ declarationem*... Fidem reputari ad justitiâ... Justitiâ consistere in peccatorum remissione, vel non imputatione... Nos per Christi justitiâ, justos constitui, etc., novatoribus non favent; declaratio enim vel reputatio justitiæ supponit, vel importat internam justitiâ, sicut si quis, dicatur vel

reputetur virtute præditus, illa declaratio supponit aut importat internam virtutem. Pariter peccata per justificationem remittuntur vel non imputantur per internæ justitiæ infusionem quæ illa reipsâ delet, sive per non imputationem in re fundatam. Tandem Christi obedientiâ efficienter non formaliter justos facit.

ARTICULUS III.

De justificationis essendi modo, sive de justificationis qualitibus, effectibus.

Ab Ecclesiâ incunabulis ad Protestantium usque ætatem creditum fuerat, neminem, absque speciali Dei revelatione, scire posse an amore dignus sit, justitiâ in re probis, ad tempus tamen, ut in electis reperiri posse, et inter justos alios majori, alios minori sanctitate refulgere, etc. Verim commemorati hæretici falso suo de justificationis naturâ systemate imbuti, scilicet hominem justum fieri justitiâ Christi fide arreptâ, hæc dogmata amandare compulsi sunt. Hinc asseruerunt 1° et quidem unanimi consensu, cunctis onus incumbere credendi fide divinâ, cui falsum subesse non potest, se esse justos, sub penâ à justitiâ ipso facto excidendi; fides scilicet sola ipso justificat. 2° Justitiâ ita electis competere ut semel assecutum nunquam amittere possint, ac illa nunquam prorsus reprobis inseri possit (et hoc est speciale Calvinî dogma). 3° Justos omnes pari justitiâ insigniri, cum ipsâ Christi justitiâ mutationi non obnoxia, fide arreptâ et à cœlesti Patre imputatâ sint justi sive Deo accepti; et in hoc consentiunt omnes Lutherani.

Isti errores seorsim referendi sunt. Unde sit

§ 1. *Utrum, demptâ speciali Dei revelatione, quis fide divinâ credere possit et teneatur se esse justum?*

CONCLUSIO. — Sublatâ speciali Dei revelatione nullus fide divinâ, cui falsum subesse non potest, potest ac teneatur credere se justificationis gratiâ esse adeptum (1).

(1) Licet justus non possit habere certitudinem fidei se gratiâ sanctificantem assecutum, attamen de eâ habere conjecturalem seu moralem certitudinem docent theologi. De hujus modi certitudine operæ pretium duximus quædam hic annotare, quæ auctor noster obiter tantum attingit. Ante omnia statuendum cum communi D. D. justos certos esse posse de sua justificatione, certitudine morali, quæ est major vel minor juxta diversos perfectionis gradus.

Probatur, inquit Haberius, 1° ex Scripturâ, Rom. 8, v. 15 et 16: *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater). Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei;* hoc est, Spiritus sanctus, quos inhabitat, non instar servorum solo pænæ timore, sicut olim Judæos adigit ad oediendum legi; sed filialiter indit indolem, quâ filii fiducia invocant Deum et Patrem amantissimum, ex quâ justî præsentiam Spiritus sancti in se habitantis colligere possunt, 2° Cor. 1: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ.* Quamvis enim Apostolus supra dixerit se hoc testimonio planè non inniti, ita ut certus esset se coram Deo justificatum; nihilominus inde reficiebatur interius, et inter adversa tranquillus erat et exultans, juxta illud Isaie cap. 52: *Erît opus justitiæ pax*

MOMENTUM PRIMUM — Ex Scripturis. Ecclesiastice

Et Gal. 5: *Fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax, etc.* 1 Joan. 5, v. 19: *In hoc cognoscimus nempe quia diligimus fratres) quoniam ex veritate sumus, et in conspectu ejus suadebimus corda nostra.*

Probatur 2° ex sanctis Patribus. S. Augustinus serm. 155, aliis 6, de Verbis Apostoli, sic loquitur: *Ecce adjuvante ipsius misericordia, Spiritum Christi habemus; ex ipsa dilectione justitiae, integrâ fide, catholica fide, Spiritum Dei nobis inesse cognoscimus.* S. Gregorius lib. 6, epist. 25, aliis 187: *Cum longâ, inquit, morosis anxietate fuerit fornicido consumpta, quædam jam de presumptione securitas nascitur.* Et S. Bernardus sermone 6, in Cant. ait: *Si hæc sensero, non ambigo sponsum adesse; verbi siquidem copiosa sunt, et de plenitudine ejus ista accipimus...*

... Signa (quibus justus coniecere potest se consequentem gratiam justificationis) tria numerantur à S. Thomâ, q. 112, art. 3, his verbis: *Cognoscitur aliquod conjecturaliter per aliqua signa, et hoc modo aliquis cognoscere potest se habere gratiam, in quantum scilicet percipit se delectari in Deo, et continere res mundanas, et in quantum homo non est sibi conscius aliquis peccati mortalis.*

Primum probatur 1° ex Scripturâ. Psal. 96: *Lux orta est justo, et rectis corde lætitia; Gal. 5: Fructus autem Spiritus est caritas, gaudium, pax.* Col. 3: *Si consurrexistis cum Christo... quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.* Sensus est, si reverâ à morte peccati ad vitam gratiæ educi scitis, et Christo resurgenti similes effecti; cum sapore et delectatione quæ Dei sunt, cogitatis et ametis necesse est. Unde omnibus in Christo renatis dicitur 1 Petri c. 2: *Si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus.* In greco legitur: *Siquidem, quandoquidem gustastis.* De isdem etiam scribit Apostolus Heb. 6, v. 4: *Gustaverunt etiam donum celeste.*

Probatur 2° ex Patribus. Ex S. Augustino, gratia est ipsamet spiritualis delectatio, lib. de Spiritu et Lilit. cap. 5: *Necesse est, inquit, ad bene vivendum, ut homo accipiat Spiritum sanctum, quo fiat in animo ejus delectatio, dilectioneque summi et incommutabilis boni.* Et in Psal. 85: *Si nulla jucunditas, deficiamus.* Et ex hæc interiori delectatione concludit, fiduciam nasci, Deum nobis esse propitium: *Brevis sermo, inquit, placeat tu Deo, si tibi non displicet Deus.* Item docet S. Bernardus serm. 24 in Cant. ubi sic loquitur: *Cui placet Deus, Deo displicere non potest.*

Probatur 3° ratione, quia cum remissione peccatorum charitas infunditur; atqui ex 1 Joan. 4: *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.* Manet, inquam, in Deo, modo charitatis proprio, nempe tanquam amans in amato, in quo ita delectatur saltem secundum interiorem hominem, ut non nisi Deum et divina cogitare et intendere appetat, nec aliud ei magis in vobis sit, quam per omnia dilecto placere, servire, gratificari.

Dices: Multi qui pietatem impense colunt, ejusmodi suavitate nonnunquam privantur, vel in penam precedentis negligentie, et levioris peccati, vel ad profectum humilitatis, vel ad probationem virtutis. Ipsemet S. Bernardus serm. 54 in Cant. subtractam sibi interiorem illam suavitatem plangit flebilibus his vocibus: *Superbia inventa est in me, et Dominus in ira declinavit à servo suo. Hinc ista sterilitas animæ et divotiois inopia quam patior... Nec compungi ad lacrymas queo, tanta est duritia cordis. Non sapit Psalmus, non legere habet, non orare delectat, meditationes solitas non invento... Nunquid qui humilissimam gratiam, humili auferet datam? Ergo argumentum superbiæ privatio est gratiæ? Quanquam tamen interdum subtrahitur gratia, sive retrahitur non pro superbiâ quæ jam est, sed quæ futura est, nisi subtrahatur. Ergo spiritualis delectatio non est effectus inseparabilis à*

cap. 9 ait Salomon: *Nescit homo utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta.*

gratiâ sanctificante, ac proinde sive percipitur sive non, nihil probabiliter conici potest.

Distinguo antecedens: Justi nonnunquam privantur spirituali delectatione in inferiori animæ parte, concedo in superiori, nego antecedens, quia in illis angustiis, quas describit S. Bernardus, Spiritus sanctus non ita se occultat, ut non possit aliquo probabili signo deprehendi, sive ab ipsomet justo, sive à prudenti ejus confessorio. In illa quippe privatione aliter se gerit justus, aliter peccator; justus se habet ut infirmus, cui panis et omnia alimenta ita fastidio sunt, ut inde doleat, remedia requirat, medico obtemperet ad tollendum illud fastidium; quæ sæpè demonstrant infirmum appetit saltem rationali alimentâ concupiscere, sive tamen delectari. Sic justus in illâ devotiois inopiâ et cordis duritiâ, coram Deo amplius sese dejicit, conscientiam mundare satagit, in oratione, quamvis pectore frigidò, ut sibi videtur, diutius perseverat. Quis autem ista in eo operatur, nisi Spiritus, de quo scriptum est: *Adjuvat infirmitatem nostram, et postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus?* Dicit ergo confessorius ei, qui hujusmodi est, *quoniam bene,* consoletur illum: magna enim præ se fert indicia, quòd sit Deo gratus, et misericordiam consecutus. Contra peccator in illâ tentatione Deum obliviscitur, ad terrenas consolationes se convertit, orationem et alia pietatis opera utpote sensibus insipida dimittit, satisfactionem à confessorio injunctam perfectoriè exequitur, aut etiam negligit. Hunc non infirmum, sed planè mortuum meritò dixeris; qui enim spiritualia alimenta non solum non admittit, sed nec mente concupiscit, nullum signum præbet vivifici spiritus.

Secundum signum inherentiæ gratiæ, et quidem magis notum quoad nos, est contemptus temporarium; quia charitas, sine qua non habetur remissio peccatorum, et cupiditas seu amor terrenorum, non minus inter se pugnant quam calor et frigus, sanitas et agritudo. Sicut ergo eo ipso, quo calor introducit, frigus remittitur; sic ubi charitas infunditur, cupiditas necessario minuitur, et penitens tanquam à lethali hydropis morbo sanatus, liberatur à mordacibus curis ambiendi et acquirendi ea que vitam mortalem delectabilem efficiunt. Cum autem inchoata charitas perfecta fuerit, nulla supererit cupiditas. Ita passim Augustinus, qui hoc indicio vult deprehendi qui sint filii Dei et filii seculi, cives spiritualis Jerusalem, quibus caput Christus et lex charitas; et cives mystice Babylonis, quorum princeps Diabolus, et lex cupiditas. Omnes, inquit, pariter templa nostra implent, isdem aquis baptismi, eodem penitentia Sacramento initiatur, sed diversimodè; quemadmodum olim ex eadem aquæ materia aves et pisces producti sunt, sed in diversâ specie et indole. Aves et quippe mox ad superiora avolantur, nunquam ad inferiora reditura, nisi necessitate sedandæ famis et sitis. Pisces contra in profundo remansere; illi delectabiliter vivunt, natant, requiescunt, nec sine violentiâ inde extrahuntur. Similiter justus in Sacramento baptismi et penitentia, nova creatura in Christo effecti, deinceps non quæ super terram, sed quæ sursum sunt, concupiscunt et sapunt, illi eorum conversatio et voluntas; sic utuntur hoc mundo tanquam non utantur, hoc est, sine affectu, sed ex necessitate nature, et proprii status. Mali vero, post perceptum Sacramentum, eo ardore, quo prius, terrena sitiunt, et vitæ presentis sic addicti sunt, ut eam immortaltem exoptent, dicantque apud S. Augustinum hom. 9, ex lib. 50. hom. si non motu lingue, saltem cordis affectu: *Utinam hæc mihi Deus in hoc seculo omnia bona tribuat, non ad me pertinet quod in futuro seculo de me fieri velit, ò infelix anima,* etc.

Scio plures hanc cordis sui impietatem eo præ-

Si Calvino, cui alii vulgò suffragantur, morem gerere velis libro 3 Instit. cap. 2, sect. 38, hoc oraculum in vulgari interpretatione mendosè redditum renuntiabis, et hunc ejus reputabis sensum: *Nescit homo, utrum ab hominibus, qui amici ejus videntur, ametur, an odio habeatur.* At quis, queso, Calvinum aut Kemnitii interpretationem, B. Hieronymi versioni, que reperitur in Vulgata, prahabuerit? Quis, contextum inspiciendo, statim non detegit relatum sensum cum ipso nequaquam consentire? Verba enim precedentiã: *Sunt justì atque sapientes, et opera eorum in*

textu sibi dissimulare, quòd non amore presentis vite, sed judiciorum Dei terrore mortem exhorreant. Verùm periculosè eos decipi vel inde patet, quòd interim omnis eorum sollicitudo sit delectabiliter vivere, nulla cura sibi placandi iudicem, et promerendi coronam justitiæ, quam Apostolus dicit 2 Thimoth. 4, repositam iis, qui licet timeant Dei judicium, nihilominus diligunt adventum ejus; quia Christus per mortem suam destruxit eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum, ut..... liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servitati, Heb. 2, v. 14 et 15.

Tertium indicium, illudque insigne inherentis gratiæ habetur, cum quis offensam Dei sic timet, et caveatque, ut nullius peccati mortalis conscientiam sentiat, et insuper vehementer doleat, quoties ex infirmitate in leviora labitur. Quia ex ejusmodi dolore duo moraliter certa conjicere licet. Primum, quòd insit principium vite spiritualis. Secundum, quòd non ex stupiditate, neque ex cordis cæcitate aut ignorantia vincibili, ut contingit in peccatoribus, sed ex sanã conscientia nullius gravius peccati sit conscientis. Namque ut ratiocinantur S. Augustinus, et auctor l. cælest. et Eccles. hierarchia, dolor non exurgit nisi ex pugna contrariorum, boni et mali; quomòdò medicus, v. g., secat quod putridum est, non sentit ager, neque dolet; at ubi attingit quod vividum et sanum, natura relinquit quòd sibi noxium est, exclamat infirmus, nec præ dolore sectionem patitur. Atque hinc certò colligit membrum non esse prorsus corruptum, sed curandum quòd in eo superest boni. Quidni medicus spiritualis simile judicium ferat de eo qui Dei offensam summè exhorret, peccandi occasiones sollicitè fugit, contra ingruentes tentationes acriter pugnat, et ubi se vel leviter vulneratum advertit, vehementi dolore pungitur? Nam præterquam quòd non doleret, nisi spiritualiter viveret, ipsemet Apostolus testimonium perhibet Rom. 8, gemitus illos esse effectus inhabitantis Spiritus; ac proutque, qui sic affectus dicit se conscientium non esse ullius peccati mortalis, signum præbet valdè probabile gratiæ sanctificantis. Quomòdò enim conscientia, que leviora peccata sine dolore non admittit, nec patitur, sed quamprimum rejicit, cum gravius quiesceret?

Ergo conscientie testimonium sine contemplu temporali, et eà, quam diximus, delectatione in Deo, non valet ad generandam fiduciam, de qua nobis est sermo; quia cum ex dictis multiplex sit conscientia, alia simplex et recta, alia erronea et mala, valdè timendum est, ne penitens, qui delectationes terrenas sectatur, peccata venialia negligit, multiplicatque sine ullo doloris sensu, dicat ex cordis cæcitate et ignorantia vincibili, se nullius peccati mortalis esse conscientem; nam ex S. Augustino, multa peccata hominum judicio levia videntur, que in statèrã sanctuarii gravia reperiuntur. Denique qui sincerè timet Deum, nihil negligit eorum, que ipsi displicent.)

HABERT. — (Theol. ad usum semin. Catalaunensis).

manu Dei, evincunt justum et ejus opera considerari coram Deo, non coram hominibus; idem evincunt sequentia, quibus Sapiens observat in hæc viã bona aut mala æquè evenire justo et impio, et ideò neminem ex bonis à Deo acceptis certò concludere posse se à Deo diligi.

Psalmo 18 legitur: *Delicia quis intelligit? Ab oculis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo.* Ipse igitur David nesciebat, aut saltem plene non cognoscebat, an peccatorum purus esset vel non, et ideò an Deo acceptus esset vel non; neque enim reponere possunt adversarii disseerere. Prophetam de peccatis venialibus, cum omnia peccata mortalia esse præterdant; deinde, qui evincere possent generale hoc oraculum de solis peccatis venialibus esse exponendum? Cùm inprimis D. Basilium Constitutionum monasticarum cap. 2, D. Anselmus et alii Patres sentiant Apostolum intuitu hujus testimonii exclamasse: *Nihil mihi conscientium sum, sed non in hoc justificatus sum?*

Epistolà 1 ad Corinthios, cap. 4, ait Paulus: *Nihil mihi conscientium sum, sed non in hoc justificatus sum.* Hujus oraculi hic dubio procul est sensus: Conscientia nullà mihi exprobrat delicta, sed non ideò coram Deo justus sum, quia Deus, qui me judicat, fortassis in me peccata deprehendit que ego non deprehendo. Quis autem hæc cum decantat à novatoribus de sua justificatione justorum certitudine conciliare valeat. Nihilominus Calvinus, libro 3 Instit. cap. 17, sectione 14 (conciunt alii Protestantium antesignati), invictum hujus testimonii robur in hunc modum elidere nititur: Ubi hominum in me maledicentiam expendo, acceptam divinæ indulgentiæ innocentiam meam agnosco et prædico; sed ubi illam innocentiam coram solo Deo considero, eam in ejus conspectu nihil esse agnosco et judico; pii enim ubi ore clamant: *Si iniquitates observaveris, Domine, quis sustinebit,* Psalmo 129; et: *Ne ingrediaris in judicium cum servis tuis, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.....* Verùm hæc expositio seipsà ruit. Scilicet Apostolus sic suam innocentiam etiam coram Deo agnovisset et non agnovisset; non agnovisset ex ultimã interpretationis parte; agnovisset è converso ex primã, siquidem divinã indulgentiã sibi collatam justitiam prædicasset. Præterea, antithesis ab Apostolo appositã illam expositionem explodit; illa enim exigit ut sit oppositio inter duo assertionis membra, que non existeret, si in utraque sermo esset de innocentie prædicatione sive agnitione; non alius igitur quam supra assignatus apostolico oraculo sensus affingi potest.

Plurima obtundunt novatores Scripturæ testimonia quorum præcipua, sive majori obnoxia difficultati, exponemus. Romanorum cap. 8 legitur: *Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro quòd sumus filii Dei;* sed testificatio Spiritus sancti omnimodam parit certitudinem; unde ibidem dixit Apostolus: *Certus sum quia neque mors, neque vita poterit nos separare à charitate Dei.* — Resp. certitudinem, quam hic inspirare dicitur Spiritus sancti testificatio, non esse certitudinem fidei divinæ errori non obnoxiam, sed certitudi-

nem spei, quæ, utpote cum conscientia nostræ infirmitatis et inconstantie conjuncta, non fallere potest. Etverò, Apostolus, ut modò diximus, fidei certitudine non sciebat se esse justificatum, et aliunde, licet ad tertium cælum fuisset exectus, trepidans exclamabat : *Castigo corpus meum, et in servitutum redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Neque aliud suggerunt voces, *certus sum*; loco enim, *certus sum*, habet græcus textus *πέποιθώς*, quod significat *confido, credo*. Quomodò legit B. Hieronymus q. 4 ad Algasiam, imò et Erasmus, et Beza. Hoc sensu dixit Paulus 2 ad Tim. cap. 1, v. 5 : *Recordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non facta, quæ habitavit primum in aviâ tuâ, Loide, et matre tuâ, Eunice, certus sum autem quòd et in te.* De his quippe nonnisi moralem certitudinem habuit Apostolus. Unde edocui plurimos esse vocatos, paucos verò electos, possumus quidem considerare nos electorum albo circumscribi, et eòdè à charitate Christi non esse separandos, sed de eo, seclusà speciali Dei revelatione, absolutam certitudinem habere non possumus.

Epistolâ 1 ad Corinthios, cap. 2, ait Apostolus : *Nos non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.* Quisque igitur sibi collatorum beneficiorum notitiam habet. — Resp. : Nego consequ. Ex iis enim quæ præcedunt et sequuntur elucet Apostolum loqui in personâ totius Ecclesiæ, non singulorum fidelium, et ideò de beneficiis à Deo preparatis electis suis in genere, non huic aut illi in particulari.

Epistolâ 2 ad Corinthios, cap. 13, legitur : *Vosmet ipsos tentate si estis in fide... annon cognoscitis vosmet ipsos, quia Christus in vobis est, nisi forte reprobi estis?* Quilibet ergo electus cognoscit Christum in se esse sive se esse justum. — Resp. : Nego consequ. Ex antecedentibus enim patet Apostolum disserere de Christo præsentè in Corinthiorum Ecclesiâ, non per gratiam sanctificantem, sed per miracula quæ præconis sui Pauli ministerio edebat.

Epistolâ 1 Joannis cap. 3, habetur : *Scimus quia translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Idem verbum, *scimus*, repetitur cap. 4, v. 14, et cap. 5, v. 20, ubi additur : *Qui credit in filium Dei habet testimonium Dei in se.* Sciunt igitur fideles et cognoscunt se esse justos. — Resp. verba, *scimus*, et *cognoscimus*, aut strictè aut latè esse accipienda; si primum, connotant tantum universim, eos qui fratres diligunt, et piè vivunt, gratiâ sanctificante insigniri, non speciatim huic vel illum certò scire sibi hanc prærogativam competere; si secundum, non arguunt certitudinem fidei divinæ propriam, sed certitudinem cum erroris formidine conjunctam, qualis ex signis et conjuncturis enascitur. Quod attinet ad ultimum textum ex contextu tangit testimonium Christi Divinitatis quod qui credit in se recipit, non autem nostræ justificationis quasi quilibet electus ex inspiratione Spiritûs sancti sciret se esse sanctum.

MOMENTUM SECUNDUM — Ex Patribus. Innumera in suis operibus sparserunt testimonia, quibus novato-

rum de suæ justificationis certâ notitiâ dogma exsufflatur; v. g., ubi relatum Apostoli effatum : *Nihil mihi conscius sum*, etc., expendunt, illo notitiam illam explodi asserunt, ut ostendit Bellarminus libro 3 de Justificatione cap. 5 et 7. Solo D. Augustini suffragio utpote adversariis convincendis magis idoneo, contenti erimus.

Enarratione in Psalmum 14, n. 13, ait : *Homo licet sanctus, licet justus, licet in multis proficiens, abyssus est; quam conclusionem elicit ex Apostoli oraculo: Nihil mihi conscius sum; unde ipso interpretante omnes sancti sunt abyssus, quia eorum sanctitas non ipsis sed soli Deo est explorata. Idem antea dixerat n. 12, ponderans illud : Ad meipsum anima mea turbata est, novi quia justitia Dei mei manet, inquit, utrum mea maneat nescio; terret enim me Apostolus dicens (1 Cor. cap. 10) : Qui se putat stare, videat ne cadat. Libro de Perfectione justitiæ, cap. 15, n. 33, hæc habet : *Quantalibet justitiâ sit præditus homo, cogitare debet, ne aliquid in illo, quod ipse non videt inveniri esse culpandum; quomodò cum istâ cogitatione stare posset adversariorum certitudo?**

Multa D. Augustini et aliorum etiam Patrum testimonia objiciunt, quæ Bellarminus, libro 3 de Justificatione, cap. 10, eruditè suo more solvit. Præcipua Augustini hæc sunt.

Enarratione in Psalmum 149, n. 11, ait : *Est ergo quidam modus in conscientia gloriandi, ut noveris fidem tuam esse sinceram, noveris esse spem tuam certam, noveris charitatem tuam esse sine simulatione; ergo quilibet justus cognoscit se fidem et charitatem habere. — Resp. ex ipso numero 11 objecto elucere Augustinum disserere de gloriâ oriente ex testimonio conscientie nostræ, epistolâ ad Corinthios, cap. 4, quam non probat omnimodè, sed quoad *quendam duntaxat modum; timendum enim est, inquit, ne quisque apud seipsum fiat sibi placens, et quasi superbus de conscientia suâ gloriatur; debet enim quisque cum tremore evultare. Etenim multi sunt sibi placentes, et justos se esse arbitantes; et procedit adversus illos (Sapientia Proverbiorum cap. 20) : Quis gloriabitur casum se habere cor, aut quis gloriabitur nondum se esse à peccato? Est ergo quidam, etc.* Notitia igitur, de quâ Augustinus hoc in loco, non est cæca et infallibilis; aliâs, quis posset omni modo gloriari se esse sine peccato, sed est notitia sufficiens ad habendum *quendam modum gloriandi* de veritate fidei et charitatis; ad notitiâ ad id sufficiens est notitiâ humana, sive moralis, cum tremore semper conjuncta.*

Sermone 155, aliâs 6, de Verbis Apostoli, n. 44, hæc habet : *Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus* (ad Ephesios cap. 5); *ecce adjuvante misericordiâ Spiritum Christi habemus; ex ipsâ dilectione justitiæ, integrâ fide, catholicâ fide Spiritum Dei nobis inesse cognoscimus; ergo. — Resp. intendere Augustinum non ex fide catholicâ, quam profitemur, posse conjicere Spiritum Dei nobis inesse, non autem nos fide catholicâ cognoscere Spiritum Dei in nobis habitare, quasi fide catholicâ credere teneremur Spiritum*

Dei esse in nobis, id est, in hoc vel illo homine, cum è converso timere debeamus ne in nobis non habitet. Neque dicas S. doctorem, tractata 75 in Joannem, n. 4, asserere *nos nunc credere Christum esse in nobis, et nos in illo*; si enim verbum, credere, ibi accipitur pro fide catholica, significat Christum esse in Ecclesiâ ut caput in corpore, et Ecclesiam esse in Christo ut corpus in capite, non autem Christum esse in hoc vel illo homine; scilicet Apostolus, pro more, totius Ecclesie nomine loquitur.

Libro 13 de Trinitate cap. 1, n. 3, dicit, *fidem..... videt quisque in corde suo esse, si credit, vel non esse, si non credit*. Antea dixerat libro 8, cap. 8, n. 12: *Diligat fratrem, et diliget eandem dilectionem; magis enim novit dilectionem quam diligit, quam fratrem quem diligit*. — Resp. ex ipso Augustini verborum tenore evidens esse ipsum loqui de actu quo quis credit vel diligit, quem utpote interiori apprimè cognoscit; sed non dicit cognosci modum quo fit ille actus, an debitè vel indebitè, an ex habitu vel non, etc.; quod absque revelatione cognosci nequit.

Hinc concilium Tridentinum, inspectâ constanti Scripturæ doctrinâ et Ecclesie traditione, meritò sess. 6, cap. 9, hæc tradidit: *Quilibet dum seipsum, suamque propriam infirmitatem et indispositionem respicit, de sua gratiâ formidare et timere potest, cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui saltem subesse non potest, se gratiâ Dei esse consecutum*. Idem docet in fine capituli 16, et sancit canonibus 13, 14 et 15.

MOMENTUM TERTIUM — *Ex rationibus theologiciis.* — Prima. Si singuli fideles possent et tenerent fide divinâ credere se esse justificatos, id in Dei verbo deprehendere possent aut immediatè aut mediatè, id est per manifestam consecutionem; ipsis enim latentibus adversariis, fide divinâ non est credendum nisi quod alterutro illo modo exhibet Dei verbum; at sublatâ speciali revelatione, nullo ex iis modis id in Dei verbo potest deprehendi. Primò scilicet hæc notitiam immediatè non suggerit Dei verbum; si enim paucos excipias, quibus Christus suam justificationem notam fecit, cæteris omnibus universim et conditionatè tantum salutem et idè justificationem pollicetur Dei verbum: *Quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit; qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; si us ad vitam ingredi, serva mandata, etc.* Pariter idem verbum eandem notitiam mediatè non subministrat; hæc enim notitia hæc vel illam in individuo attingit; sed Dei verbum singulis fidelibus illam non instillat, cum ejus promissa, ut diximus, ubi de justificatione res est, sint generalia et conditionata, Singuli ergo fideles hæc cognitionem ex seipsis, id est, ex iis qua geruntur in corde suo, arripere debent; at desperet profectò qui talem notitiam in seipso scrutaretur; quis enim seipsum cognoscere potest, cum non homini, sed Deo cor hemanum pateat? Jeremie cap. 17, Psalmo 7, etc. Quis se sincerâ poenitentia et verâ charitate, et solidâ pietate, præditum et accensum esse certò detegere potest, cum ex Scripturis passim et ex quotidianâ experientiâ constet innumeros

homines hæc persuasione falsò imbutos fuisse?

Secundâ. Si fideles fide divinâ credere tepenterent se esse justos, eadem certè fide credere tepenterent sibi remissa esse sua peccata; at nihil et Scripturis, et traditioni, et rationi etiâ magis adversum fingi potest; Scripturâ scilicet passim tradit, *hominem de proptiâto peccato non debere esse sine metu, etc.* Concinnit traditio, et passim historia ecclesiastica, quâ referente, sanctissimique quique homines regis Prophetæ vestigiis insistentes, enixè rogaverunt Deum per totum vite mortalis curriculum, ut à peccatis eos munda- re dignaretur, et instantè morte ne sua sibi condonata non essent peccata anxie pertimerent, etc. Suffragatur ratio; nihil enim homini etiâ justo tantum est formidandum, quàm superbiæ peccatum; quâ ex causâ Christus et verbis suis et exemplo humilitatem discipulis suis perpetuò commendavit, et dixit Chrysostomus: *fundamentum christianæ religionis humilitas*; at absoluta certitudo de peccatorum remissione et propriâ justificatione, quam fidelibus impè rare nituntur adversarii, multis superbiendi occasis et causa esse potest: *In isto enim tentationum loco*, inquit Augustinus libro de Correctione et Gratiâ cap. 13, n. 40, *tanta est infirmitas, ut superbiâ possit generare securitas*. Unde D. Gregorius, libro 9 Moralium, cap. 17, dixit: *Si scimus nos gratiam habere, superbumus*. Hinc pii et eruditi pastores ovis suis præcipere non desunt ut cum metu et tremore salutem suam operentur; sicut ergo Augustinò dicente: *Deus voluit unum latere diem (judicii sive mortis), ut observarentur omnes dies*, sic etiâ voluit fideles ignorare se esse justos ut in eis humilitatem fovaret et augetet.

Obijciunt 1°: Hebræorum cap. 6, spes christiana dicitur *instar anchoræ firmæ et tutæ*; at hæc spei inest firmitudo, quia fidelis quilibet certò statuere debet se æternam salutem esse assecutum. — Resp.: Nego minorem; hæc enim indita est firmitas quia sicut anchora navis, ingruente tempestate, sistit et obfirmat, ita spes fideles mundi tentationibus concussos stabilis et constantes efficit. Hanc autem ipsis ingerit stabilitatem et constantiam ex parte fundamenti sui, id est, ex parte infallibilis certitudinis promissionis Dei quibus innotuit, non ex parte applicationis illius certitudinis huic aut illi homini; quilibet enim fidelis certò non cognoscit illa promissa se spectare, cum *Deus miseretur cujus vult, et quem vult induret*, Rom. cap. 9; et *Qui stat, videre debeat ne cadat*, 1 ad Cor. cap. 10. Nihil tamen minus ex nobis collatis à Deo beneficiis possumus et debemus (quanquam non sine formidine) alia præstantiora sperare quæ nos ipsi perfectiore modo illigabunt.

Obijciunt 2°: Insulsum est fidelibus perpetuum de suâ justificatione et æternâ salute anxietatem incirere; Deus enim noster Deus est totius consolationis; sed nostrâ sententia fideles hæc anxietate implicat et torquet; ergo. — Resp.: Nego minorem; illa quidem sententia arcet à fidelibus inanem illam fiduciam et temerariam præsumptionem, quam ipsis inspirat novatorum dogma, et fidelibus suggerit ut saltem suam

cum metu operentur, sed ipsis non eripit incredibilem pacem et consolationem quam percipiunt ex bono conscientie testimonio, ex commissorum peccatorum contritione, ex bonorum operum exercitio, ex frequenti Eucharistiae perceptione, ex unctione Spiritus sancti, etc. Unde sancti hæc etiam in vita, non raro, ut D. Paulus, in omni tribulatione sua suavissimo gaudio perfunduntur, et experiuntur illam Dei pacem quæ omnem sensum exsuperat. Cum autem hæc omnia Deus in sanctis suis gratiæ suæ virtute producat, idè meritò vocatur *Deus totius consolationis*; in sententiâ è converso adversariorum, esset *Deus totius presumptionis*.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Placet novatoribus quemlibet fidelem *fide divinâ* credere debere se esse justum; Catholici è converso docent fideles absque speciali revelatione nominis moralè de suâ justificatione certitudinem (quæ et *conjecturalis* dici potest) in hæc mortali vitâ habere posse.

Secundum. Ope distinctionis certitudinis *fidei divinæ*, et certitudinis *moralis*, plura solvuntur testimonia, quibus dicitur, *Spiritum sanctum in nobis testari nos esse Dei filios, nos certos esse de nostrâ salute, nos cognoscere Christum in nobis manere, etc.*

Tertium. Aliud est dicere nos per Spiritum sanctum certos esse Deum electis imperitum esse beneficia quibus usque in finem perseverent, aliud asserere per Spiritum Dei hunc vel illum electum in particulari istâ beneficentiâ instrui; primum docent sacri codices, secundum respuunt.

Quartum. Aliud est asserere fideles, qui ex fide cognoscunt Christum pro se mortuum esse, ex hæc notitiâ Dei in se beneficentiam sperare, aliud asserere eos ex fide propriam justificationem cognoscere. Primum verum, alterum falsum.

Quintum. Promissiones Dei de æternâ salute, de justificatione, etc., generales sunt et conditionatæ, non particulares, et hunc vel illum speciatim spectantes, nisi adsit revelatio.

Sextum. Certitudo ex bonis operibus oriens non est certitudo *fidei*, sed *moralis* tantum.

Septimum. Certitudo *fidei* omnem dubitationem et errandi formidinem necessariè excludit; secus certitudo *spei* et *confidentie*, quæ ob incertitudinem dispositionis nostræ cum timore necessariè conjuncta est.

Octavum. Verba, *credimus, scimus, cognoscimus*, in Scripturâ et Patribus non raro sumuntur pro, *existimus, censemus, etc.*

Nonum. Quam prædicant novatores certitudo ex parte subjecti, non ex parte objecti reperitur. Evincent ergo testimonia sua hanc exhibere certitudinem.

Decimum. Fatemur nonnullos sanctos ex speciali revelatione propriam justificationem certissimè cognovisse.

Undecimum. Ambrosius Catharinus è familiâ Dominicanorum, qui concilio Tridentino interfuit, censuit justum posse habere certitudinem *fidei*, etiam sine

revelatione, de propriâ justificatione; non idè tamen inter hæreticos recensendus est; non enim hæc certitudinem ad justificationem necessariam esse adcoit, vel hominem *fide*, quâ credit se esse justum, justificari. Nihilominus tamen illius opinionem erroneam judicat Bellarminus libro 3 de Justificatione cap. 5.

Ultimum. Errorem quo prætendunt novatores quemque fidelem *fide* divinâ certum esse non solum de præsentis justitiâ, sed etiam de prædestinatione suâ ad gloriam radicitiâ extirpavit Apostolus Rom. cap. 11, v. 33, et egregiè sic explodit Augustinus libro 11 de Civitate Dei, cap. 12: « Licet sancti de sua perseverantiæ premio certi sint, de ipsa tamen perseverantiâ se reperiri incerti; quis enim hominum se in actione profectaque justitiæ perseveraturum usque in finem sciat? nisi aliquâ revelatione de illo fiat certus, qui de hæc re justo latentique judicio non omnes instruit, » sed neminem fallit.

§ 2. *Utrum justitiâ ita solis electis competat, ut eam nunquam spoliarî possint?*

CONCLUSIO. — Fides et justitiâ solis electis non competunt, et semel habitæ, amitti possunt.

Ita definivit concilium Tridentinum Calvinum perstringens sess. 6, can. 23, his verbis: *Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque idè eam qui labitur et peccat nunquam verè justificatum fuisse, anathema sit.*

Probatur 1° ex Scripturis, quæ propè innumeris, iisque luculentissimis, oraculis insulsum novatorum dogmâ in pulverem redigunt. Hæc in re tam aperta sufficiant.

Ac primò quidem, ut præteream relata in Scripturis exempla virorum qui ab acceptâ justitiâ exciderunt, regis David, Salomonis, Simonis Magi, Judæ proditoris, etc., Ezechielis cap. 18 legitur: *Cum averterit se iustus à justitiâ suâ, et fecerit iniquitatem... in injustitiâ, quam operatus est morietur.* Potest ergo justus justitiâ (id est, ut placet adversariis, fidem quæ sola justificat) deperdere, et iniquitate mori, et idè solis electis, qui ex hæc vitâ in peccato mortali emigrare nequeunt, non convenit, et semel comparata potest amitti.

Luce cap. 8, ait Christus: *Cum audierint cum gaudio suscipiunt verbum, et hi radices non habent, sed ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt.* Ecce homines qui cum gaudio semen verbi divini deglutiunt, et credunt; et idè in ipso adversariorum systemate justi sunt, qui tamen ad tempus credunt, id est, justitiâ servant, sive in justitiâ non perseverant.

Epistolâ 1 ad Corinthios, cap. 9, clamat Apostolus: *Castigo corpus meum, et in servitutum edigo, ne fortè cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Alios sanè sensus animo volvisset si in adversariorum scholâ fuisset institutus. Illi enim sub prætextu inamissibilis justitiæ ex solâ fide exorientis cuncta satisfactoria opera expungunt.

Hebræorum cap. 6, hæc iterum decernuntur : *Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum celeste, et participes facti sunt Spiritûs sancti... et prolapsi sunt, rursus renovari ad penitentiam. Ecce homines verè justificados, siquidem sunt illuminati, gustaverunt donum celeste, et participes facti sunt Spiritûs sancti... qui prolapsi sunt, et ideò justitiam amiserunt.*

Probatur 2° auctoritate D. Augustini. Libro de Correctione et Gratiâ, cap. 13, n. 40, ait : *Credendum est quosdam de filiis perditionis, non accepto dono perseverantiæ usque in finem, in fide quæ per dilectionem operatur, incipere vivere, et aliquandiu fideliter ac justè vivere, et postea cadere.* Elverò. Jansenius fateri coactus est S. doctorem constanter tradidisse reprobos justitiam ad tempus habere, et ideò ab ipso vocari temporales. Justitia ergo ad solos electos non pertinet.

Probatur ultimò rationibus theologicis. Prima. Calvinus, Petrus Martyr, Bucerus, etc., docent filios fidelium nasci justos; ad experientiâ compertum est eos inter nonnullos, cùm rationis usum adepti sunt, in atrociam etiam crimina prorueri. Elverò illi hæretici Catholicos detestantur qui tamen sunt filii fidelium, saltem à principio.

Secunda. Innumeri ab Ecclesiâ incunabulis ad hoc usque tempus exiterunt hæretici, ut testatur Scriptura, et eorum indices ab Hieronymo, Augustino et aliis concinnati; sed hæretici facti sunt per jacturam fidei.

Tertia. Jovinianus, referente Augustino, libro de Hæresibus, hæresi 82, docuit non posse peccare hominem lavacro regenerationis accepto; ad hæc opinio à veteri Ecclesiâ damnata, non videtur discrepare ab adversariorum sententiâ, nisi probent id non docuisse Jovinianum, quia existimabat justitiam semel acceptam non posse amitti.

Obijciunt 1° Scripturæ oracula enuntiantia extingui non posse charitatem, et ideò fidem sine quâ charitas existere non potest. Canticorum cap. 8 : *Aquæ multæ (id est, hujus vitæ tribulationes) non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Joannis cap. 4 : *Qui biberit ex aquâ, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Romanorum cap. 8 : *Quis nos separabit à charitate Christi! Certus sum, etc.*; Epistolâ 1 ad Corinthios, cap. 13 : *Charitas nunquam excidit, etc.* — Resp. hæc et similia oracula significare vel charitatem, quatenus est in totâ Ecclesiâ, non in privatis, perire non posse (privati enim eam relinquere dicuntur Apoc. cap. 2, et in mundi fine refrigescet, id est, extinguetur, charitas multorum); aut hominem, quamdiù charitate exornatur, de præsentis vitæ malis facillè triumphare; aut charitatem in futuro etiam seculo esse duraturam, aliis extinctis, fide scilicet et spe, qui ultimi oraculi proprius sensus esse videtur.

Obijciunt 2° difficilem locum consignatum Epistolâ 1 Joannis cap. 3, his verbis : *Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen illius in eo manet, nec potest peccare quoniam ex Deo natus est.* — Resp. Apostolum unicè intendere proprium esse filio-

rum Dei ex affectu non peccare, vel peccare non posse, et è converso proprium esse filiorum diaboli peccare. Unde sensus est : Qui Dei filius est, quatenus talis, ex affectu non peccat, sive signum quò cognoscitur aliquem esse Dei filium est voluntaria à peccato abstinencia; non autem sensus esse potest eum qui semel factus est Dei filius non posse per peccatum mortale desinere esse Dei filium; altàs D. Joannes fideles ad perseverandum in justitiâ incassum excitaret.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Fides et charitas in Ecclesiâ collectivè sumptâ perire nequeunt; secus in Ecclesiâ distributivè acceptâ, sive singulis justis.

Secundum. Charitas æternum duratura est; secus fides et spes quæ presentis vitæ finitâ evanescent.

Tertium. Tanta est charitatis virtus ut hujus vitæ malis et tentationibus extingui non posse dicatur, quia incredibile subministrat vires ad illa superanda.

§ 3. Utrùm omnes justî æquali exornentur sanctitate?

CONCLUSIO. — Omnes justî pari justitiâ non sunt præditi.

Ita sancivit concilium Tridentinum adversus Lutheranos sess. 6, can. 24 : *Si quis, inquit, dixerit justitiam acceptam non conservari atque etiam auferri coram Deo per bonâ opera, sed opera ipsa fractus solummodo et signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendæ causam, anathema sit.*

Probatur 1° ex Scripturis. Apoc. ultimo legitur : *Qui justus est sanctificetur adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc.* Immediatè ante dicitur : *Qui in sordibus est sordescat adhuc.* Ibi justus eodem modo de novo sanctificari posse dicitur quo sordibus de novo sordescere posse refertur; at sordibus hoc sensu de novo sordescere potest quòd in sordibus crescat. Ergo

Idem deduci potest ex pluribus aliis oraculis, v. g., ex isto Proverbiorum cap. 4 : *Justorum semina quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectum diem.* Hoc enim oraculum ostendit justitiam hominis magis ac magis amplificari donec cum Deo in cælis regnet ad eum ferè modum quo lux auroræ ad meridiem usque magis ac magis augetur... Item ex hoc 2 ad Corinthios cap. 9 : *Augerebunt incrementa frugum justitiæ vestræ;* istud enim pronuntiatum falsum esset si, ut pretendunt novatores, sola Christi justitia non capax incrementi nobis inesset.

Probatur 2° ex Patribus. Prodeat D. Augustinus. Epistolâ 167, quæ est ad Hieronymum, cap. 3, n. 43, ait : *Induit sunt justitiâ, alius magis, alius minus.* Tractatu 6 in Joannem, n. 8, hæc habet : *Non omnes (i. e. Ecclesiâ) paria meriti habent; sunt alii aliis sanctiores, sunt alii aliis meliores.* Hæc sanè commentario non indigent.

Probatur 3° ex Ecclesiæ praxi quâ orat Deum ut justis det fidei, spei et charitatis augmentum.

Probatur ultimò rationibus ex Scripturis deductis. Prima. Passim dicentibus Scripturis, justitiâ nihil aliud est quàm charitas, Matthæi cap. 5, Rom. 14, 1 Joannis 3, etc. Sed fisdem dicentibus Scripturis,

charitas in iustis non est equalis, sed in aliis major, in aliis minor, Lucæ cap. 7, Joannis cap. 15, 1 Joannis cap. 4, etc. Quinimò ipsi Lutherani in hoc à Joviano discrepant quòd fateantur virtutes et charitatem in regeneratis esse majores aut minores, licet negent exinde unum alio fieri justiore, quia nempe justus exadit Christi justitiâ fide arreptâ.

Secunda. Passim docent Scripturæ varios in cælo esse beatitudinis gradus, v. g.; Dei Genitricem omnibus sanctis gloriâ antecellere, quia ipsis meritorum excellentiâ præstitit, Joannis cap. 14, v. 2, etc. Sed ista diversitas oritur ex varietate in terrâ justitiæ et meritorum; ergo.

Cùm relatus Lutheranorum error initiatur principio imputationis justitiæ Christi supra confutato, quæ hic objiciunt diluimus ubi illud dogma refellimus.

CAPUT II.

De secundo gratiæ effectu, sive de merito.

Merita nostra ex cælesti gratiâ emanant: *Quisquis enim, inquit Augustinus Deum alloquens libro 9 Confessionum cap. 13, n. 34, tibi enumerat vera merita sua, quid tibi enumerat nisi munera tua?*

Ut autem tanti momenti quæstio dilucidè edisseratur, sermonem instituimus 1° De meriti existentia... 2° De meriti qualitatibus et conditionibus... 3° De meriti objecto.

ARTICULUS PRIMUS.

De meriti existentia.

Meritum propriè dictum dicitur opus propter quod Deus homini præmium rependere debet.

Protestantes, ut diximus, censent hominem per Christi justitiâ solâ fide apprehensam justum fieri, et cuncta ipsorum electorum sive justorum opera ob concupiscentiæ labem semper ipsis tenacità inhaerentem esse vitiosa, licet ob Christi justitiâ, quâ obtinentur, ipsis non imputentur. Hinc et amica illa dogmata nihil detrimenti patiuntur, omnem justorum operibus, quæ bona dicimus, vitam et æternam salutem merendi vim et virtutem tollunt et eripiunt; quæ quibus iterùm documentis inferunt præposterum esse et Christo injuriosum aliquam fiduciam in operibus, quæ bona reputantur, collocare, aut ea opera intuitu mercedis producere.

Quamobrem, ut tam perniciosa doctrina eliminetur, quæremus 1° an justorum opera æternæ vitæ meritoria sint... 2° Quo sensu fiducia in meritis reponi possit... 3° An liceat opera edere æternæ salutis intuitu.

§ 1. *An bona justorum opera æternæ vitæ verè meritoria sint?*

CONCLUSIO. — Bona hominis justificati opera ita sunt Dei dona, ut sint etiam bona ipsis justificati merita.

Ita expressis verbis definitivè concilium Tridentinum sess. 6, can. 32. Preiaverat concilium Arausicum 2, an. 48, ubi ex S. Patris Augustini doctrinâ hæc san-

civerat: *Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant.*

Probat 1° ex Scripturis. Illis dicentibus, vitæ æternæ est merces bonorum operum. Etenim Matthæi cap. 5 regnum cælorum vocatur merces iis rependenda qui persecutionem patiuntur propter justitiâ, et Matthæi 20 eadem vitæ æternæ denario diurno operarii repenso adumbrata dicitur merces.

Item cælestis beatitudo à Deo donanda refertur habitâ ratione non solius promissionis, beneficentiæ, vel indulgentiæ Dei (ut obtendunt adversarii), sed ipsius quoque excellentiæ et efficacis operum, Matthæi cap. 16, v. 27, et alibi passim. Item bona opera dicuntur causa et ratio æternæ vitæ collationis, Matthæi cap. 25, v. 23 et 55; Apoc. cap. 7, v. 14; 15, etc. Item bona operâ ex justitiâ remuneranda referuntur, Epistolâ 2 ad Timotheum, cap. 4, v. 8; Epistolâ ad Hebræos, cap. 6, v. 10; Jacobi cap. 1, v. 12, etc. Tandem bona opera reputantur vitæ æternæ digna, Lucæ cap. 10, v. 7; 2 ad Thessalonicenses, cap. 1, v. 5, etc.

At hæc omnia ita donum ex parte Dei connotant (ratione scilicet gratiæ ex quâ sunt bona opera), ut etiam vera merita arguant; merces quippe merito rependitur. Pariter bonum opus, cui Deus ex solâ liberalitate beatitudinem impertit, ex se nullatenus influit in illam felicitatem, nec dici potest causa illius gloriæ, aut ex æquitate coronari, vel coronâ dignum.

Hoc ipsum fateri cogunt adversarii; obtendant enim istud Apostoli Rom. cap. 8: *Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, etc.*, ut evincant bona operâ æternâ vitâ non esse digna; sed inscitè omnino; intendit enim Apostolus hujus vitæ passionibus, utpote momentaneis, sive brevi tempore durantes, ea se et sine gratiâ, sive charitate ex quâ effluunt, nullam habere proportionem cum futurâ gloriâ quæ æternam durabit; sed non vult illis passionibus, habitâ ratione quâ bona opera sunt, nullam inesse proportionem cum æternâ vitâ, siquidem Epistolâ 2 ad Corinthios, cap. 4, agnoscit eas æternam gloriâ pondus operari in nobis, non efficienter quidem, sed meritorie.

Probat 2° ex Patribus, sive pro more nostro, ex S. Augustino. Sanctus doctor libro 9 Confessionum cap. 43, agnoscit, ut diximus, in iustis vera merita ex gratiâ elicita. Epistolâ 194 ad Sixtum cap. 5, n. 6, ait: *Nullano sunt merita justorum? Sunt planè quia justis sunt, sed ut justis fierent nulla merita fuerunt.* Ibidem cap. 5, n. 20: *Sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiæ tanquam stipendium vita æterna.* Sunt igitur in iustis quatenus justis vera merita, et quidem æternæ vitæ.

Probat 3° ultimò ex eo quòd justorum opera ex gratiâ elicita vestiuntur omnibus conditionibus ad meritum necessariis, ut ex dicendis elucescet.

Objiciunt 1° aliqua Scripturæ testimonia.

Isaie cap. 64, universæ justitiæ nostræ dicuntur quasi pannus menstruatus, id est, immunda, ut præcedentiâ verba evincunt: *facti sumus ut immundus om-*

nes nos; at opera immunda indubiè non sunt meritoria; ergo. — Resp. Prophetam hìc non in sua vel justorum personà loqui, sed impiorum qui in justiliis suis externis fiduciam collocabant, ut elucet ex his verbis sequentibus: *Iniquitates quas ventus abstulerunt nos, non est qui intocet nomen tuum*; hæc enim Isaicæ aut justis illius temporis non conveniunt; quòd autem omnia justorum opera non sint immunda, sive peccata mortalia, ubique docet Scriptura; jubet enim Christus Matthæi cap. 5, ut justii eliciant opera bona; et: *Christus dedit semetipsum pro nobis, ut manderet sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum*, Epistolà ad Titum cap. 2.

Lucæ cap. 17, ait Christus: *Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicitè: Servi inutilis sumus*; sed opera inutilia non sunt meritoria; ergo. — Resp. Christum relatis verbis servis suis, id est, iis quos pretio emerat, abjectos de se sensus, sive humilitatem instillare voluisse ipsos admonendo, ut, omnibus etiam quæ præcepta sunt adimpletis, se imperfectos adhuc et inutilis esse sentirent; qui certè animi affectus non excludit in illis honorum operum meritum; sicut B. Pauli affectus quo se habebat velut sontium omnium maximum justitiam in ipso non explodebat. Vox, *inutilis*, potest etiam referri ad Deum, qui honorum nostrorum non indiget, non autem ad nos quos quæ legis observatio, ut decet facta, nullius nobis foret emolumentum, cum è converso dicat Christus: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata, hoc fac et vives*, etc. Tandem eadem vox significare potest bona opera, licet ex gratià elicità, non esse condigna ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, eo quo exposuimus sensu.

Obijciunt 2° nonnullos Patres. Augustinus sermone 5. in Psalmum 70, n. 5, ait: *Tua peccata sunt, merita Dei sunt; supplicium tibi debetur, et cùm præmium venerit, sua dona coronabit, non merita tua*; ergo vita æterna meritis nostris non debetur, sed potius supplicium. — Resp. Augustinum unicè disserere de meritis quæ sunt in nobis ex verbis, et idèò sine Dei adjutorio. Id elucescit 1° ex verbis objectis, *sua dona coronabit, non merita tua*. 2° Ex fine numeri primi ibidem p. 754, ubi idem tractans sic loquitur: *Nullam meam agnosco, solius justitiæ tuæ memorabor; à te habeo quidquid boni habeo, quidquid autem à me habeo, mali habeo; non meritis supplicium reddidisti, sed gratiam gratis impertisti*. 3° Ex Epistolà 194, aliàs 103 ad Sixtum, libro de Gratià et libero Arbitrio, cap. 6, 8, etc., et aliis locis, ubi docet *vitam æternam stipendium esse justitiæ per gratiam acceptæ, reddi vitam æternam meritis per gratiam factis*, etc.

Divus Bernardus, sermone 1 de Annuntiatione, hæc habet: *Nequè talia sunt hominum merita, ut propter ea vita æterna debeat ex jure, aut Deus injuriam aliquam faceret, si eam non donaret*; sed si æterna vita hominum meritis ex jure non debetur, illa merita vitam æternam verè non merentur; ergo. — Resp. ex contextu elucere S. doctorem intendere duntaxat, vitam æternam meritis ex jure absolutè et sine conditione Dei promissionis et gratiæ collationis non deberi, quod

verum est; hanc enim conditionem supponit Apostolus cùm dicit: *Reposita est mihi corona justitiæ*, 2 ad Timotheum, cap. 4; et Hebræorum cap. 6: *Non est injustus Deus qui obliviscatur operis vestri et laboris*; et D. Augustinus libro de Naturà et Gratià cap. 2: *Non est injustus Deus ut justos fraudet mercede justitiæ*. Et verò Bernardus, ibidem seipsum exponens, agnoscit idèò ex jure meritis non deberi vitam æternam, quia merita ex gratià scaturiunt.

Obijciunt 3° dogma de veris justorum meritis Christi merita pessumdare; ergo. — Resp. miserum istud cavillum ex solà citati dogmati inspectione dilui; non enim commendat merita nisi ex Christi gratià et idèò meritis emanantia.

PRINCIPIA SOLUTIONUM.—Primum. Ut novatores encravarent Scripturæ et Patrum oracula de justorum meritis, varia commenti sunt eflugia; 1° enim diversa excogitaverunt præmia in hæc et in futurà vità æternà distincta, ut illa meritis rependi, non ista, possent reponere. 2° Dixerunt præmium vitæ æternæ tribui meritis, non ex justitià, sed ex misericordià. 3° Dixerunt nullam esse in operibus etiam justorum excellentiam, quinimò ea omnia esse in se peccata mortalia. 4° Dixerunt mercedem sive præmium reddi non propter opera, sed propter solam Dei promissionem, ea nempe opera excludentem. 5° Dixerunt vitam æternam rependam esse operibus quatenus præcisè sunt signa sive effectus fidei.

Secundum. Novatorum dogma vera merita expungens eliminat dogma de futuro judicio: *Quomodo enim, inquit Augustinus Epistolà 214 ad Valentinum abbatem n. 4, judicabit Deus mundum, si nullum est meritum (ex gratià), vel bonum piorum, vel malum impiorum?*

Tertium. Scriptura et traditio agnoscent in justis meritum, et in impiis demeritum; sed in istis verum est demeritum; ergo et in illis verum meritum.

Quartum. Æterna beatitudo ex parte meritorum est merces, sed ex parte meritorum quibus debetur est etiam effectus Dei misericordiæ, quia merita ex misericordià sive gratià emanant.

Quintum. Cùm Deus coronam gloriæ meritis rependit, et justitiæ et misericordiæ actum exercet; actum justitiæ, quia debitam meritis mercedem impertit; actum misericordiæ, quia delet peccata venialia quæ bonis coronandorum operibus inesse possunt.

Sextum. Stipendium justitiæ est vita æterna sicut stipendium peccati mors; secus gratia Dei quæ gratis datur.

Septimum. Bona justorum opera Deo, qui us non eget, utilia non sunt; secus justis. Eadem opera ex se et sine gratià, quæ ipsis merendi vim inserit, nullam habent cum glorià sempiternà proportionem.

Octavum. Salus imperfecta hujus vitæ propria, id est, justificatio, meritis non rependitur; non ita salus perfecta, sive æterna gloria.

Nonum. Deus justorum meritis plus tribuit quàm ipsis debetur, et sub hoc respectu corona justitiæ potest etiam dici corona misericordiæ.

Decimum. Vita aeterna meritis ex jure debetur hypotheticè duntaxat, id est, accedente Dei promissione et gratiâ, ex quâ sunt illa merita, non absolutè, sive independentèr ab istâ hypothèsi, sive conditione.

Ultimum. Sedulò distingue merita *in nobis et ex nobis*, et merita *in nobis sine nobis*; illa enim, non ista improbant Augustinus et alii Patres.

§ 2. An fiducia in meritis reponi possit?

Fiducia nascitur ex spe, Job cap. 11, v. 18, et idèo juxta D. Thomam 2-2, q. 129, a. 6, *spes est fortis et valida*. Queritur quo sensu fiducia in meritis collocari possit.

Pelagiani, et novissimis hisce temporibus Wicelius, omnem in meritis fiduciam constituendam esse censuerunt; sententiam è diametro oppositam animosè propugnant Protestantes, inprimis Calvinus libro 3 Institutionis cap. 2, sectione ultimâ, et cap. 12, sectionibus 3 et 4, absurdo suo principio innixi, omnia etiam justorum opera esse peccata mortalia.

Catholici docent 1°, ad vitandam vanæ gloriæ titillationem, tutius esse totam fiduciam in solo summè bono et misericordè Deo constituere, cum inprimis remotâ Dei revelatione omninò lateat propria justitiâ; hos enim animi sensus suis inspirare nititur Ecclesia dñm has effundit preces : *Deus, qui cõspicis quia ex nullâ nostrâ actione confidimus, etc.; ubi nulla suppetunt suffragia meritorum, tuis nobis succurre præsidis. intra quorum nos consortium non estimator meriti, sed venie; quæsumus, largitor admittè....* Docent 2° nihil obstare quominus, secluse superbiæ periculo, quædam fiducia collocetur in meritis, quorum veritas constat. Scriptura quippe et historia ecclesiastica hos animi sensus plurimorum sanctorum cum encomio referunt.... Docent 3° non solam fidem, sed bona etiam merita in sanctis parere spem et fiduciam in Deum; quod cum irrideat Calvinus, sit

CONCLUSIO. — Fiducia in Deo ex bonis etiam meritis in sanctis oritur et viget, qui idcirco illis comparandis et augendis incumbere debent, ut illa fiducia in ipsis magis ac magis crescat et amplifietur.

Probatur 1° ex Scripturis. Tobie cap. 4 : *Fiducia magna erit coram summo Deo elemosyna, omnibus facientibus eam*. Similia habet Job cap. 11, versibus 14, 15 et 18. Conciniit Fœdes novum. Hebræorum cap. 10 : *Vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis.... nolite itaque amittere confidentiam vestram....* Epistolâ 1 Joannis cap. 3 : *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, etc.*

Probatur 2° ex S. Augustino; alios enim vulgò adversarii sibi non vindicant. Spem, et idèo fiduciam, ex bonorum operum conscientia erumpere passim docet, v. g., libro 3 de Doctrinâ christianâ cap. 10, n. 14 : *Spes, inquit, cuique est in conscientia propria, quemadmodum se sentit ad dilectionem Dei et proximi, cognitionemque proficere.*

Probatur 3° ratione. Certitudo spei christianæ innititur Dei fidelitate, et bonis operibus nostris; idè enim speramus coronam vitæ, quia Deus eam promissit diligentibus se, ut dicitur Jacobi cap. 1; sed inde elucet bonorum operum conscientiam spem gignere, fovere, alere et roborare, etc.

Obijciunt : Augustinus, tractatu 83 in Joannem n. 5, ait : *Potest sperare veniam qui non diligit, Apostolo dicente 1 ad Corinthios cap. 13 : Manent fides, spes et charitas; spes ergo præcedit charitatem; si autem eam præcedit, quomodo ex eâ nasci potest?* Resp. Augustinum loco citato et alios Patres ita docere spem esse charitate priorem, ut simul doceant charitatem sine spe esse non posse. Unde spes oritur ex charitate, et ex spe oritur charitas. Scilicet spes charitatem antecedit et generans est spes; quæ dicitur informis, id est, totam suam perfectionem nondum adeptâ, quæ in homine nondum justificato nihil aliud est quàm desiderium adipiscendæ beatitudinis per fidem cognitâ, subsidio nempe bonorum operum ex gratiâ elictorum (aliàs non esset spes, sed præsumptio). Spes è converso ex charitate, sive meritis, enascens, spes est perfecta, quæ dicitur fiducia, id est, spes fortis et nervosa, quam producit bonorum operum conscientia. Hinc Augustinus loco citato dicit : *Nemo potest desperare qui diligit. Itaque ubi dilectio est ibi necessariò.... spes, id est, fiducia.*

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Scripturæ et Patrum oracula, quæ enuntiant spem nullatenus in meritis, etiam gratiæ, sed in solo Deo esse reponendam, intelligenda sunt non absolutè, sed conditionatè, si nempe cõperta non sint illa merita, aut adsit inanis gloriæ aut superbiæ periculum.

Secundum. Sedulò distingue spem imperfectam à perfectâ, sive spem à fiducia; illa merita præcedit, hæc merita subsequitur.

Tertium. Hic asserimus duntaxat, fiduciam nasci ex meritis, non autem fiduciam ponendam esse in meritis.

§ 3. Licetne opera edere aeternæ mercedis intuitu?

Concilium Tridentinum sess. 6, cap. 11, perstringens doctrinam Calvini libro 3 Institutionis cap. 16, sect. 3, et 18, sect. 2, hæc super istâ questione dæcernit : *Constat eos orthodoxæ religionis doctrinæ adversari qui.... statuunt in omnibus operibus justos peccare, si in illis suam ipsorum socordiam exciando, et sese ad currendum in stadio cohortando, cum hoc, ut inprimis glorificetur Deus mercedem quoque intuentur aeternam; ac deinde can. 31 : Si quis dixerit justificatum peccare dùm intuitu aeternæ mercedis benè operatur, anathema sit.* Hanc doctrinam refellens Calvinus in Antidoto mentitur sanctam synodum definiisse operandum tantum esse ex affectu mercedis; quod solâ concilii verborum inspectione exploditur. Itaque sit.

CONCLUSIO. — Non peccant justî dùm intuitu aeternæ mercedis benè operantur.

Probatur 1° ex Scripturis. Christus excitat discipulo

Ios ad operandum intuitu æternæ beatitudinis, imò id ipsis præcipit Matthæi cap. 4 : *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum*, ubi nota particulam, enim... Matthæi cap. 5 : *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*... Matthæi cap. 6 : *Quærite primum regnum Dei, et iustitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis*, etc.

Item Rex Propheta intuitu æternæ mercedis operatus est : *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem*, Psalmos 118... Moyses, Apostolo dicente Hebræorum cap. 11, *aspexit in remunerationem*;... Ipse Paulus dicit se ad destinatum persequi, *ad bravium supernæ vocationis in Christo Jesu*, Epistolâ ad Philippenses cap. 5.

Item Apostolus passim hortatur fideles ad sic currendum ut comprehendant, Epistolâ 1 ad Corinthios, cap. 9; ad bonum faciendum, *quâ tempore suo mentent*, ad Galatas cap. 6; ad operandum ut à Domino accipiant retributionem hereditatis, ad Colossenses, cap. 3, etc.

Probatur 2° ex S. Augustino. Enarratione in Psalmum 120, n. 10, ait : *Quando facis bonum opus, propter vitam æternam fac... Noli facere nisi propter vitam æternam : idcò fac, et securus facies; hoc enim mandavit Deus*. Tractatu 4 in Epistolam Joannis cap. 2, n. 12 hæc habet : *Memorote, fratres, quia vitam æternam nobis promisit Christus... Promissionem vitæ æternæ desiderate*.

Probatur 3° rationibus theologicis. Prima. Indubie licet operis finem cum opus fit intendere, cum opus sit medium ad finem; sed finis operum Christianorum est vita æterna, Epistolâ ad Romanos, cap. 6, v. 22; ergo. Secunda. Licet, v. g., baptismum suscipere ad impetrandam Dei gratiam; quidni et opus bonum elicere ad consequendam æternam beatitudinem, quæ est gratia perfecta? Tertia. Licet opera naturalia exercere propter finem naturalem; quidni et supernaturalia edere propter finem supernaturalem?

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Qui propter retributionem, sive sempiternam felicitatem operatur, debet retributionem intendere, non tanquam finem ultimum, sed tanquam finem proximum dumtaxat ex se, quamdiu manet proximè tendentem ad Deum, in quo solo, et per quem solum summè beati esse possumus. Hinc Scriptura et Patres improbant amorem mercenarium, sive servilem, qui præmium aut unicè aut præcipuè respicit, ita ut si non adesset præmium, illius largitorem nullatenus diligeret.

Secundum. Amor mercedis temporalis non est comparandus cum amore æternæ mercedis; 1° enim ille plerumque villor est ipsis quæ producit operibus, puta si quis Deo aut Ecclesiæ serviat ob temporaria commoda, non ita iste qui præmium ab ipso Deo non distinctum appetit. 2° Primus amor non rarò à Deo avellit, secundus è converso Deo inhærere facit; vix enim ac ne vix quidem evenire potest ut qui Deum videre impensè desiderat, Deum plusquam se non diligit. Hinc, si servile est ac turpe propter temporalem mercedem operari, servile non est ac in-

honestum ob æternam beatitudinem Deo militare.

Tertium. Cum quis Deum amat propter æternam beatitudinem, primariò Deum propter ipsum amat, et secundariò propter se, et idcò ejus amor est amor non purè concupiscentiæ, sed amicitia quæ Deo est prosequendus.

ARTICULUS II.

De meriti dotibus, sive conditionibus.

Duplex universim distinguitur meritum, perfectum unum, sive, ut aiunt, *de condigno*, imperfectum alterum, sive, ut loqui amant, *de congruo*; utrumque scilicet meritum passim in sacris codicibus, et sancto præsertim Augustino delineatur; primum quidem Rom. cap. 4 : *Ei autem qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum*; et apud Augustinum, enarratione in Psalmum 83, n. 16 : *Deus, inquit, donator est indulgentiæ, debitor coronæ*; et in Psalmum centesimum n. 2 : *Donando delicta fecit se coronæ debitorem*... Secundum verò. Danielis, v. g., cap. 4 : *Peccata tua elemosynis redime*, etc. Unde Augustinus sermone 501, aliàs de diversis 110, cap. 5, de Nabuchodonosore et Antioche disserens dixit : « Divino iudicio, occulto procul dubio, sed tamen justo, Nabuchodonosor meruit converti, Antiochus meruit obdurari, ille invenit misericordiam, iste auxit superbiam.

Priusquam autem utrumque meritum definio, essentialia utriusque dotes sive conditiones referam sine quarum notitiâ intelligi non posset.

§ 1. *Referuntur conditiones ad meritum de condigno necessaria.*

Inter illas conditiones aliæ omnibus theologis catholicis sunt acceptæ, non ita aliæ.

Conditiones ex omnium consensu merito de condigno, sive perfecto, essentialia.—Prima se tenet ex parte operantis, id est, hominis qui meretur. Exigit ut ille sit viator : Nocte enim, id est, morte adveniente nemo potest operari, Joannis cap. 9, et presentis vitæ tempus est certaminis, illam verò subsequens tempus est coronæ tempus, Epistolâ 2 ad Timotheum, cap. 4.

Secunda effluit ex parte ejusdem operantis. Præcipit ut is justus sit, id est, filius Dei factus per baptismum, aut cum Deo reconciliatus per penitentiaæ sacramentum; hæc enim est constans omnium doctorum catholicorum sententia adversus Baium, cujus propositio 18 inter damnatas à Pio V, Gregorio XIII et Urbano VIII hæc fert : *Sentiant cum Pelagio qui dicunt esse necessarium ad rationem meriti ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum deificum*. Eiverò, hanc conditionem passim exigunt Scripturæ, ubi, v. g., vitam æternam promittunt his solum qui adoptionis spiritum consecuti fuerint, Rom. cap. 8, v. 15 et 17, etc.... Passim requirit D. Augustinus, puta libro 1 ad Bonifacium, cap. 2, n. 5, ubi ait : *Non vivunt benè filii hominum nisi effecti filii Dei* (scilicet per baptismum); quin Enchiridion cap. 106, n. 28 et alibi, agnoscit nullum tunc (in statu naturæ integræ) sine

gratiâ (sanctificante) meritum esse potuisse... Exigit concilium Tridentinum, sessione 6, cap. 16, ubi ait: *Vita aeterna et tantquam gratia filijs Dei per Christum Jesum misericorditer promissa est, et tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddenda.* Unde ibidem, canone 52, dicitur, illa opera esse meritoria quae sunt à iustificatione per gratiam Dei, ut sunt viva Christi membra.... Evincit ratio, vita scilicet aeterna res est supernaturalis ad quam merendam necessaria sunt opera supernaturalia; at nemo ejusmodi opera elicere potest, nisi divinae consors naturae factus sit per gratiam sanctificantem; ergo.

Tertia erumpit ex parte operis, id est, actus meritorii; desiderat illum actum esse moraliter bonum; quae enim mala sunt non coronat, sed punit Deus.

Quarta idem opus afficit. Praecipit ut illius actus sit bonus, liber, id est, non solum coactionis, sed et omnis necessitatis, etiam simplicis, mutabilis et relativae purus et expers, ut definitum est adversus Lutherum, Calvinum, Jansenium, etc.

Quinta idem opus spectat, et sancit illud non esse meritorium praecise ex eo quod est conforme legi, sive per speciale Dei auxilium fit modo legi consono, seu etiam ex eo quod fit ab homine iustificato, ita ut si non eliceretur ab homine gratia sanctificante exortatio, licet aliud vera esset legis observatio, tamen non esset meritorium. Damna scilicet est haec inter Bani propositiones numero 14: « Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo quod sunt conformia legi, quodque praestatur obedientia legi. »

Conditiones ad meritum de condigno circa quas est inter theologos controversia. — Prima se habet ex parte Dei remunerantis, an scilicet ut opera bona sint aeternae vitae meritoria de condigno requiratur gratuita Dei promissio, sive pactum de aeterna mercede rependenda. Doctores non infimi ordinis, ut refert Sylvius in 1-2, q. 114, articulo 2, hoc pactum necessarium non esse autumaverunt. Verùm hae sententia omnino rejicienda videtur. Etenim 1° repugnare videtur his Scripturae oraculis: *Beatus vir qui suffert tentationem quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae quam repromittit Deus diligentibus se,* Jacobi cap. 1. *Imitatores eorum estote qui fide et patientia haereditabunt promissiones,* id est, aeternam vitam promissam, Epistola ad Hebraeos, cap. 6. Idem legitur Helraeorum cap. 10, v. 36.

2° Videtur adversa his Augustini effatus: *Debitorem Dominus ipse se fecit (coronae justitiae), non accipiendo, sed promittendo... Non ei dicitur: Redde quod accepisti, sed: Redde quod promissisti,* enarratione in Psalmum 85, n. 16... *Debitor factus est non aliquid à nobis accipiendo, sed quod ei placuit promittendo,* sermone 158, alias 16 de verbis Apostoli, cap. 2. n. 2.

3° Videtur contradicere concilio Tridentino citato capite 16 sessionis 6, ubi expressa mentio fit Dei promissionis, et canone 26 ejusdem sessionis ubi dicitur:

Si quis dixerit justos non debere pro bonis operibus, quae in Deo stervint facta, expectare et sperare aeternam retributionem à Deo per ejus misericordiam, et Jesu Christi meritum, si bene agendo, et divina mandata custo diendo usque in finem perseveraverint, anathema sit.

4° Omnino aliena videtur à Constitutione adversus Bäum, per quam Pius V et alii summi pontifices damnaverunt hanc ejus propositionem secundam: *Sicut opus malum ex natura sua est meritis aeternae meritorium sic bonum opus ex natura sua est vitae aeternae meritorium.* Item undecimam: *Quod piè et justè in hac vita mortali usque in finem conversati vitam consequimur aeternam, id non propriè gratiae Dei, sed ordinationi naturali statim initio creatiois constitutae justo Dei judicio deputandum est...* Item duodecimam: *Neque in hac retributione honorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primum institutionem generis humani, in qua lege naturali constitutum est ut justo Dei judicio obedientiae mandatorum vita aeterna reddatur.* Sed harum assertionum censura evincere videtur ad aeternam vitam de condigno merendam necessariam esse Dei promissionem Christi meritorum intuitu factam; Bani enim eis asserit vitae aeternae retributionem operibus bonis non rependi propter Christi meritum, sed propter naturam et qualitatem illorum operum absque ulla gratuita Dei promissione, quia id exigebat prima hominis creatio in justitia quae fuit ipsi naturalis; unde elucet Christum nobis vitam aeternam non meruisse nisi quatenus gratiam bene agendi nobis promeritus est.

5° Explodi videtur ratio ex fidei principijs sentiente, quam D. Augustinus locis citatis tangit. *Tota honorum operum excellentia, et aeternam vitam merendi virtus, oritur ex Deo qui hanc ipsis per suam gratiam vim indidit; nemo enim, ut docet Apostolus Rom. cap. 11, prior dedit illi, ut ipsi retribuât, sed ex ipso, per ipsum, et in ipso sunt omnia.* At aeternam vitam merendi vim bonis operibus non inseruit Deus, nisi quia se spontè adstrinxit ad aeternam vitam iis operibus rependam; ratio scilicet propter quam mirabilem illam virtutem bonis operibus infudit ex eo unice proficiscitur quod sese prius libenter obligaverit ad aeternam vitam iis operibus retribuendam; unde tota illorum operum condignitas in gratuita Dei promissione ultimò fundatur.

Secunda operi meritorio insidet; quoniam scilicet hominis justii bona opera aeternae vitae de condigno sint meritoria.

Nonnulli, etiam insignes theologo, de quibus Sylvius in 1-2, q. 114, articulo 4, questione 2, censuerunt justii opera, etiam moraliter bona, id est, ex motivo non supernaturaliter sed naturaliter bono elicita, esse aeternae vitae meritoria. Ipsi scilicet placet omnia prorsus justii opera esse aeternae vitae meritoria, vel demeritoria. Verùm haec opinio à theologorum choro merito rejicitur; videtur enim omnino repugnare concilio Tridentino sess. 6, cap. 16, ubi dicit, *bona justorum opera nullo pacto Deo grata et meritoria esse posse nisi Christi virtus ea antecedit, comitetur, et subsequatur,*

id est, nisi e. Christi gratiâ fiant, et in Deum ut gratiæ auctorem tendant: et ejusdem sessionis can. 26, ubi ad æternæ beatitudinis meritum requiritur ut eadem opera sint *in Deo facta*.

Alii existimant bona justî operâ vitæ æternæ *de condigno* non esse meritoria nisi ex charitatis imperio, actu vel virtute oriuntur. Ita sentire videtur D. Thomas 1-2, q. 114, articulo 4, in c., ubi ait: *Meritum vitæ æternæ primò pertinet ad charitatem, ad alias autem virtutes secundariò, secundum quod earum actus à charitate imperantur, et in responsione ad 5: Actus patientiæ et fortitudinis non est meritorius, nisi aliquis ex charitate hæc operetur, secundum illud 1 Corinth. cap. 13: Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habero, nihil mihi prodest.* Concinit D. Bonaventura in 2, dist. 44, -a. 4, q. 3. Concinit Bellarminus libro 5 de Justificatione cap. 15, Tannerus, et alii insignes doctores.

Alii è converso, ut Sylvius in 1-2, q. 114, articulo 4, quæstione 1, et plures alii recentiores, consent æternæ vitæ esse meritoria justorum opera, quæ ex gratiâ actuali, et ideò ex motivo supernaturali eliduntur, etsi à charitate vel actu vel virtute non imperentur. Actus, v. g., inquit, fidei, spei, Dei invocationis, gratiarum actionis, etc., justo æternam merentur vitam, etiamsi nullus in eo præcesserit actus charitatis, qui tempore quo sunt perduret, sive ejus virtute exerceantur. Satis enim est ut per Spiritûs sancti gratiam fiant, et ideò ex fine supernaturali. Hanc sententiam probare aggrediuntur potissimùm ex Scripturis, quæ referunt regnum cælorum esse dandum propter opera misericordiæ, Matthæi cap. 23, et eos qui bona fecerint in vitæ resurrectionem esse processuros, Joannis cap. 5; item ex concilio Tridentino, quod locis mox commemoratis, ad justî operum meritum inicè requirere videtur ut sint bona, et *in Deo facta*. Hinc conjiciunt D. Thomam modò laudatum per charitatis imperium, quod ad actum meritorium necessarium dicit, nihil aliud intellexisse quàm actum quo voluntas hominis justificati, sive charitate habituali præditi, per gratiam excitata fertur in honorem Dei, qui finis est charitatis.

Utrum hæc expositio verbis et menti D. Thomæ sit consona, vel non, judicent doctores. Consiliis sanè videtur huic Bellarmini loco modò citatò doctrinæ inherere: *Illâ solum opera meritoria sunt æternæ vitæ quæ ex naturâ suâ charitatem augent. omne enim meritum vitæ æternæ simul etiam incrementum charitatis meritum est; at charitas non augetur nisi per actus qui ex ipsâ procedunt; id enim omnibus habitibus commune est; igitur illa solum opera meritoria sunt æternæ vitæ, quæ vel sunt actus charitatis elicit, vel imperati; ex his autem, ni fallor, elucescit verum eruditum exprimere voluisse SS. Thomæ et Bonaventuræ de præsentî quæstione sententiam, et ideò non credidisse utrumque exponi posse, ut modò exposuerunt quidam recentiores. Hinc justus qui de condigno mereri voluerit, aut actus ex verâ charitate eliciat, aut saltem*

actus in quos præcedens propriè dictæ charitatis actus, virtualiter perseverans, influat.

Tertiâ ex parte operantis, sive merentis inspicitur; utrum nempe ad meritum *de condigno* necesse sit ut operans actum suum ad Deum referat, vel actu, vel virtute, vel saltem habitu. Super istâ quæstione faciliè consentiunt theologi relationem actionem operis in Deum ut finem supernaturalem non requiri, ut opus sit *de condigno* meritorium; sed non consentiunt, an absolutè necessaria sit relatio virtualis, quæ nempe vera sit causa operum, quæ postea fiunt, an è converso sufficiat habitualis. Nonnulli enim sentiunt habituales ordinationem in Deum quam justus quilibet accipit ex habitu charitatis, qui in ipso residet, sufficere ut ejus actus referatur in Deum, et sit meritoria. At sentiendum est cum majore et saniore theologorum numero habituales illam relationem non sufficere, sed omninò necessarium esse virtuales ut actus fiat *de condigno* æternæ vitæ meritorius. Etenim, si relatio habitualis in homine justo ex habitu charitatis enascens, sufficeret ut ejus actus essent æternæ vitæ meritorii, cuncta ejus opera necessariè in charitate vel ex charitate fierent; quamdîu scilicet justus manet charitate habituali et ideò relatione habituali in Deum destitui non potest; at quàm falsa et periculosa ex hoc principio erumperent consecutaria? Ut quid, v. g., tam sollicitè Apostolus justos excitaret ad omnia opera in charitate faciendâ, et in gloriam Dei referendâ, 1 ad Corinthios 10 et ultimo, si evenire non posset ut justî opera ex charitate et in charitate non elicerentur? Deinde nulla justî opera debito fine carere possent, et ideò nulla verba vel facta otiosa in eo unquam reperirentur, siquidem ratione habitus charitatis necessariè dirigerentur in Deum, ut finem supernaturalem et summum bonum. Demùm, sicut omnia opera hominis injusti, id est, habitualiter à Deo aversi, et ad creaturam ut finem ultimum conversi, per pravum illum habitum non diriguntur in præposterum finem, sive in creaturam ut finem ultimum, nisi ex illo habitu operetur (aliàs cuncta injusti opera necessariè essent peccata mortalia; ita omnia justî opera per habitum charitatis non ordinantur in Deum ut finem ultimum, nisi ex illo habitu eliciantur, sicque illis operibus ordinationem in illum finem inserat. Porro sedulo observa cum D. Bonaventurâ loco citatò opus in Deum virtute referri non censerî nisi quando opus, v. g., misericordiæ, quod postea peragendum est, actu relatum fuit in Deum; tunc enim opera in Deum virtute relata censentur, cum intentio præcedens est vera causa operum quæ postea fiunt; intendit, v. g., infirmo propter Deum subvenire, et postea auxiliarem opem illi subministras; opus tuum in Deum virtualiter referetur, etiamsi dùm illud exerceat nihil de Deo cogites; intentio enim virtualis ea dicitur quam operans nec retractavit, nec moraliter interruptit, ejus ideò vi et virtute postea agit. Igitur ut justus *de condigno* mereatur, sufficere non videtur ut anno incipiente, vel mense, vel etiam die, generalî intentione omnia sua opera in Deum referat.

Atque virtutalem intentionem in justo, ut ex condigno vitam æternam promereri possit, exigunt ii ipsi doctores (saltem plures), qui ad istud meritum non requirunt ut opus fiat ex actu, vel imperio charitatis, sed sufficere autumant ut fiat in gratiâ, et ex gratiâ, et idèd ex fine æternam salutem spectante, quales sunt actus fidei, spei, misericordiæ, ut supra exposuimus.

COROLLARIUM.

Ex dictis meritum *de condigno* definiri aut describi debet: *Opus liberum*, id est, non coactionis solum, sed etiam cujuslibet necessitatis etiam simplicis et relative expert, *bonum ab homine viatore et justo, ex actu vel imperio charitatis factum, et idèd in Deum ut summum bonum virtualiter saltem relatum, cui ex justitiâ* (licet non rigorosâ, ut aiunt, et ex gratiâ Dei promissione vita æterna à Deo debeatur.

§ 2. *Referuntur conditiones meriti imperfecti, sive de congruo, propriæ.*

Nulla aut parva viget apud theologos dissensio circa cotes meriti imperfecti, sive, ut aiunt *de congruo*, seu *ex congruitate*. Etenim 1° consentiunt meritum illud non competere nisi homini viatori; quodlibet enim meritum etiam imperfectum, nonnisi in præsentî vitâ locum habet, cum altera mercedis et præmiî, non meriti, sit vita. 2° Fatentur idem meritum justitiâ habituali, sive gratiâ sanctificante necessariè non ininiti. Etenim per actus pietatis, peccator nondum gratiâ justificante insignitus, coelesti præveniente et excitante auxilio sese ad gratiam justificationis disponit, ut docet concilium Tridentinum sess. 6, cap. 5 et 6. 3° Concedunt idem meritum necessariè completi sive includere actum liberum, bonum et supernaturalem. Scilicet, quidquid imperfecto etiam modo aliquid meretur, absolutè bonum et liberum esse debet. Aliunde, cum meritum *de congruo* sotentem disponat ad justificationis gratiam, ut modò ostendimus, necesse est ut sit supernaturale, sive ex coelesti gratiâ oriatur; *si quis enim*, inquit, concilium Tridentinum sess. 6, can. 3, *dixerit sine præveniente Spiritûs sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* 4° Assentiunt in merito *de congruo* non requiri, sicut in merito *de condigno*, ex parte Dei promissionem; Deus quippe nullo obligationis promissionive titulo tenetur ad præmiû huic merito rependendum, quod ipsi reipsâ non impertit, nisi quia decet divinam ejus bonitatem et misericordiam illud ipsi impertiri. Præterea, cum meritum illud opus supernaturale essentialiter includat, de se congruum est ad illud obtinendum quod ipsi rependi decet.

COROLLARIA. Primum. Meritum imperfectum, sive de congruo, definiri vel describi debet, *opus liberum, bonum à viatore ex præveniente Spiritûs sancti inspiratione et adjutorio elicatum, cui non ex justitiâ Deive promissione, sed ex aliquâ decentiâ et congruitate rependi debet id ad quod tendit et referitur.*

Secundum. Meritum *de congruo* à merito *de condigno* in his præsertim discrepat: 1° Meritum *de condi-*

gno est propriè et simpliciter meritum; è converso meritum *de congruo* est duntaxat meritum *impropriè et secundùm quid*, ut aiunt, quia non æquivalet rei quæ ipsius intuitu conceditur... 2° Meritum *de condigno* justitiâ innititur, et idèd sic merenti præmiû ex justitiâ debitum est; è converso, meritum *de congruo* innititur misericordiâ et decentiâ.... 3° Meritum *de condigno* non competit, ut diximus, nisi homini justo, et operi factò vel ex charitatis actu, vel ab ipsâ imperato; scèdus meritum *de congruo*, ut ostendimus.

ARTICULUS III.

De meriti objecto, sive quasnam res attingit meritum?

Meritum perfectum, sive de condigno, de quo hic instituitur controversia, respicere potest primam gratiam sanctificantem, ejusve incrementum, perseverantiam usque in finem, et vitam æternam. Hæc scorsim expendemus, additâ questione de bonorum operum remuneratione supra condignum ut Michaelis Baii doctrina ultimò tandem dispereat.

§ 1. *Utrum prima gratia sanctificans, ejusve augmentum merito obnoxia sit?*

Questio proponitur de primâ gratiâ sanctificante, sive habituali, non de primâ gratiâ actuali disponente ad justificationem; constat enim neminem posse, etiam *de congruo* mereri primam gratiam actualem; aliâs, ut arguit Apostolus, *gratia non esset gratia*, sive gratis data, et aliquis solis naturæ viribus sese ad gratiam præparare posset, et ex peccato emergere, qui error fuit Pelagianorum et Semipelagianorum. Neque dicas esse congruum ut facienti viribus liberi arbitrii bonum morale facilè Deus misericordiam impendat potius quàm illi qui illud bonum non facit. Nam 1°, certum non est hominem lapsum ejusmodi bonum sine gratiâ (à charitate distinctâ) elicere posse; imò id ipsum non posse sine illâ gratiâ probabilius est, ut antea ostendimus.... 2° Quod est congruum, non semper oritur ex merito *de congruo*; congruum est enim, v. g., divitem pauperi elemosynam impertire, etsi illum non postulet, neque *de congruo* mereatur... 3° Solius liberi arbitrii operâ non possunt congruitatem habere ad gratiam, quæ est bonum supernaturale.... 4° Gratia non satis esset gratia, sive gratuita, si homo per suas vires eam, etiam *de congruo* promereretur.

Prima autem gratia justificans, sive habitualis, de quâ disserimus, non ea duntaxat est quam quis primitus recipit, cum ex infideli evasit fidelis, sed etiam ea quæ justo in peccatum mortale lapsò infunditur, cum per pœnitentiam cum Deo reconciliatur. His præmissis sit

CONCLUSIO. — Nemo primam gratiam sanctificantem *de condigno* promereri potest; sed potest quis eam *de congruo* mereri. Justus verò secundam gratiam justificantem, id est, augmentum gratiæ sanctificantis *de condigno* mereri potest.

Probatur prima pars, id est, neminem primam gratiam sanctificantem *de condigno* promereri posse; probatur, inquam, 1° ex Apostolo Rom. cap. 3 dicente,

justificari homines *gratis per gratiam*, quod in eadem Epistolâ cap. 4, 6 et 11, et alibi passim repetit et confirmat... 2° Ex D. Augustino qui libro de Patientiâ, cap. 20, n. 17, ex effato Davidis Psalmo 55, *pro nihilo salvos facies illos, probat gratiam nullis bonis meritis dari, sed merita dare...* 3° Ex concilio Tridentino, quod sessione 6, cap. 8, dicit: *Nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationem præcedunt...* 4° Ex ratione, sive radice meriti *de condigno*. Radix scilicet illa est prima gratia habitualis, sive sanctificans, ut ante ostendimus; sed radix meriti non cadit sub merito; ergo...

Probatur secunda pars, id est, aliquem posse primam gratiam sanctificantem *de congruo mereri*; probatur, inquam; 1° ex D. Augustino. Tractatu 44 in Joannem n. 13, hæc habet: « Si peccatores Deus non exaudiret, frustra ille Publicanus oculos in terram dimittens et pectus suum percutiens diceret: *Domine, propitius esto mihi peccatori*, et ista confessio meriti justificationem quomodo iste cæcus illuminationem. » Idem argumentum tractans epistolâ 194 ad Sixtum cap. 3, n. 9, ait: « Possunt quidem dicere remissionem peccatorum (quam prima gratia habitualis necessarîe comitatur) esse gratiam, quæ nullis præcedentibus meritis datur; quid enim habere boni meriti (de condigno) possunt peccatores? Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est (de congruo), si fides hanc impetrat; neque enim nullum est meritum fidei, quâ fide ille dicebat: *Deus, propitius esto mihi peccatori*, Lucæ cap. 18, » etc. Concitit D. Ambrosius variis in locis, v. g., libro 10 in Lucam, ubi de D. Petro ait: *Lacrymæ veniam non postulant, sed merentur... et si tu vis veniam mereri, dilue lacrymis culpam tuam*. Sentes igitur fideles peccatorum remissionem et ideò justificationem merentur; sed illam non *de condigno*, cum habituali charitate sive gratiâ sanctificante, quæ fons est illius meriti, destituantur; ergo, etc. 2° Ex ratione; nulla enim ex conditionibus ad meritum de congruo requisitis desideratur in actibus fidei spei, poenitentia, etc., quos per actuali in Dei gratiam ante justificationem producit peccator, ut ad eas attendenti illud sit exploratum.

Probatur tertia pars, id est, justum secundam gratiam sanctificantem, sive gratiæ sanctificantis augmentum, *de condigno mereri posse*; probatur, inquam, 1° ex D. Augustino, epistolâ 168 ad Paulinum, cap. 3, n. 10, ubi ait: *Cum fides impetrat justificationem, non gratiam Dei aliquid meriti præcedit humani, sed ipsa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, constantem non ducente, pedissequâ, non prævidi voluntate*. Ecce hominem justificatum, cujus gratia sanctificans meretur augeri... 2° Ex concilio Tridentino quod sess. 6, can. 32, definit, *justificationem bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, et Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, sunt, verè mereri augmentum gratiæ...* 3° Ex ratione, per quam evincitur inesse posse bonis istius justî operibus cunctas dotes merito *de condigno* essentielles.

Secunda pars assertionis, quæ nonnullis theologis

non infirmæ notæ non est accepta, majorem quàm due alia partes patitur difficultatem, quæ difficultates ut liquescant, sint

1° **PANCITIA SOLUTIONUM.** — Primum. Cum dicimus peccatorem *de congruo mereri posse primam gratiam habitalem*, non depingimus actuale auxilium, quo Deus sontem prævenit, vocat et excitat, aut collectionem omnium auxiliorum quæ de cælo in peccatorem stillant à primâ ejus vocatione usque ad justificationis impetrationem; sic enim considerata merito etiam *de congruo* non subjacet; sed delineamus gratiam habitalem, quæ eo momento instillatur quo peccator justificatur, per quam scilicet *formaliter* sanctus sive Deo gratus efficitur. Primam gratiam habitalem sub primo, non sub secundo respectu inspexit D. Augustinus cum epistolâ 194 ad Sixtum et alibi dixit: *Ut justî fierent merita non fuerunt*, etc. Eodem sensu exponendus est D. Thomas 1-2, q. 114, articulo 4, ubi negat *primam gratiam cadere sub merito*.

2° **Secundum.** Solus Christus, de cujus plenitudine nos omnes accepimus, Joannis cap. 1, potuit primam gratiam aliis mereri *de condigno*; justus tamen potest eam alteri *de congruo mereri*; unde Jacobi cap. ultimo dicitur *multum valere deprecationem justî assidue*, et Augustino dicente: *Si Stephanus non orasset, Ecclesiam Paulum non haberet*. Pariter legitur in vitâ B. Monica ipsam impetrâsse à Deo filii sui Augustini conversionem.

§ 2. *Utrum perseverantia usque in finem merito subjacet?*

Perseverantia, de quâ movetur quæstio, est *magnum illud et speciale Dei donum*, quo Deus efficit ut justus in justitiâ permaneat usque ad mortem.

CONCLUSIO. — Justus non potest perseverantiam *de condigno mereri*, potest tamen *de congruo*, præsertim si multa et crebra pietatis opera exerceat. Prima pars cunctis theologis, et eorum principi D. Thomæ 1-2, q. 114, artic. 9, est probata. *De reparatione post lapsam*, inquit Bellarminus lib. 5° de Justificatione cap. 22, *et perseverantiâ usque in finem, concors est sententia theologorum ea non cadere sub merito de condigno*.

Probatur prima pars, sive finalem perseverantiam merito *de condigno* non subjacere; probatur, inquam, 1° ex Scripturis. Ad meritum de condigno requiritur, ut diximus, ex parte Dei aliquod pactum, aliquæ promissio; sed Scriptura et traditio, ubi de perseverantiâ disserunt, non solum illud pactum non referunt, sed etiam illud non existere suadent; docent quippe *beatum esse hominem qui semper est pavidus*, Proverbiorum cap. 28, et Epistolâ ad Philippenses cap. 2, v. 12, cum qui *se existimat stare, videre debere ne cadat*, Epistolâ 1 ad Corinthios cap. 10, fideles non alta sapere, sed timere debere ne Deus fortè ipsis non parcat, sicut naturalibus ramis (Judais) non pepercit, Epistolâ ad Romanos cap. 11, etc.; et ideò Deum enixè et constanter exorandum esse *ne nos inducat in tentationem*, etc.

Possentne, quæso, fideles hos sensus animo volvere, si certi forent perseverantiæ donum ex Dei decreto operibus suis bonis infallibiliter esse impertiendum? Hæc ex causâ concilium Tridentinum sess. 6, can. 52, enumerans varia objecta meriti *de condigno*, interea non recensuit magnum usque in finem perseverantiæ donum quod agnoverat et extulerat can. 16... 2° Ex ratione. Si perseverantia usque in finem merito de condigno subjaceret, justus qui pius et supplicibus votis illam perseverantiam à Deo petisset, reprobus effici non posset (ut somniaverunt Jovinianus et Calvinus); meritum enim condignum, utpote divinâ promissione et verâ justitiâ innixum, suum infallibiliter obtinet effectum; falsum et absurdum consequens; sæpè enim, ut passim observat. D. Augustinus, *stermuntur cædri Libani, et stellæ cadunt de cælo*, id est, viri pietate magni et illustres in hæresim, apostasiam, peccatûm mortale prorumpunt, et postea in infernum præcipitantur. Ergo...

Probatûr secunda pars, sive finalem perseverantiã merito de congruo impetrari posse; probatur, inquam, 1° ex D. Augustino. Libro de Dono perseverantiæ cap. 6, n. 10, ait: *Hoc donum (perseverantiæ finalis) suppliciter emereri potest, sed cum datum fuerit, contumaciter amitti non potest (potentiã cum actu conjunctã); due scilicet istæ propositiones, ut antea observavimus, simul stare possunt: Petrus habet donum perseverantiæ; Petrus potest non perseverare si velit; secus istæ: Petrus habet donum perseverantiæ; Petrus non perseverabit; donum enim perseverantiæ homini non eripit potestatem non perseverandi si velit, sed facit duntaxat ut cum possit non perseverare, infallibiliter tamen perseveret). Porro S. doctor manifestè loquitur de merito de congruo, quod nempe pro Dei beneficio remuneretur dono perseverantiæ in justis quos Deus voluerit specialiter incitare et adjuvare ad perseverantiã; non de merito de condigno; aliàs nullus justus qui hoc donum à Deo postulasset et piè vixisset, à justitiâ postea excideret, quod sanè falsum est... 2° Ex Oratione Dominicã, quã petitur ut *Dei nomen sanctificetur, fiat ejus voluntas, et ne nos Deus inducat in tentationem*; item ex publicis Ecclesiæ precibus quibus in hunc modum oratur: *Fac nos tuis semper obedire mandatis, et à te nunquam separari permittas*, etc. Illis scilicet nihil aliud efflagitur quàm perseverantiã in pietatis operibus; sed ista petendi ratio non fit sine fiducia à Deo impetrandi quod petitur fundatã ex parte saltem in vi et virtute obtinendi quæ orationi inest. Hæc autem vis nihil aliud est quàm meritum congruum. Hinc cum D. Thomas 1-2, q. 114, art. 9, dicit, *sub meritum non cadere quod petitur impetratur*, excludere duntaxat intendit ab oratione meritum condignum, non congruum, aliàs D. Augustino non assensisset.*

Objicies 1°: Media ad finem tam merito de condigno subjacent quàm ipse finis ultimus, at finis qui est vita æterna, ex omnium consensu subjacet merito *de condigno*, et perseverantiã est medium ad illum finem; ergo.— Resp. 1°, primam gratiam esse quoque medium ad fi-

nem, sive æternam vitam, et tamen non cadere sub meritum.— Resp. 2°, justum aliqua media ad finem necessaria de condigno mereri posse, v. g., augmentum gratiæ et charitatis, quod ad perseverandum multum conducit; aliqua è converso non posse ex condigno mereri, v. g., perseverantiã usque in finem, quia illa, non ista, à Deo ut præmium et merces proposita sunt et promissa. Hinc licet Deus orantibus *sicut oportet* se quidquid petierint daturum esse pollicitus sit, non idè exstat aliqua, de perseverantiã dono tanquàm præmio et mercede orantibus concedendo, promissio; una enim ex bonæ orationis dotibus est, ut sit constans et perseverans; at ista orationis perseverantiã tanquàm merces præcedentium orationum vel operum à Deo non est promissa.

Objicies 2°: Perseverantiã usque in finem est continua honorum operum productio per gratias efficaces sibi invicem succedentes; sed justus de condigno mereri potest continuum illam auxiliorum efficacium seriem; potest enim unum de condigno mereri ad illud opus eliciendum; deinde alterum ad faciendum aliud opus, et sic de cæteris. Etverò, potest de condigno mereri augmentum gratiæ habitualis; quidni et unum auxilium actuale efficac? ergo.— Resp.: Nego minorem. Justus enim pro bonum opus præteritum vel præsens nequaquàm de condigno mereri potest aliquam gratiam efficacem sequenti momento concedendam ad aliud bonum opus eliciendum. Gratia equidem, ex quã factum est præteritum illud vel præsens bonum opus satis virum habet ad illud aliud auxilium promerendum *intrinsicè*, sed non *extrinsicè*, id est, consideratã Dei voluntate, sive ordine ab illo *volito* et constituto. Noluit nempe ut inter unum bonum opus præteritum vel præsens, et aliud futurum, sive inter actuale auxilium prius impertitum, et posterius impertiendum, esset ordo meriti ad mercedem; quod aliunde satis apparet; aliàs unico bono opere justus posset in gratiã stabiliri, et impeccabilis evadere, quod profectò falsum est et absurdum; hinc ad confirmationem argumenti elucet disparitas; sese scilicet adstrinxit Deus ad concedendum bonis justorum operibus gratiæ augmentum, non ita ad eis concedendum auxilium efficac.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Ratio propter quam perseverantiã usque in finem merito de condigno non subjacet, præcipuè desumitur ex defectu Dei pacti vel promissionis illud donum ex justitiã dandi. Hujus rationis consideratione concidunt emecta argumenta à partè quæ hic proponi solent.

Secundum. Quam ex congruo mereri possunt perseverantiã usque in finem certissimè obtinebunt justi, si toto vitæ curriculo toties ut oportet oraverint, quoties sibi invicem successerint præcepta adimplenda, et bona opera patrandã, ita ut precibus operam semper impendant, et nunquàm deficiant donec justitiã cum morte conjungatur.

Tertium. Justus potest alteri impetrare perseverantiã, sive coeleste adjutorium ad perseverandum, non autem eam ipsi mereri saltem de condigno, quia im-

petratio misericordiã, è converso meritum de condigno justitiã, ininitur.

Quartum. Ex eo quòd impius indurationem saltem imperfectam in peccato mereatur, ne inferas à contrario justum in bono perseverantiam posse mereri, quia homo, ut ait Augustinus, *de suo malus est de Deo verò bonus.*

§ 3. *Utrum meritum de condigno vitam æternam attingat?*

Nonnulli theologii censent vitare æternam, bonis justorum operibus ex justitiã non deberi, sed solùm ex fidelitate, et ideò Deum, si eam non rependeret illis operibus, mendacem quidem esse futurum, sed non injustum.

Alii, ut refert Bellarminus libro 5 de Justificatione, cap. 20, sentiunt vitam æternam, quoad *primum gradum* spectatam, id est, quoad speciem, cadere sub meritum condignum, quia sic considerata, omnibus qui Dei filii per baptismum effecti sunt, jure hereditatis debetur, non ita quoad insigniores alios gradus qui eòdem jure illis filiis non debentur.

Alii tandem, eodem referente Bellarmino ibidem, concedunt vitam æternam (quoad speciem sive primum gradum), meritis operum rependi, si dilectio Dei, quæ utimò disponit ad justificationem, oriatur ex gratiã justificationis, et eam sequatur; secus, si ex illã non oriatur.

Conclusio.— Vita æternã quoad insigniores etiam gradus merito de condigno subjacet.

Ita docet D. Thomas 1-2, q. 114, artic. 1; Bellarminus loco citato; Sylvius in commemoratum D. Thomæ locum, et alii vulgò theologii.

Probat 1º ex Scripturis. Si quædam bona opera secundum aliquem justitiã modum remunerari debent, illa profectò opera sunt de condigno meritoria; bonum quippe opus meritorium de condigno dicitur quia illi præmium sive merces debetur ex aliquã justitiã; dignitas enim sive condignitas propriè importat relationem sive ordinem ad debitam mercedem; atqui bona justorum opera, quatenus est gratiã et charitate oriuntur, ex quãdam justitiã vitæ æternæ retributione remunerari debent; ergo verè et propriè sunt ex condigno æternæ vitæ meritoria. Probat minor propè innumeris testimoniis inter quæ ista sufficiant. Sapientiæ cap. 5 legitur: *Justi in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum...* Isaia 40: *Dominus Deus in fortitudine veniet...* ecce merces ejus cum eo... Matthæi cap. 5: *Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis...* Joannis 4: *Quæ metit mercedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam...* Ad Galatas cap. 6: *Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam...* Epistolã ad Colossenses cap. 3: *Quodcumque faciis ex animo, operamini sicut Domino, et non hominibus, scientes quòd à Domino recipietis retributionem hereditatis....* 2 ad Timotheum cap. 4: *In reliquo reposita est mihi coronã justitiæ...* Jacobi cap. 1: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ quam repro-*

misit Deus diligentibus se... Apocalypsis cap. 22 sive ultimo: *Ecce venio citò, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua, etc.*

Hæc et simili oracula conantur 1º, reponendo vitam æternam dici coronam justitiæ, eo sensu quòd Deus, qui est justus iudex, non justitiã, sed liberalitatis titulo vitam æternam tanquam coronam sit repensurus; at manifestè falluntur; Apostoli enim verba 2 ad Timoth. 4 evidenter significant Deum futurum esse justum iudicem, quia vitæ æternæ coronam est redditurus. Sicutem D. Augustinus ea sic intellexit tractatu 5 in Joannem n. 10: *Audi, inquit, Apostolum (2 ad Tim. 4) jam flagitantem debitum, qui primum indebitum suscepit gratiam...* ut ante susciperet gratiam, misericordem Patrem opus habebat, ut præmium gratiæ, iudicem iustum... 2º Respondendo vitam æternam lato sensu vocari mercedem; nimirum pro retributione ex beneficentiã Dei, non ex justitiã debito emanante; sed iterùm hallucinantur. Vita quippe æterna relatis in oraculis merces nuncupatur, quia à justo iudice est rependenda; quia; ut dicitur Rom. cap. 4; *ei qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum*, quia eodem modo merces reputatur quo messoribus aut vinitoribus denarium repensum merces et præmium appellatur, etc. 3º Dicendo mercedem, de quã mentio est in aliquibus saltem illis testimoniis, non esse vitam æternam; quòd rursus falsum esse patet; de eã enim mercede sermo est quæ in iudicii die electis est rependenda; hæc autem merces est regnum cælorum, et ideò æterna vita, Matthæi cap. 25... 4º Interpretando relatos textus non de æternã vitã simpliciter, sed de vitæ æternæ sive gloriæ incremento, quod reipsã est honorum operum præmium, quæ solutio respicitur ab illis textibus in quibus ipsam vitæ æternæ augmentum proponitur ut merces bonis electionum meritis reddenda: *Qui reliquerit patrem vel matrem, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit*, Matthæi cap. 19; *qui parvè seminavit, parvè et metet*, Epistolã 2 ad Corinthios, cap. 9, etc. Quare primum gradus æternæ vitæ, id est, vitæ æternæ simpliciter, debetur quidem filiis adoptionis jure hereditatis, sed ipsorum etiam meritis titulo præmii et mercedis retribuetur; unde hoc erit discrimen, præter gloriæ amplitudinem, inter infantes cum baptismo mortuos; et adultos cum Christo regnantes, quòd illi solo titulo hereditatis, isti ot titulo meritorum æternã vitã fruentur... Utimò, exponendo commemoratas sententias hypotheticè sive conditionatè, si nempe merita justorum oriuntur ex dilectione Dei ex gratiã justificationis enatã. Verùm, quid sibi velint hujus modi systemate et solutione non liquet; vel enim dilectio illa, quæ est ultima dispositio ad justificationem, præit justificationi, sive gratiæ adoptionis, vel non; si primum, non poterit de condigno mereri vitam æternam, cum isti merito necessariò præire debeat gratia justificans, ut antea ostendimus; si secundum, poterit æternam vitam de condigno mereri titulo, ut dictum est, præmii et mercedis.

Probat 2º ex S. Augustino, et Ecclesiæ decretis,

in quæ ejus efflata, sive pronuntiata, sunt relata. Ejus testimonia in Psalmos 85 et centesimum, etc., jam adduximus, quæ ferunt Deum esse *donatorem indulgentiæ et debitorem coronæ, donando delicta se fecisse debitorem coronæ, etc.* Novum prodeat. Epistolâ 155, aliâ 52, cap. 4, n. 16 a t: *His virtutibus divinitus impartitis... et bona vita nunc agit, et postea præmium ejus, quæ nisi æterna esse non potest, beata vita persolvitur; hic enim sunt eadem virtutes in actu, ibi in effectu, hic in opere, ibi in mercede, hic in officio, ibi in fine.* Hinc concilium Arausicanum secundum hæc can. 18 sancivit: *Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant;* quæ, ut dictum est, de novo declarata sunt in concilio Tridentino sess. 6, cap. 16, et canone 32. Quare merito Sylvius in 1-2, q. 114, articulo 1, conclusione 2, dixit: *Sententia quæ asserit hominis (justi) ad Deum meritum verè ac propriè dictum est fide certa... Quæ verò asserit meritum de condigno esse ita certa ut ejus opposita sit multum temeraria, quia licet Scripturæ vel concilia non clarè affirmant meritum cum his terminis DE CONDIGNO, rem tamen ipsam asserunt, eaque sic jam olim intellectæ scholasticorum usus, et consensus unanimis, à quo temerarium est recedere.*

Probatur 5° ex ratione. Nulla scilicet ex conditionibus ad meritum de condigno relativè ad vitam æternam deest bonis justorum operibus; sunt enim, ut supponitur, justi viatores, eorum opera libera sunt, bona, supernaturalia, à charitate nempe elicita vel imperata, et aliunde adest Dei pactum, sive promissio, quæ sese adstrinxit ad rependam vitæ coronam diligentibus se, ut dicitur Jacobi cap. 1. Hinc Apostoli dictum Rom. cap. 8: *Non sunt condignæ passionis hujus temporis ad futuram gloriam, etc.*, intelligendum est, ut antea observavimus, de passionibus ratione essentialis suæ, acerbitalis et durationis consideratis, non ratione gratiæ ex quâ piè à justis tolerantur, et Christi meritorum, et promissionis Dei, quibus innituntur; sub hoc enim respectu inspectæ, earum dignitas, licet non actu, virtute tamen et potentia par est dignitati æternæ gloriæ, sicut *semper virtute est æquale arbori*, inquit D. Thomas 1-2, q. 114, articulo 3, ad 3. Unde Apostolus, 2 ad Thessalonicenses cap. 1, v. 5, hanc honorum justi operum præstantiam, sive æqualitatem respectu vitæ æternæ quodammodò agnovit dicendo: *Ut digni habeamini regno Dei.*

Obijciunt 1°: Vita æterna sæpius in Scripturis dicitur *gratiâ*; v. g., Psalmo 102, Rom. cap. 6, v. 11, ad Ephesios cap. 2; ad Titum cap. 3, etc.; sed gratia non est merces, et merito subjacere nequit; ergo. — Respondeo 1° vitam æternam sæpius etiam in iisdem in Scripturis vocari *mercedem, præmium, coronam, etc.*, ut ostendimus. — Respondeo 2° vitam æternam, cum in sacris Litteris dicatur *gratiâ et mercede*, esse reipsâ *gratiam et mercedem*; mercedem quidem ratione honorum operum quibus tanquam justitiæ corona rependitur, ut passim docet D. Augustinus, v. g., epistolâ 196 ad Sixtum, libro de Correctione et

Gratiâ, cap. 15, libro de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 8, etc. Gratiâ verò variis ex causis quos SS. Patres passim referunt 1°, quia meritis redditur quæ sunt Dei dona, id est, quæ præcipuè ex gratuito Dei amore oriuntur. Ita D. Augustinus locis citatis... 2° Quia electis gratis ab æterno destinata est, licet ejus consecutio non nisi ex meritis obtineatur. Ita D. Fulgentius libro 3 de Veritate prædestinationis, versùs exordium, etc... 3° Quia gratuitò fuit promissa velut merces bonorum operum, sive quia gratuitum est promissum, non tamen ex misericordiâ (in tempore), sed ex justitiâ solvendum. Ita D. Bernardus in tractatu de Gratiâ et libero Arbitrio. Equidem Apostolus Rom. cap. 6, non vocavit vitam æternam *stipendium justitiæ*, quemadmodum vocavit mortem *stipendium peccati*, licet reipsâ sit justitiæ stipendium. Verùm rationem offert D. Augustinus epistolâ 196, loco antea citato, ne scilicet homo, in cujus medullis quasi perpetuò ebullit superbia, de meritis suis gloriaretur. Unde S. doctor sic eundem hominem compellat: *Si accepturus es vitam æternam, justitiæ quidem stipendium est, sed tibi gratia est, cui gratia est et ipsa justitia.*

Obijciunt 2°: Meritum condignum essentialiter includit condignitatem sive dignitatis paritatem, ut ipsa vox evincit; sed nulla existere potest dignitatis sive excellentiæ paritas inter actum hominis etiam justi meritorum, et vitam æternam, nisi dixeris actum finitum præstantiâ adæquare posse objectum infinitum, sive Deum qui est *merces nostra magna nimis*; ergo.

Resp. istud argumentum ex ante dictis ad Apostoli oraculum, *non sunt condignæ passionis*, etc., prorsùs evanescere. Ita scilicet Apostolus excellentiæ inæqualitatem inter actus justi meritorios et æternam gloriam prædicavit, Rom. cap. 8, ut tamen quædam dignitatis paritatem eos inter agnovit 2 ad Thessalonicenses, cap. 1, v. 5. Quare quæ diximus exponendo commemoratum oraculum, *non sunt condignæ*, etc., hic locum habent.

Alias novorum objectiones magnâ ex parte diluimus articulo primo hujus capituli, ubi veri et propriè dicti meriti existentiam vindicavimus. His aliunde solvendis vires subministrabunt sequentiâ

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Bona justorum opera vitam æternam de condigno merendi virtutem habent *non ex se præcisè*, sed ex Dei remunerantis misericordiâ sive gratiâ, quatenus scilicet Deo adjuvante in charitate et ex charitate fiunt, siquæ æqualitatem et proportionem acquirunt cum æternâ vitâ, id est, non cum Deo qui infinitus est, sed cum æternâ Dei fruitione, qui est actus creatus et finitus. Hinc illa opéra sunt meritoria de condigno *simpliciter* tantum, ut aiunt, sive latò sensu, non rigorosè, sive stricto modo, quia meritum de condigno rigorosè acceptum perfectam operis æqualitatem et proportionem cum mercede importat independentè ab illâ remunerantis gratiâ; quod meritum solius Christi, qui est Homo-Deus, proprium fuit.

Secundum. Licet relata justorum opera æternam

vite de condigno simpliciter sint meritoria quatenus Deo auxiliante in charitate et ex charitate facta æqualitatem et proportionem cum sempiternâ Dei fruitione obtinent, Deus tamen, secluso pacto, sive liberâ suâ promissione, æternam mercedem, sive sempiternam sui visionem, illis operibus ex justitiâ rependere non teneatur; scilicet in humanis etiam opus ali- quod, etsi eximium, id est, præmio, de quo res est, æquale, non potest tamen alium obligare ex justitiâ ad præmium illud rependendum, nisi prius interve- nerit promissio ex parte remunerantis; quis enim vinitori, qui non conductus per hebdomadam vino- to excolendo assiduam et fructuosam impendit operam, mercedem ex justitiâ reddendi onus imposuerit? Quis in agone contendendi et victori coronam sublatâ de eâ reddendâ conventionem ex justitiâ debere dixerit? etc. Quòd si homo homini condignum etiam meritum offerenti mercedem ex justitiâ simpliciter non debet, quantò magis Deus, qui supremus est et absolutus Dominus, cujus idcirco omnia sunt, nullâ ex parte sui intercedente promissione, merita etiam æqualia, sive condigna exhibenti justo æternam vitam velut mercedem jure persolvere non tenebitur? Igitur, cum Deus promiserit vitæ æternæ coronam legitimè, id est, condignè certantibus, eam ipsis debet non ex fide- litate tantum, sed etiam ex justitiâ quando condignè certaverunt, ex justitiâ, inquam, fundatâ in illorum laborum condignitate et Dei promissione. Quamo- brem Augustinus supra meritò dixit, *Deum donando delicta se fecisse coronæ debitorem*, et ipso duce D. Thomas Deum nobis non esse propriè et simpliciter debitorem, sed sibi ipsi.

Tertium. Ut magis ac magis os obstruat novato- rum, qui perpetuò obtrudunt nos justitiâ propriè dictam Deum inter et homines introducere, reclamante Job cap. 22: *Quid prodest Deo si justus fueris? aut quid ei confers si immaculata fuerit via tua?...* Recla- mante Apostolo Epistolâ 1 ad Corinthios cap. 4: *Quid habes quod non accepisti?...* Reclamante Augustino, *nihil Deus in nobis præter sua dona coronat*, etc., ut, in- quam, continuè illæ declamationes omninò conci- dant, etc., hæc tecum ipse considera et attentè re- cogita.

Aliquam quidem justitiâ Deum inter et homines admittimus cum sacris auctoribus et Augustino supra laudatis, sed justitiâ, non qualis est inter hominem et hominem, id est, iis navis conspersam, quibus in- spergitur justitiâ humana, sed quæ tota radicibus, ut dictum est, ex Deo proficiscitur qui bona opera nobis dedit, et eorum præmium vitam æternam liberè promisit; at illa donatio et promissio non impedit quo- minùs eâ suppositâ vera sit Deum inter et homines justitiâ etiam secundum nostrum concipiendi modum. Etenim justitiâ ex se præcisè est constans et perpetua voluntas reddendi unicuique quod suum est; quòd enim qui justitiâ inter se adstringuntur possint sese invicem cogere ad justitiæ rationem propriè non per- tinet; at in hypothesi etiam quòd Deus nobis dederit omnia bona opera nostra, id est, gratiam ad ea produ-

enda, aliquid etiam ex parte nostrî nostrum esse po- terit; si enim v. g., alicui dederis decem aureos, illi sanè aurei ex justitiâ ipsius erunt; ergo à pari bona opera à Deo nobis data sunt nostrî, sive jure eorum sumus domini; ergo, cum interveniente Dei promissio- ne vita æterna operibus nostris rependitur, operibus quæ ex justitiâ ad nos pertinent, redditur. Elverò Scriptura ita passim asserit Deum nobis dare ut simul etiam ei demus: *Fili, præbe mihi cor tuum; esurivi et dedistis mihi manducare*, Matthæi cap. 25, etc.; sed qui dat aliquo modo rei quam dat est dominus. Item Scriptura ubique refert Deum nobis dare; at donatio confert jus in re. Deus, fateor, sibi semper retinet jus supremum; et à ista retentio veram donationem non tollit; sicut rex dando agrum sibi quidem retinet jus regale in illum agrum, sed tamen illius dominium reverà transfert; aliquatenus igitur intelligitur quomodò ex aliquâ justitiâ Deus aliquid nobis debet, etiamsi omnia nobis dederit. Ita Gamacheus in 1-2, q. 114, cap. 1: *Si quis dedit aliquid alteri, non tenet illud, sed tenet illud qui dedit*.

Quartum. Vita æterna est hereditas simul et merce- es. Ut hereditas, debetur filiis adoptionis absque meritis personalibus; ut merces, meritis repen- ditur.

Quintum. Deus ut *Dominus absolutus* creaturam operibus bonis affluentem de potentiâ absolutâ sine injustitiâ vitâ æternâ destituere potest eam in nihilum reducendo, secus ut *justus iudex*, et de potentiâ ordinariâ et suis promissis subditâ.

Sextum. Cum SS. Basilus in Psalmum 114, Gregorius Nyssenus libro 9 Moralium cap. 14, etc., dicunt vitam æternam tanquam debitum operibus non reddi, loquuntur de operibus sine gratiâ factis.

Septimum. Cum D. Bernardus serm. 1 de Annun- tiatione scripsit vitam æternam meritis hominum ex jure non deberi, jus duntaxat absolutum et rigorosum explodit, non innoxium Dei gratiâ et promissione.

§ 4. *Utrum Deis justorum merita supra condignum remuneret?*

Negavit Andreas Vega, celeberrimus theologus ex Or- dine Minoritarum, qui concilio Tridentino interfuit; negaverunt et alii. Verùm illa opinio à tempore Constitutionis Pii. V adversus Baium temerè omninò et inconsultò, ne quid ampliùs dicam, in scholis propa- gnaretur. Quare sit

CONCLUSIO. — Deus ex merâ beneficiâ bona elec- torum opera ultra condignum in alterâ vitâ remunera- rat. Ita fert aut ferre videtur censure adversus hanc Michaelis Baii propositionem numero 15: *Opera bona justorum non accipiunt in die judicii extrinsecus ampliore mercedem quam justo Dei iudicio mereantur accipere*.

Probatur 1° ex sacris Litteris. Lucae cap. 6, Christus, prenuntians quæ in alterâ vitâ eventura sunt ait: *Date, et dabitur vobis; mensuram bonam, et conferam, et coactam, et superfluentem dabunt in sinum vestrum*; hujus sanè oraculi hic, ut observat Theophylactus, sensus est: *Sicut fari-*

nam mensurus accumulas, concutis, et exundare facis, siquidem parcè metiri non vis, et ita Dominus mensuram magnam, et exundantem in die iudicii tibi rependet. Matthæi cap. 20, vineæ parabola proponitur, et operariis, qui etiã integrum diem culturæ non impenderant, diurnum denarium rependitur, idque non ex justitiã, sed ex munificentiã, ut indicant ista Domini verba: *Volo huic dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum.* Porrò, ista parabola supremi Domini et iudicis in mundi fine remunerandi rationem depingit et adumbrat. Lucæ cap. 19, servus fidelis qui decem mnas acquisiverat, mercedem recipit, id est, imperium super decem civitates, ac insuper mnam servo ignavo et infideli ereptam; quod rursus figura est et imagò mercedis ex æquitate et beneficentiã electis à Domino in cœlo conferenda.

Probatur 2° ex Patribus. Divus Basilisus in Psalmum 114 in hæc verba, *convertere, anima mea, in requiem tuam*, hæc habet: *Proposita est æterna requies his qui legitime in hac vitã decertarunt... que iuxta magnificentiam Dei his qui in ipsum speraverunt exhibetur.* Non sola igitur Dei justitiã, sed et ejus munificentia in remunerandis electis refulget, et ideò non solum juxta, sed etiam supra condignum præmium ipsis rependitur.

Divus Augustinus eidem sententiæ favet. Etenim tractatu 67 in Joannem, n. 2, dicit, denario à patrefamiliã vineæ suæ operariis repenso vitam æternam significari, et patrefamiliã illum denarium omnibus dedisse, non in eo discernendo qui minus et qui amplius laboraverunt. Unde inferri potest non solum omnibus electis vitam æternam ut æternam à Deo dari, sed etiam quendam illius gradum iis qui minus laboraverunt ultra meritum imperitari.

Divus Fulgentius, libro 4 ad Monimum cap. 10, eam dem sententiam luculentissimè confirmat. *Meritum*, inquit, *bonum (Deus) jugi confirmat auxilio, cui gratia glorificationis justæ reddatur in præmio. Gratia autem etiam ipsa ideò non injustè dicitur, quia non solum donis suis Deus dona sua reddit, sed quia tantum etiam ibi gratia divinæ retributionis exuberat, ut incomparabiliter atque ineffabiliter omne meritum quamvis bonæ et ex Deo datæ humanæ voluntatis atque operationis excedat.* Hoc profectò testimonium rem ita evincit, ut nullo indigeat commentario.

Probatur 3° ex censurã relate Baii assertionis, quæ si extitisset tempore Andrea Vega et aliorum theologorum, nullus indubiè ex illis hæc assertionem defendisset.

Probatur ultimò ex communi theologorum suffragio, scilicet D. Thomæ, D. Bonaventuræ, Scoti, Durandi et aliorum in 4 Sent. dist. 46. Accedit tandem ratio efflorescens, ex incredibili Dei bonitate et beneficentiã, quæ cœlum et terra plena sunt, et indubiè tanta est, ut electorum suorum meritã non solum ex condigno, sed etiam ultra condignum coronet, juxta illud distichon (Sylvius illud attribuit Prospero epigrammata 71):

Spes de promissis nihil ambigat, omne dabit rex

Quod parat, et meritis gratia major erit.

Obijciunt 1°: Rom. cap. 2, et alibi passim dicitur, *Deum unicuique redditurum esse secundum opera*; ergo non ultra opera. — Resp. illos textus significare Deum rependere præmium secundum meritã, quia nullam rependit quod meritis minus sit; hoc autem non impedit quominus majus tribuat, sicut qui ex pacto dandi vitori vel agricolæ duos nummos ipsi dat quatuor, illum sanè secundum opus remunerat, etsi illum ultra opus remuneret. Itaque redditio mercedis secundum opus non excludit redditionem mercedis ultra opus.

Obijciunt 2°: Deus opera mala citra condignum non punit; cur opera bona ultra condignum remuneraret? — Resp. 1°: Nego ant. Chrysostomus enim Homiliã 57 in Genesim, et multi graves theologi huic opinioni adiecti non sunt. Adde D. Augustinum libro 21 de Civitate Dei, cap. 24, n. 3, hæc quæstionem examini suo subjecisse, et in utramque partem affirmantem et negantem ita tractasse, ut asserentem Deum reproborum peccatis mitiores quàm merentur pœnas imponere, falsam non renuntiaverit. — Resp. 2°: Esto ant.: Nego consequ. Deo enim, ut dicitur Matthæi 20, *licet quod vult facere*, et aliunde æquum est ut majus beneficentiæ suæ specimèn fidelibus servis suis impendat quàm infidelibus qui divitijs bonitatis ejus contempserunt.

Instabis: Matthæi cap. 5, dicitur: *Non exies inde donec reddas novissimum quadrantem*, et Apocalypsis, cap. 18: *Quantum glorificavit se, et in delicijs fuit, tantum date illi tormentum et luctum*; sed illa evincunt reprobos condignis sive meritis supplicis omnino affici; ergo. — Resp. Nego min. 1° scilicet adversariis probandum incumberet Christum Matthæi cap. 5 disserere de pœnis gehennæ, non de pœnis purgatorii, ut non pauci antantam; item de pœnã comitante sententiam supremi iudicis, non de pœnã eam non comitante; illa quippe nunquàm minuatur, ista verò demeritum non adæquabit... 2° Si Christus loquitur de tartareis supplicis, intendit duntaxat, quodlibet reproborum delictum suo peccetudum esse supplicio quoad speciem non quoad omnem quem meretur gradum,.... Quod attinet ad locum Apocalypsis, unice probat majus peccatum majori, et minus peccatum minori pœnã esse condemnandum non autem majorem minoremve culpam condignis sive meritæ pœnæ esse subjiciendam.

Obijciunt ultimò. Si Deus electorum operibus ampliozem redderet mercedem quàm merentur, explicari posset in quo consisteret amplius illud præmium; falsum consequ.; ergo, etc. — Resp. 1°: Nego majorem. Quot enim in Scripturã vel traditione certã sunt quæ explicari nequeunt? — Resp. 2°, ampliozem illam mercedem non se tenerè ex parte dationis mercedis; bona enim iustorum opera ex condigno, ut diximus, non vitam simpliciter, sed æternam vitam merentur. Unde constituenda est in ampliori visionis beatificæ gradu, sive intensiõne, quem Deus pro beneplacito suo distribuet, licet verisimile sit eum omnibus Beatis

à Deo, qui unicuique reddidit secundùm opera, habitã ratione cuiuslibet meritorum liberaliter esse concedendam.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Retributio præmii secundùm opus non excludit retributionem præmii ultra opus.

Secundum. Deo licet quod vult facere, et idcõ merita ultra condignum remunerare, demerita è converso condignõ punire.

Tertium. Nunquã ex Scripturis probari poterit Deum demerita omninõ debitis suppliciis castigare nisi probetur illas Scripturas respicere tartari, non purgatorii pœnas, aut penam iudicium comitantem, non subsequentem.

Quartum. Quodlibet reproborum peccatum suo, id est, cum ipso proportionem habente, supplicio quoad speciem, non quoad gradum punietur.

Quintum. Merces ultra condignum iustis danda erit non quoad speciem simpliciter æternæ vitæ, sed quoad ejus intensionem, et quidem relativè ad bona cuiuslibet opera.

Sextum. Istud oraculum : *Judicium sine misericordiã ei qui non fecerit misericordiam*, Jacobi cap. 2, non quamlibet explodit misericordiam, sed eam solam quæ ab æternã damnatione eripit.

EPILOGUS.

Hæc sunt quæ de arduo hominis lapsi et reparati argumento tum adversus Pelagianos, et Semipelagianos, eam adversus Baium, Jansenium et eorum sectatores scribenda habuimus.

Ad istorum, qui super liberi arbitrii sepulcrum gratiæ Christi trophaum erexisse D. Augustinum obgarriunt, clamores reprimendos, nonnullorum recentiorum zelo quidem pro defendendis dogmaticis Ecclesiæ iudiciis accensorum, sed qui secundùm scientiam nobis visus non est, calamum non inflavimus, rati cum contra commemoratos novatores aut leviores, aut raticos admodum parumve salubres editurum esse sonos, sed arripuimus tubam Apostoli, et D. Augustini, ad cuius saluberrimum strepitum lucusque Ecclesiæ catholice hostes conterriti palluerunt, evanuerunt, expiraverunt. Scio quidem illos recentiores seu Yprensis amicos, et fautores infamare solere quicumque controversias de gratiã, prædestinatione, etc., D. Augustini in eude præsertim limandas esse existimant; sed simul scio istud Jansenii pronuntiatum ipsum esse summorum pontificum, imò et totius Ecclesiæ effatum, et ob illud in omnes ætates immortalis laude dignum futurum fuisse Yprensem si adulterinam doctrinam tanto doctori non affinxisset. Scio illos declamatores parum sibi constare. Eorum enim coryphæus, doctissimus aliunde vir et de Ecclesiã catholicã optimè meritus, Dionysius Petavius hæc habet, tom. 1. Theolog. dogm. lib. 9, c. 6, n. 7 : *Cum de gratiã, vel electione, ac de prædestinatione disputandum est, minor haberi solet antiquorum Patrum ratio quã ante pelagianam ortam hæresim existiterit, quã eorum qui postea sunt secuti; Latinorum verò multò maior quã Græcorum etiam hæ-*

*resi illã posteriorum; propterea quidã magis aliquot latinam Ecclesiam, quã orientalem exercuit hæresis Pelagiana, quæ itis de rebus altercandi occasionem præbuit sic ut Græci plerique intima Pelagianorum dogmata vel ignoraverint funditus, vel minus accuratè perspexerint. Omnium verò Latinorum, quorum in hæc causã majorem dixi auctoritatem esse, princeps est consensus theologorum Augustinus, cujus de gratiã sententiam quotquot ceteri eps consecuti sunt Patres et doctores, tum verò Ecclesiæ romanae præsules, præsulumque conventus aliorum, ratam et catholicam esse judicãrunt, ut hoc satis magnum putarent veritatis argumentum, quod ab Augustino positum ac decretum esse constat. Quis post hæc Petavii inconstantia et singulari sentiendi ratione non percelleret? Enimverò, postquã fuso probavit libro 9 Dogmatum à capite 6, ad 9, ex constanti S. Augustini sententiã electionem ad gloriam fieri antè prævisa merita, ac deinde, cap. 9 et seq., reprobationis causam esse peccatum originale, tamen libro 10, cap. 1 et seq., aliam exosculatur sententiam! In his ceterò non laudandus (ut reponere solent indocti Augustini adversarii), sed reprehendus est non solum tanquã parum sibi consentiens, sed inprimis tanquã Societatis suæ doctorem annorum 1584, 1615 et 1655 aspernator, tanquã summorum pontificum et Ecclesiæ oraculorum parum studiosus, et in gratiæ vindicem injuriosus; quanquã fortè excusandus est quòd eo vixit tempore quo vigeat Molinistarum et Suarezianorum systema Societati tunc aded acceptum ut illud à suis improbari impunè passa non fuisset. Reponunt quidem commemorati Augustini adversarii, et Petavii ejusque imitatorum apologistæ, summum pontificem Cœlestinum primum in epistolã ad Gallicanos episcopos datã anno 452 (ut censet P. Alexander in historia seculi 5) asserere *profundiores difficiliorisque questiones* ab Augustino (etiam ubi Pelagianos et Semipelagianos debellavit) tractatas et solutas ita non esse contemnendas, ut eas adstruendi nulla adsit necessitas. At si legissent et ponderavissent Norisii super hæc epistolã dissertationem in Vindiciis cap. 8, in hanc assertionem cum tantã securitate non propupissent. Ostendit enim vir eruditus, et quidem ex Surio, Baronio, Vossio, Suaresio, Sirmondo, etc., quorum eruditio nota est, et aliis argumentis, hanc Cœlestini epistolam his capituli secundi verbis terminari : *Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi; decem verò capita sequentiã (in quibus reperitur textus objectus, profundiores, etc.) non esse Cœlestini opus.**

Ceterum, si quid fidei catholice minus consonum in tam longã et difficili disputatione nobis excidit, illud sincero animo expunctum volumus. Hanc quippe fidei professionem Jansenii libro proœmiali de ratione et auctoritate cap. 29 (illam renovavit in fine epilogi omnium operum, et mediã horã ante mortem die 6 maii an. 1658) toto cordis affectu emitimus. *Mihi constitutum est eandem, quã ab infantia secutus sum, sensuum meorum spiritum et ducem sequi, romanam Ecclesiam, et Beatisissimi Petri in romanã Sede successorem. Super illam petram edificatam Ecclesiam s. io.*

Quicumque cum ipso non colligit spargit, apud quem solum incorrupta servatur hereditas. Quidquid ab istâ Petri cathedrâ, in cujus communione à teneris vizi, et porro vivere et mori factum est, ab isto principis Apostolorum successore, ab isto Christi Domini vicario, ab isto Ecclesie christianæ universæ capite, moderatore, pontifice præscriptum fuerit, hoc teneo, quidquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo. Utinam præclaros istos sensus (quatenus tamen summi pontificis ex cathedrâ loquentis inerrantiam non innuunt) omnium Janseniani erroris sectatorum cordibus potenter inspiret summè potens et misericors Deus, cujus gratiâ sumus id quod sumus, ut obsequen- tissimi Ecclesie catholicæ filii facti, cum ejus Sponse et Capite Christo æternùm in cœlis regnent!

BREVE N. S. P. BENEDICTI PAPÆ XIV,

Ad magnam Hispaniæ Inquisitionem.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM. — Dùm præterito mense junio, ut aere liberiore frucremur, in arce Castri Gandulphi rusticabamur, ad nos delata fuit epistola Patris Gioiæ generalis Ordinis S. Augustini in civitate Florentinâ degentis, ut visitationem explet suorum in Thuscîâ Conventuum. Porro in epistolâ nos monitos fecit insertas fuisse in expurgatorio ab hispanâ Inquisitione, cui præes, edito inter libros prohibitos historiâ pelagianam, et dissertationem super quintâ synodo œcumenicâ editam à claræ memoriæ Henrico cardinali Norisio, sui Ordinis religioso; cùmque nostram auctoritatem impellâset, ne, jura ut vulnere suæ religioni inflicto mederemur, sed ut etiam imminente mala et perturbationes in Hispaniâ propè diem excitandas averteremus, respondimus factum ab eo nobis expositum, nobis esse prorsus ignotum, nosque debitas super veritate facti informationes esse sumpturos; cùmque id jam præstiterimus, et nobis abundè constet factum à Patre generali nobis expositum veritate inniti, et inter libros proscriptos in expurgatorio hispano recensita cardinalis Norisii opera reperiri, cogimur abrumpere silentium, teque, venerabilis Frater, fraternè interpellare, et paternè admonere ut aquam præpares quæ vastum incendium jam præparatum extinguat.

« Etsi memorati Norisii opera aliquid Jansenismi aut Baianismi redolent, prout auctor Bibliothecæ Jansenisticæ immeritò autumavit, post tot annorum lapsum, in quorum decursu ea summo plausu excepta sunt, nonne prudens œconomia ecclesiastica exigebat, ut à proscriptione abstinere, quam unusquisque prævidere poterat multa mala esse excitaturam, unitatem Ecclesie Hispaniæ esse scissuram, obstropeantibus videlicet, prout unusquisque prævidere poterat, Augustiniani Ordinis alumnis et ipsorum asscels, obstropeantibus tot aliis viris doctis in Hispaniâ degentibus, et partium studio non abreptis, paratisque ad assumendam auctoris defensionem, non incogniti, non gregarii, sed litterarum sui temporis facili principem. et eo solo literaturæ ecclesiasticæ et profane meriti sacro cardinalium Collegio adscripti?

« Nota profectò tuæ eruditioni erunt, quæ prostant in ecclesiasticis historicis prudentis œconomie exempla juxta quæ pro scandalo frenando, malisque imminentibus avertendis, nostri majores censuerunt à rigore juris recedere, etsi illi locus esse debuisset. Nos tibi tantùm nonnulla certè tibi non ignota suggeremus. Tempore felicis recordationis Clementis XI examinanda et proscribenda delata sunt celeberrimi Tillemontii (Ludovici Sebastiani Le Nain) opera; accusatores multa ex eis deprompserunt censurâ digna; pontifex autem silentium imposuit, ratus multa mala ex prohibitione esse derivatura; similique œconomia usus est cum supremæ romanæ Inquisitioni exhibitæ fuerunt ab accusatoribus vitæ Sanctorum excerptæ à Bollandò (Joanne) et deinde à Papebrochio (Daniele) aliisque Societatis Jesu Patribus continuatæ, etsi multa et benè multa sagaces accusatores deprompsissent quæ theologica censuram merebantur. Notum tibi absque dubio erit non multis abhinc annis editum, typisque impressum, quod etsi nomine auctoris careat, omnes, tamen probè sciunt esse Bossueti, episcopi Meldensis, quod ipse dùm viveret composuerat, ita jubente Gallorum rege Ludovico XIV, sed manuscriptum in nonnullis bibliothecis reliquerat. Totum opus versatur in asserendis propositionibus à clero Gallicano formatis in conventu anni 1682. Difficile profectò est aliud opus reperire, quod æquè adversetur doctrinæ extra Galliam ubique receptæ de summi pontificis ex cathedrâ loquentis infallibilitate, de ejus excellentiâ supra quodcumque œcumenicum conciliùm, de ejus jure indirecto, si potissimum religionis et Ecclesie commodum exigebat, super juribus temporalibus supremorum principum. Tempore felicis recordationis Clementis XII, nostri immediatè prædecessoris, seriò actum est de opere proscribendo, et tandem conclusum fuit ut à proscriptione abstinere, nedùm ob memoriam auctoris ex tot aliis capitibus de religione benè meriti, sed ob justum novorum dissidiorum timorem.

« Notum denique tibi erit nomen Ludovici Antonii Muratorii (adhuc viventis) multorumque librorum communi plausu receptorum editoris. O quàm multa in eis reperiantur censurâ digna! Quot huicse furfuris nos ipsi esse legentes offendimus! Quot nobis ab æmulis et accusatoribus oblata sunt! et nos usque adhuc abstinuimus, et abstinemus ab operum condemnatione, nostrorum prædecessorum exemplis edocti, qui pacis et concordie amore à proscribendis iis quæ proscriptionem merebantur cessarunt; quando videlicet censuerunt plus mali quàm boni ex proscriptione esse derivandum.

« Hæc procedunt in hypothesis in quâ Norisiana opera Baianismum aut Jansenismum redolent; quid autem dicendum erit, cum ea Baianismi aut Jansenismi notâ careant, et carere constet post multiplicationem super eis examen in hæc supremâ Inquisitione romanâ, cui summi pontifices pro tempore existentes præsent, quique mox recensita examina suo calculo comprobantur, quæ mox subdemus non ex historicis, non ex auctoribus uni vel alteri parti faventibus, sed

ex monumentis quæ ex archævo supremæ Inquisitionis ad nos deferri fecimus, deprehenduntur.

« Antequàm Norisius historiam pelagianam, et dissertationem super quintâ synodo typis ederet, rumor insurrexit Balanismi et Jansenismi, et tunc factum est ut opus extra urbem edendum, theologorum et extraneorum revisorum approbatione munitum, ante editionem ad urbem transmissum fuerit. Novi idcirco revisores in urbe fuerunt deputati, et cum hi nihil mali, aut sanæ doctrinæ adversans in opere invenissent, auctori datum est ut suo jure uteretur; compositumque typis ederet. Opere edito novæ adversus illum excitatæ sunt controversiæ, eo potissimum sub obtentu, quòd ei furtivè additæ ferebantur nonnullæ paginæ, quæ non erant in opere manuscripto, quæ idcirco non fuerant revisorum oculis subjectæ. Purgavit se ab hæc calumniâ Norisius; nulla nota ejus operi inusta fuit, communisque plausus nedùm perseveraverit, sed auctus est. Degebat Norisius Florentiæ apud magnam Etruriæ ducem, et ecclesiastica historiciæ cathedram in Universitate Pisanâ moderabatur, tanti viri fama cum ad aures Innocentii XII tunc universalem Ecclesiam gubernantis devenisset, ipsamque ad urbem evocasset, ut officio primi custodis Bibliothecæ Vaticanæ fungeretur, ejusque æmuli benè prævidissent ipsum ad urbem fuisse vocatum, ut inter cardinales mox creandos cooptaretur, pontifici Innocentio XII detulerunt Norisium esse virum doctum, sed male doctrinæ, et libellis in vulgus sparsis veteribus repetitis accusationibus Jansenianæ doctrinæ simul insinulaverunt. Hæsit Innocentius, et ne in sacrum cardinalium Collegium admitteret male aut dubiæ doctrinæ virum, octo deputavit theologos, qui à partium studio abessent, illisque mandata verè dedit, ut in Norisii opera acriter reverentiâ strenuè morem gesserunt; ipsorum sententiæ in Congregatione supremæ Inquisitionis, suffragantibus etiam cardinalibus eidem adscriptis, perpensæ sunt; cùmque nihil anathemate vel aliâ censurâ dignum in operibus fuerit adinventum, pontifex Innocentius theologorum et cardinalium sensus facto comprobavit; consultorum quippe Inquisitionis Collegio Norisium adscripsit, quod utique non fecisset, si de ejus sanâ doctrinâ vel minimam habuisset suspicionem; æmuli etsi hoc novo fulmine percussi, nocendi animum nultatenùs deposuerunt; sed ne supremæ Inquisitionis iudicium ab ipso pontifice uti vidimus comprobatum directè impugnare velle viderentur, nonnullos tantùm sibi scrupulos adversùs Norisii doctrinam jactârunt, quos et sparsis in totum vulgum libellis ediderunt, et tunc jussu pontificis Innocenti quinquè eruditissimas dissertationes Norisius elucubravit: primam de uno ex Trinitate passo; secundam, hoc est, apologiam monachorum Seythiæ ob anonymi scrupulis vindictam; tertiam de anonymi scrupulis circa veteres Semipelagianorum sectatores; quartam quo continet responsionem ad appendicem auctoris scrupulorum; quintam denique, cui titulus: *Janseniani erroris calumnia sub-*

iterùmque typis impressæ sunt inter opera omnia cardinalis Norisii auctor Veronensis anno 1732. In iis celeberrimus auctor universis adversariorum petitionibus occurrit, scrupulos injectos extorbat, evellit, eradicat, et cum jure ac meritò, plaudentibus omnibus ut victor in cardinalium Collegium fuerit ab Innocentio adscriptus, ab eodem Innocentio inter cardinales quoque supremæ romanæ Inquisitionis præsidentes relatus est; et in eâ sicut et in aliis Congregationibus; quibus adscriptus fuit, usque ad obitum strenuam et maximè utilem operam navavit.

« Ex his, quæ tibi fusè, venerabilis Frater, exposuimus, colligere poteris Balanismi et Jansenismi notam Norisio impositam novam non esse, eam repetitis solemnibus romanis iudiciis fuisse penitè eliminatam, nec licuisse hispanæ Inquisitioni eam iterùm in controversiam vocare, multòque minùs inter proscriptos libros opera Norisiana recensere, justissimos esse clamores Ordinis Augustiniani, et aliorum ipsi adhaerentium; nec nos denique, qui nedùm memores sumus eximie benevolentie, quâ nos etsi in juvenili ætate constitutos cardinalis Norisius prosequabatur, sed ulterius vestigiis pontificum prædecessorum nostrorum inhærere tenemur, patienter esse laturos injuriam in expurgatorio hispano adversùs cardinalem Norisium ex improviso et immeritò jactatam.

« Te, venerabilis Frater, ex corde diligimus, nota nobis est tua eximia doctrina, noti labores pro Ecclesiâ Dei exantlati... Te meritò æstimamus, enixèque admonemus, et admonendo etiam rogamus ut opportuna pares remedia, nec sinas dissidia inter et nos exoriri et inter Inquisitionem romanam et hispanam.

« Tu scis in celeberrimis quæstionibus de prædestinatione et gratiâ, et de modo conciliandi humanam libertatem cum omnipotentia Dei multiplices esse in scholis opiniones. Thomistæ traducuntur ut destructores humanæ libertatis, et uti sectatores nedùm Jansenii, sed Calvinii; sed cùm ipsis objectis apprime satisfaciunt, nec eorum sententiâ fuerit unquam à Sede Apostolicâ reprobata, in eâ Thomistæ impunè versantur, nec fas est ulli superiori ecclesiastico in præsentî statu eos à suâ sententiâ removere. Augustiniani traducuntur tanquam sectatores Baii et Jansenii, reponunt ipsi se humanæ libertatis esse fautores, et oppositiones pro viribus eliminant, cùmque eorum sententiâ usque adhuc à Sede Apostolicâ damnata non sit, nemo est qui non videat à nullo prædenti posse ut à suâ sententiâ discedant. Sectatores Molinæ et Suarezii à suis adversariis proscribuntur, perinde ac si essent veri Semipelagiani; romani pontifices de hoc Moliniano systemate usque adhuc iudicium non tulerunt, et idcirco in ejus tuitione liberè prosequuntur et prosequi possunt. Uno verbo, episcopi, inquisitores non notas quos doctores inter se digladiantes sibi invicem opponunt, attendere debent, sed an notæ invicem oppositæ sint à Sede Apostolicâ approbatæ. Hæc nullum ex propositis modis conciliandi libertatem humanarum cum divinâ omnipotentia usque adhuc reprobavit: episcopi ergo et inquisitores, cùm se dat

ocasio, eodem modo se gerant, etsi uti private personæ unius potius quam alterius sententiæ sint sectatores. Nos ipsi, etsi uti privati doctores in theologicis rebus uni faveamus opinioni, uti summus pontifex tamen oppositam non reprobamus, nec sinimus ab aliis reprobari.

« Hi sunt animi nostri sensus, quos tibi libenter patefacimus, teque interea plenius ulnis amplectentes tibi apostolicam Benedictionem impertimur.

« Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 31 julii ann. 1748, Pontificatus nostri anno octavo. »

Hoc exemplar ex autographo ad Christianissimum regem misso, quod in Regiâ Bibliothecâ Parisiensis asservatur, verbo ad verbum transcriptum est. Cæterum, probare non intendimus, imò prorsus improbamus, quæ in hoc Brevis declarationi cleri Gallicani anni 1682 repugnant, aut repugnare possent.

Nec audiendi essent, sed potius irridendi tanquam inane effugium eructantes qui doctissimum piissimumque pontificem Benedictum XIV hic acceptam habere Norisii historiam Pelagianam, et dissertationem super quintâ synodo, non autem Vindicias Augustinianas, in quibus Baianismum et Jansenismum aperte docet, inductè reponeret. Præterquam quòd enim Vindiciæ illæ ab hispanâ Inquisitione aliâve inter libros prohibitos nunquam repositæ fuerant, et idè earum mentionem in suo Brevis facere non debuerit summus pontifex, certè Norisius Vindicias composuerat ante quinque dissertationes, de quibus disserit Benedictus. Anonymus enim scrupulorum auctor ter-

tiam partem accusationis suce eduxit ex his quæ fidei catholicæ adversa docuerat Norisius præsertim in illis Vindiciis, ut refertur initio *Janseniani erroris culumiam sublata*; cùm igitur probet summus pontifex *Janseniani erroris culumiam sublata*, indubiè et Vindicias probat quarum illa dissertatio est apologia. Deinde probat opera Norisii in editione Veronensi anni 1752 contenta; sed inter ea reperiuntur Vindiciæ; ergo.

Quam autem hic vindicavit et asseruit Benedictus XIV scholæ libertatem antea predicaverat S. P. Clemens VII in suis litteris ad doctissimum et insignis modestiæ virum Ægidium Viterbiensem, ob egregia merita cardinalitûs infusus à Leone X insignitum, quæ epistolæ ex Archivio romano Ordinis Eremitarum S. Augustini refert Thomas de Herrera, in suo *Alphabeto Augustiniano*, teste P. Alexandro in historiâ 16 sœculi. « Multa, inquit summus pontifex, licet vel disputare, vel scribere quæ non alii sentiant, dummodò aliena à veritate, et sanctæ Ecclesiæ universali Traditione prævè non sentiantur, atque è Scripturis sacris sensus potius fuerit relatus, quàm ablati. Nec enim respectus ullus humanus à navando Deo operam debet avocare, quin quod quis studiosè indagavit, piè ac sincerè proferat, dum probatum non contumaciter asserat, sed Ecclesiæ judicio semper subjiciat. »

Demùm eandem scholæ libertatem obfirmaverat Clemens XI, ut in commemorato responso eruditè observant doctores Sorbonici.

APPENDICES

AD TRACTATUM DE HOMINE LAPSO ET REPARATO.

Appendix prima (1).

DE GRATIA HABITUALI ET EI ANNEXIS.

Habemus ex dictis in decursu tractatûs, gratiam habitualement esse supernaturale Dei donum animæ permanentè in hærens per modum habitûs. Donum autem illud permanentens triplex est, scilicet: gratia sanctificans, virtutes infusæ et dona Spiritûs sancti, de quibus hic sigillatim tractandum.

§ 1. De nomine, existentia et essentia Gratiæ sanctificantis.

Q. 1: Quenam sunt nomina Gratiæ sanctificantis? — R.: Vocatur 1^a Gratia sanctificans; quia effectus ejus formalis est sanctum efficere subjectum, cui in hæret, sicut calor in hærens corpori reddit illud formaliter calidum. 2^a Gratia justificans; quia sicut calor expellit frigus, ita gratia formaliter expellit peccatum et inclinat ad omne opus bonum; justum enim dici-

(1) Vide supra, col. 1063, ad notam.

mus eum, qui habitualiter dispositus est ad legem implendam. 3^a Adoptio; quia effectus ejus formalis est facere filios Dei adoptivos, juxta illud Rom. 8: *Accipistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater)*. Ob eandem rationem dicitur 1 Joan. 3, v. 9, semen Dei, quatenus per illam nascentur filii Dei, et consortes divinæ illius naturæ. 4^a *Pignus hæreditatis*, Ephes. 1, v. 14; est enim titulus jus tribuens ad gloriam cælestem: *Si... filii et hæretes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*, Rom. 8, v. 17.

Q. 2: Existitne Gratia sanctificans? — R.: De Fide est existere, Rom. 5, v. 1: *Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Donum nostrum Jesum Christum*. 1 Corinth. 6, v. 11: *Ablati estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri*. Atqui hæc sanctificatio, seu justificatio non fit nisi per gratiam sanctificantem, quæ ex Tridentino sess. 6, c. 7, est unica causa formalis justitiæ nostræ.

Q. 3: Gratia sanctificans estne aliquid intrinsicè in hærens? — R.: Negant Lutherani et Calvinistæ, docent-

que gratiam justificantem esse extrinsecum Dei favorem condonantis peccata et imputantis justitiam, vel quâ Deus ipse justus est, secundum Osiandrum et nonnullos Lutheranos, vel ipsam Christi justitiam secundum Lutherum et Calvinum. Magister Sententiarum aliqua ex parte ad hunc errorem accessit, quatenus scilicet docuit charitatem esse ipsummet Spiritum sanctum; quamquam sanctus Thomas 2-2, q. 23, a. 2, illum benignè interpretatur de charitate principiative sumptâ, ita ut Spiritus sanctus dicatur principium dilectionis independenter ab habitu charitatis; quem habitum idem Magister non videtur admisisse propter illud 1 Joan. 4, v. 8 : *Deus charitas est*. Contra Lutheranos et Calvinistarum errores extat Canon. 41, sess. 6, concilii Tridentini, his verbis conceptus : *Si quis dixerit homines justificari vel solâ imputatione justitiæ Christi, vel solâ peccatorum remissione, exclusâ gratiâ et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat; aut etiam gratiam, quâ justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.*

Respondeo itaque : De fide est gratiam sanctificantem esse quid creatum intrinsecè inhærens. Probat 1° ex Scripturâ ; Rom. 5, v. 5 : *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum*. Si per Spiritum sanctum, ergo ab ipso distinguitur, sicut effectus à causâ, fructus ab arbore, fructus... Spiritus est charitas, Gal. 4. Sed magis directè confoditur novatorum error Rom. 8, ubi scribit Apostolus : *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem; sic et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vite. Sicut enim per unius... inobedientiam peccatores constituti sunt multi; ita et per unius obedientiam justi constituentur multi*. Atqui non sumus constituti formaliter peccatores per solam extrinsecam imputationem peccati primi parentis, sed per maculam interiorem, et per peccatum intrinsecè inhærens, fatentibus adversariis; ergo neque sumus formaliter justi per imputationem justitiæ, sive Dei, sive Christi, sed per veram justitiam peccatum formaliter expellentem, et intrinsecè inherentem. Nihil clarius illo textu.

Probat 2° ex Traditione.

S. Chrysostomus exponens illud Ephes. 4, *Gratificavit nos in dilecto Filio suo*, sic habet : Hoc est, non solum liberavit à peccatis, sed etiam fecit amabilem. Quomodo enim si quis acceptum aliquem scabiosum, et peste ac morbo, senioque ac paupertate infectum, statim formosum fecerit juvenem, omnes homines pulchritudine vincunt, et postea purpurâ induerit, et omni ornatu ornaverit; ita nostram instruxit et ornavit animam, pulchramque fecit, desiderabilem, amabilem, cupiunt enim angeli talem aspiciere animam; ita etiam nos fecit gratissimos, et sibi desiderabiles; *concupiscet enim, inquit, rex pulchritudinem tuam*. S. Ambrosius lib. de Initiandis c. 7, sic alloquitur baptizatum : *Acceptis vestimenta candida, ut sint iudicium, quod exueris involucrem peccati, indueris innocentia casta velamina*. S. Augustinus lib. de Spiritu et Litterâ, c. 3, sic habet :

Charitas Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non quâ nos ipse diligit; sed quâ nos facit dilectores suos; sicut justitia Dei, quâ justi ejus munere efficitur, et Domini Jesus, quâ nos salvos facit, et fides Domini nostri Jesu Christi, quâ nos fideles facit. Et Enchiridii c. 52 : *Quemadmodum in illo (Christo) vera mors facta est, sic in nobis vera remissio peccatorum; et quemadmodum in illo vera resurrectio, ita in nobis vera justificatio.*

Probat 3° ratione duplici. Prima, per justificationem non solum homo desinit esse malus, seu peccator, sed etiam fit bonus et justus; atqui homo non fit bonus et justus per solam remissionem peccatorum, sicut nec albus per solam expulsionem nigredinis; neque per denominationem extrinsecam, seu imputationem justitiæ alienæ, *justum, et fortem, et bonum omnino virum ob opera laudamus*, inquit Aristoteles lib. 1 Ethicorum, cap. 12. Secunda, si gratia sanctificans est ipsamet justitia Christi per fidem apprehensa et imputata, parvuli non justificantur per baptismum; quia per fidem justitiam Christi non apprehendunt, nec sibi applicant, utpote qui sint incapaces efficiendi ullius actûs. Nec dicent adversarii, justitiam Christi parvulis applicari per divinam electionem, sive promissionem; quia apud ipsos sola fides justificat, et Sacramenta eatenus prosunt, quatenus fidem excitant, et sigillant.

Q. 4 : *Gratia sanctificans estne quid permanenter animæ inhærens?*—R. Certum est inhærere permanenter. Probat 1° ex Scripturâ, Joan. 14, v. 17 : *Apud vos manebit (Spiritus sanctus) et in vobis erit; v. 16 : Alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum; v. 35 : Ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus; 1 Joan. 4, v. 16 : Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo. 1 Cor. 6 : An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, et non estis vestri?* Atqui mansio et inhabitatio significant aliquid permanens. Deus autem cum accedit ad recedit, non mutat locum, utpote qui sit ubique, et omnem locum repleat, contineatque; sed dicitur accedere, cum novo modo alicubi operatur; recedere verò, cum desinit operari, quamvis semper presentissimus adsit. Sic dicimus redire spiritum hominis, qui deliquim passus fuerat, cum solitas operationes repetit. Deus ergo venit ad peccatorem à quo recedere non potuit, quando illum excitat, et transeunt in illo operatur sanctam cogitationem et pium voluntatis affectum; manet autem in justo quamdiu per continuum influxum gratiam sanctificantem in illo conservat, et per illam non solum assimilat sibi in moribus et virtutibus divinis, sed etiam consortium facit naturæ divinæ, ejusdem secum animi, desiderii et affectûs. Justus quoque per charitatem in Deo manet; quia gratia sanctificans seu charitas ipsum avellit à terrenis cupiditatibus, omnes ejus potentias, sensus, appetitus, amores, operationes, cogitationes, intentiones ad Deum trahit, ut non nisi Deum et divina cogitet, intendat, suspiret, nec nisi in illo quiescat.

Probatur 2° ex decretis summorum pontificum et conciliorum generalium. Innocentius III, cap. *Majores*, tit. de baptismo, refert oppositas theologorum sententias circa baptismum parvulorum; alii contendebant in parvulis originale quidem peccatum remitti, sed *fidem aut charitatem aliasque virtutes non infundi*, alii contra asserebant *dimitti peccatum, et virtutes infundi habitibus illas quoad habitum, non quoad usum*. Cui posteriori sententiæ videtur adherere summus pontifex. Sed clarior concilium Viennense can. de Summâ Trinit. et Fide catholica, sic enim statuit: «Quantum ad affectum baptismi in parvulis, repertiuntur quidam doctores theologii opiniones contrarias habuisse. Quibusdam ex ipsis dicentibus per virtutem baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri; aliis è contra asserentibus, quòd et culpa eisdem in baptismo remittitur, et virtutes ac gratia informans infundatur quoad habitum. Nos.... opinionem secundam, tanquam probabilior, et dictis sanctorum, ac doctorum moderatorum theologiae magis consonam et concordem, sacro approbante concilio, duximus delendam.»

Denique concilium Tridentinum sess. 5, in decreto de peccato originali, sub anathemate absolutè definit 1° parvulos veraciter baptizari in remissionem peccatorum, *ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt*. 2° In eisdem non solum legi, aut non imputari, sed etiam tolli totum id quod veram et propriam peccati rationem habet. 3° *Quòd novum.... (induentes hominem) innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi*. Quæ cum sine gratiâ sanctificante stare nequeant, manifestum est concilium definitivè per baptismum gratiam sanctificantem parvulis infundi quoad habitum; nam omnis ætatis sunt incapaces. Confirmatur: Parvuli, qui ad ætatem adultam perveniunt, per gratiam baptismalem, quæ supponitur in ipsis permanere, non aliter sunt justî et sancti, quam alii adulti, qui per sacramentum poenitentiae Deo reconciliantur; ergo gratia sanctificans est in adultis requæ ac in parvulis aliquid permanens per modum habitus. Et ita refellitur sententia quorundam theologorum, ut Vasquesii, qui docent hominem justificari per justitiam actualem, seu per actus supernaturalis virtutum, præsertim caritatis.

Q. 5 : *Utrum sit de fide gratiam sanctificantem esse quid permanens?* — R. 1° Non fuisse ut dogma fidei receptum ante concilium Tridentinum, ut patet ex cit. cap. *Majores*, et concilio Viennensi, ubi non proscribitur opposita sententia. — R. 2° Post concilium Tridentinum theologii variè opinantur. Soto lib. 2 de Naturâ et Gratiâ c. 17 et sequentibus, Melchior Canus lib. 7 de Locis theologicis c. 2, et alii, fatentur id non sine ingenti temeritate posse negari; sed contendunt non esse contra fidem. Bellarminus lib. 1 de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 3; Suarez, lib. 6 de Gratiâ, c. 3, n. 6 et alii, affirmant veritatem hanc esse definitam de fide à concilio Tridentino, quibus cõgessit Catechismus romanus, qui sic habet ubi de ba-

ptismo: *Est autem gratia, quemadmodum Tridentina synodus ab omnibus credendum penâ anathematis proposita decrevit, non solum per quam peccatorum fit remissio, sed diviua qualitas animæ inhærens*. Alii docent responsonem nostram ex verbis concilii elici tanquam conclusionem; ac proinde oppositam sententiam esse erroneam; sed negant esse expressè definitam, et fide divinâ credendam.

Cartesiani philosophi, qui non admittunt accidentia realiter distincta à substantiis, sive materialibus, sive spiritualibus, tutos se putant à censuris concilii Tridentini; quia agnoscunt divinas impressiones et modificationes in animâ justî permanentes per modum habitus, qui tamen non sit qualitas, aut alia entitas realiter distincta; non enim credibile est, inquirunt, Tridentinos Patres voluisse exagitare et definire questionem philosophicam prorsus inutilem in materiâ de quâ agebatur. Nimirum proscribendum susceperant novorum errorem, quo justificationem reponebant in externo Dei favore et statutum dogma catholicum, nempe justificationem perfecti per interiori spiritus immutationem et renovationem; atqui illa renovatio perfectius et divinius perficitur per modificationem et impressionem Spiritus sancti inhabitantis, quam per qualitatem realiter distinctam. Sed præter quàm quòd illa modificatio valdè improprie à Patribus Tridentinis inhærens diceretur; cum non sit quid distinctum ab animâ; satis est ad nostrum institutum, quòd illa Cartesianorum sententia negans formas accidentales à substantiâ realiter distinctas, non semel fuerit rejecta, ut principii fidei dissentanea, à celeberrimis Academicis, Lovaniensi, anno 1662, Parisiensi, anno 1624, 1674, 1691, 1695 et 1705.

Q. 6 : *Gratia sanctificans estne quid realiter à charitate distinctum?* — R. Affirmat S. Thomas, et ejus schola; quia sicut virtus naturalis hominem in esse naturali perfectum, ita virtus supernaturalis eundem in esse supernaturali constitutum supponit; atqui charitas est virtus supernaturalis, gratia verò sanctificans constituit hominem in esse divino et supernaturali; ergo charitas præsupponit gratiam sanctificantem, tanquam novam naturam, secundum quam homo dicitur regenerari, nasci filius Dei; ac proinde gratia sanctificans realiter distinguitur à charitate, illud ipsum videtur agnoscere concilium Viennense citatâ Clementinâ de Summâ Trinitate, ubi ait in Baptismo conferri gratiam informantem et virtutes. Concilium quoque Tridentinum sess. 6, cap. 7, distinguit gratiam sanctificantem à virtutibus; docet enim ibidem justificationem fieri per susceptionem gratiæ et donorum. Contra negant Magister Sententiarum, sanctus Bonaventura, Scotus, Durandus et alii, gratiam sanctificantem à charitate realiter distingui; quia in Scripturis omnes effectus gratiæ sanctificantis tribuuntur charitati. Charitas expellit peccatum, Luc. 7 : *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Hominem reddit Deo gratum, Joan. 14 : *Qui.... diligit me, diligitur à Patre meo, et ego diligam eum*. Consortem efficit diviniæ naturæ, ac proinde filium Dei adoptivum et hæredem.

1 Joan. 4: *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.* Et Jac. 1, v. 12: *Accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.* Denique charitas est radix omnium bonorum operum, 1 Cor. 13: *Charitas patiens est, benigna est, etc.*

Facilis est responsio ad argumenta posterioris sententiæ, scilicet gratiæ sanctificantis effectus idèō tribui charitati quia perfecta charitas est ultima dispositio ad gratiam sanctificantem, ita ut ab eâ separari nequeat; eadem quippe solent dici de proximâ dispositione, quæ dicuntur de formâ, quam introducit, v. g., de summo calore æquè dicitur ac de igne, quòd comburat, inflammet, etc. Sed hanc controversiam scholæ dirimendam relinquimus; quia ad salutem fidei nihil interest scire an gratia sanctificans et charitas realiter distinguantur, modò noverint dona illa simul in justificatione conferri.

Q. 7. *Quomodo definitur gratia sanctificans?* — R. Ex præmissis responsionibus erui debet ejus definitio in hunc modum. Gratia sanctificans est supernaturalis Dei donum intrinsecis inherens per modum habitûs, quo homo formaliter redditur justus, sanctus, Deo gratus, filius Dei adoptivus et hæres vitæ æternæ.

Dicitur 1° *supernaturale Dei donum*; ut significetur gratiam sanctificantem non esse ipsamet Spiritum sanctum, sed ab ipso emanare tanquam effectum à causâ. Dicitur 2° *intrinsecè inherens*, contra Lutheranos et Calvinistas, asserentes gratiam justificantem esse extrinsecum Dei favorem, quò peccata condonat, et imputat justitiam seu meritâ Christi. Dicitur 3° *per modum habitûs*, quo significatur gratiam sanctificantem esse quid permanens. Dicitur 4° *quo homo formaliter redditur justus*; sic enim concilium Tridentinum de justificatione loquitur sess. 6, c. 7: *Non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ et donorum. Unde homo ex injusto fit justus, ex inimico amicus, ut sit hæres secundum spem vitæ æternæ.* Et infra: *Denique unica formalis causa (justificationis) est justitia Dei, non quâ ipse justus est, sed quâ nos justos facit; quâ videlicet à Deo donati renovamur spiritu mentis nostræ, et non modò reputamur, sed verè justî nominamur, et sumus, justitiam in nobis recipientes.* At, inquit, quomodò merum accidens tantæ efficacis esse potest, ut omnia peccata quantumlibet enormia statim deleat, et ex impio justum et sanctum efficiat? — Respondeo: Quamvis illud sit omni admiratione dignissimum, pluribus tamen exemplis suadetur esse possibile. Namque modicum fermentum totam massam prorsus immutat, ignis præeunte calore poros ferri frigidi ingrediens, nativum ejus frigus formaliter expellit, ipsumque ferrum candens et ignitum reddit. Sed, quod ad propositum maximè confert, lumine fidei, mentem hæretici vel etiam athei innumeris erroribus implicatam, subeunte, mox ignorantia tenebræ fugiunt, et cuncti errores evanescent. Quidni gratia sanctificans corda, in quibus diffunditur, similiter immutet et renovet, peccata, quibus non minus contraria est, quàm frigori calor, statim expellat, volun-

tatemque sic ad Deum convertat, et erga divinam ejus legem efficiat, ut homo omnè malum summè aversetur, et ad omnia quæ Dei sunt totus propendat?

Quòd autem gratia sanctificans cor hominis sic immutet, paginæ utriusque Testamenti apertè testantur Jeremiâ 31, v. 33: *Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam.* Ezech. 11, v. 19: *Dabo eis cor unum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum; et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent.* Nihil luculentius prophético illo testimonio pro interiori penitentis renovatione, à concilio Tridentino desinit. Aufertur ab eo cor lapideum, id est, durum, intractabile et inexorabile; simulque confertur cor novum, carneum, molle, flexibile et obsequens ad Dei nutum. Jam opus non est, sicut prius prolixè et molestè argumentationum congerie ad suadendum mundi contemptum, carnis mortificationem, et alia Evangelii præcepta; ad primam vel Pastoris vocem, vel Evangelii lectionem statim acquiescit, repugnante licet concupiscentiâ, divina enim illa præcepta in corde gerit inscripta non atramento, sed Spiritu Dei, non characteribus inanibus, sed vitalibus affectibus; experiturque, quàm verum sit illud Apostoli, 1 ad Timoth. cap. 1: *Lex justo non est postea*; quia etsi lege teneatur, illâ tamen non premitur, non urgetur, non refrenatur; sed ei condelectatur secundum interiorem hominem.

Non inferiora testimonia ex novo Testamento profertur in confirmationem doctrinæ concilii Tridentini, unum aut alterum ex benè multis seligimus, 1 Joan. 3, v. 9: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit; quoniam semen ipsius in eo manet et non potest peccare (nisi degenerem se præbeat) quoniam ex Deo natus est.* Gratiam sanctificantem vocat Apostolus semen Dei, ut meruerimus ejus infusionem speciem habere divinæ ejusdem generationis, et nos per illam fieri consortes divinæ naturæ, ut docet Apostolorum princeps secundæ epistolæ c. 4, ubi de Christo loquens sic habet: *Per quem maxima et pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ.* Non quidem essentialiter (quod solis tribus personis sanctissimæ Trinitatis convenit), neque hypostaticè (quod humanitati Christi proprium est), sed per gratiam sanctificantem, utpote quæ veram amicitiam inter Deum et creaturam constituat; amicitiam autem perfectissima et maximè spiritualis ac divina postulat intimam Dei præsentiam in homine; ita ut si per impossibile Deus non esset ubique, præsens tamen fieret animæ gratiâ informatæ; præsens, inquam, non sicut dominus præsens est in domo, quam inhabitat; sed sicut anima in corpore, quod vivificat, inclusis tamen imperfectionibus; non enim Deus adest ut forma informans, aut pars componens, sed ut principium vite supernaturalis, animam movens et elevans ad statum, qui transcendit omnem ordinem etiâ: angelicum, et quemlibet etiam possibilem. Unde meritò S. Petrus. asserit gratiam sanctificantem esse donum pretiosissimum et omnium maximum. Atque ex hæc explicatione

ciè intelliguntur reliquæ definitionis partes, quibus dicitur gratiam sanctificantem formaliter reddere sanctum, Deo gratum, filium Dei adoptivum, et hæredem vitæ æternæ. Namque 1° sanctitas est immunitas ab omni labe peccati, et plana firmaque adhesio cultui divino; atqui gratia ex dictis per se formaliter excludit peccatum, et inclinât hominem ad omnia, quæ Deo sunt placita; ergo sanctum formaliter reddit cum, cui confertur. 2° Quomodo non gratus esset Deo, qui divine ejus voluntati in omnibus esse consentiens? *Non enim est justus, nisi qui gaudeat justis*, ut dicitur 1 Eth. c. 8. Justus autem est Dominus, et justitiam dilexit; ergo diligit et gratos habet quotquot novit voluntati suæ conformes; in hoc quippe justitia adæquatè consistit. Unde S. Hieronymus in cap. 10 Daniëlis ait: *Omnis sanctus in se habens animæ pulchritudinem, à Domino amatur*. Nec dicas, gratiam actuali esse gratiam gratum facientem, ac proinde non esse proprium gratiæ sanctificantis, hominem reddere Deo gratum; nam gratia actualis gratum efficit secundum quid duntaxat; quatenus nempe est principium boni operis, quod cum Deo acceptum sit, ratione illius peccator dicitur Deo gratus, quamvis secundum suam personam displiceat, et sit objectum odii divini. Sed cum per gratiam sanctificantem homo à labe peccati sit purus, et divinæ voluntati in omnibus consentiens, per illam persona ejus simpliciter et absolutè efficitur Deo grata, juxta illud Sapient. 7: *Per nationes in animas sanctas se transfert (Sapientia); amicos Dei et Prophetas constituit*. Hinc 3° per gratiam sanctificantem homo fit filius Dei adoptivus, non denominatione extrinsecâ et morali tantum; quemadmodum in civilibus persona extranea ad succedendum in hæreditate assumptâ, dicitur in filium adoptata. Namque ex mandato capite 3, 1 Joan., gratia sanctificans est semen Dei, quo homo fit concors naturæ divinæ, eo, quo diximus, modo; Christo filio Dei naturali conjungitur tanquam membrum capiti, et eodem vivens spiritu: *Videte*, inquit dilectus discipulus, primæ Epist. c. 3, v. 1, *qualem charitatem nobis dedit Pater, ut filii Dei nominemur et simus*. Unde

Ultimò sequitur quòd gratia sanctificans hominem constituit hæredem vitæ æternæ. Nam ex Apostolo Rom. 8: *Si... filii, et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*, hoc est, ejusdem gloriæ cum Christo participes. Liceat ergo absolutum à peccatis compellare verbis S. Leonis serm. 1 de Nativit.: *Agnosce, ô Christiane, dignitatem tuam, et divinæ consors factus naturæ, noli in veterem vitævitalem degeneri conversatione redire. Memento cujus capitis et corporis sis membrum*.

Verùm, pro dolor! quod hæresis Ecclesiæ eripere non potuit, ignorantia neglectum et quodanmodò inutile reddit. Quis enim æstimat quod ignorat, aut expedit quod non æstimat? Atqui vulgus fidelium, ne dicam pastorum, justificationem non aliter apprehendit, quam Lutherani et Calviniani, nempe ut meram peccatorum condonationem; nulla peccatoribus cura aut cogitatio de interiori spiritus renovatione: unum à

Deo precantur, scilicet peccatorum veniam, quia et hæc à pastoribus non sunt edocti.

Nec dicant pastores quæ hæcenus explicata sunt, sublimiora esse, quam ut à plebe percipi possint. Namque in hoc positi sunt, ut evangelizent investigabiles Dei divitias in justificatione impij, quas præparavit in laudem gloriæ gratiæ suæ, assiduis precibus sibi et subditis oblineant spiritum sapientiæ et revelationis in agnitione hujus mysterii, quod est summa doctrinæ christianæ, et sublimis gloria, quam Ecclesia habet in Christo Jesu. Hinc Apostoli, toti sunt in suis Epistolis, ut tam admirabile Dei donum fidelibus commendent, refricent et inculcent. Hujus rei gratiâ gentium Apostolos scribit ad Ephesios cap. 1, se non cessare in orationibus suis memoriam eorum facere, *ut Deus*, inquit, *Domini nostri Jesu Christi Pater gloriæ det vobis Spiritum sapientiæ et revelationis in agnitione ejus; illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis, quæ sit spes vocacionis ejus, et quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in sanctis, et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus secundum operationem potentiæ virtutis ejus; quam operatus est in Christo, suscitans illum à mortuis, et constituens ad dexteram suam in cælestibus*. Magnifica sunt illa Apostoli verba in laudem gratiæ sanctificantis, et omnino ponderanda. Optat discipulis Spiritum sapientiæ, id est, ampliorem sapientiam, quæ mysterium gratiæ sanctificantis magis quotidie ac magis ipsis patefacit; illuminatos quoque oculos cordis, ut perfecti in dies cognoscant, quæ et quanta sint bona, ad quæ vocati sunt, et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus, id est, quantâ potentiâ usus fuerit Deus, ut à statu peccati ad justitiam traderentur. Tantâ, inquit, potentiâ usus est Deus in nobis sic spiritualiter suscitandis et immutandis, quantâ usus est in Christo corporaliter à morte resuscitando, et ad dexteram suam evehendo. Similiâ jam scripserat ad Romanos cap. 6, et repetit in Epistola ad Coloss. cap. 3. Non ergo Apostoli credentibus promittebant nudam peccatorum veniam et condonationem, sed veram spiritus immutationem, quæ in novam vitam translatis, expoliato vetere homine, viderentur tanquam ex mortuis viventes. Expandimus jam quæ novatores contra hanc Apostolicam doctrinam solent opponere.

Obijciunt 1°: 1 Cor. 1, v. 30, Christus dicitur factus nobis *sapientia à Deo et justitia, et sanctificatio*. Et Rom. 5, v. 19: *Per unius obediçionem, justiciam constituentur multi*; ergo justificatio peccatoris perficitur per imputationem justitiæ Christi absque interiori peccatoris immutatione. — Distinguo anteced. — Christus factus est nobis justitia efficiens et meritorie, concedo; formaliter et per solam imputationem, nego ant. Solutio evidens est in ipso textu cap. 5 ad Rom. Ibi enim Apostolus confert Adamum cum Christo, docetque, quòd sicut per primi inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per secundi obedientiam justiciam constituentur multi. Atqui inobedientia Adami non est causa formalis, sed efficiens peccati originalis posterorum, fatentibus ipsis adversariis, qui cum

Catholice agnoscunt (quamvis sensu hæretico) peccatæ originale inesse cuique proprium. Ergo in mente Apostoli obedientia Christi non est iustitia nostra formalis, sed est causa efficiens et meritoria, cur iustitia à Deo nobis infundatur, et inherereat.

Instant: Atqui iustitia Christi est causa formalis justificationis nostræ. Ratio enim propter quam Deus diligit justum, est sanæ causa formalis justificationis ejus; quemadmodum causa formalis, propter quam proximum ex charitate diligimus, est bonitas divina in eo relucens. Atqui ratio propter quam Deus diligit justum, est Christi iustitia et meritum. Ergo causa formalis justificationis nostræ est iustitia et meritum Christi.

Confirmatur: sicut absurdè diceretur Deum parvulos nondum renatos odisse propter Adamum, cum peccatum originale in ipsis existens sit motivum et ratio formalis odii divini; ita pariter si in justis admitteretur gratia sanctificans, tanquam ratio formalis divini amoris, abusivè dicerentur à Deo diligi in Christo, vel propter Christum.

Nego subsumptum. Ad primam ejus confirmationem, respondeo negando majorem; quia aliud non est motivum, quo Deus creaturas diligit, quam ejus bonitas infinite sui communicativa; ac proinde gratia sanctificans est effectus seu terminus divini amoris, non verò causa. Homines quidem bonum supponunt in iis quos diligunt; Deus contra amando homines, ex malis bonos efficit. Dilexit nos in Christo ante mundi constitutionem; quia per Christum mediatorem nostrum voluit nos ad se adducere. Quà bonitate peccatores in tempore per Christi merita prævenit, ut justii fiant, eadem bonitate justos efficit, et eatenus novo et longè excellentiori modo illos diligit, quia nova et longè excellentiora dona in ipsis producit et conservat, nempe gratiam sanctificantem cum ejus appendicibus. Ergo gratia sanctificans, licet sit formalis causa justificationis, motivum tamen non est divini amoris, sed effectus et terminus.

Respondeo ad secundam confirmationem negando paritatem; quia latum est discrimen inter odium divinum (si tamen datur propriè in Deo) et amorem divinum; Adamum quoque inter et Christum Dominum. Odium quippe divinum, malum culpe, quod est ejus objectum, non facit, sed supponit; amor verò divinus bonum circa, quod versatur, efficit, non supponit. Deinde Adamus non est caput posterorum, eo singulari modo, quo Christus est caput renatorum; quamvis enim parvuli ex origine per Adami inobedientiam corrupti, trahant peccati maculam; Adamus tamen jam sanctus et beatus, illam directè non imperit, quemadmodum Christus, qui factus est nobis sanctificatio et iustitia, sanctitatem influit. Unde Deus parvulos nondum renatos odit, non propter Adamum præcisè, sed propter peccatum originale in ipsis existens. Contra verò renatos diligit in Christo, et propter Christum, qui per gratiam sanctificantem et communicationem sui Spiritus in ipsis vivit et operatur, et impletur quod Patrem rogaverat pri-

diè passionem, Joan. 17, v. 21 et 26, *ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint; ut credat mundus quia tu in me misisti; hoc est, tam illustri exemplo vitæ sanctioris mundum ad me trahant, et... dilectio, quã dilexisti me, in ipsis sit et ego in ipsis, utpote unum totum conficientibus confiatum ex capite et membris.*

Obijciunt 2° illud Psalmi 51: *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quarum tecta sunt peccata: Beatus vir, cui non imputavi Dominus peccatum.* Ergo peccata in justificatione non delentur; sed teguntur duntaxat per Christi iustitiam credentibus imputatam. — Resp. 1°, opponendo alios Scripturæ textus luce clariores. Psalm. 50: *Lavabis me, et super nivem dealbabor; nulla sanè macula in homine set dealbato.* Isaia 44: *Delevi ut nubem iniquitates tuas.* Rom. 8: *Nihil ergo nunc damnationis est tuis, qui sunt in Christo Jesu.* 1° Corinth. 6: *Hæc quidam fuisitis, sed abluti estis; sed sanctificati estis.* Ephes. 5: dicitur Christus seipsum tradidisse, *ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam.* Resp. 2°; peccata in justificatione teguntur; quo modo dicimus tegi colorem album, cum superinducto colore nigro; evanescit albus. Ita hunc Psalmi locum interpretati sunt sancti Patres. S. Augustinus Enarr. in Psalm. 51, scribit: *Ne sic intelligas, quod dixit peccata cooperta, quasi ibi sint et vivant.* Quæst. 108 in Exodum, dicit fieri confessionem peccatorum, *ut per gratiam aboleantur, hoc est, tegantur.* Et lib. 1 contra duas epistolas Pelagii c. 15: *Dicimus baptismum auferre crimina, non radere.* Enimverò quis beatum dixerit hypocritam, qui oculis hominum abscondit cordis malitiam? nam oculis Dei omnia sunt pervia et manifesta. Peccata ergo Deo tegi nequeunt, nisi prorsus aboleantur.

Psalmus autem tres gradus in justificatione distinguit. 1° Deus peccata remittit, cum jam propitius prævenit peccatorem et præteritam offensam condonat. 2° Peccata tegit, cum iustitiam et charitatem superinducit tanquam formam peccatis oppositam, et eorum expultricem. 3° Peccata non imputat, cum insuper reatum pænæ temporalis expungit, ut in baptismo. Unde S. Basilius in hunc Psalmi locum scribit plus esse peccata tegere quam remittere; et non imputare, quam tegere. Quamquam plures interpretes existimant tria illa verba esse prorsus synonyma.

Instant ex Apostolo Gal. 3, v. 27: *Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis;* ergo iustitia Christi per fidem apprehensa, circumdamur tanquam vestimento, quo teguntur corporis maculæ et deformitates. — Nego consequentiam et paritatem. Qui enim vesem assumit, non exit maculas et deformitates corporis, sed tegit. At ex eodem Apostolo Col. 3, v. 9, qui induit Christum, exit veterem hominem, adeo ut nihil in eo remaneat peccati et damnationis: *expoliantes vos, inquit, veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum. Nihil ergo nunc damnationis est tuis, qui sunt in Christo, Jesu.* Rom. 8,

et cap. 6, v. 2 et 4: *Mortui sumus peccato.... ut quomodo Christus surrexit à mortis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus.* Atqui Christus resurgens corruptionem carnis et mortalitatem non textit per indumentum gloriæ, sed prorsus deposuit. Ergo pariter ad mentem Apostoli ita Christum in baptismo induimus, ut omnem peccati maculam exuamus. Porrò Apostolus justificationem pingit sub metaphora indumenti, ut ostendat eum, qui exit ex fonte baptismali, vel ex tribunali poenitentiae, sicut interius vivit Spiritu Christi; ita debere Christum ad vivum exhibere in exteriori conversatione: quemadmodum speciem regis referret, qui regiâ veste esset indutus.

Obijci possunt varii Scripturæ textus pro sententiâ quorundam Catholicorum, qui formam justificationis in actibus reponunt, Rom. 2, v. 13: *Factores legis justificabuntur*; Jac. 2: *Videtis quoniam ex operibus justificatur homo*; 1 Joan. 3: *Qui facit justitiam, justus est.* Et quidem juxta omnium hominum mentem, apud quos justum esse, nihil aliud est, quam bene operari. Ergo formalis justificatio reponenda est potius in actibus supernaturalibus virtutum, præsertim charitatis, quam in gratiâ habituali.

Nego conseq.; namque ex laudatis textibus colligi tantum potest, quòd homo bonis operibus vel disponitur ad justificationem, vel meretur in justitiâ augeri; vel probat se esse justum, juxta illud Jac. 2, v. 18: *Ego ostendam tibi ex operibus fidem meam.*

§ 2. De virtutibus infusis.

Justificatio dupliciter spectari potest, vel secundum essentiam, vel secundum partes integrales. De illâ priori modo sumptâ tractavimus in præcedenti paragrapho, ubi ex mente concilii Tridentini totam ejus essentiam reposuimus in gratiâ habituali sanctificante; hic expendimus partes ejus integrales, nempe virtutes infusas, quæ ad perfectionem ejus integram pertinent. Enimverò modus operandi sequitur modum essendi; atqui gratiâ sanctificans constituit hominem in esse divino; ergo operationes divinas gratiam sanctificantem consequi necesse est. Porrò, quemadmodum natura, puta hominis, ita est principium operationum sibi consentanearum, nempe rationalium, ut eas exercere non possit, nisi per potentias sibi congenitas, intellectum scilicet et voluntatem; sic gratiâ sanctificans, quæ accedit homini velut nova natura, comites individas habet virtutes infusas, per quas veluti per supernaturales potentias supernaturaliter operatur. Sunt quidem et ipse singularia Dei dona et gratiæ habituales, quia permanentèr in hærent, justificationemque integraliter perficiunt; sed insuper sortiuntur nomen virtutis, quia ad bene operandum proximè disponunt. Quid est enim virtus ad mentem sancti Augustini lib. 2 de lib. Arbitrio c. 18, et sancti Thomæ 1-2, quæst. 55, art. 4, nisi *qualitas mentis, quæ rectè vivitur, quæ nullus malè utitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur?* Verùm quia virtus infusa non uno modo accipitur,

nec in quolibet acceptance ad justificationem pertinet.

Q. 1: *Quotuplex est virtutis infusæ acceptio?* — R. Duplex: alia dicitur infusa quoad modum duntaxat; alia infusa quoad entitatem.

Q. 2: *Quid est virtus infusa quoad modum?* — R. Est virtus à Deo animæ indita, quamvis actuum frequentatione naturaliter acquiri possit, ut dona linguarum et notitiâ Scripturarum, quæ per infusionem in Apostolis extiterè, licet studio et labore illa utcumque comparare potuissent. Virtutes autem ejusmodi sic divinitus concessæ, non magis specie ab acquisitis differunt, quam vita defuncto Lazaro restituta differt à vitâ quam prius à parentibus hæserat.

Porrò de virtutibus sic infusis hic non est sermo. Constat enim apud omnes Theologos, illas in justificatione non infundi; alioquin habitus vitiosi, ex longâ peccandi consuetudine contracti, virtutibusque acquisitis formaliter oppositi, per justificationem prorsus declerentur, quod vel ipsa experientia falsum evincit. De solis itaque virtutibus quoad entitatem infusis hic agitur.

Q. 3: *Quid est virtus infusa quoad entitatem?* — R. Est virtus entitativè supernaturalis, et à solo Deo producibilis, ut charitas.

Q. 4: *Quarè virtus per se infusa est entitativè supernaturalis?* — R. Quia fertur in objectum lumine et motivo supernaturali, tenditque in Deum possidendum ut in se est.

Q. 5: *Virtus per se infusa differtne essentialiter à virtute acquisitâ, v. g., temperantiâ infusa à temperantiâ acquisitâ?* — R. Prorsus differt, quia secundum omnes philosophos, actus et habitus essentiam suam desumunt ab objecto formalis, seu motivo, quo tendunt in objectum materiale. Hinc justitiâ, misericordiâ et gratitudo, licet versentur circa idem objectum materiale, puta pecuniam, sunt tamen diversæ specie virtutes, quia diversæ motivo pecuniam spectant, justitiâ ut debitam, misericordiâ ut aptam ad sublevandum proximum, gratitudo ut munus antidorale; atqui virtutes per se infusæ, ut temperantiâ, tendunt in objectum materiale, motivo longè diverso à motivo virtutum acquisitarum, puta temperantiæ, castitatis; nam temperantiâ acquisitâ refrenat voluptatem carnalem, quia dedecet naturam rationalem; infusa verò, quia indigna est Filio Dei, membro Christi, retardatque anhelantem ad divinum consortium. Ergo virtutes infusæ et acquisitæ, quamvis versentur circa idem objectum materiale, essentialiter differunt.

Confirmatur, simulque elucidatur nostra responsio in homine justo triplicis generis lumen distinguitur, 1° lumen sensuum, quod movet passiones, puta amoris, gaudii, tristitiæ, etc.; 2° lumen rationis, quod præest liberis voluntatis affectibus; scilicet amoris, gaudii, tristitiæ, etc.; 3° supernaturale lumen fidei, quod reguntur similes animi affectus; atqui in omnium sententiâ motus amoris, gaudii, tristitiæ, spectati ut passiones appetitus sensitivi, essentialiter differunt à

similibus motibus appetitibus rationis, propter diversum modum tendendi in objectum materiale utriusque appetitui commune; ergo à fortiori idem motus appetitibus rationalis solo rationis lumine imperati, specie distinguuntur à similibus actibus virtutum infusarum; cum posteriores illi actus supernaturali lumine, et longè sublimiori motivo elicantur.

Ergo sicut mores brutorum induit, qui non ratione, sed carnali sensu ducitur; sic Christianus à nobilitate filiorum Dei degenerat, et ad vilitatem pristinae conversationis relabatur, qui sine supernaturali lumine ducem rationem sequitur. Justus quippe transcendit humanam conditionem, sicut homo pecorinam, ut non suo, sed Spiritu Christi inhabitante regatur, juxta illud Rom. 8 : *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.*

Q. 6 : *Quare virtus per se infusa, est à solo Deo producibilis?* — R. Quia est donum supernaturale et divinum; quemadmodum enim solus ignis lignum reddere potest, inquit S. Thomas, ita solus Deus in ordine supernaturali et divino constituere.

Dices : De fide est hominem justum bonis operibus crescere in justitiâ; atqui incrementum illud est nova productio gratiæ sanctificantis et virtutum infusarum; ergo. — Distinguo majorem : Justus potest crescere meritorie, et ut causa moralis, concedo; crescere ut causa physica, ita ut per actus suos supernaturales physico producat illud augmentum gratiæ sanctificantis et virtutum infusarum, nego maj.

Instas : Actus naturales sæpius repetiti in sententiâ plurimum philosophorum physico generant habitum acquisitum; ergo à pari actus supernaturales physico producent habitum supernaturalem. — Nego consequentiam et paritatem. Ratio disparitatis est, quod habitus acquisiti sicut formæ proportionatæ potentiis animæ, et ex illis naturaliter educantur ab agente naturali; habitus verò infusi ordinem ejusque naturæ creatæ excedant, proptereaque dicantur supernaturales, quia anima, ut eorum sit susceptiva; debet divinitus elevari et corroborari. Justus autem bonis suis meretur, ut Deus del.... secundum divitias gloriæ suæ, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorum hominem, Ephes. 3, v. 16.

Q. 7 : *Quomodo dividuntur virtutes infusæ?* — R. Dividuntur in Theologicas et Morales.

Q. 8 : *Quid est virtus Theologica?* — R. Est virtus infusa, quæ habet Deum pro objecto materiali primo, et aliquod ejus attributum pro formali. Vocatur autem Theologica, à nomine græco Θεός, latinè Deus, quia versatur circa Deum, et est regula divini cultus.

Ergo sunt tres virtutes Theologicae, his verbis ab Apostolo notatæ, 1 Corinth. 13, v. 13 : *Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas, tria hæc; major autem horum est Charitas.* Namque totuplex est virtus Theologica, quotuplex est virtus quæ erga Deum rectè disponit, nosque illi immediatè conjungit; atqui triplex est ejusmodi virtus. Cum enim in hæc vitâ per fidem ambulamus, et non per speciem, 1^a fide cre-

mus Deum, et cætera quæ nobis revelavit, quia verax est, nec falli nec fallere potest; 2^a spe confidimus nos Deum tanquam ultimum nostrum finem et beatitudinem consequuturos, tentationesque superaturos, quia est omnipotens et infinitè misericors; 3^a charitate Deum super omnia diligimus, et proximum sicut nosmetipsos propter illum; quia est summè bonus et infinitè amabilis. Ergo tres sunt reverè virtutes Theologicae.

Q. 9 : *Quid est virtus infusa moralis?* — R. Est virtus supernaturalis, quæ Deum non habet pro objecto, definiri potest, virtus infusa, quæ in mediocritate consistens, versatur circa bonum creatum motivo supernaturali.

Q. 10 : *Quare virtus moralis infusa in mediocritate consistit?* — R. Quia objectum ejus est bonum finitum utpote creatum, ac proinde potest esse excessus in illius prosecutione; v. g., potest quis esse in cultu divino superstitiosus, nimis abstinere à cibo, nimis se dejicere. Virtutes verò Theologicae, cum pro objecto habeant bonum infinitum, non pugnant nisi contra defectum, qui sæpius contingit; ideoque nobis semper cum Ecclesiâ congeniare incumbit, *da nobis fidei, spei et charitatis augmentum*, et cum Apostolis Luc. 17 : *Adauge nobis fidem*; quis enim tantam fidem adhibet Deo, aut tam firmam spem in illo reponit, quantum meretur et exigunt harum virtutum motiva? Notum est sancti Bernardi effatum : Modus diligendi Deum, est amare sine modo.

Q. 11 : *Cur virtutes Theologicae non dicuntur morales, cum longè perfectiori modo mores dirigant?* — R. Sunt quidem morales; sed proprium nomen sibi vindicant tanquam nobilissimæ virtutum species; quemadmodum homo, licet sit et ipse animal; quia tamen habet aliquid præstantius, speciali nomine insignitur.

Q. 12 : *Quotuplex est virtus moralis?* — R. Rectitatem dividitur in quatuor virtutes cardinales, scilicet prudentiam, justitiam, fortitudinem et temperantiam.

Q. 13 : *Quare quatuor illæ virtutes dicuntur cardinales?* — R. Quia sunt præcipuæ virtutes inter morales, et tanquam cardines, quibus cætera innituntur. Primo namque virtus in vitium vertitur, nisi dirigatur rectâ ratione, quæ est necessaria morum regula. Atqui prudentia est ipsamet recta ratio; definitur enim ab Aristotele, recta ratio agendorum; ergo omnis virtus prudentiæ innititur.

Dices : Fides est Christiano certa morum regula, ergo mores Christiani non innituntur prudentiæ. — Distinguo anteced. : Est regula generalis, per prudentiam infusam applicanda particularibus casibus, concedo; est regula particularis in praxi à prudentiâ independens, nego antec. Itaque, etiamsi fidelis in lege Domini apprime edoctus, noverit quid Evangelium præcipiat aut prohibeat, egerit disserter de dilectione Dei et proximi, de contemptu rerum temporalium, de patientiâ et de singulis gradibus humilitatis; nihilo minus nisi sit vir prudens et bonus, tanta scientiæ suppellex in illo proorsu inanis est et ad proximum in-

lis. Quid ita? quia inordinat⁹ affectus iudicium ejus corrumpunt in casibus particularibus, iudicat humilitatem in iis circumstantiis fore ignavam, ad zelum rectitudinis pertinere, si honorem sibi debitum vindicet, si impios deprimat, aded ut nunquam occasio sese offerat (ut retur) ad proximam redigendi, quæ alios sublimiter docet. Hinc luctuosa S. Bernardi querimonia lib. 2 de Consider. cap. 1 : *Nempe sic se habent mortalium corda; quod scimus, cum necesse non est, in necessitate nescimus, nimirum quando natâ occasione præceptum urget.* Ex quibus S. Thomas post Philosophum concludit, scientiam quidem remanere in peccatoribus, idem de fide dicit; prudentiam verò minime, quia peccatores in praxi iudicant prout affecti sunt, hoc est, malè. Prudentiam autem subserviunt, 1° cura et sollicitudo rerum divinarum contra negligentiam; 2° docilitas contra temeritatem et præsumptionem, quæ saniora consilia nec inquiri, nec datis acquiescit; 3° circumspicere, quæ est attentâ consideratio circumstantiarum contra animi levitatem et inconsiderationem.

Secundò, cum iustitiæ officium sit omnibus reddere debitum : *Cui tributum, tributum... cui honorem, honorem*, inquit Apostolus Rom. 13, sub illâ militanti religio, pietas, observantia, gratitudo, liberalitas, veracitas, affabilitas, eutrapelia; harum quippe virtutum officia alios ita spectant, ut omnino omitti non possint sine illorum offensione, ac proinde quamdam habent rationem debili.

Tertiò, fortitudo, quæ animam firmat in periculis, labore et quibuslibet adversis, sub se continet patientiam, perseverantiam sive constantiam, magnanimitatem, quæ inclinat ad actus excellentes et heroicos, arduus quidem, sed animo generoso consentaneos. Unde fortitudo definitur à S. Augustino lib. de Moribus Eccl. cap. 15, amor omnia propter Deum facile perferens.

Quartò, temperantia (quæ moderatur delectationes sensibiles, maxime gustus et venerorum, utpote quæ vehementius contra rationem nitantur) complectitur abstinentiam, sobrietatem, castitatem, pudicitiam, quæ aversatur quodlibet incontinentiæ signum in verbis, tactibus et aliis corporis motibus; verecundiam, quæ est timor et aversio cuiuscumque turpitudinis; honestatem, quæ servat morum candorem et venustatem; mansuetudinem et clementiam, quæ cohibent iræ impetum et vindictæ appetitum; humilitatem seu modestiam, quæ quis verissimâ sui cognitione sibi vilescens, reprimit motus animi in magna tendentis; studiositatem, quæ refrenat inordinatum sciendi libidinem.

Q. 14 : *Omnes recensitæ virtutes infunduntur in justificatione?* — R. 1° : Constat apud omnes Catholicos infundi fidem, spem et charitatem. Quin multi theologo, ut Vega lib. 7, cap. 24, in concilio Tridentino, Suarez lib. 3 de Gratia cap. 8, et alii, docent illud esse dogma Edei in concilio Tridentino definitum.

Probatur 1° ex Scripturâ Rom. 5, v. 5 : *Charitas diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui*

datus est nobis. Ergo et fides simul, et spes. Fides quidem, quia charitas, seu amor Dei, non potest esse sine prælucente cognitione : per fidem autem ambulamus, et non per speciem, 2 Cor. 5. Spes quoque, quia sine spe divini auxilii charitas non tendit in amplexus Sponsi summè dilecti. Hinc Apostolus 1 Cor. cap. 13, concludit in hæc verba : *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc.* In quibus autem manent? non in infidelibus, ut patet, neque in peccatoribus, qui charitatem carent. Ergo in justis.

Probatur 2° ex concilio Tridentino sess. 6, cap. 7, ubi sic habet : *Hanc dispositionem... justificatio ipsa consequitur; quæ non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ et donorum.* Quæ autem sunt illa dona, nisi fides, spes, et charitas? *Hæc enim*, inquit S. Augustinus Enchir., cap. 4, *maximè, imò verò sola, in religione sequenda sunt.* Unde Tridentini Patres citato capite sic inferunt : *In... justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, qui inseritur, fidem, spem, et charitatem.* Ac tandem canone 14 definiunt : *Si quis dixerit, homines justificari... solâ peccatorum remissione, exclusâ gratiâ et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhaereat, anathema sit.*

Probatur 3° ratione, quia ad suavem Dei providentiam pertinet tribuere causis secundis principium intrinsecum, suis operationibus proportionatum; sic v. g., naturam pecorinam, quæ est prima radix sensationum, instruit sensibus, per quos proximè elicit operationes animales seu sensationes; natura rationali dedit intellectum et voluntatem, quæ sunt principia proxima actuum humanorum. Atqui gratia sanctificans est quædam natura supernaturalis, si ita loqui fas est, seu divinus perfectionis gradus, non solum naturam pecorinam et rationale, sed quæcumque creabilem excedens, quæ essentialiter ordinatur ad operationes sibi consentaneas, hoc est, supernaturales et divinas, cum modus operandi sequatur modum essendi; ergo debentur illi virtutes infusæ tanquam potentia similiter supernaturales et divinx. Atque hæc ratione Theologi communiter in primâ parte agnoscunt in Beatissimæ gloriæ per modum habitus, quo intellectus eorum intrinsecè perficitur ad eliciendam connaturaliori modo visionem Dei intuitivam. Unde confirmatur nostra responsio. Gratia sanctificans est ejusdem nature et essentialis, sive in patria, sive in viâ; per illam Beati æquè ac viatores formaliter constituuntur sancti, amici Dei, et consortes divinx ejus gratiæ; acus ad quos naturaliter et primariò tendit in utroque statu, sunt Dei cognitio et amor; quid enim amicitia connaturalis quàm amare, et in cognitione amati delicia? Atqui Beati in cognitione et amore Dei non deliciantur, nisi mediantibus habitibus luminis gloriæ et charitatis; ergo nec justi viatores, nisi mediantibus habitibus fidei, spei et charitatis, juxta illud Apostoli Rom. 1 : *Iustus autem ex fide vivit,* rationaliter quidem et habitualiter ex gratiâ sanctifi-

cante, actualiter verò ex fide non mortuà; implicat enim animam vivere per aliquod mortuum; sed ex fide vivà, quæ per dilectionem operatur, fidei et charitati spes in nobis adjungitur; quia non ambulamus per speciem ad quam ultimò tendit gratia sanctificans, sed eam expectamus in spe, quæ viva esse nequit, quin admixtum gemitum habeat, teste eodem Apostolo Rom. 8: *Nos ipsi primitias Spiritus habentes... intra nos geminus adoptionem filiorum Dei expectantes... spe enim salvi facti sumus. Et infra: Spiritus (qui datus est nobis) postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Ex quibus patet fidem, spem, et charitatem nunquam separari à gratiâ sanctificante in vitoribus justis; vitamque novam, quam peccatores in Sacramento percipiunt, in actibus harum virtutum maximè consistere.

R. 2: Cùm concilium Tridentinum et alia præcedentia nihil expressè statuerint circa virtutes morales, controversia est inter Theologos, utrùm reverè in justificatione infundantur. Nihilominus communior et longè probabilior est affirmans sententia sancti Thomæ 1-2, quest. 63, art. 3, et quest. 65, art. 3, et totius ejus scholæ. Illam quoque amplexi sunt Richardus, S. Bonaventura, Vega, lib. 7 in conc. Trident. cap. 24; Catechismus romanus, qui inter effectus baptismi numerat *nobilissimum omnium virtutum comitatum, quæ in animâ simul cum gratiâ infunduntur.* Favet etiam S. Augustinus, qui in Psalmum 83 sic de virtutibus cardinalibus loquitur: *Illæ virtutes nunc in valle plorationis per gratiam Dei donantur nobis.* Idipsum suadet ratio mox allata in confirmationem præcedentis responsionis. Namque gratia sanctificans est principium radicale et remotum omnium honorum; constituit hominem formaliter justum, quatenus paratum illum reddit ad implendam totam legem, quæ præcipit de actibus omnium virtutum, ut dicitur 5 Ethic. cap. 1. Ergo gratiæ sanctificantis veluti novæ naturæ, debent respondere habitus omnium virtutum, tanquam potentie supernaturales et principia proxima actu super-naturalium, qui ipsi competunt; quemadmodum naturæ rationali respondent potentie rationales, intellectus scilicet et voluntas; quæ sunt principia proxima actu rationalium, ad quos inclinat.

Dices 1º: Qui habet habitum virtutis, promptè et delectabiliter operatur ea quæ sunt virtutis. Atqui experientia constat peccatores post perceptum poenitentia Sacramentum, in quo peccata per infusionem gratiæ sanctificantis remissa sunt, easdem pati difficultates, quas ante justificationem, circa materias virtutum, sive theologicarum, sive moralium; ergo nullæ virtutes in justificatione infunduntur, sed acquiri debent studio et labore. — Respondeo 1º, hujusmodi experientiam non esse universalem. Plurimi quippe, etsi post conversionem, tentationibus etiam gravibus pulsantur; mente tamen condelectantur legi Dei, et ad divina piè se affectos sentiunt. Hujusce mutationis unus ex benè multis testis sit Augustinus, qui de se sic scribit lib. 9 Confess. cap. 2: *Quam suave mihi subito factum est carere suavitatibus nugarum, et quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat!*

Ejiciebas enim eas à me, vera et tu summa suavitas, ejiciebas, et intrabas pro eis, omni voluptate dulcior. Quare ex quorundam experientiâ rectius concluderetur illos posse obicem gratiæ, nec rem Sacramenti percepisse. — Respondeo 2º, concessâ majore, distinguendo min.: Peccatores post conversionem patiuntur easdem difficultates propter impedimenta externa, puta vitia priùs contracta, quæ, quamvis per infusionem gratiæ sanctificantis lethale vulnus accipiant; ut loquitur S. Thomas, nihilominus per virtutes infusas non tolluntur, quemadmodum per acquisitas, utpote quæ illis non sunt contraria sicut istis, concedo; easdem patiuntur difficultates ex ipsamet voluntate malè affectâ erga Deum et objecta virtutum moralium, nego min.; alioquin non essent conversi; nam vera conversio nequit esse sine odio peccati et amore justitiæ, in quibus consistit rectitudo voluntatis et essentia virtutis. Esto, contra illam rectitudinem pugnet caro et vitia contraria, quæ officium virtutis reddunt difficile; quemadmodum, inquit S. Thomas; somnolentia, quæ gravatur philosophus, impedit usum habitus, qui in ipso est, et infucundum efficit. Instas: Ex venerabilibus Bedâ, sancti magis humiliantur de virtutibus, quas non habent, quàm de virtutibus, quas habent, gloriantur; ergo non omnes virtutes in justificatione infunduntur. Distinguo antec.: Quas non habent quoad actum, quia nonnunquam propter difficultates et exteriora impedimenta venialiter peccant, concedo; quas non habent quoad habitum, nego antec. Quis enim dixerit virum sanctum non habere habitum religionis aut charitatis, ex eo quòd præ infirmitate oratio ejus sit aliquando tepida, aut durissimum verbum in proximum protulerit? Dices 2º: Saltem prudentia in justificatione non infunditur, cùm eâ careant pueri; idiotæ et plures mulierculæ. Ergo. Distinguo antec.: prudentia, quæ unicuique ad salutem minimè sit necessaria, concedo; prudentia tunc ad salutem necessaria, nego antec. Verum quidem est non quemlibet justum pollere eâ excellenti prudentiâ, quâ possit sibi et aliis in omnibus consulere sine sapientium auxilio. Sed quisvis puer aut idiota, si verè sit justus, habet illas prudentiæ partes, sine quibus mores dirigi nequeunt, nempe curam et sollicitudinem rerum divinarum, ne in negotio salutis negligentia subrepat; docilitatem, quâ de se ipso non præsumens, consilium à sapientioribus inquiri et suscipi: circumspectionem, quâ operis aggrediendi circumspectantias perpendit, ne quid leviter et inconsideratè u oljatur.

Dicat ergo justificatus à peccatis: *Gaudens gaudetò in Domino; et exultabit anima mea in Deo meo; quia induit me vestimentis salutis, et indumento justitiæ circumdedit me, quasi sponsium decoratum coronâ, et quasi sponsam ornatam monilibus suis; Isa. 16, v. 10.* Non abiciat per peccatum tantam Dei gratiam; sed sicut priùs exhibuerat membra sua servire iniquitati, ita nunc exhibeat illa servire justitiæ in sanctificationem, ut docet Apostolus Rom. 6:

Cùm autem justus per fidem, spem et charitatem

Christo sit insertus, ut loquitur concilium Tridentinum, et tamen fidei sit in ipso superadditum luminis rationis, quemadmodum ipsa ratio in homine superaddita est luminis sensuum; rectus ordo postulat, ut iustus iustè et supernaturaliter vivat, et ex fidei imperio rationem, sensus et omnes facultates suas dirigat ad finem, quem fides demonstrat, spes appetit, et charitas apprehendit. Unde mirum videri debet, quomodo homini christiano exidere potuerit hæc propositio, primùm damnata ab Alexandro VII, deinde à clero Gallicano: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei et charitatis, ex vi præceptorum divinatorum ad eas virtutes pertinentium.* Nam ex S. Augustino supra laudato, hæc maxime, imò sola, in religione sequenda sunt.

§ 3. De donis Spiritus sancti.

Q. 1: Quid est donum Spiritus sancti? — R. Est habitus supernaturalis, quo homo disponitur ad accipiendas extraordinarias Spiritus sancti motiones ad propriam salutem.

Dicitur 1° habitus supernaturalis, 1° quia permanenter inhaeret, ut habetur Isaia 41: *Requiescet super eum Spiritus... sapientiae*, etc. Nam requies permanentiam significat. 2° Ut distinguatur à virtutibus; quamvis enim ratio generica virtutis conveniat donis, cum ipsa faciant bonum habentem se et opus ejus optimum; nihilominus non solent dici virtutes simpliciter, sed dona: quia virtus pressis sumpta, regitur prudentiâ in actionibus ordinariis et mediocribus; donum verò supra prudentiam inclinât ad actus excellentes, heroicos et divinos per inspirationem et motionem Spiritus sancti. Unde virtus infusa subest prudentiæ infusæ, donum verò Spiritui sancto, tanquam proprio motori.

Dicitur 2°, ad accipiendas extraordinarias Spiritus sancti motiones; quia ex S. Thomâ 1-2, q. 68, a. 1: *Omne quod movetur, necesse est proportionatum esse motori...; quando igitur movens est altior, tantò necesse est quòd mobile perfectiori dispositione ei proportionetur; sicut videmus quòd perfectius oportet esse discipulum dispositum ad hoc, quòd altiore doctrinam capiat à doctore.* Manifestum est autem, quòd virtutes humanae perficiunt hominem, secundùm quòd homo natus est moveri per rationem in iis, quæ interioris vel exterioris agit; oportet igitur inesse homini altiores perfectiones, secundùm quas sit dispositus ad hoc quòd divinitus moveatur. Et illæ perfectiones vocantur dona.

Dicitur 3°, ad propriam salutem, ut significetur donum Spiritus sancti pertinere ad gratiam gratum facientem, et distingui à gratis gratis datis, quæ, ut observavimus, dantur ad aliorum salutem. Hinc sapientia et scientia, quæ numerantur inter gratias gratis datas, dicuntur sermo sapientiæ et scientiæ, quia sunt ad alios erudiendos in lege divinâ; sapientia verò et scientia sumptæ pro donis Spiritus sancti, perficiunt habentem se in ordine ad divinam; per sapientiam ad illa suavius et excellentius contemplanda movetur; et per scientiam ad temporalia extraordinario modo contemplanda.

Q. 2: Numquid necessaria est Spiritus sancti motio, ut habitus virtutum infusarum in actum prorumpant? —

R. Procul dubio necessaria est; quia homo habitibus infusus uti non potest sine supernaturali illustratione seu cognitione, et sine piâ voluntatis affectione, quæ sunt motiones Spiritus sancti, sed longè dispares à motionibus ad usum donorum requisitis. Nam priores motiones sunt ordinariæ, et ad humanum agendi modum attenduntur; posteriores contra excedunt communem agendi rationem, tenduntque ad actus heroicos. Unde actus illi non ita frequentes sunt in iustis ac virtutum actus; v. g., oratio ad quam justus divinitus moveri necesse est, frequens est et assidua, sublimis verò contemplatio rarior et brevior.

Q. 3: Suntne admittenda dona à virtutibus distincta?

— R. Negari non potest, quin homines aliquando extraordinariè à Spiritu sancto moveantur; harum quippe motionum plura habentur exempla, tum in Scripturis, tum in traditione ecclesiasticâ. Samson instinctu divino columnas cœnæculi concussit, Jud. 16. Salomon iudicium tulit, 3 Reg. c. 3. Eleazarus elephanti se supposuit, 2 Mach. 6. Simeon venit in templum, Luc. 2. Sancta Apollonia spontè in rogam exiit, ex S. Dionysio Alexandrino apud Eusebium lib. 6 Hist. c. 4. Rationem affert sanctus Thomas 1-2, q. 68, art. 4, quia « sicut... vires appetitivæ nate sunt moveri per imperium rationis: ita omnes vires humanæ nate sunt moveri per instinctum Dei, sicut à quâdam superiori potentiâ. » Quin et ipse Aristoteles ejusmodi divinas inspirationes agnovit, lib. 7 Moral. c. 18, ejusque testimonium laudat S. Thomas art. 1, his verbis: *Philosophus etiam dicit... quòd his qui moventur per instinctum divinum, non expedit consilium secundùm rationem humanam; sed quòd sequantur interiore instinctum, quia moventur à meliori principio quàm sit ratio humana.*

Sed controversia est in Scholâ, num dona sint habitus à virtutibus distincti. Negant Scotus et alii non pauci, contenduntque esse actus eximios virtutum infusarum. S. verò Thomas 1-2, q. 68, et alii communiter, quibus subscribimus, docent dona esse habitus à virtutibus distinctos, 1° quia in Scripturis exprimuntur ut aliquid permanens, Isaia c. 11: *Requiescet super eum Spiritus Domini.* Joan. 14: *Ad eum venientis, et manentem apud eum factemus.* Unde S. Gregorius lib. 2 Moral. c. 14: *In illis donis, sine quibus ad vitam perveniri non potest, Spiritus sanctus in electis omnibus semper manet; sed in aliis non semper manet.* 2° Quia dona altiori et nobiliori modo versantur circa materiam virtutum, quàm ipsæ virtutes. Ergo sicut liberalitas et magnificentia, quæ versantur circa idem objectum, puta pecuniam erogandam, sunt diversi habitus, quia diversimodè largitionem respiciunt, liberalitas ut mediocrem, magnificentia ut splendidam et magnificam, quando necet, similiter dona et virtutes distinguuntur, cum dona disponent ad actus sublimiores, virtutes contra ad actus mediocres.

Q. 4: Dona suntne habitus prestantiores virtutibus?

— R. Distinguendum cum S. Thomâ. Si dona conferantur cum virtutibus Theologicis, sunt inferiora, quia

per virtutes Theologicas anima Deo conjungitur; per dona verò disponitur duntaxat ad suscipiendam Spiritus sancti motionem; atqui multò præstantior est conjungi Deo, quàm disponi ad ejus inspirationem, quæ est consecrariis quoddam, et velut appendix divinæ illius unionis. Sed si dona conferantur cum aliis virtutibus, sive intellectualibus, sive moralibus, præstantiora sunt, quia disponunt ad motionem extraordinariam Spiritus sancti, quæ superior est motione rationis, ad quam disponunt virtutes morales. *Manifestum quippe est*, inquit S. doctor, *quòd ad altiorum motorum oportet majori perfectione mobile esse dispositum.*

Q. 5 : Quot sunt dona Spiritus sancti? — R. Septem numerantur, Isa. 41, his verbis : *Requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ et intellectus, Spiritus consilii et fortitudinis, Spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum Spiritus timoris Domini.* Ex his donis quatuor, scilicet sapientia, intelligentia, scientia et prudentia, seu consilium, perficiuntur rationem; tria verò voluntatem, nempe pietas, fortitudo et timor.

Q. 6 : Quomodo probatur septenarius ille donorum numerus? — R. Probatur 1° ipsâ Prophetæ enumeratione; 2° auctoritate sanctorum Patrum, sancti Ambrosii lib. 5 de Spiritu sancto cap. 2; Hieronymi in caput 41 Isaiæ; Augustini lib. 2 de Doctrinâ Christ. cap. 7; sancti Gregorii lib. 4 Moral., cap. 28; consensu Theologorum et totius Ecclesiæ, quæ illum numerum hæcenus retinuit. Calvinus exsufflat et ridet illam auctoritatem, quia in hebræo pietas et timor pro reverentiâ sumuntur, et eodem nomine exprimuntur. Sed lugenda ejus vanitas et presumpcio, quæ se oculatiorem credit septuaginta Interpretibus et sancto Hieronymo, qui idem nomen in textu hebræo repetitum, duo significare interpretati sunt, nimirum pietatem et timorem reverentialem; quemadmodum apud Latinos timor significat et metum, et reverentiam. 3° Probatur ratione, quia dona ex dictis idem cum virtutibus habent objectum materiale, sed disponunt ad actus sublimiores circa illud eliciendos. Ergo tot admittenda sunt dona quot numerantur virtutes; atqui præter virtutes Theologicas, quas præsupponunt dona tanquam sui radices, septem numerantur virtutes, quatuor intellectuales, quæ disponunt ad actus bonos, scilicet intelligentia, sapientia, scientia et prudentia; tres in voluntate, nimirum justitia, fortitudo et temperantia. Ergo totidem admittenda sunt dona ejusmodi virtutes perficientia.

Q. 7 : Quomodo se habet quodlibet donum ad virtutem cui respondet? — R. Satisfacet questioni, si conferatur actus cujuslibet doni cum actibus virtutis ipsi agnatæ. Itaque primò, actus virtutis intelligentiæ, quæ vulgò dicitur habitus principiorum, est cognitio primorum principiorum, v. g. : *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Totum est majus suâ parte.* In religione autem christianâ prima principia sunt propositiones fidei, ex quibus deduci, et ad quas reduci oportet omnem supernaturalem fidelium cognitionem quantumcumque sublimem; alioquin abjicienda est tanquam à spiritu erroris immissa, qui aliquando se trans-

figurat in Angelum lucis. Porrò per prudentiam judicanus Deum hoc aut illud dixisse, per fidei virtutem actu et de facto ipsdum judicantes credimus. En actus virtutis fidei. Nonnunquam autem fidelis, etiam idiota, instinctu Spiritus sancti eâ firmitate credit, et tantâ luce percipit mysterium revelatum, v. g., Filium Dei esse incarnatum, ut sibi videatur hæcenus non credidisse sicut oportet. En actus doni intelligentiæ.

Secundò, per virtutem sapientiæ ratio gratiâ Dei adjuncta, de rebus divinis, tanquam de ultimis causis, et ex iis de creatis rectè judicat. Per donum verò sapientiæ justus aliquando non rationis ductu, sed Spiritus sancti instinctu movetur ad sublimiorem cælestium contemplationem, quam sanctus Augustinus testatur se fuisse expertum, l. 10 Conf. c. 40 : *Alicquando, inquit Deum alloquens, intronitiss me in affectum multum imisit tunc introrsus, ad nescio quam dulcedinem; quæ si perficiatur in me, nescio quid erit, quod vita ista non erit; sed recido*, etc. Quia brevis est et alimodum rara illa beatæ vite præliatio.

Tertiò, virtus scientiæ ad hoc disponit, ut ratio de temporalibus rectè judicet, nimirum non esse æstimanda aut appetenda, nisi quatenus deservire possunt ad æternam beatitudinem consequendam. At per donum scientiæ justus ulterius judicat illa esse abjicienda (quantum fieri potest), veluti onera et impedimenta, quæ retardant animam ad Deum anhelantem. Verùm quia vitæ necessitas cogit servire hujusmodi vanitatibus, donum scientiæ tantum abest ut i. flet, quemadmodum scientia philosophorum, quin justum dejicit, et secundum sanctum Augustinum, naturaliter parit donum lacrymarum.

Quartò, virtutis prudentiæ proprium est in dubiis consulere secundum rectam rationem; Spiritus autem sanctus nonnunquam justis inspirat consilia, quæ communem agendi rationem et humanam prudentiam superant; et idè ad prudentibus seculi temeraria et stulta facillè judicantur. *Animalis homo*, inquit Apostolus 1 Cor. 2, *non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei; stultitia enim est illi.*

Quintò, per justitiæ virtutem justus disponit ad reddendum cuique debitum : *Cui vœtigal, vœtigal; cui timorem, timorem; cui honorem; honorem*, Rom. 15. Per donum autem pietatis fit promptè à Spiritu sancto mobilis ad extraordinariam reverentiam, quâ Deo, personis et rebus sacris, pauperibus et omnibus hominibus, quatenus ad Christum pertinent, longè ultra debitum exhibet quod justitia, religio, et misericordia præscribunt.

Sextò, virtus fortitudinis justum in periculis, juxta dictamen rationis et communes prudentiæ regulas firmat contra inordinatos timoris et audaciæ motus. Per donum verò fortitudinis disponitur ad heroicos actus, instinctu divino eliciendos, ad videre est in laudatis exemplis Samsonis, Rasæ, 2 Machab. 4, et Apolloniæ.

Septimò, per virtutem temperantiæ justus moderatè utitur rebus delectabilibus. Per donum verò timoris reverentialis erga Deum, omnes delectationes,

quantum potest, abicit vitæ austerioris studio, ut animam castam et puram conservet Deo suo, qui Exod. 20, est fortis zelotes, et Jac. c. 4, ad invidiam concupiscit.

Cæterum, Theologi hic monent heroica illa opera, præsertim quæ quarto et sexto dono tribuuntur, non esse ambienda sine speciali Spiritûs sancti instinctu, qui præsumitur in iis, quos Scriptura laudat et Ecclesia commendat; alioquin nec Samson, nec Rhasias, nec Apollonia à gravi peccato excusari possent. Quare animarum rectores, sicut non debent agere, nisi secundum rectæ rationis et prudentiæ regulas, ita nec aliis consilere. Iusti equidem sunt semper dispositi ad omnem Spiritûs sancti motum; sed supra rationem non moventur nisi extraordinariè, contra rationem verò nunquam.

Q 7: *Dona suntne habitus disti. eti à duodecim fructibus Spiritûs sancti, de quibus Galat. 5, et ab octo beatitudinibus, quæ laudantur, Matth. c. 5?* — Respondet S. Thomas, fructus et beatitudines esse ipsosmet actus virtutum et donorum. Namque fructûs nomine intelligitur bonum labore et studio intentum et comparatum; v. g., ampla messis est fructus agricolæ. Si bonum illud sit ingens, dicitur beatitudo, sive inchoata, sive perfecta; quia ejus possessio valdè delectat, et operantis desiderium quiescere facit. Si autem bonum sit exiguum aut mediocre, dicitur simpliciter fructus, non verò beatitudo; nequè enim mercenarium dixeris beatum, ex eo quòd exiguum mercedem consecutus sit. Atqui bonum quod intenditur ex habitibus laudabilibus, sunt actus boni et laudabiles, v. g., cogitatio rerum naturalium est bonum philosophi, et fructus habitûs quem studio comparavi. Ergo actus habituum infusorum sunt delectabiles iustorum fructus: *Timor Domini delectabit cor*, Ecclesi. 1: *Iustitie Domini recte iustificantes corda*, Psalm. 17. Et S. Augustinus serm. 568, aliàs hom. 37, de actu amoris ex toto corde, ait: « Cum ad istam felicem perfectionem veneris, omnes concupiscentias hujus mundi tanquam stercora computabis, et cum Proprietà poteris dicere: *Mihi adhaerere Deo bonum est*, » quemadmodum parvulus ablaectus experientiâ cibi solidioris et suavioris lac nutricis fastidit. Quin et intimus dolor de peccatis est delectabilis penitentiae fructus, juxta illud lib. de verâ et falsâ penitentia apud sanctum Augustinum: *Sic penitens de peccatis dolet, ut de dolore suo gaudet*.

Ergo charitas, castitas et aliæ virtutes, quas numerat Apostolus cit. c. 5, Gal., non sumuntur pro habitibus, sed pro actibus, patetque ex ejus contextu; hic enim opponit opera spiritûs operibus carnis: *Manifesta sunt, inquit, opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, etc.* Tum subjungit de operibus bonis: *Fructus autem spiritûs est charitas, gaudium, etc.* Manti autem dicere fructus, quàm opus, ut intelligeremus in illis actibus secundum se spectatis, nullum inesse laorem, aut tristitiam, quemadmodum carnales falsò arbitrantur, sed meram delectationem et pacem. *Crucem quidem vident sed non etiam unctioem,*

ait S. Bernardus serm. 1 de Fide. Vident carnis afflictiones, sensuum mortificationes; sed non vident sancti Spiritûs consolationes. Deinde Apostolus actus illos vocat fructus, non iustorum, sed Spiritûs sancti; quia licet iusti ad illos actus vitaliter et liberè concurrant, Spiritus tamen sanctus illorum est auctor. *Deus est enim qui operatur in vobis et velle, et perficere, pro bonâ voluntate*, Philipp. 2. Porrò sicut Apostolus non omnia carnis opera citato cap. numerat, sed quædam notiora duntaxat; sic non omnes fructus Spiritûs, sed nobiliores comprehendit in duodenario illo numero; omnes enim actus cujuslibet habitûs infusi, sive sit virtus, sive sit donum, est fructus spiritûs. Attamen fructus omnes non dicuntur beatitudines, sed soli actus donorum; quia ex dictis nomine beatitudinis intelligitur bonum insigne, in cuius possessione animus quiescit, vel plenè et perfectè, sit beatitudo sit perfecta, ut visio Dei intuitiva, quæ est operatio hominis præstantissima, et ultima ejus perfectio; vel imperfectè, sit beatitudo sit solum inchoata, quæ in hac vitâ exurgit ex actibus præstantioribus; operatio quippe præstantior magis perficit, et ampliùs delectat. Atqui ex dictis actus donorum sunt præstantiores actibus virtutum, utpote qui procedant à nobiliori motore: ergo beatitudines sunt propriè actus donorum.

Q 8: *Quomodo octo beatitudines conveniunt cuilibet dono?* — R. Alii aliter explicant. Secundum sanctum Augustinum lib. 1 de Serm. Domini in monte, prima beatitudo tribuitur timori Domini, quæ iustus ob Dei reverentiam seipsum deprimat, honores, et omnia temporalia contemnit: *Rectè hæc intelliguntur pauperes spiritu, humiles et timentes Deum; nec aliunde omninò incipere oportuit beatitudinem; siquidem perventura est ad summam sapientiam; initium autem sapientiæ est timor Domini, quemadmodum et è contrario, initium omnis peccati superbia scribitur. Superbi autem appetunt et diligunt regna terrarum.* « *Beati (autem) pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum,* » cap. 2. Secunda beatitudo tribuitur pietati: *Namque mites sunt, qui cédunt improbitatibus, et non resistunt malo, sed vincunt in bono malo* (scilicet propter Dei timorem et reverentiam): *Rixentur ergo immites, et dimicent pro terrenis et temporalibus rebus.* « *Beati mites, quoniam ipsi hereditate possidebunt terram,* » de quâ pelli non possunt, c. 3; et cap. 9: *Inde venit (pauper spiritu) ad divinarum Scripturarum cognitionem, ubi oportet esse mitem pietatè; ne etiam id quod imperitiis videtur absurdum, vituperare audeat...* mitibus hereditas data est, tanquam testamentum Patris per pietatem querentibus. Tertia convenit scientiæ: *In hoc gradu, in quo scientia est, lugetur amissio summæ boni, quia inheretur extremis*, c. 9, et c. 8: *Scientia congruit lugentibus, qui cognoverunt in Scripturis, quibus malis teneantur.* Quarta congruit dono fortitudinis: *In quarto gradu, inquit sanctus doctor, labor est, ubi vehementer incumbitur, ut sese animus avellat ab eis quibus persisterâ dulcedine innoxus est. Hic ergo esauritur et sicutur iustitia, et nullum necessaria est fortitudo; quia non relinquitur sine do-*

lore, quod cum delectatione retinetur. Quinta est effectus salutaris consilii: Hoc enim unum remedium est evadendi de istis malis, ut dimittamus, sicut nobis dimitti volumus; et adjuvemus in quo possumus alios, sicut et nos cupimus adjuvari. Sexta respondet dono intellectus, quo sublimius res divine apprehenduntur: Quemadmodum enim lumen hoc videri non potest, nisi oculis mundis; ita nec Deus, nisi mundum sit illud, quo videri potest... mundis corde data est facultas videndi. Decim, tanquam purum oculum ad intelligenda aeterna gerentibus. Septima tribuitur dono sapientiae: Pacificis Dei similitudo est tanquam perfectè sapientibus, formativè ad imaginem Dei... Pacifici autem in semet ipsis senti, qui omnes animi sui motus componentes, et subjicientes rationi, id est, menti et spiritui, carnalesque concupiscentias habentes edomitas, sunt regnum Dei, in quo ita sunt ordinata omnia, ut id quod in homine præcipuum est et excellens, hoc imperet, cæteris non reluctantibus, quæ sunt nobis bestiisque communia. In octavâ beatitudine septem dona concurrunt, ad eum non sit novus perfectionis gradus, sed probatio et declaratio præcedentium: Septem sunt ergo, ait S. Augustinus cap. 9, quæ perficiunt; nam octava clarificat, et quod perfectum est, demonstrat. Enimverò omnes, tam pauperes et humiles spiritu, quam milites et alii, malè audiunt apud iniquos, linguis eorum: proscinduntur, persecutionibus exagitantur; sed beati si in iis tribulationibus gloriantur, quia ipsorum est regnum cælorum.

Q. 9°: Omnia dona infunduntur in justificatione?

—R. Affirmans S. Thomæ sententia in scholâ est communior, probaturque, quia in justificatione homo inseritur Christo tanquam membrum capiti, ut Spiritu ejus vivat et regatur: Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus, Rom: 8, v. 9. Ergo justus debet disponi ad excipiendas omnes motiones Spiritus sancti; disponitur autem ad ordinarias per habitus virtutum; ad extraordinarias verò per dona, ut patet ex dictis; ergo sicut in justificatione infunduntur habitus virtutum; ita et habitus donorum: In ordine ad finem ultimum: supernaturalem, inquit S. Thomas, art. 2, q. 68, ad quem ratio movet secundum quod aequaliter et imperfectè informata per virtutes theologicas, non sufficit ipsa motio rationis, nisi desuper adsit instinctus et motio Spiritus sancti secundum illud Rom. 8: « Qui Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt. » Et ideo ad illum finem consequendum necessarium est homini habere donum Spiritus sancti.

In his enucleandis, quæ Schola vix attingit, diutius immorari sumus, quia operæ pretium est, ut clerici plenè noverint et frequenter doceant, quam pretiosa et maxima dona conjuncta sint cum peccatorum remissione; quam divina adjumenta habeant justificati à peccato, ut relapsum caveant, et in bonis operibus abundant; denique quid in peccatore prærequiratur, ut ad tot ac tanta dona recipienda dispositus censeatur.

HABERT, in Theologiâ ad usum seminarii Catalaunensis.

Appendix secunda

DE VARIIS SCHOLÆ SYSTEMATIBUS CIRCA GRATIÆ EFFICACIAM ET SUFFICIENTIAM.

Omnes circa gratiæ efficaciam et sufficientiam in scholis catholicis agitatae opiniones, ad duas credimus posse revocari: unam quæ gratiæ efficaciam et sufficientiam ex ipsâ utriusque gratiæ naturâ repetit; alteram verò, quæ ex voluntatis consensu vel dissensu. Juxta priorem sententiâ, est de naturâ gratiæ efficacis ut cum illâ voluntas bonum agat, simul et possit illud non agere; de naturâ verò gratiæ sufficientis ut, cum illâ voluntas bonum non faciat, et tamen possit illud facere, ita ut gratia efficax in solum cadat actum, non in potentiam, quam perfectam supponit et completam; et sufficiens è contrario solum afficiat potentiam, non actum. Gratia efficax, in hoc systemate, dicitur: Prænotio physica, vel etiam prædeterminatio physica, eò quòd nimirum voluntatem, antecedenter ad omnem ejus consensum, ad actum physicè moveat, determinet et applicet. Ita Thomistæ, sic dicti, quòd suam doctrinam esse velint ipsissimam doctrinam S. Thomæ.

Juxta alteram verò sententiâ, non ex gratiæ naturâ petendum est, quòd sit efficax vel merè sufficiens; sed ex eo quòd voluntas ei, prout voluerit, consentiat, vel dissentiat; non quidem hoc absonò sensu, quòd voluntas gratiæ vim aliquam addat ei consentiendo, vel adimat eidem dissentiendo; sed quòd gratia suo non donetur effectui, nisi in quantum voluntas ejus obsequitur motioni; nec suo privetur effectui, nisi in quantum voluntas ejusdem motiioni refragatur; eo ferè modo quo Sacramenta suum non operantur effectum, nisi pro suscipientium dispositionibus, quamvis illæ dispositiones efficaciam Sacramentorum nil prorsus adiant vel detrahant.

Itaque Deus ope scientiæ mediæ, de qua in Tract. de Deo, ab æterno videt ex innumeris gratis quas in suæ misericordiæ thesauris reconditas habet, alias esse quibus Petrus certò consentiat, si ipsi dentur; alias quibus certò dissentiat, si eidem conferantur. Porrò, si Deus ab æterno decreverit Petro dare gratiam primi generis, huic gratiæ Petrus certò consentiet; et erit gratia efficax: si secundi generis, illi Petrus certò dissentiet; et erit gratia purè sufficiens. Ita Molina, in lib. cui titulus, de Concordiâ liberi arbitrii cum gratiæ donis, etc., in quo suam ita fecit prædictam sententiâ, ut dicta sit Molinismus.

Cùm autem liber ille plurimum animas offenderet, et à multis fuisset de Semipelagianismo postulatus, insigniores Molinæ discipuli, Vasquezius præsertim et Suaresius, ut tantam à magistro criminationem repellerent, ipsâ servatâ substantiâ systematis, illud paulò aliter adornare conati sunt.

Igitur non dixere cum Molinâ gratiam esse efficacem præcisè quia homo ei consentit; sed quia ipsa sic congruit cum omnibus circumstantiis in quibus homini datur, ut Deus, per scientiam mediâ, ab æterno

præviderit hominem huc gratiæ certò fore consensurum, si ei talibus daretur in circumstantiis. Hinc gratia efficax apud illos dicitur gratia congrua, ipsi verò dicuntur *Congruistæ*. Porrò, si ex tali congruitate habeat gratia quòd sit efficax, ex ejusdem proinde congruitatis defectu habebit, quòd sit duntaxat sufficiens.

Verùm cum, ipsos juxta *Congruistas*, illa gratiæ cum hominis naturâ, indole, variisq; tum internis, tum externis, dispositionibus attemperatio, verbo, *congruistas*, non sit efficax naturâ suâ, minùs videntur juxta rem ipsam, quàm juxta quosdam loquendi modos à Molinâ recedere. Si enim urgeantur, et ab illis quæreratur ultima ratio, cur una gratiâ sit efficax, altera purè sufficiens, non concipiunt quid aliud ab ipsis possit ultimam responderi, quàm quod ab ipso Molinâ responsum est; atquò talem gratiam esse efficacem, quia voluntas ei consentit, talem verò merè sufficientem, quia voluntas illi dissentit.

Hoc igitur præcipuum ac fundamentale discrimen est inter systema Thomistarum, et systema Molinæ vel *Congruistarum*, quòd, juxta Thomistas, gratia efficax ita naturâ differat à gratiâ tantùm sufficienti, ut repugnet gratiam efficacem promo homine esse, solùm sufficientem pro altero; juxta Molinam autem et *Congruistas*, adeò sit ejusdem naturæ hoc utrumque gratiæ genus, ut gratia efficax in uno homine possit esse, purè sufficiens in alio; quinimò eadem numero gratia eodem in homine, pro variis circumstantiis, efficax esse possit, aut merè sufficiens.

Sibi verò sic opponuntur hæc duo systemata, ut arbitremur nullum inter illa medium excogitari posse, et ad alterutrum esse revocanda, quæ sub Augustinianorum et Thomassini nominibus celebrantur.

A^o Quidem systema Augustinianorum ad alterutrum ex prædictis systematibus videtur reducendum. Nam Augustiniani, sic dicti, quòd Augustinum ducent et magistrum sequi gloriantur, in eo cum Jansenio consentiunt, quòd omnem gratiam reponant in cœlesti delectatione, superiori quidem et victrici, si habeat effectum; inferiori autem, si careat effectu: in hoc autem ab eodem differunt essentialiter, 1° quòd dicant cœlestem delectationem non esse semper charitatem; 2° quòd velint sub illâ delectatione, si sit superior, veram et *relativam* esse peccandi potentiam; sub eadem autem, si sit inferior, nullam esse, ne *relativam* quidem peccandi necessitatem. Atqui hæc doctrina, quantum ad ipsam gratiæ efficaciam vel sufficientiam, in ipsam recidit systema Thomistarum aut *Congruistarum*. Hæc enim Augustinianorum delectatio, vel habet à naturâ suâ, quòd consensum voluntatis eliciat, si sit superior, et non eliciat, si sit inferior; vel neutrum habet à naturâ suâ: si prius dicatur, ipsum est systema Thomistarum: si posterius, ipsissimum est systema Molinæ vel *Congruistarum*. Ergo, etc.

2° Pariter systema Thomassini. Thomassinus enim, *locum Theol.* tom. 3, tract. 4, cap. 18, suum systema

sic ipse paucis contrahit: *Ineluctabilis vis gratiæ victricis consistit in multitudine, varietate, consonantiâ, et conspiratione plurium auxiliorum interiorum exteriorumque, quorum singula seorsim frustrari possunt, quin et frustrantur quandoque pro libertatis humanæ contumacem dissentium. At universa obstinatissimos quosque fatigant tandem, et multitudine, conspiratione, indefessâ oppugnatione suâ ad assensum tandem pertrahunt.* Atqui, quantumvis existimet Thomassinus se hæc ratione mediam quasi viam aperuisse inter Thomistarum et *Congruistarum* sententias; ipse reverà in alterutram relabitur. Circa illam enim *multitudinem, varietatem, consonantiam, et conspirationem plurium auxiliorum*, in quibus reponit gratiam efficacem, idem instituetur dilemma, quod modò fuit circa victricem Augustinianorum delectationem institutum.

Fatemur quidem, nec ad Thomistarum, nec ad *Congruistarum* sententiam revocari posse systema Jansenii. Verùm cum, ex probatis, illud systema fuerit ab Ecclesiâ proscriptum; non est inter systemata catholica computandum.

Igitur eò reduci videtur tota quæstio præsens, utrùm gratia sit *ab intrinseco* efficax et sufficiens, ut volunt Thomistæ; vel *ab extrinseco* tantùm, ut contendunt Molina et *Congruistæ*.

Cum autem, labente seculo XVI, occasione citati libri Molinæ, *de Concordiâ*, etc., circa quæstionem illam gravissima in Hispaniis orta fuisset dissidia; Clemens VIII, S. pont., ut ea sedaret, anno 1598, indixit celebres illas Congregationes, quæ ab objecto suo dictæ sunt *de Auxiliis*; sibiq; novem et amplius annorum spatio, non interruptè successerunt.

In illis multùm quidem disputatum; sed nihil propositum definitum. Ut igitur disputationibus finem imponeret Clementis VIII, post Leonem XI successor, Paulus V, mense Aug. anni 1607, rescriptum dedit, quo utrique parti sic permittit propriam tueri sententiam, ut simul utrique vetet, partem oppositam ullâ notare censurâ, vel probrosis afflicere nominibus. Quinimò paulò post prohibuit idem pontifex, ne liber ullus circa hanc materiam typis mandaretur sine speciali licentiâ S. Sedis.

Si autem ipsa S. Sedes litem præsentem in suspenso reliquerit, nec eam dirimere tentabimus; nobisque sat erit, si præcipua partis utriusque momenta duplici paragrapho proferamus.

§ 1. Argumenta pro Thomisticis adversus Molinam et *Congruistas*.

ARGUMENTUM I. — *Et eo quòd novum sit systema Molinæ et *Congruistarum*.*

In his quæ spectant ad Religionem, quasi pro falsis habenda sunt quæcumque nova sunt et hatenùs inaudita. Atqui fatetur ipse Molina systema suum esse novum et incognitum PP., solùmque confidit illud ab ipsis, si hujus habuissent notitiam, fuisse comprobandum. Neque verò, inquit lib. *de Concordiâ*, etc., quæst. 25, art. 4, disput. 1, dubito quin ab Augustino et cæ-

teris PP. unanimi consensu comprobata fuisset nostra de prædestinatione sententia, ratione conciliandi libertatem arbitrii cum divinâ gratiâ.

Respondent Congruistæ 1°, systema gratiæ congruæ non magis esse novum, quàm systema præmotionis physicæ; apud veteres non legi quidem nomina gratiæ congruæ, scientiæ mediæ, et alia quibus utuntur Congruistæ; sed apud eosdem non magis istas occurrere loquendi rationes, *actus primus, actus secundus, sensus divisus, sensus compositus*, et alias quæ à Thomistis usurpantur; uno verbo, SS. PP. de solo gratiæ dogmate, non de illius operandi modo, fuisse sollicitos.

Respondent 2°, systema non hoc ipso rejciendum esse, quòd sit novum, nisi insuper alicui contradicat fidei principio. Atqui, nedum, inquirunt, gratiæ congruæ systema ulli fidei principio contradicat, consentit apprimè cum omnibus quæ circa gratiæ necessitatem, gratuitatem, efficaciam, etc., docet fides catholica.

ARGUMENTUM II. — *Ex eo quòd in systemate Congruistarum, non ipse Deus, sed sola hominis voluntas bonum operetur.*

Fide docemur non solum bonum operandi potentiam, sed et ipsum bonum opus à Deo provenire. Deus est, inquit Apost. Philip. 2, 15, *qui operatur in vobis et velle et perficere, pro bonâ voluntate.* Unde S. Aug. lib. de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 61: *Certum est nos velle cum volumus: sed ille facit ut velimus bonum de quo dictum est... Deus est qui operatur in vobis velle et operari: certum est nos facere cum facimus; sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dicit: Faciam ut in justificationibus meis ambuletis.* Atqui tamen, si gratia per se non sit efficax et ex naturâ suâ, dabit quidem Deus boni operis possibilitatem, sed non ipsum dabit bonum opus, illudque sola voluntas, gratiæ consentiendo, perficit. Ergo, etc.

Respondent Congruistæ, id minimè fluere ex suo systemate. Quamvis enim, inquirunt, gratia congrua non à naturâ suâ habeat, ut bonum producat infallibiliter, habet tamen à suâ naturâ, ut voluntatem præveniat, excitet et elevet ad ordinem supernaturalem; in ipsiusque boni operis productionem plus influat quàm ipsa voluntas, secundum illud Apost. 1 Cor. 15, 10: *Non ego autem, sed gratia Dei mecum.*

ARGUMENTUM III. — *Ex eo quòd in hoc systemate homo seipsum in negotio salutis ab alio discernat.*

Ad omnem hominem spectant hæc Apostoli verba 1 Cor. 5, 7: *Quis te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Atqui, si gratia non sit efficax ex naturâ suâ, seu possit voluntas, gratiæ consentiendo vel dissentiendo, illam pro nutu efficacem reddere vel inefficacem, qui per suum consensum eam reddet efficacem, seipsum, in ordine supernaturali, discernet ab eo qui per suum dissensum eandem reddet inefficacem, de illâque discretionem, tanquàm de suo, poterit gloriarì. Ergo, etc.

Respondent Congruistæ, eum qui, gratiæ consentiendo, illam reddit efficacem, non idèd seipsum ab eo discernere, qui gratiæ dissentiendo ipsam reddit inefficacem, seu merè sufficientem. Deus enim, pro bonâ voluntate, priori dedit gratiam, quâ non modò posset, sed et certò vellet bonum facere; alteri verò gratiam quâcum posset quidem, sed certissimè nollet bonum operari. Solus ergo Deus est, qui priorem hominem à posteriori discernit; et quicumque sic discretus est, non in se ipso, sed in Domino de suâ discretionem debet gloriarì. *Qui gloriatur, in Domino gloriatur* (1 Cor. 1, 31).

ARGUMENTUM IV. — *Ex eo quòd gratia congrua non sit gratuita.*

Docent enim Congruistæ Deum non decernere homini dare gratiam congruam, nisi postquam, ope scientiæ mediæ, certò viderit ipsum in tempore fore illi gratiæ consensurum. Atqui tali doctrinâ penitus destruitur gratiæ gratuititas. Ergo, etc.

Respondent Congruistæ, Deum quidem, priusquàm decernat alicui homini dare gratiam congruam, ope scientiæ mediæ prævidere, ipsum isti gratiæ, si ei datur, certò fore consensurum; verùm, non hæc futuri consensûs prævisione, sed solo voluntatis suæ beneplacito determinari ad talem gratiam tali homini conferendam. Spectant itaque scientiam mediâ, non ut motivum quo Deus ad suam gratiam, hoc potius quàm illo modo, huic potius quàm illi homini, dispensandam excitetur; sed ut merum medium quo in suæ gratiæ dispensatione dirigatur. Atqui tali doctrinâ Pelagianismus funditus concutitur, suaque divinis auxiliis gratuititas assertur, non tollitur. Ergo.

ARGUMENTUM V. — *Ex eo quòd in systemate Congruistarum infallibilis non sit Dei præscientia.*

Tuncenim falli potest Dei præscientia, quando Deus ab æterno certò scire nequit, utrùm homo in tempore tali gratiæ consensurus sit, aut dissensurus. Atqui, si divinorum auxiliorum efficacitas vel sufficientia, non ex illorum intrinsicâ naturâ, sed ex futuro voluntatis consensu vel dissensu deprimatur, Deus ab æterno certò scire non potuit, utrùm homo in tempore tali gratiæ consentiret vel dissentiret, cum liberi consensûs veritas in se non sit ab æterno determinata.

Respondent Congruistæ, ad hoc ut Deus infallibiliter cognoscat determinationes liberas creaturarum, sive absolutè, sive conditionatè futuras, minimè requiri creaturis à Deo dari auxilia cum ipsarum determinationibus essentialiter connexa, quia, si ipsis fides, futuræ quælibet actiones liberæ, ex seipsis, ab omnique præseindendo gratiæ operandi modo, suam veritatem determinatam habent ab æterno; sicut fuisit exponitur in tract. de Deo, ubi de scientiâ Dei.

ARGUMENTUM VI. — *Ex eo quòd in eodem systemate ludatur supremum Dei dominium in creatas voluntates.*

De fide est tale esse Dei dominium supra voluntates creatas, ut nullus sit peccator, quantumvis obdurus, quem Deus non possit convertere, secundum illud August., Enchirid. cap. 98: *Quis ita desipiat ut dicat Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando*

voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere? Atqui, si gratia ab extrinseco tantum, ad mentem Congruistarum sit efficax, supponi poterit peccator sic obduratus, ut Deus illum non possit convertere. Nam peccator ille non potest à Deo converti, cui quantacumque gratia conversionis à Deo conferatur, ei certò resistet et infallibiliter. Atqui, si gratia à solo hominis consensu habeat quòd sit efficax, et à solo consensu quòd sit inefficax, seu purè sufficiens, supponi poterit peccator sic obstinatus, ut quantacumque praeveniat gratia conversionis, contumaciter renuat ei consentire, quòd sanè non eveniret, si daretur ipsi gratia per se efficax et independentèr à consensu voluntatis.

Respondent Congruistæ 1°, argumentum illud esse solvendum in omni systemate catholico, cum sit dogma fidei, à Trident. sess. 6, de Justif., can. 4, confirmatum, *liberum hominis arbitrium à Deo motum et excitatum... posse dissentire, si velit.*

Respondent 2°, in præsentì quidem statu non posse supponi peccatorem sic obduratum ut cuilibet, quantumvis efficaci, conversionis gratia dissentiat, cum de fide sit talem hominem hæc Deus à Deo non fuisse creatum, nec unquam ab ipso fore creandum. Sed contendunt talem hominem non esse metaphysicè impossibilem. Si enim absolutè et pro quolibet statu possibili repugnaret talis hominis suppositio, maximè quia in Deo impotentiam argueret. Atqui licet, inquit Congruistæ, supponeretur homo, qui per nullam gratiam ejus cum libertate compatibiliter converti posset, non idcirco Deus minùs esset omnipotens. Hujus enim hominis conversio non idèò foret impossibilis, quòd Deus absolutè non posset illum convertere; sed quòd eum, ex hypothesi, convertere nollit, ipsius violando libertatem; adèò ut si ejusdem libertati vim aut minam inferre vellet, illum certò et infallibiliter converteret.

ARGUMENTUM ULTIMUM. — *Ex eo quòd in systemate Molinæ et Congruistarum facilior sit, quàm par est, humanae libertatis cum divinà gratià conciliatio.*

Omnes SS. PP., ac præsertim Augustinus, maximam semper difficultatem experti sunt in conciliandà gratià cum humanà libertate. Atqui, si non ex seipsà, sed ex solo consensu voluntatis, gratia sit efficax, nulla prorsus erit difficultas in illà conciliandà cum hominis libertate.

Respondent Congruistæ 1°, argumentum adversus Thomistas retorquendo. SS. PP. maximam quidem difficultatem, sed non absolutam impossibilitatem experti sunt in conciliandà gratià cum libertate. Atqui in systemate Thomistarum, non modò difficile, sed prorsus est impossibile conciliare gratiàm cum libero arbitrio. Ergo, etc.

Respondent 2°, difficultatem conciliandæ gratiæ cum libero arbitrio, non tantum ex efficacitate gratiæ, sed etiam ac præsertim ex ejus necessitate profuturæ, cum Pelagiani gratiæ necessitatem adèò respuerent, quòd vellent talem necessitatem compati non posse cum humanà libertate. Jam autem, inquit Congruistæ,

non minor est gratiæ necessitas in nostro, quàm in alio quolibet systemate catholico. Ergo, etc.

Respondent 3°, ipsam etiam gratiæ efficacitatem, in suo systemate, non ita facilè conciliari posse cum hominis libertate. Cum enim in hæc systemate gratiæ efficacitas ex divinà præscientià repetatur; in eo proinde tanta est, ad minus, libertatis cum gratiæ efficacià, quàm cum Dei præscientià conciliandæ difficultas. Atqui nemo disitebitur humanæ libertatis cum divinæ præscientiæ concordiam gravissimis obnoxiam esse difficultatibus, tantis nimirum, ut Tullius, teste Ang. lib. 5 de Civitate Dei, cap. 9, ad servandam homini libertatem, Deo ademerit præscientiam; nosque fecerit sacrilegos, ut faceret liberos.

§ 2. Argumenta pro Molinà et Congruistis adversus Thomistas.

ARGUMENTUM 1. — *Ex verbis Christi Domini ad Corozaitas et Bethsaitas.* Christus Dominus, Math. 11, 21, sic objurgat Corozaitas et Bethsaitas: *Vae tibi, Corozain, vae tibi, Bethsaida, quæ sit in Tyro et Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere penitentiam egissent.* Atqui si admittatur systema Thomistarum, injusta erit hæc Christi Domini contra Corozaitas et Bethsaitas objurgatio. Corozaitas enim et Bethsaitas non nisi summà cum injustitià, præ Tyriis et Sidoniis, objurgat Christus Dominus, si Tyrii et Sidonii, ex hypothesi quòd vidissent Christi miracula, conversionis gratiam habuissent intrinsicè majorem illà, quam habuerunt Corozaitæ et Bethsaitæ, quando viderunt ejusdem miracula. Atqui reipsa, in systemate Thomistarum, Tyrii et Sidonii, si vidissent Christi miracula, conversionis gratiam habuissent majorem illà, etc. Tyrii enim et Sidonii, si vidissent Christi miracula, data fuisset gratia efficax conversionis, siquidem, ex suppositione, sese realiter convertissent, atque in cilicio et cinere penitentiam egissent.

Corozaitis autem et Bethsaitis, ubi viderunt eadem miracula, non data fuit nisi gratia sufficiens conversionis: siquidem, ex hypothesi, non conversi sunt. Atqui principium est apud Thomistas fundamentale, gratiam efficacem esse naturà suà, et abstractivè ab omni consensu voluntatis, intrinsicè majorem gratià merè sufficienti. Ergo, etc.

Respondent Thomistæ, totum illud argumentum adversus ipsos Congruistas posse retorqueri. Nam, inquit, ipsos juxta Congruistas, Tyriis et Sidoniis, si vidissent Christi miracula, Deus gratiam dedisset, quæ certò fuisset et infallibiliter convertentis; dum, juxta eosdem, Corozaitis et Bethsaitis, ubi viderunt eadem miracula, Deus non dedit nisi gratiam, quæcum certum erat ipsos non esse convertendos. Atqui, hoc posito, non facilius est Congruistis quàm Thomistis, predictam objurgationem ab injustitià vindicare. Ergo, etc.

Reponunt Congruistæ, summam esse hæc in parte discrepantiam inter systema suum et systema Thomistarum. Cum enim, inquit, in nostro systemate gratia efficax, non penès intrinsicè naturam, differat à

sufficienti; possumus supponere gratiam conversionis concessam Corozaitis et Bethsaitis, quamvis merè sufficientem, intrinsicè tamen et independentè ab omni consensu voluntatis, non minorem, imò fuisse majorem gratià conversionis efficaci, quæ concessa fuisset Tyriis et Sidoniis, si vidissent Christi miracula. Atqui, posito quòd gratia conversionis data Corozaitis et Bethsaitis, Christi miracula videntibus, intrinsicè, ab omnique præscindendo consensu voluntatis, non minor, imò forsàn major fuerit gratià quæ conversi fuissent Tyrii et Sidonii, si eadem vidissent miracula; priores jam, præ posterioribus, meritò potuerunt à Christo reprehendi. Ergo, etc.

ARGUMENTUM II.—*Ex eo quæ in systemate Thomistarum non datur gratia verè sufficiens.*

Illa gratia non est verè sufficiens, quæ non dat homini veram boni faciendi potentiam. Atqui talis est gratia sufficiens Thomistarum. Si enim homini daret veram bonum operandi potentiam, vel immediatam, vel mediatam. Atqui nec, etc.

1° Quidem gratia sufficiens Thomistarum non dat homini potentiam immediatam bonum agendi. Potestas enim immediata boni faciendi, quam confert gratia sufficiens Thomistarum, juxta ipsos, talis est, ut metaphysicè repugnet ipsam immediatè in actum erumpere, adeò ut, si hæc potestas in actum erumperet immediatè, destrueretur ipsa natura gratiæ sufficientis. Atqui potestas immediata cujus actus immediatus essentialiter repugnat, non est vera, sed chimerica et contradictoria potentia. Ergo, etc.

2° Nec magis dat homini potentiam mediatam bonum operandi. In tantum enim ex gratià sufficienti Thomistarum, homo veram haberet, saltem mediatam, boni faciendi potentiam, in quantum ope gratiæ sufficientis accersere posset præmotionem physicam quæ, docentibus Thomistis, ad cujuslibet boni productionem essentialiter requiritur. Atqui homo solà donatus gratià sufficienti Thomistarum, nunquàm accersere poterit præmotionem physicam. Si enim illam accerseret, vel per actum positivum, vel per actum negativum, vel denique per non actum. Atqui per nullum horum accersiri potest præmotio. Non per actum positivum, eum, juxta Thomistas, ad quemlibet actum positivum essentialiter ipsa prærequiritur præmotio. Non per actum negativum; nullus enim concipitur actus voluntatis merè negativus, cum sit consensus vel dissensus. Non denique per non actum: siquidem nihil nulla proprietatis.

Respondent quidem Thomistæ, Deum homini gratiam sufficientem habenti offerre gratiam efficacem, seu præmotionem, quam infallibiliter obtineret, si non resisteret Deo illam offerenti; hæc autem non resistentiam actum esse purè negativum. Verùm respondent Congruistæ, hæc voluntatis non resistentiam actum esse verè positivum. Nam, inquit, voluntatem humanam Deo gratiam efficacem offerenti non resistere, idem est ac ipsi consentire. Atqui consensus quilibet voluntatis actus est positivus, ad quem producendum,

juxta Thomistas, absolutè requiritur præmotio.

ARGUMENTUM III.—*Ex eo quòd in eodem systemate gratia efficax sit necessitans.*

Juxta Thomistas, sic essentialè est hominem agere cum gratià efficaci, seu præmotione physicà, ut, si cum illà non ageret, hoc ipso præmotionis essentialè mutaretur. Atqui gratia, cujus ad essentialiam pertinet ut cum illà voluntas agat, voluntatem perfectò necessitat ad agendum. Aliàs dicendum esset hominem posse rerum essentialis refragari. Ergo, etc.

Respondent 1° Thomistæ, essentialè quidem esse ut homo agat cum præmotione; sed non minùs essentialè esse, ut cum illà possit non agere. Quemadmodum, quando Petrus liberè sedet, sic essentialè est ipsum sedere, ut non minùs essentialè sit illum posse non sedere: alioquin non sederet liberè.

Respondent Congruistæ, à contradictione non posse excusari, quicumque dixerit cum Thomistis essentialè esse ut voluntas agat sub præmotione physicà, simul et ut possit sub illà non agere. Nam, inquit, contradictorium est hominem posse subvertere rerum essentialis. Atqui hominem posse non agere, etiam cum essentialè est ut agat, idem est ac ipsum posse rerum essentialis mutare. Ergo, etc.

Ad exemplum verò Petri liberè sedentis, dicunt illam paritatem ipsis Thomistis adversari. Nam, inquit, ubi semel Petrus sese liberè determinavit ad sedendum, post hæc ejus determinationem, essentialè est, non modò ut sedeat, sed etiam ut non possit non sedere: cum contradictorium sit, eum, qui liberè sedere supponitur, post hæc ipsam suppositionem, adhuc posse non sedere. Si verò Petrus nihilominus liberè sedeat, illud eo solo fit, quòd sedendi necessitas in ipso non aliam causam habeat, quàm suppositam ejus liberam determinationem. Cum igitur è contrario necessitas agendi sub præmotione physicà, ex hæc ipsa præmotione, non ex liberà determinatione voluntatis oriatur, sub tali necessitate constituta voluntas, nullo sensu libera dici potest.

Respondent 2° Thomistæ, voluntatem, non quidem in sensu composito præmotionis, id est, præsentè præmotione, sed tamen in ejusdem sensu diviso, id est, eadem absente, posse supponi bonum non agere; quòd unum sufficere voluit ad salvandam libertatem.

Reponunt Congruistæ, Concil. Trid. sic decernere contra Lutherum et Calvinum, sess. 6, de Justif., can. 4: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum et excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti... neque posse dissentire, si velit... quæthema sit.* Quibus verbis, inquit, definitur hominem, etiam sub gratià efficaci constitutum, in ipsis proinde sensu composito, eidem dissentire posse, si velit.

Respondent iterum iidem Congruistæ, tali argumento probari posse beatos fruentes in cælis visione Dei intuitivà, liberos esse ad Deum amandum vel non amandum; hominem è catenis constrictum, liberum esse ad ambulandum. Sancti enim in cælis existentes, non in sensu diviso, sed duntaxat in sensu composito visio-

uis intuitivæ, ad Deum amandum necessitantur: homo verò pedibus ligatus, in solo *sensu composito* compedum, necessitatur ad non ambulandum.

Respondent 3° Thomistæ, suam præmotionem in solum actum cadere, non in potentiam, quam completam supponit et expeditam, id est, perfectè liberam ad agendum vel non agendum.

Reponunt Congruistæ, sibi contradictorium videri, præmotionem physicam in actum influere, nec ipsâ tamen affici potentiam. Juxta Thomistas enim, est de naturâ præmotionis ut actum eliciat ex potentiâ. Atqui, si fides Congruistis, præmotio physica vi naturæ suæ non potest actum elicere ex potentiâ, quin ipsam afficiat potentiam, et ita quidem ut illam ad agendum necessitet.

Ex duobus præcedentibus argumentis unum efformant Congruistæ ut probent, systemate Thomistarum prorsus perimi hominis libertatem; illudque sic proponunt: Si in systemate Thomistarum homo liber esset, vel sub gratiâ sufficienti, vel sub gratiâ efficaci. Atqui in systemate Thomistarum, homo sub neutrâ gratiâ liber esse potest: non sub gratiâ sufficienti, cum ex argumento 2, gratia sufficiens Thomistarum non det homini veram boni faciendi potentiam; non sub gratiâ efficaci, cum ex argumento 3, gratia efficax Thomistarum imponat homini veram boni faciendi necessitatem. Ergo, etc.

Nota. Cum in Scripturis et PP. scriptis dogmata fidei, non scholarum placita consignentur; superfluum duximus afferre Scripturarum et Patrum, Augustini præsertim, testimonia, quibus hinc Thomistæ, et inde Congruistæ suam respectivè sententiam adstruere moliantur. Quæ enim à Thomistis proferuntur ad probandum gratiam esse *ab intrinseco* efficacem, id unum probant, quod fides docet, gratiæ efficaci certò et infallibiliter consentire voluntatem: quæ verò à Congruistis, ad demonstrandum gratiam esse *ab extrinseco* tantùm efficacem, id unum demonstrant, quod item docet fides catholica, sub motione gratiæ efficacis illesam manere hominis libertatem.

Cæterùm parvè refert quænam ex duabus expositis

sententiis alteri præferatur, modò pro certo habeatur, *præmotionem physicam* Thomistarum toto cælo distare à delectatione *relativè victrici* Jansenii; quod ut magis ac magis innotescat.

Quæres an sit essentialè discrimen inter systema Thomistarum et systema Jansenii?

Responsio: Essentialis est utriusque systematis differentia. Duo enim illa systemata differunt essentialiter, quorum in uno, dedita operâ, defenduntur propositiones ab Ecclesiâ damnatæ; dùm in alio conceptis verbis respuunt eadem propositiones; ex eoque, ad summum, eruerentur per consequentias, quas hujus systematis defensores sincerè diffidentur. Atqui in systemate Jansenii, dedita operâ, etc..., dùm in systemate Thomistarum conceptis verbis, etc. 1° Quidem Jansenius apertè docet propositiones, quas proscriptis Ecclesia. Vidimus enim, in parte historicâ, totum systema *delectationis relativè victricis* ad duas istas propositiones revocari: primam in præsentî statu naturæ lapsæ nullam esse gratiam purè sufficientem; secundam in eodem statu gratiam efficacem esse necessitantem. Atqui, ex dictis in duplici præcedenti articulo, duæ illæ propositiones sunt hæreticæ, et quæ tales ab Ecclesiâ proscriptæ. Ergo 1°, etc.

2° Thomistæ duas illas propositiones apertè rejiciunt. Nullum enim reperias Thomistam genuinum, qui pro fidei dogmatibus hæc duo non habet: primum dari gratias merè sufficientes, quæ nempe careant effectu, ad quem producendum veram et *relativam* conferunt potestatem; secundum sub motione gratiæ efficaci completam et *relativam* ad oppositum manere potentiam.

3° Si Thomistis objiciant Congruistæ, ex ipsorum systemate duas prædictas fluere propositiones, reponunt hanc criminationem nullo prorsus fundamento nitî, nihilque non moliantur, ut ab istis consecrariis suum systema vindicent: imò palàm profitentur illud à se statim esse deserendum; si sibi comprobetur ex eo fluere vel unicam è propositionibus, quas in Jansenio damnavit Ecclesia.

THEOLOGIA NANCEIENSIS.

INDEX RERUM.

MONTAGNI VITA.	9-10
TRACTATUS DE GRATIA.	<i>Ibid.</i>
Quæstio præliminalis. De nomine, notione ac divisione gratiæ.	11
Articulus primus. De variâ nominis gratiæ acceptione.	<i>Ibid.</i>
Art. II. De definitione gratiæ.	13
Art. III. De existentia gratiæ.	41
Art. IV. De divisione gratiæ.	42
Conclusio prima. Legitima est et adæquata divisio gratiæ, in gratiam gratis datam, et gratum facien-	

tem.	46
Concl. II. Conveniens est ac legitima gratiæ gratis datæ divisio, secundum quam novem ipsius species enumerantur ab Apostolo, 1 Corinth. 12: nempe fides, sermo sapientiæ, sermo scientiæ, gratia sanctorum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum, genera linguarum, et interpretatio sermonum.	48
Concl. III. Gratia gratum faciens perfectior est atque dignior gratiâ gratis datâ.	51
PARS HISTORICA. DE VARIIS CIRCA GRATIAM ERRO-	

RIBUS.	69-70	Concl. III. Gratia de qua tam gravis ac diuturna exarsit contentio S. Augustinum inter et Pelagianos, non est gratia ex se efficax, sed generatim actualis gratia voluntatis necessaria et gratuita.	118
DISSERTATIO PRIMA. De Pelagianis.	71	Solvuntur objectiones.	121
Caput primum. De primis auctoribus et præcipuis defensoribus hæresis Pelagianæ.	<i>Ibid.</i>	Cap. VII. Compendiosa proponitur series chronologica operum S. Augustini adversus hæresim Pelagianam.	127
Articulus primus. De Pelagianorum parentibus atque magistris.	<i>Ibid.</i>	DISSERTATIO SECUNDA. De Semipelagianis.	131
Art. II. De Pelagio.	72	Caput primum. Qui fuerint Semipelagiani.	<i>ibid.</i>
Art. III. De Pelagii discipulis.	74	Cap. II. De præcipuis Semipelagianorum debellatoribus.	132
Cap. II. De Pelagianæ hæreseos impugnatoribus.	75	Cap. III. De Semipelagianorum erroribus.	
Articulus primus. De conciliis in causâ Pelagianorum celebratis.	<i>Ibid.</i>	Conclusio prima. Semipelagiani omnes gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei constantissimè negaverunt.	136
Art. II. De Constitutionibus summorum pontificum contra Pelagianos.	86	Concl. II. Semipelagiani nullam admiserunt necessitatem gratiæ interioris ad perseverandum in fide.	142
Art. III. De dogmaticis SS. Patrum libris adversus Pelagianos.	89	Solvuntur objectiones.	<i>Ibid.</i>
§ 1. De scriptis S. Hieronymi contra Pelagianos.	<i>Ibid.</i>	DISSERTATIO TERTIA. De monachis Adrumetinis.	153
§ 2. De Orosii scriptis adversus Pelagianos.	90	Articulus primus. Compendiosa hujusce dissidii delineatio.	<i>Ibid.</i>
§ 3. De Sixto, presbytero Romano.	<i>Ibid.</i>	Art. II. Quis fuerit Adrumetinorum monachorum error.	154
§ 4. De Mario Mercatore.	91	Conclusio. Adrumetini monachi Prædestinatianæ hæreseos auctores vel Præformatores non fuere, sed Pelagianâ potiùs labe infecti.	<i>Ibid.</i>
Art. IV. De imperatorum edictis adversus Pelagianos.	92	DISSERTATIO QUARTA. De Prædestinatianis quinti sæculi.	155
Art. V. De subscriptionibus in causâ Pelagianorum exactis.	95	Conclusio prima. Prædestinatiana hæresis exorta non est in Africâ in monasterio Adrumetino.	157
Cap. III. De erroribus Pelagianorum.	96	Concl. II. Prædestinatiana hæresis non emerit in Galliis Cælestino I summo pontifice; neque adversus eam SS. Augustini aut Cælestini opem imploravere Prosper et Hilarius.	<i>Ibid.</i>
I. Circa peccatum originale.	<i>Ibid.</i>	Concl. III. Prædestinatiana hæresis non est figmentum neque mera calumnia quâ Massilienses S. Augustinum ejusque discipulos inflamare studuerunt, uti placet Jansenio et ejus apologistis; sed vera et realis hæresis in Galliis quinto sæculo à Lucido quodam presbytero, Monimo et aliis nonnullis propugnata.	<i>Ibid.</i>
II. Circa vires liberi arbitrii.	97	Solvuntur objectiones.	159
III. Circa gratiam.	<i>Ibid.</i>	DISSERTATIO QUINTA. De Prædestinatianis noni sæculi.	166
Cap. IV. Utrum Pelagius veram et internam voluntatis gratiam aliquando tandem agnovit.	102	Caput primum. De Gotescalco.	167
Conclusio prima. Pelagius tandem aliquando agnovit veram et internam revelationis gratiam, tum ex parte objecti meliùs propositi, tum ex parte potentiae, seu intellectus ad credendum divinitus adjuti.	106	Articulus primus. Contracta historiae Gotescalci delineatio.	<i>Ibid.</i>
Concl. II. Pelagius ante condemnationem suæ hæreseos factam sub Zozimo, veram et internam voluntatis gratiam nusquam admisit ad bonum opus, sive inchoandum, sive etiã complendum ac perficiendum.	<i>Ibid.</i>	Art. II. An extinctam Prædestinatianorum hæresim renovarit Gotescalcus.	168
Concl. III. Post decretum Zozimi Julianus hæresim Pelagianam utcumque temperavit, internam voluntatis gratiam admittendo, ut triplici infectam vito.	108	Conclusio. Gotescalcus diù sopitam prædestinatianorum hæresim sæculo nono, in Galliis regnante Carolo Calvo, exsuscitavit.	<i>Ibid.</i>
Solvuntur objectiones.	111	Solvuntur objectiones.	171
Cap. V. Utrum Pelagianis admiserint gratiam habituales et virtutes infusas.	115	Art. III. An errores suos tandem revocaverit Gotescalcus.	175
Conclusio. Pelagiani nec gratiam interiùs sanctificantem seu habituales, nec virtutes supernaturales infusas agnovère.	<i>Ibid.</i>	Cap. II. De scriptoribus noni sæculi in causâ Gotescalci.	<i>Ibid.</i>
Cap. VI. De qua gratiæ specie contentio fuerit S. Augustinum inter et Pelagianos.	117	Conclusio prima. Sex posteriores auctores errore facti	
Conclusio prima. Gratia quam propugnavit S. Augustinus contra Pelagianos, ea non est quæ virtute suâ invictâ, insuperabili et indeclinabili, voluntatem ad bonum necessariò determinat et applicat ad sensum Jansenii.	<i>Ibid.</i>		
Concl. II. Gratia de qua potissimùm contra Pelagianos agebat S. Augustinus, non erat habitualis, sed actualis.	<i>Ibid.</i>		

- nonnihil patrocinati sunt personæ Gotescalci. 175
 Concl. II. Prædicti sex auctores erroribus Gotescalci nequaquam favent. 174
 Cap. III. De Ecclesiâ Lugdunensi. 177
 Conclusio. Ecclesiâ Lugdunensis nec reipsâ adversatur capitulis Carisiaci, nec Gotescalci aliorumque prædestinationum erroribus adhaerit. 178
 Solvuntur objectiones. 183
 Cap. IV. De concilio Valentino. 193
 Conclusio prima. Synodus Valentina favit personæ Gotescalci, non autem ipsius doctrinæ. 194
 Concl. II. Synodus Valentina non in rei substantiâ, sed in quibusdam duntaxat loquendi modis recessit à doctrinâ capitulorum Carisiensium. 194
 Cap. V. De aliis synodis in causâ Gotescalci habitis. 197
 DISSERTATIO SEXTA. De Wiclefistis. 198
 Caput primum. De Wiclefo ejusque defensoribus. 199
 Cap. II. De Wiclefi erroribus. 199
 Cap. III. De hæreses Wiclefi damnatione. 200
 DISSERTATIO SEPTIMA. De Lutheranis. 201
 Caput primum. De Luthero ejusque discipulis. 201
 Cap. II. De erroribus Lutheri. 203
 § 1. Errores Lutheri circa prædestinationem. 204
 § 2. Errores circa substantiam gratiæ. 205
 § 3. Errores circa modum agendi gratiæ. 205
 § 4. Errores circa liberum arbitrium. 206
 § 5. Errores circa justificationem. 207
 Cap. III. De multiplici Lutherana hæreses damnatione. 209
 DISSERTATIO OCTAVA. De Calvinio. 212
 Caput primum. De Calvinio. 212
 Cap. II. De Calvinii erroribus. 213
 Cap. III. De Calvinistarum dissidiis. 216
 Cap. IV. De colloquiis, synodis et fidei professionibus in causâ Calvinianâ habitis. 217
 DISSERTATIO NONA. De Michaelæ Baio. 221
 Caput primum. Historica causæ Baianae synopsis. 221
 § 1. Exordium causæ Baianae. 223
 § 2. Progressus controversiæ Baianae. 223
 § 3. Exitus Baianae controversiæ. 227
 I. In Belgio. 228
 II. In Gallis. 228
 Cap. II. De systemate Bajano. 229
 § 1. Systema Baianum circa statum naturæ innocentis. 231
 § 2. Systema Baianum circa peccatum originale. 231
 § 3. Systema Baianum circa peccatum personale. 233
 § 4. Systema Baianum circa libertatem. 235
 § 5. Systema Baianum circa charitatem. 236
 § 6. Systema Baianum circa justificationem. 238
 § 7. Systema Baianum circa meritum operum. 239
 Cap. III. De bullis summorum pontificum in causâ Baii. 242
 Articulus primus. An bulla Urbani VIII sit subreptitia. 242
 Conclusio. Bulla Urbani VIII non est subreptitia. 242
 Art. II. An bulla Urbani VIII sit lex sanctæ Sedis. 245
 Conclusio. Bulla Urbani VIII lex est sanctæ Sedis. 245
 Art. III. An bulla Urbani sit lex Ecclesiæ Gallicanæ. 245
 Conclusio. Bulla Urbani VIII, quoad doctrinam spectata, lex est Ecclesiæ Gallicanæ. 246
 Art. IV. An bulla Urbani VIII sit lex Ecclesiæ universalis. 249
 Conclusio Bulla Urbani VIII, quoad doctrinam spectata, lex est Ecclesiæ universalis. 249
 Solvuntur objectiones. 251
 Art. V. An bulla Urbani VIII sit lex dogmatica. 260
 Conclusio. Bulla Urbani VIII vera est lex dogmatica, verum est dogmaticum iudicium. 260
 Art. VI. Quis sit genuinus ac legitimus prædictæ bullæ sensus. 261
 Conclusio. Famosum comma in bullâ Pii V collocari debet post verbum *possent*. 262
 Art. VII. Nonnulla proponuntur et expenduntur quæ sita ad perfectam dictarum Pii V, Gregorii XIII, Urbani VIII, bullarum intelligentiam planè necessaria. 268
 DISSERTATIO DECIMA. De Congregationibus de Auxiliis. 283
 Articulus primus. Ocasio Congregationum. 283
 § 1. Controversiæ in Belgio habitæ. 287
 § 2. Controversiæ in Hispaniâ habitæ. 287
 Art. II. Congregationes de Auxiliis. 291
 Art. III. Exitus Congregationum. 299
 DISSERTATIO UNDECIMA. De Jansenio. 307
 Caput primum. Jansenianæ causæ historia. 307
 Articulus primus. Persona Jansenii. 308
 Art. II. De libro Jansenii, cui titulus, *Augustinus*. 309
 Art. III. De iis quæ præcesserunt iudicium Romanum de quinque Jansenii propositionibus. 311
 Art. IV. De iis quæ pendente Romano examine contigere. 313
 Art. V. De iis quæ subsequuta sunt Innocentii iudicium. 314
 Cap. II. Discutiuntur critica historice puncta. 323
 Articulus primus. De Innocentii X bullâ. 323
 Conclusio prima. Quinque propositiones in Romano examine discussæ sunt in sensu Jansenii. 326
 Concl. II. Quinque propositiones ab Innocentio X in sensu Jansenii damnatæ fuerunt. 326
 Concl. III. Canonicum fuit et æquissimum Innocentii X de quinque propositionibus in sensu Jansenii iudicium. 332
 Concl. IV. Summa est et irrefragabilis Constitutionis Innoc. X auctoritas. 334
 Concl. V. Decreto suo authentico et summa auctoritatis assecutus est Romanus pontifex et proscripsit proprium, naturalem et legitimum libri Jansenii sensum. 335
 Art. II. De quinque Jansenianorum articulis. 346
 Conclusio. Fictitia est quam venditant Janseniani quinque articulorum approbatio. 347
 Art. III. De pace Clementis IX. 354
 Conclusio prima. Clemens IX reipsâ existimavit qua-

tuor episcopos purè et simpliciter subscripsisse formulario Alexandri VII. 555

Concl. n. Clemens IX, pro sua prudentiâ aliud suscipiari non potuit, quàm quod reverè pro certo habuit, nimirum quatuor episcopos purè et simpliciter subscripsisse. 560

Concl. m. Etsi daretur adversariis (quod tamen falsum esse jam demonstravimus) Clementem IX non ignorasse factam à quatuor episcopis juris à facto distinctionem, nihil tamen exinde colligi posset in gratiam silentii religiosi. 566

Solvuntur objectiones. 568

Art. iv. De Brevibus Innocentii XII. 587

Conclusio. Ex Brevibus Innocentii XII ad Belgii episcopos scriptis nihil prorsus colligi potest in gratiam silentii religiosi circa factum Jansenii. *Ibid.*

Art. v. De Clementis XI bullâ *Vineam Domini*, etc. 591

Conclusio. Bulla *Vineam Domini* decretoriè pronuntiat ac definit expressè, silentium, ut vocant, religiosum, prorsus insufficienti esse circa dogmaticum Jansenii factum. 592

Cap. III. De systemate Jansenii. 407

Articulus primus. De principis systematis Jansenii. *Ibid.*

§ 1. Natura delectationis. 408

§ 2. Divisio delectationis. *Ibid.*

§ 3. Necessitas delectationis. 409

§ 4. Virtus et modus agendi delectationem. 412

§ 5. De potentia absolutâ et relativâ. *Ibid.*

Conclusio. Jansenius in voluntate inferiori delectatione, v. g., cœlesti instructâ, ultrò agnovit absolutam, sensu mox exposito, ad opus bonum potentiam. 414

Utrùm Jansenius admisit potentiam relativam. 418

Conclusio. Jansenius in ipsâ voluntate inferiori duntaxat delectatione instructâ nec agnovit, nec in suo systemate agnoscere potuit veram eam relativam, sensu antea exposito, ad opus bonum potentiam. *Ibid.*

§ 6. An delectatio superior Janseniani systematis basis sit ac fundamentum. 425

§ 7. Janseniani systematis contracta delineatio. 424

Art. II. De consecrariis Jansenii systematis. 425

§ 1. An delectatio superior, seu relativè victrix Janseniana, basis sit, fundamentum ac principium eorum quæ quinque propositiones necessariò duant. *Ibid.*

Conclusio. Delectatio superior, seu relativè victrix Janseniana, fons est, radix et origo ex quâ quinque propositiones necessariò dimanant. *Ibid.*

§ 2. De quinque propositionibus. 431

Prima. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus et conantibus secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia quâ possibilia fiant. *Ibid.*

II. Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. 437

III. Ad merendum et demerendum in statu naturæ

lapsæ, non requiritur in homine avertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. 440

IV. Semipelagianii admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem, etiam ad initium fidei; et in hoc erant hæretici, quòd vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. 482

V. Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fuisse. 483

De discrimine systematis Janseniani à systematibus præmotionis physiciæ et delectationis absolutè victricis. 469

Conclusio prima. Jansenii systema à Thomistico longè latèque distat. 460

Concl. II. Jansenii systema plurimùm differt à systemate Augustinianorum, qui gratiæ efficaciam in delectatione simpliciter et absolutè victrici constituent. 463

Solvuntur objectiones. 464

DISSERTATIO DUODECIMA. De Quesnello. 468

Articulus primus. Historica causæ Quesnellianæ synopsis. *Ibid.*

§ 1. Persona Quesnelli. *Ibid.*

§ 2. De Quesnelli libro cui titulus: *Le Nouveau Testament en français, avec des réflexions morales*, etc. 473

1^a Quæ fuerit primi libri hujus origo? 474

2^a Quis fuerit prælati operis progressus, quæve ipsi subinde accesserint additamenta? *Ibid.*

3ª Quid sentiendum sit de prætensâ illâ generali quam... celebriores Quesnellistæ ubique jaçantius venditant libri *Reflexionum moralium*, per quadraginta annos approbatione, ab anno scilicet 1671 ad annum 1711, quo opus ad Romanum pontificem delatum fuit. 475

4ª Quid pronuntiandum de jaectatâ adeò à Quesnellistis libri *Observationum* justificatione, sub nomine illustriss. Bossuetii, Meldensium episcopi, post mortem ejus editâ. 479

5ª Quis demùm fuerit dicti libri exitus, sors ac fortuna? 483

§ 3. De iis quæ subsecuta sunt Clementis XI damnatorium de Quesnelli libro iudicium. 484

Epocha prima. De iis quæ à Constitutione *Unig.* ad appellationem usque quatuor episcoporum gesta sunt. 485

— II. De iis quæ ab interjectâ appellatione 1717 ad concilium usque Ebredunense 1727, contigere. 489

— III. De iis quæ ab indictâ Ebredunensi synodo et deinceps ad nostra usque tempora subsecuta sunt. 495

Art. II. Bullæ *Unig.* auctoritas, æquitas genuinæque character statuitur ac vindicatur. 514

§ 1. Bullæ *Unig.* assertur æquitas ac canonicitas. 514

Conclusio. Æquissima est et canonica Clementis XI Constitutio, quæ incipit *Unig.* *Ibid.*

§ 2. Statuitur ac vindicatur certa et inconcussa Con-

- stitutionis *Unig.* auctoritas 537
- Conclusio. Constitutio Clementis XI, quae incipit *Unig.*, certissimum est universalis Ecclesiae iudicium cui omnes et singuli fideles corde et animo adhaerere tenentur. Quamplurima sunt tum externa, tum ex rei visceribus petita momenta, quae gravissimam hanc invictè adstrunt conclusionem. 538
- Bullæ acceptationis testimonia, quae petuntur ex publicis ac solemnibus omnium fermè orbis catholici metropolitanorum testificationibus. 555
- De sparsis per Italiam Ecclesiis. *Ibid.*
- De Ecclesiis Hispaniae. 556
- De Ecclesiis Lusitaniae. 558
- De catholicis Belgii Ecclesiis. *Ibid.*
- De Germaniae Ecclesiis. 559
- De Hungariae et Bohemiae Ecclesiis. *Ibid.*
- De Ecclesiis Poloniae. 560
- De Ecclesiis Dalmatiae, Illyrici, Albaniae. *Ibid.*
- Solvuntur objectiones. 565
- § 5. Aperitur Bullæ *Unig.* natura genuinusque character. 618
- Conclusio. Bulla *Unig.* non est mera disciplinae, politicae ac cautionis lex, sed verum ac propriè dictum iudicium dogmaticum. 619
- Solvuntur objectiones. 625
- Corollaria. 632
- Art. III. De systemate Quesnelliano
- Principia systematis Quesnelliani. *Ibid.*
- De consecrariis Quesnelliani systematis. 639
- Discrimina Quesnelliani systematis à ceteris orthodoxis systematibus, ejusdemque cum Jansenianis et Baianis placitis omnimoda consensio. 640
- CLERICI A BELLIBERONE VITA. 641-642
- DE GRATIA. PARS DOGMATICA. 645-644
- DE HOMINE LAPSO ET REPARATO, SIVE DE TERRESTRIS ADAM CULPA, ET DE TERRESTRIS ADAM GRATIA. *Ibid.*
- PRÆFATIO. *Ibid.*
- SECTIO PRIMA. De primi parentis, sive Adæ peccato. 651-652
- Liber primus. De peccato generatim inspecto. 653
- Caput primum. Quid sit peccatum generatim acceptum. *Ibid.*
- Conclusio. Peccatum strictè acceptum, præsertim actuale, sive personale, meritò definitur: Actus liber, id est, non coactionis tantùm, sed etiam cujuslibet veræ necessitatis etiam alternantis et relativæ expers, deflectens à lege aeternâ. 654
- Corollaria. 656
- Cap. II. Utrùm ratio formalis, sive natura peccati quatenus peccati, in positivo vel in privativo, sit collocanda. 659
- Conclusio. Peccati naturam, sive malitiam moralem, in privatione conformitatis cum aeternâ lege consistere, sententia est quæ sacris Litteris et traditioni magis est consona. 661
- Lib. II. De avitâ maculâ. 668
- Caput primum. De originis delicti existentia. *Ibid.*
- Articulus primus. Avitum delictum ex sacris tabulis eruitur. 671
- Art. II. Primigeni delicti existentia constanti Ecclesiae traditione et praxi evincitur. 675
- Art. III. Utrùm peccati originalis dogma rationi repugnet. 684
- § 1. An ex rationis luce aliquatenus erui possit peccatum originale. 683
- § 2. Utrùm rationis argumenta ab incredulis adversus peccatum originale vibrata cordato viro demonstrativa videri possint. 686
- Cap. II. De naturâ peccati originalis. 595
- Articulus primus. Præcipui circa peccati originalis naturam errores referuntur et exsulantur. *Ibid.*
- Art. II. Præcipuæ theologorum catholicorum de peccati originalis naturâ sententiæ produntur. 705
- Cap. III. De modo quo traducitur peccatum originale. 710
- Articulus primus. Quenam sit animæ origo. *Ibid.*
- Art. II. Quomodò vitietur anima humana per suam cum corpore unionem. 722
- § 1. Prima opinio refertur et rejicitur. 725
- § 2. Secunda opinio exponitur cum rationibus propriâ militantibus. *Ibid.*
- § 3. Opinio tertia discutitur. 729
- § 4. Quid sentiendum de duabus ultimò commemoratis opinionibus, id est, de relatis Estii et Bellarmini sententiis. 735
- Cap. IV. De peccati originalis subjecto. 736
- Articulus primus. Utrùm B. Virgo in suo conceptu à peccato originali fuerit immunis. 737
- § unicus. Utrùm B. Virgo absque originali maculâ concepta fuerit. 738
- Conclusio. B. Virgo peccati originalis contagio nunquam fuit inquinata, et ideò nunquam fuit Dei inimica, nunquam demonis potestati subdita. *Ibid.*
- Art. II. Utrùm, filii fidelium peccatum originale contrahant. 756
- Conclusio. Fidelium liberi, vi naturalis suæ ex Adam generationis, peccatum originale contrahunt, ut alii, et ideò salutem assequi non possunt, nisi baptizati fuerint. *Ibid.*
- Cap. V. De præcipuis peccati originalis effectibus. 758
- Articulus primus. De pœnis peccati originalis in presenti vitâ. *Ibid.*
- § unicus. Utrùm ignorantia invincibilis excuset à peccato. 762
- Conclusio. Ignorantia invincibilis, quæ scilicet, quid agatur, expelli non potest, etiam juris naturalis, si detur, ab omni peccato eximit. Cuilibet catholico probata esse debet, præsertim post censuram contradictoriæ sententiæ. 765
- Art. II. De effectibus peccati originalis in futurâ vitâ. 774
- § 1. Errores circa parvulorum absque baptismo percipientium sortem referuntur et exploduntur. *Ibid.*
- § 2. Opiniones de sorte parvulorum sine baptismo morientium adducuntur, et una eligitur. 776
- SECTIO SECUNDA. De celestis Adam, sive Christi, gratiâ. 801-802

- Generalis partitio. 801-802
- Quaestio praemialis prima. De gratiae essentia. *Ibid.*
- Quaest. praem. II. De vulgaris gratiae distributionibus. 809
- Liber primus. De gratiae necessitate. 816
- Caput primum. De necessitate gratiae in statu naturae innocentis. *Ibid.*
- Articulus primus. Utrum Adam cum iustitia originali et donis ei affixis creatus fuerit. *Ibid.*
- Conclusio. Adam originali iustitia fuit exornatus, saltem ante peccatum. *Ibid.*
- Art. II. An iustitia originalis et dona ipsi affixa insoniti homini debita fuerint, et ideo ejus naturae appendices sint reputanda. 817
- § 1. Utrum iustitia originalis, et alia dona recensita Adae innocentis debita fuerint, et ideo naturalia reputanda sint. *Ibid.*
- § 2. Quid dicendum de statu qui dicitur naturae purae. 822
- Art. III. An et qua gratia indigerit insons Adam ad bene agendum et perseverandum. 857
- § 1. Referuntur novorum placita circa naturae innocentis et lapsae auxiliorum discrimen. 853
- § 2. Recensentur theologorum opiniones de gratiae sanitatis et liberationis discrimine. 859
- Cap. II. De gratiae necessitate in statu naturae lapsae. 840
- Articulus primus. An gratia sit necessaria ad veritates supernaturales cognoscendas et credendas. 843
- Art. II. An gratia ad bonum opus supernaturale volendum et perficiendum absolute requiratur. 845
- Art. III. An sine fide et charitate aliquid bonum opus elici possit. 852
- § 1. Utrum sine fide theologica bonum opus morale possit elici. 855
- § 2. Utrum sine charitate bonum opus morale produci queat. 868
- Art. IV. An sine gratia actuali possit homo aliquid opus moraliter bonum perficere. 875
- § 1. Confutantur diversa dicitia et convicia in Vasquesianam aut Norisianam super gratia ad omne opus bonum morale necessaria contorta. 884
- Sectio prima. Baianismi, patrocinii Baio et ejus asseclis impensi immerito accusarentur doctores qui praefracte etiam asserunt hominem lapsum sine gratia (à charitate proprie dicta distincta) nullum opus moraliter bonum, etiam non arduam, et cum nulla gravis titillat tentatio, posse elicere. *Ibid.*
- Sect. II. Theologi pro operum moraliter bonorum sine gratia eliciendorum impossibilitate decertantes, ipso etiam Gregorio Ariminensi non excepto praeter alios theologos eorum adversariis in hac controversia laudandi fuerunt. 902
- Sect. III. Consuetum Vasquesii, Norisii et aliorum ad nonnullas Baii assertiones responsum, ipsas ob acrimoniam censurae fuisse proscriptas, non est improbandum. 904
- Sect. IV. Baii propositiones, quae liberi arbitrii vires relative ad bonum morale tangunt, ad quod gratiam exigunt, possunt et debent intelligi de gratia fidei theologicae et charitatis proprie dictae, aut saltem hanc virtutem importante. 905
- Sect. VI. Etsi opinio asserens opus moraliter bonum facile sine gratiae auxilio fieri posse, hodie sit communior, oppositam tamen in scholis proponere et propugnare licet. 915
- § 2. An gratia sit necessaria ad vitanda omnia omnino peccata. 920
- § 3. An homo sine gratia possit ad gratiam se preparare. 922
- Art. V. An et quae gratia necessaria sit ad perseverandum in iustitia. 923
- § 1. Utrum justificati sine speciali Dei auxilio in accepta iustitia usque in finem perseverare possint. 924
- § 2. Quodnam sit speciale Dei auxilium quo indigent iusti ut usque ad finem perseverare possint. 928
- Liber II. De gratia sufficiente. 951
- Caput primum. De gratiae sufficientis essentia et existentia. *Ibid.*
- Articulus primus. De gratiae efficientis essentia. *Ibid.*
- Art. II. De gratiae sufficientis existentia. 954
- Cap. II. De gratuità gratiae sufficientis effusione. 946
- Articulus primus. Utrum gratia sufficiens omnibus iustis, cum praecipuum hic et nunc urget, imperiatur. 953
- Art. II. An fidelibus sordibus infundantur gratiae sufficientes sive ut nova peccata non committant, sive ut commissorum veniam adipiscantur. 966
- Art. III. An gratiae sufficientes execratis et induratis concedantur. 968
- Art. IV. An Hebraeis in antiquo foedere illuxerit gratia sufficiens. 973
- Art. V. An infidelibus dentur gratiae sufficientes ut fidei laetitia collustrari possint. 977
- Art. VI. An in omnes parvulos à caelo stillent aliqua adjutoria ad salutem sufficientia. 985
- Lib. III. De gratia efficaci. 988
- Caput primum. De novorum circa gratiae efficaciam dogmatibus. 989
- Quid delectatio? 992
- Quotuplex delectatio. *Ibid.*
- Quantae necessitatis sit delectatio? *Ibid.*
- Quomodo agit delectatio? 995
- Quid potentia absoluta et relativa? *Ibid.*
- Quae radix, cardo, vertex, filumve aut catena totius Jansenii systematis? 997
- An quinque propositiones ex victrici Jansenii delectatione necessitate velut ex fonte saturiant? 998
- Ostenditur quinque propositiones ex superiore Jansenii delectatione erumpere. *Ibid.*
- Ostenditur quinque propositiones in Augustino Yprensi, saltem quoad sensum, contineri. 999
- Articulus primus. Refellit Jansenii systema circa gratiae efficacis agendi modum, et ideo libertatem. 1006
- Art. II. De intrinseco gratiae victricis Jansenianae principio. 1027

Cap. II. De variis circa gratiam efficacem scholæ systematibus. 1031
 Articulus primus. Thomistici systematis synopsis. 1054
 Art. II. Brevis Augustiniani systematis descriptio. 1059
 Art. III. Molinisticum systema perstringitur. 1052
 Art. IV. Concisa Congruistarum systematis delineatio. 1057
 Art. V. Nupera Thomassini opinio expenditur. 1060
 Lib. IV. De insignioribus gratiæ Christi beneficiis. 1062
 Caput primum. De primo Dei gratiæ effectū, sive de hominis justificatione. 1065
 Quæstio prævia. De præcipuis justificationis acceptio- nibus. *Ibid.*
 Articulus primus. Justificatio *in fieri*, sive conditio- nes ex Dei institutione justificationi præcæntes, expen- duntur. 1064
 § 1. Fides justificationem impetrans discutitur et re- tegitur. *Ibid.*
 § 2. Excititur novatorum sententia circa fidei justifi- cantis adjuncta, sive expenditur an sola fides justi- ficat. 1075
 § 3. Expenditur modus quo fides ad justificationem concurrat. 1085
 Art. II. De justificatione in facto esse, sive de justifi- cationis naturâ. 1085
 § unicuique. Utrum justificatio sita sit in formâ animæ inhærente. 1086
 Art. III. De justificationis *essendi modo*, sive de justifi- cationis qualitatibus effectibusve. 1090
 § 1. Utrum, demptâ speciali Dei revelatione, quis fide divinâ credere possit et teneatur se esse jus- tum. *Ibid.*
 § 2. Utrum justitia ita solis electis competat, ut eâ nunquam spoliari possunt. 1100
 § 3. Utrum omnes justî aequali exornentur sancti- tate. 1102
 Cap. II. De secundo gratiæ effectū, sive de me- rito. 1105
 Articulus primus. De meriti existentia. *Ibid.*
 § 1. An bona justorum opera æternæ vitæ veræ meritoria sint. *Ibid.*
 § 2. An fiducia in meritis reponi possit. 1107
 § 3. Licetne opera edere æternæ mercedis intui- tu? 1108
 Art. II. De meriti conditionibus, sive conditionibus. 1110
 § 1. Referuntur conditiones ad meritum *de condigno* necessariae. *Ibid.*

§ 2. Referuntur conditiones meriti imperfecti, sive *de congruo*, propriæ. 1115
 Art. III. De meriti objecto, sive quænam res attingit meritum? 1116
 § 1. Utrum prima gratia sanctificans, ejusque augmen- tum merito obnoxia sit. *Ibid.*
 § 2. Utrum perseverantia usque in finem merito sub- jaccat. 1118
 § 3. Utrum meritum de condigno vitam æternam at- tingat. 1121
 § 4. Utrum Deus justorum merita supra condignum remuneret. 1126
 Epilogus. 1129
 Breve S. P. Benedicti pape XIV ad magnum Hispaniæ Inquisitorem. 1151
 APPENDICES AD TRACTATUM DE HOMINE LARSO ET RE- PARATO. 1155-1156
 APPENDIX PRIMA. De gratiâ habituali et ei am- enis. *Ibid.*
 § 1. De nomine, existentia et essentia gratiæ sancti- ficantis. *Ibid.*
 § 2. De virtutibus infusis. 1147
 § 3. De donis Spiritus sancti. 1155
 APPENDIX SECUNDA. De variis scholæ systematibus circa gratiæ efficaciam et sufficientiam. 1162
 § 1. Argumenta pro Thomistis adversus Molinam et Congruistas. 1164
 I. Ex eo quòd novum sit systema Molinæ et Congru- istarum. *Ibid.*
 II. Ex eo quòd in systemate Congruistarum, non ipse Deus, sed sola hominis voluntas bonum opere- tur. 1165
 III. Ex eo quòd in hoc systemate homo seipsum in negotio salutis ab alio discernat. *Ibid.*
 IV. Ex eo quòd gratia congrua non sit gratuita. 1166
 V. Ex eo quòd in systemate Congruistarum infallibilis non sit Dei præsciencia. *Ibid.*
 VI. Ex eo quòd in eodem systemate lædatur supre- mum Dei dominium in creatas voluntates. *Ibid.*
 VII. Ex eo quòd in systemate Molinæ et Congruista- rum, facilius sit quàm par est, humana libertatis cum divinâ gratiâ conciliatio. 1167
 § 2. Argumenta pro Molinâ et Congruistis adversus Thomistas. 1168
 I. Ex verbis Christi ad Corozaitas et Bethsaitas. *Ibid.*
 II. Ex eo quòd in systemate Thomistarum non detur gratia verè sufficiens. 1169
 III. Ex eo quòd in eodem systemate gratia effiçax sit necessitans. 1170
 INDEX RERUM. 1171-1172

FINIS TOMI DECIMI THEOLOGIÆ.

8 Augustin quorum etiam 838, selon H Thomas 22 9. 10 oct 940

Disce que pueri de hereticis et plonge dans l'incertitude de la vie humaine
notamment au lieu de se convertir à l'Église qui par le pape
d. Thomas l'auteur ont leur nom même salutairement vuider leur altération
d'incertitude —
Honte donc au contraire signifier, quoy qu'il y ait de la honte
en réalité.

Thomas l'auteur ne peut passer pour l'auteur de la morale
laquelle est son ouvrage spécial de la morale, mais il peut
par la suite pour la morale avec la loi universelle d'Église
sans que son nom soit facile, quant à la tentation est

M

Cet ouvrage, que par le pape d'Église, qui par son autorité
régulièrement l'auteur de son ouvrage, mais maintenant par l'ordre
notamment par Thomas, lequel la morale, au contraire
sur cette loi de l'Église, qui même l'auteur de son ouvrage
m'admettent que de la morale, au contraire, qui est l'auteur
de son ouvrage et la suite de son ouvrage, mais Thomas
dans l'état de son ouvrage, qui se sont par le pape
leur par la suite de son ouvrage, mais Thomas, qui
par la suite de son ouvrage, mais Thomas, qui
ne peut au contraire de son ouvrage, mais Thomas, qui
même l'auteur de son ouvrage, mais Thomas, qui

Honte donc au contraire signifier, quoy qu'il y ait de la honte
en réalité.
Thomas l'auteur ne peut passer pour l'auteur de la morale
laquelle est son ouvrage spécial de la morale, mais il peut
par la suite pour la morale avec la loi universelle d'Église
sans que son nom soit facile, quant à la tentation est